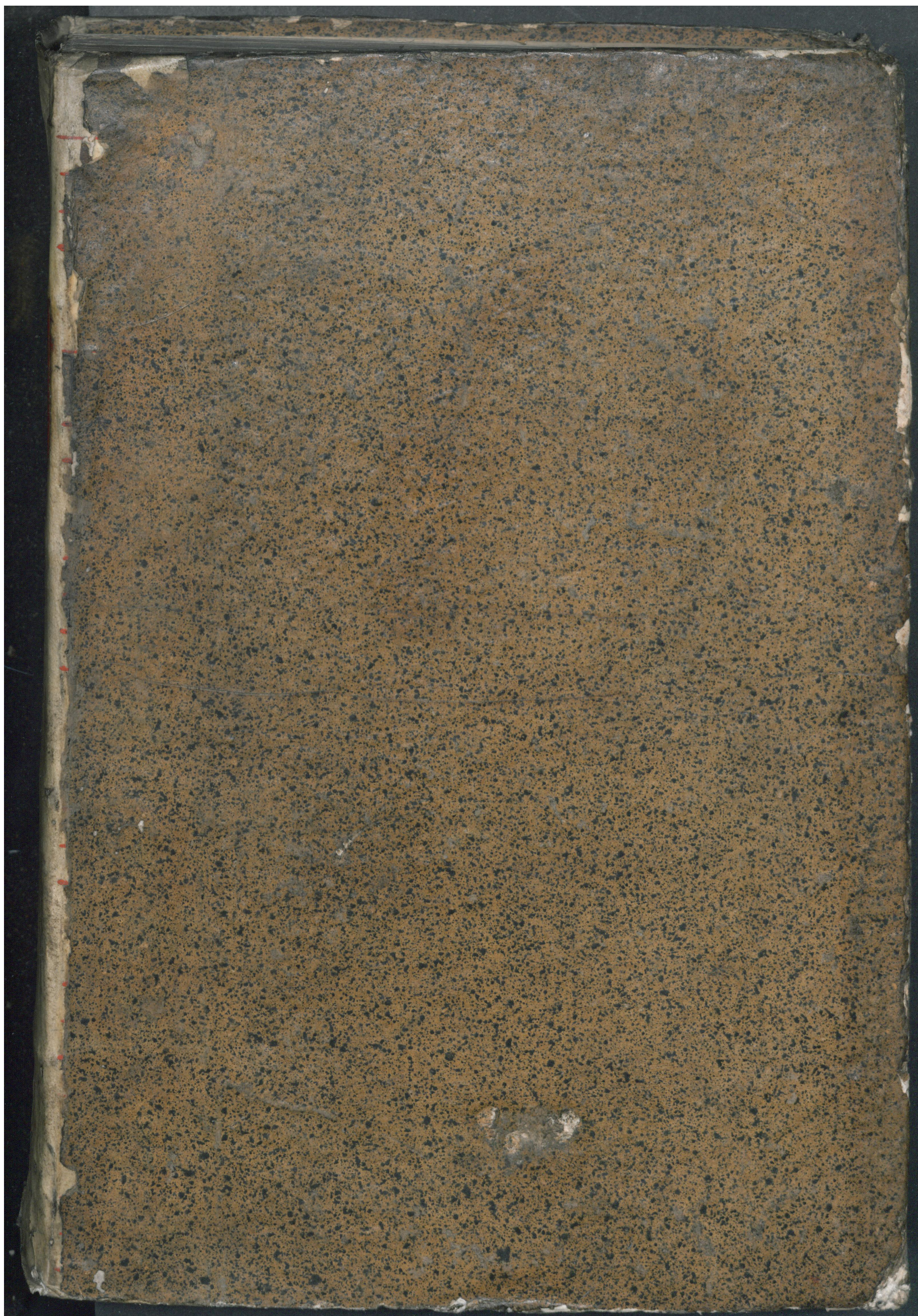

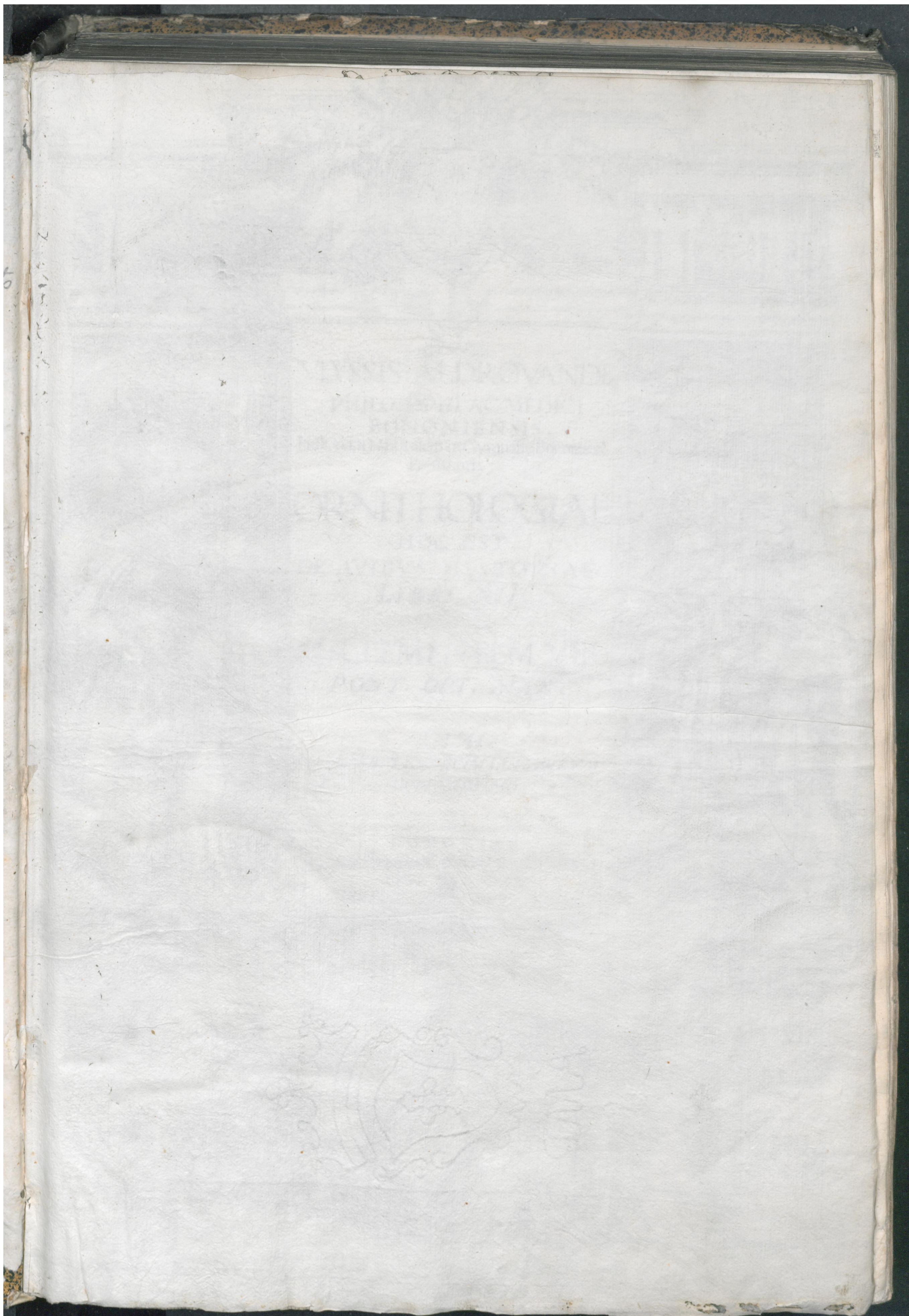

ALDROVANDI
T. I.
ORNITHOLOGIA

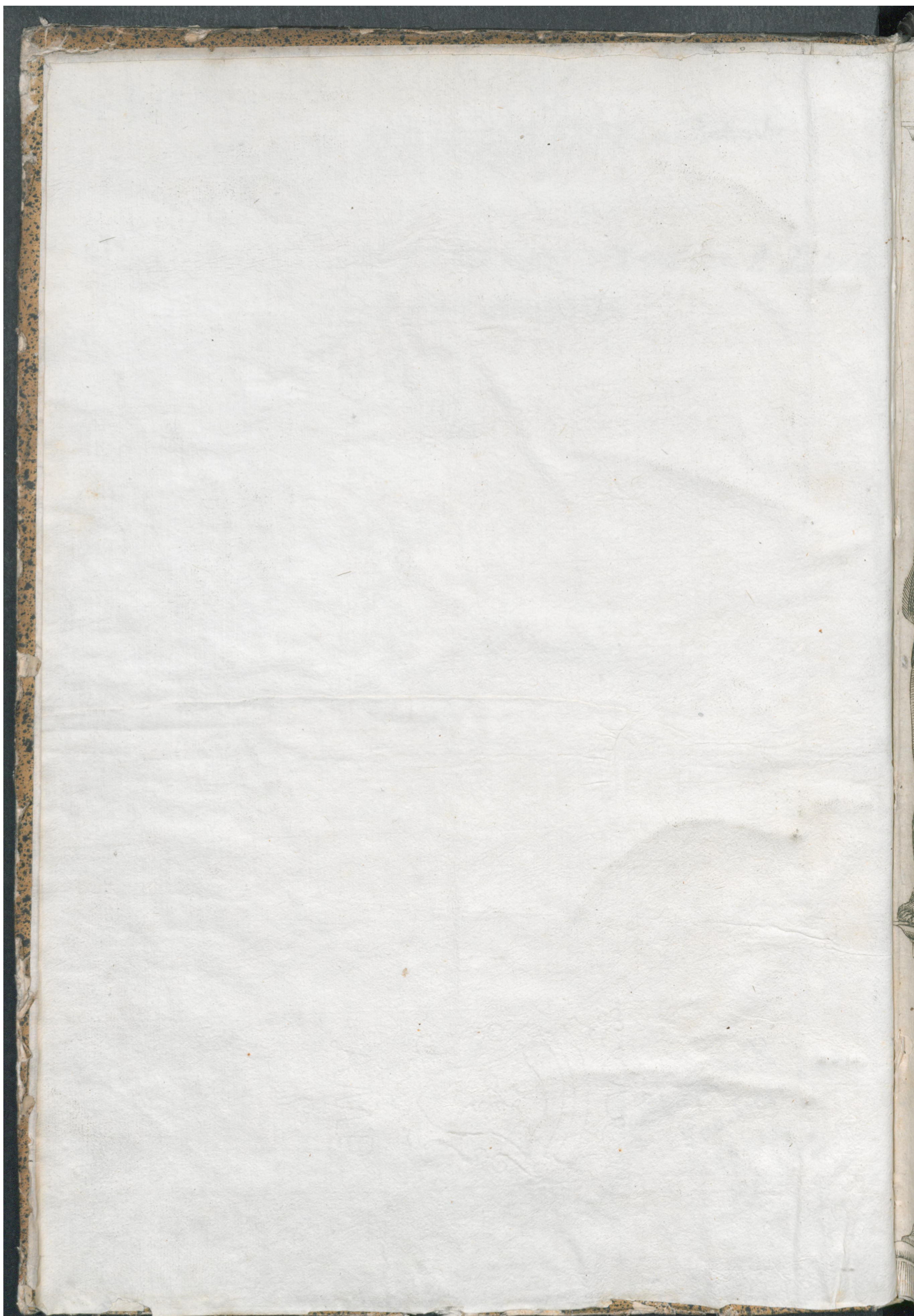

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI AC MEDICI
BONONIENSIS.
Historiam Naturalem in Gymnasio Bononiensi
Profitentis,

ORNITHOLOGIAE
HOC EST
DE AVIBVS HISTORIAE
LIBRI XII.

AD CLEMENTEM VIII.
PONT. OPT. MAX.

CVM
INDICE SEPTENDECIM LINGVARVM
COPIOSISSIMO.

BONONIAE
Apud Franciscum de Franciscis Senensem.
CIↃ. IↃ. XCIX
SVPERIORVM PERMISSV.

ALEX. MAG. ARIST.

VESP. IMP. PLIN.

Lud.ci Vibriani

CVM PRIVILEGIIS.

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI AC MEDICI
BONONIENSIS.
Historiam Naturalem in Gymnasio Bononiensi
Profitentis

ORNITHOLOGIAE
HOC EST
DE AVIBVS HISTORIAE
LIBRI XII.

AD CLEMENTEM VIII.
PONT. OPT. MAX.

CVM

BONONIAE
Apud Franciscum de Franciscis Senensem
CIↃ. IↃ. XCIX
Superiorum permissu.

CVM PRIVILEGIIS

BEATISSIMO. AC SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO CLEMENTI OCTAVO PONT. OPT. MAX.

CVR in tanta Serenissimorum, Illustrissimorumq; Principum, qui non solùm in hac nostra Italia, verùm etiam in toto orbe versantur, copia, tibi potissimùm, CLEMENS VIII Pontifex Opt. Max. Pontificum, quotquot hactenus regnarunt, quotquot olim regnabunt, clementissime, præclarissime, celeberrimeq;, hosce meos fructus, hosce, inquam, priores meos de Auibus Commentarios, qualescunque illi sunt, (Sunt autem multis vigilijs, ac magnis sumptibus conscripti, iconibusque, in quibus ad viuum depingendis, ac sculpendis, non dico huic soli operi inserendis solùm, sed alijs pariter, vbi hoc prodierit, in lucem edendis, omnes penè facultates meas impendi) cur, inquam, tibi dicare, nuncupareq; censuerim, viri multi, ijque grauissimi, præsertimq; Illustrissimi aliquot Cardinales, atque inter hos felicissimæ memoriæ Palæotus, & ante aliquot menses Illustrissimus, ac Reuerendissimus Parauicinus acerrimo iudicio pollens, cùm Musæum meum visitaret, authores fuere, multæque præterea, ac grauissimæ rationes impulere: Supremus in primis ille dignitatis vertex, Pontificatus, inquam, ad quem splendidissimis illis toto terrarum orbe virtutibus tuis, gestis, factisque præclarissimis æternùm memorandis, communi purpuratorum consensu, DEO ita statuente, euectus es: ad hæc flagrantissimum bonarum omnium disciplinarum, maximè verò sacrarum litterarum, quarum quoque multa in hisce meis lucubrationibus loca enodantur, ac dilucidantur, studium; amor etiam, & gratia incredibilis, qua omnes viros doctos, eorumque cultores complecteris, & Cardinalis etiamnum complectebaris, necnon singularis illa tua erga me beneuolentia, ac animi promptitudo, cuius amplissimus mihi testis est Illustrissimus, ac Reuerendiss. Cardinalis Bandinus, cùm te mei iuuandi causa alloqueretur. Accedit etiam, quòd Ciuibus Bononiensibus hoc peculiare quasi videatur, vt nominis Pontificij studiosissimi semper fuerint. Sed vt ad te me conuertam, est in primis Familiæ Tuæ antiquitas, à minimè obscuris historicis, qui de nobilioribus Italiæ familijs libros ediderunt, celebrata, cùm quendam prædicent Hildebrandum, virum strenuum, Ducem inuictissimum, ac rei militaris peritissimum, qui Longobardorum olim Dux Italiam inuasit, multa in ea loca occupauit, atque indu-

bitanter nominis sui stirpem reliquit; vt verisimile sit, eo tempore, quo sermo Romanus cum Barbaro illo confundebatur, ex Hildebrando ALDOBRANDINVM nomen dimanasse. Quapropter cùm & nostræ familiæ cognomen (si minima maximis æquare fas est) cum eadem voce similitudinem haud paruam gerere cernerem, (Quippe Aldobrandi, non vt hodie, corrupta videlicet voce, Aldrouandi, primis temporibus nominabamur) iuro nihil mihi gratius, nihil iucundius vnquam accidisse, quàm audire Cardinales ALDOBRANDINOS nominari, & eiusdem familiæ Summum Pontificem haberi, eumque Pontificem, quem ego, ob admirabilem Naturam, exquisitamq; doctrinam cum acerrimo iudicio coniunctam, & summam vitæ, ac morum honestatem, quam cum Polonia reuerteretur, & Bononia transiret suspexi, tanto dignitatis fastigio dignissimum iudicabam, occasionem mihi demum dari exoptans, qua hoc meum desiderium, obseruantiamque demonstrare possem: quod nunc demum facio, hasce meas vigilias ante Sanctiss. pedes tuos genibus flexis humiliter admodum offerens. Adest postremò ipsius operis conditio, quæ pariter & ipsa ad hoc me consilium, deliberationem, sententiamque non solùm inuitauit, sed & incitauit. In quo quantum laboris, quos sumptus consumpserim, Tua velim Sanctitas iudicet. Etenim non nomina duntaxat auium, de quibus agitur, Græca, ac Latina, verùm Hebraica etiam, Arabica, Italica, ac denique omnium gẽtium indicaui: ad hæc aues descripsi, descriptas, quas nancisci licuit, delineatas legentibus ob oculos pono, naturam earum & mores patefacio, quo victu vtantur, qua arte capiantur, quomodo condiri debeant, quale comedentibus nutrimentum præbeant (quæ pars in secundo opere magis pertractabitur) quibusuè medeantur morbis, edoceo; emblemata, symbola, icones, numismata, adagia, mystica cùm ex sacris, tùm ex profanis, ac hieroglyphica, declaro: Ex quo quicquid de Auibus dici queat, hinc peti potest, adeo vt Illustriss. Parauicinus, quem heroem ob exactissimum, quo præstat, iudicium, libenter nomino, cùm hoc opus ei monstrarem, diceret, nullum me alijs dicendi locum reliquisse. Quotquot autem ab alijs de animalibus lucubrationes hactenus editę sunt, eæ propemodum omnes vel Summis Pontificibus prædecessoribus tuis, vel Imperatoribus, vel Regibus, consimilibusque Serenissimis Principibus nuncupatæ sunt. Et quamuis in communi adagio sit, *Vino vendibili non opus esse suspensa hedera:* contrà tamen sese res habere videtur in hoc negotio. Siquidem lucubrationes, licet per se laudabiles, ac posteritate dignæ, nisi magnorum virorum cura, authoritateque diuulgentur, plerunque vel intereunt subitò, vel saltem parui fiunt. Hi enim idem litteris præstant, quod aqua lupinis; nam sicuti hoc leguminis genus ea maceratum, omnem amarorem deponit; eodem pariter modo litteras illi suo fauore cuique gratiores & efficaciores efficiunt: Quod videntes viri sapientissimi, tam prisci, quàm recentiores, principum authoritate doctrinam suam protexerunt. Hinc est, quod naturalis Plinij historia semper floruit, floret etiamnum, ac perpetuùm florebit, quia nimirum Vespasiano Cæsari dedicata est, & commissa. Aurea Oppiani carmina, quæ ætas delebit? nulla profectò, nulla; nam immortalia ea reddidit Antonini Cæsaris patrocinium. Neque fortè Aristotelis nunquam satis laudatos, laudandosque de animalibus commentarios haberemus, nisi Magnus ille Alexander, cùm in conscribendis, tùm in edendis suam interposuisset Regiam Maiestatem. Sexcentis præterea destitueremur aureis libris, quos nunc exosculamur, non tam authoribus, quàm quorum commissi sunt fidei, gratiam habentes. Sed vt coætaneos meos appellem, Hippolytus Saluianus, mihi olim familiariter notus, suas de piscibus præstantissimas historias lucubrationes Paulo IV. Pontif. Max. Andreas Matthiolus, & ipse non notus mihi tantùm, sed cui plurima communicaui, commentaria in Dioscoridis de materia medica libros Maximiliano II. Imperatori, Petrus Bellonius

Cenomanus

Cenomanus de auibus historiam Gallicè conscriptam Henrico II. Gallorum Regi nuncupauit. Cùm itaque, tu Beatissime Pater, potentissimos hosce heroas dignitate præcellas, ingenio verò sis quàm simillimus, eandem planè, quam illi viam pleno, imò pleniori insistens gradu, ac maximo cum doctorum virorum solatio ad consimilem gloriam totis viribus contendas, ego hanc Ornithologiæ primam partem pudore simul, ac tædio tarditatis meæ victus, sub Sanctissimi tui nominis præsidio nunc tandem in publicum mitto, secundam, ac tertiam propediem editurus. Ecquem enim patronum in toto terrarum orbe te potentiorem nancisci queam, qui eam & posteritati commendare, & aduersus innatum quibusdam hominibus maleuolentiæ virus vindicare valeat? quo nimirum nihil altius, nihil clarius, nihil venerabilius, imò cui nihil ipse par habet terrarum orbis. Tu enim, qui in D. Petri Principis Apostolorum locum suffectus es, quin ipsiusmet Saluatoris Nostri IESV CHRISTI partes agis, iuremeritò Rex Regum, Princeps Principum existis. Tibi vni, quotquot Christiani sunt, quotquot id nominis sibi vendicant, quotquot totum hunc orbem habitant, tibi, inquam, vni obediunt, vel saltem obedire diuino iure tenentur. Te is Pastorem nobis dedit, qui in te veterum illorum Sanctissimorum Pontificum imaginem rediuiuam agnoscit, quam & nos magis agnosceremus, si corruptissima huiusce sæculi conditio pateretur. Quamplurima, eaque prorsus admiranda de tuis innumeris virtutibus hic mihi scribenda forent, si mihi ita, vt mente cõcepi, ac prout equidem vellem, & res ipsa desiderat, liceret explicare. Etenim admirabilis quædam ac in omni re commendabilis animi tui modestia, magnitudinem gestorum tuorum altissima dissimulatione abstrudens, & occultans, maiorique studio laudari refugiens, quàm plerique gestiunt, tuis me de rebus timidè, ac parcè dicere cogit. Sed vt saltem aliquo pacto satisfaciam officio, simul & animi tui modestiæ obsecundem, dicam breuissimè, nam prorsus tacere nefas reor. Tu (dicam hoc verè, & dicam magno doctorum, bonorumq; omnium assensu, gaudio, solatioq;). Tu, inquam, quod paucissimis mortalibus cõtigit, cum splendore nobilitatis, virtutis omne genus, cum virtutis præstantia, prudentiam rerum ecclesiasticarum; cum prudentiæ gloria ardorem animi coniungens, studia Christianæ pietatis, & doctrinæ tueri, prouehere, ornareque cupientium, non dicam adæquasti, at omnibus, vt aiunt, stadijs, & parasangis longè superasti. Quid verò nobilius, quid bono Pastore dignius, quàm oues suas protegere? Quid magnificentius, quid hominibus Christianam fidem profitentibus, quid Deo ipsi gratius accidisse potuit, quàm Regem à Christianæ pietatis sinceritate aberrantem ad veram Romanæ Ecclesiæ doctrinam ac fidem, & è profundissimis tenebris ad lucem perduxisse? Tu CLEMENS VIII. non tantùm tuas oues, populum Christianum aduersus communes hostes tueris, pecunijs, ac militibus iuuando, verum etiam IOANN. FRANCISCVM ALDOBRANDINVM consanguineum tuum, Virum tanto & maiori etiam oneri parem, dum eò proficisci ipse non posses, quoties opus fuit, misisti, vt Imperatore, cæterisq; Christianum nomen defendentibus vnà coniunctis prudentia, consilio, authoritateque res Christianorum in melius procederent, quemadmodum certè fauente Deo processerunt. Tu Illustrissimi ac Reuerendissimi Cardin. PETRI ALDOBRANDINI nepotis tui carissimi, in quem Deus immortalis omnia bona effudisse videtur, opera, industria, ductu, auspicijs totam Ferrariensium diœcesim tam illustri victoria, eaque incruenta potitus, Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ imperio adiecisti. Tu eo ipse profectus populum incredibilis CLEMENTIAE tuæ vinculo mirum in modum obstrinxisti, quod positis per vrbem simulacris, ad summam illam tuam CLEMENTIAM alludentibus satis superque indicauit. Tu tandem terrarum orbe, ingenti totius Catholicæ Reip. oblectatione in pace composito, ita duo præ-

cipua Christiani nominis imperia optato pacis fœdere deuinxisti, vt Philippus Secundus Hispaniarum Rex tanto obstrictus beneficio, cum de filio suo, quem vnicum Regnorum suorum, regiæ magnanimitatis, atque inuictissimi animi sui hæredem reliquit, fœlicioribus coniugij vinculis obstringendo deliberaret, Apostolicæ tuę celsitudinis CLEMENTIAM obnixè rogarit, vt quæ Filius suus nuptiarum sponsalia cum Serenis. Austriacæ gentis Margarita contracturus esset, ea Ferrariæ Apostol. tuæ benedictionis præsentia sacrarentur. Ita enim fieret, vt inuictissimus Philippus Tertius Hispaniarum, atque Indiarum Rex à felicibus tuæ benedictionis auspicijs tanti sui Imperij primordia inchoaret, & Serenissima coniux, quam è Germaniæ partibus ingenti apparatu, ac pompa mirabili iam oras Italiæ penetrantem, atque ad Beatissimorum Pedum tuorum oscula properantem incredibili omnium lætitia, veluti alteram Reginam Sabam ab vltimis terræ finibus ad audiendam Salamonis sapientiam aduentantem, & suspicimus, & admiramur; non tam futuræ prolis arrham, quàm sanctæ fœcunditatis, qua auita Austriacæ gentis pietas propagetur, certum capiat auspicium. Prætereo modo nobilissimam illam tuam ad Sigismundum Suetiæ ac Sarmatiæ Regem legationem de tam grauibus, & ad vniuersam Christianam Remp. pertinentibus negotijs. Etenim hæc quamuis qui vir esses, & ad quàm ardua, magnaque natus, demonstret: attamen si cæteris actionibus tuis decantatissimis assimiletur, exigua existit. Quid modò de liberalitate dicam, qua non pauperes solùm ac inopes subleuas, sed viros pariter benemeritos manu ipsa Mecænatis prosequeris? Hæc & cæteros ineffabiles virtutes tuas, quibus vndequaque ceu Sol splendes, cætera inquam, longè maiora facta prędicabunt haud dubio alij, quorum celebrandis tuis laudibus ingenium atque eloquentia suffecerit. Mihi, qui philosophiam naturalem perpetuos iam quadraginta sex annos in hoc florentissimo Archigymnasio Bononiensi profiteor; non oratorem, aut historicum ago; modulamen illud orationis, atque phrasis, quam nuncupant alij, Ciceroniana non est, quibus tua Sanctitate Maiestateque digna canere valeam. nam fortia facta, vt Cato Censorius grauissimus ille vir dicere solet, eleganti egent oratione, videlicet ne sua fraudentur gloria. Ita prisci illi sapientes nullius rei memoriam diutius perseuerare posse animaduertebant, nisi quæ facunda vberiq; oratione litterarum monimentis fuisset commendata. Quapropter ne ego dum encomia tua quodammodo illustrare contendo, orationis meæ rubigine tenebras offundam, dicendi finem libenter facio, atque has meas interim vigilias, & me ipsum tibi dico, tibi inquam CLEMENS VIII. tanquam vnico, & splendissimo orbis Soli, qui quemadmodum radios suos omnibus, quæ eorum capacia sunt, citra inuidiam ac summo cum eorundem emolumento communicat, ita pariter Tuæ benignitatis, pietatisque fuerit, non ægrè ferre, si quod vniuersum tuum est, scintillas aliquas ad me, & alios eam implorantes transmittat. Ego interim Deum præcor Opt. Max. vt totius Christianæ Reip. nauem, teque huius nauclerum, gubernatorem sapientissimum vnà cum vectoribus tuæ ab illo fidei commissis atq; concreditis, inter tot ac tantas sæculi huiusce ceu pelagi fluctuosissimi procellas atque tempestates secunda semper gratiæ ac fauoris sui aura prosequatur, & quàm diutissimè saluos incolumesque conseruet. Vale Pontifex Opt. Max. atque hosce meos labores accipere, ea qua cætera solitus es, beneuolentia, & me humillimè ad Sanctissimos Pedes tuos prolapsum amplecti ne dedignere.

Beatitudinis vestræ Humillimus Seruus.

Vlysses Aldrouandus.

PRAEFATIO AD LECTOREM.

VM perpetua, planeq; immutabili naturæ lege ita comparatum ſit, Candide Lector, vt nihil naſceretur immortale, ſuoq; cuncta, quæ in hoc hæmiſphærio ortum aliquando habuiſſent, exitio eſſent obnoxia: fieri profectò non potuit, vt quantumuis inſignia doctiſſimorum hominum monumenta, non eidem, cui cætera omnia interitus neceſſitati ſubiacerent. Nam etiamſi ſummus ille rerum opifex Deus, eiuſq; miniſtra natura nihil ijs diuturnius, nihilq; viuacius gigni, nihil minus deniq; temporis iniuriam reformidare voluerint: ſuum tamen & ipſis modum ſtatuerunt, eademq; lege naſci voluerunt, vt & æui vitio obſoleſcerent, & cæcis bellorum, incendiorum, aliarumq; iniuriarum caſibus in præceps raperentur. Quæ omnia tanquàm nimis vera conſideranti mihi, tantarumq; cladium cauſas paulò altiùs reputanti: tandem in mentem venit aurea illa Saluſtij, quam de auaritia omnis malitiæ, ac prauitatis materie protulit, ſententia, quod illa ſit, quæ fidem, probitatem, cæteraſq; bonas artes euertat. Tam diù enim prima illa artium omnium, virtutumq; alumna, atque excultrix Priſcorum Græcorum, Aegyptiorum, Romanorumq; ætas floruit, ac in ſuo vigore ſtetit, quàm diù Reges, Principes, cæteriq; homines ſuo contenti ſtatu viuentes, non quærerent aliena, non dominij ſui limites egrederentur, non regni amplificandi cauſſa alios bello laceſſerent, non rebus per fas, nefaſq; cumulandis inhiarent: ſed pacem domi colentes bonarum diſciplinarum, aliarumq; virtutum inuentores, cultoreſq; ſummo afficerent honore, & ampliſſima ijs præmia proponerent. Poſtquàm verò immanis illa peſtis, auaritia inquam, hominum animos inuaſit, tum opes malorum irritamenta virtutibus præferre, artes omnes honeſtas, earumq; peritos negligere, & nihili pendere, ſed fines agrorum ſuorum dilatare, pomœria extendere, ſolis diuitijs accumulandis incumbere homines cœpere. Sed verò illi mihi veram, ac ſolidam demereri gloriam viſi ſunt; qui ſuo labore, ſumptuq; Patriam, Remq; publicam ornant, amplificantq;: Cum primis autem ij, qui in id incumbunt, vt veterum ſcripta labore ſuo in lucem proferantur, ſuiſq; ſumptibus ad nunquam intermorituram poſteritatis memoriam propagentur, quorum quidem certè numerus eſt rariſſimus. Quapropter diſertiſſimus noſter Plinius plurimorum naturæ partuum, qui Priſcis illis erant notiſſimi, ſuo æuo ne memoriam quidem ſuperſtitem eſſe queritur; & maximopere miratur, cùm ob maieſtatem, dilatatumque Imperium Pop. Romani non ea ſolùm, quæ illi cognoſcebant, ſed quæ illos latuere quoque nota eſſe deberent: Felices illos aſſerens, atque beatos, quòd exiguo admodum labore naturæ arcana perſcrutari potuerint; ſe verò, ſuoſq; coætaneos infelices, ac miſeros, propter auctum laborem; quòd non deperdita tantùm ob mutatos hominum mores, ſed ea etiam, quæ noua tunc erant, poſteris tradere cogerentur. Quorum cognitio quanto honore, quouè pretio apud antiquiſſimos reges, prudenteſq; homines fuerit, paſſim loquuntur quorũcunq; claſſicorum Scriptorum monumenta, in quibus recenſendis, ne tempus teramus, pauca tantummodo hic ſubdo à Magni illius Alexandri Macedonum Regis liberalitate exorſus, quem conſtat Ariſtotelis nomini non ſolùm patriam condidiſſe, ac tantæ rerum claritati benignum (vt Plinius inquit) animi teſtimoniũ miſcuiſſe, ſed etiam naturæ ſacra, & cauſas perquirenti opem maximam tuliſſe: ne tàm diligenti ſtudio, & honeſtiſſimæ diſciplinæ ſua deeſſent emolumenta. Quantum verò illud eſt, quòd cùm libros illos quinquaginta de animalibus compoſuit, qui à Græcis πολυτάλαντα βιβλία ſunt appellati, octingenta quidem talenta, teſte Athenæo, in hos impenſa ſunt? neque id mirum nobis videbitur, ſi modo Plinio fidem habeamus referenti, aliquot hominum millia in totius Aſiæ, Græciæq; tractu parere illi eſſe iuſſa, eorum uidelicet, quos venatus, aucupia, piſcatuſq; alebant: quibuſq; viuaria, armenta, piſcinæ, auiaria in cura erant, ne quid vſquam gentium à tanto viro poſſet ignorari. Romanos quoque deinceps Imperatores legimus ſcientiam hanc non ſolùm maximo affeciſſe honore, verùm etiam (vt refert Galenus) libros, in quibus vel plantæ, vel animalia, vel alia quæpiam res naturalis depicta erant, vel de ijs agerent, & viros etiam, qui eos enuclearent, magnis conquiſiuiſſe ſumptibus. Antoninus Imperator Seueri filius erga Oppianum ob confectum de animalibus poema inſignem in primis liberalitatem exercuit, vt nedum patris ei exilium remiſerit, verùm etiam pro ſingulis verſibus totidem aureos annumerari iuſſerit, quibus muneribus exhilaratus Poëta, aureis characteribus poema ſuum conſcripſit: quod cùm eam ob cauſam, tùm ob elegantiam, ac præſtantiam aureum iuremeritò nuncupatum fuit. Quid de Neruæ, & Hadriani cùm Aeliano, quid de Veſpaſiani cùm Plinio, quid de Traiani cùm Plutarcho, quid de multorum aliorum Imp. Regumq, cum alijs huiuſce cognitionis peritis familiaritate dicemus? familiaritate autem? immò ſummorum in eos honorum collatione, & munificentia omni æuo deprædicanda. Hinc nimirum factum eſt, vt multi doctiſſimi viri partim naturæ admiratione, partim præmijs propoſitis impulſi, alij de ſtirpibus, alij de animalibus, alij de alio naturæ partu hiſtoriam diligentiſſimè conſcripſerint; inter quos, vt alios prætercam, Plinius maxima laude dignus eſt, qui ex melioribus authoribus optima quæq; decerpens, integram naturalem hiſtoriam triginta ſeptem libris contexuit, cum quo quem conferre poſſumus, authorem nullum haberemus, ſi longiori vita à Deo data, quædam recognoſcere, ac ijs iudicium adhibere potuiſſet. Quæ cùm ita ſe ſe habeant, in promptu ratio eſt, cur veteres hanc ſcientiam tanti fecerint: in qua ſi Plinius multa, quæ ſuo

Omnia interitui obnoxia.

Doctorum monumenta interire temporis longitudine.

In Catilinario.

Auaritiam eſſe radicem omnium malorum.

Lib. 14. in proemio.

Priſcorũ felicitas in cognoſcẽdis rebus naturalibus.

Rerum naturaliũ cognitionis honor apud priſcos

Alex. Magni liberalitas erga Ariſt.

Ariſt. Lib. de Animal. quot.

L. 8. c. 16.

Imp. Rom. maximi feciſſe rerum natur. perſcrutatores.

Antonini Imp. liberalitas ergà Oppianum.

Oppiani carmen cur aureũ dictum.

Cur multi de rebus naturalib. ſcripſerint.

Plinij laus.

tempore

tempore perierant, nobis ſcripſit, quid nos de noſtrorum proauorum ſæculo poſt Plinij ætatem dicemus? qui rerum domeſticarum ſtudio potiùs, quàm ſcientijs hiſce, atq; alijs bonis diſciplinis intenti, & in ſumma verſantes barbarie, in cauſa fuere, vt in tantos errores demerſi fuerimus, omnesq; artium, & ſcientiarum fructus amiſerimus.

Dei Benig.

Deo igitur Opt. Max. auctori, conſeruatori, à quo omnis rerum cognitio ad mortales proficiſcitur, quiq; hoc theſauro carere nos diutius noluit, immortales gratias debemus, quòd noſtri tandem miſertus, varios in varijs orbis partibus excitarit viros, qui perdita illa reſtituerent, quæq; in profundo obſcuritatis, ac ignorantiæ cœno demerſa erant, & iam multis ſæculis latuerant, ad lucem reducerent: ex quibus alios, prout varia maieſtatis eius, vt ait D. Paulus, ſunt talenta, & gratiæ, vidimus, qui barbariem eam funditùs, radicitusq; ſuſtulerunt, alios, qui in ſacra Theologia, alios qui in Iuriſprudentia, alios qui in Medicina immenſos pertulere labores, qui Anatomen, cuius ſcientia omninò erat abolita, renouarunt, alios qui noui orbis notitiam præbuerunt, alios qui philoſophiam, quiq; abſtruſos hoſce naturæ partus, quorum cognitio non medicis, non viris doctis (proh dolor) ſed pharmacopæis, vetuliſq; maximo cum ægrorum detrimento erat commiſſa, illuſtrarũt:

Epiſtol. 12. Corinth.

Dona Deus diuerſimodè largitur.

Autores hiſtor. naturalium.

Inter quos tanquàm præcipua lumina præterire non poſſum Ruellium, Petrum Bellonium, Iacobum Siluium, Io: Fernelium Ambianum, Vvilhelmum Rondoletium, Iacobum Dalechampium inter Gallos: Inter Germanos Valerium Cordum, Hieronymum Tragum, Ioachimum Camerarium filium, Bauhinos Iohannem, & Gaſparum fratres, Rembertum Dodonæum, Matthiam Lobelium, Carolum Cluſium, Melchiorem Guilandinũ: Inter Italos Iulium Cæſarem Scaligerum, Petrum Andream Matthiolum, Bartholomæum Marantam, Antonium Braſauolum, Andream Ciſalpinum, Andream Baccium, Iohannem Baptiſtam Portam, Hieronymum Mercurialem in almo Gymnaſio Piſano primarium Medicinæ Profeſſorem, Iohannem Coſtæum Laudenſem, Fabium Columnam, Maſſarium Venetum, Lucam Ghinum olim præceptorem meum, qui primus cùm Bononiæ, tùm Piſis hiſtoriam ſtirpium publicè profeſſus eſt, Aloyſium Anguillaram eius diſcipulum, Iacobum Ant. Cortuſum, utroſq; Patauini horti olim Præfectos. Inter Hiſpanos Amatum Luſitanum, Andream Lacunam, Garziam ab Horto, Franciſcum Valeſium. Quorum clariſſimorum virorum alij in id, ut eorum quæ in terra, alij quæ in aere, alij quæ in aqua gignuntur, cauſas, actiones, uires, formas illuſtrarent, omne ſuum ſtudium, omnem operam, induſtriam, curamq; contulere.

Authoris genius.

Qua equidem tàm præclara exercitatione ego à teneris ferè unguiculis nihil præſtantius eſſe duxi, nec ullam ferè rem aliam eſſe exiſtimaui, quæ melius, & illuſtrius Deum nobis ob oculos ponat, & ſummam eius potentiam, eximiam bonitatem, ſapientiam inexplicabilem oſtendat. Quapropter ſtatim, ut ſtudia humaniora deguſtaui, cùm ſeptem continuos annos iuri ciuili, ac canonico totum me dediſſem, tantoſq; in eo progreſſus feciſſem, ut me quilibet ad inſignia ſupremi eius gradus accipienda hortaretur; tamen guſtatis philoſophiæ primordijs, logica ſcilicet, tanto philoſophici ſtudij amore exarſi, ut inuitis, meq; acriter increpantibus amicis iuriſprudentiæ ualedixerim, eiq; philoſophiam prætulerim. Quam cùm ex rebus his particularibus conſtare animaduertiſſem, ad eas intelligendas naturæ inſtinctu ſummoperè ſum inflammatus, ad has uelut ad ſummi boni finem, ſcopumuè omne dictum, omne factum, omnem operam, & ceu nauigans quiſpiam ad certum aliquod ſidus, curſum direxi, Stoicorum præcepto monitus, qui cuilibet homini finem aliquem certum proponendum eſſe iudicabant. Vbi uerò à ſummo illo bonorum auctore hocce mihi talentum tributum cognoui, abſtruſa ſcilicet, ac recondita naturæ arcana (quod ueri philoſophi munus eſt) perſcrutandi, & uitam ad ea percipienda, ac intelligenda, ſatis mihi longam ſuppeditatam, non potui non ob accepta hæc à diuina maieſtate beneficia, ne ingratus ſim (neq; enim qui plantat, ut ait D. Paulus, neque qui rigat, eſt aliquid, ſed qui incrementum dat Deus) tantillum grati animi ſignum edere. Quod ex parte me facturum arbitror, ſi ea, quæ toto hoc uitæ meæ curſu, ſummis laboribus, ac maximis ſumptibus acquiſiui, poſteris relinquerem. Verùm enimuerò cùm otij acerrimus ſemper fuerim hoſtis, & ad intelligenda hæc recondita diù noctuq; vix habita ſanitatis ratione, nec horridæ hyemis intenſa frigora, nec torridæ æſtatis intolerabiles æſtus perhorreſcens, nec vllos vel perarduos labores effugiens, omne tempus impenderim, multa non de rebus naturalibus ſolùm, ſed alia etiam philoſophica, ac medica opera, philoſophis in primis, ac medicis, alijsq; viris literatis, vt opinor non inutilia, atque neceſſaria conſcripſi.

Authoris opera, & ordo imprimẽdorum.

Inter quæ illa primo loco mihi edenda viſa ſunt, quæ de animalibus tractant, quòd nobilitate cæteris præferri debeant.

Animalium quatuor genera.

Cùm verò animalium quatuor genera totidem huius mundi elementis reſpondentia diuinus ille Plato faciat, vnum nempè terreſtre, ſeu in terra uictitans, πεζὸν καὶ χερσαῖον ipſi dictum, alterum ἔνυδρον, ſeu aquatile, tertium πτηνὸν ἢ ἀερόπορον ſeu volucre, quartum ac poſtremum τὸ πυῤῥὸν, ſiue igneum; quare à volucrium genere haud inconſultò exordiri mihi videbor, quòd id tanquam ordine primum (igneum enim haud in rerum natura eſſe exiſtimo) mihi ſeſe offerat.

Volucrum nomine quæ animalia cõtineantur.

Sed cùm etiam ſub hoc genere inſecta quædam volatilia, quorum alia ἀνέλυτρα ſeu dectectas alas, vt apis, alia κουλεόπτερα, hoc eſt, in vagina abſconditas habentia nuncupantur, vt Scarabeus, itaq; ordo dignitatis expoſtulare videtur, vt modò de Auibus, vtpotè non cartilagine, vt inſecta illa, ſed pennis volitantibus agam: perarduum ſanè propoſitum, ſed quantò quæq; res difficilior, tantò dignior, in qua generoſus animus vires ſuas experiatur, vt ſi ad optatum finem adſpiret, nihil plebeium, nihil vulgatum, at magnificum quidpiam, ac honorabile videatur aſſecutus; ſin ad eum peruenire nequeat, laudetur tamen egregius, & Hercule dignus conatus.

Cauſa cur prius de Auibus, quàm de quadrupedibus ſermo habeatur.

Sed arguat fortè me hic quiſpiam, cur non potius de quadrupedibus, quàm de auibus tractarim: Quadrupeda enim ſunt, quæ quòd vſui hominum quàm maximè inſeruiant, operas commendent, alimoniam quotidie ſuppeditent primum in animalium genere locum ſibi vendicant. Ille tamen facilè, ut arbitror, ueniam mihi dabit, ſi cauſas, quæ me ad Ornithologiæ editionem impulerunt, intellexerit, vt ſuo loco intelliget: Secundum itaq; quadrupedibus locum dabo, atq; eò maximè, quòd aues vt plurimùm in aere, illa nobiſcum in terra vitæ viura fruantur.

Piſcium hiſtoriæ difficultas.

Tertiò animo concepi Ichthyologiam, ſeu aquatilium hiſtoriam, vbi inexhauſtam, & fœcundam vndarum ſobolem, ac cærula, vt Poetæ loquuntur, Neptuni regna innantes piſcium greges, pelagios, ſaxatiles, littorales, & qui in ſtagnis marinis, fluuijs, & lacubus degunt, declarabo.

Exanguiũ hiſtoria.

Quartus & poſtremus inter animalia locus exanguibus cùm vtilibus, tùm inutilibus debetur, vbi multa quidem animalcula veteribus, & neotericis haud cognita in lucem prodam. Deinde ad locupletiſſimum

illum

PRÆFATIO.

illum plantarum, fossiliumq; campum me conferam. Cum itaq, de auibus generalem quoq; historiam, opus, ni fallor, egregium, ac omnino philosophicum, aliàs si Deo placuerit, typis mandandum, conscripserim, naturæ ordinem aliquis me inuertere dicat, si modo particularem hanc Ornithologiam generali illi præferam, cui responsum uelim, uarijs me, ut dixi, atque ijs grauissimis causis, ad quas enumerandas nunc me conuerto, eò induci; nam cùm particularis húiusce historiæ dignitatem, uenustatem, utilitatem, quam alijs præbet scientijs (ut proprio capite uidere est) atq; immensos, qui penè loculos meos exhausere, sumptus mecum perpendo, qu possim obsecro, & studiosorum omnium, & meis etiam rebus consulens, hoc opus particulare, quod nobis ad vniuersale melius intelligendum aditum præbet, non iure optimo alijs edendis operibus præuertere? At nemo quidem sumptuum, quos in eo impendi, magnitudinem, nisi qui similem aliquando prouinciam susceperit, æstimare possit. Nam cum compertum mihi esset Plinium, Auicennam, Auerroem, Albertum Magnum, atq; alios nonnullos probatos scriptores multa sæpè ex aliorum relatu memoriæ tradidisse, eaq; tanquàm uera, & ex tripode, quod aiunt, profecta, ad posteros transfudisse, uerbi causa, quòd vipera à fœtibus interficiatur, quòd fœmina mari caput mordendo amputet, quòd Castor sibi testes auferat, similesq; nugas alias, quæ à multis tanquam ueræ habitæ sunt. Eis igitur, qui rerum harum sensibilium, quæ in maximo hoc hemisphærio procreantur, historiam typis ad posteros tradere cupiunt, omnino necessarium esse existimaui, vt proprijs eæ oculis uideantur, proprijsq; manibus tractentur, earum deniq; anatomen ipsi exerceant. Quemadmodum enim illi, qui de repub. eamq; gubernandi ratione libros condere student, nisi ex proprijs exercitationibus vrbis gubernandæ periti fuerint, grauiter sæpè hallucinantur, legentemq; in maximos errorum labyrinthos deducunt, ut de Pittaco legum conditore olim accepimus, qui multa ex aliorum relatu transcribens malè apud homines audiuit, sic qui proprio periculo de eadem re scribunt, uera narrant, & laude maxima apud omnes extolluntur, ut de Solone, & Lycurgo constat: quare cùm nihil magis ad officium Philosophi spectare uiderem, quàm cæteris omissis ueritati assiduè incumbere, quoniam hæc tàm altè posita est, tanquàm in tenebris obruta, atque recondita, ut nihil sit æquè difficilè, quàm eam indagando peruestigare, peruestigatamq; cognoscere: nec temere dictum fuit à Democrito, in profundo puteo eam latere: Videmus etiam placitis his ueterum Philosophorum Christianorum placita consentire, asserentium, nihil in tota vita aut esse amplius, aut melius, quàm diuinæ ueritatis patrocinium subire, & in eius maiestate conquiescere. Vnde ego in singula ferè auium nostrarum historia, ut tàm interna quàm externa nota redderem, & eorum oculatus testis essem, ingentem pecuniæ uim cùm in uarijs peregrinationibus in diuersas orbis regiones auium potissimùm, ac aliarum etiam rerum naturalium causa susceptis, tùm in eisdem describendis, proprijs coloribus depingendis, ac in tabulis ex pyro confectis, delineandis, exculpendisq;, atque tandem excudendis, consumpsi: ideoq; pictori in ea arte vnico triginta, & amplius annos annuum aureorum ducentorum stipendium persolui, dilineatores celeberrimos, Laurentium Benninum Florentinum, & Cornelium Suintum Francofortensem meo ære conduxi, necnon Iacobi Ligotij Serenissimi Hetruriæ Ducis pictoris eximij opera in hac eadem prouincia Florentiæ quandoq; vsus sum, vt quo maximo fieri posset artificio, aues eæ designarentur; tandem Sculptorem habui, & adhuc habeo insignem Christophorum Coriolanum Norimbergensem, atq; eius Nepotem, qui eas adeò venustè, adeò eleganter exculpserunt, ut non in ligno, sed in ære factæ videantur.

His tam magnis expensis aliæ accedunt causæ, inter quas hæc imprimis non est inuoluenda silentio, quòd pictor meus, vt maiorem sibi faceret quæstum, clàm multis nobilibus, ac studiosis icones multas vendiderit, quas verebar, ne aliquando typis mandarent, quemadmodum aliàs mihi contigit. Nonnulli enim plurimas plantas, quas vel à me in celeberrima hac Bononiensi Academia, ubi quadraginta sex annos publicè profiteor, aut didicerunt, aut dono acceperunt, tanquàm suas edidere, & me qui eas aliquando in lucem dare decreueram, præuenerunt; ut ex mea segete messem facerent. Præterea authorem inter Italos (de ijs loquor, qui ex professo scripsere) qui de auibus egerit, neminem esse sciebam; inter Gallos solum Petrum Bellonium, sed suo idiomate, & inter Germanos Ornithologum tantùm, sed confusè omnia sine ulla methodo, utpotè ordine alphabetico, & paucarum tantummodò, earumq; vulgatarum icones tradentem. Ad hæc deniq; spem emolumenti, quod ad alia edenda auxilio mihi futurũ est, & preces adiungo multorũ literatorũ hominũ, Illustrissimiq; Senatus nostri, (cui ob multa in me collata beneficia, atque ob opem in hoc opere, cùm sua sponte, tùm Sixti V. Pont. Opt. Max. iussu, mihi præstitam obedire & debeo, & uolo) authoritatem, ac adhortationem, qui uisis hisce lucubrationibus magnoperè mihi authores fuerunt, ut quas Reipub. literariæ gratas, utiles, fructuosas cognoscerent, in lucem ederem. In quarum declaratione utilia simul cum iucundis miscebo, Horatianæ normæ haud immemor, ait enim.

Omne tulit punctum, qui miscuit vtile dulci.

Nam quæ cum iucunditate coniunctam simul habent vtilitatem, ea legentis animum exhilarant, memoriæ commodiùs mandantur, tenaciusq; inhærent. multa enim imprimis ad priuatam publicamq; vitam, atque mores benè informandos regendosq, perquàm utilia documenta Ethica, Oeconomica, Politica, atq; etiam militaria ex antiquis literarum monumentis deprompta in hoc volumine continentur, multa valetudini tuendæ, atque conseruandæ salutaria ac medica præcepta in eodem reperies; habebunt adhæc linguarum variarum studiosi synonimorum varietatem omnibus penè idiomatis expressam. Multas alias vtilitates hic licebit videre, quas nunc non commemoro, abundè de ijs suo loco acturus. Quæ omnia lucida admodum, ac perspicua (nisi me animus fallit) methodo traduntur, & quæ ad Physicam speculationem spectant, vt puta Aequiuoca, Synonima, Genus, Differentiæ, Locus, Cognominata, Denominata primò adducuntur; dein ea quæ iucunditatem legentibus parere solent, vt Moralia, Vsus, Mystica, Hieroglyphica, Historica, Symbola, Numismata, Icones, Emblemata, Fabulæ, & Apologi.

Vt verò magis adhuc studiosorum rebus consulerem, omnes quas nasciſci potui, auium, multarumq; cum externarum, tùm internarum partium Icones, tanto sculptas artificio, vt viuæ potiùs quàm mortuæ appareant, quæ non visu tantùm spectatorem oblectant, sed ad auium, quarum sunt, cognitionem (sunt enim picturę muti

quidem

Author scripsit Ornithologiam generalem.

Author cur incipiat ab Ornith particulari.

Sumptuum enumeratio quos Author in hoc opere impendit.

Veterũ quorundã nugę.

Comparatio

Pittacus cur malè apud doctos audiat.

Solonis, & Lycurgi laus

Democriti dictum de veritate.

Authoris diligentia.

Designatores auium.

Artifices qui operam suã collocarunt in perficienda hac Historia.

Pictoris fraus.

Senatus Bononiensis liberalitas.

Sixti Quinti Põt. Max. beneficẽtia.

Ratio tractãdi operis.

In arte Poetica.

Vtilitas huius operis.

Ordo obseruandus in tractando opere.

Picturæ vtilitas.

quidam magistri, qui quasi digito demonstrant, quæ in Historijs tractantur) perducunt, addidi, & suo quasq; loco disposui, non tamen, vt earum spectator tantummodo sit lector, sed vt vtrisq; collatis lectione scilicet, & inspectione veras cùm internas, tùm externas auium notitias in animum deferat, & memoriæ affigat, curiositate, atq; inutili visus voluptate contempta: Absurdum enim est, ac nulla ratione comprobandum rerum naturalium imagines ideò speculari libentius, vt ingenium eorum, qui eas fecerunt, pictoris scilicet, & sculptoris admiremur, & solertiam; rerum autem naturæ miro ingenio, ac studio procreatarum contemplationem non potius prosequamur, atque amplectamur, vt causas earum indagare valeamus. His præterea Iconibus multarum plantarum, atque animalium figuras ad viuum exsculptas addidi, quibus aues illæ vel vesci solent, vel oblectari, uel sanitatem conseruare, uel recuperare. Quantum verò eiusmodi Icones ad rem ipsam declarandam conducant, uel ex hoc manifestum est, quòd plurima ab antiquis concisè, breuiterq; descripta, ac tanquàm nimis vulgata neglecta, nobis hodierna die vel adhuc incognita sint, vel maximas obscuritates pariant, quæ si Iconibus expressa essent, omnem nobis laborem ademissent. Cuius rei difficultatem olim Euax rex fortè secum reputans, plantas non tantùm exactè descripsit, sed depingi etiam curauit, quas ita depictas, & descriptas Neroni Cæsari misit honoris gratia.

Iconib' cur historiæ ornentur. *Cur multa nobis incognita.* *Euax rex plantas cur depinxerit.*

Habebis præterea Lector humanissime Historiam Auium non simplicem, sed veluti commentarios copiosos, & plurimas castigationes non tantùm ueterum, uerùm etiam neotericorum, qui de animalibus scripsere, quos videre nobis hactenus licuit, præsertim in lucubrationibus Aristotelis, Plinij, Aeliani, Oppiani, Athenæi, authorum de re rustica, Alberti Magni, & quoruncumq, aliorum; ideoq; vt nostra hæc Ornithologia, non Philosophis solùm & Medicis, sed cuiuslibet etiam alterius facultatis studiosis prodesset, & vt legentium animi in multiplici, ac varia lectione aliquid saltem inuenirent, quod ingenium suum instruere, aut excitare posset, libuit præter nostras obseruationes quoq; quasi syluam Classicorum Scriptorum Græcorum, Latinorum, ac Arabum admittere; inter quos præter Philosophos, ac Medicos, Theologi etiam sunt, & Iurisconsulti, multique Poëtæ cùm antiqui, tùm recentiores, quorum omnium flosculis, rosisque hinc inde diuerso tempore, cùm se mihi obtulit occasio, collectis, spinis, & inutilibus reiectis, opus hoc recto ordine, & methodo vsus exornaui; & *Floriferis vt apes in saltibus omnia libant, omnia nos itidem decerpimus aurea*, & quemadmodum illæ flores ad mel accumulandum petentes, sua faciunt, quæ modò erant aliena, & sua industria in propriam conuertunt vtilitatem, ita nos studio, labore, &, quod caput est, longa experientia ea, quæ ab alijs desumpta sunt, ruminauimus, digessimus, & tanquam in succum, & sanguinem huius fœtus nostri conuertimus. Cuius rei Lectorem admoneri oportuit, ne temerè coniectos, & consarcinatos esse authorum locos existimet. Cuipiam hic fraudis me accusandi ansam capienti, quòd non semper eorum, à quibus aliquando quicquàm mutuor, meminerim, cum Diuo Hieronymo respondeo, qui cum plurima ex Origenis scriptis in suos libros transtulisset, atq; ideò ab æmulis carperetur, sese defendit, dicendo, se ea ad leuandum Lectori tædium tacuisse, quæ in præfatione sat fuerat semel innuisse: nam & ego eandem ob causam eos tacui quandoq;, atque eò maximè, quòd quæ ex illis excerpsi, ex primis classicorum fontibus deprompta sint, quodq; qui illis, idem & mihi spiritus instillare potuit. Ne tamen arroganter nimium mihi tribuere videar, cùm *ingenui sit pudoris*, vt ait Plinius, *fateri per quem profeceris*, omnium authorum, quotquot in hac Ornithologia vsus sum, nomina suo præmittam loco. Eorum uerò uirorum, qui mihi aues mittendo, uel secando opitulati sunt, nomina hic recenseo, quemadmodum & in alijs Historijs omnes celebro, qui microcosmum meum nouo aliquo naturæ partu ditarunt, cùm ne ingratus (quo ut ait Mimus, terra nil peius creat) ijs uidear, tùm etiam, ut eorum animos ad alia mittenda, ac impertienda excitem, ac calcar injiciam.

Ornithol. nõ esse historiã simplicem. *Authores, quibus author vsus est ĩ hoc opere.* *Comparatio Author. ad apes.* *Author cur semper corũ non meminerit, à quibus quid mutuatur.* *In Præf. ad Vespes.*

Non me clam est, posse esse multa, quæ in hoc opere iustam repræhensionem seueri, & attenti Lectoris non effugiant, quorum si me admoneant docti homines, siq; euincant, beneficij loco habebo per eos profecisse. Etenim homo sum; humani nihil à me alienum puto; Errare, labi, decipi humanum est; & in tanta, tamque immensa naturæ uarietate, multa scio restare incomperta nobis: quæ discere non erubescam, si quid de ijs melius, vel oratione, vel scriptis aliorum liquere possit. Et uerò ego is sum, qui nihil tàm carum, & pretiosum apud me habeo, quod non cupiam uel vltro in commune conferre, modo intelligam, id bonis, & studiosis profuturum, cum vix aliud uiro bono tam indignum esse censeam, quàm uelle occultare, quod prodesse, & iuuare possit plurimos. At uidemus hac nostra ætate nimis uberem horum mortalium prouentum, qui sub modio abscondunt, quod iuxta Euangelicam sententiam, supra montem ponere, & in lucem proferre debuerant, atq; adeò in confesso est, multos optimos authores hodie passim desiderari, & à tineis rodi, quòd qui eos possident, & in occulto compressos tenent, bonis, & studiosis inuideant. Quod quàm sit illaudatum, & flagitiosum, atque adeò sordidi animi, nemo est, qui non videat, quandoquidem non solùm nobis ipsis nati sumus, imò ad hoc maximè nati, ut alij alijs prosint, & vt communes utilitates in medium conferamus, dando, & accipiendo humanam societatem foueamus. Non ambigo fore nonnullos, (neq; enim dicente Aeliano omnibus omnia placent) qui cupidine magis accusandi, quàm animo rectè iudicandi, hæc sint adituri; quoniam plerisq; innatum hoc est, vt malint uideri in alieno opere ingeniosi, quàm in docendo, atq; intelligendo alijs prodesse: nam reprehendere, atque damnare imperiti etiam uolunt; iudicare, ac probè expendere prudentes tantùm, atque egregiè docti possunt, ad quorum ego iudicium semper mihi elaborandum duxi. Hoc unum tantùm ab æquis laboris mei iudicibus peto, vt quod minus uidebitur illis probandum, æstimata rei totius difficultate, leniùs, & placidiùs reijciant absq; contentionis, & conuiciorum acerbitate. Scio enim multa quoq; post nostras obseruationes superfutura, quæ vel à me prætermissa, vel non satis animaduersa (nam interdum hebescunt etiam perspicacium oculi, & quandoq; bonus dormitat Homerus) acriora iudicia postulent, à quibus nec odio commotis, nec inuidia, facilè, ni fallor, impetrabo, vt ueniam dent, aut sedatè arguant. Spero tamen, (absit inuidia dicto) omnibus quarumcunq, artium studiosis, atque professoribus hosce meos labores aliquid allaturos utilitatis, imò magno admodum illis ad quosuis authores cùm sacros, tùm profanos faciliùs intelligendos, futuros adiumento.

Author veniam precatur, si errauerit. *Multa hactenus incognita.* *Authoris liberalitas in docendo.* *Multorũ inuidia, & illiberalitas in cõmunicando.* *Authoris humilitas.* *Vtilitas operis.*

Quod

PRÆFATIO.

Quod si quis à viro magno, ac graui alienum esse putet de auibus, & rebus ad eas pertinentibus scribere, mihi grauiter hallucinari, & tota quod aiunt, uia errare uidetur. Et illiberalis sordidusq́, eorum animus est, qui hisce spretis ad eas solùm scientias incumbunt, quæ ad rem domesticam solummodò augendam faciunt, & vbiq́; vtilitatem, & lucrum spectant; illi profectò Aesopico gallinaceo similes censendi sunt, qui repertæ gemmæ hordei granum prætulit, quòd vsum gemmæ ignoraret. Cùm itaq́; nullum sit animal, teste Aristotele, adeò exiguum, adeoq́; abiectum, in quo non aliquid rarum, reconditum, imò (vt ita dicam) diuinitatis aliquid spectetur, itaq́; & auium, quæ animalia sunt perfecta, & admiratione plena, notitia non cum fastu reijcienda, at pro viribus cuique amplectenda est.

Gallo Aesopico qui similes.

Lib. 1. de part. c. 1.

In minimis admiranda Dei conspiciuntur.

Quo in genere cum elaborarint non pauci, neque obscuri viri, egregiam operam huic scientiæ nauasse sunt iudicandi: quorum laborem quantum illustrarim, quilibet æstimet, at ij faciliùs, qui in hac disciplina versati sunt.

Hæc autem omnia, Lector studiose, ab animo bono, ac Reipub. literariæ quouis modo gratificandi cupidissimo profecta (quæ vt & alia tibi utilissima iamdiù edere volui, sed propter ingentes sumptus non potui) si bona, beneuolaque mente acceperis, ad reliquas lucubrationes, quarum Franciscus Senensis Typographus, sponte sua, si vita suppetat, edendarum prouinciam suscepit, alacriori animo, & voluntate me accingam.

Vale, & faue.

In V. C. VLYSSEM ALDOBRANDVM ſuorum editionem operum ab Ornithologia inchoantem.

Aſcanij Perſij.

Ἀλδοβράνδε, φύσις τῷ πανδώτειρα δίδωσιν
  Ἴδμον' ἔμεν πάντων, ὅσ' ἡ ἔτευχε, μόνῳ,
Ὄρνεα μὴν ἀφίης πρὶν πάντεσ' εἰσοράασθαι,
  Σεῦ κλέος ὡς πτήσει θᾶττον ἔχῃ σκεδάαν;

Iulius Signius vertit.

Aldobrande, datur cui ſingula noſcere ſoli,
  Quæ natura parens prouida in orbe creat,
Num prius emittis volucres, vt præpete penna
  Ocyus effundant ſcripta, decuſq; tuum?

Eiuſdem Iulij Signij. I. V. D.

Aldobrande forent totidem ſi candidi olores
  Aonij, quot aues explicat iſtud opus;
Quæ miranda tuum Muſaum continet inſtar
  Parui orbis, cantu non ſatis exprimerent.

OMEN FELIX
Ex eo, quod Clarissimus D. D. Vlysses Aldrouandus Libris suis edendis initium fecit
DE AVIBVS.

Acceptum à Iusto Raphelengio Antuerpiensi Med. XXIIII. Martij M. D. XCVII.

Vod libris, vir magne, tuis primordia sumis
Ex Auibus, fausto non caret augurio.
Ominor, & numquam quisquam etsi doctus aruspex
Auspicium ex vlla certius hausit aue.
Nam velut alituum genus alta per æthera cæli
Alarum celeri remigio vehitur,
Sic te præpetibus rapiet quoque gloria pennis
Astra per, & cælo contiguum faciet.
Nec solùm hoc, sed ceu Phrygius Iouis alite vectus
Aecitus stellis celsa per astra puer,
Non secus ipse nouum cælo accenseberis astrum
Aldrouande, tuo & nomine sidus erit.
O te felicem? iunget te gloria Olympo,
Famaq; per terras irrequieta vehet.
Fixum erit in cælis nomen, terrisq; volabit,
Quamdudum pennis vlla feretur auis.

Elogium in Aquilas, & naturam earum, & more, institutoque hominum imperatrices, earumque vnum γραφικώτερον, historiographum, virum Illust. & Clariss. Vlyssem Aldrou.

Qu id mea sumpsisti tibi dicere Musa? Iouisne
Summi Aquilas? magis an signiferumne Aquilæ
Aldrouandum Aquilæ cunctæ gerulum vnicum Vlyssem
Et notorem auium, cætera mille genus.
Atqui ea nunc illi propria ista negocia soli,
Et rem linque tuam tot modo auspicia.
Iamq; ipsam mihi saltem Aquilam spectato, suas vt
Vni isti laudes conferat illa viro.
Nempe auium ante alios adamauit Iupiter orbem,
Et regnum aëreum proprium habere dedit.
Vni cumprimis Aquilæ, quam sceptra tyranni,
Et summam fecit tollere verticem humo.
Reginamq; auium incendit propriore fauillæ
Admissam Vestæ cælitis in penetral.
Vtque illam vltrici posse incandescere flamma,
Sic iras voluit, telaq; ferre sua.
Et solam vultum & Phœbææ lampadis ignes
Inspicere & fecit cætera despicere:
Flammauitq; orbes oculorum; & fulminis alis
Afflatum, atrauit plumeolum omne sagum.
Ac totum incoxit generoso pectus honesto,
Omniaq; irarum nobilium arma dedit.
Insuper & vitæ igniculum solidauit aheno:
Certare & seclis addidit æthereis.
Quas iam omnes dotes, suaq; regalia signa
Huicce suo confert illa Tyranna viro.
Remigioq; suo famæ secum euehit: ipsis
Diuinum ingenium reddere prompta dijs.
Nuncq; alium nobis per terrarum omnia, Vlyssem
Giratum spatia, & totius orbis opes.
Nunc alium Promethea habet, quem certius ipsum
Admoueat regnis denique & æthereis.
Quique fidem faciat prisci rumoribus æui
Noster Prometheus verior Italicus.
Hic vir, hic est etenim: cor cui rosere tenellum
Vngue inde à primo Vulturium omne genus:

Et vitæ genialem omnem pauere medullam,
Inque suas leges tota habuere virum.
Ergo etiam his studijs illo immoriente Saperda
Magno Naturæ totius indiculo.
Sanguinibus tumuloq; viri nec alid, nisi veræ
Nascentur totidem congeneres Aquilæ.
Ac famam implebunt veterem, & Promethea Vlyssem
Perpetuarum addent gloriæ Olympiadum.

Viri Naturæ consultissimi honori gratiæq; faciebat Ioann: Fersius Silesius Doct. cùm iterum ipsum Italiamq; inuiseret: Anno quem numerales literæ indicant huius solenni voti etiam numerosi.

VIVat ODISSeVS
BononIensIs ALDroVanDVS
AVsonIæ IVbar sVa.

Io: Cornelius VVtervverius Batavus Delphensis Med. Doct. congratulatur Illust. & Excell. Dom. Vlyssi Aldrovando præceptori suo, quod ab Avibus inceperit, hortaturq; vt cætera, quæ in eius Musæo conspiciuntur, Opera admiranda propediem in lucem edat.

GAVDEO, sed quæ animo concepi gaudia, lingua
Et manus, & morbus significare vetant.
Letitiæ causa est, quia cum tot scripta reseruas
Ingenio diuino accumulata tuo,
Ab volucrum genere ordiris, quod gratulor, & si
Christicolæ fas est, accipio augurium
Id, quod maius eò est, quoniam Iouis ales honoris
Obtinuit primum non sine laude locum,
Aduentu quæ cuncta suo extinxisse putata est
Auguria, & quamuis prospera sæpe forent.
Laus quoq; Vulturibus magna est, quod Reme probasti
Morte tua, fratri regia sceptra parans.
Unguibus Accipiter curuis, tua Phœbe volucris,
Rariùs infelix edidit augurium.
His igitur tribuens primas celeberrime Vlysses
Tute tibi felix augurium inde capis.
Macte age sic quotquot retines cognomine vestro
Inscriptos, etiam propediem ede libros.
Nonne vides prudens, vt publica commoda tardas,
Quæ potes ingenio demeruisse tuo?
Disce tui viuus mercedem ferre laboris,
Nam venit extructo gloria sera rogo.

Sic etiam

Sic etiam vestrum venientia sæcula nomen
Noscent, & quis sis fama loquetur anus,
Et manè auroræ qua Lucifer excitat ignes,
Et iuga quà Titan vespere soluit equis.
Quam canis, ad cælum Iouis ales nube serena
Te feret, atque nouum sidus ibi esse dabit.
Sidus, quod radijs omnes fulgentibus oras
Clarabit, cælo sidera donec erunt.

IN VLYSSIS ALDROVANDI
Ornithologiam.

P. AEMILII LVCHINI C.

NATVRAE atque artis perquirere facta labore
Nil opus est, hoc qui quæris anhælus iter.
Vnius est sed enim studio, vix credere dignum,
Factum hominis, si hominem dicere tanta sinunt,
Vt quicquid vigilans animi prudentia cernit,
Hic doceat turbæ pennipotentis honos.
Hinc quantum vel terra tenet, mare claudit, & æther
Ponderat, omnicremo quicquid & igne calet,
Multicolor monstrat soboles hic dicta, volucrum,
Aligerum & faciunt symbola multa patens.
Hoc variæ Altilium species testantur, & Hæmi
Concaua quæ in gelidis vallibus antra petunt:
Quaq; Arabum terris totiens longæua resurgit
Rara auis, & nullum quæ capit una cibum.
Magna quidem dictu: ni quondam sæcula prima
Maiora ex auibus vaticinata forent.
Latæ etenim uolucres monuere negocia Priscis
Fortia, Vulturibusq; est data sæpe fides.
In bellis fulsêre Aquilæ signata ferocis
Corpore vexilla; hac scuta notata virûm.
Et Grus, alta petens Cæli, monstrante magistro
Vsu, homini atque artes prodidit vna bonas.
Quod Corui, pluuiam referentes voce canora
Ex sole, atque imbris sole tepente fugam?
Et uiridis nostri quidam sermonis imago,
Psittacus, humaniq; æmula Pica soni?
Resque aliæ, quarum species veneranda vetustas
Credidit ex auium fingere posse notis?
Quæ, licet innumera, hic numero Aldrouandus Vlysses
Comprendit; calamoq; abdita multa docet.
Nec mirum: Postquam rutilo quod Phœbus in ortu,
Vesperis occidui & quod parit ora, simul
Collectum sua sola domus tenet. Inspice Lector,
Naturæ liber hic totius instar erit.

In Orni-

In Ornithologiam celeberrimi viri Vlyſsis Aldrouandi Philoſophi, ac Medici Bononienſis.

Annibal Paganus Regienſis, eius Alumnus.

INCLITA non pandam rudibus tua facta cemœnis
Aldrouande meis, digna Marone cani,
Qui fructus etenim velocibus hiſce petantur
Ex pennis, breuibus claudere Muſa iubet:
Sumereq; à primis noſtra hæc exordia ſignis,
Quæ celeres formant celſa per aſtra Grues.
Fabellas numeris vanas intexere vatem,
Appologos vero Mercurium ex auibus.
Alma quibus ſeruare parens dedit arcta per æuum
Vincula connubij, munus & Oeconomi;
Miſceri & rebus ſeſe, queis publica gaudent,
Queis Architectus, Muſicus, Aſtronomus.
Hic Emblematibus patefacta arcana recondis,
Atque ſimul pandis, ſymbola cuique parans.
Hinc Hieroglyphicis penetras myſteria olimpi,
Inque ægros artem fundis Apollineam.
Exacta demum ſapiens indagine quicquid
Perpendit, docta perficit atque manu,
Hiſce nouis calamis illuſtras, omnibus vt ſis
Et rerum interpres vnicus omnigenum,
Teq; trahant ad ſe, quos gloria, fama, decusq;
Virtutis terris aurea ad aſtra vehit.

In Excellentiſs. Vlyſsis Aldrouandi Ornithologiam.

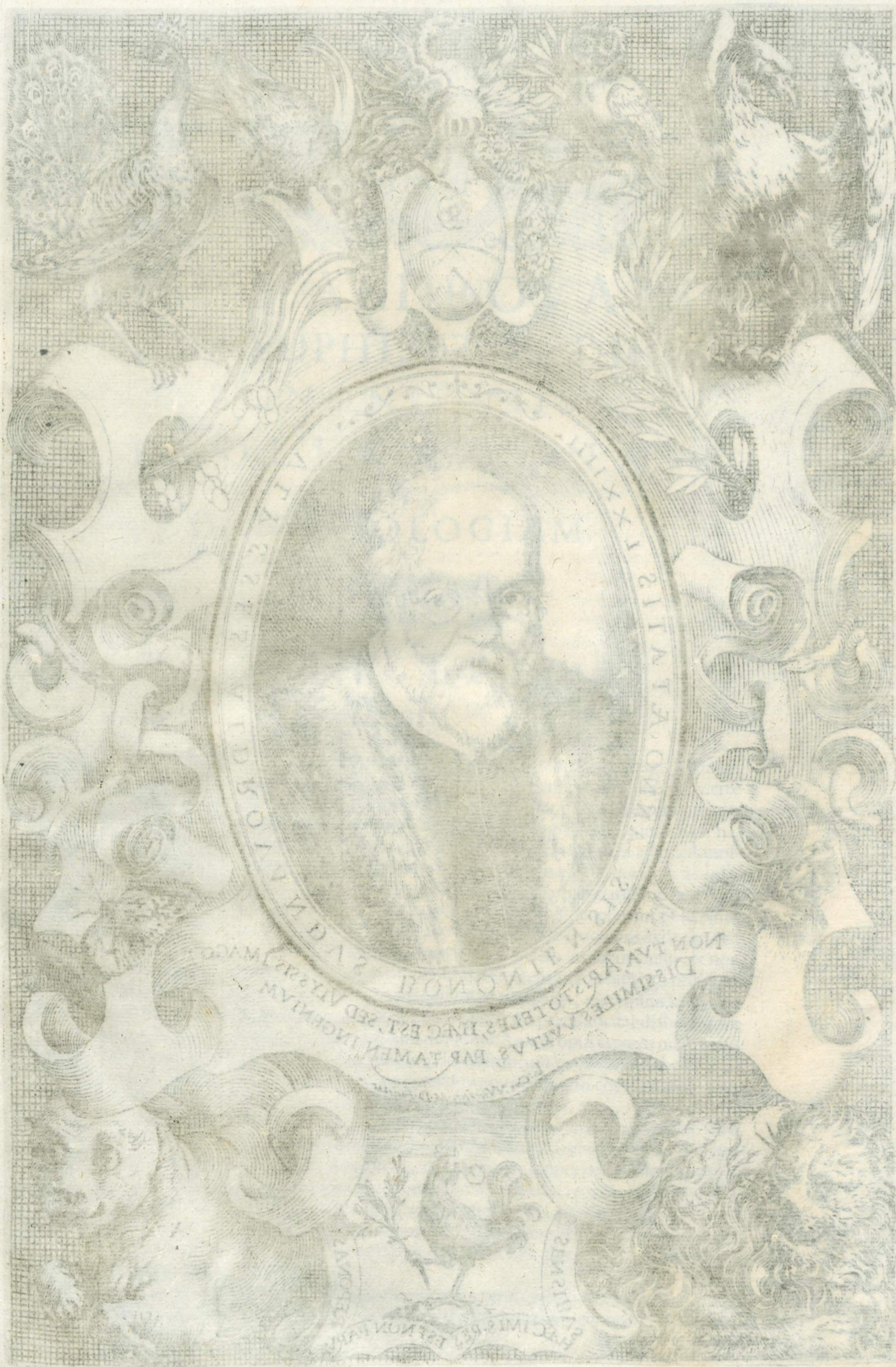
Innocentij Honeſtij Picenſis tetraſticon.

ABDITA qui ſophiæ geſtis perquirere mente,
Dogmata, naturas alituum omnigenas,
Et ritè expreſſas oculis luſtrare figuras;
Perlege diuinum, Lector, Vlyſſis opus.

VLYSSIS

VLYSSES ALDROVANDVS BONONIENSIS ANNO ÆTATIS LXXIIII.
NON TVA, ARISTOTELES, HÆC EST, SED VLYSSIS IMAGO:
DISSIMILES VVLTVS, PAR TAMEN INGENIVM
Io: Corn. VVtterwer. M.D. faciebat.
SENSIBVS HÆC IMIS, RES EST NON PARVA, REPONAS

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS PROLEGOMENA IN ORNITHOLOGIAM.

DE VTILITATE Operis.

INTER plurima diuinæ bonitatis munera, quorum magnitudinem vel numero metiri, vel pretio æstimare neutiquam possumus; certè hoc non in postremis collocandum videtur, quod toti hominum generi flagrantissimos quosdam veritatis cognoscendæ igniculos naturâ inseuerit; quibus à fluxis ac caducis rebus procul ad præstantissimarum artium cognitionem auiditas quædam immensa ac insatiabilis excitaretur. Quæ sanè cura multorum clarissimorum virorum ingenia assiduâ solicitudine ita exercuit, vt plurimi postpositis huiuscæ vitæ illecebris, prauisq; cupiditatum lenocinijs extinctis, omnium diuitiarum onere, ac amicorum solatio se liberauerint; quò deinde melius ciuilis, & non simulatæ philosophiæ delicijs, verisque animi voluptatibus oblectentur. Horum ego probatissimo exemplo, laudatissimoq; instituto mirum in modum extimulatus, cùm ipsius sapientiæ exactam cognitionem longè, latèque in omnes humanæ societatis partes, ineffabili suo decore disseminatam esse perpendissem: atq; hocce meum de natura Auium opus cœteris nó inferius esse cognouissem, nó parum studiosorum, omniumq; doctissimorum virorum reipub. me profuturum credidi, si in lucem id tandem darem, eoq; maximè; quòd Auium cognitio profundo ferè hactenus ignorantiæ cœno submersa, ac penitus oppressa iacuerit.

Antequam verò tractationem hác lectorum oculis subijciam, haud alienum ab officio meo facturus mihi videor, de vtilitate, quam omnibus ferè scientijs, atque artibus præbet, quædam præfari, ac nonnulla etiam ab ipsomet Aristotele; etsi multifaria cognitione exculto, ac disertissimo philosopho prætermissa, adducere. Ille enim quamuis abstrusas rerum causas, ac recondita principia sedulâ indagatione inuestigauerit, aditumque nobis ad quamplurima maximis difficultatibus implicita percipienda patefecerit; tamen & ego nonnulla obseruaui propriâ experientiâ, cùm in anatome, tùm generatione, alijsq;, vt posteà Deo fauente ostendemus, quæ illius operâ minimè adhuc nota sunt.

Inter artes igitur, quæ hinc non parum hauriunt emolumenti, primo loco occurrit Grammatica, cui literarum sequentium inuentione Aues opitulatæ videntur: quamuis Phœnicibus

Grammatica.

eam multi adſcribant. Exploratum enim eſt, Troiani belli tempore, Palamedem ex Gruum volatu ſibi literas finxiſſe, eaſque prioribus Phœnicum addidiſſe: illæ enim volantes aut γ, aut y, aut λ efformant, quod rectè his verbis innuit [a] Martialis;

[a] *In Xenijs.*

> *Turbabis verſus, & litera tota volabit,*
> *Vnam perdideris ſi Palamedis auem.*

Ad quod rectè etiam alludit [b] Lucanus, dum ait:

[b] *Lib. 5. de bello Pharſalico.*

> *Effingunt varias, caſu monſtrante, figuras,*
> *Mox vbi percuſſit tenſas Notus altior alas,*
> *Confuſos temerè immixtæ glomerantur in orbes,*
> *Et turbata perit diſperſis litera pennis.* 10

Hinc & [c] D. Hieronymus, *Grues*, inquit, *vnam ſequuntur ordine literato.*

[c] *Epiſtol. 4. ad Ruſt. monachum.*

Rhetorica.

Quid hîc deſumptas ex Auibus ſimilitudines, quibus Oratorum ſcripta plena ſunt: Quid parabolas: quid apologos commemorem; quibus orationes ſuas tanquàm ſale condiunt, & quaſi gemmis quibuſdam exornant?

Poëſis.

Sed nonne & Poëtarum optimi, atque antiquiſſimi ab Auibus etiam plurima, & perquàm accommodata exempla depromunt? nullus enim habitus humanæ voluntatis eſt, quem nô ab Auium actionibus, affectibuſq; exprimi videamus. Quinimo ad ſedandos animi noſtri effrenes motus, plurima virtutum, ac officiorum ſpecimina, quæ neſcio qua peculiari, latẽteq; vi ac energia, & veluti tacita quadam exprobratione, calcar nobis ad virtutes capeſſendas addunt, ab auibus, ſi ab vllis alijs rebus, depromuntur. 20

Ethica.

Gruũ prudentia.

Ethica philoſophia hinc ſua habet emolumenta, de quibus adducta hæc exempla fidem faciant: Ac Gruum in primis inſignis illa in ſemetipſis conſeruandis prudentia, quem non reddat prudentiorem? has, ferunt, imbecillitatis ſuæ conſcias, atq; ideò non mediocriter pertimeſcentes, ne in perniciem aliquid redundet, metamq; deſtinatam præuaricent, lapillos portare, vt ex eorum caſu, ſupra terram ne; an ſupra mare volitent, percipiant, vlteriuſq; progrediendum, an conſidendum, cognoſcant. Sed quid de Anſeris verecundia dicam, quem conſtat modo, & modeſtia vitæ ſuæ curſum metiri? Quid de Luſcinia? quæ pullis ſuis, ſimul atq; in hanc lucem factus eſt aditus, canendi viam aperit, ac eos magnâ diligentiâ inſtruit. Quem, quæſo, non incitet admirabilis illa Reguli, etſi omnium minimæ auiculæ magnanimitas? ille enim, quamuis corporis exiguitate contemptibilis videatur: tamen ex tenui corpuſculo formoſum animum 30 quandoq; exire, quaſi non ignarus (poteſt enim virtus ſub qualibet cute latere, ac poſſeſſorem ſuum adornare) non Aquilæ auium omnium fortiſſimæ magnitudinem, ferociamq; perhorreſcit: ſed de imperio cum ea decertare audet.

Luſciniæ inſtitutio.

Reguli magnanimitas.

Oeconomica.

Pica œconomiæ magiſtra.

Cuculi ſedulitas.

Qui fortunæ bonis, facultatibuſq; cumulandis inhiant, Picæ in primis ſedulam in victui neceſſarijs cogendis operam, ac curam ſecum expendant. Illa enim, ne brumali tempore pereat inediâ, glandium, quibus tunc victitet, aceruos, non aliter ac formicæ fruges, terrâ recondit. Quid de Cuculo dicam? quem aſſerunt tantâ glandium affluentiâ, cauitatem, in qua hyeme latet, replere: vt multa elapſo frigore, atq; adueniente vere, adhuc ſuperſint ad propulſandam famem. Quis igitur eſt, qui, niſi rationis impos, harum ac aliarum, quas breuitatis cauſa taceo, exemplo, ad res neceſſarias proſpiciendas non incendatur? 40

Reſpubl.

Grues magiſtri politici.

Quantum verò huius operis lectio ijs, qui rempub. adminiſtrandam ſuſcipiunt, conducat, compertum habebunt omnes, ſi Gruum, inter alias aues in hoc genere, ſedulos labores agnoſcant. Hæ enim cùm gregatim volant, exacta indagine perpendunt, ac communibus quaſi ſuffragijs conſentiunt, quî non ſolùm aduerſis rebus perfugium, atque ſolatium inuenire: verùm etiam ſecundis maioribus ornamentis illuſtrare poſſint; ac inde quod diuerſæ ſententię, denuò mutuo neceſſitudinis vinculo alligentur, (deducto inde verbo) Congruere dicuntur.

Agricultura.

Nonne Agricola, qui operis pręſtantia, & nobilitate, cæteris omnibus mechanicas artes exercentibus; pręfertur, Auium acceſſu, & receſſu imminentes imbres, aliaſq; tempeſtatum iniurias aduentare colligit? nonne etiam ex Gruum in ſublime migrantium volatu, aduentantis hyemis acceſſum exploratum habet; ac ideò terræ exercendæ magis animo incumbat? id ſanè & [d] 50 Heſiodus teſtatur his verbis:

[d] *Lib. 2. de die & opera.*

> Φράζεσθαι δ' εὖτ' ἂν φωνὴν γεράνου ἐπακούσης
> Ὑψόθεν ἐκ νεφέων ἐνιαύσια κεκληγυίης
> Ἥτ' ἀρότοιό τε σῆμα φέρει, καὶ χείματος ὥρην
> Δεικνύει ὀμβρηροῦ. ideſt

> *Conſidera verò, cùm vocem Gruis audieris*
> *Altè ex nubibus quotannis clangentis,*

Quæ &

Quæ & arationis signum affert, & hyemis tempus
Indicat pluuiæ:

Nonne auium excrementis lætæ fiunt segetes? nonne cicurãdo syluestres; pascendo custodiendoq; cicures; alendo fœcundas; cùm ex ouis fructu dulcissimo atq; vberrimo; tùm ex fœtura gregem supplente maximum sibi comparat prouentum? Sed quorsum hæc refero? cur non potius exprimam Aues sationis, ac insitionis modum aperuisse? Tradit id sanè [e] Plinius, *Semine quoque*, inquiens, *inserere natura docuit, raptim fame Auium deuorato, solidoq́; ac alui tepore madido, cum fœcundo fimi medicamine abiecto in mollibus arborum lectis, & ventis sæpè translato in aliquas corticum rimas: vnde vidimus Platanum in Lauro, Laurum in Cerasο, & baccas simul discolores. Tradunt & Monedulam condentem semina in thesauros cauernarum eiusdem rei præbere caussas: hinc nata inoculatio sutoriæ simili fistula aperiendi in arbore oculum cortice exciso, semenq́; includendi eadem fistula sublatum ex alia.* Hactenus ille. Sic Cornices sæpè serunt iuglandes, quas nos ita satas comedimus. Non minori quoque emolumento Seleucides aues Casij montis incolis à Ioue impetratas, vt Locustas agrorum suorum fruges deuastantes occiderent, [f] idem asserit.

Lib. 17. cap. 14.

Inoculationis origo.

Cornices iuglandes serunt.

Seleucides frugiuoras Locustas necant.

Qui verò formas rerum ductis lineis repræsentant, pictores dicti, maximum arti suæ decorem, opesq; conciliant ex imaginibus Auium, in quibus cùm diuersa figura effingendis, tùm varijs ac diuersis colorum generibus distinguendis, qui iucundissimam oculis omnium venustatem pariunt, tantum luxuriata fuit natura, quantum in nullo alio animalium genere. Hinc ea promanauit consuetudo, quod magnates, viriq; nobiles ac diuites, cùm inter cætera animalia Aues non infimum nobilitatis locũ obtinere cognoscerent; partim huius, partim illius Auis effigie insignia sua cõdecorarint; quemadmodum Semiramidem Columbæ, Romanos Aquilæ (quam & nostri adhuc Imperatores sibi seruant) alios Corui, alios Gryphi, alios Vulturis, alios Anseris, alios denique aliarum nobilium Auium iconibus in insignibus suis delectatos esse accepimus.

f Lib. 10. cap. 27.

Ars pictoria.

Aues ad insignia illustrium hominũ translatæ.

Plumatilis ars, quam Indi Floridæ regionis incolæ summa industria exercent, quantum ab alitum genere vtilitatis reportet, vel ex hoc constare arbitror; quod non exemplaria solùm: sed & instrumenta, ac materiam ex eo petere cogatur. De cuius artis præstantia, cùm suo loco acturus sim, superuacaneum nunc existimo longiori eam sermone prosequi; vnam tamen, eamq; eximiam huius generis tabulam silentio inuoluere non possum; quam Illustrissimus Cardinalis Palęotus incomparabili doctrina & probitate vir mihi dono dedit; quamq; ego in Musæo meo appensam adhuc asseruo. In hac D. Hieronymi Christum Saluatorem nostrum cruci affixum genu flexo adorantis imago, ex versicoloribus Auium Indicarum pennis ad viuum ita expressa est; vt non plumis contexta, sed penicillo ducta videatur. Hac ex Hispanijs secum allata, Illustrissimus Cardinalis dę Burgos Illustrissimo Cardinali Palęoto gratificari voluit; qui eam postea nostro Musæo consecrauit. Antonius Gigas, morum probitate, & eruditione præstans vir, inter plurima, quæ habet rarissima, capitium quoq; asseruat scitè admodum atq; affabrè contextum ex Auium pennis; cuius imaginem ego reliquis meis iconibus appingi curaui.

Ars plumatilis.

Opus plumariũ egregium.

Scripturis quoq; ab auibus compluribus, potissimum autem ab Oloribus, atq; Anseribus, necessaria suppeditari instrumenta, quis est qui ignoret? Illud tamen haud ita vulgatum adijcio, pennarum seu calamorum Coruini Generis Auium, in iconibus in tabulis ex pyro sectis, multò quàm cum aliarum calamis fieri solet, subtilius delineandis; vt postmodum sculpturo seruiant, maximum vsum esse; quod mihi è pictore meo Cornelio Suint Francofurtensi, iuuene huius artis peritissimo, exploratum est.

Scriptores.

Pennarum ex Coruino genere vsus.

Illud etiam minimè tacendum censeo, ex Auium plumis, potissimùm verò Anserum, Onocrotalorum, Cygnorum, Anatum & Gallinarum humano generi quietem conciliari; lassitudinemq; vel ex longo ac difficili itinere, vel ex alio quouis diutino labore leniri ac penitus subleuari. Hisce enim lectos & culcitras, aliaq; id genus quieti destinata instrumenta; quæ πτερωτὰ καὶ πτίλοτα προσκεφάλαια Græcis dicuntur, impleri videmus: neq; nobis tãtum id vsitatum est, sed antiquissimis quoq; Romanis; vt ex hisce [g] Ciceronis verbis colligere est; *Eripiamus huic ægritudinem, quomodo eum collocemus in culcitra plumea, psaltriam adducamus.*

Ars quieti destinata.

g Li. 3. Tusc. Quæst.

Quarundam etiam Auium pennis matronæ nobiles in Italia, ac potissimùm ex Struthionum plumis flabella sibi parant; quibus æstiuis temporibus calidiorem aërem temperent. Nonne & Musas olim eisdem ab antiquis decoratas verisimile est; cùm non alias reperias pretiosiores? Ego sanè, qui earum statuas ita exornatas Romæ in ædibus Petri dę Radicibus; vt in libro meo de statuis iam ante multos annos edito, videre est; obseruaui: ita esse non dubito; idque ideo factum fuisse existimo, quòd illæ cantus sui dulcedine, ac lenocinijs, nec non poëtarum carminibus, quibus materiam subministrare credebantur, eos, de quorum laudibus & encomijs scribunt, quasi volare faciant.

Architectura. *Hirundinis solertia in nidificio.*

Sed quid? nonnè casas quoque, magnasq; domos fabricare; omnemq; Architecturam ab Auibus edocti videmur? Quis enim, bone Deus, est; etsi in hac arte peritissimus; qui se ab Hirundinis auiculæ tam exiguæ solertia, ac labore in nidi sui constructione, superari non fateatur? Illa enim sibi nidum, quo quieti consulat; quo sobolem suam nutriat; totum luto construit; stramine roborat; eorumq; inopiâ, multâ se madefacit aquâ, pennisq; puluerem spargens lutum sibi parat, & pro stramine mollibus vtitur plumis, floccisq;; atque hac tam insigni sagacitate defectum supplet. Quarè rectè [h] Aristophanes ὄρνιθας τέκτονας, id est, Aues fabros vocabat: & Epigrãmatarius πηλοχύτους θαλάμους, Hirundinis nidos; & πηλοδομεῖν, ex cœno fabricare dicebat.

[h] *In Auibus.*

Ars militaris. *Grues militiam exercendá edocuerunt.* *Buteonis audacia.*

Quin etiam quantum ad militarem disciplinam spectat; nonne Grues in orbem conglobatæ, omnesq; sibi aduersantibus Aquilis rostra obuertentes: ita vt impunè lacessiri nequeant, aciei instruendæ modum quendam aperuisse videntur? Buteo ad primum, ac etiam secundum, quo petitur, telum; immotus atque vix tertio cedens; fugaci militi timiditatem apertè exprobrat. Nonne etiam Grues caput sibi, regemq; constituendo ducis in bello summam demonstrant necessitatem? Imò verò tota ferè militaris ars ab eis accepta videri debet; si modo vera sint, quę de eis legimus: aliæ enim in excubijs noctè locatæ sunt: aliæ cœteris dormientibus circumeũt, & explorant; ne qua ex parte insidiæ tententur; vbi vigiliarum tempus fuerit impletum, perfunctæ munere in somnum se præmisso clamore componunt, vt excitent dormientes, quibus vicem muneris tradituræ sint: at illæ volentes suscipiunt sortem, vicemq; exequuntur; & quam acceperunt gratiam, pari cura & officio compensant. Hinc etiam antiquissimum illum apud Romanos vsum profluxisse reor; quod coronis plumeis, vt [i] Polybius refert, è Struthionum, vt puto, pennis contextis, capita sua adornare consueuerint; quemadmodum & nostri adhuc milites cum hostibus manus conserturi pileos, cassidesq; eisdem cohonestant. Tibiarum bellicarum inuentionem ex Gruum tibijs, ad sonũ edendum aptissimis, promanasse constat. Aethiopes etiam in clypeorum locum pelles Gruum subrogasse [k] Herodotus scripsit; ita vt ex horum obseruatione clypeos hisce diebus notos esse videamus. Accepimus quoq; Aues tabellariorum vice nonnunquam esse functas; vt de Marrhe Aegypti rege narrat [l] Alexãder ab Alexandro; qui Cornicem habuit, cui litteras perferendas traderet. Columbam hoc quoq; officio functam narrat * Egnatius. Galli enim ac Veneti Ptolomaidem in ora Syriæ obsidentes tabellariam Columbam litteras circumferentem, à Sultano suis ciuibus diutina obsidione defatigatis, adepti sunt; quibus significabatur, Regem breui cùm maxima classe hostium vires facile extirpaturum: quo explorato pro interceptis fictitias litteras affigunt, quibus Regis nomine monebantur obsessi, vt se dederent; hostibus parerent; rebusq; suis consulerent; se alijs negotijs districtum, minimè illis opitulari posse: pertulit ita suis Columba fictitias litteras, quibus perlectis sine mora earum mandatis obsequentes, repentè vrbem dediderũt. Talequippiam I. Lipsius [m] refert factitatum esse apud Batauos, Columbis literarum administris, & ad eos delatis, sese è maximis vitæ periculis ereptos. Atq; eodem in loco alia similia exempla de Columbis recenset.

[i] *Lib. 6. de mil. Rom.*

Tubæ antiquitus fiebant ex tibijs Gruũ.

[k] *Lib. 7.*

Aues tabellariorũ munere functæ.

[l] *Lib. 1. cap. 17.*

* *Lib. 7. c. 4*

[m] *Lib. 2 Satur. cap. 6.*

Ars nauigatoria.

Quin etiam maximum aues naucleris auxilium præbent, teste [n] Plinio, cursum nauium dirigentes. Miluus gubernandæ nauis modum edocuisse videtur, flexu caudæ iter suum per aëra dirigens; natura præmonstrante in aëre, quid in aqua fieri oporteat. At in Taprobana insula, quod nulla sit syderum obseruatio; neque Septentrio cernatur; alites nauibus imponunt; quarum volatum sequuntur nautæ, cum datur occasio, & simul terram petunt.

[n] *Lib. 6. c. 22.*

Ars culinaria.

Coquinam, popinamq; omnem frigere, ac ieiunam esse sine auium supellectile, norũt, quotquot in Apicij schola edocti sunt. Neque enim ad necessitatem solum & sanitatem alendi corporis: verùm & ad suauitatem oblectandi gustus (cùm in nullo cibi genere maiorem palato adlubescentium saporum varietatem sit reperire, quàm in hoc ipso, quod ab Auibus petitur) tanquam quodam cupediarum penu vberrimo, homini abundè ex auium genere prospectum voluit benigna parens rerum natura; ita vt nec opipara, nec dapsilis cõuiuatoris habeatur mensa; sed à lautioribus potius fastidiatur conuiuis; quæ non varijs ex volucerum materia ferculis instructa sit. Hinc omnibus hominibus; tùm maximè epulonibus, ac ventribus; quorum nulla præter aqualiculi, & cuticulæ curandæ cura mentem sollicitat: scilicet, vt edant natos se credentibus, tantis votis expetuntur in epulas Gallinacea familia, Columbæ, Palumbi, Pauones, Anates, Anseres, Perdices, Coturnices, Turtures, Turdi, Attagenes, Phasiani, Ficedulæ, Cenchrides siue Miliariæ, quas Hortulanos Bononiæ dicunt; Sturni, Merulæ, & huiuscemodi aliæ plurimæ.

Aucupes quoq; Accipitrum, Falconum, Bubonum, similiumq; Auium ministerio; non minori voluptate, quàm fructu; Auibus tàm vagis, quàm gregalibus capiendis inhiant.

Ludi.

Hoc quoq; inter cœteras hasce vtilitates silentio inuoluere non possum; quod Auium quoque vsus in ludis apud antiquos fuit; vt ex Suidæ hisce verbis est colligere: Ὀρτυγόκοπος *Ludus quidam*

quidam est, in quo Coturnices in orbem collocant, quorũ capita feriunt, & qui in gyro Coturnicem prostrauerit, ordine reliquas capit: qui verò aberrat, tradit alteri Coturnices verberandas; idq; per vices faciunt. Coturnicũ ludus.

Physico abstrusa ac recondita naturæ arcana perscrutari cupienti, diuina quædam speculatio, in Auium omnium, ac operationum earum examine, præter vtilitatem, summam quoque parit gratiam, ac voluptatem. Hinc enim Symbola, Emblemata, Prouerbia, Hieroglyphyca, similiaq; alia suam originem agnoscunt. Physica.

Medicis quoque ex huius nostræ Ornithologiæ opere non mediocris vtilitas accessura est: Medicina. cùm quia in victu tam sanis, quàm ægris præscribendo, hinc salubrium & insalubrium Auium discrimina scitu necessaria hauriant: tùm quòd ab Auibus integris & earum partibus medicamina sæpius depromant. Efficax enim Ciconiæ vsus est in Apoplexia & Paralysi: Alaudæ in morbo Colico: Picæ loquacis in Cordis Palpitatione: Icteri seu Galbulæ in Ictero: Passeris Troglodítis in Calculo, & Vrinæ difficultate. Pelles Cygnorum, Onocrotalorum, Vulturum & Aquilarum ventriculo appositæ, concoctionem promouent. Pinguedines multarũ Auium, Fel, atque ipsa etiam excrementa in medicinæ vsum cædunt, Quid? nonne medici ipsi multarum quoq; plantarum inuentionem Auibus acceptam referre debent? quæ à natura eruditæ, eas nobis ceu digito commonstrarunt, earundem in seipsis prodito effectu. Pauca, ne sim longior, exempla fidem facient: Morbum enim ingruentem Hieracio herba Accipiter propulsat; Chelidoniam visui saluberrimam Hirundines monstrauêre; vexatis pullorum oculis illâ medentes: Origano sibi medetur Ciconia; Aetite Lapide Aquila; Circus Cichorio; quòd fascinationi resistat: Miluus Rhamno; Vpupa Adianto; Turdi Myrti ramo; Pauo radice Lini; Ardea Cancro; Palumbes, Gracculi, Merulæ, Perdices lauri ramo annuum fastiduum purgant: Columbæ, Turtures & Gallinacei herba, quæ vocatur Helxine: Anates, Anseres, cœteræq; aquaticæ herba siderite: Grues & similes Iunco palustri: Coruus occiso Chamæleonte, qui etiam victori nocet, Lauro infestum virus extinguit. Ad hæc valetudinis conseruandæ studium ijs maximam inesse videmus; cùm regiones ac sedes pro tempestatum varietate, nunc caloris, nunc frigoris, aliarumq; aëris iniuriarum, mutare soleant; vt in Ciconijs, Gruibus, Coturnicibus, cœterisq; huiusmodi licet obseruare. Præterea non magis quàm natura fert se cibo replent; motus & quietis modum seruant: sorte denique sua contentæ viuunt: adeò, vt nulla ferè medicinæ pars sit, quæ non ab auibus aliquod emolumentum reportet; quod huc vsque ostensum passim est ab authoribus. Therapeuticam autem Ibis auis rostro Nili aqua pleno saturam aluũ proluens, qua reddi ciborum onera maximè salubre est, Clysteris inuentione auxit.

Homines quæ medicaméta dicerunt à varijs Auibus.

Auiũ temperantia in cibo.

Qui tempora anni distinguere non norit, ab Auibus quibusdam id facile edocebitur. Nam Hirundinis, Coturnicis, Ciconiæq; aduentus, redeuntem annum demonstrat: Coturnix eijciens tristitiam hyemis, lætitiam veris introducit, recedens frigus instare denunciat: ita Hirundinis aduentus æquinoctium vernale; recessus autumnale significat: Luscinia cum solstitio æstiuo colorem & vocem mutat. Vnde [o] Baptista Mantuanus de Auium ingenio loquẽs sic canit; Astronomia.

> *Astra etiam, pluuiasq; docent, & certa dierum*
> *Tempora, & annorum; Sic ver cognoscit Hirundo;*
> *Alcyones hyemem, ventos & fulmina cudunt,*
> *Et tempestiuos campis sitientibus imbres.*

[o] *Li. 5. Alphonsi.*

Musicis opus hoc quoque non erit inutile, cùm pateat à quibusdam Auibus viam quandam patefactam, qua ad vocis harmoniam amplectendam dirigamur; vt rectè meminit [p] Plinius: *Luscinijs*, inquit, *diebus ac noctibus quindecim garrulus sine intermissu cantus, densante se frondium germine, non in nouissimum digna miratu aue. primum tanta vox tam paruo in corpusculo, tam pertinax spiritus. dein in vna perfecta musicæ scientia modulatus editur sonus; & nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc distinguitur exciso, copulatur intorto, promittitur reuocato, infuscatur ex inopinato; interdum & secum ipse murmurat, plenus, grauis, acutus, creber, extensus vbi visum est, vibrans, summus, medius, imus.* Quanta in Acanthidis; quanta in Oloris voce præstantia? Quis obsecro Auium garritum musicum concentum in se habere non dicat? nonne earum cantus in prouerbium abijt? Poëtas enim Theocritus Μωσῶν ὄρνιθας vocare consueuit, quod Lusciniarum in morem assiduè canant sua poëmata. *Clitarchus*, referente [q] Aeliano, *author est in India volucerem amatorio affectu flagrantem nomine Horionem (si rectè memini) nasci magnitudine parem Ardeæ, rubris similiter cruribus, oculis cœruleis; sic à Musica instructum, vt naturæ munere tam suauiter canat, vt ipsas referat Sirenes, & dulcedine ad suauissimos hominum cantus, qualis est in primis Hymenæi nuptialis, accedat.* Musica.

[p] *Lib. 10. cap. 29.*

[q] *Lib. 17. cap. 22.*

Quantum ad Theologiam spectat, & illa certè maximam hinc perceptura est vtilitatem; quan siquidem cùm in nouo, tùm in veteri testamento plurimarum Auium fit mentio; multæq; ab ijs similitudines capiuntur; earumq; aliæ mundæ; aliæ immundæ censentur; quorum Theologia.

omnium rationem, ac cauſas percipere non poſſunt, qui Auium naturam perſpectam non habent. Quin etiam conſtat Aues quaſdam inſignia nobis probitatis, pietatisq; exempla præbere. Quis enim ita Cupidinis, Venerisq; retibus irretitus eſt, quem non inſigne illud in Porphyrione adulterij odium reuocet ad pudicitiam? Quæ obſecro fæmina tam impudica eſt, quæ viſa Turturis caſtitate vitam eam nefariam ac belluinam non prorſus deteſtetur? Auis ea non niſi vni iungitur marito, coniugium nunquam deſerit; imò ne morte quidem à ſe dirempti mariti, quoad viuit, quem ſolitario gemitu teſtatur, torum violat. Quis erga parentes adeò durus & immanis eſt; qui Ciconiæ, aut Meropis, Pellicaniue pietate erga parentes conſpecta, impietatem cum pietate commutare non cogitet? Quem non moueat Hirundinis, Accipitrisq; in ſui generis Auibus ſepeliendis amor? Quis adeò in ſuos inhumanus, illiberalisq; eſt, quem Oſſifragæ benignitas in pullos Aquilæ non faciat paulò humaniorem? Erubeſcant ſanè illi, qui parentibus ſuis pietatis beneficium negant, & ad Cornicis exemplar ſeſe conferant, quæ pullos ſuos in iuuentute omni ſedulitate paſcit, eiuſdem officij in ſenectute ab ijs talionem receptura. Narrat [r] Albertus Magnus, aucupes quoſdam in ſuperiori Germaniæ parte caſu in canũ, cæcumq; arbori inſidentem Falconem incidiſſe, admiratosq; quî ſibi victum pararet, atque ideò dum in ſylua ſe abſcondunt, duos conſpexiſſe Falcones alios, qui ſuam illi prædam, inſigni profectò pietatis exemplo, participabantur. Non minor etiam affectus quarundam Auium eſt erga homines; à quibus diſcant auari illi & μισάνθρωποι, illiberalesq;, qui omnem humanitatem erga proximos exuerunt; & noſcant beneficia etiam in alienos collocare. Tale eſt, quãuis fabuloſum mihi videatur, quod narrat [s] Diodorus Siculus de Semiramide à matre ſua in loca ſaxoſa & deſerta, in quibus Aues erant plurimæ, expoſita. *Tradunt*, inquit, *rem mirandam, Aues infantem alis confouentes nutriſſe coagulato lacte ex proximis paſtorum mapalibus rapto. Acto anno cum firmiori egeret alimento, Aues caſeum eodem ex loco raptum ori infantis admouiſſe. Qua re à paſtoribus ex corroſione caſei animaduerſa, infantem ſpecioſam forma compertam ferunt; nutritamq; apud ſe dono poſteà datam præſidi paſtorum, regio nomine Simma. Hic liberis carens, vt filiam magna cura nutritam Semiramidem ab Auibus (eo enim nomine linguâ Syrâ vocantur) appellauit: quas poſtmodum Syri omnes vt deas honorant.* Romani quoque, [t] Plutarcho teſte, Picum Martium diuino ſolent afficere honore, quòd Romulus & Remus à Lupa, & ab ea Aue enutriti fingerentur. Adhæc ſempiternum illud materni erga liberos affectus vinculum, ſi ab vllis animãtibus, ab Auium genere in primis ſuam agnoſcit originem. Cuius rei mirum equidem exemplar hominibus præbet Hirundo, vt interim alias prætercam: illa enim in prole enutrienda, inſigni atque incomparabili æquitate tam mas, quàm fæmina, vt ſæpius in Tuſculano meo obſeruaui, laborat: impartit ſingulis pullis cibum, obſeruat conſuetudinem quandam; ne qui acceperit, bis accipiat, excrementa pullorum communi ope vterque eijcit, ne eorum putor proli noceat; quam, vbi adoleuerit, circumagi foraſq; ea egerere docet. De eadem Aue idem ferè canit [u] Baptiſta Mantuanus.

> *——Dum parua domus, dum infirma propago,*
> *Dum nati implumes, tepido fert pabula nido*
> *Semper, & extenſis docet ire per aëra pennis.*
> *Hæc eſt cura tenax, ſtudiumq; immobile matri.*

Non minori quoque induſtria, atque amore rapaces Aues filios ſuos inſtruunt ad venationem, donec ad perfectum robur peruenerint; quod tempus per menſem vnum durat; poſtquàm verò è nido euolare cœperint; Aues viuas capiunt, & coram pullis dimittunt, eisq; occidendas tradunt: atque ita tandem ad venatum eos aſſuefaciunt.

Ex quibus omnibus facilè conſtare arbitror, quantum vtilitatis ex hac noſtra Ornithologia quiuis reportare poſſit. Nulla enim ſcientia eſt, atque ars, quæ non ab Auibus, etſi rationis omnis expertibus, vel ſua hauſerit rudimenta, vel ſaltem aliqua acceperit emolumenta.

[r] Tract. 2. lib. 8. de Animal. c. 6.

[s] Lib. 3. c. 2

[t] In Quæſt. Rom.

[u] Li. 6. Alphonſi.

DE OR-

DE ORDINE.

CVM ordinem, qui τάξις Græcis dicitur, rerum animam appellare Platonem videam; & tantum ei tribuere Menandrum, vt diſpoſitione fabularum conſtituta, per hunc illi poëtices parti colophonem impoſuiſſe crediderit; non ab re fore decreui, cùm rectam tractandarum rerum diſpoſitionem maximo præconio, ſummisq; laudibus doctiſſimorum virorum cõſenſu efferri cognoſcam: quippe quæ tanquam arctiſſimum vinculum cœtera omnia complectitur, & omnium tam dictorum, quàm factorum norma eſt, & regula; ſi pauca de ordine huius hiſtoriæ noſtræ præfatus fuero. In ſpem enim ducor, his prælibatis, cœtera clariora & dilucidiora fore. Nam cùm rerum naturalium riui innumerabiles ſint, ideòq; earum hiſtoriam perpolire arduum eſſe introſpexiſſem; rationi conſentaneum eſſe duxi, in methodum eas redigere: ac deinde ne confuſa cognitio obſcuritatem pariat, ad ſua propria loca omnia reuocare. Cum itaque particularem omnium auium, tàm ab antiquis, & recentioribus deſcriptarum, quàm noſtris diuturnis obſeruationibus conquiſitarum hiſtoriam contexendam ſuſceperim; in huius enarratione ſeriem dignitatis ſeruare duxi: primumq; rapacibus, tanquam nobilitate reliquis longè præferendis, inter omnes Aues dare locum ſtatui. Primò igitur omne id genus Auium, quod aduncis eſt vnguibus, carnibusq; vt plurimum (quandoq; enim etiam glande & pomo) victitat, ex noſtro hoc auiario propoſiturus ſum. Carniuora autem iſthæc, cùm quædam diurna, quædam nocturna habeantur; ego primùm de diurnis, quod prædam interdiù rapientia, ſenſu, & viribus alijs præpolleant, tractabo. Nocturnorum verò, quæ obſcura nocte carnium paſtum quærunt, veluti Vlularum, Bubonum, Aſionis, Aluconis, Caprimulgi explicationem ad proprium librum transferam. His & alias multas Aues ſubiungam, & non ſine ratione; vt patebit poſteà.

Ordo materię tractatæ in hoc libro.

A diurnis igitur rapacibus auſpicaturus, in primis de Aquila Auium reginâ, in genere, ſingulas ſtatim Aquilarum ſpecies ſubnectens: deinde hoc eodem ſemper dignitatis ordine ſeruato, de reliquis rapacium diurnorum ſpeciebus ſum acturus. Non tamen me latet alios alium ordinem fuiſſe ſecutos: [a] Plinius enim à Struthiocameli hiſtoria orditur; Phœnicemq; mox ſubijcit. Verùm cùm horum ille quidem ancipitis inter quadrupedes, & bipedes ſit naturæ: hic verò fabuloſis hominum figmentis potius, quàm à natura ſic compoſitus exiſtat; ego potius ab his, quæ reuera & ſimpliciter volatilia ſunt, quàm à Phœnice commentitijs authorum mendacijs obuoluto, aut ab ancipitis naturæ Struthiocamelo inchoandum putaui. Arbitror tamen Plinium maxima Struthiocameli corporis mole ac robore motũ, primum ei inter Aues locum tribuiſſe. At qui alphabeticum in Scientijs ordinem ſecuti ſunt, vt Galenus in ſimplicium facultatibus deſcribendis; & Paulus Aegineta, atq; Auicenna; vt & in hac Auium hiſtoria quidam recentiores ſemper mihi ſummoperè diſplicuerunt: quod rerum ſpecies commiſcentes, quæ ſimilis naturæ ſunt; ideoq; coniungenda, diſtrahant, quæ verò plurimũ à ſe mutuo diſcrepant, ideoq; diſtinguenda; contrà connectant, naturæ ordinem turbent, ſcientiarumq; methodum omnem inuertant, ac confundant. Neque Petri Bellonij ordo quicquam me mouet, vel authoritas, qui hiſtoriam de Auibus particularem linguâ Gallicâ conſcriptam (quam nos multis ab hinc annis latinam fecimus) aggreſſus, Vulturi principem locum aſſignat: inductus fortè fuit hic vir egregius iiſdem, quibus [b] Pierius Valerianus rationibus, qui in volucrum genere nullam hac magis admirandam eſſe cenſuit; idque peculiari eius vitæ ratione ab omnium Auium vulgo ſemota, tum etiam ob ſingulares ingenij eius dotes, quibus cœteris præcellit, principumq; dicterijs & picturis ſæpe inſeruit. Sed me eximia illa aquilinæ naturæ dignitas, quæ in progreſſu manifeſtè apparebit, cui veterrima apud antiquos exiſtimatio, nec non philoſophiæ, ac poëſios principum Ariſtotelis & Homeri authoritas accedit, vt inter rapaces Aquilæ primas tribuam, impellit. Philoſophus enim in ordine rapacium diurnarum primo loco Aquilam nominat; vltimo verò vulturem; Neque ipſe [c] Plinius, cùm de Phœnice abundè dixiſſet, ab hoc ordine deflexit: ſed proximè Aquilæ tractationem ſubiunxit; Etenim diſertis verbis in ipſo capitis limine Aquilæ debitum honorem præfatus, *Ex his*, inquit, *quæ nouimus Aquilæ maximus honor, maxima vis.* Quamuis enim eiuſdem generis diuerſarum ſpecierum nulla ordine eſſentiæ aliam præcedat, nec vna aliâ ſit prior; ſunt enim ſimul naturâ omnes ſpecies ſub vno genere contentæ; dignitate tamen ac nobilitate, ſi ſpecies inter ſe, non ad genus conferantur, cœteris præminet Aquila, quòd multiplici cùm animi, tùm corporis dote præcœteris Auibus ſit inſignita. Secundum itaque locum cùm ob iam dictas rationes, tùm quòd excepta vna Aquila rapacium

Plinij ordo refutatus.
[a] *Lib. 10. cap. 1.*
Bellonij ordo.
[b] *In hieroglyphycis.*
[c] *Lib. 10. cap. 3.*

omnium

omnium diurnarum sit maximus, Vulturi ascribendum existimo. Tertium iure optimo sibi vendicant Accipitres, quòd nõ Aegyptijs solùm, sed alijs etiam gentibus sacri sint habiti; ideoq; ἱέρακες Græcis dicti; His Falcones non quòd viribus sint inferiores, sed quòd Accipitrum quoque species sint (Falconis enim nomen recentioribus tantum vsitatum est) subiungam: Hos Miluus sequitur cùm animi, tùm corporis dotibus multo inferior; at à Plinio inter Accipitrum quoque genera relatus. Agmen hoc claudit Cuculus, & Aristotelis item temporibus Accipiter creditus; alioquin ex rapacium genere reijciendus; quòd à minimis etiam auiculis impunè lacessatur. Inter nocturnas verò rapaces Bubo, poëtarum in primis scriptis summoperè decantatus, cœterasq; omnes magnitudine vincens, primus occurrit; secundus Asio siue Otus illi simillimus ferè, at paulò etiam minor; quibus Scopem quamuis Alucone, Vlulaq; minorem, subneximus; quòd excepta magnitudine tota facie ferè eos referat; quare quartum Aluconi, qui corporis mole vix Asioni cedit; quintum Vlulæ locum assignauimus; sextum Noctuæ, quæ, si animi eius dotes consideremus, vel primum, vel saltem secundum sibi vendicabat: hanc septimò subsequitur Strix, noctuæ, vt patebit, haud absimilis; octauò atq; vltimò Caprimulgus cũ hac confusa auis. Quarum omnium rapacium traditã historiã de Vespertilione, etsi non à nocturnis solùm, sed à cœteris etiam omnibus, præter vnicam Vulpeculam, diuersa aue habebitur sermo, quòd nocturno tempore sua, ut nocturnę, obeat munera: Vespertilioni Struthium cùm quòd & ille auis sit ambiguæ naturæ, tùm quòd aptior illi locus alius assignari non poterat, addidimus. Cùm verò de Gryphe, Harpyis alijsq; cùm rapacibus, tùm etiam alijs fabulosis Auibus passim classicorum scriptorum monumenta referta sint, non ab re facturum me credidi, vt & de illis quid memoriæ proderem; sed cùm mecum reputarem, qua operis parte eas reponerem, tandem conclusi rapacium historiæ; quòd & illæ vt plurimum ex raptu viuere crederentur, subiungere; Inter quas Gryps, quòd viribus alias præcellat, principem locum sortitur; subsequentibus Harpyis: tertiò Stymphalides aues tãta corporis mole, vt solis radios obumbrare fingerentur, describuntur; Quibus tandem Sirenum, etsi minimè carne vescentium, fabulosarum tamen, historia adnectitur. Hisce itaque rapacibus cùm diurnis, & nocturnis, tùm fabulosis satis superq; declaratis; antequàm ad Coruini generis Aues, quibus caro quoque aliquando pro pastu est, primùm de Psittacis mihi agendũ duxi; hac sola ratione, quod Accipitribus toto corporis habitu sint apprimè similes: nam & rostrum habent curuum, & pedes aduncos. Inter Coruini generis aues Coruus & robore & corpore maior, primas obtinet; hunc Cornices, has Græculi, hos Picæ, inter quas Picam Bresilicam quoq; repono, sequuntur; atque ita data à postrema hac aue occasione, de peregrinis quibusdã sermo habetur, videlicet de Rhinocerote, de Manucodiatis, Rhyntace, de fabuloso Phœnice; item de Cinnamomo, & Ruc aue omnium maxima. Adduntur tandem & aliæ in hoc opere pertractandæ, quòd rostra habeant robusta; in quibus Picis martijs, vt reliquas præteream, suo loco abundè dicturus, meritò primæ attribuuntur. Atque ita in tres partes Auium omnium, quotquot vel mea industria, vel aliorum opera hactenus obseruare mihi licuit, historia diuidetur; In quarum prima de iam recensitis, agetur: Secunda pręter Graniuoras aues, Gallinacea scilicet genera, Columbas, Pauones, Phasianos, similesq; alias, eas quoque continebit, quę Vermibus victitant, item quę Pamphagæ sunt. Tertia ac postrema parte Aues omnes quotquot vel in aquis, vt Anseres, Mergi, Anates, vel circa eas, vt Ardeæ, victitant, recensebuntur; si Auctor ille vitæ nostrę dabit vitam & vires.

DE PRÆ-

DE PRÆSAGIIS NATVRALIBVS.

SED priusquam historiam ipsam aggrediamur, nos operam non lusuros fore credimus, si primùm de præsagijs Auium; postmodum verò de augurijs sermonem habeamus: re profectò non ingrata, sed ad operis intellectum maximè necessaria. Sæpenumerò enim in hanc narrationem incidemus, vt quid ipsæ præsagiant, quæ diuinationum genera ab ipsis apud antiquos deprompta sint, dicamus; quorum ratio nisi prius constiterit, vel negocium facesset exquisitis ac delicatis ingenijs, vel in re obscura & incognita non exiguas tenebras legentibus offundet. Accedit quod hi quidem effectus sint maximè generales Auium, & ex quibus agricolis in primis, tum uerò nautis & mercatoribus, qui, ut rem faciant, sub Dio uersari coguntur; quin medicis ipsis non exiguum emolumentum accedat. Ex his equidem auguria reuera præstigiæ sunt, quibus à uiro Catholico fides haberi non debet; at præsagiorum rationem causamq; afferri certissimam posse, non obscurè profitemur. Quæ enim præsagiunt aues, licet nullo penitus rationis discursu cognoscant, sagacissimo tamen naturæ instinctu, aëris sæpius permutationem, quæ eas uellicat, noxamq; infert, percipiunt. Huius perceptionis causam, quamuis etiam alij ad cœlum, eiusq; statum tantummodo referant; id tamen ad particularem earum naturam potius reduci debere arbitror. Nam quemadmodum etiam multi nostrorum ex alteratis suis corporibus, lunæ, solisq; coniunctionem, adfuturasq; tempestates conijciunt; sic & illæ, cùm ex ambientis aëris uapore afficiuntur, temporis mutationes denunciant: non tamen præsagiendi omnes eadem signa habent. In alijs enim obseruatur uox, in alijs uolatus, sunt quæ locum mutent, quæ nouos gestus exerceant, aliæ pennas suas expurgant, aliæ sese in aquis abluunt: rursus cœli statum nonnullæ, aliæ morbos, pestem, & iram quandoque diuinam, aliæ agrorum sterilitatem portendunt. Sed manifestiora omnia euadent, si ad singula accedamus. Pluuiam in primis annunciabunt Aues, quæ lacus, fluuiosq; incolunt; si, ut obseruauit [a] Virgilius,

Certatim largos humeris infundere rores,
Et caput obiectare fretis, & currere in vndis,
Ac studio incassum cernes gestire lauandi.

(Lacustriũ auium præsagia. — [a] Georg. 1.)

Nam cum in aqua uictitent, illius aduentu iam iam adfuturo exultant atque gestiunt. Vel hæc etiam in aquatilibus hisce Auibus causa assignari possit, calida scilicet quędam intemperies ab uaporosa illa exhalatione in earum corporibus inducta: tunc enim calidiori aurà æstuantes impendentis pluuiæ refrigerium summoperè exoptant. Quæ in arboribus uitam degere consueuêrunt, si ad eas ocyus quam solent, recurrant, procellarum, uentorumq; iam iam imminentium haud incerti testes ab agricolis habētur: Tales enim Aues cùm siccitatis potius quàm humiditatis sint amantes, cœlestem breui adfuturam aquam subterfugiunt. Quæ uerò rarius, uel nunquam aquas frequentare solent; si ad earum margines & riuos plumas obseruet uellicare agricola, sub tecta messem suam, ne à pluuijs, quas ab auibus sumpto argumento adfuturas extemplò agnoscit, corrūpatur, defert: Tum enim aëris humidioris exhalatio grauedinem Auibus adfert; quapropter ut ab ea noxa se liberent, pennas suas uellicando id onus excutere adnituntur. Rursus si eædem, atque etiam marinæ relictis sedibus in siccum exeant, maximę tempestatis nunciæ habentur. Quæ terrestria loca habitant, si cum silentio ad humidiora proficiscantur, serenitatem portendunt: quemadmodum etiam procelloso tempore si aliæ alias inuolent, atque ultrò citròq; inter se contendant. Præterea si terrestres uel saltem quæ in aquis habitare non solent, abluere sese obseruaueris; de procellis uenturis metuendum Aristoteles docet, ac Aelianus. Auium, quæ insularum incolæ esse consueuêre, ingens conuentus, ac præter morem in ęstate congregatio, aquam portendit. Siq; in magno numero in regione, quam habitare non solent, appareant, damnaq; inferant; iram Dei in eam gentem adtestari uidentur. Vnde [b] Ieremias propheta uerba Domini de punitione pronunciãs, ait: *Et visitabo super eos quatuor species, dicit Dominus, gladium ad occisionem, canes ad lacerandum, & volatilia cœli, & bestias terræ ad deuorandum & deuastandum.* Porrò si alites relictis insulis, campis, atque syluis ad ciuitates, oppidaq; atque alia loca habitata sese transferant, agrorum sterilitatem significant; uti & morbos, aërisq; contagium si uel mortui in terram decidant, uel si nidos proprios relinquant. Aquila si in Orientem contēderit, uentorum nuncia creditur. Si accipiter, inquit [c] Theophrastus, in arbore considens, & intus inuolans pediculos quęrat, haud procul abesse pluuias demonstrabit. Noctua si ante solis occasum & citius; quam solet garrula nimis, cauis suis exeat, pluuias portendit: tunc etenim tempus pręuertit, ne a pluuia, cuius breui adfuturę nuncia est, & inimica, pabulum

(Arborum incolæ. — Marinæ. — Terrestres. — Insularum incolæ. — [b] Cap. 15. in princip. — Aquila. — [c] De signis pluuiar. — Noctua.)

ca, pabulum ſibi parare impediatur. Si verò dum pluit nimia quoque loquacitate moleſta eſt, tranquilliorem, ſerenioremq; cœli ſtatum prædicit. Si Corui, ac Gracculi magna copia ac gregatim volantes, Accipitrina voce vtantur, procellas iam iam imminere pollicetur. Auſtrina verò atque humida aëris intemperies mutationem vocis adferre potuit. Nam cùm aërem, & per eum, arteriam & pulmones, cœteraq; formandæ vocis inſtrumenta, humiditas nimia impleat; diuerſam ab conſuetudine ſua vocem proculdubio efformant: quòd verò turmatim coeant ac congregentur, quædam Sympathia ac mutuus amor id poteſt efficere. Corui quoque ſi arborum ramis inſidentes, alas præter morem multoties concutiant, pluuiam ex veterum obſeruatione indicare creduntur; tunc enim motu illo (qui ab Academicis cenſetur calefacere) corporis ſui noxam, quæ ab humida illa cœli aura inducta eſt, naturâ duce ſtudent eluere. De ſignis futuræ pluuiæ, quæ de Coruo obſeruantur, eadem ferè canit [d] Virgilius;

Coruus.

[d] 1. Georg.

——— E paſtu decedens agmine magno
Coruorum increpuit denſis exercitus alis.

Sicca enim & retorrida eorum complexio cauſam præbet, vt adueniente iam humore præſenti aduerſus illam remedio, hæ Aues exultent, quaſi & geſtiant. Rurſus raucam edentes vocem, atque, vt Plinij verbis vtar, cum ſingultu quodam diù multumq; latrantes, aquas vel pro illis ventos ſignificant. Cornix vbi nimia garrulitate faſtidium parit, ſeq; vndis ſubmergere ſubinde nititur, certa pluuiæ prænuncia eſt. De hoc ſic apud [e] Virgilium;

Cornix.

[e] 1. Georg.

Tum Cornix plena pluuiam vocat improba voce,
Et ſola in ſicca ſecum ſpatiatur arena.

Præterea ſi frequẽti numero propè aquas cornicatur, eaſdem portendit. Ratio eſt, quòd aduentitia corporis eius moleſtia, quam vaporoſus ille aër induxit, ad expellendum eam inuitat; vnde ad aquas ſeſe recipit, vt earum frigiditate calorem illum ſuperfluum obtundat. Si denique ſub veſpertinum crepuſculum nimis querulam ſe audiri ſinat, tum ſerius imminere pluuiam pollicetur; quin eam deteſtari creditur. Gracculi ſub domorum tecta ſolitariè degentes, & alas præter morem motitantes, vellicanteſq; & explumantes, pluuias in propinquo eſſe annunciant; quemadmodum etiam ſi ſerius quàm ſolent, à paſtu domum redeant. Huius rei ratio eſt; quòd præcognitis naturæ ductu cœli iniurijs, vt proſequentibus etiam diebus de pabulo ſibi præuideant, ſolliciti ſunt. Si verò ſummo manè loquaciores, vocalioreſq; ſint, quàm ſolent; tempeſtatum haud dubia teſtimonia ſecum ferunt. Picus Martius, qui & pluuiæ Auis nuncupatur, ſi altiori voce, & plus ſolito ſtrideat, tunc certus eris de adfuturis aquis. Gallus Gallinaceus, quẽ ad excitandos ad opera mortales, rumpendũq; illis ſomnũ natura genuit, nouit ſidera & ternas diſtinguit horas cantu, cum ſole it cubitum, ſolis ortũ percipit, diem nũciat venientem cantu & alarum applauſu. Hic ſi primis noctis horis, ſtatimq; vbi occubuit ſol, inſolita ac rauca voce cucuriat, alaſq; quatiat, imbrium, procellarumq; teſtis habetur. Nam exhalatio illa humida, atque Auſtrina aëris conſtitutio, voci deſtinata membra, vt ſenſim replet; ita multa pituita infarcit, raucitatemq; parit: à cuius pondere atque moleſtia cùm liberare ſeſe ſtudeat, ad vocis ac motus opem confugit: vel quòd larynx ab humidiori aëre dilatatus grauiorem vocem efformat, eamq; raucam & clangoſam. Pulli Gallinacei, & cœteræ ferè alites omnes, ſi roſtro pedunculos ſuos plumatim vellicent, ſeq; præter ſolitum ſaburrent (quod de Echinis quoq; teſtatus eſt [f] Plinius) pluuiam adfore denotant. Pruriunt enim ob efferuefactos intus humores, & ab ambiente expirari prohibitos, quam noxam vellicatu eo, vel tollere penitus, vel mitigare ſaltem adnituntur. Gallinæ ac Galli, ſi, vbi mox oborta eſt pluuia, domum ſub loca ab aquis tuta magno curſu ex agris contendant; & ſi manè ad paſtũ tardius quàm ſolent, & quaſi coacti exeant, procellarum, magnarumq; tempeſtatum futurarum, aut præſentium, quæ nondum ceſſaturæ ſint, teſtimonia adferunt. Gallinaceos quoque teſtatur Aelianus, cœteraſq; domeſticas Aues, ſi alarum, vociſq; nimio ſtrepitu ac cucuritu obmurmurent, tempeſtatem minari. Columbi ſi domicilia ſua ſerius quàm ſolent repetant, nullo etiam abigente, vel ſi à paſtu ſolitum redeundi tempus præueniant, pluuias metuunt; atque ideò tantum ſibi cibum quærunt, vt pro craſtina die etiam ſufficiat. Pauones per nocturna ſilentia vocem clangoſam ſæpius reiterantes, haud longè abeſſe vndas denotant: cauſam ſuperiora declarant; Vocis tamen illa ingeminatio copioſiorem intus calorem, auctumq; vocalem ſpiritum teſtatur. Paſſerculi crepuſculo matutino pipientes, tempeſtatum ſigna in aëre impreſſa ſignificant. Grues ſi è mari ad mediterranea loca contendant, vehementes pluuias, ſi Philoſopho habenda eſt fides, minantur: contrà ſi inter volandum non clamitent, ſerenitatem promittunt. Si volantes à recto flecterent curſu, & retrocederẽt, infandam nautis tempeſtatem, & mare procelloſum, mox turbines & fluctus pronunciant; idq; [g] Virgilij teſtimonio comprobatur:

Gracculus.

Picus Martius.

Gallus.

Pulli.

[f] Lib. 18. cap. 35.

Gallina.

Gallinaceus.

Columbus

Pauo.

Paſſer.

Grus.

[g] Lib. 1. Georg.

——Nunquam imprudentibus imber

Obſuit,

Obfuit, aut illum ſurgentem vallibus imis
Aëreæ fugêre Grues. & alio loco,
—— Quales ſub nubibus atris
Strimoniæ dant ſigna Grues, atque æthera tranant
Cum ſonitu, fugiuntq; Notos clamore ſecundo.

Horum enim Notorum calorem fugiunt, cùm reuertuntur in Thraciam. Eædem ſi voce vtentes inconcinna & male explicata, & non ſeruato ordine in volatu ſuo per aëra ferantur, ſiq; tandem valles deſerant, & humilem volatum, & obliquè inſtituant, atq; eundem, vnde venêre, locum repetant pluuiarum & hybernæ conſtitutionis nunciæ habentur. Demiſsè autem volitant, vt nubem, quæ in altiori aëris parte tunc exiſtit, fugiant: primum locum repetunt, ne pluuia ac tempeſtas iter earum impediat. Hirundo aquas & paludes frequenter petens, & ventre illas, & alis contingens adfuturas iam pluuias prænunciat. Eadem ſi nullo fixa loco, modò hâc, modò illac volitans parietibus ſubinde hæreat; vel demiſſum adeò exerceat volatum, vt terram tangere videatur, & puluerem excitare, pluuiarum item ſignum adfert. Dixerit quiſpiam; quod ipſa futuram tempeſtatem præcognoſcens, dum ſerenum adhuc cœlum eſt, de muſcis, formicis, atque id genus animalculis humi & in muris victitantibus, ſibi pulliſq; ſuis proſpicere cupiat: vel quòd ſurſum elatos vapores perhorreſcens, (eſt enim Auis mollicula) humi degat; vel quòd per eam auram, æſtuante aëre excalefacta, in terra, lociſq; vmbroſis, refrigerium quærat. Regulus Auis omnium quotquot hactenus obſeruaui, auicularum minima, ſi motum, cantumq; exerceat inſolitum, eadem per omnia promittit. Retorridam enim, atque exuſtam ſentiens temperiem, humidiori lætatur aura, aduentantemq; pluuiam exoſculatur. Rubecula auis tecta, locaq; ab hominibus habitata, motu inſolito petens, tempeſtati mox venturæ ſe ſubducere innuit. Picrochola auis aquam ſuæ naturæ congruam ac peroportunam voce ſua annnuciat, & venientem maximo applauſu ſalutat. Anſeres magno cum clangore ad aquas accelerantes, ſeſeq; placidè ijs immergentes; adhæc inſolito garritu tumultuantes pluuias (modo recentem aquam frequentare liberè anteà potuerint) præſagire annotarunt antiqui, & quotidiana docet experientia: ad bilem, quam præ omnibus animalibus magis æruginoſam egerunt, noua humiditate temperandam, aquas proximè adfuturas, magna voce, atq; applauſu inter ſe congratulantur. Anates ſi tempore ſereno gregatim ſocientur, & nullo ſeruato ordine volitent; adhęc ſi frequentius, quàm ſolent, & turbulentius vociferentur (niſi aliquos ex ſuis ſe amiſiſſe ea voce teſtentur) ſub tecta reducenda ſunt, quæcunq; ab inſtantibus procellis corrumpi poſſint; quarum aduentus illi naturali inſtinctu periti, nullum cùm in motu, tùm in voce ac volatu ordinem ſeruant; quibus tanquam peroportuno remedio moleſtiam, quam à vaporoſo aëre acquiſiuerunt, expellere conantur. Eædem Aues & Mergi, ſi alis nimium laſciuiant, ventum portendunt, &, vt inquit [h] poëta:

Hirundo. Regulus. Rubecula. Picrochola. Anſeres. Anates. Mergi. [h] 1. Georg.

Cum medio celeres reuolant ex æquore Mergi,
Clamoremq; ferunt ad littora: cumque marinæ
In ſicco ludunt Fulicæ.

Fulicæ.

Haud enim ignorant Aues illæ nubem eam obſcuram, quę à vaporibus ex aquis ſurſum elatis dependet, aquam denuo minari; cuius impetum vetitæ aliò migrant: vel quòd tunc pabulum ijs ſuum (piſcibus enim victitant) ob talem auram in medijs aquis deficiat. Ardea aquas ſtagnantes ſibi familiares vociferabunda deſerens, longeq; inde ad medios agros plorabunda ſubſiſtens, aut ſupra altam nubem ſe efferens, pluuias & tempeſtates præſagire traditur. De quo [i] Virgilius ita:

Ardea. [i] Georg. 1.

—— Notaſq; paludes
Deſerit, atque altam ſupra volat Ardea nubem.

Propter enim vaporoſi aëris iniuriam ad loca à pluuijs, ventiſq; tutiora profugit, corporis ſui imbecillitatis conſcia; vel adde, quòd tum ob cutis raritatem noxâ contractâ virium robore quodammodo deſtituatur. Hinc illæ querelæ, & ad refocillandum calorem altus volatus. Eadem etiam impetuoſam tempeſtatem, Ariſtotele teſte, ſi mane in aurora clamitet, annunciat.

DE AV-

DE AVGVRIIS.

HIS ità enarratis, tractatus de augurijs & auspicijs annectatur, res non absimilis superioribus; quæq; ex illo diuinandi genere ortum suum habuit. Cùm enim Aues naturali quodam instinctu, siue quòd animalia sint, quæ sensu saltem viuant, & sensibus addicta sensilium impressiones facile percipiāt; siue quòd imbecilliora sint, & ad patiendum faciliora externas affectiones præsagire videret superstitiosa antiquitas: itaque eò deuenit sententiæ, vt aliquid diuinius in eis inesse existimaret, & non solum externas cœli, aërisq; mutationes; sed futuros etiam euentus, quorum vel Deus solus, vel nos ipsi authores sumus, coniectare eas, & diuinare crederet. Quæ sententia maximè erronea est, & superstitiosa, sacrisq; literis planè contraria. Quid enim de actionibus nostris, atque earundem euentis, quarum principium in nostra potestate situm est; & in nobis sit velle & nolle; quarum progressus tot casibus, vel impediri, vel adiuuari, etiam nobis inconsultis, possunt: quoniam exitus soli Deo notus est; quid, inquam, Aues ex his rebus dubijs prænoscant? Habent equidem pluuiæ, tempestates, serenitatesq; causas suas naturales statas & certas; at de bellis, de nuptijs, de itinere, de auspicandis quibuscunque negocijs, & summatim de ijs, quæ in nostra voluntate sita sunt, & ab consilio, vel nostro, vel aliorum dependent, nulla certa coniectura est, vel opinio. Quid? quod Deus qui cœteras coniecturales artes, medicinam, agriculturam non modo admittit: sed etiam laudibus extollit, hanc Hetruscorum disciplinam maximè exosam habet: atque ideò eius vsum Hebræis planè interdicit: [a] *Vos nolite*, inquit, *audire Prophetas vestros, & somniatores & augures*. Et [b] iterum: *Gentes istæ quarum possidebis terram augures & diuinos audiunt: tu autem à Domino Deo aliter institutus es*.

[a] Ierem. 27. [b] Deut. 18.

Nolim ergò hisce ansam dari Christianis mentibus, ad hanc vanam & superstitiosam disciplinam amplectendam (hanc enim amentiam puris mentibus extirpari optimum existimo) sed, vt qui nostra hęc lecturi sunt, vel in antiquis monumentis peruoluendis quotidiè versantur; quæq; his nugis passim plena sunt, ea facilius & commodius percipiant; & vana quæ sunt, vt vana cognoscant, atque vt vana contemnant. Non enim scire, sed facere mala, malum est.

Verùm cùm veteres, ut Nonius Marcellus annotat, auguria pro rerum omnium coniecturis acceperint; vnde [c] Cicero, *O mea semper frustrà verissima auguria rerum futurarum*: latius quoque pro quauis dixit diuinatione. Ego auguriorum uocem hîc accipio, ut à solis Auibus dependeat; ut scilicet sint diuinationes siue coniecturæ, quæ uel ex earum inspectione, uel uoce obseruabantur. Non possum autem laudare argutam quidem, atque ingeniosam [d] Iohannis Goropij etymologiam, quam ex Germanorum superiorum lingua depromit: illi enim pro Oog, quod sine discrimine uel acutè uidere, uel oculus suis dicitur, Aug scribunt; Vult ergò augur esse uocem compositam ex aug & ur; & hac excellentiam perfectionis: illâ acumen uidendi notari. Nam reuera augurium ab Auium garritu; ut ait Festus: uti auspicium ab Auibus speciendis, ut uult Varro; nomen traxit: & augur passim pro auspice apud Authores sumitur.

[c] 2. Philipp. [d] In hieroglyph.

Et quamuis [e] Alexander ab Alexandro quinque recenseat ex Festo auguriorum genera; quorum alia prospera, alia piacularia sint; primum videlicet ex cœlo; secundum ex Auibus; tertium ex tripudijs; quartum ex animalibus; quintum ac postremum ex diris: ego qui de Auium augurijs hîc solummodo ago, ad bina hæc genera ea reduco; ad oblatiua scilicet, & imperatiua. Imperatiua petebantur à Dijs; nec in imperantis erat manu, ea uel accipere, uel non accipere: uel agnoscere, vel non agnoscere: Quæ uerò ultrò non petentibus facta & oblata erant, in potestate hominum erant. Vtraque modò fausta, modò infausta portendebant; infausta, Piacularia quoque dicebantur. Cliuia erant, quæ fieri aliquid prohibebant; & caduca, cùm in templo, seu augurij loco, per augures metato, excidebant; ueluti uirga è manu. Triplici uerò ratione Aues auguria faciebant; uolatu nempe, uoce, & pastu: primæ Præpetes dicebantur: quarum item duplex erat genus; aliæ enim altum, quæ Præpetes simpliciter; aliæ humilem, quę Inferæ nuncupabantur, uolatum exercebant. Quæ uerò uoce, uel cantu, uel garritu augurium edebant, Oscines dicebantur; quasi ore canentes; quare & osmen pro omen quoque ueteres dicebant. Erat & tertium genus, quod ex Auium pastu colligi dixi; id tripudium Solistimum appellabant: [f] Cicero Terripauiū primùm dictū fuisse scribit; & postea voce paulatim immutata Tripudiū. Solistimum uerò à solo nomen meruit: coactum id augurium idem Cicero loco citato uocat; quòd augurетur è pullis in cauea antè fame enectis, & quod ex offa cadere aliquid oporteret, ut tripudium solistimū fieret: contrà liberum, quod ex præpetibus capiebatur, quali usum fuisse refert Deiotarū; qui liberè uolātes Aues aperto cœlo, non clausas cauea, spectabat. Græci

[e] Lib. 5. c. 13. genial. dier. Auguriorū genera. Imperatiua auguria quæ. Oblatiua. Piacularia. Cliuia. Caduca. Augurandi modi. Præpetes. Inferæ. Oscines. [f] De Diui. Tripudiū Solistimū. Terripauiū. Coactū augurium. Liberum.

Græci ac Persæ, vt ex [g] Xenophonte liquidò constat, auspicia dextra feliciora crediderunt; Romani verò sinistra magis approbare visi sunt; vnde [h] Plautus; *Tacete*, inquit, *habete animum bonum liquido exeo foras auspicio, Aue sinistra*. Et [i] Dionysius Halicarnassæus, vt causam adferat, cur sinistra auguria pro felicibus habita sint; in hæc verba scribit; penes quem fides esto: *Habent autem*, inquit, *Romani talia pro addictorijs, siue ex disciplina Hetrusca, siue ita edocti à maioribus, hac ratione (vt equidem arbitror) vt sedes sit optima in captandis auspicijs, quæ Orientem spectet; vnde sol & luna surgunt, stellæq; tam fixæ, quàm erraticæ, & vnde mundi motus sumit exordium; cuius circulari vertigine, quæ in eo sunt, modò super terram existunt, modò sub terra latitant. Porrò qui Orientem spectant, Septentriones à sinistris habent; à dextris Meridiem, Honoratius autem est prius, quàm posterius: Sublimis enim ab Aquilonari tractu polus attollitur; circa quem mundus voluitur; & è quinque* 10 *cæli circulis, qui vocatur Arcticus, hac parte semper est conspicuus: At ab Australi tractu, is qui vocatur Antarcticus, semper in ea parte delitet. Verisimile est autem inter signa, quæ de cælo seruantur, ea præcellere, quæ fiunt in parte optima; & quoniam ad Orientem vergentia potiorem partem obtinent, quàm Occidentalia; tum in his ipsis celsiora sunt Australibus Aquilonaria, meritò habentur optima*. Hæc ille: Et Donatus in hæc [k] Virgilij verba:

——Subitoq; fragore
Intonuit læuum:

læuum pro prospero accipiendum esse vult; hancque addit rationem, quòd precantis latus læuum, dextrum sit eius, qui postulata largitur; Pariter & Seruius sinistra auguria, à sinendo; quòd nos agere aliquid sinant, dicta scribit; quod & [l] Festus ex [m] Varrone probat. Ego tamen 20 & auguria dextra fausta fuisse Romanis quoque reperio, Corui in primis atq; Aquilæ; [n] Plautus; *Impetritum*, inquit, *inauguratum est, quouis ammittunt Aues, Picus, Cornix est ab læua, Coruus, Parra à dextera consuadent*. Et [o] Cicero. *Quid habet augur, cur à dextra Coruus, à sinistra Cornix faciat ratum?* Item & [p] Horatius:

——Ego cui timebo
Prouidus auspex
Antequam stantes repetat paludes
Imbrium diuina Auis imminentem
Oscinem Coruum prece suscitabo
Solis ab ortu.

30 Aquila si è dextra parte veniret felix omen faciebat, & magnarum rerum auspicia. Sic [q] Homerus, cùm primò Aquilam altè volantem populū retinere pro infelici augurio dixisset; mox, vt sentiat nihil interesse inter dextrum & sinistrum in hęc verba Hectorem introducit loquentem, auguriaq; vt vana contemnentem.

——Τῶν ἄτι μετατρέπομ', ὐδ' ἀλεγίζω,
Εἴτ' ἐπὶ δέξι' ἴωσι πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόντε,
Εἴτ' ἐπ' ἀριστερὰ τοίγε ποτὶ ζόφον ἠερόεντα.

——Quas minimè moror, neque curo
Siue ad dextram vadant, versus auroram, solemq;
Siue ad sinistram istæ aduersus occasum obscurum.

40 Bonum quoque & felix habebatur augurium si pulli per quos auspicabantur, comedissent, præsertim si eis comedentibus aliquid ab ore decidisset; pulticula enim illis potissimùm dabatur in auspicijs, quia ex ea necesse erat aliquid decidere; quod tripudium faceret. Sin verò omninò non edissent; periculum imminere credebant, & infausta portendi.

Erant & Aues, quarum auguria plerumq; bonum: item & aliæ quarum infelicem euentum sortiebantur. Inauspicatarum variæ erant nomenclaturæ. Alteræ enim dicebantur, quæ superuenirent, & felici auspicio vitium facerent; Arculæ, quæ arcerēt: Cliuiæ, quæ difficulter admitterent; Enebræ & Inebræ, quæ obstaculum darent, ab inhibendo: Remores; Fecilytræ; Voisgræ; quæ sese vellendo malum auspicium nunciarent. Bubo funebris, & maximè abhorrens publicis præcipuè auspicijs, deserta incolit; si itaque in vrbibus aut omninò in luce visus 50 esset; pro diro habebatur ostento; & Vrbs lustrata quandoque dicitur, quod Capitolij cellam intrasset. *Cornices inauspicatæ garrulitatis haberi* scribit [r] Plinius, *à quibusdam tamen laudari. Corui*, eodem teste, *in auspicijs soli videntur intellectum habere significationum suarum: pessima eorum significatio, cùm glutiunt vocem velut strangulati*. Parra item est inauspicata, de qua [s] Horatius Galateæ suæ nauigationem dissuadens, inquit:

Impios Parræ retinentis omen
Ducat, &c.

Inter auspicatas Aues Aquila primas obtinet; vnde apud [t] Homerum Priamus ab Hecuba admo-

[g] Lib. de pædia Cyri.
[h] In Epidico.
[i] Lib. 2. non longè à principio.
[k] Lib. 2. Aeneid.
[l] Lib. 17.
[m] Lib. 5. Epist. Quæst.
[n] In Asinaria.
[o] 1. De Diuinat.
[p] Lib. 3. carm. Od. 27.
[q] Iliad. M.
[r] Lib. 10. cap. 12.
[s] Lib. 3. Ode. 27.
[t] Iliad. Ω.

Auguria dextra, an sinistris feliciora, & contra.
Alteræ. Arculæ. Cliuiæ. Enebræ. Inebræ. Remores. Fecilytræ. Voisgræ. Bubo. Cornix. Corui. Parra. Auspicatæ Aues.

ba admonitus; Iouem orat, vt Aquilam mittat, cuius volatu in bonam ſpem erectus, auſpicioq; ſecundo confiſus, ad Naues Græcorum ſe conferat.

Πέμψον δ' οἰωνὸν ταχὺν ἄγγελον, ὅςέ σοι αὐτῷ
Φίλτατος οἰωνῶν, καὶ ἔυ κράτος ἐςὶ μέγιςον,
Δεξιόν, ὄφρά μιν ἄυτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας
Τῷ πίσυνος ἐπὶ νῆας ἴω Δαναῶν ταχυπώλων, id eſt.

Mitte autem Alitem velocem nuncium; qui tibi ipſi
Dilectiſſimus inter alites; cuius fortitudo eſt maxima.
Dextrum, vt eum ipſe oculis percipiens;
Hoc fretus in naues eam Danaorum equitum: 10

[u] *Lib. 2. natural. quæſt. cap. 32.*
[x] *Lib. 10. cap. 8.*
Circus.
[y] *Lib. 2. c. 5.*
[z] *In prologo Caſinæ.*

Atque hinc eſt, quod [u] Seneca inquirat, *cur Aquilæ hic honor ſit datus, vt magnarum rerum faceret auſpicia?* de quibus nos ſuo loco. [x] Plinius ex *Accipitribus Circon* refert *claudum altero pede, proſperrimi fuiſſe augurij, nuptialibus negotijs:* Nuptias enim ſtolida gentilitas, teſtibus Macrobio & [y] Alexandro ab Alexandro; *duobus auſpicibus, & totidem ſignatoribus ſpondebat, ſtipulabaturq;* inquit, *is noctu, ac quandoque prima diei luce; magna cautione; id ne fieret motu cœli & terræ; cælo turbato; inquieto; procelloſoq; die; publicis feſtis; lemurijs, quibus occiſi Remi vmbra placabatur; feralibus; ſiue parentalibus; ancylibus nondum conditis; poſtridiè nonas; idus; calendas; quoniam ij dies atri erant.* Quas ſuperſtitiones ridet [z] Plautus his verbis:

Argentum ſi quis dederit, vt ego ſuſpicor;
Vltrò ibit nuptum; non manebit auſpices. 20

Triorchis.
Vultur.
[a] *Lib. 5. capit. 13.*

Sed ad auguria, vnde digreſſa eſt oratio; reuertamur. *Triorchi, quem Buteonem Romani appellant, familia etiam ex eo cognominata, cùm proſpero augurio in ducis naui ſediſſet; Phœmonoe principatum in augurijs dedit*, vt Plinius loco citato narrat. Vulturis quoq; plurimus erat vſus; quia Romulo in condenda vrbe duodecim apparuiſſent; vel quia, vt Herodotus vult; *Vultur nulli nocet animali, qui non niſi cadauera comedit; nec Aues mortuas attingit;* Erat tamen infauſtum plerumq; eius augurium; potiſſimùm ſi fana Deorum inuolaſſet. Sed de Auibus alijs, quarum felix, & infelix augurium erat; conſule [a] Alexandrum ab Alexandro.

Auguraculum.
[b] *In Marcello.*
[c] *Lib. 9. Aeneid.*
[d] *3. Aeneid.*

Augures auguria captaturi in ſupremam curiæ partem, quam auguraculum antiqui appellabant; ſe recipiebant; veſtemq; induti ſacerdotalem; lituum, qui virga erat, manu tenentes eleuata, oculis intenſiſſimis Aues obſeruabant; ſiniſtrorſum ne, an dextrorſum; canentes ne, an tacitę, aduolarent; bonum inde aut malum rei, quam meditabantur; elicientes euentum. Captantes porrò auguria ſedebant, vt ex [b] Plutarchi his verbis quis intelligat, Ὅτ' ἂν ἄρχων ἐπ' ὄρνισι καθεζόμενος, ἔξω πόλεως οἶκον, ἢ σκηνὴν μεμισθωμένην, ὑπ' αἰτίας τινὸς ἀναγκασθῇ, μήπω γεγονότων σημείων βεβαίων ἐπανελθεῖν εἰς πόλιν ἀφεῖναι ἐρχὴν, τὸ προμεμισθωμένον ὄικημα, καὶ λαβεῖν ἕτερον ἐξ οὗ ποιησεταὶ τὴν θέαν αὖθις ἐξ ὑπαρχῆς. hoc eſt *Magiſtratum; cùm extra vrbem conducta ad hoc domo aut tabernaculo augurij capiendi gratia conſediſſet; atque priuſquam id eſſet peractum; neceſſaria aliqua de cauſa, in vrbem redire coactus fuiſſet*, oportebat priori loco relicto alium conducere indeq; augurium petere. Hinc Seruius in illud [c] Virgilij, *Sacrata valle ſedebat, ſecundum augures*, inquit, *ſedere eſt augurium captare:* Interdum verò cubantes auſpicabantur; vt idem quoque teſtatur. Precabantur autem certa ſibi, ac clara & proſpera, è cœlo ſigna dari; quæ 40 Deos eorum precibus annuere teſtarentur; harum precationum formulas expreſſit [d] Virgilius his verbis:

Quem ſequimur? quòue ire iubes? vbi ponere ſedes?
Da Pater augurium, atque animis illabere noſtris.

Augurari quibus & quãdo prohibitum.

Si verò augures vlcus haberent; augurandi cauſa prohibebantur; quia integros & ſanos corpore & mente eos eſſe oportebat. Erant & tempora, quibus augurari erat vetitum: Metellus enim Pontifex Maximus poſt ſextilem mẽſem auguria captari noluit; quòd adultis & perfectis Auibus auſpicando; antequam æſtas aduenerit, ſit prudentiæ: autumno autem Aues partim inutiles ſunt; partim morbidæ; partim pulli imperfecti; & aliquę propter anni tempus aliò deuolant: Sic ex vlceratis Auibus auguria captari non licere (ſiquidem morboſæ Aues augu- 50 rium nullum faciebant) ſæpe relatum eſt.

Augurũ honor apud Romanos.

Cæterùm quanto olim in honore atque authoritate haberentur augures apud omnes gentes; ac potiſſimùm apud Romanos: paſſim quæuis ſcriptorum monumenta teſtantur. Hos etenim ex maioribus, præſtantioribusq; Vrbis eligebant, vnde Cicero ſe ab Hortenſio viro clariſſimo in collegium augurum fuiſſe cooptatum gloriatur; Et Q. Mutium Sceuolam augurem videmus, inter primarios omnium ætatum viros connumerari; cuius ſanguine; quòd aram in templo Veſtæ, quo nihil in Vrbe habebatur præſtantius; illum amplexantem Syllæ carnifices interfeciſſent; ignem illum qui Virginum cura perpetuus erat; penè extinctum fuiſſe credebant.

bant. Sed & Paulus Aemylius solitus est dicere; quod nec Senatus cogi, nec conueniendi locum poterat habere; nisi quando & vbi augures præscripsissent. Omnia enim gerebantur auspicatò; præsertim in bellis; vnde [e] Cicero; *Rem bellicam nostri maiores administrari nisi auspicatò, noluerunt*; Et Liuius prælio Alliensi, vt nouum & triste prodigium habet, quod *nec auspicatò, nec litatò instruunt aciem*; Et sæpè apud eum, aliosq; historicos fit mentio, *Consules auspicio operam dedisse*. Sed *quid maius, si de iure quærimus; quàm posse* (vt cum [f] Cicerone dicam) *à summis imperijs, & summis potestatibus comitia tollere; consilia & instituta demittere, vel habita rescindere? quid grauius quàm rem inceptam dirimi, si vnus augur* ALIO DIE *dixerit? quid magnificentius, quàm posse discernere, vt magistratu se abdicent Consules? Quid religiosius, quàm cum populo, cum plebe agendi ius dare, aut non dare?* Non parum quoque augurum authoritatem extollere illud videtur; quod cum cæteris sacerdotibus simul, ac ad iudicium ducti, ac damnati sunt, alium soleant substituere: Augurem verò donec vita suppetebat, licet maximorum criminum conuictum; sacerdotio non mulctarent. Hos etiam Deorum internuncios, interpretesq; vocitabant; vt ex verbis Aeneæ apud [g] Virgilium ad Helenum augurem constat, ait enim;

Troiugena interpres Diuûm, qui numina Phœbi,
Qui tripodas, Clarij lauros; qui sydera sentis;
Et volucrum linguas; & præpetis omina pennæ.

Quapropter non plebeios solùm illis morem gessisse legimus; sed ipsos etiam Consules; Dictatores, nec non & Reges; penes quos omne erat imperium. Scipionem ferunt, quòd augures iudicassent; vitio creatum esse; sponte sua se magistratu abdicasse. P. Claudius, ac L. Iunius Coss. supplicio digni iudicati sunt; quòd contra auspicia nauigassent. Et quamuis Proprætores, & Proconsules legamus rem quandoque gessisse inauspicatò, id augurum dignitati non repugnat, quòd soli magistratus auspicia haberent. Denique tanti fecerunt auguria, vt apud [h] Liuium extet, *Auspicijs vrbem conditam esse; auspicijs bello ac pace, domi militiæq; omnia geri; quis est qui ignoret? Quid enim est, si pulli non pascantur, si ex cauis tardius exierint? si occinerit Auis? parua sunt hæc; sed parua ista non contemnenda, maiores nostri maximam rem hanc fecerunt.*

Sed vt detestandam hanc idolatriam, quæ à viro Christiano omnino debet esse aliena, ac tanquam summa pernicies euitari; plenius persequamur: paucis itaque adductis argumentis ex eorundem superstitiosorum Ethnicorum scriptis, quàm breuiter fieri potest, eandem refutemus: Cùm etenim simia ille Dei Dæmon, vt Deus haberetur; auguriorum sit inuentor: (quamuis Car ea, à quo Caria appellata sunt, reperisse dicatur [i] à Plinio) nihil inde boni haberi potuit. Quis enim ita mente captus, qui Deum Opt. Max. secreta sua, quæ non homines solùm, sed ipsos etiam latent Angelos, Auibus manifestasse credat? quando ipsamet Auis periculum sibi ob oculos propositum non noscat? Quanam obsecro ratione, quod futurum erat, prædixisse potuit? Equidem è nido auolans aliunde paratura alimoniam nutricandis pullis, plerunque regreditur re infecta, nec vspiam inuento cibo. Refert [k] Eusebius, cùm Alexander Macedo ad mare rubrum proficisceretur, Iudęum quendam adfuisse, nomine Mosomanum; qui augure omnes consistere iubente, Auemq; ei causam illius rei inquirenti ostendente, ac dicente conducere ità consistere, donec Auis an hâc vel illac eundem indicasset; Auem sagitta interfecit; auguriq; ac alijs id ægreferentibus respondit; quis est iste furor? quomodo Auis ista, quæ nihil de sagitta præuiderat, de itinere nobis prædicere potuit? Quare ociosos & feriatos fore Deos dicebat doctissimus M. Varro; si sua Consilia Corniculæ crederent, aut Coruo. Cicero etiam ipse augur auguria ridebat, hominesq; arguebat, qui Auium vocibus, aut volatu, aut pastu consilia sua moderarentur; & Nonio dicenti, *spem optimam habere licere, quòd septem Aquilæ in castris Pompei essent captæ, rectè dicebat moneres, si contra Picas nobis pugnandum foret.* Sed Clodium, Flaminium, aliosq;, superstitiosus quispiam dixerit exercitum perdidisse; quòd pullorum Solistimum Tripudium expectare recusassent. Quid Regulus? nonne auguria seruauit, & captus est? Mancinus religionem tenuit, & sub iugum tamen missus est. Pullos edaces habuit Paulus ad Cannas; tamen cum maiore reipub. parte prostratus est. C. Cæsar ne ante brumam in Africam nauigia transmitteret, augurijs & auspicijs renitentibus spreuit: eò facilius & nauigauit & vicit. Troianorum fortissimus Hector auguria prorsus contemnens, sic infit apud [l] Homerum:

Ἡμεῖς δὲ μεγάλοιο Διὸς πειθώμεθα βουλῇ,
Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης
Nos autem magni Iouis pareamus consilio
Vnum auspicium optimum, pugnare pro patria.

Quo postremo versu Epaminundam Thebanum vsum etiam fuisse, testatur [m] Diodorus ante Leuctricam victoriam. Qui quoque cum duo contraria auguria, quo tempore moturus erat

[e] Lib. 2. de Diuinat.
[f] Lib. 2. de legib.
[g] Aeneid. 3
[h] Lib. 5.
[i] Lib. 7. capit. 56.
[k] Lib. 9. de Præparat. Euang.
[l] Iliad. M.
[m] Lib. 15.

castra, apparuissent, quorum altero victoria, altero clades portendebatur; anxios inde milites conspicatus, ac sciens huiusmodi res esse uanissimas, animos addidit militibus; dicens moneri altero exercitum; si fortiter hostem aggressus esset, uictoriam promitti: altero autem internecionem, nisi ordinem in acie tenuissent, uel ducibus non obtemperassent. Ita Q. Fabius Maximus augur apud [n] Ciceronem dicere est ausus: *optimis augurijs ea geri, quæ pro reip. salute fierent; & quæ contra remp. ferrentur, contra auspicia ferri*. & Consul ille, qui pullos pasci nolle annunciantibus, iussit, ut biberent, proijci in fluentem, is minimi auguria fecisse uideri potest. Rectè Virgilius:

[n] *Lib. de Senect.*

Nescia mens hominum fati, sortisq́, futuræ.

Vt itaque finem confutandæ uanæ huic gentilium auguriorum fiduciæ colophonem imponam, [o] Prudentij sequentes uersus epilogi quasi loco subiungam, qui scilicet superstitionem illam egregiè refutant.

[o] *Lib. 2. cõtra Symmachum.*

Si Brennum, Antiochum, Persen, Pyrrhum, Mithridatem
Flora, Matuta, Ceres & Laurentina subegit,
His tamen auspicibus successus dextra dederunt
Omina lætificos, & felix adfuit ales,
Quid sibi vult virtus, quid gloria, si Coruinum
Coruus Apollineus penna vel gutture iuuit?
Sed tamen hic Coruus, cur defuit exitiali
Forte die, infaustas tegerent cùm funera Cannas,
Oppeteretq́, super congesta cadauera consul?
Cur Cremeræ in campis Cornice vel oscine Parra
Nemo Deum monuit perituros Marte sinistro
Ter centum Fabios vix stirpe superstite in vno?
Nullane tristificis Tritonia Noctua carris
Aduolitans, præsto esse Deam prænuncia Crasso
Prodidit? aut Paphiam niueæ vexêre Columbæ,
Cuius inauratum premeret gens Persica lembum.

Non mirum itaque, cùm plena mendaciorum ac fallaciæ; ut omnes sunt Dæmonum inuentiones, sint ipsa auguria; si à Deo, eiusq; ministris in ueteri testamento, ac tandem à Sanctissimo Concilio Tridentino reiecta, & hominibus Christianis interdicta fuerint. Sed hæc quantum ad generalem quandam cognitionem attinet, satis dicta sunt: nobis enim properantibus ad altiora, plura de his scribere, & tempus & ratio prohibet.

VLYSSIS

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIAE LIBER PRIMVS,

Qui est DE AQVILIS IN GENERE,

DE AQVILÆ DIGNITATE.

NON satis efficax eorum, etsi grauium virorum, mihi videtur opinio, qui vel Gallinaceo Gallo, vel Pauoni principem in alitum genere locum tribuunt. Nam quamuis dimicans Gallus cantu suo exultans superbiat, & Leonibus ipsis omnium animalium ferocissimis aspectu suo pauorem incutiat, regnumq; in quacunq; sit domo, exerceat, atque ternas discernendo horas, quasi gnarus astrorum dicatur; ille tamen sponte sua Aquilæ, cuius non præsentiam solùm, sed vocem etiam eminus expauescit, meritò cedet. Pauo autem licet ob versicolores pennas, 30 præsertim si in rotam eas expandat, Auium sit formosissimus, maiestatemq; ac grauitatem incedendo præ se ferat, atque rationis aliquo pacto (laudatus namque orbem erectis caudæ pennis gloriabundus effingit, idque aduerso maximè sole, vt fulgentius radient) particeps videatur, cum Aquila tamen de dignitatis, nobilitatisq; loco certare non potest: præsertim si volatus sublimitatem, celeritatem, ac durationem, visusq; acumen, animi generositatem, magnificentiam, liberalitatem, corporis robur, vim, audaciamq;, denique & viuacitatem contemplemur. Aquila enim reliquis omnibus volat altius, adeò vt cœlum petere, illudq; adniti contingere videatur: vnde apud Ethnicos Iouis nuncia vocatur, & à Theologis D. Iohanni Euangelistæ, quo nullus mystica, cœlestiaq; Dei dogmata accuratiori indagine perscrutatus est, meritò assignatur, ita vt teste D. Augustino, si altius de Deo locutus esset, cum diceret, *In Principio erat Verbum*, nemo 40 hominum intelligere potuisset. Ob eandem excellentiam Romani bellica & triumphalia signa eius imagine decorarunt, vnde meritò Romanus ales fuit nuncupata. Nulla enim ferè orbis terrarum pars fuit, ad quam modò patuerit accessus, quam felicissimo huius Auis ductu Romani suo non subiecerint imperio. *Quorum cuiq; legioni præerat*, vt [a] Iosephus testatur, *rex ipsa Auium omnium, & eadem valentissima; vnde etiam imperij signum ipsis est, & velut omen victoriæ in quoscunque eunt*. Haud me fugit tamen Persas longè ante illos auream Aquilam alas expandentem sibi pro signo militari fecisse. Omniũ præterea Auium (reiecto, explosoq; fabuloso Phœnice, quem sexcentos & sexaginta annos viuere vulgus nugatur) viuacissimam, solertissimam, ac velocissimam Aquilam esse perspectum est. Insuper quænam cum hac viribus contendere audeat, quæ Dracones ad pugnam lacessit, ac cum ijs decertat; Tauros adoritur, ac interimit; 50 Hinnulos vincit; Vulpes lacerat; Anguibus vescitur? Quæ hac ipsâ alia Auis in prole educanda benignior? quæ in deligenda iustior? quæ visu præstantior? quæ in auspicijs felicior? quæ præsagiendo habita veracior? qua sanè ratione Græci nominis, etymiq; dignitatem meretur Α'έτος, quasi veritatis signum dicta. Huic enim vni aliti Ethnicorum omnium & Haruspicum maximè consensu id honoris datum, vt magnarum rerum secundi semper euentus eius auspicijs portenderentur, ac Buteonem, Sanqualim, Immussulumq; longè diuinando anteire crederetur. Reliquarum ergo volucrum ostenta quæcunque interuentu suo abolebat. Neque verò per aërios tractus vlli omninò cedit, præterquàm fulmini.

[a] Lib. 3. de bel. Iud. c. 5.

Aquilam itaque reliquis omnibus Auibus prælucere non ſolùm ex deſumptis rationibus, quas iam adduximus, ſed & grauiſſima poëtarum, philoſophorum, aliorumq; illuſtrium ſcriptorum authoritate euinci poteſt, & in primis fatidicæ Sibyllæ canentis;

Ex Aſia veniet Aquilæ Rex magnus ad inſtar
Ardens, qui terram peditumq; equitumq; caterua
Obducet, qui cuncta malis labefacta replebit.

[b] Iliad. θ. & ω.
[c] Lib. 6. de bello Troiano.

Item [b] Homeri, qui τελειότατον πετηνῶν, hoc eſt volatilium perfectiſſimam tanquàm βασιλικώτατον eam appellauit. [c] Daretis quoq; Phrygij ita ſcribentis, regioq; eã nomine compellantis.

Rex Auium, ac viſo cunctatur funere, fulmen
Deponens.

[d] Odc. 6. Iſthmior.
[e] Ode. 5. Pythior.

Pindarus quoque hanc Auem pluribus in locis ſummo honore dignatur; præſertim verò his verbis, [d] ταῦτ᾽ ἄρα οἱ φαμένῳ πέμψεν θεὸς ἀρχὸν οἰωνῶν μέγαν Αἰετόν, ideſt, *hæc illi locuto miſit Deus ducem Auium magnam Aquilam.* Item vbi excellentiam eius in exemplum trahens de Arceſilao tradit in hæc verba: [e] κρέσσονα μὲν ἁλικίας νόον φέρβεται, γλῶσσάν τε, θάρσος τε τανύπτερος ἐν ὄρνιξιν Αἰετὸς ἔπλετο, ideſt, *præſtantiorem ætate mentem alit, & linguam, & animi magnitudine eſt veluti Aquila inter Aues expandens alas.* Alibi etiam reginam volucrum à Deo declaratam prodit. Ad cuius confirmationem inter cœtera, quæ adduci poſſint, minimè digna omiſſu, aut neglectu, viſa eſt tam multis & tantopere decantata illa, licet fabula, de Iouis alite; idq; propter authorum, qui eam literis tradiderunt, eruditionem ac dignitatem, narrationis varietatem; exempla quoque morum hinc emanantia; denique ob tractationem omnibus numeris abſoluendam; ne quid ſcilicet huic noſtræ deſit hiſtoriæ, quod latere ſub fabularum cute dubitemus: atque vt, ſi quid exiſtimauit antiquitas poſſe ex fabuloſis commentis rei naturalis cognitioni, virtuti, famæ, & honori accedere; illud etiam & nos animo & re ipſa aſſequamur. Primùm itaque cur Ioui dicata ſit, eiusq; ſceptro inſideat, vt [f] Luciano, & [g] Oppiano placet; item quod Auis Dei dicatur, vt Danti; triplici oſtendi poteſt ratione, naturali nimirum, hiſtorica, & fabuloſa. Nam quemadmodum ipſa viſu, vt diximus, eſt perſpicaciſſimo, oculorumq; acie ſubtiliſſima atque puriſſima: ita principibus ad rectam rerum adminiſtrationem ſumma prudentia & perſpicacitate eſſe opus certum eſt. Ioui autem aduerſus Titanas proficiſcenti, ſacraq; facienti, vt [h] Lactantius aſſerit, in auſpicium aduolauit; ſicuti etiam cum Saturnum bello ſuperauit, vt Seruio placet, ideoq; victor pro bono omine acceptam tutelæ ſuæ addixit. Sunt & multa huiuſmodi alia; quæ de ea referuntur; quæ hîc recenſere longum eſſet. Eam etiam Ioui cum Gigantibus prælio dimicanti fulminum tela ſubminiſtraſſe narrant. Aglaoſthenes enim author eſt Iouem Aquilæ aſſumpta figura Naxum inſulam, in qua primùm infans Cretæ ſubreptus, educatus fuit, vt regnum conſequeretur, petijſſe: Addit & Aquilam Ioui ſacrificanti auſpicatam; & cum Titanibus manus cõſerenti tela ſubminiſtraſſe, eoq; auſpicio vſum, eam inter aſtra collocaſſe. Qua de cauſa [i] Virgilius, [k] Ouidius, & [l] Claudianus *armigerum Iouis alitem* vocant, & *flammigerum* [m] Statius

[f] In Deor. concil.
[g] In Ixeut.
[h] Lib. de falſa Relig.
[i] Aeneid. 9.
[k] Metamorph. 13.
[l] Epig. de Phœn.
[m] Thebaid. 8.

——Nec ſegnius ardens
Accurrit, niueo quem flammiger ales olori
Imminet. Et quidam Ornithologus recentior
Inter quadrupedes debetur quanta Leoni
Gloria, tanta mihi creditur inter Aues.
Ales ſacra Iouis magnarum gloria rerum,
Inter Aues omnes regia ſceptra gero.

Iunonis Aues quæ.

Vnde in multis vetuſtis numiſmatibus Aquilam ſupra Iouis fulmen, & in aliquibus ferentem ipſius ſimulacrum videre eſt, in alijs geſtantem Iouis ac Iunonis effigiem: Sicuti autem Aquila Iouis, ita Pauo & Struthiocamelus Iunonis Aues dictæ ſunt. Referunt etiam Iouem ob memoriam anteacti obſequij, quòd ſcilicet Ganymedem, quem ardenter deperibat, vt pocillatoris munere apud ſe fungeretur, in cœlum rapuerit, hanc Auem ſuam feciſſe; Fabula eſt notiſſima, verùm in ea enarrãda authoribus non omnino inter ſe conuenit. Ganymedes patria Phryx fuit, Trois Regis filius (catamitus Feſto & Martiali ab officio cognominatus, & ante illos [n] Plauto, *Dic mihi nunquid vidiſti tabulam pictam in pariete, vbi Aquila catamitum rapuit?*) puer vultu adeò venuſto, adeò liberali; vt nihil ſupra; quem aliqui paſtorem; aliqui venatorem faciunt. Hunc, dum in ſyluis venaretur, vt Virgilius; ſeu dum greges paſceret; vt Lucianus ait, Iouis iuſſu ab Aquila in cœlum ſublatum ferunt. Lucianus Iouem ipſum in Aquilam conuerſum, puerum pocula miniſtraturum ſublimem abripuiſſe ſcribit: Vt vt ſit, fabuloſum vtrumq; eſt: In hoc tamen omnes conſentiunt; nempe in huius facti præmium Aquilæ effigiem cœlo donatam & collocatam eſſe; quæ ſuper Aquario, quem Ganymedem, quaſi aquam ex vrna affundentem

[n] In Menæch.

vocari

vocari plures testantur, volitare videtur. Hanc fabulam [o] Theocritus, [p] Ouidius, [q] Virgilius descripserunt, Virgilius diuinè his verbis:

Intextusq; puer frondosa regius Ida
Veloces iaculo Ceruos, cursuq; fatigat
Acer, anhelanti similis; quem præpes ab Ida
Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger vncis.
Longæui palmas nequicquam ad sidera tendunt
Custodes, sæuiq; Canum latratus ad auras, &c.

Sic autem Ouidius;

Nec mora percussum mendacibus aëra pennis
Arripit Iliadem; qui nunc quoque pocula miscet;
Inuitaq; Ioui nectar Iunone ministrat.

Meminit item Ausonius;

Stat Iouis ad cyathum, genuit quem Dardanius Tros.

Huc facit & [r] Martialis dialogus:

Dic mihi quem portes volucrum regina? Tonantem.
Nulla manu quare fulmina gestat? amat.
Quo calet igne Deus? pueri. Cur mitis aperto
Respicis ore Iouem? de Ganymede loquor.

Aquilam marmoream iam dictæ fabulæ manifestum testimonium; Ganymedem scilicet raptum ferentem, ego olim Romæ in ædibus Reuerendissimi Episcopi de Rusticis, in platea de Valle vulgò dicta obseruaui: item apud Illustrissimum Camillum Capranicum, nudi Iouis simulacrum, cui item marmorea Aquila prope pedes astabat. Asteriam quoque Cei filiam à Ioue, vt ait Fulgentius, adamatam, post vitiatam Latonam, ab eoque in Aquilam mutato oppressam fuisse tradunt, & ex eo concubitu Ioui Herculem peperisse. His si placet & hanc adde fabulam, quæ Aquilam Ioui adhuc puero nectar ministrasse, atq; ideo inter astra relatam, narrat; Meminit huius Mæro apud [s] Athenæum his verbis:

Educabatur in Creta Magnus Iuppiter, nec vlli
Cognitum id erat beatorum; is autem membris omnibus crescebat.
Ipsum autem alebant in antro diuino * *Trerones,*
Ex Oceani fluentis Ambrosiam adferentes.
Nectar verò ex saxo ingens Aquila semper hauriens
Aduolans portabat consultò, prudentiq; Ioui.
Eam victo patre Saturno Iuppiter altisonus
Immortalitate donatam, in cœlo habitare voluit.
Eademq; magnificentia Treronas Pleiadas honorauit,
Quæ nunc æstatis sunt ac hyemis nunciæ.

Nec desunt qui fabulentur, cum Dij Aues omnes inter se partirētur, Aquilam in portionem suam sortitum esse Iouem, quòd altius cunctis euolet, & inter omnes principatum obtineat: Vnde & prouerbio locus datus ζεὺς Α'ετὸν ἕιλετο, idest *Iuppiter Aquilam delegit*; vbi quis asciscit sibi præclaros, suisq; rebus accommodatos viros. Hinc peculiari priuilegio à fulmine eam immunem esse; cuius tela Ioui porrigat; non tantum ex antiquorum monumentis ostenditur; verùm etiam naturali ratione. Dicitur enim supra secundam aëris regionem nubium ac fulgurum sedem euecta, cùm fulgura, quæ infra se sunt, tantum feriant, ab omni horum ictu sese tutam præstare, quemadmodum [t] Apuleius his verbis testatur: *Aquila cum se nubibus tenus altissimè sublimat, euecta alis totum istud spatium, quo pluitur & ningitur, vltra quod cacumen nec fulguri, nec fulmini locus est in ipso, vt sic dixerim, solo ætheris & fastigio hyemis; cùm se extulerit, nutu clementi leuorsum & dextrorsum tanta corporis mole labitur, velificatas alas quò libuit, aduertens, modico caudæ gubernaculo &c.* In hanc opinionem comprobandam facit quod Pindarus eam *nubiuagam* vocat, & [u] Homerus de ea loquens, *vt Aquila*, inquit, ὑψιπετήεις, idest *alta petens, quæ descendit in campum* διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν, idest *per nubes obscuras*. Et [x] Aristophanes γενοίμαν Α'ετὸς ὑψιπέτας, idest, *Aquila fiam in nubibus* de altissimo volatu dixit. Ad hunc sensum Romæ, teste literatissimo [y] Iusto Lipsio; in vinea apud Cardinalem Carpensem in arcula marmorea antiquissimum extat monumentum; in quo insculptum est Iouis nubiferi caput, cum pectore, & sub eo Aquila expansis alis subuolans subsequitur. Honores item Aquilæ in sacris & templis delati, vsusq; in triumphis ac ludis varijs, quos consultò hîc prætereo, proprio capite de ijs acturus; regiā, principemq; Auem esse, cœterisq; anteponendam declarant. Hanc denique nostram sententiam duplici Aristotelis authoritate communire placet, [z] primâ ex primo historiæ: [a] alterâ ex nouo eiusdem: quarum

[o] In Syracusis.
[p] 10. Metamorph.
[q] Aeneid. 5
[r] Lib. 5. Epigramm.
[s] Lib. 11. Deipnosoph. cap. 13
* τρήρωνες pauidæ Columbæ: trepidæ Pleiades.
[t] In Floridis.
[u] Iliad. χ.
[x] In Auibus.
[y] In Antiq.
[z] Cap. 5.
[a] Cap. 32.

quarum prioris hæc ſunt verba: *Volucrum aliquæ penna volant, vt Aquila & Accipiter; Aliquæ membrana ſicca, vt Apes & Scarabæi, aliqua inſecta volatilia, quæ exanguia ſunt: aliæ cute, vt Vulpecula Auis & Veſpertilio. Volant pennis & cute ſanguine prædita.* Ex his verbis palam eſt inter volucres pennis volantes rapacibus, & inter has Aquilæ primatum ab illo dari. Eadem omnino ratione adſerere poſſumus inter inſecta membranâ volitantia primum nobilitatis gradum Apibus ab eo adſcribi. Neque id ab re, cùm ab his tot, tantaq; & tam ſtupendo artificio proueniunt emolumenta; quod Maro diſertè ac copioſè ſuo carmine oſtendit. Altera item authoritate Ariſtotelis ductus omnibus alitibus anteponendam Aquilam, clarè colligo, quæ ſic habet: *Volant ſublimes, vt quàm longiſſimo diſſita interuallo deſpiciant, qua de re ſolam Auium omnium Aquilam diuinam perhibent.*

Apum primatus inter inſecta.

Dubitare autem quiſpiam poſſit, cùm Aquilarum multæ ſint ſpecies, quænam harum Ioui in miniſterium aſcita fuerit, tranſlataq; in cœlum: cui reſponſum eſto, eam ſibi Iouem delegiſſe, quæ aurea dicitur nomine Chryſaëtos. Sanè non omnes Aquilæ fuluæ ſunt, ſeu aureæ: Alias nigricantes eſſe conſtat; alias albicante cauda; alias aterrimas; alias denique alterius coloris; vt ſuo loco apparebit. Verùm quæ colore ſunt ſubrutilo, vt cœteris nobilitate præſtant, ita teſte Ariſtotele raræ ſunt conſpectu. Ex his ea cœlo donata dicitur, quæ Ganymedem Ioui amanti tradidit. Itaque Clearchus Tyrannus cùm ex ſucceſſu continuæ felicitatis ſe Iouis filium diceret, præferri ſibi Aquilam auream tanquam generis argumentum voluit; &[b] Pindarus aureas tantummodo Aquilas Ioui ſacras indicat; vbi ait, ἔνθα ποτὲ χρυσέων Διὸς Αἰετῶν πάρεδρος, ideſt, *vbi olim ea, quæ aureis Iouis Aquilis aſſidet Sacerdos:* Idem teſtatur[c] Ouidius, inquiens:

Grata Ioui fuluæ roſtra videbis Auis.

Et[d] Cicero de glandifera quercu loquens, *fuluam Aquilam Iouis nunciam olim refert ex ea euolaſſe.* Item & Claudianus —— *Fuluusq; Tonantis Armiger*, pro Aquila nobiliori dixit.

[b] Ode. 4. Pythior. [c] Lib. 5. Faſtor. [d] Lib. 2. de legib.

ÆQVIVOCA NOMINIS AQVILÆ.

QVONIAM verò maximam ad rem ipſam intelligendam negocium legentibus faceſſere ſolet eiuſdem vocabuli varia ſignificatio, quam æquiuocationẽ vocant Philoſophi; idcirco rectæ rationi conſentaneum exiſtimo; ne in ambiguo verſemur; vt prius huius dictionis (Aquila) æquiuocationem in diuerſas rerum ſignificationes diffuſam diſtinguamus. Omnis autem æquiuocatio inde naſcitur, quòd res, quàm voces multò plures numero ſint. Quò fit, vt ſæpenumero grauium errorum tricis implicari, turpiſſimeq; hallucinari nos contingat, dum animum non ſatis aduertentes vnam rem pro altera, etſi toto cœlo ac genere diſſideat, accipimus; & quæ longè diuerſiſſima ſunt, eadem facimus: Nempe morbum, plantam, lapidem, animal, idq; nominis ſimilitudine decepti.

Quòd ipſum ſummis, doctiſſimiſq; Theologis vſu veniſſe videmus: nempe uerbi gratia Diuo Ambroſio, qui pro uoce Græca Τρυγὼν in Hexamero piſcem marinum planum, Paſtinacam Latinis dictum deſignante, quæ per radium ceu telo virus eiaculatur, Turturem, Auis innocuæ nomen vertit, (vtrumque enim ſignificat) amphibologiâ ſcilicet deceptus. In eundem errorem D. Baſilij interpretem, item qui Galeni librum de compoſitione medicamentorum in Latinâ linguam tranſtulit, lapſum, imò & Plinium aliquoties ſimiliter hallucinatum uidemus. Nam exempli gratia,[a] nominis Ixia (quod Chamæleonis nigri venenum etiam alioqui ſignificat,) ſimilitudine falſus, Ixon (quod viſcum ſonat, & non uenenum, ſed illomet teſte præſens contra id remedium) interpretatus eſt, non ſine graui errore.

Errores quorũdam grauiſſimorum hominũ ob amphibologiam.

[a] Lib. 22. capit. 15.

Quò itaque omnia dilucidiora appareant, huius dictionis (Aquila) diuerſam notionem ad diuerſas res manifeſtandas deſumptam, paucis perſtringamus, eo ſeruato ordine, quem rerum dignitas poſtulat. Aquilæ nomine uir uenit intelligendus genere Ponticus, religione Iudæus, de quo D. Lucas, *Egreſſus*, inquit, [b] *Paulus Athenis Corinthum petijt, & inueniens quendam Iudæum Aquilam nomine, & Priſcillam, acceſſit ad eos, & quoniam illis erat* ὁμότεχνος, ideſt *eiuſdem artis*, uidelicet *Scænofactoriæ, vel Sutoriæ* (vt interpretatur Origenes) *itaque unà cum illis huic opificio operam dedit, poſtquam ipſi in Achaiam ab vrbe Roma veniſſent.* Huius D. Paulus multis in locis tanquam dulciſſimi amici meminit. Erat enim ipſis, ut artificium commune, ita & animus concors, menſq; eadem. Nam & unà ſimul, cùm ſe Deo uouerunt, capillitium ſibi ſuccidi iuſsêre, pro more, qui ab omni ætate, apud omnes gentes, omniq; in religione inualuerat.

Aquila Põticus.

[b] Act. 18.

Alius fuit Aquila, Ponticus itidem, ac religione Hebræus, qui ſub Adriano Imperatore vixit, cui adeò

Aquila Põticus.

cui adeò charus fuit, vt eum restituendæ Hierosolymæ operum constitueret præfectum. Hic cùm quotidiè Christianorum numerũ augeri, Deumq́; ostenta & prodigia per eos edere cerneret, occulto stimulo quodam percitus, se Christianis adiunxit, baptizariq́; iussit. Erat autem Astrologiæ peritissimus, & genethliacis iudicijs assiduè intentus. Quo factum est, postquam Christianorum religione fuisset imbutus, & priora studia nollet deserere, vt Christiani Sacerdotes, qui eum post multas admonitiones ab astrologicæ disciplinæ studio desistere nolle cernerent, hominem illum à cœtu sacro ablegarent, & Ecclesia eijcerent, hac scilicet pœna irrogata emendatum eum iri existimantes. Ille verò contra iracundia maiori accensus ad Iudæorum sacerdotes se contulit, ac per execrationem Christianismo eiurato, circumcisionem denuò recepit, & Proselytus effectus est. Atque hac ipsa de causa linguam hebraicam breui edoctus, nouam quandam ex Hebræo in Græcum sermonem interpretationem literarum sacrarum instituit, & quædam etiam in Caldaicum vertit, testimonia de Christo prorsus obscurare ac tegere summo studio conatus. Deum autem cum Mane hæretico mendacem dixit. Nam vocem hanc Græcam, κατ᾽ αὐτὸν, contra ipsum Deum sic interpretabatur, propterea quòd Adamum Eua non multo post ad mandati diuini violationem impulerit, ideoq́; facta sit insidiatrix, quę adiutrix appelletur. Hæc illius erat opinio, sed ex D. Cyrilli & Damasceni interpretatione adiutrix Adami dicta est ad humani generis propagationem: Multa alia de Deo & prę sertim de Christo Iesu mentitus est, eaq́; de causa à Iudæis cæteris omnibus interpretibus antepositus, vt notat [c] Diuus Augustinus. Hic Aquila creditur esse ille, qui & Onxelos D. Hieronimo vocatur.

Fuit insuper alius vir Aquilæ nomine Alexandriæ Aegypti præfectus teste [d] Nicephoro, qui vixit sub Heliogabalo, tempore eo, quo Origenes Alexandriæ florebat.

Fuit & Aquila Rhetor celebris, qui scripsit de luminibus illis orationis, quæ Schemata vocantur, teste [e] Petro Victorio.

Pontij Aquilę nobilis tribuni meminit [f] Tranquillus, quem *vnum è collegio triumphanti, & subsellia tribunitia prætereuhenti non assurrexisse sibi adeò indignatus est Cæsar, vt proclamauerit; Repete ergo à me Aquila remp. tribunus: & nec destitit per continuos dies quicquam cuiquam, nisi sub exceptione polliceri, Si tamen per Pontium Aquilam licuerit.*

Est & Aquila nomen piscis ex genere planorum, quem & Græci Α᾽ετὸν appellant, cartilagineus, Pastinacæ similis, adeò vt aliqui eum secundam Pastinacæ speciem existiment. Aristoteli notus & Romanis sub nomine Aquilonis celebratus: Genuẽsibus pesce Ratto. Aquila ideò vocatur, quia veluti expansis alis Aquilam imitatur: Pesce Ratto à cauda tenui, oblonga & murinæ simili.

Aquila etiam lignum significat, his qui historiam rerum Indicarum conscripserunt, nempe corticem ligni Aloes, Alue di Campaa appellatum, quod quidam odoratum admodum in Iaponensi regione nasci asserunt, quamuis Chinam id producere tradant eius historiographi. Huius vsum esse in suffumigijs, seu thymiamate ad Idolorum sacrificia apud Barbaros propter gratum odorem, rerum Iaponicarum Liber V. testatur: Equidem crediderim esse verum Agallochum [g] Dioscoridis, & Agalugin Arabum, ex quo barbari extrahentes succum ad nos exuccum, aridumq́; corticem transmittunt insigni impostura.

Aquila pręterea herba est Hesychio quę in Libya prouenit, item & Varino. [h] Galenus refert Pamphilum quendam in opere suo de herbis inscripto, grammatico & magico potius, quàm medico Α᾽ετὸν, idest, Aquilam herbam inter alias recensere, cuius nulla vspiam apud Græcos mentio vnquàm facta legatur, præterquàm in libro quodam Hermæ Aegyptio attributo, cui titulus est, de triginta sex sacris horoscoporũ herbis, quas clarũ est, nihil aliud, quam nugas veras ac deliramenta anilia esse ipsius Pamphili similia Ophionicis Conchlacis. Nec enim prorsum quispiam extitit Conchlax: ad risum enim fictum nomen est, sicuti pleraque alia in libro eius conscripta. Nec triginta sex herbæ illę vltra nomen ipsum quicquam sunt, nec vlla ipsis res subiacet. Verùm Pamphilo, sicuti & plerisq́; alijs ocium fortassis supererat inutiles fabulas libris intexere: Hactenus Galenus. Hæc fortè fuerit Promethei herba dicta Apollonio, quam è sanguine eius natam fingit: qui à iecinore, quo Aquila depascebatur, profluebat. Vnde & radix sanguinolenta apparet, flore croceo cubitali vel cubitum à terra distante, caule gemino. Scholiastes poëtam hanc comminisci ait, cùm à nullo rhyzotomo talem stirpem describi comperiamus. Centaurij quidem maioris radicem succo manare sanguineo apud veteres legimus, verùm huic reliqua descriptio minimè conuenit.

Astrum item esse Latinis Aquilæ nomine donatum Arabibus Alkair, omnes astrologiæ periti testantur. Est autem decima nona stellarum Septentrionalium imago, seu partitio. Stellis quatuor constat, quarum vna in capite eius constituta est, vt inquit [i] Hyginus, In vnaquaq́; ala vnam,

Epiph. lib. de pond. & mensur.

[c] *Lib. 15. de Ciuit. Dei. cap. 23.*

Aquila pręfectus Alexandriæ.

[d] *Lib. 5. Histor. Eccl.*

Aquila Rhetor.

[e] *In Demet. Phalar.*

Aquila Pōtius tribunus.

[f] *In C. Cæsare. c. 78.*

Aquila piscis.

Aquilo.

Pesce ratto

Aquila lignum.

Alue di Campaa.

Agallochũ

[g] *Li. 1. c. 21.*

Agalugin.

Aquila herba.

[h] *Lib. 6. Simpl.*

Hermę Aegyptij liber.

Promethei herba.

In Argonaut.

Centauriũ maius.

Aquila Astrum.

Alkair.

[i] *Lib. 3. Astro.*

vnam, vnam item in pectore ſed obſcuram, in capite vnam, eamq; fulgentem admodum habet: Cœli multam partem occupat, dextra quidem ala extra circulum Aequinoctialem non multum prodit, ſiniſtra autem nō lōgè à capite Ophiuchi figurata videtur. Roſtrum à reliquo corpore eius diuidit circulus ille, qui à Cācro ad Capricornum peruenit: In duodecima Aquarij parte ſiniſtra oritur vnà cum Capricorno, occidit autem exorto Leone xiij. Cal. Auguſti, cuius [k] Plinius meminit; *coitus omnibus*, inquit, *pecoribus ad Arcturi occaſum*, id eſt, *à tertio idus Maias ad Aquilæ occaſum*. Aſtrologorum experientia tempeſtates ciet, Genethliacis verò (ſi his fides adhibenda ſit) fauſta ac felix eſt. In [l] Arati commentario legitur de Aquilæ die quod ſit in Italia ad xiij. Cal. Ianuarias, & quòd ſi puro & miti appareat aëre, lætas promittat futuras ſegetes. Nam tum genitalis lacteusq; ſuccus traſmittitur à lacteo circulo in terras. Si verò Luna illâ die roſcido frigore aſperſerit ſegetes, ægrè illas habituras ſignificatur, ſi verò fuerit interlunium, omnes hybernos fructus læſos iri. Porrò de hoc aſtro [m] Manilius ita canit:

[k] *Lib. 8. cap. 47.*
[l] *Capit. penult.*
[m] *Lib. 1. c. 4. & lib. 5. c. vnico.*

Nunc Aquilæ ſidus referam, quæ parte ſiniſtra
Rorantis iuuenis, quem terris ſuſtulit, ipſa
Fertur, & extentis prædam circumuolat alis.
Fulmina miſſa refert, & cælo militat ales,
Biſſextamq́; notat partem fluuialis Aquari,
Illius in terris Orientis tempore natus
Ad ſpolia, & partas ſurget vel cæde rapinas.

Sal ammoniacum. Mercurius Sulphur. Arſenicū. Aurum.

Aquilæ nomine Chymicis multa veniunt, Paracelſus ſalem ammoniacū ob leuitatem ſuam in ſublimationes, item & Mercurium præcipitatum, Aquilam vocat, Hortulanus idem quoq; nomen ſulphuri, arſenico, nec non & auro tribuit.

Aquila lapis. Gryphus lapis.

Lapis item eiſdem eſt Aquilæ nomine, verbi gratia cùm aquam Aquilæ, aquam lapidis eſſe dicant, qui huiuſmodi commenta vocibus tam obſcuris & inauditis inuoluunt, ne ſcilicet intelligantur pulchra ſua iſtæc myſteria, & certè hæc non intelligi multò ſatius eſt. Appellatur idem etiam lapis illis Gryphus non temere forſan, quòd non aliter ac hoc animal ſua rapacitate nocet, ita ille lapis cęteraq; omnia, quibus ad ſuam Chryſopœam vtuntur Chymici, pecunias ex loculis noſtris eripiant, noſq; ſæpius Codro, quod aiunt, pauperiores reddant. De hoc lapide [n] Auicennas ſeu potius Chymiſta quiſpiam.

[n] *Lib. de lapid. nomin.*

Aquila fluuius. Nilus.

Hoc idem Aquilæ nomen eſt cuidam fluuio Aegypti (præter Nilum, qui & ipſe à multis Aquila cognominatus fuit,) ob curſus velocitatem, ſeu rapiditatem, alueiq; profunditatem à Priſco rege quodam Aegyptio inditum: Hic enim cùm olim intima Aegyptij longè ac latè inundans totam regionem depopulatus eſſet. Itaque ab Hercule gnauo (vt fama eſt) continuò obturata eſt eius eruptio, & in ſuum alueum concluſa. Quare Græci fabulati ſunt Herculem Aquilam occidiſſe; quæ Promethei iecur aſſiduè rediuiui deuoraret.

Fluuius Scythiæ.

Eodem nomine & Scythiæ quidam fluuius vocatur apud Herodotum, & Agretam, à quo quòd optimam atque intimam Scythiæ, cui imperabat Prometheus, partem deuaſtaret, locum datum volunt fabulæ, quod Promethei hepate veſceretur, idque Iouis iuſſu, quoniam imbres frequentes, eius impetum & amplitudinem augerent.

Fluuius in Eridanum influens.

Fluuium eiuſdem nominis eſſe, & in Eridanum defluere [o] hiſtoria habet tripartita, de quo memorandam hanc refert hiſtoriam: *Maxentio Herculij filio perempto, Conſtantinoq́, iam ſolo rerum potito, Eccleſiæ Chriſti efloreſcere ac vigere in religione cœpêre, datumq́; ijs iam licenter, & alacriter agere potiſſimum, qui circa Tyberim fluuium & Eridanum (quem Padum accolæ appellant) item circa Aquilam commorabantur. In hūc locum ſermo fertur aduectam nauigio Argo ad Tyrrhenum pelagus fuiſſe perductam. Argonautæ enim ventum validum declinantes, non eodem nauigio in regreſſione vſi ſunt, ſed tranſeuntes mare, quod ſuper Scythas eſt, per hæc flumina venerunt ad terminos Italorum, & hīc hyemantes condiderunt ciuitatem, quæ vocatur Amona. Aeſtate verò ſuperueniente, cooperantibus eis prouincialibus ferè quadringenta ſtadia arte mechanica trahentes Argo per terram ad fluuium Aquilam deduxerunt, qui permiſcetur Eridano fauces habenti in Italicum mare.*

[o] *Lib. 1. capit. 7.*

Iſter fluuius.

Sozomenus, Zozimus & Caliſtus Iſtrum fluuium ἀκυλιν Acylin vocāt, quorum interpretes, teſte ✱ Abrahamo Ortelio Aquilā & Aquilum fecêre. Iſter autem hic apud antiquiſſimos authores Iſtriæ fluuius eſt, alius ab Iſtro Germaniæ, vt Pomponius affirmat, qui addidit, eum ex aduerſo Padi oſtio in mare effluere, idq; ratione horum duorum fluminum aluei dulce exiſtere. Fluuius fabuloſus eſt etiam [p] Plinio teſte. Nec deſunt tamen, qui hunc eundem cum Plinij Nauporto putant, & hodie Quieto dici, ſed & hoc falſum.

✱ *In Teſauro Georg.*
[p] *Lib. 3. capit. 18.*

Cataloniæ oppidum.

Aquila oppidum eſt in regno Cataloniæ, propter quod cæſus fuit exercitus Ioſephi Eneſiris regis Morochi.

Abrutiorū urbs.

Aquila ciuitas eſt Veſtinorum ſeu Abrutiorum, vbi olim Amiternum, quod & Turconium

Vola-

Volaterrano dicitur, fuit, natalibus C. Crispi Salustij Oratoris ac historici præclari insignis. Restauratæ tempore Caroli primi Siciliæ regis, nomen Aquilæ impositum est ea occasione, quòd qui vrbem statuebant, eam inter vicinas caput elaturam haud aliter, quàm Aquila inter Aues sperarent, vel quod magis est verisimile, quòd Amiterno primo illius conditori nomen esset Aquilo; Meminit eius Baptista Mantuanus hoc versu:

Sfortia belligerans Aquilæ sub mœnibus altis.

Aquila seu ἄκυλα apud Ptolomeum Tusciæ mediterranea vrbs est. Leander Acqua pendente vocat. Aquenses forte Plinij, quos Taurinos cognominat, Ortelio authore.

Tusciæ urbs.

Aquilæ etiam tres insulæ sunt in mari mediterraneo paulo supra littus Bethicæ.

Insulæ Aquilæ.

Video etiam pagum quendam prope Treuiros, Igle, idest, Aquilam indigete voce ab ea gente vocari, quo antequam Romani operis molem etiamnum licet conspicere.

Igle.

Aquila maior & minor Mauritaniæ Tingitanæ duo loca sunt apud Antoninum.

Mauritaniæ loca.

Item prædium in Phrygia apud Nicetam.

Prædium Phrygiæ.

Ad Aquilas Atticæ locus est apud Pausaniam.

Ad Aquilas.

Locus item est ab Rauenna vicesimo miliari, vbi basilica D. Christophoro extructa visitur, id nominis habens.

Est etiam mons Aquilæ nomen in comitatu Veldkirchij Germaniæ vrbis.

Est quoque machina bellica siue tormentum missile antiquis vsitatum.

Machina bellica.

In carcerum Olympici certaminis embolo, idest rostro, Delphis æreus in canone erectus visitur, & in medio ara, quæ Aquilam ex ære alis longè extensis sustinet. Est autem machina huiusmodi, vt ea commota Delphinus in terram cadat.

Aquila monetæ genus est Ferrariensibus inde nuncupatum, quòd in ea Aquilæ alas expandentis effigies insculpta sit.

Moneta.

Aquila insuper, quòd Imperatorum militare insigne esset, vt suo loco declarabitur, passim pro eo, & pro quauis legione accipitur.

Signũ militare. Legio.

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

AQVILA Græcis ἀετὸς teste Hesychio etiam dicitur τὸ κυμάτιον τὸ ἐν γεῖσοις, cymation in suggrundijs, forsitan quia id formam Aquilæ, vt postea suo loco dicemus, volantis habeat. Primùm si quid ominis est in vocabulis Græcis, vt certè est, aptè profectò Græcis ἀετὸς dicitur παρὰ τὸ ἀΐσσω: quod est propemodum rapior impetu, & concitus feror, Hoc volandi probat pernicitate, vt & Cælius notauit: vel παρὰ τὸ ἀεὶ ἐτεὸς εἶναι, quòd semper augurium Aquilæ soleat esse veridicum: Ἀιετός communi lingua vocatur, Attici tamen aptius ἀετὸς sine ι proferunt: legitur vtraque vox apud Aristotelem. Quamuis Orion ἀετὸν dici à verbo ἀΐσσω, idest, imperium facio, non impetum, quòd in cæteras Aues imperium habere videatur, existimet. Alij ab α particula intendente, & dictionis significatum augente, & nomine ἐτεὸς deriuari volunt, quoniam Ioui, qui allegoricè aërem denotat, sacra est, eadem origine, qua & aër à verbo ἄω, idest spiro, deducitur. Cypriorum dialecto Ἄγορ teste Hesychio, Ἴβινος Varino, Macedonum, Παραὸς, Pergæorum Ἄιβετος, dicitur. Rursus ijsdem Macedonibus Ἀργιόποος, item Ἀνγίποψ; Ἄρξιφος Persis; Καταῤῥάκτης Sophocli; Ἀκυλεὺς Hesychio voce forsan à Latina corrupta. Quibusdam Ἄιας, Homero Οἰωνὸς, vt & nonnullis alijs. Demum & Ὑδάτιον vocatam esse comperio: item & Ὄρνεον voce generica κατ' ἐξοχὴν, vt apud Plutarchum & Athenæum. Eodem modo Latini Auem Aquilam vocant. Aquila autem ijs dicitur, ab acutè videndo, vt Pompeius vult; Est enim tam exacti contuitus, ut super mari immobili penna in eam altitudinem elata adeò, ut nec humanis pateat oculis, pisciculos tamen de sublimi natare uideat, unde Aquila quasi Acula nomen nacta uideri possit, quia triplici acumine uisus, iræ & uenandi instrumentorum, rostri scilicet, unguium, & oculorum, prædita est. Alij uerò ab Aquilo colore uocem hanc manare uolunt: Est enim Aquilus color fuscus & subniger ab aqua denominatus, qualis est Aquilæ. Nuncupatur & Latinis paraphrasticè regia & regalis Ales, Iouis ales, flammigera Auis, regina Auium, alijsq; modis. Arabibus Alnĕser, & Zumac, Hebraicè נשר neser Alchal gagita & Aakeb. Pandectario Escos: Gallis Aigle, Anglis an Egle, & Arnt, vel Arent. Illyricis Ozel vel Orzis. Germanis, Heluetijsq; Ein Adler, quasi Adelar, ac si nobilem Aquilam dicas, quod Chrysaëto maximè congruit. Hispanis Aguila conocida. Germanis inferioribus Arn & Arent, ut & antiquis Fràcis, vnde ipsorum Rex Arnhulphus ab Aquilæ auxilio nomen adeptus fuit Carlomani filius. Alijs etiam inferioribus Germanis Ein Aar, nempe Tungris. Hæc de Synonymis: Restat autem vt iam rem ipsam aggrediamur.

Aquila Cymation dicta, & cur. Etymologia. Ἐτεός. Aquila unde dicta. Iouis ales. Regina Auium.

FORMA

FORMA ET DESCRIPTIO Aquilarum in genere.

RDVVM atque difficile eſt, confuſum in ſuas partes ordine referre; ſed difficilius omnibus ſatisfacere: vtrunque pro viribus & ingenio præſtare conabimur. Nunc prima facie ſe oſtendit ſubiecti tractatio, illius quidem vniuerſalis, (cùm Aquila non vnicā tantum complectatur ſpeciē) ſub quo & Aquilas omnis generis exactè inquirimus. Earum tractationem vtpote naturæ ordine poſteriorem, generali ſermoni ſubnectere proponimus; vt non ſolùm vniuerſale à particularibus rectioris doctrinę gratia ſeiungamus; ſed etiam, vt illud hiſce iubente Philoſopho, & natura ipſa dictante præferamus. Auium quædam natura placidæ ſunt ac mites, quædam verò feræ, cultu tamen, arteq; cicurantur ac manſueſcunt. Aquila nec habilis eſt ad vllam diſciplinam, nec facile humano ſtudio domatur; tantum naturæ impetu præceps fertur. In deſcribenda eius forma in genere, neque colorem, neque magnitudinem determinatam adferre poſſumus, vterq; enim pro varietate ſpecierum in ſingulis diuerſus eſt; Illud tantum, quod commune erit omnibus hîc proſequemur.

Delineatio Aquilæ.

Eſt Aquila omnis γρυ̃ψ, ideſt adunco roſtro, & recuruo vngue; Corpore cæteris Auibus collata, magno quidem, non tamen maximo, cùm à multis magnitudine vincatur, Carne dura, & oſſe firmo; Plumis rigidis: tota pene corporis compoſitione denſa, probè compacta, ac robuſta; figura, vt plurimùm erecta, ita vt vel ex ipſo habitu poſſis intelligere carniuoram eſſe Auem, quietis ac pacis inimicam, ſolitariam, ſyluestrem, ad prædam ac pugnam natam.

Roſtrum.

Capitis anterior pars porrecta paulatim arctatur, & terminatur in roſtrum, quod durum ſolidumq; eſt, ſed temporis tractu fit inutile, qua de re vbi de iuuentæ renouatione habebitur ſermo, plura ſumus dicturi. Creſcere idem vſque ad ſenectam mirum videri non debet, cùm ex genere ſit excrementorum, vnà cum vnguibus & pennis, quæ ſuperſtite animali continuo augentur incremento. Proprium verò maximè eſt Aquilę roſtrum habere admodum aduncum, adeò vt in prouerbium, abierit: Naſus Aquilinus, pro inſigniter adunco, quem generoſi animi ſpeciem præbere adulatoriè potius, quàm verè aſſeri vulgò, Plutarchus ſentit.

Naſus Aquilinus.

Oculi Aquilæ quales. Animoſi qui dicēdi.

Oculi vt plurimùm rubore viuido perfuſi ſunt, non glauci, ſed quales Leonum, charopi dicti, concaui, ac profundi; non admodum rotundi, nec nimium oblongi, magnitudine mediocres, ad reliquum verò corpus comparati, parui videntur: acutùm cernunt, limpidiſſimi enim ſunt & acres: Vnde Philoſophus, quibus oculi non glauci, ſed charopi ſint, animoſos haberi dicit, cōiectura quadam à ſimilitudine ad Leonem & Aquilam ducta, qui omnium animalium animoſiſſimi reputantur. Hanc verò, quam omnes & ſcriptis & verbis celebrant, admiranturq; viſus aciem, diligentiores rerum naturalium ſcrutatores, Haliæto tribuunt præcipuam, & quàm reliquis maiorem. Laudatiſſimis autem Aquilis oculi profundi & caui, in quibus vis vidēdi melius colligitur.

Dentes.

Dentibus caret omnis Aquila, etiam Morphnos: cui quidam dentes falsò tribuunt, demunt linguam. Crediderim ego ſerratum intus roſtrum, minus propriè dentatum os exiſtimari & vocari.

Collum. Alæ. [a] Iliad. ω. Crura. Pedes. Cauda. Cerebrum eiuſq; uis.

Collum habet longum, alas rectas & extenſas, ſed in ſummitate recuruas, neruoſas paucæq; carnis, tantæ magnitudinis vt eas [a] Homerus thalami ianuis compararit, vbi ait, Τόσσ' ἄρα τοῦ ἑκάτερθεν ἔσαν πτερά, hoc eſt tantæ eius ab vtraque parte erant alæ, videlicet quantæ ianuæ thalami, ſeu alæ iſtius Aquilæ magnitudine ſua fores thalami æquabant. Crura præ corporis proportione, haud ita longa. Pedes minimè æquales; Dextrum nempe ſiniſtro maiorem; colore varios, à natura obtinuit. Cauda prædita eſt breui. Cerebrum ei obtigit calidiſſimum, adeò vt in pulueren redactum, etiamſi Cicutæ ſucco permiſceatur, & cuipiam propinatum, calido uapore imbutis cerebri ventriculis imaginationem mirè concitet, imò vt & in maniam inducere, à quibuſdam credatur:

Fel. [b] Lib. 4. de comp. med. ſecundum loca. Sanguis. Oſſa.

Fel cuiuſcunq; Aquilæ impendiò acre & mordax eſt, ad cor rodendi uim uſque: quamobrem colore uiſitur ærugineo [b] Galeno teſte, qui tamen, cùm de præſtantiſſima Aquilæ ſpecie loquatur, de Chryſaëto intelligendus uenit. Sanguinem habere craſſum, fibroſumq; uериſimillimum eſt, cùm animal ſit magnanimum, ac robuſtum; Qualia omnia ſanguinem conſiſtentiā ſpiſſum, ut timida tenuem ac dilutum poſſidere Philoſophi ſentiunt. Oſſa craſſiſſima duriſſimaq; & ſolida pene ei natura dedit, quibus & medullæ ineſt minimum.

Pennæ.

Pennas habet, firmitate ac duritie inſigni, quæ (ut experientia multorum & authoritate didici) pennas aliarum Auium, præſertim uerò Anſerum & Columbarum permixtæ abſumunt, idque forſan ob latentem quandam, qua præditæ ſint, uim; Auis enim

enim ipsa, dum viuit, reliquis omnibus volucribus infesta est; itaque deriuari vim illam animalem in res quoque eius exanimes per sympathiæ contagionem non improbandum est: vt rei euentus docuit, etiam in interemptis, super quos patrator sceleris vel casu, vel ad testandam conscientiam adductus fuerit. Alij pestiferam quandam maleolentiæ vim aliti inesse deprehendêre, nam & animam ipsi pessimè olere certum est, propter quam contacta ab ea corpora facilè computrescant: Indicio esse reliquias eius hesternas, quæ neque ab ea ipsa, neq; ab alio quopiam animalium repetantur. Permeare verò eam contagionem in pennas, ita vt alienas iuxta se positas propemodum adurant, est probabile; itaque si telorum aliquod ex pennis ipsius alarum in pharetram immissum fuerit, hanc consumere cæteras pennas, plurimi tradunt. Aluus ei mollior est, quàm cæteris Auibus: cibus enim eius multò, quàm non rapacium, est humidior; Qua etiam de causa non bibit.

Halitus Aquilæ pestifer.

Pennarum Aquilæ cõtagiũ in alias pẽnas.

Aluus.

Cibus Aquilæ qualis.

Vngues, vt omnium rapacissima, pro mucronibus gerit aduncos, recuruos, firmos, Leonum unguibus non dissimiles, qui & ipsi adunci sunt. Cùm enim multa animalium genera, docente [g] Aristotele vngues, sed diuersos obtineant, (habent autem illa vngues quibus digiti sunt, his verò digiti sunt, quibus sunt & pedes, excepto Elephanto; huic enim digiti indiuisi, ac leuiter formati, neque vngues omnino sunt) erunt aut rectis vnguibus instructa, vt homo, aut aduncis, ut inter quadrupedes, Leo, inter volucres, Aquila & Accipiter. Quod ad corporis totius magnitudinem attinet, nihil vt dixi, determinatum adferre possumus, videmus tamen quasdam uisendæ adeò & magnæ proceritatis, vt incommodum sit eas in pugno gestare. [h] Athenæus scriptum reliquit 20. Aquilas cubitalis magnitudinis in pompa Ptolomæi Philadelphi delatas fuisse. Apud Ornithologum historia talis est, Inter Misenam & Bresam Germaniæ oppida, dum rustici pecora amissa quærerent, in nido ingenti super tres patulas quercus, quaquauersum tanto spatio expanso, vt quadrigę sub eo conuerti potuissent, pulli Aquilini tres spectandę magnitudinis inuẽti fuerunt. Horũ maximis alæ per transuersum extensæ septem vlnarũ mensuram ęquarunt, vngues viri grandis & corpulenti digitis nihilo minores, crura Leoninis maiora erant. Verumenimuerò pro specierum diuersitate corporis earum quantitatem variari iam paulò ante monuimus, itaque cùm ad particularem de singulis tractationem ventum erit, accuratè & sigillatim exponemus. Temperiem seu crasim Aquilæ calidam, & siccam arguunt motus, ira, salacitas, ferocia & animositas, habitus corporis densus, anhelitus graue olens, stercus denique tantæ acrimoniæ, vt nulli in Medicina vsui esse possit, [i] Galeno authore. Sanguine tamen abundant magis hæ, quæ frigidioribus nascuntur regionibus, quæ nempe ad Aquilonem vergunt.

Vngues Aquilæ quales.

[g] 3. *Natur. Histor. c. 9.*

Magnitudo Aquilæ quæ.

[h] *Lib. 5. Dypnos.*

Aquilarum maximarũ historia.

Tẽperies.

Stercus quale.

[i] *Lib. 10. de simpl. med. facult.*

Robore magno, viribusq; corporis inter omnes Aues Aquilam validissimam esse, ex natura partium, constitutione instrumentorum, dispositione totius molis, ac temperatura, ipsa tãdem experiẽtia cognoscimus, authoritate probamus, iudicio fatemur. Non autem credat quis, cùm tanta corporis adsit moles, multum carnis possidere, vnde & grauior, & ignauior ad motum, vel hoc indicio existimari possit; Nam pondere carnis destituta Aquila neruorum robore abundè armatur, & quæ pauca caro est, pondus addit; neruus robur ac fortitudinem.

Fortitudo.

DE AQVILÆ SENSIBVS, & primò de visu.

PRAECELLENS animal inter uolatilia, & omni admiratione dignum, sapiens natura fecit Aquilam; sed hoc parum esset βασιλικὸν si tantũ instructam adunco rostro, aduncisq; unguibus, & solo neruorum robore munitam finxisset; nisi additi fuissent oculi plusquam lyncei, & ad clarissimos solis radios inconniuẽtes & intrepidi. Qua de causa ob aciem luminum felix à [a] Seneca vocatur, & ipsam Aquilam inde nomen sortitam esse plerique uolunt. Et sanè exacta neruorum opticorum compagine, puritate & copia spirituum uisibiliũ, crystallini humoris soliditate & splendore Aquilarum oculos constructos esse, uero est admodum simile. Et quidquid Auerroes suis moliatur assertionibus, clarum est uisum Aquilæ esse perfectissimũ, cùm remotissima quęque exactè perspiciat. Hęc eminus uidendi uis, non ab imbecillitate seu defectu, ut ille contendit, sed ab instrumenti proficiscitur splendore & spirituum claritate & copia. Fit etiam quòd ab obiecti excessu minimè lędatur; non autem quòd differentias uisibilium exactissimè discernat; hoc enim iudicio uerius, quàm sensorio tribuitur. Vnde cùm à uiris doctis Aquila omnium animalium sensu uidendi pręstantissima scribatur; non utiq; homini

Oculi plusquam lyncei Aquilis.

[a] 2. *De beneficijs.*

Auerrois opinio refutatur de perspicacia Aquilarum.

Quomodo Aquila hominib. exactius uideat.

mini anteponitur diſcernendi ui, ſed ſenſorij ſoliditate, ac ſplendore. Homo quidem pro ſui magnitudine minimè procul uidet, uerùm uiſibilium differentias accuratiſſimè dignoſcit: ſyncerum enim purumq; habet oculum, in quo exigua queq; apparet motio, ueluti in ueſte mundiſſima minima etiam macula clarè conſpicitur; Quemadmodum etiam tactu cęteris animalibus prępollet, quòd pro ſui corporis proportione cutem tactus organum, tenuiſſimam minimeq; corpulentam ſortitus ſit. Quare in aſpectabilium diagnoſi homo non ſolùm reliquas animanteis, ſed & ipſam Aquilam ſuperat, ob animę ſcilicet pręſtantiam; hæc uerò ob organi robur, & ſpirituum copiam, & nitorem, uiſu ualet; præſertim ad eminus proſpectandum. Ad quod etiam facit oculorum ſitus profundior, quem in Aquilis notant, qui harum bonitatem ac præſtantiam, oculorum alta cauitate metiuntur. Quandoquidem conſtipatius lumen habent, & radios obiectorum magis congregatos recipiunt. Quæ omnia efficiunt, ut non ſolùm citra noxam intẽta acie ſolem aſpiciat Aquila, uerumetiam ut uiſus eius ſolis lumine quodammodo perficiatur. Idem habemus ex [b] D. Auguſtino, cùm dicit: *Sol iſte, quo verè nihil inter viſibilia pulchrius inuenitur, noſtros ſauciat & obtenebrat oculos, Aquilinos verò vegetat inſpectus.* His ipſis de cauſis Galenus, Plinius, & alij complures aciem noſtram, ſi cum Aquilina conferatur, debilem affirmarunt. Et [c] Baptiſta Mantuanus ſummam oculorum aciem exprimens, ait:

——Vt intrantum noxas & nomina finxit
Diuino clarum ingenio, viſuq; potentem
Perſpicuo, cui non Aquilæ, quæ pignora ſoli
Obijciunt, non ſe valeant componere Lynces.

Homo uiſibiliũ differentias accuratiſſimè dignoſcit. Tactu homo prę cæteris animalibus p̃pollet.

[b] *Lib. 2. de morib. Manich. c. 250.*

[c] *Lib. 2. Alphonſi.*

Eſt enim tanti contuitus Aquila, ut cùm ſuper maria immobili penna feratur, nec humanis pateat obtutibus, de tanta ſublimitate piſciculos etiam minutos natare uideat. In eandem ſententiam Aurelius Auguſtinus. *Oculus* (inquit) *Aquilæ multò quàm noſter eſt breuior, eo tamen ipſa ſublimè ita volans, vt à nobis tanta luce difficilè cernatur, latentem ſub frutice Lepuſculum, ſub fluctibus nantem piſciculum uidere comperta eſt.* Quam rem grauiſſimo ſacræ paginę teſtimonio ſi confirmauerimus, facilius quiuis inducetur, ut credat. [d] D. Iobi enim iſtęc ſunt uerba. *Aquila de rupibus contemplatur eſcam, & de longè oculi eius proſpiciunt.* [e] Homerus autem, cuius minimè uulgaris eſt authoritas, pulcherrimè idem uerſibus expreſſit qui latinè redditi ſic ſonant, uerbo ad uerbum reddito: *Vndiq; circumſpiciens vt Aquila, quam quidem dicunt acutiſſimè cernere inter cæli volucres, quam etiam in alto exiſtentem non celer pedibus latuit Lepus ſub frutice vmbroſo recubans.* Apud [f] Plutarchum carmen ita latinitate donatum reperitur:

Illa etiam ſublime volans, cæloq; propinquans,
Velocem pedibus Leporem videt eminus, atque
Arripit, &c. Eodem accedit [g] Horatius, dicens.
Cùm tua peruideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitijs tam cernis acutùm
Quàm aut Aquila, aut ſerpens Epidaurius?

Maxima Aquilarum perſpicacia.

[d] *Cap. 9. & 37.*

[e] *Lib. 17. Iliad. verſ. 675.*

[f] *Lib. de Homero.*

[g] *Lib. 1. ſermon. ſat. 3.*

Verùm inſigne illud Aquilæ viſus acumen, vel ex eo maximè æſtimare debemus, quòd ipſa à natura ſeipſam, ſuaſq; dotes agnoſcere edocta, in exploranda prole à viſu indubitatum argumentum ſumit. Cùm enim ipſa contra ſolis radios obtutum nòn flectere feratur, & ſola contra rotantis iubaris ſplendorem immotam tenere aciem, itaque pullos ſuos ſuſpenſos vngue ſolis radijs obijcit, & quos viderit immobilem contra firmare pupillam, vt dignos ſuo genere conſeruat; quos verò flectere obtutum videt, quaſi degeneres abijcit; & hac quidem ratione, vt Silius Italicus ait:

Phœbæa dubios explorat lampade fœtus.

Vnde rectè viri perſpicaces & docti Aquilis: indocti ac cæci Noctuę prouerbialiter comparantur. Martialis: *Aquilaſq; ſimiles facere Noctuis quæris?* Nec audiendus eſt ille magnus alioqui ſubtilitatũ indagator, aſſerens Aquilam aduerſus Lunæ fulgorẽ, cùm plena eſt, nictare: Nã omnibus clarum eſt, Aquilam inter Aues diurnas cenſeri, ac re vera eſſe: Quæ verò diurnæ ſunt, noctu quieſcant, neceſſe eſt: & quidem maximè rapaces, quæ victum labore ac corporis motu ſibi quęrunt ſub ſole, vt è contrario nocturnæ, nunquam vel rariſſimè interdiu videntur; Non eſt ergo exiſtimandũ, vt mea fert opinio, in tale diſcrimen à natura vocari Aquilam, vt viſum probet contra lunæ fulgorem, cùm illum in Phœbæos radios luciđiſſimos & acutiſſimos figat intrepidè. Imò ſenio hebetatum oculorum lumen ſolari lumine emendat, vti latius exponetur cùm ad locum de affectibus Aquilæ ventum erit. De Aquila itaq; hęc [h] Hetruſcorum poëtarum principis verba ſunt accipienda:

Son animali al mondo di ſì altera
Viſta, che contra il Sol pur ſi defende.

Aquila an aduerſus lunæ fulgorem nictet.

[h] *Petr. ſonct. 18.*

DE ODO-

DE ODORATV, GVSTV reliquisque Aquilæ sensibus externis.

QVILA iuxta, ac Vultures odore percipere dicuntur à Philosophis cadauera remotissima, atque etiam transmarina, ad quorum escam aggregantur: quod & [a] D. Hieronymus attingit ad illum locum: *Vbicumq; fuerit corpus, illuc congregabuntur & Aquilæ*. Adijciunt alij eam cadauera dissita fere miliaribus quingentis odore persequi. Quamuis id non de omni in vniuersum Aquila intelligi velim. Cadauera enim reliquæ non consectantur, sed Gypaëtos, idest, Vulturina Aquila inde dicta, cui & Hypaëto, idest, Subaquilæ, tanquam degeneri eadem de causa nomen inditum est: Neque enim alioqui [b] Aristoteli assentiremus, qui solum Gypaëtum ex Aquilis, cadaueribus uesci scribit. Quoad gustum, non tantum carniuora, sed & multiuora dicitur esse. Quadrupedes, Aues, Pisces, Serpentes, Insecta, & Glandes, & si perrarò, comedit; placētas quin etiam, & mellita pulmenta vorare perhibetur. sed plura, vbi de uictu Aquilarum agemus. Reliquos sensus, auditum nempe & tactum, eidē minimè denegamus, cùm hi animali omni perfecto, sola Talpa excepta, omnes adsint. Aquilam uerò animal perfectum esse, utpote quæ notis quatuor moueatur, sitq; sanguinea, nulli dubium est, qui [c] Aristotelem legerit.

[a] *In Comm. Matth. capit. 24.*

Gypaëtos dicitur Hypaëtos, & cur.

[b] *Lib. 9. Histor. cap. 32.*

Gypaëtos solus uescitur cadaueribus.

Aquila carniuora, & multiuora est.

[c] *De incessu animal. & de natura corundē.*

SEXVS.

QVOD ad sexum attinet, huius differentijs nomina peculiaria non sunt posita, sed Aquilæ nomine, cùm mas, tùm fæmina sine discrimine Grammaticis intelligenda uenit. Quod etiam Iureconsultorum Coryphæus [a] Baldus confirmat, cui subscribit Bartholomæus Çæpola [b]. Re uera Aquilæ inter se discrimen habēt sexus, cuius natura certissimum in omnibus animalibus perfectis statuit indicium; penem scilicet in mare & testes, uterum uerò in fæminis; qùod non solum in plurimis obseruauimus Auibus, quas dissecuimus, uerùm & in serpētibus: imò binum in uipera mare penem, & in fæmina duplex vuluæ orificium, facta à celeberrimo nostri temporis anatomico D. Gasparo Taliacotio earum anatome conspeximus. Accipitris quoquē id genus, quod eam ob rem Triorchis appellatum fuit, tribus à natura donatum scimus testiculis, quamuis quibusdam aliter uisum sit. De quibus singulis suo loco latius. Externis quoque notis quibusdam sexum Aquilarum deprehendere inde docemur, quòd fæminæ omnes in genere rapacium corporis mole maiores, pulchrioresq;, at ingenio ferociores minusq; tractabiles esse videamus, Contra mares, & minores, & mansuetiores.

[a] *l. quicūq;. 2. col. in verbo. Item nomine vniuersitatis. C. de seru. fug.*

[b] *l. 1. penul. col. ff. de verbor. sign.*

SEDES, LOCVS.

ONTIVM vertices editiſſimos quoſque, & conſpicuos incolunt Aquilæ, ſiue cùm à venatu ad quietem ſe recipiunt, ſiue vbi ſoboli nidos parant. Rarò ſanè ad campos relictis rupibus deſcendunt, ſed vt plurimùm è ſpeculis hiſce ſuis, vti teſtatur Oppianus, cælum proſpectant. Verùm non in petris ſolùm, ſed & in arboribus, præſertim admodum celſis, ſi [a] Ariſtoteli, ac [b] Plinio credimus, vitam agunt. Denique loca ardua, aſpera, & inacceſſa habitant, quod [c] D. Iob etiam docet, cùm ait: *Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur Aquila, & in arduis ponet nidum ſuum? In petris manet & in præruptis ſilicibus commoratur, atque inacceſſis rupibus*. Idem [d] Propheta Hieremias innuit, dicens. *Si eleuaueris vt Aquila nidum tuum, inde detraham te*. Solerter admodum hoc faciunt, quo nempe, vt affirmat [e] Philoſophus, ab animalium cæterorum inſidijs tutę degant, nevè ſerpens aut aliud animal noxium veneno aut ſtrage prolem enecet, atque ne corporis mole ſublimem aëra ſubiturę impediantur, cùm difficulter à terra tollantur: præterea ne cum alijs Auibus rapacibus quid commune habeant, prout ſylueſtris ac ſolitaria feraq; earum natura eſt: Ab omnibus enim hominum ędificijs, atque ab aliorum Auium rapacium nidis ſemota procul affectant loca, cùm quò (vt diximus) pulli extra omnem periculi metum degant, tùm ne ob loci propinquitatem cum alijs de præda contendendum ſit, multæq; mutuæ ſuſtinendæ moleſtiæ. Iſtud cunctis Aquilarum ſpeciebus conuenit, præterquam Hinnulariæ, quæ Pygargos dicitur, & Morphno: illa enim in planis, oppidis, & campis, luciſq; commoratur, vt eſcæ propriæ vicinior ſit, quæ tamen quandoque montes & altiora ſuis freta viribus conſcendit: huic verò vita circa ſtagna eſt & lacus, aquaticas nempe appetenti Aues. Fugere tamen ſcribitur Aquila quæcunque ſaxa, cùm quia ſua duritie vngues hebetant, tùm quia horum curuitate non facile loca leuia amplectitur, & gradum figit. Hoc tamen his, quæ ſupra allata ſunt, aut etiam rationi aduerſari minimè putandum eſt; Nam vt eminentiſſimis præcipitibuſq; locis, quæ non ſemper, vt plurimum tamen petroſa ſunt, ſedem figere, nidumq; collocare dicamus, non tamen ideo neceſſe eſt eam huc illuc diuagari, & ſumma ſaxorum pedibus obire. Cauet enim maximoperè, ne vngues iniuriam patiantur, quorum magna conſeruandorum cura tenetur, vt fuſius ſuo loco dicemus. Magnum loci ambitum tenet vnum par Aquilarum, vt ampliori ad prædandum tractu occupato facilius ſatientur, neque vllo pacto vicinas patiuntur; determinant ergo ſpacia, nec in proximo prædantur nidis loco, ſed diſtanti admodum, vt [f] Ariſtoteli & Plinio placet: Quod quidem non temere facere videtur, ut ita minus nidum prodant, & prædam, quæ in propinquo capi poſſet, ad vſum maiorem, vrgente neceſſitate reſeruent, cùm illa ſemper, vbi lubet, potiri poſſint. Remotiores verò eſſe volunt, ne aut citius fuga euadere venatum earum, aut ab alijs rapacibus comprehenſa facile queat præripi. Aelianus cauſam eſſe ſcribit, ne ex mutua loci propinquitate inopes prædæ pereant. Inſulas non habitant, paruas præſertim, cùm hæ neque montes excelſos, neque animalia in quæ rapacitatem exercere, ſuamq; voracitatem explere queant, habeant. In inſula Rhodo idcirco nunquam alioqui conſpecta, Tiberio in ea agente ante paucos, quàm Romam reuocaretur dies, vt narrat [g] Suetonius, in culmine domus eius Aquila aſſedit, quod portenti loco acceptum fuit. Et [h] Strabo ſcribit hoc locis prope Mæotidem paludem peculiare eſſe, ne Aquilam gignant. Earum verò regionum, magnos potiſſimùm montes incolit, quæ animalibus abundant, ibiq; vbi cibi copia abundè ſuppetit, frequens viſitur. Quare cùm regiones Septentrionales, ut Polonia, Britannia, Suecia, Dania, & his finitimæ, Ruſſia, Boruſſia, Lituania, Liuonia, Auibus aquaticis, quæ ad volatum, adeoq; ad effugium tardiores ſunt, & Agnis, qui quia carnoſiores ſunt eſcam largiorem præbent, (in his enim ob cęlum frigidius corpora ſucculentiora, & obeſiora ſunt,) refertæ ſint; fit vt hiſce in locis Aquilæ plerumque eximiæ ſint magnitudinis, ſummæ rapacitatis ac ferocię; Quanquam in alijs regionibus pro corporis proportione, ac (vt aiunt) cæteris paribus, uigore, audacia ac feritate haud inferiores poſſint uideri. Peruanum Americæ regnum, vt [i] Franciſcus Lopez refert Aquilis abundat, quæ coloribus varijs & pennis lucidiſſimis ornatæ ſunt. In Tauro quoque & Caucaſo frequentes reperiuntur, raræ verò aut planè nullę in Scythia extrema & parte Sarmatię ob aëris inclementiam. Hiſce adijcitur quòd Aquila, quoad viuit, neque nidum, neq; locum mutet, ſed uno quoque anno ad eundem reuertatur. Atqui hinc obſeruatum eſt eam diu viuere, quaſi connatus aër, atq; cęlum domeſticum ad vitam prorogãdam etiam Aquilis, quę ſponte & ſuapte natura benè conſtitutę ſunt, non minimum conferat. Teſtatur [k] Ariſtoteles *diuturnitate eiuſdem nidi viuacitatem declarari*, quod, niſi idem perpetuò ei nidus eſſet, minimè verum eſſet dicere.

Aquila procul ab hominibus & alijs Auibus habitat.

In Septentrionalibus regionibus Aquilę grãdiores sũt & ferociores.

In Peruano regno Aquilę uariæ ſunt colore.

Aquila neque nidum neque locũ mutat.

[a] *Lib. 9. c. 32. de nat. anim.*
[b] *Lib. 10. cap. 3.*
[c] *Cap. 39.*
[d] *Cap. 49.*
[e] *Lib. 9. Hiſtor. c. 32.*
[f] *Lib. 9. Hiſtor. cap. 32.*
[g] *In Tyberio. c. 14.*
[h] *Lib. 7. Geograph.*
[i] *Parte 2. hiſt. Ind.*
[k] *9. Hiſtor. cap. 32.*

10 20 30 40 50

VOLATVS.

DIXIMVS, cùm de corporis, partiumq; habitu ageremus, alas Aquilis neruosas, & maximè densas ac firmas esse, ne ab re statuere videremur, quòd nullo labore & exiguo tempore magna itineris spatia dimetiantur, & volatu sint quàm velocissimo. Adhæc pennas nactæ sunt valde densas, & corpus, si id illis compares, admodum exiguum. Quare tam sublimes feruntur, vt cęteras Aues omnes, atque eas potissimùm, quæ corporis mole & pennarum raritate in altum se efferre non possunt, sub se despiciant: despiciunt autem eas industria naturali spontaneoq; motu, ac tum præsertim cùm prædæ inhiant, nempe, vt quàm maximè procul, iuxta Philosophi [a] opinionem, eam aspiciant. Vti pulcherrimè describit [b] Apuleius his verbis: *Cùm nubium tenus sese Aquila extulit, nutu clementi leuorsum vel dextrorsum tanta mole corporis labitur, velificatas alas quo libuit, aduertens modico caudæ gubernaculo, inde cuncta despiciens, ibidem pennarum eminus indefessa remigia, ac paulisper contabundo volatu pene eodem loco pendula circumtuetur, & quærit, quorsus potissimùm in prædam supernè sese ruat fulminis vice.* Quam rem allatis aliquot tùm è sacris, tùm è prophanis literis, testimonijs confirmare libet: [c] Salomon in Prouerbijs: *Opes* (inquit) *faciunt sibi pennas quasi Aquilæ; & volabunt in cœlum.* [d] Habacuch. *Venient equites eius à longinquo, & ad uolabunt vt Aquila festinans ad comedendum.* Eandem velocitatem istæ quas ponemus, comparationes, declarant. Prima est ex [e] Deuteronomio: *Adducet Dominus super te gentem de longinquo, in similitudinem Aquilæ volantis cum impetu.* [f] Item: *Aquilis velociores, Leonibus fortiores Saul & Ionathas*; Hinc est, vt ad prophanos transeamus, quod eam [g] Homerus, cæteris Auibus sublimia petendi facultate præualere ostendere volens, per antonomasiam Αἐτὸν ὑψιπέτην, & ὑψιπέτην, idest altiuolantem vocat, & πετεινὼ, idest volucrem κατ' ἐξοχὴν. [h] Item vbi Achillem ei comparat: *Aquilæ* (inquit) *impetum habens nigræ venatricis, quæ simul fortissimaq; celerrimaq; alitum est.* Pindarus Aquilam velocem appellat inter uolatilia. Homericum Aquilæ epitheton ✱ Lucretius hoc versu repetijt:

> *Hîc neque tum solis rota cerni lumine largo*
> *Altiuolans poterat.*

Vtriusque dictionem vnicam ✱ Vergilius duabus expressit:

> *Vtque volans altè, raptum cùm fulua Draconem*
> *Fert Aquila, &c.*

[a] Hist. lib. 9 cap. 22.
[b] Floridis lib. 1.
[c] Prou. 23.
[d] Habac. 1.
[e] Deut. 28.
[f] 2. Regum cap. 1.
[g] Iliad. O.
[h] Iliad. Φ.
✱ De rer. nat. lib. 5.
✱ Lib. 11. Aen.

Minus mirandum videbitur, quod eam sese nostris obtutibus eripere altissimo suo volatu tradunt, quando, vt ✱ Oppianus canit:

> ——*Aquila æthereas pennis pernicibus auras*
> *Sulcans æquarit sola.*

✱ Lib. 1. de Venat.

Et Ludouicus [i] Ariostus, vt Gryphi celeritatem in uolando exprimeret, ipsum Aquilam & Falconem superare dicebat:

> *A vso facea andar di Palafreno*
> *L'Ippogrifo per l'aria à sì gran corso,*
> *Che l'Aquila, e il Falcon vola assai meno.*

[i] Cant. 33. stan. 96.

Ex alto eam cæteras Aues adoriri [k] Virgiliana probant hæc carmina:

> *Aspice bis senos lætantes agmine Cycnos*
> *Aetherea quos lapsa plaga Iouis ales, aperto*
> *Turbabat cœlo &c.*

[k] Aeneid. 1

Ad eundem ferè sensum [l] Cicero: *Ad interpretem*, inquit, *detulit, Aquilam se in somnis visum esse factum. At ille, vicisti. Ista enim Aui volat nulla vehementior. Huic equidem Antipho. Baro* (inquit) *victum te esse non vides? ista enim Auis insectans alias Aues & agitans, semper ipsa postrema est.* Illud sanè peculiare, & eximium Aquilæ inter volandum alarum robur liquidò ostendit, quòd ipsa sola inter Aues recta via, non obliquò, vt cæteræ, sursum feratur, deorsum item vnico impetu instar iaculi descendens sese præcipitet, neque hinc vel inde inclinata. Pindarus, qui in laudibus Aquilæ canendis multus fuit, vt ipsarum mirabilem pernicitatem innueret, fabulam commentus est, qua refert Iouem, cùm vellet maximè mediam habitabilis orbis partem certa mensura deprehendere, duas pari velocitate Aquilas, vnam ab Oriente, alteram ab Occidente emisisse; Illas verò vtrinque pari pernicitatis contentione vsas conuenisse Delphos, seu Pythonem, cui loco idcirco Omphalo seu vmbilico nomen sit. Itaq; in rei memoriam Aquilas aureas in templo Apollinis binas cōsecrasse, quæ postea bello Phocico sublatæ sint. ✱ Idem Dei potentiam, quem nulla quantumuis maxima remorentur interualla, exprimere volens, Aquilæ comparatione vtitur *Deus* (inquiens) *qui & alatam Aquilam assequitur, & marinum præuertit Delphina.*

[l] Lib. 2. de Diuinat.
Aquilę mira inuolatu pernicitas.
Omphalus seu Vmbilicus Delphi dicti, & cur.
✱ Pythior. Ode. 2.

[m] *In Nemeis.*

Hic se tanquam ardua petentem, Aquilam vocat, [m] at Bachilidem æmulum humi reptantem Gracculum: videlicet, quòd illum tanto vinceret carminibus interuallo, quanto cœlum à terra distat. Homerus sublimipetę Auis velocitatem, cum summa visus excellentia coniunctam ex eo probat, quòd ipsa in sublimi constituta, maximoq; disiuncta spatio, animal paruum, idq; velocissimum, & videt & capit, multas dotes simul vno versu complectens, quem Plutarch. citat:

Illa etiam sublimè volans, cæloq; propinquans
Velocem pedibus Leporem videt eminus, atque
Arripit, &c.

Huc faciunt Adagia, quæ hinc manarunt, eodem celebrata sensu. Α'ετὸς ἐν νεφέλαις, idest *Aquila in nubibus*: quòd de re magna, quàm non facilè assequaris, plerique interpretati sunt, ad distantiam referentes; Alij de ijs qui longè reliquos antecedunt, & ad virtutem respiciunt. Vnde apud [n] Aristophanem:

[n] *In Equitibus.*

——Ω῏περ ἥδομαι,
Ω'ς ἐν νεφέλησιν αἰετὸς γενήσομαι, idest,
——*Gaudeo isthoc nomine,*
Quòd Aquila fiam in nubibus.

Verba sunt populi Atheniensis promittentis sibi fore, vt orbi vniuerso imperet, tãtoq; interuallo reliquas antecellat vrbes, quanto Aquila in nubibus reliquis uolatilibus esset sublimior. Item illud: *Aquilam volare doces.* Α'ετὸν ἵπτασθαι διδάσκεις; in hos, qui monere quempiam conantur in ea re, in qua ipse sit exercitatissimus & felicissimus. At uerò tempore generationis, incubatus, ac pullorum nutricationis minus ualet pernicitate, atque ui uolandi; ita ut nec eam, quam assiduè solent, assequantur prædam. Volatus quoque sicuti, & quietis tempus proprium illis esse ab ipso Philosopho accepimus, cui Plinius astipulatur. Nam ab meridie operantur & uolant, prioribus uerò horis diei seu manę, donec impleantur hominum conuentu fora, prandendiq; iam instet hora, ignauę sedent. Insuper diuersum ab alijs Auibus uolatum, dum prædę intenta est, exercet Aquila, eum tonicum uocant, qui sublimipetis tantum competit, cæterisq; sarcophagis. Est autem motus tonicus firma quædam & stabilis motio, qua mouens summa contentione, ac nisu potius in loco manens, quàm ab eo discedẽs mouetur: fitq; ut medicis placet, musculis simul contractis, & membrum quasi immotum conseruãtibus, dictus quidem tonicus ἀπὸ τοῦ τόνου quod est firmum, quoniam uolatuum atq; motuum is habetur firmissimus, ut cui magna sit opus ui, ac neruis ad illum sustinendum, nempe dum eiusmodi Aues sese in aërem altissimè attollentes passis licet alis, tamen immotæ manent, adeoq; aduerso uento & proprio corporis ponderi resistunt, ut neque hoc ipso premente ferantur deorsum, neq; illo etiam huc atque illuc impellente loco dimoueantur.

Volatus tẽpus propriũ Aquilæ.

Motus tonicus in Auibus qualis sit.

DE INGENIO SEV MORIBVS Aquilæ.

Animaliũ differentię penes eorũ ingenia.

INGENIVM est uis quædam naturalis, uel naturæ cuique ingenita, quæ Græcè dicitur εὐφυΐα, secundum quam sic uel aliter animalia affecta esse dicimus, spectatq; ad partẽ animæ irascibilem. Hoc in singulis admodũ differens cernitur. Nam alia mitia, remissa ac minimè peruicacia sunt, ut Boues: alia animosa, peruicacia, bruta omnino, ut Sues syluestres: alia ingeniosa, ac timida, ut Cerui, Lepores, Cuniculi: alia illiberalia, perfida, insidiosa, ut Serpentes: alia liberalia, fortia, & generosa, ut Leones: alia ferocia, insidiosa, ut Lupi: alia astuta, malitiosa, ut Vulpes: alia animosa, blanda, & obsequiosa, ut Canes: alia mitia & mansuetudini addicta, ut Elephantes: alia uerecunda, & cauta, ut Anseres: alia inuida ac ornatus & polituræ studiosa, ut Pauones. Quod [a] Lucretius astruit inquiens:

[a] *Lib. 6. de rer. nat.*

Quippe etenim varij sensus animantibus insunt,
Quarum quæq; suam propriè rem percipit in se.

Alibi [b] Aristoteles ingenium describit uim quandam certã, qua ea perficere aut adipisci possit quispiam, quæ ad propositum pertinent. Sanè non priore solùm ratione animantes ingeniũ suum quasque habere proprium, sed & hac posterius allata ingeniosas esse quasdam, & solertes uerum est asserere, etiamsi hæc homini magis propriè, & excellentius competere minimè negandum sit. Veruntamen non solùm huius, sed & disciplinæ, eruditionisq; complures animanteis commune aliquid habere [c] Aristoteles docet, & ratio, experientiaq; confirmant. Alia enim

[b] *Ethicor. lib. 3. c. 5.*

[c] *Lib. 9. histor. anim. cap. 1.*

enim uicissim inter se, alia ab homine prolatas, (quæ scilicet auditu non carent) non modo strependi, sed & significandi differentias possunt dignoscere. Et certè nisi his ingenium esset, & docilitas, non uocum formulas, non tempus respondendi addiscerent; non motus compositos; non uocem altoris & domini, non sibila, non nutus cognoscerent, non omnia quæ cultura atq; cicuratione blanditijsq; addocentur. Atque hoc quidem pacto alijs magis, alijs minus ingenij adesse pro totius corporis temperie, organorumq; dispositione putandum est: Adeò ut [d] Philosophus ita scribat: *Omnino ratio brutorum magnam refert vitæ humanæ similitudinem, magisq; in minori genere, quàm maiori videris intelligentiæ rationem*. Sed non est existimandum hominis ingenium cum brutorum ingenio unitate speciei idem esse, aut uniuocè de utroq; dici, uerùm his inest tantummodo per analogiam quandam, ea parte qua disciplinæ capaces sunt: Dissimile autem est inuentionis munere. Præterea etsi animal omne meminisse possit, reminisci solius est hominis. Imperfectius quinetiam, multoq; debilius brutis adest ingenium, quippe quod patientis solum rationem obtineat: homini uerò nobilius, quod & agendi & patiendi munus subeat, disciplina, inuentione & iudicio.

[d] *Hist.c.* 7. *lib.*9.

Ingenium Per Analogiam quale sit.

Quòd cùm ita sit: ut ad Aquilam nostram ueniamus, hanc non solùm communi illo omnibus animantibus modo, ingenium peculiare, animæq; mores congenitos, quibus à cæteris plurimùm discrepet, habere fatendum est, præsertim cùm uehementissimorum, maximeq; diuersorum affectuum in ea conspiciamus effectus, iuxta quos non solùm generosam Aquilam, magnanimam, fortem, temperantem, feram, syluestrem uocamus: uerùm etiam illo altero modo ingeniosam, miraq; solertia ac sagacitate, si quę alia, prędita m: Imò astu, industriaq; sibi à natura indita (cuius instinctum ductumq;, ut cæterę omnes ratione destituta sequitur) hanc multis atque adeò pro maiori parte, animantibus præcellere meritò affirmare possumus. Cui sententiæ nostræ [e] Philosophus clarissimis uerbis astipulatur, ubi tradit: optimè constare ea animalia, quæ calidum, tenuem & sincerum sanguinem habent, quippe quæ unà & uiribus corporis & ingenio plurimum ualeant. Aquilam uerò, cùm supra calidę, sicceq; temperaturę fuerit declarata; sanguine bilioso, ac propterea minimè crasso, feruido defęcatoq; esse, nemo iuerit inficias. Ex quibus eam ingenio cæteris prestare consecutione syllogistica colligimus. Cuius plurima ac diuersissima specimina, euidentissimaq; postea sigillatim recensebimus. Profectò esset eadem forsan aliquanto minus noxia, nisi (ut ferrum per se nocens ueneno tinctum magis noxium euadit) ad arma dotesq; corporis astus accederet ingenij. Calliditas enim & uafricies in potente, & uice uersa, potentia in homine docto, at malo; est tanquam gladius in manu furiosi; ut contra homini opulento, at stolido & rerum ignaro; opes ac potentia idem sunt, quod annulus aureus in rostro Suis humum effossurę, uellusq; aureum Oui natatur ę; Obsunt enim potius, quàm prosint. Imò uerò, quod uiribus minus est concessum, hisq; deficit, sępenumerò astu supplet; Inferior alioquin futura esset Aquila, nisi Vulpinã pellem adderet, ut cùm Ceruos, ac etiam Tauros aggreditur. Sic ut raptas Testudines frangãt è sublimi iaciendo ingenium Aquilis esse testatur [f] Plinius, uti latius suo loco declarabimus. De singulis autem quę ad Aquilę ingenium spectant, aut eius naturę peculiaria sunt, dicturi, primùm, num docilis etiam sit, consideremus. Inde enim uel maximè ingenij uis elucebit.

Aquila duplici præstat ingenij significatione.

[e] *Lib.* 2. *de part.cap.*2.

Effectus calidi tenuis & sinceri sanguinis.

[f] *Lib.*10. *cap.*3.

DOCILITAS.

SVAPTE quidem natura Aquila ingenium suum varijs commonstrat exemplis, cùm tamen naturæ sit feræ, syluestris, ac solitariæ. Nam infirmis adhuc alis iuxta parentes volitat, ijsque magistris ad uolatum se exercet, cùm verò efferre se potest, parentes anteuertit, præsertim cùm prædæ auidos esse, & ob nidorem humi uolitare sentit. Ingenio est minus tractabili, difficiliq; admodum ad parendum humanæ institutioni. Nihilominus tamen, etiamsi hoc docilitati Aquilæ haud parum deroget, non tamen eam penitus abrogat, cùm ex sententia multorum, & experimentis, prima & tenera etiamnum ætate cicurari possit, cùm nimirum adhuc pullus nido eximitur, nec in feritate sua confirmata adoleuerit; solent enim audacia innata, ac feritas vnà cum ætate nobis simul accrescere. *Fœminæ quoque*, [a] Arist. teste, *moribus mollioribus, mitescunt celerius, & malum facilius patiuntur. Discunt etiam, imitanturq; ingeniosius, minus quàm mares animosæ*. In quibusdam regionibus citius ac faciliori opera mitescunt, obtinent namque loca ac plagæ quandam varietatem naturæ, qua ingenia quoque fiunt dissimilia. Imò verò nullius animalis feritas aut ferocia tanta tamvè indomita est, quæ non humana ratione, arteq; & longo vsu paulatim domari ac cicurari queat. Nam, vt ait ille:

[a] *Lib.*9. *Hist.c.*1.

Longa

Longa dies homini docuit parere Leones.

Aquilę quo modo perdomandæ sint.

Quodsi igitur cuipiam huius Auis capiendæ, necnon mansuefaciendæ cupido incesserit, ille à me rationem ac modum edoctus hæc obseruabit. Ante omnia fune longissimo ab excelsis rupium montiumve cacuminibus in sporta demissus, pullum Aquilinum è nido tollito, inter abripiendum interim ab Aquilæ ferocia caueto, caput probè munitus, necnon humeros & brachia, & manus crassiori quopiam tergore seu corio. Sublatum palo alligato haud procul à nido. Sic enim fiet, vt querulo pullo excitus, vel alter vel vterque parens aduolet, escam delaturus. Escę genus diligenter obseruato, post eodem quo illi cibo ipsum pasturus, obscuroq; repositum loco, primùm doceto in manus assilire: hinc Aues cicures inuadere, quas ab eo examinatas in pastū exhibebis. Quò verò à fugæ metu securus esse possis, aut pennas caudæ, ne eas ad volandum queat extendere consuito, aut podicem in ambitum plumis spoliato, quo tenellæ ac frigoris impatienti parti consulens, neque aëris, & auræ algidiori sese committere ausa, ab altiori volatu abstineat, & humi sese contineat: Quorum hoc tutius erit, ne cauda consuta & volandi impotens cæteris Aquilis ad iniuriam exponatur. Eo igitur modo, vt dictum est, pulli necdum prouectę ętatis nidis eximendi & mansuefaciendi sunt. Adultas haud tutum est cicurare, cùm propter connatam ingenij feritatem, qua per ætatem magis proficiunt, (tantum abest vt eam exuant) tùm propter instrumentorum robur, quo blanditijs reluctari, faciem manus aliasque institutoris partes grauiter possent lædere. Solent verò in hunc finem cicures reddi ac instrui, vt earum ope Aues grandes quæuis, præsertim verò odore Canum depræhensi Lepores, Cuniculi, & Hinnuli capiantur.

Aquila ad uenádum quomodo manibus gestanda.

Qui autem eam manu gestaturus est ad venatum, robustus sit oportet, vt pondus eius sustinere queat, ac statim simulatq; viderit prædam à Cane depræhensam, instructam ad hoc, & assuefactam extemplò dimittat supra Canem tātisper volitaturam, donec Leporem conspicata adortum capiat. Aegrè verò Aquila etiam cicur manu gestari potest. Brachio toti onus tolerabilius erit, si ab humero vltra manum pelle seu tergore Ceruino, aut alio corio munitū sit.

Volare conata impedienda, aut retinenda non est, sed dimittenda, ne impetu illo brachium gestantis offendat; aut sanè oculis uelatis portanda est. Reuocata redit ad brachium aucupis, ut uel prædam adepta, uel frustrata ei insidens quiescat.

Aquilarū cibus.

Nutrienda omnino est earum animantium carnibus, quas rapuit, aut solet rapere, vt Anserum, Ardearum, Caprearum, Agnorum, Leporum &c.

[b] *Lib. 4. de Anim. c. 26*

Pullorum Aquilæ institutio ad uenatū Leporum, & Vulpium apud Indos.

Si ergò Leporem ceperit, Leporina in cibum porrigenda est, idq; sæpius, quo libentius animalia huiusmodi insequatur. Cuius rei probè gnari Indi, ut[b] Aelianus refert, Aquilarū pullos educatos, ad Leporum, Vulpiumq; uenatum, (neq; enim ad horum capturam Canibus egent) hoc modo instituunt. Primùm ad Leporem, seu Vulpem mansuefactos carnem appendunt, eos abire sinunt, & ad cursum incitant; Ad eos à tergo insequendos Aues emittunt. Illæ prædam acriter consectantur, & simul ut hanc uel illum ceperint, pręmium pro captura appensam carnem consequuntur. Hæc nimirum apud eas prosequendi has bestiolas maxima illecebra est. Posteà uerò quàm eas exactè ad uenationem erudierint, tum in montanos Lepores ac feras Vulpes emittunt. Alites assueti, spe prǡdij, quæ ex obiecta præda ijs ostenditur, & insequuntur celeriter, & comprehendunt. Quæ ceperunt, dominis reportant, non planè inscij pro carne illa, quæ prędæ domesticæ appendi solebat, sese ex fera nunc uiscera reportaturas.

Lupi ab Aquilis capti.

Habuisse perhibetur Cublai Tartarorum imperator multas Aquilas, nescio utrum naturali blandicie, an magica arte cicuratas, quę nō solùm Lepores, Capras, Damulas & Vulpes caperent, uerùm etiam inaudita audacia, & magno cum impetu in Lupos insilientes eos adeò diuexarent, ut ab hominibus sine labore & periculo capi possent.

Venatio cū Aquilis apud Africanos.

In Africa quoque assuefiunt uenari Vulpes, atque Lupos, qui resistentes, acriter cum eis certant; uerùm solertes ac ingeniosę Aquilę supra uerticem eorum uolant, insident capiti, ac faciem rostro impetunt, ita ut Lupis eas sauciare sit difficile. Et quamuis humi deiectus Lupus volutando, Aquilam à se conetur excutere, persistit tamen illa, nec nisi effracto ipsi capite, aut euulsis oculis ab eo diuellitur.

Aquila magica arte cicuratæ.

[c] *In Numa.*

Inueniuntur quinetiam Aquilę magica aliquandò cicuratę arte, ut[c] Plutarchus de Pythagora testatur, *Cùm Romana Respublica bellicosis audacissimisq; hominibus tunc æstuaret, cùm Numa principatum obtineret, fluctuantem & exasperatum populum tractare, & ad pacem traducere intelligens, à religione primùm auxilium petijt; quæ res cum primis effecit, vt sapientiam, disciplinamq; suam Pythagoræ consuetudine parasse videretur. Nam & huius Philosophiæ, & illius ciuilis prudentiæ, magna pars in congressu cum Dijs, & studio religionis consumebatur. Iam splendorem etiam externum habitumq;, eodem quo Pythagoras consilio, assumpsisse dicitur, qui Aquilam cicuratam, cùm superuolaret, magicis quibusdam vocibus, ac susurraminibus sistere atque deducere solitus esset, & in Olympijs per cætum populi transiens fæmur au-*

mur aureum ostendisse, alijsque portentosis machinationibus & actionibus vsus fuisse perhibetur. Hactenus Plutarchus. Apolloniadæ Epigramma extat in Aquilam, quę Rhodijs, vbi alioqui Aquilæ nunquam conspiciuntur, Neroni Imperatori illic agenti, vltrò sese mansuetam præbuit.

Verùm vt ad institutionem Aquilarum edocendam, vnde digressa est nostra, reuertatur oratio, videamus, num qua ratione prospicere possimus, ne iam multa opera perdomitæ fugitiuæ aliquando factæ spe concepti emolumenti dominum frustrentur. Potissimùm verò eo tempore, fugæ periculum esse solet, quo Aues libidine accensæ generationi dant operam. Quare tunc arsenicum seu auripigmentum cibo permistum offerendum est: hoc enim æstum ac feruorem libidinis eius extinguit. Fugam an moliantur, hoc pacto deprehendi poterit. Quum Aquila dominum suum circumuolat, sic vt non longè ab eo recedat, se fugitiuam non futuram ostendit. At si volans caudam extenderit, & se circa illam conuerterit, versus plagam aliquam ascendens, tum fugam meditari indicium est. Item si non descenderit ad clamorem, quo pastus offerendi signum datur, nisi forte nimis satura est aut obesa. Quum circa pugnum, cui prius insedit, desertum circumuolat, aut in terram desilit, captandæ fugæ desiderium prodit. Illud quoque eius ingenio adscribendum videtur, quod passim de ea referunt authores, quòd scilicet aduersus noxia animalia Callitrichum herbam in nidum suum ingerat.

Quomodo Aquilæ ab fuga prohibeantur.

Quomodo Aquilæ fugam moliri cognoscantur.

Aquilæ callitricho se tuentur ab animalibus noxijs.

VOX.

CLANGOR propriè Aquilarum vox est: & dicitur Græcè κλάζειν, vt Apollonius asserit, quod varijs etiam Homeri probari potest locis, præsertim [a] eo: Αὐτὸς δὲ κλάγξας πέτετο πνοιῇς ἀνέμοιο.

Ipsa verò (Aquila) clangens volabat flatibus venti.

Quod tamen Eustathius Auium signare vocem voluit, quæ leuiusculum clamorem aut clangorem edunt, & minus esse, quàm κλάζειν. [b] Hesiodus hâc vocem Aquilis quidem, at non solis, tribuit, nam & Vulturibus. Homerus verò cum [c] Apollonio fabulosis etiam Harpijs. Vnde [d] Vergilius:

At subitò horrifico lapsu de montibus adsunt
Harpyiæ, & magnis quatiunt clangoribus alas.

Clangor.

[a] *Iliad. M.*

[b] *In Aspide.*

[c] *Argon lib. 2.*

[d] *Aeneid. 3.*

Alij Gruum proprium esse clangorem dixerunt, sed author Philomelæ Aquilæ peculiarem facit;

Dum clangunt Aquilæ, Vultur pulpare probatur.

Est autem Aquilarum clangor aliarum Auium clangori admodum dissimilis. Quidam illum reboatum appellarunt, propter strepitum grauem, Auibus alterius speciei, maximè nocentibus tam inimicum, adeoque terribilem, ut earum feratur tardare motum, & obtundere, qualis sanè regiam Auem decebat: qui tamen, quod mirum est, spernitur à pauidis Columbis. Reuera tantum abest, ut vocem aliquam edat, aut canat Aquila, vt mutam pene quidam tradant, aut uix uocalem; Melanætum uerò, ne uix quidem, quam [e] Plinius sine clangore, sine murmuratione esse scribit. Quod cùm de generosissima ac præstantissima Aquila etiam à [f] Philosopho verum esse scribatur, cõtrà uerò famelicam semper esse, & querulam; degeneri Aquilarum generi, Vulturinæ nempe (Subaquilæ ideo dictę) tribuatur; uideri cuipiam haud temere potest, quòd animi quadam magnitudine ducta hæc Aquila pulla, & innata temperantia, qua fame ac siti illam superiorem esse dixit [g] Gyllius, ab clangore illo, queruloq; murmure sese contineat. Voces enim huiusmodi plerunq; intemperantis, impotentisq; animi affectus aut inopiam, aut cupiditatem, aut timorem, aut lætitiam indicant. Nam Melanætum, quam liberalem uocat, inuidięq; expertem, ideò non clangere nec murmurare [h] Aristoteles autumat, quia modesta minimeq; petulans affectus moderari, ac cohibere melius possit, quàm cæteræ. An ob organorum uocis prauam quampiam aut ineptam constitutionem uocem non edit? Nam pullos adhuc mutos omnino esse constat, quod illis ob linguam humore quopiam etiamnum tenellis impeditam fortasse accidere quis existimet. An id potius naturali quadam prudentia facit? ne præda, cui inhiat, hac sua uoce ac reboatu admonita sibi fuga consulat, atque ea ratione uox sua sibi ipsi damnosa sit. Hoc ingenio sanè Aelurus Musculum inuadens altum agit silentium, molliq; ac suspenso gradu incedens omnimodo caueat, ne uel minimo strepitu de præsentia sua eum commonefaciat.

Reboatus Aquilarũ stridor inimicus est auribus.

Melanętos sine clangore.

[e] *Lib. 10. cap. 3.*

[f] *Lib. 9. Histor. cap. 32.*

[g] *Ex Aeliã. cap. 3. lib. 14. de hist. animal.*

[h] *Lib. 9. Histor. 32.*

Causa cur non clangant Aquilæ.

VICTVS.

NIMANTIBVS omnibus natura quærendi uictum non una, at varia admodum ratione prouidit. Sunt quæ summo labore escam acquirant, sunt quę nullo penè: ut quid valerent ingenio, quid solertia, quidue pigritia, aut vecordia, viribus quoq; quantum inter se differrent, eadem ostentaret. Etenim quibus vires, & expeditiorem motum largita est, his modum quærendi escam, occasionemq; difficilem reddidit. Contrà verò cui difficile erat, & propter corporis munia aut imbecillitatem, aut paruitatem victum quærere, nec illi consuluit de ingenio, nec detraxit de alimonia, imò ex subiecta humo accommodauit appetitui commodam alimenti substantiam. Damnanda profectò erat Natura, si Leoni vim laniandi Ceruos, Ceruis autem velocitatem ad fugam; si Aquilis rapacitatem, ac non Ardeis pernicitatem; si quibusdam dentes piscibus, & non alijs testam, dedisset, cuius munimine vita eorum virium inops ab aliorum assultu tuta esset. At nec imprudens in cæteris fuit: Nam cùm per virium corporis restaurationem, quibus vegeti mobilesq; spiritus vitam fouent, animalium indiuidui perpetuitatem, quoad fieri posset, moliretur, itaque illud absque alimonia fieri noluit, sed internum illis motum appetitus tanquam stimulum quendam ingenuit, vt pro seipsis pastum quotidiè quærerent. Quem etiamsi non continuò quæritant, continuò tamen aluntur; Vnde tunc animalibus necesse fuit, quibus corporis robur ac instrumenta aderant, vsque ad feritatem protrahi ob indiuidui scilicet conseruationem. Hinc est quod animalium quædam rapacia, quædam mitia dicantur; & quæ rapacia, carniuora: mitia pene omniuora; & rursus quæ carniuora, victus & cibi auida; quæ verò omniuora eadem temperantia, præsertim, quæ ex herbis, frugibus, fructibusq; victitant: Necesse autem fuerat huiusmodi animalia, quæ carniuora erant, ex alijs animalibus viuere & escam raptu acquisitam auiditate conficere. Ex horum numero est Aquila, quæ, quorum carnibus victitet, rapina docet; Ob nutrimentum enim carnes omnis generis animalium deuorat; At ob sui à morbo tutelam quærit Lepores, qui ad cibum & medicinam faciunt, vt quorundam opinio est. Quadrupedes ergo, Aues, Pisces, Serpentes venatur. *Violentum enim* (teste [a] Aeliano) *animal & tyrannicum non modo in assequendis ad viuendum necessarijs rapinas exercet; sed etiam vsu carnium delectatur: nam ad se explendam Lepores, Hinnulos, Anseres ex corte, & alia plerunque rapit.* Quæ verò his Aelianus addit, dum ita scribit: *Vna tantum ex Aquilarum genere, quæ Iouis appellatur, carnes non attingit, sed ad victum ei herba satis est: & quamuis Pythagoram Samium non audiuit, nullam tamen animantem edit:* fabulam sapit, & rei veritati aduersatur. Nam [b] Aristoteles expresse testatur *aduncas Aues omnes carniuoras esse & fruges* (quanto magis herbas?) *etiamsi in os indideris, respuere.* Anguibus etiam vescitur, hosq; vel propter antipathiam, vel propter eam, quam ex humido & frigido cibo capit voluptatem, maximè omnium appetit. Nam in eos, vbicunque viderit ex alto magno stridore fertur, oppressos laniat, & postquam extracta de visceribus venena sugendo deserpserit adhuc saucios deuorat. Ex Auibus gregales maximè insequitur, vt Columbas, Anseres, Cycnos, Gallinas, & huiusmodi alias. Agnos & Oues raptos in frequenti cibo habet; vt & [c] Flaccus de Aquila loquens testatur:

> —— *Mox in ouilia*
> *Demisit hostem viuidus impetus,*
> *Mox in reluctantes Dracones*
> *Egit amor dapis atque pugnæ.*

Imo non Oues tantum, sed & Pecoris custodes quantumuis truces Canes abripit, ita vt pastores, vbi forsan Aquila in propinquo agit, non minus Canibus summa cura ab his, quam gregi suo prouidere cogantur. Tauri quinetiam, Cerui, Hinnuli, & Vulpes in cibum ipsis cedunt, aliaq; permulta: de quibus copiosius in Venatu enarrando agetur. Piscibus libentius, quàm carnibus vesci Aquilonares Aquilas [d] Albertus magnus refert; & Cancros inter cætera eis esse gratissimos, nisi fortè de Haliæto dicere voluisse credendus est. *Condunt reseruantq;*, vt inquit [e] Philosophus, *suo nido, quantum cibi pullis superest. Cùm enim die quaque facultas venandi non detur, fit interdum, ne quod portent, extrinsecus habeant.* Auidæ admodum & pene inexplebiles sunt Aquilæ, ideoq; si quando famem (cuius alioqui patientes sunt) tolerarint, tum diuturnum ieiunium multo cibo assumpto conpensant. Vnde si quid ex copioso venatu superest iam exsatiatis, reliquis Auibus, quæ ipsas huius rei causa assectari solent, relinquunt; At si eis ad plenam saturitatem quidpiam deficiat, ad conuiuas reuertuntur, quibus suam ingluuiem,

Cur appetitus stimulum natura animantibus indiderit.

Aquila carniuora est.

[a] *Lib. 9. cap. 10. de animalib.*

[b] *Lib. 8. Histor. cap. 3.*

Serpētum Aquila auida est.

Aquila gregales Aues maximè insequitur.

[c] *Lib. 4. Car. Ode 4.*

Aquilę canes apud gregem abripiunt.

[d] *Lib. 23. de animal.*

Piscibus Aquilonares Aquilæ delectantur.

[e] *Lib. 9. Histor. cap. 32.*

Aquilæ maximè auidæ sunt.

Aquilæ in hospites immanes.

violato hoſpitij iure, explent. Nam iuxta [f] Ouidium:

Viuitur ex rapto, non hoſpes ab hoſpite tutus.

Imò, ſi forſan maior fames eas premat, neque à ſui generis volucri abſtinent. Quo nomine prophanarum notam, quam illis inurit Aeſchylus, haud poſſunt effugere. Vnde meritò auaræ vocantur ab [g] Aeliano. At Albertus hoc non facere ſcribit Aquilam, niſi iratam; quando videlicet diu cum alia de præda colluctatur. Tunc enim contingit, vt victrix deuoret devictam. Cadauera & exanima corpora non tangunt, præter ſolam Percnopterum Auem degenerem. Quare quod in [h] Euangelio Matthæi ſcriptum eſt: *Vbicunque fuerit corpus illic congregabuntur & Aquilæ*, vt de myſtico ſenſu, de quo agere non eſt huius loci, nihil dicam, [i] D. Io-10 hannes Chryſoſtomus *de Vulturibus* intelligi vult, cum inquit: *De Vulturibus enim dicit ſcriptura, in* [k] *Iob. Quoniam vbicunq; fuerit corpus, illic inuenientur Vulturum pulli. Hoc enim naturale his eſt*, vt dicit [l] D. Hieronym. *vt etiam tranſmarina cadauera ſentiant.* Ne verò ſacrum Textum aut corrumpere, aut in eo temere quidpiam innouare, vel etiam antiquorum Patrum ac Eccleſiæ Doctorum ſententiæ refragari velle videamur, accommodum vtriq; reconciliando loco, & veritati hiſtoriæ naturalis maximè conſonum erit exiſtimare cum [m] Ariſtotele, Aquilas, quæ cadauera ſectantur, Vulturinas eſſe & Vulturis ſpeciem referre, dubij nempe inter hunc & illam generis. Vnde & Subaquilæ Latinis & ὑποαέτοι, vel γυποαέτοι, ideſt, Vulturinæ Aquilæ Græcis, dicuntur, nempe degeneres & victu inertes. Hac itaq; ratione cùm Iob, & D. Chryſoſtomo Vultures, cum D. Matthæo Aquilas vocabimus, vtroq; modo aptè, cùm vtriuſq; na-20 turam referant.

[f] Lib. 1. Metamorph.
[g] Lib. 2. de animal. cap. 39.
[h] Cap. 24.
[i] Hom. 49. In 24. Ma.
[k] Cap. 39.
[l] Tom. 6. 71. d.
[m] Lib. 9. Hiſtor. cap. 32.

Cõciliatur Iob. & D. Chryſ. cum D. Matth.

Sed Hactenus victus potiorem partem, eſculenta ſcilicet, abundè præſtruximus: nunc poculenta examinemus. Aquila, ut aduncæ prope omnes (excipiuntur enim Tinnunculus & Miluus) ſine ullo potu uiuit, quod ſanè Heſiodus neſciuit; facit enim in narratione obſidionis Nini Aquilam augurij præſidem bibentem. Siti enim ſuperior, & inaudita fortitudine, temperantiaq; in victu præſertim prædita, fontes minimè quærit, nec puluerulentas uolutationes, ut Aelianus, nec arenam eius firmitudo deſiderat, ut Suidas ait, neque ſiti neque frigore uicta, laboris alleuationem extrinſecus obiectam expectat, & aquas & requiem præclarè contemnens. Hanc miratur hiſce uerſibus Scaliger.

Aquila nõ bibit.

Heſiodi error.

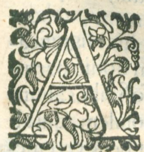
Patientia quanta eſt Aquilæ Miluoq;
Terras abeunti, ac maria, aëriſq; tractus? 30
Quanto tolerant tempore ieiunia?

Sunt qui exiſtiment, inter quos eſt Suidas, eam idcirco aquam non bibere, quòd ad potum ſanguis eorum animalium, quæ ceperit, ipſi ſufficiat. Et Aegyptijs, teſte [n] Oppiano placuit, Aquilas non aquam, ſed ſanguinem bibere ſeu ſorbillare. Quod ne cui dubium relinquatur, irrefragabili [o] Diui Iobi authoritate aſtruemus, qui ſic habet. *Pulli eius* (de Aquila loquens) *lambunt ſanguinem.* Cæterùm ſi forſan aliquando aquam bibiſſe uiſæ ſunt, non potus, ſed medicinæ gratia id feciſſe putandum erit. Aluus uerò earum ſemper mollis ac liquida eſt, etiam ſi non bibant: nam humoris, quod ſatis eſt, ex nuper occiſorum animalium ſanguine ad coctionem & digeſtionem ſufficit. Si tamen vel morbo, aut nimio æſtu cõfectas, aut fractas eſſe contingat, refrigerium quærere, idq; non niſi tardè ac ſumma neceſſitate coactas eaſdem 40 docuit natura ſolers ac prouida; Vnde in vltimo ſenio roſtro præ ſiccitate incuruato, ita vt cibum capere nequeant, vitam aliquandiu, bibendo ſaltem ſuſtinere coguntur.

[n] In Ixeuticis.
[o] Cap. 39.

Aquila ſanguinẽ lambit.

COITVS.

AQVILAM, quia fera admodum eſt, Venereis illecebris minus tangi cuipiam videri poſſet. Gregalia enim propter abundantem in eis humiditatem ac ſocietatis vſum, Veneri indulgere magis quis credat? Eã nihilominus, quòd fortaſſe bilioſi valdè ſit habitus, ſalaciſſimam eſſe conſtat; Quod probè perſpe-50 ctum habuerunt Memphitici ſapientes; Cùm enim Martis congreſſum cum Cytærea uellent pingere, duas Aquilas ſimul ſibi mutuo ex aduerſo ſedentes delineabant, marem Marti & fæminam Veneri comparantes: Et hoc ideò, quia cùm reliqua animalia non ſemper mari ad omnem mixtionem parere velint, (niſi forte Paſſerem ſalaciſſimum omnium Auium excipias) Aquila nunquam ſubigi recuſat. Ter decies enim in die compreſſa, poſtquam ſurrexerit, ſi mas reuocet, denuò accurrit. Eandem ob cauſam, nempe quòd in Venerem maximè prona ſit, Aegyptij eam Venerem vocarũt, & Soli dicarunt, quia ſolem, qui munus ſuum atque verſum triginta dierum ſpatio, ſaltem ſecundum Aegyptios abſoluit

Aquila Veneri maxime indulget.

Paſſer ſalaciſſimus.

Orus *lib.* 1. Aquila dicata ſoli.

abſoluit, imitata ter denum numerum coeundo compleat. Miretur nec immeritò quiſpiam, quòd cùm animalia omnia ſalacia breuioris vitæ ſint (Venus enim dum ſpeciem inſtaurat, abſumendo humidum perdit Indiuiduum) Aquila tamen libidinoſiſſima ſit æquè, ac volucrū viuaciſſima. Aiunt Accipitrē quandoq; commiſceri cum Aquila fæmina, ſed ipſa oua, quæ ignobilitate ante conceperit, ne incubare quidem dignatur, & vt marem lateat, procul auolat. Nam ille, quum adulterio corruptam ſenſerit, vlciſcitur grauiter, & tandem data pœna abigit. Narrant qui res Africanas literis mandarunt, Aquilam marem aliquando cum Lupa coire, grauidæ autem in tantam molem vterum, vt rumpatur, intumeſcere, Produciq; ac edi Draconem, qui roſtro & alis Auis ſpeciem referat, cauda Serpentem, pede Lupum, cute eſſe verſicolorem, nec ſupercilia poſſe attollere. Hoc quidquid dicant alij, in mundi ratione poſſibile eſſe, monſtrum tamen eſt deforme ac inſolens, etſi fama ſit Africam ſemper aliquid noui producere, & Dracones frequentes dare. Mihi equidem, vt [a] Iulij Scaligeri verbis vtar, animal quodpiam illis in locis eſſe tale, quò minus credam, detrahit fidem vanitas generationis. Vnicuiq; homini libero licet in re literaria, & quod nō nolit, admittere, & quod nolit, repudiare.

Aquila uiuaciſſima. Draco mōſtrificè ex coitu Aquilæ maris, & Lupæ ortus.

[a] Exerc. 183.2.

INCVBATVS. EXCLVSIO.

IN Nido ex ſublimi rupe aut excelſa arbore conſtructo, ac concinnè præparato, oua deponit, vt incubet. De horum numero ſcriptoribus inter ſe non conuenit. Quidam in ea ſunt ſententia, vt tria in nido collocare dicant, antiquis adhærentes. Quòd verò [a] Ariſtoteles tradit ex Muſæi verſu:

Excludit binos, edit terna, educat vnum.

Licet vt plurimùm hoc ita fieri verum ſit, tamen binos aliquando viſos pullos alij, & Auicenna quandoque ternos ex vnico nido exemptos memoriæ prodiderunt. Et Ornithologus teſtis eſt, tres in uno nido inuentos, ut ſupra habuimus. Quod verò de ſeptenis Aquilæ pullis Mario puero repertis, item alijs ad Albini cunas è nido allatis ſcriptum eſt, & à nobis inter auguria poſt referetur, aut inter fabulas, cum Plutarcho, qui ternos tantum ad ſummum naturæ conſueto more excludi aſſerit, aut inter portenta & monſtroſos partus cum ipſo Albini patre aſcribimus. Cùm autem duos plerunq; excludant, vnum tantummodò educunt, & alterum (vt Ariſtoteles & Plinius tradunt) expellunt nutriendi tædio. Quippe eo tempore ipſis cibum negauit natura, proſpiciens ne omnium ferarum fœtus raperent. Vngues quoq; ipſis tum inuertuntur, & pennæ inedia albeſcunt, vt meritò partus ſuos oderint, quos cùm ſcilicet generant, eò maciei rediguntur, vt exhauſtis viribus feris capiendis non ſufficiant, vnde hebetiores & ignauiores redditę, Exaëτῶν degenerantium Aquilarum eo tempore nomen accipiunt. Tempus, quo ouis incubant, ſpatio tricenûm dierum maioribus, minoribus verò viginti, vt plurimùm definitur.

[a] Lib. 6. cap. 6. Hiſt.

Ἐξάετος degenerās Aquila.

Maxima verò difficultate fouendis ad excluſionem ouis dant operam, nec omnino pullos excluſuræ eſſent, niſi Aetitem lapidem in nidum importarent. Ipſæ enim adeò exæſtuant, vt oua propè excoquantur (incaleſcunt enim tantopere, ac ſi bulliant) quare neceſſe erat eius lapidis refrigerio feruorem temperari, & peculiari qua pollet ui, accellerari partum. Et cùm binos tantum lapillos nempe marem & fæminam (vt quidam volunt) in nidum inferant, binos etiam tantummodò pullos pariunt. Alij ideò hoc fieri dicunt, vt lapidum pondere depreſſus firmius conſiſtat nidus; ſed prior ſententia vero eſt magis ſimilis. Hinc [b] Lucanus:

Quæq; ſonant fœta tepefacta ſub Alite ſaxa.

Aetitem lapidem cur in nidū inferat Aquila.

[b] Lib. 6. de bello ciuil.

Alij lapidem eam ob cauſam in nidum inferri inquiunt, vt is contra uentorum, tempeſtatumq; violentiam tutus ſit; quod tamen ſuperſtitioſum eſt credere. Vnde hominem, qui alicubi firmas ſedes fixit, per Aquilam lapidem ita in nidum collocantem, hieroglyphicè ſignificari volunt. Huius autem lapidis mira uis eſt ad eliciendum fœtum, quamobrem hodie parturientibus admouetur ad accelerandum partum, vt ego Deo dante, in libris de foſſilibus abundè dicturus ſum, ſed nunc vel illud quoque ſolum dixiſſe volui, lapidem eſſe nobilem, qui ab Aquilis nomen meruit, magnitudine vix ouum ſuperans, colore puniceus, vel rubeus, vel cinereus. Quod nunc de hoc lapide diximus ab Aquila in nidum inferri, id [c] D. Hieronymus tamen ex incerto authore Amethyſto gemmæ tribuit, ſi hoc verum eſt, ob recenſitas rationes fiat, neceſſe eſt, idq; fortè in defectu Aetitis, uel etiam ut eo nidum à uirulentis animalibus defendat, quæ enim ebrietati reſiſtit gemma, ut etymum nominis indicat, id facilè præſtare poſſe, etſi non affirmem, rationi tamen haud abſonum iudico. Sunt præterea qui & Adiantum herbam ab Aquila ob eaſdem rationes in nidum imponi tradant.

Aetitis lapidis uis ad partum accelerandū.

[c] Tom. 4. li. in Eſaiæ. cap. 65.

Alber-

[d] Albertus Aquilam frusta ait, seu partes Vulpinæ pellis, Leporinęue, aut molles calidosq; pilos animalium colligere, hisq; oua fouenda imponere. Editis verò iam pullis, quorum summo amore flagrat, omne studium, omnemq; curam nutricationi impendit. Verùm, * vt Claudianus poëta canit:

Paruos non Aquilis fas est educere fœtus
Ante fidem Solis &c.

Antequam ergo enutrire pergant, iure pullos suos, ne scilicet degeneres alant partus, diligentius examinant, & adhuc teneros & volare non valentes ex vnguibus suspendunt, Solisq; offerentes radijs, cogunt aduersos intueri solem, percutiunt recusantes, soli inuitos obuertunt, Aristotele teste, vt si fortè oculos suos vi splendoris inflexerint, aut nictatione obnubant, eos tanquam degeneres & adulterinos nido abdicent, ac laxato vngue in præceps dimittant: Si verò constanter aduersum solem oculisq; immotis aspiciant, tum extra omnem suspicionem illos inter legitimos fœtus ascribant. Itaq: cælestis ignis, vt inquit Aelianus, est generis incorruptus iudex, quo suorum pullorum ingenuitatem legitimam Aquilæ experiuntur. Aristoteles, cuius oculi illachrymarint, à parentibus occidi, scribit: at illum educari, cuius acies firma contrà steterit. Huius facti causam reddit [e] Plinius, quia *Haliæti*, (quibus id potissimũ tribuit etiam Aristoteles) *suum genus non habent, sed ex diuerso Aquilarum coitu nascuntur, Id quidem quod ex ijs natum est, in Ossifragis genus habet, è quibus Vultures progenerantur minores, & ex ijs magni, qui omnino non generant*. Hinc fit vt eiectos pullos ab Aquilis cognatum genus Ossifragę, quas Phanas Antigonus vocat ex Aristotele, excipiant & educent cum suis. Sanè nullũ est Auiũ genus, quod species suas magis permisceat, ac cõfundat, quàm Aquilarũ, vt in tractatu earum particulari exponetur latiùs.

Cæterùm genuinos ac legitimos, qua ratione educare soleat Aquila, luculenter docemur, [f] vbi dicitur. *Quomodo portauerim vos super alas Aquilarum, & assumpserim mihi*, quasi uelit dicere. Portaui vos quasi in humeris, sicut Aquila pullos suos gestat, pręter morem cæterarum Auium, quæ pullos pedum digitis comprehensos, quò lubet, ferunt. Timent enim eis ab Auibus, quæ ipsis uolãt altius. Aquila uerò cùm omnes uolatus sublimitate superet, ea de re secura, attamen, quia telo potest impeti, pullos suis alis exceptos per sublime vehit, insigni pietatis argumento, quasi corpore clypei vice telis obiecto, sese discrimini malit exponere, quàm pullos perire, nõ detrectans vel vitæ propriæ dispendio, quam fœtui dederit, incolumem conseruare. Hinc maxima solicitudine pro nido, pullisq; tutandis excubias agit. Fertur ipsi quædam præsagiendi inesse vis, qua hostem quantumuis procul absit, nido instare sentit, eum aut arcet, aut, si iam violantem nidum deprehendit, vnguibus lacerat teste [g] Aristotele. Ad venationem aliquãdo exercendam à teneris pullos instituit, & imbellibus adhuc Agnos, Arietesq; & huiusmodi animalia non omnino extincta, sed spirantia adhuc ac semiuiua tradit, ac in pastum exhibet, quò minori negotio ea debellare possint, & quodammodo triumphantes ferocitatis suæ quoddam faciant tyrocinium.

Erga eosdem, si quando ægrotare cõtingat, magna indulgentia ac benignitate vtuntur. Vbi enim ob stomachi debilitatem, solidiorem cibum cõcoquere nequeant, tum sanguinem è pręda exuctum, oreq; haustum suo, in os pullorum parentes euomunt, hoc pacto leui ac digestu facili recreantes cibo, qui morbo fracti duriusculum seu difficiliorem conficere non possunt. Iuxta illud [h] Iobi paulò antè adductum: *Pulli eius*, nempe Aquilæ, *lambunt sanguinem*.

Dehinc viribus ac ætate aliquantum confirmatos ad volatum instruit. Vnde optimus Iehoua paternum suũ affectum erga Israëlitas exprimere volens, ab hac Aue comparatione desumpta, ita fatur [i]. *Sicut Aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans expandit alas suas, & assumpsit eos, atque portauit in humeris* &c. Parentes enim, vt primùm alis paulò firmioribus volatum affectare vident, pullos in altum sublatos, vt testatur [k] Sinesius, dimittũt, quasi permittentes, aut potius periculo ipso monentes, vti proprijs fultæ pennis, iam (quod dici solet) sine cortice natare, & æthera uolatu superare discant. Sibi relictas, ac dilapsas fortè, rursus suscipiunt, anteuertentes ætatis ipsorum debilitatem. Hoc exercitationis genus sæpe iterant, accrescente paulatim cum viribus ac ætate, audacia & robore. D. [l] Hieronymus eos qui de animantium scripsere naturis, omnium quidem bestiarum, & Iumentorum, & Pecudum, Auiumq; ingenitum esse in filios, pullosq; suos affectum testari perhibet, sed maximum amorem esse Aquilarum, quod Homerus [m] quoq; approbare videtur, Telemachum atq; Vlyssem eis comparans, longam ab se inuicem absentiam deflentes. Verba eius sunt:

——Τηλέμαχος δὲ
Ἀμφιχυθεὶς πατέρ' ἐσθλὸν ὀδύρετο δάκρυα λείβων.
Ἀμφοτέροισι δὲ τοῖσιν ὑφ' ἵμερος ὦρτο γόοιο
Κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἤ τ' οἰωνοὶ

D Φῆναι,

[d] *Lib. 23. de Anim.* Vulpinæ, Leporinæve pellis retrimenta, cur in nidũ importet Aquila.
* *Li. 11. in præfatione tertij Cõsulatus Honorij Augu.*
Aquila qd experiatur antequam pullos enutriat.
Aquilæ q̃ spuriæ, & quæ legitimæ.
[e] *Li. 10. c. 3.*
Aquila quomodo educat suos legitimos fœtus.
[f] *Exod. 19.*
Aquila pullos suos in alis portat.
[g] *Lib. 9. Histor. c. 32.*
Ad uenatũ exercet pullos suos Aquila.
Aquila ægris pullis quomodo indulgeat.
[h] *Cap. 39.*
Ad uolatũ quomodo Aquila suos fętus instituat.
[i] *Deute. 32.*
[k] *In Dione.*
[l] *Lib. 18. in Esaiã. c. 65. fol. 292. g.*
[m] *Odyß. π.*

Φλῶαι, ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσι τε τέκνα
Ἀγρόται ἐξείλοντο, πάρος πετεηνὰ γενέσθαι. ideſt,

—— *Telemachus autem*
Circunfuſus patrem bonum lugebat lachrymas fundens
Ambobus autem his deſiderium obortum eſt luctus.
Flebant autem ſtridulè tanquam Aues
Aquilæ aut Vultures curuæ unguibus: quibus filios
Ruſtici excipiunt, antequam volatiles fierent.

Aquila quo modo fœtus grādiuſculos aſſuefaciat, ad cibū q̄rendum.

Factos verò iam pullos grādiuſculos, eoq; annorum ac roboris prouectos, vt iam ſine parentum ope victum parare queant, tum longiſſimè à nido fugāt, imò ne quidem in eadem regiōne eos hærere patiuntur, rapinæ ſcilicet æmulos, vt [n] Plinius refert, adeo vt, quemadmodum Auicenna teſtatur, fœtus fugientes, & parentes perſequentes, in retia ſimul quandoque incidant. Imò verò, ſi [o] Ariſtoteli potius (vti ſanè debemus) fidem adhibemus, eijciunt ſuos pullos antè, quàm tempus ſit, & dum adhuc parentis operam deſiderant, necdum volandi facultatem adepti; quod per inuidiam eos facere creditur. Naturâ enim inuida ac famelica eſt, nec copioſæ venationis, & vt ille ait, amicus egomet mihi. Inuidet igitur ſuis liberis iam maiuſculis, ac edacioribus, & ob eam rem vnguibus ſecat.

[n] *Li.10.c.3.*
[o] *Lib.6. Hiſtor. Anim. cap.6.*

Oſſifragæ pietas erga fœtus aliarum Aquilarum.

Pulli etiam ipſi inter ſeſe de ſede ac paſtu pugnare incipiunt: Itaque à parente domo exturbantur; deiecti vociferantur ac periclitantur. Eos Oſſifraga recipit, tuetur & alit, vſq; dū, quod ſatis eſt, adoleuerint. Huic tamen loco repugnare videbitur, quod ab eodem [p] Ariſtotele ſcriptum eſt, in hæc verba: *Alunt pullos ſuos, donec poteſtas volandi fiat; tum nido eos expellunt.* Verùm hos locos prima fronte diſſidentes tertius eiuſdem Philoſophi locus conciliabit, eiuſdem capitis, vbi de Melanæto agens ita ſcribit. *Vna hæc fœtus ſuos alit, atque educit; pernix, concinna, &c.* cæteras igitur eos abdicare & exponere indicat. Cæterùm iſtam naturæ ingenijq; in Aquilis inter ſe diſcrepantiam ac varietatem in tractatu particulari minutiùs excutiemus. Propulſionem pullorum innato & patrio vigori [q] Horatius tribuit;

[p] *Li.9.c.32 Hiſtor.*

Ariſtotelis cōciliatio.

[q] *Lib.4. carmi. Ode.4.*

Pullorum propulſio vnde naſcatur.

Olim iuuentas, & patrius vigor
Nido laborum propulit inſcium;
Verniq;, iam nimbis remotis
Inſolitos docuere niſus
Venti pauentem: mox in ouilia
Demiſit hoſtem viuidus impetus:
Nunc in reluctanteis Dracones
Egit amor dapis atque pugnæ.

[r] *Satyr. 14.*

Aquilę pulli quam eſcam appetant.

Cuius verò dapis amore teneantur potiſſimùm, pulchro docet carmine [r] Iuuenalis;

Sed Leporem & Capram famulæ Iouis & generoſæ
In ſaltu venantur Aues, tunc præda cubili
Ponitur, inde autem cùm ſe matura leuabit
Progenies, ſtimulante fame feſtinat ad illam
Quam primò rupto prædam guſtauerit ouo:

Innuit Poëta ea in poſterum eſca pullos affici, quam à matre poſitam, oblatamq;, ſimulatq; oui putamine effracto excluſi ſunt, primò delibarunt.

[s] *In Ligurino.*

Pullorum grādiuſculorum naturæ deſcriptio.

Eorundem pullorum naturam iam grandiuſculorum poëta vetus [s] Guntherus in ſuo culto canit carmine.

Regia ſic volucris primas vt creſcere plumas
Artubus, & teneros dureſcere ſenſerit vngues;
Naturæ ſectatur iter; iam iamq; parentum
Officio contemnit ali, nidoq; relicto
Egreditur, paruoq; pudet latuiſſe cubili;
Mox confiſa ſibi ſecuro tuta volatu,
Aut Leporem venatur agris, aut æthere Cycnum
Corripit, & proprios in acuta rupe penateis
Aedificat, ſimileſq; ſibi parat edere fœtus.

GENEROSITAS AQVILÆ.

ENEROSISSIMAE esse naturæ Aquilã plurima ac manifesta argumenta satis docent. In primis verò regiam illius indolem vel illud maximè declarat, quòd minus quàm possit lędere contenta, in nidi violatore, tanquam subiecto parcens, vltionis rigorem, quadam clemētia temperet. Nam, vt refert [a] Aelianus; Cùm ex omnibus animalibus maximo studio in natos suos existat, acriter eum persequitur, quem illos inuasisse conspexerit, nec inultū impunitumq; dimittit; Non tamen ad infligendam illi pœnam, aut sumendum de eo supplicium rostro vtitur, sed moderatiùs verberat alis tantùm, & vnguibus lacerat. Non minus etiam excelsam eius ac generosam indolem commonstrat, quòd generis sui legitimiq; ortus seuerissima assertrix sit, malēs proprij fœtus facere iacturam, quàm natales eorum in dubium reuocare, & uel solius suspicionis nota, tanquam parum genuini sint, contaminari: Vnde ut dictum est, solari lumine ceu incorrupto iudice examinatos, ab oculorum limpiditate probat, legitimam & se dignam prolē minimè existimās, in qua semina paternæ uirtutis non eluceāt. Etenim ut [b] Flaccus canit:

Est in Iuuencis, est in Equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant Aquilæ Columbam. Et hunc imitatus Ludouicus Ariostus;
Che la Damma non genera il Leone,
Ne le Colombe l' Aquila, ò il Falcone. [c] item rursus;
Di Vacca nascer Cerua non vedesti,
Ne mai Colomba d' Aquila, ne figlia
Di madre infame di costumi honesti.

Illud quoque magni animi magnum est argumentum, quòd etsi Cornix eam insectetur, ac conflictationibus eludere studeat, hanc tamen præclarè contemnat, & innata quadam nobilitate dissimulans, ipsam deorsum ferri sinat. Illa uerò sursum quàm potest sublimius euolat.

Hoc quidem non Cornicum timore agit (Quis enim hoc dicat, qui planè perspectam habeat Aquilæ uim?) sed potius propria quadam animi magnitudine, qua Cornicis infra se uolantis lapsum non ægrè patitur, ut author est Aelianus. Sin uerò non desistat ab incepto, nec importuna procacitate molesta esse desinat, tunc correptam unguibus lacerat. Hinc natum adagium, Ἀετὸν κορώνη ἐρεχελεῖ, idest, *Aquilam Cornix prouocat*: si quando leuiusculus quispiam homuncio, qui neque prodesse queat, neque lædere, maximis uiris oblatrat. Huic simile est & illud; *Aquila Thripas aspiciens*, Ἀετὸς θρῖπας ὁρῶν, De animo generoso qui pusilla negligit. Est autem Thrips, ut quidam arbitrantur, Auicula quædam minutissima, quam Aquila cùm uideat (est enim oculatissima) haud quaquam dignatur persequi, utpote prædam suis unguibus parum dignam. Ad hunc ferè modum in Græcorum commentarijs scriptum legitur: Ego mendum subesse suspicor. Nā Thripas uermiculi genus esse constat, & Theophrastus σκώληκας, καὶ θρῖπας nominat, quos Theodorus Gaza Vermiculos, & Tineas uertit: Plinius Tineas, & Thripas uocauit, & culicibus similes. Per Thripes etiam significare uidetur uermiculos, qui radices siccas erodunt; unde radices θριπηδέσαι apud Theoph. dicuntur, quę corrosæ sunt uermibus. Sæpenumero huiuscemodi uermiculos circa fruticum radices inueni, & etiam circa ligna eorundem, cuius materies facillimè ab illis perforatur, maximumq; damnum radicibus illorum inferunt. Huiusmodi uermium discrimina multa obseruauimus secundùm differentias uarias radicum plantarum, quorum effigies ad uiuum in nostris Insectorum Historijs insculptas, & ligno incisas habemus; quemadmodum etiam Cossos obseruauimus, qui in lignis sponte nascuntur, eaq; corrodunt, teste [d] Plinio: qui uerò his Cossis uescuntur, θριποφάγοι dicuntur. Eodem pertinet & illud. Ἀετὸς οὐ θηρεύει τὰς μυίας, idest, *Aquila non captat muscas*. Summi uiri negligunt minutula quæpiam, animusq; excelsus res humiles despicit. Et maximis occupati negotijs ad pusilla conniuent. Huic non dissimile est. *Ne sustineas tenere primas inter Graculos, si Aquila esse possis.* Huius Auis exemplo exprobrata uecordia, quendam obiurgat [e] Sannazarius Poeta, cum ait:

——An hoc pudendo sanguine
Se tingit Aquila fulminum, & cæli immemor?
Ponenda honestæ mortis hæc spes est tibi.

Quod uerò Falco seu Gryfalco, quandoque Aquilam turbare ac insequi dicitur, nihil huius debet derogare generositati, imò eius est culpanda audacia, & tanquam maiestatis rea, insimulanda

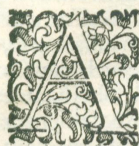
[a] Lib. 2. capit. 40.
Aquilæ vltio aduersus inuadētes fœtus suos.
Aquila quo modo suos fœtus legitimos probat.
[b] Lib. 4. carm. Ode 4
[c] Sat. 5.
Cornix cur laceretᷣ ab Aquila.
Aquilam Cornix prouocat.
Aquila Thripas aspiciens.
Thrips Auicula.
Thripes vermiculi radices corrodentes.
Cossi uermes.
[d] Lib. 11. c. 33.
θριπαφάγοι.
Prouerbiū aliud.
[e] Lib. 2. carm.
Falco quādoq; Aquilā insequitur.

landa ſuperbiæ ac rebellionis, quòd Auium reginam offendere præſumat. Neq; Aquilis ignauiæ nota propterea inuri poteſt, cùm multò maiora & fortiora non ſolùm uolucria, ſed & quadrupeda, ut Ceruos & Tauros aggrediatur, & deuincat, indubitato ſanè, & euidenti magni animi, qui ſibi ipſi imperat, argumento. Hinc etiam cadauera non guſtat, per arrogantiam quandam, quòd regiam in genere ſuo obtineat dignitatem, niſi fortè à ſe occiſi & relicti animalis. Adde etiam quòd cùm maxima alitum pars in Noctuam uel terrore, uel nouitate eccitæ inuolent, illa id parum regiam Auem decere credens, illius ſpectaculo non moueatur.

Aues multæ cur in Noctuam inuolent.

TEMPERANTIA, LIBERALITAS.

10

AB aliena præda ſe continet Aquila. Nihil enim tale, etſi humi iacens, attingit, ſed ſuis laboribus gaudet, imò neque prædam ſuam, niſi admodum famelica ſit, totam ſola deuorat; ſed Auibus alijs ſe eius rei gratia ſectantibus tanquam menſæ aſſeclis communem exponit, ſua tamen prius recepta portione, hactenus enim à communicando cum alijs abſtinet. Poſteaquam verò expleta eſt, reliquias cæteris ſuas relinquit, verùm (ut Aelianus ait) ipſis iam ad vſum ineptas. Vnde ſi participes eius prędæ futuræ ſint Aues aliæ, intactam ipſi nanciſcantur oportet, veluti cùm fortè prædæ pondus experta, neque totam aſportare potis, circumfuſis Auibus, ſuamq; quaſi portionem ſibi dari præſtolantibus, impertiri partem cogitur, alioquin inutilem ipſis futuram, ſi ab ea ſemeſa foret, quòd putido illo halitu, vt dictum eſt, omnia inficiat. Hinc meritò dubitare quiſpiam poſſit, nunquid liberalitati id attribuendum ſit. Nihil enim ſuapte largitate, aut communicandi animo, cæteris Auibus impertit, ſed id ſolummodo, quòd ipſi iam ad ſummum expletæ ac ſaturæ ſuperfluit, ac inutile eſt. Imò uerò inexplebili quadam auiditate, nec non immani crudelitate prædita cõſideranti uidebitur, quòd cùm reliquæ omnes Aues, quæ rapina uiuūt, omnibus à ſe ſuperatis animalibus ueſcuntur, præterquam his, quę ſunt eiuſdem ſecum ſpeciei, (quod Aeſculus Poëta teſtatur citante [a] Plutarcho:

20

Aquila an liberalis cẽſenda.

[a] *In Romulo.*

Volucrem volucris eſt prophana ſi voret)

Aquila tamen neque ab his quidem uorandis ſibi temperet. Eam tamen quidam ſic excuſaret, quòd id non faceret deuorādi animo, uerùm dum eſcæ quidpiam ex gutture alterius euellat, illam hoc pacto iugulet. Alij putant unam Aquilam perſequi alteram, ac uenari, ut prędam, quam fortè nacta eſt, ab ea extorqueat. Hæc ſi ad ſedandum latrantem ſtomachum ſuffecerit, ſinit ut auolet libera, aut ea inoffenſa recedit. Sin minus, & uictam iam à ſe & iure belli in ſua poſitam poteſtate, innata uoracitate depaſcitur. Auicenna uult Aquilam hoc non facere, niſi præ nimia ira, qua æſtuat, dum propter prædam cum altera colluctatur. Vnde iurę merito eius crudelitas culpāda uenit. Vna namq; (ut inquit Soſitheus) Aquila innumeras exagitabit Aues, quòd uiolentum ſit in rapinis animal & inexplebile, nempe cùm cæteras omnes Aues rapacitate ſuperet. Sed quicquid ſit, hoc maximè admirandum eſt, quòd non niſi labore & induſtria partis ſpolijs gaudeat.

30

Auicennæ opinio de Aquilæ liberalitate.

40

VENATVS, PVGNA, PRÆDA.

VENARI à meridie quædam incipiunt, deſinunt veſpere. Quædam verò ab orto ſole vſque ad meridiem. Cùm verò vnguium beneficio potiſsimùm prædam & aſſequuta rapiat, & raptam auferat; ideoq; eorum vſus, probè gnara, maximam illorum curam gerit, cauetq; ne vlla ratione obtundantur. Hinc in inceſſu eoſdē intrò ſemper vertit, ac contrahit. Sic in ſaxoſa ingredi refugit, ne aciē eorū vllo modo atterat. Et ſi fortè eam in petris agere, aut inſidere contingat, tum pelles occiſorum à ſe animantium, ne offendantur, pedibus ſubſternit. Tantopere de his ſolicita eſt, vt vbicunq; ſedens, niſi aut ſolem, aut prædam intueatur, vngues ſuos perpetuò inſpiciat, metuens ne nimium incuruentur. Si verò fortè hebetati fuerint, tùm roſtro acuit, aut ad lapides atterendo prædationi aptiores reddit. Accipitres prædam digitis adoriuntur, & capiunt, Aquilæ verò ſecundum quoſdam, poſteriore digito pedis eam feriunt prius, (vnde & à feriendo nomen Stoëſſar apud Germanos impoſitum) non tamen quamlibet impetunt; ſed eam dumtaxat, qua ſe credunt viribus eſſe ſuperiores. Sunt autem ad prædam apprehēdendā admodum veloces ac dextræ, vnde ὀξυλαβῦς eas Græci vocarūt, ac ὀξυλάβιαν ſtudium velociter quidpiam capeſſendi. *Raptam non protinus deferunt, ſed primò deponunt,*

50

Accipitres & Falcones quomodo uenentur.

Aquila cur Stoëſſar Germanis dicta.

deponunt, expertaq́; pondus tum demum abeunt, vt [a] Plinius refert. At Gaza, ex [b] Aristotele paulò aliter: *Rapta*, inquit, *non protinus ferunt, sed cùm corripuerint & sustulerint, deponunt, expertaq́; iam pondus requiescunt*. Iam quod occiderint, non eodem de loco statim deuorant, ne quis subitus hostis incursus incautas deprehendat, & præda liberè potiri prohibeat; sed exploratis prius ac refectis viribus, prædam in nidum, velut in castra, locumq́; tutum deuehunt. Cùm verò venationi sese accingunt, tum in alta rupe sedentes, & velut ex alta specula longè lateq́; prospectantes, prædam obseruant, vt scitè hoc ipsum quidam autor refert: Aquila in sublime elata, indeq́; cuncta despiciens, ibidem paulisper contabundo volatu penè eodem loco pendula, circumtuetur & quærit, quorsum potissimùm in prædam supernè sese ruat, fulminis vice. De cælo improuisa ac instar tormenti descendens, simul campis pecora, simul montibus feras, simul homines vrbibus, vno obtutu sub eodem impetu cernens, num rostro transfodiat, num vnguibus necet, vel Agnum incuriosum, vel Leporem meticulosum, vel quodcunq́; esui plumatum vel lanatum fors obtulit. Leporem autem, vt tradit [c] Aristoteles, non statim rapit, sed expectat dum prodeat in plana, nec protinus de alto in terram descendit. Quod ideò facit, vt tutior sit ab insidijs. Rapit hos vt plurimùm anniculos, quorum vt & Agnorum pulpis, iuxta Oppianum maximè delectatur, [d] vnde Homerus:

[a] *Lib. 10. cap. 3.*
[b] *Lib. 9. Histor. c. 32.*
[c] *Lib. 9. Histor. c. 32.*
[d] *Iliad. χ.*

——ὥς' ἀετὸς ὑψιπετήεις
Ὅς' εἶσιν πεδίον δὲ διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν.
Ἁρπάξων ἢ ἄρν' ἀμαλὴν, ἢ πτῶκα λαγωόν. id est,
——*velut Aquila altè volans,*
Quæ descendit in campum per nubes obscuras,
Raptura vel Agnam teneram, vel timidum Leporem.

Testudines terrestres, quibus etiam mirè afficitur, hac item ratione venari solet, eas non solùm in cibum, sed etiã in medicamentũ, (si fortè ægra est) expetit. Hæ igitur fæminæ in coitu supinæ iacent, quo peracto, cùm sese conuertere nequeant, tum Aquilis prędа & alijs animalibus relinquuntur. Menedemus, vt est apud [e] Diogenem Laërtium in eius vita, Aquilam à testudine capi dicebat, prouerbiali scilicet dicterio: Non quòd res in se habeat veritatem, sed vt ostendat, fortes ab imbellibus nonnunquam interimi: sic Leporem à boue capi nostrates dictitant eodem ferè sensu, non quidem velocitate, sed astu: sic & Homerus Martem celerrimum à claudo Vulcano comprehensum scripsit; sunt autem Menedemi hæc verba:

[e] *Lib. 2. de vita Philosoph.*

Ἥλισκετ' ἄρα καὶ πρὸς ἀθενῶν ταχύς.
Καὶ πρὸς χελώνης αἰετὸς βραχεῖ χρόνῳ.
Deprehensus olim est ab impotenti celer.
Et tarda cepit testudo regem alitum.

Has autem raptas è sublimi iaciendo frangunt, vt [f] Plinius testatur: Nam unguibus complexa & ex alto locum speculata idoneum, eas in saxum aliquod demittit allidendas, vt hoc modo effracta testa, carne vesci possit. Quæ sors interemit Aeschylum poëtam, eius diei ruinam fatis, vt ferunt, prædictam, secura cæli fide cauentem. Sed fuit in hoc parum Aquilinis oculis Aquila, cùm ad huius albicantem caluariam, saxum esse rata, demittens testudinem, miserum illum occidit, vt vel ob hanc vnam causam optimo iure poëtis omnibus conueniat inuisam esse. Aues cæteras hoc ferè pacto persequitur. Sanè tam sublimis volat, vt sub se omnes alias despiciat volucres, quarum nulla cùm robore, tùm pondere, & impetu ei par esse potest. Quod si impressionem primã frustra fecerit, ita vt petita Auis euadat celeritate, atq; inferior ictum euitet, siq; est ex genere non rapaci, puta Ardea, Anas aut Columba, tum abit libera, & periculum cum fuga, & metum cum spe commutat. Sin aliud genus Aquilarum fuerit, vbi eam pondere, atque impetu delatam uidet, tum vicissim audet eam aggredi, cùm suæ celeritatis, tùm illius tarditatis cõscia, teste [g] Aeliano. Quod *à nobis* (ait [h] Scaliger) *in Petrocorijs cõspectum ac obseruatum est accidisse. Nam Falco ab Aquila appetitus, cùm celeri dilapsione sese irruenti illi subtraxisset, collectis cum animo viribus, aliquot rotationibus redintegratis vltrò aggressus in fugam compulit.* Vnde non semper superiorem esse, nec quauis præda à se petita potiri eam apparet: Nam & de Cyminde, de quo * Homerus: χαλκίδα κικλήσκουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ Κύμινδιν. id est,

Chalcida Dij perhibent, homines dixere Cymindem:

licet victoriam, Cadmæam tamen & ipsi etiam victori exitialem reportat. Tam acriter enim cum ipsa pugnat, vt sæpius ambæ deferantur in terram, alis sibi mutuò implexæ, quo fit ut uiuæ in pastorum manus ambæ deueniant. Verùm hæc de hybride uidetur tradere Aristoteles, de qua proximè erat locutus, etsi Gaza eam uocem omisit, in Græco textu tamen reperitur. Vulpes etiam Aquilæ impetum supina excipit; Hoc & ipsa Aquila, Aeliano teste, cùm in pugna contra nescio quæ animalia succumbit, pręstat: nam supinam se ad terram abijciens in hostem

[f] *Lib. 10. capit. 3.*
Aeschylus Poëta à testudine ab Aquila demissa interfectus.
[g] *Lib. 7. capit. 16.*
[h] *Exercitat. 231.*
Falco quãdoq; persequitur Aquilam.
* *Iliad. ξ.*
Accipitris nocturni pugna cũ Aquila.
Aquilę pugna contra quędam animalia.

ungues dirigit, quod cùm hoſtis præſtare non poſſit, in fugam facilè compellitur. Sed tamen Polypũ imbellem alioqui, & timidum nõ impunè, uti de Cyminde quoq; retulimus, capit, ut ex hac hiſtoria fiet palam, quam [i] Aelianus refert. *Cùm in ſaxum non admodum è mari eminens, Polypus aliquando correpens aſcendiſſet, ibiq́, explicatis brachijs ſumma cum voluptate, quòd frigida tempeſtas eſſet, à tepore ſolis caleſceret, neq́, ſanè in ſaxi colorem ſe vertiſſet (quod quidem ipſum cùm ad declinandas, tùm ad moliendas magis piſcibus inſidias facere ſolet:) Aquila acris & acuta in videndo, prædam non quidem ſibi futuram bonam paratam & promptam ſibi, & ſuis pullis perſpicuè cernens quanto potuit maximo alarum impetu in Polypum inſiluit. Sed & piſcis hic circumplicantibus Aquilam, & pertinaciter adhæreſcentibus cirris in profundum detraxit, & hoſtem capitaliſſimum ſimul interfecit: quæ quidem ceu Lupus hiãs, (vt eſt in prouerbio) inani ſpe deluſa deinde in mari mortua fluitabat.* Id ideo accidere exiſtimo, quòd alas quaſi loris quibuſdam vinctas explicare nequeat. Sed illud ſatis admirari nequeo, quod [k] Ambroſius Nolanus refert, Sturnorum conglomerantium turmam Aquilæ pauorem incutere, quo minus illis inuadat, aut rapiat, cuius verba, quòd inſolens quippiam narrent, hîc libuit adijcere: *Spectante, inquit, Ferdinando rege Alphonſi primi filio fortè ſupra molem, ſtationemq́, Neapolitanam, ad turmam Sturnorum ingentem aduolauit Aquila, cuius præſentia perterriti Sturni, veluti ſigno dato, omnes quoad fieri potuit, ſibi hæſerunt volando, grexq́, omnis adeò compactus erat, vt Aquila nullo pacto auderet quenquam eorum inuadere. Quinetiam illi vnà atque arctim volantes ſemel atque iterum circumiêre ſub Aquila inſidiante, ac deinde rectò volatu facto ſubfugierunt nemine eorum offenſo, nec illos etiam Aquila inſecuta eſt.* Quæ res, ſi apud alios, apud me fidem non habet. Audio tamen Aues aquaticas, ac Anates in primis viſa Aquila ſimul quoq; cõgregari in aqua, & in Aquilam demerſo capite aquam ſpargere, atque ita acceſſum prohibere. Feliciori ſanè ſucceſſu, quamuis maiori ingenio, & audacia, quàm viribus, Tauros in Cræta inuadit, [l] Aeliano atteſtante, *Interea cùm Taurus ſe abijcit ad paſtum, tùm ex inſidijs Aquila in ceruicem inuolans, crebras illi, & acerrimas plagas roſtro infligit. Ille tanquam aſylo excitatus, primùm incenditur ad curſum, deinde, quà poteſt ſeſe in fugam confert. Quamdiu in plano & ſtabili loco fertur, ab Aquilæ moleſtia requieſcit; ea nimirum, quoad in planitiem excurrit, nihil illi exhibet negotij, ac quieta volans illum acerrimè obſeruat, quacunque ingreditur. Cùm illum proximè ad præcipitem locum ac decliuem acceſſiſſe videt, explicatis in orbem alis, illius oculos quatit, & ea quæ ante pedes ſunt, nihil illum prouidentem, vi magna præcipitem agit, laniatuq́, ventrem appetens, quantum eius cupiditas fert, nullo deinde negotio, præda potitur.* Simili ſolertia Ceruos quoque ingenti confidentia ac animoſitate adorta vincit. His enim, vt author eſt [m] Plinius *multum puluerem volutatu collectum inſidẽs ipſorum cornibus, excutit in oculos, eius ora pennis verberans, donec in rupes præcipitet. At acrior eſt cum Dracone pugna multoq́, magis anceps etiamſi in aëre, Hic Aquilæ conſectatur oua auiditate malefica, at illa ob hoc rapit vbicumq; viſum Draconem. Ille multiplici nexu alas ligat, ita ſe implicans, vt ſimul decidant.* Hãc pugnam [n] Nicander deſcribit his verbis: *In Dryinum ſerpentem ſupramodum excandeſcit regia ales Aquila, ad viſum vbicunque Draconem confeſtim aduolans, & infeſto cum eo animo dimicans, quamprimùm in ſylua paſcentem conſpexerit, quandoquidem totos nidos deſertos fecerit, ſpoliarit, diruerit, vaſtauerit, æque cùm ipſius Aquilæ fœturas, tùm mitia oua lancinans. Enimuerò impetu quodam ex inopinato ſuperueniens, & Auem & Leporem leuem facilè Draco extrahit ex recens deprehendentis vnguibus, ex arbuſtis, & fruticibus, quibus abditus latebat, fortè fortuna proſiliens: ſed is malum declinat. Ibi tum pro conuiuio acriter decertatur. Interim Lepus ſeſe in fugam dat. Sed hinc inde volantem alitem nequicquam inſequitur in ſpiram contractus, oculosq́, in Aquilam retorquens ſuſpicit, quod in ſublime elatam attingere non poſſit.* Hanc deſcriptionem ſeu pugnæ hiſtoriam, idem carmine reddidit non inuenuſto:

Prouocat hunc verò fuluus Iouis ales ab æthra,
Plumea colla tumens, ſi quando in valle repertum
Paſcentem videat. Namque hic populatur vbiq́,
Nidorum pullos, diffringens dentibus oua.
Aſt Aquilam, rapuit Leporem cùm aut vnguibus hædum
Forte Draco ſurgens denſo de ceſpite, præda
Nudat, & hæc volitans, dapibus pro lurida pugnat;
Hic ſequitur fruſtrà deluſus præpete curſu,
Contorquens orbes ac toruo lumine cernens.

Idem certamen [o] Homerus ita depingit:

Auis enim ipſis venit tranſire promptis,
Aquila altè volans, ſiniſtrorſum populum impediens
Cruentum Draconem ferens vnguibus magnum
Viuum adhuc, palpitantem, & nondum oblitus eſt pugnæ;
Incidit enim ipſam tenentem in pectore circa iugulum
Reuolutus retrò, hæc à ſe miſit humum

Dolens

[i] Lib. 7. capit. 11.
Polypus Aquila in mare detraxit, & interfecit.
Lupus hians prouerb.
[k] Lib. Proble. 314.
Anates quomodo acceſſum Aquilæ prohibeant.
[l] Lib. 2. capit. 39.
Aquilę pugna cum Tauris.
Aquilæ pugna cum Ceruis.
[m] Lib. 10. cap. 4.
Draconis pugna cum Aquila.
In Dryinũ excãdeſcit Aquila.
[n] In Theriacis.
[o] Iliad. M.

10 20 30 40 50

Dolens doloribus, media autem in deijcit multitudine,
Ipsa autem clangens volauit flatibus venti.

Et[p] Cicero:

Hic Iouis altisoni subitò pennata satelles,
Arboris è trunco serpentis saucia morsu,
Subbigit ipsa feris transfigens vnguibus anguem
Semianimum, & varia grauiter ceruice micantem.
Quem se intorquentem lanians, rostroq; cruentans.
Iam satiata animos, iam duros vlta dolores
Abijcit efflantem, & laceratum affigit in vnda,
Seq; obitu à solis nitidos conuertit ad ortus.

Hosq; imitatus[q] Vergilius:

Vtq; volans altè raptum, cùm fulua Draconem
Fert Aquila, implicuitq; pedes, atque vnguibus hæsit,
Saucius at serpens sinuosa volumina versat,
Arrectisq; horret squammis, & sibilat ore,
Arduus insurgens, illa haud minus vrget adunco
Luctantem rostro, simul æthera verberat alis.

Naso[r] idem asserit:

Vtq; Iouis præpes vacua cùm vidit in aruo
Præbentem Phœbo liuentia terga Draconem,
Occupat auersum, neu sæua retorqueat ora,
Squammigeris auidos figit Ceruicibus vngues.

Vbi Poëta Aquilæ astum in opugnando Dracone optimè describit, quem imitatus uidetur noster[s] Ludouicus Ariostus Rogerium Aquilæ comparans, cuius uersus propter uenustatem, non possum præterire:

Come d'alto venendo Aquila suole,
Ch'errar fra l'erbe visto habbia la biscia:
O che stia sopra vn nudo sasso al sole,
Doue le spoglie d'oro abbella, e liscia;
Non assalir da quel lato la vuole,
Onde la velenosa soffia, e striscia;
Ma da tergo la adugna, e batte i vanni,
Perche non le si volga, e non l'azzanni.

Item rursus[t] Ouidius in fabula Salmacis, & Hermaphroditi:

Implicat vt serpens, quàm regia sustinet ales
Sublimemq; rapit pendens caput illa pedesq;
Alligat, & cauda spatiantes implicat alas.

Albertus hanc Aquilæ cum Dracone pugnam negare velle videtur, vbi scribit. *Aristoteles videtur dicere Vulturem cum Dracone pugnare, quod falsum est.* Imo potius Aristotelem hoc scripsisse falsum est, sed Auicenna aut huius interpres Vulturem cum Aquila sæpe confundit. Addit Albertus: *Non omnis quoque Aquila cum Dracone pugnat. Sed quoddam Aquilæ genus esse paruum, quod venetur Serpentem quendam, qui generali nomine Draco appellatur.* Verùm qua ratione fultus ipse tantorum virorum authoritati refragari audeat, equidem non video, præsertim cùm ipsemet alio loco, velut sui oblitus, dicat: *Aquila etiam cùm tyro (id est vipera) & Dracone pugnat pro animalibus quæ aliquando venantur, dum alter alteri prædam eripere conatur.* Sanè paruum illum quem ipse Draconem communi vocabulo dici affirmat, Serpentem, animalia venari non est verisimile.

p Lib. 1. de Diuinat.

q Lib. 11. Aeneid.

r Li. 4. Metamorph.

s Cant. 10. Stan. 103.

t Metamorphos. 4.

Draco Alberti.

Aquilę pugna cum Vipera, & Dracone.

ANTI-

ANTIPATHIA.

IAM verò internecino odio se mutuò prosequi Aquilam & Draconem, ex dictis facilè est colligere, ob innatū sine dubio & contrarium quēdam animi affectum, quem Antipathiam vocant Philosophi. Qualem in plureis alias gerere Aquilam animanteis in sequentibus latiùs declarabimus. Quamuis Draconem odisse videtur propter victum: Nā Serpentibus vescitur Aquila. Huiusmodi ei dissidium ac inimicitia cum Oloribus intercedit, qui authore [a] Aristotele, Aquilam repugnantes vincunt, si pugnam cœperint: ipsi autem nūquam nisi prouocati, inferunt pugnam. Idem [b] Athenæus refert ex eodem Aristotele, sed in numero singulari. Verùm hic in numero multitudinis Cycnos Aquilam superare scribit. Hoc quidem est verisimile, si Cycni plures cùm sint Aues gregariæ, Aquilam vnam aggrediantur. Sin verò aliquando vnicum Cycnum ab alijs semotum repererit Aquila, non est mirum, si eum uincit, quod [c] Aristoteles alibi testatur, cùm ait, *Cum Aquila pugnat Olor, nutritq; eam sæpius*. Vbi pro (nutrit) malè quidam (uincit) legunt. Hanc rem Albertus confirmat; *Si quæ* (inquiens) *Auium rapacium, vt Vultur aut Aquila Cycnos adortæ fuerint, acriter se tutantur, ipsi tamen nunquam pugnæ authores, aliàs vincunt, aliàs succumbunt. Aliquando inspectantibus nobis cum multis alijs amicis Aquila & Olor inuicem conflixerunt, vterq; in aërem euectus adeò sublimis, vt neutrum visu assequeremur. Post duas horas vterq; delapsus, Aquilam Cycno superiorem animduertimus, quæ famulo nostro, vt Olorem caperet, accurrente, fuga arrepta auolauit.* De hac pugna [d] Statius:

——Clara regione profundi
Aeteris innumeri statuerunt agmina Cycni,
Siue hos Strymonia Boreas eiecit ab arcto,
Seu fœcunda refert placidi clementia Nili:
Fixerunt cursus, hac rere in imagine Thebas.
Nam sese immoti gyro, atque in pace silentes,
Ceu muris, valloq; tenent, sed fortior ecce
Aduentat per inane cohors, septem ordine fuluo
Armigeras summi Iouis exultante caterua
Intuor, Inachij sint hi tibi (concipe) reges.
Inuasêre globum niuei gregis, vncaq; pandunt
Cædibus ora nouis, & strictis vnguibus instant,
Cernis inexperto rorantes sanguine ventos?
Et plumis stillare diem? &c.

Et [e] rursus: *——Nec segnius ardens*
Accurrit niueo quàm flammiger Ales Olori
Imminet, & magna trepidum circumligat vmbra.

Et [f] rursus: *——Vtq; feri victorem fulminis albus,*
Cùm suprà respexit Olor, cupit hiscere ripam
Strymonos, & trepidas in pectora contrahit alas.

Nec temere hiscere ripam Poëta dixit, nempe vt se submergat & fugiat Aquilam. Mirum sanè (vt inquit) [g] Oppianus ab ea vinci sæpenumero, ac superari tam pugnacem beluam. Est enim, teste Aristotele, referēte [h] Athenæo, Cycnus fœcundus & pugnax. Nam mutuò pugnātes interficiuntur. Beroaldus capitalem quorundam inter se inimicitiam exprimere volens, ab his volucribus exemplo petito, sic ait:

Vtque Aquilam Cycnus, Congrum Murena, Camelum
Odit Equus, &c.

Eodem modo Aquila cum Auicula Trochilo, cui & senatoris, & regis nomen est, pugnare fertur, [i] ut Philosophus tradit, ideoq; cum ea dissidet, si credimus, quoniam Rex appellatur Auium. Quare vt regni affectatorum extremo persequitur odio, quanquam non is est hostis, cuius vires metuit Aquila. Nam Trochilus imbecillis est & fugax, solertia tamen & ingenio prēditus, fruticetis & cauis abdit sese, vt à potentiore facilè capi nequeat. Hinc [k] Baptista Mantuanus, aliquid à primo suo instituto mutatum designare volens, ita à similitudine ab harum natura ducta, ait:

Non Cycnis infestæ Aquilæ, discordia nulla est
Cum Trochilo, licet hic fastus, nomenq; superbum

Regis

Aquilæ cū Oloribus pugna.
[a] 9. Histor. cap. 12.
[b] Lib. 9. deipnosoph. capit. 16.
[c] Lib. 9. Histor. cap. 1.
[d] Li. 3. Thebaid.
[e] Lib. 8. Thebaid.
[f] Lib. Thebaid. c. 9.
[g] Lib. 5. de piscibus.
[h] Li. 9. Dipnosophist. capit. 16.
Aquilæ & Trochili pugna.
[i] Lib. de Hist. anim. 9. cap. 11.
[k] Tom. 3. lib. 5. Alph.

Regis & immeritos Aquilæ indignetur honores.

Nec cum Gruibus eis satis conuenit. Hæ tamen ab illis solertia & ingenio superantur. Etenim cùm Grues è Cilicia migrantes, montem Taurum Aquilis plenum parant transmittere, quibusdam lapillis, quò vocem cohibeant, in os sumptis noctu tacitè transuolant, atq; ita deceptis Aquilis tutò traijciunt. At cùm se ab Aquila impeti perspiciunt, in orbem consistunt, & contractæ in sinum, & tanquam acie instructa speciem pugnæ ostendunt; quare Aquila regreditur. Idem Anseres ab Aquila sibi metuentes cùm Taurum traijciunt, facere testatur Plutarchus[l] & ex eo Ammianus Marcellinus. Pugnat & cum Ardeolis Aquila, vt ex[m] Aristotele discimus. Nam hæ Aues vnguibus fretæ non verentur eam adoriri, & tam acriter dimicare, vt in conflictu sæpe moriantur. Cum Ciconia frequenter dimicandi causam habet, quòd vna comedat oua alterius, Ciconia Aquilam (vt vult Albertus) potissimùm insequitur tempore pullorum, & si sola non sufficit, plures alias sibi adhibet pugnæ socias. Hæc rostri mucrone multùm valet. Eandem ob causam summo odio persequitur Sittam & Subim, quòd & hæ Aues Aquilarum oua frangant. Hoc etiam de Scarabæo in fabulis referetur. Bellum & inimicitiam haud leuem gerit cum eo Accipitrum genere, quem Hierofalconem, item cũ eo quem Falconem montanum vocant. Hic Aquilam magnitudine, moleq; corporis haud inferior, prælio aliquando sternit. Vulturem veluti edacitatis æmulum, & homotechnum odit maximopere, de quo[n] Q. Calaber. *Et imbellibus,* inquit, *Vulturibus similes gradum sistere non audebunt, quos in fugam egit Aquila omnium Auium præstantissima, cùm in montibus greges à Lupis deiectos dilacerant.* Rapaces omnes, vt carniuoras, inimicas habet, eas capit aliquando, maximè cùm videt gestare lora pedum, id cibi aliquid esse existimans. Alioqui in deserto, vbi & feræ sunt, & sine loris, eas non solet aggredi. Quare vt hoc periculum euitetur, non nisi ademptis loris tam Aquila, quàm alia ex rapacibus cicurata in prædam emittenda est. Denique omnes in vniuersum Aues tam rapaces quàm non rapaces Aquilam extimescunt, adeo vt illa, qua eam aut viderint, aut audierint die, ad prædam non ausint prodire, vt Plinius tradit: ita vti & Draco ipse clãgorem Aquilæ audiens, terrore perculsus intra latebras suas mox mox se abscondat. Rectè igitur Aristoteles Aquilam dicit nullum habere animal amicum, plurima inimica. Quidam, inter quos Albertus, non verentur dicere, omnia. Neque tamen ideò statim existimandum est inter ipsam, & omnia ea, quæ persequitur animantia, Antipathiam quandam esse propriam, nempe innatum illud, & maximè occultum odium, quo percita omnibus æquè animalibus bellum indicat, & non potius euidente aliqua causa ducta ac incitata, vt cùm *——pedibus prædator aduncis*

Deposuit nido Leporem Iouis ales, vt ait[o] Ouidius: aut cùm vt[p] Valerius Flaccus:

——altum Iouis armiger æthra

Aduenit, & validis fixam abripit vnguibus Agnam;

denique quamuis aliam

Venatrix prædam rostro meditatur adunco

Alituum regina.

Nam non magis ea odisse dicitur, quàm Gallus hordei, aut frumenti granum, Pyrrhocorax panem, Picus uermem, Canis Leporem, Vulpes Gallinam, aut homo Turdũ & Perdicem: quæ nihilominus omni studio consectatur, non vt tãquam de hoste mortuo gaudeat: verùm ut uoluptatem ex simili præda stimulata fame & cibum capiat, huius rei argumentum satis manifestum est, quòd omnia occisa comedat. Probat hoc cùm natura eius, si ullius alterius Auis, maximè sanè rapax, tùm vniuersalis omnium, præsertim eorum, quæ uincere potest, persequutio. Nam & Rex dicitur Auium, non quòd verum imperandi modum imitetur, sed potius à uiolentia, & tyrannide, qua omnibus dominatur, dum omnes opprimit, dum deuorat, dum omnibus hostis omnes habet pro hostibus. Non iuerim tamen inficias sibi cum quibusdam Antipathiam & internecinum intercedere odium, sed cum paucis admodum, nempe cum Dracone, cum Olore, cum Cyminde, cum Subi &c. Ad antipathiam illud quoque procul dubio est referendum, quòd quæ serpentibus impunè vescitur, & à Dracone uictrix illæsa abit, innoxio homini symphyto interimitur, quod[q] Aelianus scriptum reliquit. Denique nulla re tam liquidò Aquilas à multis Auibus naturali quodam dissidio distare patet, quàm eo, quod quidam referunt, si modò uerum est, nempe quòd non modò præsentem & uiuentem, ceu reginam cæteræ Aues & multa alia etiam animantia extimescant: uerùm quòd & pennæ eiusdem, quasi deriuata quadam odij illius parte in partes exanimes cum alijs præsertim Anserum, aut Columbarum pennis communem societatem haud quaquam ferant, sed ipsæ incorruptæ atque integræ, alias sibi admixtas corrumpant, quod in pharetris probasse asserunt. Quibusdam tamen aliter uisum est, qui dicunt idem accidere etiam non coniunctis, & seorsim asseruatis utriusq; pennis. Sicciorum enim animalium partes sicciores, & minus excrementitias esse, atq; ideò diuturnio-

res;

Cum Gruibus nõ conuenit Aquilæ.
Grues quo modo contra Aquilas se defendant.
Anseres quomodo ab Aquilis se defendant.
[l] *Tom. 2. li. de Garrulitate.*
Aquilæ pugna cũ Ardeolis.
[m] *Lib. 9. Histor. c. 1.*
Aquilę pugna cũ Ciconia.
Aquila cur Sittę & Subi infesta.
Aquila cũ quibus Accipitribus pugnet.
Aquila cur Vulturem oderit.
[n] *Lib. 3. Paralipom.*
Omnes Aues Aquilã timent.
Aquilã non ex odio omnia persequi animalia.
[o] *Li. 6. Metamorph.*
[p] *Lib. 1. Argon.*
Aquila cur rex dicatur.
Aquilę antipathia cũ Symphito herba.
[q] *Lib. 6. capit. 46. de Anim.*
Pennarum Aquilę antipathia cũ alijs pẽnis.

res; è contra verò humidiorum. Syluestria autem omnia mansuetis ficciora sunt, cùm quòd exerceantur ampliùs, tùm quòd pabulo ficciore & minus copioso fruantur. Non desunt, qui contrarium asserunt, scilicet quòd, quia carnes, quàm fruges sint humidiores, ideo non potu opus sit, quibus victus est è carnibus. Verùm vtcunq; ea res se habeat, certum est Aquilæ naturam calidam esse, & ficcam admodum, ideoq; corporis partes densas, duras, & corruptioni minus obnoxias. Albertus quidem profitetur, pennas plures Anserinas ab vna Aquilina consumptas, sese expertum esse. Sed si naturâ citius pereunt Anserinæ, neque verè aut propriè ab Aquilinis eas deuorari, ac interteri dicemus, nec occulto aliquo, ac ingenito dissidio seu antipathiæ id attribuemus. Experiri poterunt curiosi, Anserinis pennis alijs seorsim sepositis, alijs cum Aquilinis commixtis, vt videant pariter, nunquid hæ vel illæ priores contabescãt. 10

Temperies Aquilæ.

DE MORBIS AQVILÆ.

PAVCISSIMIS Aquila morbis obnoxia est. Horũ præcipui sunt, visus hebetudo, pennarum casus, & rostri nimia aduncitas, quę extremo iam senio victum impedit. Vnde rectè [a] Plinius non ægritudine, sed fame Aquilas ait oppetere, in tantum superiore accrescente rostro, vt aduncitas aperiri nequeat. Quòd verò hæc ægra medicata ad iuuentam redeat, authores vno consensu produnt; & [b] Io. Baptista Porta eã ob causam ad cutis hominis mutationem eam prodesse asserit. At de modo alij aliter sentiunt. Mihi quidem nulla ratio tam probabilis huius mutationis esse videtur, quàm quæ de mutatione pennarum intelligitur. Videntur enim Aues, quæ pennas mutarunt, quod vt plurimùm faciunt rapaces, vt in Aquilis & Accipitribus præsertim obseruare licet, renouari ac velut senecta deposita reiuuenescere. Quam quidem sententiam varijs Sacræ scripturæ locis confirmare licet. In primis verò illo [c] Micheæ Prophetæ, *Dilata caluitium tuum sicut Aquila*. Item altero [d] Dauidis vbi ait: *Renouabitur vt Aquilæ, iuuentus tua*. Ita sanè etiam Serpentes quotannis reuirescere dicuntur, cùm leberidem, id est, pellem veterem, quam inde & spolium & senectam, nec non exuuium vocant, exuerit. [e] Diuus verò Hieronymus, iuuentutis in Aquila renouationem hoc pacto describit: *Aquilæ vbi consenuerint, grauantur pennæ, & oculi: Quærit illa fontem, erigitq́ pennas, calorem in se colligit; eo modo sanantur oculi, in fontem se ter mergit, atque ad iuuentam redit*: vnde in [f] Psalmo. *Renouabitur vt Aquilæ iuuentus tua*. In eundem hunc locum [g] D. Augustinus scribens, multò aliter id recenset. *Dicitur Aquila cùm senectute corporis pressa fuerit, crescentis rostri immoderatione os aperire, & cibum capere non posse. Itaque modo quodam naturali in mensura quasi reparandæ iuuentutis, Aquila dicitur collidere ad petram ipsum quasi labium superius, quo nimis crescente, edendi aditus clauditur, atque ita caret prioris rostri onere, quo cibus impediebatur, accedit ad cibum, & omnia reparantur, erit post senectutem tanquam iuuenis Aquila, redit vigor omnium membrorum, nitor plumarum, gubernacula pennarum, volat excelsa, sicut antea; fit in ea quædam resurrectio*. Quòd autem supra modum vnguium, & rostri reduncі vitium ad saxa illidendo emendet, & verum, & re ipsa compertum esse testatur Albertus Magnus. Rabbi Rahadias, teste [h] Rabbi Dauid, historiam Aquilæ reuirescentis ita refert: *Quolibet decennio ad centum annos vsque ignem elementarem petit, cuius calore supra modum accensa, in mare sese dat præcipitem, sicq́ renouat, plumæ nouæ repullulant. Centesimo verò anno, cùm id tentet facere, destituitur viribus, quare cum è mari præcipitata resurgere nequeat, ita tandem emoritur*. Alij hanc rem ita referunt. Cùm senecta grauatur, super nubes, quàm potest, volat sublimius; vnde Solis calore hebetudo, & caligo oculorum consumitur: ipsa mox impetu facto in ipso adhuc caloris feruore, aquis frigidissimis tertiò immergitur, atque inde resurgens, statim nidum petit, vbi inter pullos iam capturæ aptos quadam quasi febre correpta, cum sudore quodam plumas exuit, à quibus donec pennas, plumasq; resumpserit, sedulò fouetur, & pascitur. Etenim naturalis στοργὴ, & erga parentes pietas, quam non minimam inseuisse naturam brutis conspicimus, in Aquila præcipua est, ac singularis; sicuti & in Ciconia, quæ parentes senio iam confectos, ac si ipsi pulli essent, educare, & nutrire solet, non ingrata acceptorum beneficiorum memoria. Cùm enim senes iam effœtæ viribus rapinas ampliùs exercere nequeant; itaq; à iuuenibus, ijsq; maximè rapacibus, & robustis auxilium petere coguntur. Hoc Epicrates apud [i] Atheneum his versibus, quibus in Laidem meretricem iam anum ludit, aptè admodum expressit:

20

30

40

50

[a] Li. 10. c. 3

[b] Li. 5. Physog. c. 13.

Aquila quo modo senectam mutet.

[c] Cap. prim.

[d] Psal. 102.

Serpentes senectam exuunt.

[e] Tom. 4. in Commẽt. in Esaiam.

[f] Psal. 102.

[g] In eodem Psalm.

[h] In Comment. c. 41. Esaiæ.

Ciconiæ amor erga pullos suos.

[i] Li. 13. Dipnosoph. c. 10

——— *Mihi videtur id perpessa, quod*
Solent Aquilæ, nanq; hæ iuuenes cùm sunt, Oues,
Leporesq́ carpunt arduis ex montibus,

Tulêre

Tulêre sublimes quos pedum robore,
Vbi senecta mox grauis compresserit,
Iuuenes volantes quæritant actæ fame.

Ad eundem ferè modum, quo diximus,[k] Albertus ex Ioracho, & Adelino authoribus senem Aquilam recreari iuuenta resumpta refert, licet eius rei periculum fecisse neget, cùm ait: *Dicunt senem Aquilam eo tempore, quo pulli iam adulti volare possunt: sicubi deprehendat fontem clarum, & latè scaturientem, rectè supra illum in sublime efferri, vsque ad tertiam aëris regionem, quem in Meteoris æstum vocauimus, vbi cùm incaluerit, ita vt ferè exuri videatur, subitò demissis, retractisq́; alis in fontem frigidum illabi, vt à frigiditate forinsecus adstringente, calor internus augeatur: tum fonte relicto ad nidũ suum non procul distantem aduolare, & inter alas pullorum tectam resolui in sudorem; & sic cum veteribus pennis senectam exuere, induiq́; nouis; interea verò dum renatæ fuerint, nutriri præda pullorum. Ad hæc non habeo, quod dicam, nisi mirabilia naturæ esse multa: in duabus quidem Aquilis, quæ apud nos alebantur, nihil huiusmodi obseruaui; erant enim illæ cicures, & ad modum aliarum Auium rapacium mutabantur.* Hoc enimuerò Accipitri in genere tribuitur, vt annosus iam spirante Austro Solis radijs alas oppandat, vt tepente aura pori cutis aperiantur, pennæq́; relaxatæ veteres, excussæ excidant, nouis succedentibus. Quod ipsum sanè sacræ literæ disertè testantur ore [l] Iobi dicentis: *Nunquid* (ò Deus) *per sapientiam tuam plumescet Accipiter, expandens alas suas ad Austrum?* Præterea quemadmodum domesticus Accipiter, cui, vt pennis veteribus exutis nouæ succrescant, in loculum quendam, seu ædiculam recluso, si quid cibi venenosi exhibeamus, vt serpentis carnem, citius, ac facilius renouatur (Nam Tyrorum vsu, ex quibus antidotum illud præstantissimum Theriaca conficitur, Elephanticis, Leprosis, alijsq́; cutaneis vitijs deturpatis pristinus decor, [m] Galeno teste, restituitur) ita etiam Aquilę serpentum pastum, quo delectari solet, ad plumescendum denuò, pristinumq́; nitorem recuperandum, haud parum conferre, non temere quispiam existimare possit. Vnde hæc tria, nempe flatum Austri, & Solis radios (addunt quidam, calorem motu, & agitatione corporis, dum sublimis volat, comparatum) vim denique veneni ad reparandas vires, ac iuuentam inducendam plurimùm facere verisimile est. Verùm, vt serpentum esus hac in parte Aquilæ salubris est, ita idem causa est incommodi illius, quod in visu perpetitur. Nam in tanta virium & annorum iactura haud facilè potest illam, quam antè iuuenis adhuc digerebat, cruditatem concoquere; vnde crassis uaporibus ad caput elatis oculos suffundi contingit, cui affectui, solari lumine ex præscripto naturæ, eo, quo suprà retulimus, modo mederi solet. Verùm senio decrepitis iam superius rostrum vsque adeo recuruatur, ut tandem fame pereat. Hinc fabula fidem inuenit, quæ id ideò accidisse ait Aquilæ, quòd olim cùm homo esset, hospiti iniuriam fecerit. Idem ex Aristotele Aelianus paulò aliter refert: Latio fuit, qui in Aquilam mutatus, vncis vnguibus uidetur. Hic in senecta, rostro eius ob nimiam aduncitatem reddito inutili, hanc pœnam, famem scilicet ob vitam, dum homo esset, crudeliter peractam subit, & insuper Scarabeorum odium. In senecta ergò cùm cibum vorare nequit, sorbere cogitur, vnde natum prouerbium, *Aquilæ senectus*, in senes bibaces exprobratio, quippe quòd amissa edendi facultate, edentuli humorem assiduè sorbillent, & uitam pertenui illa ope aliquandiu protrahât. Hinc [n] Terentius: *Visa verò est, quod dici solet, Aquilæ senectus*. Verba sunt Syri adulantis hero, quòd strenuè bibisset pridie in conuiuio. Peculiaris enim senibus est bibacitas, & uinosior senilis ætas: nam uinum minuit senectutis molestiam, eiusq́; siccitatem, & frigiditatem humiditate, ac caliditate temperat. Hinc Plato iuuenibus nullum, uiris moderatum, senibus largiorem uini usum concedit. Et sanè uinum lac senum vulgò est, & dicitur. Dicitur etiam idem prouerbiũ alio paulò sensu de his, qui in senecta meliores sunt, non quidem sponte, quia nolint, sed quia ob ætatem inepti praua agere nequeant, uti tum uictum uitæq́; conditionem mutant Aquilæ ob rostri incuruationem innocentiores. Solet & istæc dici parœmia *Aquilæ senecta, Corydi iuuenta* de uiridi, & cruda senecta; quæ aliquorum ignauæ iuuentæ præstat. Nam Aquila anus præstat Corydo auiculæ etiam ætate integra. Huius sententiæ sunt illa sapientis Græci:

Illa senectus gratior, quæ parilis iuuentæ,
Illa iuuentus grauior, quæ similis senectæ.

Est autem notandum, quòd [o] Aelianus, ubi fascinãtium oculos etiam bestias etsi omnis rationis expertes, arcana ac mirabili quadam ui cauere scribit; Aquilam quoque gentili suo lapide etiã te contra fascinationem se tueri testatur. Prẹter hos, quos recensuimus affectus, quidam phtyriasi quoque, seu pediculari morbo Aquilas quandoque infestari scribunt, hac fortasse de causa, quia pulueratrices nõ sunt, quemadmodum Perdices, Gallinę, Phasiani &c. quę eidem alioqui malo obnoxię in puluere uolutatę sibi medentur. Quandoquidem uerò iam Aquilam ad extremum senium, imò ad ultimam uitę metam perduximus, ut quemadmodum ipsa sua uita, ita &

[k] Lib. 23. de Animal. c. de Aquila.

Accipiter pẽnas quomodo mutet.

[l] Cap. 39.

Theriacæ vis.

[m] De Theriaca ad Pisonem.

Aquilæ uisus quomodo corrumpatur.

Aquilæ rostri curuitas quã noxã inferat.

Aquilæ Senectus, prouerbium.

[n] In Heauton.

Vinum senibus maxime confert.

[o] Lib. 1. ca. 35. de Animal.

Pedicularis morbus Aquilæ.

ita & nos quoque eius enarratione defuncturi, extremam manum imponamus, colophonis vice hoſce verſus ignoti cuiuſdam Poetæ, qui capita ſumma totius Aquilinæ vitæ complectuntur, memoriæ cauſa adijcere libuit:

Aquilinæ vitæ breuis deſcriptio.

Alta volat, manet in petris, roſtrum terit, eſt rex,
Venatur, ieiunat, habet gemmam, rota Solis
Sola probat pullos, lambit, fonte innouat alas,
Fulua, videns vngues, piſces, prædataq́; clangit.

HISTORICA.

CVM ea, quæ de Aquila ſparſim, & apud diuerſos authores leguntur, hiſce quæ hactenus de natura eius ac indole, totiusq; vitæ ratione dicta ſunt, tam arcto vinculo colligentur, vt commodè ab his diuelli nequeant, quippe quæ vel potiſſimùm Aquilæ ingenium, mores, eiusq; ingenitas, ac naturales affectiones oſtendant. Itaque hiſtorica quædam hoc loco ſubnectere non ab re nobis viſum fuit. Sunt autem pleraque huiuſmodi, vt ſingularem quendam affectum pietatis, ac amoris erga hominem, vt vel in beneficio collocando benignos, vel pro accepto ſeſe gratos declarent. Ex quibus ſanè quanta ipſi cum reliquis animalibus antipathia eſt, tantam è conuerſo cum homine ſympathiam intercedere conſtat. Gratitudinis præclaræ illud eſt, quod referunt in Seſto educatam à virgine Aquilam, eamq; libertate donatam, hanc duplicis beneficij gratiam retuliſſe, primò ut Aues, mox etiam vt venatus virgini aggereret. Quid? quòd cùm virginem diem obijſſe, iamq; rogum exurendæ extructum vidiſſet, in accenſam pyram ſeſe iniecit, & ſimul conflagrauit, quippe quæ pari fato interire, quàm altrici dominæ ſuperuiuere ſatius habuerit. Hanc ob cauſam incolæ, quod vocant Heroum, in eo loco fecerunt, appellatum Iouis, & Virginis, quoniam illi Deo ales adſcribitur. Si quis tamen à veritate hoc alienum putet, [a] Plinium huius rei authorem mendacij inſimulet, per me licet, penes quem fidem eius rei eſſe volo. Simile eſt, quod de Aquila Pyrrhi Epirotarum regis alumna narratur. Hæc affectũ erga dominum demonſtrãs, gaudebat ſi quis fortè dixiſſet Pyrrhus, quaſi ad nomen altoris auditum geſtiens. Hæc eadem mortuo domino ab omni cibo prorſus abſtinẽs inediâ ſemet confecit. Ptolomæum Soterem Arſinoæ filium ferunt Macedones expoſitum, & ab Aquila nutritum. Hæc ſublimis ſuper infantem extenſis alis, & æſtum ſolis & pluuiam auertebat, Aues gregales arcebat, & Coturnicum ſanguine tanquam lacte infantem alebat, vt Suidas in Lago teſtatur. Ariſtomenem quoque ſcribit [b] Pauſanias miro ab Aquila modo è Ceade (ſic altè dehiſcentem foueam uocabant) liberatum, cuius rei hiſtoria, cùm inſolens ſit, ac relatu iucunda, non pigebit authoris hîc verba referre: *Ariſtomenem qui ſæpè aliàs, idem & tunc Deus ſeruauit: cuius qui res geſtas magnificentius extollunt, aduolaſſe Aquilam dicunt, quæ cadentis corpus paſſis alis ſubiens, ita illum liberauerit, vt omni ex parte illæſus ad eius barathri ima delatus fuerit: Fato certè neſcio quo exitus ei è tetro illo hiatu monſtratus eſt. Nam cùm in imo iam ſpecu conſtitiſſet, veſte obuolutus decubuit, extremam, quam proximè adeſſe putabat, vitæ horam expectans. Triduum erat ibi iam commoratus, cùm audito ſtrepitu quodam retecta facie per ſubluſtres tenebras Vulpem vidit cadauera appetentem. Cogitans itaque per oſtiolum omnino aliquod beſtiam illuc penetraſſe, vt ea quantiſper propius accederet, operiebatur: Id cùm, vti volebat, accidiſſet, feram manu altera comprehendit, altera, quoties ſe illa conuertiſſet, manu, chlamydem mordicus prenſandam obijciebat, & currentem quidem, qua ſe via dabat, curſu conſequebatur; trahendum verò ſe beluæ per inuia præbebat. Vidit poſtremò cuniculum nihilo ampliorem, quàm vnde poſſet Vulpes euadere, per quem luminis ſe aliquid oſtendebat, per illum quadrupes, vt primum dimiſit eam quaſi manumiſſam Ariſtomenes, luſtrum ſuum repetijt. At ille anguſtam illam & minimè peruiam cauernulam manibus aperiens intrans ad ſuos tandem euaſit. Fuit eius fortuna, cùm captus eſt, mira & inopinata; maior enim viri ſpiritus erat, maior ex rerum geſtarum magnitudine audacia, quàm vt quiſquam capi illum poſſe ſperare debuerit, ſed nihil fuit admirabilius, nullum certius præſtantiæ huiuſce argumentum, quàm quod è Ceada elabi potuerit.* Quam ſanè ſalutem Aquilæ debebat; nunquam enim Vulpeculæ beneficio euaſurus fuiſſet, niſi in medio lapſu ab Aquila ſuſtentatus placidè ad ima conſediſſet, alioquin in mille fruſta abiturus.

Sed quoniam in Aquilæ benignitatem incidimus, minimè omittẽdum eſt, quod apud [c] Plutarchum legitur, vt ſi cui argumentum placuerit, totius hiſtoriæ ſcenam ſibi pingendam curet. Cùm peſtis olim apud Lacedęmonios graſſaretur, vrbemq; exhauriret, oracula monuerũt mali vim ceſſaturã, ſi quotannis nobilem aliquam virginem immolaſſent. Obſequuti Lacedæmonij oraculi fidem approbauerunt. Fortè verò euenit, vt Helenæ ſors obtigerit, quæ cùm mactanda

Aquilæ in virginẽ mirus amor.

[a] *Li. 10. c. 5*

Aquila Pyrrhi nominis amans.

Ptolomęus Soter ab Aquila nutritus.

[b] *Lib. 4.*

Ariſtomenes quomodo liberatus ab Aquila.

[c] *In Parallelis ex Ariſtodemo in tertia congerie fabul.*

Helena ab Aquila ſeruata.

et inde duceretur, Aquila deuolans sacrificuli gladium abripuit, & ad armenta delatum super iuuencam demisit, cuius prodigij argumento Παρθενοκτόνια sublata est.

Pari prorsus pacto apud Valerios Virgo, cui nomen Valeriæ Lupercę erat, sacrificio sorte destinata Aquilæ beneficio seruata est.

Valeria virgo ab Aquila seruata.

Non minus memorandum ardentissimi amoris Aquilæ in hominem insigne exemplum, quod à Philarcho acceptum Atheneus scriptum reliquit. *Puer Auium studiosissimus Aquilæ pullum, quem dono accepisset, vario, & multiplici cibo aluit, & studiosè diligenterq; curauit, ægrotanti quandoq; medici officium præstans: Nam eam ipsam non tanquam rem ludicram alebat, sed tanquam alius vel amores suos & delicias, vel natu minorem germanum fratrem, sic sanè is Aquilam magna diligentia & cura tuebatur. Cùm autem progressu ætatis in mutuam inter se amicitiam vehementer exarsissent, atque accidisset, vt ex morbo puer laborasset, tum ei Aquila assiduitate officij assistebat; cùm non ederet, ipsa pariter cibum non admittebat: Posteà verò quàm è vita excessisset, atque efferretur ad monumentum sepulchri, eum prosequuta est, cùmq; cremaretur in medios sese rogos immisit.*

Aquilæ & pueri mirus amor.

Crates Pergamenus historiam in beneficentiæ genere præclaram de Aquila recitat, quam & Stesichorus Poëta poëmate prosequutus, & [d] Aelianus refert. *Decem, inquiens, & sex viri frumentũ in area perticis excutientes vastissimis Solis ardoribus, cùm ardentissimè sitirent, vnum ex suis, vt aquam de proximo hauriret fonte, miserunt. Is messoriam falcem in manibus habebat, & in humeris situlam gestabat, vbi verò ad fontem venit, Aquilam strictissimè, cautèq; offendit serpente circumplicatam, iam iam proximam, vt strangularetur. Agricola vel quòd non ignoraret, vel quòd auditione accepisset, Aquilam Iouis nunciam & ministram esse, & item quòd egregiè teneret feram bestiam esse serpentem, falce eum dissecuit, & vinculis Aquilam, vnde effugere non poterat, exoluit. Cumq; his obiter gestis reuertisset, atque hausta aqua vinum temperatum omnibus ministrasset, ij quidem auidissimè bibere aggrediuntur. Is autem qui aquam hausisset, iam post illos bibiturus erat. Ad labra igitur poculum cùm admouisset, seruata Aquila circum locum illum etiam nunc versans, vt hanc mercedem suæ salutis persolueret, sic in poculum inuolauit, vt scyphum frangeret, potioq; omnis effunderetur. Ille quòd vehementer sitiret, grauiter indignatus ait: Hancne gratiam, cùm sis illa (nam Auem agnoscebat) tuo conseruatori refers? Itane Iouem gratiarum inspectorem & præfectum vereris? Cùm hæc eloquutus in siti se ad alios conuerteret, videt ex venenata potione palpitantes extremum spiritum afflare. Serpens enim vt conijcere licebat, suo veneno fontem infecerat. Itaque redemptionis præmium ei, qui se conseruasset, Aquila cum pari salute compensauit.* Hoc gratitudinis & relati beneficij exemplum est.

[d] Lib. 17. c. 37. de Animal.

Agricola Aquilã liberat aduersus serpentem pugnãtem.

Agricola ab Aquila præseruatur.

Nunc aliud non minùs memorabile, sponte seruati infantis ex eodem [e] Aeliano addamus, cuius hæc sunt verba; *Est & amor & benignitas erga homines in brutis laudabilis; Nam Aquila olim infantem seruauit. Sed operæpretium est historiam integram explicare, amplum sententiæ nostræ futuram testimonium. Sacchoræ Babyloniorum regi futurum è filia nepotem, qui regnum auo adimeret Chaldæi prædixerant. Hoc ille metuens, in filiam durior est: & vt omnis abesset suspicio, arctissimè inclusam custodiri voluit. Sed frustra suo consilio rem fatalem impedire conatus est. Nam filia ex obscuro quodam homine grauida peperit. Natum autem ex ea infantem custodes regis metu ex arce (cui filia includebatur) præcipitarunt. fortè autem præteruolans Aquila, viso casu, perspicacissima nimirum Auis, illicò, priusquam terræ allideretur, volando subiens infantem dorso excepit, & in hortum quendam deportatum leniter deposuit: Eum loci dominus inuentum, forma eius delectatus amauit, educauitq;: & Tilgamum appellauit. is postea in Babylonios regnum adeptus est. Hoc si cui fabula videtur, me quoque non approbare illi fatebor. Audio tamen Achemenem Persam quoq; à quo nobilis Persarum prosapia descendit, Aquilæ alumnum fuisse.*

[e] Lib. 12. de anim. c. 21.

Infans ab Aquila seruatus.

Tilgamus rex.

Achemenes Persa Aquilę alumnus.

Prophanis hisce sacras aliquot historias libet subnectere, veriores procul dubio & fide magis dignas, ex quibus appareat, vt multarum aliarum auium & animantium, sic etiam Aquilæ ministerio ad priorum subsidium diuinam bonitatem vsam esse. Laurentius [f] Surius hanc de S. Medardo narrat historiam. *Post eius decessum, cùm iam domi paratum esset conuiuium, per quemdam seruorum puer à parentibus vt conuiuio interesset, inuitatur. Ille verò, qui ad hoc missus est, eminus prospiciens, videt puerum propter pluuiam, quæ tunc fortè ingruebat, aliquantum ab equis secessisse, ac tanquam latebram propter imbrium effusionem quærentem, ab officio declinasse: & in altum oculos eleuans videt Aquilam alarum expansione, omnisq; ad hoc distento corpore, tam congruenter puerum cooperire, vt in nullo, cùm circumquaque pluuia illa grassaretur, ab innundante aëris illius contingi posset exundatione. hoc diu miratus tandem non sine multa trepidatione appropinquans, humillimè puerum sanctum adijt, & ex præscripto patris paterno interesset conuiuio, diligentissimè inuitauit.*

[f] To. 3. de vitis sanctorũ in vita S. Medardi.

Aquila puerum sanctũ à pluuia defendens.

Idem auctor de S. Benedicto refert, quod occisi à latronibus corpus eius ab Aquila sit inuentum; *Cùmque* ait, *per tres annos exemplo magistri districtè vitam ageret, latrones superuenientes, & multam apud ipsum pecuniam esse sperantes, ductum ad ripam fluminis Vuag, iugularunt, & in ipsam aquam demerserunt. Diu verò corpore eius quæsito & non inuento, per integrum annum uisa est Aquila in ri-*

S. Benedicti corpus repertũ ab Aquila.

pa eiuſdem fluminis, quaſi quædam obſeruatura, ſedere: per quam de corpore certi effecti, quendam in aquas immergi fecerunt, & ſic integrum, quaſi nuper obijſſet, inuenerunt.

[g] *Lib. 3. Polonicæ hiſt.*

Ioannes Herbortus, item Martinus Cromerus de Stanislao Epiſcopo Cracouienſi ſanctiſsimo hanc referunt hiſtoriam, hoc ferè modo: *Iratus, furenſq; Boleslaus Poloniæ Rex, in ædem D. Michaëlis in rupe prærupta ſupra Viſtulam conſpectu arcis ſitam, quò ipſe ad faciendam ſacræ miſſæ ſacrificium cum paucis ſacerdotibus commeabat, contendit, & Stanislaum ſacris operantem per Satellites ſuos aggreditur, qui introgreſſi, ſubito & inſolito fulgore perculſi, ſupini cadunt, indeq; manibus & pedibus reptantes, ſe proripiunt. Submittit Rex alios iterum atque iterum, idem & ijs, quod primis, accidit. Furore igitur percitus, moræq; impatiens, increpita ſatellitum ignauia & formidine, ipſe ſtricto enſe in templum irrumpit, lethaliq; ictu ſacroſancti Epiſcopi verticem ferit, ita ut cadens parietem proximum cerebro aſpergeret. Ibi ſatellites templo corpus humi procumbens extractum minutim, furori regio morem gerentes, concidunt, & in ſubiectis pratis Canibus, & Volucribus laniandum diſijciunt. Dies, quo hæc patrata ſunt, fuit octauus Maij anno Chriſti, 1079. cùm Stanislaus vix triennium Epiſcopus fuiſſet. Rege autem cum ſuis militibus abeunte, quatuor Aquilæ inuſitatæ magnitudinis appāruiſſe feruntur, corpus ſanctum à laniatu Canum & Rapacium Auium defendentes, toto biduo, donec moti ea re pij Sacerdotes reſumptis animis membra diſiecta collegerunt, & ſuo ordine diſpoſuerunt, quæ è veſtigio mirandum in modum coaluiſſe dicuntur. Ita corpus integrum pro foribus ædis illius, vbi martyr Dei cæſus eſt, in Vrna venerabundi condiderunt, quod decimo poſt anno in arcem Cracouienſem in medio Baſilicæ reconditum eſt. Quin & lucernæ permultæ in aëre ſuper eum locum, vbi diſiectum erat corpus Stanislai nocte proxima, quæ eadem conſequuta eſt, ardere à nonnullis viſæ commemorantur.*

S. Stanislaus à Boleslao Poloniæ Rege occiſus.

S. Stanislai mẽbra ab Aquilis ſeruantur.

In vita S. Cuthberti Epiſcopi.

Beda Venerabilis cognominatus, qui martyrum Eccleſiæ Anglicanæ pro Chriſto cæſorum hiſtoriam texuit, Aquilæ cuiuſdam meminit, quæ miraculosè Piſcem accepit è flumine, & Sancto Cuthberto Epiſcopo Lanſarnienſi, ne fame periret, detulit; eius verba ſunt: *Diſce, filiole,* inquit vir ſanctus, *Dei fidem ſemper, & ſpem habere in Domino, quia nunquam fame perijt, qui Deo fideliter ſeruit. Et ſurſum aſpectans, videnſq; Aquilam in altum volantem: Cernis, inquit, Aquilam illam porrò volitantem? Etiam per huius miniſterium poſsibile eſt Domino Deo noſtro, nos hodie reficere. Talia confabulantes, agebant iter iuxta fluuium quendam. Et ecce ſubitò vident Aquilam in ripa reſidentem, dixitq; vir Dei: viden vbi noſtra, quam prædixi, miniſtra reſidet? Curre, rogo, & quid epularum nobis attulerit, inſpice, & citius affer. Qui accurrens attulit piſcem non modicum, quem nuper illa de fluuio prehenderat. At vir Dei, quid, inquit, feciſti fili? quare miniſtræ ſuam partem non dediſti? ſeca citius medium, & illi partem, quam nobis miniſtrando meretur, remitte. Fecit vti iuſſerat, ſumptaq; ſecum parte reliqua, vbi tempus reficiendi aderat, diuerterunt ad proximum vicum, & dato ad aſſandum piſce, ſe pariter & eos, ad quos intrabant, gratiſsimo refecēre conuiuio, prædicante Cuthberto verbum Dei, atque eius beneficia collaudante. Et quia beatus vir, cuius eſt nomen Domini ſpes eius, & non reſpexit in vanitates & inſanias falſas. Et ſic reſumpto itinere ad docendum eos, quos propoſuēre, ſunt profecti.*

S. Cuthbertus ab Aquila piſcem accipit.

VSVS

VSVS.

Audquaquam muneri nostro nobis facturi satis visi sumus, si nudam tantummodo Aquilæ historiam texere contenti essemus, nisi etiam prodesse, adq; eius vtilitatem, in cuius gratiam æternus ille & optimus naturæ pater omnia animátia produxit, sermonem conuertere velimus. Nam vt inquit[a] Horatius:

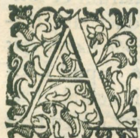
Omne tulit punctum, qui miscuit vtile dulci.

Qua de causa Aquilæ usum, qui ad finem causarum omnium nobilissimum refertur, singillatim exponere decreuimus, vt non minus vtilitate, quàm nobilitate sua, tantopere iactata posthac omnibus fiat commendatior. Aquilæ usus uarius est ac multiplex: & alius quidem nominis, alius verò rei: & qui rei, alius in sacris, alius in humanis. Qui in sacris, uel ad cultum diuinum, aut actorum expiationem, aut futurorum augurium, & huiusmodi alia. Qui in humanis, vel ad actiones ac mores, & affectus uel animi, uel corporis, uel ad externa, ut ad quæstum, spectat. Et hæc partim à primordio inuenta, sed non ad nos usque propagata, partim per multum antea tempus ad nostrum usque æuum obseruata sunt, præsertim quod ad sacra attinet, vt ex sequentibus apparebit. In sacris uerò tractandis, nihil mihi liceat, nisi authoritatem sanctorum patrum puram describere, doctorumq; dogmata, quę ab Ecclesia Romana recipiuntur. Nolo falcem meam, ut dici solet, in messem alienã mittere, verùm omnia ab orthodoxis patribus tradita, & Ecclesiæ Catholicæ atque Apostolicæ assensu comprobata, vera, firma ac rata, indubitataq; habere volo: vt & si quid in meis scriptis minus purgatum aures pias offenderit, irritum esse cupio, ac iubeo. Restat nunc, vt de vsu, quem præbet in sacris, aliquid dicamus.

[a] *In arte poëtica.*

Aquilę multiplex vsus

COGNOMINATA, & Denominata.

QVILAE cognomine sacris scriptoribus uenit D. Ioannes Euangelista, neq; id immeritò, quippe qui assumptis sanctæ contemplationis pennis, ut Aquila recto intuitu ad Solem, sic ipse ad Dei uerbum, ipsum Solem iustitiæ mentis oculis conuersis eleuatus fuit. Vnde[a] D. Augustinus de eo in hanc sententiam scribit: *Eius doctrina Euangelica altitudine differt à reliquis. In quatuor Euangelijs vel potius in quatuor libris vnicus Euangelij Ioannes Apostolus non immeritò secundum intelligentiam spiritualem Aquilæ comparatus multò sublimius alijs tribus erexit prædicationem suam, & ita corda erigi voluit. Nam cæteri Euangelistæ tanquam cum homine Domino in terris ambulabant, de diuinitate eius pauca dixerunt. Istum autem, quasi piguerit in terra ambulare, sicut ipse in exordio sui sermonis intonuit, erexit se non solùm super terram & super omnem ambitum aëris, & cæli, & super etiam omnes exercitus Angelorum, omnemq; constitutionem inuisibilium potestatum, & peruenit ad eum, per quem omnia facta sunt; dicendo: In principio erat verbum*, &c. Idem[b] Augustinus ita scribit. *Ioannes maximè diuinitatem Domini, qua patri est æqualis, contendit, eam præcipuè suo Euangelio, quantum sufficere credidit, commendare curauit. Itaq; tribus alijs altius fertur, ita ut uideas eos quasi in terra cum Christo homine conuersari, illum autem transcendisse nebulam, qua tegitur omnis terra, & peruenisse ad liquidum cælũ, vnde acie mentis acutissima atque firmissima videret, In principio verbum, verbum apud Deum, per quod facta sunt omnia, & ipsum agnosceret carnem factum esse, vt habitaret in nobis, & quod acciperet carnem, non quòd mutatus fuerit in carnem.* Tres Euangelistæ temporalia facta Domini, & dicta, quę ad formandos mores uitę pręsentis maximè ualerent, copiosius prosequuti, circa actricem illam uersati sunt virtutem. Ioannes uerò facta Domini multò pauciora narrans, dicta uerò eius, præsertim quæ Trinitatis unitatem & uitæ æternæ felicitatem conformarent, diligentius, ac uberius conscribens, in uirtute contemplatiua commendanda, suam intentionem prædicationemq; tenuit.[c] Idem, *inter ipsos*, inquit, *Euangeliorum scriptores, Ioannes eminet in Diuinorum mysteriorum profunditate, qui à tempore ascensionis per annos LXV. verbum Dei absque adminiculo scribendi, vsq; ad vltima Domitiani tempora prædicauit, sed occiso Domitiano à Senatu Romano, cùm permittente Nerua ab exilio redijsset Ephesum, compulsus ab Episcopis Asiæ de coæterna patri diuinitate filij scripsit hoc Euangelium aduersus hæreticos, qui eo absente in eius Ecclesiam irruperant, qui Christum ante Mariam fuisse negabant.* Vnde meritò in figura quatuor animalium, quæ uidit Ezechiel, Aquilæ uolanti cõparatus est. Et[d] alibi rursus inquit: *Iohannes iste Euangelista multum altè volat, vix est*

D. Ioannes cur dictus Aquila.

[a] *Serm.* 34. in D. Ioannem.

[b] *Lib.* 1. de cõsensu quatuor Euãg.

Euangelistarum discrimen.

[c] *In Prolog. super Euangel. Ioan.*

[d] *Serm.* 25. *super Ioan.*

eum mente comprehendere; adeò, vt alibi idem D. Auguſtinus teſtatur, *ſi altius de Deo ſcripſiſſet, nullus hominum eum intellecturus fuiſſet*. Inter cæteros ſcriptores Eccleſiaſticos, qui Ioannem Aquilæ cognomine donant, [e] Hieronymus Vida eum ſcitè hiſce ſuis verſibus depingit:

[e] Li.4. Chriſtiados in principio.

Qualis vbi alta petens terris aufertur ab imis
Alituum regina, vagas ſpatiata per auras
Dat plauſum gyro, atq; in nubila conditur alis,
Aetherea iamq; illa plaga leuis inſtat, & acrem
Intendens aciem, criniti lumina Solis
Suſpicit, obtuituq; oculos fixa hæret acuto.

Et [f] Baptiſta Mantuanus.

[f] Lib.3. Parthe. ſecund.

Quartus Ioannes Aquila ſignatus, amictu
Lucet in albenti, mentoq; & vertice caluus.

Cæſar & Ariſtoteles Aquilæ dicti.

Sunt qui lepidè admodum & doctè Cæſarem & Ariſtotelem vitæ humanæ lumina & præcipuarum virtutum ſimulacra Aquilas cognominent, vnde hæc carmina alibi legimus:

Geminas Aquilas rebus in arduis notaui,
Cæſar creperi gloria, fulmen atque belli,
Ac Ariſtoteles altera natura loquendo.

Nabuchodonoſor cur cognominatus Aquila.

De Nabuchodonoſore magno Babylonis Rege ſub Aquilæ cognomento hæc habet ſcriptura ſacra apud [g] Ezechielem Prophetam: *Aquila grandis magnarum alarum longo membrorum ductu, plena plumis & varietate, venit ad Libanum, & tulit medullam Cedri, ſummitatem frondium eius euulſit, & tranſportauit eam in terram Chanaam. In vrbe negotiatorum poſuit illam, & tulit de ſemine terræ, & poſuit illud in terra pro ſemine, vt firmaret radicem ſuper aquas multas, in ſuperficie poſuit illud. Cùmq; germinaſſet, creuit in vineam latiorem, humili ſtatura reſpicientibus ramis eius ad eam, & radices eius ſub illa erant. Facta eſt ergo vinea, & fructificauit in palmites, & emiſit propagines, & facta eſt altera Aquila grandis, magnis alis, plumiſq; multis, & ecce vinea iſta quaſi mittens radices ſuas ad eam, palmites ſuos extendit ad illam, vt irrigaret eam de areolis germinis ſui, quæ in terra bona ſuper aquas multas plantata eſt, vt faciat frondes, & portet fructum, vt ſit in vineam grandem*. Huius vaticinij hic eſt ſenſus; Nabuchodonoſor Rex Babylonis, qui ideò Aquila nominatur, quia quemadmodum illa habet inter Aues principatum, ſic ille inter homines Chaldęos, de quo & [h] Ozeas: *Quaſi Aquila ſuper domum domini*. Magnarum autem alarum & longo membrorum ductu dicebatur, quia multas gentes ſibi ſubditas regebat, ducebatq; magnum exercitum, qui alarum nomine ſignificatur, vt apud [i] Eſaiam. *Erit extenſio alarum eius implens latitudinem terræ*: Et aqud [k] Ieremiam. *Extendens alas ſuas ad Moab*: apud Latinos etiam dicta eſt ala equitum turma, quòd pedites tegat alarum vice. Et in acie ala dextra locatur & ſiniſtra inſtar alarum Auium. (Plena plumis) quia ditiſſimus erat. (Venit ad Libanum) hoc eſt, ad templum Salomonis, propter eminentiam & excellentiam ſic vocatum, vel quia erat ex lignis Libani, ſeu ex Cedro montis Libani, quæ & Cedrus maior dicitur, conſtructum. Venit enim Nabuchodonoſor Hieroſolymam, quam expugnauit, & abduxit ſecum quicquid erat pretioſum, cum Iecονia Rege, & optimatibus ferè omnibus qui per medullam Cedri intelliguntur. Et facta eſt altera Aquila grandis. hic fuit Rex Aegypti potens ac magnus, & præcipuus Babyloniorum hoſtis, ad quem Zedechias confugiens, totum ſeſe ad eius fidem & amicitiam contulit, & fędus, quod cum Nabuchodonoſore inierat, & iureiurando confirmauerat, periurus violauit.

[g] Cap.17.
[h] Cap.18.
[i] Cap.8.
[k] Cap.48.

Ala dicitur turma equitum, & quare.

Templum Salomonis ex quo ligno ſtructum.

Hieroſolyma capta.

Aiax cur Aquilæ cognomẽ habuerit.

Cur Aiax Aquilæ cognomine cohoneſtatus fuerit, [l] Pindarus exponit in hæc verba:

[l] Iſthm. Ode. 6.

Ταῦτ᾽ ἄρα οἱ φαμένῳ πέμψεν θεὸς
Ἀρχὸν οἰωνῶν μέγαν αἰετόν.
Ἁδεῖα δ᾽ ἔνδον μιν ἔκνιξεν χάρις.
Εἶπέν τε φωνήσαις, ἅτε μάντις ἀνήρ,
Ἔσσεταί τοι παῖς ὃν αἰτεῖς ὦ Τελαμών.
Καί νιν ὄρνιχος φανέντος
Κέκλετ᾽ ἐπώνυμον εὐρυβίαν
Αἴαντα, λαῶν ἐν πόνοις ἔκπαγλον Ἐνυαλίου. id eſt.

Hæc illi loquuto miſit Deus ducem Auium magnam Aquilam & dulce intus eì titillauit gaudium, & dixit loquutus, vt vir vates, erit tibi filius, quem petis Telamon, & eum Aquilæ, quæ apparuerit, cognomento appellabis Aiacem latepotentem, ſtupendum in laboribus turmarum Martiarum. Cùm enim Hercules in Telamonis gratiam ſacrificaret, vt ei filius naſceretur, itaq; filius propter Aquilæ præteruolantis auſpicium, Aiax Telamoni natus primùm Ἀετὸς dictus eſt. Pyrrhum Epirotarum Regem

Pyrrhus rex Aquila dici voluit; & quare.

Regem Aquilæ sibi cognomen aſſumpſiſſe, & eo gauiſum fuiſſe Plutarchus teſtatur. *Pyrrhus à pugna, magna cum gloria ac celebritate nominis, ac lætitia in Epirum reuerſus, cùm* Ἀετὸς, *id eſt Aquila ſalutaretur, per vos, inquit,* Ἀετὸς *ſum, qui me veſtris armis, tanquam alis in altum extuliſtis. Vnde ſemper ei Aquilæ cognomen ſummè placuit, eoq; vſus eſt.* Tradit item [n] Plutarchus Tyrannos quoſdam & Reges ſe vrbium expugnatores, fulmina, victores, Aquilas, Accipitres appellari ingenti cum voluptate voluiſſe. Hos tamen non nominat. Scimus autem Antiocho gratum fuiſſe Accipitris cognomen, etſi aliquibus Buteo propter impudicitiam dictus fuit. Ea eſt enim animi humani elatio, vt propter gloriam ac oſtentationem, multa ab animalibus quoq; ratione carentibus mutuetur, quorum vel actio, vel conſtitutio aliqua nobilis, atq; clara appareat. Vnde etiam Pindarus Lyricorum Princeps, ſuauiſſimusq; alioqui Poëta ſe Aquilam, at æmulum Bacchilidem Gracculum cognominauit. Qui verò metempſychoſim profitētur, nō re ſaltem, ſed & nomine cum animalibus communicare voluerunt. Sic Magi Aegyptiorum, patres appellabāt Aquilas & Accipitres, & Leones, qui ſacris iiſdem initiantur. Quid? quod ab animantibus, quibus quid generoſum ineſſe cōſpexerunt, natos ſuos Germani ſua indigete lingua iam ab omni æuo recepta conſuetudine ſemper denominarunt. Huius rei exempla ſunt Arnhulphus, & Arnoldus. Arnhulph enim non aliud, quàm Aquilæ auxilium ſonat, quo quicunq; id nominis nactus eſt, monetur, vt natis ſuis, amicis, ſubditis, Aquilina fortitudine, ſeu inſtar Aquilæ auxilium præbeat, præſertim ſi princeps fuerit. Fuit autem Arnhulphus Caroli magni filius Rex Francorum, qui honeſtè ac ſapienter ab Aquilæ auxilio, quod, vt quidam volunt, aliquando ab ea accepit, vel potius quod populis ſuis debuit, & tulit, cognominari, imò nominari uoluit. Siquidem vox illa Aren, ſeu Arn, vel Aar, quæ, vt quibuſdam placet, ab Hebræa in Germanos deriuata eſt; vt autem mihi videtur, ex ipſorūmet linguæ fontibus hauſta eſt, quibus (Ar) iratum ſignat, cùm nulli volucri bilis plus inſit, quàm huic omnium crudeliſſimæ, quæ Aquila dicitur, quamuis non deſint, quibus Arnhulphus quaſi Ernhulphus dictus putetur, qui honeſto opē ferat, idq; promoueat. Pari pacto Arnoldus Aquilæ nomen debet, quod Medico illi Villanouano fuit, & Aquilini animi ſeu indolis heroem denotat. Simili ratione Arnehim Belgij vrbi, ab Aquila Romanorum, qui caſtra illic habuerunt, nomen remanſiſſe (ſonat enim Aquilæ domicilium) veriſimile eſt.

Aquilæ cognomen etiam Nilo fluuio olim fuiſſe legitur, vt ex [o] Diodoro Siculo palàm fit, ob curſus videlicet velocitatem & aluei altitudinem. Nonnulli verò Nilum Aquilam cognominari opinati ſunt à colore, vtpotè qui, vt [p] Maro inquit:

Et viridem Aegyptum nigra fœcundat arena.

Aquilę autem pleræq; tali ſunt colore. Catullus etiam æquora colorari à Nilo affirmat. Nomen illi à limo, quem trahit, factum aiunt Etymologici. Nam mare in longa inficit ſpatia, eaq; de cauſa Melas olim, & mox Melon Ennio, Auſonio & alijs appellatus fuit. Atque id etymon à nigrore Feſtus & Seruius agnouēre. Hinc eſt quòd Aquila apud Aegyptios Nili fluminis hieroglyphicum habita fuerit.

Ab Ἀετὸς Aëtius Medicus & rerū naturæ indagator inſignis denominatus eſt, fortaſſe propter animi impetum & acumen ingenij.

Huic ſimile eſt apud Latinos Aquilius ſiue prænomen, ſiue cognomen ſit, ab Aquilo colore (vt videtur) petitum.

Ἀετὸς ἵππος Archiæ equus eſt Iberus tantæ uelocitatis, ut ſolæ cum eo certare poſſe uideantur Aquilæ.

Ἀέτωμα Græcis ab Aquila dictum. Cuius inuentionem Ion & Pindarus Corinthijs aſcribunt. * Pindarus in hæc uerba quærit:

Τίς θεῶν ναοῖσιν οἰωνῶν βασιλῆα δίδυμον ἔθηκε; id eſt,

Quis Deorum templis Auium regem duplicem poſuit?

Aetoma autem templi pars erat in modum alæ conſtructa, uel quòd Aquilæ effigiem ſupra templi culmen haberet, qualis erat in faſtigio templi Salomonis ab Herode erecta. Ante uerò retroq; aëtomata concinnari ſolita prodidit Didymus, quod quidā cum Pindari Scholiaſte de duplici Aquila intelligunt. Euſtathius uerò de illa culminis parte, quæ ſpeciem volātis Aquilæ oſtendit, nempe qua tectum in altum ſcādit figura triangulari. Neq;.n.omnia tecta hac ſpecie conſtituuntur. Solent autem ditiores ex antica parte, ſeu frontiſpicio, & poſtica trigona figura muros, qui per interualla ſcanſilia ſeſe colligunt in mucronem ad inſtar pēnarum extenſarum huiuſmodi tectis adſtruere, qui ipſi muri uel pinnę murorū, an ſimiliter aëti uel aëtomata dici poſſint, uiderint alij. [q] Galenus in hæc Hippocr. uerba ἀνέλκειν τὴν κλίμακα καὶ πρὸς τύρσιν τινὰ ὑψηλὴν, ἢ πρὸς ἀέτωμα οἴκου, *id eſt, Scala ad turrim aliquā altam, aut domus faſtigiū attrahenda.* Ἀέτωμα οἴκου (inquit) *vocat culmen ſeu ſupremā domus partem triangulari forma; nā ſi ſolarium quiſpiam fa-*

- Pyrrhus rex Aquila dici voluit, & quare.
- [n] *In Ariſtide.*
- Tyrāni qui bus nominibus appellari voluerunt.
- Antiochus Accipiter dici uoluit.
- Pindarus Aquila dici uoluit.
- Aquilæ & Accipitres, Leonesq́, quinam dicti apud Aegyptios.
- Arnulphus Frācorum Rex, nominisq; illius Etymologia.
- Aquila quo modo Germanis dicta.
- Arnehim urbs unde dicta.
- Nilus fluuius cur Aquila dictus.
- [o] *Lib. 1. c. 2.*
- [p] *Lib. 1. Georg.*
- Nili Etymologia.
- Aëtium ab Aquila nomen habuiſſe.
- Equus ab Aquila dictus.
- Aetoma quid ſit.
- In Agamēnone.
- * *In Olymp.*
- [q] *Li. 3. comment. in lib. Hipp. de articulis.*

cere uelit, loco tegularum aream planam conſtituet, at ſi tegulas imponat, ea forma tectum erigit, qua facilè pluuialis aqua defluere queat. Vnde in altum medio culmine à poſteriore in anteriorem partem per longitudinem porrecto, hinc & inde ſupra laterales parietes tectum humiliter deducitur, vt geminarum alarum demiſſarũ ſpeciem præ ſe ferat, ex qua ſimilitudine veteres huiuſmodi tecto ætomatis nomen indidiſſe videntur, quod & ἀετὸν appellarunt tum Diocles, tum alij. Hactenus [r] Galenus. Rurſus ἀέτωμα τὸ εἰς ὕψος ἀνατεταμένον τῆς ὀροφῆς ὥσπερ τρίγωνον exponit, id quod ſupra tectum triangulari forma eleuatum eſt, aut in ſublime erectum. Erotianus verò ἀέτωμα τὴν ϛεφάνην τοῦ δώματος, domus faſtigium & culmen. Dicitur & ἀετὸς, vt ex Galeno dixi, & Varinus quoq; annotat, qui ex Suida ait, ἀετώματα dici τὰ τῶν ἱερῶν ϛεγάσματα, ἃ πτέρυγάς τε καὶ ἀετοὺς καλοῦσιν, hoc eſt; ſacrarum ædium tecta, ἀετώματα & ἀετοὺς; hoc eſt, Aquilata & Aquilas dici & alas. Ex quo ſcriptum eſt apud Ariſtophanem [s] τὰς γὰρ ὑμῶν οἰκίας ἐρέψομεν πρὸς αἰετὸν, ideſt: veſtras domos ad faſtigium tegemus. Heſychius ἀετὸν dici vult κυμάτιον τὸ ἐν τοῖς γείσοις, cymatium aut prominentiam ſuggrundarum & imbricum, fortè quia ea Aquilę volantis formam præ ſe ferat. Annotatur etiam ex Euſtachio μέρος τι τῶν ναῶν dici ἀέτωμα, & ἀετὸν, διὰ τὸ ἐοικέναι πτέρυξιν αὐτοῦ, nempe templorũ pinnacula & faſtigia, quòd Aquilæ alarum ſint ſimilia. Ex quibus doctiſſimus [t] Anutius Fœſius in Galeni loco à nobis etiam primùm citato manifeſtum adeſſe vitium aduertit. vbi enim huius nominis notionem exprimit, quòd tectum ab vtraque parte demiſſum ſit ad alarum expanſarum inſtar, ſic legendum cenſet, οὕτως γὰρ ἐοίκασιν εἰκάσαντες οἱ παλαιοὶ καλέσαι τοῦτο τῆς οἰκίας τὸ μέρος, ἀετὸν δὲ καὶ οἵδε. videntur enim, inquit, veteres ex hac ſignificatione iſtam domus partem ſic vocaſſe & ἀετὸν quoque: vt ſignificet Galenus tecti culmina, & pinnacula πτέρυγας dicta, & ἀετοὺς antiquis. Apud quem ibidem quoque ex Diocle τὸ ἀέτωμα οἰκίας ἀετὸν explicari legendum mihi videtur, cùm locus in omnibus exemplaribus legatur corruptus.

[r] *In Exeg.*
[s] *In auibus.*
[t] *In Oecon. Hippo.*

Aegypti regio Aetia cur dicta.

Aetia dicta fuit olim Aegypti nobiliſsima & fertiliſsima regio, vt quibuſdam placet, ab Aquila; vt alij volunt; ab Aeto quodam Indo.

Aquilus color quis.

Aquilus color dicitur fuſcus & ſubniger. verùm dubium eſt, vtrum hic ab Aquila, an Aquila ab hoc fuſco colore dicta ſit.

Aquila vnde dicta.

Aquilam etiam ab acutè videndo quidam dictam volunt: alij verò ab aquæ colore, qui incertus eſt inter album & nigrum.

Aquilaria locus.
[u] *Lib. 2. de bel. Ciu.*

Aquilaria locus eſt in Africa authore [u] Cæſare à Clupeis diſtans. 22. milliaribus non incommoda æſtate nauibus ſtatio.

Aquilo vetus vnde, & cur ſic dictus.
Aglar.
Acyleia.
Trigeſtinus ſinus.
Golfo di Trieſte.

Ab Aquila etiam, vt notat Leander, ſecundum quoſdam Aquileia Fori Iulij vrbs primaria Ptolomæo, Straboni, Plinio & alijs dicta eſt, quæ Incolis adhuc nomen retinet, Germanis Aglar vocari puto. Aquilam quoque vocatam teſtatur Euſtathius. Acyleia ἀκυληΐα eſt Stephano. Colonia dicitur in Veſpaſiani nummo.

Item Trigeſtinus ſinus Plinij vocatur ab Euſtathio & Stephano Aquileius ſinus, vti & Ptolomæo. Intimus Maris Hadriatici receſſus eſt, hodie golfo di Trieſte appellant.

[x] *Lib. 6. Metamorph.*

Aquilonem ab Aquila deduci plerią; arbitrantur: eſt autem Aquilo ventus Septentrionalis frigidus ac ſiccus, ita dictus à vehementiſsimo & maximè impetuoſo flatu, inſtar Aquilæ. Huius vim [x] Ouidius ita deſcribit,

Apta mihi vis eſt, quia triſtia nubila pello,
Et freta concutio, nodoſaą; robora verto,
Inducoą; niues, & terras grandine pulſo:
Idem ego cùm fratres cælo ſum nactus aperto:
(Nam mihi campus is eſt) tanto molimine luctor,
Vt medius noſtris concurſibus inſonet æther,
Exiliantą; cauis eliſi montibus ignes:
Idem ego cùm ſubij conuexa foramina terræ,
Suppoſuią; ferox imis mea terga cauernis,
Solicito manes, totumą; tremoribus orbem.

[y] *Lib. 2. ca. 47.*
Aquilonis venti Etymum.
[z] *Lib. 4. Chronic. in origin. Anturpianis.*

Flat autem hic ventus [y] Plinio teſte inter Septentrionem & exortum ſolſtitialem, è regione Cauri. Atqui hîc ego [z] Ioannis Goropij Becani viri longè doctiſsimi, de Aquilone, eiuſq; Etymo ſententiam præterire nequeo, qui ſic ſcribit: *Sexto menſe certo ſigno demonſtrabatur id, quod antè Noë crediderat, ita vt iam reuera oſtenderetur, Deum fidum in his, quæ promiſerat, fuiſſe. Nullo autem certiore ſigno id poterat oſtendi, quàm flatu vehementer deſiccante & omnia nubila maxima vi diſijciente, qualem Aquilonem eſſe nemo eſt qui neſciat, cui inde Romani nomen dederunt, quod cælum ſudum ab eo redditum Aquilum colorem videatur habere, id eſt aquæ tranquillæ extra Solis radios & reliqua colorem immutantia inſpectæ ſimilem. Ventus hic vnà cum colore, à quo nomen habet, Saturninus eſt: atque idcirco facilè Suetonio credo, Auguſtum partem huius coloris à Saturni domo præcipua, quam*

in Ho-

in Horizonte cœlestis schematis habuit, sibi traxisse. Quemadmodum verò Saturno septimi orbis Planetæ gratus est hic ventus, & hic in cælo color, ita Noacho, cui Saturni nomen à posteris est impositum, nihil potuit vnquam in vita accidere iucundius, quàm hunc flatum sentire in arcæ tecto magna vi detonantem, cui Aquilum, sudumq; cælum necessario succedit. Hactenus Goropius.

Ab Aquilis est & Aquilo villa non lōgè à Nicomedia, cuius meminit[a] Platina, ubi Constantium Magni Constantini filium hæreticum & secundo rebaptizatum ab Eusebio Nicomediensi in ea villa clarè tradit. Hinc autem deprehendi error potest, quo ducuntur nonnulli, qui hanc hęresim Constantino adscribunt, quæ profectò in tantum Principem tanquam religionis Christianæ amantissimum, nec debuit cadere, nec potuit.

Aquilo villa. [a] *In Felice. secundo.*

10 Aquilonia Hirpinorum, quos Aquilonos Plinius vocat, in Italia ciuitas, ab Aquila quoque nomen meruisse videtur: Liuius atque ipse etiam Ptolomæus illius faciunt mentionem, &[b] Leander eam nunc Agnone castellum vocat.

Aquilonia urbs. [b] *In Aprutio.*

Aquilinus verè ab Aquila denominatur, uel nasus aduncus, uel uisus acutissimus Græcè ἀετώδης, & ἀέτωος. Nasus ille apud Persas, vt Plato[c] & Plutarchus scribunt, in maxima veneratione fuit, quasi animi cuiusdam generosi indicium pręse ferat, adeò vt regno indignos existimaret, quibus hic faciei ornatus aberat. Nam Cyrum talem fuisse historici plures tradunt, atq; ea se specie gloriari solitum. Aquilinus item in malam partem accipitur, videlicet pro rapaci,[d] Plautus, *An tu inuenire postulas quenquam coquum, nisi sit Miluinis & Aquilinis vngulis?* vbi Aquilinas vngulas pro manibus rapacibus dixit. Eadem vox & in propria cedit nomina. Hinc dictus

20 Aquilinus Episcopus quidam Ebroicensis, cuius vita apud[e] Surium legitur.

Aquilinus quid significet. Nasi Aquilini nobilitas. [c] *In Apophthegmatib.* [d] *In Pseud.* Aquilinus Episcopus. [e] *Lib. 5. de uitis sanctorum.*

Aquilifer etiam ab insigni Aquilæ ferendo dicitur, vulgò Alfiero.

Aquilex verò non ab Aquila, sed ab Aquis legendis nomen habet eleganti certè vocabulo, quòd aquas inuestiget & colligat.

Aquilifer quis. Aquilex qs dicatur.

AQVILÆ VSVS IN VANIS Ethnicorum sacris.

30 VARIO certè ritu, & diuerso respectu Aquilam antiqui Ethnici in vsum religionis attrahebant. Quidam viuas ad cultum diuinum adhibebant: Quidam earum simulacro vtebantur. Illi eas aut alebant in honorem Iouis, aut Dijs immolabant, vt gratiam Deorum sibi vel conciliarent, vel augerent, vel referrent, vel propter consuetudinem. Apud quosdam funeralibus & iustis adhibebantur, vel ad cœlum emittebantur animam crematorum Regum, & Imperatorum (quod prorsus viris Christianis non est credendum, vtpote quod Catholicæ, & Apostolicæ religioni repugnet) in cœlum euecturæ. Vnde legimus intra septa templi Syriæ Deæ liberi, ac Dijs cōsecrati pasci solitos fuisse Boues magnos, & Equos, & Aquilas & Vrsos, & Leones, atq; illos homines haudquaquam læsisse, sed omnes & sacros fuisse, & mansuetos.[a] Ar-

Aqlæ vsus in funeralibus.

40 nobius item sacrificari Aquilas solitas innuit, cùm inquit. *Quòd si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis ijs Aquilas & Vultures?* Idem testatur[b] Iulius Capitolinus; *Si*, inquiens, *hecatombe Imperatorio sacrificio fiebat, non centum Pecora, sed centum Leones, centum Aquilæ, & cætera huiusmodi animalia centena feriebantur.* Hecatombas enim vouere, & Græcis & Romanis olim moris fuit, cùm pestilentia alijsq; grauibus morbis laborarent, quem morem à Laconibus primùm fluxisse ferunt. Cuius voti obseruatio talis erat, vt centum aras vno in loco aggesto cespite facerent, in eisq; centum Boues, centum Oues, centumq; Sues vno tempore immolarent. Si verò Imperatorum id votum esset, tum Leones centum, centum Aquilas vno tempore mactabant; fuitq; institutum, vt cùm hecatombæ, vel publica vota soluebantur, lugere populus & męrere desineret. Nam in luctu vouere mali auspicij erat, & detestabile. Sic Paulus Aemilius

Aquilę Dijs sacrificatę. [a] *Lib. 7. cōtra gentes.* [b] *In vita maximi, & Balbini.* Hecatombas quādo vouerent Græci, & Romani.

50 sacrum centum Boum vouit apud Plutarchum. Quod & Marium fecisse[c] idem testatur. Longo verò antè tempore apud[d] Homerum Minerua monuit Pindarum, vt Apollini voueat hecatomben Agnorum primogeniorum. Idem videre est in[e] Odyssea & alibi. Apud Lusitanos id sacrificij genus in vsu etiam fuisse testis est[f] Strabo. Quod verò in funeribus & iustis Aquila adhiberi sit solita, in primis ex Antipatri, seu ut alij, ex Speusippi memorabili Epigrammate, de Platonis sepulchro facilè liquet, cuius ille animam ad sepulchrum è cœlo allapsam in Aquilæ speciem agnoscit.

Hecatombarum institutio. [c] *In vita propria.* [d] *Iliad. 8.* [e] *Lib. 23.* [f] *Lib. 3. Geogr.*

Cur Aquila ad tumulum hunc volitas dic: nunquid ab astris
Hic habitare Deum fortè aliquem intuita es?

Imò

Imò anima extincti sum diua Platonis, Olympum
Quæ colo, sed corpus terrigenum Attica habet.

Idem [g] Herodianus & [h] Dion graues historici testantur. Imperatore enim, qui in Deos referendus & consecrandus erat, vita functo, pyram in tabernaculi formam construebant, idq; auro, & ebore, signisq; & tabulis pictis exornatum mirificè, alio desuper breuiori vsque ad tertiam contignationem erigebant. Aquilam vnà cum omnium odorum aggestu, lectoq; auro & purpura constrato, in quo defuncti effigies iacebat, in summo culmine collocabant. Hunc lectum Senatus, Equester ordo, ac viri triumphales, quiq; amplissimos honores gesserant, in pyrã cum carmine & hymnis deferebant, multis omnis generis honoribus diuinis & humanis aggestis: tandem incensâ pyrâ cùm vapore & fumo Aquila agitata, è summo culmine tabernaculi aëra petijsset, religio incussa fuit, ipsius Imperatoris animam per inane cœlum petijsse, ipsumq; omni eo, quod mortale & caducum erat, deposito, & quasi defæcato, in numerum cœlestium, & Deorum concilium, receptum esse: quam consecrationem ἀποθέωσιν, & ἀθανάτωσιν Græci nuncuparunt. [i] Dion Cassius funus Augusti describit his verbis: *Hæc cùm recitasset de scripto Tiberius, feretrum ijdem, qui antè, sublatum triumphali porta, ex Senatusconsulto extulerunt. Aderant ducendo funeri Senatus, Equitesq; cum coniugibus, Prætorianiq; milites, ac ferè omnes, qui tum Romæ agebant, homines. Postquam cadauer rogo in campo Martio impositum fuit, primùm omnes Pontifices eum circumierunt, deinde Equites, tum Legionarij, reliquiq; milites, & ij demum, qui custodiæ præfuerant, omnia præmia, quæ ob sua quondam in bello egregia facinora ab ipso accepissent, super eum conijcientes. Posthæc Centuriones acceptis facibus, iussu Senatus, rogum succenderunt. Eo absumpto, Aquila ex eo emissa euolauit, quasi animam Augusti in cælum ferens. His peractis reliqui discesserunt. Liuia autem cum Equitum primis in eo loco quinque dies commorata, ossa eius legit, ac in monumento condidit: luxêre viri non multos dies, luxêre mulieres integrum annum, quod decretum erat.* Tanta itaque erat olim in his & alijs multis Romanorum credulitas, vt non solùm Imperatoris animam ab Aquila è rogo raptam in cælum portari, & inter numina referri existimarent, sed vt etiam sese id oculis vidisse sanctè adiurarent. Vt autem augerent hanc persuasionem, itaque homines conducebant, qui plebi hanc fallaciam impingerent. Vnde Imperatoribus Aquilæ dedicatæ fuerunt, cùm propter hoc, tùm ob portenta varia per illas non sine successu allata. Imperatori Seuero signa mortis attulerunt Aquilæ quatuor, à quibus sibi visus est per nocturnam imaginem in cęlum abripi. De qua re plura, cùm ad auspicia ventum erit. Idem videre est in numo, cuius inscriptio est D. AVGVSTI PATRIS. in quo Aquila ex igne subiecto euolat. Hoc ego ad iusta eius retulerim. Nonnulli sacrum esse putant, quòd Imperatoria sacrificia, quæ Græci Hecatombas appellant, ex centum Leonibus & centum Aquilis celebrata fuerint ab aliquot Imperatoribus, vti & à Græcis, quemadmodum paulò antè diximus. Sed hoc nihil ad Augustum, de quo nihil tale memoriæ proditum legitur. In numo autem, cuius inscriptio est: DIVVS PERT. PIVS PATER, Aquila est pilæ insidens, quasi ipsum supra cælum sublatum esse velit innuere. Nam altera inscriptio est CONSECRATIO. est verò istæc Aquila in Diui Marci Antonini Pij, & Pertinacis numis diuerso modo expressa, nonnunquam cum fulmine, aliàs Antoninum ipsum inter alas gestat, nonnunquam verò cubicularem lectulum in cælum tollit cum inscriptione: CONSECRATIO. Simile numisma depingit Sebastianus [k] Erizzus, sed veri Imperatoris effigiem repræsentans. At [l] Gulielmus Choul M. Aurelij numum habet, in quo Aquila fulmen pedibus ferens, & in dorso virum nudum, qui sceptrum manu tenet, alis expansis ad cęlum volare conspicitur, cum inscriptione; CONSECRATIO S.C. In fœminarum funeralibus non Aquila adhibebatur, sed Pauo, quamuis id vni Sabinæ Augustæ non negatum sit. Huius rei duo item videas numismata Faustinæ apud eundem Choul, quorum vnum Pauonem solummodo habet ad cælum aspicientem cum inscriptione, CONSECRATIO, aliud verò Auem mulierem nudam ferentem eodem titulo.

Huius alitis imagini alij diuinos honores deferebant, tanquam sub eius specie Iouem ipsum venerantes. Iudæos verò hoc genus idolomaniæ exosum habuisse vel ex eo ostenditur, quòd cùm Herodes inter cætera templi ornamenta supra maiorem portam Aquilam auream posuisset in signum saltem Romani nominis, à quibus regnum Iudęę acceperat, non vt illam adorarent Hebræi; illi indignantes eò collocari animantis effigiem, quò religio sua vetabat, authores fuerunt quibusdam iuuenibus magni animi, & fortitudinis, vt Aquilam eò collocatam detraherent, infringerent, & patrios ritus illibatos conseruarent.

[g] Lib. 4. Histor. Rom.
[h] Lib. 56. Hist. Rom.
Aquilæ vsus in funeralibus Imperatorũ.
Apotheosis Græcis qd.
[i] Lib. 56. Rom. Hist.
Aquila Augusti animã in cęlum efferre putatur.
Romanorũ falsa persuasio de animę Imperatorum immortalitate.
Aquilę pilę insidentis declaratio.
[k] De numismatibus.
[l] De reliq. antiq. Rom.
Funeralia fœminarũ sine Aquila.
Aquilæ diuini honores attributi.
Aquila aurea ab Herode supra templi portam cur posita.
Iudęorum lex cõtra Idololatriã.

10 20 30 40 50

AVGVRIA ET AVSPICIA.

TANTVM tribuit superstitiosa antiquitas augurijs & auspicijs, vt nihil inauspicatò tentaret, vel agendum susciperet. Cùm verò ab Aquila sæpissimè auguria antiquis desumerentur, itaq; illis Præpes dicta fuit, quasi volatu auspicia faciens, vt aliæ Oscines, quæ garritu. Verùm quòd aduolantem Aquilam imperia portendere & honores afferre crederent, id temerè sanè, & stultè admodum egisse videntur, quòd & ignobilibus, infimæq; sortis hominibus Aquilam aduolare sæpe contingat, quorum tamen nemo vllam aut nominis, aut dignitatis celebritatem assequitur. Apud honoratiores verò hæc ostenta saltem obseruabant. Nam magnificis omnia sunt magnifica. Et fieri consueuit, vt eorum, qui ad aliquam amplitudinem euehuntur, tam dicta, quàm facta quamuis leuia sedulò obseruent homines, & nil nisi summa & diuina in illis admirentur. Veruntamen tot exemplis moniti, inficias ire non possumus, quin in Aquila id sit præcipua admiratione dignum, quòd vna omnium animantium, idem apud omnes nationes gentesq; semper indicarit, quodq; Aquilæ rebus gerendis tam sæpe sese duces exhibuerint & quasi diuinitus (vt ipsi putabāt) missæ, vel quid agendum ostenderint, vel quò res euasura esset, præmonuerint. Sed omnia istæc portenta non aliò, quàm ad Cacodæmonem referri possunt, nec debent, qui huiusmodi præstigijs vanas nimium & credulas gentilium mentes irretire, & ad cultum suum pertrahere studuit. Auspiciorum, quæ ab Aquila petebantur, hæc erat ratio. Si enim è dextra parte aduolabat, patulisq; ac exporrectis perstrepebat alis, tum omen bonum certissimò sibi persuadebant. Si sedentem vidissent, magnum omnino auguriū esse existimabant, sed laboriosum in re peragenda; Nam sedenti Aquilæ Aues cæteræ molestæ sunt. Si cor victimæ raptum ab Aquilis fuisset, nimium propitios fore Deos ea res ostendebat. Minora auspicia, etsi priora, vt Cornicis & Columbarum, semper maioribus cedebāt, & Aquila superueniente, nullum erat. Rursum si Aquilæ, Corui, & Vultures in vnum coijssent, cędem interpretabantur. Si cuius ædibus insedisset Aquila, aut si pileum in alicuius caput misisset, imperium portendebat. Hasce & alias auspiciorum Aquilę significationes ex quamplurimis exēplis, quæ ideò hîc subiungimus, colligere ac confirmare licet.

Aquila prę pes dicta.

Aquilā nō portēdere Imperium.

Augurium felix ab Aquila.

Aquilæ in augurijs pstantia.

In natali Alexandri Magni die, Aquilæ duæ præpetes supra culmen domus insederunt, omen duplicis Imperij, Europæ Asiæq; præ se ferentes.

Alexandro Magno qūo Aquilæ duæ Imperium portendant.

Nato Maximo (qui turbulentissimis Reip. temporibus Imperator electus est à Senatu, vt Maximini obuiam iret crudelitati) quamuis ex humili & obscuro genere, patre scilicet arte ferrario, aut, vt alij dicunt, carpentario, auspicium dedit Aquila, cùm carnem bubulam, & quidem multam in patris cellam angusto impluuio proiecisset, eam deniq; cùm iaceret, & nemo attingere auderet religionis metu, iterum sustulit, & in proximum sacellum Iouis Præstitis detulit.

Maximus quomodo imperium adeptus.

Simili ostento infantem adhuc Aurelianum vinctum fascia sine vlla noxa de cunis sustulit, & in aram, quæ iuxta sacellum fortè sine ignibus erat, deposuit, vt author est Sabellicus.

Aurelianus Imp. ab Aqla de cunis sublatus.

Albino etiam septima hora, postquam natus est, in conuiuio, quod natalitijs suis deputabatur, dum sibi inderetur nomen, septem Aquilæ paruulæ allatæ sunt, & quasi ad cunas pueri constitutæ. Omen pater eius procliuiùs admisit, eò quòd id rarissimum esset in illis regionibus, vbi Hadrumentum est.

Albino septem Aquilę allatæ paruæ.

Octauio Augusto, cùm puer adhuc ruri quarto ab vrbe lapide via Campana educaretur, in nemore prandenti ex improuiso Aquila de manibus panem rapuit, moxq; altissimè euolauit, quæ paulò post leniter delapsa ex improuiso eundem ei reddidit, Xiphilino, Suetonio, & Dione testibus.

Augusto Aquila panē eripuit, & restituit.

C. Marius cùm nidum Aquilæ cum septem pullis puer adhuc in agro reperisset, eumq; gremio susceptum ad patrem detulisset, is admiratione motus consultis auspicibus septies penes filium rei summam futuram accepit. Id in tot, quot gessit, consulatibus apparuit, quos eo numero primus omnium assequutus est. Hoc tamen [a] Plutarchus Romanæ quodammodo hostis historiæ, rem fabulosam existimat, quòd Aquilam dicant non vltra duos pullos parere, vt suo loco dictum est.

Mario qd septē Aquilę pulli portenderint.

[a] *In Mario.*

Regni auspicium Romulo allatum ex Ennio habemus in hisce versibus à [b] Cicerone citatis.

Et simul ex alto longè pulcherrima præpes
Læua volauit Auis, simul aureus exoritur sol,
Cedunt ter quatuor de cælo corpora sancta

[b] 1. *Diuina.*

Auium,

Auium, præpetibus ſeſe pulchriſq́; locis dant:
Conſpicit inde ſibi data Romulus eſſe priora
Auſpicia regni, ſtabilitaq́; ſcamna ſolumq́;.

Aquilæ duę Romulo apparẽtes Imperiũ portenderunt.

Dum enim fratres de Imperio certarent, ac vter eorum mœnia conditurus eſſet, contenderent, ſe auſpicio ſtaturos pactum inierunt; Itaq; Aquilæ binæ præpetes Romulo primas detulerũt.

Tarquinio Priſco Aqla Imperiũ promittit.
[c] *Li.3. Antiq.Rom.*
Pileũ è Tarquinij Priſci capite raptũ ab Aquila, & poſt ab eadem capiti impoſitum quid portenderit.

Aquilam Tarquinio Priſco regnum portendiſſe vulgatiſſimum eſt; quippe quæ pileum ſedenti abſtulit, mox remiſit: futurum inde Tanaquil eius vxore Hetruſcorum diſciplina inſtructa, interpretante, vt principatum caperet, de quo Dionyſius [c] Halicarnaſſæus ita ſcribit. *Vt enim ad Ianiculum peruenit* (Plinius affirmat id factum, cùm Capitolium peteret) *vnde Roma ex Hetruria venientibus primum conſpicua eſt, Aquila repente demiſſa pileum ei de capite rapuit, ac ſublime reuerſa, cùm penſile vehiculum, cui Tarquinius inſidebat, volatu obyſſet, & deinde ſe in altiſſima aëris regione abſcondiſſet, mox ſubitò rurſum delapſa, capiti pileum aptè repoſuit: ibi omnibus prodigij miraculo ſtupentibus, mulier ſeorſum abductum virum complexa benè ſperare iuſſit, euaſurum à priuata fortuna ad poteſtatem regiam; monuit tamen, daret operam, vt volentibus Romanis principatum aſſumeret, dignumq́; ſe præberet honore tam eximio. Ille cœleſti prodigio lætus, iam portæ propinquus vocatis in vota Dijs, precatus eſt, vt ratum auſpicium facerent, aduentumq́; ſuum fortunarent, atque ita vrbem inuectus eſt. Poſthæc admiſſus ad Martij Regis colloquium, primum quis eſſet, indicauit, deinde habitatum in vrbem ſe veniſſe cum toto patrimonio, quod vt maius, quàm pro priuati hominis facultatibus, libenter ſe depoſiturum in vſum Regis & Reip.*

[d] *Orat.2.de fort. Alex.*
Agon cur rex deſignatus.

[d] Plutarchus de Agone ſcribit: *Apud Argiuos aliquando defecit Heraclidarum genus, è quo Regem eos deligere patria conſuetudo iubebat; Quærentibus & ſciſcitantibus, oraculum datum eſt, regem ab Aquila demonſtratum iri, ac poſt paucos dies Aquila in domum Agonis deuolare conſpecta fuit, itaque Agon Rex deſignatus eſt.*

Penelopis ſomniũ de Aquila, & Anſeribus.
[e] *Odyſſ. τ. lib.19.*

Auſpicatum ſimiliter etiamſi ſomnium Aquilæ per quietem viſæ Penelopi fuit, quod illa Vlyſſi marito nondum agnito recenſet apud [e] Homerum:

χῆνές μοι κατὰ οἶκον ἐείκοσι πυρὸν ἔδουσιν
Ε᾿ξ ὕδατος, καί τέ σφιν ἰαίνομαι εἰσορόωσα.
Ε᾿λθὼν δ᾽ ἐξ ὄρεος μέγας αἰετὸς ἀγκυλοχείλης
Πᾶσι κατ᾽ αὐχένας ἦξε, καὶ ἔκτανεν, οἱ δ᾽ ἐκέχυντο
Α᾿θρόοι ἐν μεγάροις. ὁ δ᾽ ἐς αἰθέρα δῖον ἀέρθη.
Α᾿υτὰρ ἐγὼ κλαῖον, καὶ ἐκώκυον ἔν περ ὀνείρῳ.
Α᾿μφὶ δέ μ᾽ ἠγερέθοντο ἐϋπλοκαμίδες Α᾿χαιαί,
Οἴκτρ᾽ ὀλοφυρομένην ὅ μοι αἰετὸς ἔκτανε χῆνας.
Α᾿ψ δ᾽ ἐλθὼν κατ᾽ ἄρ᾽ ἕζετ᾽ ἐπὶ προὔχοντι μελάθρῳ.
Φωνῇ δὲ βροτέῃ κατερήτυε, φώνησέν τε,
Θάρσει Ι᾿καρίοιο κούρη τηλεκλειτοῖο.
Οὐκ ὄναρ ἀλλ᾽ ὕπαρ ἐσθλὸν, ὅ τοι τετελεσμένον ἔσαι.
Χῆνες μὲν, μνηστῆρες, ἐγὼ δέ τοι αἰετὸς ὄρνις
Η῏α πάρος, νῦν αὖτε τεὸς πόσις εἰλήλουθα,
Ο῝ς πᾶσι μνηστῆρσιν ἀεικέα πότμον ἐφήσω.

Anſeres mihi in domo viginti triticum edunt
Ex aqua, & ipſis lætor inſpiciens.
Veniens autem ex monte magna Aquila curua roſtro,
Omnibus in ceruices ruit, & interfecit; hi autem fuſi ſunt
Congregati in domibus; hæc autem in æthera diuinum eleuata eſt.
At ego flebam & lugebam in ſomnio;
Circum autem me congregatæ ſunt pulchræ crinibus Achiuæ
Miſerabiliter lugentem, quòd mihi Aquila interfecit Anſeres;
Retrò autem veniens deſedit in prominenti domo:
Voce autem detinuit vociferauitq́;:
Confide Icarij filia valde inclyti,
Non ſomnium, ſed verè bonum, quod perfectum erit:
Anſeres quidem proci, ego autem Auis
Fui antea; nunc rurſus tuus maritus veni,
Qui omnibus procis indecentem mortem inferam.

Marciano Imper. vmbra ab Aquila facta quid portendat.

Marcianus Imperator egregia præditus indole, cùm miles eſſet, fortè ad expeditionem ſe conferebat: in itinere cùm dormiret aliquando, ij, qui cũ eo cubabant, citius experrecti, Aquilam homini expanſis alis vmbram præbere vident. Itidem in expeditione aduerſus Giſerichũ Libyæ Principem accidit, vt Marcianus inter alios in hoſtium poteſtatem veniret. Itaque Giſerichus

ſerichus captiuos inſpicere volens ex ſublimi quodam loco eos intuebatur. Hic Marciano con ſopito cernens vmbram fieri ab Aquila expanſis alis, rem pro miraculo habuit, & virum diuinum, & Imperio Romano dignum cenſuit.

Idem accidit Baſilio Macedoni Imperatori, qui annis viginti regnum obtinuit. Is cùm adhuc infans admodum eſſet, vti Zonaras commemorat, fortè Soli expoſitus in æſtu iacebat, meſſe occupatis parentibus egenis admodum. Tum verò Aquila de ſublimi aduolans, expanſis alis vmbram ei præbebat. Quum autem aliquoties mater eam abigere conata nihil efficeret, tandem hanc rem boni augurij loco duxit.

[f] Suetonius quoque inter alia prodigia, quæ Galbæ Imp. regnum portendebant, de Aquila ita ſcribit. *Galbæ Imperatoris auus dum ſacra perageret fulgur procurans, quum Aquila ex eius manibus exta rapuiſſet, ſublimisq́; elata in frugiferam extuliſſet quercum, augurq́; ſummum, ſed ſerum Imperium portendi dixiſſet; ſanè, inquit ille irridens, quum pariet Mula. Quo prodigio in primis Galba confirmatus dicitur; Nam cùm in Hiſpania res nouas moliri eſt adortus, in ea terra Mula enixa eſt.* Idem quoque ex Suetonio recenſet [g] Sabellicus.

Felix inſuper illud fuit, quod idem [h] Suetonius recenſet de Claudio, qui cùm diu inter ludibria aulæ fuiſſet, ſub Caio demum fratris filio Conſulatum adeptus eſt; *quamprimum autem*, inquit author, *cum faſcibus ingreſſus eſt forum, præteruolans Aquila dexteriore conſedit humero, indicio futuri apud eum Imperij manifeſto.*

[i] Et rurſus de Vitellio copias ſuas diuidente, quas aduerſus Othonem præmitteret, quaſq; ipſe perduceret, fauſtum hoc narrat augurium. *Præmiſſo agmine lætum euenit augurium: ſiquidem à parte dextra repentè Aquila aduolauit: luſtratisq́; ſignis ingreſſos viam ſenſim anteceſſit.*

Non minus celebre fuit auſpicium, quod in extructione vrbis Lauinij accidiſſe ſcribitur. Feruntur namq;, dum conderetur, oblata Troianis quædam prodigia. In nemore orto ſua ſponte incendio, Lupus ore aggeſſit fomitem aridum, Aquila verò alarum ventilatione flammam excitauit, contrà Vulpes cauda in flumen intincta, ignem conata eſt extingere: & cùm nunc accendentes, nunc extinguentes præualuerant, tandem vicerunt illi duo: hæc verò abijt conatu irrito: Quo viſo illuſtrem quidem, & mirandam futuram eam eſſe Coloniam Aeneas dixit, ſed ſuis incrementis inuidos impedimentum non ſine moleſtia allaturos, fore tamen vt tandem vincat ſuæ felicitatis aduerſarios fauore numinum. Extant tam inſignis futuræ vrbis fortunæ præſagij monumenta in foro Lauinienſium, effigies æreę horum animalium, longiſſimo quidem tempore aſſeruatæ.

Non minore admiratione dignum illud fuit, quòd Aquila, cùm primùm ſupra caput arantis filij Gordij, pauperis alioqui viri, volaſſet, currus iugo inſidere non prius deſierit, quàm is arationem ad veſperam dimitteret; vnde Phrygiæ regnum Midæ filio præmonſtratum.

Hieronem quoq; Siculum admodum adoleſcentem, priuatæ fortunæ hominem Aquila, quæ primo bello, quod inijt, in eius clypeo reſidit, regem aliquando futurum indicauit.

Xenophonti tale quid oblatum eſt. Cùm Epheſo ad Cyrum iter arriperet, dexteræ Aquilæ, quæ ſedebat, obuiam factus, futuræ celebritatis, magno tamen labore comparandæ, vt poſtmodum probauit euentus, omen accepit.

Galeotes & Telmiſſes fratres, filij Apollinis, & Themiſtûs filiæ regis Hyperboreorum, Labij dicti, oraculum in Dodona acceperunt, vt hic Orientem, ille Occidentem verſus nauigaret, & cùm de ſacrificijs ipſorum fœmora rapuiſſet Aquila, aram ibi conderent: Itaq; Galeotes in Siciliam, Telmiſſes in Cariam, vbi Apollinis Telmiſſi ædem condidit, profecti fuerunt.

Deiotaro Regi omnia ferè auſpicatò agenti ſalutaris Aquilæ conſpectus fuit, qua viſa continuit ſe ab eius tecti vſu, quod nocte ſequenti ruina concidit, vt refert [k] Valerius Maximus.

Hactenus fortunæ melioris nunciam fecimus, nunc quos bellorum euentus prædixerit, videamus. Anacreon author antiquiſſimus ſcribit Iouem aduerſus Titanas (alij dicunt, aduerſus Gigantes) profecturum, ſacrificium feciſſe cęlo in Naxo inſula, in qua primùm infans educatus fuit, Aquilaſq; dum ſacrum faceret, ei apparuiſſe, & telum prætuliſſe. Quibus mox viſis bonum auſpicium ſuſcepit, victoriæ indicium, quæ cùm ſubſequuta eſſet, inſigne bellicum auream inde Aquilam, vt proprium geſtaſſe dicitur, vt Aglaoſtenes alijq; teſtantur.

Magnam quoque ſpem Cyrus Perſarum Rex ex ſequẽti cepit augurio, quod [l] Xenophon his verbis narrat. *Cyro aduerſus Armenos proficiſenti continuò in primo agro conſurgit Lepus. Aquila autem volans dextra Leporem deſpiciens in fugientem irruit & percuſſit, extulitq́; correptum, & ablato pro libidine vtebatur præda. Augurium igitur Cyrus intuitus, cùm lætatus eſt, tùm Iouem Regem adorauit, dixitq́; ad præſentes: Venatio quidem pulchra eſt futura, ſi Deo libuerit.* Et [m] alibi de eodem Cyro: *Cùm talia differentes*, inquit, *ad fines vſq; Perſidis veniſſent, eſſetq́; his Aquila dextra apparens itineris dux facta Deos, heroasq́; precati terram colentes Perſida, vt ſe propitij iuuarẽt ac mites, ita fines ſuperarunt.*

Baſili9 Macedo quõ regnum obtinuerit.
Baſilio Macedonum Imp. Aquila umbram facit.
[f] *In Galba cap. 4.*
Galbę Imp. quõ Aquila Imperiũ portẽderit.
[g] *Enncade 7. lib. 2.*
Claudio Aquila Imperiũ promittens
[h] *In Claudio cap. 7.*
[i] *In A. Vitellio cap. 9.*
Auſpicium lętũ capit A. Vitellius Imp.
Lauinium urbs quõ extructa.
Midę quõ regnum ab Aquila pręmonſtratũ.
Hieroni Siculo regnũ p̃mõſtratũ.
Xenoph. Aquila celebritatis augurio eſt.
Galeotes, & Telmiſſes fratres, eorũq; augurium.
Deiotarus rex cur tectũ nollet ingredi.
[k] *Lib. 1. c. 4. de ominib.*
Iuppiter Aqlę auxilio uſus cõtra Gigantes.
Iupiter cur Aquilã aureã geſtet.
[l] *Lib. 2. de Pedia Cyri.*
[m] *In principio eiuſdẽ.*
Cyro Aqla itinerisdux

Aquila

Mario Aq̃la reditum pollicita ẽ.
[n] *In Mario.*

Aquila Mario reditum cum ſumma gloria triumphabũdum pollicita eſt, cùm Anguem arreptum vnguibus dilaceraſſet, & in aquas abieciſſet, atque inde occaſum verſus auolaſſet:

Sic Aquilæ clarum firmauit Iuppiter omen
Partibus intonuit cæli pater ipſe ſiniſtris. vt teſtatur [n] Cicero.

Alexãdri victoriæ ſignum ante pugnam.

Ariſtander augurio Aquilæ traijcientem in hoſtes Alexandrum victorẽ pronunciauit ante conflictum. Illa autem (non quæ duplex imperium tulit, de quo ſupra in natalitijs) à claſſe in continentem progreſſa, ibiq; firmata augurio fuit, Perſas terra, non mari debellandos eſſe etiã Alexandri ipſius interpretatione, ſecus quàm ſentiret Parmenio.

Alexandri de Darianis victoriæ ſignum.

Et difficilimo eo prælio, quod cum Darianis apud Arbellam commiſſum eſt, quo nullũm vnquã acrius inter eos fuit, Aquila paululum ſupra caput Alexãdri placidè volitans, nec annorum ſonitu, nec gemitu, clamoreue vllo morientium terreri potuit, ſed diu circa Equum Regis pendenti magis quàm volanti ſimilis conſtitit, præſagiens vel indicans potius, quò res euaſura eſſet.

[o] *Lib. prim.*
Fabio valẽti dux Aquila quid portendat.

Neque diſſimile eſt, quod [o] Tacitus Fabio Valẽti ſcribit oblatũ, cui cùm exercitum in bellum educeret, ipſo profectionis die Aquila leni meatu, prout agmen incedebat, veluti dux viæ præuolauit, & per longum ſpatium cùm nullo gaudentium militum clamore, & augurium accipientium, alitemq; ſaluere iubentium, terrefieret, iter ita continuauit, vt haud dubiè magnæ & proſperæ rei omen traderet.

[p] *In Domit. 6.*
Aquilæ augurium in cõplexu ſtatuę Domit.

Teſtatur tale quoque quid [p] Suetonius. *Siquidem*, inquiens, *ipſo, quo dimicatum eſt die, ſtatuam Domitiani Romæ inſignis Aquila circumplexa, pennis clangores lætiſsimos edidit: pauloq; poſt occiſum Antoninum (belli motorem) adeò vulgatum eſt, vt caput eius quoque apportatum plerique contenderent.*

[q] *Illiad. μ.*
Troianorũ auguriũ felix ab Aquila ſiniſtra.

Troianis feliciter pugnantibus apud [q] Homerum & iam foſſam ac vallum Græcorum tranſituris, Aquila ſiniſtra apparet, non (vt Scholiaſtes interpretatur, & vt malè colligit Polydamas) tanquam infauſta auis, cùm alioqui ſiniſtræ infortunatæ ſint, ſed ad decipiendos Græcos, quominus illi ſibi cauerent, tanquam Troianorum conatu non ſucceſſuro. Ait itaque Homerus.

Ὄρνις γάρ σφιν ἐπῆλθε περησέμεναι μεμαῶσιν,
Αἰετὸς ὑψιπέτης ἐπ' ἀριστερὰ λαὸν ἐέργων,
Φοινήεντα δράκοντα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον.
Auis enim ipſis venit tranſire paratis.
Aquila altiuolans ſiniſtroſum populum impediens,
Cruentum Draconem ferens vnguibus magnum.

Aquila dextra felixſẽ p auguriũ.
[r] *Hom. Iliad. N.*
[s] *Odyſſ. l. O.*

Aquilam verò dextram fauſtam ſemper eſſe [r] idem innuit.

Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις
Αἰετὸς ὑψιπέτης. ἐπὶ δ' ἴαχε λαὸς Ἀχαιῶν
Θάρσυνος οἰωνῷ.
Sic ei dicenti (inquiens) *volauit dextera auis*
Aquila altiuolans, ſubclamauit autem populus Achiuorum.
Confiſus augurio.

Sic Helena apud [s] eundem Menelao Vlyſſis in patriam reditum auguratur, ac Telemacho, cùm dextra ei Aquila Anſerem vnguibus ferens apparuiſſet.

Locrorũ victoria ab Aquilę portento.
[t] *Lib. 2. ann.*
[u] *In Comm.*

Pugnantibus autem Locris cum Crotoniatis Aquila à facie Locrorum nunquam receſsit, eoſq; tandiu circumuolauit, quoad vincerent. In cornibus quoque duo iuuenes, diuerſo à cæteris armorum habitu, eximia magnitudine ex albis Equis, coccineis chlamydibus paludati pugnare viſi ſunt: nec vltra apparuerunt, quàm pugnatum eſt.

Cæſaris victoriæ ſignum.
[x] *Lib. 43.*

[t] Cornelius Tacitus auſpicium Aquilarum octo notat his verbis. *Intentus paratuſq; miles, vt ordo agminis in aciem adſiſteret*, (adſtitêre legit doctiſſimus [u] Iuſtus Lipſius & mea quidem ſententia optimè) *viſis Cheruſcorum cateruis, quæ per ferociam proruperant, validiſſimos Equitum incurrere latus; Stertinium cum cæteris turmis circumgredi, tergaq; inuadere iubet, ipſe in tempore adfuturus. interea pulcherrimum augurium octo Aquilæ ſyluas petere & intrare viſæ, Imperatorem aduertêre: exclamat, irent, ſequerentur Romanas Aues, propria legionum numina.*

Pompeij exitij ſignũ.
[y] *In vita Craſſi.*
[z] *Lib. 4. de bello ciuili.*

Cęſari contra Pompeium dimicanti victoriam nunciarunt, [x] Dione authore. *Aquilæ* (inquit) *legionum eius alas concutientes & fulmina, quæ aurea pedibus tenebant, abijcientes Pompeio exitium palam denuntiabant, ipſæq; ad Cæſarem quaſi auolabant.*

Aquilę duę ſigniferorũ Aquilis inſidentes.

Simili pacto tradunt primam Aquilam, quæ in exercitu Craſsi ferebatur, ſua ſponte nemine cogente eſſe conuerſam, cùm aduerſus Parthos proficiſceretur, vt author eſt [y] Plutarchus. [z] Appianus quoque binas Aquilas refert in Caſſij caſtris apparuiſſe, vbi ait: *Paulò poſt & Imperatores ſequuti ſunt: Eo tempore Aquilæ duæ ſupernè demiſſæ argenteas ſigniferorum Aquilas inſederunt*

tundentes

tundentes rostris, vel, vt quidam tradunt, alis protegentes. Permanserunt in exercitu alentibus Imperatoribus ex publico, donec pridie, quàm pugnatum est, auolarent.

De Octauio Augusto contra Antonium & Lepidum pugnaturo [a] Suetonius in hæc verba scribit. *Contractis ad Bononiam Triumuirorum copijs, Aquila tentorio eius supersedens, duos Coruos hinc inde infestantes afflixit, & ad terram dedit, notante omni exercitu; futuram quandoque inter collegas discordiam talem, qualis secuta est, ac exitium præsagiente.* Nam Aquilâ significabatur Augustus, qui collegas Antonium & Lepidum infestos ita conflictaret, vexaretq́;, quemadmodum Aquila duos Coruos afflixit.

Augusti cõtra Antoniũ & Lepidũ uictoriæ signum.

[a] *In Augusto. cap. 96.*

Non dissimile siue augurium, siue portẽtum Bruto, cum Antonio, Cæsareq́;, prælio decertaturo, exitium indicauit. Cùm enim starent ambæ acies in procinctu signum expectantes, duæ Aquilæ magno alarum clangore ex aduerso conflixerunt, rostris sese mutuo ac infesto volatu incessentes. Suspendit id ostentum vtrumq́; agmen in præsentis pugnæ euentum: postremò quæ ex Antonij plaga stetit, validè aduersam Auem fugauit. Quo omine Antoniani in spem certam victoriæ erecti, sublato clamore in hostem decurrunt: Nec aduersa parte minus ferociter confligitur: fit primo congressu cruentum prælium, complexi se inuicem milites, consertisq́; manibus, non minore odio, quàm vi vtriq́; dimicant, circunsonare gemitus & suspiria cadentium, & iam plurimus erat cruror fusus tetra illa & cruenta cæde, quum prima acies Bruti loco submota est, ordinibusq́; vi solutis, ad secundum, tertiumq́; ordinem penetrauit metus. Tum res ad fugam inclinauit, qua animaduersa Octauij milites hostilium castrorum portas multa vi occupant, ne cedentibus à tergo pateret effugium. Tum verò exclusorum cædes fit, & à fronte Brutiani pressi fœda colluctatione, cæcoq́; occursu in se ruentes cæduntur. Meminit eiusdem augurij [b] Appianus, cuius hîc verba ascribere non pigebit. *Iamq́; dies, inquit, dum se parant, ad nonam horam processerat, cum Aquilæ duæ pugnare cœperunt inter vtramq́; aciem intentam summo silentio, cùmq́; fugata esset, quæ à Bruto steterat, conclamarunt hostes, & signa collata sunt, fuitq́; congressus superbus & immitis.*

Aqla duos Coruos affligẽs quid denotet. Bruti interitum Aquilæ præsagiẽtes.

[b] *Lib. 4. de bell. ciuil.*

Eiusmodi duarum Aquilarum pugnantium auspicium Vespasiano contigit, narrante his verbis [c] Suetonio: *Ac non multò post, comitia secundi Consulatus ineunte Galba, statua Diui Iulij ad orientem sponte versa est: acieq́; Bebriacensi prius, quàm committeretur, duæ Aquilæ in conspectu omnium conflixerunt, victâque alterâ subuenit tertia à Solis ortu, ac victricem abegit.* Per duas autẽ Aquilas primas intelligitur Vitellius & Otho, tertia verò veniens ab ortu Solis, significabat Vespasianum, qui, cùm ex Iudæa veniret, abegit victricem illam Aquilam, hoc est Vitellium Othonis victorem.

[c] *In Vespasiano cap. 5.*

Vitellius & Otho per duas Aquilas significati.

Vespasian' per Aquilã uictricem designatus.

Hæc auguria & ostenta non solùm Ethnicos idolomaniæ tenebris immersos, sed etiam qui Christo nomina dederunt, solicitos ac suspensos aliquando tenuerunt, tantum valet apud homines semel concepta opinio. Verùm hi ipsi superstitionis notam effugere minimè posse videntur, quòd vera pietas omnem vanis hisce obseruationibus auctoritatem ac fidem abroget. Huiusce humanæ imbecillitatis exemplum dabit [d] Baptista Mantuanus, qui de Gonzagę victoria Aquilæ auspicio (vt ipse ait) pręnuntiata, ita canit:

Christianos augurijs aliquãdo credidisse.

Hinc igitur motis montana per inuia castris,
Dum properant, Aquilas sudum per inane volantes
Quot simul ire hominum nemo conspexerat vnquam,
Suspiciunt, mirati Auium spectacula fixo
Lumine & à cilio, dextris pendentibus, altè
Obseruant, quò se inclinent, quò tendere pergant:
Illæ vbi castra super gyros duxêre frequentes,
Parthenopen versus celerem vertêre volatum.
Et quanquam augurio non sit mens fidere, Ductor
Id tamen est felix omen ratus, Imperiumq́;
Parthenope à Gallis iam nunc discedere fatus,
Macti animo tali auspicio grandiuntur, &c.

[d] *Lib. 4. Tropheai Gonzagæ.*

Gonzagę uictoriam Aquila portendit.

Hactenus fortunata auspicia quæq́; honores atq́; dignitates ac prosperos euentus, aliquibus saltem, prænuntiasse putantur, enarrauimus; nunc infelicium successuum exempla aliquot ponemus.

Auguria infelicia ab Aquila.

Penelopis procis mortem ex duarum Aquilarum augurio prædicit Halitheres. de quo augurio sic [e] Homerus scripsit.

[e] *Odyss. B.*

Ὣς φάτο Τηλέμαχος. τῷ δ' αἰετὼ εὐρύοπα Ζεὺς
Ὑψόθεν ἐκ κορυφῆς ὄρεος προέηκε πέτεσθαι.
Τὼ δ' ἕως μέν ῥ' ἐπέτοντο μετὰ πνοιῇς ἀνέμοιο,
Πλησίω ἀλλήλοισι τιταινομένω πτερύγεσσιν.

Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ μέσσην ἀγορὴν πολύφημον ἱκέσθην,
Ἔνθ᾽ ἐπιδινηθέντε τιναξάσθην πτερὰ πολλὰ,
Ἐς δ᾽ ἰδέτην πάντων κεφαλὰς, ὄσοντο δ᾽ ὄλεθρον.
Δρυψαμένω δ᾽ ὀνύχεσσι παρειὰς ἀμφί τε δειρὰς,
Δεξιὼ ἤϊξαν διὰ τ᾽ οἰκία καὶ πόλιν αὐτῶν.
Sic ait Telemachus: huic duas Aquilas latè videns Iuppiter,
Ex alto à vertice montis præmiſit volare,
Hæ vſque quidem volabant ad flatum venti,
Propinquæ inuicem extendentes alas.
Sed cùm iam ad mediam concionem celebrem perueniſſent, 10
Hic conuerſæ quatiebant alas denſas.
Aſpexerunt autem omnium capita; portendebant autem mortem
Laniantes verò vnguibus maxillas, circum autem collum
Ad dextras volarunt & per ædes & per vrbem ipſorum.

Fœtus Aquilarum implumes, à Vulturibus roſtro pedibusq; à paſtu abacti, & raptati, concerptiq; cum ipſis nidis, Tarquinio ſuperbo exilia portenderunt, ac regni amiſſionem.

Tarquinij ſuperbi exitij ſignum.

Iaculum de ſatellitum manibus roſtro extortũ, & deiectum in profundum ab Aquila; Dionyſio Syracuſano regnum abrogauit, & diras calamitates incuſsit.

Dionyſius Syracuſanus regnũ amittit.

Ariſtotimo Eleorum Tyranno, Aquilę oſtentum, exitium portendebat. Hoc [f] Plutarchus narrat: *Cùm meridie, inquit, cum vxore cubaret, prandiumq́; eſſet paratum, viſa eſt Aquila in aëre ſe librans ſupra domum, ac quaſi prudens ac dedita opera, lapidem iuſtæ magnitudinis, in eam partem tecti deiecit, vbi erat cubiculum, in quo iacebat Ariſtotimus, ſimul autem deſuper ingenti ſonitu exiſtente, & foris clamore ſublato ab ijs, qui Auem viderant, perterritus Tyranus uatem acciuit, quo ſolebat aſsiduè in foro vti, perturbatusq́; interrogauit, quid iſto ſigno portenderetur. Vates bono ipſum animo eſſe iuſsit, quòd excitatus, & adiutus eſſet à Ioue. Ciuibus autem, quibus fidebat, dixit, vindictam Tyranni capiti impendere, ac iam iam elapſuram. Quò oſtento confirmati, qui Duce Hellanico in Tyranni necem conſpirauerant, ſine ſtipatoribus in forum deſcendentem trucidarunt.* 20

Ariſtotimi Eleorũ Tiranni exitij ſignum.
[f] *Lib. de uir tut. mulier.*

Triſte item minimeq; fauſtum fuit, quod Lacapeno Imperatori, & Simeoni Bulgarorum Principi accidiſſe ſcribitur. Quo enim tempore hi congreſſi inter ſe colloquebantur, Aquilæ duæ ſupra ipſos volaſſe traduntur; cùmq; non ſine clangore & alarum inſigni ſtrepitu, ſeſe mutuò infeſto roſtro, vnguibusq; aggreſſæ conflixiſſent, mox alteram ab altera diſceſſiſſe, cùm vna ſe ad vrbem conferret, altera Thraciam verſus volaret. Hoc prodigium augures minimè lętum eſſe iudicabant; nam ſignificari futurum, vt hæc inter eos pax reſcinderetur. 30

Lacapeni Imperatoris & Simeonis Bulgarorum Ducis diſſidij indicium.

Scribit [g] Plutarchus Aquilam quandoq; Amphiarai haſtam abreptam ſuſtuliſſe in altum, mox dimiſiſſe, eam verò terræ impactam, Lauri ſpeciem prębuiſſe. Poſtero die hoſtibus acri prælio ibidem congredientibus, terrę hiatu repentino hauſtus cum curru Amphiaraus perit, vbi poſtea condita fuit vrbs Harmatis cognomine inſignis.

[g] *In Paral.*
Amphiarai haſta ab Aquila abrepta mortẽ illi portendit.

Priamus quoque, vt narrat [h] Q. Calaber, victoriam à Ioue implorans, Pentheſileam non reuerſuram è prelio incolumem, inde credebat; quòd Aquila à dextra precanti, acutum clangorem edens, Columbamq; num reſpirantem vnguibus tenens, impetuosè aduolaſſet.

[h] *Lib. 1. Paralip.*

Niger, cùm bellum motum eſſet, venit Byzantium, inde Perinthum exercitum duxit: ſed cùm multa prodigia ei minus proſpera eueniſſent, vehementer perturbari cœpit. Nam Aquila, quæ in ſtatua eius militari cõſederat, licet abigeretur, immota tamen, quouſque capta eſt, conſtitit. Apes etiam in ſignis militaribus, & maximè in ſtatuis ipſius fauos finxerunt: his de cauſis Niger expeditionem contra Seuerum omiſit. Contrà Galdus Scotorum rex, quum ducenti in Romanos exercitum, varia oblata eſſent prodigia, atque Aquila diem penè totum expanſis alis ſupra exercitum laborioſiſsimè volitaret, idq; multis terrorem incuteret, ſeſe eo prodigio interpretantibus, Romanis, quibus Aquila inſigne erat, dedendos iri, benè omnes ſperare iuſſit; fore namq; vt ea expeditio Romanis multum laboris & anxietatis eſſet allatura. Nec omnino eum ſpes fefellit. Cruentiſsima enim ea fuit pugna, & magna vtrinque cum ſtrage: Romanorum ſex millia cæſa: Rex & ipſe ſaucius, duodecim millibus cæſis, exercitum amiſit. 40 50

Niger cur cõtra Seuerũ expeditionẽ omiſit.

Helleborum nigrum effoſſuros circunſcribere iubent (vt ſcribit [i] Theophraſtus) ſpectando exortum, precandoq; vt liceat id ſibi concedentibus Dijs facere, cauere Aquilam, tàm à dextra, quàm à ſiniſtra. Periculum enim aiunt ſecantibus imminere: & ſi Aquila propè aduolarit, moriturum illo anno, qui ſuccidit, exiſtimant.

Helleborus niger quãdo non debeat effodi.
[i] *Lib. 9. hiſt. plant.*

MYSTICA

MISTYCA.

HVC vſquè promiſcuè tam ſacris, quàm profanis impij paganiſmi cultibus adhibitas Aquilas declarauimus. Nunc quæ ad pietatem conferant, quæue myſteria ex Aquilis eruerint, atque in vtilitatem Philoſophiæ Chriſtianæ conuerterint Eccleſiæ Doctores, paucis videamus.

Clariſsimum & acutiſsimum Aquilæ viſum, vnde & nomen accepit, altam arduam, intentamq; beatorum contemplationem ſignificare, ſancti patres referunt: *Qui enim mentis aciem in Deum, ſolem verum, ac omnis luminis fontem figunt:* hoſce diuinæ viſionis ſumma felicitate participes, meritò Aquilæ cognomine appellari dicunt.

Et ſicuti Aquila fulmine non tangitur, quod tamen mortalibus omnibus terrori eſt: ita pijs nulla manet damnatio, vltimum re vera terribilium.

[a] D. Dionyſius Carthuſianus Aquilam ſcribit in ſacra ſcriptura ſignificare regiam dignitatem, motumq; ad ſuperna tendentem, celeremq; volatum, atque ad captandum reparandis viribus cibum, agilitatem atque vigilantiam & curſum & facilitatem ſummam: ac præterea vim illam ſingularem *ſpeculandi liberè, directeq;, ac in nullam partem inclinando,* aciem oculorum in vberrimum illum & lucidiſsimum Deitatis radium.

Multa de Aquila myſticè à Propheta Ezechiele recenſentur, quæ, etſi ad Nabuchodonoſoris cognominata ſuperius partim relata ſint, hîc tamen, etiamſi [b] Origenes plurimis illa tradat, quàm breuiſſimè fieri poterit, myſterij ſenſum apponere non ab re nobis viſum fuit. *Sacræ itaque literæ* per Aquilam terrarum dominationem intellixerunt, vti apud [c] Ezechielem legimus; *Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis & varietate, venit ad Libanum, & tulit medullam Cedri. ſummitatem frondium eius auulſit, & tranſportauit eam in terram Chanaam, in vrbe negociatorum poſuit illam.* &c. Neque huic abſimilis altera adiecta eſt, quę vitium earum palmites deprædaretur. *Facta eſt ergò vinea, & fructificauit in palmites, & emiſit propagines. & facta eſt Aquila altera grandis magnis alis, multisq; plumis, &c.* Per priorem illam Theologi aiunt, Nabuchodonoſora Babyloniorum Regem interpretari: per alteram verò Pharaonem Aegypti Tyrannum. Horum ille Hieroſolymam cepit, & populum cum Rege ipſo Sedechia, principibusq; alijs in captiuitatem abduxit: Hic verò, cùm bellum aduerſus Aſſyrios mouiſſet, Iſraëliticum populum ſeruitutis affectum tædio ad ſe traduxit. In vtroque Aquilæ hieroglyphicum proponitur, ſed longè eſt latior interpretatio in ea, quæ Nabuchodonoſora deſcribit. Alæ ſiquidem diffuſæ, numeroſos indicant exercitus, quos ille ſecum traxerat. Membrorum exporrecta longitudo, regni eius diuturnitatem ac amplitudinem. Plumæ nihil aliud ſibi volunt, quàm diuitias, quibus eſſet affluentiſsimus. Varietas plumarum gloriam rerum ab eo geſtarum innuit. Armorum horrorem, vngues. Libanus Iudeæ claritatem atque celſitudinem longa annorum ſerie conſpicuam; vnde ille medullam Cedri auulſit, quippe nobilitatem extirpauit, & ſummas quaſq; frondes decerpſit, hoc eſt, ne tenerrimæ quidem Regum proli, ætatis ſcilicet infirmæ pepercit. Verùm, vt [d] D. Chryſoſtomus teſtatur, *Propheta*, inquiens, *ipſe interpretationem iſtius allegoriæ minimè ſinit ſuſpenſam eſſe ad libidinem auditorum, ſed ipſe ediſſerit, quem per Aquilam intelligat, quem rurſus per Cedrum.*

De alarum Aquilarum magnitudine, ac robore ſacra [e] Biblia item parabolicè ita loquuntur. *Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere, quia facient ſibi pennas quaſi Aquilæ, & volabunt in cælum.* Item alibi [f] Eſaias. *Aſſument pennas ſicut Aquilæ, current & non laborabunt.* &c.

Aquila apud [g] Eſdram, alarum duodecim, Imperatores deſignabat, qui fuerunt integri Romanæ Monarchiæ poſſeſſores, & tria eius capita, triplex ſignificabant eiuſdem monarchię Imperium; hæc Aquila apud [h] Danielem vocatur quarta beſtia; de hâc vide Antonium Louiſinum, qui integrum de ea librum accurratiſſimè Italo ſermone conſcripſit. In eiuſmodi quoque ſenſum [i] D. Iohannes Euangeliſta in Apocalypſi ita ſcribit: *Datæ ſunt mulieri duæ alæ magnæ, vt volaret in deſertum, in locum ſuum.* Mulier iſta animam pænitentem ſignificat, de qua Chriſtus apud [k] D. Ioannem ait: *Mulier cùm parit, triſtitiam habet*, id eſt: Anima, cùm parit in confeſſione peccatúm, quod delectatione concepit, mœret, atque dolet. Sunt qui Mulieris nomine Romanam Eccleſiam, & alarum Imperium cùm Orientale, tùm Occidentale exponant.

Rabanus, citante [l] Lipomano, alas Aquilarum doctrinas myſticè appellat duorum teſtamentorum. Eccleſia enim in modum volucrum, in primis verò Aquilæ, duobus teſtamentis perinde ac duabus alis vtitur, quorum remigio omnium inimicorum inſidias geſtit euadere,

Aquilæ viſus quid in ſacris ſignificet.

Aquilę qui miſticè dicendi.

Aquilā fulmine non tangi quì myſticè intelligatur.

[a] *Cap. 15. cęleſt. hierarc.*

[b] *In Ezechielem homilia 11. cap. 17.*

[c] *Cap. 17.*

Aquila magna quid myſticè.

Nabuchodonoſor p Aquilam ſignificatur.

Pharao Aegypti Tyrānus per Aquilam ſignificatus.

Alę myſticè quid.

Plumę myſticè quid.

Libanus mons myſticè quid.

[d] *Tom. 1. in cap. 5. Eſaię.*

[e] *Prou. c. 23*

[f] *Cap. 40.*

[g] *Cap. 11. & 12.*

[h] *Cap. 7.*

[i] *Cap. 12.*

Mulier volans myſticè quid.

[k] *Cap. 16 Euang.*

Mulier pariens quid myſticè.

[l] *In Exodū.*

Doctrina duorum teſtamentorū per alas Aquilę ſignificata.

geminæ charitatis præcepto ſubnixa. Aquila altè volat, ardentesq; ſolis radios fixè intuetur, nidum in ſublimi petra reponit, ne callidus raptor propè quandoq; accedat. Sic ipſa Dei Eccleſia ſuper Chriſtum, ſolidam celſiſſimamq; petram compoſita, fidei lumine ſolem diuinitatis irreflexè intuetur, à terra nimium, nimiumq; ſublata, vt nihil terreni ſpiret, nihil ſapiat, ſpem totam vitæ in ſolo Deo collocet, cui ſolitudo eſt mundana peregrinatio, de qua loquutus fuit [m] D. Ioannes: *Et datæ ſunt mulieri duæ alæ magnæ Aquilæ, vt volaret in deſertum in locum ſuum*. &c. Ad hæc alia etiam ratione Aquilæ comparatur Eccleſia; illa nanq; altiùs cæteris alitibus volans, viſo tamen cibo, indigentia naturali ſubacta, mox ad ima deſcendit: Sic Eccleſia in ſpiritualibus membris, cùm ea, quæ ſurſum ſunt, mente comprehendat, infirmitate tamen corporis grauata, neceſsitatibus ſubiacet indigentiæ corporalis, pro quibus ingemiſcit, & vſque adhuc parturit.

[m] *In Apoc. cap.* 12.

[n] D. Ioannes in Apocalypſi vbi de quatuor animalibus ſenis alis præditis agit; Aquilæ, vti cęteris, ſex quoque alas aſſignat. Quarum prima lex denotatur naturalis, ſecunda lex Moſayca, tertia Prophetarum oracula, quarta Euangelium conſiliorum, quinta doctrina Apoſtolorum, ſexta ſtatuta generalium conciliorum. Iſtis enim ſex alis, ſex viri Eccleſiaſtici debent deſcendere deorſum ad ædificationem proximi, & volare ad dexteram per gratiarum actionem in ſecundis, ad ſiniſtram per patientiam in aduerſis. Vel ſex alæ ſunt cognitio operum Dei factorum ſex dierum curſu, vt oſtendit Moyſes, quorum notitia in altum tolluntur, qui in eis benè operantur.

[n] *Cap.* 4.

Alæ ſex Aquilæ quid myſticè denotent.

Aquila, quæ viſa eſt inter quatuor animalia prope ſedem Dei, *ſignificat*, vt [o] Abbas Ioachim ſcribit, *Eccleſiam Conſtantinopolitanam, quia infra terminos tenebatur illa Eccleſia, cui à D. Paulo non ſine cauſa myſterij à principio dictum eſt: Aemulor enim vos æmulatione Dei: deſpondi enim vos vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto, & ad virgines pertinent pennæ Aquilæ volantis iuxta illud; & datæ ſunt mulieri alæ duæ, ſicut Aquilæ*.

[o] *Apoc. introduct. c.* 19

Quemadmodum Aquila eſt calida & ſicca temperamento, ac fortis; ita viri probi per charitatem calidi, per ſpontaneam paupertatem vel etiam per ſobrietatem, ac abſtinentiam ſicci, ſunt conſtantes, ac in aduerſis fortes.

Aquilę caliditas myſticè interpretata.

Vt etiam Aquila viſus acie pollet, ita Chriſtus Deus noſter humilia reſpicit in cælo, & in terra, qui in altis habitat. Sed hac de re etiam paulò ſupra mentionem habuimus. Ob eandem viſus aciem D. Ioannes Euangeliſta, quod etiam aliàs meminimus, quoniam recondita illa & altiſſima diuinæ in Chriſto natiuitatis myſteria acerrimè ſolus introſpexerit, Aquila dictus fuit. Vnde Sedulius.

Aquila viſus myſticè.

D. Iohãnes cur Aquila dictus.

More uolans Aquilæ uerbo petit aſtra Ioannes.

Sunt tamen & aliæ cauſæ præter hanc, cur eidem hoc nomen rectè competat, quæ [p] Antonius Ricciardus Brixianus ex [q] D. Thoma colligit. Solus enim altiora de reſurrectione Domini miracula expreſſit. Solus ipſe à principio omnium rerum Deo ipſo Euangelium ſuum exorſus eſt. Solus ſupra cęlos omnes euectus, ad contemplationem ſummi boni conuertitur, cùm cæteri actiuam vitam ſolummodo complectantur. Quam eandem ob cauſam Ioannes Euangeliſta verè diuinitus Aquilæ altiuolantis, ſoliſq; iubar irreuerberatis oculis intuentis, effigiem iuremeritò ac imaginem gerit, illius quidem, quam, vt inquit [r] D. Irenæus, *Sacri præuidêre uates, quæ Ioannis noſtri beneficio ſpiritus in Eccleſia aduolantis gratiam manifeſtat*. Hic enim altè exorſus principium, quod à patre eſt, effigiem verbi, quæ refertur in filio, & præclaram eius generationem enarrat, tanta cum fiducia rem tam arduam agreſſus, vt Aquilæ meritò figuretur ſymbolo. Ioannes, inquam, ille altiloquus, quòd Aquilæ referatur typo, ipſa ſuſceptæ, vt Eucherius teſtatur, lucubrationis materia, & ab eo ipſo rerum principio repetita, in cauſa fuit. Proinde cùm volatu ſublimi in ipſam omnipotentis Dei aulam elatus ſit, & oculorum aciem viſu præpollens, in admirandæ diuinitatis faciem infixerit, doctrinam nullo antea mortalium ingenio conceptam, ab alto detulit, cuius initium. *In principio erat uerbum*.

[p] *In Cõmẽt. Symbolicis.*

[q] *In Proœmio Catenæ aureæ.*

[r] *Lib.* 3. *aduerſus hęreſ.*

✠ *Ioan. c.* 1. *Euang.*

Sicut Aquila à longè contemplatur, & præter mare odoratur eſcam, & vbicunque ſenſerit, ad cadauer delabitur, ita piæ mentes eminus vltra huius mundi mare, quæ in cęlo locata eſt: ſuam prædam olfaciunt Deum ipſum, ad quem ardenti mentis deſiderio ſeſe conuertunt.

De voce Aquilæ in [s] Apocalypſi D. Ioannes: Ita ſcribit, *Et uidi, & audiui uocem unius Aquilæ uolantis per medium cœli & dicentis magna uoce, uaeh, uaeh, uaeh, habitantibus in terra*. [t] D. Auguſtinus per Aquilam hanc Eccleſiam intelligit volitantem in medio cęli, id eſt in medio ſui diſcurrentem & plagas nouiſsimi temporis magna voce prædicantem. Quando enim ſacerdos diem Iudicij annunciat, Aquila in medio cęli volat. Viſio eadem, vt ſcribit [u] Cælius Pannonius, imaginaria fuit, vt cæteræ, ſed myſtica, in qua idem ſunt videre & audire. vidit, ergò & audiuit, ideſt, intellexit. Græca quædam exemplaria Angelum habent, vetuſtiora Aquilam,

[s] *Cap.* 8.

Vox Aquilę myſticè.

[t] *Hom.* 6. *in Apoc.*

[u] *In Cõmẽt. ca.* 8. *Apoc. ſect.* 5. *pũct.* 3.

Iam, sed nihil refert, dummodo certò teneas, typum esse vniuersorum decretorum Dei interpretum, tam Angelum, quàm Aquilam, quorum conuersatio cælestis est, & volant in omni solicitudine annunciantes decretum Dei in plebe. Triplicat autem vaeh Aquila, ad exaggerandum terrorem, clarioremq; mentis suæ expressionem, conformans se consuetudini Prophetarum, qui instante graui discrimine, sæpius eandem vocem repetere consueuerunt; sæpè per id interim doloris vehementiam exprimentes. Sic Ioel, sic Ieremias, sic Ezechiel. In Zacharia O, bis repetitur, ad terrorem audientium, propter quem sæpe voces eiusinodi geminantur. Est autem vaeh, nota maledictionis & execrationis pœnam cōminantis Dei omnipotentis, qua si diceretur: Maledictioni & execrationi sunt obnoxij omnes, quotquot relicto Deo & iustitia eius, viam peccati sequuntur. Abbas Ioachim hisce vocibus Gregorium Papam significari author est. Hic fuit anno Domini 590. & composuit multa ad correctionem populi Dei, in quibus operibus semper exclamat, dicens instare tempora valdè amara. At Francisco Riberæ quoniam non dicit, *audiui uocem Aquilæ uolantis*, sed *unius Aquilæ*, magna suspicio est, virum aliquem illius temporis sanctitate insignem indicari, siue is ex prædictorum numero sit, siue priuatus homo, cui tunc Deus hanc Prophetiam inspiret.

Prophetæ cur eādem vocem repetant.

Vaeh particula quid.

Gregorius Papa per Aquila denotatus.

Aquila maximè omnium auium est sublimipeta & volat altissimè. Ita Christus Dominus noster supra omnes cælos, vnde venerat, redijt, eoq; nomine meritò Aquila dicitur. Vnde & Beatus [x] Iob dixit: *Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur Aquila, & in arduis ponet nidum suum?* Præterea eodem hoc loco, vt testatur [y] D. Gregorius, Aquilæ nomine subtilis Sanctorum intelligentia & sublimis eorum contemplatio designatur. Tantum enim est Aquilæ visus acumen, vt oculos in Solem fixos nulla luminis quanuis splendidissimi coruscatio reuerberet, aut nictare faciat. Sic sancti Dei verentes magnitudinem & eminentiam diuini iubaris, à cuius gloria incautus perscrutator potius opprimitur, omnem mentis, & cogitationis aciem in eius contemplationem dirigunt, & nulla vi ab hac tam suaui & alta meditatione coacti desistunt. Ad præceptum ergò Dei eleuabitur Aquila, idest, pia mens, dum mandatis Dei obtemperat (Nam in his vita est) & in arduis ponent nidum suum, dum abiecto terrenarum rerum desiderio mente & spe iam in cęlis cum Deo conuersantur, [z] iuxta illud: *Nostra conuersatio in cælis est*; & [a] rursum, *Qui conresuscitauit & considere nos fecit*. [b] Et Iob. *Sicut Aquila uolans ad escam*. Mos quippe est Aquilæ, vt cùm refectione indigeat, eandem oculorum aciem, quam radijs solis infixerat, ad cadauer inclinet, & quanuis sublimis super aërem euolet, pro sumendis tamen carnibus terram petit. *Sic* (inquit idem [c] D. Gregorius) *antiqui patres in quantum humanitatis infirmitas admittebat, creatoris lucem erecta mente contemplati sunt: sed incarnandum hunc in mundi fine præscientes, quasi à Solis radijs ad terram oculos deflexerunt; & quasi de summis ad ima ueniunt, dum hunc Deum supra omnia & hominem intra omnia agnoscunt, quem pro humano genere, dum passurum moriturumq; conspiciunt, qua scilicet morte semetipsos refici, atque reformari ad uitam nouerunt, quasi more Aquilæ post contemplatos Solis radios in cadauere escam quærunt. Libet spectare Aquilam Solis iubar intuentem,* [d] *quæ ait: Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis: sed ab alto uolatu celsitudinis ad terras veniat, escam cadaueris inferius inquirat, dicens.* [e] *Disciplina pacis nostræ super eum, & eius liuore sanati sumus. Et rursum: Et homo est, & quis cognoscet eum?* In eundem locum, alio tamen sensu idem author sic scribit: *Aquila alto valdè uolatu suspenditur, & annisu præpeti ad æthera libratur, sed per appetitum ventris terras expetit, seseq; à sublimibus repentè deorsum fundit; sic genus humanum in parente primo ad ima de sublimibus corruit. Quod nimirum conditionis suæ dignitas in rationis celsitudine, quasi in aëris libertate suspenderat: Sed quia contra præceptum uetitum cōtigit, per ventris concupiscentiam ad terras uenit, & quasi post uolatum carnibus pascitur, quia illa libera contemplationis spiracula perdidit, & deorsum corporis uoluptatibus lætatur.*

Aquilę quō Christus cōparetur.

[x] Cap. 39.
[y] Lib. 31. moral. c. 19.

Sanctorum intelligentiam Aquila denotat.

[z] Philip. 3.
[a] Ephes. 2.
[b] Cap. 9.
[c] Lib. 9. moral. cap. 16.
[d] Esai. 9.
[e] Esai. 53.

Aquila cum impetu volans, vt est in [f] Deuteronomio, ad prędandū, significat [g] quoque Diabolum eiusq; membra, & rapinas potentum, & eos qui verbis nil nisi sublime, & pium sapiunt; opere verò ac reipsa res proximorum diripiunt: deniq; superbos & ipsam superbiam. Huius similitudinis meminit [h] Baptista Mantuanus his verbis:

> *——Socios ac Dæmones omnes*
> *Ad prædam ciet ex aris adytisq; Deorum.*
> *Illi præcipites altis è turribus adsunt*
> *Corripiuntq; vagas animas, stygijsq; coercent*
> *Persimiles Aquilis, quoties uidere uolucres*
> *Dulcibus è stagnis tolli, tenuemq; per auram*
> *Nare cateruatim, campisq; inferre uolatum.*

Aquila cum impetu volans quid significat.

[f] Deut. 14.
[g] Sylua Alleg. ex Clem. Alex. 3. Peda. 9.
[h] Lib. 3. Parth. secundæ.

Hinc & apud [i] Abacuc *Aquila festinans ad comedendum*, Diaboli significat promptitudinem ad perdendas animas. Sic vbi à [k] Mose in Deuteronomio profertur: *Sicut Aquila prouocans ad volandum*

[i] Cap. primo.
[k] Cap. 2.

uolandum pullos suos, & super eos uolitans expandit alas suas, potestas Deo aduersaria intelligitur, quæ ex permissu Dei elata in superbiam, multa potest, sicut & [l] Propheta ait: *Et erit sicut Aquila super domum Dei:* Ob hanc ipsam superbiam Diabolum prophetæ tumentem super montes Aquilonis eleuari scribunt, & super astra cæli ponere sedem suam, cupientem se exæquare Altissimo. In arduis quoque ponit nidum suum, idest (mysticè intellectum) in magnis quibusq; & eminentibus seculi huius hominibus sedem sibi constituit, vt in eis velut trux dominus & immanissimus tyrannus commoretur. [m] Vnde, *Si exaltatus fueris sicut Aquila, inde detraham te, dicit Dominus.* Et [n] Ieremias, *Velociores fuerunt persequutores nostri Aquilis cæli*, de insidiatoribus spiritibus dixit. Quare [o] & in lege præcipitur, vt non comedamus Aquilam: & Isidorus inquit, *qui Aquilam, aut Miluum aut Accipitrem odit, odit raptores & scelere uiuentes:* & * D. Thomas Aquilam superbiæ typum esse inquit. [p] D. Augustinus quoque Dæmonem Aquilam mysticè vocat ob rapacitatem, vbi sic habet: *Si & per aurum traheris, quò non vis, & ideò te quærit maior raptor, quia inuenit minorem raptorem, ideò te quærit maior Aquila, quia prior cepisti Leporem. præda tibi fuit minor, præda eris maiori. Hæc non vident homines, in rebus humanis, tanta cupiditate cæcantur. Quærit potentior infirmiorem, & quærit eum opprimere, non ob aliud, nisi quia habet, quod illi auferat. Videt illum pati sub se tribulationem, non ob aliud nisi propter quod habet, & hoc ipse, propter quod ille patitur tribulationem, ad se congerit.* Hactenus D. Aurelius. Pari pacto vbi apud [q] D. Iobum legitur: *In petris manet & præruptis silicibus, ac rupibus inaccessis commoratur Aquila:* Per Aquilam malus genius seu Dæmon intelligitur, qui in potentibus ac malitia fortibus, petris certè excelsis ac duris habitat. Per præruptas verò rupes ac silices designantur illi, qui in cęlum attollentes os suum horrendas & immanes aduersus Deum blasphemias effutiunt, homines corde duro ac indomito, nec vnquam in melius profecturo. Inaccessæ verò rupes homines sunt immodico adeò, & intolerabili fastu tumentes, vt vel nullus monendo, & corrigendo eò accedere, aut pertingere possit.

[l] *Oseæ.* Diaboli cũ Aquila cõparatio. [m] *Abdias. b.4.* [n] *In Threnis. cap.4.* [o] *Leu.c.11.* Aquilæ esus cur in lege prohibitus. * *Aquila superbiæ typus 1. 2æ.q. 102.* [p] *Tom.8. Commen. in Psal.123.* [q] *Cap.39.* Blasphemi mysticè significati. Superbi mysticè indicati.

Aquila etiam quę singulari naturæ instinctu pullos abijcit eos, qui vel ad Solem illachrymant, vel auersi splendorem eius non sustinent, pios parentes innuit, quibus pignora sua non sunt cordi, nisi & ipsi pietatem colant, & nisi totos sese ad præcepta & nutum diuini Solis componant, iuxta consilium sapientis in [r] Ecclesiaste dicentis: *Ne iucunderis in filijs impijs, si multiplicentur, nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis.* Et iterum: *Melior est vnus timens Deum, quàm mille filij impij, & vtile est mori sine filijs, quàm relinquere filios impios.* Sed & ad Christum parabola mysticè referri potest. Quemadmodum enim Aquila nonnunquam alienam prędatur prædam, ita Saluator noster Iesus Christus, quum Limbum aperiret, Diabolo suam prædam eripuit. [s] D. Ambrosius Iesum Aquilæ assimilans ita scribit: *Quemadmodum Aquila colona quasi mater nidi semper vnius est, nec ad procreandam sobolem aliud quandoq; cubile perquirit; & cùm primùm calidis ouis maturo ortu fœtus eruperit interior, pullos educit implumes, hos contra faciem feruidi solis opponit, vt qui ægram & inualidam corusco radiorum appulsu aciem submiserit oculorum, materno damnatus arbitrio, & à fratrum consortio separetur & deijciatur in terram: & sicut Auis ista inimica serpentum est, quos cùm in aëra alarum remigio subuectando supportat, hos adunco rostro, & armatis quasi quibusdam telis, pedibus suis lacerat ac diuellit, quos cùm deuorat, calore suo interno noxium illud virus extinguit. Ita Christus Dominus vnam diligit Ecclesiam, vt Aquila nidum suum, quam ab æstu persequutionis alarum suarum defendit vmbraculo. Sic quoque extra Ecclesiam proijcit, in quibus fidei lumen infirmum est, qui igneam Euangeliorum lucem vitijs secularibus inquinati ferre non possunt. Et vt Aquila serpentes deuorat, & eorum venena calore concoquit interno: Ita & Christus Dominus noster Dracone percusso, idest, Diabolo lacerato, dum humanum sibi corpus assumit, peccatum illud, quod hominem tenebat obnoxium, tanquam perniciosum virus extinxit, sicut [t] Apostolus ait. Et de peccato damnauit peccatum in carne sua. Et alibi:* [u] *Qui cùm peccatum non nosset, pro nobis peccatum fecit. Ad hoc quoque* [x] *Moses serpentem æneum in eremo suspendit in ligno, qui proprius erat typus corporis Christi, vt* [y] *quicunque in eum aspiceret, non periret. Corpus enim hominis per transgressionem vas fuerat serpentis effectum. Sic & alibi ipse* [z] *Moyses virgam proiecit in terram, quæ in similitudinem est corporata serpentis, quæ quia & ipsa imago erat corporis Christi, & tantæ virtutis in se typum gerebat, omnium Aegyptiorum potestatem absorbuit.* Illud quoque quod idem [a] Salomon in Prouerbijs suis scribit, vbi ait: *Tria sunt mihi incognita, quæ assequi nequeo; vestigia Aquilæ volantis &c.* ad Christi referendum est personam. Hic enim, vt idem D. Ambrosius paulò post interpretatur, *etsi post passionem & resurrectionem suam præsentibus Apostolis ascendit ad cælum, tamen cuius hominis tam altus sensus & tantus est, vt explicare possit, quomodo illa tanta maiestas de cælo aut venire dignata fuerit, aut redire? Cùm hoc nobis solùm scire liceat, quod aut venit, aut redit. Quis enim cognoscere poterat, quomodo verbum in Virginem venerit, vt repentè conceperit, vt tam felicem fœtum partus Virginalis effunderet, vt hominem Deus indueret, quem totus mundus non potest sufferre, nec capere? id est, quod ait: vestigia Aquilæ volantis, idest, Christi aduenientis ad terram, ac redeuntis ad cælos vestigia comprehendi*

Aquila pullos degeneres abijciẽs quid mysticè significet. [r] *Cap.16.* Christus Aquilę comparatus. [s] *Tom.2.lib. de Salomone cap.2.* [t] *Ad Ro.8.* [u] *2.Corin.5.* [x] *Num.21.* [y] *Ioan.3.* [z] *Exod.4.* [a] *Prou.30.* Tria incognita Salomoni.

hendi non posse. Item alibi: *Aquila*, inquit, *intelligitur Christus, qui volatu suo descendit ad terras. quod animalis genus non nutritur, etsi primùm castitas comprobetur matris, vt apertis oculis absque palpitatione totum aspiciat Solem. meritò enim hoc animal comparatur Saluatori: quoniam cùm aliquid rapere voluerit, non vestigijs ambulat terras, sed excelsum eligit locum. sic & Christus alta Cruce suspensus, tonante strepitu & terribili uolatu impetum ab inferis fecit; sanctosq; rapiens ad superna remeauit.* Non'ne item Deus & Christus per Moysem nominatus Aquila, [b] alibi (*quoties volui congregare filios tuos, sicut Gallina pullos sub alas, & noluisti?*) dici voluit Gallina, quæ idem est, si ponderemus significatum per Aquilam vel Gallinam, quæ pascunt suos pullos? nam & Christus verus pastor ita fecit, qui in sacra Scriptura nominatur terra viuentium, mare magnum, puteus aquarum viuentium, paradisus voluptatis, regnum Dei, lapis fundamenti, Architriclinus, Aquila, Gallina, vel quæcunque Auis pullos enutriens. D. Thomas citante * Antonio Ricciardo Brixiano Aquilam spiritum Sanctum significare scribit, qui locutus est per ora Prophetarum, & hinc est quòd doctores Græci Aquilam D. Marco attribuunt, quòd à Prophetico testimonio Euangelium suum sit exorsus. & Titus Prosper [c] Martinengius hisce Iobi verbis, *Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur Aquila, & in arduis ponet nidum suum?* Beatam Virginem matrem Mariam significari scribit.

In fragmento capitis quinti eiusdem.

[b] *Matt.* 23

* *In Comment. Symbol.*

[c] *In Theotocodia.*

Vt etiam Aquila, cuius idcirco insignis prædicatur liberalitas, prædam, quam cepit cum alijs Auibus communem facit: Ita Christus æternę beatitudinis præda nequaquam solus potiri voluit, sed omnes nos eius participes reddit: vnde est, quòd frequens eum fidelium turba insequuta est, nempe prædę huius spe allecti, diuinæ gratię in hac vita, ac sempiternæ glorię in futura, dicente [d] D. Matthęo, *Magister, sequar te, quocunq; ieris.*

Eadem istæc liberalis Aquila hominem pium designare potest, qui lubens siti & fame pressis, larga, quantum potest, manu subuenit, præmium aliquando ab supremo illo Agonotheta reportaturus. Locum [e] Matthæi & [f] Lucæ, vbi dicitur: *Illuc, ubi fuerit corpus, congregatum iri & Aquilas*, D. Augustinus ait, *significare Sanctos de uolatu spiritualis corporis, quorum congregantibus Angelis conuentus futurus est in loco passionis Dominicæ.* Eundemq; [g] D. Chrysostomus emendans inquit. *De Vulturibus dicit scriptura in [h] Iob. Vbicunque fuerit corpus, illic inueniuntur Vulturum pulli: Hoc enim naturale est Vulturum, sicuti dicunt quidam, vt etiam transmarina cadauera sentiant. Quoniam ergò turpes Aues sunt Vultures, ideò Vulturinis quidem moribus aptauit nomina Aquilarum, ut in moribus quidem Vulturum Sanctorum congregatio ostendatur ad Christi aduentum; in Aquilis autem regalibus regalis Sanctorum dignitas ostendatur. Ideo enim Sancti Aquilis assimilantur, quia sicut filij Aquilarum ad solem probantur, ut siquidem recto aspectu intendere potuerint contra radios Solis, intelligantur esse legitimi; si autem non potuerint, cognoscantur adulterini, ita & filij Dei ad Christi iustitiam comprobantur. Si enim potuerint pleno corde iustitiæ uerba suscipere, intelliguntur esse legitimi, si autem non potuerint, cognoscuntur de Diabolo esse nati.*

[d] *Cap.* 8.

[e] *Cap.* 24.

[f] *Cap.* 17.

[g] *Tom.* 2. *Homil.* 94. *c.* 24. *Matt.*

[h] *Iob.* 39.

Sancti cur Aquilis cõparati.

Aquila à longè dicitur escam prospicere apud [i] D. Iobum, nempe vt eam det pullis suis, allegorico sanè sensu. Aquila enim est nedum familia Israëlitica, sed etiam virtus illam nutriens & dirigens, de qua virtute scriptum est: [k] *Sicut Aquila prouocans pullos suos ad uolandum.* Hęc Aquila est mulier illa ni fallor, de qua dicitur: [l] *Facta est nauis quasi institoris, de longè portans panem suum*, Illum videlicet panem, quem edocuit nos filius Dei petere, dicentes: [m] *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.*

[i] *Cap.* 9.

[k] *Deut. c.* 32.

[l] *Prou.* 31.

[m] *Luc.* 11.

Nemo verò Deum ipsum Aquilæ comparari miretur, etiamsi immũda sit & rapax. Nam & Leoni, & Serpenti cõparatur Christus, non quidẽ ob malitiam, aut rapacitatem, sed propter virtutem & regnũ. Leo enim Rex Ferarum est. Serpenti verò, & pręcipuè Viperę vis inest salubris aduersus omnia venena. Non igitur quòd rapax sit vel immunditijs delectetur Christus noster, ideò Aquila est, sed quia Rex noster est, & super omnia positus, fidelium suorũ, vt clemens pater, curã gerit. Aquila aliàs ratione contraria Diaboli typũ gerit ob rapacitatem & superbiam.

Deus comparatur Aquilæ.

Diaboli typus Aquila.

Eadem & iustos significat, vt apud [n] D. Ambrosiũ quoque, qui locum eum [o] D. Lucæ supra dictum, nempe de congregatione Aquilarum ad corpus, enarrans, ita scribit: *Iustorum animæ Aquilis comparantur, quòd alta petant, humilia derelinquant, longæuam ducere ferantur ætatem, vnde [p] Dauid animæ suæ dicit: Renouabitur, ut Aquilæ iuuentus tua. Si igitur intelleximus Aquilas, de corpore iam non possumus dubitare, maximè si meminerimus, quòd à [q] Pilato Ioseph corpus acceperit. Non'ne uidentur tibi Aquilæ circa corpus, [r] Maria Cleophe, Maria Magdalenæ, Maria mater Domini, Apostolorumq; conuentus circa Domini sepulturam? Non'ne tibi uidentur Aquilæ circa corpus, quando ueniet in illa die cum intelligentibus nubibus filius hominis, [s] & uidebit eum omnis oculus & qui compunxerunt eum. est etiam corpus, de quo dictum est: Caro mea uerè est cibus, & sanguis meus uerè est potus. Circa hoc corpus ueræ Aquilæ sunt, quæ circumuolant alis spiritualibus. sunt & circa corpus Aquilæ, quæ credunt Iesum in carne uenisse, quia omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne uenisse, de Deo est: ubi ergò fides, ibi sacramentum, ibi diuersortum sanctitatis. Est etiam corpus Ecclesia, in qua per baptismi*

[n] *Tom.* 3. *lib.* 7. *comment.*

[o] *In Euang. Lucæ c.* 18.

[p] *Psal.* 102.

[q] *Ioan.* 19.

[r] *Apoc.* 1.

[s] *L.* 99.

gratiam renouamur spiritu, & occidua senectutis in rediuiuas reparantur ætates. Rursus vbi de innouatione agit baptismatis in illa verba (*Renouabitur sicut Aquilæ iuuentus tua*) *Intelligit*, inquit, *Propheta per gratiam baptismi occidua vitæ nostræ posse reuiuiscere, & iuuentute quadam renouari id, quod in nobis fuerat delictorum vetustate collapsum. Vt autem intelligas, quia de gratia batismatis Propheta loquitur, innouationem ipsam Aquilæ comparauit, quæ Auis assidua commutatione habitus sui longam ducere fertur ætatem, & vetustis iam fatiscentibus plumis noua pennarum successione iuuenescere, ita vt depositis antiquitatis exuuijs, rediuiua indumentorum natiuitate se vestiat. vnde intelligimus, quòd senectutem Aquilæ non sentiunt membra, sed plumæ. De nouo ergò se vestit, & pullulantibus pennis vetusta mater iterum renouatur in pullum: pullis enim tunc comparanda est, quando radiantibus plumis, necesse est, illi rursum meditari rudem volatum & alarum olim exercitata remigia, tanquam nouella volucris intra nidum pigra compescere: quamuis illi sit volandi notitia de consuetudine, deest tamen illi de pennarum raritate fiducia. De baptismatis igitur gratia hoc Psalmographus prophetauit. Nam vtique Neophiti nostri nuper baptizati, tanquam Aquilæ depositis vetustatis exuuijs, noua sanctitatis indumenta sumpserunt, & fatiscentibus antiquis maculis, sicut plumis leuibus, rediuiua gratia immortalitatis ornantur, ita vt in his senectutis occidua peccata senuerint, vita non senuerit: tanquam Aquila in pullum, sic illi in infantiam reuocati. est eis seculi de conuersatione notitia, sed adest illis iustitiæ de reparatione securitas. Quid igitur sanctus Dauid dicat, adhuc diligentius videamus. Non enim ait, renouabitur sicut Aquilarum, sed sicut Aquilæ iuuentus tua. Vnius ergò Aquilæ renouandam in nobis asserit iuuentutem, quam vnam, & solam Aquilam rectè Christum Dominum dixerim, cuius iuuentus renouata est tunc, cùm à mortuis resurrexit. Depositis enim corruptelæ corporalis exuuijs, rediuiua carnis assumptione refloruit, sicut ipse ait per*[t] *Prophetam. Et refloruit caro mea & ex voluntate mea confitebor illi. Refloruit, inquit, caro mea, videte, quo verbo vsus est; non ait, floruit, sed refloruit. Non enim reflorescit, nisi quod antè floruerit. Floruit autem caro Domini, cùm primum de Mariæ Virginis illibata vulua processit, sicut ait*[u] *Esaias, dicens. Exibit virga de radice Iesse, & Flos de radice ascendet. Refloruit autem, cùm succiso per Iudæos corporis flore, rediuiua de sepulchro resurrectionis gloria germinauit & in floris modum odorem pariter & nitorem cunctis immortalitatis afflauit: odorem bonorum operum suauitatem circumferens: nitorem in corruptelā perpetuæ diuinitatis ostendens*. Hactenus ille. Simili ferè sensu[x] D. Chrysostomus eum Psaltis Regij locum, quem modò tetigimus, exponens, ait. *Renouationem eam (quam Psalmographus iustis pollicetur, cùm dicit; Renouabitur vt Aquilæ iuuentus tua) Dominus per sanctum baptisma donauit, atque abraso peccati senio, nos ex senibus iuuenes reddidit. Quibus verbis congruunt ea, quæ Deus per Esaiam Prophetam ait: Qui expectant me, mutabunt fortitudinem, assument pennas vt Aquilæ. Quoniam enim diuinas ac regias notas in ortu nostro accepimus, easq; per varia peccati studia obscurauimus, atque corrupimus, idcirco Prophetica oratio regni recuperationem nobis pollicetur (regia enim hæc est auis & volucrum regina) docet autem nos etiam diuinæ liberalitatis & munificentiæ modum, vt huiusmodi iuuentus renouetur, veterem hominem deponens, nouum autem, qui in Creatoris agnitionem renouatur, assumens. Ad hunc enim modum inquit: Iuuentus tua renouabitur, vt in vita ab omni interitu aliena constanter florens ac vegeta sit. Quandoquidem Aquila omnium Auium maximè regia est atque altissimè volans. Præterea, quoniam hoc vnum animal aduersus Solis radios obtueri potest, idcirco haud ab re animæ renouationem, atque à terra in cælum volatum, ipsiusq; vitam in summo lumine futuram Aquilæ naturæ comparauit*. Sancti itaque repuerascunt assumpto immortali corpore, laborem non sentientes mortalium, Christo obuiam in nubibus rapti. Desijt alia ratio, quæ cogat hominem suarum virium obliuisci, & toto pectore se Deo credere, senectus certè abundè id præstat. reddit enim hominem morosum, querulum, voluptatum osorem, vilem, ridiculum. Itaque si in eo rerum statu quispiam iuuentam reddat, nonne is videbitur semimortuum reuocasse in vitam? Atqui mirum videtur, cur non omnia nobis polliceamur de nostro conditore, quando sacer spiritus sponsor existit iuuentutis, similitudinem afferens Aquilæ, quæ exuit senectam. Quanquam minimè in hac vita sperandum alicui idem arbitretur, cùm de anima præcipuè loquatur. Alia quoque ratione reiuuenescit Aquila, cùm rostrum nimio senio aduncum adeò, vt cibum capere nequeat, ad petram rupis excutit, atteritq;, pristino statui restituens. Hæc petra Christus est. Rostrum obuncum prauitatem animi, iracundiam & rapacitatem physiognomis designat. vitia hæc non alia ratione, quàm per Christi disciplinam excuti queunt, atque ita pro iuuentutis renouatione animi depurationem intelligimus. Corpus enim nostrum ab adolescentia pergit ad senium, verùm anima sapientis, pij, probatiq; viri à senecta in adolescentiam transmittitur, atque flauescente, & deficiente homine exteriore interior magis vigescit, ac reuirescit. quo diutius in iusti honestiq; meditatio ne exercitioq; vitam degit. Tale aliquid apud Platonem inuenias dicente Socrate. *Tunc sanè mentis oculus acutè cernere incipit, cùm oculus corporis incipit hebescere*.

De amore Aquilæ in pullos ita scribit[y] D. Hieronymus. *Inter cæteras animantes omnes Aquilarum quidem maximus in pullos est amor, quæ in excelsis & inaccessis locis nidos collocant, ne Coluber fœtus uio-*

[t] Psal. 27.
[u] Cap. 11.
[x] In Ps. 102. homil.
[y] Comm. in Esaiam. cap. 65. lib. 18.

tur violet. Amethystum quoque inter pullos eius lapidem reperiri scribunt, quo omnia uenena superentur. Si hoc verum est, rectè affectus Dei in suas creaturas Aquilis comparatus est, qui omni studio protegit liberos suos, ne Draco, & Coluber antiquus Diabolus obrepat nouellis fœtibus, vt ad nomen lapidis, qui ponitur in fundamentis Syon, omnes aduersariorum insidiæ frangantur. Eadem amittens pennas suas, vt est apud [z] Micheam, significat pęnitentes, qui caluitium pęnitentiæ assumpserint, vt idem tradit, citante [a] Ricciardo Brixiano.

[z] *Cap.1.*
[a] *In Symb.*

Quemadmodum etiam Aquila, vbi cum Ceruo pugnat, puluerem alis collectum in oculos eius excutit, vt mox excœcatum præcipitet, ita aduersarius noster Diabolus, quos aggreditur, obiectis diuitijs, alijsq; huius mundi illecebris excęcare & in casses suos præcipites dare annititur. Nihil enim aptius est ad fallendas hominum mentes, quàm opes, honores, cupiditates, & alia vitæ blandimenta, quibus fretus Diabolus quamplurimos inescat & ad se attrahit immotos aliâs, si aperto Marte & validis tribulationum, & miseriarum tormentis ageret. Quo sensu [b] apud Esaiam dicitur. *Excæca cor populi huius, ne audiat, auresq; eius aggraua, & oculos eius claude, ne fortè uideat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & conuertatur, & sanem eum.*

[b] *Cap.6.*

MORALIA.

PLVMAE Aquilæ pro diuitiis ac opibus præsertim Principum ac Regum, in primisq; Imperatoris, cui Aquila est pro insigni, accipi quandoq; solent; vt enim alarum plumis despoliata Aquila volandi impotens fit: Ita & Principum dignitas omnis, nisi pecunia (quam belli neruum vocant) fulta, seu robore omni destituta, & labefactata facilè corruit, quemadmodum argutè ac sapienter Imperator Carolus Quartus ad Principes Germanię sermonem faciens, [a] Du brauio referente, edisserebat.

Diuitias plumæ Aquilæ denotant & cur.

[a] *Lib.22.*

Ob temperaturam cum Aquilis non incongruè Tyranni & iracundi quiuis conferuntur, quorum animos ira, leuissima quauis de causa transuersos rapit. Ira etenim fortis, vt testatur [b] Aristoteles, non nisi in corporibus admodum siccis dominatum obtinet. Aquilę exemplo voluptates ac superuacanea omnia reijcere ac aspernari docemur. Parit enim ea tria ad summum oua, quorum tertium, tanquam duo ad conseruandam speciem sint satis, è nido præcipitat. Incubatu enim fotuq; ouorum, spiritibus absumptis, vires adeò fatiscunt, vt propemodum volatui inepta sit, tantum abest, vt ad venatum prodire possit & prædam agere. Terna hæc oua triplicem hominis repræsentant appetitum. Quandoq; recta ratione quippiam humanus animus appetit, quod ad perfectionem suam & felicitatem attinet. Nonnunquam de his quę ad corporis vsum spectant, est solicitus, ne animus hospes squalente, ac ruinam minitante domicilio peius, quàm opus est, habitet. His tamen, quæ necessitati sufficiunt, non contenta mens nostra ad voluptates quandoq; à fronte blandientes conuertitur. Verùm hæ eædem vt tertium Aquilæ ouum non tantummodo, ut superuacaneæ, sed & tanquam perniciosæ homini repudiandæ ueniunt. Emolliunt enim deliciæ atque animum virtuti intentum aliò distrahunt, impediuntq; quo minus liberè euolare & arduam uirtutis uiam sectari possit, sed deprimunt sensum multa cogitantem, & ut ait [c] Horatius:

Tyranni Aquilę comparati.

[b] *Ethic.3.c.8*

Appetitus hominis triplex per Aquilę oua designatus.

Affigunt & humo diuinæ particulam auræ.

[c] *In Satyr.*

Quæ de liberalitate Aquilæ afferuntur, sanè ad generosam, ac regiam indolem declarandam faciunt. Nec enim in pusillis animis ac sordidis hæc uirtus inhabitat: Sed Regium est, ut in Emblematis suis Bochius inquit, ET POSSE, ET VELLE BEARE. Quandoquidem ex tantilla præda, quam fecit Aquila, sortem suam alijs, aut Auibus, aut bestijs relinquit. Pietatem verò cùm in plerisq; brutis animantibus erga parentes insignem, tùm uerò uel maximè in Ciconia & Aquila est conspicere. Hos senio confectos non alunt tantùm, sed & humeris suis aut alis exceptos, quò opus est, transportant, dignam certè accepti beneficij mercedem rependentes. Hîc notent suam ἀςοργίαν & impietatem plurimi, qui parentibus non modò non nutricationis præmium referunt, sed iam senio confectos uix uiuere sustinent: imo uerò mortem etiam ijs imprecantur. At hi non erubescunt sese rationis capaces, ab irrationalibus pietate & benignitate uinci.

Indoles generosa & regia ab Aquilę liberalitate.

Aquilę pietas erga parentes.

Quod de Aquila Polypi cirris implicata, ideoq; in mare delapsa ac demersa, refertur; ad eos pertinet, qui aut prædam sibi damnosam captant, aut in alios moliuntur, quæ sibi ipsis exitio futura sunt. Quemadmodum Cambysis filius alter Cyrus apud [d] Messagetas ab Herodoto decantatus; & Polycrates cùm ad diripiendum aurum magno studio ad Orætem profectus esset

Aquilę à Polypo captæ qui similis.

Cyrus Cambysis filius deceptus.

[d] *Lib. 2. in Euterpe.*

Polycrates deceptus.

esset, tanquam esca illecti, tandem decepti fuerunt; & in foueam, quam alijs foderant, ipsi irruerunt. Bruta eiusmodi discrimina, quia ignorant, sæpe non cauent: homines verò & prudentes in tantum praua cupiditate vinci, vt semetipsos præcipitent, hoc molestum est. Vnde prouerbium; *Malum consilium consultori pessimum*. Et vt verè non minus, quàm scitè Ouidius canit:

—— Neque enim lex iustior vlla est,
Quàm necis artifices arte perire sua.

Fures quō Aquilam imitentur.

Aquila non venatur locis nido suo propinquis. Qua in re vafri & versipelles eam probè imitari norunt, qui à vicinis expilandis abstinent, gnari non diu se latituros, apud quos iam innotuerint.

Auari Aquilæ rapaci comparati.

Cum rapaci quoq; Aquila non inconcinnè illi comparari possunt, qui sublimibus studijs operam dantes, cœlestium corporum motibus & rerum naturis considerandis intendunt. Aut etiam qui altissimorum pietatis nostræ mysteriorum contemplationem professi, vita interim & impuri sint ac scelerati, toti sordibus terrenis immersi, suis commodis omnia metiuntur, & inexplebili auaritia æstuantes, quoruncunq; bona per fas & nefas ad se pertrahunt. Huius farinæ hominem [e] D. Hieronymus notat, nempe Heremitam quendam, qui publicas priuatasq; eleemosynas in suum & suorum vsum conuerterat. Ita enim scribit: *Vidimus & planximus, Crœsi opes vnius morte deprehensas, vrbisq; stipes, quasi in vsum pauperum cōgregatas stirpi & posteris derelictas.*

[e] *Epist. 4. ad Rustic. monach. de viuēdi forma.*

Aquilę renouatio qd denotet.

Aquilæ renouatio omnes in cognitionem ac emendationem vitiorum ducit. Virtutes enim quoniam nos perficiunt, atque exornant, præclara quædam animi indumenta sunt, quibus homo amictus & ornatus, longo à vulgo discrimine seiungitur.

Aquila etiā quæ inter ambulandū vngues contrahit, ne aciē eorū atterat: teste Plutarcho, monet, ne ingenij nostri acumē in rebus vilibus hebetemus; sed arduis, & pręstātibus impēdamus.

HIEROGLYPHICA.

VANDOQVIDEM ea doctrina, quam notis illis sacris, & occultis Aegyptij sapientes exprimere voluerunt, ad moralem potissimùm Philosophiam spectat; atque cùm fabulæ quoque, apologi ac emblemata sub fictæ historiæ aut similitudinis inuolucro, ceu sub cortice medullam, præclara quædam documenta, simile argumentum cum illis contineant; ne ea, quæ inter se maximam affinitatem habent, diuelleremus, ideo mysticis, moralibusq; iam tractatis, Hieroglyphica primùm; quæ & ipsa mystica signa sunt, hinc fabulas, dein apologos, denique emblemata, hisce, quæ ab Aquila petuntur, commoda, iam iam subnectemus.

Hieroglyphica quid & quando & cur inuenta.

Quod ad sacra signa, seu hieroglyphica attinet, vt quid ea sibi velint, primùm intelligat lector, scire licet characteres illos, seu literarum quædam rudimenta, quibus Aegyptij vsi sunt, tum primùm fuisse excogitatos, cùm primi parentes (Iosepho teste) qui rerum cælestium rationem primi mortalium indagasse traduntur, ante diluuium illud vniuersale duas diuersæ materiæ columnas constituerunt, lateritiam vnam, quæ ignibus, si fortè orbis conflagraturus fuisset, resisteret; lapideam alteram, quæ ab aquis terram totam inundaturis non effenderetur, in quibus totum de consumatione mundi arcanum describerent, & id quidem varijs animalium, rerumq; naturalium formis ac imaginibus literarum loco effigiatis. Cuius rei non ignarus videtur fuisse [a] Lucanus, qui Phœnicibus, qui Syriæ prope Damascum populi erant, nempe Hebræi Palestinę incolę antiquissimi, primis hanc inuentionem ascribit, cùm ait:

Phœnices Hieroglyphica inuenisse.

Aegyptij quādo hieroglyphica inuenerit.

[a] *Lib. 3.*
[b] *Lib. 36. c. 8.*

Phœnices primi, famæ si creditur, ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris.

Pythagoras & Plato cur in Aegyptum profecti.

Post verò cataclysmum Aegyptij hieroglyphicæ huius scripturæ primi authores asseruntur, quos constantissima fama est, omnem naturæ obscuritatem adeò manifestè cognitam perspectamq; habuisse, vt eandem per manus traditam, quasi hæreditariam possiderent. Eam notis illis mysticis occulentes posteritati solebant consignare. Has literas, quas scalpturas effigiesq; vocat [b] Plinius, soli nouerant Sacerdotes, & qui ab ijs describendis ἱερογραμματεῖς vocabantur: vulgus enim alijs vtebatur. Harum præclara fama ac nomine exciti Pythagoras ac Plato, relicto patrio solo in Aegyptum magno studio profecti sunt, vt hisce se erudiendos traderent. Moyses quoque gentis Hebreæ dux à Pharaonis filia adoptatus, adhibitis regio more peritissimis quibusq; Aegyptiorum, omni scientiarum genere imbutus fuit.

Moyses hieroglyphico rū peritus.

Aquilæ in hieroglyphicis varię significationes.

Inter cæteras itaque Hieroglyphicas notas ipsis Aquilæ imago frequens admodum fuit, & variæ significationis.

In

In primis Regem, rerum tantũmodo suarum satagentem, nec aliorum cõmoda vel incommoda aspicientem, quique tantum gauderet solitudine, per eam, quam proposuissent, Aquilam, ostendere voluerunt. Hæc enim in extruendo nido solicita admodum, in excelsis arduisq; locis nidulatur, & altisimo volatu cęteras Aues omnes superat; Hinc fit, vt ab aliarum consortio sese longissimè abducere videatur; Qui quidem plerisq; regibus mos est, humanam & præcipuè subditorum conuersationem ita auersantibus, vt non nisi propria vel vtilitate vel necessitate coacti, sui videndi copiam faciant.

Regem Aquila denotans, & qualem.

Pręterea quum Deum, aut sublimitatem, altitudinemue, aut contrà humilitatem, depressionemq;, aut excellentiam, aut sanguinem, aut victoriam, significare volunt; Aquilam pingunt. Et primò quidem Deum, eò quòd sit Auis hęc fecunda & longæua: & quia simulachrum videtur esse Solis, cùm præter cæterorum volatilium naturam, intentos oculos, immotosq; ad radios solares teneat.

Deum Aegyptij notabant per Aquilam & quare.

Hinc & Solem, ceu visus dominum, aliquando Aquilæ figura repræsentant.

Solis imago Aquila.

Altitudinem verò, quandoquidem cæteræ alites, cùm sursum euolant, obliquo tramite ascendunt, sola Aquila in altum recto fertur.

Altitudo cur Aquilæ cõparetur, & cur depressio.

Depressionem contrà eandem ob causam, nempè quia sola inter volucres Aquila, maximo & infracto impetu recta, ac veluti perpendiculari linea deorsum labitur.

Excellentiam autem, quoniam præstat cęteris volatilibus omnibus.

Excellentię Aquilę typus.

Sanguinem, quia non aquam, sed sanguinem seu cruorem, dicunt bibere.

Sãguis per Aquilam indicatus.

Victoriam, quòd reliquas Aues omnes robore, ac viribus longè superat. Quinimò si fortè cum Aue quapiam congressa, propè esse, vt ipsa vincatur, pręsentit; supinam sese in terram proijcit, vngues exporrigit, horumq; sese armis tuetur, ac alteram impugnat & lacessit, quod ipsum cùm aduersaria Auis pręstare nequeat, in fugam facilè vertitur.

Victorię Aquila hieroglyphicum, & quare.

Pro Anima quoque Aquila ponitur, ex nominis interpretatione. Vocatur enim apud Aegyptios anima Baieth; hoc autem nomen diuisum cor & animam significat. Est enim Bai anima, Eth verò, Cor. Cor autem apud Aegyptios est ambitus animæ, vnde nomen ipsum sonat, quasi cordatam animam. Quia & Aquila eiusdẽ naturæ cum anima, vt plurimùm aquam non bibit, sed sanguinem, quo & cor nutritur: non autem anima, vt perperam opinabantur Aegyptij; nam sic & anima corpus esset.

Aquila quoque Sacerdotum Aegyptiorum hieroglyphicum fuit, quæ saxum gestaret, hominemq; designaret, qui firmam stabilemq; in vrbe, locoue quopiam sedem sibi posuisset. Illa enim simul atque nidum suum composuit, vt stabilitatem ei maiorem conciliet, ac procuret, lapidem quendam quæsitum, allatumq; in nidum pro firmamento collocat. Neq; aliam huius rei causam sacerdotes illi tradidêre, satis habentes constructi nidi firmitatem hoc argumento indicasse. Nam & firmandis nauibus priusquam anchoræ vsus repertus esset, id opis saxa contulêre. Id quod Apollonius Argonautas fecisse scribit.

Hominis, qui firmas in loco sedes posuit, hieroglyphicum.

Saxa pro anchoris in vsu fuisse.

Quidam etiam, cùm pium ac misericordem, vel regem, vel diuitem, qui scilicet victum, cæteraq; vitę sustentandæ necessaria, inopibus erogat liberaliter, describant, Aquilam ob oculos ponunt, eam præsertim, quæ ab insigni vigore Ossifraga nominata fuit, quæque pullos ab Aquilis alijs eiectos nido, imbecilles adhuc, ac parentis opera etiamnum egentes, ad se recipit, tueturq; benignè, ac fouet, donec ad iustum robur adoleuerint, & sibi ipsis victum parare possint.

Regis Pij hieroglyphicum.

Ossifragæ pietas.

Eandem benignitatem, cùm alij denotare vellent, Aquilam cum alia quauis alite, ex eadem olla cibum capientem finxerunt.

Benignitatis typus.

Sed enim ab his diuersa ponere videntur Aegyptij sacerdotes, qui morosum & difficilem admodum in filios patrem, per id genus Aquilæ, cui Pygargo nomen est ab albicante cauda, significare voluerunt. Ea enim maximè omnium animalium pullos suos fastidit, vt non immeritò Plotinus eos, qui sine ratione, modoq; ciuitates atque imperia, aut domos suas, & familias administrauerint, post obitum per παλιγγενεσίαν Aquilas fieri dixerit.

Patris in filios impij typus.

Pygargi Aquilæ impietas in filios.

Ob eandem hanc causam per Aquilam haud ineptè regni solitudinem intelligimus. Sunt enim qui hoc, quam iniquitatem in prolem quidam uocant, ita tuentur, vt regium esse dicant unicum è filijs hæredem instituêre, rerumq; habenas vni soli committere, quandoquidem ut ait [c] Ouidius:

Solitudinis regni imago.

Non bene cum socijs Regna, Venusq; manent. & alibi:
Non bene conueniunt, nec in vna sede morantur
Maiestas & Amor. & ut [d] Lucanus.
Nulla fides regni socijs, omnisq; potestas.
Impatiens consortis erit.

[c] *Lib. 3. Metamor.*

[d] *Lib. 1.*

Et

Et meo iudicio non immeritò. Nam apud rerum ſcriptores paſſim legimus potentiſſimas vrbes euerſas, clariſſima regna deleta, illuſtres familias extinctas, & in populos omnia malorum genera graſſari cępiſſe, ſimul atque poteſtas regia pluribus fuit communicata. Quin etiam [e] Iſocrates æquabiliorem ciuibus monarchiam oſtendit, propterea quòd illa ambitiones, omnium popularium diſſenſionum ſemen, extinguat. Quod cùm [f] Ariſtoteles quoque mirum in modum approbaret, [g] Homeri ſententiam ſequutus, quo diſputationibus ſuis pondus adderet, & authoritatem, verſum eius citauit:

[e] *In Nicocle.*
[f] *Polit. 4. cap. 4.*
[g] *Ill. B.*

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω,
Εἷς βασιλεύς. Quæ latinè ſonant:

Non bonum eſt multorum dominatus: vnus dominus eſto,
Vnus Rex.

Alibi etiam [h] Homerus vnius Imperium optimum eſſe teſtatur, cùm ait:

[h] *In Iliad. ex Polyantea. 728. 2.*

Multorum Imperium multa eſt confuſio ſemper,
Multi ſunt damno domini: rex vnicus eſto.
Vnus ſit Princeps populum ditione gubernans,
Cui dedit Imperij ſceptrum Saturnius ingens.

Potētiæ pernitioſæ typus.

Simili ratione ijdem Sacerdotes potentiam cuiuſpiam, quæ ſocijs & amicis pernicioſa eſſet, per Aquilæ pennas ſignificabant. Huiuſmodi ſiquidem pennarum, vt ſuo loco à nobis dictum, ea vis eſt, vt aliarum Auium plumas, ſi commiſceantur, interterere, & quodammodo deuorare videantur. Quod & in tergoribus Pantherę, atque Hyenæ identidem fieri compertum eſt. Ita eius, qui rerum ſumma potitur, maieſtas, fulgore ſuo reliquos obſcurat, & veluti micantiſſimum Solis iubar, vbi exortum fuerit, lucem omnibus ſtellis intercipit. Obijciunt alij, hoc in multorum Principum tyrannidem, & rapacitatem, quibus non ſine rerum tuarum iactura poſſis adhæreſcere. Quomodocunque autem quiſpiam hoc acceperit, ita natura comparatum eſt, vt debiliora à validioribus abſumantur.

Pantheræ antipathia cũ Hyena.

Si verò hominem eo mortis genere, quod Homero, Platoniq; omnium eſt miſerrimum, periſſe, ijdem ſignare voluiſſent, hieroglyphicum habebant Aquilæ, cuius roſtrum eſſet curuum enormiter. Seneſcentibus enim Aquilis roſtrum ſupernum increſcit adeò, & curuatur, vt nulla demum aperiendi data copia, inediâ plerunque deficiat. Hinc illa in bibaces ſenes exprobratio: *Aquilæ ſenectus*. quòd hæc amiſſa comedendi facultate ſorbillando aliquandiu vitam ſuſtinere cogatur.

Conuitiorũ contẽptoris hieroglyph.

Si verò conuiciorum contemptorem ſignificare volebant, Aquilam depingebant immotam, quæ nec pennis, nec roſtro minaretur quicquam mali, & iuxta eam Cornicem, quæ eam laceſſeret, & conuicijs moleſtaret.

[i] *Lib. de abſtinendo ab animatis.*

Magi homines brutorũ nominibus compellāt.

Magi quoque, vt [i] Porphyrius refert, hominum ad animalia bruta affinitatem inſinuantes, brutorum etiam nominibus eos appellant, vt Leones, iiſdem ſacris initiatos mulieres Hyenas, miniſtros Ceruos, patres verò Aquilas & Accipitres.

Maſculi, & feminis typus.

Aquilæ autem pullus Aegyptijs maſculum & orbiculatum quidpiam, vel ſemen hominis denotabat.

EMBLEMATA.

HOS, qui Emblematis conſcribendis operam dederunt, pulcherrima ab huius Alitis natura, ſymbola mutuatos eſſe videmus. Huius rei fidem facturi exempla aliquot ex doctiſſimi Alciati poemate ante alia ſubijciemus. Primum ad magnanimitatem ſpectat, quę per Aquilam demonſtrabatur, Alitem nempe generoſam & fortiſſimi Ariſtomenis tumulo inſidentem. Hoc ſic habet:

Magnanimitatis ſymbolum.

Quæ te cauſa mouet, Volucris Saturnia, magni
Vt tumulo inſideas ardua Ariſtomenis?
Hoc moneo, quantum inter Aues ego robore præſto,
Tantum ſemideos inter, Ariſtomenes.
Inſideant timidæ timidorum buſta Columbæ,
Nos Aquilæ intrepidis ſigna benigna damus.

Alterum eiuſdem Emblema inſcriptum:

QVAE SVPRA NOS, NIHIL AD NOS, Aquilæ voraciſſimè Promethei iecur exedentis ſymbolum, curioſis maieſtatis cæleſtis, rerumque diuinarum ſcrutatoribus applicat, cuius hæc ſunt verba:

Caucaſea

Caucaſea æternum propendens rupe Prometheus,
Diripitur ſacri præpetis ungue iecur:
Et nollet feciſſe hominem, figulumq́; peroſus
Accenſam rapto damnat ab igne facem.
Roduntur varijs prudentum pectora curis,
Qui cæli affectant ſcire Deûmq́; vices.

Tertium eiuſdem authoris, ſub lemmate, DEVS, Aquilæ Ganymedem in cælum rapientis imagine, in Deo lætandum docet:

Aſpice, vt egregius puerum Iouis alite pictor
10 *Fecerit Iliacum ſumma per aſtra vehi:*
Quiſue Iouem tactum puerili credat amore?
Dic hæc Mæonius finxerit vnde ſenex?
Conſilium, mens atque Dei, cui grandia præſtant,
Creditur is ſummo raptus adeſſe Ioui.

Sed Homerus diuina potius ad nos, quam humana ad Deos transferre debebat: neque enim in Deum humanorum huiuſmodi affectuum uitia cadere credendum eſt. Habet & aliud Emblema quod nos à minimis quoque timendum eſſe admonet ex [a] Oro Apolline nimirum, vel ex Aeſopica fabella, quam poſtea nos ponemus, deſumptum, ita habens:

[a] *Lib. 1. Hierogl.*

Bella gerit Scarabeus, & hoſtem prouocat ultrò,
Robore & inferior, conſilio ſuperat.
20 *Nam plumis Aquilæ clam ſe neque cognitus abdit,*
Hoſtilem vt nidum ſumma per aſtra petat.
Ouaq́; confodiens, prohibet ſpem creſcere prolis,
Hocq́; modo illatum dedecus ultus abit.

Quidã eruditus vir Cęſar Triuiſanus, vt narrat doctiſſimus [b] Ioachimus Camerarius iunior Medicus præclarus, olim diſcipulus noſter, integrum commentarium edidit Italicum, de quodam ſymbolo ſiue emblemate. Curauit autem author ille depingenda quatuor diuerſi generis animalia eo modo, vt unum alterum reſpiceret. Inter illa Aquila, & Leo è regione ſuperius, & inferius Siren, & Draco conſpiciebantur. His animalibus, amorum quatuor genera voluit repræſentare; nimirum deſiderium, & amorem veræ gloriæ, & famæ; ſecundum virtutis, & præſtantiæ animæ; tertium pulchritudinis; quartum diuitiarum. His eorum proprietates accommodat. Nam ad primum, quod omnia inferiora in altum ducit, & famæ & gloriæ è rebus præclaris, & laudabilibus conquiſitæ incumbit, Aquila pertinet, quæ inter omnes alias Aues volatu ſuo partes ſuperiores cæli petit, & acie præterea oculorum ſingulari prædita eſt. Vnde veteres Poëtæ, vt antea diximus, Iouis miniſtram eſſe fabulati ſunt. Solæ autem Aquilæ corona in capite addita eſt, quę amorem ſanctum, & diuinum circa res cęleſtes deſignat. Leo ſecundo generi accommodatur, qui robore & fortitudine quadam cęteris animalibus dominari dicitur, adeò generoſo animo & alto, vt quemadmodum ſcribunt, hominibus dormientibus, vel in terram, quaſi mortui eſſent proſtratis, uel etiam infantibus parcat, nec ullam noxam inferat. Præterea in campis apricis & amplis ſecurus, ſpretis uenatoribus, non mutato conſueto ingreſſu procedit, quod uirtutis & magnanimitatis exemplum eſt. Ad tertium genus amoris, quod in pulchritudine appetenda conſiſtit, Siren additur, cui, ut fingunt poëtę, tam ſuauis uox eſt, ut omnes, qui audiant, ita demulceat, ut etiam ſomno inde corripiantur. Draco ultimo generi comparatur, quod uerſetur circa diuitias, & opes mundanas; nam his illum pręſidere, eaſque cuſtodire perhibent, eſtq́; oculis acutiſſimis, quę omnia diuitijs conquirendis non malè poſſunt applicari. Emblematis ſiue ſymboli huius inſcriptio erat; AMOR CAVSA OMNIVM. Quòd ſi cum microcoſmo quoque, ideſt paruo mundo, ſiue homine hęc conferre uoluerimus, Aquilę ſemper in altis locis uiuenti, & prędę inhianti, caput reſpondet, in quo eſt intellectus in perpetua rerum inueniendarum meditatione occupatus, cui os quoque ad cibum ingerendum ineſt. Leoni cum pectore conueniet, in quo conſiſtit fortitudo. Sireni tanquam uoluptuarię, & in aquis degenti, inferior uenter. Et tandem Draconi per terram repenti, pedes & crura attribuentur. Circum hęc uerò animalia undequaque flamma mollis & lucida depicta erat, qua nobilitas ex excellentia amoris denotatur. Nam inter alia elementa ignis pręcipuum locum obtinet, tanquam reliquis efficacior: Occupat autem hęc flamma uniuerſum ſpatium circa quatuor animalia, quoniam ipſius uis & potentia per cũctas res penetrat, atq; ſeſe diffundit; quod etiam catena indicat, qua animalia inuicem colligantur, & ſæpè vnum ad alterum pertrahitur. Eſt autem illa in ſuperiore parte aurea circa Aquilam, & Leonem, cùm amor diuinus & vniuerſalis ſit pręſtantiſſimus; circa

[b] *Cent. 2. de anim. ſymb. vltimo.*

Amorum quatuor genera repræſentata per quatuor animalia.

Amor cauſſa omniũ.

(margin line numbers: 30, 40, 50)

inferiora autem animalia plumbea, humanum, atque etiam bestialem amorem significās. Huic μυθολογικῷ figmento auctor addidit inscriptionem græcam hanc, Ο῾ ἜΡΩΣ Α῾ΠΑ΄ΝΘΩΝ ΑἼΤΙΟΝ, ΚΑῚ ΠΡΟ`Σ ΑὙΤΟ`Ν Α῾ΠΑ΄ΝΤΑ. idest: AMOR CAVSSA OMNIVM, ET AD IPSVM OMNIA: quod nimirum ex amore vero, omnes res originem ducant, primumq; rerum sit principium, & sic tandem in ipsum vniuersa quoque reuertantur. Hæc ex Cæsare Treuisano Camerarius, & alia quæ breuitatis caussa prætereo.

Iulianum Apostatam legimus Aquilam, quam homo proprijs ipsius pennis transfigeret, pro Symbolo cum inscriptione, SIC ARS DEPRENDITVR ARTE: quod in labaro ante se semper ferri voluit, habuisse. Hoc significabat se à proprijs artibus impetitum fuisse: meminit eius Emblematis [d] Achilles Bocchius conciuis noster, his verbis: 10

[d] Lib. 1. symb. quæst. symb. 19.

Impostor ille Iulianus maximè,
Qui Christianos persequi decreuerat,
Artes eos docere vetuit liberis
Dignas hominibus, scilicet ne præpetes
Euellerent de Aquila sua pennas, quibus
Configerent etiam Aquilam. Qua imagine
Vsum ferunt illum esse, vbi primum artibus
Sese impetitum fortè deprehendit suis.

[e] Lib. de symb. Heroicis.

[e] Claudius Paradinus, vt monstret ad res difficiles & arduas superandas, summa industria, labore, ac diligentia opus esse, Aquilam depingit, Cerui capiti inter cornua insidentem. Illa 20 enim Ceruum adoriens in eius cornua se insinuat, puluereq; (quem plumis suis ad eam rem prius congerit) ita eius oculos opplet, vt tandem de rupe aliqua præcipitem se dantem superet; inscriptio huius Symboli est: ARDVA DETVRBANS VIS ANIMOSA QVATIT.

Draconi suprà diximus cum Aquila perpetuam intercedere inimicitiam, quò fit, vt nunquam absque acerrima pugna mutuùm occurrant, tamq; periculosè in aëre inter se committantur, vt Aquila Draconis cauda circunuoluta, ambo deorsum simul corruant. Animalia istęc ita conuoluta cum inscriptione, VT LAPSV GRAVIORE RVANT; depingit idem author. Hoc Emblemate superbos, & potentes inter se contendentes, ac dissidentes, vtrosq; sæpè exitium sibi accersere, significare possumus. Aquila enim & Draco pugnantes ambo sæpe moriuntur. 30

Hieronymus Ruscellus, vt ducem, cui alioquin bella potius, quàm pax colenda esset, pacis amantem exprimat, Aquilam depingit, pedibus oliuæ ramum ferentem cum inscriptione. BELLA GERANT ALII.

In Insigni Francisci Gonzagæ.

Aquila eodem authore, quæ teneat oculos intentos in Solem cum verbis: CHE MI PVO' FAR DI VERA GLORIA LIETA. Significat mulierem, quæ demonstret habituram se semper mentis suæ oculos in Deum intentos, qui solus cùm cordis, tùm renum abscondita illuminat.

In Insigni Irenis Castriotæ.

Eadem Auis apud Camillum Camillium liberos Soli opponens, quod facere solet, vt probet, nunquid ad illius lumen caligent, patrem, qui filios ad paternam nobilitatem adhortetur, 40 denotat adiectis Verbis, MEI NON DEGENERANT.

In Insigni Gabrielis Cæsarini.

Ruscellus simile ferè refert emblema, sed diuerso admodum significatu. Aquila enim eodem modo fœtus suos in Solem intentis oculis exponens, in nido depingitur cum inscriptione, SIC CREDE. Hæc viri à muliere, quam deperit, non redamari se credentis, typus est, nisi ea veri amoris de se edat specimina. Nam Aquila, etsi rostrum, caput, pectus, vngues, pennasq; ac reliquum corpus, suo simillimum liberos suos habere videat, si tamen ad Solem nictent, tanquam spurios eos reijcit.

In Insigni Vnici Acolti Aretini.

Quæ verò recto volatu ad Solem contendit, cum Hetrusci huius versus inscriptione, PVR CHE NE GODAN GL'OCCHI, ARDAN LE PIVME, egregiè vel virum exprimet, qui de nulla alia re se solicitum demonstret, quàm vt mulieris, quam summo pro- 50 sequitur amore, conspectu fruatur: vel eum, qui nullum non contemnere laborem velit, aut aduersa quæuis subire, dummodo ad gloriæ, quæ ex scientiarum cognitione procedit, metam perueniat. Aquila enim mentis intentionem denotat, & Sol, vt Philosophi testantur, scientiarum fons est, ac origo.

In Insigni Curtij Gózagæ.

Ad eundem ferè sensum illud est emblema apud eundem, in quo Aquila ita depicta, vt sub cælo procelloso, ac fulgurante, immunis atque intacta, Solem inspiciendo, ab altera parte ad montem volatu contendere videatur; cum lemmate, NI MAZZAR ME, NI SPAVENTAR ME, hoc est: NEQ; OCCIDERE ME, NEQ; TERRERE ME,

In Insigni Galeatij Fregosij.

ME, significat virum, qui nullis aduersitatibus expauescit, quò minùs in incœpto amore, vel in quouis alio honesto negocio perseueret. Ales enim virum, mons virtutem, tempestas aduersitates denotat.

Aquila Promethei cor siue hepar corrodens cum lemmate, ALTA COGITATIO, Principem significat, qui profunda atque alta mentis indagatione perscrutetur, atq; ponderet.

A Dipsade serpente Aquila in pectore morsa, cum inscriptione, SEMPER ARDENTIVS; virùm exprimit, qui quò sæpius dilectę à se fœminæ conspectu fruitur, eò magis eam depereat. Tantam enim serpentis illius morsus affert sitim, vt eo ipso puncto, quò plus sint potæ, plus sitiantur aquæ. Hæc eadem ales oculos in Solem intentos, fixosq; tenens apud amatores amantis in amatam reiteratum significat sæpius intuitum.

Si pedibus pingatur terram tangentibus, capitibusq; (est enim nostris Impp. biceps) ad cęlum elatis & alis expansis, cùm fulmine à sinistra, & Lauri ramo à dextra, & cum lemmate ἘΝ ΚΑΙΡΩ͂ ἙΚΑΤΕΡΟΝ, id est: IN OPPORTVNITATE VTRVNQVE, typus erit Imperatoris, se in terris quidem imperare demonstrantis, sed tamen mentis intentione ad cęlum aspirare, summoq; desiderio cùm contemplando, tùm imperium domi, militiæq; benè gerendo ita intentum, vt tandem ad Deum, cui omnia refert accepta, peruenire studeat. Aquila enim Imperij, fulgur belli, & pœnarum, laurus pacis & pręmij signum est.

Non inuenustum quoque est hoc Emblema quod [g] Stephanus Vinandus Pighius describit, Principis, inquit, nostri (loquitur autem de Carolo Cliuensis ducis filio) clypeus coloris erat argentei cum margine purpureo, qui distinguebatur aureis Leonum capitibus & rosis. In vmbone medio synthema depictum istud: Aquila nigra, fulmen aureum vnguibus tenens à dextris: item Vultur, siue Accipiter fuluus, cùm diademate aureo in vnguibus à sinistris. Quæ Aues duo sceptra inter ipsas decussatim posita contingant, quibus notatur concordia, & confederatio potentiæ. Aquila designat summum in primis Imperium atque Principatum: Vultur in Hetrusca disciplina, & augurijs Romanis inter alia multa, regem, & regnum, quemadmodum etiam Accipiter in literis Aegyptiorum hieroglyphicis, vt Orus Apollo testatur: sic etiam Imperij vim ipsam, fulmen istud Iouis, & diadema regnum significant. Hactenus itaque ille.

[g] In descrip. pōpæ equest. in Coronat. Rodulphi Imp.

FABVLÆ.

FABVLAE, etsi commentitiæ plerunque, & pro authoris libitu excogitatæ sint, veritatis tamen nonnihil tanquam sub vmbraculo in se quandoque continent. Hoc inter alios ea, quæ de Ganymede ab Aquila Iouis ministra rapto, passim apud fabulosos simul & mysticos poetas legitur, satis declarat. Hanc enim, vt fabulam, scitè his versibus [a] Ouidius Iouem in Aquilam versum fingens expressit.

Rex superûm Phrygij quondam Ganymedis amore
Arsit, & inuentum est aliquid, quod Iupiter esse
Quàm quod erat, mallet; nulla tamen alite verti
Dignatur, nisi qua possit sua fulmina ferre.
Nec mora percusso mendacibus aëre pennis
Arripit Iliadem, qui nunc quoque pocula miscet,
Inuitaq; Ioui nectar Iunone ministrat.

Ganymedis à Ioue rapti fabula.

[a] Lib. 10. Metamor.

De eadem Fabula hęc [b] Ciceronis extant verba: *Nec Homerum audio, qui Ganymedem à Dijs raptum ait propter formam, vt Ioui pocula ministraret; non iusta causa, cur Laomedonti tanta fieret iniuria. Fingebat hæc Homerus & humana ad Deos transferebat, diuina mallem ad nos.* Vbi Ganymedem Laomedōtis filium facit, lapsus videlicet memoria, quo nomine magni viri magnis, grauibusq; curis impediti, cùm citant vel authores vel eorum testimonia, laborare solent. Homerus Trois filium facit, cuius fabula refertur in hanc sententiam, vt vertit Nicolaus Valla:

[b] In prima Tusculana.

Tros ab Ericthonio satus est de sanguine Trois
Ilus & Asaracus, similisq; Deo Ganymedes
Egregius forma raptus sublimis in auras
A superis cælo positus Diuûm inter honores
Pulcher, vt ante Iouem misceret pocula mensis.

Veruntamen hanc fabulam [c] Herodianus præter alios, ad rem verè gestam refert, cùm inquit.

[c] Lib. 1. in vita Commodi Imp.

Pugnam illic Ilum Phrygem, Tantalumq́; Lydum inter se conseruisse, siue de via, aut obiter ortam, siue ob raptum Ganymedis, comperio, nomenq́; ex ea clade conflictus loco esse impositum. Cùm enim æquis viribus decertatum esset, & permulti vtrinque cecidissent, Ganymedem ipsum ferunt trahentibus in diuersa Germani fratris & amatoris manibus, vita esse orbatum sublatumq́; è medio. Pro calamitatis solatio relata ad Iouem raptorem fabula, diuinis fuisse honoribus affectum. [d] Paulus etiam Orosius, *Tantalus,* inquit, *Rex Phrygiorum Ganymedem Trois Dardaniorum regis filium, cùm flagitiosissimè rapuisset, maiori conserti certaminis fœditate detinuit, sicut Phanocles poëta quoque confirmat, qui maximum bellum ob id concitatum fuisse commemorat.* [e] Eusebius idẽ ferè scribit, inquiens, *Ob raptum Ganymedis, & Trois patris, Ganymedis & Tantali bellum exortum esse.* Quam in rẽ confirmandam Phanoclem poëtam citat authorem. [f] Lactantius verò poëticum velamentum ita reserat, vt tradat ideò dici Iouem rapuisse in Aquila catamitum, quia aut per legionem rapuit, cuius insigne Aquila est, aut quia nauis qua fuit impositus, Aquilam tutelarem habuit. Frustra igitur Iouis fabula fertur, & raptrix Aquila fingitur, ideoq; magis, quòd Chalcidenses, vt & Strabo confirmat, ostendere solebant locum, vocareq; harpagium. ἁρπάζω enim Græcis est Rapio. Id autem circa Dardanium montem accidisse arbitrantur. Hanc Aquilam tanto ex ære fecit artificio Leocras statuarius, vt [g] Plinius refert, *vt quid raperet ipsa videretur intelligere, parcereq́; ne vnguibus vestem, quem ferret, Ganymedis rumperet,* vnde etiam Martialis ait:

Illæsum timidis vnguibus hæsit onus.

[d] Lib. 1. c. 12
[e] In Chronicis.
[f] Lib. 1. de falsa relig.
[g] Lib. 34. cap. 8.

Promethei fabula.

Illud quoque, quod Prometheum post factos à se homines, solis ignem furatum, ideoq; iratos Deos febres ac morbos immisisse terris, vt Sappho & Hesiodus commemorant, & [h] Horatius obiter his verbis attingit:

Post ignem ætherea domo
Subductum, macies & noua febrium
Terris incubuit cohors.

[h] Lib. 1. car. ode. 2.

Et quod ipsum in monte Caucaso per Mercurium religatum ad saxũ, adhibita Aquila Typhonis, & Echidnæ filia, quæ cor eius (alij hepar) exederet, fabulantur, ad historiam referri nec sine ratione potest. Nam Prometheus vir prudentissimus, & quidem à prouidentia sic dictus, primus Astrologiam Assyrijs indicauit, quam agens in monte altissimo Caucaso, nimia cura, & solicitudine depræhenderat. Quod autem ad fabulam ipsam attinet, [i] Lucianus Prometheum de ærumnarum diuturnitate conquerentem inducit hisce verbis: *Igitur sufficientem iam pœnam persolui, tantum tempus in Caucaso affixus, pessimam alitum perditam Aquilam nutriens hepate.* Et [k] Martialis de pœna Laureoli:

Qualiter in Scythica religatus rupe Prometheus
Assiduam nimio pectore pauit Auem.
Nuda Calidonio sic pectora præbuit vrso
Non falsa pendens in cruce Laureolus.

Promethe° Astrologiã inuenit.
[i] Dial. prim. Deor.
[k] Lib. 2. Epigr. 7.

De liberatione verò ipsius [l] Pausanias inter cætera Herculis facinora, illud quoque memoriæ prodidit, quòd Hercules Aquilam voracem sagitta trãsfixam interemerit, Prometheumq; è vinculis exemerit. Hoc etiam Phærecides testatus est, vbi Herculem à Prometheo poculum accepisse scribit, ac in eo nauigasse per Oceanum, cùm ad aurea [m] Hesperidum mala contenderet. A Prometheo quoq; iam vinculis soluto viam didicisse, qua illuc pergeret.

[l] In Eliacis.
Hercules Prometheum liberat occisa Aquila.
[m] Lib. 10. de nuptijs Iunonis.

Alij tamen, non ab Hercule occisam Aquilam, ereptumue Prometheum, sed à Ioue solutum scribunt, quoniam illi vaticinatus esset, quòd si rem cum Nerine nympha haberet, vel vt alij cum Tethide Achillis matre, futurum esse, vt filius ei nasceretur, à quo eadem Iupiter pateretur, quæ ab ipso passus fuerat Saturnus. [n] Philostratus verò Herculem non illum fuisse scribit, qui Thebis est ortus, sed alium quendam, cuius genealogiam tamen non recenset. Ligatum autem fuisse Prometheum, vt alij putant, in antro, quod in radice montis ostenditur, vbi & vincula petris affixa conspici Damis refert, quæ difficillimum nosse sit, quanam ex materia confecta sint: vel ut alij in summo cacumine, & fuisse biceps, ideoq; singulis tumulis singulas manus alligatas fuisse, cùmq; stadij unius spatio inuicem distent, ideò tanta illum corporis proceritate fuisse narrant. Addit etiam Aquilas quicunque Caucasum habitant, inimicas habere, ideoq; illarum nidos, ubicunque enatos igniferis sagittis incendere, laqueos demum ad eas capiendas tendere, Prometheum sese ulcisci dictitantes. Non desunt, qui dicant, Aquilam corrodẽtem Promethei cor, siue hepar significare Nilum fluuium, cuius incremẽti causas cùm ille inuestigare nesciret, ab Hercule edoctus, ab Aquila liberatus dicitur. Ouidius uerò Periclimenum, qui à Neptuno potestatem habuit, ut in quas uellet, se mutaret, formas, cùm in Aquilam uersus esset ab [o] Hercule sagitta confossum fuisse scribit hisce uersibus:

Hic vbi nequicquam est formas variatus in omnes,

Prometheum cur Iupiter liberauit.
[n] Lib. 2. In vita Apollo.
[o] Lib. 12. Metamor. M. 109.

Vertitur

Vertitur in faciem volucris, quæ fulmina curuis
Ferre solet pedibus, Diuûm gratissima Regi,
Viribus vsus Auis, pennis, rostroq́ redunco
Hamatisq́ viri laniauerat vnguibus ora.
Tendit in hunc nimium certos Tirynthius arcus,
Atque inter nubes sublimia membra ferentem,
Pendentemq́ ferit lateri, qua iungitur ala.

Fabula etiam est Meropem Coum, cùm vxorem Nymphã Ethemeam (quæ, quòd colere Dianam desijsset, ab ea iaculis configi cœpta, tandem viua ad inferos à Proserpina rapta fuerat) mortuam deflere non desineret, sibiq; mortem præ dolore vellet consciscere, à Iunone, quam fortè dum vxorem lugeret, hospitio exceperat, sortis miserta, in Aquilam conuersum, & inter sidera relatum esse, ne sic etiam si hominis effigie illum eò collocasset, nihilominus coniugis desiderio teneretur.

Merops Cous cur figura Aquilæ inter astra relatus

Nonnulli tradiderunt Mercurium, alij Anapladem pulchritudine inductum, Venerem deperisse, & cùm eius copia non daretur, animo vt contumelia accepta, defecisse. Iouem autem eum miseratum, cùm Venus in Acheloo flumine lauaret, misisse Aquilam, quæ soccum eius in Amythaoniam Aegyptiorum delatum, Mercurio traderet, quam persequens Venus ad cupientem sui peruenit, qui uoti compos factus, pro beneficio accepto, Aquilam cælo locauit.

Mercurius Veneris amore captus.

Aquila cur in cælo locũ habeat.

Similem siue fabulam, siue historiam de [p] Rhodope Strabo, vbi de Pyramide agit tertia Aegypti, quæ primis duabus quidem minor est, sed maiore impensa exstructa, in hæc uerba scribit: *Hæc dicitur meretricis sepultura ab animantibus facta, quam Sappho poëtria Doricham vocat. Alij eam Rhodopen nominant, atque fabulam narrant, quòd, dum lauaretur, Aquila alterum ex calceis è manu ancillæ ereptum Memphim deportarit, & in sublime supra Regis verticem iura dantis elata, calceum in eius gremium demiserit, cuius ille venustate, & rei miraculo permotus, tota eam regione perquiri iusserit, quæ huiusmodi calceum gestaret, quæ tandem in vrbe Naucratitarum inuenta, & ad Regem adducta, ab eo in vxorem accepta fuerit, & post mortem hanc sepulturam habuerit.* Eadem penè [q] Aelianus, Regem hunc Aegypti, in cuius gremium iniectus sit calceus, Psammeticum nominans, enarrat.

[p] *Lib. 17. Geogr.*

[q] *Lib. 13. de varia Hist.*

In Aquilam item mutatum Cæneum fuisse post mortem Poëtæ referunt, qui cum Centauris pugnauerit, cuius item Ouidius [r] meminit his verbis:

[r] *Metamorphos. 12.*

Abnuit Ampycides, medioque ex aggere fuluis
Vidit Auem pennis liquidas exire sub auras,
Quæ mihi tum primùm, tunc est conspecta volucris,
Hanc vbi lustrantem leni sua castra volatu
Mopsus, & ingenti circum clamore sonantem
Aspexit, pariterq́ animo est, oculisque secutus,
O salue, dixit, Lapithææ gloria gentis,
Maxime vir quondam, sed Auis nunc vnica Cæneu.

APOLOGI.

APOLOGI [a] Plutarcho teste, veluti emblemata animata ad vsum virtutis, & ad actiones hominũ distinguendas effícti sunt, & vtilitatem simul cum delectatione coniungunt. Cuiusmodi inter alios satis frequentes ab Aquilæ natura petiti sunt. Hęc enim vbicumq; magnorum ac potentum aptè personam gerit.

[a] *Lib. de audien. Poët.*

Talis est, qui de colloquio inter Aquilam & Vulpem confictus est. Cuius narratio talis est. Vulpis catuli aliquando, quæ in antro suo latitabat, ludibundi foris discursabant, eos uisos Aquila diligenter obseruauit, tandemque vnguibus abripuit comprehensos. Horum clamore & planctu excita mater, è cauerna prodijt, quid rei esset uisura, suspiciens, catulos Aquilæ prędam factos conspicit, supplex rogat, vt eos demissos sibi velit reddere. Hæc vlla ratione id facere se posse negat, his pullis suis famelicis pro esca opus esse: quo dicto nidum petens auolat. Vulpecula calamitatem suam frustra deplorat, ad nidum usque catulos prosequitur, instat precibus, vt salutem catulorum impetret. Tandem vbi se incassum querelas fundere, nec quicquam precando promouere videt, ad solitas artes conuertitur. Arripit ignitam facem & stipulis, aridisque ligni ramentis, quę arbori, cui Aquila insidebat, circumposuerat, admouet. Quo peracto, ita ad Aquilam infit. Nunc quæ alijs salutem, quam potes, non vis præstare, te ipsam cum pullis, si potes, serua. Aquila periculi

Vulpis & Aquilæ colloquium.

magnitudine visa, ac pietate materna ergà pullos mota, Vulpem orat, igni parcat, nec arborem comburat, se catulos incolumes restituturam esse. Docentur hoc apologo potentes ac locupletes, ne miseris, inopibusque inferant iniuriam, non tantùm, quia iniquum sit calamitatem addere calamitoso, sed etiã, quòd sępenumerò contingat, vt etiam infimę sortis quispiam & minus potens nocendi facultatem nanciscatur. Hic apologus carmine non inelegant ita expressus legitur:

Calamitas Calamitoso non addenda.

Dum Vulpes Aquilam pro rapta prole perungit
Melle precum, prædam reddere nescit Auis.
Præda gemit, volucrisq; timet cibus esse gulosæ,
Sed redimit natos vtilis arte parens:
Arboreum sepit stipulis, & vimine truncum,
In stipulis docto dirigit ore facem.
In pullos Aquilæ coniurat copia fumi,
Hunc timet, & Vulpem prouida placat Auis.
Non sit, qui studeat, quia maior, obesse minori,
Cùm benè maiori possit obesse minor.

Cornicis & Aquilæ Apologus.

Alius de eadem & Cornice interloquentibus apologus ex Aesopo Phrygio translatus ita habet. Aquila, cùm aliquando in maris litore obambularet piscationis gratia, nihilque aliud quo famem expleret, inuenire posset, Concham fortè repertam, sed quæ Testudinem haberet intus, vnguibus abreptam ad litus detulit, illic Testudinem voratura. Concham verò vtpote testâ durissimâ, Aquila, etsi robusto admodum rostro, vnguibusq; frustra frangere tentauit. Aderat fortè fortuna eorum, quæ ab Aquila gerebantur, spectatrix Cornix, & Aquilam uidẽs operam ludere, propius accessit, & hisce verbis cõpellauit. Si mihi Testudinis portionẽ impartiri non renuis, rationem edocebo, qua inclusa Concha esca potiri possis. Placuit Aquilæ conditio. Itaque Cornix magistra vafra Aquilam ita instruit: Se in altissimũ æthera pernicibus alis euehat, & è sublimi, laxato ungue, Concham præcipitem in saxum aliquod allidat: Ita fore, vt ruinæ impetu, confracta testa in cibum, quæ subest, Testudo cedat. Probat credula Cornicis consilium Aquila, & in sublimè euolans, ex alto explicato pede Concham deorsum prolabi siuit. Quod ipsum vt fieret, expectans Cornicula, quę eodem loco humi constiterat, proiectam ab Aquila Testudinem abripuit, eoq; astu Aquilam famelicã sperato cibo frustrata est. Innuit hæc fabula ingenio sæpè à minimis perfici, quæ frustra potentes viribus, quantiscunq; conentur, exequi. Hæc tali Epigrammate reddita sunt:

Cornix Aquilam ludit.

Ingenio vires superari.

Pes Aquilæ prædo Testudinis aëra scandit,
Hanc sua Concha tegit, cornua longa latent.
Hoc monitu Cornix Aquilam præmunit, ineptum
Fers onus, & fiet vtile crede mihi.
Quod geris in Concha, cibus est, tibi surripit illum
Concha cibum, Concham frange, cadetq; cibus.
Vt Concham lanies, pro viribus vtere sensu,
Hanc si celsa cadet, saxea franget humus.
Decipientis homo subuersus turbine linguæ
Corripit, & fortes ista procella rapit.
Ingenium superat vires, prudentia summa est,
Credere prudenti lingua ministra necis.

Lepores cũ Aquilis pugnantes.

De Leporibus cum Aquilis bella gerentibus hæc quoque habet Aesopus: Lepores olim belligerantes cum Aquilis, inuocarunt in auxilium Vulpes. Hæ autẽ dixerunt, vobis auxiliaremur, nisi sciremus, qui vos estis, & cum quibus bellamini. Fabula hæc significat eos, qui cum præstantioribus certant, suam salutem contemnere.

Aquilæ & Scarabei apologus.

De Aquila item Leporem persequente, & intercessore Scarabeo, huiusmodi fabula narratur. Lepus, insectante Aquila in lustrum Scarabei profugit, rogans, vt ab eo seruaretur, Scarabeus Aquilam orauit, ne occideret supplicem, per summum Iouem, ne hospitij iura violaret, neue paruitatem suam contemneret. Illa verò irata Scarabeum percussum terræ allisit, Leporemq; arreptum deuorauit. Scarabeus vnà cum Aquila ad nidum lustraturus subuolauit, vt acceptam iniuriam quauis occasione vlcisci posset. Ad quem cùm peruenisset, oua Aquilæ deuoluta deorsum disrupit. Illa indignissimè ferens quempiam repertum fuisse, qui hoc ausus fuisset, sublimiori loco secundum denuò nidum construxit, quò nihilominus similiter Scarabeus surrepsit, eodemq; facinore, quod prius patrauit, oua diffregit. Aquila consilij inops ad Iouem conscendit, inq; eius gremio tertium ouorum partum deponit, obsecrans, vt ea sibi cu-

Scarabeus oua Aquilę rumpit

ræ

ræ sint. Scarabeus, qui Iouem sordibus insuetum offendi sciret, ex fimo pillulam factam in eius sinum in sublime elatus demisit. Iupiter spurcitiem hanc exhorrens, cùm, vt fimum excuteret, surrexisset, depositi immemor, cum fimo simul & oua gremio iacentia, deorsum deturbata contriuit. Fassus est Scarabeus ingenuè id sese non alia de causa facere, quàm vt vindictam de Aquila non solùm in se iniuriosam, sed in Iouem etiam ipsum hospitij iuris vindicem, contumeliosam sumeret. Reuersæ igitur Aquilæ, reiq; indignitate commotæ, Scarabeum esse, qui has turbas excitasset, eamq; hac contumelia affecisset, & id quidem iuremerito, Iupiter indicauit. Ne verò posteritas periclitaretur, Aquilæue raresceret genus, Scarabeo consulit, vt Aquilæ concilietur. Scarabeus autem inueteratum hoc odium exuere se posse negans, eo tempore, quo Aquila parit, vspiam gentium apparere, aut è latebris prodire à Ioue prohibetur. Nullum impunè contemni monet fabula. Nemo enim tam vilis est, qui se contemptum non ferat ægerrimè, & opportunitate data omni studio de illata contumelia non quærat vindicare. Hinc natum est adagium Α'ετὸν κάνθαρος μαιεύσομαι, Aquilæ Scarabeus ero obstetrix, de ijs qui potentiores, lacessiti iniuria, vlciscuntur.

Nemo contemnẽdus.

Alibi ab Aesopo huiusmodi refertur fabula: Sedebat quondam ab excelsa rupe prospiciens, & in Leporem capiendum intenta Aquila: hanc interim iaculo quidam confixit. Quo vulnere languens, & in sagittam Aquilæ pennis alatam inspiciens, ait: Eheu quòd proprijs perimus pennis. In eos quadrat hic apologus, qui, vt de Turdo prouerbium habet, *sibi ipsis malum cacant*, suoq; se gladio iugulant.

VSVS IN MEDICINA.

DE vsu, quem Aquila præbet, iam acturi, primò, quas corpori vtilitates, quosque questus dominis suis conferat, dicemus.

Pellis Aquilæ, vt à similaribus incipiamus, curata diligenter cum plumulis, quibus densissimis, ijsq; tenerrimis adinstar Cygni, ceu lenissimo vellere obsita est, colicos mirè adiuuat, & qui stomachi vitio laborant.

Pellis Aquilæ ad colicũ dolorẽ valet & coctionẽ promouet.

Neruos & præsertim colli & dorsi, nec nõ vertebrarum spinas dextras dextris, sinistras sinistris doloribus manuum, & pedum mederi putant. Simili ratione crurum Aquilinorum nerui, si Kyranidi credimus, gonagram & podagram sanant.

Nerui Aqlę, ad Chiragram.

Ossa præcipuè verticis, corio Cerui inuoluta, hæmicraniam curant. Vnde quidam:

Nec taceas iecoris laudes, nec verticis ossa.

Ossa cranij ad cephalalgiam magno miraculo alligantur, dextrum dextrę, & sinistrum sinistrę. At illius, quæ vocatur Phenes seu Ossifraga, ad coxam suspensa κίρσους, id est varices pedum curant.

Ossa Aquilarum.

Sanguis Aquilæ per decem dies potus cum oxymelite, Epilepticos sanat.

Sanguis Aquilę ad Epilepticos.

Alis pedibus subiectis partum accelerandi vim adscribunt.

Lumborum dolorem Aquilæ pedes euellunt in suffragine alligati, dexter dexteris, sinister sinistris, vt Plinius author est.

Lumborũ dolores sanant Aquilę pedes.

Cerebrum in vini cyathis tribus epotum morbo regio resistit: quod ipsum cum oleo, & modica cedria inunctum scotomaticos, & omnem capitis affectum sanare dicitur. Addunt quidam hoc, si in puluerem redigatur, & succo Cicutæ commixtum comedatur, futurum esse, vt qui comederit, non prius sibi euellere capillos desinat, quàm concoctum, ac digestum ex toto fuerit: est enim cerebrum calidissimum Aquilæ, ita vt multo spiritu, quem gignit, mentem obnubilatam, ac turbatam lędat.

Morbus regius. Capitis dolor. Cerebrum Aquilæ ad quæ mala vtile.

Non præteribo, quod de Aquilina herba, scribit [a] Io. Baptista Porta, nempe quòd semen eius dragmæ pondere, addito croci momento, potum in vino, sanet icteritiam, quia flores in caulium cacuminibus inferiori parte cornicula sursum reflexa, Aquilę quodammodo rostrum æmulentur. Habet & vim melli commixtum, vt visum acuat.

[a] *Lib. 4. c. 15 phitog.*

Incontinentiam vrinæ idem, vti & eius lingua & Anserina vi quadam occulta persanat. Eadem Aquilæ lingua collo, è panno lineo suspensa, summoperè ad arterię asperæ, columellęq; vitia, & ad spiritus difficultatem, & tussim facit, vt [b] Galenus docet.

Linguę Aquilę vsus.
[b] *In Eupor. lib. 3. c. 37.*

Cor Aquilæ impositum vino, melleq; & aromatibus conditum diebus septem, corio deinde Lupino inuolutum, ac gestatum, omne malum, morbos, & feras amoliri dicunt, sed fides penes authores esto, mihi autem non fit verisimile.

Cordis Aquilæ uirtus.

Ventriculus Aquilæ, & præsertim Ossifragæ, arefactus & potus (madefactus & appositus in codice Marcelli Empirici, quod non placet) qui non conficiunt cibos, vtilissimus est, vel si ma-

Ventris Aquilę vsus.

nu

nu tantum teneant, dum cibum capiunt. Quidam alligant eadem ex causa, sed nolim prosequantur. Facit enim maciem.

Hepar Aquilæ ad Epilepticos.

Hepar siccum & tritum, cum proprio sanguine & oxymelite potum per dies decem, epilepticos sanare existimant.

Fellis Aquilæ vsus.

Fel omne acre est, & amarum, calidumq́; sed aliud magis alio. Aquilinum inter efficacissima [c] Dioscoridi numeratur, quod vel colore suo ærugineo testatur, qui tamen interdum niger est. Hoc [d] Galenus inquit, misceri collyrijs ad ficosas, aliasq́; eminentias, & oculorum suffusiones. *Liquida*, inquit, *basilis, hoc est regina: hanc Reparatricem appellamus. Recip. Omphacij 3.ij. Myrrhæ 3.ij. fellis Aquilæ 3.ij. Opobalsami drac.ij. Lacrymæ oleæ drac.ij. Ammoniaci thymiamatis 3.i. fellis hyenæ 3 viij. excipe melle Attico.* Quidam efficacius reddi credunt, si medicamento hellebori lib 1. aut dimidia addatur myrrhæ, cui tantundẽ mellis adiectum attemperatam faciat inunctionẽ. Auicenna eius Aquilæ, quam ipse Rachame vocat, & interpretes Ossifragã vertunt, *fel*, inquit, *cum oleo violaceo in aurem oppositam aduersus hæmicraniam & aurium dolorem instillatur*. Paratur ex eodem Errhinum pueris, & infantibus idoneum, ad flatus in capite dissoluendos. Cum aqua frigida leucomata, seu albuginem oculorum deterget. Asserit medicorum Arabum quidam, Aquilę fel exiccatum vase vitreo in vmbra, vtiliter illiniri Viperæ morsui: addunt alij, & venenum Scorpij, & Serpentum illitu extinguere.

[c] Lib. 2. cap. 96.

[d] De simpl. lib. 10. cap. 13. & de cõpos. secundũ locos lib. 4.

10

Testiculorum Aquilæ vsus.

Testiculorum exiccatorum puluis venerem stimulat.

Pennæ Aquilę ad myrmecias.

Pennis Aquilinis ad myrmecias vtimur. Hæ myrmecijs crassitudini respondeant, ne eas excedant amplitudine, sed arctè amplecti totas possint. Imum verò, quod in circulum executurum est myrmecias, & tenue sit, & acutum, vt profundius adigatur, atque ita melius educant myrmecias, & radicitus euellant. Sunt autem Aquilinę cæterarum Auium pennis aptiores multò, & commodiores, quòd firmissimæ sint, ac durissimæ. Abscindere verò à myrmecijs tantum radicem versus oportet, quantum satis sit, vt calamus exactè eas complectatur, vt docet [e] Galenus. Apud Columellam Aquilæ pennis aluearia emundantur, qua parte emundari non potuerunt. Idem de pennis cuiussuis alitis vastæ, quę rigore commendantur, verum est.

[e] Lib. 14. Meth. c. 17

20

Fimus Aquilę ad quid.

Fimi suffitum fœtum expellere ex Dioscoride Serapio inquit. Alij ex eodem Gypaëto, seu Vulturinæ Aquilæ hoc tribuunt: alij rursum, inter quos Syluaticus, Alrachama.i. Ossifragæ. Porta fimo Aquilæ non fugari solùm Serpentes scribit, sed ne ad locum quidem accedere, vbi ille sit.

De ungue Aquilæ.

Non præter rem futurum existimo, si, quam Antonius Ludouicus in suis miscellaneis narrat, historiam hoc loco apponam. *Fortè fortuna*, inquit, *cùm ad aurificem deuenissem, offendo quendam, qui argentei annuli pala, Aquilæ vnguem iuberet includere excussori; Rogito, cuiusnam rei gratia: Respondet puellam cordis valetudine affici; ad eam rem Aquilinum vnguem, dum carnem tangeret, apprimè conducere argento clausum; Auro non ita validam vim obtinere; addebat volucrem cardiaco morbo sæpius tentari, atque vbi pede & vnguibus pectus pulsarit, & percusserit, sanitati mox restitui.* Cuius quidem rei veritatis ego me iudicem non interponam, sed alijs discutiendam relinquo.

30

Magorum vanitas, [f] Plinio teste, è smaragdis promisit, si Aquilæ scalperentur, aut Scarabei grandinem auertere, ac similia, & locustas, precatione addita. Sed hoc ipsi, vt ait verè Plinius, scripserunt non sine contemptu & irrisu generis humani.

[f] Lib. 37. c. 9

40

VSVS IN CIBIS.

CVM edicto Dei vetitũ esset [a] Hebreis comedere carnes animalium rapacium: itaque nullus erat antiquis earundem in mensis vsus, aut apparatus. Christiani qui sensum præcepti cognoscunt, non ob id ab Aquilæ esu abstinent, quòd ex se immunda sit (nã & Accipitres inter rapacia volucria, & Sues inter quadrupeda immunda assiduè comedunt, & sanguine animalium in cibis vtuntur) sed quoniam dura carne sit, & fibrosa, atque excrementitia, necnon quia substantia sua humorem atrum procreet. Hinc à D. Hieronymo inter eas enumeratur Aues, à quibus non cibus, sed medicamina petuntur.

[a] Leuit. 11.

Aquilã cur Christiani non comedant.

50

VSVS IN VENATV.

TSI Aquila ferox, & ſylueſtris ſit, non deſtitit tamen humana mens, quæ indefeſſa induſtria, præſertim ab artium magiſtro, ut ait Perſius, ventre incitata, quiduis tentat etiam difficillimum, quouſque etiam Aquilam edomare, & naturam eius maximè infractam manſuefacere. Itaque non exiguum ex ea quæſtum herus percipit, dum canum venaticorum ope Aues quaſcunque, quantumuis magnas, vti & Lepores, Capreolos capit, ac huiuſmodi alia, nullo aut exiguo negotio, quamuis etiam Cteſias Indos ea ſine Canum ope vſos ſcribat.

Aquila cicurari poreſt.

Neque his contenta humana ſedulitas, aliam præterea rationem excogitauit, qua ex Aquila etiamnum fera, & indomita vberiorem tamen multò fructum, quàm ex manſueta ſibi compararet. Quæ quidem eſt huiuſmodi. Aucupes ſeu venatores dum inſignem Aquilarum erga pullos affectum, & ſolicitam in educandis curam probè perſpiciunt, nidos conſcendunt, & pullorum anus vinculo conſtringunt: Sic prohibita excretione, omnis ciborum appetentia ipſis deijcitur. Parentes, vt ægram prolem reficiant, curentq́; ferarum omne genus aëre, terra, mariq́; conquiſitum in nidos inferunt, vt ſaltem aliquo cibi genere languentem appetitum excitent. Hæc aucupes è nido auferunt, eaq́; aut edunt, aut vendunt, non ſterili ſanè quæſtu. Nam quandoque Lepores, Vrogallos, Phaſianos, Anſeres, Anates, Lucios prægrandes pluris æſtimatos inueniunt: adeoq́; felix eſt aucupium hoc, vt aucupem vnum ex duobus Aquilarum pullis plus lucri facere, quàm agricolam ex binis prædijs ſæpenumerò compertum ſit. Tum verò ne pulli fame pereant, podicem laxant, animæq́; languenti cibum viciſſim indulgent, dein rurſum aluum colligant, idq́; iterant, quantum natura tolerare eorum queat diutiſſimè. At ſanè difficilem ab ijs prouinciam ſuſcipi certum eſt. Remotiſſimas enim, abditasq́; ſemper ſedes, nec niſi arte peruias quærunt Aquilæ, & inhabitant.

Aucupes quomodo ex Aquila quæſtum ſibi parent.

VSVS IN SIGNIS, INSIGNIBVS, & Imaginibus.

IVINAE huius Alitis imaginem non ſolùm viros virtute, ac potentia celebres, ſed & populos integros, tanquam fortitudinis ſuæ teſtem, ab omni memoria adhibuiſſe, cùm belli, tùm domi legimus. Ipſa enim, cùm Auium omnium longè ſit nobiliſſima, ac generoſiſſima, ideoq́; Regis imaginem repręſentet, licet non ſit formoſa, aut canora, aut apta eſui, ſed carniuora, rapax, prędatrix, bellatrix, inuiſa omnibus, non immeritò à magnanimis tanquam non abſimilis ſua virtute, idoneum maximè, & vnicum nobilitatis animi ſignum ſemper habita fuit. Varijs autem modis ſignis inſerebatur, & ex varia materia, variaq́; figura effingebatur, prout & vſus, & luxus, & occaſio poſtulabat.

Inter primos Iouem huius imaginem, ſignumue excogitaſſe ferunt, eoq́; tanquam teſſera aduerſus Titanas in bello vſum eſſe, inde ad Cretenſes delatum, à Cretenſibus ad Troianos, à Troianis deinde in Latium ab Aenea tranſportatum. Sunt tamen, qui ab Hetruſcis ad Romanos deriuaſſe velint. Iuſtus [a] Lipſius ipſosmet Romanos illius inuentores ſtatuit, vel vicinarum gentium exemplo Aquila vſos fuiſſe. Hinc factum eſt, vt ſceptris Iouis proximè fulmina inſidere Aquila credita ſit, & vt Pindarus eam dormire in ſceptro [b] Iouis fabuletur, vel vt alijs placuit, in capite, idq́; hac de cauſa quoniam Aues vnicuique Deo ſacras in capite collocare veteres ſolebant. Iouis autem imago, læua ſceptrum, capite diadema, dextra verò nunc Aquilam, nunc victoriam prętendebat, illam quidem ob vtriuſque excellentiam, victoriam verò, quòd omnia ei deuicta & ſubiecta fuerint. Vnde etiam [c] Lucianus de ea ita inquit: *Proinde neque de Aquila quidquam dicturus ſum, quod & illa in cælo verſatur, regio ſceptro inſidens, & tantùm non ſuper capite tuo nidificans, & Deus eſſe geſtiens, aut illam quoque in Ganymedis gratiam præteribimus*. Verùm & in antiquiſſimis cùm Conſulum, tùm Imperatorum numis videre eſt Regiam hanc Alitem, non fulmini, ſceptroq́; Iouis inſediſſe ſolùm; ſed ipſius quoq; Dei ſimulachrum modò in capite, modò ſupra alas tuliſſe. Ad huius rei confirmationem numiſma Hadriani Græci extat, in quo ab vna parte Auis Iouem in capite, ab altera Iouem in dextra, Iunonem in ſiniſtra ala portat. Exſtat eiuſdem rei emblema apud [d] Claudium Paradinum, cuius inſcriptio eſt,

Aquilæ in inſignibus vſus origo.

[a] *Lib. 4. de Mil. Rom. dialogo. 5.*

[b] *Ode 1. Pythior.*

[c] *To. 2.*

[d] *In Symb. Heroicis.*

CAELO

CAELO IMPERIVM IOVIS EXTVLIT ALES. Qua de causa in sceptris Regum, quòd, hi ceu Iouis filij sint, exprimi solet, vt Aristophanes testatur; & [e] Iuuenalis vbi ait:

[e] Sat. 10.

Da nunc & volucrem sceptro, quæ surgit eburno.

Prudentius item noster, *Aquila*, inquit, *ex eburno sumit arrogantiam*. [f] Xenephon quoque ita de ea scribit: *Erat autem ei signum Aquila aurea extensis alis in longa hasta suspensa*. Id insigne Persarum Regibus multò pòst mansit, à Romanorum tamen Aquila paulò diuersum. Sic Artaxerxis id signum Regium fuisse, idem author est, cùm inquit: *Barbari cunctati sunt, primum quid ageretur, incerti, & se Regale signum videre dicebant, auream Aquilam in pelta ad summam hastam alligata*. Alexandrum Epirotarum Regem Aquilam habuisse pro insigni ex eius numo antiquissimo licet coniectare, in quo ab altera Regis caput, ab altera tota sedentis &, Aquilam dextra ferentis icon apparet. De Romanis æneum adducitur numisma, in quo Aquila stellam in rostro ferens, & duos post tergum, quasi globos habens cum inscriptione, ROMA, Romam ipsam ac eius imperium denotat. Id passim alia, cùm Coss. tùm Impp. numi testantur. Liuius, Florus, cæteriq; qui Romanorum res gestas memoriæ consignarunt, Tarquinium Quintum Romanorum Regem, vt exemplum adferunt. Is toga purpurea vtebatur, Sellâ eburneâ, gestabat in capite coronam auream, sceptrumq; in manu eburneum, cui in sumitate Aquila aurea insidebat, permissu scilicet Senatus & populi Romani. Solere autem hanc eburneo imponi scipioni, seu sceptro, etiam alibi scripsit [g] Liuius; *Eumeni*, inquiens, *Regi omnes à Senatu habiti honores, donaq; amplissima data cum sella curuli atque eburneo scipione*. Idem etiam author est [h] *Masanissam Regem appellatum, eximijsq; ornatum laudibus, & aurea corona, aurea patera, sella curuli, & scipione eburneo, toga picta, & palmata tunica à scipione donatum*. Constat autem ex [i] Dionysio Halicarnassæo sceptrum illud Elephantinum non aliud, quàm scipionem eburneum fuisse, cui Aquila imposita erat. Quæ Regia ornamenta posteriores Romanos à maioribus accepta, semper retinuisse patet. Imò verò C. Marius bello Cymbrico, reliquis militaribus signis depositis (nam ante Lupi, Minotauri, Equi, Apri, singulos ordines anteibant) posthabitis Lupis, etsi Romanæ gentis nutritijs, Vulturibus etiam neglectis, etsi horum auspicio Romanorum imperium conditum esset, Aquilam solam tenuisse fertur, eamq; argenteam magis, quàm auream habuisse; Nam ex argento omnia signa olim fuisse Plinius testatur, etiam in castris Bruti, hac nempe de causa, quòd fulgentior ex argento, quàm ex auro foret, & conspectior. Paruam verò hanc fuisse ex [k] Floro colligere licet, vbi ait: *Tertiam Aquilam signifer, priusquàm in manus hostium veniret, euulsit, & intra balthei sui latebras gerens in cruenta palude delituit*: Non enim balthei, vt doctissimus Iustus Lipsius etiam annotat, latebris tegi potuisset, Aquila tam magna. Romana itaque Aquila summæ hastæ insistebat, eratq; vel ex auro, vel argento, & fulmen sæpe tanquam manibus tenebat, quasi iaculatura, licet [l] Dion secus scripsisse videatur hisce verbis: *Quod Aquilam dicunt, est modicum sacellum, & in eo Aquila aurea, constituiturq; in omnibus legionibus; Eam vir vnus aliquis hastæ oblongæ impositam portat, cuius hastæ ima pars acuta est, vt defigi in solum possit*. Quod autem ait sacellum esse, caue censeas, inquit [m] Lipsius, in hasta ipsa simile quippiam fuisse templi (nuda enim Aquila & sine tegmine ullo sacelli fuit, vt docent monumenta, & numi, quorum centenæ aliquot extant) sed ad castra hoc referendum est, in quorum principijs ædicula quædam, siue templum, in quo religionis causa Aquilæ, & signa seruabantur. Prætereà nonne etiam prægraue pondus, (vt eiusdem verbis vtar,) ferenti fuisset? In columna tantùm Traiani, nescio quid in alijs Aquilarum imponitur, quod fateor me non explicare. Nisi ergo Dionis vltimo illo æuo mutata Aquilę forma, censeo mentem eius esse, Aquilam cùm in hybernis esset in sacello repositam, atque inde motam, cùm educenda. Id mihi approbat [n] Herodianus, qui de Prætorianorum castris loquens, Antonium facit venire in sacellum, in quo signa & imagines exercitus adorantur. Est autem in Dionis etiam descriptione, *defigi in terram solere*, quod in exemplis multis legas; [o] Tacitus: *Plurimus circa Aquilas labor, quæ nempe figi limosa humo, neque aduersum ferri ingruentia tela poterant*. Figebantur igitur, & in ipsa pugna, cùm ea in loco staret, nec impelleretur hostis. Sed & in castris defixæ stabant, ac legis inter prodigia, cùm in hostes eundem esset, non potuisse euelli. Huius sententiæ puto, quod in Thebaide Tragedia Senecæ inscripta, legitur:

——æra iam bella cient,

Aquilaq; pugnam signifer mota vocat.

Non enim ibi ventilatio aliqua, aut in aëre motus Aquilæ capiendus, sed quòd refixa, ac loco mota ab signifero fuerit præeunte ad pugnam. Ex Dione etiam palam fit, quanta hanc ipsa religione coluerint, adeò etiam vt ad eam tanquam ad sacram anchoram confugerent, vt ex Taciti hisce uerbis facile colligere est, de Munacio Planco, in quem seditiosi milites coniurarant;

[f] Lib. 7. Paed. Cyri.
Cyri insigne.
Artaxerxis.
Alexandri Epirotarũ regis.
Tarquinij Prisci maiestas.
[g] Lib. 42.
[h] Lib. 30.
[i] Lib. 3.
Marius primò habuit Aquilá auream.
Aquila cur ex aurea Argentea facta.
[k] Lib. 4.
[l] Lib. 40.
[m] Lib. 1. cõ. in Tacit.
[n] Lib. 4.
[o] Lib. 1. Annal.
Munacius Plãcus quomodo a seditione militum liberatus.

10 20 30 40 50

rant: *Neque aliud*, inquit, *periclitanti subsidium, quàm castra primæ legionis, illic signa, & Aquilam amplexus, religione sese tutabatur*. Obseruationis tantæ erat, vt quæ in castris ante Prætorium figebatur, non antè euelleretur, quàm acie dimicandum foret, nec prius hybernis moueri solita est, quàm vniuersus exercitus egrederetur, aut captatis auspicijs legiones in prælium prodirent. Prælia enim maiores nostri nunquam nisi, vt alibi abundè demonstrauimus, auspicatò gerebant, & hoc est, quod [q] Virgilius canit:

——Vbi primùm vellere signa
Annuerint superi, pubemq; educere castris.

Tantæ dignitatis fuit istud Aquilæ signum, vt in omni legione in prima semper cohorte præferretur, quam viris doctis, ac literatis ferè constitisse scribit [r] Fonteyus. Itaque illam, & principatus insigne putabant, omenq; victoriæ, quodcunque bello petierit. Erat enim, & anteà prima inter quatuor alia signa, quæ singulos ordines anteibant. Sed, vt ante dixi, Marius solam in acie portare cœpit; reliquis in castris relictis. Hinc Iulius Cæsar, cùm superata Britânia ad Caledoniam Syluam arma Romana perduxisset, & aduersus Pictones, Scotosq; rei etiam benè gestæ memoriam relinqueret, non procul à Carrona amne lapideam domum extruxit, quatuor supra viginti cubitos altam, latam amplius cubitis duodecim, ex magnæ molis quadratis, politisq; saxis. Quibus Aquilas insculpsit (nunc vetustate penè attritas) vt posteris seculis monumentum esset illò Romanas copias peruenisse: Refert id [s] Hector Boëthius. Similiter Veronæ in vico D. Thomæ in quodam trophæo ex marmore Aquilæ insigne conspicitur: quod trophæum C. Marius, vel indè deuouisse dicitur, quòd primus, vt aliquoties dixi, Aquilę argenteæ signo sit vsus, vel quòd magis verisimile est, in memoriam cladis insignis, qua ille & Domitius collegæ Germanos in eo agro affecerant. Ex tantis itaque Aquilæ attributis honoribus, *notatum, non ferè apud legiones vnquam hybernatum esse in castris, vbi Aquilarum non sit conspectum iugum*, vt [t] Plinius tradit. Signa verò apud Romanos militaria erant vel vocalia, vel muta. Vocalia erant tubæ, cornua, litui. Muta verò & principalia erant Aquilæ, & Dracones, manipulus & vexillum. Postea verò vni Aquilæ militaris signi honor habitus, hac nihil vnquam apud Romanos frequentius, nihil honoratius, aut sacratius fuit, ita vt Romana cognomento appellari meruerit, cuius ductu totum ferè orbem subiecerint. Nam, vt ait illa:

Hac duce Romanus Gallos Iouis arce fugauit,
Hac laudem domitor Cæsar ab hoste tulit.

Qui hanc Aquilam ferculo, seu hastæ longæ præfixam signifer portabat, Aquilifer dicebatur, qua primùm quidem, ut suprà sæpius diximus, Marius argentea usus est, deinde Catilina, ut Cicero ostendit. Pompeius quoq; argentea in campo cæruleo, Cæsar auream in purpureo habuit, Octauianus Augustus nigram, quę Inperatoribus hucusq; seruata durat. Hæc singulis legionibus unica præferebatur, (ut docet doctissimus Iustus Lipsius) quarum singulæ sub huius unius Aquilę ductu, decem cohortes continebant; ideo (ut Lipsij uerbis utar) improuidè à Lucano scriptum aliquis censeat, de Arimino à Cæsare capto;

Vt notæ fulsêre Aquilæ, Romanaq; signa.

Nam una profectò fuit, nec tunc apud Cæsarem (consensu omnium) non nisi legio una: sed aut improuisio, aut de industria enalloge quædam poëtica numerorum. Legio si perfecta erat, pedites habebat sex mille & centum, equites septingentos uigintisex. Maior numeros interdum esse consueuit, minor esse non debuit, pręterquàm solius milliariæ, quæ Aquilam etiam ferebat. Triginta autem legiones fuisse sub Traiani imperio constat, sicuti & sub finem belli Punici viginti, sub imperio Iulij Cæsaris sedecim, sub Vespasiano autem triginta sex. Hasce singulas certis signis distinctas fuisse, ita ut legionum ordines designarent, & legionarij milites suã Aquilam ab alijs diuersam facilè agnoscerent. Nam primæ legionis signum erat una Aquila, præter frondes, omni alio ornamento nuda. Secundę autem signum erat eadem inter lauream coronam. Tertiæ uerò hæc ipsa intra lauream itidem coronam: hoc tamen intererat, inter secundam & tertiam (nam prima per se nota est) quòd illam laurea tantum corona cingebat, ad hanc ultra laureum sertum etiam aliud accedebat. Simili ratione cæteræ certis differentijs dirimebantur. Collocabatur autem Aquila in medio legionis, & ubi erat Imperator, quem ante eam stetisse, docet luculẽter admodum Iustus Lipsius: inter Principes, *Argumento*, inquit, *quòd is eius situs in castris, ante principia dico, & Aquilas*. Itaq; & Salustius de Catilina: *Ipse cum libertis propter Aquilam adsistit*. Idem Legatis & Tribunis erat locus, ut ex Taciti hisce uerbis doctissimus ille uir colligit: *Ante Aquilam Præfecti castrorum, Tribuniq;, & primi Centurionum. &c.* Triariorum uerò custodiæ erat Aquila, & signa præcipua. Pręerat uerò ei primus Centurio, licet quæuis legio, ut idem quoq; Lipsius alibi docet, sexaginta haberet Cẽturiones, & totidem Succenturiones siue optiones; quod autem Cæsar scribit, *relata ad se centum octoginta signa militaria, Aquilas*

nouem

Munacius Plãcus quo modo à seditione militum liberatus.
[q] *Lib.* 11. *Aeneid. circa principium.*
Aquilæ signi dignitas.
[r] *Lib.* 2.
[s] *Lib.* 3. *Histor. Scoth.*
Marij & Domitij pugnę cũ Germanis memoria.
[t] *Lib.* 10. *cap.* 4.
Signa Romanorum qualia.
Aquilifer quis.
Orat. prima in Catil.
[u] *Lib.* 4. *de mil. Roman. Dial.* 3.
[x] *Lib.* 1.
Legio perfecta.
Aquilæ legionum diuersitas.
Imperatoris locus in bello.
[y] *Lib.* 4. *de mil. Roman. dial.* 4.
Legatorũ, & Tribunorũ locus in acie.

nouem fuiſſe; fierì non potuit, ſi Polybio credimus: ſi enim nouem Aquilæ (Lipſij uerba ſunt) capta, quæ ratio aut proportio, ut tantùm centum octuaginta è reliquis? Atqui legiones Romanæ illic undecim ſteterant: ergò ſigna manipulorum circiter ſexaginta ex priore illa ſententia: quod minimè conuenit in numerum Iulianum. Qui itaq; Aquilæ præerat Primipilus, Dionyſio ἡγεμων τοῦ τάγματος, dux legionis, aliquoties στρατοπεδάρχης τοῦ τάγματος, præfectus legionis dicitur: Cui omnes parebant, quòd Aquilam regeret, primum ſignum: Alij Centuriones ſua quidem ſigna adſiſtebant & tuebãtur: hic uerò totius legionis Aquilam cuſtodiebat. Quod etiam in [z] Vegetio clarè: *Centurio*, inquit, *Primipili non ſolùm Aquilæ præerat, ſed etiam quatuor centurias in prima acie gubernabat*. De Aquila (& hæc Lipſij verba ſunt) benè, & ad vetuſtum morem: de quatuor centurijs, ad nouitium: æquè iſte noſter non, niſi uni præfuit, & ſuæ. Ad eundem morem [a] Valerius: *Aquilarum altera vix conuelli à Primipilo potuit*. Indicat ita præfuiſſe, vt etiam ſub iter euelleret refixam, & ſignifero ſuo in manum daret. Quinetiam in ipſa acie adſiſtebat, & tuebatur. Dionyſiana illa ſuprà hoc oſtẽdunt, tum illud [b] Taciti; *Ipſam Aquilam Atilius Verus Primipili Cẽturio multa cum clade hoſtium, & ad extremum moriens ſeruauerat*. Hìc quoq; [c] Plinij locus inſignis declarandus uenit, ita ſcribentis; *Centurionum in manu uitis, & opimo præmio tardos ordines ad lentas perducit Aquilas, atq; etiam in delictis pœnam ipſam honorat*. In caſtigandis militibus Centuriones vite vſos fuiſſe, etiam Liuius tradit, & eò præſertim, ſi nimis pigrè & lentè Aquilas ſequerentur, ſed in ciuibus tantùm, nam exteri fuſte cædebantur. Hunc locum Plinij [d] Iuſtus Lipſius explicans pro lentas, *lætas* legendum cenſet; tùm quia de lentis ordinibus primùm dixiſſet; tùm etiam, quia re lætæ ipſa, & lætificantes ob *præmia*, vt loquitur, opima. Non enim dignitas ſolùm, ſed opes adiunctæ, ideoq; *locupletem Aquilam* hoc ſenſu mihi quidem [e] Iuuenalis dicit:

Primipili munus. Centurionũ munus.

[z] Lib.2.c.8.
[a] Lib.1.c.7.
[b] Lib.3.Annal.
[c] Lib. 14. cap.1.
Vrbis flagellum in militia.
[d] Lib. 2. de mil. Roman. dial.8.
[e] Sat.14.

Vt locupletem Aquilam tibi ſexageſimus annus
Adferat.

Hinc factum eſt, vt apud authores paſſim pro legione ipſa, ſeu exercitu ſub ea militante, & pro ipſo munere, & Primopilatu Aquilam acceptam videamus; quod fecit Nonius: huic enim bello Pharſalico dicenti, Aquilas ſeptem adhucſupereſſe, & apud Pompeianos extare, Cicero reſpondit, *Probè moneres, ſi cum Gracculis nobis pugnandum foret*. Atq; ita Hirtius. *Erat Pompei acies tredecim Aquilis conſtituta*, ſignificat, & valet totidem legionibus. Et [f] Baptiſta Mantuanus:

[f] Lib. de Fort. Gonzagæ.

Aſpice Pompeium terra, pelagoq; ferentem
Victrices Aquilas, & mox quaſi fulmine miſſo
Cælitus attonitum, magnoq; à Cæſare victum
Ire vagum &c. Et [g] Claudianus:

[g] Lib.3.

Stant bellatrices Aquilæ, ſæuiq; Dracones. Item rurſus:
——Nec vt rubris Aquilas figamus arenis. [h] Item alibi:

[h] Lib.44.

Sed quid ego Hannibalem circa, Pyrrhumq; tot annos
Certatum memorem? vilis cùm ſpartacus omne
Per latus Italiæ ferro bacchatus & igni,
Conſulibusq; palam toties congreſſus, inertes
Exuerit caſtris dominos, & ſtrage pudenda
Fuderit imbelles Aquilas.

Sìc & Aquilas eadem ſignificatione poëtæ Hetruſci accipiunt; Arioſtus:

E quindi ancora in ripa à la Dannoia
Cacci ata fu da l'Aquila Romana.

Sæpius verò pro ſignis ipſis accipitur, vt apud [i] Ouidium, vbi de antiquo illo militari ſigno Romanorum imperij in primordijs ſub Romulo, fœni nempe manipulo, eoq; haſtæ, ſeu perticæ alligato, appenſove agit, inquit enim:

[i] Lib.3. Faſt.
Fœni manipulus Romanorũ ſignum militare.

Non illi cælo labentia ſigna tenebant,
Sed ſua, quæ magnum perdere crimen erat.
Illa quidem fœno, ſed erat reuerentia fœno,
Quantum non Aquilas cernis habere tuas.
Pertica ſuſpenſos portabat longa maniplos,
Vnde maniplaris nomina miles habet.

Item, dum ſigna Romanorum olim erepta à Parthis, per Auguſtum recuperata ſcribit:

Addiderat animos Craſſorum funera genti,
Cùm perijt miles, ſignaq;, duxq; ſimul.
Signa decus belli Parthus, Romana tenebat,
Romanæq; Aquilæ ſignifer hoſtis erat.

Iſque pudor manſiſſet adhuc, niſi fortibus armis
Cæſaris Auſoniæ protegerentur opes.
Ille notas veteres, & longi dedecus æui
Suſtulit, agnorunt ſigna recepta ſuos.

Ad eundem ſenſum [k] Lucanus:

Vt notæ fulsêre Aquilæ, Romanaq́; ſigna.

Habebant autem multa ſigna alia præter Aquilam, quæ ſola ipſis erat in ſummo honore, vt ex his [l] Appiani verbis etiam eſt colligere. *Pompeius Cæſarianos egregiè repulit, verſosq́; in fugam vſque caſtra eorum proſecutus eſt, ereptis multis ſignis, Aquila etiam penè potitus, ni Aquilifer eam, vt propriam Romanis in ſumma veneratione militi habitam, intra vallum iecisſet, conixus totis viribus.* Neque verò ſignis, aut vexillis bellicis Aquilæ ſimulacrum tantummodò imponebatur, ſed & trophæis. Sertum enim ex Quercu vnguibus tenentes ferebantur in triumphis, ex quo corona ciuica torqueri poſſet, caputq́; victoris redimiri, vittis vtrinq́; pendentibus, quibus ad ſinciput alligaretur, qua ſemel accepta, perpetuò vti licebat. Quanto uerò honore Romani Aquilæ ſignum proſecuti fuerint, ex iam dictis facilè liquere arbitror, tùm ex hoc potiſſimùm, quod [m] Plinius memoriæ prodidit, de unguẽtorum decore loquens *maximè*, inquit, *mirum eſt, hanc gratiam penetraſſe & in caſtra. Aquilæ certè & ſigna puluerutenta illa, & cuſtodijs horrida inunguntur feſtis diebus, vtinamq́; dicere poſſemus, quis prius inſtituiſſet. Ita eſt, nimirum hac mercede corupta terrarum orbem deuicêre Aquilæ.*

[k] *Lib. 1. de bel. ciu.*

[l] *Lib. 2. de bel. ciu.*

Aquilæ coronatæ in triumphis. Corona ciuica.

[m] *Li. 13. c. 3*

Aquilarum etiam uſus erat in teſſeris. Hæ autem Romanis erant duplices, teſte Vegetio, mutę ſcilicet, ac uocales. Vocalis humana uoce pronunciabatur, ut Venus uictrix Cæſari, Hercules inuictus Põpeio, Lar Mario, Syllę Apollo Delphicus. Muta uerò, ut Aquilę penna: quod ſignũ neceſse erat circumgeſtari à milite. Sunt hac tempeſtate tenię uariorum colorum, quas bandas uulgus nuncupat, ut ex ea infula militis factio cognoſcatur. Præter Romanos etiam alias gẽtes Aquilæ imaginem adhibuiſſe, ſacris literis docemur. Arrius enim Rex Lacedæmoniorum tempore Oniæ, Aquilam pro inſigni uſurpabat, quæ Draconem arreptum unguibus tenebat. Et Pierius Valerianus ad inſigne Lacedæmoniorum remp. hierogliphycè ſignificare tradit, ea ſcilicet ratione, quòd tali ſigno literas illi publicè obſignarent. Et Pauſanias refert, Liſandrum duas conſecraſse Aquilas in templo Iouis apud Lacedæmonios, quarum vtraque victoriæ ſimulacrum ferret, eiſque bis ſe de Athenienſibus victorem fuiſſe, ſignificaſſe. Tantali præterea, Hectoris Troiani, & Clearchi inſigne fuit, Euripili telo transfixa Aquila. Heracleenſium Tyrannus, qui ſe Iouis filium iactabat, in generis argumentum auream præferri voluit ſibi Aquilam. Hunni quoque in vexillis coronatam ferebant Aquilam, quod quidem inſigne ad Geyſe ducis vſque tempora conſeruarunt Hungari, Bonfinio teſte.

Teſſera apud Romanos duplex.

Arrij Lacedęmoniorũ regis inſignia.

VSVS AQVILARVM IN CLYPEIS, & alijs rebus.

ANTEQVAM de inſignibus, ſeu armis, vt vulgò dicunt, agamus, in quibus ſculpebantur, & pingebãtur domi Aquilæ, Leones, & alia animalia, atq; quædam alia, quæ nobilitatem denotabant, in primis de clypeis, ſeu ſcutis ſermonem habebimus, à quibus omnino crediderim domeſtica inſignia ortum duxiſſe. Nã, vt inquit [a] Goropius, vulgus Arma vocat, quia inſignia in armis, maximè verò in clypeis depingi ſculpiq; cõſueuerint. Huius rei apud [b] Virgilium inter alia hoc exemplum eſt in Auentino Herculis prole, qui inter primos Turni ſocios & auxiliares recenſetur.

—— Clypeoq́; inſigne parentum
Centum angues, cinctamq́; gerit ſerpentibus Hydram.

Insignia domeſtica vnde orta.

[a] *Lib. 4. Franciſ.*

[b] *Li. 7. Aen.*

Dicuntur Clypei ἀπὸ τοῦ καλύπτειν, quòd celent totũ corpus; & poſſunt dici Gallicè targe ou eſpauoir: vel melius ἀπὸ τοῦ γλύφειν, ideſt, à ſculpendo & cęlando, quaſi γλύπτος, hoc eſt ſculptus. Scutum Latini dictũ putant à Græco σκυτὸς, quo coriũ denotatur; cuius nominis rationem nullus Grammaticorum intimius perſpicit. Goropius tamen è Cimbrica lingua & σκυτὸς pro corio, & ſcutum pro clypeo manaſſe dicit, in qua Scut idem eſt, quod depello, amolior, tueor. Germani Schut vocãt aggerẽ, propugnaculũ, & Schutzen defendere, quo fit; vt & corio & clypeo id nomen attributũ ſit. Solitos autẽ eſſe veteres clypeis inſculpere imagines quaſdã bellicas, vel inſignia, etiam ipſo [c] Plinio teſte, patet. Nam ſcutis qualibus apud Troiam pugnatum

Clypei etymon.

Scutum dictum.

Σκύτος quid.

In clypeis pingebantur imagines.

[c] *Li. 35. c. 3.*

gnatum eſt,continebãtur imagines,vnde & nomen habuêre clypeorũ,&, vt ait ipſe, *non, vt perverſa Grammaticorum ſubtilitas voluit,à cluendo*. Vnde non poſſumus non ſuſpicari, vel à Thracibus,vel à Phrygibus ſuam in Achillis clypeo ſculpturam,Homerum mutuatum fuiſſe. Sunt autem clypei maiora ſcuta peditum tantùm,vt docet Seruius: ſcuta verò equitum.Vnde [d] Liuius: *Clypeis ante Romani vſi ſunt,deinde poſtquam ſtipendiarij facti,ſcuta pro clypeis fecêre*. Huius pars media eminentior Vmbo dicitur. Clypeo & ſcuto cõgeneres ſunt parma & pelta. Parma ſcutum eſt rotundum,è medio in omnes partes æqualiter extenſum, breue,quo pedites & expediti milites vtebantur. Gallis bouclier dici poteſt.Pelta ſcutum breuiſſimum eſt,in modum Lunæ mediæ. Aliis ſcuta ſub diuerſis formis poſſunt fieri.Pœni, quod ait Plinius,ex auro factitauêre clypeos & imagines, ſecumq; in caſtris tulêre. Talem ijs captis, Haſdrubalis inuenit Q. Martius Scipionum in Hiſpania vltor. *Fecit quoque Rex* [e] *Salomon ducenta ſcuta de auro puriſſimo; ſexcentos auri ſiclos dedit in lamina ſcuti vnius, & trecentas peltas ex auro probato*. Clypeos & ſcuta in memoriam benegeſtorum ſuſpendere,& publicis locis conſecrare antiqui conſueuerũt. Vnde illa ſimilitudo in ſacris [f] literis profluxit:*ſicut turris Dauid collum tuum,quæ ædificata eſt cum propugnaculis mille clypei pendent,ex ea omnis armatura fortium*. Hoſce tam heroum illorum, quos peculiariter decantant ſacræ [g] literę,quàm parẽtum fuiſſe Dauidis & amicorum, vti etiam ſubditorum; quorũ opera in bello pręclara,& illuſtris fuit,nemini dubiũ eſt. Sic *Appius* [h] *Claudius, qui Cõſul cũ Seruilio fuit,ſuorum clypeos in ſacro vel publico priuatim dicare primus inſtituit.Poſuit enim in Bellonæ æde maiores ſuos,placuitq; in excelſo ſpectari, & titulos honorum legi. Poſt eum M. Aemilius collega in Conſulatu Q. Luctatij non in Baſilica modò Aemilia,verùm & domi ſuæ poſuit*. Haſdrubalis etiã clypeus, quem,vt ſuprà ex Plinio diximus, Q. Martius Scipionum vltor cepit in Hiſpania, ſupra fores Capitolinæ ædis vſque ad incendium primum fuit. Romanorum certè,vt inquit Plinius, *tanta ſecuritas in ea re annotatur,vt L. Manilio, Q. Fuluio Coſſ. anno vrbis quingenteſimo ſeptuageſimo quinto M. Aufidius tutelæ Capitolij redemptor, docuerit patres argenteos eſſe clypeos, qui pro æreis per aliquot iam luſtra aſſignabantur*.

Clypei Achillis ſculptura. Clypei ſũt ſcuta maiora. [d] *Lib. 6.* Vmbo q d. Parma q d. Pelta quid. [e] *Reg. 3. c. 10.* Clypeos & ſcuta ſuſpẽdebant in publicis locis. [f] *Cant. 4.* Ex Turri Dauid clypei ſuſpẽſi. [g] *2. Reg. 23.* [h] *Plin. lib. 35. cap. 3.* Clypei ĩ ſacris vel publicis dicati. Clypeos argenteos q. habuerint.

QVI igitur Aquila in clypeis vſi ſunt,iam ſequuntur,fama inſigniores. Ariſtomenes victis Lacedæmonijs ſcutum recepit,cui inſigne erat Aquila paſſis alis aduſq; clypei margines. Nam cùm Delphos veniſſet, id Dei monitu in Triphonij antro, quod ad Labadeam eſt, reperit, ac rurſus eodem in templo dedicauit,quod Pauſanias ibi poſitum ſe vidiſſe aſſeuerat.

De Hungarorum inſigni in clypeis ita ſcribit [i] Stephanus Vinãdus Pighius: inter cętera generoſæ nobilitatis,militariſq; virtutis inſignia,pręeminebant expanſæ Aquilarum alæ ingentes vaſtis clypeis inhærentes,vel auratis galeis impoſitę,vetuſtum decus nobilis apud Hungaros familiæ,& præcipua fortitudinis bellicæ apud poſteros inſignia. Maxima enim his habentur victoriæ pręmia,ac veluti laureæ quædam eximiæ pro ſingulis occiſorum hoſtium capitibus ex acie relatis,ſingulas Aquilarum pennas accipere, atque eas crebris victorijs multiplicare. Glorioſum plurimas clypeis,caſſidibuſq; affixas,aut è lanceis haſtilibuſq; dependẽtes referre in pręlium. Pulchrum eſt eaſdem per caſtra,atque vrbes in capite geſtare; imò etiam cute perforata temporibus ac fronti propriè infixas oſtendere poſſe; atque hic adhuc Imperatoris triumphalis in circum eſt ingreſſus.

Aquilam ĩ clypeis qui habuerint. Ariſtomenis ſcutum Aquila inſignitum. Hungarorũ inſigne. [i] *In Hercule Prodicio.* Mirus Hũgarorũ ſui neglectus.

Aquila lutei coloris trunco inſidẽs,in parma luti ſapphirei (cuius imaginem eodem colore, ſed admodum dilutiore circulus ambibat) Herculanorum iuniorum erat inſigne, qui ſub magiſtro militum pręſentiali militabant, quod in antiquis quibuſdam eius militiæ commentarijs apud Maffæos Romæ inuenit Pierius.Seniores verò Herculani cæruleam Aquilam alis utrinque paſſis habuêre,in rubra parma,cuius latus ambitus in margine lutei coloris erat,quem linea nigra circũdata in partes duas ęquè diſtantes diſſecabat.Erant verò Iouiniani,ſiue,vt apud Vegetium,Iouiani,& Herculani,Illyricæ legiones duæ, quæ ſena militum millia habebant, quos Diocletianus,qui ſe Iouẽ latinè vocitabat,& Maximinianus, qui pro Hercule ſe gerebat, cùm ad Imperium perueniſſent,pro merito virtutis ita nominibus à ſe inditis appellandos cenſuêre, eoſque cunctis legionibus iunctis prætulerunt.

Herculanorum inſigne.

Iouinianorum autem,qui iuniores vocabantur,inſigne erat Aquilæ apotheoſis, redimiculo ſupra caput impoſito. Ales ipſa natiui coloris in parma lutea,quę rubro primùm circulo claudebatur,inde altera ſapphirei coloris toto margine complectebatur. E pectore autem Aquilæ aureus extabat umbilicus. Seniores verò purpuream geſtabant in parma cęrulea,duoque erant pro margine circuli,ruber interior,exterior luteus.

Iouinianorũ inſigne.

Cærulei coloris aliquanto diluti Aquilam geſtabant Quartodecimani,qui ſub magiſtro militum per Thracas militabant. Ea verò Ales in alba parma inſidebat orbi cæruleo denſioris luti,intra quem circulus ruber erat,è cuius medio aureus extabat vmbilicus.

Quartodecimanorũ inſigne.

Non ab re erit hoc loci ex Ludouico Arioſto poëtarum Italicorum coriphęo, qui imitatus antiquos

10 20 30 40 50

antiquos in bello gerentes clypeos, multis in locis sui poëmatis Rugerij clypeum Aquila alba & argentea insignitum extollit, nõnulla in medium afferre. Cùm enim Bradamas mulier quidem, sed ob virtutem, qua prçstabat in bello, vir generosus dicenda, Rugerium suum, quem deperibat, pugnantem cognoscere cuperet, eam dicentem inducit [k] poëta, sic canens:

Di quà di là si volge, e si raggira,
Se Ruggier può veder, per cui sospira;
Lo riconosce à l'Aquila d'argento,
C'hà ne lo scudo azurro il giouinetto.

Dicit autem poëta illam eum cognouisse ex clypeo cæruleo, in quo Aquila argentea depicta erat. Et alibi eandem Aquilam appellat albam. Nec mirum, cùm color argenteus albi sit coloris. Ait [l] autem:

L'vna li moue il giouine Ruggiero,
Perche l'Aquila bianca non li cede. Et [m] rursus:
—— E per Dio
Non mi fate vn augurio così tristo,
E siate certa, che'l mio onor m'hà spinto,
Non ne lo scudo il bianco Auggel dipinto. * Idem:
Quinci, e quindi venir si vede il bianco
Augel, che Gioue per l'aria sostiene
Come nella Tessalia si vide anco
Venir più volte, ma con altre penne.

Per Auem enim albam intelligit Aquilam albam. Quam quidem meritò gerebat in clypeo Rugerius, ob præclaras eius dotes, & robur, vt inquit [n] poëta:

L'animoso Ruggier, che mostrar vuole,
Che con ragion la bella Aquila porta.

Idem narrat Marphisam, dum cum Rugerio pugnaret, Aquilã, id est clypeũ eius percussisse.

Perche Marfisa vna percossa orrenda
Li mena, per diuiderli la testa.
Leua lo scudo, che'l capo diffenda,
Ruggiero, e'l colpo in su l'Aquila pesta,
Vieta lo'ncanto, che lo spezzi, ò fenda,
Ma di stordir non però il braccio resta.

De eodem scuto inquit idem poëta paulò inferius:

Ruggier il braccio manco à pena moue,
A pena più sostien l'Aquila bella.

Hanc autem quandoque ex campo cæruleo mutabat in Monocerotem album in campo purpureo, vt testatur poëta, [o] sic canens:

A quest' impresa non li piacque tore
L'Aquila bianca nel color celeste,
Ma vn candido Liocorno, come giglio,
Vuol nello scudo, e'l campo habbia vermiglio.

Non omittã etiam vsum fuisse apud Chinensis Regis Gubernatores, vt Aquilã gerant ante pectus, vel post humeros, mira ac egregia opera contextam: In tergore Aquilæ effigiem habuit Apis Aegyptiorum Rex, vt tradit [p] Herodotus: In calceis verò ferre solitos eandem Imperatores auro textam legimus.

Ex Aquilarum pennis, quòd fulmine tangi nunquam sint creditæ, veteres capiti fasciculos plumeos circumponebant.

Pingebant quoq; veteres Aquilas in delubris, & porticibus, vt apud [q] Pausaniam Laconem legimus. *In porticu,* inquit, *ea quæ ad meridiem excurrit delubrum est Iouis Cosmetæ cognomento, & ante ipsum Tyndarei monumentum. At quæ in occasum procedit, porticus habet Aquilas duas, quibus & victoriæ singulæ vehuntur, deuicto scilicet Antiocho Alcibiadis gubernatore, & oppressis Atheniensium triremibus apud Ephesum.* D. Augustus in Curia, quam in comitio consecrabat, duas tabulas impressit parieti, quarum altera, cuius admiratio est, puberem habet seni patri maximè similem, salua ęta tis differentia, quibus superuolabat Aquila Draconem complexa.

Interim verò dum in insignium mentione versamur, antequam memoria excidat, obiter Suetonij [r] locum restituere libet. Vbi enim scriptum est, *vt Aquilifero moranti cuspide sit comminatus,* legendum ex Plutarcho, *Aquilifer,* in casu recto: confer historiam, & probabis.

A Ferrariensibus Ducibus monetæ genus excussum est, in quo Aquila est alas expandens, insi-

[k] Cant. 36 Stan. 30. & 31.
[l] Cant. 30. Stan. 18.
[m] Stan. 42. eiusd. cant.
* Stan. 48.
[n] Stan. 44. eiusd. cant.
[o] Cant. 44. Stan. 77.
Aquilæ vsus in vestimẽtis apud Chinenses.
Apis Aegyptiorũ Regis insigne.
[p] In Thalia.
Aquilarũ pennis antiqui caput ornabant.
Aquilæ in delubris pictę, & porticibus.
[q] Lib. 3.
[r] In Cæsare.

inſignium eorum euidens ſimulacrum; ſed & antiquiſſimos Phocenſes accepimus hac nobili Aue monetam ſuam nobilitaſſe,& ab altera parte tripodem quoque addidiſſe. Apud Epirotas quondam etiam monetam fuiſſe legimus,quę Aquilam haberet fulmine ſubter pedes deiecto, & duos quercus ramos cum inſcriptione Dorica, Α᾽πειρωτᾶν. Hâc monetâ [f] Valerianus Chaonias glandes & oracula Dodonæa ſignificare ſcribit. Neapolitanorum antiquorum monetæ aureæ olim Sirenem tumulo inſidentem, & lyram manu prehendentem ab vna parte habebât impreſsâ,ab altera verò victorię alatę ſimulacrum,quę vna manu coronâ, altera Aquilâ ferret.

[f] Lib. 19. Hiero. De Imp. Maie.

VSVS AQVILARVM IN INSIGNIB. vulgò armis dictis.

IAM de Aquilæ vſu diximus tempore belli in clypeis, & pace in delubris & porticibus,alijſq; rebus & locis: nunc verò dicamus,quomodo Aquilas multi ad oſtentandum nobilitatis decus,in inſignibus,quæ vulgò Arma vocāt, adhibuerint,& in primis vndenam hæc arma originem ſumpſerint, quę eorum ratio, & vtendi modus ſit, paucis & in vniuerſum aliquid dicamus. Sed forſan quis non immeritò nos arguet,quòd in his Auium hiſtorijs,& pręcipuè iam in Aquilarum tractatione tam longè digrediamur. Quid enim commune videtur Aquilis Auibus,& eorum naturę cum inſignibus mutis, eorum vſu atq; inuentione? Sed hac in parte diuinū [a] Platonem imitamur,qui & ipſe multoties aliena ſuis immiſcet, non tam utilia,& ad ſubiectæ rei cognitionem pertinentia,quàm rerum varietate voluptuoſa & ſcitu digna. Cùm enim hæc Philoſophiæ pars, non tam,vt cæteræ,locuples ſit & fœcunda,& paucis hactenus abundè pertractata,itaque,quæ huc ſpectare poſſent,& noſtræ hiſtoriæ lucem addere, ſimulq; variarū rerum cognitione lectores allicere, ea non immeritò huc inſerenda duximus. Accedit,quòd multoties tam in his Auium hiſtorijs, quàm in alijs naturalium rerum pertexendis, non tam volucrium,quàm quadrupedum,piſcium,ſerpentum,exanguium,plantarum, & rerum inanimarum ſermo occurrat,& eorum vſus in inſignibus; itaq; quæ hæc illuſtrare poſſent,& ad eorum intelligentiam conducere, atque ne ea denuò repetere liceat,in hunc locum conferre volui. Id autem in Aquilis primo loco faciendum eſſe exiſtimaui,quòd nullum animal vel in maiori vnquam exiſtimatione habitum fuerit, & Imperatoribus, Regibus, Principibus, Imperijs totis,& Regnis maius vel nobilitatis vel virtutis ſignum exiſtimatum. Debui autem & morem gerere quibuſdam viris illuſtribus, qui, vt hanc prouinciam ſuſciperem, quique apud me multum poſſunt, vehementer me exhortati ſunt. Si qui tamen ſint,quibus hæc minimè arrideant, ij ab harum lectione abſtineant velim,cùm etiam abſque his ſibi poſſint conſulere,& nihilominus hiſtoria hæc integra permanſura ſit. Sciant tamen velim procliuius eſſe aliquid reprehendere,quàm ipſe efficere. Atque in hoc maximè,quoad potui, elaboraui, vt non vni ſolùm, ſed & multis ſatisfacerem.

Causæ digressionis.

[a] In Dial.

Aquilæ maxima dignitas.

Sępenumerò certè admiratus ſum,cur in tanta inſignium,ſiue armorum vulgò & diuerſitate & copia, hactenus vel de eorum origine,vſu & varietate tam pauca ſcripta ſint, cùm tamen hoc vnum & verum nobilitatis monumētum omnes vno ore exiſtiment, & peculiarem familiarum notam,atque nemo non iiſdem inſigniri,& ornari gaudeat.

Inſignium nomen ex linguæ latinę videtur fluxiſſe inopia. Et certè vix aliud vocabulum huc magis quadrat,quòd hæc præcipua virtutis,& gentilitatis ſiue nota,ſiue ſignum ſit. Inuentio eorum multò fuit poſt Romanorum tempora. Nec inconſultò tamen aut ineptè inſignia armorum nomine vocata ſunt.Siquidem & antiquis,& noſtris in armis cęlari aut depingi ſolita ſunt,vt hinc vel armis tecti,& omni ex parte incogniti facilius agnoſcerentur. Atque in hoc ſenſu accipi illud poteſt [b] Virgilij:

Insignia vnde dicātur, & cur.

Insignia cur arma dicantur.

Aut Capin, aut celſis in puppibus arma Caici. Idem: [c]

——Criſtaſq; comantes

Arma Neoptolemi.

[b] Li. 1. Aen. [c] Li. 3. Aen.

Tanquam ſcilicet illæ criſtæ comantes eſſent ſua inſignia. Et [d] rurſus:

[d] Li. 6. Aen.

Nomen & arma locum ſeruant.

Quo in loco vbi Seruius inquit, arma depicta,hoc rectius de inſignibus, quàm de Armis propriè intellectis, imò vix de illis intelligi poteſt. Et [e] rurſus:

[e] Lib. 10. Aen.

Pacem orare manu præfigere puppibus arma.

Nam & huiuſmodi inſignia puppibus quoque ſolebant pręfigi, vt idē author oſtendit,ſcribēs:

——Aeneia

—Aeneia puppis
Prima tenet, rostro Phrygios subuecta Leones.

Vnde Leones Phrygum insignia fuisse intelliges. Et quod hanc quoq; opinionem adiuuat, Donatus * Terentij enarrans locum: *Hanccine ego contumeliam tam insignem in me accipiam?* scribit insignia armorum esse. Cæterum [f] Virgilium insigne singulariter pro eo, quod arma vulgò dicimus, videtur posuisse:

—Clypeoq; insigne parentum.

At [g] idem insignia dicit:

Ipse oratores ad me, regniq; coronam
Cum sceptro misit, mandata insignia Tharcon.

Ex quibus etiam Regum fuisse propria quædam insignia videmus. Et cùm insignia homines ostendant nobiles, hinc insignes propriè dicti sunt, qui signo quopiam præcellenti sunt cæteris notiores. Noti.n.& insignes eodem sensu dicuntur apud [h] Ciceronem. Vnde etiam [i] Lucanus:

—Titulis insignis Auorum.

Et insigne dicitur aliquid substantiuè, quod vulgò arma vocamus, & verbum insignire est nobilitare. Vnde [k] Virgilius: *—Passimq; trophæis*
Insignis agros.

Et malè, vt mihi videtur, faciunt, qui notas eas, vel signa, quibus cauponę, officinę mercatorum & similia interstinguntur, insignia appellant. Nulla enim neque uirtutis, neque gloriæ monumenta sunt, sed saltem habitationis indices, & pro uoluntate domini immutantur, alijsque etiã à sua familia diuersis cõmunia esse possunt. Crediderim autem omnino à tempore Longobardorum, & adeo à Carolo Magno uni nostratum armorum cœpisse usum. Nam Romani antea non armis, sed imaginibus usi sunt, in memoriam gestorum suorum, quęquè non descendebant ad posteros. Cùm enim Italia tot Vãdalorum, Gottorum, Hunnorum, Saracenorum, & Lombardorum exercitibus, ueluti examinibus antea oppleta esset; & quia in pręda illa multiplici quamplurimæ lites, & factiones ortæ erant, quæ totam Italiam in plures partes disciderunt; itaque præfecti militiæ & Principes ob egregiam in bello nauatam operam, aliquod grati animi indicium militibus suis exhibere uoluerunt, quod non tam rerum præclarè gestarum monumentum esset, quàm quòd hoc incẽsi denuò, Ducibus suis strenuam bello operam ęlocarẽt. Acceperunt itaq; qui Lupas, Ceruas, Canes, Lutras; quì Aues, ut Aquilas; qui Plantas, ut Lilia, & alia huiusmodi. Hæc igitur Arma nil aliud sunt, quàm nobilitatis & rerum strenuè gestarum testimonium, cùm præsertim fuerint antiqua, & maximè à Principe maximo donata. Olim nobilitas Romanorum non ab Armis, sed à cognominibus dignoscebatur, & inter se distinguebantur. Quæ cognomina familiarum quandoque casu, nonnunquam naturâ, aliquando moribus, & ab alijs facta sunt. Vtputa naturâ dicebantur Planci à latitudine pedum, Crassi à crassitie, Cincinnati à capillis; casu, ut Valerius Coruinus: moribus, Metellus celer, quia expeditiones suas peragebat celeriter: à loco, ut Scipio Africanus; ab agricultura; ut Lactucini à lactuca, Fabij à fabis, Pisones à pisis, Melij à milio, Frondisij à frondem in capite gestante milite Romano, cùm per Vulturnum fluuium nataret: ab animalibus, ut Scrophæ & similibus.

Græci pariter nobiles non armis distinguebantur, sed cognominibus; nempe Patronimicis. Nam Agamemnon & Menelaus dicti sunt Atrides, id est, filij Atrei, Pelides Achilles Pelei filius, pariter Aeneades nepotes Aeneę; Alij à patria dicti sunt, ut Alexander Macedo, Pyrrhus Epirota, Themistocles Atheniensis, Epaminundas Thebanus, Leonides Spartanus, Annibal Carthaginensis.

Apud Hebręos nobiles erant, qui ex duodecim tribubus orti erant: extra hos putabant omnes naturâ uiles & abiectos.

Apud Africanos habebantur nobiles tantùm, qui è sanguine Regali orti fuissent, uel à Sacerdotibus, reliqui in nulla existimatione erant.

In Asia non reperiebatur nobilis, nisi qui uel militiæ, uel Sacerdotij officijs fuisset deditus, atque in ijs uersatus.

In Europa autem constat à Carolo Magno primò hæc nobilitatis insignia emanasse. Fuit autem is Pipini filius natione Germanus, patria Francus, armis potens, Franciæ Rex, & Imperator Germanus, & primus, qui Romano Imperio totam Germaniam subiecit, aut Romanum Imperium ad Germanos transtulit. Vera igitur Arma fuêre cõcessa & donata ab Imperatoribus: post hũc & Regibus, atq; ijs saltem, qui in bello strenuè sese gesserint. Nulli enim dabatur, nisi militia hosce honores assequi. Sunt enim Arma ęternę gloriæ monumenta, quam solam esse existimarunt semper homines, aut omnium maximam, quæ bello paratur. Et Arma

Marginal notes: * In Eunucho. — [f] Li.7.Aen. — [g] Li.8.Aen. — Qui dicantur insignes. — [h] Lib.3.ad Heren. — [i] Lib.8. — [k] Lib.11.Aen. — Signa cauponũ & similia nõ dicuntur insignia. — Origo insignium. — Romani imaginibus vtebantur nõ insignib° nostratib°. — Quid sint Arma. — Romani nobiles dignoscebantur à cognominibus. — Græci nobiles quo dignoscebantur. — Apud Hebræos qui fuerint nobiles. — Apud Afros qui fuerint nobiles. — Nobiles Asiani qui. — Insignia à Carlo Magno. — Carolus Magn° qui fuerit. — Arma dabãtur solis militia præclaris.

vocantur, quòd in armis parta ſint. Fama eſt ſub hoc Carolo meliores equites fuiſſe in militia, quàm ſub alijs vnquam Principibus.

Arma cur data à Principibus. Sed vt arma ob præclara geſta, atq; adeo in bello ſaltem à ſummis Principibus data ſunt, ita non tam ijs, qui ea benemeritis ſuis acquiſiuerunt, quàm omnibus, ad quos eorum hæreditas peruenerit, maximam impartiri atque conferre videntur nobilitatem, quemadmodum multis rationibus docet[l] Raynerius. Vnde nõ niſi nobilibus licere deferre armorum inſignia videtur. Nam nulla alia ratione videri poteſt Princeps cõferre nobilitatem, dum inſignia concedit, niſi quia inſignia nobilibus tantùm dicata ſunt, & propterea ſi quibus dantur, ijs etiam quod nobilium proprium eſt, nobilitatem conferunt. Quare plebeis haudquaquam conueniet, ſi quę alicui à Principe data ſint, arma deferre. Sunt enim Principis, & Principis munere benemeritis conceſſa. Hoc etiam conferunt, vt per arma quæque familiæ, & agnationes cognoſcantur, eorumq; veluti ſigna ſint & notæ. Habuit & antiquitas ſuas notas, quibus uniuſcuiuſq; genus, & familia ab alijs diſcerneretur. Tale quid refert[m] Ouidius.

[l] *In tractat. nobil. in p. q. 3. q. in prin.*

Inſignia dantur nobilibus tantùm.

Antiquorũ inſignia.

[m] *Metam. 7.*

Sumpſerat ignara Theſeus data pocula dextra,
Cùm pater in capulo gladij cognouit eburno
Signa ſui generis.

Sic[n] Suetonius inquit de Caligula: *Cætera familiarum inſignia nobiliſſimo cuique ademit, Torquato torquem, Cincinnato crinem.* Sed hæc eadem planè diuerſa eſſe à noſtris inſignibus res ipſa loquitur, & multas ijs caruiſſe familias facilè mihi perſuadeo.

[n] *In Caligula. c. 35.*

Arma noſtratia maximę ſemper admirationi fuerũt, & peculiaribus priuilegijs donata ſunt. Arma enim quauis vel depicta, uel affixa, maximè tranſeuntes morari ſolent, & cognoſcendi cupidos efficere, quis eò loci degat, quiſnam poſſideat, qui ſint maiores, quid pręclarè geſſerint, qui adhuc uiuant ex eo genere, qua dignitate & æſtimatione, & ſimilia. Legitur de Alexandro Magno, quod ſumma voluptate intuebatur ſimilia ſpectacula, atque ſi id inſigne alicuius virtutis monumentum eſſe comperérat, tum vel magno honore id afficiebat. Sic ſummo gaudio Achillis ſepulchrum ſpectaſſe dicitur, ſolituſq; eſt, ſi quis ſtrenuè ſeſe in bello geſſiſſet, aliquo honoris ſigno eum decorare, in virtutis teſtimonium. Illud tamen ſignum, vt & apud Romanos non tranſibat ad poſteros, nec nobilitatem illorum commendabat, vt apud nos hodiè fieri ſolitum eſt. Habebant quidem Romani ſuorum anteceſſorum imagines, quorum ſpectata & accommodata reipub. virtus fuit, quas tam in locis publicis, quàm priuatis collocabant, vt his admoniti poſteri maiorum veſtigia ſibi ſequenda ducerent. Quapropter *Piſonem*[o] Cicero *imaginibus fumoſis maiorũ ſuorum deceptũ fuiſſe* ait. Verùm & hæc inſignium ratio, à noſtris aliena eſt.

Armorum dignitas.

Alexander Magnus quos honorarit.

Imagines Romanorũ in locis publicis & priuatis poſitæ, & cur.

[o] *In Piſone.*

Tantæ dignitatis apud nos arma ſunt, ut, ſi qua eruantur è fundamentis, uel inciſa, uel ſculpta, & cognita; locus is, unde eruta ſint, domino armorum cedat: nec licitum eſt ea abradi, donec ille locus à legitimo armorum domino venditus fuerit. Si qua fortè fortuna fuerint depicta in aliquo pariete, tum parietem, cuius hęc arma ſint, eſſe probant: aut ſaltem ex ea parte, vbi ſunt. Nam credibile eſt, nullum conceſſurum, vt quis ſua inſignia alieno loco collocet. Arma etiam haudquaquam tranſeunt ad affines & cognatos, vt nuptis ſororibus. Honor enim tantũ debet remanere apud agnatos, vt inquit[p] Bartholus; Suntq; arma honor ipſius domus, & breui fieret omnium familiarum permiſtio. Videmus tamen alicubi obſeruari, vt & ad cognatos & affines tranſeant: Hoc pacto cum adiunctione in parte vna armorum alterius familiæ, ex ſiniſtra maximè: atque ad eos, qui ab his deſcendunt. Nam diuiſim in dextra parte arma patris pinguntur, in ſiniſtra matris. Et quamuis in domo paterna, aut qui à patribus, id eſt, maſculis deſcendunt, incorrupta ſerie permaneant, ab his tamen ad hæredes arma haudquaquam tranſeunt, qui commiſêre crimen læſæ maieſtatis tam diuinæ, quàm humanæ, qui fuere proditores, qui falſarij, qui parricidæ, vel aliud enorme commiſerunt. Memoria enim eorum de iure deleri debet, cùm turpius eijciatur hoſpes, quàm non admittatur. Nec tranſeunt arma ad fideicommiſſarium, ſed tantùm ad dominum directum hæredem. Sed hoc etiam arma peculiare habent, vt quamuis omnibus liberis æquè ſint communia, incorrupta tamen apud eum ſolum remanent, penes quẽ dignitas & prærogatiua familię eſt, & in quo tanquã in capite ſtat ſplendor geniituræ. Et hoc apud Gallos obſeruari videmus, apud quos inſignia auita plana, & nullatenus immutata ferunt primogeniti, cæteri aliud quidpiam illis admiſcent, aut barram, quã vocant, aut teniam, aut ſimile quid. Ideo primogenito primus debetur honos, & is omnes anteit domi, foriſq;. Nothis præterea, & illegitima copula natis filijs maiorum ſuorũ inſignia haudquaquam ferre licebat integra, ſed quadamtenus immutata. Tanto in pretio apud maiores noſtros paulò pòſt Caroli illius Magni tempora fuerunt arma, ſecus quàm hodiè apud nos. In Gallia tamen, & Neapoli adhuc tales teniã luteam admiſcent, vti & apud quaſdam nationes idem vſu venit, vt aliqua ex parte inſignia permutentur: Baldus tamen legitimatis, vt vocãt,

Armorum priuilegia.

Armorum proprietas vt ad affines nõ tranſeant.

[p] *Tract. de armis.*

Arma quõ ad affines tranſeant.

Armis qui priuentur.

Arma non tranſeũt ad fideicómiſſarium.

Arma ĩcorrupta qui ſeruent.

Galli quibus ſua arma dent.

Spuriorum arma qualia.

integra

integra suorum insignia ferre posse etiam concedit. Sic prohibitum est, vt priuatis & plebeis, nobilium armis haudquaquam vti liceat. Non equidem interdictum est, vt armis vtantur, si tamen notæ potius, & signa, quàm arma dicenda sunt, sed benè quo modo iam diximus. Certè apud quasque gentes priuati ab ingenuis, certis quibusdam signis distincti sunt. Sic apud Agathyrsos humiles, id est, ignobiles minutis, rarisque notis, id est, insignibus, nobiles verò latis, fucatis, & densioribus vtebantur, vt scribit Ammianus Marcellinus. Sed ratum est, notas, & insignia virtutum, nisi a Principibus concedantur, ignobiles haudquaquam vsurpare posse, licet Panormitanus id velle videatur, vt etiam plebei arma deferant, dum dicit: *sunt quædam insignia nobilium, quædam popularium, sed non potest ignobilis cuiusquam nobilis insignia assumere*, vt etiam Baldus docet, & nos suprà diximus. Quare ne quid tale vnquam vsu veniat, & præcipuè, si quædam familia defecerit, itaq; consuetum est, vt arma vnà cũ eo condantur, & sepeliantur, in quo stemma, seu genus auitum nullis hæredibus masculis post se relictis euanescat. Quibus cæremonijs demonstratur vnà cum nomine, & res gestas, & rerum gestarum notas, cui hæc sors tulerit, interijsse, & perpetua terræ caligine obrutas esse. Principem tamen sua ipsius arma benè de se meritis posse cõcedere, quibusdam placet. Videmus tale quid hodiè in Italia vsurpari. Iurisperiti id simpliciter fieri posse negãt, sed semper aliquid addendũ esse ad distinctionem. Atq; ex his videre licet, quo in loco, qua dignitate insignia nobilitatis, seu arma, vt vocãt, vsque dum eorum vsus est inuentus, habita fuere. Atque ea saltem à summis Principibus, id est, Imperatoribus, & regibus elargiri consuetum est. Quare legibus ciuilibus cautum est, præsertim apud Bartholum, quod magis prodest arma habere à Principe, quam à seipsis, nisi Princeps concessisset, alioqui arma alterius familiæ nobilissima. Tũc enim tale priuilegium concessum à Principe, intelligitur sine præiudicio tertij. Quapropter si Princeps concedat arma alicui noua, quæ quis non habuit alias, prohiberi nequit: secus si quis solitus est gestare ea, iam ab antiqua patrũ memoria, & quorũ origo non extaret. Tunc enim is conqueri posset hac de re, quòd Princeps non intelligatur aliquid fecisse in præiudicium illius, nisi ipse diceret, NON OBSTANTE &c. Sed contingit aliquando, vt duo eadem arma sumpserint, nec constet, quisnam illorum, vel prior, vel posterior fuerit, tùm ille præferendus est, qui ea à Principe habuit. Et certè maxima est armorum authoritas, si à summis Principibus defluxerint, vnde Bartholus de Leone rubeo à Carolo IIII. Imp. sibi donato summè gloriabatur.

Priuati nõ possunt gestare insignia nobilium.

Priuati quo cognoscantur ab ingenuis.

Arma cum quibus sepeliantur, & quare.

Arma quæ nobiliora.

Prĩceps arma nõ concedit cum præiudicio alterius.

Cæterùm ex his multę dubitationes oriuntur, & pręcipuè ob authorum, quos huius rei gratia adiuimus, discrepantiam: res, vt est incerta, ita difficillima & periculosa. Desumuntur autem dubitationes hæ partim àb armis ipsis, partim à personis, quæ ea gestant. Sed de illis primùm. Videmus passim arma galea insignita esse (nam hîc arma vnà cum scuto intelligimus) videmus etiam in quibus illa deest: & si qui eam habeãt, ijs partim occlusa, partim aperta est. Sic dubitatur, nunquid ij præferendi sint, qui res animatas in scutis gestant, an qui inanimas? atque ex illis, ijne potiores, qui quadrupedes, an qui uolucres habeant. Qui hominis figurã gestant, pauci sunt, ijque haudquaquam summi, quod ego scio. Multi dicunt ex galea seu casside, quam cimiero uulgò uocant, nobilitatem deprehendi. Quorum enim arma impositam habent galeã, eos nobiliores affirmant, alios uerò minus. Tales enim à Principibus summis ob res bello præclarè gestas, hisce insignibus donatos uolunt. Sic maioris nobilitatis esse referũt, in quibus promuscis, aut galeæ facies aperta est: minoris, in quibus occlusa. Sed neutrum perpetuum est, & inueniuntur præstantiores quique qui cassides occlusas habent, & minores, qui apertas: uti & in Italia, & Hispania inueniuntur, quibus nulla in insignibus galeæ apposita est, siue modo eam unquam habuerint, siue non, nos latet. Hoc equidem scimus, multorum clypeos haudquaquã galeatos esse. Eodẽ pacto inuenies, qui animata in insignibus nobiliora dicant rebus inanimis. Nec ratio deficit. Inueniemus tamen eccellentissimas quasdam familias, quinimo Principes & Reges fruges gestare, flores, uexilla, uasa, & alia eiusmodi, animatis per se longè ignobiliora. Quadrupeda præstantiora esse uolatilibus, quis credat facilè. Si tamen hac in parte nostrum iudicium quis expectat, præcipuè cùm loquamur de ijs rebus, quæ opinione potius, quàm ratione constant, fortassis Aues nobiliores dicemus, quadrupedibus, & præcipuè Aues generosissimas, quibus præ cæteris Imperatores, Reges, summosq; Duces delectatos fuisse nouimus. Aues enim aërem magis, & ignem, quæ elemẽtorum excellentissima sunt, quàm aquam & terram participant. Et certè hæ magis Magnatum insignibus conueniunt, quum quòd in sublimi uiuant, excellentiorisq; cuiusdã, & diuinæ naturæ uideantur terrestribus, & præcipuè Aquila, quàm quòd uolucrium omnium regina existimetur Aquila, & in maximo semper honore habita fuerit, non solùm apud ethnicos, qui ipsam Ioui, utpote summo Deorum consecrarunt, sed etiam in sacris literis, ubi D. Iohanni Euangelistarum maximo ascripta est.

Dubitationes quædã de armorũ nobilitate.

Nunquid galeę in armis, eaque aperta maiorem nobilitatem afferat, quã si nulla adsit, aut occlusa.

Nunquid res animatæ in armis quam inanimæ nobiliores faciant.

Nunquid Aues sint pstantiores quadrupedibus in armis.

Opinio ppria.

Auium nobilitas.

Aquilę maximus honor.

Sed longè difficilior iam emanat quæstio: nunquid illi præferendi sint, quorũ insignibus cognomina

Arma coniuncta cum nominibus an nobiliora ijs quæ nomina ab illis diuersa habent.

gnomina respondent, an quibus minus, atque si nomina ab armis diuersa sint, an qui à publicis rebus, uel ciuitatibus, uel prouincijs, uel regnis denominantur. Sunt multæ familiæ, quibus nomina cum insignibus respondet, ut Columnæ à Columna, Castiliones a castello, Criuelli a cribro, Rouorei à robore, Moroni à moris, Gambari à Gammaro, Turriani a turre, Malespini à spina. Sunt, quibus aliud nomen est, aliud insigne, ut familia Estensis, Gonzaga, Farnesia, Vicecomitum, Seuerina, Sfortia, Rangoniorum, Palauicinorum, Beccariorum, Borrhomeorum, Baliorum, Rossorum, Pepulorum, Malueziorum, Boncompagnia, & multi alij. Veruntamen vt alij alijs sint nobiliores, nulla ratio reddi potest, & sunt ex his, qui & antiquiores, & nobiliores illis existimantur: sunt qui non sint adeo celebres. Certè inter has tam insignes & illustres familias iudicare de præstantia velle, valdè odiosum est. Ex his & alijs, sunt, quorum appellatio est à familijs vnà cum titulo ciuitatis: è contrario quidam tam arma, quàm cognomina à prouincijs habent. Exempli gratia, cum armis familiæ suæ appellatur dux Mediolani, sic dux Florentię cum Mediceis, sic Parmę & Placentiæ dux cum Farnesijs, sic dux Ferrariæ, Vrbini, Mantuæ, Medinæ, & multi in regno Neapolitano, qui cum loci titulo parentum insignia coniungunt. At Archidux Austriæ, Dux Sabaudiæ, Saxoniæ, & quamplurimi alij titulum habent & arma à suis prouincijs, vt Reges faciũt. Rationi quidem consentaneum est, vt arma Prouinciarum maioris sint dignitatis, & præferri debeant illis, quæ à familijs cum titulo ciuitatis profluunt. Ego tamen, si licet, dicerem, quod titulus antiquior, & dominium antiquius in longa successione, & possessione procedere debeat minus antiquum, nisi tamen in eo etiam minus antiquo sit maior virtus, & tituli plures regnorum, & prouinciarum simul concurrant, quæ omnia, quamuis sint recentiora, antiquis tamen præferenda sunt. Quidam credunt in his arma illius esse prouinciæ, atque tum Principem eum arma publica gerere, non priuata. Nam quamuis dux Sabaudiæ, exempli loco, gerat crucem albam, non tamen eius arma esse asserunt, sed suarum prouinciarum, quas ritè possidet. Verisimile tamen est, etiam Principes paulò inferiores regibus eundem, quem Reges, seruare morem, qui & ipsi suorum regnorum, & prouinciarum armis vtuntur. Itaque quemadmodum de his, ita de illis iudicare haud fuerit absonum.

Núquid arma illorum nobiliora sint, qui à priuata familia cũ titulo Ciuitatis sic appellantur: an qui nullo familię nomine coniũcto à prouincijs denominant.

Principes i armis regios mores obseruant.

Quibus modis arma acquirant.

Verùm arma hactenus elegerunt quidam casu, quidam dedita opera, quidam concessione Principum, atque hæc vel gratia, vel corruptione, vel persuasione, vel voluptate, vel ob honestam quamuis occasionem, quarum hæc omni exceptione maiora, ac præstantiora sunt. Vnde fit, vt elapso aliquo seculo, sine discrimine eodem loco omnia hebeantur, & simul nobilitatem æquè attestẽtur: siue casu, siue honestis actionibus, siue alia quauis occasione, ea quis nactus fuerit. Sic omnia delet ac cõfundit antiquitas. Solent autem arma inscribi, exsculpiue, vel in marmore, vel lapide, vel ære, vel similibus. Effinguntur quandoq; forma scuti, nonnunquam clypei, quandoq; parmis, aliquando tessellis, & huiusmodi. Scuta fiunt diuerso modo; uel enim forma trigona, uel & ut plurimùm rotunda, uel non rotunda, sed ex utroque latere recisa, ita ut nullos angulos habere uideantur, aut saltem mixtos, qualia forsan Ancylia Romanorum erant, dicta uel ab am, & cęsum, quasi ancisum, uel ab ἀγκών, quod est cubitus, uel ab ἀκός, quòd remediũ pestilentiæ fuerint. Fertur Ancyle Numæ tempestate de cælo decidisse, unàq; editã uocem, omnium potentissimam fore Vrbem, quandiu in ea Ancyle permansisset. Itaque facta sunt eiusdem generis plura, quibus id misceretur, ne internosci cœleste possit, de hoc [q] Ouidius.

Armorum sculptura, & figura. Scutorũ diuersitas. Ancylia q.

[q] *Fastor.3.*

Ecce leui scutum versatum leniter aura
Decidit: & paulò pòst:
Idque Ancyle vocant, quod ab omni parte recisum est,
Quodque notes oculis, angulus omnis abest.

[r] *Lib.1.*

[r] Liuius pariter:
Salios item duodecim Marti Gradiuo legit, tunicæ pictæ insigne dedit, & super tunicam pectori tegmen, cælestiaq; arma, quæ Ancylia appellantur, ferre, ac per Vrbem ire canentes carmina, cum tripudijs, solenniq; saltatu iussit: Horatius hoc Ancylium declinauit, cùm ait:
Ancyliorum nominis & togæ.
Iuuenalis adiectiuum fecit; cùm dixit:
——*Clypeis Ancylibus.*

Colores armorum. Color nobilior quis in armis. Animalia quo pingẽda i armis.

Colores autem in insignibus maximè aduertendi sunt, ne, qui in areis insignium ponuntur, imagines obscurent, sed clariores, atque iucundiores reddant. Tales sunt cæruleus, luteus, albus; nunquam viridis & niger, & rarò ruber ad obscurum tendens. Sic color cæteris nobilior, scilicet si arma sint versicoloria, primo loco poni debet. Primus autem est, qui superior. Ignobiliores colores, secundo, tertio, &c. seruato tamen ordine. Porrò naturam animalium, quæ in insignibus apponuntur, decet aduertere, utputa, si fuerint Aues, vt Aquila, tum stare debent. Alioquin mala essent. Quapropter si ponatur Aquila aurea seu Chrysaëtos supra herbulam, uel

uel florem, aut Narcissi, aut Hyacinthi, cùm id sua natura non postulet, itaq; eam sic collocare indecorum erit. Si quis etiam terrestrem Auem in aqua pingeret, utique & is præter regulam faceret: ut si quis piscem in arbore, uel aëre effingeret, uel supra terram, ubi nec uiuit, nec stare potest. Vel si efformaretur bos in aëre, uel aqua, uti arma antiqua Alecceslium, quæ bouẽ è nube egredientem habẽt, hoc enim naturæ bouis, ut è nube egrediatur, contrarium est. Nam bos haudquaquam uolat.

Ratio autem in eligendis armis hæc obseruanda esset, ut quisque pro sua conditione & statu ea effingat. Quod Gordium bubulcũ fecisse nouimus, qui cùm regnum Phrygiæ acquisiuisset, & filium nactus esset Midam, ciuitatem extruxit inter minorem Asiam & maiorem, Gordiam, neque tæduit ipsum, neque puduit conditionem suam humilem fateri, sed pro insigni familiæ suæ aratrum sumpsit, atque ex funibus, quibus vtebatur ad nectendos aratro boues, mirabilem illum nodum connexit, Gordium, regni sui fatum. Nec filius Midas originem suam asserere opprobrio sibi duxit, quippe qui sciebat summam esse laudem, ab angustis rebus ad eximias prouectum fuisse, & quòd non infimus honor sit, suam & suorũ sortem cõfiteri: vti patres suos, quasi superbia quadam negare, maximè illiberale est, & dedecori. Fuerunt etiam, quibus pro insignibus imagines non tam præteritæ conditionis indices, quàm symbola ad vitam vtilibus præceptis instruendam accommodata, magis placuerunt. Sic Vlyssem in clypeo Delphinum gestasse Lycophron obscuro illo Pleiadico lumine nobis indicauit. Significauit callidus ille, se animalis eius dotes maximè sequi uelle, quòd simul et humanitate, & musices amore & mira celeritate cæteris præstaret omnibus uel terra, uel mari vitam degentibus. Et sunt profectò id genus insignia tantò illis, quæ de rebus à maiorum quopiam præclarè gestis accipiuntur, excellentiora, quantò habẽt plus cùm artis & ingenij, tùm efficaciæ ad animos monitu suo perpetuò in officio continendos. Videor mihi, dum hæc Vlyssis arma intueor, ipsum dicentem audire.

Arma quo eligenda.

Gordij bubulci arma

Vlyssis insignia.

> *Et genus & proauos, & quid non fecimus ipsi,*
> *Vix ea nostra puto.*

Contrarium obseruauit [f] Virgilius in Auentino Herculis prole, qui

> *Clypeo insigne parentum*
> *Centum angues, cinctamq́, gerit serpentibus Hydram.*

Et rectè quidem. Quum enim cuiuis alij Poëta militaria insignia à paterna virtute sumpta dare poterat, tum ei conuenientissimè applicauit, cui præter maiorum decus, nihil amplius erat adscripturus.

[f] Li. 7. Aen.

Arma Auẽtini Herculis filij.

Homerus ille Poëtarum Apollo (atq; hæc omnium armorum regula sit & norma) animad uertens studiosè à plerisq; generis claritatem in armis præferri solere, illustrissimo nos exemplo docere voluit, quid nam illud esset, quod homines maximè nobilitaret, ac Dijs ipsis proximos collocaret. Hic enim Achilli suo clypei insignia non à Thetidis, non à Pelei, non à Iouis, à quibus genus ducebat, splendore petenda sibi putauit; tametsi ab hoc fulmen, quo arma terribilia redderet, potuisset mutuari: verùm altius humani supputans animi decus, rectam nobis ad veram nobilitatem viam ostendit. Ea enim clypeo insculpsit, quorum inspectu animus noster ad summi Opificis rapitur contemplationem, quæ cùm summum bonorum complectatur, summam quoque absoluit nobilitatem. Primùm enim omnium siderum varietatem in scuto Vulcanus depinxit, tum pacis & belli artes omnes, & officia addidit, nulla ferè earum rerum parte, quæ ad hominum cœtus benè gubernandos spectant, omissa. Quo quid aliud voluit indicatum, quam illud firmissimum ad omnem malorum impetum propulsandum homini scutum esse, si tota sese sapientiæ panoplia armarit, atque etiam quibusuis aduersitatibus obiecerit? Nec interim ociosam & inertem laudat Philosophiam, sed eam, quam ab ordinatis astrorum motionibus ad rempubl. gubernandam detraxit, vnà & exemplar, & finem rerum gerendarum proponens, vnà ipsius exemplaris inter homines vsum exponens. Videant modò qui totam nobilitatem cædibus & sanguine metiuntur, quàm longè ab Homerica nobilitate absint, quàmq; nihil habeant cum ea communionis Pyrgopolinicæ illi, qui sibi eo maximè nomine placent, quòd nihil vnquam didicerint humanioris disciplinæ. Conferãt hoc scutum Achillis, qui volent, cum ijs, in quibus Aquilæ, Gryphes, Leones, Pardales, & id genus carniuoræ feræ cernuntur; & examinent quanto plus ad omnem vim propulsandam illud, quàm hæc habeãt firmitatis. Hoc enim in sola philosophia inuenient, quod latinum scuti nomen se perfecturum profitetur. At contrà Leonibus, beluis ad omnem ingenij cultum ineptis tantum abest, vt quicquam cernas, quod satis virium habeat ad hominem ab aduersis defendẽdum, vt ipsæ hæ feræ, ne sese quidem vel à minimorum animalculorum iniurijs, vel à vilissimæ rei obiectu queant tueri. Notum est illud de Scarabeo & Aquila iactatum prouerbium. Iam quid

Homerus rectã in armis eligendis rationẽ docet.

Achillis insignia.

quid Leone minus tutum, cui vel ſola penula iniecta omnem ad ſalutem animũ adimit? Quorſum igitur horũ imagines in ſcutis præferuntur, quaſi in ijs momentum aliquod ſit ad iniurias propulſandas, & pericula declinanda? Certè quia nihil æquè atq; philoſophia ab aduerſis omnibus tuetur, nihil eius explicatu aptius eſt ad ſcutum exornandum & honeſtius.

Hactenus igitur in vniuerſum de armorum ortu, & vſu paucula, & quantum res paſſa eſt, docuimus. Nunc qui Principes, ac illuſtriores familiæ, nec non quę Vrbes, ac integræ regiones Aquilæ nobiliſſimæ Auis iconem in inſignibus ſuis vſurparunt, iam exhibemus. Sumus autem de Aquilis dicturi ſaltem, cùm quòd hiſce hîc dicendi locus eſt, tùm quia qui alijs, uel Auibus, uel quadrupedibus, uel piſcibus, uel exanguibus, uel plantis, uel ſimilibus in inſignibus uſi ſunt, eorum ſeriem ſingulis harum rerum capitibus ſuo loco inſeremus.

Cur in hac particulari armorũ tractatione Aquilarũ ſaltẽ fiat mentio.

Quidam igitur unam habent Aquilam, quidam plures: & qui unam, uel integram, uel dimidiato corpore: rurſum qui integram, uel bicipitem, uel capite ſingulari: Et tandem aliqui, uel has totas habent, uel cum uarijs rebus admixtas. 10

Aquila biceps Imperatoris propria.

De bicipite, ut nobiliſſima, ſoliſq; Imperatoribus propria, primùm dicere decreui. Ea tranſlato à Romanis Cæſaribus imperio per Carolum Magnum ad Germanos, cœpta eſt uſurpari: Quamuis id VVolfgangus Lazius, ut [t] Claudius Paradinus innuit, ad Conſtantinum Magnũ referat. Inclinatis enim Romani imperij rebus Conſtantinus, & pacatis tunc utcumque bellorum tumultibus, priſtinæq; quaſi tranquillitati, & dignitati reſtituta Roma, nobiliſſimum illud Aquilæ inſigne Byzantium quidem tranſtulit, bicipitem tamen non fecit. Illud enim à Carolo Magno quadringentis poſt illum annis, anno uidelicet poſt partum ſalutiferum 576. factum eſt. Rectè itaque noſter [u] Arioſtus: 20

[t] In Emblc. Præpete penna.

[u] Cant. 46. Stan. 84.

Quel Conſtantin, di cui doler ſi debbe
La bella Italia, fin che giri il Cielo,
Conſtantin poi che'l Teuere gl' increbbe
Portò in Bizantio il pretioſo uelo. Et eo antiquior Dantes:

Poſcia che Conſtantin l'Aquila uolſe
Contra l'ordin del ciel, che la ſeguio
Dietro l'antico, che Lauinia tolſe.
Cento, e cent' anni più l'uccel di Dio,
Ne l'eſtremo d'Europa ci ritiene
Vicina à monti, di quà prima vſcio,
E ſotto l'ombra delle ſacre penne
Gouernò il mondo lì di mano in mano,
E ſi cangiando in sù la via ſi tenne. 30

Dicit autem Aquilam volatu cælorũ motibus aduerſo delatam non temerè Poëta. Cùm enim cælũ ab Oriente in Occidentem verſetur, tum contraria via ab Occidente in Orientem, nempe Roma in Thraciam cum dignitate Romani imperij Aquila tranſlata fuit. Eius figuram uarij uariè explicant. Hinc enim Aquilam Imperatoriam bicipitem eſſe uolunt, quòd tam ſpiritualia, quàm temporalia, quæ gemino capite oſtenduntur, defendere, ad Imperatores ſpectet: uel quòd Imperatores utriq; tam Orienti, quàm Occidenti imperare debeant, & utrumq; cuſtodire. Verùm etſi ad alias, atq; alias gentes diuerſis ætatibus Aquila migrauerit, nunquam tamen huiuſce bellicoſæ Alitis inſigni Roma deſtituta fuit: ſed ab omnibus, qui poſt Carolum Magnum regnarunt, Cæſaribus etiam uſurpata eſt, eaq; biceps. Ad quam pulcrè admodum, ac lepidè alluſit Aloyſius Alemannus in hoc ſuo carmine Thuſco: 40

——E l'Aquila griffagna,
Che per meglio beccar due teſte porta.

Huc pertinet feſtiuum etiam illud Andreę Pomerani, Gallorum Regis tum aulici apophthegma: qui, cùm rumor eſſet, armata manu Carolum Quintum uelle inuadere Galliam, alijq; uel hanc uel illam Galliæ partem fortiter muniendam Regi ſuaderent, per iocum Anſeri primùm ab Aquilæ impetu cauendum eſſe, ſibi uideri dixit, alludens ad commune nomẽ Narbonenſis Galliæ, quæ lingua d'Ocha, hoc eſt, lingua Anſeris appellatur. Huius Auis bicipitis effigiem etiam in pompis illis magnificentiſſimis, dum Carolus Quintus à Clemente VII. Pontifice Maximo corona Rom. Imperij aurea inſigniretur, noſtro æuo Bononiæ vidimus. Tum enim Aquila biceps inter duos Leones, quorum alter album, alter rubrum uinum ſingulari artificio effunderet, in foro erecta fuit. 50

Aquila biceps in coronatione Caroli V.

Imperatrix Maria Auſtriaca termaxima, Imperatoris coniux, mater, filia, in primis vſa eſt Aquilá bicipiti, ſed cui intra duas ceruices corona erat, & ſupra eam crux, & in pectore ſcutulum cum Sereniſſimæ Auſtriacæ familiæ inſignibus.

Aquila biceps cum alijs admixtis.

Regum

Regum Longobardorũ insigne erat scutum quadripartitum,& in vna parte Aquila biceps, rubra,in aureo campo;in altera aureus Leo,in campo rubro. Non in consultò fortassis bellicosos hosce Reges rubram Aquilam sibi elegisse, quispiam autumet, propter coloris inter alios nobilitatem. Legibus olim sancitum fuisse legimus,ne qui nisi sanguine clarus eo uteretur. Talis enim color audaciam pugnantibus addit,& pyropo pretiosissimæ gemmæ comparatur. Sed præstantia eius inde potissimùm innotuit,quod vexillum illud,quod miraculosè cælitus Regibus Galliæ traditum legimus,eius coloris fuerit.

Insignia Longobar.

Coloris rubri præstantia.

Dicunt quidam Marchiones Austriacos Aquila bicipiti sola vsos esse. Anteà Alaudas quinque vsurpabant,quas pro insigni habuit Alauda legio militum Austriacorum sub M. Aurelio, & sub Traiano in bello Dacico. Hodie tamen aliud Austriacis insigne est,nempe fascia alba & lata transuersim ducta,in scuto sanguineo.

Marchiones Austriaci.

Alauda legio.

VVittẽbergensis regio scutum habet quadripartitum,in supera parte à dextris tessellæ, à sinistris tria rastra:in interna à dextris vexillum,in quo Aquila biceps,ab altera parte duo pisces, qui contemplantibus Lucij videntur.

VVitenbergẽsis regio.

Ex familijs nobilibus, quibus Aquilę bicipitis insigne fuit, Albitij sunt, familia Veneta amplissima. Est autem Aquila coloris rubri in campo aureo.

Albitij.

Cominorum etiam familia Veneta,Aquilam bicipitem auream habet, in campo cæruleo.

Comini.

Cornouigiorum nobilis item eiusdem Vrbis familia, Aquila bicipiti vtitur eiusdem coloris, sed in campo rubro.

Cornouigij

Aquila item bicipiti vsa est illustris Crassorum,seu de Grassis apud Bononienses familia. Est autem discolor, cuius dextrum caput corporis nigri diademate insignitum est,in campo albo: alterum corporis albi coronatum in campo nigro,& tribus lilijs suprà adornatum. Habuit hęc familia homines singulares: Cardinales, sub Eugenio tertio Hildebrandum, sub Alex. tertio Lesbium,vt[r] Carolus Sigonius quoque testatur, sub Iulio secundo Achillem Presb. Cardinalem,& Episcopum ciuitatis Castelli,& rotæ item auditorem, demum sub Pio Quinto Carolũ. Habuit & Episcopos,è quibus instar omnium,est Hannibal Episcopus Fauentinus à Gregorio XIII. ad Regem Catholicum Legatus, vt de recens nato illi filio congratularetur,& Senatores multos,vt Achillem Equitem,Io: Antonium, Gasparum,eiusque filium Fuluium, virum amplissimum,dum hæc scriberem,iustitiæ vexilliferũ,quę dignitas in nostra repub. summa est.

Crassi, seu Grassi.

[r] *Lib. 3. de Episc. Bon.*

Henrico de Cardone Hispano Cardinali sub Clemente septimo, & Archiepiscopo montis Regalis insigne erat scutum bipartitum, cuius inferior pars habebat nigram Aquilam bicipitem,superior Leonem cum duobus castris.

Cardinalis de Cardone.

Theodorus Panuinio,vel Christophorus Sãsuino,Paleologus Marchio Montisferrati,Protonotarius Apostolicus, Cardinalis sub Paulo secundo, Aquila bicipiti usus est, cum alijs insignibus Marchionatus Salutiorum, vt apud Illustrem D. Ioan: Galeatium Butrigarium Equitem in libro cuiusdam Saracini obseruaui.

Cardinalis Paleologus

Gambarorum præclaræ familiæ Brixiensis insignia sunt Aquila biceps expansis alis, diademate insignita,& sub hac Astacus, vel gammarus,quem quãdoq; sex liliorum flores,quãdoque sex pilæ, aut globuli circumambiunt, vt apparet ex diuersis huius familiæ armis. Habuit hæc familià aliquando inter cætera lumina Hubertum Cardinalem sub Paulo tertio, Episcopum Dertonensem,& Parmæ & Placentiæ Legatum; & Io. Franciscum Cardinalem & Episcopum Tusculanum sub Pio quarto.

Gambari.

Antonius Perenottus Granuellanus Burgundus Cardinalis,Episcopus, & perpetuus administrator Archiepiscopatus Mechliniẽsis sub Pio Quarto, in inferiori scuti insignium suorum parte tres fascias albas, in campo nigro, & Aquilam bicipitem in superiori vsurpabat ex priuilegio,teste illustri Equite D. Ioan. Antonio Petromelario.

Cardinalis Grañuellanus.

Petrus Bertanus Mutinensis,Ordinis Prædicatorum Theologus, Cardinalis, Episcopus Fanensis, sub Iulio Tertio, vsus est pro insignibus in scuti bipartiti suprema parte Aquila bicipiti coronata: inferna Cane in pedes erecto,cum his verbis adiectis: SPES NVTRIT.

Cardinalis Bertanus.

Marchionum de Arena regni Neapolitani Aquila nigra est biceps,in cuius pectore scutum est quatuor fascijs in campo rubro adornatum.

Marchiones de Arena.

Ioanna Castriotta Marchionissa ciuitatis S. Angeli ex nobilissima familia Georgij Scanderbech, vtitur Aquila bicipiti,nigra,coronata, in campo aureo, cui suprà imminet vnus angulus cæruleus,in cuius medio stella aurea est.

Ioanna Castriotta.

Familia de Gattinarijs,inter quos fuit Mercurius Gattinaria comes de Castro in regno Neapolitano,pro insigni habet Aquilam Imperialem,nigram, aurea corona decoratam,in campo aureo,in infera verò scuti parte cærulei coloris duo ossa decussatim posita, quorum angulis liliorum flores aurei coloris interiecti sunt.

Gattinarij.

Solenne

Ciuitates Imperiales.

Solenne etiam est omnibus Romani Imperij ciuitatibus, cùm honoris atque ornaměti, tùm obedientiæ testandæ causa erga Imperatorem ceu summum suum magistratum, augustiori figura Aquilam bicipitem suis insignibus adiungere, vt exempli gratia Augustæ Vindelicorum, quæ Aquilam bicipitem habet, cuius vtrumq; caput diademate insignitum est. In medio vtriusque, paulò altius tamen, quàm caput vel hoc, vel illud contingat, corona conspicitur. In pectore eius Aquilæ scutum est, quod ab vna parte fert animal erecta statura, ab altera transuersalem bestiam.

Soranzi.

Soranzi, qui & Superanzij dicuntur, nobiles Veneti, hæc habent insignia, duos scilicet campos, aureum vnum, cæruleum alterum, & in hoc scutum aureum Aquilam ferens bicipitem, nigram, inter cuius capita corona est.

Iustiniani.

Iustinianis itidem Venetis, qui originem suam ab Imperatoribus, quum sedes eorum adhuc Bizātij esset, traxisse dicuntur, Aquila biceps olim coronata erat, coloris aurei in campo rubro, quæ in pectore habet scutum cęruleum cum tęnia transuersa lutea. Quę insignia postmodum immutarunt in castri speciem, cui Angelus albus imminet in campo aureo, quemadmodū videre est in libello insignium illustrium familiarum Venetarum suis coloribus depictorū, quem mihi communicauit illustris Eques Hercules Butrigarius Bononiensis, vir ætate nostra dignus, vt conferatur ijs, qui uel uitæ integritate, multiuga eruditione, vel animi celsitudine, atque acerrimo iudicio pollent. De cuius ingenij præstantia locupletissimum, ac certum testimonim nos, & sua ipsius scripta in lucem edita exibemus.

Aquila biceps in columna Antonini.

In columna Antonini Romæ Aquila biceps visitur. Hæc fortè illum significat, qui legioni gemellæ præerat, quoniam duæ velut Aquilæ in vnam sic mixtæ essent: tum enim illa diuisio imperij non erat. Neque hæc militi priuato congruebat, teste * Lipsio.

In anal. lib. 3. dial. 1. de mil. Rom.

Aquila vniceps cū alijs admixtis.

AQVILAM verò vnam, vnicipitem, atque eam, vel solam, vel alijs rebus admixtam hi- habuerunt subsequentes.

Iohannes XIIII. Pōt.

Ioannes XIIII. Pontifex Maximus ciuis & Episcopus antè Papiensis, Aquilam vnam pro insignibus habuit. vixit anno 984. regnante Ottone tertio Imp.

Butili.

Butillorum familia Neapolitana videtur habuisse pro insignibus Aquilam vnā simplicē. Ex hac familia oriundus erat Vrbanus sextus, qui ab Archiepiscopatu statim ad summū Pontificatus apicē euectus fuit. Et Frācīscus Butillus Cardin. & S.R.E. Vicecācellarius, Vrbani nepos.

Cardinalis Reatinus.

Eleazarus Episcopus Reatinus Cardinalis sub eodem Pontifice vnam habebat Aquilam, vt & subsequentes.

Card. Cracouiensis.

Fredericus Casimirus Poloniæ Regis filius electus Episcopus Cracouiensis, Cardinalis sub Alexandro sexto.

Card. Mutinensis.

Iohannes Baptista Ferrarius ciuis & Episcopus Mutinensis Cardinalis, sub eodē Pontifice.

Card. Merinus.

Stephanus Gabriel Merinus Hispanus Cardinalis sub Clemente septimo.

Cardin. de Cicadis.

Ioan: Baptista de Cicadis Genuensis Camerę Apostolicæ auditor, Cardinalis, Episcopus Albigonensis sub Iulio tertio.

Cardin. de Morionib.

Gerardus de Morionibus Eugubinus Cardinalis sub Eugenio Tertio.

Card. Veronensis.

Adelardus Cardinalis, ciuis, & Episcopus Veronensis, sub Lucio tertio.

Episc. Vratislauiēsis.

Vinceslaus Germanus Episcopus Vratislauiensis, creatus quidem ab Vrbano quinto Cardinalis, verùm ne se imprudens gliscenti schismati immisceret, honorem illum vnà cum tribus eiusdem nationis Archiepiscopis, Moguntino scilicet, Coloniensi, Treuirensi, atq; vno Episcopo Leodiensi recusauit, vt author est [b] Panuinius, ex quo quamplurima horum decerpsimus.

[b] Lib. de Pontif. & Cardin.

Cardin. de Corregio.

Hieronymus de Austria de Corregio Cardinalis sub Pio quarto.

Gasparus Tunica Archiepiscopus Hispalensis sub eodem Pontifice.

Atque hos quidem omnes vnam Aquilam vsurpasse obseruauimus. Nunquid verò solam, vel alijs rebus intertextam, vt de re nobis hactenus non satis nota, nil certò affirmare audemus.

Marchiones Brādeburgenses.

Marchionibus Brandenburgensibus Aquila item pro insigni est, expansis alis, pedibus diuaricatis.

Leopolis.

Eiusdem figuræ Aquila Leopolis Russiæ vtitur.

Mechlinia.

Dominatus Mechliniæ habet in medio sui scuti aliud scutulum cum Aquila.

Aquila tessellata.

SED vsum vnius Aquilæ, quæ vel figura, vel colore nobis notior est, hîc latius subiūgemus.

Comites Signiæ.

Aquilam igitur albis & nigris tesserulis distinctam nobilissima illa familia Comitum Signiæ habuit, natione Hernicorum, patria Anagninorum. Habuit hæc illustrissima familia pręter Innocentium tertium, Gregorium nonum, Alexandrum quartum, summos Pontifices, Cardinales distinctis temporibus quindecim, quos, qui sigillatim scire voluerit, Onophrium Panuiniū adeat, vti & ex eo nosse poterit quis, cuius ordinis, & dignitatis hi, quorum mentio iam facta est, & fiet denuò, Cardinales fuerint.

Ex ea-

Ex eadem familia fuit & Iulius, Cardinalis sub Alexandro tertio, cuius mentionem facit Scipio Mazzella. Verùm, vt obiter dicamus, non solùm nostris, sed etiam antiquis familiæ illæ, quę non tam armis, quàm pace, atq; multis continuò seculis floruerunt, illustres dictę sunt, sic [t] Cicero: *Ex familia veteri, & illustri.* Et [u] Propertius:

Nec si qua illustres fœmina iactat auos.

Et [x] Iustinus: *Lisimacus erat illustris Macedoniæ familia natus*: & *illustrem sanguinem* dixit [y] Valerius Maximus: & Seneca *genere illustris*: sic [z] Cornelius Tacitus: *Iulius Blæsus genere illustri.*

Morauiæ item regioni talis est Aquila tesserulis aureis, & argenteis distincta, in campo cæruleo, rostro & pedibus aureis.

VNIVS Aquilę coronatæ vsus, vti virtutis meritò familijs, multisq; ab Imperatoribus cōcessus est, ita biceps, quamuis ab Imperatoria semper aliqua ex parte differat, tamen non nisi maximorum meritorum causa donarium erat.

Coronata Aquila in primis, & alba in insignibus vtuntur Reges Poloniæ, idque factum ea, vt fertur, occasione, quòd eo loco, vbi vrbis condenda esset, Aquilæ nidus repertus esset. Vnde etiam vrbi illi nomen inditum sit Gnisdo, quæ vox eorum lingua nidum significat.

Brutiorum prouincia regni Neapolitani vtitur Aquila alba, coronata, tribus mōtibus aureis insistente, in campo cęruleo. Quamuis quidam, teste Scipione Mazzella, Hadriano Imper. indè oriundo, illud insigne ascribant, alij eiusdem prouinciæ vrbi primariæ, Aquilæ.

Oppida Imperialia, vt Francofurtum ad Męnum, nobilissimum Germanię emporium, item Selesladiū Alsatię superioris, Nordlinga Rhetiæ inferioris, Bāberga item, & VVeissenburgum Alsatię inferioris, vt fortasse & alia quędam Aquilam coronatam pro insigni suo in vsu habēt.

Comitatus Tirolensis vtitur quoque Aquila coronata.

Cardinales: Bendinellus Episcopus Hieracensis, & Antonius genere Sauliorum Genuensium Aquila rubra coronata vsi sunt, in campo albo. Indè fortasse toti Sauliorum familiæ communem esse existimes.

Odettus de Castilione Gallus electus Episcopus Beluacensis, Cardinalis, qui posteà ea dignitate priuatus fuit, vtebatur Aquila alba, coronata aurea, in campo rubro.

Ptolomæus Gallus Cardinalis, sub Pio quarto vsurpat Aquilam coronatā, nigram, sex globulis circundatam, in cuius pectore scutulum bipartitum, cuius suprema pars alba Leonē complectitur rubrū, qui duas cristas gallinaceas ferebat, inferna verò quędā rubra habet repagula.

Albertus Archidux Austrię, Cardinalis, Legatus Lusitaniæ, iam verò supremus Belgicarum prouinciarum pro Rege Catholico auunculo suo gubernator, Aquilam habet nigram coronatam, in cuius pectore scutum familiæ Austriacæ efformatum est.

Georgio Ragiuil Polono perpetuo administratori Episcopatus Vilnensis, Cardinalis sub Gregorio XIII. pro insigni erat Aquila coronata, expansis alis.

Hieronymus Matthæus Romanus Cardinalis sub Sixto V. pro insigni gessit supera scuti parte Aquilam nigram coronatam, infera opus tessellatum partim cœruleum, partim album cuius medium tęnia percurrit aurea.

Io: Baptista Spinellus Princeps de Scalea, dux de Castrouillaro, Marchio de Mesuraca, Aquilam nigram coronatam habet, in cuius pectore scutulum itidem alia corona ornatū est, cum tęnia transuersa tribus stellulis insignita. Et Ferrantes Spinellus eodem insigni vtitur. Dicuntur autem isti Spinelli de Aquila ad differentiam aliorum eiusdem nominis, quibus aliud insigne est sine Aquila.

Auriarum, ut uocat Iouius, alij Doriarū, seu de Oria familia Aquilam quidem habet, sed variè à varijs vsurpatam. Nam Hieronymus Cardinalis sub Clemente VII. vnam habuit Aquilam coronatam, simplicem, nigram. Ioannes uerò Andreas Princeps Molfetanus regni Neapolitani vtitur pro insignibus Aquila coronata bicolore, in supera parte rubra, in cāpo aureo, infera verò nigra in campo argenteo, sub cuius vnoquoq; pede flamma est. Principis hic titulo donatus est ab Imp. Carolo V. itidem ciuitate Doria, cum alijs quibusdam ditionibus. Sic Dauid Imperialis Marchio de Oria scutum insignium suorum habet distinctum duabus lineis, parallelis nigris dependentibus, intra quas quod spacium interiectum est, aureum, continet Aquilam nigram corona decoratam, alijs duabus utrimque relictis argenteis spacijs.

Lottiera nobilis familia regni Neapolitani hæc habet insignia. Aquila nigra coronata sustinet scutum cæruleum, in quo tęnia transuersa aurea, tres rosæ purpureæ, duoq; Leones aurei insunt, unus supra, alter infrà. Aquilæ uerò usus hinc illi familiæ est, quòd Conradino Sueuo regnum occupante, illa cum tribus alijs nobilibus familijs in honorem & auxilium illius uexillum Aquila insignitum publicè prætulisset.

FVIT Aquila alba quorundam Imperatorum insigne.

[t] Pro Murena.
[u] Lib. 11. eleg. 14.
[x] Lib. 15.
[y] Lib. 4. c. 6
[z] Lib. 18.
Morauiæ regnum.
Aquila coronata.
Reges Poloniæ.
Brutij.
Oppida Imperialia.
Comitatus Tirolensis.
Cardin. Saulij.
Cardin. de Castilione.
Cardinalis Gallus.
Cardinalis Austriæ.
Card. Ragiuil.
Card. Matthæus.
Spinelli.
Cardin. de Oria.
Lottiera familia.
Aquila alba. Imperat.

Familia de Este.

Familia quædam Veneta de Este facta à magno Concilio anno 1381, Aquilam fert albam rostro & pedibus rubris in campo cæruleo.

Aquila nigra. Reges Apuliæ.

PRISCIS Apuliæ regibus Aquila erat nigra, Manfredo quidem in campo aureo, at patri in argenteo.

Silesia.

Silesia prouincia, quæ Polonis subiecta fuit, iam uerò Bohemis, Aquilam habet nigram, cui lingua in ore exerta est.

Cardin. de Ecclesia.

Iohan: Paulus de Ecclesia Cardinalis usus est Aquila nigra in campo aureo.

Máfredus dux Mirádulæ.

Aquilá nigrá Cóstantius Constantini filius Manfredo Mirádulæ Dom. pro insigni dedit.

Matthęus seu Maphęus Thebaldi filius ex Vicecomitũ genere, cui ob res benè gestas Magni cognométum attributum fuit, habuit in armis pro insigni Aquilam nigram. Fuit heros iste electus Vicarius generalis Mediolanẽsium, expugnauitq; Pontem Sturæ, Moncaluum, Nouaram multasq; alias urbes. Fuit item Dom. Papię, Cremonæ, Bergomi, Laudi, Placentiæ, Nouaræ, Alexandriæ, & Dertonæ, ut refert Sansouinus.

Foroiulij duces. Vicecomites. Aquila lutea.

Foroiulij ducibus Aquila aurea uolans in campo cæruleo pro insignibus erat.

Raimũdi.

RAIMVNDA familia habet Aquilam luteam in superiori parte scuti, quæ cærulea est, inferior lutea.

Aquila rubra. Martinengi.

MARTINENGAE apud Brixienses familiæ Aquila rubra est in scuto aureo. Hãc familiã antiquissimã esse, cùm apud varios scriptores, tùm ex nõnullis effigiebus, quæ in Vrago castro ducentis, & amplius ab hinc annis elapsis adhuc videntur, patet. Inter quas vnius icon est, gladium dextra, sinistra verò scutum tenentis, in quo Aquila rubra depicta est, hisce verbis: *Longofredus de Eusonia serenissimum Rolumphardum Poloniæ, Vngariæ & Bohemiæ regem cum immenso exercitu in Italiam transeuntem secutus, inter tot, ac tantos Principes & Duces, ab eodem serenissimo Rege totius militiæ suæ capitaneus designatus est*. Imò verò tãta huius familiæ antiquitas est, vt [a] Iacobus Maluezzus Chronologus Brixiensis testatur, vt tempore Imp. Adriani anno 120 Cæsarem & Celsum Martinengos Martirij palma decoratos habuerit, cuius rei eorũ sepulcra indices sunt certissimi. Oriunda fuit à Gallis, qui Brixiæ remanserunt, & viginiti duobus castris, & villis, inter quæ vnũ à Leopardo ędificatũ est, & à cognomine Martinengũ dictũ, imperat, & plusquam centũ millia aureorum annuũ habet redditum. Dedit eadem familia inter alios viros egregios Episcopum Bergomatum, & cõsiliarios Henrici quarti Imp. Othonem, Lanfrancũ, & Coizonem, multosq; disciplinæ militaris peritissimos duces, vt abundè apud Sansouinũ videre est.

[a] *In famil. Martineg.*

Aquila bicolor. Polenti.

PRINCIPES Rauennæ ex familia Polentorum vsi sunt Aquila bicolore, cuius dextra pars rubra in campo cæruleo, sinistra alba in campo rubro.

Lombardi.

Familiæ Lombardorum Aquila bicolor est cærulea in dextra parte in campo albo, ex sinistra verò alba in cæruleo.

Valerij.

Familiæ Valeriorum Venetæ Aquila ex supera parte corporis rubra est, in campo aureo, ex infera aurea in campo rubro.

Clementis quarti ĩsig.

CLEMENS quartus Pontifex maximus, Gallus, pro insigni habebat Aquilam, ad cuius rostrum lilij flos, sub pedibus Draco volans conspicitur.

Aquilæ insignia cum animalib. potissimũ admixtæ. Regni Messicani ĩsig.

Aquilam altero pede Tynno insidẽtem, alterò uerò Auem aliam unco continentem, Messicani in nouis Indijs pro insignibus habent, eò quòd illa prima, quanuis Dæmonum suggestione, & primariæ urbis, & regni condendi auspicia dederit, teste [b] Iosepho ab Acosta.

[b] *Lib. 7. c. 7 Hist. Indic.*

Rodulphi Pij insign.

Aquilam cum Leone usurpauit Rodulphus Pius Carpensis Episcopus Agrigentinus, Cardinalis sub Paulo tertio.

Marescottorũ insig.

Raynerius Marescottus Cardinalis sub Lucio secundo, Achilles Episcopus Ceruiensis, item Ioan: Aloysius Episcopus Strongylensis, Claudius Abbas Monasterij S. Michaelis in Bosco Bononię, Io. Aloysij successor; inter Doctores Ioannes, & Ludouicus eques, Agamemnon Senator Romanus creatus à Sixto quarto, Hannibal Iurisprudentiæ pub. professor, Galeatius Senator, qui liberauit Ioannem Bentiuolum captum à Duce Mediolani in arce Varani: Inter rei militaris strenuos Duces Aemilius, Ludouicus, Sigislaus, Agamemnon, Sforza Capitaneus in exercitu Caroli quinti, Pauli PP. tertij, & Ducis Venetorum, & Bartholomęus inter Senatores Hannibalis frater, inter Comites Viganelli, & Pirani Sfortius: ut & tota nobilis istæc familia pro insigni habuerunt Leonem supra tres fascias transuersas, quarum supremæ insidet Aquila expansis alis.

Stephani Gabrielis Merini insigne.

Aquila cum duobus Leonibus, ac totidem ouibus in usu erat Stephano Gabrieli Merino Hispano, Archiepiscopo Barensi, Cardinali sub Clemente septimo.

Matthæi Heluetij insigne.

Matthęus Heluetius Episcopus Sedunẽsis Card. sub Iulio secundo, utebatur duobus Leonibus erectis, nigris, ac totidem floribus liliorum, & in suprema scuti parte Aquila, quam ex priuilegio gessisse, ut & multos alios, qui ea eo loci gestant, autumo.

Regi-

Reginaldus Polus Anglus Cardinalis sub Paulo tertio, utebatur sex leonibus unà cũ Aquila, & multis liliorum floribus in diuersis scuti partibus, unaq; cum quadrangulo quodam tessellato ut uidere est apud Panuinium.

Reginaldi Poli insig.

Albertus Marchio Brandeburgensis, Archiepiscopus Moguntinus, sacri Romani Imperij Elector, Card. sub Leone decimo, tribus vsus est scutulis in medio insignis sui, & tessellis quatuor inferius positis albis, & nigris, item sex Leonibus, & Aquila.

Alberti Brandeburgici insign.

Ioannes Mela Hispanus Episcopus Zamotensis Card. sub Calixto tertio, in suis insignibus usurpabat octo Leones, & Aquilam.

Ioãnis Melæ Hispani insigne.

Totidem etiam utebatur Adamus Anglicus Episcopus Londinensis Cardinalis sub Vrbano sexto. sunt tamen, qui unam tantummodo Aquilam illi attribuant.

Adami Anglici insig.

Adolphi Archiepiscopi Coloniensis ex illustrissima familia Comitum de Scouuimberg, quę ab antiquissimis Holstainis originem ducit, Electoris sacri Romani Imperij, Domini Vuestphalię & Angrię, tale erat insigne: in scuto bipartito superius à dextris crux, à sinistris equus, in campo uerò inferiori è regione crucis Aquila pedibus, atque alis expansis; in alia uerò parte, quę equo opponitur, tres chamę striatę. In medio totius scuti, aliud scutulum est, in quo astrum uidetur tribus clauis infixum.

Adolphi à Scovvenberg insig.

Franciscus Alciatus Mediolanensis Cardinalis sub Pio quarto, in insignibus suis habuit Aquilam supra Taurum seu Bouem, vnà cum turre, & quibusdam repagulis.

Francisci Alciati insigne.

F. Archangelus de Blanchis Cardinalis Theani ferebat in insignibus Aquilam nigram in campo aureo cum duabus Auibus inferius, quoddam astrum referens in rostris gerentibus.

Archangeli de Blanchis insig.

Camillus Burgesius Cardinalis Romanus, camerę Apostolicæ auditor, creatus nuper à Clemente octauo, insigne habet bipartitum, in cuius superiori parte lutei coloris Aquila est nigra, coronata, alis expansis; in inferiori, quæ triplo maior est, & coloris cærulei, alatus Draco viridis, cauda erecta, tortuosa, in cuius extremitate aliud caput est, quod linguã exerit coloris rubri.

Camilli Burghesij insigne.

Augustino Valerio Veneto Cardinali sub Gregorio tertiodecimo erat Aquila bicolor, in cãpo pariter bicolore, expansis alis; scutulũ pectori cũ semidracone inserto, affixũ complectens.

Augustini Valerij insigne.

Familia Boschetta in plurimis Lombardiæ locis clara ac illustris diuersis temporibus diuersa item habuit insignia. Cùm enim Mutinę floreret vtebatur terebra, quam dein in fascias trãsmutauit, hoc videlicet pacto, ut supra scutum cæruleus campus sit, atque sub eo tęnię transuersæ colore alternatim rubro, & albo cum Leone coronatam cassidem ferente, cum hac inscriptione; DONAT OMNIA VIRTVS. supra verò illam inscriptionem conspicitur cuiusdam Auis ala expansa, ac annexa coronæ Leonis cum Aquila nigra, quam à Maximiliano primo Imp. qui huic familiæ Equites, & notarios creandi authoritatem concessit, virosque suos Comites Palatinos creauit, obtinuit. Quæ sanè tum & alia eius antiqua à diuersis Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, Principibus, & Ducibus ob res gestas concessa priuilegia Maximilianus secundus comprobauit. Ex hac familia, tanquam ex equo Troiano viri multi cùm literis, tùm armis pręclari eruperunt. Paulus in primis Cardinalis sub Alexandro secundo, anno 1064. Atque multo ante illum tempore, anno scilicet. 656. Sfortius Archiepiscopus Mediolanensis quartus sub Eugenio primo. Albertinus Albertus dictus, Gerardi filius anno 1234. fuit Episcopus Mutinensis, & multa præclarè gessit. Anno verò 950. floruit Albertus sub Othone Imp. pręfectus militię. Quinque item Albertini dicti, viri in bello strenui ac pręclari, quemadmodum & Philippus, & Gerardus, Robertusq;, qui Othonis Imp. dapifer fuit. Nec præterire possum Albertum Albertini filium, quem Ioannes XXIII. Pont. max. maximo semper in honore habuit. Illum. n. in suis diplomatibus vocabat defensorem, protectorem Bononiæ, & status Ecclesiastici, & Domicellum seu Baronẽ, qui titulus nisi magni nominis, & prosapię viris à Pontificibus dari solet. Floret hęc eadem familia Bononiæ, vbi iam à Sixto V. senatoria facta est, senatoremq; habet Hieronymũ virum amplissimũ, ac doctorũ proborumq; patronũ vnicũ.

Comitũ à Boschettis origo, & insigne.

ATQVE his insignibus animalia præcipuè inserta sunt, hæc verò plantas continent.

Aquilã cũ Plantis habentes.

Ioannes Poggius Bononiensis præter alia suis insignibus interiecta, ramo oliuæ etiam vtitur, & Aquila. Erat Episcopus Tripiensis, Legatus etiã in Hispaniã, & Cardinalis sub Iulio III

Ioann. Poggij insigne.

Henricus de S. Aloysio Episcopus Dertonensis, & Papiensis, postea Archiepiscopus Mediolanensis Cardinalis sub Eugenio quarto, vsus est talibus insignibus: scutum diuisum erat in tres partes transuersas; superior Aquilam erectam alis expansis, rostro aliquantisper aperto; media duos lilij, vt & inferior, flores continebat.

Henrici de S. Aloysio insigne.

Philippus Sega Bononiẽsis, Episcopus Placentinus, Legatus in Gallias, & Cardinalis sub Innocentio nono in scuto suorum insignium superius habuit Aquilã, in medio tęniam transuersam tribus liliorum floribus ornatam, inferius serram.

Philippi Segæ insigne.

Borussię Duces vsurpãt Aquilam corona, rostro, & pedibus colore luteo, lingua verò rubra

Borussiæ Ducum insigne.

cùm trifolijs luteis in campo albo, & eiuſdem coloris litera S, quam fert in pectore.

Familię de Robore inſignia & origo. Ducum Vrbinatū inſignia.

Iulius de Ruuere Vrbinas Franciſci Mariæ Ducis Vrbini filius, & Guidi Baldi Ducis Soræ frater, nepoſq; Iulij ſecundi Pont. max. & pronepos Papę Sixti quarti: Cardinalis ſub Paulo tertio, ex cæteris varijs rebus ſuorum inſignium etiam robur eſt, & Aquila. Duces verò ex hac familia oriundi Vrbinates tempeſtate noſtra cum clauibus & haſtili umbellæ Pontificijs in medio, cum robore proprio inſigni in ſiniſtra ſcuti parte ſuprà, infrà verò cum lilijs Gallicis in lõgitudinem ſibi inuicem ſuppoſitis, & cum inſignibus regnorum Hieroſolymæ, & Aragoniæ, habẽt etiam in dextra parte ſuprà Aquilam nigram coronatam, & infrà faſcias tres in diametrum ductas luteas, quarum ſuprema aliam Aquilam, eamq; nigram continet, Feltriæ domus inſignia. Hæc autem familia antiquitate nobiliſſima eſt. Etenim vt ſcribunt authores, originem traxit Auguſtæ Taurinorum à Principibus Longobardis. Ex his dicunt anno Chriſti ſeptingenteſimo Ermundum fuiſſe, cuius ſucceſſores multarum terrarum, & oppidorum dominium habuerunt, inter alia Vicuſnoui, Cinciani, & Ripæ albæ, vulgò Riualbæ; qui celebres in militia per ditionem Genuenſium tranſeuntes, Sauona nobili ciuitate Liguriæ conſiſterunt, vbi dominij fundamenta iecêre.

Familiæ de Robore Venetæ inſig.

Eiuſdem nominis nobilis familia Veneta pro inſigni præter Aquilam nigram in campo aureo, & robore in cæruleo vtitur. Habet etiam duas tænias ſubcæruleas, claues Papales luteas, decuſſatas, ſub vmbella lutea, in campo rubro, & ſub robore quaſdam lineas per lõgitudinem ductas, demum ſex liliorum flores in campo luteo.

Maluetiorum inſig. Sigiſmundus.

Maluetiorum Bononiẽſium familia antiquiſſima, à vetuſtiſſimo Sigiſmundo Maluetio, qui anno à partu ſalutifero ſeptuageſimo primo ſub Veſpaſiano vnius partis exercitus dux, vnà cũ eo Hieroſolymam expugnauit, oriunda, cùm ſanguine, tùm multorum virorum fortium rebus domi, foriſque geſtis, clara, atque inter nobiliſſimas Italiæ familias meritò à ſcriptoribus recenſita eſt. Ea duces, vrbium præſides, dominos, comites, barones, commendatores Hieroſolymitanos, legatos tam ad Reges, quàm ad multas reſp. eloquentiſſimos, Senatores, Iuriſconſultos, Theologos, alioſque viros egregios habuit. Verùm vt excellentiores quoſdam enumeremus, produxit hæc illuſtris familia in primis Carolum Ioannis filium à Friderico tertio Imp. inter equites relatum in ædibus D. Petronij, vnum ex ſexdecim ſenatoribus, vti & Virgilium, qui hac dignitate potitus eſt, Carolo adhuc viuo, res inſolita certè, vt binos ex eadem familia ſimul reſp. noſtra Senatores habuerit. Hic Carolus à Calixto tertio comitatum Siluæ in diœceſi Bononienſi obtinuit, quem noſtris temporibus Camillus, & Hippolitus poſſidebant. Ex hac familia Achilles fuit Gaſparis filius Eques Rhodius, Senatus Bononienſis ad Concilium Mantuæ orator. Hic S. Petri caſtrum & Gelphi à Pio PP. ſecundo accepit. Hunc Fridericus tertius Imp. comitem Palatinum fecit, & baronem S. Romani imperij. Præclara ſemper fuit huiuſce familię hoſpitalitas. Nam ſummo cum magnificentię elogio ducem Calabriæ, & Lotharingiæ cum ingenti nobilium comitatu, à quo, vt fertur inſignia domus Lotharingicæ habuit, hoſpitio excepit, vt & ducem Mediolani, & Fridericum Aragoniũ Neapolitani Regis filium, tandem ad regnum euectum. Fuit & Aſtor Maluetius Eques Rhodius, Epiſcopus Peruſij ab Innocentio octauo factus. Ludouicus Gaſparis filius fuit, miles ſtrenuus, qui in excurſione à Venetis facta ſub Mediolanum uexillum fixit in ipſis Mediolani mœnijs. Factus ſummus dux copiarum Eccleſiaſticarum, ſtrenuè rem geſſit cum Malateſtis. Eundem Fridericus Aragonius Vicarium ſuum conſtituit, à quo terras Taranti & Quadri obtinuit ſub titulo comitatus, & baronatus, quas adhuc hæc familia hodiè poſſidet. Eundem Friderici pater Ferdinandus honeſtiſſimo ſtipendio inuitauerat, & in conſortium magni pace & bello conſilij aſciuerat. Huic ſucceſſit Hercules frater præfectus militum, primò apud Ferdinandum Regem Neapoli, mox apud Venetos contra Turcas. Habuit hæc familia Pyrrhum fratrem vltimum Gaſparis Senatorem noſtrum, & leuis armaturæ equitum præfectum, vti & Gaſparem ſecundum Capuæ, & aliarum ciuitatum rectorem. Lucius Maluetius vir fuit ſumma gloria, & ſplendore, primùm leuis & grauis armaturæ apud Venetos præfectus, mox à Ludouico Sfortia Mediolani duce in auxilium Piſanorum contra Florentinos miſſus, vbi tam præclarè rem geſſit, vt conſeruator Piſarum contra tantam Florentinorum vim duce Hercule Bentiuolio publicè dictus fuerit, & in prętnium rerum bene geſtarum Lauizanum à duce Sfortia retulerit. Idem anno 1510. poſtquam Sfortia Mediolano per Gallos expulſus eſſet, in locum comitis Pitiliani ſummi exercitus Venetorum ducis ſuffectus fuit, & militaria, ſummaq; dignitatis inſignia tradentibus Laurentio Orio, & Petro Moroſino in Eccleſia Cathedrali Patauij, nomine Senatus accepit, quæ domi ſuæ inter cætera familiæ ornamenta ad tantam rei memoriam domini Maluetij ſanctè cuſtodiunt. His annumero Iulium filium Virgilij primũ quadragintauirum poſt eiectos Bentiuolos, & Pyrithoum Ludouici filium Tarantæ & Quadri dominum, & Pyrrum ſecundum Pyrri

Senatores duo Maluetij eodẽ tempore. Achilles Eques Rhodius. Aſtor eques Rhodius. Ludouicus Gaſparis filius. Taranti & Quadri comitatus. Hercules præfectus militum. Pyrrhus pfectus equitum. Gaſpar Capuę rector. Lucius præfectus leuis armaturæ. Inſignia militaria ſeruata apud Maluetios. Iulius Virgilij filius Senator primus.

Pyrri filium Senatorem maximum, & Alphonsum militiæ Pisanæ præfectum. Hercules secundus Pyrrhi secundi frater, bello preclarus, Parmæ à Paulo tertio Gubernator factus, primus ea dignitate ibi præfuit, postquã ab Ecclesia resciſſa fuit. Dominus erat castri Gelphi, baro Tarantæ, & Quadri, Senator nostræ Vrbis maximus, vir elegans, & probus. Huic successit M. Antonius primogenitus, qui gloriæ causa vnà cum aliorum nobilium manu voluntaria Imp. Carolum V. ad bellum in Germaniam proprijs sumptibus sequutus est, sed cui debita honoris premia mors immatura vigesimosexto ætatis anno eripuit. Eius filius est Pyrithous secundus adhuc viuens, Vir humanitate singulari, summa prudentia, multarum rerum cognitione prestans, & in omni virtutum genere cultiſſimus, singulare nostræ vrbis decus. Lucius secundus M. Antonij frater, præfectus peditum ad Carolum nonum Galliarum regẽ nomine Pij Quinti contra Hugonotos iuuenis adhuc profectus est, vbi postquam preclara generose indolis, & bellice virtutis inditia edidiſſet, & præcipuè in conflictu apud Monconturnum, breui pòst nõ sine dolore omnium morbo extinctus est. Quid memorem Aemilium hominem magnificẽtiſſimum, quem Sigiſmundus Poloniæ Rex fama eius permotus, honorificentiſſimè in Poloniam vsque accersiuit, summis muneribus affecit, annua mille aureorum pensione donauit. Qui postquam in Italiam reuersus eſſet, rerum Polonicarum apud Sanctam sedem Apostolicam, & per totam Italiam curator fuit, & præcipuè in ea causa, quæ cum Ioanne tertio Suetiæ Rege, & Catherina vxore eius, & Sigismũdi Polonie Regis filia, gratiã ducatus Bari interceſſit. Produxit etiam hæc nobiliſſima familia Pyrrhum tertium Herculis secũdi filium Senatorem optimum, adhuc nobis superstitem, virum in primis fidei Catholicæ aduersus hereticos acerrimum propugnatorem, Honophrij & Frãcesini pariter Maluetiorum exemplo, qui duces Christianorum anno 120. pro Christi nomine dimicando mori non recusarunt. Huius opera & virtus, tum etiam illuxit, cùm in insigni illa ad Echinadas Ionij insulas anno 1571. nonis Octobris, Turcarum clade, Duce Ioanne Austriaco, quò magnam voluntariorum militum manum suis expensis adduxerat, post subsidia Prætoriæ Pontificiæ constitutus, pro Christiani nominis gloria strenuè dimicauit, cuius non leuia præmia retuliſſet, ni immaturum Pontificis fatum obstetiſſet. Hic anno ætatis suæ trigesimonono cum suprema potestate, nomine Summi Pontificis Gregorij XIII. exercitum Auinionem Galliæ duxit, & summa cum laude præfuit. Marchio factus est castri Gelphi, & comes Sancti Pauli sub Gregorio XIIII. Est idem heros a Rege Catholico ob summas eius virtutes, pedestrium aliquot copiarum ducatus Mediolani præfectus factus, & in collegium consiliariorum adoptatus cum pensione annua. Huius preclara in me, & familiam nostram semper extiterunt officia, adeo vt sine ingratitudinis nota tãti viri laudes, & monumenta præterire non potuerim. Habet autem hæc familia in insignium suorũ superna parte, quæ cerulea est, tres liliorum flores luteos, linea rubra distinctos, in inferna verò pariter cerulea fasciam lutẽam diametralem, in cuius medio aliud est insigne paruum seu scutulum, quod Aquilam albam explicatam continet.

Pyrrhus secundus. Alphonsus Hercules secundus, castri Gelphi omnes, & Baro Tarantæ, & Quadri. Marc. Ant. primogen. Pyrithous secundus. Lucius secũdus præfectus peditum. Aemilius apud Poloniæ Regẽ in summo honore habitus. Pyrrhus tertius Marchio castri Gelphi, & Comes S. Pauli, & Senator noster. Victoria Christianorũ Naualis cõtra Turcas.

SED Aquilam cum inanimatis tam naturalibus, quàm artificialibus sequentes habent.

Vrbanus secundus Pontifex max. antea Otho dictus, Gallus, primò Canonicus Regularis Lateranensis, mox monachus Cluniacensis, demum Victori tertio succedens, in scuto suo bipartito superius habet Aquilam nigram in campo argenteo, infrà verò distinctam teſſellis rubris & nigris.

Vrbanus tertius Pont. max. Mediolanensis ex familia Cribella, ante Pontificatum Archiepiscopus Mediolanensis, cribrum cum Aquila in insignibus suis habuit, vt & Alexander Mediolanensis ex eadem familia Cardinalis sub Pio Quarto, vt Petromelario placet.

Pius Quartus Pont. Max. sub quo finita est Tridentina synodus, antea dictus Io. Angelus de Medicis Mediolanensis, Archiepiscopus Ragusinus, Cardinalis sub Paulo tertio, in superiori scuti parte Aquilam gerit ex priuilegio, in inferiori sex pilas.

Alexander Cosmius Bononiensis, Episcopus Bisilianus in insigni bipartito habet Aquilã expansis alis in parte superiori, in inferiori verò fasciam diametralem, vnà cum tribus montibus.

F. Vincentius Iustinianus Ord. Prædicat. Cardinalis sub Pio V. vsus est Aquila nigra in infera scuti parte, supera verò castro albo in campo rubeo. Ijsdem armis gaudet Benedictus sub Sixto V. Cardinalis eadem prosapia genitus.

Aquilam cum castro, & duabus cistis in suis insignibus, flagellis circundatam gerebat Henricus Manricus Cordubensis Hispanus Cardinalis sub Paulo tertio.

Io. Paulus de Ecclesia Cardinalis Dertonensis sub Pio quinto, Aquilam fert in insignibus supra templum.

Theodorus Lelius de * Torni Episcopus Teruisinus, Cardinalis sub Paulo secundo, vsus est Aquila supra turrim, qui subito post adeptam dignitatẽ mortuus, titulo nedũ decoratus fuit.

*Vrbani II. Pont. insig. Vrbani tertij insignia. Pij quarti Pont. insig. Alex. Cosmij insig. Vincent. & Benedicti Iustinianorum insig. Henrici Manriques insignia. Io: Pauli de Ecclesia insigne. * Ego de Turri existimo. Theodori Lelij de Torni, vel de Turri insigne.*

Io: Anton. de S. Georgio isignia.

Aquilam cum cruce in suis insignibus ferebat Io. Antonius de S. Georgio Mediolanensis, Episcopus Alexandrinus, Cardinalis sub Alexandro sexto.

Pōpeij Arigonij insignia.

Pompeius Cardinalis Arigonius Romanus, Auditor Rotæ, iam sub Clemente VIII. factus, superius habet Aquilam nigram in campo luteo: inferius tres fascias, rubras, diametrales, & in medio hos caracteres rubros AR. in campo albo, cum astro vtrinq;.

Gregorij de Matthelicis isignia. [b] In Othona familia.

Gregorius de Matthelicis Cardinalis sub Anacleto Antipapa, supra tessellas vsus est Aquila, quo priuilegio familiam suam donauit Otho primus Imp. vnde etiam totius familiæ prosapia de Othonis appellata est, fuitq; domina Matthelicæ, teste [b] Sansouino.

Stephani Bonutij insignia.

F. Stephanus Bonutius Aretinus Cardinalis sub Sixto V. supra Oenophorum habet Aquilam nigram in campo aureo.

Ioannis de Estunica Hispani insignia.

Ioannes de Estunica Hispanus magister Equitum de Alcantara, Archiepiscopus Hispalensis Card. sub Iulio secundo, vsurpauit Aquilam vna cum quibusdam alijs rebus admixtis nobis ignotis. Sunt tamen qui Aquila tantùm vsum fuisse dicant. Alij eam ascribunt Gasparo Archiepiscopo Hispalensi, & Cardinali sub Pio V.

Egræ Bohemię oppidi insignia.

Egra Bohemiæ oppidum Aquila primùm vsa est libera, postquam triginta quatuor annis pignori data est, Aquilā in inferiori parte vsurpauit inclusam, atq; extra claustrum sex fascias simul coniunctas. Sigillum eiusdem vrbis inclusum habet hominis iconem vmbilico tenus, dextra ensem, sinistra sceptrum ferentem, & inferiori parte Aquilam expansis alis.

Beccariorū origo, & insignia.

Vtrique, Italæ scilicet & Germanæ familiæ Beccariæ, Beccarius ex Numeriano Cari Imp. filio genitus, per binos filios, Vichemum scilicet, à quo Germana, & Beccarium, à quo Itala, originem dedit. Is autem sub Constantino magno cùm militaret, tredecim victorijs, ijsque cruentis aduersus hostes potitus, posteris in earundem memoriam in insignibus suis tredecim montes colore sanguineo, eosque in campo aureo, pariter in memoriam aurei scuti, quod Caro, & Numeriano pro more à Senatu Romano tanquam strenuissimis Impp. in Capitolio dedicatum fuit, circumferre copiam fecit. Antiquitatem certè iam ab nongentis annis incorruptam ostendunt res gestæ & contractus, vnde feuda, gradus, dominia, vasalagia, & omnis dignitas illorum manifesta sunt. Cùm verò Aquilam nigram supra eosdē montes vsurpet istæc familia, ideò ab Imperatore aliquo, non quidem antiquorum, sed posteriorum, vt Carolo magno, sub quo honorificentissimè militarunt, hisce insignibus donatos esse, verisimile est. Ex hac autem illustrissima familia viri cùm armis, tùm varijs scientijs, & sanctitate, & miraculis præclari, orti sunt. Lanfrancus in primis anno octingentesimo in castro Cropeli, cuius & multorum aliorum castrorum dominus erat, natus, & F. Franciscus ordinis minorum, cuius corpus sepultum est Spoleti; ambo sancti habiti sunt. Anno nongentesimo tertio habuere dominium Papię, sicuti monetę excussę attestantur, domini fuere multarum aliarum terrarum, & arcium, vt D. Alexij, Broni, Georgij, & aliorum, quæ hîc sponte prætereo. In militia strenuissimi fuere, primùm Beccaredus exercitus Caroli Magni Dux, qui Mauros in Sardinia superauit, & Corsica eiecit: tum Alphōsus dominus, & comes, Hieronymus, & Carolus. Nobilitatem eorum cognoscemus ex affinitate cum varijs Principibus Matuę, & Marchionibus Caretti, cum Scaligeris dominis Veronæ, cum Vicecomitibus, & Sfortijs Mediolani ducibus, cum Manfredis Fauentiæ dominis, cum Vrsinis, & alijs illustrissimis familijs. Ex eadem familia fuit Thesorus Abbas generalis totius ordinis vallis vmbrosę, & Legatus ad Florentinos missus ab Alexandro quarto ad tumultus & factiones ciuiū sedandas, & postea Cardinalis designatus. Est etiam ætate nostra rei Theologicæ consultissimus, & in omni scientiarum genere apprimè eruditus, acerrimusque literarum propugnator, ac morum & vitæ probitate præstans F. Hippolitus maria à Monte regali Pedemontanus Generalis ordinis Prędicatorum ex nobilissima eadem familia Papiensi oriundus. Habuit præterea familia istæc Beccaria Episcopos, protonotarios Apostolicos, gubernatores, consules, prætores, & Senatores Mediolanenses, quorum nomina breuitatis causa taceo.

D. Lanfrancus multorū castrorū Dominus.

Thesorus Abbas Generalis toti[us] ordinis Vallis Vmbrose, Cardinalis designatus.

F. Hippolitus maria Generalis ordinis prędicatorum.

Familiæ Cornaræ insignia.

Familia Cornara Veneta aliquando in insignibus suis per longitudinem bipartitis, dextra scilicet parte lutei, sinistra cęrulei coloris, vsurpauit coronam, cuius loco nunc intra duos campos, vnum aurei, alterum cærulei coloris scutulum aureum cum nigra Aquila gestat.

Verardorū Venetorū insignia.

Verardorum itidem nobilis Veneta familia in medio repagulorum aureorum & rubrorum insertum habet scutum rubrum cum Aquila aurea.

Palauicinorū familiæ Venetæ in-

Palauicinorum familia itidem Veneta vtitur Aquila cum tessellis in campo aureo.

Ex Monaldescorum familia apud Vrbem veterem, quam vulgò Oruieto vocant, quidam Aquilam habuerunt in casside. Ortum habuit hæc familia iam tum à Caroli Magni temporibus, cum quo quatuor fratres nobilissimi in Italiam aduenerunt, quorum quartus vrbi veteri sedem figens, originem & famam Monaldeschis dedit. Hi summis muneribus & priuilegijs

à summis

à summis Pontificibus affecti fuere, cùm circa annum 1313. cùm iam quasi domini essent totius patriæ, & territorij, orta inter eos discensione, in quatuor partes scissi sunt, atque vt inter se dignoscerentur, retentis quidem auitis in scuto insignibus, unusquisq; eorum peculiarem galeę notam, qui Aquilam, qui viperam, qui canem, qui ceruum imposuit. Summa animorũ contentione per trecentos quinquaginta & vltrà annos hi inter se dimicarũt, sed, quod mirum est, & quod [c] Dantes illis minatur, post tot, & tam acerbas mutuò clades haudquaquam conciderunt, & nomen antiquum cum multarum terrarum possessione conseruarunt. Ex ijs, qui Aquilam habuerunt, vti & ex cæteris, multi illustres toga, & armis viri profluxerunt: quos breuitatis causa omitto. Vnum tamẽ non tacebo Monaldum primò Soannę Episcopum, & mox Beneuenti Archiepiscopum, à Bonifacio octauo creatum, hominem tam patriæ, quàm Curiæ Romanæ carissimum.

signia. Monaldescorum origo, & insignia.

[c] Cant. 6. de Purgat.

Paulus Aemil. Gõzaga vtitur Aquila coronata in superiori parte insignis sui, in inferiori tribus fascijs transuersis nigris.

Pauli Aemilij Gonzagæ insignia.

HACTENVS ergò de integra Aquila: Nunc de dimidiata aliquid dicamus.

Honorius secundus Pontifex max. Lambertus antea vocatus, ex Fagnana, vel, vt alijs placet, Scanabecchorum familia Bononiæ oriundus, primò Canonicus Regularis Lateranensis, mox suæ vrbis Archidiaconus, deinde Episcopus Cardinalis Ostiensis à Paschali secundo creatus, & mortuo Calixto II. succedens in Pontificatũ, gessit in insignibus suis inter alia semiaquilam.

Aquilã dimidiatam habentes. Honorij secundi Pontificis insignia.

Lothatij Imperatoris insigne erat scutum bipartitum, in cuius dextra parte erat semiaquila nigra, corona, rostro, & pedibus rubris: sinistra verò scutulum cęruleum lilijs aureis respersum habebat.

Lotharij Imperatoris insigne.

Hiberniæ Regum insignia ex vna scuti parte aurea, erant brachium gladio armatum, ex altero in argenteo campo semiaquila.

Hiberniæ Regum insignia.

Bernardus de Vbertis Florẽtinus Cardinalis Episcopus Parmensis, sub Vrbano secundo, gerit scutum per longitudinem diuisum, in cuius parte dextra semiaquila est, à sinistris tessellę.

Bernardi de Vbertis insignia.

Georgius Hesler Germanus Herbipolensis Protonotarius Apostolicus, postea Cardinalis sub Sixto quarto, prę̨ter semiaquilam, quam in supera scuti parte gerit, habet item fasciam diametralem, & vtrinque astrum.

Georgij Hesleri Germani insigne.

Ex Cæsarina familia tres fuerunt Cardinales, Iulianus sub Martino quinto: Iulianus alter, Protonotarius Apostolicus, electus Episcopus Asculanus sub Alexandro sexto, & Alexander tertius pariter Protonotarius Apostolicus sub Leone decimo. Horum insigne fuit semiaquila supra columnam vnà cum vrso figura erecta, columnæ catenâ alligato.

Cæsarinorũ insignia.

Ex Rouerella familia antiquissima (quam historici anno nongentesimo trigesimo dimanasse tradunt ab Emundo strenuo quodam milite, ab Henrico primo Imp. ob immensam eius fidelitatem in Comitem creato, atque Rigenstein metropoli diuersarum terrarum, & castrorum in prouincia dicta Eichẽlaub, vel Efſhai, loco quercubus, seu roboribus abundante, donato) Bartholomæus Eugenij quarti Pont. max. secretarius, & ab eodem Archiepiscopus Rauennas; inde à Pio secundo Pontifice maximo Cardinalis creatus, quemadmodum constat ex sepulcro, quod Romæ conspicitur in Ecclesia Sancti Clementis, statuis, & marmoribus pretiosissimis adornato, vsus est pro insigni semiaquila in campo quadripartito, vnà cum robore, quam relicto vetere insigni sibi elegit cum Imperatoris confirmatione Emundus supradictus, tum ob copiam roborum, quæ in suo Dominatu erant, (à quibus ille non solùm, verùm etiam eius posteritas Rouerettorum, & postea Rouerellorum cognomine insignita est) tum etiam, quia eius loci incolas crassæ Mineruæ, rudes, & duros quercuum instar ad vitam ciuilem perduxerit. Huius Cardinalis frater Laurẽtius fraternis inhęrens vestigijs, Philosophię, & Medicinæ lauream Patauij adeptus, primùm in Gymnasio Ferrariensi Philosophiæ, & Medicinę professor factus, mox à Nicolao quinto Pont. max. missus legatus ad Hungaros, tandem in Episcopum Ferrariæ euectus est anno 1462. iterum legatus in Galliam missus, vltimò legatus exercitus Ecclesiastici, cuius Napoleon Vrsinus præfectus erat, factus, cũ summo honore munus suum ubiq; obijt. Nec prætereundus uidetur Florius frater eius Eques Hierosolymitanus, uel potius Rhodius, necnon Filasius anno 1474. primùm Protonotarius Apostolicus, mox à Sixto quarto Pont. max. in locum patrui sui Archiepiscopus Rauennas, demum Perusij ob insignem cùm in humanis, tùm in diuinis legibus doctrinam, legatus creatus est. Philos itẽ eiusdem familię ob suas illutres uirtutes primùm electus Episcopus Tolonię, deinde Ascoli. Ex eadem familia multos omito breuitatis causa.

Rouerellæ familiæ origo, & insignia.

F. Marcus Vogerius Sauonensis ordinis minorum Episcopus Senogaliensis, Cardinalis sub Iulio secundo, habuit semiaquilam supra duos triangulos subnigros, in quorũ medio est aliud spatium album ferè trigonum.

M. Vogerij insigne.

Alphõſi & Raphaelis Petrutiorũ inſigne.

Alphonſus Petrutius Senenſis electus Epiſcopus Groſſetanus, Cardinalis ſub Iulio ſecundo, vſus eſt in campo quadripartito ſemiaquila in ſupera parte vnà cum vnda. Raphael ex eadem Petruciana familia, Epiſcopus quoq; Groſſetanus, Molis Hadriani præfectus, Cardinalis ſub Leone decimo, eadem inſignia habuit.

Matthæi Langij Germani inſig.

Mattheus Langius Epiſcopus Curcenſis, poſtea Coadiutor, & Archiepiſcopus Salisburgenſis, teſte Ioanne Sambuco, Cardinalis ſub Iulio ſecundo, vſurpabat ſemiaquilam, & Solem quibuſdam veluti foliolis perornatum.

Andreæ de Valle inſig.

Andreas de Valle Romanus Epiſcopus Melitenſis, Cardinalis ſub Leone decimo, preter ſemiaquilam pariter duos leones, & quatuor ſtellas habuit.

Căpegiorũ inſigne.

Ex Campegiorum Bononienſium nobiliſſima familia, in qua fuère viri literis non ſolùm, ac morum integritate, verùm etiam rara prudentia, miroq; rerum vſu inſignes, duo fuère Cardinales, Laurentius ſub Leone decimo, legatus ad Anglos miſſus, & à Clemente ſeptimo factus Comes Dozzę: & alter Alexander ſub Iulio tertio. Eiuſdem familię Epiſcopi fuerũt Thomas Epiſcopus Feltrienſis gubernator Placentiæ: Io. Baptiſta Epiſcopus Maioricenſis, cui ego multũ certè debeo, vtpote qui ad promouendos meos labores, & leuandos ſumptus, quos in meo rerum naturalium immenſo opere edendo, facio maximos, mille mihi aureos liberaliſſimè donauit. Fuit item Philippus Maria Epiſcopus Feltrienſis, ... Epiſcopus Groſſetanus, & Laurentius ſecundus nuncius electus ad Neapolitanos, & Venetos, Epiſcopus Ceruienſis, & Collegij Philoſophorum, Medicorum, & vtriuſque Iuris Archidiaconus, & Rodulphus Reipublicæ Venetæ Dux generalis, necnon & Reipub. noſtræ Senatores Antoniuſmaria, Vincentius, atque Hannibal adhuc viuens, Senator huius vrbis ampliſſimus, & peculiare decus. Huius igitur tam illuſtris familiæ præter Canem Leporarium erectum ex vno latere eſt etiam dimidiata Aquila diademate inſignita.

Ennij Philonardi de Bauco inſigne.

Ennius Philonardus de Bauco Verulanus Cardinalis ſub Paulo tertio, vtebatur dimidiata Aquila cum duabus arboribus, & faſcijs diametralibus, & ſex floribus Liliorum, qui ſunt inſigne Pauli tertij.

Sbignei Poloni inſig.

Sbigneus Polonus Epiſcopus Cracouienſis, Cardinalis ſub Eugenio tertio, vſurpabat dimidiatam Aquilam coronatam in ſiniſtra bipartiti ſcuti parte, in dextra verò crucem.

Ant. mariæ Saluiati inſigne.

Antoniuſmaria Saluiatus Comes, Cardinalis ſub Gregorio decimotertio, etiã vtitur ſemiaquila, teſſellata, nigra & lutea, in campo rubro, ex cuius oppoſito à dextris ſunt raſtra alba pariter in rubro, in ſuperiori verò inſignis parte ſunt arma Gregorij ſupradicti, nempe ſemidraco alatus viridis.

Lucanorũ populorũ inſigne.

Lucanis populis etiam pro inſignibus ſemiaquila eſt colore fuluo, coronata, cum tribus lineis vndam præferẽtibus in campo aureo. Sunt qui inde profecta putent hæc inſigna, quòd de Græcis, qui malè eos tractauerant, aliquando triumpharint.

Imperialiũ quarũdam ciuitatũ inſigne.

Ciuitates quædam Imperij Romani etiam ſemiaquilam vſurpant, vt Norimbergum, Egrana, Ingelhemium, & fortaſſis aliquæ alię, vt & Burggrauiatus Magdeburgenſis cum faſcijs nigris duabus à ſiniſtris per longitudinem ſcuti poſitis.

Ricciæ famil. inſig.

Familiæ Ricciæ regni Neapolitani inſignia ſunt, ſcutum in tres ęquas partes tranſuerſas diſtinctum, ſuperior habet Aquilam dimidiatam nigram in campo aureo, media pars aurei coloris Echinum terreſtrem nigrum, infima vndas cæruleas in campo itidem aureo.

Montanariorũ inſig.

Priſcum Montanariorum Veroneſium inſigne fuit, ſcutum per longitudinem bipartitum cum ſemiaquila coronata à dextris, & vndis fortaſſis à ſiniſtris.

Aleptorum inſigne.

Inter Familias nobiles Florentinas eſt Aleptorum, quæ Aquilam gerit in dextra dimidiatam, ſiniſtra verò tres faſcias in longitudinem ſcuti ductas.

Qui Aquilis duabus vſi ſunt.

SED Aquilis duabus hi ſubſequentes vſi ſunt.

Regni Siciliæ inſigne.

Inſigne Regni Siciliæ eſt cum quibuſdam repagulis dependentibus, & duabus Aquilis coronatis.

Vienæ Auſtriæ inſig.

Aquilam bicipitem à dextris coronatam, à ſiniſtris aliam diademate ornatam vſurpat Viena Vrbs Germaniæ nobiliſſima, & Imperatoris ſedes.

Didaci ſpinoſæ inſig.

Aquilis duabus in campo quadripartito cum capite Meduſæ, & Leone vſus eſt Cardinalis Diegus Spinoſa Hiſpanus ſub Pio quinto.

Franc. Mẽdozzę ĩſig.

Aquilas duas cum quatuor Leonibus, igneis linguis, arcibus quatuor, turriculis duabus, crucibusq; & catenis totidem, atque tænia diametrali in ſuis inſignibus habuit Franciſcus Mendozza Hiſpanus Cardinalis, Epiſcopus Caurienſis ſub Paulo tertio.

Bernardi Cleſij ĩſig.

Eadem ferè inſignia erant Bernardo Cleſio Germano Epiſcopo Tridentino, Cardinali ſub Clemente ſeptimo. Vſus eſt quoque Aquilis duabus, Leonibus quatuor, ſed nullis alijs rebus adiectis.

Simeon

Simeon Taliauia de Aragona Siculus, filius Ducis Terræ nouæ, Cardinalis sub Gregorio tertiodecimo, duas Aquilas, & duos Leones in insignibus vsurpauit.

Simeonis Taliauiæ insigne.

Franciscus Alidosius Foroliuiensis filius Ioannis nati ex Ludouico, Episcopus Papiensis, & Thesaurarius Iulij secundi Pontificis, & ab eodem Cardinalis creatus, in insignibus habuit Aquilas duas cum duabus quercubus. Hæc autem domus Alidosia antiquitate nobilissima multis annis Forocornelij, & Foroliuij, alijsq; Flaminiæ, seu Romandiolæ oppidis, vt Massæ, Formioni, Tossignano, Fontanæ, Gago, & Castro de Rio imperauit, habuitq; inter alios Ludouicum illum Bertrandi filium, nobilem Venetum à Duce Antonio Venerio creatum, & Comitem Nicolaum de Pitiliano Venetorum classis præfectum, eiusque eiusdem nominis filium, Dominum Gagi, & Formionis, Obici illius patrem, cuius filiam Franciscam clarissimus Senator Bononiensis Fuluius Marescalcus meus primus consobrinus maternus in vxorem duxit. Ex eadem familia est Cyrus Dominus Castri de Rio, & Massæ, merumq; & mixtum imperium obtinens, qui sæpe orator ad diuersos Principes, vt ad Maximilianum Imperatorem, ad Regem Hispaniæ, & Portugalliæ, & ad Comitia Ratisbonensia à Magno Hetruriæ Duce Francisco Mediceo missus fuit.

Francisci Alidosij insigne.

Præter alia insignium Hippoliti Atestini Ducis Ferrariensis Alphonsi primi filij, Cardin. sub Paulo tertio, duæ, teste Sansuino, Aquilę erãt albę vnicipites cum sex lilij floribus in cãpo quadripartito. Quę insignia Marchionibus primò, & iam alijs Estensibus Ducatus honore nedum insignitis, qualis est hodie Cæsar Estensis Sereniss. Alphonsi II. ex fratre nepos, gestari solita sunt, quæ mutato rerum statu Ducibus in duas nigras, sed bicipites, & coronatas abierunt, retenta tamen vna alba vnicipite in scuti meditullio, antiquę originis monumento, quæ clauibus, & hastili vmbellæ Pontificijs ob summam præfecturam copiarum Ecclesiasticarum collatis, imponitur. Eiusdem familię Aloysius de Este primus eius nominis Cardinalis, electus Episcopus Auxitanus, Protector Galliæ, sub Pio quarto. Habuit autem Serenissima istæc Estensium familia strenuissimos, & laudatissimos Ferrariæ Duces, quorum primus fuit Borsus à Friderico tertio Imp. Dux creatus; inde Hercules primus, cui Alphonsus primus eques ordinis S. Michaelis, huicque Hercules secundus successit, strenuissimi, ac inuictissimi Alphonsi secundi nunc imperantis pater. Estensis verò istius præclarissimę familiæ antiquiores primùm Domini vocabantur, pòstea verò Marchiones, qui deinde Duces, vt diximus partim creati sunt, partim verò Marchiones, Ducibus regnantibus, remanserunt ijsdem insignibus. Verùm tam diuersa fuêre huius familiæ Estensis insignia, vt, referente Alberto Pigna, ad vigintiquinque propè accesserint. Qui igitur hæc exactius volet, eum adeat.

Estensis famil. insig.

Durantes de Durantibus ciuis, & Episcopus Brixiensis Card. sub Paulo tertio, in insignibus habet Aquilas duas, cum duodecim liliorum floribus.

Durãtis de Durãtibus insigne.

Familia Caietana à Bonifacio octauo originem ducẽs, multos dedit Cardinales, inter quos fuit Iacobus Franciscus, Benedictus, Antonius Patriarcha Aquilegiensis sub Bonifacio nono; Nicolaus sub Paulo tertio, & Henricus Card. legatus primùm Bononiæ, pòst ad Regem Poloniæ sub Clemente octauo nunc regnãte. vtitur autem illustrissima istæc familia binis Aquilis albis vnà cum vnda. Eisdem insignibus vtitur nobilissima & eiusdem nominis familia Neapoli oriunda, sed Aragonię familiæ insignia cum illis habet adiuncta, vt ostendant se cum nobilissimis alijs familijs matrimonia contraxisse, vt testatur Scipio Mazzella.

Caietanæ familiæ insignia.

Ludouicus Madrutius Germanus Cardinalis à Pio quarto creatus in insignibus vtebatur duabus Aquilis coronatis vnà cum ponte, tribus pilis, organo, repagulis, & fascijs.

Ludouici Madrucij insigne.

Familiæ clarissimæ Contarinæ Venetæ binæ item sunt Aquilæ nigræ, in campo luteo scuti quadripartiti, & fasciæ sex cæruleę, & in medio duarum duo flores liliorum lutei in scutulo cęruleo. Ex hac familia etiam aliquot Cardinales, vt Gasparus sub Paulo tertio, & Episcopi insignia suæ reip. ornamenta profluxerunt.

Cõtarinorum Venetorũ insig.

Ducatus Mediolanensis præter serpentem etiam in insignibus suis duas habet Aquilas.

Ducatus Mediol. insignia.

Aquilas tres habentes.

STEPHANVS Nonus dictus decimus Pont. max. antea Fridericus appellatus, dux Lothoringiæ in scuto vsurpauit tres Aquilas albas cum vna lamina diametrali.

Stephani noni Pont. max. insig.

Ioannes Lotharingus electus Episcopus Metensis Gallus Cardinalis sub Leone decimo, vsus est prẹter tres Aquilas duob. Delphinis, multis liliorũ floribus, cruce, repagulis, & fascijs.

Carolus de Guisa Lotharingus Gallus Card. sub Paulo tertio, eodem vtitur insigni, quemadmodũ & eiusdem familiæ subsequentes: Ludouicus Card. sub Iulio tertio, Aloysius Card. sub Gregorio XIII. Carolus electus Episcopus Tullensis, Card. sub eodem, item alius Carolus sub Sixto V. qui filius fuit ducis Lotharingię, & Ferdinãdi Magni Hetruriæ ducis leuir.

Lotharingiæ famil. insigne.

Christophorus Madrutius Tridentinus Cardinalis sub Paulo tertio cum tribus Aquilis ex priuilegio, inter cætera etiam vsurpat agnum.

Christophori Madrutij insigne.

Gulielmus

Gulielmi Enthefort, vel Hincfort insig.

Gulielmus Enthefort Panuinio, Hincfort Iouio, Traiectensis Brabantus, Episcopus Dertusiensis Cardinalis sub Hadriano sexto, Aquilis tribus simpliciter vsus est.

Hannibalis Bozzuti insig.

Hannibal Bozzutus Cardinalis sub Pio quarto, in dextra insignium suorum parte supra fasciam cæruleam, in campo luteo, tria cōchilia alba; & in sinistra, quę cærulea est, habet fasciam luteam, & tres Aquilas nigras. Petromelarius vtramque fasciam transuersalem esse testatur.

Indię extra Gangē insigne.

India extra Gangē Europæ propinquior pro insigni tribus Aquilis nigris vtitur alis expāsis.

Bentiuolorum famil. insig.

Familiæ Bentiuolorum, quæ aliquando Vrbis nostræ dominium tenuit, insignia varia sunt. Primùm duas habebat Aquilas è diametro oppositas, totidem serras in scuto quadripartito. Supra cassidem alia adhuc Aquila erat eiusdem cum cæteris coloris, cū inscriptione collo annexa, MAXIMIMILIANI MVNVS. Aquilis enim à Maximiliano primo Ioannes secundus Bentiuolus donatus fuerat. Verùm vt obiter moneam, asserunt quidam flāmam potius in antiquissimis Bentiuolorum armis conspectam fuisse quinquilinguem in cāpo luteo, postea in serram transuersam permutatam. Secunda insignia aurea inter cætera habebant lilia Ludouici Gallorum regis donum. Hæc conspecta fuerunt partim sex, partim cum septem lilijs, excepta Aquila supra galeam. Tertia, quę flammas habent cum glandibus aureis in campo cyaneo, quibus moderni Bentiuoli vtuntur, Iulius secundus Pontifex, cùm Bononiam Ecclesiæ subiecisset, hisce dedicauit. Quamuis eosdem flammas absque glandibus, iunctis tamen lilijs gerere passim videamus. Sed Aquilam Bentiuolorum insigne conspectum fuit in celebri illo torneamento, quod anno 1489. Hannibal Ioānis, dicti filius ad æmulationem similis, quod Laurentius Medices Florentiæ habuit, summa sua laude, summisque expensis suis Bononiæ celebrauit, cuius descriptionem ex Sansouino licet petere. Pręter homines singulares, quos hęc familia produxit, & antiquiores, nostra ætate fuerunt de Bentiuolis Andreas, & Ludouicus Senator, pater Herculis, qui nunc decanus est huius amplissimi Senatorij ordinis, viri integerrimi, omnibus æquè carissimi. Ex his est Vlysses magni Hetruriæ ducis Francisci gener. His adnumero Ludouicum Constantij hominis nostra ętate rari filium, Episcopum Policastri, siue ciuitatis castri à Gregorio XIII. factum, hominem summa eruditione, & virtute præditum, & comitem Baptistam eius fratrem, qui in vxorem duxit Hippolitam Filiam Raynerij Marchionis à Monte, & Comitis Montis Barotij, & Andream Fratrem I. V. Doctorem, magnę expectationis iuuenem, sed cuius operam, & conspectum dura mors nobis inuidit.

Familia Guinatiorū Neapolitana in insignibus suis habuit tres Aqlas cū lamina una argētea.

Mormillorū eiusdē vrbis familię pręter tres Aquilas binę etiā in insignibus suis laminę sunt.

Aquilę quatuor.

Hactenus de tribus: iam de quatuor.

Philippi Hispaniarum Regis isig.

INVICTISSIMI, & potētissimi Hispaniarū Regis insignia inter tot regnorū auitorū & nuper summa felicitate acquisitorum notas, Aquilę etiā quatuor condecorant, quarum duæ vnicipites cum tænijs quibusdam sūt regnorum Sicilię, tertia quidem, cuius regni aut prouinciæ propria sit, quāuis anxiè perquisiuerimus, indagari tamen non potuimus. Quarta verò vniceps alas expansa nigra, regiā coronā insignita, scutum totum cum tot regnorum, & prouinciarum insignibus, velut fulcrum continet, quæ, vt ego existimo, & Imperatoriam prolem, & auitam cum Imperatoribus non solùm iam, sed inde à multis seculis, atq; adeo ab Friderici illius primi bellicosissimi Imperatoris temporibus coniunctionem denotat.

Gonzagorum famil. origo, & insignia.

Gonzagorum illustrissima familia, quæ ante sexcentos annos à Ludouico Germano Regia prole, vt nōnulli referūt, prognata est, in suis insignibus quatuor Aquilas in quatuor spatijs magnæ crucis totum insigne occupantis vsurpauit, vnà cum duobus Leonibus in scutulo quadripartito, & tænijs transuersis. Antiquissima, & prima huius familię insignia, vt refert Petrus Gritius tæniæ luteę, & nigrę fuerunt, sed mox per Leones obscuratę, quos identidē quatuor Aquilæ obscurarunt & hosce mox Paleologorum arma nuper inserta. Sed quoniam hæc omnia simul inesse videmus insignibus antè à nobis enarratis, ideo ignoro, quidnam obscuratum esse author dicat. Mihi auctiora, & ampliora videntur reddita esse. Habuit hęc Regia familia Cardinales maximos, Franciscum Episcopum Mantuanum sub Pio secundo, cui insigne donatum fuit a Sigismundo Imper. & Sigismundum earundem planè dignitatum Cardinalem & Episcopum sub Iulio secundo, vt & Herculem sub Clemente septimo: Pyrrhum, vt Petromelario, vel Perinum, vt Panuinio placet, Episcopum Mutinensem, & Cardinalem sub eodem, F. Ioannem Vincentium sub Gregorio decimotertio, Scipionem sub Sixto quinto. Ex his fuit Princeps Morphetti, vulgò di Molfetta, & Dux Traiecti regni Neapolitani Ferrantes Gonzaga. Notandum verò, vt testatur Mazzella, Princeps in regno Neapolitano Ducibus dignitatis gradu pręferri. Duces habuit Mantuæ quatuor, quorum primi duo titulum & dominium Marchionatus Monferrati habuēre. Horum ille Fridericus à Carolo quinto Imp. creatus fuit eo tempore, quo Bononię à Clemente septimo inaugurauretur. Huic successit Franciscus, cui Gulielmus

lielmus frater à Maximiliano secundo Imp. Dux Monferrati creatus cum insignium ampliatione, qui Vincentium tanti dominij, & nominis hęredem ex Serenissima Austriacorum familia genitum post se nobis reliquit. Totidem etiam Marchiones habuit hęc eadem nobilissima familia antequam Ducis dignitate insigniretur, quorum primus fuit Ioannes Franciscus ann. 1433. à Sigismundo Imp. creatus, in eius eximię virtutis bellicę remunerationē. In eius locum successit Ludouicus, deinde Fridericus, qui Mediolanensis Ducis rerum omniū pręfectus fuit: demum Frāciscus huius nominis secundus. Marchio de Spechio regni Neapolitani erat Andreas Gonzaga. Comes Fundi in eodem regno erat Vespasianus Gonzaga. Comes de Iouenazzo eiusdem regni erat Ferrantes Gonzaga.

10 Huc vsque de quatuor Aquilis egimus.

FAMILIA Monmoratiorum Gallorum in suis insignibus sedecim Aquilis cæruleis in campo aureo, teste [d] Cassaneo, vsa est.

Monmorantiorum insigne. Aquilas sedecim habentes.

De insignibus itaq; Aquilam ferentibus, etsi latius tractari potuisse satis sciamus, quatenus tamen nos obseruare licuit, istęc breuiter ac per transennam subducere voluimus. In qua quidem re fateor cùm additionibus factis ad Onuphrium Panuinium à Paulo IIII. vsque ad Clementem VIII. me adiutum esse, tùm etiam multa mihi communicata fuisse ab Illustri Equ. D. Io: Antonio Petromelario Bonon. viro prudentia singulari, summa integritate, & harum rerum studiosissimo. Fateor etiam me Iulij Cupellini Bonon. spectatæ virtutis & doctrinæ viri, olim Iacobi Boncompagni Ducis Soræ, deinde Card. Sanctorum quattuor Coronat. nepotis 20 Innocentij Noni, ac demum Francisci Mariæ Ducis Vrbinatis, Secretarij opera vsum fuisse. Res tamen, vt ingenuè fatear, & difficilis fuit, & laboriosa, tot Vrbium, prouinciarum, regnorum, familiarum, Principum, Ducum, Imperatorum, & summorum Pontificum insignia simul comprehendere, vbi nulla rerum inter se connexio est, vbi nihil commune inuenire nequit, à quo sensim per media ad extrema recto ordine procedas, vbi prout captus fuit, & affectus, sic pro arbitrio modò hoc, modò illud nobilitatis signum sibi quisq; elegit. Hoc autem loco saltem de Aquilis & potiore ex parte sermonem habuimus, de animalibus, plantis, & cæteris rebus, quæ in vsum armorum veniunt suo loco, quoad sciemus, latius dicturi. Antequam tamen huic rei coronidem imponamus, epilogi loco hanc de Aquilarum depictarum 30 in insignibus numero quasi legem, quam nescio equidem, vnde desumptam, sancit, ac præscribit [e] Cassanæus, libet adijcere. *Quòd si*, inquit, *Aquilæ in insigni, seu scuto collocatæ non fuerint plures, quàm decem, & sex, omnes nominandæ, ac numero suo determinato exprimendæ sunt, quo numero Monmorantia gens in clypeis gestat: sin verò maior est numerus Aquilarum, tum* 40 *desiniendi eiusdem nulla habetur ratio, dicunturq; seminatæ Aquilæ; seu incerti ac indeterminati numeri, qua ratione expressas est videre in insignibus dominorum de Peusse.*

[d] *Par. 1. Catalog. Glor. mund.*

[e] *Lib. de Catalog. Glor. mund.*

Finis Libri Primi.

50

VLYSSIS

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ

Liber Secundus,

Qui eſt, DE AQVILIS IN PARTICVLARI.

DE ORDINE CAP. PRIMVM.

ETSI nulla legis neceſsitate præfinitum adhuc ſit, rectiùs ne vniuerſalia ſingularibus, an è conuerſo ſingularia vniuerſalibus in naturalium contemplatione præponantur, tamen quoniam vniuerſalia naturâ prima ſunt, & ſimpliciora, ideoq; à principe noſtri parte verius cognoſcuntur, quæq; velut cauſa & origo ſunt cęterorum: quare & nos hunc ordinem obſeruauimus, & iam explicatis, quę in genere de Aquilis tradi poterant, ad particularem earum tractationem deſcendemus. Accedit, quòd ipſe Philoſophorum culmen Ariſtoteles, quem imitari nunquam non fuit laudatiſſimum, hunc eundem ordinem ſemper ſeruauit: atque id veriſſimū eſt, niſi vniuerſalia priùs explicentur, fiet tum vt ſæpius eadē repetamus, & vt aiunt, actum agamus. Quare illis à principio ſic poſitis, in ſingularium hiſtoria ea ſolùm enarraturi ſumus, quæ cuique peculiaria ſunt, nec toti generi congruunt; rurſum ea omittemus, quæ de omnibus in vniuerſum alibi ſcripſimus: vel ſi quidpiam antè toti generi ab authoribus eſt attributum, quod de vna tantum ſpecie dicere verum ſit, id paucis in ſingularum hiſtoria, dū proprias cuique dotes aduendicamus, vt decet, indicabimus. Aquila autē vna hoc ab altera differt, vel quòd ei peculiare quidpiam natura dedit, quod cæteris minimè commune eſt, aut ſi fortè fuerit, magis tamen in hac, quàm in illa reperiatur, vti ex partium corporis in qualitate ac quantitate differentia, vti ex ingenij & actionum diſcrimine procliue eſt colligere. Sub Aquila verò ceu genere ſpecies eſſentiali differentia diſtinctas ſex ſolummodo veteres poſuerunt, videlicet Pygargon, Morphnon, Melanæton, Perenopteron, Haliaeton & Gneſiam. Sunt qui addant ſeptimam Oſſifragam, quam rurſus alij, quòd à ſpecie diuerſis promiſcuo congreſſu ortum ducat, ab Aquilarum genere abdicant. Verùm non ex ſola magnitudine nos ſpecierum diuerſitatem metimur, ſed etiam ex ingenij, actionumq; diſcrimine, quæ à natura ſeu forma vniuſcuiuſque animantis emanant. Cæterùm non ineptè facturi videbimur, ſi in hac particulari hiſtoria hūc ordinem ſeruemus, vt ea, quæ naturæ ſimilitudine maximè inter ſe conueniunt, ſibi mutuò in tractationis ordine proximè ſuccedant: quæ verò minùs, ea longè inuicem disiungamus, ſemper tamen habita dignitatis ac præſtantię ratione. Nec animum noſtrum ab hoc inſtituto reuocare debēt, etſi grauiſſimi authores,[a] Ariſtot: & [b] Plinius. Hi etenim promiſcuè nullo prorſus, neque dignitatis, neq; etiam naturæ ordine ſeruato de Aquilarum ſex generibus egerunt. Nam neque ad magnitudinem reſpexerunt, neque actionum aut ingenij ſeu indolis præſtantiam attenderunt. Si enim dignitatis & præſtantiæ rationem eos habuiſſe quiſpiam ęſtimare velit, cur non omnium primam ceu verè nobiliſsimam ſtatuunt Chryſaëton? quare Clangæ ignarę poſtponit viribus pręſtantiſſimam, alijsq; innumeris naturę dotibus pręditā Melanaëton Ariſtoteles? Si verò magnitudinis ordinem ſeruaſſe dicatur, cur non eandē potius Chryſaëton Aquilarum omnium, ipſomet aſſertore maximam (etſi Plinius in hoc, vt in multis alijs ab eo diſcrepans, neſcio quàm rectè, medię eam magnitudinis faciat) primo loco collocat? Cur proximè ſubiungit Pygargo Plāgam, vni ex mediocribus magnitudine, à maxima ſecundam?

Quomodo Aquilę differant.

Aquilarū genera veteribus cognita.

Oſſifraga cur non ſit ex genere Aquilarū.

Aquilarum differentiæ vnde parendæ.

Ordo qui ſeruandus.

[a] Lib. 9. Hiſtor. c. 32.

[b] Li. 10. c. 3.

Ariſtotelē & Plinium Aquilarum genera cōfudiſſe.

dam? cur Melanaëton omnium minimam Haliæto & Gnœsiæ longè maioribus anteponit? Qui enim magnitudinis ordinem obseruaturus erat, illi certa serie à maximis per mediocres ad minimas gradatim proficiscendum erat. Sed neque à minimis ad maximas ordine contrario processit; hac enim ratione minima omnium Melanaëtos primum locum merebatur. Plinius verò etsi diuersa ab Aristotele uia incesserit, fortuitam tamen & ipse hanc Aquilarum enarrationem instituit, prout primùm unaquæque in mentem uenit. Attamen ne hos, quibus pleraque, imò plurima debemus, ingrati filij deseramus, nos eos extra culpam esse fatemur, neque reprehendi iure merito posse: specierum enim, quę sub eodem genere comprehenduntur, nulla alterà prior est aut posterior, & omnes æquabiliter generis naturam participant, itaq; Aquilæ omnes eodem loco habendę sunt, neq; hæc illi, aut illa huic posthabenda est. Recentiorum quidam, dum alij aliam moliuntur methodum, Aquilę genus in magnas, mediocres & paruas Aquilas ceu species dirimunt; sed parum rectè. Magnitudo enim ex sua ratione minimè rerum species constituit aut immutat; etsi uerum sit, eam quandoq; diuersas rerum formas proximè consequi, ac tãquam nexu alligatam perpetuò comitari. [c] Crescentiensis melius Aquilas omnes in nobiles seu generosas, & ignobiles seu degeneres diuidit. Quędam enim nõ nisi animalia grandia, ipsaq; etiam ferocia, & quę eis maximum in pugna facessunt negotium, appetunt, obuios quosque, & qui nullo labore parantur, cibos respuentes; quædam uerò contrà ignauę ac uiribus suis diffidentes, cadauera animantium tantùm sectantur, atque ita ad Vulturum & Miluorum naturam proximè accedunt. Sed & ab affectu seu ingenio earum posset demi differentia, ut quędam pullos suos nutriant, quędam è nido eiectos deserant, quędam demum non solùm suos fœtus, sed & alienos foueant. Quo nomine Ossifraga, etsi uix in Aquilarum numerũ, ob causas, quas suo loco recensebimus, admissa est, primas teneret, secundas Melanaëtos. Legitimi uerò ac incorrupti ortus merito primum locum (quę & pręstantię nec non magnitudinis causa primatum sibi uendicauit) Chrysaëtos etiam obtinebit. Actionum præterea uarietas eas à se mutuò seiungit ac discrepare facit; sunt enim, exempli gratia, quędam quæ ætitem lapidem in nidum inferunt, quædam verò minimè hoc præsidij adhibent. Nos verò qui ordinẽ dignitatis ac pręstantiæ ab initio obseruare instituimus, imitati Philosophum animalium historiam scribentem, vti eundem item cum Theophrasto de Plantis tractantem, has nobis leges præscribimus, vt cùm plurimum nobilitate & indole inter se differant, ab ea quę omnium nobilissima est, fuitq; apud omnes semper habita, tractationem auspicemur. Hęc extra omnem dubitationem Chrysaëtos est: sola enim genuina est, & legitimorum natalium, omnium maxima, fortissima, nec non Aquilarum pulcherrima. Secundum locum Halięto daturi sumus, vt qui non solùm nobili, præclaraq; visus acie omnibus præpolleat, sed & Phœbo iudice, sui generis indubitatam fidem accipiat. Tertium locum Melanaëtos occupabit: hæc enim etsi corporis mole minima est, viribus tamen omnibus pręstat, vnde Valeria nuncupatur, alijsq; insuper plurimis naturæ seu ingenij dotibus ab [d] Aristotele decãtatur. Quartã classem Pygargo tribuimus: nam & regia Auis aliquãdo dicta fuit, & maior ferociorq; est cęteris, vt quæ hinnulos capiat. Quinto loco recensebitur Morphnos, hoc merito Pygargo cedens, quòd Philosopho teste, magnitudine & viribus ei secunda sit: potior tamen est Perenoptero, quòd Anates & similes aquaticas Aues etsi minutiores, viuas tñ abripit. Omniũ vilissima ideoque infimo loco digna Perenopteros est. Hæc non solùm exanimata corpora sectatur Vulturum more, quorum & speciẽ refert, verùm & à Coruis cæterisq; id genus Auibus fugatur, verberatur, capitur. His omnibus Ossifragam, etsi adulterini generis, nec ab Aristotele inter Aquilas annumeratam, ob maximam tamẽ cũ his cognationem (nam ex Haliætis nascitur, vnde & cognatum genus [e] Plinius vocat, & Aquilis ascribit) vti & ob ingenij præstãtiam, qua non solùm Perenopteris, sed & alijs quibusdam Aquilis fortasse pręcellit, tandem subnectemus. Etenim tanquam originis suę conscia, non solùm suorum, sed Aquilę cognatę pullorum iuxtà curam gerit, memorabili pietatis exemplo. Ad has veluti ad genera præcipua, plerasq; quas plusculas & frequentiores quàm hactenus quispiam alius, dabimus, suæ vnamquamque speciei, si non indubitatã ac irrefragabili, saltem probabili, quantum res patietur, ratione ducti, attributuri, reducemus.

Plinij ordo refutatus.
Cõciliatio.
Recentiorũ ordo de Aquilarum generib. refutatus.
[c] Lib. 10. capit. 15.
Differentię penes nobilitatem.
Ab affectu siue ingenio.
Ab actionibus.
Ordo qui seruandus.
Chrysaëtos Aquila qualis, & cur ab ea incipiendum.
Haliætus.
Melanaëtos
[d] Lib. 9. Histor. c. 32.
Pygargos.
Morphnos.
Perenopteros.
Ossifraga.
[e] Li. 10. c. 3.

DE CHRYSAETO. CAPVT II.

SYNONIMA.

Etymum. Gneſia. [a] Lib. 23. de Animal. Gaza. [b] Pytheorũ, Ode. 4. [c] Aelian. li. 2. c. 39. de animal.

HRYSAETOS Græcis, quaſi auream ſeu fuluam Aquilam Latinè dicas, meritò iure appellata fuit, quòd colore ſit aureo, aut ſaltẽ ad hunc cæteris propius accedat: Aquilæ quoq; nomen huic ſimpliciter ac ſine adiuncto, καθ' ἐξοχὴν competit, vt quæ dignitate reliquis in vniuerſum potior ſit. Sola germana ac legitima eſt, & gemini ac incorrupti ortus exiſtimatur, vnde Gneſię nomine eam Gręci cohoneſtarũt. [a] Albertus Magnus, philoſophus alioquin eximius, meliora proculdubio rebus daturus nomina, ſi ſeculo paulò cultiori ipſe datus fuiſſet, at nunc in tanta ſui ęui barbarie, linguarumq; ignorantia venia dignus, hoc primum & pręcipuũ Aquilarum genus Herodium vocat, tanquam Auium omnium, vt ipſe ait, heroẽ. Quo ſenſu & Auẽ regalem Apuleius dixit. Quamuis id nominis alijs quoque Auibus datum eſt, nempe Accipitri ſeu Falconi ſacro, qui & Hierofalco vocatur, nec non Ardeæ. Nã Ariſtoteli Herodius Auis ea eſt, quam Ardeolam vertit Gaza, quidam Ardeam ſtellarẽ. Hęc ea eſt Aquila, quæ [b] Pindaro reliquisq; Iouis ales & Aquila Iouis nominatur, ſola digna habita tanti Domini miniſtra. Aquilã item à macularum notis ſtellarẽ vocat [c] Aelianus, Aegiopon Heſiodus, Phlegian Sophocles, & Cataractin in Lacoonte. Ab Hebræis נשר Neſer. Chaldæis נישרא Niſra. Perſis verò אנסימורג An ſimureg. Arabibus נסר Neſer, Samech litera pro Schin poſita. Iiſdẽ Zummach, Alchal Gagita & Aukeb. Syris Napan. Gręcis Ἀετὸς, quo nomine etiamnum vulgò Gręcorum appellatur, vel αἴτος. Cyprijs ἀγόρ, Heſychio & Varino teſtibus. Pergeis Aibetos. Macedonibus Braos. Italis Aquila vel Aguglia. Hiſpanis Aguila. Gallis Aigle Royal. Germanis Adelar, quaſi nobilem Aquilam dicas, & Adler. Inferioribus Germanis, ut Thuringis Aar, ſeu Ar, quæ vox cùm Chaldaica voce Ar, Aquilæ ſeu Accipitris genus ſignificante, prorſus conuenit. Flandris Arent, vel Arn. Anglis Eagle. Illyrijs Orel, uel Orzil. Sed nomenclaturarum harum plurimę genericæ ſunt, omnibusq; communes, ut antea monſtratum fuit.

FORMA DESCRIPTIO.

[a] Lib. 9. Hiſtor. c. 32. Color. [b] Lib. 11. Aeneid. [c] Lib. 10. cap. 3. Magnitudo. Plin. emendatus. [d] In Phiſiog.

HRYSAETI formam expoſituri, primùm qualem veteres eam depinxerint, examinabimus, qui pauca adeo ſuæ Chryſaeti nobis indicia reliquerunt, vt difficillimum ſit, ex eorum præſcripto vel de noſtris iudicare, vel certi quidpiam ſtatuere; deinde ſingulas eas; quarum icones dabimus, ordine deſcribemus. [a] Ariſtoteles germanam hanc Aquilam ruffam eſſe ſcribit. Vnde & [b] Virgilius fuluam Aquilam dicit; [c] Plinius verò ſubrutilam. Corporis mole omnium maxima eſt Ariſtoteli, maior etiam Oſſifraga: ſed cæteras etiam ſeſquialtera proportione excedit. Plinius ab Ariſtotele diſſidet: nam mediam magnitudine ſtatuit. Verùm corruptus locus videtur, emendandusq; ex Ariſtotele hoc pacto: Cæteras media magnitudine excedit. Seſquialtera enim proportio, qua Ariſtoteles eam reliquas ſuperare ſcribit, talis eſt, vt maior Aquila minorem contineat ſemel & media eius parte, vti nouenarium numerum media parte ſenario maiorem, duodenarium octonario dicimus. Charopos eſſe Aquilæ oculos, ex eo Ariſtotelis loco colligemus, vbi [d] ſcribit: *Quorum oculi non glauci, ſed charopi ſunt, animoſi habentur, per coniecturam à ſimilitudine ad Aquilam & Leonem*. Aliud quod equidem ſciam, de hac Aquila Iouis à veteribus nihil eſt proditum. Nunc eius Aquilæ, cuius iconem ceu germanæ vel ſimpliciter dictæ primam exhibuimus omnibus exactè notis expreſſam, ob oculos ponemus.

SERENISSIMVS Princeps Ferdinandus Medices Magnus Hetruſcorum Dux, ſimul atq; meas accepiſſet literas, quibus Aquilam anatomiæ ſubijciendam, à ſua Celſitudine mihi tranſmitti, obnixè petieram, cùm Piſis id temporis ageret, extemplò imperauit, vt Aquilarum vna, quę Florentiæ Ducali magnificentia aſſeruari ſolent, ſiue viua ſiue mortua, ſuis ſumptibus (quę eius erga bonas literas, earumq; ſtudioſos, in me verò in primis perpetua ac inſignis eſt liberalitas, & tanto Principe digna munificentia) ad me deferretur, eam viuam ac incolumem ſuis mulis aduectam & caueæ ligneæ incluſam accepi. Hanc dies nouem viuam, mores ac ingenium eius obſeruaturus, non ſolùm carnibus bubulis, ſed alterius etiam Aquilæ, nempe marinæ, vel oſſifragæ fortaſſis (quam ſuo loco examinabimus, & quæ ab Excellentiſsimo viro D. Alphonſo Cataneo Sereniſſimi Ferrariæ Ducis Archiatro, & primario profeſſore publico,

Aquilã ab Aquila deuorari. Chrysaeti ferocia. Vox.

blico, dono missa erat) iam integrum octiduum mortuæ pulpa, quam perquàm auidissimè deuorabat, alui. Hoc equidem miratus sum, quum Aquilam prophanam esse, si Aquilam voret, Aeschylus Poeta antiquissimus, & Lupum lupina carne abstinere, vulgus perhibeat. Hæc summa ferocia quiduis obuiũ lacessebat, & Feles, Canes, si ad caueam imprudentiùs paulò accessissent, atque adeo hominem ipsum, aut vnguibus, aut rostro impetebat. Interdum vocem quandam querulam, lamentantis in morem, & clangosam edebat (clangere enim seu plangere propriè ac peculiariter Aquilarum est) minimè obstreperam aut stridulam, sed acutè sonoram ac claram. Tandem laqueo ceruici iniecto strangulata, adque stateram examinata libras duodecim pendere comperta est. Ab extremo rostro ad vltimam caudam commensurata, quinque dodrantum longitudinem explebat. Longitudo totius à rostro ad extremos vsq; vngues, quatuor erat spithamorum & medij. Lata erat expansis alis spithamos octo. Rostrum palmam & pollicem vnum longum. Nam aduncitas sola seu curuatura extrema vltra inferiorem mandibulam ad pollicem vnum propendebat. Latitudo rostri, præsertim medij, plusquam duorum erat digitorum. Acies rostri hamata seu vncus nigrior, reliquo rostro corneus color ad cæruleum dilutum tendens, fusco maculatus. Rictus oris, quantum nempe eius aperitur, vnius erat palmi & pollicis. Lingua humanæ similis, lata, extremo teres, versus radicem duobus vtrinque ceu hamatis appendicibus corneis armata, inferiori mandibulæ per tenuem quandam membranam media nectebatur. Palatum medio perforatum. Inferior rostri pars canaliculata, qua vtrinque eminentioribus marginibus à superiore inserta excipitur. Membrana, quę à fronte vltra nares protensa est, nec non fræni seu rictus initij oræ luteæ sunt. Plumæ colli rigidę, ferrugineæ. Oculum tunica quædam crassa ab infra sursum exporrecta, inter nictandum tegebat. Hanc periophthalmium vocant. Palpebræ binæ oculum integebant cùm supernè, tùm infernè, etiamsi inferior totum oculum sola cooperire, sursum porrecta, sufficiebat. Superciliorum regio eminẽs erat admodum, instar eius quod in domorum tectis prominet, dictum suggrundium, sub qua in alta cauitate latebant, & quasi immersi erant oculi. Hi charopi, quibus in diluto virore splendor igneus intermicabat: pupilla saturi erat nigroris. Est autem maximoperè mirandum, quantoperè natura oculorum conseruationi, quibus nil præstantius est in hoc animali, sedulò studuerit, vt quę illi quadruplices palpebras videatur extruxisse, non contenta vno integumento, quod in alijs animalibus vsu venit. Quod enim in homine palpebræ sunt, & quę vsum illæ habent, id est, præstatq; periophthalmium illud. Huic autem & duas palpebras alias superaddidit, atque inter has infimam tam amplam, vt sola ad hoc conseruandi oculos munus sufficiat. Alarum & caudę color fuscus, eoq; magis, quò pennæ maiores. Cæterarum totius corporis minutiorum plumarum ex fusco ferrugineus seu castaneus erat, maculis sparsim intercurrentibus albis, paucis dorso, pluribus ventre, radicibus vbiq; albis. Rectrices alarum pennæ vtrinque senæ erant, dodrantes binos & palmum longæ, calamis firmissimis, ac duris, breuioribus tamen Anserinis, ad scribendum aptissimæ. Crura ad pedes vsque plumosa ferruginei coloris. Atq; hinc facilè liquere cuiuis poterit, quo in errore versetur * Petrus Bellonius, Aquilas vno solo signo à Vulturibus dignosci scribens, quòd scilicet crura nullo modo plumis vestita habeant, vt in Vulturibus conspicimus. Pedes autem subflaui erant. Sinistri pedis posticus vnguis seu calcar, sex digitos in circumferentia longus: dextri verò quatuor tantum, insigni inter vtrumque differentia, quam non naturalem, sed vi illatam existimo. Hic enim mutilus videbatur. Primus anticus sinistri erat quinque digitorum longitudine, medius trium cum medio, tertius & minimus vnguis duorum digitorum. Dextri pedis vngues proportione calcaris, paulò quàm sinistri minores. Singulos digitos tabellæ quaternæ semicirculares, extremos prope vngues integebant, excepto maximo anteriori, quem tres tantùm annuli uestiebant cætera squamulæ cooperiebant ad granorum milij, aut paulò minorem magnitudinem. Atque hanc pedum rationem tam sceleton Aquilæ nostræ, quàm ipsius Ornithologi Aquila rectè exprimit, secus atque icones aliæ. Error hinc emanauit, quòd dum uiuam pictor delinearet ob sæuitiam eius propius accedere uerebatur, atq; sic pedes oculatius inspicere minimè poterat. Vngues autem unà cum digitis nostri poëtæ artigli uocant:

Pondus. Lógitudo. Latitudo. Rostrum. Os. Lingua. Palatum. Colli plumæ. Oculus. Palpebræ. Supercilia. Oculi.

Alæ. Caudæ. Totius color. Rectrices pennæ. Crura. Pedes. Vngues. * *Li.2.c.4. de Auibus.*

* *V'eran d'Aquile artigli.* Vt etiam Dantes;

E poi distesi i dispietati artigli.

* *Ariost. Cant.34. Stan.78.*

Hic igitur exterior corporis habitus fuit, & qui maximè in rei cognitionem nos deducit. Verùm antequam ulterius progrediamur, libuit hoc loco non tam pedis nostræ Aquilæ magnitudinem ad uiuum expressam, quàm descriptionem & iconem Chrysaëti ab Ornithologo traditæ subnectere, ut tum descriptionem, quæ cum nostra ferè eadem est, lector cognoscat, & simul iconum diuersitatem cum ea conferat, differentiamq;, quæ non exigua certè est, videat. Pes itaque nostræ Aquilæ talis erat.

Aquilam

Aquilam suam Ornithologus sic describit.

AQVILAE pullum ante paucos annos in agro Tigurino, captum & in urbem allatum uidi huiusmodi: Alarum pennæ maximæ in contrarium extensæ interuallum relinquebant dodrantum nouem, & dimidij. Longitudo à principio rostri ad finem caudæ, dodrantes quinque. Proceritas stantis pro more, non extenso collo, dodrantes tres, palmo minus. Pedes erant crocei, & crura à pedibus ad palmi mensuram sine plumis (secus tamen, quam hîc ex eo exhibemus, icon demonstrat). Digiti pedum medij, longitudine & crassitudine humani medij in uiro mediocri, aut paulò maiores. Pars dorsi superior inter alas cucullum quodammodo sua figura referebat, nempe triangula, mucrone deorsum uerso. Ventris plumarum color ruffus ferè aut castaneæ, maculis albis aspersus. Rostrum posterius subflauum, anterius nigricabat Indico propè colore. Longitudo rostri superioris ad tres digitos ferè, unco præterea ad digiti mensuram descendente. A' media lingua unci duo hamorum instar retrorsum spectabant. In agro etiam Heluetiæ Solodorensi quinto, priusquam hæc scriberem, anno, iuxta pagum Hofestettam, Iulio mense capti fuêre duo pulli Aquilæ, descriptioni

CHRYSAETOS ORNITHOLOGI.

præmiſſæ conuenientes. Pennæ ceruicis rigebant & longiuſculè diſtabant. Qui Aquilam adultam uiderant, colorem cum ætate mutari aiebant, & pennas albas in capite, pectore, & alis omnes ad fuluum colorem conuerti. Hoc genus Aquilæ audio etiam circa Geneuam ſæpe capi, prægrande, ita ut cùm uolare nititur Aquila, licet nondum adulta, fune alligata ad crus hominis robuſti, ægrè ab eo retineri poſsit: Cicuratas per urbem uolare aiunt, & feles aliquando ſuper tectis arripere, & dilaniare. Hæc omnia Ornithologus. 50

Bellonij verò errorem de pedum Aquilarum opinione aduertimus ſuperius, nũc illius iconem hîc adijciemus (vt de eo quiſuis iudicet) cum hiſce, quibus Chryſaëton deſcribit, uerbis perquam parcis. Aquila, inquit, à Vulturibus dignoſci poterit, quòd crura nullo modo plumoſa habeat, ut in Vulturibus uidere eſt. Sunt autem breuia, & fulua anterius tabellis ornata. Vngues lati, roſtrum uerò nigrum oblongum, & in fine aduncum.

CHRYSAETOS BELLONII.

DESCRIPTIO PARTIVM internarum.

ATQVI quoniam ritè philosophantis est, non solùm rerum superficiem inspicere, sed & penitiora rimari, in quibus forsan maior opera, & sapientia diuini factoris elucescit, & in quibus non exiguus veræ scientiæ thesaurus reconditus est: itaque & nos, quæ in Aquila aduertimus, ea dissecta, iam exponemus. Fateor quidem hanc operam, qui vnum genus ab altero velint discernere, non esse necessariam (id enim exterior forma docet) sed non minor & vtilitas, & iucunditas accedit, qui hanc philosophiæ partem tractant, & in hominibus sedulò admirantur: à quibus quomodo cætera animalia differant, & qui vsus sint singularum partium, quomodo natura sagax singulis pro diuersitate & proprietate animarum diuersas, & proprias partes attribuerit, singulas eas pro modo vsus earundem emensa, quæ, inquam, scire iucundissimum est, & vtilissimum. Veruntamen nullus hîc absolutam à me anatomiam expectet; sed qualis ob temporis angustiam esse potuit, & copia Aquilarum, quam vnicam tantùm habuimus, quæq; ad exiguos dies conseruari potuit, passa est. Erunt autem hæc quasi rudimenta quædam, quę alij exactius perpolire, erunt signa quædam viam præmonstratura, qui in alijs hanc operam attentare uelint, & potuerint. Primùm itaque in Aquila summoperè admirati sumus, quî fieret, vt dum nictaret membrana quadam, ab angulo maiori ad minorem obduceretur oculus. Nam animalium, vt ait Aristoteles, viuiparorum omnia palpebras duas habēt infernā & supernam, atque his ijsdem nictant. Quæ uerò oua pariunt atque tam quadrupeda, quàm uolucres, unam tantùm palpebram habent, eamq; infernam, qua conniuent simul & nictant. Hoc tamen Aui-

bus pe-

bus peculiare eſt, quòd ad palpebræ ſubſidium, quæ difficulter mouetur, ut idem ait, etiã membrana auxiliaris accedat, præterquam in Columborum genere, quibus & duę palpebræ ſunt, & membrana illa deficit. Hęc igitur in Auibus cæteris conſpicua eſt; maximè in grandioribus, vt Aquilis, quæque ab angulo interno & maiori ad externum uſque ducta, & minorem oculum totum in omnem ambitum obtegit. Cauſam uerò huius membranæ Ariſtoteles affert, ut ſit ob uelamentum maximè oculorum, quos humidiſſimos habent ob uiſus aciem. Quę quidem non uſque ſatis conſtat, & accipienda uidetur. Quid enim membranam potius, quam palpebram natura Auibus tribuit? nonne & palpebrę oculos obuelant? & hominẽ cur eadem membrana expertem eſſe voluit, & viſu acerrimo, & humidiſſimo? Ego mihi eam loco palpebræ ſuperioris naturam dediſſe perſuadeo, atque hanc eius officio fungi; ad angulum uerò collocatam eſſe, & maximè ad internum, eò quòd cutis capitis ob duritiem, ut ait ipſe Ariſtoteles, aut ut ego autumo, quia antè cohæret, nec vt nos in fonte, ita Aues eo loci mobilem habent, in palpebram abire nequit, & quòd maximè ab anteriori parte, quales nares ſunt, principium eſt. Atque ea membrana in Gallinaceo genere ſine muſculo mouetur, ſaltem apparenti, in Aquila tamen muſculus aderat, & ſanè conſpicuus; quem inuenimus rari ſpectaculi deſiderio moti, vt antea diximus. Huius muſculi initiũ erat haud procul ab eruptione nerui optici è cerebro, vnde per membranæ, quam σκληροτικὴν Græci vocant, ſuperficiem obliquè ferebatur, & mox poſtquam ſeſe in angulum internum inſinuaſſet, in membranam illam, quam diximus, inſerebatur. Principium eius exile erat & carneum, at mox in tendinem deſinebat.

Membrana dura q. Et quoniam oculum iam ex orbita erueramus, itaque & internas eius partes perſcrutari voluntas inceſſit. Membrana igitur dura illa ſimul atque diſſecta erat, tum intuenti oculus egregiè perſpicuus eſſe cõſpiciebatur, & cornea antè inſtar cryſtalli, & limpidiſſima, & lucidiſſima. *Humor aqueus.* Humor aqueus copioſus admodum anteriori oculi parte cõtinebatur, adeo vt etiam ad poſteriora eius nõnihil redundaret. *Vuea tunica.* Quo effuſo vuea tunica eoſdẽ colores foris, quos oculus integer in Alite viua, exhibebat, argumento certè nõ leui, quòd ea colorum varietas, quam in oculis conſpicimus, non tam ab humoribus & ſpiritibus diuerſimodè affectis, quàm ab ipſa vuea variè tincta proficiſcatur. *Humor cryſtallinus.* Humor cryſtallinus adamantem ſplendore referebat, ſatis magnus, utroque latere nonnihil compreſſus, ac ſeſſilis & apprimè ſolidus, è contrà quàm in Noctuis, quibus vnà cũ aqueo effuſus quaſi diffluit. Atque hæc maximè in oculo perſpeximus. *Ingluuies.* Ingluuiem etiam ſub iugulo, quæq; arterię aſperæ in longitudinẽ incumbebat circa mediam Oeſophagi regionem, cuius pars eſt, vidimus. *Gula.* Gula enim ſeu Oeſophagus, cùm ad palmi cũ dimidio ſpacium deſcenderit, in inſignem quaſi ventrem dilatatur. *Ventriculus qualis.* Hic integer adhuc, nec diſſectus aut extentus, palmum latus eſt. Fundum eius ab initio gulæ ſpithamum diſtat, ipſe plus minus palmum longus. Intus rugoſa eſt plicis frequentibus in longum ductis. Fundum membrana quędam alba inęqualis, calloſa, dura, qualis ferè in Gallinaceis, intima ventriculi tunica inſternit, in latum & longum ad palmum diſtenta patens. Ab huius exitu ad orificium ventriculi ad palmum & medium oeſophagi portio producitur, primò quidem anguſtior, dein paulatim dilatata, intus poroſa tota, inſtar ſubſtantiæ humanæ linguæ, poſt ultimam uerò ingluuiem membranoſior ac candidior, vt prope ventriculum carnoſa tota, ac rubicundior. Hæc itaque paucula in intimis viſceribus tum rimari nobis integrum fuit. Quoniam verò & ocium tum & maior occaſio ſuppetebat, itaq; & muſculorum ſectionem aggreſſi ſumus, & eorum figuram, ſitum, vſum, quantum licuit, obſeruauimus; quę omnia etiam paucis iam iam ad cõmunem ſtudioſorum vtilitatem ſubnectere decreuimus. Verùm, vt ingenuè fatear, ea non tã ſcita, & elaborata erunt, quàm forſitan quis deſideret. Atq; is ſciat, nullum hactenus, quod ſciam ego, hoc ſaxum voluiſſe antea, & nos materiæ ſubiectæ penuria laboraſſe, neque etiam ijs viris forſan abundaſſe, quorũ opera & ſolertia vteremur, cùm hanc diſſecandi corporum artem nunquã exercuerimus. Neque ſi quid prætermiſſum fuerit per incuriam aut per inconſiderantiã commiſſum, facilè vnuſquiſque condonabit. ſic enim exigua primùm & rudia rerum, atq; artium incrementa ſunt, mox ſedulitate, & tempore augenda & perpolienda.

DE

DE MVSCVLIS COLLI,
Eorumque ortu, atque vsu.

Musculi colli.

MVSCVLORVM colli alij antici, alij postici, alij laterales. Postici & antici hi sunt; Primum par veluti cutaneum oritur à tota regione ceruicis, quam vnà cum toto collo amplectitur, sursumque per ceruicem delatum in secundæ & tertiæ ceruicis vertebræ processum transuersum desinit: hinc in occiput prope mammillarum processum infig tur. Huius beneficio ad latus caput ducitur. Secundũ par à primæ thoracis vertebræ spina enatũ, exile ac carnosum per collũ vniuersum, sursum, secũdum ceruicis longitudinem fertur, desinitq; tandem in occiput, & ad posteriora caput trahit. Tertium par enascitur à spina secundæ vertebræ ceruicis, sursumq; delatum at exiguũ, inseritur sub musculis iam enarratis in occiput. Quartũ per breue est à transuersis secundæ ac tertiæ vertebræ processibus enatũ, & obliquè sursum delatũ ac expansum magis, in latera occipitis carnoso fine implantatur. Hoc deorsum caput flectit. Quintum par & ipsum breue est, sed crassius quarto, quod ab ijsdem processibus transuersis enascitur, & fine tendineo inseritur ad latera occipitis, deorsum etiam caput attrahẽs. Sextum longissimum, ceruici & capiti commune est, acuto & carnoso principio, ab internis processibus vertebrarum thoracis principium sumens, quod sursum per ceruicem delatum tendines à se emittit in omnes processus vertebrarum thoracis ac ceruicis, & tandem in capitis partem anteriorem desinit. Hoc ceruicẽ & caput ad anteriora ducit. Laterales musculi tres sunt. Horum primus à prima thoracis vertebra enascitur, sursumq; carnosus delatus, obliquè tamen & in transuersum processum primæ vertebræ inseritur. Secundus carnosus à lateralibus processibus primæ & secundæ vertebrarum thoracis enatus, & carnosus sursum in omnes processus vertebrarũ ceruicis productus, in latera ceruicis inseritur. Vltimus & tertius ab anteriori parte primarum vertebrarum thoracis carnosus explantatur, atque in omnes vertebras ceruicis desinit, ita ut tot sint musculi, quot vertebræ, distincti finibus, ac tendinibus diuersis. Huius est deorsum flectere ceruicem.

Laterales.

DE MVSCVLIS THORACIS.

Musculi Thoracis.

THORACIS musculi vtroque latere terni sunt. Primus carnosus, exilis, ortum ducit à postremę vertebrę colli processu transuerso, & in primam costam inseritur. Hic thoracem sursum trahit, & primo musculo thoracis in homine respondet. Secundus longus, tenuis, à tota spina, carnoso ac lato nascitur principio, perque gibbositatem thoracis repẽs, in omnes costas inseritur. Hic thoracem dilatat. Tertius musculus ortum suum ducit à superioribus partibus costarum, quà ossi sterni nectuntur, & in septem costas pectinatim inseritur. Hic musculus thoracem constringit. Præter hos intercostales musculi plurimi adsunt, minimè tendinosi, carnosi, quos enumerare superuacaneum ducimus.

MVSCVLI ABDOMINIS.

Musculi abdominis.

QVATVOR in vtroque abdominis latere sunt musculorum paria. Primum imitatur musculos obliquè descendentes in homine & ortum ducit à quinq; costis vltimis thoracis. Dein deorsum obliquè repens, desinit in lineam albam medio abdomine, & infernè in cartilaginem ossis pubis terminatur. Secũdum par ab extremis oris sterni vtrinq; enascitur, quod deorsum obliquè latum, in os pubis carnosum desinit. Tertium par ab vltima costa originem ducit, rectis fibris præditum, id descendens totum illud spatium replet, quod est inter vltimam costam & ossa, quæ ossibus ilei, & pubis in homine respondent. Vltimum par oritur à vertebrarum, quę in lumbis sunt, processibus transuersis, quod ipsum pariter transuersis fibris præditum est adeoq; peritonæo annexum, vt vix ab eo auelli possit. Hoc transuersalium in nobis locum obtinet.

MVSCVLI ALAS Mouentes.

LARVM motui inſeruientes muſculi decem ſunt numero. Primus omnium totius corporis muſculorum maximus eſt, & oritur à toto oſſe ſterni & iugulo, magno, amplo & carnoſo inſigniter principio, acuto, infera parte lato, quà ſterni coſtas attingit, & totam pectoris capacitatem ſua inſigni mole replet. Ad humerum verò vergens paulatim, ipſiusq; caput equitans, deſinit in aciem humeri externam, cuius beneficio ala ad pectus adducitur. Secundus huic ſubiectus eſt à ſuperiore ferè ſterno exoriens, acuto & carneo principio, eo loco, vbi cauitas quędam in ipſa oſſis iuguli diuaricatione exculpta eſt. At ſurſum tendens ingreditur cauitatem ſuperioris ſcapulæ, means ſub eo ceu ponte vel fornice à proceſſu ſcapulæ ſuperiore, & iuguli poſteriore, compoſitus tandem tendineo fine deſinit in humeri ſuperiorem, & internum proceſſum, qui tamen ſcapulæ proprior eſſe videtur. Tertius his duobus enarratis muſculis exiguus & carnoſus ſubijcitur, ſuperiori parte membranoſus argenteo colore admixta purpura. Hic ortus ab externo iugulo, quà ſterno iungitur, ſurſumq; latus ad humeri caput, fine tandem tendineo, ac tereti in humeri eiuſdem partem inferam inſeritur. Quartus muſculus ſubtilis admodum, carnoſus tamen ac latus, ortum ducit à ſecunda, tertia, quarta, quinta, ſexta, & ſeptima vertebris, & ſurſum ad ſcapulam delatus, eamq; equitans, ipſi ſcapulæ coniungitur, deinde anguſtior factus in poſteriorem humeri partem deſinit. Hic quarto illi muſculo inſigni in homine reſpondet, ducitq; alam retrorſum ac deorſum. Quintus à ſuperiori ſcapulę parte oritur, carnoſo principio, & deorſum lapſus lato fine in aciem humeri implantatur, ad poſteriora ſurſum humerum attrahens. Sextus à tota ſcapula lata inferius carnoſus exoritur, dehinc anguſtior redditus & in teretem finem deſinens, in internum humeri proceſſum inſeritur. Hic in gyrum flectit retrorſum oppoſitus tertio. Septimus paruus ab interna ac ſuperiori ſcapulę parte enatus, carnoſus ac rotundus in humeri poſteriora carneus totus inſeritur, ſurſum ad poſteriora trahens. Octauus omnium minimus à ſuperiori ſcapulæ cauitate, carnoſus, tereſq; educitur, cui tendo ſecundi muſculi ſubſternitur, cumq; ad caput humeri deuenerit, in aciem & partem eiuſdē ſuperiorem non procul à principio implātatur. Nonus & ipſe carnoſus totus ac teres, à ſuperiore ſcapulæ proceſſu enatus in humeri ceruicem ad anteriora terminatur. Hi duo ad ſuperiora humerum mouent. Decimus ab interna & ſuperna ſcapula ortus carnoſus, deinde anguſtior redditus finitur in internum humeri proceſſum ſuperius. Hic ad poſteriora deorſum paululùm humerum deprimit.

MVSCVLI SCAPVLAE.

RIMVS ſcapulæ muſculorum, qui ſunt quatuor numero, initiū capit à vertebris poſtremis ceruicis, nec non ab omnibus thoracis, quę ſecundum longitudinem ſcapulæ exporriguntur. Carnoſus eſt, deſinitq; in totam longam ſcapulam, ad poſteriora eam trahens & ob diuerſitatem fibrarum nunc ſurſum, nunc deorſum ducens. Secundus paruus primo ſubiectus eſt. Ortum autem ducit à proceſſibus duarum vertebrarum thoracis, vnde delatus inſeritur obliquè in internam aciem ſcapulæ. Hic ſurſum ipſam trahit ad poſteriora. Tertius muſculus carnoſus à ſexta, & ſeptima coſta non procul ab ea parte, vbi in cartilaginem deſinunt, oritur, ſurſumq; euectus in angulum inferiorem ſcapulæ deſinit, & deorſum trahit. Quartus exiguus, teres, & carnoſus oritur à prima coſta, antequam in cartilaginem deſinat, deinde ſurſum latus tendine tenui deſinit in mediam ſcapulam, non procul à ceruice.

MVSCVLI VLNAM, cubitumve mouentes.

QVI vlnam mouent, seni sunt. Horum primus carnosus, duplex principium habet, quemadmodum in homine biceps dictus, quorum vnus à magno humeri capite, alius verò à capitis parui cauitate oritur. Hic deorsum ad posteriora delatus, & ossi toti incumbens desinit in tendinem, & in vlnę partem superiorem implantatur. Hic dirigit vlnam, & extendit. Secundus ab interno tubere humeri enatus carnosus, obliquè descendens, ad externum caput radij inseritur, cubitumq; flectit. Tertius ab externo capite humeri carnosus enascitur, atque deorsum ita defertur, donec superauerit mediam humeri regionem, demum tendineus factus, desinit in superiorem vlnę partem, non procul ab articulo. Quartus cubitum mouentium musculus exiguus oritur ab externo, sed inferiori capite humeri, & articulo superato in aciem externam radij desinit. Quintus ab eodem capite, sed paulò inferius neruoso ortus principio, deorsum obliquè repit, primùm carnosus, mox verò tendinem longum acquirens, hoc ipso in eam partem inseritur, quæ carpi humani vicem gerit. Hi musculi radium ad humerum ducunt. Sextus sub his duobus postremis collocatur, & quasi occultatur. Is ab interna cauitate humeri erumpit carnosus & articulo insidens, deorsum latus, desinit tandem in externam ossis cubiti aciem, & oppositum suprà dictis motum efficit.

MVSCVLI MOVENTES EAM partem, quæ Carpo in homine respondet.

PRIMVS ab externo vlnæ tubere carnosus enascitur, & deorsum per vlnę interiora delatus, tendineus simul & carnosus, in superiorem partem atq; internam eius ossis desinit, quod humano carpo respondet. Secundus huic oppositus ab interno capite humeri infrà exortus, deorsum per externam radij regionem, à cuius medio tendineus fit, defertur, & ad externum eiusdem ossis caput in carpum implantatur. Huius est dirigere partem seu extendere. Tertius carnosus exoritur ab ea, & quidem superiori radij, & vlnæ parte, vbi simul inuicem iunguntur, & teres factus, carneus simul, atq; nerueus, totam eam, quæ est inter radium, & vlnam cauitatem replet, vnde supra articulum euectus, duplici tendone, vno externo, altero interno in extremum carpi caput inseritur. Hic flexor est illius partis. Quartus ab vlna enascitur. Is non procul à principio, quod carnosum est, tendineus fit atque teres, & per internam vlnæ regionem super articulum delatus, quemadmodum & tertius ad extremam vsque alam excurrit, vti & superiores. Quintus nerueus simul est atque carneus, & ab extremo apice vlnę enatus, per eiusdem exteriora incedit, vbi tendineus factus, in reliquam alam totam inseritur. Hic reliquos alæ articulos omnes flectit. Postremus ab inferiori parte vlnæ prope articulum erumpit, ab ea regione, qua se mutuò duo ossa respiciunt, exiguus est, & teres, atque ad superiorem carpi regionem defertur.

MVSCVLI CRVRIS AQVILINI, & primùm femoris.

QVINQVE sunt musculi, quibus femur mouetur. Primus exoritur carnosus à tota superiori cauitate ossis ilei, quā totā replet, hinc deorsum lapsus, & coarctatus, tendine lato admodum, in superiorem partem eius apophysis, quæ trochanteri maiori in homine respondet, inseritur. Secundus multò minor est primo, cui aliqua ex parte subijcitur, ab eodem locò enatus, quo ille angustior postea redditus, in ceruicem ossis femoris non procul à primo desinit. Hi duo musculi ad superiora femur attrahunt. Tertius paruus est admodū, & à superiori regione ossis ilei, qua femur illi coniungitur, atque ad extremam illius aciem enascitur. Hic paruam quandam cauitatem replere videtur, & deorsum super externam regionem trochāteris maioris quodāmodo equitans, terete tendine in ceruicem trochanteris iam dicti inseritur. Huius musculi beneficio femur

mur rectum quodammodo,& extenſum attollitur. Quartus duobus primis opponitur tam ſitu quàm actione (nam flectendo deorſum partem impellit). Is à tota inferiore coxendicis regione enaſcitur,cauitatemq; ibidem exculptam replet ſua corpulentia,principio carneus eſt, dein anguſtior fit, & tendine argenteo inter primum atque ſecundum in trochantera iam dictum inſeritur. Quintus,& vltimus exiguus eſt, tertio oppoſitus carnoſus. Is à quodam foramine naſcitur & id totum in femoris caput finiens, replet. Hic muſculus femur deorſum reuellit. Eſt autẽ & ſextus muſculus,ſed hic vropigij potius eſt: quare in ſuum locum reijcietur.

MVSCVLI TIBIAM MOVENTES.

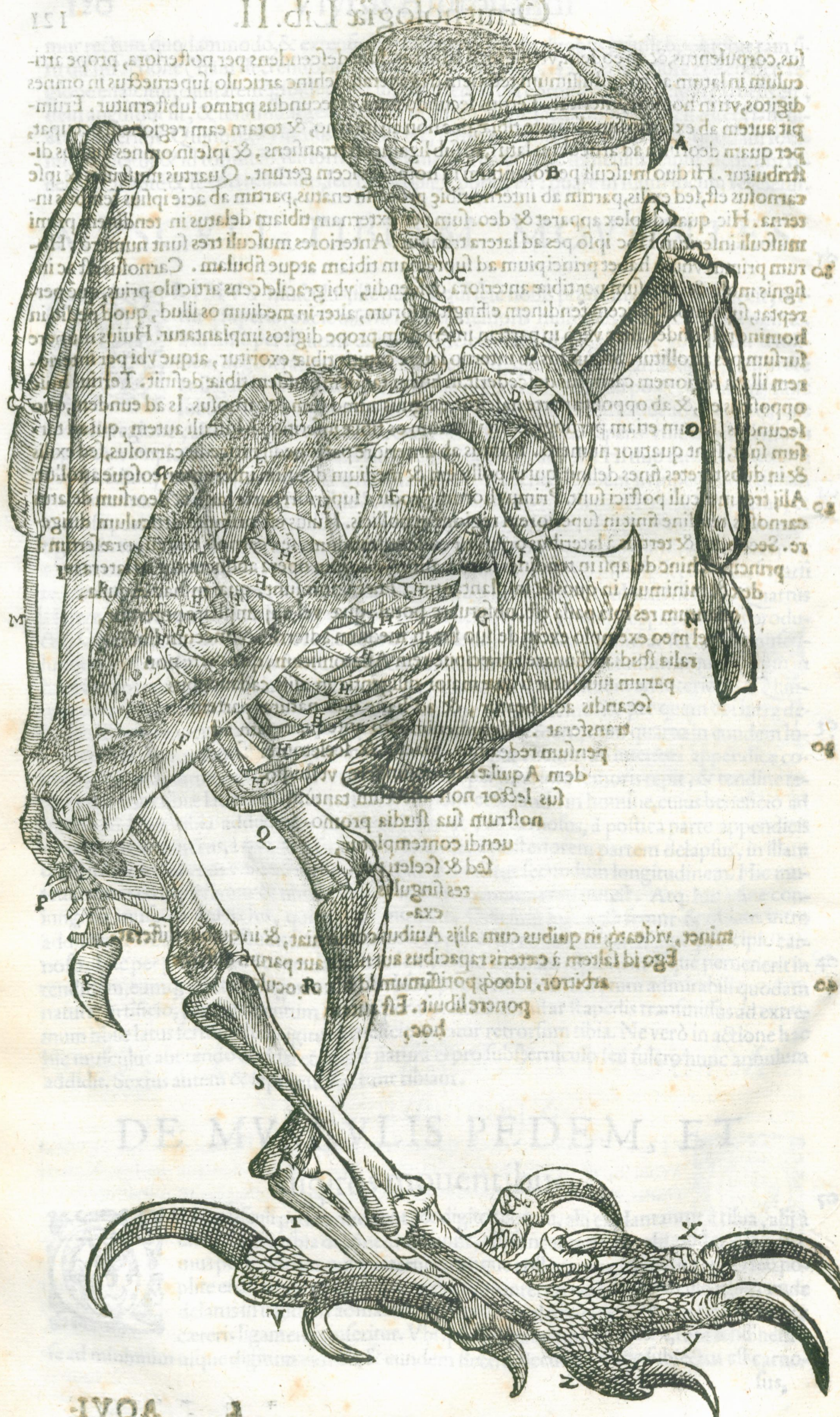
PRIMVS muſculus,ille nempe qui ſeſe nobis primùm omnium obiecit, oritur à ſuperiore acie oſſis ilei, tegens femoris muſculos iam dictos ferè omnes. Ab hinc per femoris anteriora deſcendens in magnum ac robuſtum tendinem degenerat,qui ſimul cum ſecundo, quem mox enarrabimus, tam arctè colligatur, vt citra dilacerationem nulla ratione diuelli poſſit. Secundus huic ſubſternitur amplus,carnoſus,biceps. Horum vnum caput ab interna capitis femoris regione, alterum verò ab externa exoritur, deorſumque repens vniuerſam femoris regionem amplectitur, & in tendinem latum cum ſuperiori deſinit. Hi duo muſculi patellam cõprehẽdunt, eamq;in ſuo loco retinent, quam vbi ſperauerint,tandem in ſuperiorem tibiam implantantur. Tertius paruus eſt valde & teres. Is ab interno ac inferiori coxendice enatus, & carnoſa portione ſui adinſtar lũbrici exporrectus, vbi ad mediam vſq; femoris regionem pertigerit,in tendinem tenuem admodum degenerat, & mediam patellam tranſuerſim perreptat vbi per canalem quendam, quem ad ſuperiores tendines natura eò inſculpſit, delatus, in tarſi tandem ſuperiorem partem ſub muſculis reliquis quodammodo occultatus deſinit. Quartus à latere primi exoritur, id eſt, à ſuperna parte oſſis ilei, qui non procul à capite femoris productus in ſuperiorem ac internam regionem oſſis tibiæ inſeritur. Sed primus ac ſecundus muſculus,quod ad conſtructionem & vſum ſpectat,imitantur ſeptimum, octauum atque nonum in homine,eos nempe,qui tibiam extendunt. Quartus verò trahit eandem ad interiora. Quintus acutus eſt,& carneus,enaſcitur ab interna regione ceruicis femoris, per quam vbi intra delapſus,ſed oſſi tenaciter adhærens,& ſuper articulum vectus fuerit, cum quarto in eundem locum deſinit, qui ambo quoque eodem munere funguntur. Sextus ab interiori appendice coxendicis explantatur,carnoſus ac teres. Is deorſum per interiora femoris repit, & tendine terete internum tibiæ latus adit. Hic muſculus reſpondet ſecundo in homine,cuius beneficio ad internum latus tibia adducitur. Septimus latus eſt, ac carnoſus, à poſtica parte appendicis coxendicis productus, à qua deorſum per internam ac poſteriorem partem delapſus, in illam quaſi inſeritur,ita vt in vniuerſum femur deſinere videatur ſecundum longitudinem. Hic muſculus inter eos, qui femur & tibiam ſimul mouent, connumerari poteſt. Atq; hic à fine coniungitur muſculo vni ex his, qui digitos mouent. Officium huius eſt femur & tibiam intro adducere. Octauus muſculus à ſuperiore acie appendicis coxendicis enaſcitur principio carnoſo. Hic per poſteriora & exteriora incedens,vbi ad mediam regionem vſque peruenerit in tendinem,eumq; teretem degenerat. Aſt vbi ad poplitem acceſſerit, tum admirabili quodam naturæ artificio, per ligamentum, veluti per annulum ad inſtar ſtapedis tranſmiſſus ad extremum tibiæ latus fertur. Huius igitur beneficio ducitur retrorſum tibia. Ne verò in actione hac hic muſculus aut tendo excideret, igitur natura ei pro ſubſterniculo ſeu fulcro hunc annulum addidit. Sextus autem & ſept mus flectunt tibiam.

DE MVSCVLIS PEDEM, ET digitos mouentibus.

QVI muſculi pedem mouent, & digitos eorum, alij explantantur à tibia, alij à tarſo. Qui à tibia originem trahunt, alij ſunt anteriores, alij poſteriores. Primus poſteriorum,qui quaterni vtrimque collocantur,à ſuperiori tibia ſeu poplite enaſcitur,carnoſus ab vna parte,ab interno nempe tuberculo tibiæ, unde delatus in ualidum ac maximum tendinem deſinit, qui in caput tarſi unà cum cæteris ligamentis inſeritur. Vbi ipſe ſic ligamentum euaſerit,tum tendinem à ſe ad minimum uſque digitum emittit,& eundem flectit. Secundus huic ſubiectus eſt carnoſus,

ſus,corpulentus,& ab eodem,vti ille loco eductus. Hic deſcendens per poſteriora, prope articulum in latum ac robuſtiſſimum tēdinem degenerat, dehinc articulo ſuperuectus in omnes digitos,vti in homine,inſeritur. Tertius ſecundo item,vt ſecundus primo ſubſternitur. Erumpit autem ab externo ſimul capite tibiæ,nec non ab interno, & totam eam regionem occupat, per quam deorſum ad articulum latus,ac ſub ligamento tranſiens, & ipſe in omnes digitos diſtribuitur. Hi duo muſculi perforantium in homine vicem gerunt. Quartus muſculus & ipſe carnoſus eſt,ſed exilis,partim ab interno tibię proceſſu enatus,partim ab acie ipſius femoris interna. Hic quaſi duplex apparet & deorſum per externam tibiam delatus in tendinem primi muſculi inſeritur. Hoc ipſo pes ad latera trahitur. Anteriores muſculi tres ſunt numero. Horum primus vnum habet principium ad ſupremam tibiam atque fibulam. Carnoſus eſt ac inſignis molis & deorſum per tibiæ anteriora deſcendit, vbi gracileſcens articulo prius, quē perreptat,ſuperato,duplicem tendinem effingit,quorum, alter in medium os illud, quod pedio in homine reſpondet,alter verò in partem inferiorem prope digitos implantatur. Huius munere ſurſum pes attollitur. Secundus ab interno latere capitis tibiæ exoritur, atque vbi per interiorem illam regionem carnoſus deſcēderit,in finem tandem eiuſdem tibiæ deſinit. Tertius huic oppoſitus eſt,& ab oppoſita parte naſcitur,exiguus admodum & carnoſus. Is ad eundem,quo ſecundus, locum etiam pertingit & in vltimum os tibiæ inſeritur. Muſculi autem, qui ad tarſum ſunt, ſunt quatuor numero. Primus ab anteriore parte pedij procedit carnoſus,ſed exilis & in duos teretes fines deſinit, qui in pollicem & medium digitum inſeruntur,eoſque attollūt. Alij tres muſculi poſtici ſunt. Primus horum prodit à ſuperiori parte tarſi, & deorſum delatus carnoſus tendine finit in ſuperiorem regionem pollicis. Huius eſt primum articulum dirigere. Secundus & tertius à lateribus oriuntur exiles admodum, ſed carnoſi tamen, præſertim à principio, hinc delapſi in tendines terminantur, quorum opera abducuntur ad latera index & minimus, in quos & implantantur. Hæc igitur ſunt, quæ in hac Aquila, quantum res ipſa paſſa eſt, obſeruare potui, quæ vel alij ampliare poterunt, vel meo exemplo exciti de ſuo ſua in medium adferre, & mecum liberalia ſtudia adiuuare: præcipuè rem Anatomicam, quæ certè non parum iuuabitur ſi quæ maior diligentia in alijs cadaueribus ſecandis adhibeatur, & ad hanc quis naturæ partem transferat. Verumenimuero antequam iam ad penſum redeamus, placuit & ſceleton eiuſdem Aquilæ hīc ſubiungere, vt ſtudioſus lector non affectum tantùm noſtrum ſua ſtudia promouendi contempletur, ſed & ſceleti partes ſingulas examinet, videatq; in quibus cum alijs Auibus conueniat, & in quibus differat. Ego id ſaltem à cæteris rapacibus aut nihil, aut parum differre arbitror, ideoq; potiſſimum id hīc ob oculos ponere libuit. Eſt autem hoc,

A
B
C
D
E
F
G
H
I
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
V
X
Y
Z

AQVILINI SCELETI NOTARVM EXPLICATIO.

A. Rostrum.
a. Mandibula inferior.
B. Vertebræ colli nouem.
C Vertebræ dorsi.
DD. Clauicularum pars superior.
II. Clauicularum pars inferior, qua sternū humero, & scapulæ adnectitur.
10 E. Omoplatæ.
FF. Os humeri ex vno latere, in quo etiam denotantur vlna, atq; radius per L. & M. Ex opposito verò latere carpus, & metacarpus ostenduntur per N. & O.
G. Sternum.
H. H. H. H. H. H. H. à sinistro latere denotant costarum exortum è vertebris: eædem literæ à dextro latere demonstrant easdem costas vbi de-
20 finunt in cartilagines.
K. Principium ossis sacri, quod à vertebris dorsi exoritur, quà postremæ costę duæ ilij adnexæ sunt, totum continuum cum ossibus ilij, coxendicis, atque pubis. K. inferius ostendit os pubis cum suo foramine.
L. Vlna.
M. Radius.
O. Carpus.
N. Metacarpium.
P. P. Coccyx. P. superius vertebras eius demonstrat, P. inferius eius finem.
Q. R. S. T. Demonstrant crura. Ab vno latere per Q. denotatur femur: Tibia verè per R. Ab altero verò latere per S. ostenditur fibula, quæ in huiusmodi Aue vix conspicitur, tibiæ quasi conntinua. T. ostendit eam partē, quę in homine proportione respondet tarso, quod in manu respondet carpo.
V. X. Y. Z. demonstrant digitos, nempe V. digitum posticum, X. anticum primum, Y. secundum, Z. tertium.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

SED Aquilam nostram, quam primo loco ponimus & primum Aquilarū ge-
30 nus facimus, Chrysaëton seu Regiam illam, Iouis armigeram & simpliciter κατ' ἐξοχὴν Aquilam dictā esse, multa sunt, quæ faciunt, vt credam. Hæc paucis in medium adferre operæpretium fore duxi, ne quispiam id me vel temere pronunciasse, vel eam non vndiquaque Chrysaëto veterum congruere existimet. Rationes non prorsus erunt necessariæ, sed probabiles saltem, & quantum in tanta scriptorum veterum, qui hāc Auem descripserunt, verborum parsimonia assequi licuit, vero maximè similes, eæque vel hanc eam ipsam esse ostendent, vel vera & germanæ Chrysaëto maximè cōgenerem, vt ad aliud Aquilarum genus (ad sex enim species cum [a] Aristotele & [b] Plinio omnes reuocamus) referri omnino nequeat. Primùm autem signa ostensuri sumus, quæ hanc à Chrysaëto veterum, si vspiam aliæ, quadrare demonstrabunt: dein quæ ab omni alia, quæ in eadem classe sunt, Aquila, hanc eandem excludunt. Notæ quibus Chrysaë-
40 ton antiqui finierūt, binæ tātùm sunt: prior est, quòd ex [c] Aristotelis sententia cæteras Aquilas sesquialtera proportione excedat: altera, eaque imbecillis, & quæ ex sola etymologia petitur, quòd aureo sit colore, aut ruffa, vt Aristoteli. Quod ad magnitudinem attinet, eam hac ipsa reliquas omnes superare & quidem proportione sesquialtera, verissimum est, vt ex descriptione cuiuis comparanti eam reliquis, liquidò constabit. Cæterarum omnium minima Aristoteli & Plinio Valeria est seu Melanaëtos, quam alij Buteoni seu Triorchi corpore parem esse scribūt. Media inter omnes est Percnopteros, quæ Miluum ferè æquat, vti & Haliætos. Hisce autem maiorem esse nostram Aquilam, & quidem mensura, quam Aristoteles præfinijt, extra controuersiam est. Quin & Ossifragæ, etsi non multò, maiorem tamen esse, vtriusque descriptio, si conferatur, manifestò docet. Hęc enim Ossifraga scilicet vndecim tātum, at Aquila illa duo-
50 decim libras pendet, & ad minimum medio spithamo, si à rostro ad caudam vsque mensures, Ossifragā longior est. De secunda nota quispiam dubitare possit. Nam Chrysaëti nomen vti & fuluæ epitheton, aurei eam coloris esse indicat: nos verò ferrugineo colore præditā nostram scripsimus, sed hac in re Bellonio suffragor lubens, qui eam id nominis adeptum vult, non quòd tota aurea sit & fulua, sed quod magis quàm cæterę Aquilæ fuluum colorem participet. Aristoteles quidem ruffum ei adscribit, verùm Plinius paulò mitiori voce vsus, subrutilū. [d] Albertus Magnus Chrysaëton, quam ipse Herodium vocat, totam nigram asserit, & colorem cum ingruente senecta mutari in cineritium. Ornithologus quoque colorem Aquilę suę cum

[a] Lib. 9. Histor. c. 32.
[b] Lib. 10. cap. 3.
[c] Lib. 9. c. 32
Color.
[d] Lib. 23. de Animal.

ætate mutari teſtatur, & maculas albas cùm dorſi, tùm ventris omnes pòſt fuluèſcere, alioqui caſtaneam eſſe totam. Quod tamen minus mirum videbitur, qui Accipitribus Aſterijs non ſolùm dorſi, ſed & oculorum nigredinem paulatim ingraueſcente æuo ruffeſcere legerit, vt alias maiores, & quæ ſingulis annis in quibuſdam auibus accidunt, colorum metamorphoſes prætermitteream. Præterea ſi recte Ouidio

[d] *Metamorphoſ.8.*

——*Fuluis Haliætus in alis*

dicitur, cuius tamen dorſi & alarum color, iuuenis præſertim magis ad nigrum è ruffo vergit, cuiuſmodi noſtrę ferè eſt Aquilę: quare hęc ipſa non ineptè ſimili planè ratione fulua dici poterit, etſi caſtanei coloris vel ferruginei ſit magis, quàm aurei, quem tamen paulò pòſt acquirit. Denique quos Ariſtoteles Aquilæ, vt omnium Auium generoſiſſimę, oculos charopos tribuit, qui ſcilicet dilutè virentes, igneo ſplendore micēt, in hac noſtra Aquila ceu tertiam ex his, quas veteres reliquerunt, notam, manifeſtè reperimus. His addimus quod Stellaris nomen, quod [e] Aelianus Aquilæ Germanæ attribuit, in noſtram quadret ob eas, quibus diſtinguitur, maculas & quàm aptiſſimè. Sed illud minimè noſtram ſententiam euertit, quod eam dum deſcripſimus clangoſam vocem emittere diximus. Non enim ex eo Planga ſtatuenda eſt, quoniã nuſquam dictum eſt ab Ariſtotele eam ſtatim Aquilam Clangam eſſe, quæ plangit, verùm ſola inquit Melanaëtos non clangit, vnamque omni prorſus abſtinet murmuratione. Vnde facilè quiuis colligit, quod cæteris omnibus Aquilis excepta Melanaëto, vt clangant, competat: omnium verò maximè querulam eſſe Morphnon, quæ à perpetuo clamore & murmure Clangæ ſeu Plangæ nomē inuenit. Sed reſtat, vt quare ab cæteris omnibus diſſideat Aquilis, nunc tandem excutiamus. Præter id quod duabus vniuerſalibus iiſque inſignibus, & quæ ſolæ ſufficere poſſent, notis à toto reliquarum genere diſcrepare hanc palam eſt, robore nempe, magnitudineque eximia, qua omnibus anteit, & cruribus ad pedes vſque muſculoſis & plumis obueſtitis, alias quoque particulares, quibus à ſingulis earum ſpeciebus manifeſtè ſeparatur, in promptu eſt reperire. Primum igitur à Melanaëto hoc differt, quòd eam clãgere antea ſcripſimus. Nam Melanaëtum nullum planè clangorem edere Ariſtoteles & Plinius affirmãt. Præterea Melanaëtos vniuerſo corpore nigricat, hæc verò præterquam quod ferruginea eſt, maiori ex parte multis etiam maculis iiſque albicantibus reſpergitur. Pygargo hoc peculiare eſt, vt albam caudam habeat, qua nota nõ ſolùm à Chryſaëto, ſed & ab alijs omnibus Aquilis diſtinguitur. Percnopteron ab hac & à cæteris Aquilis ſeiungit capitis albedo, & deformem adulterinam naturam eius atteſtatur, vt inſignem ignauiam omittam. Oſſifragam color cineritius inter cætera ab hac diuerſam facit. Morphnos prominentiore cauda eſt, quam ei [f] Plinius attribuit, neſcio tamen quàm verè; roſtro, cruribus & pedibus cęruleis, atque hinc ab hac noſtra differens, pręter id quod omnium Aquilarum magnitudine ſecunda eſt, vt ille primus. Ab Haliæti familia multa ſunt, quæ hanc ipſam excludant. Haliætus enim littoribus gaudet, & maritimam oram paſtus gratia incolit: hanc verò in altiſſimis montium iugis degere comperimus. Illa etiam, iuxta [g] Ariſtotelem, prędita eſt ceruice magna & craſſa, alis curuãtibus, cauda lata, quibus neoterici adijciunt pedes cæruleos, quæ tamen omnia noſtræ Aquilæ minimè conueniunt. Hoc verò ei cum Haliæto commune eſt, quòd pedes habeat nõ tabellis totos, ſed ſquammis tãtum intectos, qua proprietate hæ duæ Aquilæ ab omnibus cæteris diſcernuntur. Vnde errorem in Halięti icone, quam ex Bellonio mutuati ſumus, commiſſum eſſe obiter admonemus, dũ perperam tibijs anterioribus ac pedibus continuas per totum tabellas affinxit. Quare cum illã ad nullam aliam ſpeciem, vt apparet ex his, reducere poſſimus, ergò nihil aliud reſtat, quàm vt ei Chryſaëti ius & honorem concedamus atque uel eandem ipſam eſſe, uel ab hac non abſimilem certò ſtatuamus. Plures enim quàm à Philoſopho & Plinio acceperimus Aquilarum ſpecies ponere, neque neceſſitas ulla cogit, neque ratio perſuadet. Quam noſtram ſententiã non parum confirmarunt aucupes Magni Thuſcorum Ducis quorum curę hęc Aquila inter cęteras commiſſa fuerat: illi interroganti cuiuſnam ſpecie eam eſſe exiſtimarent, & quo nomine diceretur reſponderunt: ipſam (Aquila Reale) Italico & uernaculo Idiomate, ideſt, Aquilam Regalem eſſe & nuncupari. Vnde non parum mirari ſubit, quid in mentem doctiſſimo [h] Bellonio uenerit in hęc ſcribēti: *Inter omnes in vniuerſum rapaces, nulla nobis viſa eſt aut nota, quæ ſub alis & in tibijs plumis veſtiatur, præter hãc* (de Oſſifraga loquitur) *& Vultures & nocturnas omnes.* Equidem non puto hanc opinionem eſſe uero cõſonam, nec dubito ſi hanc noſtram, quã procul dubio nunquam uidit, conſpexiſſet, quin ſententiam mutaturus fuiſſet. Nõ enim ullas omnino reperiri tales, ſed quas ipſe conſpexit, negat ſolummodò. Et certè quanuis Oſſifragam & Vultures tibijs plumoſis eſſe dicat, nihilominus tamē & Oſſifragam & Vultures quotquot edidit, omnes nudis tibijs, in iconibus ſpectandos exhibet. Malè igitur aut icones delineatæ ſunt, aut hoc perperam ab ipſo ſcriptum eſt. Vnicum tantum, eumque Ornithologi Vulturem aureum

Oculi.

[e] *Lib. 2. de Anim. c. 29.*

Oſſifragæ color.

Morphni cauda.

[f] *Li. 10. c. 3.*

Haliæti, & Chryſaëti diſcrimina.

[g] *Lib. 9. Hiſtor. c. 3.*

Aquila regalis.

[h] *Lib. 2. de Hiſt. Auiũ cap. 8.*

Petri Bellonij error.

10 20 30 40 50

reum, tibias habere plumis intectas obseruaui, quem quidem Ornithologus ob similitudinem tibiarum aliarumque partium, quam habet cum sua alpina seu simpliciter dicta Aquila, quâq; nos Chrysaëton facimus ex Vulture & Aquila mistis progenitam arbitratur. His autem vtrisque cùm Aquilis, tùm Vulturibus aureis ea de causa naturam plumas addidisse in tibijs, idem author existimat, quòd in celsissimis niuosisque alpium iugis vitam degant, vnde aduersus niues & frigora hasce partes munitas esse oportebat. Hoc ipsum videre est in alijs quibusdam monticolis Auibus, vt Lagopode, Gallinis mõtanis, Attagene nostro & nocturnis quibusdam. Differẽtiam autem verã, quę sit inter Vultures & Aquilas idem * Ornithologus declarat, dum scribit: *Mihi quidem Vulturum genus ab Aquilarum & Accipitrum, Falconumque genere, quod ad rostri figuram differre videtur in hoc maximè; quòd non statim in vncum flectatur, sed rectum primò ad duos vel amplius digitos sit, deinde curuetur deorsum, ut apparet in Vulture aureo pariter & Leporario, quorum picturas exhibuimus, & in Gypaëto, quem inter Aquilas posuimus: Nam cùm Vultures ferè cadauera tantum aggrediantur, non similiter adunco, & ita valido rostro fuit opus, vt rapacibus cæteris, quæ viuas plerunque inuadunt & rapiunt animantes.* Hactenus ille. Hanc eius sententiam adstruit sanè noster Gypaëtus, cuius iconem suo loco exhibebimus, cuius rostrum cætera rectũ, extremo tantummodo aduncum est. Quin & ipsemet Bellonius aliud discrimen inter Vultures & Aquilas statuit, nempe quòd his, quæ caput integunt plumæ multo atque Aquilę breuiores, & curtę sint atque veluti attonsæ, vt quidam caluos esse existimarint, etsi re vera non sint. Sed alias differentias in suum locum reijcimus. Illud interim adijciam, quòd cætera signa quæ plerumque à neotericis Aquilæ ascribuntur, in hâc nostra conspicere liceat. Nam pedibus est flauis, vt Vultures fuscis seu corneo colore. Vngues ei prægrandes longi, lati, ac validi, nigri, quemadmodũ & rostrum. Breuis huic & Melanaëto cauda est; extrema parte robusta, vt Vulturi.

Vultur tibijs plumeis.

* Cap. de Vulture.

Vulturib. rostrũ adũcum nõ esse necessarium.

Chrysaëti pedes. Vngues. Cauda.

GENERATIO, INCVBATVS.

HERODIVS, inquit Albertus Magnus, eo nomine Chrysaëton designans, ᵃ *vnum tantùm ouum ponit, & si duo fecerit, horum alterum vt plurimùm putre deprehenditur.* Hoc reipsa aucupes ita sese habere compererunt in superiori Germania. Nam octo annis continuis, lustrato ac inspecto Chrysaëti, seu, vt ipsemet ait, Herodij nido nunquam plures vno pullo se reperisse confirmarunt. Sunt hæ Aues natura calidissimæ; quare oua incubatu tota tantopere incalescunt, vt quasi ebulliant, & quodammodo excoquantur. Rursus idem subiungit: *Tradunt quidam Herodium binos ternosve pullos excludere, oua tantum duo parere, ex quorum altero vnicus, ex altero vero gemini fœtus nascantur, quod equidem falsum existimo: Quin potius hac ipsa, cum magni sit corporis, parum ad semen confert,* idest, vt opinor, paucum semen emittit. Hoc intelligendum existimo ad proportionem tantæ molis, ideoque non plura vno aut duobus oua parit, ad summum tria, præsertim si iuuenis ac vegeta est, ita vt ex singulis ouis singuli pulli gignantur, nisi fortè præter naturæ ordinem quidpiam innouari contingat. Aut si plures excludit, vt Aristoteli & Plinio placet, alterum expellit nutritionis tędio. Causam eiectionis, vt scribit ibidẽ Albertus, alij aliam assignant. Quidam ideo abijci volunt à parente pullum, quòd spurium fœtum, nec genuinum esse suspicetur. Affirmant enim Aquilam fæminam cum alijs genere diuersis coire aliquando. Hoc quidem nobis haud fit verisimile. Alij Aquilam diuersam genere effractis prius ouis Herodij sua aiunt supponere: vnde suppositiitia illa & adulterina proles ab rigido iudice & seuero generis sui vindice, regia Aquila scilicet meritò abdicatur. Veruntamen cùm Herodius seu Chrysaëtos ferocissima sit & cui præsciendi vim quandam inesse existimant, qua etiam absens si quid aduersum nido imminet, prænoscit; itaque nulla Auis est, quæ ad huius nidum etsi absentis accedere audeat vel nocendi vel oua commutandi gratia, præsertim cùm oua in nidum alienum deportare, & alijs excludenda subijcere non nisi ad vilissimas & maximè ignobiles Aues pertineat, quæq; fouendis ouis proprijs atque excludendis minimè sufficiunt: cuiusmodi Aues sunt meticulosæ & quæ ideo cæteris multò minus ad nidum Herodij accedunt. Alij demum referunt Chrysaetum sua oua alteri Aquilæ subijcere, atque sic alienis permiscere. Exclusis omnibus naturæ instinctu reuerti & pullos suos, quos sole tanquã lydio lapide probarit, alere, notos abijcere, & eiectos colligi & ab ea cui Herodius ab initio sua supposuerat, nutriri. Quod equidem, nisi exempla desiderarentur, probabilius multò iudicarem. Nam operoso illo ouorum incubatu, mirum quantum extenuetur & elanguescat Aquila. Solent enim ferè id temporis totum frugaliori victu aut inedia transigere volucres, quam Herodius propter naturæ suæ nobilitatem & cibi copiam, qua vti consueuit, non facilè sustinet. Dici etiam potest,

ᵃ Lib. 23. de Animal. Ouũ vnũ parere.

Herodiũ pullum ex singulis ouis excludere.

Cur pullũ eijciat nido.

Fœminæ adulteriũ. Oua supponi.

Herodius inediæ impatiens.

Pullum cur abijciat Herodius.

quòd pullum aliquem Chrysaëtos non tanquam spurium & adulterinum simpliciter abijciat, verùm vt viliorem cæteris, minusque generosum. Vnde etiam in illis regionibus, vbi Aquilarum nidi nunquam inueniuntur, pullos eos aliquando capi contingit, qui aucupibus peregrini dicuntur. Sed eiectionis causam, vt in generali historia retulimus, nutricatus difficultatem & tædium esse volunt, quod vti parentes, ita & pulli copioso alimento egeant, eoque longè & latè à parentibus conquirendo. Eadem de causa minimè vicinis locis nidum struunt; quandoquidem magno ad prædandum tractu opus habent. Si tamen vspiam, sanè in Septentrionalibus regionibus plures vno tractu simul reperire licebit, idque iuxta syluas ac maria, vbi minorum quadrupedum & piscium, prędę quod satis est, suppetit. Verùm hac de re pluribus in generali historia actum est. 20

VENATVS, ET VICTVS.

ROBVR ei cum feritate par est. Neque enim istæc solùm Lepores, Grues, Anseres rapit & hinnulos, sed & Tauros aggreditur & prosternit, immẽso certè ausu, nec minore astu. Quod quidẽ quo pacto fiat, etsi in generali de Aquilis historia ex [a] Aeliano copiosè positum est, ad hanc tamẽ peculiariter pertinet. Vnde falsum esse constat, quod ibidem scribit, quòd ea, quæ Iouis Aquila dicitur, carnibus in totum abstineat, solis herbis contenta. Quorsum enim tanto conatu ex decliui Ceruum agit præcipitem, nisi carne eius potiri aueat? Vt tamen carnibus victitat, ita nihil obstat, quin aliquando fame aut alia ratione inducta fructibus vescatur, aut frugibus. Quin carne alioquin abundè suppetente panem manu mea exhibitum vorasse eam meis mihi oculis visum est; Quæ experiẽtia mea [b] Aristotelem deceptum esse manifestò conuincit, dum fruges, etiamsi in os ingeras, Aquilam respuere asserit. Demum non solùm omne carnis genus deuorat, sed ne ab Aquilina quidem, atque ab suo genere sibi temperat, licet id à quibusdam negatum sit; Aquilinam enim carnem, vt supra retuli, quæ tum fortè ad manus erat, auidissimè Chrysaëtos deglutiebat, adeò vt bubulæ etiam recenti hãc præferre videretur. 20

[a] *Lib. 2. capit. 39.* Æliani error de Chrysaëti cibo.

Præter carnẽ alijs rebus etiam vescit Chrysaëtos.

[b] *Lib. 8. Histor. Anim. cap. 8.* Arist. error.

INGENIVM ET MORES. 30

HVIC autem potissimùm Aquilæ præ cæteris laus liberalitatis debetur. Nam prędam nisi immodica fame coacta sola minimè absumit, verùm Auibus quibusdam ea spe sese sectantibus portionem impertit regia quadã magnificentia. Multi enim culinę solùm nidore allecti in aulas regum & principum se ingerunt, quos tamen vt viles & ad dispergendum, non ad colligendum natos haud quaquam abigunt, sed suæ munificentiæ riuulos ad eos etiam transfundunt. Atque regiam maiestatem inter cætera frequens caterua comitum, clientum ac satellitum vel maximè declarat; sed hanc Aquilæ minimè deesse videmus, quæ vt plurimum asseclis suæ mensæ, Auibus stipata fertur, idque graui quodam gestu & maiestate antecedentibus alijs, alijs subsequentibus, nonnullis latera eius cingentibus. Quare cùm de suo alijs spontè elargiatur, itaque minus mirum est, si ab aliena præda, etiamsi humi strata, sese contineat. Ingenium ei est vngues fortè nimium aduncos, aut hebetes saxis atterere, acuere & venatu commodiores reddere: quemadmodum contrà, ne saxorum durities eorum aciem obtundat, hosce minimè explicare, sed contrahere, si quando diutius in cautibus persistendum est. 40

Liberalitas.

Adulatores Auibus comparati.

Maiestas Regia.

Ingenium.

VSVS.

QVAE ex hac Aquila accedit vtilitas, duabus potissimùm in rebus consistit, nẽpe pelle, & venatu. Pellis enim eodem, quo Vulturina pręparatur modo, quòd non minus, quam illa ob tenerrimam lanuginem ad radicem maiorum pennarum mollicula sit, & eundem in ventriculo fouendo vsum præstet. Quem in finẽ à venatoribus præcipuè expetitur, & magis forsan quàm ad aucupium, quòd ob nimium corporis pondus & gestatu difficilis sit & præ ferocia vix atque difficulter disciplinæ capax. Quare, qui aucupij commodum ex hac volũt percipere, eam iuuenem adhuc & teneram, necdum acquisito virium robore perfectam, & rebellem, ideoq; facilè domabilem è nido abripiunt, & hac ratione operã minimè perdunt, sed eas potissimùm 50

Vtilitas. Pellis ad quid vtilis.

Docilitas.

ſibi deligunt periti aucupes in quibus hæc præcipua bonitatis indicia conſpiciunt, nempe rutilum colorem, oculos profundos, maculas in capite, dorſoq; candidas. Atque hæc quidem duo poſteriora in noſtra, quam Chryſaëton ſtatuimus, minimè deſiderabantur: tertium illud, nempe ruffam colorem ætatis maturitate conſequutura erat proculdubio, ſi longior ei vita obtigiſſet.

Delectus Aquilæ ad venatum.

VSVS MVLTIPLEX IN VARIIS REBVS.

MIRABITVR proculdubio quiſpiam, cur quæ hîc de Aquilæ vſu in inſignibus Romanis, clypeis, armis, necnon & numiſmatibus dicturi, non potius ad generalem libri primi narrationem, quàm ad hunc locum retulerimus. Non enim tam Chryſaëto, quàm cæteris Aquilis ex æquo competunt. Nobis verò etiam hîc aptè conferri poſſe viſa ſunt, non tam leuandi tædij gratia, quod vniformis oratio ſæpe parit, quàm quòd ad hanc Aquilæ ſpeciem omnino reducantur. Hîc enim de Aquilis legionarijs, præcipuis Romanæ maieſtatis ſignis, & quomodo eas illi ipſi, tum alij, tam in numis, quàm in alijs rebus expreſſerint, dicturi ſumus, quas ad imitationem huius Aquilæ aureæ effictas, & ab Ioue deſumptas eſſe mihi facilè perſuadeo. Non enim aliam Aquilam, quàm hanc, & generoſiſſimam & bellicoſiſſimã aſciſcere, è Romana dignitate, & maieſtate erat, & ad æmulationem Iouis expreſſam, qua ſibi hanc terreſtrem monarchiam, vt Ioui cęleſtem illam, tacito velut calculo aſcriberent. Sic enim [a] ille:

Diuiſum Imperium cum Ioue Cæſar habet.

[a] *Virgil. in poëm.*

Cùm igitur aurea Aquila ſiue fulua, vt in hiſtoria ſuprà generali ſatis diximus, Ioui propria fuerit, itaque & hanc præ cęteris Romana potentia, & ſuorum factorum incitamentum, & glorię monumentum eſſe voluit. Quæ igitur vel ſigna, vel numiſmata ad huius imaginem expreſſa ſunt, ad hunc locum non ineptè referentur. Itaque ne defraudare lectorem hiſce rebus non iniucundis videar, ea inſtar appendicis cuiuſdam ad ſuperiora annectam. Volo tamen, vti quæ hîc ad Chryſaëton referimus, ſic quę ſimili ibi cum his argumentum habēt, vt ille nobilis apud tot Pontifices, Imperatores, Cardinales, Duces, Regna, Imperia Aquilarum vſus, nõ ad aliam, quàm ad hanc auream Aquilarum pręſtantiſſimam ſpectare, & abſq; dubio aſcribi exiſtimēt.

Chryſaëti vſus in numiſmatib.

Vt modò ſtudioſi omnis antiquitatis vtilitatē aliquam ex noſtris hiſce naturæ hiſtorijs percipiant, ſuis proprijs, ac aptis locis numiſmatum Imperatorum, aliarumq; familiarũ antiquiſſimarum, & præſertim in quibus Aquilæ inſerebantur vtrunque latus declarare decreui. Atque id eò libentius facio, cùm cognoſcam hoc eruditiſſimo ſęculo in maximo haberi honore illa ſtudia, in quibus variæ traduntur hiſtoriæ, & pręſertim illæ, quę ad numiſmatũ, marmorumq; antiquorum lectiones ſpectant. Multa enim ſub eorum cortice latent myſteria naturæ, quæ maximè ea perſcrutantium palato arrident, animumq; oblectant. Fateor equidem me ex hiſce ſtudijs maximum ſemper fructum percepiſſe, atque hîc inter alios authores Aeneę Vici, Huberti Goltzij, Gulielmi Chouli Galli, Sebaſtiani Eritij opera vſum fuiſſe. Sed ſtudia iſtæc in primis promouet autopſia ipſa, ideoq; tum Romę, Florentiæ, Ferrariæ, tum item in alijs locis apud Sereniſſimos Principes rariſſima multa vidiſſe mihi plurimum profuit. Verùm cùm varia ſint numiſmata, in quibus ab vna parte Aquila eſt, primùm ab iis auſpicabimur, in quibus Iupiter eſt. Is enim vt ſtolidę antiquitatis ſummus Deus in quamplurimis conſpicitur. Numiſma in primis vnũ eſt Alexãdri Mammeæ, in cuius vna parte eius imago eſt laurea decorata cum hac inſcriptione: ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΜΑΚΡΟΣ ΑΥΡΕΛΙΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, id eſt, Imperator Marcus Aurelius Auguſtus Alexander, Ab altera parte numi Iupiter in parte ſuperiori ſeminudus, in inferiori veſtitus in medio quatuor elementorum ſedet, vna manu haſtam, alia verò caput Aquilę contingens. Ab eodem latere numiſmatis conſpiciuntur duo cęleſtes currus, Solis ſcilicet, & Lunæ, & duo ſimulacra aquę, ſcilicet, & terrę, ſub pedibus Iouis iacentia: circumcirca conſpicitur Zodiacus cum ſignis cęleſtibus duodecim. Hac Iouis in numo imagine ſignificabat antiquitas, cęleſtia, atque adeo altiora mortales debere latere, iuxta vulgatum illud, QVAE SVPRA NOS, NIHIL AD NOS.

Numiſmatum cogni tio in ſummo honore apud nobiliores.

In numiſmatis Didij Iuliani Mediolanenſis filij Petronij Seueri, & Clarę Aemilię, qui pecunię vi Imperator electus eſt, vt refert [b] Iacobus de Strada Mantuanus antiquarius, dextra parte, vbi exculpta eſt eius effigies laurea redimita, & in ceruice faſcia quadam promiſſa deuincta, hęc circunſcriptio legitur, nempe IMP. CAES. M. DID. SEVER. IVLIANVS AVG. In aduerſa verò parte eſt templum Ionicis columnis extructum, quibus tympanum incumbit, in quo imago eſt erectę figurę, & vtrinque aliæ procumbentes. In medio templi Iupiter conſpicitur

[b] *De imagi-nib. Imp.*

ſpicitur

spicitur seminudus, Aquilæ insistens, sinistra fulmen gerens, & dextram Imperatori porrigẽs. In foribus templi ara est, in cuius basi duo augurales pulli farinã colligunt, & super illos imago viri cum alijs ornamentis ex frondibus confectis. Ad dextrũ aræ latus Imperator loricatus, & galeatus consistit, dextra schedam tenens, à cuius tergo duo videntur milites galeati. A lęuo arę latere sacerdos palliatus, sinistra schedam tenens, dextra pateram, ante aram sacrificaturus, assistit: à cuius tergo duo milites loricati nudo capite conspiciuntur sine inscriptione.

Eiusdem Dei caput in quibusdam numismatibus Græcis reperitur in parte dextra, cum his literis Gręcis: ΖΕΤΣ ΕΛΕΤΟΣ, idest, Iupiter Eleos. In parte verò opposita fulmen, & Aquila cum hac inscriptione: ΣΤΡΑΚΟΣΙΩΝ; Quæ verba nobis ostendunt, quo in honore Syracusani olim habuerint Iouem Eleum, cui pulcherrimum dedicarunt templum, & in æternam eius memoriam talia numismata sculpenda curarunt. Reperiuntur, & alia Syracusarum numismata cum eadẽ ferè inscriptione Gręca, nempe ΔΙΟΣ ΕΛΛΕΝΙΟΥ, & ΣΤΡΑΚΟΣΙΩΝ. In parte verò opposita Aquila est cum fulmine, atq; astrum etiam prope alitis pedes ad latus, octo radijs micans. Lubet verò hic paucis subdere, cur Iupiter (qui varijs apud diuersas nationes nominibus cognominatus est) à Syracusanis prę sertim Eleos, & à [c] Liuio templũ eiusdem (alioqui appellatum Olympium) celeberrimum ob eius oracula, diceretur. Constat autem ita vocatum ab Elide in agro Pisano, in quo publici illi instituebantur ludi.

[c] *Lib. 4. decad. 3.*

L. Lentuli, & C. Marcelli Numismata.

Numismata pariter argentea fuere sculpta in memoriã L. Lentuli, & C. Marcelli Coss. inter quę vnũ est, in quo ab vna parte Iouis imago integra erat, fulmen dextrâ, Aquilam sinistrâ portans, ante verò ipsam paruũ conspicitur altare, & prope fulmen astrum salutiferum, quod inter astra errantia secundum locum obtinet. Quæ omnia significant sacrificium factum pro dictis consulibus ipsi Ioui ob causam fulminis, quod Romæ supra templum Capitolinum cecidit.

Carciniorum numismata.

In numismatibus Carciniorũ magnę Gręcię vnum est, in quo erecta Iouis figura cõspicitur barbata, nudaq;, & fulmina dextra vibrans, sinistraq; Aquilam ferens. Adstat ei ad latus tripos Apollinis, & supra eum ignis accensus: Numus habet hanc inscriptionem ad dextrum Iouis latus: ΚΑΡΚΙΝΙ, sub pedibus verò ΩΝ, idest: ΚΑΡΚΙΝΙΩΝ.

Locrensiũ numism.

Apud Locrenses etiam numisma est, in quo Iupiter sedens Aquilam dextra tenet, hastam verò sinistra. Conspicitur ad latus cornucopia cum inscriptione: ΛΟΚΡΩΝ. Aquilam verò hic sculpendam curarunt, vt eam, cùm aduersus Crotonienses pugnassent, eorum aciem circumuolitasse, nec antè, quàm vicerant, recessisse ostenderent. Quapropter non mirum est, si ea in multis Locrensium numismatibus insculpta conspiciatur. In alia verò parte duo videntur capita, quorum pileus est similis ei, quem Turcę hodie vsurpant, & supra vtrunque est astrum. Quę nil aliud, quàm Castorem, & Pollucem significant. Locrenses enim quandiu contra Crotonienses pugnauêre, binos iuuenes insigni forma, armatos pro illis pugnantes, apparuisse ferunt, eodemq; fugatis hostibus derepentè euanuisse. Vnde Castorẽ, & Pollucem fuisse creditũ. In memoriam autem tantę victorię Locrenses huiusmodi numismata efformarunt, & teste Strabone, ad sacrę fluminis ripam, vbi Crotoniates victi sunt, tẽplum Castori, & Polluci sumptuosissimũ ędificarũt, qđ etiamnũ eiusdẽ Strabonis sęculo extitisse refert Hubertus Goltzius.

Agrigentinorum numismata.

Agrigentini quoque numismata habebant, in quibus pariter Iupiter sedens in manu dextra portabat Aquilam, in sinistra verò hastam, sine inscriptione: In altera verò numi parte caput imberbe erat cum inscriptione: ΑΚΡ, idest: ΑΚΡΑΓΑΝΤΩΝ.

Pyrrhi Epirotarũ Regis numisma.

Numisma argenteum est apud antiquarios, in quo ab una parte Alexandri Regis Epirotarum, ab alia parte Iouis sedentis, manu Aquilam gerentis imago exculpta est: Hanc volucrem nulla alia ratione tribuebat Ioui stolida antiquitas, nisi, vt quemadmodum illa Auium dicitur regina, ita illum Deorum summum regem demonstraret.

Brutiorum numus.

In quodam etiam Brutiorum numo in aduersa parte conspicitur biga, cuius equos Iupiter, dextrâ gerens fulmina, aurigęque loco consistens, impellit: sub equis eius Aquila parua est cum inscriptione: ΒΡΕΤΙΩΝ.

Antonij Pij numus.

Reperiuntur quoque aliquot numi, in quibus sine Iouis effigie, sola Ales istæc illum significat, quale in primis est Antonini Pij ex ęre, in quo ab vno latere caput Antonini cernitur cum hac inscriptione: ANTONINVS AVG. PIVS P.P. TR. P. COS. III. ab alio verò latere tria animalia, Aquila nempe, Pauo, atque Noctua. Aquila Iouem, Pauo Iunonem, Noctua Mineruam denotans.

Romæ in quadam marmorea pila idem videre est. Iouem cum sua Aquila, Iunonem cum Pauone, Neptunum cum tridente, Mercurium cum caduceo, galero, atque talaribus. Hi autem omnes Dij ita picti sunt, ut sacrificio cuidam præesse videantur.

Octauij Augusti numismata.

Inter ęrea Octauij Augusti numismata quædam reperiuntur, in quibus regia istæc Auis orbi insistens expressa est cum his literis S.C.

Videtur

Videtur eadem in Titi æreo quoque numo, vti item in numo ab eodem Tito restituto, in quo hæc uerba circuncirca expressa sunt: IMP. T. CAES. AVG. RESTITVT. *Titi numus*

Reperitur etiam numus cum eadem Aue, atq; hac inscriptione: IMP. T. VESPASIANVS RESTITVIT. cuius fortè erat. *T. Vespasiani numus.*

Item in numis Neruæ Imperatoris, eodē modo reperitur Aquila cum hisce verbis: IMP. T. CAES. AVG. RESTITVIT. *Neruæ numi.*

Numisma quoq; obseruatur paruum, æreum, maximo artificio exculptum, in quo, etsi nulla sit inscriptio, ex effigie tamē facile est iudicare, esse Antonini Pij. In alia uerò parte pulcherrima conspicitur Aquila alis expansis, pedibus fulmen premens, neque item aliæ literæ, præter
10 S.C. Numisma hoc Romę in eiusdem Principis honorem excussum fuit. Aquila enim præterquam quòd in insignibus militaribus ea uterentur Romani, nihil quidem aliud denotat, nisi Imperatoriam maiestatem. Vnde apud Sacerdotes Aegyptios regiæ potentiæ hieroglyphicum erat. Videtur enim Iupiter Rex Deorum, si fabulis credimus, huic soli dominium inter Aues dedisse, fortitudine que & robore omnibus præcellere voluisse, atque eò maximè, cum à naturâ ipsa regijs moribus donata fuisse videatur. Nos igitur nobilissimę huius volucris exemplo dicemus, non regiam tantùm maiestatem, sed Principem etiam pium Aquilinæ virtutis assiduum strenuumque ęmulatorem repręsentari. Quia itaque Aquila Iouis ales dicitur, idcirco pedibus illa fulmen ferre in multis quoque numis obseruatur. Nam ut ait ille: *Aquila q̄d denotat in nusimimatibus.* *Aquila cur sub pedib. habeat fulmen.*

Fulmina sub Ioue sunt. [a] *[a] Virgil. in poëm.*

20 Præter item regiam maiestatem, quam significat Aquila, gloriæ etiam multitudinem antiqui illi Sacerdotes Aegyptij eius typo denotabāt, vti & famam per totum orbis terrarum spacium extensam; atque ita fulmina pedibus tenere dipingitur. Talis enim præcipua fulminis significatio est, vt eo designetur sonus, atque ex remotiori loco rumor atque strepitus, id est clara rerum gestarum diffusa, & dispersa per totum terrarum orbem fama; quoniam nulla alia res reperitur, quæ maiorem hominib. terrorem incutiat, maioremque sonum edat, quam ipsum fulmen. Quam ob rem Apellem pictorem eximium, cùm magni illius Alexandri monarchæ effigiem pingeret, fulmen in manu eius expessisse legimus, quò nominis illius splendorem, rerumque præclarè gestarum in remotissimis etiam regionibus acquisitam gloriam, æternamq; memoriam ostenderet. Fuit autem imago ea, teste Plinio, in templo Dianæ Ephesiæ locata, *Fulminis vis magna.* *Alex. Mag. effigies ab Apelle depicta, & quo pretio.*
30 atque ab illo, vt diximus, summo artifice talentorum Atticorum viginti (quæ ascendunt, si ad monetam nostram calculaueris, ad duodecim millium coronatorum summam) pretio depicta. Fulmen itaque apud antiquos nominis & celeritatem, & celebritatem denotabat, & augurium faciebat. Talis enim erat superstitiosa augurum disciplina, ut quibus in somnijs fulminis imagines apparuerant, illis aliquid ex animi sententia mox euenturum dicerent: vnde legimus Olympiæ matri Alexandri, cui tale somnium apparuerat, ab auguribus prædictū fuisse, claram aliquando futuram Alexandri filij famam; atque hinc videmus in multorum Græcorum numismatum tam æreorum quàm argenteorum diuersorum Principum parte opposita fulmen, & circumcirca nomen eorum, qui numismata excudi curabant; quemadmodum in primis quilibet conspicere potest in numismate æreo Hieronymi Tyranni Syracusani, & in *Fulmen q̄d denotat.* *Olympiæ Alexandri matris somniū, eiusque explicatio.*
40 alio pariter æreo Antiochi Euergetis, ætate adhuc puerili sculpti, cui Cupido adiūgitur, in cuius numi aduersa parte fulmen est, & talis inscriptio: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥΣ, id est, Regis Antiochi Euergetis. *Hieron. Tyranni Syracusani numisma, & Antiochi Euergetis.*

In numismate pariter Pyrrhi Epirotarum regis sub capite ipsius armato cōspicitur fulmen. *Pyrri Epirotarum regis numisma.*

Erat in Ptolomęorū Aegypti numis fulmen & Aquila, inter quos unus apud antiquarios magnus ex ære, sculptura valde eminenti obseruatus est, in quo ab una parte erat Ptolomęus capillis, & barba promissis, ab altera verò Aquila fulmen pedibus premens, cui ex opposito erat cornu copiæ spicis refertum, Aegypti fertilitatem denotans. Huius autem numi talis erat inscriptio: ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. id est, Regis Ptolemæi. *Ptolomęor. Aegypti numismata.*

Inter Gręca quædam magna numismata argentea videre est Neronis adhuc imberbis ef-
50 figiē, in cuius aduersa parte erat Aquila alis apertis, pedibus fulmen continens, & à parte dextra lauri ramus. Sunt qui Aquilæ typo interpretentur in potestate Neronis fuisse, bellum gerere, uel prauos punire, ac mundū destruere, & in pacem redigere, vtpote qui in terris summum Iouem, qui fulmine suo nequam homines punit, apud credulos homines referebat. Idem quoq; emblema expressum fuit in numismatibus græcis argenteis Vespasiani, & Domitiani, in quibus eadem Aquila alis expansis fulmen pedibus tenebat. *Neronis numisma.* *Vespasiani, & Domit. numismata.*

Inter Domitiani huius antiqua numismata vnum est, idque argenteum, in quo eius nōdum adulti effigies conspicitur, cū his literis: IMP. CAES. DOMITIANVS AVG. P.M. in alia verò parte numismatis, eâq; aduersâ eadem Aquila pedibus trisulcum fulmen premit,

cum

cum hac circũſcriptione IVPITER CONSERVATOR. Hoc numiſma in honorem Domitiani factum eſt, qui magnum vitæ ſuæ periculum, cùm Vitelliani eum perſequerentur, ad aram Ioui Conſeruatori ſacram fugiẽs, euaſerat. Refert id Cornelius Tacitus in hęc verba; *Domitianus prima irruptione apud æditũum occultatus, ſolertiã liberti lineo amictu turbæ ſacricolarum immiſtus, ignoratus apud Cornelium primum paternum clientem, iuxta velabrum delituit, ac potiente rerum patre, diſiecto æditui contubernio modicum ſacellum IOVI CONSERVATORI aramque poſuit, caſuſque ſuos in marmore expreſſit. Mox Imperium adeptus IOVI CVSTODI templum ingens, ſeque in ſinu Dei ſacrauit.*

* Lib. 19.

Ex Petilia gente plebeia, cuius ſæpe fit mentio apud Liuium, Petilius Capitolinus fuit, cuius numus vnus, iſque argenteus, ex vna parte ædem Iouis Capitolini continet cum duabus hiſce ad latera literis S. F. ex altera verò Aquilam expanſis alis, & vtroq; pede fulmen triſulcũ comprehendentem. Suprà ſcriptum erat PETILLIVS, infrà CAPITOLINVS. Templum autem Iouis Capitolini in nummo ſuo exculpſiſſe credimus, & Capitolinum dictum, vel quòd ſacerdos Iouis Capitolini fuerit, vel ut Porphirioni Horatij Scholiaſti placet, quòd Capitolio præfuerit. Vnde etiam de corona ſubrepta poſtulatus, cauſam dixit, & abſolutus eſt.

Petiliæ gentis numiſ.

M. Pletorius cognomento Ceſtianus ex Pletoria, vel Letoria gente (eſt enim eadem) oriũdus, inter cæteros vnum habet denarium argenteum, ex cuius parte una Aquila eſt alas expanſa cum fulmine triſulco vtroque pede comprehenſo, & cũ circunſcriptione M. PLETORIVS M. F. AED. CVR. ex altera verò caput galea comante inſtratum, cum aliqua parte humerorum paludata, cui à tergo ala vna cum ſuperiore parte pharetræ adiacet, antè verò pars eſt ſceptri eminentior. Inſcribitur retrò CESTIANVS, ante uerò S.C. Hic deſignatus prætor fuit cum Cicerone anno Vrbis 686. Eius meminit Cicero.

M. Pletorij Ceſtiani nũmiſma.

In Orat. ꝓ A. Cluẽtio, & M. Fonteio.

Inter numiſmata Corneliæ gentis tria ſunt, eaque argentea, quorum unum pertinet ad Cn. Cornelium Lentulum Marcellinum, qui anno ab V.C. DCXCVII cõſul fuit cum L. Martio Philippo: quique, cùm ex Claudiæ gentis Marcellorum familia ortus eſſet, adoptatus in Corneliam, Cn. Lentulus Marcellinus dictus eſt. Huius numiſmatis pars dextra habet Iouis erecta figura effigiem, tenentis dextra fulmen triſulcum, ſiniſtra Aquilam, ſub qua eſt meſſoria falx ad indicandum Siciliæ patrocinium, quod habuerunt Marcellini orti à M. Marcello, qui Syracuſas cepit. Adeſt præterea inſcriptio, nempe ſub fulmine LENT. ſupra uerò brachium per rectam lineam MAR. & ſub Aquila prope meſſoriã falcem COS. quæ ſi cõiungas, ſic ſe habent: Lentulo Marcellino Conſule. Pars autem aduerſa habet tria crura cum femoribus ſuis & pedibus, & ſpicas tres cum capite humano in horum meditullio, Siciliæ ſymbolum. Hoc etiam reperitur ſignatum in denarijs Claudiæ gentis. Reliqua duo numiſmata ſpectant ad L. Cornelium P.F. Flaminem Martialem, qui anno libertatis Reip. & Vrbis conditæ DCCIIII. conſul fuit cum C. Marcello, ut ex ipſa denariorum inſcriptione indicatur; ad quorum ſculpturam intelligendam, quæ pertinere videbuntur, in Claudia Marcellorum familia infrà proferemus.

Corneliæ gentis numiſma.

Gelonis Siciliæ regis numiſmata extant ex ære, in quibus ab vna parte Aquila fulmen pedibus comprimit, ad latera habens literam A, & hanc circunſcriptionem ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΥ ΓΕΛΩΝΟΣ. Ab altera caput regis conſpicitur.

Gelonis Siciliæ regis numiſma.

Sunt & in Magna Græcia apud Brutios numiſmata, in quibus Aquilæ varijs modis inſculptæ erant. In quibuſdam enim æreis apparet Aquila fulmina pedibus tenens, prope collum aſtrum conſpicitur, & ad latus cornucopia, cum hac inſcriptione ΒΡΕΤΙΩΝ. Erant & alia numiſmata, in quibus erat eadem Aquila cum fulmine, ſed cum cithara ab vna parte, & ab altera cum eadem inſcriptione.

Brutiorum numiſmata.

Apud Locrenſes in Magna Grecia exculptum reperitur numiſma cum Aquila pedibus fulmen premente, ad latera verò lauri ramum habente, prope autem pectus literas ſimul iunctas ΑΓ, & inſcriptionem ΛΟΚΡΩΝ. in anteriori verò parte Proſerpinæ effigies eſt cum teda accenſa. Apud eoſdem in ſimili numiſmate eſt Aquila, quæ in dorſo ſuo gerit fulmen triſulcum, & Leporem pedibus tenet, illumque roſtro verberat, cum eadem inſcriptione: ΛΟΚΡΩΝ. In alio pariter numiſmate eadem habetur Aquila, ſed ſine fulmine.

Locrẽſium numiſma. Proſerpinæ effigies eſt cum teda accenſa.

In numiſmate ęreo Mamertinorum aduerſa pars continet caput cum inſcriptione Græca ante capitis faciem ΑΡΕΩΣ, retrò nucem piceam, quia ea regio piceis abundat. Syluam namque piciferam apud Mamertum urbem fuiſſe veteres tradiderunt, & picem Brutiam ad uaſa vinaria picanda præcipuè commendarunt. Quod uerò picee ſit fructus, qui in hiſce numis conſpicitur, conſtat ex Plinij ſequentibus uerbis, qui piceæ eam omnino figuram, qua ab antiquarijs in numiſmatibus exprimitur, tribuit. ſunt autem hęc: *Panniculis quàm abietis minoribus, gracilioribuſq́, nucleos minimos eſſe, ac nigros atque propterea à Græcis phthirophoron vocari*

Picea arbor quæ.

Naſcun-

Naſcuntur etiam abundè inter abietes in alpibus ſancti Peregrini in agro Regienſi. A Gręcis piçea pytis appellatur, quam vocem Theodorus Gaza quandoque piceam, quandoque laricem transfert, cùm tamen ſemper eodem accentu ſcribatur. Vnde hallucinatus mihi videtur, eoque maximè, cùm larix Theophraſto incognita fuerit, quemadmodum abundè diſputauimus in noſtra hiſtoria de larice contra Matthioli opinionem, ubi multis argumentis deſumptis à verę laricis definitione, quam [f] Vitruuius, & [g] Cęſar, & Plinius deſcribũt, oſtẽdimus laricem Matthioli cedri maioris ſpeciẽ eſſe, non autẽ laricem antiquorũ, quę ſterilis eſt, neque crematur, ſecus ac larix Matthioli. Sed de hoc ſatis. Reuertamur, modò, unde digreſſi ſumus. In aduerſa verò parte eſt Aquila pedibus fulmen premens cum inſcriptione ΜΑΜΕΡΤΙΝΩΝ.

Piceam falsò laricem dici.
Gazę error.
[f] Lib. 2.
[g] In Comm.

Maſſilienſium numiſmata quædam inuenta ſunt, in quibus erat Aquila erecta cum fulmine ad latus, & inſcriptione ΜΑΣΣΑ. id eſt, ΜΑΣΣΑΛΙΗΤΩΝ. In aduerſa uerò parte erat caput Palladis armatæ galea, comis ex ſetis equinis perornata, cum litera A, quæ ſignificat Ἀθηνῆν, id eſt Mineruam.

Maſſilienſiũ numiſ.

In numiſmate argenteo L. Cottæ eſt Aquila ſupra fulmina, intra coronam lauream erecta cum litera R. & inſcriptione L. COT. In numiſmate verò Auguſti eſt Aquila cum inſcriptione AVGVSTVS.

L. Cottæ numiſma.
Auguſti numiſma.

Præterea multa ſunt numiſmata Græca tam ærea, quàm argentea, quę Aquilam habent in aduerſa parte cum varijs inſcriptionibus. Inter hęc autem numiſmata Pyrrhi Epirotarum regis vnum reperitur cum Aquila in aduerſa parte alis expanſis, pedibuſque fulmen premente. Inſcriptio eius dorica eſt ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ, id eſt, Epirotarũ. Ex quo manifeſtè oſtenditur Pyrrhi illius numiſma eſſe. Illum enim ob res preclarè domi foriſque geſtas Aquilæ cognomentum meruiſſe tradunt: quod & nos in primo libro tetigimus, licet tamen ipſe apprimè modeſtus, geſtorum ſuorum illuſtrium gloriam ſæpiſſimè militibus ſuis aſcriberet. Legitur nanque poſt adeptam victoriam domum reuerſus, militibus ſuis, qui ipſum Aquilam vocabãt, ſumma cum modeſtia reſpondere conſueuiſſe: per uos verè ſum Aquila, quorum armis ucluti pennarum ſuffulcro in ſublime euectus ſum; Atque hinc fortaſſis cõtingere potuit, quòd in aduerſa numiſmatis eius parte Aquila ſculpta fuerit. Multa enim apud antiquarios reperiuntur numiſmata tum ex ęre, tum ex argento, in quorum parte aduerſa fulmen conſpicitur pedibus comprehenſum Aquilinis. Quæ res regiam Principis illius, cuius eſt numiſma, maieſtatem, ut ſæpe dictum eſt, indicat.

Pyrrhi Epirotarum regis numiſ.

Victoria, mater caſtrorum dicta, poſt occiſos Poſthumium, Lollianum, Maurũ apud Treuiros, Tetricum ad Imperium adhortata, eoque regnãte occiſa, (quanuis nonnulli ſcribant eam fatali neceſſitate occubuiſſe) in eius memoriam numi aurei, argentei, & ęrei cuſi ſunt, quorum forma apud Treuiros extat: inter quos unus reperitur æreus, cuius altera pars imaginem refert Aquilæ expanſis alis fulmini inſidentis. Inſcriptio eſt Græcis characteribus, quę tamen propter uetuſtatem cognoſci non potuit. In anterriori verò parte ipſius Victorię effigies conſpicitur galeata, & ſcutata antè & pòſt, cum inſcriptione latina IMP. VICTORIA AVG.

Victorię numiſma.

Reperiuntur inter numiſmata Neronis Cæſaris, & Domitiani quædam, in quibus à tergo Iupiter eſt effictus in ſolio ſedens, dextra fulmen habens, lęua haſtam, cum hac inſcriptione IVPITER CVSTOS. Domitianus, vt [h] Suetonius aſſerit, nouam excitauit ædem in Capitolio cuſtodi Ioui, ſeque in ſinu ipſius Iouis, ut inquit, Marlianus, ſacrauit, quod confirmat etiam [i] Conſtantinus Landus. Qua de re etiã meminit [k] Cornelius Tacitus, ubi Capitolium deſcribit à Vitellianis captum. Non ab re autem mihi videtur, (expoſitis hucuſque quampluri-mis numiſmatibus, in quibus fulmina Ioui attributa, ſub pedibus Aquilę poſita ſunt,) ex Plinio rationem reddere, cur ſic ea Ioui aſſignentur. Inquit autem Plinius: *Supernorum trium ſiderum ignes eſſe, qui decidui ad terras fulminum nomen habeant. Sed maximè ex his medio loco ſiti: fortaſſis quoniam contagium nimij humoris ex ſuperiore circulo atque ardoris ex ſubiecto, per hunc modum egerat: Ideoque dictum Iouem fulmina iaculari.* Quod Ioui fulmina attributa fuerint, indicat idem [l] Plinius, vbi ſcribit, quòd *Thuſcorum literæ, nouem Deos emittere fulmina exiſtimant, eaq́ eſſe vndecim generum: Iouem enim tria iaculari, Romani duo tantùm ex his ſeruauère, diurna attribuentes Ioui, nocturna Summano, Rariora ſanè eadem de cauſa frigidioris cœli.* Addit etiam idem [m] Plinius: *Ideo Aquilam fulmini adiungi, & aſſociari, huiuſque teli armigerum fingi, quòd Aquila è cunctis volucribus à fulmine non tangatur.* Ideo in quibuſdam numiſmatibus perantiquis Aquila ſub pedibus fingitur habere fulgur ſeu fulgetram. Hinc & hodiè, hac, ut puto, de cauſa in numis argenteis ſeu dimidiatis aureis Caroli Quinti Cęſaris noſtri, Aquilam cum fulmine, & mundo ſub pedibus effingi videmus. *Fulmen etiam, vt [n] idem author dicit, fruticem lauri non icit, nec unquam altius pedibus quinque deſcendit in terram, nec è pellibus belluarum uitulos marinos percutit.*

Neronis; & Domitiani numiſma.
[h] Cap. 5.
[i] Lib. de numiſm.
[k] Lib. 19.
Fulmina cur Ioui attributa.
[l] Lib. 2. c. 52
Fulminum vndecim genera.
[m] Li. 2. c. 55
Aquila cur fulmini adiungatur.
Aquila cur orbi adiecta.
[n] Ibidem.
Laurus, & Vitulus marin. immunes ſunt à fulmine.

Quantumuis in primo libro nonnulla de apotheoſi, ſiue conſecratione dixerimus, placuit

Cõſecratio

tamen & hoc loco alia quędam tanquam exempla subiungere, atque id eò lubentius à me factum lector puta, quòd hæc ibi deesse visa sint.

L. Veri numisma.

L. Veri numisma ęreum reperitur, in quo caput eius ab una parte est cum hac inscriptione DIVVS VERVS; in parte altera Aquila orbi insidens, & hæc verba circuncirca CONSECRATIO. & S. C. Numisma id Romæ in memoriam eius postquā consecratus erat, sculptum fuit. Meminit eius Iulius Capitolinus his verbis: *Post fratrem primùm corpus eius Romam deuectum est, & illatum maiorum sepulcris, diuini honores decreti. Deinde cùm gratias ageret senatui, quòd fratrem consecrasset, occultè ostendit omnia bellica consilia sua fuisse, quibus superati sunt Parthi.* Et alibi idem. *Tanta autem sanctitatis fuit Marcus, vt Veri vitia & celauerit, & defenderit, cum ei vehementissimè displicerent, mortuumque eum Diuum appellauerit.* Aquila autem antiquitus Romæ Principibus iustis post illorum mortem dedicata erat. In more enim apud Romanos positum erat, tales Principes in Deorum numerum coaptare. Quapropter in eorum consecratione accensa circuncircà pyra, solebant, ut diximus, ex tabernaculo foras emittere Aquilam, quę rectà æthera versum volans, animam Principis superstitiosæ, & nimis credulæ plebeculę in cælum acceptam esse demonstrabat. Cu us rei plurima Cæsarum numismata extant cum tali inscriptione CONSECRATIO: sicuti in hac L. Veri.

In vita Marcij fratris.

Aquila consecrata Principib. iustis.

Cadauerū cremādorū mos, atque cinerū conseruatio.

Sed fortè non ab re erit hoc loci (vt studiosis omnis antiquitatis prodesse studeamus) ostendere, quomodo Principum cadauera cremarentur, eorumque cineres seruarentur. Pyra in primis instituebatur, in qua cadauer addita pice cremabatur, deinde collectum cinerem in quibusdam fictilibus uasis, vel in quibusdam phialis ex auro cōfectis, addito vino, & lacte, quæ in sacrificijs adhiberi solebant, reponebant, ac demum lucernas addebant. Hinc ætate nostra in erutis sepulcris varia vasa funeralia diuersę magnitudinis, modò ex terra, modò ex metallo, modò ex alabastro confecta inueniuntur, in quibus mirabili industria, magnoque sumptu liquorem quendam pinguem ex auro paratum, ac per multa sęcula ignem uelut perpetuū conseruantem infundunt. Res certè admiranda, quomodo sub terra sine aëris auxilio id præstare possent: sed verisimile est sub terra occultos quosdam canales cōstruxisse, aut spiracula, ex quibus intus aërem lucernæ recipere possent. De hac cineris collectione, & more ita legitur apud [o] Herodianū: *Nam corpusculo ignibus tradito cinerem ipsum cum odoribus in vasculum alabastri cōlectū Romam ferebant, vt videlicet in sacris Principum monumentis componeretur* [p]. Idem author scribens de vrna, & cineribus Septimij Seueri, ita inquit: *Igitur Principes ipsi cum purpura Imperatoria post sequebantur, Consules vrnam cum Seueri reliquijs gestantes. Qui autē nouos Imperatores consalutauerant, prægressi, deinde vrnam quoque ipsam supplices adorabant. Ita comitati magna pompa, composuerunt ipsam in templo, vbi Marci, & superiorum Principum sacra visuntur templa, monumentaque.* Et [q] Suetonius etiam mentionem faciens funeralis pompæ, ita scribit: *Nec defuit vir Prætorius, qui se effigiē cremati euntem in cælum vidisse iuraret. Reliquias legerunt primores equestris ordinis, tunicati, & discincti, pedibusque nudis, ac in mausoleo condiderunt.* Ex quibus verbis annotatur, in exequijs magnorum Principum in aliquo loco homines cadaueris cineres collegisse; & cùm deberent illos in mausoleum suorum maiorum efferre, humeris suis extulisse in vrna inclusos, liquoresque odoriferos addidisse, ut testatur Herodianus. Intellexi aliquando quædam sepulcra antiquissima fuisse inuenta, quæ aperta ilico suauissimos odores efflabant. Vasorum istorum in sepulcro Romanorum clausorū meminit item [r] Herodianus: *Cadauer efferri* (inquit) *iussit, compluribusq; ignis rogum strui, deinde impositum in medium, mactatisque omne genus animalibus, subiecit ignem; phialā manu tenens, vinumque libans, ventos precabatur.* De hoc verò artificioso lumine, quod apud antiquos in Principum sepulcris, ut diximus, apponebatur, loquitur Plinius, confirmatq; [s] Appianus, vbi de quodam antiquissimo sepulcro Patauij inuento scribit, inquiens: *Patauij monumentum uetustissimum nuperrimè repertum, videlicet vrna fictilis cum inscriptione infrascriptorum sex versuum; intra quam reperta est lucerna adhuc ardens intra duas ampullas, altera auro, altera argento purissimo liquore quodam plena, quarum uirtute creditur per multos annos lucerna hæc arsisse. Erant autem versus primi sex tales:*

Ignis perpetuus in sepulchris.

[o] Lib. 3.
[p] Lib. 4.

[q] In Aug.

[r] Lib. 4.

Lumen perpetuum.

[s] Lib. de antiquit.

Lucerna pperpetuò ardēs Patauij inuenta.

Plutoni sacrum munus ne attingite fures,
Ignotum est nobis hoc, quod in urna latet.
Nanque elementa graui clausit digesta labore,
Vase sub hoc modico, Maximus Olibius.
Adsit fœcundo custos sibi copia cornu;
Ne pretium tanti depereat laticis.

Huiuscemodi autem lucernæ tum ex terra, tum ex varijs metallorum generibus summa cum arte elaborata, cum emblematibus varijs in magna quantitate conspiciuntur in antiquis sepulcris, in quorum ore conspicitur signum, in quo erat ignis per longa sęcula ardens; & in tot lu-

cernarum

cernarum diuersitatibus cõspiciuntur uariȩ literȩ, & characteres, sicuti etiam in nostro Museo plurimas videre est, atque inter reliquas unam antiquissimã, quæ sculpta est ab Iulio Iacobono, quam habuit ex meo Museo. Habeo item vrnam antiquissimam pulcherrimam ex terra leuissima confectam, mihi communicatã, atque donatam à perillustri viro Philippo Fuggero Kirchbergæ, & VVeissenhorni Comite, olim meo discipulo. Talis, quem diximus, ignis perpetuus visus est Bononiæ in sepulcro quodam in ædibus D. Laurentij prope templum D. Iob, de quo multa in nostris [t] commẽtarijs de fossilibus disseruimus. Postremò aduertendum est sepulchra Regum, Consulum, Imperatorum Romanorum fuisse reposita in campo Martio, teste Suetonio, ut & nos in historia nostra de ritu sepeliendi apud diuersas nationes ostendimus.

[t] *Cap. de amyantho.*

L. Aurelij Veri numismata duo excusa sunt an. Orb. 4131. V.C. 921. I.C. 169. quorum alteri impressa est Aquila, alteri rogus, additaq; hæc inscriptio CONSECRATIO S.C. Alia quoque duo numismata reperta sunt eodem anno sculpta cum inscriptione ab vna parte tali DIVVS VERVS PARTHICVS. ab alia verò CONSECRATIO S.C. Eorum in vno Aquila globo insistit, altero eadem sursum spectat: Is fortè est, cuius mentionem suprà fecimus sub nomine L. Veri.

L. Aurelij Veri numismata.

L. Aelius Aurelius Commodus, qui anno Orbis 4142. V. C. 932. I.C. 180. Imperium cum prænomine Marci accepit, habuit numisma, in cuius priori parte talis erat inscriptio DIVO COMMODO. in posteriori verò CONSECRATIO. Ibi quoq; Aquilæ figura conspiciebatur. Is eo anno, quo excusum est numisma, nempe O. 4154. V. C. 944. I. C. 192. prænomen Lucij rursus accepit, & Hercules Rom. dictus est.

L. Ael. Aurel. Commodi numisma.

Vidi etiam aliquando numisma magnum Antonini Caracallæ ex ære lutescente, in quo ille toto pectore sculptus est cum huiuscemodi literis ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ϹΕΟΥΡ... ΑΝΤΩΝΙΝΟϹ... id est, Imperator. Cæsar. Marcus. Aurelius. Seuerus. Antoninus. Aduersa pars pulcherrimam figuram Herculis nudam habet, qui in sinistra manu clauam gerit, in dextra verò pateram, qua vti velle videtur ad sacrificandum. Adest enim altare, & supra ignem eius conspicitur Aquila volans, circum verò talis est inscriptio ΠΕΡΙΝΘΩΝ, ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Hoc numisma fuit sculptum in honorem huius Principis à Neocoris (id est nouis colonijs, nam χόρον significat multitudinẽ, νέος verò nouam) Perinthijs Thracię populis, de quibus meminit [u] Plinius his uerbis; *Oppida Selymbria Perinthus latitudine ducentorum pedum continenti annexa*, Figuram verò Herculis, quæ est in hoc numismate, iudico fuisse Deum populorum eorum protectorem; Aquilam verò volantem supra aram Chrysaëton esse, cuius in consecratione iustorum, & bonorũ Principum vsus, vt antè diximus, esse solet; de qua Imperatorum cõsecratione meminit [x] Herodianus in morte Seueri patris Caracallæ, cui (Seuero inquam) quatuor Aquilæ, à quibus videbatur ob nocturnas imagines raptus, & in cælum delatus, mortis signa attulerunt. Et quia post mortem filiorum consecratus fuit, fieri fortè potuit, ut Hercules huiuscemodi sacrificium ad aram illã pro anima Seueri, Caracallę patris, deificati administraret, ac pręsertim cùm in eo numismate conspiciatur Aquila volãs, quæ quasi animã Principis in cęlũ efferre videtur, sicuti in multis alijs aduersis numismatũ Principũ post mortẽ consecratorum partibus videmus, in quibus scilicet tales Aquilę sculptę sunt, cum literis circũcirca CONSECRATIO. Verisimile etiã est Perinthios illos populos summa cũ assentatione Caracallę eius filij numisma hoc excul psisse. En quanta hominum superstitio, quanta Dęmonis fallacia antiquitùs etiam regnabat.

Antonini Caracallæ numisma.

Perinthij Thracię populi.

[u] *Li. 4. c. 11.*

[x] *Lib. 4.*

In numismate Diocletiani ex argento conspicitur Iupiter Victoriam ferens, quę sub pedibus globum habet, & Iupiter sibi Aquilam uicinam.

Diocletiani numis.

Consimile etiam Licinius numisma excudi voluit, in quo Aquila rostro gerit coronã lauream cum hac inscriptione IOVI CONSERVATORI AVGVSTORVM NOSTRORVM. Romani, vt Imperatorum suorum, quos superstitiosè in Deorum numerum relatos asserebant, Consecrationis memoriam posteris traderent, in numis altare sculpebant cum igne ardente, & cum inscriptione CONSECRATIO, ut in numismate ęreo Augusti conspicitur.

Licinij numisma.

August. numisma.

Pariter hoc uideri potest in numismate ex ęre Constantini, in quo duę habentur Aquilę ad latera altaris erectę, cum hac inscriptione in superiori numismatis semicirculo, nempe MEMORIA FELIX, & sub altare PTR.

Constantini numis.

In numismate Traiani ex ęre columna est erecta in eius honorem, in cuius medio scriptum est S. C. ad basim uerò duę iacent Aquilę, suprà uerò columnam insidet, ut credo, Imperator, cum inscriptione S.P.Q.R. OPTIMO PRINCIPI.

Traiani numisma.

Argenteum Marcianæ Traiani sororis numisma excusum est, in cuius vna parte talis conspicitur inscriptio DIVA AVGVSTA MARCIANA. in opposita verò CONSECRATIO. hîc quoq; Aquila scipioni insistit. Aliud item eiusdem ex argento quoq; numisma videtur

Marcianæ numism.

detur cum eadem Aquila scipioni insistente, & inscriptione CONSECRATIO, cui quidem hæ literæ S.C. additæ sunt, secùs ac superiori.

Matidiæ numism.

Matidia Marcianæ filia, soror Sabinæ Hadriani, argenteũ numisma habuit, cuius pars prior sic inscribebatur DIVA AVGVSTA MATIDIA. posterior verò CONSECRATIO. in qua etiam Aquilæ figura expressa erat.

Pertinacis numism.

Aquila insistens globo insculpta est in P. Heluij Pertinacis numismate, quod cusum est an. O. 4155. V.C. 945. I.C. 193. In cuius postrema parte circunscriptio talis erat CONSECRATIO. & S. ad globi dextrum latus, ad sinistrum verò C. id est, Senatus Consulto. Prima pars sic habet DIVVS PERT. PIVS PATER. Is vir bonus fuit, statura Imperatoria, habitudine corporis pinguiori, eloquentia mediocri, magis blandus, quàm benignus, optimo ingenio, & robusto corpore præditus, nisi quòd paulùm pedum laboribus impediretur. Imperium adipiscente eo, Senatus vetere consuetudine vocatus est, tum verò corrigere cœpit omnia, quæ fierent sine ordine, & modo: Quocirca breui temporis spatio à Prætorianis, & Læto præfecto, qui eũ Imperatorẽ fecerat, eo anno Cal. Aprilis est confossus in Palatio, Didio Iuliano cõscio. 10

L. Septimij Seueri numismata.

Aquila quoq;, & inscriptio aliàs dicta CONSECRATIO, exprimitur in numismate quodam L. Septimij Seueri Pertinacis, vti & rogus cum eadem inscriptione in alio suo numismate. Et hæc quidem in auersa parte. In vtrorunque verò dextra sic inscriptum erat DIVO SEVERO PIO. Erant autem ex argento, cusaq; an. O. 4173. V.C. 963. I.C. 211. quo tempore Imp. ipse pridie nonas Febr. Eboraci obijt.

Augusti numisma.

In numismate Augusti argẽteo est eius effigies senilis coronata, cum inscriptione DIVVS AVG. ex aduersa parte CONSECRATIO. Hoc numisma Romę cusum fuit in ipsius memoriam post mortem, idque à Tiberio Cæsare factum testantur, & illi consecratum, ut ex auersæ partis inscriptione supra dicta ostenditur. Dion huius consecrationis mentionem faciens, qui ei honores exhibiti sint, his verbis ostendit: *Tum verò immortalitatẽ ei tribuerunt, Flaminesq; & Sacerdotem Liuiam (quæ tunc Iuliæ etiam, Augustæ cognomenta acceperat) constituerunt, lictoreq; vti eam in sacrificijs permiserunt. Cæterum Liuia Numerio cuidam Attico, Senatori, & Prætorio, decies sestertiũ dono dedit, quòd iurauerat se vidisse Augustum in cælum ascendentem, quemadmodum antiquitus Romulum Proculus vidisse perhibetur. Decretum quoque Romæ Augusto sacrarium à Senatu, à Liuia autem, & Tiberio factum. Alibi quoque de multis locis ei fana extructa sunt à populis partim volentibus, partim inuitis; Nolæq; domus, in qua decessisset, in templum mutata. Dum eius Romæ templum ædificabatur, auream ipsius imaginẽ in æde Martis lecto impositam collocauerunt, omniq; eam cultu, qua in posterum essent vsuri, venerati sunt*, &c. Ex quibus verbis cognoscimus nõ solùm immortales honores exhibitos esse Augusto, sed etiam tunc ei dedicatos fuisse Flamines, & sacerdotes, & Romæ, & multis in locis ab alijs populis dedicata templa & præter id domũ eius, in qua mortuus est Nolę, in templum transmutatam fuisse. Tali quoq; deceptione in numerum Deorum relatus fuit Seuerus, & multi alij Imperatores, quos breuitatis causa prętereo. 20 30

Tit. Vespasiani numisma.

Antiquissimi illi Romani, vt consecrationem suorum Augustorum denotarent, in nuumismatibus suis ponebant Aquilam supra fulmen trisulcum, vel id pedibus tenentem, ut appareret ex numismate ęreo Ti. Vespasiani, vbi est talis circunscriptio IMP. T. VES. AVG. REST. additis ab lateribus Aquilæ his literis S.C. nempe S. ad dextrum latus, C. verò ad læuum.

Domitiani numism.

Eadem in numismate Domitiani Imp. sed cum hisce circuncirca literis Gręcis, nempe: ΑΙ prope alam dextram, postea cum astro, deinde supra caput cum Δ, tum alio astro, postremò prope sinistrã alam cũ Ι, quę literę si iungãtur, notãt ΑΙΔΙ fortassis ΑΙΔΙΟΣ, id est sempiternus. 40

Neruę numismata.

Neruę numisma excusum est anno Orb. 4060. V.C. 850. I.C. 98. idque à Gallieno in eius honorem, vt & aliorum Impp. factum esse creditur. In huius priori parte est radiatum caput, & inscripto DIVO NERVAE. In auersa verò conspicitur Aquila expansis alis cum tali inscriptione CONSECRATIO. Is post Domitiani cędem Imperator designatus, eos statim qui rei facti erant impietatis, absoluit, exules q; restituit, prohibuit sęuitiam, quæ in Christianos exercebatur, & sycophãtas quosdam occidi iussit, inter quos & Suram Philosophum. Vir erat nobilissimus, atq; humanissimus princeps, iustus, ac beneficus, vsque adeo bonus, ac honestus, vt aliquando dicere ausus sit, se nihil fecisse, quominus possit, deposito Imperio, priuatus tutò viuere. Id quod præstitit haud ita multò pòst. Nam cùm propter senectutem minimè honoraretur, sed contemptui esset, Capitolium conscendens M. Vulpium Traianum Hispanum, adoptat. Censebat enim virtutem cuiusq;, non patriam existimari, & ponderari debere. Vnde eum postea in Senatu Cæsarem designauit, & successorem. Quandoque eandem Aquilam supra orbem, vt ex alio numismate eiusdem Neruæ constat, & alio Ti. Vespasiani ponebant absque ulla alia inscriptione, pręter has literas S.C. ad orbis latera. 50

Ti. Vespasiani numisma.

Nonnunquam etiam eãdem Aquilam, ad denotandam eandem Consecrationem, collocabant supra

bant supra fulgur, non tamen trisulcum, vt ex numis argenteis D. Vespasiani Augusti duobus patet, in quorum altero à dextra parte erant hę literę CON, à sinistra VIN. in altero autem à dextris plantę cuiusdam, fortassis lauri ramulus supra fulminis diuersi à superiori ferè extremitatem positus, & cum hac inscriptione ETOVC in dextra parte, postea cum astro supra alitis capite, demum cum alia inscriptione in sinistra IAPOT.

Vespasiani numism.

Eadem Aquila visa est in numo Claudij Neronis, sed sine ulla inscriptione, & sine astro, licet in sinistra parte essent hi characteres latini hoc modo accommodati HCP.

Neronis Claudij numus.

In numismatis Marci viri grauis, & prudentis, quem Philosophum cognominat Zonaras, post Gordiani mortem in Imperatorem adoptati, aduersa parte habetur hæc inscriptio MARCVS AVG. IMP. CAES. In alia verò est templum figura quadrata, in cuius medio apparet ianua, & in superficie, & angulorum vestigio litui sunt infixi, & in medio tecti ignis emicat: inscriptio est CONSECRATIO.

Inter alia Imperatorum numismata, in quibus aliqua consecrationis nota conspicitur, silẽtio non inuoluam illud P. Aelij Hadriani, Aelij Hadriani filij cognomento Afri, in quo etiam multa eius præclara gesta expressa sunt. Sedauit in primis hic Imperator Parthorum bellum, & per Asiam in Achaiam nauigauit, Eleusinaq; sacra suscepit. Et hinc Romam, deinde in Africam transijt, multum prouincijs benefaciens, Reges omnes ad amicitiam suam inuitauit. Peragrata Arabia, Pelusium venit, ibi Pompei sepulcrum innouauit, eiq; parentauit. Arithmeticæ, Geometriæ, picturæq; peritissimus fuit. Literarum & poëmatũ studiosissimus, ita ut multa amatoria carmina scriberet, & versus componeret. Professores omniũ disciplinarum locupletauit, & ditauit, licet quæstionibus eos exagitaret. Famæ tam cupidus, vt libros à se scriptos de sua vita, libertis suis publicandos suo nomine traderet. Armorum, & rei militaris peritissimus erat, vocatosq; ad militiã, equis, mulis, vestibus, sumptibus, & omni ornatu donauit. Tantas etiam copias habuit, quãtas vnquam alius Imperator. Peditum ducenta, equitum quadraginta milia, Elephantos trecentos bellicosos. Curuum præterea ad prælium instructorũ duo milia, ac armorum in supplementum trecenta millia, & hæc quidem terrestris eius erant copiæ. Maritimæ verò; minorum nauium duo millia, triremiũ à sesquiplis in quinqueremes mille quingentarum classem, Instrumentorum quoque naualium numerum duplicem. Ad hæc naues partim proris, partim puppibus auro exornatas, quas Thalomigas appellant, ad belli pompam, quibus Imperatores vehi consueuêre, octoaginta. Pecuniarum præterea magnã vim in thesauris Aegyptiorum, talentorum nempe quatuor & septuagintã milia habuit. Peregrinationis ita cupidus, ut omnia, quę legerat de locis orbis, pręsens vellet addiscere. Instaurauit Romę Pãtheon, Septa, Basilicam Neptuni, Forum Augusti, Lauacrum Agrippæ. Fecit sibi sepulcrũ, & pontem sui nominis, innocentes pauperes ditauit, sacra Romana diligẽtissimẽ curauit, peregrina contempsit, officiũ Pontificis Maximi peregit. Dicaculus fuit, & iocosus. Vno tẽpore scripsit, dictauit, audiuit, & cũ amicis confabulatus est. Tum ludos Circenses, & donatiuum populo exhibuit, ac militibus. Anno ætatis sexagesimo secundo, cùm imperasset annis 21. mensibus 11. apud Baias vita functus est. Vir fuit statura procerus, forma comptus, flexo ad pectinẽ capillo, promissa barba, vt vulnera, quę in facie erãt naturalia, tegeret. Primus enim Cæsarum Hadrianus, Dione teste, barbam nutriuit. Memoriæ & omnis penè artificij opifex incredibilis, Ingenij liuidi, lasciui, & ad ostentationem sui, insolentis. Numismatis pars vna, eaq; dextra Hadriani caput Leonina pelle indutũ repręsentat. Ante illius effigiem, quæ in humero sinistro clypeum fert, in quo eques quoddam quadrupes (Leonem opinor) confodit, adest sagitta: Inscriptio ex opposito circunlegitur talis IMP. CAES. HADRIANVS. FOEL. AVG. P E R P. P.P. Altera numismatis pars talis est: Põs quadratis lapidibus, quatuor fornicibus in Tyberi fabrefactus apparet. Cui vtrinque quatuor columnę insistũt, in quarum summitatibus quatuor statuæ marmoreæ sunt positæ. Ponti coniunctum est sepulcrum, vel moles Hadriani, cũ inscriptione CONSECRATIO. Pons Aelius dictus est ab Aelio Hadriano Imperatore, qui eum pontem iuxta molem sepulcri excitauit iuxta Tyberim, ea de causa, vt per Tyberim transeuntes propius molem aspicerent positam è regione Mausolei, quod Augustus fecerat. Iam enim Augusti monumentum repletum erat, neque quisquã amplius in eo sepeliebatur, & ipse primus Hadrianus in ea, quam ipse extruxit, mole sepultus dicitur, vbi ipsius cineres, & omnium Antoninorum post eum conditi, vt incisæ inscriptiones, & epitaphia illius hodie ostendunt. IMP. DIVI TRAIANI PARTHICI, FILIO DIVI NERVAE, ADNEPOS TRAIANO, AVG. PONT. MAX. TRIB. POT. XXII. MP. II. COS. III. P. P. ET DIVAE SABINAE IMP. CAES. T. AELIVS ADRIANVS ANTONINVS AVG. PIVS, PONT. MAX. TRIB. POT. II. DESIGN. IIII. COS. II. P.P. PA-

Aelij Hadriani numisma ac gesta.

NauesThalomigæ.

Pub. Aelij Hadriani numisma.

RENTIBVS SVIS. Item, CAESARI L. AVRELIO VERO AVG. ARMENI. AC MED. PARTHIC. PONTIF. TRIBVNIT. POT. VIIII. IMP. V. C. COS. III. P.P. Erat olim tota ea moles extrinſecus marmoribus incruſtata, varijsq; columnis ex diuerſo marmore, altera ſuper alteram extructa, quarum quædam ad Sancti Petri Baſilicam ornandam tranſlatæ ſunt, interq; binas columnas ſtatua erat poſita. Ibi & ſtatuæ erant aliquæ, vtpote Antinoi, Adonidis, Perſei, pulcherrimæ recens inuentæ. Eam molem [y] Procopius optimè deſcribit, cum inquit: *Hadriani quondam Imperatoris ſepulcrum, extra portam Aureliam*, ſiue, vt [z] Iacobo Stradæ placet, Aeliam, *iactu lapidis poſitum*. Primus eius ambitus quadrigati figuram habet. Conſtat enim totus ex marmore Pario ſumma artificum diligentia ædificatus. In medio verò huius quadrati, rotunda moles aſſurgit, excelſa altitudine, & tanta, vt in ſuprema eius parte area ſit, cuius diameter vix iactu lapidis tranſigitur. Quam molem Beliſarius occupans pro arce, & præſidio contra Gothos vſus eſt. Erant olim in ſumma parte vndiq; ſtatuæ magnæ hominum, equorum, quadrigarum, miro artificio elaboratæ. Has partim integras milites demoliti, partim confractas in hoſtes deiecerunt. Viſuntur adhuc in hoc monumento boum capita, & quædam alia inſculpta.

[y] Lib. de bel. Gothico.
[z] In Theat. antiq.

Hadriani numiſm. Hadriani quoque aurea numiſmata habentur, quę cuſa ſunt an. O. 4079. V. C. 869. I. C. 117. Horum autem vni in anteriori parte eſt Hadriani caput cum hac inſcriptione IMP. CAES. TRAIAN. HADRIAN. OPT. AVG. G. D. PARTH. in poſteriori verò DIVO TRAIANO PATRI. In alijs additur AVG. Traianus conſecratus. Eiuſdem Hadriani argenteum numiſma reperitur, quod excuſum fuit an. O. 4100. V. C. 890. I. C. 138. Huius altera pars, eaq; prima ſic inſcribitur HADRIANVS AVG. poſtrema verò ita CONSECRATIO. Aquila hîc inſiſtit globo.

Marinianę numiſma. Marinianæ numiſma inuentum eſt, idque argenteum, in quo ab vna parte talis habebatur inſcriptio DIVA MARINIANA. in auerſa verò CONSECRATIO. Aquila inſuper hîc ſculpta Marinianæ animam in cælum efferre videbatur. Numiſma hoc cuſum eſt an. O. 4222. V. C. 1012. I. C. 260.

Q. Fuluij Macriani numiſma. Q. Fuluius Macrianus M. F. numiſma habuit ex argento cum tali ab vna parte inſcriptione DIVO MACRIANO: ab altera CONSECRATIO KAA. addita Aquilæ figura, vt videre eſt in picturis Alberti Principis Bauariæ. Is à patre Imperator Cæſar Auguſtus an. O. 4223. V. C. 1013. I. C. 261. appellatus eſt, & licet multùm armis potens eſſet, cum patre tamen à Domitiano Aureoli duce vincitur, & occiditur. Eodem anno numiſma hoc cuſum eſt.

P. Piueſij Tetrici numiſma. Aquila item cõſpicitur in æreo numiſmate P. Piueſij Tetrici, ſed inſcriptiones diuerſæ ſunt. Prima enim ſic ſe habet IAP. C. TETRICVS P.F. AVG. Secunda CONSECRATIO. hic Piueſius Tetricus Galliæ præſes, Victoria ſuadente, Imperium ſuſcipit, & Auguſtus appellatus. Is cùm multa præclara geſſiſſet, & militum inſolẽtiam diutius ferre non poſſet, maluit ſe Aureliano committere, quàm inſidioſis imperare. Hunc pòſt Aurelianus in triumpho cum Zenobia ductum non ſolùm uiuere, ſed etiam in ſumma dignitate, commiſſa illi tota Italia, manere paſſus eſt, collegam ſæpe, nonnunquam commilitonem, Imperatorem aliquando appellans. Hoc autem numiſma cuſum eſt an. O. 4230. V. C. 1020. I. C. 268.

Claudij Gothici numiſm. Inter numiſmata M. Aurelij Claudij Gothici, quæ ſculpta fuêre an. O. 4232. V. C. 1022. I. C. 270. tria reperta ſunt, quæ retrò inſcribũtur ita CONSECRATIO. In quorũ vno cõſpicitur ara, cui Aquila inſiſtit, altero ara tantùm, tertio nihil, cuius anterior inſcriptio talis eſt DIVVS CLAVDIVS. alterius verò DIVO CLAVDIO GOTH. primi autẽ DIVO CLAVDIO. Is digitis fuit adeo robuſtis, vt ſæpè equis, & mulis ictu pugni dentes excuſſerit.

Fl. Valer. Conſtantij numiſma. Reperitur numiſma ex ære FL. Valer. Conſtantij, in cuius priori parte eſt Imperatoris uelatum caput, adiecta inſcriptione DIVO CONSTANTIO AVG. in poſteriori uerò CONSECRATIO P. L.C. addita Aquilæ figura. Numiſma hoc excuſum eſt an. O. 4267. V. C. 1057. I. C. 305. Hic Imperator uir pius fuit, & Chriſtianus, natura mitiſſimus, diuitiarum ſpretor, modici cultus, tantæ modeſtiæ, vt facilem ſe, & amabilem cunctis etiam præberet.

Antonini Pij, & M. Aurelij numiſmata. Qui Impp. conſecrabantur. Poſtremò in gratiam eorum maximè, qui in antiquitatibus cognoſcendis omnem operam collocant, duo libet ſubiungere numiſmata, eaque magna Antonini Pij, & M. Aurelij, in quibus tabernacula illa multis ſtatuis, & ornamentis perornata, ita ad viuũ exculpta ſunt, ut quem ordinem, quaſque cæremonias in eiuſmodi conſecratione obſeruarent, facilè ex eorum figura cognoſcas. Erat & in his numis aliâs dicta inſcriptio CONSECRATIO. Conſecrabant autem Romani illos ſolùm Imperatores, qui filios Imperij hæredes relinquebant. Falsò autem ſibi perſuaſum habebant conſecratione iſtac in falſorum illorum Deorũ numerũ eos coaptari. Eo tempore ciues omnes pullis veſtibus induti, vultu mœſtitiam, doloremq; præ ſe ferente per vrbem incedebant, velut Imperatoris ſui miſerati; cuius ſimulacrum cereum pallidum

dum mortui per omnia simile, maxima cum solemnitate, multisq; cęremonijs eburneo lecto superbissimo pannis pretiosissimis cooperto in sublimi tabernaculi vertice in aditu Imperialis palatij collocabant. Sedebant prope sinistrum latus senatores omnes, lugubri veste induti, maiorem diei partem ibi conterentes. A dextro verò latere matronæ omnes seruato dignitatis ordine & generis sui claritate sine gemmarum, annulorum, brachialium, & torquium ornatu, sed leuissimis tantùm vestibus ijsq; albis (qualibus multæ in Italia virgines vti solent) indutæ sedebant, magnam præ se ferentes animi mœstitiam. Atque hæ cęremoniæ septem continuis diebus durabant; quo tempore etiam Medici singulis diebus ad tabernaculum accedebant, ęgri sese Imperatoris pulsum examinare fingentes, & in dies morbi vehementiam accrescere. Cùm verò expirasse ipsum dixissent, ilicò senatores surgebant, & lectum in humeris efferebant in viam sacrā ad mercatum veterem, quo in loco Magistratus Romani munerum suorum dignitatibus sese exuere solent; Erant hoc in loco à duobus lateribus quædam contignationes cum quibusdam gradibus, vt in amphitheatro, & ab vno latere iuuenes nobiliores, & Patritij Romani sedebant, in alio verò illustriores matronæ canebant hymnos pios, & valdè mœstos, quales in funebribus pompis fieri solent. Quo peracto Senatores iterum humeris libitinam suscipiebant atque extra Vrbem in campum Martium perducebant. Hoc loco tabernaculum erat quadratum ex lignis siccis maximis confectum, & sarmentis, palea, fasciculis intus refertum, extrà verò magnificè cortinis acu Phrygio elaboratis, statuis eburneis, varijsq; picturis perornatum. Atque tale erat primum tabernaculum, supra quod erat aliud simile, sed minus, egregiè item exculptum, vt primum; sed portas habebat, & fenestras apertas, per quas deinceps in tertium ascendebant, quod altius erat, & vtroq; minus. Posset hæc structura quibusdam turribus assimiliari, quæ in mari, aut supra portus construuntur, quæq; à recentioribus Italis fanali, ab antiquis verò phari vocantur, quales multos vidi in Italia, Gallia, & Hispania, & in portu Laburni Magni Ducis Hetruriæ, & Rauennæ, & Puteolis, in quibus nόctu faces accenduntur, ut ijs conspectis ad loca secura nauigantes sese conferant. Nō omittam Pharon insulam quondam fuisse, quæ in maris medio stetit. In ea turris est ingens in petra posita, albo lapide, octingentis talentis à Ptolomęo Philadelpho Rege, Sostrati Gnidij architecti Alexandrinorum amici opera extructa, quę & ipsa Pharos dicta est, in qua noctu accensæ faces nauigantium cursum regebant, à cuius similitudine cæterę quoq; speculæ similem in vsum cōstructæ, Phari appellatæ sunt. Vnde Statius:

Lumina noctiuagæ tollit Pharus æmula Lunæ.

Scribit * Hegesippus Pharon à Gręcis, Latinisq; appellari ex ipsius rei vsu, eo quòd lōgè videatur à nauigantibus tāquam ἀπὸ τοῦ φανῶ, quod lucidum significat, immutata litera Pharos dicatur. Reuertamur modò ad Tabernaculum, seu structuram, vnde digressi sumus. Perducto verò iam ad secūdum tabernaculi solium Imperatoris lectulo, tum magnam aromatum, tymiamatum, fructuum, herbarum, vnguentorum odoriferorum, ac pretiosorum ex diuersis orbis terrarum partibus conductorum quantitatem aspergebant, atque inter se omnes contendebant, quisnam Principem suum maiori honore afficeret, atque melius hoc vltimum beneuolentiæ munus demonstraret. Quo peracto surgebant quidam equites, & circum tabernaculum pyricas choreas, vulgò La moresca, ducebant; Pariterq; etiam circa tabernaculum quadrigæ & bigæ ab aurigis suis oloserico purpureo indutis conductæ, magno cursu ferebantur. Induerant autem isti aurigæ personas, quæ Principes, præfectosq; mentiebantur eos, qui consecrando Imperatori, dum erat in viuis, seruiebant. Post omnes verò istas cęremonias successuri in Imperium cereum accensum in tabernaculo reponebant. Sequebantur deinde & alij idem facientes, & sic demum omnes. Vnde tam ob ligni siccitatem, quàm alia, quę aderant, pinguia, flamma statim ex tabernaculo erumpebat, & ex minori, & altiori Aquila versus cęlum euolabat. Quo viso stolida & nimis credula plebecula animam sui Principis ad cęlū efferri ab Aquila proclamabat, eumq; postea, ut Deum adorabat, altariaq; & templa erigebat, vitulos, agnos sacrificabat, Flamines, & sacerdotes assignabat, ut de Cæsare testatur Prudentius:

Hunc morem veterum docili iam ætate secura
Posteritas mensa atque adytis, & flamine & aris
Augustum coluit: vitulo, placauit & agno.

M. Aurelij Antonini Philosophi argentea numismata quædam reperiuntur, inter quæ vnū in anteriori parte sic inscriptum legi DIVVS M. ANTONINVS PIVS. in posteriori verò CONSECRATIO. Aquila insuper inflexo capite hîc lauream rostro tenet. Tria quoq; ad sunt eiusdē ex arg nto numismata cū simili inscriptione, his tamen additis literis S. C. In horum altero Aquila globo insistit, altero arę, tertio Rogus adest, qualem[a] Herodianus describit. Hæc autem numismata excusa sunt an. O. 4142. V. C. 932. I. C. 181.

* Lib.

M. Aurelij Antonini numism.

[a] In Seuero.

Aquila cũ inſignibus militarib. in numiſmatibus.

Habito iam ſatis ſuperq; ſermone de numiſmatibus Romanorũ, Græcorum, & aliarum nationum, quæ de conſecratione Imperatorum agebant: nunc quomodo Imperatores ad milites ſuos in bello orarent, & qui intererant, & quæ ſigna militaria ferrent, quibuſdam exemplis hîc oſtendam.

Cùm multa reperiantur, vt oſtendemus, numiſmata, in quibus pulcherrima Imperatorum velut milites adloquens effigies conſpicitur cũ hac inſcriptione ADLOCVTIO COH. S. C. Quia verò inter audientium militum primarios etiam adeſſet Aquilifer, non inconueniens erit, imo è re in primis legentium, ſi hoc loci adlocutionis eius originem paucis examinem, cuius veritas ex numiſmatum antiquiſſimorum quorundam, de quibus inferius mentionem faciemus, aduerſa parte quàm maximè eluceſcet. Fuit itaque eius origo antiquiſsima, vtpote vtiliſſima in re militari. Eã enim milites à Ducibus ad bellum inflammati acrius, & alacriori animo pugnabant & magis ac magis ad obtinendã victoriam accendebantur, & Aquilifer, alijq; ſigniferi audacius contra hoſtes ibant.

Quoties fiebant adlocutiones.

Bis autem adlocutiones in bello fiebant; primùm, cùm milites iuramento ſe obſtringerent; ſecũdùm, cùm cõgregatis militibus dux ipſe è ſuggeſtu eos adloqueretur, idq; eo potiſſimùm tempore fiebat, quando cum militibus, aut de modo pugnãdi, aut de fuga, aut de adhortatione cõtra hoſtes, aut de ſtipẽdio, aut de liberatione aliqua facienda, aut de alijs rebus neceſſarijs conſultandis agere cogeretur. Adlocutionum harum pluribus in locis apud hiſtoricos mentio fit, & in primis apud [b] Liuium, qui de Scipione Africano loquens, ita ſcribit: *Eôdem legiones ex hybernis conuenire cùm iuſſiſſet, ipſe cum quinque millibus ſociorum ab Tarracone profectus ad exercitum. Quò cùm veniſſet, adloquendos maximè veteres milites, qui tantis ſuperfuerant cladibus, ratus, cõcione aduocata ita diſſeruit.* [c] Item rurſus de eodem Scipione ſeditioſos milites adloquente: *Tum ſilentio*, inquit, *per præconem facto, ita cœpit: Nũquam mihi defuturam orationem, qua exercitum meum adloquerer, credidi.* & apud [d] Herodianum, qui de principio Imperij Commodi Cæſaris ſic inquit: *Paucis autem pòſt diebus celebrato iam funere, viſum amicis eſt adoleſcentem adducere ad exercitum, vt & milites adloqueretur & qui nouis Imperatoribus mos eſt, præmijs eligendis veluti auctoramento quodam illorum animos adiungeret.*

[b] Li.6.dec.3

[c] Li.8.dec.3

[d] Lib.1. Hiſtor. Aug.

Militum iuramẽtum.

De militum iuramento meminit Vegetius his verbis: *Milites iurare ſolent; & ideo militiæ ſacramenta dicuntur. Iurant autem ſe omnia ſtrenue facturos, quæ præcepit Imperator, nunquam deſerturos militiam pro Rom. repub.*

Quibus militibus abſcindebatur pollex.

Qui itaq; iuramentum non ſeruabant, ijs pollices ilico abſcindebantur; vnde qui militiam deſerere volebant, ſibi pollices detruucabant, vt inutiles in poſterum ad militiam cenſerentur. Si verò Imperatori morem geſturos ſignificare vellent milites, habita oratione, clypeos ſuos haſta percutiebant, vt ex antiquarum hiſtoriarum lectione habemus. Iuramentum verò ſacramento confirmabant, pollice non ſolùm in ſublime erecto, ſed enſibus etiã euaginatis collo admotis. Id quàm ſanctum, quàm inuiolabile fuerit in Rom. rep. & quanta reuerentia accipiebatur, & ſeruabatur, hiſtorici optimè teſtantur. Quæ autem iurarent, his verbis indicat [e] Liuius: *Per omnes Deos paratos iurare magis quæ velint, quàm quæ ſciant vera eſſe, & obſtringere periurio non ſe ſolùm, ſuumq; caput, ſed ſigna militaria, & Aquilas, ſacramentiq; religionem.*

[e] Li.6.dec.3

Seueri numiſma.

Antiquitas huiuſcemodi adlocutionis in primis cognoſcitur ex numiſmate magno Seueri ex pulcherrimo metallo, & optimè ſculpto cum toto pectore cum hac inſcriptione L. SEPTIMIVS SEVERVS AVG. In huius numiſmatis aduerſa parte trium uirorum imagines in ſuggeſtu conſpiciuntur, quorum vnus haſtam ſiniſtra retinens, & dextrum brachium velut milites adloquens, qui ante ſuggeſtum armati velut orantem illum attentis auribus audiunt, exporrigit. Habent illi milites, quorũ ſex icones in numo videri poſſunt, ſcuta & alia inſignia militaria, & ſub ipſis leguntur tales literæ FIDEI MILIT. id eſt, fidei militari, & in circumferentia ſunt aliæ literæ, quarum quædam ob antiquitatem contritæ legi nequeunt; aliæ verò ſunt huiuſmodi COS. II. P.P. vt videre eſt apud Sebaſtianum Eritium. Numiſma hoc in honorem Septimij Seueri factum fuit. Figuræ in aduerſa parte nil aliud indicant, quàm adloquentem Imp. ad exercitum, quod ex multis aliorum Impp. numiſmatibus, in quorum aduerſa parte ſimiles adlocutiones videntur, liquidò conſtat.

Vnde fides militaris orta.

Quoniam verò ex iuramento, quo aſtringebantur milites coram ducibus, fides militaris oriebatur, idcirco ſculpebatur in numiſmate FIDEI MILITARI. Nam duo eo tempore præſtabat Imperator: ſimul enim milites adloquebatur, & ab eis iuramentum capiebat.

Alex. Seueri numiſm.

Sed de hac militum fide aliud numiſma eſt æreum, mediocre, Alexandri Seueri, in quo hæ literæ circa caput eius leguntur, IMP. SEVERVS ALEXANDER .... In aduerſa verò parte habet tres effigies, duas nempe militum, qui dextram aræ cuidam imponunt, tertiam verò è regione, quæ uelut Imper. iuramentum à militibus accipere demonſtrat. Erat autem cum ab inſcriptione FIDES MILITVM, & Senatus Conſulto. Reperitur & aliud Alexandri Seueri numiſma magnum, optimè ſculptum, pectore armato, cum

to, cum huiuſmodi inſcriptione IMP. SEV. ALEXANDER AVG. Ab altera uerò parte tres habet figuras ſuggeſtui inſiſtentes, quarum vna brachium exporrigens, adloquitur tres alias figuras armatas, quæ humi ſtare videtur, in manu militaria ſigna tenentes: circumcirca leguntur hæc verba ADLOCVTIO AVGVSTI. S.C. Hoc numiſma in honorem Principis cuſum fuit, & figuræ, quę ſunt in parte aduerſa repræſentant Imp. exercitum adloquentem. Nec mirum, ſi in hoc numiſmate talis adlocutio videatur, cùm illius Imp. tempore multa bella, quibus interfuit, præſertim contra Parthos & Perſas geſta fuerint, & ex quibus ſæpe victoriam reportarit. Vicit præterea Mauritanos & Tingitanos in Africa, & Illyrios, & Armenos. Vnde procul dubio neceſſe illi fuit varia obire munera, & quàm ſæpe milites in diuerſis ſtationibus adloqui, quemadmodum etiam aduerſæ numiſmatis partis inſcriptio ADLOCVTIO demonſtrat.

Neronis pariter numiſma iuuenili ætate depicti magnum eſt ex pulchro metallo, cum hac inſcriptione NERO CLAVD. CAESAR AVG. GER. P. M. TR. P. IMP. P.P. Ab alia verò parte ſupra ſuggeſtum (prope quem aliud etiam ædificium apparet) Imperator milites quoſdam legionarios adloquitur. Suprà legitur S.C. inferius ADLOCVT. COH. id eſt Adlocutio cohortis vel cohorti, quæ verba propriè Neronis adlocutionem ad milites ſignificant. Hoc numiſma, quod in honorem Principis cuſum eſt, olim in ſtudio Herculis Baſſi Bononienſis antiquarij videre mihi contigit.

Neronis Claudij numiſma.

Aliud eiuſdem Neronis numiſma eſt ex ære, in cuius alia parte Imperator in ſuggeſtu manu eleuata ad milites legionarios præcipuos militaria ſigna ferentes ſermonem habet, quorum vnum, idq; anterius Aquilam habet cum inſcriptione ADLOCVT. COH. Imperatori alius quiſpiam aſtat.

Vidi etiam inter alia apud antiquarios numiſma M. Antonini magnum ex metallo luteo cum tali inſcriptione in ſuperiori ſemicirculo M. ANTONINVS AVG. TR. P. XXVI. In alia verò parte duæ figuræ, nempe L. Veri, & M. Antonini fratrum armatorum in loco ſtant eminentiori, & inferius quatuor armati milites cum militaribus inſignibus, equo, & literis attritis, inter quas tamen eæ ad latera numiſmatis leguntur, nempe S.C. & PROVIDENT. infrà. Creditur hoc numiſma eo tempore cuſum eſſe, quo poſt primam expeditionem, quam ſolus fecit L. Verus contra Parthos Senatus conſenſu, nato ſcilicet alio bello Marcomatico, Lucius & Marcus fratres contra Parthos & Marcomanos, qui aduerſus Romanos rebellârant à Senatu duces electi fuerunt. Crediderim huiuſmodi duorum eorum Principum ſermonem ad præcipuos legionum præfectos fuiſſe, de proſpiciendis ſcilicet omnibus ad id bellum neceſſarijs. Nam in tali numiſmate duo Principes armati adinſtar eorum, quibus de tali prouincia conſulendum, & armati legionarij milites conſpiciuntur cum inſignibus ſuis militaribus, adloquentibus ſeſe Principibus diligenter aures præbentes.

M. Antonij numiſm.

Aliud M. Antonini numiſma cuſum eſt an. O. 4150. V.C. 940. I.C. 188. in quo ab vna, eaq; poſteriori parte Imperator cohortes adloqui conſpiciebatur, cum inſcriptione P. M. TR. P. XIII. IMP. VIII. OOS. (fortè COS.) V. P.P. FIDES EXERCITVS. Pars verò prior ſic inſcribebatur M. COMMODVS. ANT. P. FEL. AVG. BRIT.

M. Didij Seueri Iuliani numiſma conſpicitur, in cuius anteriori parte talis inſcriptio legitur IMP. CAES. M. DID. SEVER. IVLIAN. AVG. In altera verò Imperator adloquitur cohortes, cum inſcriptione IMP. TR. POTES. VI. COS. VII. F. EXERC. vt videre eſt in picturis Alberti Principis Bauariæ. Numiſma hoc cuſum eſt an. O. 4155. V.C. 945. I.C. 193. M. hic Didius vir fuit guloſus, luxurioſiſſimus, quamuis ſenex, aleator, ſuperbus adeo, vt à militibus Imperium mercatus ſit.

M. Didij numiſma.

Non omittam etiam inter numiſmata ærea illud C. Caligulæ, in quo etiam Imp. in ſuggeſtu brachio extenſo ſermonem habet ad quatuor ſcutatos Aquiliferos, cum inſcriptione ſuprà ADLOCVT. & infrà COH. prope Imp. eſt cathedra.

C. Caligulæ numus.

Apud[f] Aeneam Vicum numiſma eſt ex ære, in quo Imp. in ſuggeſtu ſtãs prope cathedram adloquitur milites ſigniferos, quorum duo anteriores habent legionis Aquilã, cæteri duo manum fidei. Cùm verò ſint duæ Aquilæ, neceſſe eſt, vt duas legiones etiam repræſentent.

[f] Lib. de inſigu. Cæſ. tab. Ser. Gal. nu. 8.

Aquilę duę in numiſmate quodam.

Meminêre etiam poetæ eiuſmodi adlocutionis ac in primis Virgilius, vbi[g] Aeneas parentis Anchiſæ manibus parentans, in hunc modum Troianos adloquitur.

[g] Li. 5. Aen.

Poſtera cum primo ſtellas oriente figurat
Clara dies, ſocios in cœtum littore ab omni
Aduocat Aeneas, tumuliq; ex aggere fatur:
Dardanidæ magni genus alto à ſanguine Diuûm,
Annuus exactis completur menſibus orbis,

Ex quo

Ex quo relliquias, diuiniq; ossa parentis
Condidimus terra, mœstasq; sacrauimus aras.
Iamq; dies (ni fallor) adest, quem semper acerbum
Semper honoratum (sic Dij voluistis) habebo.

Aliud apud [h] eũdẽ exẽplũ est clarius & pulchrius, quo vera effigies adlocutionis exprimitur sic.

[h] Lib. 12. Aeneid.

Continuò pugnæ accendit maioris imago:
Mnesthea, Sergestumq; vocat, fortemq; Serestum,
Ductores, tumulumq; capit, quo cætera Teucrûm
Concurrit legio, nec scuta aut spicula densi
Deponunt, celso medius stans aggere fatur:
Ne qua meis esto dictis mora: Iupiter hac stat:
Neu quis ob inceptum subitum mihi segnior ito,
Vrbem hodie caussam belli, regna ipsa Latini,
Ni frænum accipere, & victi parere fatentur,
Eruam & æqua solo fumantia culmina ponam.
Scilicet expectem, libeat dum prælia Turno
Nostra pati? rursusq; velit concurrere victus?
Hoc caput ô ciues, hæc belli summa nefandi,
Ferte faces properè, fœdusq; reposcite flammis.
Dixerat: atq; animis pariter certantibus omnes
Dant cuneum, densaq; ad muros mole feruntur.

Hisce, quę dixit poëta, adlocutionis, de qua in illis numismatibus à nobis iam explicatis memoria viget, ueram imaginem depinxit. Quid enim militum illa clypeata cohors in numis, atq; in medio stans Imp. sibi volunt aliud, quam quod Virgilius adloquendi ad milites moris probè gnarus, versibus illis expressit? Ita mehercle ista non mediocriter in maximo vate, quàm alia consideratione digna sunt. In eo tantummodo à numismatibus dissidet, quòd orantes Imperatores ad milites illos excelso aggere, aut ex tumulo profari facit: numismata, vt diximus, ex castrensi cathedra, aut suggestu. De adlocutione autem hac meminit [i] Suetonius, qui ita ait: *Iure autem Tribunitiæ potestatis coacto Senatu, inchoataq; adlocutione de repub. derepentè veluti impar dolori congemuit.* [k] Idem: *Obseruatum est, Cal. Ian. sacrificanti coronam de capite excidisse, auspicanti pullos euolasse: adoptionis die neq; milites adlocuturo castrensem sellam de more positam pro tribunali oblitis ministris, & in senatu curulem peruersè collocatam.* Quo loco legendum Adlocuturo. Sic apud Liuium ADLOCVTIONIS templum per D literam, non autem per L scribendum, ut etiam animaduertit [l] Politianus. Sic quodannis, sic adq; sic adgradior apud Virgilium ex fide veterum codicum legendum est. Adlocutionem pulcherrimam, ac elegantissimam videre est apud [m] Liuium, vbi Scipio ratus adloquẽdos milites veteres, qui magnis cladibus superfuerant aduocata concione ita disseruit: *Nemo ante me Imperator militibus suis, prinsquam opera eorum vsus esset, gratias agere iure, ac meritò potuit.* Sed hic templum Adlocutionis, de quo [n] Liuius meminit, ponam: Hunc autem in modum scribit: *ADLOCVTIONIS templum propter cælestem vocem exauditam in noua uia iussimus fieri.* Ideoq; à Furio Camillo Adlocutionis templum cõstructum fuit, prope viam nouam supra ædem Vestę, quæ iuncta Romano foro, & Velabro fuerit. [o] Suetonius sic de adlocutione mentionem facit: *Nam cùm in adloquendo, adhortandoq; sæpius digitum læuæ manus ostendens adfirmat, se ad satisfaciendum omnibus, per quos dignitatem suam defensurus esset, annulum quoque æquo animo detractum sibi. Extrema concio, cui facilius erat videre concionantem, quàm audire, pro dicto accepit, quòd uisu suspicabatur, promisisq; ius annulorũ cũ millibus CCCC. fama destruit.* Sed quia ante de aggere tumuli ex Virgilio mentionem feci, hîc quædam ex [p] Plutarcho libet subnectere. Ille igitur eo loco, vbi narrat illi nunciatam Mithridatis mortem è Ponto, subiecit etiam literas illi allatas fuisse, cùm ipse esset in bello, quæ certum illum de Mithridatis morte fecerunt; quæ cùm per exercitum diuulgata foret, illum ad Pompeium cursitare, ipsumq; præcingere cœpisse refert. Cùmq; deesset suggestus eminentior, ex quo adloqui milites Imperatoribus mos est, nec miles illum struxisset, tum militem editum illi erexisse tumulum, & sellam attulisse, quam ascenderit Pompeius, & ex literis recitauerit Mithridatem per filij Pharnacis seditiones mortem sibi consciuisse, ac omnia, quæ ipse possederat, Pharnacem ad se, Romaq; scriptitasse. Quo loco explicat Plutarchus, quonam modo tumulus ille ex aggere factus, cùm Imperator legiones adloqueretur, construi soleret, verba sunt: *Fieri quippe is solet eminentior suggestus excisum cespitem exciso accumulando cespiti.* Ex quibus verbis pulcherrimè ostenditur in numismate adlocutionis imago, & ob oculos ponitur; & proprijs verbis expressa à poëta Virgilio dignoscitur. Sed hæc satis.

[i] In Tiber.
[k] In Galba.
[l] Lib. 4. epistol. ad Philip. Posium.
[m] Lib. 6. decad. 3.
[n] In Orat. M. Furij Camilli in concione ad P.R. de non transmigr. ad Veios.
[o] In Cesare.
[p] In vita Pompeij.

In numismate

In numiſmate Gordiani Imperatoris iunioris, ſenioris nepotis, eſt eius ſtatua paludata, thorace picto induta, ocreata & redimita tempora lauro, ſtans in ſuggeſtu, ſiniſtra ſchedam tenens, dextra geſticulans, quaſi ad milites oraret, quorum alij loricati, alij haſtati, alij ſigna geſtantes militaria, quibus Aquila, imago Imperatoris, velabrum & Delphinus ſunt impoſiti, coram eo conſiſtunt. Subſcriptum EXERC. PERS. Pars autem anterior imberbem ipſius Imperatoris effigiem demonſtrat, laurea redimitam. Circunſcriptio talis eſt IMP. GORDIANVS. PIVS. FEL. AVG.

Gordiani Iunioris numiſma.

Traiani numiſmata quinq; inuẽta ſunt, quorum primum in auerſa parte Imperatorem habet in ſuggeſtu ſtantem, allocuturum milites ad ſuſcipiendam expeditionem aduerſus Germanos, vt ex inſcriptione numiſmatis huius huic parti adiecta conſtat, quæ talis eſt PROFECTIO AVG. GERMANIAE S.C. Altera verò pars ſic inſcribitur DIVO NERVAE TRAIANO AVG. P. M. TR. P. COS. III. P. P. In alijs quoq; eiuſdem duobus numiſmatibus conſpicitur Imperator adloquens cohortes. Horum in vno anteriori parte talis inſcriptio legitur DIVO NERVAE TRAIANO AVG. in altera verò, vbi eſt adlocutio dicta, ſic inſcriptum eſt P.M.TR.P.COS.III. P.P. S.C. (Hoc autẽ numiſma & illud ſuperius dictum, cuſa ſunt an. O. 4062. V.C. 852. I. C. 100.) In altero verò numiſmate pars prior ſic inſcripta conſpicitur IMP. CAES. NERVAE TRAIAN. AVG. GERM. DACIC. P.M.TR.P. poſterior autem IMPERATOR VIIII. S. C. Hoc numiſma cuſum eſt an. O. 4078. V. C. 868. I. C. 116. Anno præcedenti Traiani huius numiſma ſculptum viſum eſt, in cuius poſteriori parte cernebatur cohortium Adlocutio cum inſcriptione IMPERATOR VIII. S. C. in anteriori verò IMP. CAES. NERVAE TRAIANO OPTIMO AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. VI. P.P. Anno verò O. 4079. V.C. 869. I.C. 117. aliud eiuſdem numiſma factũ eſſe obſeruaui, in cuius parte huiuſcemodi inſcriptio erat IMP. CAES. NERVAE TRAIANO OPTIMO AVG. GER. DAC. PARTH. TR. P. COS. VI. P.P. poſterior verò ſic ſe habebat EXERCITVS PARTH. Hîc Imperator exercitum adloqui videbatur.

Traiani numiſmata.

Quatuor erant ſigna in numiſmate Hadriani, quæ à militibus portabantur. Horum autem duo media in ſummitate Aquilam legionis habebãt, externorum verò dextrum, manum; ſiniſtrum, ſertum, cuius miles ſcutatus incedebat. Præterea Imperator erat ante milites, ad quos orare videbatur, atq; è militibus vni manum iunxerat in concordiæ ſignum. Inter milites & Imperatorem erat ara & ſupra eam ignis. Circunſcriptio talis SECVRITAS P.R. & ſub altare, & militibus S.C. Aliud eiuſdem numiſma viſum eſt cum huiuſcemodi inſcriptione SPES PERPET. AVGVST. COS. III. P.P. Imperator autem adloquitur cohortes. Numiſma hoc cuſum fuit an. O. 4081. V. C. 871. I. C. 119. Aliud idem habuit cum hac inſcriptione EXERCITVS DACICVS S.C. Figura quoq; adeſt inſtar Imperatoris ſtantis in ſuggeſtu, adloquentis quatuor figuras ante eum tenentes ſigna militaria. Hoc autem contigit an. O. 4088. V.C. 878. I.C. 126.

Hadriani numiſma.

In Commodi galeati & ſcutati numiſmate milites videntur, legionis Aquilam, & cohortium ſigna duo ferentes. Eos autem Imperator adloqui videtur, ſceptrum læua tenens, ſtans in ſuggeſtu. Subſcriptio eſt eiuſmodi FID. EXERCIT, circunſcriptio verò talis P. M. TR. P. XI. IMP. VII. COS.V.P.P. ad numiſmatis oram prope militum pedes habetur S. ex oppoſito verò ad ſuggeſtum & oram eſt C. Aliud Commodi numiſma cuſum eſt an. O. 4142. V.C. 932. I.C. 180. cum tali ab vna parte inſcriptione IMP. CAES. L. AEL. AVREL. COMMODVS ANT. P. FEL. AVG. P.P. Altera pars ſic inſcribebatur IMP. TR. POT. V. COS. III. F. EXERC. Imperator quoq; cohortes adloqui videbatur.

Commodi numiſma.

Reperitur numiſma Sergij Galbæ, qui ex patre Sergio Galba, & matre Numia Achaia ex nobiliſſima Sulpitiorum familia. IX. Cal. Feb. natus eſt, Valerio Meſſala, & Cn. Lentulo Coſſ. In huius dextra parte Imperatoris caput abraſa barba conſpicitur, laureo ſerto perornatum, faſcia à ceruice promiſſa, ſertoq; alligata, cum huiuſcemodi circunſcriptione SER. GALBA IMP. CAES. AVG. In ſiniſtra verò parte eſt Imperator thorace varijs ornamentis expolito, & paludamento indutus: ſtat in ſuggeſtu militibus concionaturus. A tergo illius eſt Tribunus militum loricatus, & paludatus. Ante eum legio militum loricatorum, & ſcutatorum, quorum vnus Aquilam, alius Labarum, ſigna militaria, alius verò equum Imperatoris tenet cum inſcriptione FIDES MILITVM. S.C.

Sergij Galbæ numiſma.

Inter Principum numiſmata, in quibus Aquila ſculpebatur, illud Zenobiæ totius orientis Reginæ commemorãdum eſt; quæ ex Cleopatra, Ptolomęorumq; gente oriunda, & Odonati vxor, Gallieno adhuc iniquiſſimè agente, accepto ſago, & diademate imperiali, filiorum Nerenniani, & Timolai nomine, diutius, quàm fæmineum ſexum decuit, imperauit, mulier peregrina, moribus ac vitæ integritate inſignis, pulchritudine conſpicua, tantæ caſtitatis, vt ne virum

Zenobiæ numiſma.

rum ſuum agnoſceret, niſi propter conceptionem. Vixit regali pompa, Regum Perſarum more adornata incedebat, & Imperatorum Rom. inſtar conuiuia celebrabat. Ad conciones procedebat galeata, cum purpureo limbo, gēmis dependentibus per vltimam fimbriam, vt ex huius numiſmatis dextra parte conſpicere licet, vbi eſt illius effigies, & talis circunſcriptio IMPER. ZENOBIA. AVG. TOTIVS ORIENTIS R. Hiſtoriæ Alexandrinæ, atq; Orietalis ita erat edocta, vt eam in epitomem redegiſſe videretur. Ab Aureliano victa, ac in eius conſpectum perducta, ab eoq; interrogata, quare Rom. Imperatoribus reſiſtere auſa fuiſſet, fertur reſpondiſſe IMPERATOREM TE ESSE RECOGNOSCO, QVI VINCIS, GALLIENVM ET AVREOLVM, ET CAETEROS PRINCIPES NON PVTAVI. VICTORIAM MEI SIMILEM CREDENS, IN CONSORTIVM REGNI VENIRE, SI LOCORVM FACVLTAS PATERETVR, OPTAVI. Deinde ab eodem in triumpho ducta, ea ſpecie, tot gemmis, tantoq; ornamentorum genere onuſta, nihil ſplendidius, nihil magnificentius populo Rom. viſum eſt. Hæc autem, vita ab Aureliata conceſſa more matronarum Rom. cum liberis ſuis eam poſtea traduxit. Mulieri vultu ſubaquilino, fuſci coloris, nigris oculis, ſpiritus diuini, incredibilis venuſtatis, tantus erat in dentibus candor, vt margaritas eam pleriq; in ore ferre, non dentes crederent. In huius numiſmatis altera parte Zenobia galeata, loricata, & paludata, in ſuggeſtu velut orans, dextra haſtam tenet, vtrinque collocatis ſignis militaribus, ita ut à dextra labarum, à ſiniſtra Aquila appareat. Ante eam milites ſcutati, & galeati conſpiciuntur velut Imperatricem audientes orantē, quorum vnus equum ducit, adiecta inſcriptione VIRTVS AVGVST. ſubſcriptum verò FIDES EXERCIT. ſed hæc de Adlocutione; nunc de ſignis militaribus.

Ex numiſmatibus Romanis alios in ſignis militaribus imaginem Principis, alios baculū, cum manu ſuperius in ſignum concordiæ, alios Aquilam argenteam vel auream in baculi ſummitate portaſſe liquidò conſtat. Qui verò Aquilæ inſigne ferebat, Aquilifer dicebatur & hæc erat præcipuum legionis ſignum. Hic verò baculus ſimilis erat haſtæ, aut, vt vulgò dicitur, piccæ mediæ, inferius acuminatę, vt facilius terræ infigi poſſet, teſte Dione. Erat autem haſta illa quibuſdam pateris vel circulis optimè perornata, vt paſſim in numiſmatibus antiquis, & in libro, quem vocāt Eſcoto, teſte [q] Antonio Auguſtino, & in alio libro qui dicitur Notitia dignitatum, videre licet, vbi cohortium eorum temporum imagines tales conſpiciuntur. Vidi etiam, dum eſſem Romæ, ſi benè memini, apud Thomam de Cauallerijs librum antiquum, in quo antiqua illa arma depicta erant. Aquibus colore vario arma ſua inficere, vt hodie Hiſpani, Galli, & Itali faciunt, mos fortaſſe dimanauit. Sed ad penſum redeamus. Portabāt autem argenteam illam Aquilam, vt teſtatur Plinius, quia argentum à lōgè melius conſpicitur. Draconiferi verò portabant Draconem pro inſigni, capite argēteo, reliqua verò parte ex oloſerico ſubtiliſſimo, atq; leuiſſimo perornata, vt à vento percuſſa ad inſtar viui Draconis tremeret, qui craſſis funiculis annexus è ſummitate haſtæ pendebat. Funiculi autem illi erant floccis ex oloſerico perornati; ipſum verò labarum, quod portabāt, cum Imperator intererat in campo, erat coloris purpurei, perornatum aurea tænia, vulgò frangia dicta, gemmis pretioſis referta. Scire licet, imò ad multorum ſcripta rectius intelligenda in primis neceſſarium eſt, qualis fuerit illius effigies, quod in multis numis videre eſt. Inter quos aurei quidam ſunt, ijq; ipſius Auguſti, quorū vnus in auerſa parte victoriam globo inſiſtentem alis apertis, Aui volanti ſimilē, coronam lauream in dextra ferentem continet, in alia labarum, quod Galli appellant Cornetta, quale Principi, cùm in bello eſſet, præferebatur. Inſcriptio huius numi eſt IMP. CAESAR. In aduerſa verò eſt caput Cęſaris cum inſcriptione CAESAR AVGVSTVS. Pòſt in declinatione Imperij Rom. Imperatores in tali labaro Aquilam depingere cœperunt, vt ex Maxentij cuiuſdam numi auerſa parte conſtat, in quo Imperator thoricatus, & ocreatus, necnon & veſte militari indutus, labarum manu vna, altera lauri ramum geſtat, & prouinciam, ſeu hoſtem ſub pedibus retinet cum hac inſcriptione VICTORIA AVGVSTI LIBERATORI ROMANORVM, licet poſtea à Conſtantino Magno virtute crucis, ſeu ſigilli, quod per viſionem ei apparuerat, expugnatus fuerit. Quo interempto, Conſtantinus Imperium Romanū in ſuam dignitatem reſtituit, factuſq; Chriſtianus, omnes Chriſtum, cui multa templa extruxit, & nuncupauit, adorare voluit. Hinc in omnibus poſtea adminiſtrationibus ſuis labarum purpureo, & aureo colore inſignium loco cum hoc geſtabat caractere XP. quod ſignum nil aliud ſignificat, niſi nomen & virtutē Chriſti. Addebat item binas iſtas literas A & Ω, vt ſignificaret, principium, & finem omnium rerum eſſe Deū. Quia verò Græci nomen Chriſti ab X exordiuntur, itaq; eos plurimum hallucinatos eſſe conſtat, qui ſignum illud crucem auream fuiſſe dixerunt, eamq; Conſtantinum, dum ex Gallia in Italiam contra Maxentium expeditionem ſuſciperet, feciſſe. Vſi ſunt poſtea eo inſigni Conſtantini ſucceſſores, vt in monetis Conſtantis videre eſt,

Aquilifer.

[q] De Numiſ. dial. 3. nu. 13.

Draconifer.

Labarum.

re est, in quibus Imperator armatus & pallio militari indutus Victoriam manu vna tenet, quæ quasi illi laureā imponere videtur, & alia labarū cum signo Constantini; pedibus verò insistit proræ triremis, cuius temonem manu vna Victoria tenet, & cum hac inscriptione FELIX TEMPORVM REPARATIO. Decētius, Constātius, aliiq; Imperatores ad Iuliani Apostatę tēpora vsq; semper tali insigni, & sigillo vsi sunt, cum huiuscemodi verbis SALVS DOMINORVM AVGVSTORVM LVCET. Quod verò tale signum, & sigillū esset Christi, probatur[r] ex D. Ambrosio, vbi ad Theodosium Imp. scribit, necnon ex[s] Prudentio:

Christus purpureum gemmanti tectus in auro
Signabat labarum clypeorum insignia Christus,
Scripserat, ardebat, summis crux addita cristis.

[r] Lib. 5. Epistol. 2.
[s] In poëm.

Constabat vexillum hoc ex olosserico amethistino purpureo, tænia aurea circuncirca, multisq; lapidibus preciosis perornatum, in medio verò vexilli erat crux Christi sculpta, & in huius medio acu Phrygio cōtextum insigne Constantini, & hoc modo in summitate hastæ deauratæ in bello semper Imperatoribus preferebatur. Atq; hinc fortè vsus iste dimanauit hodie, qui Bononiæ, & aliis etiam vrbibus obseruatur, ut uexilla scilicet dedicata alicui sancto, quando fiunt rogationes, societatibus præferantur. Ex his itaque, quæ diximus, manifestò constat antiquissima illa Romanorum insignia, ac in primis labari, & Aquilæ ad meliorem, & laudabiliorem usum tandem reducta. Sed unde digressa est, oratio reuertatur.

In primis conspiciuntur in Semproniæ gentis numismatibus in aduersa parte caput imberbe cum inscriptione retrò DIVI, antè IVLI. F. ex altera uerò coloniæ deducēdæ symbola, nempe cohortis signum, Aquila legionis, stiua, & sceptrum, cum inscriptione TI. SEMPRONIVS GRACCVS. IIII. VIR. Q. DESIG. Alterum numisma eadem insignia habet deductionis cū inscriptione TI. SEMPRONIVS GRACCVS Q. DESIG. idq; ex una parte; ex altera caput imberbe redimitum, retrò cū litera S. antè uerò C. nempe Senatus consulto. Fuit hic Graccus unus è Quartumuiris, argento publicè signando à Cæsare Dictatore institutis, quo munere C. Cæsaris primo triumuiratus quinquēnio, functus est, vt ex primo numo apparet, quem cudit, cùm Quæstor etiam esset designatus. Cęterùm symbola illa deducēdæ coloniæ ad Casilinum coloniam spectant, quæ anno 694. ab V. C. à Cæsare, & Bibulo Coss. ex S. C. deducta est, Quæstore Ti. Sempronio Gracco, quod secundo numismate clarè patet, vt etiam è primo, quod tamen haudquaquam ob coloniam à C. Cæsare tum deductam cusum esse existimamus, sed ob paternæ magnitudinis memoriam.

Sēproniæ gentis numisma.

Valeriæ gentis C. Valerius Flaccus tale ex argento numisma condidit. Ex una parte facies est unà cū summis humeris, muliebribus crinibus, in multos funes circuncirca intortis, & mox simul retrò in nodum collectis. Pars tamen, & quæ à temporibus assurgit, capillitij geminatim intorta supra caput rectà adducitur, & in sincipite reuincitur. Ab humeris statim sub collo ala est. Retro verò, atq; supra nodum capillorum litera est N. quam uictoriæ signum existimo, quod alatum pingi solet, ut & litera N. exprimit, nempe νίκη. Altera pars duo cohortium signa habet è latere, & in medio legionis Aquilam cum inscriptione ad primum cohortis signum C. VAL. FLAC. post alterum signum eodem ordine S. C. quæ omnia si coniungantur, sic se habent C. VAL. FLAC. IMPERAT. EX S. C. Tale numisma apud nobilem, & eruditum uirum Dom. Fuluium Capibouium Bononiensem ipsi nostris oculis uidimus. Cæterùm hūc Flaccum ex Gallica prouincia, quam Prætor obtinuit, Imperatorem appellatum fuisse ex [t] Cicerone colligere possumus, dum ait: *Expulsus atq; eiectus è prædio Quinctius accepta insigni iniuria confugit ad C. Flaccum Imperatorem, qui tum erat in prouincia.* Quare uel ad propriæ dignitatis monumentum illa in numo signa impressit: uel ut alterius C. Valerij Flacci insigne facinus notaret, cuius [u] Valerius Maximus meminit, dū inquit: *Cùm Hannibal Capuam, in qua Romanus exercitus erat, obsideret, Vibius Accæus Pelignæ cohortis præfectus, vexillum trans Pœnicum vallum proiecit: se ipsum & suos commilitones, si eò hostes positi essent, execratus: & ad id petendum subsequenti cohorte primum impetum fecit: Quod vt Valerius Flaccus Tribunus tertiæ legionis aspexit, conuersus ad suos, spectatores, inquit, vt video, alienæ virtutis huc venimus: sed absit hoc dedecus à sanguine nostro, vt Romani gloria cedere Latinis velimus. Ego certè aut speciosam optaui mortem, aut felicem audaciæ exitum; vel solus igitur percurrere paratus sum. His auditis Pedanius Centurio conuulsum signum dextra retinēs: iam hoc, inquit, intra hostile vallum mecum erit: proinde sequantur, qui id capi nolunt. Et cum eo in castra Pœnorum irrupit, totamq; secum traxit legionem.* &c.

C. Valerij Flacci numisma.

[t] Pro P. Quinctio.
[u] Li. 3. c. 2.

Nerius quidam è tribu, ut opinor, Pupinia inter rusticas nuncupata, numum habuit cum capite barbato & inscriptione antè NERI. Q. VRB. ex una parte, ex altera uerò duo cohortium signa, quorum alteri in medio unius tabellę quadratę H, litera inscribitur, alteri Γ Gręcum simili tabella. In medio legionis Aquila est, inter quam, & primum signum est CO, ut inter

Nerij Pupinij numus.

eandem,

eandē, & alterum signum S. litera. Cæterùm extra primum uersus marginem signum legitur L. LENT. & post alterū C. MARC. quæ si iungantur, sic habent L. LENT. C. MARCEL. COSS. His autem COSS. Nerius hic in Quæstorem urbanum conscriptus est.

M. Anton. triumuiri numi.

M. Antonij triumuiri numi uiginti quatuor uidentur, singuli singularum legionum nomine, continuato ordine insigniti. Dicitur habuisse, ut [u] Dion uult, uigintiquinque legiones sub Imperio suo, uel, ut [x] Appianus, uiginti octo, uel, ut ex epistola Galbæ ad Ciceronē colligitur, numero triginta quinq;. Horum impressiones eodem planè modo nulla excepta, ex una quidem parte nauem Prætoriam habent, suprà ANT. AVG, infrà uerò III. VIR. R.P.C. inscriptam: ex altera uerò Aquilas legionis inter cohortium signa, singulas singulis proprias addito infrà legionis numero. Adsunt tamen & alij eiusdem numi ab illis paulò diuersi, nēpe legionis sextæ, quæ ex una parte nauem habent Prætoriam cum eadem inscriptione: ex altera uerò eadem militaria signa cum legionis infrà numero, sic tamen circunscriptam ANTONINVS ET VERVS AVG. REST. nēpe quòd ab his Imperatoribus hęc legio restituta sit: & legionis duodecimæ ex illa parte, ubi legionis signa sunt, sic inscriptæ LEG. XII. ANTIQVAE & legionis decimæ septimæ cū inscriptione è signorū latere LEG. XVII. CLASSICAE, uti & decimæ octauæ, hisce uerbis supra legionis signa LEG. XVIII. LYBICAE Verùm hi M. Antonij numi præclara certè antiquitatis monumenta sunt, quæ qui latius uelit percipere, ipsum [y] Fuluium Vrsinum, ex quo hæc breuiter desumpsimus, adeat. Non omittam tamen argenteum eiusdem M. Antonij numisma, quod cusum fuit an. O. 3921. V. C. 711. I. C. 41. Huius pars anterior Antonij galeatum caput exprimit cum inscriptione ANTONIVS IMP. Posterior verò tria signa castrentia, seu militaria, & Aquilam in medio cum inscriptione IIIVIR R.P.C. Numismatis huius mentionem facit [z] Adolphus Occo. Adiungam quoque numisma quoddam, apud multos antea non conspectum, ex ære Corinthiaco, tam puro, sicut aurum, vetustate penè consumptū, quod Romæ se inuenisse [a] Iacobus Strada testatur. In huius altera parte, eaq; posteriori, Triūmuiri toti loricati, & galeati in suggestibus columnis distinctis sedentes: à dextra parte Antonius, à sinistra Lepidus, media Octauius: à tergo Antonij, & Lepidi signa militaria, à tergo Octauij Aquila posita: à dextra parte lictores cum fascibus, & securibus astantes: A sinistra lena ferens caput Ciceronis Antonio: à tergo lenæ seruus eius, dextram Ciceronis afferens: in medio capita proscriptorum, vtrinque duo vasa plena pecunijs, ex quibus capita proscriptorum deferentes, persoluebantur, cum nulla inscriptione. Pars autem numismatis anterior eorūdem Triūmuirorum capita exprimit, ex hisq; illud Antonij, & Lepidi Laurea, cui à ceruice alligata fascia pendet, redimitum est; Octauio verò regia corona imposita est. Huius tota cōspicitur effigies, aliorum verò ad latera tantùm, eaq; ad Octauiū versa. Suprà scriptum est CONCORDIA, infrà IMPERATORVM.

[u] Lib. 55.
[x] Li. 5. bell. ciuil.
[y] De famil. Roman. ex antiq. numism.
[z] De Impp. Rom. numismatibus.
Antonij Octauij, et Lepidi numisma.
[a] In Epitome Thes. antiq.

Cæsaris Augusti numismata.

Argenteū Octauij Cęsaris Augusti numisma conspicitur, quod ab vna parte eius caput habet cum inscriptione CAESAR AVGVSTVS. ab altera clypeum, cum his literis in medio CL. V. circuncirca verò S. P. Q. R. & suprà SIGNIS, infrà RECEPTIS, & signo militari ab vtroque clypei latere, in quorum dextro est Aquila legionis. Numisma hoc excusum fuit an. O. 3943. V. C. 733. I. C. 19. post victoriam belli Parthici, quia, vt inquit Suetonius, cùm Augustus expugnasset Armeniam, Parthi sine contentione redacti sunt sub iugum Cæsaris, & restituerunt signa militaria, quæ à M. C. & à M. A. abstulerant, quemadmodū ostendunt literæ SIGNIS RECEPTIS. Quapropter, vt huius victoriæ extaret memoria, in honorem Augusti huiusmodi numisma excusum fuit. Literę, quæ sunt in medio clypei CL. V. significant: Clypeus Victorius. Aliud eiusdem ex argento quoque numisma cusum est an. O. 3955. V. C. 745. I. C. 7. cuius pars prima Augusti laureatum caput continet, cum inscriptione CAESAR AVGVSTVS. secunda verò Martis templum, in quo est figura, tenens dextra Aquilam, sinistra militare signum.

L. Lentuli & C. Marcellinum°.

Eadem Aquila inter cohortium signa cum his literis H. Γ. vt in Nerij Pupinij numo habetur, conspicitur in eo L. Lentuli, & C. Marcelli Coss. an. DCCIIII. ab V. C. qui fuerunt ex Claudia plebeia gente, quorum meminit A. Hirtius, cum inquit: *Aduersarios Cæsaris gloriari L. Lentulum, & C. Marcellum Consules creatos, qui omnem honorem, & dignitatem Cæsaris expoliarent.* Huius autē numismatis totā descriptionē suprà habuimus in Nerio Pupinio, quā si cupias videre, ipsum adeas. Aliud insuper inuentū est eorundē L. Lentuli & C. Marcelli numisma, cuius mentionē in huius numismatū tractatus principio fecimus. His Consulibus, cùm Cal. Ian. in Q. Metelli Pij Scipionis sententiam S. C. factum esset, vti ante certam diem Cæsar exercitum dimitteret: si non faceret, cum aduersus Remp. facturum videri, eiq; S.C.M. Antonius, & Q. Cassius intercessissent, Senatus negocium dedit, ut curarent, ne quid Resp. detrimenti caperet; quò fortasse spectat Iouis propugnatoris imago in illo, & signa legionum in altera de-

nariorum

nariorum parte in hoc notata; ſuſcepto ſcilicet ab optimatibus cōtra Cæſarem bello ciuili. De C. Marcello hoc ita ferè ſcribit Cicero: *Scit C. Marcellus, & Cn. Lentulus Marcellinus, quorum fide atque præſidio Siculi maximè vtuntur, quod omnino Marcellorū nomini tota illa prouincia adiūcta ſit*. In quo loco Aſconius, Marcellos & Marcellinos gētiles dicit, & quare Siciliæ patroni ſint, docet.

In Tiberio adeſt numiſma, quod excuſum fuit an. O. 3993. V. C. 783. I. C. 31. cum inſcriptione VETTIACVS. & duobus ſignis militaribus, in quorum medio Aquila eſt. In altera verò parte inſcriptio ſic habet CATO IIVIR CAA.

Tiberij numiſma.

In numiſmate argenteo Traiani tria ſunt inſignia militaria, quorum medium habet Aquilam legionis, dextrum verò in ſummitate coronam, ſiniſtrum Imperatoris manum, qua vnio, & concordia, quæ in exercitu eſſe debebat, oſtendebatur, à qua victorias ferè omnes emanare credebant. Circunſcriptio eſt huiuſmodi S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI.

Traiani numiſmata.

Aliud Traiani numiſma exculptum eſt an. O. 4065. V. C. 855. I. C. 103. cum hac inſcriptione IMP. CAES. NERVAE TRAIANO AVG. GER. DAC. atq; id in aduerſa parte: in auerſa verò DACIA AVGVSTA PROVINCIA. Dacia hac in parte inſidet ſellæ rupi impoſitæ, coronam triticeam capite geſtans: aſtant ei duo pueruli, quorum vnus ſpicam porrigit; alter racemum ſeu glandem dextra, ſiniſtra Aquilam ſignum militare tenet.

In numiſmate æreo Philippi habentur quatuor inſignia, quorum interiorum vnum in ſummo habet Aquilam, aliud verò manū: exteriora verò nil in ſummo habent. Circunſcriptio eſt FIDES EXERCITVVM, & S. C. ſub inſignibus.

Philippi numiſma.

Hadriani numiſma cōſpicitur, in quo tria militaria ſigna ſunt, nempe Aquila legionis, fidei manus, & cohortis ſignum, & galeati milites ea portantes, quos anteit imaginifer, ut credo, ſeu labarifer, cùm tale quid ferat haſtæ extremo præfixum. Sub illis inſcriptio eſt FIDES EXERC. & ſub hac S. C.

Hadriani numiſma.

Alia quoque eiuſdem numiſmata viſa ſunt, in quorum vno ab vna parte habetur huiuſcemodi inſcriptio HADRIANVS AVG. COS. III. P. P. ab alia verò DISCIPLINA AVG. S. C. ibiq; adeſt Imperator peregrè proficiſcens, fortè ad aliquam expeditionē: ſubſequuntur quinq; milites geſtantes ſigna militaria. Numiſma hoc cuſum eſt an. O. 4088. V. C. 878. I. C. 126. Eodem anno aliud Hadriani numiſma factum eſſe tradit [b] Adolphus Occo, in quo conſpiciebantur tres milites tenentes militaria ſigna, cum Imperatore equite dextram in ſublime porrigente. Inſcriptio talis erat EXERCITVS SYRIACVS S. C.

[b] *De numiſmatib. Imper. Romm.*

Numiſma ex ære haud mediocre Claudij reperitur cum hac inſcriptione TI. CLAVDIVS CAESAR AVG. GERMAN; in huius alia parte inſignia militaria ſunt, in quorum vno caput alicuius barbari conſpicitur, ſupra quod eſt bilanx eidem ſcipioni affixa, ſicuti & in dextro; in medio verò legionis Aquila triſulcum fulmen pedibus premens ſecus ac in alijs legionum ſignis, cum his literis COL. A. A. PATR. id eſt, vt opinor, Colonia Auguſta Patrenſis. Numerus XXII. denotat vigeſimam ſecundam legionem. Hoc numiſma in honorem Claudij à Colonia Auguſta Patrenſi excuſum fuit, fortè quia ibi hæc legio ſuam ſedem habuit. Hæc colonia XXII. fuit vocata primigenia, & ob fidem incorrupta, in Aegypto ab Auguſto conſtructa, quam poſtea Veſpaſianus traduxit in Iudæam. De ea Spartianus, & Tacitus hiſtorici meminerunt. Conſultò quidem factum eſt in hac victoria, vt caput barbari in ſummo militaris inſignis affixum eſſet, quia, vt inquit Cornelius [c] Tacitus, *caput Galbæ lanceis & inſigni militari affigebatur*.

Claudij numiſmata.

[c] *Lib. 7.*

Claudij huius aliud numiſma cuſum eſt in quo conſpicitur eius ab anteriori parte imago imberbis, ſimili corona, & tænijs iiſdem perornata. Ante eam Aquila ſupra militare ſignum eſt. numiſmatis ora ſic inſcripta TI. CLAVDIVS CAES. AVG. P. M. TR. P. IMP. P. P. Is. Lugduni ex Druſo Nerone fratre Tiberij Imp. & Antonia minore natus eſt, Iulio, & Fabio (alij Iulo Antonio, & Q. Fabio Max.) Africanis, Coſſ. Romm. Imperator creatus eſt anno ætatis quinquageſimo, promittens ſingulis quaterna dena ſeſtertia; & ſic primus Cæſarum fidem militis præmio eſt pignoratus. Parentibus ac maioribus ſuis auiæ & fratri, cunctiſq; propinquis diuinos honores inſtituit, ſacrificiaq; in eorum memoriam, cum ludis & ſpectaculis celebrauit, honores ſibi illatos ſpreuit, ac contempſit. In cunctis tam ciuilem ſe geſſit, vt breui ſpacio omnium in ſe fauorem, & amorem traheret. Priuatis tamen inſidijs infeſtabatur, ac bellum ciuile contra eum à Furio Camillo Scriboniano Dalmatiæ Legato motum eſt, quem etiam milites in Imperatorē elegerunt. Verum intra quintū diē oppreſſus eſt, legionibus, quæ ſacramentū mutauerant, in pœnitentiā religione conuerſis. Cenſurā deinde Claudius intermiſſam reuocauit, eamq; geſſit, in qua populi laſciuiam ſeueris edictis increpuit. In huius numiſmatis altera parte eſt ædificium lapidibus quadratis rudibus, duos arcus ſubleuatos continens, ſuperioreparte, in templi figuram extructum: In cuius medio eſt ſtatua Imperatoris haſtile manu

tenens. Ante eum ſignum militare, cui Aquila impoſita. Ex vtraq; ſtatuæ parte columnæ tympanum ſuſtinent. Inſcriptio in medio ędificij talis eſt IMP. RECEPT. Aquæ Claudiæ introductum repręſentans. Fuit autem Aquęductus à Caligula inchoatus, ſed à Claudio magnificè ex duob. fontibus Cæruleo altero ob colorem, altero Curtio, in Vrbem inductus & perfectus. Opus omnium reliquorum aquæductuum longiſſimo interuallo ſplendidiſſimũ. Omnes enim Romanos colles altitudine excedit. Veſtigia eius in Auentino prope S. Priſcam, & prope Næuiam portam, quæ nunc MAIORIS appellatur, in muro conſpiciuntur, canales ſcilicet ſaxei tres, alter alteri impoſitus, magnæ amplitudinis. In frontiſpicio eiuſdem Portę titulus huiuſmodi legitur TIBERIVS CLAVDIVS DRVSI F. CAESAR AVGVSTVS GERMANICVS PONTIF. MAXIM. TRIBVNITIA POTESTATE XII. COS. V. IMPERATOR XXVII. PATER PATRIAE, AQVAS CLAVDIAM EX FONTIBVS. QVI VOCABANTVR, COERVLEVS ET CVRTIVS A MILIARIO: XXXXV. ITEM ANIENEM NOVAM A MILIARIO XII. IMPENSA SVA IN VRBEM PERDVCENDAS CVRAVIT. Alij item tituli de huius aquæductus reſtitutione leguntur, quos ſuo loco annotabimus. Atq; in id opus Claudij erogata ſunt Talentûm ſexaginta millia, cuius rationem cùm putaret Budæus, auri, vt vulgò loquimur, millionem, ac CCCLXXXV. millia & D. coronatos efficere monuit.

Septimij Albini numiſma.

Conſpicitur in numiſmate argenteo Decimi Clodij Septimij Albini ab vna parte talis inſcriptio IMP. CAES. D. CLO. SEP. ALB. AVG. ab altero verò FIDES LEGION. COS. II. cum duabus dexteris iunctis (alij duo ſigna militaria) & Aquila in medio. Hoc numiſma cuſum eſt an. O. 4159. V. C. 949. I. C. 197. Is Imperator fuit nobilis Romanus, ſtatura procera, capillo renodi, & criſpo, fronte lata, admirabili candore, & voce muliebri ad ſonum Eunuchorum, motu facili, iracundia graui, furore triſtiſſimo, in luxuria varius, voracitatis maximæ, & ingratus: poſuit enim inſidias Seuero, qui eum Cæſarem, & Imperij conſortem fecerat. Sed cùm fuſæ eius copiæ eſſent in prælio Lugduni commiſſo, ſauciatus à militibus captus, ſemiuiuus ad Seuerum ductus eſt; cuius abſciſſum caput pilo prius circunlatum, Romam miſſũ, publico patibulo affixũ eſt eo, quo cuſũ eſt hoc numiſma, anno ad xj. Cal. Martias. Corpus eius ante Pretorium ad fœtorem iactum, laceratũq; à Canibus, & in profluẽtem coniectũ.

Septimij Seueri numiſma.

L. Septimij Seueri Pertinacis numiſma reperitur, cuſum an. O. 4155. V. C. 945. I. C. 193. in cuius priori parte talis habetur inſcriptio IMP. L. SEPT. SEV. PERT. AVG. COS. I. in poſteriori verò LEG. XIIII. GEMM. TR. P. COS. Hîc præterea ſunt duo militaria ſigna, Aquila legionaria intermedia. Aliud eiuſdem Septimij Seueri numiſma conſpicitur cum inſcriptione ab vna, eaque priori parte, nempe IMP. CAES. L. SEP. SEV. PERT. AVG. in aduerſa parte nonnullæ apparent literæ, ſed non omnes propter corroſionem: hæ autem ſunt..... LIT. AL. cum duobus ſignis militaribus, in medio Aquila, & infrà TR. P. COS. Hoc numiſma eodem anno cuſum eſt. Aliud item Septimij Seueri huius numiſma inuentum eſt cum tali inſcriptione L. SEPT. SEV. AVG. IMP. XI. PARTH. MAX. ab altera verò parte MARTI STATORI. Ibidem Mars adeſt ſtans, dextra Aquilam, ſiniſtra militare ſignum tenens. Numiſma hoc cuſum eſt an. O. 4165. V. C. 955. I. C. 203. Is rebenè geſta contra Partos, Imperator XI. ſalutatus eſt. In Aegypto Alexandri Magni ſepulcrum clauſit. Antequam moreretur, fertur hæc dixiſſe filijs: *Facite vt conueniat inter vos, locupletate milites, cæteros omnes contemnite.* Regnauit annis ſeptendecim, menſibus octo, diebus tribus. Huius mentionem facit Herodianus ſic inquiens: *Seuerus genere Afer, vehemẽs homo negocijs gerendis ac ferox, vitæq; inſuetus duræ, & aſperæ, promptus excogitandis, acer exequẽdis rebus. Longè aliud in lingua promptum, quàm in animo reconditum gerebat.*

Marini Imper. numiſma.

Marini Ducis limitis ſarmatici aduerſus Scythas à fide Romanorum deficientes, numiſmatis pars anterior eius effigiem continet, barba promiſſa, & regia corona decoratam, tænijs duabus à ceruice dependentibus, & coronæ annexis. Circunſcriptio huiuſmodi MARINVS CAESAR. Is Imperator ab exercitu Illyricorum creatus, paulò pòſt in ſeditione militari interfectus eſt. In huius numiſmatis poſteriore parte ſigna militaria tria videntur, medio eſt Aquila impoſita, cum tali inſcriptione FIDES MILIT.

Gallieni numiſma.

P. Lucinij Gallieni habetur ex argento numiſma vnum, in cuius dextra, ſiue anteriori parte ſic inſcriptum eſt IMP. GALLIENVS AVG. in læua verò, ſiue poſteriori FIDES MILITVM. præterea ibi ſculpta ſunt duo ſigna militaria, & in medio Aquila. Hoc numiſma cuſum eſt an. O. 4225. V. C. 1015. I. C. 263. Hic Imperator patre capto, cum reliqui mærerent, ipſe lætatus eſt. Excuſſo ceruicibus iugo paterno, vino, mulierculis, popinis, lenonibus ſe totum dedit, ac ſtupris perdidit orbem terrarum.

Inter numiſmata antiqua eſt numiſma aureum Victorini iunioris, ſenioris filij, in cuius aduerſa parte conſpicitur eius effigies imberbis cum ſceptro ad latus ceruicem verſus. Huius circunſcriptio hoc pacto legitur IMP. CAES. VICTORINVS. IVN. P. F. AVG. In auerſa verò parte continetur ara, in qua eſt ignis iniectus. A dextra aræ parte eſt muliebris ſtatua, longiore veſte induta, dextra globum Imperatori ab altera aræ parte ſtanti offerens, ſiniſtra ſchedam tenens. A tergo eius duo ſigna militaria, Labarum, & Aquila ſunt collocata. Imperator loricatus, & paludatus, ſiniſtra ſceptrum gerit, dextra globum oblatum recipit. A tergo eius Tribunus militum apparet, cum tali inſcriptione VICTORIA MATRIS CASTRORVM. infrà ſubſcriptum F. M. P. A.

Victorini iuniors numiſma.

10 Signa quoque militaria cum Aquila conſpiciuntur in numiſmate M. Fuluij Macriani. Inſcriptio talis LIB. MACRIANA LEG. I. Hęc autem in aduerſa parte: In altera verò ſic erat inſcriptum L. CLODI. MACRI. S. C. Hic numus penes Adolphum Occonem eſt elegans valdè. Num verò ad illum Macrianum referri debeat, incertum eſt; nam prænomen repugnat. Cuſus eſt an. O. 4223. V. C. 1013. I. C. 261.

Macriani numiſma.

In numiſmate Conſtantini Copronymi, filij Leonis Imp. caput eius conſpicitur caluum, abraſa barba, præditum infula à ceruice alligata duobus funiculis pendentibus. Inſcriprio circa numiſmatis oram talis eſt D. N. CONSTANTINVS NOB. CAES. Is cognominatus eſt Copronymus, quòd infans Baptiſmi lauacro admotus, media cæremonia aquam ſacram, ventris ſolutione maculauerit, paternos mores imitatus eſt, impio patri ſceleſtiſſima ſuccedens 20 proles, magicis vanitatibus ad inſaniam vſq; deditus, nullo ſcelere abſtinens, non Chriſtianus, non Græcus, non Hebræus, ſed omnis impietatis mancipium. Numiſmatis huius alterum latus repręſentat Imperatorem dextram eleuantem, ſiniſtraq; Aquilam ferentem, vtrinq; collocatis ſignis militaribus, cum inſcriptione PRINCEPS DES. infrà XXI. B.

Conſtantini Copronymi numiſma.

Coloniæ, & Municipij Auguſti numiſma reperitur, cuius pars prior Auguſti caput exprimit cum inſcriptione PERMISSV CAESARIS AVGVSTI. poſterior verò duo ſigna militaria, & Aquilam in medio.

Municipij Auguſti numiſma.

Totidem ſunt ſigna militaria in ęreo numiſmate Caligulę & Neronis & Galbę cum Aquila legionis ſigno in medio eorum, & in alio numiſmate Galbæ tria Aquilæ ſigna cum litera S. propè eorum dextrum & C. propè ſiniſtrum latus.

Caligulæ Neronis & Galbæ numiſma.

Templum Martis, in quo ſignũ militare & Aquilà, cum inſcriptione S. P. Q. R. conſpici-30 tur in auerſa parte argentei Cæſaris Auguſti numiſmatis, quod cuſum fuit an. O. 3955. V. C. 745. A. C. 7. cum huiuſmodi in aduerſa parte inſcriptione CAESARI AVGVSTO. Argentea quoque Auguſti numiſmata duo inuenta ſunt, in quibus ab auerſa parte Martis vltoris templum ſculptum eſt, quod Romæ in Capitolio ab Auguſto conſtrui curatum eſt in figura rotunda, vt etiam ex hiſce numiſmatibus patet, ob bellum quod contra Philippum iurauerat, in patris vltionem, vt ſcribit Suetonius, & [e] Ouidius ſic canens:

Auguſti numiſmata.

Templa ferens & me victore vocaberis vltor,
Vouerat & fuſo lætus ab hoſte redit.

[e] *In faſtis.*

In vtriuſq; numiſmatis templo conſpicitur ſignum militare, nempe Aquila legionis, ibidem 40 vnà cum alijs ſignis militaribus Auguſti iuſſu teſte [f] Dione portata. Horũ autem duorum numiſmatum, vnum in templi medio Martis galeati figuram nudam ſtantem exprimit dextra militare illud Aquilę ſignum, ſiniſtra ſceptrum vt credo, tenentem, vel aliud ſignum militare: à latere dextro templi hæ literæ ſunt MAR. à ſiniſtro verò VLT. id eſt Marti vltori, in huius anteriori parte, eſt caput Auguſti laureatum cum inſcriptione CAESAR AVGVSTVS. In altero numiſmate idem ſignum militare impoſitum eſt, quadrigæ temonem erectum habẽti, quam Senatus Rom. in eo templo maioris Auguſti honoris gratia, cũ ſupra illam triumphaſſet, conducendam curauerat. Sub templo habentur hæ literæ S. P. Q. R.

[f] *Li. 54. Hiſtor. Rom.*

In argenteo quodam numiſmate, cuius iconem [g] Antonius Auguſtinus exhibet, cõſpicitur ab aduerſa parte Aquila apertis alis, ceu Auis volans, ſupra ferculum, ſignum militare ſtans. Hoc ſignum poſt dextram togæ partem ibi exiſtentis ſitum eſt, ad ſiniſtram verò laurea vi-50 detur. Supraſcriptio eſt huiuſmodi: SPQRPAREN; infraſcriptio verò: CONSAVG. apud verò [h] Adolphum Occonem habetur CONS. SVO. In altera numiſmatis parte quadriga triumphalis eſt cum alijs equis, vt credo, quatuor (quanuis tres tantùm appareant) qui ſupra currus anteriorem partem erecti, aurigarum loco poſiti videntur. Extra currus ſpondam dextram ſupraq; rotam apparent quatuor humanę figuræ ſtantes. Supra equos currum vehentes ſcriptum erat CAESAR (alibi CAESARI) infrà verò AVGVSTO: Numiſma hoc excuſum eſt, teſte [i] eodem Occone, an. O. 3945. V. C. 735. A. C. 17. quo tempore Octauium nondum Auguſtum factum aſſerit. [k] Antonius verò Auguſtinus cuſum ſub M. Aurelio putat.

[g] *Tab. 51. num. 41. in Dial. numiſ.*
[h] *In Aug. de numiſm. Impp. Rom.*
[i] *Ibidem.*
Octauij. Cæſaris. M. Aurelij numiſma.
[k] *In Dial. 2 numiſ. n. 41*

Lepidi numiſma.

Lepidus Imperator triumuir argēteum numiſma habuit, quod cuſum eſt an.O.3921.V.C. 711.A.C.41.in cuius anteriori parte talis inſcriptio erat LEPIDVS IMP. PONT. MAX. IIIVIR. R.P.C. in poſteriori verò EX S.C. Tria hîc erant ſigna militaria, inter quæ etiam Aquilam legionis fuiſſe crediderim.

Signorum origo, ac ratio,

Vt facilius verò Aquilarum in ſignis militaribus, de quibus ſermonem habuimus, vſum vnuſquiſq; calleat, quædam hîc addere libuit, de illorum origine. Conſtat autem omnes quidem gentes, quæ laude, & gloria belli præeminebant, certum in exercitu ordinem, quo vrgente neceſſitate, & premente hoſte milites quieſcentes, & per contubernia diſtributi conuenire facilius ad ſuos præfectos, & redigi citra iacturam temporis in aciem poſſent, inſtituiſſe. Sic apud Macedones phalanx, apud Gallos caterua, apud Romanos legio, quæ in decem cohortes tanquam partes diuiſa, à tribunis moderabatur, partes, & ſuos habebat præfectos, quò facilius ſinguli ſuos milites conuocare poſſent, quia confuſa, ac ſubitò affluens multitudo conſpici à præfectis non poterat. Itaque perticas, ſiue fercula quædam lignea portabant, quibus certa affigebāt ſigna, quibus ſuā quiſq; cohortē agnoſcere poſſet. Vnde rectè inquit[l] Vegetius: *Sed inter reliqua nihil magis ad victoriam proficit, quam monitis obtemperare ſignorum.* Nam cū voce ſola in tanto præliorum tumultu regi multitudo non poſſit, & plura pro neceſſitate rerum ex tempore iubenda atq; facienda ſint, antiquus omnium gentium vſus inuenit, quomodo, quod ſolus Dux vtile iudicaſſet, per ſigna totus agnoſceretur, & ſequeretur exercitus. Itaque prima cohors millenaria, quæ & numero militum, & honore præſtabat, Aquilam vſurpabat Romanam Auem: reliquæ verò alijs atque alijs in ferculis erectis ſignis dignoſcebantur, quæ & propriè ſigna Romanis vocabantur. Erant autem pro arbitrio Tribunorum ſculpta in illis capita animalium, hoſtium deuictorum facies, manuum effigies, ſartagines cum igne, & circuli, vt in numiſmatibus alijſq; monumentis veteribus videre eſt. Inter præcipua tamen quæ cæteris honore præſtabant cohortium ſigna erant Aquilæ; tametſi & illæ ferculis geſtarentur, vt cætera ſigna, nomenclatura tamen, & prærogatiua ſeparabantur. Hinc eſt illud[m] Cæſaris. *Pompeius in conſpectu vtrorumque oppidorum, neque ſuis auſus eſt ſubſidio venire. Aquilas habuit, & ſigna tredecim legionum: ſed ex quibus aliquid frumenti ſe exiſtimabat habere.* Sic[n] Cornelius Tacitus, cùm Varianam cladem deſcribit: *Mediò campi* (ait) *albentia oſſa vt fugerāt, vt reſtiterant, diſiecta, vel aggerata adiacebant, fragmina telorum, equorumq; artus, ſimul truncis arborum infixa ora. Lucis propinquis Barbarorum aræ, apud quas Tribunos ac primores ordinum Centuriones mactauerant, & cladis eius ſuperſtites pugnam aut vincula elapſi referebant: Hîc cecidiſſe Legatos, illic raptas Aquilas: primum ibi vulnus Varro addactum, vbi infelici dextra, & ſuo ictu mortem inuenerit: quo tribunali concionatus Arminius, quot patibula captiuis, quæ ſcrobes, vtque ſignis, & Aquilis per ſuperbiā illuſerint.* &[o] rurſus: *Audita conſternatione ad Germanicum tendentes, fugerunt contumelias, cædem parant, Planco maximè, quem dignitas fugæ impediuerat. Neq; aliud periclitanti ſubſidium, quàm caſtra ponere primæ legionis. Illic ſigna & Aquilas complexus, religione ſe tuebatur:* Hęc ille. Loquitur autem primo loco de multis Aquilis, & ſignis, quia tres erant legiones cum Varro cæſę: quarum quęlibet vnam Aquilam, & plura ſigna habebat. In altera verò authoritate de vna Aquila, & pluribus ſignis mentio fit: vt appareat in vna legione vnā Aquilam extitiſſe, & plura ſigna. Huc facit, quod idem[p] Corn. Tacitus ſcribit: *Vt verò deformis, & flens, & præter ſpem incolumis valens proceſſit, gaudium, miſeratio, fauor verſi in lætitiam, vt eſt vulgus vtroque immodicum, laudātes, gratanteſq; circundatum Aquilis ſigniſq; in tribunal ferunt.* Et[q] iterum, cùm legiones Veſpaſiani auxiliares recēſeret: *Dein Septima Claudiana agreſti foſſa* (ita locus erat) *præmunita dextro, octaua per limitem apertum, mox tertiadecima denſis arbuſtis interſepta. Hic Aquilarum ſignorumq; ordo.* Et alio loco: *Duces partium, vt curſulas venêre, paucos ad requiem dies ſumunt, donec Aquilæ ſignaq; legionum adſequerentur.* Hæc ex Tacito. Huc alludit[r] Appianus Alexandrinus: *Inſigne interea prælium ab vtraque parte editur, in quo ſuperior Pompeius, Cæſaris milites in fugam vertit, eoſque in caſtra vſque perſequitur. Signa porrò militaria pleraq; ſuſtulit, inter quæ & Aquilā præcipuū Romanis ſignū penè eripuit.* Huc pertinet quod[ſ] Lucanus ſcribit

Barbaricas ſæui diſcurrere Cæſaris alas,
Ipſum omnes Aquilas, collataq; ſigna ferentem.

Ignis prælati ornamentum.

Patet igitur ſigna ab Aquilis fuiſſe diuerſa. Cùm verò de ſartagine eiuſq; igne obiter quid dixerimus non ab re erit teſtimonia quædam authorum de ea huc adducere. Clarum quidem eſt inter præcipua Imperij inſignia eam fuiſſe connumeratam, & præſertim inter ornamenta, quæ ſcilicet in ſummitate ferculi ſuprapoſita ignem ferret, cuius imaginem ex multis numiſmatibus & monumentis[t] Vuolphgangus Lazius Viennenſis exhibuit. Meminit huius ignis[u] Herodianus, inquiens: *Sed poſtquam L. Verus fato functus eſt, manentibus adhuc Lucillæ principibus inſignibus, Pompeiano eam pater deſpondit: nihilo tamen ſecius priſtinum illi honorem Commodus reliquit vſurpandum. nam & ſella Imperatoria ſeſſitare in theatro, & ignem de more præferri patiebatur.*

[l] *Lib.3.c.5. de re milit.*
[m] *Li.6. bell. ciu.*
[n] *Lib.1. Hiſtor. Aug.*
[o] *Ibidem.*
[p] *Lib. 18.*
[q] *Lib.19.*
[r] *Lib.2. bel. ciu.*
[ſ] *Lib.2. Pharſal.*
[t] *In principio Comen. de Rep. Ro.*
[u] *Lib.1. hiſt. Aug.*

patiebatur. Et[x] iterum de Commodi pellice scribens: *Quod vbi consilium suum ad Martiam retulit, unam ex suis concubinis, cui scilicet plurimum deferebat, ac propè vxoris eã loco habebat, sic ut præter ignem omnes honores veluti Augustæ tribuerentur.*[y] Idem de Pertinace locutus: *Igitur postquam illuxit, in curiam se contulit, neq; ignem sibi præferri, neq; ulla principatus insignia passus attolli, donec Senatus sententiam sciscitarentur.*[z] Itẽ rursus de Macrino loquẽs: *Talia loquentem, exercitus omnis, cæterumq; uulgus Imperatorem atque Augustum consalutauit: tum amictum purpura, reliquoq; aulico ornatu atque apparatu ibidem ex tempore conquisito, præcedente etiam igne, in Antiochiæ primum templa, mox ad suas ædes deduxerunt.*[a] Idem aliàs: *Nã cùm magnoperè indoluissent Alexãdri nece, ac fortefortuna in quendã ex illius amicis, cui nomen Quartino fuit, paulo antè è castris à Maximino dimissum incidissent, correptũ atque retractantem, neq; tale quicquam cogitantem, ducem sibi delegerunt, purpuraq; eum, prælatoq; igne, funestis scilicet honoribus condecoratum, nihilq; minus optantem, ad Imperium protulerunt*. Idem postea de Gordiani inauguratione tractans: *Sequebatur autem ipsum principalis pompa omnis, militesq; quicunq; aderant, iuuenesq; urbani procera statura, ad eorum similitudinem, qui Romæ Imperatorem comitantur: Virgæ item laureatæ, quo insigni principes à priuatis dignoscuntur: præterea ignis de more præferebatur, ut speciem fortunamq; exiguum sanè ad tempus, Romanæ ciuitatis Carthago repræsentaret.* Ad huiusmodi præterea insignia alludit[b] Ammianus Marcellinus: *Tunc in memoriam Constantini ut nouatoris turbatorisq; priscarum legum, & moris antiquitus recepti, uexauit eum apertè incusans, quòd barbaros omnium primùm adusque faces auxerat.* De ortu istius ignis in triumphis legimus Iouem Agetorem apud Lacedæmonios fuisse cultum, & ex eius ara ignem depromptum, quem inextinctum & continuum Imperatoribus in aciem exeuntibus præferrent, vtpote summum inter elementa, vt author est[c] Nicolaus: quæ consuetudo postea ad Romanos transiuit. Herodianus etiam sic scribit: *Cùm non fuit modus ambitioni, & adulationibus, nisi Deorum insignia, & ornamenta primum in triumphantes*, inde inquit Fabianus, *in Imperatores transferrentur*. Hipparchus ignem rerũ omniũ principiũ opinabatur, & multi secuti sunt, vt aptè Carthago Iunoni, quę mundi Genium significat, ignem supremum elemẽtum dederit, etiamsi alioquin nihil foret ei cum marito commune. Amplius scire oportet nouem fuisse in perfecta legione signa quot cohortes videlicet, milliaria excepta, quæ Aquilam ferebat, id quod subinde authores legenti occurrit. Sic[e] Liuius: *Primo leuis armatura Romanorum præoccupatum inferiore loco succedens tumulo pulsa detrusaq; terrorem in succedentẽ intulit equitem, & ad signa legionum refugit.*[f] Item: *In præoccupatis angustijs loco iniquo est circunuentus, quatuor millia militum amissa, & legionis secundæ signa tria:*[g] Idem: *Vnus remansit M. Licinius Strabo Tribunus militum tertiæ legionis cum tribus signis à legione relictis*. Vbi per signa cohortes intelligit ferculi scilicet illius voce cohorti, quam distinguebat, attributa.

[x] Lib. eod. [y] Lib. 2. [z] Lib. eod. [a] Lib. 7. [b] Lib. 1. Ignis prælati origo. [c] Lib. περὶ τῶν ἐθῶν. [d] In Augusti principatũ honorẽ. Signa nouem in legione perfecta excepta cohorte milliaria. Cohors milliaria Aquilã ferebat. [e] Li. 2. dec. 3 [f] Li. 9. dec. 4 [g] Li. 1. dec. 5

Nunc de religione, quam Romani in euellendis ex terra signis obseruabant, pauca ex historijs adferam. Equidem reperio signifero non licuisse euellere signa, nisi augurio capto; eratq; hæc superstitio populi eius, vt quãdo signa faciliter euellebantur, certam de victoria spem cũcti conciperent, sin difficulter, cladem imminentem suspicarentur. Hinc *Crassum Parthico bello occisum* Appianus refert, *quòd iturus ad bellum euellere signa nequiuerit*. Eodem euentu Romanorum stragem contigisse ad Trasymenum lacum probati authores memorant. Et de Camillo Scriboniano, qui contra Claudium Cæsarem in Dalmatiã Imperium arripuerat[h] Orosius nominatim sic scribit: *Furius Camillus Scribonianus Dalmatiæ Legatus bellum ciuile molitus legiones multas fortissimasq; ad sacramenti mutationem pellexerat. Itaque die dicto, vt in unum undiq; ad nouum Imperatorem conueniretur, neque Aquilæ ornari, neque conuelli quoquam modo signa moueriq; potuerunt.* Ad hunc morem euellendi signa alludit Maro hoc carmine:

> *——Vbi primùm euellere signa*
> *Adnuerint superi.*

Religio euellẽdi signa in locis suis. [h] In Claud. histor.

Erat & altera Romanis in hac re consuetudo ornandi videlicet signa in victoria & tristi casu incõpta proferẽdi. Vnde est illud Taciti, cùm parentationem Germanici Cæsaris enarrat: *Igitur Tribunorum Centurionumq; humeris cineres portabantur. præcedebant incomptè signa*. Quòd verò ornarentur hæc signa, sic innuit[i] Claudianus:

> *Lætaturq; tamen, Mauortia signa rubescunt,*
> *Floribus & subitis animantur frondibus hastæ.*

De ornamentis insignium militarium. [i] In nuptijs Honorij, & Mariæ.

Porrò inuenio inter signa portata Romanis in legionibus, fuisse imagines Imperatorũ & Ducum: quas qui ferebant, Imaginarij vocabantur, & Imaginiferi, vt aliàs diximus; quorum inter genera militũ & Vegetius meminit.[k] Suetonius quoq; *Militi post publicata ex Augusti testamento legata, nihil unquam largitus est, præterquam singula millia denariorum prætorianis, quòd Seiano se accommodassent, & quædam munera Syriacis legionibus, quòd solæ nullam, solæ Seiani imaginem inter signa coluissent*. Huc pertinet illud Cornellij Taciti de Vitellio loquentis: *Exercitum* (inquit) *Superioris Ger-*

Imagines Imperatorum, & Ducum inter signa. [k] In Tiber.

ris Germaniæ, Calendis Ianuarijs diripuisse imagines Galbæ, tumultuariq; cœpisse. Cuius turbationis ac flagitij spectator aderat Ordeonius Flaccus Legatus Consularis, non ausus compescere mentes, non retinere dubios, non cohortari bonos. Sed subsistit signis pauidis, & secordia innocens: quatuor Centuriones cum protegerent Galbæ imagines, impetu militum abrepti, vinctiq; sunt.[l] Item aliàs: *Equester ordo, cuneum Germanici appellauit, qui iuniorum dicebatur: instituitq;, vt turmæ Idibus Iulijs imaginem eius sequerentur.* Et[m] rursus, cùm de deditione regis Parthorũ ageret: *Nec recusaturum Tyridatem, accipiendo diademati in vrbem venire, nisi sacerdotij religione attineretur: iturum ad signa, & effigies principis, vbi legionibus coram regnum auspiceretur.* Et subdit: *Tum placuit Tyridatem ponere apud effigiem Cæsaris, insigne regium, nec nisi manu Neronis resumere. Et colloquium osculo finitum. Deinde paucis diebus interiectis, magna vtrinq; specie: Inde eques compositus per turmas, & insignibus patrijs: hinc agmina legionum stetere fulgentibus Aquilis, signisq; & simulachris Deûm in modum templi.* Atq; hactenus de imaginibus Imperatorum, Ducumq; exercitus, inter signa receptis. Ad quod genus militum alludit & inscriptio vetustatis, quæ Lugduni visitur: 10

[l] Lib. 2. Histor. Augustæ sub fine.
[m] Lib. 15.

D. M. ET MEMORIAE AETERNAE.
SOLENNIO FIDO MIL. LEG. I. MINERVAE IMAGINI
FERO MATVRINA VICTORINA CONIVGI CHARIS-
SIMO, PONENDVM CVRAVIT, ET SVB
ASCIA DEDICAVIT.

Capita ferarum in signis militaribus.

Cæterùm inter signa capita ferarum sculpta, atque interdum hostium occisorum vera capita gestata fuisse, historias legentibus passim occurrit. Quemadmodum[n] Tacitus scriptum reliquit: *Simul naues in aduersum amnem agebantur. Hinc veteranorum cohortium signa, inde deprompta syluis, iugisq; ferarum imagines, vt cuique genti inire prælium mos est, iusta belli ciuilis externiq; facie obstupefecerāt.* Huc quoq; facit, quod idē[o] Tacitus scribit, de Galbę cæde atq; interitu locutus: *Nullam cædem Otho maiore lætitia excepisse, nullum caput tam insatiabilibus oculis perlustrasse dicitur, seu tum primùm leuata omni solicitudine mens vacare gaudio cœperat, seu recordatio maiestatis in Galba, amicitiæ in Tito Iunio, quanuis immitem animum, imagine tristi confuderat. Pisonis vt inimici & æmuli cæde lætari ius fasq; credebat. Præfixa contis capita gestabantur inter signa cohortium, iuxta Aquilam legionis.* Sic apud signa tanquam Asyla quisq; tueri se poterat, & à captiuitate vindicare. Vnde scribit Tacitus:[p] *Planco maximè quem dignitas fuga impediuerat, neq; aliud periclitāti subsidium, quàm castra primæ religionis illic signa & Aquilam amplexus, religione se tutabatur.* Eadem religionis causa apud signa captiui custodiebantur, id quod ex his verbis[q] Marcellini colligitur: *finitisq; epulis Vadomarium fortiter apprehensum, rectori militum antè custodiendum apud signa commisit.* Inuenio etiam pecuniam ex præda contractam deponi ac collocari à Romanis apud signa solitā. Author est[r] Vegetius ab antiquo videlicet institutum fuisse, vt dimidia pars rerũ comparatarum deponeretur apud signa, & ibidem militibus seruaretur, ne per luxũ & inanium rerum coëmptionem sua absumerent. Hinc enim fiebat, vt miles securus, & de ferendo nihil cogitans, in acie fortius dimicaret, ad signa tuenda videlicet, circa quæ cuiusq; substantiæ essent. Hinc mos ille de follibus, siue saccis in Romano exercitu processit: quorum decem folles numarij, siue marsupia dicere mauis, per singulas cohortes ponebantur, in quibus summa pecuniæ, quę militibus cedebat, reponebatur. His addebatur saccus vndecimus, in quē tota legio particulatim conferebat, sepulturæ causa: vt si quis de contubernalibus defecisset, de illo vndecimo sacco ad sepulturam illius monumentumq; erigendum expromeretur expensa. Et sic intelligitur illud[s] Suetonij de Domitiano, qui eā volebat consuetudinē immutare: *Geminari, ait, legionum castra prohibuit, nec plusquam mille numos à quoquam ad signa deponi: quod L. Antonius apud duarum legionū hyberna, res nouas moliens, fiduciam cepisse ex depositorum summa videretur.* Non possum hîc & aliā Romani populi consuetudinē silentio trāsire, cuius meminit[t] Herodianus, in medio castrorū ædificiū fuisse memorās, in quo omnia signa militaria recondebantur. Verba sic habent: *Vt autem castra attigit, ædiculamq; eam, intra quam signa ac simulachra exercitus adorantur, procidens humi gratias agebat, votis quasi pro salute susceptis.* Meminit &[u] Tacitus, cùm de seditiosis in Pannonia legionibus agit, quæ ad Nauportum contra Blesum exurgebant: *Commotis per hæc mentibus, & inter se suspectis, tyronem à veterano, legionem à legione dissociant. Tum redire paulatim amor obsequij, dimittunt portas: signa vnum in locum principio seditionis congregata, suas in ædes referunt.* Atqui Romæ, cessante bello, signa in ærario custodiebantur. Vnde est illud[x] Liuij: *Is impigrè exercitu scripto, cùm omnes extra portam Capenam, ad Martis ædem conuenire armatos minores iussisset, signaq; ad Quæstorem ex ærario deferri, quatuor expletis legionibus.* Videtur denique & illud facere ad magnificentiam signorum Romanorum; quod hæc videlicet proconsulibus prætoribusq; & prouinciarum præsidibus præferebantur. 20 30 40 50

[n] Lib. 14.
[o] Lib. 18.

Capita occisorum hostium inter signa.

[p] Lib. 1. Histor. Aug.

Captiui apud signa custodiebantur.

[q] Lib. 21.

Quæ pecunia apud signa deponeretur.

[r] Lib. 2. de re mil.

[s] In Domitiano.

[t] Lib. 4. Histor. Aug.

Tabernaculum in medio castrorū pro signis.

[u] Lib. 1. Histor. Aug.
[x] L. 7. dec. 1

Ambigere

Ambigere quis meritò possit, num hæc signa militaria ante incœptum Imperium fuerint, siuè dũ adhuc Consules Romanæ potentiæ preessent. Præterea num inclinante Imperio, barbaris iam gentibus Romanos milites inuadẽtibus, quod fuit sub Valentinianis, signorũ huiusmodi fercula adhuc solita fuerint gestari. Ad quam quidem quæstionẽ ex fide historica respondemus: fuisse vtroq; tẽpore, eiusq; populi ętate. Scribit enim [y] Liuius in Histrici belli enarratione, quod plusquã seculũ ante dictaturã Cæsaris fuit: *Vnus*, inquit, *remansit M. Licinius Strabus Tribunus militum tertiæ legionis, cum tribus signis ab legione sua relictus*. De inclinantis Imperij ætate dubium nullum est. Testatur enim hoc [z] Marcellinus his verbis: *Tali textu rectè factorum Cõstantius, iam metuente sublimior, militariq; consensu secundo Sarmaticus appellatus ex vocabulo subiectorum. Iamq; discessurus conuocatis cohortibus, & centurijs, & manipulis omnibus tribunal insistens, signisq; militaribus & Aquilis, & agmine multiplicium potestatum*. Et [a] iterum: *Qui ducens militem rei sufficientem, cùm venisset ad loca, discriminatis ordinibus, barbaros ante colluctationem adeo terruit, & turbauit, vt nec controuersas opponerent manus; sed signorum Aquilarumq; fulgore præstricti, venialem poscerent pacem*. Huc pertinet quod Procopius refert, *Neruios rotam, Iouiam cohortem Aquilam auream* habuisse, & *cornua cornutorum cohortem*; alludens nimirum ad signa, quę portabantur in ferculis.

Quãdo signorũ militariũ vsus cœperit.
[y] Lib. 1. decad. 5.
[z] Lib. 17.
[a] Lib. 28.
Iouia cohors.

Amplius videndum est, quænam essent SIGNA FIXA, ET NON FIXA. Fixa autem in castramentatione erant terræ infixa, sicuti hodie figere solemus hastas in castris. Meminit [b] Marcellinus: *Locorum gnaritati confisi vnum spirãtibus animis montem occupauere præcelsum per confragosos colles vndiq; præruptum & inuium absq; septentrionali latere, unde facilem habet deuexitatem & mollem, signis ilico fixis ex more, cùm vndiq; ad arma conclamaretur, imperio Principis & ductorum stetit regibilis miles, vexillum operiens extollendum, quod erat opportunè subeundæ indicium pugnæ*.

Signa fixa, & non fixa quænã essent.
[b] Lib. 27.

SIGNA EVVLSA, Siue cõuulsa, contrariæ significationis erãt, cùm signa terræ fixa, dum miles per cõtubernia quiescebat, rursus ex terra ad vsum militię euellebant. Meminit [c] Liuius: *Territis omnibus, qui circà erant, veluti fœdo omine incipiendæ rei, insuper nunciatur, signum omni vi moliente signifero, conuelli nequire. Conuersus ad nuncium: Num literas quoq;, inquit, à Senatu affers, quæ me rem gerere vetent? Abi, nuncia, signum effodiant, si ad conuellendum manus præ metu obtorpuerint.* [d] Idem: *Qui, vbi allatum est, hostes aductare, propè est factum, vt iniussu Prætoris conuulsis signis in aciem exirent.* [e] Sic alibi: *Magis inde impetu, quàm consilio ducis conuulsis signis, firmisq; infesto agmine signis.* Et [f] iterum: *Confestim signis conuulsis, citato agmine iter ingrediuntur*. Alludit ad huiusmodi morem conuellendi signa [g] Virgilius:

Signa euulsa.
[c] Lib. 22. dec. 3.
[d] Li. 5. eiusdem.
[e] Li. 7. dec. 1
[f] Li. 5. dec. 3
[g] Lib. 11. Aen.

> *Nunc iter ad regem vobis, murosq; Latinos,*
> *Arma parata animis, & spe præsumite bellum.*
> *Neque mora ignaros, vbi primum euellere signa*
> *Annuerint superi, pubemq; educere castris.*

Cùm verò de Romanis vexillis à signis & Aquilis, vt ex numismatibus ostendi potest, diuersis, sæpè meminerimus, non erit præter nostrum institutum & de ijs aliquid hic dicere. Quorum varia discrimina sunt, nempe si vno ea fasce comprehendas, Labarum, siue Flammeum aureũ, argenteum, cæruleum, centuriatum, equestre, prætorianorum, & auxiliariorum; quorum primum Ducis, siue Imperatoris exercitus erat, secundum Senatus Romani, quartum classis; quæ tametsi diuersa extiterint, figura tamen omnibus, & forma erat eadem, vt ex sculpturis & numismatibus deprehenditur. Penè huiusmodi sunt, vt nostra templorum vexilla, si crucem suprapositam, & scissuram triplicem dempseris, quam Christianos opinor ad indiuiduæ Trinitatis, CHRISTIQVE Victoriam demonstrandam gentibus adiecisse: siquidem, vt [h] Vegetius est author, vexilla à velis nauium appellationem acceperũt, quòd ceu vela in antennis nauium, ita pannus & flãmulæ in pertica gestabantur, quod vexillum Romanis tanquam minus velum nominabatur. Cæterùm in vexillis Romanis imagines passim & Deorum, & Imperatorum Ducumque militarium erant depictæ, quæ adhuc consuetudo tenet, ut insignia Principum in vexillis à pictoribus exprimantur. Meminit [i] Cornelius Tacitus: *Octaua erat ac septima Claudiana imbutæ fauore Othonis, quanuis prælio non interfuissent. Aquileiam iam progressæ, proturbatis, qui de Othone nunciabant, laceratisque vexillis, nomen Vitellij præferentibus*. Et [k] rursus: *Et quorum imagines pro vexillis secuti forent, Duces Imperatoresq; deligerent.* [l] Lampridius pariter: *His ita gestis signa in castris & vexilla fieri Antoniana iussit, fecitq; Bassiani simulachra ex auro atque argento, atque dies septem supplicatio pro Antoniani nomine celebrata*.

Vexillorũ varia genera.
Vexillorũ figura qualis.
Vexilla Christianorum qualia.
[h] Lib. 2.
Vexilla vnde dicta.
Picta vexilla apud veteres Romanos.
[i] Lib. 18.
[k] Lib. 5.
[l] In Diaduмeno.

Non videtur extra institutũ esse mentionem facere de vexillo caudato, de quo scribit [m] Appianus: *Horum è numero cùm vnus vexillo in cõtrarium verso, caudam ad Cæsarem extendisset, eius mandato à scutiferis occisus est*. De cæteris verò vexillis, vt pedestri, centuriato, prætoriano, veteranorum, tyronum, calonum, auxiliariorum, equestri, classico, videas abundè [n] VVolphgangum Lazium Viennensem.

Vexillum caudatũ.
[m] Li. 2. ciu.
[n] Lib. 7. cõmẽt. de rep. Rom.

Inter

Flaminũ vexillum. [o] Lib. 20.

Inter tot tamen vexillorum genera, non omittam Flaminum vexillum, quod erat insigne Imperij, de quo scribit [o] Marcellinus: *Aduentãs itaq; rex per optimates suos propius admissos, pacatiore colloquio flectere defensores ad suum non potuisse arbitrium, & diem integrum dedit, & matutinæ lucis exordio, signo per flameum erecto vexillum, circunuaditur ciuitas à quibusdam vehentibus scalas.* Huc alludit & [p] Claudianus.

[p] In tertiũ Honorij Consulatũ.

> *Hyrcanas populatus opes, aut cæde superbus*
> *Assyria, sic ense rubens, sic flamine crebro*
> *Turbidus & grato respersus puluere belli.*

Labar⁹ vexillum.

Silentio non inuoluam nobilissimum illud vexillum, quod Labarus siue aureum vexillũ nuncupatum est, de quo meminit Marcellinus sic inquiens: *Constantius concluso Iani templo, statisq; hostibus cunctis Romam gestiebat visere, post Maxentij exitium absq; nomine ex sanguine Romano triumphaturus. Nec enim gentem ullam bella cientem per se superauit, aut victam fortitudine suorum reperit ducum: vel addidit quædam imperio: aut nusquam in necessitatibus summis primus extentam, rigentiaq; auro vexilla, & pulchritudinem stipatorum ostenderet.* Hæc ille. Huc verò etiam pertinet, quod in historia [q] Tripartita scriptum est de labaro preciosis lapidibus adornato, quod à militibus adorabatur, & in quo CRVCEM CHRISTI, vt testatur [r] VVolphgãgus Lazius Viennensis, Constantinus finxerat, eiusq; auxilio Licinium superauerat. De quo & [s] Septimius Florens: *Sypara illa,* inquit, *vexillorum, & labarorum stolæ crucium sunt.* Scribit & [t] Eutropius: *Tum verò lætus redditus, & de victoria iam securus, signum crucis, quod in cælo viderat, in militaria vexilla transformat, ac labarum, quem dicunt, ex auro & lapidibus pretiosis in speciem crucis Dominicæ. Hoc enim signum bellicum inter alia preciosius, eo quòd Imperatorem præcederet, & adorari id à militibus moris esset.* Et subdit: *Portabaturq; per omnes acies in prælio. Semper enim hoc signũ præponebatur ante ordines vniuersos, quod maximè laborantibus aciebus in prælijs adesse præcipiebat. Constituit itaq; certos signiferos, qui in eo laborarent: quorum opus erat, vt vicibus humeris eum veherent, & omnes acies ita lustrarent.* Porrò meminerunt labarorum & [u] Iureconsulti, cùm de præpositis sacri palatij disserunt, atq; archiatris: licet falsò Laborum pro Labarorum legatur. Huc pertinere videtur, quod scribit [x] Procopius de Pando, & Pandofero: *Talibus,* inquit, *Belisarius adhortatus equites omnes præter quingenarios, eo die præmisit, scutigeros uero ac signum, quod Romæi Pandum vocant, Ioanni Armenio committens, ac si fuerit occasio, iaculari mandauit.* Hæc ille. Porrò describit formam huius vexilli [y] Aurelius Prudentius poëta hocce carmine:

[q] Li. 1. ca. 5

[r] Lib. 7. c. 5 com. de rep. Rom.

[s] In Apologetico c. 16.

[t] In uita Cõstãtini Magni.

[u] In duodecimo Codicis.

[x] Li. 4. Gothicæ hist.

Pandũ vexillum.

[y] Lib. 1. cõtra Symmachum.

> *Hoc signo inuictus, transmissis alpibus vltro*
> *Seruitium soluit miserabile Constantinus,*
> *Cùm te pestifera premeret Maxentius aula.*
>
> Et Paulò pòst:
>
> *Testis Christicolæ ducis aduentantis ad vrbem*
> *Miluius, exceptum Tyberina in stagna tyranum*
> *Præcipitans, quànam victritia viderit arma*
> *Maiestate regi, quod signum dextera vindex*
> *Prætulerit, quali radiarint stemmate pila.*
> *Christus purpureum gemmanti textus in auro*
> *Signabat labarum, clypeorum insignia Christus*
> *Scripserat, ardebat summis crux addita cristis.*
> *Ipse Senatorum meminit clarissimus ordo,*
> *Qui tunc concreto processit crine, catenis*
> *Squallens carcereis, aut nexus compede vasta,*
> *Complexusq; pedes victoris, ad inclyta flendo*
> *Procubuit vexilla iacens. Tunc ille Senatus*
> *Militiæ vltricis titulum, Christiq; verendum*
> *Nomen adorauit, quod collucebat in armis.*

Cùm magna pompa senatus Romanus in pompis procederet, vexillumq; argenteum gestaret, nõ inconsultò hîc aliqua tradam in gratiam eorum, qui intelligere appetunt antiquitatem Romanam, marmora scilicet sculpta atque numismata.

Vexillum Senatus argenteum. [z] L. 9. dec. 4

VEXILLVM SENATVS argenteum erat, & in comitijs passim, & pompis Senatui Romano præferebatur. Meminit [z] Liuius, cùm de Bacchanalium abrogatione orationem Cõsulis ad Senatum recitat: *Primùm igitur,* inquit, *mulierum magna pars est, & is fons mali huiusce fuit. Deinde simillimi fæminis mares, stuprati, & cõstupratores, fanatici vigiles, vino, strepitibus, clamoribusq; nocturnis attoniti. Nullas adhuc vires coniuratio, cæterùm incrementum ingens virium habet, quòd in dies plures fiunt. Maiores nostri, ne vos quidem nisi cùm aut vexillo in arce posito, comitiorum causa exercitus edictus esset, aut plebi concilium tribuni edixissent, aut aliquis ex magistratibus ad concionem vocasset.* Huc

pertinet,

pertinet, quod [a] Appianus Alexandrinus ſcribit: *Hæc effatus, & uerbo & opere, muneribusq́, eos instruens concionem dimiſit. Ipſi perſiſtentes Caſſium & Brutum ſummis extulere laudibus, ac pro illis, quæ æqua forent, facturos ſe obtulerunt. Hi verò munera illis confeſtim perſoluerunt, & alia porrò ad occaſiones multas illuſtrioribus impenderunt, & qui ſuſcepiſſent continuè armatos per partes emittebant. Nec multo poſt ipſi inſecuti ſunt. Binas Aquilas ad eos aduolantes in argenteis vexillis conſediſſe, fama eſt, ſe inuicem roſtris vnguibusq; lacerantes, vel vt alijs placet, ſe mutuò obſeruantes ac manentes, quæ publicis alimonijs à Prætoribus educatæ ſunt.* Et [b] rurſus loquens de Sylla: *Fuit autem ad omnia feliciſſimus vſque in finem, tantum proſperitatis, quantum concupierat, aſſecutus: corpusq; per Italiam in vrbem, lectica aurea regio more illatum eſt. Tibicinum copia equitumq; ac cæterorum multitudo progrediebatur. Poſt hos milites omni ex parte, & ad pompam inſtructi armis accurrebant. Et vt quiſq; acceſſerat, protinus in ordinem referebatur. Verùm multitudo tam ingens, qualis nullo vnquam in opere viſa fuerat, acceſſit. Præcedebant ſigna ſecureſq́, quibus dictator cùm eſſet, vtebatur. Hunc in modum inſigni pompa, magno apparatu in vrbem defertur. Coronæ ex auro ad duûm millium numûm, pluresq́, ſumma cura fabricatæ. Vrbium dona, ac legionum ſub eo militantium, ab amicis ſingulatim ferebantur, aliaq́, ad ſepulchri decus addita, quorum ſplendorem eloqui nemo poſſet. Corpus denique accurrente exercitu, ſacerdotes ſacraq; Virgines per vices detulere. Senatus item reliquiq; magiſtratus cum vexillis eorum ſequebantur. Alio deinde ornatu equitum turba exercituſq; omnis per partes diuiſus, qui ſub ipſo fuerat. Magno demum ſtudio vnuſquiſq; ad ferendum accurrit vexilla aurea argenteis præferentes armis, quibus ad pompam nunc etiam vtuntur.* Hæc ille. Et de huiuſmodi vexillo intelligendum eſt hoc [c] Claudiani poëtæ carmen:

> *Patritios ſumunt habitus & more Gabino*
> *Diſcolor incedit legio, poſitisq́, parumper*
> *Bellorum ſignis, ſequitur vexilla Quirini.*

Poſtremò oſtendendum eſt Aquilas diuerſas cùm à ſignis, tùm à vexillis Romanis extitiſſe, quod partim etiam ſuprà nobis eſt oſtẽſum, partim etiam [d] Liuius teſtatur: *Stare hinc legionarios milites, hinc claſſicos per omnes Deos paratos magis quæ velint, quàm quæ ſciant vera eſſe, & obſtringere periurio non ſe ſolum ſuumq; caput ad ſigna militaria, & Aquilas ſacramentiq; religionẽ.* Sic [e] Marcellinus: *Edictoq́, vt futura luce cuncti conuenirent in campo, progreſſus princeps ambitioſius ſolito tribunal aſcendit, ſignis Aquiliſq; circundatus & vexillis.* Porrò vnam modo in legione Aquilam extitiſſe, cùm plura & ſigna, & vexilla fuerint, videtur cõfirmare [f] Cornelius Tacitus: *Primani ſtratis vnæ & viceſimanorum Principibus, Aquilam abſtulere. Quo dolore accenſa legio, & plura ſigna vexillaq́, ex hoſtibus rapuit.* Et iterum. *Quatuor legionum Aquilæ per frontem, totidemq; circà è legionibus alijs vexilla, mox duodecim alarum ſigna, & poſt peditum ordines.* Hæc ille. Cæterùm cuius figuræ Aquila Romano in exercitu fuerit, oſtendit Dion [g] Caſſius. Ἐςὶ δὲ νεὼς μικρὸς, καὶ ἐν αὐτῷ ἀετὸς χρυσοῦς ἐνίδρυται ἐν πᾶσι τοῖς ἐκ τοῦ καταλόγου ςρατοπέδοις. καὶ αὐτῶν εἷς ἀνὴρ ἐπὶ δόρατος μακροῦ ἐς ὀξὺ τὸν σύρακα ἀπηγμένου, ὥςε καὶ ἐς τὸ δάπεδον καταπήγνυσθαι, φέρει. Id eſt, ſi Latinè reddas: *Ferculum eſt paruum, in quo Aquila aurea collocatur: in omni iuſto exercitu ab Aquilifero haſtæ longæ præfixa defertur, quæ quò facilius humi defigi poſſit, in acutam cuſpidem deſinit.* Huc pertinet locus [h] Appiani Alexandrini: *Inſigne præterea prælium,* ait, *ab vtraq; parte editur, in qua ſuperior Pompeius Cæſaris milites in fugã vertit, eosq́, in caſtra vſque perſequitur. Signa porrò militaria pleraq, ſuſtulit, inter quæ & Aquilam præcipuum Romanis ſignum penè eripuit, niſi quòd eam anteferens miles, præoccupato eorum curſu, Aquilam intra vallum ad ſuos iecit.* Ex quibus verbis liquet, Aquilam quoq; inter ſigna fuiſſe enumeratam: ſed quia Auis Romani populi peculiaris erat, primum in legione locum meruiſſe, milliariæq; cohorti additã. Id quod ex [i] Plinio animaduertitur, vbi de Aquila animali ex profeſſo diſſerit: *Romanis cum legionibus,* inquit, *Marius in ſecundo Conſulatu ſuo propriè dicauit. Erat & antea prima cum quatuor alijs, lupis, minotauris, equis, apris, quæ ſingulos ordines anteibant. Paucis antè annis ſola in acie portari cœperat, reliquæ in caſtris relinquebantur. Marius in totum ea abdicauit. Ex eo natum non ferè apud legiones vnquam hybernatum eſſe in caſtris, vbi Aquilarum non ſit ſignum.* Hactenus Plinius. Cæterùm quanto loco hoc genus ſigni Romano in exercitu fuerit, ex eo apparet, quòd præfectus caſtrorum, tribuni, ac centurionum præcipui ante Aquilam incedebant: & apud Aquilam ſontes religione ſe tutabantur, vt etiam ſupra diximus. Vnde eſt illud Cornelij Taciti: *Ante Aquilam præfecti caſtrorum tribuniq; & primi centurionum candida veſte, cæteri iuxta ſuam quiſq; centuriam armis doniſq; fulgentes, & militum phaleræ torquesq́, ſplendebant.* & [k] rurſus: *Plurimus circa Aquilas labor, quæ neq; aduerſum ferri ingruentia tela, neq; figi limoſa humo poterant.* Hæc ille. Quæ oſtendunt, Aquilarum fercula quemadmodum & cætera ſigna in caſtris, dum miles quieſcebat, fuiſſe fixa. Quòd verò Aquilarum ſigna declinante adhuc imperio Romanis in vſu extiterint, ex eius ætatis ſcriptoribus colligitur, quorũ [l] Marcellinus ſic ſcriptum reliquit: *Finita oratione, quam authoritas erexerat inopina, flexit Imperator in*

ſuam

[a] Lib. 4. de bel. ciuil.
[b] Lib. 1.
[c] In quartũ Honorij cõſulatum.
[d] L. 6. dec. 3
[e] Lib. 20.
Vna Aquila in vna legione.
[f] Lib. 18.
[g] Lib. 40.
Aquilæ figura.
[h] Lib. 2. ciuil. bel.
[i] Li. 10. c. 3.
[k] Lib. 1. Hiſtor. Aug.
[l] Lib. 27.

ſuam ſententiam vniuerſos: conſilijq́, eius viam ſecuti, qui paulò antè fragrantiſſimis vocibus aliud poſtulabant, circũſeptum Aquilis & vexillis agminibusq́, diuerſorum ordinum. Huc pertinet & [l] Enodij Ticinenſis Sidonij Apollinaris Synchromi, quem Vuolphgangus Lazius à ſitu vindicauit, locus: *Nam Auieni mei non vnus, ſed primus eſt conſolatus, ſtirpis ſuæ: geſtitura Aquilas agmina, præuius anteceſſit, & ad principalem militiam iter virtutis oſtendit*. Meminere Aquilarum in hoc ſenſu & poëtæ illius temporis, quorum [m] Claudianus ſic canit:

Te duce Romana tandem ſe vindicat ira,
Ipſa iubet ſignis, bellaturoq́, togatus
Imperat, & ſpectant Aquilæ decreta Senatus.

[n] Sidonius Apollinaris:

Quid faciat bellis, ò quas tibi ſæpe iugabit
Inſtictis gentes Aquilis, qui maxima regni
Omnia priuatus fugit.

[l] *In Panegyrico Auieno Auguſto dicto.*
[m] *In Panegyrico Stiliconi dicto.*
[n] *In Panegyrico Soceri.*

Pertinet ad hunc locum & quod [o] Vegetius ſcribit: *In ipſa quoq; enucleati aſcribendi ſunt iuniores, quia in ſecunda acie poſt Aquilam, & imagines cohors ſexta conſiſtit*. Scitum eſt & illud, quod non ſolùm Aquilæ, ſed ſignorum etiam cæterorum dignitatem declarat: Id quod ſcribit [p] Vegetius: *Et ideo ſigniferi non ſolùm fideles, ſed etiam literati homines eligebantur, vt ſeruarent depoſita, & ſcirent ſingulis reddere rationem:* loquitur autem illic de pecunia legionis, ac militum apud eos depoſita, & ſeruata in vndecim ſaccis. De hac Aquila bellatrice in exercitu non omittam illud, de quo [q] Claudianus meminit:

Pars longè ſpiculis, pars comminus horrida contis
Hi volucres tollunt Aquilas, hi picta Draconum
Colla leuant, multuſq; tumet per nubila ſerpens.

Idem [r] poëta alibi:

Vt bellatrices Aquilæ ſæuiq; Dracones
Fas ſit caſtra meis hodie ſuccumbere ſignis.

[s] Item:

His primùm noſtras Aquilas prouincia vidit,
Deſijt hoſtiles confeſtim horrere Dracones
Ilicet edomiti prælo prædaq; carentes.

[o] *Lib. 2. c. 7. de re mil.*
[p] *Li. 2. c. 20.*
[q] *In Panegyrico de conſulatu Honorij.*
[r] *In nuptijs Honorij, & Mariæ.*
[s] *In Panegyrico ad Antemium.*

Aquila cũ animalib. alijs in numiſmat.

POSTQVAM egimus de Aquilæ vſu in inſignibus militaribus, vt in numiſmatib. cõſpicitur, nũc de illis agemus, in quibus Aquila vnà cũ Ioue & fulmine, animalibus ac alijs inſculpebãt.

Antonij Pij numiſma.

In quibuſdam numiſmatibus Antonini Pij ſculpebatur Iupiter eburneæ ſedi inſidens, magnamq; prę ſe ferens maieſtatem, ſiniſtra regale ſceptrum vibrans, & dextra inferius fulmen in gigantes, quos ſub pedibus velut oppreſſos tenet, eiaculatur; è regione uerò ipſius conſpicitur Aquila, ad pedes eius ſubuolans, quæ Ganymedem pulcherrimum puerum raptum, cyathum vt Ioui propinaret, portat.

Iuppiter cur frater & maritus Iunonis ſit dictus.

Finxerant antiqui Iouẽ Iunonis eſſe & fratrem, & maritum, quoniam per eos intelliguntur duo elementa, ignis nempè & aër, quæ æqualia ſunt in ſubtilitate, & ideo appellauêre fratres, & Iunonem ſeu aërem Ioui ſeu igni ſubiectam dicebãt. Vnde & illum appellarunt maritum, & vtrumq; à iuuando, quia nihil eſt, quod magis nutriat, & conſeruet res huius mundi, quàm calor & aër; quia ſine illis nullum animal ſubſiſtere poteſt.

ΖΕΥΣ, q̃d ſignificat. Lucetius quid.

Atque hinc Iupiter apud Græcos dicitur ΖΕΥΣ, quæ vox nil aliud apud Latinos denotat, quàm calorem & vitam; quia nil aliud eſt hoc elementum, niſi calidum: & ideò dixit Heraclytus: *Omnia animata ſunt ab igne vitali*. Vnde lingua Volſcorum dicitur Lucetius, quia lucẽ præſtat hominibus, & à Latinis Dieſpiter quaſi diei Pater.

Fulmina cur aſcripta Ioui. Aquila cur aſcripta Ioui.

Finxerunt etiam Poëtæ, Iouem eiaculari fulmina, & tonare, quia ſecundum naturam hæc ortum habent à rebus ſuperioribus, & impreſſionibus aëris. Præterea Ioui Aquila aſcribitur & ſub eius tutela eſſe fingitur, miniſtraſſeq́; illi cum gigantibus bellanti, fulmina. Vnde currum eius à duabus Aquilis trahi ferunt. Ratio, quæ naturalis redditur, eſt; quia cùm Aquila temperiem nacta ſit præ cæteris volucribus calidiſſimam, quæ ſcilicet ſuo calore quod in ouis eſt, diſſipat, & ſpem futuræ prolis fallit, niſi ætitem lapidem in nidum ſuũ inferat, Ioui ignis præſidi eam hac ratione ſacrã eſſe voluerunt. Vnde mirum non eſt, ſi paucæ Iouis ſtatuæ reperiantur, in quibus non addita ſit Aquila.

Sceptrum cur Ioui attributum. Iouis cognomina, ſeu epitheta quæ.

Conſultò etiam Ioui attribuitur ſceptrum: eſt enim ſignum poteſtatis: & Aquila pariter, tanquã omnibus præſtantior. Fuit autem Iupiter varijs epithetis inſignitus. In primis enim Pater dictus eſt, ob beneuolentiã & prouidentiã, quam in omnibus ei tribuebat antiquitas. Rex ab Orpheo & Homero. Optimus ac Maximus quia vult & poteſt omnibus prodeſſe. Fulminans Fulgurator atq; tonãs ab auguribus teſte Cicerone; & Statoris nomine adoratus à Romanis ethnicis. Vindicator, & Vltor, quia ſceleratos vlciſcebatur; Milichius id eſt, iucundus, & mitis. Eleus, Olympius, Aſcręus, & Stratius, ſiue militaris. Meliſſęus à nympha eius, vt creditur nutrice: Xencos, ſiue Hoſpitalis de quo Virgilius: *Iuppiter hoſpitibus nam te dare iura loquuntur*. Triſonius, & Caſius à Caſio mõte & ciuitate quędã Aegypti, Ammonius ab arena, quæ grecè

ἄμμος

ἄμμος appellatur, in qua repertus est, vt quidā putant, vel à galea, qua in bello vsus est, cuius galeæ insigne fuit arietis caput, à quo Κερατοφόρος siue cornutus vocatus est. Dictus est insuper Eleutherius (unde Eleutheria festa in Græcia in honorem Iouis Eleutherij celebrata) quem σωτῆρα, id est, liberatorem vocabant. Celebrabantur hæc in Syracuseis Tarenti, apud Plateenses in Caria, in quibus nec heris in seruos, & magistratui in maleficos animaduertere licebat, vnde Eleutheria à libertate dicta. De porticu Eleutherij Iouis, qui Athenis fuit, meminit [t] Plato. Dictus est quoq; Seruator, quòd illius opera sese liberatos fuisse à Medis crederent. Item ἀγοραῖος Ζεὺς, id est Iupiter Forensis: & Καταιβάτης Ζεὺς, id est discensor cognominū, testimonia habentur in numismatibus græcis. Nec non ὅριος Ζεὺς. i. Iupiter terminalis, terminorum scilicet 10 præsul, cuius imago cornuta conspicitur vetusta in terminis marmoreis plurimorum locorū. Nominatus etiam est Νεφεληγερέτης, i. congregator nebularum, quod eas congreget. Multa insuper alia nomina ac dignitates Ioui superstitiosa antiquitas ascripsit, & quandoque etiam ipsum victorem nuncupauit, vtpote qui illis victorias donare crederetur. Quapropter etiam eum cum victoria in manu sculpserunt, nec non & cum sceptro, & nonnunquam etiam sculpebant victoriam, quę illum laurea redimeret, vt in antiquo Calcidonio Venetijs vidi apud pię mem. Patriarcham Aquileię, qui, vt erat uir singulari humanitate, multa mihi peregrina in suo Chimiliarchio ostendit, ac inter ea Iouem hunc victorē in Calcidonio antiquissimo, magnitudine ferè numismatis. Hic lapis antiquitus Ioui Fulguratori consecratus fuit, quòd ex eo chalybe icto ignis eliceretur; vnde hodie etiam milites nostri in catapultis bellicis optimo successu 20 eo vtuntur. Dicebatur item Iupiter Anxurus, vt videre est in argenteo quodam numo, in quo ab vna parte est duplex titulus, nempè IOVIS AXVR. C. VIBIVS, & GN. Erat autem barbata ac intonsa eius facies; in altera verò numismatis parte erat quidem barbata, sed galeata, & vultu toruo cum hoc nomine PANSA. Imago Iouis erat strata hastam dextra, sinistra poculo quoddam simile tenens. Vidi etiam antiquissimum numisma ęreum paruum apud D. Fuluium Capibouium ciuem Bononiensem, harum rerum antiquarum summum scrutatorē, in cuius posteriori parte erectæ figuræ Aquila Chrysaëto Bellonij similis cōspicitur cum inscriptione ΑΠΟΛΛ. fortasse ΑΠΟΛΛΩΝΙΕΩΝ (de vrbe, siue oppido Ἀπολλωνία, vide [u] Hubertū Goltziū). In anteriori verò caput, fortasse Iouis Anxuri, sine inscriptione. Placuit numisma hoc hîc inserere, vt humaniorū literarū studiosi videāt, quî sæpenumero authores in his, quæ ad antiquitatem spectant, decipiantur. Fertur igitur Iupiter cognominatus Anxurus in 30 Italia in tractu Campaniæ, habitu puerili imberbis. Meminit eius etiam [x] Virgilius:

Circeumq; iugum queis Iupiter Anxurus aruis
Præsidet.

Quo loco Maurus Seruius doctissimus interpres, circa tractum, ait, Campaniæ colebatur puer Iupiter, qui Anxurus dicebatur, quasi ἄνευ ξυροῦ, id est sine nouacula, quia barbam nūquam rasisset, vnde doctissimus [y] Constantius Landus ex numismate istoc apud Frācíscum Nouelium Placentinum à se viso inquit: Videant modò peritiores num id, quod dixit Seruius, verum sit, cùm in numismate Iouis Anxuris barbata facies fuerit. Nam imberbem esse magis Phœbo conuenit, & Baccho, quorum ęterna iuuenta à Poëtis celebrata est. Vnde Tibullus:

40 *Solis æterna est Phœbo Bacchoq; iuuenta,*
Nam decet intonsus crinis vtrumq; Deum.

Aut igitur dicendum est, quidem barbatum fuisse, vt & numisma ostendit, sed nunquam rasisse barbam. Ideo iuuenem Deum, aut erit intelligendum, si fuit puer, nunquam rasisse barbam, quia imberbis fuerit, quod numisma facie barbata fictum negat: quod etiam numisma diademate coronatum capitulum habuit. Fuit & Anxur vrbs Trachina, nunc Terracina dicta.

Sed antequam ad reliqua numismata, in quibus Aquila sculpebatur, sermonem cōuertam, primò cur Ioui ea magis, quàm cæteræ alites, sacra diceret, dein quæ fulminis figura in numis, & quid sibi ea vellet, paucis declarabo. Quantum ad Aquilam attinet, sunt qui asserant Ioui eam ideo consecratam fuisse, quòd ipse primus in Creta Aquilę nidum inuenerit, & postmodum ea in venatu vsus fuerit, ideoq; Leoni etsi quadrupedum regi, & Regulo auiculæ prætule-50 rit. Vnde in numo Alexandri Magni ab vno latere Iupiter sedēs sceptrū sinistra, dextra Aquilam tanquam auceps portat: inscriptum est ad latus ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. ab alio latere conspicitur eius caput. Reperiuntur & alia eiusmodi numismata Græcorum potissimùm, in quibus Iupiter Aquilam pariter dextra portat. Alij verò ideò Ioui datam Aquilam volunt, quoniam ea Auium regina dicatur, ob victorias scilicet, quas ab alijs auibus illa reportat. Hinc cùm inter clarissima & amplissima donaria, quæ in Metaponto vrbe Ioui Olympico mittebantur, etiam simulachrum eiusdem esset insigni specie, quod altera manu fulmen, altera Auem teneret, capite vernis floribus ornato, Auem illam Aquilam peculiarem Iouis alitem crediderim. Quò ad ful-

Eleuteria festa quæ.

[t] In Theagene.

[u] In Thes. Reg. pop. oppid. fluuior.

Iupiter Anxurus cur ita dictus.

[x] Li. 7. Aen.

[y] De numismatibus.

Aquila cur Ioui sacra dicatur.

ad fulmen, cuius toties etiam meminimus; sculpitur id cum alis & tribus aculeis, quorum vnus ad instar sagittæ videtur, quia fulmina non rectâ procedunt, sed tortuosè, secundum diuersos aculeos: alij terebræ, alij flāmę ignis similes sunt, quos crediderim propriè fulgura dici. ex quibus multa non solùm vnà cum Ioue in numis, sed in clypeis etiam militum conspiciuntur, vt in columna Traiani & alijs numismatibus videre est. Atque hinc legio quędam temporibus Augusti, vt Dion Cassius scriptum reliquit, fulminatrix, & fulminifera dicta est, quāuis Xiphilinus ita vocatam velit ob miraculum illud, quod Christiani sub M. Aurelio edidêre. Qui deficiente sitibundo exercitui eius aqua, rogati ab Imperatore ingentem imbrem, ex quo commodè bibere potuit exercitus, tempestiuè à Deo precibus impetrarunt simul cum fulminibus, à quibus hostium Marcomanorum exercitus ictus, Christianis victoriam reliquit. Atq; hinc ab eo tempore ea legio, sub qua milites Christiani militabāt, fulminifera dicta, & fulmine pro insigni vsa est. Erat autem legio duodecima cognominata, antiquissima sanè, quæ nempe sub ipso Cæsare cùm in Gallijs, tùm etiam contra Pompeium strenuè militans, ab ipso plurimùm comēdatur. Miraculi verò illius à Christianis, vt diximus, impetrati etiam Tertullianus meminit, eademq; repetit Eusebius Pamphilus, & apud Græcos Apollinaris, qui etiam ipsam legionem, pro insignis facti miraculo, mutato nomine, vocitatā dicit ab Imperatore fulmineam. Tertullianus verò M. Imperatoris epistolas etiamnunc habere dicit, quibus de hisce apertius indicatur. Porrò hanc inclinante repub. in Asiam translatam reperio. Scotus enim illius sub Duce Armeniæ ad Melitenam meminit, nisi alteram extitisse vnà cum VVolphgango Lazio Viennensi etiā credamus. Sed vt, vnde digressa est, oratio reuertatur. Seruius alijq; veteres scriptores, tres fulmini proprietates ascribunt, adurentē nempè primam, secundam frangentem, perforantem seu terebrantem tertiam. Addunt etiam fulguri alas ob velocitatem & radios tortuosos & nō rectos, quòd scilicet modò ædes, modo arbores, modò maria fulmē feriat. Quod verò de Ceraunio lapideo dicitur, qui linguę & aculei sagittæ similis est, aliquādo sub terra inueniri; id experiētia verum esse comperi & adhuc in meo Musęo talem lapidem cæli tempestate deiectum prope quercū in agro Bononiensi, ex ipsius terræ visceribus ad tres, & amplius cubitos erutum, asseruo: est autem totus denticulatus. Sed aduertendum est in Melitensi Insula lapides Cerauniјs admodum consimiles effodi, & multis pro ijs venales obtrudi. Hi lapides à Cardano ophioglossi seu linguæ serpentis, ab alijs linguæ natricis, nuncupantur. Horū etiam multas differentias videre est in nostro Musęo. Verumenimuero nunquid & alijs Dijs, præter Iouem in numismatibus fulmen attributum sit quispiam à me quærat, cui respondeo Iunoni & Mineruæ etiā aliquando dari, vt cōstat in primis ex numismate Domitiani & [z] Virgilio, vbi de vindicta Iunonis, quā ab Aiace Oileo ob illatā in tēplo suo Cassādrę vim sumpsit, loquitur:

Ipsa Iouis rapidum iaculata in nubibus ignem

Quod verò hisce Deabus fulmen tribuatur, ratio talis assignari potest: quoniam scilicet Iuno aër est, vel, vt rectius dicam secūdum Poëtas, aëris Dea, & in aëre intra nubes fulmina gignuntur: Palladi verò ad ostendendum furorem & ignem; Vnde [a] Virgilius

——duo fulmina bella
Scipiades

Sed hæc obiter dicta sint, nam & antè alias rationes assignauimus, cur Aquila & fulmen Ioui soli dicarentur: reuertamur modo ad numos, qui Aquilam cum fulmine & Iouem ferunt.

Aereū M. Antonij triumuiri numisma excusum est an. Orbis 3931. Ab Vrbe cōdita 721. Iesu Christi, 31. in quo ab vna parte Antonij caput conspicitur cum inscriptione IMP. ab altera verò Aquila insistens fulmini cum caduceo. Hoc anno Cn. Domitius Aenobarbus & C. Sosius (Dioni Sossius) consules facti sunt.

Insistit quoque fulmini Aquila, quę conspicitur in aureo Domitiani numismate excuso an. O. 4039. V.C. 829. I.C. 77. inscriptio eiusmodi est IVPITER CONSERVATOR. ab alia uerò, eaque anteriori parte talis IMP. CAES. DOMITIANVS AVG. P.M. Aliud Domitiani numisma idem cum superiore, sed ex argento, cusum est an. O. 4045. V.C. 835. I.C. 83. Argenteum eiusdem numisma repertum est, cuius anterior pars habebatur hoc pacto IMP. CAES. DOMITIANVS AVG. GERMANIC. Posterior hoc modo P. M. TR. P. III. IMP. V. COS. X. P. P. ibidem erat Aquila cum fulmine. Hoc numisma factum est an. 4046. V.C. 836. I.C. 84. Hic neminem unquam uerè & ex animo dilexit, præterquam paucas mulieres. Homo audax, & iracundus; insidiator, & uafer, temerarius, & fraudulentus.

In numismate Neruæ quod án. O. 4060. V. C. 850. I. C. 98. excusum fuit, præter Aquilam fulmini insistentem, laurea circunscripitur cum huiuscemodi græca inscriptione in auersa parte: ΝΕΟΥ ΙΕΡΟΥ ΑΕΤΟΥΣ. in aduersa uerò: ΑΥΤ. ΝΕΡΟΥΑΣ ΚΑΙΣ. ΣΕΒ.

Visum est Hadriani numisma, in cuius prima parte radiatum caput erat, & talis inscriptio

Fulminatrix legio. Aqua cælitus impetrata. 10 Fulminis tres ꝓprietates. Ceraunīū lapideum. 20 Ophioglossus lapis. Fulmen Iunoni, & Mineruæ quādoq; attributum. 30 [z] Li. 1. Aen. [a] Li. 6. Aen. 40 M. Antonij triūuiri numisma. Domitiani numisma. 50 Neruæ numisma. Hadriani numisma.

ΑΥΤ. ΚΑΙΣΑΡ ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ. in secunda uerò ΔΙΟΣ ΝΑΟΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ. Præterea expressum est templum sex columnarum, in cuius medio Iupiter dextra fulmẽ, sinistra sceptrum cum Aquila, ad dextram Pallas & Mercurius, ad sinistram Mars & Venus & duæ aliæ figuræ sedentes in gradibus, ut uidere est in picturis Alberti Principis Bauariæ. Hoc numisma excusum est anno O. 4100. V. C. 890. I. C. 138. eodem anno ad 6. Id. Iulij. Hadrianus Imp. moritur.

Antinoi numisma habetur, quod sic inscriptum fuisse legi ΗΠΑΤΡΙϹ ΑΝΤΙΝΟΟΝ ΘΕΟΝ, ab alia uerò parte ΖΕΥϹ ΑΥΤΟΚ. ΠΑΤΗΡ. ubi etiam est Aquila fulmini insistens. Antinoi numisma.

Non omittam illud Antonini Pij, in cuius aduersa parte Iupiter stat cum Aquila ad pedes dextra fulmen, sinistra temonem habens, cum hisce literis, partim Latinis, partim Grçcis nẽpe: L. T. Q. ΤΑΡϹΟΥ. Anterioris uerò partis inscriptio sic habebat ΑΥ. Τ. ΑΙΛ. ΑΔΡΙΑ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟϹ. Numisma hoc usum est an. O. 4123. V. C. 913. I. C. 161. quo tempore nonis Martijs Imperator obijt. Antonini Pij numis.

Aliud Antonini Pij numisma reperitur, in cuius posteriori parte Iupiter insidet Aquilæ, dextra pateram, sinistra scipionem tenens, hac adiecta inscriptione, græcis characteribus expressa. Δ. ϹΡΑΤ. ΘΥ Ρ. in posteriori verò ΑΥΤ. Κ. Τ. ΑΙΛ. ΑΔΡ. ΑΝΤΟΝΙΝΟϹ ΕΥϹ ϹΕΒ. Fuit is Imperator singularis eloquẽtiæ, nitidæ literaturæ, præcipuè sobrius, diligens agricultor, mitis, largus, ab alieno abstinens, & omnia hæc cum mediocritate, & sine iactãtia. Cùm esset longus & senex, incuruareturq́; tiliaceis tabulis in pectore positis fasciabatur, vt rectiùs incederet. Antonini Pij naturalis.

Scribit Antonius Augustinus Antonini Pij huius reperiri numisma, in quo adest fulmen, & Auis, quæ sceptrum ore tenet. Hanc Auem dicũt quidam esse Aquilam, nonnulli uerò Columbam: hanc iuxta Pij naturam: illam ad suam potentiam, cùm alius Iupiter in terris esset, Inscriptio talis erat PROVIDENTIA DEOR.

M. Aurelius Antoninus cognomento Philosophus in suo numismate quod an. O. 4116. V. C. 906. I. C. 154. excusum est, figuram stantem habuit, quæ dextram super ara extẽdebat, sinistra quasi scipionem cum Aquila gerens, atq; ex auersa parte cum tali inscriptione TR. P. VIII. C. II. in aduersa verò AVRELIVS CAESAR AVG. PII. F. Is cùm in plurimos toto ferè sui principatus tẽpore morbis incidisset Galeni Pergameni medici clarissimi opera usus est. Antonini Philosophi numisma.

Iupiter nudus dextra globũ cum victoriola, sinistra hastã tenens, & ad pedes Aquila conspiciuntur in numismate argenteo M. Aurelij Cõmodi Antonini, qđ an. O. 4145. V. C. 935. I. C. 183. excusum fuit. Huius pars prior inscribebatur ita M. COMMODVS ANTON. AVG. PIVS; posterior autem TR. P. VIII. IMP. VI. COS. IIII. P. P. S. C. Aliud eiusdem numisma cusum esse obseruaui idq; an. O. 4151. V. C. 941. I. C. 189. in cuius altera parte sic inscriptum erat M. COMMODVS ANTONVS P. FELIX AVG. BRIT. in altera verò IOVI IVVENI P. M. TR. P. XIIII. COS. V. PP. S. C. Hic Iupiter stabat sinistra hastam, dextra fulmen habens cum Aquila ad pedem dextrum. Commodi numisma.

L. Septimius Seuerus Pertinax duo numismata habuit, quorum in vno eoq; argenteo prioris partis inscriptio talis erat SEVERVS PIVS AVG. posterioris autem P. M. TR. P. XIII. COS. III. P. P. Huius lateris sculptura Iouem exprimebat tenentem dextra fulmen, sinistra hastam, ac Aquilam ad pedem dextrum. Numisma hoc an. O. 4167. V. C. 957. I. C. 205. cusum esse reperi. Post autem annis sex elapsis, aliud Septimij Seueri ex argento quoq; numisma excusum tradunt, quod ab vna parte eaque auersa Iouem sedentem exprimebat tenentem dextra victoriolam, sinistra hastam cum Aquila & inscriptione P. M. TR. P. XVIIII. COS. III. PP. Anterior verò pars sic se habebat SEVERVS PIVS AVG. BRIT. Pertinacis numisma.

M. Aurelio Antonino Caracallæ numisma excusum fuit an. O. 4176. V. C. 966. I. C. 214. in cuius priori parte sic inscriptum erat ANTONINVS PIVS AVG. GERM. in posteriori verò Iupiter stabat nudus dextra fulmen, sinistra hastam cum Aquila tenens, adiecta inscriptione P. M. TR. P. XVII. COS. IIII. P. P. In alio quoque Antonini Caracallæ numismate Iupiter sedens cum Aquila conspicitur, tenetq; dextra victoriolam, sinistra hastam: vtraque numismatis pars inscriptionem superiori similem habet, nisi quod vbi dicitur TR. P. XVII. hic habetur XVIII. Hoc numisma excusum est an. O. 4177. V. C. 967. I. C. 215. Caracallæ numisma.

Habuit Seuerus Alexãder, Iuliæ Mamææ filius numisma, in cuius dextra parte talis erat inscriptio IMP. ALEXANDER PIVS AVG. in sinistra siue auersa P. M. TR. P. V. COS. III. P. P. ibi pulcherrimũ sacrificiũ cõspiciebatur cũ Imperatore, quatuorq́; militibus, duobus hinc inde, & sacerdote, in medio tẽpli Iupiter insidens, Aquilæ sinistra fulmen vibrat. Numisma hoc cusum est an. O. 4188. V. C. 978. I. C. 226. Is tantæ assiduitatis erat, vt ne vllum quidẽ diem sine exercitio aliquo transire pateretur. Eodem, quo natus erat, die, cùm imperasset annis tredecim, trucidatus est à militibus in Gallijs. Argenteum eiusdem numisma reperitur an. O. Alexandri numism.

4194. V. C. 984. I. C. 232. excuſum, in cuius priori parte aderat huiuſcemodi inſcriptio IMP. ALEXANDER PIVS AVG. poſterior verò pars hanc exprimebat IOVI PROPVGNATORI: ibi Iupiter dextra fulmen habet, ſiniſtra Aquilam.

Valeriani numiſma.

Numiſma ex ære P. Licinij Valeriani excuſum eſt an. O. 4222. V.C. 1012. I. C. 260. cum hiſce in anteriori parte characteribus Græcis ΑΥΤ. Κ. ΛΙΚΙΝ. ΒΑΛΕΡΙΑΝΟΣ: in auerſa uerò ΕΦΕΕΙΩΝ. Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Hic exprimitur Iouis nudi figura, quæ dextra tenet fulmen, ſiniſtra Aquilam, aut aliam Auiculam.

Diocletiani numiſ.

C. Valerij Diocletiani numiſmata duo ex ære inuenta ſunt cum eadem inſcriptione in anteriori parte, nempe ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟϹ ϹΕΒ. in auerſa verò vnius eorum, Iupiter ſtabat, ſiniſtra tenens haſtam, & Aquila ad dextrum pedem: alterius autem pars eadem Iouem in ſubſellio ſedentem continebat, habentem dextra pateram, ſiniſtra haſtam cum Aquila ad pedes. Hæc numiſmata cuſa ſunt an. O. 4246. V. C. 1036. I. C. 284. Is poſt depoſitum imperium ſenio confectus, priuatus manſit Salonis agriculturam exercens annis decem.

Aliud eiuſdem ex ęre numiſma percuſſum eſt an. O. 4245. V. C. 1035. I. C. 283. cum tali inſcriptione IMP. C. VAL. DIOCLETIANVS AVG. ab alia parte IOVI CONSERVAT. vnà cum Ioue nudo ſtante, dextra fulmen ſiniſtra haſtam geſtante.

Liciniani Licinij numiſma.

Aquila quoque Iouis fulmen tenens, habetur in auerſa parte numiſmatis ærei C. Valer. Liciniani Licinij. Addita eſt huiuſcemodi inſcriptio IOVI CONSERVATORI AVG. in altera verò ſic inſcriptum erat IMP. LICINIVS AVG. Numiſma hoc cuſũ eſt anno O. 4271. V. C. 1061. I. C. 309. Eodem anno alia duo numiſmata eiuſdem Liciniani Licinij excuſa ſunt, quorum vni ex ære eiq; minuto in priori parte ſic inſcribebatur IMP. LICINIVS P. F. AVG. in poſteriori verò IOVI CONSERVATORI SIS. hac in parte conſpiciebatur Iupiter, dextra uictoriolam, & Aquilam, & ſiniſtra haſtam tenens. Alterũ numiſma ex argento ab vna parte talem inſcriptionem habebat IMP. C. VAL. LICIN. LICINIVS P. F. AVG. ab altera verò IOVI CONSERVATORI AVGG. NN. TSA: vbi erat Iupiter, dextra imagunculã tenens, & Aquila. Reperitur & aliud eiuſdẽ Licinij Liciniani numiſm 1 ex auro, in cuius altera parte continetur ſtatua Iouis nuda, pallio de collo pendente, ſiniſtra haſtam, dextra globũ tenens, in quo victoria alata impoſita erat, ſiniſtra ramum palmæ, dextra coronã lauream fert. A dextro eius ſtatuæ latere, ad pedes Aquila alis expanſis, & à ſiniſtro captiuus uinctis manibus apparet, ſupra quem characteres hi notati XIII. Inſcriptio talis eſt addita IOVI CONSERVATORI & inferius ſubſcriptũ legitur SVNG. Pars autem anterior ſic inſcribebatur IMP. LICINIVS P. F. AVG. & in hac Imperatoris laureatum caput cernebatur, effigie barbata, à cuius ceruice faſcia ſerto annexa pendebat. Is annis quindecim elapſis à militibus cum Martiano interfectus eſt. Sunt qui ſcribant, cùm filiam Chriſtianæ religionis cultricem ab equis iuberet diſcerpi, (Chriſtianis infenſiſſimus) ipſum à ſuorum uno, morſu interfectum eſſe.

Aquilam apud D. Fuluium Capibouium in numiſmate æreo paruo uidi, expanſis alis & fulmen pedibus gerentem, cum aſtro ante pectus multis radijs micante: in huius parte eſt talis inſcriptio ΟΥΡΩΝ. quæ ob temporis vetuſtatem corroſa difficillimè comprehendi poteſt: ex altera parte caput galeatum imberbe: in ſuperiori numiſmatis ora hæ literæ ſunt ΕΥ fortè ΕΥΑΙΩΝ, vel fortaſsè ΕΥΛΕΩΝ, & tum Neronis fuerit; aut ΕΥΒΟΙΕΩΝ, aut ΕΥΠΑΤΡΙΔΩΝ, tum Veſpaſiani fuerit; aut ΕΥΘΗΝΙΤΩΝ.

Municipię Auguſti numiſma.

Coloniæ & municipia Auguſti poſt eius obitum numiſma excuderunt, an. O. 3976. V. C. 766. I. C. 14. cum hac inſcriptione DIVVS AVGVSTVS PATER ab vna parte: ab altera verò S. C. hic adeſt figura militaris galeata ſtans, dextram eleuans inter duas alias, quarum altera (Veſtam puto) inſidet ſubſellio, ſiniſtra cornucopiam tenens; altera (Iouem arbitror) ſtans, haſtam puram dextra tenet, cum victoria alata, in medio Aquila, & monſtra.

Põpeij Magni numus.

In argẽteo Pompeij Magni numo conſpicitur columna cũ ſuprapoſito Neptuno reduce, ſiniſtro pede nauis roſtrũ calcãte, infra quem triremis fuſcina eſt, & Aquila legionaria, cũ inſcriptione MAG. PIVS IMP. ITER. Hic numus an. A. C. 66. V. C. 686. O. 3896. excuſus eſt.

Aquila ſceptrum Romanorum, quod ita dictum credo, quoniam ſuprà Aquila inſideret, conſpicitur in numiſmate argenteo Auguſti. Tenebatur manu hoc ſceptrũ ab homine quodam galeato, nudo, erectæ ſtaturæ, obſcenas partes veſte operiente, & manu ſiniſtra aliud tenente ſignum, quod fortaſsè cohortis fuerit, cum his verbis, nempe ab vna parte SIGNIS: ab altera RECEPTIS. Idem illud etiam conſpici poteſt in alijs numiſmatibus eiuſdem Auguſti non tantùm æreis, verùm etiam aureis, nec non & in Tiberij, Claudij, Galbæ, & Vitelij numiſmatibus varijs conſpicitur.

Tiberij Claudij Galbæ Vitellij numiſmata. Traiani numiſmata.

Iupiter ſtans, dextra pateram porrigens, ſiniſtra ſceptrum tenens, cui Aquila impoſita eſt, conſpicitur

conſpicitur in auerſa numiſmatis Traiani parte cum tali inſcriptione ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞ. (aliud ΕΞΟΥΣΙΑΣ) ΥΠΑΤΟΣ ΚΟΙΝΟΝ. ΚΥΠΡΙΩΝ. Aduerſæ verò partis inſcriptum ſic habet ΑΥΤ. ΚΑΙΣ. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΩ ΑΡΙΣΤΩ ΣΕΒ. ΓΕΡ. ΔΑΚΙΚ. Numiſma hoc poſt Traiani mortem factum fuit.

Traiani numiſma aliud reperitur cum figura in ſuggeſtu ſtante, ad cuius pedes duę alię paruæ figuræ & quatuor Aquilæ. Figura illa dextra tenet ramum oleæ, ſiniſtra ſcipionem aut baculum, eius capiti Victoria Lauream imponit. Priori parti ſic erat in ſcriptum IMP. CAES. NERVAE TRAIANO AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. V. P. P. poſteriori ſic S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI S. C. Numum hunc excuſum eſſe reperio an. O. 4068. V. C. 856. I. C. 106. — *Traiani numiſmata.*

HADRIANVS AVG. COS. III. P. P. ita inſcriptum eſt argenteo cuiddam eius numiſmati, in anteriori parte; in oppoſita verò ſic legitur DACIA S. C. Hîc figura mõtibus inſidet, dextra Aquilam legionariam, ſiniſtra ramũ tenens. Hoc numiſma percuſſum eſt an. O. 4086. V. C. 876. I. C. 124. Duo capita alis expanſis Aquilæ impoſita, cum his literis L. I H. viſa ſunt in auerſa alterius numiſmatis. Hadriani, quod excuſum fuit an. O. 4100. V. C. 890. I. C. 138. Huius aduerſa pars ſic inſcripta ΑΥΤ. ΚΑΙΣ. ΤΡΑΙ. ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΣΕΒ. — *Hadriani numiſmata.*

M. Aurelius Antoninus Caracalla numum habuit, cum inſcriptione ab vna parte tali M. ΑΥΡ. ΑΝΤΟ. ΚΑΙ. ab alia verò ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠ. Δ. Ε. S. C. Hac in parte figura inſidebat Aquilæ, dextra ramum, ſiniſtra ſcutum habens, cum alia figura humi procumbente. Cuſum eſt an. O. 4179. V. C. 969. I. C. 217. — *Antonini Caracallæ numiſma.*

Aries inſultans oui, cum ædificio quodam ſupernè, & aſſiſtente figura quadam, altera parte Aquila legionaria conſpicitur in numo M. Aurelij Antonini Elagabali, in cuius prioris parte talis erat inſcriptio IMP. CAES. M. AVR. ANTONINVS P. F. AVG. in poſteriori verò COL. NEAPOL. Is cũ matre meretricio more omnia turpia exercuit. Circũcidit ſe, poſtea ex viro mulier factus, nupſit, appellabaturq; Domina & Regina. Tandem cùm ob impudiciſſimam & crudelem vitam omnibus eſſet inuiſus, à militibus interfectus eſt, & cùm eo mater, quæ eum mordicus tenebat, an. O. 4184. V. C. 974. I. C. 122. quo tempore hoc numiſma excuſum fuit. Vtriuſq; capita abſciſſa, denudataq; cadauera primũ per circum & totam vrbem trahuntur: deinde mulieris corpus aliò, iſtius cadauer in Tiberim pondere annexo præcipitatur, ne vnquam ſepeliri poſſet. — *Elagabali numiſma.*

Habuit Seuerus Alexander inter alia numiſmata vnum, cuius pars vna ſic inſcribebatur ΑΔΡΣΕΤΔΑΕΞ ΑΜΑΣΙΑΙΗΤΝΕ ΠΡΠΟ quę quidẽ inſcriptio nõ legitima videtur. Aderat inſuper in hoc numiſmate figura inter quatuor equos cum Aquila in ſubſtructione quadam ex lapide quadrato, cum notis ΕΤΣΚΗ. Alia verò pars eaque prior habebat hanc inſcriptionem ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΣΕΒ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. Numiſma hoc eo, quo occiſus fuit Imperator anno cuſum eſſe tradunt, nempè O. 4197. V. C. 987. I. C. 235. — *Alexander numiſma.*

Maximini argẽteum numiſma reperitur, quod anno ſequenti percuſſum fuit, in cuius anteriori parte eiuſmodi inſcriptio legebatur IMP. MAXIMINVS PIVS AVG. in auerſa verò P. M. TR. P. II. COS. P. P. S. C. Erat hic currus triumphalis, cui inſidebat Imperator, dextra ramum, ſiniſtra Aquilam legionariam tenens, poſt quem ſtat victoriola alata, dextra ſertum Imperatori imponens, ſiniſtra habens ramum palmæ. Is in prima pueritia paſtor fuit, & opilio in mõtibus Thraciæ, vbi & natus erat, procerus adeo, vt ad pedum octo & propè ſemis longitudinem perueniret, calciamentum eius pede maius hominis veſtigio, atq; menſura: tantæ uoracitatis, vt vno die ſexaginta carnis libras ederet, amphorã Capitolinã vini biberet. De eo hoc extat memorandum, quod Germaniam ingreſſus cum omni exercitu, hoſtes vicit, per trecẽta vel quadringẽta millia barbarici ſoli, vicos incẽdit, greges abegit, prædas ſuſtulit, plurimos Barbarorũ interemit, militem diuitẽ reduxit, innumeros hoſtes cepit; & niſi Germani per amnes & paludes in ſyluas confugiſſent, omnem Germaniam in Romanam ditionem redegiſſet. — *Maximini numiſma.*

Conſpicitur in æreo numiſmate M. Iulij Philippi figura coronã turritam in capite geſtans, ſaxo inſidens, dextra tenens Aquilam & ad pedes animal alatum inſtar Pegaſi: Hic quoque talis erat inſcripſio ΦΑΣΑΜΟΣΑΤΕΩΝ. ΜΗΤΡΟΠΚΟΜ. in alia verò parte ΑΥΤΟΣ. Κ. Μ. ΙΟΥΛ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΣΕΒ. Hoc numiſma excuſum fuit an. O. 4211. V. C. 1001. I. C. 249. Sunt qui hunc Philippũ Chriſtianũ fuiſſe tradant, quorũ teſtimonio hominis perfidia fidẽ abrogat. — *Philippi numiſma.*

Tradit Adolphus Occo Traiani Decij quoddã numiſma ex ære Corinthio albo pulcherrimũ ac rariſſimũ, reperiri quod belli Gothici primi tempore, quo & ipſe Imp. obijt, cuſum eſt, anno nẽpe O. 4213. V. C. 1003. I. C. 251. Huius pars aduerſa ſit inſcripta ΑΥΤ. Κ. Γ. ΜΕΚΥ ΔΕΚΙΟΣ ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΣΕΒ. Auerſa verò ita ΣΕΠΚΟΑΡΙΣΑ ..... ΩΝΛΙΙ. Figura hic ſacrificans cernebatur, ſiniſtra cornu Amaltheæ geſtans, ſupraſtante Aquila. Hic Imperator à mili- — *Decij numiſma.*

tibus Illyricianis factus, dehinc à Senatu Augustus dictus. Vir bonitate Traiano adæquatus, ob vitæ præstantiam omnibus charus, & in omnibus laudandus, si à Christianorum supplicio abstinuisset, in quos plurimùm desæuijt, adeoq; crudelis fuit, vt publico edicto proposito omnes Christi cultores necari iusserit. Eam tyrannidem vlcisci Deus voluit. Nam cùm aduersus Gothos, Moesiam, & Thraciam infestantes audacius, quàm consultius pugnaret, à Treboniano Gallo duce limitis Moesiæ proditus (quorundam sententia) cum toto exercitu cæsus, corpusq; paludis voragine absorptum, nec vsquam repertum est. Filius primo conflictu extinctus.

Licinij Gallieni numisma.

Inter numismata P. Lucinij Gallieni vnum reperitur ex ære quod anno O. 4218. V. C. 1008. I. C. 256. percussum est: in cuius vna parte tale erat inscriptum VIRTVS AVG. Duo ibidem milites hastati, alter globum sinistra tenens, alter Aquilam dextra. 10

Martiniani numisma. * In vita Constantini.

Martiniano Imperatori, cuius meminit * Sextus Aurelius Victor, numisma fuit, cuius pars prior talem inscriptionem exprimebat, nempè DNN. MARTINIANVS P. F. AVG. posterior verò IOVI CONSERVATORI XIII. S. M. H. A. præterea ibidem figura nuda stabat, dextra globum cum victoriola, sinistra hastam, cum Aquila gestante sertum rostro ad dextram, captiuus reuinctis ad tergum manibus ad læuam.

Aqla cum Auibus. Antonini numisma.

AQVILA, Pauo, & Noctua insculptæ sunt in numismate quodam ex ære Antonini, idq; in eius auersa parte cum hac inscriptione supra COS. III. infrà verò S.C. His tribus Auibus, figurati sunt Iupiter, Iuno, & Minerua, nempe Iupiter Aquila, Pauone Iuno, Minerua Noctua. Numismatis huius pars prior Imperatoris laureatum caput habebat effigie barbata, à ceruice fascia serto alligata pendente. Inscriptum hocce circa numismatis oram, nempe ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR. P. COS. III. 20

Syracusarũ numismata.

In numismatibus Syracusarum est insculpta Aquila Ardeam, uel, vt alijs placet, Vulturem pedibus prehensum tenens, in alia verò parte est cancer; & sub eo duo delphini.

Aquila cũ quadrupedibus. Cęsaris Augusti numisma.

AVREVM Cæsaris Augusti numisma cusum est an. O. 3927. V. C. 717. I. C. 35. cuius pars prior sic inscribebatur IMP. CAESAR DIVI F. PONT. IIIV R ITER. R. P. C. in altera verò parte conspiciebatur Templum Martis, cui inest currus temone erecto; ei equus insidebat, & in curru medio sceptrum insistente Aquila alis expansis.

Iuliani Apostatæ numisma.

Fl. Claudius Iulianus Apostata numisma habuit, in quo ab vna, eaq; priori parte eius galeatũ caput effigie barbata insculptũ est, humeris loricatis antè, & pòst, apparet quoq; clypei pars aliqua, sicuti & sagittæ, vel hastæ superna. Circunscriptio talis FL. CL. IVLIANVS. P. F. AVG. In numismatis huius parte altera Taurus, & supra eum duæ stellæ, ad pedes verò anteriores Aquila, cum inscriptione SECVRITAS REIPVB. infrà verò scriptum T. CONST. 30

Iuliani gesta.

Iuliani huius aliud ex ære numisma factum est an. O. 4322. V. C. 1112. I. C. 360. cum hac in priori parte inscriptione D. N. FL. CL. IVLIANVS P. F. AVG. posterior verò pars, vbi Taurus quoque cum Aquila erat, sic inscribebatur SECVRIT. REIP. CON. Is commissa cum Persis pugna, acceptoq; vulnere læthali, & manu cruore repleta, vt Christo impiè malediceret, in aërem sanguinem proijciens, dixit VICISTI TANDEM GALILAEE, VICISTI (sic enim Christum vocare solebat) ac vacuatus paulatim sanguine, vita solutus est. Christianos impio quodam odio insectatus, quanquam ab eorum sanguine abstineret, militiam tamen, & studia eis interdixit, ne doctores artium liberalium haberent, vnde materia deesset, & paulatim ingenium fidei defendendæ. 40

Papię gentis numismata.

Visuntur inter alia numismata Papiæ gentis duo ex argento, quæ L. Papius Celsus excudit, C. Papij filius, eius, qui Trib. Pleb. anno ab V. C. 688. L. Cotta & L. Torquato Coss. legem tulit, ne quis peregrinus in urbe consisteret; quæ lex mox Papia ab eo dicta fuit. Horum numismatum alterum ex parte vna caput habet Caprina pelle integris cornibus, auribus, & naribus, vice galeæ instratum: in altera uerò Lupam, quæ titionem ardentem ore prehendit, & Aquilam, quæ alis auram leniter afflat, cum inscriptione suprà, CELSVS. III.VIR, infrà PAPIVS. Alter nummus eandem Lupam, Aquilam, & inscriptionem habet ex vna parte, ex altera verò laureatum caput, cui retrò trophęum apponitur, cum subscriptione in semicirculo TRIVMPVS. Cæterùm vt Papiam gentem Lauinio, aut Laniuio oriundam indicaret Papius, Aquilæ, & Lupæ monumenta, quæ in foro Lauiniorum extabant sopitæ Iunonis, quæ Lauinij colebatur, simulachrũ in denarijs expressit. Huius originem, quia celebris est, & scitu digna, ex * Halycarnasseo subiungendã duximus: *Fertur, dum Lauiniũ conditur, oblata Troianis quędã prodigia: in nemore orto sua sponte incendio, Lupũ ore aggessisse fomitem aridum, Aquilam verò alarum ventilatione flammã excitasse: Vulpem contrà cauda in flumen intincta ignẽ conatã extinguere: & nunc accendẽtibus, nunc extinguentibus præualentibus, tandẽ vicisse duos, illam verò abijsse conatu irrito. Quo viso Aeneã dixisse, illustrẽ quidem & mirandã eam coloniam, sed suis incrementis inuidiosam & molestã cæteris, fore tamen, vt tandẽ vincat aduersarios, humanæ inuidiæ præualẽte fauore numinũ. Tã insigne futuræ vrbis fortunæ* 50

Papię gentis origo. * Lib. 1. In Lauinio condendo pręsagium.

tuna præſagium tunt accidiſſe dicitur: ex tantoq́; rei monumento in foro Lauinienſium effigies æreæ horum animalium adſeruatæ longiſſimo tempore. &c.

Adraniorũ numiſmata.

Adraniorum numiſmata duo cuſa eſſe inueni, eaq́; ex argento, in quibus ab vna parte Aquila Leporem pedibus, & roſtro prehendẽs conſpiciebatur cum hac inſcriptione circùm ΑΔΡΑΝΙΩΝ; Horum alterum in auerſa parte cancrum marinum cum tribus vtrinq; ſuprà orbiculis, & ſquilla, vt credo, infrà exprimebat: Alterum verò eundem cancrum marinum cum pectine inter maiores forfices ſuprà, infrà cum angue ſiue anguilla tortuoſa, ad denotandam in eo loco anguillarum abundantiam.

Agrigentinorum numiſmata.

Tria Agrigentinorum argentea numiſmata reperiuntur, in quibus ſculpta eſt ab vna parte Aquila Leporem pedibus premens, ac quandoq́; illum dilacerans roſtro, cum inſcriptione in eorum vno, tali ΑΚΡΑΓΑΝΤΟΣ, in altero ΑΚΡΑΝΤΟΣ, in tertio verò ΑΚΡΑΓΑΝ: Horum autem numiſmatum pars oppoſita cancrum marinum, & piſcem exprimit. Vnius inſcriptio talis AKRAΓ, alterius AKPA, tertij verò AKPAΓA, in quo anguis eſt piſciculum ore tenens.

Zephyriorum numiſmata.

Inter Zephyriorum numiſmata vnum idq́; argenteum reperiri tradunt cum eadem Aquila leporem roſtro & pedibus tenente, ſed ſine inſcriptione: ab altera verò parte Apollinis tripos eſt in medio laureæ cum inſcriptione tali prope tripodis dextram ΖΕΦΥΡ, ad lęuam verò ΙΕΩΝ, nempe ΖΕΦΥΡΙΕΩΝ.

Locrẽſium numiſmata.

Locrenſium duo cuſa ſunt ex argento numiſmata, quorum in vno ab vna parte humanum & laureatum caput atq; barbatum conſpiciebatur cum inſcriptione ante faciem ΛΟΚΡΩΝ, à ſiniſtris ſpectantem. In altero triſulcum fulmen erat cum caduceo à dextris, & inſcriptione ſuperiori à ſiniſtris. Amborum autem numiſmatum oppoſita pars Aquilam exprimebat Leporem pedibus premẽtem cum dicta inſcriptione ΛΟΚΡΩΝ: prioris numiſmatis Aquila anteriorem leporis pedem roſtro tenebat.

Faliſcorũ numiſmata.

Totidem Faliſcorum argẽtea numiſmata inuenta ſunt; in quorum uno pars una Aquilam Leporem pedibus prementem, & ſiniſtrum pedem anteriorem; in altero eadem pars collum dilaniantem exhibet. Prioris numiſmatis pars altera triſulcum fulmen habet inter has literas FA, quæ vnà cum dicto fulmine laurea circundantur, ſitum. Alterius numiſmatis pars eadem exprimit, additis tamen duobus alis fortè Aquilinis. Literæ FA, φαλεων, id eſt Faliſcorum ſignificant.

Aquila cũ ſerpẽtibus. Faliſcorũ numiſma.

APVD eoſdem populos eſt Aquila erecta, contractis alis, anguem erectum tortuoſum, qui ore roſtrum Aquilæ reſpicit, comprehenſum tenens cum iiſdem literis FA: ab altera parte eſt laureatum caput capillis à ceruice promiſſis, ac effigie barbata.

Licinij Valeriani numiſma.

P. Licinij Valeriani numiſma magnum ex ęre cum capite laureato, ac imberbi, & hac circumſcriptione IMP.C.P.LIC.VALERIANVS AVG. habet in auerſa parte Aquilam ſtantem, quæ roſtro anguem tenere videtur, pòſt habet inſigne aliquod militare cum ſimpulo prope alam dextram, atque circunſcriptionem talem COL. ... ROM ET..... Numiſma hoc extra Romam ab aliqua Colonia in huius Imperatoris, & Romæ honorem cuſum eſt, cùm literæ dicant ROMAE ET AVGVSTO.

Diocletiani numiſma.

Aquilam cum ſerpente quoque habuit in numiſmate ſuo ex auro C. Valerius Diocletianus. Huius pars vna ſic inſcripta eſt A.K.Γ. ΟΥΑΛ. ΔΙΟΚΛΙΤΙΑΝΟϹ ΣΕΒ. altera ſic ΕΤΟΥϹ. Percuſſum eſt hoc numiſma an. O.4246. V.C. 1036. I.C. 284. Is, in quibuſdam Imperij regionibus tyrannis inſurgentibus, vir prudens aduertens Imperij conſorte opus eſſe, legit Maximianum, mox Galerium; Maximianum & Conſtantium Chlorum Cæſares fecit & adoptauit. In gubernanda rep. tanta fuit inter vtrunque Imp. concordia, vt alter alteri nunquam repugnauerit, & Maximianus, vt filius patri Diocletiano obtemperabat, qui ſe Iouium, Maximianus Herculeum appellauit.

Aquila cũ inſectis. Pomponiæ gentis numiſmata. De famil. Rom. in fa mil. Pomp. In Numa Pompil.

EXTANT etiam Pomponiæ gentis numiſmata, inter quę vnum ex altera parte Aquilam habet alis expanſis, quæ vno pede baſi inſiſtit, altero ſertum continet, capite retroflexo ad ſcorpionem, quem paulò ſupra alam ſiniſtram eò loci habet. Subſcriptio eſt Q. POMPONI. altera numiſmatis pars caput gerit, quod Fuluius Vrſinus Iouis eſſe exiſtimat, cum inſcriptione antè RVFVS, retrò verò S.C. Huic genti aliàs plebeiæ à Pompone Numæ Pompilij regis filio, vt Plutarchus habet, origo fuit.

Aqla cũ aquatilibus. Põpeij Magni numiſ. * In Pompeio.

DELPHIN, & Aquila conſpiciũtur in argenteo Põpeij magni numiſmate, quod excuſum fuit an. O. 3892. V.C. 682. A.C. 70. cum hac ſubſcriptione MAGN. PROCOS. Vix pubeſcens, & ob ætatem nondum in Senatu admiſſus, de Hiarba Mauritaniæ Rege triũphat; anno nempe O. 3882. V.C. 672. Ante Chriſtum 80. Eodem anno Magni cognomen à Sulla adeptus eſt.* Plutarchus: *Vt ergo Sulla venientem Pompeium aſpexit militeſq́; incredibili aſtare robore, & ob pugnas ſtrenuè geſtas elatos, hilareſq́; eſſe. Ex quo exiliens, & Imperator de more appellatus, Pompeium*

peium & ipſe Imperatorem contrà ſalutauit: quod præter omnium ſpem fuit, vt viro iuueni, necdum in Senatum admiſſo, id nomen Sulla communicaret, pro quo cum Scipionibus Mariyſq; certauerat. Idem: *Profectus ergo Sulla Pompeio obuiam, quàm lætiſſimò dexteram iunxit, eumq; ingenti voce Magnum ſalutauit, iuſſitq; omnibus, qui tum aderant, vt ſimiliter Magnum eum appellarent*. Altera numiſmatis pars ſic habet VARRO PROQ. cui adiectum eſt Termini barbati ſimulacrum more Africano, vt quidam volunt.

M. Terẽtij Varronis numus.

Terentia familia plebeia M. Terentium Varronem habuit, Magni Pompeij in Hiſpania Legatum, & præterea ſimul Proquæſtorem. Hic numum cudit argenteum ſuperiori omnino ferè ſimilem, in quo Iouis Terminalis caput ex vna parte impreſſum eſt cum inſcriptione retrò VARRO PROQ. ex altera verò Delphin primò, mox ſceptrum, dein Aquila vtroque pede, leuiter atque vix alas diducens, torquata, cum inſcriptione MAGN. PROCOS. quæ duo poſtrema poteſtatis illius monumenta ſunt. Nam Delphin ad maris Imperium pertinet, quod Cn. Pompeio ex S.C. bello Pyratico demandatum eſt, cui gerendo vnus ex quindecim legatis M. hic Varro præfuit, quo confecto roſtrata corona à Pompeio donatus fuit. Sed quid ſi tria illa ſymbola æquè ad maris imperium pertinere dicamus? Eſt quidem alius Varronis numus iiſdem imaginibus, ſed lõgè rudioribus, & inſcriptionibus confuſis, nec vt legi poſſint, impreſſus.

L. Caldi numiſma.

In numiſmate argẽteo quodam L. Caldi Conſulis caput expreſſum eſt, iuxta quod ſcipioni inſidet Aquila, & ſquilla etiam conſpicitur, cum inſcriptione CL. CALDVS COS.

Auguſti numus.

*Aureum Auguſti numum cum Aquila querceam coronam vnguibus tenente, in cuius co*ronæ medio S.C. & vtrinque duo rami lauri, exculptum eſſe an. O.3936. V.C.726. A.C.26. tradunt cum tali inſcriptione *AVGVSTVS DIVI F. COS. VII. CIVIBVS SERVATEIS*. Cæſar hoc anno in VII. Conſulatu AVGVSTVS, & rebus feliciter in Mœſia, Dacia, ac vniuerſa Thracia per M. Craſſum geſtis, quod ipſius auſpicijs ea victoria parta eſſet Imp. VII. appellatus eſt.

Aquila cũ plantis. Antonini Caracallæ numiſma.

Aquila expanſis alis roſtro lauream tenens conſpicitur in æreo M. Aurelij Antonini Caracallæ numo mediocris magnitudinis cum huiuſcemodi ex auerſa parte inſcriptione ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΥΠΑΤΟϹ ΤΟ Β. *in aduerſa verò* ΑΥΤ. Κ. Μ. Α. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟϹ. *Hic numus conditus eſt* an. O.4170. V.C. 960. I.C.208. Aquila in corona laurea cum S.C. conſpicitur in auerſa Antonini Caracallæ huius, numiſmatis parte; in aduerſa verò eſt talis inſcriptio ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟϹ ϹΕΒ.

Alexandri numiſma.

Reperitur Seueri Alexandri numiſma, in quo ex aduerſa parte inſcriptio talis habetur. M. AVREL. ALEXANDER CAES. *ex auerſa verò laurea eſt, in qua S. P. Q. R. Eam tenet* Aquila cum inſcriptione METROPOLIS. Hoc numiſma excuſum eſt, cùm ipſe Imp. adoptatus eſſet ab Elagabalo, anno nempe O.4183. V.C. 973. I.C. 221.

Decij numiſma.

NVMISMA Græcum M.Q. Traiani Decij magnum ex metallo albeſcente, in quo is pectore toto depictus, cũ talibus literis circũcirca ΑΥΤ. Κ. Γ. ΜΕΚΥ. ΔΕΚΙΟϹ ΤRΑΙΑΝΟϹ. ϹΕΒ. id eſt Imperator. Cæſar. Cn. Meſſius. Decius. Traianus. Auguſtus. Habet in aduerſa parte Aquilã, quæ alis expãſis roſtro coronã gerit triumphalem, palmamq; ſub pedibus. Infrà legitur S.C. circumcirca hæc verba græca ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥϹΙΑϹ. id eſt Tribunitiæ. poteſtatis. Numiſma hoc Græciæ aliqua vrbs in gloriam huius Principis excuſſit, anno ſcilicet O.4213. V.C.1003. I.C. 251. quo tempore bellum Gothicum primum cœpit, obijtq; Decius. Numiſmatis huius mentionem facit Adolphus Occo, ſed Aquilam tantùm ſiniſtrorſum ſpectantem ponit. Et quanuis nomen eius in hoc numiſmate deſideretur, nihilominus opinantur quidam in Antiochia fuiſſe impreſſum. Sed hoc notatu dignum eſt, cur in hoc numiſmate S.C. quod in numiſmatibus Romanis tantùm ſcribi ſolet, apponatur. Auem tamen, quæ in ſupina parte conſpicitur, clarum eſt Aquilam eſſe, quam Romani in ſuis inſignibus vſurpare ſolebant. Quę in hoc numiſmate expreſſa cum triumphali corona in roſtro, palmaq; ſub pedibus, nihil aliud quàm Victoriæ ſignum denotat.

Decij filij numiſma.

Decij filij Iuuenis numiſma ex metallo albo magnũ, in quo is ſine laurea in capite cõſpicitur cũ pectore addita inſcriptione ΕΡΕΝΝ. ΕΤΡΟΥ. ΜΕΚΥ. ΔΕΚΙΟϹ. Κ. id eſt, Herennius. Etruſcus. Meſſius. Decius. Cæſar. In aduerſa eius parte Aquila eſt expanſis alis, quæ roſtro coronam triumphalem, ſubq; pedibus palmam tenet cum his literis S.C. in circunferentia verò ſunt hæc verba græca ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥϹΙΑϹ. ideſt: Tribunitiæ. Poteſtatis. Hoc numiſma, vt arbitror, in Decij Iuuenis honorem ab eadem ciuitate græca, quæ pariter idem numiſma Decio patri cum eadem Aquila in aduerſo latere excuſſit, factum fuit.

Domitij Aureliani numus.

L. Domitij Aureliani numus habetur cũ hac inſcriptione ΑΥΤ. Κ. Λ. Δ. ΑΥΡΗΛΙΑΝΟϹ ϹΕΒ. In alia verò parte L. Δ. & Aquila roſtro lauream tenens. Is Imperator contra Perſas pugnaturus,

tus, cùm per Illyricum iter faceret, apud Zenophorium inter Heracleam, & Bizantium malitia notarij sui, quod princeps esset seuerus, truculentus, sanguinarius, Imperator magis necessarius, quàm bonus, interemptus est, anno Imperij sexto. Eo mortuo fuit interregnum mensium septem, dierum octo & viginti.

Domitij Aureliani natura, & obitus.

In æreo quodā numismate, quo Roma denotat̄, inscriptū est ROMA cū Aue stāte cōtractis alis, Aquilę simili, in rostro habēte euomini fructū, ac globulos duos à dextris supra dorsū.

Romæ numisma.

Apud Faliscos argentei numi duo reperti sunt cum Aquila in medio coronę quandoq; expansis alis, quandoq; contractis, & cum humano capite in altera numismatum parte, infula, vt opinor, circundato: Horum illud alitis contractas alas exprimens, in opposito latere habet has literas F. A, nempe F ab capitis colli dextra parte, à sinistra verò A. Illud autem expansas alas habens, ab altera parte, vbi caput est, in infula sic inscribitur ΦΑΛΕΙΩΝ. Eorundem Faliscorum numus alius habetur cum Aquila pariter expansis alis inter has literas F. A, ac in medio laureæ: in alia verò parte cum humano capite infula perornato, à cuius ceruice pendent duæ tricæ sine aliqua inscriptione.

Faliscorū numi.

In Cosanorum numismate Aquila Iouis ales pede dextro contextam è lauro corollam, sinistro sceptrum premit, non ambiguo symbolo Iouis numen in ea colonia in veneratione fuisse, vel potius, vt Liuius scripsit, ideo cusum fuit, quòd arma in Iouis Vicilini templo, quod in agro Cosano erat, Q. Fabio Maximi F. & Ti. Sempronio iterum Coss. prodigiosè concrepuisse testetur. Apud Cossanos etiam numus est, isque argenteus cum Aquila erecta expansis alis, quæ pede vno lauream retinet, altero sceptrum absque vlla inscriptione. In opposita verò parte tres humanæ figuræ euntes conspiciuntur, quarum dextra, & sinistra quippiam baculo simile in humero portant. Subscriptio talis: ΚΟΣΩΝ.

Cosanorū numisma.

Non omittam numisma græcum mediocre ex ære Macrini, cum tali inscriptione: ΑΥΤ. Κ. Μ. ΟΠ. ΣΕ. ΜΑΚΡΙΝΟΣ. ΣΕΒ. id est, Imperator. Cæsar. Marcus. Opelius. Seuerus. Macrinus. Augustus. Habet id in parte aduersa Aquilam, rostro coronam triumphalem ferentem, & inter ipsius pedes Regis conspicitur caput, idq; etiam coronatum, circa quod apparent literę grecæ, quæ ob antiquitatem legi nequeunt. Numisma hoc ab aliqua ciuitate Grecię, cuius ibi nomen conspicere non licet, in honorem huius Principis excusum fuit. Atque credendum videtur, caput illud, quod inter pedes Aquilæ conspicitur, esse Regis illius ciuitatis, quæ numi eius author fuit. Aquila supra caput Regis insigne est Romanorum, quod in signis militaribus legionum Aquilifer ferebat.

Macrini numisma.

Itidem Brutij habebant numisma cum Aquila coronæ insidente & Ioue nudo stante, brachio suo hastæ humi infixæ innitente, pedeq; alio erecto epistilium columnæ premente, his literis ab vna parte, ΒΡΕΤΤΙΩΝ. ab altera caput humanum est cum sceptro, &, ni fallor, cicada post capitis ceruicem. Cicadam autem esse iudico, quod huius animalis ibi copia sit.

Brutiorū numisma.

Maximinus Thrax ex patre Micæa, & matre Ababa barbaris natus, numū percussit, in quo ab vna eaque priori parte barbatum ipsius laureatumq; caput est cum fascia à ceruice pendente, & laureæ annexa. Circunscriptio talis IMP. MAXIMINVS. PIVS. AVG. altera pars triumphi typus est. Imperator enim in curru varijs insignibus exornato, & quatuor equis conducto consistens, dextra lauri ramum, sinistra hastam, cui Aquila suprà imposita est, gerit. A cuius tergo alia statua Imperatoris coronati conspicitur cum inscriptione PON. MAX. TR. P. II. COS. P. P.

Maximini numus.

IN magna Græcia apud Faliscos argenteus numus est cum Aquila erecta contractis alis supra columnæ epistiliū, inter hos characteres F. A sita. In altera numismatis parte laureatum ac barbatum caput hominis est tricis tribus à ceruice promissis, absque vlla inscriptione.

Aquila cū inanimatis. Faliscorū numus.

Brutij item argenteū habebant numisma cum Aquila erecta, alisq; expansis cum tuba Delphino simili erecta, cum inscriptione ΒΡΕΤΤΙΩΝ. In altera verò parte Palladis galeatum caput cum Pegaso supra galeam.

Brutiorum numisma.

Aquila expansis alis insistens globo, & cælum aspiciens videtur in quodam Augusti numo cum his literis S. C. cuso post eius obitum cum tali inscriptione in priori parte DIVVS AVGVSTVS PATER.

Augusti numus.

Anno Orbis. 3950. V. C. 740. I. C. 12. æreus Tiberij numus excussus fuit, in cuius priori parte talem inscriptionem legi, nempe TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVSTVS. pars verò posterior tria habebat militaria signa, seu Aquilam legionariam in medio duorū signorum militariū, cum tali inscriptione CCA IVLIAIo LVPO P. R. C. CAESAR. C. POMPON. PARRA. Hic Imperator primus quoque triumphalibus ornamentis honoratus, & Imperium ætatis anno sexagesimo sexto senex, & cæcutiens ingressus, cum Præsides onerandas tributo prouincias suaderent, illis rescripsit: *Boni pastoris esse tondere pecus, non deglubere.* Idem

Tiberij numus.

Tiberij natura & gesta.

rursus

rurſus aduerſus quorundam famoſos libellos,& conuicia,vltionem poſcentibus amicis, *In libera ciuitate liberas eſſe linguas debere*,reſpondit.Sæpe etiam illud vſurpauit: *Oderint,dum probent*. Idem precari ſolitus eſt tantum ſibi vitæ,& imperij,quantum Reipublicæ conduceret: poſtea crudelior factus,violati numinis poſtulari iuſſit,qui contra ipſum,aut matrem quicquam egiſſent,locutiuè eſſent incommodiùs. Vicies ſepties millies ſeſtertiûm coëgiſſe dicitur, id eſt, ſexaginta ſex milliones, & quinquaginta millia aureorum coronatorum, quæ omnia Caius non toto triennio abſumpſit.

Theſaurus aureorum maximus à Tiber. coactus, & à Caio abſũptus.

Othonis numus.

Othonis numus habetur, in quo hæ literæ ſunt IMP. M. OTHO CAESAR. AVG. TR.P. à lęua Dea ſtãs,quę lęua ſcipionẽ tenet,dextra Aquilã.Literę ſunt SECVRITAS P.R.

Veſpaſiani numiſma.

In Veſpaſiani numiſmate an.O. 4034. V.C. 824. I.C. 72. excuſo, habetur Aquila globo inſiſtens cum his literis in poſteriori parte. S.C. in priori verò IMP. CAESAR VESPASIAN. AVG. P.M. TR. P. P.P. COS. IIII.

Domitiani numus.

Domitiani numus an. O. 4058. V. C. 848. I. C. 96. percuſus eſt cum hac in parte aduerſa inſcriptione IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P.M. TR. P. XV. in auerſa verò IMP. XXII. COS. XVII. CENS. P.P.P. Ara,vt videtur,adeſt,in cuius extremitatibus Aquila vtrinq;.

Traiani numus.

Aquila ſtans coram Herculis claua,inſculpta eſt in Traiani numo cum hac inſcriptione ab vna parte ΑΥΤΟΚΡΑ. ΚΑΙϹΑΡ. ΝΕΡΟΥΑ ΤΡΑΙΑΝΟϹ. ab alia verò ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞ. ΥΠΑΤ. Reperitur & alius Traiani numus cum laureato eius ab vna parte capite, in quo & Aquila & claua Herculis conſpicitur,& hęc inſcriptio adiecta ΑΥΤΟΚΡ ΚΑΙϹ ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟϹ ϹΕΒ. ΓΕΡΜ. ΔΑΚ. in alia vero ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΥΠΑΤ. Ε. Ibi quoque figura turrita ſedet, dextra palmam tenens,dextro crure calcans figuram nudam,quæ dextra apprehendit crus figuræ illius turritæ. Numus hic percuſſus eſt an. O. 4069. V.C. 859. I.C. 107.

Fl. Valer. Conſtantij numus.

Duæ conſpiciuntur Aquilæ iuxta aram in æreo Fl. Valer. Conſtantij numo,qui an. O. 4267. V.C. 1057. I.C. 305. percuſſus eſt cum hac inſcriptione in priori parte DIVO CONSTANTIO PIO. in poſteriori verò MEMORIA FELIX PEN.

Andaluſię. Cordubæ numiſmata.

Inter Andaluſiæ,Cordubæq; clariſſimarum Hiſpaniæ vrbium numiſmata vnum reperitur, in quo ab vna parte inſcriptio eſt CAESARIS AVGVSTI IMPERATORIS; in alia verò parte tres conſpiciuntur lanceæ, quarum media habet Aquilam cum his literis COLONIA PATRICIA. Aquilam illam legionis eius,quæ in illa vrbe Romanorum Colonia degebat, ſignũ eſſe facilè crediderim: vocabatur antea ea Colonia Patricia, quia qui Cordubam lares ſuos transportarunt,patricij Rom. eſſent. M. enim Marcellus,vt inquit Strabo,illam condidit,& Coloniam fecit,patriciaq; nomine,ut quidam arbitrantur,inſigniuit, licet hoc ab alijs non admittatur,quoniam cùm patricius ille non eſſet, nomen etiam illud dare non potuerit.

Patricij maiorum gentium.

Patricij minorũ gentium.

Patriciorum autem erant duæ differentiæ, maiorum gentium nempè, & minorum. Maiores illi ſolùm dicebantur, qui à ſolis illis centum Senatoribus, quos Romulus Romæ recens conditæ habitare voluit,originem ſuam producerent. Minorum verò gentium dicebãtur, qui à L. Bruto expulſis Tarquinijs,alijs additi ſunt. Atq; iſti Romæ nobiles habebantur, ſed nõ ſolum ipſi,quia & omnes nobiles illi dicebantur,qui ortum duxiſſent à magnis Senatoribus,vt Dictatoribus,Cenſoribus,Conſulibus,Prætoribus &c. orti fuiſſent,quamuis etiam eſſent ex familia plebeia,quemadmodum Marcelli & Metelli,quorum nobilitas valdè antiqua fuit, nihilominus ex plebeis nati. Habebantur & equites nobiles, ſicut etiam apud nos; & propriè dicebantur,qui ad bellum equo proficiſcebantur,& quadraginta millia ſeſtertiorum, quæ ad noſtrorum Ducatonorum ferè duodecim millium ſummam aſcendunt, poſſidebant, inter quos & patricij erant & plebei: iſti omnes magiſtratus dignitates aſpernabantur, bello tantummodo & ſuo lucro intenti. COLONIA autem PATRICIA nil aliud ſignificat, quam Coloniam ſenum & honorabilium,qui omni honorum cumulo digni ſunt, vt Patres. Sic & Iuſtinianus patricios vocabat viros quoſdam, quibus patriciorum titulum illum dabat & loco patrum habebat.

Equites q̃nam propriè eſſent.

Colonia Patricia quid.

Aquila ſimpliciter. Auguſti numiſma.

IN numiſmate Auguſti poſt obitum eius excuſo Aquila expreſſa eſt cum tali inſcriptione ab vna parte DIVVS AVGVSTVS PATER. ab alia IMP. T. VESP. AVG. REST. S.C.

Veſpaſiani numiſma.

Argenteum Veſpaſiani numiſma reperiri tradunt. an. O. 4037. V.C. 827. I.C. 75. excuſum in cuius priori parte inſcriptio talis eſt IMP. CAESAR VESPASIANVS AVG. in poſteriori verò COS. VI. & Aquila. Hic Imperator gnauiter in Syria copias adminiſtrauit,& legiones auxit pręſens,& fortis in conflictu fuit,adeo vt in oppugnatione cuiuſdam caſtelli lapidis ictum genu, ſcuta, ſagittaſq; aliquot exceperit. Cùm Iudęi deſciuiſſent, & ob humilitatem generis eum ſpreuiſſent, Hieroſolymam oppugnauit, in cuius excidio vndecim centena millia ferro, & fame perierunt. Centum millia capta,& venundata. Quare pater & filius eodem curru triumpharunt,Domitiano ſequente in equo cãdido. In pretio autem habuit con-

quisitos ex Dauidis regia stirpe. Ingenia, & artes maximè fouit. Primus enim è fisco Latinis, & Græcis Oratoribus annua salaria cōstituit, præstantes poëtas, & artifices coluit. Anno Christi 79. Octauo Cal. Iul. profluuio vētris extinctus est ętatis an. 69. mense ac die Imperij decimo, diebus sex minus, Consulatu suo nono.

In quodam Seueri Alexandri numismate conspicitur Aquila cum hac inscriptione CONSECRATIO. idque in sinistra, siue posteriori parte, in dextra verò, siue priori DIVO ALEXANDRO. Numus hic an. O. 4197. V. C. 987. I. C. 235. excusus est. Alexandri numisma.

Aquila dextrorsum spectans, cum hac in auersa parte inscriptione ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥϹΙΑϹ. cōspicitur in æreo Traiani Decij numo belli Gothici primi tēpore cuso, videlicet an. O. 4213. V. C. 1003. I. C. 251. quo & ipse Decius obijt, in aduersa sic inscriptum est ΑΥΤ. Κ. Γ. ΜΕΚΥ. ΤΡΑΙΑΝΟϹ ΔΕϹΙΟϹ ϹΕΒ. Decij numisma.

Aquilam quoque in suo numismate eodem anno cuso. Q. Herennius Hetruscus Mes. Decius habuit, in quo talis ab vna eaque priori parte inscriptio græca est Κ. ΕΡΕΜΝ. ΕΤΡΟΥ. ΜΕΚΥ. ΔΕΚΙ ΚΑΙϹΑΡ: ab alia verò ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥϹΙΑϹ S. C. Q. Herēnij Hetrusci Mes. Decij numisma.

Eandem pariter Aquilam in æreo M. Aurelij Valer. Marciniani numo sculptam esse legimus. Huiuscemodi inscriptio in aduersa parte, nempe DIVVS MAXIMIANVS SEN. FORT. IMP. in auersa verò, vbi ea est Aquila MEMORIAE ETERNAE. G. P. Numus hic an. O. 4248. V. C. 1038. I. C. 286. conditus est. Maximiani numisma.

Fl. Valer. Constantij numisma habetur ex ære, cuius aduersa pars sic inscribitur DIVO CONSTANTIO PIO PRINCIPI: auersa verò, in qua etiā Aquila conspicitur, hoc pacto MEMORIAE ETERNAE. R. D. Cusū fuit numisma hoc an. O. 4267 V. C. 1257. I. C. 305. Valerij Cōstantij numisma.

Mirabitur quispiā, & fortè non immeritò, cur tam longo sermone in hoc de Chrysaëto capite nostram orationem extendimus. Id certè non præter rationem à nobis factum est, cùm in tot numismatum parte auersa, diuerso tamen respectu ea reperiatur: eam autem Chrysaëton esse, & Iouis ministram aliàs à nobis monstratum est. De numismatibus verò ideo quoq; omnia, quæ potui, in quibus saltem Aquila erat, vel esse debebat, hìc adduxi, vt aliqua ex parte vtilitatem, quæ ex eorum notitia percipitur, demonstrarem: idq; eò libentius præstiti, vt multis morem gererem, qui obnixè me rogarunt, vt quę in aduersis eorum partibus ad plantarum, animaliumq; & aliarum rerum naturam attinerent, enuclearem, & præsertim, cùm in hac re plurimos (pace eorum dixerim) halucinatos videam. Differunt ea penes vel gentium vel linguarum diuersitatem. Alia enim sunt latina, eaq; vel Romanorum vel Coloniarum & Municipiorum Italiæ, vel Gallorum, vel Hispanorum: alia Græca, eorumq; quædam Italorum, quædam Hispanorum, multa Siculorum: plurima ex Achaia, Peloponeso, Thracia, & Macedonia, & alijs insulis, quædam ex Asia, quædam ex Africa, vt Cyrenis. Inter exoticarum linguarum numismata reperiuntur Carthaginensia & Sicula cum Punicis, Iudaica & Syriaca cum Hebræis & quædam etiam Italica cum ignotis Oscorum & Hetruscorum characteribus, necnon & Hispanica demum in prima Hispanorum lingua. Apud quosdam etiam quædam obseruantur numismata Gothorum Italiæ Regum, qualia etiam ego apud Serenissimum Franciscum magnum Hetruriæ Ducem vidi, & Antonius Augustinus numismata Arabica antiqua, quæ in parte aduersa literas Arabicas, in alia verò Græcas expressas habeant, possedisse se affirmat. Reperiuntur tamen etiam, quæ literis Arabicis solummodo insignita sunt. Doctrina itaque in ijs tanta est, vt nisi sub virorum in omni linguarum genere versatissimorum intellectum cadant. In quibus præter tantam characterum diuersitatem, item in auersa eorum parte omnes ferè ditissimæ naturæ partus videas, vt vix vel animal sit, vel planta, uel quæuis res alia, quam in ijs non reperias: exempli causa, ibi conspicias Hippopotamum, Hippocampum, Crocodilum, Sphingem, Ichneumonem, Rhinocerotem, Elephantem, Chimerā, Pegasum, Syrenes, Minotaurum, aliaq; id genus animalia quadrupeda variora. Inter pisces, Delphinum, Squillam, Cācrum, Buccinum, Pectines, Conchas striatas vel imbricatas, Gryphū marinum, Locustam marinam, Testudinem marinū, Pagurum, Polypum, & Stellam marinam. Inter aues Chrysaëton Aquilam, Struthiocamelum, Pauonem. Inter serpentes, Chersidrum, Viperam, Draconem. Inter plantas, Piceam, Laricem, Silphium seu Laserpitium Cyrenaicum, Dictamum, Populum, Selinum. Itaque videre est summam in primis ex numorū lectione animi voluptatem à quouis etiam percipi, sed maximè ab harum rerum studiosis. Sæpè enim in difficillimos diuersorum auctorum, eorum maximè, qui harum rerum parum periti, vnam pro alia sæpè capiūt, nodos incidimus: pro exemplo nobis sit ille Terentij locus: *Tibijs paribus imparibus dextris sinistris Sarranis.* In cuius explicatione Oedipo illo coniectatore opus videretur, nisi ex numismatum oculari inspectione id haberes: in quibus hominis cuiusdam imago tibiam vtraque manu eodem tempore inflans conspicitur. Erāt autem

Vtilitas ex cognitione numismatum qualis pcipiatur.

Numismata cū diuersis characteribus.

illæ tibię

Tibia læua ac dextra.

illæ tibiæ inæquales: vna ſcilicet exilior, breuiorq́;, alia longior, & craſſior: illam dextram, hanc ſiniſtram vocabant, quòd vel ab hac, vel ab illa manu pulſaretur. Hoc idem habeas ex Plinio de arundinibus loquente: *Et eam*, inquit, *quæ radicē anteceſſerat, leuæ tibiæ conuenire, quæ acumen, dextræ*; quod ex Theophraſtro * Plinius fortè mutuauerit, *radici proximam linguam læuam eſſe, dextram verò, quæ ad germina eſt*, aſſerente. Attamen Plinius perquàm aptè ad dextram læuamq́; tibiam id refert, ipſiuſq́; † Theophraſti quodammodo locum illuſtrat. Eodem modo de malis Heſperidum non minor etiam quæſtio me diu ambiguum tenuit, donec ipſa autopſia (nam in monte Capitolino in Palatio Conſeruatorum Herculis, æream ſtatuam antiquiſſimam, manu vna clauam, altera ea poma cum annexis folijs retinentem videre mihi contigit, & in quibuſdam Græcis Commodi numiſmatibus conſpiciuntur) Cydonia mala eſſe cognouerim, quæ perperam Citria alij iudicabant. Videas in plurimis etiam ſphæris, magno cum ſtudioſorum detrimento, Aſtacum ſeu Gammarum communiter obtrudi, cùm cancrum potius, qui non ſpecie tantùm ab illo, ſed genere etiam differt, depingere deberent. Qui item error ex ſtatuarum antiquiſſimarum monumentis proditur. In lapidea enim ea ſphæra, quam marmoreus ille Atlas, qui Pauli tertij Pont. Max. temporibus, quibus & ipſe Romæ degebam, effoſſus fuit, humeris portat, Cancer non Aſtacus conſpicitur. Vnde cùm fortè in Eccleſia D. Petronij Bononiæ per foramen quoddam ſupra Eccleſiæ portam ad radios ſolares recipiendos factum, Tropicum Cancri oſtendere, Cancrumq́; ipſum in medio Eccleſiæ in marmore exculpere vellet P. Egnatius Dantes Peruſinus Epiſcopus, ordinis Prædicatorum, in cōmunem illū errorem incidiſſet, niſi à nobis rectiùs edoctus fuiſſet. Sed videamus, nunquid alia nobis pariant numi emolumenta, quæ certè maxima ſunt. Placent enim iſthæc numiſmata viris principibus, quibus vel pro ſingulari quodā dono offeruntur, vel maximo etiam precio comparātur, quæ res in cauſa ſæpè eſt, cur arguta quorundam ingenia, à quibus exactior nobis eorū cognitio tradi poſſet, ijs ob ſumptus maximos careant. Pictores, ſculptores, argentarij, aurifices, alijq́; eius generis opifices & præcipuè monetarij plurima ex antiquis illis diuerſimodò elaboratis numiſmatibus in ſuū vſum transferre poſſunt. Monetariā enim artem magni illius Alexandri olim tēpore ac in Græcia præſertim, & Aſia, ad Gallienū Imperatorē vſq́;, ſub quo vnà cū Imperio Rom. oīa degenerare cœperunt, & in peius ruere, in ſumma perfectione fuiſſe, maximèq́; floruiſſe conſtat; quamuis enim numiſmata etiam, eaq́; omnium ferè Imperatorum Iuſtiniani tempore reperiantur, longè tamē deteriora ſunt, & minus, quam illa, pulchra. Quę verò poſt Iuſtinianum cuſa ſunt, vix intuitu digna. Culpam eā Hunnis, Vandalis, Alanis. Gothis, Oſtrogothis, Longobardis, qui tum toti ferè Europæ imperabant, nonnulli aſcribunt. Eo namq́; tempore liberales artes omnes peſſundatæ ſunt, ac veluti profundiſſimo cęno immerſæ; & viri, ſi qui erant, docti, in nullo tamen pretio habebātur, ac exiſtimatione. Sunt & in antiquis illis numis picturæ adeò perfectæ, & ſitum figurarum ad amuſſim, & ad viuum ita æmulantur, vt pictor quilibet & diligens ſculptor nullo pacto corrigi poſſe eas iudicet. Et ſtatuę Romę, vt in noſtra hiſtoria de ſtatuis Rom. declarauimus, multæ ſunt, tanta excellentia atq́; artificio elaboratæ, vt quoſuis in ſui admirationem rapiāt; quas inſignes illic quotidiè pictores ſculptoreſq́; imitātur, adeoq́; aliquādo ad viuum exprimunt, vt veras ab imitatis admodum difficulter diſtinguas: ſed coruo illi rariores albo ſunt. Poëtæ quoq́; non paruam hinc hauriunt vtilitatē: cùm enim in numis Deorum Dearumq́; gentilium omniū imagines expreſſæ ſint, vtputa Famæ, Famis, Somni, Diſcordiæ, Pacis, Belli, Victoriæ, Harpocratis, Silentij, Ageronæ, Onocephali, Dianæ Epheſiæ, Veneris Paphiæ, Muſarum, hinc ſuas deſcriptiones deprometes, ſuo dein Marte ſcripta ſua illuſtrarunt. His adde tot inuentiones & rerum antiquarum ſubtilitates, quæ in his ob oculos ponuntur, pręcipuè verò prouincię & ciuitates, flumina, ędificia, templa, theatra, amphitheatra, circi, palatia, columnæ, forū, & via Traiani, roſtra, puteal Libonis, portus Oſtiæ, & multa alia rerum antiquarum curioſi ex numiſmatibus habere poſſūt, verbi cauſa, quid ſit ſiſtrum, quæ crotala, quæ ſacrificiorum inſtrumenta, quæ armorum differentiæ, vt parazonium, ancylia, geſa, & quę veſtimenta ſacerdotum, ac aliorum, vt toga. Neque illud quoque tacendū videtur, multorum nominum propriorum Romanorum Græcorumq́; veram atque optimam Ortographiæ rationem ex numiſmatibus percipi. Quamuis enim ab ignaris artificibus ea efficta ſint, nihilominus à doctis dictata atque recognita ſunt; quod inde potiſſimùm quis iudicet, quia aureo illo, quo eloquentiſſimi oratores, comici tragiciq́; puriſſimi, hiſtorici, & Poëtæ ornatiſſimi, alijq́; in omni ſcientiarum genere viri præſtantiſſimi floruerunt, ſeculo, paulò ante, & poſt Ciceronem, qui paſſim fons eloquentiæ habetur, plurima cuderentur. Haud enim credendum eſt, quempiam benè latinèq́; loqui, qui malè, barbarèq́; & nō ſeruata Ortographię ratione ſcribat. Cùm verò manuſcripta eorum monumenta temporis iniurijs perdita ſint, nec amplius reperiantur, duriſſimorum lapidum, ac æreorum, argenteorum, aureorumq́; numiſmatum antiquiſſimis inſcriptionibus,

Marginal notes:

* Lib. 16. capit. 36.

† Lib. 4. Hiſtor. c. 12.

Mala Heſperidū q.

Aſtacus p canco vulgò pictus.

Monetaria ars quādo erat in precio.

Artes quādo neglectæ.

Poëtæ quā vtilitatem percipiant ex numiſmatum cognitione.

ſcriptionibus, qui nullam temporis cariem ſentiunt, ſed illæ met ſunt, quas vetuſtiſſimi illius aurei ſeculi viri, maxima cura ac ſedulitate condiderunt, fides maxima adhibenda eſt, neque ab illis ne tantillum quidem nobis recedendum, imò verò illis potius, quàm modernis ſcriptoribus credendum. Itaq; antiquiſſimorum nominum, quæ in multarum familiarum Rom. Græcorumq; notitiam, nos ducunt, vt Fuluius Vrſinus diligentiſſimus antiquitatum obſeruator, & amicus noſter (qui rariſſima mihi in Palatio Farneſiano Illuſtriſſimi Alexandri Card. Farneſij tempore, atque adeo multa Romæ oſtendit, vt ad videnda ea ſolùmodo uix una ſufficiat ætas) tradit, rectè ſcribendi ratio, haud exiguum non ſcriptoribus ſolùm, ſed amanuenſibus quoque emolumentum, ex earum cognitione percipitur. Habes enim ex his nomina, prænomina, familias, tribus, legiones, magiſtratus, ſacerdotia, eorumq; miniſtros, officia prouinciarum, gubernacula, cunctaq; ad militum munus ſpectātia, ut ex uarijs quilibet epitaphiorum ab Onuphio Panuinio, Iuſto Lipſio, & à * me adductis exemplis, in quibus plurima antiquitatum myſteria abdita ſunt, intueri poteſt: ſed ab antiquo illo ſcribendi uſu plurima mutata ſunt. Siquidem illi magnis ſcribebant literis, & characteribus lōgè à noſtris diuerſis, & quaſdam etiam literas alio, quàm nos facimus, modo pronuntiabant, præſertim uocales, quarum quātitas ex ſola pronunciatione, nunquid ſcilicet uel longe eſſent, uel breues; nunquid cum accētu, eoque uel graui, uel acuto, uel circumflexo ſcriberentur, intelligebatur. Quam ſanè pronunciationem huius ſeculi nemo queat aſſequi. Quare rectè dicebat † Horatius:

Multa renaſcentur, quæ iam cecidere, cadentq;,
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi uolet vſus,
Quem penes arbitrium eſt & vis & norma loquendi.

Hæc paucis dixiſſe volui, eoq; maximè, vt illius temporis Ortographiam, quiſpiam in eam incidens, rectiùs intelligat, de qua multa Grammaticorum extant teſtimonia, quę breuitatis cauſa prætereo. Duplicabant autem uocales longas, ut Feelis, & Muutius. Ex numiſmatibus præterea diſcas, quomodo Principi tuo, tam viuo, quàm mortuo, ob rem fortiter cùm domi, tùm foris geſtam, epitaphium, perpetuum eius apud poſteritatem monumentum, condas. Hinc, ſi quid egregij in ingreſſu ſummi Pontificis, Imperatoris, Regis, Cardinalis, Ducis, aliorumq; Principum, vel in coronatione, vel in alijs pompis eorundem excogitandum inueniendumq; eſt: Si quid iucundi in haſtiludijs, torneamentis, bacchanalibus, ſimilibuſq; feſtiuitatibus ludicris exhibendum eſt: id inquam, hinc, vnde emblematum ſymbolorumq; inſtructiſſimum penu habere queas, petas, quibus item potentiſſimorum cùm publica, tùm priuata palatia egregiè perornantur. Non incongruū erit etiam cognoſcere, quomodo vtramq; numiſmatū partem authores appellēt, vnam eamq; præcipuam Itali rouerſo dicūt, voce ſcilicet à latina (Reuerſus) mutuata, quoniam oſtenſa vna parte, quam aduerſam vel dextram Romani, Itali Dritto dicunt, in qua caput eius, cuius gratia cuſum eſt numiſma, cōſpicitur, vertatur: vtraq; dictione vſus eſt Cicero ſic: *Aduerſus & auerſus impudicus.* Sunt tamen multa, quæ parte auerſa carent, ab utraq; caput cum eadem inſcriptione habentia, qualia quædā ſunt Antonini Pij. Sunt item quædam, quæ in utraq; parte quidem caput habent, ſed cum diuerſis inſcriptionibus, quale illud M. Bruti eſt, in cuius parte vna Brutus, altera Ahala conſpicitur, vt duorum eorum cauſa cuſum fuiſſe conſtaret, qui ſimilia geſta edidiſſent. Caput unum Bruti erat, illius, qui Romam à Regum tyrannide liberauit: alterum C. Seruilij Ahalæ, qui Spurium Maelium de tyrannide Romā inuehenda cogitantem interfecit. Talia item ſunt illa, quæ ab una parte Cæſarem, ab alia Auguſtum, & quę Tiberium Claudium ab una, & ab alia Agrippam conſobrinum ſuum repręſentant. Item alia ſunt, ut Gręca, aliarumq; nationum, ut Siclus, qui ab una parte calicem ab alia amygdalum florentem, & Taraconenſe, quod ab una Taurum ab alia palmam habet cum his literis C. VTTB. cuius numiſmatis interpretationem uide apud * Antonium Auguſtinum. Quę uerò utraq; parte, aduerſa ſcilicet & auerſa carent, nempè in quibus neque in hac neque in illa emblema conſpicitur, antiquarijs numiſmata ſine capite appellantur, acephala quis non ineptè dicat. Cùm verò in plurimis numiſmatibus uox hæc (Imperator) occurrat, diligenter admodum aduertendum eſt, in quo ſenſu ea accipienda ſit: nō enim ſemper ipſiſſimum Imperatorem, hoc eſt, qui ſolus regni gubernacula haberet, ſignificat; quandoquidem ſi pro prænomine uſurpetur, ſupremam eius authoritatem in rep. denotat, cū verò poſt nomen ponitur, rerum præclarè bello geſtarum numerum, vt in inſcriptione cuiuſdam numiſmatis Auguſti patet, quæ talis eſt IMP. CAES. AVG. IMP. VIIII. TR. POT. V. ab alia parte S. P. Q. R. SIGNIS RECEPTIS. Præterea obſeruandum eſt nomen Imperatoris non eſſe magiſtratus titulū, vt erat nomen Dictatoris, Conſulis, Cenſoris, Tribunorum: ſed quod ob inſignem aliquam victoriam milites vel alij Ducibus ſuis attribuebant. Quoties enim Duces vel hoſtes profligaſſent, vel cædiſſent, vel ſuos liberaſſent, vel quoduis aliud egregium in bello

*Lib. de ſtatuis.

Pronūciatio veterū à noſtra diuerſa.

† In arte Poëtica.

Vocales veterum.

Numiſmatum partes quo dictæ.

M. Bruti & Ahalæ numus.

Siclus.

Numus Tarraconenſis.

* Dial. 2. de numiſmat.

Numiſmata ſine capite quæ.

Imperator quid.

bello facinus edidiſſent, Imperatores dicebãtur. quo ſignificatu Imperatoris voce Ciceronem alioſq; claſſicos ſcriptores vſos fuiſſe comperio. Sic ipſemet Cicero, adeptâ contra Catilinam victoriâ, & cùm Proconſul in Cilicia eſſet, Imperator dictus eſt: ſic quidam etiam eo nomine honorati ſunt, qui tamen nunquam bello interfuêre, ſed quorum vice præfecti pugnaſſent, victoriamq; abſentibus vel Cõſulibus, vel Dictatoribus aſcripſiſſent. Atq; hæc de numiſmatum cognitionis, quæ velut cæterarum ſcientiarum inſigne ornamentum eſt, vtilitate dixiſſe ſufficiant. Hoc tamen illis adde, Principibus dignam eam videri ſolam, cùm reliquæ ſcientiæ lucri tãtùm cauſa inuentæ ſint, ſi vnã excipias Philoſophiam, quod innuit noſter Hetruſcus Poëta:

Pouera, e nuda vai Filoſofia

Dice la turba al vil guadagno intenta. 10

Numiſmata ex qua materia fierent. Electrum quid. Aes Corinthium.

Sed rem fortè non ingratam antiquitatis ſtudioſis faciemus, ſi breuiter, ex qua materia numiſmata fierent, enucleemus. Potior equidem eorum pars ex ære conſtabat, quędam ex argento, quædã ex auro eoq; puriſſimo, quædam ex materia ex his mixta, quæ Electrum Plinio dicitur, cùm ſcilicet quinta argenti pars auro permiſceretur, quod perperam mea ſententia nonnulli æs Corinthium vocarunt. Quæ ex ære Corinthio confecta erant, in magno honore & ſumma exiſtimatione habita fuiſſe nos minimè latet, quia id vel nunquam, authore Cicerone, vel ſaltem tardiſſimè corrũpatur. Mixtum autem erat ex quatuor metallis, auro nempè argẽto, ære, & ferro, ſeruata quadam proportione. Erat & viſui gratiſſimum, præſertim ex ſolius auri vel argenti intuitu defeſſis. Numiſmata inſpicienti diuerſa, multa etiam metallorum diſcrimina ſeſe offerunt. Nam quædam auri aliquid habent admixtum, alia nihil, alia alijs plures colores recipiunt; ſed quæ ex metallo Corinthio ſunt, paſſim apud omnes pro pulchrioribus habentur, ſicut antiquarij omnes mecum teſtari poſſunt, cùm in Chimiliarchio magni Etruriæ Ducis Franciſci, atque apud Sereniſſimum Ferrarię Ducem Alphonſum ſecundum, necnõ apud Fuluium Vrſinum Romę in Palatio Farneſiano plurima ex tali ære obſeruauerim. Appellatur autem Corinthiacum, quoniam, vt teſtatur Plinius, ob deſtructam ac incenſam à L. Mummio Corinthum, metalla illa, ex quibus in ea vrbe vaſa fiebant pulcherrima, permiſcerentur, eaq; mixtio artificibus admodum placeret, adeoq; vt ex ea ſtatuas, menſas, ac diuerſa vaſorum genera poſtmodum fingerent; Itaq; cùm rerum nouarum omnes maximè cupidi eſſent, & prima illa materia deficeret, maximè illa delectari cœperunt, & ad primæ imitationem vſi ſunt. Et hæc modò eſt, quam propriè æs Corinthium vocãt: Sed de his aliàs latius. Reperitur etiam Aquila, præterquàm in tot antiquiſſimis numiſmatibus, in marmoribus etiam, imò ex ijs effi-

20

30

Aqla marmorea ĩ Palatio Card. Sabellij. Sabellorũ familiæ origo.

cta, qualem Romę vidi ego in Palatio Cardinalis Sabellij in Theatro Marcelli, in platea, quam vulgò Montanara vocant, quæ alis magnis, & expanſis Chryſaëton ęmulabatur. Hęc verò familia, vt obiter inſeramus, Romanorum antiquiſſima eſt, atque adeo, vt volunt, ab Auentino Albanorum rege oriunda, quæ quidem & Cõſules, & magiſtratus Romæ olim habuit, & pòſt ſex Põtifices maximos, nempe Liberum primum, Eugenium primum, Benedictum ſecundũ, Gregorium ſecundum, Honorium tertium, & Honorium quartum; Cardinales vnum & triginta, Archiepiſcopos, & Epiſcopos plurimos: inter eos verò, qui ſanctitate, & miraculis floruerunt, C. Sabellum Epiſcopum Mediolanenſem, diſcipulum S. Barnabę, martyrio coronatum, & D. Peregrinum Epiſcopum ciuitatis Antiſidori, necnon & Gabinum martyrem ſub Diocletiano. Non abſimilem aliam vnà cum Hercule Maratonium taurum interficiẽte marmore inciſam vidi in Palatio Card. Farneſij, quæ res Auis nobilitatem nõ parum indicat. Sed admirandus profectò naturę ille luſus eſt, quę non viuam tantùm procreare contenta, etiam huius imagine in alijs rebus delectata uidetur, ut in radice filicis fęminę fruticoſę apparet, quã ſi tranſuerſim incidas, quod ueteres non uiderunt, tum Aquilæ paſſis alis non obſcura figura emicat. Cęterum, ut obiter dicamus, Aquilæ lapis apud Mexicanos fanum eſt cuiuſdam ſui Idoli, cuius mentionem facit Ioſephus Acoſta.

40

Aqla marmorea cũ Maratonio tauro ab Hercule occiſo. Aquila in radice filicis inciſa. Aquila lapis apud Mexicanos

VSVS IN MONETIS.

50

PERDVCTO iam ad calcem capite de numiſmatibus, in quibus Aquila uel aliqua ſaltem ex parte inſculpebatur: de monetis quędam reſtant dicenda, quas hac potiſſimùm illis ratione ſubiungo, quoniam ſimul ſępè ab autoribus confunduntur, ut eleganter [a] Antonius Auguſtinus demonſtrat, & ex hoc Horatij verſu

[a] In tractat. de numiſm.

Rettulit acceptos Regale numiſma Philippos,

luce clarius euadit. Ibi enim numiſma uocat monetam, in qua Philippi effigies erat expreſſa, & non

& non loquitur de numiſmatibus antiquis, cùm Philippus Alexandri, quem Chærillo poëtæ illa donaſſe innuit, pater fuerit. Hinc multos etiam viros doctos diſputare videmus, nunquid antiqua illa numiſmata Romanorum, Grçcorum, aliarumq; gentium, monetę eorum fuerint. Quod cùm plurimos, eosq; probatiſſimos quosq; inficiari videam, certè neq; ego etiam id facilè crediderim, eò que maximè, cùm rationi videatur repugnare, quod numiſmata tãtã artificum induſtriã elaborata, vulgari plebeculæ, vt magnatibus communia fuerint. Non negauerim tamen quædã pro mon tis vſurpata, ſed illa duntaxat aſſirmauerim, *quorũ*, vt dicit [b] Pomponius, *vel aureorum, vel argenteorum vſufructus legari poteſt.* Hęc autẽ parua fuiſſe conſtat. Atque eo modo [c] Ariſtoteles numiſma à lege, quę Græcè νόμος appellatur, dictũ voluit. Ita & [d] Vlpianus: *Si quiſpiam*, inquit, *legauerit aurum & argentum ſignatum, & excuſum, vt moneta eſſe ſolet, tunc comprehenduntur monetæ Philippi, & illæ pariter quæ dicuntur numiſmata.* Et alibi rurſus: *ſi autem aurum & argentum ſignatum legatum eſt, id paterfamilias videtur teſtamento legaſſe, quod eius aliqua forma eſt expreſſa, veluti quæ Philippo ſunt: item quæ numiſmata & ſimilia.* Sed fortè quiſpiam opi etur, quod nunc moneta dicitur, id olim numiſma dictum fuiſſe, atque ita numiſmatis nomen monetæ antiquius eſſe. Cui reſponſum eſto, vtramq; dictionem antiquiſſimam eſſe, vt ex varijs ſcriptorum locis liquidò conſtat, ac in primis ex hoc Martialis:

Et centum dominos nouæ monetæ. & alibi:

Nos niſi de flaua loculos implere moneta
Non decet, argentum vilia ligna ferant.

Cùm verò & in monetis quibuſdam tam veterum, quàm noſtri æui etiam Principum, Aquilę noſtræ effigiem expreſſam viderem: decreueram omnia, quæ paſſim apud diuerſos authores de monetis loca obſeruaui, hiſtoriæ noſtrę inſerere: ſed quoniam multa ea eſſent, & in immenſam molem aucta, ſuperſedere ijs hîc volui; ac, ne fortè incõgrua huic loco lectori viſa, tędium parerent, pro peculiari tractatu ſeorſum edendo reſeruare, atque modo de ijs agere, in quibus Aquila noſtra depicta eſt; Vt in antiquiſſimo quodam numo, qui Ptolomaicus dicebatur: in quo ab vna parte, eaque aduerſa erat Iouis imago cum Ptolomæi nomine; ab altera Aquila fulmen pedibus premens. Numũ hunc apud Rhodios primùm cuſum tradunt; quod tamen nomini eius apertè refragari uidetur: Ptolomæos enim Aegyptijs imperitaſſe cũctis ſatis innotuit: quare quis cum iudicio fortè inferat, monetas etiam olim, vt noſtro ęuo, nõ in vna tantùm regione, vbi cuderentur, ualuiſſe, ſed quoq; in alienis. In Aſſibus etiam olim Iouis atque Aquilæ imaginem cælatam fuiſſe refert Antonius Auguſti us: De aſſe conſule Budæum: Erat autem moneta parui ualoris, & aſſaria pro obolis poſita legimus: Hinc [f] Cicero: *Aſſem*, inquit, *ſe negat daturum, niſi prius de rebus, rationibuſq; omnibus ſocietatis decidiſſet.* Et Horatius:

Quem ſi diminuas, vilem redigetur ad aſſem.

Hinc etiam illud poëtæ:

Non aſſis faciunt, euntq; rectà.

Cui conſimile eſt illud Catullianum:

Non pili faciunt cohortem.

Qui loquẽdi modus nobis item communis eſt. Nam quem cõtemnimus, dicere ſolemus, non ti ſtimo un pelo, aut non ti ſtimo un quatrino. Eleganter item Seneca: *Emas non quod opus eſt, ſed quod neceſſe eſt: quod non opus eſt, aſſe carum eſt.* Valebat autem as (inquit Budęus) quaternos denariolos noſtros. Vincentius Burginus, qui de illuſtrium familiarum Florentię armis ſeu inſignibus, nec non & de monetis ſcripſit, author eſt inter antiquos eiuſdẽ pulcherrimę, nobiliſſimęq; urbis nummos, reperiri, in quibus quandoq; nigra Occidentalis, quãdoq; Aquila aurea biceps Orientalis imperij ſymbolum cælata ſit. Eam multis familijs Florentinis, ut pòſt etiam dicetur ſingulari beneficio Ioannes Paleologus Orientis Imperator conceſſit, quãdo ſub anno 1439. ad Conciliũ Florentinum opes Occidentis aucturus cõtra Turcas ipſe acceſſerat. Quo etiam factum ut denuò quę interceſſerant inter Grecam & Latinã Eccleſiã diſſidia, tum ſublata ſint. De Neapoli teſtatur Scipio Mazzalla, aureã olim habuiſſe monetã, in cuius aduerſa parte depicta erat Parthenope tumulo inſidens, ac lyram tenens: in auerſa verò victoria alata, quæ manu vna coronam, altera Aquilam ferret. Inter Luceſium, quibus cudendi poteſtas ab Othone primo conceſſa fuit, tradente Ioanne Villano, monetas, vna inuenitur, quæ ab vno latere ſancti cuiuſdam, ab altero Aquilæ effigiem impreſſam habet; Fuit hęc moneta omnium, quas cuderunt, prima, ac Aquila priuilegium illud ab Othone conceſſum denotat; Vnde & in quibuſdam Genuenſium numis eadem ales conſpicitur vnà cum Friderici nomine, à quo & illi poteſtatem eam obtinuerunt. Eodem modo ciuitates Imperiales dictæ, necnon & Principes Imperatori ſubditi, Aquilam aut nomen eius in monetis ſuis excudunt.

[b] *Cap. 28. Hi. de uſufructu.*
[c] *Lib. 5. Ethic. cap. 5.*
[d] *C. 27. Hi. de auro & argento legato.*
[f] *Dial. 5. de numiſmat.* [f] *Pro Quintio.*

Num° Ptolomaicus.

Florentina moneta qualis.

Lucentis moneta.

Aquila monetis Imperialium ciuitatum.

10 20 30 40 50

DE SCVTORVM DIFFERENTIIS & vſu à quibus inſignia familiarum, quæ arma vulgò dicuntur, originem duxerunt.

T de his in ſuperiori libro à nobis actū; quia tamē & ibi hæc, quæ ſequuntur digniſſima ſcitu, omiſſa ſint; itaq; ea hîc ſubijcere placuit. Sed fortè præter inſtitutū noſtrū quis iudicet, quod de ijs, tam longè latèq; nos extēdimus. Quid enim de Aquilis ſcribenti cum ſcutis? illi reſponſum eſto, id ideò à nobis factum, quia cùm arma vulgò dicta, illuſtrium familiarum inſignia, in quibus ſanè plurimus noſtræ Aquilæ vſus eſt, vt longo ſatis ſermone, in priori libro demonſtratum eſt, & paulò poſt etiam oſtendetur, hinc ſuam originem agnoſcant, neceſſarium omninò mihi videbatur, de ſcutis etiam quædam pertractare. Aduertendum autem in primis eſt, ſcutororum nomē paulò latiùs extendi, nēpè quod pro armis ab authoribus etiam accipiatur. In quanto verò vſu, ſcuta ſiue clypei fuerint, cùm apud Troianos, tùm verò præcipuè apud Romanos, claſsici authores docent. [a] Cicero: *Agmine*, inquit, *quadrato cum gladijs ſequuntur ſcutati milites, ſicas portare videmus*. [b] Idem: *Etſi non ſolùm impulſu ſcutorum, neq; conflictu corporum*, &c. [c] Item: *Simulatq; ipſe graui vulnere exanimari videret ſe, vt primùm deſpexit, quæſiuit ſaluus ne eſſet clypeus?* ſic [d] Titus Liuius, *Erant in Celtiberorum exercitu quatuor millia ſcutata & ducenti equites*. Sed Herculis inſignis ille & famoſus clypeus, longè antiquiorē uſum demonſtrat, cui, cùm ad bellum proficiſceretur eques, inter arma ſua, quæ gerebat, primùm maximè confiſus erat, de quo ſi benè memini, mentio fit in Pandectis Florentinis, vel ſaltem, quod certò noui, in epigrammate Græco, quod Latinè tranſlatum, ſic habet:

Alcidem vt magno ſi quis clypeo armet, & ornet,
Sic tuus hoc quæſtor ſtruxit opus varium.
Ille pererrato tot monſtra feraſq; ſubegit
Orbe, tuas leges orbis vbiq; colit.

Magni equidem, vt obiter dicam, Herculis habitum, qui ex pellibus animalium conſtabat, & laneis veſtimentis longè antiquior eſt, & ephippij vice vſurpatus, antiqui æſtimarūt; vt ex numiſmate Alexandri Magni in primis conſtat, in quo ipſe eundem Herculis habitum in capite ſuo ferre conſpicitur, vt ſcilicet ab Hercule originem ſuam deducere teſtaretur; & Commodus etiā Imperator Herculis pelle vtebatur & in ſuis numis & ſtatuis, tali habitu ſe exculpendum curabat, vt etiam in palatio Summi Pontificis, quod Beluedere vulgò nuncupant, videre eſt: addebat etiam in numiſmatibus clauam Herculis, cum hac inſcriptione HERCVLES ROMANVS. Arbitrabatur enim ſe Hercule ipſo in transfigendis ſagitta feris haud eſſe inferiorem, vnde illum Hiſtorici tanta eas dexteritate, tantoq; artificio interfeciſſe tradunt, vt ſingulis ictibus ſingulas etiam occideret, & ſcopum quemuis ſemel propoſitū ſagitta ſua ſemper attingeret. Cæterùm, vt ad ſcuta reuertamur, erant eorum etiam diſcrimina quædam. (de parma ac vmbone poſteriùs dicemus) Meminerunt authores claſſici clypeorum ſubinde, ardentis, micantis, & ærei: [e] Virgilius itē Argolici, quo Argiui vtebantur: ſic æratū clypeū & detritū Silius Italicus celebrat, & fulgentē [f] Ouidius. Ad quem alludit [g] Claudianus iſto carmine:

Quis decor, incedis quoties clypeatus, & auro
Squammeus, & rutilus criſtis & caſſide maior?

Erant inter alia ſcuta in primis, quę vocabant cętras vel citras, quorum pleraq; Afrorum erant: horum etenim meminit Virgilius:

Leuas cetra tegit, falcati cominus enſes,

Appianus tradit Maſaniſſam Regem ἐλεφαντίςην geſtaſſe, id eſt ſcutū è corio elephanti, quod non ita facilè penetrari poteſt: hodie verò Mauri iſti loreis ſcutis vtuntur, ſed maiuſculis, & formatis ferè in cor humanum, ut ex icone, quam [h] Iuſtus Lipſius exhibet, conſtat. Britannis etiā Tacitus hæc ſcuta tribuit, & pugnare eos facit, *ingentibus gladijs, cum breuibus cetris*. Oſtendit paruas fuiſſe, cuiuſmodi vſi ſunt Hiſpani. Strabo de Luſitanis inquit: *Clypeolum eos habere dicunt diametro cauum, antrorſus loris ſuſpenſum*: diametrum Lipſius, cui hac in re facilè aſſentior, intelligit lineam ambientem, alioquin non eſſet paruus. Quod verò parui eſſent, docet etiam Diodorus Siculus, inquiēs: *Ferunt peltas in bello omnino paruas, neruis intertextas*. Hęc ſcuta erant leuia, vt ex Suida oſtēditur; *at ſcutū Hiſpanorū geſtatu facilè*. Addit Lipſius, Hiſpanos cetris etiam vſos fuiſſe, ad pulsādū rhytmicè, & cū cātu ſaltuq; hoſtē ſic inuaſiſſe, idq; ex [i] Silio ita cōfirmat.

Scutum quid. Armorum honos. [a] Philip. 2. [b] Pro Cecinna. [c] Lib. 2. de finib. bonor. [d] Lib. 8. belli Punici. Herculis clypeus & habitus. Differētiæ ſcutorum. [e] Aen. 3. [f] L. 8. Metamorphoſ. [g] In quartū honori conſulatum. Cetra. Scuta corea. [h] Li. 3. analectorum. Scuta parua eſſe. [i] Lib. 3.

10 20 30 40 50

Miſit

—— Miſit diues Gallecia pubem
Barbara non patrijs vlulantem carmina linguis,
Nunc pedis alterno percuſſa verbere terra,
Ad numerum reſonas gaudentem plaudere cetras. Item [k] alibi:
——— ac ritu moris Iberi
Carmina pulſata fundentem barbara cetra
Inuadit.

[k] *Lib.10.*

Ex his plurimùm eos hallucinatos fuiſſe conſtat, qui cetram volunt latronum fuiſſe ſcutum. Cetrati enim propriè Hiſpani atque Afri dicebantur, qui minimas atque exactè rotundas peltas geſtabāt. Meminit horū ſæpiſſimè Liuius, ex quo aliquas hîc libuit adducere authoritates: *Pro eo,* inquit [l] alibi, *ſupplemētum ipſe ex Africa maximè iaculatorū leuiū armis petijt, ut Afri in Hiſpania, Hiſpani in Africa melior procul ab domo futurus vterq; miles, velut mutuis pignoribus obligati ſtipendia facerent. Tredecim millia octingentos quinquaginta pedites cetratos miſit in Africam.* Et [m] iterum: *Nec Numida Hiſpano eques par fuit, nec iaculator Maurus cetrato* [n] Itē: *Theſſalonicæ Eumenes & Athanagoras præerant cum paruo præſidio duorum millium cetratorum.* Item [o] rurſus. *Extra hanc veluti iuſtam aciem parte dextra Conſul Achæorum cetratis immiſtos auxiliares, Eumenes tria millia peditum æquata fronte inſtruxit.* Meminit etiam [p] Cæſar: *Erant, vt ſuprà monſtratum eſt, legiones Afranij tres, Petræi duæ: præterea ſcutatæ citerioris prouinciæ, & cetratæ vlterioris Hiſpaniæ, cohortes circiter octuaginta.* Et iterum: *Hos leuis armaturæ Luſitani, peritiq; earum regionum cetrati vlterioris Hiſpaniæ conſectabantur.* Porrò Latini cetram paſſim pro pelta accipiunt. [q] Liuius: *Pelta cetræ haud diſſimilis eſt:* quod de Græcorū pelta Lipſius intelligendū putat, quam nō longè diuerſam credit à Romana & velitari parma; licet fortaſsè haud vſquequaq; ſit rotunda, cùm Suidas dicat πελτάι ἀσπίδιε τετραγωνα, id eſt, peltæ clypei quadranguli. Sed hæret in eo Lipſius, cùm Plutarchus rotundam facere videatur, vbi de ancylibus loquitur: *Non enim,* inquit hic, *circuli formæ ſunt, nec reddunt, vt pelta, circumferentiam, ſed inciſionem habent lineæ flexuoſæ.* Pelta autem parua fuiſſe creditur, vt ex Statio etiam quiſpiam colligat, ita canente:

Sæuaq; difficiles excludere vulnera peltas.

Cetram nō fuiſſe latronum ſcutū.
[l] *L.1.dec.3.*
[m] *L.3.dec.3*
[n] *L.4.dec.5*
[o] *L.7.dec.4*
[p] *Lib. 1. de bello ciuil.*
Cetra pro pelta accepta.
[q] *Lib.18.*
Pelta Græcorū quid.
Pelta an rotunda vel quadrāgularis.

Qui peltas humeris ſuis in formā lunæ ſuſpendebant, quod item hodie ac olim in Hiſpanienſi exercitu vſu viſitur, peltati ſeu peltaſtæ dicebantur; meminit horum [r] Liuius: *Menippum item quendam ex regijs Ducibus cum mille peltatis Chalcidem mittit.* [s] Idem: *Noctu cetratos quos peltaſtas uocant, loco oportuno inter bina caſtra in inſidijs abdiderat.* Dicebantur ijdem etiam palmularij, cùm parma tecti pedites pugnarent: [t] Quintilianus: *Percunctans Theodorius an Apollodorus eſſet, ego, inquit, palmularius ſum, nec ſanè potuit vrbanius ex confeſſione inſcitiæ ſuæ elabi.* Et [u] Suetonius: *Detractum è ſpectaculis in arenam canibus obiecit, cum hoc titulo, Impiè locutus palmularius.* Peltarum figura fortaſſis non omnibus fuerit eadem: plurimi tamen ad Lunæ ſimilitudinem factas putant. Ad hunc ſenſum Seneca: *Lunata,* inquit, *latus protecta pelta.* Pariter & Iſidorus: *Pelta ſcutum breuiſſimum in modum lunæ mediæ.* Habemus item ex antiquis lapidibus & numiſmatibus, bilunes fuiſſe, id eſt, duplici ſemiluna inſignes: quod cùm marmor quoddam in Pontificijs hortis docet, vbi Amazonidum pugna expreſſa eſt, cum huiuſmodi ſcutis, tùm Martianus Capella, qui partem Italiæ extremam, quæ Brutios habet, *leuorsùm inflectere* ſcribit, *& duobus promontorijs peltæ Amazonicæ formam reddere, dextro autem cornu Leucopetram tendere, ſiue Laſcinium.* Amazonum verò peltas eiuſmodi figuræ fuiſſe, ex hoc Virgilij liquidò conſtat:

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis.

Peltā fuiſſe paruam.
Peltati & Peltaſtæ ꝗ dicti.
[r] *L.8. dec.3*
[s] *L.1. dec.4*
Palmularij qui.
[t] *Lib.2.*
[u] *In Domit.*
Peltarum figura.

Neque fortè ab hac figura deflectit [x] Plinius, vbi de ficu Indica loquitur: *Foliorum latitudo peltæ effigiem Amazonicæ habet.* Conſtat enim eam folia hederaceis (ſi modo quam Cluſius depingit Plinianæ reſpondeat) ſimilia habuiſſe, quibus etiam peltæ à Xenophonte comparātur. Alibi tamen [y] Plinius *eas thlaſpios folijs ſimiles facit,* ſed vereor ne id ad fructum potius, quam ad folia transferendum ſit, vt ab alijs factum video. Adde quod crocodilij, & alyſſi fructus thlaſpios fructui quodammodo ſimiles ſunt, quos [z] Dioſcorides duplicis ſcuti figuram habere ſcriptum reliquit, & Auicenna alyſſon eadem de cauſa ſcutalem herbam vocat. Huius generis militum armaturam Aelianus breuiter depingit; *Peltatis, ait, ſimilis Macedonicæ illi armatura in vſu eſt, ſed leuior.* Nam & pelta paruum, vt diximus, ſcutum, leueq; eſt, & conti eorum ſariſſis ſunt longiores. Deniq; genus illud armaturæ locum inter velites, & armatos tenere apertum eſt, videlicet grauius quàm velites, leuius quàm armati faciunt. Quam ob rem plures ſunt, qui eos cum velitibus iungant, & vtroſque vocari velint leuem armaturam. De parma, quid ſit inter ſpecies armorum [a] VVolphgangus Lazius, quam doctè & exactè declarat, quem qui plura de ea deſiderat, adire poterit. Erat autem parma, vt breuiter dicamus, quadran-

[x] *L.12.c.5.*
[y] *L.27.c.13*
[z] *Lib. 3.c. 10.& c.79.*
Parma deſcriptio.
[a] *Lib.8.cap. 16.cōment. de rep.Ro.*

gularis, non solùm scuto, verumetiam clypeo leuior, sic dicta, quòd in omnes partes parem haberet extensionem: suspẽdebatur enim ex humero, & alio nomine pelta vocabatur. [b] Liuius: *Quingenti fermè Numidæ præter consueta arma telaq́, gladios occultos sub loricis habentes, specie transfugarum, cùm ab suis parmas post terga habentes adequitassent, repentè ex equis desiliunt.* Item [c] alibi: *Dat signum Volscis Imperator, vt parmatis nouæ cohorti hostium locus detur.* Item [d] rursus: *Quem cuspide parmaq́ innixum* &c. Polybius verò aliam parmæ figuram tribuit, dum inquit: *Iubentur natu minimi gladium gestare, pila, parmamq́. Parma tum firmitatẽ habet ob structuram, tùm magnitudinem, quæ tutando corpori sit satis. Nam rotunda cùm sit, tripedalem habet diametrum.* Extat hoc genus scuti adhuc apud Indos. Hodie Hungari tantùm, Turcæq́; clypeati cernuntur, diuersa tamen clypei figura. Meminerunt & parmæ Poëtæ: [e] Virgilius

Ense leuis nudo parmaq́ in glorius alba. [f] Horatius:

Tecum Philippos, & celerem fugam
Sensi, relicta non benè parmula; Et [g] Martialis:

Parma tibi scutum pumilionis erat.

Porrò parmæ vsum primùm Iphicratem instituisse, & C. Mariũ sustulisse, historica fides nobis tradit. Vmbonem verò alij mediam clypei partem appellant, alij extremam, alij demum vniuersum clypeum, si modo minoris quantitatis foret. In primò quidem significatu vsurpatur à [h] Liuio: *Assurgentem ibi Regem vmbone resupinat.* In secundo vtitur [i] Plinius: *Arabicæ excellunt candore circuli prælucido, atq; non gracili, neque in recessu gemmæ, aut in deiectu renitente, sed in ipsis vmbonibus intentæ, præterea substrato nigerrimi coloris.* Postremò in tertio significatu vmbonem accepit [k] Virgilius.

——— nec sufficit vmbo
Ictibus

in fortem vmbonem Lucanus commemorat. Quę nam verò esset figura Ancyliorum in primo libro ex Festo ostendimus. Cuius qui veritatem exactè desiderat, numismata adeat, in quibus eorum icones veræ expressæ sunt: ut in numismatibus Antonini Pij, in quibus duodecim Salij sacerdotes Marti sacri, tunicas auro purpuraq; intertextas, æneum pectorale ægidi Mineruæ non absimile induti, in brachijs ea ferre conspiciũtur, cum his literis insculptis ANCYLIA. Mammusius Vetusius illa fecit ad imitationem illius, quod in pallatio Numæ è cælo cecidit, quodq; aruspices diligentissimè custodiendum pronunciarunt, quoniam vbi illud seruaretur, ibi foret totius orbis dominium. Itaque multa similia cõfecta sunt, & qui ea facerẽt, nullum sibi aliud postulabant præmium, nisi quòd cùm Salij illi suas choreas ducerent, hymnosq; canerent, Mammusium aliquãdo nominarent. Dionysius de ancylibus plura, quàm Liuius adfert, duodecim scribens fuisse Salios patricios, Palatinos dictos, vt ab Agonalibus & Colinis à Tullio Hostilio institutis dignoscerentur. Erant autem omnes saltatores & mense Maio per vias publicas, vt in foro & Capitolino monte saliebant. Tunicas ferebant pictas cinctasq; metallo, trabeamq; purpura interstinctam, pretexta annexã humeris fibulã, & pileolum altum ad instar mitræ, quem vocabant tutulum. Accingebantur item ense, & dextra lanceam aut sceptrum, sinistra ancylia gerebant, quæ tamen defatigati cùm essent, serui aliquando supra baculum efferebant, vt omnibus essent conspitua. Virgilius de scuto Aeneæ loquens, de ancylibus & Salijs sacerdotibus etiam meminit.

Hinc exultantes Salios, nudosq́ Lupercos
Lanigerosq́ apices & lapsa ancylia cælo. Item [l] alibi:
Ipse Quirinali lituo, paruaq́ sedebat
Succinctus trabea, læuaq́ ancyle gerebat
Picus equûm domitor.

Præterea fuêre etiam scuta grandia, qualia erant Germanorum, Bohemorum, Gallorumq; vt refert Tacitus his verbis: *Immensa scuta, enormes hastæ,* Quod genus adhuc in portis arcuum cernitur, sed de longitudine id maximè accipiendum est, vt de Gallis Diodorus; *Scutis vtuntur ad hominis longitudinem pro cuiusq́ ingenio pictis.* Virgilius de eisdem.

——— Scutis protecti corpora longis. Et [m] Ouidius
Iacta super galeas, scutaq́ longa sonant.

Sunt & scuta longa, & lãceę ad proportionẽ, authore Strabone, sed longa tamen magis, quàm lata, ex [n] Liuio clarè patet: *Scuta longa, cæterùm ad amplitudinem corporum parum lata, & de ea ipsa plana malè tegebant Gallos,* [o] Polybius hoc ipsum affirmat *Scutum Gallicanum parum aptum hominem totum tegere.* Tacitus scuta etiam plana fuisse indicat, cùm scribit *Germanis fuisse pro scutis tenues & fucatas colore tabulas.* Plutarchus tamẽ Cimbris & Teutonis dat θυρέυς πλάτεις hoc est, *scuta lata.* Cuius verò figura Romanorum clypeus quondam extiterit, Polybius tradit in hæc uerba:

Romana

Marginal notes: [b] L.2.dec.3 — [c] Lib.4. — [d] Lib.8. — [e] L.9. Aen. — [f] Lib.2. carminum. — [g] Lib. 14. epigram. — Parmæ vsũ quis primò instituerit. — Vmbo q.d. — [h] Lib.4. — [i] Lib. 37. — [k] L.9. Aen. — Ancyliorũ figura. — Salij sacerdotes. — Tutulus quid. — [l] L.7. Aen. — Scuta grãdia quorũ fuerint. — [m] L.6. Fast. — Scuta lõga — [n] Lib. 38. — [o] Lib.3. — Scutũ Gallicanum. Cimbrorũ & Teutonum scuta. — Romanorũ clypeus.

10 20 30 40 50

Romana armatura primum ſanè clypeus, cuius latitudo curuæ ſuperficiei pedum duorum ſemis, longitudo pedum quatuor: maiori additi amplius quatuor digiti, è duplici tabulato, glutino taurino linteolo infuſo compactus. Eius exterior ſuperficies vituli corio integitur, hinnuliuè, aut eiuſmodi animalis. Habet circumferentia varium munimen, à ſummis imiſq; partibus, quò enſiũ ictus vehementiores tutò excipit, terræq; adnitendo non corroditur. Impactus eſt autem huiuſmodi clypeo etiã ferreus vmbo qui ingentes ſuſtinet ictus, ac lapidum impetum, Sariſſarumq; teliq; quantumlibet violenti. Milites verò illi ſcutarij nuncupabantur, qui in poſtrema acie ſcuta ferebant: cuius generis Triarij fuêre. Quorũ [p] Suetonius ſic meminit: *Affuit, & clientibus ſcuti ſcutario cuidam euocato quondam.* Et [q] Marcellinus: *Inter quos Valerianus fuit, domeſticorum omnium primus, & natus ex ſpadone quidam ſcutarius exectus: Ita bellator, vt Scicinio veteri compararetur.* Verumenimuerò eorum armaturam elegãter deſcribit [r] Vegetius: *Pedites autem ſcutati præter cataphractas & galeas, etiam ferreas ocreas in dextris cruribus cogebantur accipere: Sic erant armati illi, qui in prima acie pugnantes Principes, in ſecunda haſtati, in tertia Triarij vocabantur*; ſed obiter hic admonendus eſt lector, ſcutarios in alio ſignificatu, dici fabros ſcuta facientes: Et ſic de fabris ſcutariorum [ſ] Vegetius, & codex præfecturarum loquuntur. Verùm vt hic obiter etiam inſeramus, ſcutariorum militaris ſocietas in ſcholis militaribus, quæ pro tyronum exercitio erãt, primo ſemper loco habita fuit: quamuis & aliæ eſſent, vt Sagittariorum, eæq; etiam ſcutariorum & clibanariorum, quorum hi erant equites cataphracti, illi pedites. Erant & gentilium ſcholæ, qui exercebantur ad cohortes aut legiones. Habebant item & ſpeculatores ſuas ſcholas, quæ ad ſpeculandas res hoſtiũ alebantur, de quibus non eſt, quod nunc agamus. De ſchola verò ſcutariorum meminit [t] Ammianus: *Interq; eos quidem ſpe vana ſufflati, moderatione quæritabant diu exploratum, & grauem, & rumoretenus obſcuris paucorum ſuſurris nomen præſtringebatur Equitij, ſcholæ primæ ſcutariorum etiam tum Tribuni.* [u] Idem ſecundæ ſcholæ meminit: *Quibus compertis, Valentiniano, qui cum his redierat, Scutariorũ ſecunda committitur ſchola, qui multò pòſt auctus dignitate, malè rem apud Illyricum geſſit.* Deniq; ſcutariorum & clibanariorum mentionem facit codex præfecti Romanorum, qui tibi, ſi plura petas, adeundus eſt. Nunc in ſcutis ſuis varia ab antiquis erant depicta (cuius rei originem ad Cares [x] Herodotus refert) vt diuerſas militum factiones, & præclara eorum facta diſtinguerẽt: quare etiam veſtes habebant coloratas, vt ſi forte inter ſe miſcerentur, quiſq; à ſuo præfecto agnoſceretur, quemadmodum videre fuit in Circenſibus ludis, in quibus variorum equitum factiones ab eiuſmodi veſtibus, à quibus alia ruſſata, alia vermilia ſiue coccinea, alia praſſina ſeu viridis appellabatur, diſtinguebãtur. Quod verò ſcuta cælare & depingere vetus ritus ſit, & Heroicis quoq; temporibus obſeruatus, varijs diuerſiſq; modis docet [y] Iuſtus Lipſius, vbi Saguntini cuiuſdam inſignia ex Silio Italico adducit:

Centum angues idem cælatum inſigne gerebat
In clypeo.

Solebant autem Græci, Romani, Barbariq; varias, diuerſiſq; coloribus figuras in ſcutis depingere, vt aquilas, legiones, delphinos, atque id genus alia animalia; ſiue ad inſigne, vt cognobiles eſſent, ſiue ad decorem, ſiue ad familiarum nobilitatem indicandam. Non enim omnis color idem ſignificat: albus nempè rectè innocentiam ſimplicitatemq;, ruber dominium, viridis ſpem de re aliqua conceptam denotat; Ita pariter animalia proſapiæ nobilitatem quàm egregiè oſtendunt: hinc [z] Plutarchus *Vlyſem* tradit *delphina in ſcuto habuiſſe.* Idem *de eo, qui Lyſandrum interfecit, inſigne clypei Draconem vſurpaſſe, eoq; oraculo monitum, vt draconem vitaret*, ſcribit: Item de Spartano quodam, qui clypei inſigne muſcam haberet, viua nihilo maiorem: cumq; irrideretur ab alijs, quaſi ab ignauia & metu ita faceret, ne hoſti conſpicuus eſſet: *imò* inquit, *vt agnoſcas, vſq; eò enim accedo, vt cernere cominus poſſint ſigni mei modum.* Licurgus etiam tridentem Palamedi in clypeo aſſignat. Et [a] Athenæus de Alcibiade: *Scutum ex ebore & auro confectum habuiſſe* memorat, & *in eo Cupidinem pro inſigni, qui brachijs fulmen complecteretur.* Ad hunc ſenſum [b] Propertius loquens de vetuſtis Romanis, negansq; ita cultos fuiſſe:

Picta nec inducto fulgebat parma pyropo,
Pendebant cæſi baltea lenta boues.

Non vult pro temporis ſui luxu pyropo ſcuta ornata, ſiue lapide ipſo, ſiue potius colore rutilo & flammante, cùm tales in fulmine ſint, quod crebrũ valdè, & quaſi de more in ſcutis Romanis erat: ſed tamen antè de Tacio Sabinorum Rege idem Poëta ſcripſerat:

Pictaq; per flauas arma leuare iubas.

Et ſcutum intelligit, in quo iam olim imagines etiam Iuuenalis agnoſcit:

Pendenteſq; Deos perituro oſtenderet hoſti.

Romulum & Remum de Lupa *pendentes* & *oſtenderet*, nẽpè admoto ſcuto. Phidias clariſſimus per omnes gentes pictor, *in ſcuto Mineruæ Amazonum præliũ cælauit, intumeſcente* (Vt [c] Plinij verbis

Milites ſcutarij qui. Triarijqui.
[p] In Aug.
[q] Lib. 27.
Scutariorũ armatura.
[r] Li. 1. c. 20.
Fabri ſcutarij.
[ſ] Lib. 2.
Scholę militares quę.
[t] Lib. 26.
[u] Sub finem libri pdicti.
[x] Lib. 1.
In clypeis varia depĩgebãtur, & quare.
Veſtes coloratæ cur in bello gerebantur.
[y] In analectis ad militiam.
Cur varia in clypeis depingerentur.
[z] Lib. de ſolertia anim.
Vlyſſis clypeus.
Lyſandri interfectoris clypeus.
Spartani cuiuſdã mirũ inſigne in clypeo.
Palamedis clypeus.
[a] Lib. 12.
Alcibiadis clypeus.
[b] Lib. 4. elegia 11.
Tatij Sabini clypeus.
Mineruæ clypeus.
[c] Li. 36. c. 5.

bis vtar) *ambitu parmæ: eiusdem concaua parte Deorum & gigantum dimicationem; in folijs verò Lapitharum & Centaurorum: In base autem quod cælatum erat, Pandoras genesim appellauit: ibi Dij erant triginta numero nascentes, Victoria præcipuè mirabili: periti mirantur, & serpentē, & sub ipsa cuspide æream sphingem*. Huc etiā illud [d] Liuij pertinere videtur, ubi de Samnitibus loquitur: *Scuta alterius auro, alterius argento cælauerunt: forma erat scuti, summum latus, qua pectus & humeri teguntur, fastigio æquali: ad imum cùm eatur mobilitatis causa.* [e] Item vbi à Martio castra Asdrubalis, Hannibalis in Hispania Ducis, deleta scribit, *author est Claudius*, inquit, *qui annales Acilianos ex Græco in Latinum sermonem vertit, raptos ad mille octingentos triginta, prædam insignem partam: in ea fuisse clypeum argenteum, pondo centum triginta septem cum imagine Barchini Asdrubalis*. Et paulò pòst de eodem: *monumentumq́, eius de Pœnis vsque ad incensum Capitolium fuisse in templo clypeum, Martium appellatum, cum imagine Asdrubalis*. Huc etiam referre potes, istud [f] Virgilianum:

[d] L.9.dec.1

[e] Lib.25.

Asdrubalis clypeus.

Martius clypeus.

[f] Li.7.Aen.

Post hos insignem palma per gramina currum,
Victoresq́, ostentat equos, satus Hercule pulchro
Pulcher Auentinus,

Et paulò pòst:

Atque leuem clypeum sublatis cornibus Io
Auro insignibat, iam setis obsita, iam bos:
Argumentum ingens, & custos Virginis Argus
Cælataq́, amnem fundens pater Inachus vrna.

Subintelligendum autem est, omnia hæc fuisse in clypeo cælata ac sculpta. Extat & apud Hesiodum vetustissimum Poëtam mentio de clypeo sculpto ac depicto, quo Hercules vsus est, cuius versus Latinè redditi sic sonant:

Tum capit ingentem clypeum prorsusq́, stupenda
Arte laboratum, iactu quem nulla recepto
Vulnera, nec duris religarant ictibus hastæ;
Vndiq; cæruleis circumcurrentibus aurum
Orbibus infusum, duroq́, volumina gypso
Incuruata, eboris niueo candore relucent,
Multaq; permistis variata coloribus æra,
Alternant viuos clypei cælestis honores,
In medio spiris tortus draco, fronte reflexa
Atque retrouersis oculis in terra recumbit
Ingens, terribilis, multoq; rubentibus igne
Luminibus stringens adapertis faucibus ora.

Et quę sequuntur. Alludit & ad eandem clypeorum picturam [g] Sidonius:

[g] In Panegyrico Andemij.

[h] In Panegyrico Maioriani.

Inseritur clypeo victrix manus, illius orbem
Martigenæ Lupa, tibris amor, Mars ilia complet,
Huic fulsit rutilus spatiosa circite læuum
Vmbo latus, uideas hic crasso fusa metallo
Antra Rheæ, fætamq; lupam, quam fauce retecta,
Blandiri quoque terror erat, quanquam illa uorare
Martigenas, & picta timet pars proxima Tibri
Exprimit.

Et [h] iterum:

Cetras etiam cęlare ac depingere solent, quod etiam [i] Silius indicat:

Cetræ depictæ.

[i] Lib.3.

Versicolor contra cetra, & falcatus ab arte
Ensis Adyrmachidæ.

Versicolorem enim appellat, à variante hac pictura. Eodem pariter modo nostris etiam tēporibus sępè quid in scutis suis milites depingunt. Hinc Ariostus noster Rugerium suum Aquilam in clypeo vsurpasse scribit:

Rugerij clypeus.

† Cant. 27. Stan. 99. & 100.

Poi che vede Rugier, che per insegna
Porta l'Augel che sopra gli altri regna.

Id enim de Aquila intelligēdum est, quæ cæteris auibus imperat, & illemet † postea ita subiungit, vbi de pugna eiusdem cum Mandricardo ob huius Aquilæ insignia, loquitur:

Nel campo azuro l'Aquila bianca haueua,
Che de Troiani fu l'insegna bella,
Perche Ruggier l'origine traea
Dal fortissimo Ettor portaua quella:
Ma questo Mandricardo non sapea,
Ne vuol patire, e grande ingiuria appella,

Che

Che ne lo scudo vn' altro debba porre
L' Aquila bianca del famoso Ettore

Portaua Mandricardo similmente
L' augel, che rapì in Ida Ganimede &c. Et * paulò pòst:

* Stan. 104 & 105.

Vn' altra volta pur per questo venni
Teco à battaglia, e non è gran tempo anco,
Ma d' vcciderti allora mi contenni
Perche tu non haueui spada al fianco,
Questi fatti saran, quelli fur cenni,
E mal sarà per te quel augel bianco
Ch' antica insegna è stata di mia gente,
Tu te l vsurpi, io' l porto giustamente.

Anzi t' vsurpi tu l' insegna mia
Rispose Mandricardo, e trasse il brando.
Quello che poco inanzi per follia
Haueа gittato à la foresta Orlando.

Porrò & maiorum facta in scutis suis exprimebant, vt de Scæuola quodam tradit [k] Silius.

Facta maiorũ in clypeis depicta.
[k] Lib. 8.

Scæuola, cui diræ cælatur laudis honora
Effigie clypeus; flagrant altaribus ignes,
Tyrrhenum valli medio stat Mutius, ira
In semet versa.

Scęuolæ clypeus.

Sed & proprias fortaſsè laudes, & facta cælabant, quod liber de bello Hispaniensi, etsi parum integer, subijcit, de singulari congressu in signum duorum militum: *Dum ad dimicãdum in planitiem sese contulissent, scutorumq; laudis insignibus præfulgens opus cælatum.* Erat & nomẽ vniuscuiusq; militis in aduerso scuto adscriptum, addito ex qua esset cohorte, quauè centuria. Quin etiam oculis intueri est Romæ in columna Traiani scuta quædam coronis varijs ornata, quas donaticas fuisse Lipsius arbitratur, & de eo iudicio latas: Hinc fortè etiam [l] Silius de Chrypo quodam Gallo inquit:

Laudes ꝓpriæ in scutis pictæ.
Nomẽ militũ in scutis.
Scuta coronis ornata.
[l] Lib. 4.

—— in titulos Capitolia capta trahebat,
Tarpeioq; iugo, demens, & vertice sacro
Pensantes aurum Celtas vmbone ferebat.

De eisdem Gallis etiam Diodorus scripsit, scuta habuisse variegata insigni aliquo proprio: benè dicit proprio, nam, & communia quædam gentibus, legionibus, cohortibus erant, quod in notitia Imperij disces: Item ex [m] Vegetio: *Ne milites tumultu prælij à suis contubernalibus aberrarẽt, diuersis cohortibus diuersa in scutis signa pingebant, vt ipsi vocant dygmata.* Sicuti etiam nunc moris est fieri. Atque hactenus de clypeorum pictura siue sculptura Romanorum, aliorumq; veterum celebrata; Vnde nimirum & nostras cælaturas in his clypeis, vt dictum est, profectas esse credendum est. Iam enim galeas illa quoq; atque coronas suprapositas cum cristis atq; auium alis repreſentabat: & quemadmodum adhuc hodie in more positũ esse videmus, clypei in exequijs præferebantur, atque in templo suspendebantur. Quod confirmans [n] Tranquillus, cùm funus & suprema Cęsaris recenset: *Intraq; lectus eburneus,* inquit, *auro ac purpura stratus, & ad caput trophæum cum veste, in qua fuerat occisus, præferentibus munera (quia suffecturus dies non videbatur) præceptum est, vt omisso ordine, quibus quisq; vellet itineribus vrbis, portaret in campum.* Vbi nimirum per munera, dona militaria intelliguntur, quæ tum in rogum conijciebantur. Quem adhuc benè morem apud Viennẽses durare nobis tradit VVolphgangus Lazius, vt scilicet postremo familiæ extincto, præsertim in ordine baronum, nobilium, equitum, & hodie coronatus in exequijs & parentationibus præferatur: qui postea ex suggestu cum solenni pompa deiectus comminuitur. Ad quas cæremonias & [o] Cornel. Tacitus alludit, cùm Germanici in vrbe factam parentationem describit: *Nos vulgi sermones,* inquit, *audita mors adeò incendit, vt ante edictum magistratuum, ante Senatus consultum sumpto iustitio desererentur fora, clauderentur domus, passim silentia gemitus, nihil cõpositũ in ostentationẽ.* Huc etiã alludit [p] Virgilius, vbi Pallantis exequias describit:

Gallorum scuta.
Clypei cũ proprio insigni.
[m] Li. 2. c. 8.
Clypei in exequijs ꝑferebãtur.
[n] In Cæsare.
Clypeus coronatus in exequijs ꝑfertur & ex suggestu deijcitur.
[o] Lbi. 2. Histor. Aug.
[p] Lib. 11. Aen.
Pallantis exequiæ.

Ducunt & rutilo perfusos sanguine currus,
Post bellator equus positis insignibus Aethon
It lacrymans, guttisq; humectat grandibus ora,
Hastam alij galeamq; ferunt, nam cætera Turnus
Victor habet.

Quorum

Clypeus loco epitaphiorum vsurpatus.

Quorum quidem ex numero & clypeum extitisse credendum est. Præterea epitaphiorum loco clypeum & quondam in templis fuisse suspensum, quemadmodum etiam hodie fieri videmus, facilè mihi persuadent Trebellij Pollionis, quę in historia Claudij Cæsaris protulit, verba: *Claudium* inquit, *principem loquor, cuius vita, probitas, & omnia, quæ in rep. gessit, tantam posteris famam dedêre, vt Senatus Populusq; Romanus nouis eum honoribus post mortem affecerit. Illi clypeus aureus, vel vt Grammatici loquuntur, clypeum aureum, Senatus totius iudicio, in Romana curia collocatum est, vt etiam nunc videtur, expressa thorace vultus eius imago.* Et iterum: *Rogo, quantū pretium est, clypeus in Curia tantæ victoriæ? quantum vna aurea statua?* Inter istæc, quæ in templis Deorum suorum Romani offerebant, parietibusq; suspendebant, coronas quoq; fuisse autor est Macrobius. Meminit item Virgilius hisce versibus:

Coronę in tẽplis Deorū suspēsæ.

> *Multaq; præterea sacris in postibus arma*
> *Captiui pendent, currus, curuæq; secures,*
> *Et cristæ capitum, & portarum ingentia claustra*
> *Spicula, clypeiq;.* Et iterum:
> *Horrendum sonuêre, tremunt in vertice cristæ*
> *Sanguineæ, clypeoq; micantia fulmina mittit.* Et [q] rursus:
> *Fronde super galeam & felici comptus oliua.*

[q] *L. 7. Aen.*

Testatur idem [r] Appianus; *Figuræ multiformis,* inquit, *eius statuæ inscriptæ, quarum nonnullis coronæ ex quercu additæ veluti seruatori patriæ, quibus olim ciuem clypeo tegentes ornabantur.* Adde & illud [s] Trebellij Pollionis, cum dona militaria à Valeriano Cæsare, Claudio concessa enumerat; *torquem libralem vnum,* inquit, *cassidem inauratam vnā, scuta chrysographata duo, loricā vnā, quā refundat.* Videmus etiam nostra hac tempestate nonnullos principes, præfectosq; clypeos vexillaq; & id genus arma alia in templis suspendere, quod vel in victoriæ memoriam, vel voti etiam causa faciunt: Clypei enim, cassides, aliaq; huiuscemodi supra ostia posita, nihil aliud sunt, quàm trophæorum demonstrationes, quemadmodum ex hoc [t] Virgiliano ostenditur:

[r] *Lib. 2. de bello ciuil.*
[s] *In Claud.*
[t] *Lib. 11. Aeneid.*

> *Clypeumq; ex ære sinistra*
> *Subligat, atque ensem collo suspendit eburnum:*

[u] Alibi quoque dum Aeneā de Danais victoribus loquentē introducit, ita cecinit idē Poëta:

[u] *L. 9. Aen.*

> *Aere cauo clypeum magni gestamen Abantis*
> *Postibus aduersis figo, & rem carmine signo.*

Seueri, & Commodi numisma.

Hinc in numismate Seueri & Commodi videas Victoriam clypeo insidentem, aliumq; manu retinentem, qui haud dubiò Victoris fuerit: & in alio Commodi numo duos item clypeos propè pedes iacentes, Victoriamq; lauream coronam, qua victoris caput redimere videtur, vna manu contingentem. De armis suspensis sic etiam Europius cecinit:

> *Festinas vrgete, manus meus exuperatur*
> *Ad bellum Stilico, qui me de more trophæis*
> *Ditat, & hostiles suspendit in arbore cristas.*

Huc pertinet Sidonij carmen à paucis hactenus rectè intellectum.

> —— *nec solum militis artem,*
> *Ferret ad Imperium, suspenderet ilicet arma.*

Huc demum alludit [x] Virgilius:

[x] *L. 8. Aen.*

> *Tum leues ocreas electro, auroq; recocto,*
> *Hastamq;, & clypei non enarrabile textum,*
> *Illic res Italas Romanorumq; triumphos,*
> *Haud vatum ignarus, venturiq; inscius æui,*
> *Fecerat ignipotens. Illic genus omne futuræ*
> *Stirpis ab Ascanio, pugnataq; in ordine bella*
> *Fecerat, & viridi fœtam, Mauortis in antro*
> *Procubuisse lupam, geminosq; hic vbera circum*
> *Ludere pendentes pueros & lambere matrem.*

Quod scutum præferendum.

Cęterùm quale scutum præferendum sit, habes ex Aeliano: *Scutum optimum* inquit, *est, quod Macedonicum, æneum, mediocriter cauum, ad octo dodrantum magnitudinem.* Atque hæc de clypeorum in bello usu, & eorum differentijs dicta sint: Iam ad familiarum insignia, quæ ab ijs originem ducunt, accedamus.

VSVS IN INSIGNIBVS, QVÆ vulgò arma dicuntur.

QVAMVIS etiam de vsu insignium, quæ vulgò arma dicuntur, & præsertim de ijs, in quibus Aquila depingebatur, nec non & de scutis, à quibus illa ortum traxerunt, in primo libro egerimus; placuit tamen istæc tanquam illic derelicta hoc loco etiam subijcere, ne qui illa lecturi sunt, defectum nostrum culpent. Armorum itaq;, quæ vulgò gentilitia lingua VVapen, Cancellorũ vocabulo clenodia, nobis, vt dictum est, arma vocantur, vsum quondam Romana in rep. non minùs, quàm hodie extitisse, non solùm veterum monumentorum scripturæ, atque numismata, verùm etiam historicorum fide dignissimorum scripta ostendunt.[a] Liuius: *Adhæc decora quoq; belli non commemorasse tantum, sed protulisse etiam conspicienda spolia hostium cæsorum ad triginta, dona Imperatorũ ad quadraginta, in quibus insignes duas murales coronas, ciuicas octo.* Et[b] iterum: *Recitato veteri Senatu indè primùm in mortuorum locum legit, qui post L. Aemilium & C. Flaminium Censores curulem magistratum cepissent; nec non in Senatu lecti essent, vt quisque eorum Senator primus creatus erat, tum legit, qui ediles, Tribuni, Prætores, Quæstoresuè fuerant, tum ex ijs, qui spolia ex Romano hoste fixa domi haberent, aut ciuicam coronam acciperent.* Meminit huiusmodi armorum, &[c] Cornelius Tacitus: *Finis sermonis in eo, vt quina millia numûm singulis militibus numerarentur, tum Otho ingredi castra ausus, atq; illum Tribuni Centurionesq; circumsistunt, abiectis militiæ insignibus.* Et rursus: Cùm colloquij Arminij & Flauij fratris mentionem facit: *Flauius*, inquit, *acuta stipendia torquem & coronam aliaq; dona militaria commemorat.* Ad eundem sensum[d] Cæsar: *Vacua castra hostium conspicatus, tectis insignibus suorum, occultatisq; signis militaribus raros milites, ne ex oppido animaduerterentur, ex maioribus castris in minora traducit.* Huc etiam facit illud Salustij vbi C. Marium gloriantem introducit, quòd licet imagines maiorum suorum nullas posset demonstrare, tamen dona militaria multa accepisset, quæ virtutem suam testarentur. Item & illud[e] Suetonij huc referas: *Dona militaria aliquantò faciliùs, phaleras & torques & quicquid auro argentoq; constaret, quàm vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat, has quàm parcissimè & sine ambitione ac sæpè etiam caligatis tribuit.* Quibus equidem nihil potuit manifestiùs dici, ad similitudinem exprimendam veterum donorum militarium cum nostris, quæ vocantur, insignibus; Sic & Carolus in coronis tribuendis parcissimus esse solet, & Ferdinandus infimis quibusq; militibus, qui res egregias gessissent, dona militaria largiebatur. Hodie quoque Comites Palatini ab Augustis creati, ius & prærogatiuam habent pingendi & concedendi insignia, vti & antiquitùs ab omnibus triumphalibus viris cõferebantur; & sic intelligitur illud[f] Suetonij: *Solos*, inquit, *trĩuphales quamquam & socios expeditionum & participes victoriarum suarum nunquam donis partiendos putauit, quod ipsi quoq; ius habuissent tribuendi ea, quibus vellent.* De huiusmodi insignibus atque donis plurimi quoque alij probati historię authores meminerũt: Sic apud[g] Trebellium Pollionem legas, vbi à Valeriano Augusto, Claudio tũ adhuc Tribuno talia dona concessa memorat: *Fibulas argenteas* inquit, *inauratas duas, fibulam auream cum acu Cypriã vnam, balteũ argẽteum inauratum vnum, annulum bigemmeum uncialem, brachialem vnum vnciarum septem, torquem libralem vnum, cassidem inauratam vnam, lanceas Herculeanas duas, aclydes duas.* Talis est &[h] Vopisci in Probi historia locus: *Me equidem Senatus Principem fecit de prudentis exercitus voluntate, attamen sciendum tibi est, tuis nunc humeris magis incubuisse rẽpub. qui & quantus sis, omnes nouimus, scit Senatus: Adesto igitur nostris necessitatibus, tuæ familiæ assere, vt soles, remp. Nos tibi decreto totius Orientis ducatu, salarium quintuplex fecimus, ornamenta militaria geminauimus, consulatum in annum proximum nobiscum decreuimus; te enim manet pro virtutibus tuis Capitolina palmata.* Et[i] rursus, ubi omnium donorum militarium catalogum recenset, sic infit: *Cùm bello Sarmatico iã Tribunus, transmisso Danubio multa fortiter gessisset, publicè in concione donatus est, hastis puris quatuor, coronis vallaribus duabus, corona ciuica vna, vexillis puris quatuor, armillis aureis duabus, torque aureo vno, patera sacrificali quinquelibri vna.* Huc referri possunt & hæc[k] Lãpridij uerba: *Huc accessit nimia & Senatus & populi inclinatio post illam cladem, quæ non solùm Antoninorum nomen decolorauit, sed etiam Romanũ dehonestauit Imperiũ. Certatim deniq; omnis directa sunt*, inquit, de Alexandro loquens, *& nominum genera & potestatum. Primus deniq; omnium cuncta insignia & honorificentiæ genera simul recepit.* Atq; illud etiam[l] Aurelij Victoris: *Possidio Eunucho post triumphũ Britannicũ inter multorũ fortissimos arma insignia tanquã participi victoriæ dono dedit.* Et sic intelligenda veniunt, hęc[m] M. Tullij verba: *Donum ne capiunto, neuè petenda, neuè gerenda, neuè gesta potestate*[n] Item & hæc: *Tantum donis datis muneribusq; profecerat:* Possim & infinita eiusmodi exempla ex diuersis historicis in medium afferre,

VVapen. Clenodia. Vsũ armorũ antiquissimũ esse.
[a] L.6.dec.1
[b] L.3.dec.3
[c] Lib.18.
[d] Lib. 7. de bello Gall.
[e] In Aug.
[f] In Aug.
[g] In Claud.
[h] In epistol. Taciti Augus. ad Probum Præfectum.
[i] In Probo.
[k] In Alex.
[l] In Claud.
[m] Lib. de legibus.
[n] In orat. p Cluentio.

ferre, verùm ne legẽtibus tẹdium pariant, superſedebo, paucis tantũ ex Liuio adductis, qui nobis vnus ſit inſtar omniũ; *Vbi*, inquit[o] alibi, *cùm Procõſul veteres milites primùm, prout cuiuſq; virtus atque opera in ea pugna fuerat, militaribus donis donaſſet*. Et rurſus: *Si Claudio Proconſuli aliter videretur, faceret quod è repub. fideq; ſua duceret, dum ne quis eorũ munere vacaret, neuè dono militari virtutis ergò donaretur*, Et iterum: *Criſpinus equum armaq; rapta & cruentum cuſpidem inſignis ſpolijs oſtentans, cum magna laude & gratulatione militum ad Conſules eſt deductus, laudatuſq; ibi magnificè, & donis donatus*. Item[p] alibi: *Deſtituti Duces, cùm ſua ipſi inſignia & profana imagine imperij, quod gererent, veram iuſtamq; mox in ſe verſuram poteſtatem exhorrebant*: quanquam forſam hoc loco alia ſignificatione inſignium vox Liuio vſurpetur. In priori ſignificatu rurſus alibi[q] idem author ita ſcribit: *Scipio præfectos equiteſq;, prout cuiuſq; opera fuerat, & ante omnes Maſaniſſam inſignibus donis donat*. Item alibi: *dum bellum in Macedonia geritur, legati transalpini ab Regulo Gallorum* (Balanos ipſius traditur nomen: gentis, ex qua fuerat, non traditur) *Romam venerunt ad Macedonicum bellum auxilia: gratiæ ab Senatu actæ, muneraq; miſſa, torques aureus duo pondo, & patera aurea quatuor pondo, equus phaleratus, armaq; equeſtria*. Alludunt huc quoque Poëtæ nobiliſſimi quique, atque inter eos ipſemet[r] Virgilius:

[o] L.4. dec.3
[p] L.8. dec.2
[q] L.9. dec.3
[r] L.7. Aen.

10

Quin etiam veterum effigies ex ordine auorum,
Antiqua ex cedro, Italuſq; Paterq; Sabinus
Vitiſator, curuam ſeruant ſub imagine falcem:
Saturnuſq; ſenex, Ianiq; bifrontis imago
Veſtibulo adſtabant: alijq; ab origine Reges,
Marcia qui ob patriam pugnando vulnera paſſi.
Multaq; præterea ſacris in poſtibus arma,
Captiui pendent currus curuaq; ſecures,
Et criſtæ capitum, & portarum ingentia clauſtra,
Spiculaq; clypeiq; æreçtaq; roſtra carinis.

20

Sic &[s] Claudianus:

[s] In Panegyrico Stiliconis.

Quidquid auus ſenior Mauro vel Saxone victis,
Quicquid ab innumeris ſocio Stilicone tremendus
Quæſiuit genitor bellis, quæcunq; Gelonus
Armeniuſue dedit, quantum crinita ſagittis
Attulit extremo Meroe circumflua Nilo,
Miſit Achemonio quicquid de Tygide Medus,
Quum ſupplex emeret Romanam Parthia pacem,
Nobilibus gazis opibuſq; cubilia ſurgent
Barbaricis, omnes thalamo conferte triumphos.

30

Huc ſpectat illud[t] Sidonij Appollinaris:

[t] In Panegyrico Maioriani.

Quid poſſeſſorem maneat, quos deniq; mores
Ius ciuile paret, ne ſolam militis artem
Ferret ad imperium, ſuſpenderit ilicet arma
Emeritus iuuenis, ſterilis ieiunia terra
Vomere fœcundans. Item & illud[u] Prudentij:

[u] Lib. 2. in Symachũ.

Vis decorare tuum ditiſſima Roma Senatum?
Suſpende exuuias armis & ſanguine captas
Cingere cæſorum victrix diademata Regum:
Frange repulſorum fœda ornamenta Deorum,
Tunc tibi non terris tantum victoria parta,
Sed ſuper aſtra etiam media ſeruabitur æde.

40

Satis ſuperq; itaque ex Hiſtoricis tàm antiquis, quàm recentioribus dona illa militaria (quæ ſi non cum armis nobis dictis eadem ſint, eorum tamen vſus initium prębuerũt) ob res cùm domi tùm foris pręclarè geſtas à Principibus donata aut conceſſa probauimus. Sic in bello Troiano victores, etiam ſpolijs hoſtium, quos in acie vicerant, tanquam trophæis ſeſe exornaſſe accepimus. Sic Hectorem ſcripſit Homerus, Achyllis arma, quibus Patroclum ſpoliauerat, velut egregiæ magnæq; victoriæ ſignum, geſtaſſe; ſic Romanos hoſtium ſpolijs domorũ ſuarum oſtia condecoraſſe, & tanquam res ſacras à nemine contingi voluiſſe, ſed ibi per multa ſecula tanquã propria domorũ ornamẽta affixiſſe antè diximus. Sic apud Suetoniũ legas de incendio Neroniano, quo potior Vrbis pars conflagrauit, multas nobilium memorias vnà cum ipſis ædibus deletas, quæ varijs hoſtium ſpolijs, quæ in bello olim ataui ſui acquiſiuerant, erant perornatę. Sic in templis ſuis illa, geſtorum ſuorum perpetua monumenta, conſecrabant, quę item uel incendio, vel alijs temporum iniurijs poſtmodum interierunt. Sic quoque T. Manlium Gallo illo ſuperbo, ſingulari certamine deuicto, aureum monile, quod eorum lingua torquis

Hector Achyllis arma induit. Oſtia Roman. clypeis ornata. Clypei in Deor. templis ſuſpẽſi. T. Mãlius cur Torquatus dictus.

50

quis dicitur, à collo eius detraxisse historica fides tradit, indeq; postmodum Torquatum appellatum, atque nomen illud posteros eius omnes sibi postmodum conseruasse. Sic Cęsar interfecto Elephăte, qui Maurorum lingua cęsar appellatur, Cæsaris nomen obtinuit, quamuis id alijs minimè placeat, qui ita dictum volunt, quod de matris ventre excisus, ita in hanc lucem prodierit. Sic Sylla, quia Iugurthă ceperat, eius caput in sigillo suo sculptū habuit. Sic Lusitani quinq; clypeos in armis suis vsurpăt, victorię cōtra totidĕ Mauritanos Reges sempiterna testimonia. Sic & Hispanis in more positū est, pro insignibus vsurpare vexilla, quæ Mauris aliquando vi in bello eripuerunt. Constat itaq; armorū originem (namq; à Carolo Magno aliàs ortū duxisse, eumq; ab antiquis illis Romanis, qui benemeritis in bello uaria dona militaria perpetua gestorum suorū monumenta, vt ea in clypeis atq; armis dictis, domi forisq; ostenderent, conferebăt, edoctū fuisse diximus) à præclara quadă victoria dimanasse. Profecturi enim ad bellū Tyrones, primo anno in scuto & paludamento nullū habebant colorem aliū, præterquam album: si verò ab eo tempore præclaræ rei aliquod edidissent tyrocinium, vt puta, si anguem, vel aliud aliquod animal immanius occidissent, tunc eius imagine scuta sua condecorabant: quandoq; tamen si intra annum in hastiludio aliquo, uel torneamento egregiè partes suas defendissent, tum uel quęlibet pro libitu in armis suis eligere concessum erat. Præterea quot quisque stipendia fecisset, quot coronas, & quales meruisset, quot armillas, cristasq;, quot torques, quales phaleras, hastas puras, pila, balteum, hæc omnia supra clypeum galeamq; apposita, in bellisq; & expeditionibus gestari solita, cùm pacis munia iterum foueret, domumq; regressus optimus quisq; suspenderet, ea ornamentorum siue insignium loco longa successione ad posteritatem transmittebantur. Postquam verò inclinante iam imperio, Boij, Franci, Gothi, Heruli, Romanarum legionum reliquijs in limitibus Danubij & Rheni, mixti, Marcomani Seueri temporibus accesserunt, quemadmodum linguam confusam fecerunt, ita populum etiam perfecerunt quendam, qui Romanorum Teutonumq; ritus atque mores coniunxerat, tum arma suam originem habuisse Lazius opinatur. Sūt autem in duplici discrimine, priuilegiata & speciali cuiusdam Principis fauore concessa, vel donata: alia è familijs propria auctoritate sine Principis fauore electa, vt nouam aliquam dignitatem atque honores propria virtute consecutos ostendant. Priori modo, si toti alicui familiæ donentur, tunc ad omnes posteros suos descendunt; sin vni soli, tunc ad illius successores duntaxat. Constat etiam antiquos illos militaris rei peritissimos in eligendis sibi armis bellica accepisse instrumenta, vt cassides, scuta, hastas, enses, vt bello se interfuisse, ac in eo quippiam egregij præstitisse significarent: contrà verò agricolas ad bellum profecturos aratris, vomere, ligonibus & huiscemodi alijs instrumentis arma sua exornasse: pariter & nautas eandem ob causam, sibi elegisse remos, proras, puppes, antennas, anchoras, malos, nec non & integras naues: quamuis tamen & alij nauium insignibus vsi sint: imò verò & naues ipsæ sua habebant peculiaria insignia, vt Chimeras, Centauros, similiaq; alia: sic de naue, quæ D. Paulum ad Melitem Insulam olim conduxit, D. [x] Lucas Castorem pro insigni habuisse fidus nobis testis est. Præter id videmus multos artifices, ea in armis suis vsurpasse instrumenta, quæ artium illarum, quibus illa destinata sunt, peritissimos eos esse demonstrant. Non ab re etiam fuerit nosse, quomodo campi armorum diuidĕdi sint: diuiduntur autem per simplicem lineam rectam in duas partes, idq; trifariam: aut per diametrum, aut per transuersum, atque id vel obliquè, vel rectè: & quandoque linęę istæ acutis dentibus vel piscium spinis haud absimiles sunt. Diuiduntur pariter campi in bandas vulgò dictas & repagula, quæ sbarras vocant, inter quas vna quandoq; directa est, quæ columna quibusdam dicitur. Sunt etiam quæ rastra habent eorumq; alia per longitudinem, alia per transuersum, alia ad instar spinarum piscium. Quædam etiam crucem habent, & eandem, vel rectam, vel transuersalem; hæc vulgò vocant inquartata, hoc est, per diametrum opposita; quędam crucem integră. Sunt quæ vulgò scaccata dicătur, hoc est, per quadratas figuras vel tessellas, vel rhomboides vel amygdalatas ad instar retis facta. Sunt quæ non integrum habeant campum, sed partem tantùm vnam vel duas &c. Sunt quæ simplices tænias ad amussim redactas, quas squadras vocăt. Sunt quæ vnă habent amussim, vt Aldrouanda familia, quæ à Longobardis, teste Fanesio, ortū duxit: Itĕ quędam, quæ duas. Reperiuntur in quibus circuli sunt, ita sibi inuicem inclusi, vt veluti cæpas imitentur & hęc numero, non figura variari possunt: Sunt quæ pilas ferunt, vt Illustrissima Mediceorum familia, quæ inter se numero & coloribus variari nō possunt: alia vndas habent, easq; vel albas vel purpureas uel alterius coloris; quædam animalia, puta aues, pisces, quadrupedes, eaq; uel integra vel dimidiata, uel quædam tantummodo eorum membra: quædam arbores, & has etiam uel integras uel earum partes; Inueniuntur præterea in quibus animalia quidem sunt, sed coloribus diuersis à naturalibus disparata, qualia sunt, quæ lupos, leones, Aquilas atq; huiuscemodi alia animalia habent cærulea, similisq; coloris; qui usus, mutare scilicet natiuos colores,

Cæsar vnde dictus. Syllæ sigillum. Lusitanorū arma. Hispanorū arma. Armorum honos. Armorum origo. Tyrones militesq̄ue & quando quid in armis suis depingerent. Arma ĭ duplici discrimine. Arma quădo ad posteros descĕdūt, & quădo nō. Antiquorū militum arma. Agricolarū arma. Nautarum arma. Nauiū insignia. D. Paulus qua naue vectus. [x] *In actibus Apost. c. 28* Artificū arma. Camporū in armis diuisio. Bandæ in armis. Repagula. Sbarræ. Armorum diuersitas. Rastra. Crux in armis. Inquartata arma q̄. Scaccata quæ. Animalia ficta ferre in armis vnde natum.

lores, hinc uidetur dimanaſſe, quoniam nobiles, cùm equos ſuos uel ad uenatum, uel ab bellum profecturi, diuerſi coloris ueſtibus adornarent, arma etiam ſua eiuſcemodi fictis animalibus inſignire uoluerint. Haud eſt itaque, quod quiſpiam miretur, tantam armorum multitudinem ac uarietatem, qui tot familiarum miriades ſibi ob oculos ponat. Quamuis tamen in eligendis armis immenſum ſit pelagus, nihilominus uix fieri poteſt, quin eadem arma à diuerſis familijs uſurpata ueniant: quæ res ſi in eadem ciuitate contingat, lites, diſſidia, imò uerò & bella ſæpè excitat: contrà ac ſi in diuerſis urbibus habitent: Contingit tamen quandoquidem, ut à diuerſis familijs in eadem urbe uſurpentur: & ſic minus nobiles à peregrinis & ignotis, cum nobilioribus confunduntur. contrà ſi eiuſdem nominis familiæ diuerſis armis utantur, tunc quarum nobilitas præponderet, arma indicant. Porrò in armis faciendis maximè aduertendum, ut colores æqualem ſeruent proportionem, ut ſcilicet clarus cum obſcuro coniungatur: quoniam ſi clarum cum claris, & obſcurum cum obſcuris copules, arma inſpicientium oculos minimè oblectabunt; eſt autem albus clarorum præcipuum fundamentum, ut niger obſcurorum, luteus inter claros, uiridis & rubeus, maximeq; cæruleus inter obſcuros referuntur. Si itaque hi colores aptè & cum iudicio in armis exprimantur, homines in ſui admirationem rapiũt, & oculis iucunda erunt; ſcio tamen quoſdam à nigro colore abhorrere, quem tamẽ ego graue quippiam, firmum, ac ſtabile in armis denotare crediderim; pro quo à nobiliſſimis quibuſdam familijs etiam uſurpatus eſt. Illa autem laudantur, quæ ſimpliciora ſunt, & minus permiſta; nam talia maiorem antiquitatem demõſtrant. Valdè etiam magnificum eſt habere crucem, qualem legatis à latere Summus Pontifex concedit, nec non Equitibus, qui pro defenſione Chriſtianę reip. aduerſus ueræ fidei hoſtes dimicant: ſed ea crux non deſcendit ad poſteros; quales etiam ſunt Equites Hieroſolymitani, ſi modo in bello quicpiam egregiè præſtarint, ut de Sabaudiæ Duce liquidò conſtat. Pontificiæ claues non minus arma decorant, quas item Pontifex Maximus, niſi illuſtri loco natis, Equitibuſq; ac Oratoribus Chriſtianorum Principum, & qui propria uirtute talibus inſignibus digni ſunt, confert. Sunt item arma ualdè antiqua, quæ animalium iconibus inſigniuntur: ea enim niſi ab Imperatoribus, Regibus, Ducibus, Principibus, cæteriſq; potentioribus conceſſa, atque illis tãtummodo, qui uel propria nobilitate illuſtres ſunt, uel in militia ſtrenuè ſe geſſerunt: talibus enim in uirtutis ſuæ teſtimonium leones, aquilas, columbas, atq; id genus alia animalia concedebant; qui ritus quàm ſit antiquus, Hector, Achilleſq; nobis exemplo ſunt: illum duos leones aureos in campo rubro, hunc totidem ſed rubeos in campo argenteo uſurpaſſe quidam tradunt. Plantæ egregiè etiã arma nobilitant, inter quas roſa, ut uulgò florum regina, prærogatiuam quãdam, ut leo inter quadrupedes, et Aquila inter Aues habere uidetur. Verùmenimuerò mutant ſua quandoq; arma, licet eiuſdem nominis & eiſdem utentes familiæ, exempli cauſa, ſi eiuſdem familiæ roſa utentes, in campo cæruleo, inter ſe odia gerant, pugnẽtuè; tum cãpum cæruleum in nigrum uel quemuis alium una pars, ut dignoſcatur, tranſmutabit. Conceduntur autem quandoq; à Principibus arma, cum tali conditione nè ea, uelint, nolint, mutent. Quęritur haud immeritò, cur ſit quòd quidam quandoque habeant arma cum quadam additione, qua prius carebant: id eos facere crediderim, vel ex peculiari quodam Principis priuilegio, vel ex propria etiam electione, quia præclarè ſe geſſerint; ſi ex priuilegio tunc poſteri ijs non gaudebunt, ut puta, ſi Cardinali alicui quid in armis ſuis, ab aliquo principe concedatur, id ad fratres & nepotes minimè deſcendit, niſi ille hanc clauſulam addiderit, quod toti eius familiæ permiſerit: Si verò ex propria electione; tũc ad hæredes tranſeunt: Quæritur etiam nunquid fratres Regis eiſdem armis uti poſſint; reſpondetur, Regis debere eſſe pura; fratrum cum aliqua additione: Quæritur deinde, num arma quæ habent tęnias, raſtra, truncos, & pilas, ea habeant determinatim: reſpondetur reperiri, quæ numerum habent determinatum, ut Hetruriæ Ducum, quibus ſeptem pilę nec plures, nec pauciores, pro inſigni ſunt. Item eſſe uidemus in quibus talis numerus minimè obſeruatur. In quãta uerò apud veteres exiſtimatione arma fuerint & apud nos, cuiuis liquidò cõſtare arbitror. Nam ut apud illos, non uiuos tãtum, ſed mortuos etiam honorarẽt, quos ſcilicet vnà cum imaginibus ad ſepulchra vſque comitabantur; vt de Miſeni ſepulchro legimus, quod Aeneas tuba & remo illius inſignibus exornauit: Sic noſtris temporibus conſuetudo tenet, ut ſcelere aliquo inquinatorum arma tanquam illis indigna Heroldi deijciant pro ſumma contumelia. Atque hæc hactenus dicta nobis ſufficiant, in quibus, quę hic deſiderari poſſent, alij quibus placuerit, ſupplere poterunt & defectum noſtrum iuuare, alioſq; qui plura de his petunt, ſcriptis ſuis recreare.

Armorum varietas vnde.

Colores in armis obſeruandi.

Colores clari & obſcuri.

Arma quę laudantur.

Crux.

Pontificiæ claues.

Arma quæ antiqua faciant.

Animalia.

Hectoris et Achillis arma.

Plantæ.

Cur quidẽ arma habeant cũ aliqua additione.

An fratres regis, eius armis vti poſſint.

Armorum honos.

VSVS AQVILAE IN INSIGNIBVS.

ETSI multa in primo libro de ijs dicta sint uiris, qui Aquilam ceu Auium Reginam in insignibus suis usurparunt: quia tamen modo adferenda, quorum causa bina præcedentia capita scripsimus, tam hîc, quàm ibi adiungi poterant, non potui nō ea, etiam huc, seruato tamen eodem, qui ibi, ordine, subiungere. Itaq; inter Aquilę bicipitis insignia, quibus pleraq; Imperialia oppida gaudere diximus, Schuuinfurtum ad Mænum non contemnenda Vrbs iu orientali Francia referri poterit.

Schuuīfurti oppidi arma. Rogerij arma. [a] Cant. 45. Stan. 69. & 52.

10 Huius itē Aquilę insigni [a] Ariostus Rogeriū usum fuisse memorat, ubi Leonis Imper. Constantinop. filij loco eum cum Bradamāte amica sua singulari certamine decertaturū inducit,

Et per parer Leon, la sopraueste
Che di anzi hebbe Leon, s'hà messo in dosso
E l'Aquila de l'or con le due teste,
Porta depinta ne lo scudo rosso. Et rursus:
S'appresentò Ruggier con l'Augel d'oro,
Che nel campo vermiglio hauea due teste.

Marignolorum, Petrutiorum, Camborum, & Cochorum illustres Florentinæ familiæ Aquila utuntur aurea bicipiti, in campo rubro, imperij orientalis siue Constantinopolitani in-20 signi, quod Ioannes Paleologus Imperator in quodam Concilio, in quo præsens erat, concessit, & quasi iu suam eos cooptauit familiam.

Gulielmus Comes Henembergicus duas Aquilas bicipites per diametrum, totidemq; Gallos habet in insignibus suis, unà cum clatris.

Guil. Com. Henembergici insignia. Cæsarinorū insignia.

Cæsarinis semiaquilam pro insigni esse in primo libro diximus. Verùm integram eos Aquilam vsurpare Franciscus Sansouinus tradit, eamq; Imperialem, quoniam ab antiquissima Cęsarum stirpe originem suam trahant: addit etiam sub Aquila illa conspici Vrsum columnæ alligatum, insignis eorum contra Vrsinos uictorię symbolum, quod postmodum posteri, relictis primis insignibus, usurparunt: unde nonnulli ab Vrsinis illorum originem dimanasse crediderunt, cùm tamen, ut diximus, ea antiquissima sit, ut ex multis ueterum scriptorum monumen-30 tis liquidò constat; inter quos Fanusius Campanus, ubi de Monaldescorum familię nobilitate tractat, Cæsarinorum obiter mentionem facit, hisce uerbis: *Nobilissima progenies de Monaldis originem habuit tempore Caroli Magni anno domini 809. hoc pacto. Nam cùm Rodaricus Monaldus Dux & heros ac collega Imperij de stirpe Ducum Andegauensium, post expulsos Longobardos commorando persisteret, maxima cum amplitudine in Vrbeueteri accepit in uxorem D. Aemiliam Cæsarinam Romanam ex qua succepit tres filios &c.* Quę sanè uerba illustrissimę huius familię Cęsarinorum nobilitatem exprimunt. Haud enim uerisimile est, tantę potentię Ducem connubio sibi iunxisse, nisi matrona nobilissima illustrissimoq; loco nata fuisset. Habuit pręstantissima hęc familia Cardinales tot, tantiq; ualoris, vt quæuis alia familia: habuit item uiros cùm domi, tùm foris clarissimos, de quibus, qui plura desiderat, Franciscum Sansouinum adeat, qui exactè, ut solet, eo-40 rum præclara facta prosequitur.

Aquilam etiam Pomeranię Duces Bugislaus & Casimirus à Friderico primo Imperatore insignium loco nacti sunt.

Pomeranię Ducum arma. Agolantorum arma.

De Agolantis nobilibus olim Florentinis tradit Vincētius Burghinus, Aquila usos fuisse primùm alis expansis, pedibusq; diuaricatis, mox alis complicatis, ea scilicet figura, qualem Falco pugno gestatus, referre solet, quę tamen priorem colorem non immutaret.

Pallauicinorū arma

Tres reperio familias, quæ Palauicinæ cognominantur, diuersę omnes originis, quarum tamē una à tertia orta fuerit. Habebant illę pro insigni tres delphinos cæruleos in campo albo. Postquam uerò in Italiam uenerūt, in superiori insignium parte Aquilam adiunxerunt. Nacti sunt forsan hos delphinos à Lothoringiæ uel Ghisę Ducibus, quibus antiquitùs illi pro insignibus erant. Fuerunt & alij Palauicini Genuæ & Venetijs. Item & alij nēpè Marchiones Baden-50 ses, ex quibus primus in Italiam cum Othone primo Imperatore uenit, eiusq; equitatus Dux primarius fuit, Adelbertus dictus, qui dum adhuc Badæ Marchio esset, duodecim in armis suis latrunculos, quos uulgò scaccos uocant, usurpabat albos & purpureos: factus uerò vicarius & feudatarius, in superiori armorum campo Aquilam addidit Imperialem, & Marchionatus titulum deposuit, seruato tamen antiquo Palauicinorum nomine, emitq; propè Placentiam tria oppida, multosq; agros: cui item ob res pręclarè gestas, tria alia Imperator donauit, & posteros eorum hæredes semper esse uoluit, quos ab eius virtute nūquam defecturos sibi persuadebat, qui, quas res gesserint, abundè apud Sansouinum videre lector poteris.

Ingelhemium non ignobile apud Germanos oppidum, pro inſigni ſemiaquilam habere in primo libro diximus, quod tamen Franciſcus Modius Brugenſis integram, eamq; Imperialem vſurpare tradit, vti etiam & Heylbrunam, nec non Eſſlingiam in ditione VVirtembergenſi.

Alberto Marchioni Brãdenburgenſi pro inſigni eſt Aquila vniceps vnà cum duobus Leonibus quorum vnus à latere Aquilæ eſt, alter ſub illa: ſunt enim inſignia eius in quatuor partes diuiſa & in eorum medio aliud eſt ſcutum, in quo ſceptrum regium videtur.

In Bambergæ, Vrbis in extrema Francia orientali amæniſſimæ (vbi XXXIIII ludi equeſtres Germanici celebrati ſunt) inſignibus vir depingitur armatus, dextra uexillum ferens in quo orbis imago apparet, & in eius ſuperficie crux, altera verò ſcutum tenens, in quo Aquila eſt expanſis alis, & pedibus diuaricatis. 10

EMBLEMATA.

NICOLAI Reuſneri hominis ſummè literati tale Emblema eſt ſub lemmate, RENOVATA IVVENTVS.

Alituum regina potens, & fulminis expers,
Sola Aquila eſt ſummi fida miniſtra Iouis.
Quæ ſi longæua nimium ſit tarda ſenecta,
Flumine ſe liquido terq; quaterq; lauat: 20
Subuolat hinc, ſoliſq; capit de culmine lumen:
Et renouat pennas, membraq; feſſa ſibi.
Qui prius eſt ſacro luſtratus fonte ſalutis:
Fulmineo nunquam læditur igne Iouis.
Namq; fide certa numen cæleſte tuetur:
Solicitatq; ſuo lumine lumen heri.
Sol eſt iuſtitiæ Chriſtus, vitaq; perennis:
Quem qui corde uidet ſimplice ſaluus erit:

Aliud eſt apud eundem de Chryſaëto emblema, cum lemmate, ΦΥΑΤΟ ΓΕΝΝΑΙΟΝ: ad Dominum Iacobum Fuggerum Com. Kirchbergæ, & Vueiſſehornæ. 30

Cælum quando petit leui volatu
Ales regia, lucidas per auras:
Fixos lumine Solis haud ocellos
Flectit: ſed radijs ſuis penetrat
Phœbum cominùs intuens ſerenum:
Et ſic viſum acuit ſuum, iuuatq;
Quum viſum volucrum fatiget idem
Sol ſplendens, hebetetq; cæterarum.
Sic in te generoſa mens refulget,
Claris orte parentibus, Iacobe: 40
Quando ſemine languet haud paterno
Virtus inſita: ſed magis magiſq;
Inter viuida, & efficax vireſcit:
Dum non à nitidis hebes reclinas
Maiorum radijs tuos ocellos:
Mentis celſius explicans ſed alas,
Pulchro vertice tangis aſtra cæli.
Macte o laude, Iacobe, macte tanto:
Felix es ter, & amplius: beati
Quem tot Dij cumulant bonis: perenuis
Laus nullo tua conticeſcet æuo.

Aquila Cygnos ad pugnam laceſſens, & ab illis circundata, atq; uicta, cum uerbis SIC REPVGNANT: virum ſignificat, qui pacis amatorem ad bellum irritans, ipſe temeritatis ſuæ pœnas luat. De pugna harum Auium nos in primo libro egimus. Symbolum hocce fuiſſe illuſtriſſimi Herculis Cardinalis Gonzage, tradit Ruſcellus, & multa ibi de Cygnorum encomio adducit, quæ cùm breuitatis gratia, tùm quòd huius loci non ſint, prętereo. Quod verò ex Aeliano ait Aquilam eam Chryſaëton eſſe, & ſolummodo herbis nutriri, id fabulas ſapere aliàs quoque demonſtraui. Symbolo uerò iſtoc uir ille illuſtriſſimus, animi ſui haud dubiò integritatem, atque ad colendam in patriæ ſinu pacem, promptitudinẽ eius demonſtrare voluit. Symbolum 50

Herculis Card. emblema.

bolum his Hetruſcis uerſibus expreſſum hoc pacto legitur, ſed diuerſæ omnino ſententię, quæ meo iudicio rectiùs rei ueritatem ſequitur.

Quantunque di ſtreppar le piume e i vanni
S'affatichin col becco altieri Cigni
A l'Aquila, e con lei fieri e maligni
Contendano, ſi pronti à i coſtei danni:
Ella: cui non ſpauentano gli affanni,
Non cura i colpi loro aſpri e ſanguigni,
M'hauendo i fati, e i ciel deſtri e benigni,
10 *Forte ſgombra da ſe pene & inganni.*
Coſi queſto corteſe alto Signore
Non teme aſſalto di fortuna audace,
Ch'offenda quel di dentro, o quel di fuore,
E con i virtuoſi hà rado pace,
Che ſeco gareggiando di valore,
Ciaſcuno è vinto, e à ſua virtù ſoggiace.

Dicit autem Aquilam, quæ, ut diximus, illuſtriſſimę huic familię pro inſigni eſt, Cygnorũ atrociſſima acie ſeſe oppugnantium vim facillimè repellere: eodemq; modo clariſſimum illum virum, ſi ad bellum prouocaretur, prouocantes peſſundaturum.

Apud eundem poëtam Aquila ſtellifero cælo inſidens, cum lemmate, IN MOTV IM-20 MOTVM, ſignificat uirum, qui continuo niſu in hoc totus incumbit, vt paternis veſtigijs inhęreat. Fuit id ſymbolũ illuſtriſſimi Cardinalis de Eſte de quo pariter ſic ſcribit Hetruſcus ille: Cardinalis de Eſte emblema.

Con mouimento eterno il Ciel s'aggira,
Ma però ſi può dir ch'immobil ſia,
Perche ritorna, onde partì di pria
Ne da l'uſato corſo ei ſi ritira.
Coſi, mentre ſi volge e ſi raggira
Pel poggio del valor, douumque ſia
Queſto Signor, à l'alta corteſia,
Propria de gli auol ſuoi, mai ſempre aſpira
30 *L'Aquila, antica di ſua ſtirpe inſegna,*
Ad ogni tempo è ſeco, e lo conduce
Ad ogni impreſa glorioſa e degna.
Quanto il cielo hà di bello, in lui riluce,
Ma lingua humana è di parlarne indegna
L'occhio abbaglia al fulgor de la ſua luce.

Egregium equidem, & à uiro acerrimi iudicij excogitatum emblema eſt, quod Ruſcellus quoque depinxit, Aquila ſcilicet in quercu nidum habens, cum uerbis REQVIES TVTISSIMA: Fuit id perilluſtris comitis Antonij Landriani, ſereniſſimi Vrbini ducis Guidibaldi generi, qui nihil, quo mentis ſuę intentionem exprimere poſſet, magis appoſitum po uit inue-40 nire. Cùm enim ex eiuſmodi nuptijs maximam ſeſe contra quoſcunq; fortunæ impetus ſpem concepiſſe indicare vellet, pulchrè admodum Aquilam, quæ ei pro inſigni erat, in quercu ſiue robore, arbore pariter ducis illius inſigni nidulãtem depingebat. Quis enim à tantę potentiæ Duce, in quo ſimul omnes etiam virtutes elucent, non omnem ſemper ſibi operam promittat, qui arborem illam non ſine myſterio aliquo in armis ſuis vſurpat? Nam vt duas potiſſimùm ob cauſas, eam ueteres celebrarunt (quoniam ſcilicet Ioui ſacra haberetur, ipſaq; proprio robore nullis ventorum iniurijs ſuccumberet) ita vir ille Omnipotẽtis Dei, cuius pręcepta egregiè obſeruat, auxilio, ac propria quoque virtuti confiſus, omnia fortunę ludibria contemnit. Si itaque Aquilam Auium reginam, Ioui pariter ſacram ac per ſe omnium fortiſſimã, in tanti roboris arbore nidum ponere, hoc eſt, robur robori addere quempiam videamus, nonne quid 50 inſuperabile inde emerſurũ iudicabimus? Emblema hoc, uerſu iſto Hetruſco redditũ legitur. Antonij Landriani emblema.

Soura vn tronco gentil l'Aquila audace
Fra rami, che le fan corona intorno
Troua queto riposo, e ferma pace
E dolce e tranquilliſſimo ſoggiorno.
Coſi chi ſoura à ſalda pianta giace
D'alma virtù, che l'huom fà chiaro e adorno
Sicuriſſimo ſtanza al caldo al gelo,
Ne teme venti, ò'l minacciar del cielo.

Gonzalui Zatiui emblema.

Aquila reliquis auibus prædam ſuam participans, cum lĕmate HOC HABEO, QVODCVNQVE DEDI, viros doctos ſignificat, qui ſumma liberalitate ac benignitate diſcipulis ſuis doctrinam ſuam ſtudent impartiri. Symbolo hocce vſus eſt Gonzaluus Zatiuus à Molina Eques Hiſpalenſis, quem animi ſui generoſitas ac celſitudo tali ſymbolo dignum fuiſſe demonſtrat. Cælauit autem id in oſtio Muſæi ſui, in quo rariorum ac vtiliſſimorum librorum immenſum numerum, armorum omnia genera, icones virorum illuſtrium, numiſmata, lapides, animaliaq́; atque alios naturæ partus ex vtraq; India, alijſq́; orbis partibus longinquioribus collectos reſeruat.

Curtij Gōzagæ emblema.

Aquila expanſis alis, & capite ad Vrſæ ſidus elato, velut eius opem implorans, cum lemmate ET SOLE ALTRO NON HAGGIO, id eſt, SOLEM ALIVM NON HABEO, ſignificat virum, qui præter mulierem, quā ardet, nullius alterius amore tāgitur. Inuentor huius ſymboli fuit illuſtriſsimus Curtius Gonzaga, qui quantum & quàm ſyncerè Vrſam nomine matronam nobiliſsimam deperiret, eo nobis indicauit. Præter enim communem illam, quam omnes, quos vidi, authores de Aquilæ in ſolem inſpectu cauſam, nempe uiſus illius potentiam, roburq́; atque acumen ſtatuunt, propenſa etiam voluntas, nec non & occulta quædā voluptas atque deſiderium accedit, quæ illuſtriſſimi iſtius herois ſymboli fundamentum eſſe arbitror. Hinc duo potiſſimùm in fabrica eius aduertenda ueniunt, primùm quàm egregiè ad amaſiæ ſuę nomen alluſerit, & quàm concinnè Solem eam uocauerit, quo nomine etiam alij amantes Glyceres ſuas appellare ſolent: ſecundum, quàm propriè Aquilam familiæ ſuæ inſigne ex ſolo Solis illius intuitu voluptatem capere demonſtrauerit. Cætera vide apud Camillum Camilli, à quo iſtæc mutuauimus, cuius verſiculos tamen præterire nolui, cùm quia pauci ſunt & docti, tum etiam, quia velut totius hiſtoriæ compendium:

Di bella Orſa celeſte
Agli amoroſi rai
Mi volgo, e non ſan queste
Luce volgerſi altroue,
Che doue ella le moue
Ne d'altro ſol già mai
Fien paghe ch'ella à ben mirar l'ha deſte.

Hippoliti Card. de Este emblema.

Draconi animalium vigilantiſſimo, perſpicaciſſimoq́; aurea Heſperidum mala cuſtodienti ſuperueniens Aquila, pomaq́; furtim ſubducens cum verbis AB INSOMNI NON CVSTODITA DRACONE, ſignificat neminem adeo vigilem eſſe poſſe, quem nunqnā quicquam poſſit fugere. Emblema fuit Illuſtriſſimi Hipoliti Card. Ferrarieſis de Eſte, (apud quem artes liberales omnes, & earum periti in ſummo honorum culmine habebantur) et perpulchrè Hetruſco hocce carmine expreſſum eſt:

Benche il vigil dragon sù'l lito Moro
Custodiſſe ad ogni hora
I ricchi frutti d'oro:
Pur ſi trouò chi addormentollo, e colſe
Del bel caro theſor, quant'ei ne volſe,
Com' Aquila in tal guiſa animo puro
D'ogni vitio, e ſicuro,
S'adorna alteramente adhora adhora
De la virtù, ch'ogni gran ſtato honora.

AVGVRIA.

ROGENIEM Cæſarum in Nerone defeciſſe, idq́; compluribus quidem ſignis, ſed euidentiſſimis duobus appariuſſe tradit Suetonius, de quorum vno in hæc verba ſcribit: *Liuiæ olim poſt Augusti ſtatim nuptias Veientanum ſuum reuiſenti præteruolans Aquila Gallinam albam ramulum Lauri roſtro tenentem ita vt rapuerat, demiſit in gremium, cùmq́; nutriri Alitem, pangiq́; ramulum placuiſſet, tanta pullorum ſoboles prouenit, vt hodiè quoque ea villa Ad Gallinas vocetur. Tale verò Lauretum, vt triumphaturi Cæſares inde laureas decerperent: fuitq́; mos triumphantibus alias confeſtim eodem loco pangere: & obſeruatum eſt ſub cuiusq́; obitum arborem ab ipſo inſtitutam elanguiſſe. Ergo nouiſſimo Neronis anno & ſylua omnis exaruit radicitùs; & quicquid ibi Gallinarum erat, interijt: ac ſubinde tacta de cælo Cæſarum æde capita omnibus ſtatuis ſimul deciderunt, Auguſtiq́; ſceptrum è manibus excuſſum eſt.* Idem augurium

rium Plinius, vbi lauri encomia abundè enumerat, his verbis prosequitur: *Sunt & circa Diuum Augustum euenta eius digna memoratu. Namq; Liuiæ Drusillæ, quæ posteà Augusta matrimonij nomen accepit, cùm pacta esset illa Cæsari, Gallinam conspicui candoris sedenti Aquila ex alto abiecit in gremium illæsam. Intrepidéq; miranti accessit miraculum, quoniam teneret rostro laureum ramum onustum suis baccis. Conseruari Alitem & sobolem iussêre aruspices, ramumq; eum seri, ac ritè custodiri. Quod factum est in villa Cæsarum fluuio Tiberi imposita iuxta nonum lapidem Flaminia via, quæ ob id vocatur Ad Gallinas: mirèq; sylua prouenit. Ex ea triumphans posteà Cæsar, laurum in manu tenuit, coronamq; capite gessit: ac deinde Imperatores Cæsares cuncti. Traditusq; mos est ramos, quos tenuerunt, serendi. Et durant syluæ nominibus suis discretæ, fortassis ideo mutatis triumphalibus. Vnius arborum latina lingua nomen imponitur viris. Vnius folia distinguuntur appellatione: Lauream enim vocamus. Durat & in vrbe impositum loco, quando Loretum in Auentino vocatur, vbi sylua lauri fuit.*

10

VSVS AQVILAE IN DIEBVS FESTIS.

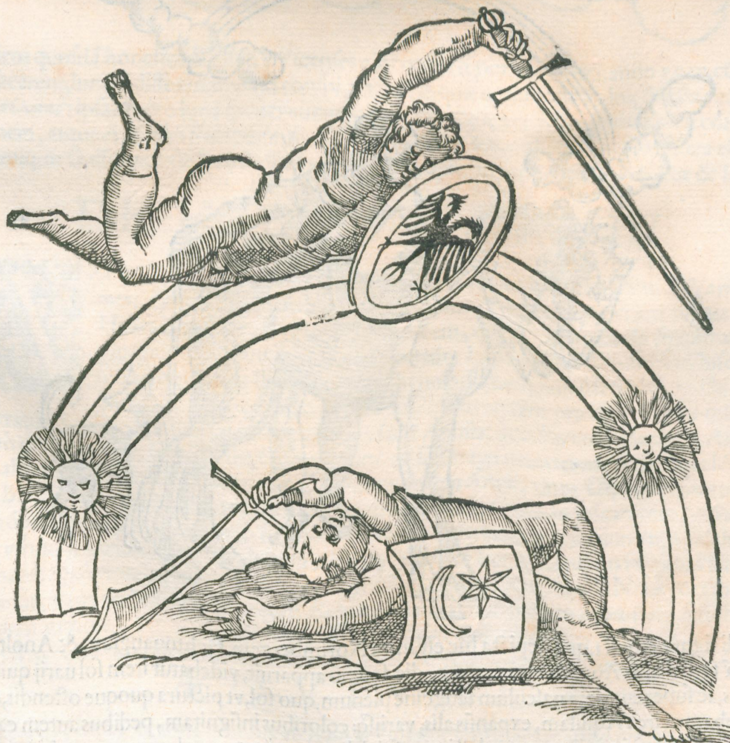
POST enumeratos tam varios Aquilæ vsus; illud quoque minimè silendio inuoluendum videtur, in lustralibus Romanorum ludis Marti dedicatis, quos peculiari nomine Rubigalia nuncupabant, Aquilas, tubas, similiaq; bellica arma alia ferri solita. Ludi isti 7. Calend. Aprilis celebrabantur, similesq; apparent festiuitatibus ijs, quas per diem natalis S. Georgij nos Christiani etiam colimus, in quibus pariter omnis pompa castrensis ex vrbibus defertur.

20

METEORA.

ANTEQVAM verò Chrysaëti nostrę historiæ finē imponā, placuit istęc meteora pro calce eius apponere, ut nihil omnino ei deesse videatur, qđ lecturi alioqui fortè desiderēt.

30

40

50

Quam itaque prior huius tabulæ icon exhibet pugnam, bis in aëre viſam reperio noſtris temporibus: primùm in Hiſpaniæ quodam oppido, anno poſt partum ſalutiferum 1536. die Februarij menſis ſeptimo, circa horam noctis ſecundam. In eo certamine viſi ſunt cælo aquoſo ac nubilo duo adoleſcentes armati, gladijs congredientes, quorum vnus babebat in læua manu parmam Aquila inſignitam, cum inſcriptione REGNABO. Alter verò ſcutum prælongum cum inſcriptione REGNAVI. Verùm cùm monomachiam inſtituiſſent, Aquilam habens, proſtrato hoſte victor demum euaſit.

Eodem modo in Hungariæ ciuitate Babatſcha anno 1556. die Octobris ſexta ante ſolis exortum, uiſa eſt in aëre duorum puerorum nudorum quidem, ſed clypeis militaribus ac gladijs armatorum monomachia, in qua qui ſcutum duplici Aquila ornatum habebat, armatura Turcica munitum, adeò proſtrare viſus, vt corpus multis ictibus vulneratum è nubibus in terrã cadere viſum ſit. Eodem etiam tempore ac loco, viſus eſt arcus cæleſtis, naturalibus ſuis coloribus depictus, ac duo ex vtraq; eius parte Soles, ut in pictura etiam apparet. Sequenti anno Calendis Februarij in Italia uiſa eſt Aquila per aërem volans, quæ dextro pede lagænam, ſiniſtro verò ſerpentem inuolutum, ac implicatum geſtaret, quem ingens picarum copia ſecuta eſt.

Tali figura Aquila, qua depicta hîc eſt, intra Norimbergam, Fichtuuangium, & Anoltzbachium tertio idus Auguſti anno, 1550. die ſereno apparuit, videbatur item ſol uarij quidem coloris, ac ſuper eundem uaſculum ſanguine plenum, quo ſol, vt pictura quoque oſtendit, conſpergebatur, circa Aquilam, expanſis alis, varijſq; coloribus inſignitam, pedibus autem carentem. Paulò item inferiùs arcus cęleſtis conſpiciebatur, ac iuxta eundem eques, qui una manu equum, altera uerò canem uenaticum album duceret.

Viros

Viros quosdā honestos BrūschVVicenses aiūt nostri tēporis historici, anno 1549. cū noctu iter facerent, lunā uidisse circundatā conspicua specie, quæ nominatur halos, & iuxta eam duo παρασέληνας: ipsam uerò lunā quater circumuolui, deinde iuxta παρασέληνας igneū cōspexisse Leonem, atque Aquilam fodientem sibi pectus, quorum icones hîc expressas uidere est.

Deniq; in Gallia monstrū natū esse audio triceps, capite nempe Aquilæ, Rubetæ & Leonis.

DE HALIETO CAP. III.

ΑΛΙΆΕΤΟΣ. Grecis, AQVILA marina Latinis dicitur. Varinus tamen Haliæëtos quatuor syllabis & spiritu tenui effert, verùm minus rectè. Hebræis verò [a] צוביח. Hanc enim vocem, qua Auis immunda significatur Septuagiuta Interpretes Haliætum vertūt. Italis Augusta Piumbina, hisce præsertim qui lacum Lemanū accolunt populis, tanquam si latinè Augustā plumbinam dicas, vocatur, eo quòd è sublimi in aquam præceps plumbi instar recta feratur. Idem in mediterraneis circa stagna facit Aquila, quæ Percnos Homero, Anataria Latinis dicitur. Gallis Osfraye seu Orfraye, fortè ab Ossifraga detorto vocabulo, licet lōgè alia ab Haliæeto istæc sit. A Gallis suam acceperunt vocem Angli, dum Osprey Haliætum vocant. Burgundi verò ab actione eam Crot Pescherot, id est, Coruum piscatorem, vt Sabaudi Aigle de mer appellant. Germanis inferioribus Visarent dicitur: superioribus verò Fischadler, quod vtrumq; Teutonicum vocabulum piscium Aquilam sonat. Repertus fuit, qui Haliętum Germanicè Soker interpretaretur. Illirice Ostrzisf. A Nasone hæc Aquila Nisus vocatur, idq; [c] vt ipse ait, eo quòd Nisi Megarensium Regis in ipsam mutati nomen etiamnum retineat, de qua idem author:

Et modo factus Auis fuluis Haliætus in alis.

Non est tñ Nisus recentiorum. Hic.n.ex Accipitrū est genere, quem Sparuierū vulgò vocāt.

Nomenclatura.

[a] *Leu.* 11.

[b] *Deut.* 14.

[c] *L. 8. Metamorph.*

Nisus recētiorum.

ÆQVIVOCA.

AQVILAE marinę nomine ab Italis ēt donatur Pastinaca marina, piscis pelagius, cartilagileus, planus, quē Genuenses pesce ratto indigetāt. Quibusdā ꝑm genus Accipitrū Haliętos dicit, sed perperā. Quin & Accipitres marini ita qñq; appellati sūt.

Pastinaca marina.

FORMA

FORMA

FORMA. DESCRIPTIO.

VOD ad deſcriptionem Haliæti attinet, pauciſſimis ſanè notis, & ex quibus eã à reliquis uix dignoſcimus, ab Ariſtotele, & ſolo quidem, delineatam videmus. [a] Hic ita ſcribit. *Aquilæ quintum genus, quod Haliætus, hoc eſt, marina, vocatur, ceruice magna & craſſa, incuruantibus alis, cauda lata, moratur hæc in littoribus.* Cùm autem nobis verum Haliætum videre hactenus datum non fuerit, itaq; aliena deſcriptione, nempe quam medicus quidã præſtantiſſimus poſuit, & 10 cuius iconẽ [b] Bellonius exhibuit, nos contẽtos eſſe oportuit. Nã eã, quam olim ad nos miſit ad viuum coloribus expreſſam iconem, genuinum veterum Haliætum eſſe ratus, D. Iohannes Brancionus Patritius Mechlinienſis Belga, non Aquilæ marinæ, ſed Oſſifragæ genus eſſe, argumentis quæ ſuo loco recenſebimus, inducti, comperimus. Deſcriptio illius viri eſt iſta. Magnitudine Haliętos eſt Milui, capite albis & fuſcis diſtincto lineis, roſtro Aquilino, oculis in medio nigris, in ambitu aureis, lingua ferè humana, niſi quod ad eius radicem utrinque appendicem cæterarum more habet, colore per ſumma Aſturis, per ima albo, gutture maculis notato ruffis, vt & ventre, pectore purè candido. Supra magnitudinem corporis longi- 20 tudo alarum eſt, quæ ad pedes Romanos duos & digitos vndecim extenditur, cru re craſſo & ſquammoſo, pede hamato & colore cæruleo, digitis quatuor per ſuperna ad dimidiam longitudinem etiam ſquammoſis, ad reliquam inciſis, per inferna aſperis & aculeatis tenacitatis cauſa, & his tam validis, vt flexos vix ulla ui diſtendas. Pedum digitos non, vt ſteganopodibus cute craſſiore nexos, ſed fiſſos, ut cæteræ Aquilæ, obtinet.

[a] Lib. 9. Hi. cap. 32.

[b] Lib. 2. de auib. cap. 8.

Magnitudo. Caput. Lingua. Guttur. Longitudo alarum. Crura. Pedes.

Secunda quam damus icon Bellonij eſt, de qua ille nihil peculiare tradit, prçterquàm quòd ꝓpriũ huic eſſe dicat habere maculã, ſed vbi, nõ addit: item quod teſtas habeat in cruribus, cùm cæteræ tabellas habeant: demum quòd vngues habeat omnino rotundos, qui alijs Aquilis cum quadam planitie ſunt. Verùm hoc loco inſignis de pedibus Haliæti controuerſia excutienda eſt, certè in tãta authorum diſcrepantia compoſitu difficilis. Albertus enim de Aue quadam varia agit, quam piſcium Aquilam Germanico idiomate vocatam ait, in pectore alba, dorſo nigra, quæq; in ſtruma (ſic opinor gulam vocat) nigras habeat maculas, & piſcibus ſuper flumina ac ſtagna arboribus inſidens inſidietur. Quibus uerbis proculdubiò Haliætum, etſi à ſuperiore diuerſam depingit, quem pedẽ unum Anſerinis ſimilem habere dicit, nempe digitis, membrana coniunctis planum: alterum verò Accipitrinum, aduncis unguibus, & fiſſis digitis. Confirmat hanc ſententiam Vincentius Bellunenſis, aſſerens Aquilã Orfraye (ita Haliætos Gallis dicitur) altero pede aduncis vnguibus ad prædam inſtructam eſſe, altero lato ad natandum: gyro enim multiplici vſa in aëre, nunc more ludentis, nunc more inſidiantis, tandem præda in aquis viſa, impetu maximo deſcendit, altero quidem pede prædam rapiente, altero uerò natante, & prædę raptorem adiuuante. Quin & Ornithologus ipſe ab his ſtare videtur, vbi ſcribit ſe ab Anglis accepiſſe, quibus, vt ſæpè audiui, multò notior eſt, quã multi uelint, qui piſces in viuarijs alunt, quos omnes breui tempore abſumit, nempe Haliætum, quem ipſi Oſprey uocant, pede uno Anſerino eſſe, altero Milui, atque huius magnitudinem referre, pectore eſſe albo, piſces maximos capere, adipem in cauda pretioſum continere, volare per aërem & in eo interdum ueluti pẽdere, tum adipis aliquid in aquam dimittere, unde piſces attoniti quaſi & torpeſcentes uertantur ſupini, ſuper quos mox rectà ſeſe præcipitem deijciat inſtar iaculi, & unum ex illis altero pede, adunco nempe arripiat. Burgundi etiam Aui illi, quam Crotpeſcherot, id eſt, Coruum piſcatorem appellant, pedes ſimiles & eundem piſcandi morem cum Haliæto eſſe ferunt, quę piſcẽ, vbi Aquilino pede in aqua corripuit, nec propter pódus ex aqua euolare queat, mox altero pede, quo palmipes eſt, ad ripam uſque remiget. Negat opinionem quam exhibemus, Aquila marina Bellonij: negat & conſtanter in literis, quas ad nos dedit doctiſſimus quidam medicus, & fabuloſum eſſe affirmat, quidquid de diuerſitate pedum in Haliæto ab alijs proditur, ſed germanum uerumq; Haliętũ pedibus ait eſſe uniuſmodi, & in morem reliquarum Aquilarum acutis, atque in digitos, quos nulla membrana contineat, diſſectis. Nos ſanè hãc litem decidere, ratione quadam certa & indubitata nõ audemus. Si quid tamen coniectura, atque ex longo rerum naturalium vſu hauſta aſſequimur, dicamus certè autores vtroſq; qui de pedibus Aquilæ marinę diuerſa in medium adferunt, non tam reipſa, quàm ſpecie ſolùm tenus pugnare. Eſſe enim plures Aquilarum marinarum ſpecies, quæ ad Haliætum ceu genus quoddam referantur, nihil obſtat, imo vero eſt quam ſimillimum. Neque Alberto Magno, Anglis, Burgundis oculatis teſtibus, temerè contradixerim; Optimè enim vnicuique perſpecta eſſe ſolent, quæ patriæ ſuæ ſeu tellure ſeu æquore peculiaria ſunt. Tùm vel ea maximè de cauſa, quòd, etſi Aquilæ huiuſmodi nullæ mihi viſæ ſint, alias tamẽ Aues nempe Gallinulas aquaticas iiſdem, quos paulò antè expoſuimus, pedibus dotatas eſſe certò ſcio, vt partim palmipedes, partim verò fiſſi pedes dici mereantur. Atq; ſic mihi retulit ſtudioſiſs. iuuenis Leonardus Canſarts Haſſelenſis Tungrus P. & M. D. qui duas eiuſmodi extra ciuitatem Haſſeletum ditionis Leodienſis in piſcina quadam captas Aues habuit. Vnde & falſum eſſe conſtat quod quidam nullas tales in rerũ natura reperiri alites, audaciùs quàm ſapientiùs pronunciãt. Simile etiam in Aquilarum præſertim marinarum genere, vſu venire poſſe non video, quo pacto negari poſſit. Ex hoc etiam diſſoluimus, quod ab Ariſtotele ſcriptum eſt, accidere Haliæto ſæpius, vt cùm ferre quod ceperit, nequeat, in gurgitem demergatur. Nam de priore illo genere fiſſipede ſcilicet, quod Ariſtoteles ſolùm cognouit, atque ad natandum ineptum eſt, id intelligere oportet; minimè verò de altero, quod natando quoties & quandocũq; lubet, poteſt euadere. Hanc autem veteribus non ignoratam fuiſſe, vel ex Oppiano liquet, qui Haliætum inter Aues amphibias, pręſtantiſſimam eſſe, nec forma à terreſtribus Aquilis abſimilem, atque è mari victitare, ſcribit. Caudam latam, quam ipſi Ariſtoteles tribuit, vt alijs pleriſq; rapacibus ad commoditatem & volandi normam, qua cæteris magis opus habent (exactiùs enim & longè rectiùs in aliquid feruntur) narura conceſſit, vt hac tanquam temone & gubernaculo volatus impetum, qui quandoq; ad perpendiculũ inſtar ſaxi deorſum ruentis fit, dirigere commodiùs ac moderari poſſint. Carne eſt cinerea, ad nigrum vergente, fibroſa & dura.

Controuerſia de pedibus Halięti.

Auis vno pede plano, altero fiſſo.

Oſprey.

Crotpeſcherot.

Gallinulæ aquaticæ partim palmipedes, partim fiſſi pedes.

VISVS

VISVS.

ETSI omnes ferè Aquilæ præ cæteris diurnis vncunguibus hoc habeant, vt acutissimo visu præditę sint, quemadmodum in generali historia palam fecimus, Haliætos tamen omnium authorum iudicio vno ore in hoc cęteris prę- fertur, idq; summo iure. Hic enim de visus acie tam est certus, vt pullos suos adhuc implumes hac ipsa, de indole ac generositate exploret. Ad hanc igitur peculiari ratione spectat, quod Tertulianus ait, *Solem Noctuæ nesciũt oculis, Aquilæ ita sustinent vt natorum suorum generositatem de pupillarum audacia iudicent; alioqui non educ- ab unt vt degenerem, quem solis radius auerterit*, Vnde & Silius Italicus de Haliæto canit;

Phœbea dubios explorat lampade fœtus.

Videtur enim naturali quodam instinctu ac sagacitate ortus sui minimè nescius, omni studio cauere velle, ne quemadmodum ipse diuersi generis parentibus prognatus est, & labem quandam contraxit, ita proles ipsius, si illegitima fuerit, nouo & secundo errore irrecuperabile generi damnum adferat, atque omni generositate exuta sobolis genuinæ honorem perdat. Illud igitur omni industria procurat, vt inusta generi nota diligenti examine eluatur, & detrimentum quod in sua genesi accepit, cuius ipse non est inscius, in prole postliminio resarciatur. Haliætum enim intemeratis natalibus ortum negat [a] Plinius, cùm ait: *Haliæti suum genus non habent, sed ex diuerso Aquilarum coitu nascuntur*. Hoc ipsum [c] Oppianus etiam insinuare videtur his verbis: *Aquilam marinam aiunt spurium esse fœtum terrestrium Aquilarum, ideoq; à paternis nidis repelli, deinde per alios quosdam alites* (Ossifragas nimirum intelligit) *educatã neglecta terra maritimum victum amplecti*. Præter id commodum, quod Aquila marina ex perspicacissimo obtutu percipit, nempe vt genus suum eius beneficio incorruptum conseruet, alteram insuper vtilitatẽ eamq; non minoris momenti ex eodem assequitur, nempe vt victum huius opera faciliùs & commodiùs sibi paret. *Est enim* (vt [b] Isidorus testatur) *tãti contuitus, vt cùm super maria immobili penna feratur, nec humanis pateat obtutibus, de tanta sublimitate pisciculos natare videat, ac instar tormenti descendens raptam prædam pedibus ad littus pertrahat*. Sed quoniam de visu satis multa aliàs diximus, itaq; occasione emolumenti, quod inde percipit, ad hoc ipsum nempe ad victum transiremus (quibus nimirum locis, quem & qua ratione sibi paret, ad quod præda & venatus, nec non motus pertinent, tandem expositurі) nisi de eius ortu nobis etiam dicendum aliquid esset.

[a] Lib. 10. c. 3

[b] Lib. 12. Orig. c. 7.

ORTVS.

DE ortu Haliæti mira nobis [a] Plinius hunc in modum tradit: *Haliæti genus suum non habent, sed ex diuerso Aquilarum coitu nascuntur. Id quidem quod ex ijs natum est, in Ossifragis genus habet, è quibus Vultures progenerantur minores; & ex ys magni, qui omninò non generant.* Illud in primis intellectu admodum difficile est, quomodo Auis, quam fœtus suos ad radios solares, tanquam legitimi generis acerrimos iudices examinare scribit, genus suum neget habere. An fortè ea verba *non habere genus suum*, ita intelligenda sint, vt Haliætum, quem ex diuerso Aquilarum coitu gigni dicit, ex nobiliorum Aquilarum congressu nasci dicere voluerit, cui nempè clarissimam oculorum aciem tribuit, quam sanè nisi à nobili quadam Aquila obtinere non potuit? Secundùm non paruam etiam mihi dubitationem faciunt istæc verba, *nascuntur ex diuerso Aquilarum coitu*: si enim, vt dixi, ex nobiliorũ, frustrà addiderit Plinius, *diuerso*, quę vox ignobiles etiam includit: si ergò ignobiles inter se misceantur, quomodo filium generabunt, qui parentes suos visus acie, quam in Haliæto prædicat, superet? Tertia dubitatio est, cur, etsi ex diuerso coitu gignatur, quod ex eo nascitur in Ossifragis potiùs, quàm in alijs Aquilis genus habeat? & cur nõ Haliætus coiens cum Haliæto, vt cæteræ Aquilæ, genus suum conseruet? Quis enim spurios liberos steriles dicat? An fortè spurius Haliætus mas, spuriæ fœminæ, & è contrario spurio mari spuria fœmina amplexum neget? Ita enim tam mas, quam fœmina cum alijs Aquilis rem habere cogentur, & nunquam genus suum habebunt: si ita, cum quibus? haud dubiò cum ignobilioribus: nobiliores enim eadem animi generositate, tam mares, quàm fœminæ spurios spernent; ergò cum Ossifragis, quas Plinius Aquilarum etiam genus facit. Qui igitur ex Ossifraga & Haliæto generatur pullus, etsi Haliętus, vel potiùs Semihaliætus est, genus tamen suum non habebit, quoniam ab alijs Haliætis, qui diuerso Aquilarum coitu nati sunt, tanquam noua quędam species fugabitur. Quod verò Haliætus cum Ossifraga coeat, quis forsitan inde probet, quoniam

[a] Li. 10. c. 3.

quoniam Ossifraga,(quod Aristoteles omnesq; Philosophi etiam admittunt) pullos ab Aquila (Haliæto fortè) nido expulsos, tanquã adulterij sui conscia, educet pro suis. Quarta & maior etiam hinc surgit dubitatio, quomodo ex Ossifragis procreentur Vultures minores, ut Plinius vult; An hoc non de veris Ossifragis, sed de spurijs illis, videlicet ex semihaliætis procreatis intelligendum est, si cum ijs Vultures (qui alioqui Aquilas sesquialtera portione in quantitate superant) coierint? eo enim modo pulli ex ijs nascentur, qui maioribus Vulturibus erunt minores, Aquilis verò maiores: cum quibus si postmodum maiores iterum Vultures coierint, fœtum facient, si non magnitudine sibi parem, saltem nonmultò inferiorem. Necessariò enim istæc generatio, vt hæ Aues inter se magnitudine differũt, eodem etiam modo semper aliquod augmentum faciet. Quinta & postrema dubitatio est, quomodo qui matre & patre Vulturibus procreatur pullus, sterilem gignat filium: sic enim iam ante multa secula genus suum illi perdidissent. An id natura, quæ simile in quadrupedibus nobis mõstrauit (ex equa & asino sterilem procreans mulum) in Auibus etiã fieri voluerit? Sed cùm abstrusa istæc Plinij verba intimiùs examinarem, & parum verisimilia esse viderem: placuit illa etiam excellentissimorum ac celeberrimorum horum philosophorum, domini Frederici Pendasij nempè, & Domini Camilli Baldi iudicio subijcere. Ea itaque verba *Haliæti genus non habent*, ille ita exponit. Haliętus mas non coit cum Haliæta fæmina, sed cum aliùs speciei Aquila. *Id quod ex ijs natum est in Ossifragis genus habet*, hoc est educationem, sed id quod pro legitimo approbat, ab ipso Halięto educatur, è quibus coeuntibus cum Ossifragis, generatur quid simile Vulturibus minoribus. Ex quibus magni Vultures procreantur steriles, vt Plinius inquit. Atque hactenus ille vir præstantissimus. Clarissimus verò Baldus nihil à nostra interpretatione discedere, vt aiebat, volens, hunc in modum interpretabatur. Illud in primis mihi dubitationem facit, an scribat Plinius Haliętum ad solis radios exponere fœtus suos, cùm infrà videatur dicere Haliętum genus suum non habere: & quomodo ad solis radios exponit fœtus suos, cùm in Ossifragis, quod ex ipso nascitur genus habeat: sanè enim Ossifraga videretur Haliæto imperfectior. At ego, ni fallor, crederem, uel in textu Plinij mendum esse, vel satis oscitanter hæc scripsisse. Iam enim ait: *Haliæti suum genus non habent, sed ex diuerso Aquilarum coitu gignuntur*: supra dixerat, *nullam Aquilam præter Melanætum pullos alere*, quare neque Haliætus alit suos. Hæc Aristoteli pia, & benigna est, neque solùm suos, sed alienos etiam pullos alit. Quæ igitur apud Plinium non alit fœtus, apud Aristotelem maximè alit, & si genus suum non habet, quomodo solaribus radijs probet suos fœtus: habet igitur, si probat. Iure igitur in Plinio mendum me suspicari dixi: cùm enim clarissimè cernere dicit Plinius, eundemq; cogere pullos suos inspicere solem, quod à marina Aquila fieri sensit Aristoteles, at si in Ossifragam genus degenerent Haliæti pulli, quorum nebulosus ac imbecillus est visus; quomodo ab eorum parentibus cogentur solem aspicere? & qui non sustinent eijciuntur? iam enim omnes eijcerentur. Mihi itaque videtur multa confusio, & quæ sequuntur, id docent, cum ait. *Nidificant in petris*: de qua enim specie Aquilarum loquatur, non apparet. Sed maximam mihi dubitationem facit, quod dixit *ex diuerso Aquilarum coitu ortas Haliætos ex his Ossifragarum genus, ex quibus Vultures minores, ex minoribus maiores, qui sunt infœcundi*. Paulò infrà in capite de Vulture, hos habere genus suum & pullos educare docet, hi sanè omnes Vultures maiores esse deberent, & in alienum genus degenerare dicendum erat. Ego sanè credo hæc volucrum genera proprios fœtus habere, & educare, neque adeò facilè Aues diuersarum specierum simul misceri, & pręcipuè maiores: iam enim cum suo pari à primordio nascuntur, simulq; viuunt & nidificant, & oua fouẽt & excludunt. Non enim videtur hęc mixtio seminum facta, præterquàm in his animalibus, quæ incertum quodãmodo coniugium incertumq; marem habent, neque probabile est, fæminas, quæ sui generis marem in promptu habeant, alienum velle pati, quod in asinis & equis perspicuum est: qui enim mulos ex equa aut asina procreare volunt, mares earum specierum, quàm longissimè abigunt, & diu hæc simul degere faciunt, vt tandem ex consuetudine pati asinum equa non renuat. Hæc dixisse volui, quò aliquid fecisse videar, quæ omnia acerrimo tuo iudicio subijcio. Præ cæteris autem illud mihi videtur intolerabile, quòd ex Aquilis Haliæti ex his Ossifragi gignãtur, ex quibus deinde Vultures minores & tandem steriles fiant: iam omne genus talium volucrium perijsse debuisset. Vnde non possum non adduci vel subesse mendum, vel satis oscitanter hæc à Plinio dicta fuisse. Hactenus itaque doctissimus Baldus. De quibus omnibus ego pariter aliorum aliquando iudicium expecto.

Vultures minores ex Ossifragis.

Vultures maiores ex minoribus.

Vultures steriles vnde.

Frederici Pendasij & Camilli Baldi opinio de Haliæti generatione.

VICTVS. LOCVS. VENATVS.

MORATVR Haliætos, vt [a] Ariſtoteles tradit, circa mare, vnde & ei nomen, nec non in littoribus & oris. Nimirum quia è mari, & piſcibus victitat. Hos clariſſima oculorum acie in uitreis ac profundis vndis conſpectos, ex alto ſeſe librans, & in altũ mare ſe præcipitans, aquis pectore diſcuſſis rapit, referente [b] Plinio, & maximè quidẽ (ſi [c] Oppiano credimus) illos, qui ſublimiùs natãt, & in ſummo aquæ; ita vt corporis ipſorũ pars aliqua ſub conſpectum veniat. At non perpetuò res ſuccedit. Interdum enim cùm in maiores piſces vnguium mucrones infixit, nec illos in altum eleuare poteſt, quare põdere victus, vnà cum piſcibus peſſum it & perditur potiùs, quàm perdat alios, abreptus nimirum ad imum pelagi, quò ſeſe piſces vrgente dolore recipiunt. Quibus verbis Oppiani, Ariſtotelis locus dilucidatur, vbi ait: *Accidit huic ſæpe, vt cùm ferre quod ceperit, nequeat, in gurgitem demergatur.* Vnde imbecillitatis ſuæ conſcius, ſuaſq; vires metitus, minoris tantùm ponderis & quibus ferendis par eſt futurus, piſces corripit, in hoc ſagax certè, ne viribus deſtitutus, vel ab incepto cogatur deſiſtere, vel oneri ſuccumbat, nõ ſine ſuo periculo. Verùm rationem capiendi piſces ſingularem quandam & cum nulla vi, atq; periculo coniunctam, quęque veteres prorſus latuit, & Halięto propria eſt, hoc loco minimè prętereibo, quam vir quidam doctiſſimus ac fide digniſſimus, mihiq; amicus ad me ſcripſit. Ea inter plurima quę natura admirãda fecit, non modicam admirationem meretur. Eſt autem in hunc ferè modum: In Britãnia Auium rapacium & præſertim Aquilarum marinarum alumna, vbi frequenter iucundiſſimum ſuæ diligentis piſcationis in littore ſtãtibus hęc Auis ſpectaculum præbet, iſtæc opinio apud vulgus inoleuit, quòd vim quandam naturalem ineſſe ei credant, quæ piſces, qui ſibi in aëre libranti ſubſint, aut ab ea conſpiciantur, extemplò reſupinari cogat, ad ſummam aquam aſcendere, atq; quaſi lethargico quopiam affectu ſopiti ſint, ſeu morte extinti ventrem albicantem exhibere, vt ſic facilior præda fiat aduolanti Haliæto. Vt ut ſeſe negotium habet, reclamare in totum nolim. Si tamen naturali cuipiam eius Auis, etſi latẽti facultati huiuſmodi effectum aſcribendum putemus: equidem non tam in euidẽti piſcium ſtupore hunc virum decipi, quam in ratione eiuſdem aſſignanda hallucinari credam. Cùm enim iuxta vulgatiſſimum illud Phyſicorum axioma: omne agens naturale, non niſi per contactum conſtet agere: itaque non ideò piſces torpore corripi arbitror, quòd uel ab Haliæto conſpecti ſint, vel is ipſe ſupra eos in aëre aliquamdiu ſuſpenſus hæſerit (Neque enim hîc nugiuendę cuipiam, qui de Baſiliſco, ſolo intuitu necante; aut de oculis vetulæ cuiuſpiam faſcinatoribus fabula texit, auſcultare libet, quorum illud commentitium eſt, hoc, ſi verum eſt, naturæ limites egreditur) verùm vt paulò ſupra dictum eſſe memini, quòd Haliętus adipem quẽdam, quem in cauda reconditum habet, dum pendens in aëre piſcibus exitium machinatur, guttatim ſupra piſces in aquam demittit, cuius ui ipſi veluti attoniti & ſiderati omni prorſus motu deſtituantur & ſic abſque difficultate capiendas ſeſe prębeant. Quod nunquid narcotica quapiam vi, more torpedinis; num potiùs (nam calidum hunc adipem magis eſſe debere cõtendat quiſpiam) tenuitate partium, quę inſtar aquę uitæ inebriet & vertiginem inducat; an demùm latente nobis, & abſtruſa quapiam ratione illud efficiat, alijs iudicandum relinquo. Hoc ſcio, nos iure poſſe & ſine ullo ſuperſtitionis crimine huic rei præſtare fidem; ſi modò his, quę de torpedine ſcribuntur meritò fidem adhibemus. Quare ut eiuſdem ueritati adſtruendę, non immorer diutius, vnum ſolummodo, & pro faciliore fide impetranda, exemplum adducam non abſimilis in alia Aue uirtutis. Coloniæ Agrippinæ inferioris Germaniæ urbis celeberrimæ incolæ & accolæ ruſtici pro certo ſibi perſuadent, imo pro comperto aſſerunt, Ardeas, quę eo loci ſatis frequentes ſunt, hac ui pollere, ut ad pedem, ſi in aquam imponat, tanquam ad illicium quoddam, ſiue ad eſcam frequentes piſces adnatent, quibus ultrò accurrentibus & deuóratis famem ſolentur. Qua de cauſa eiuſdem urbis Pharmacopolæ, Ardearum adipem, uenalem ſemper aſſeruant, & piſcatoribus in piſcandi uſum uendunt, ut mihi pro certo affirmauit fide digniſſ. ac doctiſſ. Iuuenis Ioannes Bachouius Aechtius Colonienſis Medicus, Medici Aechtij filius. Simili pacto in eandem piſcium capturam, Haliæti adeps ſeruit Anglis piſcatoribus. Hi enim eſcę, quam fallendis piſcibus deſtinarunt, aut Haliæti adipem illinunt, aut immiſcẽt, eam hoc multò efficaciorem fore putantes. Ne uerò quiſpiam miretur, Aquilam uolucrem calidiſſimam, tantam adipis copiam in cauda continere, ut quotieſcunq; lubet, ex ea guttas aliquot neq; eas pauciſſimas in mare deijciat. Equidem anatomica inſpectione edoctus, in Aquilę regalis ſeu Chryſaëti uropygio tam copioſum adipem reperi, ut id non paruam admirationem mihi attulerit: uerùm copioſiorem multò in Oſſifragæ coccyge, in utriſque medij pugni craſ-

ſitudine

Marginal notes:

[a] Lib. 9. Hiſtor. cap. 32.

[b] Li. 10. c. 3.

[c] Li. 2. Ixcutic.

Ariſtoteles dilucidat[us].

Britannia auiũ rapaciũ alumna

Quõ in piſcibus torporẽ excitet Haliætus.

Adeps qualis i cauda Haliæti.

Ardeærum mirabilis piſcatio.

Adipis ardearũ uſus.

Adipis Haliæti uſus ad capiendos piſces.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50

situdine & uertebris aliquot instratum uti suo loco latiùs exposui. Vnde ut opinor, minus mirum uidebitur, si Haliætum Auem per [c] Oppianum amphibiam atque ob uictum frigidiorem & humidiorem, adipe multo, præsertim in uropygio, instar Cygni aut Anseris, collecto abundare dicemus. At ne Ichtiophagum solummodò & parum generosè rapacem quis existimet, uiuit etiam, ut testis est [f] Aristoteles, auibus marinis. Venationem earũ admodum solertẽ idem his uerbis exponit: *Aggreditur singulas cum emergentem obseruarit; refugit auis, vt euolans vidit Aquilam, & metu perculsa rursus se ingurgitat, vt in diuersa prolapsa emergat: Sed hæc acte oculorum valens sedulò aduolat, donec vel strangulet in humore, uel per summa corripiat. Vniuersas nunquam inuadit, arcent enim frequenter, suisq; alis repellunt.* Hæc ipsa autem ex Aristotelis istoc loco trãslata [g] Plinius Anatariæ seu Morphno attribuit. Sed & Theocronus Oppiano Aquilæ genus spurium, piscibus insidiatur & victitat. Haliætos verò non tantummodò ex piscibus & auibus aquaticis victum quærit, verùm etiam, vt [h] Aelianus testatur, Columbæ ab Aquilis marinis sibi timent. Captus aliquando Haliætus à doctissimo quodam Medico, moribus sic satis placidus visus fuit ac tractabilis, famisq; patientissimus. Vixit dies septem absque omni cibo, & quidem in alta quiete, nisi si hoc non natura tulit, sed fames quæ domat omnia. Carnem ablatam recusauit, pisces sine dubio voraturus, si exhibiti fuissent, cùm certò constaret eum hisce viuere.

[c] *In Ixeuticis.*
[f] *Aristot.* Haliætas quõ marinas Aues comprehẽdat.
[g] *Plinius.* Theocronus spuriũ genus Aquilarum quibº victicet.
[h] *Lib. de Animal. 3. cap. 45.*

ANTIPATHIA.

CVM Cirhide aue Haliætus internecinum alit odium. Hanc ipsam (quam ex puella in Auem mutatã in fabulis referemus) si forsan oberrantẽ viderit, mox per insidias captam perdit, vt author est [a] Oppianus, sed huius causã fabulosã quidẽ paulò pòst expositurí sumus.

[a] *Ixeut. lib. 2*

PRAESAGIA.

HI qui temporum mutationes ex auium aduentu & recessu obseruant, inter signa serenitatis ponunt, si quando Haliætum sublimem volitantem videãt. Quod [a] Vergilius etiam obseruauit, cum canit:

Apparet liquido sublimis in aëre Nisus.

Est prętereà, vt tradit Oppianus, conspectus ipsorum exoptatus boniq; indicij (nimirum copię piscium) apud piscatores.

[a] *Georg. li. 1.*

VSVS IN CIBO.

IN veteri [a] testamẽto huius, ut & omnium Aquilarum vsus, mensis interdictus erat, vti in generali Aquilę historia, adiuncta etiam ratione fusiùs disseruimus. Vtrum verò aliquibus in cibum veniat, hac tempestate, certò non possum statuere. Bellonius locis quibusdam maritimis, vbi lacus sunt & æstuaria plena piscibus, si quando uideant accolæ nullum vspiam Haliæto locum relictum esse, vbi capta præda consideat (non enim longè auolare probè sciũt, nec procul prædam asportare) quoniam in amplo ac spatioso æquore neque arbor vlla nec palus extet, tum retibus in ambitum tensis eum capi quidem scribit, verùm in quem vsum, non addit. Nunquid ideò, vt piscibus ab eo captis potiãtur? an potius ut caro eius in escam cedat? num denique vt mansuefactus ipsis ad venationem piscium inseruiat?

[b] *Leu. 11.*

VSVS IN MEDICINA.

IN Medicum vsum nihil præter eius fel adhiberi reperio. [a] Plinius, ita tradit: *Aquilæ quam diximus pullos ad contuendum Solem experiri* (id autem dixerat Haliætum facere) *mixto felle cum melle Attico, inunguntur nubeculæ & caligationes & suffusiones oculorum.* Alij tamen Aquilæ felli simpliciter hanc vim ascribunt.

Fellis Haliæti vsus.
[a] *Li. 29. c. 6.*

VSVS IN SIGNIS.

Verona vrbs Friſię.

VISSE olim Friſiæ vrbem, Hollandis conterminam, nomine Veronam, vrbem, inquam, ſuo tempore opulentiſſimam, tradunt eius regionis hiſtoriographi, habuiſſeq; ſigillum, in quo Aquila cælum ſpectans explicatis alis expreſſa eſt, cum gladio poteſtatis iuſtitiæq; ſymbolo ad dextram. Eiuſmodi ſigillum æri Cyprio inſculptum, ita ærugine deformatũ, vt nulla forma potuerit agnoſci, in illius vrbis ruinis fortuitò inuentum eſſe memorãt, quod uaſcularij opera & arte defricatum, ac ſequaci ceræ impreſſum antedictam cum epigraphe ſpeciem mõſtrauit. Quod hoc loco dixiſſe volui, quoniam Aquila illa cælum reſpiciens, Haliætus fortaſsè fuerit, cuius præcipua laus atque encomium inter alias in viſu conſiſtit. Placuit & hîc obiter etiam inſerere, veteres Hebræos per ſingulas Tribus propria ac diſtincta vexilla habuiſſe: Tribus nempe Ruben figuram hominis, Iuda Leonis, Ephraim bouis, Dan Aquilæ vſurpauit.

FABVLAE.

[a] *Lib. Metamorph.* 8. Niſus in Haliætum.

OVIDIVS Niſi mutati in Auem ſui nominis (quem & Haliætum vocant) fabulam refert, hoc pacto: Niſus Rex erat Megarenſium aureos habens capillos,

cui ſplendidus oſtro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat, magni fiducia regni:

Huic oraculum conſulenti reſponſum eſt, eum tam diu regno potiturũ, quandiu capillos intonſos retineret. Cùm igitur ab Minoë, ob interfectum dolo ab Athenienſibus & Megarẽſibus Androgeũ filium Megara obſideretur, Scylla filia Niſi hoſtis amore flagrans vt illum magis deliniret, noctu dormienti patri comam totõdit, & Minoi obtulit, qui dono accepto, & victoria potitus, Niſum euerſa regia occidit. Tum Niſus Deorum commiſeratione in ſui nominis auem, quæ alias Haliætus dicitur, conuerſus eſt, qui perpetuum in Cirin Auem, in quam Scylla mutata dicitur, odium exercet. Cùm enim ab Minoë, qui impietatem eius ac proditionem deteſtabatur, contempta relinqueretur, illa amoris impatiens, *inſilit vndis,*

Scylla in auem.

Conſequiturq; rates faciente Cupidine vires
Gnoſiacæq; hæret comes inuidioſa carinæ:
Quam pater vt vidit (nam iam pendebat in auras,
Et modo factus Auis fuluis Haliætus in alis)
Ibat, vt hærentem roſtro laceraret adunco:
Illa metu puppim dimiſit, & aura cadentem
Suſtinuiſſe leuis, ne tangeret æquora, viſa eſt;
Pluma fuit, plumis in Auem mutata vocatur
Ciris, & à tonſo eſt hoc nomen adepta capillo.

[b] *Georg.* 1.

Sed [b] Vergilius inter ſigna ſerenitatis Niſum in Auem mutatum agnoſcens, eum cui cum Scylla capitalis eſt inimicitia, ratione à fabula petita, exponit his verſibus:

Apparet liquido ſublimis in aere Niſus
Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo:
Quacunq; illa leuem fugiens ſecat æthera pennis,
Ecce inimicus atrox magno ſtridore per auras
Inſequitur Niſus, qua ſe fert Niſus, ad auras
Illa leuem fugiens raptim ſecat æthera pennis.

Sunt tamen qui Scyllam illam in piſcem Cirim, quem vocant, mutatam tradunt, Haliætumq; ſi quando eum piſcem conſpexerit, mittere ſe in aquam, raptumq; vnguibus dilaniare.

[c] *In Metamorph.* Pandarei fabula. Aëdon Pãdarei filia.

De Pandareo in Haliætum mutato [c] Antoninus Liberalis, hanc quoque recenſet fabulam. Pandareus (vt eſt apud Bœum in Ornithogonia) in agro Epheſio habitauit, quo loco nunc iuxta vrbem eſt Prion. Huic Ceres id largita eſt beneficij, vt uenter eius cibis nunquam grauaretur, quantumcunque ingeſſiſſet. Fuit Pandareo filia Aëdon: eam duxit Polytechnus faber, Colophone Lydiæ habitans: plurimumq; temporis ſuauiter vnà vixerunt, vnico filio procreato, cui nomen Itys. Fuerũt autem felices, quàmdiu Deos debito affecêre honore. At poſtquam inani voce gloriati ſunt, magis ſe inuicem amare, quam Iupiter & Iuno ſe multuò diligant: Iuno offenſa eo dicto, Eridem ad eos miſit, quæ contentionem operum inijceret ipſis. Paulułum reſtabat Polytechno ad curulem ſellam conficiendam, & Aëdoni ad pertexẽdam telam. Itaq; hanc

hanc ſponſionem coeunt, vt vterq; ipſorum celeriùs opus ſuum abſoluiſſet, ei alter famulam daret. Citiùs telam pertexuit Aëdon, Iunone opus adiuuante. Cui inuidens victoriam Polytechnus, ad ſocerum proficiſcitur, ſimulans ſe ab vxore miſſum ad abducendam ſecum ſororem Chelidonem: & Pandareus nihil mali ſuſpicatus filiam Chelidonem ei committit. Ei Polytechnus in ſylua uirginitatem eripit, tonſoq; capite, alijs eam veſtibus induit: mortemq; minatus, ſi quid horum vnquam Aëdoni indicaſſet. Ita domum reuerſus, eam vxori loco ancillæ ex pacto tradit. Aliquandiu eam ſoror operis exigendis attriuit, donec Chelidonis cum vrna ad fontem prolixè ſuam deplorans calamitatem, à ſorore exaudita eſt. Poſtquam ſe mutuò agnouerunt, & ſalutauerunt, malum ilicò Polytechno ſunt machinatæ. Filium eius in fruſta conciderunt, carnes in ollam coniectas coxerunt, cùmq; Aëdon vicino ſuo mãdaſſet, vt Polytechnum eas iuberet edere, ipſa cum ſorore ad patrem Pandareum peruenit, indicauitq; in quas deueniſſet miſerias. Polytechnus cognito, ſe de filij ſui carnibus epulatũ fuiſſe, eas ad patrem vſque inſecutus eſt. At famuli Pandarei eum, quod tantum familiæ Pandarei probrum intuliſſet, correptum inſolubili vinculo conſtrinxêre: corpuſq; melle inunctum in paſcuũ proiecêre, vbi cùm muſcæ adſidentes eum diuexarent, Aëdon ob priſtinam miſerata amicitiã eas abigebat. Quod cùm deprehendiſſent parentes & frater, odio concitati eam ſtatuerunt interficere. Sed Iupiter Pandareum miſeratus, antequam in domo eius grauiora inciderent mala, eos omnes in Aues conuertit, quæ partim ad mare vſque prouolarunt, partim in aërem ſubuolarunt. Pandareus mutatus eſt in Haliætum, mater Aëdonis in Alcyonem; ſtatimq; ſe in mare voluerũt deijcere, ſed Iupiter id prohibuit, atq; hæ Aues nauigantibus ſunt ſecundæ. Polytechnus in Pelecanem tranſijt, quod ei Vulcanus fabricanti ſecurim dediſſet, atque ea Auis fabris uiſa fauſta fuit. Frater Aëdonis Vpupa extitit, quę auis terra mariq; eſt auſpicata, idq; magis ſi coniungitur Halięto, aut Alcyoni. Aëdõ quæ eſt Luſcinia, circa fluuios, & nemora, filium Ityn deplorat. Chelidonis Hirundo facta eſt hominum contubernalis, Dianæ conſilio: quod inuita virginitatẽ amittens, plurimùm inuocaſſet Dianam. Sed hæc hactenus de fabulis dicta ſint, quibus ſi nullam adhibeas fidem, rectè ſapies.

Pandareus in Halietũ. Aedon in Alcyonem.

MORALIA.

HALIAETVS etſi corpore paruus, uiribus tamen plurimùm præſtans, maiores etiam Aues inuadit, atque interemit: ita pariter aduocati, ac rabulę forenſes, etſi parum etiam iuſtam cauſam defendentes, potentioribus tamen non verentur ſeſe opponere, & ſæpe etiam æqua defendentibus.

DE MELANAETO SEV AQVILA Valeria. Cap. IIII.

AQVILAE genus, cui dignitatis ac nobilitatis nomine tertium locum tribuimus, quod item [a] Ariſtoteli tertiũ in ordine eſt, licet nõ eadẽ ratione, cùm ordinis rationem nullam habuerit, Melanętus vocatur uel Melanaëtus. Apud Euſtathiũ etiam rectè Μελανάιετος legitur, nempe à colore nigro, qui μελας dicitur, & totam Auem inficit. Quare Melęnaëtum ſcribi per diphtongum in ſecũda ſyllaba, vt impreſſi codices Ariſtotelis habent, non probo. Ariſtotelis interpres Gaza hanc vocem Melanætos vertit pullam & fuluam. Et primùm quidem rectè, cùm pullus color & niger idem ſint: Quid verò fuluus cum nigro, pulloue commune habeat, planè non video. Valeria Hermolao dicta eſt, quod viribus pręcipuè valeat. Λαγώφονος Ariſtot. etiam dici poteſt, pro quo Gaza reddit rectè Aquilam Leporariam; Heſychio & Varino eodem ſenſu Λαγοθήρας vocatur, quarũ vocum hęc (capiens) illa (occidens Lepores) ſignificat. Nam quamuis Germana Aquila Lepores rapiat aliquando, hęc tamen id potiſſimum facit. Homerus Achillem Melanæto ob fortitudinẽ & celeritatẽ comparãs his vtitur verbis. [b]

Πηλείδης δ' ἀπόρουσεν, ὅσον τ' ἐπὶ δουρὸς ἐρωὴ,
Αἰετοῦ οἴματ' ἔχων μέλανος τοῦ θηρητῆρος,
Ὅς θ' ἅμα κάρτιστός τε καὶ ὤκιστος πετεηνῶν, id eſt

Pelides autem aufugit quantum eſt haſtæ iactus,
Aquilæ impetum habens nigræ venatricis
Quæ ſimul fortiſſimaq; & celerrima eſt alitum.

[a] Lib. 9. Hiſtor. cap. 32.

Nomẽclatura.

Fuluus color diuerſus à nigro.

Valeria Aquila.

Leporaria cur ſic dicta.

[b] Iliad. Φ.

Phaſſophonos. Euſtachius correctus. c Lib. 9. Hiſtor. c. 32. Phaſſophonos qualis auis. d Lib. 9. Hiſtor. cap. 12. Varini error. Hypecionis auis. e Lib. de Falconib. Stokaren Germanorum. Alberti error. Erna Friſiorum.

Hunc locum exponens Euſtathius, Melanætũ Aquilam ſcribit Phaſſophonon etiam, id eſt, Palumbariam nominari; vbi Lagophonon potiùs legẽdum eſt. Sic enim ab [c] Ariſtotele nominatur. Atqui ex Ariſtotele deſcripſiſſe hunc locum Euſtathium vel inde apparet, quòd addit eſſe hanc Aquilam corpore paruo, & cęteris robuſtiorem. Hoc autem, ſi uerum eſt, nempe quod ſit fortiſſima: itaque meritò ſanè à Leporum potiùs, quàm Palumborum pręda denominabitur. Phaſſophonos verò eſt ex Accipitrum genere, teſte [d] Ariſtotele. Porrò hoc eodẽ loco quidam legũt μέλανος τοῦ, id eſt, nigri alicuius venatici alitis, pro μέλανος τοῦ θηρητῆρος: alij. μελανόσσου, id eſt, nigros oculos habentis: alij deniq; μελανόστου, id eſt, nigra oſſa habentis, quod contra naturam videtur. Sed omnes videntur reprehendendi, ſcribendumq; μέλανος τοῦ θηρητῆρος per articulum, non pronomen encliticum, ut rectè Euſtathius annotauit. Apud Varinum in uoce Τρίορχος, ineptè ſcribitur μελανοαίετης pro μελαναίετος. Alio nomine etiã dicitur Hyperionis auis Gallis petit Aigle noir: item iiſdem Gerfault, quamuis eorundem quibuſdam ita Hierofalco appelletur. Quin & illuſtris [e] Marchio Montherculeus Melanætum credit eſſe genus Falconis, quod venatores uocant Hierofalcum, quod & nigro colore ſit, & montes ſyluasq; colat, ac lepores capiat. Albertus Magnus tertium Aquilæ genus (quod Melanætus eſt Ariſtoteli) interpretatur Aquilam, quæ vulgò ſuis German s Stockaren, id eſt, trũcalis dicitur, eò quòd arboribus, arborumvè truncis inſidere ſoleat. *Hoc*, inquit, *rapit parua, ſi quæ occurrunt, animalia, & etiam Anates & aliquando Anſeres & huiuſmodi, primo & ſecundo genere minus, cinerei coloris.* Verùm ſeſe ultima hac nota hallucinatum prodit. Eſt etenim Melanæti color niger, adeò ut nomen ab hoc adeptus ſit, non autem cinereus, qui Morphno potiùs competit. Audio uerò in Gallia & Sabaudia cinerei ferè coloris Aquilas ſæpe conſpici, quæ non ſolæ, ſed ternę aut quaternę uel etiã quinæ unà uolitẽt, indicio ſanè paucæ aut nullius rapacitatis. Apud Friſios iuxta Oceanum Germanicum, Aquilę genus nigrum cernere eſt, hyeme potiſſimum, quod ipſis Erna uoce indigete uocatur, quam prædę ſuę reliquijs inhians Cornicum quoddam genus ſequitur. Hiſpanis Aguglia nigra Melanætus eſt.

FORMA. DESCRIPTIO.

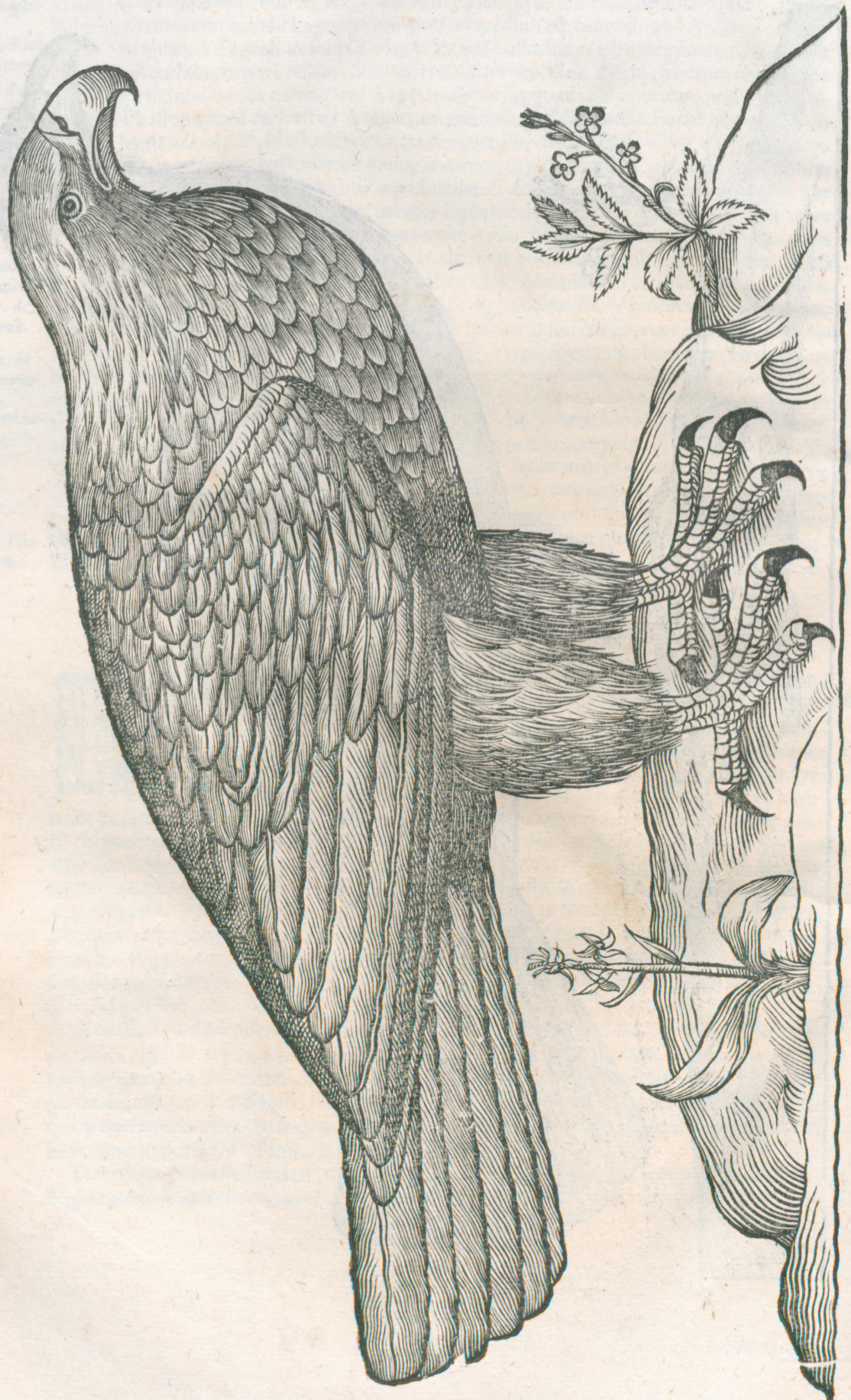
EA, cuius iconem primo loco nos exhibemus, quamq; aliquando uiuam conſpeximus, Aquila nigra, infra reliquarum, quæ quidem mihi uiſæ ſunt, magnitudinem eſt. Roſtro uerè Aquilino, admodùm adunco, extremo nigro, nempe quãtum hami recuruum eſt. Cætera colore ſunt corneo ſubcęruleo. Supra narium foramina, roſtri initium membrana quędam trãſuerſim obueſtit. Freni ſeu rictus incipientis oræ utrobiq; luteæ. Oculi pupilla eſt nigra. Iris charopa, & ex luteo nonnihil ruffeſcit. Vertex ac ceruix ferrugineo obſcuro tinguntur. Reliqui uerò corporis totius color nigricat, niſi quòd ternis exiguis notulis, iiſque albicantibus dorſum aſpergitur. Alę longè ad ultimam ferè caudam exporriguntur. Cauda ſic ſatis lata. Crura propemodum tota plumis operta, ita vt vix ad digiti vnius ſpatium, quod nudatum eſt, ad pedes vſque ſuperſit. Illud tamen quantulumcunq; eſt, exquiſitè luteum eſt: quemadmodum & pedes toti: vtraque tam crura, quam pedes, horumq; digiti ad vngues vſque tabellis veſtiũtur parte antica. Vngues toti nigerrimi. Apud veteres, nempe apud Ariſtotelem & Plinium nullã deſcriptionem aliam reperio præter duas notas, nempe quòd magnitudine omnium minima ſit, & quòd tota nigricet.

Sed ſi his datis notis fidendum eſt, ea quam ſecundo loco damus, ſi non vera Melanętos fuerit, ſaltem ei ualdè reſpondet: eſt enim tota nigra, ſi vnicam quam in tergo habet, maculam albam excipias, quæ tamen defectu pictoris expreſſa non eſt. Erat hæc Auis ſuperiori per omnia ſimilis, niſi quod capillares colli, verticiſq; plumulæ non ita eſſent erectæ: quare forſan quiſpiam non temere conijciat ſexu tantummodò differre. Quod alij, qui viuas aliquando nacturi ſunt, experiri poterunt inſtituta de utraque anatome.

Tertio loco poſita Bellonij eſt, quæ quantum à noſtra diuerſa ſit, ex icone licet colligere. Quid autem de Aue dicam, non habeo, cùm ille nullam eius deſcriptionem adferat.

LOCVS

LOCVS.

Colit montes ac ſyluas, in quibus ſcilicet Leporum capturæ commodiùs incumbit.

EDVCATIO.

VEMADMODVM Haliæto laudi datum eſt, pullum, quem cæleſtis iudicis virga reprobauit, reijcere, ita huic omnes enutrire. Hæc enim, vt [a] Plinius eſt teſtis, *ſola Aquilarum fœtus ſuos alit*. In illo pulli degeneris abdicatio generoſitati tribuitur, quia natalium temeratorum, quæ ſubeſt, ſuſpicione, ſeſe liberare ſatagit; In hac uerò Aquila nigra pietati ac liberalitati aſcribitur omniũ fœtuum fotus ac educatio. Par eſt in cunctos amor ac beneuolentia: omnis inuidiæ expers. Quandoquidem cùm incorrupti ortus ſui, ac prolis certa & ſecura ſit, ideò omnes pro legitimis agnoſcit, ac complectitur.

[a] *Li.10.c.3.*

10

VENATVS. PVGNA.

N venando ſingularem induſtriam demõſtrat. Cùm enim leporem à longè conſpexit, cuius uenatu hanc potiſſimùm uiuere diximus, nõ ſeſe repentè ex alto præcipitẽ dare ſolet, ſed ſenſim in terram demittere, quò ſcilicet ab inſidijs tutior ſit, teſte [a] Philoſopho; & ne impetu illiſa offendat. Imò ne hũc quidem, quem maximè appetit, ſtatim aggreditur, donec uiderit in plana deſcẽdiſſe. In hoc ſanè Ducis illius Numantij prudentiam imitata, cunctãdo ſibi cauet, reiq; benè gerendę occaſionẽ captat. Cuius exẽplũ [b] Naſo nos imitari monet, hoc uerſu:

Differ, habent paruæ commoda magna moræ.

20

[a] *Lib.9. Hiſtor.c.32.*

Numantij ducis prudentia.

[b] *Li.3. Faſt.*

Verùm nequis cauilletur, huic tantum roboris à natura fruſtra tributum eſſe, ut, etſi minima ſit, robuſtiſſima tñ, ac fortiſſima [c] Ariſtoteli & [d] Plinio dicatur, quòd imbellis ac timidiſſimi animalium auriti Leporis venatui ſolummodò indulget, vt Philoſophus ſcribit. Inutilis enim ea eſt fortitudo, quæ nihil unquam præclari agit. Facile autem eſt, & nullius molis uincere nõ repugnãtem, inermem certè ac meticuloſum Lepuſculum. Sed [e] Plinium adducam, qui hãc obiectionem accuratiſſima reſpõſione diluit, his verbis: *Primo* (id eſt Melanęto, quem ob pręſtãtiam primo loco dignatus fuit) *& ſecundo generi non minorum tantùm quadrupedũ rapina, ſed etiam cum Ceruis prælia: Multum puluerem volatu collectum inſidens cornibus excutit in oculos, pennis ora verberans, donec præcipitet in rupẽ. Hic vnus hoſtis illi ſatis eſt. Acrior eſt cum Dracone pugna, multóq; magis anceps, etiamſi in aere. Oua hic conſectatur Aquilæ auiditate malefica: at illa ob hoc rapit vbicumq; viſum. Ille multiplici nexu alas ligat, ita ſe implicans, vt ſimul decidant.*

[c] *9.Hiſ.c.32*

[d] *Li.10.c.3.*

30

[e] *Lib.3.c.3.*

Melanæti cũ Ceruis pugna. Cum Dracone.

Viden obſecro, vt verum ſit, quod ille ait:

Maior in exiguo regnabit corpore virtus.

Verùm etſi alioqui validiſſima ſit, nimirum pro corporis ſui proportione, viribus tamen auſus maiores eſſe, & corporis paruitatem, animi magnitudine compenſari, quis non videt? Nec ſolum excelſus animus, ſed & aſtus, ingenijq; ſolertia puſillanimitatis vitiũ reſarcit. Opinione.n. de exiguo ſuo corpore maiora ſine dubio perficit, adeò vt authoris libelli illius verſus, qui ob ſententiarum grauitatem Catonis nomine inſcriptus vulgò circumfertur, in hanc veriſſimè comperiantur quadrare:

40

Corporis exigui vires contemnere noli,
Ingenio pollet, cui vim natura negauit.

Cautior tamen cum Ceruo, quem dolo circumuentum præcipitat, quàm felix cum Dracone pugna eſt. Hic enim fortuna audaciam ſuperat, etſi laudando conatu. Nam etiamſi omnibus viribus in certamine exertis aliquando victoria potiri uideatur, hanc tamen nõ niſi Cadmæam obtinet, cùm ſinuoſis Draconis caudæ flexibus implexa, neque expedire ſeſe poſſit, neque alas ad volatum explicare, ſed vnà cum eo deorſum graui pondere delapſa collidatur, perinde atq; Aquilæ marinæ, quæ Polypi ab ſeſe rapti cirris implicatur, & demergitur, in hiſtoria generali ex [f] Aeliano, accidere ſcripſimus.

50

[f] *Lib. 7. de Anim. c. 2.*

MORES.

MORES.

QVEMADMODVM ex pugna, quam cum acerrimis hostibus habet, quiuis facilè perspicit, Melanætum bellicosam certè & fortissimam Auem esse; vnde etiam Valeriam Latini vocant. Huic meritò Achillem comparauit Homerus, ob fortitudinem & celeritatem, cuiusmodi est Melanæti. Ex ijs, quæ paulò antè de fœtus educatione dicta sunt, insignis eius erga suos pietas ac clementia manifestè apparet. Hostibus itaque trux ac ferox est, vti erga suos benigna, in 10 quo boni Principis ingenium præ se fert. Has omnes & plures insuper eius dotes complexus [a] Aristoteles, talibus eam encomijs prosequitur: *Est, inquit, liberalis, strenua, intrepida, pernix, concinna, polita, apta, non inuida, modesta etiam, nec petulans, pia ac omnino mitis, quippe quæ non clangat, neque lippiat, aut murmuret.* Sed hoc loco lippire, à Gaza per onomatopeiā ab ea, quam clangendo vocem edit Aquila, confictam esse oportet; alioqui apud Latinos pro ὀφθαλμιᾶν, quod est lippitudine oculorum laborare, vsurpatur. Plinius lippiendi verbo omisso ex [b] Aristotele: ita ait: *Sola sine clangore, sine murmuratione:* Hoc vno eam amplius, magisq; celebrans, quàm Aristoteles, quòd soli, non obstrepere, aut querulam esse, competere dicat, cùm cæteræ omnes clangant, & obstrepent Aquilæ.

Achilles Aquilæ Valeriæ comparatus.

Principis boni typ⁹.

[a] *Lib. 9. Histor. cap. 32.*

[b] *L. 10. c. 3.*

20 VSVS IN ARMIS VVLGO DICTIS.

MARIONVM Eugubinorum familiam, antiquissimam, nobilissimamq; fuisse, passim è multorum chronicis docemur, qui & vrbes, oppidaq; ædificasse eos memorant, multaq; Imperialia priuilegia virtutibus suis obtinuisse. Sunt qui à Marione illo, qui à Cassio olim Asyriæ præside, Tyri, vt Iosephus testatur, in præsidio relictus fuit, Mariones hosce originem suam deducere existimēt, atq; ad Theodosij vsque tempora vix quicquam memoria dignum gessisse, vel eorum quæ gesserint, non extare monumentum. Tunc verò, anno videlicet, post natum Christum 396 Marionum uirum egregium in curia Theodosij Imp. dominium habuisse. Memi- 30 nit eius Marioni Petrus Beccarinus ex auctoritate [a] Ioānis Selini: *Familia de Marionibus de Eugubio, antiquissima & illustris incœpit anno Domini 383. Nam quidam vir nomine Marionus heros nobilissimus Theodosij Magni Imp. Constantinopoli discedens ex Oriente, & petens oras Occidentis, post labores multos perpessos, constituit se habitare in Eugubio Vmbriæ ciuitate, in qua accipiens vxorem, prole suscepta plantauit familiam, quam de Marionibus à suo nomine nuncupauit.* In antiquissima item historia legimus Iuliam Eugubinam ciuitatem Vmbriæ, à Iulio Mariono eius ciue fuisse restauratam, ideoq; Iuliam Eugubinam, quæ antea Plinio & alijs Eugubium dicebatur, appellatam. Huius rei sempiternum monumentum nostro quoque æuo extat, sigillum nempe armis Marionum insignitū, olim ibi sub saxo quopiā in via S. Vbaldi repertum, cum literis, quæ illis similes sunt, quæ in tabulis illis æneis in eodem loco etiam inuentis, partim Hetruscis, partim Latinis, & ob 40 attritionem, lectionem vix admittentibus leguntur, ac magna diligentia ab vrbis primoribus hodiè adhuc conseruantur. Sunt qui sigillum illud Regis fuisse arbitrentur. Erat enim Eugubium ciuitas Regia. Ex hac familia fuit Theodosius Marionus Eugubinus, uir nobilis ac potens, anno Domini 520 electus undecimus Episcopus Eugubij à Sancto Hormasalo Pontif. Opt. Max. anno pontificatus sui sexto, & sedit annis uiginti. De Oldeberto Mariono legitur in historia Ecclesiæ Mediolanensis hoc modo: *Oldebertus Marionus de Eugubio anno Domini 815. fuit creatus decimusoctauus Archiepiscopus Mediolani à Papa Leone tertio in vigesimo anno sui pontificatus, & sedit annis nouem.* Gerardus Marionus ex eadē familia fuit Præsbyter Cardinalis S. R. E. sub Eugenio tertio anno 1145. Varia ac maximi ponderis priuilegia istæc clarissima familia ab Imperatoribus ob res domi forisq; præclarè gestas habuit. Hinc Beccarinus, *ex hac familia,* in- 50 quit, *semper exorti sunt viri officiosi, ac strenuissimi, & fuit multum priuilegiata ab Othone primo.* Sed & Fredericus primus ei non pauca priuilegia concessit anno 1162. Iulio Mariono ob præclara eius facta Imperator Aquilam integram Imperialem in armis suis, atque etiam posterorum concessit, equitem (heroem habet priuilegium) & tribunum cohortis nobilium sacri imperij creauit, qua quoque dignitate unum semper ex posteris eius gaudere uoluit, titulumq; uiri generosi ac illustris donauit, ut ex priuilegio anno imperij sui octauo, concesso, & in castris ante Mediolanum septimo idus Aprilis dato constat, quod ego breuitatis causa sponte prætereo. Beccarinus, qui sanè in huius familiæ encomijs multus fuit, tradit etiam Canthium Marionum castrum

Marionum origo.

[a] *L. 1. Chronicæ.*

Eugubium restauratū.

Arma Marionū in sigillo inuenta.

Theodosi⁹ Marionus.

Oldobert⁹ Marionus.

Gerardus Marionus.

Canthius Marionus.

caſtrum in uia Flaminia ædificaſſe,& Canthianum à nomine ſuo appellauiſſe:ex quo item potentia eorum non parum elucefcit. Hæc tandem clariſſima familia, cùm à partibus Gibellinæ factionis etiam ſtaret, ac Gelphorum in Vmbria potentior eſſet, unà cum alijs Eugubio fuit expulſa,multaq; caſtra & iuriſdictiones amiſit, ac tandem Veronam, ubi & nunc honorificè agit,ſedes ſuas tranſtulit.

Ioan:Rouerelli arma.

Iohanni eius nominis quarto Rouerello,Viro,qui ueluti Sol inter reliqua Rouerellorũ nobiliſs. familię ſidera illuxit,Fredericus tertius,ob egregias cùm animi,tũ corporis dotes,Aquilã nigram in armis conceſſit, cùm primùm Robur duntaxat uiride uſurparet. Creauit item eundem Comitem Palatinum,multaq; illi donauit priuilegia, quæ magnis tãtùm uiris dari ſolent.

Mãtuæ ducum arma.

De Marchionibus ac Ducibus Mãtuę in ſuperiori libro diximus; ſed illud hîc præterire nõ potui,nigram illam Aquilã à Sigiſmũdo accepiſſe anno 1433.in campo aureo cũ cruce rubra. 10

Dominorũ de Corregio arma. Sibert⁹ Auſtriacus.

Antiqua Dominorum Corrigij,quorũ familia Auſtriaca nuncupatur, inſignia erant faſcia alba in campo rubro:pòſt anno nempe 1452 Fredericus tertius Manfredo, Antonio, ac Nicolao eorum nepoti Aquilam conceſſit nigram, in medio ſcuti, alis expanſis in campo luteo, & ab vtraque illius parte Leonem luteum, cauda, collo ac capite erectis, ac lilio aureo decoratum in campo cæruleo.Habuit illuſtriſſima iſtęc familia viros vbiq;, tùm maximè in militia celeberrimos, quorum opera egregiè ſæpè Imperatores vſi ſunt. Inter quos Sibertum illum præterire nequeo, qui à Carolo Magno, cuius temporibus familia hæc in Italiam venit,Vicarius Imperialis Parmæ ac Regij creatus eſt, Corrigiumq; primus condidit, aliudq; oppidum, Brixillum Plinio,Brixellum Tacito,Ptolomæo ac Antonino dictum,reſtaurauit. Fuit ex eadem familia Sibertus ſecundus,magnus primùm Henrici tertij Cãcellarius,dein Vicarius eius, legatusq; in Italiam miſſus, ac Archiepiſcopus Rauennas factus, demum in ſummum Pontificem euaſit,& Clemens tertius dictus eſt,quanuis Onuphrius Panuinius Antipapam fuiſſe aſſerat,viuente videlicet Gregorio ſeptimo. Taceo modò breuitatis cauſa,multa ab huius familiæ uiris varijs ſtrenuis præclarè in militia geſta,ut Guidorum ſeptem,decem Sibertorum, Robertorum vndecim, qui omnes in primis Italiæ urbibus dominati ſunt. Qui iam nunc ſuperſunt, Auſtriacę familię adhuc aſcribuntur, ut ex ſigillo eorum quoque manifeſtum eſt, in quo (Manfredi pro exemplo ſit)hæc uerba leguntur: *Sigillum Manfredi de Corrigio & Auſtriæ comitis Corrigij & Berſilij*. Habuit item clariſſima iſtæc familia Hieronymum Cardinalem ſub Pio IIII. atq; Archiepiſcopũ Tarentinum, & ſub Pio V. Anconę gubernatorem. Non omittam etiam Fabricium,accerrimi iudicij uirum, qui in hac urbe philoſophiæ, atque iuriſprudentiæ ſedulam nauauit operam,muſęumq; noſtrum quàmpluries uiſitauit, rerum naturalium ſcientiæ auidiſſimus:ac in perpetuum ſui erga me amoris atque beneuolentiæ teſtimonium,nomen ſuum in libro meo,in quo alij quoq; nobiles ſcribere ſolẽt,propria manu exarauit. Sunt huius familiæ omnes,comites Palatini.

Corrigium à quo conditum.

20

Hieronymus Card. Corrig.

Fabricius Auſtriacus

30

Lonatorũ arma.

Inter nobiliſſimas Brixiæ illuſtris Lombardiæ urbis familias, Lonatos Frederici primi tempore in ſummo honorum omnium culmine fuiſſe habitos, uaria eorum feuda ac dominia teſtantur,utpote Lona,Pozolum,Holegium,Pomblum,Luna,in agro Brixienſi; nec non mons clarus, Caſtion, ac Melzum in agro Mediolanẽſi. Cum Torrianis Vicecomitum Mediolanenſium hoſtibus ſanguinolenta acie dimicarunt,ac magnam eorum ſtragem ediderũt, egregièq; Vicecomitum partes defenderunt. Hinc atq; ob alias virtutes plurima ab Imperatoribus priuilegia nacti ſunt,anno nẽpe 1161. quę pòſt anno nẽpe 1398. die Martij 20 à Duce Mediolanenſi renouata ſunt. Arma eorum,in quibus columna primùm erat erecta, atque viperã circundata cum lunæ imagine in eius vertice, nunc Aquilam ferunt nigram in circulo aureo in campo rubro. Sunt qui familiam hanc à Luna Hetruriæ vrbe ortum duxiſſe tradunt. Ex qua tanquam ex equo Troiano viri proruperunt militaris diſciplinę peritiſſimi,inter quos Bernardus Lonatus Mediolanenſium Ducis militum præfectus,atque imperij uicarius non infimum locum obtinuit. Paulo Lonato, qui venienti in Italiam Sigiſmundo Imperatori anno 1431. obuiam iuit,multa conceſſa ſunt priuilegia, quæ, quoniam magna ſunt, magnum etiam illum fuiſſe demonſtrant. Dedit eadem familia viros literatos, vt Antonium iurecõſultum pręſtantiſſimum,qui pariter Cremonæ, & Peruſij prætor factus eſt. Dedit pariter, qui ſummis Eccleſiaſticis dignitatibus effulſerunt, vt Bernardus Cardinalis & Legatus ad Alexandrum ſextum electus. Habet & noſtro æuo viros præclaros,quorum nomen,famamq; Petrus Antonius Ducis Vrbinatis gener non parum adauxit in celeberrimo illo contra Turcas certamine, in quo cùm triremium Pontificiarum præfectus eſſet, egregiè admodum ſeſe geſſit,dein Orano, ac mox Melitenſi inſulæ cum duobus millibus peditum ſubuenit,multaq; alia,quę breuitatis cauſa taceo,præſtitit:quare eques de Alcantara,Senator Mediolanenſis, conſiliarius ſecretus Regis Catolici creatus ſummo cum honore tandem vita functus eſt.

40

Bernardus Lonatus. Paulus Lonatus.

50

Pet. Antonius Lonatus.

DE PYGARGO. Cap. V.

AEQVIVOCA.

YGARGVS vox est ambigua. Est quoddam Capræ feræ genus, Pygargos dictum, quod alij Pygardon rectiùs fortè vocant. Apud Iuuenalem Pygargus etiam legitur, vbi multorum animalium, quæ gulæ illecebris, ad quas Aquila illaudabilis est, apta sunt, meminit: versus eius sunt:

——Discipulus Tripheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, & Pygargus,
Et Schyticæ volucres, & Phœnicopterus, ingens
Cæditur: &c.

Est & Pygargos apud Eustathium (sed is authoritate Zophyri nititur) Ardearum genus, cui in coitu oculi manant sanguine. Verùm Aristoteles Pellam Ardeam difficulter coire tradit: Pygargon verò inter Aquilas tantummodò recenset, Zopyri Pygargos fortasse Ardea Stellaris Aristoteli fuerit, quæ & Ocnos, idest, ignaua dicitur, Argos enim & Ocnos Synomina sunt.

Pygardos Capra. [a] *In comm. in Iliad.* K. Pygargos Ardea. [b] *Lib. 9. Histor. c. 9.* Ardea. Ocnos.

SYNONIMA.

OTISSIMA ergò & principalis eius significatio Aquilæ speciem demonstrat, de qua nunc dicturi sumus. Sed antiphrasticè Pygargos dicta est, vt annotauit [a] Celius Rhodoginus, ceu minimè deses, quod ἀργος Grecis sonat, presertim cauda siue nates πύγη iisdem dictę, quæ huic raro ociosæ sunt. Scribitur enim in Venerem admodum procliuis & salax esse hæc Aquila. Quin & timidum rectè Pygargum dixeris, quod albicans ei sit pyga: cui diuersum est prouerbium. *Melampygo necdum occurristi.* Hic enim, vti Hercules, robore intelligitur insignis: proinde Leucopygi imbellia infames concipi ferè valent. Ex sententia Hesichij & Varini πύγαργος dicitur παρὰ τὸ ἔχειν τὴν πύγην ἀργὴν καὶ λευκὴν, id est, quòd caudam albam habeat. Quibus Gaza astipulatur, dicens Pygargon ab albicante cauda dictum esse, quasi Albicillã quis eum nominet. Hesychio Atarama vocatur, & Νεφρυφόνος nonnullis, vt tradit Aristoteles. Hoc Latinis est Hinnularia, siue hinnulos occidens. Auicennæ Barbaiam dicitur.

Etymologia. [a] *L. 4. Antiq. lect. c. 8.* Albicilla. Atarama Νεφρυφόνος. Hinnularia. Barbaium.

FORMA. DESCRIPTIO.

PYGARGOS maior est iuxta Aristotelem, non solùm Melanæto Aquilarũ omnium minima, sed & Morphno: minor autem Percnoptero, & Germana Aquila, quæ ipsa magnitudine excedit omnes Aquilas, etiam Ossifragam. Albicante est cauda, vndè & ei nomen. Eius verò, cuius nos iconem damus, quamq; viuam aliquando habuimus, huiusmodi est. Magnitudine est mediocri, quanta ferè est Gallus maiusculus. Rostro toto luteo, adunco, nempe à principio ipso sensim ac leniter ad extremam vsque vnci aciem incuruato, paulò quàm cæteris Aquilis longiore, si proportionis rationem habeas. Oculi pupilla nigerrima, iris lutea. Verticis ac colli totius color est dilutè castaneus ex cinereo; apices tamen plumarũ magis nigricãt. Dorsum, alarumq; pars superior ferrugineis obscurè plumulis, ac subnigris integuntur, vti ferè & venter ac femora. Cauda ab vropygio ad finem vsque tota albicat. Vnde meritò Albicillæ nomen datum ab Gaza. Duæ tamen pennæ minores, & quæ reliquis maioribus ac principalibus incumbunt, extremo nigræ sunt. Tibiæ totæ ferè nudæ sunt, eæq; cum pedibus intensè luteæ, vtraq; tabellis vbiq; superintegentibus. Vngues acerrimi. Albertus aliam Aquilam quandam describit his verbis. *Post Herodium* (sic vocat Aquilam Germanam) *nobilior reliquis Aquilis est, quæ Anseres rapit & Cycnos, & huiusmodi Aues magnas, & etiam Lepores & Cuniculos, præcipuè quando pullos habet. Hæc minor est Herodio, varia ex albis & cinereis pennis intermixtis, sed in cauda penultimæ extremæ pennæ videntur esse albæ, & alba est in pennis ani, & est breuis admodum caudæ.* Hanc Ornithologus existimat ueterũ esse Pygargon. Verùm is meo iudicio deceptus est. Istæc enim extrema in cauda pennas, & quidem penultimas, tantum albicantes habet, non totam caudam vti nostra Albicilla. Anum plumis albis vestiri, pluribus Aquilis commune est. Mihi quidem signa omnia huius Aquilæ, quæ Albertus descripsit, nostræ Ossifragæ conuenire videntur, vt qui contulerit vtriusque descriptionem, videre potest.

[a] *9. Histor. cap. 32.* Magnitudo. Rostrum. Pupilla. Collum. Venter. Femur. Cauda. Tibiæ. Vngues. [b] *Lib. 23. de Anim.* Ornithologi error.

LOCVS

LOCVS.

VAGATVR Pygargus in oppidis & cāpis, vt[a] Plinius ait. Gaudet etiam planis atq; lucis. At reliqua genera rarò plana & lucos adeunt, vt[b] Aristoteles testatur. Nonnunquam tamen montes cęterarum more, syluasq; petit, atque id suis viribus freta, quibus multis alijs haud inferior est. Romæ rariùs hanc volucrē visam fuisse ex hac[c] Q. Aurelij Symmachi epistola facilè colligo: *Ludos Prætorios*, inquit, *præparamus, quorum ornatus peregrina animalia desiderat: vt nouo cultu Romana splendescat editio. Addaces igitur & Pygargos studio mihi opto præstari, quorum copiam limes vobis finitimus subministrat. Dignare igitur amicitiam nostram votiuo pignore fœderare.* &c. Sunt tamen qui hoc loco Pygardos legant, qui Plinio authore è Caprearum syluestrium genere est, vt antè etiam diximus.

[a] *Lib.10.c.3*
[b] *Lib.9.Histor.c.32.*
[c] *Lib.9.Epistol.115.*
Pygardos capra syluestri.

EDVCATIO.

PYGARGVM asserit[a] Aristoteles *difficiliorem esse reliquis* (si Gypaëtum excipias) *in alendo fœtu, hocq; ipso ab Melanæto maximè dissidere.* Non enim omnes æquè prolem suam fastidiunt Aquilæ. Quarè verò id faciat Philosophus alibi exponit, dicens de Aquila in genere, quòd pullis suis iam maiusculis inuideat, & edaculis, verita ne vtrisque famelicis victus deficiat, ideoq; eos è nido expellit adhuc parentum ope egentes. Idem confirmat Auicenna, qui Barbaium ob alimentorum, defectum pullorum aliquos è nido tradit eijcere. Numeratur verò Pygargos[b] à Plinio inter eas Aquilas, quæ Aetitem lapidem in nidū inferūt, de pariendo ac edenda prole quàm enutrienda magis solicitas, adeò vt[c] idem alibi asserat, *Aetitem ab Aquila, quæ condicante cauda est, nomen habere potissimum.*

[a] *Lib.9.Histor.c.32.*
[b] *L.10.c.3.*
[c] *L.37.c.11*
Aetites lapis vnde dictus.

VENATVS.

ETSI Melanæto in prole educanda paterno officio & pietate cedat Pygargus, fortitudine tamen par est, & pugnę illius magno animo inceptę in Ceruis adoriendis socius. Ita enim de vtroq; Plinius: *Pygargo & Melanæto Aquilis non*[a] *minorum tantùm quadrupedum rapina, sed etiā cum Ceruis prælia; multum puluerem volutatu primo collectum insidens cornibus excutit in oculos, pennis ora verberans, donec præcipitet in rupes.* Hinc etiam Hinnulariæ cognomen meruit, quòd Ceruorum hinnulos præ cęteris inuadat ac rapiat. Eos cùm adoritur à dextro latere insilit, in oculos inuolat, ac tandiù alis percutit, donec temerè procursantes huc illuc incertos actos, neque præ metu ac dolore, quò currant, prospicientes, in præcipitium agat, ut hinc effracto collo in prædam cedant.

[a] *Lib.10.c.3*
Hinnularia Aquila.

HIEROGLIPHYCA.

MOROSVM patrem, ac in filios durum admodum & difficilem, Aquilam, quæ pullos suos fastidit, cuiusmodi Pygargum vitio cæteris infamem magis diximus, Aegyptij sacerdotes pingebant. Quod Aquilę ingenium, etsi quidam excusant, damnat tamen[a] D. Basilius, & in educanda prole iniquissimam appellat. Haliæto volūt id minimè vitio vertendū, qui non nisi, quem spurium & non suum agnoscit, abdicet; vt genus suum sartum ac incorruptum conseruet. Pygargo autem, quia genuinos, propriosq; agnoscit, ob solam edacitatem deserenti, & exponenti pullos, minus ignoscendum uidetur. Inuidiæ enim & impietatis notam, uti & helluonis, ac uasti ciborum gurgitis uix potest effugere. Vnde non immeritò eos, qui sine ratione & modo ciuitatibus & imperijs præsunt, & subditos non solùm ab aliorū iniurijs non tutos reddunt, sed ipsimet etiam expilant, post obitum per παλιγγενεσίαν Plotinus Aquilas dixit fieri.

Morosi Patris hieroglyphicū.
[a] *Orat.18. de honore quo efficiendi sunt parentes.*

DE PYGARGI SECVNDO & tertio genere. Cap. VII.

a Lib. 2. de. Auib. c. 11.

Queue blanche. Color. Volatus. Mores. Venatus.

SED Bellonius aliam etiam Pygargi speciem proponit; cuius iconē ab eo mutuati sumus. Hanc Gallos Queue blanche, idest, Albicillam uocari ait. Corpore colore est inter albū & cinereum ambiguo, extremis alarum nigris, supina parte tota, id est, uentre, vropygio & cauda merè candicans, nullis ibi respersa maculis. Volatu Ardeam refert. Nam ut illa alas concutit, hisq; motis subinde uolat, nec ut cæteræ pleræq; rapaces caput in altum surrigens, sed potiùs uersus humum deprimens, uolando fertur. Conspicitur ut plurimùm oriente & occidente sole, manè & uesperi. Inuadit, rapitq; Gallinaceas, aliasq; minutas uolucres, prędatur Perdices, Cuniculos, & furtim iuxta sepes & nemorum margines: unde eam non admodùm imbecillam esse satis apparet.

50

Ab hac

Ab hac diuersam alteram, non tamen admodũ absimilem, sed cuius icon desideratur, Aquilam idem Bellonius subijcit: quę est huiusmodi. Eadem cum pręcedente, etsi paulò dissimilis, est ea Auis, quam itidem Queue blanche, id est, Pygargon seu Albicillã Galli uocant uernaculo idiomate. Rostrum illi nigrum nonnihil, & aduncum. Crura seu tibiæ potiùs graciles sunt sed luteæ admodùm, tabellis anterius tectæ. Vngues haud crassos, sed atros, breues & in fornicem curuatos, eosq; acutos habet. Miluo Regali adeò similis est, vt vix esset, qui vnum ab altero dignosceret, nisi hic & minor esset, & ventre intentiùs albescente, pennas scilicet circa vropygium cùm superiores, tùm inferiores candidissimas obtinens, vnde & nomen habet. Cauda longa est, & varia, alarum in morem. Quæ ventrem plumulæ induunt, fuluo nitent ad calami longitudinem: candent reliqua. Huiusmodi sunt & femoris pennæ. Radices plumarum colli & ceruicis, vti occipitis, albæ sunt, apices verò fului; quemadmodum & plumulæ alarum minores in summa extremitate. Remiges plumæ magis fuscæ sunt. Hic per campos Alaudas insectatur, in quas conspectas impetuosè ruit: illę autem in altum sublatæ, eumq; volatu superantes sic ab hoste sibi cauendo illius tyrannidem euadunt. Quod si Subbuteonem huic rei interesse contigerit, amœnum certè & iucundum præbetur intuentibus spectaculum. Hic enim cùm multò agilior sit & velocior, confestim Pygargum volatu præuertit: dum verò de pręda certant, Alauda fugâ sibi consulit, & vtrumq; eludit. Vbi Subbuteo seu Hypotriorchis Alaudam cepit, tum prædam extorquere Pygargos enititur. Quo certamine, etsi Subbuteo Pygargum agilitate & celeritate longè superet, viribus tamen ab hoc ipso vincitur. Aliquãdo huius conflictus spectatores Alaudam prius nactum Subbuteonem, ab Albicilla comprehensum uidimus, sed pedibus ac alis consertis ac implicatis vtrumq; delabi in terram necesse fuit. Vnde capti ab aucupibus mutuum sibi exitium attulêre. Hæc res immortale inter eos dissidium esse mihi persuasit. Licet autẽ Subbuteoni velocitate volatus hic Pygargus cedat, priorem tamen Albicillam hoc nomine longo interuallo post se relinquit. Habitat in Syluis, ac intra dumeta frequens visitur.

Rostrum. Crura. Vngues. Cauda. Venter. Femur. Colum. Alæ. Subbuteo Pygargum uolatu superat. Subbuteonis cum Pygargo pugna. Locus.

DE MORPHNO SEV CLANGA. Cap. VIII.

QVINTVM verò propter vires & actionum præstantiam inter Aquilas locum obtinet Morphnos, qui à [a] Plinio Melanęto, ab [b] Aristotele verò proximè Pygargo, vti, & à nobis subiungitur, vtpotè magnitudine & robore ei secundus.

[a] *L. 10. c. 3.* [b] *9. Histor. cap. 32.*

SYNONIMA.

VARIIS istæc Aquila nominibus appellatur. Græcis est Μόρφνος, Πλάγγος, & κλάγγος; Νηττοφόνος quoq; ab actione dicta est. Aristoteli pręsertim. Homero uerò Πέρκνος. Latini interpretes Theodorus & Plinius pro Græcis sequentes Latinas substituunt: Næuia, Clanga, Planga aut Planca, Anataria seu Auicida. Morphni nomen obtinuit à pennæ macula seu ab næuo, vnde Næuiam Latinè meritò dixeris. Sunt qui Μόρφνον exponant per syncopen tanquàm Auicidam, hoc est, cędis aliarum Auium authorem τὸν μεμορημένον περὶ φόνον, ἢ μόρον φέροντα; Alij εὔμορφον, id est, formosam appellant; Alij rapacem παρὰ τὸ μάρπτειν, unde pręteritum μέμαρφα, α in ο breue conuerso, & abundante litera ν, ut Eustathius & Varinus tradunt. Clanga cùm Gręcis, tùm Latinis à uoce dicta fuit. Illi enim clangorem κλάγγην etiam vocant, qui de Aquilarum voce propriè dicitur, vti in vniuersali historia latiùs declaratum fuit. Plangum habet Plinius, vetusti codices Clangum, ut Hermolaus habet. Facile enim ac procliue fuit pro κλάγγος legere πλάγγος. Sunt qui apud Plinium pro Plango Planûnta legunt, quasi errauerit, sed homines hi de imperitia Hermolao reprehensi sunt, quod vt ipse ait, & authorem non habeant, & Aristoteles πλάγγον appellet. Percnon Grammatici interpretantur tum simpliciter nigrum, tum nigro colore infectum, ut idem cum Morphno significet. De hac voce, nec non de Morphno Eustathius exponens hęc uerba Homerica τελειότατον πετεηνῶν Μόρφνον θηρητῆρ᾽ ὅν καὶ πέρκνον καλέουσι: ita tradit: περκνὸς vltimum acuit, quanquam Aristarchus hanc vocem berytonam esse voluerit: Morphnus verò scribitur cnm acuto in penultima. Diuersa ab hac Aquila Percno, est Percnopterus, de qua pòst suo loco. φλεγύας Aquila eadem mihi uidetur quæ Morphnos, uel potiùs Morphni esse epithe-

Μόρφνος. Πλάγγος. Κλάγγος. Νηττοφόνος. Πέρκνος. Næuia. Planga. Anataria. Auicida. Planunta. Percnos quid. Φλεγύας.

[c] In Aspide.

ton: nam apud [c] Hesiodum legimus, Μορφνοῖο φλεγύαο, ubi Grammatici exponunt μέλανος Α'ετο͂, ut habet Varinus, quasi Phlegyam substantiuum faciant, & Morphnum adiectiuum: Sed mihi contrà faciendum (inquit Ornithologus) uidetur. Idem Aquilam eam, qui Aquilastro Italis dicitur, Morphnum esse existimat, hoc argumento, quòd uiuat piscibus. Nos potiùs Ossifragam, Italorum Aquilastrum pòst proprio capite declarabimus. Turcis Morphnos uocatur Scahau. Gallis quibusdam Huard. Bellonio uerò Gerfault. Germanis Entenstoessel, quasi Anaticida dicas. Turnerus opinatur Auem Balbusardo Anglis suis dictam, esse Anatariam: sed hanc ab Anataria diuersam esse, atque eam potiùs Auem Ornithologus arbitratur, quæ Germanis Massvvy, id est, Miluus palustris dicitur, quòd circa paludes & lacus Anates Aues aliasq; palustres venetur. Hic ab alijs Fischer appellatur, id est, piscator, quòd pisces etiam captet quandoq;. Anataria ab interprete Auicennę Dibachi Arabicè nominatur.

Ornithologi error. Scahau. Huard. Gerfault. Entestoesser. Balbusardo Anglorum. Dibachi.

FORMA. DESCRIPTIO.

RELIQVARVM omnium maxima est Gnęsia, minima Melanętos: cęterę, vt Anataria, Pygargos Percnopteros, Ossifraga, inter has interiacent: Anataria ergò omnium pręter Melanętum minima fuerit. Nam teste [a] Aristotele, magnitudine & uiribus Pygargum proximè sequitur. Homerus loco paulò antè citato Percni alas tantum patere cecinit, quantum ualuę ostij thalami cuiusdam uiri diuitis. Color Anatariæ ueterum ex nomine ipso colligitur. Μόρφνον enim Grammatici nigrum & obscurum interpretantur παρὰ τὴν ὄρφνην, id est, à tenebris & caligine. Apud Homerum legitur, Νύκτα δ' ὀρφναίην pro nocte obscura. Περκνὸν quoque nigrum interpretantur, & uuam nigram περκάζουσαν dicunt; sed ea nigredo non sine quodam cęruleo colore est, qualem ferè dicunt Indicum. Hic color totius est Anatariæ, qui tamen maculis seu nęuis quibusdam interstinguitur, vnde & Morphno, id est, Nęuię nomen est: Sed qualesnam sint hæ maculæ nemo veterum exponit. Bellonius albas existimat, quo authore, ignoro. Istæc ergò sunt, quæ de Morphno veterum ex eisdem authoribus, quod ad formam attinet, colligi possunt. Quæ omnia cùm nulli adhuc Aquilarum, quæ quidem vnquam à me visæ sunt, competere animaduerterem: quare certi aliquid de ea non possum statuere, aut exactam eius delineationem lectori ab oculos ponere. Si tamen eam aliquando nancisci dabitur, ne hîc quidē & veterū scripta illustrādo, & quæ desunt, adijciendo, nostro muneri deerimus: Sed nec recentiorum Morphni icones aut descriptiones, veterum notis vndiquaq; respondere video: quia tamen ad hoc Anatariæ Aquilæ genus potiùs, quàm ad aliud quodpiam referri debere videntur: itaque singularum seorsim historiam hîc subnectam.

[a] Lib.9. Histor.c.32. Magnitudo. Color.

Ornithologus suam, cuius iconem primo loco exhibebimus, pinxisse contentus, nullam adfert descriptionem, vnde de ea iudicium non licet facere. Bellonius diuersarum opinionum fluctibus agitatus, nec opinionis suæ ipse satis certus, Auem Gallis Gerfault dictam nobis pro Morphno obtrudit: quibus verò argumentis aut rationibus id faciat, subticet. Sanè vel ex eo, quòd Auem hanc (vt ex sequentibus liquet) terrestri venatui ubiq; à magnatibus adhiberi tradit, & ne verbum quidem de Anatum aut piscium raptu facit; itaq; Morphnum veterum non esse, euidentissimum est. De istac ita uerò scribit.

Falconē sescupla magnitudine excedit; ferox & audax. Pugno gestatoris recta insidet, corpore satis longo, rostro, tibijs, pedibusq; est cęruleis, pedum digitis oblongis, unguibusq; admodum patulis. Memini me legisse, cum uera ac genuina Aquila pugnam inire ausam, & uictricem abijsse. Hæ toti Italiæ & Galliæ peregrinę sunt, neq; in his regionibus alias licet conspicere, quàm quæ illuc ex Germania tàm superiori, quàm inferiori importantur. Germaniam tamen solum natale non habent, sed ut aduenæ eò confluunt, vbi ab aucupibus instar Falconum exoticorum capiuntur: alioquin apud Rutenos natę, ubi & nidos suos construunt. Ad omne genus aucupij idoneę sunt, & ad prędam emissę, promptissimę insequi, cęterisq; omnibus rapacibus audaciores, cicuratu tamen difficillimę. Earum alię sunt castanei coloris, alię cinereo uarię. Sed nunquid istęc uerè Morphno conueniunt, aliorum esto iudicium.

Magnitudo.

Turnerus apud Ornithologum Balbusardum Anglorum ueterum Percnum esse contendit, & omnia quę Aristoteles & Plinius huic tribuerunt, congruere asserit: solam magnitudinem si excipias. Est aut illa, inquit, quam Anatariam esse conijcio, Auis Buteone maior, & longior, nęuo albo in capite, colore fusco proximo, ad ripas fluminum, stagnorum & paludium semper degens, uiuit ex uenatu Gallinarum aquaticarum nigrarum, quas Coutas nominant Angli. Venationem hanc, cuius Plinins meminit, inter Aquilam istam (si Aquila est dicenda) & aqua-

Balbusardus Anglorum. Coutæ.

ANATHARIA SEV MORPHNOS ORNITHOLOGI.

MORPHNOS BELLONII.

& aquaticas Aues, non solùm ego sępissimè uidi, sed infiniti apud Anglos quotidiè uident. Si qua terræ portiũcula super aquas inter arundineta emineat, in hac solet nidum facere, ut quoniam uolatu non admodum ualet, à pręda non procul absit. Aues subitò adoritur, & sic capit. Cumiculos ista interdum etiam dilaniat. Nunc an ista Anataria sit, nec ne, doctis uiris iudicandum propono. Hactenus igitur Turnerus.

Eandem Ornithologus à Germanis Acronij lacus accolis Entenstoesser, id est, Anaticidam uocari scribit. Vnguibus est aduncis, Miluo colore & corpore similis, sed hoc ipso maior. Anates capit.

De Morphno ueterum [b] Plinius prodigiosa quędam affert, authorem fabulæ Phemonoën Apollinis filiam dictam referens, quæ Morphno dentes tribuit, mutæ aliàs, carentiq; lingua. Verùm nos in Auium genere dentatas nullas nouimus, præter Anates quasdam, aut Mergos nonnullos maiores. Cuius generis etiam Cataractæ esse uidentur, quas Aues Accipitre minores esse dicunt, aliqui Aquilæ similes, & longissimo tempore sub aqua manere.

[b] L.10.c.3.

Aues dentatæ.

Cataractę.

LOCVS.

SALTVS *& conualles & lacus incolere solet*, teste [a] Aristotele. [b] Plinius *circa lacus eam uiuere solummodo* scribit. Hi enim abundè uictum suppeditant.

[a] 9. Histor. cap. 32.

[b] L.10.c.3.

VICTVS.

AVIBVS aquaticis, ut Fulicis & Anatibus potissimùm pascitur, sed & piscibus aliquando. Suidas tamen author est Morphnon Aquilæ genus, solum non venari, sed cadaueribus ali. Quod quomodo defendi queat, ipse viderit.

GENERATIO.

ARISTOTELES tradit Percnon ex Ossifragis nasci. Quod mirum videtur. qua ratione ex eis, quæ ab Aristotele in Aquilarum catalogo non collocantur, Aquilę Percni gignãtur. Verùm hac de re fusius, cùm ad Ossifragam ventum erit. Inter eas à Plinio censetur Aquilas, quæ ætitem in nidum inferunt.

In Mirabilibus.

VENATVS.

AQVILA *illa, quam tertiam fecimus* (inquit [a] Plinius, Morphnon denotans) *aquaticas Aues appetit, mergentes se subinde, donec sopitas lassatasq́; rapiat.* [b] Aristoteles eadem ferè de Haliæto refert, *quem* dicit *eas tãtisper insequi, donec vel strangulet in humore, vel per summa corripiat*. Et sanè nil mirum est, si vtræq; circa venatum Auium aquaticarum, quibus uitam sustentant, eodem ingenio vtantur. Sed venandi modum Morphno vsitatum ex Plinio prosequamur. *Spectanda dimicatio*, inquit, *est, Aue ad perfugia littorum tendente, maximè si condensa harundo sit: Aquilæ inde ictu abigente alæ, & cùm appetit in lacus cadente, vmbramq́; suã nanti sub aqua, à littore ostendente: rursus Aue in diuersa, & vbi minimè se credat expectari, emergente. Hæc causa gregatim Auibus natandi, quia plures simul non infestantur, respersu pennarũ hostẽ obcæcantes. Sæpe & Aquilæ ipsæ non tolerantes pondus appensum, vnà merguntur*. Germanorum Anaticidæ seu Anatariæ quoque lacum Constantiensem seu Acronium incolunt, feruntur ad piscium capturam rectà, vnde alibi Fischers, id est, piscatores uocantur, & vno impetu in aquam se præcipitant; quod etiam de Haliæto dictum est, atque toties in Anates irruunt, donec defatigatas capiant tandem, quod ad duos aliquando & tres horæ quadrantes in Anate una capienda differunt. Sæpe verò volantes siue natantes tam diu insectantur, donec fatigatam aliquam excipiant. Solent autem fugientes sese in gregem colligere.

[a] L.10.c.3.

[b] 9. Histor. c. 32.

VSVS IN SACRIS.

[a] Iliad.Ω.

ORPHNON matri Deorum ſacram eſſe Gyllius ſcribit.[a] Homerus auguriu Priamo ab Ioue Morphno datum, hoc pacto refert. Cùm Priamus Ioui ſupplicaret, Iupiter ei Aquilam miſit, cuius alæ tantum patebant, quantum ianua thalami diuitis alicuius uiri,

τελειότατον πετεηνῶν
Μόρφνον θηρητῆρ, ὅν καὶ πέρκνον καλέουσι, id eſt,

Perfectiſſimam alitum
Morphnon venatricem, quam & Percnon dicunt.

Hac ad dextrã, per urbẽ uolante lętati ſunt plurimùm Troiani. Quod augurium, ut inquit Euſtathius, ueteres ſic interpretantur, tãquam Auis nigro colore clam adeundum eſſe Achillem Priamo indicarit, & ſpem petitionis ſuæ ratam futuram, quod eſſet θηρητὴρ, id eſt, uenationis & capturæ ſtudioſa. Præterea quia prædam nullam tenebat, Achillem quoque (qui tanquam uir regius per Alitem regiam deſignetur) placidum, & mitem ipſi futurum, & quæ deſideret, conceſſurum.

Achilles cui Aquilę comparatus.

VSVS IN PROPHANIS.

Herculis ſagittæ.

SCRIBIT Heſiodus ſagittas Herculis Morphni pennis alatas fuiſſe; alioqui nullus eius vſus eſt. Imò verò in lacubus & viuarijs voracitate ſua admodum noxia eſt hæc Auis, ita ut in quibuſdam locis homini, qui eam ceperit, aut occideret, tres dragmę donentur è publico.

DE MORPHNO CONGENERE. Cap. IX.

[a] Lib. 2. de Auib. c. 6.

I tamen verum eſt, quod [a] Bellonius ſcripſit, nempe Morphnon, quæ à macula pennæ dicitur quaſi Nęuia, teſte Gaza, notis albis diſtinctam eſſe (alioqui nęuorum color verus à nullo veterum expreſſus eſt) ſanè quam nunc deſcripturi ſumus, ſi ipſa Morphnos non eſt, ſaltem ei congener, & maximè affinis erit. Hęc enim alas notis albis, iiſq; plurimis inſignitas habet. Hęc igitur Aquila quam illuſtris D. Hannibal Gozadinus Bononienſis compater meus biennio in ędibus ſuis enutriuit, Galli Gallinacei ſat magni altitudine eſt, & corpulentia. A roſtro extremo ad vltimam caudam trium cum dimidio ſpithamarũ. Roſtro erat oblongo ſatis, adunco, deorſum rectà propemodum tendente, membranula capiti coniuncto, eaq; lutea. Color totius propè ferrugineus eſt, niſi quod ad extremas alas uerſus uentrem attinet, maculis multis oualibus, & hinc inde ſparſis inſignitur; ſed & ipſę remiges extremo apice albicãt, vti & principium caudæ & extremitas ſingularum in ea pẽnarum, & inferius vropygium. Crura tota hirſuta ſunt ad principium digitorum uſque, & albis ſimiliter notis è bætico aſperſa. Pedes flaui. Digiti supernè ſquammis, infernè prope vngues tabellis ſeu annulis integuntur. Radices omnium plumarum albent. Macula medio pectore alba conſpiciebatur, quæ non à natura, ſed à vulnere quodã ibidem accepto, defectu caloris natiui, vti canitiet ſenibus, exorta erat. Oculi in ambitu bætici, pupilla nigra. Hæc Aquila uel ſola docet falli [b] Bellonium, qui crurum hirſutiem indubitatam Vulturum notam eſſe cupit. Mures excoriatos primùm, ut gratum cibum perauidè vorare ſolet.

Magnitudo. Roſtrum. Color. Crura. Pedes. Oculi. [b] Lib. 2. c. 1. Bellonij error.

DE PERCNOPTERO.
Cap. X.

[a] *Lib. 9. Histor. c. 32.*

PERCNOPTEROS ob ignauiam & deformitatem Aquilarum omnium vilissima, & degener maximè, in sextũ, quas quidem Aquilę nomine [a] Aristoteles dignatur, eumq; ultimum locum meritò reiecta fuit, vt in qua præter nomen nihil sit Aquilinum, alioquin Ossifragæ, imo Vulturibus etiam postponenda.

SYNONIMA.

Etymologia. Cęlij error.

PERCNOPTEROS Aristoteli hæc Aquila vocatur ab alarum notis, vt Gaza sentit, ac de suo addit. Ego malim dicere ab alarum colore. Πέρκνον enim tum simpliciter nigrum, tum nigro colore distinctum Grammatici interpretantur. Alia autem ab hac Aquila est Percnos, & de qua superiori capite egimus. Percnos enim eodem per totum corpus est colore, quo hæc in alis tantùm. Vnde falli [a] Cælium patet, qui eandem esse Percnopterum existimat cum ea, cuius [b] Homerus meminit, quæq; reuera Morphnos est, seu Anataria. Istæc verò alio nomine Gypaëtos Philosopho nuncupatur, id est, Aquila Vulturina. Porrò ubi apud Aristotelem Γυπαίετος legitur, uoce composita à Vulture & Aquila, (quòd, etsi Aquilæ genus sit, Vulturẽ tamen & corporis specie & ignobilitate prę se ferat, vt Aristoteles ipse interpretatur) Gaza tamen ὑπαίετος legit. Vertit enim Subaquila. Neque tamen hæc nomina huic malè conueniunt, vt & Hypaëtos & Subaquila dicatur, seu spurium Aquilæ genus, & reliquis Aquilis nobilitate inferius. Gypaëto uicina est vox Γρυπαίετος apud [c] Aristophanẽ, quod scholia interpretantur insignia scutorum, quia in his Aquilæ depingi solent. Sunt quidem Aquilæ omnes γρυπαὶ, id est, rostris recuruis, vnde & Gryphes dictę videntur, & nasum Aquilinum pleriq; cognominant, quem Græci γρυπὸν. Aegypios ex ipsa nominis cõpositione, partim ad Vultures, partim ad Aquilas pertinere videtur, vt eadem cum Gypaëto existimari possit. Deniq; Oripelargus Aristoteli & Plinio Græcè dicitur, ob pennarum colorem in alis quidem nigrum, reliquo corpore albicantem. Hæc vox Latinè Ciconiam montanam sonat. Arabicè [d] ab Auicenna Rachame dicitur, vt Ornithologus autumat. Eius sententiam etiam approbat Andręas Bellunensis, cùm ait: *Alrachame est Auis magna sicut Miluus, plumis corporis albis, & pennis alarum nigris, edit carnes putridas & similia*; quibus verbis haud dubiò non aliam, quàm Gypaëtum describit. Malè igitur Syluaticus & vetus Auicennæ Glossographus (apud quos pro Alrachame corruptè legitur Arathamati, Aracamati, Akakamati) exponunt Auem, quæ dicitur frangens ossa, id est, Ossifraga. Hebraicè secundum quosdam dicitur Rocham. Ἄκμων genus Aquilæ apud Varinum exponitur, quæ vox ab Hebraica Rachame, vel Rocham facta videri potest. Gallicè ex sententià [e] Bellonij vocatur Buse vel Busard. Subaquilum pro subfusco [f] Plautus dixit:

Eia corpus huiusmodi Subuolturium?
Illud quidem Subaquilum volui dicere.

[a] *L. 26. Antiq. lect. c. 29* — [b] *Iliad. Ω.* — Gypaëtos. — Subaquila. — Hypaëtos. — Γρυπαίετος. — [c] *In Auib.* — Oripelargus. — Ciconia montana. — [d] *Lib. 2. cap. 589.* — Rachame. — Rocham. — Acmon. — [e] *Lib. 2. de Auib. c. 9.* — Buse. Busard. — [f] *In Rud.*

FORMA. DESCRIPTIO.

[a] *9. Histor. cap. 32.* — [b] *L. 10. c. 3.*

DE figura Gypaëti Aristoteles ista prodit. *Aquila*, inquit, *genus, quod Percnopteros appellatur, capite est albicante, corpore maiore, quàm cæteræ adhuc dictæ, sed breuioribus alis, longiore cauda, Vulturis speciem refert, ideò Subaquila, & montana Ciconia cognominata.* Eadem ferè Plinius, sed accisa; *Percnopteros*, ait, *in Aquilarum genere, eadem Oripelargus, Vulturina specie, alis minimis, reliqua magnitudine excellens.* Vnde ex vtroque colligitur, hanc Aquilam omnium, vna Chrysaëto excepta, esse maximam: His profectò non malè respondet, quam aliquando vidimus ex Hispania allatam, cuius iconem primo loco collocamus, Aquilæ Vulturinę descriptio, quæ talis est. Insignis magnitudinis est, imo Chrysaëto non multò minor, sed insolentis & ridiculę speciei. Rostrum non vt cæteris Aquilis sensim ab initio ad finem usque continua decliuitate inflexum, sed medio ferè tenùs rectum, deinde extremo in uncum insignem curuatum, eo quo Vulturibus modo prin-

Magnitudo. — Rostrum.

T

do prin-

Os. Oculi.

do principio iuxta frontem album, nigrum cætera. Inferior mandibula tota albicat. Oris rictus coloris castanei. Oculi non vt quibusdam alijs Aquilis, iride charopa, sed subalbida, pupilla nigra. Caput totum subalbidum est, ad fuscum uergens. Collum dimidia ferè parte, eaque superiore caluum propemodum, & paucissimis, ijsque exilibus plumulis consitum, candicans. Ad huius caluitij finem, medio propè collo instar pilorum quorundam hirsutorum ac crisporum, plumulæ ueluti setę oblongę ac tenuissimę supra cęteras plumas extabant. In pectore item & dorsi initio similia plumarum capillamenta prominebant, aduersis planè locis, nec non ad inferius vropygium. In tergo ueluti cucullus quidam, ad medium usque protensus, in acutum finem, velut in triangulum desinebat. Corporis totius color ex castaneo obscuro ad nigrum vergebat. Cauda longa. Pedes albi, tibiæq;. Vngues fusci. In hac itaque & magnitudinem eximiam, & Vulturinum habitum, næuum quoque in capite album, quem Aquilę Vulturinę Aristoteles tribuit, obseruare licet.

Tergus. Color. Cauda. Pedes.

Perillustris D. Pompeius Aldrouâdus Comes Viani, nostrę Vrbis Senator amplissimus, consanguineus meus Aquilam, quam secundo loco pro Gypaëto exhibeo, à rusticis in montibus alpestribus oppidi Guiliæ in comitatu Herculis Aldrouandi patris sui pariter Senatoris captã delineandam dedit, quam simulatq; ad me iussu illius perducta esset, ex primo statim intuitu è Gypaëtorũ genere esse iudicaui, eiq; in multis non dissimilem, quam ex Ornithologo haud admodũ scitè depictã quarto loco dabimus. Longa erat ab extremo rostro ad vltimã usq; caudã commensurata spithamas tres. Rostro oblongo, sed plurima sui parte tunica tecto, seu membrana, ita vt tantum pollicis mensura rostrum extremum eadem nudum esset, vnco exiguo, tenui. Caput ad occiput usque caluum, capillitio plumarum destitutum erat, ita ut pennæ post verticẽ surrectæ cuculli, quem monachi ac proficiscentes cùm caput aperiunt, in ceruicem reducunt, speciem exhiberet. Color pennarum ferè omnium totiu corporis fuscus erat ad castaneum uergens obscurum. Verùm hunc ferè alibi perpetuum distinguebat in vltimo collo albicantium nonnihil ordo continuus, angulum acutum in dorsum exeuntem constituens, qui veluti cuculli humeris inducti basis erat acuminata in tergum propendens. Altera item huic non absimilis plumarum candicantium series dorsum totum inferius uersus alarum complicationes in acumen fastigiata medio, ex concurrentibus in apicem lineis vtrinq; obliqua compositum disterminabat, quod quidem pallij quandam imaginẽ præ se ferebat. Cauda lata, mediocris. Pedes fusci squamis continuis per totum tecti. Vngues rostro concolores, cornei, fusci. Plumę femorum vltra poplites non pertingebant. Contrectari facilè se passa, vnde ignauiam conijcias. Vocem irritata edebat Milui. Quare habitus deformis & pusillanimitas Aquilam degenerem arguunt.

Magnitudo. Rostrum. Caput. Color. Cauda. Pedes.

10

20

30

[c] *Lib.2.c.9.*

Quam tertio loco exhibemus figuram, [c] Bellonij est, nempe parcissimis ab eo alioquin descripta verbis, & Auis illius, quam Galli Buse seu Busard vocant. Hanc enim esse vult Percnopteron, quòd omnium, quas ipse viderit, ignauissima sit, Buteone multò maior, nigro colore, instar Aquilæ nigræ, alis breuibus, longiore cauda. Verùm cùm addat, Busardum Gallorum, Cuniculorum viuaria depopulari, Auibus aquaticis insidiari, in sipibus item & dumetis propter pagos, Gallinaceos deprędari, licet id eum non aliarum Aquilarum, seu rapacium more dicat facere, nempe inter volandum, sed quòd ex arbusto seu dumeto quopiam humili velut ex insidijs in illos prerumpat, itaque is Aristotelis Gypaëtos, qui illi ad victum uenatione comparandum iners est, & sola Aquilarũ corpora fert exanima, esse non potest. Si enim pisces capere & Gallinacea ignauiæ est, certè Haliætus, aliæq; similiter Aquilæ ab hoc vitio immunes minimè dici poterunt. Per me tamen vnicuiq; suum esto iudicium.

40

Eius verò, quam ex Ornithologo quartam locauimus, ipse hoc modo describit: Aquila ista, cuius figuram damus, inquit, si non est Gypaëtos uel Oripelargus, saltem ex altero parente, huius generis Aquilę nata uideri potest. Nam rostro Vulturem, colore Ciconiam refert, ignobilis & ignaua. Nostris aucupibus ignota est, nunquam ad nos, quod sciam, capta. Sed anno salutis nostrę 1551 Septemb. die 29. cùm nix insolita caderet, huius generis Auis alis grauatis madidisq; in locum sub dio angustum, ciuis cuiusdam ædibus adiunctum, incidit. Per omnia referebat Ciconiam forma, & coloribus. Carniuora erat; pisces non attingebat: frigoris impatiens; corpore intensè calebat; ita ut tangentium manus frigidæ mox incalescerent. Quatuor aut quinque horis uno loco immota sedebat, & solem aliquando splendentem intuebatur. Gallinæ & Aues innocuam oderant. Illam plus mense domi alui, cibum manu prębui, è quibus bolos vorauit, frusta vnguibus decerpsit, & cùm non biberet, ex rostro stillas aqueas emittebat. Tandem inter Falcones ad Magistrum equitum Galliæ deportata est. Hactenus Ornithologus.

Magnitudo. Forma. Victus.

50

LOCVS.

30

LOCVS

INCOLIT Percnopteros lucos & plana ut plurimùm: quandoq; tñ montes, vnde montana Ciconia Aristoteli cognominatur. In Syria abundat hoc Auis genus, & in Aegypto.

GENERATIO.

FABVLOSVM quidem est, quod Aelianus, nescio quo authore, narrat. *Vultures, qui medij sunt inter Vulturum genus & Aquilarum, esse tum mares, tum nigros colore audio, & nidos* 40 *extruere, in quibus non oua, sed pullos statim pariant.* Res monstrosa & inaudita mares Aues parere, & viuos statim præter morem reliquarum Auium: Cautus tamen in hoc Aelianus, quòd audisse se ab alijs dicit, non astruit.

INGENIVM. VICTVS.

IMBELLIS ac degener, *nec vitijs cæterarum*, ut inquit [a] Aristoteles, *caret, & bonorum, quæ illæ obtinent, expers est, vt quæ à Coruo, cæterisq́; id genus altitibus verberetur, fugetur, capiatur. Grauis enim est, ac ad rapinam iners, sola Aquilarum corpora fert exanima. Hæc facit,* inquit [b] Plinius, *ut quintum genus Gnesion vocetur,* 50 *velut verum, solumq́; incorruptæ originis.* Eadem famelica ac ieiuna semper est, auida & querula, clamat & clangit. Muribus quoque victitat, si Bellonio credimus, qui in suis singularibus circa Gazaram Aegypti vrbem tantam murium copiam esse scribit, ut nisi Percnopteri adessent, ijque permulti Gallis Boudres dicti, à quibus deuorantur, periculum foret, ne fruges omnes à muribus consumerentur.

[a] *Lib. 9. Histor. cap. 32.*

[b] *L. 10. c. 3.*

VSVS.

[a] Lib.2.cap. 589.

YLLIVS Perdicotheron Apollinis ministrum esse scribit, Accipitrum & Aquilarum genera enumerans, vbi fortè debet Percnopteros legi.[a] Auicenna remedia aliquot ex felle Auis Rachame, quo nomine Percnopteron Arabicè vocari in Synonimis diximus, describit his verbis: *Rachame fel distillatur cum oleo violaceo in aurium dolorem. Fit ex eodem caputpurgium medicamẽtum pro infantibus* (pueris opinor) *aut infunditur in nares eorum, vt flatus inclusi dissoluantur. Fit etiam ex eo Alcohol ad leucoma seu albuginem oculorum cum aqua frigida. Filius Alpatrich docet fel huius Auis exiccari in uase vitreo in umbra, fieriq; inde alcohol in latere morsus viperæ, quod non est verisimile. Aliqui experimentum eius prædicarunt ad uenenum scorpij & viperæ maioris per illinitionem.* Fimus Rocham, *si suffiatur, fœtum expellit*, vt ex Dioscoride Serapio testatur, qui *fimum Gypos*, id est, *Vulturis idem facere testatur*.

Fimus.

DE OSSIFRAGA.
Cap. XI.

[a] In Mirabilibus.
[b] L.10.c.3.

TIAMSI Aristoteles Ossifragam inter Aquilas non recenseat, sed seorsim de ea tractet, tamen non potuimus adduci, quin & in hisce ipsi locum etsi infimũ, veluti adulterinę, assignaremus. Nam vel ipso[a] Aristotele teste, ex Haliætis nascitur.[b] Plinius Aquilam eam uocat, & Aquilarum catalogo etiã ascribit, vbi ait. *Quidam adijciunt genus Aquilæ, quam barbatam vocant, Tusci uerò Ossifragam.* Cognatum enim, vt idem asserit, Aquilis genus est. Demùm ob insignem pietatem erga prolem non modo suam, sed & alienam (verùntamen Aquilarum tantùm) ab ijs excludi nequit, quam eiectam excipit, & cum suis educat, conscia cognationis, quę ipsi cum illis intercedit. Quo ipso insigni paterni affectus officio, reliquas omnes, quotquot sunt, Aquilas longè superat. Adde quòd neque magnitudine corporis, neque robore, neque actionum præstantia, Aquilarum cuiquam, si Chrysaëton & Valeriam excipias, cedere uidetur. Sanè si Oripelargum seu Percnopterum in Aquilarum gregem admittimus, quam & ignauiorem, quàm Aquilam decet, & degenerem, ac tantùm non Vulturem omnes fatentur, potiori sanè merito ab Aquilarum numero minimè eximenda Ossifraga videtur. Non enim pisces solùm vt Haliætus, sed animalia etiã & grandiuscula capit, à quibus trucidatis & ossibus eorum confractis nomen inuenit. Neq; huic obstare debet, quòd ex Haliætis nasci dicatur. Eos enim etsi ex diuerso Aquilarum coitu genitos, Aquilas tamen nemo unquam negauit. Quinetiã cùm [c] Aristoteles disertè tradat, solam Gnesiam seu Chrysaëtum ueri & incorrupti ortus credi (cętera enim genera & Aquilarũ & Accipitrum & minutarum etiam auium promiscua, adulterinaq; inuicem procreare) quę causa erit, vt ex Aquilarũ albo Ossifragam potiùs, quàm aliam quamuis, etsi spuria sit, extirpemus. An verò ob solam oculorum visusue imbecillitatem, qua alia, pręsertim verò Haliętus, pollent, ea speciem mutare & ab Aquilarum familia abdicari debeat, cùm alioquin & forma & cæteris omnibus Aquilam referat, alij viderint; præsertim verò cùm [d] Aristoteles minimè de hac, quòd interdiù nõ cernat, sed noctu venetur, ut de Noctua & Cicuma capite eodem fecit, tradidisse legatur, licet oculis parum valere dixerit. Sed vt uerum sit Ossifragam non nisi summo mane & vesperi, vt suo loco dicitur, venari, non ideo inter nocturnas censenda erit; nam & Aquilę teste [e] Plinio, à meridiano tantùm tempore ad uenatum prodeunt, adeo vt Bellonius non sit veritus dicere, Chrysaëtum in obscuro prædam quærere. Verùm hac de re, quòd cuique lubet, sentiat.

Etymologia.
Ortus.
[c] Lib.9. Histor.c.32.
[d] 9. Histor. cap.34.
[e] Lib.10.c.3

10 20 30 40 50

AE Q V I-

AEQVIVOCA.

OSSIFRAGVS, vt Cassius Seuerus asserit apud Senecam, eum significat, qui ossium fractura quempiam debilitat. Φήνιον apud Suidam montis nomen est. Φήνεια Stephano Arcadiæ oppidum designat. Sanqualis porta appellatur proxima ædis Anci apud Festum.

[a] *Lib. 6. Controuers.* φήνειον mōs. φήνεια oppidum.

SYNONIMA.

AVIS hæc Græcis φήνης & Aristoteli φηνὴ dicitur, Latinis & Thuscis Ossifraga, quòd ossa ex alto in rupes demissa frangat. Diuersum ab hac Ossifragum esse genere masculino elatum [a] Hermolaus existimat, cùm inquit: *Differt Ossifragus ab Ossifraga, etiamsi confundant aliqui, quod Ossifraga est septimum Aquilæ genus, quæ Barbata dicitur, & Sanqualis: Ossifragus verò siue Phinis ea est Auis, quæ alienos fœtus cum suis alit, quos Aquilæ nutriendi tædio eiecerint.* Verùm quod pace Barbari dictum sit, huiusmodi differentiã nullam apud authores obseruare licet. [b] Plinius enim masculino genere Ossifragũ profert, at [c] Lucretius Ossifragam feminino. Marcellus Empiricus vtroque. Gaza ex Aristotele φήνλω Ossifragam solet reddere. Ego vtro genere efferatur, nihil referre dixerim, & vtroq; genere eandem Auem significari. Φηνης (vt Hermolaus & [d] Cælius scribunt) vt χρύσης, casu recto non inueniri puto, sed φήνη tantùm, vt μύλη, benè tamen φίνις teste Dioscoride. Plinius Barbatam quoque uocari asserit: [e] Oppianus Harpen Auem solam barbatam facit, quę cum Ossifraga confunditur: ego omnino eandem esse existimo; Verba Oppiani sunt. *Harpæ conspectui sese offerunt raro, rupium asperrimarum incolæ. Nidos enim pullis struũt in altis montium hiatibus, præcipitijs, vt reliquæ volucres truncis & ramis insident. Pullos miro amore prosequuntur, adeò vt si quis rusticus pullum Harpæ latenter suffuratus fuerit, illa nidum deinceps, cibo neglecto non relinquat, & locum omnem gemitu plorantis instar mulieris impleat, & lachrymarum defluxu genas madefaciat. Vestiuntur autem eis maxillæ & mentum tam frequentibus plumis, ut barbæ quãdam speciem ad collum demissam repræsentent, & hæc eis inter omnes Aues nota peculiaris. Lapidibus vescũtur, & pridem mortuorum animalium ossibus. Quodsi deglutire possunt, auidè, quod obtigerit, ingerũt. maiora verò vnguibus apprehensa in sublimè volantes per saxa deijciunt toties, donec frangantnr, edendoq; sint* Quę sanè omnia Ossifragæ, ut ubique hîc apparebit, competunt, & non Vulturi aureo, cũ quo Harpam Ornithologus confundit. Ossifragæ etiam nomina sunt Sanqualis, atque Immussulus, de quibus ita [f] Plinius; *Sanqualem auem & Immussulum augures Romani in magna quæstione habent. Immussulum aliqui Vulturis pullum esse arbitrantur, & Sanqualem Ossifragæ: Massurius Sanqualem Ossifragam dicit esse, Immussulum autem pullum Aquilæ, priusquam cauda albicet.* Massurij sententiam Festus astruit, cùm ait: *Sanqualis Auis est, quæ Ossifraga dicitur.* Item alibi. *Immussulus Auis genus, quam alij Regulum, alij Ossifragam dicunt.* Sed apud Festum Immusculus, alibi etiam & Immustulus scriptum reperitur, uocibus, ut apparet, corruptis, ubi ait: *Immustulus ales ex genere Aquilarum est, sed minorum virium quàm Aquila, quæ volucris raro, & non ferè, præterquam uere apparet, quia algorem, æstumq; metuit: appellatur autem ita, quòd subitò & inexpectata se immittat.* Videtur autem secundum hanc deriuationẽ ab immittendo Immissulus debere scribi. Vnde antiqua uocabula eandem Romanis Auem, nempe Ossifragam denotasse perspicuum est. Auicennæ interpres uocem Cabarum in historia animalium uertit Ossifraga, quam lingua Arabica dicit uocari Belez & Persicè Hamoni. Syluaticus dictionem Arathamati exponit frãgens ossa. Verùm corrupta uidetur uox pro Alrachame: quam uocem pro Vulture positã inuenio apud Auicennæ interpretem libro paulò antè citato. Raham uel Racham ראם Hebræis Auis quædam sic dicta est, quòd sit benigna in pullos suos, quam Iudæi nostrates Picam interpretantur. Scio uocem Raham Hebræis significare misericordem & benignum: & cùm Ossifragę benignitas non solùm in suis, verùm etiam in Aquilæ pullis celebretur; itaque eandem Auem esse credi potest. Aut fortè latiùs patet vocabulum Racham, ita vt & Vulturem & Ossifragam & Gypaëtum simul comprehendat. Apud Albertum alia quædam barbara nomina leguntur, vbi scribit in hæc verba, *Auis quæ Græcis dicitur kym* (corrupta uox à φηνὴ) *Arabice vocatur Cekar, quam Auicenna kabin, eiectum Aquilæ pullum recipit & nutrit;* Et alibi: *Pullos ab Aquila eiectos dicunt aliam Auem colligere, quam Græci Fehit* (vox corrupta pro φηνλω) *Latini Fulicam dicunt, ut quidam interpretantur, sed falsò. Nam quæ Fehit uocatur Auis Consubæ* (sic habet) *species est, quæ Aquilam non nutrit. Fulica autem est Mergus niger vocatus, & Anate minor.* Sic D.[g] Ambrosius & alij quidam recẽtiores φηνλω

φήνης. φήνη. Ossifraga. Ossifragus. [a] *In Coroll. in Plin.* [b] *L. 10. c. 3.* [c] *Lib. 5. de natur. rer.* [d] *L. 10. c. 6. lect. Ant.* [e] *Lib. de Aucupio.* Harpe Oppiani. Sanqualis. Immussulus. [f] *L. 10. c. 7.* Regulus. Cabarum. Belaz. Hamoni. Arathamati. Raham. Racham. Kym. CeKar. Fehit. [g] *Lib. 5. Hexam. cap. 8.*

Fulicam,

Fulicam, sed malè interpretantur. Idem Albertus alibi; *Auis* (inquit) *quam Cuni Græci vocant reuera est illa, quam alij Cifred vocauerunt, & Latinè dicitur Ossifragus.*. Idem [h] alibi Ossifragam vocat Kyrij, vel vt alij legunt kynium: alibi Kym dixit, quæ vox pro Kyni fortè corrupta est, aut contrà: nam m litera & ni Syllaba facilè inter se permutantur, in dictionibus barbaris præsertim. Ego Kyni duabus potiùs syllabis legerim, cùm etiam Cuni alibi scribatur, quæ forsitan vox à Græca φήνη corrupta est, vt aliæ plereq́; , quas Arabes scriptores ita à Græcis detorserunt, vt origo earum vix agnosci possit. Quas sordes omnes Albertus doctior certè, quàm eloquentior, ex Arabum sentinis hausit. Hispanis Ossifraga nuncupatur Quetrantabuessos & Chebalos. Germanis Beinbrecher. Italis Aquilastro.

Cuni. Cifred. [h] Lib. 23. de Anim. Kyrij. Kynium. Quetrantabuessos. Chebalos. Beinbrecher. Aquilastro.

10

FORMA. DESCRIPTIO.

OSSIFRAGAE, inquit [a] Aristoteles, *magnitudo maior est, quàm Aquilæ, color ex cinere albicans.* Verùm ex his verbis non omnibus Aquilis simpliciter, & vniuersim maior putanda est. Superatur enim sola à Chrysaëto, vt [b] Aristoteles ipse testatur, cùm de ea agens, ita ait: *Maxima Aquilarum omnium hæc est, maior etiam Ossifraga.* Vnde verè dixisse illum constat, maiorem esse Aquila Ossifragam etiam omni, si vnicam Gnesiam excipias. *Parum oculis valet. Nubecula* enim *oculos habet oblæsos,* eodem [c] Aristotele teste. Hęc à veteribus de Ossifragæ specie prodita sunt. Eius verò, cuius nos iconem exhibemus, istæc descriptio est. Ossifraga, quam excellentissimus D. Alphonsus Cataneus Serenissimi Ferrariæ Ducis Archiater mihi dono misit, ab extremo rostro ad vltimā caudā vel pedes (vtrorumq; enim, si extendebantur fines in idem coincidebant) longa erat quatuor dodrantes & medium: Alis verò extensis spithamas nouem lata. Pendebat libras vndecim. Rostrum ei aduncum admodum, adeo vt vncus solus pollicem latum adęquaret. Totum verò digitos duos latum, palmum verò longum, subnigrum, & ex corneo colore fuscum, nonnihil ad subcæruleum obscurum accedens. Initium membrana quędam vltra narium foramina, protensa inuestit, quæ finibus suis seu marginibus S literam exprimit. Rictus palmum & digitum vnum longus est. Lingua humanæ simillima, lato apice, vtrimque hamatis appendicibus, duriusculis & corneis, & membrana quadam tenui ad inferiorem mandibulam connexa. Extremam eandem, quà mentum spectat, cornea mēbrana ambit. Inferior mandibula instar canalis excauata, oris sublatis palatum vtrimque subit, eiusque marginibus includitur, quod medio rimam quandam exhibet, per quam pituita è capite destillat. Caput & collum totum oblongis plumis & angustis riget. Quin & de mento plumulæ tenues villorum instar propēdent ad arūci seu barbæ speciē. Vnde forsan à [d] Plinio, nec non [e] Bellonio Aquila barbata cognominatur, & ego ex ea potissimùm nota Harpen Oppiano dici autumo. Plumæ totius corporis singulæ triplici colore variant, subalbo, fusco, ferrugineo. Remiges tamen pennæ ferè ex toto fuscæ sunt, nonnihil ad castaneum tēdentes. Sed & duodecim caudæ nihil aut perparùm ruffescunt, albo tantùm & nigro maculatæ. Albescunt ea parte, quæ intrò spectat, quæ extrà, fuscæ sunt. Mediæ duę promiscuè notis albis conspersę, maiori ex parte fuscæ sunt. In extremo omnes nigræ: quæ his ab extremo dorso incumbunt, ferè totæ albicant, pauco tamen nigrore respersæ, & nisi quòd extrema nigricent. Crura fuscis plumulis, aliquantulùm fuluescentibus ferè tota obteguntur, ita vt ad duos digitos tantùm, quod plumis nudum est, ad pedes vsque interijciatur. Totius verò corporis cutem proximè vestiunt plumulæ molliculæ, candidissimę, tanquam lenissimum ac tenerrimum quodpiam uellus, seu plumosa lanugo, eo prorsus, quo Cycnus modo. Pars crurum seu tibiarum infima, quæque ad duos digitos plumis destituta est, vnà cum pedibus intenso luteo tincta est. Expansi digiti spithamam explent. Medij longitudo palmum æquat. Vngues nigerrimi, adeò vt præ atrore splendeant. Semicirculum adamussim repræsentant. Eorum ad se mutuò hæc est proportio. Posticus maximus binos digitos longus est, hoc ipso minor anticorum primus, iste rursum maior penultimo, minimus omnium est postremus. Vnguium substantia intus alba & ossea, foris fusco cortice intecta. Crus & pes squammulis rotundis maiori ex parte inæqualibus prædita sunt, sed antica cruris pars, & superior digitorum tabellas semicirculares habent, uti & Chrysaëti. Huius mihi Auis iconem ad viuum coloribus suis expressam olim, videlicet ante triginta annos, magnus ille Botanicus Carolus Clusius, vir doctissimus, mihiq; amicissimus transmisit, sed in hoc plurimùm hallucinatus, quòd Haliætum vocaret, qui sanè Ossifraga multò minor est: hūc verò fermè in modum ad me scripsit: Haliętus hic, quē maritimę nostrę orę Zee Arent, hoc est, Aquilam marinam uocaut, globo traiectus fuit superiore hyeme, atq; postridie delatus ad generosum virum

[a] Lib. 8. Histor. cap. 3. Magnitudo. Color. [b] Lib. 9. Histor. c. 32. Visus. [c] Lib. 9. Histor. cap. 34. Lōgitudo. Pondus. Rostrum. Rictus. Lingua. Mādibulæ. Caput. [d] L. 10. c. 3. [e] Lib. 2. de Auib. c. 8. Pennæ. Dorsum. Crura. Pedes. Vngues.

20 30 40 50

ſum virum Carolum ab Andomaro Brugas oppidum Flandriæ. Eum prius exenteratum ilicò depingi curauit,inſtitutum ſuum ſecutus,ut omnis generis,quas quidē nāciſci poteſt, Aues, quadrupedes & piſces, tum etiam ſtirpes ad uiuum exprimi curet. Hanc uerò Aquilam ſolis piſcibus ueſci,teſtis eſſe poſſum,qui præſens aderam,cùm exenteraret. Nam in eius uentriculo nihil præter piſces conſpeximus integros,etiamnum alios,ſemeſos alios. Tanto autem fœtore triclinium,in quo illam ſecuimus, implebat, ut uix ferre poſſemus. Fœtor uerò erat ueluti putridorum ſalſamentorum. Magnitudo quæ alijs Aquilis. Alæ expanſę id ſpacij comprehendebant, quod uir mediocris ſtaturę,manibus brachijsq; extenſis amplecti poteſt, hoc eſt orgyam unā. Color totius corporis qualis in icone cōſpicitur(erat autem talis, qualem diximus) Fabuloſum autem eſt,quod quidam de Aquila marina commenti ſunt,quod alterum uidelicet pedem planum Anſeris, alteriuſue aquaticę auis modo habeat, cuius adminiculo natare poſſit: alterum uerò reliquarum rapacium modo, ut prædam captet. Hactenus Clariſſimus Cluſius: Verùm quod antea in Chryſaëto fecimus,cuius interna quantum licuit,perſcrutati ſumus non ut hæc quid ad ocularem ſpecierum cognitionem cōferre exiſtimemus, ſed ut quantum fieri potuit,honeſta ſtudia promoueamus; itaque eodem inſtituto obſeruato idem in Oſſifraga facturi ſumus,& eius anatomiam adminiſtraturi, non tamen integram, ſed eorum,quæ & uiſu digna nobis uiſa ſunt,& in penuria materię uideri potuerunt.

PARTIVM INTERNARVM deſcriptio, ſeu anatomes ab Eccellentiſs. D. Ioh. Baptiſta Corteſio adminiſtratæ explicatio.

Sternum.

TERNVM ſolidiſſimū, robuſtiſſimumq; profundius multò, quàm in reliquis alitibus,inſtar nauis excauatum eſt,æquabile,nullis tuberibus,ut in cæteris uſu uenit,in quibus uerſus iugulum interſtitium quoddā oſſeum eſt, quod ſternum ſecūdum longitudinē in duas partes ęquas diuidit, & cauitates duas utrinq; & angulos conſtituit. Vniformi itaque fornice exculptum eſt per totū,eaq; tereti ac alta cauitate in parte ſuprema proxima iugulo, qua cor membranis quibuſdam illi adhęreſcit. Veſica fellis exigua,cui nullum cum hepate conſortium eſt. Neque enim illius cauo,ut in alijs animantibus continetur,ſed ſub uentriculo multo adipi immergitur. Abdomen copioſiſſima pinguedine redundat. Vterus infera parte anguſtior,ſupera latior,pyri formā exhibet, craſſo ſatis corpore, cuiuſmodi quadrupedum ferè, plenus ſemine. Oculum totum membrana quædam ab inferiori parte oriens ſurſum ducta inter nictandum tegit,ideoq; periophthalmium dicta eſt. Sed in oculo dignum obſeruatione eſt, quod vuea quæ homini in pupilla perforatur,tenuiſſimam quandam membranulam pupillæ prætenſam habeat. Atqui hoc eſt,quod [a] Philoſophus dicere voluit illis verbis, ***Parum oculis valet: nubecula enim oculos habet oblæſos:*** ſubtiliſſimam eam membranam nubeculam vocans. Iſtæc tamen ne prorſus viſionē prępediret,quod retrò & ab lateribus nigro,vt homini,colore imbuta, & ſubſtantia paulò craſſior ſit;itaq; partem,quæ iridis ambitu clauditur,ſubtiliſſimam omniſq; coloris expertem & exactè pellucidam natura fabricata eſt. Hoc ipſum viſus detrimentum nonnihil reſarcire poteſt ſuperciliorum aut ſupernę orbitæ oculorum partis prominentia,quę ceu tectum aut ſuggrunda quædam oculos ſupernè operit,non tam ad arcendas,quæ ſupernè ingruunt,iniurias,quàm quòd ſpirituum diſſipationem prohibet,& ad eorundem collectionem & vnitatem plurimùm confert. Ventriculi autem hęc eſt compoſitio. Corpus eius non ut pleriſq; alitibus carnoſum,ſed membranoſum erat,totum inſtar humani, oblonga figura crumenam prę ſe ferens,fundo nempe quàm ſuperiori orificio latius. Ingluuie caret, quod Plinium non videtur latuiſſe, ex hiſce verbis, ***Vnum Oſſifrago inteſtinum, mirabili natura omnia deuorata conficiendi.*** Verùm qui ventriculo incumbit œſophagus, ſimulatq; iugulum tranſijt, paulatim magis ac magis ad uentriculum vſque dilatatur, & procul dubiò ingluuiei ſeu prolebi vicem gerit. Ventriculo diſſecto Anguillæ fruſta tria reperimus,vnde etiam piſcibus ueſci manifeſtò conijcimus. Hæc in ſtomacho iam coqui cœpta,tam dirā mephitim exhalabant,atq; adeo tetro ac acuto fœtore nares offendebant, vt nos penè in animi diliquiū incidere coegerint. Sed pręterquam quod Auis iam ad duas hebdomadas mortua fuerat, vnde nil mirū, ſi putre illud alimentum,anguſtijs cadaueris incluſum, nulloq; aëre ventillatum peſſimè fœtere perceptum ſit,illud Aquilę etiam peculiare ſcribitur, vt illi halitus malè oleat(ego credo ob bilioſam Auis intemperiem)

Fel. *Oculi. Vuea. Periophtalmion.* [a] *Lib. 9. Hiſtor. cap. 34.* *Vētriculus.* *Oeſophagus. Victus.*

10 20 30 40 50

intemperiem) adeò vt contacta semel ab ea, aut semesa alites cæteræ, etiamsi famelicæ, degustare abhorreat, ob translatum nimirũ in ea putridæ qualitatis contagium. Cor ipsi mediocre & pro reliqui corporis proportione paruum potiùs, quàm magnum, quale alitem magnanimam decebat. Alæ tres articulos maiores supernè membrana quædam robusta continet, palmum & digitum lata, dodrantem longa cum medio. Lien rotundæ ferè figuræ non usq; adeò magnus. Vropygium medij pugni crassitudine adipẽ suprà quàm credi potest, copiosam cõtinet.

Cor. Articuli. Alæ. Lien. Vropygiũ.

Sed rationes, quibus mihi hanc proximè à me descriptam Auẽ, Ossifragam esse, & non aliã certò persuadeo, huiusmodi sunt, & quidem euidentes. Colore in primis est ex cinereo albicãs, quod Aristoteles de Ossifraga tradidit: sic nubecula oculos læsos obtinet. Hoc anatomica in spectione palam factum, estq; huic Aui peculiare, nec in alia Aquila obseruatum, nempe quòd pupillam alia adhuc præter corneam membranam obtendat. Ossifragæ *vnicum esse intestinum mirabili natura omni deuorata conficiendi*, scribit Plinius. Hoc si quis non de propriè dicto intestino, sed de ventriculo intelligat, non ineptè fortasse faciet. Intestina enim in omnibus omnino substantia vnum sunt, plura officio. Voluisse autem Plinium dicere Ossifragam nulla ingluuie, ut alias Aquilas & Aues plerasq; instructam esse, sed vnico vẽtriculo omnia assumpta concoquere, res ipsa ac autopsia euidẽter demõstrauit. Quo argumento hanc Ossifragam barbatam esse & cognominari tradit. Huic nostro Aliti sub mento villus est plumosus, qui barbam exactè repræsentat. Cùm igitur omnes, quæ à veteribus Ossifragæ attributæ sunt, proprietates huic vni accuratè congruant, non video, cur ego ab hac mea sententia, nempe quòd hæc ipsa Ossifraga uera sit, possim diuelli. Sed Aristotelicis & Plinianis argumentis & meæ coniecturæ non ineptæ (vt arbitror) libet addere nomen, quo apud Ferrarienses hæc auis, vbi capta est, vocatur, videlicet Aquilastro, quod Ossifrago potiùs conuenire uidetur, quàm Anatariæ, ut Ornithologus existimauit, infirmo eoq; solo argumento ductus, quòd Aquilastrum Italorum piscibus vesci acceperat. Hãc enim vocem spurium quiddam & imperfectum designare cõstat, quemadmodum Philosophastros & Poëtastros vocamus eos, qui Philosophorũ & Poëtarũ scripta exprimere conantur quidem, sed nequeunt assequi, & surdastrũ, non qui planè surdus est, sed qui ægrè audit. Aquilæ autem spuriæ seu illegitimæ nomen in eam, quam omnes veram Aquilam esse fatentur, nec quisquam vnquam degeneris naturæ arguit, in Anatariam nempe cadere non potest. Ossifragæ uerò, quæ, etsi ab altero parente Haliæto genita credatur, ob illegitimos tamen natales, & ob alia uitia, ut est uisus imbecillitas, ab Aquilarũ generositate aliena est, apprimè cõuenit. Verùm ne quis, quòd hãc eãdẽ Auẽ piscibus et uictitare diximus, Haliætum esse opinetur; quæ res profectò Clarissimo viro, mihiq; amicissimo, doctissimo alioquin D. Carolo Clusio imposuit, qui huius Auis effigiem pro vero Haliæto, vt rebatur, mihi, vt antè dixi, transmisit. Imo verò etiamsi alia, eaq; manifestissima, vt paulò antè declarauimus, signa deessent, vel ex sola magnitudine illa eximia hanc ab Aquilis reliquis seiungi, & Ossifragam esse, probari potest. Hãc enim Aristoteles cæteris omnibus Aquilis una excepta Gnesia, maiorem statuit. Cùm verò ea, quam nos damus, Ossifraga, alis expansis spithamarum nouẽ mensuram æquet, vt scripsimus; cùmq; illius Clusius, cuius olim ad nos dedit, longitudinem & latitudinem, quanta hominis vndiquaq; expansi fuisse testatus sit, ideo vel ipsi Chrisaëto parum vel nihil cedere clarum erit. Haliætus enim vix Miluum magnitudine superat: & Anataria iuxta Aristotelem omnium Aquilarum, excepta Melanæto, minima est.

Intestina. Aquilastro. Carol⁹ Clusius deceptus.

[b] 8. *Hist. c.* 3.

Ea, quam secundam posuimus, figura [c] Bellonij est, quæq; Auem, quam ipse pro Ossifraga exhibet, repræsentat. Hæc talis est. Corpulentia, colore & speciei Milui est, hoc excepto, quòd duabus maculis, ijsq; nigris ad alarum latera notetur. Caput ei Accipitri stellari simile. Crura & pedes Vulturina, colore luteo. Corpus totum molli & tenerrima lanugine instar Vulturini tectum. Tibiæ totæ plumis uestiuntur. Dominus Aramontius eam secum redux è Turcia attulit, quæ compluribus aucupibus spectata, à nemine agnita est, quòd rara admodum in hasce oras deportetur. Aiebat ipsam in Illyrio, dum Turturem depascebat, captam fuisse: postea tamen uenationi adhibitam, nullum unquã ferociæ uel magnanimitatis specimen edidisse. Vngues ei ualdè patuli. Rostrum ac pedes flauescebant. Cadaueribus se explere putabatur. Hanc Ossifragam esse non posse, cùm ex eo quòd Miluo non sit maior, tùm ex reliquis signis suprà expositis, quibus caret, manifestum est. Quod etiam ipse Bellonius haud grauatim admittit, Vulturis minimi quoddam genus eam appellans: sed quia, quã pro Ossifraga exhiberet, Auem non haberet, itaque ad hunc locum ob quandam cum ea similitudinem, hanc eandem referri posse putauit, atque etiam quòd ex Ossifragis Vultures procreari minores huiusmodi à [d] Plinio scriptum sit.

[c] *Lib.* 2. *c.* 8. Magnitudo. Color. Caput. Crura. Pedes. Plumæ totius. Tibiæ. Vngues.

[d] *L.* 10. *c.* 3.

Ossifragam

Oſſifragam etiam, ſi non cum noſtra eandem, ſaltem ad huius genus reducendam, quantum ex eius habitu ac moribus aſſequor, non temerè autumauerim, eam Auem, quæ, vt ex nobili quodam viro Tyrolenſis comitatus accepi, in ſummis montium ibidem iugis nidificat, & ab aucupibus ac uenatoribus indigete voce Beinbrecker, id eſt, verbo ad verbum reddito, Oſſifraga appellatur. Rupicapras enim ſublatas ex alto ad rupes & montium hiatus præcipitat, ut ita alliſis, & ruina graui enecatis, oſſibusq; omnibus diffractis eſca ſua commodiùs potiatur. Quid? quod etiam fruſta oſſium, eaq; maiuſcula interdum deglutiat. Color in dorſo, qui Accipitribus, in uentre albicans. Magnitudo, quæ maximæ Aquilæ: Diſtenſis enim utrimq; alis, orgyæ eſt latitudo, quanta nempe hominis mediocris ſtatura eſt, ubi brachia expanderit. Venationem exercet ſummo mane ac ſub ueſperam, ceſſat meridie, quo tempore quieſcentem aucupes & uenatores ſclopeto deijciunt, caput ac pedes amputāt, eaq; ad regionis metropolim, quam Oenipontem uocant, deferunt, præmium duorum Imperialium Thalerorum relaturi è publico à Sereniſſimo Arciduce omnibus propoſitum, qui has Aues, ut noxias, & Rupicapris, quibus eò loci non eſt nobilior uenatio, maximè infenſas occiderit. Tardè admodum ac difficulter ob ingentem corporis molem feruntur, adeò ut dùm uolant, ab peritioribus aliquando glande miſſili perimātur. [c] Albertus Magnus aliud quoddā genus parat deſcribere, ubi ait: *Quintum Aquilarum genus apud nos eſt perparuum & varium, & à quibuſdam vocatur frangens os, eò quod quando carnes oſſium comedit, oſſa in altum ſubiecta ſuper lapidem deijcit, & ex fractis oſſibus medullam ſugit*. Hęc ille, ſed cùm paruulam admodum hanc Aquilam eſſe ſcribat, non poteſt eſſe Oſſifraga aut φήνη, quam [f] Ariſtoteles omnibus Aquilis, præter ſolā Germanā, maiorē facit.

Venatus. Color. Magnitudo. Quo tempore venetur. Præmium propoſitū occidentibus Oſſifragam. [c] *Lib. 23. de Anim.* [f] *Lib. 9. Hiſtor. c. 32.*

Ornithologus ex amicorum relatu alias quaſdam depingit. Audio, inquit, in mōtibus Heluetiæ noſtrę Auem Aquilini generis nominari Beinbrecker, hoc eſt, Oſſifragā; ab alijs Steinbruckel, quaſi dicas, Saxifragam, quoniam oſſa (ut ex Alberto relatum eſt) ſaxis iniecta confringat. De hac olim amicus quidem ex Clarona inſigni Heluetiæ pago, ſic ad nos ſcripſit. Oſſifraga, quam uidi annicula erat, capite nudo, & flauo colore, roſtro incuruo, plumis albis: alæ hinc inde nigram habebant pennā, ueluti Ciconia; affirmabat auceps eas creſcere ferè in magnitudinem Vulturis, & omnino flaueſcere, & ex interioribus eius plumis, quę teneriores ſunt, pelliculas pretioſas fieri, ut ex Vulturibus quoque ad fouendum debilem ac frigidum uentriculum. Rurſus ab alio accepi, hanc Auem aliquantò minorem eſſe Vulture, eiuſque genus quoddam uideri; colore fuſco; cùm Vultur pectore, collo, & capite magis flaueſcat, rarò capi, etſi quando à montibus propiùs ad pagos, & agricolarum domos aduolet, hyemem propinquam & aſperam expectari. Item ab alio, auem eſſe tantam, ut ſpatium ab ala extrema extenſa ad alteram, orgyam ſiue ulnam excedat; uaria animantium genera inuadere, Mures alpinos, Rupicapras paruulas; nidulari in rupibus, ſolam & ſolitariam agere, colore ex caſtaneo nigricante. Sed hæc forſitan Aquilæ ueræ deſcriptio fuerit; ego nihil affirmo. Hactenus igitur Ornithologus.

Caput. Roſtrum. Plumæ. Alæ. Magnitudo. Vſus pellis. Præſagium hyemis. Venatus. Nidus.

GENERATIO.

QVOD *ex Haliætis* (inquit Plinius) *ex diuerſo Aquilarum coitu genitis natum eſt, in Oſſifragis genus habet, è quibus Vultures progenerantur minores, & ex ijs magni, qui omnino non generant.* Quę generatio, quàm parum videatur veriſimilis, alibi diximus.

[a] L. 10. c. 3.

INGENIVM.

DE indole huius Auis, quæ pręclarum ac inſigne liberalitatis exemplum prębet, vnius [a] Ariſtotelis inſtar omnium verba apponam. *Quæ Oſſifraga*, inquit, *vocatur, probè & fœtificat & viuit*, (vnde mirari ſubit doctiſſimum Scaligerum, qui Oſſifragam inter aues ad prolem multiplicandam, minus aptas refert) *cœnæ gerula eſt, nutricat benè pullos ſuos & Aquilæ. Cùm enim illa ſuos nido eiecerit, hæc recipit eos & educat. Mittit namq; pullos ſuos Aquila antequàm tempus ſit, adhuc parentis operam deſiderantes, nec volandi adeptos facultatem; quod per inuidiam facere creditur. Natura enim inuida eſt, ac famelica, nec copioſæ venationis, magnum tamen quid nāciſcitur, cùm venatur. Inuidet igitur liberis ſuis iam maiuſculis atque edaciuſculis, & ob eam rem vnguibus ſecat. Pulli etiam inter ſe pugnare incipiunt de ſede ac paſtu. Itaque à parente eijciuntur & pulſantur, deiecti vociferantur, periclitanturq́ ſed Oſſifraga recipit eos benignè, ac tuetur, & alit, dum quantum ſatis eſt adoleſcant.* Quod ipſum [b] Plinius

[a] *Lib. 9. Hiſtor. c. 34.* [b] *L. 10. c. 3.*

teſtatur his uerbis: *Eiectos ab his* (nempe Aquilis) *cognatum genus Oſſifragæ excipiunt & educăt cum ſuis.* Hinc Bellonius factum exiſtimat, & nomen (ut conijcit) & figmentum de Phœnice (quæ vox ad Phenem non parum accedit) Aue apud recentiores, quæ ſuper nidum pingitur pectus ſuum dilanians, & cruore proprio pullos paſcens. Sed hoc alij Pelicano tribuunt. Harũ Auium amorem erga ſobolem ſuam [c] Homerus in Vlyſſe, & Telemacho ſeſe recognoſcentibus celebrat, dum ait:

[c] *Odyſſ.* π.

Κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἤ τ' οἰωνοὶ
Φῆναι, ἢ Αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα
Ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι, id eſt,

Flebant autem ſtridulè abundantiùs, quàm aut Aues
Oſſifragæ, at Vultures curuæ unguibus, quibus pullos
Ruſtici excipiunt, antequam uolatiles ſint.

Quem locum imitatus eſt [d] Oppianus:

[d] *Lib.* 1. *de piſcibus.*

Καὶ μέν τις φήνης ἀδινὸν γόον ἔκλυεν ἀνὴρ
Ὄρθριον, ἀμφὶ γὰρ τέκεσσιν, &c.

VENATVS. VICTVS. PVGNA. Solertia. Vox.

NON minorum animalium tantùm, ſed maiorum etiam venatu viuit. Nam Rupicapras & earũ hinnulos ſublatos ex alta rupe deijcit; nec Canes venatorum aut paſtorum ab ijs, ſi ſoli conſpiciantur, tuti ſunt.

Quin & piſcibus eam victitare, Anguillæ, quas in diſſectę ventriculo reperimus, reliquiæ declarant. Neque hoc Haliæto, vt diximus, proprium exiſtimandum eſt, cùm pręter haſce & Anataria piſces capiat, quam tamen nemo ob id Haliæetum dixerit. Quod ipſum minus mirum videbitur. Si quis Oſſifragam commune quippiam cum Haliæto cognationis & generis merito habere conſiderauerit, ut à quo ortum & vitam, ab eo etiam morum & ingenij partem trahat.

Solertia. Solertiæ & naturalis cuiuſdam inſtinctus in Oſſifraga memorabile Auicenna exemplum tradente quodam uiro docto, adfert.

Viſa eſt cum Vipera pugnare Oſſifraga, & ex pugna ad herbam ſeſe recipere ſoncho ſimilem, quam cùm quidam experiundi cauſa ſubtraxiſſet, rediens Auis neque herbam inueniens, ſtatim perijt.

Vox. Vocem eam non ſemper eandem edere [e] Lucretius innuit:

[e] *Lib.* 5. *de natur. rer.*

——*Accipitres, Oſſifraga, Mergi,*
Longè alias alio iaciunt in tempore voces.

VSVS IN SACRIS.

OSSIFRAGAM & Harpam (hanc ego cum Oſſifragra eandem facio) Aues Mineruæ attributas olim, Gyllius author eſt. Nam & [a] Homerus Mineruam huic Aliti comparauit, cùm ait: *Minerua è Pylo abijt* φήνη εἰδομένη, id eſt, *Oſſifragæ ſimilis*; vbi interpretes Phenen Auem Aquilę ſimilem faciũt. Honeſtior autem (inquit Euſtathius) hæc comparatio Mineruę ad Oſſifragam eſt, quam illa Ὄρνις δ' ὡς ἀνόπαια διέπτατο. Nam φήνη uidetur denominata παρὰ τὸ φαίνειν. Eſt autem Minerua φωσφόρος, id eſt, lucifera. Cæterùm Anopæam Auem aliqui genus Aquilę ſimile Oſſifragis eſſe tradunt, vt poſtea latiùs declarabitur. Fuit autem, ut Alexander ab Alexandro [b] ex Plinio refert, diu inter Romanos augures quæſitum, nunquid Sanqualis & Immuſſulus, quas cum Oſſifraga eaſdem Aues ſupra ſtatuimus, inter Aquilas cenſendi forent: quorum volatus licet ęuo priore incognitus, ſecundiſſimos tamen euentus habere credebatur. *Quidam* (inquit [c] Plinius) *poſt Mutium augurem viſos non eſſe Romæ confirmauêre. Ego in deſidia rerum omnium non arbitror agnitos.* Feſtus item teſtatur alites uolatu auſpicia facientes iſtas fuiſſe putatas, Buteonem, Sanqualim, Immuſulum.

[a] *Odyſſ.* γ.

Anopæa Auis.

[b] *Lib.* 5. *c.* 13. *Geneal. dier.*

[c] *L.* 10. *c.* 7.

VSVS

VSVS IN HIEROGLYPHICIS.

ÆGYPTII, vt scribit [a] Pierius, cùm pium & placidis moribus ornatum Regem, & qui victum & necessaria inopibus eroget, ostẽdere volebant, Auem illam, quam à vigore, quo egregiè prædita est, Ossifragam appellant, proferebant, quòd pullos alienos sibi adoptet, ac unà cum suis foueat.

[a] Lib. 19. Hierogl.

VSVS IN MEDICINA.

HABET & vsum suum Auis hæc in medicamẽtis. *Ossifragi venter* (inquit [a] Plinius) *arefactus & potus* (in codice Marcelli Empirici, *madefactus & appositus*, quod non placet) *ijs qui cibos non conficiunt, vtilissimus, vel si manu tantum teneãt capientes cibum. Quidam adalligant ex hac causa, sed continuare non debent: maciem enim facit.* Et alibi quoque ita scribit: *Vnum est Ossifrago intestinum mirabili natura omnia deuorata conficienti: huius partem extremam adalligatam prodesse contra colũ constat.* Item alio loco: *Ossifragi venter arefactus cõtra calculos & alias difficultates vesicæ commendatur.* [b] Dioscorides verò de eiusdem Auis uentriculi efficacia similia prodidit, his verbis: *Ossifragi Auis venter particulatim potus calculos cum lotio pellere proditur.* Marcellus quoque Empiricus ex hisce desumpta istæc tradidit: *Auis Ossifragæ ventriculus salitus, ut seruari possit, aut exuctus, aut in puluerem redactus, cum uini potione datus, vrinam efficaciter prouocat.* Idem aliàs. *Huius intestini pars extrema colligitur & reponitur, & cùm opus fuerit, ventri laborantis alligatur. Remedio miro omnes intestinorum dolores citissimè sanat.* Phenes *os ad coxam suspensum, cirsos*, id est, uarices sanare scribit Kiranides. Eadem ferè remedia Harpæ attribuuntur. Idem Kiranides author est fel eius cum melle albedinem (*leucen*) & lepram curare. Item stercus eius aridum & tritum si quis biberit, uel gustauerit, cõcoctionem promoturum, & calculosę affectioni & dysurię opem allaturum.

[a] L. 30. c. 7.

Intestini natura.

[b] L. 2. c. 47.

Intestini vsus.

Ossis vsus

Verùm appendicis loco ad Ossifragæ historiam subnectam, quæ de Anopæa, cuius apud Homerum mentio fit, varij sentiunt. Huc enim potissimùm referri videtur, quòd interpretes Auem esse de genere Aquilarum, & Ossifragæ similem exponant. De hac [c] Homerus, vbi de Minerua agit, ita habet:

Anopæa q̃ Auis.

[c] Odyss. A.

Ὄρνις δ' ὡς Ἀνόπαια διέπτατο. Alij verò uocem Ἀνόπαια interpretãtur pro ἀφανὴς quod est inuisibilis: vel pro ἀνοφερὴς, quod est, sursum euecta, ut Empedocles de igne scribit, Καρπαλίμως δ' ἀνόπαιον, id est, celeriter verò sursum. Et sic Herodianus apud Homerum accipit, ἀνόπαια penanflexum scribens, neutrum plurale, loco aduerbij, vt πυκνὰ pro πυκνῶς. Alij ἀνόπαια interpretantur ἀνὰ τὴν ὀπὴν, id est, per foramen tecti, quod καπνὴν & καπνοδόχην (infumibulum) nominant. Sunt postremò qui πανόπαια scribant, & Hirundinem intelligant; quod Panope ciuitas in Phocide sit. Finguntur autem in Aulide Phocidis contigisse, quæ poëtæ fabulantur de Tereo, vt Varinus ex Eustathio testatur. Est & montis nomen Anopæa Herodoto & viæ iuxta Locridem.

πανόπαια

DE AQVILA ALBA SEV CYCNEA. Cap. XII.

AQVILAM autem albam seu Cycnæam ad Ossifragam potiùs, quàm ad aliud Aquilæ genus reducendam esse existimo, & præcipuè hac ratione. Albertus enim magnitudine eam ferè Herodij, id est, Chrysaëto æqualem esse, sed ignobiliorem scribit. Nulla autem alia ab Ossifraga ad Chrysaëti magnitudinem propriùs accedit. Deinde quia tam piscibus, quàm quadrupedibus victitet, quod Ossifragæ conuenit. Verba Alberti huc ascribam, quò faciliùs vnusquisq; iudicet. *Album genus Aquilæ rarum, inuenitur tamen aliquãdo in alpibus & rupibus circa Rhenum, vt sæpe experti sumus. Est autem hæc Aquila tota alba niuei candoris, magnitudine fermè Herodij*, id est, Chrisaëti seu Aquilę Germanę, *ignobilior tamen, minusq́; velox. Viuit venatu Leporum, Cuniculorum & huiusmodi paruorum animalium. Nam aliquãdo Catulos, Vulpeculas & Porcellos rapit, & quando pisces in summa aqua natantes.* Hæc fortassis eadem fuerit cum ea, quàm superius in alpibus Tyrolensibus conspici, ac Rupicaprarum hinnulos, Agnos, Canes abripere diximus, albam prono corpore, magnitudine Aquilæ Germanæ, & volatu tardam admodum: uti si quis Alberti verba expendat, & cum hac Ossifraga conferat, facilè elucescit.

Color. Magnitudo. Victus.

DE AQVILA HETEROPODE. Cap. XIII.

QVILAE iſtius picturam Ornithologus ab Argentinenſi quodam ciue ſeſe accepiſſe memorat, homine diligentiſſimo, & auium præcipuè naturę ſtudioſo, qui tamen nihil certi ſuper hac Aquila referre potuerit. Hoc tantùm dixiſſe, ab alijs quibuſdam pictoribus hanc picturam ceu veram ſeſe accepiſſe. Nos, inquit Ornithologus, heteropodem appellare voluimus, quòd in una hac auium (ſi uera eſt pictura) crura coloribus diuerſis inſigniantur, ſiniſtrum cæruleo, ut roſtrum quoq; : dextrum fuſco albicante. Venter fuſcus eſt, & punctis nigricantibus, maculoſus, vt pectus etiam & collum. Reliquum corpus magis nigricat, oculi ſubrubent. Pars etiam alarũ fuſca eſt, & punctis notatur nigris, vt venter. Capitis & ceruicis pennę ſummę rigere videntur: & dorſi initium circa alarum ſummitates i gibbum attolli. Hæc ille: de quibus ego, cum nunquam talem Aquilam uidere contigerit, nihil iudicare potui. 50

DE

DE SCYTHICA AVE. Cap. XIIII

CYTHICAM Auem cæteris Aquilis hic etiam subiungere visum est. Nã & [a] Aristoteles capiti de Aquilis eius tractationẽ statim subnectit, eamq; multa more Aquilarum facere asseuerat; Et Albertus cũ Olao Magno oculato teste hanc ipsam Aquilam appellare non verentur. Magnitudine enim, & figura etiam quàm maximis Aquilis non est absimilis, vti icon eius ex Olai historia Septentrionali apponenda declarat. De hac ita scribit Aristoteles. *Scythia terra incola est Auis magnitudine Otidis seu Tarda Auis, quæ duos procreat pullos; & quæ peperit oua, non incubatu fouet, sed cõdita in Leporina aut Vulpina pelle relinquit, atque ita obuoluta in summa arbore collocat. Cùmq; à venatione vacat, custodit, & si quis scãdit, impugnat, & verberat alis, perinde vt Aquilæ faciunt.* De eadem Plinius, his verbis: *In Scythis Auis magnitudine Otidis, binos parit in Leporina pelle semper in cacuminibus ramorum suspensa.* Niphus dubitat, an Auis hæc Scythica Otidis genus sit; Sed ab Otide quidẽ, id est, à Tarda Aue, quam nos cognoscimus, diuersum, quoniam Græcè legitur ἐν δὲ Σκυθίᾳ ὀρνίθων γένος ἐστιν αἰωτίδες, sed Gaza legit ὡς ὠτίδες Plinium scilicet secutus, & rectè mea quidẽ sentẽtia. Neq; enim Otidẽ siue nostrã siue alterius generis, hanc Auem esse putarim, sed de genere Aquilarum, vt antè disseruimus. Albertus vtrumq; authorem scilicet Aristotelem & Plinium falsi insimulat, maiori fortassis audacia, quàm ratione nixus, etiamsi nobis oculatam suam fidem obtrudat, vbi ait: *Omne genus Aquilarum partes Vulpinæ pellis, siue à vulpe, quam raptam laniarit, siue casu inuentas colligere solet, vt oua in eis reponat, vel in alio quopiã loco calido & molli pilo. Quod autẽ Plinius prodit Aquilã Aquilonarẽ oua in pelle Vulpis inuoluta à ramis arborum suspendere, donec calore solis foueantur, perficiantur & excludantur pulli, tum ad eos redire expertus sum esse falsissimum, quoniam in Liuonia, vbi Aquilæ Aquilonares & perquam feroces, magnæq; sunt, nihil planè eiusmodi experimur; sed potiùs fouent oua Aquilæ, & piscibus, Auibus, quadrupedibusq;*

[a] 9. Histor. cap. 33.

 nutriunt

nutriunt pullos ſuos. Verùm quid reſponſurus ſit Olao Magno Vpſalēſi Epiſcopo Albertus, non video, qui eius regionis, cęterarumq; Septentrionalium hiſtoriam perſecutus eſt, hiſque natales ſuos debet, & qui ſic infit: *Circa Scricfiniam regionem Septentrionalem remotiſſimam Aquila grandis detracta Leporis pelle oua ſua inuoluit, cuius fœtifico calore pulli educuntur*. Sed nunquid hæc ratio ſit incubatus in Aquilis, quemadmodum Ariſtoteles, Plinius & Olaus Magnus volunt, & Albertus negat, mihi nondum compertum eſt. Homines literati & naturalium rerum indagatores alij hac in parte nobis ſubuenire, & defectum noſtrũ ſupplere poterunt, & exactiora quandoque de his tradere. Sic nedum, quæ ſit hæc Auis Scythica, aliquid certi, præterea quæ Ariſtoteles habet atque Plinius, cognoui. 10

Ornithologus hanc figuram, ſiue Aquilæ ſiue maioris cuiuſdam auis, quam propter magnitudinem, non in vnius, ſed duarum aut plurium arborum vicinarum ramis nidificare tradit, ſeſe ex tabula regionum Septentrionalium Olai Magni etiam deſumpſiſſe ſcribit; nullam tamen Olaum in tabulæ, aut picturarum explicatione huius Auis mentionem facere. Nobis verò, quoniam primo libro de admiranda eius magnitudine loquuti ſimus, figuram eandem apponere placuit. Sed hæc tam in ſpecie, quàm in genere de Aquilis dicta ſufficiant. Nunc ad Vultures accedo. 40

Finis Libri Secundi.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ

Liber Tertius.

Qui est

DE VVLTVRIBVS IN GENERE.

Quæ Vulturibus in genere conueniunt. Cap. I.

RINCIPEM certè inter volucres locum, quem citra vllam controuersiam meretur, absque vlla hæsitatione Aquilæ dedimus. Verùm animi nobis pendẽtibus, quæ potissimùm ales ei succederet, Vultur occurrit, qui multis de causis ac suo quodam iure hũc secundum locum sibi vendicat. Si enim rapacium dignitatem è corporis mole metiendam, quod quidam faciunt, putauerimus, sanè hoc nomine vel Aquilæ anteponendus erit. Nam vel sesquialtera proportione nonnunquam Aquilas excedit, ac rapaces omnes vincit corpulentia. Qua sola ratione motus doctissimus [a] Bellonius, suam, quam de rapacibus scripsit, historiã à Vulturibus exorsus est, hisque Aquilas subiunxit. At verò, si indolis rationem habemus; si natalium claritati aliquid concedamus, nõ temerè forsam, & hoc ipso profectò iure, si non priores Vultures, neque pares Aquilis, saltem his ordine proximos esse cõcedemus. Etenim si [b] Plinio credimus, Vultures Aquilarum progenies sunt, licet adulterina: *Haliæti enim sobolem Ossifragam facit, & ex ea Vultures minores; ex his deniq; maiores qui non generent, procreari.* Sed & Gypaëtos inter Aquilas numeratus & natura & nomine ad Vulturẽ proximè accedit, quare & Subaquila & Aquila Vulturina dictus est, & multò lõgiùs à Germanæ Aquilæ natura ac indole abest, quàm is Vultur, quem aureum dicunt, vti suo loco latiùs declarabimus, & iam antè in Aquilæ historia scripsimus: Huic enim tanta similitudo ac cognatio cum vera Aquila intercedit, vt hactenus neminem legerim, qui exactam vtriusq; distinctionem stato aliquo & è rei natura petito signo adsignare potuerit, præsertim verò quod ad corporis habitum attinet. Quod non eò dicimus, vt species confundamus, sed vt non iniuria Vulturem primum ab Aquila locũ obtinere demonstremus. Et si quæ confusio subest, vti sanè esse inficias ire nequimus, ea non à nobis, sed ab Alitibus ipsis oritur, quæ fortè etiam ipsæ ob mutuam similitudinem deceptæ, promiscuo inter se & sine differentia permiscentur. Vnde mediæ cuiusdam naturæ, ac inter vtrasque ambiguæ Aues oriri non ambigendum est. Quin etiam procul dubiò Vultures vulgò dicti habituè reperiuntur, qui propius ad Aquilæ naturam eant, quàm veri Vulturis. Si tamen reperiri veros ac genuinos Vultures, & tota specie à reliquis volucribus diuersos negauerimus, & rei veritati, & menti ac instituto nostro alienũ quippiam ac repugnans asseremus. Qua quidẽ distinctione fundamenti loco posita, quam alibi latiùs probabimus, plurimas suo loco authorum, qui contraria de hac alite tradere videntur, controuersias, tã verè, quàm appositè componemus. Aliud preterea priuilegium est, quod non parum ad dignitatem eius ostendendam facit, & Vulturi cum Aquila commune est, diuinitatis nimirum cuiusdam credi participem. Quemadmodum enim Aquila ob altissimum volatum & visum acutissimum diuina hominibus perhibetur, vt Aristoteles testatur, ita & Vultur ob admirandas quasdam, ac particulares dotes diuini quippiam

Cur Aquilis annectatur Vultur.

[a] *Lib. 2. de Auib. c. 1.*

[b] *L. 10. c. 3*

Quo bellū præsagiat.

piam habere existimatus est. Tradunt futuri prælij euentus præsagam Auem exercitus sequi, & biduo triduovè antè volare eò, vbi sunt futura cadauera, certamq; exercitui cladem prænunciare, ad quem sese conuerterit. Vnde Marti sacros censuerunt Vultures superstitiosi veteres, vt scribit Phurnutus. Aegyptij verò Iunoni vel potius Isidi eos consecrabāt, atque eorum pennis Isidis caput teste [d] Aeliano, & vestibulorum fastigia ornabāt. Quinetiam Iunonem & Palladem huius auis imagine significabant, nempe ob insignem fœcunditatem. Nam fęminę sine maris ope copulauè non subuentanea, sed ad sobolem propagandam idonea oua edunt, ipsiq; parentis vtriusque loco sunt, quemadmodum tellus, quam Iuno occupat, vbere prouentu ac pleno sinu plantas & animalia ex se fundit. Cælum verò, quod Mineruatenet, planetas, Solem Lunam, cæterasq; stellas tanquam fœcunda numerosi partus mater producit. Quam rem minimè leue virginei puerperij confirmādi argumentum D.[e] Basilius adfert. Illud etiam quanto in honore apud Romanos fuerint olim Vultures, vel maximè declarat, quòd, vt Plutarchus tradit, ipsis ad auguria maximè vti solebant veteres, atque quòd prærogatiua quadam inter cæteras præpetes excellerent. Semper enim corū aspectum aliquid significare pro certo habebant. Easq; Aues omnium carniuorarum iustissimas ac innocentissimas existimabant, quippe quæ neque sui generis, neque alia vlla animantia viua lædant, neque fruges aut quicquam eorum, quæ homini vsui sunt, consumāt, & cùm maximè possint, & vasto corpore & robore insigni, nemini tamen noceant. Pietatis nomine vel maximè Aegyptijs alijsq; gentibus Vultur commendatus fuit, vt qui totum fermè annum in sobole procreanda, & educanda occupatus sit, omnemq; curam ac solicitudinem alendis pullis adhibeat, toto educationis tēpore penè nunquam auolans aut eos deserens. Imò si Oro credimus, deficiente fortè pullis alimonia, femur vulnerat, & proprio sanguine, etiam cum suo periculo mauult pascere, quàm vel tātillum, quo victum quærere possit, relictam prolem sine custode periclitari. Deniq; tanta in veneratione apud Italos olim habitos scribit [f] Artemidorus, vt veteri lege apud eos sancitū fuerit, ne quispiam eam, vt Auem innoxiam; necare auderet, quin & tales & insidiatores & ἀσεβῆς, id est, impios, esse, illi homines opinabantur.

Cur Isidi et Iunoni sacer.
[d] Lib. 10. c. 22.
[e] In Hexa. diuin. offic. Homil. 8.
Vulturem cur Romani magni fecerint.
[f] In Onocriticis.

AEQVIVOCA.

VVLTVRIS nomine, qui Grecis γύψ est, pręter alia significata sidus quoddam cæleste Astrologis venit, in ipsa lyræ effigie collocatum, inter stellas primi nominis. Ptolomæi Regis æuo in Sagittario sedem habere, gradu decimoseptimo, minuto vigesimo: nostra verò tempestate in Capricorno gradu septimo obseruatum est. Id ad Veneris & Mercurij naturam accedit. Arabibus Vuega; Latinis Vultur cadens dicitur. Cui propter corporis molem & luminis excellentiam maior debetur afflatus. Quare quæ de lyræ imagine Firmicus scribit, huic stellæ tanquam antesignanæ attribuenda cōcludit [a] Ioannes Stoeflerus. Est præterea vna Beibeniarum stellarum, quasi cor ipsius lyræ, dans dona grandia, (si credere fas est) quę modū excedunt.

Vultur [b] Iulio Scaligero nō illepido, sed ad rem apposito vocabulo nuncupatur quoddam animal è quadrupedum genere voracissimum, Germanis ea de causa Vilfraſs, hoc est, de uerbo (vt aiunt) ad verbum appellatum multiuorum: quo nomine etiam edonem quempiā, helluonem, & ciborū voraginē appellare solent, A' Sclauis petito nomine Rosomacha vocatur. Suedi Ierff indigitāt. Hoc planè illud esse existimo, quod [c] Olaus Magnus ob eandem causam Gulonē vocat, quę vox Germanicam exprimit. Describit verò id animal alibi hisce versibus:

Saturum ex epulis surgere, belluina quàm sit
Res vero homini, digna famelica triremi
Incredibili illuuie Rosomacha monstrat.
Est hoc animal Sarmaticis idea gulonum:
Felis facie, ornatibus expetita pelle,
Hæc bestia nidore procul cadauerum acri
(Hinc Vulturem ego quadrupedem vocare sueui:)
Illecta vbi in saltibus est prandia nacta:
Se infarcit eis delicijs magis magisq;
Adeo, atque adeo, vt penè nimis viscera tenta
Rumpantur. ibi captitat arbores proquinquas:
Turgentia queis pondera distringat omasi:
Atque redeat ad relliquias ventre leuato.

Vultur astrum.
Vuega.
Vultur cadens.
[a] In Comm. Sphærę Procli.
[b] Exercit. 303. cap. 4.
Vultur quadrupes.
Vilfraſs.
Rosomacha.
Ierff.
[c] Lib. 18. Sept. c. 5.
Gulo.
Crocuta.
Hyena.

Crocutam

Crocutam quoque fortè, aut Hyenam non malè quis cum hoc animali easdem esse putet. Nos ioco, ait Scaliger, Vulturem quadrupedem consueuimus appellare: cadauera namq; miro certoq; odore sectatur insatiabilis.

Vultur teste Acrone in illum locum Horatij:

Me fabulosæ Vulture in Appulo,

fluuij nomen est in Apulia, qui per Venafrum, mediamq; Campaniam labitur, authore [d] Strabone; Dicitur & Vulturnus. Meminit eiusdem Lucanus his verbis:

——Et arua
Vulturis, & calidi lucent buxeta Matini.

Vultur fluuius.
[d] L. 9. Geog.

Significare tamen Vulturem eius regionis montem quidam annotarunt.

Accipitur etiã pro certo tali latere, at iactus infelicis, vt ex [e] Plauto manifestum est, vbi ita habet: *Prouocat me in aleam, vt ego ludam: pono pallium, ille annulum opposuit, Inuocat Phanesium, iacit Vulturios quatuor: Talos arripio, inuoco almam meam nutricem Heren, iacto Basiliscum.* Talis Vulturijs nomen datũ [f] Rhodoginus inquit, quòd vt Vultures carniuori sunt, & rapto viuunt, compari modo & talorum ludi ita sunt, vt lusorem ex toto dispolient, atque vt Plautino verbo vtamur, deruncinẽt. Calcagninus ait appellatos vel à rapacitate, uel à fœcunditate, quòd id animal foret naturæ symbolum Aegyptijs.

Vulturmõs
Vultur talus.
[e] In Curcul.
[f] L. 8. Ant. lect. c. 18.

SYNONIMA.

HEBRAICVM nomen איה Aiah quidam Vulturem interpretantur, vt D. Hieronymi quoq; translatio habet, & Dauid Kimhi uel uulturem, uel Miluũ significare suspicatur, ut refert [a] Ornithologus. Itẽ ראה דיה & דיה, id est, Daah, & Daiah eiusdem linguæ uocabula, unde Daioth Esaiæ plurali numero; Sũt qui similiter Vulturem exponant. Legitur & Raah inter Aues impuras, quæ uox ad Daah proximè accedit. Hanc ab acuto, quo prædita est, uisu nomen sortitam esse uolunt: nam Raah Hebræis uidere est. Sunt qui Vulturem reddãt, quemadmodum & Septuaginta interpretes γύπα; Alij Miluum. Communis interpretatio Ixon transfert, quam Albertus Auem ait de genere Vulturum esse, at Vulture maiorem. Arabibus Vultur vocatur Rachame vel Rocham, vti ex Auicennæ & Serapionis interpretibus colligitur. Apud Albertum pro Vulture Aradam legimus, nisi vitiosa, quòd suspicor, lectio est, & mutanda in Aracham, quam ex cœnoso Arabũ fonte, vt pleraq; alia hausisse videtur. Vocabulum hoc kipoz apud Hebræos varios variè accipitur. Quibusdam Vulturem denotat; Alijs Ericium. Pari pacto & Chasida multa significat. Nonnulli enim ita Vulturem; Alij Vpupam; Quidam Vulturem album; Alij deniq; aliud quidpiam ita dici volunt. Ita quoque Anapha aliàs Vulturem; aliàs Miluum; aliàs Ardeam interpretantur רשף, id est Rescheph, & numero plurali Reschephim, Dauid Kimhi exponit carbones & horũ prolem scintillas. Secus [b] Abraham Esre facit, qui idem alibi pro Aue exponit, cui adstipulatur Moses Rambam. Septuaginta interpretes huius vocis interpretationem mirè variãt. [c] Alibi enim ὀρνέων vertunt; [d] Alibi ἄνθρακες trãsferunt, id est, carbones; [e] Alibi γῦπα, id est, Vulturem; [f] Alibi πεδίον; [g] Alibi κράτη; [h] Alibi πυρί. Neque D. Hieronymus sibi vbique constat; nunc Auem; nunc ignem; nunc Diabolum &c. hac voce significari volens. Si tamen penes huius linguæ peritos arbitrium litis & fides est, uox ea propriè ac principaliter carbonem designat, cuius filij seu soboles sunt scintillæ Analogicè verò seu per metaphoram iaculum ignitum significat, & morbos vehementissimo æstu affligentes, nec non inflammationes pestilentes. Ita incerta & varia est in Hebræa lingua vocum significatio. Albertus Arabicum Chym seu Kym ponit nonnunquam pro Vulture; alibi velut sui oblitus sic Ossifragam vocat, & hoc quidem rectiùs, Auicennam nempe vt solet, aliosque Arabes secutus. Hi enim cùm Aristotelem, aliosq; Græcos authores in suam linguam malè translatos haberẽt, & ipsi Attici sermonis rudes essent, & sua scripta à Barbaris ac semilatinis hominibus multò peiùs pòst latina facta fuissent, in causa fuêre, quod Albertus & alij qui Arabum vestigijs insisterunt sæpè alia pro alijs accipientes, in non leues errores inciderint. Talis est, quod Albertus existimet, & scribat Aristotelem & alios quosdam philosophos Vulturem cum Aquila confudisse, & pro ijsdem habuisse, sed Aristoteles tale quid nunquam cogitauit, tãtum abest, vt id scriptis mandauerit. Quare Albertus cùm falsa Aristotelis authoritate niteretur, atque ipse expers esset Græcarum literarum, promiscuè his nominibus vsus, sæpenumerò ea Vulturi attribuit, quæ Aquilæ conueniunt, vitiosa nimirum interpretatione deceptus. Apud Pandectarium pro Vulture legitur Tagiptaram, & Tagued. Sed tantum de Hebræis ac Arabibus

Aiah.
[a] Lib. 1. de Quad. cap. de Onocentauro.
Raah.
Ixon.
Rachame.
Rocham.
Aradam.
Aracham.
Kipoz.
Chasida.
Anapha.
Rescheph.
[b] Deut. 32. & Iob. 5.
[c] Deut. 32.
[d] Cant. 8.
[e] Iob. 5.
[f] Abac. 3.
[g] Psal. 76.
[h] Psal. 78.
Chym.
Kym.
Albert⁹ cur errauerit.
Tagiptarã.
Tagued.

bibus

γὺψ. γύπας. τόργον. τόργιον mons. [i] Lib. 15. Philol. Astorgios. Οἰωνὸς. Etymum. [k] Isiad. Z.

bibus nominibus Vulturis. Nunc apud reliquas gentes eius nomen inuestigemus. Græcis veteribus Vultur uocatur Γὺψ. Neotericis γύπας. Hesichius & Varinus tradunt τόργον genus Vulturis esse, quod sanguinem sorbeat, & apud Siculos pro Vulture capi. Hoc nominis adeptum à monte Siciliæ, qui τόργιον dicitur, in quo frequentes Vultures nidificent. Ita etiam apud Lycophronem τόργος pro Vulture, qui sanguinem sorbeat, seu hæmatoropho, ut ipse ait, legitur. [i] Volateranus tamẽ huic uocem quàm simillimam Astorgios nempe Accipitrem maiorem significare uult Pausaniꝗ, sed quo loco, equidem nescio; mihi sanè hactenus quæsitum inuenire non licuit. Οἰωνὸς omnium quidem Auium carniuorarum, vt quidam volunt, nomen est, propriè tamen Varino teste, Vulturem designat. Dictus autem ita apud Homerum multis in locis est, παρὰ τὸ οἰῶ τῷ μονῷ, eò quòd solitaria in suo sexu, & sine coniuge, ut volunt, Auis sit, & ex uento, calore ac solis radijs concipiat. Hesiodi interpretibus etiam Οἰωνὸς Vultur est. Dictus verò Οἰωνὸς alijs, quasi Οἰωος, quòd Οἰῶς ὢν sibi sit, quod ab uno & solo gignatur, ut Phauorinus putat. Quam eandem ob causam Orus paulò antè positũ ac proprium nomen, non ut cæteri in masculino genere γῦπος, sed in fœminino tantùm τὴν γῦπα effert. Vultures enim fæminas omnes arbitratur. Alij pleriq; masculino γὺψ utuntur; Varinus nominis etymon exponens, inquit Γὺψ παρὰ τὸ γυρεύειν τὰ ἐν ὕλῃ. Eius plurale γῦπες primã producere admonet Eustathius, adducto exempli gratia illo [k] Homeri uersu:

——Πολλὲς δὲ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται

Τρώων, id est

——*Multos verò Canes & Vultures comedent*

Troianorum.

Aegypion quid. * In Ther.

Grammaticorum quidam Aegypion Vulturẽ interpretantur, ac ita dictam esse ἀπό τῦ ἀιοσω, id est, irruo & cum impetu incido. Mihi potiùs Gypaëto conuenire id nominis videtur, & ita compositum ἀπὸ τῦ ἀιετῦ καὶ γυπὸς, ab vtroq; cùm Aquilæ, tùm Vulturis nomine, quòd vtriusq; alitis naturam participet. Vnde Aquila Vulturina dicta est. Quod etiam ex * Nicãdro probatur, qui vtrumq; distinguit hoc versu:

Αἰγύπιοι, γῦπές τε, κόραξ τ' ὀμβρήρεα κικλήζων.

Homerus correctus. [l] Odyss. Π. Vultũris.

Mendum est apud [l] Homerum in his verbis Φῆναι ἢ Αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, vbi textus Græcus corruptè αἰγύπτιοι habet pro αἰγύπιοι (vt Iohannes Spondanus rectè quoque legit & Vultures vertit, sed genus Aquilæ facit, quo iure ipse viderit) pro quo interpres, qui verbum verbo reddidit, Vulturem rectè vertit. Eodem errore Philo se inuoluit, nisi dicamus (sed nullo authore) à loco ita dictum Aegyptium. Verùm si ita volumus, adiectiuo huic saltem aliquod substantiuum adiungere oportet, nimirum Auis aut aliud huiusmodi, alioquin generalem nimium significationem habituro. Iam vulgo Græcorum μοσκόρνιο dicitur. Latinis dicitur Vultur genere masculino, quemadmodum & Vulturis nominandi casu, quo vsus est Ennius illo versu:

Vulturis in syluis miserum mandebat homonem.

Vulturius. Etymum. Volitardus. Auis Titij. Torua Auis. * In Cassandra. Olor rapax. [m] In Hercule. Ales magnæ. [n] In Rudente. [o] Lib. 2. [p] Lib. 4. Sepulchra animata. An Gryps sit.

Cicero, Plautus, Lucretius, Catullus, & alij hoc nomen Vulturius usurpant. Crinitus tamen genere fęminino protulit ex Varrone, qui Gręcos imitatus uidetur. Dictus est Vultur à tardo uolatu, quasi Volitardus. Nam ob corporis molem, eamq; uastissimã ægrè ab humo in altum sese attollit, & per aëra graui ac tardo motu fertur, unde non immeritò Sammonicus ei tardi epitheton attribuit, amplum alibi cognominans. Per periphrasim ex genere & proprietate quadam compositam Vultur uocatur Auis Titij, quòd Titio iecinoris rediuiui fibras continuè depastum poëtę fabulentur. Item torua Auis a tetro ac truculẽto aspectu. * Lycophron Olorem rapacem uocat: sed hoc nominis albo tantùm Vulturi, non autem reliquis, utpotè nigræ aut aureæ cõpetit. [m] Seneca per Alitem auidã Vulturem intelligit; & [n] Plautus per Aues magnas non alias, quàm Vultures innuere uoluit, cùm ait. *Nam hercle te barba continuò arripiã & in ignem conijciam, teq; ambustulatum obijciam magnis Auibus pabulum.* Poëtis etiam Vultures, Palatinę Aues nũcupãtur, ab augurio, quod Romulus & Remus, ut pòst dicemus, ex ijs ceperũt, [o] Propertius:

——*Murorum Romulus augur*

Ire Palatinas non bene vidit Aues.

Dicuntur etiam eidem Poëtæ Aues Caucaseæ:

Caucaseas etiam si pateremur Aues.

A Caucaso nempe mõte, in quo Promethei iecur quotidiè renascens depascebatur. [p] Hermogenes Græcus Vultures sepulchra animata uocari annotauit, τάφυς ἐμψύχυς: cuius appellationis rationem suo loco latiùs exponemus. Sunt qui Vulturẽ Gryphem esse uelint. Et sanè nulla forsan alia Auis in rerum natura fuerit, cui quæ de fabulosa Gryphe circumferuntur, quàm Vulturi quadrent aptiùs, Aui etiam Aquilis maximis maiori, rapacissimæ, crudelissimæ, uoracitatis inexplebilis. Alij Harpen esse volunt, sed nos quid de eo sentiamus, antè diximus. De-

An Harpe.

nique

niq; authori cuidam licet obſcuro Kiranidi nempe Lynx auis, Vultur exponitur, nimirum ut coniicio, ab acutiſſimo uiſu, qui utriq; cõmunis eſt, & Lynceis (ut dici ſolet) oculis. Italicũ Vulturis nomen eſt Auoltoio. Hiſpanicum Bueytre. Gallicum Vautour ſeu Vaultour. Sabaudi nonnihil variante dialecto Vaulteur efferunt. Polonicum Semp, vel Sep. Illyricum Sup. Anglicum à Gier. Germanicum Gyr & Geir. Belgicum Vogel Ghyer. Nomen Germanicum pro ſpecierum diuerſitate diuerſimodè componitur. Albus enim Vultur VVeiſgyr vocatur; is qui piſcium præda viuit Fiſchgyr; qui Lepores capit Haſengyr; qui cadauera ſectatur Oſgyr, & Aſgyr, nec non Keibgyr; ſi equorum morticinijs delectatur, Roſgyr appellatur. Saxones quoddam genus Gallinas impetens & roſtri ictu feriens ab eo ingenio Stoſgyr nuncupant. Qui ruffo eſt pectore apud Heluetios Goldgyr iiſdem dicitur.

Lynx Kiranidis.

10

VVLTVRIS GENERATIM
conſiderati deſcriptio.

OMNIVM Auium rapacium, quotquot ad noſtram hactenus ætatem vel ab authoribus proditæ, vel aliorum & noſtro experimento in rerum natura exiſtere compertæ ſunt, maximus Vultur eſt. Nam & Aquilam ſeſquialtera proportione excedere ex [a] Ariſtotele tradit Bellonius, quod tamen apud Ariſtotelem nondum legi: Quamuis non vna omnium eſt magnitudo. Qui enim albicante eſt corpore, Aquila aliquantulum minor eſt. Quod autem in reliquis, quæ rapina viuunt, auibus ſolenne obſeruauimus, vt mares, quod ad magnitudinem attinet, fæminæ longo poſt ſe interuallo relinquant, adeo vt diſpares prorſus eſſe ſpecie videantur, id in Vulturum familia minimè locum habet, vti Bellonius aduertit. Singulorum verò magnitudinẽ, cùm ſingulos in ſpecie deſcripturi ſumus, declarabimus exactiùs. Toto corpore Aquilam ferè imitatur. Imò quidam Vulturem ita exprimunt, vt vix ab Aquila eum liceat diſcernere, uti de Vulture Aureo pòſt dicetur. Roſtro eſt obunco, ut [b] Virgilius etiam teſtatur:

Magnitudo.
[a] Lib. 2. cap. 1. de Auib.

20

Forma.
Roſtrum.
[b] Aen. 6.

—— *Roſtroq; immanis Vultur obunco.*

Hanc tamen Vulturini roſtri aduncitatem ab alijs pleriſq; rapacibus, vt Aquilis & Accipitribus in hoc diſcrepare Ornithologus autumat, quòd Vulturi nõ confeſtim atque à fronte enaſcitur, in hamum incuruetur, verùm poſt duorum digitorum ſeu medij palmi continuam rectitudinem. Quod in pluribus Vulturũ ſpeciebus ſeſe obſeruaſſe ſcribit. De qua re latiùs, cùm de Aquila regia ageremus. Oculos Vulturi truculentos & fœdos eſſe omnes aiunt, ut ex D. Iobi loco iſtoc colligitur, vbi ait: *Semitam ignorauit auis & non eſt intuitus eam oculus Vulturis.* Tradunt quidam, inter quos eſt Philes Grecus, quòd diuerſas ab alijs nares habeât Vultures. Quatuor enim illis eſſe narium ſpiracula; à qua nota πέτραπνοι vocantur. Verùm cùm nihil tale in uero Vulture conſpiciamus, itaque huic commento occaſionem, eximiam illam, qua cæteris omnibus anteſtat, odorandi ſagacitatem dediſſe puto: quę quingentis paſſuum millibus diſtantium cadauerum putorem præſentire poſſunt, inſigni ſanè odoratus priuilegio. Collum ferè implume habere, [c] Martialis uidetur innuere, cùm inquit:

30

Oculi.

Nares.

Collum.
[c] Lib. 9. Epigramma.

40

Et Vulturino mentulam parem collo.

Et ità Scholiastę hunc locum commentãtur, cùm mentulam eneruratam eſſe, & mollem breuibus pilis inſtar Vulturini colli plumis carentis dicant. Verùm opinionem hanc ex eo natam eſſe conijcere licet, quòd Vultures, præſertim albi, ut teſtis eſt doctiſſimus [d] Bellonius, plumas capitis breues admodum obtineãt, ſi cum Aquilis conferantur: adeò ut caluos quidam, cùm tamen reuera non ſint, exiſtimarint. Bellonius, qui plurimos omnis generis Vultures, Regiæ liberalitatis & longinquæ peregrinationis beneficio uidit, & curioſè admodũ obſeruauit, tradit eos, ſub gutture ſpatium habere, palmi latitudine, non tam plumis, quàm pilis, qui uitulinis quàm ſimillimi ſunt, ueſtitum, ruffis, queadmodum etiam utrumq; colli latus: eſſe enim tenerimos & molliſſimos, inſtar leniſſimi cuiuſdam uelleris, eaſq; pilos potiùs, quàm pennas dicendas, quippe quæ uel calami ſcapo omne deſtitutæ ſint, uel eius uix informe aliquod rudimentum exhibeant. Guttur eos habere longitudine ac capacitate inſigni docet propendens eorum ingluuies ante uentrẽ, ſeu pars illa gulæ ſinuoſa, quæ ipſis uentriũ plurimorum, quibus ruminantia inſtructa ſunt, loco eſt; in qua ceu uentriculo cibos magnis ac integris fruſtis affatim ingeſtos, & nullo manſu comminutos, rudi quadam coctione præparant. Huiuſmodi gula, qui huic uni dediti sũt, & à qua guloſi dici merẽtur, nihil poſſet obtingere optatius: quod [e] Ariſtoteles tetigit in hæc uerba; *Quapropter,* inquit, *gulones optant linguam longam, ſed quemadmodũ Philoxenus ex Hyride, Vulturis guttur.* Vulturi præ cæteris rapacibus peculiare eſt, ut interiorem alæ partem,

[d] L. 2. c. 1.

50

Guttur.

[e] L. 3. Ethic.

Alæ.

partem, & quæ corpori incumbit leni uellere totam inte&tam habeat, cùm reliquæ illud alarum cauum plumulis nudum obtineant. Cutis eadem ferè eſt craſſitudine, qua in Capreolo. Omnibus crura tota ad pedes uſque plumoſa ſunt. Hac nota eos ab alijs raptu uiuentibus diſtingui exiſtimat doctiſſimus Bellonius, licet & Aquilis quibuſdā id competat, quæ non minus quàm Vultures in editiſſimis montium iugis degũt. Nam cùm omnia gelu ac niue ob altitudinem, & mediæ aëris regionis propinquitatem ibi rigeant, itaq; natura, ut contra has iniurias, Aues eas muniret, omnibus crura plumis induxit, & hirſuta fecit. Vngues Vulturi, quemadmodum omnibus carniuoris adunci ſunt. Quæ uerò ſingulis ſpeciebus propria ſunt, ſingularum deſcriptionibus reſeruamus.

Cutis. Crura. Vngues.

10

SENSVS.

ORVS [a] Vulturem animalibus cũctis videndi acumine præſtare ait, qui oriente Sole in occaſum, occidente verò in ortum proſpiciat, atque è longiſſimo interuallo de cibo futuro ſibi prouideat. Quamobrem Aegyptij, dum viſum ſignificare uolunt, Vulturem appingunt. Cauſam [b] Iſidorus in volatum potiùs ſublimem refert, cùm inquit: *Altius quippe volantes, quæ multa montium obſcuritate cælantur, ex alto illi conſpiciunt*: quàm in organi compoſitionem, quæ potior cauſa exiſtimanda eſt, licet inſignem aciem haud parum altiſſimus volatus adiuuet. Verùm de viſus prærogatiua fortaſſe Aquila cum eo neque iniuria contendet.

[a] Lib. 1. Hierogl. Viſus. Vultur pro aſpectu pictus. [b] L. 12. Orig. c. 7.

20

Odoratus palmam vno ore Vulturi omnes meritò tribuunt: quod Plinius cõfirmat his uerbis, tanquam iuſtus arbiter, ſuam vtriq; dotem aſſignans: *Aquilæ clarius quàm nos cernunt. Vultures ſagacius odorantur.* Idem teſtantur vulgatiſſimi illi verſiculi incerti authoris:

Odoratus.

Nos Aper auditu præcellit, Aranea tactu,
Vultur odoratu, Lynx viſu, Simia guſtu.

Admiranda ſanè, & miraculo proxima, authores claſſici de huius Auis odorandi vi prodiderunt. Neq; enim vltra maria tantùm, vt [c] Iſidorus ſcribit, ſed per quingenta etiã millia paſſuum & eò amplius, vt author eſt D. [d] Thomas Aquinas, cadauerum putorem percipit. Quod autem aliqui addunt, tam ſagaciter odorari Vultures, vt biduo triduoue, imò ſeptenis, vt alij, diebus antè ea loca circumuolent, in quibus cadauera futura ſunt, ineptè ſanè ad odorandi facultatem refertur, cùm eorum, quæ necdum ſunt, cadauerum nullus odor eſſe poſſit. Senſus enim præſentium eſt. Quare ad quandam augurandi vim, ſi ſic loqui poſſumus, id pertinere putandum eſt. Ridiculè igitur Georgius [e] Pictorius:

[c] L. 12. Orig. c. 7. [d] Lib. 2. de Anim. Comment. 97.

30

[e] In Pantopol.

Hanc volucrem narrant luces tres noſſe cadauer
Venturum, olfactu tam viget hæc volucris.

Melius, veriuſq; Lucretius:

——Ideoq; per auras
Mellis Apes quamuis longè ducuntur odore,
Vulturijq; cadaueribus &c.

40

Dedit ſanè inſignis ea Vulturis odorandi facultas prouerbio locum; quo *Vulture ſagaciores* dicuntur, quidam culinarum & menſę aſſeclę, quos dapnm odor ſolicitè indagatus allicit. Quò Apuleius reſpexit, cùm impudentem quendam helluonem in Magia notat, his verbis: *Si uerò naribus nidorem domeſticum præſentit, uincit idem ſagacitate odorandi & Canes & Vulturios.* Hic ſpectat illud [f] Luciani: *An nõ dixi quòd citius latuerit Vultures cadauer pridianum, ac marcidum in propatulo poſitum, quàm ſpectaculum aliquod nouum & inopinatum, Timolaum, etiamſi Corinthũ illum oporteat ſine reſpiratione curriculo abire?* Qua verò ratione ex tam longinquo nimirum ex quingentorum millium paſſuum, vt ex D. Thoma dictum eſt, interuallo cadauerum putorem olfaciat, multi diſputant. Illud enim vſque odorem vel corporalem euaporationem pertingere, prorſus abſurdum credunt, præſertim cùm ſenſibile medium immutet vndiq;, ſecundum eandem & æquabilem diſtantiam, niſi præpediatur: neque enim ſufficit, vt tantum ſpacij occupet, etiamſi in fumidam euaporationem reſoluatur integrum cadauer, quando certus ac pręſcriptus eſt rarefactionis terminus, ad quem naturale corpus peruenire poteſt, atque ſi etiam raritas ignis fuerit. Sed nec huiuſmodi vapore cadauer cognoſcitur ſaltem immutatum eſſe. Proinde dicendum exiſtimat [g] Cælius Rhodiginus, ab odorabili quidem reſolui poſſe fumoſum halitum, ſed tamen non produci ad eum terminum, vbi odor percipiatur: mediũ autem ſpiritualiter immutari, ultrà ac longiùs quàm commemorata euaporatio peruenire poſſit. Auicẽna verò pro eo, quo pollebat, ingenio, huiuſmodi eius rei conatus eſt rationem adferre,

Vulture ſagacior prouerb.

[f] In Nauigio.

50

[g] L. 8. lect. antiq. c. 18.

cùm

cùm inquit: *Odores perueniunt ad multa ex animalibus, plusquam ad homines. Similiter redduntur eis visibilia à longinquis spatijs, & vltra montes altissimos. Iam enim videmus Vultures circumuolitantes in aëre, & peruenit visus eorum in longinquum vltra modum, quo vsque eleuantur multum supra montes altissimos: ergò potest esse, quod Aues illæ eleuatæ fuerint in aëre, quousq; apparuerit illis logitudo eius spatij, & viderint cadauera. Si autem negauerint colores cadauerum reddi eis, plus debent negare odores reddi, quorum vis est debilior: & sicuti non omni animali necesse est mouere palpebram & oculum ad hoc ut videat: similiter non est omni animali necesse olfacere ad hoc vt odoret; multis ex illis accidit odorare non olfaciendo*. Hæc ratio certè ingeniosa est, & Auicenna digna. Mihi à ratione non videtur absonum, si per tanta locorum spacia odorari Vultures concedam. Si enim instrumenti exquisitiem, & siccitatem, si copiam exhalationis ab integris quandoque exercitibus confectis sublatam video, si eam non undiquaquam expansam, sed conglobatam, & uentis eò delatam considero; nihil præter rationem dixero. Nec spiritalia obiecta mihi quis obtrudat. Nam quod corpus afficit, corpus est, aut quid corporeum. Hæc tamen alij exactiùs examinent.

LOCVS.

ETSI de loco, in quo vitam agere Vultur solet, multi dubitant: plerisq; tamen in eo conuenit, ut altissimorum montium iugis habitare dicant. Horũ præcipuus est [a] Aristoteles; qui sic ait. *Vultur nidificat in rupibus excelsissimis, vnde fit, vt rarò nidus & pulli Vulturis cernantur: Quocirca Herodotus Rhetoris Brysonis pater, Vultures ex diuerso orbe nobis incognito, ac situ eminentiore quodam aduolare putauit, argumento quòd nemo nidum vidisset Vulturis, & quòd multi exercitũ sequentes repentè appareant. Sed quanquam difficilè nidum eius alitis videris, tamen visus aliquando est*. Huic Aristotelis sententiæ [b] Plinius astipulatur, dicens: *Vulturum nidos nemo attigit, ideo etiam fuère, qui putarent illos ex aduerso orbe aduolare, falsò. Nidificant enim in excelsissimis rupibus*. Eandem caussam habet, quod Aegyptij hominem peregrinum & ignotum omnibus, per Vulturem significare soleãt. [c] Albertus etiã in mõtibus inaccessis & in altis rupibus nidulari Vultures memorat Aristotelem proculdubiò & Plinium secutus. Sed id [d] Homerus quoq; testatur hisce uersibus:

Οἱ δ' ὥς αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι,
Πέτρῃ ἐφ' ὑψηλῇ μεγάλα κλάζοντε μάχονται, id est,
Hi autem sicut Vultures vnguibus curuis & rostris aduncis
Scopulo in excelso valdè clangentes pugnant.

[a] 6. Histor. cap. 5.
[b] L. 10. c. 7.
Ignotus p Vulturem designat°.
[c] L. 6. c. 3.
[d] Iliad. Π.

[e] Georgius Agricola ex his Auibus Vulturem esse tradit, quę cum æstate degant in syluis, hyeme in finitimos locos, eosq; apricos demigrent. Huius etiam ueritatem confirmat [f] Bellonius. Verùm hoc intelligendum est de regionibus, quæ in Oriente tantummodò sitæ sunt; in illas enim id facere Vultures uerum est. Rarissimos enim in Italia, Germania, & Gallia loca plana adeuntes videre est, præterquam hyberno tempore, quo ferè ubiuis locorum uolitare cernuntur. Nam tum mõtes deserũt, frigoris euitaturi iniurias, & calidas regiones, easq; transmarinas petunt. Alioquin & æstate aliquando in Gallia in monte Auerniæ, cui aureo cognomen est, aliquot visi sunt. At in Cretæ montibus frequentes admodum sunt, ubi nidificant non in arboribus cæterarum Auium more, sed in difficillimis rupium præcipitijs super mare propendentibus, ita ut uideri uix possint, nec pullis eorum nidis eximi, nisi quis longo fune à rupibus demittatur. Funis autem caput, ut [g] Bellonius tradit, palo in mõtis uertice terræ infixo firmiter adalligatur: per eum rusticus quidam se demittit, donec ad Vulturis nidum perueniat deinde per eundem funem denuò in altum subit. Vel puerum magno corbi impositum ex summo sepulchro demittunt: cùmq; ad nidum peruenit, pullos eximit, eosq; corbi imponit, quem postea rursus sursum attrahũt. Simile quid narrat [h] Georgius Braunus, cùm Edimburgium Scotiæ urbem describit, in qua arcem esse refert inexpugnabilem, ut ad eam ne ullis quidem scalis, liceat ascendere, adeò præerupta est ex solido saxo rupes. In hac Vultures nidos faciunt, quos animosiores iuuenes ex arce sportis demissi deprædãtur. Scribit itẽ [i] Bellonius in arenosa Aegypti parte Vultures habitare. Montes etiam qui inter Vangionum urbem, quæ nunc VVormatia dicitur, & Treuirorum Augustam medij sunt, à Vulturibus incoli [k] Albertus testis est. Et Franciscus Patricius mihi aliquando scripsit in Apennino prope Auerniæ montem in Hetruria, ubi Illustrissimorum Saluiatorum sylua est, Vultures nidulari. Item in Zacintho insula habitare Reu. Andreas Panicus Bononiensis, qui biennium ibi uixit, mihi retulit. Caucasum Scythiæ montem, crebros habitasse Vultures fabula innuit, quæ Prometheum saxo alligatum, in eodem furti pœnas dedisse Vulturibus, qui iecur ipsi exedebant, effingit. Vnde &

[e] L. de Animal. subterraneis.
[f] Lib. 2. de Auib. c. 2.
Vultures pulli qũo eximãtur.
[g] L. 1. Obseruat. c. 11.
[h] In Theatro Vrbiũ.
[i] Lib. 2. Obseruat. c. 30.
[k] L. 23. de Anim.

Aues caucaseæ quæ. [l] In Bucolicis. [m] Satyr. 14. [n] Lib. de sub terr. [o] Matth. 24. & Luc. 17. [p] Lib. 1. Peruuin.

Caucaseæ Aues à Poëtis dictæ sunt, vt[l] Virgilio; *Caucaseasq; refert volucres, furtemq; Promethei.* Et Propertio:

Caucaseas etiam si patiremur Aues.

Quamuis quidam per hasce Aquilas intelligant, rectiùs tamẽ Vultures exponi testis est Petronius Arbiter. Sed tamen in arboribus aliquando eos nidificare [m] Iuuenalis sentit:

—— Partemq; cadaueris adfert
Hic est ergo cibus magni quoque Vulturis, & se
Pascentis, propria cùm fecit in arbore nidos.

Quod quidẽ à mẽte [n] Georgij Agricolæ, qui in syluis eos æstate degere asserit, nõ est alienum. In Arabiæ verò desertę, ac Aegypti locis planis & campestribus, præsertim inter vrbẽ Cayrum dictam Memphim & Erythreũ mare numerosos se obseruasse scribit Bellonius: cuius rei ratio est, quòd vt [o] Christi Seruatoris verbis vtar, *vbi cadauer, illuc quoq; cõgregentur Vultures.* Iter enim illud Aegyptijs Camelis est perquàm tritum, quo tam frequenti numero intereunt, vt appareat ex eorum ossibus, quæ hinc inde dispersa iacent, vt hoc verum eorum cœmiterium meritò dici possit: quibus allecti, quod nũquam pastus ibi ipsis deficit, crebri sese eò conferunt, suapte natura alioquin plana ac humilia euitãtes. In altissimis Heluetiæ mõtibus, vt in Amano propellacũ Riuariũ, Ornithologus, & in littore Peruiano numerosos [p] Leuinus Apollonius esse tradit.

MOTVS. VOLATVS.

[a] Lib. 12. Orig. c. 7. [b] Lib. 23. de Animal. [c] In Ibin. [d] Lib. 2. Obseruat. c. 70.

TARDVM motu esse Vulturem ac pigrum omnes fatentur; cuius causam in corporis magnitudinem reijciũt [a] Isidorus & [b] Albertus, unde etiam nomẽ traxisse volunt. Hinc est, quod, vt Plinius inquit, *Vultur & ferè grauiores, nisi ex procursu aut tumulo emissæ non euolant.* Quæ res ipsi nonnunquam exitium adfert, vt Albertus testatur. Cùm enim vix tertio aut frequentiori etiam nisu sese in altum attollat, fit sæpenumerò, vt antequam in sublime fertur, à latente in insidijs aucupe capiatur: vnde & à se aliquando vnum captũ esse, sed iam cadaueribus saturum ac grauem Albertus refert. Non temerè igitur Poëtæ ei tardi epitheton dedêre, vt [c] Ouidius:

Vnguibus & rostro tardus trahet ilia Vultur.

Et Calentius:

Aut Milui aut tardi Vulturis insidias.

Sunt tamen qui apud Ouidium hanc vocem (*tardus*) exponũt perseuerans. Albertus quidem tardè eum volare concedit, at cùm à terra sese eleuauerit, benè & satis altè: vnde etiam ab egregio, si Dijs placet, volatu Vulturis nomẽ deriuatum contendit, sed quàm appositè, ipse videat. Reuera difficulter admodum sese humo tollit, quemadmodũ & Struthiocamelos, nimio corporis pondere prægrauatos non volare, sed alarum beneficio cursum promouere videmus. Sic cùm in aërem sublatus est, tardum etiam volatum exercet: quem scitissimè Aristophanes ea de causa natationem quandam vocare videtur, quòd lento gradu per aëra euectus, veluti natare in nubibus videatur, vnde ei γάμψοι ἀερόνηχες dicuntur Vultures. Quapropter cùm veloces Homerus eos vocaret, ita accipiendum esse credo, quòd cadauera, de quibus loquitur, uelociùs deuorent. Volare autem binatim semper ferè constat, vt notat, etiam Barbarus. [d] Bellonius affirmat inter reliquas rapaces atque recuruis vnguibus præditas Aues solos Vultures turmatim volare; quorum magnas turmas, & in singilis non pauciores quàm quinquagenos obseruauit, cùm è Cairo in montem Sinai proficisceretur.

VOX.

Pulpare quid. [a] Iliad. 11.

VVLTVRES cùm vocem edũt, proprio vocabulo pulpare dicuntur, vt Ouidius seu quisquis est Philomelæ author testatur illo uersu:

Dum clangunt Aquilæ; Vultur pulpare probatur.

Et Thomas Radinus in eo libello, quem Abyssum stellarum inscripsit, inquit.

Vultur pulpans, Accipiter pipans.

[a] Homerus tamen eos dicit clangere.

INGENIVM

INGENIVM.

INTER animantia bruta, quibus natura ingenium, quàm cæteris largiore manu contulit, minimè vltimo loco Vultur constituendus est. Quinimo aliquid amplius ingenij obtinere reliquis haud grauatim admittet, qui non solùm memoriam & prudentiam, verùm & futurorũ quandam præscientiam aut presagium ei inesse considerauerit. Prudentiæ quidem non leuia istæc argumenta sunt; primùm quòd rapacium siue vncunguium, quarum solitaria ferè natura est, soli gregatim volant. Hoc quidem illos prudenter, & naturæ suæ conscios ideo facere verisimile est, vt ab hominum insidijs, & ab aliarum rapacium violẽtia sint tutiores. Deinde quòd frigus inimicum euitaturi, solum mutent, instanteq; hyeme in calidiores regiones commigrent (Nam & Aegypto non minus, quàm Ciconias aduenas esse idem Bellonius testatur) solerter admodum imminentia incommoda, tanquam præuisa fugientes, idq; benefactum olim sibi successisse non immemores. Sed & hoc memoriæ eorum ascribendum est, quòd ad idem cadauer, à quo satiati sæpius recesserunt, identidem redeant. Illud sanè Oeconomis bonis imitandæ prudẽtię signum est, vbi cadauerum ipsis copia suppetit, quòd tum bonam eorum partem seponant, ac in futurum prouidè reseruent. Sed illud omnem admirationem superat, quod de præsagientibus illis cadauera narrat [a] Aelianus: *Expeditos*, inquit, *ad bellum exercitus præsentione quadam consequuntur, planè scientes, & quòd ad bellum proficiscuntur, & quòd omnis pugna strages edere soleat.* Testatur idem [b] Philes poëta Græcus:

Vultures cur mutẽt regiones.

Memoria in repetendo cadauere.

Prudentia in reseruando cadauere.

Præsagia cladium.

[a] *Lib. 2. de Anim. c. 46*

[b] *De proprietat. Auium cap. de Vult.*

> Πλὴν μαντικὴν ἔχουσιν οἱ γῦπες φύσιν,
> Καὶ γὰρ συνεκδημοῦσι τοῖς μαχουμένοις
> Τῶν σωμάτων ἐλπίδι τῶν πεσουμένων, id est,
> *Cæterùm vaticinam habent Vultures naturam,*
> *Etiam comitantur pugnantes*
> *Corporum spe, quæ in bello ceciderunt.*

Vnde etiam facetiarum & salium plenus Plautus, lurcones quosdam famelicos taxans, ait: *Iam quasi Vulturij triduo prius prædiuinabant, quo die esituri sient.* Futurã stragem præsensione quadam mirè percipere etiam [d] D. Basilius comprobat. Quod quidem hactenus citati authores ad ingenium referunt: non desunt tamen, qui altiùs huius rei causam repetant. Nam eius rationem perscrutari difficillimum censuit Albertus, & alij tanquam naturæ limites egressum ad occultã stellarum potestatẽ confugiunt. Non minori sagacitate, cuius tamen ratio magis intra septa comunis naturæ consistere videtur, in sanitate conseruanda, vti Vultures comperti teste [e] Laurentio Iuberto: *Cùm minus violenta est*, inquit, *pestis pernicies saltem quæ supremis gaudent locis inferiora quærunt; id enim obseruatione cõstat, Vultures pestilenti aëri cedere, vt certum sit indicium, quæ loca tenent Vultures infesto aëri subiecta non esse.* Ex quo colligitur non solùm ipsos suæ saluti consulere, dum noxa virulenti aëris percepta consueta domicilia deserunt, sed etiam loca ea, ad quæ sese recipiunt, tuta esse monere homines, & vt ibidem se seruent, exemplo suo inuitare. [f] Nicander hoc Vulturis in sanitate sua solicitè conseruanda callidum ingeniũ similiter ostendit, dum quæ à venenoso serpente percussa sint, cadaueribus abstinere asserit:

[c] *In Trucul.*

[d] *In Hexa. Homil. 8.*

Præsagij Vulturis causa.

Pestis præsagus Vultur.

[e] *Lib. de peste. cap. 5.*

Sanitatis conseruatores esse.

[f] *In Ther.*

> *Dum ferit, ardescit percussum corpus, & altis*
> *Membris atra caro stillat liuore nigrescens,*
> *Nulla rapax animans audet tractare cadauer,*
> *Non Aquila aut Vultur, non Coruus nuncius imbris.*

Et rursus ubi de Basilisco loquitur:

> *Nullæ etiam volucres, quæ fœda cadauera pascunt,*
> *Sic occisum hominem tangunt, vt Vultur & omnes*
> *Huic similes aliæ.*

Nec minori solertia amissam sanitatem recuperat, quàm præsentem tuetur. Si enim Razi fidem adhibemus; cùm hepati ipsius ægrè est, tum magnarum Auium, quas in hunc vsum venatus est, iecinora vorat, quæ & alimenti & medicamenti loco esse possint. Deniq; & hoc ad ingenium & mores pertinere videtur, quòd cùm alioqui omne genus cadauerum liguriat, attamen à sui generis cadaueribus abstineat.

A suo genere se continet Vultur.

SEXVS. COITVS. PARTVS.
Incubatus. Educatio.

PORTENTOSA sanè & valdè controuersa multi non solùm poëtæ, sed grauissimi etiam Philosophi ac Theologi de Vulturina generatione memoriæ prodiderunt. In quorum tanta lite & contradictione conciliãda nos extrema, quæ plerumq; in uitio sunt, euitabimus, & media quadam via incedemus, & nostram sententiam, quantulacunq; ea sit, quam longo vsu comparauimus, rerum naturalium cognitione adiuti, discussis tenebris, claram facere tentabimus: prius tamen aliorum opiniones exponemus.

Nidos extruere Vultures [a] Aelianus & alij aliquot omnino negant. Præterea in Vulturum specie fæmineum sexum tantummodò reperiri, plurimi asserunt: prodigiosum quendam procreandi ritum, & qui à feminis solis, nulla maris opera peragatur, commenti. Hoc tamen Aelianus, velut ex aliena sententia, adstruit, cùm inquit: *Vulturem non nasci marem aiunt, sed fæminas omnes generari, quam rem non ignorantes hæ bestiæ pullorumq; solitudinem ac inopiam timẽtes, ad gignendos pullos talia machinantur. Aduersæ Austro volant, vel si Auster non spiret, ad Eurum vẽtum oris hiatu se pandunt. Spiritus venti influens ipsas implet.* Idem, at paulò aliter [b] Orus: *Inter Vultures*, inquit, *mas non est, gignuntur autẽ hunc in modũ: Cum amore concipiendi fæmina exarserit, vuluam ad Boream ventum aperiens, ab eo velut comprimitur per dies quinque, quibus nec cibum, nec potum omnino capit, fœtus procreationi intenta.* Hinc [c] Pictorius:

> *Vulturis & miram naturam dicere possum,*
> *Dum genus hoc marem non peperisse patet.*

Et [d] Tzetzes:

> *Vultures quidam inconsideratè dicunt animantia parere,*
> *Habereq; lac, & mammas, & cætera talia:*
> *Ego autem, vt inueni mares esse omnes Tygrides*
> *Sic & fæmineum Vulturum inueni omne genus,*
> *Quinque autem diebus natibus volantes contra ventos*
> *His concipiunt prolem subuentaneam.*

Tantum nonnunquam valet in animis hominum præoccupata opinio, vt etiam Magnus ille [e] Basilius, siue ita ex animo sentit, siue aliorum placita in vsum suum traducit, *subuentanea oua in cæteris irrita esse* author sit, *nec ex illis fouendo quidquam excuti, at in Vulturibus citra coitum fœcunditate esse insignia.* Paulò cautiùs D. [f] Ambrosius, non simpliciter asseuerat, sed *Vultures dicuntur*, inquit, *sine concubitu concipere & generare.* Verùm vt in hoc plerisq; inter se conuenit, quod absq; coitu è vento concipiant fæminæ: ita quàm diù vterum gerant, ac quid tandem pariant, mirè authores variant: Sic [g] Orus; *Animal hoc trecentos illos ac sexaginta quinque dies, quibus completur annus, ita distribuit, vt centum quidem & viginti diebus prægnans maneat, totidem pullos enutriat, reliquis verò centum ac viginti sui curam gerat, neque vterum ferens, neque alendis addictum liberis, sed seipsum duntaxat ad aliam parans conceptionem. Quinque autem illos, qui supersunt anni dies in uenti, vt iam dictum est, compressionem, & coitum insumit.* Quapropter Aegyptij annum, vt idem testatur, significaturi, Vulturem depingunt. Ab hoc in temporis distributione, ac educationis diuturnitate nonnihil dissentit [h] Tzetzes, ita inquiens:

> *Quinque autem diebus natibus volantes contra ventos,*
> *His concipiunt prolem subuentaneam,*
> *In centum autem & viginti diebus procreant*
> *Subuentanea oua, in totidem verò alijs*
> *Ex ouis extrudunt, & pullos generant,*
> *In centum autem & viginti diebus alijs,*
> *Vsque ad alarum perfectionem ipsorum educant illos.*

Ita de eorum partu; alioquin Oro conformis est, qui suam sententiam his verbis explicat: *Sunt porrò & alia Vulturum genera, quæ ex vento non concipiunt, quorum oua ad esum duntaxat, non item ad fœtum suscipiendum ac formandum sunt accommodata. At eorum Vulturum, quorum non est subuentaneus duntaxat, & inefficax coitus, oua ad tollendam, gignendumq; sobolem sunt in primis idonea.* Huic opinioni suffragatur non solùm Plinius, sed & Aristoteles, veritas ipsa, quantum quidem ad ouorum procreationem attinet. [i] Plinius quidem diuersis locis Vmbricium etiam Aruspicem clarissimum testem allegans, oua excludere Vultures asserit. Idem ipsemet Aristoteles bis disertis verbis, quæ pòst citabimus, testatur. Ab horum sententia longè discedunt Simocatus, Philes,

[a] Lib. 2. de Anim. c. 46
[b] L. 1. Hierogl.
[c] In Pantopolio.
[d] Chiliad. 12. c. 439.
[e] In Hexa. Homil. 8.
[f] L. 1. Hexa. cap. 20.
Quàm diù vterum gerat Vultur.
[g] L. 1. Hierogl.
Anni hieroglyphicũ.
[h] Chiliad. 12. c. 439.
[i] L. 10. c. 7.
Oua parere.

10 20 30 40 50

Philes,& Ariſtoteles ipſe (ſi dijs placet) ſui ſcilicet oblitus, niſi potiùs huius ſimius quiſpiam nobis fucum facit,in Geoponicis, quæ eius nomine circumferuntur,ita ſcribens: *Vultures tertio à conceptu anno pariunt,nec nidum ſtruunt,vt fertur,neque oua pariunt,ſed ſtatim pullos, eosq́ mox à natiuitate volucres.* Huic quiſquis eſt,magis quàm veritati conſentanea dicit Simocatus, vbi, *Vultures*, inquit, *trienio vterum gerunt,nullus enim eſt mas inter illos, ſed fæminæ ore aperto, extenſisq́ alis Zephyrum aut eius loco Eurum hauriunt,ac inde concipiunt materiam quandam, quæ ob ſui tenuitatē plurimo tempore eget ad animalis perfectionem, animal enim, non ouum pariunt.* Ab horum parte ſtat Philes ità ſcribens:

Θῆλυς δὲ πᾶς γὺψ καὶ φθορᾶς ἄνευ κύει,
χαίνων γὰρ ἀντίπρωρος ὕψȣ πρὸς νότον,
Συλλαμβάνει τὸ πνεῦμα, καὶ τρίτου χρόνου,
Στρουθοὺς πτερωτȣ̀ς ἀπὸ μήτρας ἐξάγει.
Οἳ ζῶσιν εὐθὺς ἐξ ὀνύχων ἁρπάγων, id eſt,
Fæmina uerò omnis Vultur,& abſq́ coitu gignit,
Hians enim conuerſus in ſublime ad Notum
Concipit ſpiritum,& tertio anno
Pullos volucres è matrice excludit;
Qui viuunt è veſtigio ope vnguium rapacium.

Hi quidem omnes Vultures fæminas tantùm eſſe, & ſine copula, vt[k] Iſidori verbis vtar, concipere & generare vnanimiter aſſerunt. Quibus plus aliquid addit Orus,qui Vulturem non ſolùm in fæmineo ſexu principem, ac primarium conſtituit,ſed & hermaphroditum facit, cùm per Vultures ſolos ex Dijs mares ſimul ac fæminas, nempe Vulcanum, & Mineruā apud Aegyptios ideo deſignari pręter cętera tradit,quòd generationis ipſe ſibi author crederetur & mater,& principium. At in reliqua procreationis fabula texēda,mirè variant,cùm hic ouiparum, alius viuiparum facit;hic intra centum & viginti dies;ille non citius triēnio parere affirmet. Nimirum ut ſimplex & una eſt ueritas,ita mēdacium multiplex,& ex uno,ut inquit Philoſophus, abſurdo multa ſequuntur. Verùm de hac opinione ſatis ſuperq; dictum ſit. Nunc alterā partem audiamus,quæ cum ſuperiore planè pugnat. Primùm nidificare Vulturem, idq; in excelſiſſimis rupibus antè ex[l] Ariſtotele &[m] Plinio patuit. Sed & Niphus in Italia ſe Vulturis nidum uidiſſe ſcribit. Albertus Magnus Philoſophus haud uulgaris,& D. Thomæ præceptor,non ſolùm nidos eos extruere,ſed,& Venerem exercere apertè docet, ubi ait: *In montibus,qui ſunt inter ciuitatem Vangionum,quæ nunc Vuormatia uocatur,& Treuiros,ſingulis annis nidificant Vultures,ita vt magnus vndiquaq́ fœtor ex congeſtis cadaueribus ſentiatur. Quod autem fertur quoſdam Vultures non coire,falſum eſt:nam illic quoque ſæpè permiſceri videntur.* Sed ut eo loco permiſceri uiſos eſſe tanto uiro lubens credo, tamen quàm benè ex hoc colligat nullos non coire, non uideo: Fieri enim poteſt, ut ſterile quoddā ſit Vulturū genus,ut paulò pòſt Ariſtoteli & Plinio placere demonſtrabimus,& quod abſque Veneris illecebris uitam agat. Vt uerò quid ſentiam hac in re dicam,plerosq; coire certus ſum,& fabuloſa reputo,quæ de conceptu ex uento feruntur:non tamen omnes fœcundos neceſſariò ſtatuendos exiſtimo. Etenim & marem & fæminam in Vulturum etiā genere reperiri,& fæminam à mari iniri naturæ lex dictat. Sunt enim Vultures Aues ueræ & perfecta animalia,quæ omnia cōmuni naturæ pręſcripto, utroq; ſexu gaudent. Quæ itaq; quæſo ratio eſt,cur Vultures altero ſexu mancos ſtatuamus? Verùm cùm mecū reputo,unde hoc cōmentū naſci potuerit;id pluribus modis fieri potuiſſe uideo. Primùm enim oua tredecim (ita quidā legunt) Vulturem parere Plinius ſcribit ex Vmbricio Aruſpice. At fortaſſe cùm ouorū plurima pars irrita ſit (binos enim plerumq; Vulturis excludi pullos idē author eſt) itaq; occaſionem illi arripuêre in animū inducendi, quaſi è vēto hæ Aues pariant. Huiuſmodi enim tum harum,tum aliarū Auiū oua & ſubuentanea,& Zephiria dixêre,quæq; ad cibū ſolummodo, non etiā ad prolem producendā eſſent vtilia. Alterāid credendi anſam Auis iſtius libido ſubminiſtrare potuit,quæ tāta eſſe dicitur,ut ea accēſæ fæminæ,ſi mas fortaſſis abſit, inter ſeſe ſaliant,& mutua libidinis imaginatione concipiant, uel, ut nonnulli arbitrati ſunt,ipſo puluere in naturā uento aut ui pruritus attracto,ouaq; edant,ut Gallinæ, Perdices, & Anſeres ſolent,hypenemia ſeu ſubuentanea. Alterius cauſę id opinandi,quęq; ab hac utraq; diuerſa eſt,[n] Plinius author eſſe potuit,marem aſſerens,qui proli gignendę incumbat,in Vulturibus nullum reperiri,cùm inquit: *Haliæti ſuum genus non habent,ſed ex diuerſo Aquilarum coitu naſcuntur: id quidem quod ex ijs natum eſt, in Oſſifragis genus habet, è quibus Vultures progenerantur minores:& ex ijs magni,qui omnino non generant.* Hæc Plinius,eaq; ex[o] Ariſtotele proculdubiò excerpta. Verùm licet ex his verbis poſtremis maſculorum in quibuſdam Vulturibus defectum,non malè aliqui fortaſſe colligant, an uerò ex eo omnes fæminas eſſe rectè inferunt? Sed vtriuſli-

[k] *Lib. 12. Orig. cap. 7.*
[l] *Lib. 8. Hiſtor. cap. 5.*
[m] *Lib. 10. cap. 7.*
Oua quot pariat.
Oua ſubuē tanea quæ.
[n] *L. 10. c. 3.*
[o] *In mirabilibus.*

bet sexus sint, cùm eos omnino non generare Philosophus asseueret, non est vt tãtam fœcunditatem, cui ad prolis conceptum ventus sit satis in vterum admissus, hisce affingant. Oua posse parere admittam (neque enim id negare animus est Aristoteli,) sed fœtum ullum producere eos rectè ex eo elici diffiteor. Cùm enim Aquilæ, Ossifragæ, & Vultures, ut partim ex Aristotele & Plinio palàm est, partim res ipsa docet, promiscuo inter se coitu vtantur, nihil mirum est, si ex diuersarum specierum duabus auibus, tertia quædam alia, & ab harum specie diuersa nempe sterilis generetur (quemadmodum ex Equa & Asino sterilem Mulam procreari videmus) quæ ob similitudinem, quam maiorem profectò cum Vulturibus, quàm cũ Aquilis ipsis habet, illorum classi ascribatur. Hunc enim Vulturem [p] Aristoteles vocat, sed magni cognomento adiecto ab alijs distinguit, & disertis verbis sterilem esse docet, argumentum inde capiens, quòd à nemine vnquam nidus eius conspectus fuerit. Verba eius hæc sunt: *Ex Aquilarum paribus alternis Haliatus & Aquilæ nascuntur, quoad par eiusdem generis coniugabile nascatur. Ex Haliatis Fulica, ex his Accipitres, Vulturesq; generantur. Verùm Vultures non diuersum genus, sed grandes rursum Vultures gignunt, eosq; steriles, indicio est, quod Vulturis magni nidus nemini mortalium uisus sit.* Tantum Aristoteles de Vulturum generatione scribit, quam dum exponit, à Plinio non vna in re dissentire videtur. Quod fortasse quispiam mirabitur, cùm paulò antè dixerimus Plinium, quæ de Vulturina genesi, quam ibidem citauimus, scripsit, omnia ex mirabilibus Aristotelis transtulisse. Sed cùm hæc loca conferrem, facilè animaduerti non ex authoribus ipsis, at ex interpretibus hanc diuersitatem ortam esse. Quod enim de Fulica hîc legitur, minimè apud Aristotelem reperitur. Textus enim Græcus eo loco habet vocem φήνη, pro qua interpres, quisquis ille fuit, ineptissimè Fulicam vertit. Quo multò oculatior, & vtinam vbiq; tã circumspectus fuisset, Plinius optimè Ossifragam exposuit, Auem nempe Aquilis cognatam, vt non vno Aristotelis loco facilè liquere potest. Quid enim quæso, Fulicæ cum Aquilis aut Vulturibus, Aui nempe aquaticæ & palmipedi cũ vncunguibus rapacibus? Quid hoc aliud est, quàm nomina cum rebus ipsis confundere? Simile mendum est in dictione *Accipitres*; huius enim loco textus Græcus habet οἱ περκνοὶ, quæ quidẽ vox non Accipitres, sed Aquilam Anatariã seu Clangam, alibi etiam Morphnon appellatam [q] Aristoteli vbiq; denotat; vt & Gaza doctè interpretatus est. Est tamen etiam inter ipsos authores nonnulla, sed modica dissensio. In hoc enim variant, quòd Aristoteles ex Ossifragis, prẹter Vultures etiã Percnos seu Anatarias Aquilas gigni tradat, Plinius verò tãtũmodò Vultures. Atqui Percnos Accipitres interpretati sunt, fortassis alio [r] Aristotelis loco eò deducti sunt, vbi inquit: *Quinetiam aduncorum Accipitres specie diuersi coire putantur.* Sed hîc non περκνοὶ, sed ἱέρακες, quæ quidem vox propriè Accipitres designat, legitur. Eodem hoc capite ea, quæ de promiscuo Vulturum & Aquilarũ coitu diximus, generali quadam propositione confirmat, in hæc verba: *Coeunt animalia generis eiusdem secundum naturam, sed ea etiam quorum genus diuersum est quidem, sed natura non multùm differt, si par modò magnitudo sit, & tẽpora æquent grauiditatis. Raròid fit, sed tamen fieri & in Canibus & in Vulpibus & in Lupis certum est; nec non in Auibus salacioribus idem fieri visum est.* &c. Sanè Aquilas cùm magnitudine, tùm natura nimium discrepare, antè ostendimus. Reperiri verò alios, qui perpetua generatione posteritatem conseruent, vel inde euidentissimum est, quòd alioquin iam olim à multis seculis perijsse necesse esset eorum genus, nec Vulturem ampliùs vllum uerum in natura haberi. Huiusmodi sunt minores Vultures Aristotele & Plinio testibus, Ossifragæ Aquilinæ sobolis proles, maiorumq; Vulturum sterilium parentes, cognatum Aquilis genus. Nam ex Haliætis Ossifragas nasci ijdem authores asserunt. Quod quidem hi suboleuisse videntur, qui medium quoddam inter Aquilas & Vultures genus, quod Aegypion vocant generationi indulgere statuunt. Inter quos est ille, quisquis tandem est, Geoponicorum Aristoteli vulgò attributorum author, ita scribens: *Vultures tertio à conceptu anno pariunt, nec nidum struunt, vt fertur, sed Aegypij mediæ inter Vultures & Aquilas naturæ. Mares sunt etiam* (id est, vtrumq; sexum habent) *vt audio, eorumq; nidi ostenduntur.* Item Philes, qui in suo de Vulture carmine istæc tradit:

Τὸ ἐναντίον δὲ φασι τοὺς αἰγυπτίους
Τίκτοντας ὠὰ τῇ σπορᾷ τῶν ἀῤῥένων,
Εἰς τὰς καλιὰς τοὺς νεοττοὺς ἐκγλύφειν,
Ρώμης ἀγαθῆς, καὶ πτερῶν ἀλλοτρίους. id est,

E contrario autem inquiunt Aegypios
Parientes oua satu marium
In nidis pullos efformare
Roboris laudati, pennisq; carentes.

Idem Orus innuere velle videtur hisce verbis:

At eorum Vulturum, quorum non est subuentaneus duntaxat, & inefficax coitus, oua ad gignendam, tollendamq;

[p] *In Mirabil.*

Aristoteles correctus.

[q] *9. Histor. cap. 32.*

[r] *Lib. 2. de gen. Anim. cap. 5.*

Aegypij Aues.

Αἰγυπτίους rectiùs legendum.

10 20 30 40 50

lendamq́ sobolem sunt in primis idonea. Maior profectò Vulturum pars, qui à Neotericis describuntur (qualis verbi gratia est Vultur aureus Heluetiorum apud Ornithologum, & quē Equinum seu etiam Leporinum cognominant Germani Alpini, de quibus sigillatim pòst agemus) tanta coniunguntur affinitate, vt difficillimum sit certò statuere, ad vtram potiùs speciem referendi sint. Quæ ambiguitas procul dubiò non aliundè quàm ex promiscuo eorum inter se congressu oritur, quibus ipsis fortasse etiam mutua similitudo ac speciei cognatio imponit; quemadmodum & diuersarum specierum quadrupedes, Lupos nimirum, Vulpes, Canes eadem ad coeundum inter se allicit & inuitat. Vnde ex Vulturibus & Aquilis diuersimodè sibi permistis varios & deformes fœtus oriri, atq; de varijs varia et & diuersa scribere, ac sentire au-
20 thores iam minus mirum visum iri vniciuq; arbitror. Sed de hac controuersia satis. Antequam tamen ad reliqua, quæ ad generationem spectant pergamus; illud neutiquam prætereundum existimamus, quod ex D. Hieronymo scribit Stephanus Aquæus, *Vulturem* nempe *cùm cœperit oua edere, quippiam ex Indico tractu adferre, quod est tanquam nux, intus habens, quod moueatur, sonumq́ subinde reddat; id verò sibi, vt apposuerit, multos fœtus producere, sed vnum tantùm remanere, qui Immussulus dicitur:* Verùm nux ea meo iudicio ætites lapis est, quem nunquid Vultur in nidū inferat, nondum habeo exploratum. A fabulis prorsus alienum est, quod [r] Aristoteles de ouis eorum tradit, inquiens. *Pariunt Vultures oua bina:* Et [t] alibi: *Edunt non plusquam ouum vnum, aut duo complurimum.* Et quæ [u] Plinius de fœtibus. *Fœtus*, inquit, *cernuntur sæpe bini.* & rursus: *Vmbritius Haruspicum nostro æuo peritissimus, Vulturem parere tradit oua tria* (alij tredecim legunt, sed tria le-
30 gendum esse Barbarus ex Aristotele contendit, &, vt ego reor, rectè) *vno ex ijs reliqua oua, nidúq́ lustrare, mox abijcere.* Et hos fortè secutus [x] Albertus bina oua parere ait, quòd plures pullos nutrire non possit. Fabulam verò resipit, quæ de pullorum educatione [y] Orus prodidit in hanc ferè sententiam. Centum illis & viginti diebus, quibus in filiorum enutritione detinetur, nunquam ad prædam longiùs prouolat, vni illi curæ intentus, ne pullos deserat, deq; propinquo tantùm, quæ fuerint in promptu conuenatur. Quod nisi aliud quicquam suggeratur, occuratuè, quod filijs in alimentum paret, ipse dicitur suis fœmoribus rostro vellicatis sanguinem ciere, quem filijs exugendum præbeat, tanta curat charitate, ne illi victus egestate deficiant. Hinc ab ea symbolum miserationis ceperunt Aegyptij. Albertus, tantùm abest, ut illis hanc in liberos pietatem tribuat, quin alis illos tradit verberare, vnguibusq; vulnerare, & ex superfluo sibi cibo nutrire, donec volare possint; nec deinde ferre, vt in eadem regione secum viuant ob vi-
30 ctus paucitatem. Attamen & cadaueribus etiam eos pascit, vsitato sibi pabulo, vt [z] Lucianus innuit, vbi Asinus sortem suam deplorans, ita secum loquitur; τί ἔτι μένεις ἐνταῦθα γύπες σέ, καὶ γυπῶν τέκνα δειπνήσωσιν; id est; *Quid amplius expectas, ò miser, esca Vulturibus & eorum pullis futurus?*

[r] *Lib.8. Histor. cap. 5.*
[t] *Lib.9. Histor. cap. 11.*
[u] *L.10. c.8*
[x] *L.6. c.6.*
[y] *L.1. Hierogl.*

Pietas & charitas vulturis erga pullos. Miserationis hieroglyphicum.

[z] *In Asino seu Lucio.*

VICTVS. VENATVS.

DE Vulturum victu ac præda, similis superiori, sed extricatu facilior, nodus occurrit, pugnantibus hinc indè authorum sententijs. De his enim multi multa passim fabulati sunt. Quidam enim partim ex ratione, partim ex reipsa, quòd
40 iecore Titij vesci dicantur, visceribus eos delectari, & cadauerum escam olfactu eminùs venari, ac unicè appetere, cæterisq; quę viuunt, abstinere asserunt. Alij è contrario rapacia, ac varij generis animalia, eaq; viua persequi ac deprędari. Inexplebilem verò edacitatem omnes vno ore ipsi exprobrant, vti ex hisce authorum testimonijs manifestum est. Etenim [a] Ouidius *Edacem* eum uocat;

Aut ut edax Vultur corpus circumspicit.

Et ex eo fortè Baptista Mantuanus.

Vultur edax, auido Coruusue famelicus ore. Et Strozius:

Vultur edax fœdum tabo stillante cadauer, Et rursus:

Hæc ne aliud quàm Vultur edax? fibræue renatæ?

50 Catullus *auidum*.

Lingua exerta auido sit data Vulturio.

Item [b] Seneca: *Vbi tondet Ales auida fœcundum iecur:*

Et [c] Sophocles: *Proijciar auido Vulturi*

[d] Silius verò *obscœnum:*

Examina obscœnus consumit corpora Vultur.

Pontanus *cupidum:*

Prædaq́ cum cupidis heu data Vulturijs.

Vulturum edacitas.

[a] *Lib. 1. de trist.*

[b] *In Agamem.*
[c] *In Aiace.*
[d] *Lib.12.*

Tantoperè

Tantoperè perfectò ob edacitatem famoſus eſt Vultur, ut voracitas eius in prouerbium abierit. *Vulture* enim *edacior* vulgari iactatur parœmia, homo ingluuiei ſupra modum deditus. Quo ſenſu Lucianus per metaphoram comedonem vocat *Vulturem omnium edaciſſimum*. Hanc verò ſuam vorandi auiditatem carnium eſu explet: (*Sunt enim*, inquit, [e] Ariſtoteles, *Vultures, vt pote quibus adunci ſunt vngues, carniuori*) ac potiſſimùm cadauerum humanorũ. Vnde Heſychio appellantur Ὄρνεα σαρκοφάγα καὶ νεκροφάγα, hoc eſt, Aues, quæ carne viuunt, & cadauera ſectantur. *In hominum* enim, vt [f] Aelianus teſtatur, *cadauera Vultures infeſtiſſimi feruntur, in quæ incurrentes, tanquam hoſtilia inuadunt, ac hominem vicinum ad moriendum, quando ſupremũ vitæ diem agit, diligenter obſeruant*. Verùm eius, quod poſtremo loco hîc additur, penes Aelianũ fides eſto, cui vera falſis miſcere alioquin ſolenne eſt. Morticinorum appetentem ex antiquioribus pluribus in locis [g] Homerus ſcribit, cùm inquit:

Vulture edacior. Prouerbium.
[e] Lib. 8. Hiſtor. cap. 3.
[f] Lib. 2. de Anim. c. 46
[g] Iliad. Δ.

Τῶν ἤτοι αὐτῶν τέρενα χρόα γῦπες ἔδονται, id eſt,
Horum verò ipſorum tenera corpora Vultures comedent.

Item [h] alibi, vbi Hector Patroclum alloquitur morientem:

[h] Iliad. Π.

——Σὲ δέ τ' ἐνθάδε γῦπες ἔδονται, id eſt,
——*Te autem hîc Vultures comedent.*

Item [i] alibi, vbi Priamum de futura Hectoris ſtrage lamentantem inducit, ſi cum Achille manus conſereret:

[i] Iliad. Χ.

——Αἴθε θεοῖσι φίλος τόσσονδε γένοιτο
Ὅσσον ἐμοί, τάχα κέν ἑ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται, id eſt,
——*Vtinam Dijs charus tantum eſſet,*
Quantum mihi, citò eum Canes & Vultures comederent.

Item [k] vbi de cadaueribus quibuſdam loquitur:

[k] Iliad. Λ.

——Οἱ δ' ἐπὶ γαίῃ
Κείατο, γύπεσσιν πολὺ φίλτεροι, ἢ ἀλόχοισιν, id eſt,
Hi autem in terra iacebant Vulturibus meliores, quàm vxoribus.

Item & [l] alibi, vbi Eumenius de mortuo forſan Vlyſſe, ait:

[l] Odyſſ. Ξ.

Τοῦ δ' ἤδη μέλλουσι κύνες ταχέες τ' οἰωνοὶ
Ῥινὸν ἀπ' ὀστεόφιν ἐρύσαι, id eſt,
Illius iam debent Canes, veloceſq; Vultures
Cutem ab oſſibus trahere. ubi Οἰωνοὶ Vultures vertunt, vt ex paulò antè citato verſu etiã & in multis alijs locis videre eſt, quæ breuitatis cauſa prætereo, & rectè quidem (aliàs pro Aquila etiam accipitur, quæ cadauera non tangit) quamuis Aues Iohannes Spondanus traduxerit, niſi Virgilium aſſecutus ſit, qui item Vultures Alites κατ' ἐξοχὴν vocat, vt hoc loco:

——*Canibus data præda Latinis*
Alitibuſq; iacet. Item alibi.
Alitibus liquêre feris. [m] Euripides verò:
Et tabo fluentia mortuorum corpora
Ante ora Palladis
Vulturibus laniata iacent. Et [n] alibi:
Exponam volucribus eſcam Vulturibus. Item [o] alibi:
Perij ego ò fili, te periment
Gemini correptum Vultures.

[m] In Troad. Act. 3.
[n] In Rhoeſo. Act. 3.
[o] In Adrom. Act. 1.

Et ex hiſce authoribus etiam [p] Arioſtus noſter:

[p] Cant. 20. Stan. 71.

E ch'indi à Lupi, e à gli Auoltoi del loco
Laſciamo i corpi, e la cittade al foco. Et [q] rurſus:
Poi li pare aſſai meglio s'apparecchia
Vn paſto à gli Auoltoi di quella carne Item alibi:
Paſto da Corui, e di Auoltoi laſciollo.

[q] Cant. 24. Stan. 37.

Idem [r] Martialis hoc ſalſo in teſtamentorum captatores dicterio innuit:

Cuius Vulturis hoc erit cadauer?

Item illud [s] Senecæ in hæredipetas eiuſmodi:

Si Vultur es, cadauer expecta:

[r] L. 1. Epig.
[s] Lib. 15. Epiſt. 96.

Hoc enim hominum genus vulgata metaphora Vulturis nomine appellatur, quod ſenibus orbis ceu cadaueribus inhient. Quoniam autem Vulturibus, vt antè dictum, cadaueribus tãtùm viuere proprium eſt: itaq; quidam eos τάφους ἐμψύχους, id eſt, animata ſepulchra dixêre, Varino teſte, quòd quem laniarint, deuorarintq; ventribus ſuis tanquam ſepulchris condant. Legimus non ſolùm Heſperios populos Barcæos dictos, ſed Indos etiam & Caſpios corpora defunctorum

Vultures qui dicti. Animata ſepulchra.

rum

rum Vulturibus lanianda obiecisse. Vnde Diogenes Cynicus ille Philosophus facetus occasionem desumpsit, dum dicere solebat; si mortui ipsius corpus à Canibus lacerari contingeret, in Hyrcana condendum iri sepultura; sin à Vulturibus, Barcea. Hoc olim Hispanis in more fuisse etiam Silius Italicus tradit:

Tellure vt perhibent, is mos antiquus Ibera
Exanima obscœnus consumit corpora Vultur.

Hoc sensu & illi, qui nullo sepulchri honore digni habentur, vtpote qui ob scelus commissum, aut suspendio vitam finierunt, aut in crucem sublati, aut quauis ratione extremo supplicio affecti sunt, aut qui ab hoste cæsi in agro inhumati reliquuntur, canibus, Coruis, Vulturibus esca futuri, sepulti tamen non omnino ineptè dici possunt; quòd eorum scilicet, à quibus depasti sunt, animalium uisceribus condantur. Ita sanè Ennius loquitur, cùm ait:

Vulturis in syluis miserum mandebat homonem,
Heu quàm crudeli condebat membra sepulchro.

Pari pacto Octauianus Philippēsi prælio cuidam suppliciter sepulturam precanti, respondit, iam istam in Volucrum potestate fore. Quemadmodum enim in hisce regionibus, siue in crucem actorum cadauera, maioris nempe ignominiæ causa, siue acie interemptorum propter hostile odium, aut aliam quamlibet causam, sine sepulturę decore à Canibus & Coruis discerpuntur, ita in Græcia, ac alijs locis Vulturibus, quorum ibi magna est copia, pro pabulo objici solent, vti partim ex allatis authorum (potissimùm autē Homeri) testimonijs; partim ex subnectendis manifestum est. Disertum est hoc Sibillino carmine:

Corpora Vulturibus linquunt laceranda, ferisq́;. Et illo [t] Euripidis:
Exponam volucribus escam Vulturibus.

Ad eundem sensum [u] Apuleius, *Patibuli cruciatū*, inquit, *iam canes & Vultures intima protrahunt viscera.* Et Fracastorus:

Vulturijq́; caput, effossaq́; lumina pascant
In cruce suspenso.

Sed [x] Luciani lepidam de Asini nece fabulam ad hanc rem condocendum, adferre operæpretium duco, cuius hęc sunt verba, dum sub interfectoris Asini persona loquitur. *Asinum fugæ virginis ministrum & socium interficiamus primùm, tum scindamus ventrem, atque intestinis abiectis, intus virginem includamus, ita vt solùm superextet caput, ne e uestigiò suffocetur: reliquum corpus intra uentrem lateat, quo consuto ambos Vulturibus eijciamus nouo more præparatum cibum.* Aduertite quæso ad hoc tormenti genus. Primùm viua mortuo Asino inhærebit, deinde Sole vrente in eius uētre decoquetur: insuper fame ad mortem torquebitur, neque poterit seipsam perimere. Cætera quibus excruciabitur, cùm ex putrefacti cadaueris fœtore, tùm ex uermibus scaturiētibus, prętermitto. Vultures deniq; cadauer depasti, & uiuentem quoque unà laniabunt. Ad quod Baptista Mantuanus respexit inquiens:

O potius montane trahas mea pectora Vultur.

Huc pertinent etiā [y] Lycophronis istæc verba à Iosepho Scaligero Iābico carmine translata:

Setæa misera rupium te crux manet,
Vbi numellis membriuincis ferreis
Misella passis compedita brachijs
Moriēre, heriles ausa classes vrere,
Ad Crathin eiulante questu Vulturum
Rapina pendens oscinum voracium.

Non tamen alioquin spernit aliorum animalium cadauera, ut ex [z] Iuuenale etiam liquet:

Vultur iumento & Canibus, crucibusq́; relictis,
Ad fœtus properat, partemq́; cadaueris adfert.

Funesta enim Auis Vultur est, & morticinijs non minus, quàm Coruus delectatur, unde meritò *immundus* à [a] Gratio uocatus est:

Sunt quibus immundo decerptæ Vulture plumæ:

[b] Valerius Flaccus uerò eum *dirum* appellare non est ueritus:

Dixit, & è Scopulis media inter pabula diri Vulturis &c. id est, inter cadauera.

Quinimo ueteres Vulturem ita abominati sunt, ut dæmonem mortuos rodentem ei comparauerint, teste Pausania: *Euryomus Dæmon, quem mortuorum carnes rodere fingunt, ita ut nihil præter ossa relinquat, colore pingitur inter cæruleum & nigrum, qualis est Muscarum, quæ carnibus insidēt: & dentes exerit, & pellis Vulturis ei substernitur.* Etenim in Auium tetricarum ac turpium, infeliciumq; numero cum Strygibus & Harpyis cēsetur, hisq; uelut socia à plerisq; adiūgitur, ut Quintiano:

Vultur & infandæ Stryges omine, Taxus & ater
Bubo. &c.

Et Oui-

[t] *In Rhæso. Act.* 3.
[u] *In Asino.*
[x] *Lib.* 12. *Ioseph.*
Extremum tormēti genus.
[y] *In Cassandra.*
[z] *Sat.* 14.
[a] *Lib.* 43. *de Venat.*
[b] *Lib.* 4.

[c] Lib. 1. Amor.

Et [c] Ouidio, dum arborem, ex qua tabellæ triſtes factæ erant, deteſtatur:

Illa dedit turpes raucis Bubonibus umbras,
Vulturis in ramis, & Strygis oua tulit.

quia nempe haud aliter atque Stryges & Harpyiæ immundus ſit, & contactu omnia defœdet, atque inſuper inſatiabilis ſit voracitatis. Quare Harpyias Vulturum corporibus præditas fuiſſe fabulantur; & quemadmodum infauſtæ illæ, ac in maledictis habebantur, ita & qui ignominioſam alicui mortem imprecari volebant, Vulturibus ſe illum tradituros dicebant, eodẽ, quo Corui, nomine odioſis. Huiuſmodi eſt illa apud Fracaſtorium Ioſephi imprecatio:

Poſt obitum tibi ſit tormentum Vulturis atri.

Quidam cadaueribus ſolis contentos tradunt viuere, & à viuentibus omnibus ſibi temperare. Inter hos eſt Herodotus Ponticus, qui, teſte [d] Plutarcho, aſſerit Vulturem animãtium nullum perſequi aut attingere, & ſui generis volucres, ne mortuas quidem deguſtare. Quinetiam his quæ ad uſum ac alimoniam hominis ſeruntur ac plantantur, omnibus abſtinere, adeoq; animal eſſe Vulturem tradunt, ſi quod aliud, innoxium. Sed cum his è diametro pugnant cùm veterum complurium authoritates, tùm rei ipſius, quàm neoterici adferunt, experientia. Qui non ſolùm cadauera animantium aliorum, ſed & volucrũ, imò verò uiuas cùm volucres, tùm quadrupedes maiores etiam, & acriter perſequi, & rapere Vultures teſtãtur. Quod enim ſatis parcere dicitur, nihil mirum, cùm & cũ reliquis rapacibus ei hoc cõmune eſt. Primum locum teſtimonio Homeri ob antiquitatem & authoritatem grauiſſimam meritò dabimus, qui ait:

[d] In Quæſt. Rom.

Equis ruens tanquam Vultur in Anſeres.

[e] Idem indicat, quam idẽ author tradidit, Titij fabula, cuius viſcera, ſeu hepar perpetuò renaſcens ac fibris ſuis repullulans corrodi & abſumi Vultures ſcribuntur. Hinc etiam viuis perenne tormentum imprecandi formula nata eſt, qualis apud Pontanum:

[e] Odyſſ. Λ.

In tua manſurus migret præcordia Vultur.

Orus quoque Apollo infeſto animo cætera perſequi atque interimere Vulturem tradit animalia. [f] Bellonius crebros in Cretæ montibus Vultures eſſe, ibiq; rapere Agnos, Hædos, Leporesq;, quos præſertim ſub dio deprehenderint, affirmat. In altiſſimis etiam Heluetiorum montibus, vt in Ammano prope lacũ Riuarium Agnos à Vulturibus rapi Ornithologus teſtis eſt: alibi etiam Lepores (vnde nimirum Germani Haſengyr, id eſt, Leporarium quoddam eorum genus appellarunt) nec non hinnulos Ceruorũ, Caprarumq; & alia animalia infirma, vel nondum adulta. In Chyle Indiæ, quam vocant, Occidentalis, prouincia Vultures ſunt, qui Pecudes venantur, ac dilaniant, ob paſtorum, cuſtodumue incuriã, vt [g] Manardes Hiſpanus author eſt. Vnde & rapax Vultur plurimis apud authores locis dicitur, quos ſi propriè locutos putamus, ideo ita vocaſſe exiſtimare debemus, quòd viua animantia prædarentur. Rapere enim violentiam quandam includit, & rapiuntur, quæ renitũtur, ac fugiunt. Quorum nihil cadaueribus congruit, quæ quandocunq; libitum eſt, ſine vi aut moleſtia vlla aſportat, potiùs quàm rapit, nemine reluctante. Hinc [h] Baptiſta Mantuanus nunc *rapacem*:

[f] Lib. 2. de Auib. c. 23.

[g] Lib. de Aromat.

Rapere q.d ſignificet.

[h] L. 3. troph. Gonz.

——Vulturq; rapax & odora Canum vis:

nunc *prædonem* eum vocat:

Quæ comprenſa ſemel curuos ſi euaſerit vngues.
Vulturis, effigiem quoties prædonis & ora
Viderit, antiqua redit in veſtigia curæ.

Genus etiam quoddam Vulturum ſanguinarium vocatur, quod alio nomine Torgos dicitur, haud dubiè, quòd ſanguine & cæde gaudeat, quod hęmatorrhophum, id eſt, ſanguiſorbũ ideò Græci vocant. Viuas volucres inſectari, & eiſdem terrori eſſe eminùs viſos Vultures, alibi idem [i] Poëta innuit:

Sanguinarij Vultures qui. Torgos. Hæmatorrhophi Vultures.

[i] L. 5. Agelar.

——Aſt vbi mox proceræ apparuit haſtæ
In mucrone caput, monſtriq; immanis imago eſt
Viſa procul, tanquam volucres, cùm Vulture uiſo
Diffugiunt, magno Mauri dant terga tumultu.

Sed omnes hoſce authores, qui locis à nobis adductis prima fronte ſibi mutuò contradicere videntur, certè nullius negocij erit conciliare, ſi Vultures ab inuicem diſtinguamus. Eos enim qui legitimi ſunt, & nulla cum Aquilis, Oſſifragis, Accipitribusq; cognatione coniuncti, nec ſpurij, aut qui ſaltem ad Vulturum propiùs, quàm ad vllius alterius Auis naturam accedunt, procul dubiò eſt ex eorundem indole maximè participare, nec non cadaueribus tantùm famem explere, atque à uiuorum raptu abſtinere. Hi verò quibus fortè præter nomen nihil reſtat Vulturinum, quibuſq; ſanguinis vinculum, ob diuerſi generis parentes, ſtrictiſſimum cum Aquilis Oſſifragis, alijſue intercedit, omnia animantia, quæ diximus, eaq; uiua adoriuntur, capiunt,

piunt, occidunt, deuorant. Sic Vultur aureus Heluetijs dictus, item Leporarius à Leporũ raptu cognominatus, qui Aquilis aliquot ab Aristotele positis & generosiores, & bellicosiores sunt, ingenio planè feroci ac Aquilino, quod ex prædominantis indolis præscripto habēt, venatum exercent. Cæterùm [k] Albertus Vulturem scribit venari à meridie vsque ad noctem, & ab ortu solis usque ad illud tempus quiescere; moriq; inedia, rostro in vltimo senio ad nimiam aduncitatem procrescente, volandiq; viribus deficiente; quod latroni etiam tandem euenire fabulæ tradunt, qui in Vulturem mutatus dicitur. Commune item huic Aui est eodem teste, vt & omnibus ferè Aquilis, venari in locis longè à nidis suis distãtibus. Sed hæc ab Aquilis mutuata potiùs, & ad Vultures transducta esse quispiam non immeritò censeat, vt etiam alia, vt [l] vbi de pugna animalium pro cibo & pullis scribit, Vulturem testatur peculiariter quoddã animal, quod Græcis Arodycum, Latinis Ardolatum (neutrum nomen mihi cognitum est) interimere testatur. Item & binas tradit esse Aues, quæ itidem cũ Vulture inimicitias gerant, vnam Psitaci Græcè, Latinè Camulgum dictam, hanc quòd oua eius frangat, deuorare: illam Prece Troylon Græcè, Latinè Trochilum dici, sed hanc Auiculam (modò ille hanc intelligat, ut corruptum Græcum nomen Prece, πρέσβυς enim quandoq; Aristoteli dicitur, indicare uidetur) nos ex Philosopho cum Aquila pugnare anteà diximus, atq; ipsemet [m] Albertus postea affirmat, sed uelut sui oblitus Dereolirin uocari ait, uoce meo iudicio corrupta à rege, quo nomine ea Auicula etiam uenit. Camulgum uerò ego Caprimulgum esse puto, ut ex illius uerbis colligo, nam & hunc cum Vulture pugnare tradit sequenti deinde capite. Vbi etiam nescio quem uermem serpentinum Vulturem aliquando superare memorat. Ad hæc Auem acutissimi alioqui uisus, de die tamen non apparentem dici Cokym, & cum Vulture pugnare testatur; necnon & Aristotelem ausus fuit accusare mendacij, quòd Vulturem cum Dracone dissidere scripsisset, quod tamen apud Aristotelem neque mihi, neque alijs (ni fallor) legere contigit. Mergus autem à Vulturibus nõ aliter, quàm ab Haliæto sibi metuit, quem cùm uidet, in aquis se submergit. Pugnant item Vultures, ut & aliæ Aues propter habitationem, uictum & pullos, ut Albertus quoque alibi prodidit. Quare & Vultures sibi inuicem inimici sunt.

[k] Lib. 8. c. 5.

Latro in Vulturem mutatus.

[l] Lib. 8. c. 2. tractat. 1. de Animal.

Camulgus.

[m] Lib. 8. c. 3. tractat. 2. de Anim.

Caprimulgus.

Mergus à Vulture sibi metuit.

ANIMI MORES.

INDOLEM Vulturis atque mores expositurі, eadem, qua paulò antè, methodo utemur, & similem superioribus nodum dilucidabimus. Quidã enim Vultures audaces faciunt, alij timidos & imbelles. Audaces esse declarat Baptista [a] Mantuanus, dum Auiculis minoribus parcentes, & magnas tantummodò inuadentes, quales sunt Olores, introducit, ubi ait:

Flebat, ut inuadi cernens à Vulture nidos
Lacteneis imbellis Olor, prædator aduncis
Vnguibus, & duro discerpit uiscera rostro. Item [b] alibi:
Si placet aut laqueo uolucrem uel fallere uisco
Aut alijs petere insidijs, ut ab æthere lapsus
Fulminis instar, auem feriat pede pectore & ore
Vultur, &c.

Imbelles uerò uocat Q. [c] Calaber, inquiẽs: *Imbellibus Vulturibus similes gradum sistere non audebunt, quos in fugam egit Aquila Auium præstantissima.* Illud quod à Bapt. Mantuano Vulturi attribuitur, illi competit, qui hybris est, altero scilicet parente nobili, nimirum Aquila, altero ignobili nato, nempe Vulture. At ignauum esse ac meticulosum, cui nihil neque in generatione, neque ingenio cum Aquila est commune, legitimo scilicet Vulturi ascribendum est. Pietatem Vulturum in parentes, quam ἀντιπελαργεῖν ab insigni Ciconiarum gratitudine uocant, disertissimus nostrę ætatis uates celebrat hoc uersu:

Patrem senio iam gelidum, situq; fractum,
Nudo capitis caluitio, atque glabritate
Ecce reficit munere Vultur Africanus
Hoc idem grata Ciconia &c.

Libidine ingenti æstuare scribitur, adeò ut uel sola nonnunquam Veneris uehementi imaginatione à quibusdam concipere putetur. Quæ res fabulæ illi originem fortasse dedit, quod absque maris opera, solius Fauonij cura, uteris excepta oua non solùm subuentanea, sed & fœtus pariant. Sed hoc naturæ ac ueritati repugnare superiùs docuimus.

[a] Lib. 2. Parth.

[b] Lib. 2. Sylnar.

[c] Lib. 3. Paralip.

Pietas Vulturis in parentes.

Lidido. Conceptio.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

Aeſalo Vulturi inimicus & cur.
[a] 9.Hiſ.c.1.
Vultur pugnat cum Aquila.
[b] Lib. 14. Hiſt. c. 14.

VULTUR etſi innoxius ac innocens à quibuſdam putatus eſt, hoſte tamen non caret. Etenim cum Aeſalone in primis inimicitias habet, ut ſcriptum reliquit [a] Ariſtoteles, qui cauſam aſſignat, quia ungues utriq; adunci ſunt. Quin etiam eodem authore Vultures & Aquilæ pugnant. Ex quo ſolo minimè timidos & imbelles eſſe facilè cognoſcere poſſumus. Verùm ad tam arduos conatus non ſolùm ſui roboris, cuius ſibi eſt conſcius, confidentia, ſed innatum quoddam odium ipſos impellit, cuius impetu incitus etiam Scarabeus Aquilam perſequi audet, & lædere. Eius uerò rei Albertus teſtem citat Ariſtotelem, in quo tamē nihil tale reperias; ſed benè apud Auicennam, eiuſq; interpretem, qui Vulturem cum Aquila ſæpe confundit. [b] Gyllius pro magno habet, quòd Accipitres Aues pugnaciſſimæ cum Vulture manus cōſerere audeant, dicens: *Iuſtæ magnitudinis Accipitres & integræ ætatis ſæpenumerò etiam contra Aquilas & Vultures pugnare aiunt.* In Columbas tamen mitiores non admodum ſæuire uidentur, ſi Aeliano credimus: *Clangorem*, inquit, *quidem aut Aquilarum, aut Vulturum facilè Columbæ ſpernunt, non item Circi aut Aquilæ marinæ.* Hoc in Vulture peculiare, ac mirum eſt, putidis affici, ſuaueolentia auerſari. Quemadmodum enim cadauerum odore & paſtu mirum in modum capitur; ita ab unguentis tantoperè abhorret, vt tradente Oppiano, ne armenta quidem mortua, quorum carnes unguento illitæ fuerint, attingat. Rationem reddit [c] Ariſtoteles, vbi inquit: *Animal nullum ſuaui odore per ſe delectari videtur, niſi quatenus is cibo coniungitur, quædam etiam offenduntur, ſi uerum eſt, quod de Vulturibus & Scarabeis fertur.* Noxa autem, quam percipiunt, quęque eos fugat, tanta eſſe dicitur, vt idem [d] alibi ſcribat, *Vultures odore vnguentorū perire, ſi quis cibum vel inunxerit, vel illitum obtulerit.* Idē aſſerit [e] Theophraſtus præceptori ſuo ſuffragatus, cùm ait: *Animalia quædam ab his, quæ nobis ſuauiſſimè olent, perimuntur, ceu Vultures ab vnguētis, & Canthari à roſis.* Confirmāt idem Zoroaſtres & Aelianus pluribus locis. [f] Plinius uerò, *Vultures*, inquit, *unguento qui fugantur, alios appetunt odores, Scarabei Roſa.* Is exitium ipſis ab unguentis odoratis adferri non refert; ſed tantùm abhorrere & auerſari odorata quæuis indicat. Roſam autem hoc loco apud Plinium pro unguento roſaceo accipi exiſtimo, vti Celſo etiam alicubi. Quod etiam ex [g] Clemente licet colligere; ubi inquit: Οἱ γῦπες καὶ κάνθαροι ῥοδίνῳ χρισθέντες μύρῳ τελευτᾷν λέγονται, id eſt, *Vultures & Scarabei rhodino vtentes vnguento mori dicuntur:* quibus uerbis etiam eorum fauet opinioni, qui unguentorum odore interire Vulturem dixerunt. Neque cum myriſticis ac odoratis ſolùm maximum ipſi intercedit à natura diſſidium, ſed etiā cū grano mali Punici, ſi uerum eſt, quod [h] Aelianus dicit, nempe *Vultures & alias quaſdam Aues mali Punici grano perire.* [i] Plinius ſemine Siſeris Cretici Vultures oblectari dixit.

Columbæ Vultures & Aquilas nō metuunt.
Vulturi peculiare delectari putridis.
[c] In Geoponicis.
[d] In mirabilibus.
[e] Lib. 4. de cauſ. Plant.
[f] L.12.c.53
Roſę nomine quid Plinio ſignificetur.
[g] Lib. 2. de Pedagog.
Vulturis inimicitia cū malo Punico.
[h] Lib. 6. de Anim. c.46
[i] L. 20.c.5.

CORPORIS AFFECTUS.

Vultur obſtructione laborans qūo ſibi medeatur.
[b] Lib. de remed. Accip.
[c] L.8.Hiſt. cap.3.
Ceruæ Seſeli Creticū quęrunt & cur.
Pediculi Vulturū venenoſi, & eorum forma.
Dedi pediculi nomē.

HABET præterea, Vultur & alia incommoda pręter ea, quę ab unguentis ipſi oblatis imminēt. Nam & morbis obnoxius eſt, quos natura duce ſibi ipſe medicus, non minùs quàm aliæ plurimæ Aues propellit. Tradūt Raſis & Albertus magnus, hepatis dolore aliquando Vulturem affici, (qui fortè propter obſtructionem uiſceris, aut inflammationem ex nimia uoracitate contractam oriri poteſt,) cùm itaq; hoc affectu laborat, tum Aues magnas uenari, & hepar earum deuorare ſolet pro medicamine. Quod quidem eius inſtitutum non admodum à Medicorum placitis alienum eſt, qui ſimilibus ſimilia conſeruari docent. In eundem fortaſſe vſum, nempe ut hepatis farctus expediat, Seſelios Cretici, ut teſtis eſt [a] Plinius, ſemen eſſe dicitur. Hoc Gyponomon [b] Demetrius Conſtantinopolitanus ideò uocat proculdubiò, quòd à Vulturibus deuoretur, non tamen, quia id in cibum quærant, (pauciſſimi enim aut nullius eſt nutrimēti, & carnibus uiuūt rapacia, & leguminibus abhorrēt, ut tradit [c] Ariſtoteles) ſed quòd in eo medelam ſui mali naturæ inſtinctu agnoſcant repoſitam. Cuius quoque herbę inſignem in liberandis ab obſtructione membris efficaciam Ceruæ non ignorant, ut quæ eandem à partu, quo faciliùs à lochijs expurgentur, depaſcentes, nos eius uſum docuerunt.

Sed & Pediculis infeſtatur Vultur, quantum ex Auicenna colligimus, qui eius mentionem facit multis in locis. Hoc inſectum aiunt eſſe venenoſum, ſimile pediculo paruo, vel ei qui in inguine naſcitur, cuius Perſicum nomē Dedi eſſe volunt. Alij alijs, ſed ab hac voce corruptis nuncupant,

cupant, vocabulis Indica nomina sunt Meluke, Tagomus, Ragarius, vt vult Matthias Syluaticus. Est quoque apud eosdem barbaros dictio Tafatis vel Tafaris pro Vulturis pediculo in vsu, de quo in historia insectorum, Deo dante, aliquando plura dicturi sumus; sed de eius curatione plura videre licet, cui lubet, apud Auicennam, eiusque commentatorem [d] Gentilem.

Meluke. Tagomus. Ragarius. Tafatis. [d] *Tract.5. cap.12.*

ÆTAS.

VULTURES [a] D. Ambrosius existimat, quod absq; coitu nascantur, nec eo vtantur, alijs diutius viuere, & plurimùm superesse æui, adeò ut ad cētesimum annum vitę eorum series producatur. Idem [b] Isidorus, sed ex aliorum sententia astruit. Id annorum spatium cùm Vulturibus congruit. Itaque Aegyptij humanæ ætatis curriculum huius volucris imagine indicabant, ratione huiusce vitæ nostræ diuturnitatis non illepidam quidem, sed fabellæ simillimam commenti. Hi singulo quoq; anno ad drachmam vnam ab ipso vitæ primordio nostrum cor dixerunt accrescere, donec ad annum usque quinquagesimum peruentum fuerit, in quo apicem quodammodo constituunt ætatis ac statum, abhinc per annos totidem alios decrescere eodem modulo, quo ad illud vsque tempus adauctum fuerat, hominemq; tunc deficere, cùm ad duas drachmas cor ipsum redactum fuerit. Ita demum vitam humanam centum annis, vt plurimùm circumscribi, nisi aut negligenter aut intemperanter acta ipsa sibimet, in more Turdi, incommoda compararit, seq; parte aliqua fraudauerit. Cor enim affectum iniuria, & tranquillitate sua defraudatum, pro molestiarum portione properantiùs flaccessit ac deficit. Sanè hoc elegans magis, quàm verum humani cui & accrementi & decrementi causa cōmentū est.

[a] *Lib.5. Hexam. c.20.* [b] *Lib. 12. Orig.c.7.* Vultur ætatis humanæ Hieroglyphicū. Fabula de accremēto cordis Vulturini.

COGNOMINATA.

QVONIAM hæc Auis cadauera, eaq; tabida summoperè affectat, propterea causidicos, & oratores forenses, quòd eis (ut Columella dixit grauissimè) concessum sit in medio foro latrocinium, [a] Apuleius probroso nomine Vulturios nominauit.

Quemadmodum [b] M. Tullius Vulturios paludatos appellauit Gabinium & Pisonem Imperatores, qui tam auidè lucro inhiabant, vt pretio nundinarentur omnia. Idem Cicero alibi Pisoni ab Auis rapacitate sumpta analogia, Vulturij cognomen dedit, rapacem esse indicans his verbis: *Appellatus est hic Vulturius illius prouinciæ, si Dijs placet, imperator.* Ex quibus prouinciam expilasse eum ac spoliasse innuit.

Porrò eadem ratione salibus suis [c] Plautus inseruit Vulturios pro talis. Vt enim Vultures rapto viuunt, compari modo & tali adeò voraces sunt, vt aleatorem ex toto spolient, vt non inscitè [d] Cælius Rhodoginus exponit.

Captatores quoq; testamentorum Vulturios dici non solùm [e] Seneca, sed & Catullus hoc versiculo indicauit:

Suscitat à cano Vulturium capite.

Causidici Vultures dicti. [a] *Lib.10.de Asin.aureo.* Togati Vultures. [b] *Pro Sextio.* Vulturij Paludati. [c] *In Curcul.* [d] *Lib.4.lect. Antiq.c.18* [e] *Lib.15.Epistol.96.*

DENOMINATA.

VULTURNUS ventus, qui ab Oriēte spirat hyberno, vt ait [a] Plinius, dictus à Vulturis volatu, quoniam altè resonat, ut quidam volunt: Græci Euronotum vocant, quod inter Notum & Eurum sit. Authore Gellio tres sunt venti Orientales, Aquilo, Vulturnus, Eurus, quorum medius Euronotus est, seu Vulturnus:

Nomen quoque dedisse videtur Vultur oppido, quod βολτυρνον Ptolomæo, Vulturnum Plinio, Liuio, Melæ, Frōtino, & Varroni dicitur, eratq; Romana Colonia in Campania. A' Leandro Castello al mar di Botorno hodiè uocatur. Vulturnum per o scribit Varro, uti etiam Ptolomæus Blondus: Vulturariam uocat.

Vulturnus præterea Plinio & Virgilio eiusdem Campanię fluuium significat, qui iuxta Cumas in mare labitur, vt annotat Seruius in eum locum Virgilij.

—— Amnisq; vadosi
Accola Vulturni &c.

Vulturnus ventus. [a] *L.2.c.47.* Euronotus. [b] *L.2.Noct. Attic.c.22.* Vulturnū oppidum. Castello al mar di Botorno. Volturnū. Vulturaria [c] *Lib.3.c.5.* Vulturnus fluuius. [d] *Aeneid.7*

Y Vnde

Vulturnũ mare. Vnde Vulturnum mare habet etiam Plinius ad eiuſdem fluminis oſtium. Natarone recentiore vocabulo dici ſcribit Leander. Attamen Vulturno eum etiam hodiè vocant accolę. Huius Suetonius & [e] Strabo mentionem faciunt.

Natarone. [e] *L.5.Geog.*

Vulturnũ oppidum. [f] *Lib.4.*

Vulturnum Hetruſcorum oppidum teſte [f] Liuio. Nam & Vulturna, cuius non ſemel idem meminit, celebris Hetruſcorum Dea fuit, quamuis [g] Varro hanc vocem *è Samnio ortam nihil ad latinam pertinere* dicat; *at quod proximum*, inquit, *oppidum ab eo ſecundum mare Vulturnum.* Ad nos iam vocabulum latinum venit.

Vulturna Dea. [g] *Lib. 4. de ling. lat.*

Vulturnũ vicus. [h] *In Ligur.*

Eſt & Vulturnum vicus in Liguria, teſte [h] Blondo, quem Cheruſa torrens perfluit.

Vulturnalia feſta.

Feſta quoq; antiquis Romanis quędã fuerunt Vulturnalia, quę Varrone teſte celebrabantur ſexto Calendas Septembris. Et Vulturnalis Vulturni Dei flamen Varroni quoque dicitur, cuius cognominis origo latet.

Vulturin[us]. Subuultu-rius. [i] *In Rudẽtc.*

A Vulture Vulturinus adiectiuum deriuatur, id quod eſt Vulturis, denotans. Vti etiam Subuulturius, quo [i] Plautus vtitur: *Eia corpus cuiuſmodi Subuulturium? illud quidem ſubaquilum volui dicere.* Grammatici interpretantur, rapiens ad ſe homines. Budæus ubi de νεκροφόροις loquitur, eos ait eſſe, cuiuſmodi ſunt apud nos hodiè Vulturij illi κωδωνοφόροι, id eſt, tintinabula geſtantes, quos anteambulatores atratos latinè appellare poſſumus, & ferales præcones: quorum omnium vota ſunt eadem quę Orci. Alij verò aliter accipiũt uocem κωδωνοφόρος pro eo nempe, qui nolam fert, vt is qui in excubijs caſtra circumiens nolam ferebat, eamq; pulſans explorabat, an ij quorum erat excubias agere, dormirent necne: ad nolæ enim pulſum reſpondere & vigilantię ſuæ teſtimonium voce edere oportebat.

Gyponomos herba.

Gyponomos herba Græcis eſt, quam quidam Seſeli Creticum, alij Maſſilienſe dicunt, à Vulturum paſtu vocata, ad quam ęgri forſan confugiunt.

Citra montes, qui Italiã diuidũt à Germania inter multa ac diuerſi generis balnea, temperatæ qualitatis aliqua habẽtur. Sulphurea autẽ ſunt in Helueticis quædã, quæ à Vulturibus patrio nomine, ut refert [k] Doctiſſimus mihiq; amiciſſimus. Andreas Baccius, cognominantur.

[k] *Lib. 4. de Thermis.*

Γυπαρία appellantur latibula ſeu ſpeluncæ, fortaſſis quòd Vultures vt ſuo loco diximus, in excelſiſſimis rupibus nidificent. Gaza alibi γυπάνον tigurium & ſpoluncam appellat, ſed fortè ea vox corruptè ſcripta eſt pro γυπάριον.

VSVS IN SACRIS.

Iſidis ſtatua coronata pẽnis Vulturis. [l] *Lib.10. de Anim.c.22*

AEGYPTII ſuperſtitioſi certè ſacrorum cultores ſtatuam Iſidis, quæ ipſis inſtar omnium, quæ apud Græcos & Romanos fuerunt, dearum erat, Vulturinis plumis coronabant. Eiuſmodi enim volucres Iunoni ſacras putabant, earumq; pennis nõ Iſidis tantùm caput, ſed & faſtigia veſtibulorum ornabãt, ut [l] Aelianus tradit. Quemadmodum nunc viris militaribus mos eſt ornatus gratia in capite aliarum Auium, vt Struthiocameli, Ardeæ, & ſimilium plumas geſtare.

Marti quoque ſacros cenſuit Vultures veterum authoritas, vt ſcribit Pharnutus, quoniam plurimi videantur, vbi ſint πτώματα πολλὰ ἀρηΐφατα.

AVGVRIA.

[a] *In quæſt. Rom. & in vita Romuli.*

VVLTVR Feſto inter volucres præpetes recenſetur: *Aues*, inquit, *volatu auſpicia facientes ſunt Buteo, Sanqualis, Immuſſulus, qui eſt pullus Vulturis, Aquila, & Vulturius.* Erat autem maximi in augurijs apud Romanos vſus. Cuius rei rationem inueſtigans curioſè admodum [a] Plutarchus, ita ſcribit: *Quid eſt, quod Romani Vulturibus ad auguria maximè vtuntur? An quia etiam Romulo vrbem condenti duodecim apparuẽre? Vel quoniam Auium omnium hæc minimè frequens, & conſueta homini eſt? neque enim quiſquam in Vulturis nidum facilè inciderit. Derepentè enim & inopinatò aduolant aliundè è longinquo: quo fit, vt eorum aſpectus ſemper aliud ſignificet. An vel hoc etiam ab Hercule didicerunt? ſiquidem omnium maximè ſi verè dicit Herodotus, Vulturibus gaudebat Hercules, qui circa rerum gerendarum principia comparuiſſent, vt qui Vulturem inter cũctas carniuoras Aues iuſtiſſimum exiſtimaret. Primùm enim nullum animal viuum attingit, neque animatum vllum interimit, quod Aquilæ Accipitres, atque nocturnæ Aues faciunt. Sed extinctis tantùm corporibus paſcitur: & inter ea etiã ſuo generi parcit. Nunquam enim volucrem aliquam guſtare viſus eſt Vultur, cum Aquilæ & Accipitres cognatas maximè Aues perſequantur & feriant. Atqui iuxta Aeſchylum Auis Auem deuorãs pura eſſe non poteſt. Deinde etiam hominibus ferè non nocet, cum neque fruges conſumat aut vaſtet, neque ſtirpes aut ani-*

mantes

mantes mansuetas lædat. Quod si, vt Aegyptij fabulantur, omne genus eorum fæmineum est, & hausto Subsolani flatu concipiunt, vt arbores Fauonio, prorsus firma, certaq; ab eis signa posse colligi probabile est, cùm in cæteris Auibus ex libidinis motu, rapinis, fugis & persecutionibus magnam turbationem & inconstantiam oboriri necesse sit: Hactenus ergò Plutarchus. Quod [b] Lucanus quoque tetigit, inquiens.

Vulturis vt primum læuo fundata volatu. Item & Statius:

Non venit augurijs melior quam Vultur.

Veruntamen inauspicatus, maliq; ominis Vulturum visus ferè habitus Romanis fuit; & Aristoteles ac Plinius eorum cõspectum semper in malum retulerũt. Vnde etiam est, quod [c] Plutarchus Vulturem Auem in augurio dicit infelicissimam. Quod adductis, quæ subsequuntur exemplis manifestum euadet, item & ex istoc [d] Senecæ:

Hic Vultur, illic luctifer Bubo gemit.

Vulturem in ęde Iouis aut Deorum inuolasse, prodigij, maliq; auspicij loco receptum est. [e] Liuius quoq; Vulturem frequenti foro in tabernaculum deuolasse tradit. Et [f] Dion testatur complures Vultures in templo Genij P. R. ac Concordiæ insedisse, eoq; tempore cædes illas, quales olim Sylla in proscriptione vsus fuerat, editas fuisse, totamq; Vrbẽ cadaueribus impletã.

P. Crasso, & Q. Scæuola Coss: vt narrat [g] Iulius Obsequens, Vultures Canem mortuum laniantes, occisi & comesi sunt ab alijs Vulturibus. Similiter eodem teste L. Sylla & Q. Pompeio Coss: Stratopedo, vbi senatus haberi solet, Corui Vulturem tundendo rostris occiderunt.

Dario Accipitres visi, duo Vulturũ paria vellicantes, omen fuêre, quod è coniuratis sumpto supplicio haud multò post Persarũ regno potiturus esset. Et hoc quidẽ cõiurationis cõscijs infaustũ erat, etsi Regi felix fuisse videatur, ad quem Accipitrum auspicium propriè spectabat.

Vultures pręterea Aquilarum implumes fœtus occidisse, nidosq; euertisse, ipsosq; à pastu pedibus & rostro abegisse; Tarquinio Superbo exilium, & regni amissionem, quæ mox secuta sunt, portenderunt.

Tradunt insuper ingruentis mali certissimum pręsagium haberi, si exercitum Vultures insequerentur; imò vbicumq; Auiũ quarumuis, quæ cadaueribus vescuntur, vt sunt Vultures, Corui, Cornices, aliæq; eiusmodi agmen apparuerit, & per aliquot dies ibi permanserint, id futuri excidij signum esse omnes consentiunt, vt [h] Augustinus Niphus testatur. Idem D. [i] Ambrosius affirmat scribens in hæc verba: *Solent Vultures mortem hominis quibusdam signis annunciare. Cùm enim lacrymabile bellum acies inter se instruunt, multo Vultures sequuntur agmine, & eo significant, quòd multa hominum multitudo bello casura sit, futura præda Vulturibus.* Iulius Obsequens pro malo augurio recenset, quòd Vulturum & aliarum Alitum, quibus strages cadauerum pabulo est, ingens vis ad exercitũ aduolarit. Imò Vmbritius haruspex, teste [k] Plinio, biduo triduoue antè eò volare tradit, vbi cadauera futura sunt. Hoc quidem (inquit Niphus) experientia cõstat, & in excidio Troianorũ ita accidisse [l] meminit Aristoteles. Idẽ innuit [m] Plautus, cum de helluonibus quibusdam cænipetis Dynarchi loquitur: *Iam quasi Vulturij triduo prius prædiuinabant, quo diè esurituri sient.* Dion vbi de prodigijs agit, quæ Philippensem pugnam præcessere, *& quod maximè,* inquit, *pernitiem eis significauit, ita vt hostes quoque id animaduerterant, multi Vultures, aliaq; Aues, quæ cadaueribus pascuntur super solos ipsos* (exercitum scilicet Cassij & Bruti) *volauêre, in eos intuiti sunt, & terribilem clangorem & strepitum ediderunt.* Vnde limitem significaturi Aegyptij Vulturẽ pingunt, vt ex [n] Oro constat, quòd cùm belli conficiendi tempus instat, locum, vbi committenda sit pugna, septem antè diebus, quod maius est, ad eum accedens præfiniat & circũscribat. Præsagium quoque demonstrat, cùm eandem ob causam, tùm etiam quòd ad eam exercitus partem sese conuertere soleat, vbi maior clades futura sit, inde futurũ sibi ex cadaueribus alimentum prouidè cognoscens. Vnde & prisci reges, ut idem Orus & Aelianus tradunt, exploratores mittebant, per quos in utram aciei partem respexissent Vultures, cognoscerent, indeq; vincendosne sese, an victuros fore colligerent. Huius quidem ex Vulturum præsentione augurij rationem scrutari difficillimum censuit Albertus. Ex stellarum occultiore potestate fieri collibeat credere, inquit [o] Cælius Rhodoginus. Apud gẽtes regni Pegù pessimum omen censetur, si Vulturem videant, & propterea custodes foribus adponunt, qui eos eijciant.

Quamuis autem infelicis augurij veteribus plerumq; habitum fuisse conspectum Vulturum supra ex nonnullis diximus, & exemplis probauimus, nihilominus tamen & prospera auguria, maximi sanè momenti & summis tantùm Imperatoribus Romanis tribus, nempe Romulo Imperij conditori, Iulio Cæsari primo Imperatori, & Augusto Vrbis, imperijq; restauratori, attulisse legimus. Romulus enim & Remus Vrbem condituri, cùm de loco per eius eligendo litem inter se ab Auibus intercidi cuperent, diuersa ad augurandum loca ceperũt. Prius Remo in augurio venisse ferunt sex Vultures, cùm duplex numerus se Romulo ostendisset. Sed dicitur à quibusdam verè Remum vidisse, Romulum verò id esse ementitum; sed cùm accessisset

[b] Lib. 3. de bel. ciuil.
Vultur inauspicati augurij.
[c] In Symb. Pythag.
[d] In Hercule furente.
[e] Lib. 7. de bell. Punic.
[f] L. 47. Histor. Rom.
[g] L. de Prodig.
Vultures ab Accipitribus occisi quid portendant.
Tarquinij Supbi exilij portẽtũ.
[h] Lib. de Augurijs.
[i] Lib. 5. Hexam. c. 23.
[k] L. 10. c. 7.
[l] In Augur.
[m] In Truculento.
Bruti, & Cassij exitium.
Vultur pro limite pictus.
[n] L. 1. Hierogly.
Præsagiũ cladis.
[o] L. 8. Ant. lect. c. 8.
Romuli & Remi augurium in condenda Vrbe.

Remus, tunc Romulo duodecim apparuisse; indeq; mansisse morem Romanis ex Vulture augurandi. Quod autem duodecim Vultures auspicij felicitatem Romulo prænotarint, cùm historiæ multorum testantur, tùm Q. [p] Ennius his verbis:

[p] In Annalibus.

Certabant vrbem, Romam Remamne vocarent,
Omnibus cura uiris vter esset Induperator,
Et simul ex alto longè pulcherrima præpes
Læua volauit Auis: simul aureus exoritur sol:
Cedunt ter quatuor de cælo corpora sancta
Auium præpetibus sese pulchrisq; locis dant.

Idem quoque augurium [q] Baptista Mantuanus hisce versibus expressit:

[q] Lib. 1. Agelarior.

Martiginæ fratres facturi nomina Romæ,
Consuluisse Deos gentis de more feruntur,
Templaq; metati ter sex vidisse volucres
Carniuoras, oculis solitas occurrere rarò,
Mole graui tardas, prolem sine patre ferentes,
Longaq; tradentes in seram sæcula mortem,
Nomen aui Vultur, nidi cui tertia semper
Pars perit, & natis fœtat contenta duobus,
Rupibus in summis parit, & præsaga futuræ
Cædis adit tepido spargendas sanguine terras.
Ille sacer numerus portendere creditur annos
Vrbis.

Quæ omnia fortasse Poëta hic ex Terentio [r] Varrone transtulerit, qui vt refert [s] Petrus Crinitus, fuisse Romæ Vectium in augurandi disciplina nobilissimum scribit, eumq; affirmasse futurum Romani imperij terminum post M. CC annos; si modo, inquit, verum foret, quod in annalibus historijsq; Romanis tradatur de duodecim Vulturibus, quos Poëta Ennius corpora sancta appellat. Sic autem Varro: si verum est, quod de Romuli augurio traditũ in condenda Vrbe, deq; XII. Vulturibus, ad M. CC. annos Romanus populus perueniet, cùm CXX. ann. incolumis præterisset. Qua in re factum est quidem iudicium, ex numero alitũ, vt singuli Vultures centenos annos portenderent. Censorinus verò in perquirendis veterum monumentis vir diligens, & qui M. anno ab vrbe condita vixit, minimè ad suum iudicium pertinere asseruit, hoc ipsum diiudicare, ne in re parum comperta minus prudenter posteritati faceret imposturam, quod his ferè hominibus accidit, qui maiore studio, quàm consilio fortunæ aleam pensant, temporumq; varietatem considerant. Cæterùm tali sentẽtiæ Vectij videtur annorum numerus conuenire; Siquidem CC annis post Censorinum adiectis, imperãtibus Constantijs, Romana illa dignitas consumpta est, quæ Italiæ fines egressa, Bysantium se recepit: Nam ingruentibus in Italiam Hunnis, Vandalisq; & Gotthis maximè sub Athalarico, qui Vrbem ante Gensericum annis XLIIII. inuaserat Imperatore Romano incolumi, etsi nõ extinctum planè, attritum tamen valdè Imperium fuit, & Stiliconis Ducis contra Athalaricum victoria vtcunque conseruatum, cuius [t] Claudianus meminit hisce versibus:

[r] L. Antiq.
[s] Lib. 16. de honest. discipli. cap. 5.

[t] Lib. 14.

Sed malus interpres rerum metus omne trahebat
Augurium peiore via, truncataq; membra
Nutricemq; Lupam Romæ, regnoq; minari
Tunc reputant annos, interceptosq; volatu
Vulturis, incidunt properatis sæcula metis.

Omnem verò maiestatem simul cum nomine tum amisit, & prorsus pessum ijt Imperiũ, cùm vt scribit [u] Paulus Diaconus in his, quæ Eutropio addidit, & vt Orosius quoque testatur, Adouacer cum fortissima Herulorum manu Italiam irrupit, cuius nuncij terrore perculsus Augustulus purpuram sponte deposuit. Ita conditæ Vrbis anno millesimo ducentesimo vigesimo nono Occidentis Imperium finitum est, anno ab incarnatione verbi quadringẽtesimo quinto. In augurium hoc inuectus [x] Prudentius, illiusq; falsitatem arguens hunc in modum canit:

[u] Lib. 16.

[x] In Romano.

Cur Vultur cẽtum annos significarit.

Antiquitatem Romuli, & Mauortiam
Lupam renarras primùm, & omen Vulturum:
Si res nouellas respuis, ni tam recens
Vix mille fastis implet hanc ætatulam
Cursus dierum conditore ab augure &c.

Cæterùm quòd Vultur vnus annos centum significasse existimetur in auspicio Romuli, inde forsitan sumptum est, quòd vita singulorum cẽtesimum ferè annum attingere putatur. Quanquam

quam Aegyptij Vulture picto annum vnum duntaxat significant, quod annum totũ hæc ales in conceptu, in partu, in incubatu ouorũ & pullorum educatione cõsumat. Fausti huius quod Romulo apparuit, auspicij [y] Aelian. meminit his verbis: *Romulus in Palatino colle ex duodecim Vulturibus optima auguria egit. Nam ex Auium numero cõmutatione in totidem homines facta, principes totidem Romanos, quot Aues perspexisset, virgis antecedere iussit.* Sunt qui Romulum in memoriã duodecim eorum Vulturum, duodecim etiam lictores constituisse scribunt, quamuis nec desint qui ex duodecim populorum Hetruriæ numero factos tradant.

Vultur anni imago, & cur.
[y] Lib. 10. de Ani. c. 22.

Duodecim Vultures item C. Iulio Cæsari in consulem cũ Q. Pædio inaugurato, dum Consulari pompa ad sacrificandum Vrbem ingrederetur, oblati sunt, vt [z] Appianus refert.

Vultures duodecim Cęsari qñ apparuerunt.
[z] Lib. 3. de bel. ciuil.

10 Simile demùm augurium Augusto Cæsari post illos soli datum est. Hic enim, vt tradit Iulius Obsequens, quum in campum Martium exercitum deduceret, sex Vultures apparuerunt. Conscendenti deinde rostra, creato Consuli, iterum sex Vultures conspecti, veluti Romuli auspicijs nouam vrbem condituro signum dederunt. Et [a] Suetonius: *Octauio*, inquit, *Augusto primo consulatu auguria capienti, duodecim se Vultures, vt Romulo ostenderunt.* Author item est Dion post Cæsaris cædem Octauio in campum Martium descẽdenti Vultures sex augurium fecisse, mox verò apud milites concionanti duodecim: vnde est ab eo coniectatum se Romuli monarchico principatu constanter potiturum. Sed illud inter hæc obseruatione dignum videtur, inquit Pierius, ter hanc annorum M. CC. supputationem tribus maximis imperijs, æquo propemodum temporis sui curriculo, insignes admodum rerum mutationes adduxisse. Primam à Romulo ad Gensericum, siue quis ad Audoacrem, qui etiam de Vrbis nomine abolendo, ac Audoacria vocanda cogitauit: secundam ab Octauiano Augusto ad Fredericos, tertiam Cõstantinopolitanam à Fl. Constantino ad Constantinum eum, qui oppressus ab Othomanno Turcarum duce, vitam cum imperio finiuit. 20

Augusto quõ duodecim Vultures visi.
[a] In Aug.

MORALIA.

DIVVS [a] Basilius scitam admodum inuidorum cum Vulturibus comparationem instituens, à tam turpi vitio nos deterrere conatur, in hunc modum: *Sicut Vultures per multa quidẽ prata, multa etiã amæna & odorata circũuolitãtes ad tabida, & fæculenta loca feruntur; sic & inuidi ad vitæ splendorem, ac rerũ benè gestarum magnitudinem minimè quidem respiciunt, manca verò, & fragilia, & si quid erratum (vt quandoq; rebus accidit humanis) tantùm obseruant, hæc diuulgant, & per hanc tantùm homines cognosci volunt.* Et [b] S. Isidorus Pelusiota, *omnis vir iustus*, inquit, *sibi esse videtur: Etenim ad ea quidem, quæ alij rectè, atque uirtute gerunt, cæcutit: eorum autem vitia perspicit non secus videlicet ac Vultures prata persæpe atque hortos prætereuntes, cadauera volatu petunt.* Hisce non absimilia [c] Plutarchus scribit in hæc verba: *Inimicus, si quid delinquas, inhæret affixus, scrutaturq; & profectò Vulturum exprimere videtur mores. Hi quippe tabida tantùm consectantur cadauera, nam pura beneq; habentia ne sentiunt quidem: Consimiliter inimicum vitæ modo labes mouet, ægra illũ excitant ac quæ computruerunt.* Vulturibus similes sunt inuidi, qui ad fœtida duntaxat cadauera descendunt, & partibus tetris, corruptisq; vescuntur, bonas integrasq; abominantes. Gaudet Vultur bellis ac cædibus ob cadauerum pastum, quem inde consequitur, adeo vt exercitus per lõgissima etiam spacia sequatur. Quos potiùs his comparare liceat, quàm eos, qui seditiones vrbium affectãt, & principum exercitus sequuntur, vt quorum prosperitati molesti esse nõ poterant, fortiorem viribus confractos expolient. Et qui veluti dicit Adamantius alienæ morti incumbunt, qui arte fraudeue testamenta subijciunt, veluti mortuorum cadaueribus inhiantes, propterea quòd his Auibus semper mortuorũ, ait, corpora cibus sunt. Ea verò de causa prophanæ sunt in [d] sacris literis, ac inter immundas Aues recẽsentur. *Non manducabis*, inquit lex, *hæc quia immunda sunt, Aquilam & Vulturem* &c. quod, vt ait Hesychius Hierosolymitanus, per eos homines intelligantur, quos oblectant rixæ stragesq;, quippe qui viscera miserorum & atrum sanguinẽ depascuntur, cùm minimè oporteat hominem contemplatione diuinæ deditum ex casibus aduersis aliorum nutriri aut lætari. Quare [e] Baptista Mantuanus, ubi in descriptione tartarorum lictores eius loci Vulturibus similes facit: 30 40 50

[a] Homil. 11 de inuidia.
Inuidi Vulturibus cõparati.
[b] L. 3. Epist. 237.
[c] Lib. de vtilitate.
Inimici vulturũ æmulatores.
Seditiosi Vulturibus comparati.
Hæredipetæ.
[d] Leuit. 7.
[e] L. 4. Alphonsi.

—— Lictor volat agmine magno
Vulturis ora gerens, vestigia prima leonis
Vltima bellatoris equi.

Id autem quod de Vulturum spontanea & sine maris auxilio ex uento Zephyro conceptione fertur, ab Ortodoxis doctoribus aptissimè ad mirandum ac salutiferum Virginis partum ad-

[f] *In Hexa. Homil.8.*

Partus salutiferus Vulturibus assimilatus.

struendum traducitur. [f] Basilius Magnus ex hoc omnibus animaduersum cupit, vt cùm nonnulli sint, qui humanæ Christi natiuitatis arcanum irrideant, quasi verò fines cancellosq; naturæ egrediatur, Virginem parere, integra nihilominus, & intemerata persistente virginitate, ipsi Deum exempla pleraq; iam indè ab initio præmisisse aspiciant, atque in ipsa natura rerum semina quædam conspersisse, vnde posset vnusquisque, vbi quod alta mente conceperat, effecisset, talibus mirabilibus fidem adhibere, atque ita ijs occurrere voluisse, quorum stuporine dicam, an peruersitati nihil quicquam aliud persuadere queas, quàm quòd vel manibus attingunt, vel oculis assequuntur. Hinc miratur D. [g] Ambrosius neminem, qui se subuentaneo Vulturis conceptu aliquid audierit, rerum naturalium scriptoribus refragari; cùm verò Virginē numine diuino afflatam peperisse sentiāt, tum risum inceptare. Tangit hoc idem [h] Adamantius, vbi Celso respondet, qui duplex (Almæ) significatum ex Hebræorum interpretatione obijcit. Sed enim de intactā Virgine, non autem de adolescentula (quod Theodotion Ephesius & Aquila Ponticus intelligendum frustra conantur persuadere) prophetatum est, priusquam in Babylona fieret populi transmigratio, hoc est, antequam Medi & Persæ principatum inuaderent. Reddita autem sunt hæc in sermonem Græcum ab ipsis Iudæis, nempè septuaginta interpretibus, qui Ptolomæi Lagi iussu (tūc enim Macedonibus parebant) libros sacros vnanimi prorsus consensu, eademq; sententia ita transtulerunt, atque si ab vno tantùm traductiones omnium emanassent, multò ante tempora aduentus Domini nostri, imò antequam Romani Iudæos in potestatē redigissent, adeò ut nulla suspicio relinquatur, inquit, Irinæus, ne fortè nobis morem gerentes Iudæi, hæc ita sint interpretati. Qui quidem si agnouissent nos futuros, & his testimonijs vsuros, quæ eorum scriptis sunt, nunquam & hæc & reliqua Prophetarum monumenta comburere dubitassent. Plurimùm uerò indignatur Adamātius antiquissimus ille Ecclesiæ Doctor, plerosq; adhibere fidem historicis philosophisq;, qui hæc de Vulture & aliquot alijs animantibus, quod sine maris cōiunctione cōcipiunt, indubitatò tradunt, negare tamen Deum, qui hæc in alijs animantibus facit, in hominibus idem posse perficere, ubi adlibuerit. Et Græcorum pleriq; tradunt homines primùm ex limo procreatos: nos non credemus ex dimidia humanæ substantiæ parte iussu Dei, imò eo de se ita statuente, fieri potuisse, ut Iesus ex eo filius nasceretur? Esto igitur Vultur documēto nobis, ne mysterium illud sacrosanctum, unde uera salus, ueraq; felicitas nobis obtigit, fabulosum fuisse uel minimum quidem suspicari unquam in animum inducamus.

[g] *Lib.5.Hexam.c.22.*

[h] *Lib.1.cōtra Celsum.*

Beatus Iob, teste Iacobo de Vitriaco, de reproba Synagoga dixit: *Semitam ignorauit Auis, nec intuitus est eam oculus Vulturis.* Nam, ut ait D. Gregorius, Auis nomine ille significatur, qui corpus carneum, quod accepit, ascendendo ad æthera liberauit. Iudæa autem semitam ignorauit Auis, quia humilitatis Christi uias, quibus nos in altum subleuamur, considerare uoluit, nec est intuita oculos Vulturis, id est, Christi: Diuus Gregorius enim redemptorem nostrum Vulturis appellatione signari dixit, qui manens in altitudine deitatis suæ, quasi quodam uolatu sublimi cadauer nostrę mortalitatis cōspexit in infimis, & se de cælestibus ad ima demisit, & dum animal mortuum petijt, mortem apud nos inuenit. Huius Vulturis oculus fuit intentio nostræ reparationis. Populus ergò Iudaicus Vulturem quidem conspexit, sed oculos Vulturis nō aspexit, unde & prædicatores repulit. Ad eundem locum sic scribit D. [i] Hieronymus: *Possunt hic duo populi intelligi non absurdè, id est, Iudæorum & gentium. Carnalis ergò Iudæa fidem in Christo nō habens: sed potiùs legis operibus viuens, eundem Christum pro nobis factum semitam siue viam, qua reditur ad patriam, vt incredulus ignorauit, propter elationem suam, qua se putabat legis operibus posse iustificari. Auis dicta est, leuis vtiq; & vaga, atque in ipsis operibus legis instabilis. Vulturi verò gentium populus ideò assimilari uidetur, quoniam per errores mortuorum hominum discurrebat, & rebus mortuis pascebatur. Hi ergò Christum legis litera obtectum & terram repromissionis per Christū futuram, opacitatis significationum vmbraculis non poterunt omnino perspicere.* In illa verò D. [k] Matthæi verba: *Vbicunq; fuerit corpus, illuc congregabuntur & Aquilæ: De exemplo,* inquit, *naturali, quòd quotidiè cernimus, Christi instruimur sacramento. Aquilæ & Vultures etiam trans maria dicuntur sentire cadauera, & ad escam huiusmodi congregari. Si ergo irrationabiles volucres naturali sensu tantis terrarum spatijs, & maris fluctibus separatæ paruum cadauer sentiunt, vbi iaceat: quanto magis nos & omnis multitudo credentium debet festinare ad eum, cuius fulgur exit ab Oriente, & patet vsque ad Occidentem? Possumus autem corpus, id est, πτῶμα, quòd significantiùs latinè significat cadauer, ab eo quòd per mortem cadat, passionem Christi intelligere, ad quam prouocamur, vt vbicunq; in scripturis legitur, congregemur, & per illam venire possimus ad verbum Dei* &c.

[i] *Comm. in Iob.c.28.*

[k] *Cap.24.*

VSVS

VSVS IN MEDICINA.

QVANTVS verò in medicina vſus ſit Vulturis inſignis ille D.[a] Hieronymi locus vel ſolus manifeſtiſſimè docet, vbi in hũc modum ſcribit. *Nõ omnes animantes à Deo nobis datæ ſunt ad comedendum, ſed ad reliquos varios vſus. Nõ enim Vipera, non Ceti, non Hyena, non Vrſus, non Vulpes, non Noctua ad veſcendum data ſunt, ſed eorum caro, ſperma, fel, partes ſimilares, hepar, pulmo, ſanguis in medicina parata ſunt. At quid dicam de Vulture? Volucris eſt minimè ſapida, minimè eſcatilis, at ſi medicorum volumina legeris, videbis tot curationes eſſe in Vulture, quot ſunt membra.* Quòd quidẽ tanti viri encomium Vulturi veriſſimè conuenire liquidò cõſtabit, ſi plurimis, iiſq; grauiſſimorum virorum authoritatibus id comprobauerimus, è quibus tam à toto Vulture, quàm ab omnibus ferè eius partibus, quas ſingulas percurremus, præclara ſumi medicamẽta clarũ euadet. Operoſum in primis eſt, ac longum, quòd ex integro Vulture paratur, ab [b] Aëtio præſcriptum. Curat elephantiaſim, abſceſſus, condylomata, ſtrumas, corporis eminentias, ſteatomata, paronychias, bronchocelas, & omnes malignas eminentias quacunque corporis parte, atque multo, vt ipſe ait, experimento cognitum eſt. Huius talis eſt apparatus. *Vulturem viuum accipito, eumq́; in vini dulcis aut ſapæ ſextarijs nouem, aut ſex ſuffocato; aut Vulturinum Gallum* (ita latina tranſlatio habet, ſed pullum non gallum fortè legendum exiſtimem) *eodem modo tractato, & à veſpere vſque ad matutinum tempus ad vitis ligna coquito. Cæterùm ægrum tenui victu connutrito, ſæpe etiam inediam perferre iubeto, & per ſubſcriptum medicamentum purgato, perq́; dies ſeptem ex marina aqua lauato. Poſtquam verò Vultur coctus fuerit & excolatus, oſſa ipſius contrita cum ægri ſudore, præſertim qui à ſole prolectus eſt, Cani edenda proijcito, maſſas verò ſeptem inde formatas Cani dato: Vulturem autem ipſum per triduum à veſpere vſque ad matutinum tempus, ne ab aurora conſpiciatur, coquito, atque id ſimiliter tertia die facito, probeq́; contectum omni die manè in domo tenebricoſa reponito. Atque vbi tandem ita percoctum ac excolatum habueris, ad iuſculum in nocte, minimè verò in die ſequentia addito, ſalis foſſilis marini in petris condẽſati trientem* (alij vnciam vnam habent) *atramẽti ſutorij ſeu chalcanthi* (galbani habet alia lectio) *opoponacis, vtriuſque ſextantem, colophoniæ, picis vtriuſque quadrantem, euphorbij, caſtorij, ſanguinis capræ, ammoniaci, thymiamatis, cuiuſque trientem, foliorum ſemperuiui numero ſeptem, catanancæ herbæ ſcrupulos tres, amianti ſcrupulum vnum, polypodij herbæ, quæ per contrariam affectionem lunæ deſinẽte auxiliatur, lapidis gagatæ, cedriæ, ſingulorum quadrantem, bituminis Iudaici ſextarium vnum, artemiſiæ herbæ, camemeli herbæ, cuiuſque ſextantem. Hæc omnia cum iuſculo, vt dictum eſt apparato, probè trita & comminuta vnito. Cæterùm Vulturem primum vnà cum pennis vſque ad pedes excoriato, atque ita in ſapam coniectum ſuffocato. Pellem autem ipſam cum myrrha conditam, & in fumum ſuſpenſam exiccari ſinito, pedes verò in oleo coquito, & cum oleo podagricos per Vulturis etiam pennam illinito. Neruos verò ad pedes podagrici pro amuleto appendito, & ab affectione eum liberabis. Porrò purgantiũ, cuius mentionem feci, hoc eſto: Aloës vnciæ dimidium gari, aceti, parem mẽſuram vnito, & octauam ſextarij partem bibendam præbeto.* Aliud eodem loco idem author ex Vulturino capite integro, aliiſque quamplurimis ſimplicibus admixtis componit ad elephantiaſim, ad carcinomata, ad podagram, ad articulorum morbum, ad ſtrumas, ad condylomata, & ad conuulſiones, quod tale eſt. *Vulturis*, inquit, *cerebrum vnà cum capitis oſſiculis & plumis ac carnibus capitis accipito, & in vino dulci coquito, atque excolata quidem illa proijcito, cum iuſculo verò ipſo euphorbij, croci, atramenti Indici, piperis albi, caſtorij, Zinziberis cuiuſque ſextantem coquito, & foliorum rubi, ſeminis Satyrij, picis cuiuſque dodrantem. Succi mandragoræ, cedriæ cuiuſque vnciam vnam, fel tauri aut capræ integrum, vermes ex lignis putreſcentibus & marcidis numero tres addito. Hæc omnia in vini dulcis ſextarijs nouem ſimul coquito. Hic*, inquit, *iuramento adſtrictus accepi, ne cuiquam reuelarem. Hic apparatus ad illinitionem in nouem dies ſufficit, & eminentias ipſas exterit. Cæterùm cum penna Vulturis etiam illinatur.*

Nunc ad reliquarum partium facultates examinandas pergamus, & primùm quidem interiorum, à cerebro incipientes. De hoc [c] Galenus: *Ad dolorem capitis ſedandum, cerebrum Vulturis terens vnge caput & tempora.* Item Plinius: *cerebrum Vulturis ſi commiſceas cum oleo cedrino, & inde nares frequẽter tangas, capitis dolorem aufert.* Quod ipſum ferè alijs verbis, [d] Marcellus refert, dum inquit: *Vulturis cerebro paululum cedriæ ſi immiſcueris, & nares inde intrinſecus, caputq́; perfricueris, omnes capitis dolores ſtatim minues.* [e] Aretæus id ad morbum Herculeum commendat, dicens; *Fama eſt Vulturis cerebrum in cibo ſumptum, morbum comitialem diſcutere, cuius ego periculum non feci.* Kiranides verò: *Si Vulturis cerebro*, inquit, *mulieris venter & viri liniantur, ſterilitas inducitur.* [f] Albertus tradit in cerebro Vulturis quandoq; reperiri lapidem, qui Quãdros dicatur, valere contra omnem noxam, ac producere lac in mammillis.

Pulmoni etiam ſuæ tribuuntur dotes, quas nonnullas Plinius recenſet: *Pulmonis*, inquit, *Vulturini*

Marginal notes:

[a] *Lib. 2. aduerſus Iouinianum.*

[b] *Lib. 13. c. 124.*

Crebri vſus.

[c] *Lib. 9. Europor. cap. 91.*

[d] *Lib. 1.*

[e] *L. 7. c. 4.*

[f] *Lib. 2. de lap. precioſ. cap. 15.*

Quandros lapis.

Pulmonis vſus.

Line numbers in margin: 10, 20, 30, 40, 50

turini partes dextræ Venerem concitant viris alligatæ Gruis pelle. Item alibi: *Sanguinem reÿcientibus pulmo Vulturinus vitigineis lignis combuſtus, adiecto flore mali Punici ex parte dimidia medetur*. Obſcurus quidam recentior aduerſus epilepſiam commendat pulmonē & cor Vulturis arida trita & potata. Sunt enim & cordi ſuæ vires ſalutares, de quo item Plinius. *Cor pulli Vulturini adalligatum aduerſus comitialem morbum prædicatur: quidam pectus eius bibendum cenſent, & in cerrino calice:* Alexāder Benedictus. Ex poſterioribus nonnulli de Vulturino corde ſcribunt, ſi in corio lupi adalligetur, tœdium Veneris afferre.

Cor. Pectus.

Iecur quoq; ad medicamenta aptum eſſe Plinius his verbis teſtatur: *Iecur Vulturis tritum cum ſuo ſanguine ter ſeptenis diebus potum, aduerſus comitialem morbum prædicatur*. Variant nonnihil à Plinio Sextus & Aeſculapius, qui pro ter ſeptenis diebus ſolummodo *ſeptem* ponunt; Et Galenus luſcioſum veſci beta iubet, Vulturis iecore aſſato, eiuſq; felle illiniri. Serenus ad iecoris dolorem, Vulturis iecur commendat. Sed & ex iecoris magnitudine id agnoſci nobis tradit [g] Io: Baptiſta Porta, vbi alia etiam animantium iecinora magna ad illius viſceris dolores valere tradit, nec non ad oculorum vitia, quoniā Vultur acutiſſimè, vt diximus, videat. Idem Serenus iecur (pro quo Plinius habet cor) exectum de Vulture geſtari iubet ceu prophylacticum aduerſus ſerpentium morſus.

Iecur. [g] *L.3. Phytogn.c.38.*

Ventriculus Plinio teſte, neruis utilis.

Vētriculus.

Fel quoque oculis præcipuè prodeſſe tradunt plurimi authores. Ex hoc Q. Serenus medicamentum parare docet ad ſuffuſos oculos:

Fel.

Si tenebras oculis obducit pigra ſenectus,
Expreſſæ marathro guttæ cum melle liquenti
Detergere malum poterit, vel Vulturis atri
Fella, chelidoniæ fuerint queis gramina miſta,
Hæc etiam annoſis poterunt ſuccurrere morbis.

Idem ad morbum caducum commendat alibi: cùm ait:

——Comitiali
Prodeſt cum veteri Baccho fel Vulturis ampli:
Sed cochlear plenum guſtu tibi ſufficit vno.

Similiter Marcellus: *Fellis Gallinacei vel Vulturini, quod longè magis prodeſt, ſcrupulū, & mellis optimi vnciam, benè trita coniunges, atque in pyxide cuprea habebis, & opportunè ad inungendum vteris. Hoc nihil potentiùs caliginem releuat*. Et [h] Plinius: *Nubeculæ & ſuffuſiones caligationesq́; oculorum inunguntur Aquilæ felle, quam diximus pullos ad contuendum ſolem experiri, cum melle Attico. Eadem vis & in Vulturino felle eſt cū porri ſucco & melle exiguo*. Sed meliùs hîc habēt aliqui authores marubij pro porri, & facilè Plinius praſon, id eſt, porrum, pro praſio, id eſt, marrubio, Græcarum uocum ſimilitudine deceptus, accipere potuit. Hoc ex [i] Galeno intelligere licet, qui hoc medicamentum etiam approbat: *Omnem*, inquiens, *oculorum obſcuritatem, incipiētemq́; ſuffuſionem curat fel Vulturis cum marrubÿ ſucco & melle Attico: cuius ſi nulla ſit copia, tenero ac molli vtere: eſto autem ſucci marrubÿ, tum mellis dupla ad ipſum fel portio.*

[h] *L.19.c.6.*

Plinius correctus.

[i] *Lib. Euporiſt.1.c.44.*

Renes verò Vulturini, authore Marcello, aridi in melle triti, uel decocti, tonſillis mirum remediū præſtant, ſi pro emplaſtro apponantur. Ego tamē nunquā renes in Auibus obſeruaui.

Renes.

Excrementa etiam huius Auis in uſum medicum ueniunt, adeo ut nihil in ea tam abiectum ſit, quòd non aliquam utilitatem adferat. Etenim ut author eſt grauiſſimus Dioſcorides, Vulturini fimi nidore partus excuti produntur. Quintus quoq; Sammonicus Serenus ait:

Excrementa.

Vt pariat ſtercus ſupponunt Vulturis atri.

Illam enim, quam ei natura dedit, pariendi facilitatem in mulieres etiam deriuat, fimi ſui ope nec non pennarum, quæ item ipſi excrementa ſunt, ut homini pili, de quibus ita Plinius: *Penna Vulturina ſubiecta pedibus, adiuuat parturientes*, uel, ut alijs uerbis Sextus Platonicus: *efficit vt ſine labore partum edant*. Ornithologus narrat quendam ſibi notum in ſua Heluetia (nimium fortaſſe credulum) tantum Vulturinæ pennæ ad partum educendum tribuiſſe, ut niſi tempeſtiuè auferatur, uteri etiam detrahendi periculum ſit, ſeſe tamen nimium huiuſmodi remedijs tribuere ſubiungit. Præclarum uerò in primis illud eſt elogium, quo ut Aeſculapium, Sextum Philoſophum, & Serenum prætereamus, tùm tota Auis, tùm in primis pennæ eius à [k] Plinio decorantur. *Ex volucribus*, inquiens, *in auxilio contrà ſerpentes primum Vultur eſt. Annotandum quoque minus virium eſſe nigris. Pennarum ex his, nidore, ſi vrantur, fugari eas dicunt*. Et Aelianus ſuffitis Vulturum pennis ex cauis ſuis elici tradit. Kiranides ſuffitu lethargum & ſuffocationem uteri & phrenitidem ſanari affirmat.

Pennæ.

[k] *L.28.c.4.*

Adeps quoque Vulturinus inſignes dotes habere legitur. Rhaſis diſſoluendi uim, cum Aſini ſylueſtris adipe parem ei tribuit. Et Plinius: *Adeps*, inquit, *Vulturinus cum ventre arefactus, contritusq́;*

Adeps.

tritusq́, cum adipe Suillo inueterato neruorum dolores tollit, & nodis medetur. Eiusdem facultatem, vtendiq́; modum Serenus docet:

Si verò occultus neruos dolor vrget inertes
Vulturis excisos adipes, rutamq́, remitte,
Aut ceram, & tali recreabis languida fotu.

Et Marcellus Empiricus tradit neruis & arthritidi adipem Vulturinum cum felle eiusdem, & axungia vetere ac melle malagmatis more appositum mederi.

10 Nec minori facultate reliquæ huius volucris partes, eæq́; similares præditæ traduntur, videlicet ossa, nerui, pellis &c. In primis ossa combusta, trita, inspersa sanare omne vlcus, & contra dolorem prodesse cum vino Kiranides asserit. Plinius verò & Marcellus ossa capitis pulli Vulturis filo purpureo ad cubitum suspēsa cephalgiam sanare & veterem scotomiam, vt & idem Kiranides repetit, scriptum reliquerunt. His consentit[l] Galenus, vbi ait: *Aquilæ capitis os simile simili, vt dextrum latus dextro appende, perinde & Vulturis*: quod ad hemicraniam curandam summè facere tradit.

Ossa.

[l] 3. Eup. 34.

Vulturis crus, inquit Rasis, si ablata carne suspendatur supra crus excoriatum, auferetur dolor, & sanabitur.

Crus.

Pellis Vulturina, ac præsertim quæ pectus tegit, tenerrimo mollicularum plumularum vel-20 lere obsita, his qui ægrè coquunt, vt Alexander Benedictus, alijq́; complures testantur, plurimùm conducit. Huic rei cùm inter cæteros non solùm locupletissimū præbeat testimonium, sed pulchram admodum suam de hac pelle obseruationem addat medicus doctissimus[m] Leuinus Lemnius, non pigebit cùm ob sermonis tersi elegantiam, tùm ob rei alijs intactæ cognitionem eius verba huc ascribere. *Quum multa sint, quæ foris admota ventriculo robur adferant, ac concoctioni adminiculentur, tum nihil magis præsentaneum, aut efficacius, quàm Vulturis tegmen, vel detracta pellis, cæterarum pellium modo subacta ac concussione complanata. Quum autem eius sit conditionis ac naturæ hæc Auis, vt omnia auidè appetat, & inoffensè consumat, tegmini eius ea vis infusa est, vt ventriculum humanum fulciat, ac fastidioso, nauseantiq́, stomacho vires appetendi & concoquendi cibi conferat, quin & alui profluuium cohibet, & vomitum compescit, sed diuerso modo ventriculo applicatum. Hoc enim experimento comprobatum habeo, vt si quis tegmē è corpore alitis exemptum, arteq́, pellicea concinnè* 30 *elaboratum, subactumq́, flaccido ac languenti ventriculo admoueat, fluxum sistere, ac leuitati intestinorum auxiliari, præsertim si eo situ applicetur, vt plumosa pilorum congeries deorsum spectet: quemadmodum in suffultis vestibus, secundo, vt ita dicam, flumine, pelles palma demulceri solent. Confortat enim, fouetq́, calorifica vi, & astringendi ratione facultates seu potentias naturales, quibus alimenta attrahi contingit, retineri, concoqui, & expelli: tres quoque ventriculi neruosas tunicas & totidem fibras corroborat, vtq́, suo officio fungantur, efficit. Cæterorum tegmen id contrario aduersoq́, situ collocatum piloso acumine sursum exporrecto, atque in sublime nitente, vomitum compescit, deorsum detractis stomachi musculis, quibus cibum amplectitur ac retinet.* Quæ res cùm ita se habeat, itaq; mirari subit, quod à[n] Plinio scriptum est; *pennam Vulturis, si dentes cum ea scalpantur, acidum anhelitum facere*: quod ei facultati quam paulò antè pelli attribuimus, maximè videtur repugnare. Corroborari enim stomachum in ca-40 loris natiui augmento consistit, vt acidus anhelitus non nisi à vētriculo debili proficiscitur, qui cibum coquere quidem aggrediatur, at cœptū opus perficere exactè nequeat. Aut dicēdum est, aliam pennis, aliam pelli inesse vim, quod tamen præter rationem videtur, cùm pelles Vulturinæ stomacho, non nisi tenellis illis plumulis fultæ admoueri soleant, si vtilitas ab illis expectanda est. Vt vt sit, res tanti non est, cui diutius inhærendum putem. Alijs, quibus lubebit, eam discussuris, liberum iudicium relinquo.

Pellis.

[m] Lib. 4. de Occult. nat. mirac. c. 26.

[n] L. 30. c. 4.

Ex neruis[o] Alexander Trallianus medicamentum podagricū præscribit huiusmodi: *neruos Vulturis ex cruribus ac summis pedibus collectos ad talos ægri alligato, curās, vt neruos dextri pedis Vulturis dextro ægri pedi alliges, & sinistros sinistro. Similiter etiā cubitorū, manuū, & humerorū neruos, alasq́,.*

Neruus.

[o] Lib. 11.

De sanguine demum Vulturino vnicū vnicus Plinius tradit (adeò omnia huius Auis vtilia sunt ad medicinam) & leprosis prodesse: Vulturinus sanguis cum Chamæleonis albi, quem 50 herbam esse diximus, radice, & cedria tritus, contectusq́; brassica lepras sanat. Rem admirandam de Vulturis sanguine tradunt quidam penes quos fides esto, Anguillas videlicet defectu aquæ mortuas, si corpore integro existente ponantur sub fimo in aceto, & addatur de eo sanguine, post paucos dies, omnes recuperare vitam.

Sanguis.

VSVS

VSVS IN EXTERNIS.

Tibiȩ ex ossibus Vulturum & Aquilarũ. Pennarum vsus.

E vsu, quem Vultur in bello & pace præbet, nunc dicendum. Ad prælia cum tympanis tibias ferunt Scythæ Anthropophagi, Malenchleni, atque Arimaspi ex Aquilarum & Vulturum ossibus, vt author est Pollux.

Pastores in montanis Cretæ Vulturibus insidiãtur, cùm quia Agnos suos, & Hædos rapiunt, (sunt enim illic frequentissimi) tùm vt pennas eorum, quas incolæ sagittis inserunt pro alis, diuendant.

Pellis.

Pelles quoque pellionibus tradunt, & non modicum ex hisce quæstum faciunt. Præcipuus earum vsus est apud Turcas, præsertim apud magnates, vti & apud Gallos, qui eis tunicis talaribus, & pallijs, rhenonibusq; subdere, totamq; anteriorem ventris regionem armare solent, si eo modo, quo pelles subigi & elaborari arte pellicea solent, parentur. Quare sat magno venire author est [a] Petrus Bellonius.

[a] Lib. 2. de Auib. c. 2. Pennæ. Rete pinnatum.

Gratius in eo, quod de venatione fecit, carmine, describens retis genus, quod pinnatum vocant, eò quòd pennæ ei ad terrendas feras attexantur, sic inquit;

> *Sunt quibus immundo decerptæ Vulture plumæ,*
> *Instrumentum operis fuit, & non parua facultas*
> *Tantum inter niuei iungantur vellera Cycni.* Et mox:
> *—— Ab Vulture dirus auaro*
> *Turbat odor syluas, meliusq; alterna valet res.*

Vulturis etiam pennæ literis exarandis idoneæ sunt.

Ossiũ vsus ad candelabra.

Ex ossibus Vulturis, seu ex cruribus apud quosdam vsus est conficiendi candelabra, cùm credant hæc ipsa innata quadam ui uenenum, quod in mensam adfertur, explorare, imò id sibi tanquam magnes ferrum, attrahere.

Vultures pro sepulchro. Canes sepulchrales dicti. [b] Lib. 1. [c] Lib. 11. Parẽtes senes à filijs occisi, & comesi.

Barcæis, Indis, Caspijsq; Vultures sepulchrorum loco erant, & quidem sepeliendi modus apud Barcæos prȩsertim honoratissimus erat, Vulturibus cadauera, qui bello fortiter cecidissent, lanianda proponere. Quemadmodum apud Hyrcanos defunctorum corpora Canibus, quos in eum usum alebãt, obiecta legimus, quos inde sepulchrales dicebant, quòd eorum uenter illis pro sepulchro esset. Et apud Persas mortuus non prius humabatur, quàm ab Alite, aut à Cane traheretur, vt scribit [b] Herodotus, & D. [c] Hieronymus; Idem quoque Bactrianos factitasse memorat Plutarchus. Huic rei etsi insolenti facilè fidem adhibebit, qui legerit Massageras Essedoniosq;, atque ipsos Scythiæ populos, iam senio grauatos parentes iugulasse, eosq; in frusta concisos, & Ouium ac Pecudum carni permixtos, nõ minore quàm qua nos in nuptijs solemus, hilaritate apposuisse & absumpsisse. Atque hac ratione hi mortuos suos in uentribus suis tumulabant. Quanto iustior hîc eius Poetæ esset querela?

> *Heu quantum scelus est in viscere viscera condi?*

Vulturis vsus in picturis.

In picturis quoque ac simulachris sui vsum præbuit Vultur. Legimus in numismate Titi Imperatoris, qui orbis amor dici meruit, Vulturis effigiẽ impressam fuisse, fortasse ob felicia Romuli Vrbis conditoris auspicia. In antiquissimo quodam numismate in vertice galeæ conspiciuntur alæ geminæ, quod ex captatis à Remo & Romulo augurijs (prior enim Remus sex Vultures, duodecim mox Romulus, vt dictum fuit, vidit) processisse [d] Cõstantius Landus opinatur. Verùm & apud Aegyptios in vestibulis domorũ, alas Vulturis proponere, indiciũ nobilitatis, & vetustatis familiæ censebatur, quod animaduertit [e] Alexander ab Alexãdro. Hũcq; numum Landus credit Iulij Cæsaris, aut Augusti, aut cuiusuis alterius ex Cæsaribus esse, atque ideo cusum, vt vetustatem sanguinis ostentarent. Addit item se vidisse Romuli numum cum Vulturibus, eumq; sibi postea dono datum fuisse à Bernardo Lochetta impressore Papiensi, in quo Romuli imago iuuenilis fuit, cum hac inscriptione DIVO ROMVLO NVDIS CONS. in auersa parte erat quoddam veluti templum, seu idea vrbis facta in modum caueȩ seu turris, in cuius fastigio erat Auis, quam putat ex figura fuisse Vulturem. Circum orbem numi hic legebatur titulus AETERNAE MEMORIAE. In imo erant notæ hæ, REST. Reperiuntur & alia Romanorum numismata, in quibus ab vna parte Romæ caput conspicitur, ab altera verò Romæ duobus scutis insedentis integra effigies hastata, vnà cum Lupa Romulum & Remum lactante ad pedes, & Vulturibus duobus ab vtroque eius latere. Olim quoque, qua Græcæ virgines per pompam ad Helenæ templum uehi solebant, vt author est Varinus, canathra, id est, vehiculũ plegmata habebat, Ceruis ornata & Vulturibus. [f] Pausanias refert Eurynomum Dæmonem, qui ad ossa vsque mortuorum carnes arrodere fingitur, colore pingi solere inter cæruleum & nigrum medio, qualis est muscarum, quæ carnibus insident, & pellem Vulturinam ei substratam esse. Porrò quamuis Vultur sit immensæ molis,

[d] In numis. Castor. & Pollucis. [e] Lib. 5. Genial. [f] In Phocicis.

ſæ molis, Turcæ tamen, vt obſeruauit [g] Bellonius, aucupandi artem cum eo tenent; quem cùm reuocant, houb houb duntaxat acclamant: dextra ferunt, & interdum oua Gallinarum dura veſcenda præbent, in recentis carnis penuria.

[g] *Lib. 3. obſ. cap. 40.*

HIEROGLYPHICA.

LVRIMA per Vultures in myſticis ſuis notis denotabant Aegyptij ſapientes, eaq; non abiecta, ſed ſumma quæq; & diuina: cuiuſmodi fuerunt annus, mater, ſiue naturæ vocabulum, mundus, intuitus ſeu ſpeculatio, terminus, iuſtitia, liuor, Pallas, Iuno, & alia quamplura.

Quoniam verò ex ea præcipuum erat anni ſignificatum, vt inquit [a] Pierius Valerianus in hieroglyphico ſuo Vulture, qua ratione id ſit receptũ, etſi antè, vbi de generatione ſermo erat, tetigimus, hîc tamen obiter explicare operæpretium eſſe puto.

[a] *Lib. 18.*

Vultur, vt apud Aegyptios habetur, trecentos eos & ſaxaginta quinq; dies, quibus annuum conficitur ſpatium, ordine mirifico partitur. Nam cùm annum illi tribus tantùm ſpatijs metirentur, uere quippe, æſtate & hyeme, ipſi ſingula tempora centum viginti diebus conſtare voluerunt, ac quinque inſuper dies addiderunt, quos interea lares uocabant. Vultur uerò ad eiuſmodi partitionem anni aptè accomodatur. Nam cùm primùm excitatus fuerit ad cõceptum, quem à uento fieri uolunt, tum quinq; continuos dies pertinaciſſimo ieiunio maceratus perdurat ſine cibo & potu: mox centum & uiginti dies prægnans manet, totidem diebus pullos educat; per reliquos centum uiginti dies, ut quibuſdam placet, immunis eſt, ſuarumq; tantùm rerum ſatagit, neque prægnationi operam dat, neque educationi. Quamuis ut ſuo loco monuimus, quidam eum totum anni curriculum generationis ac educationis officio tradant impendere: quibus ſubſcribit Tzetzes. Illud etiam ad anni rationem pertinet, quod ex Vmbritij Aruſpicis ſententia [b] Plinius ſcribit, Vulturem tredecim oua parere, quę quidem adinſtar totidem Lunæ coitionum accipi poſſunt, quę per vniuerſum annum potiſſimùm obſeruantur.

Annus Aegyptiorũ.

[b] *L. 10. c. 7.*

Aliud ſequitur hieroglyphicum, vt per eandem Auem vel ſenio cõfectam; vel demortuam centum annos intelligamus. Eam enim augures magna cum religione obſeruare ſoliti ſunt, ac per ſingulos Vultures ſingula annorum centena portendi tradiderunt, duodecimq; illas, quas Romulus obſeruauit, imperium Romanum ad annos M C C duraturum oſtendiſſe, quod obſeruatum à Vectio tradit Varro; exceptum mox à Cenſorino qui circiter mileſimo ab Vrbe condita claruit, quod ita poſtmodum ſub Gẽſerico Athalarico, & Odoacre barbaris regibus euenıſſe fæda ac miſerabili totius Italię clade, quodq; acerbius eſt, totius literaturę interitu ſatis conſtat, & nos ſuprà in capite de augurio Vulturum luculenter enarrauimus. Cur verò annorum centena per ſingulos Vultures ſignificarentur, inde ſumptum eſt, quod eos ad centum vſq; annos viuere compertum ſit apud antiquiores, quibus aſtipulatur D. [c] Ambroſius. Nunc ad reliqua huius Auis hieroglyphica pergamus.

Cur anni Vulturibus aſſimilati.

[c] *Lib. 5. Hexam. c. 20.*

Cùm in genere Vulturũ marem nuſquam inueniri arbitrati ſint, ſed omnes fæminas, quod priori opinioni congruit, quæ ex vento eas concipere exiſtimat, itaque manifeſtum eſt, cur Aegyptij ſacerdotes per eam Alitem, uropygio ſurrecto atque ad Aquilonem uerſo, matrem aut naturam intelligant: Mater ſiquidem fæmineum eſt animal. Vultur enim, ut ex antiquorum Aegyptiorum ſententia dictum eſt, appetente conceptus tempore, quod per quinq; dies illos, quos ſupra memorauimus, producitur, ſine mare, eo, quo dictum fuit, modo, impletur.

Matris hieroglyphicũ Vultur, & cur.

A ſimili cauſa profectum eſt, quòd cælo in ſuperius & inferius hæmiſphærium diuiſo Aegyptij, quod ſupra finitorem eſt, Palladi; quod uerò infra eſt & ab oculis ſemper noſtris ſummotum, Iunoni dicauerint. Quoniam uerò cælum ipſum muliebri genere Vraniam, non οὐρανὸν, quod præcipuè etiam apud Arabes erat, uocitabant, utpote quæ ſolis, Lunæ, ſtellarumq; omnium mater haberetur, & Vulturem, ut ſæpè dictum eſt, omnino fæminam intelligerent, utrumq; itidem hęmiſphęrium, quo cælum conſtat, per Vulturem exprimebant, atque ita tam Pallada quàm Iunonem hoc ſimulachro ſignificabant. Quinetiam unicuiq; muliebri ſigno alitem hanc tanquam in eo ſexu principem pro geſtamine addidêre, atque ita demum unamquamq; Deam unius Vulturis figuratione intelligebant.

Cur Palladi & Iunoni ſacer ſit. Cœlũ Vrania dictum Aegyptijs & cur.

Cùm uerò mundũ uniuerſum ex mare atq; fœmina conſtare profiterẽtur, ſolos uerò Deorum Vulcanum & Pallada maſculofęminas ſeu utriuſq; ſexus participes eſſe crederent, itaq; eos icone Vulturis denotare ſunt ſoliti. Quamuis paulò ſecùs habeãt emendatiores Hori codices, nempe ſupra Vulcani caput Scarabeum, ſupra uerò Mineruæ Vulturem. Atqui mundum ex Scarabeo, qui tãtùm mas eſt, ab iiſdem intelligi, docẽt Aegyptiorum ſacra, & ex Vulture

Mũdi imago.

Vulcanus & Pallas cur per Vulturem ſignentur.

ture Pallada, quæ supremum est hemisphærium ac muliebri sexu perhibetur, atque ita fieri, ut Palladis & Vulcani opera, quidquid in rerum natura cernere est, formam consequatur, & ad absolutam speciem perueniat. Nam Pallas suo ingenio freta nihil non concipit, nihil non parturit: Vulcanus verò ea, qua pollet, peritia ignis sui beneficio omnia, quæ fuerint dissoluenda, liquat: contrà verò alia cogit in duritiem, firmoq; concretu peruincit. Eam verò ob rationem commenti sunt Aegyptij Vulturem adiungere Scarabeo, qua itidem fabulæ Pallada Vulcano matrimonio collocatam fingũt. Vsurpatum est autem à veteribus maximè, quod in Orphicis etiam hymnis obseruatur, vt duas has cælestium animorum vires in eadem substantia meditarentur, quarum altera concipit per contemplationem, quæ à superiori potestate intelligentiæ infunditur, quod quidem munus est Palladis: altera verò in hæc inferiora agit, & eorum quæ sibi credita sunt, curam gerit, regit, instruit, quod ad Vulcanum spectat. Atque ita hosce æthereos spiritus maris & fæminæ cognominibus nuncupauêre. Vnde etiam Empedocles, cùm se Deum iam effectum asseueraret, puerum & puellam esse se dictitabat, cuius hæc circunferuntur carmina, quæ rem attestantur:

Vultur cũ Scarabeo adiunctus.

Empedocles puer & puella.

Immortalis ego, haudquaquam mortalis habendus,
Sumq; , valete omnes, puer ecce, puellaq; factus.

Sed hominem, de quo apud Philosophos consideratio est, vtriusq; sexus esse reuera comperimus. Vnde quantum pertinet ad intellectum, nullum discrimẽ ponebat Socrates inter marem & fœminam, eandemq; virtutem ac docilitatem in vtroque deprehendebat. Nam minimum commentitium est vtriusq; naturæ homines reperiri, qui partem inter se vtramque peragant, cuiusmodi prẹter Nasamonis populis vicinam, at superiorem gentem, Calliphanis testimonio notam, & non solùm apud Lunenses, vt existimauit annalium commentator Fenestella, sed in reliqua etiam Europa plurimos reperiri experientia testatur: in quos reuera admodum lege cautum est, ut quem mauelint sexum eligant, altero si abutantur, capitali supplicio puniendi.

Eadem ratione nec dissimili mysterio, cùm perfectum quid, ac consummatum in rerum natura significare vellent Aegyptij, Vulturem & Scarabeum iuxta se mutuò ponere consueuerunt, vtpote qui ex duobus his simulachris Palladem & Vulcanum, vti dictum est, intelligerẽt. Cõprehendebant autem picturam hanc uno tantùm argumento, ex quo masculofæmineum, ut ita dicam, sexũ significari profitebantur. Ita tamen imagines disponebant, vt si Vulcanum significare uellent, Scarabeum priori loco ponerent, Vulturem uerò secundo: Sin Mineruam à Vulture incipientes in Scarabeum desinebant.

Perfectionis typus.

Ad hæc ijdem miserationem per Vulturem, qui femora sua rostro proscindebat, exprimebant. Ille enim, vt quidam volunt, centum & viginti diebus, quibus in filiorum educatione detinetur, nunquam ad prædam longiùs prouolat, vni illi curæ intentus, ne pullos deserat, & de propinpuo tãtùm, quæ fuerint in promptu, venatur. Quod nisi aliud quicquid occurrat, quod pullis paret in alimentum, ipse suis femoribus rostro cõcisis sanguinem elicit, quem filijs exugendum præbet; tanta curat charitate, ne illi victus egestate deficiant. Sanè verò hinc factum crediderim, vt maiores nostri, cùm incõparabilem prorsus Saluatoris nostri miserationem indicare vellent, hanc alitem, non autem Pelicanum, in sacrosanctæ crucis apice, ea femorum vellicatione spectandam erexerint. Nam quamuis omnino per Pelecanum incredibilis erga filios amor hieroglyphico longè alio significetur, nusquam tamen legimus apud antiquos, qui hoc scriptionis saxum voluerunt, Auem aliam, quàm Vulturem femorum suorum lácinatu, effuso sanguine pullos suos pascere, consueuisse. Phœnix tamen & ipsa femora vellicare & cõscindere dicitur, nõ vt sanguine suo filios alat, quos nullos habet, sed vt ex eo effuso vermiculus ille oriatur, quem mox in Phœnicem exire fabulantur. Non minor quoque miseratio ac pietas est in liberis Vulturum, qui parentes extremo senio alũt. Huc spectat, quod [a] Iulius Scaliger de Africano Vulture narrat, quem tam diù in Libya & Atlante monte, vbi Sner vocant, aiunt viuere, quoad nudus pennis à suis alatur pullis, vt iam aliud verbum ab hoc officio Græcis fingendum sit, quàm ἀντιπελαργεῖν, nempe ἀντιωνεῖν.

Miseratio.

Solus Vultur Auium pullos suo sanguine nurrit.

[a] Exec. 231

Sner.

Præter hæc & alia quædam ex Vulture hieroglyphica commenti sunt Aegyptij sapientes ex ijs, quæ ab eo plurimùm fieri obseruarunt. Nam scopum siue locum, quo quis tendere designarit per eum, sed altè volantem expressêre, propterea quòd hunc supra reliqua animantia acutissimo visu præditum asserebant, adeò vt oriente sole Occasum versus, decedente verò ad Orientem spatiosissimis quantumlibet interuallis dissitum esculeutum prospiciat, atque quòd vno ad id volatu, quasi sagitta ad scopum feratur. Quinetiam vt D. Hieronymus attestatur, *transmarina cadauera Vultures sentiunt*. Sunt autem qui visui, sunt qui odoratui, quo sagacissimo pollent, rẽ ascribant. Sed vtcunq; sit, hoc ingenia aliorũ disputẽt. Illud satis cõstat, Aegyptios intuitum ea loci designatione in remotissimas quantumlibet partes per Vulturem indicasse.

Scopi typ^9.

Insuper

Insuper & circũſcriptum terminum per eandem Alitem intelligebant, propterea quòd ſi conflictus uſpiam futurus eſt, locum ipſe præſcribat, quo acies concurſuræ ſunt & pugnam inituræ, atque ſeptem antè diebus, vt Aegyptij tradunt, vt alij, tantùm triduo antè volant.

Termini hieroglyphicum.

Ab hac præſagrẽdi vi, qua ante tot dies cadauera, & ubi ſtrages futura ſit, præſentiũt, ijdem Aegyptij præſagituram ex Vulturis ſimulachro ſignificabant, aſſerebãtq; conſueſſe priſcos reges belli tempore exploratores dimittere, qui obſeruarẽt, in quamnam exercitus partem Vultures imminerent, inde ſtragem futuram commonefacti, vbi earum Auium grex frequentior incubuiſſet. A qua quidem huius alitis præſcientia Aſtronomi, vt Hermes & alij fabulandi ceperunt occaſionem, vt eum, qui Vulturis cæleſtem afflatum ab horoſcopo ſortitus fuerit, ſapientem & prouidum in negotijs obeundis fore, imò & regnum ei portendi crederent.

Præſagituræ hieroglyphicum.

His igitur notis Aegyptij tam in myſterijs ſuis edocendis, quàm in naturæ ſecretis, & ciuilium morum præceptis aperiendis vtebantur. Sed & in reliquis diſciplinis ab eodem ſcriptionis genere non recedebant. Vt ſi de mathematicis rebus locuturi, in numeris drachmas duas dicere voluiſſent, Vulturem, ait Horus, ponebant. Cauſam quidam exiſtimant, quia apud Aegyptios duæ lineæ vnitas eſt, Horo eodẽ teſte. Vnitas verò cuiuſlibet numeri ortus eſt ac principium vnà cum binario. *Optima itaque ratione* inquit, *duas dragmas indicare volentes, Vulturem pingunt, quod generationis ipſe ſibi author, materq́; ac principiũ, quemadmodũ & vnitas eſſe videatur, quæ dragmarũ duarũ inſtar exiſtimatur.* Hic igitur Vulturis vſus erat apud antiquos in hieroglyphicis.

Dragmæ duæ p Vulturẽ ſignificatæ.

[c] *L. 1. Hierogl.*

PROVERBIA.

SI Vultur es, cadauer expecta, prouerbium eſt à [a] Seneca vſurpatum in teſtamentorum captatores, cænipetas, ac hæredipetas, qui mirum in modum, vt Iuuenalis verbis vtar, oblectantur *aliena viuere quadra*, non ceſſant blanditijs & obſequijs alienos delinire, ut vel bolum ex aliena cæna aut hæreditate capiant, non ſecus ac Vultures cadaueribus inhiantes, quos *Diabolus*, vt Tertulliani verbis utar, *docuit patientiam, eam dico, quæ maritos dote venales, aut lenocinijs negociantes vxorum poteſtatibus ſubijcit, quæ aucupandis orbitatibus omnẽ coacti obſequij laborem mentitis adfectionibus tolerat.* Sunt autem iſti hæredipetæ, ut de his aliquid dicamus, Vulturibus nocentiores, & crudeliores. Hi enim & viuis omnibus, & ab Auiũ cadaueribus generis ſui abſtinent: illi viuis etiamnum inhiant & mille modos mente ſua concipiunt, quibus mortem eis accelerent, ut eò citius concupito bono potiantur. Hoc [b] Martialis eoq; perlepido monſtrat adagio, vbi ad Oppianum hæredipetam ſcribit in hunc modum:

[a] 15. *Ep. 96*

[b] *L. 6. Epigram.*

Amiſit pater vnicum Silanus,
Ceſſas munera mittere Oppiane?
Heu crudele nefas, malæq; Parcæ,
Cuius Vulturis hoc erit cadauer?

Huiuſmodi hæredipetas venuſtè admodum quoque depingit poẽta quidam doctiſſimus:

Pollinctor, Ambubaia, cerdo, Veſpillo,
Qui Vultures cadaueri imminent fœdo,
Hi ſacra rapiunt, nulla dant, ſibi viuunt;
At non ſibi moriuntur; at ſibi regnant,
Sibi propinant, ſibi viuunt, ſibi ſtertunt.

Et noſter [c] Arioſtus inquiens:

[c] *Cant. 35. Stan. 10.*

Longo, e d'intorno quel fiume volando
Giuano Corui & auidi Auoltori,
Mulacchie & varij Augelli; che gridando
Facean diſcordi ſtrepiti, e rumori;
E à la preda correuan tutti, quando
Sparger vedean gli ampliſſimi teſori,
E chi nel becco, e chi nell vgna torta
Ne prende, ma lontan poco li porta.

Similis paræmia eſt apud Suidam Ἄπειροι γῦπες, id eſt, infiniti egentes Vultures. Proinde ſicuti qui diuites audent aut accuſare aut veneno tollere, Milui vocantur; pari pacto, qui obſequijs tantùm & adulationibus aucupantur, vt miſceantur teſtamento, Vultures dicuntur. Ad eum ferè ſenſum etiam [d] Arioſtus:

Mihi qui, & cur dicti.

[d] *Cant. 35. Stan. 20.*

E come qua sù i Corui, e gli Auoltori,

E le Mulacchie, e gli altri varij Augelli
S'affaticano tutti per trar fuori
De l'acqua i nomi, che veggion piu belli,
Così là giù ruffiani, adulatori,
Buffon, cinedi, accusatori, e quelli,
Che viuono à le corti, e che vi sono,
Più grati assai, che'l virtuoso, e'l buono.

In eos etiam, qui humilibus sordidisq; rebus delectantur, illud è [e] Lucretio vsurpari potest:

[e] *Lib. 4. de nat. rer.*

Ducuntur cadaueribus Vulturij.

Vulturis vmbra, Γυπὸς σκιά, de homine nihili dicebatur. Refertur à Diogeniano. *Mihi magis quadrare videtur*, inquit Adagiorum author, *in hæredipetas, aut alioquin rapaces, inhiantesq́, prædæ.* Huic respondet illud antè relatum, *Si Vultur es, cadauer expecta.* Cuius quidem Diogenianus etiam in Collectaneis meminit, sed alia figura, Ἄτες γῦπαν, id est, Vulturum ritu. Admonet autem dictum de ijs, qui vel ob hæreditatis, vel alterius emolumenti spem cuipiam insidiantur.

In hæredipetas prouerbium.

[f] Claudianus de re minimè verisimili huiusmodi adagium usurpauit:

[f] *Lib. 1. in Eutrop.*

Profert iam cornua Vultur.

Sola quidem Auiũ Tragopanas veteribus cornuta putata est, Plinio * teste, sed qui fabulosam esse arbitretur. Scio tamen nostra tempestate Auem Aquilina ferè magnitudine in aëre visam, quæ cornu in naso gerat, quam Rhinocerotem Auem quorundam suspicor. Verùm de hac suo loco copiosiùs. Reliquarum Volucrum cornibus præditam esse quampiam, nemo ne quidem somniauit, quantò minus Vulturem. Est & illa vsitata paræmia *Vulture edacior* ab animatis summa voracitate desumpta. Quadrat in helluones, qui tantùm, vt edant, sibi nati videntur, quales sunt parasiti, & alienarum mensarum asseclæ, quos ventris operarios rectè vocat [g] Tertullianus, & [h] Niger ἀλλοτριοφάγας, [i] Plutarch. verò τῇ γαστρὶ, οὐ τῇ ψυχῇ συνδειπνεῖς, D. Hieronymus uentris animalia, gulæ mancipia, liguritores, quasi mures & semper alienum cibum edentes. Hi meritò Vultures appellantur. Nam Vultur, perinde ac captator cœnas, cadauera sectatur præter cæteras Aues.

* *Lib. 10. cap. 49.*
[g] *Lib. de Patientia.*
[h] *In Epsophagia.*
[i] *In symposiacis.*

EMBLEMATA.

EMBLEMATVM, quæ uaria Vulturis ingenium ingeniosis suppeditare potest, omnium instar nobis erit vnum atq; alterum ex Alciato desumptum, ut gratia exempli, quod inscribitur OPVLENTI HAEREDITAS. Est hoc eiusdem cum suprà memorato in hæredipetas sententiæ.

Patroclum falsis rapiunt hinc Troes in armis,
Hinc socij atque omnis turba Pelasga vetat,
Obtinet exuuias Hector, Græciq́, cadauer.
Hæc fabella agitur, dum vir opimus obit.
Maxima rixa oritur, tandem sed transigit hæres,
Et Coruis aliquid Vulturijsq́, sinit.

Alterum est alterius argumenti, in eos confictũ, qui malis seu rebus macris alienis pinguescunt, cuius hic est titulus EX DAMNO ALTERIVS VTILITAS.

Dum sæuis merent in mutua vulnera telis
Vngue Leæna ferox, dente timendus Aper.
Accurrit Vultur spectatum, & prandia captat,
Gloria victoris præda futura sua est.

APOLOGI.

DE Vulturijs scitus admodum narratur apologus, inquit [a] Cælius, aduersus fœneratores. Vulturius quidam vehementer agitatus vomere ampliùs cœpit, simulq; etiam queri, ac sese afflictare, quòd intestina eiectare videretur. Pax sit rebus, inquit alter, non est, quòd ægro sis animo, neque enim tui euomis quidpiam, sed cadaueris portiones, quod nuper conscidimus. Ita fœneratores si quando his, quæ iniustè acquisiuerunt, bonis exuuntur, aut fisco addictis aut alia ratione perditis, uti solent iusto Dei iudicio malè parta malè dilabi, non sua amittunt, sed

[a] *Lib. 8. c. 18. Antiq. lect.*

quæ nefarijs usuris eripuerunt debitoribus. Cælius Rhodiginus alio sensu apologum exponit, inquiens: *Eadem ratione fœnore adobruti non agros euomunt distrahuntq́; proprios, sed fœneratoris, quem ijs dominum præfecerunt.* Creditores uerò [b] Plutarchus etiam Vulturibus comparat, cum ait: *Creditores in foro debitores tanquam loco miseris assignato Vulturum instar exedunt & arrodunt, rostro in eorum corpus inserto & alijs tanquam Tantalis astant, vetantq́; eorum quicquam gustare, quæ colligunt.*

[b] Lib. de nō accip. mutuo pro fœnore.

FABVLÆ.

PVD poëtarum plerosq; passim celebratissima extat fabula de Tityo, cuius iecur apud inferos à Vulturibus perpetua arrosione exedi comminiscuntur, tantumq; nocturna accretione reparari, quātū diurna auis uoracitate absumitur. Huius fabulæ præcipuus ac primus author [a] Homerus fuisse uidetur, qui luculenter eam describit, his uerbis:

Tityj fabula.

[a] Odyss. Λ. in fine.

Καὶ Τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱὸν,
Κείμενον ἐν δαπέδῳ, ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα.
Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον
Δέρτρον ἔσω δύνοντες. ὁ δ' οὐκ ἀπαμύνετο χερσί.
Λητὼ γὰρ ἥλκησε Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν
Πυθώδ' ἐρχομένην διὰ καλλιχόρου Πανοπῆος. idest,

Et Tityon vidi terræ gloriosissimæ filium
Humi iacentem per nouem iugera,
Vultures autem duo vtrinq́; assidentes iecur tondebant,
Viscera dolore afficientes, hic autem non tuebatur manibus.
Latonam enim læsit Iouis venerandam concubinam
A Pytho venientem per amœnum Panopæa.

Quæ quidem maiori ex parte [b] Vergilius sic reddidit:

[b] L. 6. Aen.

Necnon & Tityon terræ omniparentis alumnum
Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, rostroq́; immanis Vultur obunco
Immortale iecur tondens, fœcundaq́; pœnis
Viscera, rimaturq́; epulis, habitatq́; sub alto
Pectore, nec fibris requies datur vlla renatis.

Reliqua Simon Lemnius Rhetus expressit hoc carmine:

Nec se defendit manibus, nec corda tuetur:
Dicitur ille Iouis quondam rapuisse tonantis
Pellicis eximiæ magno deceptus amore,
Latonæ amplexus olim Pythona petentis,
Dum per amœna Iouis Panopæaq; rura mearet.

Tangit eandem hanc fabulam varijs locis * Ouidius, vt

* Metam.

Viscera præbebat Tityo lanianda, nouemq;
Iugeribus distractus erat. Et alibi:
Iugeribusq; nouem, qui summus distat ab imo
Visceraq; assiduæ debita præbet Aui.

[c] Idem alibi pœnæ eius æternitatem apud inferos ostendere volens, ait:

[c] Lib. 1. de Ponto.

Sic inconsumptum Tityi semperq; renascens
Non perit, ut possit sæpe perire, iecur.

De eodem Tytyo ita quoque [d] loquitur.

[d] In Ibide.

Hic inconsumpto viscere pascit Aues.

Et Tibullus Homerum sequutus:

Porrectusq; nouem Tityus per iugera terræ,
Assiduas atro viscere pascit Aues.

Eadem [e] Seneca recolit.

[e] In Thiest.

Aut pœna Tityi semper accrescens iecur.
Visceribus atras pascit effossis Aues:
Et nocte reparans quicquid amisit die:

Et alibi per imprecationem [f] idem innuit:

[f] In Hippol.

Vultur relicto transuolet Tityo ferus,
Meumq; pœnæ semper accrescat iecur.

Lib.2. Pari ratione[g] Propertius.

Atque inter Tityi volucres mea pœna vagetur.

Neque Claudianus intactam hanc fabulam reliquit:

Quid dicam Tityon, cuius sub Vulture sæuo
Viscera nascuntur grauibus certantia pœnis. Et[h] alibi.
Inuitus trahitur lasso de pectore Vultur. Tityi scilicet.

[h] Lib. 2. de rapt. Proser.

Et insignis nostri æui Poëta;

Minus tremendi Tartari periculum,
Saxum, Rotasq;, Vulturis dapes iecur.

Illud enim de Tityo etiam intelligendum venit, vti hoc quoque eiusdem:

——Lubricum tibi saxum
Et Vultur, & fugacibus latex pomis
Parens iubensq; destinatur, atque id quod
Rotæ volumen incitatur æternum.

Vt verò sub hoc fabularum cortice aliquid veritatis, moralisq; Philosophiæ latere, quod vsui ac utilitati nostræ accommodatum esse possit, percipiamus: itaque grauissimorum aliquot authorum, qui hanc allegoriam commentati sunt, expositionem afferamus. [i] Fulgentius, ubi Promethei iecur non ab Aquila, sed à Vulture corrodi tradit, perbellè id interpretatur, cui & Petronius Arbiter his hendecasyllabis congruit:

[i] In Mithologico.

Cui Vultur iecur vltimum pererrat,
Et pectus trahit intimasq; fibras,
Non est, quem tepidi vocant poëtæ,
Sed cordis mala, liuor atque luxus.

Similiter & Seruius in suprà citatum Vergilij locum, cùm prius monuisset, hac in re Vergilium ab Homero uariare, quod ille dicat duos Vultures uicissim in Titij pœnā succedere sibi mutuò, hic vnius tantùm meminerit, subdit per hoc, quod Tityum ad nouem iugera exporrigi poëta canit. Quantum ad primam faciem, magnitudinem ostendit corporis, sed aliud significat, quia de amatore loquitur, nempe quod libido latè pateat. Tityus enim Latonam adamauit, ob eam rem ab Appolline telis confixus, hac insuper pœna apud inferos damnatus, ut eius iecur Vultur exedat. Sanè de his omnibus mirè rationem reddit Lucretius, & confirmat in nostra uita esse omnia, quæ finguntur de inferis. Dicit enim Tityon amorē esse, hoc est libidinem, quæ secundum Physicos & Medicos in iecore est. Vnde etiā exesum à Vulture dicitur in pœnā renasci. Etenim libidini non satis fit re semel peracta, sed recrudescit semper. Vnde ait Horatius:

Libidinis sedes.

Incontinentis aut Tityi iecur. Hæc Seruius.

Locus uerò [k] Lucretij à Seruio citati testis, quo probat ea, quæ poëtæ de Tantalo, Sisypho, Tityoq; fabulati sunt, aniles nugas esse ac friuolas, nec credendum apud inferos à morte animas hasce pœnas perpeti, sed omnia in hac uita accidere, his uersibus continetur:

[k] Lib.6. rer. nat.

Nec Tityon Volucres ineunt Acheronte iacentem:
Nec quod sub magno scrutentur pectore, quicquam
Perpetuam ætatem poterunt reperire profectò:
Quamlibet immani proiectu corporis extet:
Qui non sola nouem dispersis iugera membris
Obtineat, sed qui terrai totius orbem:
Non tamen æternum poterit perferre dolorem,
Nec præbere cibum proprio de corpore semper,
Sed Tityus nobis hic est: in amore iacentem
Quem volucres lacerant, atque exest anxius angor:
Aut alia quauis scindunt torpedine curæ.

Lucretio assentitur [l] Macrobius, qui fabulæ istius sensum ad hanc vitam transfert. *Commenti sunt poëtæ,* ait, *Vulturem immortale iecur tondentem, nihil aliud intelligi volentes, quàm tormenta conscientiæ obnoxia flagitio viscera interiora rimantis, & ipsa vitalia indefessa sceleris admonitione laniantis, semper curas, si requiescere fortè tentarint, excitantis, fibris renascentibus inhærendo, nec vlla sibi miseratione parcentis lege hac, qua se iudice nemo nocens absoluitur, nec de se suā potest vitare sententiam.* Sed hactenus Macrobius. Ex his igitur videre est, neque prorsus vanam esse hanc fabulā, neq; omni omnino vtilitate carere, sed antiquā illam Orphei theologiam sapere, quę sub tali historiarum commenticiarū cortice arcanæ aliquid philosophiæ, ac secretiora quædam morū præcepta ceu mysteria occulebat. Puræ verò neque quidem aliud, quàm meræ fabulæ sunt, quæ

[l] Lib. 1. de Somn. Scip.

Bæus

[m] Bæus antiquus author [n] Antonio Liberali citante scripta reliquit, dum Aegypij Bulidisq; genesim indagans, homo sacræ ac veræ rerum omnium per Deum omnipotentem creatarum historiæ ignarus, vt omnino aliquid dicat, ea comminiscitur, quæ ne per somnium quidem homini sano in mentem veniant. Is altissimis paganismi tenebris immersus, sic infit: *Aegypius Anthei filius, Nomionis nepos, in extremis Thessaliæ habitauit finibus, charusq; fuit & Dijs ob pietatem, & hominibus magnanimitatis iusticiæq; causa. Is cùm vidisset Tymandram, amore eius captus est; & cùm viduam esse intellexisset, pecunia data impetrauit, vt ipsi ad se domum ventitanti corporis sui potestatem faceret. Aegrè id ferens Neophron Tymandræ filius, Aegypij æqualis, insidiasq; ei struens, multis donis Bulidem Aegypij matrem eò pellexit, vt cum ea domum suam deducta rem haberet. Horam deinde maturè cognoscēs, qua ad Tymandram erat venturus Aegypius, suam matrem quacunque occasione domo emisit, inq; eius locum matrem Aegypij introduxit, se ad eam rediturum simulans, itaque ambobus imposuit. Aegypius nihil eorum, quæ Neophron machinatus fuerat, supputans, suspicansue, cum matre corpus miscuit, quam esse Tymandram putabat. Eum somno iam captum Bulis agnouit, acreptoq; gladio oculos filio eruere & seipsam interficere statuit; Apollinis interim voluntate somno Aegypius soluitur, intellectisq; Neophronis insidijs, in cælum sublatis oculis, optauit omnia secum aboleri. Iupiter porrò eos in volucres mutauit. factiq; sunt Aegypius & Nephron, Aegypij, id est, Vultures cognomines, minor tamen corpore Nephron. Bulis in Mergum abijt, eiq; Iupiter alimentum tale destinauit, vt nihil terra editum edat, sed tantùm oculis piscium, Auium, aut serpentum vescatur, quia filio Aegypio oculos erat ademptura.* Idem paulò post de Phylio non minus nugatus, inquit: *Erant in Aetoliæ regione Vultures monstrosæ magnitudinis, qui multos homines interficiebant. Hos Cygnus Apollinis filius è Tyria Amphinomi filia viuos capere & ad se perducere quauis ratione iussit. Dubitante Phylio quomodo hoc mandatum conficeret, diuinitus euenit, vt Aquila raptum Leporem semianimemq; eòdem deijceret, non perlatum ad nidum. Phylius direpto Lepore, sanguine eius se impleuit & humi procubuit. Itaque Vultures ad eum vt mortuum deuolarunt, quorum ille duos pedibus arreptos tenuit, atque ad Cygnum pertulit.* Refert præterea ex Bœi Ornithogonia Agrium in Vulturem mutatum fuisse, à Mercurio ab Ioue misso, quòd Deorum hominumq; contemptor esset, peregrinosq; deuoraret, vnà cū fratre Oreco. Hactenus Antonius Liberalis. Fabulosum quoque & illud est, quod Eustathius refert de Iphiclo Deionei nepote (fuit enim Deioneo filius nomine Phylacus Iphicli pater) qui etiam Iphicles nominatur, Hic bona quædam ipsius Tyrus occupauit; quod vt intelligatur, sciendum est Tyro fuisse filiam Salmonei, cuius frater fuit Cretheus: huic autem desponsata fuit illa: Iam verò ex Cretheo & Tyrone natus est Neleus: qui ex Chloride vxore, inter alios liberos Peronem etiam filiam habuit prȩstantissimam. Mortuo itaque Salmoneo patre Tyro ex Phylace (quod est oppidum Pthioticæ regionis Thessaliæ) ad Deioneum patris fratrem: vel, vt alij dicunt, ex Ioleo (quod est oppidum Magnesiæ regiunculȩ Thessaliæ ab ortu annexæ) Phylacam ad auunculum venit. Mortuo autem Deioneo, Iphiclus quædam Tyrus bona (inquam) occupat, inter quæ erant etiam boues quædam præstantissimæ, quas diligenter asseruari curabat. Eas cùm repeteret Neleus, negauit Iphyclus se redditurum. Itaque Neleus filiam suam Pero ei pollicitus est, qui boues illas Iphiclo abstulisset. Hoc omnes facere recusabant, quod fieri nō posse videbatur, propter accuratam earum custodiam. Vnus Bias Melampodem fratrem suum rogauit, vt hoc sui causa tentaret. Ille verò licet ex diuinandi scientia, qua maximè pollebat, intelligeret se captum iri, si hoc aggrederetur, tamen fratris gratiâ ausus est facinus aggredi. Ad boues ergo capiendas cùm accessisset, captus est, traditusq; Iphiclo, & carcere inclusus custodiebatur. Dati autem ei sunt custodes duo, qui ministrarent, vir & mulier: & vir quidem humaniter eum tractabat, mulier verò contrà. Procedente tempore audijt vermium strepitum & stridorem quendam in superiore parte cænaculi. Ille verò, vt talium vocum erat intelligentissimus, cognouit eos dicere, se trabem integram iam consumpsisse, & corrosisse. (Fuit autem Melampus ita diuinandi peritissimus, vt animalia ratione carentia intelligeret: repurgatas enim illi aures à Draconibus crediderunt.) Hoc igitur cùm ille percepisset, dicitur morbum simulasse, & quasi ex imbecillitate concidens, aduocat suos ministros, petitq; vt foras educatur: sic aperto cubili à parte pedum mulier, à parte capitis vir eum extrahūt. Interea cùm vir iam esset extra fores, restaret autem mulier intus, trabes illa fracta mulieri in caput concidit & eā interfecit. Vir qui supra fuerat, factū Phylacus, Phylacus, Iphiclo exponunt. Hic verò à Melampede quærit quisnam esset, & cur huc aduenisset. Ille vatē se dicere, & boū Iphicli causa venisse. Ei igitur boues illas Iphiclus pollicetur, si rationē indicet, qua prolem ex vxore posset suscipere. Melampus immolato boue, partes Auibus distribuit. Eò cùm omnes præter Vulturem accessissent, rogat an possit fieri, vt Iphiclus liberos suscipiat. Illæ cùm hoc exponere non possent, post eas aduenit Vultur, & causas Iphicli ἀπαιδίας docet, quæ erāt huiusmodi. Quòd Phylacus aliquando prȩ ira Iphiclum persequens stricto gladio, eumq; nō valens assequi, gladium ἀχέρδῳ (quod spinæ genus est) vel ut alij volunt,

[m] *Lib. 1. de Auiū ortu.*
[n] *In Metamorph.*

Aegypius & Nephrō i Vultures.

Phylij fabula.

Agrius in Vulturem.

Iphicli & Melampodis fabula.

Melampodis sciētia.

 syluestri

ſyluestri pyro affixiſſet,ita gladio circumnatum eſſe corticem & in hoc eum occultari: hincq; præ timore Iphiclum in poſterum gignendo aptum non extitiſſe. Arborem illam indicauit Vultur,& vbi gladius lateret reconditus,cui demi corticem iuſſit, eiuſque rubiginem Iphiclo in decem dies propinari. Quo facto Iphiclus prolem ſuſcepit, Melampoq; boues Tyrûs reſtituit,quibus acceptis Melampus Pylum reuerſus, eas Neleo in dotem Biantis fratris pro eius filia Pero tradidit: quam Neleus cùm recuſaret,pugna tamen victus eam dare coactus eſt. Vnde Melampus effugiſſe Nelei auunculi ſui & regis iram dicitur. Quæ dixiſſe volui, cùm quòd ad hiſtoriam noſtram pertineret,tùm etiam quòd perquàm obſcurè ab Vlyſſe apud [a] Homerum ea fabula narraretur,cuius hæc ibi verba:

[a] *Odyſſ.* Λ.

Τοῖσι δ'ἔπ' ἴφθιμlω Πηρὼ τέκε, θαῦμα βροτοῖσι,
Τlὼ πάντες μνώοντο περικτίται, ἐδέ τι Νηλεὺς
Τῷ ἐδίδε ὅς μὴ ἕλικας βόας εὐρυμετώπες
Ἐκ φυλάκης ἐλάσειε βίης Ἰφικληείης
Ἀργαλέας: τὰς δ' οἶος ὑπέσχετο μάντις ἀμύμων.
Ἐξελάαν. χαλεπὴ δὲ θεῦ κατὰ μοῖρα πέδησε,
Δεσμοί τ' ἀργαλέοι, καὶ βυκόλοι ἀγροιῶται
Ἀλλ' ὅτε δὴ μlῶες τε καὶ ἡμέραι ἐξετελεῦντο
Ἂψ περιτελλομένε ἔτεος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι
Καί τότε δήμιν ἔλυσε βίη Ἰφικληείη,
Θέσφατα πάντ' εἰπόντα. Διὸς δὲ ἐτελείετο βελη.

Poſt hos eximium Pero peperit miraculum hominibus
Quam omnes precabantur accolæ,neque Neleus
Huic dabat,qui non boues latis frontibus
Ex Phylace abegerit vis Iphiclea
Indomitas, has ſolus promiſit vates inculpatus
Abacturum,ſæuum autem Dei fatum impediuit
Vinculaq; ſæua,& paſtores agreſtes.
Sed quando certò menſeſq; & dies perficiebantur,
Rurſus circunuoliti anni, & aduenerunt horæ,
Tum certè ipſum ſoluit vis Iphiclea,
Vaticiniaq; omnia locutum. Iouis autem perficiebatur conſilium.

HISTORICA.

AVTHOR eſt Cteſippus in Scythicis,[a] Plutarcho referente,accolas Phaſidis fluminis homines quoſdam facinoroſos in voraginem impiorum dictam, inijcere. Ea ferè rotunda eſt,& puteo conſimilis,& quod iniectum fuerit,poſt trigeſimum diem in Mæotidem paludem vermibus iam refertum eructat, quos Vultures ſubitò & ex improuiſo inuolantes dilaniant. Aliam hiſtoriam [b] Aelianus refert de Barcææ gẽtis conſuetudine rituq; ſepeliendi ſic ſcribens: *Barcæi gens Heſperiæ ex aliquo morbo mortuos,vt muliebriter & ignauiter defunctos,ad notandam mortis ignominiam igni cremant. Eos verò qui in bello morte occubuerunt, vt ſumma virtute ornatos,Vulturibus deuorandos obijciunt, quòd eas Aues ſacras exiſtiment.* Verùm de his etiam ſuprà meminimus. Hæc igitur ſunt quæ in genere de Vulturibus dici poterant.

[a] *In libello de fluuijs.*

[b] *L.10.c.22*

DE VVLTVRVM DIFFERENTIIS AC SPECIEBVS diuerſis. Cap. II.

NVNC vniuerſam Vulturum familiam,variaſq; eorum,quotquot hactenus in cognitionem noſtram venerunt, ſpecies hoc capite ex profeſſo examinandas & diſquirendas proponimus.

[a] Ariſtoteles duo tantummodò Vulturũ genera agnoſcit,vnum paruum & albicãtius; alterum maius & multiformius. At hoc loco,vt hoc obiter notem, vbi Gaza parum rectè multiformius vertit, textus Ariſtotelicus Græcus σποδοειδέστερον habet, quæ vox non multiformis, quod ad omne genus colorũ pertinere ac referri poteſt,

[a] *Lib.8. Hiſtor.c.3.*

poteſt,ſed comparatiuo gradu magis cinerei ſignificat. Recẽtiores verò plures Vulturum ſpecies obſeruaſſe agnoſcuntur,quarum tamen pleraſq; ad hæc duo ceu ſumma genera reducere conantur. Quod quidem eò facilius eſt, quòd Philoſophus bina hæc genera nullis peculiaribus notis diſtinxerit,ſed tantummodò velut per trãſennam nominetenus attigerit. Prioris generis eſt,quod [b] Albertus Magnus ſæpè apparere ſcribit in rupibus Rheni,& Danubij, & Germanis accolis VVeiſgier, id eſt,Vulturem album vocari. Vultures etiam vndiquaque albos in nonnullis Heluetiorum montibus,vt circa Claronam,interdũ reperiri Ornithologus ſcribit. Cinereum verò illud genus & maius griſeum, id eſt, canum ſuis Germanis nominari tradit. Apud quendam authorem recentiorẽ me legiſſe recordor Vultures albos ut & Aquilas,aliaq; animalia,imò & Coruos albos non in Noruegia ſolùm,ſed etiam in Iuthra & Scythia reperiri in niuoſis locis, quod ex niuium aſpectu euenire ſcribit Andreas Baccius. Petrus [c] Bellonius Gallus tria Vulturum genera ponit,nempe albidorum, cinereorum & nigrorum, & Bæticos Vultures cum albicantibus eoſdem facit. At ſi teſte Alberto & Ornithologo prorſus albi nonnulli reperiantur, quales Bætici eſſe dici non poſſunt, ſine dubio alborum quoddam genus à Bæticis diuerſum ſtatuendum erit. Bæticum quomodo albicantem vocet, mirum videri poteſt. Nam cùm & Ariſtoteles cinereorum ab albis diuerſum genus faciat; Bæticum colorem ab albo longiùs abeſſe,quàm cinereum nemo non videt. Sed & hocipſum Bæticorum genus minimè ſimplex eſſe videtur. Nam etſi Bæticus, quem Bellonius ponit ab aureo Ornithologi, quantũ ad colorem,vix differre cuipiam putari poſſet, deſcriptio tamen vtriuſque, & icon diſcrepare deprehenduntur. Quem verò Germani Haſengier,id eſt,Vulturem Leporarium vocant,ad cinereum commodè reduci non poteſt. Eſt enim Ornithologo teſte, cinereo minor & in rutilo nigricans, ideoq;, vt apparet, ad nigrum magis ſpectat. Ex hiſce manifeſtum eſt præter binas ab Ariſtotele enumeratas ſpecies, alias ad minimum duas ſtatuendas eſſe: vnam quidem aureorum Vulturum,alteram nigrorum. Nam & [d] Plinius nigros ab Ariſtotele omiſſos nominatim memorat. Et [e] Albertus Vultures reperiri ſcribit nigri coloris,& cęteris corpore quidem minores,ſed viribus præſtantiores, & habitare in montibus deſertis. Hos ego cum Leporario Germanorum vel eoſdẽ uel ſimillimos facio. Idem Vulturis genus eſſe refert,quod Hargum antiqui,nonnulli Abachionem uocent, cuius pleruniq; habitatio ſit in locis nemoroſis,ſed ad ciuitates etiam aliquando accedere,altè uolare, reſidere in montibus ſyluoſis, ut ſylueſtribus animalibus inſidietur uiribus ſuis confiſus. Hæc autem Alberti uerba, quòd nullam corporis notulam demonſtrẽt,ambiguum me reddidêre,ad quod genus is Vultur ſit reducendus. Niſi enim idem cum Leporario ſit, Aquilinam tamen naturam ſapit, quòd animalia uenetur. Item & aliud Vulturum genus eidem ab antiquis Abbatos uocatur, cui etiam nullam aliam deſcriptionem addit. Aliud quoque eſt collo craſſo, aliſque ad dorſum ualdè retortis & magno pectore. Id frequenter degit in ripis maris, & quæ uenatur, defert eò, quòd cæteras Aues pertimeſcat; ne prædam abripiant.

[b] *Lib. 7. c. 4. de Anim.*

[c] *Lib. 2. de Auib. c. 23.* Vultures Bætici.

Vultur Leporarius.

[d] *L. 10. c. 7.*

[e] *Lib. 8. Hiſtor. cap. 5.*

DE VVLTVRE CINEREO Cap. III.

SED de hoc cinereo Vulture,proprio capite Bellonius,quem è Gallico in Latinum tranſtulimus ita ſcribit: Hunc Vulturem [a] Ariſtoteles σποδοειδέςερον nominat,id eſt,magis cinereum ad differẽtiam nigrorum. Albi pilos ſeu plumulas capillaceas & capillamentorum inſtar ſubtiles adeò candidos obtinent,ut pellem ſubdititiam & arte pellicea elaboratam muſtelę alpinę albę, ſeu etiam Vulpis albæ eſſe,quiſpiam ſpecie deceptus,exiſtimare poſſet. Huius etiam pellis multò,quàm nigri aſpectui eſt gratior,ac iucũdior. Deſcripturi uerò Vultures nigros,hoſq; ab albicantibus ſeu Bæticis diſcreturi, monẽdum primùm ducimus, minimè eſſe unum genus altero frequentius aut rarius,& parum abeſſe,ut pari inter ſe ſint corporis magnitudine. Fallitur quiſquis nigros ab albis ſexu tantummodò differre opinatur. Nigrorum enim uterq; nempe tam mas,quàm fæmina nigreſcit,& magnitudine albos excedit. Cuius etiam ſententiæ Ariſtoteles fuit. Et ne quis raritate maiorem his animantibus admirationem conciliare conetur, certior mihi reddendus es,frequentes hoſce Vultures conſpiciendos dari in magnorum Principum aulis, qua de cauſa etiam haud difficulter eius iconem nacti ſumus. Neque operoſum nobis fuit omnes inter ſe diſtinguere,qui uarijs locis iiſq; deſertis,Vulturibus capiẽdis inſidiantibus retiaq; tendentibus interfuimus,eiſq; operam noſtram accomodauimus. Vnde cuiuis facilè

[a] *Lib. 8. Hiſtor. cap. 1.*

Nigri Vultures ab albis ſexu nõ differunt.

cilè erit colligere nō magni negotij, imò commodum nobis ac integrum fuiſſe eorum mores 30
obſeruare, figuram, colores, deſcriptionem. Nec ignorare præter hæc te uolumus, etiamſi eos
locis deſertis uidere nobis nō obtigiſſet, a mercatoribus tamen peregrinis diuerſorum anima-
lium pelles ueſtibus ſubdendas diſtrahentibus, huc eas importari ita integras, ut caput, pedes,
alęq; totę etiamnum cuti reliquę, vt ex ijs Vultures cùm à ſe mutuò, tum ab Aquilis dignoſcere
liceat. Hæc igitur habet Bellonius. Veruntamen miror ego, & quiſpiam mecum meritò ad-
miretur, cur cùm tantam facilitatem, oportunitatemq; diuerſos videndi & habendi ſibi obla-
tam iactet Bellonius, ipſe tamen nullam neque cinerei neque nigri integram deſcriptionem
nobis exhibeat, nihilq; præter nudam iconem ponat, quæ nec ipſa his, quæ de Vulturibus in
vniuerſum dicit, nempe quòd omnes cruribus totis hirſuti ſint ad pedes vſque, & hac nota ab
Aquilis differant, reſpondeat, ipſa nudis planè tibijs depicta. Eò referendum eſt, quòd nigro- 40
rum Vulturum & marem & fæminam Bæticis maiores eſſe Ariſtotelem etiam ſentire ſcribit.
Equidem nihil tale in Ariſtotele inuenio, & hoc potiùs cinereis ab eodem aſcribi ſcio; Atta-
men cinereos à nigris diuerſos facere diſertis verbis Bellonium, antè monui.

AVGVRIA.

QVAMVIS augurium hocce ad generalem Vulturis hiſtoriam referendum
fuerat, quia tamen icones in particulari hiſtoria potiùs ponendę uidentur, ita-
que huic loco etiam id inſerere placuit. Eſt autem tale: Vitellius Romano- 50
rum Imperator antequam contra Veſpaſiani milites pugnaret, dum ſacrifi-
caret, atque ad milites ſuos concionaretur, magnus numerus Vulturum tam
impetuoſo uolatu, ut icon ſubſequens oſtendit, irruit, extaq; ſacrificij diſcer-
pſit, ac ipſum ferè Imperatorem de tribunali deturbauit.

METEORA

METEORA.

40 PROPE Claurum montem, & Compenium anno 1194. Corui vel potiùs Vultures immensæ multitudinis in aëre de loco ad locum uolitantes cum rostris uiuos atque ardentes carbones portare uisi sunt, quibus domos incendebant: eo ipso etiam die in Episcopatu Laudunensi castrum quoddam circa Clauimontem fulminibus de cælo penitus destructum est, & eodem anno Henricus Imp. totam Apuliam, Calabriam atque Siciliam (quæ iure hæreditario ex parte suæ uxoris eum contingebant) Imperio suo subiugauit.

DE VVLTVRE BÆTICO. Cap. IIII.

50 VVLTVR autem Bæticus Aquila paulò minor est, atque pennas colli, dorsi, uentris, totiusq; adeò corporis bætico colore, seu castaneo tinctas habet, atque hinc à nigro differt. Alarum verò maiores & caudæ pennæ, eiusdem cuius nigri, sunt coloris. Vtriq; caudâ sunt breui, alarum longissimarum respectu. Hæc quidem vt cæteris rapacibus in alis, naturam ac constitutionem minimè sequuntur, sed potiùs vt Picis viridibus Gallis dictis, id est, Martijs. Reperiuntur vt plurimùm extremis cuspidibus mutilæ ac diffractæ, quod indicio est has eos attere-

Vulturis Bætici & nigri differentia.

rere

30

rere rupium saxis, quibus degunt ac nidum construunt. Vultures Bætici seu albi conspectu rariores sunt, quàm nigri, & hoc peculiare habent, quòd plumæ verticis ipsis breuiculæ sint ac curtę admodum, si Aquilis compare̅tur; quæ causa est, cur caluos esse eos quidam sint opinati. Crura obtinent breuia, plumis vndiquaq; contecta ad superiorem vsq; digitorum parte̅. Quę nota quidem peculiaris est, nec cuipiam cæterarum rapacium aduncarum competens, præterquàm nocturnis. Bæticis his plumæ colli admodum angustæ ac longiusculæ sunt, quales Gallis Gallinaceis & Sturnis è collo propendent, si reliquis, quæ dorsum, latera, necnõ alarum sinus operiunt, comparentur, quę exiguæ sunt & latiusculæ instar squammarum. Eæ verò, quæ dorsum, ventriculum, ventrem, & vropigij radicem vestiunt, ruffæ apparent in Bætico Vulture, in nigro verò nigræ, sed in vtroq; latæ satis. Huius autem Bætici sui Vulturis hanc, quam posuimus, Bellonius iconem exhibet. 40

DE VVLTVRE LEPORARIO Germanorum. Cap. V.

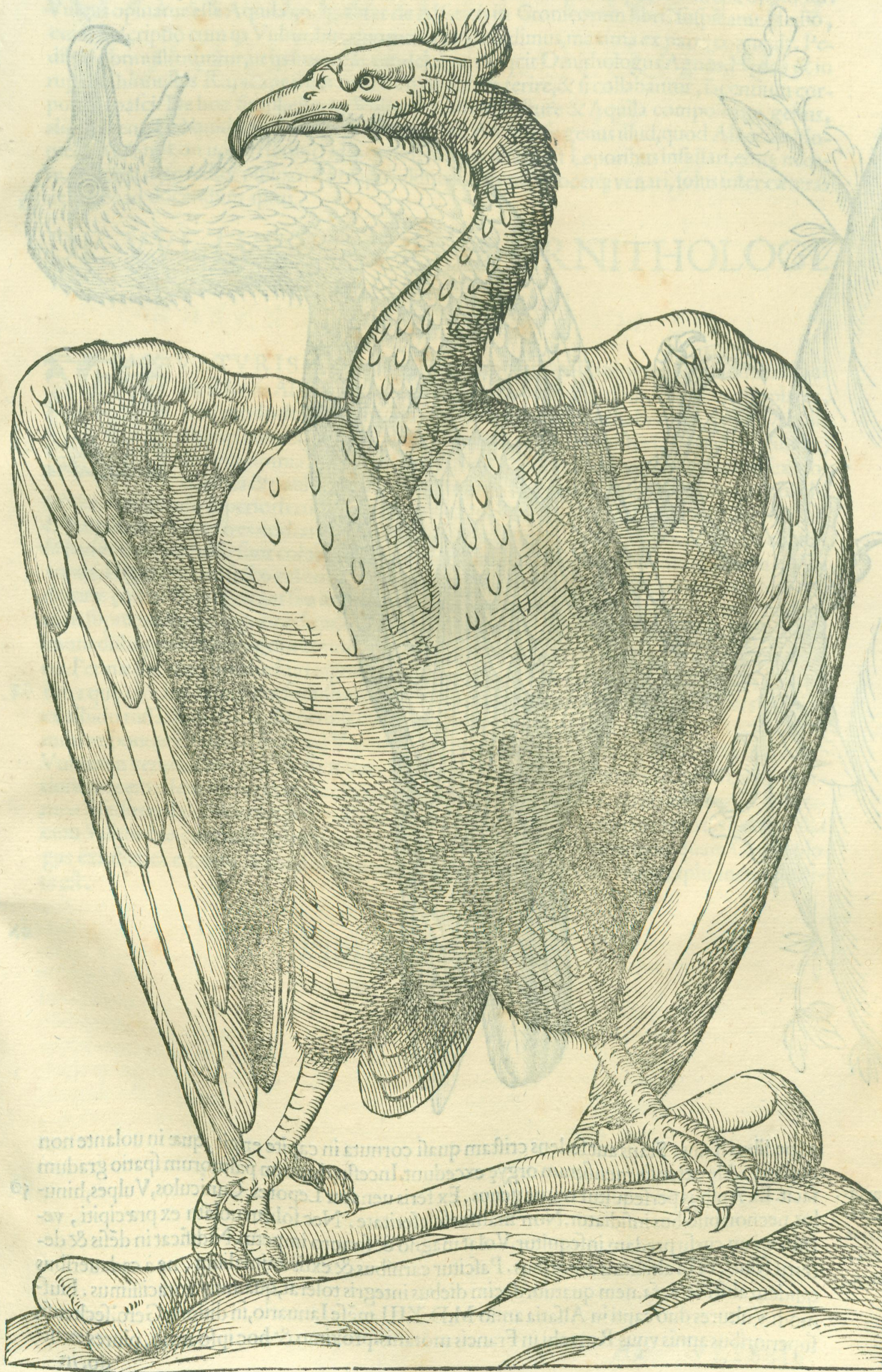
Vulturis Leporarij Sinonyma Assgyr. Keybgyr. Rossgyr. Hotzgyr. Steingyr. Hasengyr.

ORNITHOLOGVS de eo Vulture, quem Germani à Leporum raptu Leporarium voca̅t, in hunc modum scribit: Ego hoc genus Germanicè Assgyr, id est, cadauerum Vulturem rectè nominari puto, unde & keybgyr dicitur, ab alijs Rossgyr, ab equis nimirum, quòd eorum cadauera appetat, ab alijs (vt circa Clarona̅ Heluetiorum) Hotzgyr, nescio qua ratione, alibi Steingyr, à rupibus, in quibus nidificat. Lepores rapit, unde illi nomen factum Hasengyr, id est, Leporum Vultur. Pectore non ita fuluo est, ut aureus noster, magnitudine inferior. 50

FORMA DESCRIPTIO.

Iconem eius Germaniæ nostræ ornamentum Georgius Fabritius ad me misit, hac etiam adiecta descriptione: Vultur quẽ Germani Ein Hasengyr appella̅t, rostro est obunco, nigro, fœdis oculis, corpore firmo & magno, alis latis, cauda longa & directa, colore in rutilo nigricante, pe-

te,pedibus flauis. Stans aut ſedens criſtam quaſi cornuta in capite erigit, quæ in uolante non apparet. Alę extenſæ menſuram orgyę excedunt. Inceſſu, duorum palmorum ſpatio gradum facit. Ex Auibus perſequitur omne genus. Ex feris uenatur Lepores, Cuniculos, Vulpes, hinulos, necnon piſcibus inſidiatur. Non manſueſcit feritate. Nec ſolùm uolatu ex præcipiti, verùm etiam curſu prędam inſequitur. Volat magno & ſonoro impetu. Nidificat in dēſis & deſertis ſyluis, & in altiſſimis arboribus. Paſcitur carnibus & extis animalium, ne à cadaueribus quidem abſtinens: famem quatuordecim diebus integris tolerat, quamuis voraciſſimus. Eiuſmodi Vultures duo capti in Alſatia anno M.D.XIII. mēſe Ianuario, in ditione Geroſſeckenſi; ſuperioribus annis vnus Rotachi in Francis mõtanis: proximo & hoc ipſo anno, plures ex nido, in

Venatus. Natura. Volatus. Nidus. Victus.

50

do, in altissima quercu cõstructo, inter arcem nouam Mauricij Principis, & Misenã oppidum. Vulgus opinatur esse Aquilas, neq; aliter de Alsaticis in Cronicorum libris suspicatur Hedio, cuius descriptio cum ijs Vulturibus, quorum tres hic uidimus, maxima ex parte conuenit. Pedibus nonnulli utuntur, ut ijs imponãt candelabra. Adijcit Ornithologus Agnos, Hędos & in rupibus hinnullos Rupicaprarum rostro impetentem ferire, & si collabantur, iacentium corpora depasci. De hoc simpliciterne Vultur sit, an ex Vulture & Aquila compositum genus, alij iudicent. Sed quid ego sentiam, iam dixi anteà. An hoc sit genus illud, quod Albertus Homero Melanokon uocari scribit? Huic enim soli peculiare est Leporibus insidiari, eosq; necare, pręterea niger est, & pullos incorrupto alimento enutrit, docetq; venari, solus inter cæteras uelox, & ad docendum aptus.

DE VVLTVRE AVREO ORNITHOLOGI. Cap. VI.

VVLTVRIS aurei pellem ad nos, inquit Ornithologus, aliquando missam ex Rhætis Alpinis, rostro adhuc & cruribus hęrentibus, dum contemplarer, hoc modo descripsi: Multa hic Vultur communia habet cum genere Aquilę alpinę (cuius figuram & descriptionem in Aquilę historia primam dedimus) sed per omnia maior est. Longus est à rostro ad extremam caudam sex dodrantes & paulò amplius: ad extremos ungues quinque dodrantes, aut paulò minùs. Longitudo superioris rostri, quantum eius aperitur, septem ferè digiti transuersi. Caudę longitudo circiter tres dodrantes. Tota pars supina, id est, collum inferius, pectus & uenter, & pedes quoque ruffo sunt colore, dilutiore quidem caudam uersus, rubentiore autem uersus caput. Digiti pedum fusco vel corneo colore sunt. Alarum pẽna longissima quatuor ferè dodrantes ęquat. Subnigricant seu fuscę sunt omnes alarum pennæ vno ferè colore; paruulæ tamen supremæ in alis nigriores sunt, & per medium aliæ subruffis maculis, aliæ subalbidæ, circa imum distinguntur. eò nigriores autem sunt, quò propiores dorso, ubi splendent præ nigredine. Pennæ per medium dorsum nigræ sunt, splẽdentq;: in earum medio cauliculi albi, præsertim: quę circa medium dorsum sunt, & dimidia colli parte: reliqua enim colli pars pennas ex albido ruffas habet. Caudæ pennis idem color est, qui alarum, nempe fuscus. Huic omnino mihi respondere videtur, si tamen Vultures verè cognouit, genus illud, quod Albertus vocat Vulturem verum, Gręcis, ut ille somniat, Gressìon dictum: maius cæteris sesquialtera proportione, uocem edens fortem, colore citrino, aliquantum rubescente, rariùs apparet. Veruntamen si falsus uoluit Albertus γνήσιον dicere, quod Aquilę aureæ competit: atque is uel Aquilas cum Vulturibus confudit, uel non benè distinxit. Aurei uerò Vulturis icon, quam Ornithologus exhibet, ea est, quæ capite de Leporario Vulture secundo loco typographi incuriâ posita est.

Finis Libri Tertij.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ Liber Quartus.

Qui est DE ACCIPITRIBVS IN GENERE.

Et primò de eorum dignitate.

NVLLA equidem re Accipitri nostro maiorem nobilitatis dignitatisq; opinionem posse conciliari reor, quàm si diuinitatis ei aliquid inesse à superstitiosa antiquitate putatũ, diuinosq; ei exhibitos honores, præter alias, quibus excellit dotes, ostenderim. Quemadmodum enim pessimis erroribus irretitæ, ac Dęmonis astu illusę nationes plerę;, quędam fabulosum Iouem, Apollinem & Mineruam, alię Iunonem, Venerem aliæ, aliæ alium suum Deum aut Deam, imò etiam febrim ac famem adorabant: ita Aegyptij cæteris superstitiosiores præter Crocodilum & Ibim, maximo in primis Accipitrem in honore habebant: dum non solummodò per hunc, Deum suum Osirim designabant, sed eum ipsum etiam diuino cultu honorabant. Illud [a] Plutarchus pluribus locis testatum reliquit; vno, vbi ait: *Accipitre picto Osirim sæpe proponunt, Deum illum suum & sacrosanctum regem omni laudis & honoris genere decoratum.* Sai quoque oppido Arabiæ, in Aethiopia sub Aegypto, [b] Plinio teste, sito; quod hodie Sibuit vocari scribit doctiss. Guilandinus, vestibulo templi Mineruæ, infans & senex insculpti erãt, nec non Accipiter. Quorum illi, nempe infans & senex, ortum atque interitum notabant: hic verò Deum, nempe Osirim, cuius figura Accipitris designati nomine, Aegyptij Solem, Apollinem & Phæbum alijs vocatum intelligebant: eiusque symbolum plures ob causas Accipitrem gerere sibi persuadebant: Primùm, quòd instar Solis, qui viuifico calore cuncta fouet ac generat, insigni fœcunditate inter volucres polleat. Dein, quòd longæua viuacitate sua Solis quodammodo perpetuitatem æmuletur. Tertiò, quia, uti Sol lumine suo mundum hunc inferiorẽ vniuersum illustrat, orbis videlicet oculus: ita ipse Accipiter visus acie clarissima, splendoreq; oculorum eximio præditus est, vnde etiam Παντόφθαλμος Aristophani, quasi omni oculus dictus meritò fuit. Deniq; quòd Solis, qui singula quaque die, immensa primi mobilis cæli spatia conficit, & quotanis Zodiaci circulum integrum peragrat, velocitatem pernicitate sui volatus (à qua dote ὠκυπέτης ab Hesiodo, & ὠκύπτερος ab Homero, id est, præpes ac citissimi volatus ales uocatur) imitetur. [c] Porphyrius aliã prẹter prẹdictas rationem huius auis cum Sole analogicè insinuat: *Accipitrem*, inquit, *Aegypty Soli acceptum putant; cuius totam substantiam aiunt ex sanguine ac spiritu constare; & hominis misericordia affici; ac mortuum lugere; ac in oculos eius terram aggerere, in quibus scilicet Solis lumen habitasse existimet: nempe cognatum veneratus Solem.* Quare non omnino temerè Deus hic aurea coma pulcher lyricen, prẹter varias formas, quas diuersarum amore impulsus olim induisse dicitur, utpote Leonis, Cerui; Accipitris etiam speciem sæpius assumpsisse fingitur. Vnde etiam est, quòd, ut Euarthes in fabulosis memorię prodidit, Accipitrem Apollini consecratum, eiusq; numini dicatum omnis antiquitas existimauit, ut ex illo Homeri uersu constat:

Κίρκος Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος.

Circus Apollinis celer nuncius.

Accipiter ab Aegyptijs diuinus habitus & pro Osyri cultus.

[a] *Lib. de Isid. & Osiride.*

Sai oppidũ

[b] *L. 2. c. 30.*

Osiris Aegyptijs Sol cuius symbolum Accipiter.

Accipiter cur Soli dicatus.

[c] *Lib. 4. de abstinen. ab animatis.*

Quòd

Quòd uerò Ioui sacrum Accipitrem [d] Pontanus canit, ut ait:

Namque Ioui sacer Accipiter sua tela ministrat:

Hoc alitum affinitate quadam ac similitudine deceptus fuisse uideri potest; cùm hoc Aquilæ competat. At Marti dicatum Seruius autumat, & sacrū dici simpliciter per antiphrasin, quasi omnibus auibus execrabilē, uti auri sacra fames dicitur; sed perperā, ut mihi quidem uidetur. Etenim scriptorum maxima & optima pars, quòd pro specierum uarietate uarijs Dijs consecratus fuerit, ita dictum affirmat. Cuius rei [e] Aeliani hæc uerba sint testimonium: *Distributi autem sunt Accipitres, & consecrati uarijs Dijs: Perdicarius & Ocypteros Apollinis minister est, ut ferunt: Palumbario Mercurium delectari aiunt: Iunoni dicatur Tanysipteros: Dianæ Buteo: Matri Deûm Mermeus: alij deniq; alijs Dijs.* Imò uerò quod maius est, diuina hanc uolucrem Aegyptios ueneratione prosequutos esse complurimis authorum locis probare placet, quò euidentiùs eius dignitas liqueat. [f] Aelianus Accipitres à Tentyritis sanctissimè cultos & adoratos, scriptum reliquit. [g] Cicero Accipitres etiam inter Barbarorū Deos enumerat. Legimus & in Philis insulis nominis instar fuisse cultum Accipitrem. [h] Diodorus Siculus & [i] Eusebius referūt, Accipitres magno apud Aegyptios in honore fuisse, plurimùmq; cultos eam ob causam, quòd utilitatem ex his non minimam caperent, cùm regionem suam à uenenatis animalibus, qualia sunt Scorpiones, Cerastę, aliaq; morsu nocentia, illorum ope liberari ac repurgari cernerent. Sunt enim serpentibus inimicissimi, & ubicunq; uisos, nec in latebris quidem oculorum eorū aciem subterfugientes, cōfestim necant. Huius rei argumentum esto, quòd, uti [k] Plutarchus tradit, apud Hermopolim simulacrum ostenditur Typhonis, equus fluuialis, cui Accipiter insistit in Serpentem pugnans. Diodorus dictæ rationi alteram adijcit, ueteribus Ethnicis creditam; quòd uidelicet Accipiter *priscis temporibus librum puniceis scriptū literis, in quo cōtinebatur, qui cultus Dijs deberetur, Thebas ad Sacerdotes detulisset; quapropter literarum sacrarum scriptores & puniceum filum gestabant, & Accipitris alam in capite.* [l] Strabo quoque author est, Philarum incolas (quę habitatio communis erat Aegyptiorum & Aethiopum) Aegyptia templa habuisse, ubi ales colebatur, quem Accipitrem uocabant. Quinetiam diuinum quidpiam huic aui inesse credebat antiquitas. Etenim, ut è [m] Porphyrio patet, Accipitrem annis cōpluribus uiuere, & pòst exactam hāc uitam, quadā uaticinādi seu potiùs præsagiēdi ui pollere, arbitrabatur. Adde quod tanta, ut [n] Gyllius annotat, erga homines ducatur reuerentia, ut si cadauer humanum attigerit, ueluti pollutionis pœnam ieiunio emendare cupiens, ea die nihil cibi assumat; tanquam religio ipsi sit cadauer humanum attigisse: qua re uel maximè se à funestarum obscenarumq; auium natura longissimè differre declarat. Tanto denique ueteribus in honore fuisse Accipitrem legimus; ut legem tulerint, quo capitis eos, qui Accipitrem etiam imprudentes occidissent, condemnaret. Aegyptij insuper interfectum sepulchri honore afficiebant, ac in urbem Butim, ut [o] Herodotus testatur, asportabāt. Has omnes ob causas non immeritò à [p] Vergilio sacri alitis cognomento honoratus fuit hoc carmine:

Quàm facilè Accipiter saxo sacer ales aperto
Consequitur pennis sublimem in nube Columbam.

Sed hactenus de diuinis ei exhibitis honoribus satis dictum esto; Nunc, ne ex opinione tantummodò eius dignitas pendere uideatur, uirtutes eius proprias, actionesq; naturales, quę re uera in eo conspicuæ sunt, demonstremus. Atqui quid ad animi pariter & corporis fortitudinem eius ostendendam hoc adferri potest maius, quàm quòd etiam cum Aquila, Auium sine controuersia regina, bellum gerere nō ueretur? Vnde iure merito D. [q] Isidorus hoc eum celebrat præconio: *Accipiter auis regia, quæ plus animo, quàm vngulis est armata, & quod sibi in quantitate corporis natura denegat, hoc ei in virtute & audacia animi rependit.* Neque verò in tanta ferocitate, generosaq; audacia benignā etiam clemētiam desideres; testāte [r] Plinio *Noctuæ à cæteris auibus infestatæ, auxiliatur Accipiter collegio*, vt ille opinatur, *quadam naturæ, bellumq; partitur.* Quare ego crediderim Accipitres ob singulares istas cùm ab antiquis, tùm à recentioribus ascriptas dotes, & non ob venationis solummodò oblectamenta Principibus nostri æui in maximo haberi pretio, ac Serenissimo Ferrariensium Duci in primis, qui non paruum ei honorem exhibere inde uideri debet, quòd ab Illustrissimo ac Excellentissimo D. Iacobo Boncompagno Duce Sorę, singulis annis, in festiuitate sanctissimę Natiuitatis, bina sibi Accipitris retinacula seu vincula, quæ Getti vocant Itali, pro feudo soluenda voluerit. Multæ pręterea sunt dotes Accipitrū, eęq; insigniores & quàm in alijs Auibus excellentioribus, quę tamen diffusiùs pertractanda, ut quam primùm rem ipsam aggrediamur, in suum locum reijcimus.

Marginalia: [d] *Lib. 3. de Stellis.* — Seruij error — [e] *L. 12. c. 4.* Accipitres uarijs Dijs consecrati. — [f] *L. 10. c. 24* — [g] *Lib. 3. de nat. Deor.* — [h] *Lib. 2. c. 4* — [i] *Lib. 2. de præp. Euāg.* — Cur ab Aegypt. culti. — [k] *Lib. de Iside, & Osiride.* — [l] *Lib. 17. Geog.* — [m] *Lib. 4. de Abstin. ab animatis.* — [n] *Lib. 14. cap. 14.* — Accipitrū reuerentia erga homines. — [o] *In Euterpe.* — [p] *Aen. 11.* — Accipitris virtutes & actiones. — Accipiter cum Aquila audet congredi. — [q] *Lib. 12. Orig. c. 7.* — [r] *L. 10. c. 17* — Noctuam infestatam Accipiter adiuuat. — D. Iacobus Boncompagnus Ferrariensiū Duci Accipitrū retinacula, p feudo soluit.

Line numbers in margin: 10, 20, 30, 40, 50

AEQVIVOCA.

Accipiter piſcis.
[a] L.7.c.38. & 8.c.9.

AMPHIBOLOGIAE non eſt expars hæc vox Accipiter: quæ dilucidioris doctrinæ gratia, ante omnia è medio tollenda eſt.

Primùm enim Accipiter piſcis eſt apud [a] Athenæum, duobus ab eo locis memoratus; priore, vbi ex Epicharmo hæc adducit:

Chalcides, ſues, Accipitres, pinguisq; canis,

Græcus textus habet ἱέρακες, quod alij uertunt Miluij: alij Accipitres piſces: quamuis Miluij piſces aliàs etiam ἰκτῖνοι appellentur: quos Romæ Rondine vocari autumat Saluianus: ut alij, Capone. Altero, vbi de piſciũ alimonia loquitur: *Porcus*, inquit, *anguillæ eſt ſimilis, at ori eſt aſper. Accipiter verò carnem habet duriorem quàm Cuculus; etſi ſimilis eſt alijs in rebus. Coruus Accipitre eſt aſperior.* Hîc Græcis ſimiliter ἱέραξ dicitur; eſtq; idem cum eo, quem Latini alio nomine Miluum & Lucernam vocant, & Lupum maiorem. Hic cùm ſibi à maiore piſce metuit, volitat; ſed ſumma tantùm maria attingens, vt neſcias, volitetne, an ſuper aquam natet.

Miluus piſcis. Lucerna piſcis. Lupus maior piſcis.

Fuit & apud Martandinos Hierax ſeu Accipiter nominatus vir, vt [b] Antonius Liberalis ſcribit, *iuſtus ac illuſtris, qui templa primus Cereri poſuiſſe dicitur*. Cuius metamorphoſim inter fabulas ſuo loco referemus.

Accipiter vir.
[b] In Metamorph.

Apud [c] Vidum Vidium faſciæ chirurgicæ cuiuſdam mentio eſt duobus in locis, quam Accipitrem vocat. De qua qui plura videre uolet, authorem ipſum adeat.

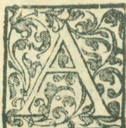
[c] Lib. de Faſcijs Gal.

Accipitris quoque nomine veniunt quædam tormenta bellica, quæ parum pyrij pulueris recipiunt. Hæc Itali Smerigli & Moſchetti (quod nomen enim Germanorum Musket; qui eorum portatores, Muskettiers vocant, commune eſt) appellant.

Accipiter tormẽtum bellicum.

SINONYMA.

Netz. Sparuerius. [a] Leu. c.11. Naba. Nibio. Baſi. Mar an bas. Κόραξ. Niſus. Natah. Noſah. [b] Cap.39. [c] Leuit. 11. & Deuter. cap.14. Peres. Cyanopus. Blafuſſ. Περνός. Περκνός. Παραός. [d] Prou. 30. Sarſir. Aſturgal. Scachaph. [e] Leuit. 11. Bubo. Baijth. Thauſton. * Lib. 10. cap.14. ἱέραξ & ei⁹ etymõ. ἴρηξ. * Iliad. N. * L. 1. dier. & oper. γεράκι. βάρβαξ.

ACCIPITER Hebræis נץ Netz vocatur. Quam vocem Rabbi Kimhi interpretatur Auem, quæ venetur; & poſtquam auolarit, reuocata ad dominum redeat, vulgoq; Sparuerium dictũ addit: quẽ ſimiliter Rabbi Salomon ſequitur. [a] Author Chaldaici Dictionarij Aſturẽ exponit. Pro Nez Chaldaica interpretatio iam citato loco habet נבא, Naba; vnde forſan Italorũ Nibio. Arabica verò verſio באזי. Baſi, vel adiecto articulo Albaſi fit dictio, quam Andreas Bellunenſis interpretatur auem, quę, Falco peregrinus vulgò dicitur. Perſicum vocabulum, מר אן בז, quod ſonat Mar an bas: Septuaginta interpretes ἱέραξ exponunt: Hieronymus Accipiter. Iidem Septuaginta in Deuteronomio perperã pro voce Hebraica antè poſita Netz, verterunt Κόραξ, id eſt, Coruus. Hæc enim vox omnino Accipitrem ſignificat; à qua forſitan etiam Niſus Latina deſcenderit. Videtur autem facta à uerbo נצה, Nazah, quod volare ſignificat; quoniam hæc auis volatu plurimum valeat; ut uel primum inter volucres locum obtineat. Recentiores nonnulli dictionem ניצה Nozah [b] Iobo plumam ſignificare volunt; non autem Accipitrem, ut alij vertunt. Septuaginta relicta voce Hebraica, νέσσα reddiderunt. פרס Peres, etiam Accipiter exponitur, vel Haliętos, à Iudęis uulgò כלאבז, quod Cyanopem ſignat, Germanis Blafuſſ dictũ. Alioquin περνός, vel potiùs περκνός Aquila eſt venationi dedita: itẽ παραός Aquila ſimpliciter eſt Macedonibus, Varino teſte. Sarſir [d] Hebraicam uocem alij aliter exponunt, quidam auem אשטורגל Aſturgal, Sturnũ aliqui conijciunt intelligendũ: Ornithologus mauult Aſturem. Pro [e] Scachaph dictione Hebraica, Septuaginta Hierax, id eſt, Accipiter vertũt: Alijs Bubo potiùs ea deſignari creditur. Aegyptijs Accipiter Baijth dicitur, quaſi anima, nomine opinioni ſuæ, qua Accipitrẽ Deum eſſe, totũq; ſpiritu conſtare ſentiũt, congruo. Qua de uoce ac re in Hieroglyphicis pluribus agemus. Iidem ſimilẽ ob cauſam eũdem Thauſton, id eſt, admirabilem nũcupãt, teſte * Aeliano. Græcis ἱέραξ ἀπὸ τοῦ ἵεσθαι ῥᾷον, nẽpe à celeritate uolatus; uel παρὰ τοῦ ἵεσθαι ἤγουν φέρεσθαι ἐν τῷ ἀέρι ῥαδίως, & per craſim dicitur ἵραξ. Ego potiùs ἱέρακα dictũ exiſtimarẽ, quaſi ſacrũ ac uenerandũ, ob eas quas in eius dignitate explicãda antè oſtẽdimus, rationes. Dicitur quoque ἴρηξ Homero * & Heſiodo: * item D. Greg. Nazianzeno, Ionico more α in η uerſo: & prima ſyllaba per craſim cõtracta. Non rectè etiam Scholiaſtes quidam apud Homerum Aquilæ genus interpretatur. Hodie Græcorum vulgo γεράκι Accipiter uocatur, quod nomen etiam Falconi tribuunt. Eſt tamen ubi nomen hoc ἱέραξ generatim pro omni ferè rapaci aue uſurpatur à Græcis, ut & Accipiter apud Latinos. Quinetiam & Falco nomen eſt Gręcę, ut quidam exiſtimant, originis: & ipſum uniuerſo Accipitrum generi ſępe attributum. Verùm huius nominis diſquiſitionem ſuo loco reſeruamus. Apud Libyas, ut author eſt Heſychius, Accipiter βάρβας uocatur. Apud eundem authorem nõnunquam κερκνόν, & quandoq;

10 20 30 40 50

doq; Electrion scriptum reperias. Sed rectiùs fortè Circos leges: licet hoc tantùm uni Accipitris speciei Aristoteles nomē addiderit, quod ille generale esse uoluit. Simile huic *Κέρκας* etiā alicubi inuenitur. Tyrrhenorum lingua ac dialecto *ἄρακος* dictus fuit Accipiter: quod pro legumine apud [f] Galenum usurpatum scio. Alijs *μέρμνης* etiam Grecè dicitur.

Auis hæc Latinis appellatur Accipiter; cuius originem pleriq; ab accipiendo deducunt, eius rapacitatem notātes. [g] Isidorus, vt probet accipere nonunquam idem significare, quod rapere, adfert hunc locum D. Pauli: *Sustinetis enim, si quis vos accipit. Vt enim diceret*, inquiens, *si quis rapit; dixit: Si quis accipit*. Et [h] Beda ex nominis etymo aues omnes, quæcunq; aucupio aptæ sunt, Accipitres vocari asserit. Etenim, vt inquit D. [i] Gregorius hanc sentētiam confirmās, *Accipere, aliquando auferre dicimus, vnde aues, quæ alias rapiunt, Accipitres vocamus*. Alij Accipitrem, inuerso vocabulo, tanquam ter acceptum, dictum fuisse volunt, quòd Romanis optimum augurium volatu adferre rebus gerendis crederetur: ideoq; sacrum alitem illis etiam nominatum. Italicè Sparauiero & Sparuier profertur, à Græco verbo fortè, vt [k] Scaliger annotauit, *σπαράσσω*, quod est lacero & vellico: ait enim, nomē Sparauerij Italis deductum *παρὰ τοῦ σπαράττειν* aues, eamq; vocem in Italiam Exarchatum simul cum Græcula superbia importasse videri posse; nisi Germanicè sic appellaretur. Hi enim Accipitrem, Sparuer vocant; quæ dictio eorum idiomate idem sonat, quod expandens alas. Ver enim per crasim à veder, seu per F feder, Germanis præsertim inferioribus, alam seu potiùs plumam denotat. Sparren verò infinitiuus; quod Germani superiores, Sperren dicunt, expandere seu distendere significat, quemadmodum & Italis idem ferè uocabulum sparare. Huius etymi ratio ab auis ipsius natura petita uideri meritò potest: eiq; optimè quadrat. Sæpenumerò enim, ut obseruaui, cùm in Buteone, quæ prima apud [l] Astritotelē est Accipitrum species, tùm in alijs Accipitribus, quòd cælo sereno, cùm in Sole apricâtur, aut sese aquis immersitando proluunt, alas expandunt instar conopei (quod eam ob causam Itali forsan Sparauiero uocant) quò uidelicet calorem Solaris luminis in uniuersum corpus undiquaque meliùs recipiant: aut etiam cùm prædam suam dilaniant, alis item distentis eam cooperiunt, eiq; ueluti tentorium quoddam obtendunt: fortasse ut eam ceteras rapaces, celent, easq; arceāt. Deniq; cùm ueterum plumarum senectam annuam deponendi tempus instat, expāsis alis Austro obuersi, uenti teporem captant, quo relaxatis udo moderatoq; calore poris faciliùs excidant, quibus succedant postea noue, ut qui de Accipitribus scripsêre, frequentes authores testantur. Sparauiero interim Italorum; & Sparuer Germanorum, nec non Espreuier Gallorum, passim hac tempestate eorum linguis propriè ei Accipitris speciei tribuitur, qui Nisus uocatur; estq; Accipiter minor fæmina: cuius mas Muschettus vulgi est hodie, seu Accipiter Fringillarius, Accipitris alioquin simpliciter dicti nature ac habitui coloriq; proximus. Vnde non mirum, si id nominis utriq; nonnunquam tribuatur. Itali enim communi seu generali nomine, quod omnes species complectatur, carent: & Astor eis dictus, æquè angustæ, atque Sparauiero, significationis est; & Accipitrem præcipuè maiorem seu Palumbarium ista voce sibi significari existimant. Ita etiam apud ueteres & recentiores authores, cùm generali voce careant, Accipitris vel Palumbarij, uel Fringilarij nomine speciali vterq; sexus denotatur. Ita neque Galli, vel Bellonio [m] teste, uocem generalem omnibus in vniuersum speciebus propriè competentem habent: quod ipsemet, Gallus alioquin, suorum, nec non peregrinorum vocabulorum curiosus indagator, & ea de re cæteris fide dignior, ingenuè fatetur. Quòd enim quidam in Accipitris locū substituunt, Oyseau de Proye, nimis latè patet, omnes in vniuersum rapaces suo significatu includens; neque nostro congruum est argumento. Hîc enim nomen peculiare, quod Accipitrem Latinum significanter exprimat, eiq; respondeat, quærimus: quale in sua lingua Bellonius reperiri negat. Etenim hanc vocem, Sacre, etsi ipsis idem, quod Græcis Hierax sonet: uni tamen tantummodò speciei aptatam, eamq; Buteonem esse, ipsemet testatur. Dictionem verò Gallicam, Vautour, quam Ornithologus Accipitris nomē commune exprimere existimat, sequutus fortasse Tardiuum Gallum, qui de re Accipitraria Gallicè scripsit quidem, sed linguæ Latine, cæterarumq; præterquam vernaculæ ignarus, de nominibus alienis rectè sentire aut iudicare non potuit. Bellonius Asteriam Accipitrem seu stellarem ex nominis argumento & Gallorum consuetudine, speciatim nominat. Qua in re Augustinus Niphus etiam cum eo sentit. Nullum verò nomen inter ea, quæ Accipitribus significandis, Gallis instituta sunt, latioris esse significatus, idem Bellonius asserit hoc nomine, Faucon, vtpote quod ceu generale ferè plerisq; Accipitrū speciebus attribuunt, eorūq; particularibus uocabulis ceu commune prǽponunt; vt cùm exempli causa Aesalonē, le Faucon Lanier: Buteonem, le Faucon Sacre: Asteriam, le Faucon Vautour indigetant. Attamen si [n] Bellonio credimus, qui auem eidem genti Gerfault dictam, hoc etiam prænomine, Faucon, donat; quam tamen alibi inter Aquilas reposuit; sanè alijs etiam

Κέρκας.
Αρακος.
[f] Lib. de simp. med. facult.
Accipitris etymum.
[g] Lib. 12. Orig. c. 7.
[h] In quæst. sup. sentent. cap. 10.
[i] Lib. 33. Moral. capit. 11.
Sparauiero, & eius origo.
[k] Exer. 233
Sparuer & eius origo.
[l] Hist. lib. 9. cap. 36.
Sparauiero pro conopæo vnde dictum.
Accipitres cur alas expandant.
Espreuier.
Nisus.
Muschettus.
Fringillarius.
Astor.
[m] Lib. 2. de Auib. c. 13.
Oyseau de Proye.
Sacre.
Asterias Accipiter.
Gallos nullam vocem habere, quæ Accipitri respondeat.
[n] Lib. 2. de Auib. c. 6.

quàm Accipitribus id nominis conuenire fateatur, neceſſe erit; niſi Accipitris nomen adeo generale facit, vt omnes omnino rapaces ſub ſe complectatur. Quod quidem etſi quibuſdam fortaſſe viſum eſt, Ariſtotelis tamen repugnat menti, qui Accipitres ab Aquilis & Vulturibus, nec non rapacibus nocturnis, de ſingulis ſeorſim tractans, manifeſtè ſeparat; & noſtro præterea minimè conuenit inſtituto. Sed eſto, uocem hác, Faucon, Gallis latè adeo patere, ut omnem rapina victitantem uolucrem comprehendat: quemadmodem etiam Feſtus hanc uocem, Falco, ad cunctas, ungues falcatos habentes, ſeu uncungues aues extendere uidetur: nihilominus præter uniuerſalem hanc ſignificationem, aliam inſuper particularẽ obtinere ipſam, quæ cùm ſimpliciter ſine ulla alia adiunctione pronuntiatur, Accipitrẽ Palumbarium iiſdem Gallis denotat, omnibus Gallicæ linguæ gnaris cõſtat, neque ipſe inficias it Bellonius. Nullam itaque apud ipſos uocem conſtat eſſe, quæ latinam, Accipiter, ad unguem ita reddat, ut neq; plus neq; minus ſignificet. Si tamen quæpiam eſſe exiſtimanda eſt; eam hanc, Faucon, dici poſſe, non admodum repugnabimus. Ex quibus facilè uidere eſt, quanta ſit uocum cuiq; idiomati propriarum, etiamſi prima fronte idem notare videantur, in ſignificando diuerſitas, in explicando & conciliando difficultas: quàm operoſum præterea ad priſca vocabula nouas voces velle reducere. Aliud enim Hierax Græcis, aliud Sacre Gallis, & Sacker Germanis, aliud ſimiliter Aſterias Ariſtoteli, aliud Aſtor Italis, aliud Vautour Gallis. Pari modo & Falconis nomen ſignificatum ſuo varijs gentibus variat, vt de ſingulis ſuo loco docebimus. Sed ſi quæ ſint, quæ idem propemodum ſignificare videantur, nunquam tamen ita reſpondent, ut vbiuis gentium planè prorſus communi ſignificatione conueniant. Vnde minimè mirum videri debet; ſi in tanta nominum varietate & incertitudine ſæpemerò ab authoribus, quæ multis in genere cõmunia ſunt, vni ſpeciei tanquam peculiaria attribuantur, & è cõtra: præſertim cùm præter nomina, etiã maxima, quæ inter ipſas Accipitrum ſpecies eſt, ſimilitudo, frequenter incautis imponat. Quare candidum Lectorem nobis, qui venatum volaticum, ſeu aëreum hunc, ſeu per Accipitres inſtitui ſolitum aucupium, nunquam exercuimus, ſi alieno aliquando nos errore inuolui contingat, veniam daturum ſpero, prẹſertim cùm Authores ipſos, qui de hac arte ex profeſſo ſcripſerunt, mirum in modum à ſe mutuò diſſentiãt. Nunc eò, vnde digreſſa eſt reuertatur oratio. Etſi, vt antè monuimus, nullam neque Itali, neque Galli vocem habeant propriã, quæ Accipitri reſpondeat ad amuſſim, ſed diuerſis diuerſas ſpecies nominibus appellent, & fẹminas prẹſertim, quẹ in vſum uenationis potiſſimùm cedũt: Accipitres tamen mares omnes uno ac cõmuni nomine utriſq; vernacula lingua ueniũt: illis enim Terzuolo; his Turcelet numero ſingulari dicuntur. Has uoces recentiores Latinas facere conati, Tertiolum vel Tercellinum reddunt, quas abſolutè poſitas pro mare Accipitre accipiunt. Alioquin pro aliarum etiam rapacium mare uſurpari cõtingit: earum nempe quẹ ternos pariunt. Tertiolo enim, quod eſt diminutiuum à tertio, nominis origo ex eo data eſt, quòd pulli tantùm tres, ut plurimùm, in Accipitris nido naſcantur, quorum duæ fæminæ maiores, tertius mas omnium minimus ſemper inueniatur. Ita vt alij hac ipſa de cauſa Tercellinum, quaſi Tertiarium dictum uelint; quòd fæminis tertia magnitudinis parte ſit inferior. Hiſpani Gallos ſequuti videntur, cùm uniuerſum Accipitrum genus Halcon ò Acor vocant, quaſi Falconem dicant, f literam ſuo more in aſpirationem commutantes. Quod minus mirabitur, qui etiam quoſdam, nempe Aquilam, Theodotionem & Symmachum voce, Falco, adeo latè vſos fuiſſe conſiderauerit, ac impropriè; ut præcipuas & maximè propriæ dictas Accipitris ſpecies, Aſturem nempe & Niſum, Falcones vocent, Falconemq; in hos ceu ſpecies ſubdiuidant: vulgi fortaſſe conſuetudinem ſequuti. Germanorum lingua locupletiſſima ac proprijs omnium rerum vocabulis, ſi quẹ alia, ditiſſima, quam nulla hactenus alieni idiomatis ſeu peregrini confuſio corrupit, adeoq; ſyncera, hanc vocẽ, Hapich vel Habich, pro Accipitre in genere vſurpat: quam ſi examini ſubijcere, etymumq; eius curioſè indagare libet, multò exactiùs rei ſignificatæ, vt pleraq; huius linguæ vocabula alia, naturam exprimere comperiemus, quàm vel Accipiter Latinus, aut aliarũ gentium huius auis quæuis vernacula nomina. Cùm enim Hap ipſis idem, quod arripio, ſignificet vel ipſo [n] Goropio Becano vnico ſuæ linguæ excultore ac lãpade, teſte: quid hoc verbo, quẹſo ad auis huius ingenium tribus literis declarandum, excogitari poſſit ſignificantius, cùm proprium huic aui ſit rapere ac rapto viuere: adeo vt & homines libido inceſſerit, eis ad raptum animalium abutendi? Quidam aliam nominis rationem adferũt, vt, Habich, mitiori litera proferentes, ita dictum volunt à verbo Haben, ab habendis & retinendis auibus, neſcio quàm rectè. Germani inferiores, quos Flandros vocamus, vulgò Hauick pronuntiant. Hau verò ipſis teneo deſignat: vnde dictus Accipiter videri poteſt, uel quòd animantes captas unguibus firmiſſimè teneat: vel quòd ipſe ab accipitrarijs ſeu venatoribus manu teneatur, geſteturq;: ad quod ſignificandum etiam eadem ſeſe dictio extendit. Alij Hafkin diminutiua voce dicunt.

Anglis

Accipitris nomen nõ omnib⁹ rapacibus cõuenire. Falcones quæ Aues dicantur.

Authores cur ſæpius vni potiùs quàm alteri ſpeciei quędam aſcribant.

Terzuolo. Tercelet. Tertiolus. Tercellin⁹

Tercellin⁹ Tertiarius. Halcon ò Acor.

Falconis lata ſignificatio.

Germanicæ linguæ cõmendatio. Hapich. Habich. Hap. [n] *Lib.* 12. *Hierogl.*

Haben. HauicK.

10 20 30 40 50

Anglis Accipiter vocatur Hauuke, quæ vox, cùm à Germanis Saxonibus sine dubio profecta sit, etymi vocis Hauick Belgarum rationem suprà adductam confirmat: quòd Hauu per duplex uu Germanis vsitatissimum, non aliò detorqueri possit, quàm ad significandum, quod diximus, nempe, retinere. Alioquin, v, simplex Belgis literæ, F, æquiualet; in consonantē abiens. Dicitur tamen ijsdem Anglis altero nomine Accipiter, nimirum Hobie. Illyrijs Gestrzab. Polonis Zastrzamp.

HauuKe. Hobie. Gestrzab. Zastrzāp.

10

ACCIPITRVM GENERA ET Differentiæ.

ACCIPITRVM differentiæ à neotericis multò plures enumerantur, quàm à ueteribus, quibus non omnes fuisse cognitas uerisimile est, quòd naturā singularum, ut & aliarum auium omnium potiùs, quàm oblectamenta & utilitates considerarent. Cùm uerò hac tempestate maximum ex hoc auium genere capiatur emolumentum, non mirum est, si diligentiùs & accuratiùs omnes diuersitates inquirēdi ac discutiendi occasionem prębuerint. [a] Aristoteles decem ad summum genera ponit; & huiusmodi ordine enumerat. *Accipitrum*, inquit, *præcipuum genus est Buteo, Triorchis à numero testium nuncupatur: Secundum Aesalo: Tertium Circus. Stellaris autem seu Asterias, Palumbarius & Pernix differunt. Latiores verò Accipitres Hypotriorchæ, id est, Subbuteones appellantur: Alij Percæ & Fringilarij vocantur: Alij leues & Rubetarij, qui abundè viuunt.* [b] Plinius uerò genera Accipitrum sedecim inuenisse se dicit, nec tamē persequitur, ne nominatim quidem: cùm Aristoteles decem tantùm genera huc recensere conspiciatur, ut fortasse erratum esse in notis numeri apud Pliniū suspicari cum doctissimo [c] Budæo possimus, imò debeamus. Quæcunq; enim de Aquila & Accipitre dicit, ex Aristotele ad uerbum vertisse uidetur. Hodie sanè ueterum istæc nomina seruari uix possunt, uti rectè etiam Budæus sentit, cùm quòd nomine tenus tātummodò ab Aristotele & Plinio recensita, & nullis, quibus dignosci possint, notis distincta sint, tùm quia in tanta Accipitrum uarietate apud diuersas nationes nomina, quæ tamen nullam antiquitatem sapiunt, confundantur. Huius rei difficultatem auget, quòd maxima inter authores de uocabulis est dissensio, quæ fortè inde nata est, quod quisq; ueterem nomenclaturam ei conetur assignare speciei, cuius nomen uernaculum antiquo nonnihil respōdere uiderit. [d] Bellonius Aristotelica nomina, coniecturis quibusdam ductus, singula Gallicis accōmodat: quàm uerò rectè id faciat, hîc recēsere nobis longum esset, qui suo loco illa examinaturi, non solùm Gallicas, sed & aliarum gentium indigetes uoces ad ueterum relatas species, earumq; uocabula, quàm aptissimè fieri poterit, reducemus. Præter eam Accipitris in decem species distributionem Aristoteles eodem loco alteram diuisionem subiungit, eamq; non ab auium, ut illa, natura seu forma specifica petitam, sed, ut ipse inquit, à uenandi, quo inter se dissentiūt, modo: *Alij enim*, inquit, *Columbam humi considentem rapiunt, volantem non appetunt: alij supra arborem, aut tale quid conscendentem venantur: sin humi est, aut volat, non inuadunt. Alij neque humi, neque in sublimi manentem aggrediuntur; sed volantem capere conantur.* Quæ quidem distinctio à Philosopho assignata à uenatus quidem modo petita est: sed quem sponte sua ac naturæ instinctu, suopteq; ingenio obseruant: non autem ab eo, quem à mansuefactarijs seu magistris edocti sunt. Eas enim, quæ ab institutione pendent, ac disciplina comparantur, differētias, suo loco reseruamus, cùm de arte uenatoria seu Accipitraria nobis sermo erit: uti etiā omnes, quotquot quouis modo ad eam spectant, illiusq; gratia ab accipitrarijs fuerunt excogitatæ ac obseruatæ. Videntur autem istæ differentiæ non unius, sed diuersi generis Accipitribus ab Aristotele ascriptæ, quandoquidem post decem enumeratas eorum specificas diuersitates, easdem & alia ratione, nempe uenandi modo inter se dissidere scribit. Recentiores uerò, qui de Accipitraria uenatione scripsere, ut Albertus Magnus, Augustinus Niphus, alijque, accipitrariorum magistrorum sui temporis, & huius etiam nostrę tempestatis, ut uidetur, morem sequuti ac nomina; vniuersam Accipitrum familiam, communiori quadam ratione, primùm in tria quædam vniuersalia genera diuidūt; nempe Asturem; quo maiores Accipitres designare videntur: Falcones, quorum nomine gentrosiores quosque ac nobiliores comprehendunt: demum Accipitres simpliciter vulgari nomine dictos, per quos reliquas minorum Accipitrum species intelligunt. Hæc singula genera denuò in plures species partiuntur, & sub Asture Palumbarium Accipitrem, Asteriam, aliasq; plures ponunt. Sub Falconis genere, Falconem sacrum, Girofalcum, Falconem gibbosum, Falconem peregrinum, & aliquot alias species collocant.

Margin notes: Accipitrū differentiæ cur veteribus incognitæ. [a] 9. Hist. 36. Accipitrū genera apud Arist. [b] L. 10. c. 8. Accipitrū genera apud Plin. [c] In Pand. [d] Lib. 2. de Auib. c. 13. Differētiæ à venatione. Recentiorū diuisio. Accipitrū genera tria Asture qui designent. Falcones q Accipitres. Generum subdiuisio.

Line numbers: 20, 30, 40, 50

cant. Sub Accipitribus verò communi nomine dictis Nisum, Muschettum & Aesalonem, vulgò Smerillum, ac Tinnunculum statuunt. Hosce præterea alijs differentijs, partim à loco natali, partim colore ac robore petitis, variè inter se distinguunt; quas suis locis latiùs prosequemur. Possit & alia, tamen huc pertinens Accipitrum diuisio institui, & ex natura ipsorũ elui; qua Accipitrum alij diurni dicuntur, alij verò nocturni à recentioribus vocati, quales sunt ab Aristotele (licet ille Accipitres non vocet) enumerati, Cymindis & Hybris. Hic enim, etsi in codicibus Latinis omissus est, nec à Gaza, hac forsan ratione, quòd Plinius eius nusquã meminerit, expressus, in exemplaribus tamen Græcis plerisque legitur, statim à versu Homerico ab [c] Aristotele citato subiunctus. Et hunc quidẽ à Cyminde alium ac diuersum, seorsimq; ab Aristotele de eo tractatum peculiari capite, rationibus minimè vanis quispiã ostendat. Non sum tamen nescius, à quibusdam in dubiũ reuocari, num Accipitrum generi, an potiùs nocturnis rapacibus, ut Vlulis, Asionibus, Bubonibusq;, & cæteris id genus auibus sit annumerandus. [f] Plinius, si corruptis fortè códicibus fides habeatur, Cymindim nocturnum Accipitrem facit. Vt autem dicam liberè quid sentiam, non video, cur Chalcis siue Cymindis Accipitribus sit ascribendus. Scio quidem magnitudine Palumbario Accipitri similem à Philosopho dici. An ideo Accipiter vocandus? Præterea colore est nigro, eodem teste. Quis vnquam Accipitrem nigrum vidit? Quare in Plinio ego pro Cymindis, Hybris legendum censeo: vt ex Chiffletio Medico etiam legit Dalechampius ex libro manuscripto. *Hybris* enim (Philosophi verba sunt) *quam alij Ptyngem esse volunt, interdiu minus apparet, quia non clarè videt: sed noctu venatur more Aquilæ; & pugnat cum Aquila adeo acriter: vt sæpius implexæ ambæ deferantur in terrã, & viuæ à pastoribus capiantur. Parit hæc oua duo; & saxis speluncisq; nidulatur.* Præterea venantur Accipitrum quidam natura, quidam arte docti: Sed hodierna hæc est ex venatus more accepta differentia, quæ arte potiùs, quàm natura constat.

Accipitres diurni, & nocturni. Cymindis. Hybris. [c] Lib. 9. Histor. cap. 12. [f] L. 10. c. 8. Plinij loc[us] emẽdatus. Hybris historia.

FORMA. DESCRIPTIO.

DIFFICILE quidem est, in tanta specierum varietate, Accipitris in genere formam describere: est tamen aliquid, in quo omnes conueniunt; ut rostro & vnguibus, ac quadam formæ cùm internę, tùm externę cõtinuitate. Natura enim dissimiles non solùm inter se eiusdem generis aues fabricata est: verùm etiam animalia alia, quæ sub diuersis generibus posita, corpore simillima, specie tñ admodum dissimilia sunt. Hoc in piscibus videmus. Nihil n. similius Capitoni quàm Mugil, si faciem spectes: nihil dissimilius, si cætera. Cuculus & Accipiter una modò uidetur auis esse: eorum naturæ ita cohærẽt, ut Gallica & Hispanica. Quod disertè [a] Aristoteles monet omnem ambiguitatis erroris q; occasionem submouens his uerbis: *Accipitrum minimo similis est Cuculus magnitudine ac volatu, qui magna ex parte per id temporis non cernitur, quo Cuculus apparet. Illud putauerunt alioquin Cuculum ex Accipitre fieri, mutata figura. Sed ita ferè euenit, vt ne cæteri quidem Accipitres item cernantur, cùm primùm vocem emisit Cuculus, nisi perquã paucis diebus. Aliquando tamen vnà visi sunt & Cuculus & similis ei Accipiter. Quinetiam ab Accipitre interimi visus est Cuculus, quod nulla auis suo in genere facere solet.* Imitatur autem Accipitrem nulla alia re quàm colore, nisi quòd hic maculis distinguitur ceu lineis: Cuculus velut punctis. Pari pacto [b] Plinius: *Coccyx*, inquit, *ex Accipitre videtur fieri, tempore anni figuram mutans, quoniam tunc non apparent reliqui, nisi perquam paucis diebus: ipseq; modico æstatis tempore visus non cernitur postea. Est autem neque aduncis vnguibus solus Accipitrum, nec capite similis illis, neque alio, quàm colore, ac rictu Columbi potius. Enim & absumitur ab Accipitre, si quando vnà apparuere, sola omnium auis à suo genere interempta.* Quibus verbis manifestè ab Accipitre differre Cuculum, cùm vnguibus, tùm rostro declarat Plinius: nihilominus tamen eundem sub Accipitrum genere ac nomine comprehendere videtur. Quod mirum videri possit, cùm ipse eas partes, quibus potissimùm rapacium genus indicatur, nempe rostrum, vnguesq; adunca, ipsi detrahat. Quare nõ nisi larga admodum significatione, ac impropriè admodum, nimirũ ob cæteri corporis quandã similitudinẽ, Accipiter vocãdus videtur. Similis locus est apud D. [c] Iobum, qui lectori negotium forsan facessere possit, vbi ait: *Penna Struthionis similis est pennæ Herodij & Accipitris.* Absurdum certè cuipiam videatur, harum auium pennas ad inuicem comparari; cùm non vno nomine discrepent. Struthio enim pilis similes & lanuginosas quodammodo plumas habet, prętér nõ solùm Accipitrum, sed & cæterarum auium morem. Verùm eo loco aduertendum est, hoc tantũ agere illis verbis Prophetam, vt ex hac qualicunq; harum auium similitudine maximã ingenij actionumq; earum diuersitatem innuat ac declaret, quasi ita diceret: Pennæ Struthionis cum pennis Ac-

Corporis similitudo non arguit specierum identitatẽ. [a] Lib. 6. Histor. c. 7. Cuculi cũ Accipitre minimo similitudo. [b] L. 10. c. 9. Cuculus quatenus dici possit Accipiter. [c] Cap. 39. Iobi locus explicatus.

ras Accipitris in eo conueniunt, quod vtræq; æquè pennæ sunt, nec hæ magis pēnæ, quàm illę censendæ sunt: adeo vt plumarum ratione, quæ utrique ex ęquo datæ sunt; pari etiam uolandi pernicitate prędíti esse debere uideantur: Vel ut Glossa interlinearis exponit, & res ipsa etiam testatur: Penna Struthionis similis est pennæ Herodij & Accipitris, nimirum colore castaneo & nigro: usu tamen & uiribus toto hæ distant cælo. Accipiter enim plumis densissimis, quæ exiguæ molis corpus obuestiunt, celerrimo per aëra fertur uolatu: Struthio uerò, etsi penas habeat, quę reliquis auibus ad uolandi usum concessę sunt, uix tamen hisce suis ab humo sese potis est attollere ob ingens corporis pondus, ideoq; ad cursus tantummodò uelocitatem promouendam ei seruiunt. Verùm hac de re satis: nunc ad reliquas partes describendas 10 pergamus. Accipitrum in uniuersum generi natura rostrum,

Oraq. adunca dedit, curuos dedit vnguibus hamos,

Vti Aquilino & Vulturino, atque ut æquè rapinæ aptū esset, idoneis ad eam instrumentis armauit. Oculi Accipitri sunt, teste Aristotele, mobiles ac celeres, id est, continuo motu huc illuc diuagātes, nec unquam stabili intuitu in eandem rem, aut unum locum defixi, præcipitem ac rapacē auis naturam declarantes. Vnde, qui huiusmodi oculos habēt homines, Accipitrum argumento, rapaces similiter ac impetuosos esse tradit idem author. Pulcherrimos verò etiam Accipitres oculos habēt, ac splēdidissimos clarissimosq;, quæ ei prę alijs auibus egregia ac peculiaris dos est, ob eamq; causā Soli pręcipuè antiquitùs sacri habiti. Color uerò oculorū non omnibus idem est, nec ijsdem quidem auibus perpetuus aut constans, sed cum ætate mutari 20 dicitur. Quemadmodum etiam rostri, quod tamen plerisq; extremo corneum est. Corporis magnitudine nonnunquam uix Aquilis cedit, quæ tamen pro specierum diuersitate uariat. Quinimò uni & eidem speciei, pro regionum, in quibus nascuntur, natura, diuersa est. Accipitres enim, Aristotele [d] teste, *in Aegypto minores, quàm in Græcia fiunt.* Et, ut inquit Albert. Magnus, *Accipitres maiores fortioresq. in regionibus Aquilonem versus nascuntur.* quia cùm hæ frigidę sint; & in regionibus frigidis nascantur corpora magna, quæ copioso sanguine & spiritu abundant, ideo etiam aues rapaces ibi magnæ sunt. Tappius etiam in rupibus grandiores gigni scribit, quàm alibi. Sed & sexus maximum quantitatis seu molis corporeæ discrimen inter has aues constituit. Etenim non in hoc tantùm, sed omni rapacium genere mas minor est: fæmina maior, & rapacior: Huius rei causam adferre conatus [e] Calentius ita scribit; *Ferocia Accipitribus non nisi ex diuino inest calore, qui quantò est in masculo vehementior, tantò minus virium sufficit ad incrementum: fæminis autem, quia remissior est, maius crescendi adiumentum præstat. Impedit enim munus* 30 *id natura calor intemperatus.* Hęc ille; quibus docere vult in mare ab immodico calore humidū omne, quod incremento materiam suppeditare debebat, absumi. Contrà in fæmina se rem habere, in qua cùm moderatior calor, & sanguis copiosior est, augmento quantum satis est, materiæ suppetit. Simili ratione etiam color ipsis pro ætate variat, vt plurimùm tamen ex albido, fuluo, & nigro diuersus, maculisq; distinctus est. Albi enim toti, qualem Augustinus Niphus Suessanus in suę regionis montibus captum sibi donatum scribit, rarissimi sunt. Alioquin & leucophæi reperiuntur, qui peregrini sunt. Quinetiam pro ratione loci, imò arborū, in quibus agunt, colorem diuersum obtinent. Nam si Tappio credimus, qui in frutice spinoso, aut acere habitant, ad ruffum aut nigrum colorem magis inclinant: qui in fago, ad giluum seu pal- 40 lidum. Pectore, vti omnes ferè rapaces, sunt acutissimo, modica munito carne: quod non parum ad expeditiorem volatum eis confert; vtpote cuius ossea acie nullo negotio aëra secent, & cui ad aues inuadendas vnguibus & rostris etiam neglectis, vni confidant. Alas acutiores plerumq;, quàm reliquæ rapaces, habent. Omnibusq; ferè hoc etiam commune est, paucis exceptis, vt cauda linearum macularumuè ductu transuerso varia prædíti sint. Plerisq; etiā crura, pedesq; colore luteo, ac magis minusue saturo tinguntur. Sunt autem Accipitres, vti vncungues omnes, authore [f] Aristotele, *pede firmiore, & crure crassiore, causa victus.*

Quod spectat ad partes internas, earum hęc ferè est constitutio. Carnem habent asperiorem quàm Cuculus, teste [g] Athenæo. Cerebrū eis copiosum satis natura largita est, vti nobis in multis obseruatum est. Lingua est satis lata, principio obtusa, non acuta, nec bifida. Rostrum enim acutum sat illis fuerat. Cor magnum, cuspide obtusa, non aliorsum, atq; ad pectus tendente. 50 Lien, *adeò exiguus est*, Aristotele [h] teste, *vt sensum propemodum effugiat.* Præterea *Iecori eius simul & intestino adiungitur fel*, vt [i] Athenæus: uel vt [k] Plinius ait: *Fel ipsi toto intestino est.* Est autem, vt tradit Galenus, *colore nonnunquam ærugineo.* Apud Demetrium Constantinopolitanum, qui Græcè de Accipitraria uenatione scripsit, rariora quædam partium, seu excrementorum Accipitris nomina leguntur; qualia sunt: Ὀβελαὶ ὀνύχων, id est, mucrones vnguium. Ἔλατα verò, vel ἐλατῆρες τῶν πτερῶν, ἢ τῆς οὐρᾶς, maiores pennas intelligo, quæ in alis & cauda sunt. Hinc & πρωτέλλατα, vel potiùs προτέλατα, vox videtur composita, & ex maioribus alarum pennis

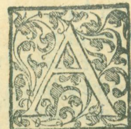
Accipitris pennæ.
Struthionis pennæ quē vsum habeant.
Accipitris rostrum.
Vngues.
Oculi.
Mobilitas oculorū in homine q.d indicet.
Magnitudo.
[d] Lib. 9. Hi stor. c. 28.
Fæmina in rapaciū genere maior & ferocior mare.
[e] In Epist.
Albi Accipitres.
Pectus.
Alæ.
Crura.
Pedes.
[f] Lib. 3. de gen. An. c. 1
Partes internæ.
[g] L. 8. c. 9.
Cerebrum.
Lingua.
Cor.
[h] De partibus. c. 38.
[i] Lib. 8. c. 8.
[k] 2. c. 15.
Fel.
Mucrones vnguium.
Pennæ maiores.

Pennarum diuiſio. Αλειπταρία. Auiũ morbus. Pennarum ortus. [1] Lib. 3. de gener. c. 1. Accipiter cur copioſas pennas obtineat. Alui excrementa. Temperies Anhelitus. Vẽtriculus.

pennis primas ac longiſſimas ſignificare, quas & ὠκύπτερα nominari cenſeo. Nam ut Scholiaſtes Ariſtophanis ſcribit, pennarum aliæ πτίλα uocantur, molliores ſcilicet minoresq́; plumæ potiùs dicendæ: aliæ πτερά, id eſt, pennæ ſimpliciter: aliæ ὠκύπτερα, maximæ ſcilicet, in quibus ad pernicitatem uolandi præcipua uis eſt. Porrò ἀλειπταρέαν partem in uropygio puſtulæ inſtar eminentem interpretor, ſic dictam fortaſſis, quòd humorem album & pinguem cõtineat. Ita enim Demetrius inquit: *Aliptarea pars eſt ſupra crura, quæ eminet, hordeum nonnullis dicta*, qua parte inflammata, uel intumeſcente aues quædam morbo acuto, quem auium morbum Germani uocant, pereunt. Cùm ex excremento gignantur pennæ, & totum ferè id aduncis auibus in alas & pẽnas uertatur, quod alijs auibus non uolacibus in ſemen prolificum tranſit, ut [1] Philoſophus aſſerit: nõ mirum, ſi copioſioribus, quàm grauiores aues, plumis Accipiter integatur. Nam uel hac de cauſa, quòd ſuperfluam omnem materiam ad pennas amandari contingat, earumq́; generationi deſtinari, ideo æquiſſimum erat, ut in ætatis primordio ante bimatum quater reiectis ueteribus, & deinceps per totam ætatem ſingulis annis eas renouent. Alui excrementa alba eos excernere, Manardus ſcribit; quod licet plerumq́; uerum ſit, ego tamen nigra etiam aliquando deieciſſe obſeruaui. Temperies totius alitis calida eſt & ſicca, quæ quidem ipſi cum rapacibus uncũguibus communis eſt. His enim corpus Ariſtoteles teſtatur calidum ſiccumq́; haberi: quod etiam ſumma auis audacia cum iracundia coniũcta, uiresq́; longè ſuperans, tum anhelitus, odorq́; grauis, qualem Aquilis eſſe diximus, indicant. Anhelitus enim uirulento adeo fœtore nares offendit, ut Albertus uenenoſum dicere non dubitarit, ubi inquit: *Accipitres aliæq́; rapaces aues habent pennas & pedes & anhelitum venenoſum*. Ventriculus ei feruentior, quàm his, quibus uita in terra aut aquis agitur. Caro etiam modica & fibroſa, calidæ ſiccæq́; conſtitutionis eſſe teſtes ſunt.

VISVS.

[a] Lib. 10. de Anim. c. 14. Cur Apollini ſacri. [b] Lib. 8. Epiſt. 31. [c] Lib. de Oſiride. Solis Hieroglyph.

AVIVM *ſoli Accipitres*, inquit [a] Aelianus, *ſemper nllo negotio aduerſos Solis radios intuentur, neque intentis oculis ſurſum verſus iter ſuſcipere grauantur; nec diuina flãma offenduntur. Idcircò illis cum Apolline, qui eſt Sol, magnam conuenientiam eſſe aiunt*. Similiter [b] Caſſiodorus ſupra omnes alites acutiùs intueri teſtatur. Verùm cùm Aelianus, tùm Caſſiodorus hanc clariſſimæ viſus aciei laudem, quam ſoli Accipitri tribuunt, Aquilæ detrahunt: niſi Accipitris nomine generatim ita utantur, vt rapacium genus omne ſub ſe contineat. [c] Plutarchus etiam *Accipitris imagine Solem denotari Aegyptijs ſolitum, ob eximiam eius videndi facultatem aſſerit*. Et Homerus eo referente *celeritatem viſus & actiones Accipitri* confert, *qui*

Cæde Palumbibus infenſus, volucrumq́; ſupremus,
Impete pennarum celeri.

Cur multioculus dictus. [d] Lib. 1. de præp. Euangel. c. 7.

Eandem etiã ob dotem Ariſtophani ἱέραξ παντόφθαλμος, id eſt, omnioculus dictus fuit. Eodem pertinet, quod inquit Epies maximus apud Aegyptios Deorum interpres, citante [d] Pamphilo Euſebio: *Diuiniſſimum animal Serpens, & Accipitris habẽs caput, valde iucundum eſt id: ſi palpebras erigebat, luce primogenitam omnem ſuam regionem replebat, cum verò clauſos retinebat oculos, tenebræ fundebantur*. Vt non dubium ſit, naturam eius maximè igneam exiſtimaſſe, ac Solis effectus illis Accipitris geſtibus demonſtrare voluiſſe. Præter acrem videndi ſenſum, quo viget Accipiter, hoc ei etiam peculiare eſt, vt docet Ariſtoteles, oculos celeriter mobiles habere.

LOCVS.

[a] 3. de gen. cap. 1. [b] Odyſſ. E.

[a] ARISTOTELES author eſt, Accipitres locis ſaxoſis & arduis, petriſq́; præruptis nidum facere aſſolere. Quod Germani quoque in ſua regione obſeruarunt, nẽpe nidulari eos in aſperis & altis rupibus, ſed inter vepreta, quandoq́; ſuper arboribus, acere præſertim, aut quercu fagoue, & ſuper abiete aliquando vel pinu: quod vel [b] Homeri teſtimonio comprobatur in Calypsûs inſulæ deſcriptione. Verba eius ſunt:

Ὕλη δὲ σπέος ἀμφιπεφύκει τηλεθόωσα,
Κλήθρη τ' αἴγειρός τε, καὶ εὐώδης κυπάριοσος,
Ἔνθαδέ τ' ὄρνιθες τανυσίπτεροι εὐνάζοντο,
Σκῶπές τ' ἴρηκές τε &c. id eſt,

Sylua autem specum circumcreuerat virescens,
Alnus populusq́; & bene odorata cypressus,
Ibi quoq́; aues extensas alas habentes nidulabantur,
Bubon es, Accipitresq́; &c.

Vbi pro σκῶπες Bubones verterunt, cùm tamen Scopes longè minores sint, ut postea docebimus. Idem Oppianus quoque attestari videtur hoc versu:

At sequitur volitans arbusta virentia præpes
Accipiter.

Humi etiam fortificant, inquit Plinius, *qui Massiliæ agros incolunt, nec alibi nascuntur, illis assueti gentibus.* Alibi plerunq; in nemoribus nascuntur aut montibus; atque adeo in alpibus diuersis: cuiusmodi sunt alpes Prussiæ in Illyrico, vulgò Sclauonia, alpes Tridētinę, Veronenses, Heluetica, cùm aliæ pleræq́; tùm maximè Galanda in Rhetia. Id autem cunctis ferè animantibus peculiari naturæ instinctu tributum ab authoribus asseritur, ut ubi maiori copia esca ijs suppetit, ibi libentiùs degant. Hinc in locis versus Aquilonem, vt in Anglia, Suecia, Liuonia, Prussia, Illyrico, Russia Accipitrū maximus numerus est, quòd eas regiones mare alluat, & auibus multa carne grauibus, ideoq; tardioris volatus, ob situs humiditatem aquarumq́; copiam, abundent, è quibus tanquam præsenti & copioso cibo viuunt. Alioquin, sed non tam frequentes, in plurimis alijs regionibus Oriētis nascuntur, vt in Syria, Armenia, Persia, Africa, Aegypto, Gręcia, Creta. In nostra etiam Italia, circa Neapolim præsertim, præter alpium loca dicta: & in Germaniæ ea regione, quæ Marchia VVestphalica vocatur, Serenissimisq; Principibus VVilhelmo & Iohāni Cliuiæ, Iulię ac Borgarū Ducibus &c. subiecta paret, laudatissimi proueniūt.

Accipitres cur in locis Septentrionalibus frequentes.

VOLATVS.

RATIO Græci nominis ἱέραξ, aptè satis, imò manifestè motus actioni seu volatui congruere videtur: ideoq; non temerè eam Græcorum quidem παρὰ τῦ ῥᾷον ἱεσ͂θαι, id est, à facili motu, petunt. Etenim rapacia quidem omnia citissimi pernicissimiq́; esse volatus, probant multi: sed Accipiter tantum in eo præstat alijs, vt prouerbio locū fecerit: Θάσσονες ἰρήκων, ab [a] Homero sumptum: Ocyores Accipitribus, vbi Achillis equos illis comparat, verba illius sunt:

ἱέραξ vnde dictus.

[a] Iliad.N.

Θάσσονας ἰρήκων ἔμεναι καλλίτριχας ἵππους.

Velociores Accipitribus esse pulchrorum crinium equos.

Quam quidem admirandam celeritatem non solùm dicta prouerbiali hyperbole, sed & symbolis & parabolis multifariam veteres indicarunt. Aethiopes enim, vt [b] Iohannes Bohemus memorat, in Accipitre celeritatem designabant, Aegyptij pari pacto pro celeritate Accipitris iconem pingebant: quasi pro confesso haberent, Accipitre volāte, nihil esse velocius. [c] Diodorus tradit *Accipitrem rem denotare citò factam, quoniam hæc aliarum ferè omnium auis sit velocissima.* Et Oro Hieroglyphicorum interpreti, Accipiter pictus eadem ratione ventos denotat. *Ob hæc,* inquit Varinus, *motus velocitatem Apollini seu Soli Accipitrem antiquitus dedicarunt. Nam vt Sol velocissimus est, ita volatu suo pernicissimus Accipiter.* Vnde *Tentyritæ*, teste [d] Aeliano, *Accipitres sanctissimè colunt & adorāt, propter comparationem, quam cùm igne ijs esse affirmant: atq; huius testimonium rei adferunt, quòd similiter, atq; ignis hi veloces & violenti sint.* [e] Aristophanes Accipitres ἱπποτοξότας cognominat, nomine composito ab equo, propter pernicem volatum, & telo, ob eandem forsitan causam, quòd teli instar rapidissimo per aëra ferantur impetu; licet secus Scholiastes sentiat, qui ab arcus similitudine, quam in vnguibus aduncis gerit, nomen ei adaptat. Pari sensu apud [f] Plutarchum legere est hanc vocem πτεροφόρος, qua tabelarij intelligendi veniunt, quorum insignia surrectæ pennæ, sunt ad celeritatem indicandam. Inde Iuuenalis:

Accipitris celeritas.

[b] Lib. de morib.Gēt.

[c] Biblioth.4

Accipiter cur Soli cō secratus.

[d] L.10.c.24

[e] In Auib.

[f] In vita Othon.

Anxia præcipiti venisset epistola penna.

Meritò verò natura in Accipitre rapacitati velocitatem addidit, propter victus necessitatem. Neque enim ipse, nisi auibus, quas insequitur, uelocior esset, assequi, nec earum venatu victum sustentare posset. Vnde sagax natura modica carne ei pectus circumuallauit, ne huius pondere præpeditus minus expeditè in prædam rueret. Alto adeo volatu nonnunquam se eleuat, vt visum omnino humanum effugiat. Attamen è tanta altitudine, præda in vno visa, instar sagittæ velocissimè deorsum ruit, eamq́; rapit. Quare quam de reliquis auibus plerunq; reportat victoriam, alis, earumq́; pernicitati uel potissimùm debet. Hac itidem dote, volatu scilicet, reliquas omnino volucres antecellit, adeo vt in Hieroglyphicis victoriam præcipuè significaret & gloriam, quia victoriæ partæ fama sese statim humo tollit, amplexaq; gloriā per summum æthera latè

Victoriæ hieroglyphicum.

ra latè volans, perq; immensos terrarum tractus expatiata, offensiones & impedimenta omnia agilitate sua declinat. Huius Accipitrinę velocitatis testificandæ, si ea quæ allata sunt, non sufficiunt, testes plurimos adhibere licet. In primis [g] Homerum, qui ita canit:

[g] *Iliad.N.*

Α'υτος δ' ὥς' ἴρηξ ὠκύπτερος ὦρτο πέτεσθαι,
Ο῾ς ῥα τ' απ' αἰγίλιπος πέτρης περιμήκεος ἀρθεὶς
Ο῾ρμήσῃ πεδίοιο διώκειν ὄρνεον ἄλλο.

Ipse autem vt Accipiter pernix concitatur ad volandum
Qui à prærupta petra prælonga leuatus,
Properat per campum insequi auem aliùs generis.

Item [h] alibi, vbi Apollinem ei comparat: quid enim Sole velocius? verba eius sunt:

[h] *Iliad.O.*

——Α'πόλλων
Βῆ δέ κατ' Ἰδαίων ὀρέων, ἴρηκι ἐοικώς
Ω'κέϊ, φασσοφόνῳ, ὅς τ' ὤκιςος πετεηνῶν. id est.

——*Apollo*
Descendit verò ab Idæis montibus, Acipitri similis
Celeri, Columbarum occisori, quiq; celerrimus volucrum.

Quintus etiam Calaber Teucri Telamonij & Aiacis, cursu certantium celeritatem indicare volens, è carceribus rapido cursu, instar Accipitrum effusos, affirmat. Sic [k] Oppianus de velocitate equi Iberi:

[i] *Lib.4.*
[k] *Lib. 1. de Venat.*

Hunc Aquila æthereas pennis pernicibus auras
Sulcans æquarit sola, aut velocibus alis
Accipiter, delphinq; per æquora spumea currens.

Accipiter quõ in aëre se resupinet.

Præter summam, qua reliquas aues superat, pernicitatem, alteram insuper peculiarem, & quæ cum sola ei Noctua communis est, dotem habet, qua, ut testis est Aelianus, *sese in aëre resupinat: alas verò, caudamq; inferius seu deorsum expandit, quibus vice soli vtitur, seq; sustinet.* Quæ dos quidem eximiam alitis viuacitatem ac agilitatem manifestè demõstrat, ipsiq; admodum vtilis est; tum præsertim, quando cum fortiore ei dimicandum est, vti in cap. de pugna latiùs explicabimus. Quòd verò his, quæ suprà diximus, quispiam opponere queat, quosdam Accipitres humipetas [l] Aristoteli dictos, quòd prope terram volitent, non ita intelligendum est, quòd hi in altissimum æthera subuehi, cùm libuerit, nequeant, sed quòd tum solummodò prope terram volitant, cùm prædæ inhiant, eo fine, ne ab auibus, quibus insidiantur, uideri posint. Quinetiam uolandi morem nonnunquam mutant, nec semper pari utuntur uelocitate. Etenim cùm rapere quid appetunt, velocissimè uolãt, ac maximo ferũtur motus impetu, pòst uerò tardiùs paulò.

[l] *9. Histor. cap. 36.*

Accipitres qũo dicantę humipetæ.

VOX.

ACCIPITRVM vox acuta, ut plurimùm & clamosa est: Quam quidem Græci, vt apud Pollucem legere est, verbo Ρ'ύζειν per Onomatopæiam, vt volunt, conficto, exprimunt. Latini verò pipare Accipitres dicunt. Quod authoris Philomelæ versu patet:

Pipare.

Accipiter pipat, Miluus hiansq; lipat.

Nequetamen eandem omnino semper vocem edere eos existimandum est. Nam ut & alia animantia, pro affectuum ac perturbationum ratione, uocem uariant: & aliam, cùm esuriunt: aliam, cùm pugnant aut irascuntur, aliam, cùm Venerem appetunt, edunt. Vnde rectè Lucretius, huius rei probè gnarus, ita canit:

Accipitres atque Ossifragæ Mergiq; marinis
Fluctibus in salsis victum vitamq; petentes
Longè alias alio iaciunt in tempore voces.

Quin etiam pro specierum descrimine uox diuersa nonnihil est, ut de singulis suo loco docebitur.

MORES

MORES. INGENIVM.

CCIPITER auis est animosa, & pariter iracunda, eiusdem ferè consuetudinis & rapacitatis cum Aquila: ingenij præcipitis ac indignabundi, consortis impatiens. Vnde, vt inquit Albertus, *solitaria semper volat, præterquam tēpore coitus.* [a] Isidorus ex professo laudes eius & ingeniū pulchrè declarat, auemq; esse animo planè regio præditam his verbis asserit: *Accipiter animo plus armata, quàm vngulis, virtutem maiorem in minore corpore gestans*: ita vt animi fortitudine in eo compensetur, quod corporis magnitudini deest. Hoc ferè etiā paruis hominibus contingit. Etenim, ut inquit ille,

Maior in exiguo regnabit corpore virtus.

Quamuis enim pectus ei angustum & modicæ carnis sit, in illo uno tamen neglectis rostro & unguibus confidit. Cunctas profectò aues fortitudine & audacia uincit. Omnes impugnat, etsi corpore maiores. Quinetiam *iustæ magnitudinis Accipiter & integræ ætatis, cum Vulpibus*, inquit Aelianus, *pugnaciter certat, & sæpenumerò contra Aquilas & Vultures.* Est & hoc fortitudinis signū, quòd in sublimi & aperto aëre prædam inuadere non uereatur. Adeò uerò generosa auis est, ut qui sunt in hoc genere nobiliores, prædam non tam propter escam, quàm auiditate gloriæ aggrediantur, & ipsa quodammodo crudelitate, tanquam bellicosi & pugnæ appetentes delectari uideantur. Ad fortiter uerò agendum non parum naturali eo, quo plurimum ualent, impetu, incitantur, insitoq; iracundiæ ardore stimulantur. Etenim, ut [b] Seneca inquit: *Animalia generosissima habentur, quibus multum inest iræ. Verùm errat, qui ea in exemplum hominis adducit, quibus pro ratione inest impetus: homini pro impetu ratio est. Sed nec illis quidem omnibus prodest. Iracundia Leones adiuuat, pauor Ceruos, Accipitrem impetus, Columbam fuga, &c.* Cùm uerò feroces adeo sint Accipitres, mirum profectò est, quòd non solùm in rapacium, sed in toto quidem auium genere cicuratu faciliores ac dociliores sint, hominumq; nutui promptiùs obtemperent, atque ad uenationis obsequium paratiores sese præbeant. Cuius rei hac nostra tempestate quotidiana experientia ac frequens eorum usus admirationem omnem sustulit. Neq; nunc solùm, sed olim etiam, antequam hic mos per Accipitrum operam inualuisset, naturæ quodam instinctu hominum gauisos esse consortio, eorumq; quodammodo affectasse consuetudinem legimus. Ex [c] Aristotele enim & Plinio satis constat, *in Thraciæ parte supra Amphipolim homines atque Accipitres societate quadam aucupatos fuisse.* Et Aelianus Accipitrum genus agnoscit, quod *escæ illecebris*, ut ipse ait, *capitur, ijsdemq; mansuefactum postea nunquam abscedit ab eo, quem experitur in se benignum.* Idem alibi testatur, *ex auibus rapacibus longè hominū studiosissimos mansuetissimosq; Accipitres haberi.* Quare id quidem non tam in escæ illecebram, quàm in socialem alitis cū hominibus naturam ingeniumq; tractabile mihi referendum uidetur. Multas enim alias etiam rapaces aues, nulla cura aut disciplina, nullo deniq; escæ lenocinio ad eam, ad quam hi perueniunt, mansuetudinem, perducere unquam licet. De mansuetudine Accipitris hæc [d] Plinius: *In Insula Africæ Cerne in Oceano Accipitres totius Massyliæ humi fœtificant: nec alibi nascuntur, illis assueti gentibus.* [e] Strabo Accipitrem Aegyptium mitem esse, præter alios, qui alibi sunt, tradit. Hoc etiam clementis mitisq; ingenij in tam feroce aut non exiguum argumentum est; quod quidam de ea scribunt nempe, quòd auem, quam ei sors sub noctem affert, tota nocte sub pedibus teneat, & tandem exoriente sole, licet famelica, manumittat, eandemq;, & si aliàs obuiam factam, nunquam postea persequatur, ueluti commodi ab ea accepti memor. Sunt qui Accipitrem captam auem pectori admotam ideo tenere putant, ut incalescat. Verùm cùm calidissimi temperamenti sit Accipiter, & uentriculi feruentis uis quiduis absque negotio coquat, externo calore aliarum minus fortasse calidarum egere non uidetur. Ego hoc potiùs eum facere putarim animi quadam magnitudine planè regia, utpote cui nocere potuisse satis sit, nonnunquam subiectis parcendum putanti. Victoriam tanta contentione affectat, tantaq; fiducia sibi quodammodo pollicetur: vt, nisi primo impetu præda potiatur, ab omni deinceps eiusdem persequutione cesset, tantaq; nonnunquam indignatione rapitur, vt ad dominum reuerti nolit. Voces quoque magistrorum varias edoctus intelligit, eorum alioquin imperio nutuiq; non ita citò, alacriter atq; promptè obedituris. Solertiores verò ad prædam veterani plerunq; tyronibus. Terram enim volatu stringentes, deuolantem auem excipere nouerunt, & angustissimis finibus latebrā eius circumscribere, ne uenatores aberrent. Astutè etiam quàm possunt, proximè terram volant, ne se prædæ quam captant, prodant. In hoc quoq; callidi sunt, quod Lepori capto oculos statim iniectis vnguibus eruāt, tanquam non ignari, dempto illis lumine, spem omnē fugę ademptam, velocitatemq; vnicum antè asylum iam ampliùs nulli vsui esse. Illud admirabile in primis, & planè diuinæ prudentiæ opus est, oculorū acie caligine hebetata, instar botanici cuius-

Marginalia: [a] L. 12. Orimgen. cap. 7. — Fortitudo. — Generositas. — [b] Lib. 2. de iracra. c. 16. — [c] 9. Hist. 36. lib. 10. c. 8. — [d] L. 10. c. 8. — [e] Lib. 17. — Cur auem pectori admoueat. — Victoriæ cupidus. — Accipitres qui venandi peritiores. — Accipitrū astutia.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50

piam, nulla tamen Anazarbæi lectione instructos herbam è tot millibus vnam quærere, agnoſcere, inuenire: quam propterea Hieracium vocaſſe creduntur. Huius confricati ſucco oculos tingunt, priſtinam eorum claritatem ſe recuperaturos eſſe non ignari. Hoc demum quod [f] Aelianus narrat, neſcio vtrum ipſius ſolertiæ, an potiùs miraculo aſcribere debeã: *Sacrilegum*, inquit, *olim Delphis, cùm in eum incurriſſet Accipiter, eius caput conuellens, indicauit.*

Hieracium cur quærãt Accipitres.

[f] *Lib. 2. Animal. c. 43.*

CIBVS. POTVS.

FAMELICA eſt Accipitris natura & ſemper cibi, quem raptim admodum vorat, auida: adeo ut præ fame ſtercora nonnunquam deglutiat: cui rei tanquam à nobis uiſæ fidem ac teſtimonium præbere poſſumus. Alioquin naturæ ductu, more omnium rapacium, ne fruges quidem vllas edit, eaſq; etiam in os inditas reſpuit, ut Ariſtoteli placet. Hinc eſt fortaſſe, quod D. [a] Auguſtinus panem Accipitri lethalem faciat, ubi ait: *Panis hominem alit, Accipitrem necat.* Prædæ verò carnium illum potiùs inhiare, indeq; uiuere indicio eſt, quòd natura eum roſtro, vnguibuſq; aduncis, inſtrumentis ad prædam aptiſſimis, inſtruxerit. Quanquam experti ſcimus, captos & cauea incluſos, aut quouis modo mancipes Accipitres, aliaſq; rapaces, imò & Aquilam ipſam fruges & panem auidè deglutiſſe, tantum abeſt, ut auerſarentur, idq; etiã tum, cùm non admodum fame premerentur, & ſuppetente etiamnum carnis pabulo. Quem itaq; ſponte ſua nunquam eſuræ erant panem frugeſue, manu noſtra exhibitum, deuorarunt: neq; tamen vllam inde noxam percepiſſe deprehenſæ ſunt, quantò minus interiſſe. Naturaliter autem carniuoræ ſunt rapaces omnes, & non tantùm Accipitres. Eſu delectantur auium plerarumq;, præcipuè tamẽ Gallinacei & Columbacei generis, nec non aquaticarum, in quibus carnis plurimum eſt: tum minutiorum auicularum, vt Turdorum, Fringillarum. Coturnicum in primis auidi ſunt, vt [b] Cicero etiã teſtatur. Coruini ẽt generis aues, Coruos, Picas & Cornices deuorare lubenter ſolent. Qui viliores in hoc genere ſunt, muribus etiam raniſq; & talpis aliiſque id genus animalculis victitant: Generoſioribus verò leporina caro magis placet. Neq; piſces ſpernunt. Nam quibuſdam circa maria degentibus, & his ferè ſolis, uictus eſt, de quibus [c] Lucretius cecinit:

Accipiter famelicus.

[a] *Lib. 2. Cõtra Manichæos.*

Panis necat Accipitrem.

Accipiter quando fruges reſpuat & quando non.

Quo cibo delectẽtur Accipitres.

[b] *Lib. de natur. Deor.*

[c] *Lib. 5. de nat. rer.*

Accipitres, atque Oſſifragæ, Mergiq; marini
Fluctibus in ſalſis victum vitamq; petentes.

Sunt ex nobilioribus quidam, qui Cancrorum eſca mirum in modum capiantur, quos tamen alioquin non venari ſolent. Vnde fit, ut hi cicures arte redditi, multò maiorem magnarum auium capturam faciant, & dominis ſuis magis quęſtuoſam, pro qua præmij loco Cancrorum cibum ab iis accipiunt: ideoque auidè volatilia venantur, ut gratam hero pro tam exquiſita ac ipſorum palato blandiente alimento reſtituant prædam. Magna inter ſcriptores controuerſia eſt, utrum Accipiter cor animalium & præſertim auium edat. Id enim in primis negat [d] Ariſtoteles: *Auium, inquit, quas ceperit, cor nunquam edit idq; nonnulli in Coturnice & Turdo, alij in alijs obſeruauerunt.* Huic ſubſcribit [e] Plinius: Aelianus item; Accipitres *à cordibus tanquam ſacro quodam initiatuis ſe contineri, & veluti religione quadam ab illorum eſu prohiberi, acceptum a maioribus* tradit. Contrarium planè [f] Albertus ſentit, ſcribens in hæc uerba: *Si quid de præda appetunt, cor eruunt ac deuorant, quare auem captam ad latus perforant.* Idem alicubi *Coredulam* quandam auem nominat, *quæ venatione viuat, & corda eorum, quæ venatur, edat: de reliquo verò corpore parum accipiat* quaſi eadem prorſus Coredula, qui Accipiter, ſit. Hunc rurſus reprehendit Niphus, & ne cor quidem auium, quas rapuerit, deguſtare aſſerit. Me ſanè oculata fides in Alberti ſententiam ire compellit: Exhibui enim corda auium, & ab ea depaſta conſpexi. Verũ eſt, quod Niphus fortè obiecturus eſſet, ea non fuiſſe auium ab ſe captarum. Sed dicat mihi quiſpiam, quæſo, quid religionis inuenerit Accipiter magis in rapina propria, quàm in oblata eſca? Cerebrum etiam è cranio diuulſum, vt Albertus loco citato quoque obſeruauit, deuorare vidimus, ſed quod ille addit, *reliquum corpus reijcere*, minimè. Quinimò cerebri medulla abſumpta, reliquum deinceps corpus lacerabat atque abſumebat. Nullum, ſi Alberto credimus, genus Accipitris, *ad reliquias prædæ ſuæ reuertitur, dum ſylueſtre eſt*, id eſt, ferum adhuc, nec manſuefactum: *nec vllum ex eis inſidere unquam cadaueri viſum fuit*, in eo Vulturibus & Miluis diſſimillimum. Accipitres ſine vllo potu, ut aduncas omnes, ſolo Tinnunculo excepto, vitam tranſigere ſcribit [g] Ariſtoteles. Et Suidas in voce Ἐπιρρογχὶς Accipitrem inter aues vncungues nõ bibẽtes numerat. * Gylius tamen in ſuo authore Aeliano bibere eos innuẽs, hunc in modum de iis ſcribit: *Accipiter ſi corpus hominis defuncti tetigerit, ieiunus manet, neque ſi vnus tantum aquam in ſulcum deriuet, aquam guſtat,*

An auium cor edat.

[d] *9. Hiſtor. cap. 11.*

[e] *L. 10. c. 8.*

[f] *Lib. 23. de Anim.*

Coredula auis.

Cerebrum edere.

Cadauera fugere.

Potus.

[g] *Lib. 8. Hiſtor. c. 38.*

[h] *L. 14. Hiſtor. anim.*

gustat, quod sanè existimet, illi vnico homini incommodare, sua nimirum potione aquam ex illius vsu auferens: Sin plures homines irrigant, videns affluentis aquæ copiã, velut ab eis inuitatus libenter bibit. Quinimo huic etiam sententiæ [h] Plutarchus astipulari videtur: *Cùm bibendi gratia ad fluuium*, inquit, *appulerit Accipiter, alas erigit, quas, cùm biberit, rursum demittit, vnde saluum eum esse, & à Crocodilo illæsum apparet. Nã si ab illo rapiatur, alæ, vt erant, erectæ rigidæq́ manent.* Quamuis horum posteriorem partem [i] Cælius Calcagninus ita transtulit: *Descendentem ad flumen rectis pennis deferri tradunt, quas rursus declinat ad latus, metu Crocodili, ad fugam paratus; quod ne quando improuisus opprimatur, assiduè meditari solet.* Sic ille. Nos ut in Græcis publicatis legimus, ad verbum transtulimus. Quod autem ad hanc litem de Accipitrum potu attinet, credimus certè, quamdiu viuentium animalium rapina suppetit, è quibus sanguinis tantum exugere possint, quantum sedandæ siti sufficiat, aliũ potum eos minimè desiderare. Vnde & in Hieroglyphicis legimus, eos aquam non bibere, sed sanguinem. Sin cibis siccis & exanguibus vesci cogãtur, sitire etiam & bibere. Nam & nos Buteonem, qui Aristoteli vel inter primos Accipitres est, non semel bibere vidimus, sed qui mansuefactus animantium mactatarum carnibus exuccis alijsuè quibusuis cibarijs obiectis vesceretur.

[h] L. de Isid. & Osir.

[i] Lib. de reb. Aegypt.

Quando bibant.

RAPACITAS. VENATVS. PVGNA.

A RAPIENDO seu capiendo Accipitrem dictum non temere multi volunt & Itali grifagno nuncupant, hoc est, auidum, cupidum ac rapacem, à verbo grifare, hoc est, vnguibus eripere. Dantes: *Ma l'altro fu ben Sparauier grifagno.* Sunt tamen qui apud Petrarcham, vbi de Cæsaris oculis loquitur pro grifagni, lucidi & micantes exponant, cùm auidos potiùs, atque imperio potiundo inhiantes uocare debuissent: quo sensu Ariostus etiam Aquilam grifagnam alibi nominauit. Rapacitatem autem, quam Accipitri natura à principio sui ortus latenter inseuit, omni loco ac tempore exercet. Nam vt Ouidius canit:

——Accipiter nulli satis æquus in omnes
Sæuit aues, alijsq́ dolens fit causa dolendi.

Et non solùm volucres, sed & propriam speciem infestat. Insuper alias animantes rapit, lacerat, occidit & vorat: adeo ut non illepidè quidam *mortibus eum pasci alienis* dicat; ut *rapto qui viuit, & omnes Terret aues.* vt Ouid. & *ad perdendum*, vt inquit Plutarchus *comparatus est*. Vnde non immeritò prędo vocatur [a] Martiali:

Prædo fuit volucrum, famulus nunc aucupis, idem
Decipit, & captas non sibi mæret aues.

Et [b] Pictorio Martialem imitanti:

Est auis Accipiter prædo, quæ viuit in omnes
Crudelis volucres, vnguibus ista valet.

Ferus quoq; Claudiano dicitur insolens quidpiam innuenti:

Non ferus Accipiter, non armiger ipse Tonantis
Bella mouent &c.

Quare *Aegyptij per Accipitrem notabunt vim & principatum, quo ille violenter sibi quæsito sæpe per improbitatem, tum ipse turbari, tum alios perturbare sua sponte voluerit*; vt [c] Plutarchus docet. Iure ergo etiam, ut [d] Ouid. inquit:

Odimus Accipitrem, quia viuit semper in armis.

Exosi enim plerunque, qui metum per vim adferunt, quod tyrannicum est. Hunc sanè, ceu tyrannum ac latronem, nullæ non aues uehementer metuunt; Et ut [e] Lucretius ait:

Hinc variæ fugiunt volucres, pennisq́ repentè
Solicitant Diuûm nocturno tempore lucos
Accipitres somno in leni, si prælia, pugnasq́
Edere sunt persectantes visæq; volantes.

Aduersus insolentem huius rabiem immanemq; tyrannidem, cùm aliud desit præsidium, unicum in planctu & lamentis repositum est solatium, vti scitè [f] Pindarus Thebanus innuit:

Vt volucris decerpta sui cum corpora nati
Accipitrem laniare videt, nec tendere contra
Auxilium nec ferre suo valet anxia nato,
Quodq; potest leuibus plangit sua pectora pennis.

Ita sanè etiam in humanis, ut nunc sunt mores, agi uidemus: ut quamuis natura omnes sint pares, potentiores tamen libidini omnia subijciant, ut M. Varro rectè dixerit:

[a] Lib. 14. Epig.

[b] In Pãtop.

[c] L. de Osid.

[d] Lib. 2. de art. amandi.

[e] Lib. 4. de nat. rer.

[f] In Epitom. Iliad.

Qui te plus vrget, piſces ut ſæpe minutos
Magnus comeſt, vt aues enecat Accipiter:

Accipiter Colũbas ĩ primis inſectatur.

Inter aues uerò imbelles Colũbas in primis inſequitur uel ex inſidijs, uel aperto Marte. Qua ratione incogitantes opprimat,[g] Plinius his uerbis exponit: *Columbis ineſt quidam & gloriæ intellectus. Noſſe credas ſuos colores, varietatemq́; diſpoſitam. Quin etiam ex volatu creduntur plaudere in cœlo, varieq́; ſultare. Qua in oſtentatione vt vinctæ præbentur Accipitri, implicatis ſtrepitu pennis, quæ non niſi ipſis alarum humeris eliditur: alioqui ſoluto volatu in multum velociores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipſa gloria rapit.* Quàm facili etiam negotio in aperto ætheris campo eas inuadat atque capiat, eleganter[h] Poëta his uerſibus expreſſit:

[g] *L. 10. c. 36*
[h] *Aeneid. 11*

Quàm facilè Accipiter ſaxo ſacer ales ab alto
Conſequitur pennis ſublimem in nube Columbam
Comprenſamq́; tenet, pedibuſq́; euiſcerat uncis:

Item[i] Ouidius:

[i] *Lib. 3. de arte amãdi.*

Terretur minimo pennæ ſtridore Columba,
Vnguibus Accipiter ſaucia facta tuis.

Alibi tamen ſibi contrarius uideri poſſit, ubi dixit:

—— Et Accipitri iuncta Columba fuit.

Sed ea verba non de amicitia eorum ſunt accipienda, ſed ut Arionem ſumma dulciſſimi cantus ſui harmonia adeo animalium animos demulſiſſe oſtenderet, vt inimiciſſima etiam inter ſe amica redderet. Nam & multis alijs locis de eorum odio locutus eſt, nempe:

Vt ſolet Accipiter trepidas vrgere Columbas.
Vt fugere Accipitrem penna trepidante Columbæ.

[k] *Iliad. O.*

Qua de cauſa[k] Homerus Accipitrem φασσοφόνον vocabat, id eſt, Columbarum occiſorem. Item Pontanus:

—— Acer per inane Columbam
Delapſus cœlo Accipiter ſequiturq́; feritq́;.

[l] *L. 6. Chriſt.*

Idem pulchrè deſcribit[l] Vida, ubi Diſcipulorum capto Saluatore noſtro in diuerſa dilabentium fugam appoſita à Columbis, quas Accipiter diſturbauit, deſumpta comparatione, hunc in modum enarrat:

Sicut vbi Accipiter celſa de ſede Columbam
Suſtulit, apprenſam quam roſtro euiſceret unco,
Diffugiunt aliæ huc illuc, mox turribus imis
Condunt ſe celeres, & inania murmura miſcent.

[m] *9. Hiſt. cap. 36.*

Differẽtiæ à venandi ratione.

Differunt autem, teſte[m] Ariſtotele, inter ſe venandi modo Accipitres: *quidam enim conſidentem Columbam rapiunt, volantem non appetunt: alij ſuper arborem, aut tale quid conſcendentem venantur: Sin humi eſt, aut volat, non inuadunt: alij neque humi, neque in ſublimi manentem aggrediuntur; ſed volantem capere conantur: proinde fertur à Columbis etiam vnumquodq́; Accipitris genus agnoſci. Itaque cùm Accipiter prouolat, ſi ſublimipeta eſt, manent quo conſtiterint loco: ſed ſi humipeta, continuò auolant.*

Columbæ Accipitres agnoſcunt.

* *Lib. 12. Paralip. in princ.*

Q. * Calaber Homeri paraphraſtes, aſtu nonnũquam plus, quàm vi effici oſtẽdẽtem Calchantem, parabolam ab Accipitre Columbam non vno modo perſequẽte petitam, recitantem inducit: cuius pulcherrima hæc eſt hiſtoria. *Heri ſignum quoddam,* inquit Calchas, *oculis notaui. Accipiter Columbam perſequebatur, illa autem præcipiti volatu acta, antri receſſum ſubijt: tum Accipiter ira inflammatus diu obſedit antrum: hæc autem fuga ſibi conſuluit: ille iram diſſimulãs, ramo ſe occultabat: hæc autem inſipientiæ impulſu exilijt, illum abijſſe ſperans, tum ille ſublatus miſeræ Columbæ exitium attulit.*

Troiæ excidium Accipitris, & Columbæ parabolã monſtratũ.

[n] *Iliad. φ.*

Ita quod virtute non potuit Accipiter, dolo Columbam capiens, Græcos monuit, ne vi tentarent Troianam vrbem inuadere, ſed periculum facerent, dolone & conſilio id poſſent conficere. Contingit uerò etiam Accipitrem, præſertim ſi moræ impatiens eſt, à Columba, quam turris aut petræ latibulum ingreſſam fruſtra foris expectat, deludi, ut[n] Homerus innuit, accepta hinc ſimilitudine.

Δακρυόεσσα δ' ἔπειτα θεὰ φύγεν, ὥστε πέλεια,
Ἥ ῥά θ' ὑπ' ἴρηκος κοίλην εἰσέπτατο πέτρην,
χηραμόν· οὐδ' ἄρα τῇ γε ἁλώμεναι αἴσιμον ἦεν, id eſt,

Lacrymabunda autem deinde Dea fugit velut Columba
Quæ quidem ab Accipitre in cauam volauit petram
In latebram: neque enim illi capi fatale erat.

Si verò Columbam quauis ratione nactus fuerit, miſeris eam modis tractat, Cuius non ignara Caſſandra apud Lycophronem, vim, quę ſibi inferri poſſet, metuens, præſagienſq́; Columbæ, quæ in Accipitris poteſtatem venit, ſe comparat:

Τῆμος βιαίως φάσσα πρὸς τόρχου λέχος
Γαμφαῖσιν ἅρπης οἰνὰς ἑλκυσθήσομαι.

Tunc

Tunc violenter Palumba ad Accipitris lectum
Faucibus Harpes Columba raptabor.

Prædatur etiã aues domesticas, vt Gallinas, maximè verò [n] Columella teste, albas, propter insigne candoris. Quare [o] Varro supra ornithoboscion intendi rete iubet, quod prohibeat Gallinas extra septa volare, & in eas inuolare extrinsecus Accipitrem. Anates etiam iuxta stagna uenatnr, unde [p] Ouidius:

Visa fugit Nymphe, veluti perterrita fuluum
Cerua Lupum: longeq́; lacu deprensa relicto
Accipitrem fluuialis Anas.

Accipiter Gallinas p̃datur.
[n] Lib. de re Rust. 9. c. 1.
[o] Lib. 3. de re Rust. c. 9.
[p] Metamorphos. 12.

Quare, vt docet [q] Columella, Nessotrophium, id est locus, vbi Anates aluntur, contegendus est clathris superpositis, vel grandi macula retibus, ne Accipitribus inuolandi potestas fiat. Nec Leporem uel pernicissima leuiũ pedum celeritas Accipitri raptori eripere potest. Quem cùm capit, vt author est Albertus, sinistrum pedem terræ infigit, & dextro pede prædam retinet, tum quàm primùm potest oculos eius eruit & interficit. Cornicum, Picarum, Sturnorum, Turdorum, aliarumq́; huiusmodi minutiorum auicularum stragem edere ei pro ludo est: ut [r] Homerus varijs locis innuit. Primùm, vbi Aeneam & Hectorem, qui Grçcos in fugã agunt, Accipitribus comparat, ita ait:

[q] Lib. 8. de re Rus. c. 15
Nessotrophiũ quid.
Anates.
Leporem.
Aues minutiores.
[r] Iliad. 17.

——δύω δ' ἐν τοῖσι μάλιςα
Αἰνείας τ' Ἀγχισιάδης καὶ φαίδιμος Ἕκτωρ.
Τῶν δ' ὥςε ψαρῶν νέφος ἔρχεται ἠὲ κολοιῶν
Οὖλον κεκλήγοντες, ὅτε προΐδωσιν ἰόντα
Κίρκον, ὅ, τε σμικρῇσι φόνον φέρει ὀρνίθεσσιν.
Ὥς ἄρ ὑπ' Αἰνείᾳ τε καὶ Ἕκτορι κοῦροι Ἀχαιῶν
Οὖλον κεκλήγοντες ἴσαν, λήθοντο δὲ χάρμης. id est,

——*duo autem inter hos maximè*
Aeneasq́; Anchisiades & Illustris Hector:
Horum autem sicut Sturnorum agmen venit vel Gracculorum
Acutè vociferantes, quando vident accedentem
Accipitrem, qui paruis cædem affert auibus:
Sic ab Aeneaq; & Hectore iuuenes Achiuorum
Acutè clamantes ibant, obliuiscebanturq; dimicationis.

Et [s] alibi, ubi Patroclũ ob virtutem, ac fortia bello facta extollit, Accipitri comparat his verbis:

[s] Iliad. 16.

Ἴθυσεν δὲ διὰ προμάχων, ἴρηκι ἐοικὼς
Ὠκέϊ, ὅς' ἐφόβησε κολοιούς τε ψῆράς τε.
Iuit autem rectà per propugnatores, Accipitri similis
Veloci, qui terruit Gracculosq; Sturnosq;.

Rursus de Neptuno, postquam Aiacem adhortatus, veloci se cursu recepit, Accipitri assimilato ita loquitur:

Ἦ, καὶ σκηπανίῳ γαιήοχος ἐννοσίγαιος
Ἀμφοτέρω κεκοπὼς πλῆσεν μένεος κρατεροῖο,
Γυῖα δ' ἔθηκεν ἐλαφρὰ, πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν.
Αὐτὸς δ' ὥς ἴρηξ ὠκύπτερος ὦρτο πέτεσθαι,
Ὅς ῥά τ' ἀπ' αἰγίλιπος πέτρης περιμήκεος ἀρθεὶς
Ὁρμήσει πεδίοιο διώκειν ὄρνεον ἄλλο, id est,

Dixit, & sceptro, terram continens, terræ quassator
Ambos feriens impleuit robore forti
Membra autem fecit leuia, pedes & manus supernè.
Ipse autem, vt Accipiter pernix concitatur ad volandum,
Qui à prærupta petra prælonga leuatus,
Properat per campum insequi auem aliûs generis.

Neptunus. Accipitri assimilatus.

Item Q. [t] Calaber de Aiace Achillis cadauer defendẽte: *Bello se turmatim subduxerunt Turdis non absimiles, in quos Accipiter irruit, vt deuastet. Hi tum turmatim, alij aliò pernici fuga fernntur, magnam perniciem propulsantes.* Certissimum enim illis & vnicum est in fuga præsidium. Temerè namq; pugnaturos cum Accipitre, & tãquam Culices cum Elephãto congressuros se non ignorant. Raptis tamen etsi non eluctari, saltem reluctari aliquo modo, etsi frustra, concessum est; & vt inquit Strozza pater:

[t] Lib. 3. Paralip.
Aiax. Accipitri similis.
Strozza.

Molle pecus quacunque potest defendere sese
Certat, & Accipitri parua repugnat auis.

Coturnices
[u] L.10.c.23

Coturnicum præda in primis etiam delectatur, adeo vt ceu expectatam diu, referẽte [u] Plinio, *primam earum, quum vere ad nos redeunt, terræ appropiuquantem* rapiat. Perdici etiam, vbicunque poteſt, inſidias ponit: quod Arioſtus etiam ita attigit:

Che fuggian, come il ceruo innanzi à cani,
O la Pernice à li Sparuieri ſciolti.

Accipiter Accipitrẽ capit.

Vſq; adeo verò nimia rapiendi libidine flagrat, vt ne proprio quidem generi, Accipitrino ſcilicet, parcat, quod præterquam Aquilæ, vt teſtatur Plutarchus, & Olori, vt volunt aliqui; nulli aliarum auium cum eo commune eſt. Arioſtus Accipitrem Accipitri pugnare etiam facit, vbi Orlandũ introducit, cum ſummo iræ impetu in Agramantem regem irruentem, eumq; occidentem, ſic canens:

Come di piè à l' Aſtor Sparuier mal viuo,
A cui laſciò à la coda inuido, ò ſtolto:
Orlando giunſe, e miſe il colpo, giuſto,
Oue il capo ſi termina col buſto.

[x] Lib. 6. de legib.
[y] Lib.6. Hiſtor.c.7.
[z] L.10.c.9.

Quare ex Aeſchyli Poëtæ decreto, merito prophanus cenſendus eſt. Atqui huc fortaſſe reſpexit [x] Tiraquellus, cùm dixit: *Accipiter Accipitri placet.* Nã *Cuculus* teſte [y] Ariſtotele, & [z] Plinio *abſumitur ab Accipitre, ſi quando vnà apparuere, ſola omnium auis à ſuo genere interempta.* Quod ſi verum eſt, ſoli hoc infandæ rapacitatis vitium Accipitri competet: quod tamen alijs quibuſdam etiam attribui paulò antè diximus. Hæc ferè ſunt auium genera, quæ plerunq; perſequi ſolet Accipiter, quæ omnia pulchro hoc carmine complexus eſt Titus Veſpaſianus Strozza, quo Bagarini, ſic dicti Accipitris, laudes eleganer expreſſit:

Illo non alius pernicibus ocyor alis
In miſeras tanta ſtrage ruebat aues.
Non fuga Perdici, non magni corporis ingens
Phaſiacis robur profuit alitibus.
Non illum vano Cuculus deceperat aſtu,
Dum vagus incertas itq; reditq; vias.
Non tibi ſe eripuit Turtur, Bagarine, ſequenti,
Non velox pennis & pede ſegnis Anas.
Congreſſusq; tuos Corui tremuere feroces,
Et Picas letho tradere luſus erat.
Haud facilè euaſit, quem tu ſemel vnguibus hoſtis
Attigeras, quamuis ſtrennuus ille foret.
Quin etiam paruas volucres placidiſſime rerum
Ad domini aſſuêras ipſe referre manus.

Venationis modus.
[a] Lib.9. Hiſtor. cap.11.

Quod verò ad venandi rationem attinet, huius, vt docet [a] Ariſtoteles, differentia in Accipitre notatur. Neque enim ſimili modo æſtate, vt hyeme, rapit. Venaturus ſolus ſemper volat, ne ſi venatus ſocium admiſerit, prædæ etiam participem habere cogatur. Quum prædam quampiam conſpexit, humili volatu prope terram fertur, ne auibus, quibus inſidiatur, viſus, fugiendi anſam præbeat. Deſtinatam iam prædam inuaſurus, velociſſimo volatu, perniciq; alarum remigio à principio vtitur, impetuq; quodam atque omni virium conamine ad eam rapiendam inſtat, vt primo illo motu ardoreq; plerunq; præda potiatur. Quòd ſi primo eo niſu vehementiq; fruſtrari eum contigerit, auem poſtea perſequi deſinit, non quòd viribus diffidat, aut deſperet obtineri poſſe, ſed veluti ſibi ipſi, indignabundus ob rem minus proſperè geſtam, ſuccenſeat, adeo vt ſæpenumerò ad Dominum ſuum etiam vocatus redire nolit, & in arborem vicinam ſecedat, tam diu in ea moraturus, donec ira illa deferbuerit. Si verò auẽ ceperit, quopiam ſeſe abdit, & magna cura plumis eam expoliat, mundatam totam, ne corde quidem relicto, magna cum auiditate ac raptim admodum roſtro lancinat, ac pedibus vnguibusq; tenens deuorat. Quòd ſi ipſi cum hoſte minimè imbelli, ſed forti dimicandum eſt, pugnam eo artificio inſtituit, eoq; aſtu parat, vt neceſſe ſit hoſtem, qui cum congreſſus fuerit, omnino vinci. Nam ſi cum fortiori res agitur, tum ſeſe in aëre reſupinat, vngues ſurſum verſus intendens, alas contrà caudamq; inferius expandens, quibus tanquam ſolo in pugna nitatur fulciaturq;. Vnde fit, vt cùm aduerſarius voti compos fieri minimè poſſit, uel re infecta abire cogatur, vel omnino ſuperetur. Ad hæc, vtcunque etiam res cadit, aut qualiſcunq; hoſtis obtigerit, victor plerunq; Accipiter recedit. Ideoq; Aegyptijs victoriæ Symbolum erat, vt & Noctua, ipſi amica, conſimili ſtratagemate utens, Athenienſibus.

Cur prædã nõ inſequi pergat.

Aſtus in pugna cũ fortiori.

Victoriæ ſymbolum Accipiter, & Noctua amici.

SYMPA-

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

ACCIPITER, etsi paßim in omnes, quibus præualet, aues rapinam exercet, atque ideo omnibus hoc nomine vel plerisq; saltem meritò inuisus est, & esse debet, cum quibusdam tamen peculiare ac innatum quoddm odiũ plusquam Vatinianum sibi intercedit, quod Antipathiam Græci dicunt: adeo vt etiam non visum, sed auditum tantùm naturali quodam sensu mirum in modum perhorrescant. Omnes enim, quibus præ cæteris insidiatur, naturæ instinctu eum facilè percipiunt, auditoq; & viso statim garriunt, quasi timorem & indignationem suam prodant, fugiuntq; & quàm ocyssimè possunt, sese occultant. Gallinæ, *si vocem Accipitris audierint, interim dum incubant, oua vitiari*, Plinius author est. *Anseres & canes & magnas Struthiones nihili faciunt, contrà Accipitrem, vel multò minimum reformidant*, inquit Aelianus. Lepus vocem Accipitris exhorret latitans. Serpentibus alijsque venenatis bestijs quoque inimicißimi sunt Accipitres, vt ne vel Scorpiones eos lateant ob exquisitißimã visus aciẽ. Sed ita à natura cõparatum est, vt quemadmodum ipse multis animantibus terribilis est, ita suis etiam hostibus capitalibus non careat, quos vice versa meritò metuat, ne impunè odisse putetur. In rapacibus Aquila est, quæ bellum cum eo acre gerit. Præterea Tinnunculus ei inimicißimus est, auiculas ab Accipitre insidiante defendere solitus, maximè verò Columbas, vti [a] Plinius testatur: quas dum aëre sulcantes occultus fronde apprehendere cupit, Tinnunculus latrone conspecto acre animaduersa illi sese opponit, easq; propugnat. *Terret enim Accipitres naturali potentia in tantum, vt visum vocemq; eius fugiant.* Qua de causa. *habendam semper esse cum Columbis Tinnunculum auem* Plinius monet. Verùm hoc loco Accipitris nomine speciatim præter morem suum vsus videtur, cùm etiam ipse Tinnũculus alioquin Accipitrum genere comprehẽdatur. [b] Matthias à Michou auem ex Septẽtrionalibus partibus adferri tradit rapina viuentem, quãtitatis Aquilæ, sed alis & cauda prolixioribus, in similitudinem Accipitris, uocariq; à Moscouitis Kiczoth, suis Byalozor, quasi albicantem splendorem, quòd subalbida sit secundum ventrem. Hanc omnes rapaces aues, Accipitres, Falcones in tantũ metuere, ut inspecta ea tremant, cadant, & extinguantur. Crocodilum quoque hostem maximum habet, quem tantoperè pertimescit, ut eius metu uix ad flumen Nilum in Aegypto bibiturus ausit accedere. Si uerò accedit, summa cautela ac prudentia utitur, alas sæpè inclinat in latus, ad fugam semper paratus, ne improuisus à Crocodilo rapiatur, opprimaturq;, uti [c] Plutarchus testatur. Chamæleonti quoque *vis*, teste [d] Plinio, *maxima contra Accipitrum genus; detrahere enim suprà volãtem ad se traditur, & voluntarium præbere lacerandum cæteris animalibus.* Quod indignißimè Plinium in Democritum Philosophum contulisse tradit [e] Gellius. Talem attractionem (si modò uerum est, quod Plinius tradit, negat id enim Gellius) medicamentis purgantibus inesse ex similitudine inter ea & humores nostros, egregiè, ut solet, demõstrat celeberrimus [f] Ioan: Costeus. Pari ratione plãtæ etiam nonnullæ antipatheia quadam Accipitri aduersantur. Fruges & ex his cõfectum panem quidam, inter quos [g] D. Aurelius Augustinus, existimarũt Accipitrem necare. Verùm hac de re & ueritatem & mẽtem nostram capite de Victu aperuimus. [h] Plinius tradit: *Si quis vite nigra villam tinxerit, fugari Accipitres, tutasq; fieri villaticas alites.* Quidam etiam referunt, odisse eum radicẽ syluestris asparagi, id est, corrudæ. Habet hoc Textor Rauisius, quo authore, nescio. Contrà, naturali eum quodam amicitiæ uinculo cum multis animantibus coniunctum uidemus, ut nõ tam affectus crudelitate, quàm naturæ quodã occulto instinctu cum ijs, quas paulò antè recensuimus, diffidere uideatur, par alioquin omnium ex æquo hostis futurus. Ante omnia ipsius erga homines amor ex eo manifestus est, quòd eius societate mirè gaudere conspicitur, non tantùm arte cicur factus, sed dum etiam libertate suã adhuc fruitur, adeo ut Aristotele [i] teste, in Thracia hominibus sponte sua uenationis socium ac comitem, imò uerò capturæ totiusq; ex uenatu utilitatis reportatæ authorẽ præbere sese soleat. Quamobrem [k] Aelianus *eum ex auibus longè hominum studiosißimum haberi* scribit. Hoc etiam ipsius erga homines sympatheiam demonstrat, quod idem author recitat, si modò uerum est, *hominis eum misericordia affici, & mortuum lugere, & in oculos eius terram ingerere, in quibus scilicet Solis lumen ipsi* gratissimum atq; amicum habitasse existimet: imò si forte inhumatum uiderit, iniecta gleba humare dicitur, etsi illi hoc ut faceret, non quemadmodum Athenienfibus, præcepit Solon. In tantum deniq; religiosè hominem obseruat, ut si corpus defuncti, non dico degustarit, sed attigerit, Aeliano teste, ieiunij pœnam sibi infligat. Mirum autem hoc in Accipitre, quòd ipse omnibus ferè inimicus, quia raptor scilicet, aui item cæteris auibus exosæ, solus ferè amicus & patronus comperiatur. Noctuę enim, ut inquit Plinius, *à reliquis alitibus infestatæ auxiliatur*

Gallinæ fuga & terror audito Accipitre.
Leporis.
Serpentum & Scorpionum.
Accipiter non impunè odit.
Antipathia cũ Aquila, & Tinnunculo.
[a] *L. 10. c. 37*
[b] *Lib. 4. de Sarm. Asia. cap. 14.*
Kiczoth Auis quæ. Byalozor.
Cum Crocodilo.
[c] *Lib. de Osyride.*
Cum Chamæleonte.
[d] *L. 28. c. 8.*
[e] *Lib. 10. Nect. Att. cap. 12.*
[f] *Lib. 2. de Stirp. nat. cap. 22.*
Cum plantis.
[g] *L. 2. Contra Manichæos.*
[h] *L. 2. c. 1.*
Cum vite nigra.
Cum Asparago syluestri.
Sympathia Cum homine.
[i] *Lib. 9. Histor. c. 36.*
[k] *Lib. 2. de Anim. c. 42.*
Admirãdũ ĩ Accipitre.
Cum Noctua.
[k] *L. 10. c. 17*

Accipiter

Cum Turture. [l] Lib. 4. de abst. ab animal. Cum plantis Mentha & Saluia. Cum arborib⁹ Abiete & Salice. Cum Hieracio. [m] Lib. 2. de Anim. c. 43. Cum auro. [n] L. 10. c. 14

Accipiter collegio quodam naturæ, bellumq́; partitur. In Turturem quoq; benignus esse, à [l] Porphyrio scribitur, eò quòd hanc deprensam dimittere soleat. Quare Aegyptij, ne quando imprudentes auem ab Accipitre dimissam gustent, toto eorum genere in cibo abstinent.

Ex plantis ei amicæ traduntur Saluia & Mentha inter herbas: Abies uerò & Salix inter arbores. Sed omnium gratissima ipsi herba, cui ipse nomen dedit Hieracium, Lactuca syluestris [m] Aeliano; *vtpote cuius succi affricti illitu oculorum caliginem discutiat*.

E metallis auro cum Accipitre maxima sympatheia intercedere ab [n] Aeliano narratur, qui ita inquit: *Os tibiæ Accipitrum, si ad aurum admoueatur, sic ipsum illecebra quadam mirabili ad se allicit, quemadmodũ Heracleotẽ lapidem sua vi prædicant, quasi præstigijs & captionibus ferrum ad se attrahere.*

GENERATIO. EDVCATIO.

Cur infœcundus sit Accipiter. Calor fœcũdus qui. [a] 3. De Gener. c. 1. Aues graues cur fœcundæ.

ACCIPITER ob feruidum temperamentum minimè fœcundus est; etsi, vt calida animantia pleraq;, admodum libidinosus. Non enim quilibet calor fœcunditatis causa est, sed qui probè temperatus, & cum humore sufficienti coniungitur. Nam ut exiguus non satis mouet materiam, ita è contra nimius agitat quidem, atque ad Venerem stimulat, sed semen exiccat, & nimis condensat. Adde & alteram rationem ex [a] Aristotele, quòd *natura*, ut ille docet, *humorem & ad crura vnguesq́;, & ad pennas, ac etiam ad genitalia loca simul nequeat transmittere. Cùm autem vncis in alas & pennas seminale excrementum vertatur, corpusq́; exiguum, siccum & calidum habeatur, fit vt multiparæ non sint. Contrà verò grauibus & non volacibus, vt Gallinis & Perdicibus, & reliquis id genus, multum eius excrementi fit, quo & seminis & pennarum natura gignitur, quapropter mares eorum salaces sunt, & fœminæ multum materiæ suggerunt. Quin & tenuitas ac imbecillitas crurum facit, vt eorum natura salacior sit & fœcundior, quomodo & hominibus euenit. Alimentum enim, quod crura subiret, in seminale excrementum transfertur. Quicquid enim inde Natura adimit, hîc adijcit. Nam vncungues aues pede sunt firmiore & crure crassiore: vti & copiosiore pluma vestiuntur, causa victus. Itaque his omnibus de causis præfœcundæ non sunt.*

Accipirres esse salaces. Mars & Venus per Accipitres denotati. Mulieres morigeræ elogio decoratæ. [b] Lib. 2. de Anim. c. 43.

Nihilominus tamen ad libidinem propensissimos esse Accipitres, veteres sensisse videntur: licet secus hîc doceat Aristoteles. Eegyptiorum enim sacerdotes memorabilis illius commenti, quo Martem & Venerem per duos vtriusq; sexus Accipitres intelligebant, causam eam reddunt, quòd cùm reliqua fœminei sexus animalia, maribus suis, qui assiduum concubitum deposcunt, minimè morigera sint, vna id præstet Accipiter. Trigesies enim vna die requisita, quantumlibet secesserit, vocata à mare, iterum atque iterum obsequitur. Vnde fœminas maribus morigeras, siue in Venerem procliuiter pronas, elogio Accipitris honestabant; difficiles autem & morosas ab huiusmodi cognomẽto repellebant. [b] Aelianus etiam refert, *aliquod esse Accipitrum genus, montanum nominatum, quod ardenti in fœminas amore inflammetur, moreq́; hominum amatoria leuitate flagrantium, semper sectando eas in oculis ferat: Si quò clam fœmina abcesserit, ex eo maximum capiat dolorem & clangorem fundat, vtq; homines vehementer amantes ex amore vexantur, perinde amatorijs molestijs affligatur.* Imò verò quoddam genus in libidinem adeo profusum legimus, vt verno tempore: quo pleraq; in Venerem ruunt animalia, omni robore amisso, minimarum etiam auium morsibus obnoxium sit. Sed & illud eorum in Venere intemperantiam arguit, quòd etiam cum specie diuersis, coitu sæpenumerò misceantur, vt [c] Aristoteles testatur. Coeunt enim cum Aquilis, & spurias Aquilas gignunt. Præterea cùm aues libidine accenduntur, quicquid est rapacium, cum Accipitre Asteria congregatur, ut scribit [d] Tardiuus. Hinc est quòd pro diuersitate parentum, audacia & fortitudine multum differant. Cuculum etiam ex Accipitre fieri quidam existimarunt. Quod tamen non ita intelligendum est, quasi ille ex Accipitre tanquam parente gignatur (est enim toto genere dissimilis, ut neq; rostro, neque pedibus aduncis) sed tanquam immutata figura in Accipitrẽ transeat. Quamuis & hoc falsum esse, alibi ostẽdimus.

[c] De Gener. ani. l. 2. c. 5. [d] Lib. 9. Histor. c. 32. [e] Lib. de Aucupio. Differentię ab Ortu. Cuculũ ex Accipitre gigni quõ intelligẽdũ. Nidulatio. [f] L. 10. c. 8. [g] Lib. 23. de Anim.

Accipitres locis saxosis & arduis petrisq; excelsis ac præruptis nidum facere solent. Quandoque tamen non inter saxorum rimas, sed inter arborum altissimarum ramos, summis cacuminibus nidulantur, è quibus, tanquam è specula quadam seu arce eminentissima, iam ab incunabulis speculari prædam, alijs præesse ac dominari assuescant. *In insula Africæ Cerne in Oceano totius Massiliæ, præter cæterorum morem, humi*, vt [e] Plinius testatur, *nidificant*. Tria aut ut plurimùm quatuor oua, & quinque quandoque, si [f] Alberto credimus, pariunt. Vicenis verò diebus incubant, ex Aristotelis & Plinij sententia. [g] Aelianus autem: *Accipiter*, inquit, *cùm ex se tria oua pepererit, vnum solum selectum alit, alia duo frangit, quod ipsum eo tempore facit, cum vngues amisit, quòd tres pullos tum alere nequeat, vnguibus scilicet ad victum parandum necessarijs destitutus.*

De om-

De omnibus sanè in genere adducis [h] Aristoteles hoc scribit, quòd pullos, cùm primùm prouolandi facultas illis fuerit, nido expellat, perculsosq; cogat discedere. Similiter Albertus, quæ circa hanc rem cùm aucupum relatu, tùm propria experientia obseruauit, his verbis tradit: *Accipitres pullos suos volantes cibant ferè mensis spatio, & postea recedunt ab eis. Et docent eas capere aues, quas viuas adferunt, & coram eis dimittunt, incitantq; pullos ad capiendum. Vbi autem perfectè iam volaces & ad capiendū idonei fuerint, eijciunt aut relinquunt eos atque deserunt.* Itaque Aegyptij sacerdotes, si quem filios domo exactos ablegantem exprimere volebant, Accipitrem fœtam vel incubantem pingere soliti erant. Ita tamen rem accipiebant, vt qui abdicaret, vel à se reijceret, propter egestate & inopiam id facere cogeretur. Nam eadē in Accipitre causa fertur, cùm Aquilæ non indigentia, sed fastidium in causa sit, vt vnum tātùm alat. Ex his patet [i] Aelianum cum Aegyptijs hanc prolis eiectionem soli victus penuriæ attribuere. Honorificientius tamen alij quidam non infimæ classis scriptores, & fortasse etiam veriùs sentiunt, dum hanc seueritatem non in pauperiem, quæ Accipitris principatu indigna est, sed in generosam eius indolem reijciūt. Quod quidem D. [k] Basilius facit, vbi in hæc verba scribit. *Accipitres circa pullos suos sunt crudeles, quia cùm sint habiles ad volandum, cibos eis subtrahunt, & rostro vnguibusq; percutiētes, more Aquilarum, de nidis exire compellunt & cogunt; quia eos audere docent, & ad prædam excitant, ne adulti effecti, torpescant otio, & magis cibum quærere, quàm vigori animi consuescant.* Huius sententiæ astipulatur [l] Cassiodorus cùm ait: *Accipitres, quorum victus semper ex præda est, fœtus suos nouitate marcentes, nidis perturbant, ne in molle otium consuescant, alis verberant immorantes, & ad volatum cogunt: vt tales debeant existere, de quibus possit pietas materna præsumere.* Huc colophonis vice adnectenda commodum venit ea, quam [m] Aelianus refert, Accipitrū fæminas amantium historia, quæ talis est: *Accipitres ineunte vere deligunt ex omnibus duos, & in Aegyptum ablegant, ad speculandas insulas quasdam desertas, quæ Libyæ adiacent. Ii autem vbi reuerterint, præeuntes eò alios deducunt: Interea Libyes pro peregrinatione illorum festum agunt. Cùm ad eas insulas peruenerunt, quas illi duo speculati commodiores sibi indicarunt, hic in multa quiete & tranquillitate pariunt, & excludunt, Passeresq; & Columbas venantur, pullos cum magna redundantia alunt, deindeq; firmos ad volandum in Aegyptum abducunt, tanquam paternas sedes.* Alunt autem suos pullos, eodem teste, *ijsdem quibus ipsi vescuntur cibis*, nempe carnibus, & sanguine.

Accipitres pullos ad prędam cupiēdam instruunt. Filiorum à parentibus relictorum hieroglyphicum. Quo cibo filios nutriant.

[h] L. 6. Hist. cap. 6. [i] Lib. 7. c. 9. [k] In Hexā. [l] Lib. 1. Episto. 31. [m] Lib. 2. de Anim. c. 43

MORBI.

PRAECIPVVS & maximè Theologorum, Aegyptiorum mystarum, Philosophorum aliorumq; scriptis decantatus Accipitris affectus est pennarum casus & renouatio. Quem effectum [a] Aelianus quādo fieri soleat, ita indicat: *De Accipitribus*, inquit, *audire memini, solere eos antequam Nilus inundet, & agros operiat, ex pennis illas quæ iam consenuerint, dimittere (vt rami fruticum iam arida folia) & alias nouellas, & elegantes producere, similiter vt arbores comam.* Tempus verò inundationis Nili ex Claudiani hisce versibus discere licet, vbi ait:

> *Cumq; die Titana canis flagrantior armat,*
> *Et rapit humores madidos, venāsq; calore*
> *Compescit, radijsq; potentibus æstuat axis.*

Quibus verbis dies caniculares describit. Verùm scire licet hoc ferè tempore, nempe sub initium Augusti mensis Accipitribus plerisq;, quibusdam sub medium, nōnullis etiam sub finem pennas nouas perfici, & multò antè veteres decidere, nēpe primo vere mēse Martio & Aprili, Tunc enim primùm mutare plumas incipiunt, & veluti senectam deponere, vestemq; obsoletam pennarum priorum eijcere, in quarum locum paulatim succrescunt nouæ, sub finem tandem æstatis perfectionem adepturæ: ita vt in toto habitu nulla plumarum diuersitas, aut dissimilitudo conspiciatur. Qua verò ratione istæc renouatio peragatur, primus omnium patientissimus ille [b] Iob nobis declarauit; illis, quibus diuinā admiratus prudentiam, uerbis ita creatorem suum affatur: *Nunquid per sapientiam tuam plumescit Accipiter expandens alas suas ad Austrum?* Quem locum enarrans D. [c] Gregorius: *Quia*, inquit, *per annos singulos pennam veterem Accipiter noua nascente proijciat, ac sine intermissione plumescat, penè nullus ignorat. Non autem hìc illud plumescendi tempus dicitur, quo in nido vestitur, quia tunc nimirum adhuc pullus ad Austrum alas expādere non valet, sed illa annua pluma describitur, quæ laxata veteri penna renouatur. Et quidem domesticis Accipitribus quò melius plumescere debeant, humida ac tepentia loca requiruntur. Agrestibus vero moris est, vt flante Austro alas expandant, quatenus eorum membra ad laxandam pennam veterem venti tepore concalescant. Cùm verò ventus deest, alis contra Solis radios expansis atque percussis, tepentem sibi auram faciunt,*

Pennarum casus. Quomodo pennas mutent.

[a] Lib. 12. de Animal c. 4 [b] Cap. 39. [c] Lib. 31. Expos. moral. cap. 18

ciunt, sicq; capto tepore laxatis poris vel veteres exiliunt, vel nouæ crescunt. Hactenus illæ. Tepore huiusmodi renouationis istius effectricem esse causam vel ex eo liquere potest, quòd quotidiano experimento venatores comprobarunt, mansuefactos Accipitres ægrè admodum pennas veteres cum nouis commutare, nisi loco vndiquaque obturato, ac tepente recludantur. Quibusdam verò pluma omnino non mutatur, præsertim cùm prauis carnibus vesci coguntur. Cuius & aliorum omnium, quibus corripitur Accipiter, morborũ remedia, eorumq; explicationem in tractatum de arte Accipitraria consultò reiecimus, illic latiùs de ijs pertractaturi. Hoc tantùm pluribus repetitum authoribus addam, uisus, quem alioqui acutissimum obtinet, nõnunquam pati hebetudinem. Ipse verò conseruandæ, seu recipiendæ potiùs natiuæ illius oculorum clarissimæ aciei studiosissimus, sibiipsi est medicus; & vt [d] Plinius vult: Lactucam, quã Hieracium vocant, scalpendo, succoq; oculos tingẽdo, obscuritatem cùm sentit, discutit. Ita simul & se ipsum iuuat, & hominem, quid in simili euentu ipsi agendum sit, monet. Id ipsum etiam testatur [e] Aelianus, vbi hũc in modum scribit: *Cùm ex oculis laborat Accipiter, circa sepes syluaticam lactucam euellit, eiusq; acerrimum succum expressum suis oculis instillans, ad sanitatem restituitur. Hoc vti medicamento ad sanandos oculorum dolores medici dicuntur, vnde & collyria Hieracia, idest, Accipitraria nominantur. Vnde videre licet homines se auium discipulos profiteri, atque etiam præ se ferre non vereri*. Plinius *Coturnices solas animalium, præter hominem, comitialem morbum sentire* asserit. Sed quàm rectè, ipse viderit, cùm Passeres in primis eodem corripi ex nimio coitu constet, & Accipitres & Gracculos Brod. ita quoque vexari tradit. Sed & de quadrupedibus id testantur veteres. Nam Hippocr. & Plutarch. Capris & Ouibus familiarem eum morbum scribunt. [f] Rhodiginus id in Canibus, Felibus & Arietibus quoque obseruauit.

Domesticis vix renouari pennas.

Visus hebetudo.

[d] *L.20.c.7.*

[e] *Lib. 2. de Anim.c.43.*

Collyria Hieracia.

Accipitres hominum magistri in sanandis oculis.

[f] *Lib.9.c.6.*

10

20

ÆTAS.

HVIVS *alitis vitam*, inquit [a] Aelianus, *aiunt Aegyptij ad annos vsq; septingentos pertingere, quibus ego non facilè crediderim*. Certè nec vllum animal, vllamue plantam (neq; Platanum neque Quercum excipio) ad hanc ætatem viuendo peruenire credibile est. Viuacem verò in primis Accipitrem esse non negauerim.

[a] *Lib.10.de Anim.c.14.*

VENATVS. CAPIENDI MODVS.

30

AVCVPII genus omne Pãthera [a] Vlpiano dicitur. Quod verò per Accipitres hodie vbiq; gentium notum & frequentatum est, priscis inauditum fuit. Nullum enim apud eos exemplum reperiri est edomitarum in hunc vsum rapacium auium. Antiqui scriptores, cuiusmodi sunt Aristoteles & Plinius, rerum omnium naturæ obseruatores diligentissimi (etsi aliquo pacto venationis ipsius videntur meminisse, ut postea dicemus, nihilominus nostræ omnino dissimilis fuisse videtur, vt ostendit etiã celeberrimus [b] Mercurialis) tam insignem in domandis atque instituendis auibus ad rapinam hominibus vtilem, industriam, si suo æuo in usu fuisset, nequaquam silentio obuoluissent. Aristoteles innuere videtur eo tempore Accipitrem potiùs illicis auis locum tenuisse, quàm prædatricis. Illex verò auis est, quæ Aristoteli παλεύτρια dicitur. Plautus: *Esca est meretrix, lectus illex, ast amatores aues*. In Accipitribus igitur uidemus quasi incunabula eius aucupij. Nam ætate [c] Sidonij Apollinaris videtur maiore in cultu ac cura fuisse: vt omnia solẽt ex paruis & minimis augeri. Ita enim scribit ille:

> *Quid volucrum studium, dat quos natura rapaces*
> *In vulgus prope cognatum? quis doctior isto*
> *Instituit uarias per nubila tungere lites?*
> *Alite uincit aues: celeriq; per auia plausu*
> *Hoc nulli melius pugnator militat unguis.*

Quæ omnia industriam nostram repræsentant, qua hodie vtimur in venandis auibus. Mirandum autem quippiam videtur, auem quæ perpetuò syluestris fuerit, domesticam hominiq; familiarem reddi, magno impetu æthere proruentem, in pugnum heri redire, alias aues vsq; ad nubes persequi, assequutam interimere, bellumq; potissimùm aquatilibus & terrestribus inferre, & quandoque etiam quadrupeda, ut sunt lepores & cuniculi, rapere. In tantum enim creuit hodie id aucupandi artificium, vt nec Ardeæ, nec Milui intra nubes conditi, humanas manus possint euadere. Imò verò huiusmodi alites sublimipetæ cum hoc prædonum genere in nubibus

[a] *Lib.11.*

Aucupium Accipitrum priscis fuisse incognitum.

[b] *Lib.3.art. Gymnast.c. vlt.*

[c] *In Paneg. ad August. auit.*

40

50

Venãdi ars in quãtum creuerit.

in nubibus, tanquam in theatro congressi, spectaculum necis suæ aucupibus vociferantibus, dimicantesq; suos ad certamen fortiter gerendum, quasi lanistis, adhortantibus, præbere coguntur: usque adeo pollet hominum artificium in auctorandis Accipitribus, & ad venatum sublimem instituendis, & mansuefaciendis ad obsequium. Quod quidem ob incredibilem quam exercenti adfert cùm oblectationem, tùm utilitatem, ad id gloriæ atque dignitatis fastigium euectum est, ut magnates hanc sibi tãquam propriam fecerint, suisq; delicijs reseruarint.

Accipitrinę venationis nobilitas.

Est in tanto apud multas nationes, & Gallicã præsertim pretio, ut si quis huius artis inter nobiles & claro loco natos, ignarus fuerit, in exiguo admodum apud eos honore sit, & tanquam præclarissimæ artis imperitus, quæ vna post rei militaris disciplinam, omnium nobilissima censetur. Qui verò de Accipitraria doctrina libros conscriptos Principibus & præsertim Gallofrancis dedicarunt, nil magnificentius præstare illis potuerunt, quàm eorum & in venatu & & Accipitraria scientia præstantiam, pleno, quod aiunt, ore prædicare. Veterum autem Principum laudes ab hoc argumento desumpta, taliq; honore nixas esse, nequaquam quis reperiat.

Galli venationis hui⁹ studiosi, & quo in pretio eius periti apud illos.

Rationem verò, cur aucupij vsus apud antiquos infrequens, atque parui habitus sit, quidam reijciunt in exercitij, quod in eo obitur, lenitatem. Nullum enim exercitij genus approbabant, nisi in quo corpus multùm exerceretur, quo & fortiores & agiliores ad alia maiora obeunda redderentur. Verùm volatile hoc aucupium, cuius hodie studio nobiliores, quòd omni organo oblectandi animi instructissimum sit, plurimùm flagrant, antiquitas non solùm non coluit, sed ne suspicata quidẽ est. Nota verò & exercita priscis Græcis, & Romanis venatoria fuit, quæ simul & animum recreabat, & corpori robur addebat, simulq; militiæ quandam imaginem gerebat. Quanquam auium istæc per Accipitres instructos capiendi ratio, non tam aucupium, quàm venatus quidam sublimis aut volaticus dicenda videtur. Propriè autem aucupium est illud studium tenuioris fortunæ hominum, quod nec ipsum temerè affirmem olim in usu non fuisse, nempe Noctua, Asione, Vlula, alijsq; quibusdã volucribus captare alias. Illud enim uiolentum magis est, hoc insidiosum: hoc ex occulto, illud ex aperto: hoc blanda specie decipit, illud etiam antequam noceat, minatur. In utroque tamen ludicro, non tam capturæ & prædæ studere instituimus, quàm uoluptati aucupandæ aurium, & oculorum, & uel maximè animi. Nam, ut in syluestri uenatione, omnes aditus Ceruis pro libera fuga pãdimus: sic in illa sublimi & aërea, Miluos & Ardeas non humi captare, non in uolatu depressore opprimere, aut incautis anteuertere solemus, sed alite prius emissario, generoso more utimur, imbelli quidem illo, sed tamen eas aues anfractu inaniter infesto consectante, & territante, quoad sublimes euaserint, quum interim prædones illos alites sinistro brachio gestemus, obnuptis capitulis, nec antè manu mittimus, quò sublimius sit aucupium & cælestius. Licet autem priscis paulò antè ignoratam dixerimus artem istanc Accipitrariam, uidentur nihilominus nonnihil eiusdem suboluisse, speciemq; quandam habuisse, aut saltem huius, de qua nunc scribimus, aliquod rudimẽtum, quod [d] Aristoteles recitat in hæc uerba. *Circa Thraciam, quæ supra Amphipolim est, rem prorsus admirandam, & ab ijs, qui non viderint, incredibilem fieri aiunt. Pueri enim è vicis & agris vicinis ad aucupium auicularum egressi, Accipitres sibi socios assumunt. Nempe cùm ad locum capturæ aptum peruenerint, Accipitres clamando nominatim vocant, qui audita puerorum voce aduolant, & auiculas deturbant in fruteta. Hoc quidem maximè aliquis miretur, quòd Accipitres, quascunq; ipsi aues ceperint, pueris aucupibus deijciant, cũ pueri ex omnibus captis parte tantùm aliqua Accipitribus reddita discedant.* Variat nõnihil eiusdem aucupij narratio, quam [e] idem author (si modò utriusque libri idem author est) loco citato priore ita instituit, Gaza interprete. *Thraciæ parte, quæ olim Cedropolis vocabatur, homines societate Accipitrum per paludes aucupantur. Cùm enim ipsi lignis, quæ tenent, arundines, & fruteta mouerunt, quò aues euolarent, Accipitres desuper insectantur: quorum metu aues perculsæ terram repetunt, mox homines percutiunt baculis, itaque capiunt, tum partem, quas ceperint, auium, Accipitribus impartiuntur.* Quod ad locum istum attinet, prior lectio uerior uidetur, ubi dicit Thraciam super Amphipolim positã, non autẽ olim Cedropolim uocatã, ut hîc scribit. Thracia enim regionis nomen est, & Amphipolim Thracię seu Macedoniæ ciuitatem esse uel inter utramque sitam, Cedropolim uerò in Caria ponunt authores. Neq; [f] Plinius, ubi hanc historiam tradit, eadem per omnia cum Aristotele dicit. Hæc eius sunt uerba: *In Thraciæ parte super Amphipolim homines atque Accipitres societate quadam aucupantur. Hi ex syluis & harundinetis excitant aues, illi superuolantes deprimunt. Rursus aucupes captas diuidunt cum eis. Traditum est, missas in sublime sibi excipere eos, & cùm tempus sit capturæ, clangore ac volatus genere inuitare ad occasionem.* Hîc Plinius in loco describendo, quem Thraciæ eam partẽ, quæ supra Amphipolim est, facit, cum ea lectione quæ nobis probatur, conuenit. Quare & alteri præferendum esse, dicere liceat. Cæterùm postrema illa Plinij uerba (*& cùm tempus sit capturæ*, &c.) mihi nõ suo loco posita uidentur. [g] Aristoteles enim pueros in Thracia scribit cùm auiculas aucupantur, Accipitres asciscere socios,

Cur veteres Accipitrariam artem non celebrarint.

Quę venatio Græcis & Romanis nota.

Milui & ardeæ quõ capiantur.

[d] *Lib. 9. Histor. c. 36. & in Mirab.*

Thraces cũ Accipitrib. prædã partiti.

[e] *Lib. 9. Histor. 36.*

Amphipolis.

Cedropolis.

[f] *L. 10. c. 8.*

[g] *In Mirabilibus.*

&cùm in locum capturæ commodum peruenerint, Accipitres nominatim clamando aduocare. Plinius uerò ab ipſis Accipitribus clangore ſuo ac uolatus genere (uolant enim deorſum perſequentes) homines ad ocaſionem inuitari ſentit. Quod etſi uerum eſſe uideatur, non ſuo tamen ordine & loco à Plinio ſcribitur. Primùm enim Accipitres uocantur: deinde auiculæ frutetis exturbantur: uel contrà. Tertiò auiculæ ab Accipitribus homines clangore & uolatus genere inuitantibus deorſum impelluntur. Quartò ab hominibus capiuntur. Poſtremò pars earum præmij loco in ſublime Accipitribus ibi excepturis reijcitur, quod [h] Ariſtoteles dixit: Ρίπτουσι γὰρ τῶν ὀρνίθων οἱ δ' ὑπολαμβάνουσι, quæ uerba Gaza prętcrijt. [i] Aelianus rurſus omnino aliter aucupij hanc apud Thraces rationem deſcribit, hoc uidelicet pacto: Accipitres *in Thracia accepi ad hanc rationem cum hominibus per paludes ſocietatem aucupandi coire: homines explicatis retibus quieſcere, Accipitres autem ſuperuolantes exterrere aues & intra retia compellere. Thraces ſi quas ceperint, aues cum Accipitribus partiri, eosq; tum ad aucupij ſocietatem fidos habere: ſin cum his earum partem, quas ceperint, auium, non communicauerint, diſſociari atque diſtrahi.* Hac ſanè actione Accipitres ipſi commodum ſui uſum monſtraſſe uidentur, ipſaq; utilitate ad tentandam eorum manſuefactionem allicuiſſe, & uelut inuitaſſe. Quamuis longo admodum pòſt tempore in uenationis uſum domatos Accipitres, ut dictum eſt, legimus. Antiquiſſimi enim omnium eorum, qui Accipitrarię huius artis mentionem faciunt, ſunt Aelianus & Iulius Firmicus, quorum ille, qui paulò poſt Adriani tempora uixit, Accipitrariam hanc uenationem ſe minimè ignoraſſe, ſatis prodit his uerbis: *Accipitrum genus eſt, quod eſcæ illecebris capitur, idemq; manſuefactum, nunquam poſtea recedit ab eo, quem experitur in ſe benignum.* Idem [k] alibi Indos tradit Coruorum ac Miluorum pullos manſuetos reddere inſtituereq; ad venatum Leporum Vulpiumq;, adeo vt Canibus ad venationem non indigeant, hoc nimirum pacto: *Leporem & Vulpem cicures carne appenſa ad curſum dimittunt, & mox immitunt aues, carnem eis, quam appetūt, adempturas. Illæ igitur quanta poſſunt celeritate & impetu uel hanc uel illum conſequutæ carnem laboris ſui præmium & eſcam deſideratam ſibi auferunt. Sic inſtitutas ad prædam aues, deinceps in mōtanos Lepores & Vulpes feras emittunt: quos illæ itidem ſpe ſolitæ eſcæ proſequuntur, & mox captos dominis, vt prodit Cteſias, adferunt: loco autem carnis appenſæ, viſcera captorum, eis in cibum permittuntur.* Ex his tamen Aeliani verbis colligere licet (ſi modò Cteſiæ alioquin fabuloſo, fides adhibenda eſt) non vſque adeo recens omnino hoc fuiſſe inuentum, ſed etiam ætate Cteſiæ multò ante Aeliani tempora, in vſu veniſſe, ſed Indis tantùm, non autem Græcis aut Romanis. Quare Cteſia authore ab Aeliano adducto, Indis & non alteri vlli genti aëriæ huius venationis per Accipitres inuentio accepta erit ferenda. Nam poſt Aelianum, Romanorum, qui eius meminerūt, vetuſtiſſimus eſt [l] Iulius Firmicus, qui fuit Conſtantini temporibus, Magni Conſtantini, filij. [m] Petrus verò de Creſcentijs Bononienſis Senator, huius artis originem neſcio ad quem Daucum Regem refert: *Prudentes antiqui* (ait) *videntes quaſdam aues per aëra volitantes, illas cautè capere laborauerunt, auiumq; rapacium genera domeſticare, ut quas per ſe capere non poterant, earum auxilio acquirerent. Et horum primus inuentor dicitur fuiſſe Rex Daucus, qui diuino intellectu nouit naturam Accipitrum & Falconum, & eos domeſticare, ad prædam inſtruere, & ab ægritudinibus liberare: poſt quem alij multi fuerunt, qui plures ipſarum auium rapacium addiderunt.* Hęc ille. Quis ſit iſte Daucus, aut quis rex eo nomine vnquam dictus fuerit, equidem neſcio, nec me legiſſe memini: niſi, quod credo, Dacum pro Dauco, facili lapſu dicere voluerit. Author enim eſt [n] Polydor. Verg. Lothericum Dacum Regem aucupio mirè delectatū, cuius ſtudium & ipſi mortem, & Angliæ bellum attulit, vti latius apud eundem uidere licet. Leander in ſua Italia putat Fredericum Oenobarbum morem cum Accipitribus aucupādi, qua arte ipſe plurimùm capiebatur, primùm in Italiā inuexiſſe. Quod tamen [o] Collenutius Henrico VI. Imperatori aſcribit, qui Falconiam eam artem appellabat. Vt vt ſit, aut quicunque tandem hanc artem primùm exercuerit, hoc enim dubium eſt, illud certò conſtat, ſerò admodum Romanis ac Græcis eius uſum innotuiſſe, ac receptum fuiſſe. Quod tamen mirum meritò videatur. Nam leuis profectò [p] Caroli Stephani ratio eſt, neglectam ab antiquis hanc artem aſſerentis, quòd in ea corpora ignauiùs, quàm pro robore corporis pareret, exercerētur. Eſt etenim hac noſtra tempeſtate, ſtudium hoc inter alia principum atque heroum exercitia longè commendatiſſimum, & omnibus oblectandi numeris inſtructiſſimum, ſiue ingenuitatem exercitij ſpectes, ſiue uoluptatis honeſtatem expādas. Siquidem hoc ſtudio corpus moderatè longeq; expeditiùs, labore ac periculo minore, quàm altera illa quadrupedum venatione exercetur, ut pulchrè & doctè Conradus Heresbachius Sereniſſ. Principis VVihhelmi, Cliuiæ, Iuliæ &c. Ducis quondam primùm præceptor, deinde à conſilijs teſtatur. In quadrupedum namque perſecutione immodico labore laſſitudineq; per inuia dumeta, ſyluasq; impeditas venatos ſæpe fractus fatiſcit, aut in furibundum Aprum aut Ceruum efferarum impulſus in vitæ diſcrimen adducitur. Adde quòd hoc exercitium minore ſumptu

[h] *Lib.9. Hiſtor. cap.36.*
[i] *Lib. 2. de Anim. c.42.*

Qui primò de Accipitraria ſcripſerint.

[k] *L.4.c.26.*
Indi aues ad venatū inſtituunt.

[l] *Lib.5.c.8.*
[m] *L.10.c.1.*

Daucus rex Accipitrariæ artis primus autor ſtatuitur.
[n] *Lib.4.*

Fredericus Oeonobarbus.
Henricus VI. Imper.
[o] *Lib.4. Hiſtor. Neap.*
[p] *Lib. 6. de Agric. c.44.*
Aucupij & venationis cōparatio.

sumptu atque apparatu perficitur. Nam ferarum venatio & canum omnis generis gregem requirit,& retia sumptuosa,vt interim taceam venatorum turbam, qui Canes ducant, vel insectentur feram, vel qui ad retia desideant. Accipittarius verò ὀρνιθοθήρας vnus solo Accipitre instructus suam artem exercet. Quo fit,vt hodie in maximo vsu sit & generosa exercitatio existimetur,Principibus & Monarchis vsitata,vt quæ voluptatis plurimum habeat. Inter Europæos Gallofranci sibi tanquam primis authoribus huius studij originem vendicant, quòd, vt inquit Bellonius Gallus, *omnium retrò hominum memoria illud in primis coluisse, eoq; præ cæteris nationibus maximè delectati fuisse reperiantur*. Vnde etiam qui de Accipitraria re apud eos scripserūt, suosq; libros Principibus nuncuparunt, à nulla re magis,quàm ab illius artis peritia eorundem comendationem, atque encomia sibi petenda existimarunt. Sed vt olim in hoc studium ardentiùs cæteris incubuerint Galli,hoc sanè nostro æuo,nullius nō nationis, potissimùm heroës ac diuites,ex æquo eximio huic oblectamento passim operā dare videmus adeo gnauiter,vt qui alijs hoc nomine antecellant,difficillimum sit iudicare. Venatio verò aucupiumq; quantum laudi vel vituperio danda sint, præclarè [r] Plato disserit. Exercetur autem hoc aucupium volatile, siue venatus æthereus (quocunq; tandem nomine appellare libeat) rapacibus auibus, & præcipuè Accipitribus inedia vigilijsq; domatis. Quàuis in hunc vsum non solùm Accipitrum omnia genera domātur,verùm etiam Aquilæ,Vultures,Milui,Corui,quibus non aues solùm,seu Lepores etiam & Cuniculos venentur. Quod etiam olim Indos factitasse antè ex [s] Aeliano retulimus. Videmus enim natura sua Accipitres, Miluos,Coruos innoxijs auibus insidiari. Quare hoc agimus eo studio, vt quæ antè suapte natura sibi venabantur, nunc tanquam mercenariæ magisterio ac disciplina assuefactæ nobis prædam capiāt. Quod quidem diuersis peragitur modis,pro vario auium ingenio,vel etiam institutione. Aliàs enim Accipitrarius auem gestat pugno insidentem, comitatusq; Cane vestigatore, qui vel Perdices, Coturnicesue, aliasque aues minore Accipitrum genere persequatur & è latebris excitet, vt auolare tentantes à prædatrice intercipiantur. Plerunq; Perdices, Coturnices similesue aues, vbi hostem adesse senserint, in sublime sese attollere non audent, sed in fruteta sese abdunt, maluntq; canibus, hominibusq;,quàm irato hosti Accipitri in prædā venire. Quod Oppianum etiam minimè latuit authorem alioqui antiquum,vt apud eum est videre,ita scribentem: *Quiescente etiam Accipitre aues capiuntur, res mira, iucundaq; visu. Auceps Accipitrem circa aliquem arboris truncum deponit,vel potiùs alligat. Huius conspecti metu auiculæ sub frondibus sese occultant, & timore adstricti tanquam homines in itinere, cùm subitò apparuit latro, nullam in partem prouolare audent. Tum auceps sic perturbatas & attonitas paulatim ab arbore detrahit*. Maioribus verò Accipitribus Lepores minores etiam atque Cuniculos hoc pacto capiunt. Verùm magnos Lepores sine Canum ope ægrè,etsi eos adoriantur ac feriant, retinere queūt. Etenim, vt testatur Stumpfius, Accipiter mas rapere tantummodo potest eum Leporem, qui ad mediam corporis sui magnitudinem excreuit: fæmina verò etiam adulto Lepore potitur. Idem etiam Felem satis robustam ab Accipitre capi,se vidisse scriptum reliquit. [t] Crescētiensis verò non hos tantùm, sed etiam Capreolos necdum adultos ferire atque impedire, ita vt nullo negotio à Canibus capi possint. Oppositā primo generi iam dicto venandi rationem tenent alij,qui emissam prædam diu circumuolitant,donec à Canibus atque uenatoribus excitetur, quam pernicitate instructi diripiunt,atque humi depressam conficiunt. Alij non nisi volantem prædam impetūt, quam si impediti assequi non queant, circumuolitando in propinquo latitantem commonstrant, ut à venatoribus comprehendatur. Sunt & sublimipetæ, qui Ardeas, atque id genus aues in nubibus persequuntur eò usque, ut hominum conspectū euadant. Hi maximè sunt Principibus in delicijs,vtpote qui Anates, Ardeas, Grues spectanda virtute è sublimi deturbent. Ardea enim quoties imminere hostem cernit,sublimis fertur in auram,hac eam insequitur Accipiter, sicq; certatim nubes petunt,vt hominis sæpe prospectū effugiant,tantisper dum venatrix sublimior facta, prædam inuolutam vnguibus suis, in terram mutuo rotatu deturbet,atque a leporarijs aut Venatoribus excipiatur. Industrias aliquando huiusmodi aues Principes magno mercantur: siquidem constat quingentis aureis, atque amplius Regibus & Principibus uenditas esse. Cæterùm Accipitrum in vniuersum plures statuuntur differentiæ, iuxta quas magis aut minus idoneæ ad venaticam hanc disciplinam censentur. Quædam eæq; non minimi momenti, sumūtur à loco natali,quæ maximam profectò in ingenio roboreq; discrimen constituunt. In primis enim Accipitres maiores fortioresq; nascuntur in regionibus Arctoo sideri subiectis ac propinquis. Videmus enim fieri, ut Anglia, Suecia, Dania, Russia, Borussia,aliæq; his finitimæ regiones, quòd auibus aquaticis alijsq; animantibus victum Accipitribus largum suppeditent, sanguinolentiores & copiosiori spiritu præditos, ideoq; maiores, audaciores,rapaciores,ferocioresq; quàm vllibi esse solēt, producant. In alijs verò locis, ut inquit

[r] *In fine Septimi de legibus.*
Quæ aues ad venandum institui possint.
[s] *Lib. 4. de Ani. c. 36.*
Perdicum & Coturnicum venatio.
Leporum minorū & maiorū venatus.
Accipiter mas quem Leporem capiat.
Accipiter fæmina.
Felis ab Accipitre captus.
[t] *L. 10. c. 7.*
Ardearū, Gruum, Anatū similiumq; venatio.
Accipitres magno vénditos.
Accipitrū differentiæ ab aptitudine ad venandum.
Vbi pſtantiores nascantur.

[u] Lib. 10. cap. 2.

quit Albertus Magnus, *secundum proportionem uigor, audacia, & ferocia in eis spectantur.*[u] Crescentiensis eos cæteris præfert, qui *in alpibus Illyrici de Brasia dictis nascuntur. Bonos* item reperiri tradit *in alpibus Veronensibus ac Tridentinis.* Helueticarum etiam alpium iuga laudabiles gignunt, cùm alij plerique, tùm Galāda mons Rheticus, vnde Mediolanum & in reliquam Italiam delati magno venduntur. Tappius præ cæteris laudat Germanicos, præsertim in Marca VVestphaliæ, quæ Serenis. Cliuiæ Ducibus paret, captos. Vnde in Belgiam, Galliam, Hispaniam & Angliam deferuntur, ac maioris inter cæteros veneunt. Aliam insignem diuersitatem inter ipsos ætas ponit. Namq; ex omni Accipitrū genere alij sunt Nidularij, ita eos[x] Budęus uocat: *qui* ut idem ait, *ex nidulo rapti sunt, & domi adoleuerunt.* Nidarios hos uocat[y] Crescentiēsis & præ cæteris laudari asserit, quòd *Dominum rarò deserant.* Budæus tamen hos *ut obsequiosissimos, ita deterrimos* censet. Si tamen his utendum est, quòd alij desint, aut ita lubeat, non prius eos *nido eximendos* monet[z] Carolus Stephanus Gallus, *quàm perfectum robur habeant, quo saltem cùm alibi tum in pertica erecto queant corpore ac cruribus consistere.* In nido captos Galli sua lingua Oyseaux nieds uel prins au nids: Germani alij Nestling, alijs Nestuogel uocant. Ramales seu ramarij dicuntur, qui iam fermè adulti, & nido egressi, nido tamen etiamnum oberrant, ac ramulatim hoc est, de ramo in ramum uolitant, ac dum matrem sequuntur, capiuntur. Hos præferunt, quòd celeritate Nidularijs præualeant. Hos Galli Branchiers & Ramagè dicunt: Germani Estling seu Astuogel. Peregrini, ut in primis uolucres, sic contumaces, & maiore negotio curabiles, ut qui ab infantia non obduruerint. Hi tamen duorum generum Hornitini, id est, qui primo anno capti, aliquandiu liberi uolārunt ac diutulè nidum reliquerunt, præstantissimi habentur, quòd antequam deplumescunt, mansuescant. Hos Galli Soros uocant, à colore Soret dicto eorum idiomate, quem latinè fuligineum dicimus. Germani VVildfang nūcupant. Anniculi uerò, id est, deplumes, qui iam pennas in feritate mutārunt, bimi, trimi, & deinceps, ad obsequium redigi non possunt, fugitiui plerunq; sunt. Quod si tamen probè domari, & apud dominum manere eos contingat, optimi euadunt, quandoquidem interim dum adhuc feri essent uenationi assueuerunt. Empturus igitur aut capturus Accipitres ætatem diligenter obserua, ut quæ non parum ad præstantiam, aut prauitatem faciat. Verùm an integra sint sanitate, ante omnia aduerte. Deniq; sanos certis indicijs bonitatis ac præstantiæ à prauis discerne. Quorum utrumq; præstare hîc te docebimus. Primùm sanum ab ægro multis notis distinguere licet. Accipiter enim *ægrotus* inquit Albertus, *pennis & alis quodammodo inhorrescit, ala dependent, clamosus est propter sensum doloris, cibum sæpius reijcit incoctum.* Demetrius Constantinopolitanus, qui de Accipitrum educatione ac cura ad Imperatorem Constantinopolit. librum Græcè conscripsit, hoc pacto cauere docet: Columbæ bibendum dato uinum uetus odoratum admixto asaro, deinde Columbam Accipitri obijcito, qui si ęger fuerit, non attinget eam. Vel Accipitrem pone humi iuxta pedes tuos, & manum qua carnem teneas, quantum potes eleuato uocatoq; Accipitrem, qui si continuò ad manum aduolarit, sanum esse iudicabis: secus ægrotum & non emendum. Vel scobem ferri benè tritam Accipitri obijce cum carne, qua solitus est pasci, hanc si deuorārit, partes eius interiores infirmas esse conijcies. Quòd si aliquandò à deglutita scobe ferri, ossa eius uel articuli crepitum ediderint, interiora eius infirma fuisse conijcies, auxilium uerò ex hoc ipso remedio maximum ei futurum expectabis. Vel pulmone ouillo calente adhuc ciba Accipitrem, & si nihil incommodi inde senseris, interiora eius sana esse conijcito. Si verò deteriùs habuerit, & ęgrè cōcoxerit, signum est eum ęgrotare, & postridie inuenies eum tristiorem. Hunc ne emito: si verò tuus sit, idoneam curam ei impendito. Sanum uerò esse, his signis, à Tardiuo Gallo, qui uernacula lingua ad Carolum Octauum Gallię Regem librum de Accipitraria scriptum condidit, enumeratis cognosces. Si alui excrementum continuum fuerit, non interruptum nec densum: Si turundos ingestos nō humidos, sed siccos aluo reiecerit: Si super pertica tranquillè se gesserit: Si rostro alas suas repurget ab inferiore parte usque ad summam: Si pennæ eius veluti vnctæ splendeant: Si coxas æqualiter teneat: Si venæ duæ, quæ in radicibus alarum sunt, motu moderato pulsauerint. Contrà verò, calore externo ac præter naturam affici Accipiter intelligitur, si eos aperiat; lingua tremat & anhelus sit. Frigoris signa sunt, si oculos claudat, pedē alterum eleuet, plumis inhorrescat. Defatigatus aut æger notatur, si os clausum fuerit, alæ dependeant, & crebrò respiret per nares. Denique morti vicinus, si alui excrementum viride redditur, & quum in perticam ipse volatu eleuare se non potest. Cæterùm vt prima cura sanitatis meritò tibi esse debet, ita etiam uidendum, ne dum illi soli intentus es, cætera negligas, & in ignauum, degenerem, aut inutilem incidas. Quare signorum bonitatis in Accipitre peritus esse debes. Tappius Lunensis, qui Germanicè de Accipitraria librum composuit, ait, requiri in probo Accipitre collum paruum & longum, nares amplas, linguam, & oris interiora nigra, alas paruas & breues, modicè inflexas, ferè vt Gallinæ

Marginal notes: Differentię ab ætate. — [x] In Pandect. — Nidarij. — [y] Lib. 10. cap. 3. — [z] Lib. 6. c. 11. — Oyseaux nieds. — Prins au nids. — Nestling. — Nestuogel. — Ramales. — Ramarij. — Brāchiers. — Romagè. — Estling, seu Astuogel. — Peregrini. — Hornitini. — Sori. — VVildfang — Anniculi. — Accipitrem empturo, quid obseruandū. — Sani ab ægro distinctio. — Sanitatis indicia. — Morbosi signa. — Mortis signa. — Accipitris boni signa.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50

vt Gallinæ, earumq; pennas latas & validas, crura magna, lata seu plana & alta, quæ versus coxas angusto interuallo distent, magno uersus pedes, modicè inflexa, caudam oblongam, ruffam aut nigram, maculas in pectore fuscas, pennas dorsi puniceas, quarum extremæ albicent: plumas femorum giluas seu subruffas, absque maculis: caudam etiam maculis, quæ fulmina picta referant, insignem cum alijs diuersæ figuræ. [a] Crescentiensis Accipitrum bonitatem ac pulchritudinem hinc cognosci tradit: Si sint magni, breues, paruo & oblongiusculo capite, pectore & spatulis crassis, tibijs amplis, pedibus magnis & expansis, pennarum colore nigro. Demetrius Constantinopolitanus in Accipitrum delectu Ophiocephalis secundas partes tribuit, ita dictis, quòd caput Serpentum instar, paruum & planum habeant. Rotundos & quadratos oblongis præponit: Nares, inquit, sunto amplæ, citrinus color in naso admodum splendeat. Talis enim Accipitrem breuis uitæ futurum significat. Lingua optima, quæ nigra fuerit, deinde quæ dimidiam partem, alteram nigram, alteram albam habuerit: pessima ex toto alba. Est etiam is breuis vitæ, qui uulgò ἐλαιοφόρος dicitur, nẽpe quòd maculas in naso habeat, quas Græci elæas uocant, nigras. Omnem laudatum Accipitrem pennas tredecim in cauda gerere asserit, & in digitis pedum ueluti squãmas instar Cyprini piscis. Vel circa unguis radicem scissuram ceu lineam obtinere, uel infra alam pennam acutam uersus latus aut humeros. Rostra Accipitrum nimis magna non probantur. Eos enim parum leues arguũt, ut docet Bellisarius. His itaque notis emendum Accipitrem, num probus sit, an secus, dignosces. Quando uerò capiendi sint, & qua arte, nũc declarandum. Tempus [b] Demetrius indicat his uerbis: Accipitres capiendi tempus ante octauum diem Calendarum Iunij incipit, & usque ad finem Iulij perdurat: de paruis loquor, quiq; è nido eximuntur. Illorum enim, qui iam à parentibus ad uenationem instituti sunt, capiendi tempus usque ad ultimum Augustum extenditur. Rationes uerò capiendi eos multæ sunt & uariæ. Accipitrum pullos, ut inquit Demetrius, aliqui è nidis, scalis oblongis ad arborem appositis: quidam, ut docet Albertus, fune lõgissimo è rupe demissi, at non sine periculo eximunt. Verùm, ut antè monuimus, sic captorum enutritio periculosa simul & molesta est. Nam & tenera pullorum corpora facilè ægrescunt, & si præter spem conseruentur, tota die miserabiles voces edunt. Est, quando ne noctu quidem intermittãt, & istam consuetudinem improbã perpetuò clamosæ retineant. Accipitres verò nondum adulti (nam annosi haud facilè laqueo, retiue decipiuntur) non difficulter capiuntur, irretiti hoc pacto: Rete sublime tenditur, & post id alligato Gracculo, auceps iuxta latens in tugurio sono fistulæ Accipitrem vocat, donec is propior factus Gracculum conspiciat, in quem conspectum mox inuolans intricatur & capitur. Quamuis Terentianus Phormio neget, *vel Accipitri, vel Miluio rete tendi*. Cæteri, aut visco, aut fistula falluntur. [c] Varro à *Columbarijs* Accipitres solere *interfici* tradit: *duabus virgis inuiscatis, defixis in terram inter se curuatis, cùm inter eas posuerint obliquum animal, quod intercipere solent Accipitres, qui ita decipiuntur, cùm se obleuerint visco.* Similem ferè modum [d] Crescentiensis exponit ita inquiens: *Visco capiuntur Accipitres cæteræq; aues rapaces. Nam in terram duæ vel tres infiguntur virgulæ viscatæ, parum distantes & ad se inuicem inflexæ, in medio quarum ligatur aliqua auis, vt Columbus, vel pullus Gallinaceus, vel caro, aut Mus pro Miluis, Buteonibus, & huiusmodi alijs auibus rapacibus, quæ talia appetant, ad quæ cùm aues venerint, capiuntur cordulis.* Apud Demetrium alios quoq; modos diuersos Accipitres capiendi reperire est, nempe reti, fistula, visco. Ex quibus ille in primis est admirabilis, quo capitur Accipiter ab homine supino iacente, ita vt totus paleis aut herbis integatur, ne conspici possit. Is manu sinistra auem, nimirum Gallinam, aut Columbam teneat, & fistula vocet Accipitrem, qui cùm aduolarit, dextra apprehendat, & fascijs ritè obligatum in tugurio condat. Sed antequam huic capiti finem imponam, doctissimum hoc recentioris cuiusdam Poetę carmen de venatione colophonis vice addere lubet:

Venatio quanta afferat incommoda sulcis:
Haud difficile est dicere. Sed tamen videtur
Natura parens hunc homini dedisse ludum:
Sua obire manu retia: defigere varos
Nos cùm docuit: cùm Accipitrem redire iussum:
Iucunda canes cùm leporarios creabat:
Nunquam faciens frustra aliquid carensq; fine.
Damnosa tamen tum loca, tum tempora vites.

[Margin notes:]
[a] L.10.c.30
Ophiocephalos Accipiter.
ἐλαιοφόρος Accipiter.
Quãdo & qua arte capiendi.
[b] Lib.1.c.7.
[c] Lib. 3. de Rust.c.7.
[d] L.10.c.27

INSTITVTIO AD VENATVM.

Locus apt⁹ ad instituẽdum Accipitrem.

CAPTO iam Accipitre locus eligendus est obscurus, & domicilium aliquod opacum, cui includatur cicurãdus. Domandi verò ratio præcipua est, ut oculorum palpebris commissis, uel occlusis fascia oculis, circuloq; , cui insident, agitato, inedia longisq; vigilijs fatigetur. Quòd si tenellæ adhuc ætatis est, locus temperatus esto. Frigido enim loco repositus, ex renibus seu lumbis laborabit, & in vitę periculum incidet. Hinc fortasse[a] Albertus ex Aquila, Symmacho & Theodotione ad sanitatem auis conferre plurimum scribit, *si propter eam semper Mentha & Saluia collocetur aut spargatur.* Tardiuus *subijci ei* vult *herbam Ebulum*, cui similiter vis insit calefaciendi, & resistendi vitijs renum & articulorum. Accipiter autem nuper captus, si tam validus est, vt in pedes rectus consistere possit, hisq; se sustinere, omnino collocandus est super trunco ligneo, aut potiùs super pertica, quo commodiùs moueat & extendat alas, nec in terram impingat, aut offendat, aut sordes vllas contrahat. Pertica verò seu contum, cui insistere debet, nec admodum crassa nec tenuissima sit, nec inæqualis; sed commoderata, ita vt ungues aperti, dum perticam complectuntur, interiorem pedis partem impleant, & nihil cauum seu vacuum relinquant; & vt vnguis posterior cum anterioribus coire possit & concludi. Adhæc lineo aut laneo panno obducatur, ne vngues lædat. Sit ex Philyra (inquit Demetrius) id est, ex Tilia: quidam tamen perticam ex Acere seu Opulo laudant. Albertus ex antè citatis authoribus Accipitrem super ligno Salicis aut Abietis semper sedere uult. Alligandus est pedibus perticæ, sed uinculo paulò laxiore, ut dum uolat reuolatq;, facilè in ipsam redeat. Nam breuiore vinculo interdum fit, vt ad volãdum impeditus, ad perticam se allidens lædatur. Porrò cùm plures Accipitres in vna pertica ponantur, interuallum inter vincula singulorum, circiter digitos vigintiquinque esto, ne, si inuicem se contingere possint, ex mutua unguium pugna noxam percipiat. Semel enim assueti uenationi, si inedia compellantur, ne suo quidẽ generi parcunt. Deinde pedibus eorum lorum alligabis, quindecim digitos longum, colore nigro, non rubeo, propter Aquilas, quæ rubro colore eminus conspecto, carnem recentem ab eis ferri suspicatæ, inuolant, & eos abripiunt. Modica diei parte manu moderatè gestentur, diluculo scilicet, & uesperi; dum aër scilicet frigidiusculus est. Nam qui subinde & multùm in aëre calido gestantur, dũ continuo uolitatu à manu aucupis propendent, calorem supra naturam augent, pulmonesq; accendunt, ita ut breui omnino moriantur, exiguoq; ad uenatum tempore utiles sint, etsi nullum eis adfuturæ mortis indicium appareat. Cicurantur optimè Accipitres, inquit[b] Crescentiensis, *si plurimùm teneantur in manu, & maximè tẽpestiuè in aurora, idq; in hominum turba, inter molarum ac gurgitum fragorem, fabrorum strepitum, vt hisce assuescens omnem paulatim metum deponat.* Porrò gestari debent in summo carpo brachiali manus, digitis introrsum spectantibus. In summa uerò manus parte aut in pollice insistere nõ permittendi sunt: quòd inde ad venationem non satis impelli, & proijci possint, vnde fit, vt minus strenuè in prædam ferantur. Gestantur autem dextra meliùs, quàm sinistra, quandoquidem non solùm, ut diximus, faciliùs & expeditiùs proijciuntur, atque inde ad volatum leuiores & perniciores feruntur, verùm etiam equitationi id accommodatius est. Inter ascendendum enim in equum & ab eo descendendum, auis tutior in dextra, quàm in sinistra est. Quòd si super manu irrequieti fuerint, & volitarint, repone eos leniter & placidè, vt recognoscere te familiariter & amare discant. Facilè autẽ & probè cicurantur, poppismis siue sonis per labia ad fistularum imitationem effictis, item palpis, & blãdis verbis. Sunt enim hæc animalia exquisito ingenij sensu prædita, nec rationis memoriæq; pro sua natura expertia. Quicquid enim post exutam priorem feramq; naturam assumit, facilè per totam vitam conseruat. Caueat itaque qui Accipitrem gestat, ne quo modo eum lædat, sed paratum ac promptum ad insistẽdum manui, uel perticæ, suauiter manu demulceat, & propendentem fortè blandè eleuet reponatq;, & quoad fieri potest, gestus eius omnes, affectusq;, atque ut dici solet, nutus diligenter obseruet, quibus per omnia morem gerat, neque vnquam ulla in re ei aduersetur aut repugnet. Est enim indignabunda auis & in iram prona. Inter equitandum eam gestans, caueto diligenter, ne alicubi, præsertim in pratis, & ad parietes eã offendas, quod fieret, si ullis in locis inquieta foret aut volitaret. Cibum aucupes seu mansuefactarij potiùs quotidiè dabunt diluculo, circiter nonam horam, eumq; laudabilem ac recentem, neç semper eũdem, ne fastidium pariat: Sed alium atq; alium quotidiè, si fieri potest. Sic enim appetitus conseruatur, & ipsa suauiùs uescitur, & cibum faciliùs concoquit. Interdum Accipiter alas suas non benè sustinet, quando scilicet nuper super manu gestari, aut in pertica stare cœpit, & tunc ex nimio ac irrequieto motu calefactus,

pòst

Marginalia: [a] Lib. 23. de Anim. c. 23 — Mentha & Saluia Accipitri salubris. — Ebulus. — Vbi collocandus. — Pertica qualis esse debeat. — Lorũ quo ligantur, quale esse debeat. — Quo tẽpore debeant manu ferri. — Cicuratio optima. — [b] L. 10. c. 4. — Quomodo portandi. — Accipitres ingeniosi. — Iracundi. — Quando cibandi Accipitres, & quomodo. — Quãdo alę propẽdet, quid agendum.

pòst frigescens, peius habet. Vt itaque hoc malum euites, ligabis eum super aqua, ea ratione, vt aquam ingredi cogatur, & mouendo concutiendoq; se in aqua alas dirigat & emendet. Deinde expones eũ aprico Soli, aut ad focum, quò calidus maneat. Aut per triduum vrinam semper in alas eius emitte, & probè eas sustinebit. Ceterùm horæ spatio plus minus sese lauet (Lauacra esse oportet ex aquis dulcibus purisq;, vt fontibus & fluuijs perennibus) tertio plerunq; aut quarto die, vt sordibus alarum abstersis liberiùs & velociùs volet. Quin & animosior, mansuetior, alacrior celeriorq; redditur, quo sæpius lauerit. Loto dabis carnem viuam, non madefactam. Si vis vt statim à balneo volet, asperge cum aqua pura. Tum paucis diebus elapsis ab eo, quo instituere cœpisti, tempore, parum de cibo consueto subtrahes, & vocanti adesse assue-
10 facies. Et primùm quidem de manu alicuius propè astantis, in manum uocantis ipsum & carnem tenentis accipitrarij transilire discat. Hoc vbi iam satis didicerit, funiculum tenuissimum viginti quinque cubitos longum extende, & per catenulam ferream annulum, cuius tenuissima sit circumferentia, ad pedem auis alligato. Funiculi extremitatem vnam Accipitri liberam dimittes, vt volet: alteram manu sinistra retinebis vnà cum carnis frusto. Debet autem manus pellibus validis muniri propter mucrones vnguium Accipitris. Et cùm iam volat, eleuabis manum sinistram paulatim, & carnem ei ostendes, magnoq; cum clamore, sibilo & adhortationibus ad te vocabis & inuitabis, ut mox aduolet. Quodsi omnino auolare voluerit, per funiculum retrahetur. Sic diligenter institutus, deinceps etiam reuocatus rectà ad te redibit. Cùm in manu iam fuerit, permitte ei bis terue degustare carnem, & tum, ut rursus recordetur cibi, cau-
20 tè eam subtrahito ex vnguibus, ne pedes eius aut ungues lædas, aut tuam ipsius manum. Vulnerat enim vnguibus suis tanquam gladio. Obteges igitur carnem veste circa pedes Accipitris, & paulatim digitis dextræ manus carnem extrahes, polliceq; sinistræ elides. Subtractum manu dextra in humerum tuum læuum impones. Sunt qui eminus stantes Accipitrem itidem alicubi stantem funeq; alligatum ad se uocent, quod aui periculosum & noxiũ est. Nam dum celeri volatu ad accipitrarium magistrum contendit, lapide aliquo, vel arbore, fruticeue supra terram eminente intercepta & offensa, in solum quandoque se allidit & perit. Aut si fortè seruetur, propter malam tamen hanc consuetudinem, semper sibi tutum huiusmodi volatum fore credens, in posterum tandem læditur. Porrò cùm iam assueta satis fuerit ad vocem magistri Accipitrarij promptè aduolare feritatisq; suæ nempe prioris libertatis omnino oblita, cibum
30 super manu eius capere, tunc demum, & non priùs eam funiculo solues, & vt protinus voce audita aduolet, assuefacies. Quod quidem optimè fiet opera eius instrumenti, quod ab effectu Reuocatorium Albertus uocauit, [c] Budęo doctiss. latinius Scapus dicitur. Scapus alatus aptè dici posse videtur: Itali il Lodro, Germani Luder, Galli simili voce Loirre, & rappel, à reappellando vocant. A Luder, Germani Luderen verbum, Galli Loirrer deriuãt. Conijcio autem vocem Germanicam factam à verbo Laden, quod est inuitare. Inuitatur enim Accipiter cicur cibo porrecto, & alta uoce, ut ad manum tenentis hoc instrumẽtum venatoris redeat, reuocatur. Scapum hunc accipitrarij magistri oblongo loro iactant rotantq; ac protendunt pugno, simulq; receptui canunt stentorea uoce, id est, alta ac prolixiori, vt ab acuta in grauiorem procedat, cui in primis assuefaciendi sunt Accipitres. Scapo aliquando etiam alę adduntur,
40 vt Accipiter eminus uidens auem esse putet. Agitatur verò rotaturq; ab Accipitrario, ut Accipiter ex motu uiuere Auem credat, promptiusq; ad eam descendat. Quòd si redire detrectet, aut obliuiscatur, obijciẽda ei auis aliqua. Amat autem præ cęteris expetitq; Columbum albũ. Ideoq; aut hunc aut aliam eiusdem coloris auem semper secum, cùm ad venatum prodit, gestet auceps; qua Accipitri sua sponte non reuertenti obiecta, ad redeundum eum inuitet. Recusat autem auis rapax reuerti diuersas ob causas; vel quia non satis assueta est portari, & manu gestari: vel quia odit dominum suum, quòd duriùs ab eo tractetur; vel ob dolorem aliquẽ, qui recens eum afflixit. Nidarius quidem non tam facilè fugit, quàm qui plumas mutauit. Quo vero pacto fugitiuæ auis vitium corrigendum sit, pòst inter remedia enumerabimus. Cùm autem Accipitres sublimiuagi potissimùm, sæpenumerò longissimè auolent in alias regiones etiam remotissimas, adnectuntur eorum pedibus tintinnabula cum orbiculis argenteis,
50 quibus veluti indicibus insignia domini inscribuntur. Vnde sæpe in locis valdè remotis capti, agnitis insignibus, ad dominos remittuntur. Huic rei fidem faciet exemplum à Conrado Heresbachio allatum, quod ita habet: *Accepimus*, inquit, *à quodam Serenifs. Principis VVilhelmi, Iuliæ, Cliuiæ, &c. Ducis accipitrario, qui affirmauit, cùm fortè circa matutinum tempus in Menapijs aucupio vacaret, Accipitrem vento abreptum, eodemq; circa quartam pomeridianam in Prussia venationi velli interuenisse, atq; in præda captum, agnitoq; Principis signo remissum, cumq; rogaretur, quo tempore captus, cognitum eodem, quo auolârat die interceptum fuisse.* Aliquãdo non quidem ita longè euagãtur, sed aberrant in vicina loca, tam procul, vt tintinnabula exaudiri nequeant. Hoc accidit, quandoquidem

Funiculo quo ligandus Accipiter.

Reuocatorium. Scapus. [c] In Pãdec.

Columbus albus grata esca Accipitris.

Quibus & cur tintinnabula pedibus appẽdunrur.

 doquidem

doquidem ſæpe prædam ſuam ad cauernas deferunt iuxta aquas (quò fit, vt ſonus eorum non percipiatur. Circumſpicies igitur, vbinam cæteræ aues volitent, & vociferentur. Illic enim Accipitrem tuum eſſe putabis. Cauſa eſt, quòd aliæ territæ fugiant clamoſæ ac garrulę. At ſi neq; videris, neque audieris quicquam, aſcende in locum eminentem, auremq; alteram ad terram ſubmitte, occluſa ſuperiore, & audies aues vociferantes. Quòd ſi locus planus & apertus ſit, frõtem in terram inclinato, & aure altera obturata audies, qua in parte auis tua rapax tibi quęrenda ſit. Ita exercita atque inſtituta interdiu aue, noctu cùm cubitum, ſomnum capturus te recipis, collocabis eam denuò prope te in pertica aut aliter, modò commodè candelã ardentem iuxta ponens. Solet enim lucerna in tenebris ſplendens liberam ac refractariã ferocemq; Accipitrum ingenij vim emollire ac mitigare. Fumo verò læduntur, quapropter & ignis & lucernæ fumus ab eis arcendus eſt. Diluculo antequam dies illuceſcit, ante omnia capitio obnubantur, & manui chiroteca valida numitæ imponatur. Sic eos tractabis, donec ſcapus reuocatorius eis familiaris ſit, & ab hominibus non ampliùs ſibi metuant. Curabis autem ne inuitati ſcapo & ad manum aduolaturi, in humum cadere conſueſcant, ſed ſuper manum ipſam redire, ſeſeq; collocare: quam vbi conſcenderint, proijcito ſcapum in mediam hominum turbam, vt dum eum proſequuntur, hominum conſortio conſueſcere, minimeq; illud abhorrere diſcant. Deniq; cùm manu deſerta auolarunt, omnem in eis reuocandis induſtriam pone, hocq; in primis cura, vt ſcapi illecebris afficiantur, & ad protẽſum lubẽtes aduolent. Niſi enim reuocantem ſcapum eminus proſpiciant agnoſcantq;, & illicij eius, quaſi quodam amore capti, facilè ſequantur, etſi probi aliàs, non laudantur. Ideoq; cùm reuertũtur, manumq; conſcendunt, ſuper ipſo ſcapo ſemper paſcantur, adeo vt viſo eo eſcæ memoria ipſis refricetur. Poſtremò cùm hæc omnia probè didicêre, ad venationem deducendi ſunt, cui non quoduis anni tempus æque idoneum eſt. Hyeme enim maior cibi ineſt auibus appetentia, vt & reliquis animantibus, & à coeundi ardore magis ſunt alieni. Vnde hæc venatui ſat commoda æſtimatur, æſtatiq; & ueri etiam vltimo præfertur. Fieri enim ſolet, vt ſi Maio menſe Miluos aut alios Accipitres ſylueſtres perſequantur, horum amore capti ad dominum non redeant. Nam per aëra deperdi ſæpius conſpecti ſunt. Veris etiam principium ſatis commodum venationi huic iudicatur. Tunc enim toto diei ſpatio venari licet propter aëris temperiem. Vbi primùm ad venatum produxeris ramales præſertim atque nidarios, non ſunt ſubitò emittendi in Perdices aut Columbas. Quia ſi robuſtior præda ſeſe eis eripiat, uicti fiunt nimis timidi. Quin potiùs tyrocinium exerceãt in Coturnices & minores huiuſmodi aues, vt Merulas, Sturnos, Turdos. Aut ſi uelis maiuſculas aues capere, acciſis alis auem grandiorem eis præbeas diripiendam. Eo exercitio fiunt audentiores, ut ualentiores etiam capiant. Hoc exempli gratia in Columba facere docet Albertus: *Cùm volueris*, inquit, *vt aucupentur, prima die accipe Columbam, cuius alis detractæ ſint pennæ: hanc ſæpius fac volare, & ſub pedibus eorum effugere, & vt iterum atque iterum capiãt eam. Deinde muta eam ſubinde in meliùs volantem, & pro paruis infirmisq; auibus fortiores, & maiores ſubſtitue.* Quod ſi Gracculos capere placet, ſimili ferè arte uteris, captum unum penes te habeto, cui multas ex alis pennas euulſeris, ut ad auolandũ ſit impotẽs. Dehinc in foueam quampiam te abdes, Gracculumq; Accipitri inſpicienti proijcito, & protinus Accipitrem manumittito. In Gracculis itaque & minoribus capiendis hac ratione exercitatus ac inſtitutus à manſuefactario, audaciam ſibi comparabit, maioreq; deinceps animo, in magnas etiã aues inuolabit. Mærentem ad aucupium non emittas, niſi uideris prædæ auidum, tum maximè ad Gracculos, Garrulos atque Picas. Sed hoc quoque obſeruandum eſt, ne emiſſus, nimis longè à capienda aue abſit, niſi.n. aſſequi ſe eam poſſe uideat, iraſcitur, ac ſæpenumerò in arborem aliquã propinquam aufugit, & ad dominũ reuerti renuit. Quare tam diu retinendus eſt, ſi fieri poteſt, donec propè adeò ad auem acceſſeris, ut Accipiter è regione poſitus eam uidere poſſit. Cauendum etiam eſt generatim domino Accipitris, ne plus quàm par eſt, illum defatiget: neue auidus nimis Coturnicum aliarumue auium, multitudine eum lædat, aut ad iracundiã prouocet: uerùm his, quas Accipitrem ſponte ſua appetere uidet, contentus eſto. Si prædam ceperit, ex illa eum paſcito, ut ſcilicet uenationem laboremq; ſuum ſibi profuiſſe non ignoret, atque ad uenandi deſiderium poſtea magis inflammetur. Si magna fuerit præda, parte eius tantùm aliqua cibandus eſt. Alioquin ſanguinis aliquid ei ſorbendum concedes, & cum prouocatione, ſibilis ac blanditijs adhibitis reliquam prædæ partem unguibus placidè extricabis, atque ita aſſuefacies, ne lacerari aut rumpi ungues contingat. Inter paſcendum, canes ſemper ei adſint, ut eorum conſuetudini aſſueſcat, eosq; ſequi ac comitari diſcat. Sic enim ipſorum familiaritate fiet audacior. Modum, quo deinceps Accipitres ad uenationem ferarum ſeu ſylueſtrium auium ſint inſtituendi, primùm generatim, deinde ſpeciatim hîc è [d] Demetrio Conſtantinopolitano ſubnectemus; qui diffuse ac dilucidè utrunq; proſequutus, in hæc uerba ſcribit: Ter-

tia an-

Accipiter perdit[?] quo reperiatur.

Quo noctu ſeruandus Accipiter.

Mærentem non aucupandũ eſſe. Quid obſeruandum, & quid fugiẽdum in capiẽda pda.

Quid dandum capta præda.

Venatio ſylueſtrium Auium.

[d] *Lib. 1. c. 8*

tia antequam venatum exeas, die, parum alimenti præbebis Accipitri, & per totum diem manu gestabis, etiam altera die propter collectam in eo pituitam, cibiq; parum omnino dabis; nempe ad nucis auellanæ quantitatem, ac similiter manu gestabis tranquillè per totum ferè diem. Nocte sequenti somno fruatur quieto. Postridie ante Solis ortum, Deo inuocato, vt venationi faueat, cum Accipitre ad pugnam aduersus aues alacriter te pares. Vbi iam parum à porta progressus, Accipitrem vinculo liberâris, & loris simul collectis sinistrâ manũ chirotheca obuelâris, vndique circumspicies, sicubi volantes aues appareant. Atque ubi locum insidijs aptum deprehenderis, manum dextram Accipitri obtẽdes, & aliorsum oculos inflectere simulabis, celatoq; ita astutè prospectu tuo, cautè ad locum uenationis procedes. Ad quem cùm iam propè accesseris, cum impetu accurre, & auium gregem excita, simulq; magna vi & contentione Accipitrem de manu emitte, & vt in aues tanquam hostes audacter impetũ faciat, alta voce adhortare, & magna celeritate Accipitrem sequere, vt priusquam aduersi aliquid patiatur, præsentia tua eum iuues. Solum enim & auxilio domini destitutum aues congeneres, vt Grues Grui, Anseres Anseri (hæc enim duo genera præcipuè gregatim degunt) opem aui captæ laturæ adsunt magna cum promptitudine, Accipitremq; vndique cinctum vulnerant, pennas euellunt, & auem captam rostris suis apprehensam trahunt: donec uel relinquat eam Accipiter, vel simul cum ea pessundetur. Tu igitur placidè propiùs ad Accipitrem accedes, & ferarum auium genus dissipabis. Quo facto, auem captam accipies, & humi sedẽs pede altero pennas caudæ Accipitris subleuabis, ne quid de eis frangatur. Has enim natura ei cõtulit, vt hisce ceu gubernaculis aërẽ in quãcunq; liberet partem, remigio alarũ sulcaret. Dein euaginato cultro, qui ad latus sinistrũ gestandus est, fauces primùm captæ auis incides, & sanguinem scaturientem calidũ Accipitri bibendũ permittes: & de carnibus circa collum, deinde etiã de cerebro, corde, iecinore, & ventre eum pasces. Postea pedibus apprehendes auem captã, ac latenter & astutè carnem Accipitri subtrahes, ita ut dolũ omnino non percipiat. Et sic ad nouã uenationem te parabis, quam alioquin Accipiter satur detrectaret, aut negligeret. Quare etiã pedes eius, sanguine captæ auis illines, ut de alia etiã capienda promptiùs cogitet. Est.n. Accipiter memoria promptè valens, & præsentibus rebus scitè se accommodat, & contumeliam ab adulatione pulchrè discernit. Porrò vbi tertiò, aut ad summum quartò, ad venationẽ auolarit Accipiter, non ampliùs eum emitte, etsi auidus & promptus ad eam uideatur, & è manu subinde prouolet, ne uno die nimis defatigatus, inutilis deinceps reddatur. Quiete enim recreatur, & continui laboris molestia, graui plerunque morbo afficitur. Cæterùm multæ sunt causæ, quòd aliquando præda frustretur & aberret Accipiter. Vt enim in celeri volatu repentè Aquilam viderit, tunc sanè metu fortioris auis se ipsum potiùs seruare, quàm aliam capiendi gratia persequi cupit. Sæpe etiam de manu incautiùs emissus, lumbos subitò lædit, capturaq; frustratur. Interdum & loris intricatur, & alias multas ob causas impeditur & aberrat, quas paulatim studiosus uenator experientia propria cognoscet. Refocillatum itaque Accipitrem per diem vnum, aut alterum ad summum, ad pectus tuum admouebis, uerbisq; blandis ueluti strenuam auem alloqueris, cui per malum aliquem genium uictoria impedita sit. Nam & laudes & contumelias hoc animal agnoscit, & hominis voluntatem è gestibus conijcit. Quòd si post dictam quietem uenari non recuset, nihiloq; propter frustratam prędam tristior euaserit, bene habet: sin ad uolandum segnior necessariò magis, quàm uoluntate fuerit, propter lassitudinem, quę pręcessit, mox eum cibabis, & solum aliquandiu quiescere permittes, atque ubi domum reuersus es, ita tractabis, ut suo loco inter remedia Accipitris explicabimus. Si uerò statim à præda frustrata in arbore aliqua insideat, tanquam dolore affectus, arte ea qua dixi, reuocatur. Quòd si uocantem tardiùs exaudiat, siue quòd natura durus & difficilis sit ad parendum, siue propter frustrationem, siue propter contumeliam aliquam à te illatam (per hæc enim ad odium mouetur) Si sic, inquam, afficiatur, & arbori insidens magna diei parte, inspiciat quidem te, dum gestas carnem, non tamen descendat, tum carne in funiculum tenuem (in laqueum scilicet funiculi) innexa ab vna parte, ab altera lapide vel ligno, quod eleuare secum non possit, alligato, è conspectu eius abscedes. Sic enim tẹ nusquam viso, paulatim ad carnes aduolabit & retinebitur. Sed quoniam consuetudo ceu altera natura inhærere solet, abdicabis venatione Accipitrem istum, & ad sobolem tantùm procreandam seruabis, quam expectare ex eo præstat, quàm tam incommoda aue, tanta molestia ad venandum vti. Si aduersus prædam Accipitrem placet animare, vt nonnunquam necesse est, escam, qua tempore venationis vtitur, vino madefacito, aut si Astur est, aceti parum dato. Quãdo uis ut uolet, da tres offas carnis uino madefactas, aut pullo Columbæ vinum ex rostro infunde: deinde uolare facias, & animosiorem uidebis.

De tractando deinceps & pascẽdo Accipitre, deq; peculiariũ auiũ, nempe Perdicum, cum eo ca-

Accipitrẽ à domino nõ deserendũ.

Accipitris sensus.

Causæ, cur præda frustretur Accipiter.

Quō nutriendus quādo instructus est.
e Lib. 1. cap. 194.
† De gryllo aue credo, quę Serinus est.

eo capiendi ratione, idem [e] Demetrius hunc in modum è Græco ab Ornithologo translatus scribit: Cùm Accipiter iam satis institutus exercitatusq́; , & nutritoris sui uocem ac sibilum agnoscere assuetus fuerit, ita ut cùm semel eum alloquitur, mox uel euolet, uel ad manum redeat, & inde emissus demõstratam sibi escam, uel scapum petat: denique cùm ad uenationem idoneus fuerit, pasces eum die ante uenationẽ proxima carne caprina, uel ouilla uel de † gryllo puro, non neruosa, nec pingui, eaq́; recenti, nec ad satietatem, sed dimidium duntaxat illius qua saturari posset. Quòd si recens & calida à mactatione caro fuerit, frigida utatur, sed eiusdem diei: at si pridie mactatum sit animal, caro ne præbeatur frigida, sed recalfacta, præsertim si tempus frigidum fuerit. Hyeme igitur cibum Accipitris in aquam tepidam inijce & expurga, si quod foris insederit sordium, tum extractam Accipitri edendam dato. Quòd si tepida aqua desit, igne calfactam carne digitis contracta & celeriter circumage, ut calefiat quidem, non tamen exiccetur. At si aqua tepida simul & agno distituaris, sanguine puro madefactam escam sub axilla repones, ita ne carnẽ nudam attingat linteum, quo esca inuoluitur, sed supra indusium sit, ne odore corporis humani infecta, & suam, qua pollet roborandi uim amittat, & insuper Accipitri noceat. Sic calefacta carne Accipitrem pasces. Iam nutritum loco consueto collocabis, solitoq́; more tractandum ad octauam usque aut nonam horam ibi manere sinas. Tum manu sinistra exceptum sursum atq́; deorsum ages placidè, cum poppysmo siue sibilo oris, manu dextera interim anteriores & posteriores partes demulcens, & ita gestabis usq́; ad uesperam. Prodest hoc, & excitat auem ad uenationem, & aluum promouet, & cibi appetitum conciliat. Vesperi rursus loco solito eum statues ad diluculum vsque illic moraturum, & rursus cùm cubitu surrexeris, manu gestabis, idq́; prope lumen siue ex cera, siue lychnum, sed fumum, ut antè monitum est, cauebis. Sibilo seu poppysmo etiam uteris, atq́; demulcebis, ut familiaris tibi & cicur reddatur, & ab eo amêris. Nam gestatio in manu, assentatio & poppysmi mitem efficiunt. Debet autem canicula quoque uenatoria, ut antè dictum fuit, ei semper adesse, cùm vescitur, & cùm sursum deorsumq́; agitur, ut mutua familiaritate inter se assuescant: & cùm opus fuerit, Accipiter canem ceu socium, respiciat, nec tanquam ab hoste refugiat. Tum in aurora uenatum exibis, & circumspicies locum, qui non omnino planus & supinus sit (Textus Græcus habet ὕπτιος) sed & riuo aliquo irrigetur, & fruteta habeat, non illa quidem continua, sed longiusculis interuallis dissita, & qui non inæqualiter partim accliuis, partim decliuis sit. Hæc enim auibus, quas Accipiter insectatur, conducunt, & refugia eis suppeditant: ipsi uerò Accipitri, continuò nunc sursum, nunc deorsum volatũ & laborem augent, & audaciam imminuunt, & aduersus aues ignauiorem efficiunt, ipsius præterea aucupis gloriæ officiunt. Porrò locum nactus idoneum antequam Perdices te conspiciant, in solum subsideto, & Perdicum cantus auscultato. Solent enim diluculo uocem quandam placidam & claram edere. Hanc tu secutus, locum, quã fieri potest, proximè occupa, leniter interim enuncians ἴα, ἴα, ἴα. Hæc enim uox Perdicibus persuadere solet, ut capita inclinent deorsum, & nõ turbentur prius, quàm illo, qui ita placidè uocet, conspecto. Cùm uerò iam propius accesseris, cõtinuè vocem ἴα, ἴα, ἴα blandè repetito, & simul obseruato, ne paulatim dilapsæ è cubilibus Perdices tibi & venatoribus negotium inquirendi parent. His ritè peractis, ab eo, qui Perdices tranquillat & cohibet, tu qui venaris unà cum socio, canes uenaticos uinctos tenebis: cumq́; intellexeris Perdices loco quiescere, locum fruticosum & densum circumspiciens disquires, qui ad refugium quoque latendi gratia aptus sit. Illic venationis socios statues, & ritè diligenterq́; cum attentione progredi eos iubebis, & uoces edere cõsuetas, & sibilis uti, & uirgis, quas pro more uenatores ferunt, ramos obuios quosque ferire, item terram & herbas, & si quid aliud obuium fuerit. Virgis confractis lapides proijciant aut glebas terræ, ut continuo sonitũ Perdices exturbentur. Tu verò, qui Accipitrem manu læua gestas, Perdices euolaturas è longinquo expecta, & cùm vocem exturbantium audiêris, uide num Accipiter quoq;, ut primùm volantes conspexit Perdices, inuolare in eas cupiat: non solues tamen ipsum, sed auertes parumper, ne uideat, donec transuolarint: tum demum emittes eum demonstratis Perdicibus, vt rectà à tergo eas persequatur. Emittes autem solerter manu porrecta cum blanditijs & exhortatione, ut animosum reddas, & vocem eò magis intendes, quò longiùs aues ille insequendo distabit. Similiter deinceps etiam singulis vicibus Accipitrem solues: nam voce familiari & consueta auribus hausta, audacior fit, & promptior ad persequendum, ita ut inter volandum vocem domini audiens, ne Aquilæ quidem aduetum, à qua conficitur, extimescat. Cæterùm si nondum uisis Perdicibus, cum prima exturbatorũ voce ac clamore dimittatur, aberrabit, & fortè alicubi offendet, ac segnior ad venationem & inutilis erit. Hæc de emissione dixerim. Porrò ubi iam comprehẽderit auem Accipiter, festinabis ad eum, propè ac placidè accedens, & blanda voce consueta uteris, nempe ὤι, ὤι, ὤι: & ore sibilans assidebis, manu altera contos,

Perdices capiendi modus.

altera

altera caudam apprehendes demulcebisq́; , & prædam pro arbitrio gustare, eaq́; satiari eum permittes. Deinde in sedem solitam seu contum leniter & sine molestia eum collocabis: nec illic sedẽtem negliges, sed per diem ac noctem semper quinquies manu palpabis, & loco etiam mouebis. Hoc enim modo & cibum gula contentum concoquet, & sanus deget. Si verò neglexeris, cibum minimè conficiet, & is, qui in gula relictus est, acescet. Vnde Accipiter non parum lædetur partim cruditate, partim odore prauo cibi corrupti. Hoc igitur si acciderit, diluculo eum manu gestabis, & ad secundam usque horam circumferens obserua, num aluus soluatur, deinde ad cibum inuitatus, modicè tãtùm de eo gustet. Postridie uenatum exibis secundum modum præscriptum. Et cùm ab exturbatoribus Perdices inquisitæ euolarint, eminus Accipitrem solues, ut à tergo persequatur. Sic enim solutus non dissipat Perdices, sed uno loco collectas, vt in fruteto, assequitur. Tum tu clamore urgebis, sibilabis, & lapides (si opus sit) in Perdices emittes. Sic enim cogente necessitate una saltem è fruteto euolabit: & ab Accipitre capietur, qua capta noli Accipitrem ampliùs vrgere. Interea verò dum Perdicem à se captum retinet, cultro Perdicis guttur aperies, & caput cum cerebri medulla in duas partes secabis, & Accipitri permittes, vt vnguibus & rostro Perdicem fortiter apprehendat, & edat, te interim dextra manu eam ad os Accipitris admouente. Dum autem Perdix sic ab Accipitre tenetur, noli Perdicem, quam manu tenes, ad te retrahere, sed molliter remitte. Retinet etenim Accipiter Perdicem unguibus tam validè, vt nullo modo dimissurus esset, sed quo tu magis traxeris, eò fortiùs apprehensurus. Te uerò manum dextram, ut dixi, laxiùs ac molliùs remittente, non poterit de capite Perdicis epulari, nisi unguibus etiam reliquo corpore omisso, ipsam apprehendat. Illo igitur circa caput occupato, tu reliquum suffuratus in peram conde. Festinabis autem, ut cures carnosas duntaxat corporis partes, & medulla refertas ab Accipitre deuorari: osseas uerò solerter vnguibus eius exemptas cani obijcies, ut is quoque edat & alacris fiat. Ergo si prima uenatio benè successit, aggredieris alteram. Quòdsi inter volandum Accipiter Perdices ceperit, maior is labor est. At si in frutetum aliquod se obdiderint Perdices, Accipiter verò sursum euolet, aut prope eas cõsistat, canem venaticum vocabis, & solito more alloquendo adhortabere. Quòdsi festinare ipsum, & subinde olfacere, & caudam frequenter mouere videris, illic latere scias Perdices, & quãdo vna ex eis eluolatura sit, obserua, ut simul voces, & horteris Accipitrem clamando, ἔλ, ἔλ, λάλει, λα. Hæ namq; uoces animant Accipitrem & fortem reddunt. Si verò locus humilior, aut alioquin incommodus fuerit, vbi Accipiter desedit, reuocatum ad te sinistra excipe, & cum cane sequente Perdices inquire. Et cùm ex signis prędictis Perdicum motum obseruaueris, clama τὸ πρόχε. Cæterùm Accipiter subinde audiẽs illud ἔλα, ὢ, volatum Perdicis obseruat, & ad capturam se parat. Quòdsi Accipiter, prędam conspexerit, & inuolare in eam gestiuerit, ab aucupe uerò parum vigili & negligente semel aut iterum impeditus, nec uolare permissus fuerit, ignauior fit in posterum & prædæ negligentior. Sin uerò cum attentione emissus, vnam aut alteram Perdicem, aut plures facilè nec multo negotio comprehenderit, sexies aut octies emissio eius repeti poterit. At si propter impedimentum aliquod, duas aut tres tãtùm in diuersis emissionibus assequutus fuerit, idq́; labore multo: fac ne ampliùs eum soluas, ne nimiùm fatigetur, & fame laboret. Est quando promptè de manu auolat, sed postea instar timidi militis, in arbore aliqua se occultat, & ad escam quoque vocatus redire detrectat, tui prædæq́; pariter oblitus. Hoc si acciderit, siue propter loci difficultatem, siue propter stationem incommodam, siue quòd nihil adiuuetur à cane, siuè quòd cibum non appetat, oportebit te subire latibulum, aut frutetum, & cani pro more blandiri: & si quam habes abscõditam Perdicem, siue viuam, siue mortuam, in Accipitrem latenter inijcere, aut si Perdix non sit, pullum Gallinaceum vel Columbam, & simul consueta voce uti, ἔλει, λάλα, λὰ. Quodsi ad te redierit Accipiter, nutries eum placidè, & non vrgebis, ne deinceps etiam in venatu frustrêris. Nam Accipiter, præsertim si nimiùm vrgeatur, venationem prorsus obliuiscitur & omnino inutilis fit, nisi arte aliqua emendetur. Dicunt autẽ imperiti quidam emendari eum, & ad venandi alacritatem reuocari, si cibus ei negatur: quod fortè aliquid rationis habet, sed ita macrescet & extenuabitur. Quamobrem non istum, sed qui subijcitur emendandi modum probarim. Sint ergò duo Accipitres, alter scilicet ad venatum promptior; alter inertior, qui si uenari non pergat, & in frutetum subire metuat, ut extrahat inde, quam sequebatur, Perdicem, tu alteram Perdicem promptiori Accipitri obijces, ita ut uideatur illa esse, quam ignauior Accipiter persequebatur: & promptiorem ceu prędam nactum ad te recipies: alterum longiùs abesse iubebis, & canem odore sagacem curabis iuxta frutetum collocari, vt prædam in eo latentem prodat, & Perdicem exturbet. Sic quidem Accipitres ignaui alacriores ac diligentiores fiunt, & ad gnauiorem deinceps inquisitionem præparantur, ceu qui frustra confertas frutetorum frondes extimuerint, agnoscentes.

Accipitre ignauiori facto quid faciendū.

Idem

f *L.1.c.196* Phaſianos capiēdi ratio.

Idem [f] Demetrius modum capiendi Phaſianos docet his uerbis: Aduerſus Phaſianos etiam exercendi ſunt Accipitres, non tamen circa finem venationis. Poſtremæ enim Perdices capiendæ ſunt, vt poſtquam de ijs deguſtauerint Accipitres, venandi labor deſinat, non autem ex remiſſa, & leuiore perſecutione, impetus vehementia hebetetur & infirmetur. Ex his tamen verbis contrarium inferri videtur, nempe Perdices prius capiendas eſſe.) Cæterùm ad inuentionem Phaſianorum vocibus & clamoribus nihil opus eſt. Strepitus tantùm in frondibus, & ijs, quæ obuia fuerint, & ſibili ſubtiles edantur. Nam ſi clamorem audierit Phaſianus, pedibus paulatim fugiens dilabitur, ita ut niſi à cane comprehēdatur, aliter capi nequeat. At ſi ſtrepitus in ramis & ſibili edantur, metu affectus euolat è fruteto, ubi latet, & ſi auceps in propinquo fuerit, ſtatim illo uolante Accipitrem ſoluet, qui uel ilicò Phaſianum capiet, aut ſaltem non procul elapſum, ut non multo labore opus ſit. Plurimùm autem iuuatur Accipiter, ſi è loco ſublimi in prædam emittatur. Sic enim etiam ſolertes Accipitres minus fruſtrantur, & ineptiores maiorem ſibi ſolertiam acquirunt.

Anates quō capiantur. g *Cap. 197.*

Anatum capiendarum rationem idem [g] Demetrius docet: Cùm Accipitrem animaduerteris, inquit, iam inutilem factum ætate nimirum, nec amplius perſecutioni Perdicum ſufficere, exercebis eum poſtremò aduerſus Anates. Aſſuefacias autem hunc in modum. Geſtato eum manu ſiniſtra, ut moris eſt, & à dextro femore tuo cymbalum æreum ſuſpendes, quòd cùm opus erit, pulſabis. Tum Anatem admodum cicurem (hæc enim ſylueſtribus ſimilis eſt) alteri cuipiam committe in loco decliui ſeu humili tenendam. Deinde cum Accipitre accede propiùs, & cymbalo pulſato, ex compoſito, emittatur Anas ab eo, qui retinet, in ſublime. Tu verò Accipitrem ſolues, qui facilè capta Anate ſatiabitur, & ſimiliter in reliquas quoque Anates deinceps ſeſe geret. Eadem enim ratio in ſylueſtribus ſeruanda eſt. Nam cùm illæ in humilibus & nemoroſis locis conſidunt, Accipiter, ne ab ijs videatur, ad terram uſque demitti debet, & paulatim ex improuiſo accedendum, tum ſubito cymbali ſono & clamore excitata aliqua Anas in altum ſubuolabit: de qua capta Accipiter guſtet, vt ad reliquas etiam capiendas paratior ſit. Capiūtur & alio modo, quādo ſcilicet non in ſtagnis degūt, ſed eminus in aquoſo aliquo loco conſidentes Accipiter viderit. Mox enim vt uidit, perſequi geſtit, & auceps vlterius progreditur, ne ante tempus Accipitre conſpecto diffugiant Anates. Cùm igitur quàm fieri poterit, acceſſerit proximè, Accipitrem eis oſtendet, & cymbalum pulſabit. Poſtremò in euolantes immittet Accipitrem. Debet autem Anatarius Accipiter ſine tintinnabulo eſſe.

h *L.1.c.15.*

Quum iam tempus fuerit venationis auium, inquit [h] Demetrius, quando ſcilicet peregrinationem ſuam perficiunt Anſeres, Anates, Grues & aliæ aues, auceps quotidiè exeat ad aucupium Coruorum, & Cornicum, earumq; auium, quæ regionem non mutant, nec peregrinantur. Hoc autem faciat circa calendas Maias, obiter & tanquam per ludum hoc aucupio ſe exercens, vſque ad tempus includendi Accipitris.

CIBATIO AD VENATIONEM.

Cibationis tempus. a *L. 11.c.4.*

VANDO, quomodo, & quo cibi genere Accipitres ante & poſt venationem paſcendi ſint, nunc exponere videtur oportunum. Horam nutriēdi Accipitris Demetrius quartam facit, poſtquam geſtatus fuerit. Accipitres nidarij & ramarij, inquit [a] Creſcentienſis, nutriuntur bonis auibus & carnibus ſæpiùs in die exhibitis, quò magis dominū diligere cōſueſcat. Poſſunt eis etiam dari oua in paropſidibus fracta & agitata, & in aquam proiecta feruentem, & poſtea digitis conſtricta. Idem fit in mutatis penna à principio, ſed cùm iam cicures omnino facti ſunt, ſemel tantùm quotidiè paſcendi ſunt poſt horam tertiam, abſoluta iam prioris cibi concoctione ſcilicet, non antè. Hæc per prolobi vacuitatem perfecta ab expertis cognoſcitur. Quòd ſi cibus ex ingluuie delapſus non fuerit, ſed in ſequentem vſque diem in ea hæſerit; tamdiu etiam ſine cibo relinquendi ſunt. Si verò ſubſederit, bis ea die cibum offerre poteris tutò: niſi eadem aut poſtera die, ad venationem prodire lubet. Tūc enim Accipitrem famelicū eſſe oportet, ut auidiùs in prædam ruat, & faciliùs ad dominum reuocatus redeat. Carnes edat recentes, & ſi neceſſe fuerit, intra biduum ſaltem mactatas. Hactenus ille. Sint autem carnes Agnorū, Ouium, Hircorum, Boum & Porcorum, cum pilis, ſi animalia adhuc tenera fuerint: ſin adultiora, abſque pilis. Quod ſi Accipitres labore attenuati fuerint, per vnum aut alterum diem tantùm præbeantur. Nam ſi pluribus diebus eis veſcantur, efferantur animis, & calculi in eis generantur. Dandæ igitur prędictæ carnes alternis diebus. Bubula rarò conuenit. Pluribus enim diebus continuis ſumpta cruditatem parit. Eſt tamen apta ad purgatio-

Quales carnes conueniant.

Bubula carò.

nem,

nem, non quidem qualitate quapiam, ſed pondere ſuo aluum deprimendo laxans. Datur autem hoc fine bis aut ter menſe. Quod ſi verò melioris penuria, hac aut alia auem paſcere cogaris, lauetur primù n aqua tepida, & pauliſper eadem maceretur: deinde exprimatur, ſi hyems fuerit: ſin æſtas, refrigeretur aqua, neque tamen nimium exprimatur. Aqua enim pondus addit carni, & in cauſa eſt, ut citius per gulam deſcendat, inteſtina dilatat, & craſſos humores, ſi qui inſunt, expurgat. Non omnis autem caro, ſed ea tantùm, quæ craſſioris ſucci eſt, abluenda eſt & præbenda illo tempore tantùm, ut antè monuimus, quo auem purgare & attenuare viſum fuerit. Caprilla & Ouilla *quouis quidem tempore conueniunt*, Demetrio teſte: dandæ tamen per interualla tantummodo. Ouilla ſubinde data, calculos gignit. Quare ſanguinem hircinum recentem, vt primùm à mactatione coierit, dare oportet; ut qui calculos maximè diſſoluat; ita vt ab hoc uno lapidem Adamantem vinci aſſerãt. Caprilla calculos quidem in ſtomacho concretos probè diſſoluit, ſed ſtomachum aquoſum reddit, & appetentiam deijcit. Leporina cum ſanguine data ſine oſſibus & medullis, prodeſt. Nam ſi oſſa & medullas ſimul deuorat, vermes in ventre eius generari aiunt. Vnde aucupe cauſam ignorante Accipiter interit. Ceruina ad ſatietatẽ cõcedi non debet. Eſt enim difficilis cõcoctu. Poteſt etiam Vrſina, ſi contingat, pauca & calida præberi. Copioſius ſumpta etiã hæc plurimùm grauat. Miratur Tappius Accipitrarios magiſtros quoſdam præ aliarum carnium inopia Catulos Accipitribus in cibum mactaſſe. Verùm hoc rarum non eſt. Quinimo Demetrius præcipit, ut catulorum ſeu caniculárum ſanguinem totum calidum vnà cum carnibus edant. Calculos qui in vẽtre concreti ſunt, diſſoluit more hircini. Murina ſola etiam quotidiè data aut ſaltem alternis diebus iuuat, vnà cum pilis, omuibusq; interaneis vtilis. Phlegma & bilem purgat, fluxiones pituitoſas reprimit, calculos ſoluit, coryzam ſeu grauedinem inſtantem pellit, ſtomachum diſſolutum corroborat: in ſumma omnino ſalubris eſt. Suillam inter inſalubres carnes ponit Tardiuus Gallus. Demetrius hanc commẽdat, Accipitriq; exhibet, & tum præſertim, cùm macilentus fuerit. Obeſa enim eorum corpora reddit & impinguat, hyeme verò præſertim datur, cùm frigore læſa & conſumpta fuerint.

Caprilla, & Ouilla caro.
Sanguinis hircini vſ* in atterẽdo calculo.
Leporina caro.
Ceruina.
Vrſina.
Canina.
Murina.
Suilla.

Ex auium̃ genere Gallinas laudabile Accipitri præbere alimentum accipitrariæ rei authores teſtantur. Vnde, inquit Tappius Lunenſis, *ipſis præter cibum conſuetum, nonnunquam modicum quid de coxa aut collo Gallinæ* eſſe dandum, quòd hic cibus eum corpulentum reddat. Cæterùm à cæde adhuc recente caleant, quæ offerendæ ſunt Gallinaceæ carnes. Eæ enim nõ parum eis ſapiunt. Alæ coxis præferuntur. Et coxæ ſi refrixerint, non dantur vtiliter, ſed in aqua calida rurſus calefaciendæ ſunt, & ſimiliter venter & lumbi, quæ partes ſi abſque aqua calefiãt, inſalubre præbebunt alimentum. Frigida uerò Gallinæ caro data, ventrem auis turbat. Hoc tantùm nomine quidam Gallinaceam damnant, quòd ſi frequenter exhibeatur, quoniam dulcis ac lauta eſt, & cum Gallinæ vbique ferè reperiantur, auis harum deliciarum deſiderio, ſi inter volandum Gallinam conſpexerit, præda relicta ad illam ſe conuertet. Verùm huic malo ita obuiam eundum tradit Demetrius, vt caput, pedes & alæ Gallinę aui offerendæ prius detruncentur, quò ſcilicet domeſticam auem ſe edere non intelligat, neque neglectis deinceps feris auibus circa caſas obuolitet. Inſuper ſi hoc vitio laborauerit, paſci eam iubet Tardiuus *auiculis minutis, præſertim Hirundinibus aut Columbis*, quæ iam primùm volare incipiunt. *Adultarum enim carnem* idem author reprobat. Demetrius interim ſimpliciter inter aues *Columbam* Accipitris eſui *vtiliſſimam* tradit: *alis & pedibus minutatim conciſis. Sitim tamen ad breue tempus mouere* fatetur. *Corui cor, cerebrum, iecur & perparum de pulpa pectoris* concedit idem Demetrius: *ſanguinem omnino vitandum* ſcribit, vtpote *ſalſum & pernitioſum Accipitri, ſicuti omnia ſalſa*. Idem *de Cornice* dicit. *Oſſa* etiam, idem inquit, *& interiora relinquenda*. Vrunt ac noxiam ſitim excitant. Cæterùm Anatis caro omnis & ſanguis conducit maximè: item Gruis. Anſerina quoque perutilis eſt, ſed abſque multo ſanguine. Nam ſi copioſum Anſeris ſanguinem ſumpſerit, corde grauatur, & ſicut homines ebrij uim rationis obtuſam habent, & temerè ſeſe gerunt: Sic Accipiter antequam concoxerit, ad uenatum ineptus eſt. Ardeolæ cerebrum cũ corde & iecinore edat, ſi opus ſit, ne ſcilicet triſtetur Accipiter, ſi nihil de ſuo labore præmij acceperit, & alacrior ad prædam fiat. Carnes cæteras tanquam noxias linquat. Lari etiam, ſi fortè capiatur, cor cum ſanguine, & paucis de pectore carnibus edat: Reliquæ eius partes uiroſæ & graues ſunt. De Mergo ad ſatietatem edere poteſt. Eſt auis hæc dulciſſima & facilis cõcoctu. *Otidis etiam caro, nec non & Picæ vtiliſſima eſt*, authore Demetrio. Tardiuus uerò *Picæ carnem amaram, & noxiam* eſſe aſſerit. Sed ea diuerſitas ex ætate naſci poteſt, ut ſuauior & ſalubrior ſit pullorum, deterior annoſarum. Præterea *Palumbi & Merulæ* carnes tempeſtiuè datæ, non minus quàm Gallinæ, iuuant. In uniuerſum autem *Cerebrum auium* commendatur Tappio, utpote *laxum & facile concoctu*. *Medulla ex cruribus* eidem præfertur. *Pinguedo etiam* ſi huic credendum, *ex calidis auibus*

Gallinacea.
Colũbina.
Coruina.
Anatis caro.
Gruis.
Anſerina.
Ardeolæ partes Accipitri ſalubres.
Larus.
Otis.
Pica.
Palumbi.
Merulæ.
Cerebrũ.
Medulla.
Pinguedo.

Lingua. ſumpta conducit,& uenas,& oſſa purgat,pennasq; ualdè confirmat. Lingua optimè quidem ſapit Accipitri,ſed cæteris alimentis poſtponi debet. Cor omnibus partibus præfertur, & nihil eo ſuauius guſtant Accipitres, quod Ariſtotelem, Plinium aliosq; ignoraſſe miramur, qui Accipitrem *corde abſtinere* falsò ſcribunt. Pulmo, etſi non admodum lautus ſit, facilè tamen concoquitur: iecur difficulter. Abſtinere uerò debet Accipiter carnibus cuiuſcunq; animalis triduum maceratis,& multò magis à carne olida. Parit enim luem poſtilentem,& calculos,& interanea putredine afficit, unde ſubitò perire contingit, ut ex animalium etiam quæ libidine agitantur carne ſumpta, aucupe cauſam ignorante. Caro etiam cum ſale minimè danda. *Sal* enim *in corpore Accipitris diſſolutus*, iuxta Demetriū, *vitalem eius ſpiritum extinguit: & ſine carne per ſe datus, viſcera Accipitris perdit*. Inteſtina pro alimēto dari non debent, niſi cùm vētrem ſoluere corpuſuè purgare libuerit. Renes & Lien improbantur. Pinguedo etiam cuiuſcunque animalis, inquit Demetrius (hac in re à Tappio diſcors, qui in ſuperioribus ei ſuas dotes attribuit, cōmendatq;) in cibo Accipitris non conuenit, quòd facultatem concoctricem impediat,& ſtomachum laxet. Deniq; oleum cum ſale Accipitri inimicum aſſerit: quanquam id de inueterato oleo æquè intelligi poſſit.

Pulmo. Quib⁹ carnibus abſtinere debet Accipiter. Sal. Inteſtina. Renes. Lien. Pinguedo. Oleum.

Quantitas alimentorum hæc eſto, ex Demetrio: Edat Accipiter lance appenſam carnem, ſcilicet Ouillę vncias nouem, Caprinæ uncias decem, Hircinę nouē, Ceruinæ octo, Leporinæ quinque, Suis magnæ ſex, Porcelli ſeptem, Catuli octo, Vrſinæ ſex. Ex auibus verò vt Grue, Anſere, Perdice, Palumbo, Turture, Merula, Sturno ſatiari eum licet. Diligenter autem & ſubinde caueat ab oſſibus, pilis & pennis. Alibi tamen idem author *hæc unà cum carne deuorari perutile eſſe* ſcribit, hac ſcilicet ratione, *quòd cùm aſpera & ſicca hæ partes ſint, pituitam ſtomacho inhærentem abradunt, & ſecum educunt*. Vnde Accipitrem à diuerſis morbis liberari contingit. Cùm autem paſces eum, non dandum quantum petit, ſed eſcam nonnunquam ſubtrahes, ut à paſtu per interualla quieſcat. Sic.n. ſuauiùs edet. Sed cura ne videat carnem, quā ſubtraxiſti,& auido ad eam motu incitatus fatigetur. Deniq; fac, ut paruulas aues deplumet, vt ruri ſolet facere.

Cibi quantitas. Quō cibus offerēdus.

MORBOSORVM ACCIPITRVM DIÆTA.

QVANDOQVIDEM Accipitres ſingulis annis ſemel plumas in auiarijs amittunt, quæ res cùm non minimam Accipitrarię artis partem in ſe complectatur, magnæq; admodum diligentiæ ſit obſeruare, quando, quaue ratione id fiat, de eo pertractare iam aggrediamur. Tempus mutationis Albertus, ſi Accipiter anniculus fuerit, Calendas Iulias, ſi verò ſenior, ac aliquoties iam plumas depoſuerit, Calendas Ianuarias ſtatuit.[a] Creſcentienſis verò menſe Martio, vel Aprili caueæ includi eam ob cauſam præcipit. Verùm hoc tibi certum inſtantis innouandarum plumarum temporis indicium Tardiuus aſſignat, ſi manui impoſitus, vt ſolebat aliàs eſſe tranquillus, minimè ſe ſiſtat, ſed irrequieto aſſiduè motu oberret. Certiſſimum autem in auiarium recipiendi Accipitris tempus habebis, cùm iam ſponte ſua pennas quaſdam abijcere incipientem videris. Diebus verò viginti antequam caueæ includas, alternis diebus hoc medicamentum ei dare iubet Demetrius: Oui vitellum cum pauco melle,& æquali roſaceo oleo miſce,& intinctas in eo carnis recētis tres buccellas edēdas Accipitri præbe. Deinde cùm iam propè fuerit tempus, vt includatur, tribus aut quatuor diebus antè, ouillum cerebrum adhuc calens quotidiè ei in cibo dabis. Ex communi autem omnium præcepto auiarium parandum eſt pulchrum & peramplum, aut ſaltem mediocre, vtpote quod includendæ auis capax ſit optimè, vel loco eius cauea magna. Oſtium Solem orientem ſpectet, aut alioquin loco calido,& Soli expoſito, vt iuxta muros plagæ meridionali oppoſitos, collocetur. Tempore verò calido in domicilio frigido. Quidam caueam ab omnibus plagis feneſtras habere volunt, idq; in primis curare, ut quouis tempore calida aëris conſtitutione auis fruatur. Hinc quidam ſi unicum tantùm oſtium, aut feneſtra panditur, eam verſus meridiem patere uetant, ventos ac pluuiam vitandi cauſa. Aeſtus verò nimius etiam inutilis eſt. Debet autem auiarium virgis ſeptum eſſe, non vitro clauſum, ita ut & ſatis ſit luminis, neque aui exitus pateat. Vitrum enim ſtatim frangit, ſi uel ludendo, vel allidendo in id inuolet: fracto vel auolat, uel fragmentis eius læſus perit. Sit autem in medio auiarij pertica tranſuerſim extenſa. Alij tam amplum eſſe volunt, vt duas aut tres perticas capiat, per quas Accipiter tranſiliat, & vbi libuerit, inſideat. Plurimùm enim hoc exercitio proficit. Locus auiarij ſit ſolitarius, à puluere & fumo immunis, & quò nullus ſit Gallinis acceſſus, ne pediculis earum Accipiter infeſtetur. Impones autem, ut iubet Tardiuus, ſabulum,& tertio quoque die herbas recentes, ſalicum frondes, ac ceſpitem herbarum viridium.

Mutationis ſeu defluuij pennarū tempus. [a] L.10.c.4. Auiarij deſcriptio.

10 20 30 40 50

ridium. Sed antequam in caueam immittas, à pediculis prius diligenter eum mũdato. Demetrius *aqua seu decocto Lupinorum ablui* iubet. Arcet vtrunq; pediculos. Idem cum arena pumicem in caueam inijci vult, fortasse vt rostrum affricando acuat. Perticæ vas rotundum subijcitor, cuius latitudo sit trium pedum, profunditas dodrantalis. Aquam autem paucam contineat ab initio, cùm auis primùm includitur, nempe ad duorum, aut trium digitorum altitudinem, ut bibere tantùm possit, non lauare. Vbi verò pennas iam pulchrè subnasci videris, tum vas implebis aqua, vt etiam lauet. Debet autem quotidie mutari, & vas diligenter lauari. Nam si fortè excrementum in vas inciderit, & auis ex illa aqua vel biberit vel lauerit, statim corijza corripitur, ac interit. Vas autem latum amplumq;, & moderatè cauum esto, ne dum lauat, pe-
10 ctus offendat, aut pennas recens pullulantes peruertat. Tales enim illæ manent in posterum, quales ab initio formantur.

Quis debeat cibare.

Ales è manu magistri seu mansuefactarij cibandus est, quò faciliùs cicuretur, nec metuat sibi ab hominibus. Quòd si non ex aucupis manu nutritus fuerit, sed (vt quidam faciunt) ex perticæ alligata carne, breui efferatur, hominisq; accedentis conspectu, in cauea perturbatur, se ipsum offendit, & planè ferus redditur: denique si iam pinguis euaserit, facilè in morbum incidit. Nutriendus toto defluuij tempore carnibus puris ac calidis, id est, auium, aut aliorum animantium viuentium, vel saltem ante vnum diem mactatorum, nunc huius, nunc illius, subinde mutando, frequentiùs tamen eorum, quibus ipsum maximè capi nosti. Si carnem sordidam ingesserit, calculos in ventre generat, ac perit. Septem aut decem dies continuas pullis Colum-
20 barum vnà cum sanguine cibetur, deinde tres alios, carne non nihil macerata in vrina. Quod si vis auem sine carnium esu pennis ueteribus exui, vitellum oui duriusculum coques, coctum in aqua refrigerabis, ac deinde absterges. Et quando eam primùm eo pascere volueris, quo faciliùs assuescat, miscebis vitellum cum sanguine Gallinæ, aut alterius auis. Verùm cùm sic inclusæ exercitium desit, ne in otio cibis nimium saturata de valetudine periclitetur, alternis diebus modo solidiores cibos, modo liquidiores, leuioresq; offeres. Quum verò alarum pennas præcipuas mutauerit, solidiores cibi dãdi sunt, offaq; vesperi, dummodo deinde guttur discerptis auiũ collis impleatur. Si auis inclusa auiario tardius ueteribus pennis se exuat, hanc victus rationem adhibebis. Primùm cibos præbebis, ut prædictum est, nẽpe carnem nitidam ac pinguem, porcellinam præcipuè & catulinam murinamq; & Columbinam alternis diebus dato.
30 Iuuant enim. Deinde, vt scribit author quidam Græcus anonymus, aquam bibendam nullam dato. Post septem verò dies lixiuium ex cineribus sarmentorum soliũs vitis, aqua dilutum appones. *Sunt qui marinam approbant*, aut eius loco salsam. Lixiuium autẽ quod diximus, siue inde bibat Accipiter, siue lauetur, defluuium pennarũ celerius procurabit. Illud pręterea commodi hinc erit, vt bibito tali lixiuio, aut salsa aqua, nunquam calculo sit laboraturus. Sal alioquin, vt suprà ex Demetrio monuimus, etiam sano, cùm in cibo, tùm potu inutilis est. Quare non ab re Tardiuus Gallus præcipit: Si quid incommodi vel morbi ingruerit Accipitri, cùm mutat pennas, satius esse medicamenta omnia, quæ accelerandi pennarum defluuij gratia instituta sunt, differri, donec conualescat, quod ea, quæ pennarum mutationem promouent, naturæ eius pleraq; cõtraria sint. Multa alia sunt, quæ ad veterum plumarum casum, nouarumq;
40 ortum celeriorem faciunt; vt Lacerta, Testudo, Serpens, &c. quæ hoc modo in eum vsum singula pręparantur. Lacertam viridem in olla noua cum aqua probè decoquito, deinde in mortario contere, & in vase aliquo cum decocto suo permisce, dein aquam aliam tepidam affunde. In hanc aquam Accipitrem immersum laua, & citò abijciet pennas. Hunc eundem effectum non lotu tantùm, sed esu etiam præstabis hoc modo: Lacertam minutatim discinde, ita vt non possit carnem apprehẽdere vnguibus; sed ore tantùm. Nam si vnguibus comprehenderit eam, emanans inde lacteus liquor, unguibus nocet, quod nimis eos constringat. Demetrius cum suilla mixtos Lacertos uirides in sole sįccatos Accipitri exhibet. Item anguis senecta minutatim dissecta, aut etiam caro eiusdem è corpore medio exempta, & trium pilularum magnitudine data, aut carnibus alijs familiaris eius escæ permista iuuat, ac optimè pennarum
50 mutationem promouet. Item Testudinem in locis siccis captam, adempto cortice supinam Accipitri edendam præbe. Qualitas enim carnis & succus eius conducunt, & mutationem totius corporis plumarũ accelerant: Vt tutò, citò, iucundè pẽnas abijciat, Tardiuus pascit Accipitrẽ carne Erinacei siue pingui, aut glãdulas, quæ in collo Ouiũ sub auriculis sunt, minutim cõcisas, cibo eius immiscet, vt quoquo modo deglutiat, siue sponte, siue aliqua arte tua. Et cùm iã pennas abijcere cœperit, non amplius ꝓbet, ne fortè nouas cũ veteribus simul excutiat. Aut pro glandulis iam dictis uel murium maiorum (rattos uocant) uel talparum carnem butyro unctam, triduo ei offert. Vel pascit eum Catulina, lardo perfusa, & in frusta seu bolos exiguos dissecta. Hic etenim cibus ei maximè secundum naturam est. Aliud ad eandem rem remedium.

Quæ ad plumarum casum faciant.

Lacerta.

Anguis senecta, seu caro eiusdem.

Testudo.

Caro Erinacea.

Murina caro.

Catulina.

medium. Semen Agnicasti, seu uiticis contusum, macera in aqua dulci, colatam in potu dato Columbæ, & adhuc pernoctare eam dimitte, & postridie Accipitri laniandam obijce. In eundem etiam usum mures, uel Ciconiam, uel Turturem ei in cibum dabis tertio quoque die; aut lac sorbendum à potu quotidiè. *Tritos* etiam *pisciculos minutos fluuiatiles* commendat Albertus Magnus: qui carnibus Accipitri in pastum destinatis commiscendi sunt. Citò etiam pennas idem amissurum affirmat, *si lumbis suillis incisis & agnino sanguine tinctis vescatur*. Item *grana sambuci* conferre ait *mense Septembri terra obruta*, si in eorum succo hordeum, aliaue alimenta Gallinis idonea macerentnr, ijsq; enutritę postea Accipitri exhibeantur. Eadem ratione idem author efficacissimo illo, quod antè à Serpentibus peti diximus, medicamento omnium pręstantissimo utitur. Sed cùm ob ueneni uim nimis uehemens sit, tutoq; uti non liceat, certa temperatione eius uirus obtundit hoc pacto: Serpentem uarium, qui inter alios minus pernitiosus sit, & uirulentus cum tritico coquit. Hoc Gallinam pascit, & aquam decoctionis potandam prębet. Huius postea Gallinę carnibus depastum Accipitrem, pennas amissurum, & à morbo, si quo implicatus fuerit, liberatum iri, & nouas quoque pennas easque solidas suborituras, deniq; & longum tempus sanum ac alacrem deinceps superuicturum affirmat. Pręter hæc ut monet Demetrius, nihil aliud tentabis in Accipitre incluso. Nam imperiti quidam, cùm pennas non sine illorum dolore euellerent, plurimos hoc modo non læserunt solùm, sed & perdiderunt. Quare longè satius est, ac naturæ conuenientius, per victus rationem, ac sine dolore id moliri, ut pennæ paulatim defluant. In cauda tantùm si quæ fractæ fuerint, leniter & paulatim sine vlla violentia extrahes, & ne sanguis effluat, cauebis. Hoc enim si contingat pennæ distortæ subnascuntur. Cùm autem pennæ defluere iam incœperint, omni molestia, ac labore liberum eum reddes: & affatim cibabis, neque esurire sines. Tot enim fracturis pennæ renatæ sunt futuræ mutilæ, quot vicibus ipse famem perpessus fuerit. Quòd si pennę subnascuntur macrę, siccæ, & breues, & Auis non abundarit sanguine, qui eis alẽdis sufficiat, nutries eum Pipionum, alijsq; calidis carnibus, easq; oleo sesamino inunges. Sic enim pennæ crassiores mollioresq; nascentur. Nam sicciores facilè rumpuntur. Si quæ pennæ non exciderint, aut malè natę fuerint, vngantur oleo laurino, quod & veteres excidere facit, & nouas suboriri. Non prius eximendus è domicilio mutationis Accipiter, quàm pẽnas omnes probè mutarit. Solet autem ea plumarum renouatio perfici, vt plurimùm Augusti initio, alijs medio Augusto, quibusdam uerò vltimo, teste[b] Crescentiense. Nouarum incremento absoluto, aqua marina calida pennas eius fouere Demetrius præcipit per triduum, vel aceto acerrimo calefacto. Cæterùm antequam è cauea seu Auiario eximas, denis continuis diebus quotidiè ingreditor ad eum, ac conspectum tuum illi reddito denuò familiarem, ne si subitò, & ex improuiso ad eum auferendum accesseris, territus auolet. Eadem de causa ante lucem cum ipso obambula, & antequam Sol oriatur, in perticam eum repone. Vesperi verò lucernam huc illuc ante illum mouebis, eumq; aliquandiu gestabis. Quanuis quidam vt antè retulimus, toto innouationis plumarum tempore in Auiario Accipitrem ex manu cibandum arbitrentur. Demetrius tamen *satis esse* ait *diem vnum aut alterum antequam eximatur, de manu pasci, sicq; nutritum, mansuetum, ac cicurem, cùm tempus postulauerit, atque ad venationem prodeundum erit, promptum ad obsequium, nec multo labore ad correctionem opus fore* pollicetur. *Debet* autem inquit, *cum ab Auiario eximitur eodem modo institui ac cicurari, quo nouelli, ac qui primùm venari instituunt*. Mutatis iam pennis, & nouis in locum veterum suffectis, Accipiter speciosior multò euadet, quàm antè fuerat. Cęterùm caudam primo anno magnam habent Accipitres, secundo minorem, reliquis deinde semper ęqualem, ita vt neq; crescat, neq; decrescat. Absoluta iam plenè nouarum pennarum generatione corpulentior redditus Accipiter, si aërem frigidum fortè senserit, irrequieto corporis motu se calfacit. Est autem periculum, ne ab ascititio isto calore refrigeretur, & fortè moriatur. Gestabis igitur eum placidè & extra ęstum, capitio intectum. Et quoniam obesus, & ferocior factus est, ne fugiat, purgabis eum globulo è pinguedine lardi, qui quidem sic paratur. Pinguedinem lardi suilli per diem vnum in aqua recenti aliquoties mutata maceratam, saccharum, piper tritum, aloën & medullam, pari singulorum quantitate accipe, ex quibus tres quatuoruè aut plures pilulas effinge, & pro tuo iudicio permisce, & earum vnam Aui dato manè. Pasces autem pulmonis ouilli segmentis, tandiu lotis, donec sanguinem & succum omnem deposuerint: sic enim maciem Aui conciliant. Perticam eius fimo pingui, aut quouis pinguedine inunges, vt lubrica fiat. Sic super eam alligata noctu, cum firmo gradu insistere nequeat, & subinde labatur, non poterit somno frui, unde macrescet & mitior fiet. Sed fac ut diligẽter alligetur nexu firmo, ne auolet. Nam si nimis obesus sit, nec satis inanitus, & reuocanti inobediens, periculũ est, ne fugã capiat.

[b] L. 10. c. 4.

Caudę mutatio.

CON-

CONSERVATIO. CVRATIO.

ACTENVS rationem, qua Accipiter, dum integra fruitur ualetudine, cicurari, institui, nutriri debeat: denique quomodo in domicilio, seu Auiario pennas ueteres deponere, & nouas induere, vt nõ modo oblectamentum aliquod, sed etiam emolumentum ab eo expectemus, explicuimus. Reliquum est, vt quo pacto sanitatem eius præsentem conseruare, & amissam recuperare possimus, exponamus. Ad priorem partem, nẽpe morbos arcendos maximè spectat, ac facit ea purgatio; quę per turundos (factilia Plinius, Offas Columella: ψωμίσματα Plutarchus: bucceas Suetonius; buccellas Martialis appellat.) institui solet. Præcipuè autem, ut inquit Budæus: *Ineunte Autumno Accipitrary saginam Auiary medicamentis exinaniunt quo salubrius degant: rursusq; ad prædam instituunt, inedia perdomitant, inditis in os stuppeis turundis auiditatem eorum ludificantes, simul sic euocatis excrementis velociores reddi affirmantes, simul famem irritari, atque ita ad obsequium redigi.* A deuoratis enim Auibus & alijs animalibus humores prauos, cùm in ingluuie, tùm in intestinis colligi cõtingit, qui expurgandi veniũt, in fauces immissis seu ingestis, qui dicti sunt, turundis, quod sub noctem vt plurimùm fieri solet. Concinnãtur hi è pluma, quæ reperitur super articulo alarum Gallinæ veteris, aut ex paruis Auiculis contusis, aut pedibus Cuniculorum Leporumue fractis, ita ut vngues & ossa demantur. E lana xylina, seu gossypina turundus improbatur. Lędit enim & vrit pulmonem, vnde Aui interitus, & maximè cùm ea lana non fuerit probè elota. Nam si alia, cuiusmodi diximus, non sint ad manum, ea vti licebit, si modo prius per diem integrum aqua maceretur. Formantur instar pilulæ, vel oliuæ. Hos Galli *Curce* vocant, quasi curam dicas, ab effectu. Germani *Geuuel*, à rotunditate, vt conijcio. Turundos ex aliqua prædictarum materierum conflatos quotidiè singulos dato, in aqua prius maceratos, qui intestina eorum egregiè dilatant: resiccantq; excrementorum in Aue redundãtiam. Si postridie mane puros reiecerint, non siccos tamẽ, nec malè olentes sanitatis sunt indices: Sin humidos & viscosos, morbi. Deglutitos autem turundos, nisi prius reiecerit, cibus nullus exhiberi debet. Retineri adhuc turundos, ex eo cognosces, si super manu tua Auis tremat. Quod si exigua nimis quantitate oblatos non reijciat, non desinas alios dare, sed iterum, aut tertiò exhibebis. Futurum enim est, vt tandem plumas in offa oblatas simul omnes reddat. Solet alias etiam ob causas eos retinere, nempe, vel ob pustulas, seu ulcuscula in corpore genita, aut carnosas quaspiam excrescentias, uel denique ob magnam excrementorum sentinam. Si quæ hodie non potuit, cras vel saltem postridie vt fiat reiectio, id hoc modo procura. Pingue lardum aqua, bis teruè recenti semper affusa oblatum, cum pauco sale, & pipere trito, effinges in catapotium, atque aui diglutiendum propinabis. Tum obserua quidnam reijciat, & si ne tunc quidem turundos illos reddat, cape quicquid ab eo reiectum est, id contundè, panno inuolue, & Accipitri olfaciendum præbe. Hac enim arte turũdos euocabis. Aut fibras radicum Chelidoniæ maioris in turũdos fabæ magnitudine redactas, bonaq; carne inuolutas, ad celandam earum amaritudinem, ipsi dato. Deinde ipsum soli, aut igni expone, & nisi turundos reijciat, pascito eum vesperi coxa Gallinæ calida & saccharo condita. Hoc genus purgationis sæpius in ijs repetitur, nisi nimium macri fuerint. Præter hanc peculiarem per turundos exinaniendi rationem ad incolumitatem tuendam quatuor alia necessaria esse Tardiuus, alijq; scribunt: nempe vniuersali quadam vacuatione per medicamentum, cùm opus videbitur, purgare, in esca trahẽda exercere; lauare & humidam resiccare. Cùm Accipitrem, quocunque tempore purgare erit animus, & bonam laxamq; aluum ei reddere atq; appetitum excitare, hoc pacto id efficies: Octauo, aut quintodecimo quoque die, da ei pilulam vnam ex ijs, quas communes vocant, aut Aloën citrinam, magnitudine fabæ, bona carne inuolutam, ne amarorem percipiat. Tum induto capitio eum repones in loco calido, aut ad solem aut ad focum, vbi per duarum horarum spatium relinquendus, vt aluum interim deijciat. Et cùm Aloën, seu catapocium reiecerit (neque enim tam citò liquescit) acceptam serua in aliud tempus. Auem deinde manu exceptã bono & viuo cibo nutries, vt ab infirmitate, quam ex purgatione acquirit, reficiatur. In cibum conuenient Gallinæ, Auiculæ & Mures maiores minoresue in paruos bolos dissecti. Aloë quidem hoc pacto exibita vesperi, vermes etiam è corpore efficaciter educit. Et pilulæ iam dictę, communes nempe, ab Accipitre deglutitæ, initio Septembris, similiter cõtra vermes prosunt, & contra alios Auium rapacium morbos. Sed debet hoc remediũ pro Auium diuersitate augeri, minuiuè. Accipitri enim cùm Fringillario, tùm Columbario minus eius pondus conuenit, quàm cæteris rapacibus. Si post duas horas pasto vesperi alimentũ ex ingluuie delapsum subsederit, dabis ei quatuor aut quinque semina

Quõ cõseruandus in sanitate. Purgatio p turundos.

Turũdi qui fiant.

Curce. Geuuel.

Purgatio.

Caryophillorum trita & carne laudabili modica inuoluta. Cùm verò ab uſu prædictarum pilularum humores commoti fuerint, palatum ac nares eius acri aceto, cum pipere trito ſemel aſperges, & poſtea, ſi opus erit, aqua in nares inſpirata illum refrigerabis, ſoli inde igniue expones. Sic enim humores capitis, & omnem aliam ægritudinem expellet. Si poſt mutationem pennarum, vel à tempore hyberno, aut intermiſſo diu exercitio, aut abundātiori alimento nutrito, plumæ uiſcoſæ & ſordidæ reddantur, hoc modo eum purgabis. Lardi quanta eſt tertia digiti pars, in quatuor fruſtula diſsecabis, & piperi in puluerem redacto, ſali uſto, & modicæ portioni lateris vſti miſcebis, ac diu ſimul omnia ſubiges: deinde Accipitrem placida manu apprehenſum tenebis, donec hoc ei remedium in gulam inſeratur. Dehinc ingluuiem, ac guttur eius frigida conſperge, ne ſtatim reijciat. Tum loco quopiam puro pone, & uidebis multa ab eo excrementa reddi. Sic uacuatus per horas ſex ieiunet, quibus exactis modicum carnis recentis dabis, aut oua butyro mixta.

Eſcę extractio.

Quod ad exercitium uellendæ ſeu trahendę eſcæ attinet, curandum, ut tempore matutino in pabulo carnis cuiuſpiam neruoſæ, roſtro uiolenter diuellendo, laboret: item ueſpertino ante cænam, & antequam ad prædam euolet inter expectandum. Si plumæ carni inhærent, uide ne illas deglutiat interdiu: ueſperi uerò deglutitæ nihil faciunt periculi. Et quanquam aliqui trahendo eſcam lumbos eius lædi exiſtiment, ipſum tamen exercitium ei non parum prodeſt.

Balneum.

Conuenit aliquando etiam balneo uti Accipitrem, cùm ſanitatis gratia, tū ut melior promptiorq; ad uolatum fiat. Interdum enim aquæ potum, uſumq; deſiderat, ut cū iecur, reliquumue corpus eius incaluit. Nam refrigeratur aquâ. Quin & animoſior manſuetiorq; balneo redditur. Sæpe igitur id ei adhibebis, uel quarto quoque die. Nam ſi frequentiùs balneetur, ſuperbus euadit, ac dominum fugit. Quum balneo eum adhibes, ligno ſicco impone. Aqua uerò ſit pura, & omnis ueneni expers. A balneo paſces eum alimento uiuo, ut Pipione, & Auiculis, quibus parum ſacchari aut theriacæ addes ob ueneni metum, & ſimiliter in nares eius theriacam indes. Quòd ſi à balneo Accipiter ſeipſum fricet, & vngat, roſtroq; plumas componat, non ſine noxa nec impunè tangitur (halitus enim tunc ei venenoſus eſt) & pedes quoque. Quamobrem geſtaturus eum, valida chiroteca manum, ne offendaris, munies. Loto non dabis carnem madefactam. Si vis ut ſtatim à balneo volet, aſperges eum aqua pura. Quòd ſi infectus fuerit ex balneo, aquæ veneno per ſerpentem aliudue animal, aut quauis ratione contaminatus, theriacam admixtis tribus Iuniperi granis tritis, deglutiendam dabis, & octiduum totum balneo abſtinebis, paſturus eum carne felina, cui aloēn tritam inſperſeris. Porrò humectum reſiccabis ad ſolem vel ignē. Secus periculum erit morbi alicuius, ut rheumatis, aſthmatis, aut alterius. Exiccatum loco calido & ſicco collocabis. Denique ut *Accipiter integra ſemper ſanitate fruatur,* (inquit Albertus) *nec viſcera eius exiccata nimium conſtringantur, caulem, radicem, foliaq; maluæ decoquito in aqua, donec tota abſumatur. Deinde exiccata omnia contere diligenter, & in vaſe quopiam butyro pleno aliquandiu coque: Deinde cola inſtar ceræ & de pinguedine illo paſce Accipitrem per interualla, quem ſi accipere renuerit, admiſcebis carni felinæ.* Idem aliud eiuſdem vſus remedium præſcribit, hoc nempe; *Rutam, ebulum, maluam, ſerpillum, roremarinum, & hunc quidem, quàm cætera, copioſiorem, aut eius loco ſabinam, adipem præterea ſuillum: (ſuis nimirum quæ nunquam deguſtarit glandes) ſimul trito vino incoques, & expreſſa tanquam ceram, Accipitri in cibum dabis veſperi aut per noctem.*

Siccatio.

Sani indicia.

Accipiter ſecunda valetudine frui cognoſcitur, ſi fimus ſeu excrementum ſit purum, album & clarum, cui medio nonnihil atrum permiſtum ſit. Idem ſi glutinoſum ſit, & digito tactum adhæreat, bonam concoctionem, & ſanitatem Auis integram pollicetur.

Hactenus de ſanitatis conſeruandæ ratione: nunc de remedijs Accipitri adhibendis acturi, primùm nonnulla ponemus, quæ ad certa quędam vitia corrigenda, licet manſuefactarijs negocium in venatu faceſſant, vſui tamen futura ſunt; Quibus dein corporis affectuum medicamina ſubiungemus.

Si nolit obedire, qd agendum.

Si Accipiter venari detrectet, include loco obſcuro per dies quindecim, ita vt lucē nō queat aſpicere, niſi quantum ad cibum capiendum opus ſit, cuius etiam tertiam partem detrahes.

A viro quodam aucupij peritiſſimo Ornithologus audiſſe ſe refert, Accipitrem, ſi duo, aut ad ſummum tria grana cocci gnidij integra acceperit, omnino cogi ad inquirendam prædam, aut alioquin de morte periclitari propter gulam nimirum, nimis tam acri pharmaco inflammatam, ideoque cibum, quo eius acrimoniam temperet atq; mitiget, requirere. Si ad prędam inſequendam tardus ſit, aquam appone, ut lauet, & cibum eius aqua tepida diligenter ablue. Aut dato ei catapotium ex lardo, de quo nos tractatu de purgatione. Demetrius Accipitrem prædæ hoc modo auidum reddi docet: Gallinæ, inquit, mactatę ſanguinem folio aliquo excipe, & coagulari ſine. Huius, venatum prodituras, Accipitri tantillum in cibo dato. Sic

eſcæ

eſcę appetentior,& ad prędam perſequẽdam alacrior fiet,ſanguinis ſcilicet dulcedine illectus.

Accipiter quibus cibis reddatur animoſior ad prædam.

Si Accipiter in arbores impingere ſolet, ſine, vt ter quateruè tempore nubilo pluuioſouè, aut cùm ros copioſus cecidit,ſe offendat. Sic enim percepta moleſtia in poſterum ſibi cauebit. Si aliam,quam debet prędam,ſectetur,odiũ eius ſic illi excitabis. Fel Gallinę penes te in promptu habeto,eoq; Auis,ab eo captę,pectus inungito,atque ut modicum eius guſtet,facito. Nam amaritudo ea in cauſa futura eſt, vt deinceps ab eo genere Auium abhorreat. Accipitrem meticuloſum aduerſus quamuis prędam animabis,& vt Aues grandes aggredi audeat,efficies hoc pacto: Eſcam,quam ſub tempus venationis ſumpturus eſt, vino intingito: aut ſi ex maiorum Accipitrum genere eſt,aceto,& ad amygdali magnitudinem ipſi exhibeto. Iam iam venaturo tres offulas carnis uino madentes dato: Aut pullo Columbę vinum in roſtrum affundes: deinde hanc tam diu volare coges,donec vinum illud cõcoctum,& in carnes eius diſtributum fuerit. Hac ſi Accipitrem paſcas, animoſiorem reddes. Albertus in eundem finem vrina carnem macerat,quam mane & veſperi ei edendam prębet modica quantitate. Poſtridie verò tempore matutino portiunculam lingue porcelli offert.

Nunc ad morborum remedia acceſſuri, primùm quę generalium, dein quę particularium, qui ſingulis corporis partibus accidũt,affectuum ſunt,explicabimus,& quæ ſit inſtituenda curatio ſubnectemus.

Ad morbũ ignotum.

Ante omnia, ſi quo malo laboret, incertus ſis,ægrotare tamẽ videas ex eo,quòd in venatione nihil deguſtare velit, (hoc enim interno aliquo affectu correptum eſſe indicat) illi medeberis (inquit Demetrius) exhibito melle ac butyro cum carne calida. Sed optimè ei Pipionem adhuc calentem dabis. Nam calidus cibus Accipitri ferè omnium inſtar antidotum eſt. Alijs quoque notis internum Accipitris morbum deprehendere idem docet Demetrius his verbis: Si Accipiter manui inſiſtens,aut perticæ, crebriùs reſpiret,& cùm eam deſerit, tardiùs euolet, parum edat,& videatur ſubtriſtis & fimũ nigrum craſſumq; excernat, præſertim poſtquam carnem recentem & puram ſumpſit, ſciendum eſt hæc ſigna atq; ſymptomata morbi alicuius eſſe nuntia,fieriq; à craſſis humoribus in ventre nondum exactè colliquatis, ſeu coctis & à carnibus putidis, vel herbis nonnunquam,quas Accipiter roſtro euulſas deuorauit. Itaq; curabitur in hunc modum: Dabis ei portulacam parum contritam,& butyro permixtam cum carne Ouilla calida. Aut rutæ contritæ cum vino vetere cochlearia tria quotidiè, & liberabitur morbo.

Ad morbos latentes.

Ad morbos item latentes, & ictus interiores, alia præſcribuntur remedia varia: quale eſt hoc: Styracis optimi ſcrupulus dimidius,butyri recentis,medullæ Ceruinæ,vtriuſque vncia, mellis & olei Hiſpanici boni quantum ſatis eſt: Hæc ſimul ad ignem leniter calefiant, permiſceanturq;,tum refrigerata in cibo dentur cum carne,aut in pellem muris inſerta, & ſanabitur Accipiter. Aliud: Ouillum cerebrum cum Rheopontico trito, cribratoq; ei dabis. Aliud: Columbam defruto potatam, per diem ſerua,dein Accipitri viuam dilaniandã obijce. Aliud: Mellis & olei Hiſpanici ana cochlearium, & album oui liquorem in vaſe aliquo permiſcebis,atq; pulueris ſalis Cappadocici, nitri,ana ſcrupulos duos inſperges. His carnem fruſtulatim cõciſam addito,& Accipitri exhibeto. Si ignauus ſedet & ſubtriſtis,prædamq; negligit,butyrum recens,& arſenicum coccinum ſiue ſandaracham ea quantitate,quæ ſubtripla ad butyrũ ſit commiſce,& cum carne recente Accipitri dato. Accipitrem macilentũ, triſtem ac plumis horrentẽ curabis, ſi Columbã,quæ pridie aquã mulſam potauerit, ei in cibũ obtuleris, Demetrio authore.

Cauteria quõ adhibenda.

Si cauteria Accipitri adhibẽda videãtur,monet Albertus,vt prima inuſtio fiat ſub interiore oculorum angulo,quem lacrymalem vocãt. hæc enim uiſus aciei plurimùm confert. Secunda, in ſummitate oculi, capitis utilis eſt. Tertia ſupra articulum alæ, aduerſus arthriticos dolores. Quarta in planta pedis, aduerſus podagram crurium. Vtiliora autem futura monet,ſi Martio menſe admoueantur.

Ad vulnera.

Si uulneratus ſit Accipiter, albumen oui oleumq; uulneri impone, & caue ne locus læſus aqua madeſcat. Cùm uerò hoc epithema auferre ſeu mutare uoles,locum uino ablues calido, & ſic in hac curandi ratione perſiſtito, donec uulnus cruſta obductum fuerit. Si autem Accipiter roſtro ulcus contingendo coalitui uulneris impedimentum adferat,aloës tantillum loco impone. Quod ſi fortè uulneratus fuerit ſub ala,aut in pectore,aut coſtis, aut coxis, immittatur in uulnus ſtuppa craſſa accuratè trita cultello, donec caro putris abradatur. Pòſt thuris, ceræ, ſeui, & reſinæ ſingulorum ad ignem liquatorum partes ęquales miſceto. Hoc unguentum in uſum ſerua,& cùm opus erit,liquefactũ ad ignem penna illinito, donec uulnus cruſta claudatur. Quòd ſi caro ſuperflua excreuerit, indatur in uulnus urtica Græca,uel ærugo,donec corroſa abſumatur. Dehinc ceruſſa cum oleo roſaceo, & exiguo camphoræ uulnus inunge.

Ad Pruritum.

Si Accipiter pruritu infeſtatur, quod ex eo colligitur, ſi pedibus ſe atque unguibus uelut pectendo ſcalpit, pennaſq; è cauda euellit, hunc in modum curandus erit: Fimum Anſerinum,& Ouillum cum aloë miſceto, in uaſe æreo in acre acetum

infundito,per triduum inſolato, uel ſi calor Solis exiguus eſt, ad lentum ignem coquito. Hac miſcella totus lauetur,& carne paſcatur Columbina cum melle & pipere, & collocetur loco obſcuro nouem diebus continuis. Cùmq; apparuerint pennæ nouæ loco euulſarum è cauda enaſcentes lauetur aqua roſacea.Hocq; modo ſanitatem recuperabit. Si ſcabioſus eſt Accipiter: Axũgiam veterem, ſulphur, & argentum uiuum miſta terito cum aliquot gariophyllis & cinamomo. Hoc perunge ſcabiem ad ignem uel in balneo. Hæc Albertus. Idem ad Tineas Accipitris hoc medicamen prȩſcribit. Millefoliũ tritũ,& fimum Anſerinũ ſubige cum aceto, & poſt tres dies ſucco per linteũ expreſſo & colato, loca tineis infeſta illine:præcipuè in alis & cauda. Demũ ferruginem in tenuiſſimũ pollinem redactã, ter alis & caudæ, altero quoq; die ſemel,aſperge.Beliſarius Neritinorũ Dux,qui de Accipitraria inſtitutione ſcripſit,aduerſus tineas, quæ Accipitrũ pennas corrodendo abſumũt(quod plerumq; accidere ſolet, cùm macie conficiuntur) hoc remedio utitur. Ceræ rubeæ muſcatæ, myrabolanorũ,ſalis gemmei,gũmi, & granorũ tritici,ſingulorũ partes æquales, cerȩ verò quantum ſufficit:in vaſe quopiã per dies nouem macerentur acri aceto: Deinde reponatur acetũ in ampullã,quo ſingulis diebus Accipiter lauetur,donec ſanus factus fuerit. Poſt hæc aqua roſacea abluatur, Soliq; exponatur. Sũt qui iubeant tineas acu configi atque ita è cute eximi, dehinc locum affectum aloë aſpergi, demum aqua roſacea ablui. Cauendum verò diligenter,ne roſtro vlcus cõtingat,quandiu ei aloë inhæret. Solet enim ea res Accipitri noxia eſſe. Aliud: Pauonum pennas fumo expandito, adhærẽtem eis fuliginem in puluerem reducito,æqua portione miſceto cum ſanguiſugarum ſuper tegula lateritia vſtarum puluere. Hunc acri aceto ſubigito, cauens ne liquidum nimis medicamentum fiat. Deinde locum,quo pennæ exciderũt,acri aceto laua: poſt hæc lardi ſegmenta intinge in medicamentum præſcriptum,quouſque adhæreſcat, & loca affecta bis ſingulis ſeptimanis inunge, donec pennæ recreuerint. Item equi pilos longos tenuiſſimè contritos,carni,qua Accipitrem alturus es, inſpergito. Item pyrethrum tritum cum raphani ſucco, & aceto acri miſce,& loca morbida illine. Item vſtum bufonem Aui edendum prȩbe,uel ferri ſcobem carni,qua veſcitur,inſperge. Accipiter aliquando pediculis ab humorum corruptione genitis infeſtatur. Aduerſus hoc [a] Creſcentienſis iubet eum *inuolui panno madente ſucco parthenij,vel abſinthij: & ita inuolutum relinqui in Sole ab hora prima matutina ad tertiam vſque.* Contra eoſdẽ mentham Romanam contuſam vino acri miſce, cui adde ſaxifragiam, quorum liquore Accipitrem Soli aprico,ſeu aëri calido expoſitum balnea. Pediculos etiam abigunt argentum viuum, ſaliua humana extinctum, & axungiæ veteri permiſtum: vel decoctum piperis, cum granis ſeſami triti. Accipiter ſaxifragiæ decocto probè lotus in linteum eo fine ſubſtratum omnes pediculos excuſſurus eſt. Si nimia corporis mole grauem ac pigrum extenuare nonnihil volueris,allium ipſi cum pulegio tritum dato,aut carnis macrȩ ſalſamentum noctem integram in aqua maceratũ; dehinc quaternis vicibus aquam bibat, caue interim, ne nimiam maciem ei inducas,atq; ita ſanguine ſpirituq; exhauſtum inutilem reddas. Patitur etiam nonnunquam nimiam maciem,humido radicali deſtitutus,cuius ſignum tibi dabunt maculȩ,quas pennæ eius contraxerunt,ab Accipitrarijs famis indicia appellatæ. Sic affectus,puſillanimis,ac degener fit,& ad uolatum piger & ineptus venari detrectat; aut minutiora animantia tantùm perſequitur,frequenti vociferatione queritatur,ac ad dominum redire ſemper cupit, fimum excernit nec album nec nigrum,ſed medij coloris, fuſcum, ut author eſt Tardiuus, qui etiam ad reſtaurandas uires eius docet, vt veruecũ,muriũ minorũ & maiorũ in bucellas ſectorũ carnibus eũ paſcamus: vel ut in fictili nouo duas plus minus aquæ libras iniecto mellis cochleari, & tribus aut quaternis butyri recentis decoquamus, & in hoc decocto carnẽ ſuillã in minuta fruſtula conciſam lauemus,intingamus,& bis quotidiè præbeamus. Aut quinque ſexue limaces inuentos in uineis aut herbis,præſertim fæniculo,noctem totam in lacte maceremus, vaſe, ne euadant, cooperto, & poſtridie mane perfractis limacum teſtis exemptos lacte alio recenti proluamus,abſterſoſq; Aui in cibum offeramus. Tum verò igni, ſoliuè exponendus eſt, donec aluum quinquies aut ſexties exonerârit. Calor, modo hunc ferat, utilis ei futurus eſt. Ad eandem rem Albertus ocium per aliquot dies, & crebriorem è cerebro ueruecino aut arietino cibum ei cõmẽdat. Si ueneno eſt infectus,theriaca data liberabis. Si animal quodpiam uenenatum ipſum commorderit, à plumis locus erit denudãdus, & ſi uulnus nimis exiguum eſt, nouacula dilatandum,moxq; calente butyro,dein unguẽto ex thure,reſina,ſeuo & cera,ȩqualibus commixtis portionibus illinendum. Si ab inſolatu diuturniori lãgueat, aquam roſaceam in nares immittes,ac mel cum carne Caprilla in cibum dabis, uel *vinum ore retentum in faciem eius efflando expues*, ex Alberti præcepto.

Si febriat,*tactu calor percipitur, & in pedibus præſertim*, triſtis eſt, horret nonnunquam, alæ dependent, caput demiſſum eſt, cibum faſtidit, plumæ, quæ mentum tegunt, in formam

barbæ

Ad Scabiem.

Ad Tineas.

Ad Pediculos.

[a] Lib. 10. cap. 6.

Ad nimiã corpulentiam.

Macilenti ſigna.

Febrientis ſigna,& cura.

barbæ contorquentur. Morbum hunc etsi periculosum, non semper tamen lethalem, in primis refrigerando, obstructionesq; tollendo curabis. Carnem Gallinaceam succo artemisię imbutam ternis aut quaternis vicibus offeres, aut venam in crurę dextro secabis, quę vinculo quopiam fortiter constricto cõspicua redditur. Quatuor etenim venæ in Accipitrum crure apparent præcipuę, vna in antico, secunda in infero, tertia in externo, quarta in postico supra digitum maximum. Alij eam quæ sub ala dextra est, utiliùs secari credunt. Hoc enim modo hepar è vestigio refrigerari, ideoq; totum corpus. Exhibeantur ei carnes pulli Gallinacei, & Auicularum minutarum. Ab Passerum tamen, caliditate nimia noxium esu abstineat. Laudantur medicamenta refrigerantia, ut semina cucurbitarum, aut cucumerum contusa, aut lętus psyllij, similiumuè succus, aut syrupus uiolatus, aliaq; huiusmodi. Accipitrem ipsum *loco frigido & obscuro collocari* iubet [b] Crescentiensis, *super pertica panno lineo* refrigerantibus, ut lactucæ, portulacæ & similium succis madente obuoluta. Contrà nonnunquam refrigerari contingit Accipitrem; Tunc contraria omnino præcedenti ratione curandus erit: videlicet pro cibo, dandæ carnes Auicularum calidiorum, ut Passerculorum, Gallorum iuuenum, Pipionum, decoctæ in vino, aut aqua, cui saliua, mentha, sampsuchus, pulegium, & eiusmodi herbæ calidæ vnà incoctæ sint. Possunt in eundem vsum carnes offerendæ melli inuolutari, aut puluere fæniculi, anisi, vel cymini aspergi. At cauendum in primis, ne nouus cibus offeratur, priore nõdum exactè concocto, & ex ingluuie dilapso. Degat loco calido, aëre fruatur, aut à sole, aut arte calefacto, manu gestetur leniter, exerciteturq; nonnunquam modico volatu. Hoc affectu laborare cognosces, si cibum non concoquit, si mæstus est, & ad tactum frigidus, oculis minimè viuidis, sed pallentibus, ac squallidis. Corripitur quoque Arthritide Accipiter, cuius signum est, cùm prosilire aut expansis alis à manu heri longiùs iactari, uel ad eam promptè ac expeditè redire nequit. Aduersus hanc docente Alberto, accipe *baccas oxyacanthæ, seu spinæ albæ, rubentes, easq; contusas, & cum pilo Leporino subactas carni coctæ admisceto, & sic per nouem dierum spatium eum cibato; Quem si retinuerit, spes est sanatum iri.* Auicenna vnguentum sequens omnibus in uniuersum animalibus arthritide affectis utile esse scribit. Accipe *adipes Anserinum, vrsinum, vulpinum, felisq; exenteratæ, atque ossibus omnibus spoliatæ, carnes minutim conscinde: His commixtis adde parum ceræ, ladani, & xyloaloës: item succum pulicariæ maioris & minoris cæpam quoque albam dissectam, quæ omnia permista in ventrem Anseris inde, & foramine diligenter consuto, eo pacto diem integrum relinque. Dein cura, vt Anser probè assetur; atque pinguedinem ab eo defluentem fictili quopiam vase excipe.* Hoc unguento locus *affectus inungendus est.* Crescentiensis sanguinis modicum detrahi ex uena, quæ sub laborante, aut ala, aut coxa reperitur, præcipit. Quod si *articulares dolores ab acri fluxione orti* Accipitrem affligunt, *excrementa Gallinacea, aut Columbacea,* iubet Albertus, *cum cortice vlmi decoqui in aqua; donec rubidum colorem contraxerit. Deinde aquam, fimumq; forti agitatione probè permisceri, & hac Accipitrem per triduum ablui.* Afficitur alio etiam arthritidis genere, in quo summum rostrum, vnguiumq; mucrones albescunt, malum quod in corporis articulos grassatur, ac maligna quadam veneni vi coniunctum est. Sic affecto eam pinguedinem, quæ à vipera frixa, aut assa colligitur, vnà cum Pauonis carnibus octiduum pro esca exhibebis.

[b] Lib. 10. cap. 6.

Arthritis.

Sed vniuersalibus cùm affectibus, tùm remedijs iam expositis, reliquum est, ut ad singularum partium Acciptrini corporis morbos declarandos nos accingamus, & quibus remedijs, quæ D. Alberto & Tardiuo potissimùm accepta referimus, nonnullis tantũ exceptis, curentur, demonstremus. Primùm igitur si capiti Accipitris ægrè est, raphanũ, sabinam, libanotidem coronariũ, roremarinũ uulgò, sambucum, satureiam, menthã, rutã, saluiam, betonicã, trita, ęquis omnia portionibus melle excipito & auellanæ magnitudine Accipitri exhibeto. Quod si Accipitrem crebrò oscitare, ac pandiculari, id est, alas extendere, palpebris conniuere, lachrymari, sternutare, pituitam naribus effundere, denique caput huc, illuc motitare, aut minus claram ac sonoram quàm antè solebat, vocem edere, ac pedem rostro percutere videris, caput eius pituitoso humore, onustum est, & distillatione seu catarrho laborat. Huic ita medeberis. ℞. agarici ℈. ij. cinamomi optimi, succi liquiritiæ ana ℈ I. ex his in puluerem redactis cum melle rosaceo fiat pillula, quam in aceto acerrimo macerabis, huius guttas aliquot expressas Aui exhibe, quo remedio humores superfluos expurgabis. Si ita non proficis ad ignem deueniendum erit. E capite igitur, candenti stilo argenteo in nares indito, pituitæ fluorem promouebis. Cùm effluxit, cicatricem butyro, aut oleo inunges, si sequi placet Albertum. Belisarius diuersæ est sententiæ. Nam etsi perutilem sæpenumerò eam narium, quæ stilo argenteo perficitur, dilatationem esse fateatur, experimento tamen crebrò comperit Accipitres, quorum nares ea ratione dilatatæ fuerint, altiores Auium uolatus egrè persequi. Vento enim auraue frigidiore, per ampliora narium foramina, in caput copiosiùs subeunte, altiorem volatum prohiberi putat. Eidem verò vitio alia ratione Albertus occurrit, nempe apophlegmatismo, & errhino.

Ad morbos capitis.

Accipit

Accipit id picem mundissimam, magnitudine fabæ vnius, quam ad ignem calefactam tamdiu palato Accipitris vult affricari, donec adhæreat, polline quatuor seminum, staphisagriæ, & totidem piperis applicato: si quid reliqui in nares inditur. Dein Soli benè calido, eum tandiu expones, donec humor omnis pituitosus è capite destillauerit. Biduo proximè sequenti carne laudabili ac suaui eam nutries. Aut eundem puluerem cum acri aceto subiges, & lana xylina, seu gossypina excipies, naribusq; inseres, & in palatum immittes. Simili modo Ruta, Allio, atq; Aqua ardente, vulgò uitæ dicta, uti poteris, & in Rutæ succum carnes, quibus pascitur, intingere, ac butyrum etiam dare, demum linguam eius apprehensam puluere saxifragiæ cum melle mixto fricare. Cùm capitis dolore laborat, oculos claudit, & caput concutit. Tunc lardi portiunculam cum pipere trito, & altero quoq; die parum aloës cũ carne Gallinacea ei exhibebis. Hac etenim ratione stomachum morbi ipsius fontem, è quo, cùm parua humorum illuuie imbutus est, noxij & acres vapores ad caput efferuntur, doloremq; inducunt, euacuans, capiti etiam succurres. Quod ad oculorum vitia attinet, eorum caliginem Accipitres ipsi natura duce instructi discutiunt, ut ex [c]Plinio alijsq; suo loco à nobis declaratum fuit. Quibus, si cui non sint satis, Oppiani hîc adiungam authoritatem id ipsum attestãtis his uerbis: *Accipitres oculorum hebetudini, præ cæteris Auibus, ita obnoxij sunt; vt etiam curationem huius ægritudinis in promptu habeant, lactucæ nempe agrestis, quam medicinæ gratia rescindunt, liquorem lacteum*. Sed hoc de Accipitre libero verum est. At cicur & domi tuæ retentus alijs medicamentis curandus. Albertus oleo oliuaceo oculos inungi frequẽter iubet, pręsertim si dolor exteriores partes obsedit: Aut glicyrrhizam, aloën & cerussam, ęquali singula pondere contundi, teriq; atque ita oleo, & liquata axungia excipi, probèq; commisceri, donec unguenti adipiscantur consistẽtiam, hocq; vnguẽto oculos mane & vesperi illiniri. Si oculi dolent, eodem authore, zinziber, thus & aloë pari singula pondere trita, in peluim imponentur, & in vino albo superinfuso totam noctem macerentur. Id vinum in oculos Accipitri instillabis. Item aloën & cerussam æquali portione miscebis, addito pauco lardo ueteri, at minimè rancido, & vesperi in oculos Accipitris immittes. Si albugo interiore oculi parte nascitur, puluerem seminis fæniculi, lactis mulieris, masculum enixæ, permistum, in oculos inijcies. Aut piper & aloën æquis portionibus in puluerem redacta. Et si ea sit anni tẽpestas, ut pruna syluestria è spino, qui vulgò prugnuolo dicitur, nancisci possis, ternas ex his expressi succi guttas in argemonas instillabis: & videbis magnum iuuamentum ex hoc remedio Aui accidere. Si quãdo sanies fætida è naribus Accipitris fluit, atque ipse cibos auersetur, ac fastidiat, fistulam in capite genitam coniectabis, atq; ita curabis. Venam, quæ à naribus ad oculos tendit, incides, incisam acu candente ex aduersa fistulæ parte inures, locum quotidiè butyro inunges, ipsum verò Accipitrem nouenos dies loco quopiam calido collocabis. Humorem è capite in palatum stillantem restringes, & exiccabis, si butyrũ vetus, & chelidonium tritum æquis partibus carni, qua pascitur, commixta clam in cibum dederis. Horum autem omnium medicaminum hactenus author est Albertus. Quo verò pacto rostrum diffractum reparandum sit, Tardiuus Gallus docet: Rostrũ eius fractum quacunque ex causa repurgato: & si quid computruit resecato: tum inungito coronã rostri, primum serpentis pinguedine, deinde Gallinæ, & denuò crescet. Deinde quintodecimo, aut vigesimo postquam crescere cœperit die, frãge ei rostrum superius, vt quod inferius est, melius crescere possit ad modum debitum. Interea buccellis minutatim cõcisis Auem pasces. Aliter enim pasci non posset. Porrò disiunctum rostrum recludetur, si farinam subactam & fermento mixtam & resinam imposueris. Tumore in collo aliquando ex defluxu humoris calidi affici Accipitrem vult Albertus, & hoc modo curari. Partem eam colli, quæ intumuit, plumis nudari, sanguinem è vena auriculari detrahi iubet, & Ranam in cibum offerri, quam si concoxerit, benè sperandum, & iam in tuto esse Auem ait. Quandoque guttur seu œsophagus vel aspera arteria intumescit, ita vt ægrè admodum & non nisi erecta ceruice & tanquam suffocandus respiret Accipiter. Tunc illum eo mali genere teneri Albertus ait, quod Rheuma vocatur, & est catarrhi species, cùm humor è capite defluens in partes spiritales decumbit. Malum sic curatur. Ex sanguine, inquit, Pauonis, nuce moschata, myrobalanis chebulis, caryophillis, cinamomo seu cassia lignea, zinzibere, singulis pari pondere pilulas nouem formabis, & singulo quoq; die vnã Accipitri dabis hora tertia, & nona, deinde carne murina cibabis. Si præ nimia edendi festinatione aliquid in arteriam Auis delapsum fuerit, Tardiuus docet, quomodo tubum oblongum è penna aut metallo factum in arteriam inseras, exugasq; ; donec id quod incidit, sputo & spiritu attractum educatur. Alioquin in periculum maximum casura Aue. Quòd verò Accipiter ægrè aliquando cibum deglutiat, aut quòd deglutitis rebus, ex ingluuie non subsidat, inde accidere existimat, quòd aut iusto maioribus bolis nutritus fuerit: aut nimium se præda ingurgitarit; aut quòd fortè refrixerit. Dandus, si huic malo mederi volumus, in singulas vices, cibus modicus,

Capitis doloris indiciũ et cura.

Oculorum symptomata, eorũ signa et cura.

[c] L.19.c.7.

Ad saniem è naribus.

Ad destillationem.

Ad rostrũ fractum.

Ad Tumorẽ in collo.

Ad Tumorem œsophagi, & asperæ arteriæ.

modicus, digestu facilis, & qui vino albo tepente prius maceratur. Vesperi trium aut quatuor caryophillorum puluerem lanæ xylinæ vino irrigatæ inspersum exhibebis, vt hoc pacto stomacho calor concilietur. Quod si bucceam, quam deglutire nequit, vomitu vis reijci, hoc pacto præstabis: Piperis triti parum in acri aceto macerabis aliquandiu, hoc palatum collues, tres aut quatuor guttas in nares immittes, & soli aut igni expones. Reiecto eo, quod gulæ inhærebat, pauco vino dictas partes, aut si fortè iaflammatæ fuerint, aceto irrorabis. Cauendum ab vsu aceti, in aue nimium macra, aut extenuata. Auget enim malum. Contingit etiam, vt Auis probè quidem alimentũ deglutiat, sed paulò post idem reijciat, atq; sex potissimùm ob causas; præter turũdos, qui salubriter reddũtur, id fieri docet Tappius: Primùm, cùm ingluuies eius offensa, vel allisa fuerit. Secundùm, cùm neruus aliquis aut vena deuorati cuiuspiam animalis linguæ eius implicatur. Tertiùm, cùm cibus maturò nimiùm exhibetur. Quartò, cùm nimio cibo repletur, adeò, vt vincere illum, ac concoquere nequeat. Quintò, cùm alimentum prauum, aut semiputre assumpsit. Sextò, cùm ventriculus imbecillus & ineptus concoctioni est. Si itaque id, quod reiecerit, non puteat, inquit Tardiuus, dabis ei parum aloës hepaticæ, atque inter medicamentum, & cibum offerendũ, sex horas ad minus interpones. Cibus esto paucus & bonus. At si quod redditur, fœtet, quod fieri solet, cùm Accipiter carne crassa, aut minus munda, aut parum recente, vel semiputri nutritus fuerit, in primis curabis, vt caro quæ ei exhibenda est, tersa, munda ac pura sit, & cultro nitido in portiunculas resecetur. Auem soli expones, aquam iuxtà collocabis ad bibendum. Non pasces eum ante vesperam. Quo quidẽ tempore buccellas exiguas ei offerendas vino consperges, aut scobe stomomatis, aut eboris. Hæc enim ventriculo adstrictoria sua vi retinendi cibum facultatem impertiuntur. Quod si ne sic quidem ingestum alimentum retinet, toto morbi tempore auiculis aut muribus cùm minoribus, tùm maioribus eum cibabis: aut aqua tepida macerabis coriandrum contusum, qua colata cibum eius per quatuor aut quinq; dies ablues, antequam exhibeas. Aut folia lauri in vino ad dimidium decoques, eoq; refrigerato Columbam tãdiu ingurgitabis, donec suffocetur: aut si spontè potauerit, occides. Eius coxa aut alia quapiam parte, quæ tantundem carnis habeat, Accipitrem pasces. Albertus ad idem vitium cinamomum, caryophyllos, cyminum, & folia lauri pari singula portione cõterit, & in olla noua vino albo decoquit, donec parum vini remaneat. Quod reliquum est, exprimit, colat per linteum, & quod satis est, in Accipitris guttur infundit. Nec tamen ea propter cibum ei denegat, aut substrahendum putat. Prostridie verò succo è fæniculo expresso carnem intingi iubet: Aut scammonij quartam oboli partem, & tantundem cymini, aut oua cruda in lac Caprinum proiecta, simulq; decocta, ter ei in cibum dari: aut lixiuium è sarmentis, cui sal gemmæ commistum fuerit, cochlearij mensura aut si inde offendatur, syrupum violatum frigida dilutum, tribus cochlearibus in fauces immitti, præcipit. Nonnunquam ægrè coquit Accipiter, quod his signis cognosces. Si subinde os hiat & respirat, si escam suam rostro deplumat, nec tamen edit, sed aut relinquit, aut comesam reuomit, si fimum crasso ac atro, & pallido humore infectum egerit, si turundos, valetudinis gratia ingestos, tempestiuè non reddit, si tetrum odorem è gutture eius manare perceperis. Solet autem ventriculus imbecillitatem contrahere, & ægrè concoquere, ac iusto diutius cibum, antequam conficere possit, retinere, aliquando quidem ad tertium usque diem (quod vitium Medici βραδυπεψίαν, aut ἀπεψίαν, id est, tardam, aut nullam coctionem vocant) cùm intempestiuè, nempe diluculo, ante pridianam cænam concoctam, aut vesperi maturiùs, aut tardiùs, quàm oportet, aut maioribus iusto bolis pascitur. Remedio erit cibus tempore exhibitus, nempe non prius, quàm concoctio antè sumpti, ritè peracta sit, & ipse probè appetat. Huic malo mederi docet Tardiuus hoc modo: Accipe, inquit, fuliginem, quæ sartaginis fundo adhæret, & horam integram in aqua macerato: aquam deinde colatam tepefacito, & in ea carnem, qua Accipitrem pasturus es, in minutas buccellas cõcisam proluito, nec aliũ cibum ante uesperam dato. Tum carnis sacchari polline inuolutæ, bolos tres præbeto: aut semen illud, quod inter aromaticos caryophyllos reperitur, conterito, ac cibo admisceto. Albertus lixiuiũ sarmentorum vitis probè colatum, cum carne adhuc calente per biduum, & caprillam per totũ triduum sequens cum butyro, & masticis puluere ad eiusdem mali ablationem exhibet. Quod si fortè cibum, quem ingesserit, noxium, & qui stomacho negocium facessit, euomi placet, grana aliquot seminis staphisagriæ sub lingua ponenda suadet, futurum inde promittens, vt cibum reuomat. Anorexia, aut cibi fastidio laboranti appetitum restitues, si soricum, muriumue, vel catellorum tenellorum carnes, quæ suæ naturæ admodum congruunt, concesseris. Oua quoque in lacte caprino cocta cibus est ipsi admodum amicus. Si Columbam præterea ipsi pro suo arbitrio laniandam obieceris, & ex hac, quantum libet, sanguinis lambere, carnisq; quantum est in coxa deuorare permiseris, haud parum ita recreari, & ad cibi auiditatem resuscitari videbis. Si verò

Quãdo alimentũ probè deglutitũ retinere non potest.

Ad difficilem coctionem.

Ad Anorexiam.

Columbam discerpere detrectet, carnem eius minutim cõcisam saccharo asperges, oleoq; oliuo maturo, dulci ac recenti, aut amygdalino irrigabis, & cibum offeres: aut sub diluculo pilulam vnam ex his, quas communes vulgò vocant, deglutiendam dabis. Accipitri ex pulmonibus ægro semen raphani, rutam syluestrem, & piper æquali pondere trita, & in pilulas ad granorum piperis magnitudinem cum melle efformata, per triduum salubriter exhibebis, ex Alberti cõsilio: præsertim cùm frigoris iniuriam passus fuerit, aut ab eodem diarrhœam contraxerit. Item succus marrubij, & semen apij, aut menta trita, cribrataq;, aut nasturtium, omnia seorsim cum melle subacta, atque mixta, ita ut succi, aut herbarum duæ partes sint, mellis vna, ipsi cõueniunt. Quod quidẽ medicamentum faciliùs assumet, si esurienti, & cibum feruentiùs appetenti præbeatur. Vel dato radicem sinapis, & trifolium æquali pondere, trita cum lacte & oleo hysopino in cibo, cui potissimùm si pauculam carnem porcinam addideris, procul dubio profuturum videbis. Ad Asthma Accipitris idem Albertus (penes quem horum fides esto,) præscribit puluerem lateris contusi, ac contriti cum carne à cæde recenti adhuc calẽte, ac sanguine hircino per tres dies ipsi exhibendum. Aut succum absinthij, lacte Asinino permistum, in spatium illud, quod est inter cutem & carnem coxæ Gallinaceę effundi, atque coxam Accipitri edendam dari iubet. Et alibi: Accipitrem asthmaticum, sic curabimus. Caryophylli, cinamomum, zinziber, cuminum, piper, aloë, sal, gummi tragacanthę, thus, equali singula pondere misceantur, & imposita tegulæ calescant ad ignem. Huius pulueris nonnullam portionem, per tubum in nares ipsi insufflabis. Reliquum lardo minimè rancido, auellanæ nucis magnitudine, probèq; contuso admiscebis: & vbi in fauces Accipitris ingesseris, illam tandiu Soli expones, donec medicamentum reuomat. Postridie item lardum, vnciæ vnius pondere in cibum dabis. Tum die tertio pullum Columbinum rubeum. Quarto denique ad balneum deduces.

Si pulmonibus laboret. · *Ad Asthma.*

Accipitre siti laborãte, glycirrhyzam, rhabarbarum, betonicam, in syrupo violato, multa aqua diluto noctem totã infundes, aquam illã Accipitri mane quãtum voluerit, bibere sines per totum octiduum, & ranas edendas dabis. Aliud remedium. Si vehementer sitit, puluerem caulis, libystici, anethi, & fæniculi cum vino decoque, & mellis cochlear admisce. Liquorem hunc scitè decoctum, ritè colatum, ut bibat, Accipitri permitte, aut in fauces infunde. Si id detrectat, carnem melle oblitam primùm, & postridie oleo rosaceo frigido imbutam offer. Quod si ob alteratum corpus ab extremo calore siticulosus euaserit, aquam exhibe, in qua saccharum cum croco & spodio maduerit, sed exigua portione, quanta nempe refrigerandis duntaxat faucibus sufficit. Aut si ob nimiam obesitatem, aut calorem internum quauis ratione præter modum auctum sitiat, adde prædictis terram sigillatam. Si à cruditate sitis orta est, cuminum in aqua decoquito, in rostrum infundito: aut pulegium ex vino veteri, uel caryophyllos ex aqua coquito, eaq; cibum, quo Accipitrem pascere animus est, irrigato ac madefacito. Quod si subinde sitire pergat, inquit Tardiuus Gallus, aquam ei bibendam appone, in quam inieceris drachmam boli Armenæ, & dena caphuræ grana. Eandem bolum Albertus aduersus omnia iecoris in Accipitre vitia commendat. Contra Lumbricos [d] Crescentiensis succum foliorũ persicæ, aut santonici absynthij puluerem semenuè ualere scribit, vt scilicet quod in hominibus, id etiam præstent in Accipitre. Belisarius & Albertus, scobem vel etiam squammas chalybis depurati carni suillæ inspergunt, eaq; triduuum pro cibo exhibita sanari asserunt. Vel, inquit Belisarius, sume stercus Passerum & pellis illius piscis, cui Tincæ nomen est, crudi, cremati pulue-rem, eboris scobem, & stomoma pari pondere singula. Hæc omnia trita cordi suillo, quo Accipitrem pascere voles, inspergito. Albertus omnem huius mali curam in eo positam esse non malè arbitratur, vt scilicet cibi concoctio ritè procuretur, omniq; ratione caueatur, ne cruditatem, quæ lumbricos, aliosq; id genus vermes in ventre gignit, patiatur Accipiter. Quod ut fiat, leuibus cibis, ut Gallinacea aut Columbina carne, eum pasci vult, nõ Bubula, aut alia quauis duræ crassæq; substantiæ. Si aluus nimium adstringatur, (cuius indicium habebis, si caudam fricet, & aquam bibat) dabis carnem suillam cum pauca aloë: aut intestina terræ super latere cali do siccata & trita, carni, quæ à cæde caleat, & sit concoctu facilis, insperges, inquit Tardiuus Gallus. Albertus felle Galli, aut testudine alba decocta Accipitris aluum laxare docet. E contrà immodicè solutam caro succo hyoscyami macerata, & exhibita adstringit. Quod si crus fregerit Accipiter, thus, bolum Armenam, serpentinam, consolidam maiorem, & mastichen simul tere, oui albumine excepta misce, in linteum extende, eoq; crus effractum obuolue. Pennam deinde ex ala Vulturina euulsam reseca, in eam ex altero latere in longitudinẽ fissam crus Accipitris include; neq; ante diem quintum solue; Ita Albertus docet. Si pedẽ Accipitris citra vllam violentiam tumere videris, podagricum esse conijcies, humore in pedum, & digitorum articulos delapso, quem hac ratione curabis. Pedes eius lacteo titymali succo inunges: ipsum verò in pertica pãno linteo, qui eodem succo imbuatur, obductum collocabis, donec tu-

Ad sitim. · *Contra Lũbricos.* · [d] *L.10.c.6.* · *Ad astrictã aluum.* · *Ad cruris fracturam.* · *Ad tumorẽ pedis, siue podagrã.*

moris

moris locus acrimonia erosus aperiatur. Dein sublato linteo partem affectam seuo inunge, donec curetur. Hæc curandi ratio Petri Crescentiensis est. Albertus vnguento ex butyro, oleo, & aloë, æquali portione permixtis, per tres dies tumorem inungi iubet. Vel, inquit, *ellychnium factũ ex lana xylina incendes, eoq; ceu cauterio plantam pedis tumentis inures.* Deinde locum, siue petra est, siue lignum, in quem Auem repositurus es, axungia veteri inunges. Interea verò carne felium, ac murium eum pasces. Sed & hircinæ carnes aceto maceratæ, ad medelam podagræ, in cibo conferunt. Earundem vsus erit, si tineæ pennas Accipitris erodant, contra quas item prodest alas aceto calido & oleo laurino subinde illinire, ac perfricare. Quod si alioquin vulnus acceperint crura, pedesue, millefolium, saxifragiam, verbenacam, & plãtaginem æquis portionibus conteri, & carni, quam esurus est, permisceri vult Albertus. Si Accipitrum pennæ inter volandum frangantur, vt aliquando contingit; sagacissimi aucupes sale & allio eas reficere solent; ea videlicet soliditate, quæ, vt dicunt, fit per acum, in hunc modum: vtpote secta, qua rupta fuit, penna, eaq; abiecta, simili, quam aucupes ad id præsto habent, affixa detruncatæ, inclusa tamen inter vtranque acu triseca (trigona scilicet) quam cum sale, & allio affatim illiniant, sic vtraq; conectitur, adeoq; solidè agglutinatur, vt integris ac continuatis minimè cedat, donec excrescente trunco natiua penna renascatur. Si Accipitri vnguis auulsus est à digito quopiam, non expectandum, vt renascatur, sed vulnus curandum est in hunc modum. Muris viui ventrem medium aperies, in quem etiamnum calentem pedem Accipitris inseres, ac fasciola aptè vincies. Si id non iuuat, medulla è dextra porci ungula pedem per triduũ inunges. Eadem planè ratione læsum digitorum quempiam articulum, idem Albertus restituendum monet. Accipitre spasmo, seu conuulsione flatulenta, quam Albertus barbaro, si non Germanico vocabulo Rampam, vocat, laborante in pedibus, cibum eius in succum artemisiæ intinges, & sanguine agnino, eoq; calido pedes fricabis, aut vino tepido, in quo vrticæ decoxerint, atq; vtrũq; peragere consultum erit.

Ad tineas.

Ad penarũ fractionẽ.

Ad auulsũ vnguem.

Ad spasmũ

COGNOMINATA.

ANTIOCHVS ob insignes expeditiones, & res bello præclarè gestas, debellatis quamplurimis gentibus, cum longa victoriarum continuatione illustris, Accipitris cognomine vocari gestiebat, vt[a] Plutarchus testatur.

Hierax, teste Suida, vnus fuit ex Legatis Amphipolitarum, qui Athænas miserant, vt ciuitatem, ac regionem suam Atheniensibus traderent.

Pharaonem vocauit Accipitrem D.[b] Ioannes Chrysostomus in D. Matthęi verba hæc: *Quoties volui te congregare, sicut Gallina,* &c. scribens. *Cùm te,* inquit, *in Aegypto, quasi sanguinarius Accipiter persequebatur Pharao, misi super te Moysem, & Aaron, quasi duas mollissimas pennas misericordiæ meæ, & liberatos vos de vnguibus eius rapui in desertum, & noluistis sequi me.* & paulò inferius. *Illi autem non quasi domestici pulli Gallinæ, quæ est Ecclesia, sed quasi syluestres pulli sanguinarij Vulturis, non solùm ad veritatem duorum testamentorum, venire non acquiescunt, sed adhuc irrunt super ipsam Gallinam, id est, Ecclesiam, & diripiunt, & dispergunt pullos eius, & euellicant eam.* Plato scitè ad modum, *Causidicos, & aduocatos, qui miseros reos insatiabili rapacitate deprædantur, Accipitres pecuniæ* vocat, eodem nempe sensu, quo, vt in Vulturis historia diximus, à Cicerone, salso admodum scõmate, *Imperatores, Piso & Gabinus Vulturij paludati* vocantur, quibus latrocinium forense exercere solenne esset. Ita[c] Plautus Drodalum Lenonem conuicijs lacessens Accipitrem appellat, his verbis:

> *——Eho lutum Lenonium,*
> *Commixtum cæno, sterquilinium publicum,*
> *Impure, inhoneste, iniure, illex, labes populi*
> *Pecuniæ Accipiter, auide, atq; inuide:*
> *Procax, rapax, trahax, trecentis versibus*
> *Tuas impuritias proloqui nemo potest.*

Magi etiam apud Aegyptios, patres nuncupant Accipitres, Aquilas & Leones, hosce nempe, qui sacris ijsdem initiantur. Omnes enim μελεμψύχωσιν credunt, & communem nobis cum reliquis animalibus naturam esse, nominum etiam communitate testantur. Locorũ item quædã nomen Accipitris præ se ferunt. Insulæ enim, teste[d] Strabone, tres paruæ in Aegypto sunt, fortasse ab Ichtyophagis nõ admodum dissitæ, quarum vna Testudinum, vnde Chelonophagi incolæ dicuntur: altera Phocarum, tertia Accipitrũ dictæ sunt Geographis. Insuper in Oceano Occidentali, vt ex theatro mundi habetur, sunt quædam similiter Insulæ Accipitrũ dictæ,

quæ

Antiochus cur Accipiter dictus.

[a] *In Apophthegm.*

Hierax legatus.

Pharao Accipiter dictus & cur.

[b] *In Math. c. 27. Homil. 46.*

Causidici Accipitres dicti.

Leno Accipiter dict⁹.

[c] *In Persa.*

Patres qui apud Aegyptios Accipitres dicti.

Loca Acciпiter dicta. Insulæ.

[d] *L. 16. Geograph.*

quæ Azores etiam vocantur Hiſpanis, quia Azor illis Accipitrem ſonat; Eſt qui eas ab eſſorer, Gallico vocabulo, quod ſiccare & areſcere ſignificat, ſic dictas ſcribit, ſed perperam. A [e] Strabone item ciuitas quædam memoratur Accipitrum dicta, quòd Accipiter in ea coleretur. Ea haud longè è Thebis aberat.

[e] *Lib.* 17. Vrbs Accipitrum.

DENOMINATA.

Hieracites lapis. [a] *Lib.* 37. *c.* 10. & 11. [b] *Lib.* 5. *de nat. foſſil.*

HIERACITES lapis, [a] Plinio gemma eſt, quam idem *à colore Accipitris* denominatam ait. Huius etiam meminit doctiſſimus [b] Georgius Agricola. Hieracitem inquit, *Paulus Aegineta in lapidibus rectius numerat, quàm Plinius in gemmis. Is* (ſunt verba Plinij) *alternat totus Miluinis nigricans veluti plumis. Inuenitur*, vt tradit idem Agricola, *in tractu Heldesheymio Saxoniæ, qua itur verſus occaſum in colle ultra flumen & citra, eſtq́, ſimilis ſpecie, & colore Accipitrum mollioribus pennis, quæ ipſis ſunt in pectore.* Interpretatur [c] idem hunc lapidem Germanica voce habichſteyn, ac ſi Accipitrum lapidem dicas. Hunc lapidem dextro femori alligatũ ſanguinem per ora venarum profuſum ſiſtere dicunt. [d] Paulus Aegineta contra hæmorrhoidas valere etiam tradit. Hermolaus *eum, qui hunc lapidem geſtat, à muſcis infeſtatum iri* negat. Eſt & intybacei generis herba quædam, quæ mutuato ab Hierace vocabulo Hieracium plerumq; apud Græcos, Latinoſq;, atq; etiam fæmineo genere quibuſdam Hieracea dicitur, ea ratione, quam & ſuprà cùm de Accipitris ingenio ſermo eſſet, retulimus: Huius enim Accipiter auulſæ ſcalptæue ſucco oculos irrigans, oblinenſq; deperditam oculorum aciem in integrum reſtituit, priſtinamq; claritatem recuperat. Lactuca etiã ſylueſtris, Italis Lattuca ſeluatica dicta, teſte [e] Apuleio, quibuſdam Accipitraria nominatur. *Ex lactucis ſponte naſcentibus cenſetur, rotunda habet folia, & breuia*, vt inquit [f] Plinius.

[c] *In Interpr. rer. metal.* [d] *Lib.* 7. Hieracium. Lactuca ſylueſtris. [e] *In floridis.* [f] *L.* 19. *c.* 7.

Minus Hieracium (inquit Ornithologus) quod doctorum pleriq; hodie illud eſſe putant, quod vulgò Dens Leonis appellatur, Romani Intybum ſylueſtre appellant, vt inter nomenclaturas Dioſcoridi adiectas legitur. Ruſtici quidam apud nos Vveyenſchuuantz, id eſt, caudã Milui vocant, alij Seubluumen, id eſt, flores ſuillos, alij aliter, vt in Sueuia, Geinsblumen, dicũt quaſi florem Anſerinum, quòd illa planta Anſeribus grata ſit. Eandem hedypnoidem putant eruditi, aut ſi quid intereſt, viribus tamen & genere ſimiles ſunt. Huius florum ſcapi, inſtar lactucæ, & Hieracij Cretici, aliorumq; quorundam Hieraciorum lacteo ſucco diffracti manãt, qui cùm amarus ſit, & inſigni abſtergendi vi præditus, non mirum ſi Accipitribus affrictu oculorum caliginem diſcutiat. Quanuis fortaſſe his egrè credat quiſpiã, vt facultate frigidis, Aliud quoddam eſt Hieracij genus totum lacte turgens, ſed non amaro, verùm acerrimo, qualis Tithymalis ineſt. Vnde illud Hieracium, Tithymaloides vocare quibuſdam placuit. Hoc ſaltem egregia deterſoria vi pollere, eaq; ratione oculorum aciei prodeſſe, vt Chelidonium maius, aliaq; huiuſinodi, nemo negauerit. Ex eodem Hieraciorum genere Picris eſt, id eſt, Intybum, vel Cichorium ſylueſtre ab amaritudine dictum, quod Aelianus refert *Circum* Accipitrem *nido ſuo imponere tanquam ad cuſtodiam pullorum aliquid conſerat.*

Hieracium minus. Cauda Milui. Hedypnois. Quo Hieraciũ caliginẽ diſcutiat, & quale. Hieracium Tithimaloides. Picris. Intybũ, ſiue Cichorium ſylueſtre.

Dracunculus etiam Hieracium nominatur apud Dioſcoridem, fortaſſe propter caulem maculis inſignem, vt & Accipiter ſuo pectore maculoſus eſt, quemadmodum de lapide Hieracite paulò antè diximus. Et Lychnis ſylueſtris Hieracopodion, id eſt, pes Accipitris, nimirum à figura folij dicitur. Nã Lychnis coronaria alio nomine quibuſdã Ballaria, appellatur. Inuenio autem apud Varinum, & Heſychium, Balarim herbam eſſe triphyllon, id eſt, triplici folio, vt ita fortè vngues Accipitris imitetur. Alia, Accipitrinus pes, dicta herba, inquit, Hermolaus Barbarus, apud vulgus noſtrum, quæ Corneola quoq; dicitur (fortè, quòd ſiliquis quaſi Corniculis inſigniatur) folio ſalicis ferè puſillo, flore ſubluteo, ſiliquis ciceri ſimilibus. Ex geniſtarum genere eſt, & tinctoria cognominatur, quod colore rubro capillos inficere dicatur. Medici collyria quædam, ſiue medicamenta ad oculos Hieracia vocitarunt, nimirum quòd oculorum aciem ita acuant, vt ne perſpicaciſſimo quidem Accipitrum viſui inferior futura ſit. Tale eſt Apollonij Phenix Collyrij genus apud [g] Galenum Hieracium cognominatum, vt doctioribus quibuſdam recentioribus placet, quòd ab Hierace quodam compoſitum, ab Apollonio verò in vſum aſſumptum ſit. Quam ſententiam confirmat aliud ſimile medicamentum, ibidẽ Hieraci aſcriptum. Fuerunt & multæ aliæ compoſitiones eiuſdem nominis apud veteres. [h] Plinius recenſet vnam his verbis: *Hieracium vocatur collyrium, quod ita maximè conſtat.* Temperatur autẽ idem Ammoniaci vncijs quatuor, æruginis Cypriæ duabus, atramenti ſutorij (quod chalcanthum vocant) totidem, miſyos verò vna, croci ſex. Hæc omnia trita aceto Thaſio colligũtur in pilulas

Dracunculus cur Hieracium dictus. Ballaria. Balaris herba quæ. Accipitrinus pes alius. Corneola. Collyria Hieracia dicta. [g] *Lib.* 4. *de comp. med. ſec. locos c.* 7 [h] *L.* 34. *c.* 11.

in pilulas excellentis remedij contra glaucomatum initia, & suffusionum, contra caligines, & scabricies & albugines, ac genarum vitia. Aliud à Plinij, & vtroq; Galeni Hieracio diuersum [i] Celsus describit ad scabrities.

Ars ipsa, quæ Accipitres domari, & ad uenatum institui docet, Accipitraria dicitur. Item & mansuefactarij, qui huic arti operam dant, Accipitrarij vocantur, vt Græcè ἱερακότροφοι. Ab huius Auis nomine metaphorico tropo, originem duxit quondam veteribus vsitatum verbũ, Accipitrare, quod apud Næuium legitur authore [k] Gellio, & idem significabat, quod rapere, detrahere, nunc abolitum.

[i] *Lib.6.c.6.* Accipitraria ars. Accipitrarij qui. Accipitrare. [k] *L.19.c.7.*

10

VSVS IN SACRIS.

IN superstitiosis veterum Aegyptiorum sacris frequentem admodum Accipitris vsum fuisse legimus. Hunc enim cùm viuum, tùm mortuum colebant. Viuum quidem venerabantur, cùm quòd Scorpiones, Cerastas, aliaq; venenata animalia necaret, tùm ob plurimam, quam ei cum cælesti igne seu Sole, quem pro potissimo numine habebant, esse credebãt, similitudinem. Deniq; quòd ad auguria eo maximè vterentur. Vnde & certos ministros in Accipitrum, quos in sacrorum vsum alebant, curam destinabant, teste [a] Diodoro Siculo, vt volantibus carnes incisas proijcerent, magnaq; voce, donec carnes caperent, inuitarent. Mortuos Accipitres colebant, quod eorum animas vaticinandi vi præditas existimarent. Vnde Aelianus; Accipiter, inquit, *quoad viuit, cùm apud Aegyptios egregiè charus Deo existimatur; tùm post excessum è vita, futura ostendere, ab eodemq; somniorum interpretationes proficisci persuasi sunt. Atque apud eosdem populos tripoda Accipitris aliquando fuisse, vnde oracula consulentibus diuino instinctu afflata effunderentur, fama est.* Et [b] rursus. Accipitres *Tentyritæ sanctissimè colunt, & adorant propter comparationem, quam cum igne ijs esse affirmant. Atq; huius rei testimonium adferunt, quod similiter atq; ignis violenti, ac veloces sint, aquam verò cum igne existere posse negant. Contrà Copitæ Accipitres, vt Crocodilorum hostes, sæpè in crucem agunt. Hi quippe Crocodilos ob similitudinem, quam cum aqua habere asserunt, diuino honore afficiunt.*

20

[a] *Lib.2.rer. antiq.cap.4* [b] *L.10.c.24*

Fuisse diuinum animal Accipitrem, inquit [c] Eusebius Pamphilus, ubi ueterum Ethnicorum de eo opinionem copiosè prosequitur, *ab Aegyptijs habitum, inde etiam constare potest, quòd bonum illum Dæmonem, cuius beneficio ac nutu omnia subsistere, vigere atq; contineri credebant, reliqua serpentis imagine, caput Accipitris effingerent.* Mortuos etiam Accipitres publico exequiarũ honore prosequutos esse antiquos legimus. Sed hoc mirabilius, quod [d] Diodorus Siculus refert: *sicubi*, inquiens, *vinum frumentumuè, aut alud aliquid, victui accommodatum, vbi aliquod sacrum animal expirasset, inuentum esset, non amplius eo vtebantur: eodemq; luctu etiam ad alia loca profecti, Aeluros, & Accipitres mortuos ad Aegypti vrbem Butrim asportabant.* Plura ad Accipitris cultum pertinentia primo statim huius operis ingressũ, vbi de dignitate Accipitris, ex diuinis ei exhibitis honoribus potissimùm deprõpta disputatur, curioso Lectori videre licet, ne eadem sæpiùs repetẽda sint.

30

[c] *Lib.2.c.1. de præpara. Euangel.* [d] *Lib.2.*

40

AVGVRIA.

HABITOS olim in maxima veneratione Accipitres, cùm plurimas alias ob causas, tùm vel maximè, quòd rebus gerendis benè consulere, bonumq; semper augurium adferre à stolida, superstitiosa, & proprio sæpè cum damno nimis credula gentilitate crederentur, ex omnium authorum consensu probatur. Hos enim diuinæ voluntatis nuntios, ac interpretes, præsertim verò Apollinis, vt Aquilam Iouis, Homerus, & Porphyrius creditos fuisse ostendunt. Quæ opinio adeo apud omnes inualuit, vt ab augurijs nomen traxisse velint Accipitrem, quasi quod ter accepta, & nuncio lętissima in augurijs dicatur Auis. Sunt qui existiment boni ominis nuncium esse, cùm ad læuam volare conspicitur. In qua sentẽtia fuit Ioannes Vrsinus in eo suo carmine, quod de Accipitre fecit, vbi etiam rationem reddit, cur Sacra Auis Græcis dicta sit:

50

Si sacra dicor Auis, nimirum consulo rebus
In læuum vergit cum mea dextra latus.
Non tamen augurium, non nostri commoda fellis
Aut seui, at prædam mollis asote petis.

Accipiter vnde dict⁹ Augurij Accipitris felix signum. Cur sacra Auis dict⁹ sit Accipiter.

Qua quidem in re manifestè [a] Homero repugnat, qui Accipitrem Telemacho ad dextram

[a] *Odyss.O.*

Ee volasse

volasse, & lætum tamen augurium attulisse scribit, hisce versibus, quos Simon Lemnius Rhætus Emporicus è Græcis sic Latinos fecit:

Talia dicentis dextra de parte volauit
Accipiter Circus, volucris pennata sub auras,
Acre genus raptu, & Phœbi quoq; nuntius Ales,
In curuo pauidam lacerabat vngue Columbam,
Euellens plumas, vulsasq; sub aëre pennas
In terram medias, inter iuuenemq; ratemq;
Fundebat retinens volucrem. Theoclymenus augur
Telemachum à socijs prensâ vocat omine dextrâ:
Haud equidem volucris sine numine dextra volauit,
Telemache augurium agnosco, coramq; volantem
Conspexi volucrem. vestro haud genus altius extat.
Quin alia haud Ithacæ magis est gens regia terris,
Quæq; magis Samijs sceptro dominetur in vndis,
Quàm vestra in populis Ithacæ. vos ergo potentes,
Imperio vndarum semper regnabitis alto.
Telemachus contrà prudens orditur: Amate
O vtinam lætum non hoc successibus omen
O hospes, careat. &c.

[b] *Lib. 5. c. 13. Genial. dierum.*

[b] Alexander ab Alexandro *post Ciconias, quæ semper non dubiam concordiæ significationem ferre* perhibentur, *proximam esse Accipitrum naturam*, scribit; *præcipuum* verò *genus, quod Circum appellant, altero pede claudum, quod fortunatum nuptijs, & pecuariæ rei opinati sunt.* Tantum verò hanc prædicendi vim in Accipitre ualere arbitrabantur, ut etiam cum moriente, non solùm nõ mori, sed in alios etiam, deuoratis eius extis, transferri posse crederent. Quod impius ille [c] Porphyrius asserere etiam nõ dubitauit, his verbis. *Qui animalium vaticinijs pollentium animas in se recipere volunt, deuoratis principalibus corporis eorum partibus, vt corde Ceruorum, aut Talparum, aut Accipitrum, animam quoq; singulorum præsentem, & ingredientem in ipsos accipiunt, & Dei instar futura præsentientem.* Exempla augurij ab Accipitribus desumpti præter Homericũ illud, aliquot subnectere lubet. Dario Accipitres visi, duo Vulturum paria vellicantes, omen fuere, quòd de cõiuratis sumpto supplicio, haud multò post Persarum regno potiturus esset. *M. Aemilio, D. Bruto Coss. Didius Lælius Legatus Pompeij, cui prodigium Romæ erat factum, in lecto vxoris duo angues cõspecti, in diuersumq; lapsi, proximè Pompeio in castris sedenti Accipiter super caput accesserat, in Hispania aduersus Sertorium inter pabulatores occisus,* vt author est Iulius obsequens.

[c] *Lib. 2. de abstin. ab anim.*

Darij auguriũ ex Accipitribus, & Vulturib.

Didius Lælius occis⁹.

Manethon Aegyptius ab Accipitrum augurio Capuam vrbem olim celeberrimam, nomen accepisse scriptum reliquit, his verbis: *Oscus, qui Tyrrhenis imperauit, insigne serpentis habuit.* Sed & Seruius testatur, *Oscos populos dici, apud quos plurimùm serpentes abundant,* quorum quidem regio nunc Campania dicitur. Nam Oscum hunc aiunt coloniam eò transmisisse, cùm Hetrusci in tota ferè Italia rerum potirentur, vrbemq; in ea regione longè principem ab Accipitris augurio, quem lingua Hetrusca Capym appellabant, nominasse: vt scriptores etiam alij quidã vetustiores memoriæ prodiderunt. Licet pòst temporis progressũ creditum sit, eam ita à campestribus locis nominatam esse. [d] Statius etiam, vt boni ex Accipitre augurij spem indubiam affulsisse innuat, ita inquit: ——*& altis*
Desuper Accipitres exultauêre rapinis.

Capys Accipitrem significat.

[d] *L.3. Thebaid.*

MYSTICA.

DIVVS [a] Gregorius eum locum interpretans, vbi ita D. Iob quærit, *Nunquid per sapientiam tuam plumescet Accipiter expandens alas suas ad Austrum?* allegoricum seu mysticum sensum his verbis explicat. *Quid est ergo Accipitrem in Austro plumescere, nisi quòd vnusquisq; sanctorum tactus flatu Sancti Spiritus concalescit, & vsum vetustæ conuersationis abijciens, noui hominis formam sumit: Quod* [b] *Paulus admonet dicens: expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes nouum. Et rursum: Licet is, qui fortis est, noster homo corrumpatur, tamen is, qui intus est, renouatur de die in diẽ. Vetustam autem pennam proijcere, est inueterata studia dolosæ actionis amittere, & nouam pennam sumere, est mitem, ac simplicem bene viuendo sensum tenere. Penna namq; veteris conuersationis grauat, & pluma nouæ mutationis subleuat, vt ad volatum tantò leuiorem, quantò nouiorem reddat. & benè ait: Expandis*

[a] *L.31. Moral. c.18.*

[b] *Ad Colos. cap.3.*

dit alas suas ad Austrum. Alas quippe nostras ad Austrum expandere, est per aduentum S. Spiritus nostras confitendo cogitationes aperire, vt iam non libeat defendendo nos tegere, sed accusando publicare. Tunc ergo Accipiter plumescit, cùm ad Austrum alas expandit, quia tunc vnusquisq; se virtutum pennis induit, cùm S. Spiritui cogitationes suas confitendo substernit. Qui enim vetera fatendo non detegit, noua vitæ opera minimè producit. Qui nescit lugere, quod grauat, non valet proferre, quod subleuat. Ipsa namq; compunctionis vis poros cordis aperit, & plumas virtutum fundit, cumq; se studiosè mens de pigra vetustate redarguit, alacri nouitate iuuenescit. Post pauca eodem loco: Potest etiam per hunc Accipitrem renouata gentilitas designari, ac si beato Iob apertè diceretur: futuras virtutum plumas in gentilitate respice & uetustas superbiæ pennas amitte. Hæc D. Grægorius Papa. [c] Glossa eius loci hunc adfert sensum. Nunquid, inquit, cuilibet electo tu intelligentiam, quam non habes, ex te contulisti, ut flante sancto Spiritu, cogitationum alas expandat, & confitendo aperiat, quatenus pondera vetustæ conuersationis abijciat, & virtutum plumas in vsum noui volatus sumat? Quasi dicat, minimè, sed diuina sapientia sola huius rei est effectrix. Et rursus. significat, inquit, Accipiter pænitentem, cuius cōuersatio renouatur per hoc, quòd expandit intellectum suum, & affectum fideliter ad amorem diuinum. D. [d] Antonius Patauinus in hunc locum commentans hęc mystica ex eo sensa eruit, inquiens: Accipiter hoc in loco virum iustum significat. Et nota quòd Accipiter duo facit: pede capit, et non capit Auem nisi volantem. Sic vir iustus pede affectus capit & non eapit bonum nisi volans. de terrenis non curat. Hic per sapientiam Dei plumescit. Plumæ Accipitris sunt puræ cogitationes viri iusti, quæ per Dei sapientiam (quæ dicitur à sapore) ordinatæ in Dei mente succrescunt. Quantum enim de Deo sapis, tantum plumescis. Quantum de ipsius saporis dulcedine sentis, tantas bonarum cogitationum plumas emittis. Et sic iste Accipiter expandit alas suas, id est, amorem & timorem diuinum ad austrum, id est ad IESVM, qui ab Austro venit, ut calorem nutritiuum emittat, & gratiam conseruatiuam in ipsas perfundat. Hæ duæ alæ dantur mulieri, idest, animæ pænitēti, quibus à terrenis eleuata auolet in desertum locum pænitentiæ. Iacobus Vitriacensis totam hanc historiam Saluatori nostro Christo allegoricè adaptat, in hæc uerba scribens: Accipiter iste dicitur Christus, qui pennas veteres exuit, & nouas assumpsit, dum proiectis Iudæis gentes ad se conuertit. In cruce autem totus deplumatus est, vna sola pluma ei adhæsit. Latro enim, qui prius pluma fuerat Struthionis, factus est pluma Accipitris. Per sapientiam autem diuinam quotidie plumescit Accipiter iste, quia per prædicationem sanctorum nouas plumas acquirit, donec omnibus plumis in fine sibi adhærentibus Auis pulcherrimâ circundata varietate prædam suam offerat Deo patri. Hic autem Accipiter nouem mensibus fuit in mutatorio vteri virginalis (Mutatorium vocat locum vndiquaque probè occlusum ac tepidum, ædiculam, siue caueam, in quam mansuefactarij, Accipitres plumarum senectam deposituros, seponunt) super virga rectissima (conto) virga de radice Iesse: exiens autem ab eo multam prædam cepit, & tandem in die ascentionis in cælum auolauit. Alas autem ad Austrum expandit, dum diligentibus sensum aperit, vt intelligerent scripturas. Duo enim testamenta dicuntur alæ Christi, de quibus dicitur: sub umbra alarum tuarū sperabo, donec transeat iniquitas. Nos autem ad austrum Spiritus sancti alas cogitationum expandamus, vt nouas virtutum pennas abiecta uetusta iniquitate assumamus. Hactenus Iacobus de vitriaco. Alicubi verò Accipiter eos denotat, ut ait [e] Hieronymus Lauretus, qui alijs insidias moliuntur, & cædes meditantur assiduè: inquit autem: Accipitres significant homines, qui sæpè prauis & damnatis artibus Dæmonum ministerio vtuntur ad sua explenda carnalia desideria. Nam Accipitres solent auxiliari alijs hominibus in uenatu & insidijs aliarum Auiū. Ipsi autem nullam nō Auiū infirmiorum inuadunt. Quos homines vt displicere sibi Deus significaret, eius Auis esum eo loci prohibuit. Hic quidem intellectus simplex & sanus mihi videtur. Quem verò Glossa adfert huic nostræ tempestati, qua Accipitraria venatio vbique vsitata est, accomodatior videri potest, minimè autem Mosis seculo, quo quidem, ut suo loco dictum est, nullum adhuc in feris capiendis homini obsequium præbebant Accipitres. Vnde eam tunc fuisse scripturę mentem, aptè dicere non possumus. Verba autem [f] Glossæ sunt istæc: Accipiter inter rapaces est Aues, sed mansuescit, & rapinam cum hominibus operatur. Hunc imitantur, qui mansueti videntur, sed eam potentibus & auaris atque rapacibus rapere nituntur. Et [g] alibi: Accipiter deseruit ad Auium prædam; & ideò significat illos, qui raptoribus præbent ministerium. Hæc Glossa.

Potest etiam Accipiter simili ratione infernalem illum raptorem denotare. Quemadmodum enim Accipitres captæ prædę ante omnia oculos eruunt, deinde lacerant, & occidunt: Ita Dæmon, ubi hominem deceptū diripere parat, primū excæcare, & oculos omnis boni propositi configere, auresq; ne audiat verbum Dei, obturare, & linguam, ne peccasse confiteatur, excindere nititur, deinde eum laniat atque æternum illi ita exitium machinatur. Quemadmodum etiam duo sunt Accipitrum genera, nobile scilicet, & ignobile, illud certè Aues non caperet, nisi in altum elatum esset; hoc verò, nisi in terra. Columba autem vtrumq; genus agnoscens, vt primum vidit, in terram; vbi aliud, statim in altum auolat. Sic etiam Diabolus aliquos rapit in alto, hoc est, in statu prosperitatis, & aliquos in terra, hoc est in aduersitatibus.

[c] Tom. 3. c. 39. Iobi.

[d] Dom. 1. Quadrag. ser. 2.

Christus Accipitri assimilatus.

[e] Sil. alleg. ex Deut. 14.

[f] Leuit. c. 11.

[g] in moralib. eiusdem capitis Glossæ.

tibus. Columba autem vtrunque Accipitrum genus cognoſcens ſignificat iuſtos, & ſimplices, qui felle peccati carent. Hæc Columba duas alas habet, ſcilicet humilitatem & patientiam. Quando ergo iuſtus videt Accipitrem diabolum velle ſe rapere in alto, hoc eſt in proſperitate, tunc vti debet ala humilitatis, proſperis non ſe exaltando, ſed ex hoc ſe magis Deo debere cognoſcẽdo. Cùm verò videt eundem ſe opprimere in terra velle ſeu paupertate, tunc volabit in altum per alam patientiæ, & ſpei, rectè credendo patientiam viam ad Chriſtum eſſe. Rectè quoque Iobum Columbam inter Accipitres vocabat D.[h] Chryſoſtomus, vt ouem inter Lupos &c. Præterea quemadmodum ad ſolis radios ſolet Accipiter pennarum vitia dirigendo componere. Sic ad Chriſtum Dom. acceſſurum, oportet omnem improbitatem & affectus impios exuere, & nouo veſtitu, ac renouatione vitæ ſuperindui.

[h] *Homil. 2. de patientia Iob.*

10

MORALIA.

CASSIODORVS[a] Accipitris naturam ad humanos mores comparat his verbis: *Quod animoſi Accipitres, & ſupra omnes alites acutiùs intuentes, volatus ſolitarios concupiſcunt, quia rapaces inſidiæ innoxia conuenticula non requirunt. Ambiunt enim aliquid ſoli agere, qui prædam cum alio non deſiderant inuenire. Sic mortalium voluntas plerumq; deteſtabilis eſt, quæ conſpectum hominum probatur effugere, nec poteſt de illo aliquid veraciter credi, cuius vitæ teſtis non poteſt inueniri.* Diuus Auguſtinus Accipitres pecuniæ eos vocat, qui aliena quærunt, in quo [b] Plautum imitatus eſt, qui auaros Lenones eodem nomine appellauit, ut ſuprà ex eo in cognominatis oſtendimus.

[a] *L. 8. Ep. 3*

Accipitribus q. comparentur.

20

[b] *In Perſa.*

Nec inconcinnè quoque noſter [c] Arioſtus medicũ, qui ob promiſſam à Gabrina illa ſceleſtiſſima uetula, ingentem pecuniæ uim, Filandrum veneno exhibito è medio tollebat, Accipitri comparauit, dicens:

[c] *Cant. 21. Stanz. 63.*

Come Sparuier, che nel piede grifagno
Tenga la ſtarna, e ſia per trarne paſto,
Dal can, che ſi tenea ſido compagno,
Ingordamente è ſopragiunto, e guaſto.
Coſi il Medico, intento al rio guadagno,
Donde ſperaua aiuto, hebbe contraſto,
Odi di ſomma audacia eſſempio raro,
E coſi auenga à ciaſcun altro auaro.

30

De Callicratis & Menalcidæ perfidia, impoſturaq; antiquiſſimũ carmen legitur apud [d] Pauſaniam, quòd latinè redditum ſic ſonat:

[d] *Lib. 7.*

Et ignis eſt alio magis, qui urat igne,
Lupisq; ſæuior Lupis eſt alijs,
Accipiter ocius Accipitre volat,
Si Callicratem ipſum immaniorem ante alios
Superauit perfidia Menalcidas.

40

Hominem enim omnium nequiſſimum Callicratem, perfidia qui ſuperaret, Menalcidas eſt inuentus. De ducum horum hiſtoria conſule Pauſaniam, quam ſi ad moralem doctrinam placet reducere, ſignificabit neminem adeo verſipellem eſſe, cui non ab alio imponi poſſit.

HIEROGLYPHICA.

Accipiter animi hieroglyphicũ & cur.

ANIMVM humanum, quo nihil pulchrius, nihil ſublimius, nihil præſtantius in hoc mundo eſt, cùm ad contemplationem rerum diuinarum ſe extollentẽ oſtendere uellent Aegyptij, Accipitrem recta ſurſum volantem, ita vt æthera captare videretur, pingere conſueuerunt. Cętera enim volatilia, ſi uolatum arripiunt in ſublime, obliquo tractu curuatiſq; ſpacijs ferri coguntur; neq; enim recta curſum poſſunt intendere. Solus autem Accipiter recto meatu volat. Contrà uerò, ſi animum à ſublimium conſideratione ad hæc inferiora ſeſe dimittentẽ, ut quas ibi conſpexerit ideas, in centro hoc recognoſcat, neq; à recto itinere quicquam aberrabat, ijdem uellent indicare, tum Accipitrem identidem deorſum ad terram tendentem effingebant. Plato animæ alas attribuit, ſingulares illius motus, quaſi uolatus ſignificans: ad quos duo Ac-

50

cipitris uolatus commodè referri possunt, sublimis ad cælestium, humilis uerò ad terrestrium rerum considerationem, atq; ita in Hieroglyphicis depictum Accipitrem, uel sursum, uel deorsum uolantem, interpretaberis. Animæ etiam sedem Aegyptij sacerdotes per Accipitrem intelligi uoluêre. Baieth enim apud eos idem est, quod apud Græcos ἱέραξ, & apud Latinos Accipiter. Aegyptiaca elementa illa, si in syllabis diuidantur, Bai, per se animam, Eth cor significat. Vtebantur illi libenter huiusmodi compositis uocibus, cùm uel ipsam rei originem naturamq;, aut quid simile significare uellent. Quod & apud Hæbreos frequentissimum est, qui uerbi gratia, quo uocabulo cælum nominant, idem constare ex aqua & aëre docent: & cùm Adam dicunt, & crassam, qua compacti sumus, terræ materiam, & insitam simul mentē ostendunt. Mentem enim terræ applicatam, id nominis significare ostendit Philo. Sed iam quid cō mercij anima cum ipso corde habeat, uideamus. Aegyptiorum opinio fuit, cor esse animæ receptaculum. Ex compositione duarum illarum syllabarum, Bai & Eth, in unam dictionem fit uox Baieth, quæ Accipitrem significat; Ergo ut animæ sedem in corde esse docerent, Auem illam pingebant Aegyptij tantum, sed & Stoici animam in corde potissimùm statuerunt. Sentiendi enim uires omnes ad sensum, quem ex re ipsa communem uocamus, ubi flumina ad mare, confluunt. *Hic* autē, si [a] Aristoteli credimus, *in corde est.* Neque absurdè dixerimus ab eo mari, quinque corporis sensus, quasi quinque maria mediterranea diffundi in corporis continentem, quæ manifesta [b] Platonis fuit sentētia. Quod uerò de animo paulò antè dicebamus cum Accipitre comparatum, imò alitem ipsam pictam congruum illius esse symbolum, tum subit in mentem Zoroastris dictum, *alatum* nempe *esse animum* (quod apud Platonem latissimè disseritur) *decidentibusq; alis præcipitem in corpus ferri, illisq; mox rursum succrescentibus ad superos euolare.* Sed percontantibus eum discipulis, *quo pacto alis benè plumantibus animos uolucres sortiri possent: Irrigetis,* inquit, *alas aquis vitæ.* Iterum sciscitantibus *vnde has aquas peterent,* sic per parabolam, qui erat hominis mos, respondit: *Quatuor amnibus Paradysus Dei alluitur, & irrigatur, indētidem vobis salutares aquas haurietis.* Qui sciuerit uerò quispiam, qui nam hi fluuij sint; ut si Accipitrem suum quis mersare ibi uelit, eos inueniat? D. [c] Ambrosius per quatuor flumina Paradysi intelligit *totidem Initia uirtutum*, nempe *Prudentiæ*, *Temperantiæ*, *Fortitudinis*, *Iustitiæ: & fons* ait, paulò superius, *est sapientia*; ex quo cętera omnia deriuantur. Nam in diuinis literis fons passim accipitur pro sapientia, ad quem accedere sitientes admonemur. Vbi verò Plato in alarum, quas animæ tribuit, mentionem incidit, per eas naturalem eam *intelligentiam* capit, *quæ,* ut inquit Alcinous, *est intellectio quædam in anima, quæ corpori sit applicata*, non ea quæ animo à corpore soluto conuenit. Ea igitur, cùm labem à corpore contraxerit, nunquam sese humo tollere poterit, nisi fluminibus acceptam maculam eluerit. Quoniam verò sunt, qui durum esse hanc metaphoram contendunt, itaque Gangem, Nilum, Euphratem, & Tigrim (ea enim fluminibus nomina faciunt) quatuor illis uirtutibus, quæ omnem in hominum uita principatum obtinent, respondere asserunt. Ex his itaque aquis implumis Accipiter noster lustrari poterit, atque identidem ita plumescere, easq; alas emittere, & non supra nubes tantùm, quod faciunt Grues, verùm etiam supra omnes cælorum orbes sese efferre, pariq; cum Aquila honore acceptus, in ipsius Iouis gremium euolare. Habet præterea similitudinē Accipiter cum anima, quòd ab aquæ potu abstinere credatur, & solo sanguinis suctu sitim leuet, quo vno & anima ipsa nutriri quodammodo videtur. Ideo, uetere illo instituto, libaminibus, quæ pro anima parabantur, sanguis admiscebatur, & [d] Moyses sanguinem hostiarum pro anima esse monet, ueta tq; nos animam comedere cum carnibus. Passim etiam in [e] Leuitico admonemur, ut à sanguine abstineamus: quia uniuscuiusq; carnis anima sit in sanguine. Sed præcipuè Deus exitium cuilibet, tam ex domo Israëlis, quàm etiam hospitibus & peregrinis, qui apud eos diuertissent, habitarentq; minatur, qui sanguine uesci ausi fuerint, quem ea de causa datum eis asseuerat, ut super altari per eum animas suas expiarēt, essetq; ita sanguis animæ litatio, dum funderetur per altaris circuitum, & quod residuum esset, terra operiretur. Quod uerò dictum; uniuscuiusque animam in sanguine eius esse, nequaquam intelligendum est, *substantiam animæ esse sanguinem*, ait Hesychius, sed quòd *societatem cum carne per sanguinem habeat.* Vnde quidam, sanguinem, animę uehiculū appellarunt. Emissus enim ubi frigere cœpit, corpus uita dissoluitur, animaq; auolat. Eà de causa Aegyptij, si sanguinem significare uoluissent, Accipitris imaginem effingebant. Multorum sanè opinio fuit animam esse sanguinem, siue ut Empedocles arbitrabatur, in sanguine. Hinc illud apud poëtas: *Purpuream ille animam.* et: *vitam cum sanguine fudit.* & alia huiusmodi. Sed quantum ad hos pertinet, qui sanguinem animę commiscent, ego non ita fuerim impius, ut non profitear, de brutorum anima hoc tantùm intelligendum esse, de quibus in Genesi scriptum est: *Anima ipsius in sanguine est*, cùm in homine tantùm ex animalibus, anima per se vitalis sit, suaq; se contineat immortalitate. & quamuis Salomon pro concione tertia, unūq;

Ee 3 eundemq;

Marginal notes: Baieth q.d. Bai. Eth. — Adam q.d significet. — Aegyptiorum opinio de Animæ loco. — [a] *L. de somno, & vig.* — [b] *In Theæteto.* — Animus alatus. — Paradisi flum. quatuor quæ. — [c] *To. 1. de Parad. c. 3.* — Fons p sapientia. — Intelligētia naturalis. — Cur cū aīa similitudo Accipitri. — Sanguinis vsus in litationibus. — [d] *Deut. 12.* — Sanguine vesci cur phibitū. — [e] *Cap. 14.* — Animā in sanguine esse quo intelligendū. — Accipiter pro sanguine pictus.

eundemq; interitum hominis, & iumentorum, & æquam vtrorunq; conditionem, ex impiorum opinione poſuerit, ex ſua tamen ſententia, corpus ad terram reuerti, ſpiritū uerò ad eum, qui dederat, aſſeuerat. Illud uerò comercij cordi eſt cum ſanguine, ut ex Philoſophorum obſeruatione compertum eſt, quod ex ijs omnibus cōſtet, quibus & ſanguis. Litem uerò eam, qua Ariſtotelici ſanguinem à corde, Medici uerò ab hepate proficiſci, in eoq; naſci aſſerunt, non eſt huius loci, nec inſtituti examinare.

Victoriæ hieroglyphicū Accipiter.

Denique propter eas dotes quas huic aliti natura, ſupra aliorum volatilium conditionem largita eſt, factum eſt, vt in vniuerſum eſſet excellentiæ, & præcipuè victoriæ hieroglyphicū. Nam reliquas omnino volucres volatu antecellit. Neque fruſtra Theoclymenus apud Homerū, obſeruato Accipitris auſpicio, Telemachum benè ſperare iubet, eiuſq; genus in Ithaca ſupra reliquorum omnium gloriam potēs, celebre, & illuſtre futurum pollicetur. Ea ſanè Accipitris prærogatiua eſt, vt agilitatis in volando principatum obtineat, ab eoq; deſumātur pręclara illa alarum inſignia, quæcunq; in huiuſmodi gloriæ ſignificatum deueniunt. Hinc victoriæ Hieroglyphicum paſſim in numis, & monumentis alatum eſt, quod victoriæ partæ fama ſeſe ſtatim humo tollit, & gloriam amplexa, perq; ſummum æthera latè volitās, perq; immenſos terrarum tractus expatiata, impedimenta omnia agilitate ſua diſſipet. Hinc ipſi numi victoriati dicti, quibus Druſus in Tribunatu plebis octauam æris partem argento miſcuit. Eſt & illud victoriæ ſignificatum hieroglyphicum, quod in antiqua columna Viterbij ſpectatur, duo ſcilicet Accipitres ex diuerſo aduolantes; per quos, vt nonnulli tradunt, Herculis ab alpibus; & Oſiridis à Bruduſio motus in Gigantes, necnon victoria deſcribitur. Neq; verò ſolùm ea de cauſa, quòd volatu præſtet, vel quòd alæ victoriæ attribuantur, ales ea victoriæ ſymbolum eſt; verùm ob id etiam, quòd eius pugna tam artificioſa ſit, eaq; verſutia peragatur, vt hoſtis quomodocunq; reluctans neceſſariò ſuperetur, vti ſuo loco de pugna eius relatum eſt. Septē item Accipitres, qui inſectabantur Vulturē, ſignum hieroglyphicū erant victoriæ illius, quam ſeptē illi viri, qui Smerdis in Magorum exitiū coniurauerant, aſſecuti ſunt, votiq; cōpotes facti, patriam ab illegitimo Rege liberarunt. Ille ſiquidem regnum ſibi nullis natalibus comparauerat, veluti Vultur non ex legitimo conceptu, ſed patre generatur, vt aiunt, vēto. [f] Diodorus per Accipitrem volantem, per quem, vt diximus, alij victoriam interpretantur, celeritatem ſignificari tradit, propterea quòd in volatu ſit omnium volucrum velociſsima. Ad hęc Accipiter paſſis alis figuratus, elementum aëris indicat apud Aegyptios ſacerdotes. Vt & alæ Auium ſingulæ per ſe, quòd ſcilicet aër ſolis Auibus proprius ſit, perinde ac aqua piſcibus; & terra alijs animantibus. Sunt qui ventos ea ſpecie ſignificari tradant. Ventus autem nihil aliud eſt, quàm incitatus, & fluens aër. Triclinius apud Pindarum Pelopis ἵπποις ὑποπτέροις, velociſſimos exponit. Sunt qui cæleſtium corporum cœtum hinc interpretentur. Nam quæ ſidera ſuper horizontem attoluntur, volucrium in modum ſurgere, & per immenſum inane ferri videntur. Sed & alia multa præterea ſignificata hieroglyphica apud Aegyptios habuit Accipiter. Inter quæ præcipuum erat Solis, cui cùm ob eximium viſus ſplendorem, ac clariſſimam aciem, quæ ad illius quidem aduerſos radios non conniuet, tùm propter motus velocitatem, viuacitatem, ac fæcunditatem maximam, peculiares ſoli dotes, ſacer credebatur. Ignis quoq; typum ob violentiam, & quam dixi perniciſſimam volandi vim, gerebat. Sed & Venerem deſignabat, propter nimiam ſalacitatem. Ijdem Aegyptij, totius orbis molem demonſtrantes, inter circulū aëreū, & igneum ſerpentis effigiem cum capite Accipitris circunducebant, vt eſſet inſtar Græcæ literę Θ, quæ Thita dicitur. Per circulum enim, magnitudinem & formam totius orbis intelligebant: per anguem verò, qui medium interſecat, bonum Dæmonem, cuius beneficio omnia vigeant, alantur, ac conſeruentur. Sed & Lunæ ſymbolum fuit olim homo Accipitris facie, lāceam habens, qui, vt tradit [g] Plutarchus, typhona mōſtrum, hippopotamo ſimile, interficeret. Hoc ſimulachrum candido colore fingebatur; quod is color ab alio Lunam mutuari lumen ſuum ſignificet, nempe à Sole, cuius Accipiter ſymbolum eſſe ſuprà docuimus. Serpentē etiā pingebant Accipitrino capite, ut felicem populi genium ſignificarent.

Victoriæ hieroglyphicū cur alatū depingatur. Numi victoriati. Accipitres duo Viterbij in colūna ātiqua. Herculis et Oſiridis victoria de Gigātibus. Septē Accipitres Vulturem inſectantes. [f] Lib. 2. c. 4. Celeritatis hieroglyphicum. Aëris hieroglyphicū. Ventorum Hieroglyphicum. Equi veloces. Cæleſtia corpora Accipitribus aſſimilata. Solis hieroglyphicū, & cur. Ignis typ⁹. Veneris typus. Lunę ſymbolum. [g] L. de Oſyride. Felix genius.

APOLOGI.

SYMBOLIS hiſce hieroglyphicis Apologi iure ſubnectendi veniunt, quòd morales ſententias ſuo fabuloſo inuolucro contegant, atq; artificioſo amænoq; commento, animantes, à quibus plura virtutis documenta haberi poſſunt, homini, quaſi magiſtras faciant. Talis eſt ille [a] Heſiodi.

[a] Lib. 1. de die & opera.

Νῦν δ' αἶνον βασιλεῦσ' ἐρέω φρονέουσι καὶ αὐτοῖς.
Ωδ' ἴρηξ προσέειπεν ἀηδόνα ποικιλόδειρον,

Ὑψιμάλ' ἐν νεφέεσι φέρων, ὀνύχεσι μεμαρπώς.
Ηδ' ἐλεὸν, γναμπτοῖσι πεπαρμένη ἀμφ' ὀνύχεσι,
Μύρετο. τὴν δ' ὅγ' ἐπικρατέως πρὸς μῦθον ἔειπε,
Δαιμονίη, τί τέλακας; ἔχει νύ σε πολλὸν ἀρείων.
Τῇδ' εἶς ᾗ σ' ἂν ἐγώ περ ἄγω καὶ ἀοιδὸν ἐοῦσαν.
Δεῖπνον δ' αἴκ' ἐθέλω ποιήσομαι ἠὲ μεθήσω.
Αφρων δ' ὅς κ' ἐθέλοι πρὸς κρείσσονας ἀντιφερίζειν.
Νίκης τε στέρεται, πρὸς τ' αἴσχεσιν ἄλγεα πάσχει.
Ως ἔφατ' ὠκυπέτης ἴρηξ τανυσίπτερος ὄρνις.
Ω Πέρση, σὺ δ' ἄκουε δίκης, μηδ' ὕβριν ὄφελλε.
Ὕβρις γάρ τε κακὴ δειλῷ βροτῷ. οὐδὲ μὲν ἐσθλὸς
Ρηϊδί ὡς φερέμεν δύναται, βαρύθει δέ θ' ὑπ' αὐτῆς,
Εγκύρσας ἄτῃσιν. id eſt:

Sed nunc fabulam regibus dicam, tametſi ipſa ſapiant.
Sic Accipiter affatus eſt Luſciniam canoram.
Altè in nubibus ferens vnguibus correptam:
Illa verò miſerè, curuis confixa vnguibus,
Lugebat. eam autem imperioſo ille ſermone allocutus eſt,
Infelix, quid ſtrepis? habet certè te multo fortior:
Hac vadis, quà te duco etiam cantatricem exiſtentem.
Cœnam verò, ſi quidem libet, faciam, vel dimittam:
Imprudens verò, quicunq; velit cũ potentioribus contendere:
Victoriaq; priuatur, adq; pudorem dolores patitur:
Sic ait velox Accipiter, latis alis prædita Auis.
O Perſa, tu verò audi iuſtitiam, neque iniuriam foue.
Iniuria enim pernitioſa eſt miſero homini, neq; bonus quidem
Facile ferre poteſt, grauaturq; ab ipſa,
Illapſus damnis.

De iiſdem Aeſopus Phrygius hunc refert Apologum.

Philomela ſuper arbore ſedens de more canebat. Accipiter autem videns, ac cibi indigens volando corripuit. Quæ cùm occidenda foret, orabat Accipitrem, ne deuoraretur. Neq; enim ſatis eſſe ad Accipitris ventrem implendum, ſed oportere ipſum cibo egentem ad maiores Aues conuerti. At Accipiter ſuſcipiens, ait; ſed ego certè demens eſſem, ſi qui in manibus paratus eſt, cibo dimiſſo, quæ non videntur, perſequar.

Fabula ſignificat; pleroſque homines eodem modo inconſultè, ac ſtultè agere, qui ſpem, vt dici ſolet, pretio emunt, id eſt, ſpe maiorum incertorum, fortunam præſentem, ſeu emolumẽta, quæ indubitata tenent, è manibus ſinunt elabi.

Alius de Philomela, & Accipitre Apologus.

Dum Philomena ſedet, ſtudium mouet oris amæni,
Sic ſibi, ſic nido viſa placere ſuo.
Impetit Accipiter nidum, pro pignore mater
Supplicat. Ille autem: plus prece carmen amo:
Nec prece, nec pretio, ſed amæno flectere cantu
Me potes. Ille ſilet: Dulcius illa canit.
Mente gemit, licet ore canat, corq; eius anhelat,
Cuius melliſluum manat ab ore melos;
Impia fatur Auis, ſordet modus iſte canendi,
Et laniat natos matre vidente ſua.
Mater obit, nec obire poteſt, ſed viuit, vt ipſam
Vincat vita necem, plus nece cladis habens.
Cor patitur matris, plus nati corpore, corpus
Rodit Auis roſtro; cor fodit enſe dolor.
Veſtigat ſua damna ſcelus: Nam fraudibus vſo;
Aucupe fraudoſam viſcus ineſcat Auem.
Fine malo claudi mala vita meretur iniqui,
Qua capit inſontes, ſe dolet arte capi.

Docet hic Apologus ei, qui alijs inſidiatur, eſſe cauendum, ne ipſe viciſſim ab alijs capiatur.

Alius Apologus de Accipitre & Columbis:

Accipitrem Milui pulſurum bella, Columbæ
Accipiunt Regem, Rex magis hoſte nocet:

Incipiunt

Incipiunt de Rege queri, quòd ſanius eſſet,
Milui bella pati, quàm ſine matre mori.
Quicquid agas prudenter agas, & reſpice finem:
Ferre minora volo, ne grauiora feram.

VSVS IN CIBIS.

TAMETSI lege Leuitici interdictum fuerit Hæbreis, Auium rapacium & præſertim Accipitris carnes menſis apponere, propterea quòd eſſet animal verè ſordidum, ac rapax ſanguinariumq́; : nos tamen non faſtu illo Hebraico metimur innocentiam, ſed Chriſti mandata, quæ in ſacro Euangelio, & ſanctorum Patrum monumentis ſcripta legimus, ea ſola obſeruanda ducimus, exiſtimantes animantium harum aut illarum carnes minimè poſſe animam afficere, ſed quæ præter modum, & citra temporis ullam rationem deuorantur. Alioquin cùm vel ipſo [a] Ariſtotele teſte, *Pulli Accipitrum ſuaues valdè, pinguesq́; efficiantur*, & iuxta [b] Albertum: *Caro Accipitris dulcis & leuis eſt, propter bonum nutrimentum*, ſcilicet quo alitur, itaq; minimè in cibis damnandus videtur, neque ſanitatis offendendæ metu eius eſus vitandus eſt. Buteo verò inter Accipitres præ ceteris commẽdatur, ut guſtui ſuauis admodum, nec inſalubris.

[a] *L. 6. Hiſt. cap. 7.*
[b] *L. 23. de Animal.*

VSVS IN MEDICINA.

IN uſum Medicum aſſumitur Accipiter quandoque totus, quandoq; eius partes, pro affectuum uario diſcrimine. Totus quidam aſſus & cibi loco ſumptus *morbum ſacrum*, ſi modo Kiranidi credimus, curat. Integer item in *roſaceo elixus ad omnium oculorum vitia iungitur efficaciſſimè*, ut Plinius uult, aut ut Sex. Empyricus, *in vnguento ſuſino*. Ad ſanandam oculorum hebetudinem, quidam *viuum deplumari; & in eodem oleo decoqui iubent, donec ab oſſibus caro diſſoluta decidat*, eiuſque *iure colato oculos inungi*. *Carnes pullorum, Accipitrum*, inquit Rabbi Moyſes *animum corroborant, melancholiæ & perturbationi mentis reſiſtunt*. Olim ſuperſtitio erat, in morbis ab arte parum ſanabilibus, ex quibus etiam quartanę ſunt, puluerem, in quo ſe uolutaſſet Accipiter, lino rutilo decumbentis collo alligari. Adeps Accipitris in oleo tritus oculis eo inunctis caliginem depellere traditur Aeſculapio, & iuncturis utiliſſimus Ioanni Vrſino. Fabulam ſapit quod Kiranides ſuo more de oculis ſcribit, nempe à collo ſuſpenſos tertianam fugare. De roſtro dicunt, ſi coniungatur oliui decocto, hyſtericas duritias emollire. Obſcurus quidam autor ad quaſuis malas corporis affectiones huiuſmodi medicamentum è uentriculo præſcribit, *Accipitris ventriculum tribus diebus, & noctibus mero maceratum conteres, & cum tribus cochlearibus ſucci fæniculi ac mellis permiſcebis, & ſub ſomnum propinabis*. Fella Accipitrum, quemadmodũ & Aquilarum ualdè acria ſunt, ut Galenus apertè docet: quinetiam erodunt, quod uel colore ſuo ęruginoſo ac uiridi teſtantur, qui tamen niger interdũ in eis eſt, unde abſterſione ſua oculis prodeſſe quidam ſcribunt. Eandem Plinius uim *fimo* tribuens, *Accipitris*, inquit, *fimi cinis cum melle Attico laudatur ad inunctiones omnium in oculis vitiorum*. Idem cum uino pro antidoto datur contra morſum ſtellionis. Apud [b] Hippocratem extat medicamẽtum ad cõceptum adiuuandum efficax, huiuſmodi, *Si vero*, inquit, *os vteri concluſum fuerit, fici ſuccum apponat, donec fuerit apertum, & ſtatim aqua eluat. Cæterum Accipitris ſtercus in uino dulci terat, & ieiuna bibat, & tunc cum viro concumbat*. Plinius quoque, *fimum*, ait, *Accipitris in mulſo potum videtur fæcundas facere*.

[c] Arnoldus Villanouanus ſuffitum deſcribit, qui fętum uiuum uel mortuũ educit, huiuſmodi: *Spolium ſerpentis, opoponax, myrrha, galbanum, caſtoreum, ſulfur citrinum, rubia, ſtercus Columbinum, uel Accipitris:* Hæc omnia, uel quædam eorum trita felle uaccino excipiantur, & fumus inde per fiſtulam, in uterum recipiatur. Item ad partum promouendum [d] Vueckerus talem præſcribit medicamenti formulam:

℞. *Fimi Accipitris* ℥. I.
Cinamomi } ana, gra. vij.
Caſſiæ }
Croci gra. iij.
Miſce cum vino albo modico.

Ad morbũ ſacrum. Ad oculorum vitia. Carniũ vires. [a] *In Aphor.* Ad morb. deſperatos. Ad Quartanam. Adeps ad caliginem. Ad iũctur. Oculi ad terrianam. Roſtrũ ad hyſtericas duritias. Ad quaſuis affection. Vẽtriculus. Fel. Ad oculos. Fimus ad culos. Con. Stellionis morſum. [b] *De morb. mulier.* Ad Fæcũd. [c] *In Breu. ſuo.* [d] *In Sintaxi medic.*

10 20 30 40 50

VSVS

VSVS IN VENATIONE.

X multis commodis, quæ Accipiter præstat, nullum magis fructuosum est, quàm quod eius aucupio capitur. Non enim Aues solùm omnis generis cibo laudatas, sed quadrupedes etiam minores, ut lepores, & huiusmodi cupedias alias, quæ heri sui mensam diuite penu instruunt, venatur. Cùm autem satis superq; suo loco de ratione domandi Accipitris, & de uenatione eius opera peragenda tractatum sit, itaque hîc longior non ero, adiecto hoc tantùm ex [a] Pictorio versiculo, quo Accipiter ita loquitur:

Nil curas, cæcos quod stercus curat ocellos.
Dummodo sit patinis præda potita tuis.

Quin & aucupes, ac mercatores quamplurimi haud exiguũ ex his captis, venditisq; quæstum faciunt, maximè verò ex illis, qui venationem edocti sunt; quos singulos nonnunquam quingentis aureis uęnisse constat: [b] Ferdinandus Cortesius scribit *in Themistitana vrbe mercatum locu pletissimum cogi penè quotidiè, ubi inter cætera Aues omnis generis uenales exponuntur, & inter has plurimi Accipitres, Falcones, & Tinnunculi, qui illis regionibus frequentes capiuntur.* Accipitris præterea hęc est pręrogatiua, teste [c] Paradino, vt si aucupatricibus alijs Auibus fuerit associatus, eas omnes etiam multò se maiores, ab omni, cui alioquin abnoxiæ futuræ essent, vectigali liberet.

Quæ Animalia capiat.

[a] In Pantopolio.

[b] Li. 2. rer. Indic.

[c] In Symb.

ICONES. PICTVRÆ.

ELIANVS author est *solitos esse Aegyptios coronare Isidis statuam pennis Accipitrum in signum excellentiæ.* Nam Accipiter inter Aues ut iam sæpius dictum, summo honore ab ipsis afficiebatur. Regis Persarum vestem purpuream, Accipitribus aureis pictis distinctam fuisse legimus. Neque præter rem esse puto ponere, quod *in quodam Canone Imperialium militiarum apud Maffæos Romæ* se vidisse [a] Pierius scribit, *militarem ordinem fuisse, qui Accipitrem luteum in parma identidem lutea gestabant. Erant hi qui sagittarij venatores nuncupabantur, qui sub Magistro peditum stipendia faciebant. Sed & alius ordo Launi nuncupati, insigne idem Accipitris lutei in parma itidem lutea gestabant, & sub eodẽ magistro peditum merebant, eo tamen discrimine, quod sagittariorum Accipiter caput in alam læuam vertebat, Launorum in dextram.* Diuitenses, Gallicana legio Diuitensi munimento, quod è regione Coloniæ Agrippinę in Ducatu Bergensi situm est, in Rheni ripa, pro præsidio imposita, cæruleum Accipitrem habebant in insigni, colore tamen dilutiore. Verùm illud in primis obseruãdum est, ne qui semper in aëre ferè degit, ita pingatur, vt in aqua degere videatur, quod naturę Auis omnino refragatur. Neq; probandus est ordo insignium Domini de Foleto in comitatu Pinctauiensi, in quibus Accipiter Lilij floribus insidere conspicitur. Nam & hoc etsi aliquo pacto naturæ limites non excedat, fieri tamen non potest, vt Accipitrem ferant fragiles, ac caduci flores, de qua re vide [b] Bartholum.

Isidis stat. coronata.

Regis Persarũ vestis.

[a] L. 21. Hierogly.

Sagittarij venatores qui.

Launi qui.

Diuitenses qui.

[b] In dig. tract. de armis Col. 8.

FABVLOSA.

VI Accipitrem fabulis inuoluunt, Apollinem sæpius in hanc alitem sese trãsmutasse comminiscuntur, quemadmodum & aliàs eum nunc Lacerti, nunc Leonis, nunc Draconis habitum iuduisse fingũt. Vnde hunc Deum Phæbũ quo nomine Solem intelligebant, & venerabantur, & Accipitrem nonnunquam vocabant, & hinc ob maximam naturæ Accipitrinę cum Sole similitudinem Apollinis præcipuum nuncium, eiusq; voluntatis interpretem poëtæ eam Auem habitam fabulantur. Vnde [a] Ouidius de Arachne puella cum Minerua de lanificio certante, ita canit:

—— Est illic agrestis imagine Phœbus
Vtq; modò Accipitris pennas, modò terga Leonis
Gesserit. &c.

In hanc Auem conuersum fuisse Dædalionem nugantur poëtæ. fuit autem Dædalion, vt illi fingunt, Luciferi filius, Ceicis Regis Trachiniæ frater, qui Chionem (aut vt alij volunt Phylonidem) filiam habuit, quæ cùm iam ex Mercurio Autylocum, ex Apolline Philemonem genuis-

Apollo.

[a] L. 6. Metamorph.

Dædalion in Accip.

genuiſſet; Dianã ſe formoſiorem iactauit. Quare Dea irata ſagittis eam confecit, cuius morte Dædalion tantum concepit dolorẽ, vt ex Parnaſſi vertice ſe in mare præcipitauerit. Sed Apollo, vt filiæ illius cauſa gratiam facere uideretur, eum in Accipitrem, antequam in mare caderet, commutauit. Hanc eandem Metamorphoſin [b] Ouidius hoc carmine deſcribit.

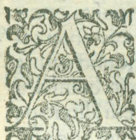
[b] L. 11. metamorph.

Qua via nulla ruit, iam tunc mihi currere viſus
Plus homine eſt, alaſq; pedes ſumpſiſſe putares.
Effugit ergo omnes veloxq; cupidine lethi
Vertice Parnaſſi potitur: miſeratus Apollo
Cùm ſe Dædalion ſaxo miſiſſet ab alto
Fecit Auem, & ſubitis pendentem ſuſtulit alis,
Oraq; adunca dedit, curuos dedit vnguibus hamos:
Virtutem antiquam, maiores corpore vires
Et nunc Accipiter nulli ſatis æquus, in omnes
Sæuit Aues, alijſq; dolens fit cauſa dolendi. Et idem rurſus.
Vir fuit, & tanta eſt animi conſtantia, quantum
Acer erat belloq; ferox, ad vimq; paratus. Idem alibi denuò.
—— Illi fera bella placebant,
Quæ nunc Thisbæas agitat mutata Columbas.

Sunt tamen qui ad diuerſam Metamorphoſin Accipitris originem referant ex huiuſmodi fabula: cuius etiã meminit [c] Antoninus Liberalis ex Bœo, qui de Ornithogonia ſiue de Auiũ ortu librum ſcripſit. *Fuit*, inquit, *apud Maryandinos Hierax vir iuſtus, & illuſtris. Is templa Cereri poſuit, primuſq; ex ea fructus percepit. At poſtquam Teucri legitimo tempore ſacra Neptuno non perſoluerunt; ſed ea præ negligentia omiſerunt, indignatus Neptunus fruges eorum perdidit, ingentemq; à mari cetum ipſis immiſit. Teucri cùm Ceto ſimul & fami ferendo non ſatis eſſent, ad Hieracem miſerunt, qui auxiliũ aduerſus famen, ab eo poſcerent, iſq; cùm triticum, tùm alia miſit alimenta. Irritatus eo facto Neptunus, ob ſuos ab eo honores diminutos in Auem ipſum conuertit, quæ nunc Græcis Hierax, Latinis Accipiter dicitur. Mores quoq; eius priſtinos prorſus immutauit. Eum enim, qui hominibus fuerat chariſſimus, volucribus inuiſiſſimum reddidit; & qui ab interitu multos homines vendicauerat; fecit vt is plurimas factus Accipiter necaret Aues.*

[c] In Metamor. fab. 3.

HISTORICA.

ASSERVNT Aegyptij, vt refert [a] Diodorus Siculus, ſeſe hãc ob cauſam præcipua veneratione Accipitrem proſequi, quòd, vt inquiunt, *Olim è regione ignota Thebas nobile Aegypti oppidum attulerit librũ characteribus puniceis exaratum, quo continebatur quomodo, & qua reuerentia, quibus ceremonijs Dij adorandi eſſent.* Inde natum (ut alibi etiam diximus) vt rerum ſacrarum ſcriptores, necnon ſacerdotes ibidem tyaram rubram cum ala Accipitris capiti impoſitam geſtarẽt. Hæc ſanè ſi pro veris recipere velimus, Diaboli fraude, ac technis facta fateri debemus, qui etiam animalium variorum ſæpenumerò formas aſſumere comperitur, & inter cæteras, Accipitris aliquando imagine ſeſe celaſſe, pro uero refert [b] Gulielmus Neubrigenſis his uerbis: *Eudo Britãnus armiger, homo nefarius ac ſceleſtus, conſpectum aliquando miræ, vt ipſius oculis à Dæmone faſcinatis videbatur, pulchritudinis Accipitrem, in propriam perniciem concupiuit, quo potitus, Dominum ſuum iam abeuntem lætitia ſequebatur. Cui ille: Abÿce, inquit, citò quod portas. Non enim eſt Auis, vt apparet; ſed Dæmon ita in eam ſpeciem transformatus. Cuius quidem dicti veritatem, euentus poſtea declarauit. Cùm enim inſipiens nollet audire monentem, primò conquæſtus Accipitrem illum, vnguibus pugnum ſibi arctius, ac vehementius ſtringere, mox per manum ab eodem ſublatus, diſparuit.* Ita Leo rugiẽs, varios quibus hominem deuoret, modos ac aſtus excogitat. Non aliter, ac ille piſcis, quem ab aſtu, Diabolum nonnulli vocant; necnon qui Rana piſcatrix dictus, piſciculos callidè in ſua ora tanquam in caſſem illectos abſorbet. Sic ille fatuos irretit ac capit; necnon tanquam muſtela lutum, ita alienas formas verſipellis induit, quibus horribilem alioqui conſpectum diſſimulet, & occultat. Cuius vafriciem, ac fallacias, non alijs melius, quàm verè Chriſtianis artibus eludemus, fide nimirum firma, & charitate non ficta erga Deum, & homines. Conſiſtit verò ea fidei veræ ſinceritas, vel maximè in repellenda longè à nobis omni ſuperſtitione, ſeu potiùs dæmonolatria, in quam frequenter incurrunt, qui naturæ limites egreſſi, nimia curioſitate à natura inquè poſtulant, quod in ipſa minimè ſitum eſt, cùm ſcilicet à Diabolo malè perſuaſi, ea quę ipſe vi propria efficit, herbarum, atq; aliarum rerum naturalium facultati tribuant. Nos verò

[d] Li. 1. ca. 4.

Cur ab Aegyptijs cultus Accipiter.

[e] L. 1. c. 19. Hiſt. Angl.

Dęmõ Accipitris forma Eudonẽ fallit.

Diabolus piſcis.

Rana piſcatrix.

rerum

rerum naturalium tam animatarum, quàm inanimatarum concessis, à Deo Opt. Max. viribus, sobriè ac moderatè, quatenus earum natura permittit, vtamur, ne longiùs, aut miraculorum auiditate, aut nimia vitę, salutisuè cupidine abrepti, & altiora nobis scrutantes, per Diaboli perfidiam hac ipsa vita præsente simul cum futura priuemur. Cogitandum enim vita ipsa, quam creatori debemus, nobis ipsum chariorem esse debere, qui eam dedit: & Diabolum, si quando fortè rerum naturæ vi, quam optimè callet, quid perpetrat, omne id, quicquid est, in nostrum exitium conuertere, cùm nobis benè velle, aut benefacere ex odio, quæ ipsius est natura, haudquaquam possit. Sed ne longiùs euager, hîc vela contraho.

Finis Libri Quarti.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS

ORNITHOLOGIÆ Liber Quintus.

Qui est

DE ACCIPITRIBVS IN SPECIE.

DE ASTERIA. Cap. I.

RISTOTELES Accipitrum species enumerãs, [a] Buteonem primo loco ponit, tanquam Accipitris genus præcipuum, non quidem quod *viribus sit valentissimus*, vt malè [b] Bellonius putat, hæc ipsa verba Aristoteli, quæ nusquam apud eum leguntur, falsò ascribens, quem alioquin Accipitrum omniũ ignauissimum, & pigerrimum esse constat, sed quantũ ego reor, ob magnitudinem insignem, *qua Miluo*, vt idem [c] Philosophus adiungit, *æquiparatur*. [d] Plinius à Circo statim orditur, qua de causa incertum. Neque ullam subesse ego existimo, nisi fortè, quòd prospera auguria facere crederetur. Cùm itaque Buteo maximè sit imbellis, imo ipsamet quasi ignauia, quæ etiam in prouerbium abijt, & ad disciplinam iners. Circus verò corpore infirmo, altero pede claudus & more Buteonis murium ac fœtidorum rapina victitet, maioribus verò capiendis ineptus: Nos institutæ methodi rationem sequentes, quæ dignitatis ordine procedit, Asteriam Accipitrem tanquam eum, qui & corporis & animi simul magnitudine pręstare videtur, alijs omnibus præponendum duximus.

[a] *L. 9. Histor. c. 36.*
Cur à Buteone Aristoteles inceperit.
[b] *Lib. 2. de Auib. c. 14.*
[c] *Lib. 8. Histor. c. 3.*
[d] *L. 10. c. 8.*

AEQVIVOCA.

OCABVLVM hoc Asterias Græcum, & quod idem significat Stellaris, Latinum, vtrumq; per se sine adiecto quopiam alio positũ, pluribus sanè competere solet. Nam & Aquila quædam Aeliano vocatur Asterias, quam Stellarem vertit [a] Gyllius, quæ quidem est Chrysaëtos.

Et Ardea quædam [b] Aristoteli Asteria, seu vt vertit Gaza, Stellaris est.

[c] Gyllius item Auis meminit nomine Asterias, *quam in Aegypto mansuefieri tradit, atque adeò præclarè humanam vocem intelligere, vt si quis huic conuicium faciens, vel æppellauerit seruam, ex ea contumelia irascatur, uel eandem ipsam vocauerit pigram, ea sic dolenter tanquam ignobilitatis & segnitiæ arguta indignetur*. Quæ Auis nunquid eadem sit cum nostro Asture siue Asteria, difficile est iudicare. Scio in Aegypto magno honore affici Accipitres, sed humano sermoni assuefactos nusquam legi, idq; ijs potissimùm conuenit, quibus latior lingua est.

Musteli quoq; pisces stellarium cognomento ueniunt, omnes nimirum à punctorum, quibus ceu stellis insigniuntur, varietate.

Sunt qui hanc, de qua nunc institutus est sermo, Auẽ nocent Asturem. Sunt autem Astures populi Hispanię citeriori contermini, de quibus [d] Aethicus: *Hispaniæ*, inquit, *citerior ab Oriẽte incipit ex Pyreneis saltibus, à parte Septẽtrionali vsq; ad Cantabros & Astures excurrit, atq; per Vaccæos & Oretanos, quos ab occasu habet, posita in nostri maris littore Carthagine terminatur*. De eisdẽ [e] Lucanus:

His præter Latias acies, erat impiger Astur.

Sunt autem dicti Astures ab Asturica urbe magnifica.

Aquila Asteria, siue Stellaris.
[a] *Lib. 2. de Ani. c. 39*
[b] *L. 14. c. 4.*
Ardea Stellaris.
[c] *Lib. 9. Histor. cap. 1.*
Musteli pisces cur Stellares dicti.
Astures populi.
[d] *In Cosmographia.*
[e] *Lib. 4. de bel. Pharf.*

SYNO-

SYNONIMA.

GRAECIS, vt [a] Aristoteli, Accipiter hic Ἀστερίας dicitur. Ad huius nominis imitationem Latini Stellarem vocarunt. Vtriusq; vocis etymologia inde petita est, quod Auis hæc maculis quibusdam, notisq; veluti asteriscis ac stellulis perornetur. Recentiores Latini ex vernacula sibi Italica dictionem Latinam facientes, Asturem vocant, Italis enim Astor appellatur. Gallis parumper immutata dictione Autour ipse [b] Bellonio teste. Quas quidem uoces omnes à 10 Græca (Asterias) detortas esse & sonus & res ipsa indicat. Nam & Galli forsasse Astour dicturi essent, nisi idiomati eorum S literam ante aliam consonantem subticere peculiare esset.

[a] *9. Hist. 36.* Etymolog. Astur. Astore. Autour. [b] *Lib. 2. de Auib. c. 16.*

GENVS ET DIFFERENTIAE.

ACCIPITRVM Stellarium seu Asturum differentiæ variæ admodũ sunt. Sed antequam has recenseamus, prius Asturis ipsius in genere naturam, quaq; à cæteris discrepet Accipitribus, rationem paulisper examinemus, vt ex tanta rerum ac vocum consimilium varietate natæ obscuritati, quoad licet, lucem 20 aliquam adferamus. Omnes enim Asturem ponunt, & plura eius genera faciunt. Sed qui Accipiter propriè dictus est, Asterias, nemo (quod sciam) hactenus dixit. Accipiter igitur Stellaris ex ferociorum Accipitrum numero censetur, corpore est grandi, unde ab [a] Aristotele Palumbario, & Pernici comparatur. Nam ueritus, ne quis hæc tria genera, ob parem magnitudinem & similitudinem inter se magnam deceptus, pro iisdem haberet, desertis uerbis ea differre monuit. Palumbarium uero ipse Aristoteles alibi maiorem Accipitrem vocat. Punctis verò & notis quibusdam stellas referentibus respergi, vt plurimùm Asturem, eoq; nomine ab alijs distingui, ipsum nomen indicat. Quamuis enim & alij Accipitres uarij & maculati sunt, huic tamen id maximè competit. *In Asture* (inquit Albertus) *anterior pars capitis extensa paulatim in rostrum, sicut & Aquilæ caput, Falconis ue-* 30 *rò caput naturaliter non extenditur, nec similiter se colligit.* Oculis est varijs, & pellucidis, vultu hilari Collum, vt testatur Bellonius, cæteris paribus iuxta vtriusque magnitudinis proportionem, habet longius, quàm Aquila. Colore multùm ad Aquilæ formam accedit, & fæmina præsertim, maculis tamen ubique, quàm illa frequentioribus ac densioribus ruffis. Corpore plerumq; oblongiore, femoribus præsertim longioribus, atque ideo etiam altioris staturæ, quàm Falcones. Crura tamen seu tibias respectu femorum obtinet breuia ac crassa, pedes magnos & crassos. *Asturis,* ait [b] Albertus, *cauda ob longitudinem dependet, quod in Falconibus improbatur.* Tales animosi sunt, ac fortes. Nam Aues maiores, quales sunt Anseres, Grues, imo & Lepores inuadunt & capiunt. Sunt autem Astures ex genere eorum Accipitrum, qui Pugillares mansuefactarijs vocantur, id est, qui emissi pr˛etento pugno reuocantur. Sunt enim & alij, qui nisi pinnarum sca- 40 po reuocari solent. Distinguuntur Astures inter se, uel à natura, uel à sexu, tanquam differentijs internis: tum aut magnitudine, aut natalibus, aut colore, tanquam externis. Quanquam de magnitudine dubium esse potest, vtrò referenda sit. Quod ad sexum attinet, iam olim diximus euidens esse discrimen inter marem & fæminam. Fæmina enim in toto rapaciũ genere maior & nobilior est mare. Quæ quidem differentia in Asturibus apertè obseruatur. Mas omnium rapacium plerunque Tercellinus uocatur, & fæmina minus audax est, minusq; robustus.

[a] *9. Hist. 36.* Caput. Oculi. Collum. Crura. Pedes. [b] *Lib. 23.* Cauda. Pugillares Accipitres qui. Fæminæ Asturis & maris discrimen.

Differunt etiam natura hac ratione, quod quidam circa aquas degant, victum ex his petant, alij verò terrestres sint, quia ut plurimùm in terra viuãt, & Gallinaceas & Columbaceas Aues, aut Lepores etiam prædentur. Horum animosiores ij existimãtur, qui littora seu ripas accolũt, quòd magnas Aues aquaticas summa audacia inuadant, vt Anseres, Cycnos &c.

Differẽtiæ à natura. A magnitudine.

50 Magnitudo etiam non minimam inter eos facit differentiam. Nam præterquam quod Sexus plerunq; inde discrimen cognoscitur, bonitatis etiam inter ipsas fæmellas indicia à magnitudine sumuntur. Quò enim maior est Astur, ac pluris ponderis, eò censetur præstantior, adeo vt Tardiuo teste, *in Syria Aues, quæ prædæ ac aucupio seruiunt omnes, ad pondus emantur, & eò quæque maioris, quò pluris penderint.* Colorem aliasque eorum conditiones non curant. Sunt tamen qui contrarium sentire videntur. Nam [c] Franciscus Carcanus Italus scribit *illos Astures pulcherrimos haberi, qui parui sunt. Tertiarios verò è contrario magnos paruis præferri.* Vnde apud Italos natum prouerbium de re quapiàm conuenienti, & quæ optimè quadret: Astore picciolo, & Terzuolo grande.

[c] *Lib. 2. de Aucup. c. 1.*

Est præterea & aliud quoddam Asturis genus, quod dimidiatum Asturem Galli demy Vatour vocant, testibus Tardiuo & Bellonio, qui inter Astures marem & fœminam media est magnitudine, quem paucicapi epitheto, Gallicè Peuprenant cognominant, quòd modicæ sit rapacitatis, & parum emolumenti hero adferat.

Peuprenāt.

Aloco.

A loco etiam seu natalibus plurimæ desumūtur differentiæ, quæ haud parum faciunt ad ferendam de cuiusque bonitate censuram, quòd aër seu locus natiuitatis, ut hominum, ita etiam Auium corpora ac eorum temperiem non parum immutet. Iuxta has alij dicuntur Armeni, alij Persæ, alij Græci, alij Sardi, alij Illyrici. Sunt præter hos Alpini, Hetrusci, Appuli, Calabri, Longobardi, Germani, Rutheni, Sarmatæ, Islandi, Gemonenses, Carnenses, & Calamentani. qui omnes bonitate ac præstantia maximè inter se discrepant. Atque apud Accipitrarios plerunq; pro regionis cuiusq; indole æstimantur, certisq; notis omnes dignoscūtur. Astures enim in Armenia & Persia, vt testantur Tardiuus & Bellonius, omnibus præferuntur, deinde qui è Græcia: denique qui ex Africa adferuntur. Armeni hac ratione à reliquis discernuntur. Oculos habent virides, & pondus corporis insigne. Præstant tamen qui oculis & dorso nigricant. Persa corpore grandi est, & bene vestito plumis, oculis claris, concauis, supercilijs pendentibus. *Græcus capite grandi, & raris in collo plumis*. Africano dorsum nigrum, & oculi similiter in iuuentute. Nam ætatis progressu ruffescunt. De Armenis paulò fusius Carcanus hunc in modum tradit: Armeni, vt ab alijs accepi multùm alijs præferuntur, plurimùmq; ab illis differunt, ita vt quasi nullam cum alijs Asturum speciebus habeant similitudinem. Sunt admodum belli, corpore tertiarij Aquilæ nobilis (quem autem tertiarium Aquilæ nobilis ille vocet, vix intelligo, existimo tamen tertium Aquilæ pullum intelligere, eumq; marem) quam regalē etiam appellant. Audacia & animo omnes cæteras vincunt. Crura habent candida, pedes magnos, & ad aucupium auium, maiorum præsertim, & campestrium optimè inseruiunt. In nostris regionibus rarissimi videntur. Quod si ita est, hic Armenus, Astur, hoc nomine merito per excellentiam & simpliciter dicendus erit. *Sardorum verò hæ sunt notæ*. Pennas habent nigras, crura breuia, femora longa, & pedes pallidos. Ad Perdicum, Phasianorum, & Coturnicum prædam quàm aliarum Auium maiorum sunt vtiliores: Hactenus ille.

Persa.
Græcus.
Africanus.
Armenus.

Sardius.

Illyricus.

Illyrici siue Sclaui dicti in Dalmatia nascuntur, & Foro Iulij. Statura corporis plerumq; sunt mediocri, pennas habent rubras, maiori ex parte, adinstar prunarum candentium, quamuis & aliqui inueniantur coloris flaui, aliqui etiam nigri. Pedes habent magnos, rostrum acutum ac extensum, crassumq;, femora ab interna parte plana ac æqualia ad volæ manus instar, neque ita rotundi sunt, vt cæteræ Asturum species. Qui ex hisce sunt anniculi, quos Soros vocant, habeant oportet pectoris & partium anteriorum maculas maiusculas, rubras & longas, alas magnas, caudam uerò non vsque adeò longam. Qui aliquoties pennas mutarunt inter se parum differunt. Astures hi *Illyrici cæteris nobiliores habentur*, neque Tertiarij eorum multò minoris pretij sunt, quàm Astures fœminæ.

Alpini.

Astures alpini dicti in Apennini iugis in Longobardia, Hetruria & Apulia geniti, pauci ad aucupia vtiles. Statura corporis magna sunt, & plerunq; tereti, pennis nigris. Natura contumaces ac refractarij, & quò sæpiùs pennas mutarint, eò magis degenerant, & viliores fiunt.

Calabri.

Calabri corpore magno, & vt plurimùm oblongo conspiciuntur, pedibus ferè cādidis. Non desunt tamen, qui nigri sunt, neque etiam flaui: Quin & rubri & pallidi reperiuntur. Robusti hi sunt, at superbi & ad venationem Leporum vtiles: uerùm non admodum magni fiunt.

Germani.

Germani Astures Accipitrarijs magistris in Gallia, vt fatetur Bellonius, in frequentissimo vsu sunt, & magni fiunt. Horum magna copia erat in Arduenna sylua, cuius hac tempestate plurimis in locis excisæ, maximæ adhuc reliquię extāt in Leodiensi & Luxemburgēsi diœcesi, cùm alijs *Germaniæ locis*. Hisce oculi iris, & suprema, ubi capiti contigua est, rostri pars, item crura, tibięuè & pedes colore croceo tinguntur, cōtrà quàm Hierofalco, cui pedes pallescunt. Caudam habent maculis latis & obliquis, partim nigris, partim canis admodum frequentibus conspersam. Pennæ colli superioris, nec non capitis magis ruffescunt, & punctulis nigris plurimis itidem interstinguuntur. Plumę verò femorum, ac ventris inferioris diuersa ratione maculantur. Nam fuluæ minus, quàm cæteræ notis ornantur rotundis intercursantibus, quales in Pauonum cauda oculi figura conspiciuntur.

Sarmatici.

Sarmatici iuxta Carcanum ex Sarmatia regione Septentrionali polo antarctico proxima in Italiam deferuntur, & in altissimis etiam Islandiæ, vicinarumq; insularum, ac regionum montibus nascuntur. Sunt autem albi.

Gemonenses.

Gemonenses, qui in montibus supra Gemonam degunt, ibique capiuntur, & quorum nidi nunquam inueniri dicuntur, ob excelsum prærupti, atque inaccessibilis loci situm optimi euadunt ad Auium campestrium & fluuiatilium uenatum.

Sunt

Sunt & alij Astures non admodum magni, sed ut plurimùm oblongi, ac pennis rubris, atque flauis uestiti, qui nascuntur in montibus Carnea & Cadore dictis. Horum aliqui frugẽ faciunt & præstantes euadunt, sed anniculi his, qui plumas aliquando exuêre, utpotè animo uiliori, minoriq; audacia præditis prę feruntur. Habent & hi sicut & reliquę Asturum species suos tertiarios, uerùm hi minoris multò fiunt. Quamuis campestrium Auium uenationi admodum idonei sint, si ad eam eos instituí contingat.

Astorellus Carcani.

Quem Carcanus Astorellum uocat, suspicor eundem esse cum Semiasture Tardiui & Bellonij, quem inter Asteriam Accipitrem fęminam, & marem medium, quod ad magnitudinem attinet, statuunt. Hunc ita describit: Corporis statura maior est Tinnunculis grandioribus, sed rostro, oculis, dorso, ac lũbis, pedibusq; simillimus Falconibus. Diù in aëre ęquilibrio quodam, ueluti immotus suspenditur. Homines ac Canes uenaticos quouis insequitur, in gyrum altè uolat, ut uel Alaudam, uel Perdicem, ubi in altum euolando fugâ conspecto hoste sibi consulant, rapere extemplò ac lacerare queat.

Differẽtiæ Asturũ pe-nes colores Ruffi. Subnigri. Albi.

Denique colore inter se differunt Astures. Quidam enim sunt ruffi magis quàm alij, alij ad nigrum plusculum vergunt, alij etiam albi sunt. Ruffi inter hos excellunt, sed illi magis, quibus color ille ad fuscum splendidum tendit. Exempla ex antedictis peti possunt. Subnigri, & quibus plumæ à uertice frontem uersus dependent, pulchri habentur, sed parũ robusti. Albi quales dicuntur Sarmatæ obesiores sunt, & corpulentiores, speciosi & institutioni faciles, sed cęteris imbecilliores. Gruem capere nequeunt, sed quoniam in sublimi uolant, & alti aëris frigus facilè tolerant, ad Aues altiuolas capiendas laudantur.

Asturis maioris laudabilis forma

In vniuersum autem laudabilis forma Asturis maioris censetur, si caput sit modicum, facies longa & angusta, qualis est Vulturis, & si Aquilinam similitudine referat. Fauces & gula probantur amplæ: oculi magni, concaui, ac profundi, iris exigua nigricans, narium, auriumq; meatus ampli, cauda, pedesq; lati, rostrum oblongum & nigrum, collum item longum, pectus carnosum ac crassum, caro dura, coxę longæ, carnosæ, ac à se mutuo distantes, ossa crurum & tibiarum breuia, vngues crassi & longi, plumæ coxarum versus caudam versantes latę, similiter & caudæ ipsius pennę, quæ etiamsi ruffę & molles sint, præferuntur. Color caudæ pronæ seu inferioris non alius quàm pectoris, cuiusque pennæ singulæ parte caudę superiore nonnihil intersectæ sint; Rursus color pennarum caudæ extremarum circa caules, calamosuè seu neruos, earundem niger.

Asturũ minorum bonitatis signa. Quæ in Asturib. damnentur.

Signa verò bonitatis minorum Asturum sunt istæc. Oculi clari & ampli, capacitas aurium & oris ampla, caput paruum, collum longum, pedum digiti longi, pennæ breues, & abditæ, pedes è flauo nonnihil virentes, vngues ampli, digiti excarnes, concoctio cibi facilis, excrementi meatus seu aluus ampla, excretio procul admodum reiecta, extremitas rostri nigra. Damnantur cùm in maiori, tum in minori Asteria caput grande, collum breue, molle, carnosum, plumis oppletum, pennæ colli perplexę, & sibi mutuo inuolutę, coxæ breues & graciles, crura longa, digiti curti, color bæticus siue nigricans, pedes asperi. Cùm verò Asteriam nullam haberem itaque hasce duas, quas subinde dabimus icones, unam nempe ab Ornithologo, eamq; primo loco positam, alteram à Bellonio, mutuauimus, licet meo iudicio descriptioni parum respondeant.

LOCVS. VENATVS.

ASTVRES, inquit [a] Petrus Crescentiensis, *nascuntur in alpibus, & nemoribus.* Ex proximè præcedenti capite, quo differentias eorum à loco natali desumptas recensuimus, videre est plerosq; in montium altissimis iugis, aut syluarum densissimarum cacuminibus, locisq; alijs aditu difficillimis, ac solitarijs nidulari, atque degere; quemadmodũ & Aquilæ & Vultures, adeo vt quod de Vulturino nido Herodotum Brisonis Rhetoris patrẽ [b] Aristoteles dixisse refert, de Asturum genere in Germaniæ montibus nascente, quidam affirmare audeant. Quidam autem eas rupes incolunt, quæ mari adiacent, littoraq; inhabitant, aut circa flumina, & aquas dulces versantur. Alij verò locis procul ab aquis dissitis in continente, aut rarò admodum iuxta aquas degunt. Primùm genus, ut plurimùm ex Auibus aquaticis, ut Anatibus, Anseribus, Ardeis, Gruibus & huiuscemodi alijs uiuit. Hoc humilem adeò uolatum prope terram, cùm prędam capiendam prosequitur, exercet, ac clandestino quodam astu, ex occulto eam adoritur, vt priusquam sese humo tollant aues, oppressas rapiat. Huic forsan non ineptè adscribi poterit etymum illud, quod Albertus magnus de hoc nomine (Astur) tanquam, si latio suam deberet

Asturis etymologia Alberti.

[a] *L. 10. c. 2.*

[b] *L. 9. Hist. cap. 11.*

originem, adfert. Vult enim ab astu maximo dici, quo in venatu vtitur. Semper enim latet, & prope humum præter aliorum Accipitrum & Falconum morem, Aues persequitur, & è latebris erumpens, prouolansq; ex improuiso, eas inuadit. Et de hoc genere meo iudicio loquebatur Ariostus hunc in modum canens:

Qual buon Astor, che l'Anitra, ò l'acceggia
Starna, ò Colombo, ò simil altro augello
Venirsi in contra di lontano veggia,
Leua la testa, e si fà lieto e bello.

Posterius illud Asturis genus, quod aquas rarò accollit, & ferè semper procul à mari & fluuijs dissita loca inhabitat, campestribus Auibus, ut Columbis, earumq; pullis, Gallinis, Phasianis, & Perdicibus victitare solet. Depositis pennarum exuuijs excelsæ cuipiam arbori insidere consueuerunt, ut ex ea, tanquam ex specula quadam, undiquaq; prædam despiciant, prospectam diligenter obseruent. Venantur Coturnices, Perdices, Phasianos, Cornices, Monedulas & id genus alias, in quas subitò ac conspexerint, maxima velocitate, & impetu irruunt, neque persequi desistunt, donec in suam potestatem redegerint.

Quin etiam quidam alij reperiuntur, cæteros animi magnitudine, corporisq; robore vincentes, qui etiam Lepores nullo negocio rapiunt, & ex eorum ossibus magna frusta, aliquando etiam integra palmi longitudine deglutiũt, eaq; stomachi ingenti calore concoquunt, & quod maius est, Capreolorum etiam hinnullos, licet sine Canum venaticorum ope retinere non possunt, ita tamen feriunt, ac negocium facessunt, iniectaq; illis mora tam diù impediunt, donec à Canibus capiantur.

VSVS. ICON.

ATTILAE Hunnorum Regi hominum truculentissimo, qui flagellum Dei dictus fuit, ita placuit Astur, ut in insigni, galea, & pileo eum coronatum gestaret. Hæc auis Phœbea etiam dicta est, quod soli sacra haberetur.

DE ACCIPITRE PALVMBARIO. Cap. II.

QVEM Latini Accipitrem Palumbarium ea ratione, quòd Palumbas potissimùm persequatur & capiat, Græci φασσοφόνον vocant eadem de causa. φάσσα enim Palumbus est. Dicitur etiã Varino & Hesichio φαβοτύπος, & φαβοκτόνος, & φάσσοκτονος, quasi Columbicida. nam φὰψ genus inquiunt esse Columbæ syluestris. Quidam Germani docti uiri hunc Germanicè Taubenfalck interpretantur, id est, Falconem Columbarium, quàm rectè, ipsi uiderint. Albertus Asturem cum Accipitre Palumbario eundem facere uidetur, dum nominibus vtrisq; promiscuè & pro idem significantibus vtitur. Sed si, ut omnium ferè concors sententia tenet, Astur vulgò dictus, Asterias Aristotelis est, sanè Accipiter Palumbarius esse nulla ratione poterit; Nam ex [a] Aristotelis authoritate, Accipiter Palumbarius, & Stellaris multum inter se differũt. Videtur tamen nonnunquam idem Albertus Asturem & Accipitrem Palumbarium pro diuersis denuò habere, dum seorsim suo quemq; nomine describit, vt aut non inter nouisse eos, aut nominum paruam rationem habuisse necessum sit. [b] Petrus Bellonius, dum Accipitrem Palumbariũ eum facere conatur, quem Galli simpliciter & speciatim Falconem uocant, cuius hanc, quam statim dabimus, iconem exhibet, nullis omnino rationibus nititur, præterquam vnâ, eaq; exigui admodum momenti, quòd Accipitrarij Galli suos Falcones Columbarũ esca, tanquam illicio quodam capere soleant. Sanè non solùm Palumbarius Columbis uescitur, sed omnibus omnino Accipitribus hoc cõmune est, ut Columbas ceu gratam escam capiant, & interemptas dilanient, sicut ex [c] Aristotele & [d] Plinio satis constat, ut experiẽtiam quotidianam omittam. Verùm ita dictus est hic Accipiter κατ' ἐξοχὴν, quòd huic peculiare sit illis uolucribus potiùs, quàm alijs quibusuis insidiari. Cùm autem ab Aristotele nihil prẹter nudas nomenclaturas horum Accipitrum acceperimus, difficillimum, imo ἀδύνατον, & temerarium esse existimo, de his rebus quicquam certi statuere, ac veterum nomina, nullis præsertim argumentis, huic potiùs, quàm illi attribuere. Videmus autem Philosophum, hunc Accipitrem Palumbarium

Columbicida. Taubenfalck.

[a] Lib. 9. Histor. c. 36.

[b] Lib. 2. de Auib. c. 18

[c] 9. Histor. cap. 36.

[d] Lib. 10. c. 36. & 37.

lumbarium & Fringillarium abſolutè & ſimpliciter Accipitres uocare, quemadmodum ubi [e] ait: *Accipitres ambo carniuori ſunt*, de his tantummodo loquens, tanquam hęc duo genera præ cæteris Accipitrum nomine vocari mereantur. Habent enim alij omnes etiam alia nomina, vt Triorchis, Aeſalo, Circus, Aſterias, Pernes, Percnus, Leuis. Hi verò duo, vt & Rubetarius, ſimpliciter Accipitres dicũtur, adiecto cognomine ab animali, quod ſinguli præcipuè capiunt. Multi eadem penè ratione, qua Bellonius decepti, hoc nomen Palumbarij alijs atque alijs Accipitribus accommodarunt. Albertus, ut diximus, Aſturi ſeu Accipitri maiori, quod & is Columbas capiat, id nomen aſcribit. Epheſius quidam à Nipho citatus Falconem Gentilem vulgò dictum, qui etiam Palumbos inſequitur, ex eo facit, Petro Bellonio hac in re aſſenſus, non minus ficulneo tamen argumento, quàm ille, innixus. Turnerus Anglus Sparuerio Germanorum, qui ab aliarum nationum Speruerio non differt, & omnium vnanimi conſenſu Niſus & Fringillarius Accipiter habetur, Palumbarium eſſe opinatur, non alio perſuaſus argumento, quàm quòd Palumbos, Columbos, Perdices & grandiuſculas Aues inſequatur. Quidam Germanorum Taubenfalck eſſe uolunt. Ita eos, qui nulla graui ratione adducti coniecturis meris rem decernere volunt, neceſſum eſt in diuerſas diſtrahi ſententias, & nihil quicquam ſibi conſonum dicere. Nos in re adeò incerta ac controuerſa, vtpotè certi nihil habentes, certi quidpiam ſtatuere non audemus. Certè extra omnem controuerſiam eſt, nobis plurimas eſſe ſpecies Accipitrum Ariſtoteli ignotas, & quæ illi inquilinæ fuere, nobis exoticas eſſe. Falconem eſſe non prorſum poſſumus ire inficias, cùm hoc nomen valdè generale ſit, & frequenter non ſecus, quàm Accipiter omnes huius ſpecies ſub ſe comprehendat. Verùm nunquid is ſit, qui ſpeciatim & peculiariter hoc nomine venit, dubito. Quod ſi tamen quiſpiam ita eſſe volet, de his peculiarem, quem de eis conſcripſimus, tractatum, conſulere poteſt.

[e] Lib. 8. Hiſtor. c. 3.

Hunc Accipitrem Palumbarium carniuorum eſſe & multum à Fringillarijs magnitudine differre Ariſtoteles ſolùm ſcribit, è quibus verbis difficile eſſe iudicium ferre, cuiuis liquet. Addunt alij hunc ſpecie alioqui Fringillario ſimillimum eſſe. VVottonus in ferociorum Accipitrum numero cenſeri ſcribit. Homerus celeritatem viſus & actionis nunc confert Accipitri φασσοφόνῳ, id eſt, Palumbario, nunc Aquilæ. Et [f] Porphyrius Accipitrem Palumbarium peculiariter omnium celerrimè volare ſcripſit. Hic idem fortè eſt ea Ouidio Auis,

Quæ nunc Thisbæas agitat mutata Columbas.

Columbario Accipitre Mercuriũ delectari [g] Aelianus tradit. Magnitudo huius Accipitris colligitur ex [h] Ariſtotele, Chalcidem auem huius magnitudine eſſe aſſerente.

[f] Lib. 3. de Abſtin. ab animat.
[g] L. 12. de An. c. 14.
[h] L. 9. Hiſ.

DE FRINGILLARIO ACCIPITRE Vulgò Niſo dicto. Cap. II.

AEQVIVOCA.

FRINGILLARIVM Accipitrem cùm Ariſtoteles nuſquàm ſeiunxerit, & eundem non minus, quàm Accipitris nomine abſolutè dignatus ſit, & ſpecie quoque, id eſt, habitu & colore illi ſimillimum plerunq; tradant, ego quoq; non temerè Palumbario proximè ſubiungendũ putaui. Quoniam uerò, qui ſanioris ſunt ſententiæ, hunc cum eo, quem Niſum recentiorum Latinorum vulgus appellat, eundem ſtatuunt, nec non cum Speruerio diuerſarum gentium vernacula lingua dicto, volui prius homonomiam pro more noſtro explicare.

Veterum Accipiter Fringillarius cum nullo nomen habet æquiuocum. Niſus verò Ouidij, & veterum multum ab eo differt. Ouidio enim non Accipitris genus, ſed Haliætus eſt, id eſt, Aquila marina. Sparueri uerò nomen Italiæ vulgus etiam tentorio ſeu conopæo, quod cubilibus frigori & culicibus arcendis obtenditur, impoſuit, eadem fortaſſe ratione, qua Aui, quam utriuſq; in generali ſynonimia latiùs declarauimus.

Niſus Ouidij. Sparuier vulgò q̃d.

SYNO-

SYNONIMA.

GRAECIS ut Aristoteli,& Hesychio hic Accipiter Σπιζίας nominatur,idest,
Fringillarius,eò quòd præcipuè minorum Auiū genus, quales Fringillæ sunt,
sectetur: Σπίζα enim seu σπίζη Fringilla est. Hac tēpestate Grecorum uulgò
ξευτέρι corrupto,ut uidetur,nomine,ab oxyptero uel ocyptero, dicitur. Ωκυ-
πέτης apud Hesiodum Accipitris etiam epitheton est. Quę omnia ob ueloci-
tatem ei conueniunt. Hęc fortasse Nipho duplicis erroris occasionem dede-
runt, quo hūc Fringillarium Accipitrem cum πέρνη Aristotelis eundem esse putarit, & Perni
nomen impositū à pernicitate,vt dicatur Pernis,quasi pernix. Sanè nisi Sparauerij,quem Per-
nem esse dicit,nomen generatim accipiat pro quouis Accipitre, toto erret cœlo,necesse est,cū
Aristoteles pro diuersis speciebus enumeret Accipitrem Fringillarium & Pernem. At verò
Speruerium vulgò dictum Fringillarium esse Aristotelis,Albertus, Otnithologus, Bellonius,
alijque doctissimi quique vno ore fatentur. Præterea indoctè satis nomini Græcæ originis la-
tinam etymologiam affingere conatur, vt cùm ad Pernem ventum erit, pluribus ostendemus.

Hic itaq; Σπίζιας Aristotelis, Latinis ad Græci nominis imitationem Fringillarius Accipi-
ter uocatur. Alioquin hic etiam, vti paulò antè de Palumbario diximus, præ cæteris Accipitris
nomine uenit,cùm apud Græcos veteres, tùm apud recentiores, quorū pleriq; Accipitrem in
duo genera diuidunt,in magnum scilicet,quem alio nomine Asturem quandoque appellant,
& in paruum,quem Nisum seu Speruerium. Nisi verò appellatio,quatenus hunc Accipitrem
designat, apud Latinos recens admodū est,ac Alberti æuo non satis Latino usurpari cœptum.
Huius etymum è Latio idem petit,quàm aptè,ipse viderit. Sunt autem hęc eius uerbo: *Accipiter
minor latinè Nisus vocatur, à conatu ad prædam, quia nititur capere Aues se fortiores, vt Columbam, Ana-
tem, Corniculam.* Nisus quidem vox Latina est,& antiquis vsitata,sed diuersa longè significatio-
ne. Veteribus enim Haliætum, vt diximus, denotauit, quam vocē recentiores, longo post tem-
pore,ad hunc Accipitrem trāstulerunt, quod fortè viderent rapacitate,& Auium persecutio-
ne vtrumq; conuenire. Fieri quidem potest, inquit Ornithologus, vt uox Nisus ab Hebręis de-
scēderit, qui Aquilam Neser vocant, & Nez Accipitrem, alij Asturem, alij etiam Nisum inter-
pretantur. Itali hoc genus Accipitris vocant Sparuiero, uel vt alij Sparauier, Sparauiero, Spa-
rauero. Sunt qui illum in minorem & maiorem distinguant. Germani Sperber, vel Speruuer;
Galli Esperuier, vel Esparuier. Horum omnium nominum eandem *sine dubio originem*, *vbi
de Synonimis Accipitris in genere egimus*, examinauimus. Nullum enim præter has voces no-
men aliud est, quo quæuis nationes magis aptè, *aut propriè generalem Accipitris* notionem
exprimere queant, ac Italica præsertim. Hæc itaque Accipitris Fringillarij fœminę sunt syno-
nima. Marem uulgò Muscetum uocant, à Muschetto Italica dictione, Galli Mouschet, uti &
Belgæ, qui id nominis à Gallis uicinis mutuati sunt, hac fortasse occasione, quòd Accipitrarij
plurimi Belgę quotannis omne Accipitrum genus undiquaq; comparare, & in Galliam Prin-
cipibus, alijsque optimatibus venum portare soleant. Alioquin eorum linguæ cum Gallica ni-
hil commune est. Germani Muscetū uocant Sprintz, Sprintzel, Sprinzle uel Sprintzling. Quas
uoces nimis ridiculosè, quantum mihi uidetur, Ornithologus, uir alioquin incomparabilis do-
ctrinæ à Græca uoce σπιζίας deducit, uocum nescio qua, sanè nullius *momenti*, allusione ad-
ductus. Qua in re, quod pace illius dixerim, communi plerisq; Germanis etiam doctis, nec non
aliarum quarundem nationum viris, morbo mihi laborare uidetur, qui uernaculæ sibi linguæ,
parum aut nihil curiosi, uocum etiam indigetum originem, è quouis alio peregrino idiomate
potiùs, quàm è suo, etsi inuita Minerua malūt petere. Ita nos semper aliena magis, quàm pro-
pria seu domestica capiunt & oblectant, qui nouarum rerum auidi sumus, & usitatas fastidi-
mus. Qui uerò Germanus est, examinata diligenter hac uoce Sprintzeln facilè intelliget, &
concedet maculas significare, quas Belgæ etiam nonnihil variante uocabulo Sprinckelen di-
cunt, à quibus huic Aui, id nominis inditum conijciet, quòd maculis quibusdam toto corpore
respersa sit. Pro respergere etiam Belgæ besprinckelen dicunt. Muscetus autem pręterquam
quòd totum pectus, & ventrem transuersis maculis distinctum habet, etiam dorso & alis hinc
inde plurimis albicantibus in ferrugineo notis insignitur, ut descriptio docebit. Nominis Ger-
manici Sprinzling adductam rationem vehementer etiam confirmat vox Gallica Mauchet,
quam Italos & Belgas à Gallica mutuatos esse non est dubium. Cùm enim verbum mouche-
ter Gallis nihil aliud signet quàm tracheter, id est, distinguere, maculis respergere, cuiuis pa-
lam est, deductam inde uocem mouchet, maculosam Auem significare: non quòd reliqui Ac-
cipitres non sint quoque notulis distincti, pectore præsertim, sed quòd huic ferè soli proprium
est, dorsum & collum, quæ cæteris plerunq; tota nigricant, illud albis, hoc nigris notis macula-
tum habere. Hispani hanc Auem Francello uocant, fortè tanquam Francos, id est, nobiles ac
ingenuos, libertatisq; amantes.

Σπιζίας.
ξευτέρι.
Ωκυπέτης.
Niphi error.
Pernis.
Sparueriū Fringillarium esse.
Accipitrū præcipua genera.
Nisus.
Alberti error.
Nisus veterū q̄ Auis.
Nisi etymū
Sparuiero.
Sperber.
Esperuier.
Muscetus vnde Mouschet.
Sprintz.
Ornithologi error.
Sprintzeln vnde dicatur.
SprincKelen quid.
Mauchet quid.
Tracheter quid.
Francello.

DE-

DESCRIPTIO. DIFFERENTIAE.

ACCIPITER Fringillarius, cuius nos iconem exhibemus, longitudine eſt ab extremo roſtro ad ultimam caudam ſpithami cum palmo. Roſtrum ei breue, fuſcum, craſſum, modicè uncum. Iris oculi intensè flaua. Vertex, collum, dorſum, alæ, colore caſtaneo nigricante, obſcuroue fuſco. In ſincipite tantùm, & circa alarum mediũ, quà dorſo ipſæ incumbũt, alba macula conſpicitur. Pars pro-

na totius

na totius corporis, nempe gula, pectus, venter, latera alis tecta, femora & uropygium sunt candida, & transuersis lineis luteis intersecantur. Tibiæ & pedes lutei seu crocei. Vngues nigri incurui. Cauda supina tota est fusca, maculis nigris transuersim ductis ornata per interualla.

Muscetus, quem damus, minor aliquanto est, duobus nempe digitis, si à rostri acie ad caudæ finem commesuretur. Rostrum ei similiter breue, crassum, vnco exiguo acutissimo tamen pre-

ditum,colore corneo ſubcæruleo. Oculi pupillam ochræ colore pallido,lutea iris excipit,quod reliquum eſt intensè flauet. Caput,collum,pectus,venter, crura albicant, & varijs maculis diſtinguuntur. Caput enim fuſcas habet oblongas,collum latas nigricantes, cæteræ pronæ partes ferrugineas tanquam lineas tranſuerſas,at minimè,vt in Niſo, continuas. Dorſum & alæ bætico,ſed dilutiore,quàm in Niſo colore tinguntur. Dorſum tamen tam medium,quàm extremum, atque alas cùm in parte ſuperiori, quà primi ordinis tegetes plumulæ poſitæ ſunt, tùm in ea potiſſimùm,quæ in dorſum reclinatur media,maculæ multę albæ reſpergunt. Quæ fortaſſe res Germanis Muſcettum Sprintzling,quaſi maculoſum vocare,occaſionem dedit,vt dixi. Cauda reliqui corporis ferè longitudinem æquat, & nigris & dilutè fuſcis maculis tranſuerſalibus alternatim diſpoſitis ornatur. Pedes,tibiæq́; crocei coloris. Vngues nigri, incurui. 10

Huic noſtræ vtriq́; deſcriptioni omnibus ferè notis correſpondent, quæ ſingillatim, & ab Ornithologo,& à Bellonio poſitæ ſunt:adeò vt iam calamo depictas Aues omnium conſenſu Accipitres Fringillarios, nempe Niſum ſeu Sparuerium, nec non Muſcetum eſſe, nullum ſit dubium. Fredericus Imperator Speruerios omnibus rapacibus minores eſſe ait:quod certè uerum eſt,ſi de ſolis Accipitribus & Falconibus,quorum ad venationem vſus eſt,intelligamus.

Horum Accipitrum,vt & reliquorum plures ſolent poni differentiæ, quæ partim ab ætate: partim à natiuitatis loco,partim etiam à colore,& magnitudine ſumuntur.

Ab ætate. Ab ætate,alij nidarij,alij ramarij, alij denique mutati dicuntur, quarum appellationum in vniuerſali Accipitris hiſtoria rationem reddidimus. Horum optimi, ac diſciplinæ capaciſſimi ſunt,qui, cùm adhuc pulli ſunt,è nido tolluntur, quibus bonitate proximi ſunt ramularij, qui 20 necdum plumarum depoſuerunt exuuium, neque nidum extruxerunt, aut ſobolem procrearunt,hoc eſt,antequam anniculi ſint. Pro ætatis itaque diuerſæ ratione, alijs atque alijs pennarum coloribus,vti omnia Accipitrum genera, ornantur. Quidam enim plumulis exiguis albis tranſuerſis veſtiuntur. Alij maioribus,quos damnant accipitrarij. Etſi verò,vt diximus, laudatiſſimi ſint ramarij, nihilominus tamen etiam inter hos non paruus delectus eſt. Cæteris enim præferuntur,quibus caput ſupernè, ſeu vertice teres eſt, roſtrum craſſiuſculum, oculi non nihil cooperti, iris pupillam inter viride & album ambigens, humeri magni, aliquantum gibboſi, lumborum ſeu renum regio lata, at verſus caudam paulatim arctata,ac extenuata poſtrema dorſi pars. Alæ ita in longum dorſum reclinent, vt extremitate ſua caudæ incumbant, quæ quidem non nimium longa debet eſſe, ſed amplis & robuſtis pennis iuſtructa. Tibiæ proban- 30 tur complanatæ ſeu latiuſculæ,& breues, pedes longi, & graciles, colore inter viride & album medio: Vngues acutiſſimi,atri,& tenues. Omnium denique præſtantiſſimi ſunt, quibus plumę tranſuerſæ ſunt craſſæ, magnæ, rubicundæ, articulationes item craſſæ. Hę autem quę pectus veſtiunt,concinno ordine diſpoſitæ ſe mutuò conſequũtur,& ſimilibus notis per tranſuerſum diſtinguuntur,quibus reliquum corpus. Supercilia habēt alba,ruffo nonnihil intermixto. Candor totum oculum ſupernè ambit, atque ad occipitium vſq; pertingit plumę ſunt latiuſculę. Denique qui ferè ſemper famelici ſunt.

Ramariorũ delect'.

A natalib. A natalibus,horum etiam Accipitrum differentia ſecunda ſumitur, à quibus alij vocantur Illyrici,alij Orientales,alij Africani,alij Calabri,quidam Corſici,nonnulli Germani, alij Bergomates,Vicētini,Tridentini,alijque plures,quorum natales aut dubij ſunt, aut prorſus ignorantur. Horum plerorumq́; deſcriptiones ex [a] Carcano ſubnectere viſum eſt;& ſigna, quibus à ſe 40 mutuo dignoſci poſſint, addere.

[a] Lib. 2. de Aucup.

Illyrici forma. Illyricus Accipiter Fringillarius,aut,vt ipſe ſuam Italicam linguam imitans,ait, Sparuerius, Dalmatię montibus natus,vt etiam ille,qui in altiſſimis Fori Iulij alpibus oritur,omnium nobiliſſimi ſunt. Maiori ex parte ſtatura corporis ſunt mediocri,& oblonga:pauciſſimi longā agunt vitam. Omnes,vt plurimùm lumbos,ac dorſum nigra obtinent. Roſtrum pulchrum,longum, craſſum & acutum. In magno pretio & honore ſunt, vtpotè qui animoſi ſint, & velociſſimè volantes,ita vt Aues quamuis magnas libentiſſimè capiant.

Orientaliũ forma. ORIENTALES ita dicti,quia ab Oriente ad nos adferuntur,quandoque vi ac impetu ventorum in territorium Taruiſinum, aliquando etiam in agrum Vicentinum,atque Foro Iulienſem impulſi. Quia verò rarò admodum hoc contingere ſolet, pauciſſimi huius generis 50 conſpiciuntur. Statura corporis magna ſunt. Roſtrum habent magnum, ac craſſum magis, quàm vlla alia huius generis Accipitrum ſeu Sparueriorum ſpecies. Pedes etiam habent magnos,& caudam duodenis pennis inſtructam. Quinimo quendam ſe habuiſſe [b] Carcanus ſcribit,cui cauda tredecim pennis conſtaret. Hic ętate erat matura,roſtro magno,craſſoq́;, maculis nigris & magnis,dorſi & lumbis nigris,alis pulchris.

[b] Lib.2.c.5

Calabri. Illi quos veteres ſcriptores aiunt naſci in Calabria,ab alijs diſcerni ſolent, quòd ſtatura corporis ſint mediocri,lumbis,dorſoq́; nigris,ſuperbi ac refractarij,neque facilè pugno aſſueſcant. Illi

Illi, quos Africanos diximus vocari, & in Africa nasci, dorsum ac lumbos nigros obtinent, pectus maculis nigris & transuersis uarium, alas longas, rostrum pulchrum, oculos nigros, quales Falconum. *Africani.*

Vicentini duorum generum sunt. Aliqui enim in montibus nostris Vicentinis nascuntur, qui quandoque optimi euadunt, & omnes ferè statura sunt exigua, aut mediocri: alij verò in montibus Mucrosticanis, qui rarò admodum, aut nũquam aucupio vtiles fiũt, & maximè qui Spinaroli ab indigenis appellantur. Statura, vt plurimùm pusilla sunt, pẽnis nigris, rostro exiguo, capite magno, pedes verò magis giluos, at minores omnibus reliquis Sperueriorum speciebus habent, muribus ac gliribus, vtpotè natura degeneres ac ignaui, plerunque victitant. *Vicentini.* *Spinaroli qui.*

10 TRIDENTINI in illius loci alpibus prognati, admodũ volaces sunt, corpore procero, specioso, magno, atque vt plurimùm oblongo, pennis nigris vestito. Hi dum Alaudas ceperunt, sępenumerò prius deorsum in terram deijciunt, postea eam arripiũt rursum, more Falconum. *Tridentini*

Gignuntur & alij in monte vulgò della Gucchia dicto, in agro, vt arbitror, Bergomatum, qui omnes ferè pulcherrimi sunt, ac celeris volatus. Hi plumis teguntur nigris, statura corporis sunt mediocri, & quadrata. *Bergomates.*

Sunt & alij quidem Sparuerij, quorum natales ignorantur, magni tamen faciendi, etsi natura sua admodum sint rebelles. Corporis magnitudine sunt mediocri, maculis respersi maiusculis coloris ferruginei, ad rubrum tamen inclinantibus: quibus signis nullo negocio ab alijs dignosci queunt. Color enim ille macularum talis ferè est, cuiusmodi aureorum, quos scuta vul-
20 gò Itali dicunt.

Maximum præterea horum Accipitrum in coloribus discrimen est. Præter enim varium, qui plerisq; communis à nobis descriptus est, albus quoq; & ruffus in nonnullis spectatur. Albos Accipitres Fringillarios in regionibus ad vltimum Septentrionem positis reperiri author est [c] Olaus magnus Vpsalensis, in sua rerum Septentrionalium Historia. Ruffi verò dicuntur quidam, nõ quidem quòd toto corpore ruffo sint, sed quia eius coloris maculis pectus insignitum ac respersum habeant. *A Colore.* *Albi.* *[c] L. 19. c. 1.* *Ruffi.*

Magnitudinis inter eos differentia in singulorum descriptione exposita est. Hac ipsa verò potissimùm inter se differunt mas & fæmina, ita vt ea sola ferè nota discernantur. Vnde factũ est, vt Bellonius descriptionem vtriq; communem posuerit huiusmodi. *A magnitudine.*

30 Speruerius, quemadmodum & Muscetus, capitis verticem nigris plumulis vestitum habet, quarum radices tamen albæ sunt. Pars quædam alarum, ea nempe quę dorsum contingit, maculis variegata est, teretibus, albis: at plumæ, quæ tergum superius, alasq; vestiunt, nullis notis variæ, sed vnicolores è nigro diluto conspiciuntur: alarum tamen pars interior lineis transuersis distinguitur. Plumulæ illæ minutiores, quæ axillas seu alarum flexus circumuestiunt, queq; ad latera vtrimq; positę sint, aliquantum ruffescunt: item illæ, quæ ventrem tegunt, plurimis notis transuersis ruffis maculosæ sunt; quibus hoc peculiare est, vt latera nigricent. Albicare nonnihil videtur extremitas pennarum caudæ, quæ vtriq;, vt inquit Albertus, dependet. Fridericus Imperator, Speruerios laudabiliores esse ait, qui cùm forma, tùm colore magis accedunt ad Astures, & caudam eorundem more maculatam habent. Mutati per transuersum maculantur in anteriori parte eodem modo, quo Sori, seu non mutati. Et eorum etiam pulchrio-
40 res habentur, quò plus Asturibus assimilantur. Verùm illud in Asturibus, & Speruerijs aduertendum est, quòd cùm visus aciem in aliquam rem infigunt, nigredo oculorum pupillæ maior euadat, quàm quando nihil firmiùs intuentur. Vidimus etiam aliquãdo Astures, Sperueriosq; pupillam more Falconum obtinere; sed contrà Falcones illorum more oculos habere nunquam obseruauimus. Hæc ille. *Speruerij descriptio ex Bellon.* *Qui eligendi.*

CAPIENDI RATIO.

50 HORVM Accipitrum Fringillariorum capiendorum rationem familiarem Bellonius exponit his verbis: Aberamus, inquit, haud procul à faucibus Ponti Euxini, vbi freti Propontidis initium est, conscensoque altissimo eius loci mõte inuenimus fortè fortuna aucupem Sperueriorum capturæ incumbentem. Cùm autem iam Aprilis ferè præterijsset, quo tempore omne Auium genus construendis nidis, ac procreandæ soboli operam dare solet, nobis mirum ac insolens erat Miluorum ac Accipitrum tantam multitudinem à plaga Oceani dextra aduentantem videre. Hisce ea dexteritate, ac industria auceps insidias ponebat, vt ne vnus quidem euaderet. Singulis verò horis Accipitres ad minus duodecim capiebat. Latebat hic auceps

ceps post dumetum, ante quod aream quadratam æquauerat, duos plus minus passus longam, latamq́; binis vel ternis à dumeto passibus distantem. Senos in areæ marginibus in humum defixerat stipites iusto interuallo collocatos, pollicis ferè crassitudine, staturæ humanæ longitudine, vtroque latere binos, quibus summis, & singulis crena, ea qua aream spectabant, parte, incisa erat, è qua rete filo viridi, tenuiq́; contextum suspendebatur. Mediâ verò areâ hastula cubitum alta stabat, cuius apici funiculus alligatus erat, qui ad aucupem post dumetum latentem vsque pertingebat. Eidem huic fumiculo Auiculæ complures adnexæ, sed longo, laxoq́; satis, grana frumenti per aream depascebantur, quas auceps Accipitrem à longè aduentare conspiciens à plaga Oceani, agitato fune, subuolitare cogebat. Ad hasce Accipitres seu Nisi, à medij miliaris interuallo, nempe leucæ Gallicæ, quo sunt insigni visus acumine, conspectas, subitò pleno explicatarum alarum remigio aduolantes, tanto impetu in retia irruebant, auiculas abripere conati, vt illis intricati, implicatiq́; caperentur. Hac arte in cassides illectis auceps alas totas ad axillas vsque linteo cuidam in eum vsum consuto inserebat, quo alarum infimam partem femoribus, caudæq́; colligabat. Ita vinctos humi relinquebat, sui adeò impotentes, vt neque mouere, neque reluctari prorsus, multò minus expedire sese possent. Nemo facilè cogitaret, vnde tanta Nisorum copia aduolare potuerit. Eo enim binarum horarum spacio, quo aucupij eius spectatores eramus, plusquam triginta numero hoc dolo captos vidimus: vnde coniectura est aucupem vnicum centenos & amplins, vnius diei spatio capere potuisse. Accipitres hi alioquin non æquè diù eodem loco morantur, vt Falcones, sed sæpius hunc mutant, vnde difficiliùs quàm hi capiuntur reti. Neque enim facile spacium aucupi casses super se explicandi concedunt, nisi ea ratione, quam Bellonius posuit, fallantur.

LOCVS.

EMPORE hyberno plerunq́; degere comperiuntur in syluis cęduis, earumq́; gracilibus, & quæ loco aprico propter dumetum aliquod expositæ sunt, potiùs quàm in memorum densorum, celsorumq́; crassis arboribus insident. Plerunq́; verò non ante occidentem solem, ad sedem suam reuertuntur. In volatu Nisi admodum veloces sunt, & plerunq; vento aduerso volant.

GENERATIO.

EX Accipitre minimo, (inquit Albertus) id est, Sparuerio, veterum quidam Cuculum gigni putarũt; vt latiùs in generali historia ex Aristotele & Plinio declarauimus. Hosce eosdem cum Falconibus aliquando coire Albertus tradit. Nidificant in Abietibus, & oua, vt audio, quaterna aut quina pariunt.

VENATVS.

ISVS licet minor Accipitre Palumbario, æquè tamen animosus est, & alacris pro sua facultate, & ad venandum promptissimus, capitq́; omnes volucres, quas Astur, ut Tardiuus scribit, maioribus tantùm exceptis. Columbas enim, Anates, Palumbes, Perdices, Coturnices, Gracculos, Picas, Alaudas, & omne genus Auium minorum, laudati Sparuerij capere semper obseruati sunt. Hinc etiam [a] Albertus à nitendo Nisum, quod Aues se multò maiores rapere nitatur, dictum putat. Citò mansuefieri, & delicatum nutrimentum postulare Nisum author libri de natura rerum scriptum reliquit. De hac aue in legibus salicibus legitur, quòd qui eam furatus fuerit, centum & viginti denarios persoluere deprehensus teneatur.

[a] Lib. 23.

EMBLEMATA.

APVD Claudium Paradinũ de Accipitre Sparuerio tale legitur emblema. Accipiter, inquit, is, quem passim Spriuerium uocant, inter copiosam Falconũ turmam gestatus, cum inscriptione SIC MAIORA CEDVNT, ueram nobilitatem non in opibus, uel autoritate, sed animi pręstantia consistere figurat. Accipitris nimirum illius ea pręrogatiua est, ut quibuscunq́; aucupatricibus alijs uolucribus fuerit associatus, eas uniuersas, etiam se multò maiores, ab omnibus, quibus forent aliàs obnoxię, uectigalibus uindicet.

DE CIRCO. Cap. IIII.

OBILIORIBVS ac simpliciter dictis Accipitribus Circum, quòd & magnitudine & audacia, viribusq; insignis sit, proximè subiungendum putauimus. Nam & Miluo non multò minor est, & Vulpes, Leporesq; inuadere audet, ideoq; meritò cæteris omnibus minoribus, & ignauo Buteoni anteponendus videtur. Falcones enim, licet etiam nobile genus Accipitrum sint, & Circo præferendum, quia tamen hîc de veterum Accipitribus primùm agere decreuimus, & Falcones veteribus ignoti fuerint, variasq; sub se species cōprehendētes, peculiarem sibi tractatum vendicare videbantur, ideoq; hîc minimè inserēdos, aut alijs permiscendos duximus, sed proprio sibi loco post omnes ab Aristotele enumeratas species pertractatas, reseruandos esse. Cum bona itaque Falconum venia Circi historiam auspicemur.

AEQVIVOCA.

IRCI vox similis ferè est cum Cercis, quæ vox telum textorium significat, vt Eustathio videtur ἀπὸ τοῦ κρέκειν, quod est ἠχεῖν, id est sonare, transposita litera ρ: vnde etiam illi ipsi κρέξ Auis etymon suum habet.

Cercis q.d. κρέξ Auis.

Reperitur κίρκος in ea etiam significatione, qua Circus apud Latinos, pro loco circulari, & in orbem redeunte.

Circus olim erat locus Romæ, quo ludi agebantur, & in quo cursu certabant Equi, vnde & Hippodromos dictus fuit, quasi Equorum cursus. Neque enim crediderim hippodromum à Circo differre, vel forma, vel usu. Oblongi maximè erant, at in extremo veluti circulo, in ambitum ducebantur, vt equi, qui eandem viam non semel repetere debebant, currendo possent pergere. Non vnus erat Romæ circus, quæ eo tempore Romana luxuria erat. Ab una parte urbis prope Vaticanum; erat ille Hadriani Augusti, à quo non longè aberat ille Caij Neronis, quo loco iam extructa cōspicitur Basilica S. Petri in Vaticano, campo triumphali. Ex altera parte Vrbis erat Circus Aureliani Augusti. Erat & Agonalis prope thermas Hadriani, & theatrum Balbi. Erat & Flaminius Apollinaris prope templum Pietatis & Herculis magni custodis. Erat & circus maximus prope scholam Cassij, & ædem Pompei magni. Extabant præter hos & alij, vt Salustij, & reliquorum.

Hippodromus.

Circorum Rom. nomina.

Lupi etiam genus secundum Circus vocatur apud Oppianum, nimirum à rapacitate.

Lupus circus dictus.

SYNONIMA.

PVD Græcos poëtas hæc auis aliquando ἴρηξ κίρκος; aliàs κίρκος simpliciter, vt etiam Aristoteli, nominatur. Cuius quidem etymum varij variumassignāt. Grammatici Græci asserunt, vt Varino placet, vt Circus dicatur ἀπὸ τοῦ κρίζειν. Quo verbo alicubi usus est [a] Homerus per metathesin à soni similitudine efficta uoce, hancq; literarum transpositionem consultò in hac uoce esse factam, ut à uoce κρίκος, qui ianuę circulus ferreus est, differret, quę ab eodem uerbo deriuetur. Ἴρηξ κίρκος ab Hesiodo quoq; memorat̄, & κίρκος [b] Homero: ubi Hesychius κίρκοι, κοῖλοι, ἅρπαγες, & incurua omnia, inquit, κίρκοι dicuntur. Quare fieri potest Circum à rostri & unguium aduncitate, sic uocatum esse. Vel deniq; ut potiùs puto; quòd uolando, prępertim cùm insidiatur, ut & alię rapaces, & Milui in gyrum sese librans, ac obuertens circuitum facere in aëre conspiciatur; Quanquā Gręci Auem Circum appellant; circulum uerò κρίκον. Itaque cùm Festus ita scribat, Circanea siue Circenda Auis dicitur, quę uolans circuitum facit, ego cum Circo eandem esse conijcio, cùm à nominis similitudine, tùm à circulari uolatus genere. Voce Græca κίρκος etiam Latini utuntur, & ab eadem Circaneę Auis nomen Festus, ut dixi, deriuauit, Latinam ei terminationem addens.

[a] Iliad. Π.

[b] Iliad. ρ.

Circanea Auis.

Hāc [c] Bellonius eam esse sentit, quam Galli Fau-perdrieux, quę uox Falconē Perdicarium, uel Perdicotheron sonare uidetur, quibus tamen id rationibus faciat, non uideo. Nullas enim posuit. Cui nos quoque subscribere potiùs, quàm reclamare uoluimus, maximè cùm pręter nudum nomen, nihil aliud apud Aristotelem inueniamus, è quo iudicium facere liceat. Quod enim [d] Plinius de hac Aue scribit, *altero pede claudicare*, euidētissimum sine dubio, & certum dignoscendæ uolucris signum futurum fateor, nisi falsò ab eo huic attributum, & perperam ad hāc translatam esset, quod [e] Aristoteles de Aęgythalo Aue scribit. In Accipitrum enim genere nulla unquam cuiquam uisa est altero pede clauda Auis.

[c] Lib. 2. de Auib. c. 17.

Fau-perdrieux.

[d] L. 10. c. 8.

[e] Lib. 9. Histor. c. 15.

DESCRIPTIO.

QVANDOQVIDEM quęnam noſtrarum rapacium Circi nomen mereatur, incertum eſt, deſcriptionem nullā dare potuimus, niſi ex Bellonio, qui hoc nominis ſuę Aliti Fau-perdrieux Gallis dictę aptat. Hunc itaque ſequuti, eiuſdem, quam ipſe Circum putat, auis deſcriptionem è Gallico contextu tranſlatam hîc adijcimus. Auis hęc Miluo haud multò minor eſt, quod ad corpulentiam attinet, & crurum longitudine etiam altior. Roſtrum & ungues minus huic, quàm cæteris omnibus rapacibus adunca ſunt. Crura, gracilia, lutea, ſquammis ſeu tabellis, ut Galli uocant, obducta. Caudę & alarum extremitas nigra eſt. At plumarum caudę color bęticus obſcurus. Capitis uertex & guttur inferius nonnihil ex ruffo albicant, quo eodem colore alę interiores ſub axillis utroque latere etiam tinguntur. Plumulę, quę auditus foramina ſeu meatus tegunt, nigrę ſunt. Roſtrum qua parte capiti continuum & contiguum eſt, plumbeo eſt colore, extremum uerò atrum. Collū eſt admodum breue, contrà atq; Accipitribus ſtellaribus ſeu Aſturibus, quibus oblongum eſſe ſolet. Capitis albicantis inſigne, nos ferè in eā opinionem adduxerat, ut [a] Ariſtotelis Orypelargum, uel Percnopteron eſſe putaremus, quod hoſce *capite albo* Philoſophus eſſe dixerat. Sed cùm neq; clamoſum aut querulum eſſe, neque à Coruis uerberari, quę quoque eidem ab eo attribuuntur, uideremus, ſententiam mutauimus. Huc uſque itaque Bellonius. VVottonus Circum ex ferociorum Accipitrum numero eſſe ſcribit.

Fau-perdrieux. Circus. 10

[a] *Hiſ. c. 32.* Orypelargus. Genus. 20

VOX

ACCIPITRES generali uerbo, cùm uocem edunt, clangere dicuntur. Circus uerò Grecis propriè κρίζειν, unde & ei nomen factum uolunt. Hoc uerbum à Cymbrico Kreiſſen nō admodum abludit, quod exclamare ſignificat. Hanc eius uocem Columbę facilè agnoſcunt & horrent, ut inquit [a] Aelianus ex Ariſtotele. At tardius plerunq; fortaſſe agnitam fugiūt, ſi Euſtathius Homeri commentator uerum dicit, qui tum primùm uocem aſſerit illum emittere, cùm iam prędæ propinquus, de ea apprehendenda ſolicitus ſit, quod de eo ſcribit, ubi hęc [b] Homeri uerba interpretatur ὀξὺ γεληκῶς Κίρκος. Quibus uerbis Poëta acutam Circo uocem eſſe indicat, quod nō malè uerbum illud κρίζειν, quo alibi etiam idem [c] Homerus uſus eſt, exprimit. Nam & Cymbricum Kreiſſen, & Italicum gridare, uel ut alij pronunciant, cridare, & Gallicum Crier, eiuſdem omnia originis, acutam & clamoſam potius, quàm grauem uocem edere propriè deſignant.

Kreiſſen. [a] *Lib. 3. de Anim. c. 45* [b] *Iliad. χ.* [c] *Iliad. Π.* 30

VOLATVS

CIRCVM à uolatus uelocitate ἐλαφρότατον uocat [d] Homerus, ubi uelociſſimum Vlyſſee nauis curſum huius Auis uolatui comparat.

Ἡ δὲ μάλ᾽ ἀσφαλέως θέεν ἔμπεδον. οὐδέ κεν ἴρηξ
Κίρκος ὁμαρτήσειεν, ἐλαφρότατος πετεηνῶν id eſt,
Et ualdè tutè currebat firmiter, neque Accipiter
Circus ſecutus fuiſſet citiſſimus volucrum:

Alibi etiam ταχὺς ἄγγελος Apollinis, hoc eſt, celer nuncius ab eo nuncupatur. Atque eadem prorſus ratione Oppianus, *Equis Iberis velociſſimis, ſola,* inquit, *fortè Aquila uolando contenderit, aut* Κίρκος τανάῃσι τανυσσόμενος πτερύγεσσιν. Volat autem Circus in gyrum, prę ſertim cùm pręda conſpecta deorſum ex ęthere in eam ruere cogitat, hac intentione, ut tamdiu in alto aëre gyrorum ope ſe ſuſpendat, donec oportunum præda petendæ tempus conſpicatus rectā deſcendere, & unico eoq; minimè irrito ictu queat abripere. Bellonius ſuum Circum, ſi modo Circus eſt, ſcribit non admodum pernici volatu valere, Miluum quidem velocitate ſuperare, ſed Falcone ac Buteone vtroq; cùm mare, tùm fæmina inferiorem eſſe, idq; re ipſa, facto ſcilicet periculo, ſibi cōſtare, vidiſſe ſcilicet eū Falconibus & Accipitribus loco Milui in prædam datum ab accipitrarijs, qui ſingulorum velocitatem, roburq; explorare vellent.

[d] *Odyſſ. N.* 40 [e] *Odyſſ. O.* 50

RAPACITAS.

PAVCIS Accipitribus audacia ac robore cedere Circum, vel solum [a] Aristotelis probat testimonium, qui nempe Vulpem eum non inuadere tantùm, sed & vulnerare tradit. Vnde nil mirum erit, si Columbas timidas, Gallinasq; imbelles persequatur. Illud quidē de eo etiā Homerus testatur: hoc uerò [b] Gyllius apud Aelianum his verbis: *Gallina ardet studio & amore pullorum: primum enim, vt Circum Auem rapacem supra tectum gyros agere cognoscit, statim vehementer vociferatur, tum explicatis alis timidos pullos protegit, auemq; procacem cogit retrò cedere.* Quamuis hoc ipsum in Miluum aptiùs quadrare videtur. VVottonus tamen Circum Gallinarum domesticarum pullis insidiari asserit, & ferociorum numero Accipitrum ipsum reponit. [c] Homerus Aeneam & Hectorem Circo comparat, proculdubiò ob insignem eius ferociam & magnanimitatem, Græcos verò Auibus, quæ à Circo capiuntur. Bellonius de suo Circo, nempe Fau-perdrieux ita scribit: Haud secus atque Miluus ad Bubonem, qui ad decipiendas & in casses vel ad viscum alliciendas, vel Accipitrum ope Aues in propatulo exponitur ab aucupibus capiendas, ipse quoque Circus tāquam ad prædam paratam aduolat incautus. Verùm simulatq; animaduertit Accipitres, sui capiendi causa ab Accipitrarijs manu mitti, sese in fugā rectà conijcit, nec sursum in aera volat more Milui, sed recto ad latera cursu sese abripit. Vnde fit, vt difficilior sit eius venatio Accipitrum opera instituta. Verùm noster Circus seu Fau-perdrieux, qui insigni virium robore præditus est, strenuum suæ salutis se defensorem præstat. Nam & Miluo viribus longè est superior. Hinc fit, vt qui eum capere in animo habent, non pauciores quàm quatuor Accipitres simul ad persequendum ipsum emittere cogantur. Subbuteoni & Tinnunculo hostem esse, satis docet Coturnicum venatio, quæ Canum odore sagacium ope perficitur, quos eo tempore Subbuteo perpetuò insequi, ac comitari solet. Nam si Circum aduentare fortè contingat, statim in fugam sese vertit. Obseruatū item est sæpius Subbuteonem Circi impetum non sustenturum, ideoq; nec illum expectare ausum, sed fuga sibi salutem quęrere. Circus enim alis vix motis ac veluti rigidis intenso remigio, maximoq; impetu prope humum volat. Hactenus ille.

[a] L. 9. H. c. 1 Circus quæ animalia rapiat.
[b] L. 14. c. 33 Gallina quō se à Circo defendat.
[c] Iliad. p. Æneas Circo comparatus.
Circus quō capiatur.
Circ⁹ Subbuteoni inimicus.

Hinc fieri ego crediderim, vt nec Vulpem, etsi satis potentem hostem, & fortasse solis Aquilis dignum aggredi metuat: ad quod facinus audendum etiam præter roboris conscientiam, innatum quoddam aduersus Vulpem odium eum stimulat. Neque enim videtur sufficiens ea, quam [d] Aristoteles adfert, ratio, nempe *eum idcirco Vulpem inuadere ac vulnerare, quia aduncis est vnguibus, ac carne viuit.* Quot enim ex rapacium genere Aues enumerare liceat, etiam maiores atque robustiores, quibus tamen tantus animus minimè suppetit?

Circi, & Vulpis odiū
[d] L. 9. H. c. 1

Cum Colūbis item, etsi ijs cum oībus Accipitribus malè cōueniat, prædonibus nempe cum prēda grata, Circus tamē plus, quàm cæteri alij inimicitiam gerere proditur. Vnde [e] Aelianus: *Clangorem,* inquit, *quidem Aquilarum & Vulturum facilè Columbæ spernunt, non item Circi & marinæ Aquilæ.* Et alibi: *Aquilas marinas & Circos horrent Columbæ.*

Cū Columbis.
[e] Lib. 3. de Anim. c. 45.

Ita etiam Turturi, sed prēterea & Cornici hostem faciunt. Vnde idem [f] Aelianus: *Cum Turture Coruus & Circus insitas inimicitias gerunt, & Turtur vicissim hostili odio ab vtroque dissidet.* Et ibidem. *Inimicitiæ intercedunt Cornici cum Circo.*

Cū Turture & Cornice.
[f] Lib. 6. de Anim. c. 45.

Mures etiam apud [g] Homerum prēter felem & decipulam se Circum timere cōqueruntur. Sed indigna propemodum huius vnguibus præda videtur musculus, Buteoni, & hoc etiam vilioribus relinquenda.

Cū murib⁹.
[g] In Batrachomyomachia.

Sed nec ipse suo hoste, & quidem capitali caret. Nam ut idem [h] Aelianus scribit: *Circus & larus, Vulturq; &c. mali Punici grano pereunt.*

[h] Lib. 6. de Anim. c. 46.
Cum malo punico.

Sunt è contrario quædam naturæ eorum amica & familiaria, *Amaraginem* enim, vt Philes habet, *Picrida,* id est, *intubum seu lactucam syluestrem, ad custodiam pullorum in nidos imponunt,* vt author etiam est Aelianus, & [i] Zoroastres. Alibi tamen apud Philen reperio, Circum florem Croci nido imponere.

Circi amaraginem ponut in nido.
[i] In Geoponicis.

LOCVS. NATVRA CIRCI Belloniani, Gallorum Fau-perdrieux.

VIS hæc Galliæ minimè peregrina aut aduena, sed inquilina est. Inuenitur enim nidum componere in summis arboribus separatim positis in Auerniæ planis atque campestribus locis, vbi Cuniculos potissimùm depopulatur, eorumq; maximam stragem edit. Bibere etiam aliquando visus, prȩsertim cùm in maritimis versatur. Rarenter admodum eos instituere ad Auium venatum solemus. Sunt reliquis minus dociles, præterea neque pernicis admodum uolatus. Vidimus nihilominus tamen aliquãdo ad Perdicum, Coturnicum & Cuniculorum etiam venationem eductos, ad horum capturam emitti.

10

AVGVRIA.

a L.10.c.8.

INTER Accipitrum genera, inquit [a] Plinius, inuenimus *Circum claudum altero pede, prosperrimi augurij nuptialibus negotijs, & pecuniariæ rei*. Eundem etiam Columbam vnguibus discerpentem felix nuncium attulisse Homerus voluit, & nominatim Apollinis nuncium facit. Aeschylus antiquissimus Poëta de Circi augurio hos versus protulit:

Μεθύςερον δὲ κίρκον εἰσορῶ δρόμῳ
Πτεροῖς ἐφορμαίνοντα, καὶ χηλαῖς κάρα
Τίλλοντα. id est,
Deinde vero Circum conspicio cursu,
Alis ingruentem, & vnguibus caput
Vellicantem

20

DE AESALONE. Cap. V.

ÆSALONEM, etsi parua Auis sit, Circo tamen ordine proximum ob parem cum illo audaciam cõstituimus. Vulpem enim impugnat. Quinimo mansuefactus & Cycnos & Grues adoriri, fatigare, capereq; perhibetur.

30

ÆQVIVOCATIO.

a In comm. lib.5. Lucretij.
b L.11. Metamorph.

ÆSALOS Priami filius fuit, qui cùm amore tabesceret, in Mergum mutatus fuit, vt scribit [a] Ioannes Bapt. Pius; Verùm nullibi id nomen reperire potui. Video tamen apud [b] Ouidium Aesacon eiusdem regis filium fuisse, & eandem ob causam in eiusdem nominis Auem transformatum. Quare haud dubiò dicendum vel authoris, quod non credo, vel potiùs librarij mendum esse.

40

SYNONIMA.

Α'ισάλον.
Α'ισάρον.
Assalon.
a L.10.c.8.

ESALONA hanc Auem Græci vocant, scribuntq; alij Α'ισάλων, vt sit paroxytonum. Alij verò oxytonum faciunt, vt Varinus. Sed hoc minus placet. Apud Hesychium Α'ισάρων corruptè legitur. Albertus & recẽtiores quidam non aptè (vt solent) & deprauata voce Assalon & Azalon scribunt, & vocis affinitate decepti cum Salo, id est, Aegitho Auicula confundunt. Latinis eodem quo Græcis nomine dicitur. Hunc cùm [a] Plinius *solum inter Accipitres omni tempore apparere* scribat, idque inter minores Accipitres soli Smerillo vulgò dicto, competere uideret doctissimus Turnerus Anglus, minimè uano argumento coniecit hunc cum Aesalone eundem esse. Hic verò Smerillus, siue Smerlus vulgò ab Isidoro Merillus vocatur, & Ismerlus [b] Petro Crescentiensi, Mirle [c] Alberto: ab Italis Smerlo siue Smeriglio, quarum tamẽ prior vox maiori videtur conuenire, posterior minori. Faciunt enim duas species, siue aliter, siue sexu tantùm differentes, ut Smerlus fæmina, Smerillus verò mas uoce diminutiua, vtpotè minor, dicatur. A Germanis ein Smirle uel Mirle, à Gallis Esmerillon uocatur. Quæ quidem voces eiusdem omnes originis à Merula deriuatæ uidentur, hac de causa, *quòd*, ut testatur Isidorus, *Merillus non multò maior sit Merula*. Imo authore Alberto, colore & figura eam refert, ægreq; dignosceretur, nisi rostrum & ungues aduncos haberet. Vocem Hebraicam עסניא,

Smerillus.
Merillus.
b L.10.c.13
c Lib.23. de Anim.

50

Aſnya aliqui Gallicè Eſmerillon interpretantur. Hunc Bellonius ἱέρακα λεῖον [d] Ariſtoteli facit, ſed nullo argumento, & Accipitrem Leium Latinis dici ſcribit.

Aſnya. [d] 9. Hi. c. 36. Accipiter Leius.

DESCRIPTIO.

B[a]ELLONIVS Merillum omnium Auium, quibus in uolatico uenatu Accipitrarij utuntur, minimum eſſe tradit. Plinius paruam Auem uocauit, non quòd inter minores Aues recenſendus, ut perperam Hadrianus [b] Turnebus illius uerba accepit, ſed quòd inter rapaces minimum eſſe deſignaret. *Merilli,* inquit Petrus Creſcentienſis, *formam habent Falconis, minores Sparuerio. Sed & corporis ſpecie, & colore pennarum Falcones referunt, ſed per omnia minores, vnde ueluti Falconelli,* id eſt, Falcones parui, *eſſe videntur.* Hac de cauſa veriſimile eſt Albertum hos in Falconum genere, ſed vltimo loco ceu quantitate minimos collocaſſe. Muſcetis enim ſeu Niſorũ maſculis magnitudine & Lanario rubro pares facit, Merula nõ multo maiores, cui etiam toto habitu & colore non abſimiles iam paulò antè diximus. *Guttas,* inquit Albertus, *in facie habẽt, vt & Falcones, alas lõgiſſimas reſpectu ſui corporis, caudã mediocrẽ, crura pedesq́; planos & citrinos.*

[a] Lib. 2. de Auib. c. 20. [b] L. 18. Aduerſ. c. 16. Falconelli.

VOLATVS. PVGNA.

MERILLVM omnium Auium uelociſſimum quidam tradunt, & Albertus miram eorum celeritatem prędicat, *Et quamuis,* inquit, *magnitudine cæteris inferiores ſunt, nulli tamen animo aut audacia cedunt, pro corporis & virium ſuarum portione, præcipuè ſi peritia & vſus accedant, ſpesq́; auxilij à Falconario propinquo.* Itaq; VVilhelmus Falconarius refert ſe horum operâ aliquando Gruem cepiſſe. Quinetiam Iſidorus ſcriptum reliquit quatuor Merillos inſtitutos arte hominum, quorum ope nituntur, Cycnum à diuerſis partibus inuadere, hoc pacto, ut interpretatur Albertus, ut unus capiti, bini alis inſideant, quartus collum & pectus oppugnet, atque eo modo Cycnum opprimentes deijciant, ut ab aucupe capiatur. Vnde inquit idem Iſidorus, Cygnus Auis grauida anguſtijs circumſepta mouere ſe non ualens, ab aucupe præuenta capitur. Alioquin enim, dum feri ſunt, Alaudas, & ſimiles minutas Auiculas tãtùm capere poſſunt, & ad ſummum Perdicem & Columbã, niſi (ut diximus) uires arte iuuentur. Venantur autem præcipuè Alaudas, quas tãto deſiderio & impetu proſequũtur, ut uel ad clibanum uſq; ardentem quandoq; uel in puteum, uel in homiuum ueſtes offendat, uti [a] Petrus Creſcentienſis obſeruauit. Cardueles etiam, authore Alberto, frequenter capiunt: ſunt enim uolatu celerrimi & inſidioſi, & inter perſequendum, cùm iam capiunt aſcendentes, & deſcendentes feriunt, ſicut & alia Falconum genera. Vnde fit, ut horum aucupium ſeu uenatio plus uoluptatis, quam utilitatis adferat, cùm puſillarum tantùm uolucrum genus, ut præter iam dictas, Paſſeres, aliasq; huiuſmodi à Speruerio rapi ſolitas, prædam ſibi deſtinent.

Cycni a Smerlis quõ capiantur. [a] L. 10. c. 23.

ANTIPATHIA.

QVAE res cùm ita ſe habeat, non tam robori Aeſalonis aſcribendum uidetur, quod, ut Ariſtoteles & Plinius de eo ſcribunt, cum Vulpe etiam decertare audeat, quàm naturali cuidam inimicitiæ, qua uel maxima animalia etiam à minimis ſummoperè ſibi metuunt, & horrent; ut Elephas à Mure, Sueuè, Leo à Gallo; Crocodilus ab Ichneumone; Aſinus ab Acanthide Aue. Ita enim de Aeſalone [a] Ariſtoteles ſcribit: *Aeſalo Vulpi eſt inimicus. Ferit enim, cuellitq́; eius pilos, occiditq́; catulos. Vncis namque vnguibus eſt. Aeſalonem Coruus impugnat, & Vulpem aduerſus ipſum defendit.* [b] Plinius uerò, etſi paulò aliter, tamen ex hoc ipſo, *Aeſalo,* inquit, *vocatur parua Auis, oua Corui frangens, cuius pulli infeſtantur à Vulpibus. Inuicem hæc catulos eius ipſamq́; vellit. Quod vbi viderint Corui, contra auxiliantur, uelut aduerſus communem hoſtem.* Hoc ſanè admirandum uidetur, animiq; generoſi indubitatum ſignum, ſolum Aeſalona duobus hoſtibus (contra quos ne Hercules quidem, ut habet adagium) ſeſe opponere. Quinimo & hoc magis adhuc mirandum eſt, maioriſq; animi typus, quod loco eodem etiam tradit Ariſtoteles, cũ Vulture pugnare, Auiculam nempe rapacium omnium ferè minimã cum Aue etiã Aquilã maiore contendere, eiq; reſiſtere, ex quo ab animoſitate corporis uires quandoq; ſuperari colligere eſt.

Cũ Vulpe. [a] 9. Hiſ. c. 1. Cũ Coruo. [b] L. 10. c. 74.

Non eſt tamen, vt ex hoc quiſpiam arguat Smerillum noſtrum, Aeſalonem Ariſtotelis eſſe non poſſe, quòd Smerillum noſtrum paruas Auiculas plerunq; inſectari diximus. Nam illum etiam

etiam maiora, quàm quæ Aeſaloni veteres tribuunt, præſtare, & Grues & Cycnos adoriri, & ſuperare, præſertim ſi arte humana inſtructus eſt, ex Iſidoro & Alberto antè probauimus. Vnde Merillum Aeſaloni magnanimitate minimè cedere liquidò conſtat, idq; minimè obſtare, quò minus pro iiſdem habeantur, aſſerimus. Quicquid tamen ſit, [c] Plinius *Aeſalona ſic Græcis vocatum, ſolum omni tempore apparere, cæteros Accipitres hyeme abire* ſcribit. Quod etiam de Merillo verum eſſe doctiſſimus Turrerus teſtatur. [d] Ariſtoteles tamen *inter Accipitres Buteonem tantùm ſemper apparere* tradit. Merilli, inquit Albertus, *habent aliquid de natura Falconum. Socialiter enim volant ad prædam, ſicut Falcones & Herodij*. Smerillos niſi intra octiduum cicures atque inſtituas, inutiles euadunt.

[c] *L.10.c.8.*

[d] *8.Hiſ.c.3.*

DE TINNVNCVLO, ſeu Cenchride. Cap. VI.

TINNVNCVLVS parua Auis, Buteo grandior, ambo imbelles, mures & ranas venantur. Quia verò Tinnunculus Auiculas aliquando ſectetur, quod Buteo non facit, hoc longè nobilior eſt, ideoq; nobis de illo meritò prius agendum.

ÆQVIVOCA.

Milium.

KE'γχρις, quo nomine Tinnunculus Græcis appellatur, plura ſignificat. Tinnunculus non item. Nam Milium illis κέγχρος, à Strabone χέγκρυς dicitur.

Κεγχρῖται Aues.

Κέγχρῖται Oppiano ex Anſerum vel Aquaticarum Auium genere ſunt, qui milio ineſcati capiuntur.

Cenchrias ſerpes.

Cenchrias, & Cenchrines, vel, vt alij ſcribunt, Cenchrites, ſerpentis genus eſt, quē ſic dictum aiũt, vel quòd tempore milij appareat, vel quòd colore uario ſit, maculis inſtar milij reſperſus. [a] Aëtius verò hunc ſerpentem *colore viridi* deſcribit, *maximè iuxta aluum, vt milium colore referat: vnde & Cenchrias*, inquit, *appellatur: aiunt etiam hunc ſeipſo fortiorem fieri, cùm milium floret*.

[a] *Tetrab.4. ſerm.1.c.27.*

Cenchrias herpes.

Eſt & Cenchrias, id eſt, Miliaris, genus herpetis, à ſimilitudine, quam habet cum granis milij dictum, quòd iſtorum inſtar exiguis puſtulis exaſperetur.

Cãchramidæ ficus.

Iſchlades (genus Ficuum) κεγχρίτιδες apud Suidam memorantur: alioqui Cenchramidas vocant, ſemina ſeu grana interiora ficuum, milij ſeminibus ſimilia.

Κεγχρίνης.

E milio etiam ferculum κεγχρίνη dicitur.

Miliaris Auis.

Eubulus apud Athenæum κερχνῆδας (fortè κεγχρυδας) nominat inter paruas Aues: hæ forſan Latinorum Miliariæ fuerint, quas Bononiæ Hortulanos appellant.

SYNONIMA.

Etymum.

GRAECE itaque κεγχρις dicitur, quaſi miliaria Auis. Huic id nominis impoſitum cenſuit Ornithologus nec ineptè, eãdem ob cauſam, qua Herpeti Cenchriæ ſeu miliari & ſerpenti antè dicto, nempe quòd multis milij inſtar punctis inſignis ſit. Nominatur etiam κεγχρίνης apud Suidam, & Varinum item κεγχρηΐς apud eundem Suidam in voce γαμψώνυχος. In Auium choro apud Ariſtophanem Κερχνηΐς nominatur. Latinis Tinnunculus dicitur per n duplex. Videtur autem Plinius nomen Latinum ignoraſſe. Nam Græca voce vbiq; Cenchridem uocat, & Tinnunculi [a] ſemel tãtùm meminit. Locum tamen illum non ex Græcis tranſtulit, ſed à Columella ſumpſit. Hermolaus ad locum Plinij iam citatum antiquam lectionem Triſtunculus habere ait, eamq; Gazam aliquando ſequi, ex maiori verò parte Tinnunculum pro voce Græca (Cenchride) ex Ariſtotele vertere. Hac tamen tempeſtate, Triſtunculus in Gazæ traductione nuſquam legitur, ſed vbique Tinnunculus. Videtur autem Tinnunculus per onomatopœiam dici à tinnitu vocis. Triſtunculus cur diceretur non video, ſi apud Latinos nominis originem quærimus. A tribus teſticulis vocem deriuari ridiculum eſt, nec rei ſignificatæ conſonum. Hi enim ſoli Triorchi proprij ſunt, eique ob id meritò nomen dederunt. Multò veriſimilius eſt Gazam, ſiue quiſquis ea primùm pro Latina vſus eſt, ſiue in Latium tranſtulit, ab Italico vulgo eam mutuò accepiſſe. Quod etiam in multis alijs eum feciſſe conſtat, exempli cauſa in voce Ligurinus, quam Auem Ligurino Itali dicunt, qui & hanc noſtram Cenchridē hodie etiam Triſtunculũ & Triſtarellum, teſte Nipho uocant. Solent autē iidem, homines

Κεγχρίνης. Κέγχρηΐς.

[a] *L.10.c.17*

Triſtũculus. Tinnunculus vñ dictus.

Ligurinus.

homines nequam, vafros & versipelles, tristes & per diminutiuum tristarellos nominare. Vnde fortasse ab astu, quo in Auibus capiendis vtitur, Tinnunculo etiam id nominis indiderunt. Vocatur & Canibellus à quibusdam Italis, fortè per methatesin detorta voce à Gauinellus. Nam hoc nomine apud quasdam Italię gentes venit, deriuato, vt videtur, seu accepto vocabulo ab Hispanis, qui Accipitris quoddam genus Gauia vocant, à quo diminutiuum Gauinello formatum apparet. Iisdem Hispanis Auis hæc Cernicalo, vel Zernicalo dicitur, quæ dictio Græcæ originis nonnihil sapit, & ad Cenchris accedere videtur. A Gallis Quercerelle nominatur, aliqui Cercerelle scribunt, estq; vocabulum diminutiuum, tanquam si Cenchridem dicas. Hæc etiam prima syllaba ad dictionem Græcam κερχνὴς nonnihil alludit. In Narbonensi Gallia vocant Siricach. Germani VVannenvvaeher, VVandvvaeher, VVandvvehen, VViegvvehen. Videtur autem nomen VVannenvvaeher factum ab eo, quòd alas extendat, ventiletq; instar ventilabri, quod vannum nominant: vel VVandvvaeher, quòd in parietibus turriũ præsertim nidificet. Angli à Kestrell, Kistrel, Kastrel in regionibus ad austrum vergentibus dicunt, quod nomen à Gallico Quercerelle detortum videtur. Boreales verò à Steingal. [b] Bellonius Gallicè scribit Cresserelle, addẽs Italis obscœno nomine quibusdam vocari Foutiuento, hac de causa, quia cùm pascitur, in aëre suspen sus, & tanquam immotus hæret.

Canibell⁹. Gauinell⁹. Gauia Hispanor. Cernicalo. Zernicalo. Quercerelle. Cercerelle. Siricach.

[b] *Lib. 2. de Auib. c. 23.*

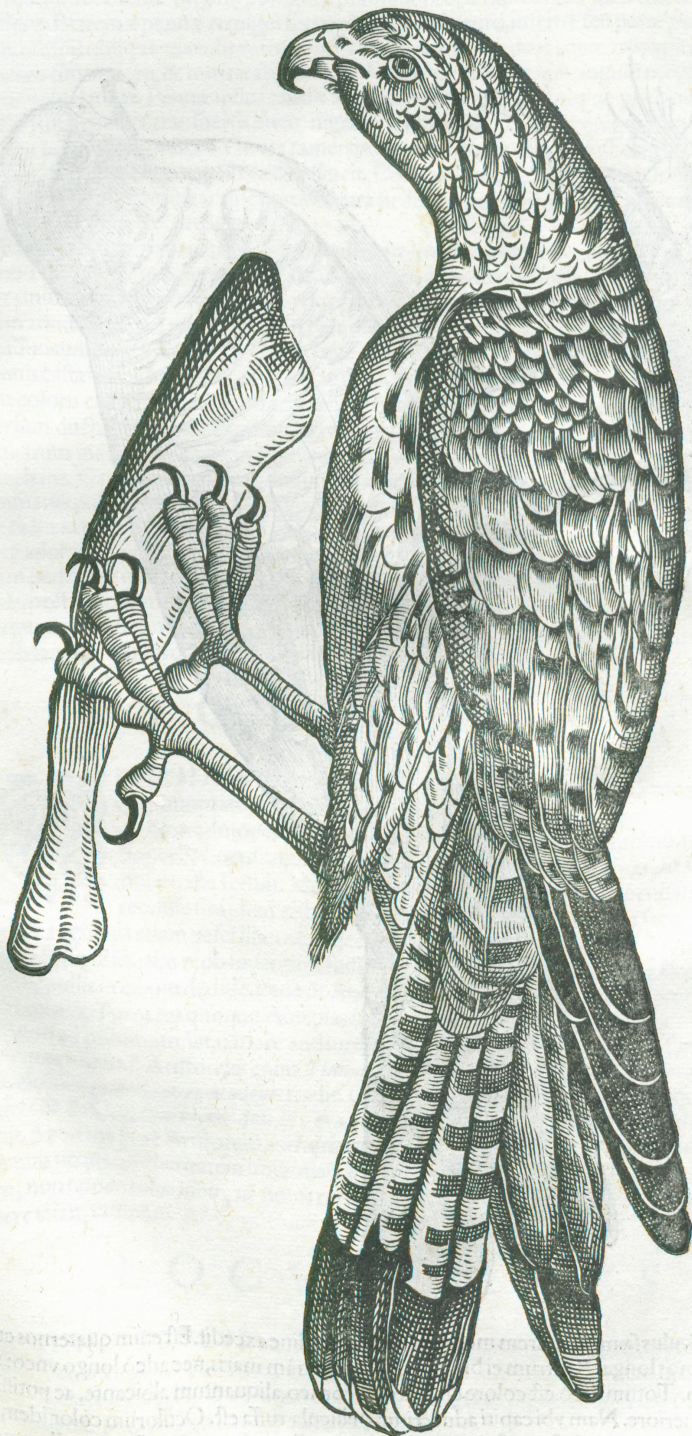
DIVERSITAS. DESCRIPTIO.

ITALI suum Gauinellum, id est, Tinnũculum, duplicem faciunt, maiorem nempe & minorem, nimirum pro diuersitate seu differentia sexus, non speciei. Mas enim cuius hîc iconem exhibemus, fęmina minor est; (cæteras differentias ex vtriusq; descriptione cognosce) ab extremo rostro ad vltimam caudam commensuratus palmos quatuor longus. Rostrum ei pollicem ferè longum, minimè sui initio rectà extensum, vt Sperueriis, sed statim deorsum molli decliuitate tendit, vnco insigni, ac longiusculo, multò quàm in Sparauerijs maiore. Prima eius pars, nempe quæ membranula obuestita capiti contigua est, fuluescit, media colore est cinereo, habetq; ad latera appendicem quandam hæmicycli forma, quæ ab inferioris labri extremi cauitate excipitur; Ab hac vncus incipit seu rostri acies tota atra, qua vniuersa superius rostrum inferiori longius est. Oculi pupilla nigerrima, cætera flaua. Palpebræ quoque, & plumarum oculorum ambientium vndiquaque circulus similiter flauent. Caput nonnihil complanatum, ac compressum est in summo vertice, qui quidem cũ vniuersa ceruice ad dorsi initium vsq; coloris fermè cinerei est. Gula, pectus, venter flauescunt, maculis vndiquaque nigris, non quidem transuersis, sed oblõgis in ventre, quàm gula latioribus respersa. Alæ & dorsum ferrugineis pennis vestiuntur, quæ notis atris latiusculis subinde distinctæ sunt. Alarum pars interior ex cinereo candicat. Remiges, & extremæ, quæ ventrem contingunt tantùm, ex bætico fuscescunt, ad nigrum vergentes. Pennæ caudæ maxima sui parte cinereæ sunt, scapo medias secante nigro. Extremæ uerò propemodum macula atra duos digitos lata, transuersim ducta insigniuntur, quæ ipsa tamen vltimo penitus caudæ apice in albam notam similiter transuersam desinit, ac caudam claudit. Cauda admodum prolixa est, ita vt reliqui corporis longitudinem æquet, duos scilicet palmos explens. Quoniam verò alæ etiã oblõgæ sunt, & quinq; digitorum spatium vltra vropygium, seu caudæ initium protenduntur: Cauda tamen etsi longa, trium tantùm digitorum mensura alis longior videtur. Tibiæ flauæ, & pedes digitis sat magnis, & robustis vnguibus instructis, & admodum aduncis, nigris, armati similiter flauescunt.

Maris descriptio. Magnitudo. Rostrum. Oculi. Palpebræ. Caput. Pectus. Alæ. Dorsum. Cauda. Tibiæ. Pedes.

Quæ sequitur primùm Tinnunculi Maris Icon est; Secunda fæminæ.

TINNVNCVLVS FAEMINA ALTERA.

Fæminę deſcriptio. Magnitudo. Roſtrum. Oculi.

Tinnunculus fæmina marem medij palmi longitudine excedit. Eſt enim quaternos cum dimidio palmos longa. Roſtrum ei breuius nonnihil, quàm maris, nec adeò longo vnco: at magis recuruo. Totum verò eſt colore cinereo ſeu corneo, aliquantum albicante, ac potiſſimùm in parte ſuperiore. Nam vbi capiti adnectitur, pellicula ruffa eſt. Oculorum color idem, qui in mare, in quorum parte inferna, & iuxta minorem oculi canthum, deorſum in collum vergens macula

macula cinerea albicans apparet. Dorſum totum, alarumq́; pars ſuperior diluto ferrugineo, & ad ruffum accedente tingitur. Singulæ plumulæ prope radices caſtaneo fuſco ſeu nigricante variant. Extremæ pennæ remiges ſupernè bætico obſcuro, infernè ſeu parte prona albeſcunt, & ſubfuſcis obliquè maculis variegantur. Pennæ extremæ dorſi, quæ vropygium cooperiunt cinereo ſunt colore, & notis tranſuerſim fuſcis obliquis utrimq́; in angulū medio ſcapo coeuntibus maculantur. Pennæ ipſius caudæ admodum longæ. Maiores ac præcipuæ maxima ſui parte ruffeſcunt, & tranſuerſis lineis, nigris & calami ſcapo ſimiliter nigro, qui eas in longitudinem ſecat, diſtinguūtur. Vltima tamen propemodum portio maiuſcula ac larga macula nigreſcit; Sed extremus apex denuò ruffeſcit. Collum & pectus notis ſtrictis, longiuſculis, & rectà deorſum tendentibus reſpergitur. Crura pedesq́; lutea ſunt. Vngues quidem minus, quàm mari adunci, nigri, recurui tamen.

Dorſum. Alæ. Cauda. Pectus. Crura. Pedes.

10

Eam verò auem, quam pro Tinnunculo fæmina altera exhibeo, uiuam in foro coemptam anno 1592. ſub finem Auguſti, intimiùs contemplatus ita deſcripſi. A roſtro vſque ad caudæ extremum tota auis quinque palmos longa erat; longior medium palmum ſuperiore, etſi icon contrarium demonſtret: vnde etiam fæminam eſſe omnino iudicaui. Roſtrum habebat breue, aduncum & acutum, in ſuperiori parte cæruleum, ſed prope caput intensè luteum. Caput plumis caſtaneis dilutis, albis, & nigricantibus, per longitudinem ductis inſignitum erat: Dorſum coloris caſtanei intẽſioris maculas habebat magis quàm in capite nigricantes & per tranſuerſum ductas. Alæ ipſæ exterius nigræ, intus maculis albis ſerram æmulātibus perornantur, in quarum medio color eſt cinereus: extremitates earundem alarum tam foris, quàm intus albeſcebant. Cauda alis longior, & duodenis pennis conſtans, erat leucophæa nigris maculis tranſuerſis pulcherrimè exornata, licet in aliqua ſui parte videatur ferruginea, & forſitan adultior facta in eum colorem, quem in dorſo diximus, erat tranſitura, vt videre eſt in ſuperiori, quę fortè adultior fuerit, cùm vngues habeat nigriores & craſſiores; in hac verò ad luteum, ſicuti etiam pedes, qui omnino lutei ſunt, uergant, euidentiſſimo nondum mutatā fuiſſe argumento. Gula, pectus totum, ipſeq́; venter candicabant, & maculis nigris ſed oblongis, vt in dorſo, reſperguntur. Sub caudâ, tota erat alba. Roſtri pars inferior ſeu mandibula ſublutea. Oculos habebat magnos, nigros: iridem luteam. Roſtrum irata ualdè aperiebat.

Magnitudo. Roſtrum. Caput. Dorſum. Alæ. Cauda. Pectus.

20

30

VOX. VICTVS.

CENCHRIS cùm uocem edit, tinnire propriè quibuſdam dicitur: Vnde per onomatopœiam Tinnunculum dictum uolunt.

Non admodum rapax eſt, reptilibus & inſectis, vt plurimùm uiuens. Papiliones & Locuſtas, teſte [a] Ariſtophane, deuorat, & Veſpas, ut Ornithologus obſeruaſſe ſcribit. Mures capit. Quinetiam aucupem quendam fide dignum retuliſſe ſibi idem teſtatur, in Tinnunculi nido ſe paruum ſerpentem reperiſſe, unde anguibus etiam ueſci libeat conijcere. Adhæc cùm idem aſſerat Tinnunculum unà cum pullis in Picarum nido inuentum fuiſſe, uerisimile eſt eum Picarum pullos depaſtum eſſe, ſuisq́; pullis in cibum dediſſe, unde & Aues infirmiores occidere, atque edere putandum eſt. Nam eum & Turnerus quoque Auiculas inſequi, ac dilaniare author eſt.

[a] *In Auib.*

40

Quod ad potum attinet, uariare authores uideo, alijs bibere affirmantibus Tinnūculū, alijs uerò negantibus. [b] Ariſtoteles enim *Tinnunculum licet aduncis vnguibus, bibere tamen, quamuis rarò, & ſolum quidem inter vncungues* tradit. Contrà uerò [c] Aelianus: *Cenchris*, inquit, *nulla potione eget*: & Suidas; *Cenchrines Auis eſt, quæ omnino non ſitire dicitur*, quod & Varinus ex eo repetijt. Apud me ſanè Ariſtotelis authoritas grauior eſt, quàm ut hiſce poſterioribus credam, quamuis neque ipſe ueritatem undiquaq; firmam aſſecutus uidetur. Nam ut uerum ſit eum bibere, non tamen ſolus bibit, ut nobis res ipſa monſtrauit, qui Buteonem, nec non Aquilam bibere etiam uidimus.

An bibat.

[b] *3. de gen. cap. 1.*

[c] *Lib. 2. de Ani. c. 43.*

50

LOCVS. NIDVS.

TINNVNCVLVS in altis vrbium turribus, quales ſunt templorum, & in eorum etiam muris, nec non ædificijs, eorumq́; tectis nidificat. Interdum in cauis Quercubus, aliiſue arboribus; idque non more Cornicum ſuper fronde, ſed Monedularum in latibulis ſemper, vt Turnerus ſe obſeruaſſe dicit.

GENERATIO. LIBIDO.

ARISTOTELES[a] *fœcundissimum inter vncungues Tinnunculum esse* scribit: *sed ne ipsum quidem plura oua quaternis parere, vt plurimum, aliquãdo tamen etiam plures procreare, compertum esse*. Cum eo consentit Plinius, cùm inquit: *Pennatorum infœcunda sunt, quæ aduncos habent vngues: Cenchris sola ex his supra quaterna edit oua*. Quæ quidem, vt vterq; asserit, *minij modo rubent*. Insignis istæc, ac summoperè prædicata Tinnunculi fœcunditas, qua reliquis sui generis Auibus, rapacibus nempe, præcellit; [b] Aeliano, credo, occasionem dedit, eidem maximum libidinis ardorem attribuendi, *Ardenti*, inquit, *in fæminas amore inflammatur, moreq; hominum amatoria leuitate flagrantium, semper sectando eas in oculis fert. Si quò clam fæmina abscesserit, ex eo maximum capit dolorem, & clangorem fundens vastum exclamat, vtque homines vehementer amantes ex amore vexantur, proinde amatorijs molestijs affligitur*. Testatur Turnerus Tinnunculum pullos diu volantes, tantisper alere, dum proprio ipsi venatu viuere possint.

[a] Lib. 3. de gener. c. 1.

[b] Lib. 2. de Anim. c. 43

Pietas in pullos.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

QVVM cæteris rapacibus plerunq; loca inaccessa habitare sit commune, humana consuetudine gaudere videtur Tinnunculus, dum loca haud longè ab hominum frequentia remota, nempe vrbiũ muros & tecta turrium, aliorũq; ædificiorum incolere comperitur. Vnde & meritò etiam vicissim ab hominibus amatur, ut quibus illius præda damnum nullum inferat, sed è contrario potiùs non parum prosit. Nam haud secus atque Feles murium capturam strenuè exercet, quibus maximè victitat.

Cum Columbis verò in primis maximè celebrata ei intercedit amicitia; si verum Demetrius, Columella, & Plinius dicunt. E contrario cum Accipitribus alijs, etsi sui generis Auibus inimicitiam capitalem, & innatam gerere perhibetur. Vnde *ne Columbæ sedes perosæ relinquant*, inquit[a] Columella, *vetus Democriti præceptum est; genus Accipitris Tinnunculum vocant rustici, qui ferè in ædificijs nidum facit. Eius pulli singulis fictilibus ollis conduntur, stipatisq́, opercula superponuntur, & gypso lita vasa in angulis columbarij suspenduntur. Quæ res Auibus sic amorem loci conciliat, ne vnquam deserant*. Ex quo[b] Plinius; *Auis*, inquit, *quæ Tinnunculus vocatur cum Columbis habenda est. Defendit enim illas, terretq; Accipitres naturali potentia, in tantum, vt visum eius vocemq; fugiant. Hac de causa præcipuus Columbis amor eorum, feruntq;, si in quatuor angulis defodiantur in ollis nouis oblitis, non mutare sedem Columbas*. Huic etiam Tinnunculo peculiariter ascribit[c] Aelianus, quod alioquin multis alijs etiam Accipitribus ab authoribus attributum est, nempe *à natura edoceri, & medicamentum cùm oculis malè est, sibi proprium quærere, & inuentum agnoscere*.

Tinnunculus Colũbis amicus.

[a] Lib. 7. de re rust. c. 8.

[b] L. 10. c. 37

[c] Lib. 2. de Anim. c. 43

VSVS.

STVMPHIVS, qui de Accipitraria arte nonnulla scripsit, tradit Tinnunculum eadem ratione, qua Merillus, cicurari, ac ad venatum institui, auiculasq; minores, ut ille, captare: *Fimus*, inquit[a] Plinius, *Cenchridis (Accipitrum generis hanc Græci faciunt) albugines oculorum extenuat*.

Fimi vsus.

[a] Lib. 29. c. ultimo.

DE BVTEONE SEV TRIORCHI. Cap. VII.

ETSI Aristoteles Buteonem inter Accipitres primo loco collocarit, *eumq; genus eorum præcipuum esse* dixerit, nos tamen diuersam rationem sequuti, inter omnes ab illo enumeratos, si modo quos dedimus, tales sunt, ut cum illis collati, apparent, vltimum locum vilissimo Buteoni assignauimus. Etenim nos Accipitrum dignitatẽ ubiq; ab animi magnitudine metiti sumus, & quo quisque ferocior, ac generosior erat, eo priori loco dignũ iudicauimus. Cùm itaque Buteo omnium ignauissimus vnanimi authorum & vulgi quoque consensu statuatur, quia non solùm nullam Auem capiat, sed cõtrà à paruis etiam auibus fugetur, (quæ res ipsi eo maiori est dedecori, quo corpore est grandiori, namque illi, ut dici solet,

[a] L. 9. Hist. cap. 36.

Nulla

Nulla in tam magno corpore mica salis)
nullam ei iniuriam facere uidemur, dum reliquis omnibus eum postponimus. Cur uerò Aristoteles primum ei locum assignet: imo cur, quod magis est, eum præcipuum seu præstantissimum Accipitris genus esse asserat, rationem ægrè assignare possumus, nisi quod maximè uerisimile est, ad corporis magnitudinẽ respexisse dicamus. Sanè etenim, cùm Miluo haud multò minor sit; itaque reliquis Accipitrum speciebus magnitudine facilè anteibit. Sed & hac dote corporis laudem suam meretur; quòd non solùm in rapacium, sed in Auium uniuersim omnium genere solus sit tribus testiculis præditus, insigni & præclaro admodum raræ fœcunditatis argumento.

Buteo cur præcipuus Accipiter Aristot. dictus.

10

ÆQVIVOCA.

TRIORCHIDIS nomẽ etiã herbę cuidã ex satyriorũ genere inditum est quòd triplici radice testiculorũ effigie dotata sit, quæ [a] Paulo Aeginetæ herba Serapidis, Satyrium autumnale alijs; Testiculus odoratus alius flore albo Lobelio dicitur. Hæc instar testiculorum multo nutrimento calido & humido ad Venerem extimulat, & fœcunditatem præstat. [b] Plinius ineptè & graui errore, *Centaurium Triorchin* uocari scribit, è perperam intellecto Theophrasto, ubi ait: *Tertio est Centauris cognomine Triorchis: qui eam secat rarum est, vt non vulneret se. Hac succum sanguineum mittit. Theophrastus defendi eam impugnariq́, colligentes tradit à Triorche Accipitrum genere, à quo & nomen accepit; Imperiti confundunt hæc omnia* (scilicet Centaurij genera) *& vni generi ascribunt*. Quibus uerbis, dum alios inscitiæ insimulat, suam ipsius palam facit. Apparet enim omino eum esse deceptum [c] Theophrasti uerbis non intellectis, qui sic scribit. *Febrifugam secantes, Accipitrem triteštigerum* (Gaza vertit Triorchen) *nuncupatum cauere aiunt, ut sine vulnere possint discedere*. Non igitur herba ipsa Triorchis appellatur, sed ab Accipitre huius nominis fodienti periculum esse aiebant homines siue superstitiosi, siue impostores veriùs. Gaza eo loco non rectè febrifugam vertit. Nam id nomen minori, non maiori centaurio conuenit. Maioris quidem radix succo sanguineo est; minoris inutilis.

Triorchis herba.
[a] Lib. 7.
[b] L. 25. c. 8.
Plinij error Centauriũ.
20
[c] Lib. 9. c. 9. Hist. pl.
Febrifuga.
Gazę error.

Butio apud authorem Philomelæ, per onomatopeiam vocatur Auis ex Ardearum genere, quam vulgus Butor, Plinius Botaurum vocat.

Butio Ardeæ genus.

30

SYNONIMA.

TRIORCHA (inquit [a] Plinius ex Aristotele) *Accipitrem dictum inuenimus à numero testium*. (trium videlicet) *Buteonem hunc appellant Romani*. Huius Latini nominis etymum declarare conatus Festus Grammaticus *Buteonem vastitatis*, ait *esse causam* (signum potiùs credo, vtpotè mali ominis putatum) *his locis, qua intrauerit, vt Bubo, atque ab hoc etiam Buteonem appellari*. Quæ quidem nominis ratio, quam vera sit & apta, docto lectori iudicandum relinquo. [b] Albertus & eiusdem classis authores Buteus, pro Buteo ineptè scribunt. Hanc Auem Itali Poiana vocant, quasi pagana, ni fallor, nam Villanum etiam dicunt. Circa lacum Verbanum Aieta dicitur. Hispanis aut Lusitanis Gauia, si rectè recordor. Ornithologus putat dici Gallis Buysard, Busard, vel Busant, idq́; Sabaudis, apud quos & Buse nomen vsitatum est. Sunt tamen, qui dicant etiam Milui alterum genus, Buysart Gallicè nominari. [c] Bellonius profectò inter Aquilas, nescio quàm rectè, Auẽ quãdam Gallicè ponit Buse & Busard dictam, eamq́; Percnopteron [d] Aristotelis Aquilam esse putat. Verùm cùm Aristoteles Percnopterum *cadaueribus pasci* scribat, abiectiq́; adeò esse animi, *vt à Coruis superetur ac fugetur*, ipse verò Bellonius hunc Gallorum Buse Cuniculorum viuaria depopulari, Gallinas è corte abripere, pisces in stagnis capere asserat: ex his, inquam cuiuis perspectum fiet illius Buse, neque Percnopterum Aristotelis esse, neque etiam nostrum Buteonem, quòd hic nihil horum præstet, sed ranis & muribus tantùm contentus sit. Vnde Milui quoddam potiùs genus existimauerim, præsertim illud quod Germani Mosvveich, id est, Miluum palustrem vocant, vt pòst dicemus. Aliam item Auem ab eodem Bellonio huic proximè dictæ Aquilæ subiunctam & Aquilarum numero adscriptam video, quam ipse Gallicè Boudree, voce à Buteo non admodum abludẽte, & Goiran Aruernis vocari, & Aristotelis Phrynolochon esse ait. Sed apertè hac in parte Aristoteli aduersatur, dum Phrynolochon, quem ille postremum Accipitrem facit, hic Aquilis apponit. Vnico tantummodò argumento Aristotelis Rubetarium, quem φρυνολοχος significat, Budreum Gallorum esse probat, nempe quòd ranis vescatur. Atqui præterquàm quòd Buteoni hoc ipsum etiã peculiare est, vt eius

Etymum.
[a] L. 10. c. 8.
[b] Lib. 23. de Anim.
40
Buteus.
Poiana.
Villanus.
Aieta.
Gauia.
Busart.
Bellonij error.
[c] Lib. 2. de Auib. c. 10.
[d] 9. H. c. 32.
Mosvveih.
50
Boudree.
Goiran.
Error Bellonij.
φρυνολοχος.

docebit historia, & præter nominis quoq; similitudinem, reliqua omnia, quæcunq; de Gallorum Budreo scribit, adamussim nostro Buteoni, seu Poianæ Italorum quadrare comperio, vt descriptionem utriusq; conferenti manifestò patebit. Vnde colligo Buteonem Gallis propriè Boudree uocari, Goiran Aruernis, & perperam à Bellonio Phrynolochon diuersam à Buteone speciem nulla firma ratione statui. Equidem non temerè quoque existimo, diuersis nominibus Galliæ eiusdem prouincijs alio atque alio, vt fit, nomine venire, & idem vocabulum apud varias eiusdem nationis gentes diuersis rebus tribui. Vnde sæpè maxima oritur ambiguitas in rebus præsertim huiusmodi naturalibus. Credo enim lubens Ornithologo, & ex eius descriptione, quam de Busardo apud Allobroges fecit hunc cum Buteone eundem esse apertè colligo, quanquam & apud hos Sabaudos idem multorum est generum. Attamen huius nomen alijs Gallis aliam Auem significare, & Buteonem, nō Busard solum, sed & Boudree & Goiran nominari uideo. Gallorum Allobrogum nomenclaturam retinent & confirmant Angli, qui Bushard scribunt, & uocant Auem, ut testatur Turnerus, Milui magnitudine, quę semper cernitur, quod de Buteone solo [e] Aristoteles scriptum reliquit. Aut quod uerius fortasse dixerimus, Angli & Galli hanc uocem à Germanis mutuati sunt, qui & ipsi Buteonem prima syllaba conformi Bushard appellant, alij Busant, Busarhn quasi Buteaquilam dicas, deniq; Buse & Bushen. Germani inferiores, ut [f] Albertus & Murmellius annotarunt, Brobuxen. Eundem Saxonibus Ruttelvvye, id est, Miluum rubrum, à similitudine Milui uocari Ornithologus tradit. Idem apud suos Masshuvv, id est Bubonem palustrem, quòd Bubonem corporis specie aliquatenus referat, & Massvvy, quod est, Miluum palustrem, quòd circa paludes Auibus insidietur, & fortè etiam piscibus. Verùm hæc auis meo quidem iudicio non erit Buteo Aristotelis, neque etiam uulgaris, quòd ei aues aquaticas & pisces capere minimè competat. Sed hanc potiùs Milui cuiusdam speciem puto eandem fortasse cum Busardo seu Buso Gallorum & Bellonij, quam circa aquas uictitare diximus. Multò minus Buteo seu Triorchis ea esse potest Auis rapax, quam Galli Sacre uocant. Etsi idem [g] Bellonius ea synonima faciat, & eadem esse opinetur, licet opinionis suæ non satis certus. Etenim Sacre Gallorum Auem ferocem, ac generosam esse, nec Falconibus animi magnitudine cedere ipse fatetur, quod de Buteone minimè verum est dicere.

Margin: Busard. — [e] 8. Hist. c. 3. — [f] Lib. 23. de Anim. — Brobuxen. — Mashuvv. — Ruttelvvij. — Miluus ruber. — Miluus palustris. — Bellonij error. — [g] Lib. 2. de Auib. c. 14.

DIFFERENTIÆ. DESCRIPTIO.

BVTEO iuxta [a] Aristotelem *Miluo æquatur magnitudine, subniger*, vt addit [b] Albertus. Quanuis coloribus etiā variare scribat Ornithologus, & albos reperiri sibi relatum sit. Quin & corporis quātitate, eos inter se differre, & triplicem eius differentiam apud Heluetios reperiri, nempe magnum, mediocrem & paruum addit.

Margin: [a] 8. Hist. c. 3. — [b] 23. Lib. de Anim.

Buteo mihi ex montibus Vineolanis allatus à rusticis huiusmodi erat. Longitudine à rostri principio ad caudæ vsque extremitatem duorum dodrantum cum palmo. Rostro crasso, nigro, ad cæruleum vergente, membrana circa nares lutea vestito, rictu, quà incipit seu freno oris subluteo. Caput habebat compressum, quale Falconibus, figurâ trigonâ. Linguam latam, crassam, obtusam. Oculos splendidos, teretes, hilares, iridem circa pupillam nigerrimam, leucophæam. Collum breue, plumosum, crassum. Dorsum vniuersum ad caudam vsque coloris ferruginei obscuri. Venter erat totus albus, maculis ferrugineis, oblongis, deorsum tendentibus distinctus. Cauda lata, transuersim maculosa spithamam longa. Crura sublutea. Tibiæ tres digitos longa. Digiti pedum nigricabant. Totum corpus Auis stantis aut erectæ duarum spithamarum erat altitudine. Iconem eius statim primo loco dabo.

Margin: Lōgitudo. — Rostrum. — Caput. — Lingua. — Oculi. — Collum. — Dorsum. — Venter. — Cauda. — Tibiæ.

Quo autem cuiuis innotescat hunc nostrum Buteonem, Italorum Poianam, cum Bushardo Sabaudorum planè eūdem esse, licet alijs Gallis aliter vocetur, hîc Ornithologi descriptionem ipsius Bushardi maris in Allobrogibus ab eo accuratè calamo depicti subiungemus. Ego, inquit, olim in Sabaudia Bushardum marem ad me delatum contemplatus, talem esse inueni. Rostro erat breui, adunco, nigro, in fronte color ex viridi & flauo mixtus (quem tamen in altero quodam non deprehendi). Pedes flaui, ad media ferè crura innatæ plumæ. Tergum fuscum, pennæ extremæ nonnihil ruffi coloris præ se ferebant. Interior pennarum pars, quæ mutuo obtectu latet, albescebat, multis, densis, crispis, mollibusq; plumulis obsepta. In ventre & pectore pennæ albicantes erant nigris pleræq; maculis per medium insignes. Capitis quoq; pennæ fuscæ per margines albicabant. Alarum maximæ pennæ cæteris nigriores erant; sed omnes in alis pennæ altera extremitate, interiore scilicet, albidæ. Longitudine corporis à rostro ad imum pedem extensi, vel etiam ad imam caudam, dodrantum duorum cū palmo, hoc est, pal-

Margin: Bushardū Sabaud. cū Poiana eundem esse. — Rostrum. — Pedes. — Dorsum. — Caput. — Alæ. — Lōgitudo.

Cauda. Collum. Bushardi Sabaud. alterius, itidē maris descriptio.

est, palmorum septem. Cauda ab uropygio dodrantalis. Collum breuissimum, vt in omni Accipitrum genere. Tota denique magnitudo & pondus videbatur magnam Gallinam referre. Testes, cùm inciderē, nullos inueni, & fœminam fuisse puto. Rursus verò alio tēpore in alium marē incidi. Illi magnitudo per omnia æqualis erat cū superiori; pondus vnciarum triginta. Colore nonnihil à superiore variabat, vt in fronte & alibi. Circulus in oculis flauissimus, iridem nigram ambiebat. Crura à ventre ad vngues vsque digitos circiter nouem longa. Venter, latera & crura superius plumis albis vestiebantur, quas latiusculi circuli obscurè ruffi per transuersum distinguebant. Tota pars prona concolor erat, castanearum coloris obscuri. Plumæ in cauda magis albebant, zonis quidē eiusdem coloris, nempe obscurè ruffis distinctæ. Testes ad spinam dorsi inter vtrosque renes binos tantùm (ut Triorchæ nomen à ternis testibus non verè sit factū) albos & pusillos reperi, altitudine æquali. In medio quidem particula quædam erat teste minor & flaua. Vngues Buteoni minores, infirmioresq; quàm reliquis Accipitribus. Obseruaui & Buteonis pullum, nido exemptum recens, vndique cinereum, rostro tamen pedibusq; & oculis flauis. Post aliquod tempus oculi & anterior rostri pars, ad fuscum vel subcæruleum colorem mutabantur, cùm iam quinque aut sex hebdommodas vixisset. Hæc itaque omnia Ornithologus & quidem rectè. Verùm in eo, quòd Buteonem tribus testibus prædi-

Ornithologi opinio de testib. Triorchis refutata.

tum esse negat, ideoq; non rectè hanc sui nominis reddi rationem, non possum ei per omnia assentiri. Nā ego ternos olim in dissecto Triorchi testes obseruasse memini, teste ipso, qui hāc anatomen in ædibus meis administrabat, vti & alias plurimas, doctissimo & eccellentissimo D. Ioanne Coyter, reip. postea Norimbergensis medico. Quod si quispiam tertiam illā glandosam portiunculam, prẹter binos testes, & iuxta ipsos contentam, verum testem fuisse pertinaciter negauerit, non equidem cum eo vehementer contendam. Attamen hoc saltem mihi concedat, velim, eam testiculo proportione respondere, ac similem esse. Quæ cùm in nullo alio Auium genere reperiatur; itaq; non iniuria hunc Buteonem Triorcha, id est, tritestigerum nominandi veteribus occasionem dedit. Sanè præterquàm quòd iuxta vetus ac uulgatum Philosophorum axioma: *Natura nihil facit frustra*, minimè temerè sophiæ principis Aristotelis sententiam infringendam puto, ut de Plinio interim, cæterisq; nihil dicam. Vt autem pro uirili mea, ubique in tanta rerum uarietate, ac uocum ambiguitate obscuritati lucem addam, volui, quemadmodum Ornithologi descriptionem, (ut Buteonem cum Gallorum quorundam, at non omnium, Bushardo eundem esse diligenti lectori & utramq; conferenti pateret)

Boudree seu Goyrani descriptio.

præter meam attuli, & nunc hîc quoque subiungere, quā Bellonius iconem exhibet, & quæ de figura ac compositione Gallorum quorundam Boudree, aut Aruernorum Goyrano scripta reliquit, vt cuiuis, num rectè hunc cum Poiana Italorum eundem iudicauerimus, liberum etiam sit iudicium [c] Inquit ergo: Si quis alas huius Auis inuerterit, extrema quinque maiorum remigum pennarum nigra inueniet; parte scilicet exteriore, ubi uentrem spectant, reliqua interiore à proximis incumbentibus tecta alba esse. Cùm in aëre expansis alis, explicatisq; pennis uolat, albicantes ea parte, qua dixi, faciunt, ut supinus albus appareat. Sed cùm complicatis ac demissis alis perticæ insistit, è cinereo fuscus est, seu nigricat. Et quinæ quidem primariæ, seu rectrices alarum plumæ hoc pacto notatæ sunt, ut crenas instar serræ exhibeant nigras, ubi albere incipiunt. Plumẹ, quæ uentrem integunt, prorsus cādidæ essent, nisi macula nigra apicem singularum, iuxta scapi medij ductum, insigniret. Plumẹ, quæ crura uestiunt, fuscæ sunt. Hamos in unguibus habet, non quidem ualdè magnos, ueruntamen ungues mediocriter adūcos. Caudā, quod ad colorum uarietatem spectat, habet Attagenis caudæ similem. Eadem enim prorsus ratione transuersim distincta est. Crura ei sunt breuia, eaq; non prorsus, neque omni ex parte rotunda, antica tantùm & postica tabellis, ut uocāt, seu annulis imbricata, latera uerò squammulis cooperta, colore ubiq; lutea. Rostrū curtum, acie seu extremo nigrum, hamatum, uerùm narium regio & rictus flauescunt. His indicijs à Miluo dignoscitur, cùm quòd minor est, tùm quòd caudam minimè bifurcatam, qualis in Miluo cōspicitur, obtinet. In hoc præterea Miluo dissimilis, quòd inter uolandum frequēti motu alas concutit, quod & Busus seu Busardus Gallorum à Buteone, Allobrogum Bushardo diuersus, facit. Hoc nempe Miluo, neq; Falconi Perdicario, seu Gallorum Pau-perdrieux vsitatum est.

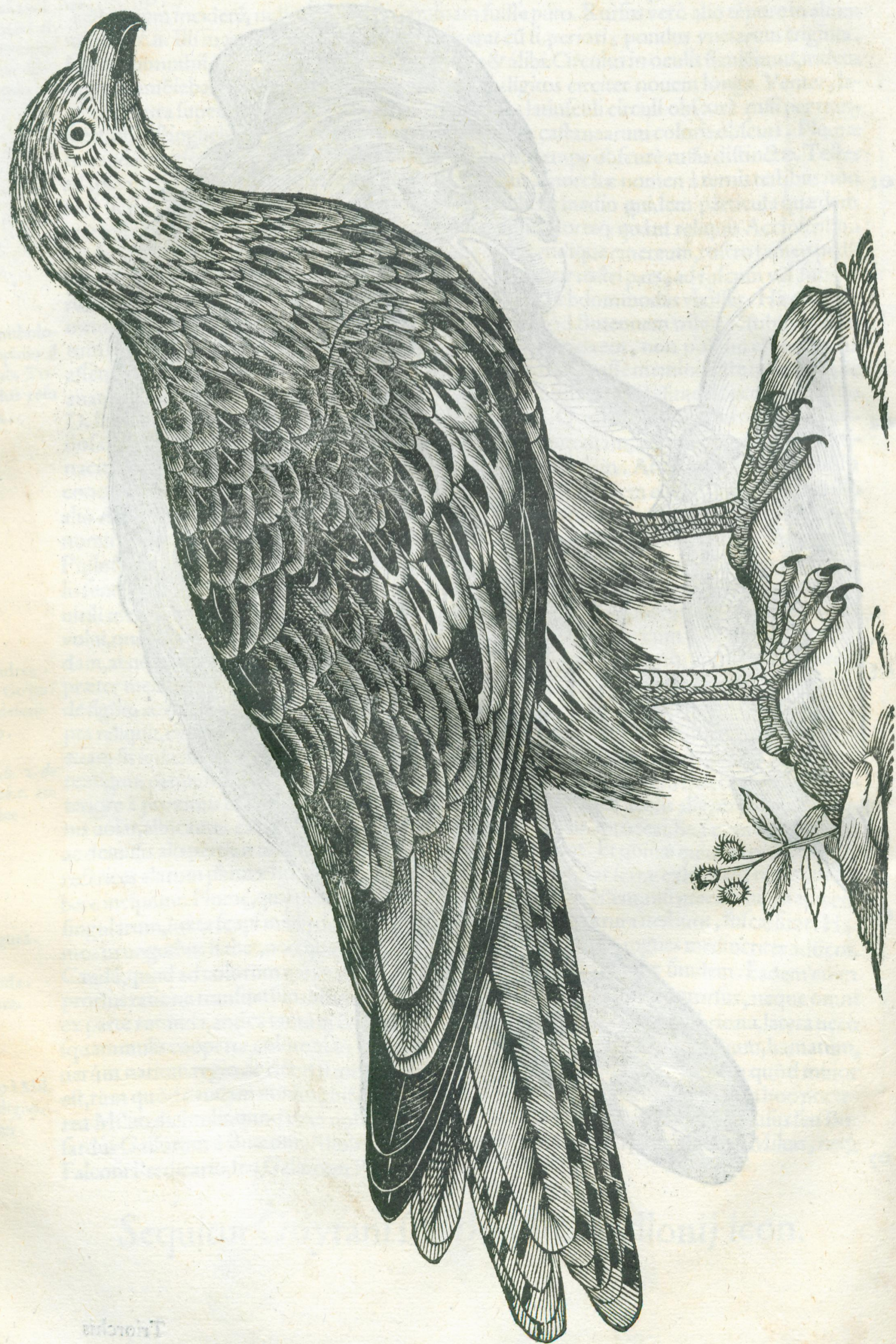
[c] Lib. 2. de Auib. c. 10.

Color. Vngues. Cauda. Crura. Quō à Miluo dignoscatur.

Sequitur Goyrani seu Boudree Bellonij icon.

Triorchis

Triorchis ille, in quo dissecto tres à nobis testes inuentos diximus, & cuius hîc iconem exhibuimus, ei, quem ab initio descripsimus, in omnibus ferè iã hactenus descriptis magnitudine, & habitu conformis erat; verùm dorsum totum ferrugineum potiùs quam fuscum erat, & singularum plumularum oræ nonnihil albicant. Collum, pectus, & venter plumis in radice, & maxima sui parte cinereis subalbis, at in superficie seu marginibus in ambitum ferrugineis obsita sunt. Vnde fit, vt si quis manum, aduerso, vt ita dicam flumine pennarum, ab inferna ventris parte sursum duxerit, aut alioquin naturalem earum situm nonnihil turbauerit, omnia alba aut albis hîc illic maculis respersa sint apparitura. Caput nec admodum rotũdo, neq; etiam multùm complanato vertice est. Crura illius ultra poplites propendentibus plumis, similiter ferrugineis dilutis, obtegebantur. Pennæ caudæ ferrugineæ quoque fuscis notis frequentibus admodum, & ordinatis æquali vbiq; interstitio transuersantur. Hæc tamen colorum in diuersis visa varietas, non debet scrupulum in animum lectoris inijcere, quò minus easdem Aues esse credat. Etenim, vt antè suo loco diximus vniuersim de toto Accipitrum genere, ætas maximè colores mutat, adeò vt eadem Auis diuersis temporibus sibi ipsi videatur quàm dissimillima, & imperitis incognita, facilè imponat.

Color. Caput. Crura. Cauda. 10

Hanc Auem, cuius iconem modò damus, etiam Poianam vulgò vocant, & Goyrano Bellonij consimilis est, & fortasſis eadem.

VOLATVS. VICTVS.

BVTEO minimè altum volat. Cùm verò volat, crebra alarum cõcussione uolatum instaurat. In vtroq; Miluo dispar est; impotens nempe, vt vnico & valido impetu lõgiùs vehatur. Tarda etenim Auis est, & pigri volatus, tamq; deses ac segnis, vt etiam telo petita, non solùm non ad primum, aut secundum, sed ne ad tertium quidem ictum cedere dicatur. Vnde locũ prouerbio apud Germanos dedit: Du Sitzest vvie ein Bushard, id est, *Buteonis instar sedes*, in homines ignauos, & diutius ad mensam vel alibi ociosè desidentes. Quod quidem præ socordia eum facere, non autem animi intrepidi, vt quispiam æstimare possit, argumentum esse, vel hoc potest esse indicio, quòd quantumuis grandi corpore, ut plurimùm arbori cuipiam insidet, immotusq; ex ea escam speculatur, atque hoc pacto de vna arbore in alteram haud longè distantem, aut de prato in vicinum aliud prouolet ad insecta, vermesq; insectandos ac depascendos. Vnde Oppianus dicit, *Accipitres nonnullos pigerrimos esse, & ad volandum ignauos adeò, vt ab alijs nutriri desiderent, & serò tandem ad venationem procedant, solisq; ranis insidientur*. Quod de hoc Buteone proculdubio est intelligendum, qui non solùm in victu quærendo tardus est, ac deses, sed ne id quidem quod iam acquisiuit, ab alijs, non dico rapacibus, sed ne ab Ardeis, alijsq; huiusmodi, quę alioquin cæteris Accipitribus in prędam cedunt, seruare potest. Quod Simonidem non latuit, cuius hi extant Græci apud Athenæum versus:

> Ἐρωδιὸς γὰρ ἔγχελυν μαιανδρίην
> Τριόρχον εὑρὼν ἐσθίοντ᾽ ἀφείλετο.
> *Ardea enim anguillam Mæandriam*
> *Triorchum cum offendisset comedentem, eripuit*

Quibus notauit insignem Buteonis ignauiam, qui Anguillam ab Ardea sibi eripi passus sit. Quò magis miror Festum scripsisse Buteonem genus esse Auis, quæ ex eo se alit, quod Accipitri eripuerit. Quomodo enim qui ab Ardeis sibi escam paratam eripi patitur, Accipitrem inuadere prædam erepturus audebit, nõ solùm Accipitrum omnium, sed & reliquarum penè etiam Auium ignauissimus? Nisi hoc ita intelligamus, vt dicamus, quę etiam aliorum quorundam sententia est, ea præda tantũ viuere, quæ vel alijs excidit, aut ab ijs fortè relicta est, quamue vel dolo ceperit, vel languore aliquo aut pigritia detentam assecutus fuerit. Auiculas nullas capit, Alberto teste, nisi pigras aut infirmas adeò vt volare nequeant. Imò verò è contrario, adeo vilis ac timidus est, vt ab his ipsis paruis Auibus nonnunquam fugetur. Quamobrem Itali meticulosos ac effæminatos, Poianas, id est, Buteones vocant. Ob hanc eandem pusillanimitatẽ non audent, quod Milui solent, in vrbibus aut locis ab hominibus inhabitatis, aut frequentatis prædam inuadere, sed ruri tantùm & in agris eam perquirunt, vt diximus. Alioquin, ut docet[a] Aristoteles, carniuorus est, vel hoc nomine, quia mures maiores & minores, ranas, rubetas, lacertas, scarabeos, scolopendras, erucas, ac quandoque etiam limaces ac serpentes; sed & anguillas, vt suprà ex Simonide docuimus, rapit ac deuorat. Ornithologus in Buteonis cuiusdam incisi ventriculo talpam integram reperisse sese scribit, & in alio insecta quædã nigra. Sed & herbas quasdam, vt[b] Bellonius annotauit, nimirum sclaream, & asperulam aut aspergulam odoratam Lobelij, quam alij alyson Plinij vocant, Tragus Matrisyluã, depascitur, fortasse quod vero simile est, ob occultum quendam amorem ac sympathiam cum his ipsis plantis, quæ quidem verior videtur sententia, quàm[c] Aristotelis, antipathiæ, seu naturalis inimicitiæ, quam Buteoni cum animalibus quibusdam intercedere scribit, id asserentis: *Hostis est ranæ, inquit, rubetæ & anguis. Rapit enim eos atque exedit.* Nam hoc, vt vel ipsiusmet verba indicant, cibi causa potiùs facit, quàm quòd aliter eos oderit. nam & anguillam capit, vt suprà ex Simonide retulimus.[d] Plinius *Harpæ & Miluo communes esse inimicitias contra Triorchim* scribit: Et rursus: *Harpæ*, inquit, *& Triorches Accipiter dissident*. Sed hoc fortè non rectè ex[e] Aristotele transtulit, apud quem sic legitur: *Quæ cibum à mari petunt, Anas, Gauia, & Harpa inuicem dissident. Buteo in alio genere hostis ranæ, & rubetæ, & anguis est*. Et ibidem: *Amici etiam Pipex, Harpa, Miluus*. Illud potiùs ad priuatum, si verum esset, & innatum odium quoddam referendum, quàm quod alio loco Aristoteles dicit, *Triorches, Phrynus, & ophis pugnant*.

Buteonis mira segnities.

Festi error.

Poianas quos Itali vocent.

[a] 9. Hist. c. 1.

[b] L. 2. de Auib. c. 10.

[c] Lib. 9. Histor. c. 1.

Arist. opin. refutata.

[d] L. 10. c. 74

[e] 9. Hist. c. 1.

CAPIENDI

CAPIENDI RATIO.

IGER ille, quem diximus, Buteonis volatus in cauſa eſt, vt facilè ac nullo negocio capiatur. Capitur autem viſco hac arte: Murem humi ponit auceps & faciem auertit, & circumquaq; in muris ambitu virgas viſco illitas erigit, atque æquali vndiquaque interuallo collocat, ligneoq; circulo infernè affigit. Hiſce Buteo murem rapturus implicatur, & alis glutine impeditis, pennas explicare non potis, capitur.

VSVS IN CIBO.

APITVR verò frequens admodum dicto modo, hac potiſſimùm de cauſa, vt in menſæ vſum veniat. Optimam enim carnem ac teneram obtinet, hyeme præſertim. Adeo obeſus eſt, vt non facilè aliam Auem obeſiorem reperias. Vnde, vt tradit Bellonius, Aruernis Galliæ populis, cùm qui plana, tùm qui accliuia loca incolunt, cibus eſt gratiſſimus, aſſus & elixus, neque minus pulpæ præbet, quàm Gallina quæpiam vulgaris. Dulciſſimus eſt, & boni ſaporis, vt Albertus etiam teſtatur, præſertim autem aſſus. Vnde multis etiamnum Italiæ locis in foro veneunt deplumati. Quamob rem minus mirum videbitur, quod [a] Plinius prodit; nempe *in Balearibus inſulis Buteonem etiam Accipitrum genus in honore menſarum eſſe.*

[a] L.10.c.49

VSVS IN MEDICINA.

ARCELLVS Empiricus iubet, eum, qui in Venerem infirmior ſit, teſticulos Millonis ex aqua fontis perēni, cùm melle decoctos edere ieiunum per triduum, ſpondetq; præſenti iuuamento impigrè in Venerea paleſtra congreſſurum. Cæterùm diù animo pendenti, quænā ea Auis eſſe poſſet, quam Millonem vocat. (Hoc enim nominis nulli vnquam Aui attributum memini.) Tandem in mentem uenit coniectura quadam Triorchen eſſe, quæ quum Miluo ſimilis dicatur eſſe, Millonis fortè inde nomen accepit, vt uidelicet Auis maximè teſticulatæ teſtes, à quorum terno numero etiam nomen Triorchidis adepta eſt, ad promoueudam Veneream facultatem adhibeantur. Nam & doctiſſimus [a] Io: Baptiſta Porta Buteonis teſticulos cum melle decoctos recentes dari eis ſcribit, qui in Venerem infirmiores ſunt, & tantæ ad eam efficacię eſſe, ut ſubitò poſt aſſumptos eo modo teſticulos, coire poſſint, imo verò plantas omnes tales teſticulos radice referentes, frigida membra egregiè calfacere, & ad Venerum apta reddere.

Millo Auis quæ.

[a] L.3.c.34. Phytogn.

VSVS IN SACRIS.

RIORCHAE *Accipitri*, inquit [a] Plinius, *principatum in augurijs Phæmonoë dedit, Buteonem hunc vocant Romani. Familia etiam ex eo cognominata, cùm proſpero auſpicio in ducis naui ſediſſet*. Et Feſtus Buteonem inter eas Alites, quæ volatu ueteribus auſpicium faciebant, ponit. [b] Aelianus *Dianæ ſacrum Buteonem* eſſe dicit, fortaſſe quòd ſub ueſperum potiſſimùm ad prędam prouolet.

[a] L.10.c.8.

[b] Lib.12.de Ani.c.4.

COGNOMINATA.

AMILIAE *cuidam Romanæ cognomentum indidiſſe Buteonem, ob fortunatum, quòd in ducis naui ſedens, attulit auſpicium*, nuperrimè ex [a] Plinio dictum. In quem locum commentatus [b] Cælius: *Ego*, inquit, *in gente Fabia id fuiſſe cognomentum puto. Nam* [c] *Titus Liuius M. Fabium Buteonem nominat. Meminit &* [d] *Plutarchus. Sed ibi mendum (opinor) inoleuit. Nam ſcribitur, modò Fabius Bulco. Græcus codex φαβιον præfert* Βυλεωνα, Βυτεωνα *legendum credo*. Denique Oratoris Buteonis mentio fit apud [e] Senecam. Legimus item Buteonem cuiuſdam authoris cognomen fuiſſe, qui de Arithmetica abundè ſcripſerit. Ab eodem Agatocles tyrrannus cognomentum traxiſſe uidetur, qui Buteo dictus fuit, vel quoniam hæc Auis, vt ſcribit Sextus Pompeius, uaſtitatis eſt cauſa, his locis quæ intrauerit, quod Tyrannorum eſt proprium, aut, quod uero ſimi-

lius

[a] L. 10.c.8.

[b] Lib. 24. Ant.lec.c.4.

Fabius Buteo.

[c] Lib.23.

[d] In Fabio Max.

Buteo Orator.

[e] L.2. Controuerſ.

Agatocles Bnteo dictus.

lius eſt, ab efferata libidine. Nam egreſſus Agathocles pubertatis annos libidinem à viris tranſtulit ad fęminas. Traditur item, quum eſſet perfunctus fato, uxorem querulam flexibilibus modis illud ſubinde ingeſſiſſe, τὶ δ' ὄυκ ἐγω σέ; τὶ δ' ὄυκ ἐμὲ συς; id eſt, quid non ego tibi? quid tu non præſtitiſti mihi?

DE SVBBVTEONE. Cap. VIII.

SOLVM Subbuteonis nomen fecit, ut eum Buteoni ſubiungeremus. Hoc enim nomen Buteone minoris ſeu inferioris Auis eſſe videtur. Quamuis & de hoc in Græco prȩſertim nomine, docti controuertāt, ut poſtea in nomenclaturis latiùs declarabimus. Alioquin naturę ſuę ratione Buteoni longè prȩponendus erat, uel ipſius [a] Ariſtotelis authoritate, qui *Subbuteones* tradit *appellari in Accipitrum genere, qui latiores ſunt.* Quinetiā, ſi uerus eſt Subbuteo, quem [b] Bellonius pro eo obtrudit, hic item, etſi Buteone multò minor ſit, hoc tamen nomine Buteoni anteponi meretur, quòd generoſior, multòq; ad aucupium alacrior, & inſtitutioni aptior eſſe comperiatur. Hanc autem Bellonij ſententiam, qua ille nominis quadam, ut opinor, ſimilitudine ductus, Auem Gallis, Hobraeu, dictam Hypotriorcha ſtatuit, eò minus impugnandam, aut reijciēdam duxi, quòd aliam Auem ex Accipitribus nullam habeam, cui id nominis à doctis aptiùs imponatur, aut potiùs conuenire uideatur. Quamuis ut uerum fatear, genuinum Ariſtotelis Subbuteonem eſſe, non auſim aſſerere, quòd ex illius verbis adeò paucis nullum iudicium facere liceat. Nā hoc quod *Subbuteones latiores cæteris* dicit, nobis omnino refragatur. Sed Turnerus quoque non maius, neque latius hoc genus Buteone; ſed minus facit, & Subbuteonem eſſe putat, quem Angli Ringtalum appellant, ab albo circulo, qui caudam circuit, colore inter fuluum, & nigrum medio, Buteone paulò minorem, at multò agiliorem. Hic autem à Belloniano & noſtro diuerſus planè eſt. In noſtro enim nullus circulus caudam ambit. Id tamen Turnero nonnihil fauere videtur, quòd eum ſimiliter ac Buteonem prædam captare ſcribit. Vt ut eſt, nos candidè, quod habemus, lectori lubenter communicamus, & de cætero liberum cuiq; iudicium relinquimus.

[a] *9. H. c. 36*
[b] *Lib. 2. de Auib. c. 19.*
Hobraeu.
Ringtalus Anglorū.

SYNONIMA.

SVBBVTEONES Græcè dicuntur ὑποτριόρχαι, ſed dubitat Ornithologus vtrum apud Ariſtotelem γυποτριόρχαι potiùs legendum ſit, cùm & in generibus Aquilarum Gypaëtus (ſic enim codices noſtri habent, & rectè quidem) ſimili nomenclatura dicatur, ea de cauſa, quia Vulturis ſpeciem referat, vt Ariſtoteles ibidem ſcribit. An verò ſimiliter Gypotriorchæ legendum, non æquè aſſerere audet. Coniectura tamen quadam in eam ſententiam penè deducitur, quod Ariſtoteles Aues iſtas latiores dicit, vt ad latitudinem videlicet Vulturum accedant. Turnerus, vt dixi, & Bellonius, contrà ſentiunt. Ille enim Subbuteonem Buteone minorem facit: hic uerò ex nomine ipſo certum ſe promere putat argumentum minoris in Subbuteone magnitudinis. [a] Inquit enim τὸ ὑπο hic planè oppoſitam habere ſignificationem illi, quam alioqui pleruną; apud Græcos obtinet. Alibi enim hypo uocabulis additur ad magnitudinem exprimendam, verbi gratia, cùm Hypomaratrum, Hypoſelinum dicimus. Verùm in coloribus deſignandis, cùm ſubrubrum, aut ſubnigrum aliquid dicimus, minus tale, & dilutiùs eo colore tinctum intelligi volimus. Eandem ſignificationis vim in nomine venti, Subſolanus, eſſe illi particulę exiſtimat. Sed quod pace eius dixerim, in duos, eoq; graues ſanè errores ex Græca lingua, vt videtur, non planè perſpecta impegit. Prior eſt, quòd Græcas haſce voculas dictionibus alijs prȩponi natas augendę, aut imminueudę ſignificationis gratia, nempe hippo, & hypo confundat, tanquam idem ſignificent, cùm ſint diuerſiſſimæ. Quando enim rei ſignificatum augere volumus, non hypo, ſed hippo, ei proponimus. Atq; hoc ſenſu non hypomaratrū aut Hypoſelinum, ſed hippomaratrum & hipposelinum dicimus. Hippo enim non ſecus, atq; τὸ βυ particula in uocibus Bulapathum, Buſelinum, rei ſignificatę aliquid addit. Contrà verò hypo eidem nonnihil detrahit, non vbique tamen, neque ſemper, ſed tum ſolummodò quando cum uerbis componitur, aut nominibus ab iiſdem deriuatis, cum ſubſtantiuis verò nequaquam, niſi, ut dixi, verbalia ſint. Errat item circa nominis huius Auis examen, dum perpetuò minus quippiam denotare dictionem opinatur, cui prȩpoſitio hypo adijcitur. Perperam enim

γυποτριόρχης.
[a] *Lib. 2. de Auib. c. 14.*
Bellonij error.

Latina, vt de Græcis probet, exempla adducit. Diuersa enim est Grecæ prepositionis ὑπο vt dixi ratio, à Latina, sub. Hæc non cum uerbis tãtùm & verbalibus, vt illa, componitur, sed & substantiuis nominibus, vt in Supparus & similibus alijs. Rectiùs fecisset, si de Latinis nominibus, cum prepositione sub compositis, hoc dixisset. Hec enim imminutum aliquid significat. Quod etiam in hac ipsa dictione, Subbuteo, locum habet, quam Plinius pro Greca Hypotriorchis posuit. Quod quidem & ipsum ita sensisse, nempe hypo hîc significatum imminuere, indicio est, ut Hypotriorchis Triorchin significet, aut corpore minorem, aut ignobiliorem: qua significatione Gypaëtos quoque dicitur. Qua ratione moti & nos quoque Subbuteonem, siue Hypotriorchin minorem potiùs Buteone, quàm è contrario statuemus, atq; Bellonij Subbuteonem, cùm alium potiorem non habeamus, acceptabimus. Hic autem ille est, quam Bononienses aucupes, & ceteri Barello uocant, Galli Hobraeu.

ὑπο quibus nominibus pponatur. Sub quibus nominibus pponatur.

Hypotriorchis quid significet. Gypaëtos.

DESCRIPTIO.

HANC Auem ab aucupibus Bononiensibus anno 1591. mense Februario coëmptam ita descripsi. Longa erat palmos quatuor. Rostrum ei breue, initio subcæruleum, extremo nigrum. Nares teretes & patulę. Superius rostrum admodum aduncum, acutum, à cuius aduncitatis initio vtrimq; duæ appendices eminent, & orarum inferioris rostri lateralium veluti sinubus digitatim insertæ sunt. Mandibula inferna parte eadẽ, qua superna, ratione colorata, in extremo obtusa est, & canaliculata. Lingua latiuscula. Palatum colore ferè corneo. Oculi subnigri. Palpebræ subluteę. Plumæ menti, & gulæ totæ albæ, & color ille continuus ad ceruicis & verticis post tempora initium, quod minori oculorum cantho ex opposito est, perducitur. Vertex ex cinereo & castaneo obscuro ad nigrum vergit, eiusdemq; coloris macula à capite per tempora ad gulæ latera descendit: item altera eiusdem coloris ab initio rictus sub oculis vtrimq; per gulam in longum protenditur. Collum medium plumulæ partim albidæ, partim rubidæ cingunt. Dorsum totum, alæ, collum & cauda è leucophæo ad nigrum tendunt, è quo nonnihil obscuri castanei, dorso præsertim supremo, & extremis alis superficietenus emicat. Obscuriores tamen alæ sunt. Alarum pēnæ omnes parte interna versus dorsum maculis transuersis, nunc subruffis, nunc subnigris vicissim uariant, vti etiam caudæ decem pennę vniuersę, duabus tantùm medijs exceptis. Pectoris totius plumę, necnon & uentris medio macula fusca oblonga notatæ in oris albicant. Femora ad poplites vsque ferrugineis tecta plumis, notulis subnigris asperguntur. Crura breuia, sublutea, tabellis ad ungues vsque intecta. Digiti cum cruribus, præsertim uerò cum tibijs collati, longiusculi apparent. Crus totum seu tibia potiùs ab genu ad aciem usque unguium duorum est palmorũ longitudine, uti & cauda. Vngues adunci, & insiguiter hamati, aterrimi. In pedum planta seu parte digitorum inferiore ex articulorum regione tubercula, ueluti calli ubique eminent. Marem esse putabant aucupes, & è Sparueriorum genere. Verùm oua in dissecta postmodum Aue reperta, contrarium declarârunt.

Lõgitudo. Rostrum.

Lingua. Palatum. Oculi. Gula. Vertex.

Collum. Dorsum. Alæ.

Cauda. Pectus. Venter. Femur. Crura.

Pedes.

VOLATVS. VENATVS.

BELLONIVS[a] uenationem huiusce Auis, quam Galli Hobreau vocant, quam in aëre in paruas Auiculas exercet, comparat persequutioni illi, qua pisces maiores in alto mari, in minores victus gratia plerũq; vtũtur, iuxta illud:

Grandibus exegui sunt pisces piscibus esca.

Quemadmodum enim, inquit ipse, pisces à Delphino insectari sese sentientes, neque tutò sibi in natiuo, proprioq; elemento viuere licere ad aërem seruandi sui gratia confugiunt, & aquæ superiora petunt, maluntq; anceps ab Anatibus, Laris, alijsq; summo æquore volitantibus subire periculum, quàm in certam perniciem capitali hosti sese in prædam dare: Simili planè pacto Auiculis accidit, quas Subbuteo seu Hobreus persequitur. Huic proprium est, ac solenne, homines, quos Perdicum, aut Coturnicum venationi operam dare conspexit, comitari, supraq; capita ipsorum paulisper eleuatum per aëra sequi, hac spe, vt si Auicula quæpiam Canum vestigantium metu subuolarit, hanc nihil tale suspicantem, & ex improuiso obuiam rapere queat. Cùm itaque Alaudarum omne genus, nempe tam Galerita, quàm gregalis, seu non cristata, & pratensis, præterea & similes aliæ Auiculæ, raro in arboribus sedeant, fit vt à Canibus venaticis humi deprehensæ, quò horum faucibus se eripiant,

[a] Lib. 2. de Auib. c. 19.

Hobreus Delphino comparatur. Hobrei natura.

piant, in æthera euolare cogantur. Cùm itaque vndique certum ſibi periculum imminere vident, malunt aut uiuæ capi, aut Canibus præda fieri, aut dubiam ſalutē in venatorum & equitum turba ſeſe abdendo quærere, quàm in hoſtis iurati & mortalis poteſtatem venire. Tanta eis fugiendi inimici innata eſt cognitio. Neque ſanè eas fallit opinio. Nam peculiaris hæc eſt Hobreo venandi ratio, *vt* Auiculas non humi, aut in arbore ſedentes, ſed uolātes rapere ſoleat. Qua de cauſa venatores obſeruatos ubicunque gentium aut terrarum Subbuteones ſeu Hubreos, comitari ſemper ſolent, quaſi non ignorent, ab his auiculas humili gaudentes loco excitari, ſibiq; in aërem obuiam mitti. Veruntamen in eo ingenio hunc morem ſeruat, vt non niſi ad certum quoddam tempus venatores prædę ſpe ſequatur, quaſi etiam ſibi euagari nō liceat. Certum itaque & quod uiſum eſt, interuallum itineris emenſus, nemorum denſorum, celſorumq; oras repetit, in quibus plerunq; degit, ac ſedes figit.

Locus. Barellus.

Noſtrates aucupes ſuum Barellum ad venandum alacrem & impigrum pro ſua magnitudine Perdices, & Coturnices capere aſſerunt.

VSVS.

ACCIPITRARIAE uenationis diſciplinę nō inidoneus eſt, & ex eorū numero, qui ſcapo reuocantur, & ſublimes uolāt inſtar Falconū. Per rura quoq; cùm ferus etiamnum eſt, ac iuris ſui, uagatur & hoc commodi uenatoribus præſtat, ut minutæ uolucres hoſtis in aëre pendentis conſpecti terrore perculſæ, atque auolare non auſæ, ab ipſis potiùs hominibus ſe capi quomodolibet patiantur: adeò ut illud, quod [a] ab Ariſtotele, & [b] Plinio ſcriptum eſt, *apud Thraces venationis ſocios adſciſci Accipitres, quorum opera aues metu tyranni supernè imminentis perculſas, terramq́; repetentes capiantur*, in hoc peculiariter Accipitris genere locum habere uideatur.

[a] *Lib. 9. Hiſtor. c. 36.*
[b] *L. 10. c. 8.*

PERCVM CVM FRINGILLARIO eundem eſſe Ariſtoteli. Cap. IX.

[a] *9. H. c. 36*

Accipitres qui adhuc incogniti.

ENARRATIS iam ex deno Accipitrum [a] Ariſtotelis numero, illis ſpeciebus, quæ poſteris, nobiſq; etiam aut cognitæ ſunt, aut ſaltem exiſtimantur, reſtant nunc ij deſcribendi, quorum nomina hactenus nulli adhuc nobis noto Accipitri ex doctorum conſenſu impoſita congruere comperiuntur. Huiuſmodi ſunt Ariſtotelis Pernis, Percus, Rubetarius, Leuis. Verùm antequam de his ſigillatim agamus controuerſiam quandam de hoc, quem Ariſtoteles dicit Accipitrum numero, inter doctos natam uentilabimus, quod ea diſcuſſa dicendis maiorem ſit lucem allatura. Eorum, quos nominatim ac ordine Philoſophus recenſet, Accipitrum primi ſeptem ex ipſis authoris uerbis omnes diuerſi, & ſinguli ſuum, ac peculiare genus conſtituere cognoſcuntur. At cùm præterea in ſequentibus alia quatuor adhuc Accipitrum nomina ponat, ipſe tamen decem tantùm ſpecies expreſsè ſtatuerit, neceſſe eſt, ut è quatuor illis ultimo loco recitatis nominibus, duo ſint, quæ unam & eandem Auem ſignificent. Verùm in utro binario, poſteriorinè ſcilicet, an priori id contingat, admodum dubium eſt, cùm utrique binarij ſeorſim per coniunctionem copulatiuam, tanquam ſi idem ſignificarent, in enunciatione poſiti uideantur. Ita enim inquit Ariſtoteles: *Alij Percæ, & Fringillarij vocantur, alij leues & Rubetarij*. &c. Neque uerò in utraq; propoſitione, utrumq; nomen idem genus Accipitris denotare poteſt. Sic enim nouem tantùm genera contra authoris ipſis mentem recitata comperirentur. Ornithologus dum de Leui & Rubetario ſimul ac ſemel tractat, neque eos ſeparat, pro iiſdem habere uidetur, apertè tamen ſententiam ſuam non declarat. Bellonius diſertè diuerſos facit, uarijs ſpeciebus ea nomina imponēs, ut paulò pòſt docebimus. Auguſtinus etiam

Niphi ſententia approbata.

Niphus λείους, & φρυνολόγους ſpecie diſcrepare uult, πέρκνους uerò & σπιζίας minimè. Ego, etſi hanc litem, meo interpoſito arbitrio, decidi poſſe diffidam; ut tamen, quod ſentio, dicam, potior mihi Niphi uidetur ſentētia, qui Percum & Fringillarium eaſdem ſpecie Aues facit. Etenim cùm Percos, ſeu potiùs, ut Ornithologus legendum contendit Percnos, teſte Varino, à uerbo Græco περκάζειν, quod eſt nigreſcere, ortum ducat, & ipſa uox oxytona Percnos nihil aliud, quàm nigricantem, aut maculis nigris diſtinctum ſignificet: nnde nimirum Aquila Percno-

Percnoptera ab alarum notis vel nigritie, & Perca piſcis à lineis, quibus varia eſt, nigricãtibus, nomen traxiſſe videntur; in eam coniecturam ducor, per Fringillarium ſeu σπιζίαν, & πέρκνον Ariſtotelem vnum tantùm genus, ſpecie videlicet minimè diſtinctum, ſed ſexu tantummodò dicere uoluiſſe, ut nempe per Fringillarium, Niſum fæminam; per Percnũ, marem vulgò Muſchetum dictum, intellexerit. Huius meæ coniecturæ eandem rationem, quam ſuo loco nominis Muſcheti Gallici, & Sprintzling Germanici poſui, nunc quoq; adduco. Percni reuera nomen nulli Accipitrum aptiùs, quam mari Fringillario competit. Auis enim eſt maximè & quantum ulla alia ſui generis nigricantibus, alijſq; notis maculoſa & varia, & rei ſignificatæ apprimè reſpondet. Et hac ipſa, ſine dubio, de cauſa multarum gentium conſenſus huiuſmodi ei nomen impoſuit, quod eiuſdem cum Græco περκνὸς eſt ſignificationis. Diximus enim Moucheter Gallis, nihil aliud, quàm maculis diſtinguere, denotare, indeq; illis indigete voce Mouchet, quaſi maculoſum & varium dici. Eadem eſt Germanici nominis etymologia. Sprintzling enim idem quoque diminutiuo vocabulo, quod Auiculam plurimis notis diſtinctam vel reſperſam ſignificat. Quæ omnia eiuſdem cum Percno eſſe ſignificationis, quis non videt? Vnde, ſi vera noſtra eſt coniectura, relinquitur manifeſtum, quod diſcrepent vltimo loco enumerati Ariſtoteli, Leius & Phrynolochus, id eſt, Leuis & Rubetarius, de quibus nũc pauca dicẽda sũt.

Percnoptè ros Aquila, & Perca piſcis vnde dicti.

Moucheter quid Gallis.

Sprintzlĩg.

Ornithologus, vbi cauſam etymi λεῖος inueſtigat, in hęc verba ſcribit: Cur leues quidam Accipitres (λεῖοι) ab Ariſtotele dicantur, non facilè dixerim. Nam Muſtelæ piſces leues dici uidentur, quoniam aculeos dorſi, vt Acanthiæ in eodem genere non habent. Eſt & Leuiraia à priuatione ſpinarum dicta. Coniecerim tamen leuem dici Accipitrem, qui nullis punctis aut maculis diſtinguatur, & veluti exaſperetur, ut Aſterias, Cenchris. Nam & Aeleophoro inter Accipitres nomen à maculis naſi. Hæc ille. Ex hac veriſimili admodum profectò ratione adducta ab Ornithologo, patet eum contraria prorſus de cauſa Leiũ ſeu Leuem eſſe appellatum, quamquam illi Percno nomen datum fuit, & omnium primò Aſteriæ, nec non & Cenchridi. Quæ res etiam nonnihil opinionem noſtram de Percno allatam confirmat, dum Accipitrum differentias ab eo peti docet, quod nihil omnino, aut plurimùm commaculati ſint. Hic uerò Leius quis ſit incertum eſt. Bellonius Smerillum, quem nos pro Aeſalone Ariſtotelis dedimus, Leium eſſe putat, ſed nullo prorſus argumento. Ea ſanè quam de Leue Accipitre attulimus, nominis ratio Smerillo non conuenit.

Accipitres leues vnde dicti.

Muſtelæ piſces cur leues dicti.

Leuiraia.

Leius quis.

Alter Phrynolochos Ariſtoteli, id eſt, ranas deuorãs, ſeu Rubetarius, quod hiſce uitam potiſſimùm ſuſtentet, dictus eſt à Bellonio Gallorum Boudreus, nempe quia ranis etiam veſcatur. Verùm hoc cùm pluribus alijs, tùm Buteoni quoque conuenit, quem Boudreum eſſe ſuo loco docuimus. Magis, longiuſq; à uero oberrare uidetur Turnerus, qui Rubetarium eſſe credit Accipitrem (ſic ipſe uocat) illum, quem Angli Henharroer nominant, à laniandis Gallinis, Palumbario maiorem, colore cinereum, qui humi ſedentes Aues in agris, & Gallinas in oppidis repentè adoritur, & præda fruſtratus tacitus diſcedit, nec unquam ſecundum facit inſultum, per humum volans omnium maximè. Nam ſi has, quas dicit, Aues capit, non erat, quod Rubetarius, tanquam à præcipuo victu diceretur. Quare ſi ne Buteo quidem, qui etiam ranis ita oblectatur, ut Aues nullas uoret, ſic dici mæretur, multò minus ille, quem Turnerus adfert, Accipiter, eo nomine uocandus eſt. Mihi quidem Milui potiùs ſpecies, quem deſcribit, eſſe uidetur. Hiſce enim potiſſimùm propriũ eſt Gallinaceos pullos prædari, quãuis Ornithologus peculiari de Miluo tractatu hũc Circũ eſſe ſuſpicetur, quẽ priuatim Gallinis inſidiari ſcribit.

Rubetari⁹ quis.

Turneri error.

Hen harroer.

De utriuſque, nempe Leuis & Rubetarij natura & uictu, hæc tãtùm, & ab Ariſtotele prodita inueniuntur. *Abundè*, inquit, *viuunt, & humiuolæ ſunt*, id eſt, facilè ſibi uictum parant. Neque is ferè unquam deſit, ſuppetente nempe ubique ranarũ copia. Cæterùm quòd ita coniunctim, & eandem naturam vtriſque tribuit Ariſtoteles, ſuſpicionem cuipiam mouere poſſit, eoſdem eſſe hos Accipitres. Ego quidem, poſtquam meam in medium adduxi coniecturam, cuiq; liberum, quid ſentiat, relinquo iudicium.

Verùm de Perne, quòd ſtatueramus, nihil adhuc diximus. Apud [a] Ariſtotelem Accipiter Πέρνης ſcribitur, Gaza verò Pernix transfert. Niphus dum illum eſſe conijcit, qui vulgò Speruerius appellatur, & à celeritate ſic dictum ſcribit, ſuam in Græcis literis ignorantiam prodit, dum alludendo ad vocem Græcam, Latinam ei ſignificationem aſciſcit. Πέρνης alioqui ſignificationem nullam apud Græcos habet. Vnde Ornithologus πέρκης *legendum mauult, vt eadem ratio eſſet nominis, quæ Percno antedicto Accipitri & Percæ piſci. Si quis tamen Pernis legere malit, quod & περνὸς κυνηγητικὸς ἀετὸς apud Varinum habeatur, per me quidem licebit. Etſi quod ſequitur ὁ περιοσῶς κάινων, voci Percnos magis conueniat. Sed alibi quoq; apud eundem Varinum πέρνης genus Accipitris eſſe, & apud Heſychium quoque legitur.

[a] *L. 9. Hiſt. cap. 36.*

DE RELIQVIS ACCIPITRIBVS.
Ac primùm de Sacro Ægyptio Bellonij. Cap. X.

RADITIS decem Accipitrum Aristotelis generibus, dignitatis semper, vbi fieri licuit, ordine seruato, proximum est modò, vt à recentioribus traditas quasdam species ueteribus fortè ignotas subnectamus. Huiusmodi sunt, quos Sacros Aegyptios Bellonius appellat, Lanarijq; & Falconum omne genus. De Sacris, quoniã nomine Hieracis significationem Latinè exprimunt, ideoq; ad Accipitrem propriè dictum, propius accedere videntur, prius agemus, dein de Miluis & Cuculis, postremò de Falconibus, vt eidẽ, quo cœpimus, ordini inhæreamus, atq; omnem confusionem euitemus.

Ea Aegypti parte, inquit [a] Bellonius, quam Nilus minimè inundat, & potissimùm quę Africam uersus vergit, loco sita eminentiore, solo sabuloso, ac sterili, ingentem vim Vulturum conspeximus, aliasq; alites nobis tum temporis ignotas. Verùm cùm frequentem adeò, numerosumq; earum gregem uideremus, eademq; qua Vultures esca, pasci, omnibus prȩterea notis, quæ Aui rapaci conueniunt, prǽditas esse, statim Accipitres Aegyptios esse, quorum [b] Herodotus meminit, suspicati sumus, neq; nos, ut reor, opinio fefellit.

[a] Lib. 2. de Auib. c. 15.

[b] In Euterpe.

FORMA.

CORPORIS magnitudine Coruum ferè refert, capite Miluum, rostrum inter Coruinum & Aquilinum medium, in extremo modicè aduncum, crura etiam ac pedes, partim Coruum, partim Aues rapaces imitantur, vti etiam incessus. Colore ad Falconem Sacrum accedit, quamquam fortassis etiam alijs coloribus inueniri potest.

LOCVS.

AVIS est in Aegypto frequentior, quàm ulla alia Auis, quæ rapto uiuit. Ab hac regione nõ admodum discedit, nec alibi facilè reperitur. Rara enim in Syria conspicitur. Quasdam tamen in Caramania dicta hodie regione huius generis videre contigit, quod nobis insolens uidebatur. Harum autem generis uersicolores obseruauimus.

VICTVS. VSVS IN SACRIS.

ERPENTIBVS potissimùm vescitur, & Aegypti regionem à noxijs huiusmodi reptilibus ea ratione liberat & expurgat. Vnde, vt tradit [a] Herodotus, tanta eum Aegyptij prosequebantur reuerentia, vt quicunq; hanc Auem, siue imprudens, siue data opera, siue volens, siue nolens occidisset, ex legis præscripto, statim ineuitabili morte mulctaretur. Simili ratione, si quam fortè exanimem alicubi offenderent, maxima procurabant solicitudine, vt cadauer eius accuratè conditetur, ac sepeliretur, quemadmodum & Ibidem, aliaq; aliquot animalia, atque ea præsertim, quæ Deo cuidam (verius Dæmoni) sacra erant, uiua, mortuaue, simili falsa superstitione, maximo honore afficiebant.

[a] In Euterpe.

Aegyptios Accipitres sepelijsse.

Hanc, quæ sequitur, iconem Bellonius pro Sacro Aegyptio exhibet.

DE LANARIO. Cap. XI.

ANII ſeu Lanarij proculdubiò rapacium generi aſcribendi ſunt, cùm habitus, tùm naturæ ſeu indolis ratione. At cùm duplex eorum genus ſit, prius Falconi ſimillimum, & ipſi affine, vnde & eius gaudet prænomine: alterum ignobile, Buteonibus, vt videtur, rectiùs annumerandum: itaq; prius illud peculiari, quem meditamur, Falconum tractatui reſeruamus, ne cum nominibus res ipſæ quoque confundantur: (nam Tardiui & Bellonij, Gallorumq; Lanarius ab alijs maximè differt, vt collatis hiſtorijs facilè innoteſcet) hoc verò ſecundum, etſi fortè Buteonibus potiùs adiungēdum eſſet, quia tamē ſub Lanarij nomine vulgò innotuit, ſeorſim, hoc loco eius hiſtoriā ponemus. Dehinc minorum Lanariorum uarias ſpecies enarrabimus.

AEQVIVOCA. SYNONIMA.

Falco lanarius. Tinnunculus veterū Lanarius dictus. Regeſtola, & Buferlottus Lanij dicti. Lani⁹ molliceps cur dictus. Buteo alb⁹ Falco alb⁹. Lanier Gallorum. Lanete. Svvemere. Schvveimer.

OMEN hoc, Lanarius, vt iam diximus, diuerſis & admodum inter ſe diſcrepantibus Auibus tribuitur. Gallis enim quidā Falco Lanarius dicitur, de quo poſt Falcones, item quem veteres Tinnunculum appellant, hunc Lanarium rubeum recentiorum eſſe quidam exiſtimant. Regeſtolæ quoque, & Buferlotto vulgo Italorum dictis, Lanij rectiùs, quàm Lanarij nomen conuenit. Denique & hic, de quo in præſentiarum ſermo eſt, ſiue Buteo, ſiue aliud genus Accipitris eſt, cùm ignobilis ſanè ſit, à quibuſdam, qui Falconis nomen ad omne Accipitris genus extendunt, Falco degener, ſeu ignobilis, tanquam ſi Acciptrem degenerem dicas, etiam appellatur. Dicitur autem Lanarius, vt conijcio à laniandis Auibus: vel quòd plumas multas, denſasq; & molles lanarum inſtar habeat, vnde quibuſdā genus quoddā Lanij etiam Molliceps dicitur. Italicè vocatur Laniero, à quo Latina terminatione vox Lanarius cōficta videtur. Alioquin, vt dixi, etiam Buteo albus, & Falco albus uocatur. Gallorum uerò Lanier ab hoc & cæteris omnibus diuerſus eſt. Germani quidam peregrinum vocabulum imitantes, Lanete dicunt. Alij Alberto & Murmellio Germanis teſtantibus Svvemere uocāt; pro quo nonnulli Schvveimer ſcribere malunt, fortaſſe quod in aëre ſuſpenſus, ueluti natare uideatur. Nam Schvveimmen, vt ſuperiores Germani, uel Svvemmen, ut inferiores ſcribūt, ipſorum idiomate natare ſignificat. Cum hiſce eoſdem eſſe conijcio, quos Beliſarius ignobiles, & villanos Accipitres vocat. Vulgò enim Itali & Galli villanos homines ruſticos & in uillis habitantes, aut ruſticis moribus præditos, vocant.

DIVERSITAS. DESCRIPTIO.

[a] *Lib.23.de Ani.c.15.*

Lanariorū differentię.

[a] LBERTVS de ignauo Accipitrum genere agens, ſic infit. Falconum (id eſt, Accipitrum: hoc enim nomine ſpeciei pro generali vtitur) ignobilium genera ſunt tria, quæ Aquila, Symmachus & Theodotion tradunt, Lanarij potiùs, quàm Falcones uocantur, & ſunt. Sunt autem Butherij (ſic ipſe Buteones uocat,) differuntq; coloribus. Alij albi, alij nigri, alij deniq; rubei, ex quibus duo priores ad Falconis magnitudinem accedunt. Rubeus minor eſt, & refert Merillum. Hæc Albertus. E quibus colligere eſt latiùs tùm & Buteonis & Lanarij nomen, quàm hac tempeſtate uulgò uſurpatur, extendiſſe. Nam quem nigrum Lanarium dicit, ſine dubio noſter Buteo, uulgò Poiana, eſt, antè ſingulari capite nobis deſcriptus. Rubeus uerò ipſi appellatus Buterius, ſeu Lanarius, non reuera Buteo eſt, ſed Tinnunculus potiùs, qui toto corpore ruffeſcit, & Merillum magnitudine nō admodum excedit. Primus uerò, cuius meminit, albus Lanarius, ſiue Buteo, hic eſt, de quo nobis nunc inſtitutus ſermo eſt. Quibus Auibus nomen Lanarij & Buteonis credo impoſuiſſe, quòd omnibus commune ſit mures, ranaſue in agris uenari, & ad maiora præſtanda, præ animi corporisq; imbecillitate ineptas eſſe. Eſt noſter hic, cuius item iconem hîc exhibemus, Lanarius albus, quod Albertus non ignorauit, mediocris Accipitris ſeu Falconis magnitudine, Niſo ſeu Fringillario Accipitre maior, Palumbario ferè par. A ſummo capite ad extremum caudæ apicem dodrantis & ſeſqui palmæ longitudinem explet. Vertice eſt lato, capite colloq; craſſo, omnibus è cinereo albicantibus, uti & uentre & tota parte prona, necnon femoribus, uropygio ac cauda inferna. Oculi pupillam nigram iris flaua includit. Inter huius canthum maiorem & roſtrū macula eſt nigra. Roſtrum integrū digitum craſſitie æquat, nigrū, acuto ſatis prolixoq; hamo, quà caput contingit, membrana lutea obtectum. Dorſum, alæ ſuperiores, quantum pennæ remigum inueſtrices ſe exporrigunt:

Lanari⁹ niger eſt noſter Buteo. Rube⁹ eſt Tinnnnculus. Lanarij cur Buteones dicti.

porrigunt:

porrigunt: nec non cauda superna cinereo ad subfuscum ex cano vergunt. Alarum uerò rectrices prorsum fuscescunt, ac penè nigræ sunt. Alas habet admodum acutas, oblõgas, longèq; vltra vropygium protensas, adeo ut vix vnius pollicis mẽsura absit, quin ad caudam vsq; extremam pertingant. Femora non tota plumis intecta, tibiasq; luteas pro cæteri corporis portione valdè graciles. Tibiæ à poplite ad vngues usque paulò plus palmo longæ sunt, & culmo triticeo vix crassiores. Digiti pedum similiter lutei, imbecilles. Vnguiculi nigri, vnci quidem, at tenues, & parum validi.

Quem secundo loco exhibui Lanarium, eum sub finem Augusti anni 1592. in foro emi superiori in multis cõsimilem. Ab extremo rostri ad finem caudæ vsque duos dodrantes, & palmum erat lõgus. Rostrum nigrum: cuticula, quæ à capite ad nares vsque tendit, lutea; latiuscula lingua, & nigra. Iris lata, & lutea. In capite, & toto dorso colore erat fusco, cui nonnihil in superficie leucophæi admixtum erat. Superior alarum pars erat leucophæa. Alarum remiges velut ex sex ordinibus constare videbãtur. Nam tres extremæ ferrugineæ, parte tamen interiore albæ erant; secundi ordinis tres omnino nigræ in extremitatibus aliquantulum albicabãt. Sequebatur tertius ordo sex pennis albicantibus constans, quarum primæ quatuor fuscæ, reliquæ duæ atro colore transuersim maculantur. Quartus ordo binis castaneis: quintus totidem; sed ita sese habebant, vt vltimæ duæ in tertio ordine. Sextus denique ordo plumarum trium erat, quæ & quarti ordinis plumis respondebant. Cauda habebat duodecim pennas, quarum vtrinque tres extremæ erant albæ, & maculis ferrugineis dilutis insignitæ: quarta nigro maculata: quinta fusco, & ferrugineo distincta: duæ mediæ, quæ reliquas omnes cooperiunt, leucopheæ. Vropigium totum candicabat. Totum pectus erat leucophæum, cętera ad anum vsque maculis in longum ferrugineis distinguebantur. Pedes habebat luteos, & femora plumis ad poplites vsque vestita. Tibiæ erectæ erant, & instar stipitum. Vngues longi, nigri, admodum recurui. Digiti etiam non ita longi.

Rostrum. Lingua. Iris. Caput. Dorsum. Alæ. Cauda. Vropigiũ. Pectus. Pedes. Tibiæ. Vngues. Digiti.

VICTVS. INDOLES.

VILLANOS (inquit Belisarius) seu Lanarios audiuimus in Gallia optimos reperiri, quod nunquid venatorum seu accipitrariorum arte industriauè, an ipsorum naturâ eueniat, non comperimus. Fieri enim posset, vt cùm frigidior sit Galliæ regio (frigore enim appetẽtiores cibi redduntur Aues) impelli inde possent Villani ad sociatim magis aucupandum, feriendumq; Aues. Vnum hoc scimus, Auium istarum operam apud nos proprietati nominis respondere, quum in regione nostra, nec animo, viribusq;, nec uolatu ita valeant, quin reliqua Accipitrum & Falconum genera, longè præstantiora eis ad aucupij usum inueniantur. Ex hisce Belisarij verbis, facilè intelligo eum nominis æquiuocatione deceptum, eundem esse credidisse Lanarium Italorum cum Lanario Gallorum, de quo Tardiuus, & ex hoc Bellonius. Hunc etenim natura sua generosum ac audacem, & ad volaticam venationem, si quæ alia Auis, aptissimum esse, quod ambiguus vix credit Belisarius, uero verius est. At longè Gallicus hic Lainier ab alijs diuersus est, vt præter ingenij, naturæq; discrepantiam pedes cærulei satis commonstrant, & peculiari post Falcones capite ponẽda historia faciet manifestum.[a] Albertus nostros Lanarios instar Buteonum ex muribus in agris victum quærere tradit, & pullos Auium uolandi adhuc impotentes, dũ per terrã uagãtur, uel in nido iacẽt, tãtũmodo rapere, adeòq; natura timidos esse & pigros.

Lanarium Gallorũ ad venationẽ aptũ esse.

[a] Lib. 23. de Ani. c. 15.

INSTITVTIO. VSVS.

ALBERTVS, ubi de triplici illa, quam antè attigimus, Lanariorum differentia agit, generalem quandã de eorum institutione ad uenatum, rationem tradit, his uerbis: Hi omnes in iuuentute, præsertim propter humiditatem & caloris hebetudinem, nulla ferè audacia prædití sunt, ut & pueri natura sunt timidiores. Vbi uerò bis uel ter pennas mutauerint, & arte industriaq; aucupis animosiores facti fuerint, Columbas & Anates capiunt. Curandum autem est, ut primo anno, cùm cicurantur, uiuis tantùm Auibus pascantur, quæ ubi parum deplumatæ ab eis fuerint, dimittantur è pedibus eorum euadere, non ad uolatum primò, sed ad cursum; deinde cùm sæpius has insequi didicerint, dimittantur euadere ad motum mixtum ex uolatu & cursu. Et quum sic quoque frequenter eas persequuti fuerint, postea tardo uolatu euadentes (curtatis scilicet alarum pennis) demum perfectè uolantes insequantur. In omnibus uerò his exercitijs fortissimè & alta uoce prouocetur, ac incitetur Lanarius, & ad retinendam

Lanarius quas capiat.

dam Auem à Falconario adiuuetur. Sic enim reddetur audacior. Porrò ſecundo anno paruæ Aues in grandiuſculas commutentur,& tertio iterum in maiores. Omnis enim Auis hoc modo peritia ſimul & audacia ad Aues,quas uoluerit Falconarius ſeu Accipitrarius,capiēdas proficit. Quamuis enim primę nobilitatis Falcones,qui ſunt octo primorum(tot enim antea enumerauerat Accipitrum ſeu Falconum ſpecies)generum,hoc exercitio, inductione à minoribus Auibus ad maiores capiendas non indigeant, ad omnium tamen audaciam, & peritiam augendam non parum momenti habet. Hæc omnia Albertus. Ex eo uerò, quod alibi idem ita ſcribit, Falconem,qui in alto ſuſpenſis alis hæret,neq; in prędam ruit, degenerare in naturam Auium,quæ Lanarij dicuntur, colligendum eſſe uidetur, peculiarem hunc Lanarijs volandi,& prędam adoriendi morem eſſe,ut non ſtatim in eam uiſam irruant, cæterorum Accipitrum more; ſed quaſi deliberāti ſimilis,ſupernè in ęthere pari alarum remigio, ac ęquilibrio quodam,parumper ſeſe motitare,velutiq; ſuſpenſos aliquandiu hærere,antequā deorſum ruere,ac prædam inuadere audeant, imbecillis ſcilicet volatus,ac imbellis naturæ ſuæ forſan conſcij. Vnde aliquis Germanis Schvvimmer, tanquam natatorem vocari conijciat, quòd in volatu ſuo in æquore æthereo,veluti natationem exercere videatur. Queādmodum ijdem Tinnunculum etiam à volandi modo,quo alas extēdit,ventilatq; inſtar vanni ſeu ventilabri, ſignificanter VVannenvvacher appellant,atque Itali Foutiuento ſimili de cauſa.

Modus in venando.

DE COLLVRIONIBVS, SIVE DE minori Lanariorum genere. Cap. XII.

LANIORVM hocce genus, cum præcedentibus collatum Lanarijs,minus iure merito erit dicendum. Attamen & hoc duorum generum eſt. De maiori itaque primum hîc agemus, reliquas deinde ſpecies pertractaturi.

[a] Lib. 2. de Auib. c. 23. [b] Lib. 9. Hiſtor. c. 23.

SYNONIMA.

ORNITHOLOGVS Lanium, qui ad diſtinctionem cinereus uocatur, quemq; alij aliter Latinè, Græcèue nominari poſſe coniecerunt, nulli veterum deſcriptioni accedere putans, nouo nomine Lanium appellare maluit, quòd in alias Aues nō ſolùm ſe minores, ſed maiores etiam aliquas ſęuire ſoleat. [a] Bellonius conatur aſtruere eſſe Collurionem Ariſtoteli, quam hic *Virionis aut Pardali magnitudine eſſe* dixit. Lanium noſtrum Itali vulgò Regeſtolam vocant,ſine dubio voce diminutiua à Regazza,quæ ipſis Picā ſignificat,detorta, tanquam ſi dicant Ragazzola. Cuius argumentum eſt,quòd alijs etiam Italis Gaza marina dicitur: nonnullis etiam Gaza Sparuiera. Refert hæc Auis Picam aliquomodo,cauda præſertim,& in genus etiam quoddam Picarum ſæuit. Gaza verò Italis Pica eſt. Eadem de cauſa alijs etiam Paſſera Gazera fortè dicitur,quam aiunt magnas etiam Aues nido ſuo appropinquantes morſu repellere,niſi hoc nomen fortè minori tantùm generi Laniorum, quod Paſſeris magnitudinem non excedit, conueniat. Circa lacum Verbanum Oreſto vocatur, Deſtollo Falconiera Ferrarienſibus. Deniq; Gazza Sparuiera dicitur, & Regeſtola Falconiera ab Auis rapacitate deſumpto cognomine,quòd prædandi natura Falcones & Accipitres imitetur. Vnde & Falconelli nomen accepit. Vmbris monticolis Caſtriga dicitur. Eandem ſignificationem habent, recētiq; nomini Latino (Lanius) reſpondēt Germanica iſtæc,quæ habemus,nomina, Thorntraer, Thornkretzer,quaſi Torquiſpinum uel Spinilanium dicas. Ferunt enim aucupes inſecta ab ſe capta, & Auiculas eum ſpinis veprium infigere, & circumtorquendo occidere, dein roſtro laniare atq; deuorare. Itē Nūntoder, Nūnmorder hoc eſt, enneoctonos, apud VVeſtphalos, Heſſos & Turingos,quòd ſingulis diebus nouem alias volucres occidere credatur. Circa Friburgū Heluetiæ VValdhaeher, vel VValdherr, quod ſyluarū, nemorumuè dominum, ac Tyrannum ſonat. Galli ferè omnes Picam vocant cum aliquo proprietatis ſignificante cognomine adiecto. Alijs namq; Piè Ancrouelle dicitur,quòd Picę ſimilis unguibus ſuis paſſim adhæreat arborum truncis,ita vt aliquando vix extricetur. Sabaudi Mattagaſſe, quaſi Picam trucidantem dicant. Alij Pie grieſche appellant, quod nomen non Picam Gręcam ſonat, vt quiſpiam opinari poſſet,& Ornithologus perperam autumat, ſed Picam canam, ſeu ex cinereo ſubalbidam,quòd maculas vtrimq; albicātes inſtar Picæ habeat. Vnde etiā Latinis diſtinctionis gratia Lanius cinereus vocatur. Aliter etiam Gallicè Pie eſcrayere nominatur, quòd vocem

Regeſtola. Gaza marina. Gaza Sparuiera. Paſſera Gazera. Oreſto. Deſtolo Falconiero. Falconell[o]. Caſtriga. Thorntraher. Thornkretzer. Torquiſpinus. Spinilani[us]. Nūntoder. Nūnmorder. Enneoctonos. Vvaldhaeher. Vvaldher. Piè Ancrouelle. Mattagaſſe. Pica trucidans. Pie Grieſche. Pica cana. Piè Eſcrayere.

10 20 30 40 50

vocem habeat clamosam, Canino latratui similem, quam hyemali præsertim tẽpore frequenter & ad nauseam vsque repetit. Sunt quoque Galli qui Arneat ei nomen dant: Angli Germanicæ originis vocabulo, Nünmorder, id est, enneoctonon, & Shrike, teste Turnero appellant. Turcæ Gezegan.

Arneat. ShriKe. Gezegan.

DIFFERENTIÆ. DESCRIPTIO.

DVAS huius Lanij cinerei seu Collurionis maioris differentias obseruaui, quæ à sexu tãtùm, ut opinor, peti debent, vt nempe quemadmodum in rapacium genere fieri solet, maior, audaciorq; sit fæmina, minor & imbecillior mas. Sed colore etiam nonnihil differunt, vt ex vtriusque descriptione palam fiet.

A sexu. A colore.

10

Fæmina igitur magnitudine *Vireonis aut Pardali*, iuxta [a] Aristotelem, seu Turdi mediocris, videlicet à rostro ad vltimam caudam spithamam longa. E longinquo contemplanti tota apparet cinerea. Quare opinor, Gallos eam Pie Griesche vocasse, quasi Picam griseam, vt & senis barbam canam dicũt barbe Grise, sed propius inspicienti venter, pectusq; albida apparent, dorsum leucopheum. Caput, quod tam grande est, ut triplo maiori Aui (modò rostrum longius & maius esset) proportione sua satis responderet, magnum ac largum, inter utrumq; oculum interstitium habet, à rictu rostri vtrimq;, per oculi regionem, ad collum vsque, longa nigraq; macula, sed nonnihil obliqua exporrectum. Rostrum atro splendore, & aduncum est, vt in Sparuerio. Eius partem superiorem valdè inflexam, duos angulos vtrimq; efficere, inferiorem verò partem modicè sursum curuatã conspici Ornithologus in descriptione Lanij cinerei à se obseruati tradit. Quæ res alium à vulgari hoc nostro Italico, quem vulgò Regestolam uocamus, Lanium suum, siue Germanorum Nünmorder esse indicat, cùm talis rostri cõstitutio in nostrate minimè reperiatur. Sed & icon, quam in voluminis totius calce in appendice exhibet, diuersam esse loquitur, si modo uera est. Huius igitur rostrum digiti longitudinem non excedit, in extremo hamatum, sed firmissimum, ac robustissimum, utpotè quo manum etiam duplici chiroteca munitam sauciat, & Auium ossa, & capita confringit, ac conterit, quàm ocyssimè. Lingua in extremo multifida est, in fibras acutas & quasi capillamenta desinens, quę fortè ad infigenda insecta à natura fabricata est. Oculi toti nigri. Ala utraq; nigra est tota, nisi quod alba linea latiuscula mediam utrimq; alam transuersim distinguat. Caudam Picæ similem habet, nempe uariam & longiusculam palmum explentem. Ita verò variat, ut maiore sui parte nigra appareat (quatuor nẽpe medijs totis atris, non duabus tantùm, ut Bellonius scribit, nisi hac parte diuersos facit Gallia) sed extremæ utrimq; sitæ albæ sint, diuerso modo. Nam prima extremarum tota albet, secunda minus quam prima, tertia minus quàm secunda, quarta deniq; minus quàm tertia, ita ut utrimq; ex quaternis pennis interior semper minus alba sit exteriore. Quæ res facit, ut caudam explicatam intuenti corniculatæ, crescẽtisuè lunæ imago exhibeatur. Superius tamen, uidelicet circa uropygium omnes albicant, eodem colore, quo collum, pectusq; ac uentrem infecta esse diximus. Tibias & pedes pro ratione corporis omnium minimos, nigros, & graciles, atque ungues etiam atros & aduncos habet.

[a] 9.H.c.23. Color. Pie Griesche. Caput. Rostrum.

20

Ornithologi Lanium à nostro diuersum esse.

Lingua. Oculi. Alæ. Cauda.

30

Pedes.

40

Alter ille lanius, quem marem esse putabamus, toto habitu est paulò minor. Duos enim tantùm palmos, & pollicem unum, quà longissimus est, explet, ideoq; tribus digitis priori breuior. Color gulæ, pectoris, ac uentris, femorum, caudæq; pronæ albicat quidem, uti in fæmina, sed dilutiùs, & nonnihil, quod tamen uox uidetur, lutei admixtum habet. Vertex & dorsum cinereo, ut in illa tinguntur quidem, sed in hoc obscuriùs fuscescunt: in illa uerò dilutiora ad cæruleum aliquantulum tendunt. Plumulæ harum partium ad caudam usque in utroq; adeo tenellæ sunt ac molliculæ, ut pili potiùs quidam glabri, ac leues esse, quàm pennæ tangenti ac demulcenti uideantur. In hoc præterea uestitrices plumulæ secundi ordinis, seu ultimæ, extrema, qua remigibus incumbunt, parte albicant, ita ut omnes extremitates earum simul lineam transuersam albam exilem constituant. Remigibus quoque omnibus extremi apices albicant. Ea insuper macula, quę in maioris quoque Lanij alis medijs, nempe in maximarum & extimarum ventri contiguarum rectricum initio conspicitur, huic duplo maior ac latior est, bonamq; earundem partem occupat: Vltra pennas alarum utrique & vropygium longè protenditur, quemadmodum Picis. Crura pedesq; non atra, sed fusca tantùm sunt. Cætera fæminæ similia. Vnum aduertendus est lector de rostro, nempe durum hoc, nigrum crassumq;, & nonnihil vncum esse vtrique, sed modicè admodum. Ille enim pictor, cuius opera Bellonius vsus est; perperam & inscitè rostri hamum multò longiorem, quàm reuera est, & curuiorem finxit.

Lanij cinerei maris descriptio. Color. Dorsum eiusq; pennæ.

Alæ.

50

Crura.

LANIVS CINEREVS FAEMINA.

Cuius verò secundo loco iconem damus, totus albus est, rostro, tibijs & vnguibus exceptis. Rostrum enim & vngues nigricant, tibiæ lutescebant: cætera cinereo præcedenti similis.

LOCVS.

LANIVS ALBVS.

LOCVS. NIDVS.

B[a]ELLONIVS Laniũ interdiu rarò alibi, quàm summæ cuipiã arbori aut dumeto insidere, conspici scribit. Et Ornithologus Lanios suæ Heluetiæ plerunq; versari inter frutices spinosos, fruticum & humilium arbustorum summis surculis insidere; & cùm consident, caudam refert erigere. In ijsdem nidificat, & nidum suum ex musco, lana & herbis tomentosis quibusq; construit. Fundum verò ex erica componit, intusq; molles ac tenellos quosdam, vtpotè fœni, dentis canini, aliarumq; similium herbarum cauliculos inducit: In eo nido senos pullos æstate est reperire, adeo parentibus dissimiles, vt vix vel vnica nota eosdem referant, rostro, cruribus, pedibusq; tantùm exceptis. Imo è contra potiùs omnium plumularũ, quæ etiãnum non aliud, quàm futurarum plumarum rudimenta quædã sunt, radices, ad virorẽ nõnihil vergunt.

[a] Lib. 2. de Auib. c. 23.

Nidus.

Pulli.

50

VICTVS. RAPACITAS.

IVERE aiunt ex Scarabeis, Papilionibus, & gradioribus inſectis, ſed non ſolùm iſtis, verùm etiã, more Accipitris, Auibus. Occidit Fringuillas, Regulos, & quod à ſe viſum ſcribit Turnerus, Turdos. Tradunt etiam aucupes hanc Auem Picas quaſdam ſylueſtres interdum iugulare, & Cornices in fugã adigere. Oſſa comminuta & contuſa deuorat, & quãdo eſurit, tantos carnis bolos in gulam ingerit, quantos rictus oris anguſtia capere poteſt. Vnde Oſſifraga quædam parua vocari poſſet. Nam nec moribus, nec colore ab ea multùm abludit. Nullo non die animal viuum perimere dicitur, Aues ſcilicet, aut vermes, aut iulos & erucas hirſutas, locuſtas, grillos: quinetiam mures, lacertasq;. [a] Ariſtoteles iiſdem veſci, quibus Merula, Collurionem tradit.

Oſſifraga parua.

[a] 9.H.c.23.

10

INGENIVM. VOX. VOLATVS.

RAETER morem reliquarum Auium, præſertim rapacium, ſi quando prędã uberior contigit, nonnihil in futuram penuriam reponit. Muſcas enim grandiores, & inſecta iam capta in aculeis, & ſpinis arborum figit, & ſuſpendit, atque circa eos intorquet, vnde, vt dictum eſt, Germanis Thorntraeher, quaſi Spinitorquus vocatur.

20

Vox.

Cantillat, & varias modulationes, uocesq; Auium æmulatur, vere præſertim & ęſtate, qua Aues ad ſe capiendas alliciat. Datã enim operã altùm exclamat, aliarum ſonos imitatus, eo fine, vt illas, generis ſui Auem quampiam opprimi, ac egere ſubſidio credẽtes, aduolantesq;, ſi quę propior facta eſt, arripiat, lanietq;. Adeo ut eam venationem exerceat eadem ratione, qua Noctuarum opera Aues allectas decipimus. Alioquin autumno & hyeme vniformis illi vox eſt, quę Canum à longè auditum latratum, aut Noctuę alteram appellantis ululatum refert. Videtur autem hanc uocem exprimere, Houin, Houin, quam ſubindè iterando inculcat, acerrimo quodam clamore. Vnde Picam clamoſam uidetur nominaſſe Galli indigete uocabulo Pie Eſcrayere. Ex hac ratione & ingenio Aues capiendi, hanc Auem eam eſſe non obſcuro argumento colligere licet, quam Aelianus Merulam uenaticam uocat, & de qua in hęc uerba ſcribit: *Merulis affine quoddam genus eſt venaticum & captioſum, colore atro, ſplendidè canorum, rectè ex eo venaticum appellatum, quod ex Auibus ſui cantus permulſione ad ſe allicit, & capit: cuius ingenitæ ſibi præſtantiæ hæc Auis non ignara, eo munere ad ſe voluptate & cibo explendam, vti videtur. Nam ex ſui cantus auditione, & belliſſimas oblectationes habet, & aucupio, & venatione proximè ad ſe accedentium auicularum exaturatur. Quod ſi quiſpiam hanc captam in caueam incluſerit, non modo canere omittit, verùm etiam pro ſeruitute ſuã à venatore pœnã ſilentio ſumens, muta permanet atque elinguis*. Solus ater color, quem Aelianus ei tribuit, obſtare videtur, quo minus noſter Lanius dici poſſit. Attamen & magna ſui parte niger eſt, etſi non totus. Cæteræ omnes notę reſpondent. Bellonius ſuo iudicio ſuauitate cantus pleraſq; vincere illum affirmat. Hunc aſtum ei natura prudenter indidit, quòd alioquin volatu parum ualeat. Quare & alio ingenio utitur. Nam Aues, quas occidit, non unguibus, ut Accipitres, uolando perniciter aſſequitur; ſed ex inſidijs adoritur, & mox iugulum petit, & cranium roſtro comprimit, & confringit. Nonnunquam tamen in ipſo aëre etiam operam dat, ut uolet ſublimius, id eſt, ſupra illas Aues, quas capere conatur, ſed quod aſſequi ſe eas poſſe alioquin diffidat, celeritatẽ illarũ uarijs anfractibus impedit, donec defeſſas corripiat. Sic Turdis, & ſimilibus maiuſculis Auibus interdũ potitur.

Pica clamoſa.

Merulam venaticam Aeliani eſſe Lanium cinereum.

30

Venandi modus.

40

CAPIENDI RATIO. INSTITVTIO.

OLLVRIONES hyberno potiſſimùm tempore, ut tradit [a] Ariſtoteles, facilè capiuntur. Nam cùm uident Auem aliquam caueę incluſam, deſuper uolant inuaſuri. Facta uerò decipula mox concidit, atque eos ipſos capit. Omnium autem teſte Turnero, facillimè cicurantur, & mãſuefacti carnibus aluntur, quę ſi fuerint ſicciores, aut prorſus exangues, potum requirunt. Cicurantur aliquando à pueris Accipitrum inſtar, & aluntur, ut Paſſeres captent è nidis. Dicitur Franciſcus Galliarum Rex cicurem habuiſſe Lanium, eoq; ad manum redeunte aucupari ſolitus.

[a] 9.H.c.23.

50

Franciſcus Gall. Rex.

DE ALIO LANIORVM GENERE maiore Ornithologi. Cap. XIII.

SIMILIS hęc Auis est, ut Ornithologus tradit, Lanijs superioribus, maiori pręsertim, quam tamen duplò ferè uincit magnitudine, ut ad Merulam ferè dupla sit. Natura & species corporis eadem, nisi quod alę sint ruffę. Quare dedita etiā opera iconem, quam ille exhibet, prętermisimus. Germanicè circa Argentoratum, Francofurdiam & alibi VVerkengel, vel VVarkengel, seu VVarchengel inferioribus Germanis, fortasse quasi VVurchengel, quod ad verbum suffocantem angelum sonat. Vt non inconcinnè id nominis sit adeptus ea de causa, quòd blanda & amica, nempe minimè rapacis Auis voce deceptarum Auium statim iugulum petat, vt in antecedenti proximè historia diximus. [a] Albertus hoc nomen Germanicum præcedentibus Lanijs maioribus, & etiam alijs minoribus Collurionibus tribuit, ita vt commune potiùs, quàm uni speciei proprium videri debeat. [b] Idem etiam alibi pro Certhia Aue à nobis suo loco describenda non admodum aptè VVarchengel interpretatur.

VVerKengel.

[a] *L.8.c.3. Hist. Anim. Arist.*

Certhia. [b] *In c. 17. eiusdem lib. 9.*

DE LANIIS, SEV COLLVRIONIBVS paruis. Cap. XIIII.

ALIVD est Laniorū genus, superiori per omnia simile, habitu præsertim (nam colorum notis nonnihil differunt) at multò minus. Huius quinque genera obseruaui, tria aliqua sui parte rubescentia, duo eaq; vltimo loco posita cinerea. Collurionem minorem antiquorum appellari licebit. Itali, præsertim Bononienses Buserulam dicunt. [a] Bellonius Gallicè Petite Pie Grieſche, id est, paruum Lanium uocat.

Collurio minor antiquorum. Buserla.

[a] *Lib. 2. de Auib. c. 25.*

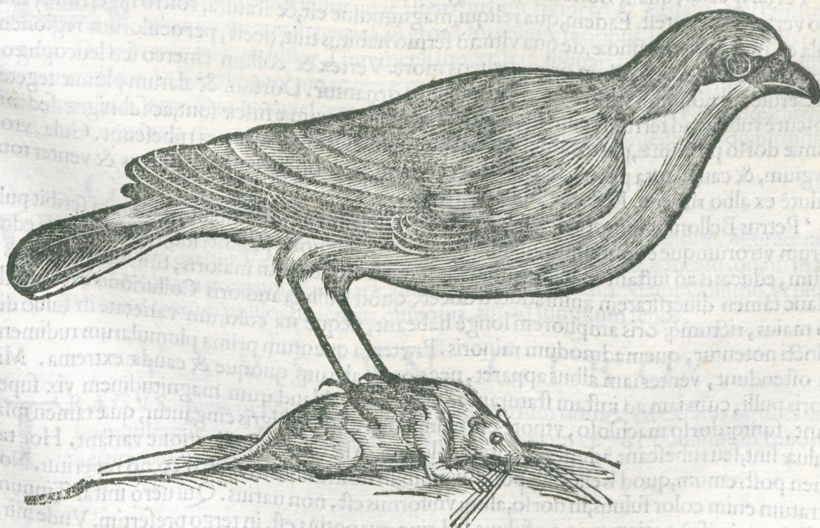
DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

HOC ipsum Auiculæ genus ab alijs colorum macularumq; varietate tantùm distinguitur, non autem compositione.

Primum, idq; pulcherrimum in hoc genere est huiusmodi. Auicula est Alauda paulò maior, duos palmos & pollicem longa. Rostrum ei crassiusculum, atrum, extremo nonnihil aduncum, acutum, non ita longum. Fronte & temporibus, vtrinque maculis nigerrimis, per oculorum regionem, ad dorsum vsque continuatis. Fronte tamen inter hanc nigredinem & rostri initium, angusta quæ

Collurionis parui primi generis descriptio.

dam macula candida conspicua est. Vertex & collum pulcherrimo colore ad bæticum vergente sunt insignita. Dorsum, alæ, & cauda plurima sui parte nigricant, verùm plumulæ illæ quæ inter alas & dorsum mediæ collocantur, eum locum, quo alæ dorso articulo colligantur, vestientes, albicant. Vropygium & remiges nouem primæ, item & caudæ quoq; pennæ duodenæ, medijs quaternis exceptis, & duæ extimæ laterales, oris suis lateralibus; omnes verò in vniuersum etiam principio, quo vropygio inseruntur, albent, vt itē venter totus, & pectus. Dorsum extremum cinereum est. Pedunculi ex modico rubro nigricant.

Secūdi generis descriptio.

Alius est paris cū primo magnitudinis Collurio, Buferla etiā Bononiensi vulgo, dictus Ferrariensibus Verle, cætera illi similis est, quod ad structuram, seu cōpositionem attinet, sed colore plurimùm variat. Rostrum enim, & alarum pennæ tam primi, & secundi ordinis tegetes, quàm remiges minores, potissimùm ea parte, quā ventrem spectant, & extrema cauda, subrubra sunt. Vertex & dorsum fuscis plumulis cooperitur, quæ singulæ extrema ora primùm albicante, deinde nigro hemycyclo clausæ, varias eas partes faciunt. Venter albus quidem, sed & ipse simili pacto distinctus, nempe vt omnes in extremis marginibus, seu apicibus transuersim nigricante linea distinguantur. Penultimæ vestitricum plumularum ventri proximarum secūdi ordinis albæ, albissimā ea in parte maculā constituūt. Reliquum alarū, & cauda nigricāt. Tibiæ & pedes cinereo sunt colore, & quàm in magno Lanio pro corporis ratione, crassiores.

Tertij generis descriptio. Buferlotto.

Tertia species, quam Bononienses vulgò Buferlotto maschio vocant, Collurio mas cinereo vertice dici potest. Eadem, qua reliqui, magnitudine est, & statura, rostro nigerrimo, macula ea nigra, quæ secundæ, de qua vltimò sermo habitus fuit, deest, per oculorum regionem decurrente à rictu ad collum primi generis more. Vertex & collum cinereo seu leucophæo, ad cæruleum nonnihil vergente, colore pulchro ornantur. Dorsum & alarum plumæ tegetes obscurè rubent, ad ferrugineum inclinātes. Remiges maximæ fuscæ sunt, ac subnigræ, sed minimæ dorso proximæ, parte tamen ea, qua ventrem spectant, ad latera rubescunt. Gula, vropygium, & cauda tota prona, seu inferior candent, necnon & femora. Pectus & venter tota dilutè ex albo rubent. Pedes & tibiæ nigri sunt.

[a] Lib. 2. de Auib. c. 25.

[a] Petrus Bellonius minores hosce & maiores Lanios inter se comparans, tantam scribit pullorum vtrorumque esse similitudinem, vt difficillimè dignosci possint; idq; se experientia edoctum, educatis ad iustam ætatem & magnitudinem vsque, cùm maioris, tùm minoris pullis. Hanc tamen diuersitatem animaduerti docet, quòd pulli grandioris Collurionis caput multò maius, rictumq; oris ampliorem longè habeant, neque ita colorum varietate in fuluo distincti notentur, quemadmodum minoris. Præterea quantum prima plumularum rudimenta ostendunt, venter iam albus apparet, nec non & alarum quoque & caudæ extrema. Minoris pulli, cùm iam ad iustam staturam adoleuerunt, Alaudarum magnitudinem vix superant, suntq; dorso maculoso, vtpotè cui plumæ marginibus nigris cingantur, quæ tamen ipsæ fuluæ sint, seu rubescant adinstar Tinnunculorum. Alæ quoq; simili ratione variant. Hoc tamen postremum, quod Bellonius ponit, signum, in nostratibus, Italicis dico, nō reperitur. Nostratum enim color fuluus, in dorso, alisq; vniformis est, non uarius. Qui uerò instar Tinnunculi, Accipitrisuè uariegatus, non fuluus, sed cinereus potiùs est, in tergo præsertim. Vnde mira

colorum

colorum in his Auibus obseruatur diuersitas. Minoribus Collurionibus hoc diagnosticum signum est, quod utraque rostri parte ternos pilos instar barbæ prominentis habeant. Omnibus in uniuersum rostrum est recuruum, instar Accipitrum, modicè tamen. Vtrorumq; pulli, antequam frequentibus adhuc integantur plumis, uirescere nonnihil apparent, teneris illis pennarum rudimentis.

VOX. VOLATVS. VICTVS.

EADEM & pullis & parentibus, vt asseuerat Bellonius, Collurionibus uox est. Quod si fortè terreri, aut metu cuiuspiam rei commoueri contigerit, clamorem terroris plenum, horribilem ac magnum edunt, caudamq; huc illuc motitant, & in altum eleuatam, ac surrectam tenent. Lanij hi cibum inter edendum prehendunt pede altero sursum retracto & eleuato, uni tantùm tibiæ insistentes in pertica. Agros à soricibus, muribus, lacertis, & talpis expurgant. Dum prædæ inhiant, instar Tinnunculi in aëre sese aliquandiu librando suspendũt, loco non cedẽtes. At humilius uolant, ac terræ propius, quàm ille. Sępenumerò uerò carduis insidere conspiciuntur, & in his quiescere. Nã si fortè pręda se frustratos uidẽt, irritũq;, quem tentauerant, conatum esse, in primum cuiusque obuię plantę caulem consessuri se demittunt.

GENERATIO. NIDVS.

VTRVMQVE cùm maius, tùm minus Laniorum genus pari ratione, figuraq; nidum suum extruit. Verùm minus numerosiorem prolem gignit, educatq;, quàm maior. Octonam nonnunquam parit, aliquanto senam tantùm. Maior Collurio, vt plurimùm quaternos tantùm pullos procreat, quinosuè, aut ad summum senos.

VSVS IN CIBO.

TRAGVS medicus Germanus Lanios in uniuersum omnes, vti cæteras rapaces cibo inutiles esse ait. Attamen minimum hoc Laniorum genus, potissimum rubore verticis insigne, in Italia victus delicatus & salubris habetur.

DE

DE MILVO. Cap. XV.

[a] Lib. 10. cap. 10.

PLINIVS[a] naturalis historię clarissimus author Miluos ex Accipitrum genere esse tradidit. Cuius authoritate nixi, & nos quidem Accipitribus eos adiungendos, sed postremo propemodum loco ponendos duximus, quòd Aristotelem carniuoros etiam vocasse, at rapacium nomine vix dignatũ videremus, & quòd impudentes simul & ignaui sint, si reliquis Accipitribus comparentur, fœdiq́; , & inauspicati ominis. Non defuerunt tamen & eorum cultores, qui diuinos etiam eis deferrent honores, Aegyptij nempe, gens, si quæ alia, maximè superstitiosa, vtpotè qui & Leones & Crocodilos feras crudelissimas, & feles, imo & alia etiam dictu fœda adorarent. Veruntamen si & Accipitris & Ibidis auium, quas adorarunt, causam ab ipsis redditam recipimus, nempe quòd regionem suam serpentum, aliorumq́; venenatorum animalium noxa liberarent: cur non aut parem, aut fortè potiorem ad Milui cultum rationem subesse putare possumus, cùm nimirum cadauera, quæ vbi fœtore suo aërem inficiant, pestiferæ sæpè luis causa sunt, absumant, atque ita, vt illa à ueneno, sic hic à peste humanæ valetudinis hoste maximo, regionem immunem reddant? Ita sibi facilè persuadebit, qui non nesciet etiam hodiè apud Anglos lege cautum esse, ne quis Miluos vlla ratione lædat, tanquã qui non minimo beneficio, dum à cadauerum putore ac tabo eam expurgãdo, insulam suam afficiant.

AEQVIVOCA.

[a] Iliad. P. Miluus vir quis. [b] In Auib. [c] L. 9. Geog.

Ἴκτινος præter præcipuam significationem, qua Miluum auem notat, vt[a] Eustathius inquit, etiam viri nomen est, quod similiter, vt auis nomen, & scribitur, & penanflectitur. Hoc apud[b] Aristophanem legitur media producta. Sæpè paroxitona hæc vox mihi reperta est, sæpe etiam penanflexa. Hunc virum teste,[c] Strabone, opificem fuisse cõstat, qui Eleusinę Cereris phanum illud mysticum fabricauit. Parthenon quoq́;, id est, Mineruæ virginis templum, quod fanum fuit ad Acropolim, curante Pericle ab Ictino architecto conditum fuit. Huius Ictini meminit & Vitruuius, & Siuidas quoque Ἴκτινα nomen proprium esse innuit.

[d] L. 2. Ser. Sat. 7. Miluus piscis.

Nomen similiter Latinum Miluus, & viri proprium esse quidam volunt. Illo enim[d] Horatij carmine, quod habet.

Audit cum magno blaterat clamore, furisq́;
Milius.

Acron legit Miluius, qui parasitus fuerit. Calepinus Mulium in eo loco pro Mulione perperam accipit.

[e] L. 9. c. 26. [f] Lib. 1. de pisc. 113. Milu⁹ stella. [g] L. 3. Fast.

Est & Miluus piscis[e] Plinio, qui Græcè ἵρηξ, id est, Accipiter dicitur à volatu, quem repræsentat, harum auium nomina sortitus. Miluus hic celebratur ab[f] Oppiano his versibus.

At radunt summam Milui lati æquoris vndam
Hos nanti similes dices, similesq́; volanti.

Stella insuper quędam in Septentrionali cæli parte Miluus vocata est, de qua[g] Ouidius, vbi fabulam & ortum sideris prosequitur.

Stella Lycaoniam vergit decliuis ad Arcton
Miluius, hæc illa nocte videnda venit.

[h] Lib. 18. cap. 26. [i] 3. Fast.

Italię ostenditũr 15. Kalend. Aprilis teste[h] Plinio, quam quidam dicunt hoc tempore cum libra in ortum cronicum tolli. In hanc mutatum fabulantur Miluum, quòd Ioui annulum elapsum retulerit. Hinc[i] Ouidius:

Iupiter alitibus rapere imperat, attulit illi
Miluius, & meritis venit in astra suis.

SYNONIMA.

[a] Cap. 14. [b] Cap. 11.

HEBRAICAM vocem דאה daah & איה aiah, nostrates Iudæi interpretantur pro generibus Miluorum, & Daah Miluũ simpliciter exponũt. Aiah verò Miluum rubeum. Nostri interpretes Vulturem reddunt. Aiah Rabino Kimhi auis est, quę vulgò Gaza vel Agassa, id est, Pica dicitur. In[a] Deuteronomio &[b] Leuitico, vbi Chaldæus interpres Taraphita trãstulit, hoc est, Vulturem, Arabs צרא Seda, Persa mar an tih מר אן טיה, Septuaginta ἴκτῖνα, & ἴκτῖνον, id est, Miluum, Hietonymus Vulturem. Apud Esaiam vocem Daiah docti quidam Miluum

uum volunt ſignare, eiusq; plurale eſſe Dauoth. Daiah autem Elias Leuita ſuſpicatur dictum ab atrore. Vnde Miluo Aetolio magis competeret id nominis. In [c] Deuteronomio Chaldæus uertit, דיתא Daietha uel Daiatha, Arabs חדא Cheda, Perſa An dih אנ דיה. quæ quidem vox Dih accedit ad Germanicam VVih. Septuaginta eam prætereũt. Apud [d] Eſaiam pro דוות douoth reddunt ἐλάφȣς, id eſt, Ceruos. Hieronymus Miluios. Eodem capite Eſaię Kimhi interpretatur uulgari lingua אולטול aultul (nimirum Auſturem, quod Gallis eſt Aſtur Falco, ſeu Aſterias Accipiter, Vautour uerò Vultur.) Rabbi Salamon אלטורש al toriſch Vulturem interpretatur. Daah דאה Miluus quibuſdam dictus ita putatur ob pernicem uolatum, à uerbo uidelicet daah, quod eſt uolare. Hoc nomen in Leuitico cum delta & rectiùs, in Deuteronomio cum rho ſcribitur. In [e] Deuteronomio Chaldęus uertit בת כנפא Bathkanepha Arabs גאדה Gadach, Perſa mar an daah מנ אנ גאה, Septuaginta Gyps, id eſt Vultur, Hieronymus Miluus. Chaldęus in Leuitico Daietha, item in Deuteronomio. Rabbi Abraham probat eos qui uolunt idem eſſe nomen cum raah גאה. Andreas Bellunenſis Alhada auem eſſe dicit, quæ Miluus Latinis uocatur. Haſida uel Chaſidah Hebraicam uocẽ Thalmudiſtę aliqui Daiah Lebano, id eſt, Miluum album interpretantur, & ſic dictum uolunt, quòd faciat gratiam ſiue pietatem cum ſodalibus ſuis cibos eis diſtribuendo. Sus quoque uel ſis Hebraicè exponitur uel Grus, uel Hirundo, uel Miluus. אנפא anapha ueteres Hebręi exponunt genus Milui irritabile, quaſi deductũ ſit nomen à uerbo anaph, quod iraſci ſignificat, ut etiã Aben Ezra explicat. Iudęi Germanici uulgò Trapp uocant authore Germano quodam. Ardrias, Burdo, & Actiros, neſcio quę uocabula, ſingula Syluatico Miluum ſignificant. Poſtremum à Græco Ictinos corruptum apparet. Gręcis Miluus ἰκτῖνος, uel ἴκτινος, uel ἴκτις uocatur, uoce ęquiuoca cum Ictide animali quadrupede, nẽpe Viuerra ſeu muſtela ſylueſtri, cuius [f] Plinius meminit. Huius nominis amphibologia Andreas Diuus Iuſtinopolitanus deceptus fuit, ubi hæc [g] Homeri de Dolone proditore uerba uertit, τȣ̃ δ' ἀπὸ μὲν κτιδέlω κεφαλῆφιν ἕλοντο, id eſt, *huius autem muſtelinam galeam à capite detraxerunt* (ut rectè interpretantur Ioannes Spondanus, & Henricus Stephanus) Miluinam traduxit. Erraſſe ipſum uel ex ſubſequenti Homeri uerſu manifeſtè colligo, καὶ λυκέlω *& Lupinam*. Eſt & ἴκτις è Luporum genere, ut uidere eſt apud [h] Oppianum. [i] Euſtathius penãflectit. Plato proparoxytonum facit, ut Ariſtophanes quoq; in hoc ſenario; Ἴκτινα παντόφθαλμον &c. Sic & Clemens ἴκτινα nominat à recto ἴκτιν. Ἰκτῖνες penanflexum habet Pauſanias numero plurali. Ἱκτὸς ἰκτῖνος Pergæis apud Heſychium. Dicitur uerò Ἰκτῖνος, ut uult Varinus παρὰ τὸ ἱκνȣ̃μαι, id eſt, aduenio, unde quidam nomen illi Ἰκτινω eſſe uolunt, quod tanto deſiderio à pauperibus tanquã ueris nuncius expectatus accedat. Hic alijs Græciæ gentibus, alijs etiam ac varijs nominibus, teſtibus Heſychio & Varino dicitur. Cretẽſibus enim Ἄρπετος: & Harpe alijs Miluus eſt, alijs Miluo ſimilis auis, & Tzetzes Miluum Harpam vocat. Apud Heſychium etiam ἀνιαπτησιοκέρας pro Miluo legitur, ſed ſuſpectum eſſe locum illum ait [k] Henricus Stephanus. Ornithologo verò auis, quæ vulgo Germanorum ſeu Heluetiorũ Maſſvvy, id eſt, Miluus paluſtris vocatur, Ariſtotelis videtur Harpe. Lydis βαθυῤῥηγάλη. Itali, Hiſpani, necnon & Galli hodie Miluorum genus infirmius Regale uocant. Laconibus δ'ικτυς. Sunt verò & Dictyes ſemel Herodoto nominatæ quadrupedes viuiparæ, vt conijcere licet. Iiſdem Heſychio & Varino Miluus nunc ἔλανος, alibi κασανδήριον, quod Varinus duplici σ ſcribit, aliàs etiam σκιλλος appellatur. Idem in ἴκτινα Miluus, inquit, hodie vulgò à Græcis λούπη dicitur, nimirum à Lupina rapacitate. Mihi quidem abſurdum videtur Græcis vocis originem à Latinis petere. Neque Græci, vti nos Lupum dicunt; ſed λύκον. Vnde rectiùs, vt credo, Bellonius Græcos hac tempeſtate Miluum Licadouria nuncupari aſſerit. Aut ſi Græcis tempore Varini λȣ̃πη dictus verè fuit, fortaſſe id nominis à vocis ſono ei affinxerunt. Quemadmodum Latinis, cùm vocem edit Miluus, lipire dicitur. Latinis vtroque modo & Miluus & Miluius dicitur, nempe quaſi mollis auis, ſcilicet viribus & volatu, & vt Iſidoro placet, *quòd* nimirum *molliter & immotis alis volet*. Quidam conijciunt ita dictum fictitio nomine à voce, quam edit. Italis Miluio, Nibio, Nichio. Poyana quoque Italicum vocabulum eſt, fortè quaſi pullana, quod pullos rapiat. Hiſpanicè Milano. Gallicè Milan & Eſcoufle, non Eſcorfle, vt malè Ornithologus forſan libri aut typographi mendo deceptus. Ruſticis etiam Gallis teſte Bellonio Huo vocatur, nempe à ſono quem emittit, indito nomine. Quamuis alij Huau pronunciant, quæ vox non eſt abſimilis Flandricæ VVau. Batauis appellari audio een VVou & Kukendieff, hoc eſt, furem pullorum.

[c] *Cap.* 14.
[d] *Cap.* 40.
[e] *Cap.* 14.
[f] *L.* 29. *c.* 4.
[g] *Iliad.* x.
Andreæ Diui error.
[h] *Lib.* 3. *de venat.*
[i] *Iliad.* φ.
[k] *In Appẽd. Theſ. ling. gr.*
Dictyes.
Licadouria.
Poyana vnde dicta.

GENE-

GENERA.

RIA in uniuerſum Miluorum genera eſſe reperio, duo nempe præcipua & frequẽtiora, quorum alterũ nigrum, robuſtum, at minus, Ariſtoteli ac Grecis peculiariter ἴκτινος αἰτωλιος vocatur, eſtq; illud, quod dr̃ Batauis Kukendieff: alterum colore propemodum ruffo infirmius, licet maius: quod genus Hiſpanis & Italis Miluus Regalis cognominatur, Royale Gallis, idq; ut quiſpiam putabit, immeritò, cùm ſit priore ignauius. Verùm hoc cognomen non regię indolis ergò adeptus eſt, ſed quòd Regibus & Principibus frequens & iucundum de ſe ſpectaculum præbeat, quum bini Falcones Sacri in ipſum emiſſi, pernicitati ſuæ fidentem, ideoq; ſublimi uolatu effugere nitentem, atq; intra nubes ſe condentem, tandem uolatu ſuperent, & in terram maxima omnium voluptate deijciant. Hoc genus Ruttelvvy ſeu Rotelvvy Saxones fortè, id eſt, Miluum rubeum vocant. Bataui inferioris Germaniæ populi, vt audio, propriè VVouvve nuncupant. Tertium genus albidius, rapaciusq;, Angliæ, ut inquit Turnerus, frequens, in Hollandia etiam reperiri audio, quare dubitabam, an diuerſę reuera à prioribus ſit ſpeciei, an potiùs formam eius ab alijs non niſi color diſtinguat. Locis enim frigidioribus quales ſunt Septentrioni vicinę regiones, & montes niuoſi, nigredo & rubedo in candorem vertitur, vt & alijs accidere Ariſtoteles teſtis eſt, & nos aliàs docebimus. Huic poſteriori ſententiæ fauet doctiſſ.[a] Scaliger, dum albos Miluos, ſed locis niuoſis reperiri ſcribit, nõ in Noruegia ſolùm, ſed etiam in Iuhria & Scythia. Iã uerò certò noui apud Lucanos, albos Miluos dari, eosq; ſatis frequentes. Ita enim mihi retulit D. Euerardus Vorſtius Medicinæ Doctor Belga, qui mihi in multis operam ſuam aliquando præſtitit, uir ſanè humanus, doctus, & fide digniſſimus. Germani præterea genus quoddam Maſvvy, id eſt, Miluum paluſtrem appellant, quòd, ut conijcit Ornithologus, illud eſt, quod Albertus non admodum aptè Miluum riſus conterraneis ſuis uocari ſcribit. Veriſimile.n.eſt illum Germanicam uocem Lachvvy ſic interpretari uoluiſſe, quę ſicubi in uſu eſt, cur à riſu deriuetur, ratio nulla eſt, etſi Lacchen Germanis ridere ſignificet. Quin potiùs ſuſpicio eſt Harpam, uel Milui genus, quod circa aquas & ſtagna verſari ſolet, Maſſvvy Heluetijs nominatum, & alijs pleriſq; alicubi Lachvvy uocitari. Paludem enim Germani & Maſſ & Lacchen, quaſi Lacum appellant. Veruntamen illud etiam genus credi poteſt, quod antea ſimili de cauſa Regale nuncupari dixi, ut ſcilicet cum oblectamento ſimul etiam riſum uenatoribus excitet. Germani itẽ neſcio quod Milui genus, Orlivvy dicunt.[b] Ariſtotelem tamen & ueteres duo tantùm Miluorum genera agnouiſſe certum eſt. Quod enim Ariſtoteles ſcripſit *Miluos colore ſpectari æruginoſo, & nonnunquam atro*, procul omni dubio de diuerſis ſpeciebus intelligendum eſt. Nam &[c] Plinius, *Milui*, inquit, *ex Accipitrum genere magnitudine differunt*. Quibus quidem uerbis hic author Miluos Accipitris ſpecies eſſe ſtatuit, & reuera Accipitribus magnitudine & penna non malè reſpondent, pręſertim Buteonibus, quibus etiam natura, moribusq; non adeo diſſimiles eſſe quidam putãt.[d] Ariſtoteles uerò *carniuorum & vncunguem* uocat, ſed Accipitribus nuſquam annumerat. Quod ſi Accipitris nomen, quod à capiendo pleriq; deductum uolunt, ad omne rapacium genus, ut quibuſdam placuit, extendere lubet, iam ab Accipitrum grege, Milui nullo pacto excludendi erunt. Quinetiam ſi ſpeciatim & propriè id accipimus, non minori illis ratione, quam Buteoni, ac Lanarijs cõpetere uidebitur. Si quæ etenim cauſa aſſignari poteſt, cur non inter Accipitres ſint admittendi, ea ignauia eorum fuerit, & inertia. At uidemus ab illis Columbas, Anſerinos & Gallinaceos pullos, imo & aquaticas aues, atq; ab eo præſertim, quem paluſtrem uocant, Germani Maſſvvy, abripi: cùm tamen Buteo præter ranas & mures, aut ad ſummum auiculam quampiam uolatus impotentem, nullas alias delicias aut prædam nouit, appetitq;. Imo uerò Ornithologum, Turnerum, alioſq; dubitare uideo, an eum, quem Maſſvvy, id eſt, paluſtrem Miluum uocant, inter Miluorum potiùs, an inter Buteonum genus, an deniq; inter Aquilas recenſeri debeat. Tanta eſt auium rapacium nonnullarum, atque diuerſarum ſimilitudo, & ſimilium diuerſitas, nempe Vulturum cum Aquilis quibuſdam, Aquilarum cum Accipitribus ſeu Falconibus nonnullis, deniq; illarum & horum cũ Miluis, ut diſcernere ſingulos, ſuæq; propriæ ſpeciei aſſignare admodum arduum ſit, præſertim cùm huius generis auium multæ hactenus incognitæ prorſus, aut necdum ſatis benè perſpectæ ſint. Huic accedit eiuſdem ſpeciei uaria ſæpè & diuerſa apud diuerſas gentes nomenclatura, & diuerſarum eadem appellatio. Ego ſanè facilè crediderim quartum Bouſati (ita Buteonem uocant) Sabaudorũ genus, quod marinum cognominant, cum Germanorum Miluo paluſtri eundẽ eſſe. Nec deſunt Ornithologo teſte, qui dicant etiã Milui alterum genus, Gallis Buyſart, quod alioquin Buteonis apud ipſos nomen eſt uernaculum, nominari. Miluus ab Accipitribus differt, quòd alas habeat curuas, & non rectas, ut annotauit author de natura rerum.

Marginalia: Miluus ætolius. Miluus regalis & cur ſic dictus. — Ruttelvvy. Miluus rubeus. VVouvve. — Milui albi, & vbi. — [a] Exerc. 39. — Maſſvvy. Miluus riſus. Lachvvy. — Orlivvy. [b] Lib. 6. Hiſtor. cap. 6. [c] Lib. 10. cap. 10. — [d] Lib. 9. Hiſtor. c. 1. & lib. 8. c. 16. — Rapacium inter ſe ſimilitudinẽ confuſionẽ parere. Bouſati Gallorum quartũ genus cum Maſſvvy Germanorum eundẽ eſſe.

FORMA.

MILVUS AERUGINOSUS.

FORMA

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo.
Caput.
Rostrum.

MILVVS æruginosus duorum ferè dodrantum est longitudine. Caput ei planum, in uertice macula alba ad ceruicem deorsum uergente insignitum. Rostrum habet breue, colore carneo obscuro, seu subcæruleo, rictum rectum, nulla marginum appendice à fræno, seu lateribus extremis ad vnci vsq; initium. Vnco est haud longo, vtpotè cuius acies extrema dictum modo rictus initium seu frænum non transeat, sed sibi mutuò ex opposito pari altitudine respondeat, ceu lenis, quem rostrum ipsum, eiusq; rictus constituunt, arcus, aut testudinis bases. Imo verò hamus superioris rostri vix inferiorem mandibulã seu rostri partem excedit. Oculi nigri toti, circulo luteo. Corpus vniuersum colore ferrugineo obscuro seu castaneo vniformi tingitur. Remiges tamen alarum pennæ colore sunt pleniore ac penè nigro. Nulla in vniuersa aue macularum varietas, neque etiam in cauda, quæ paulò dilutior est, & longitudine duorum palmorum. Vltra hanc mediam alæ extremæ exporriguntur. Tibiæ nudæ, graciles, luteę. Vngues nigri atque adunci. Miluum intestino & hepati fel adiunctum habere tradit [a] Athenæus, quod alij facta de eo anatome inuestigare poterunt, & rationem eius assignare.

Oculi. Color totius. Alæ. Cauda. Pedes. [a] L.8.c.8.

VOX.

Lippire.

AVTHOR Philomelæ, qui cæterarum ferè animantium voces proprio vocabulo explicauit, Miluum lippire dicit:

Accipiter pipat, Miluus hiansq; lipit.

Festo verò iugere milui dicũtur: quam vocem à Varrone desumpsit. De Miluo enim ita ille Sesquiulysse *iugere volitans Miluos visus, aquam è nubibus tortam indicat fore, vt tigillum sibi pastor sumat.* Vbi apud Nonium hodiè legitur *vigere volitans Miluus.* Sed rectè meo iudicio doctiss. [a] Iosephus Scaliger ex Festo *iugere* legendũ coniectat. Quidam coniiciunt Miluum fictitio nomine dictum à voce, quam edit, tanquam si vox ei nomini similis esset. Bellonius verò Gallos rusticos, ei per onomatopeian Huo nomen indidisse tradit, quod verius esse credo. Sed fortè Miluorum diuersorum diuersæ voces hanc sententiarum diuersitatem pepererunt, aut etymi ignorantia. Clamosa certè auis est, & perpetuo clangore obstrepera.

Iugere.
[a] In Coniectancis in Varronem.
Miluus an à voce dictus.

VISVS.

AQVILARVM & Falconum oculos tanquam uidendi acumine præpollentes multi celebrant. Vnde etiam nostratium vulgus, si quempiam à visu laudare cupiunt, eum Falconis oculos habere dicũt. At Miluinos oculos rarus scriptor, imo præter [a] Apuleium, & qui sine dubio ab hoc accepit, Politianũ, nullus commẽdat. Hi oculos Miluinos pro acutissimis dixêre. Sic [b] ille se Miluinos astutulę anus oculos effugere non potuisse conqueritur, quibus perspicacissimæ & clarissimæ aciei oculos innuere hauddubiò voluit. Credibile est tamen Miluo oculos esse satis claros, cùm ex alto speculatus rectã ad prædam minimè aberrãs deuolet, vbi pullis Gallinaceis in excelso insidiatur. Qua etiam ratione [c] Aristophanes, citante Varino, Ἴκτινα πανтόφταλμον dixit, quasi omnioculum.

[a] L. de Asin. aureo.
[b] Metam. 6
Miluini oculi.
[c] In Auib.

VOLATVS.

NON exiguam admirationem parit Miluus uolatu suo sublimi adeò, ut pænè oculis sese humanis eripiat, ac intra nubila sese recondat. Quod plerunq; aut æstus meridiani euitandi, frigidamq; mediæ aëris regionis auram captandi, aut insequentis in se emissi Falconis Sacri tyrãnidis effugiendæ gratia alarum magis ope, quàm uiribus corporis fretus facere, magna intuentium uoluptate conspicitur. Vnde [a] Martialis:

Hinc propè summa rapax Miluus in astra volat.

Quod [b] Ariostus etiam innuere uoluit; inquiens:

Ma, come i pensier tuoi meglio formati
Poggin più ad alto, che per l'aria i Nibi.

Milu' cur altùm volet.
[a] Epigr. 9.
[b] Cant. 10. Stan. 47.

Diuturno

Diuturno præterea & indefesso labore maxima aëris spatia, quantum fortasse ulla alia ales, emetitur. Vnde veteres, cùm hominem locupletem, & agrorum diuitem designare vellent, tantum eum agri possidere dicebant, vt est apud Persium:

——Quantum nec Miluus oberret:

[f] Item Iuuenalis:

——Tot Miluos intra tua pascua lassos:

tanquam si immensa terræ spatia ac propè infinita iugera hac hyperbolica locutione innuerent. Peculiaris insuper huic volucri & cæteris insolens volandi ritus est, in orbem videlicet obuolitare, & velut immotis alis diutissimè in aëre, cùm prædæ inhiat, sese librare, quo neq; rusticos, neque ciues domestica damna ignorare sinit. Et pueri eum obseruant ac mirantur. Simulatq; enim prædam aliquam dispexit ex alto, metam figurarũ præstantissimam, circularem nempe, non vnico orbe obito designat, sed pluribus repetit, vel ut [g] Ouidius ait:

Ducitq́, per aëra gyros,

[h] Et rursus:

Flectitur in gyrum, nec longius audet abire.

Et [i] Iulius Scaliger testatum reliquit, *Horam integram aut plus sibi Miluos obseruatos non iactatis alis captare prædam, dum tomaclariæ mulieres scruta lauarent ad Garumnam*. Minimè enim se mouere aut alas quatere oculis obseruari potest. Vnde quibusdam à molli hoc volatu Miluum dictum placet. Licet verò alas non videatur agitare, ideoq; alarũ musculos nihil mouere, ac quiescere quis eum existimet, reuera tamen quies ea dicenda non est: alioqui cessante omni musculorum opera necesse esset in terram ruere alitem, sed motus ea species exercetur, quem tonicum Galenus vocat, id est, tensiuum, quo nimirum vtitur, exempli gratia, dum brachia neque attollimus, neq; deprimimus, sed extendimus, cõcurrentibus ad hunc motum & parem vim conferentibus omnibus in vniuersum brachiorum musculis. Hic licet exigui, aut nullius penè laboris esse videatur, cæteris tamen motuum generibus est longè operosior, dum musculi omnes in eandem actionem conspirantes sese tendunt, ac æquali omnes robore ueluti de uirtute certant. In ipsa tamẽ tensione uix fatigãtur, fortè ea de causa, quòd, ut author est Scaliger, supremi ossiculi claua superiori ossi prominenti tanquam fibulæ occurrat, ita ut reflecti nequeat, aut supinari. Quod ut in Manucodiata, ita in Miluo, ut uolatus perpetuatio continenter fiat, potest contingere. Quod alij sublimius tamen indagent. Docebit autem hoc anatomica inspectio. Quare significanter admodum & appositè Itali aucupes & accipitrarij hunc uolandi morem, tendere uocant. Hebræi quoque motum hunc, quali scilicet Miluus in aëre mouetur immotis, ut videtur, alis, proprio uocabulo רחף rahaph, exprimunt. Galli planare uocant. Germani etiam præsertim inferiores peculiari & indigite uocabulo Vbijs usitato VVihen Miluinum uolatum significant. Dum enim inconcussis pinnis æthera secantem suspiciunt, uelut admirabundi dicere solent, VVie VViheter? id est, ut immotis per aëra fertur alis? Vnde nulli dubium relinquitur vocem Germanicam VVye, quę Miluum denotat, à verbo VVihen, quod volãdi morem ipsi peculiarem denotat, deductam esse. Quamuis etiam aliquis suspicari possit, & fortè non malè eodẽ modo nominatũ esse Germanis, quasi VVeher, vel VVecher, quod interpretari potest vẽto latus, quòd scilicet veluti in aëre aura potiùs, quàm pennarũ ope subleuetur, aut ab aëre non iactatis alis impellatur. Ipsis.n. VVehen vel VVeyen ventum spirare seu flare significat. Etenim, vt testis est Scaliger, elata ea ex parte paulisper ala, vnde subit aura, motum aëris in reliquum etiam corpus excipiunt, atque ita sustinentur, idq; longissimo, vt diximus, tempore, præter aliarum auium consuetudinem, quibus facultas hæc à natura denegata est. Veluti *nobis*, inquit idem, *dum natamus, etiamsi nihil moueamur, ab aquis brachia sustinentur: ita illis alarum alternatio non est necessaria*. Ad hunc volatum exercendum, eiusq; durationem sanè nõ parum confert, quòd cauda in alarum vicem ab eis veluti sufficiatur, quam eis natura latam dedit, nonnullis bifurcatã. Hanc enim modò constringunt, modò dilatant, nunc deprimunt, nunc attolunt, prout res postulat, eaq; ratione, & aëris motui auram secundam captantes sese accõmodant, volatusq; sui cursum, in quam lubet prouolare partem, ueluti temone dirigunt. Circaneas aues eos vocarunt ideò veteres, quòd oberrent semper agros circando. κυκλέυσα, περινοςῶσα, περιοδεύσα, vt annotat [k] Scaliger. Vnde, ut inquit [l] Plinius, *videntur artem gubernandi nauem docuisse caudæ flexibus, in cælo mõstrante natura, quid opus esset in profundo*. Hinc enim clauum immittere homines didicisse est probabile. Quippe cùm obseruassent Miluum cauda, modò hac, modò illac flexa, temonis vice vti, qua iter suum in aëre dirigeret: ipsi quoq; simile quid moliti, clauum naui addiderunt, quem huc illuc contorquendo nauem per undas minimè incerto itinere fluctuantem, quò vellent, recto cursu impellerent. Dum autem ea, qua expositum est, ratione, volat, alas quàm latissimè dilatat, vnde vel maximè ea, qua alarum musculos

[f] Sat. 4.

[g] Lib. 2. de Amore.

[h] L. 2. Metam.

[i] Exer. 229. cap. 2.

Etymum.

Tonicus motus quælis.

Tendere.

Planare.

VVihen.

Circaneæ Aues.

[k] In Tibul.

[l] L. 10. c. 10

Clauus nauis quõ inuentus.

Miluo cur alæ longę. ſculos tendit, cõtentio intelligi poteſt, necnon admirabilis naturæ prouidentia, quæ longiores illi alas, quàm reliquis, etſi paris magnitudinis, imo etiã corpore maioribus, elargita eſt, quibus faciliùs, etiamſi non remigans ſeſe ſuſtentaret. Alas Miluorum quorũdam hominis etiam vel oblongi brachia expandentis integro palmo ſua longitudine ſuperaſſe quidam prodiderunt, & tantas eſſe, quantæ vix Aquilis auium maximis eſſe comperiuntur. Qua ratione fortè etiam non abſurdè videri poſſit (liceat mihi, etſi non Germano, in re à Germanis hactenus intacta, coniecturis à uero pręſertim non abhorrentibus, imo rei naturã explicantibus, uti) quòd Miluus eorum lingua VVeyer dictus ſit, quaſi dilatator. VVeyen enim vel VVyen antiquiſſimæ Germanorum gẽti Thungris, ut VVeiden vel VVeiteren alijs, dilatare, ſeu in latitudinem exporrigere ſignificat. Quæ quidem uox eiuſdem eſt cum ea ſignificationis, qua Itali accipitrarij vtuntur, dum uolatum hunc denotant, nempe eſtendere. Gallicum uerò, quod eſt planare, alarum potiùs inconcuſſarum quietem reſpicit. Planare enim æquare ipſis eſt, & planum æquabile, quòd uelut iuſta & æqua lance & tanquam in æquilibrio alas extendant, neque eas ſurſum, deorſumuè inter uolandum Milui iaciant. Quemadmodum verò cùm prædam ex alto diſpiciunt, in orbem circumuolant: ſic pari pacto cùm ſurſum ſcãdentes, ſublime petunt, in gyrum denuò ſpiratim ſeſe contorquent, ſed cùm deuolant contrario prorſus volandi ritu vtuntur. Nam deſcendentes rectà, & unico impetu ex æthere deorſum ſeſe pręcipitant, tanta uelocitate, ut [m] Bellonius ſcriptum reliquerit, obſeruatos à ſe Conſtantinopoli, qui proiecta à Turcis animi relaxandi cauſa in altum pulmonum bubulorum ſegmina deuolantes, unguibus arripuerint, antequam in humum delapſa eſſent.

Milu' cur VVeyer dictus. VVeyen quid Germanis. Eſtendere. Planare. Miluorum mira velocitas. [m] *Lib. 2. c. 26. de auibus.*

LOCVS. MIGRATIO.

MILVI ubique ferè gentium degunt: ſed loca, modò frigus, modò æſtum nimium euitaturi, mutant, ut & multæ aliæ uolucres. Vnde *hybernis* (inquit [a] Plinius) *menſibus latent, iiſque paucis* ([b] Ariſtoteles paucis diebus habet) *adeo vt multis latere ignorentur. Tardè* etenim, *neque ante Hirundines,* ut idem tradit, *abeunt.* Hyeme ad loca tepidiora ſuccedunt, ſi vicina ſint, ſin remota, non mutant ſedem, ſed ſe ibidem condunt. Iam enim de anguſtijs euolaſſe, cùm primùm apparuerunt, uiſi ſunt, ut & Hirũdines. Sed hoc [c] Ariſtoteles de ſua Græcia noſtris regionibus calidiore. Viſi tamen ſunt etiam in ſuperiore Germania in quercubus, alijſuè arboribus intus carie exeſis & concauis, dum fortè fortuna cederẽtur, per hyemem ſeſe occuluiſſe, ac puluere earundem carioſo, quippe qui à putredine caloris quidpiam nactus erat, corpus fouiſſe, quod & Hirundines aliquãdo, imo ſæpenumerò facere compertę ſunt. Aut etiam in nido ad breue tempus, frigore maximè ſæuiente, manere quibuſdam dicuntur, denſiſſimoq; plumarum ſuarũ vellere ab hyberna aëris iniuria, quãtum licet, modicum corpus tueri. Plerunq; uerò in Aegyptũ Milui tam Aetolij, quàm Regales, cæteræq; volucres migratoriæ hyeme aduentante è noſtris regionibus Pontũ tranſuolare, ibiq; hyemare cogniti ſunt. Quod à ſe cum ſtupore obſeruatũ annotat [d] Bellonius, ita ſcribens. Cùm aliquando in littore Ponti Euxini ea parte, qua Thracia eſt, verſaremur, vltimo ferè Aprili, in colle quodam eminentiſſimo, columnæ illi, quæ ad oſtium Borphori eſt, proximo, vbi rete tenderet auceps capiendis Niſis, qui à dextra maris plaga aduolabant, obſeruauimus Miluos gregatim eò aduentantes recto tractu, frequenti adeò numero, ac denſo agmine, ut miraculi loco nobis ea res eſſet. Nam nouitate ſpectaculi veluti attoniti, animo concipere nequibamus, vbinã locorũ tanta Miluorum copia uictũ ſibi eſſet paratura. Si.n. quindenorum dierum durante ſpatio ſingulis diebus numeroſo adeo phalãge, atq; tunc temporis viſi ſunt, pręteruolaſſent, auſim aſſerere, numerũ hominum viuẽtium ſuperaturos fuiſſe. Et ſanè res admiratione plena, dignaq; mihi uiſa eſt, tãtam Miluorũ multitudinem verè innumerabilẽ inſtar examinis formicarum, idq; per multos dies perpetuò Pontum traijcere. Aeſtate verò aduentante, vt nimium illarum regionum æſtũ effugiant, in Europam, tardiùs tamen Aetolij, quàm Regales in has noſtras regiones, Italiam uidelicet, Galliam, Germaniã reuertuntur, quemadmodũ etiam prius iiſdem à nobis recedũt. Ne verò vacui aut ſoli redeant, bellum nobis, ſi Dijs placet, & Iſidoro credimus, hoſpitem adducunt Cuculũ, inſigni profectò in hunc beneficio. *Scapulis* enim *ſuſceptum, propter breues eius & paruos volatus*, inquit Iſidorus, *ne per longa aëris ſpatia fatigatus deficiat, tranſuehunt, vt qui ſecum in hybernis egerat, ſecum vnà quoque æſtatem tranſacturus verni temporis nobis eſſet nuncius.* Vnde ut quatuor anni partium, aliæ alijs auibus, ita uer Miluis tribuebant antiqui. Hinc * Ariſtophanes: Γκτινος αὖ μετὰ ταῦτα φανὴς ἑτέραν ὥραν ἀποφαίνει, Ἡνίκα πέκειν ὥρα προβάτων πόκον ἠρινόν, id eſt,

[a] *Lib. 10. cap. 10.* [b] *L. 8. Hiſ. cap. 18.* [c] *Lib. 8. Hiſtor. c. 16.* Miluos in Aegyptum migrare. [d] *Lib. 2. c. 28.* Milui cur in Europa redant. Milui Cuculum ad nos deferunt. * *In Auib.*

id eſt, *Miluus rurſus poſt hæc apparens aliud tempus oſtendit, Quando tundere tempus ouium vellus vernum.* Hinc origo eſt prouerbio apud eundem Ariſtophanem, προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτινοις, id eſt, *prouolui ad Miluos ſeu adorari Miluios.* Idem etiam ad hunc ſenſum dicebat: Εὔχεσθε τῇ ἑςίᾳ τῇ ὀρνιθείῳ, καὶ τῷ ἰκτίνῳ τῷ ἑςιοῦχῳ, id eſt, *Supplicate veſtæ auili, Et Miluo veſtam habenti.* Ineunte etenim vere, cùm apud nos, quàm apud Græcos Milui primùm apparerent, ad eorũ conſpectum, tanquam certiſſimum hyemis exactæ, cuius ſcilicet graui tædio iam leuati eſſent, nuncium, tenuioris fortunę homines læti prouoluebantur, & in genua, tanquã eos adorarent, procidebant, quo ritu Reges adorari mos eſt. Itaque reges olim fuiſſe fingit poëta. Verùm honos huic temporis mutationi potiùs, quàm aui habebatur. Hinc etiam quidam apud Græcos nomen illi factum Ἴκτινα volunt, quòd tanto deſiderio expectatus accedat. Hanc autem mutandi loci, temporiſq; cognitionem, quam inſtinctu naturali edoctus eſt, (bruta enim omnia, vtpotè animam corporibus immerſam habentes, leuem etiam auræ alternationẽ multò citius homine percipiunt) ſacræ etiam literæ Miluo ineſſe teſtantur, ut ex diuino [e] Propheta Ieremia manifeſtum eſt dicente. *Miluus in cœlo non ignorat tempus ſuum, Turdus & hirundo & Ciconia, ipſæ quoque aduentus ſui tempus obſeruant: populus autem meus iudicium Domini non cognouit.* Quemadmodum uerò in uarias orbis plagas ultrò citròq; commeat, ut modò æſtuantis, modò algentis ſupra modum aëris noxam euitet, ita etiam cùm apud nos agit, ac ſub Canicula omnia in hac infima aëris regione intolerabili æſtu torrẽt, & cùm cæteræ animantes tum non niſi in umbra degant, ut auram frigidiuſculam, qua ſeſe refocillent, captent, unde Miluus plerunq; circa meridiem refrigerium quæſiturus tam ſublimi uolatu in altum contendit, ut nec uiſu illum ſæpe aſſequamur. Nam etſi nullam ibi umbram, uti apud nos in terra, quæ æſtuantẽ recreare queat, reperiri quiſpiam exiſtimet, tantum tamen abeſt, ut ſolis radiorum calore illic aduratur, quin potiùs nullum locum adeo opacum aut umbroſum humi reperiri poſſe, qui cum illo de algoris uehementia certet, ueriſſimum eſt, ubi Miluus expanſis alis ſeſe librans hæret. Imo uerò frigus ibi tantum eſt, ut periculum ſit, ne congelaſcat, uel ſaltem membra eius rigeant, ſi diuturnam ibi moram traxerit. Argumento ſunto altiſſimorum montium, ut Olympi, Athos, Idę, & ſimiliũ iuga, quæ, etſi regiones, in quibus ſiti ſunt, calidiſſimæ ſint, perpetua tamen niue canent, ob ingens mediæ aëris regionis, ad quam uſque pertingunt, frigus. Et ne tam longè exempla petamus, alpes noſtrates & penè domeſticæ nobis exemplo ſint. Quis enim neſcit alpeis ſummas, alia alijs locis ac partibus nomina ſortitas, totius anni decurſu etiam cum Sirij ardore cuncta adurantur, uertices ſuos perenni niue onuſtos ac candentes oſtẽtare, unde etiã ab albendo alpes nominatas uolunt. Harũ certè in ſummis illis faſtigijs frigus eſt ingens adeo, ut quiuis per eas iter facere, etſi æſtiuis menſibus, pertimeſcat. Radij enim ſolares, quorum reflexorum à terra vis eouſq; minimè pertingit, omni caloris beneficio hanc partem deſtitutam relinquunt. Cuius rei haud grauatim ſeſe mihi teſtes præbebunt, quotquot rei botanicæ ſtudioſi montium Baldi in agro Veronenſi, aliorumq; cacumina perreptantes, nõ minus in ijs frigus Iulio & Augusto menſibus experti ſunt, quàm quo bruma maximè ſæuiẽte corpora noſtra affligi ſolent, cùm tamen paulò antè & eodẽ die maximo ſolis ardore in ſubiectis uallibus & cãpis æſtuaſſent. Hinc eſt quod Milui magnam diei partem, nempe meridianam illic tranſigant, nec ante ueſperam deuolent. In Lybia uerò circa fontes Nili teſte [f] Herodoto, perennant, ut & in India occidentali, ubi frequenti admodum numero, ac præſertim in Inſula quadã D. Dominici nomine celebri, necnon in alto longè lateq; eam ambiente mari, ſibi uiſos cùm primùm nauibus illuc appuliſſent, id genus Miluos, quibus cauda eſt bifurcata (unde & illi nomen impoſitum) [g] Hiſpani Indicarum nauigationum comentarijs memoriæ prodiderunt. In his enim & ſimilibus regionibus, quòd aëris conſtitutio temperata ſit, & hyemes clementes, non minus æſtiuant, quàm hybernant, perpetuasq; ſibi ſedes figũt. Refert tamẽ clariſſimus [h] Carolus Cluſius uix maiorem in Cairo (ubi Bellonius eos magna copia habitare ſcripſerat; cùm à nobis abſunt frigoris euitandi cauſa) Miluorum frequentiam conſpici, quàm Londini Trenobantum in Britannia, nulloq; non anni tempore frequentiſſimos ibi apparere: cùm enim (inquit) eos interficere uetitum ſit, ut ſpurcitiem in plateas uel etiam ipſum flumen Thameſim, qui urbem alluit, ab incolis eiectam legant, & deuorent, per confertos etiam homines prædam ab ipſis in altum uolantibus conſpectam, corripere non uerentur, quod ſæpenumerò, cum illic eſſem, miratus ſum. Hactenus ille. Item & in Hollandia Nouembri menſe, quo ibi cuncta ſæpe glacie rigent, catapulta à ſe occiſum Miluum mihi retulit Io: Cornelius VVtervverus Batauus Medicus, uir fide digniſſimus, cuius opera ac doctrina in hoc opere multo tempore uſus ſum.

Miluus adoratus.

[e] Cap. 8.

Miluus cur ſup nubes ſeſe efferat.

Supra nubes ingens frigus eſſe.

Alpes unde dictæ.

[f] Lib. 2.

[g] Tom. 3.

[h] L. 2. c. 36. In Obſ. Bellonij.

GENERATIO.

Lud. Viuis error.

ADMIRATVR Ludouicus Viues, & sanè id omnibus (si quidem verum) meritò admirandum est, quod de Miluorum generatione Aristoteles in naturę admirandis narrat: Ex Aquilinis scilicet pullis alterum à patre degenerare, & fieri ex Aquila Haliæton, ex hoc iam non Haliætos gigni, sed Phenas seu Ossifragas, ex Ossifragis Miluos, nec Miluos sui generis aues procreare, sed diuersi, atque hîc demum sisti, & fieri degenerandi modum: has steriles & absq; vlla prole consenescere atque interire. Verùm, quod pace tanti uiri dixerim, & author, quem citat, suspectus est, neque genuinus Aristoteles, imo neque locum hunc in illo libro antè citato reperies. Et suspicor uel Plinium hunc locum hinc mutuatum esse, uel hunc authorem à [a] Plinio, nam in sua naturali historia ita loquitur: *Haliæti genus suum non habent, sed ex diuerso Aquilarum coitu nascuntur. Sed quidem quod ex ijs natum est, in Ossifragis genus habet, è quibus Vultures progenerantur minores, & ex ijs magni, qui omnino non generant.* Hoc tamen differunt loco hæc inter se, quòd alter Miluum ex Ossifraga, alter Vulturem nasci dicat. Putarim tamen ego doctissimum illum virum forsan hæc apud Plinium legisse, & mox memoria lapsum, vt magnis ingenijs, & multa scribentibus vsu uenit, Aristoteli attribuisse. Angelus Politianus in haud minorem errorem lapsus est, cùm quod de Vulturibus (etsi etiam perperam, vt à nobis monstratum fuit) vulgò traditur, Miluis tribuit, marem scilicet in Miluis non reperiri, & fæminas Austro uel Euro concipere. Pariunt autem Milui *bina, magna ex parte*, vt [b] Aristoteles author est, *interdum tamen & terna, totidemq́, excludunt pullos, post vicenorum dierum incubatum: Sed qui Aetolius vocatur, vel quaternos aliquando excludit.* Sed Plinius in turpe mendum impegit, ineptè Aegolius, quę uox Vlulam significat, pro Aetolius traducens: Sunt autem hæc eius verba: *Singulos ferè parit, nunquam plus ternos, is qui Aegolios vocatur, quaternos.* Vocum in primis similitudine eum lapsum esse probabile est, quanuis & in pullorum numero ab Aristotele discrepet. Ex quo itaque Plinij verba sic restituenda puto. Miluus binos ferè parit, nunquam plus ternos, sed qui Aetolius uocatur, quaternos. Non minor verò Miluo, quàm cæteris alitibus pullorum suorum cura est, quos, ut incolumes conseruet, & ipse peculiare sibi amuletum, videlicet ne quis teneros oculus pullos fascinet, aut veneno lædat, solerti naturæ prouidentia selegit, ut Aelianus literis traditum reliquit: *Miluus inquit, rhamnum nidis suis imponit ceu fascinationis remedium, aliarumq́, sine dubio noxarum arcendarum futurum.*

Margin notes: [a] L.10.c.3. — Angeli Politiani error. — [b] 6.Hist.c.6. — Plinij turpis error. — Plinius emendatus. — Milui industria.

Line numbers: 10, 20, 30

VICTVS.

MILVVS carniuora est auis [a] Aristoteli, utpotè aduncis unguibus, & non minus mortuorum, quàm uiuorum animalium, necnon & piscium. Plinius existimauit non alio cibo, quàm carnibus uesci, vbi ait: *Vescuntur glande aues quædam vncorum vnguium, pomisq́, multæ, sed quæ carne tantũ non viuunt, excepto Miluo.* Sed falsus est. Nam & fructus Miluo in cibum venire constat, præsertim cùm alio alimenti genere familiari destituitur. Hoc testatur [b] Bellonius, qui in Aegypti vrbe Cayro Miluos sibi visos in palmas deuolasse & dactylos comedisse asserit. Hinc fortè & ipse [c] Aristoteles perperam scriptum reliquit, *Miluos, si fruges in os indideris, respuere.* Si enim fructus deuorent, quid ni & fruges, cùm illemet aliquando eos bibere concedat? *Genus*, inquit, *auium omne cum potu exiguo contentum sit, tum aduncis nullus omnino vsus bibendi est, præterquam paucissimis quibusdam, quæ & ipse raro vtuntur, qualis potissimum Tinnunculus est. Miluus etiam visus est bibere, quanquam rarò.* Quam raritatem ego ex sicciori cibo, quo rarissimè vescitur, proficisci autumor. Ioannes Tzetzes Miluum ex solis aquis pluuialibus bibere, eo solum tempore, quo pluuia cadit, prohiberi tradit. Voracissimus est & plurimi cibi, in tantum, ut in prouerbium tractum sit Miluina appetentia pro vehementi fame, & Miluina mensa, quę cum auiditate maxima deuoratur.

Margin notes: [a] 8.Hist.c.3. — Plinij error. — [b] Lib. 2. de Auib.c.28. — Aristotelis error. — Miluina appetentia. — Miluina mensa.

Line numbers: 40, 50

RAPA-

RAPACITAS. MORES.

R*APACISSIMA & semper famelica*, inquit[a] Plinius, *hac auis est*. Vnde & doctissimus nostri æui Poëta quidam Miluos famelicosos uocat, inquiens:

Qualis famelicosa secta Miluiorum,
Cuius acuit postridius famem clangor.

Insidiatur auibus domesticis, maximeq́; pullis Gallinaceis & Anserinis inter quos è sublimi quempiam, qui extra securitatē prodierit, aut incautiùs à cæteris se disiunxerit, aut alia quauis ratione rapinæ magis quàm cæteri, se exposuerit, sibi eligit, atque aliquandiu in gyrum obuolitans obseruat, donec cùm oportunum putat, dicto citiùs in cortem deuolans, incogitantem abripit, frustra conquerente matre, & hominibus tam clamore, quàm lapidibus eum territantibus. Quod eleganter his uersibus noster Ariostus expressit.

Cosi il rapace Nibio furar suole
Il misero pulcin presso à la chioccia,
Che di sua inauertenza poi si duole
E in van li grida, e in van dietro li croccia.

Præsentiam hominum minus, quàm cæteræ aues Miluus pertimescit. Imo solitudinem fugere & vrbes, locaq́; hominibus frequentata affectare, vbi rapiat, euidenter conspicitur; Quod num à naturali mansuetudine ac veluti cum hominibus quadam amicitia, an potiùs ab impudenti quadam rapiendi audacia procedat, dubium uideri nobis potest. Qui nauigationes Indicas ab Hispanis institutas conscripserunt, memoriæ produnt, Miluorum quoddam genus bifurcata cauda præditum, quorum in insula D. Dominico sacra, magna copia est, ad se in naues aduolasse, & ex ijs maximam cepisse voluptatem, quòd mites adeò ac mansuetos eos esse conspicerent, & quamuis propè adeò ad eos accederent, vt fuste percutere potuissent, tamen non aufugiebant, ideoq́; nulla ratione nocere illis voluisse, tanquam si religio esset, nec auderent amicas adeò hominibus volucres offendere. Illi coram se corpus à pulicibus expurgabant, atque ita omni metu deposito, intrepidè pennas rostro expoliebant, vt hac in re cicures seu domesticas nostras aues superare viderentur. [b] Bellonius etiã in Aegypto prę mansuetudine ad fenestras vsque domuum aduolare scribit. Hæc quidem mitem Milui naturam esse testari videntur. At contrà sentio, dum ad rapinas faciendas, vt inquit [c] Aelianus, eminentissimum, si superior extiterit, carnes è macello rapacissimè auferre Miluum video: Vnde culinas & carnaria circumuolitat: minimeq́; expectat aliquãdo, donec quidpiam crudę carnis foras proijciatur, sed vltrò rapit. Pueris cibum è manibus in ipsismet vrbibus, carnes, scrutaq́; abluentibus & pisces exenterantibus fæminis, sudaria sepibus, imo è virorum manibus & quod amplius, sæpius pileos hominum capitibus, eo maximè tempore, quo nidulantur, vt visum à se testatur Turnerus, vi audet eripere. Hinc apud Plautum legimus: *Pulmentum ei pridem eripuit Miluus.* Hęc omnia eius facinora, faciunt vt impudenti potius ac effronti temeritati, imo ignauæ, vt ita loquar, cuipiam rapacitati ascribendã censeam, eam, quam prę se fert, mansuetudinem, ac cum homine familiaritatem. Neque enim alia de causa, loca hominibus habitata ac frequentata amat, quàm ut rapiat, ac prædam facilè, nulloq́; labore parabilem nanciscatur, vt qui viribus suis diffidat, neque animantes aut celeritate, aut robore pollentes persequi locis desertis audeat. Hoc enim agit, vt hominibus aliud agentibus, aut nihil minus cogitantibus ex improuiso aduolans cibum auferat, aut pullos Gallinaceos vel Anserinos, imbelles nempe & repugnare nõ valentes, clandestino impetu veluti suffuretur, vnde meritò & appositè à Germanis inferioribus Thungris & Batauis Kuijckendieff, id est pullorum fur dicitur. Hinc benè dixit, nescio quis anonymos, author libri de natura rerum, *Miluum audacem esse in paruis, timidum verò in rebus magnis.* Qui enim omnium impudentissimi volucrum ad hominum usque manus, ut inquit Oppianus, prouolant, eisq́; cibum extorquere non verentur: à Niso, etsi triplo maiores, in fugam verti traduntur. De Miluis prædicant omnes, & pro miraculo habent Aristoteles, Pausanias, Plinius, Aelianus, quòd in Elide, cùm carnes alioquin ab illis, qui per forum gerunt, eripiant, nihil tamen vnquam esculenti auferãt ex funerum ferculis, nec Olympiæ ex ara carnium Ioui sacrificatarum, ac ne ab ijs, qui manibus eas deferrent *nisi lugubri municipiorum immolantium*, vt inquit [d] Plinius, *ostento*. Credebant illi nimis superstitiosi, vt apparet, Miluum religione tactum abstinere immolatis. In funeribus autem cœna lauta apparabatur, quam ad rogum delatam cum defuncto cremabant. Vnde Virgilius.

——Congesta cremantur
Thurea dona, dapes, fuso crateres oliuo.

[a] Lib. 10. c. 10.

Quib[us] auib[us] insidiet.

Miluus quõ homines amet.

Miluus bifurcata cauda.

[b] Lib. 2. de Auib. c. 28.

[c] L. 2. de Animal. c. 47.

Milui audacia.

Kuijckendieff.

Miluus cur à sacris abstineat.

[d] Lib. 10. c. 10.

Silicernium ea cæna dicebatur, quòd ſilentes vmbræ eam cernant, vel quòd qui adſtant, cernant, non attingant. Nam pijs Inferis, qui libata ediſſet, vel bibiſſet, funeſtabatur. Ariſtophanes tamen immolata etiam abripere Miluum innuere mihi videtur, hunc in modum ſcribens.

> Ἐπὶ ποῖον ὦ κακόδαιμον ἱερεῖον καλεῖς;
> Ἀλιαιέτους, καὶ γῦπας, οὐχ ὁρᾷς ὅτι
> Ἴκτινος εἷς ἂν τοῦτο γ' οἴχοιθ' ἁρπάσας; id eſt,
> *In quale ò infelix ſacrificium vocas?*
> *Aquilas & Vultures? non vides quod*
> *Miluius vnus hoc abiuit rapiens?*

Ego verò ſi modo hoc verum eſt, quod de Miluo narrant (nam reuera fabulam ſapit) in inſignem eius timiditatem ac ignauiam reijciendum putem. Qui enim aſtu & celeritate, non viribus fretus imparatos adoriri & rapere conſueuit, & aperto Marte congredi nõ audet, aut vim inferre: cuipiam ſoli non attento facilè quid eripiet: at turbam, frequentemq; hominum coronam, quæ plerunq; ſacra circumſtat, expaueſcit, malè mulctari metuens. In eadem ſententia mecum eſt [e] Ouidius, quam his uerbis exprimit:

[e] Lib.2. Metam.

> *Vt volucris viſis rapidiſſima Miluius extis,*
> *Dum timet, & denſi circunſtant ſacra miniſtri,*
> *Flectitur in gyrum, nec longius audet abire,*
> *Spemq; ſuam immotis auidus circumuolat alis.*

Expectans videlicet, donec aliò ſe relictis ſacris recipiant, abſcedantq;. Idem teſtatur [f] Xenophon: *Solent Milui, inquit, ſi quid incuſtoditum fuerit, rapere, & cùm rapuerint, in locum aliquem tutum ſecedere, priuſquam deprehendantur*, nempe in utroque ſolerter formiduloſi. Albertus etiam cadauera eos obſeruare dixit. Quidam tamen non ſemper iuxtà timidum eſſe, ſed animum ac mores cum ętate mutare aſſerunt. Miluum tradit Iorath, cùm è nido exceſſerit, eumq; iam parens uolãdi compotem deſeruerit, maiores primùm aues uenari: tum uerò, ubi adoleuerit, atq; (ut ipſius uerbis utar) iam ualidior factus fuerit, debiliores, minoreſq; capere, tandem cùm ad ſummum (ætatis, corporiſq;) uigorem peruenerit, muſcas, culices, ac lumbricos terreſtres, inſecta ac uermes captare, & tum deniq; fame emori. Vnde uulgò ferunt Miluũ primo anno adeo audacem eſſe, ut nihil mortuum dignetur guſtare, ſecundo uerò præ metu nihil uiuum edere, tertio denique fame interire. Quod ſi ita eſt, inuerſo ſanè in eo ordine procedit natura, ac ὕστερον πρότερον, ſeu, ut aiunt, nouiſſimum in eo primum eſt. Cùm enim reliquæ animantes, maximè uerò feræ aut bellicoſæ, ętate tenella uiribus ſint imbecillioribus, quæ paulatim cum eadem accreſcente etiam augmentum aſſumunt, Milui è contra, quò iuniores, eò animoſiores, quò adultiores, eò meticuloſiores & ſegniores ſunt, imo quod monſtro ſimile uidetur, quò ualidiores ipſi, eò debiliora animalia capiunt. Ita enim Iorath deſertè ſcribit. Quibus innuere, ut opinor uoluit, quo plus robori corpori ætas adijcit, hoc amplius ab animi fortitudine ſeu audacia recedere. Hinc fortè Plautus inquit:

[f] In Hippar.

Miluus nõ ſemper habet eãdem naturam.

> *Vidi petere Miluium etiam, cùm nihil auferret tamen.*

[g] Item perquàm lepidè de illius rapacitate:

[g] In Pœn.

> *Tunc ſis me arctè mea voluptas: malè ego metuo Miluium; mala*
> *Illa beſtia eſt, ne fortè me auferat pullum tuum.* Item [h] alibi:
> *Pulmentum pridem ei eripuit Miluius.*

[h] In Aulul.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

CVM Miluo, vt [a] Ariſtoteles, & ex hoc [b] Aelianus teſtantur, Harpe amicitiam ſeruat. Vtriq; verò, inquit Plinius, communes inimicitiæ contra Triorchin. Nec mirum, cùm Harpe reuera Milui quoddam genus eſſe uideatur, nempe lacuſtre & audacius. Miluis quoque & Cuculis non malè conuenire videtur. Hoſce cùm aliò migrandi tempus eſt, humeris ſuſceptos ad loca calidiora tranſuehunt, alioquin tantum iter ob volandi impotentiam non confecturos. Contrà Miluum & Vulpem inimicitias exercere aiunt, fortè quia ambo rapiunt Gallinulas. Cum Coruo quoque diſſidet, ut docet Ariſtoteles; *Eripit enim*, inquit, *Miluus à Coruo, quidquid tenet, vt qui & vnguibus ſit præſtantior, & volatu. Ita fit, vt & eos quoque victus ratio faciat inimicos.* Addit Auicenna aliam cauſam, nempe *quòd propter oua & pullos pugnent.* Gallinis, earumq; pullis imo & Gallo ipſi terribilis. *Hic enim*, inquit Aelianus, *cùm cantu ſuo terreat Leones, & Baſiliſcos exanimet metu, Miluium tamen timet.* Quandoque tamen animum arripiens & contra Miluos pro Gallinis dimicat. Imo & Gallina ipſa pullorũ parens, viſo, auditoue Miluio, cuius vel umbram, & multo

[a] 9. Hi.c.1.
[b] 5. de Hiſ. An.c.48.

Harpe quę auis.

Gallina Miluum exhorres.

& multò magis vocem aduolitantis mira naturæ solertia agnoscit, statim eos intra alarum asylum receptos, maxima solicitudine glocitando tutatur, hostemq́; capitalem arcet rostro opposito. Quod his versibus eleganter expressit Baptista Mantuanus.

Vt mater cristata solet, quo tempore Miluus
Instruit insidias, flectitq́; per aëra gyrum,
Illa dolum timet, & crocitans sua pignora cogit,
Collectumq́; gregem suspensis protegit alis.

Columbæ etiam & Milui discordiam doctè [c] Horatius detexit, inquiens:

Mirus amor iuuet vt tigres subsidere ceruis,
Adulteretur & Columba Miluio, hoc est per adulterium à Miluo ineatur. Paræmia ex impossibili desumpta est, qua summam discordiam & naturalem impotētiam docere intendit, quòd aduersum animal Columbæ sit Miluus, adeò vt impossibile sit eos vnquam reconciliari, quantò minus mutuo amori indulgere, odio priori deposito. Aliud præterea impossibile notat Horatius, quia Columba nulli succumbere dicitur, quàm cui semel sese iūxit, ut inquit Porphyrio. Punicæ malo nunquam insidere Miluios, vt tradit Oppianus, ferūt, & ne aspectū quidem eius sustinere. Cuius rei causam in fabulosum commentum idē retulit, quod suo loco enarrabimus.

[c] In Epodo

Punicę malo non insidet Milu^s.

AFFECTVS CORPORIS.

SCRIBIT Oppianus Miluum certo anni tempore magnum in pedibus dolorem pati: [a] Plinius tempus hoc exprimens, *Traduntur*, inquit, *à solstitijs affici podagra*. Albertus timiditatis Milui & latebrarum causam in hunc morbum reiciens, *arthritica*, inquit, *& podagrica auis est, ideoq́; timida, & latet aliquando circa solstitia frequentius, quòd tunc morbo podagræ magis obnoxia sit.*

[a] Lib. 10. cap. 10.

AVCVPIVM.

QVOD [a] Terentius parasitum introducens loquentem, ex prouerbio inquit:

Quia non rete Accipitri tenditur neque Miluio,
Qui malè faciunt nobis, illis, qui nihil faciunt, tenditur,
Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur.

Illa ætate forsan, & suo quodam sensu verum erat. Sunt autem verba parasiti, qui sibi non metuit insidias, aut uim ab eo, qui illam inferret maiore suo periculo quàm alieno. Nam aues capiuntur vel gulę gratia, vel delectationis. Tale nihil in Miluo agnoscebat ea ætas. Neque enim ad cibum expetebatur, neque quispiam illum alere volebat, vtpotè nimis edacem, nemo habere cupiebat, nempe maleficum. Ideo autem tutior erat, quia in illo & fructus perdebatur, & opera ludebatur. [b] Horatius hamo etiā capi solitos Miluos hoc versu innuit:

Cautus enim metuit foueam Lupus: Accipiterq́;
Suspectos laqueos, & opertum Miluius hamum.

Nostra hac tempestate Milui & quidem magno studio capiuntur; cum positis retibus, ne noceant, quem modum præscribit [c] Pet. Crescentiensis, estq́; non dissimilis ab eo, quo Accipitres irretire solent, tum venatione, ut oblectamentum præbeant, nempe in aëre sublimi, Falconum præsertim Sacrorum pugna, quos instructos in eosdem immiserint. Quam quidem venationem Alphonsus Neapolitanus Rex auorum nostrorum memoria demonstrasse quibusdam creditur. Tam flagrans.n. hodie volatilis aucupij, vt inquit Budæus, est studium, vt nec Ardeæ nec Milui intra nubes conditi euadere humanas manus possint. Principes ac magnates, quos Milui venationē, ac potissimùm regalis spectare iuuat, hac eā ratione, teste Bellonio, instituūt. Cùm Miluo in more positū sit, media ęstate sublimē in aëre libēter ac diù ferri; hac arte, ut descendat primùm, eum inuitant. Accipitrario Bubonem pugno gestare iubent, cuius pedibus cauda vulpina annexa sit, qui auolare in campum patentem permissus, vbi à Miluo conspectus est, confestim eum ad deuolandum allicit. Miluus enim viso Bubone, mirum quanto eius contuendi desiderio ingenita quadam curiositate actus, statim deorsum aduolet. Ad quē cùm proximus accesserit, ita vt eum contingat; non aliud, quam auidè & admirabundus insolentis formæ eum contemplatur. Tunc uerò Sacros in Miluum emittunt impugnaturos. Qui imparem eorū viribus sese videns, fuga saluti consulit, & subitò rotationibus aëra scandit. Cùmq́; auis sit, pernicis quidem uolatus, sed infirmarum ad resistendum virium, quantum potest sublimis euehitur. Ibi verò in nubibus iucundissimum pugnæ fit spectaculum, pręsertim si locus est campestris,

[a] In Phormione.

[b] L. 1. Epis.

[c] L. 10. c. 17

Falconum sacrorū pugna.

Milui venatio.

Bubonis vsus ad venandum Miluum.

campestris,& nullis arboribus,quæ uisum impediant,consitus,aërq; tranquillus, ac sudum cælum. Nam & sacros & Miluum sublimes adeo euadere spectare licet, dum alter alterum superare conatur,ut uterque obtutubus humanis eripiatur. Verùm nihil prodest Miluo altiuola pernicitas, neque eum seruare potest ab imminenti exitio. Nam à Sacris tandem in potestatem redigitur,qui uolatu facti superiores,supernè & frequenter ictum deorsum in terram præcipitant. Exagitatur uerò hoc uenationis genere potissimùm Miluus, cui Regali, uel ab hoc ipso cognomen est,quòd Regum & Principum oblectamēto propriè dicatus sit, qui ex illius in excelso aëre cum Falconibus manum conserentis, aut potiùs, vel in ipsum cælum, si liceat, dum altiora continenter petit,euadere conantis,spectaculo,haud leuem voluptatem capiunt. Cedunt tamen in hunc usum quoque nonnunquam Milui nigri, qui cum Regalibus multò sint robustiores,fit quandoque,quod testatur Belisarius,vt,quamuis etiam capti & à Falconibus Sacris circumacti, per aëra deturbati descendant,à Falconū tamē manibus quādoq; euadāt. Sed & Sacris ipsis sūmo æthere reluctādo plus negotij facessūt, ac operosiorem de se,quā de Regali diximus, victoriā reddunt. Nam præterquā quòd virium eis plus inest, sic agilitatis etiam ac expeditæ velocitatis amplius habent,corporeę verò molis minus. In Propontide ubi Accipitres magno numero ex Ponti Euxini dextero latere venientes,retibus capi antè ex Bellonio dictum,ibi Milui eodem modo,ut de Accipitribus diximus, capiuntur. Verùm parum honoris Miluo accesserit ex hoc,quod eum recreandis hominum animis,venationi vtilem demonstrauimus, nisi (vt produnt) & eum ipsum reliquorum Accipitrum modo, alijs auibus capiendis idoneum esse & arte humana reddi posse aliquando doceamus. Cùm artis Accipitrariæ originem & antiquitatem indagaremus,ex [d] Aeliano,qui Ctesiam citat,ostēdimus,non solùm Aquilarum,sed & Miluorum pullos ab Indis ad venationem institui solitos,atque adeo mansuefactos,ut animalia ab se capta,spe carnis,præmij loco consequendæ dominis reportarint. Rationem institutionis,venandiq; modum illic prolixiùs exposuimus. Et Baldus Angelus Abbatius medicus præstantissimus & nostri amantissimus, Alphonsum Aragosium Regē tradit ex Volaterrano, Miluum primum venaticum habuisse,idq; credendum esse affirmat:quod etsi inficiari nolim,vereor tamen,ne Volaterranus,uel ille,venationem Milui & Falconis,cuius eundem Regem inuentorem fuisse antè notauimus, in qua Miluus superatus tam iucundum spectaculū edit,cū uenatione aliarū auiū confuderit. Mirū etiā uidetur, quomodo Miluus auis timidissima,& tenellulis tantummodò pullis insidiari nata,ad uenatum auium institui possit.

Quis Miluus à Sacris maximè capiatur.

Milui nigri cum Sacris pugna.

Miluos etiā Aues capere.

[d] L.4.de Anim.c.26.

Indos Miluinis pullis in venatu vti.

COGNOMINATA.

ICTINVS cognominatur, quartum genus lupi à rapacitate nimirum, vt secundum etiā Circus,quia hæ aues rapacissimæ sunt. Hoc genus apud Oppianum, ut antè dictum fuit Ἴκτις vocatur.

Miluum pontem dictum Romanæ vrbis Hermolaus Barbarus interpretatur Sublicium. De quo ita scribit Abrahamus Ortelius: Pons Miluius in Tyberi prope Romam,vbi Constantinus Maximus Imp. Maxentium tyrannum deuicit. Hodie ponte mole vocant. Miluium uocant hunc pontem, Liuius, Tacitus, Salustius, [a] Plinius, [b] Cicero, Eutropius, Orosius, Aurelius Victor. De eo tamen apud me doctissimus Victor Gisellinus. De Molo ponte consului manu scriptos meos, in quibus est Moluius,Muluius, Moblius & Molbius,quæ postrema duo,etsi falsa sunt, vocalem tamen O uel V disertè ostendunt, In nullo libro est Miluius. Hactenus ille.

Lupus qui Miluus & Circus dictus.

Miluꝰ pōs.

[a] *De viris Illust.*

[b] *Orat.3.in Catal.& Epist. ad Atticum.*

DENOMINATA.

A MILVO deriuatur adiectiuum Miluinus, a, vm, pro eo quod Milui est. Vnde Miluinus pullus apud [a] Ciceronem pro homine rapaci per translationem dicitur:& Miluina mensa [b] Plauto,similiter pro rapaci: *Madida quæ mihi apposita mensam Miluinam suggerant.* Miluinæ plumę dicuntur apud [c] Plinium: *Hieracites gemma alternat tota, Miluinis nigricans veluti plumis.* Vngues item Miluini pro rapacibus,& furacibus apud [d] Plautum.

An tu inuenire postulas quenquam coquum
Nisi sit Miluinis aut Aquilinis vnguibus?

Pes Miluinus herba quædam à Miluo denominata,à Columella colligi,& in vsum reponi iubetur,sed qualis ea sit,non explicuit. Ruellius herbam cornu ceruinum hodiè vocatam eandem cum illa suspicatur. Nam extremum folij in articuli aut pedis Miluini figuram formatur.

[a] *Ad Q. Fr.*

[b] *In Menæch.*

[c] *L.7.c.10.*

[d] *In penul.*

Pes miluinꝰ herba.

Alij

Alij cornu ceruinũ coronopodem interpretantur. Syluaticus pedẽ Milui, pepanum esse dicit alio nomine vocatũ, folia asserens habere diuisa satis & subalbida, cum flore & capitello oblongo, sicut cauda animalis. Sed alia est Plinij pepanus, buglossi folio, pulmonaria latinè dicta. Hieracium minus Germanis nonnullis vocatur VVeyenschvvantz hoc est, cauda Milui.

Miluina Festo genus tibiæ est soni acutissimi.

Cornu ceruinum. Milui pes. Pepanus. VVeienschvvantz.

AVGVRIA PRÆSAGIA.

MILVVS diri ominis & inauspicatus habitus est, ac semper infortunia præmonstrasse antiquis creditus. C. Valerio & M. Herennio Coss. in æde Apollinis Romæ comprehensus, vt author est Iulius Obsequens. Agmen Miluorum in certissimum excidium futurum retulerũt augures, vt & aliarũ auium, quæ cadaueribus vescuntur, vt Vulturum & Coruorum. Sin verò aliquando raperentur à Miluis exta aut carnes sacrificatorum animalium, signum inauspicatum putabatur, vt Pausanias testatur: Idq; eò magis funestum putabât, quod sępius cùm in ludis Olympicis, tùm aliàs obuolasse obseruati fuissent, sacrificijs interim intactis manentibus, authore [a] Apollonio. Memoriæ prodidit Gratarolus Miluos unà volantes, ac colludentes & veluti in aëre expatiantes, significare calorem, siccitatem, aërisq; serenitatem. Obseruatum item est ea loca ob pestem imminentem suspecta esse, quæ Milui reliquerint, quasi naturali quadam sagacitate aut saltem exactissimo quodam sensu aëris & salubrem & prauã constitutionem ipsi presentiant.

[a] In Histor. mirabili. Serenitatis & pestis signa.

MORALIA.

D. AVGVSTINVS in hæc [a] Dauidis uerba: *Scapulis suis obumbrabit tibi*, id est, inquit, ante pectus suũ ponet te, ut alis suis te protegat, si modo agnoscas infirmitatem tuam, ut quasi pullus infirmus fugias sub alas matris, ne à Miluo rapiaris. Milui enim sunt terrenæ potestates, diabolus & angeli eius, qui rapere volunt infirmitatem nostram. Fugiamus sub alis matris sapiẽtię, quia & ipsa sapientia infirmata est super nos. Quia verbum caro factum est, sicut infirmatur Gallina cum pullis suis, ut protegat eos alis suis. Quemadmodum Miluus pullos domesticos grano intentos inuadit, ac surripit, eaq; de causa in urbibus ac locis hominibus habitatis lubens uersatur, nec animantes syluestres persequitur: ita Dęmon hos, qui mundi negotijs toti sunt immersi, & in medio mundo degunt, citius adoritur, & incautos rapiens, opimam plerunque prędam ex ijs reportat. Eos uerò qui Deo & sibi uacantes hominũ turbam fugiunt, & ipse fugit, atque syluas religionis, & contemplantis omnis sophiæ Christianę plenas rarò aggreditur. [b] Ieremias: *Miluus*, inquit, *in cælo cognouit tempus suum, Turtur, Hirundo & Ciconia custodierunt tempus aduentus sui. Populus autem meus non cognouit iudicium Domini*. Vti Miluus, ita & Diabolus immundis delectatur, pullis & incautis insidiatur. Scriptum est autem: Nolite locum dare Diabolo, & fugiet à uobis. Diabolus enim alijs est formica, nempe pijs uiriliter se gerentibus, in magnis, ut Miluus, timidus, alijs est leo, nempe prauis, audax nempe in paruis, in malo astutus est ac callidus, per coniecturas ac uarias suspiciones tempus tentationi oportunum obseruat. Si autem ille solicitus est & prudens in malitia, quantò potiùs nos salutis nostræ curam gerere ac satagere debemus, & in hoc incumbere, ut cognoscamus Christi aduentum, & iudicium Domini futurum. Nam & Milui, homines scilicet gulosi, ventris mancipia, diligenter ac studiosè inquirunt, quinam pisces, quo anni tempore palato sapiant, ac blandiantur magis, quarum item animantium carnes, quando esui sint aptiores, ac suauiores, magno studio cognoscunt. Verùm ut alibi inquit Scriptura. *Filij sæculi in generatione sua prudẽtiores sunt filijs lucis.* Quod si decimam partem eius operæ, studij ac diligentiæ, quàm hisce rebus perituris, imo malis, impendimus, diuinis daremus rebus, in quibus plerunque parum sapimus, quibusq; tantummodo obiter & ueluti aliud agentes uacamus, quantò melius cum anima nostra ageretur? At interim dum nos omnium rerum securi agimus, nostræ salutis parum curiosi, & ut dici solet, in utramuis aurem dormimus, diabolus in nostram pernitiem inuigilans summo studio, instar uolucris rapacis semper in aëre (unde sacræ literæ dæmones aëreas uocant tempestates) circumuolitat, quærens quem deuoret. *Congregati enim sunt*, inquit Isaias, *Milui alter ad alterum*, id est, dęmones nigri, rapaces, clamosi, cadaueribus inhiantes. Pulli autem meticulosi, molles ac tenelli, qui dicunt Ieiunare nequeo, mane surgere graue est, pondus diei & æstum sustinere non ualeo, huiusmodi Miluorum rapinis exponuntur. Qui autem Miluis fortiter resistunt,

[a] Psal. 90. Miluus qd signet. Dæmon Miluus similatus. [b] Cap. 8.

sistunt, eos à se abigunt, dicente scriptura, *Resistite Diabolo, & fugiet à vobis*. Hic enim in eo Milui naturam æmulatur, quòd non nisi malè custodita & neglectim obseruata rapit. Vbi verò excubias agi videt, illinc statim pedem refert, ac aufugit, frustra restituris insidias poni cognoscens.

MYSTICA.

ANTIQVIORES illi, qui doctrinam ab Aegyptijs magna ex parte mutuati sunt, ac de hominum moribus per palingenesiæ figmenta disseruêre, cuiusmodi est Plato, & qui eum secuti sunt, Plotinus, Harpocrasion, Boëthus & Numenius, per Miluum rapacitatem intelligi tradidêre, homines q; tã auaritiæ studiosos, quàm ad imbecilliorum expilationes & rapinas, atque violentas tyrannides paratos in Miluos ac lupos conuerti, vt[b] Socrates disputat. In vniuersum hi in ea animalium genera abire homines opinati sunt, quorum moribus in uita similes fuissent. Hinc ad huc Milui prouerbialiter dicuntur, qui diuites numorum potiendorũ causa, vel veneno, vel quouis alio modo tollunt è medio.

[b] In Phæd.

Qui in Miluos abire crediti, & qui Milui dicti.

EMBLEMATA.

ALciati emblema inscriptum AEMVLATIO IMPAR, sic habet.

Altiuolam Miluus comitatur degener Harpam
Et prædæ partem sæpè cadentis habet.

Eiusdem aliud est sub lemmate. MALE PARTA, MALE DILABVNTVR.

Miluus edax nimiæ quem nausea torserat, escæ,
Hei mihi mater ait, uiscera ab ore fluunt.
Illa autem, quid fles? Cur hæc tua viscera credas
Qui rapto viuens sola aliena vomis.

Sumptum est emblema per imitationem à fabula Græca Gabriæ, cuius hæc est sententia.

Bouis puer festo die cum comedisset viscera.
Hei mihi clamabat, quod intestina effundo mater?
Hæc ridendo ait. Ne timeas fili,
Non enim ex tuis quicquam, sed vomis aliena.

Qui Prosopopæiam scripsit ad Paulum Landulphum Papiensem, Miluum de se loquentem introducit, sub persona propria, quo rapto viuentes notat his versibus.

Qui deses latuit brumali tempore Miluus,
Omine felici sub tua tecta venit.
Excipe pacato (fert commoda plurima) uultu
Si sapis hic melior, quam Iouis ales erit.

Miluus loquitur.

Tollere si nequeo pullos, venabor Alaudas,
Hinc muscas, tandem fœda macella sequar.
Heu me degenerem timor arguit, heu nihil ingens
Corpus, nil ungues, nil mea penna iuuant.
Nimirum refero, carnis qui mole grauantur,
Et qui terrestris nil nisi carnis habent
Heu quot (pace loquar) pascunt hæc sæcula Miluos
Quos non ars diues, imo rapina facit.
Primo vorant pullos, dehinc excrementa macelli,
Hinc muscas. Qui sint Oedipe scire potes.

Doctissimus quidam nostri temporis poëta Miluos, atque Aquilas tolerantiæ insignem typum præ se ferre his versibus indicat.

Patientiã quanta est Aquilæ, Miluioq;
Terras obeundi ac maria, aeris q; tractus?
Quanto tolerant tempore ieiunia longa?
Nos mancipia, aut desidiæ pignora vera,
Suprema boni munera in otio putamus.

VSVS

VSVS IN CIBO.

Vicenna Miluinam carnem crassam esse scribit: & alibi, duræ carnis. [a] Moses in lege Miluum inter alias rapaces mensis Hebræorum abdicauit, innuens nõ oportere coniungi uel assimilari hominibus illis, qui non labore ac sudore victum comparant, sed rapto & iniquitate viuunt. Apud tamen inferioris Germaniæ populos, maxime apud rusticos & pauperiores in mensa eos venire audio. [b] D. Hieronymus Miluum inter ea recenset animalia, quæ à Deo in medicinæ gratiam facta sunt.

[a] *Leuit. c. 11*

[b] *Deut. 14.*

VSVS IN MEDICINA.

Vrculus ex nido Milui, puluino dolentis caput suppositus prodest. *Ceruicis quoque neruis opisthotono laboranti adalligatus auxiliari dicitur. De Miluo quidam affirmant, si inuetexato, tritoq; quantum tres digiti capiant, bibatur ex aqua, podagram sanari, aut si pedes sauguinent cum vrtica, vel pennis eorum cùm primùm nascantur, tritis cum vrtica.* Author [a] Plinius. Ad comitialem, inquit [b] Galenus: *Miluum in olla cremato viuentem, cineremq; propinato, & sanabis.* Ad eundem Milui iecur exustũ & tritum ex aqua potui datum, idem & [c] Plinius commendat. Id ipsum aridum tribus obolis in aquæ mulsæ cyathis tribus potum opisthotonos prohibere, & ad inunctiones oculorum vitiosorum laudari Plinius scribit. Cuius rei rationem ad visum eius acutissimum reiicit [d] Io. Baptista Porta, vbi animantia, quibus egregia videndi acies est, oculorum seu visus uitijs conferre multis exemplis adductis probat. Qui in Venerem infirmior erit, testiculos Millonis ex aqua fontis perennis, cum melle decoctos edat, inquit Marcellus Empiricus, ieiunus per triduum, & statim remediabitur. Per Millonem Miluum, uel Buteonẽ videtur intelligere. Huius enim terni testiculi ad fæcunditatem facere creduntur: vel pro Millonis, sunt qui Milionis legẽdum putent. Milionem verò nunc passim Itali, & Galli, auis rapacis vocant quoddam genus animosum satis, magnum & aucupio seu venationi volatili aptum, ideoq; parum appositè, vt opinor Miluorum familiæ ascribendum. Fimus deniq; Miluorum [e] Plinio articulorum dolori bus illinitur, quo morbo & ipse laborare solet. Idem cum styrace suffitus, reptilia abigit, authore [f] Florentino. Non accedet serpens, inquit [g] Porta, vbi stercus Milui aut Aquilæ iacet. Idem Miluum, quòd pallidi siue crocei ei sint oculi, sicut sunt ictericorum, idem posse tradit, quòd Accipiter, qui arquatis subuenit. Sunt qui Miluum viuum in fimo quadraginta diebus macerã dum sepeliunt, & ex vermibus, qui ex eo procreantur, vnguentum ad dolores podagricos sedãdos conficiant. Vnde in persona Milui idem qui supra.

Discutio mira naturæ dote podagram,
Si quis de nostri verticis osse bibat.
Curoq; diuinum diuerso munere morbum
Heu mihi, sed nullus vult adhibere fidem.
Deme mihi linguam, in qua nostram hanc scribe figuram
In cunctis melior sors tibi rebus erit.

Fel Milui delet maculas oculorum.

Surculus è nido Milui.

[a] *Lib. 30. c. 9.*

[b] *2. Parab. c. 2.*

[c] *Lib. 29. c. ultimo.*

[d] *Lib. 4. Phytogn. c. 26.*

Millo quæ auis Milio auis.

[e] *Lib. 29. c. vltimo.*

[f] *In Geoponicis.*

[g] *Lib. 10. vill. 4 c. 8. lib. 3. Phytogn. c. 8.*

FABVLOSA.

Ertur, referente Oppiano, si credere dignum est, quendam virum amissa vxore in filiam, quam ex illa nomine, Siden (quod etiam malũ Punicum significat) susceperat, exarsisse. Filiam verò, ne à parente contaminaretur, super materno sepulchro sese iugulasse; postea uerò Diis hunc casum miseratis, terram de sanguine arborem produxisse, & patrem mutatum in Miluum, calamitatis suæ monumenta refugere, nec arbori huic insidere. Fabula istæc teste doctissimo Io. Baptista Porta significat Miluum maximè colorem rubrum abhorrere. nam Punico malo non insidet, neq; eius aspectum ferre potest.

Aliam item de Miluo in cælum illato, atq; stella facto hanc referunt fabulam. Saturno à Ioue expulso, Ioui bellum Titanes intulerunt, pepereratq; terra horrendum monstrum, anteriori parte taurum, posteriori anguem, quòd ita monentibus Parcis, stygiis est aquis interclusum. Quumq; fatum esset, quòd qui belluæ huius adoleuisset exta, Deorum imperio potiturus esset,

Side amata à patre.

Miluus rubro colore abhorreri.

Cur in cælũ relatus.

eam Briareus mactauit, at Miluus exta Ioui retulit, pro quo beneficio Iupiter inter aſtra ipſum collocauit. Vnde [a] Ouidius:

[a] *Li. 3. Faſt.*

Quid dederit Miluo, ſi vis cognoſcere, cælum.
Saturnus regnis ab Ioue pulſus erat.

APOLOGI.

NFirmus quidam Miluus prope nidum, in quo tanquam æger in lecto, decumbebat, habebat Dei quoddam ſimulachrum. Aduocatam itaq; matrem ſuam rogabat, vt ſupplex ad ſimulacrũ accederet, ac precaretur, vt debita ſua dimitteret, ac ſuperuiuere ſibi concederet. Mater, fili, inquit, quid tibi prodeſt, aut cuius peccati à Deo remiſſionem poſtulas? reſpondit ille, quia toties ſuper eius capite aluum excreui. [a] Morale, eodem modo arrogantes peccatores dum ſani ſunt, imaginem Dei fœdare ſignificat: vbi verò in aduerſam ſalutem incidant, Eccleſiam rogare, vt intercedat pro ſe apud Deum, quo ab imminentis iam matris periculo eos liberet potiùs, quàm peccata condonet.

[a] *Rober. Holcot in li. Eccles. c. 5 lect. 59.*

DE HARPA. Cap. XVI.

E Harpa etſi inter Ariſtotelem, Plinium, Oppianum, alioſq; veteres, qui eius meminerunt, non ſatis conueniat, ideoq; quænam auis ſit, (auem enim eſſe omnes videntur concedere) difficulter iudicari queat, vt rectè Ornithologus dixerit, Harpam Auis rapacis nomen eſſe inconſtans: opinor tamen paucula iſtæc, quæ quid de hac aue ſentiam, obiter annotant, perlecturis plurimum lucis in tam obſcuris tenebris allatura. Sum autem, vt etiam in præcedenti capite innui, huius omnino ſententiæ, vt Harpam Milui quoddam genus eſſe, non tamen ſemper Harpæ nomen huic ſoli competere dicam. Oppiani enim Harpam, Oſſifragam eſſe olim à me concluſum eſt, quanuis ſecus ſentiat Ormithologus, qui vel fabuloſi Kiranidis, Zaucon vel Zeucon vel Harpam, modò Vulturis albi, modò rubicundioris ſpeciem eſſe tradentis, authoritate, vel hoc ſolo argumento nixus, quòd in altiſſimis etiam montibus niduletur, & ſub mento plumas barbæ inſtar habeat, quæ Harpæ ſuæ tribuit Oppianus, Vulturem aureum Germanis Goldgyr dictum, cuius iconem nos ſuo etiam loco ex ipſo exhibuimus, Harpam Oppiani eſſe exiſtimat: Sed cùm multa alia de Harpa ſua ſcribat Oppianus, quæ Vulturi illi minimè conueniunt, atq; Harpam in primis, vt interim cætera prætercam, mortuorum animalium oſſibus (quod Oſſifragæ peculiare eſt, ac propriũ) veſci: itaquæ meo iuditio Harpa eius, Vultur ille minimè eſſe poterit. Vnde dubius omnino [a] Scholiaſtes, *Harpe*, inquit, *auis eſt, quam alij Miluum, alij Oſſifragam vocant*, neſcius fortaſſè, nunquid uel Miluum, vel nunquid Oſſifragam facere deberet, amphibologia nominis intricatus. Eodem modo Euſtathius *Harpe*, ait, *vel Miluus eſt, vel alia auis Aquilæ ſimilis, quæ è ſublimi facilè in quem voluerit locum cum impetu ſe demittit.* Et Io. Tzetzes Harpam cum Miluo confundit, Ariſtoteles apertè diſtinguit. Sed cùm tria ſuperiori capite Miluorum genera eſſe ſcriptum ſit, dicendum, ad quod eorum Harpa referri debeat. Id, ni fallor, ibidem feci, ac iam denuò repeto, ad paluſtre illud, quod Maſvvy vocari Germanis ſcripſi, rectè reduci, quod ex Philoſophi hiſce verbis colligo: *Harpa, Piſex, & Miluus amici ſunt*, propter, vt exiſtimo, maximam ſui ſimilitudinem, vel quòd victu inter ſe diuerſo vtantur. Harpam enim è mari viuere, ideoq; cum Brentho (Gaza ex Plinio, vt videtur, Anatem tranſtulit) & Laro (Gauia) diſſidere idem Philoſophus tradidit. In quorum verborum traductione Plinius Græcum textum vel perperam diſtinguens, vel malè diſtinctum traducens, hallucinatus eſt maximè, Triorchim cum Harpa diſſidere tradens. Triorchim enim, qui è mari cibum non capit, cum rubeta & ſerpente coniungere debebat. Sed forsã priorem à me adductum locum Ariſtotelis mihi ipſi aduerſari quis exiſtimet, atq; ex eo conſtare dicat, Harpam aliam omnino auem apud illum eſſe, quàm Miluum: Nam, vt videtur, idem alioqui eſſet dicere, Miluus Miluo amicus eſt, vel Harpa Harpæ, quod tamen rationi repugnare videtur. Aues enim (de rapacibus ſermo eſt) eiuſdem ſpeciei ſibi inuicem inuidere, & cibum (cuius cauſa vel amicæ ſunt, vel inimicæ) non aliter ac figulus figulo eripiunt. Huic reſponſum velim, non talem fuiſſe Ariſtoteles intentionem, ſed hanc: *Harpa, Piſex, & Miluus amici ſunt*, hoc eſt, Miluus paluſtris, Piſex, & Miluus nempe vel Aetolius vel Regalis amici ſunt, vtuntur enim victu diuerſo, atq; ideo non diſſident. Sed longè difficiliorem nodum ex Plinio euellendum alius obiiciat, qui, tantum abeſt, ut Harpam maritimam auem crediderit, montanam apertè vocauit, & oculos impetentem

Oppiani Harpa quæ

Zaucon. Zeucon. Ornithol. openio de Harpa Oppiani refutata.

[a] *In Iliad. r*

Harpa ad quod gen' Milui reduci debeat.

Harpa Miluo amic', Brentho inimicus & cur.

Pli. error.

Plinij loc' de Harpa explicatus.

tem effodere scripsit. Huic item responsum esto, turpiter & maximo cum legentium dispendio, Aristotelis locum, ubi Phoici (cui Harpam, quòd victus earum similis sit, inimicam scribit) peculiare præ cæteris esse tradat, vt oculos potissimùm appetat, apud Plinium in plurimis parum oculatum, corruptum legi. Quare omnino concludo Harpam palustrem Miluum esse. Ad quam pariter opinionem Ornithologus in primis accedit: & Syluaticus idem concludere videtur: *Arba*, inquiens, *auis est, quæ in lingua nostra vocatur Arpa similis Miluo, sed vtcunq; maior.* Atq; hinc Cretenses Miluum adhuc ἀρπίτον vocant.

DE CVCVLO. Cap. XVII.

10

CVCVLVM Accipitribus apponendum duximus vel ea sola ratione, quòd Accipitrem referat tanta similitudine, vt etiam Aristotelis ætate, hoc ipso prognatus crederetur, & etiamnum apud Gallos, vt testis est [a] Bellonius, *Falco Cuculi parens* communi prouerbio dicatur. Non armis tamen ad rapiendum aptis, rostro scilicet & vnguibus instructus est, sed colore tantùm Accipitres repræsentat, estq; auis minimè bellicosa, sed ignaua potiùs ac timida, & impunè ab alijs auiculis infestata, [b] Philosopho teste, ideoq; eam in vltimum Accipitrum locum reiecimus, non tamen ea ratione, quòd reuera cum hisce conueniat, sed quia conuenire credita fuit. Cuculus tamen non omni prorsus honore ac laude destituitur. Nam Iunonis Deum Reginæ sceptro insidens ab antiquis effingebatur, fortè quia non alia ratione faciliùs Iunoni imponere, eaq; se potiri posse Deorum Rex existimaret Iupiter, quàm quòd ludicram huius auis formam assumeret, quam ipsa pòst captaret. Vnde non indignam auem eam existimarunt, cuius nomine etiam Iouem ipsum donarent, Cuculum uocantes. Quare Cuculo debere uidetur Iuno, quòd coniunx esset Iouis, si Ethnicorum fabulis credimus, quas tamen suo loco latiùs enarrabimus. Cùm verò uincula iugalia, nec non puerperium curæ esse Iunoni existimarent prisci, quare boni ominis causa Cuculum Deæ huic dicatum esse quis putare posset. Boni enim augurij etiamnum à uulgo habetur, solentq; nostri ex eius cantu ducendæ uxoris tempus ut Germani, diuturnitatem uitæ colligere, dum in singulas, quas auis reddit, uocis iterationibus singulos annos computant. Et in partu non minus fortunatus, quàm astutus ac sagax est. Propriæ enim frigiditatis probè conscius, qua se & ad fouenda, & ad excludenda oua agnoscit ineptũ, eo astu utitur, ut nullo suo labore posteritati tamen consulat, ouis suis in alienum nidum, earũ præsertim auicularum, quæ similia pariunt, ne deprehendãtur, illatis. Hoc etiam humano generi præter cætera utilis, quòd omniũ primus auium, ut testis est Oppianus, uerni temporis, cùm aduolat, nuncius est, & caniculæ exortæ, cùm auolat. Vnde Agricolis ad uarias operas dispertiendi temporis author est.

[a] *Lib. 2. de Auib. c. 29.*

[b] *Lib. 3. de Gen. c. 1.*

Cuculus Iunoni Sacer.

Cucul' boni ominis Auis. Germani cuculi voces enumerãt, & cur.

20

30

AEQVIVOCA.

KO'κκυξ est os in imo ossis sacri positum, tribus proprijs partibus constans. Sunt autem partes illæ officula, etiamsi Galenus ita non audeat appellare, quòd pueris adhuc sint cartilagines, quæ quamuis annorum spacijs osseæ euadant, in ambitu tamen, & cõmissuris & fine adhuc cartilaginosæ permanent. Vniuntur autem inter se symphisi, quamuis coccygis tertium os (quòd proprio nomine & σπονδύλιον, & ὄῤῥος, & οὐροπύγιον appellatur) ut ossis sacri primum persæpè synarthrosi iungatur, & in ijs foramina intus ampliora, ut in osse sacro, nisi quod ad coccygis ossis secundi cum tertio commissuram pro foraminibus futura tantùm est. Ita dictam Coccygem [a] Cardanus putauit, quasi Cuculum, quòd Cuculi rostrum, quo ad figuram (nam in aduncam quandam acutiem desinit) & quodammodo etiam colorem æmuletur. Verùm alijs magis placet ita uocatam, quòd instar cristæ emineat. Nam κόκκυξ Hesychio & Varino alibi etiam exponitur λόφος καὶ περικεφαλαία, id est crista & galea.

Vocatur & κόκκυξ in iumentis pars quædam humeri uel inter humeros.

[b] Nicander olynthos id est grossos caprifici coccygas uocat, fortè quòd cum Cuculis simul uerno tempore prodeant.

Κόκκυξ etiam Græcis, & Cuculus Latinis piscis marinus est apud [c] Athenæũ, qui Numæniũ rubrum ab accidenti appellasse scribit: Romanis uocatur uulgò pesce capone. Videtur autem à sono uocis ita dictus. Hinc hos uersus legere est apud [d] Castorem Durantem.

Quantumuis mutos pisces natura crearit,
Coccyx efficta nomina vocis habet.
Est autem duræ carnis, siccæq; nihilq;
Lenti in ea, aut modicum, nil quoq; fellis inest.

40

50

[a] *Comm. in 3. Aph. 23.*

Κόκκυξ p crista.

Pro parte humeri.

[b] *In Theriacis.*

Coccygæ fructus.

Cuculus piscis.

[c] *L. 7. c. 27.*

[d] *In Thes. Sanit.*

e Lib. 2. de diæta, & de affec. in ter.

Vnde [e] Hippocrati tanquam piſcis ſicciſſimus plurimis in locis commendatur ad morbos à craſſa pituita ortos,necnon ad ſplenis vitia. Editur ſuauiter frixus ſucco aurantij reſperſus.

At verò gladio partes diſſectus in ambas
Frigitur,& multò gratior eſſe ſolet.
Vtque minus Cuculi deſint & in aëre & vndis
Viuunt,longè alios terra frequenter alit.

Inquit idem Durantes verſu non illepido. Athenæus verò ex Epicharmo aſſatos videtur laudare. *De Cuculis,inquit,ſic meminit Epicharmus: Et ſplendidi Cuculi, quos omnes diſcidimus, aſſanteſq; ac condientes moliuimus. Dorion eos,ait,aſſare oportet,vbi per dorſum diuiſerimus,ac herba,caſeo, laſerpitio,ſale,oleo condire,deinde verrere,vngere,modicum ſalis ſubterſpargere,tū excipere, ac aceto perfundere.*

Cucul⁹ herba. f Lib.6.Meth.c.20. Oxys Plinij.

Herba Cuculus [f] Fernelio Ambiano ſub cineribus cocta ambuſtis mederi traditur,& Cardano ad carcinomata valere. Hanc oxyn eſſe Plinij crediderim. Alioqui panis Cuculi dicitur vulgo Latinorum, nūc trifolij acetoſi nomine nota eſt. Hæc moderato frigore quem acor indicat feruorem temperat, & repellit modicè. Vnde & ad inflammationes & eryſipelata celebratur, & acutè febrientibus vtiliſſima eſt.

Solatrū furioſum. Cucculo di Leuante.

Solatrum verò furioſum vulgò quidem Cucculo di Leuante dicitur, ſed ei nomini, vt videtur, nihil cum Cuculo noſtro commune eſt, verùm ita dictum iudico à Græca voce κόκκυς, quæ Latinis baccam notat, vnde & coccus piſcatorius vocatur. Nam inſtar baccæ teres eſt, alijs galla orientalis, quem quercus cuiuſdam fructum eſſe dicunt. Bononienſes noſtri hodie oliuas vulgò coccolas vocant, itidem quaſi baccas. Quanquam Ornithologus ſuſpicatur cuculum herbā apud [g] Marcellum, vbi hanc podagræ dolores impoſitam ſedare ſcribit, Solanum intelligi, hac motus ratione, quòd inter medicamenta ſimplicia ad Paternianum (qui liber [h] Galeno aſcribitur) vua lupina, hoc eſt ſolanum hortenſe, Cuculus ēt nominetur, quod & cacubalum à Plinio dici putat, quod nomē etiam apud Dioſcoridē inter ſolani hortenſis nomenclaturas legitur. Et Syluaticus Cuculum vuam lupinam vocat. Quod ſi ita eſſet, poſſet herba Cuculus apud Fernelium & Cardanum fortè non malè ſolanum etiam intelligi, quod ad ambuſta & eryſipelata inſigni ui pollere conſtat. Hac interim de re alij vt lubet, iudicent. Plura videre erit in capite de denominatis.

g Cap.30. h Cap.83. Vua lupina. Cacubalū. Capitis tegmen. Cucullus pro tegmine capitis. i Sat.3.

Cucullus (cuius vinculum tegillum Plauto dicitur) capitis tegmen olim erat groſſioris villi, vnde [i] Iuuenalis.

Contentuſq; illic Veneto, duroq; Cucullo.

Sicuti enim in elegantioribus Galliæ ſeruis frequens erat vſus veſtis cuiuſdam purpuræ, ſic & vilioribus per illam ætatem, vt teſtatur doctiſſimus Lipſius ætatis noſtræ decus, cucullus. [k] Martialis:

k Lib.10. Epigram.

Pullo alget Manius in cucullo.

l Lib.1.c.8.

[l] Columella. *Cultam ueſtitamq; habeat* (agricola ſcilicet) *familiam vtiliter magis, quàm delicatè, munitam diligenter à frigore, pluuiaq; quæ cuncta prohibentur pellibus manicatis, centonibus confectis, vel ſagis cuculatis,* id eſt cucullos habentibus. [m] Lampridius: *Tectus cucullione mullionica, ne agnoſceretur.* [n] Capitolinus: *In tantum dicunt vitiorum Caianorum & Neronianorum fuiſſe æmulum, vt vagaretur nocte per tabernas & lupanaria ob tecto capite cucullione vulgari viatorio.* Ad eundem ſenſum [o] Iuuenalis.

m In Heliogabalo. n In Vero. o Sat.6. p Sat. 8.

Sumere nocturnos meretrix Auguſta cucullos &c. Et alibi:
Illa iubet ſumpto iuuenem properare cucullo. [p] Item alibi:
—— Si nocturnus adulter
Tempora Santonico velas adoperta cucullo.

Cucullus pro tota veſte.

Cucullus etiam pro tota veſte accipitur apud Sidonium: *Per quos nocturnalem cucullum, quo membra confecta ieiunijs inter orandum, cubandumq; dignantur tegere, tranſmiſi. Quanquam non oportunè ſpecies villoſa mittatur hyeme finita, iamq; temporibus æſtatis appropinquantibus.* Noſtra tempeſtate & in Italia viatoribus tantùm & monachis ad tegendum caput eſt in uſu. Horum mores formās D. Hieronymus, de monachis loquens, ita inquit: *Edentes autem cucullis capita ſua velent, ne alter alterum aſpiciat manducantem.* Gallis etiam mulieribus non abſimili tegmine caput velare etiānum mos eſt, quod ipſæ vti & monachalem cucullum vernacula uoce cappam, vt & Germani uócant. Cucullionem pro cuculo, ut & Capitolinus ſuprà, & Cato uidetur accipere. *Funes veteres ſarciri, nouoſq; fieri, centones, cuculiones familiam oportuiſſe ſibi ſarcire.* Nec diſſimile quod bardocucullum [q] Martialis nominat.

q In diſticis.

Gallia Santonico veſtit te bardocucullo,
Cercopithecorum penula nuper erat.

Item alibi.

Vrbica lingonicus tyrianthina bardocucullus.

Penulæ Gallicæ genus, si cucullum non habebat bardiacus, inquit Perottus, dicebatur. Verùm Perottum ea in re hallucinatum fuisse, quiuis ex sequentibus iudicet. Meminit [r] Iuuenalis:

Bardiacus iudex datur hæc punire volenti
Calceus, & grandes magna ad subsellia suræ.

Quibus tribus describit centurionem, qui gestare solet in castris cucullum bardiacum, & calceum clauatum, & qui magnus, procerusq; est. Erat autem uestis uilis, & apta militibus, in qua etiam cubarent in castris, quasi quæ & simiis ob breuitatem & crassitiem conueniret, ut ex Martialis uersu paulò antè citato etiam comprobatur: de eadem [s] Capitolinus: *Auctio sanè rerum*, inquit, *Commodi in his insignior fuit uestis sub tegmine Serico, aureis filis insignior per tunicas, penulasq; lacernas, & chiridotas Dalmatarum, & cuculli Bardiaci.* Per bardiacum itaq; intelligere debemus cucullũ lanæ crassioris, quo maximè Galli utuntur. Nam Bardi natio sunt Gallorum, ut docet [t] Strabo. Ex bardo itaq; & cucullus fit bardocucullus, siue bardiacus cucullus, & quandoq; ponitur absolutè, ut ex Iuuenale paulò antè liquet, & ex istoc etiam Martialis:

Lassi bardiacos quod euocati,

Erant autem euocati iuuenes ex equestri ordine delecti, qui manente usu constituti sunt ad custodiam cubiculi Imperatorij loco militum; hi cùm excubias agebant, bardiaco ueste utebantur. Alij ita dictum putarunt, quòd bardos, id est, uiles & stolidos homines deceret.

Cucullus etiam significat fictile poculum, de quo [u] Horatius:

Reges dicuntur multis vrgere cucullis,

id est, poculis seu culullis aliter dictis, imo ego culullis legendum puto, qua significatione istæc uox apud [x] eundem etiam alibi reperitur, ubi ait:

——Diues & aureis
Mercator exiccet culullis
Vina Syrâ reparata merce.

Fernelio aliisq; medicis est etiam intersutus pileus, quo caput ad destillationes ac frigidos affectus discutiendos muniri solet, quem uulgò cucupham quoq; nominant.

Cucullus papyraceum inuolucrum in conum fastigiatum, quo pigmentarij olim utebantur, ac hodiè utuntur, quibus aromata venalia excipiunt: uulgò hoc tempore Scartozzo nuncupatum, unde Martialis: —— *Nec thuris, piperisuè sis cucullus:* ita dictum, quòd in speciem cuculli seu caputij erat efformatum. Nã cucullos in acumen ex ijsse Bapt. Mantuanus eo uersu indicat: —— *Bardocucullatus caput, vt campestris Alanda.* unde eos monachos, qui hodiè à uestis huius usu Capuccini uulgò dicuntur, antiquam & ueram formam cuculli retinere apparet. Hanc nostri homines nunc malè cucullã uulgò uocãt.

Cucullus item in quibusdam Italiæ locis uocatur eruca illa, quæ olosericum profert.

Cuculum Græcè κέκκυλον [y] Straboni oppidum est propè Albam Marsorum urbem in Italia referente [z] Ortelio, quòd hodiè Scutulum castellum Leander ponit.

Est etiam Cuculum urbs circa Noricum Ripense in D. Seuerini uita.

Ludunt Germani, præcipuè Heluetij ludum, quem cuculum dicunt, hoc modo: Vnus occlusis oculis manet in loco, quem solium vel tribunal appellant, interim ab vnitate consequenter clara voce & interstinctum numerans, dum alij diffugientes passim se occultant. Occultatis omnibus vnus Cuculi voce clamat, tum ille à solio discedit, & passim inquirit, si quem abditum deprehendat. Deprehenso aliquo tribunal celerrimè conscendit, ne cursu à deprehenso, alioue præueniatur. Vltimus enim inquisitoris laborem subit. Hunc ludum [a] Pollux apodidrascindã appellat. Frequens item est apud Batauos, ut audio.

Cuculi nomine item mons venit in agro Bononiensi, vulgò monte Cucculo.

[r] *Sat. vlt. in principio.*
[s] *In P. Heluio Pertinace.*
[t] *Lib. 4.*
[u] *In arte Poët.*
[x] *Lib. 1. car. Ode 31.*
Cucul⁹ q̃d Medicis.
Cuculus p̃ inuolucro papyraceo.
Capuccini vnde dicti.
[y] *Lib. 5.*
[z] *In Thes. Geog.*
Cuculus ludus.
Apodidrascinda.
Mõte Cucculo.

SYNONIMA.

VCVLVS Syriacè uocatur coco: Hebraicè ut [a] quidã uolunt קאת Kaath uulgò interpretãtur Iudæi Cuculũ, idq; ex eorũ Talmud, in quo appellatur קיק kik. Verùm etsi vocẽ Hebraicã קאת Kaath nonnulli interpretẽtur Cuculũ, & quidẽ plerịq; tñ LXXII. Pelicanũ, D. Hyeron. Onocrotalũ esse putãt, alij Monedulã ita nominant, ut inquit Reuchlinus. Schalac ẽt Hebraicè quidam Cuculum dici putant, alij Mergulum, alij Nycticoracem. Quidam שחף Schachaph Cuculum exponunt auem immundam à scabie & tuberculis, quibus præ cęteris fœda est, & ita Hebræos eum uulgò uocare [b] quidam author est. שחפא similiter Cuculum sunt, qui uertant, inquit Santes Pagninus, tamen D. Hieronymus Larum exponit. In Auicennæ animalium historia

[a] *Lib. 9.*
Coco
[a] *Psal. 102.*
Kaath.
Schalac
schachaph
[b] *Leu. 11. & Deut. 14.*

Banchem Euchem. modò Banchem, modò Euchem pro Cuculo legitur. Græcis κόκκυξ eſt à uoce, quam edit, per onomatopœiam. Nam & κοκκύζειν Græci habent uocabulum fictitium ex Cuculi cantu. Signat etiam Gallinacei uocem, quam parta uictoria ſolet occinere. Hodie Cretenſibus, teſte Bellonio, Decocto dicitur. Latinè Cuculus, ut plurimùm, & Cuccus, cuius illud eſt diminitiuum, etiã uocatur. Cucullus uerò pro aue Latinum non eſt. Quare quòd quidã ex Cuculo faciunt cucullum, ex aue ſcilicet ueſtem, apud Horatium nihil eſt neceſſe, quum hæc uox plerunq; penultimam habeat productam, apud Plautum in carmine Trochaico: Decocto.

At etiam cubat Cuculus, Surge amator, i domum. Ac mox.

Cano capite te Cuculum uxor ex luſtris trahit.

[c] Lib. 1. S. 7. Alioquin enim in utroq; Trochaico uerſus non conſtaret. Ita igitur legendum apud [c] Horatiũ:

——Cui ſæpe uiator

Ceſſiſſet, magna compellens uoce Cuculum,

non cucullum. Inuenitur tamen & correpta penultima apud Poëtas, ut in illo uerſu Martialis.

Quanuis per multos Cuculus cantauerit annos.

Et apud authorem Philomelæ:

Et Cuculi cuculant, fritinit rauca cicada.

Pro ueſte uerò ſemper ll. geminat, neq; eſt diminitiuũ, ut Cuculus, quod etſi, ut diximus, à Cuccus deriuatur, alterum tamen C. deponit, ita ut etiam prima in eo ſecus atq; in primitiuo, corripiatur. Eſt autem hoc nomẽ Latinũ, ut pleraq; aliorum idiomatum eiuſdem auis, etiam à uoce, qua ſemper & ad tædium uſq; repetita, ſe primo uere prodit, nomen proprium ingeminãs, e fictum, ut uix alia ſit auis, quæ ſimiliter in tot linguis unam aut ſimilem nomenclaturam habeat. Demonſtrat uerò, ut tradit Goropius, Latinorum Cuculus (ſi tamen hæc deriuatio accipienda eſt. Nulla enim neceſsitas, ut Latinum Cuculus à Græco mutuemur.) duo potiſſimum: priore quidem ſyllaba V. apud Latinos à quarta uocali ſonum exordiri, ut Terentianus ſcribit, poſteriore uerò apud primos Latinos tenuis etiam V. ſonũ fuiſſe, ſi Ypſilon, quòd eſt in κόκκυξ exprimere uoluerunt. Quæ Goropij ſententia quoad primam ſyllabam, commonſtrat quidem quod Græci Latinorum V. exprimere uolentes ſemper ȣ ponũt, ut de hac ipſa dictione factum uidere eſt apud Suidam & Varronẽ, quibus teſtibus Coccyx apud Romanos κȣ́κκος uocatur. Et Iſacius Tzetzes in Lycophronẽ inquit: ὁ παρὰ Ῥωμαίοις κȣ́κȣλος, id eſt, apud Latinos ſeu Romanos Coucoulus uocatur. Belgæ ſanè Coucouc Cuculi ſonum efferunt, quem Galli, nunc Franci more Græcorum κοκκυ pronunciant, à quibus diſcere etiam obiter licet, quî ſit Y Græcorum ſonandum. Sed ut dixi ego minimè acceperim hanc nominis Latini originem, cũ manifeſtum ſit & hãc ipſam ex uoce Cuculi apud quaſq; gentes promanaſſe, atq; ut eam primò comprehenderint, ſic in uſum tranſduxiſſe. Alberto haud aptè Gugulus ſcribitur. Italicè Cucculo, Cucco, Cuco, Cucho: Hiſpanicè Cuclillo: Gallicè Cocou, ſed ut plurimum, cocul ſeu coquu: Germanicè Gucker, Guggauch, Kuckkuck, GucKuſer: Belgicè Kouckouck vel Kockuunt. Anglicè a Cukkouu & a Gouke: Illyricè Ziezgule.

Etymum

Gugulus.

GENVS.

FALSA hactenus, ab ipſis Ariſtotelis etiam temporibus uſq;, hominum complurimum opinio Cuculum Accipitrum eſſe ſaltem ſpuriam quandam progeniem tenuit. In quem errorem & [a] Plinius ipſe alicubi & Albertus, aliiq; lapſi ſunt. Verùm hos luculentius refutari poſſe haud quaquam puto, quàm ipſis [b] Ariſtotelis verbis, qui diſertè diuerſum omnino ſentiẽs in hæc verba ſcribit. *Cuculus ex Accipitre fieri immutata figura à nonnullis putatur, quoniam quo tempore is apparet, Accipiter ille, cui ſimilis eſt, non aſpicitur. Sed ita ferè euenit, vt ne cæteri quidem Accipitres itẽ cernantur, cùm primùm vocem emiſit Cuculus, niſi perquam paucis diebus. Ipſe autem breui tempore æſtatis viſus, hyeme non cernitur. Eſt hic neq; aduncis unguibus vt Accipiter, neq; capite Accipitri ſimilis, ſed ea vtraq; parte Columbum potiùs, quàm Accipitrem imitatur: nec alio quàm colore repræſentat Accipitrem niſi quòd Accipiter maculis diſtinguitur ſeu lineis, Cuculus velut punctis. Magnitudo atq; volatus ſimilis Accipitrum minimo, qui magna ex parte per id tempus non cernitur, quo Cuculus apparet, nam vel ambo vnà viſi ſunt aliquando. Quin etiam ab Accipitre interimi Cuculus viſus eſt, quod nulla auis in ſuo genere ſolet facere.* Quæ Ariſtotelis verba non rectè intellexiſſe Plinius videtur, cùm Cuculum ſolum inter aues à genere ſuo ſcribat interimi, tãquam ſi Cuculus de Accipitrino eſſet genere. At Ariſtoteles hoc non dicit, ſed vt contra uulgi opinionem, Cuculum non eſſe Accipitrini generis doceret, illum etiam ab ipſo Accipitre deuorari ait, quod non fieret, ſi eiuſdem generis eſſet, vel mutata tantùm figura ab ijs differet. Videtur ſanè Plinius etiam ſibi ipſi inconſtans eſſe,

Plin. & multorũ error.

Cuculum non fieri ex Accipitre.

quippe

quipppe qui ibidem ita dicat: *Vnguibus non est aduncis Cuculus, sed ijs & capite ac rostro, rictuq́. Columbam potius, quàm Accipitrem refert, colore tantùm Accipitrem imitatur.* &c. Possent autem & ipsius Aristotelis verba alicui negotium facessere, vbi pedibus esse ait Columbinis Cuculum. Equidẽ & ipse miror, cur non potiùs Picorum pedibus eos comparârit, cùm hisce, quos nos agnoscimus, Cuculis non terni antè, & retrò vnus, vt Columbis, sed bini antici, & totidem postici, vt Picis sint digiti, & nocturnis auibus. Nisi existimemus nõ in eo similes Columbis Cuculos (quantum ad pedes) voluisse dicere, sed quòd vnguibus vtriq; minimè aduncis sint rapacitati aptis, aut aliam Cuculi speciem ipsum agnouisse, qualem Ornithologus etiam olim depictam exhibuit, Accipitris potiùs quàm Cuculi forma, sed quã pòst adiecta in appẽdice alia emendarit. Hinc etiam hallucinatum esse [a] Albertum colligimus, qui nõ dubitat in hunc modum scribere: *Cuculus quidam componitur ex Columba & Niso siue Sparuerio, alius ex Columba & Asture, mores etiam habet ex vtroq́, compositos. Ex Columba enim habet, quòd non prædatur alias aues, ex Niso autem & Asture habet quòd insidiatur nidis aliarum auium debilium* &c. Hallucinantur similiter Galli, qui, vt testis est [b] Bellonius, Falconem Cuculi esse patrẽ vulgari dicterio ferunt. Etenim, etsi, vt doctissimus Scaliger inquit, *Cuculus & Accipiter dempto rostro una & eadem videatur auis esse*, eorum tamen naturæ tam cohæret, quàm Placentini & Genuenses, aut cum Hispanis Galli.

Quomodo dicatur habere pedes colũbinos. Cuculi pedes.

[a] *Lib. 23.*

[b] *Lib. 2. H. c. 29.*

DIFFERENTIÆ.

ALBERTVS duo Cuculorum genera statuit, alterum maius, minus alterũ. Vbi enim [a] Aristotelẽ interpretatur. *Cuculus*, inquit, *duplex est, etiam ex Auicennæ sententia, maior & minor: Maior ex Asture & Columba componitur, quoniam rostrum & vngues & pedes habet similes Palumbo, reliquum corpus simile est Asturi, nisi quòd varietas pennarum diuersa est. Minor Cuculus componitur ex Columba & Sperueiro, habens rostrum, & pedes Columbæ, & cætera corporis membra & volatum similia Speruerio, vnde falsa vulgi opinio nata est, Cuculum maiorem aliquando esse Asture & è conuerso. Magnitudine quidem & volatu maior Cuculus magnum Accipitrem refert, minor paruum. Et fortè plures sunt differentiæ huiusmodi Cuculorum.* Hæc Albertus, in quibus, etsi quæ de generatione seu ortu Cuculorum vtriusq; generis prodidit, falsa sunt & fabulosa, vt proximè præcedenti capite ex Aristotele ostendimus, vera tamen ab eo Cuculi diuisio ponitur, & quæ immeritò à Nipho & Ornithologo reprehenditur, qui Cuculum maiorem reperiri negant. Etenim aucupes nostri Bononienses omnes vno ore affirmant & Cuculos maiores reperiri, & minores, & illos præterea duorum esse generum, sed quæ solius coloris differentia inter se distinguantur. Minores uerò à maioribus non alia ratione, quàm magnitudine discrepare. Maioris utriusq; icones daturi sumus, minorem hactenus uidere non licuit. Vnde non malè Albertus plura Cuculorum discrimina subodoratus uidetur, ubi ait: *Et fortè plures sunt differentiæ huiusmodi Cuculorum.* Auicenna quoq; hanc Cuculorum differentiam ponit & Aristotelem, ubi *genus quoddam Cuculorum in præruptis nidum struere* tradit, aliud Cuculorum genus intellexisse manifestò liquet.

[a] *Lib. 6. H. c. 7.*

Cuculi duo genera dari.

Niphus & Ornithologus falsi.

DESCRIPTIO.

CVCVLORVM maiorum prior longus est plus minus dodrantem, & sesquipalmum. Rostrum habet oblongiusculum eiusdem ferè longitudinis quæ in Palumbis, sed crassius & acutius, & nonnihil magis aduncum. Vulgarium uerò seu domesticarum Columbarum rostro tertia ferè parte longius. Mandibula superior hamo exiguo nonnihil conuexa, inferiore longior est, eaq; nigra, inferior uerò cornea. Rictus cum tota capacitate interiore rostri & lingua intensè est croceus. Nares teretes ac patulæ. Oculorum iris minimè è luteo splendet, sed pupillæ conformiter fusca est, imo nigra. Prona pars tota tam cinerea, quàm alba, lineis seu maculis transuersim ductis oblongiusculis, fuscis distinguitur, at non continuis, sed interruptis, uti etiam in multis Accipitribus. Quare ea, quam Aristoteles adfert, Cuculi & Accipitris differentia, quòd ad hasce notas attinet, in hoc, uti neq; in altero sequenti minimè locum habet. Neq; enim, ut ipse ait, in hoc Cuculo teretes sunt magis quàm in Accipitrum plerisq;. Imo uerò eæ, quibus Subbuteo aliiq; nonnulli Accipitres insigniuntur, notæ punctorum magis rationem ac similitudinem habent, si his, quibus Cuculus hic noster respergitur, comparentur. Hæ uerò linearum potiùs, quàm guttarum imaginem exhibent. Quare quid aliud dicam, quàm Aristotelem aliud quodam genus ab utroq; nostrorum diuersum agnouisse, ut etiam paulò antè diximus, minimè habeo. Nam & alter proximo loco describendus transuersas pectoris notas

Cuculo maioris primi forma. Rostrum. Nares. Oculi. Venter.

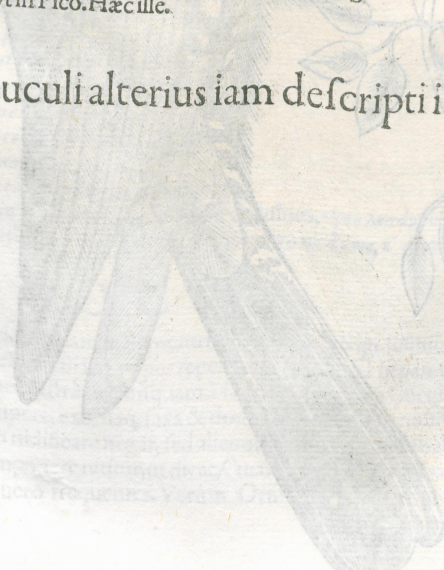
oblongiores, magisq́; continuas ac lineis similiores, quàm hic ipse gerit. Pennæ colli, dorsi, alarum propè omnes nigro ac ferrugineo variant; extremis verò pleræq́; oris albicant. Remigum tegetes maiores albicantibus in ordinem æquabilem marginibus, lineam per transuersas alas albam constituunt. Remiges uerò ipsæ, nigræ alioqui totæ, in medio, extremis undiquaq; albẽtes, vltra mediam caudam quàm longissimè protenduntur. Cauda similiter triplici colorum varietate picta est, nempe nigra, alba & ferruginea. Nigra in singulis pennis est è duabus lineis medio in acumen coeuntibus, ac æquali intercapedine à se mutuo distantibus, serieq́; quadam ad vltimam caudam dispositis ferruginea latera tingit. Alba medias pennas intersecat, non recta tamen prorsum linea. Vltimæ omnes totius caudæ plumæ albent. Crura exigua admodũ & curta sunt, ac minimè corporis magnitudini congrua. Nam & femora breuia & tenuia sunt, & tibiæ vix pollicem latum longæ, quæ in parte superiori pilis propendentibus è femore candicantibus ultra poplites vestiũtur, croceo diluto tinctæ, vti & pedũ digiti, qui bini parte antica, ac totidẽ postica Cuculo à natura dati sunt. Quã rem antiquorũ nemo obseruasse videtur. Nã pterquã φ neq; Aristot. neq; Plin. in hac aue describenda, φ alioquin satis curiosè, si reliqua spectes, facere videntur, huius rei vllam faciunt mentionem. Alibi etiam ab utroq; scriptũ est Iyngem Auium vnam præter Picos & aues nocturnas binos vtrinq; habere pedum digitos. Quod quidem cùm hic, tùm proximè sequens Cuculus minimè uerum esse re ipsa declarant.

Color. Alæ. Caudæ. Crura. Aristotelis & Plinij negligẽtia.

Cuculorum maiorum alter, eadem est, qua prior magnitudine, nempe dodrantem & sesquipalmum plus minus longus. Rostro quàm prior, paulò longiori, magis arcuato, acutiori, sed minus crasso. Mandibula superior nigra, inferior cornea est. Rictus rostrumq́; ipsum interius lutea sunt. Iris oculorum splendidè lutea, pupilla nigra. Pars auis supina tota è cinereo seu leucophæo nonnihil ad castaneum tendit, alis præsertim. Nam caput, ceruix cum ultimo dorso seu lumbis prorsus leucophæa sunt. Alarum pennæ remiges, quarum longissima ultra mediam caudam exporrigitur, parte interiore, qua dorsum spectat, maculis candidissimis in longũ ordine dispositis ornantur. Pari ratione & caudæ pennæ decem utrinq; ad neruum albis notis, figuram quodammodo cordis æmulantibus, atq; interiecto inter singulas digiti interuallo, pulcherrima serie & iucundo spectaculo resperguntur. Sed earundem in latere interno margines, exceptis duabus mediis, & extremus apex omnibus candidis notis insigniuntur. Venter, pectus, vropygium ex cinereo albicant, intercursantibus transuersim lineis nigris, vti ferè in Accipitrum generibus. Crura breuissima, ad pedes usq; propemodum plumulis tecta, saturo tinguntur croceo, tabellis cincta, vti & pedum digiti ad vngues usq;, qui & ipsi nonnihil flauescũt. Horum maximus maioris & antici digiti in medio latiusculus est, & nonnihil concauus, ad firmiorem, ni fallor, apprehensionem. Digitos obtinet vtrinq; nempe antè & retrò pares, quẽadmodum de priore dictum est. Ornithologus huius generis Cuculum pullum describens, inspexi, inquit, aliquando, iuuenem Cuculum, qui ventre & adiacentibus partibus similis erat Sparuerio, colore totus nigricans, sed maculis subruffis per alas aspersus. Foramina narium in rostro multùm eminebant. Oris pars interior flaui coloris erat. Digiti eius bini antrorsum tendebant, bini alij retrorsum, vt in Pico. Hæc ille.

Cuculi alterius forma. Rostrum. Oculi. Dorsum. Alæ. Cauda. Venter. Crura Pedes. Cuculi pulli forma.

Sequitur Cuculi alterius iam descripti icon.

VOX.

CVCVLI propria vox est cucu, è qua ei nomen, vt multis alijs auibus, est inditum. Hinc etiam Latini verbum proprium formarũt, vocem Cuculi denotãs, quod est cuculare, vnde author Philomelæ:

Et Cuculi cuculant, fritillat rauca cicada,

Alunnus frigulare etiam dicit. Verùm nos frigulare Cuculum nusquam legimus. Græci similiter verbum habent κοκκύζειν, quod cùm de Cuculi, tùm de Galli gallinacei voce vsurpant, quem Latini cucurire dicunt. Est autem absona admodum Cuculi vox, vnde δυσφόνος Varino vocatur. Hanc in cantando nunquam mutat, sed semper eandẽ replicat, & ad tædium usq; aures auditorum obtundens ingerit: Martialis.

Quamuis per multos Cuculus cantauerit annos.

Vnde mirum est, absurdam eius vocem, cantus nomine fuisse dignatum Plinium. Auditur autem plerunq; ad vltimum usq; Iulium uocem perfectam edere, apud Germanos uerò ad festũ usq; D. Ioannis. *Vocem minus explanat*, inquit Aristoteles, *cùm se abditurus est.*[a]

Cucu
Cuculare
Frigulare
κοκκύζειν.
[a] *Lib. 9. H. c. 49.*

TEMPVS.

PROCEDIT, seu apparere incipit ineunte vere, *occultatur caniculæ ortu*,[a] Aristotele ac Plinio[b] authoribus, *post rarissimè*, inquit Aelianus[c] *cernitur*. Aristophani[d] ante messem apparere dicitur. Aestate enim volat, & lasciuit, hyeme deplumis ac squalidus in cauis arborum abditus torpet. Imo breui tantùm tempore æstatis visus (vnde & temporaria ales Plinio vocatur, uerna scilicet) hyeme nõ cernitur. Est autem primus omnium animantium ferè aduentantis ueris nuncius, & eorũ quæ sese ob aëris hyberni iniuriam occuluerunt, primus sua latibula relinquit, una excepta amphisbæna, quæ, ut tradit Plinius, sola serpentium (qui omnes etiam sese hyeme in terræ cauernas recondunt) frigori se committit, prima omnium procedens & ante Cuculi cantum. Huc Aschyli uersus subsequentes referri possunt, nam & doctissimus Scaliger Cueulo ea conuenire putat quæ Vpupæ Aschylus tribuit, Vpupamq; cum Cuculo confundit:

[a] *Lib. 9. H.*
[b] *Li. 10. c. 9.*
[c] *Lib. 3. de anim. c. 30.*
[d] *In Phoenice.*
Amphisbęna.

Τοῦτον δ' ἐπόπτlω ἔποπα τῶν αὐτοῦ κακῶν,
Πεποικίλωκε, καὶ ἀποδηλώσας ἔχει,
Θρασlὼ, πετραῖον ὄρνιν, ἐν παντευχίᾳ:
Ὅς ἦρι μὲν φαίνοντι διαπάλλει πτερὸν,
Κιῤῥὸν μὲν ἐπ' ἀγροῦ, δύο γαρ οιῦ μόρφ' ἐυφανεῖς.
Παιδὸς γε αὐτοῦ μί' ἔπεσι νήδυος,
Νέας δ' ὀπώρας, ἡνίκ' ἂν ξανθὴ ςάχυς
Τίκτῃ, τότε ἀμφίεννυσ' ἄλλ' αὖθις πτέρα.

Nunc calamitatis Vpupam testem suæ
Variam facit, tenetq; perculsum metu,
Ferum antea, armatum petrarum nunc auem,
Vere appetente quæ nouo, pennas quatit,
Ruffas in agris. Nam est figura duplici.
Vnus quidem iuueni colos est pectoris,
Autummo at illa, flaua cùm peperit seges,
Mutata pennas rursus alias induit.

Scaliger versu secundo legit, ἀποδηλώσας: quarto, φαιόν τι: quinto, κίρκου λεπάργου. δυο γὰρ οιῦ μορφὰς φανεῖ: sexto, παιδός γε τ' αὐτοῦ νήδυς μιᾶς ἄπο: octauo, τίκτει νιν αὖτις, κ' ἀμφινωμήσει πτέρυξ.

LOCVS.

CVculus ubiq; ferè gentium, etiam in Septentrionis locis, iisq; frigidissimis reperitur, præterquam in India occidentali seu nuper reperto orbe. Scribit Hispanus Aluarez, qui totam Aethiopiam per lustrauit, nusquam à se tota ea regione Cuculum conspectũ esse. Petere autem petras præruptas, excelsaq; saxa & domicilia, in quibus nidificet, uno loco Aristoteles[a] asserit;[b] alibi uerò nidificare negat, sed alienos tantùm nidos inhabitare. Quam controuersiam Niphus ita compo nere nititur, ut dicat, Cuculum perrarò in proprio & à se extructo nido degere, in alieno uerò frequenter. Verùm Ornithologus monet, nunquid pro

Cuculum in Aethyophia non apparere.
[a] *Lib. 6. H. c. 1.*
[b] *Lib. 6. H. c. 7.*
Aristoteles reconciliatus.

κακκοξ

[c] Lib. 6. H. c. 1.

κόκκυξ apud Ariſtotelem κοσυφος legendum ſit. Nam locus etiam eſt apud illum alibi, vbi Albertus non Cuculum, ſed Cygnum habet. Poſſet forſan haud ineptè reſponderi, Philoſophum cùm Cuculum nidificare negat, id de vno genere intellexiſſe tantùm; Vbi enim affirmat, expreſsè addit, genus quoddam in præruptis nidificare aſſolere. Atque ita vtrunq; de diuerſo genere intellectum, verum eſſe. Aeſtate in arboribus degit plerunq;, hyeme verò earundem caua intrat, ſed & in lapidũ & terræ cauitatibus per totam hyemem latere, longa obſeruatione compertus eſt. Fabulatur quidam apud Germanos Heluetos Baſilienſes, Tigurinũ ruſticum quendam, cùm truncum fornaci calfaciendæ hyeme immiſiſſet, Cuculi in ea vocem audiuiſſe. Cùm enim frigoris ſit impatiens, naturæ etiam, teſte Ariſtotele, frigidæ, non mirum ſi hyberni frigoris euitandi gratia in cauernas ſe abdat, eò præſertim magis, quòd eo tempore deplumeſcat. Quod verò rurſus ad æſtatem attinet, exiſtimo eos nullum certum locum aut proprium habere, ſed pro natura auis, in cuius nido parit, nunc in arbore, aliquando in petris, aut alibi agere. Auicennæ nonnunquam in ripa fluminis inuentus eſt.

Cuculi in fornacè reperti hiſtoria.

Temperies

VOLATVS.

Cuculus Accipitres fallit.

[a] Lib. 12. Orig. c. 7.

VOLATVS Cuculi ſimilis eſt iuxta Ariſtotelem Accipitris minimi volatui: inſtabilis quoq; & interruptus, vnde frequenter

Accipitrem cauta Cuccus ſic decipit aſtu,
Dum vagus incertas itq; reditq; vias.

Quod enim perenni volatu effugere ſeſe poſſe deſperet, vt pote quo non admodum ualeat, hac arte hoſti illudit. Exercet autem humilem uolatum Cuculus, ad quem alluſit etiam Arioſtus noſter hoc uerſu:

Tenendo baſſe l ali come il Cucco:

Quare, ut tradit [a] Iſidorus, *quo tempore adueniunt, Miluorum ſcapulis ſuſcipiuntur, propter breues & paruos volatus, ne per longa aëris ſpatia fatigati deficiant.*

GENERATIO.

[a] Lib. 3. de Gener. c. 1.

[b] Lib. 6. H. c. 7.

[c] Li. 10. c. 9.

CVCVLVS, authore [a] Ariſtotele, *parum generat etſi aduncus non eſt, quia naturæ frigidæ eſt.* Imo nulla auis vnum parit, excepto Cuculo, qui & ipſe tamen duo interdum aut terna, bina quidem maxima ex parte. [b] Alibi tamen idem è contrario ſcribit, *maiori ex parte ſingula parere, rarò bina*. Hoc ipſi peculiare, eodem teſte, necnon [c] Plinio, ipſaq; rei experientia, vt nunquam nidificet, ſed in nidis pariat alienis, & præcipuè in Palumbi, Currucæ, Alaudæ humi, atq; in nido Luteolæ appellatę ſuper arborem. Alberto etiam nonnũquam in Rubeculæ, Luſciniæ, Motacillæ. Idem ita diſtinguit, vt maiorem Cuculum in Palumbi, minorem in Currucæ ſeu Motacillæ nido parere dicat. Verùm Auicenna ſe minorem Cuculum in vtriusq; nido reperiſſe teſtatur. Hæc ipſa verò pauca oua, quæ peperit, minimè incubat, ſed ea auis, in cuius nido peperit, incubat, excludit, & nutrit. Qua quidem in re, inquit Bellonius, & exemplo huius Cuculi, natura ſe operis ſui magnam gerere curam demonſtrauit. Nam cùm Cuculus vnum nonnunquam pauciſſima ſaltem ſemper ponat oua, quę in nidũ Ligurini, vel Thraupidis, vel Fringillæ, vel alterius alicuius auiculæ, quæ pullos ſuos granis enutriat, deponere poſſet, voluit tamen ipſi quærere nidum auis cuiuſpiam, quæ in nutrimenti genere ſecum conueniret. Vnde à natura doctus pullum ſuum in nidum auiculæ, quam Currucam Latinè dicimus, importat. Viſus tamen etiã eſt in Alaudæ nidum humi ea inferre, quemadmodum & Palumbi, vti ſuprà ex Ariſtotele recitatum eſt, quarum vtraq; frumento ſeu frugibus etiam viuit. Alauda & vermiuora, & frugilega eſt. Verùm arbitror apud Gallos in Currucæ nido, vt plurimùm naſci Cuculum, ideoq; ita ſcripſiſſe Bellonium. Cùm autem natura voluerit Cuculum ouum ſuum deponere in nidum auis, quæ ſe multò minor eſt, nempe Currucæ, iniuſtè certè egiſſet, ſi multa, aut plura vno, aut ad ſummum duobus imponi conceſſiſſet. Cuculus enim, qui Currucam corpore longè ſuperat tam exigua aue enutriendus, fame erat periturus, niſi ab eadem illi de cibo proſpectum fuiſſet. Atqui quæ pluribus ſuis pullis victum ſuppeditare poterit, etiam vni atq; alteri Cuculo cibando ſufficiebat, quanuis tantum cibi vnicus Cuculus, quantum ternis aut quaternis Currucæ pullis alendis eſſet ſatis, vno die abſumat. Aliàs pluribus Cuculis haudquaquam ſuffectura erat. Quod verò [d] Aelianus ſcribit in nidis alienis, at non cuiuſlibet auis, ſed Corrucæ tãtùm, Luteolæ & Alaudæ, parere Cuculum hanc ob cauſam, quòd non ignoret ab ijs oua ſuis perſimilia excludi ſolere. An, inquam, hoc de Palumbi nido verum ſit, ipſus videat, in cuius nidum oua etiã depo-

Cuculus in quo nido pariant.

[d] Lib. 3. de Anim. c. 30.

deponere suprà ex Aristotele diximus. *Si* autem *illarum nidos vacuos repererit, non eo diuertit*, inquit idem Aelianus, *sed in eos, in quibus oua sunt, atq; ad ea ipsa apponit sua. Si autem illarum oua complura offenderit, ex ijs quædam perdit, ac in eorum locum sua* (totidem fortè, ne, dum illa numero frequentiori aut superflua inuenerit auis incubatura, tanquam aliena repudiet) *supponit, quæ non ab illarum ouis internosci possint ob similitudinem. Iam verò aues, quas dixi, aliena oua excludunt, pulli verò Cuculi cum ætate procedenti ad volatum firmi paulum existunt, sibi conscij esse illegitimos fœtus, ad parentem suum euolant. Iam enim succrescentibus pennis* (ab aue, quæ eos exclusit) *alieni deprehenduntur, atq; acerrimè verberantur.* [e] Oppianus paulò aliter scribit, nempè *foueri quidem oua Cuculi per alienam matrem tantisper, donec exclusis pullis fraus detegatur, eaq; cognita nutricem eos relinquere, & alienum nidum structura auolare, & sic Cuculum accedentem pullos demum nutricare.* Qua in re ab Aeliano dissidet, quòd hic nutricem agnitos suppositirios dicat deserere, ille verò verberatos è nutricis nido excedere, & haudquanquam derelinqui tradat. In hoc tamen conueniunt, quòd neuter de nutricis nece, neq; à matre, neq; à prole illata quidquam scribat: de qua tamen Aristoteles & Plinius, alijq; varias admodum recensent sentẽtias: Nam vt [f] ille ait, *Cùm Cuculus alienigena videlicet pullus accreuerit, suos eijcere dicitur Curruca, seu alia quæuis nutrix, ita ut pereant. Alij eos à genitrice occidi, & dari in cibum Cuculi pullo aiunt, videlicet improbatos propter speciem Cuculi elegantiorem. Auidus* enim *Cuculus*, inquit [g] Plinius, *ex natura præripit cibos reliquis pullis, itaq; pinguescit, & nitidus in se nutricem conuertit. Illa gaudet eius specie, miraturq; seipsam, quòd talem pepererit. Suos comparatione eius damnat, ut alienos, absumiq; etiam se inspectante patitur, donec corripit ipsam quoq; iam volandi potens.* Iuxta hunc igitur Cuculus grandescens non solùm nutricis pullos, sed & nutricem ipsam tandem impius deuorat. Verùm, vt inquit rursum Aristoteles, *quanquam plurima ex ijs vidisse nonnulli confirmant, tamen de pullorum etiam interitu non conuenit inter omnes, Alij enim Cuculum ipsum repetere nidum, cui suum ouum mandàrit, pullosq; deuorare nutricis volunt. Alij pullum Cuculi, quod magnitudine præstet, posse percipere cibum omnem oblatum, atq; ita cæteros fame perire autumãt. Alij ipsum vt fortiorẽ, cæteros pastus consortes occidere authores sunt.* Sunt, inter quos Oppianus & Auicenna, Albertus, alijq;, qui dicant *Cuculum oua auis eius, in cuius nidum sua importat, vorare, absumereq;, suisq; suppositis discedere.* Itaq; spem & seminium prolis extinguens, minimè expectat, donec pulli editi sint, vt tum demum eos deuoret. Imò [h] Aristoteles ipse alibi hanc opinionem probare videtur, non satis sibi constans; Scribit enim in hæc verba: *Parit Cuculus in nido, non quem ipse fecerit, sed minorum auium, & oua quæ aliena repererit edit, suaq; relinquit.* [i] Isidorus quoq; *Cuculi*, inquit, *oua in Passeris nido reperta comedunt, & sua obijciunt.* Quod si ita est, quorum oua perfregit, absumpsitq;, vt pullos etiam perdat fieri non potest. Nisi dicamus auiculam nutricem prioribus ouis, quæ posuerat, non inuentis, alia parere, è quibus post exclusos pullos denuò Cuculus interimat. Verùm hæc multis modis fieri contingit, & nunc hac, nunc illa ratione vera esse, quæ prima verborum specie pugnare videntur. Alia præterea est sententia de Cuculi generatione, quam Niphus adfert. *Nonnullos velle*, ait, *nutricem incubare ouum Cuculi, & simul ẽt sua. Sed quoniam ouum Cuculi citius excluditur, ideo viso pullo Cuculi, veluti eo contentam nutricem à proprijs incubandis, fouendisq; desistere. Quidam deniq; asserunt*, inquit idem, *pullum Cuculi suis motionibus propter pondus sui corporis opprimere pullos nutricis auis, & veluti conculcare, præsertim in illa prima teneritate, cùm iam primùm exclusi sunt.* Verùm, vt vt est, hac de re certũ est, *educare Currucam subditum Cuculum adulterato fœtam nido*, vt Plinij verbis vtar. Malè ergo hanc historiam intellexisse videntur Galli, qui maritũ, nempe cui vxor prolem alienam educandam supponit, Cuculum, vulgò mary coquu, nempe adulterę virum, impropriè admodum appellant. Non enim educat fœtus illegitimos Cuculus, sed illegitimus ille educatur, aut Corrucæ pullum suum excludendum & enutriendum subijcit. Ita vt Corrucæ potiùs aut alterius maritus nomine appellandus esset. Acron quoq; Grammaticus omnino errauit, vbi illud Horatij interpretatur:

—— *Magna compellens voce Cuculum,*

Cuculus enim, inquit, *hoc vitio naturali laborat, vt oua vbi posuerit oblitus, sæpè aliena calefaciat, vnde rustici sibi obijciunt, quasi alieni curam sustinentibus.* Atqui Cuculum non aliena oua fouere, sed ipsum potiùs ab aliena matre foueri, aut suum ouum fouendum supponere iam satis probauimus. Quod si quis tamen adhuc talem maritum Cuculum appellare velit, concedi illi hoc poterit ea ratione, qua Cuculum simpliciter hominem nullius ingenij, stolidum & inertem vulgò etiam vocamus. Quod Germanis etiam frequens est ignominiæ genus. Multò melius, veriusq; & scitè maritum huiusmodi stultum, qui ad fictas improbæ vxoris lachrymas commiserescit, Curucam [k] Iuuenalis vocat:

Tu tibi nunc Curruca places, fletumq; labellis
Exorbes &c.

Quo loco codices quidam pro curruca habent eruca, quod non placet. Meritò enim maritus insul-

[e] Ixeut. li. 1.

[f] 9. H. c. 29.

[g] L. 10. c. 9.

[h] L. 6. Hist. cap. 7.

[i] L. 12. Origen. cap. 7.

Mary coquu.

Cuculi qui iustè dicantur.

[k] Saty. 6.

insulsus, qui mœchæ vxoris filios pro suis & legitimis educat, vt Cuculi pullos Curruca, & aliæ quædam aues, sed illa præcipuè, Curruca nomine appellatur. Talẽ hodie maritum Itali cornutum appellant, quod nomen à Curruca quasi, quamuis alia eius sit appellatio, detortum videtur. Alioquin curruculæ nomen adhuc quibusdam Italiæ locis in vsu est, cùm quis de stoliditate notatur. Cæterùm dubitanti cuipiam & admiranti, quæ causa esse possit, cur solus inter aues Cuculus oua, quæ peperit, non etiam incubet, atq; ex his pullos excludat? Huic [l] Aristoteles disertis verbis respondet in hæc verba: *Prudenter sanè prolis suæ procreationem moliri videtur Cuculus. Cùm enim se ignauum, minimeq; opitulandi potentem nouerit, facit quasi supposititios pullos suos, quò seruari possint.* Causa ergo subijciendi pullos putatur, quod *inuisum se sciat*, inquit [m] Plinius, *cunctis auibus. Nam minutæ quoq; eum infestant auiculæ, ab hisq; vellitur, ita vt præ metu earum fugiat. Quare non fore tutam generi suo stirpem opinatur, nisi fefellerit, ideoq; nullum facit nidum trepidum profectò animal.* Etenim vt Theophrastus testatur, *Cuculi genus non extaret, nisi oua sua alieno nido supponeret.* Aliam alibi & veram infæcunditatis simul & timiditatis Cuculi causam assignat [n] Aristoteles, nempe naturæ frigiditatem. Huic attestatur [o] Aelianus, inquiens: *Cuculus sibi conscius se neque incubare, neque ex ouis pullos excludere posse ob frigidam corporis sui constitutionem, in nido parit alieno.* Cùm verò apud omnes inconfesso sit, Cuculum licet sua natura sterilem aliena tñ opera pullos procreare, miretur quis, cur [p] Aristoteles dicat, quod Cuculi pullos sese vidisse nemo affirmaret. Vvottonus quidam Germanus sententiam nonnihil limitare conatur, & addit ferè neminem visos sibi dicere: Albertus subaudiri vult in nido proprio. Verùm hoc sensu Philosophus nihil nouum docturus erat. Nam paulò pòst in nidis tantùm alienis oua ponere eum disertis verbis ostendit. Sed fortè intelligendum id est de eo genere, quod in præruptis nidulari ex ipso antè diximus.

Cornuto q Italis dicatur.

Curruca qui dicat.

[l] Lib. 12. Histor. c. 29.

[m] L. 10. c. 9.

[n] 3. de gene. c. 1.

[o] 3. de anim. cap. 30.

[p] 6. Hist. c. 7.

VICTVS.

VERMIBVS & insectis quibusdam, vt muscis & erucis Cuculos vesci referunt. Auicenna scribit se auiculas illas, vt Currucam & similes Cuculum vermiculis nutrientes obseruasse. Vnde eum ex victu non rapacem esse licet colligere. Quod autem [a] Bellonius opinatur à natura non temerè institutum, vt in Currucæ potiùs, quàm aliarũ auium nido excluderetur, & educaretur, scilicet quòd ea consimili, ac eodem quo ille alimenti genere victitet, fateremur verum esse, nisi ab [b] Aristotele edocti Cuculum non solùm Currucæ aliarumq; minorum auiũ nidos petere sciremus, sed & Palumbi, & quidem maximè frequentissimèq;, præterea & Alaudæ, quæ tamen spermologæ seu frugilegæ aues sunt. At si verum est, quod ipsemet etiam [c] Philosophus ex aliorum sententia tradit, *Cuculum iam grandiusculum nutricis pullos deuorare, imo etiã nutricem ipsam iam volandi potentem absumere*, vt Plinius nescio quo authore refert, sanè rapacis auis hac parte naturã sapere videtur, & carniuorus erit. Verùm vt vt hac de re sit, hoc [e] Aristoteles ex propria refert sententia *Cuculum Accipitri nonnunquam in cibum cedere*, ex eoq; contrariũ probat, quòd hac ipsa de causa rapax, carniuorusq; minimè habendus sit, cùm nulla auis aliam sui generis vnquam visa sit interimere. Quod autem quidam dicunt comportari congeriq; ab eo æstate cibum in cauas arbores, quo hyeme vitam sustentat, Albertus falsum esse ait. At si quis ex Alberto quærat, quomodo igitur viuat, aut qui nutriatur, si neq; cibum in latibulo olim reconditum habet, neq; hunc quæsiturus auolare, vtpotè implumis, queat, fortasse obiecturus est, eum non secus atq; serpentes ac vrsos hyeme vitam degere, idque à ratione alienum non putabit, qui & Cuculum frigidæ esse naturæ, ipso Aristotele authore secum reuoluit, & Hirundines in Sarmatia Europæa sub glacie totam hyemem veluti sepultas viuere, nihilominus & ineunte vere denuò auolare pensitabit. Quam rem minimè fabulosam esse, sed veritati ac rationi maximè consonam, cùm ipsa rei experientia, tùm rationibus varijs, cùm ad Hirundines ventum erit, probabimus. Cuculi verò vel ex hoc cùm latent, comedere videri possunt, quòd in eorum cauis, vbi latent, varij fructus reperiantur, vt author ille quisquis sit de natura rerum quoq; testatur, & experientia ipsa docet.

[a] Lib. 2. de Auib. c. 29.

[b] Lib. 6. Histor. c. 7. An inter carniuoras reponẽd⁹.

[c] Lib. 9. Histor. c. 29.

[d] L. 10. c. 9.

[e] Lib. 6. Histor. c. 7.

Cuculus qũo nutriatur sine cibo in arborib⁹ cauis.

INGE-

INGENIVM. MORES.

TIMIDISSIMAM autem esse Cuculum[a] Aristoteles tradidit, & trepidũ animal eum[b] Plinius vocat, vtpotè qui à minimis etiam quibusq; auiculis impunè lacessatur, & vellicetur, imo præ metu eas fugiat. Quam formidinem à natura ob frigiditatem ei inesse vult Aristoteles, ex moribus, corporis constitutionem non immeritò coniectans. Verùm ne natura hunc prorsum ōmni ope imbellem destituisse putetur, quod corpori negauit, ingenio addidit. Peculiari enim & naturali instinctu suę sibi imbecillitatis conscius, sagaciter admodum aliarum auicularum, nec tamen quarumuis, sed quibus imponi faciliùs posse confidit, nidos obseruat, eosq; inuolans oua aliquot exorbet, ac in eorum locum sua substituit, reliquisq; ne agnoscantur, permiscet, & medium plerunq;, si Alberto credimus, collocat. Neque ignorat earum auicularum nidos ad fotum suorum oūorum sibi esse deligendos, quæ suis non absimilia pariant, ne alienũ agnitum repudient, & deturbent. Nisi enim astu hoc & vulpina fraude instructus esset, iamdudum tota eius progenies euanuisset, cui quauis ratione potiùs prospectum natura voluit, quæ æternitatem in omnibus animantibus, saltem in specie conseruandis maximè appetit. Ab ingratitudinis tamen nota (si quidem, quod refertur, verum est) nulla ratione excusari potest Cuculus, vt qui nutrici, quæ, vt supposititio pullo alimentum copiosè suppetat, non solùm propriorum pullorum, sed & suum ipsius genium defraudat, pro omni beneficio hoc ingens rependit maleficium, vt non solùm coëtaneos, & pastus nutricatusuè consortes adultior factus deuorat, sed & in nutricem ipsam sui admirabundam, in quo scilicet illi complacitum est, quod tam pulcher sibi natus contigerit, crudelis & impius insurgit, & plus Neroniana crudelitate interimit, atq; dilaniat. Infandum sanè scelus, vt qui eam, quæ modò sibi pastum præbebat, nunc ipsam in pastum suum conuertit, & quæ vitam dederat, pro vita mortem reponit.

[a] 3. de Gen. cap. 1.
[b] L. 10. c. 9.
Cuculi timiditas.
Cuculi astus.
Cuculi impietas.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

QVEMADMODVM Cuculus aliarum auium inuadit nidos, effractisq; ouis spem prolis præcidit. Ita ipsi quoq; è contra non vnus quidem, alterq; hostis est, sed omnes ferè auiculæ, quæ eum impugnant occultè quidem, vt inquit Albertus, & eo potissimùm tempore cum eo digladiantur, quo oua pariunt, tanquam fraudulentæ illius hostilitatis & tyrannidis, qua earum oua depopulari solet, non ignaræ sint. Omnibus itaq; inuisus est Auibus præter vnũ Miluum, qui scapulis suis sublatum per longinqua terrarum interualla vere aduentante deportare ab[a] Isidoro creditur, volatu alioquin admodum imbecillem, occultæ proculdubiò amicitiæ priuilegio. Alia etiam potest esse huius communis odij causa, quod nimirum Accipitri quàm maximè similis sit, sed auium omnium ignauissimus, vnde quam de Accipitre non possunt, de hoc, qui eum figura refert, vindictam sumunt, vellicantes & insultantes, quem haud repugnaturum sciunt. Sic tanquam fœdum & deformem uelut Bubonem quempiam & absurda uoce importunum καὶ ἄμουσον ludibrio habere uidentur. Neq; auibus solummodò vniuersis, sed & insectis quibusdam æstiuis, nempe cicadis quàm maximè exosus est, adeo ut necem quoq; ipsi inferant. Quod si credi fas est, id quod doctis minus uero fit simile, *ex Cuculi saliua cicadas gigni*, ut[b] Isidorus testatum reliquit, quæ mox, quod quidam memoriæ prodiderunt, infenso admodũ animo Cuculum aggrediũtur, & ad mortem usq; diuexāt, sanè naturæ lege, ut qui suam nutricem ingratus interemit, ipse quoq; ab his, quas ipse quodammodo genuit, è suis excrementis natas, debita talione mulctetur morte: iuxta tritum illud commune prouerbium, *A filijs expecta, quod parentibus feceris.* Scribunt enim quidam cicadas, simulatq; Cuculum absonam illam suam uocem toties ingeminare ante caniculam audiunt, veluti indignatas frequenti agmine inuadere, ac sub alis eius sese recondentes, morsus acerrimos vndiquaq; infligere, adeo vt præ dolore ac cruciatu quiescere, aut loco stare, aut cibum capere nesciat. Itaque cicadarum multitudinem, ac vi oppressum tandem perire. Et hanc quidem causam esse volunt, cur Cuculus sub exortum caniculæ, quo quidem potissimùm tempore

> *——raucis*
> *Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis,*

cuculare, & pulchram illam, si Dijs placet, cantilenam suam occinere desinat.[c] Plutarchus refert *in monte Græciæ Coccygio paliurum nasci, cui omne animal, quod insederit, hæret, tanquam visco retinente, excepto Cuculo.* Verùm huic commento ex loci eius nomine occasionem datam esse arbitror.

Cur aues Cuculo hostes sint.
Cuculus & Miluus amici.
[a] L. 12. Orig. cap. 7.
Cuculus cũ cicadis dissidet.
[b] L. 12. Orig. c. 8.
Cur vocem abscondat Cuculus.
[c] Lib. de fluuijs.
Coccygius mons.

AFFECTVS CORPORIS.

[a] 9.H.c.49.

INSTAR rapacium aliarumq; complurium auium Cuculus hyeme deplumeſcit, pennas mutat,& ſimul *colore*, teſte [a] Ariſtotele, *immutatur*. Cùm verò per hyemem exuuium veterum pennarum deponit, ſcabro quodammodo corpore eſſe videtur quale Anſeris eſt deplumati,ob pororum, quibus pēnarum tubuli inhæſêre, aſperitatem. Vndè apud Germanos homines valdè ſcabroſi vulgari dicterio tam ſcabri eſſe dicuntur, quàm eſt Cuculus. Hinc etiā Hebræi Cuculum vulgò Schachaph nominant,quòd nempe præ cæteris ſcabiei morbo laborare credatur.

Etymologia. ſchachaph cur dictus.

COGNOMINATA.

[a] In Aſinaria.

CVCVLVM maritum mulier Artemona vocat [a] apud Plautum, qui cum alienis vxoribus dormiebat. Quia maritus vt Cuculus relicto nido proprio & fundo vxorio in filij Argyrippi nido fœtare contendebat, & quæ domi veluti oua incubari debebant, in lectum alienum transferebat. Vnde adulterium dictum, quaſi ad alterius thorum.

Adulteriū unde dictū. Iupiter Cucul⁹ dictus. Cuculi qui dicti. [b] In Laio.

Coccyx etiam olim Iupiter dictus, quòd in hanc auem ſe conuertiſſet Iunonis deſiderio. Coccyges in Achernenſibus Ariſtophanis,vt Scholiaſtes exponit, dicuntur homines inepti ac imperiti,nam & Coccyx auis,inquit,voce imperita ac inepta canit: vnde [b] Plato:

Nunquid vides Meleager,ut Glauconis ex propagine
Præſtante ſtultus,vt Cuculus vadat vias
Longè,peponis qui crura habet ſimillima
Eunuchijq́;?

Oti qui dicti. Aiax Cuculus dictus, & cur. Battus Cucul⁹ dictus. [c] Li.13.ant. lect.cap.1. [d] In Pythijs.

Eos tamen,qui facilè decipiuntur,priſci Græci ob ſtoliditatem ab Oti ſtolidæ auis natura Otos etiam appellabant. Germani ſimiliter homines ſtolidos Cuculos cognominare ſolent. Lycophron Aiacem Coccyga vocauit,ſiue,vt Scholiaſtes explicat, ab ingenio minimè ciuili, aut ſociali,ſed ſolitario, ſiue propter loquacitatem. Iactabundæ quidem eius, & impiæ loquacitatis Homerus meminit. Pleriſq; arriſit Battum Coccyga dictum fuiſſe, de loquutionis pontificio præpedito,vt [c] Cælius annotauit. Nos quoq; apud [d] Pindari Scholiaſtem legimus Battum regem Coccyga fuiſſe nuncupatū,quòd non clara voce vteretur. Κόκκυγες, id eſt, Cuculi dicebātur Heſychio & Varino, &, vt videtur, prouerbialiter, qui numero pauci, plures viderentur.

DENOMINATA.

Coccygiū mons. Dyceium. [a] In lib. de fluuijs. [b] In Corynthiacis. [c] Odyß. K. [d] Lib. 1. de rap. Proſer.

COCCYGIVM mons eſt *Græciæ* iuxta Inachen fluuium,Dyceium prius appellatus, poſtea Coccygium, vel Coccyx, teſte [a] Plutarcho, eò quòd Iupiter in eo monte cum Iunone ſorore concubuerit,in Cuculum mutatus, ne agnoſceretur. Hunc [b] Pauſanias prius Thornacem (alij Thronacem ſcribunt) non Dyceium vocatum inſinuat. Cocytus inferni palus eſt à ſtyge emanans,vt [c] Homerus canit:

Ἔνθα μὲν εἰς Ἀχέροντα Πυριφλεγέθων τε ῥέουσι
Κωκυτός θ', ὅς δὴ Στυγὸς ὕδατός ἐστιν ἀπορρώξ:
Hîc quidem in Acherontem Pyriphlegethonq́; confluunt,
Cocytusq́;, qui certè Stygis aquæ eſt fluxus.

Meminit eiuſdem fluuij [d] Claudiann s:

——& preſſo lachrymarum fonte reſedit
Coccytus: tacitis Acheron ob mutuit undis.

Coccytus fluuius.

vbi Coccytum, fluuium lachrymas volentem uocare uidetur,nam mœror ſtyx eſt, atque inde Coccytus, ideſt,in cuius ripis luctiferi Bubonis gemitus & aliarum dirarum auium ululatus turpiſſimos audiri, Theſeus apud Senecam refert:

Palus inertis fœda Coccyti iacet,
Hîc Vultur,hîc luctifer Bubo gemit.

Bubo luctifer.

Vnde Coccyto nonnulli nomen datum uolunt à Coccyge aue, ſed Platonici quidam per Coccytum interpretantur,quicquid homines ad lachrymas compellit.

Coccygia ventus.

Coccygiam uentum uocant,teſte Heſychio,fortè quòd eo tempore ſpiret,quo κόκκυξ incipit κοκκύζειν. Multa alia ſunt etiam plātarum & fructuum nomina,quæ Grammatici à Coccyge de-

ge deriuata, seu denominata existimant. Ego uerò non tam ab hoc, quàm à cocco ea origině petere puto. Qualia sunt in primis Coccygria, quæ est cotinus Theophrasti, ita quantum ego iudico, dicta, quòd vsus eius aliquis sit ad uestes purpureo colore tingendas, ita ut dicta uideri possit coccygria, quasi coccus agria, id est, syluestris, quo à cocco baphica distinguatur. Pari sen su κεκοκκυγωμένον Hesychius & Varinus exponunt, colore coccygino, id est purpureo tinctum. Neque enim huic arbori quidquam cum Cuculo commune esse uideo, cur ab hoc denominata putanda sit.

Coccygria vnde dicta.

Similiter κοκκύμηλον dictű quidã putant, quasi κόκκυγος μῆλον, quo nomine Eustathius prunű, Suidas & Varinus malum Armeniacum Græcè uocant. Ego uerò rationem nullam uideo, cur hi fructus Cuculo nomen suum debeant, sed ita dictos puto, quòd inter mala & baccas quodammodo medij & ambigui uideãtur. Nam κόκκος Græcis baccam notat, qua uoce continentur fructus malis minores, qui coniunctim quidem crescunt, sed quàm acini dispertius rariusq; ut sunt lauri, oliuę, aliję; huiusmodi. Vulgò mala Armeniaca, teste Suida βερίκοκκα vocãtur, quę vox corrupta uidetur à Latina præcox uel præcoquum. Sic enim Armeniacum malum appel lant aliqui, quod tamen persici potiùs quàm pruni species est. Non sunt probandi Grammatici, qui κοκκύμειλα per ei in penultima scribunt, nec ille, qui in antepenultima.

κοκκύμηλον

βερίκοκκα.

Panem Cuculi quidam nominant trifolium genus acetosum, à quo sapore Plinio oxys appellata est; nẽpe quòd sub initium ueris Cuculo canere incipiente pullulet, quam eandem ob causam barbaris alleluya uocatur, & Germaniæ officinis, quod circa paschatis festum, quo lætum hoc canticum in Ecclesia decantatur, erumpat.

Panis Cuculi. Oxys. allelhuya.

Braccula Cuculi apud Ruellium est uerbasculű, seu primula ueris uulgò, alijs lactuca agrestis, sed malè, eadem, quam antea attulimus, ratione, ita dicta. Vulgò etiam à Germanis Cuculi flos (Gauchbloum) appellatur flos quidam caryophyllo syluestri non absimilis, lychnidis agriæ genus, quam, ni fallor, nos odontidem vocamus, folio multiplici, sed in partes plurimas dissectus & laciniatus. Huius caulem vulgò aiunt Cuculi saliua aspergi. Apparet in eo spuma alba, circa genicula maximè, vt Tragus scribit, in quibus saliuis cicadas gigni arbitrantur.

Braccula cuculi. Primula ve ris. Cuculiflos. Odõtides. Tragopogon. Sysimbriű Cardamine.

Alij Sysimbrium Cardamine, florem Cuculi appellant, eadem, vt opinor, de causa.

Hieronymus [e] Tragus tradit Germanis tragopogõ siue barbulam hirci vocari Gauchbrot, quasi Coccygis panem ob dulcedinem radicis, quæ si Apitijs perspecta foret, nunquam non acetarijs illam præ cæteris herbis & radicibus insererent. Hinc fortè etiam spumam illam albam, quę instar saliuę, in geniculis eius caulis reperitur, Cuculus aspergere creditur.

[e] *L. 1. Hist. stirp. c. 94.*

Apud Brutios propè Roccam Imperialẽ Cotyledon nascitur folio maximo, magnitudine nẽpe pilei non longè à flumine Syri: hanc herbã incolæ herbã Cuculi vocant: Seplasiarij vtun tur in parando vnguento populeo, eiusq; radice ad conterendos lapillos in renibus, quod est secretum rarum.

Cotyledon Herba Cuculi.

Græci κοκκύμηλα vocant; & id quidem vt Nicander indicat, quasi κόκκυγος μῆλον. Quid autem Cuculo cum prunis sit, ego me nescire fateor. Panem Cuculi, vt dixi, oxyn Dioscoridis vocant: fieri potest, vt principio, cùm agrestia duntaxat pruna nota essent, Cuculi mala fuerint nominata, id est, digna hominibus tardis, & qui nec domum, nec pomarium haberent; propterea quòd gustantibus acerba sint & ingrata. Galenus inter alia, quæ suibus potiùs agrestibus, quàm hominibus alẽdis apta dicit, Brabyla numerat: quo loco satis clarè significat, se de prunis nostris agrestibus intelligẽdum. Hæc igitur Cuculi mala primùm dicta existimo, & de horum similitudine idem nomen ad domestica pruna transijsse, quæ iam non Cuculorum solùm, sed hominum etiam elegantium poma vocari mererentur. Posset quis suspicari, ab eo Cuculi mala nominata pruna omnia generatim fuisse, quòd aluum laxam reddant; qualem quamuis & alię Aues, tamen Accipitres præ cęteris maximè habere solent, inter quos Cuculus vix contemptissimus numerari potest, plumis duntaxat similis, cæteroquin timidissimus, & caloris semper indigens alieni. Quamobrem pomum aluũ ciens, Coccygis potuit proprium dici, quòd aluum molliret, & liquidam redderet, & propterea viscera refrigeraret. Hinc & illud videtur factum, vt Siculi & Rhodij omne prunorum genus Brabyla nominarint, quasi βοράβολα, vt Stephanus in linguis rationem assignat: quæ si vera sit, communi vsui, quem Galenus in Brabylorum nomine secutus est, repugnat; cùm hæc potiùs astringant, quam soluant. Quamuis ergò inter Coccymala & Brabyla illud obseruatum à plerisq; sit discrimẽ, vt illa cultarum arborum sint; hæc syluestrium: Brabyli tamen etymologia illis magis conuenit, quæ aluum lubricam reddunt; Coccymeli contrà illis, quæ succo sunt vehementer astringente, & prorsus inamœno, non alijs, quàm Cuculis pro cibo quærenda, qui tarditate sua in hanc incidunt necessitatem, vt dum ab alijs meliora impetrare nequeunt, cum suibus uictum quærere cogantur.

κοκκύμηλα.

Brabilla. Mala cuculi, & cur sic dicta.

PRÆSAGIA. AVGVRIA.

Veris præſagium.

CVCVLI certo certius iam hyemem exactam, nec frigus iam amplius pertimeſcendum eſſe uoce ſatis indecora acclamitant. Ita unumquodq; anni tempus ſuam habet alitem, quæ aut aduenisſe, aut iam præ foribus adeſſe id indicare ſolet. Etenim ut [a] Alciatus canit:

[a] Embl. 100

Fringilla. Hirundo.

Aduenisſe hyemem Fringilla renunciat ales,
Ad nos vere nouo garrula Hirundo redit.
Indicat æſtatem ſeſe expectare Cuculus
Autumno eſt tantum cernere Ficedulas.

Agricolas itaque officij ſui admonet tempeſtiuè, ut inquit [b] Heſiodus:

[b] Lib. 2. de opera, & die.

Ημος κόκκυξ κοκκύζει δρυὸς ἐν πετάλοισι, id eſt,
Quando Cuculus canit in quercus frondibus arandi tempus eſſe.

Cùm propius ciuitatẽ acceſſerit, & multò magis, ſi intrarit, pluuias uel tẽpeſtates expectandas aſſerunt. Hæc itidem ales inauſpicata quondam habebatur, ut ex F. [c] Leandro noſtro Boniẽſi etiam liqui dò conſtat, qui, dum Luitprandi filius Irprandus in Longobardum regnũ inauguraretur, ideo corona illius indignum refert fuiſſe habitum, quòd Cuculus eo tempore eius haſtæ inſidere viſus eſſet. Quod ex Sabellico Leãder tranſcripſit. Quidam annonæ caritatem timendam eſſe exiſtimant, cùm propius domos, quod cælo frigido facere ſolet, hæc auis acceſſerit. Audiuntur apud Germaniæ populos Cuculi plerunq; ad diem uſque D. Iohanni ſacrum: Quod ſi etiam ab illo tempore audiãtur, vuas uix maturitatem conſequuturas metuunt. Apud eoſdem conſuetudo inoleuit, vt qui Cuculum ruri canentem audiant, petant ab eo per ludum, aut ex veteri aliqua ſuperſtitione vt numerum annorum, quos adhuc ſuperſtites uicturi ſunt, ipſis preſagiat. Numerant verò totidem annos, quoties ille ſuum κοκκυ per interualla poſt queſtionem factã repetiuerit. Non ualdè diuerſus mos apud noſtros obſeruatur, ſed alio fine. Solent hi ex eius cantu ducẽdę uxoris tempus percontari, eum boni augurij veteri ſuperſtitione exiſtimantes. Olim enim nuptiarum præſidi Iunoni ſacer erat.

[c] De Lombardia.
[d] Lib. 8. Ennead. 8.

MORALIA.

CVCVLVS à ſono uocis nomen accepit, eò quòd uoce importuna ſemper ſe ipſum nominat, & non ſemel, ſed continuò nomen ſuum inculcat. Idem faciunt glorioſi Thraſones, & uani iactatores, quibus perpetuò laus propria eſt in ore, contrà atque ille præcipit ſapientisſimus [a] Regum, ubi ait: *Laudet te alienus, & non os tuum, extraneus, & non labia tua.*

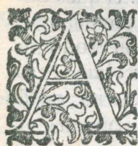
Thraſones.

[a] Prouerb. c. 22.

Cuculi ob uolatus imbecillitatem Miluorum ſcapulis ſuſcepti ad nos tranſuolant. Pari pacto & nos, quibus proprijs meritis ad cælum euolare non licet, Chriſti Saluatoris, Deiparę Virginis ac Sanctorum ope innixi, meritisq; eorũ ac ſuffragijs ſubleuati, his ipſis noſmet, noſtraq; omnia concredentes, æthereas & ęternas ſedes petere debemus: iuxta illud [b] Deuteronomij: *Expandit alas ſuas, & aſſumpſit eos, portauitq; in humeris ſuis.*

[b] Cap. 32.

VSVS IN MEDICINA.

AVIS *Cuculus*, author eſt [a] Plinius, *Leporina pelle alligatus, ſomnos allicit.* Ad canis rabidi morſum aliquos Cuculi fimum laudare decoctũ & potum idem affirmat. Cineres Cuculi, ut tradit [b] Rondoletius, ad dolorem & uentriculi humectationem ualent. Totus enim uritur, & in oleum recipitur, ut fit de uermibus, & auiculis, ut Paſſere, Hirundine, Troglodyte, Motacilla &c. Mirandum refert [c] Plinius (at proculdubio fabuloſum & ſuperſtitioſum) de Cuculo, nempe quo quis loco primùm audiat alitem illam, ſi dexter pes circumſcribatur, ac ueſtigium id defodiatur, non gigni pulices, ubicunque ſpargatur.

[a] Lib. 30. c. 15.
[b] L. de ponderib.
[c] Lib. 30. cap. 10.

VSVS IN CIBO.

PVLLVS Cuculi, dum in nido educatur, ab aliena matre, eo tempore præcipuè & pinguis & grati saporis est, inquit [a] Aristoteles. [b] Plinius uerò Cuculi pullo, qui iam uolare potest, nullam auium suauitate carnis comparari attestatur. Postquam uerò per se uiuit, mutare saporem dicitur. Itali nostri hunc in cibum recipiunt, At Germani, ut plerosq; alios cibos nobis etiam frequentissimos respuunt & abominantur. Nam quia spuit, ut uulgò creditur, auem impuram, & excrementitiam iudicant. Quod si Kaath Hebræis Cuculum significat, ut quidam interpretantur (nam alij aliter vertunt) lege etiam [c] Moysis interdictus fuerit.

[a] 6. Hist. c. 7.
[b] L. 10. c. 9.
Germani cur à Cuculi esu abstineant.
[c] Deut. 14.

HIEROGLYPHICA.

PER Cuculum, quia timiditate omnium auium maximè excedit, homo meticulosus, ac minima quæque expauescens designari solet.

Pulicum quoque extirpationem per Cuculum, & humanum vestigium Magos olim significasse [a] Valeriano placet, quam alioquin etiam expressa origani figura innuunt.

Propter verò insignem eius in nutricem impietatem ingratum designat.

Est & verni temporis signum, id quod vel imperitæ innotuit plebeculæ. Porrò Phœnicibus messem prædicebat & signabat. Ad huius enim cantum seu signo dato Phœnices triticum & hordeum metebant. Cuculum regem Aegyptijs aliquando imperitasse tradunt. Necesse autem est tempestiuiorem multò quàm in Græcia aut Italia nostra apud eos messem fuisse.

Verùm vt paulò maiora canamus, cùm Cuculus Iunoni sacer sit, ut aiunt, atque hæc & nuptias & parturientes curet, ideo Deam ipsam & præcipuè quòd huius forma, in quam Iupiter sese converterat, decepta Iouis coniunx esset facta, Cuculi simulachro expresserunt. Imo verò Iouem ipsum imagine Cuculi, qui Iunonis sceptro insideret, exhiberi voluerunt, quod non alia ratione, vt etiam antea dictum, faciliùs sorori Deæ fucum facere putasset, quàm sub velo ridiculæ auis huiusce quam ipsa ceu ludicrum quid veneraretur, & in gremium secura admitteret. Meminit huius fabulæ [b] Pausanias.

Timidorũ typus.
Pulicũ extirpatio.
[a] L. 25. Hierogl.
Ingratitudo expressa.
Veris signũ & messis.
Cucul⁹ rex.
Iunonis simulacrum.
[b] In Corinthiacis.

PROVERBIA.

OLIM qui fuissent in re quadam parum honesta deprehensi, vulgari probro Cuculi dicebantur. Id ortũ à vinitoribus, qui seriùs cœpissent putare vineam, nec hoc munus absoluissent, priusquam Cuculus audiretur, veluti cessationem exprobrans agricolis, cuius vocem imitantes viatores, vinitores deridebant. Ita [a] Plinius: *In hoc temporis interuallo* (inquit) *quindecim diebus primis agricolæ, rapienda sunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non suffecerit, dum sciat inde natam exprobrationem fœdam putantium uites per imitationem cãtus alitis temporarij, quem Cuculum vocant. Dedecus enim habetur, opprobriumq; meritum falcem ab illa volucre in vite deprehendi, vt ob id petulantiæ sales etiam in primo vere ludantur. Auspicio tamen detestabiles videntur. Adeò minima quæque in agro naturalibus trahuntur argumentis.* Ex his Plinij verbis intelligi possunt hi [b] Horatiani versus:

> *Tum prænestinus salso, multumq; fluenti*
> *Expressa arbusto regerit conuitia, durus*
> *Vindemiator, & inuictus, cui sæpè viator*
> *Cessisset, magna compellans voce Cuculum.*

Simili sensu [c] Ausonius:

> *——Vnde viator*
> *Riparum subiecta terens, hinc nauita labens*
> *Probra canunt seris cultoribus.*

Horatij locum Porphyrio explicans: *Nam solent,* (inquit) *leuia* (fortè legendum lenti pro leuia) *rustici circa viam arbusta vindemiantes à viatoribus Cuculi appellari: quum illi prouocati tantam verborum amaritudinem in eos effundunt, vt viatores illis cedant, contenti eos Cuculos iterum atque iterum vocare.* Huc [d] Pierij Valeriani verba ex hieroglyphicis, quod ad hoc argumentum declarandum non modicum sint allatura lucis, ascribere non pigebit. Ego, inquit, cum Octobri mense Roma Neapolim proficiscerer, in huiusmodi locos incidi, per continuum diem conuitijs huius-

Cuculi qui dicti.
[a] L. 18. c. 26
[b] L. 1. Serm. Sat. 7.
[c] In Mosella.
[d] Lib. 25. Hierogl.

modi delectatus: quare cum Acrone dicere poſſumus, hoc autem ipſa re nouimus, quemadmodum viatores, quos in itinere vindemiatores per agros conſpexerint, conuitijs agitare gaudeant, illiq; ita reſpondere, vt Cuculos eos appellent, quaſi pigros, ignauos ſcilicet & nihili homines. Sed hoc parum eſt, & quod à Porphyrione dicitur, ſubfrigidum: Hodie ſiquidem res agitur conuitijs & calumnijs etiam vehementioribus. Viatores enim eos nūc pulterones, nunc cornutos, nunc alijs atque alijs probris inceſſunt: illi contra ſiue ciuis, ſiue magiſtratus, ſiue rex ipſe occentare cœperit, omne opprobrij genus regerunt, tegendisq; retectis turpiſſima quæq; minitantur, præſertim ſi celſiſſimis, quę tota regione ſunt, arboribus inſederint: quáuis id impunè toto agro Cāpano, Neapolitanoq; tempore vindemiæ licet, ne quid libero libertatis detrahatur. Atq; hoc illud eſt, quod Flaccus ait: *Durus vindemiator, & inuictus, cui ceſſiſſet ſæpe viator.* At quod Horatius de vere, cùm putandi vites tempus eſt, dixit, Pierius ad vindemiam tranſtulit, cùm Cuculus non canit. Quo tempore petulantiæ illi, quos Plinius appellat ſales, etiamnum apud alias nationes licet agnoſcere. Vernis enim menſibus quum auditur Coccyx mariti mutuis ſalibus inter ſe ludunt, dicentes, tibi canit hæc auis. Quod quidem Gallis eſt familiare ſignificantibus vxorem parum diligenter eſſe cuſtoditam. Quum tamen potiùs Currucæ, vt diximus, nomen talibus competat: Cuculi verò hiſce, qui fidem coniugalem uxori datam non ſeruant. Quin &[e] Plautus ſic introducit vxorem conuiciantem marito cum amica deprehenſo.

Pultrones.

Horatius declaratus.

Sales.

Currucæ q dicendi, & qui Cuculi.

[e] In Aſinaria.

At etiam cubat Cuculus. Surge amator, i domum. Et mox:
Cano capite te Cuculum vxor ex luſtris rapit.

Quod verò Acron uiatores Cuculos appellari ait tāquā pigros, cum hoc cōuenit Plautinum.

Etiam cubat Cuculus, quod grauatim ſurgeret aſſertor puellæ.

Quin uideri poteſt in conuitio Cuculi alluſum ad uocem cubandi. Et[f] alibi pro generali conuitio videtur uſurpaſſe. *Quid fles Cucule, viues?* niſi fortè lachrymantem ac ſingultientem amatorem Cuculum uocet, quaſi κοκκύζοντα. Similiter[g] alibi:

[f] In Pſeud.

[g] In Mercat.

[h] In Perſa.

Iſtæc filio non credam, qui obſequitur patri, huic non, vt mero Cuculo. Itidem[h] alibi:
Tua quidem Cucule cauſa, non herclè ſi os præciderim tibi.

Cuculi, κόκκυγες de ijs, qui cùm pauci ſint, multi numero eſſe uidentur, dici ſolet Heſychio & Varino authoribus. Cuculi nimirum dici poſſunt, qui ſtrepitum, clamorem, aut oſtētationem magnam exercent, cùm reipſa parum aut nihil ſint, aut præſtare poſſint. Coccygis cantus, de ijs qui eadem ſemper ingerunt. Et cantilenam eandem canere, prouerbiale dictum eſt apud Latinos, quod & Germani uſurpāt: Du ſingeſt yemer ein geſang, vuieder guckguck, id eſt, cantilenam ſemper eandem repetis inſtar Cuculi. Ipſe ſemet canit: In iactabundos ſui ipſorum prædicatores. Huic affine eſt illud Germanicum: Der guckguck muſſim ſelbeſt ſein ergycht auſſruoffen. Aries nutricationis mercedem perſoluit: de homine ingrato. Impetit enim cornibus etiam altorem ipſum. Eiuſdem apud Germanos ſententiæ eſt illud. Du loneſt mir Vuie der guckguck dem gorſem, id eſt, mercedem mihi rependis, qualem Corrucæ Cuculus. Cuculus ſemper in alieno nido parit, nunquam bis in eodem: Der guckguck legt ſtaetz in ein ander neſt. Videtur torqueri poſſe in hominem improbum & aſtutum, ſed cuius doli facilè deprehendantur, ut nemo iterum ab eo decipiatur. Quanquam & aliter interpretari licet, Cuculum ſemper in alio (id eſt, ſimpliciter alieno) nido parere. Hæc Teutonica pleraq; prouerbia Ornithologus citat. Aſtutior Coccyge dicebatur, qui aſtu ſibi conſuleret. Sumptum ab auis ingenio, oua quæ ipſa fouere non poteſt, in nidos alienos ſubijcientis, quo in ſterilitate propria, & nullo quidem ſuo labore ſpecies nihilominus conſeruetur.

Thraſones.

Coccygis cantus.

Iactabundi.

Ingratus.

Improbus & aſtutus.

Aſtutus.

EMBLEMATA.

[a] Embl. 60.

EMBLEMA eſt apud[a] Alciatum, quod inſcribitur Cuculus, huiuſmodi.

Ruricolas agreſte genus, plerią; Cuculos
Cur vocitent, quænam prodita cauſa fuit.
Vere nouo cantat Coccyx, quo tempore vites
Qui non abſoluit, iure notatur iners.
Fert oua in nidos alienos, qualiter ille
Cui thalamum prodit vxor adulterio.

APOLO-

APOLOGI.

CVCVLVS & Philomela eodem cantant tempore, uerno scilicet ab Aprili medio usque ad exactum Iunium, aut eò circiter. Hæ duæ aues in contentionem uenerunt de suauitate concentus. Quæsitus est iudex. Et quia de sono erat certamen, aptissimus uisus est ad eam cognitionem asinus, qui præter cæteras animantes magnas haberet auriculas. Asinus repudiata Luscinia, cuius se harmoniam negabat intelligere, uictoriam Cuculo adiudicauit. Philomela ad hominem appellauit, quem ubi uidet, agit statim causam suam, canit diligenter, ut illi approbet uindicandam iniuriam ab asino acceptam.

Cuculi & Luscinię cõtentio de cantu.

10

Apologus alius est apud [a] Plutarchum, in quo Cuculus inducitur minores aues percontari, quare fugerent se conspectu, qui nullam præ se ferat ferocitatem. Quoniam, responderunt, suspicamur te aliquando futurum Accipitrem.

[a] *In vita Arati.*

FABVLOSA.

THEOCRITI Scholiastes enarrans hoc carmen poëtæ, *πάντα γυναῖκες ἴσαντι, καὶ ὡς Ζεὺς ἠγάγεθ' Ἥραν*, hoc est, *omnia nouerunt fœminæ, etiam vt Iupiter Iunonem duxerit*, cuius usus adinstar prouerbij haberi posse uidetur. Aristoteles (inquit) in libro de Hermiones templo, Iouem fabulatur, cùm Iunonis ab alijs Dijs separatę concubitum insidiosè quæreret, in Cuculi forma latere uoluisse, & consedisse in monte, qui prius Thronax seu Thornax dicebatur, nunc uerò Coccyx, & cùm Iuno sola proficiscens ad eundem montem peruenisset, Iouem nimia tempestate excitata, ad Iunonem quiescentem eo in loco, ubi nunc Iunonis pronubæ seu nuptiarum præsidis ædes est, deuolasse, frigenti rigentiq; similem, & in Iunonis genibus insedisse: misertam eam auis ueste obtexisse, tum illum pristinam formam resumpsisse, & cùm Iuno copiam sui negaret, quòd matrem timeret, Iouem se illi maritum fore promisisse. Alij referunt primò repulsum à Iunone excusso peplo, at illum statim mutata facie ab ea acceptum fuisse. Vnde præcipui Argiuorum hanc Deam colebant, cuius simulacrum, quod in alto solio positum erat, Cuculum sceptro insidentem manu tenebat.

20

Thronax, seu Thornax mons. Iunonis téplum vbi.

30

Appendix ad Historiam Aesalonis.

Antequam ad Falcones nostra transferatur oratio, visum est Aesalonis iconem, quam per incuriam, ac festinationem suo loco, folio videlicet huius libri 355. prætermisimus, priùs hoc loco exhibere. Est autem auis forma & magnitudine Accipitri Sparuerio non dissimilis; colore uerò planè alio. Totum enim dorsum à ceruice ad vropygium usque ferrugineum est, etsi tamen pennæ eius omnes lutescant: Cauda eisdem coloribus constat, sed uelut ex lattrunculis modò ferrugineis, modò luteis composita. Rostrum cæruleum, breuiusculum. Pupilla oculorum nigerrima: iris lutea: Vertex ferrugineus: Ceruix modò ferrugineis, modò albis maculis maiusculis deorsum uergentibus insignita. Collum candicans lineis ferrugineis, quæ etiam deorsum tendunt, respergitur. Pectus & totus uenter, necnon & coxæ eiusdem quidem coloris sunt, sed pro lineis maculas, easq; grandiusculas habent. Tibiæ & digiti pedum crocei sunt, & tabellis insigniti. Vngues robusti, nigri & hamati.

40

Dorsum. Cauea. Rostrum. Oculi. Vertex. Ceruix. Collum. Venter. Tibiæ.

Sequitur Aesalonis Icon.

VLYSSIS

Finis Libri Quinti.

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS
ORNITHOLOGIÆ
Liber Sextus.

Qui est

DE FALCONIBVS IN GENERE.

QVANQVAM Falconis nomen recentioribus quibusdam scriptoribus necnon huius tempestatis Accipitrarijs variarum nationum adeò latè pateat vt omne Accipitrum genus sub se comprehendat, vti ex capite de nomenclatura patebit, nos tamen, vt tam vocum, quàm rerum confusionē (in quo semper summo studio incubuimus) euitaremus, generali hac significatione, tanquam minus propria neglecta, præcipua ipsius significata hoc tractatu prosequemur. Etenim quæ ad Falconis nomenclaturam, quatenus omnes Accipitres denotat, pertinent, ea in Accipitrum tam generali, quàm particulari historia pertractantur, atque etiā multa, quæ Falconi, tanquam Accipitris speciei congruunt. Reseruata autem sunt huic peculiari tractatui ea potissimùm, quæ strictiùs accepta, solis Falconibus, generatim tamen, sunt peculiaria. In tanta enim scriptorum, qui diuersa adeo significatione vocibus vtuntur, & vocum ipsarummet ambiguitate, fieri vix potest, vt non aliquādo, quod speciei proprium est, toti generi attribuatur, aut contrà, cùm sæpe certò constare non possit, qua significatione, largane, an stricta, apud eum authorem, è quo excerptus est locus, dictio ea accepta sit. Sed neque in hoc ipse error seu peccatum adeò enorme committitur, si quæ de toto genere vera sunt, de specie dicantur, aut vice versa, non tamen hoc vniuersali, sed indefinita enuntiatione. Quare ignoscet æquus lector veniam præfatis, si pleraq; Falconibus & Accipitribus communia, in Accipitris historia retulimus, aut hîc etiam nonnulla referri videbit, quæ ad Accipitres quoque accommodari possunt. Hoc autem incommodum, quod alia ratione euitari non potest, ita corrigi, aut sarciri poterit, si utraque historia perlegatur ab eo, qui curiosiùs huius uel illius historiam inquirit.

ÆQVIVOCA.

FALCONIS nomen, etsi recens, multis tamen rebus, idq; uaria ratione commune factum est, nempe aut analogia, aut alia quadam de causa.

In primis stellarum imago, ordine septima, vt auctor est [a] Franciscus Iunctinus, Falco uocatur, quæ alias quoq; lyra seu fidicula, chelysuè, tympanum, Vultur cadens, & testudo dicitur. Sidus hoc decem stellis cōstat, quarum laudatissima est, quæ lyra propriè appellatur.

Falco stella.

[a] *In sphæra.*

Auripigmēti etiam quædam species, quā in meo musæo asseruo, Falco neotericis dicta est.

Auripigmētum Falco dictum.

Mugil alatus ex piscibus squamma tectis, quibusdam Miluus, quibusdam Falco propter volatum nuncupatur.

Falco piscis

Fuit etiam nomen viri celebris, cuius [b] Xyphilinus meminit.

Falco Vir.

[b] *In Pertin.*

Germani & Itali bombardarum, siue tormentorum bellicorum genus quoddam Falcones appellant.

Falco tormentum.

Fuit

Falco ſignũ militare. Fuit & militare ſignum aliquando eo nomine dictum.

Promõtorium Gaditanum. Promontorium quoque Gaditanum hoc nomine venit, cuius [c] Sabellicus meminit, ſub nomine Falconis promontorij.

[c] In ſupple. Hiſt.

Falcones q̃ Aues dictę. Denique, vt propius ad rem accedamus, Falconis vocabulo, vt Auem ſignificat, adeo generatim uſi ſunt authores multi, ut non ſolùm omne Accipitrum genus, ſed & rapaciũ omnium ſub ſe contineret, ſuaq; ſignificatione includeret. Ita Aquila, Theodotion, & Symmachus apud [d] Albertũ aues oẽs, quarum in uenatu uolatico uſus eſt, Falcones uocant. Et ipſe Albertus, alijque recentiores, ut Creſcentięſis, Niphus Merillos ſeu Aeſalones & Accipitres Palumbarios, Falcones uocant. Pari pacto nomen Falco Gallis, authore [e] Bellonio ad omne Accipitrum genus deſignandum extenditur, haud ſecus quàm Gręcis Hierax, & Latinis Accipiter. 10

[d] Lib. 23. de Anim.
[e] Lib. 2. de Auib. c. 18.

SYNONIMA.

Daah. APVD Hebræos דאה daah Auis nomen in [a] Leuitico per daleth, ſed in [b] Deuteronomio per rauh ſcribitur. Hoc eruditus quidam Falconem ſignificare ſuſpicatur. Alij tamẽ aliter interpretantur quidam enim Vulturem, alij Miluum uertunt. Et nominis quoq; ratio generalis eſt, & alijs poteſt accommodari. Nam verbum דאה celeriter uolare ſignificat. Kos. Rabbi Salamon כוס Kos in [c] Deuteronomio interpretantur פלקין, id eſt, Falconem, ſed Bubo potiùs aut alia Auis nocturna hac uoce ſignificatur, ut in Bubone oſtendemus.

[a] Cap. 7.
[b] Cap. 14.
[c] Cap. 14.

Græcum huius Auis nomen apud alium nullum authorem pręterquam Suidam reperitur, 20 qui ita ſcribit: *φαλκων, φαλκωνος, nomen & ſpecies Accipitris.* Hæc uerba Bellonius ita intelligit, tanquam ſi Suidas dicere uelit id nominis Accipitri ſimpliciter, & generatim dicto competere, & præterea etiam uni tantùm peculiare eſſe ſpeciei. Ornithologus uerò uelle uidetur, ut dictio hæc (nomen) ad ſubſequentem (ſpecies) referatur, ſubaudiaturq; proprium, ut dicatur, nomen non Accipitris ſimpliciter, ſed vnius tantùm ſpeciei, & hoc quidem, vt mihi videtur rectiùs. Neque mirum eſſe debet, nuſquam alibi id nomen Græcè legi. Nam verè Græcum non eſt, ſed Latinę originis, & à Suida è Latio in Helladem trãſlatum Gręca terminatione ipſi affictа. Latinos eſſe ei natales arguit nominis ratio. Nam Feſtus Falconem dictum eſſe vult à pede introrſum arcuato, ſeu à falcato vnguium hamo, id eſt, falcis in morem adunco, intorto, atque acuto. Nam ſimili cauſa falculæ dicuntur Pardorum, & Pantherarum extremitates vnguium, in falcis formam incuruatæ, quia apprehenſa integra corpora dilaniant. Alioquin Falconis nomen pro hac Aue non eſt admodum vetus. Falcones & Aſtures nominantur à [d] Firmico. Seruius quoque Grammaticus Virgilij Scoliaſtes Falconem commemorat. Antiquiori vocabulo Thuſcis Campanis vernacula lingua Capys dicebatur. Vnde Campaniam vel potiùs Capuam ciuitatem à Thuſcis conditam viſo Falconis augurio denominatam idem Seruius tradit. Id ipſum aſſerit Feſtus inquiens: *Capuam in Campania quidam appellatam ferunt à Capy, quem à pede introrſum curuato nominarunt antiqui, Falconem noſtri vocant: alij à planitie regionis:* [e] Virgilius quoq; Capyn virum appellat, à quo nominata ſit Capua. Itaque Capys & viri & Auis nomen fuerit, vti etiam Falco. Blondus in Latina regione, quos nunc Falcones nominamus à Plinio Chiluones vocari ſcribit, cùm tamen id vocabuli apud Plinium nuſquam ſit reperire. Latinum Falconis nomen plerique Europæ populi acceptum retinuerunt. Italis enim Falcon uel Falcone dicitur, Gallis Faulcon, Germanis Falck, Belgis Valck, Hiſpanis Halkon, Illyrijs Sokol.

Falconis nomen quõ intelligendũ. Etymologia. Capys. Capys vir. Chiluones. Falcone. Faulcon. FalcK. ValcK. HalcKon. SoKol.

[d] L. 5. Matheſ.
[e] Aen. 10.

30 40

GENERA. DIFFERENTIÆ.

TARDIVVS & Bellonius generica quadam attributione Falcones in tres claſſes partiuntur, vt ſcilicet à loco ſumpto diſcrimine, alij dicãtur Paſſagers, id eſt, migratores ſeu commeatores, ſub quo genere omnes qui ab exteris, & procul diſſitis regionibus ad nos migrant, & peregrini ſunt, continentur: alij verò campeſtres, qui ſecundum ab illis bonitatis locum obtinent, & Aues mediæ magnitudinis, quæ ruri degunt, vt Columbas, Perdices, Turdos, & minores etiam ex agris uenantur, maiores verò, quales ſunt Cygni, Anſeres, Ardeæ, Anates, Phaſiani, Otides, non aggrediuntur, ſed peregrinis illis, quos migratores vocauimus, relinquunt. Tertium verò ac vltimum genus, Riparij appellantur, quòd in ripis, aut littoribus degentes ex aquis victum ſibi quærant, qui varia etiam pro locorum diuerſorũ ratione nomina ſortiuntur. Italis enim marini dicuntur, quod in maris littoribus & in maritimis habitent, vnde & littoralium 50

Paſſagers ſeu migratores. Cãpeſtres. Riparij. Marini. Littorales.

lium nomen accipere possunt. Galli, qui iuxta flumina agunt, fluuiatiles, qui circa lacus, lacustres indigite voce Faulcon de marest, vel riuiereux appellant. Hoc genus, quia piscibus tantùm, aut in littore ab aqua destitutis, aut Laris ereptis victitat, omnium ignobilissimum cẽsetur. Alij denique Gallis peculiari nomine Faulcons de repaire vocantur, scilicet à loco quopiam, in quo pasci soliti, escæ illecebra capti fuêre. Repaire enim Gallis diuersorium seu domicilium significat, non uerò, ut uir quidam doctissimus putauit, pastum. Hoc enim non repaire, sed repaistre dicunt.

Fluuiatiles Lacustres.

Faulcõs de repaire.

Ad primum, arbitror, genus pertinent, quos ijdem Galli, Haultains uocãt, id est, sublimipetas, item quos Heronniers ab Ardeis, & Gruiers à Gruibus capiendis denominarunt.

Haultains Herõniers. Gruiers.

Albertus magnus non dissimili ratione, sententiaq; triplex Falconum Genus facit, unum nobile, cuius decem species ponit: secundum ignobile, eius tres tantùm: tertium inter utrumque medium, quod promiscuo generosorum & ignauorum coitu progenitum utriusque naturam participat, & hoc ipsum triplex. In prima classe[a] enumerat Falconem sacrum, Hierofalcum, Falconem montanum, peregrinum, gibbosum, album, rubeum, cyanopodam, arborarium & lapidarium. Ignobiles Buteones, & Lanarios, Tinnũculosq; vocat, hac in parte Falcones cum Accipitribus perperam confundens. Tertij ordinis Falcones Hybridas meritò appelles: quo nomine Cicero Antonium vocauit, altero parente nobili, altero ignobili natum insinuans, sed nullas nominatim species exprimit, quòd eorum quotidiè nouo partu variantium nulla certa ratio iniri possit. Huic numero Itali, inter quos est Carcanus, qui vulgari idiomate de rapacibus scripsit, adijcit Germanos & Tunetanos. Sed, nisi me mea coniectura fallit, Germani cum Cyanopodis ijdem sunt, & qui è Tunetano regno Africę apportantur, ad peregrinos non malè referentur, vti suis locis, adductis rationibus docebitur. Nos vnum incerti generis, quem à colore totius corporis leucopheũ seu subcęruleũ appellamus, pręterea & Indũ vnũ addemus.

[a] Lib. 23.

Hybridæ qui sint.

Antonius Hybris dictus.

Germani. Tunetani.

Hi omnes rursum, quemadmodum & Accipitres, in triplici sunt differentia, quæ ab ætate sumitur. Ab hac alij vulgò à colore infumato dicuntur Sori, id est, Hornotini, eodem anno nati, qui antequam deplumescant, mansuefiuut, si statim à relicto nido capti sint. Tales præstantissimi putantur ad disciplinam. Alij nidularij mansuefactarijs vulgò vocantur, vulgò Italis Nidasi, Gallis Nyez, Germanis Nestlingen, quòd statim à nido domi nostræ adoleuerint. Alij ramales dicti sunt, Italis mutarami, Gallis ramage aut branchiers estlingen, qui nondum plenè adulti circa nidum ramulatim obuolitant, hi nidularijs celeritate præualent. Alij demum mutati vulgò uocantur, qui vel deplumes sunt, vel plumam veterem cum noua iam commutarũt anniculi, vel bimi, trimi, aut his prouectiores. Huiusmodi plerumq; sunt peregrini, nunquam uerò nidularij, utpotè cùm alibi in regionibus longinquis adulti ad nos aduolent, ideoq; uolacissimi sunt, sed ad obsequium contumaciores. Quodsi hornotinos esse contigerit, aut quos Itali Marzarolos, quòd Martio mense capti fuerint, appellant, præstãtiores proculdubio euasuri sunt. Tunc enim ramalium naturam nonnihil redolent.

Sori siue Hornotini. Nidularij. Nidasij. Nyez. Nestlingẽ. Ramales. Mutarami. Ramage. Branchiers estlingen.

Marzaroli.

Quomodo uerò nidularios dignoscas à ramalibus, his ferè uerbis docet Fridericus Imperator; Nidularij, inquit, uix educari possunt, quin aliquã læsionem incurrant: quod si uerò fortè non lædantur, fieri tamen nequit, ut pẽnas producant, quales ramularij, insignes nempe, splendentes, uirides, & corpori proportione æquali respondentes: contrà uerò uel corrosæ esse solent, uel alio quodam uitio infectæ. Cuius rei ratio istæc assignatur, quoniam ab hominibus minus diligenter, & cùm minori cura quàm à parentibus educentur, aëreq; impuriori, quàm apud illos, apud homines uti cogantur. Cæterùm color pedum & superioris rostri pars in nidularijs magis albicat: ungues uerò & rostrum obtusiores, & minus splendentes; ipsi autem magis queruli, & ore hiant; dum pascuntur, ueluti quodam horrore afficiuntur, pennas suas concutientes.

Nidulariũ distinctio à ramarijs.

Falconum denique aliud discrimen institui potest, ut alij dicuntur magni, quales sunt Hierofalcones, peregrini, & eiuscemodi: alij mediocres, alij parui, alij longi, alij corpulenti, crassiq;, alij teretes. Denique cùm in uniuerso genere, tùm etiam in singulis plerisque speciebus, magna reperitur colorum uarietas, nonnunquam quintuplex. Nam peregrinorum necnon aliorum quidam sunt rubicundi, alij fusci, alij maculosi.

Differentię à forma corporis. A colore.

NATVRA.

NATVRA. DESCRIPTIO.

FALCO haud dubiè Accipitrini generis esse cognoscitur, sed nobilissima species est, & animo & audacia reliquis plurimùm præstat. Qua verò ratione, quibusuè notis ab alijs rapacibus & Accipitribus dignosci queat, & distet, ex descriptione eius liquebit. Quandoquidem verò nemo vnquam Falconem in genere exactius descripserit, quàm [a] Albertus, itaq; huius verbis libenter vtemur, ne sensum in vllo immutemus. Falconũ, inquit, conueniẽs color est, habere maculas nigras in maxillis, vel, vt alibi idem ait, guttas in facie nigras, & albas circa oculos, vtrimque ex vtraque parte rostri; & cilia habere nigra, & cinereum subnigrum colorem in cranio, & dorso & superiore colli, & exteriore alarum parte, & caudæ etiam exteriore, & in alijs passim partibus varium esse, & quasi virgulis interruptis quandoque, imo semper habere nigredinem pro colore vno. Sed primo anno secundus color ruffus est remissæ rubedinis. Albescit autem deinceps paulatim, eò amplius scilicet, quò pennas sæpius mutârit. Color oculorum admodum flauus est seu croceus, ita vt ad rubedinem accedat: pupilla nigricat. Color pedum optimus croceus, multùm declinans ad albedinem. Nã quò minus albescunt, eo ignobilior est Falco. Quod si vergat ad colorem cæruleum, is quoque ignobilis, quamuis secus alij sentiunt. Quanquam autem diuersæ Falconum species, iam dictis pedum & pennarum coloribus differunt: in genere tamen colores isti Falconi conueniunt. Capitis quidem color iam dictus, conuenit etiam quibusdam nocturnis Auibus rapacibus. Sed quoniam figura, id est, forma & species corporis magis, quàm color ingenium seu complexionem indicat, idcirco excluduntur illa simpliciter à Falconum nobilitate. Quod ad corporis figuram attinet, omnibus Falconibus in genere conuenit crassius habere caput, & collum breuius, & similiter crassius, breuiusq; rostrum & pectus maius cum osse pectoris acuto. Quoniam autem Falconis est ictu pectoris percutere, largita est ei natura anterius in pectore os latum, triangulare, validum, cuius prominens & rectus angulus in superiori parte pectoris est perquam durus & firmus. Peculiare præterea est Falconi alas longiores & caudam habere contractiorem, crura breuiora, ac fortiora proportione sui corporis, quàm cæteræ Aues rapaces. Eodem modo reliquarum partium positã à nobis descriptionem per comparationem ad alias Aues rapaces accipi volumus. Quanquam verò dixerimus caput debere esse crassum, non tamen enorme caput laudamus, quòd hoc accedat ad speciem Auium nocturnarum, quæ omnes capita habent enormia, timidæq; sunt, magnitudine capitis, materiæ potius abundantiam, quàm virtutis excellentiam indicante. Præterea neque omnino rotundum caput probamus, quòd in concauo sphærico nimis diffluant spiritus. Sed cùm in Asture capitis pars anterior longiuscula stringatur paulatim, & terminetur in rostrum, sicut & Aquilæ caput, caput naturale Falconis neque oblongum est, neque stringitur, ita ut rostrum fermè videatur sphæræ appositum, & frons eius ex rotunditate dilatari. Superior cranei pars à rotunditate deficit, & hæc capitis planities in summo vertice semper laudatur. Maxillares partes benè rotundæ & breues sunt, quæ quidem species est humidi cholerici, benè mobilis & benè audacis. Nam & Falconis inter Aues proprium est, citò moueri in prædam, & non discernere, & plus audere, quàm possit. Idem dixerim de colli breuitate. In genere enim breue est collum Falconis, magis quàm Aquilæ, Asturis aut Nisi. Sed nimia breuitas vituperatur, phlegmaticam enim frigiditatem, aut melancolicam siccitatem significat, & ad proprietatem Auium nocturnarum accedit. Ferè autem quodcunque animal speciem alterius refert, ingenio quoque & moribus ad id accedit. Et licet crura breuia esse debeant, coxæ tamen sint longæ & benè pennatæ. Pes benè patulus, digiti fortes, præcipuè in nodis articulorum, & vngues validi, magisq; aliquantulum curuati ad interiorem pedis partem. Similiter denique caudam non simpliciter breuem probamus, sed comparatione facta ad Astures & Nisos. Nimis enim breuis, Noctuæ aut Bubonis referret. Sit igitur longitudo eius tanta, vt composita alæ se super caudam extendant, aut ferè attingant in extremo longiorum anteriorum pennarum, & ab illa coniunctione cauda non multùm descendat, nec dependeat, sicut Asturis & Nisi. Nam cauda longa spinę dorsi medullam nimis humidam indicat, & timiditatem arguit. [b] Petrus Crescentiensis laudat in Falcone caput rotundum, spatulas amplas, pennas alarum subtiles, coxas longas, tibias breues, & crassas, pedes liuidos, & sparsos. In his ab Alberto nonnihil variat, qui caput probat mediocriter crassum, pedes latos, sparsos, & macros, pennas alarum remiges longas. Et Falconem laudat, qui frequenter pedes suos respicere solet. Huiusmodi dotibus præditus plerunque alijs, in quibus eæ desi-

[a] Lib. 23.

[b] L. 10. c. 7.

Marginalia: Color. — Oculi. — Pedes. — Figura. — Cur pectus latum habeat. — Caput, eiusque partes. — Collum. — Coxæ. — Pedes. — Cauda.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50

eæ desiderantur, præfertur. Fit tamen, vt qui è contrario, aspectu maximè deformes sunt, opti-
50 mi aliquando reperiantur. Vnde Falconum præstantia solo experimēto exactè cognoscitur.
Iconem, quam dedimus, cùm Ornithologus in generali Falconū historia collocauerit, & nullum peculiare nomen dederit, nobis etiam hîc ponere placuit.

LOCVS.

Vbi optimi Falcones gignantur.

MAXIMVM, præstantissimum, ferocissimumq; Falconum genus, & quidem magno numero in regionibus ad septentrionẽ positis reperiri omnes scribũt. Cuius rei saltem verisimile rationem in Accipitre reddidimus. Nam in Suetia & Liuonia, quæ plusquam supra sexaginta tres gradus ab æquatore distant, vt ex tabulis geographicis patet, frequentes admodum, & audacissimos gigni tradit, & insulas maris glacialis Falcones plurimos producere author est Paulus Venetus. E Moscouia quoque & præsertim Pecerra huius regione, Tartaria, Russia, Borussia, magna Falconum copia, & quidem generosorum admodum ad nos apportatur. Reperiuntur quoque albi & optimi in Bosnia à Bosina fluuio uocata, habitantq; montes altissimos & inaccessibiles. Hybernia quoque eidem polo artico subiecta, quam hodiè Irlandiam vocant, Oceani insula, Britanniæ collateralis, multos producit Falcones, aliasq; similes rapaces aues. Denique in tota Septentrionali plaga, Sarmatia tota, finitimisq; regionibus optimi, pulcherrimiq; abundè reperiuntur. Orientis præterea regiones Aegyptus, Assyria, Persia, insulæq; ad Orientem sitæ, Cyprus, Creta, Rhodus Falcones optimos ferunt. Ea quoque Africæ pars, quæ Tunetanum hodiè regnum vocatur, & Græcia, necnon Ligustici maris insulæ, Sardinia, Corsica, & Hetrusci ex Ilua præstantes mittunt. Producit item & Italia in Apennino, Germania in alpium iugis, & Gallia in Pyrenæis & alibi, alios alijs præstantiores. Plerunque verò in altissimis montium rupiumuè verticibus, aut syluarum excelsis arboribus, ut quercuum ramis degunt, & aliquando in syluarum lateribus, vnde promptiùs ad pastum in agros euolare possint.

Falcones albi vbi.

Cur in mõtibus & syluis agant.

VOX.

FALCO vocem edit, vt inquit Albertus, plerunque crassiorem & prolixiorem, & quæ ab acuto in grauiorem procedit, magis quàm Asturum vel Nisorum, id est, reliquorum Accipitrum, imo quàm Aquilarum etiam, quibus acuta est.

VOLATVS. PVGNA.

Volandi ritus.

FALCO mira quadam volandi ratione cùm in principio, medioq;, tùm in fine suę uenationis vtitur. Primùm enim præda conspecta in gyrum sese rotando altum æthera conscendit, & fixo in eam intuitu deorsum obliquè sese præcipitat. In visam Anatem, Anseremuè aut Gruem instar sagittæ, aut iaculi clausis, cõtractisq; alis ruit, ac ungue posteriore lacerat. Scire autem licet non omnes rapaces simili pacto prædam inuadere, capere, & laniare. Quædam enim rectà & in longum volant, nec alta petunt, cùm prædam prehendũt, & simulatq; Auem ceperunt, non expectant, donec exanimata sit, sed rostro ilicò uellicare & lacerare incipiunt, quibus plus roboris in unguibus est, quàm in rostro. Huius generis sunt Astures, Nisi, seu Sparuerij. Aliæ uerò, cùm prædam captant, ex alto in eam magno impetu decidunt, feriunt, atque hoc modo cõficiunt: Vnguibus arreptam uinctamq; iugulum & colli uertebras rostro diffringunt, quòd in eo maiorem uim habeant, quàm unguibus. Rostro itaq; prædam dilaniãt, neq; uerò prius mordere, aut uorare incipiunt, quàm prorsus mortuã conspexerint. Hanc consuetudinem, ac naturam habent Aquilæ, & Falcones, necnon & Aesalones, & fortè etiam Lanij maiores, minoresq;. Falco enim, ut Albertus, ubi ipsius uenãdi modum enarrat, docet pulchrè, vbi ad prædam inuadendam pergit, tum celeri uolatu in sublime ascendit, & rursus compositis ad pectus, quibus icturus est, unguibus, impetu quodam in Auem descendit, tam ualido conatu, vt strepitum quasi concitati uenti suo descensu excitet, & inter descendendum rapido motu prædam ferit. Deorsum uerò labitur non quidem rectà, aut perpendiculariter, sed obliquo uolatu: quo descensu Auem unguibus percutiens, longum adeò uulnus infligit, ut à capite ad caudam usque discissa, aut toto capite truncata nonnunquam in humum decidat. Est autem generosi Falconis inter ascensum, & descẽsum nihil, aut parum quiescere, (alioquin enim inter duos motus duplicem quietem fieri est necessarium) sed posteàquã descenderit, aliquando prædam deorsum volando anteuertere, & impedire, donec ab altero Falcone socio, qui ascẽdit, feriatur. Cùm autem hoc Falconi sit peculiare, vt maximo impetu in prædam feratur, & præ animi magnitudine plus audeat, quàm vires patiantur, fit sæpenumerò, vt minus in sui tutela cautus, parumq; sibi prospiciens summoperè offendatur, & in graue aliquod malum impingat. Quod exemplo venationis Ardearum manifestum est, quas sanè persequentem videre

Rapacium in volando diuersitas.

Falco quo modo prędã inuadit.

Generosi signa.

dere Falconem iucundiſſimum eſt: *Ardea* enim, vt refert doctiſſimus ille Chyrurgus Regius [a] Paræus, *vbi Falconis remigio alarum elati rapida celeritate depreſſam, & infra poſitam ſe intuetur, roſtro quod prælongum habet, & acutum, ſub alis cõdito, ac ſurſum elato, pugnæ ardore, & prædæ cupiditate occæcatum, & incautum ipſum deuolantem, & irruentem excipit, vt eo ſemet Falco medium pectus induat, adeo vt ambo ſæpè illiſis interraneis humo affligantur enectæ. Quod ſi arte & felici corporis declinatione inſidias illas Falco illæſus effugerit, Ardea nihilominus deiecta & deturbata, receptui ſtentorea voce canente magiſtro, in prætentum pugnum pinnarum rotato ſcapo reuocatur*. Huic incõmodo hac de cauſa maximè obnoxius eſt Falco, quia cùm ſe non ignoret, armatum probè valida & oſſea acie, robuſtumq; à natura pectus obtinere, quare hiſce armis potiſſimùm naturæ ductu cõfiſus pectoris cono antrorſum protenſo ac exerto hoſtem adoritur, ac vehementi quodam impetu ferit, audacior potiùs quàm cautior. Vnde fit, vt hunc eius venandi morem probè callens, & ipſa à natura edocta Ardea, necnon in roſtro oblongo ac mucronato ſpem ſalutis collocans, ex alto impetentem Falconem ſupina in aëre excipit, & telo quod prius, ne à Falcone viſum euitaretur, prudenter ſub alis condiderat, tẽpeſtiuè deprompto, ac velut euaginato mucrone, pectus eius confodit, cautior ipſa, quàm audacior, niſi Falco periculum præſentiens, repreſſo nonnihil motus impetu ictum declinans euitet, atque hac ratione & fortitudinis & ſagacis prudentiæ palmam reportet. At quoniam hi motus contrarij, qui ſurſum, deorſumq; volando fiunt, tam citò peragi non queunt, quin mora aliqua inter vtrumq; intercedat, pręterquã quòd & ipſis vtriſque præſertim aſcenſui, longiuſculum tempus impendi neceſſe ſit, quod tam celer minimè eſſe poſſit, atq; deſcenſus, optimè venatio per Falcones inſtituitur, quum duo, aut plures ſibi mutuo ſuppetias laturi in predam perſequendam emittuntur. Ita enim, ut unus ſumma petens volantem ſiue Ardeam, ſiue aliam auem impulſus præcipitet, alter iuxta terram volans præcipitatam excipiat, aut ſi ille irrito ictu prædam impetiuit, hic in locum ſocij in ſublime elatus ſuccedat, eãq; certiori ictu percutiat, illo interim, qui iam deorſum lapſus eſt, Auem præueniente, neuè longiùs abſcedat, aut fugam capiat, impediente. Et hanc ob cauſam, inquit, Albertus, Falco licet Auis ſit iracunda (ut & cæteræ rapaces omnes) ideoq; conſortis impatiens, & ſolitaria, tamen venationis idoneo tempore ſocium diligit, ac lubens admittit, perpetiturq; cum eo prædam ſine pugna, aut contentione vlla, quod reliqui Accipitres non faciunt, priore modo ſolertem ac induſtrium, altero iuſtum ſe oſtẽdens. Fit item nonnunquam, ut ſolus & ſocio deſtitutus, non ſtatim poſtquam æthera ſuperauit, rurſum deſcendat, ſed in aëre Aue, quã captat, ſuperior, eam tamdiu inſequatur, donec iuſto à ſe interuallo diſſitam videat, ex quo commodè in eam irruat. Sed vitio vertitur, ſi veluti alis ſuſpenſus in aëre aliquandiu veluti immotus hæreat. Id enim timidi, ac degeneris animi ſignum eſt, eiſq; Auibus proprium quę non niſi reptilia, inſectauè, aut minuta quadrupedia, vt mures, ranas & ſimilia inuadunt, quales ſunt Lanarij, Buteones, Aeſalones &c. Generoſi eſt, vt diximus, ſtatim vt aſcendit, niſi admodum longè ab Aue abſit, præcipitem ſeſe deijcere, atq; ſi primo aggreſſu pręda fruſtrari contingat, rurſum in altũ euolare, & quod priùs non ſucceſſit denuo experiri, ictumq; iterare. Solet etiam, ſi Auem in fugam ſeſe conijcere viderit, fugientem perſequi acerrimè, tanto ardore, ac cupidine, vt niſi breui capiat, præ indignatione longiùs proſequatur, ac tanto poſt ſe herum ſuum ac dominum interuallo relinquit, ut amplius ad eum non redeat. Profectò miſellis Auibus vnicum in fuga relictum eſt præſidium, alioquin hoſtis feritatem non euaſuris.

Falconis cũ Ardea certamen. [a] Lib. 1. de Animal. & hom. praſt.

Cur plures Falcones emittẽdi i Ardeam.

Timidi ſigna. Generoſi ſigna.

ANTIPATHIA.

ADMIRABILEM profectò ac ſuſpiciendum authorem ſuum, ſummum, inquam, Opificem, reddit natura, & ipſa miratu digna, cùm abſque rationis, mentiſuè adminiculo, ſed rudis quodam phantaſiæ beneficio animantia bruta ita bene noxia ſibi ac pernitioſa futura cognoſcere, vt ea fugiant, docuerit. Sic & Aues quædam non tantùm hoſtem ſuum, cùm ipſas perſequitur, atque vrget, omni contentione fugiunt, verùm etiam cùm vel viſum aut auditum tantummodo, ex quouis minimo ſigno, quale eſt, vel vmbra ſupernè volare, nec longè abeſſe perceperint, innata quadam præſentione tantoperè exhorrent, ac formidant, vt quiduis perpeti potiùs, quàm in eius vngues malint incidere. Cõfirmat id Auis riuulariæ ſeu lacuſtris, quã Drepanim dicunt, exemplum, quam, ſi vel tintinabula tantùm Falconis ſubaudierit, tanto terrore affici tradunt, metuq; Falconis adeò conſterni, ut omnino malit crebris fuſtibus, lapidibuſq; ab hominibus obrui, quàm volatu ſe in aëra, vbi hoſtẽ eſſe percepit, attollere. Pari quoq; ratione Alauda in manus hominum venire, quàm in vngues Accipitris mauult incidere.

Antipathię vis.

Drepanis timor.

INSTITVTIO AD VENATVM, eiuſque huic tempeſtati accommodata ratio.

ONGO quidem ſermone ac diligenter in Accipitrum generali hiſtoria, de manſuefaciendis & ad venationem inſtituendis Accipitribus, vt in vſum & oblectamentum nobilium cedant, egimus. Itaque ſuperuacaneum cuipiam videri poſſit, hîc denuò eadem repetere, ac ueluti cramben bis coctam apponere, præſertim cùm quę de illis in genere tradita ſunt, Falconibus, vtpotè eorundem quoque ſpeciei, etiam accommodari queant. Attamen, quia quæ ibi dicta ſunt, pleraq; ex veterum, aut ſaltem ex mediæ ætatis authorum placitis, allata ſint, neque huic noſtræ tempeſtati ſatis appoſita, (quod enim in alijs pleriſque artibus & ſcientijs, in hac quoq; vſu venire videmus, vt vetus illa ruditas indies ingenioſorũ hominũ ſtudio ac induſtria expoliatur, adiectis, quæ deſunt: immutatis, quæ minus apta uidentur) ideò rem minimè ingratam facturi viſi ſumus, ſi in gratiam nobilium ac clarorum, cùm noſtræ Italię, tùm aliarum etiam nationum, hominum, nouam & huius noſtræ ætatis accipitrarijs vſitatã cicurandorum, & ad uenationem inſtruendorum Falconum rationem hoc loco exponeremus. Habet enim id vtilitatis, vt alias prætercam, ſecum adiunctum, quòd, vt ea quæ de Accipitribus inſtituendis tradita fuerũt, Falconibus, ita hæc quæ de Falconibus nunc dicenda inſtituuntur, Accipitribus ſimiliter magna ex parte adaptari poſſint. In qua quidem re, cùm nos Accipitrariã nunquam exercuiſſe, qui grauioribus curis, ſtudijsq; intenti ſumus, ingenuè fateamur, aliorum itaq; ſententiam ſequemur, ac præcipuè Franciſcum Carcanum Vicentinum, quo, quod ſciam, nemo accuratiùs, ac curioſiùs hac noſtra tempeſtate hãc artem, pertrectauit, vtpotè qui per omnem ætatem ſummo ſtudio eam coluit, aſſiduoq; vſu à ſe obſeruata pręcepta, uernacula nempe Italica ſuis conterraneis communicauit, quæ nos in Latinum ſermouem tranſlata toti orbi communia facere non recuſauimus,

Cur de Falconum inſtitutione agamus.

Vtilitas ex iſtitutione.

In Falconis itaque inſtitutione hæc in primis requiruntur, ut hominis nutui ac arbitrio obſequatur, capitio indui lubens ſe permittat, & è loco ſeu prælongo funiculo ad inſtituentis manum aduolare adſueſcat: denique ut Aues aquaticas, uerbi gratia, Ardeas, Grues, emiſſus è manu audacter & præcipiti impetu inſequi, & alia huiuſmodi ad hanc artem Accipitrariam maximè faciẽtia, paulatim induſtria dexteritate diſcat. Si igitur Falcones prorſus rudes etiamnum, omniſq; diſciplinæ hactenus expertes eſſe, Accipitrarius magiſter uiderit, paulatim ſingulo quoque die unum quidpiam docebit, tanquam lectione ſeu addiſcendorum penſo nouo ipſis præſcripto, ut quotidiana hac exercitatione in melius paulatim proficiant, atque tandem conſummatæ induſtriæ uenatrices Aues euadant. Quod quidem, ſi continua, aſſiduaq; cura adhibeatur, triginta dierũ ſpacio perfici poterit, plus, minuſue pro diuerſa ipſorum indole. Longius enim refractarij ac contumaces, breuius manſueti ac dociles inſtitutionis tempus poſtulant.

Inſtitutionis ſũma.

Quãto tẽpore inſtituatur.

DE MANSVEFACIENDO AC Inſtituendo Falcone nidulario.

VM ſuprà docuerimus, triplex Falconum genus ex ætate ſtatui, nempe nidulariorum, hornotinorum, & qui manſuefactarijs noſtratibus mudarami appellantur, itaque ſcire licet omnium eundem eſſe inſtituendorum modum. Veruntamen ſi quis meo conſilio auſcultare uolet, à nidularijs inſtituẽdis in uniuerſum abſtinebit. Nam pręterquam quòd maior pars ad bonã frugem non perueniunt, maxima adferunt tædia, ob aſſiduos labores ac moleſtias, quas in eis inſtituendis tolerare ille cogitur, qui eos eò uolet perducere, ut ſua ſponte, & ſoli Aues per aërem ſequantur, atque interficiant. Si tamen cuipiam animi gratia lubebit hac in re laborem inſumere, rectè faciet, ſi primùm eos aſſuefaciat è manu emiſſos inuadere Ardeas rubras, aut cinereas, Botauros, Alucones, Aſiones, atque alias huiuſmodi alites maiores. Sunt etenim nidularij natura ſua admodum rapaces, animoſi ac crudeles in exercenda laniena. Cùm uerò has maiores aſſueuerint capere è pugno emiſſi, poterint dehinc ad lacuſtres Aues venãdas inſtitui. Cuius rei gratia manſuefactario in amœnum & ſpacioſum campum prodito, ubi aut Capellę ſeu

Nidularios non inſtituendos.

Quomodo inſtituantur.

seu Vanelli, aut Cornices, aliæuè huiusmodi Aues reperiuntur, & relaxato nonnihil Falconis, quem pugno gestat, cucullo, seu capitio, ad has alites, quàm proximè fieri queat, accedito; & ad primæ cuiusque subuolantis tẽtatam fugam Falconem capitio exuto, è manu emittito, quo scilicet illa subuolante Falco quoque eam persequuturus alta petat. Cùmq; iam aut longiùs, aut mediocriter saltem aëre superato terras reliquisse videbitur, Accipitrarius Anatem, quem in hunc vsum penes sese in promptu habere debet, cuique oculorum cilia prius transfixa penna occluserit, iusto spatio distanti Falconi obijcito in aëra; Et si hanc ceperit, eadem pascito, maximisq; blanditijs eum delinito, magna voce, & clamore sublato ei applaudens.

Narratũ mihi fuit à quibusdam (quod tamen ego, vt cuius periculum nunquàm feci, non certò asseuerim) quosdam ex his nidularijs cura & studio mansuefactariorum Perdices, Coturnices, Phasianos, quinetiam Lepusculos capere. Esse quoque, qui omnibus numeris absoluti in venatione hac volatili euadant.

Quãdo nido eximẽdi.

Verùm quo tempore nido eximendi, qui pręferendi ad propositum opus, & quomodo nutriẽdi sint, docet. [a] Fridericus Imperator. Nidularij, inquit, vel accipiuntur ex proprijs nidis: vel quando iam è nido exiêre, & simul cum alijs, verùm non longè à nido obuolãtes, vel cùm hyemali tempore frigoris iniurias euitaturi ad alias regiones sese recipiunt; vel cùm in illis regionibus, in quibus perhyemabant, capiuntur, vel cùm in vere ea loca, vnde propter frigoris inclementiam aufugerant, repetunt. Quorum tam redeuntium nempe, quàm abeuntium alij mutati, alij verò immutati in manus aucupum incidunt. Qui verò nidis eximuntur, ij quoque diuersimodè obtinentur. Vel enim accipiuntur oua eorum, & auibus domesticis incubanda supponuntur: Sed ita nati viles admodum & nullius ferè pretij sunt. Vel nido eximuntur, idq; trifariam, aut cùm nullum adhuc pẽnarum in ipsis adest vestigium, sed veluti lanugine quadam, quam primùm nati aduersus ambientis frigus à natura armantur, induti sunt: aut vbi deposita quidem illa lanugine pennarum vestigia iam erumpunt, aut cùm pennis omnino instructi quidem sunt, sed volare tamen nequeunt. Quorum omnium illi minus probantur, quò incubatui propinquiores sunt. Quarè tam diù in nido relinquantur oportet, quàm diù de fuga non est periculum. Quò enim diutius à parentibus nutriuntur, eò fortiores, robustiores, minusque queruli euadunt, neque ita ore hiant, & meliorem corporis habitum acquirunt, siquidem parentes non tantùm carnem illis venantur conuenientem, sed & opportuno tempore, & debita quantitate eam offerunt. Contrà paruulos nido extractos homo, neque alere, neque cùm tempus postulat, neque quantum offerẽdum sit, cognoscere potest, vnde de facili vel moriuntur, vel in aliquod corporis vitium incidunt; si tamen sanos esse contingat, quod rarissimè accidit, nunquam robusti euadunt, nec pennas firmas acquirunt. Atque hæc de tempore eximendi è nidis Falconis sufficiant, Dicamus modò, quomodo exemptus pro institutione ad venatum conseruari queat. Locus in primis ex authoritate eiusdem Imperatoris longè alius esse debet ab eo, in quo Accipiter educatur: Sit, inquit, campestris, sed longè ab arboribus & syluis dissitus, in turri, aut in eminentiori solitariæ domus parte, cùm quia à parentibus in similibus locis alebantur, tùm verò maximè quòd peculiari quadam sympathia ea Falcones appetant, venationemq; suam adulti ibi exercere soleant. Si enim arbores domui vicinæ sint, periculum est, ne emissus Falco nidarius ad illas sese recipiat, redireq; ad Falconariũ magistrum renuat. Sit verò locus paruus, ad nidi, in quo natus est, similitudinem, tribus partibus patens, vt Septentrionalem, Orientalem, & Occidentalem ventum recipiat, & solem ab Oriente & Occidente; à parte verò meridiei clausus sit, ne noxam illi ab Australi ventus inferat. Is enim humores capitis resoluendo pigriorem, & debiliorem reddit. De cibo ita disserit. Carnes offerantur, crudæ, cùm quòd illis calor ventriculi, quo plurimùm abundãt, ad iustam quandam temperiem reducitur, tùm quòd talibus ali à matre cõsueuerint. Sint verò teneræ, imo verò quanto teneriores haberi possint, careãt fibris, neruis, venis, arterijs, cartilaginibus, ossibus, atq; pinguedine: ea enim omnia difficilè concoquuntur, maximè à nidulario, cui calor propter humidi abundantiam obtusior est. Sint auium pinguium, quoniam macilentæ pulpa carent. Sint recentes, iam iam occisarum auium, natiuo nempe calore adhuc tepidæ. Tales enim parum à viuarum carne immutãtur, ac calore putredinali minimè imbutę sunt, cui alioqui carnes obnoxiæ sunt. Si tamen, vt fit, recentes semper nancisci non liceat; tunc illæ quę parum aut iam statim refrixerint; hoc pacto exhiberi poterunt; Tandiu primùm in aqua dulci calida calefiant, donec ad proprium animantis, cuius sunt, calorem peruenerint. Sic enim minus noxiæ sunt. Sint animantis sani: siquidem morbosorum, quod prauis qualitatibus scateant, prauum etiam nutrimentum subministrant. Sint auium, aut aliorum animantium mediocris ætatis, quoniam cùm facilè digerantur, bonumq; nutrimentum præbeant, pennas necessariò generant robustiores, firmioresq; quàm ex recens natorum esu. Quare improbatur pullus Gallinaceus, quòd molles

[a] L. 2. c. 31.

Locus vbi tenendus.

Falco exẽptus à nido quõ instituatur ad venandũ.

Cibus.

carnes procreet, nutrimentumq; eius facilè reſoluatur. Cognoſcitur autem Falco, qui eiuſmodi recens natorum animantium carnibus nutritur, ex uentris frequentiori ſolutione. Improbatur item prouectioris ætatis animantium eſus, cùm propter durum & nimis ſiccum, quod præſtant, nutrimentum, tùm quòd plurima ſuperfluitate abundet. Cognita verò nunc, quæ offerri debet, carnis qualitate, videndũ eſt modò, quomodo & quando eæ nidulario Falconi exhiberi debeat. Quoniam itaque auis roſtro adhuc atque vnguibus parum valet, caro in fruſta conciſa & ſuper ligneam aliquam tabulã mundam repoſita, cum ſumma cura atq; diligentia danda eſt. Paulò verò iam adultioribus caro etiam paulò durior, & in fruſtula aliquantulum maiora conciſa offerenda eſt, quoniam iam vnguibus & roſtro potentiores facti, ea ſuo marte dilaniare poſſunt. Qui uerò deficiente carne caſeum recentem illis exhibent, ſummoperè cauent, ne ſale conditus ſit. Alij qui oua dant cum lacte, ea rumpũt & in uaſe ferreo ſtanno illito unà cum teſtis lacte primùm repletis agitant atque permiſcent, poſtmodumq; ſuper carbones lentè ita decoquunt, ut neque duram, nec mollem ſubſtantiam acquirant: hunc cibum recenti caſeo præferunt. Quantum autem ex iam dictis cibis exhibendum ſit, iam dicendum eſt. Sit neque ſuperfluus, neque etiam diminutus: Siquidem ſuperfluum aut euomunt, unde fit, ut non nutriantur & debilitentur, aut ſi non uomant, tantam copiã digerere nequeũt, hinc illæ lachrimæ, caloris natiui nempe ſuffocatio, atq; ex hac atrophia, uiriũ debilitas, membrorum grauitas, pennarum prauarum generatio, aliaque id genus ſymptomata ſuboriuntur. Ex diminuto, calor idem, ſicut ignis per ſubtractionem lignorum, pabulo ſuo deſtitutus, ad extinctionem tendit, auis macilentior, debiliorq; redditur, pennaſq; acquirit ueluti corroſas, atq; deformes. Prouectioribus itaque pullis plus, minoribus minus erit dandum, ac ſemper in mediocritate conſiſtendum. Sed ſi auis natura calidior eſt, plus, quàm frigidæ offerendum. Caloris in aue exuperantis ſigna ſunt, alui ſolutio, optima, citaque digeſtio, vnde dicebat Hippocrates: *Eorum, quæ velociter & copioſè nutriunt, veloces & copioſi ſeceſſus ſiunt*. Contrario modo omnia in frigida aue ſeſe habent. Ex hiſce itaq; cuiq; facilè liquere arbitror, incertũ eſſe, offerendi cibi menſuram inſtitui poſſe. Quare in primis appetitus ratio habenda eſt. Solẽt enim tantum ſolummodò petere, quantum coquere ſufficiunt, ſatis verò ingeſſiſſe, gulæ incrementum demonſtrat. Præterea cibi qualitas inſpicienda eſt, ſiquidem qui facilis coctionis eſt, largior conceditur, de duro, minus dandum eſt, & tunc quotidiè etiam aliquid ſubtrahendum, donec meliorẽ nactus, rurſus largiori manu exhibere poſſis, vt quod deperditũ eſt, paulatim reſtauretur. Cæterùm tempus cibandi etiam variat. In fine veris ac æſtate, quando dies longiſſimi ſunt, bis omnino quaque die nutriendi ſunt; quoniam ſi ſemel duntaxat, etſi copioſè, cibus offeratur, cùm ob diei longitudinem, tùm ob caloris natiui vbertatem, ventriculus nimia mora debilitaretur. Bis itaque in die, nempe ſub matutino & veſpertino crepuſculo cibus, ſed ſecundus nunquam, niſi primo digeſto, præbendus eſt. Sic enim nulla cruditatis, à qua naturalium virtutum ordo perturbatur, operationeſq; confunduntur, generandæ pericula imminent. Qui cibum ſubminiſtraturus eſt, ſolus accedat, idq; rarenter admodum, ſic enim minus queruli fiunt, & minus hiant. Poſtquam modò eò peruenerunt, vt uolare queant, non iam ſtatim cicurari, aut doceri debent, ſed huc atque illuc ad loca propinqua ſub dio, tempore tum ſereno, tum etiam procelloſo volitare permittendi, vt pennas elegantiores acquirant, ipſiq; robuſtiores efficiantur; Nam eo modo poſtmodum edocti ad quæuis capienda meliùs euolant. Neque eſt, quod de fuga ſuſpiceris, cùm alioquin locum, in quo cibari ſolet, irreuocati etiam repetant: verùm cauendum eſt, ne tamdiu id repetatur, quouſque cibum ſuo marte capere poſſint; Nam tunc de fuga maximum foret periculum.

Animantia prouecta fugiẽda, & cur.

Cibus vt & quãdo dandus.

Caſeus.

Oua.

Quantum dandum.

Calidæ auis ſigna.

Frigidæ ſigna.

Qualitas cibi.

Tempus cibandi.

Magiſtri cura.

FALCONIS RVDIS ADHVC INSTITVTIO.

QVODSI fortè mãſuefactarius Falconem nactus fuerit prorſus imperitum, ac planè adhuc indomitum, & vt vulgò dicunt, ſylueſtrem, cui oculi necdum fuerint occluſi, operæprætium erit, vt huic confeſtim cilia conſuat, ſimulq; tibias corio vitulino aut caprillo, vulgò camozza, alteriuſuè cuiuſpiam animalis pelle conſutis caligis veſtiat, butyro, quo molliores ſint, ac mitiores, inũctis. His utriſque ſummis clypeolos argenteos ſingulis ſingulos affigat, quorum alteri domini inſignia, nomenq; cum cognomine, alteri loci, in quo degit, ſint inſculpta & inſcripta inſignia, ut ſi fortè, ut fit, aliquando in longinquiora loca auolarit, horum indicio ad dominum reportari poſſit. In eundem uſum tintinnabula quoque argentea aut ærea appenduntur. Dehinc placida contrectatione manſuefaciendus erit. Cùm uerò feroces admodùm ſint, roſtroq; ualdè robuſto, cauere ſibi debet Accipitrarius magiſter, ne roſtro digitũ apprehẽdi ſinat.

Quo corio tibiæ veſtiendæ.

Clypeoli quales tibijs affigẽdi.

Tintinnabula cur adhibẽda.

Nam arctiſſima roſtri & mandibularum acutarum compreſſione digitum adeò uehementer ſtringunt,ut non ſecus ac forcipes lædant.Quare ſatius fuerit,uimen,ſeu bacillum minimi digiti craſſitudine adaptare,quo caput eorum molliter contrectet,collumq; & humeros demulceat:& ſi bacillum mordicus,quod facere ſolet,appetat,noli impedire,ſed animum explere ſinito,manibus tamen perpetuò caueto.

Vt obediat.

Vt verò obſequens fiat,noctes aliquot inſomnes ducere cogendus eſt,geſtando eum in pugno,docendusq; cibum ſumere, palpebris adhuc ſutura commiſſis, & frequenter admodum largo ſatis, ac congruo cucullo induendus,& rurſus exuẽdus, hoc obſeruato, ut quotieſcunq; caput à capitio nudatur, leniter manu fricetur, blanditijs quibuſdam additis, ne indignetur, odiumuè aduerſus magiſtrum ſuum concipiat. Ala in cibum ei præbenda Gallinacea, & curandum,ut hanc deplumet,diuellatq;. In hoc verò ei palpebræ conſuuntur,atque ita diù, noctúq; pugno geſtatur,neque vnquam conto inſiſtere permittitur,ut delaſſetur, & caput coriaceo eo cucullo ſibi tegi haud ęgrè patiatur, immotusq; ac rectus in pedes ſtet inſtar marmoreę ſtatuæ: denique vt vitia omnia deponat,qualia ſunt anhelare, ſuſpirare, ac mordicus quiduis arripere. Perpetuò verò meminiſſe oportet, ut quemadmodum antè monuimus, caput, collumq; virgulto demulceatur. Quodſi adeo natura efferus ac rebellis eſt, ut ægrè aut nulla ratione uitia deſerat, allij nucleum mundatum,aut aloës fruſtulum mordere uolenti obijcito, ac in roſtrum inſerito. Ita enim fiet,ut graui odore allij & amaro aloës ſapore deterritus,ab anhelosa illa exufflatione, atque mordacitate ſolita deſiſtat.

Cibus.

Vt non ſuſpiret & mordeat.

QVA RATIONE CAPITIO Aſſuefaciendus ſit Falco.

ACCIDIT nonnunquam, ut Accipitrarijs magiſtris in manus ueniant Falcones exotici,qui nauigio è Cypro, Creta, Alexãdria Aegypti,aut aliunde aduecti ſunt,quiq; quòd imperitos,ac minus dexteros nacti fuerant magiſtros, ſæpè pręfracti,rebelleſq; ac capitij impatientes euaſerunt. Hiſce primùm palpebras oculorum committere oportet, dehinc capaci, magnoq; cucullo caput obducere,& rurſus blandè eximere, atque ut noctem unam aut alteram excubiam tranſigant,cogere,identidem caput,quo ſuprà dictum eſt, modo demulcendo, curareq;, ut prauos mores antè memoratos relinquat. Poſt hæc una nocte conſuta hactenus cilia diſſui poterunt,atque ita apertis oculis Falconibus candelæ, ſeu lucernæ lumen admoueri. Caput interim aſſidua,leniq; manuũ contrectatione demulcere, & iterũ atq; iterũ cucullo,quẽ vulgò capellettum,quaſi gelericulum dicas,vocãt,operire,rurſumq; denudare conueniet. Hac ratione fiet,vt manſuetus redditus,cùm manui magiſtri,tùm galericulo optimè aſſuefiat. Hoc loco vnum aduertendus es lector, rectam Falconum inſtitutionẽ ab eo depẽdere potiſſimùm ſicque demum rectè eam perfici,ſi ille qui manſuefactionis curæ incumbit, cùm innata quadam animi propenſione, tùm etiam voluntario ſtudio ac delectu, miro quodam amore erga has Aues afficiatur,maximamq; ex arte Accipitraria voluptatem capiat,adeo vt,quod dici ſolet,eius amor intimis ipſi reſideat medullis,eiuſque veluti libidine totus flagret. Ita enim quantumuis parua opera huic arti data, ſit omni dubio procul,breui in abſolutum ac conſummatum magiſtrum eſt euaſurus. Illẽ verò,quem hoc ſtudium non oblectat,ſed aut ad oſtentationem tantùm,ſi diues eſt,aut quæſtus faciendi gratia,ſi pauper,venationem hanc volatilem ſeu artem Accipitrariam exercet,operam ſanè omnem ac oleum perdet,artique dedecus adferet, & miſerorum Falconum inſignem ſtragem edet, melior veſpillo, quàm magiſter. Cùm iam dicta ratione inſtitutus,ac malos mores dedoctus fuerit Falco, commiſſæ oculorum palpebræ diſſuendæ erunt,locusq; futurę modica ſaliua inungendus,& capitio ablato pugno geſtandus, idq; tota nocte ad poſteri diei diluculum vſque, manu leni frequenter demulcẽdo,capitiumq; nunc detrahendo, nunc denuò capiti imponendo ſubinde, nonnunquam ipſum paſcendo ac vt deplumet gallinæ ſeu alam ſeu coxam ſinendo. Hoc interim ſumma cura obſeruato, vt tot noctes peruigil agere cogatur,neque quietem vllam capere,neque conto aut perticæ inſiſtere, donec defatigatus capitium lubens, ac minimè ribellis admittat, neque amplius morſu impetat obuia,aut anhelus ſuſpiret. Sunt tamen non pauci Falcones, qui inueterata hæc vitia haud facilè relinquunt,neque minori,quàm trium aut quatuor dierum interuallo ijs deſueſcunt. Prout enim indole ſunt ferociore aut mitiori, longius aut breuius tempus ad manſuefaciendum poſtulant. Cùm verò mordicus quæuis apprehendere, ac ſuſpirioſus eſſe deſierit, iam

Quibus oculi conſuantur.

Capellettũ quid.

Inſtitutio ĩ quo conſiſtat.

Cur vigil tenendus.

iam tutò conto imponi quietis gratia poterit, hac, tamen lege, vt noctu tres, aut quatuor ad minimum horas adhuc pugno gestetur, contrectatione leni & blanditijs solitis adhibitis, capiteq; identidem cucullo sæpenumerò denudato, ac iterum tecto, & esca in pastum obiecta, quam deplumet ac diuellat. Idem interdiù factitandum, at in cõclaui quopiam remoto ac penitiori, in quod modico lumini sit aditus, ne lumen, aërisuè splendorem conspiciat, priusquam certo ac rato rostri ictu cibum capiat, & minimè ægrè, haudq; difficulter pascatur.

VT VOCEM ACCIPITRARII Falco cognoscat.

Vt vocem agnoscat.

SI primo hoc triduo, quatriduouè, ita perdomitus, ac cicuratus fuerit, vt iam fame coactus cibum capere incipiat, idq; continuet, tunc opus est in hoc incumbere, vt primùm sibilum Accipitrarij, deinde uocem agnoscat, hac ratione. Accipiatur pullus Gallinaceus viuus, & intra parietes, seu loco quopiam clauso: (ita tamen parũ lucis sit, vt Falco pullum quidem uidere possit, sed aërem clarum ac luminosum non conspiciat) hìc pullus ei laniandus præbeatur, sed in pugno retento, sibilis alijsque clamoribus editis. Hac ratione itaque pascenti cucullus solito more induatur. Deinde capite galericulo tecto à sumpto cibo ala extrema, aut pes, aut alię excarnes partes pulli ipsi ad vellicandum exhibeantur, cùm vt hac exercitatione caput exoneretur superfluis & excrementitijs humoribus, tùm vt pugno insistere assuefiat. Cibus eius esto, pullus Gallinaceus non admodum magnus, cor uitulinum, veruecinum, & suillum: cuius mediocris detur quantitas, neq; affatim ingluuies hisce infarciatur, quò contentam stomacho pituitã concoquere, & ferinam paulatim naturã queat deponere. Si verò fortasse orexis Falconi langueat, operæpretium erit escam nonnunquam aquæ puræ intingere, aliquando etiam vrinæ humanę, hacq; prius exterfa aliquantum aliquoties, nempe bis, teruè pascere, sed interiecto singulis vicibus duorum, aut trium dierum spacio, vt hoc pacto nonnihil extenuatus rursus cibum appetere incipiat. Neque ab re erit, tempore matutino, cùm adhuc ieiunus est, in gulam indere sacchari candidi momentum, quantum nempe per œsophagum meare, ac deglutiri commodè possit. Hoc enim pituitosa stomachi excrementa optimè digerere, ac ferinam indolem, naturamq; exuere facit, cibiq; desiderium excitat. Cùm iam auidè cibum sumit, vocéq; magistri didicit, docetur quoque escam suam agnoscere, & in eam visam concussis, & agitatis alis auidè ferri, hoc pacto: Accipitrarius manu dextra cibum præbendum in altum eleuet, sibilisq;, & clamoribus editis Falconi ostendat, atque si ad eum agitatis alis promptũ moueri viderit, confestim porrigat, ac duas, tresuè bucellas ex eo sumere permittat, idq; sæpius simili ratione repetat, quo alimoniam suam agnoscere discat: tum pascere sinat. Singulo quoque die sub vesperam, cùm iam cibum confecisse videbitur, turunda cathartica danda erit è plumulis, aut gossypio solo, vel cui caryophilli duo in quatuor frustã comminuti, uel dissecti aut cubebe grana duo confracta, aut aloës modicum inuoluta sint, ut expurgato, & à sordibus exinanito ventre fames aliti restituatur.

Cibus.

Vt appetétia restitua tur.

Vt cibum agnoscat.

VT ANIMVS ADDATVR FALCONI

VT audacior, ac animosior reddatur Falco, opus est ad dilaniandum ei pullum Gallinaceum præbere. Ad quam rem commodè peragẽdam in locum quendam obscurum conc edendum est, eo, quem antè memorauimus, modo, atq; ibi relaxato nonnihil galericulo, genu in humum procumbens mansuefactarius, alta voce ac clamore sublato pullum Gallinaceum, quem viuum altera manu feret, aliquantum deplumandum exhibere debet, dehinc adempto capitio pullum ea dexteritate demat, vt nihil Falconem offendat, tumq; iterum ad pullum bis, teruè morsu impetendum, plumasq; vellendas Falconem inuitans, pullum Gallinaceum in terram proijciat, & elato ac depresso pugno, quauis ratione, omniq; opera studeat, ut Falco in pullum dictum insiliat, eumq; inuadat. At simulatq; Falco cũ dilaniare cœperit, alta uoce clamando ac sibilando ei blandietur, ac applaudet, hocq; pacto humi pascet, & uno, eodemq; tempore è terra blandè sublatum, in pugnum recipiet, dũmodo pullastrum adhuc vnguibus teneat, & ad vellendum plumas, carnesq; Auis pedibus subiectas, semel atque iterum inuitet. Tum leniter, ac cum dexteritate quadam capitium denuò ei inducet, & deniq; alam, seu pedem Gallinaceum diuellendum relinquet.

VT

VT SCAPO ALATO ASSVESCAT.

OSTQVAM Falco iam per trium aut quatuor passuum interuallum in pullastrum insilere, eumq; lacerare loco obscuro didicerit, iam scapum pinnatum cognoscere, eiq; assuescere docendus est, hoc pacto. Pullaster scapo adalligetur, & in locum quempiam tenebrosum eundum, ibiq; falco socio mansuefactarij in pugnam assignandus, vt cucullum coriaceum nonnihil ille relaxet. Tum retrocedens mansuefactarius tres aut quatuor passus, scapum pinnatum (quod Accipitrariorum nostratium vulgus, il lodro nuncupat) ad medium lorum, cui annexus est, arripiat sed se nel atque iterum scapum rotet, alta voce Falconem adhortans atque acclamans, socio interim ipsum cucullo exuente. Ille, qui scapum tenet, eum de manu ad longiusculum spatium proijciet, & assiduo clamore Falconem excitet, ac exhortetur. Quodsi Falco in pullastrum latus iam ei insederit, iam dilaniare hunc pro libitu sinendus est, sibilisq; atque altis clamoribus sublatis ei blandiendum ac applaudendum, hacq; ratione super scapo pinnato eo ipso pullastro pascendus, deinde vnà cum esca in pugnum recipiendus, denuoq; galericulo induendus; demùm ala, pesuè Gallinaceus, eo, quo dictum est, modo, ipsi præbendus est.

Il Lodro.

Falcone iam per aliquot passus in scapum pinnatũ aduolare loco obscuro, & in pullastrum, tàm viuum, quàm exanimem insilire probè perdocto, prodeundum est in campũ quempiam apertum, seu pratum spatiosum & arboribus nudum alligatoq; pullastro ipsi scapo, Falco socio in pugnum dandus. Post hæc ipsi quoque Falconi annexo loro, debet curare, ut socius galericuli vincula nõnihil soluat, & sublato clamore modicum escæ rostro admoueat, & aliquot morsibus absumere permittat. Interea ipse Accipitrarius quatuor, aut quinque passus ab aue recedit, vnaq; aut altera voce sublata, iubebit, vt socius capitium detrahat, dein scapum extremo loro, cui annectitur apprehendens, bis teruè rotabit, & altum clamans, in humũ proijciet. Si Falco ad escam aduolet, permittatur eam dilacerare, ac super scapo pinnato pasci, cerebellumq; auiculæ uorare. Cor quoque & hepar, si integra & sana sunt, in cibum dentur, cum applausu, & adhortatione clamosa solita. Cumq; hac ratione duos, tresuè dies sub dio, seu loco aëri vndiquaque exposito, ac luminoso edoctus fuerit ad scapum aduolare, per decẽ aut duodecim, pluriumuè passuum interuallum, singulis deinceps diebus auicula quæpiã ei depascenda è scapo offerenda est, in dies paulò longiùs ab eo, magistro abscedẽte, quò scilicet ferocior, animosiorq; redditus auiditate quadam in escam scapo impositam ferri consuescat.

Falco sup scapo pinnato quõ cibandus.

Cùm itaque Falco ex magno interuallo ad scapum aduolare, atq; è pugno emissus in eundem insilire didicerit, ita vt iam pullastrum, seu aliam escam, exuta omni feritate, placidè depascatur, tum demùm Falcone prius inedia reddito auidiore, postridiè in locũ quempiam campestrem nullis aut paucis arboribus impeditum eques prodire debet Accipitrarius, vbi Falconi in pugnum comiti tradito, qui & ipse equo insideat, lorum oblongum adnectat, ita vt auem ad scapum aduolaturam impedimento esse nequeat, dehinc aliquantum procul, quousque uidebitur, ab aue abiens, socio suo det signum nutu, vt galericulum Falconi nonnihil soluat, pugno in altum elato. Posthæc voce edita semel, bisuè quàm fieri poterit, altissima, scapum cum pullastro continuò in orbem agitet, simulq; capitium capiti demat. Aduolantem Falconem ad scapum expectet tantisper, donec circiter octo passus à se absit, tum scapum iactet, in quem si Falco conscenderit, pro libitu pullastrum acclamans depasci sinat. Equo insuper descẽdens, Aui appropinquet, solito clamore inter pascendum applaudendo. Inter biduum igitur, triduumuè Falco ita edoctus, vt ad teli iactum iam aduolare ausus fuerit, postridiè tempore matutino inedia famelico prius reddito, iam tutò liber, omniq; loro ac uinculis solutus, etiam coram spectantium turba, ab equite mansuefactario, ad scapũ circumactum reuocari poterit. Quodsi Falco ad depascendum pullastrum aduolarit, eo pro libidine expleri sinatur, iteratis identidem altis clamoribus, quò illis vocibus assuescat. Deinceps posteri diei mane similiter ab accipitrario equite ad scapum, cui iam pullus Gallinaceus nullus adnexus sit, reuocari poterit, & simulatq; scapo insiderit, pullaster viuus, cui pedes prius effracti sint, obijciatur, quem super scapo dilaniet, atque deuoret.

QVOMO.

QVOMODO AD PRÆDAM emittendus Falco.

Tintinnabula quando appendenda.

ALCONI tam hornotino, quàm ramulario iam paſcẽti, & reuocatorem expectanti, eiq; obedienti, moribus omnibus feris depoſitis, tintinnabula magna ac ſonora appendenda ſunt, & ea quidem eò maiora, quò aut hic aut ille animo maiori præditus, ac generoſior eſſe conſpicietur. Nullus tamen error committetur, ſi à principio maiuſcula annectantur, donec eorum indoles pleniſſimè cognita ſit. Dein matutino quodam tempore, Falcone fame aliquantum prius edomito, equo conſcenſo, rus prodibis in campum quempiam ſpacioſum, in quo nullæ vel ſaltem pauciſſimę ſint arbores, falconemq; pugno geſtans, ventum vnde ſpiret, obſeruabis. Illuc aduerſus ventum ad teli dimidium, vel eo amplius, iactum equitabis, vbi relaxatis aliquãtum cuculli uinculis, ſibilum mediocrem edes, veluti Falconem ad uolatum inuitaturus, quo excitus Falco alas concutere, ſeque in pugno mouere incipiet. Tunc non impedito abs te illius motu, ſtatim caput galericulo exues, eumq; emittens liberè auolare ſines, pectore vento oppoſito. Ita etenim ventum commodiùs accipiet, faciliusq; eo adiutus aëra ſuperabit. Ibi Falco ſuaptè natura in gyros àliquoties ſe circumagendo ſubuolare conſpicietur. Quare Accipitrarius vna atque altera aut pluribus ab illo factis circulis, alta voce ſublata ſcapum cum pullo Gallinaceo viuo agitare debet. Aduolãte verò ad ſcapum Falcone, & propiore iam facto, ſcapum in ventum aduerſum proijciat, quem ſi conſcenderit, non ſolùm pullum depaſcere, ſed equo deſiliens blanditijs illi applaudet, & agere ſinet liberiùs.

VT FALCO SESE HVMO TOLLAT.

I fortè Falco è pugno auolare nollet, aut ſtatim in humum deuolans, ibi deſideret, quod maior pars hornotinorum facere ſolet, non ob id animũ deſpondere, aut ſpem omnem abijcere debet manſuefactarius, imo potiùs è contra equo inſidens ei obuiã ibit, ac minis aut claua, ſeu baculo abiget, incuſſoq; terrore, vt ſubuolet, coget, & gyro vno atque altero facto in ſcapum recipiet, & eſca appenſa paſcet. Si verò vitium iſtud deponere noluerit, opus erit locum inquirere, quo Vanelli ſeu Caprę aues, aut Corniculæ, Sturni, alięuè huiuſmodi aues verſentur, & relaxatis nonnihil capitij vinculis Falconẽ in pugno tenere, atque ad eas propius accedere, donec ſubuolantes fugam capere tentent, atque eodem momento capitium capiti eius demere, & emittere. Ita enim futurum eſt, vt has auiculas volatu inſequatur, atque in altum ad magnum ſatis ſpatium agat. Tùm verò accipitrarius Anatem in præſentem vſum præparatam habeat, cilij ſeu palpebrarum pinnis commiſſis, quam dextra apprehẽſam ea alę parte, qua dorſo iungitur, tenebit, atque ſe in auerſam partem reſpicere faciet, tunc ſublato clamore Falco in alteram partem, oppoſitam nempe ſeſe uertet: quo commodo eius ſitu animaduerſo ſtatim in eum locum, ſupra quem Falco uolat, procurrat, Anatemq; in altum proijciat, uerſus eam ſcilicet plagam, in quam Falco ſeſe conuertit, ut eam conſpiciat. Quam ſi Falco ferit, ac unguibus arripit, depaſci laniareq; eam ſinatur, alta uoce, ac clamoſa animo ipſi addito. Et primùm quidem cerebellum, dein quoque lingua, cor, heparq; exempta in cibum præbeantur, quibus comeſis, aut altera aut utraque coxa Anati detrahatur, qua, quantum opus eſt, Falco in pugnum iam receptus reliquam famem expleat. Moderatio tamen adbibenda eſt, ne nimium ingluuiem farciat. His igitur exactè biduum, triduumuè plus minus obſeruatis, ad omnem nutum alas expandere, agitareq;, ac ſe ſurrigere, ueluti ad uolandum, atque ad magiſtri nutum promptus eſſe Falco condoceſiet.

VT

VT FALCO VENATVM lacustrem discat.

IS igitur iam satis instructus, & stare erectus & circa accipitrarium semper obuersari, & ad signum sibili, vel clamoris se recipere: tum illum ad Anatum venatum accommodare tempus erit. Hoc verò in primis agere debet magister vt Falconem in locum quempiam, è quo possit in Anates commodè emitti, easq; insequi deducat. Tum quàm celerrimè Anates, clamore, sibilisq;, aut sono, quem ocrea, aut chiroteca percussa reddet, excitatis, ex aquis euolare faciet, in quas, si quidem Falco irruat, illę verò denuò in aquam semel atque iterum relabãtur, tum confestim è marsupio Anatem, quam in hunc vsum recondidit, depromat, ac prius commissis pinna palpebris Falconi ostendat, ac nunc eam percutiens, nunc in pedes erigens Falconem insequatur, opemq; ferat, & Anatis alas in crucis figuram distorqueat, & Falconi depascendam relinquet, interim blãditijs omnibus, quibus poterit, modis, clamoribusq; pro adhortatione, ac animo adhibitis. Ego in ea sum sententia, ut putem ab initio, nempe prima, aut secunda vice, non consultum esse, anates maiores Falconi monstrari, verùm illas potiùs Aues ante reliquas, quę nostratibus vulgò Arzaguole dicuntur, nempe Mergulos, Querquendulas, idq; genus minores Anates. Quãdoquidem si à principio maiores obijciantur, frequenter accidit, ut eas tractim deturbare nequeat. Quare recto volatu si eas venaturus, procul insequitur, ita vt persæpè accipitrarius longiùs excurrere cogatur, & Falconem insequi. Cùm verò hoc modo sæpenumerò Falcones amitti contingat, vbi longiùs, quàm par sit, euagantur, operępretium erit, ab initio huic incommodo occurrere.

Ad Anatis venatũ institutio.

Arzaguole

DE REVOCANDO FALCONE in venatione lacustri.

QVODSI hoc ita, vt diximus, euenerit, ut rectà volans Anatẽ venetur, eamq; persequendo, quàm longissimè ab accipitrario euagetur, tandem verò aut persequi desistat, aut ex alto denuò inuadere pristina repetita via, resumptisq; animis tentet, tum opportunum erit subuolanti Falconi celeriter occurrere, & Anatem, cui oculi consuti sunt, obijcere, quam si iciat, capiatq; iugulãdam relinquere, tum cerebrum, linguam, cor, hepar, & coxam vnam aut alteram, prout vel obesus, vel macer Falco fuerit, in cibum præbere. Si verò Anas viua non sit ad manum, recipiendus erit in scapum, & Gallina ad iugulandum, ac depascendum offerenda. Hoc etenim pacto Falconem facies, cùm redintegrare aucupium, tùm in insectando hominis voce audita, rursus approperare.

RATIO INSTITVENDI FALCONEM Ramularium ad venatum.

SI quisquam ad persequendam volatu prędã ramularium Falconem instruere volet, rectè meo consilio faciet, si semel, bisuẽ volitare illũ sinat loco quopiam, vbi nullę Corniculę, aut Capellę seu Vanelli, aliæq; huiusmodi Aues reperiantur; ne relicta alia præda ad hasce sese conuertat. Cõsultum etiam, ne longiùs eum ab se aberrare permittat, sed cursu insequens, atque alta voce ad redeundum eum inuitans, deuolantem in scapum excipiat, & pullum Gallinaceum viuum necandum, ac depascendum præbeat. Accidit verò nonnunquam, vt Falcones ramularij innata quadam magnanimitate contra voluntatẽ magistri longiùs auolent, deuientq;, tum illis alliganda sunt tintinnabula maiora, postmodum verò bis aut ter clamore solito, & Anate, cui palpebræ committantur, monstrata, ab insequente mansuefactario ad reditum inuitandus est, ac retinendus, ut hac ratione docilis factus à fuga abstineat, magistroq; in venatione lacustri morem gerat. Ramularijs minus opus est, stentorea illa voce receptui canere, aut

Anate, aut ſcapo rotato reuocare, quàm hornotinis. Etenim loco manere conſueuerunt, probeq́; has, ac ſimiles Aues longo vſu edocti agnoſcunt. Verùm cùm blanditias, ac beneficia, tùm contumelias altiori mente repoſitas tenent ramularij, quàm hornotini. Quare cautiùs cum illis, & benigniùs, quàm cum his agendum eſt, & ante omnia frequenter in ſcapum recipiendi, ac prædam quampiam iugulare permittendi, vt hac ratione commodè, ac benè tractati longà tandem conſuetudine tibi prorſus familiares facti, conſortio tuo gaudeant, lubentesq́; tecum agant, alioquin breui, & prima quaque occaſione fugam arrepturi, tibi ſæpenumerò maxima contentione equo inſequendi ſeſe negocium faceſſent.

VT FALCO ANATEM PRIMO impetu capiat.

POSTQVAM Falco ſiue hornotinus, ſiue ramularius tantum iam manſuefactarij diligentia profecit, ut vel ad nutum eius morigerũ ſeſe præbeat, rectamq́; qua cœpit, venandi uiam ſeruet, & quam primo ictu prædam deturbare non potuit, ſecundo ac tertio denuò aggredi tentet. Tunc primùm Falco quiſpiam veteranus, & in arte exercitatus ad venatum emittendus eſt, qui Anatem in ipſo lacu, ſeu quauis alia aqua feriat, loco prius diligenter obſeruato, quo ſe immergendo ſubduxerat, qui denuo recipiendus, & paſcendus eſt, ac capitio induendus, atque in humum deponendus, non ita procul à lacu, ſeu fluuio, quo, cùm opus erit, ſocio Falconi queat ſuccurrere. Poſt hæc Falco tyro, quem inſtitúere animus, eſt, in pugnum excipias, atque ita aduerſo vento, in eam nimirum plagam, vnde ventus ſpirat, procedas ad teli iactum, & ſolutis nonnihil galericuli vinculis, ſubmiſſo ſibulo ad volandum eum inuites, quem, ſimulatq́; alas cõcuſſerit, & ad volatum ſe compoſuerit; capitio exuas, atque auolare ſinas, pectore tamen obuerſo, vnde vẽti origo eſt, & dato prius ſigno, vt in procinctu ſtent, præſto futuri ſocij, quo ſcilicet cùm iam Falco ſatis altè ſubuolaſſe videbitur, aquam ingreſſi Anatem latibulis excutiant, ac euolare cogant. Tum equitando, ac Falconi ſolita voce acclamando, animo, vt ſtrenuè ſe gerat, addito, & ut ad prædam inuadendam deuolet, hortator. Ad hanc cùm deſcenderit, eiq́; iam propior factus, ſupernè imminerit, denuò ſignum ſocijs dato, ut omnes vnà ad aquam accurrant, ac Anatem circumdantes extra aquam in liberum campum auolare compellant. Si Falco fuga ſibi conſulentem ceperit Anatem, aut ictam unguibus prehenderit, ſtatim ferendæ ſunt ſuppetiæ, alæq́; Anati cohibendæ, ut illam liberiùs dilaniet, & cerebrum, cor, hepar, lingua, unum aut ambo femora pro arbitrio prudentis accipitrarij in pabulum exhibenda. Verùm ſi fortè primo aggreſſu Anatem Falco non interfecerit, iter repetere, ac denuò ſubuolare permittendus erit, & cùm in altum ſeſe extulerit, iterum ex aqua ſubuolare Anas, ac in capum prodire cogenda. Quod ſi ipſam unguibus tenere conſpicietur, ſtatim Falconi ſuccurrẽdum erit, & iam toties repetita ratione paſcendus. Illud perpetuò obſeruandum eſt, qui expectatione ſua fruſtrari nolit, aut operam ludere, ut in omnem euẽtum Anatem uiuam ſecum ferat, uenatum prodiens, qua Falconi obiecta, ſiquidem in Anatem illã è ſublimi irruat, neq́; tamen occidat (ob multa, quæ moleſta accipitrarijs in uolatico hoc uenatu pręter omnem ſpem incidere ſolent impedimenta,) paulò antè commiſſus error emendari, ac damnum reſarciri quoquo modo poſſit. Et ſi hanc ferit, aut capit, ſtatim, & modo, quem iam aliquoties docuimus, paſcendus erit. Ita enim fiet, ut Falco non minus oblectamenti daturus ſit, ac ſi priorem, quam fruſtra impetierat, Anatem interimiſſet.

FALCONE IN ARBOREM QVAMPIAM ſe abdente, quid agendum.

SI fortè huius ingenij Falconem inſtituendum nactus es, qui cùm primo inſulſu, aut ſecundo etiam, præda ſe fruſtratum uidet, ulteriorem uenationem detrectans, ſtatim in arborem aliquam ſecedat, ibiq́; ſeſe ceu ignauus miles occultet; omni ratione cauere debes, ne ad perſequendum emittas loco arboribus conſito, ſed cures oportet, ut Anatem unam, aut alteram ad minus ſemper in promptu penes te habeas uiuas, & ſingulis ſocijs in diuerſa, nempe uni huc, alteri illuc abituris, ut Falconem uolantem diligenter obſeruent, unam cedas. Cùm uerò Falco præda fruſtratus

ſtratus ad arborem, in qua deſideat, pergere videbitur, ille, verſus quē Falco prouolare conſpicietur, Anatem Falconi in aerem obuiam proijciat, receptum paſcat, comiterq; admodum tractatum blandiſſimis uocibus deliniat, ac omni modo demulcere ſtudeat. Hoc enim pacto illud uitium depoſiturus eſt. Quod ſi nihilominus, triduo ac quatriduo hac arte uſus, nihil te proficere uidebis, neq; ingeniū Auis mutare poſſe, author tibi ero, ut degenerem adeò, indocilemq; Auem, & indignā, in quā maiorem curam, ſumptumuè impendas, confeſtim abijcias.

VT SCAPVS FALCONI PLANE familiaris ac gratus reddatur.

10

CVM omnia hæc prædicta ritè edoctus erit Falco, conueniet præterea curare, ut in ſcapum lubens aduolet, huic inſidere geſtiat, &, ut uno uerbo dicam, ſcapum amet. Quare cùm bis, teruè repetito uolatu prædam impetijſſe ac deturbare tentaſſe conſpicietur, ſtatim ſcapo excipiendus, ac pullo Gallinaceo, quem ipſe iugulârit, paſcendus erit. Et quātò animo eſt maiori, ac ferociori, tantò ſæpius ex alto ad ſcapum inuitandus eſt, & à frequentiore interim Auium cæde prohibendus. Plurimos enim Falcones hac ſola de cauſa videmus ſcapum auerſari, neque eo reuocari poſſe facilè, quod iugulandis Auibus aſſueti cædis nimium auidi ſint. Quare non ſolùm cauendum eſt, ne frequentiori Auium laniena plus iuſto oblectentur, verùm præda nonnunquam, quam ipſi interimere, ſimulatq; cerebrum, & exta comederint, clanculum eripienda, & ſocio concedendi, cucullòq; impoſito ad teli iactum ad ſcapum reuocandi, & Anate iam antè à ſe occiſa paſcēdi ſunt. Quod ſi fortè Anas ſemel icta amplius euolare, aut aquam relinquere nollet, ſed potiùs frequenti immerſione ſe abſconderet, tum canibus aut alia ratione capienda, Falconiq; ad ſcapum inuitato, iugulanda & in paſtam danda fuerit, adhibita interim verborum, acclamationumq; iam ſolita blanditie.

20

FALCONE PRÆ NIMIA SAGINA pigro ac inobediente, quid agendum.

30

FIT nonnunquam, vt Falco plus iuſto ſaginatus nimis obeſus, & mollis euadat, ita vt non expediat iam amplius feris Auibus etiam à ſe captis eum paſcere. Quare poſtquam prædam iugulare permiſſus fuerit, & dum adhuc in occidēda occupatur, accipitrarius cor vitulinum, aut femur Gallinaceum frigidum in Anatem in quatuor partes diſſectam inſerat, vt odore ac calore ſemianimis, & à recenti cæde adhuc calentis animantis imbuantur. Interea verò dum Falco Anatis cerebrū, extaq; depaſcitur, cor illud vitulinum, aut Gallinaceum femur exemptum, & plumulis Anatis è collo tenuioribus inuolutum Falconi, tamen in pugnā prius recepto offeratur. Sic enim fiet, vt ventriculus probè expurgetur.

40

DE FALCONE LONGIVS EVAGANTE.

SI fortè fortuna longiùs è conſpectu abripiatur, ac procul euagetur Falco, tum citato eum curſu ſtatim inſequi oportet, & altiſſimo clamore, ac uoce ſtentorea ſcapo aſſiduè rotato reuocare. Et ſi voci obediens accipitrarij ad ſcapum aduolarit, paſcendus, ac blandè excipiendus eſt, ac captam prædam occidere ſinendus. Et non ſolùm à prædæ paſtu prohibendus, ſed multò magis in eo, omni blāditiarum genere, popiſmatibus, ac lætis acclamationibus illi applaudendum, tanquam re benè geſta. Adulationes enim, & laudes probè à iurgio & contumelia diſcernit: & vt illis capiatur, ita his apprimè irritatur. Hac ratione exactè obſeruata, Falco, prę‑ſertim ſi anniculus eſt, ſtatim ad vocem accipitrarij reuocatus diſcet reuertere, pulchrumq; ac mirabile ſpectatoribus ſpectaculum præbebit.

50

VT FALCONIS INDOLES GENEROSA ac natiua ſublimiuaga conſeruetur.

I Falco ad lacum, aut riuum moratus, neque fugiens probè ſuo officio functus erit, non ſæpius, quàm bis ante meridiem ad prędam emittendus eſt, & poſtea, etiamſi nullam prædam ceperit, omnino paſcendus. Verùm ſit ſublimipeta, ac generoſi animi, non amplius quàm ſemel emitti debet. Alioquin inutilis ac degener euaſurus eſt, fietq́; Auium lanio, ac cædis & rapinæ præter modum auidus. Cum itaque Falco ſi generoſus ſit, emiſſus è pugno in gyrum volet, ac veluti ſpiris quibuſdam volatu deſcriptis, in ſublimi ferri conſueuit, omni conatu moliendum, vt in eo ſtatu conſeruetur. Quod vt fiat, ſemper iuxta lacus, fluuiosq́; ad prædam emitti debet, ciuitatis foſſis exiguis, ſpinetis, dumetis, ſyluoſis locis, iiſque, è quibus ob arundines, & ſimilia, quæ in paluſtribus naſci ſolēt, impeditus, vix queat ſe extricare. Difficulter enim, & non niſi magno clamantium, ac manus complodentium, canumq́; latrantium ſtrepitu, vt euolet pręda, adduci poteſt. Imo ſæpenumerò venatoribus, ex equo deſiliendum eſt, vt è latebris prædam excutiant, & peditibus in lacum ingrediendum. Has enim omnes aut ſimiles ob cauſas fit, vt vilis, ac inutilis reddatur Falco ſublimipeta. Quandoquidem alti illi clamores, manuum comploſus, ac ſtrepitus, latratusq́; canum, aqua præterea viſui Falconis ſubtracta propter arundines, & alia impedimenta faciunt, ut Falco veluti deliberandus, alis diſtentis ſuſpenſus in aëre hæreat, atque ita leniter deſcendat, inſtar Milui, ac Lanarij, inertium Auium. Quare ſi in id vitium bis, teruè incurrat, prorſus degenerabit, & omni poſtmodum uenationi ineptus erit. Quare ne in hunc errorem incidat, ſummoperè ſibi caueant accipitrarij. Verùm è contrario Falconem perpetuò ſublimipetam, ac generoſum conſeruabunt, ſi raræ Auium cędi indulgeant, & prædam ſemel fruſtra petitam, bis teruè ad ſummum denuò aggredi permittant. Et cùm huius rei gratia rotato uolatu maximè in ſublimè euaſerit, iam prædam inuaſurus, ſcapo prætento reuocandus eſt, reuerſusq́; paſcendus, Aue prius ad necem ſibi permiſſa. Ita enim in alto uolatu perſeuerabit, & ſcapum appetere conſueſcet, eritque aliàs reuocatu facilis. Vnum hoc loco admonitos accipitrarios, aliosq́; huius artis ſtudioſos uolo, quod, ſi quotidiè prædam ſibi capere, ac enecare permittant, modò id faciat è ſublimi in eam irruendo, ac unico ictu occidendo, non autem longo cruciatu excarnificando, tum uel maximè Falco ſublimipeta conſeruetur, imo indies magis altiuolus reddatur. Verùm is ſcapi planè obliuiſciturus eſt adeò, ut quò magis eum reuocaturus inſecutus fueris, hoc ipſe longiùs profugiet, ac herū ad inſequendum perniciſſima, longaq́;, ac moleſta equitatione compellet, fietq́; ut aliquando etiam incaſſum eum inſequatur. Ante omnia igitur neceſſe eſt, ſcapum Falconi amicum, ac familiarem reddere, curareq́;, ut eo reuocatus lubens aduolet. Etenim non minus laudi datur Falconi ſublimipetæ, ſi ad ſecundum aut tertium ſcapi rotatū caput inclinet, ac teli inſtar deorſum in ſcapum irruat, quàm ſi de præda uictoriam reportet. Imo hoc nomine minoris longè æſtimandi ſunt, quàm illo, & maiorem mæretur laudem accipitrarius ille, qui ad ſcapū reuocatu facilem Falconem reddidit, quàm is, qui prædam capere, & interimere rectè addocuit. Efficere enim, ut ad ſcapum reuocanti pareat, induſtriæ eſt, ac diſciplinæ, cædes uerò Falconi, ut Aui rapaci, naturalis eſt.

VT FALCO SVBLIMIPETA SVBVOLET.

ACCIDIT ſæpenumerò, ut in altum euolare detrectet Falco, etiamſi natura ſua ſublime petat, ſed dum aucupes Anatem ex aquis fugare ſtudent, ipſe deorſum labatur, antequā Anas ſubuolet. Quod quidem potiſſimùm contingit, uel quia nimia fame premitur, uel quia intempeſtiuè, & hora inſolita uenatum deductus, ac è manu ad prædam emiſſus eſt. Si itaque ſic peccare citra cauſam aliquam euidentem cōſpicietur, conſultum erit, aut Anatem, aut pullum Gallinaceum exanimem ei obijcere per ſcaramazzo, ut Falconarij noſtri loquuntur, tum capitio caput negligenter induere, & ipſum nōnihil offendere de induſtria, ut uidelicet huiuſmodi vitia dediſcat. Neque enim vitium in ipſum cadere poteſt maius, quàm ſi in prædam, antequam ad ſublime aſcendat, ſtatim inuolet. Cui quidem non alia meliori ratione, quàm hac mederi quempiam poſſe longo admodum vſu edoctus affirmat Carcanus. Poſtquā itaq; Auem quampiam mortuam, eo modo, vt dictum eſt, ei obieceris, ac inter induendum galericulum

culum duriuſculè ipſum tractaueris interiecta media hora ad ſcapum denuò vocabis, ac paſces, idq; toties iterabis, quoties in idem illud vitium impegerit. Verùm quò neque eſuries, neq; hora emiſſionis intempeſtiua huiuſmodi ignauiæ anſam præbeant, neceſſum in primis eſt, vt accipitrarius ſumma diligentia ſuorum Falconum naturam, ingenium, necnon temperamentum perſpecta habeat; Sic enim qui eorum largiori, qui pauciori alimento indigeant, quiſque magis famelicus, & qui minus, quì deniq;, qua hora, nempe an exoriente ſole, aut duabus plus minuſuè pòſt horis, an citius, an ſerius, aut hic, aut ille ad venatum emitti debeat. Diuerſiſſimæ enim ſunt Falconum naturæ, adeò vt ſi Falco quiſpiam tempeſtiuè, nempe hora debita, ac conſueta emittatur ad prædam, tantum à ſeipſo intempeſtiuè emiſſo, quantum Falco generoſus à Miluo ignobili differre in venandi modo deprehenſus ſit. Vnde diligentiſſimè ea naturarum varietas animaduertenda eſt, ut cuique pro indolis ſuæ ratione, ac temperiei congrua inedia adhibeatur, qua ceu ſtimulo quodam in prædam audacior feratur. Et vt viciſſim conuenienti hora educatur, ac emittatur, atque vt ante emittendi tempus horis aliquot ſub dio exponatur. Illud enim ſcire oportet Falcones omnes tam hornotinos, quàm qui deplumarunt, vti & feros, & omnis adhuc diſciplinæ rudes, ſub veſperam duabus, aut tribus horis aeri exponendos eſſe, quemadmodum etiam manè in aurora, temporis interim ſpatio pro robore cuiuſque maiore aut minori, aucto, aut imminuto. Induti verò prius capitio ſub dio relinquendi ſunt, donec conſcenſis equis accipitrarij rus proficiſci volent. Ita enim ſemper ad venationem parati erunt.

Ingenium Falconis cognoſcere neceſſe.

VT ARDEAS VENETVR.

SED reliquum eſt, vt rationem inſtituendi Falconis ad Ardeas captandas doceamus. Quæ quidem venatio, etſi nobiliſſima, & ſpectatu iucūdiſſima ſit, non tamen tantæ in hac, quantæ in priori induſtriæ locus eſt. Quandoquidē Falco Ardeam ſpontaneo quodam naturæ impetu, tāquam peculiarem ſibi hoſtem inuadit. Verùm in lacubus Anates, aliasq; huiuſmodi Aues venatur, accipitrarij diſciplina, ac diligentia inſtructus. Si itaque Falcones, qui hactenus in riuularia ſeu Anataria venatione ſeſe exercuerant, ineūte uere ſub principiū Martij, quo ferè tempore ad nos commeare ſolent Ardeæ, ad harum venatum inſtruere eſt animus, tum à lacuſtri venatu aliquandiu feriari neceſſe eſt. Interea verò dum vacant à venandi munere, expurgari eos decet, ac extenuari conuenienti victu. Quod fiet, ſi prædæ ſylueſtris eſca ipſis ſubtracta, huius loco vitellina caro, veruecinumuè cor, aut agninum, pulliuè *Gallinacei* in cibum præbeatur. Deinde in conſpectu alterius ſocij ad ſcapum vocandus eſt, ſuntq; duo ſimul inſtituendi, quo videlicet mutuæ ſocietati aſſueſcāt, vnàq; uolare, ac Ardeā inſequi, & ſibi mutuò, cùm opus erit, opem ferre diſcant. Hoc interim ſumma cura cauendum eſt, ne ſeſe mutuò capiāt, aut perſequantur, quod alioquin facturi ſunt, cùm ad prædam vnà emittuntur. Quæ res non ſolùm cum periculo mutuæ offenſionis coniuncta eſt, ſed in exitium etiam vtrumq; perducit. Cùm itaque eo pacto extenuati, atque expurgati fuerint, vt ita cibum appetant, & verè famelici dici queant, tum Ardeam viuā in promptu habeat accipitrarius, cui roſtrum ſuperius arundinis, aut melicæ, quæ & ſorgo vulgò dicitur, internodio ad longitudinem plus minus dodrātis vnius inſerat, ne videlicet Falconem roſtri acie offendat. Dehinc Ardea funiculo alligata humi deponatur, atque interea capitio Falconi detracto, loro nonnihil attrahatur, atque loco moueatur, vt in eam viſam Falco ſtatim inuolet, ac comprehendat. Quam ſi adortus ceperit, tum extemplò ei ſuccurrendum, & vt Ardeam iugulet permittendus, & offulis (vulgus accipitrariorum ſoppam vocat) è cerebro, oſſium medullis, ac cordis carne ſimul mixtis è manu paſcendus, deinde reſciſſo, ac aperto pectore Ardeæ ad ſatiem uſque explere concedant. Hiſce ita obſeruatis, dū adhuc Ardeę inſidet, capitio induatur, & omni libertate indulta, blandimentiſq; adhibitis plumas aliquandiù vellere ſinatur, dehinc denuò in pugnum recepto, ala ſiue pes ad tempus aliquod conuellenda detur. Quod ſi fortè manſuefactarius, ut plerumq fit, Ardearum copia deſtituatur, hac arte defectum ſupplere poterit. Roſtro primùm Ardeæ viuæ ea ratione, qua expoſuimus, harundinis calamo induto, fruſtum pellis vitulinæ, aut alterius generis, ea longitudine, qua eſt Ardeæ collum, inſtar vaginæ circumſuito, atque ea forma effingito, vt capitis, colli, ac humerorum figura, tū penicillo, aut calamo depicta, veram Ardeam referat. Illam humi, quo diximus modo, collocatam, ſi Falco inuadat, pullus Columbinus adhuc plumeſcens in promptu habendus eſt, & ſub Ardeę alis, ne fraudem Falco percipiat, dextrè obtrudendus, vt iugulatum depaſcatur. Inde Ardea reponatur, ut ſequentibus diebus ad ſimile ſtratagema vſui eſſe queat. Poſtridiè in pratum, ſeu alium quemuis locum idoneum prodeat manſuefacta-

Cur Ardeā Falco inſequatur.

Soppa.

suefactarius, manu Falconem gestans, & qua iam exposuimus ratione, Ardeam socio sub axillis abscondendam tradat, is ultra lapidis iactum à Falcone consistat, tum detracto Falconi galericulo Ardeam in mediocrem altitudinem proijciat. Quam si Falco insecutus fuerit, vnguibusq; comprehēderit, Columba clam sub Ardeæ alis obiecta, ut antè diximus, pasci debet, uel nullo blandimenti genere prætermisso. Tertio die simili pacto rus uenatum proficiscitor, & collega longiùs, quam pridiè a Falcone recedat, Ardeamq; quanta potest ui, in altum proijciat, quam si Falco quoque ceperit, eadem quæ antè agenda monuimus, obseruato. Hisce rationibus instructus Falco, si probè suo munere fungitur, postridiè in campo spatioso Ardea libera, nuda, atque nullo funiculo alligata emitti potest, post illam, cùm in tantam altitudinem sublata fuerit, ut iam in aëre liberè uolitans satis sublimis uideatur. Falconem similiter emittito, & si unguibus eam comprehēderit, statim opem ferto, rostrum Ardeæ humo infigito, alas, crura diffringito, ut faciliùs eam iugulare possit, dehinc Ardeæ cerebrum, ossium medullam, & cor in cibum simili, quam antè diximus, ratione offerto. Multi alia quoque ratione Falconem ad Ardeæ uenatum instituunt. Hominem in arborem insilire iubent, ex ea Ardeam in sublime iacere, ipsi uerò confestim Falconem ad hanc captandam emittunt, captaq; pascunt. Verùm in hisce tyrocinijs, quibus Falconem in Ardeas animare, & ad earum persequutionem instruere lubet, iudicium adhibēdum est mansuefactario, ut quò alacrior, ferociorq;, cùm uenatum exportatur, Falco uidetur, eò prædam captu difficiliorem sibi proponat.

Alia ad Ardeæ venatum institutio.

VT FALCO VENETVR ARDEAM feram & liberam.

CVM Falco hisce modis Ardeam nunc animosus, alacris & inuadere edoctus erit, tunc mansuefactarius Ardeam in agris syluestrem disquirat, & ad inuentam, quàm proximè, fieri potest, accedat, Falconemq;, cui prius laxauerit capitium, eò, unde uentus spirat, gestet, ac simulatq; Ardea subuolarit, continuò capitio exutum emittat. Quod si Ardeam aggressus comprehendat, atque ita unguibus uinciat, ut unà secum deorsum in terram trahat, statim ei suppetias ferre oportet, ut supra diximus. Posthęc è chirotheca, corde, cerebro, & ossiū medullis simul permixtis pasci debet, modo antè exposito. Verùm si Falco neque persequeretur, neque superaret Ardeam, in quam emissus est, illi ulterius fidere, aut alteram Ardeam monstrare minimè debet accipitrarius, nisi adhibito alio Falcone, eoq; feroci, exercitato, ut rudis ille eius exemplo animetur. Quum itaque communi Marte, ac iunctis uiribus strauerunt, ac occiderunt Ardeam, unà etiam tanquam communi præmio cohonestati, exta eius, cerebrum, ac medullam etiamnum calentia depascant. Ita timidus, & pusillanimis ipse animos capiet, & strenuus euadet. Si uerò accidat, ut Falco sua sponte Ardeam inuadat, tum præda pro libidine potiri eum magister sinat. Ita enim animosior semper fiet. Profueritq; interdum illi talem uenatum, ludumq; liberum de industria concedere. Et hæ rationes sunt, Falcones ad Ardearum aucupium instituendi.

DE MORBIS FALCONVM.

ACCIDVNT Falconibus affectus, & morbi ferè omnes, quibus reliquos Accipitres corripi antè diximus. Sunt tamen fortiores plerunq;, ac morbis cùm externis, tùm internis faciliùs resistunt. Cùm verò eadem propè, aut simillima sit rapacium omnium natura, eadem quoque omnium curandi ratio est. Quare, quamuis Falconum curam ex tractatu, de generali Accipitrum curatione petere liceat, siquidem remedia à veteribus vsurpata, à nobis diligenter indicata sunt, tamen hoc loci recentiorum plurimis experimentis comprobata, & præsertim Francisci Carcani nostrę ętatis in hoc Falconū aucupio peritissimi, in mediū quoq; producere nō grauabimur. Quę tamen & ipsa omnibus in vniuersum Accipitribus applicari poterunt.

Falcones facili⁹ quā Accipitres morbis resistunt.

Falcones igitur, vel etiam omnes Aues rapaces morbis corripi possunt, vel quoad corpus, vel quoad pennas. Voco autem morbis capi, seu ægrotare Aues rapaces tunc, cùm actiones eas, quas sanæ exercere solent, obire nequeunt, cuiusmodi sunt volare, prædam vnguibus arctare, deuorare, &c. Solent verò secundum corpus affici, vel à causa externa, ut quando contunduntur, aut vulnerantur, vel cùm ossa franguntur: vel à causa interna, vt à uitiosis humoribus,

Quot modis afficiātur.

ribus, qui generantur aut ex nimia ac intemperata humiditate, uel caliditate capitis, uel à ſiccitate ingenti pulmonũ, gutturiſuè. Vnde aſthmate morbo frequentiſſimo, & periculoſiſſimo laborare ſolent. Solent prætereà affici ſecundum pennas, quò fit ut ſæpè corpore integerrimo, & optimè ſano, uolare tamen nequeant, uel effractis, uel aliter mutilis, uel extractis, maximè uerò ob pennarum neruos, qui etiam interdum ob contuſionem alarum corrumpi ſolent, ſanguine ſcilicet in pennarum tubulos per oſcula ſubeunte. Poſteaquam uerò omnes ferè Auium morbi ab excrementis dignoſci queant, quæ cùm ab ore, beneficio medicamenti purgantis, tùm ab aluo exeunt, itaque ea diligenter ab aucupe cognoſcenda, ac conſideranda ueniunt. Bona verò & mala excrementorum ſigna ex Accipitrum generali tractatu repetere licebit.

Aſthma in Falconib⁹ frequens.

Vnde Auiũ morbi cognoſcãtur.

DE FEBRI, EIVSQVE CVRA.

FEBRIS Falcones primùm cum pauco frigore, deinceps cum calore maniſeſtiſſimo ſolet inuadere. Cognoſcitur autẽ, qando nonnihil tremere, alaſq; pendulas geſtare, & caput inclinare conſpiciuntur. Solent etiam plumulæ illæ, quæ ſub mento ſunt, contorqueri inſtar barbæ, & tunc plerumq; cibum reſpuunt, & omnino calidi, ſi manu tangantur, perſentiuntur. Quando igitur hæc ſigna vel omnia, vel quædam adfuerint, certò iudicare potes Auem illam febricitare. Quod mali genus periculum quidem minatur, non tamen perpetuò. Plurimos enim eo liberari vidimus. Omnis verò curandi ſcopus in refrigeratione poſitus eſt, cùm febris ipſa calida ſit affectio. Quod ad victum itaque primùm attinet, dandum femur Gallinaceum, aut pulli plumeſcentes, aut aliquæ ex auiculis minutis, Paſſeribus tamen, qui calidiſſimi ſunt temperamenti, exceptis: quæ omnia prius in aqua bugloſſę, aut endiuiæ macerata ſint, ac deinde antequam Falconi obijciantur, probè deterſa. Vtile præterea fuerit perticam, ſeu contum, cui inſiſtit, ac etiam pedes, æſtiuo præſertim tempore, madefacere plantaginis, aut lactucæ, aut ſemperuiui ſucco, quandoque & hyoſcyami, aliarumq; ſimilium herbarum refrigerantium. Oportebit quoque loco quopiam ſeparato, ac à turba ſemoto eum detinere obſcuro & frigidiuſculo. Hæc tamen adhibenda eſt cautela, ut ſi gracilis admodum fuerit & extenuatus, bis ſingulo die cibetur modicè. Et ſi hac ratione à febri nõ liberatur, à ratione alienum non erit in purgatione, quæ ſtuppeis, vel bombycinis turundis fit, Rhabarbari electi in puluerem redacti ℈ ii. Falconi exhibere. Bilem enim febris fomitem ſic ritè vacuabit. Sunt qui velint ſanguinem è vena coxendicis detrahendũ eſſe, quamuis Carcanus dicat nunquam hoc remedij genere ſe vſum, tamen conferre poſſe putat, ſi modò commodè ea ſectio adminiſtrari queat. Imò magis ex vſu futurum exiſtimo, ſi ea quæ ſub ala dexra vena eſt, ſecari poſſit, Hoc enim modo è veſtigio hepar refrigerari poſſet, atque adeò vniuerſus corporis habitus.

Curatio.

Victus.

Perticę qualitas.

Venæ ſectio.

DE MORBIS CAPITIS, AC primùm de Apoplexia.

APOPLEXIA morbus capitis in Falcone eſt grauiſſimus, ac periculoſiſſimus, qui vt plurimùm originem ducit ex nimia obeſitate, ſeu repletione, aut ſanguinis copia, vnde venam aliquam in capite diſrumpi contingit, ſanguinemq; effuſum in cerebri quapiam parte colligi, nempe in ventriculis, in quibus medici ſpiritus animales generari tradunt, ſine quorum ope animal, nec ſentire, nec moueri ullo pacto poteſt. Vnde obturatis ſpirituum meatibus, neceſſe eſt Falconem, quamuis robuſtiſſimum ſubitò extingui. Poteſt & hoc malo corripi Falco, ſi diutius, quàm par eſt, ſub ardente ſole perſiſtat. Huius enim vi tanta humorum copia, & in caput attrahi, attractaq; liquari poteſt, & in reliquum corpus diffluere, ut, ſi in capite hæreat, apoplexiam, ſin aliò lapſa, alios morbos facilè pariat. Idem contingit ob diuturniorem uolatum ſub æſtuante ſole, quando vel Phaſianum, vel Perdicem magna contentione inſequitur. Ab his itaque cauſis Falconem diligenter tueri oportet. Quod ad nimiam plenitudinem attinet, ſcire licet Falcones, dum deplumeſcunt, plurimùm ſanguinis, ac carnis coaceruare. Opportunum itaque erit, per quindecim aut viginti dies continuos, antequam pennas omnes veteres cum nouis commutârint, eos nutrire cibis leuioribus, ac liquidis, quales ſunt, cor vitulinum, agninum aut caprillum, tepida ablutum, deinde linteo probè exterſum. Item pullaſtri, pipio-

Cauſę apoplexiæ.

Curatio. Victus.

nes,& Paſſeres implumes ac tenelli. Hiſce ritè obſeruatis, cùm iam pennas mutare deſierint, ex auiario ſeu loco, in quo plumas depoſuerunt, ac toto mutationis tempore egerunt, eximendi erunt, aliiſque viginti diebus iiſdem cibis reficiendi, ac frequenter pugno geſtandi, præſertim veſperi. Vtile quoque fuerit purgare ſagi iam vetris pauxillo aloës lotæ in puluerem contritæ, ac fabæ magnitudine exhibitæ, inuolutę paucula lana xylina. Vti etiam licet ſaccharo candido per duos aut tres dies tempore matutino. Neque vllo pacto aloë non lota vtendum eſt: peſſima enim ſymptomata excitare ſolet. Butyrum etiam, & lardum frigida octies aut decies abluta, ac ſaccharo excepta plurimùm prodeſſe ſæpius ſeſe expertum Carcanus affirmat. Si fortè propter has purgationes appetitus deiiciatur, immingere cibo, dein abſterſum offerre utiliſſimum fuerit. Hac ratione à morte ſubuentanea, aliiſque grauibus ſymptomatibus liberabitur. 10

DE APOSTEMATIBVS CAPITIS.

OLENT Falcones, quemadmodum & Aſtures, alięq; rapacium ſpecies, obnoxii eſſe tumoribus, ac apoſtematibus capitis malo ſanè periculoſiſſimo, quod quidem naſci ſolet ab humorum prauorum redundantia, ac capitis caliditate. Cognoſcitur verò hoc mali ex oculorum intumeſcentia, ex humore per aurium meatus effluẽte, ſæpè etiam ex odore fœdo, & à Falconis ad motum pigritia, ac tarditate, quam cùm in capite, tùm toto corpore præ ſe ferre videtur. Ad hæc mala curanda, neceſſarium erit purgare primùm vniuerſum corpus, deinceps ipſum caput. Vniuerſalis ea purgatio perfici poterit ſingulo manè, per triduũ, aut quatriduum pilula ex ℥ i butyri aliquoties frigida abluti, dein aqua roſacea macerati, denique momento mellis roſati, aut ſacchari fini inuoluti aui exhibita, tam diu in pugno geſtari debet, donec ſemel atque iterum aluum deiiciat. Dehinc capiti ſuccurrendum, exonerãdo hoc medicamine. ℞. ſeminis rutæ ʒ iiij. aloës hepaticæ ʒ ii. croci ℈ i.ſ. Hæc omnia ſimul in minutiſſimum puluerem redigantur, & cum melle roſato in pilulam efformentur, eius magnitudinis, ut in palati foramẽ illud, per quod cerebrum expurgatur, commodè ita penitus immitti poſſit, vt os inſpicienti non appareat. Quo peracto Falco in pugno aliquandiu geſtandus loco quopiam opportuno, ac duabus pòſt horis cibus ei hora conſueta calidus, optimiq; nutrimenti offerendus. Sin verò putres humores in aure collecti fuerint, ſtilo opus eſt argenteo ab una parte acuminato, ac media acie ſecto ſeu crenato, quo lana goſſypina inſeratur: ab altera verò nonnihil complanato in ſpatulæ formam ea latitudine, ac magnitudine, quæ auris ipſius meatui reſpõdeat, quo ſordes craſſiores quidem parte hac latiori, ut tenuiores altera nempe acuminata, cuius crenæ goſſypium immiſſum fuerit, extergi queat. Statim verò in purgatam aurem inſtillandum paucum oleum amygdalinum dulce, tepenſq;, dein goſſypio auris obturanda, quò tamdiu intus retineatur oleum, donec denuò eadem curatio iteretur, quò emolliri, & ad exitum præparari ſordes illæ poſſint. Atque hoc tam diu agendum, donec apoſtema vniuerſum reſolutum, ac diſcuſſum fuerit. Verùm ſi nulla parte expurgetur, at in capite pertinaciter hæreat, ad ignem deueniendum, atque occiput cauterio inurendum eſt, ad exiccandam, atq; deriuandam corruptam illam materiam. Ipſa uerò eſchara à cauterio facta, butyro per octo aut nouem dies inungenda eſt. Notandum verò, ſi fortè Falco aut non uelit aut non poſſit cibum roſtro comminuere, tum in fruſtula minima ſecandus eſt, eiq; offerendus, aut ingerendus etiam inuito. Adhibenda interim omnis diligentia vt ſua ſponte, ſi fieri poſſit, roſtro illum dilaceret. Sciendum enim Auem peſſimè ſe habere, cùm ſponte non capit cibum. Nam ex centenis vix vnam aut alteram ſic affectam, mortem euaſiſſe Carcanus affirmat, & ſe quidem ſaltem vnius hac ratione a ſe curatæ meminiſſe poſſe.

Cauſæ. Signa. Curatio. 20 30 40

De deſtillationibus capitis, inflationibus, tumoribus, vitiiſq; oculorum & narium.

50

ONTINGIT Falcones, aliaſque Aues rapaces deſtillationibus capitis laborare, cùm ex nimio labore incaluerunt, ſi ſtatim aëri frigido exponantur, aut pluuia maduerint, pruinaue refrixerint, aliiſuè huiuſmodi aëris iniuriis offendantur, maximè cùm corpus prauis humoribus refertum eſt. Ex deſtillatione ſolent quandoque plurima incommoda oriri, qualia ſunt, capitis totius intumeſcentia, oculorum frequens lachrimatio ſeu lippitudo, quę facit, ut oculi ſæpè gracileſcant,

item

item nares saniosa quadam humiditate manantes, quæ singula mala, remedia peculiaria requirunt, Primum itaque Auem expurgare oportet vel butyro præparato, eo, quo suprà diximus, modo, vel oleo oliuarum ea ratione, quã in capite de asthmate exponemus, præparato. Sępenumerò felici successu in catharro Falconum, aliarumq; Auium hoc remediò vsus est Carcanus. ℞. agarici ℈ ij cinnamomi optimi, succi liquiritiæ ana ℈ i. In puluerem tenuissimum redigantur, ac cum melle rosato facta pilula fabæ magnitudine exhibeatur. Puluis caryophillorum, piperis, & seminis sancti æqua portione in nares per fistulam insuffletur. Condimentum ex sinapio, quo hyeme vtimur, fabæ magnitudine, Falconi datum, aut palato affricatum, caput omni humore exonerat. Si nares sanie fluunt, cum melle rosato fiat puluisculus, includatur linteolo mundo, ac in aceto fortissimo maceretur. Huius guttæ aliquot expressæ Falconi plurimùm profectò conducent, expurgando & exiccando excrementitios eos humores. Qui si hisce remedijs exhauriri non possunt, ad ignem necessariò confugiendum erit, non in capite solum, sed etiam circa nares, ac paululum infrà, vt harum foramina reddãtur ampliora. Diligenter verò cauendum, ne narium mediastinum lædatur. Post inustionem, donec dolor omnis cesset, ac eschara decidat, butyro recenti locus inungendus est, dehinc vulnus ferruminandum puluere mastichis, aut thuris. Idem faciendum, cùm nullis alijs remedijs te proficere videris in capitis obstructione ex nimia pituita, capitisq; ea pars, quæ supra suturam (rauanello vocant accipitrarij) inurenda est ferro candenti, cautè tamen, ac ita, vt ossis cranij, quod tenuissimum est in Auibus, ratio semper habeatur. Antequam verò locus inuratur, expediet plumulas suprà, forfice detundere.

Cura.

Rauanello

DE VERTIGINE.

PER vertiginem, quod mali genus Itali capo storno vocant, illud symptoma intelligitur, quo affectis Falconibus, vel alijs etiam Auibus tantus capitis dolor, aut debilitas accedit, vt id firmum immotumuè tenere, aut pro libitu regere non queant, sed modo huc, modo illuc inclinent. Huius symptomatis vi sæpè contingit Falconem ex pertica, vel ex aëre, dimissa præda in terram tanquam mortuum delabi. Hoc malo Carcanus plurimos liberauit hoc remedio. ℞. aloës hepaticæ ℈ i. caryophyllorum gr. ij. Redigantur in puluerem, ac inuoluta gossypio Aui exhibeantur. Post horas duas dẽtur in cibum pulli Gallinacei, aut Columbacei tenelli. Hoc tribus aut quatuor diebus singulo manè repete. Si hac ratione non liberatur, exhibita prius vna atque altera purgatione, cuius sæpè meminimus, ad vsum cauterij deueniendum erit, & resectis prius pennis occiput ita inurendum, vt cutis tantùm, non cranium offendatur.

Capo storno.

Cura.

DE OCVLORVM SVFFVSIONE, seu hypochimate.

PRAETER iam enumeratos oculorum morbos solent & suffusione seu catarrhacta Falconum oculi tentari, malo ablatu difficillimo, sæpè etiam impossibili, præsertim vbi iam inueterârit, aut crassitiem nimiam acquisiuerit. Recentes verò, vt ait Carcanus, sæpissimè & nullo negotio curantur. Solet hoc malum oriri ab humore ipsius capitis crassiore, qui visum impedire, ac quandoque prorsus obscurare solet. Et fortè pileus, qui Falconum capiti imponitur, in causa aliquando est. Etenim vix in alia Aue, quàm Falcone hoc vitium conspexisse se idem ait, vtpotè qui omnium maximè pileolum gestet. Huic igitur malo quamprimùm occurrẽdum erit vno atq; altero die manè exhibita purgatione ex aloë, aut agarico, ne, si non præmissa vacuatione vniuersali, localia tantùm medicamenta ipsi oculo adhibeantur, maior è toto corpore humorum ad oculos fiat affluxus. Post hæc vti conuenit puluere minutissimè trito ex aloës hepaticæ lotæ ℈ i. sacchari candi ℈ ij. qui in oculos insufflandus erit per tubulum argenteum, aut pẽnam Anserinam bis, teruè singulo die. Neque ab re fuerit aliquando oculum vrina pueri abluere. Et si his remedijs malum non cedat, ad vehemẽtiora deuenire oportet. Capiatur ouum recens, tantisper coctum, donec albumen lactis consistentiam referat, quod linteo exceptum adeo exprimatur, ut liquor clarus, ac virens extillet. Huius aquę vna aut altera gutta xylino excepta in oculum affectum infundenda est bis teruè, singulo quoque die, donec Auis omnem sanitatem recuperârit. Denique si neque hoc iuuerit, mirum in modum laudatur vsus succi radicis chelidonij optimè à luto ac sordibus expurgatæ, & superficietenus abrasæ. Hunc mirabilem præstare effectum reapse se didicisse ait Carcanus.

Falco cur catarrhactæ subiectus.

DE

DE MORBIS ORIS.

OS Falconum, Accipitrumuè multis quoque malis afficitur. Oriuntur enim quandoque in hoc carunculæ albicantes aut nigricantes, quæ impediunt, ne more solito cibum rostro impetat, aut assumat. Vnde fit, ut nullam aliam euidentem ob causam gracilescant. Quare diligenter os inspiciendum est, præsertim circa palatum, & sub lingua. Illis enim locis carunculæ huiusmodi excrescere solent ad magnitudinem grani piperis. Hæ igitur auferendæ sunt, ac resecandæ, vel forcipe, si id commodè fieri queat, aut alumine petræo combusto, aut guttula olei sulphuris destillatitij excepta gossypio, ac stilo imposito. Caruncula absumpta melle rosato, ac lana xylina locus inungendus, & abstergendus est, donec caro rubicunda, ac munda appareat. Postea melli rosato miscendus puluis, ex mastichē aut thure, vulneris conglutinandi, seu consolidandi gratia, quod vino albo aliquoties erit abluendum.

Termites quis morbus. Curatio. Præter hoc aliud quoque malum ora Falconum afficit, nēpe termites, seu exigua quædam vulnera, quæ idem incommodum, quod carunculæ afferunt. Possunt autem ipsa αὐτοψία, & à manducandi, seu deuorandi difficultate facilè dignosci. Curantur nonnunquam solo melle rosato, vel puluere ex nucleo nucis, & tithymalo, quæ linteo madente arctè ligata, ac cineribus feruentibus subiecta, tandiu torrentur, donec in puluerem subtilissimum redigi queant. Hoc puluere bis singulis diebus, donec omnino malum curetur, vtendum erit. Qui si inefficax est, locum affectum aqua forti aurifabrorum contingere oportet, diligenter cauendo, ne partes vicinæ, aut aliæ ab affecta tangantur. Nam & sanam carnem exulceraret. Cùm verò mortificatum malum ipsum fuerit, atque extinctum, mundandum ac consolidandum erit melle rosato, quod facilè ex voto succedet. Auium quoque rostrum eodem interdum solet morbo corripi. Quodsi cōtingat, cultelli apice vlcuscula abradantur. Si verò termes rostrum ipsum perforasset, ac rhagadem, seu fissuram, rimulamuè reliquisset, rostrum in ambitu termitis nonnihil resecandum, ac abradendum erit, ac postea locus abrasus melle rosato inungendus, idq; si iterum atque iterum feceris, statim hoc mali curaueris.

DE ASTHMATE.

Causæ. INTERNARVM pectoris partium peculiaris & periculosissimus morbus est asthma, & Falconibus frequētissimus, ac persæpè exitialis. Mali huius plerunque causa est nimia pulmonum caliditas, ipsosmet, cæterasque partes respirationis seruientes exiccans, adeò vt liberè nec respirare, nec expirare possint. Vnde inflammatio in illis partibus excitatur, quæ mortem tandem inducit. Solent etiam quandoq; destillationes à capite in pulmones irruentes, illosque suo lentore infarcientes, ac branchias obstruentes, huic malo originem præbere.

Curatio. Signa. Principio itaque obsistendum, antequam malum inualuerit, altasq; radices egerit. Tunc enim nulla amplius salutis spes superest. Malum hoc ab initio cognoscitur, si thorax infernè multùm ac vehementer pulset, caudamq; modò sursum, modò deorsum moueat, iuxta thoracis motum, neque alui excrementa deijciantur quandoque, & si fiat, fæces compactæ sint, exiguæ, orbiculares & siccæ admodum. Ex motu præterea thoracis violentiori solitò cognoscitur. Præterea si sæpè rostro aperto hiat, illudq; sursum claudit, tum ad summum peruenisse malum indicio est, ac tantò magis vigere, quantò frequentius rostrum aperit, & operit. Quo casu malum immedicabile censeri debet. Dum verò adhuc recens est, optimum ac præsentaneum remedium hoc esse sæpenumerò Carcanus expertus est. Purgetur Auis oleo oliuarum maturo, frigida tamdiu abluto, donec albescat. Lauari autem solet oleum in scutella figulina, cuius fundo paruum foramen sit, vt commodè vno digito supposito claudi possit: in quam cum pura aqua immissum oleum cum spatula, uel cochleari tam diu agitetur, donec aqua aliquantum turbida appareat, tum digito amoto, oleo retento, aqua subsidens emittenda. Hocq; toties repetatur, donec oleum ab omnibus sordibus probè eluatur. Oleum hoc receptum in purgatum pullastri intestinum, quatuor digitorum transuersorum longitudine, vtrimq; filo munitum, uacuæ gulæ Auis immittendum. Quo exhibito Falco in pugno tantisper retinendus est, donec aluum exonerarit. Hora deinde vna elapsa nutriendus erit cibis liquidis, non ita solidis, vt corde uitullino, aut femore pulli Gallinacei. Columbarum verò pulli grandiores fugiendi, necnon Passerculi, utpotè naturæ calidioris, nisi fortasse admodum extenuatus fuerit. Si uerò obesus ac carnosus sit, cibi priores enumerati utilissimi erunt, qui tamen magis etiam conferent, si in aqua buglossę macerentur, ac pòst panno linteo abstergantur, sacchariq; polline consper-

conſpergantur. Quod ſex aut ſeptem diebus continuis obſeruandum eſt, donec ad priſtinam
ſanitatem redierit. Exhibenda eſt præterea tertio aut quarto quoque die purgatio, quam uo-
cant accipitrarij, ſeu turunda, boluſuè bombycinus cum cubebis, ac caryophillis, ad euacuan-
dos humores, abſumendosq́;, qui in capite deſtillant, à quibus, ut diximus antè, huius mali cau-
ſa potiſſima dependet. Iuuat præterea & ipſum butyrum, necnon lardum, toties abluta, do-
nec albeſcant, ſordesq́; omnes deponant: conſeruanda deinde in aqua roſacea, ſingulorum
cùm opus erit, omni ratione præſcripta, ea quantitas Falconi danda, quanta ab eo commodè
deglutiri poſſit. Mirabile præterea præſidium in hoc caſu pręſtare comperimus, oleum amyg
dalarum dulcium in inteſtino pulli Gallinacei exhibitum. Si verò hæc omnia nihil iuuerint,
10 neque aluum irritauerint, aut ſoluerint (quod tamen, niſi cùm prorſus immedicabile malum
eſt, non accidere ſolet) uſus agarici goſſipio inuoluti uehementer probatur. Sed ſi neque hac
ratione malum curare licet, ad cauterium tanquam extremum remedium cōfugiendū, fronsq́;
intra oculos, & nares inurenda. Sunt præterea quibus placet partem caudæ lateratæ duos di-
gitos largam in fauces deglutiendam inſeri, Falconemq́; tamdiu loco quopiam obſcuro de-
tineri, donec deijciat, deinde lac caprillū ſanguine Columbino mixtum exhiberi. Alij volunt
ſanguinem à collo detrahi, ſed neutrum horum Carcano ſatis probatur, qui veriſſimè affir-
mat, ſe cum purgatione dicta, & cauterio eiuſmodi multùm ſemper profeciſſe.

20 DE MORBIS VENTRICVLI, CVM cibum ore reiectant.

VARII ſunt morbi, quibus vētriculus corripi poteſt, quorum frequētiſſimus,
ac maximo cum periculo coniūctus eſt ille, cùm Falco cibum ſtomacho con-
tinere nequit, verùm aſſumptum inconcoctum reijcit, eadem ferè forma, qua
aſſumpſerat, uel quandoque etiam corruptum ac nidoroſum. Si alimentum
reijcit penè crudum ac priſtinam adhuc formam retinens, adeo nihil aut pa-
rum à ventriculi calore immutatum, ſi tamen nullum prauum odorem ſpiret,
non eſt res tanti momenti. Id enim accidere poteſt quandoque ob oſſiculi fruſtum, quod in-
30 ter deglutiendum tranſuerſum in œſophago hæſerit. Cuius rei, vt fias certior, aquam offerto,
periculum facturus, num bibere velit, nec ne. Si biberit, certiſſimum ſui indicium eſt mali. Sin
potum reſpuerit, benè ſe habere ſignificabit. Solet hoc mali genus oriri à nimia prauorū hu-
morum in ventriculo genitorum copia. Si igitur, quem Falco reijcit, cibus, neque odore, neq;
colore prauo, aquamq́; biberit, ventriculus calfaciendus, ac corroborandus erit puluere ex nu-
ce myriſtica, ac caryophillis, cum pauxillo moſchi, quæ omnia goſſipio inuoluta Falconi exhi-
beantur. Ipſe interim pugno geſtandus donec medicamentum in ſtomachum deſcenderit.
Duabus verò, poſtquam reiecerit, horis, vtile erit eum pullis Columbaceis plumeſcētibus pa-
ſcere, & aquam, ſi appetit exhibere. Multùm enim ea ipſi profutura eſt. Ad hoc malum vtitor
40 aqua roſacea alterata puluere caryophillorum, & moſchi hoc pacto: ℞. aquæ roſaceæ ℥ ii. pul-
ueris caryophillorum ℈ ii. moſchi odorati gr. medium. Huius ℥ ſ. Falconi danda, ipſe verò in pu
gno retinendus, donec medicamentum per aluum excernet, quod ſtomachum corroborabit,
fœtorem emendabit, eumq́; expurgabit. Sed ſi, quod è ventriculo reijcitur corruptum, prauè
oleat; pręter iam dicta alioquin efficaciſſima uti licet radice chelidonij, cuius cortex abraden-
dus, donec tota rubicunda appareat. Hæc paucula & quæ duorum digitorum altitudinem
non excedat, aqua maceranda, quæ adinſtar lactis recens mulcti tepeat, & frequenter digito
agitanda, quò vim ac qualitatē radicis, quanta eſt fabæ magnitudo, Falconi in os immittenda,
digitisq́; gula foris deprimenda ad promouendum deſcenſum eius ad ventriculum. Inſuper
& aquę huius radicis ad minus vnum cochlear in fauces eius infundendum, compreſſo ac con
cluſo dein roſtro, ne rurſus effluat. Poſt hæc pugno aliquandiu geſtandus erit, donec optimè
50 in uentriculum & radix, & aqua deſcenderint, deinde conto loco ſolitario collocandus, donec
& radicem & aquam aluo reddat. Interiectis deinde duabus horis murem excoriatum & ad-
huc à recenti cæde tepentem deuorandum præbere vtiliſſimum fuerit. Sed ſi huius fortè non
fuerit copia, pullus Columbinus tenellus, quem terrę violēter illiſum, quò ſanguis grumeſcat,
occideris, Falconi eius corde, & renibus adhuc tepeſcentibus obijcietur. Cùmq́; hoc modicum
cibi concoxerit, denuò tantundem cibi, quātum prius, offeretur ex partibus alijs Columbini
pulli: idq́; quater aut quinques eodem die, eoq́; quo dictum eſt, modo iterabitur, ſi Falco eſt,
ſin Sparuerius, bis tantummodò. Poſteri diei mane turunda detur ex lino aut ſtuppa, quam

Cùm cibū retinere nequit.

Cauſæ.

Cura.

purgam

Purga. purgam vulgò vocant, cui folia absynthij digitis minutis inuoluta sint. Deinde duabus, hac rursus eiecta, horis moderatè pullo Columbino ciba, ut vesperi denuò aliquid cibi offeras. Hac ferè ratione Falconem sanitati restitui cōtingit, vt frequenti experientia apparuit. Quodsi dicta remedia nihil profuerint, ac sæpius quàm bis cibum assumptum vomitu reijciat, scire licet deploratam esse prius salutem, eoq; magis, si macilentus fuerit. Quoniam tamen satius esse anceps periculum tentare, quàm nullum in malo medici dicunt, cuius spes omnis curandi amissa alioquin est, sæpenumerò res ipsa docuit in extremis huiusmodi malis vtilissimum esse Falconem inebriari vino Cretico ad duo cochlearia in fauces immisso, atque tunc in lectum aut mensam collocare, quia in pertica subsistere temulentus non potest. Ita quarto vnius horæ spacio immotus iacens, si se incipiet recipere, & medicamentum exhibitum reijcere, certissimum salutis recuperandæ indicium est, aliàs verò mortis. Verùm, vt monui, remedij hoc genus extremum ac vehemens nō nisi in morbis extremis ac his, quibus cōclamatū est, omnino adhiberi debet. 10

DE VERMIBVS FALCONVM.

Causæ. Signa.

EX debili ventriculi calore crassi ac crudi humores geniti, ac in intestina dilapsi vermium seu lumbricorū generationi originem præbent. His laborare Falco cognoscitur, quando deses ac ociosus est, ac cùm erigere pennas in dorso, caudamq; torquere conspicitur, & quando excrementa neque pura, neque alba, neque ea, qua solent, copia excernuntur, nec si quacunque adhibita cura pinguescat. Hosce vermes necare oportet, aut puluere aloës hepaticæ electę & lotę, aut santonici, vulgò santolinæ aut semētinæ, vel etiam agarici, partibus omnium æqualibus acceptis: vel puluere ex felle suillo seu porcino masculino in furno exiccato; aut denique hoc medicamento, ℞. cornu cerui vsti, dictamni albi, hieræ picræ simplicis ana ℥ ij. aloës hepaticæ lauatæ ℥ iij. agarici, croci ana ℥ i. omnia melle rosato excipiantur. Seruetur q; hoc medicamentum ad usum, cuius, cùm opus erit, ad vermes necandos Falconibus & Astoribus tantum dandum, quanta est fabæ magnitudo, Sparuerio verò ad grani ciceris magnitudinem tantummodò, & catapotij forma deglutiendum. Quod cùm assumpsit tantisper pugno gestandus est Falco, donec aluo id reijciat, deinde hora consueta cibo euchymo ac laudabili pascendus. Ita enim vel prima vice certissimè sanabitur. Ad eosdem vermes & hoc medicamentum valet: ℞. dictami albi, aloës hepaticæ lotæ ana partes æquales, cubebæ, aut croci fila quatuor aut quinque, totidem buccellis exhibenda. Hoc remedio procul omni dubio aluus fluet, ipseq; sanabitur. Est enim longè efficacissimum, & vnicum præsidium aduersus vermes, tum præsertim, cùm caudam intorquere conspicitur. 20 30

Curatio.

DE PECVLIARI QVODAM Falconibus vermium genere, quem morbum accipitrarij Filandram vocant. 40

Filandra morbus.

EST verò & aliud vermium genus Falconibus infestum, Filandram vocant Accipitrarij. Genuina huius locus est non longè à renibus, iuxta quos membranæ cuidam tenui & propriæ hi vermes inuoluti sunt. Sunt verò hi ipsi tenuissimi, ac instar fili graciles, longitudine dimidij cubiti, Falconibus admodum familiares, & propè proprij. Vnde facilè inducor, vt credam à generationis primordio illis eos connatos esse, etiamsi non perpetuò infestent. Infestant autem potissimùm macilentos. Obesis ob alimenti abundantiam nullam molestiam exhibent, imò fortasse contrà iuuamentum adferunt. Cùm igitur ab hisce vermibus excruciātur, gracilescunt, extenuāturq;, nonnunquam toto corpore exhorrescunt, & pennas dorsi surrigunt, concutiuntq;, aliquando vocem emittūt. Hi enim vermes ob penuriam alimenti, inuolucrum tentant perrodere, atque ita ob acutum partis sensum, dolores punctorios excitant, dum perforata tunica aliundè sibi pabulum student acquirere. Et accidit quandoque, cùm non satis tempestiuè huic malo occurritur, vt adeò exedendo vicina perforent, vt tandem partes internas principales, atque adeo cor ipsum erodant, vnde necessariò mors subsequitur. Quinimo aliquando omnia interanea ita perforasse visi sunt, vt per os exirent. Vt igitur huic malo medeamur, non interficiendi sunt vermes, 50

Ortus. Signa. Cura.

vermes, quod de cæteris solet fieri(putrefacti enim circa renes apostema generarent, quòd in loco eiusmodi non stabulentur, ex quo interempti per aluum excerni possint) sed inebriandi sunt, sicq; ab effecto Falcone distrahendi. Huic rei accommodatissimum ac probatissimum remedium est, allium à suis corticibus seu membranis exactè purgatũ, multisq; in locis ferro vel stilo candente perforatum, deinde in oleo oliuarum ad minus tres dies maceratum, quo scilicet facilè à Falcone deglutiri possit. Hoc remedio ita stupescunt, ac torpent Filandræ, vt nullam molestiam aui exhibeant etiam per triginta, ac aliquando per quadraginta dies. Allij vis cõtra Filandras.

10

DE VARIIS SYMPTOMATIBVS, QVÆ vitio ventriculi accidere Falconi solent.

CONTINGIT nonnunquam, vt ęgrè cibus assumptus à Falcone in stomacho subsidat, quod hoc signo percipies, si hora matutina ingluuiẽ adhuc cibo cænę hesternæ onustam habere conspicies. Quod fieri solet, vel quia cibus adeo arescit, indurescitq; in stomacho, ut nequeat descendere, vel quia non satis probè coquitur. Priori vitio sæpè occurrimus aqua, quanta vellet copia, ad bibendum data, pedibus etiam madefactis, necnõ pertica, cui insistit, frigida. Quodsi nihil iuuerit, digitis foris, intus etiam cerea candela parua, aut digito auriculari prolobum deorsum versus mouere, atque ita cibi descensum in ventricnlum procurare decet. Qui si imbecillis sit, ita ut ægrè admodum coquat, vtaris, præsertim Falconibus ægris, purgatione ex turunda bombycina, cui æquales portiones pulueris mumiæ præparatæ, caryophyllorum, nucis moscatæ immissæ sint, inducendo turundam pauco lino aut stuppa, quò promptiùs reijciatur. Hac arte plurimi curati sunt. Si ægrè coquit, & cibum fastidit, vtilissimum erit, antequam pascere uoles, cibo eius semina nasturtij inuoluere. Verùm hoc hyberno tantùm tempore faciendum. Hic cibus ita præparatus orexin restituet, & animæ fœtorem pellet, respirationem facilem reddet, auiq; alacritatem afferet. Est enim suprà quàm dici possit, remedium præstantissimum. Facit etiam aliquando stomachi debilitas, vt tardiùs solito assumpta turunda uentriculum exoneret. Quare curandum, ut arte adhibita reijciat. Quam in rem idonea erit chelidoniæ radix, eo modo prępa rata, ut suprà exposuimus. Ad idem mirificè confert sinapi cum caryophillo unco, & momento aloës hepaticę lotæ exhibitum. Signa. Cura.

20 30

DE MORBIS HEPATIS.

SAEPENVMERO cõtingit Falconibus, iecur incalescere, imo inflammari ob nimium motum, aut laborem, ut cùm ex longinquis regionibus naui aduehuntur, aut dum in auiario mutationis tempore frequenti corporis motatione, ac cõcussione irrequieti constiterunt, aut cùm tintinnabulis, quàm par est, grauiorihus onerati inter uolandum nimium defatigantur. Solet & inflammatione corripi hepar propter apostema, quod aut ob spinę puncturam aut contusionem ab alia aue corpori inflictam ortum sit. Foris enim locus affectus facilè sanatur, quòd humor sub cute contentus facilè transpiret, & dissipetur. Intus uerò ob sanguinis, qui illuc copiosiùs confluxit, extra uasa in grumos concreti, & tandem corrupti putredinem conceptam apostema gigni contingit. Cognoscitur hoc malum, cùm mœstus est, cùm nec tempore consueto fæces, easq; praui odoris ac coloris excernit. Pars quoque uropygio uicina uehementer pulsat instar arteriarum, similisq; febricitantis hominis pulsus sentitur, præterea excrementa instar atramenti nigricant. Hoc malum lethale est. Si itaque inflammatio aut intemperies calida hepatis à nimio motu ortum duxerit, facilè curabitur, cibis refrigerantibus, liquidisq;(ita loquuntur accipitrarij) ut femore pulli Gallinacei, aut corde uitellino intinctis in aqua buglossę, boraginis & similium. Confert itẽ cibus succo hyoscyami imbutus, aut lardum, quod abrasum sit, & mundatum à cute, multisq; aquis lauatum, ac aqua rosacea maceratum, sacchariq; candi polline obuolutum. Huius alimenti tanquam ad refrigerandũ maximè proficui, frequentissimus tibi usus esto. Vtile est & butyrum & oleum oliuarum lotum, eoq;, quo sępius diximus, modo, pręparatum. Si uerò mali origo sit uel à spinę punctura, uel alterius auis ictu, morsuuè, utilissima erit mumia munda, ac pura, & in puluerem redacta, qua carnis frustula tempore pastus efferenda inuoluentur, quod ternis aut quaternis uicibus repetetur. Causæ. Signa. Curatio.

40 50

Hęc

Hæc ſi Falco aſſumere detrectârit, vi cogêdus, ac vi in fauces lana xylina inuoluta ingerenda. Sin inflammatio proceſſit illiſo corpore ad terram, ad arborem, aut auem alteram, ℞. rhabarbari electi ℈ i. hoc ipſum torreto in lamina ferrea candenti, quouſque in puluerē redigi poſſit. Huius grana duo lino abducta maioribus rapacibus offerenda, minoribus verò medium eius ſuffecerit, nempe granum vnum. Poſt duas verò ab excreto per aluum medicamento horas, cibandus (ſi obeſus fuerit) femore pulli Gallinacei contuſi, ac macerati in aqua quapiam refrigerante. Itaq; viciſſim modò Rhabarbaro, modò mumia alternis diebus auis expurganda, quaternis aut quinis diebus continuis. Hac ratione certò ſanabitur, niſi fortè è loco ſuo hepar dimotum fuerit, quod dignoſcitur à duritie quadam, quæ in poſteriore parte vropygio vicina perſentitur, & ab excrementis, quæ colore luteo tinguntur. Quod malum nullam curationem admittit, ac breui Falconem ad exitium perducit. 10

DE PEDVM VITIIS.

Cauſæ.

NONNVNQVAM in tumorem attolluntur Falconum pedes ob prauos humores, qui à reliquo corpore ad pedes vel læſos, vel alia quadam ratione debilitatos affluere ac decumbere conſueuerunt, aliquando etiam propter nimiam eorundem mollitiem, aut ob ætatem prouectiorem, aut laborem nimium. Malum hoc oculis, necnon tactui ſubijcitur. Ingens etiam manu per-

Signa.

ſentitur in parte calor. Sæpenumerò Falco uix in pedes præ doloris uehementia poteſt conſiſtere. Huic malo omni cura ac ſtudio obuiam eundum eſt, ne aut arthritide, aut alijs corripiatur morbis, vti ſæpenumerò euenire ſolet, cùm irreparabili auium damno. Oportunum itaque erit à principio mitigare dolorem, ac pedem refrigerare, ſæpè inungendo albumine oui, aceto & aqua probè mixtis. Vel oleo oliuarum veterrimo, quale arte extrahi poteſt è vaſe aliquo, in quo multo tempore oleum conſeruatum fuerit. Præterea non ſolùm tumori vtiliſſima eſt, ſed & dolorem mirè lenit inunctio partis ex puluere acaciæ, terræ ſigillatæ pari portione, nempe drachmis quatuor acceptis, quæ excipienda ſunt aceto, albumine oui, aqua roſacea, & ſucco ſolatri, quod ſatis eſt. Felici etiam ſucceſſu vti licet inunctione ex petroleo ſeu naphta, oleo liliorum alborum, ſanguine Columbi ac ſeuo, acceptis omniū partibus æqualibus, quæ omnia ſimul igne incaleant. Hac inunctione Falco à tumore pedis prorſum liberabitur, aut ſaltem reſolutis tenuioribus humorum partibus, reſtabunt craſſiores, quæ gypſi formam ac conſiſtentiam induent, quos quidem dextrè oportebit excindere cute pedis aperta, & poſtea eodem vnguento per dies aliquot pedem oblinire. Atque hac ratione tumor omnis reſoluetur. Mirabilem quoque præſtat vſum ad pedum tumores, vel etiam fracturas hoc ceratum, quod recipit gummi Arabici, Armeniaci, ſagapeni ana ℥ ii. picis naualis, colophoniæ ana ℥ i ſ. pulueris maſtichis ℥ iiii. olei abietini, ceræ nouæ ana q. ſ. ad efformandum cerotum. gummi omnia aceto diſſoluantur. Hoc ceratum in panno extendatur, ac pedi applicetur. Obſeruandum verò, ſi tumor rimis quibuſdam dehiſcat, diligenter prius à ſanie mundandum eſſe, & expurgandum, poſtea verò ceratum applicandum. 40

DE PODAGRA.

Podagra quid.

ALIQVOTIES accidit, vt omnibus ſuperiùs deſcriptis medicamentis adhibiti, nihilominus tamē à podagra immunes ſeruari non poſſint. Quæ quidē nihil aliud eſt, quàm tumor durus, ac gypſo ſimilis, circa digitorum articulos, eſtq; malum maximi in rapacibus momenti. Impedit enim, quo minus prædam captare poſſint, & incurabile plerunque eſt, quicquid dicant alij. Sunt tamen, qui ſucco chelidonij melle & aceto commixto pedes inungunt, idq; mirabili, vt dicunt, ſucceſſu. Cuius, vt quiuis faciat periculum, liberum eſt. 50

DE LVXATO FEMORE, AC CRVRE.

RVS è propria ſede dimoueri ſolet ob externam quampiam cauſam. Quare ſtatim in ſuam ſedem reponendum erit, ne ſi aliqua ob humorum affluxum oboriatur inflammatio, vel ad minimum tumor, ægrè poſtea in locum priſtinum reſtituatur. Vbi igitur loco priſtino reddideris, in eodem firmũ retinendum ac conſeruandum eſt. Quod fiet, ſi Falco loco quopiam collocetur, vbi occaſionem vibrandi alas, ac vehementiùs ſeſe agitandi, non habeat. Fit & medicamentis, quæ vim habent exiccandi, & corroborandi articulum læſum; exempli gratia. ℞. ſtuppam lini, cui imponatur albumen oui cum olei roſati, terebinthinæ, ſanguinis draconis, aloës ana ℥ ii. Hæc omnia ſimul commixta cruri applicentur, ipſumq́; faſcia linea obuoluatur, quò meliùs natiuo ſuo ſitu contineri poſſit. Hac ratione decem diebus continuis crus luxatum curandum erit, ſecundo quoque die medicamento innouato, ne ſtuppa nimium areſcat. Verùm antequam crus mediceris, hortor, ut prius probè abluatur. Femur verò lauandum lotione aliquantum calidiore, ex decocto roſarum ſiccarum, abſyntij, ſaluiæ, conſolidæ maioris, camomillæ, roſmarini, & uino. Hæc enim corroborant, ac calefaciunt neruos, & exiccant, ſi qui ob dolorem ad locum affectum humores affluxerint.

Medicamẽta uim exiccandi habentia.

DE CRVRE AC FEMORE FRACTO.

I fortè uel femur, vel crus rumpatur, ſeu frangatur, vti ſępè Falconi cum Anate dimicanti contingit, confeſtim oſſa in priſtinum ſitum reponenda erunt, ac detonſis prius circa locum plumis, hoc emplaſtrum cruri applicandum, quod recipit boli armeni, aloës hepaticæ optimæ, ſanguinis draconis ana ℥ i. ſ. farinarum fabæ, orobi, hordei, ſeminis lini ana ℥ i. oleorum anethini, roſati, abietini ana ℥ ii. albuminis oui, mucilaginis fænugræci, radicum altheę ana q. ſ. Formetur emplaſtrum ſecundum artem. Hoc emplaſtro teniæ illitæ ad locum affectum applicentur, faſciolisq́; lineis anguſtis, quæ & partem, & emplaſtrum contineant, uinciantur. His demum ferulę quædam tenues tela molli obductæ, ne offendant, circumponendæ in partis affectę ambitum, vt crus effractũ in natiuo ſuo ſitu ſtabiliant. Hoc pacto trigenos dies continuos crus deuinctum permaneat. Elapſis tamen primis quindenis diebus, mutari, ac recens emplaſtrum imponi poterit vtiliter. Denique non ab re fuerit, tribus aut quatuor diebus, vti ablutione ſuprà deſcripta, ad corroborandum & ferruminandum membrum ægrum. Toto curationis tempore loco calido detinendus erit Falco, maximè ſi hyems fuerit. Optimum etiam fuerit eum ab initio expurgare, aut aloë lota, aut agarico trochiſcato, idq́; ne aliqua in parte oboriatur inflammatio. Nutriendus cibis euchymis, & qui facilè nutriunt.

Emplaſtro uſus ad fractum crus.

Ferularum uſus.

Cibis qualibus nutriendus.

DE VVLNERIBVS.

RAETER ea, quę enumerata ſunt mala, contingit etiam vulnera aliquando rapacibus infligi, ut Falconi ab Ardea, aut alia de cauſa. Vulnera hæc uel ſunt ſimplicia, ut in cute ac carne ſola, uel compoſita, ut cum punctura aut ſectione nerui. Simplicia nullius, aut pauci admodum ſunt momenti, & facilè coaleſcunt, vel ſucco origani, vel lotione facta ex maſtiches, aloës, thuris ana ℥ ii. perforatæ, pimpinellæ, conſolidæ, ſaluiæ ana m. ſ. omphacij noui & clari lib. vi. Omnia in uas benè vitreatum infuſa, & probè obturata olla decoquantur, donec omphacij duæ partes abſumptæ fuerint: poſtea omnia fortiter exprimantur, ac colentur. Colaturæ addatur pulueris myrti ℥ i. Eſt & hoc medicamentum nobiliſſimum, quod ℞. aloës, myrrhæ, thuris, ſanguinis draconis ana ℥ i. cocci baphici ℈ i. Omnia in puluerem contrita, maceranda ſunt in aquæ vitæ ℥ ij. horas duodecim: poſtea expreſſum fortiter ac colatum in vſum ſeruetur, qui quidem eſt in vulneribus capitis, ac dorſi, necnon articulorum humeri. Verùm nulla ratione in vulneribus capitis oleo roſato vti cõceditur. Si cutis femoris vulnerata, lacerata, aut corroſa fuerit, ita ut caligis illum induere opus ſit, facilè curabitur folijs ſaluiæ ſiccis & in puluerem redactis, aut puluere abſynthij, aut maſtichis abluto prius loco, quem polline hoc aſpergere voles, & vino albo. Si verò vulnus cum læſione nerui fuerit coniunctum, maioris erit momenti, ac curatu difficilius. Solent

Medicamẽta quæ adhibenda.

lent huiusmodi vulnera intensum dolorem adferre, quem plerũque inflammatio excipit. In quo casu optimum erit vti terebinthina,& calidam parti admouere. Sed quæ locum affectum vestiunt plumæ prius abradendæ, ipseq; locus abluendus hac lotione, quæ recipit aluminis petræi ℥ i. rosarum siccarum, corticum granatorum, absyntij ana parum, vini albi q.s. Coquantur donec media vini portio absumatur. Impediet hæc lotio, ne apostema in parte oriatur, robore ipsi addito, repulsisq; qui ad eam concurrere solent, humoribus.

DE PEDICVLIS.

PEDICVLI atque cimices propria cutis mala sunt, potissimùm verò alarum, capitis,& vropigi. In his enim magis quàm in reliquis corporis partibus generari solent. Ab his liberari possunt Falcones hyberno quidem tempore hoc medicamine ℞. piperis ℥ ij. aquæ tepidæ lib. j. vel q. s. Hisce accuratè permistis Falco immergendus, cutisq; præsertim loci affecti diligenter abluenda, atque abstergenda est. Postea verò in loco aprico,& tergo Soli obuerso, in pertica collocandus, vbi virgulto palmum longo, in cuius extremo momentum ceræ rubræ, aut viridis affixeris, è cutis profunditate ad pennarum superficiem adreperint, pediculos partim nempe ceræ illi tenaci adhæsuros auferes, partim uerò sponte sua decidere sines, quod fiet antequam Falco probè siccatus sole fuerit. Quare huic lotioni dies eligendus est serenus, quo Solis æstus sit vehemẽs, neque venti vlli spirent. Sin calor illo die modicus fuerit, foco moderato erit adhibendus, hac cautela, ne parte anteriore, nempe gula igni obuertatur. Solet enim hęc plus iusto ad ignem calescens mortem certam ipsi adferre. Aestate verò vsus oportunus erit auripigmenti in puluerem tenuissimum redacti, qui digitis infernè & supernè erit interspergendus pennis, præsertim locis affectis, cauendo tamen, ne quid in oculos incidat, & ne aqua madefiat Falco, quod quidam cum auis exitio fecerunt. Humectatus enim puluis pennas rodit. Quidam folia menthæ in aqua decoquunt ad tertiæ partis consumptionem, qua tepida Falconem proluunt.

MEDICAMENTA AD PLVRIMOS Falconum morbos.

Mumiæ vsus.

MVMIA magnum semper in Falconum ægritudinibus vsum præbet, ideoq; eius preparandi modũ hîc apponemus, qui talis est ℞. nuces myristicas nu. iiij. cariophillorum, Zinziberis, cinamomi ana ℥ s. croci ʒ i. Omnia in puluerem minutissimum terantur, bulliant, in vase optimè uitreato cum uini Cretici optimi cyathis duobus ad tertias. Post hæc cape mumiæ in puluerem redactæ ℥ iij. vel iiij quæ linteo inuoluta in vase, quo decoctum ebullit, suspendatur, ne fundum contingat, sed medium ollæ locum occupet. Rursus omnia simul coquantur, donec tertia totius portio fuerit igne absumpta. Amoto dehinc uase, mumia in eodem quatuor aut quinque horis relinquenda est appensa, ita ut uis pulueris mumiam probè penetrare possit, ac peruadere. Quæ postmodum ita linteo illigata conseruanda est loco opaco, donec vtendi tempus fuerit.

Medicamentum ventriculo debiliori vtilissimũ recipit theriacæ, hieræpicræ, cassiæ ligneæ, caryophyllorum, cinamomi, aloës, galangæ, agarici optimi, succi rosarum, confectionis Hamech, diacatholici, benedictæ laxatiuæ ana ℈ i. rhabarbari electi, mumiæ mundatæ ana ℈ ij. nucis moscatæ ʒ iij. Omnia contundantur, ac melle rosato excipiantur, formeturq; massa, cuius, cùm opus erit, detur ad pondus fabæ dimidiæ ad summum, maiori præsertim rapacium generi, vt Falconibus & Astoribus, minoribus uerò paulò minore quãtitate. In debilitate uentriculi aliud medicamentum: quod recipit croci, agarici, cubebarum, absynthij, rutæ, caryophillorũ, cinamomi, aloes, ana ℈ ij. nuces moscatas nu. ij. mumiæ electæ, rhabarbari electi ana ʒ i. s. medullæ bouinæ, uitulinæ ana q.s. misce, in puluerem redige ad formãdam massam. Exhibe de ea fabæ magnitudine. Superius medicamentum, etsi hoc ualentius sit, tamen si auis macra erit, tum excrementa reddat nigra, huius usus probabilior est.

DENO-

DENOMINATA.

APVD [a] Homerum φαλκης nomen uiri est.
Φαλκονιλλα item mulieris nomen apud Suidam.
Falconiæ, uxoris Adelphi proconsulis Romani, centones extant, hoc est, poëma ex diuersis Virgilij uersibus, & hemistichijs consarcinatum, continens descriptionem utriusque testamenti.
[b] Flauius Vopiscus meminit Falconij Probi proconsulis Asiæ.
Insulæ Falconensis meminit Paulus Diaconus, in ea Gallum Imp. à Constantio interemptum scribens. In mari mediterraneo alicubi ea esse uidetur. Circa Pellam Histriæ occisum tradit Marcellinus.
Falconis item nomen saxo cuidam impositum prope Deidonum Scotiæ hac nostra ætate cernitur, vt refert [b] Ioannes Lesleus Scotus. Est autem saxum illud insignis Scotorum contra Danos victoriæ monumentum æuiternum.

[a] *Iliad.* ε. Φαλκης vir. Φαλκονιλλα mulier. Phalconia. [b] *In vita Aurelij.* Falconius Probus. Falconensis insula. [b] *Lib. 5. de rebus gest. Scotiæ.*

AVGVRIA.

FALCONES olim, si apparuissent, spem certam maximi boni faciebãt, quibusuis superstitiosis gentibus. Hinc apparet, quod non incousultò Samnites vrbem Capuã conspecto Falcone condiderint.

MORALIA.

FALCO, aliæq; id genus aues rapaces, quoad viuunt, magno in honore, & delicijs educãtur, sed mortuæ, utpotè nullius usus, in sterquilinium extra ędes proijciuntur. Contrà verò Perdices, dum viuunt, miris modis afflictas quiuis persequitur, mortuas verò etiam Principes & Reges honore suę mensę dignantur, locumq; ipsis inter prima fercula tribuunt. Simili ratione contingit eis, qui in hac vita prospero rerum successu vsi, ac elati, hoc ipso à quibusdam hominibus honore afficiuntur, quod cæteros deprædentur, & quo maiores prędones sunt, hoc magis illustres ac gloriosi reputantur. Simulatq; verò ex hac vita migrarunt, à summo illo & æquissimo iudice, ac patrefamilias, tanquam quisquilię, ac inutilia Ecclesię purgamenta, in inferorum sterquilinium in ęternum cruciandi deturbantur. Alij è contrario innocentes miseri plerunq;, & infortunati, qui in hac vita varijs torquentur calamitatibus, & quod vitę, probitate, morumq; sanctitate Deo summo creatori placere student, ludibrio ac contemptui prauis hominibus habiti, uita cum morte commutata ad mensam cum magna angelorum exultatione, summi cęlorum Principis ceu epulę gratę offerũtur, utpotè cuius delicię sunt esse cum filijs hominum, quos & ipse è contra uisu suę immensę claritatis pascens, gloria & honore coronat, angelisq; pares facit, iuxta illud [a] Abrahami, diuitem epulonem ita alloquentis: *Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nũc autẽ hic cõsolatur, tu verò cruciaris.*

Diuites Falconibus cõparati.

Pauperes perdicibus cõparati.

[a] *Luc.* 16.

Quemadmodum Falco prędam, quam altum aëra petere conspexerit, non rectà insequitur, imo declinans volatum, eam vel vidisse se, vel curare dissimilans, statim tamen ex improuiso, citato uolatu in altum conscendit, magnoq; impetu eam adoritur, & capit. Ita perturbationes quasdam aliquando statui nostro aduersari uidas, dum eas sentimus non multò pòst maximam nobis attulisse utilitatem ac commodum cognoscimus.

Animi perturbationes Falconi comparatæ.

Quemadmodum Falco, qui Aquilonis inhabitat climata, in prædam citò ruit, antequam noctis superuenientis impediatur tenebris. Sic Diabolus necis humanę, ac perditionis auidus, tempore Antichristi, omnem conatum in hominum exitium adhibebit, prędandi facultatem, simul cum præda, breui sibi ereptam iri probè callens.

Diabolus Falconi assimilatus.

APOLOGI.

QVIDAM Neotericorum ſatis doctus de duobus Falconibus, & Pica huiuſmodi condidit epigramma:

Falcones inter ſublimis in aëre Pica
Dum volat, & cantu prouocat vna duos.
Illi ira accenſi quatiunt clangoribus alas
Atque hoſtem curuis vnguibus ambo petunt.
Sed ſpe dum nimia, nimiaq; cupidine cædis
Ardent, & neuter præcauet ipſe ſibi:
Mutua collidunt alterno corpora niſu
Atque alter moritur vulnere in alterius.
Pica ſuperſtes abit, ſed mox dum colligit alas
Et velut ex certo funere rapta fugit:
Ecce eadem à canibus miſeranda rapina voratur,
Et fato occumbens deteriore perit.

Finis Libri Sexti.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ

Liber Septimus.

Qui est

DE FALCONIBVS IN SPECIE.

De Falcone Peregrino. Cap. I.

ETSI [a] Albertus, qui Falconum genera in classes distribuit, quartum locum Falconi peregrino dederit, nos tamen non una tantùm ratione moti, eum primum ordine collocamus. Primùm enim Neotericorum plerosq; , & potissimos id facere uidemus. Nam Tardiuus eum sub Sacri genere, quem alioquin & Albertus, & Belisarius reliquis anteponunt, ponere uidetur. Bellonius quoque & Carcanus eiusdem mecum sententię sunt, quorum hic nomen peregrini ob naturæ excellentiam, qua reliquis omnibus anteit, donatum vult; ille hunc ipsum Falconem in bonitatis delectu habendo, veluti normam, ac regulam statuit, præsertim quod ad corporis magnitudinem & formam attinet. Enimuerò etsi peregrinus Falco Falconi sacro, eiq; , quem Gyrofalconẽ vocant, cedere videatur, audacia tamen, ac robore illis minimè inferior est, & non minus quàm illi, aues aquaticas, quantumuis magnas aggreditur, & capit. Animi verò magnitudine illos uincet etiam, quod eum non fame, aut alia necessitate coacta, sed generosæ indolis celsitudine tantummodò ductũ, venari omnes testentur. Inter omnia verò Falconum genera hoc dociliorem, aut magistro obsequentiorem vllum reperiri negant. Deniq; ad quæuis munia in venatu volatico obeunda idoneũ ac promptum Galli prædicant. Quas omnes simul dotes in alio Falcone haud facilè reperies. Quod autem quis obijcere possit Gyrofalconem etiã, cum Aquila contẽdere, & hac parte Peregrinum præcedere, idẽ etiam Montano competere sciat, ut in eius historia patebit, qui Peregrino tamen longè cedit.

[a] Lib. 23. de Animal. c. 8

SYNONIMA.

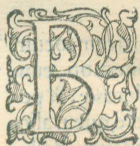
IN [a] Leuitico pro voce Hębraica Nez Accipitrem interpretantur. Arabica interpretatio habet באזי basi uel bazi. Atqui albasi apud Auicennam Andreas Bellunensis exponit Falconem peregrinum. Nominatur autem albazi præposito scilicet ab [b] Auicenna articulo, vbi fimum ipsius, & aliarum auium rapacium, quod excrementitij admodũ sint, rarò a medicis usurpari scribit. Non admodum discrepat vox Persica mar an baz. Latinè Falconem peregrinum vocare licet accepta ab alijs nationibus nomenclatura. Nam Itali pelegrino vocant, & marem terzuolo pelegrino, & Galli Faulcon pelerin. Tardiuus Gallus alicubi hunc cum eo, quem Galli Faulcon de passage vocãt, & Hynaire, nos commeantem, & hinnularium dicere possumus (nisi posterior Syriaca ipsi vox est) confundit. Alibi tamen diuersos facere videtur. Alioquin nomina hęc Gallica, idem penè sonant. Nam passant seu passager commeantem seu migratorem, estranger, & pelerin, alienigenum & peregrinum denotat. Cur autem dictus sit peregrinus, curiosè satis indagat [c] Carcanus in hunc ferè modum. Existimaui aliquãdo Falcones hos peregrinos ideò vocatos fuisse, quòd ex longinquis regionibus ad nos importentur.

[a] Cap. 12. Nez. Albasi. [b] 2. 614. Mar an baz. Faulcon pelegrin. Faulcon de passage. Nominis ratio. [c] Lib. 1. c. 2.

Sunt etiam nobis Italis uerè peregrini, ſeu exotici. Nullos enim in Italia naſci certò ſcio, & quàm pauciſſimos capi, ſed vt plurimùm aliundè aduehi. Verùm ſi hac de cauſa peregrini dicti putandi ſunt, reliqui quoque omnes Falcones, quibus aliud natale ſolum eſt, quàm Italiâ, eodem nomine dicendi venient, cuiuſmodi ſunt Tunetani, Tartari, cæteriq; alienigenę. Quare alia ratione hoc nominis adeptos fuiſſe puto, eaq; triplici potiſſimùm. Prima quod nuſquam gentium vnquam nidum eorum inuenire licuit, unde meritò omnibus in vniuerſum gentibus, tanquam alibi, quàm apud ſe nati, exteri, & peregrini vocati fuere. Secunda ratio nominis eſſe potuit, quod nullum inter omnia ſit Falconis genus, quod magis hoc ipſo ex vno loco in alium migret. Peculiare enim huic eſt, veluti errabundum in diuerſas prouincias nunc huc, nunc illuc diuagari. Vnde non immeritò Gallis paſſagers fortè nuncupati, quaſi commeatores, qui tanquam errones varijs locis tranſire, nuſquam ſubſiſtere conſpiciantur. Tertiam denique & vltimam nomini huic anſam fortaſſe dederit auis iſtius præſtâtia, indoles generoſa, nobilitas, necnon ſpecies eximia. Vox enim iſtæc peregrina nonnunquam rem deſignat raram, præclaram, ac admiratione dignam. Harum omnium allatarum rationum quam reliquis præferas, parui referre interim puto. Duas priores cauſas Albertus etiam tetigit, vbi ait: *Vocatur autem peregrinus, quia ſemper peregrinatur, & migrat de vna regione in aliam, vel quia neſcitur nidus eius, nec inuenitur à Falconarijs, ſed inter uolandum longè à loco ſuæ generationis capitur*. Verùm de hoc plura in capite de loco.

Qui peregrini dici poſſint. Paſſagers. Etymum. Falconis peregrini.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

BELISARIVS Accipitrum, ſeu Falconum peregrinorum duo genera ſtatuit, quorum formam quidem eandem, ſed alterum altero colore nigrius eſſe aſſerit: ita vt ferè gentilis, id eſt, nobilis priuatim dictus, appareat. Alterũ quod pennis colorem aëreum prę ſe fert, in ſingulisq; pennarum capitibus, ad coronæ modum albedine ſigillatim diſtinctæ pennæ, quaſi figuram oſtendunt. Hanc diſtinctionem Beliſarius à colore ſumpſit. Carcanus verò Vicentinus inter recentiſſimos, quadruplex eorum genus facit, à coloribus item ſumpto diſcrimine. Alios enim flauos, alios rubros, alios colore Turturis, id eſt, vt credo, cinereo, cui rubri nonnihil admixtum ſit, alios denique fuſcos ponit. Verùm ne quoſdam ex his, quos omnes à peregrinis diuerſos faciunt, ſub peregrinis ille comprehendat, vereor, maximè cùm rubri, & fuſci nullam deinceps mentionem faciat. Nos aliud genus his meritò adiũgendum, album nimirum nigris punctis notatum obſeruauimus. Idem Careanus in magnitudine ſeu ſtatura eam diuerſitatem ſtatuit, vt quoſdam grandes, quoſdam exiguos, quoſdam mediocres, quoſdam forma oblongiori, nonnullos denique corpore magis tereti eſſe dicat.

Peregrinorum. Falconum duo genera ſecundũ Beliſariũ. Peregrinorum. Falconum quatuor genera ſecundum Carcanum.

DESCRIPTIO, ET DELECTVS.

ALBERTVS breuiter Peregrinum his verbis deſcribit. *Eſt Montano plerunq; minor, auda breui, alis longis, capite craſſo, coxis lõgis, cruribus breuibus, & pedibus albicantibus. Præfertur, qui crura nodoſa habet.* Tardiuus & Bellonius Galli, cæteriq; recentiores accipitrarij, peregrinum Falconem omnibus notis abſolutum, cęterorumq; veluti normam futurum, his ferè conditionibus volunt eſſe pręditum: Humeros habeat magnos, craſſos, alas longas in vltimam caudam recumbentes, caudam pennis craſſis, magniſq; inſtructam, ipſa longa ſit, in acumen paulatim deſinens, cuiuſmodi eſt Sparuerij, pennis compoſita admodum teretibus, apice nõ prorſus albo, neruis per medias pennas intercurrentibus ſuauè rubentibus. Pedes ſint eodem colore, quo Ardeæ ſtellaris ſeu Botauri, tincti nempe inter flauum & plumbeum ambigente, ſeu ex pallore vireſcentes, ſed ita, ut ad cæruleam nonnihil vergere videantur. Quamuis etiam ſi è pallido albeſcant, non prorſus damnentur. Pedum digiti graciles ſunto. Vngues magni, nigri, valdè acuti. Color pedum, & roſtri idem eſto. Femora longa, tibiæ verò breues. Roſtrum ſit rictu amplo, & craſſiuſculum. Nares magnæ, & patulæ. Supercilia nonnihil alta & grandiuſcula. Oculi magni, profundiq;. Caput aliquantum in fornicem, vertice leniter eleuato, ac rotundo, & ſimul atque volandi potens euaſit in roſtri parte ſuperiori plumulas quaſdã, quæ veluti barbulæ ſpeciem gerant, exertas oſtentet. Collo ſit lõgo, lato pectore, & circa omoplatas, ubi cum collo coit, aliquãtum tereti. Pugno inſidens nõnihil retrorſum corpore reclinet, alacris, mordax, & famelicus. Supercilia & maxillæ albicent, admixto modico rubore. Oculi nigricent, circulo, ſeu iride nonnunquam cæruleo. Caput eſto leucophęum, quale Falconi ſacro. Dorſum

Delectus. Falconis peregrini vera nota. Humeri. Cauda. Pedes. Roſtrum. Caput. Vngues. Color. Femora. Nares. Collum. Oculi. Supercilia.

ſum item coloris liuidi nonnihil, quali ferè tingitur in Anſeribus tergum, & plumis rotundis, ac latis veſtitum. Sed plura talia ſummæ bonitatis ſigna curioſi ponunt accipitrarij, nobis hęc indicaſſe ſuffecerit, quæ quidem in eo peregrinorum genere plerunque reperiuntur, quod Beliſarius ex ſuis duobus generibus ſecundum ponit, æneo colore: nam primũ eius genus, quod nigrius eſſe ait, in multis ab illo notis variat. Neq; enim hi vertice capitis leucophæo ſunt, neq; flauo, quemadmodum alij flaui, & rubri Falcones. Quare ſępe imperitos accipitrarios fallunt, ut teſtatur Carcanus, qui eos hac nota ceu pręcipua deſtitutos minimè pro peregrinis habet, nempe cinereo capitis colore, & quia gulam lineis in longũ ductis, nigris maculoſam habent. Habent hi nigri pręterea femora lineis tranſuerſim diſtincta, crura item colore croceo, ſed dilutiore. Quas quidem notas Falconis peregrini ſubfuſci eſſe, qui iam aliquando plumas ueteres exuerit, ſcribit Carcanus. Cùm uerò fuſcus ſeu niger hic Falco peregrinus, quem nunc deſcripturi ſumus, iiſdem quoque notis pręditus ſit, fieri poteſt, ut hic quoque mutatus fuerit, ut uocant, quod equidem peritis manſuefactarijs iudicandum relinquo. Niger uerò hic peregrinus Falco, olim in montibus agri Bononięſis ab aucupibus captus, ſine dubio ui uentorũ eò delatus, cuius iconẽ ſequens pagina dabit, erat talis. Dodrantem erat, & duos palmos à capite ſummo uſq; ad caudam extremã longus. Vertex capiti planus ac compreſſus, quem noſtrates inter laudabiles notas ponunt, licet Galli ſubrotundum probare uideantur. Roſtrum pollicem craſſum pulchrè cæruleum, unco acuto deorſum inflexum, breue, robuſtum, membrana lutea intenſi coloris, quę nares ambit, capiti coniunctum. Oculus cęruleus, quem cilia ſeu membranæ luteæ ambiunt. Caput, ceruix, dorſum, alæ, fuſca ſunt, ſaturo colore, ac penè nigro, quæ per ſingulas ferè pennas maculis atris tranſuerſim per alarum maiores reſperſæ conſpiciebantur. Gula ex albo nonnihil flaueſcebat, parte ſui infima maculis veluti guttis nigris in longum ductis diſtincta. A fręno ſeu rictu ad latera linea nigra deorſum, ad gutturis ferè mediam regionem porrigebatur. Pectus, venter, & femora alba, lineis latiuſculis nigris tranſuerſis diſtincta. Alarum extrema ad vltimam vſque caudam pertingebant. Cauda minus fuſca, lineis etiam nigris tranſuerſim ductis inſignita. Crura, pedeſq; lutei. Coxæ longæ. Tibię breues. Digiti pedum tenues, longi, ſquammis, vt & crura, tecti. Vngues nigri, acutiſſimi. Verùm, vt quod res eſt fatear, confuſionemq; omnem, quod ſemper ſummo ſtudio feci, euitem, cùm penitiùs hunc Falconem Peregrinum nigrum cõſidero, eumq; cum Falcone nigro, ſimpliciter dicto, diligentiùs confero, inuenio eum ita parum, aut penè nihil differre, ut poſteriorem hunc Falconem nigrum, quem Germani Falconarium vocant, quemq; prius ſeorſim, poſtea ſuo loco, tanquam à Falcone peregrino nigro, diuerſum deſcribere ſtatueram, idq; cum Alberto & Ornithologo eundem cum illo eſſe nunc facilè conceſſerim, imò verò ita eſſe prorſus exiſtimo. Confuſionem hanc parit ſæpenumerò tanta authorum inter ſe diſcrepantia, qui de vna eademq; re tam diuerſa ſcribunt. Beliſarius enim atque Carcanus nigrum, rubrum, alioſq; ſub peregrino ponunt, tanquam ſub genere. Hos alij, ut Albertus, Tardiuus ſui generis ſeparatim faciunt. Vnde fit, ut ſi quæ nobis huius generis auis in manus ueniat, quænam dictorum ſcriptorum ſtatuenda ſit neceſſariò, nonnunquam dubitemus. Qui nigrum ſub peregrino collocarunt, ij ſanè non leuibus rationibus adducti videntur, inter quos Beliſarius eſt, & Carcanus. Imo etiam vel Alberto ipſo, qui tamen Peregrinum quarto loco, nigrum uerò ſexto deſcribens eos diſparare manifeſtè videtur, teſte, ac iudice, nõ ineptè ſunt opinati. Ita enim Albertus de nigro ſcriptum reliquit: *Figuræ ratione videtur hoc Falconum genus perſimile eſſe peregrinis, & inſuper, quoniam parentes in hoc genere filios cogunt peregrinari, à loco generationis ſuæ. Scribunt enim, & hos olim in montibus Gelboë, prope Babylonem, primùm genitos, pòſt à parentibus expulſos, aliò commigraſſe. Vnde non minus, quàm prius illud flauum genus, quod quidam ſolum propriè peregrinum vocant, peregrini nomine donandi videntur.* Et rurſus. *Eſt autem in omnibus figura magis conſideranda, quàm color. Nam & Coruos & Monedulas albas vidimus. Ingenio quoque & audacia peregrinos referunt, & ſimiliter nutriri debent.* Tardiuus quoque Falconem nigrum in inſulis maris naſci teſtatur. Atqui eædem peregrino ſunt natales, nempe Cyprus, Rhodus, & Creta. Nunc quod quiſpiam ambigere poterat, Carbonarium Germanorum, ſeu Falconem nigrum Alberti, eundem eſſe cum eo, quem nos pro peregrino nigro deſcripſimus; ita probamus, quod tota deſcriptio Alberti noſtro, ad amuſſim conuenit, ne vel vnica reclamante nota, uti vtramq; comparanti facilè liquebit. Ita enim de ſuo nigro habet Albertus: *Sextum gradum nobilitatis poſſidet Falco niger, breuior quidem aliquanto Falcone peregrino, ſed figura ſimilis per omnia. Colore enim differt, quia in dorſo, & exteriore alarum parte, & cauda tota fuſcam habet nigredinem, & in pectore, ventre, & lateribus fuſcam varietatem,* (quam nempe in albo colore faciunt lineæ fuſcæ tranſuerſim ductæ) *in facie autem guttas Falconarias habet prorſus atras, quæ circumfunduntur quodam obſcuro, & fuſco pallore. Crura, vngues, & roſtrum habet, ſicut peregrinus.* At qui peregrino nonnunquam ad cæruleum tendere pedes, ex pallido, ſæpe ex ſimili

Dorſum. Falconis peregrini fuſci notæ. Falconis peregrini nigri deſcriptio. Magnitudo. Caput. Gula. Roſtrum. Oculi. Color. Alæ. Cauda. Crura. Coxæ. Tibiæ. Pedes. Digiti. Vngues. Falconarius.

nisi pallore lutescere, omnes affirmant. Nostri verò, lutei sunt. Verùm hoc loco ex Alberto quærere lubeat, cùm, vt ipsemet docet, in speciei distinctione, figuræ potiùs sit habenda ratio, quàm coloris. Et quoniam eãdem esse huius nigri, cum Falcone peregrino figuram, habitũuè fatetur, cur ipse eos dirimat? Mihi certè ijdem specie prorsus esse videntur, cùm ob hanc, tùm alias adductas rationes. Hoc tamen differre vult etiam Albertus, quod niger flauo sit breuior. Illa quoque, quam Ornithologus Falconis Carbonarij ponit effigiem, à nostro & Alberti nigro diuersa videtur, quòd nullis in pectore lineis transuersim distincta sit, aut sanè malè picta. Quinetiam quem alij Tunetanum seu Barbarum, vt etiam quem Tartarum appellant. Bellonius peregrinis accenseri scribit, quòd vix vllam inter eos differentiam obseruârit.

LOCVS.

VEL ipsum Peregrini nomen apud nos hanc auem nasci negat. Natales Sardiniæ debet, Aegypto, Cypro, Cretæ, Rhodo. Qui verò nonnunquam in Italia capiuntur, nempe in ditione Ferrariensi, necnon in agro Rauennate, vi ac turbine ventorum impulsi, hucq; asportati existimandi sunt. Nam ibidem minimè nasci, vel ex hoc cognoscuntur, quod nidularij nulli vnquam, sed semper aut hornotini, aut ramularij, annofioresq; inueniantur. Atqui hi sunt natales indubij Falconis peregrini fului seu rubidi, qui omnibus citra controuersiam talis habetur. De nigro verò, ubi generetur, & vnde primum ortum traxerit, ita scribit Albertus: *Hunc Falconem Fridericus Imp. secutus scripta Gulielmi Falconarij Regis Siciliæ dixit visum aliquando in mõtanis quarti climatis, quæ Gelboë vocantur, ac postea iuuenes expulsos à parentibus, apparuisse in Salamine Asiæ montana, & iterum expulsos nepotes priorum, ad Siciliæ montes peruenisse, & sic deriuatum esse hoc genus per Italiam. Nunc quidem in alpibus & Pyrenæis montibus reperitur, & in Germaniam quoque deriuatum est quamuis rarum adhuc.* Quæ si vera sunt, & in Italia, Germaniauè quosdam nasci, hi ipsi reuera, proprièq; peregrini non dicentur, nisi quatenus à peregrinis sunt prognati. At quod ad formam & ingenium attinet, vel ipso Alberto iudice, nihil differunt. Quem nos descripsimus, in agri Bononiensis collibus captum scimus. Verùm num ibi natus sit, an aliunde ventorum vi importatus, ambigimus. Quo uerò loco nidos hoc Falconum genus construat, idem Albertus ex accipitrarij cuiusdam peritissimi relatu nos docet, his uerbis: *Dicebat exercitatissimus & veteranus hic Falconarius, qui in eremo alpium prope iuga altissimi montium multis annis habitauerat, hoc Falconum genus in altissimis, & præruptis parietibus montium nidos construere, ita vt nusquam adeundi locus sit, nisi quis à cacumine montis submittatur per funem longissimum, plerunque centum passuum longitudine, aliàs centum quinquaginta, aliàs ducentorum, vel trecentorum. Interdum verò, vel propter nimium interuallum, vel propter asperitatem scopulorum, ne sic quidem nidum adiri posse, & hanc ob causam vulgò locum generationis ignorari. Addebat sæpius se vidisse parentes prædam pullis attulisse in specus, & rimas talium montium, & pullos adultiores à parentibus loco habitationis suæ expelli, propter cibi, & auium in istis locis penuriam, & pullos mox ad planitiem se conferre, vbi aues abundent, & sic deinceps per regiones diuersas sine certa sede vagari.* Hactenus Albertus. Ex cuius verbis colligere est, non ideo tantùm peregrinos dici, quòd nulli apud nos nascantur, cùm ipse etiam in alpibus ex accipitrarij illius senis relatu asserat, eos qui propriè peregrini vocantur, sobolem procreare, quod tamen alij plerique negant, sed hanc potissimam esse nominis causam, quod tanquam si peregrè uenissent, vnde ueniant, aut ubi geniti sint, prorsus ignoretur. Et hæc quidem de fuluo seu ruffo dicta sunto. Nam Carbonarios etiam in Germania, & alibi certò nasci uolunt.

Nigri natalis.

Nidulatio.

Cur peregrini dicãtur.

VOLATVS, VENATVS, INDOLES.

FALCO peregrinus rariori alarum motu instar Lari, & confestim, vix interposita mora sublimè uolat. Quibus notis plerunque à Montano discernitur. Hic enim frequentiùs alas concutit inter uolandum, more Hirundinum. Belisarius de utroque Falconum peregrinorum genere, nempe tã rubido, quàm nigro loquens, in quas duas species peregrinum distinxerat, in hæc uerba scribit. Nos omnes eodem uolare modo, eodemq; ferire uidemus. Nam supra paludes altiùs uolare ita dicuntur, ut Anates, Anseresq;, & quandoque cæteras aquatiles aues, aduncis unguibus feriant, quum à sublimi in pronum uelocissimè descendant, ac eo animo, uiribusq;, ut unica posteriorum unguium percussione, mortuam per aëra uictam descendisse auem, quandoque conspexerimus. Horum natura adeò mitissima est, ut quodammodo irasci nequeant,

Venatio.

nequeant, ad hominumq; nutus magnitudine quadam animi potiùs, quàm inedia aucupētur. Quippe venatorum ingenio, arteq; inſtituuntur, eorumq; vocibus, ac nutibus adeò obtemperant, vt (ſi macilenti non ſint) enixiſſimos auium volatus, altiſſimosq; aggredi poſſe, venatores aſſerant. Nutriendi ſunt delicatiùs, & ea corpulentia conſeruandi, qua, dum capiebantur, reperti fuerunt, vt velociſſimarum etiam, magnarumq; auium pugnam audaciùs, fortiusq; aggredi non expaueſcant. Sic etiam morbi, qui ferè ob macilentiam euenire Falconibus ſolent, caueutur. Si tamen efficere venatores voluerint, ut Falcones peregrini perſequātur, & capiant Ardeas, vel alias huiuſmodi aues, quas ſpontè alioquin perſequi non ſolent, fame nimia, cibiq; parcitate, & abſtinentia ad hoc inducendi ſunt, ne inſolitis earum vocibus terreantur, nec ineptam, magnam, & turpem eorum formam, lethalesq; roſtrorum ictus pertimeſcant. Hoc vt faciliùs conſequatur venator, ter aut quater per interualla Ardeæ viuæ Falconum manibus attrectandæ, ac deplumandę ſunt. Curandumq; eſt, vt paſto leuioribus cibis Falcone, bombycina offula, pluméauè ſaltem veſperi, ſi poſtridie venandum ſit, ſolertiùs offerantur. Hæc omnia Beliſarius. Tardiuus tamen, eum maximè, qui ex Creta aduectus eſt, fortem & ſtrenuum eſſe, Grues capere, Anates & Anſeres ſylueſtres, Mergos, & reliquas Aues aquaticas, item Tardas aues, Ardeas, Leucorhodios, ſeu Pelecanos, Phaſianos, Perdices itē, reliquasq; minores Aues, aſſerit. Ex peregrinis verò idem Tardiuus inquit meliores eſſe nigros ex Alexandrinorum ſententia. Verùm hoc forſan ideo accidit, quòd rubri apud eos frequētiores, quàm nigri ſint, vel quòd alibi quàm domi noſtræ nata, ac peregrina ſemper nobis magis (quę eſt humani ingenij curioſitas) arrident. Ita quoque Bellonius Cretenſes optimates ſuis, & apud ſe natis Falconibus, qui tamen apud nos plurimi fiunt, cæterisq; præferuntur, parum delectari refert, alienisq; nempe Africanis, quos Barbaros vocant, magis affici. Hic niger, inquit Tardiuus, nutriendus eſt, ita ut mediocris inter obeſum & macilentum ſit. Carnem madidā ei ne dederis, niſi ſuperbior fuerit. Manu geſtato crebriùs quàm alios Falcones. Benignè tracta, nec vltra, quàm ei gratum eſt, fatiga. Aquilam ne videat caue. Alioqui enim non ampliùs aucuparetur. Cura etiam, ne pennæ eius contrectentur. Quum ad prædam eum proijcies, vide ne eum lædas, ſic enim animum, & alacritatem, amittit.

Indoles.

Vt Ardeā capiat.

QVANDO ET QVOMODO CAPIATVR.

PEREGRINVS, inquit Tardiuus, inter peregrinandum menſe Septembri capitur in Cypro, & Rhodo inſulis. Albertus verò eorum, quos in ſummis alpium iugis habitare dixerat, triplicem capiendorum artem exponit, his verbis. Capiuntur autem hi Falcones tribus modis, quorum duos ipſe uidi, tertium ab Eremita iam dicto audiui. Primus & ubiq; communis modus eſt, vt rete deſponatur patulum, ita vt facilè conuertatur cum chorda ſeu fune ſuper id quod intenderit auceps. Cæterùm ante rete extenditur corda, id eſt, reſtis, cui alligatur Lanarius rubeus, quem vulgò Sueimer vocant, & ad chordam dependentem ad eam extenſo alio fune diligenter alligatur auis, uel laneum, aut piloſum quidpiam ſimile aui, ita vt quando funis extēſus trahitur, & concutitur ab aucupe, Sueimerius ſeu Lanarius videatur auem inſequi ad prædandum. Videns autem Falco, qui fortè peregrinatur, hunc geſtum auis, ſeu illius, quod auem eſſe putat, motum chorda ſæpius concuſſa factum, cum impetu deſcendit, vt prædā Lanario eripiat, & ſic deceptus irretitur. Sed alter multò melior modus eſt: Ligna duo inſtar crucis componuntur, & ſuper extrema eorum curuantur duo alia ad ſemicirculorum ſpeciem, & extrema circulorum infiguntur extremis lignorum, & inter illas quartas arcuum circulorum alia ligna curuantur locum interſectionis crucis vnietia, donec non niſi ad tres vel quatuor digitos diſtiterint inter ſe ligna. Tum ſingula ligna implentur laqueis à ſummo uſq; ad imum. Debet autem fieri hoc vas ad altitudinem ſeptem, vel octo pedum, & ad latitudinem quinque vel ſex pedum. Tum collocetur in eo cauea ſex pedes alta, ita ut pede vno diſtent latera vaſorum inter ſe, quū vnum eſſet in alio. Et in interiori ſint ligna trabium inſtar, ſibi inuicem ab imo uſque ad ſummum impoſita, & aues in eodem ſex vel ſeptem includantur, quæ per trabes continuò aſcendant, deſcendantq;. Oportet autem hoc totum fixum, & immobile eſſe ſuper muro, uel porta, uel in campum liberè. Sic enim Falco, qui peregrinatur, conſpectas aues dum conatur prædari, capitur laqueo, & hoc modo vidi capi Falcones optimos. Ceterùm Eremita ille, cuius mētionem iam feci, reti extenſo, & aue ante id alligata abſq; Lanario, hoc genus Falconum quotannis ſe cepiſſe aiebat. Falconem enim auidum prædæ ſeipſum in rete præcipitare. Hactenus ille.

Primus capiendi modus.

Sueimerius. Lanarius.

Secundus modus.

DE

DE FALCONE SACRO. Cap. II.

NISI Falconi peregrino vel ea potissimùm ratione, quòd, etsi mediocri corpore, paris tamen sit cum maximis Falconibus audaciæ ac roboris, vt de cæteris dotibus nihil dicamus, primas dedissemus, hasce sanè vel communibus omnium suffragijs Falco Sacer merebatur. Fuisset certè etiam à nobis cæteris omnibus præpositus, si non & aliorum, & nostra, nec veri expers suspicio, è vero & genuino Falconum cursu submouendum arbitraretur, & Aquilis fortasse potiùs annumerandum, cùm colore & magnitudine, & robore, necnon ingenio, ipsi cum his plurimùm conueniat, vti qui historiā eius attento animo lecturus est, facilè liquebit. Quoniam tamen authorum vulgus, necnon accipitrariorum communem ei cum Falconibus nomen fecit, in horum numero & nos, & quidem secundo ponendum putauimus. Neque enim cæterorum Falconum cuiquam tantum animorum aut roboris est, vt Capreolos, & Hinnulos capiat, quod de hoc solo perhibetur, quamuis & hoc ipsum Aquilæ naturam sapiat.

SYNONIMA.

RECENTIORES maximùm & fortissimum quoddam Falconum genus Sacrum nominăt, quia, vt Ornithologus sentit, ab omni auium genere, etiam ab Aquila timetur. Quemadmodum veteres sacrum serpentem nominarūt, cuius conspectum reliqui omnes fugerent: & sacrum piscem, qui à nullo læderetur. Nisi quis sacrum, vel Græcorum imitatione dictum malit, quasi hieraca, id est, Accipitrem per eccellentiam, vt poëtam pro Virgilio ponimus, vel à corporis magnitudine, viriumq; præstantia. Ornithologus hæc Perotti verba esse ait: *Inter Accipitrum ganere præstant ij, quos Græci Hieracas, id est, sacros vocant:* quasi verò (ait idem) Accipiter generis nomen sit, hierax speciei, cùm vtrumq; uocabulum ex æquo pateat, & idem omnino sit Græcis hierax, quod Latinis Accipiter. Genus hoc (inquit Albertus) quod sacrum vocant, Symmachus Britannicum, aliqui Aelium, vel potiùs Aelyon, quasi aëreum Falconem, aut fortè à Gallica voce, qui Aquilam uocant aigle, vt Ornithologus coniectat, Alij Aeriphilum quasi Falconem amătem aëris. Amat enim volatum in aëre sublimem. Quæ quidem nominis ratio Belisario arridet.[a] Bellonius Gallus Accipitrum numero adijcit, quod propriè Sacre uocant Galli, nihil proculdubio ab hoc Falcone diuersum, quod perperam ab illo Buteonem putari suo loco notauimus. Vnde de hoc eodem, istoc etiam loco meritò agendum. Nam Bellonius inter Accipitres eum posuisse uidetur hac ratione, quod Aristotelis Triorchin, seu Buteonem, Accipitrum præcipuum suum Sacrum esse opinaretur, quanuis perperam, & inconsideratè admodum. Cùm enim ipsemet Sacrum Falconi peregrino uiribus æquiparet, omniū præstantissimo, & aues aquaticas magnas plerasq;, imo & lepores eū capere asserat, quomodo quæso Buteo erit, qui præ ignauia uix ullam auem uenatur, muribus & ranis uentrem teste[b] Aristotele explens famelicū. Quinetiam idem ipse[c] Bellonius Sacrum suum Falconem uocat, quo nomine Accipitrum nobilissimos uenire constat propriè. Quanuis si etymi ratio consideretur, generalem magis possit etiam obtinere significationem. Germani hunc Falconem peregrino uocabulo Sacker, aut Sockerfalck uocant, uernaculo uerò Kuppel, quasi copulatos, fortè quòd uenaturi plerunque bini uolent. Quidam ineptiùs Stocker dicunt, nisi Aquilæ speciem Stockarn, id est, truncalem Alberto dictam eo nomine designent.[d] Auicenna Falconem Sachari nominat.

> Etymum. Sacer serpens. Sacer piscis.
> Aelius. Aelyos. Aeriphil.
> [a] Lib. 2. c. 14. de Auibus.
> Bellonij error.
> [b] 9. Hist. c. 1
> [c] L. 2. c. 13.
> SacKer. SocKerfalcK. Kuppel. StocKer.
> [d] L. 2. c. 246
> Sachari.

GENERA.

FALCONIS Sacri Tardiuus tria statuit genera, & priora duo maiora, quæ hinnullos, & capreolos capiant. Sed quod tertium recenset, peregrinus esse uidetur, quem tamen alibi, parum sibi constans, Sacro minorem facit. Ea uarijs nominibus barbaris uocat. Verba eius, ut lectori integrum de re sit iudicium, subiungam. Primùm (inquit) uocatur Seph, secundum Babylonios & Assyrios. Hoc inuenitur in Aegypto, & in parte Occidentali, & in Babilone. Capit lepores & hinnulos. Alterum genus dicitur Semy, à quo Gazellæ (sic Gallicè Capræas uocat) paruæ capiuntur. Tertium Hynaire, & peregrinus ab Aegyptijs, ac Assyrijs, uel

> Seph. Semy. Hynaire.

commeans

commeans (uulgò Gallicè de passaige) quoniam nescitur, vbi nascatur, & quotannis commeat Indos, aut meridiem uersus. Atqui paulò pòst subiungit. Sacer dictus maior est, quàm Peregrinus. Hæc qui uolet, & poterit, conciliet. Ego duo potissimùm Peregrini genera inuenio. Vnum maius, quod Albertus Aquilæ comparat, & fortassis Aquila est. Alterum minus, quod Peregrino magnitudine par, at etiam superius, tam Tardiuus, quàm Carcanus faciunt.

FORMA.

RIMVM genus apud Albertum, sed strictim descriptum, reperimus his uerbis: *Primum genus nobilium Falconum, nēpe sacrum magnitudine est Aquilæ*, (vel paulò maiore) *Crura ei crassa & nodosa* (vngues & crura maxima) *Imo vngues crudeliores & immaniores, quàm Aquilæ* (pennæ ruffæ uel subruffæ) *aspectus terribilis, oculi valdè flammei, ex citrino colore ad rubrum declinantes, caput magnum, rostrum quoque magnum, & fortissimum, iuga siue complicationes alarum maxima, cauda longa, & huic quidem soli in Falconum genere.* Ab hac descriptione non parum sanè Fridericus Imperator discrepat, hunc in modum de sacro Falcone scribens: *Sacri secundum formam membrorum sic se habent, approximant Gyrfalconi in magnitudine corporis, cæteris quidem Falconibus maiores sunt, sed Gyrfalconibus minores.* Quod si verum est, Aquila multò minor erit. Dicendum itaque aut Imperatorem aliud genus Sacrum appellasse, aut Albertum de minimo Aquilarum genere loquutum fuisse, quod tamen Gyrfalconibus meo iudicio etiam maius est. Verùm & reliqua quæ addit, ab Alberti descriptione diuersa sunt: ita.n. prosequitur, *habent caput magnum, rotundum, rostrum breuius* (magnum Albertus) *corpus subtilius & longius in proportione sua, alas longiores, caudam etiam longiorem, pectus minus carnosum & minus dēsum respectu sui corporis, quàm Gyrofalcones, digitos pedum habent breuiores.* Sacrorum è colore temperiem indagans Belisarius, ex pennarū colore leuitatem argui tradit. Ad ignis similitudinem pennati sunt. Bilis enim colorem in pennis, inquit, præ se ferunt. Quare calidi cordis esse putandi sunt, irascique nimium, si præda fraudari se aliquo modo senserint, magis quàm alij solent. Vnde acres potiùs dicendos putamus, quos alij sacros, alij aëreos aut aërinos, aërophilos alij vocant. Inter posteriores Bellonius hanc & curtā quidem descriptionē adfert, inquiens: Sacer hic fœdioribus, quàm ulla alia quæpiā auis rapax, aspectu pennis integitur. Colore enim sunt inter ruffum & fuligineum medio, Miluinæ simillimæ. Breuibus est cruribus, tibijs, pedumq; digitis cæruleis, hac parte nōnihil Lanarium referens. Ampliorem Carcanus Vicentinus ponit his verbis: Falcones Sacri dicti, Peregrino etiam grandi maiores sunt. Hisce caput est admodum canum, vertice plano, simillimum capiti Miluorum, quibus cauda est bifurcata. Oculi nigri, magni. Rostrum cæruleum, nares exiguæ, vt plurimùm. Corporis statura plerumque oblongiuscula, maculæ pectoris fuscæ, uti dorsum, alæq; superiores quoque, femora interiora alba. Cauda maculis semicircularibus phaseolorum figuram, aut renum ferè exprimentibus, varia est & longa. Alæ item magnæ & oblongæ. Crura pedesq; tota ferè coloris cærulei, verùm cętero corpori comparata, non admodum magna. Hornotini, vulgò Sori modicum ab his, qui plumas mutarunt, differunt. Hi enim eas, quibus pectus variat, notas paulò nigriores, ac rotundiores hornotinis obtinent, pedes quoque his nonnihil albescunt, & quibusdam aliquanto luteo maculantur. Omnibus quoq; ferè dorsum ruffum ad cinereum tendit, ut Turturibus. Quibusdam tamen tam hornotinis, quam his qui plumas veteres exuerunt, dorsum cum alis superioribus nigrescit. Ita vt arduum sit, & difficile, nisi artis admodum perito, eos dignoscere. Hactenns Carcanus. Fridericus Imperator ex formæ bonitate & proportione in sacris Falconibus (quos meo iudicio, vt antè etiam monui, non agnouit) & pennarum pulchritudine haberi non posse delectum asserit: quòd pulcherrimi aliquando visi sint, non admodum veloces, & è contrario deformes ac indecētis proportionis ueloces, & pulchros, bonitatis laude superent. Tardiuus rursus Falconem sacrum eum præferendum tradit, cui color rubicundus, aut ruffus, aut incanus, (quem griseū Galli dicunt) fuerit, & qui forma ac similitudine quàm maximè Falconem refert, cui lingua crassa, & pes amplus est, quod in paucis Sacris reperitur: Digiti crassi & colore fermè cæruleo diluto.

Magnitudo. Crura. Vngues. Oculi. Pennæ. Caput. Rostrum. Cauda. Sacer ab Imp. Frid. descriptus. Tēperies. Bellonij descriptio. Carcani descriptio. Magnitudo. Caput. Oculi. Nares. Rostrum. Statura. Color. Cauda. Alæ. Crura. Dorsum. Hornotini. Ex Tardiuo descriptio.

10 20 30 40 50

LOCVS

LOCVS NATALIS.

DIFFICILLIMVM, inquit Bellonius, reperire est, qui huius auis nidum sibi uisum asseuerare queat. Galliæ sanè aduena est, & alienigena. Putāt nonnulli accipitrarij ex ultima Scythia, nempe Tartarorum & Ruthenorum oris ab Oceani plaga aduētare. Cùm verò certa anni tempestate victus quærendi gratia, meridiem versus proficiscitur, ab aucupibus intercipitur, qui insidias illi obseruato aduentu tendunt in diuersis, qua iter facit, maris Aegei insulis, nempe Rhodo, Carpento, Cypro, Creta, Naxia. Belisarius verò refert Maximilianum Cæsarem è suis quosdam ad extremas Sarmatarum (Polonos nunc dicimus) fines exploratum misisse, vt hoc genus auium è proprijs nidis ad se deferrent. Quos quidem in illis locis in arboribus non proceris nidulari inuenerunt. Vnde facilè conijcitur (inquit) non paruis, sed magnis tantùm auibus eos vesci, & insidiari. Quanquam venatores quidam nonnullas aues hanc ob causam in sublimi minimè nidificare existimant, quòd omnis generis cadaueribus vesci solent. Contrà verò Paulus Iouius de legatione Moscouitica scribens: *Ad Inugros*, inquit, *Vgolicosq́; per asperos montes peruenitur, in quorum iugis nobilissimi Falcones capiuntur, cùm alij, tùm Sacri & Peregrini dicti, quos antiquorum Principum luxus in aucupijs non agnouit.* Idem de his ipsis fortasse alibi ita scribit. *Pecerra regio apud Moscouitas Falcones mirificos præbet, qui non modò Phasianos, & Anates, sed & Cygnos & Grues consectantur.* Albertus quoque contra Belisarij opinionem, aërophylum nidum in altissimis montibus construere scribit. Quin & Falcones Sacros magno admodum numero è Creta Venetias aduehi testatur Carcanus, vbi mercatores quidam stipendio ad hoc conducti à Christianissimo Galliarum rege huic innumerabiles penè quotannis coemptos transmittunt, quod ijs in venatione frequentissimè vtatur.

Nidus.

Pecera regio Falconib⁹ mirificis abūdat.

VOX. VOLATVS.

VOCEM eius Albertus terrificam vocat, & metum alijs auibus incutere, sed rarò admodum clamare, altissimeq́; volare testatur, adeò vt etiam nubes transcendere dicatur, è qua altitudine aues interemptas deijcit, quæ delapsæ nonnunquam in terra reperiuntur, sed vnde ceciderint, aut quomodo perierint ignoratur, quòd in tam sublimi loco aeriphylus videri nequeat. Diutissimè præterea volat. Prædam nonnunquam ad trium, aut quatuor horarum spacium persequitur. In summa Sacros Accipitres Belisarius omnium volacissimos ex multorum opinione asserit. Porrò Sacros è nidis abductos non adeò volaces, ut eiusdem generis cæteros reputari, docente experientia, idem tradit.

VENATIO. FEROCIA. ANIMI MORES.

TANTA huius Sacri Falconis est potentia, & tam corporis, quàm animi uirtus, ut Alberto authore, nulla auis adeò magna sit, quam non statim deijciat, nec unam tantùm, sed quotquot habuerit obuias. Capit etiam capreolos, & hinnulos, quorum oculos, & cerebella unguibus dilacerat. Capreolis, in quos uisum defixerit, insidet, & cerebrū capite perforato excutit. Adeò uerò Aues omnes uires eius inuictas exploratas habere uidētur, ut eodem Alberto teste, sub ipso, id est, in eius conspectu, nec Aquila quidem uolet, multò minus alia quæpiam auis rapax, præ eius timore, sed statim ut uiderint Sacrum, reliquæ quotquot sunt aues, ad loca arboribus condensa, uel ad terram refugiunt, & manibus capi se potiùs permittunt, quàm in aërem patentem redeant. More Falconum cæterorum bini uolare, unàq́; cum socio uenari consueuerunt, imo & terni, ut ait Belisarius, præsertim quum aliorum generum rapaces ignobiles persequuntur, ut Miluos, & huiusmodi alias. Huius reddens rationem, nam, cùm unguibus sint paruis, inquit, (quod Falconi Sacro minus competere, cui ex Alberto ungues, quam Aquilæ immaniores antè tribuimus, & reliquæ eius corporis uastitati malè respondens, adeoque indignum uidetur) hostisq́; fortior, & ad uolatum persistens nimium (neque hoc præcedentibus ex Alberto allatis, ubi auem quantunuis magnam nullo negocio superare Sacer dicitur, consonat. Vnde forsan de alio quopiam Sacri Falconis genere loqui Belisarius, uerbi gratia, qualem Bellonius describit, putari potest) mutuo auxilio, ut alter alterum iuuet, necesse est, & maximè si Milui nigri eis capiendi sunt. Sunt enim Miluorum genera duo, quorum alterum tempestate nostra regale, alterū nigrum appellamus. Nigri robustiores sunt, ita ut quāuis ēt ad terram

Miluorum genera.

ram uſque capti,& à Sacris (ut aiunt)Falconibus circumacti per aëra deſcendāt,à Falconum tamen manibus quandoque euadunt. Qui quoniam cauda utuntur in cælo (aëre) flexili (gubernandi artem monſtrantes in profundo) relictis in terra Falconibus (qui propter aëris denſitatem huius generis Miluos amplius perſequi nequeunt) in aëre iterum ſoluti è Sacrorum unguibus elabuntur. Qua de cauſa indignati Falcones dimiſſa præda, inter ſeſe rixari ac ſeſe inuicem ferire ſæpius uiſi ſunt, adeo quidem ut aucupandi animum abieciſſe uiderentur. Quod ne cōtingat, iniuriasq; Sacri obliuiſci poſſint, omni cura ſtudendum uenatoribus eſt, ut ſimul unà Sacri nutriantur, ſimulq; ſedeant,& quieſcant,ſimul quū à uenatore ad ueſcendum inuitantur,inſtrumento volubili,auis ſpeciem præ ſe ferente reſideant,ut communi carnis pabulo nutriri ſociatim poſſint. Nam & alioquin ſponte, inquit Albertus, cum ſocio præſtantiùs venatur, quanquam ſolitariam etiam probè venationem exerceat. Hominem,& canes venaticos amat,ac coram eis uenari uidetur lubentiùs, tanquam vires ſuas illis oſtentare velit. A domino,poſtquam cicuratus eſt,nunquam recedit,prædamq; omnem illi reponit. Quamobrem nobiliſſimus dicitur.Si verò aliquando reuocandus erit id alta & ſonora voce, & planè ſtentorea faciendum eſt. Nam & altè,& procul volat, & reclamatorium (ita vocat Albertus ſcapum pinnatū,quod accipitrarij reuocaturi Falconem manu ſeu pugno ſolent prætendere) magnum admodum requiritur,quòd è longinquo uideri poſſit. Et licet ſtatim reuocatus non redeat,non eſt cur ideò metuas,neque enim periculum vllum eſt non rediturum. Solet enim ſua ſponte ad domicilium reuerti. Frigoribus ventoq;, & imbribus,ut aſſerit Beliſarius,maximè omnium rapacium reſiſtit,cui & Tardiuus atteſtatur,laboris omnium patientiſſimum eſſe ſcribens,tractabilem etiam & manſuetum. Quamobrem nec mirum & Ferdinandum olim Siciliꝫ Regem huic venationi potiſſimùm delectatum fuiſſe,quoniam ventis ac imbribus prohiberi non poſſit,& quòd plurium generum auibus capiendis inhiaret. Prædatur præter alias, aues maximas,vt Anſeres ſylueſtres, Grues, Ardeas,& in primis quadrupedes ſylueſtres, vt Capreolos leporesq; & id genus alia. Vnde Marchio Mōtherculeus,ut memorat Niphus,tertium Aquilæ genus ab Ariſtotele deſcriptum,Falconem hunc Sacrum, quem quidā Hierofalcum etiam nominant,eſſe credidit. Neque fortè ineptè, cùm & montes ſyluasq; colat, & lepores captet,& colore nigricet,vti Valeria Aquila. Alijs tamen; vt Ornithologo magis placere uideo, ad Chryſaëton reducitur,& maiori forſan ratione,in quo plumæ ex ruffo ad nigrum vergunt. Albertus ſanè non incongruè Falconum hoc genus regale vocat. Hinc Tardiuo faciliùs crediderim, qui inquit, Falconem,ut aiunt,Sacrum cibos craſſiores facilè coquere. Solet enim Aquilarum præſertim ventriculus vegeto,intenſo,ac quiduis conficiēte calore eſſe prçditus. Albertus tamen,quod mirū videatur,nutriri eos,inquit,delicatiſſimè oportet, cibo ſemper recente, & præcipuè cordibus,cerebellis, & ſanis carnibus,quæ ita recentes ſint, vt ab animantis uitali calore adhuc caleant. Cibi uerò, addit tantundem ferè conſumunt, quantum Aquilæ. Eidem Alberto Beliſarius quoq; repugnare uidetur:cùm inquit,inuēti ſunt aliquando Accipitres Sacri animalium cadaueribus ueſci. De altero uerò minore, ut credo,Sacri genere Bellonius ſcribit,alitem eſſe generoſi admodum animi, & Falconi Peregrino in roboris æſtimatione ab accipitrarijs aſſimilari. Et quanuis ſublimis adeo ſit uolatus, inquit, ut ad Miluum in æthere inſectandum,adoriēdumq; emitti ſoleat,nihilominus etiam ad uolatiliū aquaticarum, aliarumq; campeſtrium auium, & Anſerum ferorum, Otidum, Tetracum, Phaſianorum,Perdicum,& Leporum etiam,atque adeo ad omnis minorum animantium, quæ uenatu perſequi ſolemus,generis capturam inſtitui apprimè idoneus. Etiamſi ob raritatem paucis,præterquam Principibus uſitata ſit uenatio, quæ per Falcones Sacros inſtituitur: in eorum tamen gratiam,qui arte accipitraria capiuntur, hîc ex Carcano rationem transferam, qua in Cypro ad Gruum potiſſimùm capturam adhibentur, (nam in Anatibus capiendis horum vllum eſſe uſum,ut nec Gyrfalconum aut Miluorum, Merillorumuè idem negat) idq; unà cum Falcone Peregrino. Modus quem obſeruant,ferè talis eſt. Conſpecta Grue,accipitrarius Falconis Peregrini capitium nonnihil laxat,& quàm proximè fieri poteſt,ad Gruem accedit, ſimulatq; hæc ſubuolat,dempto capitio ſeu cucullo illum ad perſequendum Gruem emittit. Deinde emittuntur duo, tresuè Falcones Sacri, qui ſtatim rectà Peregrinum per aëra ſequuntur. Hic enim ut Sacris uelocior,uolatuq; agilior,proximus ſemper Grui imminet. Quoniam verò Grus minimè prçlium cum Falcone init,ac Ardeæ ſolent, ſed ſemper fugere ſolet, quare Peregrinus tandem illum aſſecutus bis teruè roſtro uellit, ac ferit, donec adiutricibus ſacris deuictus, in terram præcipitetur. Hiſce extemplò ſuppetias laturi accurrunt accipitrarij, qui Gruis roſtrum in humum defigunt, cruraq;, ne quid auis illis lædat, perfringunt. Deinde omnibus ſimul Falconibus ex Gruis cerebello, oſſibus, medulla, corde apparant ferculum, ſuppam illis uocatum,ſed pluſculum ex illo Peregrino concedunt.

Ne ſibiipſis impugnēt quid agendum.

Amor erga canes & dominum.

Scapus pinnatus.

Quas aues venetur.

Niphi ſententia de Falcone Sacro.

Falco regalis.

Aquilarū vētriculus.

Cibus.

De Sacri Falconis minori genere Bellonij opinio.

Vt Grues capiat.

DE GYRFALCONE. Cap.III.

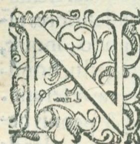

NIMI, corporisq; magnitudine proximus Falconi Sacro, meritò Gyrfalco æstimandus est. Hic enim non minus, quàm ille cæteris Auibus terrorem, uel solo etiam conspectu incutere dicitur, & Aquilam quoque audere adoriri. Vnde fortasse factum, ut nomẽ Herodius, quod alij Aquilarum principi dãt, huic quoque datum à nonnullis sit. Verùm cùm omnium testimonio Aquilà sit minor & reuera omni ex parte Falconis naturam referat, nempe colore, actis, uoce, figura denique, itaque Falconi Sacro hoc ipso cedere eum æquum est, quem Aquilæ, quàm Falconi similiorem antea diximus.

Herodius cur Gyrfalcus dictus.

10

SYNONIMA.

OBILIS huiusce Falconis nomenclaturam alij aliter proferunt, scribuntq;. Nobis cum maiori tam scriptorum, quàm gentium parte Gyrfalconem appellare visum est. Peregrinum enim hoc auis huius nomen, nempe Teutonicum putamus, & cuius rationem frustra è Græco, aut Latino sermone petas, quod pleræq; nationes, tanquam commune vsurparunt. Etenim si Hierofalcum dixeris, quod nomen Falconi sacro competit, amphibologiam induces. Video tamen hoc Ornithologo placere, qui Hierofalcum ceu Græcæ originis vocem, quasi sacrum Falconem dicas, cum [a] Paulò Iouio scribere mauult, quod nomẽ magnitudinem & vires mereri dicit, non minus, quàm antecedẽtem, quem Sacrũ Latinè nominamus. Sed & alia ratione Hierofalcum fortè vocatum suspicatur, quòd scilicet Herodios, id est, Ardeas, capiat. Vnde fortasse etiam Herodium eum vocasse recentiores existimat, cùm Herodius tamen (vel potiùs Erodius sine aspiratione) non Falconem Ardearum venatorem, sed Ardeam ipsam significet. Ego potiùs ob similitudinem, quam cum Aquila Regia seu Chrysaëto gerit, quem Albertum secuti barbari, Herodium, tanquam Auium heroẽm, vt ipse somniat, vocant, ab non admodum Latinis hominibus nũcupatum putauerim primùm, quorum vocibus etiam posteri linguæ politioris vti coacti sunt, si intellegi voluerint, melioribus destituti. Ita Iouius Herodium Falconum genus nominat, quod tamen apertè ab Hierofalcone separat. Qua de causa, incertum, nisi quod simile vero est, Falconis nomine, quod quibusdam nationibus valdè generale est, omnemq; ferè auẽ rapacem, cuius in venatu vsus est, significat, etiam Aquilam principem comprehenderit. Alioquin tanquam Auium historiæ non admodum peritus nominum quorundam, non exactam omnino rationem habuisse putandus est. Verba eius in capite de loco ponemus. Hac igitur posteriori ratione alij Hierofalcum, alij Hierofalconem scribunt. Priores uerò, quos sequimur nos, quidam Gyrfalcum nobiscum, quidam verò, inter quos Albertus & Volaterranus, tanquam si Latinæ esset originis, Gyrofalcum dictum putant, nempe à gyro, & circuitu, quo inter uolandum vtitur, prædam circumagat. Ornithologus inter cæteras coniecturas Girofalconem, quasi Agirofalconem fortasse dictum putat, deriuatione nominis Italica, etsi Italus ipse non sit, eadẽ nempe ratione, qua Hierofalco ab Herodijs, id est, Ardeis capiendis dictus videri possit. Itali enim Ardeam Agironem vocant. Atqui Paulus Iouius Hierofalcos Ardearum hostes speciatim cognominat. Sunt qui Grifalcum dicant, vt Paulus Venetus, fortasse quòd ei cum Gryphe rapacitas, audacia & robur penè sint paria. Nobis verò Girfalco nomen præ cæteris arridet. Hoc enim plerosq; vsos videmus, aut alijs, etsi nonnihil variantibus, ab his saltem sine dubio detortis uocibus, cuiusmodi sunt Girofalco, Girifalco, quæ omnes ab hac dictione, Girfalc, deriuantur, cuius à Germanis petita est origo. His enim præsertim inferioribus, gir, siue gier, auidum, rapacẽ, voracemuè designat. Vnde Vulturem inter Aues immanissimæ uoracitatis uolucrem, Voghel gier, id est, auem auaram, rapacem, & edacem nuncupant. Hunc uerò Falconem, aut quod instar Vulturis magnus sit, (qua de causa & alio nomine ipsis Grosserfalck, id est, Falco magnus dicitur) aut quòd ob eam, quam passim in omnes Aues exercet sæuitiam, auari & rapacis nomen, non minus, quàm ille mereri uideretur. Non absimili ratione ijsdem Gerfalck quoq; (Eorum n. idiomate Ger, appeto, concupisco, seu etiam congrego, corradouè) significat. A Germanis suum uocabulum Itali Girifalco, & Galli suum Gerfault mutuati, uel hoc nomine dici possunt, quòd horum nominum etymologia apud eos solos explicari possit. Moscouitę hos Falcones (si modo ijdẽ sunt) Kretzet uocant. Poloni Byalozor. Ea sanè quam adduxi Gallici nominis ratio plus verisimilitudinis in se habet, quàm ea, quam [b] Bellonius adducit. Vult Gerfault dictum quasi Gypsfalcus. Gyps autem Græcis Vultur est, quod nimirum, inquit, inter rapaces post Aquilam facilè sit ferocissimus,

Hierofalco cur dictus.

[a] *In lib. de leg. Moscouitar.*

Cur Herodius dict°.

Falconis nomine com̃es Aues rapaces cõprehendi.

Gyrofalc°.

Agirofalco Agirone.

Grifalcus. Girfalco cur sic dictus.

Gir, aut Gier quid.

Grosserfalck.

Gerfalck.

Kretzet. Byalozor.

[b] *Lib. 2. c. 6* Bellonij error.

20, 30, 40, 50

ſimus, adeò ſe harum vocum alluſione captum, & ſimilitudine deceptum penè affirmans, vt Girfalcum Gypaëton ſtaturus fuiſſet, niſi huius ignauia obſtitiſſet, quò minus eius nomen, tam generoſæ indolis aui accommodari poſſet. Ad hæc maior ſimilitudo inter has duas dictiones Gerfault, & Gerfalck auribus percipitur, præſertim cùm Galli Falcum, Faulcon, dicant. Accedit vocum huic conſonantiæ naturæ, & indolis concordia, quæ magna eſt Vulturis & Girfalci, Gypaëti verò, & Girfalci nulla. Quanuis, vt diximus, ſua ſibi per ſe Girfalco ſtat nominis ratio, etſi ad Vulturem, quem Gyr Germani vocant, minimè referatur. In eo verò magis peccat Bellonius, quòd hunc Gallorum Gerfault, ſeu Girfalcum Aquilam Anatariam faciat.

Faulcon. Gyr.

FORMA

GYRFALCVS, inquit[a] Albertus, figura, colore & actu, id eſt, moribus & voce, omnino naturam Falconis refert, maior Aſture, minor Aquila. Beliſarius hoſce, ut inuentu rariores, ita cæteris Accipitribus aſpectu pulchriores eſſe ſcribit. Nam præter ſpecioſam corporis formam, eo ſtandi modo, inquit, erecti manent, eaq; membrorum cõpoſitione, id eſt, habitu, ac geſtu, hominum oculos ita delectant, vt quandam aucupandi maieſtatem præ ſe ferant. Idem Albertus teſtatur, cùm inquit; Solet autem præ ceteris Falconibus erectus, & pennis benè compoſitis ſtare. Quem verò nos hîc damus Girfalcum ad viuum, & verum exemplar illius, quem olim in aula Sereniſs. Ferrariæ Ducis Alphonſi vidimus, primùm natiuis ſuis coloribus depingi, deinde exſculpẽdum in tabula lignea delineari exactè curauimus, idq; primùm eo ſitu, quò dorſum ſpectatori obuertere, atque intorto collo in tergum reſpicere videtur. Sed quoniam hæc icon verum & natiuum eius poſitum, quo erectus in pedes, decora admodum ſtatura, habituq; corporis pulchrè compoſito, præ cæteris perticę, cõtouè aut accipitrarii pugno inſiſtere ab omnibus perhibetur, minus exactè exprimit, ideò alteram diuerſo geſtu, & penicillo, & celtæ ſtylo effingi voluimus. Noſter enim potiſſimus ſcopus eſt, eas rerum naturæ imagines ob oculos ſpectatoribus ponere, quæ doceant potiùs, quàm delectent. Huius igitur Gyrfalci talis erat figura: Vertex ei erat complanatus, ac ſeſſilis colore cinereo. Roſtrum craſſum, validum, breue, cæruleum, vnco modico, ſed acutiſſimo, ac robuſto, ſubcæruleo, deorſum incuruatum. In oculis nigerrima pupilla, iris cærulea, cæruleo quoque circulo ambiente conſpiciebatur. Dorſum, alæ, venter, cauda, alba erant, verùm tergi, alarumq; plumæ penè ſingulæ nigra macula notatæ, quæ cordis quodammodò figuram æmulabatur, inſtar oculorum in cauda Pauonis. Alarum remiges, prope extremum apicem nota maiori, ac longiori nigra ornantur, quæ tamen margine ſeu limbo albo clauditur. Alæ admodum longæ, adeò ut parũ abeſſet, quin ad extremam vſque caudam pertingerent. Gula, pectus, & venter pura tingebantur albedine, nullis maculis reſperſa. Cauda non admodum longa, imo reſpectu ſui corporis, nec non cæterorũ Falconũ breuiuſcula potiùs, quòd etiã Albertus notauit, notis nigris trãſuerſim variegata. Tibiæ & pedes colore cęruleo diluto. Tibiæ craſſæ, robuſtæ. Pedum digiti oblongi, validi, latè expanſi, tabellarum continua ſerie per totum intecti. Iconẽ ſequens pagina dabit.

[a] L.23.c.6.

Girfalci noſtri deſcriptio.

Vertex. Roſtrum. Oculi. Alæ. Pectus. Cauda. Tibiæ. Pedes.

Hanc deſcriptionẽ probè per omnia conuenire video cum his, quæ ab alijs authoribus ſparſim tradũtur, de hoc ipſo Girfalco, nẽpe ab Alberto, Beliſario, Tardiuo, Carcano, Bellonio. Cùm autem nullus horum, imo ne omnes quidem ſimul perfectam eius deſcriptionem dederint, hęc inſtar omnium eſto. Vnum diſcrepare inuenio, ſed obſcuri nominis ſcriptorem anonimum, authorem libri de rerum natura. Hic enim in hęc uerba ſcribit. Girfalco ſiue Herodius auis inter omnes nobiliſſima eſt, parui corporis, reſpectu alarum eius: colore cæruleo, maxima tamen ſui parte corporis ad albedinem declinans, pręterquam in pectore & alis, vbi cęleſtem colorem euidentiùs omittatur. Hęc ille. Verùm genuino Girfalco nihil pręter roſtrum, cruraq; & pedes cęruleum eſſe omnes vno ore teſtantur, neque interea, quę ex nonnullorum ſententia Girfalci genera poſituri ſumus, vnquam vel nomine tenus cęruleum legere aut inuenire potui. Vnum tantùm Falconem mihi videre olim contigit, qui quodammodo ad cęruleum accedere dici poſſit. Sed reuera leucophęus potiùs eſt, quo etiam me nomine tum fuit donatus, ita tamen vt ad cyaneum nonnihil vergat. Verùm hic tota forma, ac habitu tantum à Girfalco diſtat, quantum Aquila ab Vlula, vti ex eius hiſtoria ſuo loco manifeſtum euadet. Interim tanta huius apud me non eſt authoritas, vt mihi negotium faceſſere, aut rem claram conuertere debeat. Scaliger illum Gryfalconem, quem vnicum apud Carolum Sabaudiæ Principem ſibi viſum refert, à Falcone, quem Peregrinum vocant, nihilo niſi magnitudine, diſtuliſſe ſcribit. Et Bellonius Girfalcum vulgaribus Falconibus ſeſcuplo maiorem eſſe aſſerit,

GENE-

GENERA.

GIRFALCONVM (si Francisco Carcano huius artis alioquin peritissimo credimus) diuersa etiam aliquot reperiuntur genera, plumarum colore distincta. Alios enim flauos, quosdam rubeos, fuscos nonnullos esse asserit. Albos sibi visos vnquam negat, & num reperiantur, subdubitat, cùm tamen præter eum, quem nos modò calamo delineauimus, saltem plurima sui parte albicantem, ac nihil prẹter maculas exiguas nigri habentem, Sigismundus Baro ab Herberstain, Matthias à Michavv, Belisarius, Paulus Iouius, apud Septentrionales prẹsertim populos, albosq; Girfalcones reperiri vno ore affirment. Et Fridericus Imperator non dari tãtùm Girofalcones albos, sed cæteris etiam præferendos esse asserit. Quoniam pulchriores rarioresq; sint, & à remotioribus locis, quàm alij, ad nos perferantur. Sunt item eodem teste, alij cinerei, alij subalbi, maximè verò in pectore; alij ex albo, & cinereo permisti. Qui albi sunt in pectore, etiam magis albicant, & primo anno dorsum partim albicat, partim subruffum est, vel subrubeum; Vbi verò mutati sunt, color ille subruffus & subrubeus in nigredinem permutatur. Albi verò candidiores splendidioresq; euadunt. Alborum etiam Girofalconum rostrum magis, quàm in cæteris Girofalconibus ad albedinem tendit. Cinerei siue incani, quos griseos Galli vocant, antequam mutati sint colore differunt; nam alij fusci sunt, seu subnigri; alij subrubei, & hi duobus modis. Quidam enim maculis insigniuntur, alij minimè. Qui maculati sunt, ijs dorsum & cauda veluti guttulis quibusdam conspergitur; sed in vno quàm in altero magis. Qui maculis carent, ij egregiè cinerei euadunt. Qui inter album, & cinereum medij sunt, horum alij magis ad album, alij ad cinereum colorem magis inclinant.

Girfalconũ penes colores differẽtiæ variæ.

Gyrfalcones maculis carentes qui.

PROBATIO. DELECTVS.

QVONIAM (inquit Belisarius) satis constat ex pennarum coloribus Accipitrum animos dignosci, fuluum ac lucidum, auroque simillimum cẹteris prẹferendum esse dicimus, vtpotè audacem, facilem, mitem, placidum. Deinde illum, qui ad albedinem tendit, tanquam fortem & robustum &c. Quod ad reliquam formam attinet, sint Hierofalcones rostro adunco, eo tamen nõ minus magno. Neq; enim in vniuerso genere rostri nimia magnitudo vnquam laudabilis fuerit. Nam ad reliqui corporis proportionem malè respondet, & verisimile est nimia nec vtili humorum abundantia, rostra & vngues crescere & augeri. Quamobrem Accipitres huiusmodi, tanquam nimijs humoribus referti, minus leues reputabuntur. Sint prẹterea vnguibus validis, posterioribus maximè. (Hanc notam etiam Albertus Girfalco attribuit) planis cruribus, nodosis, nec longis (credo legendum, non nodosis. Nam alioquin planum, & nodosum sibi mutuò repugnant, & Albertus quoque non nodosa uult esse) Cauda ad sui corporis formam decenti. Alarum verò summitates ita sint fortes, ut facilè iudicari, & animaduerti inde possit, in uolatu eos quàm diutissimè perseuerare posse. Et [a] Fridericus Imperator bonã membrorum Gyrfalconis formam atque proportionem hanc esse memorat. Superior, inquit, capitis pars non sursum in tumorem attollatur, sed ubiq; ẹquale sit: Sinciput amplum, & spatiosum. Anterior capitis pars, illa nempè, quẹ supra oculos est, etiam sit ampla, supercilia eminentia, oculi concaui, nares insigni foramine patulæ, rostrum crassum, curuum, atque durum. Collum, quà caput spectet, gracile, quà spatulas, crassum. Corpus uniformiter descendat, & subtilius & acutius ad caudam usque euadat, eamq; formam seruet, quam Geometræ pyramidalem uocant. Alas habeat ad dorsum eleuatas, non autem dependentes, sed ita complicatas, ut una propè caudam alteri supponatur, & in modum crucis sese ambæ intersecent. Pennẹ alarum maiores, tam quæ alias cooperiunt, quàm quæ coopertæ sunt, hoc est, tam superiores quàm subteriores, latẹ sint, & durẹ. Pennæ cooperientes quanto magis alias cooperiunt, tanto laudabiliores sunt. Pennæ caudæ, cùm non uolat, simul sint recollectæ, atque sub duabus superioribus, quæ coopertores dicuntur, adunatæ. Gula ampla sit, atque profunda, post ingestum etiam multum cibum parum turgeat, & cibo plena, sit rotũda. Pectus exterius promineat, carnosumq; sit, & densum. Coxẹ sint amplẹ. Tibiæ curtæ, crassæ. Palma pedum crassa etiam & ampla; digiti longi, macri, asperi, squammosi, spatiosiq;. Vngues macri, adunci, & acuti.

Cauda. Alæ.

[a] *Lib. 2. de Venat. c. 19.*

Caput. Sinciput. Occiput. Oculi. Nares. Rostrum. Collum. Corpus. Pennæ.

Coxæ. Tibiæ. Pedes. Digiti. Vngues.

LOCVS.

LOCVS.

SCRIPTVM reliquit Belisarius vltimam Germaniæ partem versus Septentrionem, quæ Noruegia nuncupatur, Girfalconum esse patriam. Nidificant etiam, inquit idem, in insula, quam Hirlandiam vulgò nominant, quæ adeò præ cæteris frigidissima est, vt aliorum ibi Accipitrum genera nō reperiantur. Est eadem sterilissima, altissimisq; montibus, & saxis plurimis, geluq; nimio ac frigore inhabitabilis &c. Mercatores, qui insulam adeunt, frumenti, farinæuè parum, ac vilissimas ibi merces important, quę siccis piscibus commutari dicuntur. Hi quidem Hierofalcones Accipitres ad Maximilianum Imp. Germanorum deferunt. Quorum pennæ magis albæ, formaq; maiores cæteris sunt. Nā ij qui è Noruegia transportantur, non albi sunt, nec adeò magni, quamuis illos meliores putemus. In ijs tamen duabus solùm mundi partibus Hierofalcones nidificare compertum. Hæc omnia Belisarius. Verùm hac in re alij quamplures ab eo dissentiunt, qui alia aliquot loca, in quibus Girfalci reperiuntur, recensent, quāuis hoc verum est, quòd ea ferè polo arctico subiecta sint, aut vicina. In primis enim Paulus Venetus *Balasciam* nominat *Prouinciam, & quàm opimos habere Herodios, & Falcones affirmat*. Idem alibi: *In mari congelato insulas quasdam Grifalcos & Falcones producere* scribit. Item [a] rursus alibi, *Grifalci* (inquit) *qui è Christianorum terris ad Tartaros portantur, non perferuntur ad magnum Cham, qui hoc genere auium abundat, sed perueniunt ad eos Tartaros, qui Armenis & Cumanis confines sunt*. Paulò verò antè, in eodem capite sic scribit. *A monte Alchai Aquilonem versus venitur ad campestria regionis Burgu, quæ dierum quadraginta itinere patet, postea peruenitur ad Oceanum, vbi in montibus nidificare solent Herodij, siue Falcones Peregrini, qui inde ad magni Cham curiam* (aulam) *perferuntur. Nec inueniūtur vllæ aliæ aues in his mōtibus præter Herodios, & aliud auiculæ genus, quo pascūtur Herodij.* Ex quibus tamen verbis postremis facilè apparet, Herodium ab Hierofalco diuersum ab eo existimatum. Herodium enim & Falconem peregrinum pro ijsdem habet. Præterea Girfalcos superiùs ad magnum Cham deportari negat, Herodios verò illuc deuehi concedit. Paulus quoque Iouius simul & alibi, quàm in dictis à Belisario locis reperiri Hierofalcos, seu Girfalcos testatur, & Hierofalcum ab Herodio etiā distinguit, cùm in Inugrorum, Vgolicorumq; montibus nobilissimos Falcones capi, & ex ijs genus vnum esse candidum, guttatis pēnis, quod Herodium dicunt: esse præterea Hierofalcos, Ardearū hostes & peregrinos scribat. Hic enim Herodios & Hierofalcos seorsim enumerat, sed quos Hierofalcos dicat, ignoro. Herodius sanè ille candidus guttatis pennis ad amussim nostrum, quem descripsimus, Girfalcum exprimere videtur.[b] Matthias à Michovv Canonicus Cracouiēsis in Sarmatię Asianæ descriptione narrat, ad se nempe in Poloniam adferri ex locis Septentrionalibus (sine dubio extremis & penitissimis. Nam alioqui & Polonia in Septentrione est, è quibus Cardanus nominatim Iurcam Scythiæ exprimit) auem rapacem, magnitudine Aquilæ, sed cauda & alis prolixioribus, in similitudinem Accipitris, quem Moscouitæ Kiczoth, Poloni Byalozor, id est, albicantem splendorem vocant, quandoquidem subalba sit, ventre potissimùm. Hanc nostrum esse Girfalconem, posita ab eo signa verisimile faciunt, & [c] Sigismundus Baro Girofalcones eos ait esse Falcones magnitudine excellentes, quosdam phœniceos, quosdam albos, & Kretzet Moscouitis appellari. Ex hisce omnibus patet non in solis illis duabus regionibus, nempe Irlandia, & Noruegia, vt Belisarius vult, Girfalcones gigni. Quamuis maxima ex parte eosdem illic nasci haud grauatim admiserim. Nam & ille albus nigris notis maculosus, cuius nos figuram exhibemus, è Noruegia allatus, ac Serenis. Ferrariæ Duci missus dicebatur. Tardiuus Gallus quoque testatur Girfalcū nasci in regionibus frigidis, vt Dacia, & finitima huic Noruegia, necnon Prussia, ea potissimùm parte, quę ad Russiā vergit. Capi autē plerūq; inter nigrādū in Germaniam.

Noruegia Gyrfalconibus abundat.

Balascia optimos gignit Herodios, & Falcones.

[a] Li. 1. c. 61.

Falco candidus mutatis pēnis quis.

[b] Cap. 14.

Kiczoth. Byalozor.

[c] In cōment. rerum Moscouiticar.

Kretzet.

Prussia, & Russia Girfalconibus abundat.

MORES. INGENIVM. VENATVS.

ALBERTVS, & Petrus Crescentiensis, alijque Girfalcum auem esse fortem, ferocem, strenuam, ac mirè audacē scribunt, adeo vt inuentos asserāt, qui etiam Aquilas aggredi non dubitarint. Capere aues omnes quantumuis magnas, reliquisq; Falconibus & Asturibus terrori esse, vt qui in eius aspectu ægrè volent. His attestatur Sigismūdus Baro, cū in hęc verba scribit: *Hisce auibus, quas Kretzet Moscouitæ vocant, nos Girfalcones: Cygnos, Grues, & alias id genus aues capere solent*. Sunt autem eædem aues audacissimæ quidem, at non tam atroces, nec impetu tam horrendo, vt aliæ aues quantumuis rapaces, illarum volatu seu conspectu (quemadmodum quidam de duabus Sarmatijs fabulatus est) decidant, extinguanturq;. Illud quidem experientia compertum est, si quis

quis venatur Accipitre aut Niſo, aut alijs Falconibus, & interim Kretzet (quam à longè volantem continuò ſentiunt) aduolauerit, quòd prædam vlterius non proſequantur, ſed pauidæ ſubſiſtant. Notat aūt Matthiam à Michau Canonicum Cracouienſem, qui rapaces omnes, nempè Accipitres, Falcones, hanc adeò metuere in ſua Sarmatia Aſiana ſcripſerat, vt ea inſpecta tremant, decidant, & extinguantur. Verùm hyperbolico eum tropo in hac narratione vſum cenſeo. Quam etiam in Cardanū reprehendit Scaliger, cùm inquit: *In Getharum, Scytharumq́; regionibus auis vocata Cretzet, tantarum virium, tantæq́; eſt audaciæ, vt ea volante, aliæ rapaces trepident. Non enim vtar ambitioſo verbo illo tuo, quo dicebas Aquilam exanimari.* Hoc enim in Michouuio legerat Cardanus nimium credulus. Gruibus & Ardeis infeſta in primis auis eſt, cùm naturæ ſponte, tùm magiſterio Accipitrariorum inſtructa. Si enim in quinque Grues, libero & aperto aëris campo volantes emitti contingat, non prius perſequi deſinere dicitur, quàm ſingulas in terram deiecerit. Vidiſſe tempeſtate ſua peregrinos, ſacrosq́; Accipitres adnitentes Ardeas perſequi, narrat Beliſarius, illosq́; relictis tandem Ardeis venatorum altis vocibus reuocatos rediſſe. Emiſſum verò denique ex Accipitrarij manu Hieroſalconem ita citato volatu vagantem per aëra in gyrum crebriori alarū percuſſione perſpexiſſe, vt filo ſublimi tractum cenſere quis poſſet, derelictam ab alijs in æthere Ardeā uiciſſe, & cepiſſe. Hinc etiam fit ut de eius pugna nulla aut exigua uoluptas capi poſſit. Nam & ille quem unicum Gryfalcum ſe uidiſſe narrat Scaliger, qui Caroli erat ducis Sabaudiæ, uolantum omne genus ſine ullo negotio deijciebat. Nec uiſa præda rationibus aërem ſuperabat, ſed rectà ab aucupis manu ad auem, quæ non ut aduerſus Falconem aut Sacrum ſeſe comparabat ad defenſionem, ſed ſola fuga ſaluti conſulebat. Verū ut docet Sigiſmundus Baro, quemadmodum in alias aues aduerſo impetu feruntur, rapacesq́; ac feroces exiſtunt, ita inter ſe mutuò manſuetiores ſunt, nec mutuis ſeſe morſibus, quod aliæ rapaces faciunt, dilaniant. Imò relatum ſibi à viris fide dignis ac grauibus idem affirmat, has eaſdem aues Kretzet dictas, cùm ex illis regionibus, vbi nidificare ſolent, afferuntur, aliquando quaternos, aut quinos, vehiculo cuipiam in eam rem parato ſimul includi, atque eſcam, quæ illis porrigitur, obſeruato certo quodam ſenij ordine ſolere capere: id autem ratione, an natura illis indita, an alia quapiam cauſa faciunt, incertum eſſe. Hoc præterea ipſis peculiare idem aſſerit, vt præter cæterarum rapacium morem, nunquam ſeſe aqua abluant, ſed ſola arena inſtar pulueratricum, qua ſeſe expurgēt, ac pediculos excutiant, vtātur. Quod à noſtratibus diuerſam ſpeciem arguere vult Scaliger. Frigore tantoperè gaudere, vt perpetuò aut ſuper glacie, aut lapide, marmoreuè algido ſtare geſtiant. Qua verò ratione venationem exercere ſoleant, quaque huic adhiberi, & ad eam inſtitui, denique qua paſci, Albertus docet in hęc verba: Solus venatur, ſed meliùs cum ſocio. In venatione diù perſequitur prędam. Quare venator, ut eum aſſequatur, veloci equo indiget, necnon canibus velocibus, qui, cùm prædam deijcit, eam tollant. Præcipuè autem docendus eſt hic Falco ne in aqua prædæ inſideat, quia frequenter longiùs diſtat à Falconario, & lędi poſſet in aqua. Quamobrem non ſecundum longitudinem aquæ emittendus eſt ad prædam, ſed tenendus, donec aues extra ripam in aëre appareant, & tunc gyro Falconis metu ad aquam redire non audebunt. Quod ſi à campo uerſus aquam emittantur, aues ad aquam fugient, ac vel euadent, uel ſi percuſſę fuerint, in aquam decident, Falco autem prædam ſequens lædetur, uel mergetur. Et ſi euadit, reddetur tanquam timidior propter acceptam noxam. Paſcendus eſt carne ſanè delicata, & recenti, & quæ adhuc uitali calore caleat. Delicatā uoco, quæ cordi propinquior eſt, tanquam magis elaboratam, (Nam & ſylueſtres aues, ſeu rapaces pleræque de pręda, quam ceperint, cor in primis edunt, deinde partes ei propinquas uerſus alam dextram, rarò uerſus ſiniſtram. Præcipuè uerò paſci debet Gyrofalco calidæ naturę auibus, ut Columbis, Palumbis & ſimilibus, iiſque recentibus. Nam omne genus Accipitrum, Falcones, Aſtures, Niſi, recentibus tantùm aluntur, nec unquam reuertuntur ad reliquias prędę, dum ſunt ſylueſtres, neque cadaueribus, ut Aquilæ & Milui inſident. Sed poſtquam ſemel de aliqua aue guſtârint, illa deinceps relicta nouam ſemper prædam perſequuntur. Maximè uero Gyrofalco recenti, & etiamnum calēti carne delectatur. Quamobrem de præda prius incipit comedere, quam occiderit. Itaq; non laudo, quod nonnulli Gallinæ uiuę coxam, uel alam extrahunt, & rurſus poſtridie de eadem Gallina partem alteram, Gyrofalconi in cibū exhibeāt. Proculdubiò enim ſic laniatum Gallinę corpus, mox & calorem febrilem pati & ſaniem incipit generare. Debet ſanè peritus Falconarius naturam ſequi, atque ijs maximè, & talibus cibis, quibus, & qualibus ſylueſtres ipſi paſcuntur, Falcones nutrire.

[Margin notes: * Exerc. 231. 2. — Cretzet quibus infeſta — Peculiaris mos quo ſe purgent. — Venationis modus. — Cibus.]
[Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50]

VSVS.

VSVS.

TILIS est teste Tardiuo, ad omne genus venationis seu aucupij, sed magistrum benignum, ac tædij patientem, manumq; gestantis placidam requirit, ob ingenij ferociam, alioquin instructu difficilis, nec admodum docilis. Venit Girfalco etiamnum rudis, neque dum mansuefactus, plerunque aureis quinquaginta. Tertiarij verò mares, & ipsi non inutiles, aureis venduntur viginti, & pluris authore [a] Carcano. Mirũ verò videri potest, quod hic ex Oriente eos adferri à mercatoribus asserit, nempe Cypro, Creta, & Aegypto, cùm, ut antè diximus, alij alibi quàm in plaga Aquilonari eos nasci negent. Maxima autẽ horũ pars à Gallis, quibus horum multus in venatione est vsus, vt etiam omnis generis rapacium, coemi quouis pretio soleant.

Institutio.

Pretium.

[a] Li. 1. c. 11

DE FALCONE MONTANO. Cap. IIII.

ONTANO propriè dicto Falconi ideo quartum inter Falcones locum dedimus, quòd strenuus admodum sit, & maximis tantùm auibus capiendis intentus, paruas verò tanquam se indignas negligat. Audax & bellicosus est, vt qui teste [a] Alberto, Aquilam aliquando inuadere, & occidere etiam visus sit, vti suo loco historiæ exemplum fidem faciet. Plures aues eodem furoris impetu interficere, ei ludus est, & volupe. Verùm cùm ob nimiam feritatem, & iracundiam, ingeniumq; rude ac præfractum, institutu admodum difficilis sit, ideo cæteris præcedentibus postponitur, dignitatis ordine.

[a] Lib. 23. cap. 7.

SYNONIMA.

IC Falco, montanus dicitur, idq; per excellentiam. Quanquam & Peregrinus quoq; & Gibbosus, & alij Falcones in montibus, montiumq; rupibus nidulentur. Fortasse quòd, quemadmodum illud hominum genus, quod montana incolit, agreste & incultum, ingenioq; magis, quàm cæteri, truci sit: ita & hi Falcones naturę quàm cæteri sint ferocioris ac truculentioris, magisque indomiti. Hos Itali Montanaros vocant. Ad horum credo imitationẽ etiam Albertus Montanario Latinè nominauit. Gallis vocãtur Montagners. Germanis Birghfalck.

Etymũ nominis.

Montanarus.

BirghfalK.

DIFFERENTIA.

FALCONVM montanorum, hornotinorum præsertim, variæ sunt iuxta colores differẽtiæ, iuxta [a] Carcanum. Alij enim rubicundi, alij fului, alij fusci toti, imo Coruorum instar nigri, alij cineritij, alij denique colore eius Anseris feri, quem vulgò Balettam nominant, quique piscibus victitat.

[a] L. 1. c. 7.

FORMA.

AXIMA horum Falconum pars statura est mediocri. Pauci admodũ, magni reperiuntur, exigui corporis permulti, & eius quidem nonnulli teretes, oblongi alij. Albertus montano Falconi crassitudinem ferè eandem, quæ Asturi est, ascribit, sed illum corpore breuiorem facit. Pectus ei tribuit rotundum, ac figuram in pedes stanti pyramidalem, quæ pyramidem, quam in dorso nonnihil compressam quispiam fingat, referat. Omnes penè caput habent rotũdum vertice fastigiatum, ac nigrum, coronula quadam cineritia cinctum, cui in fronte non longè à rostro plumulæ quædam exiles ac tenuissimæ, veluti capillares eminent, quæ quidem exiguo numero in fuscis seu nigris conspiciuntur, aliquando omnino nullæ. Rostrum habent breue, ac crassum, nigrumq; narium foramina angusta, oculos, palpebrasq; similiter exiguas. Guttur candescit nonnihil ad sternum vsque, maculis conspersum maiusculis, pectus reliquum versus inferiora notis quibusdam exornatum est, quæ ferrugineæ quandoq;, nonnunquam rubeæ, aliquãdo nigricantes conspiciuntur, & alijs præterea minutioribus notulis distinguũtur. Quibusdam verò guttur & pectus nigris plumis vestitur. Femora interna nigrescunt. Dorsum ac lumbi maiori ex parte plumis fuscis, eisque minutis obteguntur. Habent eorum aliqui post medium dorsum, lineas quasdam albicantes, aut rubescentes, quæ deorsum vergũt. Alij etiam

Magnitudo.

Crassities.

Pectus.

Caput.

Rostrum.

Oculi.

Guttur.

Femora.

Dorsum.

purè

purè cineritias dorſo gerunt,aut eius coloris,cuius eſt Anſeris feri illud genus, quod Vicentini Balettam vocant. Alas habent minimè vt Peregrini longas,caudam item eiſdem breuiorem, & maiori ex parte in modum caudæ Tinnunculorum variegatam. Inueniuntur etiã quibus cauda Falconis Sacri ſimilis eſt,ſed rari admodum. Crura & pedes plerunq; habent croceos, quibuſdam ex flauo paleari palleſcunt,& ſquammis denſiſſimis integuntur. Pedes ſunt,quàm Peregrino minores, digiti magni,& carnoſi,vngues nigerrimi.Mutatos (vt vulgò vocant) facilius eſt cognoſcere. Caput habent nigrum inſtar Cornicis, nares crocea pellicula circum amictas,quemadmodum & oculos. Collum,humeri nigreſcũt. Pars dorſi inferior uerſus vropygium cæruleo tingitur. Guttur ad ſternum vſque candet. In quibuſdam verò obſcurè rubeſcere conſpicitur,in alijs nigricat,vbique verò maculis rotundis inſignitum. Cauda breuiuſcula & nigra. Plumæ, quæ femora veſtiunt,fuſcæ ſunt. Crura valida. Aduertendũ verò,quantò ſæpius pennas veteres exuerint,tanto guttur eos obtinere candidius,maculaſq; illas euadere minores,& pennas illas,quæ dorſum, ac lumbos contegunt, cæruleo intenſiùs tingi. His conditionibus Falco montanus præditus ſit oportet, qui minimè contemnendus eſt. Sit procero ac ſpecioſo corpore. Tantoq; autem maiori in pretio habendus eſt,quanto parte quapiã nempe aut capite,aut plumis,aut pedibus Peregrinum magis refert. Optimus verò Hornotinus fuſcus. Eos verò,qui corpore ſeu ſtatura ſunt, exigua, prudentem accipitrarium, vt non aggrediatur inſtituere,etiam atque etiam moneo. Raro enim rem agunt, rarius verò eorum mares ſeu tertiarij,imo oleum,& operam perdere faciunt.

Baletta. Alæ. Cauda. Crura. Pedes. Mutati vt noſcantur. Delectus.

10

VICTVS. VENATVS. MORES.

20

MAGNAS tantùm contemptis paruis, aues captare hunc author eſt Tardiuus. Et in Auibus magnis mirè audacem, Albertus item teſtatur. Carcanus hunc,præſertim ſi hornotinus eſt fuſcus, non Anates ſolum, ſed & Anſeres & Ardeas capere aſſerit, eſſeq; animo in his perſequendis mirè intrepido, & ſuprà quàm credibile eſt,audaci, necnon admodum rapacem ac mordacem: verùm indocilis ingenij. Nam Albertus, eſt, inquit, hoc Falconum genus ferum,& malis præditum moribus,iracundũ,inconſtantis irę,difficili cura regitur,& cuſtoditur. Itaque rarus eſt Falconarius,qui mores eius ſatis perſpectos habeat. Quamobrem pręceptum eſt Ptolomæi Regis Aegypti,raro tenendum manu,præterquam in aurora,& aucupij tẽpore. Alijs verò temporibus includatur loco obſcuriſſimo,vbi bis vel ter ignis clarus & non fumoſus accendatur. Neque teneatur manu extra tempus iam prædictum, niſi cùm paſcendus eſt. Sic enim ad manum Falconarij,tanquam beneficam miteſcit, & iracundiam deponit. Atque ita Albertus. Veruntamen contrarium Tardiuus præcipit, frequentius ac diutius, quàm cæteros Falcones geſtandum ſcribens. Suadet verò Albertus accipitrario,ne iraſcenti multùm reſiſtat. Ita enim citiùs iracundiam remiſſurum. Nam ſi præda euaſerit,inquit,prę cęteris indignatur, ita vt per iracundiam aliquando reuocantem ſe inuadat, & caput, aut faciem Falconarij vel equi dilaniet. Eſt etiam quando Falco vnus alterum inuadit. Qua in re Falconarius patiens requiritur,qui non aduerſetur,ſed patienter diſſimilet reuocationem,donec ira depoſita miteſcat animus Falconis. Quod ſi etiam reuocatus Falco non rediret ad reuocatorium, non admodum curandum eſt,niſi ut caueat Falconarius,ne capiatur ab alio. Quia depoſita ira, ſua ſponte ad domum Falconarij reuertetur. Cæterùm ob mores hoſce non eſt abijciendum hoc Falconis genus,quòd in auibus inuadendis mirè ſit audax. Nam vel Aquilam aliquando inuadit, & occidit. Hinc induſtrio Falconario præcipit Ptolomæus, ne hunc Falconem in fortes aues frequentiùs immittat. Nam ſi per iram moderatè incaluerit, in mortem ſeſe præcipitat. Quod accidiſſe iam in alpibus quidam è ſocijs noſtris obſeruarunt. Nempe cùm Falco montanus è rupe veniens Perdicem ſequeretur, & Aquila fortè aduolans ex aduerſo illam ei præripuiſſet,nec Falco illam Aquilæ denuò extorquere poſſet,cùm aliquandiù fruſtra id conatus eſſet,altiſſimè tandem conſcendit,& impetu deorſum facto,caput Aquilæ feriens,ſe pariter & Aquilam interemit. Semper igitur ne in tantam iracundiam incidat,cauẽdum. Crudelior eſt, quam Falcones cæteri, & mirè gaudet feritate ſua. Itaque ſæpè reperiuntur ex hoc genere Falcones,quibus auem vnam vulneraſſe,& deieciſſe non ſufficit,ſed multis deijciendis gloriari videntur,adeoque interdũ crudelitati ſuæ indulgent,vt occidendis auibus occupati,cibi etiam obliuiſcantur. Hæc omnia de Montani Falconis moribus & ingenio, Albertus.

Quas aues capiat. Mores. Inſtitutio. Fortitudo. Falco Mõtanus Aquilã occidit. Crudelitas.

30 40 50

CVRA

CVRA VALETVDINIS.

ORPORIS habitu, inquit Tardiuus, inter obesum & macilentum mediocri seruari debet. Aegrotanti aquam puram diu decoctam in olla fictili apponito, atq; ut bibat, curato. Quod si non sanetur, remedijs alibi descriptis vtere. Quum purgare eum, & macerare volueris, tres offulas ei de pelle Gallinacea dato. Ad tuendam sanitatem eius haud modicum facit, si chirotecam tuam moscho inunxeris. Cùm ad venationem emittis, proijce eum ante alios. Ita futurum est, ut quantunuis nihil capiat, cum alijs sit rediturus.

Aqua.

Moschi vsus.

10

DE FALCONIS MONTANI.
Secundo Genere. Cap. V.

VM Falconis huius Montani descriptionem exactè considero, in eam planè sententiam ducor, ut Falconis quoddam genus ad me olim allatum sub nullo quidem nomine, sed cui ego leucophęo à colore nomen indidi, non aliò, quàm huc pertinere autumem, & si non ipse est Falco montanus, ad hunc tamen ceu maximè congenerem planè reducendum esse. Rationes quæ me adduxerunt, hæ ferè sunt. Video Carcanum in describendo Falcone montano rostrum ei attribuere crassum admodum, curtum & nigerrimum, nares, oculosq; exiguos, & vtraque lutea membrana circumuestita. Hæc omnia in primis in meo leucophæo accuratè & exactè conspiciuntur, ut de hoc ipso loquutum putares. Pedes quoque huic sunt cum cruribus lutei, ut Montano. Cùm autem hunc meum toto corpore leucophæum seu subcæruleum intueor, reperioq; Falconi montano, præsertim qui aliquoties plumas ueteres cum nouis commutârit, mediam partem dorsi cæruleam affingi, denique quò frequentiùs senectutem exuit, hoc totum ipsi tergum magis fieri cæruleum, gulamq; cum pectore magis albescere, abolitis paulatim, quę ipsa distinguebant, cum ætate maculis, non uideo, inquam, quid me ab hac opinione abstrahere debeat, qua hunc leucophæum iam tandem Falconem montanum appellem; sed iam plurimas & frequentissimas pennarum mutationes perpessum, & ætate adultum. Confirmat hanc meā sententiam etiam Albertus, qui montanum Falconem calamo depingens, suisq; coloribus ornans ait: *Dorso alisque exterius color cinereus, qui paulatim magis, magisq;, quo sæpius scilicet pennas mutauerit, clarior efficitur, & pallidior* &c. Quid enim cinereus color à leucophæo differt, qui multas etiam pro remissione aut intensione coloris differentias, possunt admittere? Maximam verò inter se habent affinitatem, & facili negotio in se mutuò transeunt, aut ætate, aut alia ratione leucophæus, cinereusuè, & cæruleus, ita vt in multis sæpè cùm alijs animantibus, tùm auibus halluci nari oculum contingat, & inter cæruleum, & leucophæum seu cinereum ægrè discrimen reperire, ita mixto, & temperato colore, ut ex utrisque compositus, ueluti inter eos ambigere uideatur: quod uel ea sola Ardea, aliàs auis notissima clarum facit, quæ promiscuè nūc cærulea, nunc cinerea uocatur. Quandoquidem cinereus color alioquin albidior, quò obscurior fit & saturatior, hoc ad cyaneum magis accedere apparet. Verùm ne hac in re probanda simus longiores (Exacta enim colorum pertractatio huius non est loci) minimè mirum, aut nouum cuipiam esse debet, eidem aui rapaci uarios sæpe ac differētes colores ab authoribus attribui, cùm in uniuerso auium genere rapaces omnium maximè mutationi cùm pennarum, tùm & colorum sint obnoxiæ, ita ut adultæ à seipsis, dum pulli erant plurimùm discrepare comperiamus, ac diuersis admodum coloribus tingi pro ætatis incremento. Quanto minus insolēs uideri debet in hisce colores proximos, seu affines in se mutuò paulatim transire. Denique cùm uarios admodum iuxta colores montanorum differentias, Carcanus statuat, ac inter cæteras cineritium totum etiam enumeret: quid uetat hunc nostrum leucophæum cineritijs accenseri, & cæruleus præterea color in his ipsis montanis non ita uel eodem teste rarus est. Verùm descriptionem subiungamus, ex qua cum alia collata quiuis iudicium faciat, per me licet. Falco igitur noster, cui cinereo seu leucophæo nomen imposuimus, duorum dodrantum est longitudine. Caput ei crassum, uertice tereti nonnihil cliuo, ac eleuato leniter assurgens (quod Carcanus etiam Mōtano tribuit). Rostrum item crassum, breue, nigrum, robustum, pollicaris crassitudinis, unco haud ita acuto, sed ualido, ita ut haud sciam, nunquid alteri Falconi rostrum fortius,

20

Descriptio ex Carcano.

30

Descriptio ex Alberto.

40

Ardea cinerea vel cærulea.

50

Descriptio Leucophęi

Lōgitudo.

Caput.

Rostrum.

tius, crassius, ac fortius compactum, quàm huic, datum sit. Nares membrana circumtegit lutea. Oculi iris nigerrima. Cilia seu ambientes in circulum membranulæ luteæ. Corpus, vt vniuersim dicam, totum vniusmodi est, colore nempè leucophæo, seu cinereo ad cæruleum vergente, dilutiùs obscuriusuè pro diuersa partium ad lucem obuersione. Gula, pectus, venter, atq; dorsum, adeoq; corpus totum valdè crassum, &, vt inquit Albertus, qui Montano simile corpus affingit, spissum, rotundum, habitissimumq;. Pectus valdè teres, ac grande quali quoq; Montanum præditum esse idem tradidit. Alæ principium supernè habet latum, minus quàm cæteri acutum, quarum apices ad mediam ferè caudam, aut paulò longiùs protenduntur. Cauda mediocris inter longã, & breuem. Crura, pedesq; pro ratione corporis non ita magna, neq; crassa, crocea, tabellis intecta. Vngues verò nigerrimi.

Nares. Oculi. Color. Pectus. Alæ. Cauda. Crura. Vngues.

DE FALCONE GENTILI. Cap. VI.

QVINTVM in Falconum classe, ordinem dignitate metiẽtes, locum assignauimus Falconi Gentili seu nobili, quòd præter nobilitatem, quam nomen ipsum indicat, tanta etiam Peregrinos similitudine referat, vt vel peritissimis sæpè accipitrarijs facilè imponat, & pro ipso ab illis etiã habeatur. Adde quòd audax quoq; & intrepidus sit, magnarũq; etiam auium quasuis capiat. Adeò vt penè Peregrinis hunc proximè subiuncturi fuissemus, magna affinitate, quæ inter eos est, moti, nisi Sacrorum, & Hierofalconum illustris splendor, & omni exceptione propè maior, quò multis hunc numeris antecedunt, iniuriam sibi fieri palàm protestata, ac conquesta fuisset.

NOMENCLATVRA.

FALCONES hosce vulgari Italorum, necnon Gallorum idiomate Gentiles vocant: quo nomine vtriq; natalium splendorem apertè denotant. Nam eadem significatione viros omnes illustri, & claro loco natos Gentiles homines passim vocant, nempè vt opinor, quòd gente aliqua præcipua, & magni apud eos nominis, ac generosa sint geniti, quibus longa serie auorum gentis suæ imagines recensere licet. Hos vulgò cùm Germanis nobiles vocant. Alioquin Gentiles Latinè Ciceroni dicuntur, qui eiusdẽ sunt familiæ, & cognominis seu gentis. Quamuis autem in omni ferè Falconum genere nobiles reperiantur, & ignobiles, quos certis notis à nobis suo etiã loco positis oculati accipitrarij internoscunt, hi tamen, de quibus nũc agimus, absolutè seu per excellẽtiam Gentiles, id est, nobiles vel generosi vulgò dicuntur. Huius autem nobilitatis opinionem, vnde sibi comparauerint, nõ aliud inuenio indicium maius, quàm quòd Peregrino ita similes sint, vt penè ijdem esse videantur, & hac parte ad Falconum (iuxta quosdam) omnium præstantissimos, quàm proximè accedant.

Gẽtiles homines. Gẽtiles qui dicantur.

FORMA.

GENTILES, inquit Belisarius, paulò minores forma sunt Peregrinis, & dubitant quandoq; venatores, iudicentnè Peregrinos esse, quum eiusdem ferè formæ sint, & eodem pennarum colore distincti. Vnde Fridericus Imperator Falcones Gẽtiles in Peregrinos, & absolutè Gentiles distinxit: quos Gentiles Peregrinos vocat, de illis hunc ferè in modum disserit. Gentiles Peregrini Falconibus Sacris minores sunt, & forma eis cõuenientior, & elegantior est, quò plus cum Gyrfalconibus participet; Rostrum videlicet crassum, recuruum, nares amplas, verticem capitis planum, æquum, haud eleuatum, neq; tumidum, occiput latum, oculos concauos, supercilia foris prominentia, collum breue, idq; prope caput subtile, prope spatulas crassius, cauitatem velut fossam quandam inter pectus, & collum magnam, ac profundam, in qua ingluuies sita est, pectus foris prominens, plenum, densum, carnosumq; habeant oportet. Coxæ plumis complurimis, ijsq; longis cooperiantur, & sub genibus etiam dependeant. Crura crassa, ac breuia sint: planta pedum ampla, digiti expansi, longi, atq; macilenti, vngues magni. Ab vna spatula ad alterã, ac per medium dorsum notabile spatium esto. Alæ super dorsum eleuentur nec vbi super renes sese intersecant, decidant. Dorsi plumæ magnæ sint, & in extremo rotundæ. Pennæ alarum tam coopertæ, quàm cooperientes planæ sint, non crispæ, magnæ, atq; duræ. Omnes verò pennæ, ac plumæ firmiter admodum corpori infixæ sint; & maiores sub duabus recondãtur. Falconum Peregrinorum Gẽtilium, cùm adhuc hornotini siue sori sunt, alij simpliciter,

Gẽtiles Peregrini & eorum forma.

Differẽtia penes colores. & abſolutè fuſci ſunt; quidam verò rubris,quidam pallidis maculis ceu guttulis perornantur. Alij ruffi ſunt,aut ſimpliciter,aut ad nigredinem vergentes. Alij fului,uel abſolutè,uel cũ quadam rubedine. Cæterùm maculę à collo vſq; ad pectoris furculam paruæ ſunt,inde verò progredientes ad anum vſq; maiores euadunt. Rurſus alij in dorſo, alis, & cauda maculati ſunt: Maculati. alij nequaquam. Maculatorum,quidam ſubrubras,quidam ſubpallidas maculas, eaſq; alij rotundas, Fuſci. alij oblongas obtinent,alij multas, alij paucas, alij paruas, alij magnas. Fuſcorum alijs pennæ dorſi,alarum,ac caudę ſubalbidis,alijs ſubrubris,atq; horum quibuſdam paruis,quibuſdam magnis præcipuè verò in extremitatibus ſuis, maculis inſigniuntur. Eædem differentię de Subrubri. ſubrubris,& ſubfuluis poni poſſunt. A fuſcis itaq; qui ad rubedinem tendunt,quamuis eos nõnulli inter Peregrinos Gẽtiles non enumerent,exordiemur,& omnium in hoc genere pulcherrimos iudicamus, modò paulò antè datam formam,& quem nunc enarrabimus,colorem obtineant. Color Fuſcorũ qualis laudet. Color autem talis eſſe debet, vt neq; fuſcus, neq; rubeus dici queat, ſed ſimul ex ęquo permixtus. Laudabiliores in ſuprema capitis parte ceu quadã corona in circuitu perornãtur, Caput. propè nares durities roſtri vireſcit. Maxillę ſub oculorum parte ſubrubeæ ſunt; quæ ſequuntur Dorſum. plumæ circa aures nempe fuluæ,& ad rubedinem vergunt. Dorſum fuſco colore eſt,ad ru-Alæ. bedinem etiam inclinante,& marginibus rubeſcentibus,& maiuſculis, ſine guttis tamen exornatum. Pennæ alarum maiores fuſcæ cum marginibus,quos diximus. Cauda eiuſdem coloris Cauda. eſt cum dorſi pennis. Margines tamen in plurimis in cauda pallidiores,& ſubalbidiores,quàm in extremitatibus dorſi, quoniam cauda longiùs,quàm dorſum à corde repoſita. Nigræ plumarum gutturis maculæ craſſæ,& breues,æqualis magnitudinis,& coloris. Plumæ ſub alis ad Coxæ. rubedinem inclinant. Coxæ eiſdem,quibus pectus maculis diſtinctæ. Color pedum, hoc mo-Pedes. do ſeſe habet, ſi Falco fuſcus fuerit, pedes virides eſſe ſolent, ſi ruffus, ex viridi flaueſcũt. Quò Laudabiles & non laudabiles. itaq; Gentiles Peregrini fuſci,plures ex iam deſcriptis notis obtinent, eò laudabiliores ſunt,pulchriores atq; acceptiores,quò verò pauciores eò ignobiliores habendi. Qui verò pallidi ſunt, & liuidis maculis conſperſi, & quorum pennæ in extremitatibus nullos habent margines, vel ſi habent, pallidi ſint; & cauda coloris incani ſeu griſei,dorſo non reſpondet; pectoris maculæ exiguæ; plumæ ſub alis pallidæ, & ſubliuidæ; pennæ coxarum diſſimiles, ſine ordine tam Cera quæ pars. quantitatis quàm coloris diſpoſitę, maximè verò quorum roſtrum propè nares,quam partem ceram vocat, croceum eſt, & pedes eiuſdem coloris: In ſumma quò à figura anteà data magis declinant, tantò ignobiliores,& viliores habentur. Poſtquam verò pennas mutârunt,craſſiores euadunt, pennæ uerò alarum breuiores, pleniores, & duriores,& in anteriori parte albę, in dorſo leucopheæ:quibuſdam etiam ac ijs præſertim qui ignobiliores ſunt,maculæ in dorſo & cauda tranſuerſales ſunt coloris ad fuſcum tendentis, atque id ſecundum magis & minus, reſpectu videlicet coloris,quo antequam pennas mutarent,inſignebantur:quò enim dum hornotini ſunt magis pallent,eò etiam mutati magis albẽt, & quò plus fuſci ſunt, eò minus pallẽt, Colorum mutatio. & maculæ circa guttur vt primò mutatis etiam remanent,ſed ſubtiliores tantùm euadunt,quę uerò à gutture per pectus feruntur, in hornotinis per longitudinem, in mutatis tranſuerſim ducuntur; omnes verò fuſceſcunt,atque id ſecundum magis & minus, nam quæ in priori ętate fuſcæ erant,eæ in mutatis nigræ quodammodò euadunt, aut ſaltem ut ita dicam fuſciores illis quæ primò minus fuſcæ fuerant,atque ita de reliquis dicendum,& pellis demũ circa oculos & pedes,qui mutantur,ſylueſtriũ,crocei coloris efficiuntur. Hęc itaque de Falconibus Gentilibus Peregrinis Imp. Fridericus. De Gẽtilibus abſolutè dictis ita verò ſcribit: Falcones gentiles abſolutè,antequam mutârunt, trium generum ſunt, ſicut & Peregrini, de quorum datis Quomodo à Peregrinis differant. antea notis quò plures obtinent, eò magis probantur. A Peregrinis in eò differunt, quòd minores ſint,& caput habeant rotundius ac etiam minus,roſtrum breuius, & pedes pro corporis ſui proportione etiam minores. Præterea color in his minus quàm in illis viuidus eſt, minuſq; pulcher; imo verò quicunq; Peregrini ad exquiſitam illam,quam deſcripſimus,formã, etiam illaudabiliores propiùs accedunt,quàm Gentiles; eorum verò aliquibus tota quãdoq; deſcriptio competit,his verò nunquam. Sed quoniam multa,quantum ad corporis habitum attinet, in utriſque perquam ſimilia ſint,& niſi à peritiſſimo Accipitrario diſtinguenda, ex operationibus tamen facillimè dignoſcuntur. Cùm verò Falcones gentiles pennas primas depoſuerunt, pennæ Peregrini ſimiles admodum euadunt, in cauda tamen & dorſo plus maculatæ ſunt; Pulchritudine enim Peregrinis in omnibus cedunt. Hæc omnia ille. Aliud de forma Gentilis ſub hoc quidem nomine,ſcriptum apud rei accipitrariæ authores non inuenio, neq; quod ſciam auis ipſa vnquam mihi cõſpecta,vt ingenuè quod res eſt,fatear. Verùm ſi mihi per alios his in rebus liberum eſt iudicium,vti alijs eſt per me,cùm eadem omnia,quæ Beliſarius & Tardiuus de ſuo Gentili Falcone referunt, Carcanus noſter ei,quem Tedeſchum vernacula voce vocat,id eſt, Germanicum, aſcribat, ſingulaq; ad vnguem ſibi correſpondeant,hoſce eoſdem

eſſe

esse verisimili admodum argumento suspicatus sum. Quod si ita est, (quod æquo lectori expendendum relinquo. Nam in ea re asserenda non ero pertinax,) iam ampliorem paulò & clariorem, fusioremq; huius auis descriptionem ex Francisco Carcano Vicentino viro accipitrariæ artis peritissimo dare possumus, quæ quidē est huiusmodi. Tedeschi, id est, Germanici dicti Falcones, omnes ferè corpore magno sunt, & maior eorū pars figura oblonga, nonnulli modicè rotunda. Simillimi sunt Peregrino forma, capite, rostro, & pedibus. Femora interna plumis albis vestiūtur. Alæ grandes sunt. Cauda longa. Omnes penè pennę colore sunt fusco. Maximam Falconis Peregrini fusci gerunt speciem parte sui plurima, capite excepto, & humeris seu spatulis, quæ Teutonico paulò magis nigrescunt. Corona albicans caput ipsis propter collum cingit. Guttę seu maculæ pectoris plurimis fuscę sunt, ac magnę, quibusdam ferrugineę & oblongę. Hisce verò qui aliquando plumas priores exuerunt, seu ut vulgò dicunt, mutatis, caput, collum, & humeri fusca sunt, dorsum cyanęo tingitur, transuersim fuscis intercurrentibus notis distinctum. Gula albet, lineis crassiusculis maculosa. Pectus item quàm Peregrino fuscius. Sed pedes quales Peregrini. Mares seu tertiarij horum Germanicorum à maribus Peregrinorum nulla possunt ratione discerni, adeò per omnia sibi sunt simillimi. Hactenus Carcanus. Pręterea cùm non solùm corporis forma externa, verùm etiā indole, animoq; Peregrinos adeò referre testetur idem Carcanus, vt non nisi oculatissimus quisque, & in arte exercitatissimus accipitrarius, eos inter se distincturus sit (nempe Germanicum à Peregrino, quod idem de Gentili alij perhibent) ideò non temerè quispiam Gentilem aliorum, nostratem Tedeschum esse crediderit.

Tedeschi, seu Germanici Falconis descriptio.

VOLATVS.

BELISARIVS, quod aliam inter Gentilem & Peregrinum differentiam, quam assignet, non habeat, à volandi vtriusq; gestu, vnam petit, inquiens, volatu discernuntur. Nam motus alarum inter volandum crebrior spissiorq;, Gētiles esse demonstrat. Peregrinorum verò alæ quasi triremium remorum motus esse videtur. Sed & hoc à Peregrinis differunt, quòd adeò veloces non sint.

Peregrini & Gentilis distinctio.

VENATVS. MORES.

RAPACES admodum sunt hi Falcones & animosi adeò, inquit Belisarius, vt ad omnia auium magnarum genera audacissimi iudicētur. Attestatur huic Tardiuus, qui Falconem nobilem ad capiendas Ardeas in primis idoneum esse scribit, siue illas supernè, siue infernè ferire opus fuerit. Quin etiā ad omne aliud auium genus præsertim aquaticum, vt sunt Mergi, Anates syluestres, Plateleæ, Ardeolæ, & ad maiores etiam capiendas, perquàm aptum. Eo est animo, ijsque viribus præstat, ut si antequam alias aues noscere didicerit, & è nidis exemptus ad huc pullus ad hoc instituatur, non Anseres solùm, verùm etiam Grues capere audeat. Ad tale aucupium etiam canis instituitur detenturus captam à Falcone prædam, donec Falconarius interueniat. Canes enim Falconem frequenter videre assueti, & circa eum, præsertim dum pascitur, versari soliti, eundem facilè ab alijs auibus dignoscunt. Hisce prorsus consona de suo Germanico Falcone tradit Carcanus, ferocem ac rapacem admodum esse asserēs, ac præstantissimum plurima ex parte ad uenatam euadere Ardearum præsertim, neque in multo minori pretio, quàm Peregrinos ipsos haberi, adeò ut perspicacissimum ac sagacissimum eum accipitrarium esse oporteat, qui vtrosque dignoturus est. Hoc vno tātùm Gentilem Peregrino cedere vult Belisarius, quòd non sola animi magnitudine, ut Peregrini, sed cibi etiam auiditate prædam inuadere dicat.

Quas aues capiat.

DE FALCONE TVNETANO. Cap. VII.

QVAMVIS verò hæc de Gentilis cum Germanico conuenientia verisimiliter dicta sint, (Nam in tanta authorum & nationum discrepantia eadem diuersis, & diuersa ijsdem nominibus vocantium vix quidpiam certi statui his in rebus posse certum est) arbitrari tamen quispiam possit à Carcano non Germanum, sed Tunetanum pro eo haberi Falcone, quem Galli Italique Gentilem vocant: De hoc enim Tunetano in hæc sensa scribit. Aliud Falconum genus Tunetanum seu Tunisium appellatur, quòd è regno Africæ, quam vulgò nunc Barbariam vocant, Tunetano capti

Nominis ratio.

Forma. Caput.

ad nos adportentur. Sunt hi corporis ſtatura exigui, verùm pēnarum colore ſunt perpulchro (ſeu vt eius verbis claritatis maioris cauſa vtar, di piumaggio gentile & nobile, quaſi come il Pelegrino) ac nobili inſtar propemodum Peregrinorum. Capite plerique ſunt flauo, nonnulli aliquantum nigro inſtar Falconum fuſcorum, quin & reliquo corpore hiſce ſimiles ſunt, tam hornotini, quàm mutati. Tanta ſimilitudine Peregrinos exprimunt, prꝑſertim pedibus, vt multi fallantur, Peregrinos eſſe exiſtimātes. Verùm quòd puſilli ſint omnes, & maribus, ſeu tertiarijs Peregrinorum vix maiores, nullo negotio ſolers accipitrarius eos à ſe mutuò diſtinguet. Quanuis & horum quoſdam paluſtrium volucrum uenatui perquàm idoneos vidimus. Horum maſculi ſeu tertiarij nullius ferè ſunt pretij & inutiles. Ex hoc loco, & præſertim illis uerbis, quibus Tunetanum coloribus ſuis depingit, Peregrinoq; ſimilem ſcribit, & nobilitatem ei hoc ipſo tribuit, quòd Peregrini inſtar ſpecioſo ſit plumarum tegmine ueſtitus, expreſsè & nominatim penè hunc Gentilem nobilemq; uocari, & ſimul nominis rationem exponi aliquis colligat, & contendat. Verùm hac de re vtpotè exigui momenti, ut cum nemine controuertere uelim, ita hoc non ſilebo, Tardiuum, Bellonium, Beliſarium, alioſq; prorſus diuerſos habere Tunetanum & Gentilem, & de utroque ſeorſum tractare. Vnde ſi Carcanum eundem exiſtimaſſe uolumus, Tunetanum ſuum cum Gallorum Gentili, à reliquis omnibus ſe prioribus diſcrepare fatēdum erit. Tunetanum certè [b] Bellonius longè aliter deſcribit, quàm Carcanus, eumq; non Peregrino, uerùm Lanario Falconi Gallorum comparans, ita ſcribit: Aliud quoddam eſt Falconum genus Tunetanum nuncupatum, à primaria Africæ urbe Tunis, unde ad nos aduehitur, quod etiam Punicum eadem ratione appellari queat. Bellum enim quod Punicum Romani vocabant, ab iiſdem cum huiuſce regionis incolis geſtū eſſe certum eſt, qui tunc Carthaginēſes dicebantur, à Metropoli Regni, Carthagine, in cuius locum nunc Tunis ſucceſſiſſe videtur. Magnus admodum eſt hic Falco Punicus ad Lanarij ſimilitudinem ac naturam accedens. Nam conformes huic gerit plumas, pedes quoque habet ſimiles, verùm corpore eſt minore. Diutius præterea hoc ipſo & conſtantiùs volat. Capite eſt craſſo & tereti. Ad venationem paluſtrem vtilis eſt, & ſtrennuè etiam ſublimem aëra ſcandit, ſed & ad campeſtrem venatum non minus ipſo Lanario aptus eſt. Rarus autem ad nos adfertur. Aduertendum autem hîc Bellonium non de ignauo illo Lanarij genere, de quo Albertus agit, quemq; villanum ac ignobilem vulgus vocat, loqui, ſed de alio quodam Galliæ peculiari magis generoſo, de quo nos ſeorſim paulò pòſt tractaturi etiam ſumus, cùm nihilominus de altero illo Lanario pigro, ac inerte aliàs inter Accipitres diſſeruerimus.

[b] Lib. 2. c. 8. Falco Tunetanus, eiuſque deſcriptio.

Vſus.

DE FALCONE GIBBOSO. Cap. VIII.

SEXTVS nobilitatis locus Falconi Gibboſo debetur. Eſt enim audacia ac perſequēdi prædam ferocia admirabili, etſi corpore exiguo. Non enim minus, quàm cæteri præcedentes, Anſeres ſtrenuè, Ardeas, & Grues ſuperat. Volatu inſuper, & altiſſimo & velociſſimo excellit.

SYNONIMA.

Etymum.

FALCO Gibboſus ſic appellatus eſt, quòd ob breuitatem colli caput vix appareat ante iuga alarum, dum eas ſupra latera dorſi componit, ita vt gibbum geſtare videatur. Vnde Germanis Ein Hagerfalck, vel potiùs Hogerfalck, dicitur: Gallis Hagar; quæ vox Germanica eſt, & gibbum ſignificat. Germani tamen pro gibbo hoger dicūt. Robertus verò Stephanus Hagar interpretatur (quam aptè, ipſe uiderit) Falconem ueterem, iam quinque aut ſex annorum pennis abbreuiatis aut læſis, captum præda propoſita.

Hagerfalck. Hagar.

DESCRIPTIO.

[a] L. 23. c. 9. Magnitudo. Caput. Roſtrum. Alæ. Cauda. Coxa. Crura. Pedes.

FALCONIS hoc genus corpore eſt exiguo, quo parum (inquit [a] Albertus) excedit Niſum ſeu Sparuerium. In facie guttas habet, ſicut Peregrinus, & cætera Falconum genera. Caput ei magnum eſt proportione reliqui corporis. Roſtrum perbreue & rotundū. Alæ prælōgæ & valdè exertæ. Cauda breuis. Coxæ fortes, & crura longiuſcula proportione cæterorum membrorum, & quodammodo ſquammoſa, inſtar ſquammarum ſerpentum & lacertorum ad ventris latera. Pedes habet nodoſos in articulis digitorum, præpuè ad interiorem partem

plante pedis, oculos flammeos, ardentes. Colore est Falconum peregrinorum. Cranium superius benè planum est, & retrò in capite non prominet, continuum ferè collo. Hęc Albertus, qui addit esse & aliud Falconum genus, quod semper quasi volaturum alas extendat.

Cranium.

LOCVS.

NIDVLARI hunc scribit Albertus in rupibus inaccessis, vti Peregrinum, & similiter quoque ut eundem, de nido euolantem capi.

VOLATVS.

VELOCISSIMVS est, eodem etiam teste, insuper & altissimè volat, ita ut hominis visum effugiat.

MORES. VENATVS.

FACILE, inquit idem Albertus, cicuratur, & bonis moribus præditus est, audax & strenuus adeò, vt Anseres syluestres, Ardeas & Grues deijciat. Nec contentus est vnam auem deiecisse, sed multas vulnerat. Socios aucupij plures desiderat, propter sui paruitatem, & auium, quas venatur, magnitudinem. Cęterùm Falconarius quidam eremita narrauit mihi se aliquando huius generis Falcones tres uiro cuidam nobili uendidisse, qui statim ut fortè Anseres albi syluestres apparuissent, emissi, altissimum Anserum uolatum superarũt, ita ut à nemine amplius præsentium conspicerentur. Et cùm vir ille nobilis amissos Falcones conquereretur, paulatim Anseres vulneribus debilitati cadere circa eos cœperunt, inuẽtiq; sunt plusquam viginti Anseres deiecti. Tandem etiam Falcones reuocati ad instrumẽtum reuocatorium redierunt. Erant autem Anseres omnes lethaliter saucij, ac si cultello diuersis sui corporis partibus vulnerati fuissent. In causa est, quoniam hic Falco non statim inter descendendum percutit, sicut alia Falconum genera, sed potiùs, cùm à descensu rursus ascendere incipit. Tunc enim posteriore vngula ante pectus disposita ferit, ideoq; longum vulnus, & lethale inducit, & sæpè adeò fortiter ferit, vt vnguem suum sibi amputet, ac seipsum valdè lædat in pectore, vel etiam quandoque occidat. Alterum verò illud gibbosi Falconis genus, quod semper alas tanquam ad volandum extendere diximus, animosius quidem est, quàm robustius.

Quas aues venetur.

Multi Anseres à tribus gibbosis Falconibꝰ vulnerati.

NVTRITIO. INSTITVTIO.

GENVS hoc Falconum eodem authore pascendum est cibis planè recentibus, & adhuc calorem spirantibus. Sic enim plurimùm proficit. Si tamen alijs interdum carnibus cibetur, curandum, ut illæ leues sint, sicut carnes altilium & recentes, aut saltem non putridæ, & in aqua frigida ablutæ. Nam Aues rapaces ventriculum admodum debilem, & tenui pellicula contextum habent, quamobrem insalubri cibo facilè afficitur. Itaq; leui etiam occasione, cibum crudum remouunt, præsertim si graui & melancolica carne, uel ad putredinem disposita pasti fuerint. Hoc genus Falconum diu manè & vesperi manu gestari desiderat. Nam quando assuetum fuerit, manui hominis libentissimè insidet, & libenter ad eam redit.

Cibus. Carnes.

Rapacium auium ventriculus.

DE FALCONE ALBO. Cap. IX.

SEPTIMVM inter Falcones locum ille, qui à colore albus speciatim cognominatus est, sibi vendicat, cùm quòd Peregrino maior sit, tùm quia fortis, ac intrepidus, strenuus ac robustus. Volatum quoque etsi non velocissimum, saltem diutinum ac perseuerantem exercet, vt interim cæteras dotes, quibus reliquis sequentibus præstat, taceam.

DESCRIPTIO.

*Lib. 23. c. 11.

Color, eiusque causa.

FALCO hic (inquit *Albertus) ita in varietate subalbidus est, sicuti (de quo in capite de Peregrino à nobis actum est) niger seu carbonarius. In dorso & alis subalbus est. Alibi verò maculas siue guttas habet valdè albas alijs guttis subpallidis interpositas. Albedinis causa est regio, in qua nascitur, frigida & humida. Maior est Falcone Peregrino & multùm accedit ad similitudinem Lanarij albi, qui per campos insidiatur muribus. Quare quidam natum esse crediderunt primùm ex Falcone Peregrino patre, & Lanaria alba matre, quod falsum esse audacia eius ostendit. Figura etiam pedum, vnguium, rostri, ac totius corporis naturam Falconis præ se fert, quamuis crura habeat crassiora, & nodosiora, quàm Falco niger. Quod ei accidit propter temperamentum humidius. Vnde crura eius magis crassa sunt, quàm illius, cui temperamentum est siccum, & biliosum.

Crura crassa, & nodosa cur.

Ad hunc Falconem meo iudicio redigi debet, quem nunc damus, quemq; ante biennium Domin. Iulianus Griffonius nepos meus charissimus ab Illustri Angelo Gallo Vrbinate, Equite Melitensi, vnà cum sequenti eius descriptione acceptum, Roma ad me transmisit. Descriptio ea talis erat: Sparuerius (Sic enim ille uocabat) cuius à me qualitates scire aues, corpore erat toto coloris lactei, sed maculis flauis, quæ tamen nisi penitiùs introspicerentur, & ipsæ quoque albæ apparebant. Alæ cæterorum pulcherrimorum Sparueriorum simillimæ, sed candidissimæ ac sine maculis. Cauda pennas habebat duodecim, coloris pariter candidi, & flauis maculis conspersas, quarum tamen apparentiam pennarum una, eaq; præcipua, & velut reliquarum tegumentum, quæ tota candida erat, nobis eripiebat, & tanquam in uaginam quandam eas recondebat. Rostrum item album magis erat, quàm cæruleum. Vngues & pedes cæterorum Accipitrum more lutei. Oculi flaui & nigri: & flauedo illa nihilo maior erat, quàm in nondum mutato Accipitre, quem uulgò Soro dicimus, quamuis tamen sorum fuisse hunc minimè crediderim: fieri enim potuit, ut flauedinem illam à peculiari quadam sui temperie retinuerit, alioqui necesse erat, ut cùm mutaretur, ad albedinem ea inclinaret: atque istæc ex proprio experimento loquor, qui diù hanc Accipitrariam artem exercui apud Illustrissimum Principem Bisignanum, necnon apud Serenissimum Hetruriæ Ducem, cui auem hanc emi, aliúq; ceu raram atque peregrinam. Audio tamen Serenissimum Ferrariæ Ducem Herculem eiusdem coloris Sparuerium habuisse, qui maiora etiam animalia, ut Gallos, & Cornices caperet. Audio item & Vrbini similem auem captam esse, quæ apud Serenissimum illius Vrbis Ducem, ad cuius manus peruenerat, mortua, tredecim vncias penderet, quod pondus in eiusmodi aue haud parum admirandum est. Noster Sparuerius statura erat alta, erat magnus, & superbus; non edebat, nisi oculis, vt fit, clausis, tuncque cum maxima auiditate. Occidebat pullastros: unde auem multi pretij fore aliquãdo, prædixeram, nisi immatura mors nobis illum eripuisset, postquam mensem unum uiuis eum alueram alitibus. Causam mortis indaganti, superstitiosi quidam aucupes fascinatum fuisse respondebant. Multi ad me nobiles uidendi eius causa ueniebant, & tam pulchram & uenustam auem admirabantur. Nam à longè eam inspicientibus Cycno apparebat candidior: unde fortè Sparuerium Tartarum fuisse quispiam non ineptè existimet, quoniam ibi uolucres omnes albas esse, & robustissimas asserunt. Hactenus itaque ille: qui cùm Sparuerium hanc auem uocaret, nos quoque nomen immutare noluimus, quamuis multos fore certò sciremus, qui Falconis speciem quandam potiùs, quam Sparuerij, iudicaturi essent.

Color. Alæ. Cauda. Rostrum. Pedes. Oculi. Forma. Pulchritudo. Sparuerius Tartarus.

10 20 30 40

LOCVS.

LOCVS.

ALBVM hunc Falconem, inquit Albertus, mittit Septentrio, & Oceanus è Noruegia, Suetia Estouia, & finitimis syluis ac montibus.

VOLATVS.

QVANQVAM (uerba sunt Alberti) non tam uelox in uolando sit, quàm niger, diutius tamen in auium persequutione durat, & hac in parte compensat, quod deest uelocitati.

VENTVS. MORES.

TESTATVR Tardiuus præstantem & audacem esse Falconem album, præsertim si adultior seu hornotinus (uulgò Sorus) captus fuerit. Attestatur huic Albertus, dicens eum nõ esse minus audacem Nigro, etiamsi frigidiori humidiorią; sit temperatura. Nam (inquit) cùm robustior Nigro sit, uirium suarũ fiducia ipsum quoque audacem reddit. Præterea etiamsi Lanario similis sit, nusquam tamen à natura Falconis degenerat, nec mores Lanarij refert. Nam cùm inter venãdũ ascenderit, nõ more Lanarij alis suspensus manet, sed statim, ut Falco ferit.

INSTITVTIO. VSVS.

TARDIVVS ad volatum seu venatum auium non emittendum esse hunc Falconem asserit, antequam pennas mutauerit, id est, nisi anniculus sit aut bimus. Tunc enim demum robur integrum ac perfectum assequi. Quod ad nutritionem & aucupium attinet, nihil ab alijs distare videri Albertus tradit.

DE LANARIO GALLORVM. Cap. X.

Lanariorũ duplex genus.

Cur Gallicus dicatur.

CVM inter vltimos Accipitres de Lanario particulatim ageremus, monuimus duplex Accipitrum, qui Lanarij dicuntur, & quidem diuersissimum, genus esse, unum nempe ignobile & ignauum, infimis meritò Accipitribus accensendum, cuius historiam suo loco enarrauimus, alterum verò generosum, ac strenuum toto habitu ac natura, atque adeo specie à priori dissidens, quod Gallicum eò uocari meretur; quòd omnium rei accipitrariæ authorum testimonio Galliæ peculiare sit, & proprium. De hoc seorsim instituendum sermonem, & quidem istoc loco putauimus eoq; potissimum quòd à Gallis omnibus inter nobiliores Accipitres recenseatur, & Falconis nomine virtutis meritò donetur. Viribus enim cùm corporis, tùm animi, multis etiam Falconibus prælucet, ideoq; Rubeo dicto, & cyanopodi alijsque minus generosis præponi meretur, ac octauum in Falconum classe ordinem, dignitatis ratione haud temerè sibi vendicat.

NOMINA.

Laniers. Lanieri.

HOS Galli Faulcons Laniers vocãt. Mari seu tertiario Laneret, nomen dãt. Italis similiter Falconi Lainiri dicũtur. Vnde vulgò Latinã Lanarij Falconis vocẽ factã autumo.

DESCRIPTIO.

Alberti Lanarius qs.
[a] L.2.c.22.
[b] Lib.1.c.9.

QVEMADMODVM Lanarium Gallicum à Lanario Alberti (hic enim ex [a] Buteonum familia esse videtur, & Buteo albus quibusdam dicitur) toto cælo differre certò scio, ita etiam sum incertus, animią; hæreo, num quem Galli Tardiuus & [b] Bellonius describunt & celebrant, idem sit cum eo, quem Carcanus noster graphicè depingit. Itaque non ab re separatim, licet in eodem capite & cum adiecta distinctione de vtroque agendum putaui, nec confundendam historiam, ne quod semper vnicè caui, lectori tenebras offunderem, aut confusionem aliquam parerem. Dubitandi mihi hæc causa est, quòd cùm descriptionem ab utrisq; authoribus positam sibi mutuò confero, in plerisque quidem conuenire, in paucis verò discrepare eam video, præsertim quod ad figuram seu formam exteriorem attinet. Nam Italicus magis flauus, Gallicus magis albo & nigro varius uidetur. E contrario uerò actionibus multò sunt dissimillimis. Etenim uel ipso Carcano teste ac iudice, Gallicus tam animi, quàm corporis fortitudine

Lanarij Gallici, & Italici differentia.

titudine longè maiori est,& rapacitate,& ad uenatum aptitudine,& docilitate nostratem anteit multis passibus. Hoc saltem lectorem monitum uolui, ut penitiorem examinationem vtriusque cùm ex apponẽda à nobis historia, tùm proprijs oculis,si occasio aut facultas simul, & Gallicos & Italicos nanciscendi dabitur,ueritatem rei inquirat. Gallicum Tardiuus & Bellonius hoc pacto describũt. Falco Lanarius minor est Falcone gentili seu nobili, pulchris pennis ornatus,& hac parte Sacro formosior. Certissimæ sunt notę,quibus Lanarium licet dignoscere,ac indubitatæ,nimirum quòd rostrum cruraq; cum pedibus habeat cærulea, plumas verò anteriores nigro ac albo varias,idq; maculis non quidem transuersis,sed plumas in longum distinguentibus,contraria atque in Falconibus ratione. Plumæ dorsi non admodum variegatæ sunt,uti neque alarum & caudæ, parte superna & externa. Et si fortè in his maculæ quædam conspiciantur,eæ exiguæ sunt,teretes & albidæ. Verùm alarum extensarum partem inferiorem seu pronam contemplanti notæ apparebunt, figura à reliquarum volucrium rapacium notis differenti. Sunt enim rotundæ, ac instar exiguorum numulorum per superficiem disseminatæ, licet, vti diximus, pennæ pectoris & partis corporis anticæ varietates in longitudinem protensas ac super marginibus dispositas ostentent. Collo est breui ac crassiusculo, ac rostro simili. Lanarius mas corpore quidem est minore, cæterùm eodem ferè pennarum colore. Præfertur,inquit,Tardiuus cui caput grandius, & pedes magis cæruleo tinguntur, siue is nido exẽptus,siue adultior captus sit. Pedibus est omnis,quàm reliqui Falcones,breuioribus.

Lanarij Gallici descriptio. Crura. Pedes. Dorsum. Alæ. Cauda. Collum. Delectus. Pedes.

Italicorum verò nostrorum formam Carcanus hoc ferè modo exponit: Sunt nonnulli corpore grãdi,alij mediocri,minori aliqui. His omnibus caput flauum totum, vertice planum ac sessile. Oculi nigri,ac magni. Nares maiori parte exiles,rostrum breue ac crassum,& minus quàm Falconi Peregrino, necnon montano, coloris cærulei. Pectus flauum raris, & ferrugineis maculis distinctum. Dorsum quale Falconi Peregrino. Extremæ verò alæ veluti ocellis rotundis albisq; pictæ apparent. Alæ & cauda longæ: Crura breuia. Pedes longè, quàm Peregrino,aut Montano minores,coloris cærulei. Hisce verò,qui plumas veteres aliquando exuerunt,seu ut vulgò vocant,mutatis, caput vniuersum ad humeros usque flauo colore tingitur, sed ad rubidum vergente,& lineis quibusdam tenuibus distincto. Tergum cyaneum lineis nigris transuersim, quibusdam verò aureis varium. Pectus flauescit colore saturo, nullis guttis respersum. At plumæ femorum paucis ac transuersim ductis notis variant. Mutatur his pes, qui ante cęruleus fuerat,in luteum. Difficulter verò hornotini,seu sori à mutatis dignoscuntur.

Falco Lanarius Italicus. Capnt. Oculi. Nares. Pectus. Dorsum. Alæ. Cauda. Crura. Pedes. Mutatorũ descriptio.

Easdem ferè notas Lanarijs suis(ita enim vocat) assignat Fredericus Imperator, ita scribens. Falcones Lanarij Gentilibus minores sunt,capite & collo pro corporis proportione crassioribus. Longi sunt & subtiles,parumq; carnosi. Pedes habent paruos,digitos crassos, breuesq; ac coloris flaui. Alij verò fusci sunt; alij ad rubedinem vergunt,& pro maiori parte pallidi sunt. Omnes verò in dorso maculati sunt,alij tamen plus quàm alij. Qui alijs præferendi sint,ex forma eorum atque colore haberi nequit. Quoniam ex singulis boni & minus boni reperiuntur: illos tamen nos pulchriores existimamus, qui cùm corporis forma, tũ colore magis ad Sacros accedunt. Mutati Lanarij in pectore albi euadunt,& in gula maculas habent nigras,paruas & rotundas. Alij incani sunt, maculis nigris,satis euidentibus,in extremo albis distincti. Hi post depositas pennas deteriores fiunt,neque ampliùs ita audaces sunt,ac ueloces,vt anteà.

LOCVS NATALIS.

LANARIVM passim Tardiuus in omnibus regionibus reperiri scribit, sed proculdubiò de Galliæ prouincijs id intelligit. Plerunq; enim Bellonio teste, in Gallia nidum facere comperitur,quem extruit,aut densorum nemorum excelsis arboribus,aut altis rupibus pro regionis uarietate. Italicus noster, de quo Carcanus,nascitur in mõtibus Vicentinis & in alpibus,quæ Italiam a Germania dirimunt,ut idem Carcanus Vicentinus ipse asserit. Gallicus, ut ait Bellonius, Galliæ perpetuus est,semperq; tam hyeme, quàm æstate, præter aliarum rapacium morem ibidem conspicitur,quod regionis aërem ei admodum familiarẽ & natiuum indicat. Cæterę verò rapaces ęstate plerisque regionibus,pręsertim frigidioribus,cuiusmodi est Gallia,degunt tantũmodò.

Nidulatio.

VENA-

VENATVS. INGENIVM.

LANARIVS Gallicus,cùm moribus ſit facilibus,ac docilis,tractabilisq; ingenij tradente Bellonio,ad omne aucupij ſeu uenatus volatici genus tam aquatile quàm campeſtre apprimè idoneus eſt.Capit non ſolùm Picas,Coturnices,Perdices,Cornices,Phaſianos,ſed & Anates, imò & Grues humana pręſertim induſtria inſtructus. Quinetiam Carcanus ipſe Gallicos Lanarios hoc nomine prędicat,& à Gallis in pretio haberi,& frequenti ac grato uſu eſſe ait,quòd eorum opera in lacuſtribus Anates capiant. Et cùm ſocietate maximè gaudeant, multos unà ſocios in Anates uenaturos emittunt. Quoniam uerò alis diutiſſimè in æthere ſupra prędam ſuſpenſi hęreant, tantoperè Anates fatigant,ut & canum opera,& fuſtibus plurimas occidant. Atq; hac ratione plures interimunt, quàm ipſorummet Lanariorum rapacitate. Hæc Carcanus aliorum fide dignorum,vt ait,relatu aſſerit,quòd Lanarios hos præſtantiſſimos euadere venatores ſibi ſimiliter affirmârint. In Italia verò hunc uenandi ſeu aucupandi per Lanarios modum vſitatum eſſe negat,fortaſſe quòd minus artis ac induſtriæ, adeoq; minus oblectamenti habeat. De Italicis verò idem Carcanus paulò aliter ſcribit in hunc ferè ſenſum, Lanarij noſtrates alarum æquilibrio in aëre ſeſe ſuſpendunt diu admodum,& frequenter. Si in agris quempiam conſpiciunt,qui Accipitris opera ſeu Sperueríj aues captet,confeſtim hunc ſectantur ſupra canes volitantes tantiſper,donec emiſſo in auem quampiam Accipitre,magna pernicitate deuolet.Et ſi contingat Speruerium in capiẽda aue,nempe Coturnice, aliaue huiuſmodi quapiam pigrari, at tardiorem eſſe,eam inſequi non deſiſtent,donec prędam in ſuam poteſtatem redactam capiant,aut ex alto in terram deturbent,ac deuolare cogant. Hanc volatu delapſam in humum, aut latebris ſe abdentem,aut alia raione effugium quærentem minimè impetunt, iciuntq; denuò,verùm in aëre ſe ſuſtinentes veluti ſtant, ac tanquam immoti pendent, & ſuo more volare pergunt. Hac obuolitantis, ac venationem interturbantis Lanarij moleſtia ſi ſe liberare volet accipitrarius,opus eſt vt curet,quò quauis ratione Coturnicem vnam capiat. Ita enim futurum, ut hanc conſequutus abſcedat, neque amplius Accipitrario moleſtus ſit. Si fortè fortuna canes venatici gregem aliquem Perdicum deprehenſum excitârint, Lanarius inſtar fulguris deorſum ruit magno ac veloci impetu,vnamq; è grege abripit, aut in latebras ſeſe abdere cogit,ita ut aliquando eã pòſt Accipitris opera ab accipitrario capi contingat. Non poſſum hîc ſilentio præterire,quid ante annos non ita multos nobili cuidam ciui Vicentino amico meo ſummo Vincentio Brandicio euenerit,quod ad rem noſtram,& ad declarandam Lanarij naturã ea hiſtoria faciat. Hic cùm aliquando venationi intentus Accipitrem ſuum ſeu Niſum,quem vulgò Sparuerium dicimus,ad capiendam Coturnicem emiſiſſet, aduolans Lanarius hunc ſtatim unguibus arripuit,abreptumq; ad teli iactum ſecum per aëra aſportauit. Hanc rem uidens uir ille,ſtatim accurrit,opem ſuo Niſo allaturus;at tardus uenit. Iam enim Lanarius præ metu Niſum ex unguibus in terram delabi ſiuerat, ſed prius interfectum. Rei huius euentu obſtupefactus uenator,ex equo deſcendit,& quo uindictam de Lanario Niſi ſui interemptore ſumeret,rete tetendit ſuper aue ſua mortua, qua Falconem caperet, eoq; facto ſeceſſit. Lanarius,qui non longè ab eo loco reſederat, ad Niſum à ſe necatum depaſcendum aduolans,in caſſes incidit,& comprehenſus à domino occiſi Niſi iuſta ira ſuccenſo interemptus fuit. Ego qui fortè fortuna hunc meum amicum adieram uiſurus, Falconem mortuum uidi,& Lanarium pulcherrimum eſſe,& qui iam ſenectam exuerat,corpore grandi ac ſpecioſo agnoui. Hanc rem geſtam referre uolui,ut admoniti uenatores ab hiſce Lanarijs ſibi caueре queant. Horum Lanariorum hic eſt vſus,ut ſupra canes uenatores, ſeu indagatores in aëre ſeſe aliquandiu librent,metuq; incuſſo Perdices,Coturnices, aut Phaſianos gradum ſiſtere cogant,neque diffugere. Etſi auiculam quampiam è reti euadere accidat, tum ſtatim eam deuolans Lanarius rapit. Emittuntur etiam ijdem Lanarij ad uenatũ in Perdices,Coturnices, Phaſianos. Quas aues ſi primo inſultu non prehendunt,volucres obſeruant,atq; ut uulgò loquuntur accipitrarij, ſignant, quod etiam Aſtures facere ſolent. At rarenter eas occiſas in terram præcipitant, ſed ſimulatq; deſcenderint, ſupra eaſdem in aëre aliquandiu uolantes hęrent. Ego quidem,inquit idem Carcanus,de Italicis loquens, nunquam eos ita inſtituere potui, ut frugem aliquam facerent,aut ad uolaticum uenatum idonei euaderent. In Gallia uerò magni æſtimantur, relatumq; mihi eſt, in ea regione eos inſtrui ad lacuſtrem uenatum, ac ternos uel quaternos pluresuè Falcones emitti,qui ſupra aquis ſeu eo loco,ubi Anates ſunt,uolitent, eaq; ratione Anates capi, uerùm in noſtra Italia nullius ſunt uſus aut pretij. Hæc hactenus Carcanus,ex cuius uerbis intelligere eſt, multa in utroq; ſcilicet Gallico & Italico Lanario diſparia, multa etiam ſimilia reperiri. In actionibus enim,audacia,rapacitate, docilitate, & ad uenationem

Quas aues venetur, Lanarius Gallicus.

Lanariorũ Italicorum venatus.

Vt auceps ſeſe à Lanario liberet.

Lanarius Niſum abripit.

Lanari⁹ in rete icidit.

Lanariorũ in venatu vſus.

nem aptitudine, moribus denique admodum dissident. Omnia hæc in Gallico præstantissima etiam ab ipso Carcano Italo, alijsq; celebrantur, contrà atque in Italico. Verùm corporis habitu, ac figura non ita sunt dissimiles. Quin etiam, si Carcano hac in re, qui audita refert, vbi nimirum modum, quo Anates Lanariorum opera Galli capiunt, superiùs exponit, credendum est, volandi etiam more conuenire. Motu enim tonico, alarumq; veluti trepidantium suspensu in aëre libratos diu hærere supra Anates, Gallicos Lanarios dicit Carcanus, quod quidem cæterorum Lanariorum, minusq; generosorum Falconum, Accipitrumuè, cuiusmodi sunt Buteones, Tinnunculi, Lanarii, Cyanopodes, alijque, naturam sapit. Etenim vt id verum esse pertinaciter negare nolim, sanè Gruibus capiendis eum volandi ritum (in Accipitribus sanè damnatum ac vitiosum) ineptum esse quiuis videt, in quē tamen Gallis seruiunt, & instituuntur, ut docet Tardiuus, vt paulò pòst exponemus. Taceo nullum Gallorum authorum neque Tardiuum, neque Bellonium hunc volandi morem in suo Lanario notasse, eiusq; vspiam meminisse. Hæc & aliæ rationes scrupulum mihi iniecerunt, num ijdem planè essent specie (nam in genere Lanariorum conuenire constat) num diuersi, vti patria sunt diuersa. Et ne quis miretur, rem, ut cuipiam videbitur, tantillum mihi negotium facessere, non alia quàm veritatis inquirendæ, omnisq; ex lectorum animo ambigendi occasionis, ac ut uulgò loquimur, tollendæ confusionis, quantum in me esset, causa id me facere præfatus, adducam longè me priorem, & inter neotericos satis uetustum authorem arte ac professione accipitrarium Belisarium, quem eadem difficultas torsit. Ita enim de Lanario scribit: Villanos (ita Lanarios tanquam ignobiles nominat) audiuimus in Gallia optimos reperiri. Quod an uenatorum arte, industriauè, aut ipsarum auium natura eueniat, non comperimus. Fieri enim posset, ut, quum frigida sit Galliæ regio (nam frigore fit, ut appetentiores cibi sint aues) duci, impelliuè inde possint uillani, ut sociatim magis ferire, aucupariq; aues soleant. Vnum hoc scimus, auium istarum opera proprietati nominis respondere, quum in regione nostra (de sua loquitur) nec animo uiribusq; nec volatu ita ualeant, quin reliqua Accipitrum genera à nobis descripta longè præstantiora eis ad aucupij vsum inueniantur. Hæc Belisarius.

In quibus conueniāt. Hærere in aëre quib⁹ conueniat.

INSTITVTIO. CVRA.

LANARIVM (inquit Tardiuus Gallus) etiam Gruibus capiēdis idoneum reddes hoc pacto. Impone eum in cauernam seu cellam subterraneam, ubi lucem, nisi quum pascitur, non uideat. Manu nō gestabis, præterquam noctu. Quum uolueris eum aucupari, ignem in loco illo excita, ut calefiat, tum igne remoto lauato auem uino mero, & in locum eundem reponito, cerebro Gallinæ pascito, & diluculò ante ortum solem uenatum prodito. Quum primùm illuxerit, eminùs eum in Grues emittito. Nihil autem capiet primo die, ni fortuitò id accidat. Reliquis uerò deinceps diebus utilis erit futurus, præcipuè quidem à medio mense Iulio, usq; ad Octobrem medium. Postquam pennas mutârit, præstantior erit. Tempore frigido, ut hyeme, inutilis est. Non opus habet delicato uictu. Crassiora alimenta, teste Bellonio, meliùs cæteris Falconibus, ac faciliùs conficit. Carcanus ita eos nutriri uult, ut semper famelici fient, si rectè aucupari eos quis uolet. Et cùm eiusdem cum Falcone Sacro, ut idem inquit, sint naturę, tam his quàm illis, cùm ægrè admodum stomachi excrementitios humores expurgando reijciant, non xylina aut gossipina, sed stuppea aut linea turunda in os indita expurgandus ac inaniendus est, aut si xylina turunda est, paucula stuppa obuolui debet. Huius ope futurum est, ut debito tempore excrementa reijciat, atque, ut aiunt accipitrarij, purgetur.

Vt Grues capiat. Quàmdiu vtilis futurus. Victus. Quomodo purgādus.

DE FALCONIBVS LAPIDARIO & Arborario vocatis. Cap. XI.

ETSI dubitent nonnulli, neque id forsan omnino temerè, utrum duo hæc minutiorum rapacium genera, quæ Dendrofalcos & Lithofalcos uocant, reuera in Falconum censu reponi debeant, an potius Accipitribus attribui: Quoniam tamen teste Alberto, Falconum naturam magis participant, (Lithofalcū enim Peregrino quidem minus generosum, at Gibboso audacia nihilo inferiorem, imo potius superiorem, nempe mediæ inter utrumq; Falconem indolis constituit; & Dendrofalcū animi uigore inter hunc ipsum Gibbosum, & Merillū seu Aesalonem ui differre asserit)

nos

nos quoque com:nuni omnium ſententiæ, qui Falconum eos nomine dignantur, ſubſcribentes in horum familiam eos referimus, reliquiſq; nondum deſcriptis anteponimus & nonum locum aſſignamus, quod à Falconū natura minimè, ut Rubeus, Cyanopus, Hetybrides degenerent. Contrà verò, quia ob exigui corporis modicas uires, animoq; minores haud ita frequentis in venatu ſint vſus, ideo Gallorū Lanario eos poſthabuimus. Hic enim diſciplinæ ſubſidio etiam Grues captat, ut minores aues taceam. Illis uerò etiam Monedulæ reluctantur.

NOMENCLATVRA.

Lithofalc. Falco lapidarius. Dendrofalcus. Steinfalck. Baumfalk.

LITHOFALCVM Græcè cū Ornithologo aptè dicere poſſumus, quem vulgò Falconem Lapidarium; item Dendrofalcum, quem arborarium Falconem vocant: Simili nempe fingendi nominis ratione, ac libertate vſi, qua Latinorum & Germanorum vulgus ſolet. Illum enim hi Steinfalck, id eſt, lapidum Falconem, ſeu petrarum, quòd in præruptis ſaxis lubens degat, ſine dubio vocarūt. Hunc verò Baumfalck, id eſt, arborum Falconem, quia in arboribus nidum extruat, ac in his frequens verſetur, nūcuparunt. Nomen autem diminutiuum Baumfalckle mari potiùs conuenit, vti primitiuum fæminæ. Quæ differentia in Lithohofalco etiam & in cæteris omnibus Accipitrum, Falconumq; generibus in lingua Germanica obſeruari poteſt. Quidam Germani rerum naturaliū periti Accipitrem Læuem interpretantur Dēdrofalcū. Falco Rochier apud Sabaudos dictus à rupibus, idē fortè cum Lithofalco fuerit.

Accipiter læuis. Rochier. Falco quis.

FORMA.

DE Lithofalci figura nihil aliud ab authoribus, traditum habemus, quàm, pauca ab Alberto, atque in hæc verba: Laparius quidem medię quantitatis eſt, & vigoris inter Peregrinum & Gibboſum. Arborarij verò, pręterquā quòd idem Albertus quātitate, & vigore inter Gibboſum & Merillū medium eſſe ſcribit, pleniorem tñ è Stumpffio, pleniſſimā uerò ab Ornithologo diligentiſſimo deſcriptionē habemus huiuſmodi. Dendrofalcus, inquit ille, auis egregia & nobilis eſt ſpecie non admodū diſſimilis Sparuerio, nigrior tñ alquanto & minor. Hic verò, Dendrofalcus, quem ipſe manibus tractaui, à roſtro ad finem caudæ longus erat palmos quatuor, id eſt, digitos ſedecim. Pedes erant pallidi, tanquam ex ſubflauo & viridi colore mixto. Dorſum nigrum, ſed margines infimos pennarum capitis & dorſi, præſertim inferioris, ſemicirculi ſubruffi ambiebant. Pennę alarum nigriores erant, & latus alarum illud, quod verſus auem eſt, maiuſculis maculis ex candido ruffis diſtinguebatur. Pectus albidæ & nigricantes maculę variabant, Plumæ ex albo ſubflauo retro aures, & in ceruice maculas quaſdam conſtituebant. Oculi nigricabant, roſtro color ferè cæruleus. Pennę in cauda maculis diſtinguebantur, ſicut de alijs dictum, duabus tantùm medijs exceptis. An verò Accipiter Fringillarius, de quo alibi ſcriptum, idem fortè ſit cum hoc Dendrofalco, diligentiores inquirant. Itali noſtri Falconem paruum, Falchetto nominant, quaſi Falconellum. Parui autem ſunt & duo iam dicti Falcones, nempe Lithofalcus & Dendrofalcus & Merillus noſtratibus Smerlo, ſeu Smeriglio vocitatus, & quem Germani Stoſsfelcklin, hoc eſt, Falconellum ferientem nominant. Quamuis eundem Merillum eſſe Ornithologus conijcit.

Magnitudo. Dorſum. Alæ. Pectus. Oculi. Roſtrum. Cauda. Falchetto. Stoſsfelcklin.

LOCVS.

FALCO lapidum in præruptis, inquit Albertus, petris pullificat, (vnde & ei nomen) & in alpium rupibus inuenitur. Arborarius verò in arboribus nidum extruit, quę res ſimiliter nomine proprio eum ab alijs diſtinxit.

VENATVS. MORES.

QVANQVAM, vt aſſerit Stumpffius, propter paruitatem, infirmitatemq; virium, non admodum frequens Dēdrofalci vſus ſit in aucupio, ſeu venatu volatico: eſt tamen auis planè placabilis & ingenio mitis, adeo vt emiſſa per ſyluas & agros ad dominum ſuum redeat. Iucundiſſimum quidem illud ſpectaculum eſt, quod conflictu ſuo cum Monedulis exhibet. In ventriculo diſſecti plumas repeririſſe ſe & cantharides ſcribit Ornithologus. Regitur Arborarius, inquit Albertus, & nutritur ſimili modo, quo Smerillus, Lapidarius verò, quo Peregrinus.

Pugna Dēdrofalci cū Monedulis.

DE

DE FALCONE RVBEO. Cap. XII.

QVOD neque venatus, neq; volatus laborem diu toleret hic Falco rubeus, qui quòd & institutu difficilem admodum sese præbeat, itaque alijs Falconibus meritò cedit, licet aliqui dicant, Falcones hos minores quidem corpore esse, dociliores tamen. Cùm verò & veloci satis sit volatu, & cum animo intrepido robur corporis coniunctum habeat, quare harum dotum merito Cyanopodibus & Hybridibus, vtpotè qui apertè à Falconibus generosis degenerant, anteponi dignus est. — *Ordo.*

NOMINA.

FALCO rubeus à guttarum seu notularum, quibus distinguitur rubro colore, vt vult Albertus, Priscis dictus est: Italis Falcone rosso, Gallis Faulcon rouge, Germanis Roterfalck, Belgis roode Valck. — *Nominis ratio.*

DESCRIPTIO. TEMPERIES.

FALCO hic à [a] Petro Crescẽtio in numero maiorum Falconum ponitur. [b] Alberto tamen non magnus, at Peregrino minor esse dicitur: à quo etiam in hæc verba describitur. Rubeus hic Falco à priscis appellatur, nõ quòd totus rubeat, sed quia guttæ in cæteris albæ, in hoc genere sint rubræ & nigræ, sicut in alijs non sunt interpositæ, nec in dorso, nec exteriore alarum parte. Non autem apparet rubere, nisi cùm alas exerit: Tunc enim fusca apparet in eis rubedo. Hoc genus Falconum perperam & absurdè quidam ex Lanario rubeo, & Falcone procreari dixerunt, cùm nulla in re, præterquam colore cum Lanario conueniat. Est autem rubedinis in eo causa, calor debilis potiùs infusus in superficiem corporis, & inflammans fumosum humidum, quod excernitur ad generationem pẽnarum. Et hoc facit media inter album & nigrum temperies. Quamuis enim etiam alij colores medij sint, & in quibusdam auibus reperiantur, vt viridis, hyacinthinus, croceus, & similes, Falconum tamen generi, & audaci, rapaciq; naturæ, & volatus agilitati non congruunt. Nam viridis ferè frigiditatem arguit; hyacinthinus aëream & euanidam temperiem, & croceus bilem corrumpentem. Hic Falco etsi non magnus, & Peregrino minor, vnguibus tamen, pedibusq; & rostro fortis est.

Marginalia: [a] L.10.c.9. [b] L.23.c.12 — Magnitudo. — Ex Lanario nõ nasci. — Fortitudo.

LOCVS.

TRADIT Tardiuus Falconem rubeum in locis planis & palustribus inueniri. Apud Moscouitas Falcones phœniceos esse refert Sigismundus Baro.

VOLATVS.

PERQVAM agili, authore Alberto, est volatu, sed non satis diu perseuerante. Penna enim rubea, ut idẽ ait, mollior est, nec diù volãdi impetũ sustinet, quin frãgi periclitetur.

MORES VENATVS.

AVDAX est, & difficulter regitur, si Tardiuo credimus. Albertus verò cicurem admodum fieri ait. Quanuis & hic ipse ad aucupium non debere cogi supra modum moneat. Temperies enim, inquit, rubea facilè vincitur, & læditur labore, quamuis facilè faciat impetum à principio. Et quoniam ad leues occasiones alteratur, cautiùs cum eo agendum, ne temperamentum eius afficiatur. Melior efficitur post secundam, aut tertiam mutationem pennarum. Aetas enim accedens & humores calidos remittens, non parum iuuat temperamentum, & præcipuè per mutationem pennarum.

ÆTAS. ENVTRITIO.

Carnes.

VITAE, vt aſſerit Albertus, eſt minus lõgæ, quàm reliqui Falcones. Quamobrem nutriri debet, inquit, carnibus planè recentibus & adhuc calorem ſpirantibus, non nimijs tamen, neque ſæpius in die, ſed manè & veſperi tantùm. Et quoniam læuiſſima quauis de cauſa alteratur, offenditurq́;, cautè tractandus, ne temperamentum eius damnum patiatur. Hunc macilentum ſeruare iubet Creſcentienſis. Ita enim meliùs aucupari ſeu venari affirmans, cùm quidam mediocri habitu, alij verò cùm obeſi ſunt, alacriores ſeſe præbeant. Et Tardiuus, quod ægrè inſtrui ac regi ſe patiatur, licet audax ſit, vult, antequàm ad volatum & venatum emittatur, ter eum exinaniri, ſeu extenuari, purgariuè, vt vulgò aiũt, offulis è pelle Gallinacea aqua prius elota, atque ubi has dederis, ſingulis vicibus calefactum in locum opacum aliquantiſper ſeponi.

Purgatio.

10

DE DVOBVS FALCONIBVS Rubris alijs Indicis. Cap. XIII.

LICET his duobus Falconibus exoticis, quorum hîc icones exhibemus, proprium ac peculiare caput, tanquam ſpecie, omni dubio procul à Falcone rubeo Alberti differentibus dicare iuſtè potuiſſemus. Quà verò ob colorem, quo cum rubeo dicto ſimilitudinem habent, non alio aptiori, quàm Falconis rubei (adiecto interim à patria ad diſcrimen cognomine) donari nomine videntur, itaque eos huc referendos duximus, præſertim cùm hoc nominis iuſtiùs multò, quàm Alberti Falco poſſidere debeant. Nam iſte ipſomet teſte, ob guttas tãtummodò quaſdam, quibus reſpergitur rubras, id nominis inuenit. Hi parte anteriore tota, & alis internis rubent, adeo ut qui pronos inſpiciat, præter colorem rubeum ferè nihil videat.

20

Alberto rubeus Falco cur dictus.

30

DESCRIPTIO.

Magnitudo.

Maré eſſe.

PRIOR horum Falconum altero multò maior eſt, eumq́; tertia plus minus parte ſuperat: vnde ſi quid coniectura aſſequi poſſum, cùm in rapacium genere fœminæ grandiores ac ſpecioſiores, venatuiq́; aptiores ſint, mares verò ob hanc ipſam cauſam Tertiarij dicãtur, quòd tertia parte ferè fœminis ſint minores, itaq́; hunc fæminam, illum verò marem eſſe crediderim. Adde quòd exigua inter vtrunq; eſt diuerſitas, ea excepta, quòd ſaturatior in maſculo color eſt, ob calorẽ ſcilicet maiorem, qui & corporis argumento obicem ponit; ſed hoc clariùs ex peculiari vtriuſque deſcriptione innoteſcet. Hic itaque maior capite eſt, vertice lato, ac ferè plano, nulla occipitis vt in quibuſdam videtur, eminentia. Color capiti cinereus ad fuſcum tendens, cuiuſmodi etiam eſt colli, dorſi totius, necnon alarum exteriorum. Roſtrum ei admodum craſſum, quà capiti contiguum ſuperius & inferius vniuerſum luteum eſt, vnco mediocri eſt, ac cinereo, qualis coloris & tota eſt ea anterior roſtri pars, quam nudam nulla membrana lutea inueſtit. Oculi pupilla nigerrima, iris fuſca, obſcuro bætico colore infecta. Membrana ciliorum in ambitu lutea. Ab exteriori ac minori oculorum cantho, vtrinq́; macula oblonga ducitur, eodem, quo pectus, colore imbuta. Pectus vniuerſum, & alarum, ut videbatur, interiorum ſuperior pars, venter quoque & vropygium, necnon coxæ, femoraq́; fulua planè tota rubẽt cinnabarino remiſſo. Mentum tamen in hoc rubeo colore, macula oblonga cinerea, quæ infernè deſinit, diſtinguitur. Pectus quoque eiuſdem coloris notulis anteriori ſterno raris reſpergitur. Latera etiam quæ a medijs alis complicatis integuntur, ſimili colore cinereo fuſco tinguntur. Alæ longiſſimæ extremis apicibus vltra mediam longè caudam porriguntur, extremo ferè dorſo ſibi mutuò decuſſatim incumbentes. Cauda enim oblõga, cuius pennæ ſingulæ alternis ſpatijs, modò nigris, hemycicli forma anguſtioribus, modò cinereis amplioribus variãt. Crura, pedesq́; lutea ſunt, craſſa ſatis robuſtaq́;. Vngues nigri, acutiſſimi.

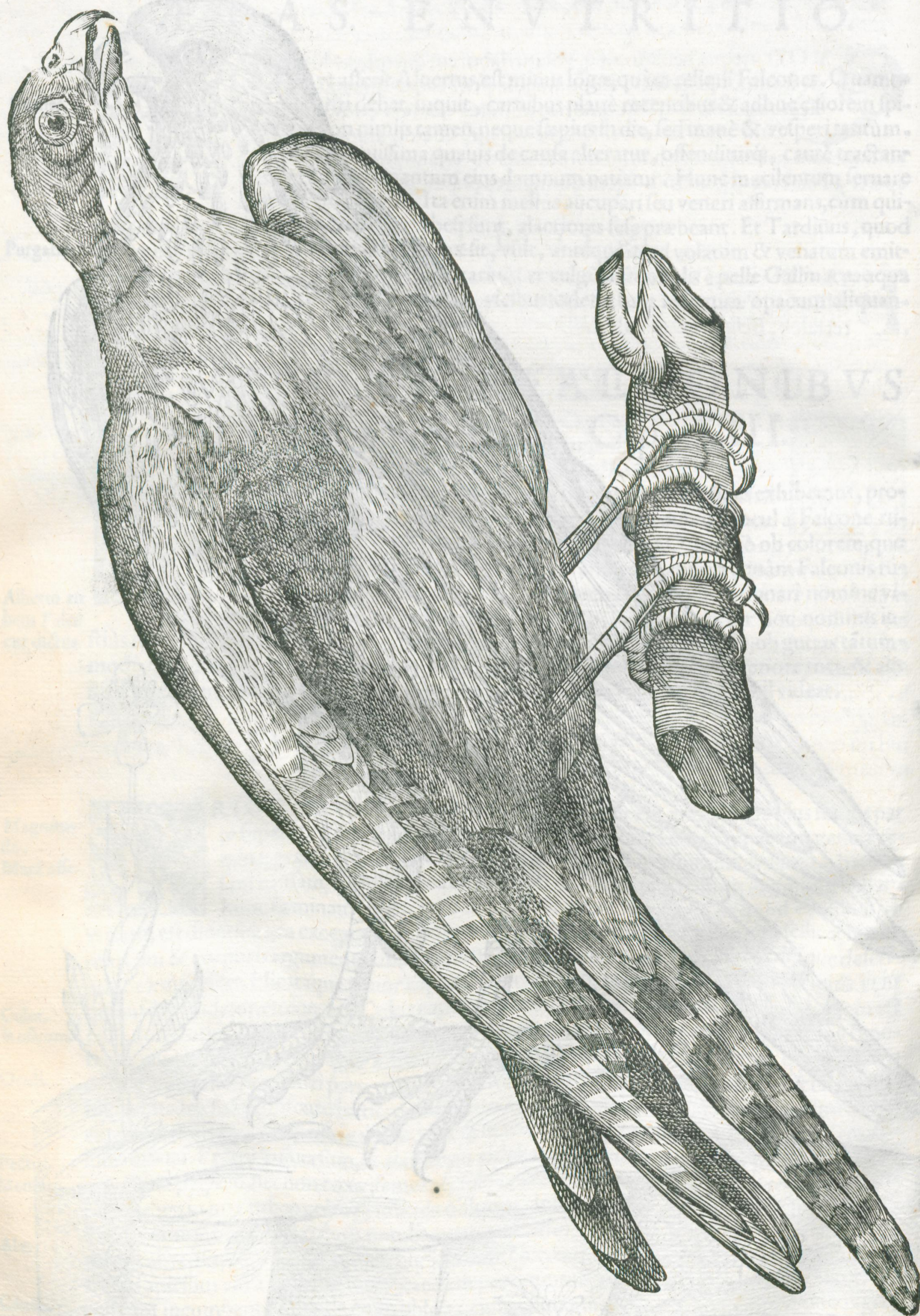
Color.
Roſtrum.
Oculi.
Pectus.
Mentum.
Alæ.
Cauda.
Crura.
Pedes.

40

50

Alter

Alter

Alter quem marem esse credimus, & secundo loco dedimus, tertia, ut diximus, prope parte exilior est, colorum varietate cum priori ferè eadem, & in eisdem partibus, nisi quòd, vt antè quoque innuimus, color rubeus in hoc saturatior est, & euidētior, eadem, quę in priore, membra tingens. Eæ quoque partes, quas in priore color cinereus subfuscus imbuit, in hoc, nigro prorsus vestiūtur colore, quales sunt alæ supernæ, caput, dorsum, cauda. Quasdam tamen aduertere licet notas huic peculiares, quibus ab altero discrepat. Rostrum enim huic totum cæruleum exigua membranula, quæ nares integit, lutea excepta, oris inæqualibus veluti serratis. Mentum seu gulæ initium huic dilutiùs paulò rubet, colore ad cinereum nonnihil vergente, sed nulla macula, ut in priore insignitum est. Pennæ remiges interiores albent, notis fuscis transuersim frequētibus, statoq; interuallo distinctæ: reliqua, nempe superna alarum pars, seu axillæ saturrimo fuluo, ceu rubricæ rubet. Cauda quoque prona duplici macularum transuersarum varietate, nempe albarum & cinerearum, quæ ad cæruleum inclinant, alternatim ornata conspicitur. Pedes cruraq; dilutiori luteo, cereouè colore sunt.

Falconis rubri alterius descriptio. Color. Differētia. Rostrum. Mentum. Alæ. Cauda. Pectus. Crura.

LOCVS.

VTRVNQVE India Orientalis dedit, vnde sub nomine Falconum Indicorum à Serenissimo Magno Hetruriæ Duce Ferdinādo ad viuum expressos, quæ est insignis eius, ac tanto Principe digna liberalitas, dono missos accepi.

DE FALCONE CYANOPODE. Cap. XIII.

QVATVOR equidem Falconum genera pedibus cęruleis instructa inuenio. Nam & Peregrini nonnulli, Hierofalci, Sacri, necnon Lanarij Gallorum, & Carcani pedes omnes habent cyaneos. Vni tamen soli peculiariter authorum & accipitrariorum cōsensus à pedum cęruleo colore nomen Cyanopodi indidit. Itaque nolui ego quoque eius tractationem omittere, etsi quisnam hic Falco sit, & ad quod genus referendus mihi non admodum constet. Solus Albertus, & quidem verbis admodum parcis eum describit. Quantum verò ex his ipsis, pręsertim quę de natura ac moribus eius adfert, colligere est, ad Lanarium potiùs, quam ad aliam vllam Falconum familiam pertinere videtur. Degeneris enim & à Falconum indole nonnihil deflectentis naturę, meticulosus, & alis in ęthere supra prędam instar Lanarij sese librans, eodem describitur. Quare an Lanarij quępiam sit species curiosis disquirendum relinquo. Nobis hic, ut & alibi nonnunquam nodum indicasse sufficiat, quò solertibus ingenijs rerum naturę studiosorum ansam prębeamus, ut exactiùs obscuriora istęc, in quibus iudicium anceps est, inuestigent. Vix profectò, quicunque fuerit Falconibus apponi meretur.

Cæruleis pedib. Falcones quot. Cyanopos ad quos genus Falconum reducendus.

NOMENCLATVRA.

HEBRAICAM vocem Peres פרס, sunt qui in [a] Leuitico, & in [b] Deuteronomio Accipitrem interpretantur, alij Haliætum; Iudęi vulgo כלאבה, Bla^c fu^o ss, id est, Falconem pedis cærulei, vt Germani appellant. Illyrij hunc Falconem nominant Raroh. Itali Zafiro (à saphirino colore pedum, vt Albertus uocat) quem magnum & paruum faciunt, nimirum pro sexus discrimine. Albertus Falconem, qui vulgò pes blauus (ita Germani cyanum uocāt) uel hyacinthinus dicatur, Circum Aristotelis facit, de quo inter Accipitres à nobis tractatum est.

Peres. Bla^c fu^o ss. Roroh. Zafiro. Pes blau.

DESCRIPTIO.

FALCONVM genus hoc cæruleo pede (inquit Albertus) Falconi Peregrino magnitudine æquale, & figura simile est: sed in hoc differt, quòd dorsum eius, & exterior alarū pars minus nigredinis, & pectus plus albedinis habet, & alæ breuiores sunt, cauda uerò longior aliquantum. Pedes eius hyacinthini, siue azurini sunt.

Quō à Peregrino differat.

VOX.

VOX ei acutior quàm Peregrino. Eſt enim humidior, & pituitoſior, ut ait Albertus. Vnde cùm frigidiori temperamento ſit, uocis inſtrumenta etiam anguſtiora eſſe contingit, quæ largior calor dilatare ſolet, grauioremq; uocem edere.

VENATVS. MORES.

IN auibus inuadendis, ait Albertus, minus audax ob humidum nimirum & pituitoſum temperamentũ. Rarò enim inuadit aues Pica uel Cornice maiores, cùm Peregrini, alijq; Falcones maiores quaſuis aues aggrediantur. Hinc fit, ut Falco pedis cærulei, cùm è ſublimi deorſum ſe præcipitare & in prædam impetu ferri debet, propter metum loco maneat, & alis ſuſpendatur. Diſciplina tamen, & induſtria hominis eum iuuantis audacior fit: uerùm non ita ut nobiles Falcones, à quorum excellentia multùm declinat. Nam ut milites quandoque etſi parum robuſti, ſcientia tamen & uſu militandi, confligendiq; inſtructi, & ſociorum fiducia animati, ſæpe claras uictorias referũt. Sic Falco Cyanopus uſu deijciendi, tenendiq; aues, & Falconarij ſibi propinqui fiducia meliùs, & audaciùs ferit, quàm per naturam faceret, ut Niſus quoque ſeu Speruerius. Itaque etiam fortiores ſe inuadit, & maiores aues. Nec mirum, cùm etiam Lanarij (qui natura adeo timidi, tardiq; ſunt, ut non niſi mures, aut aues uolandi adhuc impotes, uel quæ fortè humi currunt, uel in nido iacent, captent) eodem modo ad audaciam erudiantur. Qua uerò ratione audacia in Accipitribus excitetur, explicatum eſt ſuo loco.

Quas aues capiat Cyanopus.

10

20

DE FALCONE CYANOPODE ALIO. Cap. XV.

LONGE verò aliud, ac diuerſiſſimum ab eo, quem iam ex Alberto dedimus, Cyanopodis genus illud eſt, quod in Heluetiæ multis locis reperiri tradit Stumpſius. Ab hoc enim etiam Ornithologo Helueto teſte, aiunt capi, nõ ſolùm Perdices, Columbas, Cornices, Arcuatas, Anates, ſed etiam Phaſianos & Tetraones. Vnde generoſiore aliqua proſapia ortum eſſe facilè liquet. Nidificat, vt ait Stumpſius, in excelſis quibuſdam petris, iuxta aquas, aut valles profundas, cùm alibi, tùm præcipuè circa oppidum, quod tribunal Cæſaris vocant. Nidis exemptus manſuefit. Bimus aucupio auctior eſt. De hoc exſtat apud Germanos prouerbiũ huiuſmodi, Ein eule hecket kein blafuoſs, hoc eſt: Vlula non generat Cyanopodem Falconem. Eundem habet ſenſum, quem illud: E Squilla roſa non naſcitur.

Quas aues capiat.

30

Prouerbia.

DE FALCONIBVS PROMISCVO coitu genitis. Cap. XVI.

40

ORDO. SYNONIMA.

ADVLTERINI quodammodo, & non vnius generis parentibus orti Falcones vltimo loco recenſendi veniunt, quos mixtos alij vocant: Latinè Hybridas dixeris. Itali, vt Carcanus, ex altero parente Peregrino, altero Mõtano procreatos peculiariter, Falcones trauerſos vocant.

Falcones mixti. Hybridæ. Falcones trauerſi.

GENERA. DIFFERENTIÆ.

50

PRAETER modò dictum Italorum Trauerſorum Falconum genus, alia ab Alberto quaterna his enumerantur verbis. Quum quodlibet ex prædictis generibus cuilibet permiſceatur, multa fiunt Falconum genera, ex quibus ad nos peruenerant quatuor. Falco enim Peregrinus frequenter miſcetur cum illo, cui pedes cęrulei. Quod ſi Falco naſcatur ex Peregrino patre & matre pedum cæruleorum, patriſſat plerunque, parum declinat à nobilitate, licet parum coloris cærulei in pedibus

Peregrinus cũ quo Falcone miſcetur.

pedibus appareat. Si verò matre nobili, & patre ignobili natus fuerit, magis ad ignobilitatem patris, quàm maternam nobilitatem accedit. Rursus Peregrini, qui ad omnia loca frequenter solitarij volát, aliquando commiscentur cum Lanarijs nigris, uel albis vel rubris. Et quanquam modò diximus quatuor huiusmodi ad nos peruenisse genera, ratio tamen postulat multa esse, & plura quotidiè fieri posse talia Falconum genera.

GENERATIO.

QVANVIS (inquit Albertus) pro regionibus mores & colores animalium varient, tamen specierum tam dissimilium diuersitatis causa præcipua est permistio Veneris, ut etiam in generibus Anserum, Canum, & Equorũ fieri uidimus nostris temporibus. Sic & animalia ex seminibus etiam differentium specie animalium, si conueniant inter se temperamento, & natura, & impregnationis, ouorumq; ac incubationis tempus congruat, generantur. Cæterùm hæc permistio fit, quando Falcones specie diuersi, sed temperamẽto similes, tempore libidinis conueniunt, nec suæ speciei sexum, cui permisceantur, inueniunt. Et hoc non solùm probabile est fieri ex Falconum generibus inter se permistis, sed etiam ex Falconum coitu cum Asturibus & Nisis & Aquilarum generibus. Et hanc ob causam tam diuersa rapacium & Falconum genera in diuersis regionibus inueniri conijcimus. Porrò in memoratis quatuor generibus præcipuè Falconis Peregrini commixtionem fieri diximus, eò quòd Peregrini à parentibus statim expelluntur, & frequenter separantur, propter prædam & iram. Et cùm suę speciei coniuges non inueniunt, ad speciem alteram, quam sibi simillimam inuenerint, conuertuntur libidinis tempore. Hęc Albertus, quibus verbis & generationis modum, & tam diuersarum & propè infinitarum specierum, necnon iudicij in hisce dignoscendis difficilis rationem minimè inscitè exponit.

Animaliũ dissimiliũ specierum causa.

Falconum diuersitas vnde.

Falco Peregrinus cur cum alijs Falconib. coeat, magis quam alij.

INDOLES.

QVODSI cum Falcone pedis cærulei Peregrinus cõmisceatur, ferè similis Peregrino generatur auis. Si cum Lanario nigro, ignobilis Falco niger, vel nigro similis procreatur. Si cum Lanario albo, similis Falconi albo. Si denique cum Lanario rubeo, similis colore & figura rubeo Falconi gignitur. Et hi quidem mixti Falcones faciliùs arte iuuantur, quàm qui omnino ex vtroque parente sunt ignobiles, præsertim si pater nobilis fuerit. Patrissant enim, id est, paternam plerunque indolem referunt hæc spuria Falconum genera, authore eodem Alberto. Si contrà verò, inquit, mater nobilis, pater ignobilis fuerit, ignobilior quidem generabitur auis, institutione tamen & disciplina proficiet, præcipuè post vnum vel alterum annum. Hæc de Falconum generibus dixerim, ex quibus reliqua etiam, si quæ sunt, poterunt cognosci. Atque hæc omnia hactenus Albertus.

Finis Libri Septimi.

VLYSSIS

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ

Liber Octauus.

Qui est

DE AVIBVS RAPACIBVS NOCTVRNIS,

Quædam de eisdem in genere dicta. Cap. I.

Ordinis ratio.

Quæ Aues nocturnæ.

Γλαυκῶπες

Quot Nocturnarum Auiũ spes, veteres statuerint.

ABSOLVTO tractatu de Rapacibus diurnis, ordinis ratio expostulat, vt deinceps de nocturnis agamus, quæ tanto illis cedunt merito, quanto lux est tenebris nobilior. Nocturnarũ verò nomine eas omnes intelligimus, quas Græci generali nomine Γλαυκῶπας indigetant, ob cæsios oculos. Adeò verò varia & particularibus nominibus confusa est istæc nocturnarum auium historia, vt certè arduum sit, & operosum, proprio singulas à veteribus attributo nomine distinctè cognoscere. Ita ut necessarium omninò esse putem, diuersa sæpenumerò nomina ad eandem rem, aut saltem ad genus vnicum redigere. Alioquin veteres sibijpsis pugnare sæpè necesse est, qui cùm decem tantùm plerique harum auium species statuant, nomina tamen multò plura recensent. Sint igitur, exempli gratia, si non idem, saltem sub eodẽ genere, Chalcis, Cymindis, Hybris, Ptynx, Cicunia, Nycticorax, Otus, & præterea Vlula, Bubo, Aluco, & Scops. Harum auium tamen singulas, aut plurimas multi diuersas esse voluerunt. Verùm hac de re suo loco fusiùs.

30

SYNONIMA.

Aues nocturnæ à voce dictę.

VI quibus competat.

QVOD ad auium harum nocturnarum appellationem attinet, videre licet pleraque per Onomatopœiam conficta esse, vti etiam aliarum nonnullarum, quales sunt; Cuculus, Vpupa, Coruus; sed harum præcipuè, idq; non in vnius gentis, sed quàm plurimarum idiomate. Gratia exempli: Hybris Græcis & Byas: Bubo & Vlula Latinis, Hibou Gallis, Germanis Eul, Vul, Hurvv, omnia à sono auis vocabula formata sunt. Belgę vocabulum VI, tanquam genericum omnibus propè nocturnis attribuunt.

40

GENERA. DIFFERENTIA.

Quinq; genera nocturnarum nota.

Hybris qs.

Capriceps quis.

NOTAE hodie sunt vulgò quinq; nocturnarum auium species, videlicet Bubo, Asio, Vlula, Noctua & Aluco. Sed antiqui alias præterea tradidêre, quales sunt Accipiter nocturnus, quem nos Hybridem Aristotelis esse diximus, nõ autem Cymindim, vt vulgaris est opinio, Coruus nocturnus, quem Græci Νυκτικόρακα dicunt, sed hunc Otum esse quibusdam Aristoteles scribit, Αἰγώτιλας, qui Latinis Caprimulgus est, & Capriceps, qui quorundam iudicio idem est cum Caprimulgo. Scops item & Strix. Ego apud Aristotelem quæ sequuntur præcipua nocturnarum, quæ aduncis vnguibus sunt, & ex venatu viuunt, de quibus hic nobis agendum est, genera esse existimo, Νυκτικόρακα, γλαῦκα, βύα, ἐλεὸν, αἰγώλιον σκῶπα. (nam horum simul [a] eodẽ capite meminit) & αἰγωτάλιον, cuius alio [b] loco. Primo loco Theodorus interpres ita habet: *Nocturnarum etiã auium nonnullæ aduncis sunt vnguibus, vt Cicunia, Noctua, Bubo,*

50

[a] 8. *Hist.* c. 3.

[b] 9. *H.* c. 30

Hic,

Hic, pro eo, quod in contextu Græca legitur, Nyćticorax, traducit Cicunia, dićtionem uerò Glaux, Noćtuam trãstulit, & Byas, Bubonem. Eodẽ loco ita pergit. *Species similis Noctuæ Bubo est, sed magnitudine non minor, quam Aquila. Itẽ Aluco, Vlula, Asio.* Hic pro dićtione Græca Eleos, posuit Latinè Alucon ẽ, pro Græco Aegolios, Vlulã, pro Scops Asionem. Sed mea quidem sententia perperã. Nyćticorax enim Aristoteli ipsi idem est cum Oto siue Asione, vt postea suo loco probabimus, & Scops Asioni quidem similis est, sed multò minor. Distinguunt quidam totum nocturnum genus, in maius, & minus. Hoc contineri uolunt, Noćtuã, Vlulam: illo, cæteras omnes magnas, & quæ magnitudinis merito cum Aquila certare possint. Recensentur & aliæ aues, quæ noćtu uagantur, apud Aristotelem, de quibus suo loco dicemus: hîc de ijs tãtùm 10 scripturi sumus, quibus ungues adunci sunt.

Gazę error

Nyćticorax est Otus siue Asio. Scops Asione minor.

FORMA.

MAGNITVDINE igitur ut dićtum est, inter se differunt. Pennatorum *animalium*[a] (Plinio teste) *nocturna quædam tantùm, pennas velut aures gerunt, vt Otus & Bubo, cæteris cauernæ ad audiendum.* Oculos omnes magnos, amplos, & cæsios habẽt, quem colorẽ Grẹci glaucon uocãt, estq; is, quem nos uulgò dicimus, colore mischio fra'l bianco e uerde. Huiusmodi oculis fertur fuisse Pallas, ideo Glaucopis dićta, & Neptunus. Vncum etiam rostrum more diur-20 narum rapacium obtinent, & ungues hamatos, ut Noćtua, Bubo, Vlula. Plurimis pedum digiti antè & retrò ẹquales, bini scilicet, ut Picis: Aluconi, Noćtuę, Vlulis. Pedes hirsuti ac plumosi multis. Corporis color cinereus ferrugineo uariè maculosus.

Magnitudo. Aures. Oculi. Color glaucus quis. Pallas cur Glaucopis dićta. Rostrum. Vngues. Digiti. Pedes. Color totius corporis.

VISVS. ACTIONES.

ARDVVM est rationem reddere, cur natura aues nonnullas uolare noćtù, & quiescere interdiù uoluerit, nisi mutua inter se comparatione fa ćta, idem dici possit de auibus, quod de quadrupedibus. Videmus enim animantia quædam fera noćtu pasci, & interdiù certa quodã loco delitescere, cùm tamen interdiù clariùs, quàm noćtù uideant. Cuius rei experimentum est uidere in Muri-30 bus, cùm maioribus, tùm minoribus, in Ceruis, in Vulpibus, in Lupis, in Leporibus, & in omni ferè serpentium genere. Hæc omnia animantia simulatq; solẽ occidere percipiunt, è latibulis & cauernis ad pastum prodeunt. Dein cùm ad horas aliquot quieuerint denuò sub auroram ad uićtum indagandum redeunt. Idem contingit de auibus nocturnis, quibus ut ex manifestis signis licet conspicere, natura plus quàm quadrupedibus consuluisse videtur. Grandes enim largita illis est oculos, atque in fronte probè undiquaq; adumbratos; necnon aliquid, quòd supercilijs respondet, ita ut præterquam quòd pupillę oculorum eorum uisui sunt accommodatissimæ, scitè etiam suis instrustæ sunt & congruis coloribus. Habent & supernè veluti parietes, ad quos spiritus reuerberet & coerceatur, ponè aures, quas pro arbi-40 trio attollunt & deprimunt, quę etiam ad clariorem visionem non parum conducunt. Ad vićtum nõ nisi vesperi prodeunt & mane, ipso[a] Philosopho teste, ita dicente, *Noctuæ, Nycticoraces & reliqua quæ interdiu nequeunt cernere, noctu venando sibi cibum acquirunt: verùm non tota nocte id faciunt, sed vespertino & matutino.* Qui acuratiùs ipsorum visionẽ obseruabit animaduertet eam non vsque adeò insignem esse, atque vulgò existimatur. Si enim quispiam de noćte sese incluserit, vel cum ea, quæ nocturnarum omnium clarissimè cernat, loco quopiam angusto & obscurissimo, atque si tum uersus auem progrediatur, vel ei minetur, ut nec alias, ita neque hanc auem vel tantillum cernere comperiet. Quamuis itaque *hebetant harum omnium*, vt inquit Plinius, *interdiu oculi*, non tamen ideò de noćte clarè vident. Ad visionẽ enim secundũ Aristotelem requiritur mediũ illuminatum, quod aër est. Quod autem interdiu aut nihil aut ęgre ui-50 deant, ita accidit, quòd vti *excedens sensibile* iuxta Aristotelem *lædit sensum*, etiam perfećtum & sanum; ita etiam sensibile moderatum imbecillũ, & ægrum sensum offendit. Contingitq; oculos Noćtuarũ infirmos & debiles lumine solari seu diurno veluti perstringi ac verberari. Cernent itaque optimè, cùm neque lumen est magnum, neq; etiam omninò nullum, sed mediocre, quale sub vtrumq; crepusculum videtur. Vnde tum potissimùm ad pastum euolare solent, alioquin de die etiam eas meliùs videre, quàm cùm in meris sunt tenebris verisimile est.

Cur noćtù volent. Animalia, quæ noćtù vident.

Cur oculos magnos habeant animalia noćtù videntia.

[a] Li. 9. Hi. cap. 34. Noćturnas aues noćtù non exaćtè cernere.

Aër ad visũ requiritur. Cur iterdiù ęgrè cernãt. Quãdo optimè cernãt, & ad pastũ eant.

LOCVS.

LOCVS.

NOCTVRNAE aues non ſolùm in tenebricoſis montium & rupium cauernis, latent, ſed in cauis etiam arboribus, in ędificijs deſertis, ſub tectis domorum magnificarum, templorum, turrium, ad quæ rarò homines accedunt. Rupes profectò Noruegiæ ac ſeptemtrionalium regionum, & harum auium & Accipitrini generis, ut maximam, ita præſtantiſſimam partem habent.

VICTVS. RAPINA.

PLEREQVAE aues nocturnæ perſequuntur lacertas, veticillos, teſte Ariſtotele, & mures, Hyrũdines quoque aliaſque auiculas item inſecta, ſcarabeos, apes, veſpas, crabones. Maiores tamen, ut Bubo, etiam lepuſculos, & cuniculos aliquando rapiunt.

10

DE BVBONE. Cap. II.

DIGNITAS.

20

Cur à Bubone incipiendum. Iupiter in Aquilam. Iuno in Bubonem.

BVBO non tam proprio merito, quàm Poëtarum ſcriptis infamis, auiumq; omnium nocturnarum rapacium longè maximus, non temerè cæteris omnibus priorem hiſtoriæ locum ſibi vendicat. Quemadmodum enim Aquila inter aues diurnas, quæ ex præda viuunt, omnium conſenſu principatum obtinet; ita etiam Bubo inter nocturnas. Vnde quemadmodum Iouem Deorum ſummum in Aquilam tanquam ſe dignam auem mutatum legimus, ita & Iunonem illius cõiugem, & ſororem Deorumq; Reginam Bubonis formam induiſſe poëtarum fabulæ tradunt. Non enim decorũ Iunoni erat, vt in exiguam aliquam aut vilem auem ſeſe mutaret, ſed in eam potiùs, quæ nocturno tempore omnium eſſet Regina, quæque haud ſecus noctù, atque Aquila Iouis interdiù imperaret. Imò verò Bubo neque corporis magnitudine, neque robore Aquila inferior eſt. Nam eò audaciæ ſæpè deuenit, vt non ſolùm Aquilæ reſiſtere non abnuat, ſed ancipiti etiam Marte ſecum decertet. Præterea non aliter ac Aquila interdiu lepores rapit, ita & Bubo nocturno tempore. Venatur autem tam dextrè, tamq; auidè, ut auium, minorumq; quadrupedũ magnam vna nocte ſæpè prædam congerat. Quapropter eum & ſolertiſſimum eſſe manifeſtò conſtat, tum vel ex hoc etiã id ipſum prodit, quòd cùm ab Aquila aut Accipitre interdiù impeditur, tãta arte, roſtro, & vnguibus vndiquaque obiectis ſeſe muniat, vti omnium eorum impetui aditum præcludat, illæſusq; ſemper euadat. Denique tantum corporis robore valet, vt ſi cominus pugnandum ſit, præter Aquilam aut Accipitrem, nullam aliam pertimeſcat. Animal eſt adeò vigilans, vt cæteris dormientibus venatum exerceat, hoc ipſo Gallo Gallinaceo præferendum, qui horarum quidem noctù momenta notat: ſed nihil tunc, vel ſibi quærit, uel hoſtibus eripit. Ne verò fœtus ſuos iniurijs humanis exponat Bubo, & ipſe tutò prædatum exire poſſit, ideo altiſſimas quaſque ac inuias rupes pro nido deligit. Quæ eſt igitur vel ars militaris, quæ fortitudo, quę ſolertia, uel in uigilijs, uel in pugnando, uel in locis oportunis, & temporibus ad ſecuritatem conſiſtendo, quæ non ſit in Bubone excellentiſſima? Id verò, quòd infamem adeò omnibusq; inuiſum reddit, nempè quòd dirum ſemper mortalibus omen à Poëtis, & ſuperſtitioſis auguribus adferre ſcribitur, præterquam quod naturali Philoſopho pro commento vano haberi debet, ipſis etiam Bubonis aduerſarijs & vituperatoribus minimè ſemper verum compertum fuit. Imò pro auſpicatiſſima alite eum habent Tartari, qui non alteri, quàm Buboni Imperatoris ſui Changij ſalutem acceptam referunt, eumq; hac de cauſa in maxima veneratione habent. Nec alterius auis, etſi pulchrioris plumis, quàm huius, pileo affixis caput ornare geſtiunt, quòd his aduerſam fortunam omnem ſeſe amoliri exiſtiment. Huius aſpectus Agrippæ captiuo Iudeorum regnum portendiſſe traditur à minimè obſcuro authore Flauio Ioſepho; atque tandem obitum.

Quæ animalia Bubo venet.

Fortitudo Bubonis.

Tartari, cur Bubonẽ pro auſpicata aue habeant.

30

40

50

AEQVI-

ÆQVIVOCA.

BVBO piſcis eſt apud [a] Athenæum, qui tamen de forma eius nihil ſcribit, Citat autem hunc [b] Nicandri verſum *Aut Phager, aut Bubo melior vel Cornua in vndis*. Βȣβω Ptolomeo Liciæ vrbs, in ea regione parte, quæ Cabalia dicitur; [c] Stephano ac [d] Plinio vocatur Bubon, propè quam Cretam Theſſalicam naſci ſcribit. Hanc Stephanus ita dictã vult à Bubone Latrone, qui eam condidiſſe putatur. Βȣβὸν vocabulũ etiã Græcũ eſt, vti Bubo Latinum, quo olim abſceſſum adenum notabant, ſiue tumorem ſimplicem potiùs, maximè verò & quidem nunc circa inguina. Nam & inguina Græci Bubones vocant. Vulgò quoque collectiones ſeu inflammationes vel inflationes potiùs earum partium inguinarias appellant. Recenſentur Bubonum inflammationes inter peſtilentiæ ſigna certiſſima, adeò vt etiam peſtis nuucupatione peculiariter ſignificari ſoleant. Materiam eandem, ſed minus feruidam obtinent, atque carbunculus. Hi ſi ante febrem apparent mitiorem peſtem denuntiant, robuſtamq; cordis naturam ueneno laceſſitam, huius ſtatim nonnihil foras propulſiſſe. At poſt ortam febrem prorumpentes dominantis veneni impetu fiunt, ſuntq; quaſi fictæ naturæ pernicioſum inditium. His tumoribus nihil commune eſt cum aue noſtra, cuius nomen Latinum eſſe & à ſono dictum poſtea trademus; illud autem Græcum eſt à verbo βαίνειν, & particula Βȣ intendente, quaſi ὁ μεγαλως βαινον. Nam articulus inguinis maximè ad inceſſum neceſſarius eſt, vel tumor ipſe, ſic nominatur, eo in loco, quoniã valdè in altum attollitur, aliqui βουβῶνα uocant; hinc & uerbum βουβωνιω apud Menandrum legitur. Quid uerò per Bubonem ſignificetur apud Lycophronem, dubitãt docti. Nam ubi Bubonis tormas nũcupat poëta, interpres ipſe Peripherius exponit & addit, *Bubon* eſt ἰνίȣ τόπος, id eſt, *vertebræ locus*. Quid autem poëta ipſe propriè intelligat, difficilè eſt iudicare; uel *quia*, ut [e] Cælius teſtatur, *multa barbarè profert, & nugatur, vel quia inſcitia laborat*. Nam hic quidẽ Angæi Bubonẽ percuſſum ſcribit, mox autem paulò pòſt annectit, πτήξας ἀφυκτως σφύρον. Ego inquit Cælius *Sphyrum ſcio Aſtragolo circumiectas partes. at Bubonoſphyrum non noui*. Veriſimile tamen eſt Lycophronem per Bubona inguina ipſa uoluiſſe deſignare, in quibus tumor ille peſtilens plurimum oriri ſolet. Per uertebram uerò interpres, os ſacrum, credo intellexit, cui oſſa Iſchion, Iliũ, & pupis cõnectũtur. Eſt & Bubo ſaltationis genus Atheneo, [f] ubi *erat* inquit, *Bubo figura quædã proſpicientiũ ſummãq; manũ ſupra faciẽ curuantiũ*. Hæc uerò erat una figurarũ ſaltationũ.

[a] L. 7. c. 39. Piſcis. [b] In Boetic. Vrbs. Cabalia. [c] L. 5. c. 27. Bubon. [d] L. 3. c. 17. Morbus. Inguina. Lycophrõ explicatus. Bubo vertebræ loc⁹. [e] L. 4. Lect. ant. cap. 11. Saltationis genus. [f] L. 14. c. 12

NOMENCLATVRÆ.

KOS Bubonis nomen Hębraicum aliqui eſſe putant, ſed alij aliter interpretantur. Dauid Kimhi כוס Kos auem immundam ignotam nobis, uel auem, quæ in deſertis degat, & uocem edat ſimilem ploratui בחי: cuiuſmodi ſanè Bubonis eſt, quod & Vergilius annotauit, & Germani obſeruarunt, qui ipſi Vl nomen ab eiulatu dedêre. Rabi Salamon, פלקין, id eſt Falconem, D. [a] Hieronymus Nycticoracem, ut & Septuaginta; alij Bubonem, ut recentiores. Iidem in lexicis linguæ hebraicæ (Kos) inquiunt eſſe nomen uolucris ululantis & clamantis de nocte; Nycticorax uulgò קוץ Kutz, ſic Germani Noctuam uocant, & ſanè Hebraica uox pulchrè alludit ad Germanicam, quinimò de Noctuarũ genere Bubones aliæq; nocturnæ dici generaliter poſſunt: Ita Plinius *Noctuarũ* (inquit) *id eſt, genus maximũ cui plumæ auriũ modo emicãt*. Verba Pſ. ſunt; *Factus ſum ſicut Bubo* (Hebraicè Kutz) *qui eſt in ſolitudinibus*, ubi Aquila & Theodotion & quinta editio Nycticoracẽ uertũt, alij Bubonẽ: ſexta editio noctuã, Symachus Vpupam, R. [b] Salamon, auem ait eſſe remotam ab hominum conſpectu, (Quidam ſanè Hebraicè ab abſcondendo dictam rentur) & nocte uociferantem, cui ſimilis alia ſit, quam uocant יבין Ibin: fortè Hibou. Sic enim Galli Bubonem uocant, & ſolet Rabbi Salamon Hebraica nomina Gallicè interpretari. [c] Nominatur ſanè Kos auis inter impuras, ubi interpres Chaldæus uertit קדיא, Kadia, Arabs, Kus, Perſa חכום, Gakus (quæ uoces magis etiam, quàm Hebraica Kos ad Germanicam Kutz accedunt) Septuaginta Nycticoracem, Hieronymus Bubonem & alibi, ubi Septuaginta & [d] Hieronymus Herodium uertunt. Chaldæus alibi habet קיפופא Kiphupha, quod Noctuam quidam interpretatur. Accedit quidem hæc uox ad nomen Cicuma, quo Gaza Nycticoracẽ reddidit. Euſtathius Scopas eſſe ait aues, quas Romani Cucubas nominent, (quæ uox Hebraicæ Kiphupha etiam uicinior eſt) Arabs עצפור Azphur. [e] Pagninus ex R. Salomone exponit Noctuam, quæ uernacula lingua Ciuetta uti etiam Gallica nominetur ac noctu clamet. Ornithologo inter tam uarias interpretationes animus magis ad Bubonem, inclinat, Schachaph שאף, exponitur Bubo à quibuſdam recentioribus. Septuaginta & Hieronymus Larum, aut Fulicam interpretantur. Chaldæus reddit

Schachefa,

Kos. [a] Pſal. 102 Kutz. [b] Leuit. 11. [c] Leuit. 11. Kadia. Kus. Gakus. [d] Deut. 14. Kiphupha. Cucuba. Azphur. Schachaph [e] Leuit. 11. & Deut. 14 Larus. Fulica.

Schachefet morb⁹. Scaph. Schuffel. Iſchafytle. Schafuus. Aſcalaphi. Scanaph. Ii. [f] *Iſa.* 13. Aduduc. Hudubub. Hudud. Vng duc. Alharbe.

Schachefa, Perſa enim uocem eam retinet. Arabs שכף Scaph. Dauid Kimli interpretatur auem, quæ laboret morbo Schachefet, Hebręis dicto, quo corpus attenuetur & deficiat, phtiſi nimirum. Sed Rabbi Salomon ſic uocat morbum, in quo naſcuntur in carne ampullæ inſtar pomorum, Bubones fortè, apoſtemata Gręcis ſic dicta: tranſlatio communis alibi pro hoc morbo uertit febrim, egeſtatem. Iudæi recentiores Cuculum auem interpretantur. Quod ſi Bubonē ſignificat, deriuatum inde uel ab Arabico Scaph uideri poteſt Germanicum Bubonis nomē Scuoffel, & Noctuæ generis Tſchafytle, Chafuus, & apud Græcos Aſcalaphi. Sed ſi auis eſt corpore macro, & tenui, tanquam pthiſi conſumpto, Larum potiùs eſſe dicemus, quæ auis admodū tenuis, leuis & ſemper famelica eſt. Vicina huic apud Hebræos uox eſt Scanaph שנף, quam interpretantur Noctuam. אי ij, apud Hebræos aliqui Bubonem intelligunt, Septuaginta alibi Onocentauros uerterunt. Interpres Auicennæ falsò uertit dictionē Aduduc Bubonem & Hudubub & Hudud alibi, cùm hę dictiones Nycticoracem denotēt, ut ſuo loco dicetur. Prima tamen nempè Aduduc ad Sabaudicam accedit, qui Bubonem ung duc uocant Vetus Gloſſographus Auicennæ Bubonem etiam Alharbe uocari ſcribit Arabibus, quam tamen uocem Chamęleontem ſignificare ſcimus.

Nominis ratio. βύσειν. βυταλις. Σκώψ. Buffas. Bufo. Gimus.

ΒΥΑΣ Græcis Bubo noſter appellatur per Onomatopœiā ſcilicet, ut & apud Latinos; Βύσειν enim proprium uerbum eſt, quo Bubonis uocem exprimunt Græci, Gaza ex Ariſtotele pro Βυᾳ Bubonem reddere ſolet, uidetur autē nomen eſſe primę declinationis, quod ἄλφα in genitiuo & datiuo retineat, Inde nominatiuus pluralis Βύαι. Nam in lexico Varini Βυαὶ oxytonum, malim paroxytonum ὤφθησαν legitur. In eodem ſolo βόιαι reperio per οι dipthongum, nec probo. Butalis βυταλις in Aeſopi fabulis, non alia auis quàm Bubo uidetur, quod & noctu tantùm canat, & ſimiliter nomen, ut Byas, & Bubo, à ſono Bu, inditum habeat. Sunt ex Græcis qui Scopas Bubones interpretantur; at perperam, uti capite de Aſione mōſtrabimus, Referunt tamen hodie in Græcia Bubonem dici σκλόπα. Buffus apud Kiranidem nocturna auis, ut Gerardi Cremonenſis tranſlatio habet, Bubo eſt. Conijcio autem βύφος ſcriptum fuiſſe. Nam & apud Simonem Sethi βύφοι Noctuę ſunt, & in quibuſdā Italiæ locis Bubo uulgari lingua lo Bufo dicitur. Creſcentienſis Bubonem Gimum uocat. Recentiores quidam Nycticoracem, id eſt, Coruum Nocturnum, eundem cum Bubone faciunt; Inter hos eſt Beroaldus, cuius argumenta peculiari de Nycticorace capite ponemus, ſed diuerſos eſſe collatis utriuſq; hiſtorijs, facilè deprehendetur. Cōuenit tamen Nycticoraci Aquilę magnitudo, quam Buboni tribuit Ariſtoteles, Ita enim Strabo: *Nycticorax* inquit, *Aquilæ æqualis eſt*. Iohannes Goropius Becanus vir doctiſſimus in ea eſt ſententia, ut Cymindin & Chalcida, & Hubrida, & Ptyngem, Ariſtotelis non aliud eſſe quàm Bubonem exiſtimet. Cuius rationes, quas pro ſe adducit, nè à quopiam in dicta cauſa damnetur, ex ſuis ipſius verbis, apponere operæpretium iudico, ut clariùs intelligantur, & nocturnarum auiū obſcuræ & caligine plenæ hiſtoriæ, tanquam adhibita face luminis aliquid adferāt. Vbi ergo uocē hāc Cymindin, quę eſt in illo uerſu Homerico

Cymindis auis.

Chalcida Dij perhibent homines dixere Cymindin

declarandam ſuſcipit, in hæc uerba infit. Ariſtoteles tradit ab Ionibus Cymindin auem hanc vocari. Mihi nec Ariſtotelis lectio integra videtur: nec uideo quî poſſim ei mederi; Adiecta enim ſunt uerba quædam de Hubride & Ptynge, quæ tamen nec Euſtathius, nec Plinius uidētur legiſſe. Hic etiam λεπτὸν tenue omiſit, quod Gaza, & Euſtathius agnoſcunt, ut genuinum. Gaza quibuſdam Ptyngem uocari addidit, ſed Hubridis nullam fecit mentionem. Plinius nocturnum Accipitrem uocauit. Ariſtophanes etiam inter Accipitres enumerauit & proximū Aquilæ recenſuit. Nobis hîc non lubet acuratiùs de Cyminde perquirere, eò, quòd nocturnarum auium, ualdè obſcura hactenus ſit hiſtoria, & nocturnæ caligini comparanda. Qui etiam Hubrida vocari voluerunt, videntur ab hub-ur voce Cymbrica ſibi nomen feciſſe, quo maximus Bubo denotatur: & certè huic maximè Homeri fabula videtur cōuenire. Nec malè item in hanc auem quadrat Comicus auium exercitus. Nec enim Bubo vel corporis magnitudine, vel viribus Aquilæ cedit, & ſi inter has pugna ineatur, ambiguum eſt in vtram partem inclinet victoria ob ancipitem Martem. Deinde, vti de die Aquila minora capit quadrupedia, ut lepuſculos, Cuniculos, ita & Bubo de nocte. Venationem autem ſuam adeò inſtituit callidè, tātaq; peragit auiditate, vt magnam ſæpè uel vna nocte copioſamq; prædam congerat, & ſi quis nidum eius in rupibus exploratum habeat, & ad eum clanculùm pernoctare uelit, ei facillimum fuerit, prædæ partem ſubducere; quod familiarem quendam mihi venatorem non ſemel feciſſe, de ipſius didici relatu. Ipſe cum robuſto cane pugnantem uidi, & cum ſemel unguibus ei hæſiſſet, difficillimè potuiſſe auelli, nec canem pòſt aggredi auſum. Nec alibi libentiùs, quàm in altiſſimis rupibus nidulantur, adeò ut Idæon Lecton, quod altiſſimum eſt promontorium, locus ei videatur aptiſſimus. Nec veriſimile eſt Iunonē in exiguam aliquā ſeſe mutaſſe auem,

Ptynx. Hubris unde dicta.

ſed in

ſed in eam potiùs, quæ nocturno tempore, in cæteras obtineret principatum, quemadmodum Aquila diurno. Certè Ariſtoteles tenuem admodum & ieiunam Bubonis dedit hiſtoriam, vt ego verear, ne Cymindis Ionum & Phrygum non fuerit tenuis illa Vlularum forma, quam in arborum cauis non modò in montibus habitare ſcimus, & noctu Columbaria prædari. Hanc tamen Ariſtoteles depingere videtur, & hac parte ab aucupibus noſtris deſſidere. Sed liberum ſit alijs, quid velint, coniectare. Mihi Hubris & Buas eadem eſt auis, quæ alio nomine Ptynx, & Cumindis vocetur; Atqui hæc illa eſt, quæ cũ Aquila pugnare poteſt, & non ſine cauſa, quando eandem prędam, licet diuerſo tempore, ſequuntur. Auem enim tenui corpore præditam, non uideo, quî pari Marte cum Aquila committas. Ariſtophanis interpres γλαῦκα κύμινδιν, κικυμίδα καὶ κικκαβὰν eiuſdem auis eſſe nomina prodidit & κικκαβᾶν eſſe Noctuæ propriã vociferationem. Callimachus κικυμῖδος etiam meminit, χὰρτ' ἀγαθὴ κικυμίς. Pompeius Cicumam nocturnam auem facit, ſed quęnam ſit, non addit. Heſychius κικυμήιδα γλαῦκα interpretatur, & κικυμώττειν, idem eſſe, quod δυσβλέπειν. Itali quidam Chio uocant, nos Hubeken, id eſt parua Noctua. In hoc genere minima auribus eſt inſignis, à quibus Otis quoque vocatur. Gaza Cicumam pro Nycticorace reddidit, nõ benè mea quidem ſentẽtia, cùm Nocturnus Coruus, nihil ſimile habeat Noctuarum generi. Nos enim Nachtrauen Teutonicè diuerſam ab omni Vlularum & Noctuarũ genere eſſe ſcimus, qua tamen voce, Nycticoracem ad vnguem interpretamur. In tãta igitur obſcuritate, quid miri acciderit, ſi quiſpiam hallucinetur, tametſi vel ipſe eſſet Ariſtoteles. Nos ergo ſatis honori conſulamus, & Ariſtophanem dicamus triarium robur poſtremò enumeraſſe, in quo cùm Vultur Aquilæ ferè magnitudine par Cumindem præcedat, & longiùs ab Aquila, quàm Cumindis recenſeatur; cogitemus neceſſe eſt, Cumindem Vulture maiorem eſſe, & validiorem. Sit ergò Aquila Iupiter, Cumindis ſiue Hubris Iuno, & hæc quidem noctu, ille interdiu regnet. Hinc quibuſdam Duc vocatur, quòd Duces ſecundi ſint à Regibus. Nunc igitur ad nomina. Chalcidem ab obſcuro aëris colore dictam interpretor, quod nomen, quia à natura deſumptum, rectã habet ſignificationis cauſam, Cumindis verò Phrygium eſt vocabulum inditum è malo omine. Com hinder enim idem eſt quod adueniens damnum, ſiue aduentus nocumentum, ſiue etiam quoduis impedimentum, quod rei venturæ obſtet. Quamobrem Cumindis nomen eſt ab hominibus factum, peruerſam vocum formandarum rationem ſecutis. Virgilius Buboni triſte omen tribuit, quem nos eandem auem cùm hac Homerica facimus.

Seraq́ culminibus ferali carmine Bubo
Viſa queri, & longas in fletum ducere voces.

Nobis à fletu Vl vocatur, vnde Latinorũ Vlula & vlulo. Hul enim vocali lõga idem eſt, quod fleo cum triſti voce, ſiue ploro: quod ab eadem origine dicitur eiulo. Vt ergo Scamandri, ita Cumindis nomen hominibus aſcribendum, eò quòd vtrumq; ab infauſto omine inditum ſit contrà ac ratio ſapientum & Deorum poſtulat. Cumindis certè damnum adfert, ſed Leporibus maximè & Vulpibus, & muſtelis, quas noctu rapit & ad nidum congerit. Quæ enim de augurijs dicuntur vana ſunt, & anilia deliramenta, & idcirco ſapientibus nominum opificibus indigna. Eiuſdem peccati eſt Ptyngem eandem auem vocare à phe-tyng, quo ſignificatur hoſtilis vel inimicæ rei nuntius. Ex phe tijng per conciſionẽ fit Ptyn, & addita litera Græcorum terminante Ptynx. Hubris verò è noſtro Hub-urcen, Hub-uris & ſyncope admiſſa Hubris, eſt maximus Bubo; vti Vr-os eſt maximus bos, & Vr-han, maximus Gallus, & Vr-alt, maximè ſenex, & Mere-ur, maximus conſiderator, & Sat-ur, maximũ ſemen, ſiue præſtantiſſimus ſator. Heſychius Mileſius nocturnam auem eſſe dixit, non adiecto quænam eſſet. Ariſtotelis certè contextus de Cyminde aliquid mõſtri alit. Suſpicor ab aliquo additum fuiſſe Cumindem, ab alijs Hubrim, alijs Ptyngem vocari. At is quiſquis fuit, non animaduertit Ariſtotelem Cumindis nomen ad aliam auem detorſiſſe. Nobis interim clarum dedit indicium, Ariſtophanis, & Homeri Cumindem maximum eſſe Bubonem, longè quàm ſit Noctua, maiorem. Verùm ne cum Noctuis & Vlulis & Bubonibus, & diuerſis harũ auium formis, in tenebris diu vagemur, ſatis habebimus indicaſſe & oſtendiſſe, cur Chalcis Deorum, Cumindis hominum nomen dicatur. Hactenus Goropius. De quo hoc obiter dixiſſe velim, ne cuipiam mirum aut indignum videatur, eum ratione hactenus inaudita, ex Cymbrica ſua, quam barbarã quiſpiam dixerit, lingua vernacula origines vocum petere ac toti mundo pro veris obtrudere. Nam & Platoni quidem Deorum vocabula maximè ſecundum rationem impoſita videbantur, quæ verò hominibus ab Homero tribuuntur, quale eſt Cumindis & magis quæ à mulieribus, ferè barbara eſſe & nullam eorum rationem aut originem Græcis conſtare. Phryges autem Græcis barbari erant, qui, ut Goropius idem alibi diffusè declarat, Cymbrica lingua utebantur, ſed ut iſtæc, quod huius loci non ſint miſſa faciamus, & curioſiùs iſtæc indagare cupientem ad Goropij

Ptynx. Chio. Nachtrauen. Duc. Chalcis vnde dicta. Hul. Hubris.

Hermatenam amandemus; certum eſt hunc Ariſtotelis de Cymindi textum omnibus ferè doctis negotium faceſſere. Et ego quidem, vt verum fatear, non video, qua ratione, ſi de eadem aue per totum contextum Ariſtotelem loqui velimus, hæc omnia, quę ei atribuuntur, ſibi mutuò conſonent, ac non potiùs contradictionem quandam in ſe includant; Si enim verum eſt

Chalcis vnde. Aerica. Cymides.

Chalcidem ab æreo colore dictam, vnde & Gaza ęricam vertit, quomodo eam Ariſtoteles nigro aſſerit colore? Præterea cùm Ariſtoteles ſcripſerit Cymindem forma eſſe tenui, neq; Accipitre Palumbario maiorem, non video, quo pacto huic tantum robur tribuere poſſimus, vt cùm Aquila decertare audeat. Quod tamen Hybridi, quem Græcus textus ſtatim poſt verſum Homericum interſerit, quamque Bubonem noſtrum vult eſſe Goropius, Ariſtoteles aſcribit, & tamen de illius quoque magnitudine nihil memoriæ tradidit, liquidò cõſtat, quantis tenebris, & planè Cymmerijs harum auium & nomina & hiſtoria inuoluta ſint. Nos quid in hac difficultate ſentimus, alibi, cùm de Accipitrum differẽtijs ageremus, diximus. Venia autem dignos nos æquus lector etiam cenſebit, ſi pro more hominum, dum lucem è tenebris eruere conamur, in his medijs nos hallucinari cõtigerit. Illos interim, qui acutiùs viderint, pręcamur vt pro communi vtilitate nos candidè moneant & rectiùs doceant; quo nomine non ſolùm nos, verùm & omnem Remp. literariam maximo beneficio ſibi obſtricturi ſunt. Quod

Bellonij error. Pygargi ſpecies.

autem Bellonius putat Pygargi ſpeciem eam eſſe, quæ Gallis l'oyſaeu ſant Martin dicitur, hac tãtùm ratione motus, quòd circa veſperam & in diluculo venatum exerceat; Ariſtotelis omninò mihi refragari doctrinæ videtur. Concedendum enim eſſet Aquilam, cuius ille Pygargum ſpeciem facit, cùm Aquila pugnare, quod ille ne ſomniauit quidem, præterea ſi vtriuſque & Pygargi & Cymindis (ſic enim & Hybridem uocat) deſcriptionem conferas, toto cælo differre videbis. Adhæc venari eo tempore omnibus Aquilis commune eſſe Philoſophus alibi dixit. Idem etiam ſuſpicatur eam auem, quam Galli le grand Duc, quaſi magnum Ducem

Magnus Dux auis. Scops. Κοῦφους. ἢ γούφους. Guvo. Duco. Dugo. Buffone.

vocant, fortè Aſionem eſſe, quem pro Scops Gręcorum ſemper vertit Gaza. Sed huic quoque opinioni, nullum video patrocinium, præterquam quòd, ut diximus, Græci hodie Bubonem σηλοπα uocant, niſi & hoc quiſpiã adferat, quod Varinus ſcribit, Scopas eſſe aues, quas Romani κοῦφους, ἢ γούφους appellant. Iam uerò multis Italiæ locis etiam hodie Bubonem Guuo, ut Bononiæ, nel Gufo uocari conſtat. Verùm miris modis hæc nomina in diuerſis regionibus confundi contingit. Nam alijs Italiæ locis Bubonem Duco uel Dugo vocant, quaſi Ducem fortè, tanquam à Rege Aquila ſecundum. Alibi item, teſte Nipho & Syluatico, Bufo uocatur, uoce nempè corrupta à Bubo. Vnde fortè manârit metaphora, qua geſticulatores & mimi, hyſtrionesq; nunc uulgò Buffoni dicuntur, quia ſcilicet inſtar Bubonum ſatyricos, ridiculosq; motus ac geſtus edant. Hinc etiam ſaltationis quoddam genus, ut inter æquiuoca relatum, Latinis Bubo dictum fuit, Græcis Scops. Quamuis ſcio ſatyricos hoſce motus, & ſaltantium imitationem Oto ſeu Aſioni à Plinio attribui, nõ Buboni. Quæ res etiam Bellonio nonnihil fauere uideri poteſt. Suum Gallicum Grand Duc Aſionem eſſe ſuſpicantur: Nam & Galli non minus

Barbaiano

quàm Itali mimos iſtos Buffones uocant. Vocatur & Barbaiano alibi. Nos tamen aliam auem Barbaianũ interpretamur; unde liquet hoc quoque nomen commune eſſe diuerſis auibus in diuerſis regionibus. Hic per occaſionem Italicas uoces inſeruimus. Nunc Latinas quæ præponendæ fuerant, examinemus.

Bubo vnde nomen ſumpſerit. Βουλιμος. Βουσεμινον. Bucephal⁹. Etymum.

Bubo itaque Latinum huius auis nomen nonnullis placet originem habere à particula Græca βοῦ, quod illis magnum ſonat. Solent hâc uocem rebus grandibus præponere, quemadmodum οὐἵππω. Ita uocant Bulapathum uel hippolapathum ſpeciem Lapathi maioris. Sic βουλίμος apud Medicos quaſi λίμος μωας, id eſt, magna fames. Βουσελινον quaſi μεγα σελινον uocant & Hypposelinon. Dictio enim hęc uocibus præpoſita ſignificationem earum auget. Sic dixerunt Bucephalum Alexandri Magni equum, quòd eſſet magno capite aut Bouino. Sic Bubo, cùm ſit omnium auium nocturnarum maximus, haud iniuria à dictione Βου deriuari poteſt. Sunt qui uelint ita appellatum à Bouis mugitu, quem imitari uidetur, & è cornibus, quibus Bouem ęmulatur. Mihi uerò magis arridet propria ſic dictum uoce. Huic adſtipulatur, quod & Græcis βυας, & Hybris ſecundum quoſdam, Gallis quoq; Hibou, Hiſpanis Buho, Italis Bufo & Germanis inferioribus Hub, omnibus à ſimili propemodum ſono effictis nominibus uocetur.

Buho. Mocho. Chaſſetót. Venatrix. Lucherãt. Chat huãt. Cha-huã. Felis boãs. Hibou.

Hiſpanis ergo quibuſdam Bubo Buho appellatur, Luſitanis uerò Bufo, quemadmodum Italis vel Mocho, Gallis & Sabaudis vng Duc, id eſt, Dux, quaſi princeps auium nocturnarum, quibus dominari uideatur, ceu uiribus ſuperior & cornibus in capite ceu corona inſignis, & caſſetont, id eſt, uenatrix, quia aucupes hanc auem adiutricem aucupij habeant, & alibi (ni fallor) Lucherant. Nonnullis etiam Chat huant, uel Cha-huan dicitur, quaſi dicas catum ſeu felem boantem (felinum enim caput habere uidetur) ſeu eiulatum terribilem edentem, à quo etiam alijs Hibou uocatur. Bellonius tamen has duas poſtremas appellationes alijs auibus nocturnis accommodat;

accommodat; illam siquidem Aluconi; hanc verò & Aluconi, & (quem Hibou cornu vocat) Asioni communem facit. Vnde pluribus conuenire videtur, & sanè vox Hibou, Latinam Bubo non malè imitatur, & Græcam Hybris, quæ Goropio Bubonem notat. Germanis Vhu vel gros Vhu, vt [h] Georg. Agricola interpretatur. Item ein Schuffans, ein Schuffell, vel Scffeul, ein Kautz, ut Turnerus, sed hoc vltimum Noctuæ magis conuenit. Nominum Schu°ffans & Schuffans, vt quidam pronunciant, & Schunffeul etimologia ad Hebræos referri potest, quod ad primam syllabam, qui Bubonem Schachaph, vt Arabes Scaph, appellant. Alijs in Saxonia, Vho, in Carinthia Steinauff, quòd in rupibus habitet. Heluetijs Huvv, Berguvv, Hũru vel Huruvv uel à sono, vel quasi orhu, quod auritus videatur, Aliquibus etiam Hertzog, quasi Dux, Anglis à Lyke foule, ut Turnerus exponit, vel Shriche oule vt Eliota, uel Lyseoule ut Iunius. Videtur Angli nomen Oule seu Vle, quòd alij Vlulæ tantùm aptãt, etiam Buboni commune facere, vti & Belgæ nonnunquam solent, qui alioquin etiam Bubonem Schuyffuut (quo nomine nebulones & nequam homines denotant) nuncupant. Illyrij VVyr. Turcæ Vgu, quæ vox Italicis Dugo & Guo nonnihil similis est.

Hibou cornù. Hybris. [h] Lib. de subterr. schachaph Schaph. Vho. Steinauff. Oule. Vle. Dugo. Guo.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

TRIPLICEM hactenus Bubonum obseruatam esse video differẽtiam, qui magnitudine quidem omnes sint eadem. Verùm maculis & corporis colore, vti noster, & is, quem Ornithologus exhibet, diuersis, qui præter hos, & aliud genus reperiri apud suos putat, cætera quidem illi, cuius effigiem dat, simile, sed cruribus nõ æquè hirsutis. [a] Strabo tamen memoriæ prodidit, aliud reperiri Bubonis genus in Aegypto, non maius Gracculo: At suspicio est, ne confusis nominibus Noctuam aut Vlulam quampiam dicere uoluerit. Nos tres Bubonum diuersorum icones dabimus.

A colorib. [a] Lib. 17.

DESCRIPTIO.

BVBO extra omnem controuersiam auium nocturnarum omnium maximus est, neque minor Aquila, [a] Aristotele & [b] Strabone testibus. Crura tamẽ habet, quam Aquila breuiora. Corpus breue, & ueluti decurtatum, propter caudæ breuitatem. Caput grande adeò, ut ob eius pondus & magnitudinem pullus à cauda primùm in luce prodeat. Frons orbiculata, seu teres, plumis uelut auribus eminentibus in regione auditus insignita, quemadmodum & in Oto. [c] Plinius *hisce duobus pennatorum animalium solis, has pinnulas velut aures surrigi* scripsit. Verùm præter hos & Vlulæ eas habent. Cæteris, addit, *cauernæ ad auditum*. Imo uerò, & Bubo has cauernas non minus, quàm cæteræ, & quidem maximè patulas habet: verùm hoc plumarum ornamento fortè ob magnitudinem tectas. Collũ habet pro sua magnitudine perbreue; rostrum & ungues uti diurnis rapacibus aduncos & acutissimos, atq; hos maximos, imo quàm in quibusdam Aquilis etiam maiores. [d] Aristoteles Ascalapho, quem Bubonem aliqui esse putant, stomachi partem anteriorem seu gulam amplam tribuit, ut & alijs nocturnis, ut Noctuæ Nycticoraci &c. Rectè tradit Albertus nulli auiũ oculos esse, quàm huic, maiores, qui igneo quodam splendore & inusitata magnitudine, necnon truci quodã obtutu aspectantibus quodammodò terrorem incutiunt. Corporis tegmen plumeum ferrugineo seu fuluo, vt Naso ait, ac obscuro quodam, æris colore est. Quæ res Goropio occasionem dedit, ut crederet Chalcidem auem nocturnam esse, & cum Bubone eandem. Maculis nigris sparsim & incerto ordine respergitur, uariaq; penna est, uti in Accipitribus & Aquilis quibusdam. Falsò Albertus Buboni binos digitos antè, & totidẽ retrò, ut Picis, ascribit. Hi enim, quos nos pictos dabimus digitos, ut pleræq; aues anteriùs ternos obtinent, posteriùs unum. De Noctuis uerò & Vlulis id uerum est. Ouidius loco antè citato Buboni caput magnum, alas fuluas, grandia lumina, longos, & aduncos ungues, non minus scitè quàm uerè appingit. Bubo, quẽ priori loco dabimus ex Ornithologo à se obseruatum, magnitudine uincebat Anserẽ, aut saltem æquabat reliquo corpore. Alis magnis erat, & longis ad tres dodrantes, cùm ab initio earum ad finem usque maximæ pennę ad rectam lineam extendebantur. A supremo osse alarum ad infimam extremitatem recta, dodrans unus, cum palmo erat. Caput cùm forma tùm magnitudine felinum. Vnde nõ temerè Chat-huan quasi felis gemebunda Gallis vocatur. Pennæ supra utramque aurem nigricantes subrigebantur, ad tres digitos: Oculi magni, plumę circa uropigium densę & mollissimę digito extenso, seu palmo, (si benè memini) longiores. Longitudo ab extremo rostro ad vltimos pedes, siue ad ultimam quoque caudam tres quoque dodrantes cùm palmo ęquabat. Iris oculorum croceo splendebeat. Rostrum breue, nigrum, & aduncum erat. Pẽnis

Magnitudo. [a] 8. H. c. 3. [b] Lib. 17. Crura. Caput. Frons. [c] L. 11. c. 17 Plinij error Collum. Rostrum. Vngues. Oculi. [d] L. 3. H. c. 3 Chalcis. Alberti error. Digiti. Ornithologi Bubonis Forma.

remotis aurium meatus, magni & patentes videbantur, vtrinque ad nares pili barbularum instar ex pennulis tegebant. Pennis per totum corpus color uarius ex albicantibus maculis nigris & ſubruffis. Cruris longitudo dodrans cum palmo. Eius pars ſupra genu, perquàm craſſa & toroſa. Vngues nigri, adunci, acutiſſimi. Pes ad extremos vſque digitos piloſus, plumis ex albicante colore ſubruffis. Huic quod ad magnitudinem attinet per omnia reſpondet Bubo noſter, quē ſecundo loco exhibebimus. Verùm in multis alijs ab eo variat. Nam noſtro crura piloſa quidem ſunt, ad extremos vſque digitos, quemadmodum & illi, ſed breuiora, & graciliora, nec ita toroſa ſupra genu, neque in tibijs adeò firma ac craſſa: color noſtro per totum corpus fuluus, ſeu ferrugineus ex cinereo, in pectore potiſſimùm, vbi etiam ſubnigris maculis in longum ductis, promiſcuè huc, illuc, nullo ordine reſpergitur. Dorſum & alæ è ferruggineo magis fuſceſcunt. Hæc verò in vniuerſum potiſſima inter utrumq; eſt diuerſitas, quòd ille Ornithologi in ſingulis totius corporis plumis magis variegatus, & tenuibus quibuſdam lineolis tráſuerſim ductis, inſtar Perdicum & Anatum quarundam, necnon Accipitrum pulchrè minutimq; diſtinctus ſit. Præter id etiam differt, quòd vniuerſo corpore, magis verò dorſo, & capite, maculas quaſdam incerti ductus lituris nigris craſſis & quodammodo figuratis gerat. Noſter verò non ita picturatus eſt, ſed in alarum pennis maioribus, & cauda lineis ſubnigris, tranſuerſis, largiuſculis diſtinguitur, quibus ille deſtitutus eſt. Sunt autem hæ ita efformatæ præſertim in cauda, vt ſingulæ latiores ſupernè & infernè alijs ſubtilioribus claudátur, inſtar fimbriarum triplici ordine diſpoſitæ, & certis à ſe mutuò interuallis, vt in Accipitribus, diſterminatæ. Vngues huic maximi & acutiſſimi, at non nigri, vt alteri, verùm cornei. Cauda vtrique admodum breuis. Is verò cuius tertio loco iconem ſpectandam dabimus, ſecundo per omnia ſimilis apparet, hoc excepto, quòd tibias minimè hirſutas habet, ſed quemadmodū & pedes, debiles. Quam deniq; ultimo loco ponemus, iconem, etiam pro Bubonis imagine mihi miſſa fuit.

Color. Crus. Vngues. Bubon. noſtri forma. Bubo noſter in quo à priori differat. Vngues. Cauda.

VISVS.

HEBETES, inquit Plinius, *Buboni, ut & cæteris nocturnis interdiu oculi*. Imò verò hunc minus, quàm Noctuam de die uidere aiunt.

VOX.

BVBO grauem adeò vocem, & ingratam ędit, ut non tam canere, quam gemere eum uno omnes ore authores affirment. Vnde & nomen inueniſſe, non tam à ſono, quàm à gemitu ſeu ploratu dicitur. Quem cum ædit, bubulare Latinis dicitur. Ita author Philomelæ:

Bubulat horrendum ferali carmine Bubo.

Græci verò βύζειν de illius uoce dixêre. Quare diſertè admodum & ſignificanter uocem eam expreſſit Vergilius, cùm dixit:

Seraq; culminibus ferali carmine Bubo
Viſa queri, & longas in fletum ducere noctes.

Etenim dum:

Nocte ſedens tetrum canit importuna per umbras,

vt inquit, ueluti boat, & uocem horribilem in longum protrahit gemebundus, quam etiam *ſtridorem quærulum* ideò uocat Apuleius, & *gemitum* Seneca, cum ait:

Illic Vultures, hìc luctifer Bubo gemit.

Et[a] Plinius ait; *Bubo non cantu aliquo ſed gemitu vocalis eſt.* Horridè enim ſtridens (unde & raucus Ouidio dicitur hoc uerſu:

Illa dedit turpes raucis Bubonibus umbras)

mœſtam uocem depromit,

Funeroq; graues edidit ore ſonos

Denique adagio locum dedit *Bubonis cantus*: *& Bubo canit Luſciniæ*. Locum habent cum rudis indoctum, & ut vulgò dicitur, *Sus Mineruam* docere tentat, quod perinde poſſibile eſt, atque *Vocalem ſuperet ſi turpis Aedona Bubo*; & ridiculum æquè ac ſi *Bubo montanus Philomenſis occinat ipſis*, ut Calphurnius, alijq; ex Theocrito uerterunt.

Bubulare. βύζειν. a Lib. 10. cap. 12.

TEM-

10 20 30 40 50

TEMPVS VENATVS.

VBO amare vigilias dicitur: Nam interdiu non apparet: noctu enim sibi (inquit [a] Aristoteles) victum quærit, hoc ipso Gallo Gallinaceo præferendus & vigilantior, Ille enim tantummodò cantu horarum indicat spatia, & reliquum tempus somno traducit; Bubo verò non totam solùm noctem vigilat, verùm etiam ad prædam tunc congerendam euolat, cùm reliquę animantes omnes quieti & somno indulgent. Potissimùm verò hanc rapinam exercet sub matutino & vespertino crepusculo. Quod argumento est, neque in densis commodè tenebris eum venari, neque nocte intempesta, nisi Lunæ splendore illuminetur; neque etiam lumine prælustri diurno, ac solari, quia scilicet ibi uel acutissima quæuis visio, nisi aër aliquantum illuminetur, nihil cernat; hic verò imbecilla visorij organi facultas solis splendore uehementiùs perstringatur, ac caliget; Est igitur ut canit doctissimus nostri æui poëta:

Sublustri crepero gaudens in Vespere Bubo.

Si verò diurno tempore prodeat, ab alijs auibus, ceu visu insolens, atq; ob turpitudinem exosus impugnatur, & conuellitur. Hinc parum ex rei natura artifex, ille quisquis fuerit ornithodei illius pulcherrimi, quod in uilla Illustriss. Card. Estensis Tyburtina miraculi loco ipse vidi, autor deposuisse mihi videtur, in quo, ut refert [b] Stephanus Vinandus Pigius, visuntur in arborum ramis auicularum canorarum imagunculæ plures, quæ uelut antomata plaudunt alis cantillantq; concentu dulcissimo, quasi viuæ, per ramorũ secretas fistulas arte hydraulica ventis & aquarum motu concitatæ. Cùm autem artifice procurante prodit in conspectum ex latibulis Bubo, subitò contitescunt omnes, & eodem se postea subducente cõcinunt suauiter. Quasi verò aues de die Bubonẽ pertimescant: debebat enim ita fecisse, vt viso Bubone in eum viderentur inuolare. Meritò itaq; [c] Plinio noctis monstrum appellatur, eo enim tẽpore quod reliquarum animantium quieti destinatum est, non solùm volat & prædatur, & quidem solus, sed reliquas omnes actiones, quas aliæ interdiu obire solent, exercet. Tum tanquam sibi restitutus, ut aliæ exorto sole cantu gaudiũ testatur, sed mortalibus, cùm quia inusitatus, tùm quia grauis est, terrifico. Hinc nocticana Politiano appositè nominatur. Quod autem ad rapacitatem attinet, securiùs sanè noctu grassatur, quòd tum nullum, qui reluctetur, aut prædam eripiat, hostem pertimescat.

[a] Lib. 8. Histor. c. 3. Bubo cur Gallo preferendus. Quãdo venat' bubo. Ornithodeũ Card. Estẽsis mirabile. [b] In Hercule Prodicio. [c] L. 10. c. 12. Bubonis cantũ homines timent.

VOLATVS.

BVBO onusta quidẽ plumis auis, [a] Isidoro dicitur, sed iners. Debilis.n. est ad volatum,

Vixq; mouet natas per inertia brachia pennas,

Vt inquit [b] Ouidius de Ascalapho in Bubonem mutato; Volat autem, vt testatur [c] Plinius, nunquam quo libuit, sed transuersus.

[a] Lib. 12. Orig. c. 7. [b] L. 5. Metamorph. [c] L. 10. c. 12

LOCVS.

ON solùm in tenebricosis montium, & rupiũ cauernis latet Bubo, sed etiam in cauis arboribus, in ędificij desertis, sub domorum magnificarum tectis, sub turribus & parietũ rimis, quo rarò homines accedunt. Vnde [a] Plinius, *Deserta,* inquit, *incolit, nec tantùm desolata, sed dira etiam, & inaccessa.* [b] Vergilius eũ in culminibus sedentem facit. Templa noctu potissimùm frequentat. Inter sepulcra diu noctuq; versatur. Vnde Archippe apud Sophoclem senem sedens ab Atheniensi iuuentute, quæ id ægrè ferebat, Buboni cadaueri insidenti lepidè comparata fuit. [c] Ariostus in arboribus etiam nidulari facit, vbi canit:

Hor quella pianta, hor questa in terra mette
Il capo, e rompe à l'altre braccia e lombi.
Fuggin da nidi lor Guffi, e Ciuette,
Che vi son più, che Tortore ò Colombi.

Constantius Felix Serenissimi Vrbini Ducis Medicus, & compater meus Bubones in monte Plumbicio in diocæsi ducis illius nasci mihi retulit. Reperitur iuxta horrea aliquãdo teste Alberto propter mures. Cœtum aliarum uolucrum fugit, quare à Virgilio sola sedens culminibus fingitur, & Martiano Capellæ solicana auis & [d] Ouidio dæuia vocatur hoc versu:

Et cecinit mæstum dæuia carmen auis.

[a] L. 10. c. 12 [b] 4. Aeneid. Archippe buboni assimilata. [c] Cant. 2. Stanz. Solicana auis. Dæuia auis [d] In Epistol. Phyllid.

NIDVS

NIDVS.

NON alibi libentiùs, quàm in altissimis rupibus nidulatur, adeo vt Idæum Lecton, quod altissimum est promontorium locus ei aptissimus videatur. Quod quidem minimè temerè facere putandus est. Nam ne fœtus suos iniurijs exponat, rupes altissimas & inuias nidis suis eligit, quò hominibus nullum patere aditum putet, securiusq; noctu ad prædam euagetur. Sed ingenio & conatui humano nihil inuium, quod non Isauri tantùm rupicolæ, sed alpini quoque damarum & ibicum venatores altissima & asperrima sua perreptantes ostendunt. Oua Bubonis aut raro, aut nũquam visa [a] Plinius arbitratur. Cùm enim remedij cuiusdam ex ouo Bubonis meminisset subdit: *Quis quæso ouum Bubonis vnquam videre potuit, cùm tam auem ipsam vidisse prodigium sit?* At nobis, nostra hac tempestate, neque auem vidisse ampliùs prodigium est, nec oua adeò visu insolentia sunt: quum aucupes quæstus faciundi causa, quæuis etiam aditu difficillima penetrent. Illi enim iam ad nidum Bubonis etiam per inuias rupes ascendũt, cùm vt pullos in aucupij vsum abripiant, tùm etiam, vt prædæ partem, quam copiosissimam pullis cõgerit, suffuretur. De Bubonis partu Hylam tradere Plinius memoriæ reliquit, nempè quòd cauda ab ouo exeat, quoniam pondere capitum peruersa oua, posteriorem corporũ partem matri fouendã applicent. Verùm hoc probabile esse [b] Albertus negat. Attamen, si id verum est non aliam causam subesse posse arbitratur, quàm quæ à Plinio assignata est, nempè capitis grauitatem, propter quam (inquit) caput diu declinat, & immobile manet. Posterior pars parua est ac breuis, ac si auis ipsa decurtata appareat. Sed vt Hylæ ratio leuis est, ita de hac re parum fusiùs, vbi ad Noctuam peruentum erit.

Cur alta loca habitet Bubo.

[a] L. 29. c. 4.

[b] Lib. 23.

VICTVS. RAPINA.

BVBO, inquit, [a] Aristoteles, *carnibus viuit* instar omnium rapacium & eorum præsertim animalium, quæ noctu vagãtur vt Vespertilionum & murium. Scribunt quidam noctu templa Bubonem frequẽtare ea de causa, ut oleo è lampadibus sese ingurigitet, verùm hoc Bubone nocturnarum generosissimo, indignum videtur, & ei fortasse competere, quem Belgę propterea Kerckuul, id est templorum Bubonem indigetant. Alioquin Bubonem haud secùs atq; Aquilam de die non omne genus tantùm auicularum in pastum rapere noctu constat, sed & cuniculos, & lepores. Quin etiam dissectus aliquando Bubo Anatem deuorasse compertus fuit. Imò verò nullum est animal, quod tantum prædæ noctu congerat, atq; Bubo, ac potissimùm, dum pullos educat, adeò ut non sibi suisq; solùm, sed venatoribus etiam, qui nidum didicerunt, satis lucri adferat. Hi enim dum ad aliam prædam euolat, quam prius deposuerat, clam suffurantur, tantum tamen relinquentes, quantum ad pullos nutriendos credunt sufficere.

[a] 8. *Histo. cap.* 8.

Kerckuul. Templorũ Bubo.

ROBVR. PVGNA.

BVBO vncatis ad prælium rostro & vnguibus munitus, tanta est corporis magnitudine, tantoq; robore, vt vix Aquilæ auium principi hac in parte cedat. Nec animus deest, cùm & magnos & feroces canes visus sit abigere; ita impactis in carnem vnguibus, vt euelli vix possint, neq; canis ad pugnam redire auisus sit. Quod si fortè viribus imparem aut à numero hostium se opprimendum iri metuit, tum ingenium in suppetias adhibet, & in dorsum supinus procumbit, vnguesq; ac rostrum sic aduersum erigit, vt hostium nullus audeat accedere, & sic omnem impetũ eludit: Sed & cominùs anceps sæpè inter ipsum & Aquilam pugna committitur: Disidij ea videtur esse causa, quòd eandem quam Aquila de die, sic Bubo de nocte prædam captet. Non igitur ita prorsus vilipendi à Sannazario nostro Bnbonem oportuit, qui ei tanquam stolido temeritatem exprobrat, ridetq; quòd Aquilæ sese committere audeat, hoc Epigrammate:

Nam quis te inepte Bubo tam stolidus furor
Adegit, importunum inire prælium,
Isto indecenti rostro, & alis luridis?
Quid bellicosæ volucri insulsè asperos
Lacessis vngues? desine miser, dum licet.
Ne dormientis excites somnum tuo
Cum maximo (vt par est) malo, ac clade vltima

Astus Bubonis in pugna.

Aquila cur Buboni pugnet.

Sed

Sed peruenire vis in ora vulgi, & hac
Via cupis scelestis fieri notior,
Non assequêre, nec profecto tam bono
Fruêre fato, an hoc pudendo sanguine
Se tingat Aquila fulminum & cæli immemor?
Ponenda honestæ mortis, hæc spes est tibi.

Indoctiores quidam, vt qui ex Arabico sermone de animalibus scripta quædam trāstulerunt, quique illorum interpretationes sequūtur, Albertus, & alij, cùm sæpè Bubonem pro Noctua verterint, vt apparet, qui eos cum Aristotele contulerit, ex quo tanquam fonte pleraq; hauserunt. Arabes multa Buboni tribuūt, quæ Noctuæ sunt, & inter cætera inimicitias cum Coruo. Quāquam in hoc duplex est error: Non enim cum Coruo Noctuam, sed cum Cornice dissidere[a] Aristoteles tradit. Similiter ubi Incēdulam auem Coruini generis pugnare cum Bubone apud Albertum legitur, fortè Monedulam scripsit, non Incendulam. Monedulam enim alij hostem Buboni citāt ex Aristotele, quamquàm falsò. Noctuam vt diximus pugnare cum Cornice Aristoteles author est. Sunt autem & Cornix & Monedulæ Gracculiuè Coruini generis. Incēdulæ verò nomen nusquam legimus.[b] Plinius semel Incendiariæ meminit (quæ suo tempore ignoretur) qua visa sæpenumerò, vt & Bubone viso vrbs lustrata sit.

Antipathia cū Coruo. [a] 9.H.c.1. Incendula auis. [b] L.10.c.13

VSVS AD AVCVPIVM.

BVBONIS ad aucupium idem, qui Noctuæ vsus est, qua de re similis paulò antè recitato error, ab Arabum interpretibus cōmissus est. Cùm enim[a] Aristoteles scribat *cæteras auiculas omnes interdiu Noctuam circumuolare, eamq́, percutere, ideoq́, aucupes ea constituta auicularum genera multa & varia capere*, illi eisdē ferè uerbis de Bubone agunt: Bubo (inquiunt) si quādo de die apparet ab auibus in luce volantibus deplumatur, & ideo ab aucupibus ponitur iuxta retia, vt per eam cæteræ capiantur. Sed hic error benè cecidit. Nam Bubo similiter, ut Noctua, ab auiculis odio habetur, similisq; eius ad aucupium vsus est. Dum enim admiratione eius turpitudinis intentæ volucres, viscum ramis adhærentem aut expansa retia non animaduertunt, capiuntur. Vnde meritò Sabaudi Chasseront sua lingua tanquam venatorem eum appellant. Galliæ proceres[b] Bellonio teste similiter Bubonis opera Miluos capiūt. Cùm enim volatilis ea venatio, in quā Accipitres in Miluos emissi, persequūtur, spectatu sit lōgè iucūdissima, cōstetq; Miluum non nisi per Bubonem ad descendendum ab alto allici, necesse est, vt qui Miluum venari volet, Bubonem secum deferat. Vnde fit, vt hic Galliæ campestribus locis pugno optimatum & aucupum frequens adeò insidere conspiciatur. Alioquin nullum in uenationibus, quę regione campestri instituuntur Bubonem esset uidere, eò quòd solummodò in montanis uersetur, agatq;, in quibus nidificat, uti in rupibus & foraminibus altisimarum turrium. Aucupes cùm in liberam ac patentem campi planitiem peruenerunt, Accipitres ac Falcones pugno gestantes, ilicò uiso Miluo, Bubonem uulpina prius adalligata cauda dimittunt. Bubo interim supra terram humilis & longo satis spatio uolans, tandem campo æquabili consīdet, haudquaquam in arborem euolans. Quoniam ferè Miluus nullam prorsus Buboni inferre iniuriam conspicitur, nec aliud, quàm proximè accedere, haud immeritò quispiam quærat, quam ob causam id faciat, & tam intentè eum intueatur? Nulla profectò alia ratio est præter eam, quam adduxit Aristoteles, ubi causam reddit, cur cæteræ aues ita Noctuam circumuolitent. Quia nimirum ad intuitum eius obstupescunt, cùm quòd die eam uidere sunt insuetæ, tùm quòd turpem & insolentem eius formam, ueluti attonitæ admirantur. Nonnulli inter eos naturalem subesse inimicitiam arbitrantur, quod noctu illa minores aues deprædetur. Verùm sic etiam oporteret aliàs rapaces diurnas à circumuolitantibus auibus ueluti ad spectaculum quoddam nouum confluentibus obsideri; cùm tamen è contra harum metu quàm longisimè possunt, ad primum statim conspectum aufugiant. Alia præterea ratione quæstum hominibus adfert, uenatoribus præsertim, dum non sibi solùm, sed & alijs aucupiū noctu exercet, de quo antea diximus. Capitur uerò & ipse uarijs modis. Ornithologus aliquando ad se Bubonem allatum refert captum in fouea, qualis ad capiendos lupos parari solet.

[a] 9.H.c.1.

Bubo cur Chasserōt vocatur. [b] Lib. 2. de Auib. c. 28.

Miluorum uenatus.

Cur diurnæ aues nocturnas oderint.

DENO-

DENOMINATA.

VBONA Dea, licet à Bubone deriuari videatur, huc tamen non pertinet, quòd à Bobus ita dicta sit; quemadmodum à pomis Pomona, à bello Bellona, à cunis Cunissa, à segetibus Segetia. Quorum enim Deorum antiqui nomina non inueniebant, earum rerum nominibus eos appellabant, quas ab eis censebant dari, aliqua inde vocabula inflectentes. Heruli quoque populi, si Goropio credimus, à Bubonibus appellationem sortiti sunt. Significat enim ea vox, vt ipse testis est, sua, id est Cymbrica lingua, Bubonem militarem siue communem apud Gothos. E' quo libet suspicari eos per hyemem, cùm in vltimo Noruegiæ termino, nullus est dies, ad Lunam in vicinos incurrisse, atque inde fortasse nomen sumpsisse, quòd veluti Bubones noctu grassarentur. *Mihi tamen* inquit idem Goropius, *verisimilius fit Herulos Alanorum finitimos fuisse, & quia hi à Gallis nomen sibi formassent, ipsos æmulatione quadam ab Vlulis & Bubonibus voluisse nominari, quasi horum symbolum nō minus ad militarem laudem, quàm Gallinaceorum pertineret.* Dum enim communes & publicos Bubones se nominarent, non aliud profitebantur, quàm se maximas prædas coacturos, atque ad id valido corpore, & insidijs nocturnis, & cautione diurna vsuros. Quod sanè egregiè ab ipso septentrione ad mare vsque mediterraneum præstiterunt. Eadem ratione cuidam Herulorum præfecto strenuo viro, & solerti contra Persas pro Romanis suos ducenti nomen fuit Vlelago, quem nos Vlelag vocaremus, quo significantur Bubonis insidiæ: si igitur Herulorum principi Vlelago à Bubonum insidijs nomen erat, quid vetat dicere toti genti ab ijsdem fuisse appellationem ex Herulorum genere? vt ipse fortan Bellisarij armiger fuerit, qui Anconæ in hostibus à muro propellendis egregiam operam nauãs, præsidio salutem attulit. Hunc Procopius Barbarum esse dicit & in Thracia natum, sed qua gente non addit. Ex nomine tamen quis coniecturam facere possit, eò quòd Vlimut nil aliud sit, quàm animus Bubonis, nobis Vlenmut vocandus: Siue verò Thrax siue Herulus fuerit, parum refert, hoc saltem ex eo nomine constat, non turpem olim fuisse appellationem à Bubone deriuatam, quoniam lingua Thracum & Gothorum eadẽ sit cum Germanica radicitùs cōcordãs. Sed miror ni Goropius omnes nationes Cymbros faciat, aut eorũ lingua vsos.

Bubona. Pomona. Bellona. Cunissa. Segetia. Heruli populi vnde dicti. Alani vnde dicti. Vlelago. Vlimut.

Bubonia Galliæ ciuitas, qua traiecit ex insula Britannia Constantinus Imperator, vt refert Sozomenus: Ortelius verò Bolonia legendum opinatur.

Bubonium appellatur herba quædã, quoniam inguinum præsentaneum est remedium, vnde & Inguinalis dicta est, aliter Aster atticus, & Amellus.

Bubonia. Bolonia. Boboniũ. Inguinalis.

AVGVRIVM.

VBONEM, cùm apparuit mali ominis esse, aut bellum, aut famem aut mortem prætendere, vetus persuasio fuit, ad nostrum etiam usque seculum deriuata. Ita Plinius, *Bubo funebris*, inquit, *& maximè abominatus publicis præcipuè auspicijs, itaque in vrbibus aut omnino in luce visus dirum ostentum est.* Quod enim desolata tantùm incolere solet & tenebricosa loca affectat, noctis monstrum, urbibus solitudinem de die uisus denunciare, & Festo teste, *vastitatis causa* putabatur his locis, quę intrauerat. Si itaque Bubo uel etiam lupus sacellum Iouis aut Capitolium intrasset, propter id prodigium tædæ, aut uictimę, nonnunquam sulphuris, & aquæ lustratione urbem aut Capitolium lustrârunt. Plinius enim *Capitolij cellam*, inquit, *intrauit Sexto Papellio Istro, & L. Pedanio Coss. propter quod nonis martijs vrbs lustrata est.* Et rursus: *L. Crasso C. Mario Coss. Bubone viso vrbs lustrata est.* In columna ædis Iouis etiam sedere conspectum esse, Angellius apud Nonium Marcellinum scribit C. Claudio M. Perpenna Coss. Bubo in æde fortunæ equestris comprehensus inter manus expirauit, ut Iul. Obsequens memoriæ tradidit. Diodorus, *Bubo*, inquit, *in templum primum concordiæ, deinde in reliqua etiam ferè omnia, quæ sanctissima habebantur, delubra deuolauit, ac cùm vndique exigeretur, in æde Populi consedit, ac neque captus est, & tardè omninò auolauit.* Si cuius ædes insedisset, & uocem emisisset, mortem: si autem de busto sudem ad tectum detulisset, incendium ædibus portendere credebatur. Fenestras etiam infirmi pulsare, ac concutere quandoque uisum quidam scribunt; Tùm igitur & quandocunque aliàs uisus fuisset, calamitatem imminentem notare putabatur, unde apud historicos non rarò legitur βύας ὤφθη, id est, *Bubo apparuit seu visus est.* Silius Italicus quoque recensens prodigia belli Cannensis conspectum Bubonum in castris infausta portendisse testatur:

Belli, & famis signũ.

Obseditq; frequens castrorum limina Bubo.

[a] 4. Aeneid. Maximè uerò uocem eius,& gemitum funeſtum exiſtimabant, quo formiduloſę diræq; neceſsitates & magnæ malorum moles inſtare portenderentur. Iuxta illud [a] Virgilianum:

Seraq́ culminibus ferali carmine Bubo
Viſa queri, & longas in fletum ducere noctes.

[b] 5. Metamorph. Hinc etiam dixit [b] Ouidius:

Sedit in aduerſo nocturnus culmine Bubo,
Funereoq́ ſonos edidit ore graues.

Hic autem Bubonis fletum in longas uoces ductum ferale carmen uocat. De querulo Bubonis ſtridore meminit quoque Apuleius: *fit Bubo Pamphile ſic edito ſtridore querulo, iam ſui periclitabunda, paulatim terra reſultat mox in altum ſublimata forinſecus lotis alis euolat*. Hinc tot infelicia huic ſimilia epitheta apud Poëtas paſsim Buboni attributa reperiuntur, quibus tanquam inauſpicatiſsima auis, dum bubulat horrendum, credita fuit

Humano generi triſtia fata ferens.

[c] 10. Metamorph. Hinc [c] Ouidio notatur tanquam execrabilis

Fœdaq́ fit volucris venturi nuntia luctus,
Ignauus Bubo dirum mortalibus omen.
Nam diræ mortis nuntius eſſe ſolet.

[d] In Hercu le. Vnde item [d] alibi:

Funereus Bubo lethali carmine fecit.

Os funereum & lethale carmen Buboni tribuit, quòd funus & lethum prædicere putaretur quare & ſtygius eidem dicitur,

Triſtia mille locis ſtygius dedit omina bubo.

Et luctifer Senecæ.

Hic Vultur, illic luctifer Bubo gemit.

Mœſtus eidem:

Mœſtiq́ cor Bubonis & raucæ Strygis.

Item damna canens feralia ſimili ſenſu Statio:

Nocturnæq́ gemunt Stryges, & feralia Bubo
Damna canens. &c.

[e] 3. Thebai. Appellatur & ſiniſter, eo nimirum ſenſu, quo [e] Virgilio Cornix ſiniſtra dicitur, apud [f] Lucanũ:

Et lætæ mirantur aues Bubone ſiniſtro.

[f] In Bucol. Et [f] Dareti Phrygio:

Noctiuagas vlulaſſe Stryges Bubone ſiniſtro.

Solent enim aues ſiniſtro latere conſpectæ infauſtæ cenſeri.

[g] Lib. 5. de bell. Phryg. Trepidus ab effectu eidem [g] Lucano:

Quod trepidus Bubo, quid Stryx nocturna queratur

[h] Metam. 6 Profanus [h] Ouidio

——— tectoq́ profanus
Incubuit Bubo, thalamiq́ è culmine ſedit, quaſi execrandus

Infeſtus Claudiano.

Protinus excitis iter irremeabile ſignis
Arripit, infeſtoq́ iubet Bubone moueri
Agmina.

Ater Quintiano.

Vultur & infandæ Stryges omina taxus, & ater
Bubo.

Feralis, Fauſto:

Omina feralis triſtia Bubo dedit

Ferales dies cur dicti. Hinc ferales dies apellabant, quibus feralia, hoc eſt, parentalia fierent, quare res lugubris feralis dicta eſt. Verum ſi ut certè debemus, omnia ad ueræ tam naturalis, quàm Chriſtianæ ſophiæ trutinã examinemus, ſuperſtitioſa certè & falſa, ut in omnibus reliquis, quàm quæ à Bubone petuntur, augurijs, opinione deceptos fuiſſe ueteres, & nõ tam proprio merito, quàm Poëtarũ ſcriptis infamem Bubonem eſſe conſtabit. Nam præterquam quòd & ſolum ſedere & mœſta & lugubri uoce eiulare illi naturale eſt, diurno etiam tempore conſpici ſolet, nec ita rarò, & nullo infauſto omine. Nam & aliquando ſine prodigio interdiu uiſus eſt. At obijciat aliquis tunc potiſsimum prodigioſum fuiſſe, aut triſte quid portẽdere exiſtimatum à Romanis, cùm in delubra Deorum uolaſſe conſpiceretur, uerùm hoc ei ſolenne eſt, quemadmodum capite de loco recenſuimus, ut ædificia alta & potiſsimum hominibus inhabitata inhabitet, ut erant templa

Bubonis auguria vana eſſe.

10 20 30 40 50

templa Romanorum & aliarum gentium, quę profanis diebus rarò frequentarent. Non mirum itaque, si Bubo ex horum culminibus, quæ affectat, in ipsa inuolare nonnunquam conspiceretur, cùm & hac tempestate circa sacras ædes, maximè quarum edita sunt fastigia, excelsæq; turres, frequentes adeò uersentur, ut ab eo Bubonis quoddam genus nomen inuenerit apud Belgas, qui eos indigete uocabulo Kerckuulen, id est, templarios Bubones, nuncupant. Vnde si quis nunc aut templorum culminibus insidere Bubonem aut interiori fornice circum uolitare conspexerit, minimè mirabitur, multò minus terrebitur, aut exitium sibi imminere credet. Sed Bubones non semper infaustò uisos, uel ipsi gentiles testantur, & in primis [i] Plinius. *Priuatorum*, inquit, *domibus insidentem plurimis scio non fuisse feralem*. Quomodo igitur bone uir Plini, in vrbibus uisus, dirum fuerit ostentum, & omninò in luce; cùm priuatos hoc in urbe egisse, & uisum tibi in luce Bubonem sit uerisimile? Quæ uerò est causa, ut quæ priuatim innoxia est auis, publicum damnm adferat? Adde quòd tacentem etiam non semper malum esse Bubonem affirmant. Cuius rei clarissima adduci possunt, de duobus, & quidem minimè priuatis viris; Agrippa nimirum Iudæorum Rege, & Changio Tartarorum Imperatore exempla, quæ non solùm inauspicatam, sed felicem Bubonis visionem sibi fuisse apertè demonstrãt. De illo [k] Flauius Iosephus ita narrat. Cùm imperãte Tiberio iuxta palatiũ Agrippa in vinculis ad arborem teneretur, insigni amictus veste, vt eius fortuna ferebat; Germanus augur, qui in uinculis etiam tenebatur, cùm supra Agrippæ caput in arbore, cui alligatus erat, Bubonem vidisset, ad colloquium eius admissus, affirmauit illum præsentem vinculorum iniuriam euasurum, ac Iudæorum regno feliciter potiturum; item liberos, quibus regnum relinqueret, procreaturum. Sed si in posterum huiuscemodi auem capiti suo impendere vidisset, sciret morti se propinquum fore, & quidem intra quinque dies diem extremum obiturum. Quæ paulò pòst omnia, vt augur prædixerat, euenerunt. Quid Changio Tartarorum Imperatori à viso Bubone prosperè euenerit, & qua ratione seruati principis author fuerit, refert [l] Haithonus in hæc verba. Accidit aliquando, vt Changius, quem vulgò magnum Cham vocant, Tartarorum Imperator victus ab hostibus inter arbusta lateret, inter quę cùm fortè Bubo insideret, uictores, dum victos passim occultatos perquirunt, neminem latere putârunt, quasi aue illic minimè mansura, si hominum quisquam adesset. Itaque factum est, ut silentio noctis sequutæ Imperator ad suos euaserit, & salutis suæ causam exposuerit. Ab hoc igitur tempore Tartari Bubonem ceu auem felicem & sacram reuerentur, & plumas eius ceu amuletum & prosperitatis causam in capitibus gestant, & quicunque illas habere possunt, se felices existimant. Ex memoratis hisce, etsi paucis exemplis uidere licet, quàm vana fuerit auguriorum omnium apud Ethnicos obseruatio, & si non semper, crebriùs saltem lætum quàm mœstum quid præsagisse Bubonis conspectum. Istæc enim prosperæ fortunæ allatæ exempla reperio, exitij nulla, nisi omninò cómentitia & poëtica. Quare viros alioquin Christianos mirari satis superq; haud possum, qui superstitiosis eiusmodi augurijs fidem faciunt, ut fecisse uidetur Stephanus Vimandus Pigius uir alioquin probus, catholicus, doctus, qui quòd eodem ferè, quo illustrissimus Carolus serenissimi Cliuiæ ducis filius Romæ cum morbo conflictabatur, tempore, Bubo cliuis per plures dies in palatio uisus, ac auditus media luce esset, id inter alia mortis eius auguria habuit. Quinimò hoc ex naturalis Philosophiæ arcanis deprõptum præsagium, & quidem perpetuò uerum ac bonum obseruatum inuenio, ut Bubo tota nocte canens certissimam aëris serenitatem portendat. Rectiùs igitur ac uerius de Bubone Vrsinus noster in sua Prosopeia ad Angelum Suascum canit.

Adferat an Bubo dirum mortalibus omen,
(Vt referunt) Bubo quem tibi mitto docet.
Quærito Mæcenas laudes & commoda rerum
Deme, sed augurijs ominibusq; fidem.

Bubo inquit

Si nulli noceo, volucres si in retia duco,
Cur me dirum omen vulgus habere putat?
An quia culminibus carmen lachrymabile fingam,
Sic me fortunam fingere Hulte putas?
Sortis quisque suæ faber est, cur improbe sortem
Accusas? sortis si faber ipse tua es?
Adde quod ipse Deus fato meliore gubernat
Res hominum, fidas (si sapis) ergo Deo.

Bubo cur in templis degat.

KerKuulẽ.

[i] L.10.c.12.

Bubonẽ nõ semper malum portendere.

[k] L.18.c.8. & lib.9.

Agrippæ regis auguriũ

Changi augurium.

[l] Lib. de Tart.

Tartari Bubonẽ honorant, & cur.

Auguriorũ vanitas.

Serenitatis signum.

MORALIA.

Impij Buboni comparati.

[a] Cap. 4.
[b] Luc. 6.

BVBO tempore nocturno, præſertim mane & ueſperi & luna lucente perſpicatiùs uidere quàm diurno ſcribitur, & ad ſolare lumen cęcutire. Ita impij ad patranda opera tenebrarum induſtrij ſunt, & plus iuſto nonnunquam aſtuti & ſapiẽtes iuxta [a] Hieremiam, ut mala faciãt. *Filij [b] enim huius ſæculi ſapientiores ſunt filijs lucis in generatione ſua.* Verùm luce etiam meridiana ad Solem hallucinantur, & in his, quę ad ſalutem ſpectant, parùm aut nihil uident.

Libidines Venereæ Buboni cõparatæ.

Per Bubonem etiam poſſunt intelligi execrãdę turpitudines adulteriorum, inceſtuum, aliarumq; quę contra naturam committuntur, libidinum ſpurciſſimarum. Hę enim inſtar Bubonis tenebras quęrunt & ob conſcientiam fœditatis lucem refugiunt. Quod ſi quando in publicum prodire, ſeque manifeſtare audeant, reliquæ aues diurnę, nempè uiri pij & probi uno omnes ore, diuino zelo accenſi facinora illa tam abominanda redarguere non uerentur. Aut alio ſenſu. Quemadmodum Bubones de die viſos alię aues impugnant, & plumas quibus plurimis ſunt onuſti, eis euellunt. Ita auari à Principibus alijſque ſpoliantur & opibus, quibus abundãt tanquam plumis exuuntur. Quid enim eſt auarus, niſi arca latronum, burſa principum, ſibilus omnium?

Auari Buboni ſimiles.

VSVS IN MEDICINA.

QVAE de Bubone apud ſcriptores deſcripta ſunt remedia, quamquam aut omnia aut ſaltem pleraque vana & inutilia, ſuperſtitioſa aut certè ſuperflua iudicemus, referemus tamen, vt propoſito noſtro ſatisfiat. *Sanguis Bubonis, aut ius, aut caro eius, aſthmaticis vtiliſſima ſunt.* [a] Auicẽna. *Sanguine pulli Bubonis criſpari capillum promittunt;* [b] Plinius. *A lienis dolore liberat cinis è capite Bubonis cum vnguento.* [c] Idem eundem cinerem alibi commendat, cõtra neſcio, quod malum cum lilij radice potum, *ſi Magis* (inquit) *credimus.* Bubonis cerebrum cum adipe Anſerino mirè vulnera dicitur glutinare; Scabiem Bubonis cerebrum cum aphronitro ſedat. *Bubonis oculorum cinis collyrio mixtus claritatem oculis facere promittitur.* [d] Plinius; [e] Idem inter phræniticorum remedia, *Bubonis certè* (inquit) *oculorum cinerem, inter ea quibus prodigioſè vitam ludificantur, acceperim.* [f] Io. Baptiſta Porta noctiuaga animalia ad hebetes oculorum acies valere tradit, atque inter ea Bubonem etiã enumerat: necnon inter noctu vocalia, quæ valere ait, vt in ſomnis patrata narrentur, & multas alias illi facultates aſcribit. *Bubonis pedes vſti cũ plumbagine* (aliàs plãtagine, vel pulpagine) *contra ſerpẽtes auxiliantur. Eiuſdẽ ouo ad capillos remedia demonſtrãt magi. Quis quæſo ouum Bubonis vnquam videre potuit, cum tam ipſam auem vidiſſe prodigium ſit? Quis vtique experiri & præcipuè in capillo?* Hæc [g] Plinius, qui ut rectè vana hæc remedia explodit, ita ineptè oua videri potuiſſe negat, aut auem uiſam pro prodigio habet. Non minus fabuloſa cenſenda, quæ Albertus de corde Bubonis miracula narrat in hæc verba. *Huius auis mirabiles ſunt virtutes; ſi enim cor eius cum dextro pede ſuper dormientem ponatur ſtatim tibi dicit quicquid fecerit, & quicquid ab eo interrogaueris. Et hoc à fratribus noſtris expertum eſt moderno tempore. Et ſi hoc iterum ſibi ponat quis ſub aſcella, nullus ei canis allatrabit, ſed obmuteſcet & ſi coniunctio prædictorum cum anima ſua ſuſpendatur, aues congregabuntur ad arborem.* Sed dicat ſanè quicquid velit Albertus, alioquin vir doctiſſimus & ſanctiſſimus, ego vt pace eius dixerim, ne iurato quidẽ credam, eoq; maximè, cùm hæc ex Plinio tranſtuliſſe videam ita ſcribente. *Nec omittam in hac quidem aliter exemplum magicæ vanitatis. Quippè præter reliqua portentoſa mendacia, cor eius impoſitum mammæ mulieris dormientis ſiniſtræ tradunt efficere, vt omnia ſecreta pronunciet. Præterea in pugnum ferentes fortiores fieri.* Quæ ſi gentilis quidem vana iudicat, quid noſtris non faciendum eſt? Hæc verſu ita expreſſa alibi legimus:

Ad aſthma
[a] Lib. 2. c. de ſang.
Ad criſpos reddendos capillos.
[b] Li. 29. c. 4.
Ad Lienis dolorem.
[c] L. 30. c. 7.
Ad Vulnera.
Ad Scabiẽ.
Ad viſum.
[d] L. 29. c. 7.
[e] L. 30. c. 2.
Ad phræniticos morbos.
[f] L. 1. Phytogn. c. 14. & 16.
Contra ſerpentes.
[g] L. 29. c. 4.
Plinij error
Albertus corrigitur.

Fide Deo & noſtri vires mirarè cruoris,
Pulmones cuius tuſſis anhela quatit.
Vre meos oculos, oculis cinis ille nitorem,
Et phreneſi requiem conciliare ſolet.
Accedat pedibus noſtris plantago peruſtis
Serpentes nocuos, hæc duo miſta necant.
Cor cordi admotum facit ut (mirabile dictu)
Quicquid commiſit, fœmina nocte canat.

10 20 30 40 50

CIBVS.

CIBVS.

BVBONEM maiorem siue montanum cum præpinguis est à quibusdam edi, audio. Sed in veteri testamēto hæc & nocturnæ omnes impuræ habitæ sunt. Et pleræq; gentes Bubonem à mensis arcent longissimè. Cuius verò nutrimenti sit, necdum proditum reperio.

EMBLEMA.

10 Emblema Alciati sub lemmate: SENEX PVELLAM AMANS.

Dum Sophocles (quamuis affecta ætate) puellam
A quæstu Archippen, ad sua vota trahit,
Allicit & pretio, tulit ægrè insana iuuentus
Ob Zelum, & tali carmine vtrumq; notat.
Noctua vt in tumulis super vtque cadauera Bubo,
Talis apud Sophoclem nostra puella sedet.

FABVLÆ.

CERES cùm omnes peragrasset regiones, nec vllo vnquam in loco filiam inuenisset, iterum in Siciliam reuersa est, vbi ab Arethusa Siciliæ nympha Proserpinam a Plutone raptam fuisse intellexit. Tunc Ceres ad Iouem statim profecta, impetrauit, ut ad inferos descendens, ad superos illā reduceret; ea tamen conditione, ut prius nihil cibi degustaret, quàm fuisset reuersa. Cùm igitur redisset Ceres, iamq; tota res esset à Ioue diiudicanda, Ascalaphus Acherontis ex Orphne Nympha filius Cererem septem mal punici grana gustasse ex uiridario Ditis accusauit. Hinc factum est, vt non in totum restitueretur Proserpina. Iupiter enim ex æquo diiudicans, sanxit, ut Proserpina partem anni apud virum, partem apud matrem esset. Ob hanc causam Ascalaphus ab irata Cerere in Bubonem conuersus est, auem nimirum, quæ semper mala prædicere creditur. Hanc fabulosam mutationem [a] Ouidius ita describit:

Proserpinę raptu fabula.

Ascalaph[9] in Bubonē mutatus. [a] *Metam.* 5

30 *Ingenuit regina Herebi, testemq; profanum*
Fecit auem, sparsumq; caput Phlegetontide lympha,
In rostrum & plumas & grandia lumina vertit,
Ille sibi ablatus fuluis amicitur alis,
Inque caput crescit, longos reflectitur vngues
Vixq; mouet natas per inertia brachia pennas,
Fœdaq; fit volucris, venturi nuntia luctus
Ignauus Bubo dirum mortalibus omen.

Similis fabula est apud [b] Apuleium, vbi Pamphilē puellam in Bubonem magica arte immutatam fingit, in hæc verba. *Pamphile arcula quadam reclusa pyxides plusculas inde depromit, de quibus vnius operculo remoto, atque indidem egesta vnguedine, diuq; palmulis suis adfricta, ab imis vnguibus sese totam ad vsque summos capillos perlinit, multumq; cum lucerna secreto collocuta membra tremulo succussu quatit, quis leniter fluctuantibus permicant molles plumulæ, crescunt & fortes pinnulæ, duratur nasus incuruus, coguntur vngues adunci, fit Bubo Pamphile. sic edito stridore querulo, iam sui periclitabunda paulatim terra, resultat, mox in altum sublimata forinsecus totis alis euolat.*

[b] *Lib. 3. de asino aureo.* Pamphile in Bubonē.

DE ASIONE SEV OTO. Cap. III.

POST Bubonem auium nocturnarū extra omnem cōtrouersiam principem, & longè maximum non ab re facturos nos putauimus, si Asionis siue Oti historiam secundo statim loco describeremus. Etenim magnitudine Buboni, si non par, saltem proximus est. Verùm & Aluco & Vlula Asioni corporis mole forte pares sunt. Sed Asio facie & habitu cæterisq; corporis partibus omnibus ita Buboni similis est, ita hunc ad vnguē exprimit, vt nisi corporis natura, quę minor est, discrimen statueret, ipse omninò Bubo esse videretur. Vnde ob figuram, quam cum eo communem habet, à multis, ut testis est [a] Albertus, Bubo uocatus est, & etiamnum apud Gallos communi cum Bubone nominis honore gaudet, minoris tantùm adiectione. Sua enim lingua Asionem

[a] *Lib. 23. de animalib.*

vng moyen, ou mineur duc, id eſt, minorem ſeu mediocrem Bubonem nuncupant. Nam & pinnulis circa aures eminentibus, vnde ei nomen & pedum conſtitutione, quæ in nocturnis alioquin uaria eſt, Buboni eſt quàm ſimillimus. Ternos vterque digitos habet anticos, vnum poſticum. Quæ quidem cùm potiſſimam inter nocturnas differentiam ponant, & tam Aluco quàm Vlula aut altero aut vtroque deſtituantur, Aſioni ideo duximus poſtponendos, utpotè qui à prima & nobiliſſima ſui generis aue longiùs recederent, & multùm differrent. Vnde equidem miror Aſionem [b] Pliniũ non potiùs Buboni comparaſſe, quam Noctuæ. Cùm dicat *Otus Noctuæ ſimilis eſt*. Etenim neq; in aurito capite ſimilitudo mutua illis intercedit, neque in pedum digitis. Niſi ſic exiſtimemus, Noctuæ eo ſenſu cõparatum fuiſſe, generali quadam ratione, qua omnes nocturnæ eandem propemodum aut ſimilem admodum ab alis diſtinctam inter ſe formam obtinent. Quo pacto alibi Vlulam, Aſionem & Aluconem ſimili ſpecie conſtare dixit Ariſtoteles. Hoc enim de corporis ſpecie, id eſt, forma intelligendum eſſe liquet: cùm alioquin ſub vno genere contenti ſpeciem ſinguli diuerſam eſſentiam conſtituant. Sed neque ſic defendi Plinius poteſt: nulla enim inter genus & ſpeciem comparatio eſt, cùm quòd illius conceptus ſit confuſus, & minus notus, tùm etiam quòd diſtinctam inuicem & determinatam naturam habeant, ut ſpecies atque alterum illorum totius conferri queat. Aſſimulatum ergo Noctuæ potiùs, quàm alteri cuipiam nocturnarum crediderim Aſionem, tanquam cæteris notiori. Cæterùm duo hîc lectorem monere opportunum duco, quæ præmiſſa ad plurimas difficultates ſuperandas & ad enotanda dubia, quæ in hac hiſtoria interpretum incuria peperit, uiam ſternẽt. Prius eſt, quòd Theodorus Gaza Ariſtotelis non infimus interpres, Aſionem ubiq; pro græca τὸ σκῶψ, perperam verterit, duas aues ſpecie differentes confundens. Quam quidem rem eò magis miratus ſum, quod cùm alioquin Plinij in vertendo Ariſtotele affectatiſſimus ſit, & uitiorũ aliquando imitator, hîc tamen apertè illi refragetur. [c] Qui diſertis verbis teſtatur, Otum Latinis Aſionẽ vocari: Sed & Ariſtoteles ipſe, ſi attentiùs legiſſet, Scopem eſſe Aſionem non poſſe, monere eum debuerat, qui Scopem Græcis Noctuis minorẽ facit, Aſionem verò, qui Otus eſt, Noctuis maiorẽ, manifeſtiſſimo inter vtrumque diſcrimine. In eundem errorem plurimos authores etiam minimè gregarios vt Hermolaum Barb. & Scaligerũ traxit, cùm Gazæ exemplũ & authoritas, tùm auium fortè ſimilitudo, quòd nempè auritę eſſe ambæ tradantur, & ſimili colli geſticolatione mimos imitari, ac ſaltantium ſpectaculo veluti attoniti ab omnibus capi. Alterũ eſt, quòd non minus ineptè Plinius, Athenæus, alijq; claſſici ſcriptores Otum cum Otide confundunt, inſigni ſanè nec tolerãdo errore, niſi e a librariorum alicubi culpa eſt; Inter hos pręter cæteros eſt [d] Oppianus, qui pro Otis, Otides inducit, hiſq; cornua affingit ridiculosè, vocum nempè uicinia & ſimilitudine cum alijs deceptus. Nos verò Otum & Aſionem tanquam eandem auem eodem capite comprehendentes, hîc deſcribemus: Otidem verò ceù toto genere diuerſam & minimè rapacem, ſed Gallinaceis annumerãdam hinc longè ablegamus, atque in aliud tempus, ac locũ valere iubemus; cùm non ſolùm non rapax ſit vt dixi, ſed nę carniuora quidem, verùm frugilega.

[b] L.10.c.13
Noctuam perperam à Plinio Aſioni ſimilem dici.
Gazę laps.
[c] L.10.c.23
Hermola. & Scaliger decepti.
Itnius Athenæus. Oppianus lapſi.
[d] Lib. de Venat.

SYNONIMA.

ASIO authore [a] Plinio Latinis dicitur, quem Gręci Otum vocant: videtur dictus Aſio ab auribus, vti aſinus, vel à Gręca voce οὖς vel Hebraica אזן Aſen vel oſſen. Sic enim Græci & Hebræi auem vocant. Seruat autem quoque hodie Aſio auritæ auis nomen apud Marſos Italos. Ous vel ὠτίον Græcis auricula eſt. Habent auriculas ſolæ quadrupedes viuiperæ, quoniam tamen in Oto aue non ſolùm plumæ vtrinq; in capite auricularum inſtar prominent, verùm etiam organi auditorij meatus ampliſſimos & cura ſolerti ſingulariq; artifitio tectos, necnon intus affabrè conſtructos videre eſt. Iure merito Græci Otum quaſi auritam dixerunt, vt hodie aliqui cornutam ob pinnullas in capite ſurrectas velut cornicula. Otum etiã Tagodiam vocari à lepore, nimirum quòd pedes plumis villoſos habeat, author eſt Alexander Myndius apud Athenæum. Hunc eundem Νυκτικόρακα nonnullis appellari Ariſtoteles diſertis verbis tradit, quod Latinè Coruũ nocturnum ſonat, ut & Plinius vbiq; vertit. Vnde manifeſtiſſimi errores deprehenduntur Theodori Gazæ celebris alioquin & primarij Ariſtotelis interpretis, qui contra morem & mentem Plinij, cuius vt antè innuimus, etiam vitia tranſlationis præ imitationis ſtudio in uſum ſuum conuertit; imò verò præter ipſiuſmet Ariſtotelis ſententiam Nycticoracem quandoque Vlulam interpretatur, nonnunquam Cicumam, aliquando etiam Aſionem. Primum enim Aſionem cum Scope eundem facit, diuerſum longè, ut ſuprà probauimus, tùm quem Nycticoracem Græci dicunt, nos verò Aſio-

[a] L.10.c.23
Aſio. Otus. Origo nominis Οὖς. Aſen Oſen.
Tagodia
Nycticorax.
Gazæ lapſus.

Asionem aut Otum esse,(sunt enim synonima) credimus; ipse quandoque Cicumam, quandoque Vlulam, nõnunquam Asionem dicit. At Asio illi Scops est, Vlula Aegolias. Quæ ergo inconstantia hominis alioquin literatissimi, quæ incogitantia? Sed utinam uel ad uerbum Aristotelis dicta interpretatus esset,& nõ ex suis ea deprõsisset. Sic.n. habet [b] Aristotel. in Græcis: *Otus Noctuis similis est,& ad aures alas seu pinnulas habet, hunc aliqui Nycticoracem vocant*, E contra Gaza: *Otus Noctuæ similis est, pinnulis circiter aures eminentibus præditus, vnde nomen accepit quasi auritum dicas*. Nonnulli Vlulam eum appellant, alij Asionem. Ex his igitur, quę suprà de Theodoro diximus, sanè per se clara sunt. Patet etiam insuper, quod iam aliquoties diximus nempè Otum uel Asionem cum Nycticorace eundem esse. Otum enim, ut ait Aristoteles, alij appellant Nicticoracem,& habet easdem cum Asione aurium eminentias. Accedit quod alias perperam & mancè supra nocturnas enumerasset Aristoteles, alioquin uigilantissimus & exactissimus. Nulla enim tum Oti facta fuit mentio. Inter multos quidem & præcipuè inter Theologos lis est adhuc sub iudice, quænam auis sit Nycticorax. Etenim scriptores sacri plerique, dum eum locum [c] Dauidis interpretãtur, qui iuxta versionẽ Græcam & vulgarem ita habet, *Factus sum sicut*(Kos Hebraicè) *Nycticorax in domicilio*, Nycticoracẽ exponunt Noctuã, vt Eucherius, Isidorus, Ambrosius, Hieronymus & alij hos imitati. Verùm Aristoteles has aues diuersas facit, ubi ait: *Noctuæ & Nycticoraces & cætera, quæ interdiu nequeunt cernere, noctu sibi victũ acquirũt*. Alijs ineptiùs Vespertilio est putatus. Ille verò qui Germanis Nact raue, quæ vox Coruũ nocturnũ ad verbum sonat, appellatur, non est huius loci. Neque enim nocturna est,& ne rapax quidem, sed aquatica auis, de qua alibi oportuniùs. Quare neque de ea prophetæ locus intelligi potest. Itaq; errat Goropius, dum Gazam, quòd malè Nycticoracem verterit, Cicumã traducens corrigit. Vult enim Nycticoracẽ non esse ex nocturnis, sed aliam. At ipse amphibologia lapsus est. Multi, ut inquit Eucherius, Bubonem esse contendunt. Sunt etiam qui asserunt esse Oriẽtalem auẽ, quæ Coruus nocturnus appelletur. Verùm, vt suprà diximus, nos Nycticoracem cũ Oto aut Asione eundem dicimus, atq; si Aristoteli credimus, satis ex ipso probauimus. Quod verò ad nuper citatum Regij Psaltis locum attinet, etsi nõ rectè pro voce Gręca Nycticorace Noctuam intelligant, fieri tamen potest, vt uox Hebraica Kos Noctuam significet,& ita Rabinorũ plurimi exponũt. Nec multum abludit à voce Germanica Koutz. licet alios aliter interpretari non ignorem; Sed ut de Cicunia aliquid dicamus uel Cecunia (Nam vtrumque legitur) videtur vox à sono Noctuarum inflexa esse vel ab κικυμώττειν, quòd Hesychio in explicatione illius Callimachi κικυμηίδα γλαῦκα, est δυσβλέπων, vt apud [d] Goropium legimus. Facilè ergo Gaza, quod vel omnibus vel vni conueniebat, ad aliud,& ad particulare transferre potuit. Hispanis Otus dicitur Mochuelo, cuius vocabuli penultima cum Germanico omnibus nocturnis ferè communi, vt apud inferiores præsertim nomine Vuuel nonnihil conuenit. Hanc enim auem Germani Bubonis ferè nomine ob maximam similitudinem indigitant. Sed diuersitatem uocula adiecta innuit. Nam Orhuvvel, quasi auritum Bubonem dicas, vocant,& Ranzeul. Belgis Kerchvvl quasi templorum Bubonem dicas. Anglis item Hornoul, id est, cornutus Bubo. Plumas enim circa aures eminentes vocant cornua, quemadmodum & Galli, qui Asionem Hibou Cornù vocant, Iisdem Moyen Duc, id est, mediocri magnitudine Bubo dicitur, tanquam non alia re, quàm corporis mole à Bubone distinguatur. Aliter Cha-huant Cornù, quod idem est, ac si dicas, felis ululãs, seu eiulans cornutus, cùm ob faciem, quam, vt Bubo felinæ magnitudine & figura quadam similem habet, tùm quòd noctu mures non aliter atque elurus venetur. Videtur autem Cha-huant, Gallis pluribus nocturnis communis esse, uti etiam Hibou,& Belgis nomen Vl seu Eul. Sunt enim uoces hæ omnes per onomatopœiam à sono auis factæ; Vnde Asionem, ut ad distinctionem Bubonis Moyen dicunt, ita ad Aluconis quem Bellonius eisdem nominibus appellat, cornù, id est, cornutum adijciant hoc pacto, Hibou cornù, Chat huãt cornù. Huic tamen propriè magis nomen Duc quàm Buboni, cui etiã commune id faciũt, competere videtur, quòd ut [e] Aristoteles tradit, *Cum hinc abeunt Coturnices ducibus Lingulaca, Oto & matrice proficiscuntur*. Quod in Bubone locum non habet.

[b] 8. H. c. 12.
Nycticorax quæ auis.
[c] Psal. 101.
Coruus nocturnus. Nact raue.
Goropij error.
Kos.
Cicumen. vel Cecunia.
[d] 9. Herm.
Mochuelo. Vuuel.
Oruvvel. Ranzeul. Hornoul. Cornutus bubo. Hibou Cornu. Moyẽ Duc. Felis Vlulans.
[e] Li. 8. Hist. c. 1.

GENVS

OTVM sanè seu Asionem cum Aristotele & Plinio è Noctuarum genere, si generaliùs hoc vocabulo vtamur, aut certè è nocturnis fecerim. [a] Atheneus tamen Aristotelem citans Asionem nocturnam esse negare audet,& tamẽ Noctuæ similem non veretur dicere. Equidem nihil simile apud Aristotelem inuenio. Et Plinius è contra Asionem maiorem Noctuis statuit. Fieri verò potest, ut quod ait Scaliger, per gradus certos natura in auibus ab Aquila ad nocturnas usque descendere potuit, atque inter has hanc vnam esse, quæ etiam dici utatur bene-

[a] Li. 8. c. 14.

ficio ad uolandum, qua ratione mediæ cuiusdam naturæ inter nocturnas & diurnas esse uideri possit, uti Struthio inter auem & quadrupeda maiora, præsertim camelum, & Castor inter piscem, & quadrupedem, Vespertilio inter auiculas, ueluti Hirundinem & murem. Ita ordinatè & placidè natura omnibus agere solet, ut quemadmodum iuxta illud Physicum axioma, ipsa nunquam de extremo uno ad alterum procedit sine medio, ita nec etiam de genere admodum disparato ad alterum transit, nisi per mediam quandam & utrique communem viam gradatim ac sensim progrediatur. Verùm ut non iuerim pertinaciter inficias, & doctiss. Scaligero credam, rem ita se habere, mihi tamen suspitio incidit, eam opinionem ex illis Aristotelis uerbis nasci potuisse, quibus Σκῶπας quasdam perennes esse, & semper apparere scribit, præsertim uerò cùm ibi, ut alibi semper pro Scope Asionem Gaza uerterit. Hoc tamen loco de anni temporibus loquitur, docetq; Scopes quasdam quouis anni tempore, non solùm autumno apparere, non autẽ diu noctuq; videri & volare. Præterea hoc de Scope, non de Asione dixit Philosophus, quæ diuersæ, ut diximus, speciei aues sunt: Quod autem hæc mea suspitio vana sit, ego sanè non video, ut neque quo authore hæc Scaligeri sententia nitatur. Athenæi enim solius authoritas tanta non est, vt Aristoteli & Plinio grauissimis & solis penè rerum naturalium historicis, præiudicare possit.

Natura nõ pcedit sine medio.

Scopes.

DIFFERENTIÆ.

ASIONIS nullam apud veteres, imo neque apud recentiores differentiam obseruatam fuisse reperio. Ego tamen duas eius species agnosco, quas mihi olim conspectas & ad viuum coloribus expressas asseruo, & hîc delineatas exhibebo, maiorem & minorem, quarum illa albidior & cinereo magis, hæc fulua, seu ferrugineo diluto spectatur.

DESCRIPTIO.

OTUM [a] Athenæus dixit Columbæ esse magnitudine. Quod de maximis sanè Columbis intelligendum, quale est nostrum domesticum seu cicur. Bubone itaq; Asio, teste [b] Aristotele & [c] Plinio, minor est, Noctuæ similis, & ut nos volumus, Buboni. Nõ enim tam figura, quàm magnitudine Bubonem magis, quàm Noctuam refert. Nam auribus plumeis est eminentibus, instar Bubonis non solus tamen, etsi [d] Plinius scribat, *Buboni tãtùm & Oto plumas velut aures haberi.* Nam & Noctuę genus, saltem minimum, & Scops & Vlula quoque aurita sint. Hinc Plinium fortasse secutus Goropius Otum etiam vocauit Noctuæ genus minimum, auritum; Digitis etiam Bubonem exprimit, & sic à reliquis, præsertim ab Vlulis & Noctuis discernitur. Athenæus Asioni formam humanam ascribit, eiusque Aristotelem authorem facit. Quod etsi quodam pacto uerum sit, nihil tamen huiusmodi Aristoteles de Asione tradidisse reperitur. Quo verò sensu Plinius Noctuarum id genus maximum dicat, quibus pluma aurium modo micat, vt in Bubone, Asione, Scope, Vlula, & quodam Noctuæ genere, omninò non intelligo: Si enim Noctuæ nomine tanquam quæ à nocte ita dicantur, nocturnarum auium omne genus complectitur, falsum est. Nam Bubo Asione uel ipsomet Plinio iudice, longè maior est, & Scops Alucone, ut & ipse, Bubone minor. Si strictiùs & propriè id nomen accipit, sanè Asio Noctua dici nullo pacto potest, neque eius species. Euidentissimè enim & præcipuè per aures & digitos ab ea separatur. Quare alibi meliùs *Otum esse Noctuis maiorem* dixit. Etenim si omnibus Noctuis maior est Otus, aut ipse Noctua non est, aut seipso sanè maior, quod absurdum est. Verùm nunquid Bubonem saltem & Asionem Plinius auritos nouit? Sic enim quæ auritæ sunt nocturnæ inter Noctuas maximæ erunt, & omibus nocturnis Noctuæ nomen conueniet. Hactenus quod alij de Asionis forma dicunt, prosequuti sumus. Nũc nostros seorsim describamus. Priori, qui altero maior est, caput rotundum est, ut Buboni & reliquis ferè nocturnis, auribusq; uelut cornibus plumeis insignitum, uarium, cinereo nempè, bætico diluto & nigro ad supercilia vsque & nares propemodum. Facies tota anterior, quæ oculos & rostrum complectitur è cinereo candicat minutissimis plumulis, veluti pilis tota obsita. Oculi ampli, pupilla nigra, iris crocea. Rostrum è bętico nigricat, aduncum, sed minus, quàm in Bubone. Corpus totum è cinereo seu leucophæo ad ferrugineum dilutum uergit, maculis vbique fuscis conspersum, tam maiusculis passim, quàm instar punctorum minutissimis. Alarum extimæ & vẽtri proximæ aliquot plumæ, albę sunt, apice nigricanti. Remiges alarum pennæ per æqua & magna interualla fuscis maculis transuersim latioribus distinguuntur. Quæ secundo ab his sunt & medio ferè alarum loco ex cinereo albicant, & minutulis guttis maculatæ sunt. Tertium denique ordinem con-

Magnitudo.
[a] L.8.c.14.
[b] Li.6.Hi. c.3.
[c] Li.10.c.3.
Aures.
[d] L.11.c.27
Digiti.

Asio quomodo Noctua differat.

Asionũ nostrorũ primi descriptio.
Caput.
Oculi.
Rostrum.
Color totius.
Alæ.

constituentes,& dorso proximæ, lineis transuersis, uti remiges, sed frequentioribus insigniuntur. Per uētrem notæ fuscæ in longum rectà ducuntur, & in acumen desinūt. Alæ interiores & axillæ argenteo candescunt. Quæ caudam componunt pennæ ultra extremas alas ad semipalmum protensæ circa oras ex cinereo ad plumbeum inclinant, medioq; per æqua spacia lineis frequentibus nigris, iisque transuersim contortis, & incuruo flexu, uelut pictę sunt, vndulatis. Crura & pedum digiti ad ungues propemodum usq; uillosa ex fusco subferrugineis pilis uestiuntur. Pedes grandes, robusti, unguibus egregijs, nigris, aduncis admodum armati, tibiæ item crasse & robustæ & omnia demum, quā in secundo grādiora. Secundus Asio non temerè fuluus dici ad prioris differentiam potest, quo semipalmum in longitudine etiam minor est. Vnde illius comparatione Otum paruum uocauerim. Anterior igitur capitis pars in illo albescit, in hoc flauescit. Oculi similiter, vt plerisq; nocturnis, iridem habent saturo croceam, splendidam, pupillam nigerrimam. Plumæ in aurium regione instar cornuum surrectæ maiori ex parte, præsertim antè, nigræ. Rostrum nigricans, aduncum, digiti crassitudine vbi è fronte exit, sensim verò in acumen desinens. Circa tertiam tamen partem euidentiùs attenuari, fastigiariq; incipit. Maculæ fuscæ toto propemodum anteriori corpore in longū protensæ, & singulis plumis albicantibus trāsuersim decussatæ, vt crucis aut verius lilij, quale Francorum Regum insignibus appingi solet, referant figuram. Sunt enim transuersæ vtrinq; nonnihil vncæ, in superioribus vnicæ, inferioribus binæ etiam & ternæ. At quæ in alarum remigibus, necnō tegetibus transuersim ducuntur, frequēter sunt vtrinq; in interstitijs, & supernè & infernè lineis tenuioribus, velut perizomatis ex guttulis compluribus compositis cinctæ singulæ, ut in Bubone. Eodem modo cauda, sed rariore & perfectiore, nec interrupta nonnūquam nota transuersa, quandoque per æqualia spacia, quandoque per inæqualia, non tamen prorsus & ab vtroque tali latere sibi ex aduersis respondentibus lineis depingitur Bubonis more. Radices plumarum ubiq; ex fusco plumbeæ, quæ dorsum vestiunt sui extremo medioq; iuxta calamum in longum nigro maculantur, cætera in albido fuscis notulis respersæ. Quà alæ dorso hærent, albas in longum ordine dispositas maculas videre est. Crura & pedes ad vngues vsque hirsuti è ferrugineo flauescunt, vti totum corpus, sed magis venter. Crura huic quam priori, breuiora, tenuiora, digiti exiles, neque ita vt in priore, carnosi. Vngues acuti quidem, sed uix adunci, penè recti, contrà, atque in illo, nigri. Cauda infra alarum est longitudinem secus atq; in altero uno ferè digito. Quem [c] Bellonius describit Otum, Vlula multò maior est. At Otum Aristoteles, Aluconem, & Vlulam magnitudine pares facit. Vnde incognitam speciem eam Aristoteli suspicari licet, & Galliæ parti Aruernis mōtibus, quę ad Hispaniam vergit, peculiarem. Hic ut Bellonius refert, patentiores multò, & ampliores aurium meatus habet, quàm vlla auis alia. Vnde duplici ratione aurita dicenda venit, cùm quòd plumas eminentes uelut aures gerat, tùm quia harum ipsarum foramina admodum patula sunt, & grandia. Rostrum ei nigrum, & hamatum, vngues validi, crura item ad vngues usque pilosa: color huic magis quàm Buboni aut Vlulę & Aluconi fuluus. Plumę magis uariegatę, quàm rapacibus diurnis. Icon quam dat, alarum caudęq; pennas omnes transuersis lineis maculosas ostendit. Facies illi, qualis Aluconi, plumulis nēpè in orbem dispositis instar coronę, sed diuersi coloris à cęteris. Hic Bellonij Otus, si non idem planè est cum nostro posteriori, sanè ei simillimus est. copiosa admodum pluma vestitur, cornua vtrinque è fronte surgunt, è quaternis quinisuè plumulis, quibus margines ruffescunt, medium nigrescit, nonnullo candido permixto. Cauda longitudine alas æquat, adinstar rapacium distincta. Maculę ventrem uariegantes in lōgum plumarum mediarum, iuxta tubulos ducuntur, eęq; nigrę. At singularum margines fuluo albidoq; tinguntur secus atque in tergo, maculis admodum subtilibus picturato.

Verùm ut peculiariùs aliquid de Oto dicamus, & pręcipuè de ijs partibus, quę ex anatomica inspectione patent; quare quę in Oto singularia, quamuis pauca sint, obseruauimus, ea hîc alijs communicare non uerebimur. Potuit autem hęc pars in omnibus, quas damus, auibus haudquaquam excoli, & neque integra, non tam ob hominum peritorum, qui eas desecarēt, quàm ob corporum inopiam. Non enim omnia in uno corpore inuestigari possunt, nec una auis ad tot dies incorrupta permansura est. Qui diligenter admirabilem illam aurium in Oto constructionem intuetur, ueram statim nominis originem agnoscit, & Plinium maximè hallucinatū esse. Aui huic supra aures cutis in longum producitur complicata, rugosa, spōte concidens, & meatum eo loco occludens, instar membranarum, quæ tamen in amplissimū, si uoles, ambitum facillimè deduxeris. Sunt enim laxę, implumes intus, candidę, foris uerò minutissimis & pulchellis plumulis consitę, & quę orbem uenustum in marginum ambitu constituāt. Vsus harum quis sit unusquisque uidet. Non alteri rei magis appositè hasce cutaneas ualuas, quàm piscium brāchijs comparârim, cùm quoad figuram, tùm quia utilitatem, quamuis in

diuer-

Marginalia: Venter. Alæ. Cauda. Crura. Digiti. Pedes. Asionis fului forma. Oculi. Rostrum. Color. Cauda. Crura. Pedes. Vngues. Cauda. [c] 8. Hist. c. 3. Asionis Bellonij descriptio. Aures. Rostrum. Vngues. Color. Facies. Cauda. Oti auriū anatome.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50

diuerſis membris non tamen abſimilem, fortiantur. His apertis, auditus foramen amplum ac patulum in medio apparet, multis anfractibus inſtar humani tortuoſum. Vnde non ſolùm ab auribus plumeis, Plinius aliiq; uolunt, ſed ab ipſis ueris aut ueras quàm maximè imitantibus auribus auritum Aſionem & Otum uocatū credo. Etenim meatum habet inſignem multis ſinubus & mæandris diſtinctum & valueolas illas cutaneas, quæ auicularum inſtar in animalibus viuiparis ſunt, magna certè natura prouidentia affabrefactas. Vnde natura benigna quod in viſu deficit, audiendi bonitate compenſare voluit. Certum enim eſt tot & tam amplos meatus tanta cura extructos, plurimùm ad exactiorem auditionem conferre. Ex quo denuò Plinij error colligitur, qui cæteris auibus cauernas ad audiendum, huic verò tantummodò plumeas aures datas ſcribit. Sed nouam & pulchram auris ſtructuram ſecundò examinātibus primum occurrit reſecta cute os cranij varium ea parte qua continuum eſt & æquale ob ſubſtantiam intimam alibi denſiorem, alibi rariorem, alibi obſcuriorem, alibi pellucidiorem, ad inſtar lapidis ſelenitidis. Cranium ab auditu carnea quadam portione coniungitur cum cranio anteriori, ex qua roſtri inferna pars propendet ad extimam auditus oram, ab radice linguæ appendix quædam, portio oſſis hyoidis exporrigitur. Sub apophiſe hac muſculus eſt roſtrum diducens, & inferiori mandibulæ deprimendæ dicatus. Exoritur à cranio & ſupra auditum deſinit retro aures, principio carneo, circulari, ferturq; deorſum carnoſus, & ſi principium ſpectes velut in mucronem extenuatus & tandem in extremum roſtrum deſinit. Ad latera verò oram, co-

Aſio vnde dictus.

Os cranij.

Cranium.

Muſculus roſtrum diducens.

10

20

ſtamuè mandibulæ inferioris tranſilit. Subeſt muſculo membrana tenuis, ſed neruoſior viæ auditus partem conſtituens. Tendo inſuper aut ligamentum à tubere extremæ mandibulæ ſuperioris ortum, anguſtum, robuſtum, argentei coloris, obliquè deorſum vergẽs, ad roſtri inferioris coſtam, vt vtramque mandibulam colligat, anneɛtitur. Muſculus alius oppoſitus ſuperiori, propè auditum inferiori parte emergit, lato principio, carneo, & in coſtam ſuperiorem inferioris roſtri oblongo fine, ſed carneo implantatus. Actio eius eſt inferiorem mandibulam adducere. Membrana, qua deſinit auditus, quaq; uia eius occluditur, anfractuoſa admodum, & profunda, tenuiſſima & pellucida, oualis, ad latera ſupernè, quàm infernè latior. Adnaſcitur vndiquaque interno cranij oſſi, & tympanum, quod dicitur, cõſtituit. Huic intus retrò non ſolùm adhæret, ſed velut cõnatũ eſt, eaq; quaſi obuoluitur tenue quodam & breue oſſiculum à latere cranij retrò exortũ, quod fortè malleolus eſt. Incumbit id alteri cuidam oſſiculo, quod naſcitur ab inferiori cranio ſupra palatum tuberculo quodam in medio eminẽti, quòd à priore veluti incus à malleo tunditur. Oſſiculum hoc tres anfractus ſeu ſinus diſterminat, quorum primus eſt retrò poſitus. Secundus & medię magnitudinis ad articulum roſtri inferioris & ſuperioris collocatur. Tertius omniũ maximus in cranio eſt ſuperiori. Hi omnes in capacitatem quandam cõmunem coeunt. Sub oſſe illo, quod incudem diximus poſitam ſub ſinu hoc communi penetranti altius, oſſiculum aliud occurrit tranſuerſum firmiſſimum, arcuatum, cui in medio exiguum aliud, ſed deorſum tendens & tenuiſsimum adnectitur. Quibus omnibus perruptis cerebrum ſeſe conſpectui obijcit. Cranij hæc eſt conſtructio: Perioſteo veſtitur denſiſſimo, tripliciter ad ſenſum. Prima & ſuprema ſubſtantia tenuitate inſigni firma eſt, & admodum pellucida. Altera ad cranij meditulliũ rara eſt inſtar ſpongię, ſeu pumicis, albicans & nullo negotio à ſuperiori ſeparabilis. Huic tertia ſubeſt, denſa, pellucida, at mollicula & tactui cedens lamella, ideò fortaſſis quòd in proximo eſt ipſa cerebri medulla, atq; vnicâ tantùm membranâ intecta, non ut in homine, duplici, ſed valdè craſsâ. Atque hæc pauca, quantum res & tempus paſſa ſunt, intimiùs perſcrutati ſumus. Quæ vt clariora euaderent, maximè quæ ad aures ſpectant, placuit, ea hac adiecta icone apertè demonſtrare. Id enim ſemper ſtudemus vt quò fieri poteſt, dilucidiùs omnia tradamus. Verùm cùm oculorum in nocturnis rapacibus inſolitam illam varietatem atque nigro & croceo flammeo emicantem aduertiſſem, ſumma me inuaſit voluptas hanc peculiarem naturæ fabricã rimari & quę huius rei cauſa eſſet, inſpicere. Itaq; oculũ Oti Excellentiſs. D. Marco Antonio Vlmo Patauino viro in Philoſophia & Medicina ſingulari, cui hæc & illa alia debemus, ſecandum tradidi. Inuentus itaque fuit oculus ſubſtantia quadam cartilaginea, velut capſula circumcluſus, non tamen undiq;. Nam infra in parte oculi poſteriori haudquaquam membrana hæc ſubſternebatur, ſed circumquaq; ad latera, à qua circulus ſupra totum oculũ exporrigebatur, ante quidem hæc membrana anguſta erat, intra verò & quã magis ad poſteriora vergebat, dilatata. Oculus ipſe antè orbicularis erat retrò ſeſſilis, & compreſſus, longè quàm vel in medio latior. Reſecta cornea vueam ab illa intus plurimo nigrore tinctam, & veluti atramento perfuſam, quippè quæ etiam humores ſubiectos digitis contrectata tingeret, obſeruaui. Huic in orbem alia tenuiſſima pellicula inſtar annuli circumponebatur, crocea, ſeu aurea per totam ſubſtantiã, ita vueæ connata, vt nullo modo integra ab ea ſecerni poſſet. Huiuſmodi ſanè nullam, quod equidem ſciam, in alijs animantibus reperiri puto. Duæ igitur hæ membranæ coloribus diuerſis tinctæ, & per corneam tranſparentes, horrẽdum illum nocturnarum auium obtutum faciunt, concurrentibus ſimul è nigro & croceo ex aduerſo radijs & velut flammæ è ſilice excuſſæ micantibus. Humor cryſtallinus minimè durus aut ſolidus erat, qualem in Aquilis & alijs obſeruauimus, ſed tener & molliculus, vtpotè qui facillimè uel ſua ſpontè diſſolutus reſecta cornea ſimul cum aqueo humore efflueret.

Cranei cõſtructio.

Oculi Aſionis Anatome.

LOCVS. NIDVS.

OTVS & Bubo montes plerumq; inhabitant, locaq; edita, contrà atque Noctua & Vlula, quæ campeſtribus gaudent. Mirum quod Bellonius refert, repertum à ſe Aſionem in Ciliciæ campis de die inter Ambroſiæ plantas abditum, cùm tamen eò loci, ne ad quartũ quidem miliare arborem vllam naſcentem videre liceat. Quare, etſi vbiq; ferè locorum reperitur Otus, tamen quibuſdam regionibus & montoſis præſertim locis libentiùs degere conſpicitur. Ita Bellonius in montibus Aruerniæ copioſos inueniri, & in Italia noſtra præter cæteras in monte Plumbicio paſſim obuios eſſe, Conſtantinus cognomento Felix Sereniſſimi Vrbinatium Ducis aliquando medicus preſtantiſſimus mihi author eſt. Habitant verò & nidificant plerumq; in arborum cauernis ac fo-

raminibus

raminibus. Otum migratorium eſſe Ariſtoteles & Plinius volunt. Eum enim cum Lingulaca matrice & Cyncramo Coturnicibus hinc proficiſcentibus ducem eſſe ſcribunt. Vnde Bellonius Petit duc Gallis ſic dictum putat.

Petit duc.

VOX.

OTVS noctu, vti Albertus etiam teſtatur, vocem horrificam eiq; ſimilem emittit, qua homo frigore affectus rigenſq; exclamare ſolet hu hu. Vnde à Gallis Chat-huant non immeritò vocatur. Verùm huius vocis ſonus etiam Buboni aliјſq; attribuitur. Ego verò eius vocem nulla alia exactiùs perfectiùſq; exprimi poſſe puto, quàm hac dictione, & ad ſoni imitationem aptiſſimè effictа, Chiù (quo nomine Italis indigetatur) quam noctu ſubindè, ſed ſingulam, aliquãto interpoſito interuallo, repetit, ſonoram admodum & claram tanquam ſi fiſtula tenui ederetur, idq; ſolis occaſu iam inſtante. Cùm à quopiam laceſſitur, ſibilum aut crepitum emittit, qualem felis ſolet.

Chat-huãt.

Chiù.

VOLATVS.

LEVI faciliq; volatu, vtpotè pennis optimè fultum, ferri teſtatur Bellonius.

PVGNA.

EADEM arte ac ratione, qua Bubo impugnatus ſeſe defendit, roſtro ſcilicet, & pedibus aduerſum hoſtem protenſis, vt in cæteris, ita & hic Buboni ſimilis.

ACTIONES. INGENIVM.

OTos inquit[a] Ariſtot. ἐϛὶ κοβάλος καὶ μιμητὴς, id eſt, vt[b] Plinius vertit *auis paraſita & imitatrix.* At Gaza pro κοβάλος interpretatur blatero, nec malè, ſed pro μιμητὴς non rectè reddidit hallucinator, cùm ea vox Græca imitationem ſignificet. Vnde ſuſpicio eſt illum aliter in ſuo codice legiſſe, nempè μύωπα, aut tale aliquod vocabulum, quod vitium oculorum indicaret. Suidas vocem Κοβάλος per βωμολόχος exponit. Bomolochon autem eſſe ait, qui ludendo aliquem decipiat. Item illiberalem, malignum, quaſi κοπίβαλον. Cæterùm ludendo aliquem decipere, etſi accipi poteſt etiam ſimpliciter, tanquam per ludum & iocum quempiam fallere; uidetur tamen ad ludos, qui pecunia depoſita fiunt (ut in alea) propriè pertinere: ut kobalos ſit aleator improbus & aſtutus, nempè quaſi Κακόβαλος ὁ κακοῦργος περὶ τὸ βάλλειν. Veteres Grãmatici aliter exponũt & deriuant, ἀπὸ τοῦ κόψαι, quòd pro blaterare accipitur; Vnde κόπις blatero. Ariſtoteles quidem uidetur, ut κοβάλον uocem interpretaturus, per epixegeſin addiderit, καὶ μιμητὴν. Nam blateronem dicere auem nocturni generis parum conuenit, ut fortè nec paraſitam Plinius aptè dixerit. Cæterùm βωμολόχοι propriè dicebantur homines aris aſſidentes, & affectãdo aliquid de ſacrificijs petentes, deinde tibicines & vates, qui ſacrificijs adhibebantur; tertiò per metaphoram homines abiecti & leues & nihil non ſui lucri cauſa ludendo aſſentandoq; facere ſuſtinentes, vt Suidas teſtatur. Eo igitur nomine Otus dictus fuit, quòd inſtar mimorum ac paraſitorum ſeu etiam hiſtrionum collum contorquendo nunc in hanc, nũc in illam partem, ridiculos & mimicos geſtus edat. Μιμητὴς verò fuit appellatus, quòd imitatione gaudeat. Saltantes enim imitatur, ut dicit Ariſtoteles *ideoq; quodam genere ſaltatricem* vocat Plinius. Hanc autem ſaltationem commodiùs perficit, quia, vt author eſt Philoſophus, planipes confundens nempe cum vulgo Otum cum Otide, quæ tamen nec ipſa planipes eſt. *Inter ſaltandum capitur, dum ſaltantes imitatur, haud difficulter*, ait Plinius, *vt Noctuæ, intento in aliquo nempè aucupe, circumeunte alio.* Quod hoc pacto perfici Athenæus ſcribit, *In aucupio illorum, qui ſaltandi peritiſſimus fuerit, ſaltat in conſpectu eorum, & ſimul ipſos contrà aſpicientes ad ſaltationem inducit. Alius à tergo latens voluptate imitandi captas (ſaltantis enim motus & geſtus exprimere ſtudioſè conantur) comprehendit.* Quod & Scopes facere aiunt. Verùm alij iſtæc Otidi perperam tribuunt. Ita enim frequenter hæc duo vocabula confunduntur, Otus nempe & Otis, etiam in ipſo Ariſtotele, vt diximus, niſi librariorum ignorantia mendum irrepſerit. Otum ego imitatricem ſua natura eſſe planè dixerim. Nam alioquin & aliam rationem, qua ob nimium imitationis ſtudium capitur, Athenæus & Euſtathius narrant, in hæc ferè verba. *Otus ad imitationem natum animal earum præcipuè rerum, quas ab homine agi viderit, aucupes etiam imitari ſolet. Stant illi è regione & certo*

[a] Hiſ.c.12.
[b] L.10.c.13
Plinij, & Gazę error μύωπα.

κόπις.

Qui βωμόλοχοι.
Otus cur bomoloch° dictus, & mimitis.
Μιμητὴς.

& certo quodam pharmaco oculos vngunt, & alia quædam glutinosa pharmaca parata proximè alicubi in paruis peluibus apponunt. Quibus visis, Oti postea se illinunt, & conglutinatis oculis ac palpebris mox capiuntur. Hoc igitur aucupãdi genus ad Otum potiùs, quàm ad Otidem, etsi eas veterum plurimos confundere, vt diximus, constet, pertinere videtur. Est enim Otus auis, vt & aliæ quædam Noctuis similes, (Scopes maximè) omninò ad imitationem apposita, eoq; nomine facilis dece ptu. Otidem verò, cùm canibus & retibus facile sit venari; hac machinatione nihil opus est, verùm vt quod res est, dicã, etiã hîc [c] Gazã lapsum esse credo, vel altero textu vsum. Græcus codex sic habet ὁ δὲ ὠτὸς &c. ὅτι δὲ κολαβὸς καὶ μιμητὴς καὶ ἀντορχούμενος ἁλίσκεται περιελθόντος θατέρου τῶν θηρευτῶν καθάπερ γλαύξ. Hoc est, *Otus autẽ &c. Sed quia mutilus est, & imitator, & saltator, itaq; capitur circumueniente eũ altero venatornm, vt Noctua.* Hoc ergo in loco nulla mẽtio fit planipedis vt in Gazæ translatione legitur, quasi quòd auis ob pedũ planitiẽ meliùs saltare queat. Quare vel alium habuisse codicem Gazam necesse est, vel hoc ex suo addidisse. Notandum tamen alijs legi κοβαλὸς pro κολοβὸς & rectè. Quid.n. mutilũ esse, cum cæteris & cum nostra aue conueniunt? Cæterùm quàm benè verterit Gaza, blatero est, & hallucinator, alij videãt, quorum alterum vocis uitium est, alterum visus. At imitari ad scurras & mimos pertinet, quosuis gestus corporis per ludicrum exprimentes. Ego adulatorem potiùs dicerem, pro blaterone, quæ vna est τοῦ κοβάλου significationum. Sic cõtraxisse videtur Gaza illa, καὶ μιμητὴς καὶ ἀντορχούμενος, dum ait, saltantes imitatur. Cæterùm paraphrastem in multis agere mihi idem videtur. Sed de his hactenus.

[c] Hist. 12.

DENOMINATA.

QVI fraudibus expositi sunt, ac nullo propè negotio insita simplicitate, vel potiùs solo auditu, quodq; haud verba ipsa examinẽt, decipiuntur; homines stolidi, Oti olim vocabantur Eustathio & Suida testibus. Quemadmodum & ij, qui gloriæ vanitatem affectant. Quare & Comicus Athenienses, quòd facilè quæcunque audirent, fidem habentes deciperentur, Otos vocauit.

Oti qui dicebantur.

MEDICA.

GLAVCOMATA, vt tradit Plinius, Magi dicunt curari recenti Asionis felle.

HIEROGLYPHICA.

PER hanc auem plerique mimum atq; parasitum exprimunt. Non enim à mimica multùm distat ars parasitandi, quam ita describit Horatius.

Parasiti typus.

Alter in obsequium plus æquo pronus & imi
Derisor lecti, sic nutum diuitis horret,
Sic iterat voces, & verba cadentia tollit,
Vt puerum credas sæuo dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas.

Est enim hæc auis, vt dictum fuit, omnium maximè imitatrix. Hæc in clypeo atque insigni militum Romanorum depicta, qui recentiori tempore paulò ante Imperij decrementum, sub magistro peditum merebant, ordinis eius signum fuit, qui cornuti appellabantur. Erat ales coloris prasini, in orbiculo luteo, quem cæruleus ambitus latè ductus circumplectebatur, à quo mox arctior, & ipse luteus, & circa marginem extremus ruber.

Asio Romanorum insigne. Cornuti milites dicti qui.

FABVLOSA.

OTVM & Ephialtem Aloei & Iphimediæ filios fuisse aiunt, & Martem ligasse. Maximi fratres feruntur & bellum cælo ac superis inferre ausi, vnde Apollinis sagittis confecti sunt. Alij in venatione imprudentes inuicem sese iaculis transfixisse dicunt, Dianæ consilio, & eosdem primos Musis sacra fecisse.

EMBLEMA.

EMBLEMA Alciati inscriptum FATVITAS.

Miraris noſtro quòd carmine diceris Otus,
Sit vetus à proauo cùm tibi nomen Otho?
Aurita eſt, ſimiles & habet ceu Noctua plumas,
Saltantemq́, auceps mancipat aptus auem.
Hinc fatuos captu & faciles nos dicimus Otos,
Hoc tibi conueniens tu quoque nomen habe.

DE SCOPE. Cap. IIII.

ETSI magnitudinis merito Scops & Vlulæ & Aluconi, quibus minor eſt, poſtponenda veniret, non vna tamen de cauſa Aſioni ſtatim ſubiungẽdam eſſe putaui. Toto enim corporis habitu Aſionem ita exprimit, vt niſi magnitudo diuerſa eſſet, inquit, Bellonius, eãdem auem diceres. Nam inter cætera inſignem illam notam cum eo communem habet, quòd cornuta ſit, moribus etiam & ingenio illi eſt quam ſimillima, nempè & ſaltandi libidine & imitatione mimica. Deniq; quoniam his ipſis proculdubiò de cauſis ab authoribus pleriſq; præſertim à Theodoro Gaza cum Aſione confundatur. Quin & hoc curauimus ne cornutas ſeu auritas aues nocturnas, vtpotè ſpecierũ quadã cognatione iunctas ſepararemus. Reliquis etiam quæ ſequũtur, aures deſunt.

10

ÆQVIVOCA.

20

Scops piſcis.
[a] L.14.c.12
Saltatio.

SCOPS Athenæo genus eſt piſcis. Ex eodem [a] Athenæo apparet, quod Σκὼψ, & fortè σκωπτωμα ſaltationis quoddam genus, ſiue geſtus inter ſaltandum fuerit. *Nam σκὼψ* (inquit) *geſtus quidam eſt proſpicientium, extrema manu ſupra faciem inclinata*, ut Aeſchylus etiã teſtatur. Solent quidam manum oculis hoc modo ad frontem imam opponere, ſpectaturi aliquid, ne offendantur à luce, & vt oculorum imbecillitati conſulatur, & fortè qui Scopem ſaltant, imbecillibus ſeſe Scopum aut Noctuarum inſtar oculis eſſe hoc modo ſimulant, qui lucem apertam ferre nequeant. Quanquam ſcriptores priſci, ut Athenæus, ſaltationem quandam Scopem dictam velint, non ab hac oculorum protectione, ſed à motuum & geſticulationum varietate, quòd auis hæc imitatrix ſimiliter varijs motibus geſticulari ſoleat. Nam & Pollux, *In Scope ſaltatione* (inquit) *quæ & σκωπίας dicebatur, collum quodammodo circum agebant ad imitationem auis eiuſdem nominis, quæ, dum ſaltantes imitatur homines, capitur.* Sed decentior aptiorq́; forſan hæc ſaltatio fuerit, quę cùm corporis geſtibus, tùm viſus infirmitate Scopem imitatur. Imitabãtur teſte [b] Scaligero in hac ipſa morphaſmi ſpecie etiam ętates. Itaq; ſenes exprimebant cum ſcipionibus. Ii tum ſaltantes ὑπογύπονες nominabantur. Siquidem γυπόνες ſignificarunt ligna teretia, quo nomine dicebantur, qui in grallatorijs phallis ſaltabant amicti pellucida veſte Tarentina.

30

[b] L.1. Poet.

Ἐπογύπονες qui.

SYNONIMA.

40

[a] L.9.c.14.

ATHENAEVS[a] Alexandrum Mindium citat, qui apud Homerum aliquos Κῶπας legere abſq; ſigma initiali tradat, & Ariſtotelem ſic σκῶπες nominaſſe. Idem annotat Euſtathius in quintum Odyſſeæ, necnon Aelianus. Speuſippus quoq; (inquiunt) & Metrodorus Κῶπας dixerunt. Itẽ Epicharmus. Frequentiùs verò legitur Scops, cuius hęc nominis ratio eſt. Scopes Græcè dicuntur (inquit) Euſtathius, vel à voce inepta παρὰ τὸ σκαιὰν ὄπα ἔχειν. Cacophoni etenim ſunt, vel quò vocẽ noctu emittãt παρὰ τὸ ἐν σκιᾶ, ὅ ἐστι νυκτὶ ἀφίεναι ὄπα, uel quòd noctu maximè cernant παρὰ τὸ ἐν σκιᾶ ὦπα ἔχειν ἐνεργὸν, vel deniq; quòd uarietate geſticulationũ, quibus naturaliter utuntur homines σκώπτοντας, id eſt, qui ..lios deridere, & deludere ſolent, referant. Quinimò uerbum σκώπτειν deductum eſſe ab his ipſis auibus Athenæus author eſt, quod imitando irridere ſignificat. Apud Germanos quidem, Græco huic uerbo σκώπτειν ſimile ferè eſt, & eiuſdem ſignificationis ſpotten. Apud Latinos hæc auis Scops nomen nondum inuenit: quod enim Aſionem ubiq; Gaza pro Scope uertit, & alij forſan eius uerſione decepti, idem exiſtimant, toto ſanè cælo errant, quod antè etiam monuimus. Eam uerò auem, quam nos argumẽtis paulò pòſt adducendis adducti, Scopẽ eſſe putamus, Itali uulgò Chiuino Bononię pſertim uocãt. Cùm.n. Chiù ſit & nomẽ & uox Oti propria, hęc uerò auicula & ſpecie ac figura corporis, necnon uoce eundem, quam maximè repręſentet, ſola corporis magnitudine excepta &

50

Chiuino.

cepta & coloris modica diuersitate, non temerè voce à Chiù diminuta, hãc Scopem Chiuino, quasi Otum paruum aut pusillum dixerũt. Eãdem ob causam Gallis, vt testatur [b] Bellonius, vn Petit Duc, quasi paruus dux nuncupatur. Quod autem Vlulam Latinorum ex hac aue faciat, non probo. Nam Vlulam cornutam nullus veterum habet. Scops verò & Chiuino Italorum & quam ipse pingit pro Vlula, cornibus seu auribus in vertice insigniuntur. Præterea auis hęc, quam ipse Vlulam, nos Scopem putamus, Noctua minor est, vt esse debet. At verò Vlula, iuxta [c] Aristotelẽ, *Aluconi compar*, nẽpe Gallinaceo maior, aut saltem ęqualis est. Germani hanc auẽ vtpotè quæ apud ipsos rara sit inuentu, & exotica, paruam Noctuam Italicam vocant, Kleine froembd, oder Vuelsch Kutzle. Neque enim Noctuis admodum dissimilis est. Alioquin aliud genus huic simillimum, sed Italicis albidius, cauda longiore, auriculis altioribus Tschauytle uocant, quasi Asionem exiguum dicãt, simili nomenclaturę quàm apud Italos & Gallos, ratione. Itali, qui montem Plumbicium in Ducatu Vrbinate incolunt, hanc auem Alocharello uocant id est, Aluconem paruũ. Adeò uaria & promiscua cõfusaq; est apud diuersas nationes auium nocturnarum appellatio, quę plerumq; ab analogia quadam, quę inter res ipsas est, detorquetur, & ab alijs nominibus potiùs, quàm à rei natura, vtpotè quæ uulgo, imò etiam doctis ignota est, petitur.

[b] L. 2. de auib. c. 35.
[c] L. 8. c. 3.
Noctuæ Italicæ.
Alocharello.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

SCOPS Aristoteli & Plinio peculiaris quędam nocturnarum species ponitur. Quare haud rectè, uel ad Otos uel ad Vlulas, uel etiam ad Noctuas reducetur. Hoc tamen ei cum Asionibus & Bubonibus commune est, quòd auritus sit. Cum Vlulis uerò, quòd pedes utrinque in æquũ digitorum numerum dispertitos habeat, uti & Alucones. Cum Noctuis autem conuenit, quòd pedum compositione, figura, colore denique & magnitudine his, quàm alijs propior est. Hinc est, quod hæc auis alijs Oti genus, ut [a] Goropio, existimatur, nõnullis Vlula, ut Bellonio, alijs deniq;, ut Ornithologo, Noctua aurita minima, omnibus uerò aliò, quàm quò oportet, referentibus. Propriam enim per se speciem sub nocturnorum genere constituit. Duplex huius reperitur diuersitas: una & quam hîc delineatã dabimus, Italiæ nostræ frequens. Altera huic similis apud Germanos extat nostrate albidior, cauda longiore, auriculis longioribus, reliqua similis. Veteribus, ut Aristoteli & [b] Alexãdro Myndio, Scops in duplici genere traditur. *Quidam enim* (inquit ille) *omnibus anni temporibus patent & eam ob rem perennes, &* ἀεισκῶπες, *id est, Semperasiones vocabulo composito appellantur, qui esui inepti sunt propter vitium carnis. Aliqui autumno interdum apparent, nec plus vno aut altero die commorantur, qui & esui sunt apti, & valde probantur.* Differunt hi nullo ferè alio à perennibus illis, nisi corpulẽtia pingui & quòd uox his deest, illis minimè. Quidam Germani docti uiri Scopem illum, qui semper conspiciatur, Keutzlin interpretantur Germanicè, hoc est, Noctuam paruam, alterum uerò, qui in autumno tantùm apparet uno atque altero die, ein Steinül, id est, Noctuam uel Vlulã saxatilem; illi inquiũt, ἄφωνοι sunt, hi clamant sub crepusculo. Atqui auis, quam Germani Steinkutz, id est, Noctuam saxatilem nominant, auriculas nullas habet, Noctuis potiùs adnumeranda: quare Scops auritus esse non potest; nisi huius etiam generis auritæ quædã Noctuæ inueniantur: sic perennes Scopes uocales esse ex Athenæo diximus, autumnales minimè: qui tamen è contra iuxta hos uiros clamant, ut illi muti sunt.

[a] In Hermathena.
[b] Apud Athen. lib. 9. cap. 14.
Keutzlin.
Steinül.
SteinKutz.

DESCRIPTIO.

SCOPS ab Alexandro Myndio citante [a] Athenæo, necnon [b] Aeliano, alijsq; ueteribus, ita depingitur, ut dicatur esse minor Noctua, & in colore plumbeo albicantia puncta habere, & ab utrisque temporibus duas pinnas subrigere. Scopis alterum genus, quod autumni tantùm aliquot diebus apparet, altero illo perẽni minus corpulentum esse, & Turturi, Palumboq; simile. Sed uideamus, num auis hæc, quam Scopem esse credimus omni ex parte ueterum notis respõdeat. Quam nostrates Chiuuino uocant, omnium rapacium nocturnarum propè minima est, si unam, eamq; raram excipias, quæ Alaudam non superat. Noctua minor est, maior Turdo, Palumbo ferè par, paulò tamen minor. Dodrantem eius longitudo implet. Magnitudine tantùm corporis & colore nonnihil à Bubone differre uidetur. Caput eius teres instar globuli, plumulis uestitum, coloris ubiq; plumbei. Rostrũ ei breue, obuncũ, nigrum. Aures uel plumulæ in aurium modum surrectæ, in mortuo uix apparent, in uiuo manifestiores & ex una tantùm pinnula constantes.

[a] L. 9. c. 14.
[b] Lib. 15. c. 28.
Chiouino & eius descriptio.
Caput.
Rostrum.
Aures.

Color. Potiſſimus totius corporis color ſuperficietenùs cinereus eſt, hinc inde nõnihil admixto plũbeo, maculis plurimis albicãtibus, & pluſquam vllius alterius rapacis nocturnę, ornatu pulcherrimo diſtinctus. In maioribus alarum & caudæ pennis tranſuerſim poſitis maculæ albæ ſpectantur; Minores reliquas omnes præter notas tranſuerſas linea in longum nigra ſecat. Ruffo præterea decore promiſcuè per totum reſpergitur, potiſſimùm circa collũ, & alarum initium. In uẽtre plumæ magis, quàm alibi candicant, quarum uti omnium etiam reliquarum radices nigræ ſunt, ſed hæ peculiariter medio ruffeſcunt, cætera albæ, notis minimis ijsq; nigris variegatæ.

Oculi. Tibiæ. Pedes. Oculi quales pleriſq; nocturnis, ignei, crocei, ſplendidi. Tibiæ plumoſæ ex cinereo ſubruffæ: pedes habet exiguos fuſcos ad plumbi colorem obſcurum accedentes, ſquammoſos, depiles in digitos binos anticos & totidem poſticos diſpartitos, vnguibus fuſcis inſtructos. In hac itaque auicula agnoſcere eſt, auriculas in primis *à ſupercilijs* (ut inquit [c] Aelianus) *ſecũdum vtraque tempora* ſingulis plumulis utrobiq; compoſitas. Deinde Noctuæ minorem eſſe, & Palumbo ferè æqualem. Denique notas plurimas habere albas in colore leucopheo. Malè igitur Gaza Scopem Aſionem eſſe putat, cùm Aſio ſit Noctua longè maior. Neq; rectè [d] Bellonius hãc modo à nobis deſcriptam auem Vlulam eſſe arbitratur, ſola nominis Gallici coniectura ductus, quæ à ſimilitudine Latini petitur, nempè quòd ea Gallis Hulotte vocetur, aliter Huette, Poſterior tamen vox ad Bubonum & Aſionum nomen Chat-huant propius accedit, quàm Vlulæ, etſi Vlula cornibus ſeu auriculis plumeis careat. Vlula inſuper iuxta mentem [e] Ariſtotelis Gallinaceo compar eſt, at hæc auis ipſo eodem teſte nocturnarum rapacium minima.

[c] *Lib.15.de anim.c.28.*
Gazæ & Bellonij error.
[d] *L.2.c.36.*
[e] *L.8.H.c.4*

40

50

Nos

Nos Vlulam, qualem Ornithologus, dabimus tribus antè digitis præditam, cõtrà atque Scops, qui binos vtrinque habet. Hinc etiam perperam tradi patet ab Eustathio Scopes esse, quos Romani seu Latini Kouphous vel Goufous vocant. Hodie Guuo nostris dicitur Bubo, à Scope certè longè alienus.

Kouphous. Goufus.

VOX.

OCALES sunt, vt docet Aristoteles, Scopes illi, quos quia semper apparent, ἀεισκῶπες, id est, perennes vocant. Hi forsan fuerint, quales nuper calamo delineauimus, apud nos frequentes & sub crepusculum canentes, sonumq; edentes, quem nomen vernaculum exprimit Chiuin. Alij qui rarò apparent, muti sunt. Vocem Scopum inamœnam insuauemq; esse Alexander Myndius scripsit, uti omnium ferè nocturnarum. [a] Gyllius tãquam ex Aeliano; *Scops, inquit, omnes oris expressione, & articulata voce longè superat, & quemadmodum Psittacus & Pica, sic hominum & aliarum auium voces exprimit.* Nos verba hæc non apud Aelianum, sed apud [b] Athenæum legimus. Πάντα δὲ τὰ τῶν ζώων εὔγλοττα καὶ διηρθρωμένα ἐς τὴν φωνὴν, καὶ μιμεῖται τὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ὀρνίθων ἤχους. Quo in loco, etsi Athenæus tũ prius, tũ pòst de Scope scribat: attamen verba hæc nõ mihi videntur ad Scopem pertinere, sed in genere ad aues, quarum lingua latiuscula, adeoq; liberior, & vox articulatior est, ut illas, & hominum sermonem, & aliarum auium vocem imitari dicamus. Quod quidem non solùm Scopem non facere puto, sed neque vllam aliam nocturnam auem. Scops enim gestu corporis & circumactione colli tantùm, non autem voce ad imitationem compositus videtur.

[a] L. 2. Hist. ani. c. 36.
[b] Lib. 9.

Scopem nõ vti voce articulata.

INGENIVM.

COPES *aues, (inquit Aelianus) quarũ [a] Homerus mentionem facit, cùm earum multas circum Calypsûs antrum versari scribit, viri benè saltandi periti tradunt cum saltatione comprehendi, tum genus quoddam saltationis esse, quæ (si adhibenda ijs fides sit) Scops appellatur. Nam quòd ijs auibus iucundissimum sit quosdam ridiculè imitari, ex eo profectum verbum est σκώπτειν, id est, effingere & non aberrare ab eis imitandis, quos ludicra assimulatione imitãtur.* [b] Plinius mimicos hosce motus ac gesticulationes Scopi à veteribus attributas miratur, & vix credit: ita n. inquit: *Nominantur ab Homero Scopes auiũ genus, neq; harum satyricos motus cùm insident, plerisq; memoratos facilè conceperim mente: neque ipsæ iam aues nascuntur.* Nos verò non semel ridiculos hosce gestus in pluribus nocturnis, præsertim in auritis obseruauimus, nec quicquam prodigiosi aut monstri subesse imaginamur. Cùm enim colla retrò agilia habeant, caput modò adducendo, modò protendendo, vertice nutando, humeros iactitando, saltitando, hystriones quodammodò imitantur.

[a] In Odyss.
[b] L. 10. c. 49

Scops saltationis gen[us]

GENERATIO.

De generatione Scopum (inquit [a] Aristoteles) *quanam sit, nihil adhuc exploratum habemus, nisi quòd Fauonijs flatibus appareant. Certum enim hoc est.* Plinius Scopes amplius nasci negat, quia scilicet imitationes illas mimicas in Scope non capiebat. Cùm verò species rerum sint sempiternæ iuxta mentem Philosophi, & reuera quamdiu saltem generationis & corruptionis rerum stante mundo, duret uicissitudo, Plinium falli manifestum est.

[a] L. 9. Hist. cap. 28.

ANTIPATHEIA.

SCOPES, ut in Aeliano addit [a] Gyllius mali punici grano pereunt. Verùm id in textu Græco non legitur.

[a] Lib. 6. Histor. animal. cap. 46.

DENOMINATA.

Σκωπαῖοι Græcis à Scope fortassè denominantur, apud Timonem in Laconia non infrequenter, homunculi, scilicet parui, σίλπωνες ab alijs dicti, qualis etiam Pithon Dindaricus fuisse videtur.

Pigmœi.

VSVS IN CIBO.

9.c.15. A'ΕΙΣΚΟΠΕΣ teſte[a] Athenæo, eſui non ſunt propter vitium carnis. Qui verò autumno tantùm vno aut altero die apparent, ſunt edendo vtiles & valdè probantur.

DE ALVCONE. Cap. V.

ALVCO proximum ſaltem ab Otis mærebatur locum, quòd magnitudine ipſis nihil cederet. Scops tamen ei locum præripuit, ne aues nocturnas auritas, quę ad idem genus quodammodò pertinere, vel hoc nomine videbantur, diuelleremus. Maximè verò, quia pro Aſione ſeu Oto à pleriſq; haberetur, idq; ob multa, quæ vtrique ſunt cõmunia. Diſcrimen enim ſimilium non minus, quàm contrariorum, ſi iuxtà ponantur, magis eluceſcit, & minori negotio notatur. Nunc verò reliquis non auritis Aluco vel hoc meritò prępon
ẽdus venit, quia magnitudine ſuperior eſt, non Noctuis tantùm, ſed & Vlulis, vtpotè qui Gallinaceo etiam maior eſt.

ÆQVIVOCA.

Pro menſa coqui. E'λεὸς Accipitris genus. Glis.

Ελεὸς, quod Græcum alioquin Aluconis nomen eſt, tanquam ſignificati præcipui, ſignificat præterea menſam coqui, ſeu lanij, vt Suidas ſcribit: videtur autem acui vltima ad differentiam vocis ἔλεος quę miſericordia eſt. E'λειὸς verò per ει diphtongũ in penultima Accipitris genus eſſe ſcribitur Heſychio & Varino. Sed alias etiam nocturnas aues, non hanc tãtùm Grammatici quidam cum Accipitrum & Aquilarum genere ineptè confundunt. Glis etiam animal quadrupes ἐλειὸς vocatur. Eſt & ἐλαιὸς per αι auis nomen, de qua inter Paros agemus. Item ἐλεα, aut fortè ἐλέα parua eſt auis, quæ ἕλη, id eſt, paludes inſpectat ab arundinibus.

SYNONIMA.

ἔλεος. ἕλειος. ª Lib.2.Hiſ. circa fin. Ololigus. Luocalis. Etymolog. ᵇ L.8.H.c.3 Locco vnde dicatur.

ΕΛΕΟ'Σ Græcis Aluco dicitur, & fortè ἕλεος cum aſpiratione, quaſi ἕλειος, id eſt, paluſtris dicendum. Nam Vlulæ quoddam genus à paludibus Germani etiam Maſshvv appellãt. Quod nomen alioquin etiam Buteoni tribuũt, quòd corporis ſpecie aliquatenus Vlulam aut Bubonem referat. Λόκαλος legitur apud[a] Ariſtotelem, vbi Gaza vertit Ciconia, quaſi legerit πελαργὸς. Sed apparet hoc nomen Italicum eſſe aui nocturnæ ab aliquo fortè aſcriptum, vt vocẽ Aſcalaphon interpretaretur, & à librarijs poſtea perperam inſertũ. Syluatico Ololigus eſt Luocalis auis; videtur autem Luocalẽ pro Alocho, vel Alucone dixiſſe. Ololygon quidem apud Græcos varijs modis accipitur, à nullo tamen pro aue nocturna, etſi onomatopœia ipſa ad Vlulam auem accedat. Alioquin Ariſtoteles ranarum marium vocem, qua fæminas ad coitum alliciunt, ololygona nuncupat. Vocis Aluco, qua nunc Latini vtuntur, author eſt Ariſtotelicus interpres Gaza, qui eam ab Italis mutuatus videtur. Hanc enim vulgò Alocho nominant: vnde ipſe vocem Aluco formauit, quæ apud veteres Latinos nuſquã reperitur. Quod idem alijs ſæpius in Latinorũ vocabulorum penuria feciſſe comperitur. [b] Albertus vbi apud Ariſtotelem ἐλεὸς legitur, habet Aquila Alem, nimirum ex Auicenna, qui cum reliquis Arabibus *Græcæ linguæ ignarus, ideoq; malè Ariſtotelem vertens, & peius ipſe a ſemilatinis hominibus, utpotè nec Latinè nec Arabicè callentibus traductus*, omnia fœda barbarie conſpurcarunt, & tenebricoſam illam nubem naturalibus rebus obtenderunt. Cæterùm vernaculi huius vocabili originem indaganti, neque aut domi noſtræ, multò minus apud Græcos Latinoſuè eam reperienti, commodum in manus venit VVolffgangi Lazij de gentium tranſmigrationibus liber, antiquitates cùm gentis tùm linguæ Germanicæ continens, qui mihi fidem fecit; (nam ut cuique artifici in ſua arte, ita & cuilibet homini in ſuo idiomate, tanquam eius perito credendum eſt,) Alocho nomen à Germanis petitum eſſe. His enim Lochen ſeu locken allicere ſignat, & locker allectorem. Vnde addito articulo à pro ein, quo ſuperiores Germani Auſtriaci præcipuè, frequentiſſimè vtuntur, fit à Locker, & immutatum Alocho. Eo autem nomine non temerè donatus uideri poteſt, quòd ut multis alijs nocturnis, ita & ipſo aucupes retibus uiminibusq; inuiſcatis auiculas capiendas alliciant. Multis enim alitibus inſitum eſt ad aues nocturnas ubicunq; uiſas, propter formę nouitatem, tanquam ad rarum quodam ſpectaculum denſo grege confluere, ita ut Bubones, Vlulæ ac Alucones omnis illecebræ inſtar ſint. Itaque incautæ aut inuiſcantur aut irretiuntur. Pari ratione forſan ac origine noſtratibus acus frugum nimirum glumi paleæuè ac quiſquiliæ locco dicuntur, quod ijs aut Gallinas agricolæ conuocare,

conuocare, aut aream probè versam, in qua retia expandat, ipse post dumum sedens auceps, conspergere soleat, atque his auiculas allectare. Quibusdam Italiæ locis Lucharus dicitur, teste Nipho, quæ vox Germanicæ lucher etiam vicinior est, ex qua diminutiua voce facta Plombini môticulæ Oti minimum genus, quod Scopem fecimus, Alocharello nuncupât, vel ob eam quam cum Alucone habet similitudinem, vel vt verosimilius est, ob eundem vsum ad aucupia, & quidem frequentissimum. Galli Aluconem teste [c] Petro Bellonio Hibou (quæ tamen alijs etiam communis est appellatio, vt Oto, sed cum cornuti adiecto discrimine) nominant, vel Chat-huant quoque, voce partim ab actione, partim è sono petita: Chat. enim, id est, Catus dicitur, quòd instar felium noctu mures in agris uenetur, Huant quod alta ac sonora uoce exclamet. Hoc enim Gallis verbum Huer significat. Vnde etiam Huette, qua minimus Otus seu Scops denotatur, nomen inuenit, non autem vt Bellonius autumat, ab Vlula Latinorum. Germanis composita voce Schleiereul uocatur, quæ tãtundem ac si Bubonem seu Vlulam flammeatam dicas, ualet. Schleier Germanicè flammeum seu peplum, quo mulieres faciem circumuelare solent, notat. Eul nomen est plerisq; nocturnis apud Germanos commune, non Vlulæ proprium, ut malè Ornithologus putauit. Habet enim Aluco in faciei ambitu plumarum albarum seriem, ea figura dispositam, ut flammeum, quo in Germania & apud nos rusticæ præsertim mulieres caput faciemq; obuelant, quodammodò referat. Qua de causa nonnullis Galliæ Cisalpinæ populis Dame vocatur, id est, mulier seu matrona. Nonnullis, Germanis forsan Berchvvl, tanquam in montibus degat. Verùm hoc Caprimulgo potiùs conuenit. Belgis Ransule, fortasse ab hac eadem forma plumarum orbiculata. Orbis enim Belgis Rant vocatur: Illyricè Leleck teste Gelenio.

Lucharus. Alocharello. [c] Lib. 2. de auib. c. 32. Aetymologia. Huer. Huette. Schleiereul. Dame. Berchvvl. Ransule. LelecK.

DIFFERENTIÆ.

BELLONIUS [a] duo genera Aluconum videtur agnouisse, vnũ maius, nempè Caponis magnitudine: alterũ multò minus. Vtrumq; hoc nomine Chathuant comprehendit, maioris minorisuè duntaxat addito discrimine. Hoc tamen minus seorsim postea describit sub nomine Gallico Effraye & Fresaye & Caprimulgũ, seu Aegotilan Strigemuè Aristotelis esse opinatur, hoc solo argumẽto adductus, quòd noctu formidolosis hominibus, vt fœminis & pueris, qui laruas & spectra nocturna mirum in modum expauescunt, horribili & absona voce incutiat. Qua de causa etiam Gallis altero illo nomine Effraye appelletur. Effrayer Gallis non aliud sonat, quàm incusso subitò pauore quempiam consternere. Sed cùm hæc auis nostrum Aluconem, eumque verum omnibus notis exprimat, cùm quòd præcipuum est in Aegotila capras mulgere, nunquam comperta sit, tùm etiam ab Alucone, quem ipse ponit, uix alia re, quàm magnitudine & rostro discrepet, denique cùm eodem cum maiori apud Gallos nomine gaudeat, nos eum non Caprimulgum, sed Aluconem minorem & genuinum statuemus.

[a] Lib. 2. de auib. c. 32. Effraye. Fresaye.

DESCRIPTIO.

Ἐλεὸς seu Aluco maior est Gallinaceo authore [a] Aristotele, quod de maiori teste Bellonio è duobus uerum est. Maius est hoc genus Noctuis & Vlulis, sed Otis minus, omnibus hoc peculiare est, ut palpebrã à summo oculo ad imum adducentes, conniueant. Auriculis seu cornibus caret, sed horum loco habet ueluti coronam quandam è plumis constructam, quæ faciem totam obit, pinnulis nempè supra oculos, superciliorum altorum modo, eleuatis, & utrinq; per tempora, necnon sub mentum descendendo in orbem coëuntibus in flammei seu pepli muliebris formam, quo caput & faciem mulieres obuoluunt. In cauitatem profundam à plumulis vndiquaq; surrectis constitutam oculi immerguntur magni, atri toti, nulla colorum diuersitate, ut in alijs auritis, distincti. Pars auis prona, nempè pectus & uenter albescit, maculis nigris respersa maiusculis. Rostrum album est, admodum aduncum, quemadmodum & ungues. Crura plumis conteguntur candidis. Pedes uerò pilis tantũmodò. Dorsum colore plumbeo, notulis uariegatum albidis. Cospus denso plumarum tegmine uestitur, quod in causa est, ut Caponem æquet magnitudine; si uerò denudatur uix pullo Gallinaceo par est. Alæ magnæ sunt, ita ut ultra ultimam caudam protendantur.

[a] 8. Hist. c. 3. Magnitudo. Aures. Oculi. Pars prona. Rostrum. Crura. Dorsum. Alæ.

Alter

Magnitudo. Caput. Oculi. Roſtrum. Color.

Alter Aluco, quem nos depictum exhibemus, priori in multis ſimilis, ſed minor eſt. Neque enim domeſticam Columbam magnitudine excedit. Anterior capitis pars ſimiliter plumulis candidis in formam flamei cincta videtur, quas circulus luteus vndiquaque ambiens claudit. Oculi nigerrimi verſus interiorem & maiorem canthum plumis luteis obſidentur. Roſtrum album, breue, nō adeò aduncū, quale ferè eſt Corui. Pectus, venter, alæ interiores, vropygium inferius, femora plumis cinereis teguntur. Venter ad latera præſertim notis exiguis veluti punctis nigris diſtinguitur Vertex capitis, collum, dorſum, alæ ad pennas remiges vſque plumis veſtiuntur ab initio propè radicem cinereis obſcuris, ſeu plūbeis, reliqua luteis ſeu ferrugineis dilutis. Singulæ præterea pēnæ in medio iuxta calamum ſeriem macularum ex albis & nigris ſibi mutuò ſuccedentibus conſtitutam oſtendunt. Dorſum verò promiſcuè, alæq; hinc inde denſis veluti punctis nigris reſperguntur. Quæ remiges integunt, primi & ſecundi ordinis plu- 50

næ, totæ ruffæ obscurè, cinereo nonnihil dilutæ, circa apicem præsertim, copiosè eiusmodi punctis nigris resperse. Remiges denique ipsæ lineas transuersas iisdem pũctis ordinatè compositas obtinent, extremis item similiter densa punctorum uelut aspergine irroratas, cætera fuluas, fuluisq; & nigris transuersim maculis adornatas. Cauda similiter ruffa lineis transuersis seu zonis fuscis distinguitur. Tibiæ & pedes villis horrentes, nonnihil rubent. Hi binis antè & totidem retrò digitis instructi, vnguibus armantur longis, validis, acutissimis, & aterrimis. Vterque tam maior quàm minor simili macularum diuersitate variegatur. Minorem scribit [b] Bellonius pręter morẽ cæterarum nocturnarum oculis exiguis præditum esse. Verùm istam oculorum paruitatem, cùm mediocres videantur, in nostro vix obseruare potui.

Cauda. Pedes.

[b] L. 2. c. 35.

10

VOX.

MINOR Aluco, quem Caprimulgũ opinatur Bellonius, vocem noctu edit admodum terribilem, adeò vt formidolosis pueris, præsertim & fœminis, quos umbra & spectra nocturna terrẽt, pauorem incutiat. Quæ in causa res fuit, ut ipse hâc auem Aegothilam Aristotelis suspicatus fuerit, seu Strigem, quę ab horribili suo stridore etiam, quo noctu obstrepit, ita dicta fuit.

Bellonij error.

VOLATVS.

20 Aluco maior [a] Bellonio teste trãsuersim inter volandũ fertur, qui Ardeis etiã volandi mos est.

[a] L. 2. c. 2.

LOCVS.

Ἐλεός minor seu Gallorum Effraye, vt inquit [a] Bellonius, rarior multò conspectu est, quàm maior, inuenitur q; in locis campestribus, in rimis antiquarum turrium aut quercuum etiam cauernis, quas temporis vetustate teredo excauauit. In saxis item præruptis montanisq; non minus quàm humilibus locis habitare compertus est.

[a] L. 2. c. 35.

30

VICTVS. PVGNA.

ALVCO quod fortè cepit animalculum, siue auicula fuerit, siue mus maior, minorue, integrum deglutit. Tam ampla enim gula est, vt bolos ouo maiores integros transmittat. Neque verò aliud quidpiam cibi assumere aggreditur, antequam deuorati animalculi ossa, pilos plumasq; à reliqua carne secretas reijciat, ac reuomat, haud secus quàm Alcyon pisciculorum comesorum pinnas & ossicula transacta cibi coctione velut inutilia & nocitura ore excernit; natura id sua sponte machinante & peragẽte, quòd animans præ nimio edendi ardore ac festinatione neglexit, dum ea, quæ nutriendo non sunt, neque à naturali calore subigi euinciq; queunt, à probo & molliori alimento segregat. Picas etiam, vt testatur [a] Aristoteles, venatur, vt 40 Vlula. Impugnatus pari arte & astu, qua de auritis dictum est, se defendit, ad propugnandum potiùs, vt videtur, quàm ad offendendum compositus.

[a] 8. Hist. c. 3.

OBSERVATIO IN ORNITHOLOGVM.

QVAM Orniologus Vlulam flammeatam vocat, & pingi curauit, nos prius aliam à nostris putantes, quòd nimirum vitio pictoris, à quo iconem ipse acceperat, inscitè delineata, viuam auem minimè representaret, seorsim etiam exprimi curaueramus, nè quod in hoc auiũ vniuersali cœtu, quoad fieri posset desideraretur. Postea tamen penitiùs rẽ introspicientes, collatis diligenter huius & nostri Aluconis descriptionibus & figuris, planè eũdem esse deprehẽ50 dimus cum eo, quem nos acuratiùs delineatam dedimus, qui etiam illius vitia considerãti prodet facilè. Vt autem Vlulam ex hac aue faceret, solo nominis argumento ductus fuit, neque eo ipso satis firmo. Videns enim Germanis Schleyereul dictum esse ob consonantiam & allusionem Germanici Eul cum Vlula, statim Vlulam esse statuit, sed flammeatæ distinctione: cum Germanum latere non debebat, illud nomen ipsi vernaculi Eul, non Vlulæ tantùm, sed omnibus omninò nocturnis rapacibus commune esse, apud vulgus potissimùm, quod non ita exactè species rerum discernit. Enimuerò si Vlulas omnes putabimus eas aues, quas Germani Eul indige-

Vlula flammeata.

indigitant, iam tota noctuarum turba in Vlulas abeat neceſſe eſt. Vt uerò opinionem hanc noſtram ueram eſſe probemus, Iconem, quam Ornithologus ponit, hîc ſubijcere etiam viſum eſt.

DE VLVLA. Cap. VI.

VLVLAM Aluconi, vtpotè Gallinaceo maiori poſtpoſuimus, quòd Gallo æqualem natura fecit & Ariſtoteles agnoſcit. Reliquis igitur nempè auritis (excepta Scope) & Alucone, præſertim maiore minor eſt, & Noctuam ſolam magnitudine ſuperat, & eo nomine illi præfertur.

50

NOMEN-

NOMENCLATVRA.

ESAIAE[a] Vlulæ ab omni translatione אים Iim appellantur. Septuaginta tamen interpretes pro his Onocentauros in translatione posuerunt. Lilith vocem Hebraicam interpretantur lamiam, onocentaurum, & Noctuam, & fortè Vlulam significat alludente vocabulo. Ianah vlulare aliquando est Hebręis vnde est quòd quidam Ienah Vlulam interpretatur. Et sanè Italicum nomen Barbaiano ab Hebræo Ienah & bath ienah nō admodum dissonat. Αἰγωλιὸν Theodorus ex Aristotele Vlulam interpretatur. In Oti verò descriptione, dicente [b]Aristotele, quòd etiam suprà in Oto meminimus, Otum à nonnullis Nycticoracem vocari, ipse Nycticoracem vertit Vlulam, alibi tamen Nycticoracem Cicumam transfert, vtrumq; quidem non rectè. Alibi apud Aristotelem pro Aegolios perperam legitur Aetolius. Suidas similiter *Epolios*, inquit, *genus est auis nocturnæ*. Apud quē hoc nomen simili modo scribitur in vocabulo ἡμερινὰ vtrobiq; proculdubiò αἰγωλιὸς legendū. In Glossar. ὀλολυγὴ & ὀλολυγὼν pro Vlula etiā legitur. Vlula apud Latinos per onomatopœiam à voce nomē inuenit. Lugubriter enim vlulat & flebilem quendam, veluti eiulatum noctu vocem edit. Vnde & Seruius nominatam ait, ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν, quod est vlulare & flere. Apud Italos quosdā nomē Latinum seruat, ab alijs vt etiam à nostratibus Bononiensibus Barbaiano dicitur, quia fortè senis cuiuspiam cani humanū vultum referat. Senes vulgus nostras plerumq; barba vocat, & peculiariter auūculos aut patruos, & Iane siue Zuane siue Zane vsitatissimum nomen est, vbi aliud deficit. Alijs magis placuerit id ab Hebræo deriuare, ad quod fateor nonnihil alludere, nempè ad iaenah seu bath iaenah, Lusitanis Corusa, Gallis teste Bellonio Hulotte uel Huette. Mihi magis placet auem Gallis ita dictam Scopem esse, non Vlulam; alijs Grimauld uel Machette Auinione: Germanis Vuuel, Vl, Eul, Nachteul. Omnia à fletu conficta nomina. Vnde etiam Latinorum Vlulam & ululo Goropius deflectit. Hul enim, inquit, uocali longa idem est, quòd fleo cum tristi uoce, siue ploro, quod ab eadem origine dicitur eiulo; Eul tamen, ut antea monui, plerisq; nocturnarum rapacium commune apud Germanos nomen est, fortassè quia plures eadem lugubri uoce, à qua id effictum est, utantur. Anglis an Ouul, an houulet, uel ut alij scribunt, an Ouuele, an oull, Illyrijs Souua, Polonis Puszzyk, Belgis seu Germanis inferioribus propriè Huben uel diminutiua uoce Hubeken, teste Goropio Belga.

[a] Cap. 13. Iim. Onocentaurus. Lilith. Ianah. Ienah.
[b] L. 8. Hist. cap. 3. Barbaiano. Αἰγωλιος Gazæ error. Aetolios. Aepolios. Aetimologia. Corusa. Hulotte. Hauette. Grimauld. Machette. Souua. Hubeken.

FORMA.

ALVCO, inquit [a]Aristoteles, *maior Gallinaceo, Vlula compar*: id est, æqualis Gallinaceo. VVottonus uocem παραπλήσιος non ad magnitudinis comparationem refert; sed ad formæ similitudinem, ueterē in hoc interpretem secutus. Ego quanquā Aluconem & Vlulam aues specie non dissimiles esse fateor, Aristotelem tamen hoc in loco magnitudinem utriusq; ad Gallinaceū comparasse (cui æqualis sit Vlula, Aluco maior) non dubitarim. Quam nos Vlulam uocamus, erat huiusmodi.

[a] Hist. c. 3.

DESCRIPTIO.

VLVLA, cuius hîc iconē dabimus à rostro ad extremam usque caudam longitudine erat duorum dodrantum. Caput, dorsum, alæ, cauda colore cinereo, maculis albicantibus, ac nigris distincta: sub uentre albicat & maculis nigricantibus uariegatur. Capite est ualdè magno, enormiter crasso, tereti, plumoso admodū. oculis ex toto nigricantibus & plumulis albis undiquaque in orbem cinctis. In quorum item ambitu ad palpebrarum oras, lippiētium, instar rubescens circulus conspicitur. Superiori tantùm palpebra inter nictandum oculus contegebatur. Rostrum aduncum, subuirescens: nares patulæ: alæ maximę longitudine duorum dodrantum ad extremam usque caudam protensæ. Crura habebat pilosa ad ungues usque leucophæos, aduncos, acutissimos. Digiti quatuor, bini antè, retrò bini. Alui Vlulā hanc per timestre spatium domi meę, ac primùm Caprimulgum esse ratus, capram, cuius ubera exugeret, appingi curaueram. Rustici & aucupes, qui pullum mihi uendiderant, rogati, uix certū nomen respondere poterant, Barbaianum tamen pleriq; uocabant, & esse credebant, quod Vlulæ nomen est. Magnitudo ab Aristotele Vlulæ data quadrabat, sed vnica Hirundo non facit uer. Quamuis à ueteribus nihil præterea signorum memoriæ proditum sit, quibus ueram Vlulam seu αἰγωλιὸν ab alijs certò dignoscere liceat. Diuinare itaque tantùm, non demonstrare nobis licet. Aluco non est. Nihil enim

Magnitudo. Color. Caput. Rostrum. Nares. Alæ. Crura. Digiti.

dissimilius

diſsimilius eſt, quàm ille, quem Italia Alocho vocat. Noctua nõ eſt, glaucis deſtituta oculis; Capras mulgendi maleficij nemo eam accuſat. An igitur ſpecies quædam à reliquis omnibus diuerſa? Quò minus audacter Vlulam eſſe pronuntiem, vox obſtat, quam non flebilem eiulãdo, quæ Vlularum eſſe dicitur, ſed pullorum Gallinaceorum haud abſimilem roſtro frendendo edebat. Si tamen ad ſpecierum aliquam referenda ſit, non video, quò commodiùs, quàm ad Vlulam reduci poſſit, quod tamen & alij videant, præſertim cùm ipſi ea, quam Ornithologus ſuæ Vlulæ dedit, deſcriptio maxima ex parte conueniret, quæ quidem eſt huiuſmodi. Vlulæ, inquit, genus, quod aliquando inſpexi, huiuſmodi erat. Magnitudo Gallinæ vel ſuprà. Color ruffus, nigro reſperſus. Roſtrum albicans, breue, vt in genere Noctuarum, aduncum, ita vt ſuperior pars multò ſit longior. Oculi magni, nigri, pupilla obſcurè ruffa: Margines palpebrarum rubicundi membrana nictanti supernè abducebantur. Pinnulæ inter oculos & roſtrum multæ, denſæ, cinereo ferè colore. Collum agile multùm retrò. Crura albicantia punctis conſperſa liuidis, hirſuta ad pedes vſque. Pedum digiti bini antè, totidẽ retrò. Hæc Ornithologus.

Vox. Vlula Geſneri. Roſtrum. Oculi. Collum. Crura. Pedes.

50

Cæterùm

Cæterùm descriptioni Vlulæ imago, quam exhibet, non respondet. Etenim tres antè digitos habet, retrò vnum. Quò fit, vt apud me mendi suspitione non careat. Nam præter Bubones, Asiones & alias auritas hactenus nulli nocturnarum tales pedes visi sunt. Noctuá insuper saxatilem Ornithologus ternis antè digitis instruit. Cæteræ omnes æqualiter dispertitos vtrinq; digitos obtinent. Caput præterea icon exhibet grāde, paris cum humeris, quibus sine vllo colli interstitio incumbit, crassitudinis. Rostrum breue est admodum, & instar Aquilini aduncum, ita vt ad narium regionem tuberculo quodam eleuetur, quod in nocturnarum reliquarum nulla hactenus obseruaui.

Pedes.

Caput.
Rostrum.

VOX.

10

QVATERNAS ferè auium nocturnarum in vniuersum vocis diuersitates obseruaui, quamuis plures esse non negârim. Oti cùm maiores, tùm minores & Scopes nomen suum Italicum, quod est Chioù, expressè sub crepusculum pronuntiant. Noctuæ differunt. Nec enim hanc, quam dixi, vocem edunt, nec vlulant, sed sonum emittunt, quē Aristophanes κικκαβᾶν nominat. Aliæ quædam, vt ea, quæ sub Vlulæ nomine etiam hoc capite comprehendimus, & descripsimus, vocem qualem pulli Gallinacei fundunt. Nonnullę, vt Caprimulgus, strident. At Bubones & Vlulæ luctisonæ aues, & funebres querulum teste Apuleio, carmen eduut. Quare Vlulam à voce sua dictam scribit Varro. Nam vt author Philomelæ canit.

20 *—— vlulant Vlulæ lugubri voce canentes*

Neque enim hic opus est vt ad Græcismum recurramus more Seruij, qui nominatam ait Vlulam ἀπό τε ὀλολύζειν, quod est vlulare ac flere. Verbū enim quod hanc vocem exprimit, cùm sit ad imitationem naturæ effictum, apud omnes ferè gentes penè idem est, & eandem nominis Vlulę rationem obtinet. Quod enim Græcis est ὀλολύζω, id est, flebilem ac mœstum sonū more luporum edo, hoc Latinis est vlulo & Italis, quamuis hi etiam voce nonnihil immutata vrlare dicunt, Germanis heulen, Gallis heurler, Hispanis aullar, Belgis hulen, idemmet planè significant. Vnde his postremis (vl) vel (eul) non vnum auis nocturnæ genus, sed omne ferè & præsertim id cui hæc lugubris vox communis est, designat, vt sunt Bubo, Vlula. Et ab his ratione similitudinis speciei ad alias etiam detorquetur. Dicitur verò hoc ipsum verbum vlulo etiam propriè de lupis, vt ex illo [a] Virgiliano versu liquet.

Vlulo de quibus dicatur.

30 *Per noctem resonare lupis vlulantibus vrbes.*

[a] *Georg. 1.*

Cùm autem lupinus hic vlulatus sine aspiratione vix queat exprimi, volunt quidam hululo & hulula, præmissa aspirationis, quæ illi sono naturaliter inhæret, nota, efferri, quod etiam Galli & Germani in suo idiomate obseruant. Eiusdem originis & significationis est eiulo Latinorum, quod est mœsta ac flebili voce plango. *A planctu* igitur, inquit, [b] Isidorus, *& luctu nominantur Vlula*; Clamans enim aut fletum imitatur aut gemitum, quas easdem etiam Buboni voces tribuit [c] Virgilius eo versu:

[b] *12. Orig. cap. 7.*
[c] *5. Æneid.*

Solaq; culminibus ferali carmine Bubo
Visa queri, & longas in fletum ducere voces.

Vnde etiam Pontanus vxoris mortem lamentis prosequens, inquit:

40 *Conueniant Vlulæ ad quæstus, geminentq; querelam.*

Quin & ploratus ipse lugentium Vlula vocatur apud Varronem. Ea cantus ipsius mœstitia fecit, vt apud Germanos in ænigmate quodam sine lætitia volucris appelletur. Amusum verò & absonum ipsius carmen penè prouerbio originem dedit, quod est apud [d] Vergilium.

[d] *Eglog. 8.*

Certent & Cygnis Vlulæ, sit Tityrus Orpheus.

cui locus est, cùm, vt aiunt, *Sus Mineruam*, aut cùm quidpiam impossibile, aut præter naturæ ordinem fieri significatur. Proprium verò gemitus eius seu ploratus potiùs, quàm cantus tempus videtur esse vespertinū, vt [e] Apuleio placuit, qui in hæc verba scribit: *Quibusdam auibus breuem & temporarium natura cantum commodauit, Hirundinibus matutinum, Noctuis serum, Vlulis vespertinum, Bubonibus nocturnum.*

[e] *L. 2. Flor.*

50

TEMPVS.

NOCTE uagatur ac pascitur, ait [a] Philosophus: die rarò apparet. Nocturna enim est, & lucifuga quare non minus eam mirantur diurnæ aues, quàm reliquas nocturnas alias, ad quod allusit [b] Arcesilaus lepido hoc dicto, vt est apud Laërtium.

[a] *9. Hist. c. 7.*
[b] *Lib. 4. de vita Philos.*

Hæc ait, & turbam dextra leuaq; frequentem
Ingreditur, volucres Vlulam vt mirantur ineptæ:
Illa stupet stolidum: ubi tamen γλαῦκα habet textus Græcus, id est Noctuam.

LOCVS. VICTVS.

OLIT hæc etiam ſaxa, & ſpeluncas, eodem Ariſtotele teſte. *Victus enim gemini eſt.* Difficilè eſt hoc quidem loco Philoſophi mentē aſſequi, primùm cùm inquit *ſaxa etiam colere*, quid ſibi velit illud (etiam): Deinde quid intelligat *per victum geminum.* Cùm nihil præcedat, è quo commodum ſenſum elicere liceat, conijcio, eum dicere velle, Vlulam (quod ad prius) non ſolùm in campeſtribus arbores cauas habitare, quod multæ aliæ nocturnæ ſolent; aut ædium antiquarum ruinas turriumuè rimas, quæ etiam illis familiaria domicilia eſſe ſolēt, verùm rupes inacceſſas, & ſaxoſa præcipitia tuta, & ab omnium hominum conſortio remota colere. Duplicia hæc loca duplici victus generi accōmodata indicant, nempè cāpeſtria & humiliora ad fruges legendas, vt & excelſa ac ſublimia rapinis agendis carnibusq; in cibum parandis. Atq; hoc eſſe videtur, quod ait, *Victus enim gemini eſt*, tanquam cauſam reddat, cur diuerſis locis degat. Eſt itaque in vtrumq; vitæ genus parata, neq; difficultate vlla in hoc quærendo prępedita, vtpotè ſolers. Quod confirmare videtur Philoſophus, cùm ſubiungit. *Pollet ingenio ac induſtria in vitæ muneribus.* Alioquin alibi *Vlulam Picas etiam venari, vti Alucones*, ſcribit, vtpotè carniuoram. [a] Idem alicubi: *Vlula*, inquit, *Colarem rapit, cæteriq; adunci, vnde his oritur bellum*, Verùm hîc ſuſpitio eſt, nè nomen Colarem fortè corruptum ſit, præſertim cùm nec ipſe Ariſtoteles alibi, nec alius quiſpiam eius meminerit. Cùm verò antè Vlulam & Aluconem Cittas, id eſt, picas venari ſcribat, Cittan aut Κολοιὸν malim, aut Collurionem.

Ariſtoteles dilucidatus.

[a] 8. *Hiſ. c.* 3.

PARTVS.

QVI Aegolius vocatur, quaternos ferè parit, vt [a] Plinius habet ex [b] Ariſtotele, vbi αἰγώλιος legitur. Ornithologus perperam pro Aegolios Aetolios ſcriptum putat, idq; Gazam non animaduertiſſe. Ego tamen hac de re dubito; Certum tamen eſt Philoſophum verbis proximè præcedentibus de Miluis tantùm agere. Itaque innuere mihi videtur, cùm plura ſint Miluorum genera, reliquos quidē ternos plerumq;, Aetolium verò Miluum quaternos parere, vtpotè reliquos fœcunditate præeuntem. Quem ſenſum ex vocula (ſed) colligi rectè apparet. Sed docti iudicent.

[a] *L.* 10. *c.* 16
[b] 6. *H. c.* 6.

Miluus ætolius quot pariat.

AVGVRIA.

ISIDORVS tradit Vlulam apud [a] Augures, ſi lamentetur, triſtitiam, ſi taceat, futuram oſtendere proſperitatem exiſtimari.

[a] 12. *Orig.* 7

VSVS IN MEDICINA.

VLVLA auis cocta in oleo, cui liquato admiſcetur butyrum ouillum, & mel ad ſananda vlcera valet. Eiuſdem fel prædicatur ad albugines, ſuffuſiones, caligines. Adeps ſimiliter ad claritatem, author eſt [a] Plinius.

[a] *L.* 29. *c.* 6.

PROVERBIVM.

PROVERBII loco vſurpari poteſt illud, quod eſt apud Varronem, *Fullo Vlulam.* Cuius hic eſt ſenſus, exponēte [a] Turnebo: Vlula vox, quam vlulantes & flentes edunt in funere, ut mulieres atratæ. Cùm autem fullones elicere maculas ſolerent albarum veſtium, neque eorum induſtria ſit opus atris veſtibus, eleganter, Varro dixit, *fullones Vlulam timere*, quòd luctus eos ad inopiam redigat. Eius verba ſunt ἐν ταφῇ μεμὕπτω. *Saltem infernus tenebrio* κακοδαίμων *teneat atque habeat homines ſolicitos, quod eum peius formidant, quàm fullo Vlulam.*

[a] *Lib.* 29 *aduerſ. c.* 27.

FABVLOSA METAMORPHOSIS.

MINYIAS Orchomeni filius, filias habuit Leucippam, Arſippam & Alcathoēn. Hæ operum nimio ſtudio arſerunt, plurimumq; alias mulieres reprehenderunt, quòd urbe relicta in montibus baccharetur. Tandem Bacchus puellæ ſumpta forma eas hortatus eſt, ne ſacra & miſteria Dei desererent. Cùmq; animum non aduerterent, indignè ferens Bacchus è puella in taurum, leonem & pardalim eſt mutatus, fluxitq; ei ex ore nectar

nectar & lac. His prodigijs territæ paulò pòst sortes in vrnam coniectas concusserunt, exijtq; sors Leucippæ: ea uouit Deo sacrificium, suumq; filium Hippasum adiuuantibus sororibus, dilaniauit. Inde paterna domo deserta in montibus bacchatæ sunt, pastæq; hæderam, smilacem, & laurum, donec eas Mercurius virga tactas in uolucres conuertit, Vespertilionem, Byzam, & Vlulam, & hæ tres solis radios fugiunt & Myniades dictæ sunt.

Myniades

DE NOCTVA. Cap. VII.

NISI non tam dignitatem, & naturæ præstantiam in ordine inter nocturnas statuendo considerassemus, quàm corporis magnitudinem, & alias partes, quò, quantum liceret, clarissimam inter similes adeò, & hactenus non satis benè distinctas species, diuersitatem notare possemus, iam sanè non ultimum locum, sed fortè etiam primum in suo genere Noctua uendicabat. Hæc enim apud Græcos olim, præsertim apud Athenienses, Mineruæ sacra habita, nec non indubium uictoriæ signum fuit. Erat etiam sapientiæ & prudentiæ, quam Pallas ex patris cerebro nata, daret, simulacrum, quibus administratæ res optatum proculdubiò finē sortiuntur. Sapientia namq; nocturna contemplatione & uigilijs diuturnis paratur, quibus utrisque Noctua cæteris auibus præstare egregiè uidetur. Quare quia noctù uidet, sic in obscuro sapientes: quia uigilat ita in meditationem silentio & solitudine gaudere innuit. Vigiliarum ratione etiam Aesculapio Medicinæ Præsuli, appingi solet, quòd nihil medicum tam decere putarent antiqui, quàm vigilantiam.

Noctuæ dignitas, & honos.

Vigilantia medicos decet.

ÆQVIVOCA.

GLAVX stirps est à [a] Dioscoride descripta, Eustathius γλὰξ habet, quasi γάλαξ. Lactis enim copiam facere dicitur. Huius, succus [b] Galeno glaucium uocatur, frequenti usu in collyrijs, & his quæ moderata refrigeratione egent. Est ētiam γλαὺξ numismatis quoddā apud Athenienses genus, quod Noctuā impressā habebat ab una parte, ab altera Iouem, eratq; diobolus seu diobolum. Nominatur γλαὺξ inter saltationū genera apud Athenæum, in qua fortassè gestus, & circumactus colli Noctuæ aliquis imitabatur. Nam ipsa Noctua genere quodam saltationis capitur, teste [c] Plinio. Similem significationem obtinere diximus uocabula Bubo, Scops, & Otus ob stultam gesticulationem, quam naturaliter collo variè huc illuc acto edunt. Noctua Oppiano piscis est, Amerochita alias dictus.

Noctua quanta gulæ sortitur damna voracis.

Noctua erat etiam genus nauis apud Athenienses, quam inusserunt, hoc est, stigmate signarunt. [d] Lipsius.

[a] L. 4. c. 136

Glaux herba.

γλὰξ. γάλαξ.

Glacium quid.

[b] Lib. 6. de simp. med.

Glaux numisma.

Glaux saltatio.

Amerochita piscis.

[c] L. 14. c. 12

[d] In clect.

SYNONIMA.

HEBRAICVM nomen Kos כוס, Noctuam interpretantur, cui finitima est Germanica vox Koutz: alij Nycticoracem, alij aliter. Pro voce Ianah יענה. [a] Septuaginta verterūt Glaux, id est, Noctua, item [b] alibi, ubi communis etiam translatio Noctuam habet; alij Nycticoracem. Ianscuph ינשף omnes Hebræi sentiunt auē esse nocturnā à ianaph seu nescheph potius נשף, quod crepusculū significat. Tum temporis enim, vt inquit Aben Esra apparet, cùm lucē interdiu ferre nequeat: nostri & septuaginta Ibin exponunt, alij Noctuam. Apud [c] Esaiam, vbi scriptum est *Ianscuph, & Coruus habitabunt in ea:* Hæbrei omnes per Ianscuph nocturnā auem intelligunt, alij Noctuam. Innuit Propheta desolatam iri urbem, adeò vt hæ aues inhabitaturæ sint. Aues enim nocturnæ ædificijs antiquis & desertis gaudēt. Tachmas תחמס Auis quædam impura & rapax, [d] Septuaginta Larum interpretantur. [e] Alibi γλαύκα. Hierony. item Noctuā. Alijs Tachmas est Nycticorax, sic dictus, quòd rapiat & spoliet cæteras aues. Vnde Thargum Hierosolymitanum habet Hatuphita, à rapacitate. חטף Hataph enim rapere significat. Quidam etiam alia in dictionarijs suis Noctuæ nomina ponunt, vt Kimus & Kiphupha. Syluaticus Arabibus Allakalicki aues, inquit esse nocticolas: videtur autem Noctuas intelligere. Albertus Noctuam Halatron ait Græcè dici non peritè: Videtur autem Persica vel Arabica illa vox esse ex Auicēna. Noctua Græcè γλαὺξ nominatur à glauco oculorū colore, Nomen hoc

Kos.

Ianah.

[a] Leuit. 11.

[b] Deut. 14.

Ianschuph.

Ibis.

[c] Cap. 34.

Tachmas.

[d] Leuit. 11.

[e] Deut. 14.

Hatuphita

Hataph.

Kimus.

Kiphupha.

Allakalicki.

Halatron.

Etimolog.

Cicaba. Cicymis. [f] In Auibus. Cycuma. [g] 8.H.c.3. [h] 12. Orig. cap.7. Κυβλωα. Κοκκοβάρη. Κκκκβαγια. Βῦφοι. Τυτῶ. [i] In Menach. Κρίγη. Σίττον. Nictimene. Ciuetta. Zuetta. Zueta. Ziguetta. Gimus. Gimettu. Lechuza. Mocho. Cheueche. Ciuette. Chouette. Souette. Zoetta. Steineul. Stoxeul. Houulet. Kalus. Kalaus. Szouua. Baigus.

Attici circumflectunt, Doricè verò & communiter acuitur, vt Euphronio, & per onomatopœiã Cicaba & Cicymis. Vnde etiam vox κικκαβᾶν apud [f] Ariſtophanem à nominatiuo Cicymis vſurpato Callimacho fit gignendi caſus κικυμίδος. Hinc & Cycuma nomen Latinum fortè [g] Gaza finxit, quo Nycticoracem interpretatur apud Ariſtotelem. Volũt autem aliqui Nycticoracem eãdem eſſe auem cum Noctua, vt Eucherius, & [h] Iſidorus; alij diuerſam, vt Albertus, & nos, qui Otum eſſe potiùs arbitramur, vt ex Ariſtotele docuimus. Κυβλωα & γλαυξ, Item Κοκκοβαρὴ Heſychio & Varino Noctuam etiam ſignificãt. Hodie etiam vulgo Græcorum, vti & Aeſopo κκκκβαγια dicitur. Βῦφοι malè apud Simeonem Sethi Noctuæ exponuntur, quod Bubones ſint potiùs, quo nomine etiamnum vulgo noſtratiũ nominantur. Τυτῶ etiam Heſychio & Varino Noctua dicitur, vt cõijcio, fortè à voce tutu, vt [i] Plautus habet. Iiſdem κρίγη Noctua eſt, vel dæmones & idola. Σίττον alij Noctuam; alij Picam, aut Accipitrem interpretantur. Nyctimene etiam pro Noctua vſurpatur, alioquin puellæ in Noctuã conuerſæ nomen. Noctua Latinis, inquit Feſtus, à tempore noctis dicta, quo canit vel volat. Quanquam verò multæ nocturnæ aues ſint, hæc vna tamẽ præ cæteris apud Latinos nomen inuenit, ut Veſpertilio apud Grecos Nycteris. Plinius tamen quodam loco, & Albertus ſæpenumerò videntur Noctuã ad omnes aues Nocturnas trãsferre. Italicè uocatur Ciuetta, ſcribũt alij Zuetta, Zueta, Ziguetta. Gimus & Gimetta apud Creſcentieñſem non alia auis, quàm Noctua maior minorùe uidetur, quamuis Giuus & Giuuetta potiùs legendum rear. Suas enim uoces illas ille ex Italicis Latinas facere uoluit. Noctua Hiſpanis appellatur Lechuza, Luſitanis Mocho, Gallis Cheueche. Circa Lugdunũ Ciuette, alibi Chouette, Souette, Zoetta Auinione: Germanis Koutz. Alij etiam plerique nomen Eul Noctuæ dant, quod quidem non ipſi peculiare, ſed omnibus apud Germanos nocturnis propè commune eſſe ſępè iam monuimus, niſi uocula differentiam inuens quędam adijciatur, ut cum dicitur Steineul, Stockeul &c. Anglis an houulet. Illyrijs Kalus uel Kalaus. Polonis Szouua. Turcis Baigus.

DIFFERENTIÆ.

Steinkoutz.

NOSTRATES inter Noctuas duplex genus penes magnitudinem agnoſcunt, quæ differentia à ſexu petita eſt. Solent enim uncunguium fœminæ maribus maiores eſſe. Nam & ea, quã Chioù uocamus, & quæ Noctua minor eſt, ſimiliter in maiorem & minorem diſtinguunt. Noctuarum etiam generis eſt Ornithologo auis, quam Germani Steinkoutz uocant, id eſt, Noctuam ſaxatilem.

FORMA. DESCRIPTIO.

[a] L.10.c.23 [b] Hiſt. c. 3.

NOCTUA Aſione minor eſt, ut Aſio Bubone. [a] Plinius enim, *Otus*, inquit, *Bubone minor eſt, Noctuis maior*. Cùm uerò Aluco Otis magnitudine non cedat, & Vlula Aluconi proxima ſit, utpotè Gallinaceo compar, ut [b] Ariſtoteles habet; concludendum erit, Noctuam nocturnarum rapacium minimam eſſe excepta Scope; quamuis & ipſa in maiorem & minorem diſtincta ſit.

Noctua Ornithologia noſtra diuerſa. Noctuę noſtræ forma. Magnitudo. Caput. Oculi. Roſtrum. Color.

Ornithologus pro Noctua hanc exiguam exhibet iconem, tridus digitis antè, uno retrò, præditam: Noſtra contrà binis antè, & totidem retrò digitis inſignita eſt, un de uereor, uel aliam auem eſſe, uel pictoris mendo corruptam. Num uerò auis tam parua ſit, ut icon demonſtrat, etiam ſubdubito, cùm, ut paulò pòſt dicã, Noctuę dentur, Alaudę magnitudinẽ uix excedentes. Noctua noſtra uulgaris, cuius mox imaginẽ repręſentabimus, eiuſmodi eſt. Columbæ eſt magnitudine, dodrantem longa. Capite maiuſculo, ſupernè depreſſo. Oculis magnis & glaucis, ſi tamen hæc glaucedo dicenda eſt, quod infrà in denominatis monebimus, id eſt, pupilla oculorum nigra, inde flaua. Aliam glaucedinem in oculis aduertere non poterimus, à qua hæc auis quaſi per excellentiam uocata fuir. Roſtro eſt adunco, longiuſculo, dilutè flauo. Corpore toto plumis partim bætico, partim albo diſtinctus. Per alas extremas, præſertim remiges, lineæ tranſuerſæ, coloris caſtanei, latæ conſpiciuntur: quæ per ventrem in longum ductæ, ueluti guttæ apparent, eiuſdem coloris ſunt; Sed inuerſæ, reliquum ſpatium album. Extremæ alæ ad

10 20 30 40 50

50 alæ ad ultimam usque caudam protenduntur. Crura plumosa & hirsuta ad pedes usque, colore è cinereo bætico. Pedum digiti subfusci, cinerei, implumes, bini utrimque, ungues adunci, acuti, nigri.

Alæ. Crura. Pedes.

Ea uerò quam Germani Steinkutz, id est, Noctuam saxatilem nominant, magnitudine est similiter Columbæ. Crura habet & digitos pedum hirsuta, plumis albidis: Imi tamen digiti ad terram nudi sunt, ungues nigri, adunci. Color ei tota parte prona fuscus, modico ruffo permistus, albicantibus maculis distinctus. Caput ad reliquam magnitudinem prægrande. Iris oculorum magna, oculi magni, rostrum breuissimum, Aquilinum, quæ pleraq; cum alijs nocturni

SteinKoutz Germanorum descriptio.

generis auibus communia habet. In aue extincta roſtrum ſuperius rubebat, cùm prius in viua rubere non videbatur, inter oculos & roſtrum pennulæ quædam rigent ceu pili aut barbulæ. In ventre plus albidi habet, quàm cæteris partibus. In montanis certè & ſaxoſis locis verſari puto, ideoq; ad frigus cauendum plumas cruribus digitiſq; habere, (nam aliæ Noctuæ non ſunt hirſutis pedibus, & colore ruffo, è fuſco) ſicut & Lagopodes, & aliæ quędam. Noſtratibus Italicis Noctuis ſimiles, iſtas ſaxatiles audio, ſed minus alacres, interdiu ferè cæcas. Quærendum an Scopes ſint minimæ in Noctuarum genere auritæ, quas Germani paruas Noctuas Italicas vocant, noſtri Chius vel Zus in agro Patauino, vt apud Bononienſes Chiouuinos. Suprà quidem, dum de Scope ſermonem haberemus, eam inter Noctuas retulimus, eò quòd plumarum eminentias inſtar aurium non habeat, aut habere dicatur. Si tamen tale quid in ijs etiam inueniatur, proculdubiò ad Scopes referēdæ ſunt. His ſimile eſt genus apud Germanos, quod nominant Schauytle (ab Italico Ciuetta fortè corrupto nomine) exiguum, noſtratibus Italicis albidius, cauda longiore. Sed hoc licet cætera Noctuam referat, quòd tamen auritũ ſit, itaque Scopibus id ſuprà annumerauimus. Relatum nobis eſt apud Germanos Noctuam aliquando captam, ætate perfecta, magnitudine Alaudæ, drachmis vndecim venijſſe, diminutiuo Germanico Keutzlin dictam, id eſt, pumilã Noctuam. [c] Bellonius ſimiliter Noctuas duplicis generis eſſe ſtatuit, alteram quidem Oto minorem, ſed Scope maiorem; alteram verò etiam eodem Scope (quem ipſe Vlulam putat Gallis Hulotte dictã) Noctuarũ fortaſſe generis (vt nuperrimè diximus) minima minorem. His pedes aſſignat piloſos, caudam breuem, capitis verticem, veluti introrſum excauatum; ea verò cauitas ex plumularum ibidem poſitu naſcitur. Reliqua ijs, quas diximus, ſimilia. Collum Noctuis in vniuerſum omnes breue, quale Bubonibus eſt, tribuunt; nempè ſi pro ſua magnitudine conſiderentur. Gulæ partem inferiorẽ paulò latiorem, & appendices paucas quaſdam, infrà vbi inteſtinum deſinit, & lienem adeò exiguum, quod etiam Ariſtoteles teſtatur, vt propemodum ſenſum effugiat. Caudam breuem, cuiuſmodi Buboni eſt, [d] Albertus, ſed vngues vncos Ariſtotelis, Plinij & reliquorum conſenſus iiſdem in vniuerſum concedit.

Schauytle. Keutzlin. [c] Lib. 2. de Auib. c. 32. Collum Noctuæ. Gula. Cauda. Vngues. [d] Lib. 23.

VISVS.

NOCTVA, inquit, [a] D. Ambroſius, *magnis & glaucis oculorum pupillis nocturnarum tenebrarum non ſentit horrorem, & quo fuerit obſcurior nox, eò contra cæterarum auium morem inoffenſos volatus exercet. Die autem videre non poteſt, quia exorto ſplendore, viſus eius hebetatur, quaſi quibuſdam erret in tenebris*: Huius rei cauſam eſſe volunt nimis ſiccam, & tenuem humoris ſubſtantiã, quę vim luminis igneam non ferat, ſed facili negotio diſſipetur. Spiritu enim, qui viſionis proprium eſt inſtrumentum, euaneſcente, actionem eius ceſſare neceſſe eſt. Quemadmodum verò lumen euocando ſpiritum diſgregat, atque conſumit; ita vox opaca introcogit, vnit, auget, acuit. Non tamen exiſtimo, verum eſſe, quod pleroſque facere video, Noctuam ſcilicet de die nihil prorſus videre. Primùm enim Ariſtoteles, vbi Noctuę cum Cornice inimicitiam enarrat, cauſamq; reddit, cur Noctua Cornici noctù inſidias ſtruat, *quia*, inquit, *non clarè Noctua interdiù videt*. Ex quibus verbis licet colligere, nõ prorſus Noctuam cæcam eſſe, ſed minus interdiù clarè videre; Idem alibi ſentire uidetur, illis uerbis, quibus, *Bubonem*, ait, *audio per diem nihil ferè videre, minus quàm Noctuam*. Non enim prorſus omnem omninò Buboni uiſionem adimit, minorem tamen & debiliorem aſſignat, quàm Noctuæ: quo tacitè Noctuam aliquid, & pluſculum quid, fortè reliquis nocturnis de die uidere inſinuat. Verùm quid ipſe ſentiat de Noctuæ, ut & aliarum nocturnarum rapacium uiſu, apertè prodit, & affirmat hiſce uerbis: [b] *Noctuæ, Nycticoraces, & reliqua, quæ interdiù nequeunt cernere, noctu venando ſibi cibum acquirunt. Verùm non tota nocte id faciunt, ſed veſpertino & matutino*. Ex quibus manifeſtò liquet, neque denſas tenebras Noctuarum oculis conuenire, neque meridiani luminis ſplendorem, ſed lucem moderatam, qualis eſt, ſub matutino & ueſpertino crepuſculo, utpotè quæ neque nimia neque etiam minus quàm par ſit, pauca eſt. Illa enim pauci & tenues ſpiritus diſcutiuntur, & in auras diſſipantur; hac uerò quòd aëre, qui uiſionis medium eſt, non illuminato obiectæ colorum ſpecies non exprimantur, uiſio fieri nequit. Aſtipulatur huic opinioni experientia, teſte [c] Bellonio; Si etenim profunda nocte, ad Noctuã vel ad Bubonem propiùs acceſſeris, haud loco ſeſe mouere uidebis, quod nẽpe te non uiſum non timeant. Secus uerò de die, aut in moderato lumine accedentem agnoſcunt atque fugiunt. Neſcio igitur, quàm uerò Euſtathius, & Varinus ſcribant, Noctuarum oculis inſitam vim igneam, tenebras etiam penetrare ac luna etiam ſilente videre. Nam meliùs ſanè lucente uident. Neque rectè dixit Martialis:

[a] L. 5. Hexam. c. 24. Cur interdiù nõ cernat. [b] 8. Hiſtor. cap. 3. [c] Lib. 2. de Auib. c. 24.

Videasq; quantum Noctua videt mane,

Innuere uolens, Vetustinam prorsum cæcutire. Meliùs dixisset interdiu: Tum enim hebetibus oculis hallucinatur & conniuet splendore luminis offensa. Vnde Plautus, cùm ait.

Quid ais propudium?

Tun' etiam cum Noctuinis oculis odium me vocas.

Noctuinos oculos uocare uidetur, quos amator nimio coitu delassauerat, unde præ somnolentia conniuentes cæcutirent. Vnde noctiuidæ epitheton à Martiano Capella obtinuit eo uersu:

An mage noctiuidæ tibi traditur alitis vsus.

Vespertino è contra tempore, uisus Noctuæ à lumine mediocri & minimè uehementi, non 10 tantùm non læditur, uerùm fouetur, recreatur, augetur, tanquam si sympatheiam quandam cum eo haberet. γλαυκίζειν Græcis idem est, quod ἀμβλύπτειν, id est, hallucinari & cæcutire, idem ἐπιλλίζειν oculis conniuere, quod Varino, propriè Noctuarum est, eò quòd die non cernant.

LOCVS.

NOCTVAM in Cræta nasci negat [a] Plinius, imò & inuectam mori tradit. Quamobrem, inquit Aelianus, Euripedes inconsideratè fingere uidetur Polyidem hanc auem in hac insula conspexisse, atque inde coniectasse, de inueniendo Glauco Minois filio defuncto. Nostra ætate Noctuas tam maiores, quàm 20 minores in Alpinis Heluetiæ regionibus inueniri negat Stumffius; sed illuc è Gallia Cisalpina & Longobardia, necnõ è Germania inferiore ad Rhenũ, ubi frequentissimæ sunt, aduehi. Illud tamen genus quod saxatile uocant, ibi gigni constat, utpotè quod montanis & saxosis locis maximè gaudeat. Quare ad frigus arcendum plumas cruribus digitisq; natura induisse uidetur (nam aliæ Noctuæ non sunt hirsutis pedibus) uti Lagopodi, Vulturi, alijsque nonnullis. Præter cæteras uerò regiones Noctuarum copia, maximè apud Græcos celebris est Attica, seu potiùs urbs ipsa Athenæ. In hac enim plurimas esse aiunt, & illi regioni uelut peculiares. Vnde natum adagium *Noctuas Athenas*, subaudi mittis, competens in eum, qui res quasuis eò comportat, ubi abundant, & præ copia uilescunt, quod uulgò dicimus non dissimili paræmia, *Aquam in mare portas.* Mirum uerò uideatur alicui, quomodo uerum sit, Noctuas tantoperè abundasse in urbe tam populosa, cùm alioqui ipsæ, ut pleræq; nocturnæ, locis soli- 30 tarijs desertisq; nec admodum ab hominibus frequentatis magis gaudere uideantur, ut nemoribus, locisq; umbrosis, & sepulchretis. Hinc Nyctimenem, quæ in Noctuam uersa fingitur agnito incæstus facinore in syluas se abdidisse & lucem fugisse fabulantur Poëtæ:

Lucifuga obscuro latitat nam Noctua luctu.

Vt Faustus Poëta ait: Inde est, quòd sterilitatem portendi aiunt, si Noctua nemore, quod incolere solet, deserto, in vrbibus conspiciendam sese frequentior dederit. Obscura ei assignat loca Martialis hoc Epigrammate.

Aedes emit aper, sed quas nec Noctua vellet

Esse suas, adeò nigra vetusq; casa est.

Cùm Archippe meretrix Sophocli iam capulari seni adhæreret, Smicrines, qui illã prius ama- 40 uerat, à quodam interrogatus, quid ageret Archippe, respondit; *Tanquam Noctua ad sepulcrum sedet*, testante Athenæo. Scribunt, qui nauigationes noui orbis descripserunt, in Occidentalibus insulis atque in ea maximè, quam Hispaniolam uocant, Noctuas magna copia, oriri, nostratibus per omnia similes. Noctuam & Miluum ex unco auium genere paucis quibusdam diebus latere, tradit [b] Aristoteles.

[a] *L. 10. c. 29*

Noctuas Athenas.

Cur multæ noctuæ Athenis.

Sterilitatis indicium.

[b] *8. Hi. c. 16*

VOX. PRÆSAGIVM.

DVPLICEM vocem Noctua habere uidetur, unam [a] Plautus innuit. Cùm enim mulier palla è domo subrepta, ad Menechmum, quem subripuisse su- 50 spicabatur, semel atque iterum diceret, tu tu (subripuisti scilicet) & Peniculus idem diceret, adderetq; Erotio amicę eam detulisse, quęrit Menechmus *Egon' dedi.* Tum Peniculus, *Tu tu, inquã, vin' afferri Noctuam, quæ tutu, vsq; dicat tibi, nam nos iam defessi sumus.* Hinc & τυτω fortè nomen Noctuę apud Gręcos confictum, Proferenda uerò est ea noctuę uox, ut doctè aduertit Lambinus, *Tou tou.* Nam uocalis V. sic olim à Romanis proferebatur, & sic enunciari semper debet, cùm longa est, secus si breuis. Nam tum, ut ypsilon Gręcorum efferunt, ut in fuga, super, cuminum, maxumus, optumus, lacruma, ostupeo & similibus. Et hac quidem parte cum Vlulis, & Otis conuenire non-

nihil

[a] *In Menech.*

[a] In auibus. Cucuba. [b] Georg. 1.

nihil in uoce uidetur, uerùm in altero differt. Sonum enim edit, quem [a] Aristophanes κικκαβᾶν nominauit, à quo quidem ipsam quoque Noctuam Cucubam dici eiusdem Scholiastes meminit. Itaq; (ut [b] Virgilij uerbis utar)

——Cùm feros exercet Noctua cantus,

Cucabare quid.

Cucabare Latinis dicitur. Ita enim Philomelę author:

Noctua lucifuga cucubat in tenebris.

[c] Lib. 23. [d] Lib. 3. de asin. aur. [e] L. 10. c. 17 Quãdo canat. Pluuiæ præsagium.

Pollux author est γλαῦκας ὑ ζειν [c] Albertus raucam edere uocem, dicit; [d] Apuleius serum & intortum Noctuę cantum uocat. Ob hanc uocum uarietatem Nigidium dixisse credo apud [e] Plinium Noctuam nouem habere uoces. Etsi uerò ideò Noctuam dictam uelint, quòd noctu canat, potissimùm tamen ante solem occidentem gemere auditur. Vbi itaque solito citiùs eam canere contingat, pluuię imminentis signum esse uolunt. 10

MORES.

SALTATRIX etiam est Noctua & gesticulatrix, varios & ridiculos motus edens, corpus & ceruicem frequenter in orbe contorquens, nunc toruo & fixo obtutu hominem adspiciens, nunc capite huc illuc acto scurras & histiones imitans. Vnde lepidè poëtarum nostriæui corypheus:

Huic Noctua pugnum premit 20

Illa scurra flexicolla.

Suidę dictũ de noctuæ saltu.

Suidas pueros Noctuam circumducentes quampiam captam ita dicere solere, scribit. *Vtinam esses mortua aut vltimùm saltares. Ea enim,* inquit, *interdiu non videns, veluti saltat, aut percussa & moritura sese torquet saltantis instar.*

CIBVS. VENATVS.

[a] 8. Hist. c. 3.

NOCTVAE *& Nycticoraces*, inquit [a] Aristoteles, *& reliqua quæ interdiu nequeunt cernere noctu venando sibi victum acquirunt. Verùm non tota nocte id faciunt, sed vespertino & matutino. Venantur autem mures, lacertas, verticillos, & eiusmodi alias quasdam bestiolas.* Vescuntur quibuslibet quidem carnibus, sed muribus potissimùm, quas noctu capiũt, ut testatur [b] Crescentiensis, imò instar felium optimè in domibus murium uenationem exercituram, si probè cicurari contingat; semel autem saturata Noctua, duorum postea aut trium dierum inediam facilè perfert, ut quidem ille ait, imò quod maius est, nouem dierum abstinentia non lęditur. 30

[b] L. 10. c. 16

GENERATIO.

[a] L. 10. c. 17

OCTVAS sexagenis diebus hyemis cubare tradit Nigidius, referente [a] Plinio. *A cauda Noctuam & Bubonem,* vt suo quoque loco diximus, *de ouo exire* ex Hyla, idem alibi tradit; *quòd pondere capitum peruersa oua, posteriorem partem matri fouendam applicent.* Argumentum huic opinioni dedit capitis enormis & præ corporis paruitate, immoderata magnitudo. Verùm leue hoc est, vt in Bubone monuimus. Præterea quis non videt, non solùm in hoc, sed in quouis omni auium genere, fœtus iam in ouo formari cœptos capite quàm cęteris partibus maiores esse, adeoq; reliquo sine dubio corpori caput præponderare? Si itaque efficax esset Hylæ ratio, iam id in cunctis auibus locum haberet, nempè ut posteriorem partem matri fouenti applicarent atque ita per caudam exirent. Quàm verè quoq; Noctuæ prærogatiuam tribuant, Eustathius & Varinus, ut sola inter vncungues & carniuoras pullos non cęcos pariat, equidem nescio; ipsi uiderint. Causam reijciunt in igneam vim oculorum, quæ tenebras etiam penetret. Mihi sanè nouum est audire reliquas rapaces cæcos pullos parere. Verùm, ut harũ pullos, simulatq; exclusi sint, non ita facilè pręterquam aucupibus videre licet; ita sanè Gallinaceos iam ouo editos rectè videre, ac ad cibos statim accurrere probè noui. Aristoteles de canibus prodit cæcos in lucem producere catulos: Hi tamen cæci, licet improprie, ideò tantùm dicuntur, quòd palpebris occlusis oculi impediti sint, non quòd apertis & reseratis palpebris videre nequeant. Præterea excipiendi videbantur saltem Aquilarum pulli, qui, tantum abest, vt cæci nascantur, quin potiùs tanquam spurij à parente reijciuntur, & è nido statim deturbantur, nisi solem oppositi inconniuentibus oculis aspiciant. Aut si cæterarum rapacium pulli cæci nasci dicendi sunt, quòd earum visus secus atque secundum illos Noctua in tenebris hallucinetur, aut cæcutiat, 40 50

Enstathius & Varinus reprehensi de Noctuæ partu.

ciat, quantò magis nocturnæ oriri cæcæ dicentur, quæ clara luce nihil aut perparum vident. Non vulgarem valetudinis suorũ pullorum curã gerit Noctua, si verũ est, quod Oppianus scribit. *Noctuæ*, inquit, *cùm formicas à suis pullis abigere cupiunt, Vespertilionis cor in nido habent*, tanquã formicis etiã sua latibula deserentibus, si quis cor Vespertilionis imposuerit. Sed vel hoc anile deliramentum est, vel falsum, quod Palladius scribit: *Contrà formicas, si in horto habeant foramen, cor Noctuæ admoueri*. Si enim, vt Terentius ait, *ipsa lepus est, cur aliundè pulpamentum quærat?*

Amor Noctuæ in pullos.

RAPACITAS. ANTIPATHIA.

10

Sympathia.

DISSIDENT Noctuæ, & cæteræ minores aues. Hę enim vt docet Aristoteles, de die omnes Noctuam circumuolant, aduolantesq́; percutiunt. Quod Ouidius etiam tangit eo carmine:

Et coëunt vt aues si quando luce vagantem
Noctis auem cernunt structoq́, vtrimq́, theatro &c.

Et Lucianus cùm ait: *Sed & nũc vbicunq́, in publicum saltẽ appareris, certatim ab omnibus ad te curritur, veluti ad Noctuã reliquæ auiculæ Sturnatim & Graculatim circũuolitant.* Huius rei causam Aristoteles in admirationem earũ reijcit. Nam intentis in eã oculis veluti nouũ, & insolitũ spectaculũ contemplantes, admirabundæ, & attonitę illã circumquaq; obsident. Alij eas ex contemptu Noctuæ hoc facere malunt. D.[a] Chrisost. hanc causam assignare videtur. *Noctuam sanè, cùm nihilo cæteris sit sapientior neque speciosior, sed talis, qualem scimus, quando fortè vocem emittit tristificam, prorsusq́, insuauem, circumsistunt aliæ aues, imo si eam tantum videãt, partim propè assident, partim in gyro circumuolant. Hoc ego sanè eas facere puto ex contemptione vilitatis infirmitatisq́,. Homines verò dicunt, aues tum admirari Noctuam.* Hęc ille, & profectò admirantium speciem quandam prębere videntur, cùm certatim aduolent, & vt commodè eam & probè contẽplari possint, ad sedendum sese componunt, neque, quàm diu eò loci persistit, illinc auolant, uel vnquam ab ea spectanda oculos auertunt, ita ut eius miraculi spectaculo exsatiare sese non posse videantur. Placere hanc quoque rationem [b] Crescentio populari nostro uideo, qui in hęc uerba scribit. *Cùm aues nocturnæ deformes sint, & rarò ab alijs animantibus videantur, admirantur eas reliquæ aues, & videre cupiunt, ceu rem nouam & insolitam, eamq́, auiditate plurima intuentur.* Verùm ut omnis rei cognitę admiratio cessare solet, ita auiculę, cùm satis superq́; spectârint, armisq; Accipitrinis instructam, sed imbellem, & ignauam esse animaduerterint, tum admirari eam desinunt, & admirationem in contemptum, imò in contumeliam conuertunt. Etenim, ut tradit [c] Aristoteles, aduolantes auiculę percutiunt. De hac pugna, ita tradit [d] Plinius: *Noctuarum contra aues solers dimicatio. Maiore circundatæ multitudine* (Auium nimirum quæ eas deplumare conantur) *resupinæ pedibus repugnant, collectæq́, in arctũ rostro & vnguibus totæ teguntur*. Peculiariter uerò, ut idem & [e] Aelianus testatur, Cornices & Noctua dissidẽt, & bello quidem inexpiabili. Cornix.n.quod [f] Aristoteles quoq; asserit, *meridie oua Noctuæ surripiens, absumit, cũ nõ clarè interdiù Noctua videat. Noctua contrà oua Cornicis noctũ exedit, estq́, altera interdiù, altera noctũ potentior:* imo tanta harum Auium antipathia est, ut sanguis earum confusus coire nequeat. De Coruorum uerò cum eisdem truculentissimo odio audias uelim Pausaniam, penes quem fides eius esto: *Additum est ibidem hastam, Noctuas & cariotas, quæ in palma illa ad palmularum similitudinem ex auro factæ fuerant, eosdem Coruos abripuisse:* Quin etiam qui Rex auium appellatur *priuatas contra eandem inimicitias gerit*, teste Aristotele. Cum Orchilo quoque eandem dissidere tradit, nimirum quòd & hic eius oua exedat, non secus atque Cornix. Inter cęteras aues Picæ genus, quod Garrulum quidam, nos Glandarium uocamus, Noctuam aggredi audio. Et si Oppiano fides adhibenda est, non cum auibus solùm, sed & cum quadrupedibus dissidet. *Oues*, ut inquit ille, *eam oderunt, & infestant*. Quin & apibus & vespis, crabronibusq́; & sanguisugis à [g] Plinio cõtraria esse scribitur. Verùm ut arbitror, non alia ratione quàm quòd hęc in cibum uenetur & capiat. Hoc uerò crudelitatis eius argumẽtum est, quod [h] Plutarchus de ea tradit, *viuentia etiam sui generis rostro impetere & necare*. Fabulosa planè sunt, ut multa, quę scribit Aelianus, nec citra cunctationem proferenda. Ait enim *Noctuas mira quadam ingenij solertia à Ciconijs submoueri à nido logius platani frondibus congestis, quarum contactu torporem contrahant Noctuæ, ita ut oblæsionis quidpiam inferre deinceps nequeant*. Quæ.n.stupefaciendi vis platano inesse potest? Non minus fabulosum esse iudico, quod paulò antè ex Oppiano diximus, nẽpe Noctuã Vespertilionis cor in nidum inferre, quo tanquã amuleto formicas à pullis abigat. Infelicissima uerò omniũ uolucrũ Noctua ui-

20 30 40 50

[a] In Orat. de prima Dei cognitione.
[b] L.10.c.6.
[c] 9. Hist.c.1.
[d] L.10.c.17
[e] L.11.c.74
[f] 9. Hist.c.1.
Noctuæ & Cornicis inimicitia.
Trochili inimicitia cũ Noctua.
Cum Orchilo.
Cum Pica glandaria.
Cum quadrupedib.
Cũ ouibus.
Cũ Apib.
[g] L.29.c.4.
[h] In Romul.

Accipiter Noctuæ amicus.

ctua videretur,nisi naturæ prouidentia amicũ,& patronũ nacta esset Accipitrẽ,cuius subsidio cæterarum auium aduersariarum iniuriam,ac impetum, & sustinere & propulsare posset nullo negotio. Ille enim,ut author est Plinius, *collegio quodam naturæ,* id est occulto quodã, ac naturali consensu, maiore auium circundatam multitudine,eamq; infestantium,è præsenti periculo eripit,nec tantummodò bellum partitur,sed Noctuæ hostes,partim vel solo visu,præsertim timidiores in fugam vertit,partim verò,qui reluctari audeant, punit, & de ui amico illata vindictam sumit. Quinimò vel ipsa Noctuæ solæ proprijs tantummodò fultę viribus, hostibus terrori sunt (ne quis imbelles prorsus existimet) si verum est, quod [i] Lucretius scribit, qui negat Cornices vnquam volare in Athænarum mænibus,tanquam ne limites quidem eius loci attingere audeant,quo Noctuas degere sciunt, tantum abest, vt nidos extruant, vbi oua ab ipsis noctũ exedenda iri norunt. Præter Accipitrem, qui unus est instar omnium, non alium Noctuæ amicum,quàm Passerem inuenio,uerùm cui hæc sua amicitia malè cedat. Nam, ut scribit Orus Apollo,Passer aliquãdo, dum aucupum venatione petitur,ad Noctuam accurrit, tanquam auxilium sperans, à qua mox opprimitur. Non est igitur horum reciproca amicitia, malè enim tractat ad se confugientem,suæq; opi confidentem clientulum perfida Noctua,digna certè quę idem ab Accipitre patiatur. Verùm an Noctuæ potiùs crudelitatem,quàm Passeris temeritatem accusem,dubito. Equidem illud genus Passeris,hoc facere credo,quod Vulgus nostras Passer matto,id est,stultum vocat,siluestre cęteris grandius,utpotè Alaudę magnitudine,supra modum garrulum. Ad hanc meam opinionem accedit [k] Actuarij authoritas,qui hunc Passerem,quem exactissimè describit,& omnibus suis coloribus depingit,à Noctua maximè capi tradit. Sed & alioquin quiuis stolidi & fatui esse dixerit, eius tutelę sese committere, cuius signa bonitatis nulla viderit.

[i] *Lib. 6. de rer. nat.*

Noctuæ cũ Passere amicitia.

Passer matto.

[k] *Lib. 2. Regal. serm.*

CAPIENDI RATIO.

CAPITVR Noctua eadem,qua Otus,ratione,ut tradit [a] Plinius,idq; *haud difficulter,* genere nempè quodam saltationis *intenta in alio,circumeunte alio.* Ipsa uerò capta alijs auibus capiendis maximè inseruit, & fortè quouis Accipitre aut Falcone vtilior. Nam ut scribit [b] Crescentiensis: *Homines videntes alias volucres circumuolare Noctuam,eamq; cum auiditate plurima intueri, excogitauerunt nouum aucupij modum, nempè vt his auibus ad spectaculum propositis allectas cæteras uisco, aut retibus comprehẽdãt.* Atque id est,quod Aristoteles, postquam auiculas cæteras veluti attonitas Noctuam inspectare,ac undique ad eam visam confluere retulisset,inquit: [c] *Quapropter aucupes ea constituta auicularum genera multa, & varia capiunt.* Describit hunc aucupij modum prolixè [d] Aelianus,ac disertè his verbis: *Mulieribus veneficia, & cantiones exercentibus similis est Noctua captiosum animal. Hæc enim capta suos imprimis aucupes sic suis captionibus in se allicit, vt eam veluti ludicrum quoddam in humeris circumgestent. Noctu quidem vigilat, & uoce quasi quibusdam præstigijs ac illecebris, aues allicit,easq; sibi assidere facit. Interdiu verò alia aucupij inductione vtitur, auibus illudit ridiculè nimirum in aliam atque aliam speciem vultum conuertens, quibus aues peradolescentes in admirationem raptæ manere apud eam perseuerant, maximo eorum in quæ se format, timore perculsæ.* Et sanè prestigijs simile quid uidetur, auiculas solo conspectu, Noctuæ allici, atque adeò ueluti philtro quodam uiolenter rapi, tantoq; ardore certatim accurrere, ut retia ac uiscũ, quæ alioquin exitium sibi machinantur, aut non aduertant, aut contemnant, unde non immeritò Ausonius.

[a] *L. 10. c. 23*

[b] *L. 10. c. 16*

Noctuæ vsus ad capiendas aues.

[c] *L. 9. H. c. 1*

[d] *Lib. 1. de anim. c. 29.*

Ictinus magico cui Noctua perlita fuco
Allicit omne genus volucrum perimitq; tuendo.

Dum enim ab aucupe expositam Noctuam tuentur, incautæ in casses incidunt, aut inuiscantur. Quare longè utilius hoc per Noctuam aucupium hominibus est, quàm quod aliarum rapacium opera perficitur. Neque enim hîc proiecto pabulo opus est, aut uocũ ipsarum auium imitatione, neque denique easdem consectandi gratia plurimùm laborare & defatigari contingit; Sed neque ipsa partem prędę more aliarum sibi uendicat, aut allectam deuorat, sed omnem, ac integrã Domino seruat, qui sic insignem sine ullis expensis ex ea quęstum facit. Verùm aucupium hoc duobus potissimùm, ut diximus, modis exercetur. Tot enim sunt capturę instrumenta. Prior est cùm Noctua ab aucupibus iuxta retia tensa ponitur, ut ad eam aduolitantes auiculę imprudenter irretiantur. Alter uel amite, uel abside peragitur. Amiti enim seu perticę aucupali, cui uimina quamplurima uisco oblita affixa sint, supremæ seu mediæ Noctua uel etiam caput felinum, ob eam forsan quam cum Noctuæ capite gerit, similitudinem, imponitur, quibus dum spectaculi nouitate allectæ aues insidere uolunt, uisco oblitæ in prædam cedunt: Vel qui modus ab Oppiano proponitur: Noctua in abside seu rota ærea exposita, auceps funiculum

funiculum subinde attrahens, & circumpositas vndiquaque virgulas visco illinens, aduolantes ad Noctuam Alaudas, aliasque minutas volucres intercipit. Septembri mense amitem cæteraq; instrumenta capturæ idonea parare iubet Palladius, vt ad Calendas Octobris in promptu sint. In horũ numero baculus ille est, in quo gestatur Noctua ab aucupatum prodeũtibus; stipes rectus est, cui supremo alter trãsuersus incũbit in Tau Hebraici seu crucis formã. Vnde & vulgò Gruccia & grucciola diminutiuo vocabulo, Germanis similiter Creutz, Latinorum cruci viciniori nomine appellatur. Huc pertinere uidetur, quod de Noctua à veteribus proditur, sed quàm verè, nescio. Mihi certè superstitionem olet, quod scilicet, quæ viuens cæteras aues occulto quodã allectamento ad se licet tacitabunda conuocare cõspicitur, mortua etiam stipiti similiter suffixa, contraria planè in easdem, vt & funesta ab ædibus abigat. Extat Iunij Columellæ libellus versibus scriptus lepidis & eruditis, quod hoc ipsum posteritati testatum reliquit: Carmen eius tale est.

Hinc Amythaonius docuit quem plurima Chyron,
Nocturnas crucibus volucres suspendit, & altis
Culminibus vetuit feralia carmina flere.

Quibus uerbis Poëta innuit Melampodem Amythaonis filiũ suffixisse cruci Noctuas aues nocturnas, & inauspicatas, ut quæ colonis mala portenderant, ea in ipsas cuncta reciderent. Putauit enim superstitiosa vetustas mortuas amuletum esse earum calamitatum, quas dum viuerẽt, ominosę pertendebant. Huic sententię succinit [e] Apuleius, sic fermè scribens. *Quid quod istas nocturnas aues, cùm penetrauerunt larem quempiam, solicitè prehensas foribus videmus affigi, vt quod infaustis volatibus familiæ minantur exitium, suis luant cruciatibus.* Cui item suffragratur [f] Palladius, cùm inquit: *Contra grandinem Noctua pennis patentibus extensa affigitur.*

Instrumẽta aucupij noctuæ.

Gruccia quid.

Creutz.

[e] *Lib. 9. de asino aureo.*

[f] *Lib. 1. c. 35*

COGNOMINATA.

NOCTVAM in bona Italiæ parte, & maximè in Bononiensi agro vulgò Ciuettam vocant: eodemq; vocabulo mulierem nihili, & lucifugam. Ita & Germani hominem stolidum & improbum plebeio conuicio appellant ein Koutz, id est, Noctuam. Scurræ & ganeones Italiæ nummos aureos occhi de Ciuette, id est, oculos Noctuæ cognominant, haud dubiè ob croceum colorem, qui in vtrisque elucet. Alia ratio erat, cur Athenienses nummos suos Noctuas dicerent, nempè quòd imaginem haberent Noctuæ impressam, vt latiùs inter Icones referemus. Prouerbialiter etiam Cherophon philosophus Noctua dicebatur, quòd nocturnis lucubrationibus plurimùm sese extenuaret: alij tamen Vespertilionem similiter illum uocarunt, vt pòst dicemus.

Ciuettas quas Itali vocant.

Koutz stulti dicti apud Germanos.

Nummi aurei occhi de Ciuette dicti.

Nũmi noctuæ dicti.

DENOMINATA.

MVLTOS viros Glauci nomine donatos apud authores legimus. Eustathius Glauci Anthedonij in Dæmonem marinum mutati (nam & mare à colore glaucũ dicitur). Item Glauci Potinei ab equis discerpti, & aliorũ eiusdẽ nominis & Glauconis suffocati in dolio mellis, meminit. Glaucus Hippolochi filius memoratur Homero [a]. Fuit & Glaucus quidam Samius vel Libycus, à quo factum est prouerbium; *Glauci ars.* Glaucetes uiri proprium apud Aristophanem: Glauce nomen Nereidis. Anatis quoddã genus Glaucium dicitur. Est & Glaucus piscis & nomen coloris adiectiuũ. Glaucus nomen fluuij Phasin ingredietis apud Eustathiũ. Glaucia oppidulum Ioniæ. Dionysius Afer Beryllum glaucum dixit ὑγρὰν, id est, humidum, quòd corpora glauca nimirum humida esse videantur propter perspicuitatem (ut Laminæ cornu scilicet) quin etiam muris epitheton est glaucus. Hæc igitur indicant eum colorem, qui ad cęruleum accedit, qualis est plumbeus, aut marinus, glaucum dici. Verùm cùm nihilominus Noctuę, quàm aliarum plerarumq; nocturnarum auium oculi cæruleo colore prediti sint, vtpotè medio nigri, reliqua crocei, nescio qui hæc sibi consonent, ut glauci dicantur. Ego sanè non minimam in hac diuersitate colorum confusionẽ apud scriptores reperiri arbitror. Nam crocum glaucum dici apud [b] Plutarchum reperio, ubi ait. *Byssi tinctura, vt pulchrior reddatur glauca miscetur crocus, secundum Empedoclem.* Quid uerò croco cum cæruleo? Profectò inter hos nullam video affinitatem aut cõmunionem. Item Γλαυκιόων apud Homerum, qui visu igneo, & ardẽte intuetur à verbo γλαυσσῶ, à quo ẽt γλαύξ. Quod uerò Minerua Γλαυκῶπις cognominabatur, in utramq; fortasse sententiam trahi potest. Omnibus in hoc couuenit ita dictam, quòd

Glauc⁹ Anthedonius.

Mare glaucum.

Glauc⁹ Potineus.

Glauc⁹ Hippolochi.

[a] *Iliad. 9.*

Glauc⁹ Samius.

Glauci ars.

Glaucetes.

Glaucium anatis genus.

Glaucus piscis.

Glauc⁹ fluuius.

Glaucia oppidulum.

Glauc⁹ Beryllus.

Color glaucus.

[b] *Lib. de Oracul. defec.*

Γλαυκιόων

Minerua γλαυκῶπις.

quod ὦπας, id est, oculos glaucos habeat, sed hos alij alios, quod ad colorem attinet, interpretari uidentur. Quibusdam cæruleos fuisse placet, esseq; Latinis appellatam cæsiam, ueteribus præsertim, quasi cæliam, quòd in oculis eius color cælestis, id est, cæruleus, conspicuus esset. Docet hoc Gellius. Huic consonat, quod Pausanias scribit, *Libicos Pallada ex Tritonide & Neptuno natam fabulatos, ideoq; glaucos oculos habere, ut etiam Neptunus*. Nunc verò mare glaucum dictum cōstat, quia cæruleum. Huc similiter facit, quod [c] Diodorus Siculus ea causa ab Aegyptijs glaucopin appellatam prodit, quòd aër, quem Pallada antiqui credebant, glauci sit coloris, non quia, vt Græci putant, glaucos oculos habeat. Aër verò, ut in nebuloso ac crasso præcipuè apparet, cæruleus est, aut videtur, flauum nemo somniet. Alij è contrà glaucos Mineruæ oculos fuisse flauos asserunt. His fauet, quòd Glaucopin vocatam uolunt, quia τῆς γλαυκὸς, id est, Noctuæ oculos haberet, quos flauos esse oculis ipsis patet. Sic multi item Mineruæ flauos oculos attribuerunt, Author Priapeiorum:

Minerua cæsia.

Mare cur glaucū dictum.

[c] Lib. 1. rer. antiq. c. 2.

Minerua flauo lumine est, Venus pæto. Et [d] Naso.

Quid si præcipiat flaua Venus arma Mineruæ; Item [e] alibi.

Si pæta est Veneris similis, si flaua Minerua.

[d] In Eleg.

[e] De arte.

Nec desunt, qui ineptè putent à capillorum colore flauam dictam. Has igitur de glauco colore sententias, qua ratione quis conciliare possit, non uideo. Mihi difficultatem indicasse sufficiat, quam doctioribus discutiendam relinquo. Ab vtrisque diuersi sunt, qui Glaucopin Palladem nominatam uoluere, quòd oculos terribiles haberet, vt & Leones glauci cognominātur, & dracones glaucopes. Horum tamen est igneus aspectus. Ab eodem acri intuitu, & truculento aspectu γοργώπος dicta est, ut Grammatici obseruant, ἀπὸ τοῦ γόργου ὄπος. i. à terribili aspectu, qualis est Leonum, quorum oculi aliter etiam charopi uocantur. Cùm verò charopum propriè dicant esse, in quo splendori igneo viride quiddam admixtum sit, ut eo modo nonnihil ad cæruleum accedat, atque ita quispiam vtrumque nempe cùm croceum, igneumuè, tùm cæruleum, qui uiridi cognatus est, glaucum dici posse putet, quòd in leonum & aliorū quorundam animalium oculis vterq; commixtos quodammodo videatur.

Oculi Leonū Caropi dicti.

Glaucopium dicta est arx Mineruę Athęnis sacra.

Glaucopiū arx.

Aues, quę Noctuam specie, & natura referūt, Γλαυκώδεις Gręcis dicūtur, & superiori palpebra conniuent. Ἐγγλαυκῶσαι ἐμβλέψαι est apud Hesichium, & Varinum. Item Γλαυκίζειν τὸ ἀμβλύπτειν hallucinari, cęcutire. Item Κικυμώττειν à Noctua deriuatum uerbum, idem est, quod τυφλώττειν, id est, cęcutire.

Glaucodes aues quæ.

MYSTICA.

Noctua Mineruæ sacra.

NOCTVAM noctiuolam in Mineruę tutela auem esse uolunt. Est autem occulta auis. Noctù uigilat, dormientibus cunctis uolat, quare nocturnis lucubrationibus, vigilijs, silētio, cōtemplatione solitaria, sapientiā parari docet.

Nam vigil insomnes ducit solertia curas.

In tenebris uidet. Ita & sapiētia etiam in maxima errorū caligine proprium splendorem obtinet, & malum à bono, uerum à falso discernit. Nihil enim tam abditum est, tam obscurū, quod sapientia non percipiat. Minerua Gręcè etiā Ἀθηνᾶ dicta uidetur ἀπὸ τοῦ ἀθρεῖν, hoc est, à uidere cupiendo, ceu quæ prouideat, quæ veluti in tenebris futura sunt. Sic & γλαυκὸν nomē deriuatur à γλαύσσω, quod est θεωρῶ, uideo, significans id quod subalbū, & facile uisu est. Quod si igitur γλαύσσειν, & ἀθρεῖν uerba similis significationis sunt, ea etiam quæ ab ipsis deriuantur, nomina cognationem inter se aliquam habebunt. Itaque uisus glaucus Mineruæ tanquam uisu pollenti conuenit. Nam acri ingenio esse creduntur, quibus oculi sunt glauci. Et ipsa Noctua ei consecrata est, non modò quòd noctù uideat, quemadmodum prudentia in rebus obscuris rectè præuidet, & consulit, uerùm etiam propter similitudinem deriuationis, ut diximus, cùm duo illa uerba γλαύσσω & ἀθρῶ, à quibus nomina γλαύξ & Ἀθηνᾶ deriuantur, synonima sint, ut Eustathius tradit. Olim Cornix Mineruæ sacra erat. Qua repulsa Noctuā accepit. Hoc autē figmento significare uoluerunt antiqui, hominē sapientē præmeditatione, quæ in obscuris seposita sint, noscere, non aliter atque Noctua uidet in tenebris, & loquacitate repudiata, loca, tempusq; ad agendum respicere. Aesculapio pariter dicata est Medicorum Coryphæo ac numini. Innuitq; medico diù noctuq; studiosè in salutem ęgri aduigilandum esse. Quemadmodum uerò dictis Dijs cara & sacra, ita Bacho inuisa fuit, utpotè cui uitem denegasse fertur, solamq; à suis racemis abegisse, quòd mortalibus uinum criminata sit. Natam religionis opinionem ex eo autumo, quòd Noctuina oua abstemios facere, & odium uini inducere creduntur; aut quia sobrietate sapiētiam adipiscimur, non temulētia.

Minerua cur Ἀθηνᾶ dicta.

Cornix cur Mineruę nō amplius sacra.

Noctua Æsculapio sacra.

Baccho inuisa.

Oua noctuina vini odium inducere.

MORA-

MORALIA.

NOCTVA *ipsa, inquit* [a] D. Ambrosius, *quemadmodum & glaucis oculorum pupillis nocturnarum tenebrarum caligantem non sentit horrorem, & quò fuerit nox obscurior eò contra vsum auium cæterarum inoffensos exercet uolatus. Exorto autem die, & circumfuso splendore solis, visus eius hebetatur, quasi quibusdam erret in tenebris. Quo in iudicio sui declarat aliquos esse, qui cùm oculos habeant ad videndum, videre non soleant, & visus sui officio solis fungantur in tenebris. De cordis oculis loquor, quos habent sapientes mundi, & non vident, in luce nihil cernunt, in tenebris ambulant, dum tenebrosa dæmoniorum rimantur, & cæli alta videre se credunt, describentes radio mundum, mensuram aëris colligentes. Porrò autem à fide deuij perpetuæ cæcitatis tenebris implicantur, habentes in proximo diem Christi, & lumen Ecclesiæ, & nihil videntes, aperiũt os, quasi omnia scientes, acuti ad vana, hebetes ad æterna, & longæ disputationis anfractu prudentes, inscij propriæ inscitiæ. Itaque dum cupiunt subtilibus euolare sermonibus, quasi Noctuæ in lumine euanuerunt.*

[a] *Lib. 5. Hexam. c. 24.*

Sapientes mundi Noctuæ comparati.

Quemadmodum Noctua de die cessat ab omni actione, noctù uidet, canit, volat, uictum parat; Ita hyppocritæ quidam palam strepitum nullum, tumultum nullum, insidias nullas mouent, sed omnẽ mansuetudinis modestię benignitatisq; colorẽ prę se ferunt; clam uerò fornicationes, immunditias, crapulas, ebrietates, & multa humani generis opprobria cõsectãtur.

Hipocritæ Noctuis similes.

Simili pacto Noctuis comparare possis Anabaptistas, impium quoddam genus hominum, qui cùm communi uita summam innocentiam, simplicitatem, & sanctitatem morũ simulant, in clandestinis interim conuenticulis sese nefandis libidinibus conspurcant, atque omnia flagitiorum genera perpetrant. [b] D. Ambrosius, *nolo te*, inquit, *imitatorem esse Noctuæ, quæ licet per noctem vigilet, per diem tamen pigra vel cæca est, quæ grandibus oculis tenebrarum caligines diligit, splendorem solis horrescit. Mirum enim in modum illuminatus obscuritate, luce cæcatur. Istud animal hæreticorum figura est, atque gentilium, qui tenebras amplectuntur Diaboli, lucem saluatoris horrescunt, & grandibus disputationum oculis cernunt vana, non respiciunt sempiterna. De ijs ait Dominus; Oculos habent, & non vident, in tenebris ambulant; Sunt enim acuti ad superstitiosa, hebetes ad diuina, qui dum se putant subtilibus euolare sermonibus, tanquam Noctuæ veri luminis splendore turbantur.* Quinetiam qui inani sapientię student, noctuę oculis similes sunt. Illius siquidem lumina noctù aliquid cernunt, sole autem lucente obscura sunt: istorum verò mens acutissima quidem est in uanitatis cõtemplatione, ad ueri autem luminis cognitionem admodum hebes est. [c] Diuus Basilius è contra nobis Noctuæ nocturnum cantum, & uigilias in pietatis exempla & exhortationem uertit, super illis uerbis, *& volatilia volantia super terram*, ubi ita scribit: *Habes in tenebris ea volucrum genera, quæ non nisi noctu euagantur, sibiq́; victum adquirunt in luce ea, quæ interdiu volitant. Vespertiliones enim, Noctuæ, Vlulæ, cæteraq́; id genus nocturno tẽpore, nõ de die pabulũ sibi acquirere student, ut tibi, si vnquam te non occupat somnus, morula etiam in ipsis, & quæ peculiariter in ipsis insunt considerandis ad gloriam dicendam creatori sufficiat.* [d] Tertullianus pulchram & mysticam mentis nostrę & corporis oculorum inter se comparationem, Aquilarum, & Noctuarum exẽplo instituit, inquiẽs: *Solem Noctuæ nesciunt, oculis Aquilæ ita sustinent, vt natorum suorum generositatem de pupillarum audacia iudicent, alioquin non educant, ut degenerem, quem solis radius auerterit. Est ideò alteri quid inuisibile, alteri non, quod ideò incorporale sit, quia non ex æquo uis valet. Sol enim corpus, siquidem ignis, sed quod Aquila confiteatur, neget Noctua, non tamen præiudicans Aquilæ. Tantum & animæ corpus inuisibile carni si fortè, spiritui verò inuisibile. Sic Iohãnes in spiritu Dei factus animas martyrũ cõspicit.*

Annbaptistæ nocturæ compa rati.

[b] *In Malac. Proph. tom. 2.447.*

[c] *In Hexam. diuin. officij hom. lib. 8.*

[d] *Lib. de*

Damnantur lege Mosaica noctis ac tenebrarum amicæ aues, vt Noctua, Vespertilio &c. quòd homines lucifugas, & qui opera tenebrarum patrant, significent. [e] *Omnem enim qui mala facit lucem odisse Saluator ait.*

[e] *Ioh. c. 20.*

HIEROGLIPHYCA.

PALLADI Noctuam sacram fuisse, si non ex alio, ex veterum saltem Atheniensium numismate constat, quod locum prouerbio fecit, de quo antea diximus. Noctua igitur, quoniam eo tempore, quo cęteræ aues ad pastum euolant, quiescit; & quo cæteræ quiescunt, & dormiunt, vigilat, & prædas agit, & tum maximè videt, cùm reliquæ per tenebras caligant, Mineruæ consecrata fuit. Hoc enim proprium sapientię videtur, illic, vbi totum hominum vulgus valdè occupatum est, quietem capere, & cõtrà, vbi plebs nihil vidit, quod agat, plurimùm videre. Hoc igitur sapientis est in illis veram quietẽ agere, quibus vulgus occupatur, & contrà illic sese plurimùm exercere, vbi vulgus nihil videt agendum, quod dum facit, egregiè Noctuam imitatur. Hinc ple-

runq; & illud ſapienti viro uſu uenit,ut ſi apud plebeios compareat, haud ſecus, ac Noctua ſit in admiratione,& ſolus roſtris omnium uellicetur, quod dum ipſi accidit, Noctuam rurſum imitatus,ſeſe ſupinum impeti ſinit,roſtro ſuo & unguibus reliquum corpus defendẽs. Et certè nulla auis eſt, quæ prudentiùs ſeſe cuſtodit aduerſus alias, quam Noctua, adeo ut una ſola ſeſe contra totum exercitum poſſit tueri; qua uel ſola ingenij dote Palladi dedicari meretur. Quoniam itaque & plurimùm in tenebris uidet,& illic maximum ocium agit, ubi uulgus hominum plurimùm laborat, & ſeſe præterea ſua ſolius ope contra totum auium exercitum defendit, atque cuſtodit illæſam, quid ni dicamus uel eam eſſe, uel nullam, quæ digna ſit Deæ Mineruæ ſocietate. Non mali igitur (ut uidetur) ominis ſibi nomen ſumpſerant,qui ſeſe olim Herulos nuncupárunt, id eſt, bellicoſas uel communes Noctuas, ut ſcribit[a] Ioann: Goropius. Liquet hinc qua de cauſa Noctua Harpocrati aſtet; liquet,inquam ijs, qui ſciunt Harpocraten illic ſedere,ubi plebs diſcurrit,illic plurimum agere,ubi uulgus nihil cernit,atque hinc illud effici,ut Noctuæ quoque ſibi comparet ſecuritatem,ſolusq́; poſſet totas aduerſariorum acies propulſare. Nihil ſanè uel Palladi uel Harpocrati conuenientiùs, quàm Noctuam habere aſtantem:quòd de huius auis dotibus in eorum ducamur cognitionem, quæ nobis vel Palladis,vel Harpocratis fauore contingent.Hęc omnia de Glauce Goropius,qui ibidem alia eruditiſſimè tractat. De aure autem,quę ille fusè: nos parcè attingemus:Verè hoc ab antiquis dictum,ob id Satyris aures eſſe acutas, & rurſus erectas, ut diuina Dionyſica quàm acuratiſſimè audiant. Midæ autem quòd attentiſſimè audiret Silenum,aſininas aures affixêre. Noctuę auris vna in ſincipite erecta eſt,vt intelligamus vnam eſſe aurem,quæ ex apice mentis, & omnium ſenſuum oriatur, & ſurſum ad ipſum vnum omnium principium, & conum tendat. At nunc ad hieroglyphica tanquam in viam redeamus. Apud Aegyptios item Noctua mortis erat hierogliphycum,& vulgatiſſimo etiam apud nos,cùm Oratorum,tùm Poëtarum teſtimonio lethale aliquid, aut maximum infortunium adferre dicitur. Cauſam rei duplicem inuenio,vnam quòd cùm Cornix vitæ longioris ſymbolum habeatur,cõpertum eſt, Noctuam quadam naturæ diſcordia, nidis eius magis, quàm aliarum auium inſidiari, & clanculum per noctis tenebras,vel pullos vel oua eius inuadere,atque perdere. Nam & in manuſcriptis Hori codicibus legas ἄφοω γὰρ ἐπέρχεται τοῖς νεοσσοῖς τῶν κορωνῶν, quod in impreſſis exemplaribus deſideratur. Altera conſideratio eſt, quòd mors furtim irrepit, & nox pro morte ponitur, vt in illo[b] Virgillij.

—In æternam clauduntur lumina noctem.

[c] Item:

Sed nox atra caput triſti circumuolat vmbra.

Et ſimilibus paſſim. Noctua noctis domina perhibetur; vnde illi apud Latinos nomen. Hoc igitur mortis ſignum illud eſſe crediderim,quod à lictore ferebatur ad damnatum publico iudicio,præſertim apud Aethiopes, à quibus Aegyptios aiunt multos id genus ritus mutuatos fuiſſe.Pios enim Aethiopes ante omnes extitiſſe,argumenta ſunt,familiaritates eorum, commertia, & cum Dijs conuiuia,de quibus Homerus,& alij ſcripſerunt. Noctuę itaq; ſigno viſo reus ſpontè ſibi mortem conſciſcebat,magno aliàs & ſuis,& patriæ dedecori futurus,adeò illi Regem ſuum venerabantur, imò vt numen illum vulgò adorabant. Si verò hoſtes duos, qui capitali odio inter ſe diſſidentes,& iam detrimenta & inſidias ſibi inuicem moliantur,manusq́; mutuo ſanguine commaculent, notare volebant Aegyptij, id per Noctuæ & Cornicis exemplum facere conſueuerunt,quarum vſque adeò immortales ſunt inimicitiæ, vt in mutua ſemper ſua & ſuorum damna ruant;nam præter communem earum antipathiam, de qua nos ſuprà diximus,ſunt qui exploratum ſe habere dicunt,confuſum vtriuſque ſanguinem non coaleſcere,quod profectò diuerſam omnino earum temperaturam oſtendit, & maximum naturæ diſſidium. Hominem qui ſibi ab ebrietate cauet,ſignificare volentes,Noctuam ſua oua deſugentem effingebant. Oua enim Noctuæ ea vi pollere dicuntur, vt ſi per triduum ebrioſis in vino dentur, tœdium vini adducant,& abſtemios reddant. Quod etiam apud Philoſtratum cõperij,qui puerũ,donec vixerit,abſtemium,& vini oſorem reddi ſcribit,ſi prius,quàm vinum guſtauerit, Noctuina oua leuiter cocta,illi ſorbilanda propinentur. Vini enim odium inde ſub oriri,quia ſic calor natiuus fiat temperatior. His addit[d] Horus;quod Aegyptij, ſi quando hominem ad alicuius aras patrocinij vel ſalutis cauſa,euentu irrito,confugientem ſignificare vellent, Paſſerem & Noctuam figurare ſoliti ſint,ſiquidem ille, ubi aucupis infeſtas artes declinare ſtudet,ad Noctuam,cuius patrocinio periculum euitare ſperat,confugit,ab eamet ipſa longè infeſtiùs excipitur. Athænienſibus Noctua alis expanſis tanquam volans expreſſa cum ramo palmæ,ſeu lauri,victoriam ſignificabat, eò quòd eorum vrbis tutrici Palladi dicata & auſpicata crederetur. Cùm verò procumbenti leoni Noctuam ſuperuolantem exprimeret,vires ceſſiſſe

Sapiens noctuæ comparatus.

Heruli qui dicti.

[a] *In Gotodanicis.*

Cur noctua Harpocrati adſtet.

De aure Noctuæ.

Satyrorum aures.

Midæ aures.

Noctua pro morte picta.

Pro infortunio.

Cornix cur noctuę infeſta.

[b] *Lib. 10. Aeneid.*

[c] *6. Aen.*

Aethiopes pij habiti.

Hoſtes noctua & Cornice denotati.

Ebrietatem vitans noctua deſignatus.

Ouorũ noctuę virtus cõtra ebrietatem.

Puer abſtemius vini redditus.

[d] *L. 2. Hieroglyph.*

Hominis ad patronũ irritum confugium.

Noctua victoriæ ſignum.

Prudẽtiam viribus præcellere per noctuam.

cessisse prudentiæ innuere uolebant. Est denique Noctua uigilantiæ studiosis, quàm maximè necessariæ symbolum, quam sobrietate colere oportet, & conseruare. Qua de re Attici ita Noctuam depingebāt, ut uas, seu doliū inuersum, & uino uacuū pedibus premere uideretur.

Pro uigilātia.

AVSPICIA.

INTER oscines aues Noctua etiā à Festo recensetur, ut quæ Mineruæ sententiam hominibus teste Porphirio denunciare putabatur. Plerunq; autem paganis infausta habebatur, non tam uolatu, quàm uoce, ut & cęterę fermè nocturnę. Hinc est quod apud Menandrum, ubi de miseria humana conqueritur, legimus:

Noctuę augu ria infausta.

Angimur si sternutauerit quis, si malè loquatur
Irascimur, si quis uiderit insomnium, valdè
Metuimus, si Noctua clamauerit quapiam timemus.

Mortis enim pręsaga putabatur, ut ex Architremio liquet, ita canente.

Diuitibus supremus honos prænuntia fati
Noctua, præcedit properanti morte propinquos.

Feralis item illius credebatur cantus:

Improba nam carmen Noctua triste canit.

Vt Pamphilus cecinit, unde & fera dicta est Pacifico eo uersu:

Quid toties gemuit nostris fera Noctua tectis?

Quin & uolantem formidasse uidentur ueteres. Nam Aelianus: *Accedenti*, inquit, *ad seriam actionem homini occurrenti Noctuam inauspicatam significationem dare aiunt. Cui quidem rei testimonio fuit Pyrrhus Epirotarum Rex. Cùm enim in illius Argos proficiscentis hastæ, quam erectam ferrete, hæc auis insedisset, ei malum auspicium dedit. Nam Argos ingressus ingloria valdè atq; ignobili morte occubuit.* Cùm enim detracto galeæ insigni, ne internosceretur, in Argiuos oppidanos cędem inceptasset, ab anicule cuiusdam filio hasta leuiter vulneratus fuit, in quem, dum ulturus audaciam, impetum fecisset, Argiui mater, quę supernè spectabat, periculum intuita, tegulam ambabus manibus arreptam quanta potuit, in Regis galeam effudit, quo ictu cùm exanimatus concidisset, Zopyrus quidam, qui sub Antigono militabat, Rege cognito, accurrit, detractaq; galea ferrum gutturi admouit, sed toruis Pyrrhi oculis perterrefactus, os & mentum eius pro iugulo recidit. Infelix similiter ostentum Maxentio præbuerunt Noctuę, quod [a] Zozymus refert. Cùm enim Maxentius ex urbe copias mouisset, & iam pontem, quem ipse iunxerat, transijsset, infinita quędam Noctuarum multitudo deuolans, muros implebat. Qua conspecta suis Constantinus, ut aciem instruerent, imperabat. Cùm itaque exercitus utrinq; cornibus armatis staret, equitatum Constantinus suum immisit, & hostilem fudit. Quare mihi (inquit [b] Aelianus) Homerus pręclarè intellexisse uidetur, auem hanc mali auspicij esse, cùm Diomedi ad castra Troianorū exploranda proficiscenti, Mineruam facit auspicatò mittentem Ardeam è flumine egressam, non Noctuam. Ex his itaque clarum est, quod ut canit [c] Stroza Pater:

Pyrrhi Epirotarū Regis mortis portentum.

[a] L. 2. Hist.

Maxentius fugatus à Cōstātino.

[b] L. 10. c. 37

[c] Acolast. lib. 2.

Coruorumq; greges Bubaq; & Noctua, necnon
Simia pęnè uolans, omina dira ferunt.

Hinc est quòd, ut Apuleius testatur, *olim nocturnas istas aues, cùm penetrassent larē quempiam, solicite prehensas foribus affigerent pagani superstitiosi homines, ut quod infaustis volatibus familiæ minari videbantur exitium, suis luerent cruciatibus.* Non semper tamen Noctua infortunia portendit, sed uolans aliquando insignem de hoste uictoriam apportauit. Aiunt enim reuera uictorię nuntiam per exercitum Atheniensium uolasse, boniq; ominis signum dedisse, cùm bellum eis contra barbaros esset, nempè ante pugnam in Salamina. Plutarchus de Temistocle refert, quòd cùm in tabulato nauis de pugna apud Salaminam committenda, perorans stetisset, tùm Noctua ad dextram nauis partem transuolàrit, & in summitate mali consederit, quo maximè effectum, ut sententia ipsius approbata ad naualem pugnam Græci se parauerint, in qua tādem superiores extitere, cùm alioquin si in terra cū hoste cōflexissent, sine dubio inferiores fuissēt. Vnde cùm hác ob causam, tùm quòd Minervę sacra crederetur, Noctuę uolatus priscis Atheniensibus uictorię symbolū existimabatur. Dicebatur etenim malè consulta Atheniensium benè fortunare Pallas, de cuius dicti origine hanc fabellam comminiscebantur. Cùm Neptunus à Minerua uictus, nō posset Attica regione potiri, iratus δυσβουλίαν, *id est, leuia stultaq; cōsilia* illis immisit. Hæc Minerua tamen non mutauit, sed quod illi malè statuissent, ipsa in bonos exitus conuertit. Cùm autem Palladis ales eius mentem hominibus aperire crederetur, hinc prouerbium natum est, *Noctua volauit*, quòd rebus feliciter, atque ex animi sententia gestis seu

Noctuę augu ria felicia.

Græcorum contra Barbaros victoria ex noctuarum ostento.

Neptunus à Minerua vict⁹ Atheniēsib⁹ stulta consilia immisit.

Noctua volauit puer.

 succeden-

ſuccedentibus dici conſueuit. Verùm auſpicia iſtæc ut ſuperſtitioſa, & dæmonis potiùs arbitrio, qui iſtis præſtigijs veſanas hominum mentes velut captiuas, vt iam ſæpè dictum eſt, ſibi detinebat, nec ulla ratione naturali innixa miſſa faciamus, atq; videamus, nũ certiora quæpiam præſagia è naturæ myſterijs petita ab ea capere poſſumus. Sanè itaque uidetur, niſi longæ veterum Phyſicorum experientiæ penitus refragamur.

PRÆSAGIA.

OCTVA igitur lucifuga veſpertino crepuſculo de ſuis luſtris citiùs pro conſuetudine egreſſa, plurimumq; cucubãs pluuiarum præſaga haberi ſolet. Nam maturè exit, vt citò ob pluuiam (quam ut præſagit, ita ferre non poteſt) ſeſe domũ recipiat. Antiquiſſimus ille Poëta Aratus inter cætera, quæ commemorat ſerenitatis ſigna, hoc etiam ponit: *Et nocturna Noctua quietè canens, tempeſtatis tibi deficientis ſeu marceſcentis ſignum eſto*; Quod ipſum pulchrè expreſſiſſe & confirmaſſe [a] Poëta Latinus uidetur hoc ſuo carmine:

Pluuiæ præſagium. Serenitatis ſignum.

[a] Georg. 1.

Solis & occaſum ſeruans de culmine ſummo,
Nequicquam ſeros exercet Noctua cantus.

Innuẽs Noctuam, cùm ſilet veſpere, ſerenitatem, cùm verò poſt ſolis occaſum canit, pluuiam ſignificare. Addunt [b] Plinius & [c] Aemilianus Noctuam in imbre garrulam, ſerenitatem præſagire, at ſereno tempeſtatem. Vulgò etiam obſeruatum eſt Noctuam, ſi nemora relinquat, annum ſterilem præſagire, vt tradit Carolus Stephanus.

[b] L. 18. c. 35
[c] Lib. 7. de anim. c. 7.

VSVS IN MEDICINA.

ONTRA pituitam Gallinarum prodeſt cibus aqua perfuſus, in qua lauerit Noctua: Author eſt Plinius. Noctuæ ſanguinem aliqui orthopnoicis utilem dicunt, quos reprehendit [a] Galenus his uerbis: *Cùm aduerſus ſpirandi difficultatem multa parabilia pharmaca habeamus, nihil ſanguine Noctuæ indigebimus, quanquã ſunt, qui non ſanguinem bibendum propinẽt, ſed ipſam iubeant coctam ſimplici iure edi. Sanguinem verò aliqui aquæ inſtillant, alij vino miſcent: Ego cùm à quodam hunc ſanguinem mulieri frequenter anheloſæ commendante interrogarem, quamnam ſpirandi difficultatem hoc remedio curatam ſciret, nullam huius affectionis differentiam agnoſcebat, & cùm mulier eo uſa eſſet, nihil profecit.* Aëtius Noctuæ ſanguinem numerat inter pſilothra, quæ palpebris poſt euulſos pilos adhibentur. Noctuæ carnes paralyticos curare perhibentur quibuſdam Plinij authoritatem adducentibus. Rabbi Moſes melancolicis & mente perturbatis prodeſſe tradit. Capitis doloribus remedio eſt Noctuæ cerebrum, in cibo ſumptum. Idem uel etiam *iecur cum oleo infuſum auriculæ aut parotidi vtile eſt* Plinio authore. Raſis etiam *Noctuæ maris cerebrum in collyrium adhibet nyctilopiam curaturum*. De cerebello & iecore auribus utili plures authores conſentiunt. Marcellus enim, *Noctua*, inquit, *iecur diligenter ſeruatum, atque ex vnguento nardino trito, auriculis ſubinde infuſum, celeriter parotidum vitium omne perſanat*; Et Plinius quoque alibi, *ad parotidas conuenire* ſcribit *Noctuæ cerebellum butyro mixtum: diſcutit enim*, inquit, *ferè eas ſine dolore & moleſtia*. Oportet autem in aqua marina feruẽte nouis ſpongijs demerſis & utrimq; expreſſis uaporare eas, atq; ita deinceps hoc medicamẽto oblinire, & lana ſulphurata totam maxillã ſupertegere. *Anginis ſuccurritur cerebro Noctuæ*: Plinius. Fertur, cùm decollatur Noctua, oculũ alterũ apertum retinere, alterũ claudere, & ſi clauſus ſupponatur capiti hominis non dormientis, dormiturũ; ſi uerò apertus, uigilaturũ. Sed hanc pulchrã, ſi Dijs placet, rem Arabs nobis Raſis occinit, cui quam meretur, & quam uolet fidẽ adhibebit lector, vt & nonnullis alijs huiuſmodi, quæ animo attento iuditioq; legenda, non tanquã Sybillina oracula proponimus; ideoq; & ipſa authorũ uerba repetimus. Idem Raſis Ariſtotelem citans, iecur Noctuæ ſiccum in potu ſumptum, colicam & difficultatem ſolutionis alui, & ſtomachi frigiditatem adferre tradit. Quod ſi ita eſſet frigidiſſimam ſanè ipſius Noctuæ temperiem arguet. Si enim hepatis uiſceris alioquin, ſi reliquis partibus conferas, admodum calidi, effectus frigidi ſunt, quales quæſo à reliqua Noctua expectandos putabimus? Frigidæ interim huius auis temperaturæ etiam atteſtari uidentur ea, quæ de ouis uini odium inducentibus, ſubijciemus, paulò tamen fuſiùs, quàm ſuprà. Scribit enim Plinius *ebrioſis oua Noctuæ per triduum data in vino, tædium eius adducere*. Cui rei confirmandæ [b] Philoſtrati hiſtoriam adferre lubet, qui ita habet. *Cùm quidam apud Indorum ſapientes conquereretur, filios quidem ſibi naſci, ſed quàm primùm vinum bibere cœpiſſent, omnes mori; ſic reſpõdit Iarchias:*

Noctuæ ſãguis ad Orthopnæam an valeat.
[a] L. 10. de ſimpl. c. 3.
Ad pilos euellendos.
Carnes ad paralyſim.
Ad Melancoliam.
Cerebrũ ad dolorem capitis & parotidas.
Ad nyctilopiam.
Ad anginã.
Nocumẽta.
Temperies noctuæ.
[b] In vita Apollonij.

Meliùs cum illis agi, quod moriantur, si enim superstites essent, omnes euasuros insanos, quòd ex semine, ut apparet, nimis calido procreati essent. Vino igitur abstinẽdum est filijs uestris, ita ut ne cupiditate quidem ipsius moueantur. Si qui igitur posthac filij nascentur, obseruare oportet, vbi Noctua nidum faciat, & illius oua mediocriter elixata infanti comedenda præbere. Si enim illa commederit, priusquam vinum biberit, vinum oderit, & modestius deget, quia temperatior fiet naturalis calor. Addunt quidam infantes gustatis Noctuarum ouis non solùm in omnem vitam reddi abstemios, sed etiam temulentos & non temetum tantùm formidare. Rasis verò oua Noctuæ diuersæ esse naturæ tradit. *Nam ex meditullio seu croco primi,* inquit, *si inungatur pars aliqua, eradicantur pili, & non renascuntur, & ex altero, si ponatur in loco pilis nudo, producit pilos.* Vim tamen hanc glabritiem in partem quampiam inducendi alij sanguini tribuunt, vt ex Aëtij verbis paulò antè citatis facilè liquet. Si Noctuæ corponatur propè foramen formicarum, eas fugabit, authore Palladio.

Ad extrahẽdos pillos, & producẽdos.

Ad fugandas formicas.

VSVS IN CIBIS.

PAVCVM sanè in cibis usum præbet Noctuæ caro, & non nisi à tenuioris fortunę hominibns, in defectu melioris alimenti expetitur.[a] Rabbi tamen Moses carnes pullorum Accipitris & Noctuæ boni saporis esse asserit. Sanè quam ego aliquando elixare vidi, edi, satis candida erat. Atqui candor carnis bonitatis indicio esse solet. Rasis tamen carnem Noctuæ frigidam, siccam, & crassam esse memoriæ prodidit.

[a] *In Aphorism.*

ICONES.

MINERVAM antiquitas, plerunq; depingebat cum Noctua, quam tamen non vno semper loco collocabat; nunc enim capiti insistebat. (Solebant enim prisci aues vnicuiq; Deo sacras in capite simulacri collocare. Vnde Aristophanes. *Videbatur mihi,* inquit, *Minerua ex vrbe venire, & Noctua ei insidere,*) nunc simulacri manu tenebatur, nonnũquam etiam ad pedes ei astabat, vt & Draco. quare cùm in exilium iret Demosthenes dixisse fertur: *Mineruam tribus immanibus delectari feris, Noctua, dracone, populo.* Aliquando verò ferebat in Aegide eius picturam, vnà cum gorgona, hanc vt metuendam prudentiæ vim, illam ut consiliorum profunditatem ostenderet. In Mineruæ præterea honorem Athenienses in numismatibus tam aureis, quàm argenteis Noctuæ imaginem ab utroque latere frequenter exprimebant, vnà cum Græcis literis iuxta positis ΑΘΗΝΑ, quo nomine ipsa Dea vocabatur. Habebant & aliud nummi genus, quod tetradrachmum vocabant, Noctuę & Mineruæ capite signatum, cùm antè didrachmos fuisset bouis imagine, qua de re[a] Iulius Pollux. Atque hinc est illud frequens, quod apud Græcos emanauit: *Bos est in lingua,* in eum, qui pecunia corruptus, uel silet, vel loquitur. Sunt qui tradunt Noctuæ imaginem in nummo triobolo, id est, humidrachmio fuisse, cum Iouis effigie ab altera parte. Item & in διώβολῳ Aristophanis, qui à nonnullis etiam γλαῦξ fuit dictus, ut scribit Hadrianus Iunius, quemadmodum binæ Noctuæ erant in τετρώβολῳ ab aduersa parte. Visuntur etiamnùm aurei quidam, & argentei nummi, in quibus Noctua conspicitur expansis alis, tanquam uolans, palmam uel lauri ramum ferens, quæ icon, ut diximus erat victoriæ symbolum. Numismata hæc, quòd Noctuæ figura insignirentur, vulgò Noctuæ dicebantur, ea pręsertim, quæ quatuor drachmas appendebant, seu staterẽ, unde & ἀργυροςατῆρες id est, stateres argẽtei Hesychio teste uocata fuêre. Cognominabantur verò Noctuæ hę Lauriroticæ. Erat enim Laurios Atticæ regio auri & argenti venis diues. De his Aristophanes Atheniensium auaritiam notans, ita canit:

Minerua tribus feris delectata.

Mineruæ scuti picturæ.

Numismata noctuæ figurę apud Atheniẽses.

Pallas ἀθηνα dicta.

Numus tetradrachmus.

[a] *Lib. 9.*

Bos est in lingua.

Numismata quæ noctuæ dicta.

Lauroticæ noctuęque.

Γλαῦκες ὑμᾶς ὔποτ' ἐπιλείψουσι λαυριωτικαί
Ἀλλ' ἐν οἰκήσουσιν ἔνδον ἔντε τοῖς βαλλαντίοις
Ἐννεοττεύσουσι κἀκλέψουσι μικρὰ κέρματα,
Noctuæ non nos relinquent Laureoticæ
Sed hæ ædibus aderunt in ipsis, inque loculis nidulos
Sibi parabunt, nummulosq́; paruos excudent.

Ab hoc tetradrachmo seu tetrobolo numo Noctua signato, serui illius ęnigma emanauit, qui cùm domini furtum indicaret; *Multa,* inquit, *sub tegulis cubant Noctuæ,* hoc est, Pecuniarum ingens uis sub tegulis obtecta latet, & absconsa. Historiam scribit[b] Plutarchus, quam & nos in prouerbijs referemus. In numismatibus etiam duobus Metapontinorum Noctua signata est, quod ad templum Mineruę fortè spectare videtur, nisi in gratiam Atheniensium, quorum amicitiã Metapõtini semper coluerunt, credere perculsa malis; author est Hubertus Goltzius

Noctua sub tegulis.

[b] *In Lysandro.*

Numisma Palladis capite & noctua.

Quod primo loco ponit, argenteum eſt, in cuius parte aduerſa Palladis conſpicitur galeatum caput, ab altera frumenti ſpica ariſtata cum unico tantùm folio, cui Noctua inſidet cum inſcriptione META.

In ſecundo uerò, quod aureum erat, aduerſa parte Noctua Lauri ramo inſidet: in auerſa uerò frumenti eadem ſpica, in cuius folio pariter unico caduceum ueluti inſidet, cum eiſdem literis META.

Domitiani numiſma cũ Noctua.

Sebaſtianus Erizzius tradit Domitiani numiſma paruum quoddam reperiri, cuius inuerſa pars Noctuam oſtentet, & ſatis profundè ſculpta his adiectis literis S. C. Significabat ea fortè Senatum maximè decere prudentiam & conſultationem ſilentium amare nocturnũ. [c] Guilhelmus Coulus in numiſmate Neronis, & Vitellij Noctuam Aeſculapio aſtare ſcribit, quæ ſine dubio ſummã Medico vigilantiã ac prudentiã in ęgrotis curandis opus eſſe demõſtrabat.

Gelitonum numus.

In aureo quodam Τελητων numo Palladis effigies nudo capite, capillis ad ceruicẽ ligatis conſpicitur, cum hac litera Δ in aduerſa parte: in altera verò Noctua lauri ramo inſidens cum his literis poſt tergus ΤΕΛΗ. & ante pectus Δ.

Habebant ijdem populi argenteum numiſma, in cuius pariter parte aduerſa eiuſdem Deæ imago erat, ſed galeata cum hac litera poſt ceruicem Θ. In auerſa verò parte Leo quoddam animal dilanians, ſupra cuius tergus Noctua tanquam volare videtur, cùm neque id tangat, & alas teneat expanſas. A ſiniſtra Noctuæ parte uidetur hæc litera Φ. ab dextra I. Sub Leone ſcriptum erat ΤΕΛΗΤΩΝ.

Crotoniatarum.

Apud Crotoniatas numus erat, in quo pariter Noctua videbatur alis contractis figura erecta cum inſcriptione ΚΡΟΤΟΝΙΑΤΑΝ.

Brutiorum numus.

In Brutiorum æreo quodam numo Palladis effigies eſt, ſcutum & haſtam ferentis; poſt tergus ſcriptum erat ΒΡΕΤΤΙΩΝ, antè eam Noctua alis expanſis veluti volabat: ab altero numi latere caput Herculis, leonina pelle velatum. Idem quoq; numus erat Syracuſis cuſus, ſed cum inſcriptione ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. Quorum item aliud erat numiſma pariter æreum cum effigie Palladis, ſed Gorgona in Caſſide ferentis in aduerſa parte, in altera verò Noctua lauri ramo inſidens, cum ſupraſcriptione ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ.

Valẽtiæ numus.

Valentia magnæ Græciæ vrbs olim numiſma habuit, in quo etiam Noctua erat, & aſtrum multis micans radijs, cum inſcriptione VALENTIA, vt videtur in tabula Proſperi Pariſij. In eo verò, quod Golzius depingit æreum ſcilicet, in cuius aduerſa parte Palladis galeatæ imago eſt, non aſtrum, ſed quatuor iſtæc ſigna OOOO conſpiciuntur, ante Noctuæ pectus, poſt tergus verò VALENTIA.

Sibaritarũ numus.

In Calabria apud Sibaritas in numiſmate quodam Noctua eſt depicta intra coronam, quæ fortè laurea fuerit, cum inſcriptione ΣΙΒΕΡΗΝΗ propè Noctuæ pedes. Erat & vaſculum quoddam lauaturis manus accommodum.

Tarentinorũ numus.

In æreo quodam Tarentinorum numiſmate Neptunus Delphino inſidet, tridentem dextra vibrans, eiq; aſtat Noctua, ſub Delphino erat ſcriptum ΤΑΡΑΣ.

Neronis numus.

In minuto, eoq; æreo Neronis numo, cuius inſcriptio erat NERO CLAVD. CAE. AVG. GERM. P. M. TR. P. IMP. P. P. S. C. erat lauri ramus, & Noctua. Cuſus fuit An: Orbis 4016 V.C.806.I.C.54.

Domitiani.

Argenteo cuidam Domitiani numo, in quo Palladis imago erat, & Noctuæ, inſcriptũ erat IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. V. IMP. VIIII. COS. XI (fortè XII) CENS. POT. P. P. Numus illa cuſus eſt an: O.4048. V.C. 838.I.C.86. quem pariter aliquoties renouauit, vt abundè videre eſt apud Occonem.

Adriani. AureusGręcus cũ Noctua.

Lyræ duæ & Noctua erant in aureo quodam, eoq; Græco, vt inſcriptio monſtrat, nummo, in auerſa parte, cui ita erat inſcriptũ ΑΥΤ. ΚΑΙC. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟC. CΕΒ. ΓΕΡΜ. ΔΗΜ. ΕΞ ΥΠΑΤ. Β. In aduerſa verò parte, in qua laureatum caput erat cum pelle Leonis, hæc erãt verba ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞ ΥΠΑΤ. Β. Numiſma hoc excuſum fuit an: O. 4062. V.C.852.I.C.100. Eiuſdẽ item numus, qui fortè idem fuerit, capite inſignitus laureato cũ pelle leonis & claua, cũ inſcriptione Latina IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GERM. ab alterò latere item Noctua eſt, cum inſcriptione IMPERATOR PERPETVVS S. C.

Antonini numus.

M. Aurelij Antonini Philoſophi numiſma cuſum fuit an: O. 4117. V. C. 907. I. C. 155. in quo ab vlla parte ille conſpiciebatur iam barbeſcens: Inſcriptio iſtæc AVRELIVS CAESAR AVG. PII. F. TR. P. VIIII. COS. II. ab altera parte Pallas dextra Noctuam, ſiniſtra haſtam cum clypeo tenens.

Athenieſes quot locis Noctuam depigerẽt.

Athenienſes autem non in nummis ſolùm Noctuam inſculpebãt, ſed in templorum etiam foribus, in urbis portis, quin & in uexillis eiuſdem ſignum poni curabant. Quin & Phidiæ artificio apud Athenienſes digna habita eſt, qui eam cum Deæ ſimulachro ceu rem ſacram ex

populi

populi decreto proposuit. Et Periclis scuto, cui inauspicatus Noctuæ uolatus uictoriæ signum dedisse perhibetur, insculpsit. Samij Noctuę signo in Atheniensium opprobrium abusi uidentur. Hi enim Plutarcho teste, ut acceptę ab Atheniensibus ignominiæ talionem redderent, stigma captiuis in frõtem inussêre Noctuæ figura, sicuti Athenienses prius ipsos Samena inusta notauerant. Est autem Samæna nauigij genus, ita quidem incuruatum, ut proram habeat depressiorem, & concauiorem, atque ita uentricosam, ut & maria traijcere, & celeriter agi queat, sic dicta, quòd in Samo uisa sit, ibiq; à Polycrate Tyranno primùm parata. Eas notas ferunt & Aristophanem per ambages indicasse, ubi Samios literatos facetè uocat, hoc uersu:

Opprobriũ

Samæna quid.

Polycrates tyrãnus Samenæ inuẽtor.

Quàm literis Sami incolæ sunt præditi.

10

PROVERBIA.

Γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, id est, *Noctuas Athenas* (Adagiorũ author non rectè transtulit, Vlulas Athenas) subaudiendum portas aut mittis. Conuenit in stultos negotiatores, qui merces eò comportant, vbi aliàs affluunt, vt si quis in Aegyptum frumentum, in Ciliciam crocum inuectet; vel in eos competere potest, qui potentioribus, & nullarum rerum indigis aliquid mittunt. Venustius fortè fiet, si metaphora ad res animi transferatur, vt si quis doceat doctiorem, carmina Poëtæ, consilium det homini cõsultissimo. [a] Cicero: *Sed rursus* γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, *qui hæc ad te.* Item [b] alibi. *Et tibi versus quos rogas, hoc est, Noctuas Athenas mittam.* [c] Aristophanes. τί φής; τις γλαῦκ' Ἀθήναζ' ἤγαγε.

Noctuas Athenas.

20

[a] Ad Torq.
[b] Ad Q. Fratrem.
[c] In Auib.

Quid ais? quis Noctuas Athenas duxit?

Vsurpat id item atque exponit Lucianus. Necnon & noster [b] Ariostus:

Portar (come si dice) à Samo vasi,
Nottole à Atene, & Cocodrilli à Egitto.

Porrò paræmia inde fluxit, quòd Noctua in Attica plurima est, eiq; regioni quasi peculiaris. Dæmon quidem apud Aristophanis interpretem existimat, non ob id solùm dici, Noctuas Athenas, quòd Athenis Noctuarum copia sit, sed quòd in numis etiam cùm aureis, tùm argenteis Atheniensium Noctua insculpi soleat, vnà cum Mineruæ capite. Hesychius exponit de illis, qui frustrà aliquid faciunt. *Noctua inter Cornices* hodie vulgò dicitur, vbi stupidior aliquis in homines petulantes, ac dicaces incidit; nihil autem vetat, quò minus generaliter vsurpemus, vbi quis id agit negotij, vnde se expedire nequeat. Simile illi apud Græcos: *Asinus inter Simias.* Γλαὺξ ἵπταται. *Noctua volat*: Prouerbium apud Zenodorum, & Suidam, quod rebus feliciter, atque ex animi sententia succedentibus dici consueuit. Nam priscis Atheniensibus omen victoriæ adferre Noctua volans credebatur, & Mineruæ, cui sacra erat, mentem læto augurio exponere. Non illepidè dicetur uolasse Noctua, quoties res non viribus, sed pecunijs confecta creditur, quòd Atheniensium numisma Noctuam haberet insculptam, unde & Noctua uocabatur Lauriotica, ut suprà retulimus. *Noctua aliud sonat, aliud Cornix.* Ortum habet adagium à uoce Noctuæ, potestq; accommodati in eos, uel qui decertant cum longè sapientioribus, uel inter quos ob morum ingenijq; pugnantiam minimè conuenit, siuè cùm est alius alio longè facundior. Quemadmodum enim auem, quamuis non uideas, tamen è cantu licet dignoscas. Ita stylus diuersus ψευδεπιγραφίαν prodit. *Noctuinum ouum.* Refertur à Nicolao Perotto prouerbij loco, nec tamen explicatur. Fortassis antiquitùs abstemium, & à uino abhorrentem hoc adagio significabant: rationem pete ex superioribus. *Noctuæ quid commune cum Mineruæ?* Videtur prouerbialiter usurpari posse, sicut illud, *Mineruæ felem comparas.* Nihil enim his animalibus præter cesios oculos cum Minerua commune est.

30

Noctua inter Cornices.

Noctua volat.

Noctua Lauriotica.

40

Noctuinũ ouum.

EMBLEMATA.

ALCIATI emblema est sub Lemate, PRUDENS MAGIS, QUAM LOQUAX.

50

Noctua Cecropijs insignia prestat Athenis
Inter aues sani Noctua consilij.
Armiferæ meritò obsequijs sacrata Mineruæ est,
Garrula quo Cornix cesserat antè loco.

Aliud emblema est apud Nicolaum Reusnerum sub lemmate AMA QUOD FAEMINA DEBES.

Supposuit lasciua femur quod turpe parenti
Nyctimene, lucem, Noctua facta fugit.

Conscia

Conscia sic culpa, celat miseranda pudorem:
Et latet in tenebris fletu, gemitu, nigris.
Quam fugiunt & aues, & pellunt æthere toto:
Nec reperit tutum pulsa repulsa locum.
Imperat heu quoties menti furiosa libido
Fœmineæ: rectum nescit habere modum.
Quæ semel amissi rupit si fræna pudoris:
Mente furens cæca perpetrat omne nefas.
Quod licet, ingratum est: quod non licet, acrius urit:
Semina nequitiæ frangere nemo potest. 10

APOLOGI.

Noctuæ cũ alijs aub⁹ fabula.

MVLTAE aues lato volatu ambitu circumdabant Noctuam ludibrij indicio: Ex quo hæc placido amicoq; sermone eas aduenire persuadebat, & dicebat; Accedite ad me ò amicę, nóne videtis, quàm sim blanda? nunquid veremini Accipitrinam me exercere rapacitatem? Cui illæ fidem adhibentes, accesserunt; at videntes eam protinus adunco rostro & unguibus armatam responderunt. Minimè verò, nam etsi Accipiter non sis, Accipitris tamen arma habes. Sic de Principe dicendum, qui etsi bonus sit, instrumenta tamen habet ad tyrannidem exercendam. Ioannes Tzetzes apologum quendam Aesopo ascriptum refert his verbis: *Aesopus introduxit alicubi fabulis suis, Iouem volentem facere auibus Regem, conuentum his indicere, & diem Regi creando destinatam præscribere. Itaque auibus omnibus sese exornantibus, quæ erat omnium turpissima Gracculus pennis aliarum, quæ decidebant vestitus, omnibus formosior apparuit, & nisi Noctua cognouisset pennam quandam ex suis, primaq; suam abstulisset & deinde reliquæ similiter, Gracculus sic decoratus absque controuersia Rex factus fuisset.* Fabella notat multos, qui peregrinis insidiantur laboribus, & pro suis venditant, furtis suis diuites videri, eosq; superare, qui industria propria virtutem acquisiuerunt. Notatur quoque tanquam inter aues sani consilij Noctua, vt quę omnium prima fraudem perceperit, & detexerit. Sũt & alij apologi, quibus Noctua alijs auibus sanum consilium dedisse fingitur: Vnde factum putent nonnulli, quòd aliæ aues frequentes ad visam Noctuam aduolent, tanquam ipsa alijs prudentior sit, & prudentię simbolum habeatur, qui profectò stultè mihi facere videntur, dum commentis hisce veritatis aliquid inesse credant, & non tantùm mysteriorum, sed & naturalium effectuum, quæ alioquin veritate aliqua inniti solent, causam è fabellis petunt, quas alijs locis satis superq; tradidimus. Apologos eiusdem argumenti narrat D. Chrysostomus in hunc modum, *Aesopum arbitror fabulam composuisse, quod Noctua, dum esset sapiens, consilium dederit auibus, ne quercum ab initio sinerent crescere, sed eam omni ratione perderent. Fore enim vt pharmacum ex ea nasceretur ineuitabile, quo comprehendantur, nempè viscum. Rursus cùm homines linum sererent, iussit illius semen erutum deuorare, neque enim ipsis ad bonum crescere. Præterea videns quendam hominem sagittatorem, ipsis vaticinata est, inquiens; Ille homo vestris vos anteuertet pennis, pedes ipse vobis alatas arcu excussas emittens saggittas. Illæ verò his sermonibus non credebant, sed fatuam existimabant, dicebant malè sanæ mentis esse. Postea verò expertæ, admirabantur, & reuera sapientissimam censebant. Et propterea simul ac apparuerit, accedunt, tanquam ad eã, quæ norit omnia. At illa nihil illis amplius vnquam consulit, sed lamentatur.*

Gracculus Aesopicus.

Noctuę prudentia.

(margin numbers: 20, 30, 40)

FABVLÆ.

Nyctymenes fabula.

NYCTEVS Lesbi, uel ut alij, Aethiopum Rex, felix si nunquam pater fuisset, filiam habuit Nyctimenem, quę cùm nefandùm patrem deperiret, amorem nutrici confessa est, & infandum auxilium petijt: Ea cùm mentita esset Domino suo Nycteo, quod ab extranea virgine quadam diligeretur, vt filiæ suæ amplexibus imprudẽs vteretur, impetrauit; quam agnitam, postea inter ipsos amplexus cùm voluisset extinguere, ipsa Mineruę implorato auxilio, periculo excepta, & in auem uersa est, quæ conscia comissi facinoris diei & cæterarum auium aspectum fugit, atque ideo ob tantum scelus omnibus admirationi est. Fabulam hanc Ouidius hisce verbis scitè expressit: 50

—— Mox acta per auras
Euehor, & data sum comes inculpata Mineruæ,
Quid tamen hoc prodest, si diro facta volucris
Crimine, Nyctimene nostro successit honori?

An

An quæ per totum res est notissima Lesbon,
Non audita tibi est; patrium temerasse cubile
Nyctimenen, auis illa quidem, sed conscia culpæ
Conspectum, lucemq; fugit, tenebrisq; pudorem
Cælat, & à cunctis expellitur æthere toto.

Alij Preti fuisse filiam dicunt & uim patris timentem aufugisse, quam Minerua postea in Noctuam mutauit, & sacram habuit.

DE STRIGE. Cap. VIII.

HAVD rectè Bellonius, alijq; nonnulli Strigem Caprimulgo eundem faciunt, cùm & specie, & figura sint diuersissimi. Nam Strix nocturnis cæteris annumeratur, & ab Ouidio, & rapax, & Noctuæ similis describitur. Caprimulgum verò Cuculo minorem esse Aristoteles tradit. Est tamen nocturnarum quoddam genus, cuius iconem, & descriptionem hîc ponemus, quod à rusticis agri Bononiensis Caprarum ubera exugere mihi relatum est, quale certè Caprimulgum dicere quis possit. Verùm cùm Ouidiana Strigis descriptio ad amussim ei competere videatur, forsam nō malè Strigis nomine à nobis donabitur, cùm neq; aliā auem, quę id potiùs mereatur, iam habeamus. Hæc fortasse quòd suctu labiorum capras emulgeat, à contraria ratione vbera sua infantū labris immulgere falsò putata est superstitiosæ antiquitati. Nulla enim auis vbera habet excepto Vespertilione, aut tale facere perhibetur. Cùm autē Strix inter nocturnas verè recensenda sit, vtpotè omni ex parte Noctuæ similis, itaque hanc Caprimulgo Aristotelis anteponendam duximus, vtpotè nocturnis maximè dissimilem. Vel si fortè & illa, quam hîc delineatam proponimus, etiam Caprimulgus est, ut suprà ex relatu rusticorum nostrorum diximus, saltem hoc ipso, quo diximus, nomine, nempè quòd nocturnas refe rat, alteri proponenda venit.

Bellonij error.

ÆQVIVOCA.

STRIX frumēti genus apud Hippocratem est, tritico leuius, & uentrem soluit. Sunt qui velint pro trago accipere. Striges Grammatici quidam recentiores apud Plautum vilia olera interpretantur; Verba [a] Plauti hæc sunt: *Et homines cænas sibi coquunt; quum condiunt, Viuis conuiuis intestina quæ exedant. Non condimentis condiunt, sed strigibus.* Sed quærendum, an hîc etiam strigis genus il lud frumenti indicetur, quod strigem Hippocrati vocari diximus. Vel ut Lam bino placet, innuit coquus Plautinus cōdimenta, quæ alij coqui adhibēt, ut Striges quasdā distorquere, & discruciare intestina. Strix præterea apud [b] Vitruuiū dicitur pars caua columnæ striatæ, quemadmodum pars eminula stria dicitur; Hinc nimirum & Strigiles dicuntur canaliculi è ligno aut ferro dentati, quibus pellis animalium perstringitur, ac abstergitur. Strix, teste [c] Isidoro, est animal in Africa erinatij simile; vocatum autem à spinarum stridore, quas tergo laxatas emittit, & canes insequentes vulnerat. Striga est ordo rerum inter sese continuatè collocatarū, vt ait Festus, quòd vna sint cōstrictę. Similia & Germanis vocabula sunt ein Streych, ein strym; hoc est, ductus rectus, oblongus, latitudines nullius, vel modicæ plerumq;. Strigas Italicum vulgus appellat uetulas magas, quę transformari dicuntur in feles, & alias animalium species, & sanginem infantum sugere. Vulgò la strea, stria, ianara, magara, fatturea.

Strix frumētum.
Strix olus.
[a] In Pseudolo.
[b] Lib. 10.
Strix pro cauitate columnæ.
Stria quid.
Strigiles canaliculi.
[c] L. 12. c. 2.
Strix quid.
Stria vetula dicitur Italis.

SYNONIMA.

STRIGES, aues inauspicatæ, Græcis Syrnia nuncupantur, vt ex uerbis, quibus eas (teste Festo) auertere solent, uidere licet. Sunt uerò huiusmodi; Σύρνια πομπούειν νυκτίκομα, ςρίγγα δ᾽ τ᾽ ὁλοὸν, ὄρνιν ἀνώνυμον ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας. Est autē sensus, ut Syrnia noctiuaga, strix perniciosa, & nefanda auis, atque uelox Pnix abigantur. Alijs tamen quibusdam placet, & non indoctis uiris, tres aues diuersas, omnesq; inauspicatas in verbis istis designari, & cum suis singulas epithetis: nempè Syrnia νυκτινομα (sic enim potiùs legendum, quam νυκτικομα) & Strigem perniciosam, abominabilem auem, & Pnica uel Pniga ὠκυπορον, id est, velocem, uel celerem. Et fortè Pnix, auis credita fuit, quę noctu πνίγειν, id est, suffocare dormiētes conaretur, quemadmodum & incubus, pingalion Græcis,

Syrnia.
Syrnia νυκτικομα.
Strix perniciosa.
Pnix velox
Incubus.

Schraetle. Nachtmäle. Mere. Pnix hysterica. Etymolog. [a] 6. De Fastis.

Græcis, vel ephialtes dictus, eiusdẽ maleficij monstrũ, siue spectrum nocturnũ vulgò creditur, Germani vocãt das Schraetle, Nachtmäle. Belgæ & Angli die mare, id est, equã; Hollandi die nachtemerri, id est, equã nocturnã. Nisi quis Syrnium tantùm & Strigem pro auibus accipiat, πνῖκα verò pro incubo spectro. Ita Medicis Pnix hysterica suffocationem ex vtero significat. Est igitur siue fingitur Stryx auis nocturna inauspicata, Latinè à stridore, vt vult Ouidius dicta, vel vt Festus à stringendo. Illius originis rationem [a] Ouidius his reddit versibus:

Est illis Strigibus nomen, sed nominis huius
Causa, quòd horrenda stridere nocte solent.

Στρίγλος. Νυκτοβόα. Στριγξ. Ama. Ama siue Amma qd Germanis. Lamia. Κερκνὴς auis.

Huius verò causa esse potest, quòd noctu pueros constringere existimentur. Hesychius & Varinus Στρίγλος habẽt pro Στρὶξ in nominatiuo, quibus etiã Strix Νυκτοβόα, & Νυκτικόραξ vo- 10 cari scribitur. De Nycticorace quæ sit, alibi diximus; Noctua enim à nõnullis νυκτόβας dicitur, voce à νυκτοβόα haud absimili. Sed ab his nocturnarũ auiũ nomina confundi patet; nisi & nos Strigem vel Noctuam, aut quamuis aliam nocturnam opinari velimus. Nam & Ouidiana Strigis descriptio nõ vni aui cõpetere videtur; apud quosdam Στρὶγξ pro Strige reperio, ex Festo nimirũ, qui σρίγγα nominat in accusatiuo. Strix inquit author libri de natura rerum ex Isidoro vulgò Ama vocatur, ita dicta, quòd pullos amet, vel quòd sola pullorum ori lacteum instillet humorem. Ridicula sanè etymologia, quam ab amando uoce Latina deriuant, cùm tamen Amma Latina non sit, sed Germanica, vbi ama siue amma per duplex m, vt Albertus scribit, nutrix vocatur. Sed & nominis ratio falsa est. Nam ueteres Strigem non suis pullis, sed infantibus lac instillare noctù ex uulgi opinione tradidere. Sunt qui putent Lamias & Striges idem 20 esse, uana utrasq; puerorum terriculamenta. Verùm Lamia ad quadrupedes potiùs referenda est. Κερκνὴς auis exponitur à nõnullis stridula, eademq; esse putatur cum Latinorũ Strige, quippe quæ & ipsa dicta sit à stridendo.

DESCRIPTIO.

[a] 6. Fastorũ.

[O]VIDIVS breui uerborum compendio Strigem hoc pacto describit:

——Strigum
Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ,
Canicies pennis, vnguibus hamus inest.

Quæ omnia, etsi propriè nocturnæ aui competunt, pluribus tamen commu- 30 nia sunt, nec certò docent, quænam ex omnibus peculiariter hoc nomine dicta sit. Nam grande plerisq; totius corporis respectu, & teres caput est, & stantes, id est, fixi oculi, & rostrum & ungues adunci, & plumis cinereis Noctuæ sunt. Vnde ueteres quispiam suspicetur per Strigem indifferenter quamuis auem rapacem intellexisse, aut quęnam propriè esset ignorasse. Nos hoc loco auis cuiusdam nocturni generis descriptionẽ subijciemus, cùm quòd à reliquis omnibus diuersa sit, tùm quòd quò aptius referri possit, ignoremus.

Strigis nostræ forma. Magnitudo. Caput. Oculi. Rostrum. Color.

Est hæc auis Asionis magnitudine, dodrantem, & palmos duos cum dimidio, à capite ad ultimam usque caudam longa. Caput habet magnum, rotundum, quale cæteris, anteriori parte plumulas exiguas, graciles, in orbem uelut flammeum positas. Oculi ei grandes, pupillæ maximę, atræ admodum, iris dilutè flaua, ac pallens, præter cæterarum morem, quibus intensior ac 40 flammantior est. Rostrum aduncum colore corneo, fusco. Pennæ uniuersi corporis ferrugineæ, maculis fuscis præsertim in remigibus transuersim distinctæ. Tegetes remigum ultimæ macularum albarum ordinem suis finibus efficiunt. Cauda palmo ferè alis longior, ferruginea similiter trãsuersis, ut in Accipitribus, lineis picta. Crura ad digitorum ungues usque pilosa instar pedis leporini. Vngues nigerrimi, non admodum adunci. Digiti pedum bini antè, totidem retrò, ut Picis, & alijs nocturnis non auritis. Bubones enim & Asiones ternos antè, unum retrò habẽt instar cæterarum auium. Excipitur sola Scops, quæ simul & plumeas aures obtinet, ut Asio, & digitos ab utraq; parte binos, ut Noctua. Normanni Galliæ populi maritimi auem quandam nocturnam, quam Fresaiã uocant, speciem Bubonis esse dicunt, non maiorẽ Vlula 50 fusci coloris, & pedibus ad cælum conuersis uolare. Hæc fortè non temerè cum nostra hac, eadem uidetur.

Cauda. Crura. Vngues. Digiti. Fresaia.

VOX.

VOX.

TRIGIS vox propriè stridor Latinis dicitur, vnde κερχνῆς auis, cuius Aristophanes meminit, quamquè Latinè stridulam à κέρχνος, quo gutturis asperitas sonusq; raucus & streperus significatur, vel etiam à verbo κέρχνειν, interpretantur, nulla alia esse potest meo iudicio, quã nostra Strix. Verba Aristophanis sunt: Α᾽λλὰ γλαυκῶν λόχος εἰς αὐτὰς καὶ κερχνῄδων ἐπιπέσοι, id est, *Noctuarum & stridularum agmen in ipsas ingruet.* Nam & Author Philomelæ inquit:

Strix nocturna sonans, & Vespertilio strident,

Et Ouidius.

Est illis Strigibus nomen, sed nominis huius
Causa, quòd horrenda stridere nocte solent.

Dares Phrygius vlulare facit:

——sibi credula fingit
Noctiuagas vlulasse Striges.

Seneca vocem raucam eis ascribit:

Mœstiq; cor Bubonis & raucæ Strigis.

Tristem & querulam, qualis Buboni alijsque nonnullis nocturnis [a] Lucanus:

Quod trepidus Bubo, quid Strix nocturna queruntur

Et Statius ait:

Nocturnaq; gemunt Striges, & feralia Bubo
Damna canens

[b] Tibullus tam absonam vocem cantus nomine dignatur:

Semper & è tectis Strix violenta canit.

[a] *Lib. 6.* [b] *L. 1. Eleg.*

NIDVS.

OVIDIVS [a] Strigem in arboribus nidulari, videtur innuere hoc versu:

Vulturis in ramis & Strigis oua tulit.

Quãquã pro oua, alij ora legãt, quę vox ad terribile, & truculentũ auis aspectum referri debet.

[a] *Lib. 1. Metamorph.*

CIBVS. RAPACITAS.

STRIGES infantibus insidiari scribunt, & sanguinem in cunis noctù exugere, imò & dilaniato vnguibus corpore mortem afferre. Fabulam hanc narrat [a] Ouidius:

Nocte volant, puerosq; petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta suis.
Carpere dicuntur lactentia viscera rostris,
Et plenum poto sanguine guttur habent.

Alij verò non sanguinem puellorum dilaniatorũ exorbere tradunt, sed quod magis fabulosum est, virosa vbera sua infantum labris immulgere; Verùm Plinius, qui alioquin fabulosa sępè pro veris nobis obtrudit, rectè equidem hoc commentitium, & anile nugamentum, qualia sanè omnia sunt, quæ de Strige narrantur, iudicauit; quòd volucrum nulla præter Vespertilionem mammas habeat. Alij stringere infantum corpora, atque ita comprimendo, offendere Striges putabant; Vnde Festus Striges à stringendo dictas esse conijcit. Q. Serenus vtrumq; eas facere testatur:

Præterea si fortè premit Strix atra puellos,
Virosa immulgens exertis vbera labris.

Maleficas mulieres fabulæ occasionem dedisse crediderim; quæ puellos munerum & lactis oblatione fascinare dicuntur; vnde Mantuanus:

——Teneros ne fascinet artus
Noxia Strix &c.

Striges [b] Isidorus non alienis pueris, sed proprijs pullis humorem quendam lacteum instillare eosq; vltra aliarum consuetudinem amare, prodidit. Qua de causa amas dictas esse, sed qua lingua, non addit. Sed hoc nomen Latinum non est, reor Hispanicum, ut Calepinus admonet. Atque erat Hispanus ipse, & Germanos nutrices ammas vocare diximus; ita nihil certum ab authoribus de Strigum natura traditur, vt enim veritatis vna est via, ita mendacij multiplex. Vnde non immeritò [c] Plinius: *Esse in maledictis iam antiquis*, inquit, *Strigem conuenit, sed quæ sit auium, constare non arbitror.* Imò verò nunquid in rerum natura extaret, dubitare potiùs debebat Plinius. [d] Angelus Decembrius hanc quæstionẽ agitat quidem, sed nihil tamen concludit.

[a] *6. Fast.* [b] *12. Orig. cap. 7.* [c] *L. 11. c. 49* [d] *Lib. 6. de polit. literaria parte 68*

Verba

Verba eius hæc sunt: *Quin etiam ego de Gryphibus interdum dubitare soleo. Nam cùm à Virgilio pro inimicis equorum ponantur (ita enim communis fert opinio) & Seruius eodem loco ipsorum animalium biformem effigiem planè commemoret: à Plinio tamen ita denegari solent, ut leuissimos, & sanè phreneticos appellet, qui in rerum natura Gryphes appellentur: eodem modo de Strigibus, quas vt obscænas volucres abominamur, addita etiam superstitione, & veneficas anus earum specie inductas per nocturna silentia infantum corpuscula fascinare, spiritus etiam intercludere, vt ab* [c] *Ouidio pulcherrimè. Quod mirum est in Plinio Gryphes negari, Strigesq́ magis, quàm tragelaphos, aut rhinocerotas, uel hiænas, & id genus rarissimum: cùm vnos à Marone, alteros à Plinio recitatos videamus, nisi Poëticè fortè ad vulgarem opinionem loquutos arbitremur.* Et paucis interiectis: *At ego magis nonnulla negauerim, ipso etiam Plinio asseuerante. Quanquam in cæteris omnibus longè desertissimum commentatorem inuenio, sed librariorum inscitia frequentissimè confusum.* Et paulò pòst: *Arbitror pictorum lasciuia fieri, ut de Gryphibus, & Strigibus illa referantur, nam ita Poëtæ audent canere, sicut pictoribus licet effingere.* Hæc Decembrius; sed adhuc incertus & questionis institutæ ambiguus. Nobis verò dubium non est, quin nefaria ea facinora, quę Strigibus à veteribus plus iusto superstitiosis & dæmonum artibus illusis ascribebantur, noctù incantatrices illæ & veneficæ vetulæ commitant, quæ scilicet auibus nocturnis callidus dæmon imputari voluit, nè maleficia eius detecta, in ipsum authorem reiecta, ab hominibus impedirentur. Si quæ tamen auis Strix dicenda est, ea vna ex nocturnis erit, quibus tantùm Ouidij descriptio conuenit. Quæ tamen peculiariter ea sit, incertum est. Ouidius sanè ipse pręcipuus fabularum author, nihil de earũ natura, aut veritate asserere ausus, in magicam vim earum ortum referre videtur:

> *Siue igitur nascuntur aues, seu carmine fiunt,*
> *Neniaq́ in volucres falsa figurat anus.*

χερχνὴς eadem Strigi putata, Latinè stridula depasci traditur τὰς πάρνοπας, id est, apes syluestres, seu Vespæ genus, quod vuas, tam maturas, quàm immaturas exugat.

[c] In Fastis.

Auis quæ Strix dicenda.

AVGVRIA.

ESSE in maledictis, inquit [a] Plinius, *iam antiquis Strigẽ conuenit.* Vnde [b] Seneca: *Infausta Strigis omen triste* vocat, & Pamphilo improba dicitur hoc versu:

> *Improba Strix, Anser, Noctua, Mergus, anus.*

[c] Tibullo violenta:

> *Semper & è tecto Strix violenta canit.*

[d] Dares Phrygius vocem earum mali ominis timorẽ veteribus incussisse innuit:

> *——sibi credula fingit*
> *Noctiuagas vlulasse Striges ——*

Quintianus infandam nuncupat eadem de causa:

> *Infandæ cum carne Strigis*

Remaclus taxicolam, quia & Taxus funesta & mortifera arbor est:

> *Mendosi lemures, taxicolæq́ Striges.*

[a] L. 11. c. 49
[b] In Hercule furente.
[c] In Elegijs.
[d] De bello Troiano.

DENOMINATA.

AB inauspicatis hisce auibus, nomen maleficis mulieribus inditum, quas, vt ait, Festus volaticas etiam dicebant. Et Italicum vulgus strigas vel magas vocat vetulas, quæ transformari perhibentur in feles, & alias animalium formas, & sanguinẽ infantium sugere. Strigosum animal quoddam dictum putant, quasi à Strige exhaustum.

Volaticæ mulieres quæ.

Strigosum animal quale.

FABVLOSA.

[a] OVIDIVS Ianum tradit cum Crane Nympha concubuisse, & pro concubitu iu: cardinis ei donauisse, vt à cardinibus scilicet, & foribus noxia & infausta omnia posset depellere, & eo munere ab illa Striges nocturnas aues, quæ Procam infantem infestabant, & corpore vnguibus laniato, sanguinem exorbebãt, adhibitis precibus, ceremonijs, sacrificijs & virga sacrificij & virga de spina alba abactas esse. Fabulam recitat his versibus:

> *Viderat hanc (Cranem) Ianus visaq́ cupidine captus,*
> *Ad duram verbis mollibus vsus erat.*
> *Nympha iubet quæri de more remotius antrum,*
> *Vtque comes sequitur destituitq́ ducem.*

[a] 6. Fast.

Iani cum Crane concubitus.

Proca infans à Strigibus infestata.

Stulta, videt Ianus quæ poſt ſua terga gerantur,
Nil agis, & latebras reſpicit ille tuas.
Nil agis, en dixit, nam te ſub rupe latentem
Occupat amplexu teque potitus, ait.
Ius pro concubitu noſtro tibi cardinis eſto:
Hoc poſitæ pretium Virginitatis habe.

Virga Striges pellēs.

Sic fatus, virgam, qua Striges pellere poſſet,
A foribus noxas, hæc erat alba, dedit,
Sunt auidæ volucres non quæ Phinæia menſis
Guttura fraudabant, ſed genus inde trahunt;
Grande caput, ſtantes oculi, roſtra apta rapinæ
Canicies pennis, vnguibus hamus ineſt.
Nocte volant, puerosq́ petunt nutricis egentes,
Et viciant cunis corpora rapta ſuis.
Carpere dicuntur lactentia viſcera roſtris,
Et plenum poto ſanguine guttur habent.
Eſt illis Strigibus nomen, ſed nominis huius
Cauſa, quòd horrenda ſtridere nocte ſolent.
Siue igitur naſcuntur aues, ceu carmine fiunt
Nænia, quæ in volucres falſa figurat anus.
In thalamos venēre Procæ, Proca natus in illis
Præda recens auium quinque diebus erat.
Pectoraq́ exorbent auidis infantia linguis,
Et puer infelix vagit, opemq́ petit.
Territa voce ſui nutrix accurrit alumni,
Et rigido ſectas inuenit vngue genas.
Quid faceret? color oris erat, qui frondibus olim
Eſſe ſolet ſeris, quas noua læſit hyems.
Peruenit ad Cranem & rem docet, illa timorem
Pone, tuus ſoſpes, dixit, alumnus erit.
Venerat ad cunas, flebant materq́ paterq́
Siſtite vos lacrymas, ipſa medebor, ait.
Protinus arbutea poſtes ter in ordine tangit,
Fronde ter arbutea limina fronde notat.
Spergit aquis aditus, & aquæ medicamen habebant,
Extaq́ de porca cruda bimeſtre tenet.
Atque ita noctis aues extis puerilibus, inquit,
Parcite, pro paruo victima parua cadit;
Cor pro corde precor, pro fibris ſumite fibras
Hanc animam vobis pro meliore damus.
Sic vbi libauit profecta ſub æthere ponit:
Quique adſint ſacris reſpicere illa vetat.
Virgaq́ Ianalis de ſpina ſumitur alba
Qua lumen thalamis parua feneſtra dabat.
Poſt illud nec aues cunas violaſſe feruntur,
Et rediit puero qui fuit antè color.

Idem Ouidius Strigis carnes enumerat inter alia medicamenta, quibus Aeſoni Iaſonis patri iuuentam Medea reſtituit:

Addidit exceptas Lunæ de nocte pruinas
Et Strigis infames ipſis cum carnibus, alas.

MEDICA.

Ex ſententia C. Titinij Poëtæ, qui fabulas togatas ſcripſit Q. Serenus puero à Strigibus faſcinato, allium præcipit annecti pro amuleto:

Præterea ſi fortè premit Strix atra puellos,
Viroſa immulgens exertis vbera labris.
Allia præcepit Titini ſententia necti,
Qui veteri claras expreſſit more togatas.

Superſtitioſi

Superstitiosi mali superstitiosum remedium nugator Kiranides adfert, & fabulosus scriptor: *Si vtrumq;, inquit, oculum hianæ extraxeris alligaueris'q, vtrique brachio in purpureo panno, abiges omnem timorem nocturnum, & Strix, quæ necat infantes, & partubus insidiatur, & omnis dæmon fugiet.*

DE CAPRIMVLGO. Cap. IX.

CAPRIMVLGVM, etsi specie à reliquis admodum differat, non temerè tamen nocturnis accensuimus. Hoc enim cum illis commune habet, quòd interdiu parum clarè, aut ferè nihil videat, quæ res in nocturnis pręcipuæ cõsiderationis est, & quòd potissimas suas actiones, vt volatum, rapinam, caprarum suctum, haud secùs atque illæ, nocte exercet. Natura verò & forma reliquis nocturnis dissimillimus, & Cuculo, quàm Noctuæ similior, vltimum inter has locum meretur.

ÆQVIVOCA.

DIVERSA ab hac auis est Aegithalus, quam Latinè Parum dicimus. Aliqui tamen nominis vicinitate decepti, cum Aegothela, eum, id est, cum Caprimulgo confundunt. Nam [a] Aristophanis Scholiastes, *Aegithalus*, inquit, *Accipitris species est*, & rationem nominis, quæ Aegothelę conuenit, subiungit.

Aegithal⁹. Parus.
[a] *In auibus.*

SYNONIMA.

CAPRIMVLGVS Grecè Α'ιγοθήλης, παρὰ τὸ ἐξ αἰγὸς τεθηλακέναι, quòd capram sugat. Apud Latinos similiter Caprimulgi nomẽ à mulgẽdis capris inuenit. Nostrates eum Calcabotto indigitant, fortassè quòd bufones, quos bottos vocant, calcare seu conculcare, aut pedibus prehendere, & subigere soleat. [a] Bellonius eam auem putat, quam Galli Fresaye vel Effraye nuncupant, quàm rectè, ignoro. Alibi Aluconis quandam speciem pro Gallorum Fresaye, siue Effraye exhibet, neque vnico, aut simplici errore, cùm iam ex eadem Caprimulgum, & antea Strigem fecerit, atque ita ex triplici auium genere vnum componit. Quantum enim Strix à Caprimulgo differat, vtriusque descriptio demonstrat. Normanni, alitem eam nocturnam Fresaiam videntur vocare, quam nos capite de Strige depinximus. Videtur tamen post errorem suum Bellonius agnouisse Caprimulgũ, cùm visum eum à se in Creta veris suis notis depingat, & genuinã eius ad Ornithologum iconem aliquando miserit. Verùm non debebat vernaculas saltem voces ignorare. Si enim verum erat priorem illã nocturnam, quæ Aluconis videtur species, à Gallis suis Fresaye siue Effraye appellari, quomodo, inquit alibi, verum Caprimulgum in Creta, qui Cuculo similis est, eisdem ob horribilem vocem eodem nomine venire? At fieri potest, ut similis vtriusque vox ipsis imposuerit. Germani nomen Caprimulgo proprium non habere videntur, forsan quòd hæc auis apud eos aut rara inuentu, aut nulla sit. Turnerus tamen ex vetuli cuiusdam opilionis Helueti relatu Paphos eos, id est, Sacerdotes lingua sua vocari autumat. Verùm ridiculi nominis quænam ratio assignari possit, non video.

Α'ιγοθήλης, & eius etymolog.
Calcabotto.
[a] *Lib. 2. de auib. c. 35.*
Bellonij triplex error.
Strix à Caprimulgo differt.
Fresaia Normanorũ qualis.
Paphi qd.

DESCRIPTIO.

CAPRIMVLGVS (inquit, [a] Aristoteles) *auis mõtana est magnitudine paulò maior, quàm Merula, minor, quàm Cuculus.* [b] Plinius *grandioris Merulæ aspectu* esse tradit. [c] Bellonius tam colore, quàm magnitudine fermè Cuculum eum repræsentare etiam affirmat. Hic, cuius nos imaginem exhibemus, vndiquaq; nullis reclamantibus notis, illi, quem Aristoteles, & Plinius describunt, respondet. Est enim non tantùm reuerà Cuculo paulò minor, sed præterea ita illi similis, ut Cuculum iures, nisi inusitata pedum, crurumq; exilitas & breuitas, & diuersa constructio obstaret. Ab extremo rostro ad vltimam caudam dodrantem, & pollucem longus est. Rostro perquàm exiguo, si reliquo corpori & capiti compares, vix Passerino maiore, nigro, nihil aut modicum adunco, plumulis gracillimis, tanquam pilis quibusdam supernè ad nares, & infernè sub mento ceu barbula. Caput vertice longo est, ac compresso. Oculi grandes admodum, iris, pupilla prorsum nigrę rarissimo exemplo, nisi id ob ætatem, quæ tenerior fuisse videtur, accidat, vt in Columbis Accipitribusuè fieri videmus, quorum oculi primùm nigerrimi toti, ætate

[a] *9. H. c. 30*
[b] *L. 10. c. 40*
[c] *L. 2. c. 36*
Magnitudo.
Rostrum.
Caput.
Oculi.

increſcente paulatim nigro, glauco, alioue diſtinguuntur. Quæ totum corpus veſtiũt plumæ, medio iuxta calami ductum vtrinque nigræ, extremo apice albę, cætera leucopheæ ſunt, quare Accipitrinam ſpeciem præ ſe ferre videtur. Remiges alarum tantùm nigræ, maculis ſubluteis interſtinctæ. Tegetes in primo, aut altero ordine per tranſuerſas alas maculam albam ducunt. Gula, pectus, venterq; tota ferrugineo colore diluto, & notulis ſeu lineolis fuſcis haud continuis, tranſuerſis, uti in Accipitribus quibuſdam reſperguntur. Cauda perinde atque Accipitribus, & nocturnis nonnullis rapacibus, pari ex interuallo, nunc nigris, nunc ferrugineis maculis viciſſim exornata, quam remiges longiſſimæ binûm, aut ternorum ferè digitorum ſpatio ſuperant. Femora, cruſcula, & pedũculi adeò exigua, tenuia, breuia, vt nullam equidem norim etiam ex minoribus, cui hæc omnia minora ſint, vna excepta Hyrundine apode, non quòd pedes nõ habeat, ſed quòd admodum exiguos. [d] Ariſtoteli ſic dicta. Color tibiarum, & pedunculorum ferrugineus eſt. Digiti terni antè, retrò vnicus, contrà atque in Cuculo, cui vtrinque bini, vti Picis, Pſittacis, & nocturnis non auritis. Quod [e] Iſidorus magnam eſſe Aegothelam tradit, abſolutè verum nõ eſt, niſi comparatione ad minutiores auiculas, ut Paſſeres & ſimiles. At minimè nihil eſt, quod roſtro eum lato eſſe dicat, quod tamen non de roſtello ipſo, quod exiguum, ſi cætero corpori conferas, & vix Paſſerino maius habet, ſed de oris hiatu intelligendũ eſt, quem, reuera in maximam amplitudinem diducit. Ornithologus in appendice ſua, quam poſt edidit, pulcherrimã hanc iconẽ pro Caprimulgo exhibet; noſtræ in eo potiſſimum diſſimilem, quòd roſtrum aduncum habeat, & tibias plumis obueſtitas. Verùm num Caprimulgus ſit, mihi minimè conſtat.

[d] Hiſ. 1. c. 1.
[e] 12. Orig. cap. 7.

VISVS.

CAPRIMVLGVM[a] Plinius abſolutè viſu carere interdiu tradit, & nocturnum furem vocat. [b] Ariſtoteles non omninò viſione priuat, ſed clara tantùm, cùm inquit: *Parum clarè interdiu videt, ſed noctu perſpicax eſt*. Vnde tunc ad furta ſua committenda aptior & promptior eſt.

[a] L. 10. c. 40
[b] 9. H. c. 30.

VOX.

[a] Lib. 2. de auib. c. 5.

PETRVS Bellonius Caprimulgos asserit à se in Creta visos, noctù per vrbes volitantes, clamore adeò horribili, vt etiam audientibus pauorem incutiant. Is fortè non absimilis erat querulæ Bubonum aut Vlularum voci. Vnde Gallos suos Fresayos, siue Effrayas esse iudicasse ait, quæ vel ipsomet authore auis nocturnæ species sunt, & quantum figura & descriptio earum docent, ex Aluconum genere, & Vlula flammeata Ornithologo.

LOCVS.

[a] 9. H. c. 30.

AVIS, inquit [a] Aristoteles, montana est. Vetus eiusdem interpres, ut quidam citant, etiam inter lapides eum degere interdiu ait; Bellonius nidificare inter rupes montium circa mare in Creta testatur. Cùm enim illic capras suas in montibus incolæ pascant, & ne nocte quidem stabulorum septis includant, itaque paratum semper & uicinum habent lactis caprilli pabulum. Et quem nos delineatum damus in montanis agri Bononiensis natum asserebant rustici, & in stabulo caprino captum. Romæ eos sæpè à pastoribus deprehendi Petrus Gyllius retulit. Isidorus, & Albertus Aegothelan auem peregrinam faciunt, quæ in Oriente reperiatur, sibi nempè incognitam. Ego equidem aut in Gallia, aut Germania eam uix inueniri credo.

10

20

GENERATIO.

[a] 9. H. c. 30.

AEGOTHELAS (authore [a] Aristotele) *parit oua duo, aut tria cùm plurima.* Nidulari nonnunquam humi perhibetur, in quo oua Columbinis paria, ut plurimùm bina, ipse fouet, secus ac adulter Cuculus.

VICTVS.

30

PLINIVS *fures nocturnos Caprimulgos* uocat, quia, ut idem inquit, *Intrant pastorum stabula, caprarumq; vberibus aduolant, propter suctum lactis, qua iniuria vber emoritur caprisq; cæcitas, quas ita mulsêre, oboritur.* Quinimò non solùm excæcari capras, arescentibus vberibus, sed & ipsas extingui, quorundam opinio est. In Creta verò alijsque regionibus, vbi moris non est pecus stabulis noctù includere, capras etiam in montibus, quibus & ipsi hac de causa gaudent, de nocte emulgent.

Finis Libri Octaui.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ Liber Nonus.

Qui est

DE AVIBVS MEDIÆ NATVRÆ, hoc est, partim quadrupedis, partim auis naturam referentibus.

DE VESPERTILIONE. Cap. I.

TAMETSI Vespertilio non solùm à nocturnis, verùm etiam à cæteris omnibus auibus ita discrepet, vt non immeritò cunctis rei naturalis peritis hactenus dubitatum sit, vtrũ auibus potiùs, an quadrupedibus annumerari debeat, utrorumq; etenim naturam participat. Vnde [a] Varro:

Quid multa? factus sum Vespertilio, neque
In muribus planè neque in volucribus sum.

[a] *In Agathone.*

Nos tamen cùm Ornithologi & Bellonij exemplo, tùm rationibus magis permoti, inter aues & quidem nocturnas ponendum existimauimus. Volat enim, etsi cute potiùs, quàm pennis; Volare autem solis auibus proprium est. Pennatum esse verò non; cùm pennis Vespertilio careat. Binos præterea tantummodò, qui perfecti sunt, more auium pedes habet, eosq; in posteriore corporis parte. Nam qui in medijs alarum membranis sunt, singuli digituli, unci potiùs alarum, quàm pedes dicendi sunt; Si quis tamen quatuor eum pedes habere contendat, ego vix vllum eorum vsum esse dixerim: semper enim aut obuolitat, aut ex alarum hamulis, cùm à volatu feriatur, parietibus tabulisuè adhæret, aut in humum lapsus, ne repere quidem, nedum dicam, cursu fugam moliri potest; vnde nullo negotio capitur. Quare meo quidem iudicio, non tam quadrupedibus, quam auibus annumerandus videtur. In nocturnis verò vel ideò reponendus est, quòd non aliter atque illæ noctu tantùm visu, volatu, venatu, valeat, & interdiu ocietur: Ob hoc tenebrarum commertium, etsi alioquin tetricæ, & luridæ, non defuit tamen sua, cui placeret, Dea, Proserpina scilicet, Inferni Regis vxor. Illud verò magis mirandum videtur, humanam rationem eò cæcitatis dęmonis astu adduci potuisse, vt tam impuram auem, & quæ vel ipso aspectu homines terret, adorarent; atque pro numine quodam venerarentur, quod de Indis regni Mexici incolis [b] Paulus Grysaldus memoriæ prodidit.

Cur Vespertilio inter aues describatur.

Vespertilio Proserpinæ sacer.

[b] *Ex Hist. Ind. lib. 3.*

SYNONIMA.

ATALEPH, עטלף Leuitici vndecimo exponitur Vespertilio, reptile alatum, vnde pluralis numerus Atelaphin apud [a] Isaiam, & capitur pro imaginibus Vespertilionum. Accedit sanè hæc vox ad Græcam Attelabus, quod reptile est alatum. Dauid Kimhi interpretatur Ataleph murem alatum, nocte volantem, id est, Vespertilionem. [b] Chaldæus alibi habet Atalæpha אטליפא, Arabs Baphas בפאש. Persa An seb perak, אג שב פרך. Septuaginta Nycteris Νυκτερίς. Hieronymus, vt & Leuitici vndecimo, hic & illi. Sunt qui Vpupam exponunt nomen Hebraicum Ataleph, quod

Ataleph.
[a] *Cap. 2.*
Attelabus.
Mus alat°.
[b] *14. Deut.*
Atalæpha.
Baphas.
An seb.
Perach.
Nycteris.

[c] Cap. 2. Laatalephi pro Veſpertilione. Cheporperot. [d] L. 2. c. 779. Chafas. Sizarach. [e] Deut. 14. Νυκτερὶς. Φαλκη q. d. Rhôphæa. Nominis ratio. [f] Lib. 23. de anim. Cuius generis ſit. Sorex auis. Semimus. Auis nō auis.

quod non laudo. In [c] Eſaiæ tranſlatione Hebraicè pro talpis legitur peros, pro Veſpertilionibus Laatalephim. Abraham Eſra Cheporperot legit, quam vocem alij diſiungunt, & aues noctù volantes exponunt. [d] Auicenna Veſpertilionem Chafas nominauit. Inde corrupta eſſe puto uocabula Cafeſcis apud ueterem Auicennę gloſſographum, & apud Syluaticum Caſeckſo, utrumq; pro Veſpertilione. Sizarach eſt lac Veſpertilionis, inquit Andræas Bellunenſis, quam ego uocem Perſicam eſſe reor, quamquam [e] Perſa pro Hebraica Ataleph, id eſt, Veſpertilione uerterit Sebperack, uoce non admodum differente: Hinc corruptæ uidentur uoces Scetazirach pro Veſpertilione apud Syluaticum. Secranrach apud eundem, & Scerrazirai apud ueterem Auicennæ gloſſographum utrumque pro lacte, uel urina Veſpertilionis. Idem Syluaticus alibi Alcionetum Veſpertilionē eſſe dicit, neſcio qua lingua. Græcis priſcis Νυκτερὶς à nocte dicitur, & hodie νυκτερίδα. Græca uoce Plinius quoque alicubi utitur, quamobrem à Leoniceno notatur, quaſi auem à Veſpertilione diuerſam putârit. Dixit autem Nycterin, ut & Drepanin, ego Nycteridem malim, & Depanidem, quoniam rectus eorum oxytonus eſt. Φάλκη Heſychio & Varino duo ſignificat, nempè ſqualorem comæ, & Veſpertilionem. Rhomphæa Kiranidi eſt Nycteris (quamuis interpres Noctuā reddidit) Νυκτάλωψ, & φιλόπτερος pro Veſpertilione leguntur apud Philen. Quidam hodie in Græcia Veſpertilionem γλαύκη, & νυκτοβάγια nominari ſcripſit, quæ tamen alibi rectiùs Noctuæ attribuit. Veſpertilio *animal biforme*, inquit Nonius, *dictum quod veſpere ſe ad volatum præparat noctis*: Vnde Ouidius:

Nocte volat, ſeroq; tenet à veſpere nomen.

[f] Albertus paulò curioſius uocis rationem ad ſingulas uſque ſyllabas indagat, & Veſpertilionē dictum ait, quaſi veſpere utentem alis. Plinius, Macrobius, & alij eruditi maſculino genere efferunt, recentiores quidam, uti etiam Albertus, fæminino. Victorinus Veſpertilionem auem ſoricem appellat. Valla ſemimurem. Sereno periphraſticè dicitur auis *tremulis ſimulat quæ pellibus alas*. Item in Platonis ænigmate, Auis non auis. Veſpertilio Italicè dicitur Notula, uel Nottola, quam uocem aliqui Noctuam non rectè interpretantur, eo decepti, quòd à nocte deriuatam uiderent. Alibi Sportegliono, ut Scoppa ſcribit: alibi Ratto pēnago, quaſi mus pennatus, ſeu potiùs alatus, nempè in Lombardia, uel Barbaſtrello, ut Bononiæ: item Pipiſtrello, Vipiſtrello, Vilpiſtrello, quæ omnia à Latino Veſpertilione detorta uidentur, & Sanazarius uoce omninò Latina Veſpertillos etiā uocauit. Luſitanicè Morcego, uel Murziegalo, id eſt, mus cæcus. Gallicè Chaulue ſouris, uel Souris chauue, quaſi caluus ſorex, uel mus glaber, non quidem pilis, ſed pennis. Iiſdem etiam Ratte pennade uocatur dictione Italicæ ſimili. Aliter Ratte uolage, id eſt, mus uolans, uel uolaticus, item Ratte ſauuage, id eſt, mus ſyluaticus, ſeu ſylueſtris. Germanis dicitur Flaedermauſs, quæ uox denotat murem, qui inter uolandum tremulas alas concutiendo ſonum excitat, licet obtuſum. Hoc enim ipſis proprium uerbū Fladderen ſignificat. Vnde metaphorico ſenſu Flaedderen ſumitur pro garrire, diciturq; de his, qui nimia loquacitate importuni ſunt, præſertim apud Saxones & Vbios. Simili uocabulo utuntur Belgæ, & alij Germaniæ ſuperioris populi. Nam pladderen dicunt de Anſeribus, aut Anatibus, aquam ſubindè alis uerberantibus, atque ita ſonum edentibus. Alio nomine Veſpertilio Germanis appellatur Speckmauſs, id eſt, mus laridi, quòd laridū lubēter arrodat, Inferiores Germani Vledermuys, ſiue conciſè Vlermuys pronunciant. Anglicè à Bal, à Reare mous. Polonicè Metoperſs. Illyricè Netopyrz.

Nottola. Ratto penago. Barbaſtrello. Morcego. Chaule Souris. Flaedermauſs. Speckmauſs. Vlermuyſs.

GENVS.

Veſpertilio an auis, aut quadrupes. [a] 4. de part. cap. 15. [b] In Grypho.

DE Veſpertilione ſemper authoribus dubitatum eſt uolucribuſnè, an quadrupedibus eſſet attribuendus. Quæ lis ſanè non aliunde originem duxit, quàm ab ipſa animalis natura, quæ ita utriuſq; particeps eſt, ut neque huius, neq; illius generis eſſe, ad utrumq; tamen pertinere uideatur. Expoſuit ambiguitatē hāc prolixè [a] Philoſophus: *Vituli marini, & Veſpertiliones, quoniam ambigunt, illi cum aquatilibus, & terreſtribus, hi cum volucribus & pedeſtribus, ideò participes, & vtrorūq; & neutrorum ſunt. Veſpertiliones quidem pedes, vt volucres habent, ſed vt quadrupedes non habent. Cauda etiam tam quadrupedis, quàm volucris carent; nam quia volucres ſunt, cauda quadrupedis vacant, quia pedeſtres, volucris: quod ys neceſſariò accidit. habent enim cuteas pennas, nullam autem volatile caudam habet, niſi penna ſciſſa volatile ſit. Genus enim id caudæ ex penna eiuſmodi conſtat. Cauda verò quadrupedis generi volatili adiuncta vel impedimento eius pennis proculdubio eſſet.* [b] Plato præterea *auem non auem* uocat. *Eſt enim*, ut ait Nonius, *mediæ cuiuſdam inter auem & murem ſpecies, vt mus alatus dici poſſit*. & Valla non illepidè ſemimurem uocat. Solus ſanè uolucrum & auriculas, & dentes, denique

denique & mammas habet. Viuum fœtum, quem instar quadrupedis parit, statim genitũ mammis lactat. Eum quatuor etiam pedibus incedere addit Macrobius, adeò vt cõcludere audeat, Vespertilionem, etsi pellitis alis volet, inter volantia tamen habendum non esse. Mihi verò nullis ingredi pedibus videtur, imò ne posterioribus quidem, qui perfectiores sunt. Semper enim aut volat, aut toto corpore iacet, aut digitis alarum (hos enim digitos potiùs quàm pedes dixerim, quòd imperfecti sint, & singuli & veluti unci alarum) ædificijs, saxis, arboribus adhæret. Vespertilionem ergò, cùm neque quaternos reuera pedes habeat, neque his ipsis incedat (etiamsi Aristoteles contrarium asserere videatur) non tam quadrupedem, quàm uolucrem esse, quis non absurdè inferet. Volat certè, etsi cutaneis alis; itaque nescio quàm rectè à volantibus Macrobius eum excludat. Nam, ut diximus, semper aut uolat, aut vbi volando fessus est, vncis illis alarum è parietibus dependet, graditur nunquam. Quare si offensis ad gladium baculumvè de industria in aërem elatum alis, in terram decidat, iam de eo actum est, nec ulla effugij, aut salutis via superest, quòd pedibus illis sese humo extollere nequeat. Quod si vel tantillum quidem pedibus inniti queat, ut alis liberè agitandis daretur locus, iam nullo negotio in altũ sublatus euaderet. Verùm, ut res loquitur, pedes illi inepti sunt, & nullius penè usus, haud secus atque Hirundinibus, quas simili de causa Apodes [c] Aristoteles dixit. Nam & pedibus ipsæ, licet eos habeant, ob breuitatem tamen, & exilitatem uti nequeunt, imò si in humum fortè decidãt, nullo pacto, aut vix subuolare possũt. His & alijs de causis uolucris mihi potiùs, quàm quadrupes existimãdus Vespertilio uidetur. Etsi enim, ut ipse Macrobius, uelut sui oblitus, alibi affirmat, incertæ sit naturæ, quod tamen ad alites propiùs accedat, communis propè omnium authorum consensus obtinuit.

[c] Lib. 1. Histor. c. 1.

DESCRIPTIO.

ANTEQVAM ad particularem Vespertilionis descriptionem veniamus, paucis præmonebimus, non unum esse Vespertilionum genus. Primum enim sexu differunt, quod vel ex eo constat, quòd more quadrupedum coëant, generent, & membris genitalibus pene, & vulua apertè distinguantur. Discrepant quoque & qui eiusdem sexus sunt, constitutione nonnullarum partium diuersa, figura, numero. Quidam murinum caput obtinent, alij caninum potiùs. Sunt quibus cauda nulla est, aut saltem membrana undiquaque inuoluta, vt nostratibus, imò Europæis penè omnibus. Alijs cauda longa, uelut muribus, ultra membranas ultimas protensa, vt in Africa, & Aegypto neoterici obseruarũt. Reperiuntur quibus quaternę aures sunt, quales à nobis in agro nostro Bononiensi visi, & quibus binæ tantùm, ut plerisq; uulgaribus, & passim obuijs. Denique & colorum diuersitas eos distinguit. Alios enim nigros, alios fuluos, alios sub albos, & cinereos uidere est. Sed ad descriptionem singularum partium accedamus, Vespertilio, cuius cùm maris tùm fœminæ iconem damus, quem aliquando in agello Anzolæ vulgò dictæ, in Bononiensi agro à rusticis nepotum meorum Alexandri I. V. D. & Iuliani de Grifonis captũ obseruaui, erat huiusmodi. In primis quatuor auriculas habebat, quales etiam in Gallia, & alibi reperiri testatum reliquit Bellonius. Harum binæ superiores quadruplo erãt maiores inferioribus, ad similitudinem asininarum, si reliqui corporis proportionem seruemus, ita collocatę vt maiores sua capacitate interiori, minores infernè includerent, conderétq; parte præsertim posteriori. Caput murino simile; Sed canino quosdam esse Albertus scripsit. Rostrum enim omnes ab auibus admodum diuersum erat, rictu magno, amplo admodum, & nares instar vituli. In oris sinu dẽtes habebat uigintiquatuor, in singulis mandibulis duodenos, quorum quatuor medij, tàm supernè, quàm infernè cæteris murium uerorum dentibus anterioribus dissimiles erant. His enim duo antici vtrobiq; oblongi, Vespertilioni, ut in canibus. Erant autem utriusque maxillæ dentes serrati, teretes, longiusculi. Bellonius triginta quatuor, decem & octo in mandibula inferiori, in superiori sexdecim sese obseruasse tradit. Maxillas tã intus, quàm foris, pilus oblongus niger obuestiebat. Lingua longa erat, cuiusmodi animalibus, quæ carnibus uiuũt, libera, soluta. Pupillæ oculorum nigrescebant. Mammillas in pectore gerebant, ut homo & elephas, uolucrum soli, quibus mox editum fœtum lactabant. Alæ eis membranaceæ seu pellitæ, quas uix rectè ob usum, Aristoteles & Plinius pennas vocant exangues. Incipiebant autem ab armis, & per latera per axillas continuo ductu ad crura vsque ferebantur, eaq; ipsa circumambiebant. Hæ quatuor flexus habebant seu plicas, quas Bellonius articulationes vocat, quibus inter uolandum alas dilatant, & contrahunt. Medijs superiorum alarum flexibus, quos cubitos Albertus nominat, quique in plures alios deorsum flexus diuaricantur, digituli singuli, vnguiculis hamatis, acutissimis instructi, quibus parietibus sese affigunt, annectebantur.

Differentię à sexu. A partibus. A colore. Aures. Caput. Rostrum. Nares. Dentes. Maxillæ. Lingua. Pupilla. Mãmillæ. Alæ.

ctebantur. Videbantur autem in ſupremis alis, quaſi rudimenta quædam brachiorum, eaq; neruoſa apparere, quæ in vncum commemoratum definebant, quam rem [a] Ouidius innuit, inquiens;

[a] Metam. 4

— *Paruos membrana per artus*
Porrigitur tenuesq; includunt brachia pennæ.

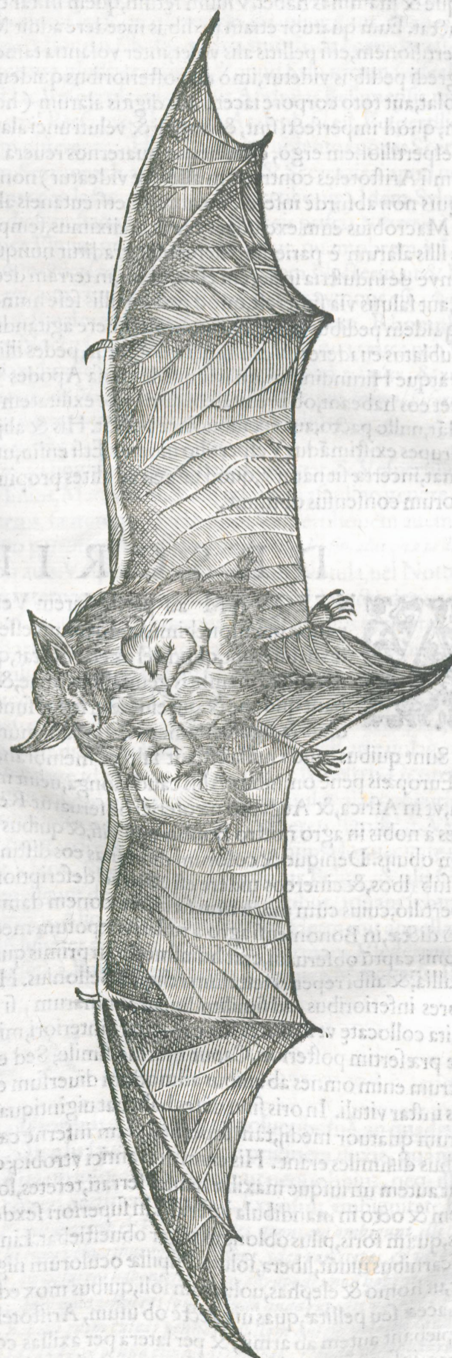
Alæ. Alarum longitudo vnà cum corpore extenſa, ſcilicet dodrantis & palmi erat, latitudo trium digitorum. Color. Color corporis, quod totum piloſum erat inſtar muris, fuluus. Pedes. Pedes qui inferiori membranæ alarum innituntur, atq; è ventre exporriguntur, ad caudæ latera, bini ſingulis in quinos digitos diſſecti, vnguiculis aduncis inſtructi, in medio ampli, ac ſi palmam efformarent, imò verò manui non abſimiles erant. Pedes igitur Veſpertilionem habere non negandum eſt, neque id [b] Ariſtoteles ipſe negat, ſi attentè eius verba legantur. *Pedes*, inquit, *auibus additi ſunt, cùm alimenti gratia, tùm vt rectè ſtarent, excepto Veſpertilione, nam huic ſoli his opus non erat, cùm ex aëre alimentum habet, nec quiete indigeat.* Etſi enim pedibus cùm ad alimentũ comparandum, tùm ad ſtandum non indigeat, non ideò tamen pedes eũ habere negat, quod etiam alibi affirmârat. Ex eodem etiam Plinius fortè ait: *Qui negant volucrem vllam ſine pedibus eſſe, confirmant & Apodas habere & Nycterin.* Cauda. Cauda eum quãuis etiam [c] Ariſtoteles carere tradit; (*Nã quia*, inquit, *volucer eſt, cauda quadrupedis vacat, quia pedeſter, uolucris, quod ei neceſſariò accidit. Habet enim cutaneas pennas. Nullũ.n. volatile caudam habet, niſi penna ſciſſa volatile ſit*) præterquam quòd noſtratibus Veſpertilionibus cauda quædam medijs, atque infimis alarum membranis ſub ventre inuoluta eſt, & ad extremam earundem apicem exporrigi videatur, aut quę ſaltem caudę vicem, aut imaginem habeat, certè Philoſophi argumẽtum eludunt Veſpertiliones Africani, quibus caudam longè vltra vltimam membranam protendi [d] Bellonius oculatus teſtis, author eſt, qui in ampliſſima Aegypti pyramide plurimos ſeſe offendiſſe Veſpertiliones ſcribit, noſtris ſaltem diſſimiles, quòd caudam haberent, ut mures oblongam, & quatuor digitos extra alarum membranas prominentem.

[b] Lib. de Spiritu.

[c] H.4.c.13.

Veſpertiliones caudati.

[d] Lib. 2. de Auib. cap. vltimo.

10

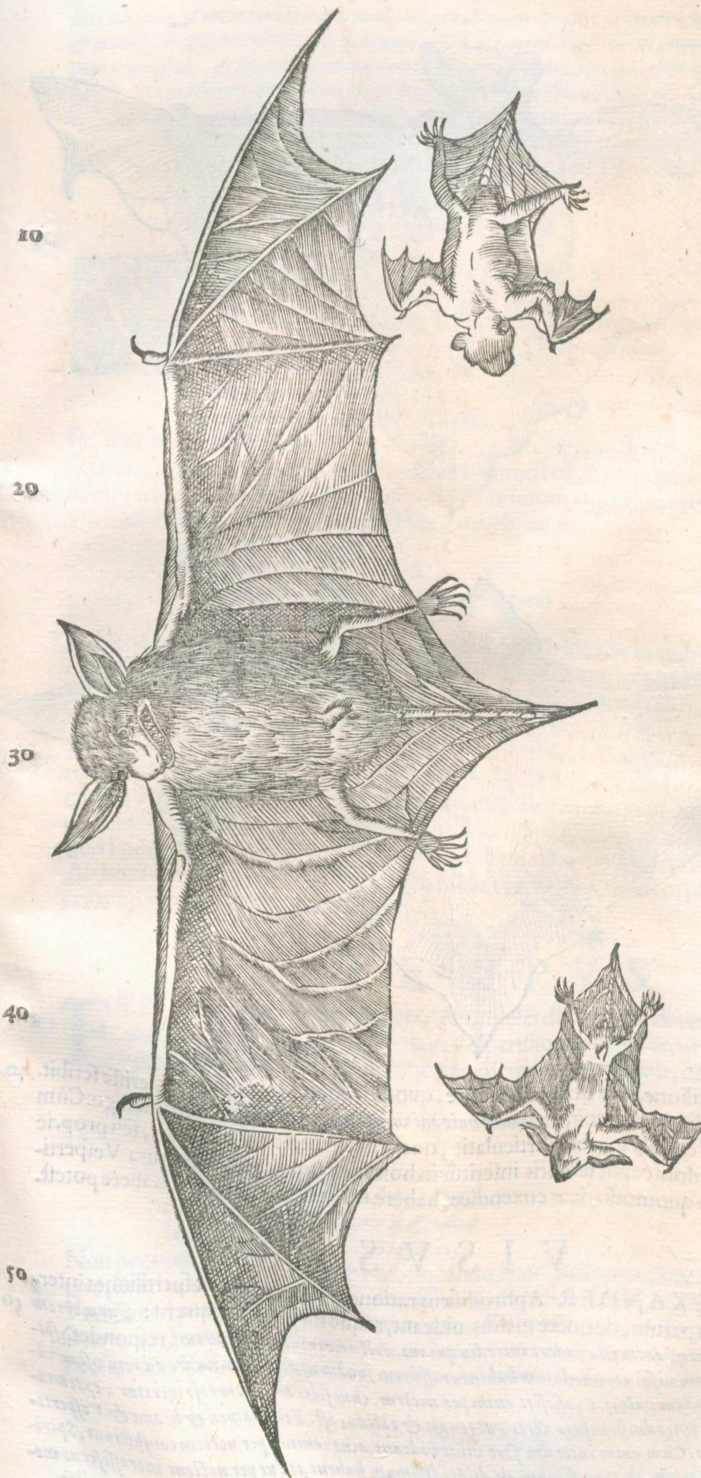
20

30

40

50

Obſeruati

Obſeruati ſunt mihi alij Veſpertiliones fœmina & mas vulgaris formæ, quibus binæ tantùm auriculæ, neq; ita lõge erãt, vt ſupioribus eæq; nigræ. Icones eorum mox ſubinde dabimus. De harũ ſitu [e] Albertus Magnus ſic ſcribit: *Quia Veſpertilio accedit ad naturã quadrupedis, ideò habet auriculas, ſicut quadrupes in ſuperiori parte capitis ſui, cùm homo, & cætera bipeda aures, vel earum meatus habeãt in inferiori parte lateris capitum ſuorum retrò articulũ maxillæ.* Huius ambæ alæ exporrectę longitudine erant duorum dodrantum. In hoc mẽbri genitalis meatus apte cõſpiciebatur, ponè podicẽ. Marẽ ſimiliter ex pene cognoui, eoq; ſatis magno, qui uti canibus foras prominebat, atq; tum arrigebatur, & poſt hunc vnicum tantùm fora men retrò conſpexi. Pili in mare nigriores, quã in fœmina, quæ flaueſcit magis, licet ratione ætatis etiam colorem nonnihil variare putem, vt quidam, ſub aluo præſertim, fului, alij cinerei nõnulli ſubalbi appareant. Aures quoque mari nigerrimi ſunt. Interiorũ partiũ eadẽ prorſus conſtitutio eſt, & forma

Veſpertilionis fęminæ communis. deſcriptio.

[e] Lib. 23. de animal.

Alæ.

Vulua.

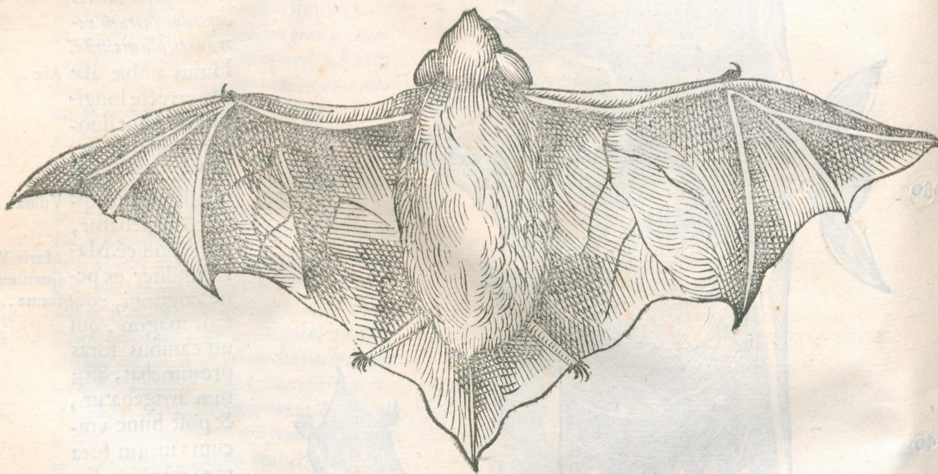
Maris Veſpertilionis forma.

Color.

Aures.

Partes internæ.

& forma in Veſpertilione, quæ in terreſtri mure, quod Bellonius ſe re ipſa comperiſſe ſcribit. 40
Quid Plinius ſibi velit, dum inqnit, *Coxendix huic aui vna traditur*, equidem non intelligo. Cùm enim coxendix ſit femoris ſuprema articulatio, qua crura uentri coniunguntur, ſeu propriè os illud, cuius cotyledoni caput femoris inſeritur in homine, atque cùm duo crura Veſpertilio habeat, nõ video quomodo duas coxendices habere nõ ſit dicendus, ſi unã habere poteſt.

Coxendix.

VISVS.

[a] Lib. 1. Problem. 66.

[a] LEXANDER Aphrodiſæus rationem reddit, cur Veſpertiliones interdiu parum, de nocte meliùs uideant, atque ita primùm quærit: *Quamobrem pleraq; animalia videre interdiu queant, noctu nequeant? Quoniam* (reſpondet) *ſpiritum viſui accomodatum habent craſſiorem, quàm ut aërem permeare ad rem vſque videndam valeat. Craſſeſcit enim per noctem, cùm ſolis abſcentia refrigeretur; extenuatur interdiu beneficio aëris, qui tenuis & calidus eſt. Feles tamen & hiænæ & Veſpertiliones contrà ſe habent. Cùm enim interdiu ferè nihil videant, acutè omnia per noctem conſpiciunt, Spiritum quidem illum viſorium, & tenuiſſimum, & dilucidiſſimum habent, ita ut per noctem incraſſeſcens modicè,* 50

dicè, idoneus ad rerum conspectum reddatur, per diem luce præclara supra modum extenuatus expandatur & euanescat: Quamobrem leones quoque per solem acriorem ingredi non patiuntur; Sunt enim aciê oculorum acutiuscula, & ignem interdiu ijdem ob eam rem fugiunt; constat talem leonis aciem esse, argumento pupilla, quæ præfulget, atque etiam partis humidæ oculorum dilucidissima est. Quæ sententia meo quidem iudicio vera est, & tanto Philosopho digna, quamuis & alij id iudicare possint. Certè Vespertilionem sub noctem potissimùm, seu vesperi euolare constat, tanquam solis & lucis osorem. Vnde Proserpinæ tenebrarum Principi eam dicarunt Veteres.

Leonis visio.

Vespertilio cur Proserpinæ sacer.

VOX.

VESPERTILIO exili voce gannitum & latratum canum potiùs imitatur, quàm murium sibilum. Latini proprio vocabulo hanc vocem stridorem vocant, & Vespertilionem stridere dicunt. Vnde author Philomelæ:

Strix nocturna sonans & Vespertilio stridunt.

Et Ouidius:

——minimam pro corpore vocem
Emittunt peraguntq; leui stridore querelas.

Et [a] Isidorus, Vespertiliones non tam voce resonare, quàm stridore etiam testatur. Ita τρίζειν Græcum verbum per onomatopœiam confictum, est tenui voce instrepere, qualis est Vespertilionum sonus. Τρύζειν verò per ypsilon de Turturum voce asperiuscula dicitur Eustathio & Varino testibus. Vtitur hoc verbo [b] Homerus, vbi canit:

[a] Li. 12. c. 7.

Τρίζειν quid.

Τρύζειν.

[b] Odiss. Ω.

Ταὶ δὲ τρίζουσαι ἕποντο.
Ὡς δ' ὅτε νυκτερίδες, id est,
——hæ autem (animæ) *frementes sequebantur*
Sicut autem quando Vespertiliones.

Eo loco Eustathius: Conuenit (inquit) τρισμὸς, id est, stridor, & tumultuatio quędã animis, articulato sermone iam priuatis, itaque animas in nocturnum locum abeuntes νυκτερισιν, id est, nocturnis auibus Vespertilionibus Poëta conferre voluit. Deriuatur nomen τρισμὸς à verbo τρίζειν, & propriè stridor Vespertilionum est, aut murium. Vnde Troglodytæ Aethyopes lingua nulla alteri simili vtentes, sed Vespertilionum more stridentes, τετριγασιν dicuntur Herodoto. Pollux quoque Νυκτερίδας τετριγέναι author est. Et Eustathius τετριγέναι, inquit, dicuntur Vespertiliones, & auium pulli, & nix quoque, cùm latis pedibus calcatur. τρίζειν etiam est stridere, vel frendere dentibus præ iracundia. Quin & iugum bilancis aliquando τρίζει, de quo Poëta aliàs κρίγειν dixit, teste Eustathio. Inuenitur etiam de elephanti voce verbum τρίζειν. Ab hoc non admodum recedit Germanicum verbum, quo idem planè significant, nempè critzen, Germani præsertim inferiores.

Τρισμὸς quid.

Τρίζειν & Τρύζειν quid.

Troglodytarum vox.

Elephantis vox.

Critzen.

TEMPVS.

ETSI *noctu vagari* Vespertiliones, [a] Aristoteles dicat, manè & vesperi tamen potissimùm volare conspiciuntur, vnde etiam Vespertiliones dicuntur, ut author est [b] Isidorus eò quòd lucem fugientes vespertino crepusculo circumuolent, & iuxta Ouidium:

[a] 3. Hi. c. 1

[b] L. 12. c. 7

——Lucemq; perosæ
Nocte volant, seroq; tenent à Vespere nomen.

Hinc Petrarcha

Son animal al mondo di sì altera
Vista che contra il Sol pur si difende
Altre però ch'el gran lume li offende
Non escon fuor se non verso la sera.

Non negauerim tamen etiam nocte aliquando, licet [c] Bellonius aliter sentiat, eos tota obuolitare, & ad nocturnum hunc volatum sub uesperam sese veluti præparare, ut inquit Nonius. Vnde etiam parasitus adulandi studio vigilans Vespertilioni apud [d] Athenæum comparatur. *Si frigus* (inquit parasitus) *sub dio Merula sum, si ne minimum quidem dormiendum Vespertilio aut lepus,* innuens Vespertiliones totam noctem insomnes ducere.

[c] Lib. 3. de Auib. c. ult.

[d] Lib. 6.

LOCVS.

TENEBRAS in primis amant Veſpertiliones, & loca obſcura habitant, vt rimas, cauernas, meatus ſubterraneos, ſpecus, in quibus, quia nullam admittant lucem, etiam de die circumuolãt, hinc in lapicidina ſeu Pſeudolabyrintho Cretæ inter Gnoſum & Cortynam, in quem facibus ingredi neceſſe eſt, ducibus incolis, tot Veſpertiliones ſtabulantur, vt niſi quiſpiam ſibi diligenter ab eis caueat, crebro ingruentium eorum volatu faces extinguantur. In lapicidinæ autem centro magni ſunt excrementorum acerui, qui magnam eorum ibi degentium copiam arguunt. Stephanus Vimandus Pigius in Apennini ſpeluncis, atque cauernis, quæ propè Puteolos inſignes ſunt, aliquot Veſpertilionum millia ſtabulari ex propria inſpectione tradit, atque dum lucem diurnam fugiunt, eò ſe tanquam in tuta caſtra recipere. Pari pacto in Monaſterio quodam deſerto Miſniæ in Germania tanta Veſpertilionum multitudo eſſe dicitur, ut tot excremẽtorum aceruis multi carri onerari poſſint. Veſpertiliones enim etſi deſerta, nihilominus tamen & ædificia *Tectaq; non ſiluas celebrant*, vt Ouidius canit. Albertus frigoris impatiẽtes eſſe, hyemeq; latere tradit, haud ſecus, atque Vpupam, Miluum, Cuculum, aliaſq; nonnullas aues, quod ipſe dormire vocat. Tum enim intra latebras ſeſe continent, neq; prouolant, ſed loco uno, cuius tepore quodam amico fouentur, immoti manent.

Pſeudolabyrinthus Cretæ.

Veſpertiliones in ſpecubus montium.

VOLATVS.

VESPERTILIO, etſi pennis deſtitutus ſit, euolat tamen alis pellitis, aut, vt inquit Iſidorus, *brachiorum membranis ſuſpenſus*, quæ huic & vulpeculæ uolucrum ſolis à natura datæ ſunt. Atque hæc inexplicabilis illius ſummi opificis ſapientiæ pars eſt, qui etiam abſq; pennis uolatum exercere, & per aëra ſublimes ferri hiſce animantibus dedit, alioquin cæteris uolucribus pinnarum ope fieri ſolitum. Itaque etſi, vt canit [a] Ouidius:

—— Non illas pluma leuauit,
Suſtinuere tamen ſe perlucentibus alis.

Etenim, ut idem ibidem:

—— paruos membrana per artus
Porrigitur, tenueſq; includunt brachia pennæ.

Volatum verò, ut teſtatur D. [b] Baſilius, agunt indirectum, quippè qui rectà nunquam ferri poſſunt ob ſemper obuerſantem timorem; itaque tortuoſo & incerto maximè uolatu huc illuc temerè pererrant, ac circumuagantur, atque haud ita longè à terra. Vnde fieri uidemus, ut ad quoduis fortè obſtaculum facillimè offendant. Cùm autem longa obuolitatione feſſi ſeſe ad quietem componunt, minimè ſedere, aut ſtare inſtar aliarum auium ſolent, uerùm hamis digitulorum, quorum rudimenta in medijs alis habent, parietibus, ſaxis, arboribus, aut cauernarum fornicibus ſeſe appendunt. Vnde Homerus fingit Vlyſſem ramis arboris adhæreſcere inſtar Veſpertilionum, ſiue (ut inquit Euſtathius) ad oſtendendum robur ramorum, quibus Vlyſſes grauis alioquin corpore, uelut leuis Veſpertilio hæreſceret, ſiue quòd hæc auis non ſuper ramis ingredi, ſed ab eis pendere ſoleat: uerſus [c] Homeri ſunt:

Τῷ (ἐρινεῷ) προσφὺς ἐχόμην, ὡς νυκτερὶς, οὐδέπῃ εἶχον
Οὔτε στηρίξαι ποσὶν ἔμπεδον, οὔτ᾽ ἐπιβῆναι.

Hos Andreas Diuus ad verbum ita transfert:

Huic inhærens tenebar, ſicut Veſpertilio, neque alibi poteram,
Neque inſiſtere pedibus firmiter, neque aſcendere.

Proprium etiam Veſpertilionum eſt, vt teſtatur Euſtathius, continuata ſerie, & veluti catena quadam inter ſe cohærere, ut [d] Homerus etiam canit, vbi animas piorum, quas Mercurium in infernum deducere ſcribit, ſibi inuicem conglobari more harum volucrum introducit:

—— Ταὶ δὲ τρίζουσαι ἕποντο
Ὡς δ᾽ ὅτε νυκτερίδες μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο
Τρίζουσαι ποτέονται, ἐπεί κέ τις ἀποπέσῃσιν
Ὁρμαθοῦ ἐκ πέτρης, ἀνά τ᾽ ἀλλήλῃσιν ἔχονται.

—— Hæ autem frementes ſequebantur
Sicut autem quando Veſpertiliones ſeceſſu antri magni
Strepentes volant, poſtquam aliquis cadere fecit,
Multitudine è petra ſibiq; inuicem cohærent.

[a] Metamor. 4.

[b] Conſt. monaſt. c. 9.

[c] Odyſſ. M.

[d] Odyſſ. Ω.

10

20

30

40

50

Quibus

Quibus verbis Homerus etiam Vespertiliones saxorum,& antrorum parietibus, ut antè diximus,appendere solere docet,quod cùm Bellonius Africanis solis conuenire arbitratur, vehementer fallitur. Nam & nostrates haud secus,atq; illi, cùm post longam circumuolitationem lassi quietem quærunt,statim digitulorum hamulis sese ex muro suspendunt,vt non semel data opera obseruauimus. Sed *volat etiam Vespertilio*, vt Plinij verbis vtar, *geminos implexa infantes*.

Bellonij error.

CIBVS.

VESPERTILIONI in cibatu culices (inquit Plinius) gratissimi sunt, sed & muscæ,quas sub noctem circumuolans,inquirit. Vescitur & libentissimè carnibus,& laridum,candelas,aliaq; pinguia quæuis ambit instar murium. Succidiam è laqueari suspensam,ita nonnunquam exedit, vt in excauata scrobe stabuletur proprij alimenti hospes & incola. Itaque eam ob causam quibusdam Germanis Speckmauss nuncupatur. Vt igitur non corpore solùm cùm extrà, tùm intrà mures refert, ita in hoc etiam illis similis est, quòd ijsdem cibis pinguibus scilicet omnibus cum ijs delectetur.

Cur Speckmaus dicatur.

FERITAS. MORDACITAS.

QVANQVAM Vulgarium ea quoque natura esse dicitur, vt nudam ferè corporis partem noctù instar culicum intrepidè inuadant, acri morsu impetant, & sanguinem magna auiditate ad satietatem usque exugant, longè tamen maior exoticarum,& quas in India nouiq; orbis regionibus reperiri scribunt,feritas narratur, rabiei sanè proxima. Isidorus, & Albertus scribunt Vespertiliones in regionibus calidis,nostris longè maiores, & Columbis magnitudine pares,hominum facies inuadere,ita percutiendo & vulnerando, ut interdum vel nares vel aures vel alias partes mutilent. Ita *Casiam* (inquit [a] Plinius) *fabulosa narrauit antiquitas, princepsq; Herodotus colligi circa paludes, propugnante vnguibus diro Vespertilionum genere aligerisq; serpentibus, his commentis augentes rerum pretia.* [b] Petrus Martyr in Dariene noui orbis regione Hispanos noctù Vespertilionum morsibus plurimùm infestatos scribit,& exhausto sanguine in uitæ discrimen adductos,imò mortuos etiam quosdam ea tabe compertos esse. Gallum item & Gallinam non solùm noctù sub dio comprehensos,sed & canes, & catos morsu interemisse. Quin & in reliquis,& præsertim Peruanæ regionis locis, tales Vespertiliones repertos scribit, qui inusitata magnitudine, Columbas nostras adæquantes,tanquam furijs perciti, homines adorirentur sub primam noctem, ac diro, & morsu viroso ad insaniam propemodum adigerent, ita vt ab his,veluti quod de Harpyis & auibus Stymphalidibus antiquitas fabulata est, ea loca deserere incolæ coacti fuerint. Verùm haud verisimilia fortè videbantur ista, sed illud magis mirandum, quod Pompilius Azalius narrat apud Indos orientales regione quadam tam immane Vespertilionum genus grassari, vt illac transeuntes alis verberatos in terram frequenter prosternat, & multos etiam occidat: Tantæ autem atrocitatis argumenta & fastigia esse cadauerum ossa, tota valle passim iacentia.

Casia quo colligatur.
[a] L.12.c.19
[b] L.6.dec.3.
Hispani à Vespertilionibus infestati.

GENERATIO.

VOLVCRVM (inquit [a] Plinius) *animal parit Vespertilio tantùm*. Volantia enim vniuersa ex ouis prodeunt excepto hoc, quod, vt Macrobius ait, incertæ est naturæ,& formatos pullos parit. Quod Vulturem quoque facere multi, atque inter eos Volaterranus turpiter mentiti sunt. Sunt hi,vt à me ruri obseruatum, musculis recens natis similes,glabri planè,& nudi, infantis humani instar,omnibus tamen partibus,& membris suis absoluti. Nam & integras alas habebat, & pedes in quinque digitos dissectos, integros, haud secus atque parens ipse. Cùm autem & solus quidem volucrum,& mammillas habeat,& lac,*fœtusq;* (inquit Plinius) *nutrit lacte admotos vberibus*. Nidum nullum construit,sed in quamuis rimam,aut foramen,& præcipuè intra tegularum hiatus pullos eijcit,eosq; mox aut è pariete suspensos,aut mammillis adhærentes lactat. Admiratione sanè digna res, & à me obseruata, fœtus matris vberibus,cùm primùm enixa est, adeò tenaciter adhærescere,vt nunquã ab eis se dimoueri patiantur. Quinimò quod amplius est,non solùm à vulneratæ matris,sed ne à mortuæ quidem mammis auelli poterant, tantum

[a] L.10.c.61
Vespertilionum pulli.
Nidus.
Fœtus quo Vespertilio enutriat.

aberat, vt sponte sua deciderent. Mater verò vno aut altero à partu die, cùm ad pastum euolare cogitur, fœtus ab vberibus deponit, ac ex pariete suspendit. In quo duplex certè prouidę & sagacis naturæ exemplum notare licet, alterum quidem quòd cùm duo tantùm ei, vt homini, vbera dederit, ita geminos vnico partu, ut plurimùm edere voluerit, aliquando etiã vnicum saltem, ne si plures pareret, lactare omnes non posset. Fœcũdioribus enim animantibus vbera multitudini fœtuum suffectura addidit, in necessarijs non deficiens, vt in superfluis nunquam abundans. Alterum non minus admirandum est, quod matrem interim, dum proli nuper natæ ob teneritatem metuens, primo vel secundo die, ad pastum euolare prohibetur, secundinas quas vocant, deuorare instruxerit, ne si auolaret, illi paterentur, aut ipsa dum domi manere cogitur, tot partus antea laboribus exhausta, ob nouam inediam deficiat. Falluntur ergò, qui nudos planè, & nullis obtectos secundinis fœtus produci putant. [b] Bellonius enim plures vigenis omnes prægnantes in Pseudolabyrintho Cretæ se secuisse tradit, quæ omnes membranis obuolutos in utero fœtus haberẽt, eaq; in re, ut & reliqua interiori corporis cõstitutione muribus terrestribus omni ex parte simillimos. [c] Aristoteles sanè Vespertilionis vuluam, dum uterum gerit, acetabula habere scribit. Cæterũ de generatione Vespertilionis, apud Philosophos quosdam controuersia est, ex partium nimirum varietate nata. Quærunt enim nunquid generatio hæc, ut vocant, vniuoca sit, an secus. Huic quæstioni ita satisfacere conatur [d] Ambrosius Nolanus, suis in Auerroem commentarijs, vbi Vespertilionem, uti & uitulum marinum quadrupedem, simul ac piscem; Struthiocamelumq; auem, simul & bisulcũ, non è partiũ congressu, verùm è semine oriri statuit. *Ea enim*, inquit, *partes, quæ in ipsis diuersæ apparent, omnes è semine, & informi corpore genitæ esse compertæ sunt. Neque ratio non cogit, ea, quæ diceret vitulos marinos, Struthiones & Vespertiliones inter diuersa genera ambigentia esse, ideoq́, eorum generationem ex concursu partium fieri. Nam partibus nullis actu apparentibus in eorum generatione, in qua informe semen antecessit, habetur euidenter, hæc animalia, alia ratione, quàm partium concursu fieri. Secus fiunt stirpium insitiones, quoniam subiecta planta locum terræ, & scrobis, in quam implantetur, seu infodiatur, tenet.* Vt tamen hunc ipsum Vespertilionem, sicut & mures ipsos terrestres ex semine procreari constat, ita nonnunquam etiam è putri materia gigni dubium fortè esse non debet. Vnde subitò aliquando magnam vtrorumq; copiam ingruere videmus, ut plurimum sanè, quod [e] Cornelius Gemma testatur, ab aëris morbida quadam excretione. Ita, idem ait, *singulis animalibus sua quædam est propria, sed quæ mente tractari possit, nec circumscribi oratione, materies.*

Naturæ sagacitas.

[b] *Lib. 2. de Auib. c. 2.*

[c] *3. Hist. c. 1.*

Quęstio de generatione Vespertilionis.

[d] *L. 13. c. 83*

[e] *Lib. 1. Cosmocrit. c. 8.*

ANTIPATHIA. SYMPATHIA.

CICONIA, vt [a] Aelianus, Philes, necnon [b] Zoroastres scribunt, & Vespertilio inimici sunt. Huius enim cõtactu solo Ciconiæ oua sterilescunt, ni platani folijs in nidum impositis sibi cauerit, quę accedenti Vespertilioni (si credimus) torporem inferunt. Plinius etiam *platanum Vespertilionibus aduersari* scribit, & Africanus, ne Vespertiliones inuolẽt, ad ingressus omnes platani folia suspendi iubet. Eosdem idem cum paulò antè citato Zoroastre author est, hæderæ etiam suffitu & odore perimi. Plinius præterea & formicarum genus esse venenatum tradit, quas Solifugas Cicero, ut habet [c] Dalechampius, appellet, salputas Bœtica, quibus cor Vespertilionis non solùm contrarium sit, imò omnibus in vniuersum formicis, vnde Noctuæ (si Oppiano fides adhibenda est) cùm formicas à pullis abigere cupiunt, Vespertilionis cor in nido habent, tanquam formicæ etiam sua latibula deserant, si quis cor Vespertilionis imposuerit. Alis Vespertilionum ad formicarum nidos admotis, nullam ipsarum egredi Horus testatur. Locustis quoque inimicus putatur Vespertilio. Illas author est [d] Democritus, locum subiectum minimè transuolaturas, ubi quis Vespertiliones elatioribus arboribus suspenderit. Verùm ut occultę huius inimicitiæ ratio naturalis assignari non potest, ita nec è contra necessitudinis, quæ ei cum Columbis intercedit. Didymus enim, qui etiam Geoponica scripsit, perseueraturas Columbas ait, si caput Vespertilionis in peris, summo columbarij fastigio suspendatur. Cum lumine utrũ sympatheiam, an antipatheian habeãt, dubium videtur. Illud experientia docet, si quis vespertino crepusculo facem, candelamuè scopis stipitiuè impositam, aut gladium nitidum & micantem in sublime eleuet, Vespertiliones ad ea aduolare, & offensos frequenter decidere. Hac enim ratione potissimùm capiuntur, vel si fortè fenestras in conclaue inuolarũt, fieri etiam potest, ut id accidat, quòd lumine clariori oculi eorum cæcuciant, hallucinenturq; ideò incerto volatu, haud difficulter in protensum gladium, aut facem impingant, atque ita offensi delabantur.

[a] *Lib. de ani. 1. c. 37.*

[b] *In Geoponicis.*

Ciconia & Vespertilio inimici.

Platanus Vespertilioni aduersa planta.

Cũ hedera

Cum Solifugis & cũ omnib. formicis.

[c] *In Comm. in Plin. lib. 29. cap. 4.*

Cum locustis.

[d] *In Geoponicis.*

Amicitia cũ Columbis.

Cum splendidis.

COGNOMINATA.

LIM multis erant nomina auium. Ita Philoſophus Chærephon Socratis perfamiliaris Nycteris non ineptè dictus fuiſſe legitur, vel quia, uti neque hoc animal interdiu apparet, ita neque Philoſophi, (latent enim & philoſophantur) vel quia nigricantis erat coloris cum pallore interfuſo, vnde & pyxinos, id eſt, buxeus cognominatus eſt, vel deniq; quia Philoſophiæ ſtudijs emaciatus, corpore ſtrigoſo erat, cùm etiam aliàs eſſet ſtatura procera & gracilis. Vnde natum adagium: *Nihil differs à Chærephonte*, in homines pallidos, & graciles. Talis enim corporis ſpecie erat Chærephõ, vt Suidas teſtatur. Meminit Ariſtophanes Ἴβις Λικέργῳ, χαιρεφωντι νυκτερις ſupple ἦν ὄνομα, id eſt, *Ibis Licurgo, Chærephonti Veſpertilio nomen eſt*. Veſpertilionem viri eruditiſſimi explicant apud [a] Iuriſconſultos, qui interdiu exiliter videt, noctù acri ſit acie, ego potiùs (inquit [b] Turnebus) putem eum eſſe, qui interdiù more Veſpertilionis latitet, noctù prodeat, quod fugitiuos quoſdam feciſſe olim non dubium eſt. Ne enim in dominum, vel in notos inciderent, interdiù ſe abdebant, cùm foras exirent noctù, vt Veſpertiliones, alijs tamen in libris veſpillo legitur. Reperi in antiquo lexico Veſpertilionem eſſe ſepulcrorum violatorem, quem Græci τυμβωρύχον, quod intelligetur per antiphraſin, quaſi nõ ſepeliat, ſed nudet: cùm Veſpillo funerare ſoleat. In Latinogræco Lexico reperi Viſpellio & Veſpello, vbi etiam exponitur ille νεκροθάπτης, hic νεκροφόρος, ita ille funerator eſt, hic cadauera portat.

Chærephõ philoſoph⁹ Nycteris dictus & buxeus.

Nihil differs à Chærephonte Prouerbiũ.

[a] *l. qui decẽ A. de ſolut. & liberat.*

[b] *L. 14. Aduerſ. cap. 3.*

τυμβωρύχον. Veſpillo. Viſpellio. Veſpello. νεκροθάπτης. νεκροφόρος.

DENOMINATA.

L[a]VCIANVS Nyctiporum fluuiũ appellari à Veſpertilionibus fingit, eumq; præterlabi inſulam ſomni, quæ ſola has aues procreat, & circa eam vndiq; circumiacere ſyluam cuius arbores ſint papauera procera, & mandragoræ, in quibus illæ aues ſedeant.

Hyctipor⁹ fluuius.

[a] *L. 2. Hiſt. Veræ.*

AVGVRIA. PROGNOSTICA.

PRIMVM augurium, quod Hieroni iuniori Siciliæ tyranno obtigit, fuit hoc. Cùm adhuc adoleſcens de virtute belli periculum facturus eſſet, Aquila clypeo inſedit, & Veſpertilio haſtæ: illa quidem ex ſententia augurum robuſtum corpore, hic ſolertem animo prudentemq; ac regno dignum portendebat. Ita [a] Fazelius hoc augurium narrat. Ego verò ad Noctuam id pertinere puto, quia huic à veteribus attribuitur. Superſtitioſum omninò eſt quòd tradit [b] Apuleius: *Cùm penetra-uerint larem quempiam ſolicitè præhenſas foribus adfigi, vt quod infauſtis uolatibus familiæ minantur exi-tium ſuis luant cruciatibus.* Quod ſequitur, fortè naturalem rationem habet: Veſpertiliones ueſperi, ſi citiùs & plures ſolito cauernis ſuis egrediantur, ſignum caloris, & ſerenitatis erunt, poſtridie futurę, vt Gratarolus fortè ex [c] Ariſtotele annotat. Contra verò ſi ſeſe occultant, neque è latebris prodeant, tempeſtatem ſeu nubilum cælum præſagiunt.

Hieronis augurium de regno obtinẽdo.

[a] *Lib. de Sicilia.*

[b] *Lib. 3. de Aſino aur.*

Serenitatis prognoſticon.

[c] *De Secretis.*

Tempeſtatis ſignum.

MORALIA.

NATVRAE Veſpertilionis cõgruere naturam Diaboli Diuus [a] Baſilius ait, hoc pacto. Die enim illa abijciet homo, abominationes ſuas argenteas & aureas, quas fecerunt, vt adorent uana, & Veſpertiliones, & ingredientur foramina ſolidæ petræ, & ſciſſuras petrarum à facie formidinis Domini, & à gloria fortitudinis eius, quum reſurrexerit, percutere terram. Eſt autem, inquit ille, Veſpertilio animal nocturnæ caliginis appetens, verſans in tenebris, ſolis ſplendorem non ferens, & in deſertis locis perlibenter conuerſatur. Quid autem Dæmones, an non tales nempè vaſtitatis opifices, lucem eam auerſantur, quæ eſt vera lux totius mundi? Veſpertilio & alis præditum animal eſt, nec tamen pennis præteruolat, ſed membranula carnea per aërem uolaturit. Iſtiuſmodi ſunt & dęmones, incorporei quidem ſunt, nullo acceſi deſiderio alis prouolant, ſed materialium rerũ affixi, deſiderijs intabeſcentes carnis inſtar concretionis obduruerunt. Veſpertilio animalculum eſt uolatile & quadrupes, pedum alioqui firmitate non ſatis tutò fulcitur, & infirmi eſt uolatus. Cuiuſmodi ſunt & dæmones. Neq; enim angeli, neque homines ſunt. Illorum quidem dignitate non ſunt perfruiti, non item hominum aſſecuti naturam. Dentes habet Veſpertilio non item alites aliæ. Dæmones autem expeten-

[a] *Comment. in c. 2. Eſa.*

Diabolus Veſpertilioni comparatus.

dæ uindictæ appetentiores sunt, non etiam angeli. Vespertilio nequaquam aliarum auium instar gignit oua, sed animalcula parit ipso partus initio. Tales sunt & dæmones, actutũ & quàm ocyssimè malignæ suæ operationi finem imponunt. Qui igitur uenerabundi procidunt dæmonibus, allegoricè dici possunt Vespertiliones. Quando autem à se unus aliquis excusserit ineptissimam uanitatem idololatriæ, ac desierit procidere Vespertilionibus, tũc uolet primum ingredi cauernas solidæ petræ, ac scissuras petrarum. Cauernæ istæ seu foramina petrarum multas illas mansiones designant, quæ meo arbitratu iuxta analogiã singulis quibusq; in Christum credentibus sunt condistinctę, & scissuræ petrarum passionẽ innuunt corporis eius, nempè eorum, qui sunt salutem consequuturi, ut ad ipsum confugiant, apprecantur, seque recondant sub eius perfectione. Item [b] alibi, sed in partem bonam Vespertilionum naturam uertit. Cõmoueat te quæso (inquit) mutuus amor Vespertilionum qui lõga ueluti catena constricti inter se cohærent, ne unquam separationem ac uitam solitariam societate atque communione prȩstantiorem esse existimes. Nihil enim est, quod nos ab inuicem seiungat, nisi nosmet ipsos spontè ab alijs semoueremus. [c] Isychius de Vespertilione ita allegoricè scribit: Circa terram uolant Vespertiliones, ita ut pennis pro pedibus utantur, quando ambulant, quod indignum est eis, qui contemplationi dent operam, horum etiam contemplatio proculdubiò in terrenis occupatur. Sic Hȩreticis omnibus Vespertiliones comparantur, quòd scelerum pleni, uirtutis fulgentissimum lumen aspicere, tanquam solem illȩ uolucres, haud possint, & Ecclesiȩ formosissimas partes intueri & mẽte circumlustrare. [d] Hieronymus Vida timorem, atrum & ineluctabile monstrum depingẽs, egregiè ei Vespertilionis alas tribuit, quoniam timidi non aliter atque hȩc auis in tenebris sese abdant. Canit autem:

[b] *Orat. 1. de amor. erga Deũ & proximum.*
Vespertilionum amor.
[c] *Lib. 2. in c. 11. Leuit.*
Qui Vespertilionibus cõparandi. Hæretici.
[d] *L. 5. Christiadum.*

Iussa facit, sibi nigrantes accommodat alas
Nocturnarum auium, inq; atros se colligit artus,
Iamq; emensa via tractus obscæna volucris
Purpurei crebra ante oculos se præsidis ecce
Fertq; refertq; volans circum importuna sonansq;
Nunc pectus nunc ora nigris euerberat alis.

MEDICA.

Ad Scirrũ.

AVICENNA Vespertilione ad curandum lienis scirrũ hoc modo uti iubet. *Vespertilionem* (inquit) *decolla, & arefactum tere, inde propina cum syrupo & aceto, quantum tribus digitis comprehenditur. Aut septem Vespertiliones pingues decollatos repurga, & in vase vitreato acetum forte eis superinfunde, & vas luto obstructum in furnum impone, ut decoquantur; Tum vase extracto & refrigerato, Vespertiliones in aceto digitis dissolue; inde propinabis quotidiè pondus drachmarum duarum. Remedium enim hoc experimento constat.* Ad podagram eundem [a] Galenus adhibere docet, hoc pacto: *Vespertiliones tres aquæ pluuiali incoquito, deinde hæc adycito: lini seminis triti vncias iiij. oua cruda tria, olei cyathum i. bubuli stercoris, ceræ vtriusque vncias iiij. Omnia in vnum corpus redacta subigito, & cubitum eunti semel atque iterum applicato.* [b] Idem psilothrum conficere docet ex Vespertilionibus, si plures eorum uiui in bitumen dimittantur, donec putrescant. Atque tùm quemcunque uelis locum inungi iubet. Auicenna oleum arthriticis doloribus utile ita parat. Accipe Vespertiliones duodecim, succi almar macor (hanc herbam esse uulgò S. Iohannis Venetis dictam, uult Bellunensis, at Monachis Mesuem commentatis melissophyllon) & olei ueteris ana lib. ſ. aristolochię, castorei, ana drachmas iiij. costi drach. iij. Decoquantur simul donec consumatur aqua, seu potiùs succus herbȩ, & remaneat oleum. Sanguinem Vespertilionis plurimi authores psilothri uim babere tradunt. In primis affirmat id ipsum [c] Plinius, sed malis puerorum (quos imberbes esse uolumus) illitum non satis proficere monet, nisi cicutȩ semen, uel calchantum ut Galenus, etiam posteà inducatur. Neq; enim rectè erucȩ semen apud Plinium eo loco legitur, quòd nihil ad psilothra ualet. *Sic enim aut in totum tolluntur*, inquit, *aut non excedunt lanuginem. Idem & cerebro eorum effici putant; est autem duplex, rubens & candidum. Aliqui sanguinem eius & iecur admiscent.* Ad trichiasin, qua oculi palpebrarum pilis infestantur, Archigenes apud [d] Galenum Vespertilionis sanguinem alijs quibusdam miscet, ut & Ant. Musa prȩcedenti ibidem capite. Serenus quoque si te hoc uitium infestet, & pili oculis molesti sint:

Ad podagram.
[a] *3. Euporis. 248.*
[b] *2. Eup. 85*
Ad arthridis dolores.
Sanguinis vis.
[c] *L. 30. c. 1.*
Plinius correctus.
Ad trichiasin.
[d] *4. de cõp. med. secundum loca cap. 8.*

Ergo (inquit) *locum crinis vulsi continge cruore*
Quem dat auis tremulis simulat quæ pellibus alas.

Idipsum Marcellus, Kiranides, alijq; recentiores ex illis, ut credo, repetunt. Quin & [e] Galenus alibi psilothrum ex cerebro Vespertilionis, & mulieris lacte componi, & locum inungi iubet.

[e] *3. Eup. 25*

Idem

Idem tamen è contra alibi hanc vim ſanguini Veſpertilionis diſertè demit, in hæc verba diſſerens: *Sanguinem Veſpertilionis ſcribunt quidam, ſi Virginum vberibus illinatur, plurimo ea tempore ab extuberatione tueri, quod falſum eſt, veluti & quòd enaſci ſub alis pilos prohibeat, id quod rectè Xenocrates, tanquam mendacium calumniatus eſt*. Verùm ipſe cenſet ad hunc vſum, aut calchanthum inſpergendum eſſe, aut ſemen cicutæ, aitque, vbi hoc factum erit, aut prorſum pilos non prodituros, aut ſi prodeant, certè lanugineos fore. Leue enim alioquin & debile eſſet medicamentum, niſi cicutæ ſemen adderetur, quod nempè per ſeſe partes, quibus impoſitum fuerit, haud ſtrenuè refrigeret. Sunt qui puerorum pudendis ſanguinem Veſpertilionis illinunt, credentes ita diutiſſimè eas partes à pube immunes ſeruari poſſe. Quod forte [f] Georgius Pictorius dicere voluerit his verſibus:

[f] *In Pantopolio.*

10

Eſt volucris ſimulat tremulis quæ pellibus alas,
Quæ lactat pullos vberibusq́; ſuis.
Pſillotrum referunt iſtam dare poſſe cruorem
Et gratum quemuis reddere Principibus.

Iulius Alexandrinus tamen ſanguine hoc euulſos pilos, ne renaſcerentur, prohiberi poſſe ſperantes, falſos ſe opinione ſua teſtatur. Sanè ex refrigeratione partis vehementi tale quid poſſe contingere non eſt à ratione alienum. Veſpertilionis tamen ſanguis adeò frigidæ facultatis non eſt, ut eum id præſtare credamus. Nam in totum nullus ſanguis frigidus eſt. In [g] Auicennæ tranſlatione legitur *vnguentum Veſpertilionum prohibere ortum pilorum, & incrementum mammillarum in puellis*, quod falſum eſt. Sed legēdum eſt ſanguinem Veſpertilionis inunctum uel illitū hoc pſtare perhiberi. Vt ut ſit, alij experiri poterunt, ſcio tamē alios uiuos Veſpertiliones in vas cū cedria infundere, & ad eundem uſum reſeruare. Tribuūtur etiam ſimiles effectus, ſed falsò alharbe ſanguini, ideſt, chamæleonis, & ranunculi uiridis, quem calamiten uocāt. Aliam medicinā ex ſanguine Veſpertilionis proponit [h] Plinius, ſed ut ipſe fatetur, magicam: Etenim, *magi*, inquit, *Veſpertilionis ſanguine contacto vētre in totum annum caueri dolorem tradunt*. Et [i] paulò antè; *grauiſſimum vitiū ileos appellatur, huic reſiſti aiunt, diſcerpti Veſpertilionis ſanguine, etiā illito ventre ſubuenire*. Idem Marcellus Empericus ſuo teſtimonio confirmare annititur. Auicenna cerebrum Veſpertilionis, ut Kiranides ſanguinem cum ſucco Rhamni, & melle illitum, ad ſuffuſiones oculorum commendant, ſed nondum planè cōfirmatas. Si mus araneus momorderit iumenta, fel Veſpertilionis (docente Plinio) vtiliter imponitur adiecto aceto. Apud Auicennam legitur Scerrazirac (Belluenſis reſtituit Sizarach, exponitq́; lac vel vrinam Veſpertilionis) abſtergendi vim habere, valdè calefacere, & curare ungulam, & albuginem. Alij è contra, ſtercori Veſpertilionis vim excæcantē tribuunt, & aliquando cor eius & linguam, hydrophobiam inducere teſtantur. Vulgò etiam urina Veſpertilionis uenenoſam quandam, & ſepticam habere facultatē exiſtimatur; Ea tamen Ornithologus ſine noxa quoſdam aſperſos eſſe ſcribit. Dicit Pſellus Platonicus quod Canes, & Corui, & Galli conferunt ad vigiliam, etiam Philomela, & Veſpertilio, & Noctua, atque ex his maximè caput, cor & oculi. Ideo dicunt, ſi quis cor Corui, uel Veſpertilionis ſuper ſe portauerit, non dormitabit, donec deponatur. Idem facit caput Veſpertilionis aridum, alligatum in dextro brachio vigilantis. Nam ſi ponatur ſuper dormientem, fertur non excitari, donec depoſitum fuerit. Secundum authoritatem antiquorum Veſpertilionum combuſtorum cineres, & Noctuæ cum vino potandos dabant, ſi nutricum lac fuiſſet determinatum, uel cum aqua ſoluta mammis illinebant: neutrum tamen ego laudauerim: Importunitas enim hęc ſtomachum exterminat, & cibum corrumpit. Referunt rerum occidentalium ſcriptores, præſertim [k] Petrus Martyr in Vraba noui orbis ampliſſima prouincia maximum eſſe fluuiū, ex eiuſque paludibus Veſpertiliones noctū prodire Turturibus non minores, & morſu lethali Hiſpanos infeſtare, idq; aliquos ex militibus, qui hoſce morſus experti ſint, teſtatos fuiſſe. Quinimò quoſdam diem ex eo obijſſe, tam diram atque atrocem uim morſus eorum eſſe aiunt. *Anciſus tamen*, inquit idem, *prætor electus interroganti mihi de Veſpertilionum venenato morſu, retulit ſe fuiſſe inter dormiendum à Veſpertilione demorſum in talo pedis æſtate ob calorem detecti; nec magis nocuiſſe, quàm ſi alterius animalis non venenoſi dētibus læſus fuiſſet.* Morſus verò Veſpertilionis ſiue uenenatus eſt, ſiue veneni omnis expers curari traditur, uel aqua marina, uel alia calente, uel cinere tantùm feruente, quantum tolerari poteſt, parte obluta vel oblita. Raſis, *qui commederit*, inquit, *linguam aut cor Veſpertilionis, fugiet potum aquæ & morietur*; Curabit qui aſſumpſerit eodem modo, quo morſus canis rabidi ſanatur: prouocabit in primis vomitum cum butyro & aceto & fundet ſuper caput ægri lac recens: & bezuar ei ſunt cancri fluuiatiles. Traduntur aliæ quāplures Veſpertilionis ab authoribus facultates, ſed ſuperſtitioſæ proculdubiò, ne dicam impiæ, quas etiam ipſe Plinius homo Ethnicus ſapere magiam dixit. Vnde admonitus lector fidem quantam uolet, his adhibebit, quæ nos tamen, ne non omnia à nobis

[g] *L. 2. tract. 2. c. 741.* Auicenna emēdatus.

[h] *L. 30. c. 7.* [i] *Eodem capite.*

Sceirrazirac. Sizarach. Ad vngulā & albuginem. Stercoris vſus. Vrinæ vis.

[k] *L. 4. dec. 2*

Morſus Veſpertilionis curatio.

20 30 40 50

nobis recitata quis queri poſſit, hîc ſubtexere voluimus. Huius generis, id eſt, *magicæ vanitatis* inquit[1] Plinius, *propè videri poſſunt, quod tradunt, ſi ter circumuolatus domui Veſpertilio viuus per feneſtram inuerſo capite infigatur, amuletum eſſe, præſertimq́, ouilibus circumlatum toties, & pedibus ſuſpenſum in ſuperliminari.* Magi præterea tradunt Veſpertilionis ſanguinem collectum flocco, & mulierum capiti impoſitum libidinem mouere, ſi ſagittarium Sol vel luna permeet, tum Veſpertilionis alas crematas, & oleo tritas febrientibus inungunt. Caput Veſpertilionis aridum adalligatum ſomnum arcet. Atque hæc omnia ex Plinio. Eiuſdem caput ex ſublimi arbore ſuſpenſum fugare tradunt locuſtas. Cor etiam exitum formicarum prohibere tradũt Cardano teſte.

[1] L. 29. c. 4.

Sanguis. Caput. Cor.

VSVS IN CIBO.

VESPERTILIONEM, etſi impurus ſit, & non ſolùm lege Moſaica, ſed etiam aſpectu abominabilis, reperiuntur tamen, qui in cibum admittãt: Etenim [a] Strabo author eſt, *in Borſippa vrbe Babiloniæ, quæ Meſopotaniæ coniuncta eſt, inter Euphratis conuerſiones, maximam eſſe Veſpertilionum multitudinem, qui longè maiores ſint, quàm qui in cæteris locis capiuntur, eosq́, in eſum condiri.* Quin etiam qui hiſtoriam Nauigat. Orient. conſcripſerunt, in inſula S. Ioannis Veſpertiliones aſſerunt reperiri, non tantùm eſui aptos, verumetiam ſapore & obeſitate gratiſſimos. Eos feruente aqua expilant, fiuntq́; quales apud nos pulli Gallorum deplumati, carne admodum candida. [b] Scaliger Veſpertiliones teſtatur, qui magna copia ab incolis inſulę Catigan in mari Sur ſitę, eſitantur, *Aquilæ eſſe magnitudine, Gallinæ ſapore.*

[a] L. 16. Geog.

[b] Exercit. 236. 3.

HIEROGLYPHICA.

MVLIEREM lactantem ac bene nutrientem ſignificaturi Aegypij, Veſpertilionem pingebant. Sola enim inter omnes volucres hæc dentes ac mammas habet, & magna cura ſuos fœtus lactat. Iidem imbecillem hominem, & temerè audacem monſtrare volentes, Veſpertilionem effingebant, quòd hic, etſi pennas nõ habeat, volet tamen. Ala Veſpertilionis cum formica hominem ſignabat, qui ſe extra domum ſuam contineret.

Nutricis typus. Imbellis & temerè audacis typ⁹.

PROVERBIA.

VESPERTILIONES prouerbialiter videntur appellari, qui grauati ære alieno luce domi ſe continent, ne à creditoribus appellentur; noctù prodeunt. [a] Vlpianus: *Si quis ita ſtipulanti ſpodeat ſanum eſſe, furem non eſſe, Veſpertilionem non eſſe &c.* Quidam hoc loco legunt pro Veſpertilione *veſpillonem*, aut *verſipellem.* [b] Alciatus inter Iureconſultos vndiquaque doctiſſimus putat Veſpertilionem dictum (vt diximus) qui metu creditorum interdiu latitat, noctù prodit. Adagium ſumptum eſſe videtur ex Apologo quodam, ſiue Aeſopi, ſiue alterius illum imitati (nam Aeſopo indignus videtur) qui narrat Veſpertilionem, Mergum, & Rubum ſocietatem iniſſe, vt conflatis ſortibus pariter negotiarentur. Veſpertilionem contuliſſe pecuniam à veneratoribus mutuò ſumptam, Mergum aliud quidpiam, Rubum ueſtem. Quum omnes è naufragio nudi enataſſent, Veſpertilionem, metu creditorum interdiu latitare, noctù volare tãtùm, Mergum obſidere littora, ac ſubinde collum demittere in fundum, ſicubi reperiat merces ſuas vel eiectas in littus, uel in fundo hærentes: Rubum prætereuntium adhærere veſtibus, ſi quam fortè ſuam reperiat. Mihi tamen videtur Veſpertilionis nomen, vt antè diximus ex Turnebo, & in fugitiuum ſeruum competere, qui noctù ab hero ſolitus ſit ſeſe ſubducere, latitatq́; ubi periculum eſt, ne agnoſcatur. Nam mox proximo capite pro Veſpertilione erronem ponit, ac fugitiuum. *Quum quis,* inquit, *ſtipulatur furem non eſſe, fugitiuum non eſſe, erronem non eſſe.* Priſci tamen ea uoce ſecus uſi ſunt, uidelicet pro homine ancipitis fidei, qui nec huius ordinis ſit nec illius, cum utroque tamen colludat. Veſpertilio enim ſic eſt utrumq́; ut nec inter uolucres, nec inter mures planè locum habeat. Vnde [c] Varro, *factus ſum Veſpertilio, neque in muribus planè, neque in volucribus ſum.* Veſpertilionis conuicium torqueri poterit, & in amantes, qui noctù ob uagantur: quos [d] Plautus uocat latebricolas: *Elegans*, inquit, *deſpoliator latebricolarum hominum corruptor.* Budæus in citatum paulò antè Pandectarum locum Veſpertilionem uerbum arbitratur eſſe circumforaneum, & ex formula uenalitiorum deſumptum, pro eo, quem earundem Pandectarum author paulò antè myopem dixerat, id eſt, qui interdiu exiliter uidet, & ueſperi iuſtam aciem habet, qui Latinè luſcitioſus dicitur ab auium Veſpertilionum, ut ei

Veſpertiliones qui dicantur.

[a] Lib. Pandect. 21. tit. de Euictionibus.

[b] In comm. de rer. ſig.

Apologus de Mergo Veſpertilione & Rubo.

[c] In Agathone.

[d] In Trinũmo.

ut ei uidetur, similitudine. Quod ut probet, [c] Martiani locum adducit ita scribentis. *Num ergo etsi Vespertilionem, aut aliàs turpem dederit hominem, idem sit?* Iurisconsulti autem (idem eodem loco inquit) aliquando eam sibi licentiam permittunt, ut uerbis triuialibus & circumforaneis aut castrensibus pro legitimis & purè latinis utantur, qui fit, ut difficilior sit interdum apud eos enarratio, cùm ea uerba apud authores non reperiantur. Vt autem Vespillo legatur pro sandapilario, sensui non congruit.

[c] *In l. qui decem intra de solut.*

EMBLEMATA.

10 VARIAS hasce, quas proximè de Prouerbijs attulimus significationes, easq; tropicas Alciatus artificiosè hoc emblemate complectitur.

Vespere quæ tantùm volitat, quæ lumine lusca est,
Quæ cum alas gestet, cætera muris habet,
Ad res diuersas trahitur, mala nomina primum
Signat, quæ latitant iudiciumq; timent.
Inde & Philosophos, qui dum cælestia quærunt,
Caligant oculis, falsaq; sola vident,
Tandem ut versutos cùm clam sectentur vtrumq;,
Acquirunt neutra qui sibi parte fidem.
20 *Assumpsisse suum volucri ex Meneide nomen,*
Socraticum authores Cherephoonta ferunt,
Fusca viro facies, & stridens vocula tali
Hunc hominem potuit commaculare nota.

Apud [a] Nicolaum Reusnerum aliud est Emblema sub lemmate, MALA CAVSA SILENDA, quod tale est:

[a] *L. 3. Embl. 16.*

Dum cultus superûm spernunt, festumq; profanant,
Et leuibus fallunt tempus, opusq; iocis:
Protinus in volucres abeunt Meneides, has, qua
A sero verum Vespere nomen habent.
30 *Iamq; petunt tenebras, & solis numina vitant,*
Tecta frequentantes, humida nocte volant.
Mordere os hominum, quàm turpia dicere præstat
Luce sacra solùm mens vacet, osq; Deo.

ÆNIGMA.

EX incertitudine & ambiguitate naturæ Vespertilionis, qua neque auis neque quadrupes planè, utrumq; tamen quodammodo esse uidetur, natum arbitror Aenigma, quod [a] Plato facit. Vir non uir, uidens, nō uidens, percussit, non percussit, lapide nō lapide, auem nō auē, super arbore, nō arbore. Cuius sensus est, 40 hic Enuchus luscus talictro excussit pumicem in Vespertilionem super sambuco. Cur enim Vespertilio iure auis non auis dicatur, abūdè à nobis suo loco est dictum, nempè quòd alas & uolatum cum auibus, reliqua ferè omnia ut dentes, mammas, pilos, pedes &c. cum quadrupedibus communia habeat, & ut inquit Alciatus:

[a] *L. de Rep.*

Quod cùm alas gestet, cætera muris habet.

Aenigma hoc triplici senariolo expressit [b] Petrus Crinitus:

[b] *Lib. 20. de honest. discipl. cap. 8.*

Homo, non homo; videns non videns; alitem
Non alitem; lapide non lapide; perculit
Cùm super arbore, non super arbore degeret.

De Vespertilione aliud Sempronij ænigma legitur tribus hisce uersibus expressum:

50 *Nox mihi dat nomen, primo de tempore noctis,*
Pluma mihi non est, cùm sit mihi penna volantis
In tenebris sedeo, nec me committo diebus.

APOLOGI.

POLOGVM non quidem Aesopi, sed alterius cuiusdam Aesopi simiæ de Vespertilione, Mergo, & Rubo, inter prouerbia tum recitauimus, quod ad significationes Vespertilionis declarandas faceret. Alius est huiusmodi, & ipse à natura ancipiti animalis petitus, vt & ænigma, quod præmisimus. Auibus cunctis exulare iussis edicto, Vespertilio dixit, se murem esse; rursus alio super exilio murium promulgato, auem se esse dixit. Perstringit Apologus versipelles quosdam, qui instar Prothei cuiusdam omnes pro re nata, & ex suo commodo vultus induunt, seque nunc hos, nunc illos simulant, tempori certè se accomodantes & foro, ut dicitur, uti scientes.

Versipeles denotat Vespertilio.

10

FABVLOSA.

A[a] ELIANVS Meneiades tres sorores fuisse, fingit. Leucippen, Aristippen, & Alcithoën, quarum una in Cornicem, altera in Vespertilionem, tertia in Noctuam à Deo Bacchо mutata sit, quòd scilicet hunc ipsum Deum, eiusque orgia contempsissent. Ouidius uerò omnes simul in Vespertiliones uersas fuisse fabulatur eandem ob causam:

[a] L. 3. Variæ Hist.

At non Alcithoë Mineias orgia censet
Accipienda Dei &c.

Et paulò pòst:

20

Finis erat dictis & adhuc Mineia proles
Vrget opus spernitq́ Deum festumq́ prophanat.

Et quibusdam interiectis:

Iamq́ dies exactus erat, tempusq́ subibat,
Quod tu nec tenebras nec posses dicere noctem,
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis,
Tecta repentè quati, pinguesq́ ardere videntur
Lampades, & rutilis collucent ignibus ædes.
Falsaq́ sæuarum simulachra vlulare ferarum.
Fumida iam dudum latitant per tecta sorores
Diuersaq́ locis ignes, ac lumina vitant,
Dumq́ petunt tenebras paruos membrana per artus
Porrigitur, tenuesq́ includunt brachia pennæ:
Nec qua perdiderint veterem ratione figuram,
Scire sinunt tenebræ, non illas pluma leuauit,
Sustinuêre tamen se perlucentibus alis,
Conatæq́ loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt peraguntq́ leui stridore querelas,
Tectaq́ non siluas celebrant, lucemque perosæ
Nocte volant, seroque tenent à vespere nomen.

30

Et paulò pòst

40

potuit de pellice natus
Vertere Mæonios, pelagoque immergere nautas,
Et laceranda suæ nati dare viscera matri,
Et triplices operire nouis Meneidas alis.

HISTORICA.

ONACHI cuiusdam desperato morbo laborantis atque euentu insolenti, ac mirabili à Vespertilione fortè sanati, historia digna relatu mihi visa est. Solent Vespertiliones instar culicum noctu dormientes aggredi; & quam partem detectam repererint, ausu imperterrito mordicus impetere, sanguinemq; exugere. Accidit itaque, ut de vita periclitans æger decumberet cœnobita pleuritide, cum febre ardentissima coniuncta. Quare cùm phlebotomia tanquam unico præsidio summoperè egeret, Chyrurgus bis terue scalpello icta uena, ne tantillum quidem sanguinis extraxit. Vnde pro iam iam morituro desertus erat à reliquis monachis, qui extremo ei uale dicto, curaturi sepulcrum abierunt. Ad deploratum, & quem iam è uiuis excessisse rebantur, postridiè manè reuertuntur, hominemq; uiuum, & alacriorem solitò, ac

Monachus moribundus à Vespertilione sanatur.

50

tò, ac

tò, ac propè incolumem offendunt. Miratis ac causam sciscitantibus, hanc refert, Vespertilionem noctù, detectum pedem mordicùs arripuisse, venam aperuisse, sanguinem ad satiem vsque & copiosum exuxisse, saturum auolasse, vena relicta aperta. Breui itaque cænobita hic sanitati restitutus ad munia consueta redijt.

DE STRVTHIOCAMELO. Cap. II.

AVIVM omnium rapacium, cùm diurnarum, tùm nocturnarum historia iam nunc ad calcem vsque perducta, non videbor ordinem nobis hactenus obseruatum, inuertere, si Vespertilioni, quem nocturnis adneximus, Struthiocamelum, à quo [a] Plinius de auibus scripturus, exorsus est, subiunxerim, fabulosisq; cùm rapacibus, tùm non rapacibus, quæ subsequuntur, prætulerim. Struthiocamelus enim eodem modo, ut Vespertilio, partim auem, partim quadrupedem refert, quippè qui non vt quadrupes, pennas habeat: vt non auis, sublime non volitet, nec pennas ad volandum vtiles gerat, sed vt currentem adiuuent. Denique qui bipes etiam sit tanquam auis, bisulcus tanquam quadrupes, cùm digitos non habeat, vt aues, sed vngulas bipartitas, vt quadrupedes bisulci. Cùm itaque in hoc conueniant Vespertilio, & Struthiocamelus, ut semiaues sint, & semiquadrupedes, iure merito historię illius, huius adiungenda videbatur, eoque magis cùm vterque genus non habeat proprium, ad quod potiùs possint reduci.

[a] *L. 10. c. 1.*

ÆQVIVOCA.

STRVTHIOCAMELVS inter struthij herbę nomenclaturas legitur apud Dioscoridem, cuius radicibus ad ciendos menses [a] Hippocrates vtitur. Hanc herbam quibusdam lanariam dici scribit [b] Isidorus. Sunt qui struthium siue struthionem dictam velint, quoniam folia eius vtrinq; lancinata pennas huiusce Auis æmulentur, nam & aliæ plantæ à pennarum similitudine nomen habent, ut Filix, πτέρις dicta, hoc est, alata, quia scilicet folia eius vtrinq; pennarum more, teste [c] Dioscoride, digesta sint. Abietis item, & Sorborum folia Theophrastus singula tradit, *constare ex obliquis pennæ modo partibus, acsi omne vnum esset, habens lobos excisos ad neruum vsque, verùm differunt*, inquit, *singula multitudine partium. Decidunt, sed totum folium pēnæ facie.* Quod verò folia plantarum similia Strutij auis pennis dicantur, idem Theophrastus testis est, qui de arboribus Indiæ loquens: *in India*, inquit, *arbor quædam gignitur, cui folium specie prælongum simile pennis Struthiorum, quæ super galeis imponuntur longitudine duorum cubitorum*. Struthium quoque genus est mali apud [d] Athæneum. Struthium item pro obscæna parte virili in Mimis præsertim accipi solet, quandoquidem hæc corporis pars coniugium maximè promoueat, & debitis augeat incrementis. Ego verò eam partem id nominis obtinuisse putem, quoniam Struthiones insigniter sint, vt dicemus, Venerei.

Struthiocamelus herba.
[a] *Lib. 1. de mor. mul.*
[b] *Lib. 17. Orig. c. 9.*
Filix ab auium pennis dicta.
[c] *L. 4. c. 178.*
Struthium mali genus
[d] *L. 2. Deipn.*
Struthium pro mentula.

SINONYMA.

NON uno nomine (vt Latinis ferè ac Græcis) Hebręis Struthocamelus uenit, sed pluribus, ijsq; adeò confusis, vt æquiuoca potiùs, quàm sinonima videantur. Azida iuxta Phisiologum Auis eadem est, quæ Struthio. Albertus Asida legit per s, dicitque vocem esse Græcam, quæ ab alijs dicatur Chamæleon, sed pro Chamæleon scribendū est Struthiocamelus. Asida verò Hebraicū nomē, non Græcum esse uidetur, nō tamen Asida ab Hebræis profertur, sed Chasida, & nominatur à [a] Iob vnà cum Neelasa Aue, quam Kimhi Pauonē, Chaldæus Gallum syluestrem interpretatur. R. Abraham putat esse סטרוצא Struza, id est, Struthionem. בת יענה bath iaana Dauid Kimhi ponit in themate Ain ענ, & exponit aues degentes in solitudine, quæ vocem lugubrem emittant. [b] Idem ait בת bath minorem esse, Ieanim יענים maiores. Septuaginta Sirenes transferūt, Hieronymus Struthiones. Animal esse aiunt semper solitudinis amās, quod cùm pennas habere videatur, tamen de terra altiùs eleuari nequeat, quod Struthioni conuenit, vt & alij ferè scripturæ loci, in quibus Struthij fit mentio. Deuteron. 14. & Leuit. 11. Chaldæus interpres habet בת נעמישא bath naamitha; Arabs נעמאה neamath: Persa prætermisit, nimirum eandem vocē positurus, ut per versum totum fecit. Septuaginta interpretes στρουθος, Hiero-

Azida.
Asida.
Chasida.
[a] *Cap. 39.*
Struza.
Bath iaana.
[b] *Esaię c. 13.*
Bath naamitha.
Neamath.

Hieronymus Struthio. Dicitur & Hebraicè Iaenath ab vlulatu; ianath enim vlulare est aliquãdo Hebræis: vnde est, quod quidam Vlulam interpretantur. Dicitur Bath iaenath, id est, filia Struthionis, eò quòd homines fæmella ferè vesci solent, & cùm adhuc parua est, teste R. Dauid Kimhi in lib. Michol. Iaanath apud [c] Iob secundum Abraham est Struthio. Iob inquit se esse factum fratrem Syrenum, & socium στρουθῶν. στρουθοὺς autem dicit, quos nos Struthocamelos vocamus, ut inquit [d] Suidas. Habitabuntq; ibi filiæ Struthionis iaanath. Sunt qui Ranan quoque Hebraicam vocem Struthionem vertant. Thalim teste Syluatico est Struthio mas: Vetus glossographus Auicennæ legit Thaliz, codices nostri Auicennæ Thalium habent: Thalium, inquit, explicauimus in capite de Struthione. Vox fortè Persica fuerit. Naã etiam apud Syluaticum Struthionem significat, codex noster Auicennæ habet Naham; Bellunensis legit Nham, & est, inquit, auis Strutihio, alia lectio Nacham, quæ est auis magna palustris. Struthocamelus, uel ut alij scribunt, Struthiocamelus nomen Græcum est, quod Latini etiam receperunt, ut Plinius, multiq; alij recentiores, ut D. Hieronymus, & eo etiam posteriores alij, ut Gaza, multiq; uiri alij doctissimi Struthionem uocant, non desunt etiam qui Struthium dicant, ut Valla in translatione [e] Herodoti, & apud Philostratum in uita Apollonij. Synonima Græca sunt, στρουθος, ut Philostrato, atque etiam Aristoteli; στρουθοκαμηλος Hesychio; στρουθοϊοκαμηλος Oppiano, recentioribus Græcis στρουφοκαμηλος. Sunt qui auem hanc masculini generis faciant nec desunt qui fæminini; apud Iuliũ Capitolinum Struthiones Mauros legimus, & apud Lampridium Struthionum sexcentorũ & στρουθὸς ὁ Ἀράβιος, & στρουθὸς κατάγαιος ab Herodoto pronunciatur, & Aristoteles στρουθὸς ὁ ἐν λιβύῃ dixit, masculino scilicet genere. Aristophanes uerò multiq; alij Græci στρουθὸν μεγάλην, uel λυβικὴν, ut & recentiorum etiam nonnulli fæminino genere Struthionem magnam uel Libycam dicũt. Textor Rauisius Struthium uocat marem, & fæminam Struthionem, sed absque authoritate: quare nihil ego referre putem, utrum fæminini, aut masculini generis habeatur, sic & ipse Gaza modò Struthionem Africã dixit, cùm & aliàs Struthionem Lybicum dixisset. Plautus hanc auem Passerem marinũ appellauit, item & Pœnam auem; Sunt qui ita dictam uelint, quòd maritimas oras inhabitet, uel, ut Turnerus ait, quòd ex Africa mari in Italiam aduehatur, Passerem autem quòd eius similitudinem gerat. Ego uerò uocari crediderim Passerem, & Passerculum, & Græcè στρουθὸν & στρούθιον, quasi per ironiam nomine composito, uelut si quis pygmæum gigantem diceret, uel homunculum giganteum. At Struthocameli aliud etymum est, nempe, quòd colli, & crurium longitudine camelum imitetur. Est enim statura homine ipso procerior. Cùm uerò & multæ auis partes, collum nempè, rostrum, oculi, caput, crura, Anseri potius quàm camelo, similes sint Chenocamelum potiùs quàm Struthiocamelum curiosus quispiam uocauerit. Apud Varinum λίβυσσα ὄρνις, id est, Lybica auis pro Struthiocamelo legitur, ut in hoc carmine:

——ἄλλα λίβυσσα

Στρουθὸς ἀλισκομένη πλάζει καὶ ἀμφοτέρους.

Sic & Afra auis uocatur Latinis, ut annotat [f] Acron: & Vasta Auis [g] Claudiano. [h] Diodorus Siculus Aues Ceruinas appellauit, ut cõijcio. nam in tota descriptione cõueniũt omnia, nihilq; aduersatur, ut postea monstrabimus. Vespertilionem auem non auem uocant, idem Struthiocamelo quoque competere potest, cùm ut auis non uolet, & multas etiam partes cum quadrupedibus cõmunes habet. Italis appellatur Struzzo, uel Sturzo apud Scoppam. Hispanis Auestruz. Lusitanis Ema di Gei, Ema autem simpliciter Gruem eis significat, Gallis Autruche, uel Austruche. Germanis Strauss, uel Struuss, & quoniam pennis eius pilei, & galeæ ornantur, deducitur inde nomẽ ein Strussle, pro quauis crista, & uerbum strussen pro eo, quod est superbè se erigere. Belgis dicitur een uogel struijs. Anglis an Oistris, uel Ostrige. Illyricè Pstros, Polonicè Strus.

Iaenath. [c] Cap. 39. [d] In Sirenibus. Ranan. Thalim. Thalix. Thalius. Naam. Naham. Nham. Nacham. [e] Lib. 4. Στρουθος. Στρουθοκαμηλος. Στρουθοϊοκαμηλος. Στρουφοκαμηλος. Pœna auis quæ. Passer marinus cur Struthio dictus. Etymon. Chœnocamelus. Λίβυσσα ὄρνις. Lybica auis. Afra auis. [f] In cõmen. Horat. Vasta auis. [g] Lib. 1. in Eutropium. Auis ceruena. [h] Lib. 4. rer. antiq. c. 3. Auis non auis.

10 20 30 40

GENVS. DIFFERENTIÆ.

DE Struthiocamelo, quoniam ut Vespertilio partim auem, partim quadrupedem referat, dubium uidetur, nunquid potiùs inter quadrupedes, an inter aues reponi debeat. Palpebræ enim, quibus solus alitum ut homo, utrimq; præditus est, pedesq; bisulci ac totius corporis magnitudo quadrupedẽ esse arguũt, cùm magnitudo Auibus parua cõueniebat; corporis enim molem sublimem ferri nequaquã facilè est, ut scriptũ reliquit [a] Aristoteles: cõtrà forma corporis, pennæ, rostrũ, caput, collũ, cauda, pedes bini, Auem quidẽ constituũt, sed quæ gibboso corpore, pedibus in binas ungulas diuisis, moribus, atque ouorum incubatu à reliquis auibus differat.

[a] Lib. 4. de part. anim. c. vltimo.

50

rat. Alas quidem habet uti cæteræ, sed quæ non ad uolandum, ut illis, sed ad ueolciorem cursum datæ sunt. Oua item, ut illæ, parit, sed non incubat, quæ nempè in arena sepeliat, & solis calore postmodum excludat.

Alæ.

FORMA. DESCRIPTIO.

STRVTHIOCAMELVS Anserē tota corporis sui forma refert. Quod ad magnitudinem attinet, Auium omnium maximus est. Tria enim sunt animalia, quæ ex minimis maxima euadūt, nempe ex aquatilibus, Crocodilus; ex uolucribus Struthio; ex quadrupedibus Elephantus.[a] Diodorus Siculus cameli magnitudinem Struthioni tribuit.[b] Plinius equitis equo insidentis etiam altitudinem excedere scribit, quod sanè intelligendum est, dum collum quantum potest, erigat. Nam reuera aliàs longè minor est, maximus tamen uoclucrū, ut dixi, quare ab[c] Aristophane Rheæ Deorum matri etiam comparatur. Rostrum habet, si corpori adæques, valdè exiguum, sed acutum, & robustum. Caput Anserinum, id pariter paruum, & cerebrum in eo ferè nullum, plumis haud copertum, ut neque collum, sed exiguis tantùm pilis, in fœmina pallidè lutescentibus, mari uerò in capite magis flauent, collum uerò ad rubrum colorem uergit. Oculos magnos, nigros, cameli similes. Palpebras utrimque, alitum solus, ut homo, teste Plinio:[d] Cardanus pilos habere dixit in superiore palpebra. Collum prolixum, imò longissimum, coloris qualem dixi, quod[e] Suidas asini simile dixit, sed quàm rectè, ipse uiderit. Pennæ quæ pilis haud dissimiles sunt, à cæteris auium pennis differre uidentur. Dorsi, cuius pennæ in mare nigerrimæ, in fæmina fuscæ tantùm sunt, & lanæ quandam substantiam sua mollicie efficiūt, tanta latitudo est, ut Oppianus puerum lactantem, uel ut Italicè quidam scripsit, hominem insidentem sustinere possit. Alarum pēnæ eiusdem coloris, sed in superiori parte candidissimæ. Gordianum tradunt Imperatorem, dum etiamnum iuuenis esset, trecentos Struthiocamelos Mauros miniatos habuisse, quos ego Phænicopteros fuisse arbitror.[f] Albertus Struthionem in interioribus alarum cubitis, spicula quædam, quibus feriat eos, quibus insilit, habere scribit, & author de nat. rer. paruum ei sub alis officulū tribuit, quo se in latere pungat (pungit fortè) & agitat, cùm prouocatur ad iram. Alij in extremis alis osseos quosdam extare putant mucrones, quibus ceu calcaribus ad cursum ueolciorem se incitet, infligendo eos coxis, in quibus, ut in plerisq; etiam alijs partibus corporis deplumis est. Sed eiusmodi spicula atq; osseos macrones ego obseruare non potui. Caudæ pennæ in mare subalbidæ, in fæmina subfuscę sunt & cassides maximoperè expetuntur. Coxæ sanè prægandes; eiusdem cum collo coloris plumis per quam raris ornata, ut aui non uideantur conuenire, sed quæ cum magnitudine rotunditateq; ac carnis albedine, tùm quòd in angustum sensim iuxta genu finiuntur, humanum femur potiùs imitētur. Crura carnosa cruribus camelorum similia, crebris corticibus, ceu squammis intecta usque ad geminos duros poplites. Pedes bifidi more boum, cęterorumq; quadrupedum bisulcorum in binas ungulas diuisi; itaque perperàm Suidas pedes asini, qui solipes, atque una tantummodò ungula insignitus est, Struthioni tribuit. Verùm cur bisulcum potiùs, quàm solipedem aut digitatum natura Struthionem fecerit, ego prorsus ignorare me fateor.[g] Nicolaus Leonicus Thomęus id quidem hunc in modum quęrit, sed nihil uidetur concludere. *An quia, inquit, verè non sunt volucres, sed pedestrium generis magis, & ideò neq; à terra tolluntur altiùs, pennæq; solummodò datæ sunt ijs, vt currentes adiuuent, qui alioquin corporum mole essent tardissimi. An quod in animalium genere ambiguas quasdam, & velut promiscuas natura producit species, ut in lutris, marinisq; vitulis, quæ cùm aquatilia, tum terrestria meritò existimari possunt. Huiuscemodi autem Struthiocamelum esse, non abs re putandum est, vt auis enim bipes est, pennasq; & plumas habet, vt verò ex pedestrium est genere, & genas habet, quibus sanè carent volucres, & bifidas gerit vngulas. Huius autem causa corporis illius est moles, quæ haudquaquam auibus, sed quadrupedibus magis conueniens, aptaq; esse videtur.* Verùm nunquid hæ rationes sufficiant, alijs dijudicandum relinquo. Nos interim maris & fæminæ iconem priuatim exhibemus, etsi unica sufficeret, sed pictoris id auaritia factum est.

Magnitudo. Animantia quæ ex minimis maxima euadant. [a] Lib. 3. rerum antiq. cap. 12. [b] L. 10. c. 1. [c] In auibus. Cur Rheæ dicatus. Rostrum. Caput. Oculi. [d] Li. 10. de subtil. [e] In Sirenibus. Pennæ. Dorsum. Alæ. Struthiones miniati qui sint. [f] Lib. 23. de Animal. Cauda. Coxæ. Crura. Pedes. Suidæ error. Cur natura bisulcum voluerit esse. [g] In quæst. nat.

LOCVS.

TRVTHIONES loca amant deſerta, & ferè aquoſa, vnde apud D. Hieronymũ legitur; *Filia populi mei fidelis quaſi Struthio in deſerto.* Tanta verò quandoq; eorum copia in deſertis conſpicitur, vt velut equitũ quandam aciem efforment eminus, atque à longè videntibus, totidem ſe equites videre exiſtimantibus, de vitæ ſuæ periculo ſæpiſſimæ timorem incutiant. Africa nobis hanc auem generat. [a] Theophraſtus in ea Africæ parte Struthionem naſci tradit, in qua nunquam pluit. [b] Ariſtoteles Struthionem Africam nominat, & Lybicam. [c] Plinius Africam, & Aethiopicam, & Poëtæ Afram Auem κατα ἐξοχὴν pro Struthione dixêre. [d] Philoſtratus Apollonio, cùm dextra Gangem, ſiniſtra hyphaſim fluuios haberet, ac ad mare deſcenderet in eo itinere Struthiones multos refert ſibi occurriſſe. Inſula Dargin, Aloyſio Cadamuſto tradente, Struthiones fert, quorum oua non inſuauiter comedit. Paulus Venetus in prouincia Abaſia dicta Struthiones grandes reperiri, Aſinis non minores memorat. [e] Xenophon olim in Arabia magnos Struthiones agnouit, eosq; nõ paucos, quod [f] Diodorus Siculus, & [g] Strabo quoque teſtantur. *Supra Elephantophagos in Arabia* (inquit Strabo) *ſunt Struthiophagi, gens non admodum magna, apud quos aues dicuntur eſſe, ceruorum magnitudine, quæ volare non poſſunt, ſed celeriter currunt, quemadmodum Struthiocameli.* Sanè aues eas, quarum deſcriptio cum Struthionibus ex toto quadrat, ab his nihil diferre arbitror, vt neque à Ceruinis à Diodoro Siculo deſcriptis, quas Aethiopiæ quandam partem mittere ſcripſit; nam quæ & ipſe de auibus Ceruinis dixit, cum Struthionibus omnia congruunt. *Populi* [h] (inquit) *qui partes Aethyopiæ ſupra Aegyptum ad Heſperum pertinentes habitant, Aethiopes ſimi, ad meridiem ſpectantes Struthiophagi cognominantur. Eſt apud eos auium ſpecies natura terreſtribus animantibus mixta, vnde & aues Ceruinæ nominatæ ſunt. Hæ magnitudine ſunt magni Cerui, collo oblongo, rotundis lateribus, atq; alatis, capite tenui, oblongoq; cruribus & iuncturis firmiſſimis, fixo pede.* Struthiocamelos Syriam quoq; ferre [i] idem teſtatus eſt.

[a] Lib. 4. Hi. plant. cap. 4
[b] 4. Hi. c. ul.
[c] L. 10. c. 1.
[d] Lib. 3. de vita Apollonij.
[e] Lib. 1. Anabas.
[f] L. 3. c. 12.
[g] Lib. 18. Geog.
Struthiophagi populi.
[h] Lib. 4. rer. antiq. c. 3.
[i] L. 3. c. 12.

VOX.

DE voce Struthiocameli nihil memoratu dignum ab authoribus proditum eſt. Hebræi tamen Struthionem laenach appellant ab vlulatu. Ianah enim eis eſt vlulare. Sunt qui proprium huic aui eſſe dicant, vt matres ſemper oberrent, & pullos ſuos deſerant; itaque hos ob cibi inopiam flere, atque vlulare, ad quod ſæpè alludit ſacra ſcriptura vt: [a] *Faciam planctum ſicut Dracones, & luctum ſicut filiæ Iaenah*, id eſt, ſicut Vlulæ, uel Struthiones. Quæ ſi eorum uox ſit, alij perſcrutentur, ego uocem eorum nunquam audiui.

Ianah q. d.
[a] Michæ. 1.

VOLATVS. GRESSVS.

STRVTHIOCAMELVS corporis mole, quę in ſublime ferri nequit, vt ſcriptum reliquit Ariſtoteles, impeditus, à terra non eleuatur. alas enim habet non ad volandum, ſed vt Plinianis verbis utar, *vt currentem adiuuent.* Lentè incedit, nimirùm cùm non libeat feſtinare, nec ſit quod urgeat, qui alioquin celerrimè currat, & vtrimq; in alas ingruente uento, & tanquam uela eas extendente ad tam uelocem curſum impellitur, ut Plinius equitem equo inſidentem ſuperare & Oppianus cum alio alite uolante contendere poſſe dixerint.

VICTVS. NVTRITIO.

TRVTHIONEM carpophagum eſſe ex [a] Strabonis uerbis licet colligere; ſcribit enim, *Venatores cùm eos capere ſtudent ſemen ſpergere, quo auem alliciant*, ut poſtea dicemus. Sunt, qui ſine delectu, quicquid obtigerit, deuorare ſcribãt, uerùm hęc incocta, & integra in uentriculo eius remanent, & ſi nimia fuerint, tandem animal ad mortem, uel ad tabem deducunt, ut in diſſectis apparuit. Quare minimè equidem credendum eſt ferrum concoquere, ut multi crediderunt, concoctionisq; eius uim à calidiſſima eius natura dependere, quorum opinio Leonis exemplo facillimè conuincitur, ut qui longè, quàm Struthiocamelus calidior, ferrum tamen concoquere nequeat, ut [b] Alex. Aprodiſęus teſtatur; Nec audiendus [c] Ioannes Langius qui in horto Ducis Ferrarię Struthionem ferrum concoxiſſe ſeſe obſeruaſſe teſtatur. Plinius quidem mirã Struthionibus cõcoquendi, quę ſine dilectu deuorârint, naturã dixit, ſed ferrũ concoquere

[a] Lib. 6.
Struthiocamelum ferrum non cõcoquere.
[b] In probæmio Probl.
[c] L. epiſt. 12

coquere nunquam, quod sciã. Albertus Magnus ossa in breues partes truncata & lapides auidè deuorare dixit, sed respuere, ego ferri frustula deglutire, dum Tridenti essem, obseruaui, sed quæ incocta rursus excerneret,

NIDVS. GENERATIO. EDVCATIO.

EX sabulo nidum pedibus construit in solo, eumq; humilem atque medium concauum, labra ambientia altè exaggerãs, ac tanquam muro circũmuriens, ne pluuia eminus influat, & pullos etiãnũ teneros madefaciat. Nõ coit more aliarum auium, sed velut Camelus Bactrianus, auersus nempè. In Venerem procliuis est, eamq; pluries exercet, plurimo excremento abundans. [a] Aristoteles, & [b] Plinius *complura oua parere* dixerunt, numero non determinato. [c] Aelianus *octuaginta amplius excludere, non tamen vno eodemq; tempore ex ouis pullos enasci, sed ex his partim iam in lucem proferri, partim intra oua informari, & conglutinari, partim etiam foueri.* Alibi tamen numerum non addens: *Etsi permulta*, inquit, *oua parit non tamen omnia ad frugem perducit, sed fœcunda ab infœcundis secernit, tantumque frugiferis incubat, simul & ex ijs pullos excludit, & sterilitate affecta, eis ipsis editis pullis alimenta præbet*; Parit verò mense Iulio. Sunt autem oua maxima, vtpotè capitis infantis magnitudine plus minus quindecim libras pendentia, durissima & quasi lapidea crusta munita; quæ in arena condita, solo uisu à Struthione foueri, atque ita pullos in lucem excludi multi crediderunt, cùm quòd matrem ob corporis grauitatem incubare ijs non posse cernerent, tùm quoniam etiam fortè aliquando eam oua ceu carissima sua pignora, veluti propter custodiam intuentem reperissent. Verùm, ut ingenuè loquar, Struthio non uisu fouet oua, quo ea quandoq; obseruat, sed solis calore tãdem ex ijs pulli educuntur, vt ex multorum animalium ouis fieri quoque videmus: etsi secus ab Aeliano scriptum.

Coitus.

[a] Lib. 9. Hi. c. 15.
[b] L. 10. c. 52
[c] Lib. de anim. c. 13.

AFFECTVS CORPORIS.

PLINIVS [a] Struthiocamelum *naturaliter caluere* dixit, quod mihi de alia alite nullubi legere vnquam contigit,

[a] L. 11. c. 37

MORES. INGENIVM.

QVAMVIS Struthiocamelus deserta incolat, mitis tamen esse dicitur, & mansuetus. Sed *mira*, vt [a] Plinij verbis vtar, *eius stoliditas in tanta reliqui corporis altitudine, cum colla frutice occultauerit, latere sese existimantis*, quod verò de collo Plinius dixit, id alij de toto capite tradunt. Hinc Poëta:

——si iam vestigia retro
Clara sonent oblita fugæ, stat limine clauso
Ridendum reuoluta caput, creditque latere
Quod non ipsa videt. ——

Diodorus Siculus uerò caput quidem inter arbusta, aut vmbrosa loca abscondere Struthiocamelum admittit, cùm scilicet venatores effugere nequit, at naturæ desidia, ne ab alijs conspiciatur, quod illi volunt, id facere negat, causamq; in hoc reijcit, quoniam corporis pars cæteris debilior, vmbram sibi pro tutela parat. Vt ut sit, ego me in hac authorum controuersia immiscere nolim, neutrum expertus. Video tamen sacras quoque literas de stoliditate auis loqui. Sic enim [a] Iob. *Struthionem Deus priuauit sapientia, non dedit illi intelligentiam.*

[a] L. 10. c. pr.

[a] Cap. 39.

ANTIPATHIA. SYMPATHIA.

STRVTHIONEM naturaliter equum odisse tradunt, & contrà ab equo tantùm Struthionem odio haberi, qui nempè intuitum eius non sustineat. Struthio erga fœtus suos tanto amore flagrare fertur, ut etiam paracutas cuspides, easq; ferreas, quas circa nidum, pullorum potiendorum causa venatores defigunt, negligat, atque ita transfixus mortem obire non recuset. Quod tamen sacræ paginæ repugnare uidetur ubi nempè legitur apud [a] Iob. *Struthio dura est in suos pullos, quasi non sint sui, frustrà laborauit nullo timore cogente.*

Struthionis & equi odium.

[a] Cap. 39.

CAPIENDI RATIO.

STRVTHIO visco aut calamis more aliarum auium non capitur, propter corporis molem, sed equis, canibus & retibus teste Oppiano.[a] Xenophon equis & canibus propter cursus velocitatẽ, difficulter capi innuens, *Struthiũ Arabicum*, inquit, *nemo capere potuit, & equites qui persequebantur mox desistebant, aufugiens enim procul se abducebat*, pedibus scilicet & alis ad modum veli simul erectis ad cursus celeritatem vtens. Comprehẽditur tamen ab equitibus cùm in cursu nimia lassitudine delassatur. Solet enim Srruthio in orbem currere, atque ita ab equitibus facilè cursu superatur, non tamen ita facilè capitur, quippè qui obuios quoscunque lapides, vngulis ad id aptis, arreptos retrò in hostes, tanquam funda eiaculatur, vt[b] Aelianus, &[c] Diodorus Siculus memorant: cùm enim animal sit bisulcum, comprehendendis lapidibus vngulas habet accommodatas,[d] Plinio teste;[e] Strabo author est apud Strutophagos in Arabia, à nõnullis Struthiones arcu venari, alios verò pellibus Struthionum, corpora sua operientes, dextram manum pelle colli detectam more animalis, dum adhuc viuebat, mouere: sinistra verò semen è suspensa pera eductum spargere, quo aues allicientes, tandem eas in conualles detrudunt, atque obtruncant. Capiuntur & hoc modo, Venator inuentum eorum nidum peracutis ex ferro cuspidibus spiculorum more rectis circumdat, & in occulto se abdens, ex insidijs Struthiones acerrimè obseruat, quæ quoniam perditè pignora sua amant, cùm ex inquisitione pastus reuertuntur, etsi antequam in nidum inuolent, huc illuc oculos versent, metuentes ne ab aliquo videantur, tandem flagrantissimo pullorum studio victi, cõtemptis ferreis spiculis, ita alis passis (tanquam velis contento fune explicatis) in eum irruentes transfiguntur, & à venatore, qui repentinus eò accedit, simul cum pullis capiuntur. Sed omnium facillimè in manus hominum veniunt, cùm capite in fruticibus recondito sese latere totos existimant. Ita enim dum *in capite* (vt Tertulliani verbis vtar) *securi sunt, nudi quà maiores sunt, toti cum capite capiuntur*.

[a] Lib. Anasar 1.
[b] 4. de anim. capite 47.
[c] Lib. 4. c. 3.
[d] L. 10. c. 3.
[e] Lib. 6.

ICONES.

IN libro Notitiarum Oriẽtis, & Occidentis, qui insignia diuersarum Romani Imperij Prouinciarum continent, animalia quædam pinguntur inter Arabiæ insignia, serpentes, Struthio, & Aquila, aut Phœnix.[a] Pausanias Arsinoæ, quam frater eius Ptolomæus duxit, imaginem in Helicone videri scripsit, quę illã à Struthione (στρουθῷ) ænea, gestari ostẽderet. Et Iulius Capitolinus Gordiani syluã memorabilẽ extare memorat, pictã in domo rostrata Cnei Pompeij: in qua pictura etiamnum contineantur Struthiones Mauri miniati trecenti, Onagri triginta &c. Sed ego, ut antè dixi, Phœnicopteros fuisse crediderim, cùm miniatos Struthiones nullibi legerim. In argenteo Philippi numismate Struthiocamelus depictus quoque cernitur, cum hac inscriptione: IVNO CONS. AVG. Erat autem Iunoni auis istæc sacra apud antiquos. Pennæ Struthiorum quoque erant in numo, cuius inscriptio erat TI. CAESAR DIVI AVGVSTI F. P. M. TR. POT. XXIIII. In eo numo pinnæ Struthij, in quodã serto sitæ sunt, supra frontem sigilli, cui subiecta est inscriptio IVSTITIA. nummum hunc Achillinus, & Alexander Calcinius Bononienses habuerunt.

[a] In Boeotiis.

Non omittam nobilissimam Castrutiorum familiam Lucensem, ex qua toto orbe celeberrimus ortus est Castrucius Castracanus rei militaris peritissimus, atq; dux acerrimus pro insignibus Struthione vti. Iam verò Familia hæc Monteuici, aliàs Montisregalis floret, eamq; non mediocriter illustrat F. Paulus Castrutius Ordin. Prædicatorum sacræ Theologiæ Doctor, Prior Conuentus Dominicani in hac nostra vrbe primùm, dein Vicarius Generalis contra hereticam prauitatem, tandem Prouincialis, mihi non solùm familiariter notus, sed cui propter singularem humanitatem plurimum me debere fateor.

HIEROGLYPHICA.

SCRIBIT[a] Orus Apollo Aegyptiorum sapientes, cùm eum, qui ius æqualiter omnibus impartiretur, significare uellent, Struthiocameli pennam pinxisse, quoniam hoc animal pręter cætera pennas alarum vndiquaque habet ęquales.

Si quis etiam Aegyptiorum more elementorum concordiam indicare voluerit, non imperitè picturam eam proponet, quam ipse rerum opifex per antimantia id præ se ferentia, consideranda proposuit, Lutram scilicet, uel eius loco uitulum marinum

[a] Lib. 1. hieroglyph.

Viri iusti typus.

Elementorũ concordiæ typus.

rinum, Struthiocamelum, & hominem eodem uinculo colligatos. Lutra siquidem & uitulus marinus media sunt animalia inter terrestria & aquatica; uinculumq́; illud ostendunt, quo terræ applicitę sunt aquę, suisq́; coercentur finibus: qua diuina prouidentia, cùm arenam terminum maris posuisset, leges etiam imposuit aquis, ne fines suos transgrederentur. Struthiocamelus autem ambiguus est, inter terrestria & aëria: uerè enim uolucris non est, quæ nequaquam à terra, ut uolucres, attolli potest, pennæ autem, alæq́; ob id tantùm à natura datæ, ut cursum adiuuent, crura verò vti dictum bouilla propemodum, vngulasq́; bisulcas habet. Denique inter elementa omnia & cælum ipsum, homo intermedius est cōstitutus. Ita per huiusmodi picturā tota ipsa rerum machina describitur. Adhæc genuina animalis stoliditas effecit, vt imago eius caput intra frutices abscondentes hieroglyphicum insipientiæ haberetur, vtpotè qui auium sit maximus, si tamē collum tantùm frutice occultauerit, latere se totum existimet, cùm reliqua magna admodum corporis moles in aperto relinquatur. Stultitiæ symbolum.

PROVERBIA.

AFRA vel Lybica auis (λυβυκον ὄρνεὸν) refertur à Suida de prægrandibus quod ex ea regione deportentur aues immani magnitudine. Horatius de prælauta vsurpauit. *Non afra auis* (Meleagridem hîc vel Numidicam Gallinam non Struthionem intellexerim) *descendat in ventrem meum, Iucundior quàm lecta de pinguissimis Oliua ramis arborum.* Nam Gallinas prægrandes olim mittebat Africa, quas easdem Numidicas aues appellant, Acron videtur de Struthione sentire, quæ & ipsa auis mira mole corporis est. Adagium mea quidem sententia nō ineptè quadrabit in hominem peregrino cultu notabilem, & Plautus alibi Pœnam auem vocat ob manicas alarum instar vtrimq́; pensiles: Prouerbium extat apud [a] Aristophanem. Interpres indicat conuenire in barbaros ac meticulosos. Sunt enim homines prægrandes ferè timidiores: hinc Terentius: Afra auis quid Horatio. [a] In auibus.

Hic nebulo magnus est.

MEDICA.

GALENVS [a] Struthiocameli ventriculum, similiter etiam & aliarum Auium cochleariorum duorum mensura ex vino, si absit febris, si adsit verò, ex aqua, potum ventris profluuio mederi tradit. In Struthionis ventre inciso lapides inueniri, eosq́; deuoratos temporis progressu ab illa concoqui (quamuis id negant alij) atque ad faciendam oculorum medicinam salutares esse author est [b] Aelianus, apud quem Gręcè legitur, εἶν δ' ἀνἔ τοι καὶ ἀνθρώπων ὄψεως ἀγαθὸν, ubi καὶ coniunctio similitudinem aliquam cum præcedentibus insinuat, & rei ipsius natura πέψεως potiùs, quàm ὄψεως legendum dictat, vt Ornithologus conijcit, vt lapides in ventriculo animalis omnia concoquentis reperti, in homine etiā concoquendi vim promoueant. Nam & Kiranides quoque lapidem è ventriculo Struthionis, collo suspensum iuuare coctionem scribit. Qua ratione etiam Echinus, siue interior ventriculi Gallinarum membrana in cibo sumpta, tanquam etiam illi vis concoquendi lapillos insit, necnon & exteriores quorundam voracium animalium pelles forinsecus cum suis plumis ac pilis applicatæ, vt Mergi, Cigni, Lupi ciborum coctionem confirmare existimantur. Quod calori forsan earum applicatione adaucto ascriben dum fuerit, non occultæ proprietati, cùm similiter alijs quoq; calidis atque calfacientibus impositis augeri coctio possit. [c] Galenus tamen id de Struthiocameli ventriculo falsò credi putat. Contrà R. Moses ait corticem interioris Struthij ventris, quem cum ventriculi membrana eundem esse arbitror, sumptum conferre stomachicis, & calculum dissoluere: quam quoque vim alij interiori membranæ ventriculi Gallinarum attribuunt. Auicenna carnem nham, hoc est, Struthionis à quibusdam Medicis maximoperè laudari memorat, credidisseq́; esse calidā, & pinguem, appetētiam excitare, confirmare corpus, & laudabilem esse, & coitum promouere, quando concoquitur; est enim difficilis admodum coctionis, & superabundantis superfluitatis, & crassior duriorq́; omnibus carnibus ab Rasi statuitur, Camelinæ naturam referens. Et [d] Galenus non carnem tantùm, sed omnia etiam eius membra excrementosa, coctuq́; difficillima scribit; ideoq́; iure merito nobis tanquā auis immunda à sacris literis interdicitur. Plinius seuum Struthiocamelinum narrat, cùm auctio regia per Catonem Vticensem fieret, sestertijs LXXX. uænisse, efficacioris ad omnia usus, quam sit adeps Anserinus. Hunc eundem adipem P. Aegineta miscet in emplastro diacinnabarios ad tofos, aliosq́; tumores induratos, nec-

[a] Li. 2. Euporist. c. 46.

Lapidum in Struthione inuentorum vis.

[b] Li. 14. de Anim. c. 7.

[c] Lib. 3. de Alim. facultat.

Caro.

[d] Lib. 3. de facult. nat. & lib. de cibis boni & mali succi.

Seuum.

non

non etiam acopo ex vulpe in oleo decocta, item unguento duodecimo ad arthriticos. Sunt qui puerorum impubium vrina ad solem usta cum oui albumine illinant. Plinius efficaciorem Struthiocameli vrinam ad eadem asserit. Hermolaus hac eadem vrina atramenti lituras ablui ait, quasi uerò præter Vespertilionem alia auis mingat. Struthiocameli oua podagricis inuncta prosunt, teste Kiranide.

rina.

Oua.

VSVS.

ETSI Struthio carnes habeat tantoperè à Medicis interdictas, vtpotè durissimas difficillimasq; concoctu; Struthiophagi tamen Arabiæ populi, vt antea recitauimus, ab huius auis esu nomē meruêre, & Aethyopes Bellonius refert, captis à se Struthionibus vesci: & Lampridius author est, Heliogabulum Imperatorem Struthiones, & Camelos exhibuisse in cænis aliquoties, præcepisseq; Iudæis, vt ederent; & rursus, eundem sexcentorum Struthionum capita vna cæna multis exhibuisse ad edenda eorum cerebella. [a] Iohannes Leon Africanus Numidas carne eorum vesci quidem tradit, sed iuuenculos capere, saginare, & sese vnà cum illis aliquoties palato suo haud ingratam epulatum fuisse. Galenus atque ex eo Paulus alas Struthionum cæterarum auium alis deteriores esse negant. Africanus coxas omnium deterrimas affirmat, viscidas scilicet & fœtidas. Quod si ergo quispiam Struthiones nactus ad mensæ vsum perducere cupiat, carnis huius coquendi, condiendiq; rationem ab Apicio accipiat, qui de conditura eius hunc in modum scribit: *Piper, mentam, cuminum assum, apij semen, dactylos vel caryotas, mel, acetum, passum, liquamen, & oleum modicè, & in cacabo bulliant, amylo obligas, & sic partes Struthionis in lance perfundes, & desuper piper asperges. Si autem condituram coquere volueris, alicā addes.* Capitolinus author est, Firmum Seleucium Struthiocamelum, quo quidem nullum volucre maius est, vno die comedisse: & aliàs etiam Hippopotamum, cuius adipe delibutus inter Crocodilos impunè natauerit, esitasse: quod certè insigne heluonis exemplum est. Oua Struthionum, quæ ab omnibus improbantur, ab Auicenna inter scciora habita, Galeno deterrima, *Tacuino crassa & concoctu difficilia; si quis etiam vesci voluerit, vitellis tantùm vtatur*, quos Aloysius Cadamustus & Brasauolus non insuauiter sese comedisse narrant. Sed longè alium etiam vsum præstant, vt quæ, [b] Plinio teste, propter amplitudinem ac capacitatem pro vasis quibusdam habeantur. Garamantes, qui propter solum arenosum ac exustum argilla, qua nostra vasa constant, carent, potoria sua vasa ex his ouis transuersim consectis conficiunt, necnon & pileos, seu capitis tegumenta, quibus plurimùm sibi applaudunt: Tanta ibi ouorum magnitudo est; Solent etiam hæc oua in templis suspēdi, quod quia durissima sint, & humore exempto quasi ossea reddantur. Pennarum Srtuthionum plurimus vsus, ad conos bellicos, & galeas, pileosq; adornandos, tam apud veteres fuit (Plinio teste) quàm iā nunc apud nos, apud quos adeò increbuit, vt vel gregarius quisque miles pileū eis exornet; ad quē sensum [c] Claudianus:

Viua dedit? gaudet metuens, & pollice monstrat,
Quod picturatas galea Iunonia cristas
Ornet auis, vel quod rigidos vibrata per armos
Rubra sub aurata crispentur serica dorso.

Itaque [d] Polybium de Struthionis pennis loquutum fuisse omninò crediderim, vbi milites Romanos corona plumea coronatos fuisse olim tradit, pennisq; tribus puniceis aut nigris erectis longitudinis ferè cubitalis. Talem item pennam marmoream in casside statuæ Pyrrhi Epirotarum Regis, & Mineruæ bellorum Deæ, Romę in palatio Illustrissimorum Cæsiorum obseruaui, quod sanè nostram opinionem non parùm confirmat. Atque hinc etiam Struthionis typo militantes denotantur; nam in eorum exequijs inter alia suarum virtutum monumēta, cassides hisce pennis peronatæ portari solent. Non omitam etiam πτεροφόρυς dictos fuisse nuntios celeres, seu cursores tabellarios, quòd cùm peregrè proficiscerentur, pennas in capite gestarent. Meminit illorum Iuuenalis:

Tanquam de Cattis aliquid toruisq; Sicambris
Dicturus tanquam diuersis partibus orbis
Anxia precipiti venisset epistola penna.

Quas pennas ego etiam Struthiocamelorum fuisse iudico, quemadmodum Aegyptiorum sacerdotum, quos πτεροφόρος quoque appellabant, cùm in Aegypto hæ aues non infrequentes sint. Apud Turcas pennas Struthiorum, & Manucodiatæ nisi Ianitzeris (ita milites fortissimos vocāt) ferre licet, eisq; solis, qui in bello egregium quidpiam fortitudinis specimen ediderint. Ex eisdem in nobilibus Italiæ vrbibus ac Bononiæ potissimùm atque Venetijs fiunt ventilabra, quibus nobiliores matronæ æstiuo tempore ventulum sibi parant.

[a] In descrip. Africa.

Struthionis præparatis ad cibum.

Firmi Seleucij uoracitas.

Ouorum usus.

[b] L. 10. c. 1.

Pennarum usus.

[c] In sext. Consul. Honorij.

[d] Lib. 6. c. 204. 205.

10 20 30 40 50

SYM-

SYMBOLA.

TRVTHIO auis, quæ oculorum radijs foueat oua sua cum verbis: DIVERSA AB ALIIS NATVRA VALEMVS, significat eum, qui admirandum quoddam artificium inuenit. Struthio eodem modo depictus sed cum verbis LVX VITAM. Significat eum, qui vitam sese, & alimentum à radijs & splendore oculorũ mulieris, quam deperit, recipere ostendit. Nam Struthio mulierem, ouum hominem amantem significat.

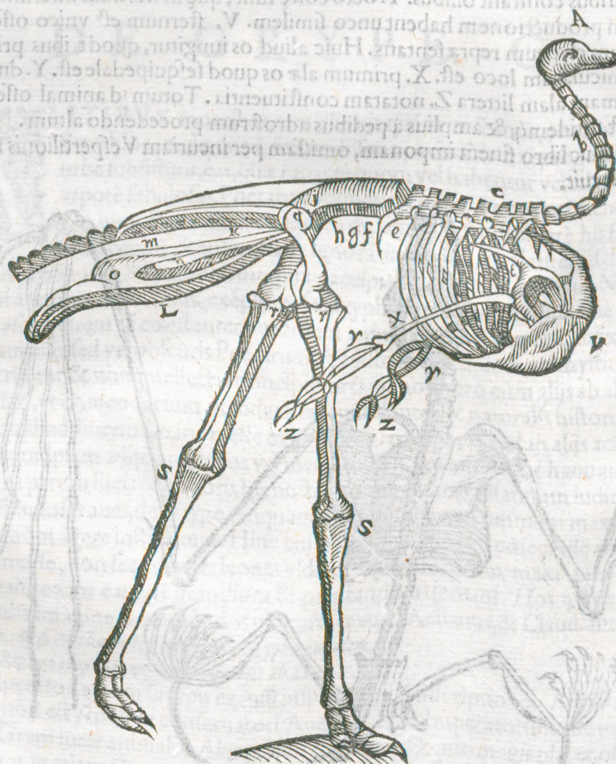
Struthio deglutiens ferrum cum verbis: SPIRITVS DVRISSIMA CONCOQUIT. significat uirum generosum posse tandem omnem grauem iniuriam eluere.

10 Struthio expandens alas, ad uolatum tamen ineptus, cum uerbis: NIL PENNA SED VSVS. significat hypocritarum proprietatem, quibus splendida foris est, ac turgens religionis sanctimonia, uerùm præter simulationem nihil est pietatis, & si ultra scruteris, intus delitescunt mendacia, est enim Struthio plurimus in plumarum ostentatione, sed illis extolli nequit quam ualet.

Struthio alis ad cursum leuatis in morem ueli, cum uerbis: SI SVRSVM NON EFFEROR ALIS, CVRSV SALTEM PRAETERVEHOR OMNES. Virum denotare poterit, qui cùm ad metam, ad quam omne suum studium impendebat, pertingere nequiens, aliàm eamq; non infimæ sortis obtineat.

20

30

40

50 STRVTHIOCAMELI SCELETI descriptio ex [a] Ambrosio Pareo.

[a] L. 24. c. 22

Caput. Ceruix.

QVAM prodigiosa sit Struthiocameli magnitudo, ex ossium eius magnitudine facilè quiuis consequetur. A. Caput igitur eius Gruis capite paulò crassius erat, palmi longitudine, à uertice ad rostrum usque planum, rostro fisso, ad mediam usque oculi regionem, in sui extremitate obrotundo. B. Ceruix tres pedes longa, septemdecim latebris coagmentata,

metata, quarum ſingulæ ſingulis lateribus donatæ ſunt; apophyſi tranſuerſa deorſum ſpectante pollicari longitudine, ſi primam & ſecundam capiti promas exceperis, ut quæ his careant ginglimo coniunctæ. C. Dorſum bibedali longitudine ſeptem uertebris connexum. D. Os ſacrũ bipedaliest longitudine, in cuius ſummo apophiſis uiſitur tranſuerſa, cui magnũ ſubiacet foramen, & quod tria alia ſequũtur, ſed minora F. G. H. poſt quę ſequitur acetabulum ſeu pyxis, in quam caput oſsis femoris excipitur & conditur; id parte externa & laterali profert os perforatum, litera I notatum, perforatum, inquam, ſui initio, mox enim unitur, qua littera K. ſubeſt. Inde bifurcatur, & in duo alia oſſa funditur, quorum unum alio maius eſt, minus littera L. notatur, ambo qua littera M. affixa eſt, vniuntur, ſingula ſemipedem, & quatuor digitos longa. Cæterum ei parti, unde primùm bifurcari incipiunt, & ei in quam concurſu facto, uniuntur, medium interiacet foramen, quatuor digitos latum. Longius uerò palmo, ut littera N. notatur, quod oſsis illius reſtat, falcis uinitoriæ inſtar habet, latum tres tranſuerſos digitos, longum uerò tres pollices. Ad extremum ubi littera O. ſubeſt, ſynchondroſi iungitur. P. coccyx nouem uertebris humanis ſimilibus coagmentatur. Femoris oſſa duo ſunt, quorum quod littera Q. notatur, pedali eſt longitudine, craſſitie uerò, quæ equiui femoris craſſitiem æquet. Alterum ipſi ſubiectum (quod fortè os cruris ſeu tibiæ poſsis dicere) littera R. notatum, ſeſquipedem longum eſt; coniunctam habet fibulam ſeu focile minus, eiuſdem longitudinis, ſed quod tantum gracileſcat, quantum deorſum procedit. S. tibia eſt cui pes adhæret, ſeſquipedem longa, in duas ad extremum ungulas fiſſa, maiorem unam & minorem alteram, quarum ſingulę tribus conſtant oſsibus. T. octo coſtę ſunt, quę in ſternum inſeruntur, harum tres medię oſſeam productionem habent unco ſimilem. V. ſternum eſt vnico oſſe bipedali conſtãs, ſcutulatum clypeum repræſentans. Huic aliud os iungitur, quod tribus primis coſtis ſupertenſum claniculàrum loco eſt. X. primum alæ os quod ſeſquipedale eſt. Y. duo huic ſubiecta oſſa extremam alam littera Z. notatam conſtituentia. Totum id animal oſſeũ ſeptem pedes longum eſt, totidemq́; & amplius à pedibus adroſtrum procedendo altum.

Dorſum. Os ſacrum. Coccix. Femoris oſſa. Tibia. Coſtæ. Sternum. Alæ.

Sed antequam huic libro finem imponam, omiſſam per incuriam Veſpertilionis ſceleti iconem exhibere placuit.

FINIS LIBRI NONI

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ Liber Decimus.

Qui est

DE AVIBVS FABVLOSIS.

DE GRYPE. Cap. I.

ALITIBVS rapacibus, tam diurnis quàm nocturnis, necnon Vespertilioni & Struthiocamelo quę à fœcundissima parēte Natura progenitæ reuerà in hoc orbe subsistunt, eas, quæ rapaces quoq; vel habentur vel tales saltē pinguntur; vtpotè fabulosas, Poëtarum figmētis proditas, vt veritati mendaciū, iure postponimus. Pertractandas tamen duximus, vt si quid fortè his fabularū inuolucris occultū, & antiquitatis ignorātia obrutū, veri latitet, id diligēti discussione in lucem proferatur, & quę vera sint, quiuis accipiat, quę falsa, aspernetur. Neq; enim verisimile est tot antiquis authoribus (exēpli causa Gryphi) siue fabulā traditā, siue mauis historiā, & in hanc vsq; ætatem tā constanter hominum animis, vt euelli nequeat, infixam, omninò ex nihilò natam esse; sed vel obscuris Poëtarum & Historicorum, dum vel mystica, vel noua, admiranda scribunt, & non intellectis principijs ortam, mox verò cùm alijs ab alio permixtam, quibus posteri, vt fit, mendacium mendacio accumulantes, & naturalis historiæ ignari, de suo semper aliquid addiderint, parum esse existimantes referre, quod ab alijs acceperint, nisi & ipsi nouum quidpiam adijciant, & eos vel mentiendo superent. Atque hanc auctorum discrepantiam non parum lucis & honoris his nostris commentarijs allaturam iudicamus. Inter cęteras verò fabulosas aues, de Grype, tanquam quę fabulosarum omnium maxima sit, & potentissima, primùm agere instituimus. Hinc enim Grypes Apollini cōsecrasse antiquitas, eiusq; currui adiunxisse, non secus atque leones videtur, quòd Deorum maximum & excellentissimum animalia etiam cæteris grandiora & præstantiora deceant. Hos igitur quadrigæ iungunt, qui Solis imaginem apud Indos pingunt, vt vult [a] Aelianus, & Claudianus innuit:

> *Ac si Phœbus adest & frænis Grypha iugalem,*
> *Riphæo tripodas repetens detorsit ab axe.*

Galieni Imperatoris numi Grypis excussi inspiciūtur cū inscriptione APOLL. CONS. AVG. Quod est Apollini conseruatori Augusto. Hoc Imperatorum esse indicat, quod Sol in cælo, & Gryps inter animalia. Alijs tamen vt [b] Natali Comiti magis placet, ob eximiam pręsentiendi vim, vt etiam Coruos, Apollini Grypes dicatos esse. Fures enim auro inhiantes mira solertia percipiunt. Vnde aures acutæ illis.

Cur de gry pe primùm inter fabulosas aues agatur.

Grypes Apollini sacri & cur.

[a] *L. 4. de Animal c. 27.*

Galieni Imperat. numi

[b] *In Mythologicis.*

ÆQVIVOCA.

Gryphi q. olim dicti.
a In Apophtegmat.

GRYPHI olim dicebantur homines adunco naſo, quē aliàs Aquilinum dicimus. Tales nare curuos Perſæ, teſte [a] Plutarcho, mirè amabant, velut pulchros & admirabantur, quòd Cyrum Regem talem habuiſſe naſum crederent. Inde enim morum iudicium faciebant. Naſutos, namq; aſtutos, vt quibus quiduis facilè ſuboleat, quemadmodum è contra ſimos mites & gratioſos exiſtimabant. Sic naſo adunco ſuſpendere alios dicuntur irriſores, quòd in naſo irriſionis ſedes eſſe putetur. Inuenies naſones aliquando (id enim nomen à naſi magnitudine eſt) Gryphos nuncupatos, quo quidem cognomento Syriæ Rex Gryphus Cleopatræ filius appellatus eſt. fuit enim is viſenda naſi magnitudine præditus. Grypho nomē proprium erat fratris Pipini, qui anno 748. metu fratris in Saxoniam fugit, è qua cùm anno ſequenti reuerſus eſſet, paulò pòſt à comitibus Pipini & aſſeclis trucidatus fuit. Grypho quoque quidam ex Auſtriæ Marchionibus dictus. Gryphon etiam nomen eſt Equitis, de cuius laudibus & encomijs lego Arioſtum, qui paſſim eius egregia facta celebrat. Γρύπες Varino ſunt partes de inſtrumento nauis & anchoræ. Γρῖπος idem quod γρῖφος genus retis piſcatorij. [b] Angelus Decembrius in aſſignanda huius uocis ſignificatione, niſi fortè impreſſorum culpa ſit, hallucinatus mihi videtur, ita ſcribens: *Grypes animalia pennata inter quadrupedes feras. Gryps autem Vultur, & Grypes Vultures, vt in Homero.* Vultur enim Homero γύψ, non Gryps dicitur. Quæ Græci ænigmata Latini ſcrupos appellant, Gryphi etiam dicuntur. Nam vt inquit Scaliger:

Pipini frater Gryph⁹ dictus.
Gryphus Auſtriæ Marchio.
Gryphon Eques.
Grypes nauis pars.
Γρῖφος.
γρῖπος. Rete piſcatorium.
b Lib. 7. de polit. liter. c.89.

——Oratio vel
Se nudam oſtendit, vel vult prætexere gryphos.

Qui & logogryphi voce compoſita ambages nempè verborū. Huiuſmodi gryphi, id eſt, quęſtiones iocoſæ quidem, ſed argutæ, anxiæ, ſcrupuloſæ, difficiles intellectu olim in cōuiuijs proponi ſolebant, quod cùm prophanæ probant, tùm ſacræ litteræ. [c] Athenæus inter multa alia γρυφȣ definitionem ex Clearco Solenſi affert: *Gryphus quæſtio eſt iocoſa, ſiue ludicra, quæ imperat cogitatione inuenire propoſitam rem vel honoris vel mulctæ gratia dictam.* Suidas vero: *Gryphus*, inquit, *perplexa eſt oratio, & difficilis, quæ aliquid in ſe habet reconditum*, & γρυφώης λόγος. In Ionia pueri Homerum torſerunt huiuſmodi grypho, Muſis propitijs contexto: Quæ cepimus, reliquimus, quæ non cepimus, ferimus. Vocantur ijdem hi ſermones impliciti, obſcuri, & nodoſi, γριπίσματα; & γριφεὺς dicitur, qui quæſtiones huiuſmodi ænigmaticas ſoluit, à Theodecte Phaſelita, qui ſimiles gryphos ſiue ænigmata & proponendi & ſoluendi peritiſſimus fuit, μνήμονια fuerunt appellata, eò quòd ille memoriæ vi pollebat. Dicebantur etiam vulgò Ζητήματα κυλίκεια teſte Polluce, hoc eſt, quæſtiones pocillatoriæ, quia inter pocula proponebantur. Horum ſeptem genera proponuntur ex Clearco, qui peculiarem de illis librum ſcripſit. Symbola quoque Phythagorica Gryphi & ænigmata appellantur apud Athenæum. Fuit porrò moris, vt idem teſtatur, ut qui Gryphum ſiue ęnigma propoſitum ſoluere poterat, certa portio carnis prēmij loco tribueretur: cōtrà verò ij, qui non poterant, potionem ſalſam vno hauſtu amyſtide, id eſt, affatim & ſine reſpiratione bibere cogebantur, quę eorum pęna erat. Gryphi Lucianus meminit: *Quid*, inquit, *ſunt homines? Dij mortales. Quid vero Dij? homines immortales. Aenigmata profers, & Gryphos glutinas equidem, vt Loxias, apertum nihil promis.* Huiuſmodi quęſtionum intricatarum in ſacris quoque literis exempla occurrunt, quę quidem ab Hebręis Chidot appellantur, à verbo Chiddat, quod acuere ſignificat, propterea quòd acutiſſimam eſſe mentis aciem oportet, quę ad talia dictorum ſententiam penetrare poſſit, vel quòd hominum ingenia acuant. Talis gryphus ſiue ęnigma fuit, quod Sampſon conuiuis ſuis quinquaginta propoſuit, ea lege atque conditione, vt ſi illud ſoluerent, intra ſeptē dierum ſpatium, quo conuiuium illud nuptiale durabat, triginta linteamina atque triginta veſtes mutatorias ab ſe præmij loco reciperent, ſin minus, ut ipſi Sampſoni totidem veſtes & linteamina dare tenerentur. Aenigma erat: [d] De commedente exiuit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo. Quærit hic Diuus Ambroſius, cur Sampſon gryphum hunc propoſuerit, & eius hāc rationem adfert. Quoniam in conuiuijs homines interdum benè poti, dicaciùs loqui ſolent, & intemperantiùs alios proſcindere, quæ res in rixas & iurgia frequenter erumpit. Id ne fieret, graues homines ænigmata ſeu problemata proponere ſolebant, colloquijs periculoſis omiſſis, & animo ad propoſitarum rerum explicationem conuerſo. Quorum exemplum Sampſon ſecutus, & mercedem propoſuit, qui quæſtionē explicaſſet, quaſi ſcientia & mentis acumine affici debeant præmio: pœna contrà eſt conſtituta inſcitiæ & tarditati. Vnde Poëtæ fabulis ſuis prodiderunt Sphingem præmium proponere ſolitum, qui ænigma ſoluiſſet, vt liber dimitteretur; ſin modo defeciſſet, vt ex alta rupe præcipitaretur. Porrò Chriſtus quoque parabularum quarundam inuolucris

Ænigmata gryphi dicti.
Logogryphi.
c L.10.c.17 gryphi quęſtionis definitio.
γριπίσματα
γριφεὺς
Theodectes Phaſelita.
Μνήμονια.
Symbola Pythagorica gryphi dicta.
Chidot.
Sampſonis ænigma.
d Iudic. 14.

lucris atque integumentis præcepta multa eaq; præclara, & ad uitam communem vtilia in conuiuijs dedit, quemadmodũ [e] Lucas ſcribit. Nã κενοδοξίας καὶ φυλοπρωτείας vitioſum affectum parabolis quibuſdam, quę Gryphis annumerari poſſunt, perſtringit τῆς ταπεινώσεως διδάσκολος καὶ ἀρχηγὸς καὶ τελειωτής, vt Theophylactus eleganter loquitur. Huius argumẽti inter neotericos Doctiſs. quidam librum compoſuit, de quo canit:

[e] *Cap.* 14.

Hos centum gryphos quàm paucis luſimus horis.

Sunt qui inter ænigma & Gryphum nonnihil differre tradunt, quod ænigma luſum tantùm habeat & iocum, Gryphus etiam ſtudium curamq;. Sed multa legenti hæc inanis apparebit diligentia. Auſonius Poëta celeberrimus de ternario numero integrum conſcripſit libellum, cuius titulus Gryps eſt. Circa Danubium in Auſtria quędam vorago eſt, Gryps porcina dicta, in qua naues facilè ſubmerguntur. Eſt demum Gryps fluuius in Gallia.

Gryps porcina.
Gryps fluuius.

SYNONIMA.

HEBRAICAM vocem פרס Peres aliqui Gryphem interpretantur, alij Accipitrem. In [a] Deuteronomio inter aues immundas Hebraicè Peres legitur, in tranſlatione LXX. interpretum γρύψ, & ſic Procopius quoque habet, & Hieronymus, & ſimiliter in [b] Leuitico. Alij hanc vocem aliter interpretantur, vt ſuo loco capite de Accipitre in genere declaratum eſt copioſius. Eſt, & אזניה Aſnyh Hebraicam nomen, apud alios atque alios Accipiter, Haliætus, Gryps. Apud Græcos Γρύψ, γρύπος. Aliqui primam circumflectunt in obliquis, quæ quidem apud [c] Vergilium longa eſt.

Peres.
[a] *Deut.* 14.
[b] *Leuit.* 11.
Aſnyh.
[c] *Eglog.* 8.

Iungentur iam Gryphes equis

Ego vtroque modo, aliàs cum acuto aliàs cum circumflexo in vetuſtis Græcorum codicibus ſcribi reperio. Γρῦφος uerò per aſpirationem Græcè non rectè ſcribitur. Gręci enim multa attenuant, quę à Latinis aſpiratè proferuntur. Vnde multi Latinorum cùm veterum, tùm recentiorum Gryphas per ph. ſcripſerunt. Nos utroque modo utemur, etſi abſque aſpiratione Grypem ſcribi magis placeat. Baptiſta Mantuanus nominatiuo Gryphis utitur:

Γρυφος.

Multicolor pardus & Gryphis naribus vncis.

Niſi fortè Gryphus legendum eſt, neque enim deſunt, qui Gryphum ſcribunt in ſecunda declinatione, quanquam hos nõ admodum probârim, multò minus illos, qui Gryphones in tertia. Gryphi autem nomen Græcè impoſitum uidetur à roſtri & unguium aduncitate, qua Aquilam referre dicitur. Grypum enim Gręci aduncum uocant. Hoſcè eoſdem Picos ueteribus dictos uolunt, quo [d] Plautus utitur, dum ſeruum inuẽto theſauro loquentẽ introducit:

Etymũ nominis.
Pici q Græcè dicti.
[d] *In Aulularia.*

——Picos, qui aureos montes incolunt.
Ego ſolus ſupero. Nam iſtos reges cæteros
Memorare nolo, hominum mendicabula.

Apud reliquas gentes nullum huic aui peculiare nomen reperitur, ſed omnes penè uſitato Gręcis nomine Gryphem appellant. Huius rei cauſam Ornithologus eſſe uult, quòd res ipſa fabuloſa ſit, & commentitia. Cur enim, quęrit, rei nuſquam uiſę, aut nunquam extanti, aut certè in ipſorum regionibus nuſquam nomen indere homines uoluiſſent? Nam quod Græcorum uanitas nomen impoſuerit, miram eſſe negat, quę centauros & Sphynges etiam & alia huiuſmodi nomina confinxerint. Verùm ut hoc ita ſit, nempè nomina rebus imponi, & ubi res nulla ſubſit, nominis fingendi cauſam, ut & ſubiectum & fundamentũ deeſſe (quanquam de rei ueritate proximo capite quid ſit ſtatuendum diſceptabimus.) [e] Iohannes tamen Goropius Becanus hoc nomen Grypis non Gręcis, utpotè qui eiuſdem rationem nullam queant è ſuis radicibus depromere, ſed ſuis Cymbris (ut ſolet) acceptum refert, & aliã cauſam, cur omnibus propè gentibus eodem nomine ueniat, adfert. Verba eius ſunt. *Grypes Arimaſpos deterrent, quo minus frequenter ad Hyperboreos proficiſcantur. Fuit enim hæc pars à feris hominibus, & immaniſſimis barbaris ſemper inhabitata, quos à rapacitate Scythæ Gryphes nominant. Nam Grypen noſtra lingua idem eſt quod rapax & rapere. Hinc Gryps auis rapax, quam eadem voce Greci & Latini appellant, propterea quod non alibi quàm ad Septentrionem apud Scythas reperiri putaretur; ea de cauſa Scythicum non Græcum nomen ſortita, quia res peregrinas par eſt peregrino quoque nomine vocare. Gryp enim Scythica vox vocali longa idem notat, quod rapio.* Hęc ille. Illyrica tamẽ lingua uocabulũ uariat, licet ſola, Grypem Nob appellãs. Gręcis hodie uulgò dicitur γρυπίς. Italis & Gallis Gryphon uel Griffon, & à nomine Itali griffare formant pro eripere, ſeu unguibus auferre, Bocatius: *tu te la griffarai.* Arioſto quoq; uocatur Augello quadrupede. Germanis Gryff, uel Greiff. Anglis à Grype uel Gryffon. Belgis Vogelgrijp. tanquam ſi auem rapacem dicant.

Cur oẽs nationes Gryphem eodẽ nomine appellent.
[e] *In Origin. Antuerp.*
Grypen quid Cymbris.
Nob.
Γρυπίς.
Gryphon.
Griffon.
Gryff.
Greyff.
Grype.
Vogelgrijp

AN SIT, QVÆRITVR.

INSOLENS hæc eſt quæſtio, nec hactenus de vlla aue propoſita, nedum pertractata. Illarum enim, quòd in rerum natura ſubſiſtere nulla ratione dubitantur, ſtatim à nomenclaturis naturam & genus examinare ſolemus. Hic verò in re incerta & obſcura, & contrarijs hinc inde ſententijs enodata, meritò queſtioni, quę omnium prima perpetuò à Philoſophis, ſi qua de re agāt, methodo pertractari ſolet, primus locus datur. Ea eſt, num res, de qua ſermonem habemus, in rerum natura extet. Hác enim vocant, An ſit, tritò in ſcholis termino. Queſtionem igitur hanc diſcuſſuri primùm affirmantium, inde negantium rationes adducemus, demum vtriſq; æqua lance libratis & examinatis noſtram ſententiam in medium proponemus, & teſtimonijs ac rationibus comprobabimus. Qui Gryphes eſſe aſſeuerant, non pauci ſunt, nec leues. Ex veteribus & quidem Græcis, ſunt Herodotus, Pauſanias, Cteſias, Aelianus. Ex Latinis Pomponius Mela, Solinus, Apuleius, Seruius. Ex neotericis Iohānes de Mōteuilla. Herodotus in primis in hiſtorijs Poëta, Gryphes, qui aurum aſſeruant ſupra Arimaſpos viros vnoculos colere ait ex ſententia Ariſtæi Proconeſij Poëtæ. [a] Cteſias ſit habet: *Aurum habet India, ſed quod non reperitur in fluuijs & ablutis, vt fit in flumine Pactolo, ſed multi & ſpacioſi montes id ſuggerūt, quos incolunt Gryphes, aues quadrupedes, lupi magnitudine, cruribus & vnguibus leoninis, qui pēnas in pectore rubras; in reliquo corpore nigras habent.* Similia etiam [b] Aelianus refert cum Cteſia, *qui eos propè Bactros eſſe* ait, *& alas à cætero corpore diuerſas*, nempè albicantes habere. Cum Herodoto conſenſit [c] Mela, item & Pauſanias, Eundem, quem ipſe Herodotus fabularū patronum Proconeſium ſecutus: vt & [d] Solinus confirmat, dum ait: *In Aſiatica Scythia terræ ſunt locupletes, inhabitabiles tamen. Ita tamē auro & gēmis affluāt, Gryphes tenent uniuerſa, alites ferociſſimæ, & vltra rabiē ſæuientes* &c. Et paulò pòſt: *Arimaſpi cum his dimicant*. Hoc tamen author hic ab Herodoto, & Mela diſſentit, quod Arimaſpos in Aſiatica Scythia collocet, quos illi ad Europęos referunt ſupra Iſſedones ad Riphęos aut Hyperboreos montes habitare. Apuleius cum Solino conuenit, alitis ſpeciem tantùm gerere aſſerens, ſed de loco non item, etſi Hyperboreos appellet, mundum nouum eos generare tradens: verba eius quia pauca ſunt, lubet etiam apponere *colore vario circumnotatis inſignibar animalibus, hinc dracones Indici, inde Gryphes Hyperborei, quos in ſpeciem pinnatæ alitis generat mundus alter.* Hos ſequitur [e] Seruius Virgilij Scholiaſtes. Inter Neotericos [f] Ioannes de Mandauilla, Bachariam regionem vocat, cuius incolæ truces admodum ſint, immanes atque efferæ, hîc Gryphes dari affirmans, hunc ferè in modum ex Italico ſermone latinè facto loquitur: Qui Gryphibus anteriorē corporis formam Aquilinam tribuunt, & poſteriorem leoninam, vera memorant, cùm reuera talis eorum forma ſit: veruntamen vnicus duntaxat Gryps & magnitudine & corporis robore octo etiam leones centumq; Aquilas ſuperat, vtpotè qui uel equum, vnà cum inſidente etiam equite, vel binos ſimul coniunctos boues vnguibus ſuis, qui boū cornibus multò longiores ſunt, & ex quibus incolæ cyathos conficiunt, abripiens è uia in nidum ſuum importet. Hanc formam paſſim quoque Grypho Poëtæ neoterici tribuunt, vt [g] Baptiſta Mantuanus, cuius uerſus etiam hîc ſubijcere non piguit.

Aſt alijs Gryphes latè bipatentibus alis,
Et iugulo ſeſe in roſtrum tollente recuruum,
Nam Gryps eſt animal duplex Aquilamq; figurat
Pars prior: in Lybicum tranſit poſtrema Leonem.

Hi omnes uno ore Gryphem, eumq; auem quadrupedem maiori ex parte, & aurum Scythicum ſiue Indicum effoſſum cuſtodire, tanquam rem veram & compertam affirmant, etſi interim diuerſam magnitudinē ei tribuant. Hiſce ex diametro ſeſe opponunt non minus graues ex antiquis, ſi Dijs placet, Herodotus, Origenes, Plinius; ex recentioribus Angelus Decembrius, Matthias Michouius. [h] Plinius quidem ita Gryphos negare ſolet: vt non ſolùm fabuloſos eſſe exiſtimet, verùm etiam vt leuiſſimos & penè phreneticos appellet, qui eos in rerum natura ponant. Sic [i] Herodotus è contra, vt ſuprà nec ipſe videtur omnem Gryphis fidem adhibere; dum ait. *Ad ſeptentrionem Europæ, quamplurimam auri vim eſſe conſtat, ſed quomodo fiat, ne hoc quidem pro comperto dicere queo: dicuntur tamen id à Gryphis auferre Arimaſpi, vnoculi quod nec ipſum crediderim, vt viri naſcantur vnoculi, cætera naturam habentes hominibus parem.* [k] Origenes verò Adamantius grauis Theologus ita pertinaciter Gryphem extare negat, vt etiam Moſen non ſatis reuerenter reprehendere auſus ſit, dum, vt ipſe opinatur, inter immunda animalia eum collocat. Ita enim ſcribit: *Gryphum, quem nullus vnquam meminit, vel audiuit humanis animis ſuccumbere manducari prohibet Moſes in* [l] *Leuitico*. Inter Neotericos fide dignos recenſendus eſt [m] Matthias Michouius, qui non ſolùm Gryphes, ſed & aurum in extremo Aquilone, montes deniq;

[a] In Perſicis.
[b] L. 14. c. 11
[c] Li. 2. c. 1.
[d] cap. 25.
[e] Eglog. 7.
[f] cap. 166.
[g] L. 4. Agelarior.
[h] L. 10. c. 49
[i] In Thalia.
[k] Lib. 4. de Princ.
[l] Cap. 11.
[m] In Sarm. Aſiana.

deniq; ipsos Hyperboreos seu Riphæos, quos vocant, reperiri negat. *Ad extremum Septētrionem Riphæos & Hyperboreos montes aliqui posuerunt, quos illic nullos esse experientia constat. Quin etiam in Iubra monte, & locis Septentrionis non effoditur aurum, argentum, nec alia metalla, nec inueniuntur illi Gryphi & magnæ Aues prohibentes effodere & efferre aurum. Ego sanè contra veteres authores Gryphos nec in illa Septentrionis nec in alijs orbis partibus inueniri affirmârim.* Negat eosdem etiam, vt dixi, [n] Angelus Decembrius, sed modestè admodum, hunc in modum scribens: *Quin etiam ego de Gryphibus interdum dubitare soleo, quemadmodum tu Guarine pridem de Romana pyramide disputabas: nam cum à Vergilio pro inimicis equorum ponantur (ita enim commmunis fert opinio) & Seruius eodem loco ipsorum animalium biformem effigiem planè commemoret, à Plinio tamen ita denegari solent, vt leuissimos ac penè phreneticos appellet, qui in rerum natura Gryphes appellentur. Quod mirum est in Plinio Gryphes negari, cùm à Marone eos recitatos videmus; nisi Poëticè fortè ad vulgarem opinionem loquutum arbitremur. Tum Nicolaus Trozza. At ego magis nōnulla negauerim, ipso etiā Plinio maximè asseuerante.*

[n] *Lib. 6. de Polic. liter. cap. 68.*

Sed quid dicet quispiam; an ergo nullum extare Gryphum statuendum est? Ego inter extremè dissidentes has authorum opiniones media, vtpotè tutissima, via incedendum arbitror. Itaque cum maiore & saniore huius ętatis, vt & superioris scriptorum parte, ita censeo, rectè sentire Plinium, qui hanc auem fabulosam esse credit, eumq; nos sequi posse, sed ea conditione, vt optimè decernit doctiss. Goropius, si tali corpore, quali pingitur & fingitur, esse dicatur. Quod enim auem ex eo faciunt quadrupedem, capite Aquilino, aurito, cætera leoni similem, alatam, id monstri & Chymeræ simile est, atque à pueris ipsis, & mulierculis etiam explosum; Sed si Gryphos fabulosos credimus, cur sacra scriptura inter immunda animalia eos recenset? Verùm in textu [o] Hebraico vox Peres legitur, quæ variè, vt in Synonimis dixi, exponi potest, atque aut pro Haliæto seu Aquila marina, aut pro Accipitre seu rapace quapiam aue insigni accipi. Septuaginta interpretes pro ea Grypem verterunt Græcè. Ex quo colligitur hanc ipsam vocem, tanquam quæ auem quampiam ex Aquilis rapacem designaret, habuisse eos ac posuisse, cùm reuerà, etymique ratione Græcis non aliud quàm curuirostram, Germanis verò Scythisuè, apud quos & res ipsa esse & putabatur & nomen confictum verisimile est, etiā rapacē auem significet. Vnde immeritò Origenes in Moysen inuehitur, vtpotè qui rem nusquam extantem Iudęis in cibum venire frustrà, vt ipse autumabat, vetuerit. Non enim Moyses, sed LXX. interpretes tantùm Gryphem habent, vbi Moysen rapacem quampiam, & præsertim ex maioribus, aut Aquilam aut Vulturem intellexisse credibile est. Quamobrem profectò, si auem vllam in rerum naturâ, quæ hoc nomine digna sit, aut venire debeat, ponendam ducimus, eam Aquilæ aut Vulturis maximum quoddam & rarum genus esse iudicârim, quæ ob inusitatam magnitudinem, ob inauditum robur, vana multa, & absurda de se fabulandi veræ naturalis historiæ ignaris occasionem dederit. Gryphes enim quadrupedes, vt Albertus quoque aduertit, ab Historicis potiùs, & Poëtis, quàm Philosophis, & rerum naturę peritis, memorantur. Aues verò bipedes, Aquilis similes, immensæ molis & roboris, non vna orbis plaga reperiri iam iam ostendemus. Patrum nostrorum memoria, imò ætate nostra Rex Aethyopum literas Hebraicè scriptas ad summum Pontificem dedit, quarum etiam copia apud Historicos quosdam eius temporis extat, quibus S. D. N. P. M. uniuersæ atque adeò suæ Ecclesiæ caput agnoscens ac veneratus aues refert in sua Aethyopia tantæ magnitudinis reperiri, ut pedibus bouem, vel equum integrum abreptum cibandis pullis deferant. [p] Paulus Venetus de simili quadam aue, quam Ruc appellat, in hæc verba scribit. *Vltra Madaigascar maximam & ditissimam insulam, aliæ quædam insulæ sunt, quæ propter velocissimum maris cursum difficillimè adiri possunt. In his certo anni tēpore apparet mirabilis species auis, quæ Ruc appellatur, Aquilæ quidem effigie, sed magnitudine immensa. Aiunt, qui illas viderunt Aues, plerasq; alarum pennas longas esse passus duodecim, ea crassitie, quæ longitudinis mensuræ conueniat. Auem tanti roboris esse, vt sola, sine aliquo adminiculo elephantem capiat, & in sublime raptum rursum ad terram labi sinat, quo carnibus eius vesci possit. Ego cùm primùm hæc de illa Aue audissem, putabam esse Gryphum, qui pennatus & quadrupes esse fertur, leoni omni ex parte similis, nisi quod Aquilæ faciem haberet similem. Sed hi, qui illas viderunt, constanter asserebant, nihil illis cōmune esse cum vlla bestia, & quod duobus, vt reliquæ aues incederent pedibus.* Hactenus ille. His non absimilia hac ętate, qui noui orbis res describunt, tradunt & fidem rebus, etsi in primis incredibiles appareant, adhibent. Inter cęteros est Ioannes Boterus, qui Perù octiduo regno Vultures ea magnitudine reperiri refert, vt alis expansis decem & octo dodrantes latitudine expleant. Quod verò ad Septentrionales orbis oras attinet, quas Gryphorum sedes esse uoluit fabulosa antiquitas, constat multorum fide dignorum authorum testimonio, inter quos sunt Matthias Michouius, Sigismundus Baro, Ioannes Laurentius Ananias, apud Moscouitas aues nasci Aquilis similes, sed maiores, Kreutzet illis, Polonis Bialozar dictas, quę auibus omnibus corporis immanitate, audacia, feritate, terrorem incutiant. Harum

Quomodo Gryps negandus.

[o] *Leuit. 11.*

Origenes reprehensus.

Quæ Auis Gryphis nomine intelligenda.

Aquilæ maximę boues abripiētes.

[p] *In lib. 3. cap. 40.*

Ruc auis.

Vultures incredibili magnitudine.

Aues Aquilis similis, sed maiores.

Kretzer.

Bialozar.

immenſa moles, cùm naturalem & communem reliquarum, atque adeò cùm ipſam fidem propè ſuperet, cauſam nonnulli in aſtra reijciunt, & in genitalem vim quandam peculiarem, ac quàm in alijs locis vberiorē, qua fit vt plerique illic orta animantia, corpulentiora ſint, & grandiora. Pari pacto [q] Raſis medicus Arabum celeberrimus in oppoſita Septentrioni parte, nempe in regionibus ab æquatore meridiē uerſus (alij .n. in India, alij in Riphæis Grypē inueniri volunt) animalia omnia cùm corpore maiora, tùm ferociora, ac admiranda magis gigni tradit; exempli gratia, elephantos, rhinocerotes, auis præterea quoddam genus maximum, quod ipſe Ancham, neſcio, qua lingua vocat, ex cuius alarum pēnis pharetras fieri condendis ſagittis perhibent, & ex vnguibus vaſa potoria. Hæc tamen nō ideò adfero, vt omnibus fidem adhiberi velim, ſed in hunc tantummodò finem, vt lector videat, quàm aues inaudita & prodigioſa magnitudine reuera nonnunquam in extremis & incognitis nobis orbis angulis reperiantur, quarum etſi non ſatis nobis perſpecta eſt, attamen non omnino fabuloſa, & quæ cum veritate ſtare poſſit, hiſtoria. Etenim cum doctiſſimo Becano temerarium eſſe puto, iudicare in rerum natura non eſſe, quod ætas noſtra nondum vidit. Alioquin fidei ſuſpectæ eſſe non inficior, quod Rhaſis pocula ex vnguibus auium ſuarum fieri perhibet. Refert Goropius Reginam Hungariæ Mariam Caroli V. Cæſaris ſororem, cuius ipſe Medicus fuit, inter pocula ſua habuiſſe cornu quoddam nigredine ſplendens, dodrante longius, quod aiebant vnguem eſſe Gryphis, quamuis ipſe ex cornu aliquo fictitium fuiſſe exiſtimet. Ita quoque Ornithologus ſe vidiſſe ſcribit apud aurifabrum Tiguri cornu nigrum, leue & in ſummo aduncum, ferè vt in rupicapris, triplo fortè craſſius, cuius labris argentum introducturus erat, vt pro poculo menſis adhiberetur, dicens ſe illud pro vngue Gryphis accepiſſe. Verùm id fortè bouis alicuius peregrini, vt quem Indicum vocant, aut bubali cornu fuiſſe idem iudicat. Lutetiæ Pariſiorum in ſacello Palatij Regij videre eſt pedem ingentem ex altiſſima fornice ſuſpenſum, tanta magnitudine; vt ſi animal pro ratione eius fingeretur, facilè poſſet credi, quod dici ſolet, vel maximū equum ab eo ſublimem rapi. Verùm eum quidem falſum eſſe ſuſpicantur, & ex ligno artificioſè confectum. Sacerdotes eius ſacelli è Rhodo allatum aſſeruut, à quodā Rhodio equite. Quod autem quadrupedem pingunt corpore poſtico leonino, id nec cū hoc pede, nec cum rerum natura conſentit, vti nec illud, quod extremis aquilonaris oræ montibus aurum effoſſum ſumma cura obſeruare eos comminiſcūtur. Nam quotquot earum regionum hiſtoriam hodie veriorem conſcribere auſi ſunt, conſtanter uno omnes ore negant vel ullum illic loci argentum aut aurum aut pretioſorum metallorum venas reperiri, ſed uiliora tantummodò, cuiuſmodi ſunt æs, plumbum, ferrum. Mendacium inter cætera coarguit authorum diſſenſio. Alij enim leoni, alij lupo magnitudine parem faciunt. Monteuillanus uerò hyperbolicè, & enormi mendacio, enormem ei corporis molem, octo nimirum leonibus maiorem aſcribit. Quapropter hunc Gryphem monſtroſum ſtatuere, niſi à ueritate etiam deſciſcamus, omninò non poſſumus, niſi hoc uocamine uolucrem quampiam uel Aquilę, uel Vulturi ſimilem, licet inuſitata magnitudine, nuncupemus. Quod facere nos poſſe non uno ueterum exemplo, ſed & recentiorum aliquo monſtrabimus. Varinus Gryphes inter cętera, inquit genus eſſe animantis uolucris quod γυπον, id eſt, Vulturem uocant, & Γρυπαί Heſychio etiam Vulturum nidi dicuntur. [r] Ariſtophanis interpres γρυπαιέτας exponit, peregrina ſcuti inſignia; *Aquilas enim*, inquit, *ſolebant in ſcutis pingere*. [ſ] Heliodorus memorię prodidit Perſinam boum armenta, & equorum & ouium, Coturnicum, & Grypum præmiſiſſe greges, partim ut ex unoquoque horum hecatomben adornaret, partim ut populum inde aleret. Hos Gryphes Aquilas fuiſſe uerisimile eſt, quas ad Hecatomben Regum & Imperatorum adhiberi ſolere in Aquilę hiſtoria prolixè oſtendimus. Conſcripſit itinerarium Iudęus quidam nomine Beniamin Tudelenſis Hiſpanus ante annos quadringentos, quod à Doctiſs. Theologo. B. Aria Montano ex Hebraico idiomate in latinum conuerſum eſt. In hoc ab inſulis Cheſil in Sinarum regionem, per fretum alioquin æſtuoſiſſimum, ita ut nauigando ſuperari interdum non poſſit, commeandi inter cętera rationem profectò miram exponit, & ſimul uaſtarum quarūdam eius loci auium, quas Grypes vocat, naturā & fortitudinē, quarū ſcilicet ope & induſtria tranſportati homines mare traijciant, aperit. Verba eius ſunt. Ab inſulis Chenerag quadraginta dierum nauigatio ſuſcipitur tranſire volentibus in regionem Sin, quę pars Orientalis eſt. Sunt uerò qui dicant mare illud, quo iter ſuſcipitur, eſſe mare exciſum, ſeu fretum interdum ęſtuoſiſſimum, aſtro Cheſil ſubiectum (quod Orion eſt nobis) cuius ui tantus nonnunquam excitatur uentus, ut nulli mortalium nauigando ſuperari poſſit aut effugi. Intrudit enim nauigia in ipſas maris anguſtias, unde extricari & effugere non poſſunt, herétque diutius, quoad commeatu omni abſumpto homines pereant, neque uerò rarò hoc modo naues periclitantur: Verùm huic incommodo hominum induſtria proſpectum eſt, atque euadendi ratio eſt inuenta, quam agnoſcere

non

Marginalia: [q] Li.60. de Auib. c.39. — Ancha auis — Vaſa ex vnguibus Anchæ auis. — Pocula ex vngue gryphis habita. — Pes gryphis creditus. — Quæ auis gryps iudicari poſſit. — Γρυπαί quid. — [r] In Ranis. — [ſ] Lib. 10. — Perſinę Hecatombe. — Inſula Chenerag.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50

non fuerit iniucundum. Sic autem res habet. Boum coria integra quamplurima in nauibus imponunt, nauigantium hominum numero paria: qui cùm vento acti in illas angustias intruduntur, singuli singula subeunt, atq; collo introrsum complicato ita colligant, ut aquæ aditus obcludatur, tum sese rotantes & mouentes in mare è nauigio deicijunt, quos cũ maximę Aquilæ illis regionibus familiares, Gryphes dictæ, prospiciunt, boues aut animalia esse putantes, aduolantes eripiunt, atque in aridam asportant, tum verò depositis in valle, vel monte incumbũt, vt ipsis disruptis pascantur. Verùm oportuna celeritate vsus, qui intra corium includitur homo, feram ipsam gladio confossam vulnerat, atque occidit; & hoc pacto complures euadunt. Ex hisce, vt vt res sese habeat, saltem hoc licet colligere, maximas certè Aquilas & his similes alites Gryphes aliquando dictas esse & harum ratione Gryphes reuerà reperiri affirmari posse, secus verò minimè.

FORMA.

GRYPHIS illius fabulosi forma, quæ ipsi à veteribus affingitur, talis est. Magnitudinem ei tribuit [a] Philostratus leoni parem; Ctesias Lupo. Antica parte, capite, rostro, alis & pedibus Aquilam referre aiunt, posterius verò & reliquo corpore leonem.

Nam Gryps est animal duplex Aquilamq; figurat,

vt inquit Bapt. Mantuanus. Iohannes de Monteuilla aliorum mendacijs non contentus, corpus magni Gryphi maius esse octo leonibus regionum nostrarum scribit. Reliquas partes [b] Aelianus ex antiquorum traditione describit in hæc verba: *Gryphem Indicum animal audio similiter quadrupedem vt leonem esse; robustissimis item existere vnguibus leonum similibus, tum dorsum eius pennis indui nigris anteriorem corporis partem rubris: alas verò candidis: Ctesias ait ceruicis eos pennas cæruleas & floridas habere, Aquilino ore esse & capite, cuiusmodi pictores pingunt, oculis autem igneis.* [c] Plinius *volucres auritas habitas* testatur. [d] Pausanias *maculas instar Pantherarũ inesse ait.* In Aquilinis quidem pedibus longos habere vngues; in Leoninis verò breues, atque hinc esse scribit Albertus, quòd alij longos, alij breues Gryphis vngues inueniri putârint.

[a] *In vita Apoll. lib. 3.*
[b] *L. 4. c. 27.*
[c] *L. 10. c. 49.*
[d] *In Arcad.*

VOLATVS.

VOLANT, vt inquit [a] Philostratus, *non multum, sed quantum paruulæ aues. Non enim pennatæ sunt, sed rubra pellicula alarum costæ tanquam digiti* (animalium scilicet steganopodũ more) *connectuntur. Itaque in gyrũ delatæ Grypes aliquantulũ volare, & ita è sublimi pugnare possint.* Verùm alas eum habere instar Aquilarum antè ex alijs meminimus; vnde etiam quis commentum facilè agnoscet. Quantopere enim differant Aquilinæ alæ ab his Philostrati membraneis, vnusquisque videt, adeò vt hanc vel stupiditatem vel audaciam admireris, qui tam enormia & à se inuicem diffidentia de vna eademq; re prodiderunt. Alij non volare Gryphum, sed velocissimo esse cursu aiunt, adeò vt homo quantumuis citatis passibus currens, ne vim quidem pedetentim incedentis ac persequentis possit effugere. Tigridem solùm assequi posse negant.

[a] *Lib. 3. de Apoll. vita.*

LOCVS.

MONTES Riphæos seu Hyperboreos inaccessos haud procul ab ipso Aquilonis, vt fabulantur, exortu sitos in Scythia Asiatica, quam Arimaspi habitant, terra locuplete quidem, sed deserta, extremoq; Septentrioni subiecta,

Hos habitant Gryphes, pecus attingentibus aurum
Infestum &c.

Vnde & [a] Claudianus.

Gryphes hyperborei pondera fulua soli,

appellat. Ctesias ab [a] Aeliano citatus apud Indos & quidem Bactrianos, eos etiam reperiri comminiscitur. Maior tamen scriptorum pars in Aquilone locat, vnde & [b] Apuleius hyperboreos vocat: *Hinc dracones Indici, inde Gryphes hyperborei, quos in speciem pinnatæ alitis generat mundus alter.*

Hyperborei, seu Riphæi montes vbi.

[a] *Epigr. 8.*
[a] *L. 4. c. 27.*
[b] *Lib. 11. de Asin. aur.*

GENERATIO.

NIDVM conſtruere dicuntur Gryphes in altiſſimis montibus, atque ex auro, quod è terra effoderint, ſi Cteſię credamus, in commodam formam cōgeſto. Nec defuit è recentioribus nugiuenda [a] Bartholomeus nomine Anglicus, qui etiam ouorum numerum & conditionem deſcribere non fuit veritus; in hæc verba. *Oua Gryphis ouis Aquilæ ſunt maiora, duriora, ſapore & odore grauiore, qualitate ſunt calidiora, & ſicciora, atque etiam numero pauciora, quia vltra duo nunquam ponit, eſt enim difficilis incubationis.* Imò hāc in rem audet Ariſtotelem citare teſtem, tanquam ſi is vnquam Gryphis meminiſſet. Aut ſi fortè ex Aquila, de qua ſimilia Ariſtoteles prodidit, Gryphem fecit, cur huius oua Aquilinis tanquam ab his diuerſis maiora prodidit?

[a] L.19.c.94

Oua Gryphis.

INGENIVM. FERITAS.

SOLINVS author eſt, *In Aſiatica Scythia terras eſſe locupletes, inhabitabiles tamen: nam cùm auro & gemmis affluant, Gryphes tenere vniuerſa, alites ferociſſimas & vltra omnem rabiem ſæuientes, quarum immanitate obſiſtente aduenis acceſſus difficilis ac rarus ſit. Quippè viſos diſcerpere, velut genitos ad plectendam auaritiæ temeritatem.* Nam à ſe effoſſum, & è cuniculis erutum

—hyperboreis rutilans in montibus aurum

Gryphes amant auidiq; tenent, vigilesq; tenentur,

vt ait Mantuanus. Hoc ipſum verò aurum, quod effodere dicuntur, teſte Philoſtrato, petræ ſunt aureis guttis minutiſſimis conſperſæ, quas hæ feræ roſtro diſcindū', imò ob harum cupiditatem ſibi inuicem inſidiantur. Cum his Arimaſpos viros vnoculos dimicare, eſſeq; internecinum inter vtroſque odium ferunt, vt dum Arimaſpi ex montibus illis aurum gemmaſq; ſuffurari, Gryphes ſumma auiditate tutari, illuc contendunt. Hac de re [b] Aelianum tractantem audiamus, qui hunc in modum ſcribit: *Bactri Indis finitimi eos illic*, (nempè apud Indos, ne quis in ſolo Septentrione Gryphes & aureos montes imaginetur) *auri cuſtodes eſſe, aurum effodere aiunt, & ſimul eo ipſo nidos conſtruere; quod verò auri in terram deciderit, Indos homines auferre. Contrà Indi eos auri, quod veri quidem ſimile videtur, cuſtodes eſſe negant, neque enim Gryphes auri egere, at contra ipſos, cùm ad colligendum aurum homines acceſſerunt; hos de pullis ſuis maiorem in modum ſolicitos ac timentes, pro eis pugnare, atque cum alijs etiam animalibus cōcertare, eaq; funditus vincere. Contra autem leones & elephantos non ſtare. Indigenæ quod ab huiuſmodi animalium robore timeāt, non interdiu. ſed ad collectionem auri noctu proficiſci, quòd ſe tum melius latere arbitrentur. Locus vbi Gryphes verſantur deſertiſſimus eſt. Quocirca aurum, quod ibi effoditur, venari ſtudentes, mille aut bis mille armati eò perueniunt. ſimulq; foſſoria & ſaccos afferunt, ſilentem Lunam obſeruantes. Quod ſi Gryphes fallant, duplex commodum aſſequuntur, quòd & eorum vita ab illorum atrocitate ſeruetur, & quòd etiam aurum Indi domum aufferunt. Sin in furto deprehenduntur, pereunt. Cùm ſemel eò profecti ſunt, domum non niſi trien̄ij aut quatrien̄ij interuallo reuertuntur.* Hucuſq; Aelianus: qui quidem in hoc ab alijs diſſentit, quòd Gryphes contra leones & elephantos ſtare neget. [c] Philoſtratus enim. è contrà eos *ſuperare elephantes* & *dracones* aſſerit, *omniaq; alia animalia præter tygridem, quæ ob velocitatem euadat.* Sæuum enim, pertinax ferarum genus & ſupra omnem rabiem ferociens alijs narratur, tanto præditum robore, vt quod Ioannes de Monteuilla ſcribit, bouem, equum cum homine etiam inſidente, quem occidit, pleno volatu auferat.

Aurum à Gryphibus effoſsū quale fuerit.

Arimaſporum cum Gryphibus pugna.

[b] L.4.c.27.

[c] L.3. in vita Apoll.

ANTIPATHEIA.

GRYPHES equis præ cæteris animalibus peculiari quodam odio infeſtos eſſe rumor eſt. Vnde [a] Vergilius rem miram & naturæ conſuetudinem ſuperantē allaturus, inquit:

Iungentur iam Gryphes equis, æuoq; ſequenti
Cum canibus timidæ venient ad pabula Dama.

Et hunc imitatus [b] Bapt. pariter Mantuanus:

Inuoluit ſors vna omnes diſcrimine nullo,
Gryphes equi, damæ atque canes, cerui atque leones,
Agna lupus, ſimul errabant &c.

[a] Eglog. 8.

[b] L.3. de calamit. temporum.

DENOMINATA.

LEANDER Monachus, qui Italiam descripsit, Perusium Scythica lingua Griffoniam vocatam tradit, ab insigni Gryphis, quod Scytæ eò aduenientes primùm secum attulerunt. Griffonum item familias dictas puto, uel à notis, vel ab ingenio Grypum, vel à nasi aduncitate, quemadmodum huiusmodi nare curuos Grypas olim, ut Anthiochum Syriæ Regem, teste Possidonio, & Cyrum Persarum veteres dixêre. Cuius nominis familias & noui ipse in nostra Italia multas, & extat vna, vbi hæc conscribimus, Bononiæ familia satis nobilis Pistorio oriunda, in qua in primis humanitatis ac munificentiæ plenus fuit Iosephus, qui Lucretiã Aldrouandam sororem meam uxorem habuit, & ex ea Iulianum & Alexandrũ iuris vtriusq; Doctorem procreauit. Porrò Gryphes nominantur homines barbari, chlamides, & pallia ex auium plumis induti, sed non ob vestitum tantummodò ita dicti sunt, sed ob celeritatem etiam, qua cæteras gentes longè superant. Syluestres boues epigrypos dicunt Græci, id est, rictu leniter adunco.

Griffonia vrbs. Griffonum familię vnde dictæ. Antiochus Syriæ Rex Gryps dictus.

Homines Barbari Grypes dicti. Epigrypi boues.

MORALIA.

DIVVS[a] Hier. *montes aurei*, inquit, *quos adire propter Gryphes, & Dracones, & immensorum corporum monstra non licet, & hominibus impossibile est, ostendunt nobis, quales custodes habeat auaritia.* Possunt sanè hac ratione auari Gryphis nõ inscitè comparari, quòd quemadmodum hi auro non utũtur, alios tamen ab eius vsu arcent, suntq; attingẽtibus infesti, ita & illi pecuniam, qua ipsi non fruuntur, alijs inuident, hoc Gryphis peiores, quòd insatiabili auri cupiditate flagrent, id solummodò & toto studio agentes, ut quod congesserint ampliori cumulo augeant. Gryphes enim tantùm ea de causa aurum sibi eripi non patiuntur, quòd eius intuitu summoperè delectentur. Vnde[b] Cassiodorus: *Gryphes aurum leguntur iugiter effodere, atque eius inspectione gaudere, quibus quoniam non est ambitus lucri, cupiditatis crimine non dicuntur accendi, scilicet quia omnis actus in qualitate propositi est, & non est vituperandum quod nulla fuerit voluntate lasciuum.* Quæ omnia egregiè[c] Baptista Mantuanus uersibus istis complexus est in descriptione philargiriæ, quæ:

[a] *Epist. 4. ad Rustic. Monach. de forma viuẽdi.* Auari Gryphis comparati.

[b] *Lib. 9. Variar. lect.*

[c] *Lib. 1. de calam. tẽp.*

——lucri si nuntia fama
Surgat, & acceptus nares odor imbuat auri,
Eleuat ingentes alas, & lumine fixo,
Visa potens quicquid falcatis unguibus aufert.
Stulta suos nunquam venturum seruat in usus.
Sacra Deum, sanctas leges præclaraq; gesta
Scriptores rerum egregios, celebresq; Poëtas,
Qui procerum laudes chartis, & nomina mandant.
Et quicquid non auget opes, auersa repellit,
Sola iuuant quæ lucra ferunt, sint cætera quanquam
Laudibus & pretio dignissima; cætera sordent.
Sicut hyperboreis rutilans in vallibus aurum
Gryphes amant, auidiq; tenent vigilesq; tuentur.
Vnde nec vtilitas operæ, præciumuè laboris,
Sed metus & clades oritur, sic pectus anhelum
Peruigilis monstri grauiore cupidinis æstu
Feruet opus cumulans, quas olim prodigus hæres
Dissipet, & pingues ferat in conuiuia mensas.

Hinc[d] Dantes currum in medio sex illorum animalium, de quibus Ezechiel, & D. Ioannes scribunt, apparuisse canit, cui Gryps succederet, eius uidelicet symbolo Iesum Christum intelligens, qui huic animali (si animal Gryps dicendus est) egregiè comparatur, quòd quemadmodum in eo binæ, auis uidelicet, & quadrupedis, formæ sunt, ita etiam Christus diuina & humana substantia constet. Versus Dantis sunt:

[d] *In Purgat. cant. 29.*

Christus cur Gryphis simis.

Lo spatio dentr' à lor quattro contenne
Vn carro in sù due rote trionfale,
Che al collo d' vn Griffon tirato venne.
Et esso tenea sù l'vna e l'altr' ale.

Tra

Tra la mezzana e le tre, e tre liste:
Si ch' à nulla fendendo facea male.
Tanto saliuan, che non eran viste,
Le membra d'oro hauea quant' era vccello,
Et bianche, l'altre di vermiglio miste.

D. Hieronymus è Gryphis forma ſummi & ſapientiſſimi creatoris laudandi anſam captat, cùm aduerſus Pelagianos hæreticos in hæc verba ſcribit: *Elephanti tantæ molis in ſua grauitate cauſentur, cur quatuor pedibus incedant, cùm muſcæ culiceſq; & cætera huiuſmodi animantia ſub pennulis ſenos pedes habeant, & aliqui vermiculi ſint, qui tantis pedibus ſcateant, vt innumerabiles ſimul motus nulla acies comprehendat. Dicant equidem omnes. Omnia Domine in ſapientia feciſti.* 10

MYSTICA. HIEROGLYPHICA.

Generoſitatis typus. Cur Apollini ſacer.

GRYPHES generoſi & magni animi ſimulacrum veteres exiſtimârunt, ideoq; non ineptè Apollini ſapientiæ præſidi dedicarunt, quare aures ei addebant, quòd Apollo à Lacedemonijs Τετράωτος coleretur, quamuis alij Apollini Gryphem ſacrum velint, quòd Sol præcipua generationis auri, quod Gryphes cuſtodire dicebantur, cauſa eſſet. Alij verò alias aſſignant rationes, quoniam videlicet Sol, vt reliquis in cælo micantibus ignibus imperitare videtur; ita & Gryphem animalibus cæteris præſtari ferunt. Vt vt eſt, (omnia enim fabuloſa ſunt) Apollini ſacros fuiſſe conſtat: itaque eos quadrigæ illius iungunt, qui Solis imaginem pingunt. Eſt item Gryps, ignis & æſtatis ſymbolum, quòd plerunq; ex Aquila & Leone compoſitus fingeretur. Ignita autem eſt prorſus Leonum atq; Aquilarum natura. Aquilarum pennæ, vt ſuo loco diximus, cæterarum auium plumis cómixtę, calore ſuo conſumunt. Ex Leonis oſſibus inter ſe colliſis ignem excitari teſtis eſt Aelianus: atque hinc fortè Nemeſi deæ etiam ſacros Gryphes crediderunt. Sepulcris apponebautur ab antiquis Gryphium figuræ, ut ſcilicet ea à vigilantibus cuſtodiri religioſè debere oſtenderent. Quod verò Gryphem ſub pedibus Tauri caput habere in pluribus antiquorum ſepulcris videamus, dici in primis poteſt, quod de Leone ſcriptum reperimus, vt ſcilicet ſepulti animum aut naturam talem fuiſſe opinemur, cuiuſmodi eſt illud quod apprehenſum videtur. Nempè ſi ouem vel agnum, ſepulchrum inſculptum habeat, intelligas hominem ferocitate demolita, manſuetudinem amplexatum: ſi taurum, temperantiã; ſi anguem, prudentiam, vel quid huiuſmodi, prout animalis, quod detentum fuerit, ſignificatum exiget. Verùm talem opinionem probarem, niſi huiuſmodi ſimulachra pro templorum foribus, ac in alijs etiam operibus publicis paſſim depicta videremus. Sentio itaque, vt liberè dicam quod animus fert, nihil aliud ſimulachris talibus exprimi; quàm huius animalis in feras omnes beſtias dominatum atque potentiam, eiuſq; ferocia viribuſq; cuncta deuinci, ſuppeditari ac puniri. Vt ſcilicet moneamur, quicunque violentas manus ad ea, quę in eius cuſtodiam tradita ſunt, inferre audeant, pœnas ſe, cuiuſuis ordinis lociuè ſint, luituros: ſuppliciaq; commiſſi vel furti, vel ſacrilegij, violatiq; ſepulchri, cui animal id præficitur, daturos, & quod de Leone vulgò dicitur, idem de Gryphe dictum opinor, cui Leoninum corpus maxima ex parte tribuunt. Viſuntur itaque eædem figurę in aris antiquorum, templorum foribus, vrnis, aliiſq; non infrequenter, & ſine dubio religionem, & quæ ad pietatem ſpectant, ſumma cura & attento ſtudio cuſtodienda eſſe demonſtrãt. Auritum in primis hoc animalium genus eſſe ferunt, ut facilè fures ſentiat; alatum ad pernicitatem, cæterùm leoninis membris compactum, vt ferocia & vires in eodem eſſe videantur. Roſtrum præterea aduncum tribuunt, vt ſcilicet mordicus teneat, quæ illi commiſſa & concredita ſunt. Hæc omnia certè cuſtodes ac præſides decent. Haudquaquam enim bonus cuſtos eſſe poteſt, cui aures hebetes, qui piger, qui tardus eſt, qui languidus, & minimè tenax rerum ſui domini. Meritò igitur Gryphes cuſtodiæ præficiebantur, quibus abundè ſuppetunt omnia, quæ ad cuſtodum munus pertinere putantur. Ornant Gryphes ſacellum, quod in vrbe noſtra, iuxta Aſellorum vulgò dictam turrim medio quadriuio extructum eſt, in cuius angulis, nunc leones, nunc Gryphes ſpectantur. Quos cuſtodiæ vigilantieq; cauſa admotos putârim, vt ſcilicet uel ſacrum locum tueantur, vel homines ipſos moneát in ſacris rebus & precibus, quæ Deo & Diuis adhibentur, vigilare, & preſentem eſſe oportere. *Athenis in Palladis arce ſimulacrum* eſſe ſcribit Pauſanias, *cuius galeæ ad partem vtramq; Gryphes additi ſunt, & in medio imago ſphingis incumbit.* Cæterùm Gryphum exemplo præpotentem tyrannis egregiè denotatur.

Gryps cur ignis & æſtatis ſymbolum.

Cur Nemeſi Deæ ſacer.

Sepulchrorum apud antiquos honos.

Gryphum figuratum vſus.

Grypis figurę ſignificatio.

Præſidum icon.

Tyrãnidis typus.

20 30 40 50

EMBLEMA.

EMBLEMA.

DE Gryphe emblema tale habet [a] Nicolaus Reusnerus, sub Lemmate ΞΕΝΙΩΝ ΔΕ ΤΕ ΘΥΜΟΣ ἌΡΙΣΤΟΣ.

[a] *L. 2. Emble. 35.*

Qui putet? è puro Gryps nidum construit auro,
Occupat & celsæ rupis in arce locum.
Solus aues vincit cunctas, qui naribus vncis:
Quem Leo, quem Tigris, quem pauet acer eques.
Cuius vt è nido sub rupem decidit aurum,
10 *Accola finitimi quod legit Indus agri.*
Sic quos Heroas mundi rerumq́; potentes
Sublimi magnus vult Deus esse loco.
Imperij tueantur opes ceu munera Diuûm:
Participes alios vt simul esse velint.
Præsertim sanctæ pietatis & artis alumnos
Ingenuæ: per quos regna domusq́; vigent.
Diuitis hæc auri virtus est vna: benigna
Qui prosunt alijs, mente iuuare bonos.

20 ICONES. INSIGNIA. NVMISMATA.

APVD Xenophontem, vt citat & exponit Plutarchus, memorantur canathra, quæ imagines sunt Grypũ ac tragelaphorum ligneæ, quibus insidentes puellæ circumferebantur in spectaculis. Scyles Rex Scytharũ habuit in urbe Boristhenitarum ædes magnificas & circa illas, è lapide candido Gryphes & Sphinges stantes, vt [a] Herodotus testatur, qui lapis Parius fortè fuerit. Gryphem marmori antiquo nobilitatis Cæsiorum insigni monumento insculptum sub anteriorum pedum altero tauri caput habere videmus, quod in pluribus antiquorum monumentis, ut antè diximus, comperitur. Gryphis imagine insignem clypeum quoq; 30 habet nobilissima Gryffonum in Italia familia. Insignia item nepotum meorum Gryps ornat. Scytharum id olim insigne fuisse asserunt, à quo Perusiam Gryffoniam dictam suprà ex Leandro diximus. Grypho aureus in campo cæruleo insigne erat nauis Artirij antiquissimi Herulorum Regis, quod Vandolorum Domini etiamnum hodie vsurpant. Gryphem rubeum in campo argenteo vsurpabat electa quædam à Bononiensibus militum corona, quos vulgò la compagnia del Griffon nuncupabant. Eorum opera, vt refert Pompeius Vizanius ciuis Bononiensis, qui nuperrimè patriæ suæ historiam in lucem edidit, Bononienses vsi sunt ad expellendos seditiosos, anno nempe 1272. quo tẽpore vrbs multis scatebat hominibus, qui rebus nouis quotidie studebant. Tradit pariter anno 1376. cùm hæc eadem vrbs libertatis auida à Summo Põtifice deficeret, proceres eius, leges Senatumq; immutasse, necnon tribunos plebis 40 creauisse sedecin, quatuor nẽpe pro quaque quarta vrbis parte, eisq; vexilla exhibuisse, in quorum quatuor populi insignia, quæ libertas est, depicta erat, in reliquis verò varia symbola: Ex his tria fuisse, quæ Gryphem ferrent, vnum, quod aureum in campo cæruleo, alterum, quod album, tertium quod nigrum ferret, in campis eiusdem coloris. Vidi item, cùm Romæ degerem, librumq; de statuis antiquis conscriberem, trophæum pulcherrimum in ędibus Illustris Domini Caroli de Fano, Medusæ imagine perornatum, in cuius medio pectore Gryphes & Harpyiæ cælati erant. In ædibus Reuerendissimi Episcopi de Rusticis inter quamplurimas alias statuas, uidi in cornicibus multas sculpturas, in quibus Gryphum icones essent. [b] Antonius Augustinus Romæ pariter in æde Diui Petri multos Gryphes in lapide, & in medio duorum ex his candelabrum, magna industria elaboratum conspexisse, audiuisseq; tales ex 50 Apollinis templo exemptos fuisse scribit. Irrigetus Martinengus Pittaci filius, & Lanfranci nepos, miles magnanimus, in bello strenuus, factionis Gelphæ, cuius cæteri Martinengi acerrimi protectores erant, hostis adeò, vt spretis cæterorum familiæ suæ armis, quæ Aquila erat Imperialis, vt suo loco dictum est, Gryphem vsurpare voluerit, cum quodam symbolo. Huius sepulchrum extra Brixiam cernitur cum hoc epithaphio. HAEC EST SEPVLTVRA NOBILIS MILITIS IRRIGETTI DE MARTINENGO. In monte Nerone dicto in diœcesi Plobici reperiuntur quamplurima arma, ac alia monumenta lapidea, in quibus Gryphes exsculpti sunt, quos Fracíscus Sansouinus Brancaleonum insignia

[a] *In Melpomene.*

Cæsiorum monumentum.

Artirij nauis insigne.

[b] *Dial. 5. de numismatibus.*

Irrigetti Martinengi insigne.

Brancaleonum insignia.

insignia fuisse credit, cùm tamen Leonem illis pro insigni fuisse paulò pòst asserat.[c] Baptista Mantuanus Pannoniæ Regem Gryphem in armis suis ferre innuere videtur, ita canens:

[c] L. ad Reg. & Princip. Christianos.

Quod trepides, nihil est tecum Deus ibit in hostem,
Per mare, per terras quæcunque leuaueris altè
Sanctum insigne crucis Gryphemq; Aquilamq; birostrem.

Barrilæ familiæ insigne.

Gryphem aureum alis expansis cum rostro rubro in campo cæruleo vsurpat nobilis familia Barrilla Neapolitana, quam Carolus Gallorum Rex primus magni admodum fecit, vt ex multis admodum sepulchris constat. Ex qua Ioannes in primis fuit Roberto eorũdem Regi gratissimus, vtpotè quem legatum Romam miserit, vt Petrarcham laurea condecoraret. Est & Martellorũ non ignobilis apud Florentinos familia, quæ Gryphe in armis vtitur. Gryps quoque in antiquissimis quibusdam numismatibus depictus conspicitur. Lilybitanorum in primis æreum numisma Golzius depingit, quod in auersa parte Gryphem illius figuræ, qualem plerią; ei tribuunt, in aduersa tripodem Apollinis repræsentat. Eiusmodi numisma cusisse eos populos idem Golzius existimat, quoniam eorum vrbs Sybillæ Cumanæ, quæ volumina de rebus arcanis & vaticiniorum plena Tarquinio Prisco regi obtulisse legitur, hospitio & sepulcro celebris fuerit: itidem quia puteus in vrbe eorum Lilybæo idcirco commendatus fuerit, quod ij qui ex eius aqua bibissent, Pythio furore afflati oracula ac responsa darent. Non mirum itaque, inquit, si Apollinis capite Gryphoq; Apollini sacro & tripode Apollinis symbolo ac lira sua numismata signauerint. Reperiuntur item nonnulla Hyelitarum cùm aurea, tùm ærea numismata, vt apud eundem authorem videre est, in quibus Palladis galeatæ imago videtur, & in galea Gryps depictus. Inter quę vnum est, quod Gryphum habet posteriore parte in caudam tortuosam desinente: ex quo facilè uideas & ab antiquis non vnam Grypho formã ascriptam. Eiusmodi etiam Gryps pariter in casside eiusdem Deæ in Romanorum quodam numo depictus reperitur, necnon in multis alijs eorundem numis in casside Martis: in qua item Gryps ille communis conspicitur in numismate Brutiorum: vnde his quoq; Dijs sacrum fuisse Gryphum pronunciandum est.

Martellorũ insigne. Lylibytinorum numisma. Hyelitarũ numisma. Gryps cauda tortuosa.

Gryphis nõ auriti imago.

Prior harum iconũ Gryphem à fabulosa antiquitate diuersimodè depingi solitam etiã declarat: auribus enim caret, quas tamen, vt suo loco diximus, plerią; alij suo Grypho addebãt. Hanc autem iconem antiquissimam esse constat, cùm eam Illustriss. Cardin. Bembus inter alia hieroglyphica ex tabulis æreis vetustissimis excerpserit. Dextro pede gerit quid ad instar veru, sub pedibus verò serpens repit. Antonius Gigas vir humanissimus mihi eam communicauit.

Auis Ruc imago.

Altera icon Ruc est, cuius etiam in hac historia meminimus, excerpta ex tabulis Geographicis Cornelij de Iudæis Antuerpiani, quæ, si vera sunt, quę de ea traduntur, nihil planè respondet. Rostrum enim Columbinum potiùs, quàm Aquilinum ostendit. Nos, ne quid in nostra Ornithologia desideretur, tale, quale depictum accepimus, etiam alijs tradimus.

DE HARPYIS. Cap. II.

HARPYIARVM historiam, etsi meram fabulam, ne tamen vllum volucre, quamuis fictitium deesset, omittere noluimus, & cùm insigni rapacitate adeò infames sint, vt ab ea nomen inuenerint, ideò rapacibus eas meritò adiunximus.

AEQVIVOCA.

Ἅρπυια Hesychio subitam rapinam notat. Grammatici uarij, (vt Scholiastes Homeri, Suidas, Varinus, Hesychius) uario modo Harpyias interpretantur. Alij enim rapaces Deas, dæmonesue; alij dæmonis alatas fæminas; alij ventos rapidos: alij canes rapaces per eas notari uolunt. Sed quòd horum significatorum quædam allegorica sint, alibi explicabuntur. Harpyia nomen est unius è canibus Actæonis apud [a] Ouidium. Est preterea Stephano vrbs Illyrię iuxta Enchęleas.

Harpyia canis Actæonis.

[a] Metam. 3.

SYNONIMA.

Ἅρπυιαι nomen à rapacitate habent. ἁρπάζω enim Græcis rapio est. Vnde harpagones ex eadem origine instrumenta ferrea hamata, quibus naues capiũtur, & retinentur. Hinc & harpax apud [a] Plautum:

Venit harpax verus, res palam cognoscitur.

Est apud eundem harpagare verbum, ut item in eadem comedia:

Neque homines magis asinos vnquam vidi, ita plagis costæ callent
Quos dum ferias, tibi plus noceas, etenim ingenio hi sunt flagricidæ
Qui hæc habent consilia, vbi data occasio est, rape, clepe, tene, harpaga.

Aetymon. Harpagones quę instrumenta.

[a] In Pseud.

In scribendo Harpyiæ nomine uariant librarij. Multi Seruium sequuti penultimam diphtongum ponũt impropriam, vt apud Græcos Harpyiæ, à quorum sententia longè diuersus est Calistius, qui negat I literam in dipthongum coalitam cum Y litera præcedenti, sed pro consonanti accipi debere. Syllabam enim eo etiam, inquit, modo positione longam fieri, si vocalem breuem sequatur I vice consonantis posita, vt Harpyiæ. Quare si diligentissimo Grammatico credimus in eo nomine ιαι. vltima syllaba per tres literas erit enuncianda, & iota ad vltimam syllabam referendam, quod alij cum ypsilon in vnam dipthongum abire contendunt. Dicuntur Harpyiæ alijs quoq; nominibus, nempè Canes Iouis, furiæ, diræ, & aues. Quorum omniũ rationem reddit his verbis Seruius: *Quod Canes Iouis dicerentur hæc ratio est, quia ipsæ furiæ esse dicuntur, vnde etiam epulas apud [b] Virgilium abripiunt, quod Furiarum est.*

Et manibus prohibent contingere mensas.

Vnde & auari dicuntur Furias pati, quòd partis abstinẽt. Furias esse paulò pòst idem testatur:

Vobis Furiarum ego maxima pando.

Canes Iou. Diræ. Furiæ. Aues.

[b] L. 3. Aen.

Quæ verba sunt Celene. Furias autem canes dici Lucanus testatur, vt:

Stygiasq; canes in luce superna
Destituunt, &c.

[c] Virgilius:

—— Visæq; canes vlulare per vmbram,
Aduentante Dea, &c.

[c] 6. Aeneid.

Sanè apud Inferos Furiæ dicuntur & canes, apud Superos diræ & aues: In medio Harpyiæ dicũtur, vnde duplex in his effigies. Has Virgilius tres dicit Aëllo, Ocypete, & Celæno. Aëllo dicta nonnullis putatur, quasi ἑλῶν ἄλλο, id est, alienum tollens, quæ tamen etymologia non admodum accommodata videtur. Ocypete ab ὠκύς velox, & πέτομαι volo, quasi celeriter volans, vel vt alij, citiùs rapiens. Pari ratione [d] Sophocles Harpyias vocat catarrhactas, quòd precipites ad rapinam ferantur. Celænum verò Græcè nigrum vocant. Hac significatione Homerus vtitur, vbi αἷμα κελαινὸν id est, cruorem nigrum appellat. Inde Celæno dictam putant.

Furiarũ nomina, & origo. Aellò. Ocypete.

[d] In Phin.

GENVS. ORTVS.

ARPYIAS quidam Neptuni filias esse produnt. Is ferè omnium prodigiorum pater est. Vnde [a] Georgius Pictorius ita canit:

Neptunus gignit Cyclopas, & Polyphemum,
Vincit Harpyias vnguibus, & volucres.
Aellon Ocypeten nigroq; colore Celanen.

Neptunus cur Harpyiarũ pater creditus.

[a] In Pantopol. de Dys gentilium.

[b] Hesio-

[b] In Theog. [b] Hesiodus ex Electra Oceani filia genitas fingit patre Thaumante & Iridis sorores. Alijs Ponti,& Terræ filiæ dicuntur, vnde in Insulis habitare putantur, quæ partem terræ,& partem maris tenent. [c] Lib. 4. [c] Valerius Flaccus Plutonis filias videtur facere, dùm Typhonides vocat:

Insuper hunc Typhonides Harpyiæ ira tonantis
Depopulant, ipsoq; dapes prædantur ab ore.

[d] Aenei. 3. Nam Plutonem Typhonem vocabant. Quod fortè [d] Virgilius subinnuit:

Pestis & ira Deûm Stygijs sese extulit vndis.

Freseia auis. Harpyreia auis. Fabulæ etiam referunt Phinæi filias Eraseian & Harpyreian aues fuisse, quæ cibum ab ore senis diripuerint. Sed Harpyias Virgilius tres fuisse dicit: Ocypeten, Aëllo,& Celæno. Harpyias Hyginus Alopen, Acheloen,& Ocypeten appellat. Sunt qui Alopen, Nicothoen vocent. Hesiodus Ocypeten nuncupat Ocypodem, nonnulli Ocythoen. Apollonius duas tantùm facit, quem [e] Virgilius alibi sequutus videtur, cùm ait:

Alope. Acheloen. Ocypote. Nicothoe. Ocypodes. Ocythoe. [e] 12. Aen.

Sunt geminæ pestes,&c.

Thyella. [f] Argon. 1. Podarge. Sunt qui putent tribus Harpyis addi ab Homero quartam nomine Thyellam. [f] Apollonij interpres Thyellam hybernos flatus,& procellas exponit,& Homerum per synonimiam Thyellas,& Harpyias posuisse vult, quæ & ipsæ ventos nonnunquam rapaces significant. Harũ maximam nomine Celæno Homerus Podargen nominat, fingitq; ex ea Zephyrũ Achillis equos Balium & Xanthum genuisse.

FORMA.

[a] 3. Aeneid.

HARPYIAS [a] Virgilius ita depingit:

Tristius haud illis monstrum, nec sæuior vlla
Pestis,& ira Deûm Stygij sese extulit vndis.
Virginei volucrum vultus, fœdissima ventris
Proluuies, vncæq; manus & pallida semper
Ora fame, &c.

Varinus

Varinus corporibus Vulturum, auribus vrsorum fuisse scribit. Hyginus diuersas facit, nempè capitibus Gallinaceis pennatas,& alatas brachijs pedibusq; humanis,sed vnguibus monstrosis, pectore candido,ac fœmineo. Harpyiam Eustathius *fingi secundum fabulas,* inquit, *dæmonij cuiusdam alati equiformis figura,vt & Pegasus equus est alatus,atq; eam præsertim,quam Homerus Podargem nominat.* Quare etiam etsi cæteris Harpyis fabulæ manus attribuant ad raptum idoneas seu monstrosos vngues, Podarge tamen manibus prædita videri non potest propter equinam speciem. Volucres etiam alatæ ab omnibus statuuntur. Vnde [b] Virgilius:

Podarges forma.

[b] 3. Aeneid.

—— magnis quatiunt clangoribus alas.

Et [c] Ouidius

[c] 3. Metam.

Exterruit ales Aëllo. &c.

Sed quid propriè sint, siue Deæ, seu diræ, siue obscœnæ volucres apud Virgilium ipsum dubitatur. Icon,quam exhibuimus, cum Vergiliana descriptione conuenit.

LOCVS.

LOCVM quem Harpyiæ incoluisse creduntur, ex his [a] Poëtæ versibus habemus:

[a] L. 3. Aen.

—— Strophades Graio stant nomine dictæ
Insulæ,& Ionio in magno,quas dira Celæno
Harpyiæq; colunt, aliæ Phineia postquam
Clausa domus mensasq; metu liquère priores.

Ad eundem sensum [b] Naso.

[b] Lib. Metamor. 13.

Sæuit hyems, iactatq; viros Strophadumq; receptos
Portibus insidis exterruit ales Aëllo.

Feruntur enim ex Arcadia, cuius Phineus Rex erat, à Zete, & Calai Boreæ filijs pulsæ, iuxta Seruiũ. Contrà verò [c] Valerius Flaccus eum Odrysiæ Regem, nõ Arcadiæ fuisse narrat. Odrysia porrò in Thracia est, teste [d] Plinio, & extenditur vsq; ad Bosphorum Thracium. Ex hac fugatæ ad Trophadas insulas peruenêre, quæ Echinades quoq; olim, & Plotiæ dictæ fuêre. Nomen verò Strophadum sibi inde acquisiuêre, quòd Zete,& Calais iuuenes alati Harpyiarum persequutores ab Iride moniti,vt à canibus Iouis abstinerent, illic suos volatus conuerterint. Στροφὴ enim Græcis conuersio est. Fugatas [e] Apollonius tradit coniecisse sese in specus, qui in Creta visebantur sub Arginunte. [f] Ludouicus Ariostus sedes earum in specubus quidem etiam agnoscit, sed in inferno eas collocat, ita autem canit:

Phine' Rex vbi regnauerit.

[c] Argon. 2.

[d] L. 4. c. 11.

Strophadæ Insulæ. Echinades. Plotię.

[e] Argon. 2.

[f] Cant. 34. stan. 4.

Il Paladin col suono orribil venne
Le brutte Arpie cacciando in fuga, e in rotta,
Tanto, ch'à piè d'vn monte si ritenne,
Oue esse erano entrate in vna grotta;
L'orecchie attente à lo spiraglio tenne,
E l'aria ne sentì percossa, e rotta
Da pianti, e d'vrli, e da lamento eterno,
Segno euidente quiui esser l'Inferno.

Qua verò de causa,& quomodo fugatæ, proximo capite exponemus.

RAPACITAS. INGLVVIES. Fœditas. Historia deniq; tota.

IRATI feruntur Dij Pheneo Odrysiæ Regi, quòd in nouercæ nouiter ductæ gratiam liberos suos excæcasset, aut, vt alij, quòd arcana Iouis consilia hominibus prodidisset, Harpyias tanquàm Iouis ministras,& iniuriarum vindices immisisse excæcato. Hanc historiam [a] Apollodorus prosequitur hoc pacto. *Harpyiæ vbi Phineo paratam esse mensam intuebantur à cœlo deuolantes maiorem ferculorum partem abripiebant, & reliqua perpauca, & ea quidem tam graui odore fœdata remanebant, vt perferri minimè possent. Hic igitur Argonautis, quæ ad nauigationem suã spectarent, iamiam præpositurus: Commodum, inquit, de nauigatione tum mihi verba faciatis, simulac me ab Harpyiarum iniuria liberaueritis. Tum hi Phineo mensam sternunt, in qua simulac edulia apposita erant, en repentè Harpyiæ vastum clangorem fundentes deuolant,& esculenta diripiunt. Id verò, vbi viderunt*

Phene' Rex cur ab Harpyis infestatus.

[a] Lib. 1. de Deor. orig.

Zetes, & Calais Harpyias abigunt.

Aquilonis filij Zetes, & Calais alati iuuenes nudatis enſibus illas per aërem inſequuntur. Cæterùm planè Harpyis Boreæ filiorum manibus tum moriendum erat: ſed & Boreæ filijs iam tum quoque cùm inſectarentur, & eas adepti fuiſſent, erat percundum. Cùm itaq; pueri perſequerentur Harpyias, earum altera ad Peloponnenſium in amnem Tygrem decidit; qui nunc ab illa nominatur Harpys. Altera Ocypete per Propontidē fugiens ad Echinadas vsq; inſulas peruenit. Eæ nunc ab illa Strophades appellantur, quippe, quæ cùm ad eas perueniſſet, iter conuertit, quæ vbi littus attigiſſet, præ labore cum perſequenti decidit. Verùm Apollonius ad Strophadas inſulas vſq; Boreæ filios Harpyiarum inſectationem tenuiſſe refert, neq; mali quicquam paſſas fuiſſe, quòd iureiurando nihil pòſt illæ in Phineum iniuriarum amplius molituras promiſerint. Liberatus igitur Phineus Harpyiarum pœnis reliquam Argonautis nauigationem explanauit: eosq; viam in Colchos perueniendi docuit. Hæc omnia [b] Valerius Flaccus prolixè, ac luculenter ſequentibus verſibus complexus eſt:

Tygris amnis cur Harpys dicatur.

Strophades inſulæ vnde dictæ.

[b] L. 4. Arg.

Poſtera non caſſæ Minyis aurora retexit
Noctis iter: noua cuncta vident: Thynneaq; iuxta
Littora fatidici pœnis horrentia Phinei
Dira Deûm, ſummoq; lues vrgebat in æuo.
Quippe neq; extorrem tantùm, nec lucis egentem
Inſuper hunc Tiphonides Harpyiæ ira tonantis
Depopulant, ipſoq; dapes prædantur ab ore,
Talia prodigia, & tales pro crimine pœnas
Perpetitur. ſpes vna ſeni, quòd pellere ſæuam
Quondam fata luem dederant aquilone creatis.
Ergo vbi iam Minyas certamq; accedere Phineus
Sentit opem, primas baculo defertur ad vndas
Veſtigatq; ratem, atq; oculos attolit inanes,
Tunc tenuem ſpirans animam. Solue ô mihi longum
Exſpectata manus noſtris ait agnita votis.

Et quibuſdam interiectis.

Non ego nunc magno quod cretus Agenore Phineus,
Aut memorem mea quod vates inſedit Apollo
Pectora, præſentis potiùs miſereſcite fati.
Nec mihi diuerſis erratum caſibus orbem
Amiſſas, aut flere domos, aut dulcia tempus
Lumina conſuetis rerum eſt ex ordine fatis
Ingemere, Harpyiæ ſemper mea pabula ſeruant,
Fallere quas nuſquam miſero locus, ilicet omnes
Deueniunt, niger intorto ceu turbine nimbus.
Iamq; alis procul & ſonitu mihi nota Celæno:
Diripiunt, vruntq; dapes fœdataq; turbant
Pocula, flagrat odor ſurgitq; miſerrima pugna,
Parq; mihi monſtriſq; fames, ſpreuère quod omnes
Pollueruntq; manu, quodq; vnguibus excidit vncis,
Has mihi fert in luce moras, nec rumpere fata
Morte licet, trahitur victu crudelis egeſtas,
Sed vos obſeruate precor prædicta Deorum
Si non falſa mihi: vos finem imponite pœnis.
Nempe adſunt, qui monſtra fugent, aquilonia proles
Non externa mihi. nam Rex ego diuitis Hebri
Iunctaq; veſtra meo quondam Cleopatra cubili
Nomen ad Acteæ Calais Zeteſque ſororis
Proſiliunt. Zeteſq; prior: Quem cernimus, inquit,
Tunc ille Odryſiæ Phineus Rex inclitus oræ
Tu Phœbi comes, & noſtro dilecte parenti
O vbi nunc regni, generiſq; vbi gloria? quam te
Excedit labor? & miſeris feſtina ſenectus?
Qin age mitte preces: Namq; eſt tibi noſtra voluntas,
Si non ira Deûm. vel ſi placabilis vrget,
Suſtulit hic geminas Phineus ad ſidera palmas
Teq; ait, iniuſti, quæ nunc premis ira Tonantis,

Antè precor nostræ tandem iram parce senectæ:
Sit modus, & fore credo equidem: nam nostra voluntas
Quod iuuenes sine pace Deûm, nec credite culpam
Sæuitia, scelerumq́, mihi nunc crimina pendi.
Fata loquax mentemq́, Iouis, quæq; abdita solus
Consilia & terris subito ventura parabat,
Prodideram miserans hominum genus: nunc mihi tantæ
Pestis, & effusæ media inter dicta tenebræ
Iam tandem cessêre iræ, nec ausus ab alto
10 *Ipse volens nostris, sed vos Deus appulit oris.*
Sic ait: & fatis ita iam cedentibus omnes
Impulit, & duræ commouit imagine pœnæ.
Instituêre toros, medijsq́, tapetibus ipsum
Accipiunt, circumq́, iacent, simul æquora seruant,
Astra simul, * *nesciq; iubent, ac mittere curas:*
Cùm subitus misero tremor, & pallentia primæ
Ora senis fugêre manus, nec prodita pestis
Antè, sed in medijs dapibus vidêre volucres;
Flagrat acerbus odor, patrisq; expirat auerni
Halitus, vnum omnes incessere planctibus, vnum
20 *Infestare manus, inhiat cocytia nubes*
Luxurians, ipsoq; ferens fastidia visu.
Tum sola illuuie, atq; illisis stramina mensis
Fœda rigant, strident alæ, prædaq; retenta
Sæuit, vtrimq; fames, nec solum horrenda Celæno
Phinea, sed miseras etiam prohibere sorores
Emicat hi: subitò, sesćq; aquilonia proles
Cum clamore leuat, genitor simul impulit alas.
Hoste nouo turbata lues, ipsæq; rapinæ
Faucibus, & primum pauidæ Phineia tecta
30 *Peruolitant, mox alta petunt, stant littore fixi*
Aemonidæ, atq; oculis palantia monstra sequuntur.

Dein paulò pòst:

Iamq; & ad Ionij metas, atq; intima tendunt
Saxa, vocat magni Strophadas nunc incola ponti;
Hic fessæ letiq; metu propioris, anhelæ
Dum trepidant, humiliq; graues timidoq; volatu
Implorant clamore patrem Typhona nefando.
Extulit assurgens noctem pater * *vnaq; summis*
Miscuit, & medijs vox exaudita tenebris.
40 *Iam satis huc pepulisse Deas. cur tenditis vltra*
In famulas sæuire Iouis? quas fulmina quanquam
Aegidaq; ille gerens, magnas sibi legit in iras.
Nunc quoq; Agenoreis idem decedere tectis
Imperat: agnoscunt monitus, iussæq; recedunt.
Mox tamen & vobis similis fuga cum premet Argos
Letifer, Harpyiæ nunquam noua pabula quærent.
Donec erunt Diuûm meritæ mortalibus iræ
Hæsit vterq; polo, dubijsq; elanguit alis.
Mox abit, & sociæ victor petit agmina puppis.

* Fortè nescire legendum.

* Fortè ima que legendum.

50 Verùm in hac fabula non omnes authores consentiunt. Flaccus enim, & quem sequutus est Apollonius, Phineum ab Apolline vaticinandi munere donatū volunt, atq; à Ioue ideò oculorum lumine priuatum, quòd Deorum consilia euulgasset, & Harpyiarum, quæ genium eius defraudarēt, tormentum additum, quas aduentantibus Argonautis à Boreę filijs eiusdem classis comitibus non cæsas, sed fugatas esse tantùm asserunt. Hesiodus quoq;, Antiochus, alijq; consentiunt. Apollodorus verò contrà id affirmat. At discrepat Orpheus, dum causam cæcitatis, & pœnę Phineo inflictæ recenset. Phineum enim insanientem philtris vxorijs abiecisse filios duos autumat. Quare à Zete, & Calai, vt perpeteretur durius exilium à Strophadis compulsum

pulſum in Biſtoniam,& luce ab eis priuatum eſſe; vt de morte filiorum Cleopatræ, quę prior Phineo vxor fuerat,vindictam ſumerent. Verùm omiſsis fabulis,vero (ſi veritas ſub his vlla latere putãda eſt) propiora videri poſſunt,quæ [c] *Diodorus Siculus retulit*. Phineo duo fuerunt filij ex Cleopatra, alij Cleopanã vocant, quæ filia fuit Orithiæ ex Borea, nam & Harpalicen habuit antè, cuius ſuaſu liberos ſuos oculis priuauit, Cleopana repudiata Idæã Dardani Scytharum Regis filiam vxorem duxit. *Adoleſcentes itaq;* matris impulſu nouercæ ſtuprum offerunt, ob quod flagitium arrepti à patre capite damnantur. Iam tum,cùm ad triſte ſuppliciũ traherentur,ſtarentq; in littore,caſu illic Argonautæ appulerunt. Illi cùm miſerabili ſui ſpectaculo,& ſupplicij atrocitate hoſpitum in ſe oculos vertiſſent,implorato eorum auxilio,memoratoq; ſenis aduerſus ſe odio,& contumelia in matrem Cleopatram,orant, vt veluti ex improuiſo tanquàm Dij præſentes ſuo appulſu adfuiſſent, nunc ſeſe ſupplicio indigno liberent. Vetat Phineus occurrens Argonautis quidquam moliri. Nam patrem ſeſe de liberis ſumpturum minimè fuiſſe pœnam, niſi ſcelus eorum paternam charitatem ſuperaſſet. Territi Argonautę Regis præſentia,& religione littoris hoſpitalis non temerè violandi,nihil auſi fuerunt tentare. Zetes, & Calais audito ſororis nomine,& miſerabili eius apud Phineum fortuna, & filiorum, quæ multò eſſet miſerabilior, iuris gentium,& propriæ ſalutis immemores, in littus exiliunt, & adoleſcentibus uincula abrumpunt. Oritur ibi atrox pugna. At poſtremò multis barbarorum,& inter eos Rege cæſo,reliqui fugam faciunt, & capitur in ipſo tumultu regia, atq; Herculis beneficio Idæa ad patrem incolumis remittitur. Ferunt Idæam à patre poſtea occiſam, ex quo apparet,eo inuito,in Cleopanæ contemptum Phineo nupſiſſe. Nonnulli memorant filios à Phineo excæcatos ipſumq; viciſſim à Borea oculis orbatum. Itaq; adoleſcentes periculo liberati regno matri permiſſo cum Argonautis Colchos nauigarunt. Sed de hiſtoria hactenus. Nunc ad Harpyias reuertamur,quę forſan aut pellices,aut filiæ Phinei,quæ ſcilicet vitam diſſolutiſſimam,& meretriciam viuerent,atq; ea ratione nimio luxu paternas opes omnes perderent,non malè dici poſſent. Has Boreades vlterius perſequi prohibitos fuiſſe ab Iride Apollonius, & [d] Neoptolemus, qui Naupactica conſcripſit, tradunt. Et Pherecides author eſt eas in Cretæ ſpeluncam, quæ ſub colle eſt Arginonte, fuga deletas. Maro verò à reditu Boreadũ in Strophadibus, relictas quas coluerint:

—— Phineia poſtquam
Clauſa domus menſaſq; metu liquêre priores.

Sed Harpyiarum rapacitatem, ingluuiem, fœditatem,pulchrè quoq; [e] Vergilius exponit, vbi Aeneam ſic loquentem inducit:

—— Tunc littore curuo
Extruimusq; toros, dapibuſq; epulamur opimis.
At ſubitò horrifico lapſu de montibus adſunt
Harpyiæ, & magnis quatiunt clangoribus alas,
Diripiuntq; dapes,contactuq; omnia fœdant
Immundo,tum vox tetrum dira inter odorem.
Rurſum in ſeceſſu longo ſub rupe cauata
Arboribus clauſi circum,atq; horrentibus vmbris
Inſtruimus menſas, ariſq; reponimus ignem.
Rurſum ex diuerſo cæli cæciſq; latebris
Turba ſonans prædam pedibus circumuolat vncis,
Polluit ore dapes, ſocijs, tunc arma capeſſant,
Edico.

Verùm quod alij de Phineo, Vergilius de Aenea, id [f] Ludouicus Arioſtus de Sinapo Aethiopiæ Rege canit, qui (vt verbis illius Poëtæ vtar)

—— quantunque ricchiſſimo ſi chiame,
Cruciato era da perpetua fame.
Se per mangiar, ò ber quello infelice
Venia cacciato dal biſogno grande,
Toſto apparia l'infernal ſchiera vltrice,
Le monſtruoſe Arpie brutte, e neſande,
Che col griſo, e con l'vgna predatrice
Spargeano i vaſi, e rapian le viuande,
E quel che non capia lor ventre ingordo,
Vi rimanea contaminato, e lordo.

Dicit autem Regem illum licet ditiſſimum, ac potentiſſimum,perpetua tamen fame cruciari; quoniam

[c] *Lib. 5. rer. Antiq. c. 4. de Argon.*
[d] *Lib. 6.*
[e] *Aeneid. 3.*
[f] *Cant. 33. ſt. 107. 108*

10 20 30 40 50

quoniam Harpyiæ paratas in mensa dapes subitò diriperent, atq; si quas fortè relinquerent, eas fœdissimo, ac intolerabili fætore contaminarent. Monstra quoq; istæc perquàm eleganter veterum monumenta, ac in primis Virgilium secutus, depingit, in hoc tamen ab illo differens quod septem fuisse tradat, atq; insuper longas caudas ascribat, vbi ab Astolpho Duce Britanno sono cornu sui, quem ne Plutonem quidem apud inferos ferre potuisse fingit, fugatas illas, & Regem ab ea peste liberatum tradit in hac verba:

Dentro vna ricca sala immantinente
Apparecchiossi il conuito solenne,
Col Senapo s'assise solamente
Il Duca Astolfo, e la viuanda venne,
Ecco per l'aria lo stridor si sente,
Percosso intorno da l'orribil penne,
Ecco venir l'Arpie brutte, e nefande,
Tratte dal Cielo à odor de le viuande.
Erano sette in vna schiera, e tutte
Volto di donna hauean, pallide, e smorte,
Per longa fame attenuate, e asciutte,
Orribili à veder più che la morte;
L'alacce grandi hauean, deformi, e brutte,
Le man rapaci, e l'vgne incurue, e torte,
Grande e fetido il ventre, lunga coda,
Come di serpe, che s'aggira, e snoda.
Si sentino venir per l'aria, e quasi
Si veggon tutte à vn tempo in sù la mensa
Rapire i cibi, e riuersare i vasi,
E molta feccia il ventre lor dispensa;
Tal ch'egli è forza d'atturar i nasi,
Che non si può patir la puzza immensa.

Atque ex his omnibus videre est Harpyias monstra quædam deformia pingi, & volucria, quæ horrido squalore, pallore tetro, & perpetua fame infectos vultus gereret, eaq; de causa semper famelicæ dapibus hominum mensis diripiendis sedulò inuigilarent, nunquam tamen famem explerent, insatiabili semper auiditate cibis inhiantes. Nam vt Donatus in nuperrimè citatum Vergilij locum refert, Harpiarum venter non retinebat cibum, sed statim effundebat, quicquid victus causa recepisset, vnde non tantùm non satiebantur, sed semper patiebantur famẽ, atq; ex ea pallor succedebat. Videntur scilicet eo affectu laborasse, quem in hominibus caninam appetentiam Medici vocant, vel cœliaca passione, vbi ob frigidum humorem, qui os ventriculi obsidet, cibi ingens est auiditas, quem assiduè ingerunt quidem, sed ob languentem, & penè emortuam concoctionis vim, qualia ferè assumpsêre, egerunt. Vnde fit, vt semper cibis sese repleant, nunquam verò famem expleant, & vel nulla, vel admodum exigua parte corporis nutrimentum sentiant, sed contrà vana ventris infarciendi, ac rursum exonerandi vicissitudine torqueantur, fœda fæcum semper proluuie contaminati. Pari ratione Harpyiæ eas ipsas, quas diripiebant dapes, statim non solùm vnguium orisq; spurcissimo cõtactu, sed & turpi & abominando ventris profluuio fœdabant, & intolerabili quodam putore auerni patris sedem redolente, ita inquinabant, vt quæ fortè reliquissent, aut auolantes elabi siuissent, esui tandẽ inepta essent vt, vel solo odore, imò visu nauseam mouerent. Quinimò non edulia solùm polluebant, sed vt Baptista Mantuanus canit:

—— ventre soluto
Proluuie fœda thalamos, cænacula, mensas,
Compita, templa, vias, agros, mare, flumina, montes
Infestare solent, &c.

Vnde etiam Vergilio obscænę volucres dicuntur, & alibi:

—— fœdissima ventris
Proluuies, &c.

Rapaces [g] Claudiano:

Nil veris æquale dabunt prohibere rapaces
Scilicet Harpyias.

Et truces ob crudelem nempè rapacitatem:

Harpyiasq; truces insopitisq; refusum.

Canina appetentia.

[g] Lib. 14. de Vict. Stilic.

Auidæ Senecæ,

Terretq; mensas auida Phineias auis.

[h] Cant. 34. stan. 1.

Famelicæ [h] Ariosto, feræ, & iniquæ, vnico hoc versu,

O fameliche, inique, e fiere Arpie.

[i] Lib. 1. Itinerar.

Huc faciunt [i] Rutilij versus qui Harpyiarum rapacitatem sic declarant:

Non olim sacri iustissimus arbiter aui,
Circunsistentes repulit Harpyias.
Harpyias, quarum decerpitur vnguibus orbis
Quæ pede glutineo quod tetigere trahunt.

[k] Odyß. Y.

Enimuerò non tantùm dapes esurientibus ex ore eripuisse feruntur, quin etiam Penelope, [k] Eustathio teste duas Pandarei filias orbas, à Venere educatas, iam nubiles ab Harpyis raptas, & furijs traditas ait. Quo loco notandum est Harpyias à furijs distingui, cùm alij easdem faciant; His veterũ figmentis recentiores non contenti, plura insuper commenti sunt. Harpyiam (inquit author libri de nat. rerum) primum hominem, quem in deserto viderit, occidere ferunt, & si postea fortuitò aquas inuenerit, vel iuxta mare cõsederit, faciéq; suã in eis contẽplata fuerit, mox quòd sui similem hominem occiderit, immodicè tristari, & omni tempore vitæ suæ occisum lugere. Sed hæc (inquit Albertus) fabulosa videntur, tradita ab Adelino, & Iorach. Idem author libri de nat. rer. ineptissimè mendacissimeq; scribit, Harpyiam, quamuis rationis expertem auem, aliquando tamen cicuratam, vocem humanam exprimere. Quasi non satis fuisset Vergilium Harpyiarum vni sermonem humanum tribuisse, nisi illi etiam, qui Philosophi videri volunt, & sani ingenij, aliorumq; iudices, huiusmodi nugas, & plusquam anilia deliramenta longè insaniores, & deliri simpliciter ceu vera proponerent.

MORALIA. HIEROGLYPHICA.

[a] Lib. 1. Chiliad. 7.

IOANNES Tzetzes ex hac fabula allegoricum sensum eruere conatus, sic scribit.

Boreas Thrax ex Athenis, Orythryram, cùm rapuisset,
Zeten generat & Calain, admodum cæsarie ornatos,
Et Abesalon ipsum densitate pilorum vincentes,
Quos & volare pilis dixerunt fabularum scriptores,
Tanquàm elatos pilis suis, & insolentes.
Hos dicunt vnà nauigantes cum cæteris Argonautis
A Phineo sene expulisse Harpyias
Aues ex ore eius escas rapientes
Atq; cum ipsis dicunt, & hos occubuisse.
Veram autem allegoriam, sic ipse mihi cogito
Steron iste Phineus cæcus erat præ senecta
Erasian verò Harpyiamq; habens filias
Viuentes meretricissimam, atq; dissolutissimam vitam,
Omni victu ab ipsis prorsus exhauriebatur,
Paupertate affligebatur atq; fame execranda.
Zetes autem, & Calais has cùm rapuissent,
Inuisi alicubi fuerunt ex partibus illis
Vnde in fabulas inciderunt, quæ de his omnia:
Apollonius autem refert hanc historiam.

Meretrices rapaces Harpyiæ dictæ.
[b] Lib. 13.
[c] Lib. 2. de Asino aur.
Harpyiæ pro ventis.

Sanè quàm plures præter Tzetzen ita sensisse videntur. In primis enim Eustathius, qui hanc fabulam historicè interpretantur, mulieres fuisse Harpyias in luxum prodigas, & sumptuosas tradere testatur. [b] Athenæus Anaxilæ versus recitans, nihil aliud, quàm scorta fuisse scribit. Vnde similiter malis Harpyis pro nequissimis mulieribus veluti ex adagio vsurpasse videtur [c] Apuleius, cùm inquit: *Sed heus iuuenis caue diligenter principum huius ciuitatis filij cadauer à malis Harpyis probè custodias.* Nec id sanè inscitè, quoniam pessimæ mulieres instar Harpyiarum rapiebant, & raptu immundo cuncta prophanabant. Alijs verò teste Varino, Harpyiæ per allegoriam venti intelliguntur. Ita Scholiastes quidam Hesiodi flatus rapaces interpretatur, qui ex aquæ exhalatione nascantur. Vnde nimirum Hesiodus ex Electra Oceani filia natas fingit. Quemadmodum & Iris in nubibus ab exhalatione ortis apparet, cuius quidem conspectum nemo non admiratur, vt meritò Thaumãtis fingatur filia, quemadmodum & venti, qui omnia penetrant.

penetrant. Hanc sententiam [d] Apollonij interpres confirmat, qui in illis Poëtæ verbis:

At Thyellæ aduersæ raptim retro ferebant:

ita scribit: *Thyellæ hyberni flatus, & procellæ: Vnde Homerus per synonimiam Thyellas posuit, & Harpyias, id est, procellosos flatus.* His quoque astipulatur Eustathius, qui *Harpyiam* docet *esse genus venti. Quoniam enim,* inquit, *violenti quidam venti etiam grauia corpora infernè subleuant, ac tollunt, confictæ sunt Harpyiæ venti quidam crassi forma monstruosa, à quibus rapta dicuntur, quæcunque quomodo euanuerint, vel quò peruenerint, ignoratur; vt Poëta etiam sentit inquiens:* Ἁρπυιαι ἀνηρείψαντο. Hinc ortum videri potest, quòd [e] Homerus Achillis equos Balium, & Xanthum ex Harpyiarum Celæno maxima, quam ipse Podargen vocat, & Zephyro vento genitos dicit. Hoc fabulosè Poëta fingit, vt summam equorum celeritatem, quos eapropter & ποδηνέμους, & ἀελλόποδας cognominat, demonstraret. Naturalem quidem illius rei rationem reddere videtur Homeri Scholiastes, *Equæ concepta genitalibus,* inquit, *aduersa Boreæ, aut etiam Zephyri aura pullos generosiores pariunt, quales nimirum & Achillis equi fuerunt.* Sed nomen etiam & etymologia equi velocis, quē Græci πόδας ἀργον, ab albis nimirum pedibus vocant, ex Podarge Harpyia natum esse, pulchrè colludunt. Cæterùm quòd hi Achillis equi celeritate dicuntur ventos adæquasse, nimirum Zephyrum, aut Harpyias, parabolicè accipiendum est. Nimium enim audacis, & mendacis foret equos illos simpliciter Harpyiæ, & Zephyri sobolem asserere. Maximè autem celebre illud est inter allegorica Harpyiarum significata, qua auaritiam rapinas, & crudeles exactiones designare solent. Hoc pacto Sidonius Apollonaris pro cruentis sanguinarijsq; raptoribus, qui pecuniæ vel immoriantur, vsurpasse uidetur: *In foro,* inquiens, *Scythæ, in cubiculo viperæ, in exactionibus Harpyiæ,* &c. Alphonsus Hispaniarū Rex fœneratores Harpyias cognominabat. Ea significatione Iuuenalis particulariter Harpyiarū p̄cipua Celæno vtitur, cùm inquit:

Nunc per conuentus, & cuncta per oppida curuis
Vnguibus ire parat nummos raptura Celæno.

Ita auari furias pati dicuntur, quæ sunt Harpyiæ, quòd prę nimia habendi cupidine, partis abstinentes suum ipsius genium defraudant, & dum alijs inuident, & per vim auferunt, ex ijs tamen ipsimet nullum aut exiguum emolumentum percipiant. His profectò verè dici potest auaritiā, tanquā Harpyiā quādā epulas iam in os immittendas præripere, hoc supplicio quod instar Perilli, qui arte sua perijt, sibi pepererunt, non minus dignis, quàm sunt gulones illi, quibus [f] Horatius gulam ob easdem Harpyias imprecatur. Ipsorum certè cùm generale nomen Harpyiarum, tùm particulatim singularum, à violenta rapacitate inditum est. Harpyiæ enim Græcis rapaces significāt. Sic Aëllon quasi aliena tollentem, Ocypeten veluti citissimè auferentem, Grammatici dictas volunt. Taceo quòd ea de causa vngues curuos, ac aduncos eis attribuerint antiquorum fabulæ, vt innatam earundem rapacitatem declararent. Sunt qui scribant ideò, vt [g] Cęlius testatur, virgines fingi, quòd omnis rapina arida sit, ac sterilis, ideò plumis circundatas, quòd quicquid inuaserit rapina, cælat: volatiles autem, quòd omnis rapina ad volandum sit celerrima. Quæ omnia id demum significare possunt, quòd aliena concupiscimus primò, mox expedita inuadimus, postremò inuncata semel abscondimus, & illatebramus. Non illepidè Harpyiæ dicentur alienarum culinarum sectatores, qui nidore epularum allecti ventrem semper adferunt famelicum, & quò blandiùs eos bis teruè exceperis, tantò impudentiùs mensam tuam expetunt. Quos notare uidetur Apuleius, ubi ait: *Et tamen pastus electiles. comparere nusquam neq; vtiq; cellā suam inuolare immanes mures, vel muscas, quales olim Harpyiæ fuêre.* In quos non inuenustum extat apopthegma Alphonsi Sicilię Regis, qui cùm audiuisset in insulis quibusdam viuere aues rapaces, vertens se ad familiares dixit: Credo Harpyias illas ad Principum aulas euolasse, atq; ibi domicilium suum extruxisse. Et simili quoq; sensu [h] Homerus Vlyssem ab Harpyis sublatum ait, procos intelligens qui domi suæ omnia consumebant, Tales enim diuitum —*per tecta per aulas*

Harpyiæ funesta lues, fluxuq; fameq;
Infestæ volitant.

Vt Baptistę Mantuani verbis utar. [i] Iohannes Tzetzes plagiarios quosdam Harpyis cōparat.

Velut Harpyiæ, inquit, *quondam à sene*
Phineo cibum rapuerunt ex ore
Gratis scripta nostra arripere expetentes
Ex quibus nos alimur multis transcriptis.

Appositè item raptores prodigos Harpyias dicemus, qui, quòd alijs uiolenter eripiunt, minimè priori censui adijciunt, sed confestim alea ganeauè dilapidant, ut scilicet malè partum peius dilabatur. Quemadmodum enim Harpyias alienæ dapes nunquam satiant, quòd ingestos cibos non contineant, sed continuo fluxu, simulatq; assumpti sunt, excernant; ita hos assidua furta

[d] *Argin. 1.*

[e] *Illiad. П.*

Achillis equorū ortus, & nomina.

Equus albis pedib⁹ ex Podarge natus.

Auaritia, rapineq; Harpyiarū exēplo designatæ.

Perillus p̄priæ necis artifex.

[f] *L. 2. Sat. 7*

Harpyiæ Græcis rapaces.

[g] *L. 29. Lec. ant. c. 27.*

Assentatores Harpyis comparati.

[h] *Odyß. A.*

Plagiarij Harpyis cō parati.

[i] *Chilia. S.*

Prodigi Harpyis cō parati.

furta, aut rapinæ nunquam ditant, non, vt seruent, rapientes, sed vt perdant. Atq; id Vergilius Aenęæ, & Troianorũ exemplo nobis significauit. Ea enim auaritiæ vis est, vt etiam qui ditissimi sint, fame perire, quàm vel minimam acerui partem imminuere malint. Cuius itaq; pestis, vt pellatur, Aenea Troianisq;, hoc est, viris robustis, ac generosi animi opus fuisse innuere voluit. Possent deniq; & Principes hisce monstris comparari, quibus illud tantùm in ore est:

Sic volo, sic iubeo, sic pro ratione voluntas.

Tales enim, quò sua extendant pomeria, per fas & nefas nulla ciuium suorum habita ratione, more Harpyiarum cuncta diripiunt, atq; velut sanguisugæ multorum sanguinem exugunt, in quos inuehi mihi videtur [k] Ariostus sic exclamans:

[k] Cant. 34. st. 1.

O famelice, inique, e fiere Arpie,
Ch'à l'accecata Italia, e d'error piena,
Per punir forsi antiche colpe rie
In ogni mensa alto giuditio mena;
Innocenti fanciulli, e madre pie
Cascan di fame, e veggon ch'vna cena
Di questi monstri rei tutto dinora
Ciò che del viuer lor sostegno fora.

Porrò, sunt qui putent Harpyias fingi Thaumantis, & Electræ Oceani filias, vt innuerent diuitias ob admirationem hominum expeti, cùm tamen flexiles sint, vt Oceani filiæ. Homines enim expetunt ea, quæ sunt admirationi.

ALLEGORIA.

[a] In suo Hercule.

IN gratiam Theologorum non præteribo hîc [a] Collucei Florentini allegoriam, quam in Phinei fabulam scribit. Ponit enim Phineum quasi Phileũ, boni amatorem. Hic ex priori coniuge, quam rationem esse vult, filios probè videntes procreat, id est, bonos affectus. Extinguitur prima vxor, tum ille secũdam ducit, sensum nempè, cuius blandimentis allectus filios è prima vxore susceptos, luminibus priuat. Hæc enim pro vero bono falsa obtrudit, & persuadet. Irascitur Deus homini non apprehendenti disciplinam, & perit è via iusta, lumineq; rationis amisso excæcatur. *Huic auaritia, & ambitione infestato Harpyiæ esculenta esurienti præripiunt. Verùm vbi* Argonautas, id est, virtutes hospitio excipit, & veluti postliminio reuertentes recipit, per Zetum, & Calain, id est, per veri inuestigationem, & probitatem, Harpyias, id est, vitia fugari contingit, restituitq; pristinum mentis lumen, ac tranquillitatem, quam amiserat, *Dei omnipotentis* benignitas, & agnita misericordia, quam & nobis largiatur toto corde expetimus.

ICONES.

[a] In Eliacis. Cypseli arca.

PAVSANIAS mentionem facit pulcherrimę, amplissimę, atq; elaboratissimæ Cypseli Corinthiorum tyranni arcæ è cedro, aureis & eburneis emblematis variegatæ, & multis ijsq; diuersis characteribus depictæ, sed inter permulta Heroum monumenta, & Phineus Thracum Rex, & abigentes Harpyias Borcę filij in dextro arcæ latere exsculpti aderant. Quam iconem, in qua nempè Calais, & Zetes à Phineo Harpyias arcent, videri quoq; tradit, inter illustria opera, quæ Amiclis visuntur. Idem author Polygnotum tradit Pandari filias pinxisse, de quibus Penelopen Homerus dicentem fecit: dum virgines etiamnum essent, ereptos illis Deorum ira parentes, orbas à Venere educatas. Tribuisse verò illis & alias Deas certa munera: Iunonem certè prudentiam, & formositatem, corporis proceritatem, Dianam, elargitas, iam verò à Minerua edoctas lanificium, & quicquid mulieribus didicisse in laude ducitur. Postremò Venerem in cælum ascendisse, quò à Ioue puellis faustas nuptias conficeret, intereà verò Venere absente ab Harpyis abreptas, diris traditas fuisse. Hęc de illis Homerus. In Chiorum numismatibus Harpyiarum quoq; icones exprimebantur. [b] Antonius Augustinus Harpyias nõ in nũmis se, sed in corneola quadam obseruasse tradit. Romę in Palatio Illustrissimorum Farnesiorum inter cæteras pulcherrimas statuas etiam simulacrum naturæ conspicitur, cui inter alia animalia Harpyiæ etiam insident. nec non itẽ simulachrũ vrbis Romę cui Harpyiæ propè pedes adstant. Vidi in eadem vrbe propè arcum Camilli Harpyiam in casside Pyrrhi Epirotarum Regis, in ædibus Leonardi sculptoris, & antiquarij egregij. Vidi pariter apud Illustrem Carolum de Fano spolium, & trophæum pulcherrimum vnà cùm Medusa, quæ in medio

Pandari filię depictę, & ab Harpyis raptæ.

Chiorũ numismata.

[b] Dial. 5. de Numis. nu. 15.

medio pectoris Gryphes, nec non Harpyiarum, & Leonum capita gestaret. De quibus omnibus mentio fit in libro meo de statuis, quem ante aliquot annos edidi.

EMBLEMATA.

DOCTISSIMVS [a] Andreas Alciatus de Harpyis hoc habet emblema cum Lemmate BONIS A DIVITIBVS NIHIL TIMENDVM: [a] *Embl. 32.*

Iunctus contiguo Marius mihi pariete, nec non
Subbardus nostri nomina nota fori.
Aedificant bene nummati sataguntq; vel vltro
Obstruere heu nostris vndiq; luminibus.
Me miserum geminæ, quem tanquam Phinea raptant
Harpyiæ, vt proprijs sedibus eijciant.
Integritas nostra, atq; animus quæsitor honesti,
His nisi sint Zetis, his nisi sint Calais.

Sensus versuum est plerosq; viros bonos possessionibus suis extrudi per opulentos vicinos, nisi bono animo, atq; virtute vindicentur.

DE STYMPHALIDIBVS. Cap. III.

STYMPHALIDES Aues, quęcunque tamen eæ fuerint, cùm Poëtis humanas carnes vorare tradantur, tantaq; esse feritate, vt in homines haud secus ac Leones, & Pantheræ sæuiant, nō ad aliā commodiùs, quàm ad rapacium carniuorarum volucrum familiam conferri nobis visæ sunt.

ÆQVIVOCA.

STYMPHALOS oppidum est Arcadiæ propè Corinthum, & Stymphalus amnis, aut etiam lacus vrbi eidem vicinus. Stymphalos oppidū. Stymphalus amnis.

SYNONIMA.

STYMPHALIDES dictæ sunt à Stymphala palude, cui & ipsi nomen à Stymphalo Arcadiæ oppido, prope quod sita erat. In ea aues hæ degisse feruntur, quas [a] Apollonius etiam Ploides vocauit, necnon Seleucides, & Charon, quòd scilicet in lacu isto natarent. Cæterùm apud Ouidium, & Senecam, & Martialem animaduerto in dictione Stymphalus penultimam longam esse, Ausonius tamen breuem protulit. Etymologia. [a] *In Argonauticis.* Ploides. Seleucides.

Stymphalides pepulit volucres discrimine quarto.

[b] Ouidius longam ponit eo versu: [b] *Metam. 9*

Vestrum opus Elis habet, vestrum Stymphalides vndæ:

Ratio est, quod alpha apud Græcos dichronon est, qua licentia [c] Homerus vsus est: [c] *Iliad. Σ.*

ἆρες ἄρες βροτολοιγέ.

Quod & [d] Martialis insinuat, [d] *L. 9. Epigram.*

Et quos Ares ares decet sonare.

[e] Pausanias Stymphalides aues Arabicas vocat, quòd Arabia quoq; deserta eas feras exhibeat. [e] *In Arcad.*

DIFFERENTIAE.

DVBITAT [a] Pausanias nunquid Stymphalides aues Arcadiæ cum Arabicis vti nomine inuicem non differant, ita forma etiam, & natura conueniant. *Quod si, inquit, semper genus fuit Stymphalidum, vt Accipitrum, & Aquilarum, facilè adducor indigenas esse Arabiæ. Et fieri potest, vt pars quædam ex illis in Arcadiam Stymphalum transuolârit. Arabes autem aliq; eas nomine principio, non Stymphalides appellauerint. Sed Herculis gloria, & qui barbaris semper fuerunt prælati Græci, in causa fuerunt, vt & illæ in Arabia deserta Stymphalides nostra ætate vocarentur.* [a] *In Arcad.*

DESCRI-

DESCRIPTIO.

GRAMMATICI quidam Stymphalides aues tanta fuisse magnitudine tradunt, vt Solis radios obumbrare dicerentur, quamuis hoc frequentiæ potiùs, quam magnitudini videatur tribuẽdum.[a] Pausanias verò *magnitudine Grues aquare, nec maiores esse* scribit, *Ibibus cætera esse simillimas. rostra tamen habere firmiora, & non vt Ibes obliqua.*[b] Plinius cirrhatas eas facere vrdetur, vbi ait. *In capite paucis animalium, nec nisi volucribus apices, Phasianæ corniculis, Stymphalidæ cirrho.* Hinc author obscurus, qui de natura rerum scripsit, Vanellum auem vulgò dictam, seu Capellam Aristotelis, Stymphalidem Plinij esse arbitratus est, non alio, vt apparet, argumento persuasus, quàm quòd Stymphalidi Plinius cirrhum tribuit. Nam & Vanellus quoq; cirrhatus est. Sed eadem ratione felem Mineruam feceris, quòd cæsij vtriq; sint oculi.[c] Apollonius missiles earum pennas fuisse fingit, quibus tanquàm sagittis homines vulnerârint. Quæ res fidem, & naturæ ordinem superans Claudiano Poëtæ credibilis reddita est, Histricis exemplo: de quo ita canit.

[a] In Arcad. [b] L.11.c.37 [c] Argon.2.

Vanellus Auis cut Stymphalis credita.

Audieram memorande tuas Stymphále volucres
Spicula vulnifico quondam sparsisse volatu,
Nec mihi credibilis ferrata fabula pinnæ
Visa diu, datur ecce fides, & cognitus hystrix
Herculeas affirmat aues, &c.

Hystricis descriptio.

10

Huic enim

stat corpore toto
Sylua minax iaculisq; rigens in prælia crescit
Picturata seges, &c.
Sed non hac acies ritu syluestris echinnũ
Fixa manet, crebris propugnat iactibus vltrò,
Et longè sua membra regit tortumq; per auras
Euolat excusum natiuo missile tergo,
Interdum fugiens Parthorum more, sequentem
Vulnerat, &c.

20

LOCVS.

IN *agro Stymphalorum*, inquit[a] Pausanias, *fons est, è quo Adrianus Cæsar Corinthijs aquam intra mœnia deduxit. In oppido stagnans hyeme fons lacum efficit, vnde Stymphalus amnis exit. Aestate quidem lacu ficeato amnis æquato labitur aluco, ac terram per cuniculum subiens in Argolico se demum agro profert, ibiq; nomine mutato pro Stymphalo Erasinus vocatur.* De eadem palude idem miraculosam hanc refert historiam, quam quia iucũda est, & scitu digna, (quamuis ea parum sit exorbita) tamen subnectamus. *Cùm Stymphaliæ Dianæ, cui eo loco templum erectum erat, solemne sacrum indiligentius omni ex parte factum esset, ac in primis patrij ritus prætermissi, lucus repente super eam cauernam corruit, quam subter Stymphalus amnis meat. Obsepto igitur ostio aqua restuens latè omnem campum haud minus stadiorum 400. perpetuò stagno occupauit. Fortè ita accidit, vt venator ceruam fugientem persequens, cùm illa se in eius paludis cænum abiecisset, animi impetu concitatus per aquas natans, cùm vrgere non prius desierit, quàm idem hiatus & feram & venatorem absumpserit, mox & stagnantem aquam amni via patefacta consecutam, ac totam paludem vna die siccatam tradunt. Sacrum Dianæ apparatius, & magnificentius factum.* Sed Stymphalides aues[b] Isidorus marinas esse dicit, & in insulis quas Stymphalides dicunt, agere. Has tamen Authorum nemo, quod equidem scio, memorat. Apollonius eas circa Aretiaden insulam collocare videtur, quam primum ab Otrera Martis filia habitatam fuisse ferunt. Meminit earum Timagenus, & Pisander in Scythiam eas auolasse tradens, vnde & primùm venerint in Arcadiam, hinc postea ad Aretiadas insulas ab Hercule propulsas. Easdem Arabiæ quoq; deserta præter cæteras feras volucres aluisse, author est Pausanias, vt suprà etiam meminimus. Qua de re etiam Arabicas aues vocat, suspicatus quasdam ex illis Arabia relicta Stymphalum Arcadiæ transuolasse, alioquin natura easdem, loco tandem diuersas esse.

[a] In Arcad. [b] Lib. 12. Orig.c.7.

30

40

50

VICTVS.

VICTVS. FERITAS.

EDEM Pausanias humana carne vesci solitas refert, adeóq; fuisse feras, vt in homines non minus, quàm Leones, ac Pantheræ grassarentur. Quin & missilibus pennis armatas referunt, quibus haud aliter, quàm sagittis eiaculatis insectantes vulnerarent, seséq; defenderent. Sed & rostro plurimùm valere dictæ sunt, quo in illos, si qui ad eas capiendas accederent, ferebantur, vulneratosq; occidebant. Id tanta duritie fuisse fertur, vt vel ferrea hominum scuta perforaret. [a] Lucretius vnguibus quoq; formidabiles esse scribit:

Rostri Stymphalidũ durities.

[a] Lib. 5. de rer. nat.

Thracen Bistoniasq; plagas, atq; Ismara propter
Tantoperè officerent vobis, vncisq; timendæ
Vnguibus Arcadiæ volucres Stymphála colentes.

Insignem earũ feritatem ac sæuitiam [b] Plautus innuit, cùm amoris crudelitatē exaggeraret:

[b] In Persa.

Cum auibus Stymphalicis, cum Antæo luctari mauelim
Quam cum amore, &c.

Hoc verò mirum est, quod venatores narrant, vestes sibi contexere Phloinas, quibus rostra Stymphalidum non aliter quàm minorũ auium alæ visco detineantur. Hęc ex Pausania transferentes, Gillius corticeam vestem, [c] Leonicerus multiplicem pannosamq; tunicam, verterũt. Sed Phlus vel phleos genus est stirpis Theophrasto, ex quo Phloinæ vestes cõficiebãtur, quarum & Pollux meminit. Hasce aues easq; innumeras ex Stymphalide palude Hercules abegisse fertur. Pausanias ab eo sagittis confectas narrat. Pisander Camirensis aues ab Hercule occisas negat, sed crotalorum strepitu abactas, neq; aliter potuisse, nisi crotali seu crepitaculi ærei sonitu perterrefactas, quod à Vulcano fabrefactum Minerua acceperit, & Herculi donauerit. Hæc [d] Vergilius, vbi de laboribus Herculis agit:

Quomodo capiantur. Phloinæ vestes.

[c] In Varijs.

Phlus, vel Phleos.

[d] In Tragm.

Stymphalides pepulit volucres discrimine quinto.

Et [e] Claudianus, vbi Herculem alloquitur:

[e] L. 2. de raptu. Proserp.

Solus Amazonio cinctus Stymphalidas arcu
Appetis, occiduo ducis ab orbe greges.

Item Catullus eodem sensu.

Tempore quo certa Stymphalia monstra sagitta
Perculit, imperio deterioris heri,

[f] Author quoq; Austriadum memorat:

[f] Lib. 1.

Lethifero quondam superatum Stymphalon arcu,
Victaq; ad Argolicum referentem monstra tyrannum.

[g] Papinius item Statius inter cætera Arcadiæ loca recenset

[g] Thebai. 4.

—— Herculeos vulgatos robore montes
Monstriferum Erymanthon, & ærisonum Stymphálon.

Aerisonum Poëta vocat, quòd, vt antè retulimus, ingenti æreorum crepitaculorum sonitu, seu, vt Pherecides tradit, æreæ tabulę collisu ab Hercule pulsas ex Arcadia fabulentur. Crotalũ seu æneam illam tabulam, quam alij Vulcani opus esse asserunt, quidam ab ipso Hercule fabricatum putant, quibus accedit Hellanicus. Mnasias huius rei propriam historiam scribit, & Stymphalides Stymphali heroicę virtutis hominis, & Ornithæ puellæ fuisse filias ait, ab Hercule extinctas, quòd hostibus Molionis intra vrbem receptis, portas ei clausissent. Pherecides verò non mulieres, sed aues fuisse ait ab Hercule interemptas. Higinus in hac fabula non parum ab alijs variat. Argonautæ, inquit, cùm ad Insulam Diam venissent, & aues pẽnis suis pro sagittis vtentes eos conficerent, cùm multitudini resistere non possent, ex Phinei monitu clypeos, & hastas sumpserunt, exq; more Curetum sonitu eas fugârunt.

DE SIRENIBVS. Cap. IV.

SIRENES ideò inter volucres fabulosas, easq; rapaces reponi quoq; posse videntur, quòd quos cantus sui lenocinio ad se pelliciebant, deuorare fingerentur.

AEQVIVOCA.

SIRENES, & Onocentauros [a] Esaias dæmones quosdam vocat, qui certa quadam corporis figura assumpta ad desolationem ciuitatis alicuius ira numinis missi sunt. Syri verò Cygnos interpretantur. Hi enim loti ex aqua sursum in aërem volant, & suauem

[a] Ca. 13. & 14.

quendam

quendam cantum edunt. Vnde [b] Iob: *Frater factus sum Sirenum, & socius Passerum.* (στρουθῶν Struthiocamelorum, vt in hoc loco Suidas accipit.) hoc est, calamitates meas cano more Sirenũ. Nescio quis in Lexico Græcolatino Sirenem aliam auiculam quandam dicit esse, quod ego apud nullum hactenus probatum authorem me legisse memini. Galli quidem vulgò canoram auem quandam paruam, & suauissimè argutam sua lingua Serin appellant, fortè quasi Sirenem. Est autem illa veterum Acãthis. Sirênes etiam astra dicũtur, ut scribit author Lexici Rethorici à uerbo σειριᾶν, quod est fulgere, lucere; unde & Sirius (canis sidus) priuatim, & per excellentiam ita dictus est. Est & apud [c] Aristotelem Siren masculino genere animalculũ insectum; uidetur autem illud quoque edere uocem quandam σημάδη, id est, futurum aliquid significantem; & [d] Plinius Sirenes è fucorum genere esse ait, quas in apibus Nymphas appellamus, hoc est, Fucos imperfectos, cùm iam formã capere incipiunt. *Catera turba*, inquit, *quum formam capere cœpit, Nymphæ vocantur: vt Fuci Sirenes, atque Cephenes.* meminit & Suidas Σειρὴν μὲν φίλον ἀγγέλλει, ξεῖνον δὲ μέλισσα, hoc est *Siren quidem amicum nunciat, hospitem uerò Apis. Siren insectum est cerificum Api consimile.* Siren σειρὴν dicitur etiã genus tunicæ tenuis, & perspicuæ, qualem scilicet sub Sirio, id est, in magno æstu gestari consueuit; uideri autem potest talis tunica serica esse, cùm & res & nomen conueniat.

b Cap. 30.
Siren auicula.
Seris auis Gallis quę.
Sirenes astra.
Sirius canis.
c 9. Histor. c. 40.
d Lib. 11. c. 16.
Siren insectum.
Siren pro tunica.

NOMEN. ETYMVM.

SEPTVAGINTA interpretes pro Ieanim vertunt Sirenes, de quarum etymo multa extãt apud Grammaticos. Sunt qui dictas velint ἀπὸ τοῦ σύρειν, hoc est à trahendo: hinc Syrenes scribunt per ypsilon, sed perperam, cùm Græcis σειρῆνες per ει dipthongũ scribatur. Alij à σειρά, quę uox catenam significat, eò quòd libidinis uinculum Sirenes fuerint. Alij ἀπὸ τοῦ εἴρειν, id est, connectere uel retinere, quòd prætereuntes suo cantu retineant. Alij à uerbo σείω, quod Hesychio quandoq; significat σύκοφαντῶ, qui & addit sumptam esse metaphoram ἀπὸ τῶν τὰ ἀκρόδρυα σειόντων. Sed friuolæ nimis istæ Grammaticorum coniecturæ sunt. Si tamen earum una mihi recipienda foret, putârim appellatas παρὰ τὴν σειρὰν, id est, à catena siue fune; quòd audientes scilicet uoce earum capti, ab ea tanquam fune perderent, & tanquam alligati traherentur, ut ab Herculis Gallici ore procedente catena uincti quidam illum sequuntur apud Lucianum, quod ad demonstrandam eloquentiæ uim confictum est. Est qui σειράζειν uerbum interpretatur, στρέφειν, τινάσσειν, quod ab eodem nomine σειρὰ catenam significante factum conijcio. Nec mihi interim etiam displicuerit, si quis à Sar Hebraico uerbo deriuet, quod canere, & psallere significat, cùm & eisdem Zar ligare est, unde σειρὰ fortè dicitur, id est funis, & uinculum.

Ieanim.
Etymolog.
Zar Hebręis quid.

FORMA. DESCRIPTIO.

DE forma figuraq; Sirenum, etsi non bene inter scriptores conueniat, omnes tamen in eo consentiũt, ut monstra marina fuisse fabulentur. Hinc Ouid. dixit:

Monstra maris Sirenes erant, quæ voce canora
Quaslibet admissas detinuere rates.

Sunt qui superiori sui parte virginis formam retulisse, & inferiori in piscis caudam desiuisse finxerint, à quibus fortè [a] Homerus non dissentit, facturus eas, (si alatas esse credidisset) sequentes, & aduolantes ad fugientem Vlyssis nauem: atque hinc etiam pictores nostri æui inferius pisces eas effingunt: sed perperam; nam veterum, quod sciã, nemo piscium figuram eis tribuit; quamuis enim Homerus alatas esse non dixerit, id ideò factum putem, quoniam de alis earum loquendi occasio nulla ei data sit. Finguntur itaq; à veteribus, teste [b] Aeliano speciem à thorace sursum habuisse muliebrem, infera verò auiciam, vt & [c] Seruius annotat, item & Suidas. Contrà verò Grammatici Græci in superioribus speciem στρουθῶν, hoc est, Passerum; in inferioribus mulierum formam illis tribuunt: & Buccatius ex Alberio ignobili scriptore virgineum eis corpus vmbilicotenus, pedes verò Gallinaceos assignat. [d] Eustathius rursus à Venere, cùm virgineam sibi vitam delegissent, in aues transformatas esse tradit; hoc enim significat ὀρνιθωθῆσαι, & Isacius Tzetzes ὀρνιθογόνας eas appellat. [e] Ouidius eos secutus est, qui inferiorem corporis partem auitiam, supernam humanam fuisse, fabulati sunt, vt his versibus exponit:

——— Vobis Acheloides unde
Pluma pedesq; auium, cùm Virginis ora geratis?

a Odyss. M.
b L. 17. de anim. c. 23.
c Aenei. 6.
d In Comm. Odyss. M.
e Metam. 5

An quia

An quia cùm legeret flores Proserpina vernos
In comitum numero mixtæ Sirênes eratis?
Quam postquam tota frustra quæsistis in orbe,
Protinus vt vestram sentirent æquora curam,
Posse super fluctus alarum insistere remis
Optastis, facilesq; Deos habuistis, & ortus
Vidistis vestros subitis flauescere pennis.
Nec tamen ille canor mulcendas natus ad aures
Tantaq; dos oris linguæ deperderet vsum,
Virginei vultus, & vox humana remansit.

QVÆ, ET QVOT FVERINT SIRENES.

HOMERVS σειρήνοιϊν protulit in duali numero tanquàm binæ tantùm fuerint Sirenes, quarum nomina quibusdam putantur Aglaopheme, & Thelxiepeia, Alij verò binas fuisse quoq; putârunt, sed sine nomine, vt Eustathius annotat. Alij rursus tres, atq; hæc earum nomina faciunt, Parthenope, Leucosia, & Ligia. Scholiastes uerò alia earum nomina recenset, videlicet Thalxiope, vel Thelexinöë, Melope, & Aglaophωnos. Alia item Isacius Pisinoe, Aglaope, & Thelxiepia. Sunt qui quatuor, nec desunt, qui quinq; fuisse finxerint.

Aglaopheme. Thelxiepia. Parthenope. Leucosia. Ligia. Thelxiope. Melope. Aglaophωnos. Pisinoe. Aglaope. Thelxiepia

ORTVS.

QVEMADMODVM de nominibus, & numero Sirenum non constat, ita etiam de ortu earum diuersa authorum opinio est, cùm alij è sanguine, qui è cornu Acheloi, cùm lucta ab Hercule uinceretur, destillauit, natas velint; alij uerò ac ferè omnes Acheloi quidem filias faciũt, ideoq; Acheloides vocârũt, sed ex congressu eius cum Musarum aliqua natas nugati sunt. Horum rursus alij cum Terpsichore seu Melpomene, alij cum Calliope, alij deniq; cum Sterope Amythaonis filia cõcubuisse illum tradidêre. Sunt præterea qui dixerint, Sirenes Iunonis impulsu cum Musis de cantus harmonia decertasse, cumq; à Musis facilè vincerentur, illas Sirenibus pennas euulsisse, sertaq; ex ijs sibi confecisse. Non desunt etiam, qui eas à Venere, quòd perpetuam sibi uirginitatem elegissent, irata, in Aues conuersas fuisse dicant. Alij tãdem Proserpinæ adhuc virginis comites fuisse produnt, & in talia monstra marina mutatas, atq; id ex Ouidio paulò antè recitauimus.

Sirenes cur Acheloides dictæ.

Serta ex Sirenum pennis.

LOCVS.

SERVIVS Sirenes iuxta Pelorum primum, qui Siciliæ promontorium est Ptolomæo, & hodie Capo de la torre del Farro dicitur; postea uerò in Capræis, quę insula Tiberij Principis arce nobilis est, teste [a] Plinio, in mari Tyrrheno habitasse memorat; à quo Eustathius non dissentit in Tyrrheniam eas auolasse, quæ Italiæ pariter regio est, & Anthemusam quandam insulam in eodem mari incoluisse tradens: sed fortassis id ex Apollonio descripserit, qui Argonautas mare nauigãtes insulam Anthemoëssam (sic & Hesiodus vocat) & in ea se Sirenes uidisse scripsit. [b] Plinius verò Surrentum Campaniæ oppidum à Græcis conditum, quod alio nomine dicitur petræ Sirenum, vnà cum Promontorio Mineruę Sirenum quondam sedem fuisse tradit, De quo [c] Virgilium quoq; loquutum volunt, ubi canit:

Iamq; adeò scopulos Sirenum aduecta subibat
Difficiles quondam multorumq; ossibus albos.

Vnde Sirenes Italiæ loca incoluisse constat, quamuis Dino apud Plinium Clitarchi celebrati autoris pater in India habitasse affirmet, mulceriq; earum cantu, quos grauatos somno lacerent.

Pelorus promõtorium quale. [a] Lib.3.c.6. Anthemusa insula. Anthemoëssa insula. Surrentum Campaniæ oppidum. [b] Lib.3.c.5. Petræ Sirenum. [c] Lib.5. Aeneidos.

CANTVS. RAPACITAS.

CVM tres plerìq; veterum Sirenes fuisse dicerent, tria etiam illis instrumenta vocem, videlicet, tibias, atque lyram assignârunt, quibus tantam ederent harmoniam, vt non tantùm homines, sed ventos etiam (vt ex Hesiodo recitat Eustathius) demulcerent, & mare tranquillius redderent. Vnde σειρήνιον μέλος apud Suidam de cantu suauissimo legimus.

Σειρήνιον μέλος.

mus. Sed peſtifer omninò, ac pernitioſus prætermauigantibus fuit earum cantus, utpotè quos tali dulcedine, tanquàm illicio detentos in vltimum vitæ diſcrimen, atque naufragia præcipitarent, demerſoſq; deuorarent. Quare multi Sirenes in pratis, vbi multa conſpicerentur mortuorum cadauera, depingebant. Quod verò cantu ſuo nauigantes occiderent, paſſim apud diuerſos Poëtas legere eſt, quorum loca, quoniam omnes eadem repetunt ne nauſeam una res ſæpius repetita moueat, ſponte breuitati conſulens prætereo, & ſolius Claudiani tantùm verba adduco:

——Rapidis Acheloides alis
Sublatæ: Siculi latus obſidêre Pelori
Accenſæq; malo iam non impunè canoras
In peſtem vertêre lyras, vox blanda carinas
Alligat, audito frænantur carmine remi.

Cùm itaq; muſico illo concentu omnes interimerent, vnum Vlyſſem, quē ſors etiam illis obiecit, interficere, ac ſubmergere non potuerunt, cùm cera ſibi ſocijsq; aures obturaſſet, quod ægrè adeò tuliſſe eas fingũt, tantoq; animi dolore affectas fuiſſe, vt in mari ſe præcipitauerint, & ab undis in loca, quæ poſt ab eis nomen reſſeruārunt, eiectæ fuerint. De Sirenum cum Vlyſſe colloquio, quo illum demulcere ſtudebant, carmen hocce apud [a] Ciceronem extat:

[a] Lib. 5. de fin. bonorũ, & malorũ.

O decus Argolicum quin puppim flectis Vlyſſes
Auribus, vt noſtros poſſis cognoſcere cantus.
Nam nemo hæc vnquam eſt tranſuectus cærula curſu,
Quin prius aſtiterit vocum dulcedine captus,
Poſt varijs auido ſaciatus pectore muſis
Doctior ad patrias lapſus peruenerit oras.
Nos graue certamen belli clademq; tenemus,
Græcia quam Troia diuino numine vexit
Omniaq; è latis rerum faſtigia terris.

Meminerunt eiuſdem fabulæ, quàm multi alij, atque inter cæteros [b] Horatius, ubi ait:

[b] Lib. 1. Epiſtol. 2.

Sirenum voces & Circes pocula noſti,
Quæ ſi cum ſocijs ſtultus cupiduſq; bibiſſet,
Sub domina meretrice fuiſſet, turpis & excors,
Vixiſſet canis immundus, & amica luto ſus.

DENOMINATA.

SIRENNVSAE σηρῶσαι Ptolomæo, [a] Straboni, & Stephano Italiæ inſulæ in ſinu Cumano. Pomponius petras; Solinus Sirenum ſaxa vocat. Hermolaus vult Sirenes quoq; à [b] Plinio Sirenuſas dictas, vbi in impreſſis codicibus vulgò Tyris, Eranoſa legitur. Sirenuſæ ab [c] Apollonio Anthemoëſſa ἀνθεμόεσσα appellatur. Duas numerat Collenutius, & Carrafa in ſuo Chronico Neapolitano, eaſq; il Gallo, & Santo Pietro nominat. Alias Sirenarum inſulas deſcribit [d] Dyctes Cretenſis inter Calypſonem inſulam, & Charybdin. Leucoſia alia in Sirenuſis eſt inſula continenti propior apud [e] Strabonem, Pæſto tamen obiecta. Aptera ἄπτερα Luciæ vrbs Stephano, vel Apteria ἀπτερία, Cretæ inſulæ oppidum Ptolomæo, Apteron fortè [f] Plinio, Aptera Suidæ: Marius Niger Palæocaſtro nominat, ita dictum quòd Sirenes eo in loco à muſis victæ pennis exutæ fingantur. Sic aptera animalia dicuntur, quæ alis carent. [g] Pauſanias hanc vrbem Apteræon vocat, & à Ptera appellatam tradit, homine Delpho, ſed de Sirenibus non meminit, addit tamen non à Pteri, id eſt, filice herba in montibus ibi creſcente denominari. Sireniorum ſcopulorum meminit [h] Aulus Gellius: *Tu quoq;* inquit, *in illis Dialecticæ gyris, atq; Meandris, tanquàm apud Sirenios ſcopulos conſeneſcas.*

Sirenuſæ inſulæ. [a] L. 1. Geog. Petræ. Sirenũ ſaxa. [b] L. 3. c. 10. [c] Lib. 4. Anthemoëſſa. [d] Lib. 6. Leucoſia inſula. [e] Lib. 6. Aptera vrbs. Apteria. [f] Lib. 4. c. 12 [g] In Phocicis. Sirenei ſcopuli. [h] L. 6. Noct. Attic. c. 8.

MORALIA.

SIRENVM fabulā variè interpretantur, moraliter, hiſtoricè, & phyſicè, necnon & allegoricè. Moraliter enim ſignificare uidentur illam Philoſophiæ partem, quæ contemplationi rerum incumbit, cùm aliarum, tùm naturalium, & hiſtoriæ, & matheſeos cognitioni, quieta & ab actionibus remota. Itaq; canũt apud Homerum omnia ſe noſſe, & hiſtoriam belli Troiani, & quæcũq; in terra euenerint, & quiſquis ipſas audierit, illum tum lætiorem, ex uoluptate percepta, tum cognitione

Philoſophiæ contemplatiuæ typus.

tione ſapientiorem abire. Quanquam autem hæc Philoſophiæ pars,& uoluptatis,& eruditionis multum habeat,ita ut hominem vix à ſe dimittat,& ad officia actionesq; humanæ vitę neceſſarias, ut circa res in familia, aut rep. gerendas progredi uix patiatur, (vnde etiam ligatus fingitur Vlyſſes,tanquam ad omnem actionem impeditus)Philoſophum tamen,qui per Vlyſſem indicatur, non nimium his ſtudijs immorari decet, ſed contentum hanc voluptatem ſe degustaſſe, nec omninò talium rerum cognitionis ſe expertem eſſe,ad ea, quæ in hominum vtilitatem adminiſtranda,& prudenter gerenda ſunt,pergere, uinculis,quibus agere prohibebatur,ſolutis:vt non ſibi tãtùm,ſed alijs quoq; natus uideretur,& perfectus eſſet philoſophus, cùm parte illa, quæ contemplatur, tùm altera quę agit,ac mores,& virtutes officiaq; exercet.

Vlyſſis fabula moraliter explicata.

Sunt qui Sirenes pſaltrias quaſdam & meretriculas fuiſſe conijciant, quæ tranſeuntes viaticis priuatos,non mori quidem (hæc enim fabuloſa hyperbole eſt) ſed miſerè in poſterum vi uere effecerint. Alij ſenſerunt fuiſſe loca caua,è quibus continuus quidam ſpiritus emitteretur, qui per fiſtulas quaſdam ab incolis appoſitas ſonum tam ſuauem ediderit, vt prætereuntes ad ſe alliceret,& in admirationem aliquandiù immorantes traheret. Et ſanè conſtat huiuſmodi veluti cantum ſponte naturæ multis in locis edi,non modò cauis ore anguſto,ſed in littoribus etiam modicè cauis, ad quæ vndæ per motus diuerſos alliſæ, ſonum non ingratum eliciunt. Athæneus coqui cuiuſdam facetè per Sirenum fabulam iocantis,hæc ferè verba recitat. *Si ſemel culinam meam arte inſtituero, id planè futurum videbis,quod olim circa Sirenes cõtigit. Præ ſuauitate enim nidoris nullus per proximum vicum tranſire poterit, ſed accedens quiuis hians ad fores tanquã affixus ſtabit, donec alius quiſpiam naribus obturatis adcurrens eum abſtraxerit.* Hęc omnia Euſtathius in duodecimum Odyſſeę, quæ Ornithologus latina fecit.

Sirenes pſaltrias,& meretriculæ.

HIEROGLYPHICA.

IRENES, quæ ſuauitate cantus,& mollibus quibuſdam illecebris illectos homines apud ſe,ad mortem vſq; feruntur detinuiſſe, Veneris illicium ſignificare vſitatiſſimo hieroglyphico nemo non nouit. Addunt & perniciem, quæ ſubſequitur ex nequitia per Sirenis imaginem ſignificari,eoq; tradunt nautas illos apud Homerum illectos, exitij ſui cauſam comparaſſe. Sapientiſſimũq; ideò Vlyſſem fingunt,quòd ſociorum auribus cera oblitis pereundi periculũ ſuſtulerit,ſibiq; cauerit ne illi quicquam,quod imperaret,aut nutu ſignificaret,faceret,ad malum ſe vinculis alligari paſſus,neq; prius diſſolui, quàm in tuta ſuperato periculo euaſiſſet. Sapientiores tamen Sirenes pro hieroglyphico eloquentiæ, feliciſſimaq; perſuadendi vi poſuerunt: vnde dictum illud de Catone Grammatico; *Cato Grammaticus, Latinus Siren.* Et Apollonius Tianeus apud [a] Philoſtratum in Apollinis templo ſuſpenſas etiam aureas Sirenum illecebras memorat in huiuſmodi ſignificatum.

Veneris illicium.

Eloquentię hieroglyphicum.

Cato grammaticus Siren dictus.

[a] *In vita Apollonij.*

PROVERBIA.

SIRENAS *præternauigare* Σειρῆνας παραπλεῖν prouerbiali tropo dicitur, qui Philoſophiæ præceptis communitus, voluptatum illecebras deſpuit, aut quomodocumq; vitiorũ occaſionẽ declinat. Socrates apud Platonem ἐὰν δὲ ὁρῶσι διαλεγομένους καὶ παραπλέοντας σφᾶς ὥσπερ σειρῆνας ἀκηλήτους, id eſt, *Sin videant nos ſermones conferentes, & illecebris immobiles præternauigare ipſos tanquàm Sirenas quaſpiam.* Similiter [a] alibi etiã dixit Βίᾳ δ᾽ ἐν ὥσπερ ἀπὸ τῶν σειρήνων ἐπισχόμενος τὰ ὦτα, οἴχομαι φεύγων, id eſt, *Fuga abeo, uim mihi adhibens, & tanquàm à Sirenibus aures obſtruens.* Deſumptum adagium eſt ex notiſſima fabula de Vlyſſe ſociorum aures cera obturante, vt periculum ſibi, ſuiſq; imminens effugeret. *Sirénem Pica imitans*, de inepto imitatore dictũ eſt, ἀκίττα τὴν σειρῆνα μιμουμένα. *Pica Sirenis æmula.* Sirenes ſumma dulcedine cecinisse finguntur, & virtutum commentatores quibuſdam ſignificant, vnde apud Italos templa habuêre, vt aliæ Deę, quæ virtutem commendarent. Adagium hoc eſt apud [b] Galenum,& Doricum videtur,quid enim conſoni habet obſtrepera Pica,cum arguta Sirênum voce.

Sirenas prę ternauigare.

[a] *In Simpoſio.*

Sirenẽ Pica imitans.

[b] *Lib. 2. de diff. pulſ.*

ALLEGORICA.

SIRENES exiſtimare conuenit illecebroſas,& fraudulentas eſſe voluptates,quæ delicatis, blãdis, mellitiſq; præſtigijs omnes grauiter irretiunt,quicumq; præſentem vitam tanquàm mare quoddam nauigant. Has voluptates ille ſuperabit,qui exemplum Vlyſ-

Vlyßis exẽplum. ſis imitatus, animæ facultates,& ſenſuũ inſtrumenta connata,diuinis rationibus, actionibus& veluti cera refarſerit, corporeos autem impetus robuſtiſſimo philoſophiæ vinculo compeſcue rit, externiſq; machinis inexpugnabiles effecerit. Hoc enim pacto, licet ſentiens, non ſentire videbitur, & audiens obaudire; illæ autem fruſtra occinentes admitti conabantur. Etenim vo luptates ſimpliciter expertum eſſe non ſtatim animam corrumpit,ſed per omnem vitam ipſis adhærere velle temperantiæ optimarum actionum immemorem,hoc uerò eſt, quod præſen-tem animæ internecionem affert. Quod verò Sirenas tres fuiſſe fingant, tribus etiam modis homines in amoris illecebras pertrahi ſignificârunt,cantu ſcilicet,viſu,& conſuetudine. Idem numerus rectè nobis ſignificat mundum,carnem,& humani generis hoſtem,quorum cantus ſuggeſtiones ſunt,Inſtrumenta præſentes deliciæ,diuitiæ,& honores. Siren quę voce caneret, Dæmonem denotat, cuius vox,omnium vitiorum ſuggeſtio eſt,quibus irretitos homines detinet, detentoſq; perimit,iuxta illud [a] Eſaiæ: *Erit Tyro quaſi canticum meretricum*. Quæ tibias inflat Siren carnis ſymbolum eſt, quæ nos ad luxuriam,libidinem, & gulę illecebras adhortatur iuxta illud [b] eiuſdem: *Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur*: Tertia Siren mundus erit, qui propoſitis nobis diuitijs,atq; honoribus ad auaritiam, & rapinam nos impellit, hinc idem [c] Eſaias ait. *Accellera, ſpolia detrahe, feſtina prædari*. Ficti pariter,& ſimulati amici, hęretici, ambitioſi,& mulieres Sirenibus egregiè aſſimulantur. Amicus enim falſus dolis ſuis, ac fallacijs cuiq; imponit,& in eo omnem operam ſuam,atq; induſtriam collocat,ut ex tali amicitia emolumentum capiat, nihil de damno illius ſolicitus, de his loquitur [d] Apoſtolus. *Omnes quæ ſua ſunt, quærunt, non quærunt Ieſu Chriſti*. Hæretici eodem modo Sirenes dici poſſunt, cùm peſſimis ſuis impoſturis alios à vera,& Catholica fide reducere ſtudent, ſeductoſq; in æternas miſerias præcipitare,de quibus ad [e] Romanos ſcriptum eſt. *Per dulces ſermones, & benedictiones decipiunt mentes innocentium*. Ambitioſi Sirenibus perquàm appoſitè etiam comparari poſſunt, illi ſcilicet,qui cum virtute non poſſunt,arte,atq; fallacijs,uel ad Eccleſiæ,uel Reip.gubernacula aſpirant,quia ſi ad ea recipiantur,alios honores ambiunt,nec priùs à tali inſtituto auellũtur,quàm cæteris à gubernaculo depulſis,ſoli rerum potiantur. Sirenes demum meretrices ſignificant, vt enim illæ tranſeuntes in naufragia deducebant; ita hæ amantes ſuo amore irretientes, omnibus ſuis facultatibus ſpoliant,& tandem Iro pauperiores reddunt. Licet enim Sirenes corporis ſui principio fæminas referrent,hoc eſt,amicas,& benignas ſe præſtarent: reliquis tamẽ partibus auitijs,vnguibus nempè,atq; alis inſignitæ,rapacitatem,atq; auaritiam inexplebilem denotãt. Quod deniq; Sirenes in pratis uiridis,in quibus hominum oſſa diſperſa iacebant, à quibuſdam depictæ conſpiciantur,id mortem ſignificat,& calamitatem extremam ab illecebris laſciuis proficiſci.

Cur Sirenes tres dictæ. Dæmonis typus. [a] Cap.23. Carnis ſymbolum. [b] Cap.22. [c] Cap.8. Amicus falſus. Hæretici typus. [d] Philip.2. [e] Cap.6. Ambitioſi. Meretrices.

SYMBOLA.

SIREN in turbido mari natans cum his uerbis CONTEMNIT TVTA PROCELLAS, ſignificat hominem qui proprię virtuti confiſus,aduerſa omnia contemnit.

EMBLEMA.

EMBLEMA eſt apud [a] Alciatum,quod meretricibus nihil cum doctis eſſe ſignificat, uel poteſt intelligi ſub allegoria de malis,& ineptis Poëtis,qui bonis infeſti ſunt,& fuêre ſemper, ſed qui demum à bonis, & doctis vincũtur.

[a] Emblem. 115.

Abſq; alis volucres,& cruribus abſq; puellas
Roſtro abſq; & piſces,qui tamen ore canant,
Quis putet eſſe vllos? iungi hæc natura negauit
Sirenes fieri vel potuiſſe docent.
Illicitum eſt mulier,quæ in piſcem deſinit atrum
Plurima quod ſecum monſtra libido vehit.
Aſpectu,verbis,animi candore trahuntur
Parthenope, Ligia,Leucoſiaq́, viri.
Has Muſæ explumant,has atq; illudit Vlyſſes,
Scilicet eſt doctis cum meretrice nihil.

DE

DE SELEVCIDIBVS AVIBVS.

Cap. V.

ETSI verò Seleucides dictæ aues, de quibus modò institutus est sermo, ueteribus minimè rapaces uocentur; quia tamen, quæ de illis tradiderũt, meræ fabulæ sunt, placuit & earum historiam cæteris uolucribus fabulosis subiungere, ut nihil in hoc opere deesse uideatur, quod liberalia studia promouere possit.

10

ÆQVIVOCATIO.

SELEVCIS apud Varinum, & Hesychium calceamentum muliebre quoq; significat, necnon & poculi quoddam genus quod à Seleuco Rege nomen inuenit, Seleucis dictũ est, de quo Athenæus loquens: *Pocula quædam* inquit, *vnicum fundum habent, alia duplex, vt Ooscyphia, Cantharia, Seleucides: illorum fundum vasis corpori continuum fabricatum est, in his præterea alterum, quod è figura angustiore in ampliorem extenditur, cui poculum insistit.*

Seleucis pro calceamento. [a] *Lib. 11. Deipnos.* Pro poculo.

20

SYNONIMA.

PLINIVS in plurali Seleucides uocat, fortè quia nunquam Iupiter unam, sed plures ad internecionem locustarum immitteret. Legitur tamen σελευκὶς pro aue locustis uescente apud Hesychium, & Varinum, quæ nunquid eadem cum Plinianis sit, alij inquirant, iudicentuè. Quiuis id facilè mihi persuaserit. De nominis etymo nihil apud authores exaratum uideo. possit tamen quispiam suspicari à Seleucia regione Seleucides dictas, quòd Zozimius Comes non uidetur negare. *Seleuciæ*, inquit, *quod est oppidum Ciliciæ templum Apollinis erat, quem Sarpedonium vocant, & in eo oraculum. De hoc quidem Deo, quæ perhibentur, & quod omnibus ab illuuie locustarũ vexatis Seleucidas dare solitus fuerit, & cũ petẽtibus eas dimittere*, &c.

30

FORMA.

DE forma Seleucidum, & magnitudine nihil scripsit antiquitas. Galenus tamen auiculas vocat, unde paruas fuisse quispiam arbitretur, maximè uerò cùm locustis uesci fingerentur, qui uictus paruis potiùs, quam magnis auibus conuenit. Doctissimus Iacobus Dalechampius Elorij quoddam genus esse existimat, sed id non placet, Elorius enim ex Ardearum genere est, & pisciuorus.

Dalechampij error.

40

LOCVS. VICTVS. NATVRA.

VORACITATEM inexplebilem Seleucidibus fabulosa antiquitas tribuit, sed quarum tamen aduentum agricolę, quòd locustas, quę aliàs fruges suas deuastabant non deuorarent solùm, sed sola etiam vmbra sua eas enecarent, ab Ioue implorabant. Quod longè aliter recenset Plinius: *Seleucides*, inquiens, *vocantur, quarum aduentum à Ioue precibus impetrant Casij montis incolæ, fruges eorum locustis vastantibus*. Quas ita deuoratas Galenus tam celeriter excreuisse scripsit, vt Suidas, ὀρνεὸν εὔπεπτον καὶ ἀνδρεῖον καὶ πανοῦργον, hoc est, *Auem benè concoquentem siue insatiabilis ventriculi, malignam, vel astutam, & locustis deuorandis maximè inhiantem vocauerit*. Quem uerò locum incolerent, unde uenerint, quouè abireant nihil proditum reperio, & Plinius etiam id ignorari scribit, *& nunquam conspectas, nisi cùm præsidio earum indigetur*, quod quomodo uerisimile sit, ipse uiderit, sed non minus splendidum est, quod sequitur, mendacium, quod tale est, vt si quis unam ex his auibus interfecisset, reliquę à defendendis à locustarum iniuria frugibus desisterent, neq; etiam amplius reuerterentur. Atque hęc sunt quę de Selucidibus fabulati sunt ueteres.

50

MORALIA.

SELEVCIDES Aues, quæ niſi à Ioue, hoc eſt, à Deo Opt. Max. in terrã miſſæ fingebantur ad extirpandam Locuſtarũ illuuiem, Angelos cæleſtes denotare poſſunt, quorũ nos conditio fugit, neſcimus.n.vnde illi veniant, aut quò ſe recipiant, quinimò nunquã niſi à Deo miſſi ad nos veniunt; Vnde D. [a] Paulus. *Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi.* Nos itaq; vt Seleucides aues Caſij montis incolæ à Ioue impetrant, ſic quoq; à Deo noſtro, cùm locuſtæ, hoc eſt, vel carnis huius titillationes, vel Dæmones, vel Tyranni, vel deniq; hæretici fruges noſtras, hoc eſt, animi noſtri dotes, fidem ſcilicet, & charitatem, aliaq; bona opera noſtra deuaſtant, impetrare ſtudeamus, vt eiuſmodi locuſtas à nobis fuget. Sæpè autem Angelos pro hominibus pugnaſſe, & partã victoriã ex eorum oculis ſeſe eripuiſſe ſacra Biblia teſtantur.

Angeli Seleucides dicti.

[a] *Ad Hebr. cap.* 1.

SYMBOLVM.

SELEVCIDES Aues cum verbo ALIIS, ſignificant hominem, qui ſemper in eo ſolo omnem operam collocat, vt alijs proſit.

APPENDIX AD HISTORIAM DE GRYPHE.

ANTEQVAM ad vndecimum Librum me conferam, nonnullas prius Icones ex ærea quadã, at vetuſtiſſima tabula, hieroglyphicis, hoc eſt, ſacris Aegyptiorum ſymbolis celata (quam ex Torquati Bembi Muſæo publicæ vtilitatis cauſa Imperatori Ferdinando Aeneas Vicus Parmenſis publicatam dedicauit) depromptas inſerere voluimus, non tanquam per incuriam in Gryphi, & Harpyiarũ hiſtoria omiſſas, ſed quę iam modò ad manus noſtras peruenêre; nam & hæ (quatenus auium fabuloſarum effigies gerunt) Harpyias, & Gryphos potiùs, quàm vllas alias exprimunt. Nec obſtat rudis earum pictura: nam & ipſa eo æuo rudis erat, & imperfecta. Haſce verò icones Antonio Giganti Foroſempronienſi, qui, cùm diu optimè de literis meritus eſſet, hiſce diebus non ſine magno bonarum literarũ diſpendio hinc ereptus eſt, acceptas referimus, vti etiam multa prætereà alia ipſi debemus: Hic inter alia, qualia in antiquariorum Muſæis conſpici ſolent, eiuſcemodi tabulæ, quam diximus, typum conſeruabat. In qua non haſce duntaxat, quas damus, icones conſiderauimus, verùm etiam alia multa hieroglyphica, ibi, vt diximus, exculpta, enucleauimus, & nomina impoſuimus, vti in proprijs patebit locis noſtrarum hiſtoriarum. Verumtamen nos, qui cùm hæc per trãſennam tantummodò ſcripſerimus, alios rogamus, qui naturæ arcana diligentius perſcrutantur, vt ad hęc noſtra, & quæ ſuprà de his fabuloſis volucribus à nobis dicta ſunt, ſi quæ habent, addant admiranda, ſcituq; digna. Veriſimile autem eſt Philoſophos, ſeu ſacerdotes illos Aegyptiacos, qui per eiuſcemodi animalium, ac aliarũ rerum naturalium picturas, ſymbola ſua hieroglyphica cõſcribebant: per hæc etiam nonnulla indicaſſe myſteria. Vnde cũm publicæ ſtudiorum vtilitatis cauſa, quam ſemper ante oculos habemus, has icones depingi curauerimus, lectorem minimè ſuperuacaneas iudicaturum omnino exiſtimamus, ſed cum D. [a] Auguſtino dicturũ: *Quàm innumerabilia varijs artibus, & opificijs in veſtibus, calceamentis, vaſibus, & huiuſmodi fabricationibus, picturis etiam, diuerſiſq; figmentis, atq; his vſum neceſſarium, & piam ſignificationem longè trãſgredientibus.* Ex his etenim verbis picturas, maximè verò illas, quæ eiuſcemodi hieroglyphica continerent, inter reliquas artes propter finem, quem reſpiciunt, vtiliſſimas eſſe liquidè conſtat. Siquidem ex ijs diuina eluceſcit admiratio iuxta illud [b] Ariſtotelis: *Nullum reperitur animal, quamuis perexiguum ſit, in quo non ſit diuina admiratio.* Ad hæc eiuſmodi hieroglyphica per res naturales indicata non oblectant ſolùm homines ea contemplantes, verùm & eos, qui intimiùs ea perſcrutantur, ad virtutem, quæ omnium actionum finis eſt, perducunt. Hinc talibus picturis, quæ alta continebant myſteria, præter Aegyptios, Hebræos etiam olim delectatos fuiſſe ſacra hiſtoria teſtis eſt. Atq; hinc in templo Salomonis palmas, mala granata, leones, boues, multaque alia myſterijs plena depicta extitiſſe legimus, quæ à Theologis, ſacrorumq; myſteriorum interpretibus paſſim enucleata ſunt, & dilucidata. Verùm, vt ad icones depingendas reuertamur, lectorem de picturarum, quas diximus, vtilitate plura deſiderantem ad [c] Gabrielis Cardinalis Palæoti, & [d] Pinti ſcripta, quę abundè de ea agunt, ablegamus.

[a] *Lib.* 10. *cap.* 34.

[b] *Lib.* 1. *de partib. animal. cap.* 5.

[c] *Lib.* 2. *cap.* 30. *de pict.*

[d] *In Ezech.*

Quæ priori loco depicta est figura, fabuloso Grypho accedit, duplicis nimirū naturę, partim auem, partim quadrupedem referens. Rostrū auium simile, nullus in capite oculus, nulla auris: quas nihilominus partes suo Gryphi fabulosa vetustas attribuebat, vt in

Gryphe ostendimus. Conspicitur hîc supra verticem capitis huius animalis corniculatæ Lunæ imago, & supra hanc stella; ad latus verò nescio quid semen fraxini, seu linguam auis, vel aceris semen æmulans. Habet pręterea hic Gryps caudam quadrupedis, leonis fortè, vt veteres etiam Græci finxerunt. Supra anteriores eius pedes alia erat figura facie humana, sed quæ brachiorum loco alas habebat ceù in vagina reconditas, vt in insectis analitris conspicimus.

Huic iconi addimus modò aliam, quæ quoque & ipsa Gryphem quodammodo exprimit quamuis enim facies, vtpotè cum appēdice quadā ad mētum capillari, humanæ similis videatur, ꝙ virilis habitus signum est, Harpyiæq; fæminæ, ideoq; imberbes fingantur, Gry-

phis rudiorem picturam potiùs, quam Harpyiarum iudicamus, maximè cùm alas habeat instar auis, cætera quadrupedis, vt Gryps fabulosus. Adpicta erant huic figuræ, & alia hieroglyphica, nimirum planta quædam è vasculo enascens, nonnullęq; literæ, necnon baculus erectus, qui in superiori parte sceptri instar admodum erat crassus.

Tertio loco posita Icon superiori in omnibus ferè simillima. Est autem triplicis etiam naturæ, capite nimirum barbato, eoq; ceu galea induto hominem, alis auem, cæteris partibus quadrupedem referens.

Quarta figura, & ipsa Gryphi potest annumerari, & Tetrapoätropos dici, quòd partim quadrupedem, partim hominem referat: Capite scilicet capillamẽtis quibusdam tortuosis insignito mulierem, alis retro caput sursum vergentibus aues, cæteris quadrupedes.

APPENDIX AD HARPYIAS.

NVM istæc priori loco posita Icon ad fabulosas veterum Harpyias, an verò ad Sirenes adijcere quispiam mauelit, per me non stat. Tota autem auem æmulatur excepta facie, quæ humana est. In fronte capillamenta quædam gerit surrecta, vel cincinnos in dextram, & sinistram partem conglobatos.

Quæ subsequitur figura effigiem mulieris, alas, & pedes more auium obtinet: astat ab vna parte vas, in quo conspicitur folium, fortè palmę: prope caput insectum papilionaceum: ab altera parte planta lilio congener, quæ in folij summitate asteriscum continet. Adpicta est demum planta spicata, cuius summitas deorsum pendet. Quæ omnia absq; dubio sua habent mysteria.

Tertio loco depictam appellare placuit Harpyiam tetrapteron, id est quadrialam. Eiusmodi animal si in rerum natura daretur, cęterorum sanguineorū animalium naturę repugnaret. Siquidem cùm quatuor habeat alas, duas scilicet extensas, totidemq; compressas, binos uerò è contrario duntaxat pedes, animalia sanguine prędita dicēdum foret sex notis moueri, quod Philosophorum Principis [a] Aristotelis præceptis omnino refragatur. Sex enim notis moueri exanguibus quibusdam, seu insectis tantummodo quadrat: vel contrà statueudum esset hoc animal esse monstrificum, & ex abundantia materię quatuor alas obtinuisse.

Harpya tetrapteros.

[a] De incessu animal.

Libri Decimi Finis.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS

ORNITHOLOGIÆ Liber Vndecimus.

Qui est

DE PSITTACIS.

DE EISDEM IN GENERE, Cap. I.

SITTACOS Auibus rapacibus absq; vlla quidem necessitate, ob sequẽtes attamen rationes subiunximus. Etenim corporis habitu, & structura, quàm proximè ad rapaces accedunt. Nam & rostrum, & vngues, quibus duabus partibus rapaces à cæteris præcipuè distinguuntur, illis adunca sunt. At bini digiti, quos antè, & retrò habent, nihil obstant; nam simili pedũ constitutione, & rapaces, nocturnas præsertim, vt Vlulas, & Noctuas esse videmus. Neq; item refert, quòd fructibus frugibusuè, dum feri sunt, maxima ex parte viuant, quia cicures facti, quoduis ab homine oblatum cibi genus, atq; adeò carnem ipsam deuorant, res cũ rapacibus quoq; communis. Cùm verò rapaces corporis magnitudine, atq; adeò ob singulare robur animi primum locum obtinuerint, secundum sibi non immeritò Psittaci postulant, quoniam si uel corporis, uel animi dotes diligentiùs expendas, nulli alitum cedere debere, vel quiuis iudicet. Nullum enim aliud auium genus tam speciosum est, tam varium, ac Psittaci, qui aut septem, vel octo nonnunquàm colorum diuersitate pinguntur. Ingenio insuper, & moribus vel hominem ipsum, si quid aliud animal, quàm proximè æmulantur. Idq; non ratione tantùm, quam non paucis alijs brutis cum homine communem facere nonnulli Philosophi (errantes tamen) ausi sunt, sed etiam oratione, quæ sola homini peculiaris est, & propria. Vnde non mirum, si tantis apud Romanos etiam integriores, & nondum planè ingruente ex deuicti orbis spolijs, luxu eneruatos, in delitijs haberetur, vt non mediocri, imò maiori aliquãdo, quàm mancipia pretio venirent, & non fæminis tantùm, sed & viris summè voluptuosi essent. Quæ res M. Portio Catoni teprehendendi molles ciuium Romanorum mores causam præbuit. Eædem cùm corporis, tùm animi dotes faciunt, vt & hodie à nostris Principibus, & magnatibus omnibus mirè expetantur. Hinc & Indis olim, quibus tamen inquilini, & quidẽ frequentes sunt, teste [a] Aeliano, sacri habebãtur, atque ab esu eorum religione quadam abstinebant, ac si diuinum illis quippiam inesset. Hac tamen tempestate ob vsum pennarum, è quibus diuersa cùm vestium, tùm aliorum etiam vtensilium ornamenta multiplici colorum varietate interstincta contexunt, in pretio eos omnes, tam Eôi, quàm occidui Indi habent. Sed vt quidam eorum Psittacis parcere, ita alios telis eosdem petere, & in cibum assumere neotericorum historiæ tradunt. Atq; ita duplicem eis vtilitatem præbere constat, quod ideò fieri potest, quia ob copiam, quæ fortè nunc apud illos, quàm olim maior sit (omnia enim frequentia, etiam pretiosissima vilescere contingit) reuerentiæ, & admirationi eorum non parũ detractum sit, vnde nec diuinum eis honorem, etsi adhucpagani sint, Indos illis deferre, nemo historicorum refert.

Ordinis ratio.

Cato cur Romanos reprehẽdit.

[a] Lib. 13. de Anim. c. 18.

Cur nũc Indis in pretio sint.

10 20 30 40 50

AEQVIVOCA.

E Piscibus quidam Turdorum generis vulgò,& Romanis præsertim, Pesce papagallo ob similem colorum varietatem vocatur. Psittace vrbs est iuxta Tigrim, vbi Psittacia fructus (quos alij Pistacia vocant) nascuntur. Hinc Psittacius,& Psittacenus authore Stephano.

Piscis papagallo dict⁹. Psittace vrbs. Psittacia fructus. Psittac⁹ vnde dictus.

SYNONIMA.

PSITTACVS hæc Auis dicta est Græcis,sed incertum qua origine. Quod si coniecturis locus est, à Ψιττάκη, quæ est iuxta Tigrin in Persia celebris vrbs, & toti regioni Psittacenę nomen dat, appellatus uideri posset, quòd illic aliquando copiosa fuerit, etsi Plinius solam Indiam huius auis patriam faciat. Eodem modo,& ab eadem vrbe Psittacia fructus, aliter Pistacia dictos nomen accepisse tradunt. Quid? si quis ab his fructibus psittaceis, seu aliter pistaceis nomen mutuatum dicat? Veteribus enim præter virides Psittacos,nulli erant cogniti,& nunc vix vllũ Psittacum in tanta colorum varietate videre est,qui nõ aliqua saltem parte vireat. Maxima sua parte virent, unde & Aues uirides Poëtis dictæ sunt. Sic viror in Psittacio fructu, non in extimo solùm, sed in intimo quoq; cortice, imò & in tota nuclei carne insolenter admodum imbibitus conspicitur. Vel nunquid à Sitta,quæ Auis est è Picorum genere,appellatur, speciei vocabulo ad genus detorto? Hoc enim volucrum genus coloribus inter aues plurimis distinguitur, sed alia est,quàm Psittacus pedum conformatione. Adhæc loquela ei ferè cum Psittacis communis est, vt & cum Picis,quos Apuleius cum Psittacis multoties confundit, sed p. littera præposita scrupulum mouet: Verùm & sine p. Sittacus legitur. [a] Arrianus enim σιττακὸν scribit,& Hesychius,& Varinus Sittam à Psittaco uix distinguere uidentur. Ita enim aiunt: Sittas auis quædam,aliqui Psittacum interpretantur. Picis item omnibus colorum uarietas nomen indidit, Ποικιλὸν enim Græcis variegatum significat, quæ nominis ratio cum etiam Psittaco, vel maximè conueniat, non mirum si nomenclatura etiam Pici ei nonnunquam tribuatur. Verùm hæc nos conijcimus. Quid alij sentiant, liberũ est. Psittacus seu Ψιττακὸς, & σιττακὸς oxytona, & masculina item Ψιττακὴ fœmininum paroxitonum (omnibus enim his nominibus hæc auis dicta est) apud Aristotelem aliosq; authores Græcos per duplex τ. scribi reperimus. Latini tamen quidam præsertim recentiores,ut Gaza, Volaterranus, Grapaldus, Psitacũ per τ. simplex scribunt Poëtæ primam,semper producunt. Hodie Græcis παπαγὰς vocatur. Italicè Papagallo, Hispanicè Papagaio, Gallicè Papagaij. Plurimis linguis Papagalli nomen commune est. Papa lingua nostra patrem denotat,idque nomen summo apud Christianos sacrorum antistiti tribuitur, utpotè cuius sit alios ceu filios alimonia spirituali reficere. Vnde lectoribus considerandum propono,nunquid Papagallus ita vulgò dictus fuerit,tanquam Gallus Papa, id est,summo religionis nostræ Principe dignus,seu dignum munus,ob raram,& eximiam elegantiam, ingenijq; solertiam. An potiùs tanquam Papa,id est,Princeps, seu primus Gallus,inter reliquas aues. Hinc Poetæ uarijs eum nominibus honestant,dum nunc a Statio. *Lux volucrum*, nunc *plagæ regnator Eôæ*, tanquam Orientis alitum Rex,denique

—— aeriæ celeberrimæ gloria gentis.

Et alijs aliter, sed honestissimè appellatur: Quod si quis Hispanos, Gallos, Germanos ab hac appellatione discedere,& non Papagallo,sed Papagaij uocari dicat, huic quoque satisfacere conatus, respondebo Gay nobis,uti & Gallis,& Germanis inferioribus alecrem, hilarem, ac uenustũ denotare,quę epitheta Psittaco non malè congruunt,quòd & pulchritudine,& facũdia grataq; garrulitate Domini animum exhilaret. Eadem erat etiã apud priscos Latinos Gaij significatio,cùm sponsus nouę nuptę coniungendus fidemq; daturus dicere solet: *Tu sis mihi Gaia, ego ero tibi Gaius*. quibus uerbis inuicem repetitis iucundam lętamq; sibi mutuo societatẽ sponsi promittebant. Ab eadem uoce Gay, Cymbrico etymo Galli nominis sui originem trahunt. Galli enim si Goropio credimus,tanquam Gay li,id est,homines seu uiri alacres, agiles, ac pulchri primitus sua,id est,Cymbrica lingua nũcupati fuerunt. Psittacus Gallicè alio quoq; uocabulo Parroquet uocatur,quãuis hoc nomen minoribus,ac uiridibus Bellonius, alij è contrà maioribus,& cæruleis peculiare faciãt. Dictus est hoc nomine per onomatopœiam,quòd talem uocem sponte sua,& proprio Marte atque exactissimè exprimere audiatur, vt testatur [b] Bellon. Germani dicitur Sittich,uel Sickust uocabulo Gręco Latinoq; affini. Appellatur tamen communi ab eisdem nomine Pappengey,quo eodem & Flandris venit. Anglicè à Popiniay, uel à Popingey. Illyricè Pappauseck. Polonicè Papuga. Turcicè Dudi. Indis uerò Occidentalibus, seu Americanis teste Theueto Cosmographo Gallorũ Regis Carindi indigitatur.

Psittacenæ regio. Psittacia fructus. Viridis Auis Poëtarum. An à Sitta dictus. [a] *In Indicis*. Σιττακός. Cur Psittacus Picus aliquando vocetur. Παπαγὰς. Papagaij. Gay quid. Galli vnde dicti. Parroquet. [b] *Lib. 6. de Auib. c. 12.* Sittich. Sickust. Papengey. Popiniay. Popingey. Pappauseck. Papuga.

DIF-

DIFFERENTIÆ.

PRISCI vnum Pſittacorum tantùmmodo genus, idque ab India miſſum, quantum ex eorum ſcriptis licet colligere, agnouiſſe videntur. Plinius, Solinus, vbi Pſittacum depingunt, illius ſolùm meminerunt, qui miniaceo torque collum inſigne habet, viret cætera. Noſtra tempeſtate, poſteaquam Hiſpanorum induſtria ad noui orbis inſulas aditus recluſus eſt, quamplurima corũdem genera, ſibi mutuo diſsimillima, veteribus ignota ad nos delata ſunt. Pauca tamen hæc ipſa nobis hactenus viſa ſunt, ſi cum his, quæ in dictis inſulis reperiuntur, conferamus. Qui enim nauigationes ſuas in nouum orbem nobis deſcriptas reliquêre, mira, & inaudita de multijuga eorundem varietate referunt. Tanta enim cùm magnitudinis, tùm colorum præcipuè diuerſitate eos diſtingui tradunt, vt omnes differẽtias enumerare ſit ἀδυνατὸν, & vt penicillo potiùs, quàm calamo, ſi quis eas exprimere ad vnum omnes volet, opus fore iudicent. Qui plurimos Pſittacos, quoad licuit hactenus obſeruârunt, ſupra centenas colore, & magnitudine ſpecies diſcrepantes ponunt, quæ illis locis reapſe reperiantur. Nobis ſanè lectione plurimas, *oculo vix plures, quam hîc videntur, varietates obſeruare datum eſt*. Cùm autem reliquo corporis habitu, & figura roſtri pedumq; conſtructione nihil differant, ſed magnitudine potiſſimùm, colore, voce, & ingenio: Itaque hinc eorum non malè differentias petemus.

Pſittacorũ copia, & diuerſitas vbi.

Pſittacorũ differẽtiæ à magnitudine.

Species in primis à magnitudine non paucæ ſunt. Veſputius author eſt in regione ſupra Promontorium Bonæ ſpei à Pſittacis cognominata Pſittacos in tantam proceritatem exceſcere, vt brachium cum dimidio longitudine expleant.[a] Scaliger tãtæ magnitudinis vnum ſe vidiſſe apud mercatorem quendam affirmat, vt clathratæ feneſtræ ſpatium penè impleret. Grachana occidentalioris Indiæ regio Phaſianis multò maiores habet, & quos nos apud Sereniſſimos Mantuæ Principes olim vidimus, paulò pòſt & icone & penna exprimendos, Phaſianis nihilo fuiſſe minores certum eſt. Sunt alij frequenti ſatis numero, qui magnitudine cũ Gallinis certent. Inſula Indica Bandan Pſittacos nutrit non vnius generis, Columbo noſtrate haud maiores. Quidam deniq; Turdum, quidam Hyrundinem, nõnulli Paſſerem magnitudine non excedunt, quorum primi caudam ſanè longiſſimam protendunt. Hos peculiariter Gallis Perroquets dici quidam volunt, & Germanis Sittich, vt maiores Pappengey. Sed & maximo illi Gallinaceo Indico pari, cauda prælonga eſt. Mediocribus, qui frequentes habentur, minus longa. Rerum Indicarum ſcriptores in Calecutana regione aues quaſdam Pſittacis vulgaribus, inferiores quidem magnitudine, at cantu longè ſuauiores naſci tradunt, quæ num inter Pſittacos habendæ ſint, nec ne, equidem dubito. Nam cùm in vtraq; India quamplurimæ auiculæ minutiores reperiantur, & multiplici colorum varietate haud ſecus atq; Pſittaci picturatæ, certè harum ſpecie prima fronte multos ab initio deceptos fuiſſe conſtat, quòd eas à Pſittacis minuſculis ægrè dignoſcerent. Tales ſuo loco ſub nomine Paſſerum Indicorũ aliquot deſcribentur.

Pſittaci magni.
[a] Exerc. 236
Pſittaci parui.
Differentię à cauda.

Colore uerò præcipuè diſtinguuntur, Sed his tam multiplex eſt, vt hactenus nemini omnes differentias minutim perſequi licuerit. In Manaſapan Hiſpaniæ nouæ, & Cunam, item in Aethiopia quidã toti albi ſunt, necnon [b] Scaligero teſte, in feruidiſſima Aethiopia, & vltima India. In Terenati Molluccarum vna, in Braſilia, in Aethiopia rubri. In regione circa Tarnaſſari Indiæ vrbem Pſittaci longè pulcherrimi ſpectantur ſeptem colorum generibus pręſertim diſtincti. In Calechut alij praſſini, alij ſcutulati, alij purpurei reperiuntur. Grachana regio grandes habet, alis quidem verſicoloribus, ſed rubros cætera. Quoſdam item totos cæruleos, alios cinereos videre eſt. Badan inſula eſt ad Iauam, in qua Pſittacorum ſpecies tres. Prima rubra, roſtro luteo, altera uerſicolor, vtraq; dicitur ab ipſis Nor, id eſt, lucida, fortè quòd ſplendor quidam in pennarum coloribus emicet. Tertia candida Cachi illis, quod pretioſum ſignificat. In Aethiopiæ ſyluis plurimi uirides, alij uerſicolores, nonnulli nigri degunt, quidam leucophęi: Bellonius magnos quoſdam totos canêre, mediocres alios ex rubro uariegari, puſillos nonnullos prolixa cauda ornatos totos uirides eſſe ait.

A colore. Albi.
[b] Exer. 59. 2
Rubri. Septem colorum. Virides. Purpurei. Verſicolores. Cærulei. Cinerei. Nor. Cachi.
A voce, & ingenio.

Pręter magnitudinem, & colorem etiam vox eos diſtinguit. Sunt enim aliqui dociles & quidam indociles, qui nullas humanas uoces diſcunt exprimere, atq; adeò nihil præter vnicam ipſis naturalẽ uocem, Parroquet, quæ ideò apud Gallos ipſorum nomen eſt, pronunciant. Tales illi ſunt, maximi, ad duos cubitos longi, quos mutos idcircò non immeritò uocârunt. Ad Pſittacos etiam, quam ad aliud auium genus, potiùs referendæ ſunt, quas in India, teſte Ioſepho à Coſta Guacemaias vocant, aues Pſittacis maiores, ſed colorum diuerſitatis uenuſtate illis per omnia ſimiles.

Guacemaiæ.

DESCRIPTIO.

VANDOQVIDEM inenarrabilis propemodum Psittacorum in specie diuersitas est, nos itaque ea primùm, quæ in genere omnibus competunt, persequemur, atq; post eas saltem, quæ hactenus cùm ab alijs, tùm à nobis cognitę sunt, sigillatim describemus. Veteres, quòd aditu ad occidui orbis insulas necdum aperto, id tantùm genus agnoscerent, quod India orientalis mittit, vnicum propterea nobis & paucis uerbis descriptum reliquêre. Eum Aristoteles, Plinius, Solinus, & alij viridem toto corpore fuisse tradunt, torque tantùm miniaceo in collo distinctum. [a] Apuleius eundem scitè his verbis depingit. *Psittacus Indiæ auis est instar illi minimo minus, sed non color Columbarum. Non enim lacteus ille vel liuidus, vel vtcunque subluteus, aut sparsus est, sed color illi viridis, & intimis plumulis, & extimis palmulis, nisi quòd sola ceruice distinguatur. Enimuerò ceruicula eius circulo mineo velut aurea torqui, pari fulgoris circumactu cingitur, & coronatur.* Conspicitur tamen hac nostra ætate viredo quędam sublutea, seu luteo diluta in Indicis Psittacis, licet id ille neget. Virore tamen ceu colore præcipuo insignes erant. Vnde à potissima nota Aues Virides periphrasticè nominabantur Poetis, & à virescente splendore, tanquam præcipua dote pulchritudinis commendabantur. Vnde [b] Statius Epicedio in Psittacum Melioris Atedij.

Psittacus. ueterum.

[a] L. 2. Flor.

Psittac[9] tot que miniaceo.

Auis Viridis.

[b] L. 2. Syl.

> *Psittacus ille plagæ viridis regnator Eôæ,*
> *Quem non gemmatâ volucris Iunonia caudâ*
> *Vinceret, aspectu gelidi non Phasidis ales.*

Et [c] Ouidius in mortem Psittaci ludens inter cętera, ita canit:

[c] Eleg. 2.

> *Tu poteras virides pennis hebetare smaragdos,*
> *Tincta gerens rubro punica rostra croco.*

Hinc etiam Aelianus eum, qui in India Columbam Liuiam pennas uirides habentem uiderit, primo aspectu deceptum iri, & Psittacum, non Columbam dicturum esse, ait, quòd nempè prisci nullam pręter Psittacum virentem tantummodò auem nossent. Baptista Mantuanus in delineando Psittaco veteres, & pręsertim Statium ęmulatus Pauoni eum comparat:

> *Psittacus nostri, nituit superbo, Tergore Paui.*

Forma. Caput.

Similis quadantenus corporis habitu uidetur Accipitribus. Capite est pręgrandi, quod Cardanus ingenij signum, & causam assignat. Capiti eadem, quę rostro durities est. Vnde cùm loqui docetur, nisi radio ferreo ictus, non sentire perhibetur. Rostrum uerò adeò est durum, vt Statius illud cornu meritò nominet:

Rostrum, & eius durities, vsusque.

> *Argutumq; tuo stridentia limina cornu.*

Imo verò tantũ durissimo huic rostro robur inesse fertur, ut frustra ligneis clathris coerceatur quas omnes perfringit. Quare ferreis opus est, quæ tamẽ & ipsæ vix ab eiusdem violentia tutæ sunt, quas & pręsertim tenuiores non semel perrumpere visus est. Hinc etiam *cùm deuolat,* ut inquit Plinius, *rostro se excipit, illi innititur, leuioremq; se ita pedum infirmitati facit.* Sagacissima igitur natura, vt pedum debilitatem hoc uelut fulcri cuiusdam adminiculo, partim compẽsaret, partim etiam, vt fructuum omne genus, & nucum præsertim putamina (nam hisce etiã dum in syluis degunt, victitant) confringere, nucleoq; nullo negotio potiri possent, illis adeò durum largita est. Cur autem aduncum d derit, cùm Psittacus fructiuora, & frugilega potiùs, quàm carniuora & rapax auis sit, equidem vix video, neq; aliam causam probabiliorem agnosco, quàm si descendentem per ramos aut clathras corporis pondus commodè sustinere non potuisse dicamus, nisi hamatum illud, ac curuum, ac semicirculari figura constructum fuisset, quò velut vnco quodã aut harpagine obuia quæq; prehenderet, & eò maximè, cùm pedum debilitatem supplere deberet, qui tamen & ipsi ob firmiorem etiam apprehensionem adunci facti sunt. Solus autem Psittacus cum Crocodilo mandibulam superiorem mouet, nisi ex Oppiani sententia, Thæmatopodem addamus, vt cætera animantia omnia inferiorem tantùm. Rostrum pręterea, quod nulli alij contigit, quã collo committitur, infernè sub faucibus apertũ est, vt rectè Scaliger aduertit. Sed de his omnibus pòst in capitis anatome fusiùs. Ceruix curta vt [d] Aristoteles docet. *Omnes aues vncæ breui sunt collo, & lingua lata, aptèq; ad imitandum, nam & Psittacus auis Indica talis est.* Lingua ei lata, qualis humana, multoq; latior, quàm cæteris auibus. Quod etiam Solinus, & Apuleius annotârunt, inde perfici haud temerè colligentes, vt articulata penitùs eloquatur. *Auium* enim, vt inquit Suidas, *quæcunque linguam consimilem humanæ habent, & maxillarum dispositionem, humanum aptæ sunt imitari sermonẽ.* Quo loco Suidas, nescio quid de maxillarum dispositione subodoratus videtur. Cùm enim reliquis auibus pro maxillis sit rostrum, Psittacus sanè peculiarem quandam capitis, & mandibularum præsertim superiorum constructionem, vt anatomica inspectio nos edocuit, habere compertus est. Repræsentat autem

Cur rostrũ habeat adũcum.

Mandibulam superiorem quę animantia moueant.

Ceruix.

[d] 8. Histor. c. 12.

Lingua.

tem Psittaci lingua, cucurbitæ seminis figuram, vt Scaliger notat. Hinc est, quòd ἀνθρωπόγλωττον eum dicunt, quasi humanam linguam referat. Pectus ei rotundum. Pedum species rara, & cũ Picis, Iyngeq;, quam Verticolliam appellat Scaliger, & nocturnis quibusdam tantùm communis. Non enim tres digitos antè habet, & vnum ponè, sed vtrobiq; binos. Ioannes de Mandauilla tamen nescio, quam fidus nobis testis est, in desertis Præsbiteri Ioannis propè mare arenosum bina reperiri Psittacorum genera, vnum, cui sex in pedibus digiti sint, naturaliter sine hominis disciplina prætereuntes humano sermone salutare, idq; genus eorum lingua Parsista nuncupari, alterum tribus tantùm digitis esse, naturâ mutum ferè, aut saltem longè diuersam ab humana vocem, sonũ scilicet querulum edere. Sunt autem crura breuiuscula, infirma, & plerumq; fusca, vnguibus interim aduncis, & magnis in pedibus armata. Quod verò ad digitorum numerum attinet, Apuleium certè, & Solinum fœdo sese errori inuoluisse, cùm auiũ naturæ ignorantiâ, tùm in Plinio legendo oscitantiâ videmus. Ita enim Solinus. *Inter nobiles, & Plebeios*, inquit, *discretionem digitorum facit numerus: qui præstant, quinos in pede habent digitos, cæteri ternos.* Et Apuleius ita habet: *Ad disciplinam humani sermonis facilior est Psittacus, glande qui vescitur, & cuius in pedibus, vt hominis, quinque digituli numerantur, non enim omnibus id insigne.* Sed hoc, quod ex Plinio perperam intellecto vterq; excerpsit, ille de Picis, non de Psittacis prodidit. Neq; enim Psittacus peculiaris quispiam est, sed Pica eo nomine dicta Glandaria. Et [e] Plinius non Psittacorum, sed Picarum scribit, *facilius discere humanum sermonem illas, quibus quini sunt digiti in pedibus:* quæ tamen quatuor tantùm digitos habent. Pici uerò binos digitos antè, & totidem retrò habent, suntq; ad formanda verba multò illis ineptiores. Vnde constat eos Psittacos cum Picis confudisse. Vngues aduncos habet Psittacus, quibus escam instar rapacium complectitur, & humano more, ori admouet. Hanc enim digitis captam eleuat, & ad os non quidem introrsum, sed extrorsum conuertit. Hoc loco superuacaneũ iudicarem, & perinde ac si quis de lana caprina rixam instituat, quærere, num Psittacus bellus potiùs, quàm deformis vocandus sit: nisi Philosophos, viros acres, ac graues in huiusmodi quæstione priores nobis ingenium exercere uoluisse uiderem: Cardanum dico nostrum, & Scaligerũ. Ille enim *Pulcherrimum ait Psittacum. Est namq;* inquit, *varietas Psittacorum in coloribus magna, vnde pulcherrimi etiam apud Indos existimantur, nam præter colorum aptam varietatem illam splendor etiam quidam affulget.*[f] Hic verò è contrà negat pulchrum dicendum, & his uerbis, ac rationibus cum illo contendit. *Pulchrum ais Psittacum. Speciem declaratam oportuit. Auis enim forma non admodum pulchra. Nihil, inquam, pulchri præter oculos. Caput excreuit supra modum indecora magnitudine. Rostrum fædum. Crura fædissima. Lingua nihil turpius. Quin etiam fuscis, siue cineritijs color tristis, nitor nullus: ne à colore genus commendes vniuersum.* Astutè hoc postremum velut tacitę occurrens obiectioni adiecit Scaliger. Subolebat enim neminem fore tam stolidum, qui non statim ipsi responsurus esset; pulchrum esse Psittacum non rostro, aut pedibus, sed colorum variorum decore, quę etiam proculdubiò Cardani mens erat, quam ex uerbis paulò antè allatis, facilè quiuis intelliget. Sed ludit Scaliger, non disputat. Multa à viris etiam doctissimis sępè extundit contradicendi, aut forsan exercitandi ingenij studium, quæ alioquin vtpotè non undiquaq; satis firma proculdubiò tacituri erant. Vt enim enunciationis huius, pulcher est Psittacus, ita indefinitę prolatę ueritas stare possit, non necesse est statim nullum omninò Psittacum, qui turpis sit, reperiri. Sufficere quiuis dicet, ut in maiori parte locum habeat. Sed istæc de generatim hactenus descripto Psittaco sufficiant.

Pectus. Pedes. Parsista Psittaci genus. Crura. Digiti. Apulei, & Solini error. [e] Lib. 10. c. 42. Vngues. An Psittacus bellus, aut deformis dicendus quæstio. [f] Exercit. 236.

CAPITIS PSITTACI ANATOME.

SED cùm in Psittaci magis, quàm in cæterarum alitum capitis fabrica elaborasse sagacissimam in omnibus Naturã uiderem, ac miro sanè artificio usam, itaque placuit facta de eo anatome singulas eius particulas intus etiam rimari, singulisq;, quantum fieri etiam licebit, suas functiones assignare. In quibus si fortè legentibus non omninò satisfecero, ueniam humiliter precor, solùm ea alijs dijudicanda proposuisse contentus: Huius itaq; capitis structuram ritè intelligemus, si primùm qua in re maximè differant Psittaci à cæteris dixerimus. Duæ sunt, eæq; maximæ differentię, quarum altera est loquela, quę alijs auibus haudquaquàm competit, uel non tam exacta, & copiosa; altera uerò est, quòd rostrum superius mouent, inferiore, uel planè immoto, uel exigua motione, atq; ferè saltẽ ad latera pręd[i]to, secus atq; in alijs Auibus, quibus inferior rostri pars mobilis, superior uerò immobilis est. Verùm tantæ diuersitatis causam quæso primùm indagemus. Et quod ad loquelam attinet, certum est omnium actionum humanarum, tam bonarum, ac malarum, quam animæ, & corporis, per omnes animaliũ

Psittaci in quibus ab alijs differant.

species

species hinc inde imagines ab optimo, & sapientissimo rerum conditore dispersas esse, atque in his minus, in illis magis, quæ omnia pòst in uno homine, uelut in archiuo quodam celeberrimo reponerentur, quorumq; ipse complementum esset, & thesaurus uelut omnium uber rimus. Sic Luscinias cantu, Elephantos memoria, prudentia, Simias gesticulatione, Canes sagacitate, Leones animi magnitudine ad homines accedere uoluit. Idem Psittacos sermonē humanum exprimere fecit, ut & huius rudimenta in animalibus brutis reperirentur, & non haberet homo, ut uel solus de tam ingenti dono contenderet. Itaq; huic instrumēta idonea, & quod ad usum spectat humanis non multò inferiora, ut infrà uidebimus, addidit. Sed ad rostri diuersitatem quid dicemus? rostrum Auibus, ut hominibus & alijs animalibus quadrupedibus, mandibula, dentes, labia, inter alios usus ad mandendum datum est. Hic primus in illis usus est; sed in functione etiam diuersitas est. Aues enim frugilegæ acumine rostri sui grana colligunt, eaque mox deglutiunt. Carnem prius in exigua frustula discerptam carniuoræ etiam deijciunt, nulla facta uel masticatione, uel preparatione, ut in homine. At Psittacus non solùm rostro, quasi dentibus quibusdam amygdalas integras primùm discindit, sed uolutando etiam inter rostri cauitatem, & lingua subigendo, & terendo comminuit, atque quasi mandit, & tandem comminutas deglutit; qua in parte mirum, quantum cum homine conuenit. Ad talem igitur rostri functionem, non admodum laboriosam natura inferius rostrũ Auibus mobile dedit, quo scilicet alimenta uel humo, uel aliundè tollerēt, & quasi manu quadam in os inferrent, secus ac in Psittaco, qui pedibus comprehensas nuces, poma, amygdalas, mira solertia ori admouet. Sed quantum ad rationem operis attinet, non uideo cur ab instituto suo in hac rostri efformatione natura desciscere debuit. Aequè enim ac si rostrum inferius mobile, superius uerò immobile esset, & cibum comprehendere, & ori admouere, & commandere potuit. Vereor itaque, ne maius quoddam obstiterit, & hanc creationis legem immutauerit. Sed quid nam illud est? Psittacum, quod ex actione videmus, natura scansilem, vt Picos, facere voluit, & per arbores domorumq; parietes repentem, quod vt faceret, egregijs, & robustis pedibus præter alia, & obtinentibus caudæ pennis, quibus in arboris corticem defixis vestigium figeret, vt ijsdem Picis, instructum esse conueniebat. At Psittaci caudam habent tenera, & pedes pro mole corporis imbelles, minimèq; suffecturos ad opus tam arduũ, & præruptum. Itaq; aliud subsidium addidit, rostrum nempè aduncum, robustum, quod velut hamum quendam primùm inijcerent, mox corpus subleuarent, tum pedes obfirmarent, denuò rostrum, mox itidem corpus, tum etiam pedes promouent, atque sic alternāte opere, per quāuis etiam præruptissimam arborem, aut parietem scandunt. Hæc in illis mirabilis ratio est, sic ipsi sese fulciunt, dum per arbores aut tale quid in rectum ascendunt. Quod vt fieret, quis mobili rostro ipsis opus fuisse non videt, quod deprimendo vehementer infigerent, & vbi firmiùs pedibus constiterint denuò attollerent, & gradum promouerent? Sed cur potiùs hoc in superiori, quàm inferiori parte natura præstitit? potuisset sanè & hunc vncum addere, & motũ illius conseruare. Veruntamen id maximè incongruum fuisset; tum enim caput totum attollendum erat, & vncus inijciendus, & collo obnitendum, quod iam sublata vna parte sola æquè bene, & minori negotio perficit, & caput osseum, & amplum pro basi obijcit. Accedit quòd cauitas illa insignis memorādaq; in lingua circumuoluitur, & internus rostri inferioris ambitus, ad quod non minùs, quàm ad dentes inferiores etiam vox allidiur, tota perijssent. Debuisset enim rostrum in medio subtus excauari, & in gyrum circumflecti, vnde & lingua cōprimebatur, & vox inani strepitu in auram hiscente antè rostro euanescebat. Et si duos vncos dedisset, vtiq; nihil plus efficiebat, quàm nũc natura, & frustrà facti essent, vtpotè minus vtiles, neq; ad commedendum, neq; ad scandendum, neq; ad loquelam, quę, vt iam diximus, ob compressionem linguæ impediebatur. Vnde satis fuit in supremum rostrum transferre vnum, & illud mobile efficere. Accedit quòd iam rostrum inferius superiori quasi subsidio sit, dum iniecto vnco mox illud adijcit, & quasi fulcrum quoddam immobile aduersum submittit. Atque hęc, quantum ex partium usu conijcio, illius in Psittacis ab alijs auibus diuersitatis causa est: quæ quàm apta sit, & ad antedictas operationes concinnata iam uideamus. Cranium Psittaci, scilicet ea pars, quæ inter rostrum superius & primam colli uertebram interiacet, & totas oculorũ orbitas, & aurium foramina continet, oblongum est, vndiquaq; continuum pro magnitudine Auis, & respectu cæterarum Auium capacissimũ, & inter rostrum, & initium ceruicis ad palmum per circumferētiam: Suprà inter unius, atq; alterius orbitæ extremitates latum est duos digitos modicè, atq; uix in medio protuberans (quam partem rectè frontem dicas) hinc leuiter depressum paulò denuò assurgit, ut facilè ingenium eius cognoscas, & tandem ad unius digiti spacium circunductum ad ceruicem uehementius quidem, sed tamen non inconcinnè retrò flectitur. Retrò sub aurium foraminibus tuberculum hinc inde erumpit cauitate exigua

Rostri diuersitas & vsus.

Psittacus Amygdalas mandit.

Psittacus scãsilis est.

Caudæ & pedũ qualitas.

Rostrũ cur aduncum.

Cur rostri supior pars mobilis sit.

Cranij cauitas.

Frons.

eaq; plana, in quod os quoddam diuerſum à toto cranio diuiſum, rotundum, de quo paulò

Aurium foramina.

pòſt ſermonem habebimus, ſeſe inſinuat. Aurium foramina partim ea tubercula conſtituunt, partim proceſſus, qui ab illo oſſe, de quo ſermonem facturos promiſimus, ſurſum explanatur, & in ſinulum quendam, qui inter foraminū ſuprà flexum & alium proceſſum, quem quartū nominamus, intercurrit, inſeritur, tam affabrè facta, & in orbem acta, quaſi integrū in homine cranium pertuſum eſſet. Ab hinc quartus eſt hic proceſſus cum cranio continuus, rectà poſt oculi orbitam, medium digitum longus, & ferè cum primo proceſſu contiguus. Oculi or-

Oculi orbita.

bita ſatis ampla eſt, media quidem ſuprà integra, at infrà in marginem aut fimbriam quādam extenuata, adeò vt nullum os ad interiora, verſus cerebrum, vt in homine excurrat, ſed rectà ad palatum aditus pateat. Hac igitur magnitudine & partibus totum cranium conſtat. Sed

Roſtrū ſuperius.

roſtri ſuperioris mirabilis certè, & quoad loquelam maximè apta confirmatio: quo verò ad motum reuera inſolens. Roſtrum ergò à principio ad duos ferè digitos latum eſt, planum ſuprà, & mox in acumen, & velut dorſum cōſtrictum, vnde ſenſim & honeſtè ac Aquilis incuruatum in vncum acutiſſimum & robuſtiſſimum deſinit. Huic ſuprà narium foramina adiacēt verſus cerebrum pertuſa, quorum extremitates ſuprà quaſi triangulum iacentem faciunt, cuius baſis ſit ad roſtri iuncturam cum cranio. Roſtri margines infrà haud quaquam in curuum excinduntur. Sed vbi progreſſæ vncum effecerint, tum ampliantur & deorſum protenduntur, adeò vt inter ſummum roſtri dorſum & oras haſce digitus integer & plus intercedat. Eſt autem roſtrum totum à cranio diuiſum, tribus tamen in locis, nempè in medio & in extremis angulis exiguis capitulis, quæ ibi ſeſe in cauitates minimas inſinuant, cum eo dearticulatum, circa quæ velut cardines quoſdam circumuoluitur. Sub hoc intus ſubter nares collis quidam protuberat, perpetuo dorſo ab vno latere, nempè verſus cerebrum, & ad palatum, & ad nares via patet ampliſſima, ab altera verò noua oritur cauerna, quę vſque ad extremam roſtri aciem excurrit, adeò vt totum roſtrum intus eximiè cauum ſit. Hanc tamen ab ingreſſu oſſiculum quoddam oblongum, atque ab colliculi illius medio in fundi ipſius roſtri internam extremitatem recto ductu implātatum interſepit. Quod certè vicem gargareonis mihi obtinere videtur, ad quod alliſa vox partim frangitur, partim ad nares repulſa, & ad palatum propellitur. Verùm hæc exigua ſunt ad ea, quæ ſequuntur. Iam longè maior rerum copia emergit, & dicendi opera: *Atque vtinam ego hæc pro viribus ſatis explicare queam, vereor vt ea minus,* quàm concepi, aut longè rudiùs & obſcuriùs eloquar. Faciam tamen quod poſſum. Iam antè dixi Pſittaci roſtrum ſuperius mobile eſſe. Huic tamen robur adeſt, vt & duriſſima nucum & amygdalarum putamina effringat. *Quo igitur & roſtri & muſculorum robore,* & quàm apta inſitione opus ſit, vnuſquiſque videt. Roſtrum per ſe duriſſimum & fortiſſimum eſt, vt patet, nec minus muſculis vel corpulentia, vel fibris deficit. At implantatio eorum vt commoda eſſet in hac Aue vehementer laborabat. *Certum eſt eos in roſtrū ſuperius implantari de-*

Muſculorū roſtri implantatio.

buiſſe. A quo? nam, ſi ad capitis cum cranio iuncturam implantarentur, vix vllam vtilitatem habituri erant. Quod manifeſtè apparet, ſi quis oſtium retrò iuxta angulos comprimendo affatim & vehementer occludere velit. Vix enim atque ſenſim impellit, è contra ſi in medio comprimas, atque magis in extremo margine & citiſſima & ſumma violentia ipſum concutiens. Accedit, quòd vbi explanari tendines poſſint, haud quaquam locus eſt. Medium ergò dorſum, vt comprehendant, oportet. At quæ incommoda ſequuntur, nempè vt neq; roſtrum aut vix, neque nares promineant, neq; illi ſatis tuto loco collocentur, atque tandem vt illa inſignis hiandi copia intercidat. Quid ergo in tanta anguſtia natura molita eſt? duo oſſicula effecit trigona oſſibus pteriogidibus nō abſimilia, at vſu diuerſiſſima, quibus quaſi vectibus duobus impelleretur ſuperius roſtrum & comprimeretur. Nam & angulum illorum anteriorem aut proceſſus, vt dicam anteriores complanauit, & in intimas cauernas circū oſſiculum, quod gargareonem referre diximus, ſupra fundū roſtri inſeruit & validè affixit, & muſculos ab occipite retrò explantauit, atque in latera hinc inde oſſium impoſuit, qui vbi oſſa illa attrahunt, roſtrum etiam vnà detrudunt. Verùm vt hæc pendeant in æquilibrio, itaque apices, id eſt, ſuperiores proceſſus tam aptè coniunxit, vt eorum articulatio velut ſellam cōſtituat, quæ per internam cranij ſuperficiem in ſpinam velut, aut dorſum, coeuntibus hinc inde oculorum orbitis cōſtrictam obequitet, libera, (certè veritatem dico) & nullatenus ibi cum cranio vt oſſa pterygoidia in homine coniuncta. Quo etiam factum eſt, vt ſupra baſim acuminatam fixo capite infernè duo proceſſus modò attollantur, modò deprimantur, non ſecus atque iugum in trutina, cuius parte vna ſublata, altera deprimitur & depreſſa altera illa tollitur. Verùm non hîc pedem natura fixit, ſed longè admirabiliora edidit. Nam ſi quis oſſis ſitum introſpiciat, facilè illud in medio nullo ſuffultum robore pendere videbit, atque procliue eſſe, vt è loco ſuo excitat. Imò & alia incōmoda adſunt duo. Nam dorſi illius pars, cui oſſa ſuprà inſident, acu-

minata

minata est, & hinc inde prærupta. Itaque facilè fit, vt vel retrò, vel antè ossa illa exiliant. Antè quidem id fieri nequit, quoniam tam antè ad rostri fundum infixa sunt, vt nisi ipsum rostrum excidat, illa nullum periculum adeant. Retrò quidem id licet perfacilè. Itaq; in hoc loco duo alia officula oblonga (appellamus eas secundos processus) velut antiterides obiecit, ne vel hilum retrocedant, illisq; adiecit, quæ ad inferiorem ossis cuiusdam rotundi eminentiam siue tuberculum implantantur, siue quæ potiùs ab ipso excrescunt. Atque hoc illud os est, cuius descriptionem, cùm de auium foraminibus loqueremur, suprà promisimus. Rotundum propemodum est, habetq; duo tubercula infra vnum, vnde alterum dictorum officulorum progerminat, & supra alterum rectà sub auribus ad latera exterius protensum; à quo aliud os erumpit non minoris vsus, quàm illud & admirationis. Ab hoc eodem processus ille paulò intrò post supremum tuberculum, interiecta velut vallicula exurgit, quem ex anteriore parte foraminibus aurium obiectum esse diximus, & intra flexum eorum, & cranij processum in summo reconditum, cuius vsum paulò pòst etiam non sine stupore dabimus. Formam id habet disci, à cuius ambitu tres radij emergunt. Duo ergò illa officula prima, quo minus vectes illi retrosiliant, obstant. At hæc eadem uide, quem alium usum exhibent. Diximus vectes hosce trigonos in medio pendere, & facilè delabi posse. Hos ergò eadē officula non solùm retrolabi non concedunt, sed etiam fulciunt, & ad sedem sursum compingunt. Os enim illud rotundum retrò est, & situ ad integrum digitum uectibus longè inferius, à cuius infimo tuberculo, ut diximus, hæc officula obliquè sursum ad ephippium rectò ductu exporriguntur & delabenti obnituntur. Nam quia effectura erant, quo minus retrosilirent uectes, è directo ea, aut etiam per decliue obijcere sufficisset. At nunc duplici commodo quàm aptè, quàm scitè sapientissima natura unico officulo prouidit. Sed nōdum firmitati rostri satis prospectum erat. Nam ex his, quæ iam retulimus, apparet quidem uectes, neque antè labi posse, neq; retrò; sed quoniam arctè admodum cum rostro, ut diximus, connexa sunt, quid si rostrum summo nisu altè sublatū, & per musculos supremos retroactum, ea secum abripiat, atque ita ambo dislocationem una opera patiantur? uidentur quidem illi secundi processus, quoniā cum uectibus connexi sunt, eos aliquo pacto contrahere, sed ea connexio, neque tam ualida est, neque tot laboribus unam particulam grauare sapientem opificem decuit, itaque alia duo ossa à supremis ossium illorum rotundorum tuberibus explantauit (hæc quæso uel iuga clarioris doctrinæ gratiā, uel primos processus appellemus) eaq; rectà sub oculorum orbitis delata, ad marginum superioris rostri retrò flexus hinc inde infixit, ualidisq; ligamentis connexit, ut iam uehementissimum quemuis ad superna motum elidant, nec rostrum nimis attolli sinant. Hæc tamen sapientissimæ naturæ nondum satis sunt. etenim moto, ut apparet, supremo rostro, hęc ossa omnia simul moueri necesse est. Nam ossa pterygoidia ualidè illi connectuntur, his secundi processus, his denuò ossa illa rotunda, his demum processus illi iugales, qui alia, sed tamen aduersa uia ad idem principium recurrunt, & rostro annectuntur, quo attracto hæc omnia simul ob commertij legem sequi oportet. Cui igitur innituntur? aut supra quod mouentur? omne enim quod mouetur, ut ait Aristoteles, supra aliquod stabile moueri necesse est. Sed iam suprà diximus, alium processulum post supremum illud oris rotūdi tuberculum exoriri ad anteriorem aurium partē obiectum, & inter flexum aurium supra, & cranij processum immersum. Hic est ille processus supra quem os illud rotundum & cum eo cæteri processus obaguntur, aut ut exemplo rem significemus, per quem uelut ab ansa iugum in libra, sic os illud rotundum, & cum hoc cætera suspenduntur. Tam aptè uerò huius caput intra flexum, & processum cranij insertum est, & hinc inde supercilijs conclusum, ut ueluti in orbita aut cardine quodam moueatur, & è loco minimè excidat, eoq; magis quòd ualidis ligamentis ibidem connectitur. Atq; hæc est illa tam insignis & admirabilis machina ad unam rostri superioris motionem composita, quàm bella & scita, & qualem in alijs animantibus reperiri posse uix mihi persuadeo. Sed eæ sunt sagacis naturæ diuitię, ut partes quidem paucas numero tribuat, ad multiplicem tamen usum accommodatas. Id etiam hoc loco usu uenit. Nam tertium processum ad aurium efformationem antea adiecit: secundo uerò, & maximè primo musculos imposuit, qui si illum detrahunt, nō minimum ad superioris rostri motionem conducunt, sin minus, basim ad inferioris rostri motum (si tamen mouetur, quod ego hactenus negaui) exhibent, quod in musculis uidebimus. Sed quid ad ossa pterygoidia? ea me herclè tam appositè intrò dilatauit, atque inuicem seduxit natura, ut si carnibus intersepiantur, egregiam concamerationem efficiant. Nec satis. Sed duos illos anteriores ossium horum processus sic attenuauit, & à primo illorum exortu circumduxit, atque ubi ad rostrum peruenerunt, ita supra eius fundum ad sextuplum illud, quod gargareonem diximus, complanauit, denuò rursus ferè coniunxit, ut quod interest uacuū, figuram oualem paulò oblongiusculam ostendat, non alia, ut credo de causa, nisi ut cælum aut palatum,

Processus secundi veluti antiterides.

Vectes trigoni.

Iuga, seu primi processus.

Ossium pterygoidiorū vsus qualis.

Machina insignis, & admirabilis ad vnā superioris rostri motionē composita.

Processus tertij vsus ad aurium efformationem.

Ossiū duorū anteriorum Processus.

quod in homine dicimus ad loquelæ vsum conderet, in quam rem rostrum concinnè intrò excauatũ est, & simul vt pituitæ in palatum aditum perrumperet. Atque hæc mihi circa capitis in Psittaco structuram, si ossa spectes, & cõtemplatione & dictu digna visa sunt: quæ si quis irrideat, & vana & commentitia existimet, ipse velim accedat, introspiciat, rimetur, consideret, atque si videbuntur, probet; Sin minus, alios earum partium in medium vsus afferat. Ossa illa atque sic constructa & inuicem connexa adesse certum est. Non igitur frustra ea effecit natura. Quod si faciat, & nos illi condonabimus, & insupergratiam maximam ob communes studiorum profectus habebimus; Sed inferius rostrum haudquaquam omittendum est. Illud potiùs vniforme est, & vt in alijs auibus oblongum, intra ad insignem digitum inter sinistram partem atque dextram patulum acie obtusa, prona & decliui, quò fit, vt ingens spatium, & ad linguæ circumactionem peroportunum concedat. Latera tam altè exurgunt, & tantoperè distant, vt totum superius rostrum, scilicet vbi iunguntur, circuncludant. Vnde si rectè Psittacum aspicias, fit vt intumescentias quasdam, ac quasi malas in eo aduertas. Huic enim soli peculiare est inter aues, at commune cum homine, vt maxillas, aut saltem, quod hisce non ineptè respondeat, habere dici possit. Vnus Suidas inter vetustiores huiusmodi quidpiam subodoratus videtur, quod ex eius verbis colligitur. *Auium*, ait, *quæcunque linguam similem humanæ habent, & maxillarum dispositionem, humanum aptæ sunt imitari sermonem, vt Psittaci, Picæ & similes*. In cæteris enim auibus impropriè maxillas statuas, pro quibus ipsis omnibus est rostrũ. Sunt autem hæ Psittaci maxillæ, quò meliùs hoc nomen mereantur, musculis quamplurimis præter aliarum auium morem vestitæ, adeo vt saltem analogia quadam humanis maxillis non solùm ossibus, sed & carnea substantia veluti buccas quasdam etiam efformãte, respondere non temerè dictæ sint: cuiusmodi oris constitutio cùm ad robur rostri, tùm ad articulatam vocum pronunciationem, quantum conferat, ipsius hominis exemplo satis docemur. Articulatur autem rostrum hoc retrò, & cauitatem planam sub summo illius ossis rotundi tubere occupat, & infernum eiusdem ossis ambitum sua quadam cauitate profunda, velut canali excipit, atq; intrà in obuerso latere margine includit. Hoc tamen liceat etiam addere, quod aures minimè habeat Psittacus, vel paulò supra oculos, vt Noctuæ, aut ad oculum medium, vt cæteræ aues, sed infra ad marginem infernum è directo orbitæ, neque osse integro, vt in osse pertuso. Quæ ratio? Suprà apparuit processulum illum tertium necessarium fuisse, vt super hunc os rotũdum suis processibus moueretur. Hunc igitur commodè aliquò inserere debuit. At ex ea parte os planum & æquum est, itaque eò affigi nequit: nec caput illud in rostrum circumducere & in cranij parietes infigere, atque ab ijs suspendere opus erat, quod imbecilla foret articulatio, & tanti vsus os effractu facile. Præterea hic processus vnicum saltem eo pacto vsum præbiturus erat. At natura diues, & ingeniosa, quæque non partibus functiones, sed functionibus partes metiri solet, & paucis partibus munia multa obit, processum hunc ad aures obiecit, & eius extremum ad fluxum foraminis, non tamen vsque longè, vt firmior esset, occurrere uoluit, ut manibus veluti obuijs sese exciperent, vt mutuum auxilium prestarent. Accedit quòd os illud rotundum totum liberum ab alijs munijs, præterquam ab ijs, quæ antè diximus, futurum erat. Itaq; vt alio etiam conferret, eius partem summam ad inferam auris partem applicauit quidem, non tamen cum cranio coniunxit, adeò vt retrò & supra cranium perforatum, processus antè, subtus verò ossis illius apex integrum foramen circumscribant. Quare ne tot frustra partium commoda perirent, fieretq; maiori, quod aliàs fiebat minori, dispendio; itaq; & cranium suprà integrum reliquit, & aures ad hunc locum natura insigni certè artificio transtulit. Mirũ sanè quomodo naturæ omnia arcana inuestigans Aristoteles, alijq; prestantissimi Philosophi istæc subticuerint, cùm tamen Plinium minimè omnia latuisse perspicuum est, Psittacis durissima in capite ossa ascribentem. Atque istæc hactenus de cranio Psittaci dicta sufficiant, quorum omnium contemplationem Ioanni Bittnero Silesio Germano, viro doctissimo, Philosophiæ & medicinæ Doctori præcipuè debemus. Quæ cùm animaduertisset Clariss. Marcus Antonius Vlmus Patauinus, vir mehercule ad omnia (non dixerim vel minima, vel mediocria, sed potiùs eximia) eximiè natus, & cuius nunc doctissimæ de Barbæ humanæ fine lucubrationes sunt sub prælo, atque fuisset acriter etiam contemplatus, procul omni dubio ad Philosophiam suam indiuidualem ea veluti maximè opportuna transtulit. Asserens istæc plurimum etiam valere ad sensibiliter demonstrandum, cùm omnipotentiam Creatoris, tùm naturæ ipsius maiestatem: quæ ambo nullis obligata materiei legibus, clarissimè demonstrant sibi omnia inseruire. Admiranda sanè est, & solis Psittacis, quoad nos obseruare, hactenus potuimus à Natura concessa talis ossium capitis structura. Quæ vt bene intelligatur, non ab re fuerit Psittaci capitis sceleton cum suis litteris ossa singula indicantibus exhibere posteaquam prius totius Psittaci sceleton dederimus.

Rostrum inferius.

Psittacus quasi maxillas habuit.

Psittaci, & Picæ, cur humanum sermonem imitari possint.

Cranij Psittaci ossa durissima.

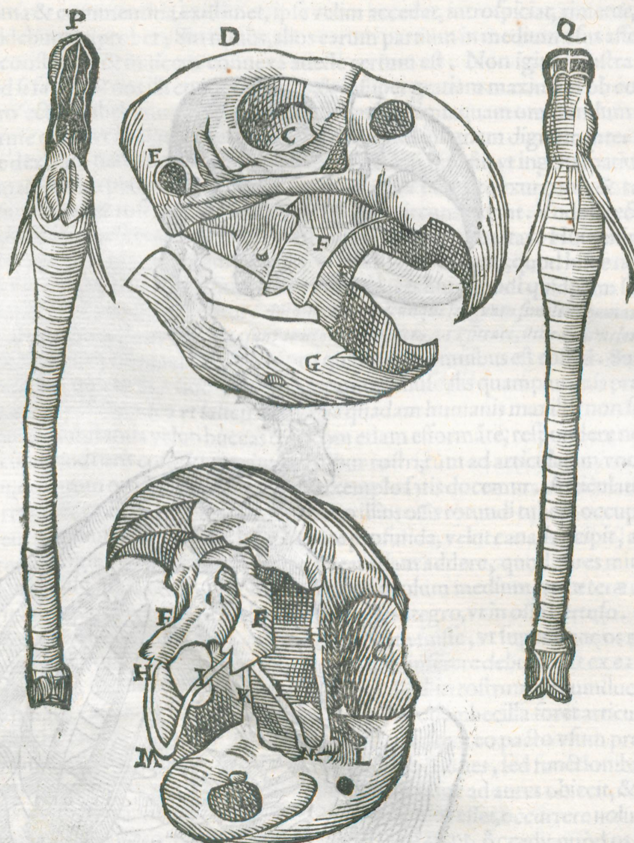
Ioãnes Bittnerus. Silesius. M.Antoni⁹ Vlmus Patauinus.

Psittaci capitis sceletos.

10 20 30 40 50

A. Narium

A Narium foramina.
C Oculi orbita.
D Vertex & ſinciput.
E Foramina aurium.
FFFF Oſſibus pterygoidibus ſeu alaribus ſimilia oſſa, quæ trigona eſſe diximus.
G Roſtrum inferius.
HH Stilares proceſſus longiores, quos iuga, vel primos proceſſus vocauimus.
II Stilares proceſſus deſinentes ad coitum alarium proceſſuum: Suntq; illa oſſicula, quæ ſecundos proceſſus appellauimus.
K Os baſilare dici poteſt, ſiue ſpina oſſis baſilaris.
L Os iſtud vocauimus tertium proceſſum, poſſitq; etiam dici proceſſus auricularis propter aurium vicinitatem.
MM Tubercula ſiue proceſſus, ubi primus & ſecundus ſtilares proceſſus coniunguntur.
N Vertebra ſuper quam caput mouetur.
PQ Aſpera arteria prona & ſupina.

50

DE MVSCVLIS CAPITIS.

ED quoniam musculis quoque opus erat, quibus tanquã funibus partes mouendæ attrahuntur; agitè hos etiam paucis prosequamur, & magis, ut nunquid, quæ diximus supra, vera sint, appareat. Eos autem trademus musculos, quos in capite abscisso obseruauimus. Primus igitur musculus, exiguus est, latus, carnosus, exoritur à primo processu, indè deorsum obliquè descendens in maxillam superiorem non procul à rostri initio inseritur. Secundus huic subiectus & magis per interna expansus, carnosus est, qui & ipse ab interiore superficie totius processus primi ortum ducit, & in supremam maxillæ inferioris aciem implantatur. Hi musculi forsan non ineptè maſſiteres vocari possunt, quòd similem, atque in homine maſſiteres usum præbeant. Per hos enim inferius rostrum super alterum fertur, velut catillus in mola supra metam. Quamuis, quod etiam antè monuimus, nos dubitemus, nunquid inferius rostrum moueatur. Suprà in generali descriptione solum Crocodilum, & Psittacum superius rostrum mouere diximus. Quod si uerum est, quod nobis ratio persuadet, haudquaquam inferius rostrũ supra superius, sed contrà superius supra inferius uersabitur. Hoc manifestè nobis ostendit illa duorum lapidum in mola ratio, quorum superior super alterum mouetur: hoc etiam, quotquot sunt animantia ostendunt, quæ cibos ad superiorem maxillam immobilem, per infernũ mobilem attritos comminuunt, atq; conterunt. Regula Physica est, quam antè habuimus: Omne quod mouetur, *super aliquod mouetur, alioquin firmum esse oportet*. Itaque hi musculi non tam ad masticationem, quàm ad validiorem superioris rostri depressionem conferẽt: eritque eorum contrarius, quos diximus, exortus & finis. Tertius musculus, qui Crotaphita appellari non temerè potest, à temporibus explantatur, primùm per sinum illum, qui inter oculi orbitam, & cranij processum interiacet, mox uerò sub primo processu deorsum lapsus, tandem in inferiorem angulum maxillæ inferioris propè rostrum desinit. Quartus musculus internè latitat, & à processibus secundis intrò oritur. Ambo hi carnosi sunt, & deorsum tendentes per totam maxillæ inferioris internam regionem immittuntur. De his duobus musculis nescio quid dicam quo ad motum, nisi quod de alijs diximus. Dantur autem & alij musculi à maxilla inferiori explantati, atque in processus pterygoides inserti. Horum primus pulchro naturæ opere, ortum ducit à postica parte processus primi, & tota posteriori superficie maxillæ inferioris, carnosior ac corpulentior factus, obliquè deorsum tendit, ubi in tendinem desinens, in fines processuum illorum desinit. Alter musculus carnosus est, qui & ipse explantatur à posteriore parte maxillæ inferioris, uerùm inferiore, & in processũ nuperrimè dictum non procul à primo desinit. Atque hosce musculos processus illos attrahere quis non uidet? & his attractis rostrum anterius deprimi? Rectè igitur hos rostri illius impulsores diximus. *Nullus enim musculus est, qui uel exiguum ad rostrum superius excurrere uideatur*, quod tamen opus fuisse necessum est. Sed quid dicemus ad hæc? In confesso est superius rostrum eo modo, ut diximus, deprimi. Cùm uerò & attollamus, & contrariorum motuum contrarij sint musculi, & contrario loco positi, quomodo ergo rostrum attollemus? *Nullũ quod ex his apparet* huic functioni musculum dicatum inuenimus. Indagandum itaque est, quomodo rostrum superius moueatur. Sentit doctissimus ille vir, cuius antè mentionem fecimus, musculos hosce à ceruice explantari, & per medium verticem ad rostrũ rectà ferri, atque ad planam illam inter narium foramina, & iuncturam tendinibus latis implantari. Id locus, vt ait ipse, maximè persuadet, atque si quis Psittacum manducantem uiderit, semper cutem in uertice motitari, & modò huc, modò illuc ferri aduertet. Possunt autem esse hi musculi vel cutanei, vt in fronte nostra, vel leues admodum & plani, & sub cute perreptant non secus atq; tendines, qui digitos attollunt, sub cute tenui transeunt: nec maximo robore opus est ad simplicem subleuationem, quod ijdem tendines, vtpotè exigui, & leues in hominibus ostendunt. Sed hæc αὐτοψία ipsa facilè doceret, si id commoditas pateretur. Itaque non erit, quod hac in parte affirmemus. Certum tamen est aliquos esse debere musculos, qui huic præsint officio, & si quid ratio suadet, ex opposito locatos. Non enim credo vectes illos ab aliquibus musculis subtus impelli, (nam quis molli durum impelli credat?) aut quemadmodum lingua & foris, & intrò moueri. Verùm & alios duos musculos conspeximus vtrimq; in extremis mandibulæ inferioris processibus retrò, exiguos, quorum alter erat exterior, alter interior. Exterior latior est, exilis tamen, qui à posteriori capitis parte ortum ducens, in supremam aciem, & extremam maxillæ inferioris inseritur. Internus uerò gracilis est, curtus, carneus, à processu quodã ibidem conspicuo exoriens, & in internam, supernamq; eiusdem maxillæ implantatus. Sed

quem

Prim⁹ musculus.
Secundus.
Musculi maſſiteres.
Terti⁹ musculus.
Quartus.
Musculi maxillæ inferioris.
Musculi rostri impulsores.

quem vſum hi muſculi habeant, certè, vt ingenuè fatear, ego conijcere non potui, quem itaq; viris doctis indagandum propono. Atque hæc de capitis muſculis ſatis ſint.

DE LINGVA, ARTERIA, ET GVLA.

Lingua. LINGVA huic aui lata eſt, admodum craſſa, etiam humanâ craſſior, ſi proportionis rationem habeas, ſuperna ſuperficie ad palatum cornea, molliore tamen multò, quàm cornu, membrana obuoluta, partis uerò inferioris apex ſimilem quidem membranam habet, ſed duriorem, vngulæ aſininæ non abſimilem. Tres ſub lingua ad radicem poſiti ſunt proceſſus; duo quidem extremi oblongi, oſſei, acuti, ad latera colli inſerti: medius uerò breuior & carnoſior. Hoſce proceſſus aut uicem oſſis hyoidis, aut & oſſis huius & muſculorum linguę gerere autumo. Lingua enim auium harum ferè oſſea eſt, aut carne duriori, nec adeò ut in hominibus plicatilis & uerſatilis.

Aſpera arteria. Principium arteriæ aſperæ non ut reliquis auibus, & homini cum reliquo canali æquale eſt, at ſuprà ſub glottide multò latius. Annuli ex quibus componitur, ubiq; integri, firmi & duriuſculi ſunt, & parum abeſt, quin continui. Arteriæ diuarica tiones infrà tam breues ſunt, ubi utrinq; in pulmones diſtribuuntur, ut ſimulatq; cœperint, ſtatim terminari uideantur, ac propè nullæ eſſe, ſecus quàm reliquis auibus, quibus hi duo arteriæ rami oblongi ſunt, & ad pulmones per latera feruntur.

Gula. Arteriæ, quod pro colophone dicamus, ad partem dextram adiacet, aut potiùs ſubijcitur gula, deorſumq; fertur, donec ſub iugulo dilatata ingluuiem conſtituat, tandem extrema parte in priſtinas anguſtias coarctata priorem locum repetit, & uerſum ſtomachum deſcendit. Hęc itaque pauca, quantum tempus, locus & commoditas paſſa eſt in uno tantùm Pſittaco obſeruauimus. Sed iam cætera proſequamur.

LOCVS.

[a] L. 10. c. 42. [b] In Corynthiacis. [c] L. 6. c. 29.

QVOD [a] Plinius, & [b] Pauſanias ſcribunt ſolam Indiam mittere Pſittacum, noſtra ſanè hac tempeſtate uel in primis uerum eſſe deſijt. Ego etiam ne Plinij tempore ueritati undiquaq; conſentaneum fuiſſe ſuſpicor, cùm idemmet [c] Plinius alibi ſcribat *inſulam eſſe Gagaudem in Aethiopia, indeq; primùm viſos eſſe Pſittacos à Neronis exploratoribus*. Credo tamen maiorem eorum partem ex India tunc apportatos fuiſſe, præſertim cùm & eam regionem, quam nos Breſiliam nunc appellamus, in qua etiam Pſittaci ſunt frequentes, Indię nomine ueteres comprehenderint. Vnde etiam ab Ouidio is, cuius deplorat interitum, dicitur;

Breſilia regio.

Pſittacus Eois ales mihi miſſus ab Indis.

Et Statio;

Pſittacus ille plagæ viridis regnator Eoæ.

Qui eos apportari è regionibus ad Orientem & Meridiem ſitis ſub æquinoctiali, generalius tradiderunt, inter quos eſt Nicephorus Caliſtus, cum maiori prudentia loquuti ſunt. Et Diodorus in ultimis Syriæ etiam naſci ſcripſit. Hic tamen ut & illi, fateor, poſt Plinium floruere. Verùm Pſittaci in Taprobana maris Eoi inſula primùm inuenti ſunt, cùm Alexãder Magnus Oneſicratem in eam inſulam miſit, qui nonnullos inde rediens ſecum attulit. Inde uerò non per Orientem ſolùm, ſed per Europæ etiam magnam partem, & maximè in urbem Romam, & tanta frequentia ſparſi ſunt, ut ea res reprehendendi Romanorum ciuium luxus M. Catoni anſam præbuerit, cùm uiros non puderet, hos tanquam delicias potiſſimas pugno per urbẽ geſtare, perinde atque nunc optimates Accipitres, ac Falcones uenatum rus prodituri pugno deferunt. Vt ut eſt, calido cùm cælo, tùm & ſolo eos maximè gaudere, naſciq; tanquam ſuæ naturæ magis familiaribus, reipſa conſtat. Non enim in Germania, aut Noruegia, alijſq; regionibus frigidis Pſittacos gigni uidemus, quia nempè ibi cælo propitio non utuntur: Imò uerò, illuc ſi importantur, obtorpeſcunt, & uigor ille natiuus languet, & uix hypocauſtis fouetur. Quare etiam hac noſtra ætate uix alibi, quàm regionibus calidis, quamuis multò quàm ueteres cognorint, pluribus & propè innumeris procreari eos uidemus. E quibus in uarias orbis partes, & in Europam ob ſpeciem & ingenium uenum exportantur. Nam præterquàm quòd in India Orientali, ut olim, ita etiamnunc frequentiſſimi ſint, præſertim circa Pegũ, & Tarmaſſari urbes, in orbe tamen nouo, eiuſq; inſulis, quem etiam Indiam Occidentalem uocant, tanta eorum eſt multitudo, vt nouæ cuidam telluri ſuprà caput bonæ ſpei ſitæ, ob horum incredibilem copiam primis illorum locorum repertoribus nomen indiderint, atq; non ſolùm ob numerum,

Catonis in Romanos reprehẽſio.

Quo cælo gaudeant Pſittaci.

Pſittacorũ regio.

numerum, verùm etiam propter eorundem proceritatem, vt qui brachium, & dimidium longitudine excessisse scribantur. Quin & alijs multis Indiæ Occiduæ regionibus haud minor, quàm in ea, quæ ab ipsis denominata fuit, Psittacorum frequentia est. In Grachana tot esse dicuntur, quot apud nos cicadæ. In Cunam, & Manacapana insulis plures sunt Psittaci, quàm hîc Passeres, si verum dicunt noui orbis scriptores. Hispaniola dicta regio, & Darien Psittacis similiter abundant. In regno Calechut tanta Psittacorum est vbertas, vt in agris incolæ oryzæ custodes adhibeantur, ne totam depascantur. Vnde vili adeò æstimantur, vt singuli non pluris quàm gemino denario, id est, media solidi parte veneant. Regnũ quoq; Senegæ, quod Nigritæ incolunt, totum Psittacis scatet, vt & Aethiopia, & eius vicinæ insulæ.

Psittaci vbi viles.

10

VOLATVS.

SITTACI etsi his regionibus pigri videntur, sunt tamen sub cælo suo in India nempè, vt referunt, perquàm volaces. Nunquam verò soli, sed bini semper volant, vtpotè mas, & fœmina. Rationem cur hîc minus volaces sint, eandem quis assignare possit cum ea, quare hîc minus quàm in India gignantur, cæli nempè frigidioris inclementiam, qua veluti obtorpescunt, vt minus agiles, ac expediti sint ad volatum. Hanc tamen, qua apud nos laborant, volatus impotentiam quocunq; modo recompensat reptandi facilitas, qua sursum, deorsum, quocumq; & in maximam quamuis altitudinem, mira industria, & promptitudine scandunt, in hoc naturæ solertia ob congruam rostri, & pedum conformationem adiuti. Illud enim tam insigni robore construxit, vt dum proreptando pedes promouere nituntur, eius vnco tanquam firmo adminiculo sese appensos sustineant, & librẽt. Hosce verò Picorum pedibus ad reptatum omnium appositissimis, vtpotè quibus non incommodiùs deorsum, quàm sursum, ac transuersim etiam præruptissima quæq;, non arborum tantùm, sed & parietum perrepant, similes omninò facere voluit, vt sua necessitati non deessent instrumenta. Pari pacto, si quando prouolant, ne pedes alioqui debiles ob corporis deorsum labentis pondus allisos offendant, tum rostri robori confidentes, hoc ipso violentiam casus frangentes sese excipiunt, obuio quopiam adminiculo apprehenso. Raro admodum, tamen aliquando, & quantum, in quo agit, cubiculi spatium patitur, prouolant, ægrè tamen, rarius aut nunquam subuolant, sed, vt diximus, reptatione facili loca superiora, ac ardua quæuis petunt.

20

Cur hic sint tardi volatus.

Repunt nõ vo

30

VOX.

VANDOQVIDEM humanus sermo Psittaco minimè naturalis est, qui nempè arte in primis magistri, & disciplina, tùm studio, vsu, ingenio huius auis addiscitur, ideò de eo hoc loco nihil agemus, sed relegata eius tractatione in subsequens caput de ingenio, de natiua eius tantummodò voce hîc dicendum putauimus. Certum porrò est Psittacos nondum cicures, cùm scilicet in syluis, & natalibus locis degunt, inconditam vocem, cuiusmodi aues indoctæ edunt, emittere, non autem expressam, & explanatam habere, vt tradit Aelianus. Quin etiam experientia docet quoddam genus esse, quod nulla quantacumq; etiam industria, & diligentia hominum adhibita, aliam quàm naturalem vocem non secus atque Cuculus doceri possit. Huiusmodi sunt maximi illi, duos cubitos longi, quales ad viuum efformatos suo loco dabimus. Hi enim non solùm ad imitandum sermonem humanum non habiles erant; verùm etiam aphoni penè, & muti, excepta vnica illa voce Perrochet, quæ iam tanquam ipsis peculiaris, in nomen eorum abijt. Hæc tamen vel sola, cùm articulata sit, & admodum expresſè, tanquam ab homine pronuncietur, atque cùm literam caninam hominum etiam plurimis prolatu difficillimam, accuratissimè exprimat, aptitudinem imitandi humana verba admonuisse, atque ita instituendi sese occasionem præbuisse videri possit. Quamuis & casu id accidere potuit. Videmus enim Psittacos sua sponte nullo etiam docente, aut animalium voces, aut humanas è triuio acceptas, & quales sæpè reiterari audiuerit, reddere. Est verò, vt annotat Bellonius, etiam natiuæ vocis quoddam inter eas discrimen, vt scilicet sonum alij longè molliorem edant, & gratiorem, alij è contrario duriorem, & asperiorem.

40

Psittaci indociles ad humanã vocem exprimendã qui. Perrochet Psittaccorũ vox natiua.

50

MORES.

MORES. INGENIVM.

T inter bruta quædam magis ad humanæ naturæ similitudinem quodammodo accedunt, cuiusmodi sunt, exempli gratia Elephas, & Simia, ita & in auibus Psittacus; idque non moribus tantùm seu affectibus quibusdam, quos pathemata & passiones vocant (vtimur nunc his vocabulis tanquam ab homine ad rem nostram ob similitudinem quandam tralatitijs) in alijs præter hominem animantibus obseruatu raris, verùm & ingenij sagacitate, & sermone, quæ intellectui nostro propiora sunt, non procul ab homine abesse videtur. Quę res Philosophos etiam nonnullos animo suspensos, & ambiguos tenuit, an videlicet soli homini ratio tanquam propria esset attribuenda. Negârunt id quidam, & non ratione hominem, sed oratione velut propria dote reliquis animantibus præcellere, & ab his differre voluerunt. Verùm si & auibus natura loquelam indu sit, quid quæso homini restat, aut superest, quò brutis emineat? *Sturni, Corui, & Psittaci, quoniam loqui discunt, & vocis spiritum,* ait Plutarchus, *tam sequacem, tam æmulum, pensandum, formandumq́; docentibus præbent, ea ipsa docilitate adesse, patrocinariq́; cæteris animalibus videntur, & tantùm non voce testari, etiam cæteris omnibus proferendi sermonis, & vocis articulandæ vim natura concessam.* Quod quidem Plutarchi dictum, si de vlla alia aue, in Psittaco in primis locum habet. *Supra omnia namq́;* (inquit [a] Plinius) *humanas voces reddit.* Et vnde author Philomelæ, vt alijs omnibus alias, & proprias voces attribuit, easq́; rudes & in conditas, ita Psittaco humanam solam assignat, inquiens;

An homini soli ratio cõueniat.

[a] L. 10. cap. 42.

Psittacus humanas depromit voce loquelas.

Et non tantùm Imperatores salutat iuxta illud Statij.

Ille salutator regum, nomenq́; loquutus
Cæsareum.
Atq; suo domino χαῖρε, valeq; sonat.

(Hoc enim parum est, & plures aliæ hoc faciunt) sed *quæ accipit verba,* teste Plinio, *pronuntiat omnia, eaq; articulata penitus,* vt ait Solinus, *eloquitur,* & quidem sermocinatur, adeò vt miro sanè ingenio orationem quantumuis longam non interrupta serie pronuntiet. Narrat [b] Cælius de Psittaco miraculum insigne suis temporibus visum. *Psittacus,* inquit, *fuit Ascanij Cardinalis Romæ centum aureis comparatus nummis, qui articulatissimè continuatis perpetuò verbis Christianæ veritatis symbolum integrè pronuntiabat, perinde ac vir peritus enunciaret.* Quare de hac potiùs aue, & maiori iure, quàm de Pica [c] Martialis canere debebat.

[b] L. 3. Antiq. lect. cap. 32.

[c] In Xenijs.

Pica loquax dominum certa te voce saluto,
Si me non videas esse negabis auem.

Testatur sanè hoc de Psittaco disertis verbis Apuleius, cùm inquit: *Id quòd dicit Psittacus, ita similiter nobis canit, vel potiùs eloquitur, vt vocem si audias, hominem putes.* Vnde iure merito à [d] Statio his epithetis, ac titulis salutatur.

[d] In Epicedio.

Psittace lux volucrum, domini facunda voluptas,
Humanæ solers imitator Psittace linguæ.

Et ab [e] Ouidio, qui abeunti hoc iustissimum, ac verissimum encomium celebrauit.

[e] Eleg. 6. lib. 2.

Non fuit in terris vocum simulantior ales,
Reddebas blæso tam bene verba sono:
Plenus eras minimo, nec præ sermonis amore
In multos poteras ora vacare cibos.

Nicephoro quoque Calisto auium loquacissimus, & ad æmulationem humanæ vocis accommodatissimus rectè notatur. Verumenimuerò non aptitudo tantùm, sed & propensio quædam naturalis, imò studium maximum ei addiscendi inest, vt ex Ouidij verbis, quæ iam diximus, etiam est colligere, quod tantum in suo Psittaco fuisse dicit, vt præ sermonis addiscendi amore cibum sumere neglexerit. Quin etiam, si Cardano nostro credimus, non solùm loqui discunt, sed etiam meditari, & memoria illis est non vulgaris. Vnde tropo quodam illud hominis proprium, nempè quòd disciplinæ capax sit, huic etiam accommodare licebit ob mirã docilitatem, & quòd veluti pensum diurnum verba sibi præscripta reddat fidelissimè. Nam, vt inquit Aelianus, *quemadmodum pueri erudiuntur, sic Psittaci ex pluribus Indiæ generibus omnes humanæ vocis vsum addiscunt.* Castigatur etiam in ipsis discendi tarditas, vt in pueris; dum enim, vt inquit Plinius, *loqui discunt, ferreo verberantur radio* (seu *ferrea clauicula,* vt Apuleius, & Solinus.) *Non sentit aliter ictus: nam capiti eadem durities, quæ rostro.* Dum pullus est, atque adeò intra alterum ætatis suæ annum, quæ monstrata sunt, & faciliùs discit, & tenaciùs retinet. Maior paulò segnior est, & obliuiosus, & indocilis, vt ijdem Apuleius, & Solinus tradũt. Verùm [f] Plinius,

[f] Lib. 10. c. 42.

nius, vt id obiter dicamus, è quo istæc transtulisse videntur, de Pica non de Psittaco ea scribit, quamuis etiam de Psittaco id verum esse potest. Atque hinc certè manifestum euadit, quod antè diximus, sermocinationem, nempè qua tanquam potissima nota hominem à cæteris animantibus discrepare volunt, Psittaco etiam competere. Vnde pariter alij aliò confugientes solum hominem intelligere prolata dicunt. Sed quid si quispiam vlterius progrediatur in recensendis ingenij Psittaci donis, ijsque profectò admirandis, atque non solùm loqui eum, sed intelligere, & ad interrogata respondere, quasi quæ alij dixerint, assequutus sit, proferre audeat, ex illo præsertim genere, quod album est, Gallinę magnitudine, & quod in Bandan Indica insula Iauæ vicina nascitur, quid tum quæso homini supererit? Equidem huius rei authores habeo nauigationum noui orbis scriptorem Nicolaum Conti, & grauissimum præterea virum [g] Iulium Scaligerum. Sed vt ego hac in re neq; aliquid asserere, neq; negare, aut mendacij tantos viros insimulare ausim; ita unum tantùm exemplum, quod idem astruere uidetur, in medium adferam, liberum tamen cuique interim, quid sentire aut credere malit, per me relictum uolens. Refert Ornithologus (res maxima certè) sibi recitatam ab amico quodam iucundam historiam de Psittaco, quem aiebat Londini in Anglia è palatio Regis Henrici Octaui in præterlabentem fluuium Tamesin decidisse, & uoce consueta ijs, qui quantocunq; pretio (ut in periculo aliquo constituti, aut alij etiam ioco) portionem ex opposita ripa uocant, à bott, à bott, fortuuentye pouund, quod est, cymbam, cymbam, uel pro uiginti libris, quam sæpissimè enunciari audiuerat, & tum commodissimè meminerat, exclamasse. Exercitatum portitorem quendam, properè adnauigasse, & sustulisse auem, & Regi (ad quem pertinere agnoscebat) reddidisse, tantum mercedis sperantem, quantum auis promiserat. Rex pactus est, ut quam auis interrogata denuò mercedem dixisset, acciperet. Placuit conditio. Respódit auis, Gibe the knabe à grott, id est, da nebuloni solidum. Inde ergo quàm rectè hic periculum agnoscebat, qua uia euadebat, quàm appositè quod conueniebat portitori, respondebat. Sed aliud addam colophonis uice, quod Pherecides refert, Psittacum masculum obseruare & arguere, & nominatim denique deferre eos, qui uenena propinare moliuntur, aut in domum important. Quæ si uera sunt (equidem nec aio, nec nego, fides penes authores esto) mirari profectò subit tantam, imò plusquam humanam penè in Psittaco uideri adesse ingenij uim, & eius causam difficilem admodum assignatu iudico. Neque enim rem acu tetigisse mihi videtur Persius, qui adeò artificiosæ huius auis loquelæ causam indagans (vt exemplo scilicet animalium brutorum honore, & præmio artes ali ostenderet) non aliam quàm necessitatem ab inedia inductam adfert, quo simul, & sese lucri gratia ad poësim compulsum esse innueret, & perditis tum Romanorum moribus illuderet:

> *Quis expediuit Psittaco suum χαῖρε?*
> *Coruos qui olim concauum salutare?*
> *Picasq́; docuit verba nostra conari?*
> *Magister artis, ingeniq́; largitor*
> *Venter, negatas artifex sequi voces,*
> *Quod si dolosi spes refulserit nummi*
> *Coruos Poëtas, & Poëtrias picas*
> *Cantare credas Pegaseum melos?*

Quare neque assentior Horatio, qui inquit:

> *Et laris & fundi paupertas impulit audax,*
> *Vt versus facerem.*

Vt enim hæc etiam causa ad rem aliquid faciat, ita præcipua esse nequit. Nam pręter ventrem profectò, promptitudinem quandam, & innatam, quam vocant, aptitudinem ad eas, quas miramur, actiones obeundas in hac aue agnoscere, ac statuere oportet præ cęteris peculiarem. Cuculum enim quantuncunq; inediâ domes, & assiduò instruas, vt humana formet verba, nihil vnquam præstabis. Etenim Cuculus est, non Psittacus, aut Luscinia. Innuit hoc ipsum [h] Martialis, cùm se tanquam disertum Psittaco, aduersarium verò, vtpotè illiberalis ingenij hominem Coturnici comparat.

> —— *Credis hoc Prisce*
> *Voce vt loquatur Psittacus Coturnicis?*

Quasi diceret præter naturę ordinem fore, si Coturnix humana uoce vtatur, quod Psittaco potius conueniret. Destituitur enim Coturnix eo docendi ingenio, ea aptitudine, quæ in Psittaco maxima est, & debito organorum numero & structura confirmata. Ea tria potissimùm esse arbitror. Primum quod in homine mentis domicilium est, caput, idque grande, quod ad ingenium facere etiam Cardano placet ita scribenti. *Psittacus inter aues ingenio, sagacitateq́; præstat, quòd*

Marginalia: [g] Exer. 238 — Psittaci ad interrogata respondentis elegans historia. — Psittacus agnoscit, si quis venenum in domū importet. — Persius reprehensus. — Cuculi hebes ingenium. — Martialis se Psittaco comparat. [h] Lib. 10. Epigram. — Coturnicis ingeniū sermoni ineptum. — Instrumēta aptitudinis discendi in Psittaco quæ. — Caput.

quod grandi sit capite, atque in India cælo syncero nascatur: vnde etiam didicit non solùm loqui, sed & meditari: meditatur ob studium gloriæ, &c. Quod si Cardano præter foris conspicuam capitis magnitudinem, rara illius compositio ac structura, quam in eius anatome exposuimus, cognita fuisset, nunquid eam tacuisset? quid tum dicturus erat? [i] Aristoteles tam articulatam pronuntiationem in linguam, quam secundo loco nos etiam proposuimus, refert, vbi scribit. *Omnes aues vncæ breui sunt collo, & lingua lata, aptaq; ad imitandum. Nam & Indica auis Psittace, quam loqui aiunt* (quæ verba Psittacum auditu sibi, non etiam visu notum fuisse indicant) *talis est*. Sanè linguæ figura est humanæ quàm simillima. Hinc non temerè Psittacum ἀνθρωπόγλωττον dicunt, siue id de forma linguæ, siue de loquela intelligas. Deniq; quid sit, vt inquit Statius:

——— *monstrataq; reddere verba Tam facilis*, & ad loquendum tam expeditus, asperam arteriam eo, quo suo loco enarrauimus, modo conformatam, non postremam causam conijcio. Veruntamen non in loqutione tantùm, ingenij solertiam ostentat Psittacus, sed in alijs etiam actionibus, quas sua sponte obit naturæ magisterio. Quid enim obsecro excogitari ingeniosius, quæ prudentia ab aue expectari potest maior, qua in nido tam mirabiliter, vt dicemus, vt pullos à serpentum insidijs insigni atque miranda cautela tueatur, Psittacum vti videmus? Quàm probè præterea sibi pedum suorum infirmitatis conscius, cùm deuolaturus est haud irrito conamine, *rostro velut anchora*, vt Apuleius inquit, nititur? *eoq; quasi quodam præsidio*, vt Solinus, extraordinariç firmitatis vtitur? Attamen & loquacitas in Pica reperitur, quanuis vt ad quæstiones respondeat, quod de Psittaco traditur, nemo dixerit; & nidum non minori solertia construere, & Oriolo, & Paro, alijsque commune est: multa etiam sunt præterea animalia, quæ quid ex naturæ instinctu prudenter agunt: itaque dicat quis, non est vt tanti Psittacum admiremur. Verùm & hominum more affectibus tangitur, sibi placet, gaudet, homines amat, odit, adulatur, gesticulatur, inebriatur, luget. Sic discere eos non solùm loqui, sed & meditari, idque ob studium gloriæ, & huius participes esse Cardanus scribit. Philautiam ipsis inesse, sibiq; sua blandiri pulchritudine, illud nos docet, quod, ut quidam testantur, admoto speculo ob propriam formam nunc gaudentibus, nunc dolentibus similes efficiantur. Caudæ prçterea decorem magno studio, ne quid detrimenti patiatur, cauere os, & pennas rostro frequẽter extergere videmus. De puerorũ amatore scribit Aboali in hçc uerba: *vidi ego Psittacum mirè amantem pueros imberbes. Gaudent sanæ hæ aues conuersatione puerorum, & sermonem humanũ coram eis exprimere.* Idem sic habet: *Nuper etiam quidam fide dignus mihi asseruit, nouisse se hominem adeò amatum à Psittaco, vt ob discessum eius semper lugeret auis, & æmulatione erga alios Psittacos duceretur.* Attestatur illud de pueris [k] Albertus, cùm inquit: *Amat hæc auis loqui cum pueris, à quibus etiam cæteræ aues faciliùs loqui addiscunt.* Quæ de pueris à Psittaco amatis feruntur, uera se quoq; comperisse [l] Scaliger asserit. Recitat tamen idem contrarij affectus in pueros exemplum de quodam, qui torque rubra insignitur, Psittaco, *Hic*, inquit, *pueros à pedibus, atque eiusdem ætatis alios tanto prosequebatur odio, vt in eorum capita de sublimi loco non aliter impetum faceret, atq; Falco in Anatem, quam vbi nequit adipisci, descensionem inhibet, sublatusq; sese comparat ad aliam impressionem faciendam.* Verùm vt id ob iniuriam aliquam ipsi à puero illatam accidere potuit, & mihi verisimile est, ita plerumq; puerorum pulchellorum, ut etiam uirguncularum aspectu delectari impensè constat. Quinimo & libidinosum apud homines familiariùs consuetum aliquando red di Scaliger testatur. *De moribus eius*, inquit, *hoc compertum quoq; nobis est. Fuscum mediocris magnitudinis obseruauimus, cùm ei affectata abblandiremur attrectatione, accendi libidine solitum, mihiq; vltro offerre osculum, adeoq; obturbari, vt ex ingluuie cibus in os redundaret.* Hinc etiam quidam illud, quod ex Aristotele Plinius inquit: *In vino præcipuè lasciua*, (ita enim Græcorum uocem ἀκολαςότερος uertit) ad libidinem referunt, quamuis mihi quidem Aristoteles hoc uocabulo in temperantiam linguæ maximè significare uidetur. Adulationis quidam eum arguunt, & [m] Petrarcha noster adulatorem eum uocat. Verùm non auis illud uitium est, sed quorum magisterio affectatas salutationes, & uerba adulatoria loqui didicit, etsi [n] Martialis alicubi de eo dicat:

Psittacus à vobis aliorum nomina discam,
Hoc didici per me dicere Cæsar aue.

Nequaquam credendum est Psittacos sua sponte, aut proprio Marte, Cæsarem per adulationem, tanquam eum nouissent, saluere iussisse; Verùm quòd citiùs, quàm cæterç aues ea uerna exprimere docti, promptè adeò Imperatores salutarent, ut id sponte & suo ingenio facere uidentur. Quo sensu & Persius inquit querens, *Quis docuit Psittacum suum χαῖρε?* Quare docilitati eius id omninò ascribendum est, qui ut quasuis, nempè non humanas solùm, sed aliorum etiam brutorum uoces nullo negotio imitatur, ita easfaciliùs, ac perfectiùs effingit, quas cęteris frequentiùs audierit. Ita si inter lugentes eum agere contingat, lamentandi formulas & suspiria haud secus exprimit, atque si reuera eum mortui miseratio tangeret. Hinc à Statio

Psittacus

Marginalia:

[i] 8.H.c.12. — Lingua.

ἀνθρωπόγλωττον. — Linguæ figura.

Aspera arteria. — Alia ingenij in Psittaco indicia.

Psittacus more hominis affectibus tangitur. — Amor sui. — Mũdicies. — Psittaci amor in pueros.

[k] Lib. 23.

[l] Exer. 236.

Psittacus puerũ odio magno ꝓsequens.

Psittacus visa puella libidine prurit.

[m] L. de rem. fortunæ. — An adulator.

[n] In Xenijs.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50

Psittacus Melioris Atedij celebratur, *vt queruli quondam vice functus amici.* Pulcherri mum, & relatu dignissimum exemplum est, quod de asperis fortunæ casibus Imperatorio filio, Psittaci opera in melius commutatis, quia eiusdem lugubres querelas effunderet, Constantinus [o] Manasses refert. Basilius Orientis Imperator Leonem filium in carcerem compegit, Santabareni persuasu, quasi qui mortis laqueos patri texeret, etiam si ipse reuera innocentissimus esset. Hinc orti ploratus & eiulationes matris, casum filij lamentantis, & apud patrem pro eo deprecantis. Sed ipse durus erat, & nullis precibus molliebatur. Adhibebantur mulierculæ lamentatrices, quæ præficarum in morem nenias quasdam lugubriter occinerent, & calamitatem Leonis acerbè deplorarent. Domus vniuersa plangore, & luctu perstrepebat. Aderat auicula quædam canora, quæ frequenter uoces illas lamentabiles exaudita, & edocta cum muliercu- lis adolescentem expresso Leonis nomine, deplorabat. Quam cùm aliquãdo Basilius loquentem audiret, ac in ore nomen Leonis ferentem, simulq; videret eos, qui aderãt, acerbas lachrymas profundere, ilicò de ira non nihil remisit, & durum animum flecti passus est, veritus (vti quidem apparet) ne fortè magis expers commiserationis, quàm auicula videretur. Itaq; filium è carcere eduxit, mitiùs tractauit, & moriturus tandem hunc ipsum imperio præfecit. Digna sanè auis, cui non quernea, quæ ciuis seruatori, aut laurea, quę Imperatori, sed cui aurea corona tanquam ipsa Imperatorem seruauerit, aut cui publico sumptu in Prytaneo victus prębeatur. Quamuis autem Constantinus nomen auis non addat, ego tamen Psittacum omninò, (qui, vt diximus, in hoc cæteras vincit, vt sua sponte verba humana hauriat) fuisse existimo. Quemadmodum autem simulato luctu Imperatorem induxit, vt filij eius misereret, ita è contrà ad risum astantes aut domesticas mira sæpè agilitate permouet. Nam gesticulator est, in quam rem doctissimus Scaliger: *Nos non docilem tantùm*, inquit, *sed & gesticulatorem agnouimus, & vt ait Aristoteles de Monedula* βομόλοχον, *Saltantem enim Allobrogem cantorem vidimus capitis gesta depressis agitatisq; alis imitari. Id quod Grus etiam facetissimè facit.* Denique si vllum alium, hunc certè maximè inhumanum illum hominum affectum pati scimus, ebrietatem nimirum, quæ in homine vix aliud est, quàm mentis à suo statu euersio, à vino, ceu ab equis indomitis auriga excusso. Videmus etiam ea maximè bruta, quæ maiorẽ cum hominibus, quàm reliqua, affinitatem habent, vino mirificè delectari, & ad ebrietatem expleri, quod ridiculis, & mimicis quibusdam actibus produnt. De Simia hoc experientia mihi constat, si vini semper copia suppeteret, nunquam non futura ebria. Nullius adeò Elephantes atq; vini capiũtur potu. Ad Psittacum redeamus. Hunc etiam Aristoteles, cùm vinum biberit ἀχολαστότερον reddi testatur; quod quidem alij ad libidinem, ego ad linguæ intemperantiam refero. Verùm differunt mores pro Psittacorum diuersitate. Virides enim doctrinæ aptiores, & memoria tenaciores esse quidam arbitrantur, fuscorum sermonem expressiorem. Illud vulgatum, virides clamosiores atque mordaciores; fœminas stolidiores. Insulę Badan trium generum vnum ferũt, non solùm discere, sed etiam intelligere, & ad quæstiones respondere. De viridibus illis macrouris, quibus collum torque rubra cingitur, hoc tradunt, annulo illo primum apparente; nihil eos præterea discere. Quòd falsum comperisse se experimento affirmat Scaliger. *Vnus enim*, inquit, *acceptas è via publicitus voces, aliquas haud ita multò pòst reddidit.* Ex quibus facilè colligere est Psittacum auem esse, quæ inter cæteras humanam naturam maximè sapit, vt nõ immeritò Mercurio, cui omnia animantia ingeniosa sacra erant, sacer quoque antiquitùs habitus fuerit. Fœminas Psittacos nunquam aut rarenter humanas voces reddere [p] Andreas Tiraquellus scribit, idque multorum aliorum animantium exemplis probat. [q] Plinius tamen vtrique sexui id tribuit. Pherecides refert masculum obseruare, & arguere, & nominatim deferre eos, qui venena in domum important. Sed semel de Psittaci industria satis dictum sit, superest, vt nunc de simplicitate eiusdem aliquid dicamus, de qua [r] Petrus Martyr ab Angleria Mediolanensis ita nobis tradit: *Psittacos aiunt in insulis S. Michaelis, & Ditis insulæ sinui occidentalibus adeò simplices esse, vt ad crocitantem Psittacum ex arbore, in cuius ramis Auceps latet, multitudo ingens conuolitet, facilèq; capi se patiantur. Nil enim viso aucupe terrentur, sed vt laqueo trahantur ad collum coniecto, expectant, neq; aufugiunt alij, vno raptato, & in mantica, qua præcinctus est venator, ipsis cernentibus reposito.*

[o] *In Annal.* Leo Basilij Imp. filius Psittaci opera à morte liberat[o].

Psittacus gesticulator est, & risum mouet.

Psittacus ebrius euadit.

Quæ animantia uino delectẽtur.

Simiæ ebrietas.

Elaphas ui no gaudet.

Morum in Psittacis diuersitas.

[p] *De leg. glo. 1. part. 12.*

[q] *Lib. 10. c. 42.*

Psittacorũ simplicitas

[r] *L. 10. dec. 3. rer. Ocea.*

VICTVS.

PSITTACI etiam num feri frugum omne genus, vt frumenta, edunt, & legumina: vnde Nigritis, apud quos copiosos esse diximus, plurimùm exosi sunt, quòd totam ferè regionem circumuolantes fruges deuastent. Imò in India noua penè vbique maximam stragem granis inferunt. Ad frumentum verò Indicum, seu Maiz tanta auiditate aduolant, vt Indi custodes aruis, suos cogantur adhibere pueros, qui eos etiam

Nigritæ cur Psittacos oderint.

magnis clamoribus arceant; quod item Calechutenſes faciunt, ſuo damno edocti, Pſittacos omnem alioquin orizam, qua potiſſimùm ea gens victitat, depopulaturos. Sed & alijs omnis generis ſeminibus ueſcuntur. Hoc uerò Pſittacis peculiare præ cæteris eſſe notatur, vt quemadmodum Helleborum Coturnices, Sturni Cicutam, ita illi cnici ſeu carthami ſemen, quod homini catharticum eſt, non innoxiè ſolùm aſſumant, ſed & eo nutriantur commodè, ac pingueſcant. Fructus quoque omnigenos, cùm molli, tùm duro cortice intectos, cuiuſmodi ſunt nuces, comedunt, imò hiſce mirè oblectantur, & eos roſtro perrumpunt, quod natura ipſis in eum etiam uſum firmiſſimum dedit, ac robuſtiſſimum: vnde Ouidius Pſittacum ſuum mortuum deplorans, ita alloquitur: *Nux erat eſca tibi, cauſaq́; papauera ſomni.*

Carthami ſemine Pſittaci gaudent.

Seminum ſanè & in primis nucleorum cibo adeò impensè capiuntur, vt viſi ſint, qui malum grande totum roſtro diſcinderent, ac terebrarent, donec ad ſeminula illa matura pericarpijs contenta penetrantes, cæteris abiectis, hiſcè ſolis paſcerentur. Qui Indorum res commentarijs conſignârunt, in inſula Banda arbores illas, quæ nucem myriſticam ferunt, fragrantiſſimam longè lateq́; auram de ſe ſpirare perhibent, & quæ pro maiore, aut minore diuerſorũ fructuum maturitate admirabilem colorum varietatem oſtentent. Quędam enim uirent, aliæ phæniceo, aliæ luteo, aliæ alio colore ſunt elegantes. Ad has frequentes admodum aduolare Pſittaci, ſiue ut ueſcantur, ſiue fortè vt odore recreentur aromatis, ſiue quòd, vt illi pulchra colorum diuerſitate præditi ſunt, ita uenuſto nucum uerſicolorum ornatu mirum in modum exhilerentur. At verò cicures redditi pamphagi ſunt, & præter iam dictum cibum carnem edunt, & panem, necnon quemuis cibum ab homine oblatum. Sacchari eſu in primis gaudet. Geſtu uerò inter edendum utuntur ſingulari, ac ipſis proprio. Pede enim ſublato, eſcas ori non ſecus atque homo manu admouent, & quod magis mirum eſt, cibum digitis captum nõ introrſum ad os conuertunt, ſed extrorſum, more vti inſolenti, & ridiculo, ita, vt videtur, incommodo. Quod ad potum attinet, quod Ouidius de ſuo cecinit, cui

Nucũ myriſticarum matureſcẽtium diuerſitas.

Cicures quo cibo paſcantur.

Potus.

Pellebatq́; ſitim ſimplicis humor aquæ,

id omnibus accommodari poteſt. Attamen vinum multò bibunt libentiùs, illudq́; ſummoperè appetunt, cuius etiam potu non ſolùm, vt inquit Plinius, *laſciui & ſolito loquaciores redduntur*, ſed & inebriantur humano, quamuis inhumano more. Dum autem bibunt, vt inquit Albertus Magnus, *pedibus ſuſpenſi caudam in altum, & caput deorſum ad aquam extendunt*. Id verò eos facere putat, ne caudam humectent, aut lædant. *Hanc enim*, inquit, *diligenter cuſtodiunt, & ſæpè componunt*. Alcæus Pſittacum γάςριον, id eſt, ventri deditum vocat, ſed vix video quo iure. Mendum ſubeſſe ſuſpicor, & Pittacum legendum apud Pollucem, qui Alcæum citat, vt viri edonis proprium ſit.

Potãdi modus.

γάςριον. Pollux correctus.

NIDIFICATIO.

QVI patrum noſtrum memoriâ terras antiquis ignotas peragrârunt, vt Aloyſius Cadamuſtus, mirâ ſolertiâ nidos conſtruere Pſittacos affirmant. Etenim proceram admodum arborem inueſtigant, ramis tamen adeò tenuibus, vt prę exilitate neque minimum pondus ferant, tantum abeſt, vt graue aliquod ſuſtineant, ad quorum cacumina penſilem ſurculum alligant, & nidum ex eo nõ tam callido conſilio, quàm artificioſo factum ſuſpendunt, pilæ modo rotundum, ſanè perquam exiguo foramine. Quod quidem eos moliri aſſerunt, vt ſerpentum inſidijs viam præcludant. Neque enim tam tenuibus & gracilibus ſurculis ob molem corporis ſeſe credituros autumant, neque ſupernè nidum inuaſuros, ob caſus metum. Placuit autem eandem, quam Cadamuſtus exhibet, iconem hoc loco maioris doctrinæ gratia exhibere. Eſt autem ea, quam ſequens pagina dabit. Quod verò Teuetus eos in arborum cacuminibus nidum ſtruere aſſerit, quò ab auibus rapacibus tuti ſint, id mihi friuolum videtur, quòd quæ alijs auibus, aut animantibus ardua ſint, & inacceſſa, ea facilè Aquilæ & Accipitres ſuperent. Fœcunditatis eorum haud leue argumentum eſt ingens illa in natalibus locis copia. Videtur Columbis, quibus alioquin naturæ quodam occulto inſtinctu amiciſſimi ſunt, hac in parte non eſſe abſimiles, quòd vnà cum illis caſtitatis coniugalis rigidi ſint obſeruatores. Rarò enim ſoli, ſed bini ſemper, mas nempè & fæmina volare & agere videntur. Sic Picorum quorundam, quos Oriolos nominant, in nidi ſtructura ingenium referunt. Illi enim ſimili modo nidum ex arborum ramis ſuſpendunt, vnde non tam alijs rebus, quàm etiam hac in parte Pſittacis cum Picis conuenit. Oua pro magnitudine ponunt, alij alijs maiora. Maximi enim illi & bicubitales Gallinaceis haud minora parere viſi ſunt. Mediocres Columbaceis paria, aut nõnihil maiora. Pullos è nidis rapere, quod de rapacibus fieri aſſolet, minimè conſultum eſt, quod inuolucres adhuc ſi ſuſtollantur, præ teneritudine mox pereant. Adulti tantum ſuperuiuunt.

Nidi artificium.

Teueti opinio de Pſittacorũ nido exploſa.

Fœcundos eſſe Pſittacos.

Caſtos eſſe.

Oriolorũ nidus.

Oua Pſittacorum.

SYMPA-

SYMPATHIA.

AD mores seu affectus animi pertinet tacita quædam & occulta Psittacorum cum alijs animantibus sympathia & antipathia. Plerisq; naturaliter cum quibusdam benè, cum alijs malè conuenit, vt nihil est ex omni parte beatum; sed Psittaco nullum hactenus inuenio inimicum, amicos plures, eosq; non infimæ sortis. Quem enim potiorem homine ipso nancisci potuit, quocum ipsi reciproca quædam nec vulgaris intercedit coniunctio? Nam non apud nos tantùm iam cicur redditus, aut caueæ septis inclusus, hominum turba ac conuersatione gaudet, sed etiam in India, cùm etiamnum ferus in syluis degit, tantoperè humano contubernio delectatur, vt relictis syluis interdiù assiduè propè Americanorum domicilia agat, & ad loca hominibus frequentata & culta studiosè aduolet sub noctem, cùm Americani in ædes suas sese recipiunt, & ipsi quoque ad syluarum latebras redeunt, postridieq; sedes easdem repetunt, ac hominum conuentus haud aliter ac Columbæ nostræ suum περιστερεῶνα, reuisunt. Habent inter quadrupedes ferocē inuisumq; cæteris animātibus Lupum singulari quadam prærogatiua sibi amicum, si verū est, quod [a] Oppianus testatur. *Psittacus & Lupus simul pascuntur. Semper enim viridem hanc Auem amant lupi.* Inter aues Turture præsertim vtuntur amico, vt Plinius est testis, necnon Ouidius eo versu:

Cum homine.

Semper & à viridi Turtur amatur aue.

Hoc ipsum [b] alibi:

Psittacus Eois ales mihi missus ab Indis
Occidit, exequias ferte frequenter aues
Omnes, quæ liquido celebratis in aëre cursus,
Tu tamen ante alias Turtur amice d le.

[a] *Lib. 2. de Venat.*

Cū Lupo.
Cum Turture.

[b] *Eleg. 2.6.*

Plena fuit vobis omni concordia vitâ,
Et ſtetit ad finem longa tenaxq; fides.
Quod fuit Argolico iuuenis Phocæus Oreſti,
Hoc tibi dum licuit, Pſittace, Turtur erat,
Quid tamen iſta fides, &c.

AFFECTVS CORPORIS.

PSITTACVS diſtillationi humoris in varias corporis partes irruentis obnoxius eſt. Ita plures tuberculis è gypſea pituita cùm alibi, tùm in articulis potiſſimùm obortis, vt alios podagrico cruciatu interiiſſe vidimus. [a] Albertus Magnus *aquas alias*, inquit, *quocunque modo patitur, ſed pluuia moritur. idcircò in montibus Gelboe nidificare fertur, in quibus rarò, vel nunquam pluit*. Nocet Pſittaco mador à pluuia, niſi ad ſolem, aut ad ignem reſiccetur. Aliqui viſi ſunt, qui ſua ſponte aquis ſeſe immergerent, aut pluuiæ data operaexponerent, pòſt tamen refrigeſcente corpore toti tremebundi facti peius proculdubiò ſe habituri erant, niſi dicta ratione, nempè ſole aut foco ſuccurſum eſſet,

[a] Lib. 23. Pſittac⁹ ab aqua offenditur,

DENOMINATA.

PAPAGALLOS, hoc eſt, Pſittacos vocant Flandri folia ſtirpis cuiuſdam, quæ Symphonia [a] Plinio, tradente Iacobo Dalechampio, & Gomphrena (aliqui Cremphenam ſcribunt, alij Symphonam, alij Comphenam, alij Symphenam) exiſtimari poteſt, ab Hetruſcis hodie herba de la marauiglia, ideſt, herba mirabilis dicta, ob excellentẽ & admirãdam coloris varietatem in folijs. Non diſſimulandum tamen, inquit, Plinium ſcribere Symphoniam eſſe alternis viridibus roſeiſq; per caulem folijs, conſiderandumq; num velit per caulem ſic diſpoſita eſſe folia intelligere, vt vnum ſit viride prorſus, id ſequatur aliud roſeum etiam omninò, & ſic deinceps. A Lobellio inter Amaranthos recenſetur vocaturq; Amaranthus tricolor, à Trago Geloſia: fortaſſe Theombrotum eſt Perſarum apud Plinium, inquit Pena. Non è floribus, ſed ex foliorum triplicis coloris maculis ſcitè diſtinctis venuſtas huius æſtimatur, quæ ſunt Ocimi, aut Bliti interdum luteo viridi, vel purpureo, interdum triplici viridi luteo, & ſanguineo variegata, alarum Pſittacorum ritu. Semen cnici ſeu carthami Hiſpani ſemi de Papagay hoc eſt, ſemen Pſittaci appellant, quòd hæc auis eius eſu gaudeat. Roſtrum Pſittacorum Ambroſio Paræo doctiſſimo Chirurgo inſtrumentum vocatur chirurgicum glandibus, aliiſq; corpori extrahendis idoneum.

Pſittacus herba. [a] L. 26. c. 7. Marauiglia herba.

Amarãtus tricolor. Geloſia. Theombrotum Plinij. Roſtrum Pſittacorũ inſtrumentum.

VSVS IN CIBO.

ETSI Aelianus Indos olim ceu religione quadam tactos, ab eſu Pſittacorum abſtinuiſſe tradat in hæc verba: *In hortis Indiæ regijs Pſittaci aluntur, & ſurſum deorſum vltrò citroq; circum Regem verſantur, nec Pſittacum idcircò Indorum quiſquam etſi magna illic multitudo ſit, edit, quòd eos ſacros putent & Brachmanes quidem ex auibus plurimi hunc exiſtiment, vt qui ſolus humana verba vocis conformitate conſequatur:* hodiè certè cùm minus ſint ſuperſtitioſi, frequentes, Americanis præſertim, in menſas veniunt. Author eſt Chriſtophorus Columbus incolas Grachanæ noui orbis inſulæ, etiamſi vbiq; maximam eorum habeant copiam, Pſittacos tamen ſaginare magno ſtudio, & in ciborum delicijs habere. Vt autem id fiat, quo uiui in manus ſuas ueniant, id hac ratione curant; ſagittandi illi peritiſſimi ſunt, ita ut uix unquam aberrent. Sagittis itaq; quas prælongas habent, floccos è goſypio præfigunt, ne acies teli Pſittacum ſaucier. Retuſo itaque mucrone iſti Pſittaci uelut attoniti præcipitantur, & paulò pòſt haud ſecus ac ſi nihil perpeſſi eſſent, ad mentem & ſanitatem redeunt. Hac arte captos, ut nos Capos, Coturnices, Columbos, Anſeres, ſaginæ mancipant. benè pingues in cibatu gratiſſimos habent. Ex noſtratibus vnum lego Heliogabalum flagitioſiſſimum Imperatorem, ac tanquã in volutabro ſuem, qui vt omnis generis vitiorum cœno immerſus ac cõtaminatus erat, & in primis luxu perditiſſimus, quo maiores ſumptus faceret, & vna cæna ingentes opes abliguriret. nihil enim niſi rarum, nouum & pretioſum placebat, vſitata omnia ſordebant, ingentes dapes capitibus Pſittacorum & Phaſianorum refertas Palatinis exhibuit, & quod maius eſt, Pſittacis atque Phaſianis Leones, Pantheras & alia animalia pauit, teſte Lampridio. Apicius etiam, quo nemo Romanus popinæ coquinæuè

Indi à Pſittacis abſtinent.

Qui Pſittacos eſitent. Pſittaci ſaginati.

Pſittacos mira ſagittãdi ratio.

Heliogabali luxus & prodigalitas.

quinæuè magister erat famosior, eodem Psittacum ac Phænicopterum apparari modo iubet, quem suo de Phænicoptero tractatu reseruamus.

VSVS IN EXTERNIS.

PSITTACI etiam olim cum Gallinis rusticis & Merulis albis in publicis teste [a] Varrone, ornatibus poni solent. Vidi ego Romæ in palatio Illustrissimorum Farnesiorum Psittaci iconem celeberrimo monti illi, in quo Hercules taurum dicitur superasse, insculptam. Hodiè, cùm vt aspectu suo, tùm vt humani sermonis imitatione oblectent, à magnatibus & opulentis magna cura aluntur. Nam & quondam, illud articulata verba eloquendi ingenium ita, inquit Suidas, Romanæ deliciæ miratæ sunt, vt Barbari nempè Indi mercem fecerint Psittacos. Augustus Cæsar Psittacũ, à quo salutatus erat, emi iussit, vt [b] Macrobius scribit. Sed hoc parum est totius orbis principem adulatricem auem in pretio habuisse, & magno pretio emisse, cùm multò antè eò res deuenerat, tantisq; in delicijs Psittacus apud Romanos fuerat, vt M. Portius Cato morum Populi Romani censor & norma, eo luxu offensus aliquando in Senatu indignabundus exclamârit. *O Patres conscripti. O Roma infausta, nescio in quæ inciderimus tempora, cùm ea portenta Romæ videamus, vt viri Psittacos pugno gestent, mulieres enutriant canes.* Oblectamenti igitur multifarij, quod ex auis cùm aspectu, tùm auditu capitur, gratia, vti olim ita & nunc caueis, eisq; eburneis, argenteis, aut alia materia pretiosa constructis, includi solet, quæ quanti sit apud omnes, facilè declararant. Talis erat, in qua Atedij Psittacus obijt à Statio hisce versibus descripta;

At tibi quanta domus rutila testudine fulgens,
Connexusq; ebori virgarum argenteus ordo,
Argutumq; tuo stridentia lumina cornu,
Et querulæ iam sponte fores? vacat ille beatus
Carcer & exigui nusquam conuitia tecti.

Eos seruare docet Oppianus, vt hoc obiter addam, in ferreis caueis non ligneis, cuius clathras rostro suo robustissimo confringit, vt experientia constat, imò vix ferreæ ab eiusdem violentia tutæ sunt. Beati quidem sunt hac deliciarum parte, sed quas consuetudo & satietas plus dimidio minuit. Indi autem tam Eoi, quàm Occidentales, quibus Psittacorum frequentissimus numerus est, & quibus vel inuitis vndiq; sese ingerunt, vt & aliarum auium omne genus discolor, aliam cùm è Psittacis, tùm ex eiuscemodi discoloribus auibus alijs fructum nôrunt. Non enim eos solùm magni æstimant, quòd ipsis ceu cupedijs quibusdam vescantur, sed vel ideò potissimùm, quòd bis terue quotannis eos plumis exuant, vt ex illis imagines uarias, papiliones, flores, herbasq;, necnon pileos, & perizomata sibi conficiant, clypeos suos & enses, quos ligneos habent, exornent, uestes, aulæa atque tapetes contexant, aliaq; quamplurima vtensilia conficiant, quæ ex his summa industria, & miro artificio ad omnium stuporem concinnare nôrunt. Sed posteaquam in eiuscemodi plumariorum, siue plumatilium operum mentionem incidimus, nõ ab re fore arbitramur, paullò fusiùs de ijs, hoc loco agere, quamuis ea alioqui ex alijs quoque versicolorum auium pennis conficiantur: quas inter tanquam cæteris nobiliores existunt patrio nomine Tominei dictæ: Has namque Messicani maximi faciunt. Qui de India noua suas nauigationes scriptis publicârunt, auiculas ibi reperiri tradunt tantæ exiguitatis, vt ne apes magnitudine superet, tam diuersorum verò colorum pennis vestiri, vt vel hæ solę operibus plumarijs sufficiant: adduntq; eiuscemodi auiculas rore solo, quem apum more ex floribus colligant, viuere, totaq; hyemè glirium instar obdormire. Habent prætereà multa alia auiũ diuersicolorum genera Indi: quinimò Americus Vespucius eorũ diuitias solùm ex auium pennis dimetitur, nõ quòd alijs rebus non abundent pretiosioribus, verùm quia, si his carerent, ex solis plumis, quæcunque ad victum necessaria requiruntur, sibi comparare queãt: quare etiam multis in locis publicas de eis nundinas instituunt. Themisthetani referente Teueto, qui & vestimenta, tapetes, atque id genus vtensilia alia è pennis contexunt, sex septemue dierum interuallo in quodam loco, tali mercaturæ destinato nihil præter eiuscemodi pennas mercãtur. In nundinis Messicanorum omne volucrum genus vẽditur, cùm ad victum, tùm ad opera plumaria, inter quæ illud omnium mercatorum oculos in se conuertit, cui aurum intertextũ conspicitur, aspectu iucundissimũ: vel cuius potissimùm causâ multa eò confluunt nationes. Quod modo ad eiuscemodi operum plumariorum artificium attinet, id quidem magnum esse videtur, ingeniosum, ac imitatu perquam arduũ: verùm quemadmodum nihil uolenti difficile est, atque vt ait Poëta;

[a] *Lib. 3. de Re. Rust. c. 9*

[b] *2. Saturnal. 4.*

Cato populum Rom. reprehẽdit.

Quomodo seruandi.

Indi multa ex Psittacorum pẽnis conficiunt.

Tominei aues.

Auiculæ apũ magnitudine.

Aues diuersorum colorũ in America.

Vestimẽta, & tapetes, atque alia vtensilia ex plumis auium.

Volucrum omne genꝰ p plumatili opere conficiẽdo apud Mexicanos uenditur.

Labor omnia vincit
Improbus,& duris vrgens in rebus egeſtas.

I.Georg.

Ita pariter præter Indos alius quoque præſtare queat: Sola enim patientia huiuſce artis magiſtra exiſtit, qua fortaſsis quaſcumq; nationes Indi ſuperant; quos ne fames, quam vel toto biduo tolerant, ab opere ſuo auellat: in quo alioqui, ſi quis intimiùs rimetur, exiguũ, aut penè nullum exiſtit artificium: ſiquidem plumas mortuis auiculis paruo quodam forcipe euulſas glutine peculiariter ad hanc rem præparato quàm ocyſsimè coniungunt, prout propoſitæ rei color expoſtulat. Ioſephus [c] Acoſta,qui de his populis nuperrimè hiſtoriam edidit,quoſdam autor eſt ibi reperiri, qui quicquid penicillo expreſſum viderint, etiam plumario opere imitentur,& tanta id exprimant excellentia,vt ipſammet ſuperent picturam. Equidem in meo muſæo videre eſt D. Hieronymi Saluatorem noſtrum flexo genu adorantis imaginem, ab Illuſtriſs. Card. de Burgos,Illuſtriſs. Card. Palæoto dono datam, & ab hoc poſtmodum muſæo meo dedicatam,quam ne Apelles,ſi reuiuiſcat, vel alius quiſpiam præſtantiſsimus pictor penicillo meliùs exprimat. Hanc imaginem,ceu rem pretioſiſsimam in toto muſæo, quod rectè microcoſmum, ſiue Naturæ ipſius theatrum dixeris, in quo nimirum quicumq; Naturæ partus reſeruantur,atque innumeræ penè aliæ picturæ, ſuſpiciunt omnes, mirantur, obſtupeſcunt. Sixtum V. ferunt Pont. Opt. Max. cùm aliquando eiuſcemodi opere plumario confecta tabula,in qua D. Franciſci imago ad viuum erat expreſſa,ei allata foret, diceretq; qui eam adferret,ex diuerſis auium plumis conſtare,non obſtupuiſſe duntaxat tanta operis arte,verùm etiam manu per auerſas plumas ducta,veritatem explorauiſſe. Nequibat enim adduci, vt crederet auium pennas ita ſimul coniungi poſſe,vt tam luculenter Diui illius imaginem ad viuum exprimerent. Philippo Hiſpaniarum Principi aiunt præceptorem ſuum plumariorum operum quorundam typos donauiſſe tanta induſtria factorũ, vt dum Princeps ille patri ſuo nempe Regi Catholico illos oſtendiſſet,hic admirabundus pronuntiauerit, nunquam ſibi alias tantæ exiguitatis viſas fuiſſe imagines, in quibus tanta operis excellentia conſpiceretur. Cæterùm eiuſcemodi imagines teſte,quẽ paulò antea nominauimus,Acoſta apud Meſsicanos,& Paſſarinos optimẽ fiunt,& quæ reliquis præferuntur. Iam verò præter imagines varia præterea alia ex pennis Indi,vt diximus,conficiunt,maximè Regum, & principum ornamenta, item templorum,& idolorum. Nam & ipſis eiuſcemodi opera in ſummo honorum gradu habentur. His nimirum ſeſe exornant,maximè Principes,& hi potiſsimùm, cùm ad bellum proficiſcuntur, vt in apponendis iconibus apparebit; quinimò gladios ſuos, clypeos, atque alia ijs arma ſua condecorant. Americanos tradit Teuetus, quando victores è prælio domum reuertuntur, pennis varijs ſeſe cohoneſtare,ſed nunquid etiam plumatilibus veſtibus ſeſe induant, non addit: at hoc ſaltem probat,eos populos,quod pariter omnes,quotquot de Indijs ſcripsère,ſępius repetunt,pennas alitum in ſummis habere delicijs: atque idcircò noſtratibus eò aduectis pro ſingulari munere varias pennas,atque ipſa opera plumaria obtuliſſe legimus: Sic Mazuma Rex Ferdinando Corteſio gratificaturus præter alias innumeras opes, etiam opera quædam plumaria donauit. Regi Catholico etiam memorant Regem Perſarum muneris loco pulcras diuerſarum volucrum pennas in duodecim faſciculos colligatas, quas inter nonnullæ planè erant aurei coloris,tranſmiſiſſe. Memini me, cùm Romæ eſſem, in muſæo percelebri illuſtris ac patritij ordinis viri D. Thomæ Cauallerij, cuius poſtmodum neptim magnificus D. Iulianus Griffonius Sororis meæ filius in vxorem duxit, clypeos vidiſſe elegantiſſimè eiuſcemodi plumario opere elaboratos,condecoratoſq;,qualibus nempè Principes Indorum ad bellum euntes vti diximus. Ad quos vt regrediatur oratio noſtra, certo adhuc certius eſt nihil illis pretioſius,delectabilius,gratiuſq;, atque in maiori æſtimatione extitiſſe, quàm eiuſmodi plumaria opera, quibus deniq; non ſe duntaxat, ſuoſq; Sacerdotes in præcipuis idolorum ſuorum feſtiuitatibus,celebrationibuſq;, verùm ipſa etiam idola inſtruebant,tanquam ornamẽto, quod omnibus alijs præcelleret. Vitzilipuztli,quod præcipuum ac honoratiſsimũ Meſsicanorum, idolum eſt, teſte Ioſepho Acoſta à plumis nomen meruit: ſignificat enim Indis id nomen feneſtram reſplendentis pennæ. Erat ſiquidem pennis præcipuè adornatum. Cui ſacrificaturæ etiam virgines brachia ſua Pſittacorum pennis decorabant, Tezcatlipuca (eſt alterius Meſsicanorum idoli nomen) armillas habebat ex auium pennis mirificè fabrefactos: In huius quoque Dæmonis rogationibus,puelli puellæq; coronati incedebant, pedibus, brachijsq; plumario opere cohoneſtatis. Poſtremò ipſe ſacerdos Topilzin illis vocatus,qui nimirum viuos homines illi dæmoni mactabat, plumea corona erat coronatus: adeò vt plumas auium,operaq; inde confecta in ſummo honoris apice Indis ſemper fuiſſe iam ſatis conſtare arbitremur. At quid ſi quis eiuſcemodi dicat idolorum,templorumq; (nam & hæc plumario opere apparabant) ornamenta à Sacro Hebræorum ritu promanaſſe, & poſtmodum ab Indis,

Indorum diligentia in plumatili opere texendo.

[c] L.4.c.37.

D. Hieronymi imago ex plumis auium cõfecta ad mirabilis.

D. Franciſci imago, ex plumatili opere cõſtructa.

Imagines excellentiſſimæ ex auiũ plumis apud Regem Hiſpaniarum, & Indiarum Philippũ.

Plumatili opere Indi templa, & idola exornant.

Plumatilia opera multa Corteſio donata à Principibus Indorum.

Idolũ Mexicanorum plumatili opere adornatum.

Sacerdos Topilzin, corona plumea peror natus.

dis, quem Deo vero honorem tribuere debebant, ad nefaria illa sua idola transtulisse? Deum namque Patrem [d] sacra testatur historia, cortinas tabernaculi, quod sibi exædificari præcepit, plumario opere variatas fieri voluisse. Sed hunc locum diui interpretes, longè aliter atque quidem optimè intelligunt. Veruntamen solus doctissimus aliàs Caietanus, D. Hieronymi versionem carpens, & clarius dictum fuisse credens, si opere polymitario transtulisset, non parum hallucinatur: siquidem polymitarium opus ab opere plumario [e] sacra pagina disertissimis verbis distinguit; quemadmodum hoc loco: *Fecit & velum de hyacintho & purpura, vermiculo & bisso retorta, opere polymitario varium, atque distinctum*. Et paullò post: *Fecit & tentorium in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, vermiculo, bissoq; retorta, opere plumarij*: Sed & antecedenti capite eiuscemodi operarios distinguens Moses, ait: *Ambos erudiuit sapientia, vt faciant opera abietarij, polymitarij, ac plumarij de hyacintho, ac purpura, coccoq; bis tincto & bysso, & texent omnia*. At hîc operæpretium est indicare, quid D. Hieronymo plumarium opus, ac polymitarium sit, vt à pio lectore eiuscemodi confusio euitetur. nam ea sacra pagina, vti diximus, clarè distinguit. Opus nempè polymitarium pictorum est, non item plumarium, at textorum, qui operantur interserendo diuersa filo. Pluma enim Hebræis idem sonat, ac Latinis acus. De qua re, quia huc non pertinet, lectorem ad Alphonsi Tostati commentaria, qui abundè de distinctione horum agit, amandamus. Hoc interim obiter adiungentes ex eiuscemodi etiam plumario opere, hoc est, acu intersuto subsellium Iustiniani Imperatoris fuisse exornatum, de quo ita [f] Corippus Africanus canebat.

> *Auratum scandens solium, sedemq; paternam,*
> *Constructam plumis, pulcrisq; tapetibus altam.*

Nobis enim de Indicis operibus hîc agendum erat, quibus tanquam pro epilogo cucullorum duorum, siue capitiorum, quæ Antonius Gigas, elegantissimus Poeta, vir vitæ probitate conspicuus, rerumq; naturalium peritissimus, at immatura iampridem morte nobis ereptus, in musæo suo reseruabat, descriptionem, necnon icones adiungemus. Prior cucullus quatuor dodrantes, & palmum erat longus; duos fermè latus: Pars supina, qua caput portantis tegitur, ex pennis erat mollioribus, exilioribus, quales in Psittacorum capitibus conspiciuntur: Quibus ceruix operitur, pennæ, videbantur esse è dorso: quemadmodum quæ subsequebantur, ex cauda & alis. Erant autem omnes supra rete quoddam ex gossypinis filis castanei coloris intertextæ, quibus nimirum pennarum calami inferius reti alligabantur eo modo, quo ipsa pictura demonstrat. Totus cuculli color erat coccineus elegantissimus. Alter longè diuersæ erat figuræ, alteriusq; coloris, totusq; ex tenuioribus, minoribusq; plumulis, necnon maiori industria elaboratus. Hic enim singulæ plumulæ singulis ligneis præsepiolis, vti ex icone apparet, tam constrictè inseruntur, tamq; compresse, vt textæ videantur. Talia verò præsepiola tam sedulò complicantur, vt quasi in binas partes secta diceres, & è media veluti sectione singulas plumas tenuissimo filo inclusas enasci. Omnes autem plumæ luteæ, atque quodammodo plumis, quas Rhamphastos seu Pica Bressilica in pectore gerit, similes. Tota insuper textura in hoc, quàm in priori, longè densior erat, æmulabaturq; velum illud, quo matronæ nostræ domi vtuntur. Luteis plumis purpureæ aliquot immixtæ, totam texturam pulcherrimam reddebant.

[d] *Exod. cap. 26.*

Polymitarium opus quid.

[e] *Exod. cap. 36.*

Pluma idē quod acus apud Hebræos.

[f] *Lib. 2. de laud. Iustin. Aug. minoris.*

Cucullor. duorū descriptio ex plumis factorum.

Priorem subsequentium iconum esse hominis syluestris plumario cucullo induti Antonius Gigas arbitrabatur, alteram quam secundo loco dabimus, reginæ insulæ Floridæ.

PROVERBIA.

Senex Pſittacus negligit ferulã.

NON abſimilis illi, *Senis mutare linguam*, de Pſittaco paræmia vulgò iactata eſt. *Senex Pſittacus negligit ferulam*. Diximus enim antè ex Apuleij Floridis Pſittaco ſermonem noſtrum addiſcenti, ferrea clauicula (quæ ferulæ loco ſit) caput à magiſtro tundi ob capitis duritiem, eoq; maiorē, quò annoſior ales eſt. *Diſcit autem*, inquit ille, *ſtatim pullus vſque ad duos ſuæ ætatis annos, ſenex autem captus, & indocilis, & obliuioſus*. Quæ poſteriora verba Apuleius, vt video, à Solino mutuatus eſt, hic à Plinio. Et quanquam Plinius hæc de Pica, non de Pſittaco ea ſcribat; poſſunt tamen fortaſſis huic etiam conuenire: ſin minùs, ratio ſaltem prouerbij non impeditur. Vſitatum eſt apud Germanos quoſdam prouerbium; *Arbitrium ſeu libertas auri præferenda* aiebat Pſittacus caueæ incluſus. Vville gehet fur goldt ſagt der Papegeye da ſaſs er im korbe. Eſt & aliud eorum quibuſdam in ore. Er kan klapffen vvie ein Papegaye, ideſt, Pſittaco facundior eſt, cùm diſertiſſimum quempiam volunt innuere. Nullum enim ex animalibus rationis expertibus articulatiùs humanas voces explicat. Vnde per eius effigiem quidam, hominem eloquentem, qualem Cicero ſe reperiſſe negat, olim ſignificârunt. Poëtam bonum eius nomine per tropum, indicauit Martialis, cùm ait:

Prouerbia Germanica.

Pſittacus pro eloquẽte poſitus.

—— Credis hoc Priſce
Voce vt loquatur Pſittacus Coturnicis.

Vnde hoc etiam natum eſt adagium:

Alia voce Pſittacus, alia Coturnix loquitur.

Vbi Coturnix indoctum, è contra Poëtam Pſittacus notat.

Coturnix ꝓ indocto poſita.

HISTORICA.

Apſephas, ſeu Pſaphõ Deũ ſe eſſe quomodo fingat.

APSEPHAS, quem alij Pſaphon vocant, Rex Libiæ, cùm vir eſſet perditiſſimus, & omni ſcelerum obſcænitate contaminatiſſimus, viam excogitauit, qua non modò ſe expurgaret infamia, ſed diuinos etiam honores poſt mortem aſſequeretur. Pſittacos enim magno numero in ſeductum penetrale incluſit, quas cicuratas, nemine conſcio docuit canere Μέγας Θεὸς Ἀψεφᾶς, id eſt, Magnus Deus Pſaphon: mandauitq; moriens, vt penetrale illud nulla interpoſita mora, diſiectis feneſtris pateſieret, quo peracto, atque ita prouolitantibus vrbem totam, & totum agrum hac voce Μέγας Θεὸς Ἀψεφᾶς, complẽtibus factum eſt, vt Deus creditus, & templa ſacra illi inſtituta fuerint. Simile quid legimus de Hannone Carthaginenſium Duce, qui etiam aues (crediderim Pſittacos aut Picas) alebat, atque hæc verba docebat: Hanno Deus eſt.

Hãno Carthaginẽſis Deum eſſe ſe fingit.

EPITAPHIA ENCOMIASTICA
Ouidij, & Statij, de Pſittacis.

COLOPHONIS, & velut corollarij vice adijcere Iubet Pſittaci à maximis Poëtis non exiguo honore celebrata Epitaphia, quòd & ſcitu digna, & lectu iucunda multa de hac aue contineant. Ouidianum primum tale eſt.

L.2.Eleg.6.

IN MORTEM PSITTACI.

Pſittacus Eois ales mihi miſſus ab oris
Occidit, exequias fertè frequenter aues.
Ite piæ volucres, & plangite pectora pennis,
Et rigido teneras vngue notate genas.
Horrida pro mæſtis lanietur pluma capillis
Pro longa reſonent carmina veſtra tuba.
Quid ſcelus Iſmarij quereris Philomela tyranni
Expleta eſt annis iſta querela ſuis.
Alitis in raræ miſerum diuertite funus,
Magna ſed antiqua cauſa doloris Itys.
Omnes quæ liquido celebratis in aëre curſus,

Tu tamen ante alias Turtur amice dole:
Plena fuit vobis omni concordia vita
Et stetit ad finem longa tenaxq; fides.
Quod fuit Argolico iuuenis Phocæus Oresti
Hoc tibi dum licuit Psittace Turtur erat.
Quid tamen ista fides? quid rari forma coloris?
Quid vox, mutandis ingeniosa sonis?
Quid iuuat, vt datus es, nostræ placuisse puellæ?
Infelix auium gloria nempe iaces.
Tu poteras virides pennis hebetare smaragdos,
Tincta gerens rubro punica rostra croco.
Non fuit in terris vocum simulantior ales
Reddebas bleso tam benè verba sono.
Raptus es inuidia, non tu fera bella mouebas
Garrulus, & placidæ pacis amator eras.
Ecce Coturnices inter sua prælia viuunt,
Forsitan, & fiunt inde frequenter anus.
Plenus eras minimo nec præ sermonis amore
In multos poteras ora vacare cibos.
Nux erat esca tibi, causæq; papauera somni.
Pellebatq; sitim simplicis humor aquæ.
Viuit edax Vultur, ducitq; per aëra gyros
Miluius, & pluuiæ Gracculus author aquæ.
Viuit, & armigeræ Cornix inuisa Mineruæ,
Illa quidem sæclis non moritura nouem.
Occidit illa loquax humanæ vocis imago
Psittacus, extremo munus ab orbe datum.
Optima prima ferè manibus rapiuntur auaris,
Implentur numeris deteriora suis.
Tristia Phylacidæ Thersites funera vidit
Iamq; cinis viuis fratribus, Hector erat.
Quid referam timidæ pro te pia vota puellæ
Vota procelloso per mare rapta Noto.
Septima lux venit, non exhibitura sequentem,
Et stabat vacuo iam tibi parca colo.
Non tamen in tali stupuerunt verba palato,
Clamauit moriens lingua, Corinna vale.
Colle sub Elisio nigra nemus ilice frondet,
Vdaq; perpetuo gramine terra viret.
Si qua fides dubijs volucrum locus ille piarum
Dicitur, obscænæ quo prohibentur aues,
Illic innocui latè pascuntur Olores,
Et viuax Phœnix vnica semper auis.
Explicat ipsa suis ales Iunonia pennas,
Oscula dat cupido blanda Columba viro.
Psittacus has inter nemorali sede receptus
Conuertit volucres in sua vota pias.
Ossa tegit tumulus, tumulus pro corpore magnus
Quo lapis exiguus par sibi nomen habet.
Colligor ex ipso dominæ placuisse sepulcro
Ora fuêre mihi plus aue docta loqui.

In Psittacum Melioris Atedij mortuũ Statij carmen.

PSITTACE lux volucrum, domini facunda voluptas,
Humanæ solers imitator Psittace linguæ,
Quis tua tam subitò præclusit murmura fato?
Hesternas miserande dapes moriturus inisti

Nobiscum, & gratæ carpentem munera mensæ,
Errantemq́; toris mediæ plus tempore noctis
Vidimus. affatus etiam, meditataq́; verba
Reddideras, aut nunc æterna silentia lethes
Ille canorus habes, cedat Phaëtontia vulgi
Fabula, nec soli celebrant sua vulnera Cycni.
At tibi quanta domus rutila testudine fulgens
Connexusq́; ebori virgarum argenteus ordo,
Argutumq́; tuo stridentia limina cornu?
Et querulæ iam sponte fores vacat ille beatus
Carcer, & angusti nusquam conuitia tecti.
Huc doctæ stipentur aues, queis nobile fandi
Ius natura dedit; plangat Phœbeius ales,
Auditasq́; memor penitus depromere voces
Sturnus, & Aonio versæ certamine Picæ:
Quiq́; refert iungens iterata vocabula Perdix.
Et quæ Bistonio queritur soror orbe cubili.
Ferte simul gemitus, cognataq́; ducite flammis
Funera, & hoc cunctæ miserandum adducite carmen.
Occidit aeriæ celeberrima gloria gentis
Psittacus ille plagæ viridis regnator Eoæ,
Quem non gemmata volucris Iunonia cauda
Vinceret aspectu, gelidi non Phasidis ales,
Nec quas humenti Numidæ rapuêre sub Austro:
Ille salutator regum, nomenq́; loquutus
Cæsareum, & queruli quondam vice functus amici.
Non conuiua leuis monstrataq́; reddere verba
Tam facilis, quo tu melior dilecte recluso
Nunquam solus eras; at non inglorius vmbris
Mittitur, Assyrio cineres adolentur amomo.
Et tenues Arabum respirant germina plumæ.
Sicaneisq́; crocis, senio nec fessus inerti
Scandet odoratos Phœnix felicior ignes.

Legitur etiam in Psittacum vocalem T. Vespasiani Strozzæ Lib. 6. Eroticon carmen non inuenustum, quod sic habet.

PSITTACE quid frustra misero mihi nuper ademptam
Philloroen tanta sedulitate vocas?
Parce precor, parce insanos augere dolores,
Heu periit, quam tu viuere fortè putas.
Parce, meo toties animam de pectore vellis,
Philloroen quoties blandula lingua refert.
Heu periit neque eam spes amplius vlla videndi
Quam propter nobis viuere dulce fuit.
Si sensus tibi, si ratio est, vt habere videris,
Communi tristem te decet esse malo.
Non sum equidem oblitus tibi quæ responsa vocanti
Pascentiq́; dapes sæpius illa daret.
Et memini aurato cum te prodire iuberet
Carcere, porrectam te insiluisse manum.
Atque illinc dulcem memini parcente saliuam
Suxisse illæsis molliter è labiis.
Post vbi diuinæ laudaras sidera frontis
Non homo dicebas, sed Dea Philloroe est.

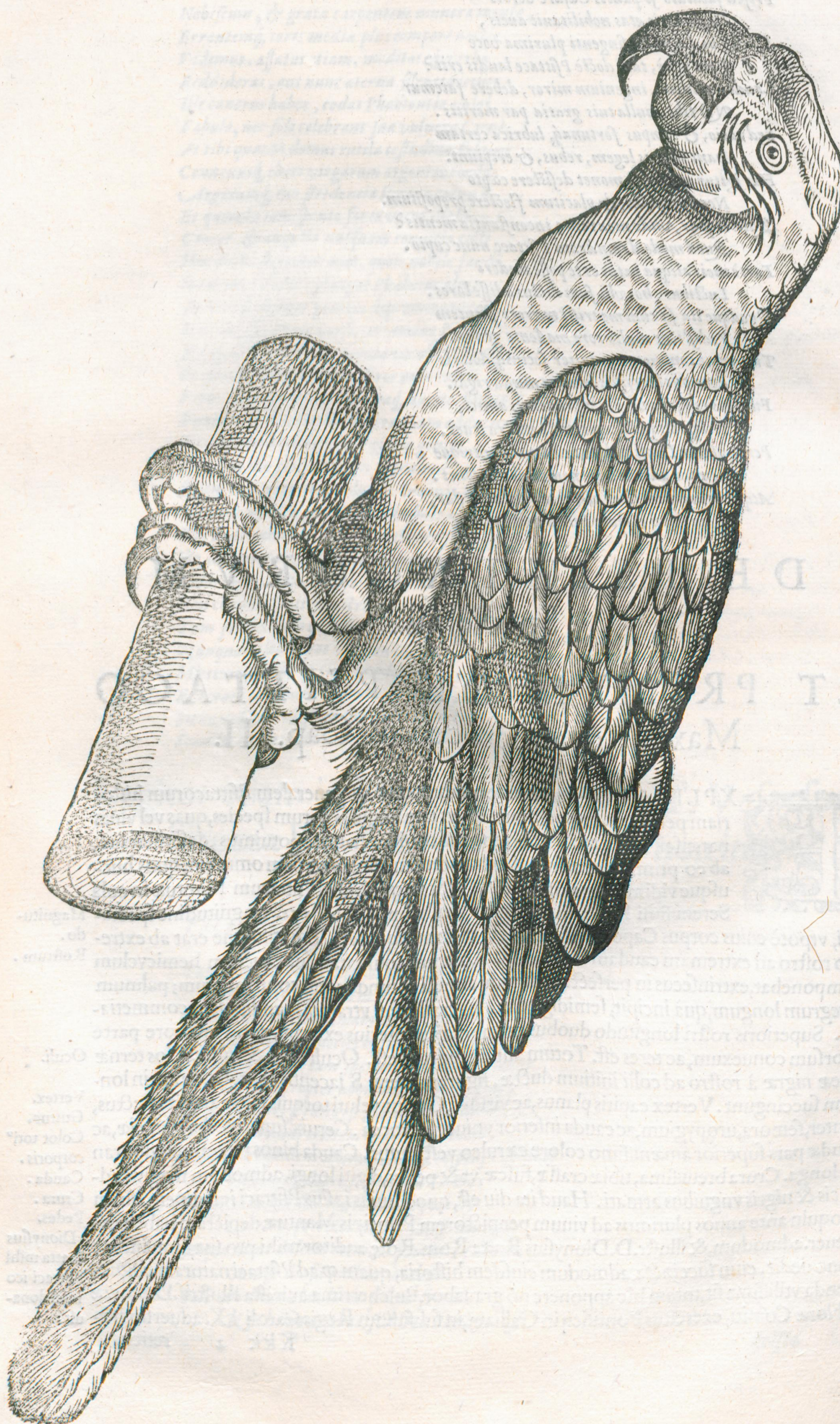
Prisca salutato si paucis Cæsare verbis
Nigranteis ætas nobilitauit aueis,
Quid sibi facunda fingenti plurima voce
Tam benè, tam doctè Psittace laudis erit?
Laudo equidem, ingenium miror, debere fatemur
Nos tibi, nulla tuis gratia par meritis.
Sed ratio, & tempus fortunaq́, lubrica certam
Dant nostris legem, rebus, & eripiunt.
Hæc igitur nos causa monet desistere cœpto
10 *Nonnunquam, & placitum flectere propositum.*
Quid loquar, vnde meæ tanta inconstantia mentis?
Quod modo damnâram Psittace nunc cupio.
Fortè meis aliqua ratus es te posse mederi
Luctibus, hos vbi sum dictus adisse lares.
Quodque ita sit cum me tristi mœrore silentem
Vidisti, & multo rore madente genas.
Tu quoque commotus grauiter sociusq́, doloris
Ecce pijs lacrymis lumina mœsta rigas.
Functus es officio veri, & prudentis amici,
20 *Nilq́, reliquisti, quo mala nostra leues.*
Perge precor Dominaq́, tuæ communis vtrique
Semper adorandum nomen ab ore sonet.
Atque vtinam in sæuo pietas tua vulnere fiat,
Tam dulci eloquio Pelias hasta mihi.

DE PSITTACORVM Speciebus.

30 ET PRIMVM DE PSITTACO Maximo cyanocroceo. Cap. II.

EXPLICATIS hactenus omnibus, quæ ad generalem Psittacorum historiam pertinent, tempestiuum est, vt iam singulas eorum species, quas vel viuas nancisci, vel ex missis nobis eorum iconibus haurire potuimus, describamus, ab eo primùm exorsi, qui extra omnem controuersiam omnium, quos hucusque vidimus, maximus est. Vidi itaque hunc Psittacum Mantuæ in aula 40 Serenissimi Principis, ac Ducis Vuilhelmi anno 1572. magnitudine spectabili, vtpotè cuius corpus Caponem benè saginatum adæquaret. Longitudine erat ab extremo rostro ad extremam caudam bicubitalis. Rostrum aduncitate sua exactum hemicyclum componebat, extrinsecus in perfectam dimidij annuli rotunditatem conformatum; palmum integrum longum, quà incipit, semidigito minus crassum, si vtramq; mandibulam commetiaris. Superioris rostri longitudo duobus propè digitis inferius excedit, quod inferiore parte deorsum conuexum, ac teres est. Totum autem nigrum est. Oculi albi, & nigri. Hos ternæ lineæ nigræ à rostro ad colli initium ductæ, figuram literæ S iacentis repræsentantes in longum succingunt. Vertex capitis planus, ac viridis. Guttur veluti torquis nigra ambit. Pectus, 50 venter, femora, uropygium, ac cauda inferior vniuersa crocea. Ceruix superna, dorsum, alæ, ac caudæ pars superior amœnissimo colore cæruleo vestiuntur. Cauda binos plus minus dodrantes longa. Crura breuissima, tibiæ crassæ, fuscæ, vt & pedes, digiti longi, admodum magnis, aduncis & nigris vnguibus armati. Haud ita diu est, quod huius ipsius Psittaci imaginem, quam alioquin ante annos plurimos ad viuum per pictorem Principis Mantuæ depictam habebam, Reuer. admodum, & illustr. D. Dionysius Ratta Rom. Rotę auditor mihi pro sua humanitate dono dedit, cum succincta admodum eiusdem historia, quam ꝙ ad Psittaci naturam cognoscenda vtilissima sit, totam hîc apponere nō grauabor. Pulcherrima auis ista Illustris. D. Sforzæ S. Floræ Comiti, exercitus Pontificij in Galliam, in subsidium Regis Caroli IX. aduersus hæ-

Magnitudo. Rostrum. Oculi. Vertex. Guttur. Color toti corporis. Cauda. Crura. Pedes. Dionysius Ratta mihi Psittaci iconem donauit.

Feticos anno 1569. missi supremo Duci, ab aulæ regiæ quodam assecla pro munere raro atque exotico donata fuit, vt quæ paulò ante illum annum ex India occidentali à Gallis Britonibus fuisset apportata. Et quamuis Psittaco per omnia esset simillima, proq; eo ab omnibus passim haberetur, quidam tamen Coruum esse arbitrabantur, eo forsan argumento ducti, quòd vocem ederet grauem admodum, & raucam, statura præterea esset grandis, quòd rostrum adeò robustum haberet denique, vt nullo persicorum, atque amygdalorum ossa, aliaq; non minus dura confringeret, muros latericios excauaret, ligna, ossa, aliaq; similis duriciei corpora rumperet, finderet. Nullum vnquam verbum, aut vocem articulatam proferebat, præterquam hanc quæ ei apud Gallos nomẽ fecit, Parroquet, quam reddebat, si qua re opus sibi esse homines admonitos volebat. Quotidianus eius cibus erant amygdala, nuces iuglandes, panis, caro. Semel singulo die bibebat, idq; instante vespera. Quod si alius quispiam fructus, vt sunt poma omnis generis, ei obijcerentur, extemplò rostro dissectis, seminum intima loculamenta vestigabat, & his nucleos quantumuis minimos, ac seminula miro delectu, & auidè euellebat, edebatq; reliqua carne aspernata. Notis, & familiaribus adblandiebatur, rostro linguaq; contrectans; ignotos è contra fero admodum morsu impetebat. Ante annos plus minus decem, eo ferè tempore, quo D. Franciscus Sforza Comitissæ S. Floræ, quæ hanc auem semper penes se habuit, aluitq;, filius in Cardinalium numerum cooptaretur à Pontifice Maximo Gregorio XIII. oua peperit, vix nostratum Gallinarum minora. Rarò aut nunquam ferè, atque si aliquando cogeretur, statim in arborem murumvè quempiam quieturus deuolabat, aut etiam humum ipsam. Priusquam autem in pedes sese constitueret rostri summitate descensus impetum excipiebat, quo pedum infirmitati suppetias ferret, quorum quidem, & rostri simul opera in quamcunque altitudinem tàm sursum, quàm deorsum ascendendo, & descendendo, veluti proreptabat; si modò aliquid dabatur, quo apprehensio niti, atque gradum promouere posset. Hybernò tempore loca affectabat calida, & ab hominibus frequentata, quorum societate supramodum afficiebatur: Aestiuo autem aquis se frequenter immergebat, aut pluuiæ exponebat, donec totus maderet, At à madore frigore correptus, ac tremebundus ad solem, vel focum calefacto, & exsiccato corpore meliùs habebat. Paulò antè verò, quàm moreretur, pedum ægritudine, seu podagra correptus, si fortè ingruentibus doloribus in pedes stabat, cespitabat, ac prolabebatur, & per octauam horæ partem lamentabiles, & altissima voce clamores edebat, qui vehementi ipsum per id interuallum dolore torqueri manifestò, indicabant, quo etiam tandem extinctus est, mense Februario anni 1592. in atrio antè memoratæ Comitissæ, ea ipsa, nec non Illustri Cardinale suo filio præsentibus ac astantibus, qui à prandio clamore auis ob ingruentes dolores exciti, accurrentes vitam cum morte commutare viderunt. Hactenus ergo de hoc omnium maximo, quos vidimus Psittaco. Huic similem alium vidi apud Illustrem D. Ioannem de Biron Marchionẽ Puisanij Regis Gallorum Henrici IIII. ad Pontificem Maximum Sixtum Quintum, Legatum, dum Romam Bononia proficisceretur. Tertius denique huius generis mihi visus est Bononiæ, quem soror Illustriss. Cardinalis Alexandrini habebat anno 1581. Dici potest hic Psittacus cyanocroceus, & in regno Coulan noui orbis gignitur. Allo in Mexico dicitur, & Guauamaia.

Cur coruus quibusdã putatus. Vox. Cibus. Potus. Oua. Ascensus & scansio. Morb⁹ quo interijt. Ioan. de Biron March. Allo. Guauamaiá.

DE PSITTACO MAXIMO ALTERO. Cap. III.

ALIVS reperitur Psittacus, apud eundem Serenissimum Mantuanum Principem mihi visus, superiore nihilo minor, eademq; longitudine, sed corpore, vt videtur haud ita crasso. Hunc nuperrimè mihi tanquam auem insolentem Florentia misit celeberrimus Hieronymus Mercurialis, vir incomparabilis doctrinæ, & singularis in me humanitatis. Rostrum ei, quàm superiori breuius, nec longo adeo hamo incuruum, tres propemodum digitos longum, & totidem, qua capiti committitur latum, mandibula superiore alba, inferiore nigra. Albet oculorum regio & tempora. Capitis vertex palmo longior, compressus. Dorsum, alæ incipientes, gula, pectus, venter, femora, deniq; cauda tota supernè pulcherrimo colore puniceo decorantur. Sed & remiges pennæ interiori parte simili colore rubent. Remigum tegetes secundo in alis ordine luteæ sunt, puniceis marginibus, cæruleo velut ocello prope apicem ornatæ. Remigum exterior superficies, & vropygium infernum saturo cæruleo tinguntur. Cruscula breuia ac pedes, digitis oblongis, vncis unguibus armatis composita, fusca, seu cineritio obscura.

Magnitudo. Rostrum. Oculi. Vertex. Color. Remiges pennæ.

DE PSITTACO ALBO CRISTATO. Cap. IIII.

Magnitudo.

I non omnes, quos hactenus obſeruauimus Pſittacos, præter deſcriptos, hic quem iam deſcribemus, magnitudine præcellit, ſaltem nihil cedit, præterquam qui ob raram ſpetiem, & admirandam elegantiam omnium oculos in ſe conuertit. Erat olim Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Principis Alexandri Farneſij piæ & venerandæ memoriæ Cardinalis ampliſſimi. Longitudo eius dodrantis cum palmo, pullo Gallinaceo pari, ſeu Columbo domeſtico maximo. Longitudinem autem metior à ſummo roſtro ad extremas remiges. Nam ſi caudam commenſurare velimus, duos plus minus dodrantes explebit. Eſt cauda ipſi præter aliorum Pſittacorum morem non rectà in longum extenſa, ſed ſurrecta, quomodo Gallinaceis Gallis ſolet. Roſtrum habet cinereum, ad nigrum vergens, quà capiti committitur, naribus patulis peruium, ac harum medio tuberculo quodam teriti cliuoſum. Lingua lata, rubicunda. Oculi iride lutea, pupilla nigra. Corpus vniuerſum candido plumarum tegmine veſtitur. Capitis vertex plumis grandiuſculis, ſeſquipalmum altis, retrorſum nonnihil incuruis, acuto apice denuò antrorſum reflexis, candidis, denis velut criſta perornatur. Cauda pari pacto in altum ſurrecta eſt plumis dodrantalibus, quales in Gallorum Gallinaceorum caudis conſpiciuntur, frequentibus, candidis. Crura cum pedibus ſublutea ſunt. Vnguiculi exigui, vix adunci, nigri. Iconem habes præcedenti pagina.

Cauda. Roſtrum. Lingua. Oculi. Color. Vertex. Crura. Vngues.

DE PSITTACO VIRIDI, ALARVM coſta ſuperna rubente. Cap. V.

Magnitudo. Roſtrum.

LBO, & criſtato Pſittaco nihilo minor, ſi non maior eſt hic, quem nunc delineatum damus. Eſt enim dodrantem, & digitos penè ſex longus, Columbi domeſtici maximi, vel Pullaſtri anniculi corpulentia. Roſtrum ſuperius extremo nigrum, pòſt ſubcæruleum, reliqua rubicundum; inferius verò album. Oculis iride crocea, aut potiùs rubente, pupilla nigra. Vertex luteus. Corpus reliquum totum viret, parte quidem prona flaueſcente ac diluto, alis verò, & dorſo ſaturiore virore, & qui in maxima, & extrema penna remige ad cæruleum nonnihil tendat. Coſta ſuperna alarum tantùm rubet, vti & cauda eaq; breuiuſcula, parte inferiore ad latera rubra in longum macula inſignitur, ſupernè verò flaueſcit. Tibiæ & pedes ſunt colore cinereo. Vngues non tamen ita adunci, nigricantes. Iconem proxima pagina dabit.

Oculi. Color. Alæ. Cauda. Tibiæ. Vngues.

Psittacus viridis, alarum costa superna rubente.

DE

DE PSITTACO POIKILORINCHO. Cap. VI.

PSITTACVS hic, cuius iconem proximè subijcimus, inter mediocres magnitudine facilè principatum obtinet. Est enim longus duos dodrantes, non Gallinâ minor. Dono mihi datus fuit à nobili S. Stephani equite Florentino dicto Bans, & anatomiæ subiectus, qui certè non vulgarium rerum, vt in generali tractatu demonstrauimus, materiam nobis præbuit. Longus erat ab extremo rostro ad vltimam caudam binos, vti dictum est, dodrantes. Rostrum superius in superiori parte ex viridi ad cæruleum, ad latera colore ochræ, in cuius extremitate macula transuersalis candida percurrit: inferius rostrum circumcirca coloris plumbei, in medio lutescentis. Vertice plumulis aureis, seu luteis ornatus. Cætero pleroq; corpore virescebat, dorso obscuriùs, dilutiùs pectore & ventre, interlucente luteo, radicibus vbiq; cinereis. Remiges parte exteriore, ventrem versus, initio virides, paulatim in colorem subcæruleum, seu amethystinum, purpureumvè potiùs terminabantur, nigra cætera. Secundæ in ordine longissimæ totæ luteæ erant. Quæ medijs fermè alis conspiciebantur, ad principium latere exteriore, quod ventrem respicit, primùm viridi, dehinc miniaceo obscuro, inde viridi, postremùm apice ipso partim violaceo, partim nigro vicissim variabant. Cauda duodenis instructa pennis, quarum quæ è latere sunt, vtrinq; quaternæ, qua enascuntur, initio sui primùm virides erant latere exteriori, luteæ interiori, inde rubeo, coccineove colore, tertio ordine denuo viridi, postremo luteo variegatæ. Reliquæ quatuor mediæ totæ virides, at fine sui nonnihil lutei habebant. Pedes plumbei, quaterni digiti, bini antè, retrò totidem, vt in Picis Martijs, interiores quidem exterioribus multò breuiores. Vngues, vt rapacibus, adunci. Tibiæ breuissimæ, nempe inter poplites & talos, digitum longæ, sed crassiusculæ. Iconem habes pag. 671.

Magnitudo. Rostrum. Vertex. Color corporis. Alæ. Cauda. Pedes.

10 20

DE PSITTACO VIRIDI, Melanorincho. Cap. VII.

30

ALIVD reperitur Psittacorum genus mediocris magnitudinis, quod à rostro nigro tanquam à præcipua nota cognominare licet. Longus est hic dodrantem & palmum. Rostro, vt reliqui, crasso, at nigro toto. Ad rostri initium in vertice, & sub gula color cæruleus ad viridem tendit. Oculi iris croceo saturo, pupilla nigra. Caput reliquum & pectus lutea sunt. Venter inter luteum, & viride ambigit, quemadmodum & cauda superior. Collum, dorsumq; totum cum alis virore pleno tinguntur, adeò ut penè totus vireret, nisi costa alæ, quà corpori adnectitur, extrema coccineo ruberet, dehinc penna in extremis alis, quà uentrem spectant, sequeretur nigra, remigum deniq; ruberet extrema. Præter hæc & vropygium inferius coccineo rubore tinctum est. Pedes fusci. Vngues nonnihil adunci, nigri. Hunc Psittacum uiridem melanorinchon a rostri nigredine appellare libet. Palmum cauda plus minus longa est. Huius Psittaci Iconem habes pag. 672.

Magnitudo. Rostrum. Oculi. Color toti' corporis.

40

DE PSITTACO LEVCOCEPHALO. Cap. VIII.

50

PSITTACVS Leucocephalus à potissima nota dicetur hic, quem ab Illustri Comite Rodulpho de Isolanis Senatore nostrę vrbis amplissimo dono accepi. Dodrantem & digitum unum longus est. Rostrum duos digitos crassum, album: & pars capitis rostro continua item alba. Oculi pupilla nigra, iris ferruginea. Vertex & frons, quæ albent, maculis nigris variegata sunt. Occiput, collum, dorsum, alæ, uropygium supernum obscuro ac pleno uirore tinguntur. Gula & alarū costa suprema rubore cinnabarino. Pectus ac femora uirent denuò. Pars uentris inter femora & pectus interiecta fusco subrubido, aut eo colore, quem pictorum uulgus terrę umbrę uocat,

Magnitudo. Rostrum. Oculi. Color toti' corporis.

Psittacus Poikilorinchos.

DE

Pſittacus viridis melanorinchos.

uocat, inſignitur. Alarum latera pennas quaſdam, quæ remiges tegunt, easq; extremas cærulas habent, albo tamen nonnihil admixto. Venter poſtremus uropygio proximus luteſcit. Cauda medio rubra, ad latera rubro & luteo, inde cæruleo uariegata eſt. Pennæ penè omnes extremo apice nonnihil nigreſcunt, cætera uirides ſunt. Tibię & pedes cinerei. Poſſet certè hic idem ob multiplicem colorum uarietatem Pſittacus ποικιλὸς, id eſt, uerſicolor appellari. Eſt enim coloribus non paucioribus quàm ſeptem diſtinctus, quorũ tamen præcipuus eſt viridis.

Alæ. Venter. Cauda. Pedes.

Pſittacus Leucocephalos.

Pſittacus verſicolor, ſiue Erythrocyanos.

DE PSITTACO VERSICOLORE, ſeu Erithrocyano. Cap. IX.

QVAMVIS ſuperiori Pſittaco ποικιλȣ nomen non malè conueniat, maiori tamen iure hic, quem nunc dabimus, id nominis ſibi vendicare debet; quòd iiſdem & fortè non paucioribus, quàm ille coloribus, euidentioribus tamen conſpergatur, ſic toto vbiq; corpore permixtis, vt nullus ferè dominatũ obtineat; quamuis cæruleus & roſeus, ſeu rubicundus cęteris collati potiſſimi videantur, vnde etiam erythrocyanos forſan dici poteſt. Eſt hæc auis dodrantem vnum longa, ſic ſatis corpulenta. Roſtrum haud ita vt prioribus grande, ſubnigrum. Caput, collum, pectus cærulea ſunt. Vertex capitis ſummus macula lutea inſignis eſt. Oculorum regio albicat. Pupilla nigra. Iris fuſca. Ventris latera ſub ſummis alis lutea ſunt. Venter viridis. Femora è viridi albicant. Vropygium luteum eſt. Summum dorſum dilutè cæruleum eſt. Alarum tegetes viridi, luteo, roſeo promiſcuè cõteguntur. Sic remiges & cauda totæ roſeo perfuſæ ſunt. Dorſi extrema pars ſeu lumborum regio flaueſcit. Caudæ denique pennæ pauculæ, eæq; virides obtegunt. Crura & pedes cinereo imbuuntur, cætera roſeo. Hic fortè ille eſt, quem in Tarnaſari vrbe Indiæ pulcherrimum ac ſeptemplici colore diſtinctum reperiri Ludouicus Patritius ſcriptum reliquit.

Nominis ratio. Magnitudo. Roſtrum. Color. Oculi. Venter. Femora. Cauda. Dorſum. Alæ. Crura. Pedes.

DE PSITTACO CINEREO, SEV ſubcæruleo. Cap. X.

A POTISSIMO partium colore Pſittaco huic, vt & reliquis pleriſq; nomen impoſuimus. Eum acceptum referimus Illuſtri D. Peregrino Zambeccaro Bonon. cuiuſmodi omnes ex Mina ciuitate D. Georgij Indica adferri aiunt. Eſt dodrantis vnius & digiti longitudine, Columbæ domeſticæ magnitudine. Roſtrum totum nigrum: Suprema tamen pars, quam nares perforãt, & membranula, quæ roſtrum capiti annectit, candidæ, cuius albedo ad oculorum regionem in ambitum, & paulò infra extenditur. Corpus reliquum totum vniformi colore cinereo obſcuro, ſeu potiùs æqualiter ſubcæruleo eſt, hoc excepto quòd remiges paulò ſaturiores ſint. Vnicam tamen & inſignem notam, qua ne reliquis Pſittacis, qui penè omnes ſunt verſicolores, prorſus diſcreparet, à natura obtinuit, caudam ſcilicet totam cinnabarino colore. Oculos cingit macula candida: quorum pupilla nigra, iris lutea. Crura & pedes eodem prorſus, quo plumæ corporis colore prædita ſunt. Cauda admodum breuis eſt, & vix vltra extremas alas protenſa. Fallitur Bellonius, qui canos ſeu cinereos omnium maximos eſſe putauit. Non viderat ipſe bicubitales illos aphonos, niſi forſan erythroleucon proximè ſequentem dicat, ſed hic non canus tantùm, verùm & ruber eſt.

Nominis ratio. Magnitudo. Roſtrum. Color corporis. Cauda. Oculi. Crura. Pedes. Bellonij error.

DE PSITTACO ERYTROLEVCO. Cap. XI.

MERETVR hic ob molem corporis inſignem inter maximos reponi. Etenim Caponi etiam grandiuſculo par eſt, longus dodrantem & palmos duos. Caput collumq; craſſa. Corpore toto candicat, modicè tamen fuſcus, vt cineritius videatur. Roſtrum ei nigrum, vnco quàm in alijs longiori. Poſtrema tergi pars, vropygium, cauda tota, alarum remiges miniaceo tinguntur. Pedes vt reliquis ſubnigri. De hoc arbitror loquutum Bellonium, quum inquit è Pſittacis canos omnium eſſe maximos. Hic enim reuera canitie quadam totus obſitus eſt, & magnitudine corporis, vel maximis illis aphonis non cedit, hoc ſolummodo illis inferior, quòd caudam breuiorem habeat.

Magnitudo. Caput. Collum. Roſtrum.

Pſittacus cinereus.

Pſittacus

Psittacus Eritroleucos.

DE PSITTACO TORQVATO MAcrouro antiquorum. Cap. XII.

ESCRIPTIS delineatisq; iam magnis, (quorum alijs cauda longa erat, alijs breuis) & mediocribus (quibus curta, vel ſaltem non ita longa, vt in ſubſequentibus) nunc minores macrouros, hoc eſt, quibus prolixa cauda eſt, enarrare tempeſtiuum eſt. Inter hos primum illi locum dedimus, qui veluti torque in collo exornatur, cætera viridis. Hic omnium Pſittacorum primus ex India in Europam allatus, antiquis longo tempore ſolus cognitus fuit, nēpe à temporibus Alexandri Magni ad Neronis ætatem vſque, à cuius exploratoribus, teſte Plinio, alibi quoque, nempe in Gagaude Aethiopiæ inſula conſpecti ſunt. Quòd autem ab antiquis, quorum verba in generali deſcriptione retulimus, non exactè deſcribatur, nos viuis ſuis eum coloribus ad vnguem, & ad naturę imitationem exprimamus. Auis eſt ſeſquidodrantem longa. Roſtro toto miniaceo colore eſt, craſſiuſculo. Iris oculi lutea, pupilla nigra. Caput & corpus reliquum omne viret, ſed collum, pectus, & pars tota inferna, & prona dilutiùs, cætera pleniùs. A roſtro inferiori ſub mento linea ducitur deorſum nigra ad pectoris vſq; initium, quæ vtrimque ad colli latera abit, donec cum circulo, ſeu torque illo miniaceo, qui poſteriorem ceruicem, & collum cingit, ad latera coeat. Eſt torquis is retrò ad minimi digiti latitudinem, ad latera tamen paulatim gracileſcens. Venter adeo diluto viret, vt flaueſcere penè videatur. Alarum pennæ extimæ, ventri proximæ, obſcuro & fuſco virides, circa medium in ſuperiori parte rubra nota diſtinguuntur. Cauda binos propè palmos longa, è flauo ſimiliter vireſcit. Tibiæ & pedes cinerei ſunt. Vnde haud rectè ſola torque miniacea eum diſtingui Solinus refert, cùm & roſtro rubeat, nec Apuleius extimas virere palmulas verè dicit ob pedes cinereos, niſi aliam huius generis ab ijs deſcriptam arbitremur. De hoc intelligendum puto illud Ouidij:

Tincta gerens rubro Punica roſtra croco.

Qui Pſittaci, & quando in Europā portati. Magnitudo. Roſtrum. Oculi. Caput. Torquis. Venter. Cauda.

DE PSITTACO MINORE MACROuro, toto viridi. Cap. XIII.

ONGITVDO huius par eſt cum proximo, ſed minor corporis moles. Neque enim totus Turdo maior eſt. Roſtro rubro, parte præſertim ſuperna. Acies tamen, & inferna pars è rubro nigricant. Oculi pupilla nigra. Iris rubicunda, & crocea. Corpus reliquum herbaceo virore amœnum, venter tamen dilutiore, ſaturiore remiges. Cauda anguſta penè extremo acuminata dodrantem ferè longa. Pedes huic & tibiæ contrà atq; cæteris omnibus rubicundi, aut carnei. Hic pěculiariter Scincialo dicitur in Hiſpaniola noui orbis inſula, in qua reperitur. Italis ob puſillam ſtaturam Parochino, & Gallis etiam, vt vult Bellonius Perroquet, vel potiùs, vt ego credo, petit Parroquet. Vox enim hæc, à qua vniuerſo Pſittacorum generi, quidam nomen indidere, etiam maximis illis, quos bicubitales eſſe diximus, pronunciatur ſola, mutis alioquin, & nomen tantùm ſuum à natura ſonare doctis. Hoſce longioribus caudis Indos Sciaſibi indigitare aiunt.

Magnitudo. Roſtrum. Oculi. Color. Venter. Cauda. Pedes. Scincialo. Parochino Petit Parroquet. Sciaſibi.

DE PSITTACO ERITROCHLORO Macrouro. Cap. XIIII.

SITTACI huius iconem Iaponenſium reguli Gregorio decimotertio, ad quem obedientiam ſuam, ſuorumq; monſtraturi venerant, pro ſingulari munere inter alias auium illarum regionum icones obtulerunt, vti ex Illuſtriſſimo Marchione D. Cæſare Fachinetto, ampliſſimo noſtræ vrbis Senatore intellexi, qui eas à patruo ſuo Innocentio Nono Pontifice Maximo dono acceperat. Pſittacus iſte inter mediocris magnitudinis Pſittacos enumerari debet. Longitudo enim cum ſuperiori fermè par, at color diuerſiſſimus, vti ex collata vtriuſque

deſcriptione

Psittacus torque miniaceo.

Pſittacus minor viridis.

deſcriptione patebit. Verticem habet planum: roſtrum admodum exiguum, quale in nullo alitro Pſittacorum genere reperias, nam inferius etiam aduncum. Tota auis quatuor tantùm coloribus prædita, quorum potiores ſunt viridis & ruber. Etenim dorſum totum, ceruix, vertex, ac alarum pennæ veſtitrices impenſè admodum virent, præterquam ad latera ſuperiora, ad

Pſittacus eritrochlorus macrouros.

ſcapulas

ſcapulas nempe, vbi pennæ ſuperiores cæruleæ ſunt. Remiges omnes duabus exterioribus, quæ virides ſunt, exceptis, intensè ſunt cæruleæ. Omnes verò alarum pennæ tam remiges, quàm veſtitrices ſcapos habent albos. Pupilla erat nigra, iris rubra. Roſtrum rubeum, leniter admodum aduncum. Mentum ferrugineum ad ſubrubrum quodammodo vergens. Retro, & ante oculos, macula cærulea eſt. Pectus totum & venter colore rubeo mineaceo, quorũ pennæ in extremitatibus lineolis per longitudinem ductis inſigniuntur. Cauda corpori comparata longiſſima, vt quæ toto corpore longior eſt. Eius autem pennæ, quæ cæteris duplo maiores ſunt, vireſcunt, & ſcapos habent albos: inferiores admodum rubræ, ſcapos nigros. Tibiæ & pedes ſunt nigerrimi.

DE PSITTACO ERITROCHLORO Criſtato. Cap. XV.

HIC quoque Pſittacus in minoribus reponendus eſt. Alis erat, cauda ac criſta coloris rubri, cætera viridis. Criſtâ referebat Pſittacum criſtatum Illuſtriſſimi Cardinalis Farneſij, cuius antè quoque iconem exhibuimus. Oculos habebat pulcherrimos, pupillam nigram, iridem rubram. Criſta ex ſex pennis conſtabat, tribus maioribus, & minoribus totidem. Iconem hanc eidem D. Antonio Giganti, cuius paulò antè memini, acceptam refero.

DE ALIIS QVIBVSDAM PSITTACORVM Generibus. Cap. XVI.

ORNITHOLOGVS alia præter hæc Psittacorum genera describit, quorũ vnum erythrocyanum à præcipuis, quibus conspicitur, coloribus cognominat ac huiusmodi esse tradit. Parte, inquit, supina rubet, alis superius in flauo viridibus, cæterò cæruleis, cauda partim rubra, partim cærulea. Caput cum collo vndiq; rubet, nisi quod color candidus circa oculos est. Cauda, quantum icon ab eo posita indicat, ei est longa, & duplo ferè corpore reliquo prolixior.

Erythrocyanus Ornithologi. Color. Caput. Cauda.

10

Huic simillimum per omnia alterum ponit, in hoc tantùm discrepãtem, quòd per medium alarum plurimùm flaui coloris habeat, nonnihil etiam in cauda. Vnde eum erythroxanthum appellat. Cærulei enim multò minus quàm alter habet. Psittacis è Bresilia, idem inquit, collũ, alæ & dorsum viridis ferè sunt coloris, sed dorsum ad cæruleum inclinat. Cauda similiter, in qua longiores pennæ rubent. Caput cinereum est, venter coloris flaui.

Erythroxãtus.

Bohemicum Psittacum in Germania quidam appellant eum, qui viridi, luteo, roseoq; coloribus in cinereo depictus est.

Psittacus Bohemic⁹.

Captam aliquando scribunt in Hispania, loco nuncupato Viadagola auem quandam magnitudine Fringillæ, rostro nigro, adunco: capite, collo viridi: vertice vt in Garrulo Bohemico crista insignito; alis cæruleis, extremo tamen nigricantibus: vropygio ferrugineo, extremo præsertim, vt & ventre inferiore, albis femoribus, pedibus nigris, digitis quaternis, binis antè, retrò totidem, quemadmodum Picis. Hanc cùm exactè contemplor, non alio reducere mihi, quàm ad Psittacos posse videor. Etenim si rostri aduncitatem, colorum varietatem, si pedum structuram, & reliquas eius conditiones penitiùs introspicias, Psittacum esse non temerè putabis. Neq; mihi staturæ obstat paruitas, cùm rerum Indicarum scriptores reperiri etiam Psittacos non minores Passere, vno ore attestantur. Atque istæc hactenus cùm in genere, tùm in specie de Psittacis à nobis obseruata, dicta sufficiant. Iam ad Coruini generis aues properamus.

20

30

Finis Libri Vndecimi.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ

Liber Duodecimus.

Qui est

DE CORVINO GENERE, ET DE ALIIS NONNVLLIS

Auibus, quibus rostrum durum, ac robustum est.

DE CORVO. Cap. I.

Ratio cur de Coruo agatur.

QVVM Picos ob maximam, quam cum Psittacis connexionem habent, proximè subnectere meditaremur, & ad id nos accingebamus; en suo crocitatu Coruus mussitans, de haud leui iniuria sibi illata conqueritur, quòd hactenus loco eo, & honore, quem tamen naturæ quadam prærogatiua non ante Picos solùm, sed & ante Psittacos multis de causis merebatur, deiectus sit. Nam etsi rostro adunco careat, rapax tamē est, aut saltem ad rapacium naturam quàm proximè accedit. Vtpotè qui cõmuni cum Aquilis, & Vulturibus, nempè è cadaueribus mensa vtatur, atq; hęc auidè consectetur, cùm Psittaci è contrà frugibus potiùs, & fructibus, quàm carne gaudeant. Imò verò viuas etiam nonnunquam auiculas, vt Alaudas, & Passeres captas iugulat, & ad venationem sæpenumerò non minore docilitate, & vtilitate, quàm quiuis fortè Accipitrum, instituitur. Miluo præterea inter rapaces non infimæ classis aui, ferocia, aut robore non cedit, taurum, & asinum impugnare audet, lepori terrorem vel sola voce incutit. Tanti verò apud Veteres fiebat Coruus, vt per eum, haud secus ac per Iouem suum iurarent, vt patet ex hisce [a] Aristophanis verbis. ὅταν ὀμνύη τὶς τὸν κόρακα, καὶ τὸν Δία, id est, *quando iurabit aliquis Coruum, & Iouem*. Coruus itaque non dictas tantùm ob rationes, dignitate, cùm Psittacis, & Picis; tùm & alijs plerisque auibus præcellit; verumetiam quod apud veteres Ethnicos longè honoratior esset, ob insigne augurij priuilegium, quod tam voce, quàm volatu facere credebatur, adeoq; futura plurima prædicere, vt vati eum Apollini, & ipsum vatem consecrârint, & Phœbeium oscinem haud vulgari dignitatis testimonio appellârint. Quinetiam Coracina sacra, de quibus legimus apud [b] Diuum Ambrosium, verisimile est ea intelligenda esse, quæ in Coracis honorem solita essent celebrari. Neminem enim commentitiorum illorum Paganismi Deorum Coraca vocatum fuisse, legimus. Sed nonnè hæc adorationis quædam species est, à Populo Romano orbis Domino publica funeris pompa à morte efferri, quod etiam Imperatoribus quibusdam haud contigit? An maior vnquam apud aliam gentem honor exhiberi potuit? Tanti fecêre & tantoperè mirati fuêre omnes auis huius ingenium, quo tamen pollere eum quispiam vix existimet. Sunt enim qui stultum eum nominârunt, licet haud sine iniuria. Nam etsi stolida auis, & amusa videatur, reuera tamen aliter sese res habet, alij vilem vocant, vt Faustus:

Hoccine de vili sortitus præmia Coruo:

Quibusdam despicatus contemnitur, vt Scaligero:

Cui ipsa cæli comparata maiestas
Putetur, esse despicacior Coruo.

Victus Corui.

Corui docilitas.

Audacia.

Honos.

[a] *In auibus.*

Cur Apollini sacer.

Oscẽ Phœbeus.

Sacra Coracina.

[b] *In Epist. D. Pauli ad Romanos.*

Corui publicum funus.

Coruus iniustè stultus dictus, & vilis.

Verùm ipsi hæc epitheta ideò potissimùm attributa iudico, non ob ingenij ignauiam, aut stupiditatem, sed quòd funestus semper habitus sit, cùm quòd mortem suo augurio prædicere crederetur, vt plurimùm, tùm quia cadauera auidissimè consectari solet. Neque id ingenij dexteritati quicquam detrahit, quod [c] Plinius tradit ad tegularum similitudinem deceptos imagine aduolasse. Id enim maximam picturæ illius (loquitur de ludis Claudij Pulchri, in quibus Fenestella Elephantos primùm pugnasse author est) admirationem testatur.

Corui auguria funesta.

[c] L.35.c.4.

AEQVIVOCA.

CORVVS ante omnia sidus cæleste est. Authores Astrologiæ, Aratus, Cæsar Germanicus, Tullius, Bassus, Ruffus, Hyginus tres imagines, Hydram, Craterem, & Coruum, quibus vna ratio sidereæ sublimitatis assignatur, in vnam fabulam collegêre. De his ita Aratus: *Præterea quoque*, inquit, *aliud eminus voluitur sidus, id verò viuo simile longè volutatur, atque ei caput, sub medium cancrum pergit, volumen verò sub corpus Leonis. Cauda autem pendet super ipso Centauro. Porrò medio volumine Crater, extremo autem insidet simulachrum Corui spiram mordenti simile.* Horum postremã partem hisce [a] Cicero versibus reddidit:

Coruus sydus cæleste

> *In medioq́; sinu* (nempe Hydræ) *fulgens cratera relucet,*
> *Extremum nitens plumato corpore Coruus*
> *Rostro tundit*, &c.

[a] In Frag. Arat.

Complectitur binis omnia versibus [b] M. Manilius:

> *Squammea dispositis imitatur lumina flammis*
> *Et Phœbo sacer ales & magno gratus Hiaccho*
> *Crater*, &c.

[b] Lib.1.c.4.

Hydra verò cum Coruo & cratere 41. stellis constare dicitur. Ortus eius est chronicus 4. calendas Octobris. Sita sunt hæc signa in parte cæli Australi. Causam verò ob quam Coruum cratera tenentem in astra retulerit Apollo, hoc carmine prolixè [c] Ambros. Nouidius docet:

[c] In Fastis.

> *Postera mendacem lux promet ab æthere Coruum,*
> *Qua sacer est crater, qua ferus anguis erit.*
> *Fortè Dei iussu Noë deduxerat alnum*
> *Mersaq́; ab iratis terra madebat aquis.*
> *An placata ira est, dubitat dum numinis, vnda*
> *Signa refer nobis, i nigra dixit, auis.*
> *Dixit & è summa patefecit puppe fenestram,*
> *Illa hac egrediens iussa secuta, volat.*
> *Sicca erat innumero, sed tecta cadauere tellus,*
> *Fit mora, Chaonidem tunc quoque mittit auem.*
> *Protinus hæc ramum felicis gestat oliuæ.*
> *Serus adest Coruus, se soluitq́; mora,*
> *Ver erat, & lactens pallebat in arbore ficus*
> *Quum pater huic iam me fallere quæris, ait?*
> *Es quod aquæ signo mihi factus perfide mendax*
> *Pœna tibi, vt par sit, vere sititor eris.*
> *Firmat dicta Deus, senis & dum facta procurat*
> *Fama hic cum multis sit tibi Coruus ait,*
> *Dixerat ille polo, qua Crater stabat & anguis*
> *Fabula quo caderet sidere sculptus erat.*

Verùm sacra nostra prophanis Ethnicorum figmentis admiscere, quod Nouidius fecit, mihi non arridet. Ideò fabulosæ rei, fabulosam quoque expositionem, vt similes labra lactucas habeant, assignandum reor, quam ex [d] Thoma Radino Placentino dare libet:

[d] Cap.4.Syderal. Abyss.

> *Numina sacrifico ritu placare tonantis*
> *Phœbus amans: Coruum ferre iubebat aquas.*
> *Concitus ille abijt,*
> *Et fontem vitrei petens fluoris*
> *Conspicit ficus, sed acerbiores,*
> *Quas cupit: at mens*
> *Hortatur Domini iussa modo impleat,*
> *Hoc votum modo compleat.*
> *Sic tandem superat fœda libido*
> *Maturasq́; moratur,*

Ingluuies volucris cruciat Deum
Sacraq́ capta alijs perficit vndis
Distentus aquas detulit aureæ
Mitenti & patera,
Hæc omnia spernit,
Mentis Apollineæ furor ingens
Coctæ quoque tempore ficus.
(Quod sit pœna) sitim tradit Coruo, & lumine postquam
Sidereo induit: hinc beatum
Pateram locauit: vndis
Suauibus implens: pocula quæ vetent,
Hinc statuit fauces hydræ feras.

Hanc fabulam idem Thomas moribus applicat hoc pacto:

Sic pompas qui oderit ob studium
Phœbo famulans; & temnat aquas
Quæ modesta lætitia
Ingenium lassum consolidant
In studijs maturescentibus ex labore arescit
Hic tamen ad cælos tollitur, tenebris
Pulsis flammidis ætheris ignibus
Amplius hic non labor
Non mollia, non fames
Non somnus, non impedit angor
Lymphigeri haud opus
Crateris blandæ ope amplius,
Iam regnans hydra polo
Vastis membris
In contemplatu detinet omnia, &c.

Sed vt ad fabulam reuertamur, hanc totam cælo velut insculptam voluit Phœbus. Non enim contentus Coruum cælo locare, sed sitim quoque eius significare voluisse dicitur, & ideò inter sidera cratera constituit, suppositq́; hydram, quæ Coruum sitiētem moraretur. Videtur enim rostro caudam hydræ extremam tundere, quod se, ne bibat à cratere prohibeat. Vt autem hanc fabulam concludam quæram cum Scaligero: 30

Coruus cur cælo locat⁹

Num quæso delirasse Græculum
Quicunque cælo asciuit hydram, Coruum
Epam, capellam, clypteram, aquas, vrsas?

Coruus scopuli nomen apud Petrarcham in itinerario, vbi ita scribit: *Non procul habebis contra extremos Ianuenses fines Coruum famosum scopulum, & nomen à colore sortitum.* Saxum significat [e] Plutarcho dum scribit: *Qui peritus esset aquæ inueniendæ & conducendæ (quod de Hercule & multis veteribus narratur,) is profectò non oblectaret se, in aliqua agri extremitate aperiendo fonte, qualis ille subulci est, ad Corui saxum Arethusæ, sed fluminis alicuius perennes fontes propagando ad vrbes castra, agros regum cultos, atque lucos.* Corui caput Alchymistæ etiam vocant, qua ratione ignoro, suas quintas essentias. Fluuium item & montem Coruus notat, de quibus ita [f] Blondus. *Pontem,* inquit, *oppidum à Ponte dictum Narem ibi propè fluuium, iungentem prætergressi ad sextum milliarium, inueniunt, Cassiam noui nominis oppidum, sed populo frequens atque libertate conspicuum, quod fluuius attingit Coruus apud altissimum regionis montem, qui & ipse Coruus appellatur, oriundus, & in Narem fluuiū apud Tripontium castellum defluens, cuius castelli possessionis iurisdictionisq́ causa Nursini Spoletiniq́ crudelissima inter se proximis temporibus prælia commiserunt, in quibus capti superatiq́ concertatoris sanguini & vitæ nullus pepercit.* Est item Coruus vna insularum, quæ Terzeræ hodie nuncupantur, vt tradit [g] Ioannes Boterus. Coruus quoque piscis est, quem Græci Κορακῖνον vocant, penanflexū, cuius mentio fit apud Palladium in remedijs aduersus arborum formicas. Non enim Coracina pix illic, vt vulgati codices habent, sed Coracinus piscis legendum, vt ex Geoponicis constat. Ex Oppiani item interprete illud est colligere, qui Coracinum piscem dici ait παρὰ τὸ κόρον τὸ μέλαν, idest, à vocabulo nigredinem significante, vnde etiam trahatur Corax, id est, Coruus. Quare Gaza in hoc mihi cautus fuisse videtur, quòd nunc Coruum, nunc Coracinum verterit, etsi Hermolaus & Volaterranus secus scribant, quòd videlicet Κορακῖνος ἀπὸ τοῦ Κόρας κινεῖν, id est, à frequenti oculorum motu, non à κόραξ dicatur. Gazæ certè assentior Coracinumq́; puto eum, quem alij appellant Coruū: est enim gibberosus Coruus, latus proportione sua, squāmosus, quæ omnia Coracinis congruunt. Huius piscis carnem Lucilius Poëta innuit 40 50

Coruus scopuli nomē. Coruus Saxum. [e] In Lib. vt Philosoph. Principibus conniucat. Coruus Alchimistarū. Coruus fluuius. Coru⁹ mōs. [f] In Vmbriæ descript. Coruus insula. [g] In suis relationibus. Coruus piscis. Palladius correctus.

thynno deteriorem. Nam *thynno*, inquit, *capto Coruum excludunt*. Hunc Nili accolæ, in quo frequens degit, Pellin vocant, & qui media ætate sunt, Milloy; Miluago [h] Plinio, & Coruus, Miluus Saluiano, saperda Athenæo; Platestachos, Coruulus, Narbonēsibus vulgò Corb. Auis item est Coruus marinus Aristoteli à Phalacocorace diuersa, estq; genus, vt videtur, Mergi maius, Magone & Mergone Italis, Cormorunt Gallis. Corax & Coruus multorum olim hominum nomina fuere. Orthopolidis filiam Chrysorthen, vt putant, Apollo compressit, & ex ea natus puer Coronus appellatus. Coroni filius Corax fuit, sine liberis mortuus, vt [i] Pausanias refert. Coracis Aurigæ cuiusdam meminit [k] Ammianus Marcellinus. Corax Ithacus quidam fuit, à quo denominata est Coracos petra, cuius meminit [l] Homerus, qui Vlyssis bibulcum ibi porcos pauisse refert. Corax, & Tisias Siculi dicendi præcepta condiderunt. Ille Rhetoricæ initia propagauit, vt Suidas testatur, summa authoritate apud Tyrannum Hieronem pollebat, quo uita functo, quum eandem requireret potentiam Corax, videretq; populum tyrannidem amplius pati nolle pro concione orationis artificiosæ rudimenta tum deprompsit. Discipulus huius Tisias fuit. Ab hoc natum ferunt adagium. Mali Corui malum ouum. Corui Rhetoris stupidi meminit [m] Seneca. *Hic est Coruus*, inquit, *qui cùm tentaret scholam Romæ, summo illi, qui Iudæos subegerat, declamauit controuersiam, de eaq; apud matronas disserebat, liberos non esse tollendos.* Archilochum Poëtam à quodam cui Corax nomen erat, interfectum aiunt. Corax dictus fuit frater Tyburti, à quo oppidum Volscorum cognominatum est. Hic enim cum fratre Catillo oppidum Tybur in Italia constituit, authore Seruio in illud [n] Virgilij.

Tum gemini fratres Tyburtia, &c.

Coruus oculi morbum Medicis significat, teste [o] Manardo ita scribente: *Habent & oculorum anguli sua mala. Horum non leue est ægylops à Græcis vocatum, ab Auicenna Garab. Est autem abscessus inter magnum angulum, & nares medius, qui si rumpatur, & indiligentius tractetur in fistulam vertitur, quæ ad os vsque protenditur. Haliabas Coruum nominauit.* [p] Plinius *epinyctides vocari dicit vlcus aciem hebetans, & in angulo oculi perpetim humore manans.* [q] Vitruuius machinæ genus Coruum recenset. *Præterea terebram, & ascendentem machinam, qua ad murum plano pede transitus esse possit, & etiam Coruum demolitorem, quem nonnulli Gruem appellant.* Coruus autem hic uidetur illud instrumentū nauticum esse, cuius meminit [r] Athenæus. *In Hieronis naui ferreum quoque vallum naui circumiectum fuit, quod ascendere conantes arceret cùm ferreis Coruis per totum ambitum, qui instrumentis proiecti hostium naues correptas propè admouerent, vt faciliùs læderentur, ac ferirentur.* Hos primùm apud Romanos à C. Duillio Imperatore non excogitatos quidem, sed ad vsum adhibitos legimus, eo conflictu, quo ad Ciparas submersa, & fugata Pœnorum classe, prosperè pugnauit. Apud Græcos enim multò antè ab Anacharsi inuentos harpagines, manus verò ferreas à Peride Atheniensi, author nobis est, [s] inquit Plinius, [t] Nepos Cornelius. Has autem manus ferreas Coruos aliter uocant. Ita Diodorus Siculus de gestis Alexandri, *Coruis, & manibus ferreis*, inquit, *hostes arripiebant ex propugnaculis*. Nominatur, & apud Appianum Corax cùm ferreis manibus, inter instrumenta pugnæ naualis. Verùm aliud naualis instrumenti genus est, meo iudicio, quòd Polybius habet, nomine saltem cum illo conueniens. Eius descriptio talis est. *Lignea columna proris inerat longitudinis quatuor vlnarum, latitudinis palmorum trium. In eius apice rotam constituerant, huic præterea tabulæ inhærentes scalas conficiebant, quarum latitudo erat pedes quatuor, longitudo sex vlnæ, foramen autem tabulati erat oblongum, & circumambibat columnam, post primas statim scalæ duas vlnas. Habebat autem veluti sepem ad vtrumque oblongum latus genu tenus altam. In ligni extremo ferrum erat instar mallei peracutum, præterea annulus fune alligatus ita, vt hæc machina, machinis frumentarijs simillima videretur. Igitur simul, ac nouis hostium aduentabat laxato fune scalæ demittebantur. ferrum pondere, ac vi ligni super hostium nauim delapsum figebatur, si aduersa prora erat bini milites per scalas descendebant, duo primi præferentes scuta, reliqui latera scutis profecta; si verò obliqua erat hostium nauis, in eam ex tota pariter naui desiliebatur.* Hactenus Polybius interprete Nicolao Perotto. Corax locus erat in Thessalia supplicijs destinatus, ex quo noxij agebantur in præceps, vnde frequens apud Aristophanem ἐς κόρακας. Abi ad Coruos. Alijs Coraces in Arcadia carceres erant caui, & obscuri, quemadmodum Athenis barathrum, in quo sontes detinebantur. Κόραξ etiam supplicij genus est apud [u] Lucianum teste Budæo. Corax, & Coruus dicitur annulus ferreus, quo fores pulsantur, & attrahuntur, qui & rhoptrum. Dictus ab aue Coruo, cui collum flexile, per translationem teste Eustathio. Mulieres quasdam Hispanicas Artemidorus monilia ferrea collo circundata gestare refert, quæ κόρακας Coruos supra verticem incuruatos habeant, & ante frontem longiùs se extendant, & ad hos velum, cùm velint attrahere, ut extentum faciei præbeant umbraculum hosque magnum ducere ornamentum, vt author est [x] Strabo. Coracas, id est, Coruos, vocant quidam vncinos illos, in quibus instrumenta coquinaria suspenduntur. Est

Pellin. Milloy. Miluago. Miluus.
[h] *Lib. 32. 2.*
coruus marinus. Phalacocorax.
Chrysortes ab Apolline compressa. coronus.
[i] *In Corinthiacis.*
corax auriga.
[k] *Lib. 14.*
[l] *Odyss. 3.*
corax Orator.
[m] *In secunda suas.*
Archilochus Poeta à quo interfectus.
corax Tyburti frater.
Volscorum oppidum à quo denominatum.
[n] *Aeneid. 7.*
coru⁹ morbi genus, & quale.
[o] *In epistol.*
[p] *Li. 19. c. 6.*
[q] *L. 10. Architec. c. 19.*
coruus machinæ gēs.
[r] *Lib. 5. c. 8. Dipnos.*
C. Duellius primus coruis machinis usus.
[s] *Li. 7. c. 56.*
[t] *In uiris Ill.*
corax Polybij.
corax Thessaliç locus.
corax carcer.
[u] *In Menip.*
corax, & coruus annulus ferreus ostij.
coruus monile.
[x] *Lib. 3.*

Corax vncinus. Pastilli genus Corax dictum. [y] Tetrab.4. serm.2.c.50

item Corax pastilli nomen apud [y] Aetium, fortasse eius, qui Galeno Κοράκινη σφραγὶς dicitur. Galli Coruum (Corbeau) appellant partem lapidis è muro prominentis sustinendæ trabis gratia. Latini mutulum. Scapum in botro, seu vua, ramosum illud, à quo acini dependent, quidam Germanorum appellant Rapp, quod eisdem Coruum alioqui significat: Lombardis graspa dicuntur uuarum reliquiæ, uuæ uerò unà cum acinis grappo. Vnde ab ijsdem secundarium uinum, quod dolio infusis, ut generosius fiat, acinis asseruatur, graspia uocatum est.

Mutulum quid Latini vocent. Rapp quid Germanis.

SYNONIMA.

Oreb. Vreba. Gerabib. Calak. Gorab.

HEBRAEIS Coruus ערב, Oreb. dicitur: pro qua voce Deuteronomij Chaldæus vertit עורבא, vreba: Arabs גראביב, Gerabib; Persa כלך, Calak. Videtur autem (vt vir quidam doctus conijcit) omne genus Coruinum hoc vocabulo indicari, vt præter Coruum, Cornix, Gracculus, Pyrrhocorax &c. Nam Deuteronomij 14. legitur *Omnis Coruus iuxta genus suum*. & Orebin, id est, Corui numero plurali Leuit. 11. Psal. etiam 147. & Esaiæ 34. pro Oreb, Coruus à Græcis, & Latinis redditur. Gorab interim apud Auicennam Bellunensis Cornicem, Syluaticus verò Coruum interpretatur. Sed conciliantur, si Gorab vel Oreb nomen generis esse dicamus. Coruus apud veteres Græcos κόραξ, hodie κόρακας dicitur. Dicitur autem à colore nigro (κορὸς enim nigrum est) vel παρὰ τὸ κόραν μεγάλην ἔχειν, à capitis magnitudine. Hîc verò in κορὸν [a] Cælius vltimam acuit, quod placet, vt differat à substantiuo κόρον, quod non nigrum, sed satiem significat. Γοιεὲς Corui Hesychio, & Varino. Forsan κόραξ Græcis auis dicta est, à voce sua coras, seu cras. Suidas sanè à verbo κρώζειν Coruorum voce Corax nomen deducit. Idem Κορβὺς, inquit, Romani vocant, quos Græci κόρακας. Coruus Latinis tam mas quàm fœmina teste [b] Varrone, à Græcorum κόραξ (si Perotto credimus) deriuatur. [c] Isidorus verò à cordis voce Coruos dictos vult, quia scilicet grunniant pectore, suaq; voce proditi rapiantur. Ouidio Phœbeius ales, & Ausonio Phœbeius oscen per Antonomasian, & Oscen simpliciter [d] Horatio dicitur. Coruum Satyram auem dixit [e] L. Florus, cuius nominis causam sunt, qui ad fellationem referant, de qua [f] Martialis.

Etymologia. [a] L.12. Antiq. lect.c.5. Γοιεές. Κορβος. [b] Lib. 9. de ling. Lat. [c] Lib.12.Orig.c.7. Phœbeius Ales. [d] 3.Carm. [e] In hist. Valerij Coruini.

Corue salutator quare fellator haberis,
In caput intrauit mentula nulla tuum.

Et [g] Plinius Coruos, inquit, *ore parere vulgus credit*. Vnde quemadmodum Semidei, & semicapræ, Fauniq; syluestres Satyri dicti sunt, quòd ad libidinem semper proni sint, à virili membro, quod veteres Græci σάθην appellabant, ita & Coruus ob eam, quam ipsi inesse vulgò existimabant, salacitatem satyriam auem fortassè dixêre. [h] Aristoteles tamen vel ore coire, aut parere Coruos disertè negat. *Quid si*, inquit [i] Cælius, *ad Satyram paludem seu saturam relatum malis? ea verò Pontina est viginti quatuor olim capax vrbium locus, cuius meminit* [k] *Virgilius. In agro autem Pontino rem gestam auctor idem Florus est, necnon A. Gellius, & T. Liuius, etiamsi apud hunc Pomptino legitur*. Alij apud Florum non Satyram, sed satyriam quatuor syllabis auem legunt. Itali, Hispani, Galli, à Latino sua vocabula detorserunt. Italicè enim Coruus, Coruo vel Corbo uocatur. Hispanicè Cuerup. Gallicè Corbeau. Germanicè Rapp, uel Rab, quæ uox aut ab Hebraico Orab, uel Gorab facta uideri potest per aphæresin, uel potiùs à uernaculo Rauben, quod illis prædari & diripere sonat. Auis enim omnium furacissima Coruus est, & Monedula Coruini generis à moneta rapienda nomen inuenit. Quinimò qui ab Hebręo Orab deductum esse uolet, eâdem prorsus uocis Rab significationem & etymi rationem inueniat. Quippe ut testis quoque est [l] Drusius Hebræis Orab ab Arab dictum uideri potest, quòd Arabes populi latrocinijs dediti & rapinis, hanc ipsam ob causam ab Arab nomen acceperunt. Rappen seu rapen Germanis inferioribus est conquirere, colligere, dispersa congregare; unde fortè Latinorum (si Becano credendum est) rapio. Et Raffen Tungris est per uim extorquere, unde eum, qui per fas & nefas opes parare studet, & undiquaque corrodit, roff raff ludere dicunt. Et Raffa apud Italos, Bononienses maximè lusus genus est, quod tribus aleis peragitur: in quo si cui fortè aleæ simul omnes eundem numerum repræsentent, uictor euadit, unde apud eosdem prouerbium est: raffa gaffa, hoc est, cui talis numerus obtigit, ocyus cũ auiditate nummos abripit. Ab hoc Raff fortè Raue descendit, quæ uox ijsdem Germanis inferioribus & Anglis Coruum denotat. Corui propriè dicti & maiores teste Encelio, Saxonibus dicuntur Kolkraben, nempè à sono uocis. Hæc uerò uox Kolc Persicæ Kalak non est absimilis, quam & ipsam per Onomatopœiam à sono cõfictam uerisimile est. Aliam speciem Corui ijsdẽ uocari tradit Corraken, quæ uox ad Græcã nomenclaturam ueterũ Corax quàm proximè accedit, & longè propriùs ad hodiernã Gręcorum appellationem κόρακας. Ita Kalah Persarũ, & Kolch Saxonum,

Satyria auis cur dictus Coruus. [f] In xenijs. [g] L.10.c.12 [h] 3. de Gen. Anim. c.6. [i] L.29. Antiq.lec.c.25 [k] Aen.7. Corui & Monedulæ furacitas. [l] Lib.10. obseruat.c.18. Arabes à rapacitate dicti. Rapio Latinorũ unde. Raffa lusus aleæ. Raue unde. Kolkrabẽ. Corrakẽ.

Saxonum, Corak Græcorum, & Corrak Saxonum, omnes haud admodum dissimili vocabulo ab eodem propè sono efficta videri possunt. Illyricè Coruus dicitur Havvram. Coruum [m] Bellonius admodum expeditè & distinctè hanc vocem Colas pronunciare ait, ideoq; Gallis vulgò etiam eo vocabulo dici. Hanc autem nullo negotio Coruũ addiscere credo, quòd ipsi propè naturalis sit, & voci Græcæ Corax, Persicæ Calack, Saxonicæ Kolch multùm affinis. Vulgò Coruum vocem Cras, cùm crocitat efferre aiunt.

Havvram. [m] *L.1. Obs. cap.6.*

GENVS. ET DIFFERENTIÆ.

NTER Coruini generis aues, quæ Græcis dicuntur ὄρνεα κορακοειδῆ, Coruus ita propriè dictus omnium maximus est, & huic magnitudine proxima Cornix spermologus, dein nigra & varia, præterea Gracculus, Monedula, Pyrrhocorax.

Hisce omnibus tamen communia quędam ex Aristotele & Plinio pręmittemus, antequam particularem Corui propriè dicti descriptionem in medium adferamus. Pòst aliquot nugas ex alijs recensebimus. *Coruini generis auibus*, inquit [a] Aristoteles, *robustum & prædurum rostrum est. Minus Venere valent, & rarò solent coire. Ex his Corui, & Cornices coniugia seruant. Gregatim deguut ferè.* Secundum Plinium verò Corui, & cæteræ omnes Coruini generis, præter Cornices pullos nidis depellunt, & volare cogunt. Albertus in adducta Aristotelis loca: *Curant pullos diu etiam postquam euolauerint è nidis; comitantur enim volantes & pascũt, præcipuè Cornix, deinde* Cocix (sic ipse ineptè genus quoddam Cornicis graniuoræ vocat) *quod rostro est albicante, maior Cornice, vulgò Germanicè Ein Ruch; & Monedula, & plura auium genera his similia.* Iosephus [b] Acosta apud Indos quoddam auis genus illorum idiomate Aure vocatum, & Galinazze Coruis congener facit, & admodum agile esse tradit, visus acie pollere, oppida viasq; à morticinis, alijsq; spurciciebus purgare, noctù extra vrbes in arboribus, & altis scopulis considere, mane ad vrbes reuerti, & ex ædificijs prædam obseruare, pullos edere candidissimos, qui postmodum nigrescant. Sed nunquid istæc omnia Coruini generis aui competant, viris doctis diiudicandum relinquo. In vltimis Septentrionalibus, vt Bothnia, Liuonia, Coruorum quædam genera esse tradun, à nostris longè diuersa; inter quæ vnum, quod marinum nuncupant pisciuorum quidem, sed cui rostrum dentium ferè instar serratum sit, quo arreptos pisces ac anguillas, quarũ esu maximè delectatur, integros deglutit, & sæpè viuas etiamnum per anũ reijcit. Alterum iam dicto minus esse, septem dierum interuallo sobolis propagationi studere, & septem alijs incubare, & pullos excludere, & pòst breuissimè eos enutrire. Quæ omnia nunquid veritatis limites egrediantur, alij indicent; mihi, saltem quæ de primo tradunt, non persuaserint.

[a] *Lib. 3. de Gen. c. 6.*

[b] *Lib. 4. de nat. & mor. Indor. c. 37.*
Aure.
Galinazze.
Coruorum genera à nostris longè diuersa.

FORMA.

ORVVS propemodum Aquilæ æqualis est magnitudine. paulò tamen minor, Cornice maior, colore totus ater, adeò saturo, vt nemo nigredinem cuiuspiam rei exactissimam satis pro dignitate commẽdare se, & extollere posse putet, nisi eam Coruinæ, vtpotè omnium exactissimæ & plenissimæ comparet. Ita in sacris Canticorum libris sponsa sui sponsi cæsariem à Coruina nigredine commendat. Hinc extat item Martialis venustum de Lentino capillos tingente, vt canitiem tegeret epigramma:

> *Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis*
> *Tam subito Coruus, qui modo Cygnus eras.*
> *Non omnes fallis, scit te Proserpina canum,*
> *Personam capiti detrahet illa tuo.*

Est autem ator Corui adeò intẽsus, vt præ nimia nigredine cærulus quodammodo appareat, Apuleio teste. Hic omnium animalium colore esse tenacissimo ab Arist. traditur, quod reliqua omnia colorem ab aquis mutent, præter Coruum, vt citat [b] Scaliger. Alibi tamen albi reddun tur vtroq; teste. Oculi Coruis lucidi. Vnde qui tales habent, homines, Coruos hac parte referre, & libidinosos esse [c] Aristot. tradit. Rostrũ ei robustũ, prædurum, crassum, acutum, nonnihil aduncum, aterrimũ, vtrisq; marginibus incidens, aptissimũ non solùm ad cadauera dilaniãda, aliaq; duriora, vt nuces, iuglandes & similia rũpenda, verùm ad pugnandũ etiam, secus tamen atq; Aquilis & Accipitribus aduncum. Huic. n. aduncitas statim à rostro incipit, illis non item.

Magnitudo.
Color.
Lẽtinus capillos tingens.
[a] *Cant. 8.*
[b] *Lib. 2. de caus. plant. cap. 17.*
Albi Corui.
Oculi.
Rostrum.
[c] *In Physiogn.*

Imprudentium Physiognomia. Lingua Corui. [d] 8. *Histor cap.* 12. Disputatur an Coruus pulcher an deformis sit dicēd°. [e] *Lib. 1. Epigrammat.*

Quare Coruis comparantur ab Aristotele, qui nasum statim à fronte aduncum obtinent, (ἐπίγρυπον) ac imprudentes habentur. Linguam ei natura largita est nigram, crassam, latam in apice, ad radicem verò probè rotundam. Vnde cùm iuxta [d] Aristotelem aues, quibus lingua est lata, ad imitandum sermonē humanum, cæteris sint aptiores, non mirum si & Coruus, quæ doctus est, verba facilè pronunciet. Hoc habitu, ac forma præditum, multi, vt video, dubitant, pulcherne, an deformis vocandus sit. Apud Apuleium à callida vulpe astutè tanquam speciosus laudatur, his verbis: *Quantum ad decorem, pluma mollis, caput argutum, rostrum validum. Iam ipse oculis perspicax, vnguibus tenax; Nam de colore quid dicam? Enimuerò cùm duo colores præstabiles forent, piceus, & niueus, quibus inter se mox cum die differunt. Vtrumq; colorem Apollo suis alitibus condonauit, candidum Olori, nigrum Coruo.* E contrario verò apud [e] Martialem.

Sic niger in ripis errat cum forte Caystri,
Inter Ledæos ridetur Coruus Olores.

Coruus absente Gracculo pulcher.

Sic in ea parœmia, qua dicitur, *Coruus absente Gracculo pulcher,* tanquam absolutè deformis perstringi videtur, & etiam Gracculo, qui tamen ipsi est congener, postponi. Verùm ego hac in parte nil iudico, hoc tamen assero, ijs, qui Coruum ingenij exercitandi causa prædicare, tanquam speciosam auem volent, non defutura sua argumenta, vel ab eo, quæ maximè in Coruo ridetur, saturrimæ nigredinis splendore, à quo non puduit sponsam sui sponsi in sacris illis Canticis comam commendare, vbi ait: *Cincinni eius condensi, & nigri velut Coruus.* Possent in hanc rem plurimæ coloris nigri laudes in medium adferri, sed eas, quibus otium erit, relinquimus. Hoc obiter dicimus, si Coruum nigredo sua deformem faciat, omnia nigra pari ratione pro turpibus reijcienda esse. Atque ita maiorem auium partem. Si verò color is cuipiam adeò exosus est, haudquaquam ille deformes Coruorum pullos iudicare cogetur, qui initio ætatis minùs nigri esse dicuntur, adeò vt ob id à parentibus tāquam sibi dissimiles derelicti, tantisper alimonia destituantur, donec proprium ipsis atrorem induisse viderint. Quinetiam adultos Coruos albos videre est, olim quidem raros, iuxta illud Iuuenalis.

Corui pulli quamdiu, & quare à parentibus deserātur. Corui albi. [f] *Li.19.c.8.*

—— *Coruo quoque rarior albo.*

At nunc nostro sæculo frequentiores. Scribit [f] Olaus Magnus in regionibus Septentrionalibus quibusdam Coruos albos abundè cōspici, & Gybertus Longolius *Coruum album*, inquit; *in Noruegia videre raritas nulla est*: vt & in insulis Oceani Deucaleonei, quæ Daniæ Regi parēt, vt tradit Boterus. Ioannes Carus, qui cum Hispanis in nouum orbem nauigauit, albas Merulas, & Coruos frequentes illic se vidisse asserit. Eosdem in Anglia quoque reperiri fidem mihi fecit Regis Gallorum Henrici III. ad Summum Pontificem Sixtum V. Legatus D. Ioann. de Vulcob, qui vnum apud Regem ali aiebat, ipsiq; à Regina Angliæ muneris loco missum, sermonis & venatus peritum, aspectu pulcherrimum. Visum sibi similem vndiquaque candidissimum in aula Serenissimi Cliuiæ Ducis optimi D. Ioannis Vvilhelmi, coniugi eius Illustrissimæ Principi Iacobæ Marchionissæ Badensi Heroinæ pientissimæ, ac fidei catholicæ propugnatrici fortissimæ, dono datum, fandi gnarum, mihi asseruit piæ memoriæ Leonardus Cansarts Hasselensis Tungrus Medicinæ Doctor, meus discipulus, cuius opera in hoc opere plurimùm vsus sum. Similiter patrum nostrorum memoria apud Alphonsum Siciliç Regem Perottus, dum Neapoli sub Callisto Pontifice esset, Coruum miro candore se vidisse scribit, & à Rege Britanniæ illi missum. Albertus, qui ante trecentos annos vixit. *Monedulas*, inquit, *iam vidimus propter frigus regionis nasci albas, & similiter Coruos; figura quidem indicante eas verè esse de specie Coruorum, & Monedularum.* [g] Ptolomæus refert Lestorum Indiæ regionem extra Gangem, cuius incolæ syluestres, ac feri in cauernis, ac speluncis degunt, Coruos & Psittacos candidos ferrè. Quinimò ipse [h] Aristoteles Corui albi sua tempestate visi, oculatum sese testem præbet. Alioquin *vnicolora*, qualis Coruus est, *nunquam mutari, nisi per effectum*, ait, *idq; rarò*. Multi sunt, qui affirmant ob aspectum niuium niuosis in locis fieri, vt animalia multa candida nascantur. Videmus in Scythia, in Pyrenæis, in Alpibus Vultures, Aquilas, Accipitres, Miluos, Vulpes, Vrsos, Coruos albos. An verò eiusdem aquę alimentum, an solum loci frigus id efficere queat, considerandum id esset accuratiùs; Sed hæc res alterius loci est, & instituti. Imò verò si quæ fabularum est authoritas.

Coruus albus apud Regē Galliæ, & ducē Cliuiæ. [g] Lib.7. [h] 5. de Generat. ca.6. Animalia quare alba euadant.

Albus erat quondam volucris Phœbeia Coruus
Nunc importunæ præmia vocis habet.

[i] *Li.2.Erot.* Coruus vt albus fiat.

Vt inquit [i] Strozza; nempè ab Apolline ob linguæ intemperātiam in nigram auem mutatus, qua de re pluribus ex Ouidio in fabulosis agemus. Non desunt, qui arte nigredinem, quam inseparabilem facit Aristoteles, à Coruo tolli posse nugantur. Quidam enim dealbatum iri Coruum affirmant, si ouum eius pinguedine, vel cerebro felis illitum, Gallinæ albæ loco frigido incubandum supponatur. Alij vrtica minori ouum sæpius confricari volunt. Sed hæc friuola

friuola ego, & nugis similia existimo. Quod autem ad albos Coruos attinet, cùm nigredo Aristoteli in Coruo accidens sit inseparabile, quod nempè à subiecto citra illius corruptionem nequeat auferri, dubitauerit quispiam, num eiusdem reuera cum nigris vulgaribus sint speciē, an verò discrepent, præsertim cùm [k] Galenus in Lycum inuectus, in hæc verba scribat: *Lycus dum palam est eum, neque vera loqui, neque eadem cum Erasistrato, similis videtur Coruo albo, qui nec Coruis alijs admisceri possit ob colorem, nec Columbis ob magnitudinem.* Verùm cùm color omnis, neq; specificam aliquam differentiam constituat, aut rei naturam mutet, præterea cùm in cæteris omnibus, cùm externis, tùm internis actionibus, vt sunt magnitudo, figura, vox, ingenium, ac mores ijsdem omninò vterque Coruus albus scilicet, & niger conueniant, statuendum planè est, eas essentia haudquaquam differre, teste Philosopho haud vulgari Alberto Magno, cuius hæc verba sunt. *Coruos iam vidimus propter frigus regionis nasci albos, figura quidem indicante eas verè esse de specie Coruorum.* Hæc autem extrinseca Corui constitutio est. *Coruus*, inquit, Aristoteles, *pro ingluuie gulam habet patentiorem propè ventriculum*, idest, œsophagum quà desinit in ventriculi orificium, latum obtinet. Hoc ipsum ex Aristotele Plinius transferens tradit: *Aues quædam carent sinu illo, in quem ex gutture demittunt, concoctione maturata, sed gula patentiore vtuntur, vt Gracculi, Corui.* Coruis, idest, Coruini generis auibus, alijs ventri, alijs intestino fel iungitur [l] Aristoteli. Fel renibus, & parte tantùm altera iungitur intestino in Coruis &c. Plinio. Fęces seu excrementa Coruorum alba esse Horatius testatur eo versu:

Mentior, at si quid merdis caput inquiner albis
Coruorum.

Coruus albus an diuersæ speciei à nigro.
[k] *Lib. 1. de facult. nat.*
Color non constituit differētiā.
Coruus albus nō differt speciē à nigro.
Gula Corui.
[l] *2. Histor. cap. 15.*
Fel Corui.
Fæces.

LOCVS.

CORVI, quantum ex eorum natura, victu, & authorum scriptis colligimus, non vno aliquo loco degunt, sed cum polyphagi, & penè pamphagi siue omniuori sint, modò humidis locis, quo piscibus in littus eiectis, ac mortuis pascantur, modò agris cultis, ut insecta, & vermes insectentur, modò locis desolatis, ut cadaueribus se expleant, uiuere comperiuntur. sæpe etiam in medijs urbibus, & in celsis ædificijs, turribus, arboribus, ubi fructus & fruges congerere solent in hyemem, nidificant. Aquis insigniter oblectantur in primis, ut Theon Arati interpres scribit, cùm ut retorrida sua corpora humectent, tùm ut humidum inde cibum, scilicet

Quos freta destituunt nudos in littore pisces,

nanciscantur. Hoc argumento [a] Cęlius Rhodiginus Coruum à Floro historico Satyriam auem à Satyra palude dictam conijcit, tanquam paludosa loca amantem. A Coruorum frequentia apud Artemidorum lacus ad oram Gallici Oceani Coruorum nomen fortasse inuenit, cuius [b] Strabo meminit. In agro item uberrimo gregatim feruntur, cuius bonitatem frequenti suo numero prodere solent, nosq; , ut monet Cato, docere, *dum recens vomere proscissam exquirunt, aratoris vestigia insequentes.* Contra uerò *per sterilem agrum, & infructuosum*, ut inquit [c] Aelianus, *bini volare solent.* Locis item arctioribus, & ubi non satis cibi pluribus, duo tantùm teste [d] Aristotele incolunt. Vnde in Cranone Thessaliæ oppido iuxta Tempe, nunquam plures duobus reperiri Coruos, Hæcateus, [e] Aristoteles, & Plinius memorant. Quin & solitudinē amare eos commune hoc prouerbium, Βάλλ' ἐς κόρακας, innuit. Cùm enim cadaueribus delectentur, fit, ut in locis solitarijs, & quę ob cadauerum putorem, & horrorem homines fugiant, ut sunt ea, in quibus de sontibus supplicium sumitur, aut ubi iumenta, aut alia bruta morbo extincta à deglubitoribus excoriātur, coire plerumq; ac conspici solent. Vnde Horatius dicebat.

Non pasces in cruce Coruos.

Coruum solitudinem affectare etiam sacrę literę testantur. [f] Esaias Propheta, cùm urbem desolaturam iri significat, & habitatoribus desertam, inquit: *Ibin, & Coruum habitatores in ea* tanquam aues solitudinis amicas. Summa etiam nonnunquam arborum cacumina incolere uisitur. Nihilominus tamen ab [g] Aristotele Coruus etiam inter eas aues recensetur, quę in urbibus pręcipuè uiuant. In his ipsis uerò loca maximè edita habitat, ut turres. Refert Albertus Magnus Coruos in Gallię quadam ciuitate, quę Coruatum uocetur, annos plus quam centenos continuos in turri quadam egisse, nec locum unquam mutasse, etiamsi subtractis pullis iniuria afficerentur; ex quo & constantes & loci, cui semel assueuerunt, amatores esse intelligimus. Regionem etiam nunquam mutant, aut in latibula se abscondunt, ut multę aues ingruente hyeme. Semper apparent, ut pręter experientiam Aristoteles quoque docet. Natura igitur seu temperies eorum cuiusuis aëris mutationem facilè tolerat, & quemadmodum ob diuersissimum

Victus coruorum.
Aquis gaudent corui.
[a] *L. 19. c. 15 Lect. antiq.*
Lacus coruus dictus.
Satyria auis.
[b] *L. 4. Geog.*
Fertilitatis agrorū signum, itē & sterilitatis.
[c] *L. 2. de animal. c. 48.*
[d] *9. Histor. cap. 31.*
Cranonem duo corui incolunt.
[e] *In mirabilibus.*
cur solitudinē amēt.
[f] *Cap. 34.*
[g] *9. Hist. c. 34.*
Coruatum Gallię vrbs
Cur loca non mutēt & cur quęuis loca incolant.

simum victum non hunc, aut illum peculiariter sibi locum deligant, sed dummodo alimētum suppetat, degere facilè sustinent, ita etiam non vna aliqua orbis plaga, aut regione, sed vbiq; ferè terrarum abundant. Theophrastus tantùm citante Plinio in Asia nonnasci, sed inuectitios Coruos esse asserit.

VOX.

Vocum numerus.

CORVVS maximè omnium auium, inquit Aelianus, multos clangores, & varias voces fundit. Quarum multitudinem Fulgentius certo numero determinare ausus est, vt author libri de natura rerum citat, sexaginta videlicet quatuor. Hanc varietatem [a] Porphyrius in diuersos alitum affectus, nec malè referre videtur. Huic suffragabatur [b] Virgil.

Vertuntur species animorum, & pectora motus
Nunc alios, alios dum nubila ventus agebat
Concipiunt.

[a] Lib. 3. de abstinendo ab anim.
[b] Georg. 1.
[c] Lib. 4. de rer. natur.

Item [c] Lucretius:

Longè alias alio iaciunt in tempore voces
Et cùm de victu certant prædaq; repugnant.
Et partum mutant.

Et alibi.

——Mutant cum tempestatibus vna
Raucisonos cantus Cornicum sæcla vetusta
Coruorumq; greges, &c.

Itaque cùm Serenitas aduentura est,

Tum (vt ait Virgilius) *liquidas Corui presso ter gutture voces,*
Aut quater ingeminant.

Pluuiarum præsagiū.

E contrà cùm imbres imminent, grauem vocem subinde repetunt, aut magnæ pluuiæ stillas voce imitantur & subinde proferunt κλαξ, vel confusam instar stillarum pluuiæ vocem edūt, vt Aratus docet, vel, vt inquit Plinius, *veluti singultiendo latrantes* carptim vocem resorbent. Quod si ventosa instet tempestas, eum latratum continuant. Alioquin propriam, & naturalem vocem teste Nonio, crocitum veteres esse voluêre, quem nullo pathemate, aut aëris tempestate immutatus occinat, vt ex [d] Plauto constat de Coruo loquente:

Venti.
Crocitus quid.
[d] In Aulularia.

Simul radebat pedibus terram, & voce crocibat sua.

Ita legit Nonius, vt à crocio verbo quartæ coniugationis, crocitus nomen quartæ item declinationis deriuetur. Alij tamē, & pleriq; pro crocibat legere malunt crocitabat. A Corui enim voce, à qua iuxta Varronem haud secus atque Cuculus, aliq; multę, Coruus nominatus fuit, fit factitium verbum croco & crocio, à quo crocito. Inde verò crocatio, & crocitatio, & crocitus deducuntur, quæ sunt, inquit [e] Pompeius, Coruorum vocis appellationes. Etsi igitur crocitus sit Coruorum, [f] Plautus tamen eos cantare dixit, vt Nonius refert. Mihi sanè admodum impropria videtur istæc cantatio, ingrata certè & obstrepera. Allegoria est quod [g] Symmachus habet. *Quid tibi*, inquit, *inter rauca cornua Coruorum strepitus blandiatur*. Cùm enim hic locus aliter aliquando lectus fuerit, nempe hoc modo. *Quid tibi inter rauca cornua eorum blandiatur strepitus?* Franciscus Iuretus omni pignore contendere audere se ait, restituendum esse locum, eo quo diximus, modo. Vt videlicet hic sit sensus. Quid tibi inter media cornua & castra versanti, lenocinari possit oratio mea tam inconcinna, tam illepida, quam Coruorum crocitantiū strepitus? Nam sanè per rauca cornua tubas intelligit, quarum frequens vsus est in exercitu. Inelegantem verò scriptorem Coruo comparari non nouum est, cùm Persius in anteloquio Satyrarum ceu rem nouam & insolentem proponens, dicat *Poëtas Coruos, & poëtridas Picas cantaturas pegaseum melos, si modo illis spes nummi refulserit.* insinuans Coruos nihil minus quàm canere solere, ideoq; multò minus dulce melos personare. Vnde Lucretius, etsi & ipse cantum Coruis attribuere videtur, dictionis tamen improprietatem apposito admodum epitheto minuit, cùm ait:

Coruus à voce dict⁹.
[e] Lib. 3.
[f] In Aulularia.
[g] Epist. 74.
Symmac⁹ correctus.
Scriptor inelegās Coruo comparatus.

Mutant cum tempestatibus vnà raucisonos cantus, &c.

Hinc & alij quouis potiùs, quàm cantus nomine vocem eius exprimunt. Albertus auem, valdè clamosam vocat. Eodem sensu Coruum vocalem Cæsar Germanicus dicit eo versu:

Auis clamosa.
Coruus vocalis.

Vocalis vostro Corui super hydraq; lucet.

Plinius *latrare* dixit. Vergilianus patria, & cantu Baptista ille *increpitare*:

Latrans.

Increpitans Coruus volucresq; ferasq; fugaret.

Increpitās.

Quod quidem epitheton ex suo Virgilio desumpsisse videtur:

Et è pastu

—— Et è paſtu deſcendens agmine magno
Coruorum increpuit denſis exercitus alis.

Auienus Aratum transferens ſtridentes Coruos facit.

—— Et tenui dum ſtridunt gutture Corui.

Stridens.

Ex his intelligimus Coruo vocem minimè ſonoram eſſe, ſed raucedine, & ſtridore quodam aures offendentem, ac veluti aſperitate quadam radentem. Quam quidem Græci verbo quodam proprio, quod aſperæ ſit pronunciationis, expreſsêre. Κρώζειν enim, aut Κρώζειν, vt docet Varinus, verba apud Græcos dicuntur de voce Cornicis, aut Corui per onomatopęiam, propter aſperitatem, & vocis veluti ſcabritiem. Audio Germanis vocẽ ſuã Cymbricã Kratzen idem eſſe quod ſcabere. Sanè vox illa cras, tàm eruditis, quàm idiotis cùm olim, tùm nunc Coruino, ideſt, Coruo propria perhibetur. Author libri de natura rerum, *Coruus*, inquit, *auis clamoſa, nihil aliud ſonare nouit, quam cras cras*. Huc non incõcinnè adducere licebit, quod D. Athanaſio accidiſſe [h] Sozomenus inter ſcriptores Eccleſiaſticos non infimus tradit, è quo interpretationem huius Coruini cras, diſcere poterimus. Inter cæteras, quibus virum hunc diuinum cùm pagani, tùm Arriani affecêre, contumelias: in crimen ab iiſdem falsò vocatus eſt, quòd quædam per præſtigias magicas faceret. Nam fama eſt, quodam tempore, cùm per plateas ciuitatis incederet, fortè fortuna Coruum *verſus eum volitantem crocitaſſe, turbamq́; Gentiliũ* caſu aſtantem eum, tanquam præſtigiatorem irriſiſſe, atque adeò poſtulaſſe, vt quid dixiſſet Coruus eis memoraret; *Illum autem leniter ſubridentem* dixiſſe, cras; quod Latino ſermone diem proximè ſequentem ſignificat. Quare cùm iſtam vocem emiſerit, obnuntiat vobis diem craſtinum vobis peracerbum fore, præmonſtrat enim vobis mandato Imperatoris prohibitũ *iri, ne veſtrum diem feſtum, qui proximè ſequitur,* celebretis. Quæ Athanaſij prædictio, licet ipſis videretur ridicula, vera tamen extitit. Hinc ortum eſt, vt homines differre paratos, & procraſtinatores Coruos imitari vulgò dicamus, & Coruinum cras canere. Qua de re [i] D. Auguſtinus ita ſcribit. *Cras cras Corui vox eſt; ipſa res eſt, quæ multos occidit, cùm dicitur cras cras, & ſubitò oſtium clauditur. Remanſit foris cùm voce Coruina, quia non habuit gemitum Columbinum.* Quare rectè monet Poëta:

Kρώζειν
Kratzen.
Cras vox Corui.
D. Athanaſij præſagium à voce Corui.
[h] *Lib. 4. hiſt.*
Procraſtinatores cur ui dicti.
[i] *In Euang. Matt. c. 17.*

Tolle moras, nocuit ſemper differre paratis.

Et antiquus ille rythmus incerti authoris.

Linque coax ranis, cras Coruis, vanaq́; vanis.

Procraſtinatio nocet.

[k] Iſidorus vocem hanc ſuam naturalem è profundis haurire præcordijs Corunm, ac è pectore velut grunniendo educere, vnde Coruos à cordis voce neſcio, quàm rectè dictos eſſe conijcit. Quæ verò hactenus de Corui voce à nobis expoſita ſunt, de natiua ſaltem, & quam ſua ſponte, nullam etiamnum hominum arte aliam edoctus edit, intelligẽda veniunt. Alioquin & brutorum, quàm plurium, & hominum voces ſolertiſſimè imitatur. Quæ ratio eſt, vt præter ſuperiùs enumerata alia ipſi epitheta, quæ nimirum ad vocem pertinent, ab authoribus attribuantur, dum nunc loquacem, nunc garrulum, nunc alio ſimili nomine appellant. Qua de re infrà pluribus agemus.

[k] *Lib. 12. Orig. cap. 7.*
Iſidori error.
Coruus alias voces imitatur.

ODORATVS, VOLATVS.

CORVORVM odoratus ſagaciſſimus ſanè eſt, & Vulturum fortaſſis haud impar, de quo abundè cùm loquuti ſimus, ſuperuacaneum iudico. Lucretius Coruos quietẽ odiſſe, & frequenti obuolitatione gaudere innuit, dum ait:

Volatus.

Conueniebat enim Coruos quoque ſæpè volantes
Ex albis album pennis iactare colorem.

Simili ratione, & Baptiſta Pius mobilitatem ijs attribuit:

Mobilior Coruis, ſatyriſq́; fugacibus.

Volatum tamen grauiorem, & tardiorem eos exercere quis coniecerit ex hac [a] Plutarchi hiſtoria. Titus Imperator cùm in Iſthmijs aliquot Græcorum ciuitatibus libertatem donaſſet, ea per Pręconem promulgata præ immenſa vocis gaudentium multitudine, ac magnitudine accidit, vt Corui, qui fortè ſuperuolabant deciderẽt in ſtadium, aëre diuiſo. Nam cùm vox permagna, inquit, editur, ipſius vi disiunctus aër nullam volantibus firmitatem exhibet. Vnde aues clamoris ictu tanquam ſigitta quadam ſauciatæ, exanimes concidunt. Poteſt etiam quidam aëris vortex, ſicut & pelagi eſſe qui violento impetu circumagat. Idem Dion teſtatur in Pompei rebus, ſcribens populi clamore diſſono ſuperuolantem Coruum grauiùs ictum decidiſſe ὥσπερ ἐμβρόντητον tanquam attonitum. Verùm, vt uidetur, ſi Corui aut tam pernici, agiliq́;

[a] *In Flaminio.*
Corui ex aere decidunt.

CORVI ICON, QVAE PONI DEBEBAT Pag. 690

agiliq; tamq; vegeto, ac vehementi impetu in volatu suo vterentur, more Accipitrũ, aut aliarum etiam auicularum, non ita facilè uocum ictu uelut deturbati in humum delapsi fuissent. Sed cùm (ut Fausti uersu utar)

Non regeret volucris nigrantes Delphica pennas,

aut ob corporis pondus, aut ob imbecillitatem, seu impotentiam quandam uolandi, hinc factum uerisimile est, ut aeris uerberationi resistere nequiuerint, quemadmodum & pisces in procelloso mari difficiliùs multò nare consueuerunt, quàm in tranquillo; alij tamen alijs ægriùs, uel commodiùs pro innata uelocitate, & agilitate, sic Delphini impetum non ita quidquis remoratur, ut alium quempiam piscem cętumuè. Volatui sanè natatus ualde similis est. Baptista Mantuanus natare Coruos dixit his uerbis.

Et nemorum densas crocitans natat agmen ad vmbras.

Et Miluus caudæ suæ flexu in aëre, gubernandæ puppis in aqua rationem videtur docuisse.

Corui cur ita deciderint.

Pisces quãdo minus, vel magis natent.

Volatus, & natatus similes.

CIBVS, POTVS.

CORVI uoracitas multis authorum locis famosa est, alioqui re ipsa notissima. Hinc Lucano famelicus appellatus fuit:

Vultur edax, auido Coruus famelicus ore.

Prudentio vorax.

Nam si ferina immanitas
Mansuescit, & clementia
Coruos voraces mitigat.

Et alibi:

Quod canibus donet Coruisq; edacibus vltrò.

Similiter Lucianus, *Parasitos quosdam* Coruis comparat, qui nusquam nisi in mensa adsint: *Salue here*, inquit, *fac vt istos adulatores sacrilegos obserues, qui nusquam adsunt, nisi in mensa, præterea à Coruis nihil differunt*. Coruus autem, si quæ alia auis, unde uel maximè uoracitatem eius liceat colligere, polyphagos est, uel pamphagos. Hinc Macrobius. *Corui, & Cornices*, inquit, *multiplici cibo vtuntur, omnibus cadaueribus inhiant, vniuersisq; seminibus insidiantur, fructus arborum persequuntur*. Reuera profectò instar rapacium, carniuori sunt; instar Gallinaceorum, frugilegi; instar Picorum uermiuori; instar Steganopodum pisciuori, deniq; multarum aliarum carpophagarũ more seminibus, & fructibus uescuntur. Carnem appetunt cùm crudam, qua Ornithologus Coruiuos pullos aliquandiu se nutrisse testatur, (nos auiculas uiuas eos corripuisse Accipitrum instar, easq; & deuorasse uidimus.) tùm uel maximè morticinam, idest, animalis cuiuspiam non recens mactati, sed per se nulla ui externa, at morbo extincti, quàm auidissimè haud secus, atque Vultures prosequuntur.

Nigrantesq; petunt proiecta cadauera Corui.

Hinc Prouerbium Βαλλ' ἐς κόρακας: & illud [a] Horatij.

—— *Non pasces in cruce Coruos.*

idest, non suspenderis, quod suspendio extinctorum cadauera Coruis gratissima sint. Vnde Mantuanus inquit:

Corne vorax inuade istud mortale cadauer.

Et Beroaldus inter fęda animalia ipsum enumerat:

Intestina canes, omentum, & viscera Corui
Discerpant, rabidæ cætera membra lupæ.

Item [b] Scaliger.

Ast illi caput, atque rotantia pectora circum,
Funduntur Picæ ignauæ Coruiq; seguaces,
Sollicitataq; Vulturij gens improba odore.

Et Latinos sequuti Hetrusci, [c] Ariostus:

D'ogni salute hor desperato Gano
Di Corui, & Auoltor ben si vede esca,

Et [d] iterum:

Io non ti posso dir, quanto m' incresca
Del mio Signor chè sia rimaso al piano
Per Lupi, e Corui, oime troppo degna esca.

Voracitas.

Parasiti Coruis cõparari.

Corui omniuori.

Cadauera ꝓsequitur Coruus.

[a] Epist. 7.

[b] In hymnis

[c] Cant. 4. in Addit.

[d] Cant. 18. stan. 168.

Et rursus

Et rursus vbi Orlandum Gabrinæ Comites occidentem introducit:

Et quelli attacca per viuanda al Corbo

ad sorbum arborem scilicet, vt superiores eius versus indicant. Item [e] alibi:

E gli fecion veder come il fidele
Popul preda de Lupi era, e di Corbi.

Item [f] Torquatus Tassus, quem doctissimū Poëtam, Homerum Hetruscum nominare soleo, ita Tancredin inducit loquentem:

—— Adunque resta
Il valoroso Argante à i Corui in preda?
Ah per Dio non si lasci, e non si frodi,
O de la sepoltura, ò de le lodi.

Et [g] alibi simpliciter de Auibus, quas ego vel Coruos, vel Vultures interpretor, dixerat apud eūdem Argillanus Ariodinum moribundum alloquens:

—— Hor tu quì mori in tanto
D'augei pasto, e de Cani, indi lui preme
Col piede, e ne trahe l'alma, e'l ferro insieme.

Item rursus alibi Argantem inducit iurantem, iuramentiq; Hierosolymam & cælum ipsum testes citantem, sese nūquam ensem à latere depositurum, priusquam Tancredim occiderit, Coruisq; cadauer eis exposuerit:

Odi Gierusalem ciò che prometta
Argante, odil tu Cielo, e se in ciò manco
Fulmina su'l mio capo, io la vendetta
Giuro di far ne l'homicida Franco,
Che per la costei morte à me s'aspetta,
Ne questa spada mai depor dal fianco
Insin ch'ella à Tancredi il cor non passi,
E'l cadauero infame à i Corui lassi:

Non iniuria ergo Diogenes dicere solet multò præstare in Coruos, quam assentatores incidere. Illos quippè mortuos, hos viuentes deuorare. Ioannes Boterus refert Azzanegos populos Coruorum volatum sequi, vbi iter per suas regiones facere instituunt. Corui enim rectà ibi ad loca cadaueribus plena, quorū ibi ingens copia est, feruntur. Quinimò pro pessimo solet haberi signo, si Corui à cadauerū esu, abstinere uisi fuissent, utpotè quibus maximè delectarentur. Thucydides refert in sæuissima illa Atheniēsiū pestilentia, cadauera passim insepulta, & ab omnibus animalibus intacta iacuisse, aut si fortè ea gustassent, protinus interempta fuisse. Hinc & Corui circa cadauera obseruari minimè conspiciebantur, ita vt vel illud alimentum, quod naturali quadam propensione (quantumuis putidum ac putridum) summaq; auiditate, ceu gratas admodum cupedias alioquin expetunt, auersarentur. Licet verò morticinijs vescantur omnium lubentissimè, nonnunquam tamen frugibus victitant, si illa desint. Ornithologus refert se pullum Coruinum pane aqua madido aliquādiu aluisse. Quod præter naturam eius minimè videri debet: cùm aliæ Coruini generis aues frugibus atque cibo potissimùm vescantur, adeò vt Monedula, & Cornix spermologa carnes omninò non gustent, ideoq; Spermologi Aristoteli, idest, frugilegæ à frugum esu dicantur. Pisces etiam edunt cùm viuos si fortè nacti fuerint, tùm mortuos maximè. Ita Delphini cùm pompylum gustarint, inefficaces & stupidi redditi, fluctusq; in littora eiecti, à Coruis, Gauijsq; & cæteris maritimis auibus exeduntur, vt Aelianus tradit. Hinc apud Anglos lege cautum est, sub graui mulcta, ne quis vim Coruis inferat, eò, quòd non solùm cadauera eius insulæ, sed & pisces à mari in littore destitutos absumant, quorū alioquin putrilaginosus ac fœtidus habitus aërem inficeret, vt author est [h] Petrus Bellonius. Vermiuori præterea sunt, vnde fit, vt in agro recens vomere proscisso frequentes ac gregatim obuolitantes conspiciantur, nempè vt Lumbricos, aliaq; insecta, quæ antè tellus occulebat, nunc verò aratro aperta magna copia promit, depascantur. Docet hinc terræ bonitatem cognoscere Cato, quem Plinius citans, in hæc verba scribit: *Terra tenera est* (vt Cato vocat) *colore pulla, temperatæ vbertatis, mollis facilisq; culturæ,* &c. *quam recentem exquirunt, improbæ alites vomerem comitantes, Coruiq; aratoris vestigia ipsa rodentes.* Quin & hydrum ab [i] Ouidio cepisse fingitur, quod etiam serpentibus fortè uescatur. Fructuum quoque omne genus cibum ipsi præbet cùm poma, tùm nuces, & in primis ficus, vt Archilochi apud [k] Athenæum hoc docet distichon:

Ficus, quæ pascit Coruos, petrosa videtur,
Quæ capit externos blandula Pasiphile.

Occasio

[Margin notes:]
[e] Canti. 27. Stan. 34.
[f] Cantic. 29. Hierolymæ liberatæ.
[g] Cant. 9.
Diogenis dictum de Parasitis.
Azzanegi Coruos cur sequantur.
Augurium pessimum.
Atheniēsiū maxima pestis.
Frugibus vescuntur Corui.
Spermologi Aristot.
Pisces edūtur à Coruo
Anglorum lex de Corui cæde.
[h] Lib. 6. de Auib. c. 1.
Vermes edit Coruus.
Coruus cur hydrum cepisse dicatur.
[i] 2. de Fast.
Fructibus Coruus pascitur.
[k] Lib. 13.

Occasio hinc data fabulæ, qua Ouidius comminiscitur Coruum ficus edendæ cupidine illectum, neglecto Apollinis mandato, qua aquam è fonte haustam adferre erat iussus, sub arbore expectasse, donec ficus maturescerent, vt ijs potiri posset, quod hi versus indicant.

Stabat adhuc ficus duris densissima pomis,
Tentat eam rostro, non erat apta legi.
Immemor imperij, sedisse sub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq; satur, &c.

Aelianus aliter rem narrat, & à segete moram Coruo iniectam fabulatur, inquiens; *Coruus magna segete inuenta adhuc viridi inuestigare volens granum frumenti, expectans donec maturuisset, mandatum Domini neglexit.* Verùm quamuis hæc fabulosa sint, neutrum tamen Coruorum naturæ repugnat, non minus enim frumento, quàm pomis eos vesci paulò antè docuimus. Neque à Cerasorum esu quoque abstinent, imò verò tam auidè ea appetunt, vt cum pediculis suis simul ea deglutiant, tantum abest, vt intus reclusa officula respuant. Verùm hoc loco obiter Iulij Cæsaris Moderati Ariminensis viri fide dignissimi, & in arcanis naturæ indagandis indefessi obseruantiunculam super hac re, cùm quòd mira sit, & auditu insolens, tùm quòd nemò quid tale de eo memoriæ mandauerit, adijcere placuit. Est autem istæc: Cùm vir ille Coruum fortè domi suæ aleret, carnemq;, panem, necnon & fructus exhiberet, fortè in Cerasa incidens, ea quoque illi manducanda tradidit, quæ Coruus auidissimè arrepta vnà cũ officulis, necnon & adhærentibus pediculis deglutiebat, & cùm mox à binis horis pulpam per sedem reijceret, eodem tempore pediculos & ossa per os reuomebat. Tum vir ille rei insolentiã miratus, pedes agnorum in frusta concisos, Columbaceos uerò & Gallinaceos integros, exhibere cœpit, & horum quoque ossa per os eodem tempore regurgitasse uidit. Nunc ut Corui pastum abundè omnifario eduliorum genere splendidum explicuimus, superest, ut etiam quo genere potus & quando utatur, uideamus. Fons aquæ gelidæ siticulosum Coruũ recreat, reliquo quidem anni tempore, uerùm æstate immensa siti torqueri fertur. Idcircò authori Priapeæ siticulosus dicitur:

——aut Coruus nouit siticulosus.

Huius rei causam ex recentioribus Leonicus Thomæus indagans ita disputat Cur Corui æstate, sexagenis (ut aiunt) diebus ægrotare dicuntur? id autem siti maximè contingere credunt, unde & siticulosi sunt appellati? An quòd alui profluuio tunc maximè tentãtur hæ uolucres & malè habent? Ne igitur cõgenito naturaliq; morbo humiditas extrinsecus addita incrementa suggerat, ab omnimodo se abdicat potu. Non igitur, quia sitiunt, laborant, idcircò sitire naturaliter cupiunt. Solutio huius problematis petita est ex[1] Aeliano ita scribente: *Coruus quòd æstiuo tempore alui relaxatione se laborare sciat, idcircò ab humidis cibis se continet.* At Simocatus non ab humidis cibis, sed à potu Coruum abstinere tradit, propter uêtris profluuium. Hyginus aliã adfert causam, negans eum, quamdiu ficus coquuntur, bibere posse, quia tunc guttur habeat pertusum, quo quicquid hauritur, denuò effluat. Alij causam in fabulam referunt, & Coruum ab Apolline, quòd ad aquam puram è fonte hauriendum missus, diutiùs hæsisset, hac cessationis pœna mulctatum, ut quamdiu ficus maturescunt, id est, ante autumnũ siti ægresceret, quia uidelicet harum edendarum desiderio sacrificaturo Phœbo in mora fuisset aquam expectanti. Namque apud Ouidium Coruo hoc pacto minatur:

At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.

Quæ sanè pœna, sic satis grauis ipsi inflicta haud leuiter ipsum cruciat, cùm natura sua potus admodum sit appetens, & sitis impatiens. Quod quidem uel ex eo colligere licet, quod [k] Plinius, uti rem gestam narrat. *Tradendum*, inquit, *putauêre memoriæ quidam, visum Coruum per sitim lapides congerentem in situlam monumenti, in qua pluuia aqua durabat, sed quæ attingi non posset, ita descendere pauentem expressisse tali congerie quantum poturo sufficeret.* Verisimile sanè est intollerabilem eam sitim hoc à Coruo extorsisse ingenium, iuxta illud Virgilianum;

——Labor omnia vincit
Improbus, & duris vrgens in rebus egestas.

Et illud Persianum:

Paupertas inuenit artes,

Coruus cerasis vescitur. Iulij Cæsaris Moderati obseruatio.

De Potu Corui. Coru' quãdo siti torqueatur. Cur æstate ægrotat q̃stio.

[1] Lib. 1. de Anim. c. 47.

Quàm diũ non bibat

[k] L. 10. c. 47 Corui astus

RAPACITAS. PVGNA.

Coruus rapaces æmulatur.
Alauda à Coruo capta.
Passer captus.
[a] Lib. 3. de anim. c. 43.
Coruus à pullis deuoratus.
Coruus ad venationẽ institutus.
Lepus vocem Corui timet.
[b] L. de anim. 13. cap. 11.
[c] L. 2. c. 51.
Corui audacia ad Aquilã accedit.
[d] 9. Hist. c. 1.

RAPACIVM sanè naturam etiam Coruus æmulatur, quòd non mortua tantùm, sed viua etiam animalia impugnet, rapiat, deuoret. Albertus Alaudam aliquando à Coruo deuoratam se obseruasse scribit. Ego sanè media hyeme Passerem super tectum assedentem ex insperato à Coruo correptum, & nequicquam aliorum Passerculorum, vel querelis, vel strepitu moto dilaniatum, vidi. Sed hoc parum est, si cum eo comparetur, quod [a] Aelianus scribit, sæpè pullos Coruinos parentem alimonia destitutos ipsum inuadere, ac deuorare, tum præsertim cùm senio confectus, neque victum quærere, neque aggredientibus reluctari potest. Quod an nimia fame an sponte faciant, dubitare quis possit. At cùm Coruum etiam ad venationem instar Accipitrum, institui, aliasq; aues capere experientia, necnon veterum authoritas testentur, verisimile videtur rapacitatem impiam hanc ipsis innatam esse. Nam & lepus Corui, vel vocem haud secus, atque Aquilæ teste [b] Aeliano formidare dicitur. Quod si verum est, ideò fieri probabile est, quod à Coruo lepus capi metuat, aut aliquando captus fuerit. *Quinimò Coruus*, (verba sunt [c] Aeliani) *Aquilæ nihil de animo concedit, quò minus, quàm hæc audax sit, Non enim contra pusilla tantùm animalia venire audet, sed & contra asinos, & boues pugnat. quorum in ceruicibus considens eos percutit, ac multorum effodit oculos.* Sic [d] Aristoteles aduolantem Tauros, & Asinos ferire, & eorum oculos lacerare tradit. Verùm istæc animalia non tam cibi, quàm vindictæ, aut inimicitiæ cuiuspiam occultæ causa inuadi à Coruis constat. De quibus in capite de Antipatheia latiùs.

NIDVS. GENERATIO. Educatio.

[a] 9. Hist. c. 31
Quot pariat.
[b] Lib. 1. de Aucupio.
Coruus timet tonitrũ
De coitu coruorum cõtrouersia
[c] 3. de gener. cap. 6.
[d] L. 10. c. 12
[e] De Gener. Anim. 3. c. 6
Corui rarò cernuntur coire.
Non per os parere.

GENERATIONI operam daturus Coruus, nidũ aut in celsarum turrium foraminibus, aut altissimarum arborum cacuminibus plerumq; construit, in quibus authore [a] Aristotele, non bina modo, vt aliqui volunt, parit, verumetiã plura, quatuor nempè, aut quinque. Parit autem, fouetq; oua, coit, & nidificat mense Martio, vt asserit [b] Oppianus, idque, vt volunt eruditi & experti, timidus tonitruum facit, à quibus oua eius perdi aiunt. Verùm de coitu Coruorum, qua ratione fiat, non parum inter se authores concertant. Docet nos in primis [c] Aristoteles, cuius authoritate standum nobis meritò putamus, Coruinæ speciei aues minus valere Venere, & rarò coire, *Non coeunt autem Corui mares cum fœminis*, inquit Oppianus, *priusquam cantu quodam velut hymenæo eas demulserint. Hæ verò maribus ita conciliatæ admittunt.* Hinc natus vulgi error, quod vt [d] Plinius scribit *Coruum ore coire, & parere arbitratur, ideoq; grauidas, si ederint Coruinum ouum, per os partum reddere, atque in totum difficulter parere si tecto inferantur.* Aristoteles negat, sed exosculationem illam in ijs esse, qualem in Columbis sæpè cernimus. Sed [e] eundem ipsum audiamus, qui hac de re ita scribit. *Sunt qui Coruos, & Ibin ore coire opinentur, inter quadrupedes etiam Mustelam ore parere. Hæc enim, & Anaxagoras, & alij quidam naturales authores scribunt, simpliciter valdè, & inconsideratè qui in auium genere ratiocinatione ista falluntur, quòd rarò Coruorum coitus cernatur, rostrorum coniunctio sæpenumerò, quæ omnibus id genus auibus solita est, quod in Monedulis, quas mansuetas alimus, planum est. Genus etiam Columbinum hoc idem facit. Verùm hæ quoniam coire visuntur, ea fama caruerunt. Coruinum genus libidinosum non est, quippe quòd parum fœcundum sit, coire tamen id quoque visum est. Sed enim non cogitasse quemadmodum semen per uuluam deueniat ad ventriculum, qui semper quod ingestum est concoquat, vt patet in cibo perficiendo, absurdum omninò est. Vuluas autem id quoque auium genus, & oua habere cernitur iuxta septum.* Hæc Aristoteles. Albertus hunc locum enarrans *Auicenna*, inquit, *diligentiùs considerans scribit se vidisse duos Coruos coire, non aliter, quàm aliæ aues coeunt, rarò autem in hominum conspectu coeunt. Itaque multi, cùm vident eos oscula inter se conferre, coire putant. Mihi verò videtur has aues fortè ante lucem & in crepusculo coire, quo tempore ab hominibus non videntur, nec obseruatur eorum coitus.* Sic ille. Christophorus tamẽ Encelius in tam clara luce cum vulgo potiùs ineptire, quã cum Arist. vt Philosophum decebat, bene sentire maluit, etsi anceps eius sit sententia, verba eius hæc sunt. *Multæ aues ore concipiunt, & coeunt, vt Corui ex osculatione facta, vt fit in Columbis, licet hoc negat Arist. nec ego multũ adfirmo, quia non vidi coeuntes, coeũt. n. Corui circa æquinoctium vernũ, loquor nũc de veris, & magnis Coruis, qui à sono vocis Saxonibus Kolckraben dicũtur, & per quadragesimã excludũt pullos, & fouẽt.*

Encelij error.
Kolckrabẽ

Nam

Nam ipse aliquoties in Saxonia circa festum Paschatis illorũ pullos vidi, & habui. Altera verò species Corui, quæ dicitur à Saxonibus Korracken æstate circa solstitiũ excludit pullos, de quibus loquitur hoc carmen.

Korraeken

Coruus maturis frugibus oua refert.

Et potest fieri, vt Corui isti veri ore coeant in frigore, nam si vulgari modo auium coirent, frigus semen vnà incidens in matriculam, corrumperet, & profectò ea species, quæ templa incolit, Monedula dicta, ore coit tempore verno. Sic Encelius, qui item & Bonosas, & Vrogallos (vt in illarum auium historia recitabimus, & omnes ferè Gallinas syluestres ore coire ex vulgi opinione scribit. Cui, qui volet, fidem habeat, mihi sanè non persuaserit. Et friuola est ratio, quod Coruos in frigore ore coire sentit, ne cum semine irrumpens in matriculam frigus id corrumpat. Cur enim 10 non eandem ob causam cæteræ etiam animantes, quæcunque hyeme coeunt, id ore faciunt? uel quomodo frigus non etiam per os irrumpere æquè, ac in matricem posset per meatum multò quàm vulua ampliorem? Sed in quibus rebus an sit affirmare non possumus, cur sint inquirere stultum est. Meritò igitur inepta hæc vulgi opinio, quod Coruos ore ori admoto Veneri indulgere, & fętus in lucem edere existiment, à Martiale reprehenditur, hoc argumento, quòd cùm coitus omnium animantum membris genitalibus sibi mutuo insertis perficiatur, Coruo nunquam membrum in os à mare insertum visum fuerit. Adde quòd hic locus ad generationem semini minimè idoneus est, vt ex Philosophi verbis liquet. Quare etiam iniuriam fieri Coruo insinuat ab his, qui fellatorem eum vocant, & turpis illius voluptatis accusant, quod tamen falsissimum est. Itaque [f] Poeta Epigrammatarius ita scriptum reliquit.

Coruus iniustè fellator dictus.

[f] In Apophoretis.

20 *Corue salutator quare fellator haberis,*
In caput intrauit mentula nulla tuum.

Putandum igitur Coruum coire, parere oua more aliarum auium, è quibus postmodum vigenum dierum spatio incubatu fotis pulli nempè ad summam quini excludantur. Narrat verò author libri de natura rerum, sed quo authore nescio, *fæminas incubare oua solas, mares verò* operi intentis cibum administrare. *Pullos exclusos*, inquit [g] Aristoteles, *nido expellit*. Quod *item*, & aliæ volucres faciunt. Quibus enim partus numerosior est ipsæ vnum sæpè eijciunt. Sed & eos ipsos, quos nido relinquunt, deserunt omni alimonia destitutos. Cuius facti alij aliam rationem assignare conantur. Sunt qui à parentibus agnosci negent, quòd recens natis color non ita sit planè ater, sed albicantior. Vnde tanquam alienos relinquant. Ita sentire 30 videtur Diuus [h] Gregorius vbi ait: *Coruus editis pullis, vt fertur, escam plenè præbere dissimulat, priusquam plumescendo nigrescant, eosq; inedia affici patitur, quoadusque in illis per pennarum nigredinẽ sua similitudo videatur, qui huc illucq; vagantur in nido & ciborum expetunt aperto ore subsidium: vnde etiam scriptum est in* [i] *Iob: Quis præparat Coruo escam? & in Psalmo: Qui dat iumentis escam, & pullis Coruorum inuocantibus eum*, &c. Sed cùm nigrescere cœperint, tantò eis alimenta ardentiùs requirit, quantò illos alere diutiùs distulerat. Author libri de natura rerum, septimo id à natali die fieri putat, vt plumæ in pullis omni ex parte similes parentum euadunt. Sunt qui non à matribus pullos Coruorum nuper natos, sed à muscis præteruolantibus ali putent. Plinius Coruos obliuiosos esse dicit (ita [l] Seruius scribit) & pleruñq; minimè ad nidos suos reuerti; sed quodam naturæ instinctu quæ vermes procreârant, ad nidos congerere, ex quibus 40 pulli relicti alantur interdum. Horum obliuionem etiam ex rebus probat, quas cùm absconderint, derelinquunt. Huiusmodi sunt nuces, alijq; fructus, quos sæpenumerò rustici in subterraneos specus à Coruis in hyemem reconditos quidem, at pòst obliuione, vt verisimile est, neglectos, inuenire solent. Cassiodorus cælesti rore Coruinos pullos initio ætatis, quum minùs nigricant, pasci credit Prophetici Psalmi antè adducti authoritate persuasus, illo nempè: *Qui* (de summo ac benignissimo omnium rerum largitore Deo loquitur) *dat escam iumentis, & pullis Coruorum inuocantibus eum.* Agnitos denique ab atrore Coruus reuersus eousq; pascit, donec firmas vires nacti volandi potentes fuerint. Quo tempore primùm nido eos expellit, postea fugat longiùs, atque tota regione exterminat, vt [m] Aristoteles, & Plinius tradunt, idq; proculdubiò nutriendi tædio. Summæ enim eorum voracitati, præsertim si plures sunt, locus exiguus non sufficit. Vnde, vt idem Aristoteles inquit: *Locis arctioribus, & vbi non satis ci-* 50 *bi pluribus sit, duo tantùm incolunt, & in paruis vicis* (vt Plinius) *non plus bina coniugia sunt. Quamobrem* inquit [n] Aelianus: *pulli deinde ea, quæ sunt ad viuendum necessaria, inquirunt, genitoresq; suos minimè alunt*, nempè quodam talionis iure, iuxta illud par pari. Cùm enim quod parentibus quis fecerit, idem à filijs expectare iubeatur: itaque Coruus, qui simili impietate in parentes vsus est, & senio confectos non aluerit, hac animaduersione iure percutitur, vt & ipse ætatis grauitate quærendo victui factus inutilis à prole sua deseratur, omnique cibo destituatur. Verùm illud omnem impietatem superat, quòd inaudita crudelitate pulli genitoribus suis etiam præ nimia, & insatiabili vorandi libidine minimè parcere dicantur,

Partus ver. Incubatus.

[g] 9. hist. c. 31

Corui pullos in nido deserunt, & cur.

[h] In moralibus lib. 30. c. 8. in ca. 30. Iob.

[i] Cap. 38.

[k] Psal. 146.

[l] In lib. 1. Georg. Virg.

Nuces Coruorum à rusticis inuenti.

[m] 9. hist. c. 31

[n] Lib. 2. de Anim. c. 49.

Corui parẽtes nõ alũt.

Impietas in parentes.

Corui culeo digni cur.

vnde grauissimi parricidij sceleris nulla ratione tolerandi pœna, seu culeo omnium suffragio digni iudicari deberent. Quare & illud prouerbium haud temerè natum esse putandum est: *Mali Corui, malum ouum.* Cuius tamen et suprà aliam originem tradidimus. Etenim iuxta illud.

Filius patri similis.

Sæpè solet similis filius esse patris.

His tamen, & præcipuè, quòd prolem fugari, & ab eo loco, vbi parentes sint, exterminari ex Aristotele tradidimus, his inquam nonnihil repugnat, quod circa Cranonen Thessaliæ oppidum singula perpetuò paria degere, & genitores soboli loco cedere Plinius asserit. Sed hoc aliquid peculiare est, & forsan illi loco saltem commune. Atque id Philes fortè etiam dicere voluit, licet tamen nullius oppidi, vel loci mentione facta id omnibus Coruis peculiare faciat. Ait autem:*

* *De propr. animal.*

Κόραξ δὲ κακῶς τοὺς κακοὺς τόκους τρέφων
Οὓς αὐτὸς ἐξέλεψε τοῦ γένους χάριν,
Ὅταν ἐπιστῇ καὶ βραχὺς πείνης χρόνος
Βορὰν ἑαυτὸν ταῖς γοναῖς ἀντεισφέρει.

Id est, verbo ad verbum reddito:

Coruus autem malè malos fœtus alens
Quos ipse (ex ouis) *excussit* (propagandi) *generis causa*
Cùm vrget, vel breue famis tempus
Cibum sese fœtibus alimenti loco infert.

MORES.

QVOD igitur ad mores Corui attinet, scire licet, vti ex proximo præcedenti capite, etiam ex Aristotele quiuis colligat, Coruum minimè libidinosum esse. Oscula verò illa, quibus crebrò columbatim ante coitum inter se misceri conspiciuntur, non ad libidinem aliquam fœdam, vt alij putabant, sed ad castum amorem, ac coniugalem, quem inter aues præcipuè colere dicitur, referenda sunt. Tradunt enim Coruos ad trigesimum, quandoque ad quadringesimum ætatis annum vnà viuentes iura coniugij inuiolata vtrimq; constantissimè seruare. Aristoteles sanè coniugium inter eos mutuum, atque fidum celebrari scribit. Hanc fidem non solùm ad mortem vsque durare Athenæus inquit, verumetiam defuncto altero coniugem alterum per omne vitæ tempus viduum permanere, neque alteri nunquam marito copulari. Meritò igitur à Scaligero in D. Lucretiæ Gonzagæ encomio Coruus his versibus laudatur.

Oscula Coruorum casti amoris indicia.
Coruorum castitas.

Corue loquax, castiq; thori seruator honeste,
Cui nihil ad Veneris fœdissima gaudia notum est.
Instrue quo castos Ocnus sectetur honores,
Et viridis nitidum vitæ seruabis honorem.

Verùm quandoquidem.

A vitijs vacuum viuit in orbe nihil.

vt cuiq; aliti suæ dotes, ita etiam sua insunt vitia, non aliter ac in hominibus. Sunt igitur, qui furti Coruum accusent.[a] Albertus multum furari scribit. Author quidam anonymos Coruum à natura ad furta committenda procliuem hoc experimento comprobat. Erfordiæ Saxoniæ ciuitate, inquit, Coruus cicur paulatim de mensa, in qua pecuniæ iacere consueuerant in hortum vicinum sub lapidem nummos aliquot, qui pretio quinque, vel sex florenorum æquabāt, abdidit. Ita ille. Edulia si aliquando in locum quendam secretum congeri visus sit, prouidentiæ tribuo; sed quod nummos sustulisse dicitur, non habeo, quid dicam, aut in excusationem eius afferam. Nulla hîc equidem auaritiæ culpa est; verùm aut specie æris, aut argenti, vt credo captum, aut alia quadam nobis ignota causa sanè naturæ instinctu adductum hoc facere autumo. Hinc non omninò temerè Opontio cuidam, vt Aristophanis annotat Scholiastes, Coraci nomen inditum fuit, homini nimirùm rapaci & furi, vt qui hac parte Corui naturam exprimeret. Sed & Coruo ipsi apud Hebræos Gorab, & Germanos Rab à raptu, & furto appositissimo ad rei naturam vocabulo appellatio imposita fuit. Nam *Conueniunt rebus nomina sæpe suis.* Huc referre licet, quod [b] Aelianus tradit. Coruos quod precibus non impetrarūt, per vim veluti extorquere velle latronum more in recusantes iniurios. Verba eius hæc sunt. *Aegyptij Corui Nilo accolentes nauigantibus quasi supplices esse videntur, sibi quippiam largiri efflagitantes, quòd eis, si quid eis dono detur, cessantes, nihil amplius molesti sunt; sin autem horum, quæ postularunt nihil impetrauerint, in nauis rostro insidentes, insequuntur nautas, funes arrodunt, ac vincula conscindunt.* Hæc Aelianus, qui mihi quidem fabulam obtrudere videtur.

Corui furacitas.
[a] *Lib. 23.*
Coruus nūmos celās.
Corui prudentia.
Opontius Corax dictus, & quare.
Coru⁹ Germanis à rapacitate dictus.
[b] *Lib. 2. de Anim. c. 48*
Corui nauigātibus supplices.

INGE-

INGENIVM.

CORVVS non in victu solùm acquirendo, aut incolumitate sua conseruanda, aut in hoste oppugnando, uerumetiam docilitate insigni, qua & uenandi ritum, & loquendi artem, mira facilitate ab homine addiscit, deniq; sagacitate, & memoria egregia, haud exiguam ingenij sui uim nobis declarat. Quod ad uictum attinet, in eo parando cura non uulgaris est, dum non nisi ea loca, quæ & sibi, & suis, quantum sufficit, subministrare queant, incolat. *Nam*, ut ait [a] Aelianus, *quantum cum sterili ferax ager differat, planè noscunt Corui, in vberrimo enim gregatim feruntur, per sterilem agrum, & infructuosum bini volare assolent. Diuersas verò hasce locorum naturas innata quadam sagacitate cognoscunt.* Vnde Plinius *eos agros pro fœcundis habendos esse* monet, *in quibus, dum arantur Coruorum obuolitare conspiciatur frequentia*. Similiter, inquit [b] Aristoteles locis arctioribus, & vbi non satis cibi pluribus sit, plures degere minimè solent, sed bini tantùm. Vnde forsan non tam impietatis, quàm prudentiæ cuiusdam uideri possit, etsi prima fronte secus appareat, quòd pullos suos nido expellant. Neque enim eos nisi iam uolaces, & sibi suo Marte uictum quærere aptos (nam in eam usque ætatem à septimo die agnitos liberaliter admodum educant) eijciunt, aut potiùs ad nouas ueluti colonias emittunt, & sic cùm sibi, tùm proli prospiciunt, alioquin utrisq; defuturum alimentum non ignorantes. An non idem in humana uita sepius usu uenisse, nos docent tot gentium historiæ, ac Germanorum presertim, qui cùm ob innumerabilem sobolis multitudinem proprijs limitibus sese uix contineri posse uiderent, & multò minus uictum omnibus suppeditari, sæpè torrentis rapidissimi instar, effuso alueo in campos circumiacentes longè, lateq; exundantis, non proximas tantùm, sed & lōgissimo interuallo dissitas terras inuaserunt, sedes nouas collocârunt, & uarijs regionibus uaria nomina obliteratis priscis indiderunt. Exempla huius rei eaq; innumera, tam manifesta sunt, ut ea recensere superuacaneum existimem. Nonne etiam in apum Republica huius rei quotannis uidere exemplum licet, quæ iam auctę, & unum, & idem alueare posthac haud suffecturum non ignaræ, numeroso cætu relictis auitis sedibus, proximo loco, aut qui primo pascēdis omnibus idoneus uisus est, considentes, nouam ueluti coloniam constituunt. Sed in auium etiam, uel omnium dignissimo genere, nonne idem obseruare licet? [c] Aristoteles sanè hoc ipsum de Aquilis scribit, eas nempè prolem iam uolandi potentem nido exigere, neque uerò in tota eadem pati regione. Non est igitur, quod Coruum solùm, tanquam in prolem suam impium conuitijs incessamus, aut inhumanitati uertamus mores suos, quos etiam homines sine crimine imitantur. Hac igitur in quærenda alimonia utuntur solertia. Sed non minùs in quæsiti iam examine sagacitate pollent. Nam quantumuis natura uoraces, & alioquin famelici, si fortè cadauer, cuius nihilominus pastu impensè delectantur, inuenerunt, atq; pestilenti infectum lue senserint, id haudquaquam contingunt, non emendam sibi tantilla gulæ uoluptate mortem putantes, rectè in hoc hominum plerisq; temperantiores, ac sapientiores. Obseruatum hoc in famosa illa Atheniensium peste scribit Thucydides. Quod si fortè per imprudentiam, aut urgentem famem Chamæleontem Coruus occiderit, & degustarit, itaque noxias huic inesse uires probè gnarus, & alioqui uictori etiam nociturum, *lauro* teste [d] Plinio, *infectum virus extinguit* ipse sibi Esculapius. Basilisci quoque serpentis, tanquam si animantibus omnibus extremum uenenum agnoscat, esu summa prudentia abstinet, ut Nicander testatur:

> *—— Pluuiæ quoque nuntius auræ*
> *Coruus, nec quæcunque feræ per deuia lustra*
> *Degunt, è tali capiunt sibi pabula carne.*

Iam uerò in siti, qua naturaliter maxima sæpè affligitur, sedanda, quàm ingenioso sibi subuenit inuento? Refertur rei gestæ exemplum à [e] Plinio, cuius uerba iam supra notauimus. Item [f] Aelianus paulò latiùs describit: *Corui Lybici sese inclinantes rostrorum aduncitatem, quoad possunt in vasa intrudunt, atque inserunt, quæ homines sitis metu aqua compleuerant, ac supra tecta, ad seruandam aëris beneficio aquam posuerant, itaque potione fruuntur. Cùm aquam deficere vident, calculos ore, & vnguibus apportantes, in vasa inferunt: Atque calculi quidem in vasis fundum detruduntur, ac desident, aqua verò ex vasis fundo ex subsidentium occupatione calculorum eleuata, superiorem vasis vacuitatem replet, qua solerti machinatione Corui aquam contingentes potione referciuntur; non ignorantes, quæ penitiùs in media philosophia recondita sunt, atque abdita, vnum*

Ingenium Corui in qbus consistat.
Prudētia in comparādo victu.
[a] Lib. 49.
corui agros fertiles agnoscunt.
Agrorū fertilitatis dignotio.
[b] 9. hist. c. 31
Cur pullos pellant.
Germani cur sępè sedes mutarint.
Apes cur alucaria mutent.
[c] 9. hist. c. 34
Excusatur Corui impietas in pullos.
Prudētia in esu.
Coru' Chamæleonte esō sibi lauro medetur
[d] Lib. 8. c. 27
Vt sitim sedet.
[e] L. 10. c. 43.
[f] Lib. 2. de Anim. c. 48.

& eundem locum duo corpora capere non posse. Hæc Aelianus. Idem Aristotimus Coruos sibi in Africa facientes visos refert apud [g] Plutarchum. Neque tamen adeò intemperantes sunt; vt se vel ab ingenti siti vinci sinant, eo tempore, quo potũ citra valetudinis dispendium sumi non posse cognoscunt. Qua de re Michael Glyca ita scribit. *De Coruis non ab re hoc quoque quis miretur, quod hactenus indicatum non est inferius. In æstiuo quoque tempore Corui quodam modo laborãt, is morbus ventris est profluuium, quamobrem fontes, flumina, stagna per æstatem Coruis nulli sunt vsui, ne per humorem ventris illa fluxio magis adaugeatur. De quo scilicet etiam intelligitur diatæ rationem sibi conuenientem Coruos non ignorare, quanquam nec Hippocratis, nec Chyronis, nec Machaonis remedia, aut præcepta teneant. Idcirco fluuios quidem intuentur, sed de his minimè hauriunt*. Abstinentiam hanc alij in alias, sed fabulosas causas reijciunt, quod & supra diximus, Higino quamdiu ficus concoquuntur, bibere posse negatur ideò, quòd guttur eo tempore pertusum habeat. At si tunc ei guttur pertusum est, cur non & reliquo quoque anni tempore eadem res potationem impedit? An igitur singulo quoque anno nouæ quædam cuticulæ fauces occlusuræ generatio statuenda est, & rursus eiusdem corruptio? Profectò vt illa commentitia, ita vana, & friuola hæc ratio existimanda est. Reuera auium vni Psittaco rostrum, quà collo coniungitur, infernè sub faucibus apertum est, quod nulli alij contingere [h] Iulius Scaliger etiam testatur, qui hoc quoque annotauit, & nos in eiusdem auis anatome obseruauimus. Quare ingenitæ sagacitati id, quicquid est potius tribuerim. Neque minus prudenter in generationis, & educationis negotio, quàm in victu sese gerere videtur. Etenim ne à tonitru percussa oua corrumpantur, magno studio ea parere, incubare, & pullos excludere festinat, antequã vis tonitruum præterlapso iam vere ingruat. Quod item editos pullos pascere differat, id Aquilina potiùs ingenij perspicacia, ac generositate quadam, quã odio id facere, vel inde probari potest, quòd statim, nempè à septimo, vt volunt, die, agnitos pro suis maxima cura deinceps enutriat, donec volandi facultatem, ac robur plenum adepti fuerint. Relinquunt verò eos tantisper paterno auxilio destitutos, quòd ob colorem diuersum à suo, quem sibi proprium, & inseparabilem esse, tanquam si Aristotelicam philosophiam edocti essent, rectè norunt, spurios, & adulterinos suspicentur. Tum enim albi potiùs, quàm nigri videntur pulli, vt è contrario Cygnorum pullos fuscessere videmus. Imitatur sanè in hoc Aquilæ alitis nobilissimæ indolem, quæ fœtus suos non prius enutrit, quàm legitimos esse solis trutina cognouerit. Non parùm quoque ad ingenij felicitatem in Coruo facere videtur ea, quę se hominibus ad venatum docilem prębet facilitas haud multò fortasè, quàm vel in Aquilis minor, vel Accipitribus. Citissimè in primis mansuescit, quamuis id Cardanus neget. Aues cicur factus homini capit, & præsertim cõgeneres, quod mirum est, & præter reliquarum rapacium morem. In Bothnia, Lapponia, alijsq; ijs circumiacentibus regionibus Coruos referũt nostratibus maiores esse, adeoq; noxios, vt non cuniculos duntaxat, & lepores in campis interimant, sed agnorum etiam, & arietum maximam stragem edant, indeq; lege cautum esse, vt qui eos occiderint, constitutum è publico præmium referant. Hinc edocti quidam, captos eos Coruos alunt, instituunt, & feliciter illis in venatione vtuntur. Coruum venatilem referente Baldo Angelo Abbatio Ludouicum Gallorum Regem primum instituisse affirmat Iulius Scaliger. Albertus testatur vidisse se Coruum venaticum, qui Perdices caperet, aliosq; Coruos feros, si auxilio hominis præsentis, aut propinqui confideret. Alij tamen hoc proprio eum Marte etiam tradunt facere. Perottus refert visum sibi Neapoli apud Alphonsum Siciliæ Regem Coruum, & quod magis mirũ est, candidissimum, missum à Rege Britanniæ, qui aucupio mirabilis esset, vtpotè cuius opera, & alios Coruos, & Phasianos etiam venaretur. Apud Indos Coruorum haud secus, atq; Miluorum pullos cicurari, & institui ad prædam solere Aelianus author est, vti ex hoc in Aquilæ historia retulimus. [i] Plinius quoque hoc ipsum testatur. *Recens*, inquit, *est fama Crateri Monocerotis cognomine in Erizena regione Asiæ Coruorum opera venantis, eò quòd deuehebat in syluas eos considẽtes Corniculis humerisq;, illi vestigabant, agebantq; eò perducta consuetudine, vt exeuntẽ sic comitarentur, & feri*. Perottus hunc locum aliter legit. *In Troccena regione Asiæ Craterus Coruorum opera venari solitus, proditur, quos deuehebat in syluas insidentes humeris, illi verò Coruiculos vestigabant agebantq; &c.* Quod si ita legamus, erit ea lectio superioribus conformis, quibus Coruum Coruiculos alios capere solere diximus. Sin verò priorem lectionem quis retinere magis volet, vocem Corniculis ad Monocerotem fortè non malè referet, vt qui ab illis nomen adeptus videatur. In ea denique, ad quam, tanquam ad summam metam, auibus ingenio pertingere datum est, loquutionis disciplina, tanta est Corui docilitas, vt hoc in censu Cardanus à Psittaco secundum Coruum constituerit. Exprimit enim cùm auium aliarum, tùm maximè humanã vocem miro modo. [k] Varro Corui verba, non verba esse ait ex Chrysippo, quòd is illi loqui tantùm dicatur, qui suo loco, quodq; verbum sciens, ponit, Coruus in pronuntiando *gutture*, &

[g] *Lib. de solert. animal.*

Corui profluuio laborant.

Cur ab aquis abstineant.

Psittacus solus rostrũ infernè apertum habet.

[h] *Exercit.* 236.

Prudentia Corui in generatione, & educatione.

Cur pullos deserant.

Coruus Aquilam imitatur.

Corui institutio ad venatum.

Coruus cõgeneres capit.

Corui nostratib⁹ maiores quas strages edant.

Præmiũ in Coruorum occisores.

Ludouicus Galliæ rex Coruũ venatilem habuit.

Alphõsi Siciliæ regis Coruus venatilis.

Indi Coruos instituũt ad prędam.

[i] *L. 10. c. 43.*

Plinius explicatus.

Corui docilitas in addiscẽdo humano sermone.

[k] *Lib. 5. de ling. Lat.*

& lingua potissimùm, inquit[l] Scaliger, *utitur. Itaque difficillimum elementum optimè exprimit. Illud, inquam, quod Demosthenes sero pronunciauit, mihi rarò fit vt siccè enuntietur. Vnum alebant Monachi vicini nostri, qui coquum Conradum nominatim in fame implorabat, adeò expressè, vt ab homine vocatum arbitraremur. Ridiculum adscribam inuentum librum musicum, quasi notas legeret passim pertudit. Hæc ille.* Aelianus nugari mihi videtur, more suo, dum Coruum humanam vocem edoctum aliter cùm ludit, aliter cùm seriò agit, loqui asserit. Verùm loquentis, & salutantis Corui veriora ex[m] Macrobio exempla hîc subnectimus. *Cùm ex Actiaca Victoria reuerteretur Augustus occurrit ei inter gratulanteis, quidam Coruum tenens, quem instituerat proferre hac verba. Aue Cæsar victor Imperator. Miratus Cæsar tam officiosam auem viginti millibus eam emit (hoc est quingentis au-*
10 *reis solatis. Multas præterea similes comparauit. Quo exemplo motus pauper Sutor instituere quoque ipse aggressus est Coruum ad parem salutationem, sed impendio exhaustus ad auem non respondentem dicere solebat. Opera & impensa perijt. Cœpit tamen aliquando Coruus optatam salutationem exprimere, ac fortè audita, dum transiret Augustus, respondissetq́, Satis talium salutatorum habeo domi, superfuit Coruo memoria, vt & illa quibus dominum querentem solet audire, verba subiungeret, Opera & impensa perijt. Ad quod subridens Cæsar emi auem iussit, quanti nullam aliam emerat.* Hæc Macrobius. Quantoperè Corui ingenium admiratus, quantoq; honore prosecutus sit populus Romanus [n] Plinius hac historia testatur. *Reddatur*, inquit, *& Coruis sua gratia, indignatione quoque populi Romani testata, non solum conscientia. Tiberio Principe ex fœtu supra Castorum ædem genitus pullus in oppositam sutrinam euolauit, etiam religione commendatus Sutrinæ domino. Is maturè sermoni assue-*
20 *factus omnibus matutinis euolans in rostra, in forum versus, Tiberium, deinde Germanicum, & Drusum Cæsares nominatim, mox transeuntem Populum Romanum salutabat, postea ad tabernam remeans plurium annorum officio mirus. Hunc siue æmulatione incitatus manceps proximæ Sutrinæ, siue iracundia subita, vt voluit videri, excrementis eius imposita calceis macula, exanimauit, tanta plebis consternatione, vt primo pulsus ex ea regione, mox & interemptus sit, funusq́, innumeris aliti celebratum exequijs, constratum lectum super æthyopum duorum humeros, præcedente tibicine, & coronis omnium generum ad rogum vsque, qui constructus dextra viæ Appiæ ad secundum lapidem in campo Rediculi appellato fuit. Adeò satis iusta causa populo Romano visa est exequiarum ingenium auis, aut supplicij de ciue Romano in ea vrbe, in qua multorum Principum nemo duxerat funus. Scipionis verò Aemiliani post Carthaginem Numantiamq́, deletas ab eo, nemo vindicauerat mortem. Hoc gestum M. Seruilio, & C. Sestio Coss. ad 5. Kalendas Aprilis.* Hactenus Plinius. O ineffabilis populorum semper insania in ea vrbe fletum,
30 & sepultum Coruum, & eius interfectorem Romanum ciuem morte mulctatum, in qua nec Africanus maior sepulchrum habuit, nec minor vltorem, quia si Dijs placet, Coruus hic populum salutabat, vt diximus: Illi autem non salutabant, sed salutem gloriamq; populo contulerant: adeò gratior vox Coruorum, quàm Virorum virtus illustrium. Neget nunc aliquis tutum sese populi consensisse iudicio, quanquam uiris æstimatoribus non sit mirus publicus hic uirorum fortium contemptus, cùm ab his Coruorum uolucrumq; loquacium miratoribus, & diuinæ uoces, & cœlestia spernantur oracula. Sed hoc obiter dictum esto. Coruus uerò cū ob ingens, & ad tædium usque auditorum loquendi studium, ingratum nonnunquam se præberet, loquacis & garruli cognomen meruit. Loquax in primis dicitur[o] Ouidio.

Corue loquax subito nigrantes versus in alas.

40 *Garrulus* Pamphilo.

Picam nomine, garrulumq́, Coruum.

Item & Pindaro. *Vehementes garrulitate, velut Corui nati clamitant.* Hoc tamen ad feri etiamnum naturalem, ac molestum strepitum, ob quem alioquin, & uocalis, & querulus dicitur, pertinere potest. Atq; ita prorsus inconcinnam eius uocem fecisse uidetur Martialis, talem ei attribuens, qualem Maro obstrepero Anseri, cuius etiam uersum imitatus uidetur, ait autem:

Inter Lædæos ridetur Coruus Olores.

Et alibi.

Tam subito Coruus, qui modo Cygnus eras?

Liceret hîc maiora longè ingenij Coruini monumenta in medium adferre, qualia sunt præsa-
50 gia, quæ diurnam quandam uaticinandi uim aliti inesse ostendere uidentur, nisi id potiùs ad naturalem aliquam, atque extrinsecam causam, quàm ad præscientiam, quæ solius intellectus est, & uix humani pertinere, uel ipse[p] Virgilius moneret, dum ait.

Haud equidem credo, quia sit diuinitus illis,

(idest animalibus)

Ingenium; aut rerum fato prudentia maior.

D. sanè[q] Chrysostomus dogmata quorundam Philosophorum improbat, & ridet, qui animalibus brutis, ut Coruis, non solùm ratiocinationem, uerùm & futurorum præsensionem addunt,

[l] *Exercit.* 237.
Aeliani nugæ.
[m] *Lib. 2. Satur. c. 4.*
Augustus à Coruo salutatus.
Sutor Coruum instituens.
Corui honor apud Romanos.
[n] *L. 10. c. 43*
Corui mira salutatio.
Coruus à Sutore occisus, Sutor à plebe.
Corui fun' Romæ celebratum.
Romanorū dementia.
Corui loquacitas improbata.
[o] *Metamorph. 2.*
Anser obstreper' dictus.
[p] *Georgic. 1.*
[q] *Homil. 5. in act. Apost. cap. 2.*
Bruta animalia ratione carere.

addunt, & religionem apud illa esse prædicant. Potest tamen Coruis rerum præteritarum memoria concedi, quam & Porphyrius ipsis tribuit, & sine qua uix audita longo antè tempore retinere possent, & eloqui. Sed hoc ei cum multis alijs ic quacibus commune est. Vnum hoc Corollarij uice ponam, Coruum ob egregiam, qua pollet, docilitatem Phœbo dicatum, eiq; seu scientiarum disciplinarumq; omnium, imò Musarum ipsarum Præsidi, etsi ἄμουσος natura sua appareat, sacrum putatum, & Phœbeiam passim à Poëtis alitem appellatum esse.

Coruus cur Phœbo dicatus.

SYMPATHEIA. ANTIPATHEIA.

QVOD Coruus, ut dictum est præcedenti capite, depasto Chamæleonte uirus infestum lauro extinguit; quod azaro, & aro pro remedio in quibusdam morbis, teste[a] Ruellio, utatur; quòd salice Amerina, seu Vitice tanquam amuleto quodam contra fascinationem nidum muniat, quòd œnutta se exhilaret, & coracio herba uim toxici degustati frangat, vt Aristoteles, Aelianus, & authores diuersi tradunt, id omne, si iustiori trutina examinare uolumus, non tam ingenio, (alioquin enim ratiocinandi uim, qualis in homine est, tribuere ipsi necesse est,) quàm naturali cuidam, & occultæ (nempè cuius caussa tam nos, quàm Coruum ipsum lateat) consensui, quem sympatheiam uocant, adscribendum putabimus. An uerò sponte sua herbam œnuttā ceu gratam deuorent, ambigo. Certum tamen est eam, utcunque, siue sponte, siue hominum dolo assumptam Coruos ueluti inebriare, haud aliter, quàm si temetum bibissent, atq; inde ita perturbatos capi. Habet enim œnuta uinosum quiddam, quo Coruis cerebrum facilè percellat, ita ut neque pedes, neque alæ amplius suum officium faciant. Testatur hoc[b] Athenæus ex Aristotele. De coracio herba, cui Coruus, seu amicæ sibi nomen dedit, ita[c] Aristoteles scriptum reliquit. *Apud Celtas, aiunt pharmacum, id est herbam venenosam esse xenicum dictam, quo citissima mors inferatur, eo sagittas inficiunt, aduersus hoc inuentum ferunt remedium corticem quercus; alij herbam quandam diuersam, quam κοράκιον Coraciam nominent, eò quòd Corax, id est, Coruus ab eis obseruatus sit, qui cum xenico gustato periclitaretur, quæsito hoc folio deuoratoq; conualuerit.* Videtur autem xenicum illud, non aliud esse, quā uenenosissima herba, Tora hodie dicta, & Coracion, quæ antithora, tanquam thoræ antidotum, nominatur. Quod uerò quidam referunt cadente fulmine Coruos ex sua natura ignem, seu lumen ore ferre, id profectò in primis mihi admirādum uidetur, & cuius rei rationem haud ita facilè assignari possit, si modò res uera est. Quid enim, dicat aliquis Coruis cum igne? Quia tamen uir grauis, & doctus Hermolaus Barbarus, alijq; Philosophi id ex professo litterarum monumentis consignārunt, non uolui silentio inuoluere. Causam inuestigare conatur author libri, qui Scala natural. inscribitur, in hæc uerba. Inter uarios effectus, qui, dum fulmina tempestatum tēpore fiunt, uidentur; conspicitur quid mirabile, Coruos per aërem hac, & illac circumuolantes rostro ignem deferre. Causam autem cur hoc tempore huiusmodi effectus conspiciatur, asserunt Philosophi quidam, quòd quo tempore fulmina gignuntur, atque deorsum emittuntur, multæ fauillæ ignis, exhalationesq; accensæ, descendant, & oculi tunc temporis Coruorum obscurentur, & quia eo tēpore Corui per aerem igneas res, atque rubras uident, credentes esse carnis fragmenta occurrunt, ut commedant. Vnde oculis nostris apparet, Coruos ignem rostro ferre. Atque ex tali etiam deceptione papiliones ad lumen lucernæ accurrunt. Hactenus Scala naturalis. Ego sanè apparere potiùs istæc aspectui nostro, quacunque tandem ratione, quàm reuera ita fieri existimo. Rationem verò eam, & longum, & præter institutum forsan esset hîc examinare. Si tamen ignē fulmineum ore gerere verum est, quod ipsum pertinaciùs negare, aut ea de re cum quopiam nolim contendere, fortassè causam à naturali quadam, at latente Coruorum cum igne sympatheia petere poterimus. Vt vt res se habeat, ego effectum rei nondum vidi, neque ab alijs audiui, itaque quid sentiant alij, facilè patior. Dicitur tandem, & cum vulpe amicitiam quandam, velut ab ipsis incunabulis natam colere. *Coruus,* inquit[d] Aristoteles, *vulpi amicus est, pugnat enim cum Aesalone. Vnde fit vt huic, cùm ab illo percutitur, auxilietur.* nempè ea adductus amicitia, quæ illi cum vulpe intercedit. Pro vno vero, atque altero amico, quàm plures Coruus inimicos habet, utpotè cui uoracitate, atque rapacitate pauci pares sint, huiusmodi Aristoteli memorantur Miluus, Percnopterus, Aesalo, asinus, taurus. Aeliano accipiter Pelagius & Turtur, Alijs Falcones. Imò verò ne cum vulpe quidem, quod tamen Aristoteles existimauit, vera ipsi amicitia intercedit, si Auicennæ potiùs credēdum putamus, sed talis tantummodo quę præsenti utilitate nitatur, qua uulgus amicitias probare solet. Alioquin si res aliter ferat, acerrimè manus conserunt. *Ego vidi,* ait[e] Auicenna *regem Escenbubo, & accepit ille rex Coruum, & vulpem,*

[a] Lib. 1. de nat. stip. c. 2.

[b] L. de ebrietate.

[c] In Mirabilibus.

[d] 9. hist. c. 1.

[e] Lib. 8. c. 3.

Cū œnuta herba Corui sympathia.

Coruus ebrius redditur.

cū coracio herba.

coracion herba quę. Tora herba.

cum fulmine.

corui ignē per aerem deferunt.

cum vulpe amicus.

corui inimici.

coruo cum vulpe ficta amicitia.

pē. & posuit eos simul, & pugnauerūt fortiter adinuicē, & Vulpes momordit caput Corui, & exiuit sanguis. Coruus pedibus suis strinxit labra Vulpis, & non potuit Vulpes aperire os, & pupugit ipsum cum Pica. Hæc Auicennæ interpres. Præterea capitales esse hostes Coruum & Miluum Cicero, Aristoteles & Plinius testantur. *Miluo est quoddam bellum*, inquit [f] Cicero, *quasi naturale cum Coruis*. Belli causam addit [g] Aristoteles, dum ait: *Coruum Miluus impugnat, eripit enim Miluus à Coruo quicquid tenet, vt qui & vnguibus sit præstantior, & volatu, ita fit, vt eos quoque victus ratio faciat inimicos*. Plinius sensum Aristotelis inuertit, dicit enim: *Coruus, & Miluus dissident, illo præripiente huic cibos*. Perinde ac si Coruus Miluo præripiat, vt Perottus etiam scripsit his verbis: *Coruus Miluo volanti præripit escas*. Audet & Percnopterum verberare, Aquilam quidem, sed degenerem, vt [h] Arist. 10 & Plinius tradunt; forsan non alia, quàm victus causa. *Aesalon quoque parua auis*, inquit [i] Plinius, *oua Corui frangit, cuius pulli infestantur à Vulpibus. Inuicem hæc catulos eius ipsamq; vellit, quod vbi viderint Corui contra auxiliantur, velut aduersus communem hostem*. Vnde etiam Aesalonem hostem habere infensissimum constat. Mutuo etiam vterque in alterum odio Pelagius Accipiter, & Coruus flagrant, Aeliano teste. Plinius insuper aliam Coruo inimicam auem ponere videtur, cùm ait: *Pugnant Coruus, & Chlorio noctu inuicem oua inquirentes*. Verùm Aristot. eo ex quo Plinius hæc transtulit loco, nempè 9. de Histor. Anim. Corui non meminit, sed ita habet: πίπρα καὶ χλορεὺς. Pipram autem alibi Dryocolapten, id est, Picum nominat. Cum Turture, inquit [k] Aelianus, Coruus & Circus insitas inimicitias gerunt, & vtrumq; vicissim Turtur odit. Inter quadrupedes haud contemnendos sanè, nec tantillæ aui opponendos habet, Aristotele 20 authore, aduersarios, nempè asinum, & taurum, quorum tamen vastitate, ac robore nihil territus, sed ingenij astu fretus, alis aduersos ferit, vnguibus oculos lacerat, & sic irritas eorum vires reddit. In oculos potissimum inuolare, eosq; lacerare dicit Aristoteles, ex quo Coruum peculiari quodam erga oculos nobilissimi instrumenta sensus, odio laborare conijciemus. Vtpotè quos [l] Isidoro etiam vel in cadauere primùm lacessere, & magna contētione effodere dicitur. Vnde apud * Aristophanem legitur:

Ὁ Κόραξ παρελθὼν τοὐπιορκοῦντος λάθρα
Γροσπτάμενος ἐκκόψει τὸν ὀφθαλμὸν θένων, idest,
Coruus adueniens peierante clam
Aduolans, eÿciet oculum verberans.

Et Catullus:

30 *Effossos oculos vorat atro gutture Coruus,*
Intestina Canes, cætera membra Lupi.

Probare hoc ipsum licet grauissimo sacrarum literarum testimonio, quę parentum irrisoribus & contemptoribus tale exilium minantur: [m] *Oculum qui subsanat patrem, & vilipendit doctrinam matris, hunc eruent Corui torrentis deuorabuntq; ipsum pulli Aquilæ*. Isidorus etiam loca ipsum mortuorum occulta peculiariter petere scribit. Chamæleontem quamuis hostili odio prosequitur, non tamen impunè impugnat. Nocet enim venenatum animal contactum etiam victo, quanto magis esum. Sed periculum propulsat lauri folio. Mirum quod [n] Aelianus & Philes referunt, erucæ semine Coruum interire. Sed hæc ipsi authores videant. Quod si verum est, occultæ insigne peculiaris inimicitiæ exemplum est. Neque enim ratio reddi posse videtur, cur 40 eruca homini non solùm innoxia, sed & proficua interdum, soli inter animanteis Coruo lethalis existimetur.

Corui inimicitia cū Miluo. [f] Lib. 1. de nat. Deorū. [g] 9. Hist. c. 1. Cū Percnoptero. [h] 9. Hist. c. 1. [i] L. 10. c. 74. Cum Accipitre Pelagio. Cum Chlorione. [k] Lib. 6. de anim. c. 46. Cum Turture. Quadrupedes Coruo inimici q. Coruū oculos petere. [l] 12. Ori. c. 7 * In Auib. [m] Prou. 30. Cum Chamæleonte. [n] L. de anim. 6. cap. 46. cum erucæ semine.

AFFECTVS CORPORIS.

CORVVS, inquit [a] Plinius, *ab æstate in autumnum morbo conflictari dicitur*, alui scilicet profluuio. Vnde tunc tanquam diœticæ medicinæ partis gnarus à potu omni sibi temperat, vt perhibent, ne malum ingrauescat *. Philes verò sitim illam morbosam esse credidit, tantum abest, vt profluuij eam medelam vocauerit, verba eius sunt:

50 Διψῶ δὲ τόν κόρακα φασὶν ἐκτόπως
Θέρους ἐν ἀκμῇ δυστυχῶς πεφρυγμένον
Ὡς καὶ τραγῳδεῖν ἐξ ἀνάγκης τὸν πόνον, id est,
Sitire autem Coruum aiunt præter modum
Aestate adulta miserè torrefactum,
Vt & tragice canat (vel flebiliter canat) *necessitate* (adactus) *ærumnam illam*.

Coruum non mutari [b] Aristoteles indicat, vbi quærit: *Cur animalia quædam mutantur, alia non? vt Coruus qui semper incommutabilis persistit. An quorum natura vincere perdomareq; humorem non potest, vt*

[a] L. 29. c. 3. * De anim. propriet. [b] Sectio. 10. Prob. 8.

Corui mutatio.

test, vt auium quæ vesicam quoque nullam ob eam rem obtinent, hæc nusquam mutari possunt? Ita Aristoteles. Albertus autem Coruum, & Picam pennas suas paulatim mutare, contrà atque Accipitres, qui eodem pariter tempore deplumescunt, asserit.

AETAS.

Coruina viuacitas. [a] L.7.c.48.

ORVINAM viuacitatem omnes passim celebrant ex Hesiodo, antiquissimo authore. Fabulosam tamen cum Plinio, & Scaligero meritò suspicor, maximè, si, vt vulgus ait, tot annorum sæcula viuere dicitur. *Hesiodus*, inquit[a] Plinius, *qui primus aliqua de hoc prodidit fabulosè vereor, multa de hominum æuo referens, Cornici nouem hominis attribuit ætates, quadruplum eius Ceruis, id triplicatum Coruis, ac reliqua fabulosius in Phœnice, ac Nymphis*. Coruos verò, vt canit Hesiodus, nouies excedit Phœnix, Phœnicem decies Nymphæ. Quam Hesiodi sententiam his versibus reddidit, & expressit[b] Ausonius.

Phœnicis ætas. [b] In Acdyllio.

Ter binos deciesq; nouem superexit in annos
Iusta senescentum quos complet vita virorum.
Hos nouies superat viuendo garrula Cornix
Et quater egreditur Cornicis sæcula Ceruus,
Alipedem Ceruum ter vincit Coruus, & illum
Multiplicat nouies Phœnix reparabilis ales.

γενεὰ apud Hesiodum quid. [c] In lib. de Oracu.defectu.

Videmus hic Ausonium γενεὰν Hesiodi interpretatum esse sæculum, vt Plinium ætatem. Sed quid per γενεὰν Plinius intellexerit, annúne tantùm, vt Cleombroto Lacedemonio placet apud [c] Plutarchum, an vt Heraclitus vult, annos triginta, an octo & centum, vt alij quidam; an nonaginta sex, vt vetus Hesiodi carminum interpres, ambigitur; vt Plutarchus pluribus disserit. Sed magis inclinat animus, γενεὰν pro uno anno accipi, quod intra id spatium generentur & perficiantur non omnia tantùm, quæ terra profert, sed etiam homo in vtero, & vt annus vnus dicatur γενεὰ, id est, ætas, qua tota deinceps hominis uita & ætas mensuratur, ita ut unitas etiā numerus appellatur, qui numerus propriè non est, sed aliorum numerorum principium, & mensura prima. Quod si ætatem pro anno vno accipias, Cornicis vitam nouem annorum faciemus: Cerui triginta sex; Corui centū & octo; Phœnicis nongentorum & septuaginta duorum; nympharum denique nouies mille septingentorum, & viginti. Iam verò si quis pro γενεὰ centum annos, vt plerią; faciunt, esse contendat, quiuis sanæ mentis videbit, quàm in immensum huiusmodi supputatio progrediatur, & quàm nugax ac friuola ea opinio futura sit. Posset autem denuò contra probatam à nobis vocis γενεὰ interpretationem obijcere, Cornici ab Hesiodo, vt author est Plinius, nouem hominum ætates tribui, & ita Coruo, & reliquis plures similiter. Huic ea ratione, qua paulò antè dictum est, respondemus annum vnum hoc sensu, hominis ætatem dici posse, quòd intra huius terminum tota hominis generatio perficiatur, quodq; sit totius humanæ vitæ mensura. Sed quocunque modo ætatem seu γενεὰν interpretari placebit Coruum certè longæuum esse constabit. Vnde Vlysses à Lycophrone Corax dictus est, id est, Coruus διὰ τὸν πολυχρόνιον, quoniam ætate iam fessus interierat ab Telegono interemptus, quem ex Circe susceperat. Cuius rei Oppianus commeminit, vt ex Tzetze Lycophronis Scoliaste tradit Cælius. Viuidum igitur uocat Palladius Soranus hoc uersu:

Vlysses cur Corax dictus. Coruus viuidus dict[us]. Theophrastus naturā culpat. [d] In Aristot. 9.Hist.c.20 Coruatū ciuitas.

Viuidus à dextra Coruus habebat iter.

Hinc est quòd Theophrastus moriens naturam accusasse dicitur, referente Laërtio, quæ Ceruis, & Coruis longæuam uitam dedisset, hominibus non item, qui uita longa maximè digni essent. [d] Albertus Magnus exemplo quodam rei gestæ de hac uiuacitate ita tradit: *Retulit mihi quidam fide dignus, quòd Corui à temporibus, quorum non est memoria, hoc est plusquam per centum annos, in turri quadam manserunt apud Ciuitatem Galliæ, quæ Coruatū appellatur, & quotannis pullos nutriuisse, & quanquā subtraherentur illi, locum eam ob causam non mutasse. Vnde eosdē semper fuisse appareat.* Sic certè, si Alberto in his fides adhibenda est, cōueniet cum prelata à nobis in Hesiodum expositione, ueritas huius historiæ. Illi.n. anni centum & octo, si supputaueris ad vitā Corui dantur.

CAPIENDI RATIO.

[a] L.10.c.27

C[a]RESCENTIENSIS ciuis & Senator Bononiensis rusticarum rerum in primis egregiè peritus, sed quas infelici illo ac barbaro sæculo natus, haud ita eleganti stylo consignare potuit, inter cætera agriculturæ utilissima dogmata (res enim hîc, non uerba aucupari est animus) Coruos capiendi artem his uerbis exponit: Multæ magnæ aues

capiuntur

capiuntur magnis uirgulis inuiſcatis, præcipuè Corui, & Cornices cum auxilio Gimmi (ego ſcriberem Giuui, id eſt Aſionis, quem Giù, aut potiùs Chiù hac tempeſtate Bononienſes uocant) hoc modo. In ijs locis, quæ frequentare ſolent aues, truncatur ramis aliqua arbor, quæ ab alijs arboribus multum diſtet, ſed aliqui rami frondibus nudati relinquuntur in ea, uel perticæ aliquæ ſuper eam ponuntur; his leuiter infiguntur uirgulæ uiſco illitæ. Gimmus, uel Giuuus in terra ponitur, in loco parum eminente, vt faciliùs ab auibus volantibus uideatur, quem cùm aues viderint, circũuolitant, & uolando feſſæ in arborem viſco illitam ſe recipiunt, unde in terram decidunt. Eas auceps pertica perſequatur, & occidat. Nam ſi manibus perſequeretur, aut caperet, læderetur ab eis. Hactenus Creſcentienſis: Eoſdem & retibus capien- 10 dos [b] idem docet, ſed ne longiores ſimus, eò curioſum aucupem remittimus. Narrat Braſauolus Coruos deuorata carne nucis vomicæ puluere conſperſa poſt breuem uolatum in terram decidere. Herba etiam œnuta comeſa inebriatos capi Ariſtoteles, & ex eo [c] Athenęus refert. Sic præclarum ſcilicet uoracitatis, aut ebrietatis ſuæ, & dignum quidem præmium ferunt, vt prius ſenſu, ac motu capti, mox toto corpore capiantur, non ſine eleganti ebrioſorum exemplo, quorum mentes cùm uinum cepit, ipſis à proprijs ſæpenumerò uerbis irretiuntur, & capiuntur. Sic enim:

Arcanum demens detegit ebrietas.

In Anglia uerò Coruum capere, aut quacunque ratione lędere lege uetitum eſt, cuius cauſam antea aſſignauimus. Quidam ne à Coruis, Cornicibus alijsq; id genus auibus, pomum puni- 20 cum laceretur, nam & pomis, nucibus alijsq; fructibus eos ueſci ſuo loco diximus, ſparteis reſtibus, ut docet [d] Io. Baptiſta Porta arborem circumcirca obſepiunt.

Gimmi. Giuui. Giù. Chiù. [b] L.10.c.20 [c] L.de ebrietate. Corui in Anglia non occidũtur, & cur. Ne Corui mala punica rapiant. [d] In Pomario.

DENOMINATA.

PARS Tauri montis iuxta quoſdam Coraxis appellatur [a] Plinio Coraxicus, alijs Coraceſium. Eſt etiam Coraceſium locus in Cilicia, cuius incolarum improbitas notatur ab Euſtathio. Strabo primum Ciliciæ caſtellum eſſe in prærupta petra poſitum tradit. Coraxis apud alios memoratur mons, qui à Septentrione Golchidem claudit, Ptolomæo Corax dictus, & in Sarmatia Euro- 30 pæa quoq; collocatus, è quo & fluuius Corax dictus oriatur. Stephano mons eodem nomine eſt inter Callipolim, & Naupactum, cuius meminerit [b] Polybius, à quo gentile Coracius. Coracij regio [c] Straboni appellatur in mediterraneis Arabiæ, ubi maxima Indicarum arundinum copia naſcitur. Κόρακος πάγος mons Europæ in Nicandri Theriacis. Coraconneſus, inſula quædam Stephano, cuius meminiſſe ait [d] Alexandrum. Locus item, ubi Ladon Arcadiæ fluuius prorumpit in Alpheam, Coruorum inſula appellatur Pauſaniæ, Παρ Κορακοσπέτρῃ apud [e] Homerum, ut Scholiaſtes innominatus docet, locus eſt in Ithaca, ſic dictus, quòd ibi Corax inter uenandum à petra delapſus, obierit; propter quem caſum mater eius Arethuſa ſeipſam ſtrangulârit, & fonti in Ithaca nomen dederit, ut filius ſaxo. Sed huius nominis fontes etiam alibi ſunt in Smyrna, in Chalcide, & Argis. Coracinus color memoratur 40 [f] Vitruuio his uerbis: *Ex potu fluminum quorundam pecora, quamuis ſint alba, procreant alijs locis leucophaa, alijs pulla; alijs coracino colore.* Hunc locum enarrans Guil. Philander, [g] Strabo, inquit de Laodicenſium pecoribus loquens τὴν κοραξὴν χρόαν uocat, cuiuſmodi ſcilicet in Coruis conſpicitur, id eſt, nigerrimum. (Hermolaus uertit coracino colore) Eum locum Georgius Tifernas non rectè interpretatus eſt. Talis color ſi quid intelligo, ſerici uilloſi eſt, quod uulgò uelutum dicitur. Coraxorum Lanicium omnium pulcherrimum ex Turditania Hiſpaniæ uenit, ut tradit [h] Strabo. [i] Plutarchus Coryban lapidem quendam colore Κοραξὸν, id eſt, ſaturata nigredine ſplendẽtem in Inacho fluuio naſci ſcribit. Idem in Strymone fluuio. Λίθοι κορακοὶ (inquit) τὴν χρόαν, ubi ſimiliter fortè κοραξοὶ legendum, ut & apud Strabonem loco iam citato à Philandro. Conſiderandum nunquid rectiùs τὴν κοραξὴν χροὰν legeretur quàm κοραξιν per 50 iota in ultima. Καράκιον emplaſtrum deſcribitur à Galeno, Paulo, & Nicolao Mirepſo, à colore atro, ut apparet. Recipit enim gallas, & chalcitidem. Κορακῖνος penanflexum nomen piſcis eſt, cuius fit mentio apud Palladium in remedijs aduerſus arborum formicas. Non enim Coracina pix illic, ut uulgati codices habent, ſed Coracinus piſcis legendum, ut conſtat ex Geoponicis Græcis. Idem Coruus marinus, ſeu Niloticus dicitur à colore haud dubio, nigro. Romæ item quoddam macellum à Coruis nomẽ obtinuit. Coronopus, inquit Heſychius, id eſt Cornicis pes herba eſt, quam & κορακόποδα uocant. [k] Auicenna uocat Regiel Algerab, ideſt, pedẽ Coruinum, ut interpres reddit. Eſt autem Gerab Arabicæ nomen commune ad Coruum, & Cornicem.

Coraxis. [a] Lib.5.c.27 Coraxicus. Coraceſiũ. Coraxis. Corax mõs, & fluuius. [b] Lib. 10. Coracius. [c] Libro 16. Geogr. Arũdinum Indicarum copia vbi. Κόρακος πάγος Coraconneſus. [d] 3. Lybicor. In Arcadicis. [e] Odyſſ. N. in fine. Coracis Ithaci mors. Coracinus color. [f] Lib.8.c.3. [g] Libro 12. Geogr. Velutum vulgò. [h] Libro 3. Geogr. [i] Lib. de fluuijs. Coryba lapis. Κοράκιον emplaſtrũ. Κορακῖνος piſcis. Coronopus [k] L.2.c 566 Regiel Algerab. Gerab.

Cornicem. Est & ranunculi species eiusdem nominis, quæ spumea dicitur, quibusdam falsò sardonia herba. Coracion nomen est folij, siue herbæ [l] Aristoteli, de qua suprà fusiùs dictum est. Coronopodem Fuchsius Germanicè Kraenfuss, id est, Cornicis pedem interpretatur. Hippoglosson in monte Atho frequentem herbam, vt tradit Bellonius, vulgò nominant Coracobatano, hoc est, Corui herbam. Rostrum Coruinum, inquit Syluaticus, herba est, quam multi consolidæ speciem faciunt, sed falsò. Est enim herba modicè pilosa, odore boraginis, vi conglutinandi pollens. Hæc Syluatici herba fortè pulmonaria Plinij fuerit, quæ consolidæ species dici potest, & boraginem redolet, folijs hirsutis. Rostrum Coruinum dici potest, propter folia, præsertim minora, vt conijcio. Chirurgis quoque quoddam instrumẽtum rostrum Coruinum vocatur, quo globulos ex vulneribus sclopeto iniectos eximunt. Corui oculum alij qui vocant nucem vomicam. Κορώνεος ficus arboris species [m] Aristophani, vbi Scholiastes docet Coracion etiam dici, quòd fructus eius colore Coruum referat. Κορακιὸν σῦκον meminit Hermippus hoc versu:

Φιβαλέων μαλις ἄν ἤ τῶν κορακέων.

Citatur versus ab Athenæo. Inter plurima cerasorum genera quędam Plinio Actia, & Ceciliana dicuntur. Hęc doctissimus Iacobus Dalechampius Gallis vulgò Corbine, id est, Coruina appellari scribit, quod coruorum modo nigricent. Quæ, inquit, cùm sint duriuscula, & dulcia gustui non sunt iniucunda, sed quia manus labraq; atro colore inficiunt, mensis rerò apponuntur. Rhęti Alpini gentianam omnium minimam, sed flore maximo calathiformi in altissimis montibus nascentem sua lingua rischcorff, id est, radicem Corui appellant. Hanc alij Gentianellam vocant. Phalacrocorax, Pyrrhocorax, & Nycticorax omnes à Coruo denominatæ aues suis quæq; locis describentur. Coracias Aristoteli Gracculus est, vt Theodorus vertit è Monedularum genere ab atro corui colore dictus, de quo Hesychius: Κορακίας ὁ μέλας καὶ κολοιός. & Suidas Κορακίας μέλας. Ornithologus vtrumque locum corruptum arbitratur, & legit Κορακίας ὁ μέλας κολοιός, vt sit sensus, Coracias est Gracculus niger. Koraconios genus auis Hesychio, & Varino. Κορακῖνος genus piscis ijsdem, fortè idem cũ Coracino, cui ẽt & quẽadmodum Coraci ab eo diuersi pisci à Coruo, vel nigro colore nomen. Ego coruũ Niloticum aterrimũ seruo in musæo lineis aureis squammas intersecantibus, à nemine depictũ. Et si Coracinum quidam dictũ existimẽt ab assiduo pupillarum motu, διὰ τὸ ἀνεκῶς τὰς κόρας κινεῖν. Theodorus modò Coruulum, modò Gracculum vertit. Speusippus Κόρακον inter malacostraca numerat apud [n] Athenęum. Os Acromij, id est, scapulę processum ad summum humerum Galenus Κορακοειδῆ nominat. Arabes pi haoreb, vel pi algorab, id est, Rostrum Coruinũ, non autem porcinum, vt quidam perperam verterunt. Κορακτεῖν, ἢ κοράξαι est improbè, & pertinaciter quidpiam flagitare, ducta translatione à Coruis, fores circumuolitantibus, nec discedentibus. Importunitatem etiam testatur, quod [o] Aelianus de coruis, qui Nilum accolunt, scribit, si à nautis pręternauigantibus, nihil eorum quæ importunè flagitarunt, impetrauerint, insequentes nauium funes arrodere, ac vincula rostro conscindere. Coruinus nomen proprium viri apud [p] Horatium:

Quocunque Lectum nomine Massicum
Seruas, moueri digna bono die,
Descende, Coruino iubente
Promere languidiora vina.

Cranitæ montes sunt à Coruorum frequentia sic dicti apud Samnites, vt scribit Zonaras, referente Abrahamo Ortelio.

Coracion. [l] *In Mirabilibus.* Hippoglosson. Coracobatano. Rostrum coruinum. Pulmonaria Plinij. Rostrum coruinũ instrumẽtum chyrurgicum. Nux vomica corui oculus dicta. [m] *In Pace.* Κορώνεος ficus. Gentiana minima. Rischcorff. Coracias Gracculus. κορακόνιος auis. Κορακῖνος piscis. [n] *Lib. 3. Deipnos.* Os Acromij. κορακοειδῆ. Haoreb. corui importunitas. [o] *Lib. 2. de anim. c. 48.* coruinus viri nomẽ. [p] *3. Carm. 21.* cranitę mõtes.

COGNOMINATA.

CORVO cognomen debet L. Valerius ille Romanorum Historicorum monumentis tantoperè decantatus, qui quòd in monomachia aduersus Gallum prouocatorem corui auxilio vsus esset, eiusq; beneficio victor extitisset, ab euẽtu Coruini cognomen adeptus est, qua de re ita [a] Baptista Mantuanus.

Cedite Coruini, quibus hæc cognomina Coruus
Tradidit, hac vestras superant præconia laudes.

Et [b] Manilius:

Et cum militia volucris Coruinus adeptus
Et spolia, & nomen qui gestat in alite Phœbum.

Ex hac familia Massala Coruinus orator nobilis ortum habuit, qui cũ prouectior ætate esset, geret,

L. Valerius coruin⁹ cur ita dictus. [a] *In Laudibus Inachi Mendocij.* [b] *Lib. 1.* Massala Coruinus orator.

ante biennium quàm moreretur, adeò memoriæ ſenſum amiſit, vt vix paucula verba coniungeret, & nominis quoque ſui immemor eſſet, de quo conſule [c] Crinitum. Ex eiuſdem Valerij familia, & genus, & cognomen traxiſſe ſe Matthias Hungarię Rex Coruinus dictus gloriabatur, vti [d] Cælius Calcagninus, alijq; teſtantur. aliud tamen in hanc vſque ætatem etiam ipſis Hungaris teſtibus de ipſo percrebuit. [e] Ariſtophanes Opũtium Coruum dictum fuiſſe ſcribit, qui oculo vno carebat, ea fortè ratione, quòd Coruus, vt diximus, oculos primò impetat.

[c] *Li. 1. c. 12.*

Matthias Hungariæ Rex, Coruin⁹ dict⁹.

[d] *In orat. funeb. Beat. Pannon Reginæ.*

[e] *In Auibus.*

AVSPICIA. AVGVRIA.

INTER oſcines aues Coruus Feſto, & Porphyrio numeratur. *Auium*, inquit hic, *voces vſque adeò variæ ſunt pro diuerſis eorum affectibus, vt varietatis differentias omnes obſeruare difficillimum foret. Itaque Cornicis, & Corui vocum differentias aliquot augures obſeruârunt. reliquas tanquam ſupra hominis captum reliquerunt.* Si ab ortu clara voce occinuiſſent, præſentem fęlicitatem, vt è contrario ab occaſu, exitium ſuperſtitioſæ gentilitati apportare putabãtur, ut Acron ſcribit in illud [a] Horatij:

Oſcinem Coruum prece ſuſcitabo
Solis ab ortu,

vt. ſ. cantu ſuo iter inſtitutum amici dirimat. Plaga. n. mundi Orientalis Romanis læua erat. A dextra item Coruus ſpem non dubiam, & lętum auſpicium ſæpius fecit. Contra verò à ſiniſtra irritum faciebat, vt [b] Cicero non ſemel ſcribit, & [c] Plautus etiã docet; *Picus*, inquit hic, *& Cornix eſt ab læua. Coruus & Parra ab dextra ſuadet.* Quos verſus Petrarcha ita traduxit ad ſuum ſenſum:

Qual deſtro Coruo, ò qual mancha Cornice
Canti il mio Fato, ò qual Parca l'inaſpi.

Item Plautus alibi:

Ni ſubueniſſet Coruus periſſem miſer.
Non temerè eſt, quod cantat Coruus mihi nunc ab læua manu,
Simul radebat pedibus terram, & voce crocitabat ſua.

Coruus oſcen eſt.

[a] *L. 3. carm. 27.*

Corui auguriũ quando felix, & quãdo nõ.

[b] *Lib. 1. de Diuinat.*

[c] *In Aularia.*

Peſſimam verò Coruorum ſignificationem Plinius notauit, *cùm glutiunt vocem, veluti ſtrangulati.* Augures item Coruorum agmen, ſi in unum locum congregarentur, in futurum excidiũ retulerunt; ut & aliarũ auium, quæ cadaueribus inhiant, ut Vulturum, Aquilarum, Miluorum, Cornicum. Nec enim uoce tantùm, ſed & geſtu, & uolatu auſpicia dare credebantur, & ea quidem ut plurimùm infelicia. Vnde & inauſpicati habiti. Plurima ſanè aduerſitatis ab eo exempla apud ueteres reperio: proſperæ fortunæ uix ulla, aut perquam pauciſſima. Infauſtum augurium eſt, quod Niphus refert. *Apud Indos regionem quandam eſſe, quæ dicatur nunc Pharcelos, vbi Coruorum magnus perijt numerus, ad quam cùm poſtea rediſſet longè maior multitudo, deſolationem regionis, & incolarum interitum inde ſignificatum.* Ponit aliud ſimile exemplum [d] Albertus in hæc uerba: *Retulerunt quidem nobis multi fide digni aliquando multos Coruos apparuiſſe in caſtro ſuperioris Sueuiæ, quod Ruffum caſtrum vocatur* (credo eſſe Roteburgum Germanis, nunc Illuſtriſſimorum Marchionum Badenſium dominatui parens) *ita vt numerus Coruorum muros & tecta compleret, ac domus omnes operire videretur: & ſubitò mortuum fuiſſe Comitem, qui Princeps caſtri erat, Coruosq; receſſiſſe. Vnde vulgò dicebatur Coruos animam eius abduxiſſe.* Et ſanè etiamnum plebeculę imperitæ uana, & ſuperſtitioſa mentibus inhæret opinio, quæ Coruos ſuo crocitatu, earum ædium domini, quibus frequentes inſederint, exitium præ foribus eſſe denuntiare autumat. Multi Cacodęmonem plerunque harum auium effigie apparere credunt. Sed ut illud ex ueteris paganiſmi erroribus manaſſe, ita hoc non omninò à ueritate alienum eſſe paulò pòſt oſtendemus. fieri uerò poteſt, ut eo, quo ſtrages edenda eſt, aut potiùs edita eſt loco, frequentes conueniant, odore cadauerum allecti. Sunt enim inſtar Vulturum olfactu apprimè ſagaci. Cũ uerò ita confeſtim ante ſtragẽ uix editam, & inopinatò appareant, uolatusq; ſui pernicitate immẽſa aëris ſpatia tam breui temporis interuallo emetiantur; fit ut cędem factam præuidiſſe credãtur. Atq; ita fortè acciderit apud Pharſalem, ubi [e] Ariſtoteles, & [f] Plinius tradunt ξένος, i. milites Medię (ut rectè mihi interpretari uidetur [g] Petrus Victorius, ſi. n. tantùm hoſpites, ut cõis lectio habet, interfecti fuiſſent, non potuiſſet tantus odor ex ipſorum corpore excitari, ut Corui remoti etiam non magno ſpatio terrarum eò ſe conferrent, prętérquam ꝙ ſepulti fuiſſent: Quis enim pateretur hoſpitum ſuorum corpora inhumata manere?) *perijſſe, & eo tempore, quo illi occiſi ſunt, Coruos locis Athenarum Peloponneſiq; defuiſſe, ſed eò omnes auolaſſe:* Non autem credẽdum exiſtimo *eos in auſpicijs intellectum aliquem habuiſſe* (ut Plinij uerbis utar) *ſignificationũ ſuarũ*, aut ſibi mutuò futura prędixiſſe, ut Ariſt. & Plin. ſtolidi, ac ſuperſtitioſi Ethnici credebant. Cũ itẽ aurũ corroſiſſent, dirũ & portẽti inſtar habitũ fuit. Sic. n. [h] Liuius ait: *Aurum in Capitolio Corui non laceraſſe tantùm roſtris crediti, ſed etiam ediſſe.* Ita Clitodemũ in Attica hiſtoria ſcribentẽ citat [i] Pauſanias, cũ Athenienſes claſſem iam Siciliã uerſus inſtituiſſent, infinita Coruorũ multitudo

Excidij indicium.

coruus auis inauſpicata

Pharcelos regio.

[d] *In 9. Hiſt. Ariſt. ca. 36.*

Roteburgũ Badẽſiũ comitis mors.

Cacadęmõ in Coruum mutari creditus.

Corui cur appareant vbi ſtrages ſunt.

[e] *9. hiſt. c. 31.*

[f] *L. 10. c. 12*

[g] *L. 37. Var. Lect. cap. 2.*

Mediæ militum mors.

Corui aurũ rodentes.

[h] *Lib. 10. decis. 3.*

[i] *In Phocicis*

Corui Delphos prouolant. Haſtã frangunt. [k] *In Nicia.* Corui fructus palmę aureos deuorant. [l] *L.4.Geogr.* Port⁹ duorum Coruorum.

prouolauit Delphos,& mutilauit quaſdam ſimulachri Mineruæ aurati partes,aurumq; roſtris ab eodem detraxit. Addit idem haſtam fregiſſe Coruos, & Noctuas, & quicquid ad imitationem fructuum autumnalium erat, ad palmam æneam ab Athenienſibus Palladi dedicatam, cuius ſimulachrum ei ſuperpoſitum erat, quod Attici pro re bene, ac feliciter geſta conſtituerant. Id ipſum quoq; [k] Plutarchus teſtatur, addẽs Coruos fructus palmæ, qui ex auro fabricati erant partim deuoraſſe, partim vi conuulſos deieciſſe, atq; hoc pacto cladem, quam Athenienſes à Siculis erãt accepturi, pręſagiſſe. Fabuloſum videtur, quod Artemidorus, teſte [l] Strabone narrat, *portum quendam in Oceani Britannici littoribus eſſe, quem duorum Coruorum vulgò cognominent. In eo quidem duos apparere Coruos dextris albicantibus alis. Qui igitur vlla de re controuerſantur illuc accedere, in ſublimi loco poſita tabella, vtrinq; ſeorſim in ipſa lagana collocare, ipſas dehinc aduolantes alites partim commanducare, partim diſſipare. Cuius autem Lagana diſſipentur, illum victorem euadere.*

Alex. Magni mors. Marij mors

Alexander Magnus, vt refert in eius vita Plutarchus, Babylonem ingreſſurus contemptis Chaldæorum monitis propinquus iam vrbi, complures altercantes ſeq; mutuo ferientes Coruos cõſpexit; ex quibus nonnulli penes ipſum delapſi ſunt, ipſe verò paulò poſt in eadem vrbe vita defunctus eſt. Simile prodigium narrat de Mario, qui, cùm Romæ pernitioſiſſimam ſeditionẽ moliretur (qua plurimo ſanguine inter ipſum, & Syllam pugnatum eſt) inter cętera diuinitùs, vt opinabantur, tres Corui pullos in viam productos, deuorârunt, eorumq; reliquias intra nidũ retulerunt.

Ciceronis mors. [m] *L.1.ca.4.* [n] *Lib. 4. de bell.ciuil.*

Marco quoq; Ciceroni, vt author eſt [m] Valerius Maximus, mors imminens auſpicio Corui prædicta eſt. *Cùm enim in villa Caietana eſſet, Coruus in conſpectu eius horologij ferrum loco motum excutiens, protinus ad ipſum tetendit, ac laciniam togæ eouſq; morſu tenuit, donec ſeruus ad occidendũ eum milites veniſſe nuntiaret.* Sed hæc aliter Plutarchus narrat: *Hîc Apollinis erat ſacellum mari imminens, ex quo cùm Cicero adremigaret littori, Corui elati pennis magno clangore nauiculam impetunt, deinde ſuper vtriſq; cornibus antennarum inſidentes partim clamore ſtrepere, partim capita funium exagitare. Tum omnibus id infauſtum oſtentum viſum eſt; verùm deſcendit è puppi Cicero, & in diuerſorio veluti quietem capturus accubuit, Hinc Corui ſuper poſtes ſedentes magis tumultuoſo clangore perſtrepunt. Horum vnus deſcendens in cubiculum Ciceronis, pallium, quo cubans erat opertus, roſtro ab eius fronte deduxit.* [n] Appianus quoque eadem ferè referens, dicit: *Tacitè accedentibus his, qui Ciceronem inquirebant, Corui aduolantes obſtrepere cœperunt, eundem è ſomno excitantes, veſtem quoq; roſtris eouſq; attraxêre è quieſcentis corpore, quoad ſerui ad ſignum à Deo miſſum arbitrati lectica impoſitum, iterum ad mare per profundam ſyluam occulto calle detulêre.*

Corui Vulturem occidunt.

L. Sylla Q. Pompeio Coſſ. Stratopedo, vbi Senatus haberi ſolet, Corui Vulturem tundendo roſtris occiderunt, vt refert Iulius Obſequens. A Plutarcho Sibillinum iſtoc oraculum de futura Græcorum maxima clade adducitur:

Corue operire niger, dum Thermodontis ad vndas
Funeſta armatæ miſcebunt prælia gentes,
Tunc multa humanæ carnis ſatiabere præda.

Aquila Coruos duos affligens. Collegarũ diſſidij præſagium. [o] *In Augusto.* [p] *In Alex. Magno.* Corui Alexan. Magni exercit⁹ comites. Metell⁹ ab incẽdio ſeruatus. Ædis Veſtę incendiũ. [q] *In Tiberio, & Parallelis.* [r] *Lib.10.* Papyri⁹ pugnę auidus Auſpicium pullari⁹ mẽtitus.

Contractis ad Bononiam triumuirorum copijs, Aquila tentorio Auguſti ſuperſedens duos Coruos hinc inde infeſtantes afflixit, & ad terram dedit notante omni exercitu futuram quãdoque futuram inter collegas diſcordiam talem, qualis ſecuta eſt, ac exitium præſagiente: [o] Author eſt Suetonius. Rarò proſperi euentus ſignum dedêre, aliquando tamẽ, ſi antiquorum ſuperſtitionibus fidem adhibẽdam putamus. Tradit [p] Plutarchus Alexandrum Magnum, quũ Hammonis oraculum per deſerta loca, & arenoſa adiret, iamq; ductores errare cępiſſent, diſperſis ex ignorantia Comitibus, Coruos duos itineris habuiſſe præmonſtratores, qui & euntes ducerent, & tardiùs ſubſequentes præſtolarentur. Quod verò lõgè mirabilius eſt, tradit Calliſthenes, noctù palantes cantu, ac vocibus ad ſequenda hominũ veſtigia reuocaſſe. Pari pacto cùm Metellus Pontif. Max. vt narrat Valerius, Tuſculanũ peteret, Corui duo in os eius aduerſum, veluti iter impedientes aduolârunt, vixq; extuderunt, vt domũ rediret. Inſequente nocte, ædes Veſtæ arſit, quo incendio Metellus inter ipſos ignes raptum Palladium incolume ſeruauit. Sed illud longè alio modo narrat [q] Plutarchus, Metellum nempè ſuburbanum ſuum petentem vidiſſe cædentes ſe inuicem Coruos, augurijque religione deterritum, Romam rediſſe, vbi cùm Veſtæ templum incenſum ſuſpicatus eſſet, Palladiumq; eripuiſſet, oculis captum fuiſſe, & poſtmodum viſum recuperaſſe. Feliciter etiam Corui auſpicio vſum fuiſſe L. Papyrium Curſorem hunc in modum [r] Liuius refert: Tertia vigilia noctis iam relatis literis à Collega Papyrius ſilentio ſurgit, & pullarium in auſpicium mittit. Nullum erat genus hominum in caſtris intactum cupiditate pugnæ, ſummi infimiquè æquè intenti erant, Dux militum; miles Ducis ardorem ſpectabat. Is ardor etiam omnium apud eos, qui auſpicio intererant, peruenit. nam cùm pulli non paſcerentur, pullarius auſpicium mentiri auſus, tripudium ſoliſtimum Cos. nuntiauit. Cos. lętus auſpicium egregium eſſe, & Deis authoribus rem geſturos pronunciat, ſignumq; pugnæ proponit. Exeunti iam in aciem nũciat perfuga, viginti cohortes

Samnitum

Samnitum (quadrigenariæ fermè erant) Cominium profectas; quod ne ignoraret collega, extemplò nuntium mittit. Ipse signa ocyus proferri iubet, subsidiaq; suis quæque locis, & præfectos subsidijs attribuerat. Dextro cornu L. Volumnium: sinistro L. Scipionem; equitibus legatos alios, C. Ceditium, & Trebonium præfecit. Sp. Nautium mulos detractis clitellis cum cohortibus alaribus in tumulum conspectum properè circumducere iubet, atq; inde inter ipsam dimicationem quanto maximè posset moto puluere ostendere. Dum his intentus Imperator esset, altercatio inter pullarios orta eius diei, exauditamq; ab Equitibus Romanis, qui rem haud spernendã rati Sp. Papyrio fratris filio Consulis ambigi de auspicio renuntiauerunt. Iuuenis ante doctrinam Deos spernentem natus, rem inquisitam, ne quid incompertum deferret ad Consulem, detulit, cui ille. Tu quidem macte virtute diligentiaq; esto; cæterùm qui auspicio adest, si quid falsi nuntiat, in semetipsum religionem recipit, mihi quidem tripudium solistimum nuntiatum populo Romano exercituiq; egregium auspicium est. Centurionibus deinde imperauit, vt pullarios inter prima signa constituerent. Promouẽt & Samnites signa, insequitur acies ornata armataq; vt hostibus quoque magnificum spectaculum esset. Priusquam clamor tolleretur, concurrereturq;, emisso temerè pilo pullarius ante signa cecidit, quod vbi Cos. nuntiatum est, Dij in prelio sunt, inquit, habet pœnam noxium caput. Ante Cos. hæc dicentẽ Coruus voce clara occinuit, quo lætus augurio Cos. affirmans nunquam humanis rebus magis præsentes interfuisse Deos, signa canere, & clamorem extollere iussit. Prælium commissum atrox, cæterùm longè disparibus animis. Romanos ira, spes, ardor certaminis, auidos hostium sanguinis in prælium rapit. Samnitium magnam partem necessitas ac religio inuitos magis resistere quàm inferre pugnam cogit, nec sustinuissent primum clamorem atq; impetum Romanorũ per aliquot iam annos vinci assueti, ni potẽtior alius metus insidẽs pectoribus à fuga retineret. Quippè in oculis erat omnis occulti paratus sacri, & armati sacerdotes, ac promiscua hominũ pecudumq; clades, & respersæ fando nefandoq; sanguine aræ, & dira execratio, ac furiale carmen detestandæ familiæ stirpiq; compositum. *His vinculis fugæ obstricti stabãt, ciuem magis,* quàm hostẽ timentes. Instare Romanus à cornu utroq; & media acie, ac cædere, Deorumq; *hominumq; attonitos metu.* Repugnatur segniter, vt ab ijs, quos timor moraretur à fuga. Iam propè ad signa cædes peruenerunt; cùm ex trãsuerso puluis, *velut ingentis agminis* accessu motus apparuit. Sp. Nautius (Octauium Metium quidam eum tradunt) Dux alaribus cohortibus erat, puluerem maiorem, quàm pro numero excitabant, insidẽtes mulis calones, frondosos *ramos per terram trahebant,* armaq; signaq; *per turbidam lucem in primo* apparebant, pòst altior densiorq; puluis equitum speciem cogẽtium agmen dabat, fefellitq; non Samnites modo, *sed etiam Romanos, & Consul* affirmauit errorem, clamitans inter prima *signa ita ut uox eius* ad hostes accederet, captum Cominium victorem collegam adesse, anniterẽtur uincere prius quàm gloria alterius exercitus fieret. Hæc insidens equo. Inde tribunis Centurionibusq; imperat, *vt vias* equitibus patefaciãt. Ipse Trebonio Seditioq; prædixerat, vt vbi se cuspidem erectã quatientem vidissent, quanta maxima ui possent, cõcitarent equites in hostem. Ad nutum omnia, vt ex ante præparato fiunt; panduntur inter ordines uiæ, prouolat eques, atq; infestis cuspi*dibus in medium ruit,* perrumpitq; *ordines, quacunq; impetum dedit, instant Volumnius, &* Scipio, & perculsos sternunt. Tum iam Deorũ hominumq; uicta ui, funduntur linteatę cohortes, pariter iurati, iniuratiq; fugiunt, nec quemquam præter hostes metuũt. Peditum turba, quæ superfuit pugnæ in castra ad Aquiloniam compulsa est, nobilitas equitesq; Bauianum perfugerũt, equites eques insequitur, peditem pedes ac diuersa cornua dextrum ad castrum Samnitiũ, læuum ad urbem tendit. Prior aliquando Volumnius castra cæpit, Ad vrbem Scipioni maiori resistitur ui, non quia plus *animi uictis est, sed meliùs* muri quàm vallum armatos arcent. Inde lapidibus propulsant hostem. Scipio nisi in primo pauore priusquam colligerentur animi, transacta res esset, lentiorem fore munitæ vrbis oppugnationẽ ratus, interrogat milites. Satin' æquo animo paterentur ab altero cornu castra capta esse, se victores pelli à portis vrbis? Reclamantibus vniuersis, primus ipse scuto super caput elato, pergit ad portam; secuti alij testudine facta in vrbem prorumpũt deturbatisq; Samnitibus, qui pauci circa portã erant, muros occupauêre, penetrare interiora vrbis, quia pauci erant, non audent. Hæc primũ ignorare Consul, & intentus recipiendo exercitui esse, iam enim præceps in occasum Sol erat, appetens nox periculosa, & suspecta omnia etiam *victoribus faciebat,* progressus longiùs, *ab dextra castra* capta uidet, à læua clamorem in vrbe mistum pugnantium ac pauentium gemitu esse, & tum fortè certamẽ ad portam erat, aduectus deinde equo propius, vt suos in muris videt nec iam integri quicquã esse, quoniã temeritate paucorũ magnæ rei parta occasio esset, acciri quas receperat copias, signaq; in vrbẽ ferri iussit, ingressi proxima ex parte, quia nox appropinquabat, quieuêre, nocte oppidũ ab hostibus desertũ est, *Cæsa illa die* ad Aquiloniã *millia* triginta trecenti 40. capti tria

Altercatio pullariorũ.

Papyri⁹ auspicia contemnit.

Pullarius miro modo interit.

Coruus Papyrio occinit.

Prelium inter Samnites & Romanos.

Samnitũ religio.

Puluis numero militum impar.

Samnitum fuga.

Scipionis audacia.

millia, octingenti, & ſeptuaginta, ſigna militaria nonaginta ſeptem. Cæterùm illud memoriæ traditur, nullum ferè alium Ducem in acie lætiorem viſum; ſeu ſuaptè ingenio, ſeu fiducia rei bene gerendæ. Ab eodem robore animi, neq; controuerſo auſpicio reuocari à prælio potuit, & in ipſo diſcrimine, quo templa Dijs immortalibus voueri mos erat, vouerat Ioui Victori ſi legiones hoſtium fudiſſet, pocillum mulſi priuſquam temetum biberet, ſeſe facturum: id votũ Dijs cordi fuit; & auſpicia in bonum verterunt. Hęc omnia itaque Liuius. Ambiguæ ſignificationis, in bonum tamen omen tractum fuit augurium à [f] Clitophone memoratum, & à [t] Plutarcho repetitum huiuſmodi. *Iuxta Ararim fluuium ſitus eſt mons Lugdunus, in eo Momorus & Atepomarus imperio pulſi à Seſironeo, ciuitatem condituri, dum fundamenta fodiunt, derepentè Corui apparuerunt, & circumuolitando arbores circumquaq; repleuerunt. Quamobrem Momorus auſpiciorum peritus urbem Lugdolum nominauit.* Lûgos enim Celtica lingua Coruum ſonat. Dûlon uerò excellentẽ, ſed fortè Dunũ, quæ vox aliarũ etiam ciuitatũ quarundam nomina ingreditur, præſertim maritimarum aut quæ iuxta fluuiũ inſignem ſitæ ſunt, legendum eſt. Dunen enim Celtis ac Cymbris arenarios colles in maris littore longo ordine diſpoſitos, atq; fortè ab æſtu excitari ſolitos, ſed per translationem quoſuis monticulos ſignificat. Quæ lectio illis verbis congruentior erit, quibus paulò antè dixerat. *Lugdunus eſt mons iuxta Ararim ſitus*, Aut ſi voces haſcè, nempè Lugos & Dulon retinere volumus, equidem non video, quomodo verum ſit Lugos Coruum, aut Dulon excellentem Celtis ſignificari. Interrogatus enim Celta, id eſt, Gallus, num, cùm Lugos audit, ea voce Coruum intelligat, proculdubio id conſtanter negabit. Quod ſi antiquam Celtarũ linguam, non autem, qua nunc vtuntur, conſulendam quis dicat, adibo Germanum. Nam Germanica, ſeu Cymbrica lingua olim etiam Celtas vſos mihi videtur perſuadere rationibus ſatis firmis Doctiſs. Goropius, qui quiduis aliud, quàm auium ullam, nedum Coruum notare aſſeuerabit. Similiter neque Dulon excellentem ſignificare admittet, ſed inſanum potiùs. Quam rem Doctiſs. viros, vt Turnebum alioſq; Gallos miror non aduertiſſe, ſed errorem Clitophontis potiùs approbaſſe. Quinimò dictiones haſce, ſi penitiùs conſiderentur, id penè, quod dixit Clitophon, ſignificare quidem audio. Sed ordinem dictionum, quarum fortè ſignificatum à Cymbro ſeu Celta quopiam edoctus erat, eum tãquam linguæ ignarum, aut alioquin obliuioſum inuertiſſe. Germanis enim etiamnum communi ipſorum teſtimonio nõ Lugos Coruum, ſed Dule Monedulam auem Coruini generis deſignat, quæ ſiue indigete vocabulo, ſiue Latino Monedula detrũcato ita dicitur, Coruus certè generali nomine dici poteſt, uti etiam Hebræis Gerab, ad omnes Coruini generis aues extenditur. Non igitur excellentem, ſed Coruinã auem Dulen, & ad Græcam terminationem effictum uocabulum Dulon denotabit. Contraria verò ratione Lug, quod Græcus Lugos pronuntiat, non Coruum aut Monedulam, aut aliam Coruini generis auem ſignificat, ſed proſperitatem, & magis propriè, quàm excellentiam. Quamuis omnia proſpera, fauſta, & fortunata aliquando excellant. Pronunciant autem Germani eam uocem paulò duriùs, & pro Lug adiecta Kappa Lugk efferũt. Vnde profectò Momorus non ſolùm auſpiciorum, ſed & Celticæ linguæ mihi peritiſſimus fuiſſe videtur (ſi modo Græculus, & non potiùs Celta quiſpiam ei loco nomen indidiſſe putandus eſt) qui ſanè aptiori & ſignificantiore Celtico vocabulo auſpicij omen exprimere non potuit, & ab eo ciuitati, quam ſtatuebat, nomen imponere, quàm uocabulo Lugdulen, quod ad verbum felices ſeu auſpicatos Coruos, aut Monedulas, aut proſperitatis nuntios Germanus interpretetur. Quanquã mihi quidem hæc fabella ab audace Græculo conficta videatur, occaſione à Cymbro quopiam accepta, qui ei uocabuli uim explicare conatus fuit; arbitrerq; Lugdunũ Galliæ urbem potiùs à collibus, qui confluentibus ibidem Rhodano, & Arari imminent, denominatam fuiſſe, & urbis conditorem boni ominis captandi gratia felicis appellationem adieciſſe, ita ut Lugdunum nihil aliud quàm fortunatos colles deſignet. Ab ijſdem collibus & pari pacto plures alias urbes appellationem ſimilẽ ſortitas uideo, nempe Lugdunum Anglorum, item Lugdunũ Batauorum, quarum vrbium illa ad Tameſis ripam, hæc ad colles illos ſabuloſos marino littori propinquos ſita eſt, omnes profectò meritò etiamnunc, vtpotè emporia celeberrima felicium nomine digniſſimę. Ab huiuſmodi collibus nomen etiam ſumpſêre Nouiodunum in Gallia tanquam nouos colles dicas, & Dunckercken in Comitatu Flandriæ, quæ vox collium eccleſiam Belgis ſonat, quòd haud lõgè ab iſtis collibus in littore marino poſita ſit, quam ante annos paucos fortiſſimus heros Alexander Farneſius Parmæ ac Placentiæ Dux æterna memoria digniſſimus, acerrimè oppugnando cepit, ex qua nunc hæreticis maxima damna inferũtur. Sed hæc obiter tanquam parerga interiecta ſunto. Nunc ad auſpicia, & auguria Coruorũ, vnde digreſſi eramus, reuertamur. Quæ cùm attenta mente mecũ reuoluo, maximã humani generis infenſiſſimi hoſtis Satanę inquã, uafritię ac fraudẽ agnoſcere mihi uideor, qui ſuperſtitioſo paganiſmo ſuis impoſturis illuſiſſe non contẽtus nobis et poſt exortã ęterni ſolis Chriſti Saluat. lucẽ,

exhibitis

[f] L. 13. Criſeon. [t] Lib. de fluuijs.

Lugdunus mons. Lugdolũ oppidũ cur ſic dictum. Plutarchus emẽdatus. Dunẽ Celtis quid. Lugos non ſignificare Coruum.

Dule Monedulam ſignificat.

Lugos qd ſignificet.

Momori peritia.

Lugdunũ Anglorum & Batauorum.

exhibitis subinde huiusmodi prodigijs ceu præstigijs quibusdam imponere, ac fidem aliquam diuinitatis apud rudem plebeculam impetrare conatus est, futurosq; nonnunquam Corui personam indutus rerum exitus monstrauit. Qua re sanè hoc effecit, vt Corui quicunque tandem illi, siue veri, ac naturales sint, siue ipsemet ille sub Coruorum effigie futuros multò ante bellorum euentus crederetur prædixisse, hoc interim agens, vt sibi tanquam futurorum præscio cùm in his, tùm in alijs etiam fides adhiberetur, ipseq; adeò in rebus dubijs, aduersisq; consuleretur, quæ idololatriæ species est. [u] Lambertus Schafnaburgensis Peregrinum quendam refert, qui celebrandæ festiuitatis ergò Coloniam eo anno aduenerat, per somnum vidisse Coruum quendam horrendæ magnitudinis per totam volitare Coloniam, & terribiliter crocitando, populum verò tali spectaculo attonitum, huc & illuc se agitasse, superuenisse post hæc virum, tàm veste, quàm forma præcellentem, qui & Coruum horrifico sonitu perstrepentem vrbe expelleret, & populum mente consternatum, iamque extrema omnia formidantem cassa formidine absolueret. Cumq; somnians ille à circunstantibus interpretationem somnij horrore concussus quæreret, audiuisse ciuitatē propter peccata populi diabolo in potestatem traditam fuisse, at interuentu Georgij martyris liberatam, instantis interitus necessitatem euasisse. Rectè autem dixit populum in diaboli potestatem venisse, cùm hunc loricatum, galeatū, igneo mucrone terribiliter fulgurantem, nec vlli quam sibi similiorem pro populo illo cōtra Archiepiscopum Coloniensem dimicasse dixisset, eumq; ad D. Petri templum vsque prosecutum ibi euanuisse. [x] Saxo Grāmaticus author est in exercitu Vualdemari tam crebros interuolasse Coruorū greges, vt complures sese erectis militū hastis feriendos obijcerent. Baptista item Mantuanus gesta canens, & trophæa Ferrantis Gonzagæ Coruinū quoddā prodigiū, quòd Regis Andegauensiū filio Renato præliū in Auelanos meditāti accidit hisce versibus describit.

[u] *In Histo. Germ.*

[x] *L. 14. Histor. Danicæ.* Vualdemari exercit^a.

Miluorum cum Coruis pugna.

Sed mirum quo nam pacto multò antè fuisset
Illa grauis pugnæ clades monstrata volucrum
Prodigijs, nostri annales testantur, & ipse
Sic solitus narrare pater Troiana per arua
Qua fuit huc nobis nuper via, dicitur aër
Caligasse auium turmis in bella volantum
Et prius à Miluis quod rostro atq; vngue recuruo
Præualeant, capentq; alis maioribus auras
Profligata ferunt Coruorum ingentia castra.
Sed paucis post bella iterum renouata diebus,
Atque vtrumq; genus volucrum quasi fœdere facto
Concurrisse ferunt tam atrociter, vt loca passim
Omnia cædis odor toto mæstauerit anno;
Plumæ ipsæ rapiente Noto venêre per auras
Vsque super pelagi fluctus vtriusq; sonanteis
Vsque super lattum, nec adhuc obliuia tempus
Fecit, adhuc superant, qui tum sub rege merentes
Alituum vidêre prius post bella virorum
Et tandem Coruis Miluos victoribus isse
Præcipites, laceris alis & tergore vulso.

Simile hoc illi est, quod referente [y] Ænea Siluio in Gallia Belgica haud procul à Leodio vrbe amæna, & ampla constanti fama gestum ferunt. *Nidum*, inquit, *siuè in arbore, siuè in rupe Falco sibi parauerat, ouaque fouens pullos auidus expectabat; hunc Corui superuenientes loco turbauêre, ouis eius effractis ac deuoratis. Spectauerunt id è proximo subulci fugientemq; trepidum Falconem annotauêre. Postridiè (mirabile dictu) Falcones, Coruiq; quasi ex toto orbe ad pugnam vocati, isti septentrionalem, illi meridionalem partem tenentes, ordinatis aciebus, & tanquam rationis capaces; alijs qui cornua obseruarent; alijs qui media ducerent agmina, dispositis, atrox, & ferocissimum prælium in aëre commiserunt. In quo, cùm modò Corui, modò Falcones cederent, & iterum resumptis viribus certamen instaurauerunt. totus vndiq; subiectus ager, & pennis & cadaueribus obtectus est. Ad extremum victoria penes Falcones fuit, qui non solùm rostro, sed etiam vnguibus accerrimè decertantes Coruos omnes ad internecionem dedêre. Exin paruo tempore interiecto, cùm duo de Leodiensi Ecclesia contendentes alter à Gregorio Tertiodecimo, alter à Benedicto duodecimo* (legendum arbitror à Gregorio duodecimo, & Benedicto decimo tertio, nam post Gregorium decimum tertium nullus Benedictus ex Pontificibus dictus est) *in Episcopum electus (erant enim inter illos de Romano Pontifice disceptantes) ambo cum copijs pugnaturi in eundem locum venerunt. Ioannes Dux Burgundiæ, alterum armis iuuit, alterum populus Leodiensis persequebatur. Pugnatū est collatis signis summa vtrimq; cōtētione, horrendū cruentūq; præliū factū.*

[y] *In Histor. Europæ cap. 53.*

Corui Falconis generatione turbant.

Falconum, & Coruorū pugna mira.

Corui à Falconibus victi.

Episc. Leodienses ꝓpter Episcopatum decertant.

In quo tandem victor Ioannes Dux triginta millia hostium cecidit. Memorabile eius rei fanum conditum est, quod nos postea illac transeuntes cæsorum ossibus plenum vidimus. Sed de hoc Falconum, atq; Coruorum certamine, suam cuique opinionem relinquimus, veri periculo penes famam relicto. Hæc ille. Equidem hæc ita gesta esse non negem, at sine dæmonum impostura peracta nunquam mihi persuadebo. Vnde quemadmodum veterum illa paganorum auguria Coruis attributa, diaboli haud dubiè opera fiebant; ita & hæc postrema apud Christianos ad eundem authorem referenda sunt. Quid enim stultius, Christianoq; homine indignius, quàm credere Coruis, cæterisq; rationis expertibus animantibus, vim præuidendi futura inesse, quæ hominibus denegata est? Impio sanè apostata Porphirio digna tantùm hæc est sententia. *Qui animaliū vaticinorum animas sibi asciscere volunt, præcipuas illorum partes vorant, vt corda Coruorum, aut Accipitrum, & sic animam eorundem in se recipiunt, quæ Dei instar futura eis præsagit.* O philosophum stupidum, qui existimet non viua tantùm, sed & extincta animalia diuinandi facultate, quam etiam prætera in hominum animos transfundant, pollêre. Ridet & meritò huiusmodi Philosophorū impia dogmata D.[z] Ioannes Chrysostomus, eaque grauiter, & seuerè reprehendit, dum ait. *Semper per illos hoc egit diabolus, vt ostenderet nostrum genus nihil à brutis differre, quando nonnulli in opinionem tam peregrinam, & absurdam venerunt, vt animalia rationis expertia dixerint rationalia. Vides verò quàm multipliciter debacchatus est in illis mentibus, posteaquam qui sunt inter illos primi; docuerunt animam nostram in muscas, canes, & animantia bruta transmigrare. Cæterùm his successerunt, qui hoc veriti dicere, in aliam absurditatem delapsi sunt, omnem rationalem scientiam brutis cum homine communem facientes, ac demonstrantes ea, quæ per nos facta sunt, meliora esse, quàm nos ipsos. Non solum autem hoc, sed & futurorum præsensionem, & religionem apud illa esse prædicant. Coruus, inquit, nouit Deum, & Cornix, & prophetiæ donum habent, futuraq; prædicunt; quin & iustitia adest illis, & respublica & leges, & apud illa canis habet inuidiam secundum Platonis sententiam.* Hæc ille. Verisimile itaque est imò verissimum, Dæmonem sæpè in Coruum transformatum, ea portenta, vt diximus, edidisse. Qui igitur Corui hastam, Noctuam & fructus palmæ palladio apposita rostris diffregêre apud Athenienses, ante eorundem in Siculos expeditionem, dæmones fuerunt, nigram sese dignam Corui speciem induti, quo vel solo signo suam vafritiem, & improbitatem, quam in nigris ab Horatio cauere iubemur, satis prodere stolidis debebant. Ita qui Alexandro Magno ad Iouis Hammonis templum ituro, Duces fuêre, qui Metellum Pontificem domum regredi, quo Palladium seruaretur, coëgere, dęmones mali fuêre, qui huiusmodi prodigijs, & ostentis idolorum, id est, sui cultum confirmare nitebantur. Pari pacto qui triumuirorum futuram discordiam, qui Ciceroni mortem propinquam præsagire visi sunt, dæmones fuêre, qui licet futura non cognoscant, dispositiones tamen noscūt præsentes, qui Coruorum specie hominum oculos, & animos ludificabant, atque hac via falsis illis Dijs, atque adeò sibi opinionem diuinitatis, & futurorum non minùs ac pręsentium scientiā, non apud imperitam plebem tantùm, sed apud mundi totius sapientissimos, & potentissimos astutissimo concilio conciliabant. Quod ad eos Coruos attinet, qui instāte Phocensium clade omnes Peloponneso Athenisque desertis ad excidij locum certatim conuolârunt, horum factum forsan ad naturalem causam quàm cæterorum multò citiùs ac meliùs referri possit, iuxta illam Christi sententiam, *Vbi cadauer, illuc congregantur & Aquilæ*, seu Vultures; contrà prorsus Aristoteles & Plinius arbitrati sunt, qui eam ob rem euentorum, imò sui ipsorummet augurij intellectum illis tribuere conantur. Quis ille fuerit Coruus, qui Valerio prosperum augurium, victoriā, cognomen deniq; dedit, agite paucis, audiamus quid sentiat Stephanus Forcatulus Gallus in eo libello, in quo Regiam Valesiorum stirpem extinctam nuper, abusque Moritasgo Senonum quodam Regulo deducit, quem ob deuictum L. Valerium Præconium ab eodem Valerio Coruino oriundum, singulari certamine, & patriæ Valesiorum nomen dedisse, & genti suę asserit, grauiore saltem litera R in molliorem S commutata, eodem planè cum Valerio Coruino exemplo & facinore. Hic enim, ne quis nos solos in hac esse sententia opinetur, non aliud Coruum illum, quàm malum Genium fuisse, sic ferè declarat. E Gallis, qui ad pontem Anienis, & tertium ab Vrbe lapidem castra metati sunt, vnus processit vltra præsidia, & vociferans quem nunc, inquit, Roma fortissimum habet, agedum prodeat, vt noster duorum euentus ostendat, vtra gens bello sit melior. Tum Titus Manlius Tribunus militum à Dictatore pugnandi venia impetrata, Gallum vno atque altero ictu in pectore ac humeris sauciatum, tandemq; superatum aureo torque, sanguine respersa spoliauit, eundemq; sibi circumdedit, vnde Torquati cognomento, & aurea corona, ac laudatione palam donatus est, etsi non tam propria virtute, quàm Corui opera victor, nempè haud dubiè superandus, nisi Coruus repentè aduolans os atque oculos Galli strenuè dimicātis tamdiu lancinasset, quoad perterritus ostento necaretur, & Valerio Coruini titulum relinqueret, eius familiæ in posterum perēnem. Porrò Coruum

Animantia bruta nihil futurū prȩuident.

Porphyrij impia opinio.

[z] Homil. 5. in act. Apostol. c. 2.

Dæmonem sępè in Coruum mutatum.

Coruorum ex solito loco discessus, naturalis est.

Valerij Coruus qs.

Valesiorū stirps, & origo.

Titus Mālius Corui opera Gallum vincit.

Torquati vnde dicti. Coru[9] Gallis oculos vellicat.

rò Coruum illum auxiliarem, & tantoperè Manlij studiosum, citiùs Salomonis Regis murmure abactum iri puto, quàm alicuius Galli viribus. Rex enim ille edocuit dæmones populsandi, & abigendi solemnia. Nec dubito quin eiusmodi Coruus potiùs genius malus, quàm Coruus fuerit; vtpotè cùm dæmon variorum animalium imagines accipiat, interdum Leonis, ac tum, vt Proclus notat, euanuisse, cùm ipsi Gallus auis obijceretur. In summa Manlius fateatur necesse est, Gallum, quocum depugnauit, nisi præstigijs superari non potuisse. Hactenus itaq; Forcatulus ceu in compendium contractus, qui, quantum ad Coruum attinet, & rem rectè narrat, & explicat, at duas monomachias Romanorum cum Gallis, & gentem Valeriam cum Manliana confundit, imò ipsum Manlium Torquatum cum Valerio Coruino eundem facit, quos diuersos esse, & diuersimodè pugnasse, atque diuersis euentis diuersa nomina sumpsisse, vel vnus [a] Valerius Maximus locupletissimus testis est, neque deniq; verum est, gentem Valesiam primò Valeriam dictam fuisse, at contrà vel ipso Quintiliano teste Valerij prius Valesij dicti sunt, sicut etiam Fusij, deinde Furij. Cæterùm, vt vnde digressa est oratio, demum reuertatur, in speciem Coruinam sæpè transformari Dæmones [b] Baptista quoque Mantuanus sentire videtur, cùm D. Catarinæ acta & laudes canens, Persephonem missum à Ioue, vt animum Maxentij in odium Christianorum concitaret, Corui formam induisse fingit.

Salamon docuit dæmones fugare.

Stephani Forcatuli lapsus.

[a] *Lib. 3. cap. de fortitud.*

[b] *Lib. 1. Parthen.*

Dæmō Corui imagine Maxentiū incitat contra Christianos.

Persiphone mandata facit Coruiq; figuram
Induit, & tranans auram pernicibus alis
Præterit Ammonis templum admirabile quondam
Dum Iouis imperium maiestatemq; colebant
Terrigenæ, &c.

Et post pauca interiecta.

Intrat ad vrbanos strepitus, celsaq; resedit
Tarpeij super arce Iouis, populumq; patresq;
Et tria despiciens fora, post delubra tonantis
Solis ad exortum Romæ decora alta superbæ
O caput, ò florens terreni gloria mundi
Dixit, vt excelso tetigisti vertice cœlum
Indigetes oblita tuos, geniosq; laresq;
Atque Iouem & natos, demens ad inania Christi,
Tam citò degeneras documenta fidemq; nefandam:
Sic ait, & Petrum quater execrata, columnam
Inuolat, & Coruus iam desinit esse, breuemq;
Se trahit in nebulam & Maxentia tecta subintrat.

Sed nonnè Herodotus, Plutarchus, Suidas, Strabo, ad vnum omnes Græci, & Plinius quoque, è Latinis testantur Aristæi animam ex ore in Proconneso Corui effigie euolasse visam? Quis verò dubitare poterit, qui Herodotum aut alios legerit de Aristæo hoc Proconnesio, quin insignis magus fuerit, & magicis artibus, miranda ea, quæ de ipso referuntur, perfecerit, atque ideò à Metapontinis admiratus ac diuino affectus honore fuerit. Ego quidem potiùs crediderim, si vera illa sunt, hunc Proconnesium dæmonē fuisse, qui vt hominibus imponeret, nunc assumpta forma humana, nunc denuò, ubi uidebatur, ea deposita, Coruinam indueret, aut saltem hominem nefarium, qui Diaboli opera in uarias species sese transformaret, aut animo tantùm, aut animo & corpore simul uno momento de loco ad locum transportaretur, & rediuiui apud imperitam plebem sibi famam, atque gloriam concitaret, utpotè, cuius corpus, cùm in officina fullonis uisum esset examine, nihilominus tamen quidam è Cyzico ueniens, se eum ibi conuenisse asserebat, unde mox in fullonia officina quæsitus, ab amicis, & cognatis nusquam neque cadauer apparuit. Quæ omnia, ut satis authorem suum detegunt, hoc tamen præter cætera ad assertam à nobis ueritatem confirmandam etiam facit, quòd Apollo consultus, cui tanquam fatidico præcipua semper inter dæmones fides habebatur, diuinos honores Aristæo, quos affectabat, consulentibus Metapontinis deferendos esse responderit, hac ratione, aut discipuli, aut socij cultu, proprium sui cultum augere studens. Sed de Aristæo, qui Coruum sese fuisse, antequam homo esset, ipse Metapontinis asseruit, hæc dicta sufficiāt. Qui plura uolet, authores adductos adeat. Sacras quoque litteras Corui nomine malum genium nonnunquam intelligere Theologi testantur, & in primis eo loco [c] Salomonis: *Oculum qui subsannat patrem & vilipendit doctrinam matris, hunc eruent Corui torrentis, &c.* Neque mirum id uideatur ei, qui cùm ea, quæ à nobis dicta sunt, tùm etiam hoc considerabit, in tantum dæmonem in idololatrico sui cultu hac aue sibi placuisse, vt non ex alia materia, quàm ex arbore, in qua Coruus post abreptas sacrificij carnes primùm consedisset, simulachrum sibi fabricari

Aristæi anima Corui effigie euolat.

Aristæum Procōnesiū Magū fuisse.

Aristæi varia forma, & facinora.

Apollinis de Aristæo iudicium.

Coruus malum geniū significat.

[c] *Prou. 30.*

Corui torrentis qui.

Dæmonis ſimulachrũ, apud Platæenſes.
[a] In Bœotic.

cari apud Platæenſes olim voluerit. Refert hanc rem [a] Pauſanias his verbis. *Lucus eſt in Bœotis omnium maximus, non longè ab Alalcomenis, ibi peruetereſ quercus quamplurimæ. In eum lucum venientes Plataenſes carnium fruſta elixarum exponunt. Et ſanè cum auibus alijs minùs eſt eis negotij, Cornorũ verò turbam, quod ij omnium maximè in exta inuolant, quàm diligentiſſimè arcent: Obſeruant autem ſi qua earum alitum carnem abripuerit, in qua conſederit arbore. Nam ex ea ſola materia cædunt ad Dædalum fabricandum. Hoc enim nomine ſignum vocant.* Fore ſcilicet ſtulti credebant illi, vt ſtatuæ illi ſingularis quædam vaticinandi vis ab Coruo Apollinis nuntio infunderetur, qua reſpondente futuros quoſuis cùm publicos, tùm priuatos rerum ſuarum euentus reſciſcerent. Verùm vt finem confutandæ vanæ huic gentilium in vana auguria fiduciæ imponam, vnius M. Varronis vel de ipſo Coruo verba iſtæc adducam, qui *Deos dixit ocioſos, & feriatos fore, ſi ſua conſilia Corniculæ crederent aut Coruo hominibus indicando.* 10

TEMPESTATVM A CORVIS PRAESAGIA.

Coruos cœli ſtatus præſagire, non autem præliorũ euentus.

SED forſan poſſit quiſpiam, de horum, quæ diximus, veritate ſubdubitare, nec omninò vana dicere, quæ de Coruis vaticinantibus veteres tradidere. Videmus enim totam ferè claſſem optimorum authorum, & Philoſophorum, & Coruum mutationis aëris ſcientiſſimum aſtruere, & aliter crocitare cùm ſerenitatem, aliter cùm tempeſtatem præſagit. Cui equidem fatebor teſtimonia, 20 quot voluerit, è grauiſſimis authoribus minimè defutura: Dico tamen longè aliud eſſe cæli ſtatum, aliud præliorum exitus, regnorum aut durationes, aut mutationes & fortunæ denique priuatæ caſus Coruum prædicere. Hæc enim cùm à naturalibus cauſis nõ pendeant, non alia, quàm à diuina prouidentia præſciri poſſunt; quæ tamen malignus ille ſpiritus hoſtis humani generis capitalis mira, qua eſt, naturæ mobilitate, & ſagacitate certis quibuſdam indicijs, coniecturiſuè præuidet aliquando etiam diuino permiſſu, quo impios ſuos ſequaces iam ſemel captos, aut quos diuina ſapientia inconſtantes, & rebus ſuperſtitioſis & impijs deditos cognôrit, auxilio detracto irretiat. Aeris verò mutationes cùm ſenſibus exterioribus maximè percipiantur quò animantium, quæque mentis minùs, & perfectionis habent, & ſenſibus maximè ſunt exactis, & eximijs, vtpotè quorum anima tota eſt, moli corporeæ immerſa & tota corpori deſeruit, eò faciliùs cuicumq; aëris mutationi ſubijciuntur. Vnde haud mirum ſi vt [a] Lucretius canit: 30

Cur bruta aëris ſtatũ præſagiant.
[a] Lib. 5. de rer. nat.

—— *Mutant cum tempeſtatibus vnà*
Rauciſonos cantus Cornicum ſæcla vetuſta
Coruorumq́ greges, vbi aquam dicuntur & imbres
Poſcere, & interdum ventos auraſq́ vocare.

Hoc verò nulla ratione quæ naturam ſuperet, ab illis fieri; neque eorum, quæ indicant, quicpiam ab ipſiſq; intelligi, neque ingenio eorum tanquàm diuinitatis participi aſcribendum eſſe, [b] Vergilius Poëta vt diſertiſſimus, ita doctiſſimus rectè docet, dum ait:

[b] Geor. 1.

Haud equidem credo, quia ſit diuinitus illis
Ingenium, aut rerum fato prudentia maior. 40
Verùm vbi tempeſtas, & cæli mobilis humor
Mutauêre vias, & Iuppiter humidus Auſtris
Denſet, erant, quæ rara modò & quæ denſa relaxat.
Vertuntur ſpecies animorum, & pectora motus
Nunc alios alios dum nubila ventus agebat
Concipiunt, hinc ille auium concentus in agris,
Et lætæ pecudes, & ouantes gutture Corui.

Hæc itaque ratio eſt, hæc diuinitas, qua ducti Corui, Cornices, atque aliæ præſagæ aues, aut tempeſtates futuras, aut ſerenitates nuntiant. Cæterùm vel hoc, vel illud fore Corui hoc pacto ſignificant. *Corui,* inquit antiquiſſimus Poëta Aratus, *& Gracculi, cùm gregatim apparent, & ſimilem Accipitribus vocem edunt,* id eſt, acuta voce clamitant (talis enim Accipitrum vox eſt) *pluuiam prædicunt,* nempè vt Auienus eum locum Arati transfert: 50

Pluuiæ præſagium.

Agmine cùm denſo circumuolitare videntur
Gracculus & tenui cùm ſtridunt gutture Corui.

Corui præterea imminente pluuia vocem, quæ magnas pluuię ſtillas imitetur, & ſubinde γλὼξ proferunt, vel confuſam eam inſtar ſtillarum, vel grauem ingeminant. Rurſus *ſi Coruus,* inquit [c] Aelianus

[c] Aelianus, *crepusculo vespertino vocalis est, tempestatem annunciat.* Corui de arbore penduli, & alas sæpenumerò motitantes humidæ tempestatis nuntij antiquis existimati sunt. Quemadmodum etiam, vbi vt ait [d] Virgilius,

[c] *Lib. 7. de Anim. c. 7.*
[d] *Georg. 1.*

—— E' pastu discedens agmine magno
Coruorum increpuit densis si exercitus alis,

pluuias denunciant. Corui raucum crocitantes, & vocem identidem resorbentes, vel vt habet [e] Plinius, *cum singultu quodam diù multumq́; latrantes:* denique, vt Aelianus, *excitato, & volubili sono crocitantes tempestatem, aut pluuiam hariolantur,* aut, vt inquit Plinius, *ventosum imbrem præsagiunt.* At difficultatem hoc loco Seruius Grammaticus mouet, cur sit, quòd Corui plures, simul pascentes, & tenue quid, & purissimum præter naturam clamitantes, cùm scilicet

[e] *L. 18. c. 39.*

Seruij dubitatio de corui præsagio

—— Liquidas presso ter gutture voces
Aut quater ingeminant.

pluuiam significent, cùm è contra Cornices magna voce, & solæ scilicet, vt Virgilius habet:

Tum Cornix plena pluuiam vocat improba voce,
Et sola in sicca secum spatiatur arena.

Sed quod ad Virgilij locum attinet, & ad Seruij dubitationem, ipse Virgilius non pluuiam, sed serenitatem ijs Corui gestibus indicari scribit. Post enim multa serenitatis signa, quæ à Stellis, ab Halcyonibus, ab nebulis, ab Noctua, ab Alauda, & alijs desumpserat, tandem subiungit:

Tum liquidas Corui presso ter gutture voces,
Aut quater ingeminant, & sæpe cubilibus altis
Nescio, qua præter solitum dulcedine læti
Inter se folijs strepitant, iuuat imbribus actis
Progeniem paruam dulcesq́; reuisere nidos.

Sunt tamen qui Seruium sequantur, & causam rei in siccam volueris naturam conijciant, itaque ipsum aduentante pluuia voce exili, & frequenti volitatione ab vno ad alterum ramum, alijsq́; gestibus quoddam lætitiæ signum edere. Ita sanè Theon Arati Scholiastes sentire videtur: *Cornix, & Coruus eiusdem generis aues cùm corpore admodum sicco sint, plurimum gaudent humectantibus.* Alij Vergilij partes sectantur, & ab aëre nubiloso, & crasso grauatum corpus aiunt fieri inertius, vnde densitate ob instantem serenitatem remota, & exhalante paulatim eos alacriores reddi, & hanc alacritatem voce prius singulas seorsim, deinde vniuersas simul repetita frequentiq́; ab vno ramo ad alterum obuolitatione velut ludibundos attestari. Sic tempestate cessante è latebris prodeunt, atque per aera liberiùs volitant, & tum

—— Iuuat imbribus actis
Progeniem paruam dulcesq́; reuisere nidos.

Verùm hanc Coruorum siue lætitiam, siue gesticulationem, non ad particolares tempestates, sed ad vniuersales temporum mutationes refert Theon Arati Scholiastes, cùm inquit: *Coruos, & Cornices per initia tempestatis gaudent, in progressu verò crescente frigore non amplius gaudent: incipiente deinde æstate rursus gaudent, excessus enim temporum non ferunt.* Sed, vt ad prognostica redeamus; Corui cùm placida, & varia voce lætitiam testantur, sudum ac serenum cælum significant, sic priuatim primo crocitantes, mox turmatim congressi liberiùs voci ferantes, aut si sub nocturnum crepusculum gregatim versentur, & dum separantur summè crociendo ad nidos aduolent, idem quod antè, præsagiunt. Quod etiam facient, si contra solem hiantes manè per arborum ramos plumas, & alas expanderint.

Serenitatis præsagium.

MYSTICA.

CORVVS in nostra pietate sua etiam habet mysteria, quę prius dicemus, dein quæ paganismi impietas agnouit, expondituri. Huius alitis non vno loco, sed tribus, aut quatuor ad minus mentionem faciunt sacræ literæ, nusquam non sub literæ Cortice, allegoriæ subtilis nucleum contegentes. Primus locus est in libro [a] Genesios, vbi Coruus à Noe diluuij explorandi gratia arca quidē emissus, at non reuersus scribitur. Hîc igitur D. [b] Cyrillus per Coruum infideles intelligit, dum ait: *Quod nonnullis temporibus aliqui ex Israelitico sanguine à fide discessuri essent, Coruus ille, quem Noe ex arca emisit, planè significat. Misit enim,* inquit, *Coruum ex arca, vt videret, si cessauerit aqua, qui non reuersus est. Demersus est enim, vt opinor, cùm nullum sibi quietis locum inuenisset. Ergo qui à fide recedunt, seq́; à Christo sciungunt, morti se prorsus obnoxios reddunt.* Et paulò infra: *Sed aspice quomodo ex immundis volucribus Coruus quoque defecerit. Erant namque nonnulli ex*

[a] *Cap. 8.*
[b] *Lib. 3. in Genes.*

coruus à Noe emiss' quid significet.

coruū cur Noe emisit

Iudæis

Iudæis qui cum in Chriſtum crediderint, ad legis vtique vmbram rurſus ſe conuerterunt. De quibus[e] *Ioannes vir ſanctiſſimus ita refert: Ex noſtris diſceſſerunt, ſed non erant de noſtris. Nam ſi de noſtris eſſent, nobiſcum vtiq; permanſiſſent, &c.* D.[d] Auguſtinus hunc Noachi Coruum homines ſui commodi ſtudioſos ac prauos ſignificari innuit. *Coruus à Noe iure fuit de arca miſſus, & non eſt reuerſus. Miſſa eſt Columba, & eſt reuerſa. Illas duas aues miſit Noe; habebat ibi Coruum, habebat & Columbam, vtrumque hoc genus arca continebat, & ſi arca figurabat Eccleſiam, videtis vtiq; quia neceſſe eſt, vt in illo diluuio ſæculi vtrinque genus contineat Eccleſia, & Coruum & Columbam. Qui ſunt Corui? qui ſua quærunt. Quæ Columbæ? Qui ea, quæ Chriſti ſunt.* Et alibi:[e] *Quod poſt quadraginta dies emiſſus Coruus, non eſt reuerſus, aut aquis vtique interceptus, aut aliquo ſupernatante cadauere illectus, ſignificat homines in immunditia cupiditatis teterrimos, & ab hoc ad ea, quæ foris ſunt in hoc mundo nimis intentos, aut rebaptizari, aut ab his, quos præter arcam,* id eſt, *præter Eccleſiam baptiſmus occidit, ſeduci atque teneri.* Et[f] rurſus: *Coruus à Noe emiſſus eſt antequam ſiccaretur aqua rebaptizatus redire noluit, mortuus eſt in his aquis. Auertat Deus huius Corui mortem. Nam quare non eſt reuerſus, niſi quia aqua interceptus eſt,* &c. D. autem[g] Ioanni Chryſoſtomo Coruus eo loco *Diabolus eſt, qui ex arca Eccleſiæ eliminatus, verè niger & tenebroſus eſt, ſuffocatus in aquis baptiſmatis.* Ceterùm vt notat præter cæteros[h] Glyca, narrationi Moſis de Coruo, quem Noe, vt exploraret, num aqua ſuper terra defeciſſet, ex arca emiſit,[i] Ioſephus apertè refragatur. Huius verba hæc ſunt: *Poſt paucos dies magis recedente aqua, emiſit Noa Coruum, cupiens cognoſcere ſi qua alia parte terrarum aquæ diſceſſiſſent, vt tutò extendere poſſit. At ille comperto totam adhuc ſtagnare ad eum eſt reuerſus.* Idem habet Latina uerſio cum Hebraica coniuncta. *Dimiſit Coruum qui egrediebatur & reuertebatur, donec ſiccarentur aquæ ſuper terram.* His ad vnguem etiam Chaldaica conſentiunt. Vnde quis non malè colliget, & ſunt qui exiſtimẽt, Moyſen aliter, quàm textus Latinus habet, ſcripſiſſe, vltrò citroq; meaſſe & reuertiſſe denuò, & ſic Ioſephum Hebræum ſacerdotem & patriorum arcanorum ſcientiſſimum ſenſiſſe.[k] Auguſtinus Eugubinus Epiſcopus Chiſamenſis deprauatam eſſe hoc loco editionem vulgatã ait, delendamq; eſſe ex illa, particulam, *Non:* codices verò Hebræos veritatem continere. Vulgatam etiam editionem ſeptuaginta interpretes præcedunt, qui ſic habent. καὶ ἀπέστειλε τὸν κόρακα ἰδεῖν, εἰ κεκόπακε τὸ ὕδωρ, καὶ ἐξελθὼν οὐκ ἀνέστρεψεν, ἕως τοῦ ξηρανθῆναι τὸ ὕδωρ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, id eſt, *emiſit Coruum, vt videlicet videret nunquid aqua defeciſſet, qui cùm egreſſus eſſet non reuerſus eſt, donec ſiccaretur aqua ſuper faciem terræ.* Ego facilè affirmem tempore Diui Hieronymi codices Hebræos hoc loco negationem habuiſſe, imò tempore etiam ſeptuaginta interpretum, & ita Moſen deſcripſiſſe. Sed Hebræos poſtea, aut negligentia, aut malitia, vt verſionẽ noſtram calumniarentur, negationem ex contextu abſtuliſſe.[l] Hierony. ex Hebræo ſic legit. *Dimiſit Coruum, qui egrediebatur, & non reuertebatur.* Et[m] alibi: *emittitur,* inquit, *Coruus de arca, & non redit, & poſtea pacem terræ Columba nuntiat.* Et[n] alibi: *Statimq; Columba Spiritus ſancti expulſo teterrimo alite deuolat ad eum.* Ibi per teterrimum alitem Coruum ſignificat. D. Auguſtinus item ubiq; negatiuè, vt ex præmiſſis intelligi poteſt, eam propoſitionem intelligit. Sic Gloſſa Græca aſſerit, & per Coruum Iudaicum populum, qui extra aream, hoc eſt, extra Eccleſiam manſit; per Columbam verò populum gentilem, qui ad Eccleſiam confugit, intelligit. Cùm igitur tot patres tanta vetuſtate, ſanctitate & eruditione præditi, ita legerint & explanauerint, vt noſtra habet vulgaris editio, itaque eam veriſſimam eſſe, Hebræã uerò hoc loco deprauatam credendum: nec mirum cùm videamus, ut Elias etiam fatetur doctus inter Iudæos, Hebræos codices huius temporis longè à priſcis illis ueteris Synagogæ uariare, id quod perſpicuè profitetur Bruno Amerbachius trium linguarum cognitione celebris, in præfatione in Pſalterium Diui Hieronymi, vbi aſſerit uetera Pſalterij exemplaria Hebræa manu ſcripta, à Pſalterio Venetijs impreſſo multis in locis diſcrepare. Sed quid nomino recentiores, cùm[o] Iuſtinus martyr antiquiſſimus in libro, quem edidit aduerſus Iudæos apertè oſtendat, iam tunc Iudæos aliquibus in locis diuinam Scripturam deprauaſſe. Poſtea verò, ut[p] Lindanus Dordracenus Hollãdus tradit, multa commutata eſſe conſtat. Quare iam nunc ſolida & pura ſcripturarum ueritas potiùs à vulgata editione, quàm à codicibus Hebraicis petenda eſt. Communem noſtram editionem Eccleſia Catholica meritò approbauit, vt uetuſtiſſimam, grauiſſimam, integerrimam ideoq; veriſſimam, de cuius laudibus nulla unquam poſteritas conticeſcet, quam ipſa perpetuitas ſemper intuebitur. Gloſſa quidem aliquid ad huius loci concordantiam uidetur afferre, at quàm rectè, Theologi iudicent. Ea ſic habet: *Quia tranſlatio, quam habemus de emiſſione Corui, videtur contraria Hebraicæ literæ, ideò ſic poteſt concordari. Qui egrediebatur, & non reuertebatur, vt per hoc exponatur intentio Noe. Ad hoc enim eum mittebat, vt per ſuum reditum haberet aliquod ſignum de ſiccatione aquarum. Sed quia non iuit ſecundum intentionem Noe, ſed magis reuerſus eſt, ſtatim nullo ſigno apportato, ideò litera Hebraica factum Corui exprimit, cùm dicit: Qui egrediebatur exiens, & reuertens. Sed ſecundum hoc dictum non remanſit apud cadauera, ſed quia aquæ adhuc erant ſuper terram vniuerſam*

ſaltem

---

[c] *1. Ioan. 2.*
[d] *Tract. 6. in Euang. Ioã. cap. 1.*
Qui Corui, qui Columbæ.
[e] *Lib. 12. cõtra Fauſtum Manichæũ.*
[f] *Tract. 6. in Euang. c. 1.*
[g] *Homil. de Spirit. ſanct.*
[h] *Annal. part. 2.*
[i] *Lib. 1. Antiq. Iud. c. 4.*
[k] *In Annotationibus.*
[l] *Homil. 26. in c. 8. Gen.*
[m] *Aduerſus Luciferianos.*
[n] *In Epiſ. ad Occanum.*
Coruus teterrimus ales dictus.
Coruus Iudaicum populũ ſignificat, Columba gentilem.
Hebræos codices à noſtris diuerſos fuiſſe.
Pſalm. Hebræos manu ſcriptos diuerſos eſſe ab impreſſis.
[o] *In colloquio cũ Triphone Iudæo.*
[p] *In lib. de apt. interpr. ſcript. generc.*

ſaltem planam, vt dicitur infra reuerſus eſt in arcam, vt haberet paſtum. Verùm ne ea pars, quę Hebraicam literam, ut nunc habet deſertam ſe quęratur (quamuis pręter rationes allatas fruſtra Columba à Noë emiſſa uideri poſſit, ſi Coruus ad arcam reuerſus eſſet) itaque myſticum ſenſum, quem ijdem ex affirmatiua propoſitione eruunt, hîc apponemus. Quidam igitur Neotericorum Theologorum non contemnendus ſic interrogat. *Cur Noë emiſit primò Coruum? Nonne cognouerat tribunal diuinæ iuſtitiæ efferbuiſſe in ſceleſtos illos, qui in nocte peccatorum erant immerſi, voluit emittere Coruum, auem nempè rapacem, & furem, inde prouenientem, vnde & diuina iuſtitia & cum ipſa ſymbolum habentem. Hinc ſcriptum quòd ipſe Coruus exibat, & redibat (vt habet veritas Hebraica) exultans in eo feruore iuſtitiæ, cum qua habebat ſymbolum, & gaudens veſpere illo ſeueritatis, vt & nomen vtriuſq; conueniens indicat. Iiſdem enim literis apud Hebræos ſcribitur Coruus, quibus & veſper. Nam Coruus* ערב *horeb dicitur, veſper autem hereb* ערב *mutatis tantummodo punctis. Vnde cùm adhuc Noe videret iuſtitiam Dei ſæuientem ſuper terram exire nequaquam voluit. Cur verò Coruus ibat, & reuertebatur, quouſq; exſiccarentur aquæ? Nonne quia, etſi ex latere ſiniſtro, & diuinæ iuſtitiæ erat, fidus tamen miniſter mittenti eſſe voluit, & non inuidus, vt iret, & non reuerteretur, quærens cibum à cadaueribus animantium ſicut vulgares dicunt, Reuertebatur autem, quaſi referens rerum ſucceſſum: Vnde minimè ſpernendus eſt Coruus*; de quo ſcriptum eſt. *Qui præparat Coruo eſcam*. Et alibi: *Qui dat eſcam pullis Coruorum inuocantibus eum. Qui, & (iubente Deo) Heliam pauit, cui etiam in Canticis aſſimulantur comæ dilecti, cum dicitur: comæ eius ſicuti elate palmarum, nigræ ſicut Coruus*, &c. Verùm quamuis ex patrum ſententia, atq; adeò ex vnanimi totius Eccleſię conſenſu Coruum ad Noa minimè reuertiſſe dicamus, tamen ſciolus quiſpiam id mordicus forſan nobis, & vi volet exprimere, dum ait ſacra ſcriptura, donec ſiccarentur aquę ſuper terram, non enim particula donec omne futurum tempus excludit, ſed id quod dicitur aliquando, ferè ſcilicet, quando talis res, aut tempus, aut occaſio acceſſerit. Sic [q] Terentius: *Nunquam deſtitit orare, vſq; adeo donec pepulit*, id eſt, orauit diu, ſed deſtitit etiam aliquando, ſcilicet vbi exoraſſet. His tamen egregiè occurrit Gloſſa, & ſimul quaſdam Hæbreorum ineptias reuellit, dum ait: *Quod ſecundum communem expoſitionem Coruus dicitur non rediſſe, donec ſiccarentur aquæ non ita eſt intelligendum quaſi reuerſus ſit ad Noe aquis reſiccatis, ſed remanſit apud cadauera, vt communiter dicitur. Et eſt ſimilis modus loquendi in Matthæo primo de Ioſeph, & Maria dicente. Et non cognoſcebat eam, donec peperit filium ſuum primo genitum, non quod poſtea cognouerit*. In Hebræo dicitur: *Qui egrediebatur exiens, & reuertens*. Teſtatur hoc D. [r] Hieronymus. *Quod exponunt Hebræi dicentes, quod Coruus emiſſus de arca non fecit legationem ſuam, prout Noe intendebat, ſed magis extra aquam volitabat, quærens reingredi in arcã. Cauſam autem huius aſſignant aliqui Hebræi, quòd Coruus habebat ſuſpicionem de fæmella ſua. Ex quo patet in eis cæcitas magna, qui tam abſurda dicunt, & credunt. imo etiam in hoc ſibi contradicunt. Dicunt enim, & ſatis apparet in Textu, quod coitus fuit ſimpliciter interdictus à Deo intra arcam*. Hactenus igitur Gloſſa. Secundus ſacræ [f] ſcripturæ locus eſt, de Helia Propheta, cui Corui detuliſſe panem ſcribuntur, & carnes manè, & veſperi, idq; diuino iuſſu. Quem D. [t] Aurelius Auguſtinus doctiſſimè, vt omnia hiſtoricè interpretatur. *In tempore ſiccitatis*, inquit, *à Domino Heliæ dicitur, vt in ſpelunca torrentis Carith ſe abſconderet, vbi Coruis miniſtrantibus pane, & carnibus, & aqua torrentis illum ſatiaret, duplici ſcilicet occaſione, quatenus & tempore famis haberet alimoniam, & perſequutorum auidè ſe quærentium turbidam effugeret iram. A Coruis verò miniſtrari Prophetæ præcipitur, vt ſcilicet culpam, quam in diluuio commiſerat, in terra purgare auis illa videretur; dum vt fidelis miniſter efficitur Heliæ, qui negligens & fallax erat antea Noe. Præterea quoque in hoc miniſterio illud etiam oſtenditur, qualiter homo ſi non peccaſſet, etiam infructuoſorum animalium nunc miniſterijs vteretur. Vnde verò eos panes, & carnes ille Coruus detulerit, ipſe viderit, qui tale officium committebat. In quo tamen intuendum eſt, quod ſi ex aliquorum hominum ſcientium, aut neſcientium induſtria Corui hæc acciperent, qui coctos panes, & carnes quaslibet qualitercunq; præparabant*. [u] Idem myſticum Corui huius ſignificatũ exponit, & gentes eo figurari docet, inquiens. *Helias enim abijt, & Chriſtus venit in mundum. Helias in deſerto Coruis miniſtrantibus paſcebatur, & Chriſtus in deſerto mundi huius gentium fide reficitur. Corui enim illi, qui Beato Helia iubente Domino miniſtrabant, gentium populum figurabant. Propterea & de gentium Eccleſia dicitur. Nigra ſum, ſed formoſa filiæ Hieruſalem*. D. verò [x] Chryſoſtomus paulò aliter ſacræ huius hiſtoriæ myſterium rimatus, Iudaicum populum per Corui pullos intelligere videtur, per Coruum uerò non diſſimili allegoria Heliam ipſum in gentem ſuam plus iuſtò duriuſculum, ut ex hiſce eiuſdem uerbis apparet. *Odit*, inquit, *Coruus prolem ſuam, & natam non educat. Id quod* [y] *Propheta inſinuans dixit, & pullis Coruorum inuocantibus eum. Quoniam enim pulli Coruorum imò omnes auium pulli recens nati infirmiores ſunt, quàm vt ipſi cibum ſibi parent. Vnde adhuc implumes à parentibus ſuis enutriuntur. Sed ab ea parentum cura Coruorum pulli deſtituti, attamen ab illis etiam non curatum permanet Coruorum genus. Vnde Dauid diuinam nobis miſericordiam ſubinde commonſtrans eorum educationem Deo aſcribit. Expoſitis enim ad aerem vtpotè à parentibus neglectis*

Coruus cur primò emiſſus.

[q] *In Andria.*

[r] *Lib. de Hebraic. quæſt.*

[s] *3. Reg. 17.*

Helias à Coruis nutritus.

[t] *Lib. 2. de mirabilib. ſacræ ſcripturę.*

Heliæ cur à coruis miniſtratum.

[u] *Serm. de tempe. 201. c. de Helia.*

[x] *Serm. in Heliã Prophetam.*

[y] *Pſal. 146.*

glectis obolitant animalcula quædam diuina prouidentiæ suppeditata, quæ captantes illi crescunt, & aluntur. Vnde dicit, & pullis Coruorum inuocantibus eum. Proinde per patres illos filiorum suorum osores apud Heliam, qui Iudæis, vt filijs malæ frugis succensebat, Deus intercedit, quasi ad eum silenter ita diceret. Ne tanto Iudæorum filiorum tuorum odio tenearc, quanto erga pullos suos Corui, & ecce illi nunc conuersi fiat, vide vel eorum misericordiam, qui natura sunt immisericordes, & inhumani, illi ipsi vt hospites tibi seruiunt. Absurdum est ô Helia, quod apud te misericordiæ meæ patrocinantur Corui, tu autem pro Iudæis, in quos sæuio, non intercedis. Erubesce, & vel Coruorum exemplo Iudæis esto clementior. Ego enim vt tuæ sententiæ honorem do, ita & illorum qui affliguntur, misereri velim. At Helias cùm Deo nondum cederet, reuocatur alumni Corui beneficium, & alia reconciliandi via quæritur, nempè vt fame victus sententiam ipse soluere cogatur. Verùm ipse Coruorum ministerio destitutus, nihilò mitior, inediam etiam ipse sustinuit, & inquit. Non ingratum est, vt fame crucior, tantum vt impios puniri videam, pereat etiam corpus meum cum his, qui fame afficiuntur. Itaque cùm deficiente per Coruos alimonia transiret multum temporis, iterum corripitur Helias, & in alium locum transire iubetur, vt famelicus ipse famelicæ viduæ, quæ & Ethnica erat, supplex esset &c. Hæc D. Chrysostomus. S.[a] Isidorus Pelusiotes mysticè per Coruum sacerdotem malum, diuinæ nihilominus gratiæ administrũ interpretatur, vbi inquit: *Quod si quid etiam, quod magis mirandum sit, intelligere cupis per Coruum, hoc est immundam auem, quæ cælipetam illum Heliam pascebat. Quocirca ne dubites, quin per flagitiosos quosdam sacerdotes, (neque enim omnes contemnere oportet, neque æquum est) diuina, & natura sublimiora beneficia tribuuntur.* Ita D. Isidorus hoc Corui exemplo apposito certè Deum quandoq; indignis ad bonas operas vti ostendit, quemadmodum, vt Coruus impura ales Heliam Prophetam aluit. Eundem locũ hoc modo interpretatur Iacobus de Vitriaco Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis: Legimus autem, quod Elias pastus est pane subcinericio, & ambulauit vsque ad montem Dei in fortitudine cibi illius, quadraginta noctibus, & quadraginta diebus. Panis autem ille figura fuit panis Eucharistiæ, & panis doctrinæ. Si igitur tanta fuit virtus, & efficacia in vmbra, & figura, quanta & quàm mirabilis est virtus in re ipsa, in ipso scilicet pane vero corporis Christi, quo reficiuntur animæ populi Christiani? De quo pastu legimus in libro Regum, quod Coruus pascebat Eliam, id est, Christus fidelem animam, de quo Coruo Dominus in Iob ait: *Quis præparat Coruis escam suam, quando pulli eius clamant ad Dominum:* Coruus dicitur Christus propter similitudinem carnis peccati, qui cùm sit candor lucis æternæ, quasi niger factus, dum vidimus eum non habentem speciem, neque decorem. Vnde & Ecclesia nigra fit propter ipsum mundo despecta, & varijs tribulationibus afflicta, sicut ipsa ait in Canticis: *Nigra sum, sed formosa.* Vox aũt Christi dicitur Coruina, quia semper in crastinum sonat, cùm bona futura promittat. Hæc enim vita quasi hodierna dies est in promissione, crastina autem dies erit in exhibitione. Cras enim respondebit nobis iustitia nostra, id est Christus, qui factus est nobis à Deo Patre sapientia, virtus, & iustitia. Esca autem huius Corui, non quia pascitur, sed quia pascit nos pullos suos, est caro eius. Hanc escam Spiritus Sanctus in vtero D. Virginis preparauit. Mater autem in præsepio nobilem escam in paupere scutella posuit. Christus autem hanc escam in cruce coctam esibilem reddidit, quia pullos suos pascit, dum eos nigrescere cernit despectu scilicet mundi, & carnis purificatione. Tertius sacræ scripturæ locus de Coruo habetur in [a] Canticis, vbi sponsa capillitium dilecti sui Coruorum pennis præ atrore splendentibus comparat, dum ait: *Cincinni eius condensi sunt, vt elate, & nigri sicut Corui.* Quæ verba versibus sapphicis quidam recentiorum sic expressit:

Eius est aurum caput, & comantis
Vertici palmæ similis capillus
Nigraq; omnis Cæsaries senis iam
Aemula Corui.

Caput autem, vt inquit idem ipse, *comparatur auro tanquam inter omnia metalla perfectissimo. Sed capillorum pulchritudo in ordine non abs re palmæ, seu cerebro ipsius palmæ, quam Græci elaten vocãt, aquatur, videlicet ad denotandam virtutem capillorum, quibus euulsis Samson perdidit robur, haud secus atque palma cerebro euulso emori dicitur. In colore verò Coruo assimulatur, qui est, vt sequamur theologiam Hebræorum inter præcipuas aues à mensura roboris excelsi prouenicns, vt non sine causa in [b] Psalmo, & Euangelio pullos Coruorum eum inuocantes pascere dicatur.* Quartus locus est [c] Salomonis: *Oculum qui subsannat patrem, & qui despicit partum matris suæ, effodiant eum Corui de torrentibus, & comedant eum filij Aquilæ.* Hic pro Coruis intelligendos esse volunt dæmones huius elementaris mundi, qui veluti Corui nigerrimi, ac teterrimi vt plurimùm apparent. Hi lumen mentis tollunt, quibus vniuersalium, & naturæ legum obseruatio haudquaquam curæ est, qui Sacrosanctæ Ecclesiæ, quæ nos in Christo veluti mater spiritualiter genuit, pręcepta & monita procaciter aspernantur. Quintus locus est apud D. Iobum, qui de Coruis hunc in modum quærit: *Quis præparat*

Coruo

Helias iubetur Coruum imitari.

[a] *Li. 2. epist. 37. ad Hermium Comitem.*

Christ* Coruus dictus.

Vox Christi cur Coruina.

[a] *Cant. 8.*

Capilli spõsæ Coruo simile quid.

[b] *Psal. 146.*

[c] *Prouer. 30.*

Corui dæmones qui.

10

20

30

40

50

Coruo escam suam, quando pulli eius clamant ad Deum, vagientes eò quòd non habeant cibum. Hoc ipso conspirat, quinimò ad D. Iobi interrogationem respondet Regius[d] Psaltes, dum summam Dei clementiam mirificè extollit: *Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis Coruorum inuocantibus eum* &c. Hunc locum commentans Cornelius Iansenius Gandauensis Episcopus. Coruorum (inquit) hîc ob id fit mentio ad notandam magis Dei erga homines prouidentiam, & benignitatem. Si enim Deus etiam rapacissimos, & odiosos Coruos benignè pascit, quantò magis homines ab ipso pendentes. Deinde idcircò etiam Coruorum meminit, quòd voracissimi sint, multo egentes cibo, ob quod fugant longiùs pullos suos iam robustos, vt scribunt Plinius, & Aristoteles suis locis. Atqui ob has easdem rationes Coruorum singulariter mentionem facit[e] Dominus, volens ex prouidentia Dei erga eos, eiusdem prouidentiam erga homines arguere. Considerate, inquit, Coruos, qui non seminant, neq; metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, & Deus pascit illos, quantò magis vos plures estis illis? Pulchrè autem pullos Coruorum, Deum dicit inuocare, nam cæteræ aues suo cantu magis videntur laudare Deum, & lætitiam testari; Corui verò sua crocitatione non nisi famem testari, & penuriam. Simul & Dei eximiam notat benignitatem, & clementiam, qui illorum crocitationem veluti precem ad se fusam suscipit, ac proinde etiam solum gemitũ hominum illi esse pro oratione. In eũdem locũ D. Augustinus sic commẽtatur. Hoc fortè putabimus, inquit, quia Corui Deum inuocant, nec hoc cogitetis irrationabilem animam inuocare Deum. Non nouit anima inuocare Deum, nisi sola rationalis. In figura accipiente dictũ, nec putetis sicut impij quidam dicũt, reuolui animas humanas ad canes, ad porcos, ad Coruos. Anima humana facta est ad imaginem Dei, non dabit imaginem suam cani, & porco. Quid ergo pulli inuocantes eum, qui sunt pulli Coruorum? Israelitæ se solos iustos esse dicebant, quia legem acceperant, cęteros omnes omnium gentium homines peccatores dicebant. Et ferè omnes gentes, in peccato, in idololatria, in adoratione lapidum, & lignorum erant. Sed nunquid sic remanserunt? Et quid ipsi? Etsi non nisi Corui patres nostri, tamen pulli Coruorum nos ipsi inuocamus Deum. Dat pecoribus escam ipsorum, & pullis Coruorum, qui inuocant eum. Ipsi sunt pulli Coruorũ, quibus dicit Petrus. Quia non corruptibili auro, & argẽto redempti estis de superuacanea vestra consuetudine a parentibus vestris tradita. Proficientes enim pulli Coruorum, qui simulachra colere videbantur parentum suorum, conuersi sunt ad Deum. Et audis modò pullum Corui inuocantem vnum Deum. Quid ergo dimisisti parentem tuum dicis pullo Corui. Dimisi planè, ille enim Coruus non inuocans Deum, ego pullus inuoco Deum &c. Hæc Diuus Augustinus. In eundem etiam Diui Iobi locum Diuus[f] Gregorius ita scribit. Quis præparat Coruo escam suam quando pulli eius ad Deum clamant, vagantes eò quòd non habeant cibos? quid enim Corui pullorumque eius nomine nisi peccatis nigra gentilitas designatur? De qua per[g] Prophetam dicitur: Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis Coruorum inuocantibus eum. Iumenta quippè escam accipiunt, dum sacræ scripturæ pabulo mentes dudum brutæ satiantur. Pullis verò Coruorum filijs scilicet gentium esca datur, cùm eorum desiderium nostra conuersatione reficitur. Iste Coruus esca fuit, dum ipsum Sancta Ecclesia quæreret. Sed nunc escam accipit, quia ipse ad conuersionem alios exquirit. Cuius videlicet pulli, id est, prædicatores ex eo editi, non in se præsumunt. Sed in viribus redemptoris sui. Vnde benè dicitur. Quando pulli eius ad Deum clamant. Nihil enim sua virtute se posse sciunt. Et quamuis animarum lucra pijs votis esuriant, ab illo tamen, qui cuncta intrinsecus operatur hæc fieri exoptant. Vera enim fide comprehẽdunt, quia neq; qui plantat est aliquid neq; qui rigat, sed qui incrementũ dat Deus. Quod verò dictum est, vagantes, eò quòd nõ habeant cibos in hac vagatione nil aliud, quàm æstuantium prædicatorum vota signantur, qui dum in Ecclesiæ sinum recipere populos ambiunt, magno ardore succensi, nunc ad hos, nunc ad illos colligendos desideriũ mittunt. Quasi quædam quippè vagatio est, ipsa cogitationis æstuatio, & velut ad loca varia mutatis nutibus transeunt, dum pro adunandis animabus in modos innumeros, ac in partes diuersas esuriente mente discurrunt. Hanc vagationẽ pulli Coruorum, i. filij gentilium ab ipso gentium magistro didicerunt. Ipse quippè quã valida charitate flagrat, tã nimia ex locis ad loca se vagatione permutat, trãsire ad alia ex alijs appetit, quia ipsa eũ, quę implet charitas impellit. Longè namq; à[h] Romanis positus scribit, memoriã vestri facio sẽper in orationibus meis, obsecrãs si quomodo tandem aliquando prosperũ iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos, desidero. n. videre vos. Retentus Ephesi Corinthijs scribit: Ecce tertio paratus sum venire ad vos. Ephesi commorans Galatis loquitur, dicens: Vellem modo esse apud vos, & mutare vocem meam. Romæ quoq; custodia carceris clausus, quia ire ad Philippenses per semetipsum nõ permittitur transmittere se discipulum pollicetur, dicens: Spero in Domino Iesu Timotheum me citò mittere ad vos, vt & ego bono animo sim cognitis, quæ circa vos sunt. Constrictus etiam vinculis,

Ppp atque

[d] *Psal. 146.*
[e] *Lucæ 12.*
Coruos Deum inuocare quid significet.
[f] *Lib. 30. expofit. moral. cap. 8.*
[g] *Psal. 146.*
[h] *Rom. 1.*

atque Ephesi retentus Colossensibus scribit. Nam si corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum. Ecce quomodo sancto desiderio quasi vagatur: hic corpore tenetur, illuc spiritu ducitur, & paterni amoris affectum istis præsentibus exhibet, illis absentibus ostendit, coram positis impendit opera, audientibus exprimit vota, efficaciter præsens eis cum quibus erat, nec tamen illis absens, cum quibus non erat. Cuius vagationem melius cognoscimus, si eius adhuc ad Corinthios verba pensamus: ait enim, *Veniam ad vos, cùm Macedoniam pertransiero. Nam Macedoniam pertransibo; apud vos autem forsan manebo, vel etiam hyemabo*. Perpendamus quæso, quæ sit ista vagatio: Ecce aliò interim manet, aliò se iturum perhibet, atque aliò deflexurum promittit. Quid est, quod tã anxiè per tot loca patitur, nisi quod circa omnes vna charitate constringitur? Charitas enim diuisa vnire consueuit, vnum cor Pauli per multa diuidi cõpellit. Quod tamen tantò arctiùs in Deo colligit, quantò latiùs per sancta desideria spargit. Prædicando igitur Paulus vult simul omnia dicere, amando vult simul omnes videre; quia & in carcere permanendo vult omnibus viuere, & de carne transeundo per sacrificium fidei vult omnibus prodesse. Vagentur itaq; pulli Coruorum, id est, magistrum suum imitentur filij gentium, torporem mentis excutiant, & cùm animarum lucrum, id est, cibum suum minimè reperiunt, non quiescant, ad profectum se ex profectibus extendant, & æstuantes in vtilitate multorum, refectionem suam quasi vagantes esuriant. Quia verò per prædicationem opera discurrendo, refectione fidei gentilitatem satiare non cessant, dicatur rectè. Quis præparat Coruo escam suam, quando pulli eius ad Deum clamant, vagantes eò quòd cibum non habeant?

Plebs Iudaica per Coruũ designata.

Potest etiam Corui nomine nigra per infidelitatis meritum plebs Iudaica designari. Nam pulli eius ad Deum clamare referuntur, vt eidem Coruo à Domino esca præparetur: quia nimirum Sancti Apostoli plebis Israeliticæ carne generati, dum pro gẽte sua preces ad Dominum funderent, quasi pulli Coruorum eũ, de quo carnaliter editi sunt spirituali intelligentia parentem populum pauerunt. Igitur dum pulli eius clamant Coruo esca pręparatur. Illud tamen in hoc versu debemus solerter intueri, quòd huic Coruo esca dicitur primùm pullis clamantibus, & postmodum vagantibus præparari. Clamantibus namque pullis Coruo esca præparata est, cùm prædicantibus Apostolis verbum Dei Iudæa modò in tribus millibus, modò in quinque millibus spirituali est intelligentia saciata. Sed cùm reproborum multitudo crudelitatem suam contra prædicantes exerceret, & quasi pullorum vitam necaret, ijdem pulli in vniuersa mundi spatia dispersi sunt. Vnde & ijsdem patribus spiritali prędicationi resistentibus, dicunt: [i] Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei, sed quia repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes, scientes profectò quòd postquam gẽtilitas etiam Iudæa ad fidem veniret. Vnde est [k] scriptum: Donec plenitudo gentium introiret, & sic omnis Israel saluus fieret. Quia igitur summoperè Sancti Apostoli, & studuerunt prius audientibus prædicare, & postmodum resistentibus exempla conuersæ gentilitatis ostenderet: quasi esurientes pulli huic Coruo escam suam prius clamando, & postmodum vagando quæsierũt. Vnde enim uagantur pulli; inde escam Coruus inuenit; quia dum per laborem prædicãtium conuersam ad Deum gentilitatem Iudaicus populus respicit, ad extremum quandoque stultitiam suæ infidelitatis, & tunc scripturæ sacrę sententias intelligit, cùm priusquam sibi gentibus innotuisse cognoscit, atque expleta vagatione pullorum ad perspicienda sacra eloquia os cordis aperit, quia peractis in mundum cursibus Apostolorum, serò ea spiritualiter percipit, à quibus diu se perfidia astringente ieiunauit. Quæ quia omnia solius diuinæ potentiæ virtus operatur, rectè dicitur. Quis præparat Coruo escam suam, quando pulli eius ad Deum clamant, uagantes eò quòd non habeant cibos? Subaudis nisi ego, qui infidelem populum filijs suis, & exorantibus tolero, & prædicantibus, atque ad alia uagantibus conuertendum quandoque in fine sustineo. Est adhuc aliud quod de Coruo moraliter possit intelligi. Editis namque pullis, ut fertur, escam plenè præbere dissimulat, priusquam plumescendo nigrescant, eosq; inedia affici patitur, quoadusque in illis per pennarum nigredinem sua similitudo appareat. Qui huc illucq; uagantur in nido, & ciborum expetunt aperto ore subsidium. At cùm nigrescere cęperint, tantò eis prębenda alimenta ardentiùs requirit, quantò illos alere diutius distulit. Coruus profectò est doctus quisque prędicator, qui magna voce clamat, dum peccatorum suorum memoriam, atque cognitionem infirmitatis propriæ, quasi quandam coloris nigredinem portat. Cui quidem nascuntur in fide discipuli, sed fortassè à peccatis pręteritis memoriam auertunt, & per hoc eam, quam assumi oportet contra huius mundi gloriam humilitatis nigredinem, non ostendunt. Hi velut ad accipiendas escas os aperiunt, cùm doceri de secretis sublimibus quęrunt. Sed eis Doctor suus alimenta prędicamentorum sublimium tantò minùs tribuit, quanto illos peccata præterita minus dignè deflere cognoscit. Expectat quippè, atque admonet, vt à nitore uitæ præsentis prius per pœnitentiæ

Prædicator doct⁹ Coruus est.

[i] *Act.* 3.
[k] *Rom.* 11.

nitentiæ lamenta nigrescant, & tum demum congrua prædicationis subtilissimæ nutrimenta percipiant. Coruus in pullis ora inhiantia respicit, sed antè in eis pennarum nigredine indui corpora quærit. Sic & discretus Doctor interna mysteria eorum sensibus non ministrat, quos adhuc ab hoc sæculo nequaquam se abiecisse considerat. Quantò igitur discipuli exteriùs per cultum vitæ præsentis minùs quasi nigri sunt, tantò per cibum verbi interius minùs replentur: & quo se à corporali gloria non euacuant, eò à spirituali refectione ieiunant. Si verò in confessione vitæ præteritæ lamenti sui gemitus velut nigrescentes plumas proferant, ilicò in contemplationem Doctor ad escam de sublimibus deferendam quasi pullorum refectionem cogitans Coruus volat: eisq; hiantibus in ore cibum reuocat, dum ex ea intelligentia, quam ceperit, esurientibus discipulis alimenta vitæ loquendo subministrat. Quos tantò ardentiùs de supernis reficit, quantò veriùs à mundi nitore nigrescere pœnitentiæ lamentatione cognoscit. Pulli autem dum nigro se pennarum colore vestiunt, de se etiam volatũ promittunt, quia quò magis discipuli abiecta de se sentiunt, quò magis sese despicientes affligunt, eò amplius spem profectus sui in altiora pollicētur. Vnde & curat Doctor festinantiùs alere, quos iam per quædam indicia prouidet posse, & alijs prodesse. Hinc enim Timotheum Paulus velut plumescētes pullos sollicitius alere, dum dicit *quæ audisti à me per multos testes hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt, & alios docere.* Quæ doctrinæ discretio dum cautè à prędicatore custoditur, ei diuinitus largior copia prædicationis datur. Dum enim per caritatem compati afflictis discipulis nouit, tum per discretionem congruum doctrinę tempus intelligit, ipse non solùm pro se, sed etiam pro eis, quibus laboris sui studia impendit, maiora intelligentiæ munera præcipit. Vnde hìc quoque aptè dicitur: Quis præparat Coruo escam suam, quando pulli eius ad Deum clamant vagantes eò quòd non habeant cibos? Cùm enim pulli vt satientur clamant, Coruo esca præparatur, quia dum verbum Dei boni Auditores esuriunt, proficiendis eis maiora Doctoribus intelligentiæ dona tribuuntur. Hactenus itaq; D.Gregorius.

[l] Iacobus de Vitriaco S.R.E.Cardinalis, Episcopus Tusculanus: Quis præparat (inquit) Coruo escam suam, quando pulli eius clamant ad Deum? esca Corui, qua pascit nos, caro eius est: hanc escam in vtero virginali præparauit Dominus, qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis Coruorum inuocantibus eum. Reclinatus in pręsepio factus est fœnum iumentis, factus est caro, pullos Coruorum carnibus pauit, id est, filios peccatorum, scilicet Ecclesiam de gentibus congregatam, vel Iudæos filios Patriarcharum, vt Coruus sumatur in bonum, iuxta illud: Nigra sum, sed formosa filia Hierusalem. Vnde, & Christus Coruus dicitur, qui in vespere mundi carnes nobis obtulit, non quia peccator sit, sed propter similitudinem carnis peccati, & quia pullos non pascit, nisi quando incipiunt nigrescere mundo mortui, & despectui. Cùm.n. esset candor lucis humiliauit se, vsque ad mortis nigredinem, cuius vox Coruina est ad futura bona nos inuitans, & bona futura promittens. Coruus etiam ille, quem populus Romanus solenni adeo funeris pompa mortuum prosequutus esse, ac honorasse legitur apud authores prophanos, apud nos tamen mysterio non caret, quippè qui sine vllo garritu, volatu, alioue augurio Christum iam aduenisse certo significauit, & breui omnem dæmonum potestatem, præcipuè verò Roma, quę ipsa arx Idolomonię erat, prosternendam, exterminandam, & perpetuo obliuionis sepulchro condendam fore. Testatur hoc doctissimus Theologus [m] Gilbertus Genebrardus ita scribens: *Anno vno ante passum Dominum M.Seruilio, & C.Sestio Coss. funus Corui celebribus exequijs omnium generum coronis nouo & inusitato facinore curatum à Pop.Romano, authorè Plinio; significante spiritu Sancto Coruum, id est, atrum illum Sathanam mox extinctum iri Romæ, vbi præcipua eius potestas cultusq; erat, & garritus.* Quod ad Ethnicas superstitiones attinet, apud has quoque Coruũ videmus sua habuisse mysteria. Eum enim sacrum, & Apollinis pedissequum teste Plutarcho, & [n] Aeliano esse dixerunt, cùm quia futura cantu, & volatu prædicere, & Apollinis sententiam teste Porphyrio, vnà cum Accipitre nuntiare credebatur, tùm quia niger est, & tenebrosæ nocti (vt Cycnus ob candorem diei) apprimè cōuenit, quorum vtriusq; Phœbus dominus est. Itaque non solùm Coruum, sed & Cycnum ei consecrârunt. His astipulatur Apuleius, qui vbi de Socratis dæmonio agit, ita inquit: *Cùm duo præstabiles colores piceus, ac niueus forent, quibus inter se nox cum die differrent, vtrumq; colorem Apollo suis alitibus condonauit Coruo nigrum, Cycno album.* Hinc Ausonio *Phœbeius oscen.* [o] Silio Italico *Phœbea ales* nuncupatur. Tertiam etiam rationem quidam adferunt, quòd Apollo, cùm gigantes Dijs bellum inferrent, in Coruum mutari voluit. Phornutus tamen è contra Coruo a Phœbo alienum ait, quòd vel ipso colore prophanus, ac impurus habeatur, id est, μιαρος. Vnde illi Cycnum potiùs attribuit, quòd is auium maximè musicus sit, & candidissimus.

[l] In die Natiu. Domini.

Christus Coruus dicitur.

Corui à Romanis sepulti mysterium.

[m] In Chronologia.

Coruus sepultus Dęmonis exitium adesse significat.

Coruus Apollinis pedissequus, & sacer, quare.

[n] Lib. 7. de Anim. c. 18.

[o] Lib. 5.

cygnus cur Phœbo sacer.

MORALIA.

YSTICIS moralia æqualia ſunt, aut ſubnexa. Corui Noe hiſtoriam D. [a] Ambroſius ethicè exponit: *Per feneſtram,* inquit, *Coruum primum iuſtus emiſit. Quærenda cauſa nec tamen latet, quantum ad literam attinet, quia plerique quaſi annuncium futurorum Coruum exiſtimant, & voces eius obſeruant, volatusq; rimantur. Senſus autem altior ſignat, quòd omnis iuſtus, quando mundare ſe incipit, quæ tenebroſa ſunt, & immunda, & temeraria, primò à ſe repellit. Siquidem omnis impudentia, atque culpa tenebroſa, & mortuis paſcitur, ſicut Coruus. Lumini autem vicina virtus puritate, & ſimplicitate reſplendet. Et ideò tanquam emittitur, atque fugatur culpa, & ſuperatur ab innocentia, vt & nihil remaneat in viri iuſti mente tenebroſum. Denique egreſſus Coruus non reuertitur ad iuſtum, quia fugitans omnis culpa eſt æquitatis, nec probitati videtur, & iuſtitiæ conuenire. Denique euaſiſſe ſe credit iniuſtus, tanquam de vinculis, cùm iuſtus ab eius conſortio ſe ſeparauerit diluuij cuiuſdam, & corruptelæ familiaris, vt Coruus, qui cùm ſiccitatem terræ nuſquam inuenerit, non reuerſus eſt, ſed remanſit, donec ſiccarentur aquæ. Conſiderandum etiam quare non regreſſum dixerit Coruum, donec ſiccaretur aqua à facie terræ, quaſi verò poſtea ſit regreſſus. Sed hæc loquutio familiaris eſt ſcripturæ diuinæ. Siquidem, & in Euangelio habes ſcriptum de Sancta Maria quòd non cognouerit eam Ioſeph, donec pepererit filium, cùm vtique nec poſt cognouerit. Deinde quæ eſt loquutio iſta, vt diceret, donec ſiccaretur aqua à terra, non terra ab aqua. Et quidem vſus loquendi hoc etiam habere conſueuit. Tamen nonnulli ante nos exiſtimarunt, quòd immoderata quædam vis paſſionum videatur exponi hac locutione verborum, quia turbidis paſſionibus, & procelloſis conſumatur anima. Deficientibus autem & velut areſcentibus virtutem reſumat. Non redit igitur culpæ ſpecies in animam iuſti, quaſi ſiccam, & mortuam derelinquens, & cui iam amplius nocere non poſſet.* Hactenus ille. D. Thomas *per animalia Coruini generis,* inquit, *ſignificantur illi, qui ſunt voluptatibus dediti, vel qui ſunt expertes bonæ affectionis, quia Coruus ſemel emiſſus ab arca non eſt reuerſus.*

[a] Li. de Noe, et arca, c. 17

Voluptatibus deditos Corui ſignant.

Corui typo qui deſignentur.

HIEROGLYPHICA.

ORVVS veteribus hieroglyphicum erat patris liberos ſuos exhæredantis. Coruus enim pullos ſuos iam adultos expellit nido, imò & tota regione interdicit. Emanſorem, & deſertorem eodem ſignificari, tam diuinæ, quàm humanæ literæ docuerunt, quippè qui vel diutius, quàm conceſſum erat, à ſtatione abeſſent, vel eaſdem perditè deſererent. Et vt Phœbi apud Poëtas, ita apud noſtros (ſi tamen licet prophana miſſere Diuinis, quod inconueniens maximum puto). Noe ex arca emiſſus deſertor fuit. Hic Coruus eos deſignat, qui ab Eccleſiæ gremio diſcedentes, & puritatis, ac ſanctimoniæ decreta abiurantes ad nefanda, & obſcæna hæreticorum dogmata deſcedunt. Has volucres Abrahã frumenta depaſcentes abegiſſe dicitur: vnde nomen meruit abactoris, indicans nimirum futurum aliquando, vt liberatoris aſſertoriſq; nomẽ aſſequeretur, qui impios tolleret, de ſacris literis animorum paſtu malè ſentientes. Per hominẽ Coruis obiectum intelligimus, qui ignominioſè repulſam paſſus eſt, aut è conſpectu heri ſui, & domini ſummotus. Et quoniam dęmone malo nihil magis abominabile, nihil contemptius, nihil abiectius; itaq; Eucherius eum ipſum in diuinis literis monet per Coruum intelligi, eo Salomonis loco: *Effodiant eum Corui de torrente:* Atq; hinc prouerbium apud Græcos comicos vſitatum, ἐς κόρακας. In iiſdem diuinis [a] literis legitur apud Græcos μή ἀποσκορακίσῃς με, quod nonnulli ad hoc prouerbium trahunt, verbumq; ἀποσκορακίζομαι Suidæ agnitum dicunt, eo ipſo Dauidico citato verſu, & mẽtione ignominioſè repulſæ facta, Latini ſimpliciter *Ne repellas me,* reddidere. Sed n. Euthymius id verbum etiam è ſcoria deſumi poſſe innuit, quæ ſpurcitia eſt in omni metallo, & tanquam fęx inutilis proijcitur, indeq; fieri ἀποσκορακίζειν contemnere. Sic & à Coruo Rhetore hieroglyphicum deſumitur, qui poſt Hieronis obitum primus Rethoricam Syracuſis docuit, quo celebritate motus Metellus Diodorum Rhetorem, quo magiſtro vſus fuerat, iam defunctum honoraturus, Coruum lapideum ſepulchro impoſuit, quaſi quod antiquiſſimo illi Coruo ſimilẽ indicare vellet. Cæterũ Cicero rem aliò detorſit cauillatus in Metellũ, rectè eum. ſ. feciſſe, propterea quòd diſcipulũ non dicere, ſed volare docuiſſet, inconſtantiã Metelli, qua malè audiebat, hoc dicterio perſtringens. Quod verò Coruus Apollinis hieroglyphicũ haberetur, nonnulli ea de cauſa factum exiſtimant, qua caprum Baccho, Sileno aſinum ſtulta antiquitas dicauit inauſpicatiſſimũ aiunt animal auſpicatiſſimo oraculorũ authori immolari meruit. aliud eſt hãc, vel ipſam Deo cupiã facere hoſtiã, aliud ſpecie Deũ ipſum explicare. Hoc modo animaliũ figuras huius, vel illius hieroglyphicõ eſſe dicimus, vtpotè qua poſita Deus ſtatim ſuus cognoſcat. Igitur alij dicũt quòd medijs æſtatis feruoribus pullos excludat,

Hęreticorũ typus.

Abraham Abactor dictus, & quare.

Homo Coruis obiectus quid ſignificet.

[a] Pſal. 26.

Coruus Rhetor.

Apollinis hieroglyphicum.

Coruus ideò præter aliorum animalium naturam aliquid Coruo peculiare datum esse, in quo cum sole caloris authore conueniat. Vnde legitur apud Petronium: Arbitrum.

Si contra rerum naturæ munera notæ
Coruus naturæ frugibus oua refert.

Sed enim cùm [b] Porphyrius dicat: *Colorem nigrum Soli dicatum, quòd eius calore corpora humana etiam fusciora nigrioraq; reddantur:* & cùm Coruus inter aues maximè niger sit, itaq; manifesta causa est, cur is Apollini sacer habeatur. Porrò Brachmanæ colorem atrum in primis venerantur propter Solem omnia denigrantem. Nam & Salomon rem egregiè nigram ostensurus Canticorum Cantico: *Crines, ait, eius vt abietes, nigri sicut Corui.* Auem autem Apollini familiarem fuisse, atq; insigni candore præditã, ipsius verò mox indignatione, quòd ab se dilectæ Coronidis crimen detulisset, in eam nigredinem demutatam, fabularum scriptores Hesiodum sequuti meminêre. Sed Artemo Pindarum commendat, qui Apollinẽ ipsum nulla Corui mẽtione facta per se Isios, & Coronidis furtum deprehendisse ait: Coruũ siti damnatum ab Apolline, quòd sacrificantem aqua moratus esset, iam antè diximus, ideoq; sitis hieroglyphicũm est. Quare & Nicander scripsit frequentiores eius alitis crocitatus venturæ pluuiæ indicium esse. Sed quoniam ob ventris profluuium, quo per æstatem sexagenos dies laborat, Coruus à potu abstinet, sobrietatem conuenientiùs, quàm sitim hanc vocabimus. Impostorem significare Coruum insistentem vrnæ, & saxum ore tenentem non immerito quis dicet. Vt enim iam antè meminimus, quæ auis huius sagacitas est, si quando aquam in vrna submissam adeò, vt eam rostro nequeat attingere, repererit, tum verò lapillis vnà congestis, & immersis aquam subleuat, & siti consulit. Idem de cane Plutarchus scribit, qui lapillos in amphoram oleariam conijciebat, donec oleo redundante lambere posset arbitratu suo. At vel argutum physicum, aut subtilem mathameticum quis Coruum arbitretur, qui rerum omnium plenitudinem esse, & mutuam corporum pugnam, eaq; inuicem sibi cedere, alterum in alterius locum succedere, grauia imum, læuia summum petere apprimè cognoscat: aut quasi eam Archimedis rationẽ intelligat, qua coronæ sacoma quam mirè cęlatam ob insigne artificium Hiero Syracus. Tyrannus fraudem subolfaciens cùm refundere nollet, fraudem tamen percipi maximè auebat, ipse Archimedes callido certè consilio deprehendit. Veruntamen non ea Corui mens est, vt vel miras naturæ affectiones, vel subtiles Geometrarum speculationes rimetur. Vna in corpore conseruando cura est, hæc vna mentem acuit, hæc callidum facit. Sycophantam reuerà, & impostorem eius imago, ut suprà annotauimus, referet. Qua in re historiam Valeriani, ex quo multa huc retulimus, narrare lubet, qui non absimilem Coruinæ imposturæ famulum habuit, & in eo uitæ alendæ genere apprimè callidum, sed verba eius ipsa ascribamus. Fuit mihi Romæ famulus, ait, natione Gallus, patria Verdunensis, nomine Rolandinus, facetulus, & morio non sanè illepidus, & cùm primis officij sui memor. Allatus ad me fuerat Venetijs uini Cretici cadus, generosi admodùm, atque suauissimi. Iussi, uti mos est, talia non credere famulis, sed diligentiùs asseruari, amicis aduenientibus potiùs, quàm mihi vsui futurum. Interdum tamen vnciatim minimum quid hauriebatur. Intermonebat famulus subinde futurum, vt nectar (sic enim ipse vinum appellabat) si ita asseruare pergerem, in massam obduraretur, atque etiam lapidesceret. Putabam ego de firmitate dici, quam vinum indies veterascens acquirebat, atque benè sanè respondebam. Quid autem? Venit æstas, visumque est cadum, ne conciperet æstum, loco dimouere. Cumque in commodiorem cuppam transferre vellem, vix duobus inde sextarijs effusis nihil amplius effluebat, ipso tamen pondere permanente. Quid fit miror. Operculum supernè tollo, introspicio, rem immisso digito peruestigo, atque ecce vim ibi glareæ ingentem, quanta nux iuglans est, magnitudine ad summum, usque cadum aggestam, quam non in cuppam, sed in vimineum corbem transfundere necesse fuit. Ita astutulus ille veterator quotidiè aliquid subducebat, & ne tubulus, qui paulò infra cadi medium immissus erat, aliquando rem proderet ad exhausti vini modum lapillos eos amoto supernè operculo, quà liquor infundi solet, immittebat, oppletoque ita calculis cado, ut nullum iam amplius infarcire posset, satis iam colluctatus non exspectato, vt res propalam fieret, domo emigrauerat. Hæc Pierius. Quibusdam etiam proditoris signum est Coruus, quippè qui Phœbo Coronidem Nympham à iuuene vitiatam fuisse reuelauerit, ut fabulæ habent. Vndè ob loquacitatem ab Apolline indignabundo ex albo in nigrum uersus, dignum suæ alios deferendi libidinis præmium tulit. Quod plerunq; proditoribus accidere solet, ut peius cum ipsis postea, quàm quos detulerint, agatur. Est etiam rei uagæ, & inconstantis symbolum iuxta illud Horatij:

Est aliquid quò tendis, & in quod dirigis arcum
An passim sequeris Coruos testaq; lutoq;?

[b] Lib. de abstinen. carnium.

Brachmanæ coloris atri cultores.

Sitis Hieroglyphicũ. Sobrietas Corui. Impostoris typus.

Archimedis ingeniũ

Coruus sycophantæ imago.

Famuli cuiusdã astus lepidus.

Coruus proditoris signum.

Proditores puniendos. Incõstantię symbolum

Iuſtitiæ ſignum.

A Noe ex arca ablegatus Coruus, iuxta Theologos, diuinæ iuſtitiæ ſymbolum gerebat, aliàs hominis improbi nota eſt, in quo ſenſu etiam Iuuenalis dixit:

Dat veniam Coruis, vexat cenſura Columbas.

Et Prudentius.

Coruos mutare Columbis.

PROVERBIA.

Mali Corui malũ ouũ.

MALI *Corui malum ouum* Κακοῦ κόρακος, κακὸν ὠόν. Aptè vſurpabitur, quoties à malo præceptore diſcipulus malus proficiſcitur, ex improbo patre improbus filius, ex patria illaudata, vir illaudatus, deniq; facinus ſceleſtum ab homine ſceleſto. Metaphoram alij ad naturam animantis referunt, quæ nec ipſa idonea eſt humanis cibis, nec ouum parit ad quicquam vtile. Sunt qui fieri dicant, vt Coruorum pulli parentes ipſos deuorent, ſi fortè eos ad ſatietatem minimè pauerint. Alij, vt Suidas, & Varinus, ad huiuſmodi fabulam referunt. Corax quidam

Corax rhetoricen docuit.

Syracuſis poſt mortem Hieronis inſtituit rhetoricen mercede profiteri. Cùm hoc adoleſcens quidam Tiſias hac lege pactus eſt, vt tum demum mercedem perſolueret, vbi iam artẽ perdidiciſſet. Dein vbi iam arte cognita præmium reddere cunctaretur, Corax in ius diſcipulum vocauit. Vbi iuuenis huiuſmodi dilemma proponit. Percontanti quis eſſet artis finis, vbi Corax reſpondiſſet, perſuadere dicendo. Age, inquit, ſi perſuadeo iudicibus me nihil debere, non reddam, quia vici cauſam: ſin minus perſuadeo, non reddam, quia non perdidici artem. At Corax Tiſiæ dilemma tanquam vitioſum, & antiſtrephon in diſcipulum retorſit ad hunc modum: Immò, inquit, ſi perſuades, dabis, quia tenes artem, & debes ex pacto: ſin minus dabis, quia ſententia iudicum damnatus es. Quod commentum tam vafrum, tamq; callidum, vbi iudices audiſſent admirati verſutiam adoleſcentis, ſucclamarunt, Κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν. Sunt qui narrant, hoc ſucclamatum à Corona circumſtantium, cùm alter alteri litem intenderet. Huiuſmodi fermè leguntur in Prolegomenis in Hermogenis Rhetoricen. *Coruus aquat.*

Coruus aquat.

dici ſolitum, vbi quis non citra negotium, citraq; ingenium, quæ cuperet, conſequeretur: Aut vbi quis rem nouis artibus efficere tentaret. Ductum adagium à Coruo ſitienti, & lapillos in

[a] L. 10. c. 43. Corui Luſcinijs honoratiores.

vrnam congerente, quod [a] Plinius vt rem geſtam memorat. *Corui Luſcinijs honoratiores*: Κόρακες ἀηδόνων αἰδεσιμώτεροι. Cùm indocti doctis præferuntur, improbi probis, blaterones eloquentibus, rapaces ac furaces cordatis viris, & integris. Illud apud Martialem: *Inter Ledæos ridetur Coruus Olores.* æquiualet ei, quod eſt apud [b] Virgilium: *Interſtrepere Anſer Olores.* *Coruus abſente Gracculo pulcher.* Adagium in Theophilacti epiſtolis legitur κολοιοῦ μὴ φανέντος καὶ κόραξ εὐπρεπέσι καταλογιασθήσεται ὄρνισιν. id eſt, *non apparente Gracculo inter ſpecioſas aues numerabitur Coruus.* Non inuenuſtè eo vtemur, cùm duos ſimiles propè deformitate comparamus. Elegantius ſonabit, ſi ad ingenium transferatur, vt ſi dicamus, Saluſtij immanem illam in Ciceronem dicacitatem luſum eſſe præ effræni illa Caleni Furij apud Dionem in eundem virulentiam. *Coruum deluſit hiantem*, dictum eſt ab [c] Horatio in eum, qui captatorem ſuum arte fruſtratus fuerat.

[b] In Bucolicis Eglog. 8.

Coruus abſente gracculo pulcher.

[c] 2. Serm. Sat. 5.

Plerumq; recoctus

Scriba ex quinqueuiro Coruum deluſit hiantem.

Corani teſtamentum

Loquitur de Corano, qui Naſicæ ſocero ſpe teſtamenti oſtentata per dolum moriens nihil præter plorare reliquit. Videtur autem hoc adagiũ effictum ad illud Græcorum λύκος ἔχανεν, id eſt, *Lupus inhiabat.* Vt itidem dicere liceat, Lupum deluſit hiantem, & Κόραξ ἔχανεν, id eſt, *Coruus inhiabat. Coruus nuncius.* Adagium eſt apud Polydorum Virgilium, de eo, qui aliquo terrarum miſſus, non reuertitur. Alluſum eſt ad Coruum illum, quem legimus Noe miſiſſe viſum an vſpiam terra appareret, quæ diluuio obruebatur, qui minimè redijt. Si breuis apologus authore Fabio parœmiæ genus eſt, cur non illud etiam Prouerbijs, annumeremus, quod ſcripſit Horatius:

Sed tacitus paſci ſi poſſet Coruus, haberet

Plus dapis, & rixæ multò minus inuidiæq;.

[d] Li. de Deo Socratis.

Quidam ſumptum exiſtimant ex apologo, quem [d] Apuleius de Coruo prædam nacto refert, quam Vulpes ita intercepit, dum ab ipſa perſuaſus, quaſi egregiè, & ſuauiter caneret, ad cãtum iam linguam, & roſtrum applicaret; Quadrat in eos, qui ſi quid boni, aut incurioſitate, aut aliorum blanditijs deliniti, id ſinunt elabi. *Coruus ſerpentem.* Κόραξ τὸν ὄφιν, vbi quis ſuo ipſius inuento perit, ſumptum ex Apologo Aeſopi. Coruus eſuriens ſerpentem in aprico dormientem

Coruus ſerpentem.

rem conspicatus rapuit, à quo morsus perijt. Cognatum est ei, quod alibi referemus, *Cornix scorpium*. Torquetur id in hominem ob edacitatem periclitantem, veluti Diogenes Cynicus comeso polypo crudo perijt. *AD CORVOS* Βαλλ' ἐς κόρακας, id est. *Abi ad Coruos*, perinde ac si dicas, Abi in malam rem. Abi in malam crucem. Frequens est apud [c] Aristophanem, & item simpliciter ἐς κόρακας, seu ad Coruos. [f] Plutarchus Herodotum taxat, quòd Isagoram ad Cares, veluti ad Coruos relegârit, id est, quòd eum Carem fecerit. Zenodotus scribit in Thessalia locum esse, cui nomen inditum Coruis, in quem nocentes præcipites dabantur, atq; huius adagij Menandrum etiam meminisse. Quosdam autem originem adagij ad talem historiam referre. Bæotijs quondam Arnam incolentibus oraculo prædictum est, futurum vt è
10 finibus expellerentur, simulatq; Corui albi apparuissent, euenit deinde vt adolescentes aliquot per lasciuiam, & temulentiam Coruos, quos ceperant, gypso oblitos rursum emitterent. Quos vbi vidissent volantes Bæotij, recordantes oraculum, arbitrati adesse tempus, quo forent suis è sedibus eijciendi, summoperè perturbati sunt. Cæterùm adolescentes territi, & ipsi tumultu profugerunt, ac locum quendam sibi mercati sunt, cui nomen Coracon, id est, Coruorum. Contigit aliquantò pòst, vt Aeoles eiectis Bæotijs Arnam occuparent, apud quos hic deinde mos obseruatus, vt maleficos in eum locum, scilicet κοράκων relegarent. Aristophanis interpres paulò diuersiùs rem enarrat, nempè Bęotijs aliquando à Thracibus subuersis, ac profligatis respondisse Deum, vt ibi sedem figerent, vbi Coruos albos respexissent, conspexisse autem in Thessalia iuxta sinum Pagæaticum circumuolantes Coruos quosdam Soli sacros, quos pueri
20 per lusum gypsatos dimiserant. Bæotij verò rati, iam perfectum oraculi symbolum, inibi sedem constituerunt. Sunt qui Paræmiam ad Coruorum volatum referant, quòd in desertis ferè locis volitare consueuerint, & cadauera obseruare, vt prouerbium conueniat cum illo, in extremas solitudines publicitùs deportandum. Stratonicus citharædus detorquet in psalten quendam apud [g] Athenæum. Is cùm ei nescio quid molestus esset, ψάλλε, inquit, ἐς κόρακας, deprauata per iocum voce ψάλλε pro βάλλε. Malum id etiam Germani imprecantur per Coruos, vt te Corui depascantur. Vtitur huiusmodi imprecandi formula Strozza Pater:

Deq; tuo impastis sit rixa cadauere Coruis.

Eleganter dictum est à Diogene Cynico satius esse ad Coruos deuenire, quàm ad adulatores, quòd hi & viuos etiam, & bonos viros deuorarent, illi malos tantùm, & supplicio pro scelere
30 affectos. Porrò apud [h] Iuuenalem versus iste:

Dat veniam Coruis vexat censura Columbas.

prouerbialiter dicitur, quasi diceret pœna legum exercetur in humiles quospiam, & à quibus ob ingenij mansuetudinem aliquid emolumenti potest auferri, rapacibus ignoscitur. Prouerbium sumptum videtur ex apophthegmate Anacharsidis, qui hoc dicto elusit studium Solonis in conscribendis legibus, quemadmodum refert [i] Plutarchus. Leges aranearum telis similes dicebat, propterea quòd in illas, si quid leuius, aut imbecillum incurrit, hæret: sin maius aliquid, dissecat, ac fugit. Ad eandem sententiam pertinet, quod ait [k] Terentius:

Quia non rete Accipitri tenditur, neque Miluio
Qui malè faciunt nobis, illis qui nihil faciunt, tenditur.
Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur.

40 Idem adagium tribus duntaxat verbis expressit Polydorus Virgilius: *Hic Coruus est.*

[c] *In Nubib.* [f] *In Comment. advers° Herodotum.* Coruus Thessaliæ locus. Bęotiorum augurium. Corui gypso obliti. Coracon locus. [g] *Lib.8.* Adulatores Coruis peiores. [h] *Sat.2.* [i] *In Solone.* Leges aranearum telis similes. [k] *In Phormione.*

MEDICA.

MEDICVS quidam ætate Plinij, vt ipse tradit, celebris, Coruos duos mense Martio sublatos è nido, combustos, & in læuissimum pollinem redactos, epilepticis propinabat bis, vel ter in die drachmæ pondere cum aqua decoctionis castorei. Aliqui Coruum excoquunt, & nocte concubia in plumbeum vas condunt ad denigrandos capillos. Quam vim Philes ouis eius ascribit dicens:

50 Πλὴν τοῦτο πιςὸν ὡς μελαίνει τὰς τρίχας
Κόρακος ὠὸν συντεθὲν τῇ μυρσίνῃ. id est,
At hoc credi dignum nempè pilos reddere atros
Corui ouum commistum myrto.

Verùm, vt isthæc verosimilia sunt, ita quæ subit, eius cancellos mihi videntur excedere, sed penes alios iudicium, penes ipsum fides esto, ait autem:

Χρὴ γοῦν βασιλεῦ τὸν δολοῦντα τὴν κόμην
Μυσαντα τῷ σόματι συνέχειν ςέαρ

Corui pului ad epilepsiam. Oua ad denigrandos capillos.

Μὴ καὶ

Μὴ κὶ τὸ λευκὸν τῶν ὀδόντων αὐτικα
Τραπὲν μελανθῆ τῆς βαφῆς προηγμένης. id eſt:
Oportet igitur, ò Imperator cùm qui fucet comam
Compreſſo ore fermentaceam offam continere
Ne candor dentium repente
Vertatur in atrum ob præcedentem infecturam

Sanguis.

Sunt qui ſanguine & cerebro Corui vtantur, cum vino nigro ad eundem vſum. Platearius ſumantur, inquit, ſcrupuli tres ſanguinis à ſpatulis per ſcarificationem extracti, & cum ouo Corui dentur in fine acceſsionis, ægro adhuc ſtupido. Rhaſis ſanguine Coruorum ſubtiles reddi pilos tradit.

Seuum.

Seuum verò Corui & rutam recentem cum oleo miſceri iubet, quo inuncti capilli nigreſcant. Cerebrum Corui cum ſtillaticio liquore verbenacæ epilepticis prodeſſe ab amico quodam ſuo tanquam experimentis comprobatum remedium ſibi perſcriptum Ornithologus ſcribit.

Fel.

Tradit Rhaſis *fel Corui mixtum oleo de aliuiule* (quod equidem quale ſit ignoro) *& corpori toti illitum ſoluere Veneris vincula:* Videtur autem Rhaſis ſeſaminum oleum velle dicere, quod ex [a] Conſtantino colligitur, vbi ſententiam Rhaſis confirmat. Verba eius ſunt. *Oportet aliquando hominum cogitationes fallere medicum, & eorum perſuaſioni etiam falſæ ſe accommodare, & remedia quædam etiam contra rationem permittere, quibus illis confidant. Memini ego quendam virum nobiliſſimum iurare ſe eſſe ligatum, ne cum mulieribus coiret, quem cùm ab hac perſuaſione nulla arte reuocare poſſem, finxi me quoque credere ipſum omninò eſſe ligatum, ne cum mulieribus rem habere poſſet, & remedium oſtendi ex Cleopatra de informanda mulierum ſpecioſitate, in quo promittitur ſi ita legatus ſel Coruinum cùm ſeſamelæo miſceat, ac totum corpus inungat adiutum iri. Hoc ille audiens confiſus eſt libri verbis, & cùm id feciſſet, liberatus coeundi poteſtatem recepit.*

[a] *Lib. de incantat.*

Fellis vſus.

Quidam, vt author eſt Rhaſis ſufficebat ſe felle Coruino, vt redderet capillos albos, quod quidem conſecutus eſt. Mirum ſanè eſt, ſi verum eſt, tam contrarias partibus Corui diuerſis ineſſe facultates, vt cerebrum Corui nigros, fel verò albos capillos reddat.

Cor.

Pſellus Platonicus author eſt Coruum etiam ad uigilias conferre. Hinc dicunt, ſi quis Corui cor ſuper ſe portauerit, non dormitaturum, donec depoſuerit. Idem pede Coruino à collo tuſſi laborantis pueri ſuſpenſum eum curari tradit.

Fimus.

Dentium dolorem ſtatim abire ſcribunt fimo Corui, lana adalligato, vt docet Plinius: *Imo verò, ſi Marcello credimus, fimus Corui lanula obuolutus denti cauo inſulcitur minutatim, ac ſine dolore eum diſcutiet.* Sextus, *Cauo denti, inquit, fimum Corui ſi impoſueris, dentem rumpit & dolorem tollit.* Eundem Corui *fimum, lana adalligatum infantium tuſſi mederi* Plinius ſcribit, *ſuffitum* autem *lepram etiam albam, & alphos curare* Kiranides ait.

Ouum.

Ouum Corui grauidis cauendum conſtat, quoniam tranſgreſſus abortus aſperos facit Plinius. Oua eius *denigrant capillos, ſi pilis raſis capiti illinantur,* teſte Rhaſe. Huic ſuccinunt, Plinius, Marcellus, & Sextus, qui modum utendi talem præſcribunt. Corui ouũ in æreo, ſeu cyprio uaſe permixtum, & diù agitatum, donec mutet colorem, illitumq́; deraſo capite, in vmbra per peniculum pictoris, donec ouum conſumatur, nigritiam capillis affert. Sed donec inareſcat, & ſiccetur infectio, oleum in ore habendum eſt, ne dentes ſimul nigreſcant, tãta eius in inficiendo vis eſſe ſolet. Et ſeuo Coruino faciem perungi oportet, ne diſtillãtibus guttis maculetur. Vel ut inquit Sextus, *medicamento illicito caput ligabis, nec ante quartum diem ſolues;* & hoc facit, ut ne cani unquã exeãt: *quarto die,* inquit Marcellus, *caput lauari oportet poſt medicamen impoſitum.* Oua coruorum ab Arnoldo Villanouano ad Epilepſiam commendantur, dum ait: *Cum epilepſia ſit ex melancholia, ſtercus Columbinum tritum, cum ouis Coruorum miſce, & ceu cataplaſma ſpleni impoſitum iuuabit, appoſitis prius ſanguiſugis; hoc enim cataplaſma materiam trahit à capite ad ſplenem, & generat febrim, & ſic epilepticum liberat, & maximè ſi fiat in autumno. Tres guttæ,* inquit idem, *ſanguinis de ſpatulis patientis epileptici per ſacrificationem extractæ, cum ouo Corui, patiente adhuc exiſtente ſtupido, in potu dare multum proſunt.*

ICONES.

NEMESIN Deam, quæ putabatur facinoroſos & delinquentes punire (quidam fortunam dici credunt) coronam geſtare in capite Pauſanias refert, qua Corui & fortunæ parua inſignia contineantur, ſicut in manu altera Fraxini ramus erat, & in dextra phiala. Dea hæc, vt ſcribit [a] Macrobius, propter ſuperbiam colebatur.

[a] *Saturn. 1.*

VSVS IN CIBIS.

ABDICANTVR Corui in cibis omninò ob pabula, quæ magna ex parte ſunt vel ex hominum, vel aliarum animantium cadaueribus. Quare immunda velut auis, & quæcunque ſunt è Coruino genere in ſacris literis Hebræorum menſis arcebantur. Vnde Prudentius:

Hæc

Hæc auibus, quia nuda patent passimq́ vorantur,
Immundisq́, iacent fœda ad ludibria Coruis.

Interdicitur autem, vt inquit Procopius Gazæus, quòd tenebrosi, & maligni ingenij homines his auibus indicentur. Auaritia quoque ex Coruo prohibito, prohibetur, vt [a] Clemens docet. Corui carnem tanquam valdè noxiam Accipitri dare vetant Accipitrarij.

[a] *Stromat.* 1

Corui cur in cibo prohibiti.

EMBLEMATA.

ALCIATI Emblema quod inscribitur. *IVSTA VLTIO.*

10 *Raptabat volucris captum pede Coruus in auras*
Scorpion audaci præmia parta gulæ.
Ast ille infuso sensim per membra veneno
Raptorem in Stygias compulit vltor aquas.
O risu res digna, alijs qui fata parabat,
Ipse perit proprijs succubuitq́, dolis.

Aliud siue emblema, siue symbolum est apud Claudium Paradinum, quod inscriptum est INGENII LARGITOR. Vbi Coruus, vt antè ex Plinio, & Aeliano recitauimus, extrema siti laborans, dum bibiturus, vasculum aqua altiùs residente, quàm ut exorbere posset, lapillis ordine callidus tantisper implet, donec quæ in imo fuerat, sursum supernataret, vt ita sitim 20 leuaret, præcipuo sanè quærendæ subtilitatis, & artis remedium necessitatem esse nobis argumento. Idem emblema inter alia multa pulcherrima in suburbano meo depictum est. Sed cum hoc lemmate: INGENIVM INTENDENS VALET.

FABVLOSA.

CVM saturrimæ in Coruo nigredinis, & sitis acerrimæ, qua in æstate torquetur, causam frustra antiqui quærerent, in fabulas eas reiecerunt. Asserebant autem album antè fuisse Coruum, sed ob loquacitatem & accusandi libidinem ab Apolline in atrum commutatum, quam fabulam [a] M. Antonius Tritonius prolixè & exactè persequitur in hæc verba: Coruus Coronida Coronei 30 Phocidos Regis filiam, Apollinis amicam in adulterio deprehēdens, ad Phœbum crimen delaturus aduolauit, quem tamen garrula Cornix, quæ ipsa erat Coronis, huiusmodi uerbis insequebatur. Respice, amabo, ô Corue, respice vt ego etiam sim uolucer atque audi, quæ fuerim, & quonam pacto in tantam inciderim calamitatem. Nam cùm Minerua Erichtonium Vulcani filium, qui in terram ex amplexu deciderat, sustulisset, illumq́; Pandroso Herse, & Aglauro Cecropis filiabus cistula inclusum custodiendum tradidisset, vetuissetque ne illum cuiq́; ostenderent. Aglauros cistulam cùm aperuisset, puerum mihi vnà cum serpente iacentem ostendit, quod ego imprudens Deæ statim nunciaui. Illa verò iram in me conuertens, ne in uirginum suarum societate ampliùs essem, prohibuit, sicq́; cùm in littore infelix 40 diuagarer, Neptunus me procul conspectam adamauit, iamq́; uim mihi erat allaturus, cùm ab eadem Dea in Cornicem fui commutata. Vides igitur ô Corue, ut meum hoc crimen uenia potius, quàm ulla sit dignum culpa. Maior enim fuit error Nyctimenis Nyctei filiæ, quæ effrenata libidine concitata unà cum patre cōcubuit: quo scelere Dij immortales commoti, in Nuctuam illam transmutârunt, quæ cæteris uolucribus inuisa nefandum scelus nocturno tempore occultat. Plura erat dictura Coronis, vt Coruum ab huiusmodi abduceret accusatione. Ille uerò celeriter aduolans ad Phœbum peruenit, nunciauitq́; uidisse se Coronida iacentem cum iuuene. Apollo indignatus telo puellam traiecit, quæ adhuc puerum ipsius Apollinis filium gestabat in utero. Idq́; cùm uidisset Phœbus, statim illum facti penituit sui, cumq́; illius rei Coruus in causa fuisset, auem posthac odio prosequens ex candido illum in nigrum con- 50 uertit. Hanc fabulam [b] Ouidius ita prosequitur:

Coruus albus in atrū mutatᵉ cur.

[a] *Lib. 2. Epitom. Metamorph. Oui.*

Corui, & Coronidis fabula.

Coronis in Cornicem.

Nyctimene in Noctuam.

Coruus ex albo fit niger.

[b] *L. 2. Metamorph.*

Quam tu nuper eras, cùm candidus antè fuisses,
Corue loquax subitò nigrantes versus in alas,
Nam fuit hæc quondam niueis argentea pennis
Ales; vt æquaret totas sine labe Columbas:
Nec seruaturis vigili Capitolia voce
Cederet Anseribus: nec amanti flumina Cycno.
Lingua fuit damno, lingua faciente loquaci
Qui color albus erat, nunc est contrarius albo,

Pulchrior

Pulchrior in tota, quàm Larissæa Coronis
Non fuit Aemonia: placuit tibi Delphice certè,
Vel dum casta fuit, vel inobseruata: sed ales
Sensit adulterium Phœbeius, vtq; labentem
Detegeret culpam, non exorabilis index
Ad dominum tendebat iter: &c.

Igitur, vt ait Strozza pater:

Albus erat quondam volucris Phœbeia Coruus,
Nunc importunæ præmia vocis habet.

c 2. Fast.

Alteram verò de Coruo ob cessationis peccatum siti mulctato fabulam c Ouidius sic narrat: 10

Fortè Ioui Phœbus festum solenne parabat,
Non faciet longa fabula nostra moras,
I mea, dixit auis, ne quid pia sacra moretur,
Et tenuem viuis fontibus adfer aquam.
Coruus inauratam pedibus cratera recuruis
Tollit, & aëreum peruolat altus iter,
Stabat adhuc ficus duris densissima pomis,
Tentat eam legi, nec erat apta legi.
Immemor imperij sedisse sub arbore fertur,
Dum fierent tardâ dulcia poma morâ. 20
Iamq; satur, nigris longum capit vnguibus hydrum
Ad Dominamq; redit, fictaq; verba refert.
Hic mihi causa moræ viuarum obsessor aquarum
Hic tenuit fonteis officiumq; meum.
Addis ait culpæ mendacia Phœbus, & audes
Fatidicum verbis fallere velle Deum?
At tibi, dum lactens hærebit in arbore ficus
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.

APOLOGI. 30

Corui, & Vulpis fabula.

ACCIDISSE fingit Aesopus, vt Coruus pinguem nactus caseum, ad syluam reuersus in summa exultabundus sederet quercu. Hunc conspicata eminùs Vulpes, ac prædam sua esurie dignam, caseum ratus, propiùs sub arborem concessit, auemq; his verbis compellauit. Equidem, ò Corue, nullam scio auem, cui tu pulchritudinis merito cedere debeas. Nam etsi Cycnus te candore, tu sanè ipsum splendore superas. Quantum ad decorem, pluma mollis, caput argutũ, rostrum validum. Iam ipse oculis perspicax, vnguibus tenax &c. Taceo, quòd Apollo te sibi ministrum inter tot volucres elegit. Quod si vox tibi, quantum raucam esse dicunt, tantum suauis esset, & sonora, iam sylua sanè hæc tota tibi similem alitem nullam haberet. His verbis, quibus astutè præconium eius decantauit Vulpes, allectus & supramodum delectatus Coruus, 40 neque tamen hiscè contentus, sed ampliores laudes promereri volens, ne id quidem, quod omnes sibi denegant, sibi deesse ostentare cupiens, se ad crocitationẽ componit, & canere cœpturus, rostrum aperit. Caseum itaque excidere laxatum sinens à Vulpe hoc ipsum expectante in humum delapsum confestim ante oculos obripi uidet, & ipse suæ miseriæ inspector dolet.

Adulatores per Vulpẽ designati.

Fabula hac graphicè admodum Clodoueus adulatorum mores depingi asserit, quibus nil antiquius est, quàm commodum suum etiam cum alterius detrimento augere, quam lepidis sanè versiculis expressit.

Vulpe gerente famem, Coruum gerit arbor, & escam
Ore gerens Coruus Vulpe loquente silet.
Corue decore decens Cygnum candore parentas, 50
Si cantu placeas, plus aue quoque places
Credit auis pictaq; placent præludia linguæ
Dum canit vt placeat, caseus ore cadit.
Hoc fruitur Vulpes, insurgunt tædia Coruo.
Asperat in medio damna dolore pudor.

Coruus Serpentem rapiens.

Alius apud eundem apologus talis est: Coruus cibi indigens, vt serpentem in aprico quodam loco dormientem vidit, hunc deuolãdo rapuit. Hic cùm se vertisset, atq; momordisset ipsum,

Coruus moriturus dixit: Me miserum, qui tale reperi lucrum, quo etiam pereo. Virum significat, qui ob thesaurorum inuentionem de salute periclitatur. Item alius sic habet: Coruus ægrotans ait matri, mater precare Deum, nec lamentare. Ea verò suscipiens, ait; Quis Deus, ò fili miserebitur tui, cuius enim tu carnes non comedisti? in illos, qui in vita multos inimicos habent, amicum in necessitate inuenturos neminem.

HISTORICA.

HISTORIAS de Coruo, tàm sacras, quàm profanas in mysticis & augurijs aliquot descripsimus, ideoq; plerasq; hîc minimè repetendas duximus, sed eas tantùm, quarum aut nulla, aut obiter & velut per transennã facta est mentio. Ex his ea est, quæ de Coruino Romano ab historicis refertur, quam [a] A. Gellius accuratè complectitur his verbis: *De maximo Valerio, qui Coruinus appellatus est, ob auxilium propugnationemq́, Corui alitis, haud quispiam est nobilium scriptorum, qui secus dixerit. Ea res prorsus admiranda sic profectò est in libris annalibus memorata. Adolescẽs Italo tali genere editus, L. Furio, Claud. Appio Coss. fit tribunus militaris. Atque in eo tempore copiæ Gallorum ingentes agrum Pontinum insederant, instruebanturq́, acies à Consulibus, de vi, ac multitudine hostium satagentibus. Dux interea Gallorum vasta & ardua proceritate armisq́, auro præfulgentibus gratia dimicandi ingrediens, & manu telum reciprocans, incedebat, perq́, contemptum, & superbiam circumspiciens, despiciensq́, omnia, venire iubet & congredi, si quis pugnare secum ex omni Romano exercitu auderet. Tum Valerius Tribunus cæteris inter metum, pudoremq́, ambiguis, impetrato prius à Consulibus, vt in Gallum tam immaniter arrogantem pugnare sese permitterent, progreditur intrepidè modesteq́, obuiam, & congrediuntur, & consistunt, & conserebantur iam manus, atque ibi vis quædam diuina fit. Coruus repentè improuisus aduolat, & super galea Tribuni insistit, atque in aduersarij os, atque oculos pugnare incipit, insibilat, obturbat, vnguibus manum laniabat, & prospectum alis arcebat, Atque vbi satis sæuierat, reuolabat in galeam Tribuni. Sic Tribunus spectante vtroque exercitu, & sua virtute nixus, & opera alitis propugnantis Ducem hostium ferocissimum vicit, interfecitq́. Atque ob eam causam cognomen habuit Coruinus. Id factum est annis 405. post Romam conditam. Statuam Coruino isti D. Augustus in foro suo statuendum curauit. In eius statuæ capite Corui simulachrum est, reiq́, pugnæq́, quam diximus, monumentum.* Hactenus A. Gellius. Ex hac familia erat Coruinus augur, qui Flaminium vetuisse fertur, ne repugnantibus auspicijs pugnaret, quemadmodum his versibus meminit [b] Silius Italicus:

Atque hic egregius linguæ, nomenq́, superbum
Coruinus phœbea sedet, cui casside fulua
Ostentans ales proauitæ insignia pugnæ
Plenus & ipse Deum socium terrente pauore
Immiscet precibus monita, atq; his vocibus infit:
Iliacas te per flammas tarpeiaq́, saxa
Per patrios consul muros suspensaq́, nostræ
Euentu pugnæ natorum pignora, cedas
Oramus superis, tempusq́, ad prælia dextrum
Opperiare, dabunt ijdem tempusq́, diemq́,
Pugnandi tantum ne dedignare secundos
Expectare Deos, cum fulserit ore cruentam
Quæ stragem Lybiæ poscet: tum signa sequentur
Nulla vulsa manu vesciq́, interitus ales
Gaudebit, nullosq́, vomet pia terra cruores.

Heliam Prophetam [c] sacræ literæ tradunt in summa annonæ caritate à Coruo panem & carnem, quod satis esset, manè & vesperi iussu diuino accepisse, cùm iuxta torrentem Carith, qui potum suppeditabat, profugus lateret. Vnde Prudentius:

Nam Coruus Heliæ datus
Olim ciborum portitor.

Pari pacto D. Paulus primus Anachoreta ministros sibi & familiares Coruos habuit. Hic Decij, & Valeriani sæuitiam fugiens sedecim annos natus, mox solitudinem petens, septem & nonaginta annos in Eremo exegit, quantum aliorum nemo. Speluncam habuit in regione Thebaide, palmarum fructus ab initio esitauit, annos dein sexaginta dimidium panem illi præbuit Coruus, atque ministrauit, aquam bibit, nudum alioquin corpus palmacea texit tunica, nunquam post discessum hominem vidit præter Sanctum Antonium, qui supremo vitæ die illi affuit, prouidentia, vt credere par est, diuina. Inter itaque SS. Antonij & Pauli sermocinationes, vt inquit

[a] *Lib. 9. c. 11. Noct. Atticar.*

Valerij Coruini hist.

Coruus Valeriũ iuuat contra Gallum.

[b] *Lib. 5. de bello Punic.*

Helias à Coruo cibatus.

[c] *3. Reg. 17.*

S. Paulus Anachoreta à Coruis pascitur.

[d] *In vita S. Pauli Eremitæ.*

vt inquit [d] D. Hieronymus, suspiciunt alitem Coruum in ramo arboris consedisse, qui inde leniter subuolans integrum panem ante mirantium ora deposuit. Post cuius abscessum, Eia, inquit Paulus, dominus nobis prandium misit, verè pius, verè misericors, sexaginta iam anni sunt quod accipio dimidij panis semper fragmentum: verùm sub aduentum tuum militibus suis Christus duplicauit alimoniam. Hanc de Paulo Eremita historiam [e] Baptista Mantuanus sic describit:

[e] *In vita Pauli.*

Tum solitus Paulo Cererem deferre per auras
Quotidiè, victus inopis plus attulit ergò
Hospitis Antoni, posuitq́ in limine Coruus,
Coruus enim, vel fortè aliquis sub imagine Corui
Angelus, vt nasci stellas vidisset ab ortu,
Ignotis epulas homini portabat ab oris.

Meginradus Eremita à latronibus occisus.

[f] *In eius vita cap. 20.*

Meginradum quendã Eremitam apud Heluetios, vt Ornithologus ait, duo latrones circa Caroli Magni tempora occiderunt, quos cùm Tigurum vsque Corui insequerentur infestarentq́; argumento fuère populo, vt deprehensi, pœnam tanti sceleris luerent, cuius rei adhuc insigne domus est, in quam diuerterant. [f] Beda cognomento Venerabilis de S. Cuthberto Confessore Anglo huiusmodi recenset historiã. Libet, inquit, etiam quoddam B. Cuthberti in exemplum præfati P. Benedicti factum narrare miraculum, in quo auium obedientia & humilitate palam superbia & contumacia condamnatur humana. Erant siquidem Corui multo ex tempore eiusdem insulæ sedibus assueti, quos cùm die quadam vir Dei nidificantes hospitiolum fratrum rostro lacerare, ablatosq́; culmos, quibus tectum fuerat, ad fabricam nidi ore ferre conspiceret, coercuit eos leui protensione dexteræ, atque à læsione fratrum iam cessare præcepit. Sed illis imperium spernentibus, In nomine, inquit, Iesu Christi abite quantocyus, neque in loco, quem læditis, vlterius manere presumatis. Vix verba compleuerat, & confestim tristes abière; peracto autem triduo vnus è duobus redijt & fodientem reperiens famulum Christi, sparsis lamentabiliter pennis, & submisso ad eius pedes capite, atque humiliata uoce, quibus valebat indicijs, ueniam precabatur. Quod intelligens Venerabilis Pater, dedit facultatem remeandi. At ille impetrata eundi licentia mox sodalem adducturus abijt. Nec mora, redeunt ambo, & secum digna munera ferunt, dimidiam videlicet axungiam porcinam, quam Vir Domini aduentantibus postea fratribus sæpiùs ostendere, atque ad ungendas caligas præbere solebat, contestans eis, quanta sit cura humilitatis habenda, cùm auis superbisima, iniuriam, quam uiro Dei intulerat, precibus, lamentis, & muneribus festinàrit abluere. Denique ad dãdum hominibus exemplum correctionis multos deinceps annos in ipsa insula manebant, & nidificabant, neque aliquid molestiæ cuiquam irrogare audebant. Nulli autem uideatur absurdũ à uolatilibus discere formam uirtutis, cùm Salomon dicat, Vade ad formicam ô piger, & considera uias eius, & disce sapientiam. Hæc Bæda, qui etiam de Sancto Columbano Abbate hec refert: Alia uice cùm ad cibum capiendum ueniret Beatus Columbanus in cœnobio Luxouio, tegumenta manuum, quæ Galli Vuantos, idest, chirotecas vocant, quos ad operis laborem solitus erat habere, supra lapidem, qui ante fores refectorij erat, deposuit. Moxq́; quiete reddita, Coruus ales rapax aduolauit, vnumq́; ex eis rostro ferens abstulit. Peracta autem refectionis hora, foris vir Dei rediens, tegumenta manuum requirit. Cumq́; omnes inter se conquirerent, quis inter se abstulisset; vir sanctus ait, nullum alium esse, qui sine comeatu aliquid præsumeret contingere, nisi alitem, qui à Noe dimissus ad arcam non remeauisset: additq́; se nullo modo suos pullos aliturum, si rapax furtum celeri volatu non referret. Expectantibus autem omnibus fratribus in medio eorum, Coruus aduolat, malè sublatum furtum rostro reportat, nec se pennigera conatur eripere fuga: sed mitis ante omnium conspectum, oblitus ferocitatis, vltionem expectat. Quem vir sanctus abire imperat. O mira æterni iudicis uirtus, qui tanta tuis famulis præstas, vt non solùm hominum honoribus, sed & auium obedientia clarescant. Non absimilem historiam [g] Laurentius Surius de Sancto Benedicto Abbate recenset hunc ferè in modum: Vicinæ Ecclesiæ presbyter Laurẽtius nomine huius nostri Subdiaconi Florentij auus antiqui hostis militia percussus sancti viri studijs cepit æmulari, eiusq́; conuersationi derogare, quosque etiam posset ab illius visitatione compescere. Cumq́; iam se cõspiceret eius profectibus obuiare non posse, & conuersationis illius opinionem crescere, atque multos ad statum vitæ melioris ipso quoque eius opinionis præconio indesinenter vocari, inuidiæ facibus magis ac magis succensus deterior fiebat, quia conuersionis illius appetebat habere laudem, sed habere laudabilem vitam nolebat. Qui eiusdem inuidiæ tenebris cæcatus ad hoc usque perductus est, vt seruo omnipotentis Dei infectum ueneno panem, quasi pro benedictione transmitteret. Quem vir Dei cum gratiarum actione suscepit, sed eum quæ pestis lateret in pane, non latuit. Ad horam verò refe-

Corui Sancto Cuthberto obediunt.

Coruus chirothecã S. Columbani rapit.

[g] *Tom. 2. in vita S. Benedicti Abbatis.*

Florentius presbyter necem machinatur S. Viro.

rò refectionis illius ex vicina silua Coruus venire cõsueuerat,& panem de manu eius accipere. Qui cùm more solito venisset,panem,quem presbyter transmiserat,vir Dei ante Coruũ proiecit,eiq; præcepit,dicens: In nomine Iesu Christi Domini nostri tolle hunc panẽ, & talem eum in locum proijce,vbi à nullo hominum possit inueniri. Tunc Coruus aperto ore, expansis alis circa eundem panẽ cœpit discurrere, crocitare, ac si apertè diceret,& obedire se velle, & tamẽ iussa implere non posse. Cui Vir Domini præcipiebat iterum atq; iterum,dicens: Leua,leua securus atque ibi proijce,vbi inueniri non posit. Quem diu demoratus quandoque Coruus momordit,leuauit,& recessit. Post trium verò horarum spatiũ abiecto pane redijt,& de manu hominis Dei annonam,quam consueuerat,accepit.[i] Idem author aliud miraculum recenset,quo Charini cuiusdam imminentem mortem D. Epiphanius per Coruum in aëre uolitātem exponebat,his verbis. Cùm aliquando esset ad prandium in Episcopatu Epiphanius Episcopus omnes clericos in mensa habebat. Mos autem erat Epiphanio nocte, & die habere in manibus S. Euangelia,& docere uerbum diuinum, cùmq; in mensa doceret prandentes Epiphanius, auis, quæ dicitur Coruus,intensè vocem emisit. Dixit autem Charinus prandentibus. Quis nam ex vobis nouit,quid locutus sit Coruus? Verbum autem diuinum exponebat Epiphanius; eãdem vocem rursus emittit Coruus; dixit autẽ rursus Charinus. Quis est ex vobis,qui nouit, quid dicat Coruus? Epiphanius verò omnes rursus docebat in prãdio. Porrò autem rursus quoq; tertiam vocem emittit Coruus. dixitq; rursus Charinus. Dixi vobis,quisnam vestrum nouit, quid Coruus dicat. dixit quoque Charinus Epiphanio: annuncia mihi, & eris omnium meorũ dominus. Cui respondit Epiphanius. Dixit Coruus te non amplius futurum Diaconum, post orationem autem tremor inuasit Charinum,nec locutus est amplius,aut comedit,aut bibit, sed eũ portantes eius pueri tulerunt in domum suam, & posuerunt in lecto, manè verò mortuus est. Habebat autem uxorem fidelissimam,nec erat eis filius, ea obtulit omnia Epiphanio. Laborauerunt autem eius manus paralysi tempore decem annorum, postquam ergo eam tenuit Epiphanius,ut eam signaret,statim conualuit,& liberata fuit à doloribus. Etsi fabulam aut superstitionem fortè cuipiam sapere videbitur,quod nunc relaturus sum,cùm tamen à uiro sanctitate & doctrina graui nempè à B. Antonio literis mandatum sit, neque nos illud commemorare pigebit, maximè quòd sentẽtiam nostram de solita dæmonis in Corui figura apparitione etiã comprobat,narratio huiusmodi est. *Fertur in regione Puteolorum in Apulia inter aquas nigras & fætidas saxosum esse promontorium & scrupeũ. Ex quibus aquis exhalantibus consueto more teterrimæ videntur auiculæ repente consurgere, & à Vespertina Sabbathi hora vsque ad ortum secundæ feriæ humanis aspectibus apparere,& veluti solutæ à vinculis liberè spatiari, alas extendere, plumas depectere. Nec vnquam videntur vesci, nec quolibet aucupis ingenio possunt capi. In matutino secundæ feriæ ingens Coruus, instar Vulturis eas sequitur, & post eas crocitat, quæ protinus aquis immerguntur, nec vlterius apparent, vsque ad vesperam sequẽtis sabbathi. Has verò nonnulli perhibent animas esse hominum gehennæ deputatas, sed dominico die cum adiacentibus noctibus pro gloria resurrectionis Dominicæ refrigerio potiri. Cuius assertionis Prudentius adstipulator esse videtur in hymnis ita canens:*

Sunt & Spiritibus sæpè nocentibus
Pœnarum celebres sub Styge feriæ
Illa nocte sacra qua redijt Deus,
Stagnis ad superos ex Acheronticis.

Sed Desiderius Cassinensis Abbas rem se sic habere funditus abnegabat. Vmbertus tamen Archiepiscopus præsente Desiderio retulit se hoc audiuisse ab incolis Apuliæ. Nota lector primum esse non posse, quia in inferno nulla est redemptio, non solum liberationis, sed nec interpolationis, nec diminutionis, nec refrigerationis ab illis, aut in illis pœnis secundum D. Thomam & alios. Vtrum autem illud sic se habeat, necne, & quid causæ sit, nouit Deus. Hæc D. Antonius. Sed quod post diuini illius viri determinationẽ pius lector animaduertẽdus est, haudquaquã à nostra Catholica fide, aut pietate absonum esse, si quis non inferni, sed purgatorij pœnis animas eas addictas, diuina item indulgente clementia dominicę resurrectioni sacro die, acerbis igniũ supplicijs ad tempus exemptas relaxari dicat, quo elapso mox à tenebrarum angelo, sub atra Corui, immensi instar Vulturis, specie, denuò ad consueta tormenta compelli, vsquequò diuinæ misericordiæ uisum fuerit eas omni prorsus calamitate, ac mœrore solutos clarissimo, ac iucundissimo suo aspectu frui, permittere. Quod nobis etiam ardentibus votis Christus, patris sapientia & uerbum, Lux de lumine, sol æternus omnia uiuificans, est orandus, vt omni errorum ac vitiorum caligine, quam quotidiè summo studio ater ille Coruus tenebrarũ princeps mentibus nostris offundit, tandẽ diuini sui vultus gloriosa fruitione, ac ineffabili æterni gaudij fructu nos beare dignetur. Amen. Cęterùm hîc obiter etiam antequam ad Cornices nos accingamus, inserere lubet, quod [k] Hector Boëthius Deidonanus scriptum reliquit in Scotia ex Caractonio quodam eiusdem insulę Rege puerum natum esse Coruino capite, alioqui in nullo fœdum aspectu, ac postmodum in triumphũ à Rom. ductum.

[i] *Tom. 3. in vita Sancti Epiphanij.*

Charini mors per Coruum indicata.

In Chronicis Antonini.

Aues animæ hominum creditæ.

[k] *Lib. 3. Histor. Scot.*

Puer Corui facie.

DE CORNICE. Cap. II.

Ordinis ratio.

DVO ſunt potiſsimùm, quæ me mouent, vt inter Coruini generis volucres Cornicem Coruo proximam faciam, corporis ſcilicet magnitudo, atque in omnibus ferè cum eodem ſimilitudo. Vnde non immeritò quibuſdam Gallis, vt Bellonius teſtatur, petit Corbin vocata, quaſi paruus Coruus, ſeu Coruulus. Imò, vt Perottus refert, etiam Cornicem Latinis à Coruo quidam appellatam putant. Sic Gracculos Cornicibus longè minores eſſe res infrà dicet, atque ideò vltimo loco collocandos.

ÆQVIVOCA.

Coronæ oppidũ eiusq; ſynonima. [a] In Miſenicis. Aeneæ Palladis ſimulachrum. Corone mulier. [b] Lib. de defect. Orac. Corone meretrix. [c] Lib. 13. Corone arcus pars. Finis bon⁹ Corone dictus. Coronę ſpecies. Cornice.

Κορώνη, Corone Meſſeniæ oppidum eſt in Peloponneſo, Ptolomæo teſte. Coron Sophiano, Niſi Nigro dicitur: Pedaſum Πήδασον ab Homero dici putant, vt tradit Strabo. Sed Αἴπεια Aepea vocatum ſcribunt Pauſanias, & Stephanus, qui tamen illud in Laconia vicina regione ponit. Corone item Bithiniæ vrbs Stephano. Hęc ex Ortelio. Aliam in Peloponneſo ad Pamiſi fluuij dextram, ad mare ſub monte Temathia, [a] Pauſanias Coronem ciuitatem fuiſſe dicit à Bœotiæ Coronia, (ex qua conditor eius oriundus fuit) ſic appellatam, quòd mœnium fundamenta defodientibus ænea Cornix inuenta ſit. Huius fortè rei argumento in Acropoli æneæ Palladis ſimulachrum, ſub Dio ſtabat, manu Cornicem tenens. Corone Κορώνη mulier eſt, quæ natalem Delij locum Apollinis oſtendit, vt refert [b] Plutarchus. Meretrix item, cui mater Κορώνη fuerit, apud Athenæum memoratur. Coronem, id eſt Cornicem, filiam Apollinis legimus in Coroniſmatis carminibus apud [c] eundem. Sed qui hæc cantillabant per iocum fortè Cornicem Apollinis filiam fecerunt. Coronem etiã dicimus in arcu, hoc eſt, ſummum cornu, & inciſionem, vbi neruus ſedet. Vnde inquit Euſtathius bonum rerum finem, auream coronen dicimus. Et Suidas πλήρωσιν hoc eſt, perfectionem metaphoricè interpretatur. Sed de hoc plura in prouerbijs. Κορώνη etiam coronæ ſpeciem ſignificat figura rotunda Euſtathio, ſic vt hæc uox Latinorum Corona, etiam Græcæ poſsit originis videri. Coronæ præterea (inquit Budæus) ſunt prominentiæ & ueluti ſupercilia quædam parietum arcendis ſtillicidijs inuenta vulgò la Cornice ſimiliter dictæ. Summam quoque penis partem, quam Galen. balanum, Latini glandem vocant, Coronem dixerunt. De his quoque in denominatis plura. Luſcinia δαυλία Κορώνη periphraſticè Heſychio, Varino & Suidæ dicta eſt. Turcę Gallinas nigras Cornices uocant teſte [d] Ornithologo, quòd proprium nomen non habeant.

SYNONIMA.

Oreb. Algorab. Kurka.

OREB Hebraicè Coruus eſt, quę uox & Cornices & genus omne Coruinũ cõprehendi: Bellunẽſis Monchar Algorab roſtrum Cornicis interpretatur. In trilingui cuiuſdã dictionario כורכא Kurka, Chaldaica, ut uidetur, uox pro Cornice ſcribitur. קאת Kauth Septuaginta Pelecanum uertũt: Vulgata editio Onocratulũ. In Thalmud hęc auis (teſte Rabbi Dauid Kimhi) alio nomine קיק Kik uocatur ſolitaria & loca maritima incolẽs: eã Iudęi Germani uulgò Kra, id eſt, Cornicem interpretantur teſte Germano quodã Hebręarum literarũ perito. [a] Albertus alicubi pro Cornice Gaudes, nimirũ ex Auicennę interprete, reddit. Cornix etiã Kokis dicitur: Alberto hacha, Kiranidi Boroſitis, Syluatico Xercula. Gręcũ nomẽ Κορώνη eſt, & uulgare hodie Κουρωνυα, uel κυρακα. Dicitur uerò Κορώνη quaſi κρώνη à uerbo κρώζω, ἢ παρὰ τὸ καυρον, ἢ γαῦρον ὅπερ σημαίνη τὸ κανὸν ut habet Etymologus. Polyrrhenijs Crætæ populis Cornix κόμβα dicitur teſte Heſychio. Eidem & Varino κεράις alio nomine, cui proximum eſt Germanum Krae. Græcos Cornicem κορὶ uocare author eſt Horus. Latini Cornicem appellant: quod quidem à Coruu deriuãt, alij à Græco, Aut forſan utraque per onomatopœiã dicta, aut à uerbo κρώζω. Diminutiuum à Cornice eſt Cornicula, qua [b] Horatius utitur: —*Moueat Cornicula riſum, &c.* Pro hac Varinus & Heſych. apud Græcos κορωνία ſubſtituũt, cùm inquiũt: κολοιοὶ μικραὶ κορωνίαι, quaſi diminutiuũ ſit à κορώνη. Verùm κορωνὶς potiùs dicẽdũ uidetur. Et ſic legitur apud Tretzen κολοιὸς ἢ μικρότερα κορωνὶς. Itẽ κορονιδεὺς Heſyc. & Varino pullũ Cornicis ſignificat, hinc pluralis numerus κορωνιδεῖς apud Euſtathiũ. Italis dicitur Cornice, Cornacchia, Cornacchio, Gracchia. Hiſpanis Corneia. Gallis petit Corbin, quaſi paruus Coruulus, Corneille, Graille, Graillat. Pullũ Galli Corneilleau nũcupãt. Germani Crae, Krah, Heuskrae, Schvvartzkrahe, quæ domeſticã & atrã Cornicẽ ſonant, nimirũ ad diſtinctionẽ Cornicis variæ. Malè igitur ab Ornithol. VVinterkrae, hoc eſt, hiberna vocatur, cùm hoc variæ propriũ ſit. Quod ſi verũ dicit Etymol. Grecis Κορώνην dictã à verbo Κρωζῶ, qđ vocẽ Cornicis exprimit, pari pacto Krae German. per Onoma-

Kra. [a] L. de nat. rer. Gaudes. Kokis. Hacha. Boroſitis. Xercula. Κορωνη. Κουρόνυα. Κυρακα. Etymolog. Cornix eiusque etymologia. [b] L. 1. Epi. 3.

onomatopeiam confictum videri potest. Similem enim Coruo vocem edit, quæ est Κοαξ, à qua non admodum dissonat Krae. Non dissimilis originis videntur Gallorum Graille, & Italorum Gracchia, in quibus primæ syllabæ non multùm variant terminationibus, vt in idiomatum varietate accidit, solùm diuersis. Hinc & Κερδὰς, quo nomine Hesychius Cornicem vocat, originem agnoscere videtur. Hos igitur Krayen dicunt Germani, in quibus garrulitatem nimiā notare volunt, quod item Latini cornicari aiūt. Ideò garrulam Ouidius Cornicem vocat. Anglicum à Crouu. Illyricum vvrana. Anglis etiam Craye à Germanis Saxonibus, vt pleraq;, acceptum nomen vsitatum est, è quo Gallos quosdam, qui Cornicem etiam Graie vocant, id vocabuli mutuatos asserit Bellonius, contra eos, qui vocum allusione decepti Graye Gracculum esse Latinorum planè existimârunt.

Krayen qui Germanis. Cornicari quid.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

CORNIX Coruini generis auis est, & perinde atque Coruus Græca appellatione οἰωνῶν continetur, qua non Aquilę tātùm, Vultures, Milui, & Accipitres, sed & hoc non adunco rostro, immundum & carniuorum alitum genus comprehendi volunt. Est Cornix non vnius generis: præter hanc enim, quę per excellentiā eo nomine dicitur, alia est Cornix frugiuora dicta, alia varia, alia marina seu aquatica, sed hæc vltima, etsi cōmuni cū Cornicibus nomine gaudet, genere diuersa tamen est, utpotè palmipes. Hunc itaque in alium locū ablegabimus. Illas uerò Cornici propriè & absolutè dictæ, quam omnium primo describemus, demum subnectemus.

Οἰωνοὶ quę aues dicantur.

FORMA.

PRIMVM Cornicis genus omnes Gracculos uincit magnitudine (quamuis contrà icon quam damus ex Bellonio minorem ostendat) minùs tamen est Cornice spermologo, & multò minus Coruo. Rostro, cruribus, & toto corpore undiquaq; nigerrimis, ita ut præ nigredine splendeat, & ad lucem obuersa quasi Indicum colorem, id est, nigrum subcæruleum referat. Rostrum tamen propè caput albicat, durissimum, firmissimum adinstar cornu, oblongū, haud aduncum, uerùm acutissimum, quo nuces & alia dura etiam pertundit. Reliqua corporis habitudo Coruo admodum similis est. Superior rostri parte barbulas quasdam ueluti setas habet circa palpebras, aliquando etiam inferius nigra quædam ueluti granula, eaq; minima. Pro ingluuie gulam ei patentiorem propius uentriculum natura dedit. Quamuis uerò naturaliter, ut Coruus, ita & Cornix nigra sit, uisa tamen nonnunquam alba, sed ob raritatem miraculi loco habita, & naturæ ueluti monstrum. Vnde, *Rhodigini mei* (inquit [a] Ludouicus Cælius) *perlegans vsurpare prouerbium, vbi rarenter quid admodum & ferè nunquam obtingere volunt significare. Dicunt enim perinde esse infrequens, ac sit alba Cornix, ceu ferè non visatur id auitij genus albicans. Cæterum scitu condignum est, visam temporibus meis, dum ista proderem duorum ferè stadiorum spatio à patriæ* (Rhodigij) *mœnibus Cornicem albam, capite nigricante, sicuti cæteris alarum apicibus in rubedinem vergentibus. Nec erat expressus candor, sed liuens aliquomodo. Fuit ea mēsibus aliquot omnibus conspicua, non parum multis ad insolentem speciem, ad spectaculum confluentibus. Quia & nonnullis abijt ea res in prodigium, quod post eam visam nunquam loci fuisset pax, tumentibus tunc perniciosissimis bellorum procellis ac latius grassante ferri licentia.* Hæc ille. In domo Ludouici Patauini Cardinalis Cornicem albam sibi uisam Niphus scribit: Talem Perottus quoque alibi se uidisse testatur. Illud uerò ut minimè mirum, ita neque uerum est, quod [b] Strabo refert ex Posidonio, *peculiare esse Hispaniæ, vt nigræ ibi sint Cornices.* Vbiq; enim gentium nigras esse nemo nescit. Similiter & quid [c] Plinius sibi uelit ignoro, dum dicit, *fuisse in vrbe Roma,* dum naturalem historiam conderet, *equitis Romani Cornicem è Bætica colore mira admodum nigro,* cùm non uideam quomodo nostris istis uulgaribus nigriores reperiri possint. Album fuisse certè mirū erat. Huc fortè pertinere aues Memnonias Ouidij, Aeliani, Oppiani, aliorumq; Poetarū fabulis celebratas uult [d] Dalechampius. Ait enim earum formam à Cornicis descriptione non multùm abhorrere, ideoq; Cornicularū genus existimat. Sed cùm Aelianus, ut ipsemet testatur, figura corporis & forma Accipitribus similes esse uelit, atq; unguibus aduncis, nigras totas, semina edere, non carne: hæc omnia præter uictum & colorem Cornici minimè meo iudicio congruunt. Verùm de hiscè latiùs suo loco. Cornicibus [e] Lucianus ridiculosè Eunuchos comparat, quòd scilicet, ut illæ, nec inter Coruos nec Columbas; Sic neque inter fæminas, neq; uiros hi numerari possint; quemadmodum enim Cornix cum Columbis colore, cum Coruis magnitudine dissidet, ita etiam Eunuchus animal quoddam uarium est, & neutrius sexus particeps. Pari penè pacto de Coruo albo à [f] Galeno dictum fuit, neque Coruis eum ob colorem alienum, neque Columbis ob magnitudinem ritè accenseri posse.

Magnitudo. Color. Rostrum. Cornix alba.

[a] *L. 17. lect. antiq. c. 11.*

[b] *Lib. 3.*
[c] *L. 10. c. 43*

Memnonię aues.
[d] *In comm. lib. 10. c. 26. Plin.*
[e] *In Eunucho.*
Cornici Eunuchus cō paratus.
[f] *Lib. 1. de nat. fac. c. 17*

CORNIX NIGRA BELLONII.

LOCVS.

CORNICES circa vrbes precipuè verſantur, itẽ circa domos, & ſterquilinia. Circa maris item littora, & fluminum ripas frequentes ſunt, vt piſces vnda eiectos deuorent. Vnde, etſi vbiq; ferè inueniuntur, in Britannia tamen priuatim ingẽs Cornicũ copia Cardano, & Turnero eſſe dicitur, cũ quia mari vndiquaq; alluitur, tũ quoniam in pabulo humido eius ſoli vermes abũdant. *Vbi enim pabulum,* inquit [a] Cardanus, *ibidem animalia ſunt, quæ eo veſcuntur, atque immodicè tunc multiplicantur, cum vbique abundauerit.*

Britannia cur multas Cornices alat.

[a] Lib. 10. de Subtil.

VOX.

VARINUS κρωζειν de Coruis, de Cornicibus verò κραζειν dici ſcribit. Alij contrà legendum putant. Nã Pollux τὰς κορώνας κρώζειν ſcribit, & Euphorion apud Athenæum Υ'ετόμαντις ὅτε κρωξεῖε κορώνη, & Aratus παχέα κρώζουσα de Cornice dixit, & Heſiodus.

Κρωζειν. Κράζειν.

Μήτοι ἐφεζομένη
κρώζῃ λακέρυζα
κορώνη, hoc eſt.
Ne fortè inſideat cornicans garrula Cornix.

Idem [a] Ariſtophanes facit. Vt vt eſt, non malè fortè, vt idem Varinus teſtatur, vocabulo in Εκλαγζα, indifferenter Cornix, vel Coruus κράζειν, vel κρώζειν dicentur, ab ſimilem nempè vocis aſperitatem, vnde & crocitum Latini non minus Cornici, quàm Coruo tribuunt, vt [b] Politianus, dum de Cornice loquitur:

Crocituq; grauem pluuiam increpat vſq; morantem.

Sic non ſecus, atque Coruum raucum vocant, vt [c] Pontanus:

[a] In equitib.
[b] In Ruſtico.
[c] Li. 1. amor.

Raucaq; cùm Cornix, & benè cantet Olor.

Stridulam Prudentius:

Nec sago clangore loquax, nec stridula Cornix.

Vnde quia vocem Coruo similem edit Cras cras, itaque spei symbolum Cornicem nonnulli pronuntiant. Huic consonat Græcum κράζειν Cornici, vt diximus à Varino propriè tributū. Vnde Germanum kraë non temerè à voce impositum videri debet. Kratzen enim Germanis radere, seu scabere significat. Aspera enim vox, & scabra ingrata est, & aures veluti radit. Canentem Cornicem Latini propriè cornicari aiunt, vt Coruum crocitare. Vtitur hac voce translatitiè Persius:

Nescio quid tecum graue cornicaris ineptè.

id est, Cornicum more frustra garris. Hoc Itali gracchiare, & gracchiuolare dicunt: Ariostus.

Sol dentro in van se li bestemmia, e gracchia.

Galli gazouiller, Germani kraeyen vocant. Crocitum verò impropriè à Pontano Cornici attributum, Coruo malim relinquere, cum quo & κρώζειν Græcorum, & Latinorum crocire magis conuenit. Vnde non omninò reprobanda Varini videtur sententia, qui vel κρώζειν de Coruo, vel κράζειν de Cornice tantùm, vel vtrumq; de vtrolibet promiscuè dici vult. In summa garrulitatis ob streperi cantus assiduitatem ab [d] Ouidio Cornix arguitur:

— Quem garrula motis

Consequitur pennis, scitetur vt omnia Cornix.

quare & loquacem [e] alibi eam vocat:

Et sine lite loquax cum Palladis alite Cornix.

Hinc Agathocles Siciliæ Rex ob loquacitatem Cornix dictus fuit. imò ob nimium garrulitatis studium, & importunitatem [f] Virgilio improbitatis incessitur:

Tum Cornix plena pluuiam vocat improba voce.

Hic tamen Seruius per plenam uocem, raucam intelligit, quam fortè crassam, seu grauem meliùs dixisset, cùm & Aratus dicat παχεῖα κρώζουσα. Alibi uerò ubi [g] Virgilij uersum exponit.

Sæpè sinistra caua prædixit ab ilice Cornix,

Clamore eam, & rixis lætari tradit, ideoq; sua garrulitate damnum significare, præsertim ab militibus, qui maximè clamosi sunt, & rixarum cupidi. Quare Græci Poëtæ etiam λακέρυζαν, id est uociferatricem, & clamatricem, & transpositis primis syllabis κεκάρυζαν uocârunt. Demùm & ipsa humanas uoces imitari nonnullis creditur, hunc [h] Papinij uersum citantibus:

Quæ refert iungens iterata vocabula Cornix.

Omnes tamen ferè Codices (Perdix) habent, atq; ita legendum esse ex ijs, quæ de Perdicis docilitate suo loco dicturi sumus, liquebit. Adde, quod Serenus garrulā appellat Perdicem, id est, canoram. Cornicem uerò & ipsam uocalem, & humani sermonis capacem inueniri, liquidò scimus, & [i] Plinius locupletissimus testis accedit, sic scribens: *Nunc quoque erat in vrbe Roma hæc prodente me, equitis Romani Cornix è Bætica primùm colore mira admodum nigro, deinde plura contexta verba exprimens, & alia atq; alia crebrò addiscens.* Quamuis Cornices τανυγλώσσας [k] Homerus uocet, id est, lingua longa, & extensa, ideoq; ad humanam vocem uix habiles. Etenim tales latiore lingua præditas esse Aristoteles author est, ut suprà ex Psittacorum historia latè patet.

Cornix cur spei symbolum.

Krae cur Germanis Cornix dicta.

Cornicari.

Crocitus Corui proprius.

[d] Metamorph. 2.

[e] Fast. 2.

Agathocles Cornix dictus.

[f] Georg. 2.

[g] Bucol. 1.

Cornix humanos sermones discit.

[h] In Siluis.

[i] L. 10. c. 43.

[k] Odyss. E.

MOTVS.

CORNIX è genere earum auium est, quę celeriter uolant. Hinc [a] Ouidius:

Huc leuiter Cornix pennis delapsa per auras

Venit. &c.

Ab incerto uolatu, ut credibile est, Vaga Horatio dicitur. Quod ad gressum attinet, ijs annumeratur quæ ambulant aues, non currunt, aut saliunt. Hoc [b] Virgilius spatiari uocat:

Sola in sicca secum spatiatur arena.

Et Claudianus gradi:

— Graditur si littore Cornix.

id est, ut Politianus exponit:

Lusca gradu Cornix lento metitur arenas.

Idque præsertim instante pluuia. Cùm uerò pullos pascit, assiduè currere dicitur.

[a] In Epigrā.

Cornicis gressus.

[b] Georg. 1.

VICTVS.

a 8. Hist. c. 3.
Phiromach[a] Cornici comparatus quare.

CORNICES [a] Aristoteles annumerat pamphagis, id est, omniuoris. Quare non inconuenieter Phiromachum Possidippus, cuius venter omne ciborum genus auidissimè admittebat, Cornici comparabat hoc epigrammate.

Phiromachum veluti Cornicem multa vorantem,
Nocturnam tumuli fossa profunda tenet.

Carnes enim, pisces, & fruges vorant promiscuè, & littora, vt idem testatur, petunt, & quæ vnda abiecerat, depascuntur: Sic vermes, & quoduis insecti genus. Vnde locis humidis, & quæ terræ vermibus scateant, frequentes habitant. Præterea nucibus, vt Plinius testatur, in cibo gaudent, quarum duritiem rostro repugnantem, volantes in altum in saxa tegulasq; iaciunt, donec quassatam perfringere queant, eaq; ratione nucleo frui. Baccis etiam cùm aliarum arborum, tùm oliuarum præsertim vescuntur. Vnde velut olearum vastatrices Mineruæ inuisas fabulantur Poëtæ. Si quid verò [b] Seruio Grammatico credimus, etiam alias aues inuadunt, non alia, quā cibi gratia illectæ, qua in re & Coruum imitātur, & sui generis ingenium exprimunt.

Cur Mineruæ inuisæ.
[b] *In Bucol.*

GENERATIO. EDVCATIO.

Nidus.

NIDVLANTVR Cornices in summis arborū frondibus. Vnde falsum est, quod vti Coruos, sic Cornices fellando ore concipere quidam existiment. Quod enim in naturæ modum inuicem permisceantur præter Orum, qui tamen nonnulla ad fabulam potiùs, quàm ad rei veritatem recitat, ipsa etiam quotidiana experientia testis est, quamuis minimè propalam, vt ait [a] Aelianus: *Cornices non temerè, nec impudenter misceri videas*. imò quod maius est, amanter mutuam inter se fidem seruant Cornices, cùm semel societatem inter se inierunt, quod si alterutra moriatur, alteram, quæ ei superest, vsque ad extremum vitæ diem viduam permanere referunt. Quæ res illis cum Coruis, vt suprà audiuimus, communis est. Fœtus earum, authore Plinio post solstitium accidit. Oua pariunt gemina, eaq; (si Alberto credimus) picta, vt Picæ, & Passeres, ex quibus mas, & fęmina plerumq; gignuntur, rariùs ex vtroque vel hoc, vel illud, vt Orus scribit. Nam pauciparæ sunt, & infęcundæ, cuius rei causam [b] Alexander Aphrodisiensis sic explicat. *Cur animantium alia parere plura, alia pauciora consueuerunt? Censendum naturam sic statuisse, ut quæ breui tempore uiuerent, hæc partu essent numerosiori, uidelicet ea de causa, ut uitæ breuitas partus copiā compensaretur. Quæ autem diu uiuerent hæc pauca procrearent, quippe cùm temporis amplitudo posset rei, quam natura spectaret, satisfacere. Sunt hoc in genere elephanti, Cornices, Cerui. Quæ verò mediocriter viuerent, hæc etiam partu essent mediocri. Stirpes quoque eodem illo modo fructificant.* Hactenus Alexander. At fœminæ tantùm incubant & assiduò, mares verò cibum suggerunt, & incubantes pascunt, ut inquit Aristoteles. Albertus id Coruos etiam facere ait, quod quidem verum est, atque ita toti generi potiùs, quàm vni speciei conuenire. De pullorum enixu simile quid, atque de Bubonibus memoriæ prodiderunt Plinius ex Hyla, & Oppianus; quorum hic, *Cornicum pulli*, inquit, *ouis non ad caput ruptis, vt cæterarum autum, sed retrorsum, pedibus primùm prolatis, excluduntur*. ille vero, *Hilas, ait, Cornices à cauda exire de ouo tradit, quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouendam matri applicent*. Sed quid hac in re statuendum sit, id de Bubonis generatione iam satis diximus. Verùm vti illis fidem hac in parte non adhibemus, ita cæcos nasci libentiùs multò [c] Aristoteli veridico Philosopho credimus, cuius hæc sunt verba: *Aues nonnullæ imperfectos, & cæcos pariunt pullos, vt quæ paruo corpore multos progenerant, vt sunt Cornix, Pica, Passer, Hirundo, & quæ in paucipara genere copiam alimenti parere vnà cum prole non solent, vt Palumbes, Turtur, Columba*. Verùm quod hîc multiparam vocet Cornicem Aristoteles, Alberto, & Alexandro apertè refragatur, & forsan non immeritò. Nolim tamen affirmare, cùm nunquam mihi eius nidum videre contigerit. Itaq; id à peritis petēdum est. Pullos quidem, vt audio, non prius pascunt, quàm plumis vestiri incipiant, quod etiam de Coruis traditur, & alijs plerisq; volacibus magis, quàm pulueratricibus. Hæ enim confestim editæ per se comedunt. Fœtum etiam iam volandi potentem summa pietate diu prosequuntur, & auolantem subinde diu comitantur, vt [d] Aristoteles scribit. Vnde eas pietatis ergò non immeritò [e] Isidorus prædicat. *Eximia*, inquit, *in illis circa filios pietas. Nam adeò nidos impensè fouent, vt assiduo incubitu plumas exuant. Quare iusta naturæ talione, & decreto, quantum temporis impenderint in fœtibus educandis, tantum & ipsæ senio confectæ à pullis suis aluntur*. Et D. Basilius, *laudandus est* sanè, inquit, *Cornicis erga suam prolem amor: laudanda est diligentia: Hæc suos pullos iam volantes comitatur, suppeditansq; alimoniam aliquandiù enutrit*. Hæc igitur Cornicum, & generatio, & educatio est.

[a] *L. 3. c. 9. de Animal.*
Cornicum castitas.
[b] *L. 2. Probl. 64.*
Cornices à cauda exeunt.
Cornices nascuntur cæcæ.
[c] *4. de Generat. cap. 6.*
[d] *6. de Hist. cap. 8.*
[e] *12. Orig. cap. 7.*

SYMPA-

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

CORNICIBVS cum Ciconijs amicitiā quandā intercedere ex eo constat, quòd hisce maria transuolantibus, & in Asiam collecto agmine pergentibus duces sese præbeant. Quam amicitiam summo istoc encomio quidam persequitur. Mores verò Ciconiarum haud longè dixeris à prudentia rationeq; distare. Ita vno tempore omnes in nostras prouincias veniunt: ita sub vno signo, quasi militari quapiam tessera hinc à nobis auolant. Cornices autem nostrates, veluti lictores ipsas, satellitesq; comitantur, atque deducunt. Quin, vt mihi videtur & socias sese offerunt auxiliaresq; aduersus aues ipsis aduersarias, atq; hostes. Cuius rei argumento sunt, primum quòd nostris in prouincijs illo tempore nulla prorsus Cornix conspicitur. Deinde cū vulneribus, apertè præstitæ tutelæ, & suppetiarum indicia nobis afferunt. Quis apud ipsas hospitalitatis quæso iura præscripsit? Quis ipsis deserti exercitus pœnam minatus est, vt nulla prorsus deducendis sese subtrahat copijs? Audiant hæc homines ij, qui hospitio neminem acceptant, ianuasq; suas occludunt, & neque hyeme, neque noctu solo tegmine peregrinos aduenasq; suscipiunt. Cornix quoque & Ardeola amicæ sunt, vt quarum vtraque contra Vulpē pugnet hostem communem, quod [a] Arist. [b] Plinius testantur, & alij. Quod verò Simiæ ridiculi animalis miram speciem, non aliter, ac paruæ Aues Noctuam, tam fedulò miratur, videndum est, nunquid id velut amicitiæ, quam cum ea colere cupiat, signum sit, vel num potiùs stoliditati eius ascribendum. Hostes verò, vt malorum copia semper bonis præponderat, longè plures habet, & in primis Mustelam inter quadrupedes. Hęc enim *Cornicis oua, & pullos*, vt inquit Aristoteles, *violat, & nidos sæpè diripit*. Eadem etiam ouis Columbæ vt quę dissipet, & exugat, ab authore libri de natura rerum insidiari traditur. Cum Noctua plusquā vatiniano odio dissidet. Nam, vt [c] Philosophus & ex hoc [d] Aelianus refert: *Cornix meridie oua surripiens Noctuæ absumit, cùm non clarè interdiù Noctua videat. Noctua contrà oua Cornicis noctu excedit, estq́; altera interdiù, altera noctu velut partito inuicem imperio potentior*. Quinimò eò etiam potentiæ & feritatis deuenit, vt auem Tympanum nomine Aristotele authore non vexet solùm, sed & occidat. Atque hanc crudelitatem non fert impunè. Nam & ipsa ab alijs rapacibus deuoratur, & tam procax est, & petulans, vt Aquilas tanquam hostes suos impugnare audeat, vnde illæ vbi cum lacescentibus certare multùm distulerint, tādem impatientia victæ importunas lacerant. Et hæc quidem fortè inimicitię Cornicis causa est cum Circo, vt [e] Aelianus testatur, quòd videlicet Circus ex Accipitrū genere capere eas, & dilaniare conetur. Fit tamen nonnunquam, quod idem docet, ut Aquilas eludant, & deplument etiam, forsan aut Aquilis cōniuentibus, aut Cornicibus dexteritate quadam velociter, cùm opus est, se subducentibus. Ex eo etiam, quod quemadmodum Mizaldus tradit, si in reliquias inciderint à Lupo semesas, moriantur Cornices, forsan quis non absurdè quandam inter hosce antipathiam colliget.

Amicitia Cornicis cū Ciconia.

Cum Ardeola.

[a] 9. H. c. 1.
[b] L. 10. c. 74

Cornix Simiam miratur.

Inimicitia cū Mustela

Cū Noctua
[c] 9. H. c. 1.
[d] 3. de anim. cap. 9.

Cum Tympano aue.

Cū Aquila.

Cum Circo Accipitre.
[e] 6. de anim. cap. 45.

INGENIVM. MORES.

INgenij sanè cuiusdam est, & solertiæ, quod [a] Plinius tradidit, nimirùm si nucem ex arbore lectam rostro duro alioqui & robusto pertuso cortice Cornix perfringere nequeat, tum ad astum conuersa in altum volat, eamq; in saxa ac tegulas iterum, ac sæpiùs tam diu deijcit, donec quassata perrumpatur. Callidæ huic aui sese comparat Thranias Seruus, apud Plautum, Simonem verò, & Theuropidem Vulturios nuncupat, idest, vafros senes, quos tamen ipse astu longè superet:

Viden pictum, inquit, *vbi ludificatur Cornix vna Vulturius duos?*
Cornix astat, ea Vulturios duos vicissim vellicat?
Quæso huc ad me specta Cornicem, vt conspicere possies.
Iam vides? TH. profectò nullam equidem ibi Cornicem intueor.
TH. At tu istas aduersam obtuere, quoniam Cornicem nequis
Conspicari; si Vulturios fortè possis contui.

Cornix quoq; herbarum vires ignorare non videtur, dum, ut author est [b] Zoroastres, uerbenacam supinam nidis imponit, ut ab eisdem blattas, aliasq; bestiolas abigat. Quin etiam quod uel maximè ipsarum declarat ingenium, sermonem quoque humanum imitentur, ut antea, dū de Psittacis uerba fecimus, admonuimus. Imò uerò tam industria Cornix est, ut Merthes Aegyptiorum Rex unam habuerit tam egregiè cicuratam atque instructam, ut litteras quocunque ille iuberet, eò perduceret. Quod ad mores attinet, pia in primis & benigna est erga suos pullos. Auium enim omnium, si uerum dicunt [c] Plinius & [d] Aristoteles, sola Cornix uolantes pullos ali-

[a] L. 10. c. 12

Astus in frāgendis nucibus.

Thranias Seruus Cornici comparatus.

[b] In Geopon

Amor in pullos.

Merthis Regis Cornix.

Pietas.
[c] 10. c. 12.
[d] 6. H. c. 6.

los aliquandiù comitatur, & adultis nihilominus ad quoddam tempus prospicit, cùm pleræq; aliæ simul, atq; uolare possint, non solùm pullos non curent, imò uerò abigant, & cum nido è tota regione etiam expellant, vt Aquilæ, & Corui. Iam verò quanta prudentia, & industria œconomiam instituunt, dum operas suas ita partiuntur, vt fæmina de rebus domesticis tantùm sollicita, sola fouendis ouis, & assiduò incumbat, mas verò ea, quæ foris sunt, curans, & coniugi antè, & pullis vbi nati sunt, cibi quod satis est, indefesso labore suppeditet. Amoris sanè, & fidei coniugalis rarum certè de se præbent specimen. Etenim, vt ex [e] Aeliano scribit Volaterranus, *Cornices inter se fidissimæ sunt, miraq; his castitatis, & matrimonij cura, nec minor modestiæ haud palam coeuntibus. Extincta consorte alteri viduitas impolluta, quare & inter hymenæos pro concordiæ pudicitiæq; felici auspicio inuocantur. In augurijs quoque vna ex his visa fortunatissimum putant.* Hæc ille. Verùm vt obiter dicam, ego fortunatum hoc auspicium esse non legi apud Aelianum: & si legeretur, non approbarem: Nam [f] Orus ita scribit: *Cùm vni Cornici occurrerent homines, augurantur præsagium sibi hoc esse viduæ vitæ, quod scilicet animali viduam agenti vitam obuiam facti fuerint.* [g] Cælius hunc locum transferens simpliciter reddit: *Cornix solitaria visa ostentum veteribus faciebat.* Sed melius Politianus: *Qui sedes auium,* inquit, *& volatus obseruant inauspicatum esse captantibus auguria dicunt, vnius tantùm Cornicis obsequium.* Sed de his plura in augurijs. Hanc Cornicum inuiolatam etiam à morte coniugij fidem & Orus testatur. *Cornix gemina,* ait, *solet oua parere, ex quibus mas & fæmina gignuntur, vbi verò, quod rarò tamen euenit, duo mascula, vel duo fæminina oua pepererit, mares fæminis connubio iuncti, nunquam ad alterum diuertunt coniugem, ac ne ipsa quidem fæmina, quoad viuit, ad alterum marem, sed disiuncti semper degunt.* Ita quidem Orus, sed magis conueniret, si cum ex duobus ouis alter mas, altera fęmina gignitur, ipsæ genitę Cornices connubio inter se iungantur, quam quando, vel vterq; mas, uel vtraq; fæmina generantur. Sed Græcus etiam codex sic habet, vt Mercerus interpres Latinus transtulit. Græci sanè (inquit idem Orus) in hunc usque diem ob tãtam harum auium concordiam in nuptijs ignorantes, uerbum illud ἐκκορὶ vsurpare solent, nimirum Cornicem κορὶ appellantes. Verùm nemo Græcorum, quod sciam, Cornicem κορὶ uocauit, præter Orum. Germanis certè, atque inferioribus potissimùm, ut audio Kori vox, seu interiectio blandientis est, & suauiori cupientis nuptijs sanè perquàm accommodata. Ab amico quodam ruri habitante audisse se refert Ornithologus per decennium continuum, & amplius, Cornicem marem, & fæminam certo anni tempore quotidiè ad domum eius, vt cibum sibi expositum caperent aduolare solitas, insigni profectò coniugalis fidei intemeratæ argumento. Meritò igitur à Baptista Mantuano Concordis epitheto celebratur eo carmine:

Concors Nyctimene, Cornix cum coniuge Progne.

Margin: Œconomia. — Amoris mutui specimen. — [e] Philolog. lib. 25. — [f] Lib. 1. Hieroglyph. — [g] Lib. 29. Lect. Antiq. cap. 18. — Ἐκκορὶ.

ÆTAS.

CORNICIS uita longissima est, utpotè cui nouem nostras ętates dedit Hesiodus. Hinc [a] Iuuenalis de Nestore longæuo:

Exemplum vitæ fuit à Cornice secundæ.

Quare ἐννεαγηρα κορώνη apud Aratum, quòd nouem ętatum annos uiuat: uel nouẽ pro multis accipiendũ poëticè, ut sit πολύγηρα, uti Theon interpretatur.

Et Cornicibus omnibus superstes.

Hyperbole est prouerbialis apud Martialem de uehementer annosis. Ideò annosa [b] Horatio dicitur, & uetula.

Seruatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen.

Verùm in assignanda hac prodigiosa Cornicis ętate parùm conuenire authores uideo. Hesiodus enim teste [c] Plinio Cornici nouem ætates tribuit, quas γενέας nominat. Quid uerò per has intelligendum, suprà de Corui ætate abundè explicuimus. Aristophanes quinque tantùm οὐκ οἶθ' ὅτι πεντὲ γενέας ἀνδρῶν ζώει λακέρυσα κορώνη; *Non scis quod quinque generationes virorum viuat garrula Cornix?* Centum uerò Aegyptios annos Cornices uiuere Orus tradit. Constat autem Aegyptius annus (ut idem ait) quatuor nostris communibus. Nobis uerò probabilius est, per γενέαν apud Hesiodum annum unum solarem designari. Hesiodum tamen maior scriptorum pars sequuta est, eiusque sententiam uarij uarijs poetæ poematis expressêre, & in primis Ouidius:

Viuit, & annifera Cornix inuisa Mineruæ
Illa quidem sæclis non peritura nouem. [d] Plutarchus:
Quanta homini est ætas vegeto dum corpore durat

Margin: [a] Saty. 10. — [b] 3. & 4. carmin. — [c] Li. 7. c. 48. — Ægyptiorũ annus. — [d] Lib. de defect. Oracul.

Ter tres ætates humanas garrula Cornix
Vincit. &c. Item:
Ter tria sæcla hominis transmittit garrula Cornix.

Et Ausonius:
Et toties trino Cornix vivacior æuo.

AFFECTVS CORPORIS.

10 CORVI, vt suo loco dictum est, ęgrotant sexagenis diebus, siti maximè affiicti antequam fici per autumnum coquantur, sic Cornici ab eo tempore malè est, nempè à solstitio æstiuo, si authori libri de natura rerum credimus. Scabie verò, & lepra eam affici scribit[a] Porphyrius. Sic quemadmodum Philes, &[b] Aelianus scribunt, si carnes à Lupo semesas comederit, extinguitur. An fortasse halitus ille lupinus, quo carnes perfusa sunt, occulto quodam naturæ dissidio Cornici potiùs, quàm alijs animantibus perniciem adfert? An potiùs Cornicem ob degustatas eas carnium reliquias acri illa lupi saliua conspersas, & quod in semiputridas interijsse quispiam fortuitò obseruauit, quique ignoraret causam inconsideratiùs solam Cornicem earum pastu interire credidit?

[a] *Lib. de abstinendo ab Animatis.*
[b] *Lib. 8. de Animal. c. 46.*

20

RATIO CAPIENDI.

EA, quam in superiori historia docuimus ex[a] Petro Crescentio, Coruos capiendi ratio ad Cornices etiam transferri poterit; etenim vtrisq; accommodata est. Ponit tamen idem pręterea aliam, & Cornici peculiarem his verbis: *Capitur Cornix delectabili quodam modo. Cornix capta duobus perbreuibus lignis, seu bacillis ad principium alarum annexis, suprema in terram firmatur. Clamat illa, & fugere nititur, aduolant aliæ iuuandi animo, ex quibus illa proximam rostro, & vn-* 30 *guibus correptam, detinet; quæ sic detenta facilè capitur.* Quem aucupandi modum P. Angelius[b] Bargæus clarissimus nostri sæculi poeta hisce doctissimis versibus doctissimè complexus est.

[a] *L. 10. c. 28*
[b] *L. 1. Ixeut.*

Quid? qui Cornicem, si quam cepere, supinam
Exponunt agro in medio, quem durus arator
Proscidit, & solidas inuertit vomere glebas?
Namq;, & dum queritur, vocesq; integrat amaras,
Accurrunt aliæ, & sortem execrantur acerbam;
Ac partim circumuolitant, partim eminus adstant,
Hortantes se tollit humo, celeresq; per auras
40 *Auolet, & tristes terras festina relinquat.*
Ac dum omnes clamant, dum se versantq; feruntq;,
Est aliqua interdum, quæ sic miserata iacentem
Accedit propius: nodosq; vt rumpat iniquos,
Constrictam quibus esse videt, super insilit audax
Nec sese vana pietatis imagine falli
Aspicit incautam: nam mox religata tenaci
Illius amplexu clamoribus omnia rumpit:
Et scelus incusans sociæ obluctatur, & omni
Quæ pote vi tantos conata euadere casus
Poscit opem, & frustra volucres implorat amicas.

50 Eodem modo, aiunt, Picas capi posse. Cardanus memorat se aliquando Cornices manu cepisse, cùm inter carnes nucem vomicam miscuisset. Sunt qui ad alliciendas Cornices, & Graculos, cùm viuis allectatricibus careant, fictitias proponant pellibus occisorum tomento quodam farctis, ita vt viuentium speciem referant.

DENO-

DENOMINATA.

Corone arcus pars qualis.
Crena q.d.

Corone, id est, Cornice aue, cuius incuruum ferè, vt inquit Etymologus, & flexibile collum est, res alias diuersas inflexas, aut inflecti faciles eodem nomine appellari scribit Eustathius, vt coronen in ianua, & in arcu, & coronidem in naui. Est autem corone in arcu extremitas, seu incisio in extremitate, in quam neruus immittitur, quamque crenam aliàs vocamus, voce fortasse deducta à corone per syncopem. Hanc Germanos similiter crinnem vocare author est Ornithologus. Et Etymologus Coronem interpretatur incisionem in summo cornu arcus, & summitatem arcus inflexam. Coronen etiam Cęlio Rhodigino teste apicem vocant ligni in aratro ad iugum vsque protensum, inter vtrumq; bouem, Histoboë Græcis dicti. A corone fortasse etiam naues κορώνιδες dicuntur, non solùm quòd Cornicis instar nigræ sint, sed etiam quòd ἄφλαστα, id est, ligna, seu tabulas, in prora, & puppi curuatas habeant, uti & Cornicis collum flexum est. Videntur autem naues nigræ κορωνίδες dici ad differentiam τῶν μιλτοπαρῄων, id est, minio rubentium, quarum in Bęotia [a] Homerus meminit, vt Eustathius testatur. Idem alibi coronem partem puppis interpretatur. In ianuis quoque κορώνη per translationem ab hac aue dicta est, eodem Eustathio teste, quæ & Corax, siue Coracion à Coruo appellatur; est ea pars, qua ianua attracta clauditur: aliàs & rhoptron uocatur. Quidam Lexicographus κορώνην annotauit annulum, quo ostium, & pulsatur, & clauditur, ita vel ob figuram, uel ob garrulitatẽ fuisse dictum. Coronis κορωνὶς idem uidetur esse cum κορωνη primitiuo, & coronam summam rei perfectionem, felicem finem significare. Κορονίδες Varino propriè dicuntur ἐλασήματα, id est, germina, ut coronæ pro summa & extrema parte in alijs rebus accipitur. Sunt enim germina partes summæ, & quibus stirpes uelut coronantur. Ita κορωνὶς peculiariter significat, quod supremum, & ultimum ędificio imponitur. Propriè uerò esse cacumen montis Suidas, & Varinus uolunt. Vnde, inquit [b] Cęlius, coronida imposuisse adagium est, significãs ultimam rei manum admotam, nec effectum opus, sed prorsus completum finitumq;: siquidem coronis est quandoque montis uertex, aut structuræ summum, quandoque uerò quod in fine libri ponitur, unde est adagionis origo. Quod manifestum [c] Plutarchus facit. *Dionysius*, inquit, *Philoxenum Poetam in Latomias coniecit, quòd cùm illi Tragædiam à se concinnatam recoquendam emendandamque tradidisset, totam is ab initio ad coronidem vsque circumscripsit, quod est, expunxit, deleuitque.* Coronis uerò in calce libri poni solita, ut docet idem Cęlius ferè hanc figuram præfert J. Ornithologus autem non erectam, sed iacentem lineam pingendam putat, cũ unco deorsum uergente ⌐. Aristophanis enim interpres lineam breuem utiq; esse scribunt, sed ab inferiori parte flexam. Ex ijs [d] Martialis carmen illustratur.

Histoboe quid.
[a] Iliad. A.
Corone pars nauis.
Κορώνη pro parte qua ianua clauditur.
Rhoptron quid.
Coronis quid.
[b] L. 15. Antiq. Lect. ca. 20.
Coronida imponere prouerbiũ.
[c] Li. de fort. Alex.
[d] Lib. 10.

Si nimius videor seraq; coronide longus,
Esse liber legito pauca; libellus ero.

Ad vmbilicum perducere.
[e] In Epodo.

Ceterùm quod Græci coronida impingere dicunt; id Latini non minùs eleganter uocant, ad umbilicum perducere. Nam Poetæ quum exactum opus significant, ad umbilicos se uenisse scribunt. Ita [e] Horatius:

Promissum carmen Iambos
Ad vmbilicum adducere.

Quem locum, dum exponit Porphyrio, ita scribit: *Ad vmbilicum adducere pro finire, & consummare opus posuit Horatius, quia in libri fine ex ligno, aut osse vmbilici solent apponi.* Plura de umbilicis libris addi solitis Cælius congessit, quæ nos consultò præterimus. Lexicographus quidam coronidam notam esse ait corniculatæ lunæ, & in fine librorum pingi solitam, sed, ut uidetur, parũ rectè. Etenim teste Hephęstione coronis hac nota ⌐ in fine cuiusq; Epodi ponitur apud Pindarum, ut in fine totius carminis asteriscus. Est autem quasi zeta paruum, cuius apex supremùs in rectam lineam extenditur longiusculè sinistrorsum. Hoc idem signum est, quod in uetere Comædia, ut passim apud Aristophanem, habetur, de quo Aristophanis Scholiastes in Pluto. *Cùm carmina diuersi generis non sunt, sed ijsdem versibus, quibus ab initio authores vtuntur, coronis vocatur, quoniam ijs finitis coronidis signum adijci soleat, id verò est linea breuis deorsim inflexa.* Quando autem hæ coronides in carminibus appingi soleant, pluribus ex Hephæstione docet [f] Cælius, & Varinus in Κο. Κόρωνος proparoxytonum montem, oxytonum uerò κορωνὸς angulum significat Cyrillo. Κορωνὸς item oxytonum superbus elatus Hesychio, & Varino. Rursus Κόρωνος proparoxytonum superbus, & taurus cornibus excelsis, seu erectis ijsdem. Et alibi: Κορώνιος bos cornua lunata habens. Ceruus τετρακόρωνος Hesiodo, & Oppiano nominatur, quod Cornicis uitam quater superet. Coronopus, siue pes Cornicis, inquit [g] Ioannes Baptista Porta, uulgò dicitur herba stella, folijs est crassis, pinguibus, hirsutis, utrinq; fissis, & laciniatis

[f] L. 15. c. 20.
Κόρωνος.
Κορωνός.
Κορώνιος.
Ceruus τετρακόρωνος.
Coronopus
[g] In Phytognom. lib. 4. cap. 23.

niatis coruinos ungues referentibus, unde ſuam fœneratur nomenclaturam: Alij Coronopoda uocant, Coronopodion dicitur à Tarentino ad ineſcationẽ piſciũ. Dioſcorid. cœliacis prodeſſe dixit. Ad idẽ cõferre poteſt poſt Cornicis fimũ, quũ dyſentericos iuuet. Pes Coruinus dicitur à Columella eadẽmet herba, etſi eã nullis lineamẽtis deſignârit, cũ extremũ folij in auiculę aut Milui pedẽ articuletur, & cruda edatur in acetarijs, & cocta cũ aceto, & ſale. Nec edẽdi nobis ratio exoleuit, nã portulacę modo cõdita ſeruatur. Eſt autem natura calenti, ſapore acri, atq; erucis affini. Vnde Scaliger *noſtrũ cornu ceruinũ, ſeu herbam ſtellam omnino Coronopoda* Theophraſti eſſe colligit, hic.n. analogiã ponit *Coronopodis, & ſalis, & coronopoda propè cichoracea ſatã, eorum mitigare amaritudinem* aſſerit, ſua ſcilicet acrimonia. Placet quidem hæc Scaligeri ſententia, ſed obſtat, quod coronopus inter aculeatas à Theophraſto ponitur, niſi dicamus uillos, aut hirſutiem in ipſo aculeos appellatos. Sunt Arabes, inquit Hermolaus, qui hanc Coruinum pedem nominant, nec prohibeo, dum res conſtat, quibus cuiq; lubet, uocibus utatur. Illud monendi ſunt herbam, quæ modo pes Coruinus ab officinis, & herbicidis appellatur, non tam coronopoda uideri, quàm ranunculi genus, quod polyanthemum cognominatur: quandoquidem aculeata, & oblonga eſſe coronopus herba traditur, & aluinis prodeſſe; pes autem Coruinus, auis eius, & ranunculi ſimilitudine, conſpicitur plurimis foliorum diuiſuris, cuius uel tactu ſolo puſtulæ, vt in ambuſtis, attolluntur, flore aureo, copioſoq;, quibus notis ramunculum polianthemum uocatum conijciunt. Κορώνεος item ficus arbor eſt fructus nigros proferens apud Ariſtophanem, quem Scholiaſtes docet κοράκιον etiam dici, quod Suidas etiam, & Varinus repetunt. Et Pollux: *Ichades, id eſt, ficus, inquit, quædam vocabantur* βασιλέως, aliæ κορωνέως. Hæc tamen interim obiter dicamus. [h] Heſiodus nauigationem vernam prohibet, cùm folia ſumma, ficus tantùm apparent, quantùm Cornicis veſtigium terræ imprimitur. Verſus Heſiodi hi ſunt.

Coronopodion. Pes Coruinus.
Cornu ceruinum.
Pes Coruinus officinarum. Ranũculus Polyanthemon.
Κοράκιος.
[h] *L.2. Oper.*

Ἄλλος δ' εἰαρινὸς πέλεται πλόος ἀνθρώποισιν
Ἦμος δὴ το πρωτον ὅσον τ' ἐπιβᾶσα κορώνη
Ἴχνος ἐποιησεν τοσον πέταλ' ἀνδρὶ φανείη
Ἐν κράδῃ ἀκροτάτη τοτε δ' αμβατός ἐςι θαλασσα. idest,

Sed alia verna eſt nauigatio hominibus
Nempè cùm primùm quantum incedens Cornix
Veſtigium fecit, tantum folia homini appareant
Summa in ficu, tum ſanè imperuium eſt mare.

Videtur autem hæc comparatio folij ficulni ad Cornicis turgentis veſtigium, quò ad magnitudinem eò elegantior, quoniam etiam eadem ipſa inter ſe figura comparantur, vt Proclus ibidem in Scholijs teſtatur. De fico hoc modo ſcribit allato antè loco Io. Baptiſta Porta: *Fico, inquit, ſunt folia laciniosa, & cruciformia, hoc eſt* (vt Theophraſtus inquit) σκολοποειδῆ, *niſi quis* κορωνοποειδῆ *magis legendum putat. Nam & fico Hippocrates donat folia Cornicis pedibus ſimilia. Ficus ſiccæ ex Dioſcoride valent ijs, quos longa valetudo decolorauit, & Cornicis carnes in longis morbis vtiliſſimas putat Plinius.* Coronion ſeſamoides paruum inter nomenclaturas Dioſcoridi adiectum eſt. Huic quidem Dioſcorides folia coronopodis tribuit. Armeria ſecunda, ſiue ſylueſtris vetonicæ ſpecies, Germanis gauchblum, id eſt, flos cuculi, Belgis crayenbloemkens, id eſt, cornicis flores dicitur. Κορώνη pars eſt cubiti, inquit Euſtathius, vt [i] Philoxenum aiunt ſcripſiſſe per metaphorã à flexibili Cornicis collo: nimirum quòd circa exortum illum ſiue proceſſum in vlna rotundum, quẽ κορώνην, & κόρωνον vocari legimus, brachij inflexus fiat. Radij, & cubiti in brachio exceſſus ambos quidem coronas à rotunditate nominant, priuatim uerò magnum illum poſteriorem Attici olecranon, Hippocrates anconem. Κορῶναι dicuntur duæ eminentiæ in imo occipitio, vel ſub parencephalide, quę in duabus cauitatibus laterum primi ſpondili inſident, authore Polluce. Cornicis roſtrum vocatur proceſſus omoplatæ, & coracoeides alias dictus à roſtri Cornicis ſimilitudine. Coroniſtas appellabant antiqui, vt [k] Cælius ex Dioniſij Romanis antiquitatibus probat, adoleſcentes puberes, quibus iam tenera lanugo malis obducere incipit. Idem tradit apud Rhodios feſtum, ſiue ludum celebrari ſolitum, in quo Cornici aggregatio quędam hordei, & id genus rerum aliarum fiebat. Vnde id καὶ τῇ κορώνῃ παρθένος φέρει σῦκα, id eſt, & Cornici virgo fert ficos. Qui verò eiuſmodi curæ præeſſent, dicebantur coroniſtæ, ſicuti in libro de nominibus Alexandrinus Pamphilus meminit. Quæ ab iſdem præcinerentur, vel, vt alij volunt, quæ dabantur coroniſmata uocabant, vt præter alios Atheneus tradit. Corniſcarum ait Feſtus de verborum ſignificationibus, locus erat trans Tyberim Cornicibus dicatus, quòd in Iunonis tutela eſſe credebantur. Cornicula chyrurgica inſtrumenta, quæ ſine igne ſola ſpiritus per foramen ſummũ reuocatione ex ſubiecta parte attrahũt, huius loci non ſunt quòd à cornu, non à cornice nomen habeant, ut neque cornicularius, qui corniculo

Coronion. Κορώνη cubiti pars.
[i] *Lib. de Dialect. Rom.*
Olecranos. Anco.
Cornicis roſtrũ proceſſus omoplatę.
Coroniſtæ qui dicantur.
[k] *L.4.c.11.*
Coroniſmata.
Corniſcarum.
Cornicula inſtrumenta.

Tribuni

Tribuni militum præeſt. Cornicula verò etiam nomen Fabulæ Plautinę eſt, vt tradit Petrus [1] Victorius, quę perijt.

Li.16. Var. Lect.ca.17.

MYSTICA.

Cornix Iunoni ſacra.

ORNICES olim Iunoni Dearum Reginę ſacras, iisq; locum quendam peculiariter, tanquam numen habentibus dicatum fuiſſe, ut antè diximus, Feſtus author eſt. Iunonis igitur patrocinio confiſa, ne flocci quidem facit (credo) Mineruę odium. Nam quod [a] Plinius tradit, *ab arcturi ſidere ad Hirundinum aduentum notari in Mineruæ lucis, templisq́, rarò, alicubi omninò non conſpici, ſicut Athenis*, non ideò fit, quòd Mineruam iratam fugiat, ſed ea loci natura eſt, quam Cornices auerſentur. Cuius rei locuples teſtis eſt ipſe Lucretius ita canens:

[a] L.10.c.12.

Eſt & Athenæis in moutibus arcis in ipſo
Vertice, Palladis ad templum Tritonidis almæ,
Quo nunquam pennis appellunt corpora raucæ
Cornices, non cùm fumant altaria donis,
Vſque adeò fugitant, non iras Palladis acres
Peruigili cauſa, Graiûm, vt cecinêre Poëtæ,
Sed natura loci hoc opus efficit ipſa ſuapte.

Quę uerò ſit cauſa, cur Cornici Pallas infenſa eſſe dicatur, Iohannes Vrſinus hoc ſuo carmine quærit, & exponit:

Cùm ſim Dux auium, ſi lecti fœdera ſeruo,
Cur me Bellonæ non placuiſſe putant?
An quia garritu pluuioſæ nuntia lucis
Dicar, & infelix omen habere puter?
Siue quòd excerpam baccas pallentis oliuæ
Ohe quid proſunt arma reperta Deæ?
Siue quod Hercæi quod vis ſit nata cerebro
Nil capiti, cerebro, nil quoque præſtet opis?
Mande meum cerebrum cerebro plus Palla de cruda
Succurret querulum, nec ſinit eſſe caput.

Cur Mineruæ inuiſa. [b] Li.2. Metamorph. Noctua cur Mineruæ ſacra, & cur Cornix reiecta. [c] In Meſſenicis. [d] 9.Hiſt.c.1 [e] L.10.c.12

Mineruæ Cornicem [b] Ouidius ideò inuiſam fingit, quòd tres Cecropis filias mandati tranſgreſſores prodiderat, quibus Erichthonium Vulcani filium in ciſta incluſum ſeruandum dederat, & ne inſpicerent, prohibuerat. Antè enim, ut Grecorum habent fabulę, Cornix in Mineruæ tutela erat, cuius rei locupletiſſimum monimentum erat in Corone urbe ęneum illius in arce ſub Diuo ſimulachrum, Cornicem manu tenens, quod ſe uidiſſe ſcribit [c] Pauſanias, ſed Cornici pòſt abdicatę Noctua ſucceſſit, utpotè quòd hęc nocturnis lucubrationibus amica ſit. Cornix uerò meditationum peruigilio infeſta mentis agitationem turbet, & ſua garrulitate interpellat, cuius etiam ſymbolum gerere ſcribitur. An potiùs hinc fabuloſę inimicitię data eſt occaſio inter Palladem, & Cornicem, quòd [d] Ariſtoteles, & [e] Plinius internecinum Cornici cum Noctua bellum eſſe ſcribant? Cornices ſicuti olim apud Iunonis cultores, ita, & nunc apud gentem, quæ Chriſtum nedum agnouit haud paruo in honore eſt, & diuinitatis quandam opinionem obtinet. Nam ut noſtri temporis hiſtoriographus Ludouicus Romanus narrat, Calechutenſibus Indis religionis ergò nefas eſt his uolucribus iniuriam inferre, ideoq; tutò vbiuis ibi apparere. Imo Regem ipſum peculiari eas in veneratione habere. Nam ubi cibum ſumere deſierit, mox ſacerdotes quicquid dapum ſuperfuit, in locum quendam transferunt, & in nuda humo collocant, quo facto rurſus & iterum manibus complofis excitant Corniculas, quę ad hoc vnum aluntur, & ſigno huiuſmodi aſſueuêre, propterea velut teſſerâ datâ ilicò aduolant, regias reliquias depaſcuntur. Sed quantum à diuino honore abeſſe putanda eſt illa Cornix Marthis Regis, de qua apud [f] Aelianum ſic legitur. *Ad lacum Meridis in Aegypto, vbi Crocodilorum oppidum eſt, Cornicis ſepulchrum oſtenditur. Cuius cauſam Aegyptij eam adferunt, quòd cùm eorum Rex, cui Marthes nomen eſſet, Cornicem valdè cicurem haberet, quæ poſtquam audiuiſſet, quò volatus dirigendus, & quænam regio tranſcunda, & vbi terrarum requieſcendum eſſet, eò regis literas ocyus quàm quiuis nuntius perferret, mortuam & ſepulchri honore affecit, & cippo ornauit.* Ego ſanè litteras perferre longo vſu edoctam fuiſſe arbitror, ſin minus ſub illius ſpecie malum quępiam genium latitaſſe, qui hac arte, & uafritie diuinos, ut propemodum contigerunt, ſibi honores quęreret. Quis enim ſanę mentis Cornici rationis experti mentem eam ineſſe credat, ut quo

Corniculis quis honor apud Calechutéſes exhibeatur

Marthes Rex Ægypti. [f] Li.6. de anim. cap. 7. Crocodilorum oppidam.

quò eundum, vbi ſiſtendum, quid deniq; agendum, & intelligat accuratè, & ritè exequatur? Placeat fabella alijs, mihi ſanè non fit veriſimilis.

AVGVRIA. PRÆSAGIA.

INter Oſcines aues Appius Claudius, & Feſtus Cornicem reponunt. Et [a] Porphyrius etiã, vbi ait: *Auium voces vſq; adeo variæ ſunt pro diuerſis earum affectibus, vt varietatis differentias omnes obſeruare difficillimum ſit.* Cornicis, & Corui varietatem augures aliquatenus obſeruaſſe aſſerit cæteris differentijs, vt etiam ſuprà de Coruo annotauimus, quaſi ſupra hominis captum relictis. Cæterùm huius alitis inauſpicatum augurium vulgò habetur, vt & aliarum nigrarum. Nigrum enim pro malo vſurpant antiqui. Ita Horatius:

Hic niger eſt, hunc tu Romane caueto.

Et [b] Plinio Cornix auis eſt inauſpicatæ garrulitatis. Et forſan Horatius eo loco garrulum

—— commiſſa tacere Qui neſcit, &c.

Ad garrulam Cornicem nigram reſpiciens; nigrum dixit, id eſt, improbum. Inauſpicatiſſima verò Plinio dicitur à ſolſtitio, fœtus ſcilicet tempore. Infauſta item eſt læua, vt ex illo [c] Virgilij liquet:

Sæpè ſiniſtra caua prædixit ab ilice Cornix.

Vbi Seruius, *Augures*, inquit, *deſignant ſpatia lituo, & eis da nt nomina, vt prima pars dicatur antica, poſterior poſtica, item dextra, & ſiniſtra. Modo ergò Cornicem ab antica ad ſiniſtram partem volaſſe dicit, & in caua ilice conſediſſe, quæ res agrorum damnum ſignificabat per milites clamore gaudentes, & litibus, ſicut Cornix etiam. Nam hæc auis, & clamore lætatur, & altas ſæpè inuadit.* Sic ille. Hinc illud eſt apud [d] Horatium

Teq; nec læuus vetet ire Picus,
Nec vaga Cornix.

[e] Prudentius Cornicis cantum inauſpicatum fuiſſe ſcribit:

Cur Cremeræ in campis Cornice vel oſcine Parræ,
Nemo Deum monuit perituros Marte ſiniſtro
Tercentum Fabios, &c.

Infelix quoque reputabatur ſolitariæ Cornicis occurſus, vt ex [f] Ori hiſce verbis conſtat. *Cùm vni Cornici occurrerint, augurantur præſagium ſibi hoc eſſe viduæ vitæ, quòd ſcilicet animali viduam agenti vitam obuij facti fuerint.* Et Politianus ex Aeliano, *Qui ſedes auium*, inquit, *& volatus obſeruant inauſpicatum eſſe captantibus, auguria dicunt, vnius tantum Cornicis obſequium.* Quin & hodie in belli publicis negotijs apud Indos Cornicis in aere volitantis ſupra exercitum conſpectus, pauorem eis, & metum infelicis exitus incutit. Vnde ſi Cornicem per aera fortè tranſuolantẽ videri contigerit, dum Rex Narſingæ exercitum aut ducit, aut educere parat, quieſcit, nec progreditur, donec denuò augures conſuluerit. Obſeruatum tamen eſt, vt [g] Alexander ab Alexãdro commeminit minora auſpicia, licet priora ſint, ſemper maioribus cedere. Siquidem Cornicis aut Columbarum auſpicia Aquila ſuperueniente irrita fieri iuxta augurum traditiones legimus. Mirum tamen videri debet in hiſce ſuis ſuperſtitionibus adeò ambiguos, & incertos, vt vnam, & eandem auem modò proſperam, modò ſiniſtram fuiſſe ſcripſerint. Nam & Cornicis cãtum fauſtum, & auſpicatum aliquando fuiſſe apud eoſdem reperimus. Hinc illud à Plinio proditum. *Cornix inauſpicatæ garrulitatis à quibuſdam tamen laudata.* Sic Cornix apud [h] Plautum ſecundi auſpicij eſt non tam cantu, quàm loco, dum ait: *Picus, & Cornix eſt ab læua, Coruus, Parra, ab dextera conſuadent.* [i] Cicero quoq; auſpicanti aliquid felicem à parte læua contra aliorum opinionem Cornicem apparere ſcribit: *Quid habeat augur, cur à dextra Coruus, à ſiniſtra Cornix faciat ratum?* Aurelius Victor Vlpiani Traiani imperium pluribus prodigijs denuntiatum refert, in queis præcipuum illud eſt, quod Cornix è faſtigio Capitolij Attico ſermone καλῶς ἔςαι effata fuerit. [k] Suetonius item Cornicem ante paucos menſes, quàm occideretur Domitianus, elocutam eſſe tradit hæc verba: ἔςαι πάντα καλῶς, nec defuiſſe, qui oſtentum ſic interprætaretur.

Nuper Tarpeio quæ ſedit culmine Cornix,
Eſt bene non potuit dicere, dixit erit.

Cornicis per Iunonem immiſſæ augurium, cùm Iaſon, & Medea amantes conuenturi eſſent, [l] Appollonius deſcribit. Heſiodi ſepulchrum à Cornice oſtenſum [m] Pauſanias narrat. Quid verò Cornix crocitans, vel quæuis aues inauſpicatrices Luna in quouis duodecim ſignorum exiſtente ſignificent, [n] Auguſtinus Niphus docet. Sed vt [o] Iſidori verbis hanc auguriorum tractationẽ claudamus, *Cornicẽ aiunt augures hominum curas ſignificationibus agere, inſidiarũ vias monſtrare, futura prædicere. Magnũ nefas hoc credere, Deũ conſilia ſua Cornicibus mandare.* Anno orbis 1484. Cornices, & Corui in medio aëre in maximo numero ſibi inuicẽ pugnãrũt. At verò dubiũ nõ eſt, uti & de aliarũ alitũ augurijs dictũ eſt, eas nõ aliud, quàm dæmonũ præſtigias fuiſſe, quib⁹ homines ſuperſtitioſos illuderet. Referũt qui Iaponẽſiũ res nobis deſcribũt, à Cornice

- [a] L.3.de abſtinendo ab animatis.
- Niger color p malo augurio habitus.
- [b] Lib. 10.c. 12.
- [c] Bucol.1. Eglo.1.
- [d] 3.Car.27.
- [e] Lib.2.contra Symma.
- [f] L. 1. Hieroghyph.
- Narſingæ Regis ſuperſtitio in cõſulendis augurijs.
- [g] Lib 5.Genial. dier. c. 13.
- [h] In Aſinaria.
- [i] L.1.de Diuin.
- [k] In Domitiano c.23.
- [l] L.3. Arg.
- Heſiodi ſepulchrum à Cornice oſtenſum.
- [m] In Bœot.
- [n] L.de Aug.
- tab. 6.
- [o] 12.Orig. cap.7.

eum populum auguria ſumpſiſſe, & derepentè malum genium eum, qui cæperat, inuaſiſſe. Quare his relictis, quæ naturę quodam inſtinctu ab hac aue eduntur tempeſtatum præſagia proſequamur. Cornix peculiariter primùm Euphorioni apud Scholiaſten Nicandri pluuiæ vates κατ' ἐξοχὴν nominatur, ubi ait:

Præſagia tempeſtatū

Cùm pluuiæ vates Cornix crocitauerit.

Et [p] Horatio deinde ſimpliciter *auis imbrium diuina*, id eſt, præſcia.

Antequam ſtantes repetunt paludes
Imbrium diuina auis imminentum.

[p] L.3. Carm. 27.

Tribus autem potiſſimùm modis pluuiam prædici ab ea comperio, nempè uoce, deambulatione circa littus, & capitis in aquã immerſione. Voce quidem, ut ex [q] Lucretio cõſtat, dũ ait:

[q] Lib. 5. de nat. rer.

—— Mutant cum tempeſtatibus vnà
Raucisonos cantus Cornicum ſæcla vetuſta,
Coruorumq́ greges, vbi aquam dicuntur, & imbres
Poſcere, & interdum ventos, auraſq́ vocare.

Et iuxta antiquiſſium Aratum, magnum tempeſtatis ſignum Cornix noctù canens, quòd [r] Aelianus ex eo repetit, dicens: *Si Cornix, Coruus, Gracculus crepuſculo veſpertino vocales ſint, tempeſtatis aduentum prædicant*, & Auienus Arati interpres:

[r] Lib. 7. de Anima. c. 7.

Cùm veſpertinum Cornix longæua reſultat.

Et alibi. *Si nocturna tibi Cornix canit, &c.*

De modulo uocis ſcriptores uariare uideo. Sunt qui acuta, dum pluuiam præſagit, ſunt qui craſſa uoce uti aſſeuerant. Theon Scholiaſtes Arati, & Plinius acutam dicunt. *Quum terreſtres*, inquit hic, *volucres contra aquam clangores dabunt, perfundentes ſe, ſed maximè Cornix, ſignum eſt hyemis.* Nam clangor non tàm craſſa, quàm acuta, & clara uox eſt. Eam tamen Aratus ipſemet craſſa uoce crocitare dixit. Huius etiam mentem propius aſſequutum eſſe uidemus Virgiliũ.

Tum Cornix plena pluuiam vocat improba voce.

Licet enim Seruius Grammaticus plenam vocem, raucam hìc interpretetur, ego potiùs craſſam, & grauem ita à Poëta uocari credo, cùm & Aratus dicat παχέα κρώζουσα. Veſperi autem non craſſa, ſed placida, & uaria uoce utens Cornix, ab eodem inter ſerenitatis ſigna ponitur, ne quis procellas tantùm, & imbres eam prænunciare putet, quamuis id potiſſimùm faciat, ut præter antè memoratas authoritates etiam illa Horatiana oſtendit, qua Cornicem aquæ augurem appellat.

Quando ſe renitatem prædicat.

Aquæ niſi fallit augur
Annoxa Cornix.

Heſiodus vocis proprietatem non determinat, ſed imbrem prædicere abſolutè eo prouerbio (ſi modo ita rectè exponitur) innuere videtur. *Domum ædificans imperfectam ne relinquito, ne inſidens illi garrula Cornix crocitet.* Hoc eſt, vt quidam volunt, ne tempeſtas, & pluuia ingruens imperfectæ noceat. Vox enim Cornicis (inquit Moſchopulus) ſignum eſt tempeſtatis. Sed alij aliter hoc prouerbium interpretantur, vt ſuo loco docebimus. Ariſtoteles in ſecretis ſecretorum (ſi modo is eſt author) iteratæ vocis numero augurij ſignificationem metitur, dicit enim, *Cornix ſi velociter bis clamet, & tertiò tempeſtas erit.* Item de temporis diuerſitate, *Si manè clamauerit*, inquit, *ſerenitatem, ſi veſperi quietè canit, tempeſtatem.* At matutini cantus reliquorum nemo facit mentionem. In hoc quoque ab Arato alijſq; diſſidet, quòd quietè canentem imbrem faciat prædicere. Reliqui geſtus tempeſtatis inditia sũt, vt iuxta mare obambulatio, & capitis colliq; ſubinde in aquas immerſio. Illud [s] Virgilius eo verſu docet:

[s] Lib. 1. Georg.

Et ſecum in ſicca ſola ſpatiatur arena.

Et Claudianus. *Si reuolant Mergi, graditur ſi littore Cornix.*

Vtrũq; Cicero ex Arato. *Fuſcaq́ nonnumquam curſans per littora Cornix*
Demerſit caput, & fluctum ceruice recepit.

Item [t] Lucanus. *Quodq́ caput ſpargens vndis velut occupet imbrem*
Inſtabili greſſu metitur littora Cornix.

[t] Lib. 5.

Aratus author huius rei præcipuus, hæc præſagia ita declarat: *Garrula Cornix terreſtris ſub initium tempeſtatis littus eminens ſubit, & iuxta mare, vt quæ aquis gaudeat, apparet, aliquando, & in fluuij aquam à capite vſque ad ſummos humeros ſe immergit, aut etiam tota innatat, aut ſaltem frequenter verſatur circa aquam fluuiorum, aut maris craſſa voce crocitans.* Cæterùm huius rei cauſam aſſignare nixus Theon eius interpres in hæc verba ſcribit. *Cornix, & Coruus* (ſunt enim eiuſdem generis) *cùm corpore admodum ſint ſicco, plurimum gaudent humectantibus. Cùm igitur initium hyemis, ſeu tempeſtatis ſenſerint, & aër corpora earum humectârit, tunc etiam innatant aquis, ceu quibus valdè gaudeant. Cæterum aqua ipſa fluuiatilis, aut marina parum eas iuuat, niſi aër quoq; humidus fuerit.* Et rurſus. *Immergit*, inquit, *ſe Cornix refrigerandi gratia, ſiue quod aëre ambiente*

ambiente refrigerato, animalia ipsa calore intus collecto magis caleant, siue propter externum calorem, vt plurimùm enim ante pluuias aër terram ambiens, calidior sit. Vel illud πολλὴ γρέφεται *apud Aratum accipi potest, quasi multum gaudeat Cornix, & saliat, frigiditatis amans, est enim ipsius natura calida.* Verùm, & hanc rationem suprà in Coruo tetigimus.

MEDICA.

A Polychronia Cornicis viuacitate emanasse autumno; quòd in morbis chronicis, & longissimis, vt tradit Plinius, non carnes eius solùm esu vtilissimas putarent antiqui, sed & ad nidum eandem vim extenderent, dum & hunc corpo-
10 ri feliciter ad prolongãdos vitæ dies illini crederent. Huius cerebrum coctũ, & in cibo sumptũ doloribus capitis grauibus, & inueteratis remedio esse [a] Plinius quoque, & Marcellus testantur. Et in cibo sumptum palpebras gignere Plinio dicitur. Kiranides fimum in vino potum dysenteriam sanare tradit. Albos reddendi pilos talem Elluchasem rationem docet. Ventres Cornicum seu Coruorum iugulatorum, & positorum sub fimo recenti tribus diebus imponantur cacabo, & affuso oleo bulliant, & percoquantur, donec quodammodò liquescant, & resoluantur. His pilos quater inungito. Mures araneos fugandi modum Ornithologus recitat huiusmodi. *Cornicem, inquit, occisam tam diu relinquens, donec puteat. Cadauer iam fœtidum expones in locum, vbi mures aranei sunt, conuenient illi ad hanc escam consumendam, qui in domo fuerint, omnes, & ita congregati, vel scopis, vel aliter occidi pote-*
20 *runt, aut capi, vt nuper ex homine quodam polyhistore intellexi.* Alia etiam plura de Cornicis facultatibus adfert Kiranides, quæ vt superstitiosa consultò relinquimus.

Carnis vsus.

Cerebrum.
[a] L.20.c.6.

Fimus.

VSVS IN CIBO.

Cornicis carnibus vesci, vt & cæteris Coruini generis auibus lex diuina prohibebat, nunc tamen in pauperiorum nonnunquàm mensas veniunt, præsertim in Italia. Verùm his qui sanitati suæ consultum cupiunt, è culina procul ableganda est. Nam præterquàm, quòd immunda, ac funesta auis est, certè cadaueribus pasta succi praui est, biliosi, & putidi. Hinc Demetrius Constantinopolitanus Co. ui, aut Cornicis carnem Accipitri dari prohibet. Et rursus *Ac-*
30 *cipiter*, inquit, *edat de Coruo cor, & cerebrum, & iecur, & perparùm de pectoris pulpa, sanguine verò omninò abstineat. Est enim salsus, & pernitiosus Accipitri, vt omnia salsa. Idem in Cornice cauendus est. Vtriusque etiam ossa, & interiora vitabit. Vrunt enim, ac nimiam sitim, & noxam inducunt.*

HIEROGLYPHICA.

Aegyptiorum disciplinâ traditur, in Cornicem vnam incidere inauspicatũ mortalibus omen putari. Quod [a] Aelianus etiam memorat, viduato nempè animali obuiam factis, cælibem solitariamq́; hoc est, tristem, ac necessarijs destitutam adminiculis vitam degendam esse. Hinc etiam Zezes apud Hesiodum, vbi Poe-
40 ta vxorem auspicatò ducendam monet, si ait: *Cornices duas obseruaueris.* Eodem argumento congressum maritalis copulæ legitimum iudicabant, quòd eas inuicem naturali modo quemadmodum homines copulari aiunt. Præterea omne Coruinum genus, raró coire solet, identidemq́; sacrum matrimonij fœdus nulla petulantia, vel improbioris lasciuiæ nequitia labefactare, vti multos legimus, non nisi liberorum quærendorum causa coniunctos à coitu sibi temperasse. Qui quidem modus, & tenor sobriè, ac honestè seruatus in causa fuit, vt per Cornices duas nuptiarum fieret hieroglyphicum. Cæterùm quia in nullo vnquàm vitæ genere concordia magis expetitur, quàm in maritali commercio: Itaq́; hinc Cornix ipsa concordiæ symbolum habetur, cuius rei quamplurima extant veterum numismata, & vulgò Græci, vt Hori interpres Philippus obseruauit, nuptialibus festis ἐκκορηκορώνη clamitare consueuerant,
50 cùm tamen ignorarent, & instituto veteri Cornicem in nuptijs auspicatissimo omine nominari solitã. Animaduertẽdũ autẽ in Græcanica illa succlamatione aliquid desiderari, vt rectè Pierius Valerianus monet, videndumq́; apud Aeschylũ, Danaidibus ita scribi σὺν κόροις καὶ κόραις πὰν τῷ βίῳ ἐκκορεῖ, vbi pro κόραις κορώνας, fortè reponendũ. Id verò nõnulli hortãdi modo pronuntiandum asserunt ἐκκορεῖ κορὰς κορώνας, quod nescio quid esse volebant, quòd cantillatum verecundiam ijs, qui liberis operam dabant, auferret. At hæc si quis vberiùs sibi declarari cupiat ad commentaria Pindari se conferat; Sed vt ad concordiæ hieroglyphicum reuertamur, alitis huius simulachrum sæpè se vidisse Valerianus asserit in Faustinæ Augustæ nummis cum

[a] L.3.c.9.

Nuptiarũ hieroglyphicum.

Concordiæ symbolum.

inſcriptione: CONCORDIA. Eò nimirum Iuuenalis reſpexit, cùm veterem concordiam dixit nido increpitare. Quamuis ſuperiore ætate fuerunt, qui Ciconiam ab hoc ſignari arbitrati ſunt. Sed, quæ in nummis conſpicitur, nihil habet, quòd ad Ciconiæ effigiem referri poſſit. Sed præter hæc, quæ apud Crocolidorum vrbem ſupra ſepulchrum quoddam Cornix in columna ſublata erat, fidelem operam in tabellario munere præſtitam indicabat, Huiuſmodi enim & ſepulchri honos, & columnæ habitus eſt olim Cornici à Marrhe Aegyptiorum rege, vt paulò antè diximus. IVSTVM vitæ ſpatium ab homine feliciter decurſum Aegyptij ſacerdotes hieroglyphicè tunc intelligendum proponebant, cùm Cornicem vita functam figuraſſent. Viuere enim Cornices dicuntur in multos annos, & [b] Lucretius *Cornicum ſæcla vetuſta* dixit. Quòd autem tradiderunt Aegyptij centum eas annos ſuperare, animaduertendum eſt, vt ſuo loco etiam monuimus, de anni huius duratione varias eſſe opiniones, & annos Aegyptiorum quatuor noſtros circumplecti, ratione à Sotheos ortu ſupputata, quatenus ſcilicet, ſuper antibus vnoquoq; anno ſolari ſex horis, integer demum dies vnus, qui apud nos intercalaris habetur, ſingulis quatuor annis apud nos, apud illos integrum, & perfectum annum abſoluit. Quare qui annos ea ferè quingentos viuere dixerunt, haud ita multũ diſcedunt ab Aegyptijs. Neque me præterit Ariſtotelem arbitratum, nullum animal homine diutius viuere præter Elephantum. Quod ſi verum eſt, breuiſſima admodum erit (ſi vt iam viuitur, ſpectes) viuaciſſimorum animalium vita. Cæterùm Aegyptijs ſubſcribũt pleriq; autores minimè contemnendi. Theon tamen in Aratum nouem ætates pro multis accipiendas cẽſet, & eam nouenarij vim eſſe, vt pro multitudine accipiatur. Verùm quocumq; modo ætates illæ intelligendæ ſunt: Illud ad hanc materiam facit, quòd huius viuacitatis ergò prouerbium factum aiunt: *Cornici oculos configere.* quo Cicero, Macrobius, & D. etiam Hieronymus vſi sũt, volentes antiquitati vel ſublatam, vel diminutam authoritatem nouo iuniorum inuento commonſtrare. Porrò Ciceronianum illud: *Inuentus eſt ſcriba quidam Gn. Flauius, qui Cornicum oculos confixerit,* eò ſpectat, vt adinueniſſe Flauium rationem oſtendat, qua legum, ſacrorumq; interpretibus auctoritatem, & exiſtimationem imminueret, cùm eo præcipuè nomine colerentur à rudi populo, quòd faſti penè ſingulis diebus ab eis petendi eſſent, vt ex eius arcanis peritia, cognitioneq; creſcerent, ſuamq; illam ſcientiam magis ac magis populo venditarent. Is uerò cum ſingulis diebus ediſcendos faſtos populo propoſuiſſet, ac publicaſſet, re iam diuulgata peruicit, ut in minori deinceps pretio ſacrorum interpretes haberentur, atque ita conſilia eorum de tuenda exiſtimatione prorſus euertit, Cornicumq; demum oculos confixit, fama per magnam ſibi inuidiam comparata. Sed de hoc prouerbio plura in ſequentibus. Id uerò ad mentis prauitatem attinet, quòd Propertius tangit, ubi cùm de lenæ cuiuſdam uafritie, & impoſturis multa enumeraſſet, tum ut rem omnem uno uerbo concludat, ita ait.

Poſſet & attentos aſtu cæcare maritos
Cornicum immeritas eruit vngue genas.

Id ſumptum eſt ab Ariopago, ubi puer quidam damnatus eſt, quòd Cornicum oculos ſtudioſiùs erueret, pernicioſiſſimæ mentis id ſignum eſſe iudices æſtimantes, quæ multis, ſi adoleuiſſet, malo futura eſſet. Hominem Horus in aſſiduo motu, mentiſq; agitatione uerſantẽ, ita, ut neque dum cibum capit, interquieſcat, per Cornicis pullos ſignificari tradit. At rectiùs per Cornicem, & duos illos pullos ſuos dixerimus. Hęc enim uolans uolantes item pullos aliquãdiù paſcit. Nil uerò magis negotioſum hominem ſignat, quàm & rerum aliarum ſatagere, & nihilo ſerius interim aliquid corporis neceſſitati tribuere. Spei uerò in primis ſymbolum Cornicem gerere uoluerunt, eaque ſignificatione Deæ Spei imaginem ſupra dolium ſedentem finxêre, cauſam eſſe ſuſpicor, quòd Cornix cras ſemper ingeminat, uocem procraſtinantium, & futura ſemper deuorantium.

Vitæ ſpatij hieroglyphicum.
[b] Lib. 5. de nat. rerum.
Anni Aegyptiorum.
Elephantorum vitæ diuturnitas.
Nouenari[us] numerus.
Orat. pro L. Muręna.
Inquieti hierogly.
Spei ſymbolum.

PROVERBIA.

Cornix candida adagij loco dicitur de re rara admodum, ac uiſu inſolita. Cornices enim omnes atras natura fecit. Vtitur hoc lepidè [a] Petrarcha, ubi homini iactanti ſe uxorem duxiſſe nobilem, caſtam, manſuetam, humilem, obſequioſam, piam, candidam, Ratio reſpondet: Mirus auceps, Cornicem candidam reperiſti, uix eſt tamen, qui inueniſſe ſe fuſcã putet. Meminit item [b] Ariſtoph.

Ἀλλ' ὅταν οἰκήσωσι λύκοι πολιαί τε κορῶναι
Ἐν ταυτῷ τὸ μεταξὺ κορίνθου καὶ σικυῶντος.

Id eſt, *Sed quando habitabunt lupi, albæq; Cornices*
In eodem in medio Corinthi, & Sicyonis.

Prouerbij item uim habet illud [c] Heſiodi.

Cornix candida.
[a] Dial. 65.
[b] In Auib.
[c] In operib.

Mn-

Μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεστον καταλείπειν
Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη, idest,
Neque si domum feceris, relinquas imperfectam.
Ne fortè insidens crocitet stridula Cornix.

Quem locum bifariam accipi posse Proclus interpres admonet. Quibusdam enim videtur admonere Poëta, vti quisque domicilium ante hyemem absoluendum curet, ne tum nō habeat, quo frigoris molestiam depellat. hyemem enim Cornicis symbolo, videlicet auis hybernæ indicari. Alij verò ædificium semel institutum, non oportere putant imperfectum relinquere, ne vulgo risui sis, & qui præterierint, obloquantur, carpantq; leuitatem tuam, qui quod cœperis, non absoluas. Eam autem obtrectantium petulantiam per Cornicem voluit indicare Poëta, nempè per auem garrulam, & obstreperam, vt hinc etiam prouerbium Græcis *κρώζειν* ductum sit, Latinis Cornicari. At ipsi Proclo magis probatur, vt *καθολικῶς* accipiamus, vnicuiq; negotio, quòd semel instituerimus, finem idoneum imponendum, vt nihil omninò desideretur, & vbiq; ad perfectionem contendendum esse. Id quò longiùs vocabitur à simplici sermone, hoc venustiùs fiet, & magis prouerbiale. Veluti si quis adhortetur aliquem, ne studia litterarum deserat, sed laudabiliter incœptis summā imponat manū, ne vulgo ludibrio sit, quòd à bene cœptis destiterit. *Cornicum oculos configere*, prouerbium nuperrimè in hieroglyphicis ex occasione partim à nobis expositum est, sed de quo non satis constat, vnde natum sit, an ex apologo quopiam, nunquid ex rei euentu, num ex metaphora. Videtur autem perinde valere, quasi dicas nouo quodam inuento veterum eruditionem obscurari, effici vt superiores nihil scisse, nihil vidisse videantur. Effertur autem per ironiam. Fieri quidem potest, ut Cornicū uiuacitas & concordia huic adagio locum fecerit, vt is videatur Cornicum oculos velle configere, quisquis ea, quæ antiquitas magno consensu approbauit, damnare ac conscindere conetur. Nec admodū absurdum est, si quis in hūc modum accipiat, ut dicatur oculos Cornicum configere, qui perspicacissimis oculatisq; visum adimat, offundatq; tenebras, aut qui rem ipsissimam acu, quod aiūt, tangat, tantus videlicet artifex, vt non solùm scopum, aut auem; verùm & ipsos oculos iaculo feriat. Nec admodum diuersè usurpauit [d] Macrobius, his uerbis: *Et quia his loquendi labyrinthis nos impares fatemur, age Vecti, hortemur Eustathium, vt recepta contraria dispositione, quidquid pro vario cibo dici potest, velit cōmunicare nobiscū, vt suis telis lingua violenta succūbat. & Græcus Græco eripiat hūc plausum, tanquam Cornix Cornici oculos effodiat. Cornix scorpium*, subaudi, rapuit. Quadrat in hos, qui eos, unde tantundem mali uicissim accepturi sint, ut Cornix arrepto scorpio, ab eodem icta perijt, de qua re extat Epigramma Archiæ. Atque in rebus humanis frequenter vsu uenire solet, ut qui cepisse uideatur, ipse captus sit. Quemadmodum & apud Horatium: *Græcia capta ferum Victorem cepit.* Ita Cælius ex Suida & Hesychio, Cornix scorpium. *Parœmia*, inquit, *est in eos, qui tum grauia, tum nocumenti inferentia plurimum toto petunt conatu. Ad Coronidem vsque*, Prouerbiū, quum rei finem significamus. A nauibus translatum putāt, quibus aliquid rostri speciē gerēs addi solet. Corone Græcis uocatur, quicquid ueluti ornamēti gratia rebus perfectis additur. Plutarchus aduersos Stoicos. Ab initio, & ingressu usque ad Coronidem. Ducta metaphora apparet à chori parodo, id est, ab ingressu in fabulis. Iucundius erit, quoties transfertur ad animum, ueluti si quis studiorum coronidem dicat; aut ut egregiè cœptis auream addat coronidem: aut uitæ laudabiliter actæ auream iubeat imponi coronidem, hoc est, mortem piam. Effertur & hoc modo prouerbium *Coronida imponere*, significatq; ultimam rei admouere manum, nec affectum opus, sed prorsus perfectum, & completum esse. Siquidem coronis, præter ea, quæ dicta sunt, etiam notam eam significat, ut alibi ostensum est, quæ in fine libri ponebāt antiqui, unde & adagionis origo esse potest. Hinc illud est Plutarchi elegātissimum in sermone, qui est. An seni administranda republica. *Qui verò*, inquit, *ciuilibus actionibus, & certaminibus innutritum non sinit ad facem, & Coronidem vitæ progredi, prorsum ingratus*. Posset & illud prouerbij loco usurpari non illepidi, quod Athenæus ex Machone recitat. *Sus Cornicem increpat*. Quod quò meliùs intelligatur, eius hic originem ex ipso Machone referre lubet.

Aliquando Calisto cognomine Sus
Probris ac iurgijs rixabatur
Cum sua matre, quam appellabant Cornicem:
Litem eam diremit Gnathæna, quæ interrogata
Quid nam illud esset dissidij, quid aliud dixit, quàm quod
Altera Cornix est, eam vero Sus increpat?

Salsè innuens Cornicem loquacem nempè garrulam & clamosam à Sue sordida & grunnitu molesta reprehendi, quod ridiculum sit, & indignum, ab eo quempiam uitij cuiuspiam insimulari, quo ipse omni scelerum genere sit inquinatissimus, & perditissimus.

Hyemis Symbolū.
Cornicari.
Cornicum oculos configere.
Qui dicatur Cornicū oculos configere.
[d] Lib. 7. Saturnal.
Cornix Scorpium.
Ad Coronidē vsq;.
Coronida imponere.
Sus Cornicem increpat.

EMBLEMATA.

MBLEMA Alciati, quod inscribitur *IN SIMVLACHRVM SPEI.*

Quæ tibi adest volucris? Cornix fidissimus oscen,
Est bene cùm nequeat dicere, dixit erit.

Nimirum quia effert hanc vocem Cras, quæ spem in futurum differri significat. Aliud eiusdem sub titulo: PRVDENS MAGIS, QVAM LOQVAX.

Noctua Cecropijs insignia præstat Athenis,
Inter aues sani Noctua consilij.
Armiferæ meritò obsequijs sacrata Mineruæ est
Garrula quo Cornix cesserat antè loco.

Aliud: CONCORDIA inscriptum, vel CONCORDIAE SYMBOLVM:

Cornicum mira inter se concordia vitæ est,
Inq; vicem nunquam contaminata fides.
Hinc volucres hæc sceptra gerunt, quòd scilicet omnes
Consensu populi stantq; caduntq; Duces:
Quem si de medio tollas, discordia præceps
Aduolat, & secum regia fata trahit.

APOLOGI.

Corui, & Cornicis apologus.

ORNIX, inquit Aesopus, Coruo inuidens, quòd is per auguria hominibus vaticinaretur, & ob id futura prædicere crederetur, conspicata viatores quosdam prætereuntes, in arborem volauit, stansq; valdè crocitauit. Illis verò ad vocem conuersis, & admirantibus, re cognita, quidam inquit: Abeamus heus vos, Cornix enim est, quę crocitauit, & augurium non habet. Fabula significat eodem modo, & homines cum præstantioribus certantes, præterquam quòd non ad æqua perueniunt, risum quoque alijs de se excitare. Videtur autem Aesopus præter aliorum plurium cùm Græcorum, tùm Latinorum sententiam augurij vim Cornici adimere, quòd his, quæ à nobis in capite de Augurio allata sunt, penitus auersatur. Verùm & huic difficultati duplici ratione satisfacimus, & primùm si antiquiores augures Cornicem oscinem cognouisse negemus, secus ac Latini, ac Romani fecerint. Nam quæ ex Hæsiodo, & Arato adferuntur, non ad auspicia, sed ad prognostica, & tempestatum præsagia, quæ quidem naturalia minimeq; superstitiosa esse constat; referenda sunt. Vnde conijcere licet à Romanis primū auguribus oscinum auium numerum augentibus Cornicem additam, augurumq; alitum collegio inauguratam esse, ut quibus nullum superstitionis genus, quod excogitare vlla vnquam ratione potuerunt, omissum fuerit. Altera responsio è fabula petenda est, quæ Cornicem antè quidem auguria hominibus facientem, ob nimiam garrulitatem ab omni Mineruæ offensæ, & infensæ Deæ tutela abdicatam, augurandi simul dotem, aut saltem augurij fidem perdidisse, narrat. Quæ quidem huic apologo conformis est opinio, qui sic habet. Cornix Mineruæ sacrificans, canem inuitauit ad epulas, ille verò ad eam dixit, quid frustra sacrificia absumis. Dea enim adeò te odit, ut ex peculiaribus quoque tibi augurijs fidem sustulerit. Cui Cornix, ob id magis ei sacrificabo, vt reconcilietur mihi. Fabula significat plerosq; ob lucrum non vereri inimicos beneficijs prosequi. Columba in Columbario enutrita fęcunditate superbiebat. Cornix verò ea audita, ait. Sed heus tu, desine hac re gloriari, nam quò plures paris, eò plus męroris accumulas. Fabula, vt ipse Aesopus exponit, significat, ex famulis quoque eos esse infelicissimos, qui in seruitute multos filios faciunt. Apologo autem origo est, ex Cornicis sterilitate, quam suo loco declarauimus. Est & alius, & quidem celebris de Cornicula, & alijs auibus apud Gabriam apologus, qui sic habet:

cornici cur Aesopus augurii ademerit.

Cornix, & Canis.

Cornix, & Columba.

Alienis pennis induta
Gloriabatur Cornicula præstare auibus:
Primum donum Hirundo rapuit,
Post eam omnes, hinc nuda inuenta est.

Confictus est in eos, qui aliorum bonis sese venditant, eaque pro suis impudenter obtrudunt;

quod

quod ne faciamus sapienter monet Horatius eodem planè Cornicis exemplo:

Ne si fortè suas repetitum venerit olim
Rex auium plumas, moueat Cornicula risum
Furtiuis nudata coloribus, &c.

Alius apologus est de Cornice cum Hirundine de pulchritudine contendente. Cui nempè pertinaciùs speciem suam laudanti, respondens Cornix dixit. Sed tua pulchritudo verno tempore floret, meum verò corpus etiam hyeme durat. Fabula significat durationem corporis, decore meliorem esse.

10

FABVLOSA.

CORONIS, alio nomine Arsinoe, Nympha fuit Phlegyæ, vel vt alij tradunt Leucippi filia; quę ex Apolline Aesculapium peperit, eam Coruus sacra Apollini auis quum deprehendisset cum iuuene quodam Aemonio Elati filio, cui Ischydi nomen erat, rem habentem, negotium ad Apollinem detulit. Quare Apollo iratus eam maturo iam partu sagittis interemit, factiq; tandem pęnitēs, quum illam ab inferis nequiret reuocare, dissecto vtero conceptum ex se infantem eduxit, eumq; Aesculapium appellauit, & Chironi Centauro educandum tradidit. Vnde Coronides Aesculapius à matre dicitur, cuius etiam Homerus meminit. Fabulam hanc ex Ouidio posuimus in Coruo, quare eò lectorem ablegamus. Aemelesagoras Atheniensis, referente [a] Antigono Liberali, qui Atticæ descriptionem condidit, negat ad arcem Atheniensium aduolare Cornicem; neque esse ait vllum, qui dicere posset, se id vidisse. Causam verò fabulosam refert. Mineruam Vulcano in matrimonio traditam, cùm eundem cum ipso intrasset lectum euanuisse, Vulcanum in terram concidisse, ac semen profudisse, terram deinde Erichtonium edidisse: huncq; à Minerua enutritum, in cistam inclusum, traditumq; Cecropis filiabus Aglauro, Pandroso, & Hersæ, ut asseruarent, mandatumq; ne cistam ante suum aduentum aperirent, ipsam ad Pellenem abijsse montis apportandi causa, quem propugnaculi loco, ante arcem collocaret, Interim Aglauron, & Pandroson cistam aperuisse, & conspexisse circa Erichtonium duos serpentes. Mineruæ montem ferenti, cui nunc Lycabettus nomen, obuiam factam Cornicem, & renuntiasse detectum esse Erichtonium. Deam hoc audito, mōtem eo loci, ubi nunc est situs, abiecisse, Cornici autem ob malum nuntium dixisse, nefas esse eam in arce intrare. Hanc fabulam [b] Ouidius quoque his uersibus expressit.

Coronidis fabula.

Æsculapius Coronides dictus.

[a] L. de cong. mir. nar.

20

30

Quid fuerim, quid simq; vide, meritumq; require,
Inuenies nocuisse fidem. Nam tempore quodam
Pallas Erichtonium prolem sine matre creatam
Clauserat Actæo tecta de vimine cista,
Virginibusq; tribus gemino de Cecrope natis
Seruandam dederat, sua ne secreta viderent,
Abdita fronde leui densa speculatur ab vlmo,
Quid facerent: commissa duæ sine fraude tuentur
Pandrosos, atque Hersæ timidas vocat vna sorores
Aglauros, nodosq; manu diducit, & intus
Infantemq; vident, apporrectumq; Draconem,
Acta Deæ refero, pro quo mihi gratia talis
Redditur, vt dicar tutela pulsa Mineruæ
Et ponar post noctis auem, mea pœna volucres
Admonuisse potest, ne voce pericula quærant.

[b] 2. Metamorphos.

40

50

DE CORNICE FRVGIVORA.
CAP. III.

CORNICVM species descripturi Frugiuoram primùm in manus sumpsimus, quòd hæc Cornici ita propriè, & absolutè dictæ vndiquaque similis sit, pręterquam rostro: pręterea quia Cornicem uariam, vt & illam ueram antiquorum magnitudine superet.

Ordo.

SYNONIMA.

HANC Cornicis speciem Aristoteles Σπερμολόγον ab esu frugum, alij Σπερματολόγον appellârunt. Latini Græcam vocem vertentes, Cornicem frugiuoram, & Frugilegam dicunt, eò quòd præter aliarum morem frugum tantùm seminio victitet. Graniuoram vocat Longolius. Gallis Freux, detorto vt videtur Bellonio à Latina nomenclatura Frugilega, vocabulo. Quæ verò alia Gallica nomina adfert [a] Bellonius, minimè huic Frugilegæ competunt, sed Gracculo, quem perperam cum Frugilega confundit, vti pòst faciemus palàm. Ea sunt Graye, & Grolle, quas res ipsa à Latina voce (Gracculus) formatas loquitur, præsertim posteriorem. Nam Graye, quod etiam Cornici propriè dictæ commune vocamen est, Germanicæ potiùs appellationi, quæ est Craey videtur debere originem. Hanc auem Albertus quoq; cum Gracculo confundit, hunc in modum, sed sine authore scribens: *Cocix* (quæ vox duplicata litera c, Cuculum sonat) *Latinè appellatur auis, Cornice maior, rostro magno, & albo iuxta caput, vbi nares sunt, & à quibusdam Gracculus appellatur, Germanicè Touch*, pro qua voce Ornithologus Rouch rectè legit: sed facilè agnoscitur de Cornice hac illum loqui. Nam & hanc eodem Bellonio teste Gallicum vulgus Corneille, id est, Cornicem vocat, haud omnino, vt ipse opinatur, malè, generico nimirum nomine, cùm reuera sit ex Cornicum familia, cui voci vniuersali, qui (Sauluage id est, syluatica, aut syluestris potiùs) addunt, meliùs faciunt, & proprio additamento eam ab alijs distinguunt, quòd hæc in agris potissimùm degat, neque in vrbibus circa ædes, aut sterquilinia, cloacasque more Cornicum propriè dictarum versari conspiciatur. Apud Germanos Rouch nominatur, fortè, vt Ornithologus non ineptè coniectat, à rostri scabrioris asperitate, quod huic generi peculiare est. Omne autem scabrum Germani Rouch, vel rauch vocant. Belgæ paulò secus Een Roeck; Angli hisce acceptum ferentes Roock nomen ei indiderunt. Hollandis priuatim dicitur een Koorekraey, quasi Cornix frumentiuora: quoniam in eiusmodi agris degat plurimùm.

[a] *Lib. 6. de Auib. c. 3.* Bellonij error.

Alberti error.

Rouch.

GENVS. DIFFERENTIAE.

CORNICVM indubiè genere est, sed hoc à vulgaribus differens, quòd maior sit, & rostrum non, vt illæ, vndiquaq; atrum, sed albicans obtinuerit, immundis, aut morticinis prorsus contra aliarum morem sibi temperet, frugibus potissimùm contenta: cæteroquin Cornicibus veris similis. Non esse verò Gracculum, vel ex eo manifestum est, quòd Gracculum [a] Aristoteles κολοιὸν vocat, hãc verò separatim Σπερμολόγον. Præterea Gracculus Cornice minor est: Frugilega uerò media inter Coruum, & Cornicem magnitudine. *Gracculus totus niger est*, Frugiuoræ uel rostrũ saltem albescit. Vnde, vt cætera discrimina omittam, apertissimè hallucinatus Bellonius conuincitur, qui has aues easdem ratus non distinxerit, Frugilegam pro Gracculo pictam nobis obtrudens.

[a] *Lib. 9. Histor. ca. 24.* Spermologi, & Gracculi differentiæ.

FORMA. DESCRIPTIO.

DE magnitudine iam dictum est. Color uerò totus excepto rostro, quod albicat, planè niger est, Icon ex Bellonio desumpta est. Nam eiusmodi Cornicem Italia, quod sciam non alit. Iconem habes in sequenti pagina.

VICTVS.

FRVGIBVS maximè inhiat, neque terræ interim lumbricos aspernatur. [a] Polydorus Virgilius hoc auium genus Angliæ maleficum esse tradit, & tamen eò conseruari, quoniam lumbricos, quibus terra illa, quò humidior est, eò magis abundat, deuoret: alioquin quòd ex altera parte multò plus noceat, non modo maturas fruges deuorans, sed cùm nascuntur, rostro semen euellens, sic ut agricolæ necesse habeant per idem tempus,

[a] *Lib. 1. Histor. Angl.*

CORNIX FRVGILEGA.

tempus, locare pueros per arua cum arcubus, quando voce non deterrentur, qui eas abigant. Et quia Ardea solet in earum nidis postea nidulari, itaque eiusmodi infelices aues circa villas nobilium, qui Ardearum aucupatu delectantur, in summis arboribus, quibus villæ ipsæ ventorum flatus vehementiores vitandi causa, circumseptæ sunt, impunè nidos faciunt: atque ita genus durat cum magno agricolarum damno. Quare memoria nostra in principum concilio sancitum est, vt eiusmodi Cornices modis omnibus funditus extinguerentur, constituto etiam pretio illis, qui eas necarent. Hæc scribenti Ioannes Cornelius VVteruuerus Batauus M. D. cuius opera in hac nostra Ornithologia plurimùm usus sum, Cornices hasce narrabat in sua Batauia maximũ similiter damnum agricolis inferre, adeo vt non minus, quàm Angli, summa diligentia, uoce nempe primùm, dein æreí uel ferrei ad hoc munus duntaxat concinnati crepitaculi molesto atque obstrepero sonitu, postremùm coniectis in illas lapidibus fugare eas cogantur.

Bataui quo modo Cornices abigant.

gantur. Plurimos etiam agricolas, quibus vel famuli, vel pueri desint, alio astu ad pellendam eiusmodi pestem vti dicebat: quosdam nempe alatas molas, quæ vento perpetuò circumagũtur, insigni artificio fabricare, quarum continuo, eoq; molesto sonitu pauorẽ auibus incutiant, accessumque earum ad agros prohibeant: alios verò laruas, seu terriculamenta, μορμολυκεῖα, Græci uocant, Itali Sporacchios, per agros vbiq; collocare, & rustico habitu induere: quas illæ rusticos esse suspicantes, ab agris eorum abstinent.

DE CORNICE CINEREA. Cap. IIII.

10

SYNONIMA.

QVAM pro tertia Cornicum specie describimus, Σποδοειδὴς κορώνη rectè à quibusdam Germanis Grecè dicitur, quasi visu cinerea, vt Plinius loquitur, seu cineris speciem gerens: quo sensu alibi cinericeam terram, vel rufam, id est, cinerei coloris appellat; & Aristoteli σποδοειδὲς χρῶμα color est uisu cinereus, seu color cinereus, vt Plinius habet, vel vt alijs placet, color ex cinereo albicans. Eodem modo istæc auis Cornix cinerea Latinè uocari potest. Turnerus meo quidem iudicio parum rectè marinam appellat. Quamuis enim circa littora quandoque degat, non potuit tamen ex tam leui ratione marinam uocare; quoniam & primum genus eadem loca incolit, quã nemo tamen idcirco marinam dixerit: uerùm rectè quibusdam hybernam dici addidit. Galli tamen indifferenter, sed sine ratione, & ulla authoritate teste Bellonio, marinam Cornicem etiam nominant: cùm alioqui Cornix marina, ut suo loco, Deo dante, patebit aliquando, ab hac toto, quod aiunt, cęlo discrepet. Qui uerò Cornicem uariam nuncupant, ij à Belgis, quibus Bontekraey dicitur, nomenclaturam mihi detorsisse uidentur; si quidem bont, ut audio, Belgis uarium, & Craey Cornicem significat: quod sanè nomen aui à coloris uarietate, qua potissimùm ab alijs Cornicibus distinguitur, inditum est, partim uidelicet cinereæ, partim nigræ. In superiori Germania Schiltkrae, & Nabelkrae dicitur; Italis Mulacchia, & Munacchia, sed rectiùs fortè Monacchia ab æmulo monachicæ uestis colore, albo scilicet, & nigro: Gallis Corneille Emantelee, non autem Corneille Sauage, ut Ornithologus existimat. Belgis item een VVinterkraey, hoc est, Cornix hyemalis, seu hyemis nuncia: vnde apud eos, vti etiam apud VVestphalos tritum sermone prouerbium est, vna Cornix non facit hyemem: cui illud Græcorum respondet, *vna Hirundo non facit ver.*

An marina dicenda.

20

Bontecraey

Schiltkrae.

30

GENVS, DIFFERENTIAE.

HANC Cornicem tertium Cornicum genus facimus, cùm ob uocem cum alijs communem, tùm quia in eisdem locis, in quibus primum genus hyemali tempore degat, ac uelut semper socia sit, eisdemq; quibus illa uictitet. Spermologo minor est, & coloris uarietate à nigra facillimè dignoscitur.

40

FORMA.

MAGNITVDO huic Cornici cum nigra Cornice æqualis est. Caput, collum inferius, mentum, rostrum, alæ, cauda, crura, admodum nigra, qui tamen color in mento, rostro, atque illa parte, quæ supra stomachum est, tanquam setis quibusdam tecta multò intensior est. Dorsum totum, collum superius, alarum latera, nares & totus ferè uenter cinerea, unde Emantelee Gallis teste Bellonio, qui optimè eam descripsit, appellatur. Ornithologus totum collum, & alarum latera perperam nigra esse scripsit. Icon proximâ paginâ sequitur.

Magnitudo.
Color.

50

LOCVS.

LOCVS.

LTOS Montes tempore æſtiuo incolit, in quibus ſoboli qropagandæ incũbere ex eo colligi poteſt, quòd nullibi in planis nidulari reperiatur. Numeratur verò inter migratorias volucres, quæ ſcilicet ſub autumni finem ad plana deſcendit, ibiq; totam pòſt hyemem propè oppida, & pagos velut inter homines degit. Albertus in ſuperiori Germania meridiem verſus hanc Cornicem nullo anni tempore recedere teſtatur, & cauſam in puriorem aërem reijcit, & in altiora loca: verùm quamuis in Germania inferiori vtpotè apud Belgas loca aquis omnia ſcateant, quorum vaporibus per hyemem temperari eorum aërem (cuius cauſa ad eos aduolare credit) & in ſuperiori Germania aërem puriſſimum, locaq; peralta concedamus: ideone ibi perennent? Quin potiùs Italiæ locis, quæ ea Germaniæ parte multò altiora ſunt, aëreq; fruuntur longè temperatiori, atque puriori, degunt? Cùm itaque neque hîc reperiantur, aliam planè rationem aſſignare Albertus debebat. Quare doctiſſimi Bellonij opinio potior mihi, ac verior videtur, qui ad plana deſcendere eas aues voluit, quoniam ob intolerabilem frigoris ſæuitiam, quæ hyemali tempore haud dubiò in eiuſmodi locis viget, ea deſerere cogantur. Cui ſi placet, rupium aſperitates, & continuas ferè niues adde. Præterea in Heluetia nunquam, vt audio, nidulari, ſed aliò migrare conſpiciuntur.

Alberti error.

Cur ad plana deſcendant.

VICTVS.

ORNIX cinerea eadem qua Cornix nigra, victus ratione vtitur. Eſt enim etiam pamphaga. Quadrupedum, hominum infeliciter mortuorũ, & in crucem ſublatorum, denique & piſcium carnes affectat: neque à lacticinijs etiã abſtinet, quorum cauſa caſas agricolarum quandoq; inuadit. In fruges pariter, vermeſque, & omne inſectorum genus ſæuit. Ornithologus in diſſectæ auis ventre quaſdas quiſquilias, cortices granorum, ſubſtantiamq; quandam albam pinguem, ex eiſdem fortè granis concretam, & lapillos inuenit.

VSVS.

IN nido huiuſce Cornicis herbam, vel radicem inueniri tradunt, quæ geſtantem reddat inuiſibilem: ſed penes illos fides eſto; mihi id nũquàm perſuaſerint. Ornithologus auem hanc in inferiori Germania in cibum admitti ait, ſed id de plebecula ac ruſticis, vt ab ipſis Batauis habeo, intelligendum eſt. Bononiæ etiam in foro venditur. Quid verò de carne dicam, non habeo, niſi quòd tetrum odorem ſpiret.

DE CORNICE CAERVLEA. Cap. V.

ANC auem, cuius picturam hoc loco exhibemus, quoniam Cornix appelletur, Cornicibus, quamuis planè ignoremus, num ex harum genere ſit, adiunximus. Ornithologus, ex quo & deſcriptionem, & iconẽ mutuati ſumus, de hac aue in hæc verba ſcribit. Cornix cærulea, cuius iconem Io. Kentmannus, hiſtoriam verò Ge. Fabritius miſerunt è Miſnia, auis eſt planè ſylueſtris, & immanſueta, à Miſenis ein Vvilde Holzkrae, ab alijs Galgenregel, vel Halckregel appellatur. Trans Albim in ſaltu Luchouiano, & in ſyluis finitimis reperitur: verſatur in locis non frequentatatis. Nidum, vt Vpupa ex oleto conſtruit: & præter cætera à proiectis cadaueribus victitat. A calore quidam nominant ein Teutſchen Pappagey, id eſt, Pſittacum Germanicum. Deportatur hinc in alias nationes, nulla alia commendatione quàm coloris. Hæc G. Fabritius. Roſtrum, vt pictura oſtendit, nigrum eſt: crura fuſca, & pro portione corporis parua. Cæruleo colore paſſim nitet, in capite, alis, cauda, circa orrhopygium, & tota parte ſupina: alibi ſynceriore, alibi admixto viridi. Dorſi, & colli proni color fuſcus eſt: maiores alarum pennæ nigræ. Quærendum ad hæc ſit Pica illa ſylueſtris, quam Eberus, & Peucerus Germanicè vocant Heidenelſter; Krigelſter. Hæc itaque Ornithologus. Iconem ſubſequenti pagina habebis.

In Paralip. Galgéregel

Roſtrũ color.

CORNIX CERVLEA ORNITHOLOGI.

DE GRACCVLIS IN GENERE. Cap. VI.

POST Cornices nobis sese Gracculi offerunt, idque merito iure, cùm sub Coruino genere eos Aristoteles enumeret. Vnde Crescentiensis Coruum, & Gracculum eiusdem generis esse dixit. Verùm cùm de voce (Gracculus) inter recẽtiores minimè conueniat, nunquid generalis, an potiùs particularis sit, itaq; ante omnia eiusmodi altercationem firmis, ac validis rationibus conciliandã, quantũ materia permittet, iudicamus.

Recentioribus antiqui dubiò procul errandi occaſionẽ præbuerunt, quòd in deſcribendis rebus paſſim obuijs negligẽtiores tempus perdere nollent. Sic Theophraſtus, & Dioſcor. in deſcriptione plantarũ, quæ ſuo tẽpore vulgares erant, breuiores quàm par erat, in cauſa fuerunt, quòd in multarũ cognitionem deuenire nequeamus. Credebant enim antiqui ſatisfeciſſe ſeſe poſteritati, ſi ſingularia tãtummodò quædam, ac peculiaria de eiuſmodi rerum tritarũ natura memoriæ conſecrarent. Idẽ certè vſu venit in Gracculis, quos κολοιὸς. [a] Ariſtot. generali voce appellauit. Siquidẽ Theodorus Gaza vir alioquin doctiſs. & illius interpres pro κολοιος Monedulã vertens, & Gracculum Monedulæ ſpeciem primam faciens, inſigniter lapſus eſt: Nàm contrà Monedulam Gracculi ſpeciem, eamque ſecundam facere debebat, vt rectè meo iuditio Ornithologus, alijque viri eruditiſſimi [b] Plinium, vbi de Iynge loquitur, ex Ariſtotele Gracculos pro κολοιὸς traducentem ſequuti faciunt: Plinij autem verba ſunt: *immenſa alioqui finitimo Inſubrium tractu examina Gracculorum, Monedularumq́, cui ſoli aui furacitas auri, argentiq́, præcipuè mira eſt.* Quis obſecro non videat Plinium hîc Gracculos, & Monedulas ſpecie diſtinguere? Genere verò quis dicat, cùm nominatis primùm vtriſq; ſimul, mox ſubiungat in ſingulari, *cui auium ſoli*, &c.? Examinauit quidem iſtæc verba doctiſſimus [c] Bellonius: ſed quàm benè ex ijs Gracculum, & Monedulam planè diuerſas aues eſſe concludat, ipſe viderit. Etſi enim Plinius eas, vt dixi, ſpecie primùm diſtinguat, non ergo Gracculum à Monedula diuerſum facit, ſed alias quoq; Gracculorum ſpecies in ea plaga dari dicere voluit. Quodſi itaque exactiùs, & ad trutinam ea examinaſſet Bellonius, non nobis Spermologum Cornicem pro Gracculo obtruſiſſet. Sed iam alias æquiuocationes proſequamur:

[a] Li. 9. Hi. c. 24.

Gazæ error.

[b] Lib. 10. c. 29.

Bellonij error.

[c] L. 6. de Auib. c. 3.

Puſillos homines κολοιὸς dici cõſueuiſſe in Ariſtophane ſeſe obſeruaſſe Cælius tradit, illius hanc rationem aſſignãs, quia auis hæc minutula ſit, & pennis fermè tantummodò conſtet. Heſychius Spermologum κολοιώδης ζῶον interpretatur, quem fortè Bellonius ſequutus fuerit; ſed de hac re ſuprà. Rurſus apud Tzetzen legimus, κολοιος ἐςὶν ἡ μικροτέρα κορώνη. Auienus Arati interpres κολοιὸς Coruos alibi interpretatur, & apud Albertum legitur Coruus, vbi Ariſtoteles habet κόλοιος. Heſychins pro σκῶπες Gracculos interpretatur, vel genus ſaltationis: Sed Scops auis nocturna eſt ridicula ad imitationem nata, vt ſuo loco docuimus, & ſaltationem ſignificat, Gracculum minimè, qui alioquin ludicra etiam auis eſt. Κολιὸς etiam apud Ariſtotelem auis eſt, pro qua κολεός, alibi κολεὸς habent eius exemplaria, Gaza, vt ſuo loco dicemus, perperam Galgulum vertit. Alibi apud Ariſtotelem κολεάς, & κολοιος legi pro eadem aue tradunt, verùm haud ſcio, quam verè. Porrò [d] Iulius Scaliger Picum varium ridiculè Gracculũ dici ſcribit. Κολοιὸς item Heſychio piſcis eſt marinus, & Cælius Colias piſces Theodoro Monedulas dici ait. Hinc Bellonius Κολίας, inquit, piſcis ab eiuſdem nominis aue dictus eſt, quam Galli vocant vn Gay, quòd latera Coliæ auis multis coloribus variegata conſpiciatur. Verùm bene perſpicio Bellonium per Coliam auem genus illud Picæ intelligere, quòd nos Garrulũ ſuo pòſt loco appellabimus, cùm tamen, quod ſciam, nulla auis Græcè κολιας dicatur, κολοιος verò Gracculus ſit, Pica neutiquam. Vbicumq; autem, quod obiter dictum eſto, Gracculum piſcem Galeni interpretes verterunt, Coracinus dici, & intelligi debet, vt Bellonius etiam admonet. Habet deniq; Gracculus in artificialibus ſua ſignificata. Laërtius enim Gracculum enumerat inter Diogenis Cynici ſcripta: & Heſychius Colophonem Gracculum quandoq; dici author eſt, quoniam, vt arbitror, ſummis ædium faſtigijs iſtæc auis imponi ſoleat, veluti admonens iuxta Heſiodum Cornicem, vt homines ſibi nidos componant; neque enim ſemper æſtatem fore.

Puſilli Gracculi dicti.

[d] Exer. 132

Gracculus ſcriptum Diog.

SYNONIMA.

Anapha. Orab.

HEBRAICAM vocem אנאפה anapha Gracculum nonnulli interpretãtur. Orab omni Coruino generi competit. Κολοιὸς generatim Gracculum, vt diximus, ſignificat: Apud Syluaticum Celes, aliàs Celtos, vt Ornithologus conijcit, id eſt, Strigulus auis. Gracculos vulgò Ciagulas dici Niphus Italus tradit; alioquin Tatula dicitur, ſeu Taccola, quod tamen poſtremum nomen Coraciæ peculiare eſt: quibuſdam Cutta, & Pola, fortè à pullo, ſeu nigro colore, vt Ornithologus exiſtimat: Hiſpanis Graio, vel Graia: Gallis Chucas, vel Choca, Chouette, & Gay, vt habet Bellonius, ſed cùm latera huius auis multis coloribus variegata eſſe dicat, nomen id non Gracculis, ſed Picæ Glandariæ conuenire poteſt: Sabaudis Chue, ni fallor, à voce: Germani Tul, Dole: Saxonibus Aelke, vel Kaeyke: Hollandis, & Zelandis, necnon & Friſijs à voce Ka, vel Kauu, vel Chau: circa Roſtochium Vuachtel, quod nomen alij omnes Coturnici propriè tribuunt: quibuſdam Tahe, Talche Dale, Dol: Flandris Gaey, & Hanneken: Illyrijs Kauuka, Turcis Tſchauka; Polonis Zegzolka: Anglis à Caddo, à Chogh, à Ka.

Verùm

Verùm annotandum est pleraq; istæc synonima secundæ Gracculorum speciei potissimùm conuenire, etsi tamen omnibus aliquo pacto communia dici possint, quoniam nempè à voce omnibus communi detorta sint. Cæterùm Gracculi primitiuum Gracchus est: & quanquàm multi per c simplex vtramq; vocem scribant, multi tamen ex eruditis c duplicant, quos sequi placuit, cùm quia ab hac aue Graccho cognomen factum cognoscerem, vt pòst dicetur, tum etiam, vt produci primam semper syllabam, ita certiùs sit, etsi tamen per simplex c etiam producatur, vt ex his Martialis versibus constat, modò impressoris non sit mendum: ait autem:

Quædam me cupit inuide Procille
Toto candidior puella Cycno,
Argento, niue, lilio, ligustro.
10 *Sed quandam volo nocte nigriorem,*
Formica, pice, Gracculo, cicada.

Festus Gracculos ab oris sono vocatos uoluit, cuius uerbis Grapaldus subscribens, primæ nominis syllabæ vocem correspondentem edere addidit. Alibi tamen idem Festus Gracculos à gerendo dici scripsit, quoniam iacta segetum semina plurimum gerant, uel quòd ex olivetis cubitum sese recipientes binas baccas pedibus, ore uerò tertiam ferant.[a] Varro uerò dictos conijcit, quòd gregatim uolent; sed hæc etymologia [b] Quintiliano improbatur, cùm ait: *Cui non post Varronem sit venia qui Gracculos, quia gregatim volent, dictos Ciceroni persuadere voluit, cùm manifestum sit ex vocibus auium duci.* Alij deniq;, teste Perotto, etymum à corporis gracilitate, neque fortè absq; ratione deducunt, cùm tota ferè auis plumis constare tantummodò videatur.

[a] L. 4. de lingua lat.
[b] L. 1. instit. Orat.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

OMMVNIS Alberti, & Gazæ interpretatio uerborum Aristotelis de Gracculorum generibus, tria duntaxat constituit, duo nempè fissipeda, tertium palmipes: cùm tamen Aristoteles disertissimis uerbis quatuor genera reperiri scripserit, tria uidelicet, quibus pedes fissi sint, quartum palmipes. Verba eius, fidei conciliandę causa huc adijcimus. Κολοιῶν δὲ, inquit, ἐστὶν εἴδη τρία· ἓν μὲν ὁ κορακίας, οὗτος ὅσον κορώνη, φοινικόρυγχος. ἄλλος ὁ λύκος καλούμενος. ἔτι δὲ μικρὸς, ὁ βωμολόχος. ἔτι δὲ καὶ ἄλλο τι γένος κολοιῶν περὶ τὴν Λυδίαν καὶ Φρυγίαν, ὃ στεγανόπουν ἐστί. Hoc est, *Gracculorum sunt tria genera: vnum quod Coracias vocatur, magnitudine quanta Cornix, rostro pumiceo: alterum lupus cognominatum: Est & paruum, scurra dictum. Est verò & aliud genus Gracculorum, Lydiæ, & Phrygiæ familiare, idq; palmipes.* Ibi enim Albertus, & Gaza hæc uerba ἔτι δὲ omiserunt: quæ si legamus, ut certè debemus, Gracculus ille paruus ὁ βωμολόγος nempe, alius fuerit quàm λύκος, cum quo ab illis confunditur. Sed fortè ridiculus cuipiam uidear, cùm quatuor genera ego assignem, Aristoteles tria tantùm apertè esse dicat. Verùm huic responsum esto; Aristotelem quartum illud genus, quod pòst subiungit, palmipes nempè, ceu toto genere à tribus prioribus diuersissimum, inter ea neutiquam enumerasse, ideoq; traditis illis postmodũ subiunxisse, ne quis auem palmipedem eiusdem nominis cum ijs confunderet. Constabit igitur quatuor genera Gracculorum Aristoteli cognita fuisse, primùm, quod Coracias uocetur, alterum Lupus, tertium 40 Scurra, quartum Palmipes, Lydiæ, & Phrygiæ familiare. Quare dupliciter hallucinatus fuisse Gaza conuincitur, primùm, quòd uerba illa ἔτι δὲ præterierit, secundùm quia Monedulam genus faciat, & Gracculum primam eius speciem, ut suprà diximus, cùm contrà Monedulam speciem, eamq; secundam, eandem nempè cum Lupo facere debuerat, quam si κατ' ἐξοχὴν Gracculum uocare placet, non improbabo. Quæ enim de Gracculis in genere ab antiquis traduntur, huic potiùs, quàm Coraciæ, seu Gracculo Gazæ, & quàm Scurræ conueniunt: & Grę ci etiam κολοιὸν nonnunquam pro secunda specie priuatim ponunt, ut apud Constantinum Cæsarem in primis uidere est. Cæterùm in assignandis singularum specierum differentijs negligẽtior Aristoteles, Coraciam Cornicis magnitudine esse, & rostro puniceo dixit, quòd rutilum, 50 & rotundum perperam Gaza trãstulit. Lupo peculiares notas nullas ascripsit, quòd fortè ideò fecerit, quoniam hæc species omnium notissima est, & ubiuis obuia. Omnes enim eruditiores uno ore Monedulam esse consentiunt. Tertium genus ab Lupo distinguit corporis breuitate, utpotè quòd Gracculorum omnium minimum sit: sed hocce genus conspicere mihi necdum contigit: apud Ornithologũ tamen tria in Rhœtia Gracculorum genera agnosci lego, quorum nullum palmipes sit: unum nempè Tulla uoce apud Germanos omnibus Gracculis communi capite cæruleo; alterum Beena à Rhœtis Germanicè loquẽtibus dictum, hoc Monedulam esse; Tertium deniq; Germanicè Taha, Italico uerò sermone, quo Rhœti uturtur, Zorl pedibus, & rostris rutilis, in locis syluestribus: hoc Ornithologus cum eo, quòd in Bauaria

Gazæ error.

Tria Graculorũ genera in Rhœtia. Tulla. Beena. Taha. Zorl.

Steintahen. ria Steintahen uocatur, id est, Gracculus saxatilis, idem esse existimat: id meo iudicio cũ Coracia Aristotelis idem fuerit, quæ altissimas pariter alpes in Italia, maximè Florentiam uersus incolit. Nec alia fortè auis Cornix Cornubiæ Anglorum ab ista fuerit. Quod si modò Rhœtorum Tulla Beenà & Tahà minor sit, quam notam tertio generi Aristoteles assignauit, tria ibi Gracculorum genera ab Aristotele recensita reperiri concludendum esset. Quartum genus, quòd Aristoteli anonimon est & palpimes, Turnerus & sequuti eum alij Phalacrocoracẽ Plinij esse suspicantur, sed meo iudicio plurimùm hallucinantur. Phalacrocorax enim Coruus est, & Gracculis multò maior: uerùm super hac re suo aliquando loco, Deo dante, disceptabimus. Cæterùm aliud quoddam Gracculorum genus à quatuor iam dictis generibus lõgè diuersum reperitur, cuius iconem pòst pro Monedula altera exhibebimus, torquatum nempe. Hoc fortè illud fuerit, quòd Ornithologus in quibusdam Heluetiæ locis dari refert, ac maximè circa Tugium, albo circulo ceù torque collum ambiente distinctum, cętera alijs simillimũ: sed se nihil de eo certi habere: An idem id etiam fuerit cum eo, quòd Hesychius, & Varinus στεφάνιων uocant? Ornithologus Caryocatacten, seu Nucifragam Gracculorum potiùs, quàm Merularum spetiem esse iudicat; mihi inter has numeranda rationibus suo loco adducendis innixo uidetur.

Cornix Cornubiæ.

Gracculus palmipes quis.

Turneri error.

VOX.

[a] L.5.c.15.

GRACCVLI suam etiam propriam vocem obtinent. [a] Pollux enim Cornices κρώζειν, Gracculos κολοιᾶν, & κλώζειν dixit: sed postremam hanc vocem alij Gallinaceo generi etiam tribuunt, cui tamen teste Plutarcho κλώσμος potiùs cõpetit. Κλώζειν verò Hesychio est τὸ ἐκβαλεῖν ἐκ τῶν θέατρων, id est, explodere ex theatro, sono scilicet quodam, qui fit lingua ad palatum allisa. Varinus verò κλώζειν, sono aliquo illudere significare scribit, à Gracculorum scilicet voce. Itaque frigulare Gracculos à Philomelæ authore ineptè fortè scriptum fuerit. Κραγέται apud Pindarum Gracculorum epitheton est, & à voce eorum detortum creditur; verùm haud scio, quàm rectè. Optimè enim Cornicis uoci, quæ per onomathopœiam Belgis Craey dicitur, respondet. Nam Gracculi ab [b] Homero quoque dicuntur οὖλον κεκληγοντες.

[b] Iliad. P.

VICTVS. COITVS.

[a] Lib.10.c.29.
[b] Lib.3.de Ani.c.12.

PRAETER segetes locustis etiam Gracculos vesci cùm ex [a] Plinio, tùm ex [b] Aeliano colligitur, qui à Lemni insulæ incolis has aues coli solitas tradunt, quoniam aduerso volatu occurrerent locustarum exitio. Albertus Gracculos à cadaueribus abstinere scribit. Hieronymus Tragus carnem, & glandes amare dixit: sed ego nihil tale vnquam intellexi.

Verno tempore ad coitum excitantur. Christophorus Encelius inter alias aues, quas ore coire, idque verno tempore nugatur, Gracculos etiam enumerat, sed hãc amentiam aliàs refutauimus.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

[a] L.9.Hist.c.1.

AELIANVS Gracculum cum Gauia amicitias exercere prodidit, & [a] Aristoteles Noctuam, & Cornicem inuicem pugnare: sed hîc indocti eius interpretes, & qui eos sequuti sunt, aliàs Noctuam, & Monedulam, alias Monedulam, & Bubonem, aliàs Nicedulam, vel Incendulam, & Bubonem dissidere scribentes, Gracculum, seu Monedulam cum Cornice confundunt è Græco, vel Arabico transferẽtes, vt cum Noctua Bubonem. Librarij etiam Monedulam in Nicedulam peruertere facilè potuerunt. *Pugnant* etiam teste eodem Aristotele *cum Aquila Monedula, Pica, Cornix, & eiusmodi Aues aliæ. Aquila enim deuorat eas.* Homerus sub Hectoris, & Aeneæ fortissimorũ Heroum, & Græcos naturali odio prosequentium exemplo Accipitres Gracculis infensissimos hostes esse innuit; cùm canit:

Τῶν δ' ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται, ἠὲ κολοιῶν
Οὖλον κεκλήγοντες ὅτε προΐδωσιν ἰόντα
Κίρκον, ὅ τε σμικρῇσι φόνον φέρει ὀρνίθεσσιν, id est,
Horum autem sicut Sturnorum, aut Gracculorum agmen venit,
Acutè vociferantes, quando vident accedentem
Circum (Accipitrem) qui paruis cædem adfert auibus.

MORES. INGENIVM.

GRACCVLOS minimè solitarias, sed gregales aues esse ex vulgari hacce paræmia manifestum est, *semper Gracculus assidet Gracculo*: Quam societatem in singularem quendam inter se amorem authores reijciunt, quem magnum adeò esse volunt, vt in vitæ discrimen, vt pòst dicetur, eos quandoq; deducat. *Non sunt*, inquit[a] Varro, *solitaria natura, vt Aquilæ, sed vt homines & apes: at non idem faciunt Gracculi, & Apes, quod his societas operis, & ædificiorum, quod illic non est*: quasi diceret Gracculos esse ἀγελαῖος, non autem πολιτικὸς, ut sunt apes. Ἀγελαια verò animalia[b] Cicero congregata, & congregabilia appellat: Gaza gregatilia, & gregalia interpretatur, & D.[c] Augustinus Gracculos aues congreges nominat: Ad hunc sensum à[d] Plutarcho ἡ φιλία dicitur συννομον ζῶον esse οὐκ ἀγελαῖον, οὐδὲ κολοιωδὲς. Varronis locum alibi etiam[e] Cicero periphrasticè exponere videtur, cùm ait: *quod si etiam bestiæ multa faciunt duce sua quæq; natura, partim indulgenter, vel cum labore, vt in gignendo, vel educando: vt perfacilè appareat, illud quiddam ijs propositum, non voluptatem? partim cursu, & peragratione lætantur? congregatione aliæ cœtum quodammodò ciuitatis imitantur*. Verùm gregalia animalia non tantùm Gracculi suut, sed moribus placidis etiam, vt vel ex solo corporis colore doctissimus quidam nostri æui poëta colligit, inquiens:

Dignoscitur de tergoris coloribus,
Quodcumq; viuit mite, seu ferum pecus,
Candore Cygnus, atritate Gracculus
Leo fluentem barbarus crispat iubam.

De maribus Gracculis tradit ex Aristotele[f] Athenæus, mortis potiùs subire discrimina, quàm coniuges suas derelinquant: quinimò coniugum altero mortuo, alterum, dolorem mortis perpetua viduitate testari: sed nos in ijs, quæ extant, Aristotelis nihil tale licet diù quæsitũ reperimus. Contrà Gracculorũ nimia loquacitas, ob quam passim apud quoslibet scriptores pessimè audiunt, hanc laudẽ turpiter contaminat: *Loquacissimum enim genus est, & vocibus importunum*, inquit[g] Isidorus, quorũ vox videlicet nihil habeat oblectationis, sed veluti Cuculi perpetuò eadem repetita audientium aures planè offendat, & nauseã moueat. Sunt verò ita maximè obstreperi coitus tempore, & dum pullos enutriunt, necnon etiam à vini potu, teste Plinio, in quo ipsis mira lasciuia est. Verùm nunquid quòd iam dicturus sum, Gracculis vitio, an potiùs laudi vertendum sit, alij iudicent, mihi id dixisse tantùm sufficiet. Est autem illud, quod cùm auiũ genus omne manu retentum oculos petere soleat, gregatilibus maximè, ac inter illas Gracculis id peculiare sit, cuius causam inquirens Nicolaus Leonicus ita scribit. *Cur pleraq; altium è manibus hominum oculos potissimùm appetere solent? An quòd clari perfulgentesq; existunt oculi, & benè mobiles; huiusmodi autem aues res ad se trahere, & allicere natæ sunt. Nam & commotum etiam circà rostra frequenter digitum appetere, & scalpere solent volucres? An magis, quia oculis absoluta adest speculorum vis, adeò vt tàm parua pupilla totam ex aduerso stantis reddat imaginem? Alites igitur, quia effigiem in ijs cernunt suam, velut ad cognita desideria tendere cupientes illos appetere verisimile est.* Quod verò ad ingenium Gracculorum attinet, nõ videntur planè disciplinæ expertes, quinimò, præterquàm quod facilè domantur, & cicurantur, adeò vt è caueis emissi sponte sua eas repetãt, sermonem humanum, si pulli adhuc doceantur, imitari referunt. Cuius rei[h] Ioan. Bruyerus Campegius Gallus testis est, qui in Gallia à tonstrinis Gracculos in caueis educari, & humanas voces reddere edoceri tradit. Tempus verò, quò non Gracculi tantùm, sed reliquæ aues omnes, eiusmodi disciplinæ aptæ, edoceri debeant, Albertus, & author, quisquis ille sit, de natura rerum matutinum, suboriente scilicet Sole commendant, quòd tunc citius verba capiant, & tenaciùs memoriæ mandent. Dicuntur præterea quibusdam Gracculi aues vafræ, & callidæ: vnde fortè non ita mirum videri debeat, quòd sermoni humano assuescant, maximè verò cùm linguam habeant latiusculam. Sed fortè eiusmodi Gracculorum institutio veteribus etiam ex vsu fuerit. Cur enim paxillos ipsis in parietibus domi suæ faciebant, quibus insisterent? quod[i] Aristophanes etiam meminit, cùm ait: ὁ δ᾽ ὥσπερ κολοιὸς αὐτῷ παττάλῳ, ἐνέκρεων εἰς τὸν τοῖχον ἦτ᾽ ἐξίλλετο.

Marginal notes: [a] L. 3. de re rust. [b] L. 5. quæst. Tuscul. & 2. Offic. [c] Lib. 2. de Ciuit. Dei. [d] Lib. περὶ πολυφ. [e] Lib. 2. de Finib. [f] Lib. 9. Garrulitas. [g] Lib. 12. Orig. c. 7. Ingenium. [h] Lib. 15. c. 78. de re cibar. [i] In Vespis.

CAPIENDI, ET FVGANDI RATIO.

Aſtus.

RACCVLI cùm aues ſint peraſtutæ, difficulter admodum capiuntur. Hinc Clearchus apud Athenæum non ſimpliciter aſtutos, ſed Coturnicibus etiam aſtutiores dixit. Capiuntur tamen, atque uarijs modis. Oppianus talem aduerſus eos venationem inſtitui tradit. *Virga oblonga*, inquit, *terræ infigitur, cui laqueus ad funiculum additur, & in medio* ὕσπληγξ, *quæ circumactu ſuo vimina vtrinq; ſita cõtegat. In ſumma virga bacca imponitur, cui è regione laqueus pendet, quem vbi cõtigêre Gracculi,* ὕσπληγξ *delabitur, & virga erecta laqueus ita attrahitur, vt auium ceruices inhæreant.* Eodem modo Picas capere poſſimus. Idem Oppianus alium dolum, quì Gracculos capias, docuit, qui talis eſt; Vas (ἄγγος, κρατὴρ habet Athenæus) *oleo plenum eo in loco exponitur, vbi cõſpiciatur à Gracculis. Illi enim ſuas imagines in vaſe intuiti, aliosq; Gracculos eſſe rati in oleum deuolant, & licet ſtatim etiam reſiliant, madidi tamen oleo ita pennis & membris omnibus grauantur, vt auolare nequeant, eoq; ſtatim in loco comprehenduntur.* Penè eadem legere eſt apud [a] Athenæum, & [b] Aelianum, quorum uerba breuitatis cauſa ſponte prætereo, & lectorem ad ea remitto, hoc tantùmmodò obiter admonens Gracculos tam perditè ſeſe mutuò amare, vt amor eos ita capiendos præbeat, vt Ioãnes Tzetzes hiſce verſibus etiam innuit, inquiens.

[a] L.9.Deip. [b] L.4.de Anim.c.30.

Οἱ κολοιοὶ φιλάλληλοι, καὶ τῶν ψαρῶν τὸ γένος,
Ὡς ἅπερ ἐχέεις ἔλαιον ἔν τινι λεκανίσκῃ,
Πρὸς τὴν σκιὰν τὴν ἑαυτῶν τοὺς κολοιοὺς κρατήσης
Ναρκίσσους λάκωνας ὄντας, τῶν φιλοσκίων. id eſt.
Gracculi ſe mutuò amant, atque Pſarorum genus,
Vt ſiquidem fundas oleum in aliqua ollula,
Ad vmbram ſuam Gracculos detinebis,
Seu narciſſos alios Laconas exiſtentes, quòd ament vmbras.

Alij verò ad decipiendos Gracculos longè alio aſtu vtuntur. Quoſdam enim eorum pelle exuunt, pelles verò ſtramine implent, & ita concinnant, vt viui Gracculi appareant. His alios alliciunt, qui cùm ſuum genus ardentiùs æquo ament, ad mortuos illos ſtudioſè accurrentes, in manus aucupum incidunt. Qui verò fugare Gracculos ex agris duntaxat cupiunt, ne ſegetes eorum populentur, vnum ſuſpendant. Illum enim ſuſpenſum cæteri conſpicientes aufugient, illic nimirum paratas retium inſidias ſuſpicaturi. Gracculos demum, ac præterea volucria omnia fugabis, ſi veratrum nigrum in vino maceratum ſimul cum hordeo, diſſeminaueris: ſed commodiùs fortè perterrefacies, ſi priuſquam in arua deſcendant, ſtrepitum, atque fragorem aliquem obſtreperum edideris, qualem in Spermologo diximus.

MORBVS.

BRodæus, vt annotat [a] Iacobus Dalechampius, Gracculos & Accipitres morbo epileptico infeſtari author eſt, idque vulgò paſſim ex eo creditur, quoniam velut extincti ex arborum tectorumuè culminibus in terram decidant. Idem de Picis quoque perhibetur. Plinius etiam, *Gracculos, & Merulas annuum faſtidium lauri folio purgare* prodidit.

[a] In comm. in Plin. Lib. 3.c.22.

DENOMINATA.

KOλῷον & κολῷϊον ſiue κολωὸς dicitur teſte Heſychio θόρυβος ἢ ταραχὴ, id eſt, tumultus, metaphoricè ἀπὸ τῶν κολοιῶν, qui nempè ὄρνεα ſunt θορυβώδη καὶ κραυγαστικὰ, id eſt, aues tumultuoſæ, & clamoſæ, vt Scholiaſtes ait, ò breui ſcilicet in longum conuerſo, & i ſubſcripto, vel adſcripto. Gregatim enim, & maximo cum garritu, ſtrepituq; volant, vt antè dictum eſt. Philoxenas verò deriuat à κλῶ, quòd eſt κλάζω per paragogen, neque adſcribit iota. Vtitur hoc nomine [a] Homerus, vbi à Vulcano Iunonem, & Iouem reprehendi ait, quòd ἕνεκα θνητῶν ἐριδαίνετον ὧδε, ἐν δὲ θεοῖσι κολῳὸν ἐλαύνετον, tumultum & ſtrepitum inter Deos cient. Vtitur [b] idem uerbo κολῳᾷν, quod tumultuari, turbas dare, uel etiam uociferando perſtrepere & garrire Gracculorum more ſignificat:

[a] Iliad. A. [b] Iliad. B.

Θερσίτης δ' ἔτι μοῦνος ἀμετροεπὴς ἐκολῴα,
Ὅς ῥ' ἔπεα φρεσὶν ᾗσιν ἄκοσμά τε πολλά τε ᾔδη, id eſt,
Therſites autem adhuc ſolus immoderatè verboſus crocitabat,
Qui verba mentibus ſuis, inornataq;, multaq; ciebat.

Ita sanè de futilibus [c] Gellius & importunis loquutoribus, seu de morbo loquendi & stulta loquacitate uerba illa Homeri accipit. Neque immeritò hic unum ex omnibus Thersitem ἀμετροεπῆ & ἀκριτόμυθον appellabat, & uerba illius multa & inornata, strepentium siue Gracculorum instar esse dicit. Tales etiam fortè [d] Aristophanes κολοιοὺς ἄρχας, id est, Gracculos Principes nominat.

[c] *L. 1. Noct. Att. c. 15.*

[d] *In Auib.*

COGNOMINATA.

TIMAEVS historiarum conditor, referente [a] Cælio, Agathoclem Siciliæ tyrannum κολοιὸν nuncupat, & τριόρχην, id est, Gracculum & Buteonem: & Gracculum quidem fortassis ob latrocinia, & furacem naturam. Nam latrocinijs eum incubuisse ante tyrannidem historia testis est: sed in cócionibus etiã perquàm facundus est creditus: quo nomine ab æmulis & inimicis Gracculus uideri potest appellatus, uelut loquax magis esset, quàm eloquens; vti de Atilio Palicano pronunciatum nouimus: nam & eadem ratione Gracchum apud Romanos cognominatum legimus: quamuis apud Varronem obseruatum sit, Gracchum ideo nuncupatũ, quòd eum mater mensibus duodecim in vtero gestasset, quia legitimum pariendi tempus esset supergressa. Proinde ex iunioribus quidam etiam bene doctus sine flatili scribendum esse censet: quum Quintilianus olim quidem veteres aspiratione parcissimè vsos scribat, diuq; obseruatum, ne consonantibus aspiraretur, vt in Graccis & triumphis. Sed hoc non perpetuũ fuit, & priscis solis vsitatum. Hactenus Cælius. Perottus etiam Gracchi cognomen à Gracco aue principio ortum scribit à facundia, sed æmulos eam uocasse loquacitatem. Gracculus item nominatus fuit, quem imperante Antonio Caracalla obelisco ferunt insedisse vociferabundum, mirum dictu, succlamatum ab omnibus ceu ex composito: *Martiali salue, Martiali ab tempore multo te vidimus*. Non enim auis, sed eius erat nomen, à quo mox Antonius interemptus est.

[a] *L. 24. Lec. ant. c. 4.*

Agathocles Gracculus dict⁹

Gracchus vnde dict⁹

Occisor Caracallæ Gracculus dictus.

AVGVRIA. PRÆSAGIA.

INTER inauspicatas oscines Gracculus enumeratur. [a] Aristophanes in primis sinistri quippiam ab eo interpretatur, cùm ait: χ᾽ ὡ κολοιὸς οὑτοτὶ ἀνωχεχήνεν ὥσπερ ἀδεικνὺς τί μοι, id est, *& Gracculus hic superius oscitat, tanquam ostendens aliquid mihi*: & rursus: Οἴ μοι κακοδαίμων, κ᾽ ὡ κολοιὸς μ᾽ οἴχεται ὑπὸ τοῦ δέους, id est: *hei mihi infelix & Gracculus mihi it præ timore*. Respondet alius:

ὦ δειλότατον σὺ θηρίον δείσας ἀφῆκας τὸν κολοιόν;

O timidissima tu fera timens dimisisti Gracculum?

[a] *In Auib.*

Niphus Coruorum & aliarum auiũ, quę cadaueribus vescuntur, vt Vulturũ, Gracculorum, &c. agmen augures in futurum excidium retulisse scribit: sed ipse Gracculos inter similes aues perperam enumerat: qui à cadauerum esu, si quæ vlla alia auis, egregiè sibi temperant. [b] Cornelius Gemma ex Frytschio narrat Gracculos & Picas anno 1484. ad aliquot hinc inde miliarium spatia confligentes, belli ostentum præbuisse.

Niphi error.

[b] *Lib. 1. Cosmocrit. c. 8.*

Belli futuri signum.

Habent item Gracculi sua præsagia. Nam si ab Austro gregatim volitent; si sub vesperam perturbatè clamitent; si sub tecta sese recipiant; si alas præter solitum concutiant, pluuiæ uel tempestatis imminentis uestigia iam in aëre impressa esse demonstrant: si uerò modò sublimem, modò humilem uolatum exerceant, pluuiam & frigus: & [c] Plinius hyemem præsagire testatur, si serò à pabulis recedant, quod ab Arato mutuauit, qui sic habet:

——Καὶ φῦλα κολοιῶν
Ἐκ νομοῦ ἐρχόμενα τραφερῆς ἐπὶ ὄψιον αὐχεῖν. Et rursus:
——καὶ ὀψὲ βοῶντε κολοιοί. priori loco [d] Vergilius pro κολοιῶν, quod est, Gracculorum, metri causa Coruorum transtulit, ubi ait:

Coruorum increpuit densis exercitus alis.

Pluuiæ signa.

[c] *L. 18. c. 35*

[d] *L. 1. Geor.*

Præterea pluuiam denotant, cùm, ut Aratus inquit, gregatim apparẽt, uti etiam Corui, & cùm similem Accipitribus uocem edunt, quæ Scholiaste teste acuta est: quod Auienus sic trãstulit:

Agmine cùm clauso circumuolitare videtur,
Gracculus, & tenui cùm strident gutture Corui.

Accipitris vox.

Denique si turmatim syluis ualedicere conspiciantur, tum nescio quid triste, & sterilitatem ueteribus semper indicârunt.

MYSTI-

MYSTICA.

VAM turpibus ſæpè idololatriæ erroribus, Dæmonum præſtigijs falsa ſeſe immerſerit ſtolida gentilitas, ſi ex vlla alia re, ex hoc ſaltem in primis cóſtabit. Eò enim dementiæ deuenit, vt cum auibus, vt exiſtimabat, (erant verò abſque dubio Dæmones in Gracculos transformati.) fœdus ſancirent ne agros ſuos depopularentur, hoc eſt, ne ſementes refoderent, & grana ſparſa legerẽt. Hoc enim de Venetis [a] Aelianus narrat Adriam accolentibus, quod ſcilicet ſemen tes facturi, farinas oleo temperatas muneri Gracculis idcirco mittere, & permulcere ſtuderẽt. Lycus cùm hæc apud eundem vera eſſe fatetur, maiorem adhuc Dæmonum impoſturam, & illuſionem manifeſtat, dum loris rubris propoſitis Gracculorum greges extra fines manere dicit, ac duos, aut tres ex vrbibus tanquam legatos ad eos mitti ſolere exploraturos hoſpitum multitudinem, eamq; vt perſpexêre, inuitare & reuerti, ac ita inuitatos gregatim proficiſci, & ſi offas obiectas comederint, Venetos pacem ſeſe, & fœdus habituros intelligere: ſin aſpernentur, & tanquam vilia non dignarẽtur deguſtare, ſibi perſuadere, ex contemptu illo famem portendi, quoniam aues tanquam muneribus incorruptæ, nec ex obiectis eſcis quippiam comedentes, in arationes inuolent, & cũ maxima animi acerbitate inueſtigantes ſementina deprædentur. Hæc ferè ille, quæ ex [b] Ariſtotele, modo ille liber vulgò illi aſcriptus de mirabilibus nempe illius ſit: vbi tamen non offis, ſed omni frugum genere propoſito Gracculos inuitari à Venetis, ſcribitur, multaſq; ſæpe eorum myriades in eorum regionem inuolare. Cæterùm ſicuti iſtæc Dæmonum impoſtura aſtuque, vt diximus facta ſunt; ita ſanè quod iam dicturus ſum, ſtoliditatem quidem etiam, ac idololatriam Ethnicorum demonſtrat, ſed abſque dæmonum præſentia fieri meo iudicio potuit: Id autem tale eſt. *In Lemmo inſula Gracculi coluntur, quòd aduerſo volatu* [c] (Plinij verba ſunt) *occurrant locuſtarum exitio.* [d] Aelianus verò id non tantùm de inſulæ eiuſdem incolis tradit, ſed de Theſſalis etiam, ac Illyrijs, cùm ait: *Gracculorum beneficiarios ſe exiſtimant Theſſali, Illyrij, & Lemni, ob eamq; rem his victum vrbes publicè præbendum eſſe decretum fecerunt; vnde magna ex parte locuſtarum multitudo, veluti in nubem coacta minuebatur, frugeſq; incolumes ad tempeſtiuitatem deueniebant.*

Gentilium idololatria.

[a] Lib. 17. de Ani. c. 16.

Veneti cũ dæmone in Gracculos mutato fœdera ſanciunt.

[b] In Mirabilibus.

Gracculi cur in Lẽno colãtur.

[c] L. 11. c. 29

[d] Lib. 3. de Anim. c. 12

Gracculi à Theſſalis culti, & cur

VSVS IN CIBO.

LBERTVS Gracculos in cibum cedere, ſed excoriatos tantùm; Ornithologus verò apud Germanos eſſe tradit, qui fune à feneſtris altarum turrium dimittantur, vt pullos Gracculorum è cauis exemptos in ſaccum, quem annexum habent, cibi cauſa recondant. Ruſtici item in Gallia [a] Ioanne Bruyero Gallo teſte Gracculos comedunt, Bononiæ etiam in foro venduntur. Verũ quid de carnis ſapore dicam, non habeo.

[a] Lib. 15. de re cib. c. 78.

PROVERBIA.

ETVS adagium eſt, *nihil cum fidibus Gracculo, nihil cum amaracino ſui*. Alij id tribus duntaxat verbis ſcribunt, hoc modo, *Gracculus ad fides*: quale eſt illud, *Sus Mineruam*, vel quod dici ſolet, *Aſinus ad Lyram*, in eos, qui de rebus ſuis nimium ſibi præſumunt, aut ſe ijs; quas ignorant, petulantiùs audent immiſcere. Aldus Manutius, qui adagium ita exponit, vt nihil ſit ſtolidis, & imperitis cum bonis literis, à Gracculorum natura detortum id eſſe aſſerit, ineptorum ſcilicet, & moleſtæ, atque obſtreperæ garrulitatis, eoque maximè, quia ſui generis conuentus ament, vt mutuo garritu ſtrepitus odioſior fiat: cùm alioqui fides, cithara, atque id genus inſtrumenta muſica ſilentium expoſtulent, & aures attentas. [a] Aulus Gellius etiam perquàm eleganter ſanè prouerbium torquet in quoſdam pinguiore ingenio homines, ſtolidaq; loquacitate præditos, profanos, ἀμούσους, id eſt, à muſarum ſacris alienos. [b] Polydorus Vergilius eiuſdẽ adagij meminit, & in eos vſurpari ait, qui illaudati ſeſe cum viris illuſtribus conferre, & ampliſſimos honores affectare non verentur.

Gracculus ad fides.

[a] Lib. 20. Noct. attic. cap. vlt.

[b] In adagijs.

Conſimile ferè eſt, Κολοιὸς ἐν ταῖς μούσαις, *Gracculus inter Muſas*, quaſi indoctus interdoctiſſimos, infantiſſimus inter eloquẽtiſſimos. Rectè id adagium etiam dicetur in homines falſę doctrinæ

Gracculus iter muſas.

doctrinæ ostentatione sese iactantes,& viris eruditis impudenter obstrepentes. Confine huic videtur illud Virgilij.

Argutos inter strepit Anser Olores.

Author Chiliadum hanc quoq; simili ferè modo paræmiam *Gracculo magis obstreperus* prouerbialiter dici posse ait in hominem importunæ loquacitatis. Item illud, quod Plutarchus habet, ἀπιθανώτερος κολοιοῦ, *ineptior ad persuadendum*, vel, vt author ille traducit, *homo cui minus fidei habeatur, quàm Gracculo.*

Gracculo magis obstreperus.

Theophilacti prouerbium de Gracculo, & Coruo, quod nempe *absente Gracculo Coruus sit pulcher*, in Corui historia exposuimus, ad quam lectorem nunc remittimus.

10 Refertur,& hic prouerbialis senarius à Diogeniano:

Α'εὶ κολοιὸς πρὸς κολοιὸν ἵζανει, id est:

Semper Gracculus assidet Gracculo.

Notatur etiam ab [c] Aristotele, vbi inter complura alia huius sententiæ prouerbia hoc quoque commemorat: item [d] alibi ita habet: καὶ κολοιὸς ποτὶ κολοιὸν, *& Gracculus ad Gracculum*. Græcis est trochaicus dimeter, haud dubium, quin ex poëta quopiam discerptus. D. [e] Gregorius admodum eleganter hocce adagium vsurpauit, vbi (si bene memini) Eudoxium hortatur, vt cum viris doctis,& probis conuersetur, indoctos contrà & improbos auersetur; inquit autem κολοιὸν δὲ ποτὶ κολοιὸν ἵζανειν, καὶ τῆς παροιμίας ἀκούεις, id est; *Gracculum autem assidere Gracculo, audis & à prouerbio.*

[c] In Rhetoricis.
[d] Li. 8. Moral.
Gracculus ad Gracculum.
[e] In Epist. ad Eudox.

20 Illud insuper [f] Plutarchi, cuius antè etiam mentio facta est, οὐκ ἀγελαῖον ἐστιν, οὐδὲ κολοιῶδες, idest, *non armentarium* (gregarium potiùs) *neque Gracculeum*, prouerbij loco in vsum cessit de ijs, qui cum sui similibus conuersantur. Gracculi enim gregatim degunt,& mirum quàm se inuicem ament. Eustathius in amicitiam vilium hominum quadrare dixit, vt D. [g] Basilius etiam, cùm ait: *Quibus potissimum delectantur equi? manifestum quod equis delectentur. Aquilæ quibus? non alijs, quàm Aquilis. Gracculum assidere Gracculo, vel ex prouerbio audis. Ita sanè, & Atticum Attico, & probitatis studiosum eo, qui probitatem adamat, ac tuetur, delectari puta.* Item aliàs: *Si primas*, inquit, *tibi quoque in terrenis dederimus, ne sustineas inter Gracculos primas habere, cùm Aquila esse possis.*

[f] Lib. de Polyph.
Gracculeũ.
[g] Epist. 125. ad African.

Haud dissimilis intentionis prouerbium est, *Tunc canunt Cycni, quando tacuerint Gracculi.* Vtitur hoc idem D. [h] Basilius: ἐγὼ δὲ παροιμίαν ἐρῶ, μάλιστα μὲν ἀληθῆ, μάλιστα δὲ σύντομον, ὅτι τότε ᾄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσιν. Prouerbio locus est, tum doctis opportunum esse, 30 vt de bonis rebus, quàm possint eruditissimè disserant, quando imperitis prius tanquam aqua, & igni interdictum sit, ne loquantur. Eiusmodi dissimilitudinum plures prouerbiales formulas [i] Ausonius eleganter ita expressit:

Cycni canunt tacentibus Gracculis.
[h] In Epist. ad Celcus.
[i] Ad Paulinum.

Si Vitulum Tauro, vel Equum committis Onagro,
Si confers Fulicas Cycnis, & Aedona Parræ,
Castaneæ corulos æques, Viburna cupressis.

Deniq; hæc Tzetzæ paræmia ποῦ γὰρ ἐστι τοῖς κολοιοῖς φροντὶς τῆς βασιλείας, id est, *quid enim Gracculi de regno curant?* locum habebit de ijs, qui circa rem aliquam nihil planè operæ, aut curæ ponunt. In Lemmate sic legitur, ὁπόσον κολοιοῖς βασιλείας καθέστηκε μέλησις; hoc est, *quantum Gracculi regna curant.*

Gracculi quid de regno curãt.
[a] Odc. 3. Nemeor. in fine

40

EMBLEMATA.

EMBLEMA apud Alciatum inscriptum IMPARILITAS, ex [a] Pindaro desumptum est, qui sic habet:

Ε'στι δ' αἰετὸς ὠκὺς ἐν πετανοῖς.
Ο'ς ἔλαβεν αἶψα τηλόθεν μεταμαιόμενος
Δαφοινὸν ἄγραν ποσίν.
Κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται, id est:

50 *Est autem Aquila velox inter volucres*
Quæ citò venatur, procul inuestigans
Cruentam prædam pedibus suis,
Loquaces autem Gracculi humilia pascuntur.

Embl. 139.

Sed Alciatus pro Aquila Falconem posuit,& cum Gracculo Anserem, atque Anatem humilia pascere facit. Pindarum verò hîc per Aquilam seipsum intelligere commentatores volunt, quod etiam ipsemet alibi, sed obscurè admodum dixit, per Gracculos Bacchilidem Lyricum Poëtam. Sicuti quoque Alciatus indicat.

Pindarus sese Aquilã, Bacchilidẽ gracculum vocat.

Vt sublime

Vt sublime volans tenuem secat aëra Falco,
Vt pascuntur humi Gracculus, Anser, Anas.
Sic summum scandit super athera Pindarus ingens,
Sic scit humi tantum serpere Bacchilides.

APOLOGI.

IVPPITER regem auium creaturus diem fingitur præscripsisse, quo omnes apparerent: cùmq; aliæ aquis se abluerent, vt pulchriores viderentur, Gracculus omnium deformosissimmus defluentibus diuersarum auium pennis sese exornauit, vnde pulcherrimus omnium visus est, & regiam quoque dignitatem adeptus fuisset, nisi Noctua primùm pennam vnam de suis agnitam euulsisset, & mox cæteræ aues similiter. Priuatus enim mox furtiuis pennis Gracculus, vt erat initio, Gracculus apparuit. Apologus significat, multos rerum alienarum rapina, & furtis videri eos, qui honestum natura, & laboribus possident. [a] Theophilactus Simocatus fabulam, si veritatem spectemus, ad magnam moderationem nos adhortari scripsit. *Similiter enim*, inquit, *nos homines quoque nihil in hac vita proprium possidemus, sed breui, quod hic agimus, tempore, ornatu fictitio superbimus: morientes verò ijs, quæ nostra non erant, priuamur. Fac igitur (ò Chrysippe) vt pecuniam, & corpus negligas, & animam immortalem excolas. Hæc enim æterna, & immortalis est, & cætera mortalia, & ad breue tempus nostra.* Apologus in prouerbium abijt, & Gracculus AEsopicus ab inuentore dici meruit. Vsurpatur à [b] Luciano in eos, qui aliena sibi vsurpāt, aliorumq; bonis sese ditant. In quo sensu elegantissimum carmen aliquando legi apud doctissimū quendam huius æui poëtam, quo in Srumam quendam, qui scripta eius carpebat, ita inuehitur:

Rogas quis is sit in meis scriptis canis,
Quem vocaui Nicticoruum, quem voco Aegothelen?
Is Struma quidam est, Grucculusq; Aesopicus
Turgidus Pauonis aura, gemmeisq; pennis.
Superum, inferumq; saturi odij meta vltima
Qui meum panem vorauit, & latrat farinam.

[c] Pindarus quoque ad eundem apologum allusisse videri potest his verbis ἐδ' ἄλλο τριωνέρωτες ἀνδρὶ φέρριν κρέασονες, οἴκοθεν μάτευε, id est, *neque rerum alienarum cupiditates viro meliores sunt ad ferendum, è domesticis inquire.* Reprehendit suam digressionem Poëta, iubetq; vt quem suscepit celebrandum, laudet è proprijs virtutibus potiùs, quàm ex alienis. Confinis huic apologo ille item est eiusdem Aesopi, quo magnus Gracculus Coruis se parem esse ratus ad illos se contulisse fingitur, sed cùm ab illis vinceretur, ad suos redijsse, qui indignati eum cędentes dicebant, fuge ad Coruos: sed de hoc apologo abundè in Coruo diximus. Possumus verò Gracculos quoque, homines vocare ingenio pollentes, & contrà etiam desidiosos. In primo significatu [d] Aristophanes καὶ πῶς ἡμᾶς νομίζουσι θεοὺς ἄνθρωποι, κοὐχὶ κολοιοὺς οἱ πετόμεσθα, πτερυγίας τε ἔχομεν, idest *Et quomodo nos putant deos homines, & non Gracculos* (id est ingeniosos) *qui volamus alasq; habemus?* In secundo verò sensu facetissimus est Tul.ij iocus, cùm in Pharsalia de fuga cogitabat Pompeius, & Nonius dicebat, septem adhuc Aquilas superesse, ideoque necdum animum esse despondendum: *Rectè*, inquit Tullius, *moneres, si cum Gracculis nobis depugnandum foret:* alij cum Picis legunt, vt & nos alibi.

[a] *Epist. Themistic. ad Chrysip.* — Gracculus Aesopicus. — [b] *In Pseud.* — [c] *In Nem. Ode.3.* — Corui, & Graccul. — Qui homines Gracculi dicti. — [d] *In Auib.* — Ciceronis iocus.

DE GRACCVLORVM SPECIEBVS,
Et primùm de Coracia.

CVM Coraciam inter Gracculorum species primùm nominet [a] Aristoteles, itaque ab illius pręscripto ordine minimè mihi recedendum esse reor, etsi tamen secus ab alijs recentioribus factum videam. Verùm cùm eorum pleriq; in huius auis historia planè dissentiant, operæpretium omninò etiam mihi videbatur, primùm eorundem verba examinare, dein proprium adhibere iudicium, vt qui istæc lecturi sint, quam lubet, opinionem sequantur. [b] Bellonius in primis Gracculum, cui rostrum, & pedes rubent, Coraciam Aristotelis, cum Pyrrhocorace Plinij eundem faciens, nullis planè rationibus nititur. Contrà verò Ornithologus Coraciam, à Pyrrhocorace distinguens, ex colore rostri suam opinionem confirmat, quoniam in Pyrrhocorace luteum [c] Plinius, in Coracia puniceum Aristoteles dicat, vel, vt Gaza vertit rutulum. Tur-

[a] *9. Hi. c.24* — Recentiorū opinio, de Corac. — [b] *Lib. 6. de Aui. c.6.* — Bellonij error.

Turnerus, nonnulliq; alij Bellonij opinionem amplectuntur; Ego contrà diligentiùs grauissimorum horum virorum verba expendens, tamen dubius diù nunquid, vel Bellonio, vel Ornithologo subscriberem, reuera Ornithologum sequi cogor. Attamen differentiam harum auium non ex solo rostri colore, vt Ornithologus facit: id enim exiguum meo iudicio differentiæ argumentum est, qui nempe per diuersa anni tempora, & ætatem in multis sæpe mutatur, sed ex magnitudine quoque eiusdem expiscor. Pyrrhocoracis enim rostrum paruum esse ipsemet Turnerus admittit: Coraciæ quis obsecro tale esse dicat? Quare vtriusque suo loco iconem dabimus, ex qua diuersitatem quiuis videre poterit. Cæterùm vnum hîc etiam aduertendus lector est, Gazam κορακίαν Gracculum maximo quidem, & euidentissimo errore interpretari. Gracculus enim si pro specie sumatur, Plinio, alijsq; Latinis Monedula est, & Aristoteli λύκος.

Pyrrhocorax, & Coracias, ut differant. Propria opinio. Pyrrhocoracis rostrũ Gazę error Gracculus in specie quæ auis.

10

SYNONIMA.

CORACIAS Italis quibusdam Speluier dicitur, Bononiæ voce cum Monedula communi Taccola, & Tatula: circa Bellinzonam Pason, alibi etiam, vt audio, zorl: Gallis Chouette, & Chouca rouge: Valesijs qui Sabaudicè loquuntur, Choquar vel Chouette: sed istæc synonima alijs Gracculis etiam competunt: Germanis Steintahen, & Steintulen.

Speluier. Taccola.

20

GENVS. DIFFERENTIÆ.

ARISTOTELES Coraciæ inter tria Gracculorũ genera, quibus pedes fissi sunt, primum locum attribuit, & rostro puniceo, seu rutilo (id enim φοινικορυγχος sonat. Nam quod rotundo dicat Gaza, id ex suo addidit,) & corporis magnitudine à βωμολογῳ siue Scurra, necnon à λοκῷ siue Monedula distinxit. A Pyrrhocorace Plinij colore, & magnitudine rostri, vt antè diximus, differt.

30

FORMA. DESCRIPTIO.

CORNICIS magnitudinem Coraciæ Aristoteles assignat: quod sanè verum erit, si de nigra pamphaga accipiatur. Rostrum habet longum quatuor ferè digitos, quodammodo arcuatum, coloris punicei, seu rutili, qui inter aurantium, rubrum & subflauum medius est. Pedes eiusdem coloris sunt exceptis vnguibus, qui simul cum toto corpore nigerrimi sunt. Iconem sequens pagina dabit.

Magnitudo. Rostrum. Pedes. Color.

40

LOCVS. VICTVS.

CORACIAS raro admodum ad plana descendit, sed continuò prærupторũ montium cacumina incolit. Cicuratur, sed ualdè ægrè. Vescitur simila ex lacte, carne, pane, & tritico, similibusq; alijs, mox quicquid apponitur degustans.

MORES. INGENIVM.

50

NIHIL unquam peculiare super hac aue me legisse noui: sed hoc tamen apud piæ memoriæ Camillum Palæotum nostræ urbis Senatorem amplissimum, Illustrissimi Cardinalis Paleoti germanum obseruaui, quod inter alia, quę inferebat, damna, fenestras cùm chartaceas, tum uitreas etiam rostro pertunderet, adeo ut à uicinis quàm sæpissimè apud eũ de ruptis fenestris accusaretur. Quod cùm mecum quandoq; expenderem, Gracculorum furacitas in mentem uenit, cuius causa Coracias fortè etiam fenestras ruperit.

Coracias cur fenestras rumperet.

DE

CORACIAS ARIST.

DE PYRRHOCORACE. Cap. VIII.

PRopositus nobis Aristotelicus ordo expostulabat quidem, vt de Monedula modò, de secundo nempè genere ageremus. Verùm vt collata Coracię, & Pyrrhocoracis icon diuersitatem ostenderet, huius modò icon vnà cum historia hîc ponenda videbatur: quam antequam aggrediar, lectorem primò admonitum volo, vt Pyrrhocoracem à Pico maximo nigro, qui Coruo ipso vix minor est, & plumas in vertice gerit, cum quo à recentioribus quibusdam Germanis turpiter confunditur, diuersissimam auem habeat.

Ordo.

Pyrrhocorax cum Pico maximo cōfūditur.

SYNONIMA.

P[a]Linius hāc volucrem voce Græca Pyrrhocoracem vocat, quasi igneum Coruum vel vt [b]Bellonius interpretatur, Coruum rubrum. Rhœti qui Germanicè loquuntur, Tahen propriè appellant. Turnerus Germanis appellari ait ein Bergdol: alijs dicitur Alprapp, quasi Coruus alpinus, & alpkachel, Vvildetul, Bergtul, Steinhetz.

[a] *Lib.* 10. *c.* 48.
[b] *Lib.* 6. *de Au.c.* 6.
Tahen.

GENVS. DIFFERENTIAE.

PYrrhocoraces, etsi in Gracculis minimè nominârit Aristoteles, (Suspicandum enim est non agnouisse.) nos congenerem Gracculis facimus, idque eò maximè, quòd ab omnibus ferè pro Coracia obtrudatur. A qua vt iam bis terue dixi, colore, & magnitudine rostri differt. An non etiā magnitudine corporis? Turnerus enim Pyrrhocoracem Cornice paulò minorem esse testatur; Coraciam Cornici parem esse habes ex ipso Aristotele. Præterea [a]Bellonius Pyrrhocoracem, rubram Monedulam (Hoc enim Chouca rouge sonat) à simili, haud dubio magnitudine nuncupat. Monedula verò vel ex ipsomet λύκος Aristotelis est, & Coracia etiam paulò minor. Vnde manifestò colligo Pyrrhocoracem etiam corpore toto minorem Coracia esse, quod sanè insignis differentiæ argumentum est.

Phyrrocorax vt à coracia differat.

[a] 9. *Hist. c.* 24.

FORMA. DESCRIPTIO.

[a] Lib. 10. c. 48.

Magnitudo.

Etymum.

PYRRHOCORAX, inquit [a] Plinius, *roſtro luteo, niger*, quæ poſtrema vox in multis exemplaribus deeſt: mirum quod pedes etiam luteos non dixerit: vnde certè maior etiam ſuſpicio oriatur Coraciam non eſſe. Etſi enim eoſdem Coraciæ rutilos non dederit Ariſtoteles: ſat tamen illi erat dixiſſe, quod roſtri colore ab alijs Gracculis differret. Eſt autem Pyrhocorax Cornice minor, Monedulę æqualis, luteis cruribus & roſtro, quod paruũ Turnerus, Bellonius in extremitate nonnihil aduncum dixit: cætera nigerrimus. Vnde nomen ei à coloribus inditum videtur. 10

LOCVS.

[a] Lib. 10. c. 48.

[b] L. 8. c. 6.

FRequens eſt in alpibus, adeò vt *peculiarem alpium* [a] Plinius ſcripſerit. In Anglia propè Cornubium, Creta, Heluetia, montibus Iura, & aureo Auerniæ, alijſque paſſim in locis [b] Bellonio teſte, magna Pyrrhocoracum copia eſt, item in Cycladibus inſulis, & in Britanniæ littoribus. Alicubi apud Rhœtos hyeme tantùm cernitur; alibi verò toto anno.

VOX. INGENIVM. PRÆSAGIA. 20

Frigoris futuri præſagium.

PYrrhocorax auis eſt *clamoſa, altùm vociferans, vt à longè audiatur. Vox eius*, quàm Monedulæ acutior eſt, & magis querula, Merularum nõ admodum abſimilis, & quę ad fiſtulæ ſonum nonnihil accedat, Bellonius non cicurari tantùm dixit, ſed humanam etiam vocem edoceri. *Ex volatu eius tale præſagium capitur*, vt cùm in altum volat, frigus augeri, cùm ad humiliora, remiſſum iri ſperent.

VICTVS. VSVS.

Bellonij error.

[a] Lib. 10. c. 48.

GRaniuora etiam volucris Pyrrhocorax eſt, & agros frumento conſitos, haud ſecus, ac Gracculi, depaſcitur. Non cedit in cibum, niſi fortè apud pauperes, & apud hos etiam pulli tantùm: Hinc Bellonium apertè hallucinatum fuiſſe conſtat, cùm per peram [a] Plinij verba accipiens, eius authoritate præcipuo ſapore eſſe ſcribat. Nam verba illa *præcipuo ſapore* ad Logopodem, de quo ille ſubinde agit, non ad Pyrrhocoracem referenda ſunt. 30

DE LVPO, SIVE MONEDVLA. Cap. IX.

Gazæ error.

[a] Lib. 11. c. 29.

Plinius explicatus.

Bellonij error.

[a] Lib. 6. de Aui. c. 3.

THeodorus Gaza, quòd iam ad tœdium vſque repetimus, Coraciam, Gracculum ſimpliciter, ſed maximo cum errore apud Ariſtot. tranſtulit: & [a] Plinio, quem aliàs ſemper ſequi ſolet, apertè cõtradicit, qui, vbi Gracculũ pro ſpecie accipit, non de Coracia loquitur, ſed de Monedula, vt ex his verbis liquidò colligitur: *In Lemno inſula Gracculos colunt aduerſo volatu occurrentes locuſtarum exitio.* Quomodo enim in Lemno, vbi nulli montes ſunt, vt qui in ea degêre, teſtantur, Coracias cultas fuiſſe ſcribere potuiſſet, quę altiſſimarum tantummodo alpium cacumina incolunt? Verùm hîc denuò etiam inſignis illa [a] Bellonij hallucinatio in memoriam reuocanda eſt: qui ſcilicet Spermologum Cornicem, Gracculũ vocet, & Gracculum à Monedula diuerſam auem ſtatuat. 40

SYNONIMA. 50

SYnonima, quæ Gracculis omnibus generaliter attribuimus, huic potiſſimùm cõueniunt: quare lectorẽ ad ea remittimus; quædam duntaxat, eaque vulgatiora hîc allaturi, ne eadem ceu crambem bis coctam vobis obtrudamus. Latini, vt Plinius, Gracculum, & Monedulam: Ariſtoteles λύκον ſeu Lupum: Itali Monacchia, Ciagula, Tatula, Taccola, Cutta, Pola: Galli petit Couchette, Chouca, Chouette, *vt Bellonius habet, vel, vt alij*, Chucas, & Choca. Germani Tul, Dole, Aelke, Rayke, Gaycke: Belgæ, & maximè Bataui, Cau, vel Kauu.

GENVS.

GENVS. DIFFERENTIAE.

9.Hi.c.24.

Vt Gracculus à Cornice differat.

Vt à Spermologo.

Vt à Coracia.

ύκον Ariſtoteles ſecundo loco in Gracculis nominat. Cornici nigræ omnino ſimilis eſt, adeò vt ex voce,& victu tantùm diſtinguantur. Gracculus enim nũquam aut admodum rarò ad ripas accedit, & à cadauerum eſu in primis ſibi temperat: Cornix contrà pamphaga eſt, & quæuis loca frequentat. Præterea Gracculus niſi gregatim volitat; Cornix ſola ſæpè conſpicitur. A Spermologo magnitudine, voce, & roſtri colore: vt qui Gracculo multò maior ſit, vocem diuerſam edat, Cornicum nempè more,& roſtrum albicans habeat. A Coracia,& Pyrrhocorace roſtri colore. A Βωμολόχῳ ſiue Scurra rurſus magnitudine. Βωμολόχος enim Gracculorum omnium minimus eſt. 10

FORMA. DESCRIPTIO.

a Lib.6. de Ani.c.5. Bellonij error.

b Lib.9.Hi.c.24.

c L.3.Hi.c.vlt.

d Lib. 2. de Ani. tract. 2.cap.2.

Onedula,quia nullibi non obuia,ita omnibus notiſſima auis eſt. Caput,pedes, totumq́; corpus,& roſtrum nigra ſunt: roſtrum tamen circa narium foramina albicantibus punctulis inſignitur. Nigredo verò non adeò intenſa eſt, vt in Coruo, & Cornice: Quemadmodum enim Coruinus viridem ſplendere; ita in Monedula de cinereo participare videtur. [a] Bellonius cùm Monedulam inter Coruini generis volucres minimam putat, maximè hallucinatur. Βωμολόχῳ enim ſiue Scurra,vt ex [b] Ariſtotele diximus,maior eſt. [c] Idem Ariſtoteles Monedulam pro ingluuie gulam patentiorem propè ventriculum habere dixit: Hinc etiam [d] Albertus, *quædam*, inquit, *aues os stomachi ſiue meri habent latum, & pappam* (ingluuiem) *tamen non habent, vt Pica, & Gracculus.* 20

LOCVS.

Alberti error.

Monedulæ, ſeu Gracculi loca plana amant,& altiſſimas vrbium,pagorumq́; turres habitant, in quarum foraminibus nidulantur, idque numeroſè adeò, vt in vna ſæpè turre centum,& amplius nidos conſpicias. Albertus Gracculos in arboribus etiam nidificare,& ſeptem paria quandoq; vnam arborem incolere ſcribit, ſed is Gracculos cum Spermologo etiam confundit. Idem tamen Turnerus,& Bellonius aſſerunt; quibus nunquid hac in re fides adhibenda eſt, lectori dijudicandum relinquo; mihi reuera nihil tale vnquam lectum eſt, nec ipſi id mihi facilè perſuaſerint. 30

MORES. INGENIVM.

a L.14.cap.17.

Monedula ſeminare docuit.

Furacitas.

b L.7.Met.

[a] Linius author eſt Monedulam hominibus frumentum ſeminãdi rationem monſtraſſe. Dicitur enim tam ſagacis ingenij eſſe,vt frumenti, aliorumque granorum, vbi ſatiata fuerit, reliquias terra recondat, & ſpicas ſubſequenti anno ex ijs colligat: quas cùm itaq; homines ab illa aliquando comedi viderent,tùm auis exemplo ſemina terræ mandare,terramq́; excolere cœpiſſe dicuntur. Eodem authore in Monedula,auri,argẽtiq́; furacitas præcipuè mira eſt: quare meritò auis eo nomine inſignita eſt,quaſi Monetula,a moneta ſcilicet,quam furatur. Meminit eiuſdem [b] Ouidius,cùm ait: 40

Mutata eſt in auem,quæ nunc quoque diligit aurum
Nigra pedes, nigris velata Monedula pennis.

c Pro L.Flacco.

d In Capt.

Ad hunc ſenſum [c] Cicero in Decianum inuectus; & rapacitatem eius manifeſtaturus, *reuera*, inquit, *non plus aurum tibi quàm Monedulæ committebant.* Gaudere aiunt hãc auem fricari in capite,quaſi pruriret: vnde carnem eius pruritum inducere Albertus credidit. Atque hinc fortè veteribus ludicra,habita fuit, Pueros autem ijs olim ludere ſolitos ex his [d] Plauti verbis colligere eſt: *nam vbi illò adueni, quaſi Patritijs pueris, aut Monedulæ, aut Anates, aut Coturnices dantur, quibuſcum luſitent.* 50

MORALIA.

Auari Monedulis cõparati.

Monedulæ,quia,vt diximus,aurum, & argentum celat, ac furatur, auari perquàm eleganter aſſimilari poſſunt. Hi enim in hoc ſolo toti ſunt, & omnem ſuam operam collocant,vt alijs aurum,& argentum per fas,& nefas eripiant, ereptum abſcondant,alijs ſeruent,& nunquam in proprium vſum conuertant. Tam enim auaris deeſt, quod habent,quàm quod non habent.

APOLOGI.

VM quis cepisset Monedulam,& pedē filo alligasset,suo tradidit filio. Hæc non ferendo victum inter homines,ubi parumper libertatis nacta est, aufugit,& in suum sese nidum recepit. Circumuoluto uerò ramis uinculo euolare haud ualens, cùm moritura esset, secum loquebatur: me miseram, quæ apud homines non ferendo seruitutem,incautè me mea uita priuaui. Fabula significat quosdam nonnunquam,dum se à mediocribus student periculis liberare, in maiora incidere.

Monedula homines fugiens.

10 Alius de Monedulis,& Columbis legitur apologus,non inuenustus,qui talis est: Monedula in Columbario quodam Columbis uisis benè nutritis,dealbauit sese, iuitq; vt & ipsa eodem cibo vteretur. Hæ verò donec tacebat, ratæ eam esse Columbam, admiserunt: sed cùm aliquando oblita vocem emisisset,tunc eius cognita natura,expulerunt percutiendo, eaque priuata eo cibo rediit ad Monedulas suas. Illæ verò ob colorem cùm ipsam non nossent, à suo cibo abigerunt,vt duorum appetens neutro potiretur. Apologus significat, oportere & nos nostris contentos esse, considerantes auaritiam,præterquàm quod nihil iuuat, auferre sæpè, & quæ adsunt, bona.

Monedulę, & Columbæ.

FABVLAE.

20

ARNEN in Monedulam mutatam fuisse fingunt Poëtæ, quòd cùm Minos Iouis, & Europæ filius bellum Athenienfibus indixisset, uariasq; gentes congregasset, inter quas etiam numerantur Sithonis insulæ incolæ, hæc auri pulchritudine capta hosti Athenas oppugnanti prodidisset. Meminit huius fabulæ [a] Ouidius.

Arne cur in Monedulā mutata.

Marmoreamq; Paron, quamq; impia prodidit Arne,
Sithonis accepto, quod auara poposcerat auro,
Mutata est in Auem, quæ nunc quoque diligit aurum
Nigra pedes, nigris velata Monedula pennis.

[a] *L.7. Metam.*

HISTORICA.

30

COlophonis loco hîc lubuit adiicere, quod de Monedula [a] Aelianus tradit; *quendam nempè deformem iuuenem Spartæ, hanc auem adamasse, & in summis deliciis habuisse.* Vbi nonnullos alios stolidos hominum amores recenset. Sed hoc fortè maiorem admirationem merere videri poterit, quod [b] idem scribit, *adolescentem in Sparta ob speciem à Graccule amatum.*

[a] *L. 9. var. Hist.*

[b] *Lib. 1. de Ani.c.6.*

DE

DE MONEDVLA ALTERA. Cap. X.

Etsi vna duntaxat ab omnibus Monedula depicta sit, ea tamen auis, cuius modo iconem dedimus, Monedulæ procul omni dubio genus est, & in eo tantùm ab illa discrepans, quòd collum habeat albo torque circundatum. Hoc fortè illud fuerit genus, quod Hesychio, & Varino στεφανιὸν appellari antè dixi, quasi coronatum, vel saltem idem fuerit, cum eo genere, quòd in Heluetia circa Tugium albo circulo collum ambiente distinctum, cætera alteri simillimum, ex aliorum relatu Ornithologus reperiri prodidit.

Stephania Monedula.

DE PICIS IN GENERE. Cap. XI.

Picas Gracculis merito iure annectendas existimaui, cùm quòd eiusdem fermè cum illis magnitudinis sint, tùm quia eorum more, necnon & Cornicum instar assidua pariter garrulitate præteriuntium aures offendant. Accedit alia, eaq; potior ratio, quæ me magis mouet, rostrorum nempè similitudo, quæ sanè Picas è Coruino genere esse manifestò indicat. Etsi verò Pici rostra etiam robustissima habeant, & in eo Picis hisce præferendi videantur, quibus scilicet duriores quosuis arborum cortices perforant: Picæ tamen, quoniam corporis mole, vnum Picum maximum si excipias, Picos superent, eo iure saltem primum locum merebant.

Ordinis ratio.

Picæ sunt è Coruino genere.

ÆQVIVOCA.

Κίσσα in primis Ptolomæo fluuius est Ponti Cappadodici. [a] Plinius Cissam insulam esse scribit iuxta Istrorum agrum: Meminit & Cissensis Histriæ, vt notat [b] Ortelius. Cissa denique eidem vrbs est flumini Aegos opposita, in Thraciæ Chersoneso, vbi & Scyssa, Sica, & Syca inconstanter legitur. Κίσσα Hesychio etiã piscis est, qui nunquid idem fuerit cum eo, quem [c] Polydorus Vergilius Piko Italis dici ait, Lucij nempe quoddam genus, alijs dijudicandum relinquo, ego in Italia eius nominis piscem nullum agnosco. Nonius Picam Picumnum dici tradit, esseque auem Marti dicatam, sed quotquot extant authores Picum Marti sacrum scribunt, auem nempè à Pica longè diuersam, & fortè impressorum lapsus fuerit. Facilè enim pro Picus Pica facere potuerunt. Ζίττον aliqui Noctuam, alij Picam alij Accipitrem interpretantur. Itali quidam auem, quam Ornithologus Lanium vocat, Gazam marinam seu Picam marinam dicunt, quòd colorum varietate, & caudæ longitudine Picam ferè referat: alij Gazam Sperueriam appellant, quia prædandi natura Accipitrem minorem referat; alij Regestolam, quod nomen fortè diminutiuum à Regazza fuerit; alij Passera Gazera; quasi Passerem Picarium: Sabaudi Matagasse. Agasse autem eisdem Pica est: alij Pie Griayche seu Picam Græcam: Galli quidem Pie Ancrouelle, quia vnguium hamis arborum truncis passim adhæreat. Bellonius in Palestina aues similes illis, quas Picas griseas, seu cinereas (Pies grieſches) nominamus, vidisse, & aliam Picam Gallicè vulgò similiter marinam dici refert, à colorum vt autumat, diuersitate, rostro quatuor digitos longo, Gallinaginis more; quare Gallinaginem (Beccassam marinam) aliqui nominent: ego verò Picam marinam longè aliam, inter Picas tamen descripturus sum. Nostrates quoddam Pici genus Picarium cognominant, quòd albo, nigroque colore instar Picæ fermè distinctum sit. [d] Hadrianus Turnebus Sphinges Festo Picas dici notat, quia Sphinx Aeolicè πὶξ vocetur, & hinc etiam apud eundem Picatos appellari, quanquam & Pici ex se Picatos propagare possunt. Picare dicuntur mulieres grauidæ, cùm, vt testatur [e] Aristoteles, varia appetere solent: isque appetitus Latinis Pica, Græcis κίσσα, seu κιττα nuncupatur. Quæ Picarum verò deprauatæ huic appetentiæ nomen fecerit, haud ita liquidò constat. Ego verò eam esse reor, quæ à Plinio longa insignis cauda describitur, & varia siue non sibi concolor appellatur, hoc est, quæ alias plumas, & pennas candido, alias nigro colore ostendit. Nulla enim alia in Picarum genere longiore cauda est. Neque fortasse huius opinionis incertus assertor fuero, cùm & Græcos κίσσαν διὰ τὸ ποικίλον τῆς ζώης dici videam. Eiusmodi verò affectum malaciam prægnantiũ [f] Plinio dici [g] Cælius asserit. Est autem mollities quædam, & defectio, quum languentes mulieres modo hoc, modo illud appetunt, adeò vt terram quandoq; nonnullæ, & carbones extinctos, cimoliamq; teste Paulo auidissimè deuorent. Hinc κιττας Gethyllidas interpretãtur, quas (Gethyum autem porrum capitatum quibusdam significat) [h] Athenæus Latonæ sa-

cras

[a] L. 3. c. vlt. Cissa Insul.
[b] In Thes. Geog.
Cissa Piscis
[c] L. 1. Hist. Angl.
Pica perperam Picũnus dicta.
Ζίττον.
Gaza marina.
Gaza Sperueria.
Regestola.
Passera Gazera.
Matagasse.
Agasse.
Pie Grayche.
Pie Ancronelle.
Pica Gris.
Pica Marina.
Picarius Picus.
[d] L. 3. Adu. c. 10.
Sphinges Picæ dictę.
Πὶξ.
Picati.
Picare qd.
[e] 7. Hi. c. 4.
Pica morb. vnde dict.
[f] Lib. 33.
[g] Lib. 8. Lec. Ant. c. 1.
[h] L. 2. Deip.

eras scribit, quoniam prægnans id genus cibi appetisset. Nasci solet iste affectus mense à cõceptu plerumq; tertio, cùm fœtus delata in vterum ob insitam imbecillitatem id alimentum traducere nequit: vnde facta ad ventriculum multorum redundantia, absurdorum appeten tia sequitur. Galenus eandem affectionem κιττησιν, id est, Picationem vocat, mulieribusq; ac cidere asserit secundo, & tertio à conceptione mense, quia appetentiæ organum (id verò os ventriculi est) læsum sit, infanti non suppetente robore ab alimenti consumptionem. Grapaldus à Pica denominari affectum voluit, quòd hæc auis varia appetere soleat, *nam & crustas*, inquit, *vt cætera taceam, ex fluminibus in escam nonnullæ petunt.* Mihi Pauli opinio magis placet, qui Picam ipsam hoc affectu frequentiùs torqueri, ideoq; illi nomen fecisse scripsit. Ab eiusmodi passione, seu potius, vt Gaza vult, ab hac aue κιττᾷν prouerbialiter dicimus de ijs, qui varia appetunt. Sic apud [i] Aristophanem οἱ κιττῶντες dicuntur τῆς εἰρηνης, hoc est, *auidè desiderantes pacem.* Quo loco Scholiastes & ex eo Suidas κιττᾷν de Pica, aue vorace, omniuora, & curiosè omnia degustante, & de mulieribus prægnantibus ciborum absurdorum appetentia laborantibus, necnon & de alijs hominibus auidè aliquid desiderantibus vsurpari asseuerant. Item vbi istæc [k] eiusdem Comici verba interpretatur Scholiastes, Οὑτο κιττῶ δια των σανίδων μετὰ χοιρίνης περιελθεῖν, κιττῶ, inquit, ἐπι θυμω γλίχομαι, ἀπο τῶν ἀρτιων τικτουσῶν γυναικῶν, κὴ ἐπιθυμουσῶν τινῶν. Solet enim Pica, vt suo loco dicturi sumus, varios arborum fructus appetere, & mox, quos gustârit, fastidire, & alios subinde quærere. Plura de hoc symptomate legere est apud [l] Aëtium, vbi admonet quosdam ab hederæ similitudine quam κισσον, seu κιττον Græci vocant, id nomen sortitum sensisse, quòd scilicet vt illa diuersis plantis, quęcumq; occurrerint, vario modo implicari solet; ita mulieres pica laborantes diuersissima edulia appetant, maximè verò opposita, quę tum voluptatem, tum tristitiam gustantibus afferũt. Quæ sanè etymologia ingeniosa quidem est, verùm nunquid vera, alijs dijudicandum propono, ego potiùs Paulo cæterisq; Græcis, Latinisq;, qui Picam eundem affectũ traduxerunt, subscripserim, suum interim cuiq; iudicium relinquens. Cæterùm in huiusce vocis deriuatione illud doctissimus Ioannes Gorræus admonet, quod quamuis κιττα Picam auem significet, non tamen de affectione ista loquens quis picam rectè vertere possit, nisi quadam Græcorum imitatione, idq; sine idoneo authore, cùm nemo vnquam Latinè picam pro eo affectu dixerit. [m] Plinius certè non Picam, sed grauidarum malaciam dixit. Quidam verò non picam, sed picationem interpretantur. Hæc ille: sed quam benè inde concludat κιτταν non rectè Picam interpretari posse, quia scilicet Plinius id non fecerit, prorsus nõ video. Cur enim si Græcis is affectus ab aue, vt ipsemet admittit, κιττα dicitur, Latinis eadem licentia non detur Picam vocandi? sed tempestiuum est reliquas æquiuocationes prosequi. Pica Belgis, & nobis Italis etiam hastam significat, quam vocem non à Pica aue cui rostrum obtusum est, sed à Pico detortam crediderim, cui rostrum ad perforandas arbores loco terebræ est. Lycophron Argo nauem Picam garrulam dixit, quòd ex quercu, quam per se vocalẽ veteres credebant, fabricata esset, vnde fortè [n] Claudianus cecinit;

Picatio.

[i] *In Pace.*

[k] *In Vespis.*

[l] *Lib. 16. c. 10.*

[m] *L. 25. c. 6.*

Malacia grauidarũ.

Pica pro hasta.

Argo nauis Pica dicta.

[n] *In Panagir.*

> —— *Licet omnia vates,*
> *In maius celebranda ferant, ipsamq; secandis*
> *Argois trabibus iactent sudasse Mineruam:*
> *Nec nemoris tantum vinxisse carentia sensu*
> *Robora, sed cæso Tomari Iouis augure luco*
> *Arbore præsaga tabulas animasse loquaces.*

SYNONIMA.

QVOD ad Hæbraicam nomenclaturam attinet, ea profectò adeò confusa est, vt penè nulla sit, quæ non cum alia quapiam aue, uel quadrupede, uel alia re naturali confundatur, ita vt quæ adducturi sumus Synonima, inter æquiuoca potiùs, quàm hoc loco reijci debeant. Pro זרזיר Zarsir, quæ vox auem aliquam significare certò volunt, alij Picam, alij Sturnum vertunt. Pro רחם Raham, vel רחמה Rhahamach, quam auem Hebræi ita dictam innuunt, quòd in fœtus suos benigna sit, translatio vulgaris Porphirionem vertit, alij, quos Hebræi nostrates sequuntur, Picam, septuaginta interpretes Vpupam. Ego nullam planè earũ auium *ita dici Hebræis crediderim, sed Ossifragam potius, aut Vulturem, quarum pietas erga suos* ab omnibus celebrata est. איה [a] aiah quibusdam Pica, D. Hieronymo Vultur appellatur. עגור Agur vario modo exponitur, nunc pro Hirundine, nunc pro Pica, pro Grue, pro Ciconia, necnon etiam pro Passere. Barbarus quidam Auicennæ interpres pro κιττα habet Cacha; obscuri

Zarzir.

Raham.

Rahamah.

[a] *Leuit. 11.*

Aiah.

Agur.

obſcuri quidam Kiches, & Albertus Aſchytahez, qui videtur numerus pluralis à ſingulari Aſchyta, à Græcorum videlicet κιττα, vt prima litera abundet, vel articuli loco ſit. Pica enim Atticis κιττα, communiter κιοσα appellatur, quibuſdam Σιττα, κιοσα, πόικιλις, ſed vltimum illud nomen Picæ variæ proprium videtur: Laconibus κῶσα, vt Heſychius, & Varinus ſcribunt, quibus βάσκιλλος, & κραγγων etiam Picam ſignificant. Varinus κισσαν dici ait παρα τὸ κιειν, καὶ μετὰ σφοδρότητος σωεῖθαι πρὸς συνεσιαν. [b] Iſidorus Picas ita dictas vult, quòd verba in diſcrimine vocis exprimant, unde etiam Perſius Poëtrias eas uocabat, cùm ait:

πόικιλις.

Etymum.

[b] Lib. 12. Orig. c. 7.

Satyr. 1.

Quod ſi doloſi ſpes refulſerit numi,
Coruos poëtas, & poëtrias Picas
Cantare credas Pagaſeum melos?

10

Nonnulli Picam à Græcorum ποικιλις deriuant, cùm & nomen, & res ipſa conueniat, τὸ ποικιλον nempe, id eſt, coloris uarietas. Porrò Pica Italis Gazza, Gazzuola, Gazzara dicitur, & Picha apud Alumnum. Creſcentienſis alicubi Gazam vocat, alibi Aregazam, vel Aregatam, niſi fortè mendum in noſtris ſit codicibus. Kiranidæ interpres Cremonenſis κιτταν Gaiam uertit, vel Gazam, uel Glandariam, ſed Gaia, & Glandaria ſecundæ ſpeciei conueniunt, Gaza uerò ad utramque Picam nomen commune eſt. Sunt qui Gazam dici uelint, uoce deriuata à γαζα Græcorum, id eſt, diuitijs, quòd ſcilicet Pica monetas rapiat, aut abſcondat. Verùm ego nihil tale in Pica unquam obſeruaui, neque ab alijs etiam uiſum legi. Pica Hiſpanis Picaza appellatur, uel Pigazza, Pega, & Picata: Gallis Pie, Iaquette, Dame & Agaſſe, quod po- 20 ſtremum nomen in Sabaudia vſitatum eſt, & Picæ caudatæ peculiare: Germanis Atzel, aut Aegerſten, quibuſdam Aglaſter, Aegelaſter, Algaſter: Gelenius Germanicè Agerluſter ſcribit, quaſi Agriluſtra, cùm alioquin hæc uox ſemilatina ſit. Germanis alijs uocatur Elſter, ſed id etiam caudatæ ſoli competit: Anglis à Pie, à Pij, ora piot: Illyricè Strakauel Kyziſtela.

Gaza unde dicta.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

ARISTOTELES unicum duntaxat Picarũ genus agnouiſſe uidetur, quod fortè illud fuerit, quod recentiores omnes à glandium eſu Glandariam appellant. Nam & [a] ipſe *Picam ſuam glandes, cùm deficiunt, colligere, & in repoſitorio abditas reſeruare ſcribit*. Variam enim Ariſtotelis æuo raram fuiſſe ex [b] Plinio colligere eſt ita ſcribente: *nuper & adhuc tamen rara, ab Apennino ad vrbem verſus cerni cœpere Picarum genera, quæ longa inſignes cauda variæ appellantur*. Neque tamen Pica glandaria [c] Plinio incognita fuit; quinimo bina eius genera facit, quorum alteri quinos in pedibus digitos tribuit, & faciliùs uerba addiſcere teſtatur; Quod ſanè poſtremum genus nulli unquam uiſum noui. Scio tamen [d] Solinum Pſittacis, alios item Porphirioni quinos digitos in pedibus aſcribere: alioquin nullam unquam alitem plures, quàm quatuor digitos habere intellexi: quare ſi quinos in Pica Plinius, in Pſittacis Solinus, alij deniq; in Porphirione obſeruârint: ego monſtrificas tales aues fuiſſe, & eiuſmodi pedes ex materiæ redundantia obtinuiſſe crediderim. Nonnulli Picas in ſylueſtres, & urbanas diuidunt: Vrbanas garrulas eſſe, cæcos parere, uocem ſubinde mutare, & quotannis calueſcere dicentes: Sylueſtres toto corpore uarias eſſe pennis candidis, cinereis cæruleisq; mixtis, alis verò nigris, & haſce eſſe, quas Plinius uarias uocauit. Verùm hi toto aberrant cælo, cùm quam ſylueſtrem uocare debebant, urbanam appellent, & quam Plinij uariam credunt, Glandaria ſit. Id enim ex longitudine caudæ, quam uariæ ſuæ tribuit, liquidò conſtat. Non enim uaria à multorum colorum uarietate, qualis in Glandaria conſpicitur, auis hæc ipſi meo iuditio dicta fuit, ſed ab albo & nigro, ex quibus æquabiliter participat tantùm: qua itidem ratione Pici uarij à neotericis omnibus appellantur. Atque ita Marcellus Virgilius Picarum aliam uariam uocat; aliam uerſicolorem, ſeu Glandariam: & Perottus Sipontinus, *Picarum*, inquit, *alia alis vario colore, & præſertim cæruleo depicta* &c. *alia ſub ventre alba, ſuperius nigra, quæ varia appellatur*. Differunt itaque colore Picæ, & caudæ maximè longitudine, quæ in uaria duplo ferè excedit, necnon etiam loco.

30

[a] Li. 9. Hiſt. cap. 13.

[b] L. 10. c. 29

[c] L. 10. c. 42

[d] Cap. 65. Polyhiſt.

40

Pica varia cur Plinio dicta.

Pici varij.

50

Ab hiſce uerò noſtratibus Picis diuerſas in Occidentalis Indiæ inſulis reperiri tradunt, qui de nauigationibus in eas plagas libros conſcripſerunt, Turdis paulò maiores, quæ ſemper ſaliant, toto corpore nigreſcant, roſtro Pſittacorum ſimillimo, cauda longa.

Verùm

Verùm eiuſmodi auibus præter ſaltationem nihil cum Picis commune eſt: quare malim ad Pſittacos eas potiùs reducere.

LOCVS.

Picæ caudatæ in nulla non regione obuiæ ſunt; Glandariæ verò in Batauia, vt audio, vel non ſunt vel ſaltem admodum raræ. Agros hæ tantùm, illæ oppida etiam habitant, adeò vt has ſylueſtres, illas domeſticas, vt diximus, haud ineptè nuncupare quiſpiam queat. Picas æditu as egregiè poetæ vocant, quòd in templorum faſtigijs frequenter inſidere conſpiciantur, ſed id de varijs accipiendum eſt. 10

Picæ æditue cur dictæ.

VOX. INGENIVM.

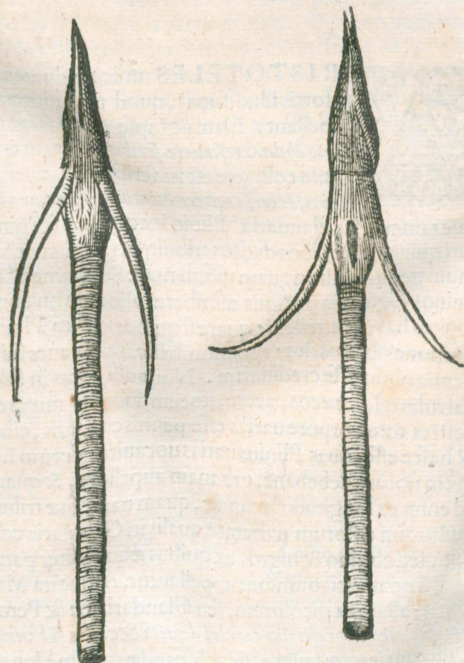
ΚΙΤΤΑΣ κιτταβίζειν [a] Pollux ſcripſit, pro quo Franciſcus Petrarcha latinè pigolare tranſtulit. *Vocem ſæpius*, vt [b] Ariſtoteles prodidit, *commutant ex ſingulis ferè diebus*, quinimò vt Albertus addit, *ſingulis horis diuerſam edunt, idque*, vt hic ait, *maximè cùm proli operam dant*. Eſt verò earum vox adeò frequens, & inconcinna, importunaq; , vt garrula poëtis iure merito appelletur. Illud tamen ſingulare obtinent Picę, vt cuiuſcumq; animantis vocem facillimè imitentur, tùm maximè verò, Aeliano teſte, humanam. Quod in linguę latitudinem Athenæus, Plinius, cæteriq; Philoſophi, vt in Pſittacorum tractatione latiùs declarauimus, reijciunt. Linguæ Picæ caudatæ, quæ nimirum noſtro æuo optimè ſermonem humanum addiſcit, hîc Iconem exhibire placuit anteriori, & poſteriori ſpecie nigræ, vſque ad fauces, in ſummo acutæ, & aliquantulum fiſſæ. Auguſtus Cæſar à Pica ſalutatus rei nouitate eam emi iuſſit, vt triuiali hocce [c] Martialis diſtico ſignificatur. 20

[a] L.5.c.13. Pigolare. [b] L.9.Hiſt. c.13. Pica humanũ ſermonem diſcit. [c] In Xenijs.

Pica loquax certa dominum te voce ſaluto,
Si me non videas eſſe negabis auem.

Hinc ob tantam vocis diuerſitatem Suidas pro ἀντίφθογγον Picam exponit, quæ paſtorũ, lignatorum, & piſcatorum vocem imitatetur, etſi tamen eadem dictio Echûs quandoque epitheton ſit. Niphus Picas refert venatoris vocem tam exactè fingere, vt canes decipiãt, atque ad ſe, dũ heros ſuos credant, eos pelliciant. [d] Pauſanias Picam pueruli vagitum, tã naturali voce expreſſiſſe narrat, vt ſæuiſſimorum monſtrorũ domitori Herculi ceu dux fuerit, & cauſa inuenti filij Aechmagoræ. Cuius hiſtoriam, quia inſolens eſt, & ad propoſitam vocem explicandam neceſſaria, ex authore illo addere placuit, cuius hæc verba ſunt: *Alcimedon, fuit hic de heroibus vnus, cuius filiam nomine Phillonem vitiatam ab Hercule Phigalij memorant: à patre verò ſtatim à puerperio in proximum montem feris expoſitam vnà cum puero: ibi vagientem infantẽ cùm Pica imitaretur, ad auis vocem, quòd puerilem eſſe credidiſſet, Herculem fortè illic iter habentem conuerſum, puellam & à ſe genitum puerum,* 30 40 50

Αντίφθογγος quid. Pica venatoris vocẽ imitatur. [d] In Arcad. Hercules Picæ voce deceptus filium inuenit. Hercules Phillonem liberat.

(quem

(quem Aecmagoram appellatum tradunt) agnouisse, amboſq; vinculis liberaſſe: de rei euentu fontem proximum Ciſſam, id eſt, Picam nuncupatum. Mirum etiam, quod de Pica Oppianus ſeſe obſeruaſſe ſcribit, quod ſcilicet hædi primùm uelut à matre ſeparati querulam uocem edens, ipſum ad inquirendum animal iuxta arborem, cui illa inſidebat, inuitaret, at dum in quærendo intentus eſſet, mutata mox uoce rurſus uituli inſtar mugiret, mox ouis more balaret, modo ad inſtar paſtoris, cùm poſt paſcua oues ad potum deducit, ſibilaret, tandem per ramos ſaliens ſeſe uidendam præberet, mirabundumq; illum redderet, tanta cùm in cęteris rebus, tùm in auibus, diuinæ largitatis dona reſplendere. Verùm ut relicta uocis diuerſitate, de intellectu auis, aliquid dicamus, is equidem talis eſſe fertur, ut multa, quę de eo traduntur, ueritatis cancellos excedere uerear: quale in primis illud eſt; quod propoſiti uerbi oblitam grauiter angi, affligi, moleſtiamq; animi tacita meditatione teſtari dicatur, & quandoque uitam cum morte commutare: contrà uerò ſi uerbum id perditum ad memoriam reducatur, miris modis ex hilareſcere. Id tamen [e] Plinius, & [f] Plutarchus tradunt. *Minor*, inquit ille, *nobilitas* (quàm Pſittacorũ) *quia non ex longinquo venit, ſed expreſſior loquacitas certo generi Picarum eſt. Adamant verba, quæ loquuntur: nec diſcunt tantùm, ſed diligunt, meditanteſq; intra ſemet, cura atque cogitatione intentionem non occultant. Conſtat emori victas difficultate verbi, ac niſi ſubinde eadem audiant, memoria falli, quærentes mirum in modum hilarari, ſi interim audierint id verbum.* Plutarchus uerò haud obſcurus item author memorię prodidit Picam, quę alioquin loquaciſſima prius fuerat, auditis Romæ buccinatoribus obſtupefactam è ueſtigio omnino ſiluiſſe, ac uelut obmutuiſſe, tantoq; ita ſilentio dies aliquot meditatam, repentè quaſi expergefactam, omnem eam buccinatorum harmoniam, & numeros ſumma omnium admiratione reddidiſſe. *Tonſor*, inquit, *quidam tonſtrinam habebat ante templum, quod forum Græcum appellant, is mirificè vocalem, & garrulam alebat Picam, quæ & hominum verba, & voces Boum redderet, inſtrumentorumq; ſonos, non cogente quoquam, ſed quòd ipſa impensè ſtuderet omnes voces prodere, nihil non ſonorum exprimere conando. Fortè euenit, vt in ea vicinia diues quidam efferretur multis tubis accinentibus, cumq; pro more ibi locorum fieret inſtitio, tubicines quia placebant, iuſſi cantum diutius protraxere. Ab illa die Pica ita muta, ita voce omni deſtituta fuit; vt ne eam quidem ederet, qua neceſſaria ſibi ſolet indicare. Quibus ergò antè vox eius, ijs tunc ſilentium admirationi fuit, etiam eò maiori, quòd auditorium ſolitorum ea pergere ita conticuiſſet. Non deerant, qui veneficio eandem artem tractantium hoc effectum ſuſpicarentur. Plerique ſono tubarum auditum eius perculſum putabant, & attonitum, vnaq; cum eo extinctam vocem. Verùm nihil tale erat in cauſa, ſed exercitatio, vt apparuerit, vt imitandi in ſeſe conuerſa, & vocem tanquam inſtrumentum concinnante, atque apparante. Subitò enim rurſum emicuit nihil vſitatarum illarum, & veterum imitationem, ſed cantus tubarum ipſis conuerſionibus modulans; omneſq; mutationes, & pulſationũ numeros exprimens, vt in animalibus intelligi poſſit facultatem à ſeipſo diſcendi rationis maiorem habere vim, quàm docilitatem magiſtro aptam.* Verùm quod Picarum genus eiuſmodi vocibus addiſcendis aptius ſit, mihi non ſatis conſtat. [g] Plinius enim eam laudem Glandarijs aſſignare videtur, vbi ita ſcribit: *Nec vulgaris ijs forma, quamuis non ſpectanda. Satis illis decoris in ſpecie ſermonis humani eſt. Verùm addiſcere alias negant poſſe, quam quæ ex genere earum ſunt, quæ glande veſcantur: & inter eas facilius quibus quini ſunt digiti in pedibus: ac ne eas quidem ipſas, niſi primis duobus annis.* Hæc ille. At contrà noſtra ætas, cui loquaces habere Picas, & quæ ſermone humano vtuntur, minimè inſolens eſt, contrarium oſtendit. Iam enim Picas caudatas omnes docent. Illud etiam ingenio Picarum aſcribẽdum videtur, quòd deprehenſæ laqueo nihil præter roſtrum moueat, ne ſi totum corpus moueret, magis laqueum conſtringeret: qua ratione ita laqueum aperire nititur. Denique inter alia, quę Picarum aſtum docent, hoc minimè certè tacendum eſt, quod idem [h] Plinius ſcribit, quod ſcilicet, *cùm diligentiùs viſum ab homine nidum ſenſere, oua ſua transferant aliò. Hocq; in his auibus, quarum digiti non ſunt accommodati, complectendis transferendiſq; ouis miro traditur modo. Namque ſurculo ſuper bina oua impoſito, ac ferruminato alui glutino ſubdita ceruice medio æqua vtrimq; libra deportare aliò.* Alij verò, ac in primis Albertus eiuſmodi ouorum tranſlationem digitorum commoditati aſcribunt, Plinio apertè contradicentes, cùm tamen nulla in illis commoditas talis reperiatur. Verùm nunquid ita oua transferat aliò, vt hi quoq; credunt, mihi minimè exploratum eſt, quinimo parum veriſimile videtur.

Ciſſa fluuius.

Pica varia animalia imitatur.

Ingenium.

[e] L.10.c.42

[f] Lib. de ſolert. anim.

Pica buccinatorum cantus exprimit.

[g] L.10.c.42

[h] L.10.c.33

LOCVS. MOTVS. VOLATVS.

PICAE humilem plerumque, & raro altum volatum exercent, & hunc deniq; parum protrahunt, alarum ſcilicet breuitate impeditæ. Quæ uaria dicitur, ſi in agris ſit, modo hanc, modo illam arborem, ſin in vrbe, aut oppido, vel hanc, vel illam ædem petere, tectiſq; præſertim templorum culminibus inſidere ſolet. Glandaria uerò quam inde Agrilu-

Volatus.

ſtram

ſtram Gelenius vocauit, in agris tantùm, vel in arboribus conſpicitur. Sed vtriuſque inquietudo, & continuus ſaltus (ſalit autem varia maximè, & caudam Motacillæ more perpetuò fermè mouet) apud Germanos cùm ſuperiores, tùm inferiores prouerbio locum fecit. Solent enim illi communiter dicere: Den Aexter en can zijn hippelen niet laeten, hoc eſt, Pica ſuos ſaltus (ſaltationes per interualla) obliuiſci nequit, in illos, qui nunquam ingenium mutaturi ſunt. Simile adagium eſt hoc Latinorum, *Aethiops non dealbeſcit*.

Prouerbiũ à Picarum motu.

VICTVS.

[a]ARISTOTELES Picam glandibus veſci ſcribit, & [b] Plinius Picarum differentiam monſtraturus *ſermonem humanum alias addiſcere non poſſe* ait, *quàm quæ ex genere earum ſunt, quæ glande veſcantur*: tanquam non omnes Picæ hoc fructu veſcantur: unde etiam Itali priuatim alterum genus Glandarias appellant. Et certè Pica caudata omnino pamphaga eſt, præſertim ſi caueæ incluſa domi nutriatur. Non negauerim tamen in extrema fame glandibus veſci: inhiare verò planè non crediderim. Glandaria glandes inſigni, & notabili in poſterum prouidentia, cùm ſibi deficere videt [c] Ariſtotele, & [d] Theophraſto teſtibus, colligit, eosq; vt multi tradunt, maturos tantùm, & in penuario abditos reſeruat. Qua in re prudentis patrisfamilias munere fungitur. Dicuntur item Picæ ſuum alueos quandoque cibi cauſa petere, & quoſuis acrodryos fructus, ſed hos ut guſtârint, ſubinde faſtidire, aliosq; in diuerſis arboribus quærere, quod meo iudicio utrique conuenire poteſt. Varia uerò præter fructus, carnibus quoque ueſcitur. Nam quod Albertus *Paſſerem à Pica deuoratum*: & [e] Cardanus *omne genus auium carniuorum inſtrui ad aucupium poſſe* dicit, *vnde & Picas etiam, quod Paſſeres edant*: id huic potius, quam Glandariç attribuendum exiſtimem: quam ſcilicet teneris quoque Gallinarum pullis audio inſidiari, & cancros uenari: unde aliquando à Cancro, quem è fluuio abreptum in arborem uicinam portauerat, collo ſub illius forcipibus compreſſo miſerè interempta legitur.

[a] L.6. de generat. cap.6. [b] L.10.c.42

Picæ variæ victus.

Glandariç prouidẽtia. [c] Li.9. Hiſt. cap.13. [d] Lib. 2. de cauſ. Plant. cap.23.

Paſſer à Pica deuoratus. [e] Li.7.c.35. de varietat. rer.

Pica à cancro occiſa.

NIDVS. GENERATIO.

PICAE, ſi Alberto, nonnullisq; alijs credimus, in nidorum conſtructione ſingulari aſtu, & maximo artificio utuntur. Hos enim ſpinis foris obſidere tradunt, bina foramina in oppoſitis lateribus, pro ingreſſu ſcilicet unum, alterum pro exitu, & quod maiori admiratione dignum eſt, binos nidos frequenter extruere, ut qui pullis inſidiantur, dubios reddant, nunquid uel in hoc, uel in illo oua depoſuerint. Alij uerò ad nidi conſtructionem loca ſpinoſa eligere, nidum intus terra oblinere, foris in circuitu, infraq; ac ſupra horridiſſimis ſpinis diligentiſſimè ſæpire, atque unicum duntaxat foramen, idq; arctiſſimum pro introitu relinquere, oua uerò, ſi nidus ab hominibus ſedulò aſpectus fuerit, aliò transferre ſcribunt. Alij deniq; bina in nido etiam foramina eſſe uolunt, uerùm non exire per alterum, ut uoluit Albertus, ſed caudam per id tantummodo emittere. Ruſtici aucupesq; ſuper hac re à me inquiſiti, eiuſmodi fabricæ artificium Picæ caudatæ competere reſponderunt: & reuera quò magis ijs credam, facit Ariſtoteles, qui Picas (Glandarias enim uti dixi, tantùm agnouit) diſertiſſimis uerbis nullius artis facta mentione *in arboribus ex alo herba* (eſt autem ſymphytum pætræum [a] Dioſcoridis, & Cotonea dicitur Venetis teſte [b] Hermolao) *ſtirpitus euulſa nidum ſibi facere, eiq; interiora ex villo conſternere*, & alibi, *ex pilis, & lana* tantùm ſcripſit. Quod modo ad libidinem Picarum attinet, in eam equidem maximè procliues ſunt; unde Grammatici κισσᾶν interpretantur etiam cum uoluptate concipere. [c] Ariſtoteles oua circiter nouem numero parere, & [d] aliàs imperfectos, & cęcos pullos excludere, cumq; paruæ ſint corpore multos tamen progenerare prodidit. Quod etſi de Glandaria dixerit, caudatæ etiam competit.

Nidi fabrica.

[a] L.4.c.10.

Libido.

[b] In Corola. ad Dioſ.

Κισσᾶν quid.

[c] L.9. Hiſt. cap.13.

[d] Lib.4. Generat. c.6.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

PVLLI Picarum neſcio an ob latentem nos aliquam amicitiam, an uerò quia gnaræ ſibi aliquando par pari reddendum iri, parentes ſuos in ſenectute ut multi prodiderunt paſcunt, & quam illi in iuuentute, hi uiciſſim in ſenectute opem prĉſtant: Vt ut eſt, id ſanè inſigne pietatis in parentes annis obſitos, & uiris Chriſtianis imitandum argumẽtum eſt.

Pica, Cornix, Gracculus teste [a] Aristotele pugnant cum Aquila. Hæc autem deuorat illas. Pica etiam, vt idem tradit [b] alibi ab Alucone, & Vlula infestatur.

[a] Li.9.Hist. cap.1.
[b] Li.8.Hist. cap.3.

CORPORIS. AFFECTVS.

EPILEPTICO morbo Picas etiam laborare nonnulli referunt: Sed nunquid id vtrisq; , vel priuatim variè competat, ignoro. Cui, teste [a] Plinio, quotannis cùm seruntur rapæ, vt caluescat proprium est. Rapa autem, vt idem [b] alibi scriptum reliquit, duas habet sationes: vere scilicet primam ante calendas Martias, secundam mense Augusto. An modo bis quotannis caluescat Pica, vt Plinius docere videtur, an verò semel tantùm, & tunc num in vere, vel potiùs in Augusto, difficile iudicatu est. Ornithologus, quem hac in parte libenter sequor, semel tantùm, atque in Augusto caluescere existimat.

[a] L.10.c.29
[b] L.18.c.13
Rapa quādo seritur.
Quoties caluescat.

CAPIENDI RATIO.

C[a] RESCENTIENSIS Picas retibus etiam capi scribit, alioquin eodem quo Gracculi, & Cornices modo decipiuntur. Addit Crescentiensis cum Accipitribus quibusdam etiam capi, quos inde Picarios Budæus nominat.

[a] Li.2.c.23.
Accipiter Picarius

COGNOMINATA.

HOMINIBVS antiquitùs etiam auium nomina imponebantur, ut apud [a] Aristophanem videre est, qui Cherephontem Vespertilionem, vel, vt alij vertunt, Noctuam, vt suo loco diximus, Syracusanum Picam nominat, quod in foro, vt Scholiastes annotat, frequentiùs versari soleret, ideoq; ab Eupolide ceu loquacem traduci. [b] M. Varro Minutij etiam cuiusdam meminit, qui pariter Pica diceretur, cuius verba quòd iucunda sint, & risum legentibus moueant, & ad rem apposita sint, adijcere placuit: *Imus*, inquit, *venimus in villam, ibi Appium Claudium augurem sedentem inuenimus in subsellijs, vt Consuli, si quid vsus poposcisset, esset præsto. Sedebat ad sinistram ei Cornelius Merula, Consulari familia ortus, & Fircellius Pauo Reatinus: ad dextram Minutius Pica, & M. Petronius Passer. Ad quem cùm accessimus: Axius Appius subridens: recipis nos,* inquit, *in tuum ornithona, vbi sedes inter aues?* Fuit præterea Thraciæ quidam rex Hecubæ pater, nescio nunquid à Pica, an potiùs ab hedera, quæ κίσσος Græcis vocatur, Cissæus nuncupatus, quem Caracinus primus Macedonum rex in prælio vicit. Ab hoc Hecuba Cissæis [c] Virgilio nominatur, cùm ait: *Nec face tantùm Cissæis prægnans ignes enixa iugales.*

[a] In Auib.
Syracusanus Pica dictus, & cur.
[b] Lib. 3. de re rust. c.2.
Minutius Pica.
Hecubæ pater Cissæus dict.
Hecuba Cisseis dicta.
[c] Lib. Aeneid. 7.

AVGVRIA. PRAESAGIA.

IN portentis quoq; sermonis significationem habuisse Picas Ezelini exemplo docemur. Cui in Feltrinos mouēti obuiam facta, & in humeros eius delapsa populum, cui plurimum in loquendo studium erat, voluntati suæ sese commissurum portendit. Paulò enim pòst, antequam ad mœnia appropinquaret, legati ab vrbe occurrebant, omniaq; ad nutum eius pacata denunciabant. Sunt qui Picam eam militari signo Ezelini insedisse scribant, eamq; manu interceptam, & in augurij omen acceptam ipsum in expeditionibus suis seriò semper secum circumtulisse. Imbrem plus solitò stridens, certò portendere veteribus Pica credebatur, vnde etiam ab eisdem pluuiæ auis dici meruit.

Ezelini augurium.
Pluuiæ auis.

HIEROGLYPHICA. MYSTICA.

HOMINEM qui semetipsum ex oraculi responso curaret, Prisci hominem significaturi, Picam teste Oro Apolline depingere solent, quæ lauri folium oro generet. Hæc enim cùm ægrè habet, tale folium in nido portat, atque ita conualescit.

Homo semetipsum ex oraculo curans.

Quemadmodum verò Psittacus eloquentiæ typus esse meruit, vt suo aliquando loco demonstrauimus, ita Pica garrulitatis, ac loquacitatis hieroglyphicum veteribus fuit. Etsi enim ad humana verba ei etiam docilitas sit, non tamen ita liquidè, nec ita concinnè, vt

Garrulitatis typus.

Garruli Picę dicti. Pica Baccho ſacra, & cur.

Pſittacus, loquitur, ſed quadam omnino raucitate ſermonem obfuſcat, & præfracto ſono ſyllabas enunciat: eſtq; memoria minimè tenaci, vt niſi quæ didicit, frequentiùs replicari audierit, facilè obliuiſcatur. Vnde etiam prouerbialiter rudis plebecula garrulos homines Picas cognominant. Quare D. Conſalis Ponçe de Leon Hiſpalenſis, interpres & Scholiaſtes S. Epiphanij Picarum rectius, quàm Picorum naturam muliebri loquacitati comparaſſet hiſce duobus diſticis;

Antiquam ſyluis frondoſo ac robore quercum
Roſtro Picus auis paruula dilacerat.
Fæmina ſic, iuſtæ deſunt cui corpore vires
Mortiferum ſæuo virus ab ore iacit.

Haud aliam etiam ob cauſam, quam ob garrulitatem Pica Baccho ſacra habebatur, ut Plutarchus teſtatur. Ebrij enim, & qui illius Dei cultores ſunt, dicacitate plurimùm valent, vt rectè [a] Horatius monet, ubi ſic inquirit?

[a] *Li. 1. Epiſt.*

Fœcundi calices quem non fecere diſertum?

Bacchus primus Imperator.

Alij uerò Picam Baccho dicatam uolunt, quòd in triumphis (ante eius tempora enim ex ſuperatis hoſtibus triumphaſſe quempiam necdum conſtat) maximus clamor eleuaretur, vel quòd in eiuſmodi triumphis, omnibus & triumphanti etiam ipſi ſua exprobrare uitia licitum foret.

Mendacij ſymbolū. In ſimulatores dictū pythagorę.

Pica uerò varia mendacij, & ſimulationis hieroglyphicum eſt, quæ nempe parte anteriore candida amicum purum, & ſyncerum affatu primùm ſimulet; mox poſteriore nigra, uel decipiat, uel eludat. Huc pertinet antiquiſſimum illud ſapientiſſimi Pythagoræ dictum, ab hac aue detortum, τῶν μελανέρων μὴ γευσαθαι, hoc eſt, *minimè guſtandum ex ijs, quibus eſt nigra cauda.* Innuit non admittendos in amicitiam homines ſimulatores, & diſſimulatores hypocritas. Quod verò ad mendacium facit, Tryphon Grammaticus ait, τὸ ψεῦδος ἐν τοῖς ἐχαύτοις μελαίνεται, id eſt, *mendacium quippe in extrema parte nigreſcere.*

PROVERBIA.

Picifer. [a] *In Orat. pro Cteſiph.* Pica, & vannus in myſterijs Bacchi. [b] *In Hodæporis.*

KITTOΦO'POΣ ſeu Picifer uulgare conuitium videtur in hominem infimum, & deſpicatiſſimæ ſortis. Siquidem [a] Demoſthenes Aeſchinem hoc nomine ab amiculis compellatum refert, & κικνόφορον, quòd Picas, & uannos capite baiularet, quibus in myſterijs Bacchanalibus utebantur. Pica enim, ut diximus, Baccho ſacra habebatur, & uannus in omnibus myſterijs adhibebatur; unde etiam dicebat Vergilius:

—— *Et myſtica vannus Iacchi.*

Illud [b] Theocriti de Picæ loquacitate prouerbialiter ſcriptum eſt:

Οὐ θεμιτὸν λάκον ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρισδεν,
Οὐδ' ἔποπας κυκνοισι. id eſt:
Haud fas eſt Lacon, Philomelam vt prouocet vnquam
Pica, nec argutis Epopa obſtrepat improba Cycnis.

Eiuſdem prorſus ſententiæ eſt, quod in eadem Egloga legitur, nempe:

Σφὴξ βομβῶν τεττιγος ἐναντίον. id eſt:
Scilicet obſtrepitans argutæ veſpa Cicadæ.

Nam & hiſce verbis paſtor quidam paſtorem alium, à quo prouocatur, contemnit. Quadrabit vtrumq; in eos, qui cum longè imparibus certant, aut longè præſtantioribus negotium faceſſunt. Planè etiam cum hiſce dictis eſt illud [c] Galeni, Α'κιττα τῶν σειρηνα μιμȣμενα, id eſt, *Pica Sirenis æmula*, de inepto ſcilicet imitatore dictum. Videtur autem Doricum eſſe prouerbium. Quid enim conſoni habet obſtrepera Pica cum arguta Sirenum uoce?

[c] *Lib. 2. de diff. pulſ.*

Prouerbia Belgica.

Belgis priuatim vſitatum eſt dicere Den Aexſter en can zijn hippelen niet laeten, hoc eſt, Pica ſaltationum ſuarum obliuiſci nequit. Illa enim velit, nolit, ſemper ſalit: cui adagio illud Horatij ſimile eſt:

Cælum, non animum mutant, qui trans mare currunt.

Item illud eiuſdem:

Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem
Teſta diu.

Ijdem Belgæ, ubi nihil temerè vulgò dictitari, quod non uel aliquid ſaltem ueri contineat, ſignificare volunt, dicere ſolent, Daer en is ſoo cleijnen Aexter nijet, of hij heeſt en Vueinich bonts, hoc eſt, nulla adeo exigua Pica eſt, quæ non ex aliqua ſaltem ſui parte variet: quaſi dicerent, etſi quæ dicuntur omnino à vero aliena eſſe videantur, ueritatis tamen aliquid complectuntur.

Scaliger

Scaliger denique prouerbialiter Picam albam de re insolenti, raraq; & nunquam visa, nempe de iudice iusto, & incorrupto dixit:

Sed iudex bonus, est Pica nunc rarior alba.

Pica alba, rarius.

MEDICA.

PICAE temperie sunt calidissima, quod vel ex eo constare puto, quòd in Venerem admodum procliues sint. Recentiores has aues coctas, & comesas spiritus visorios reparare tradunt, quod fortè à Plinio mutuauerint, qui alibi *pullorum Picæ esum visum augere* dixit. Quidam excoriari eas iubent, vt faciliùs concoquantur. A plumis repurgatæ, & exenteratę, si in vino albo ad consumptionem eius, & carnis ab ossibus separationem decoctæ simul cum iure terantur, soliq; ita per triduum exponantur, & cum carpia, seu subtili linteolo, cùm opus est, oculis applicentur, egregiè. Asperitatem eorum, obscuritatem, ruborem, & dolorem tollent, & spiritus temperabunt.[a] Gordonius Picam vnam, vel duas, vel plures integras in olla noua vitreata, luto diligenter obturata in fornace torreri iubet, adiecta cautione, ne adurantur, vt faciliùs in pollinem conuertantur. Pollinem hunc, vel in collyrium redactum, vel per se solum oculis immissum, visus imbecillitati egregiè conducere affirmat. Illud enim de Picis peculiare omnes scribunt, vt quomodocunque sumptæ, vel adhibitæ visui conferant. Ioannes Gœurotus, quem diximus puluerem ex aqua fęniculi caliginosis oculis instillari iubet, liquoremq; stillatitium è pullis Picarum chymico vase collectum, visum infirmum, & hebetem corroborare scribit, & acuere. Ryffius liquorem ita exceptum è Picis minutatim concisis, conferre ait oculis rubescentibus, & obscuris, leucomata eorum, vel pterygia, ignemq; sacrum, quem S. Antonij vocant, linteolis ex eo madentibus sæpe impositis restinguere. Rasis fel Picæ oculis immissum, qui per niuem ambulant, ab ea non offendi testatur, oua verò sicca trita oculis immissa, albuginem eorum curare. Nonnulli auem viuam in frusta dissectam laborantibus articulis imponunt. Sunt qui combustam in olla sigillata, quocunque modo datam ad nyctilopam, cardiacam, & melancholiam ex causa frigida, necnon, & cancrum in membro virili sanare velint. Kiranides cor Picæ cum radice cyssi, siue hederæ gestatum contractis mulieribus, & disuriæ mederi nobis author est, & multa alia adducit, quæ quòd superstitionis non sint expertia, lubens prætereo.

Tẽperies. Carnis vs⁹.

[a] Cap. de vis. imbecill.

Picæ oculis quocũque modo sumptæ oculis prosunt.

Fellis vsus. Oua.

Cor.

VSVS IN CIBIS.

RASIS carnem Picarum, vt nimis calidam, & tanquam abominabilem à mensa reijcit, pullos tamen recenter nidis exemptos à pauperibus interdum edi testatur. Et Athenæus de opiparo Tothyis Thracum Regis conuiuio loquens, inter alias aues, Picas etiam nominat. Demetrius Constantinopolitanus Picarum carnem Accipitribus vtilissimam esse scribit. Quæ variæ dicuntur, in Italia quod sciam non eduntur: Glandariæ verò non Bononiæ tantùm, sed vbiuis etiam in foro veneunt; sed quoniã etiam duræ carnis sunt, à pauperibus duntaxat emũtur.

Tothyis regis conuiuium.

Glandariarum vsus.

FABVLÆ.

POETAE, nouem Pieridas Euppes filias, vnde Euippides uocantur, in Picas mutatas fuisse confingunt, quia cum Musis de cantus excellẽtia in arenam descendere ausę fuissent, indeq; Picis loquacitatem, humanæq; studium linguæ remansisse; unde Statius.

—At Aonio versæ certamine Picæ.

Pierides in Picas.

[a] Ouidius hanc fabulam ita prosequitur.

Pierus has genuit Pellæis diues in oris
Pæonis Euippe mater fuit.

[a] Lib. 5. Metam.

Item rursus:

Alcs erat, numeroq; nouem sua fata querentes
Institerant ramis imitantes omnia Picæ.

Et rursus in fine.

Rident Euipides, spernuntq; minantia verba:
Conatæq; loqui, & magno clamore proteruas
Intentare manus, pennas exire per vngues

Aſpexere ſuos, operiri & brachia plumis.
Alteraq; alterius rigido concreſcere roſtro
Ora videt: volucreſq; nouas accedere ſyluis.
Plangere dumq; volunt, per brachia mota leuatæ
Aere pendebant nemorum conuitia Picæ.
Nunc quoq; in alitibus facundia priſca remanſit,
Raucaq; garrulitas, ſtudiumq; immane loquendi.

Hinc Dantes Poëta Hetruſcus Calliopem Muſam, vt verſus condenti meditantiq; faueat, & facilem ſcribendi canendiq; venam ſubpeditet, hiſce verſibus inuocat:

Ma quì la morta Poeſia riſurga
O ſante Muſe, poi che voſtro ſono,
Et quì Calliope alquanto ſurga
Seguitando'l mio canto con quel ſuono
Di cui le Piche miſero ſentiro
Lo colpo tal, che deſperar perdono.

Atq; iſtæc de Picis dicta in genere ſufficiant, nunc ad particulares earũ hiſtorias me conuerto.

DE PICA VARIA, SEV CAVDATA.
Cap. XII.

SYNONIMA.

Κίττα. Pluuiæ auis Ragazza.

HAEBRAICA illa nomina, quæ præcedenti capite, ceu alteri etiam cõmunia dedimus, huic potiſſimùm competere exiſtimamus. Κίττα, vel κίσσα Græcorũ ad hanc quoque potiùs, quàm ad aliam pertinet. Latinis Pica varia, ſeu Pica caudata dicitur. Nonnulli pluuiæ auem veteribus dictam, hanc eſſe credunt. Italis Gaza vocatur, & Gazzola: Bononiæ Ragazza, & Putta. Reliqua ſynonima antea poſuimus.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

[a] L.10.c.42

QVAMVIS Plinius ex binis, quæ recenſet, Picarum generibus primùm Glandariam nominet, ceu humano ſermoni addiſcendo aptiorem: nos tamen variam, quæ toto ferè corporis colore ab illa diſtinguitur, deſcribendam in manum aſſumpſimus.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Roſtrum. Oculi. Color. Dorſum. Cauda.

AGNITVDINE Monedulæ eſt compar; ſed ob caudæ longitudinem, quæ per ſe ſola dodrantem longa eſt, maior apparet. Ex primo intuitu inter omne auium genus facilè agnoſcitur. Roſtrum obtinet nigrum, craſſumq; , & cuius pars ſuperior inferiori paulò longior eſt, atque in acutum deſinit: Oculos nigros candido circulo obductos. Caput, dorſum, collum, pectus, alas, femora, caudam, pedes, eorumq; digitos, atq; vngues aterrima: Extremum tamen alarum albicat. Dorſum, & cauda elegantiſſimè ex maxima nigredine viridem, vt Cycnus purpureum, colorem emittunt ſplẽdidiſſimum. Tota verò ventris ſuperficies candida eſt. Quam ſolam albedinem vnà cum caudæ longitudine ſi demas, Cornicẽ diceres. Cauda, & corpus vniuerſum à principio roſtri ad vropygium uſque æquè longa, dodrantem nempe. Caudæ longitudinem nonnulli in capitis exiguitatem reijciunt, ut cui pro paruo capite caudam longam natura conceſſerit: quod tamen non eſt ueriſimile: fortè ad commodiorem uolatum illi data fuerit: cùm pro corporis portione alas admodum paruas habeat. Mediæ caudæ pennæ lateralibus longiores ſunt. Atque iſtæc de hac uolucri dicenda ſupererant, ad quam omnia ferè quæ in generali hiſtoria diximus, referenda ſunt.

Pica varia, ſeu caudata.

Pica Indica Mas.

Pica Indica Fœmina.

DE PICA CAVDATA INDICA. Cap. XIII.

PECIOSISSIMAM hanc auem inter nonnullas alias Iaponenſium rex ſummo Pontifici pro ſingulari munere ante aliquot annos tranſmiſit, vt ex Illuſtriſſimo, & Excellentiſſimo D. Cæſare Marchione Facchinetto Senatore ampliſſimo, qui eas Innocentio Nono Bononienſi Pontifici Opt. Max. patruo ſuo acceptas referebat, intellexi. Hanc inquam auem, etſi ratione colorum parum ſimilitudinis cum ſuperiori Pica obtineat, quia totius corporis habitu, & caudæ longitudine ad illam accedere videtur, Picam caudatam cognomento Indicam nuncuplare placuit. Auis eſt, non tam ob colorum diuerſitatem, quam ob inſignem caudæ longitudinem, aſpectu iucundiſſima. Quod ad magnitudinem attinet, ea quantum ex pictura conijcere licet, cum Pica noſtrate fermè eadem. Roſtrum, tibiæ pedesq; rubeſcebant. Caput totum, & collum, quod torquis albus ambit, erant cærulea. A ſuperiore roſtri parte inter vtrumq; oculum macula tres ferè digitos longa, & pollicem lata punctulis, ſeu potiùs lineolis nigris tranſuerſalibus conſperſa ad dorſum vſque protenditur. Dorſum & ſcapulæ erant ferruginea. Vropygium luteum. Alarum pennæ veſtitrices caſtaneæ, ſed lineis nigris craſſiuſculis (quæ fortaſſis pennæ exiguæ fuerint) per longitudinem poſitis reſpergebantur: reliquæ veſtitrices pennæ erant virides, ſed in marginibus magis. Has denique cæruleæ excipiebant, calamis, & marginibus ad albedinem vergentibus. Remiges eiuſdem cum poſterioribus coloris erant, nempe cærulei. Pectus & venter ad anum vſque candidiſſima. Totus alarum internus color leucophæus ad cæruleum declinans. Cauda factâ ex pictura coniecturâ octo duntaxat pennis conſtabat, quæ omnes magnitudine differebant, & duæ duplo, & amplius cæteris maiores erant, & colore etiam à cæteris diſtinctæ. Erant enim totæ excepto calamo, & extremitatibus, quæ alba ſunt, cæruleæ. Reliquæ pennæ à principio ad medium, vſque cæruleæ, cætera candidæ, quarum medium macula inſignis cærulea quidem, ſed colore admodum intenſo, vt quaſi ad nigredinem accedere videatur, percurrit. Atque hæc meo iudicio maris deſcriptio fuerit; quam enim fœminam credebam, huic quidem per omnia ſimilis erat, ſed alba illa verticis macula alba lineis nigris carebat: & veſtitricum pennarum alarum ſecundus ordo, quæ in ea erant cæruleæ, in hac vireſcebant. Vtriuſq; iconem habes præcedentibus paginis.

Magnitudo. Color. Caput. Dorſum. Alæ. Venter. Cauda. Fœminæ à mare diſtinctio.

10 20 30

DE PICA GLANDARIA. Cap. XIIII.

SYNONIMA.

AEC Pica Plinio glandaria, Ariſtoteli tradente[a] Bellonio Μαλακοκραυης, ſeu Molliceps dicitur, quibuſdam verò Pica granata. Sunt qui ποικιλιδα vocent; verùm id nomen Picæ variæ potiùs competit. Græci recentiores καρακαξα appellant: Lycophron teſte Iacobo Delechampio λαλήθρον κισσαν, Latini Garrum, ſeu Garrulum, quidam perperam Spermologum, Itali vulgò Ghiandara à glandium eſu: Alibi tamen Berta vocatur; Genuenſibus, & Chij incolis, qui ex Genuenſibus, & Græcis mixti ſunt, Bertina, quaſi cinerea, quod tota ferè auis colore tali conſtet: Hiſpanis Gayo, & in Aragonia Caio, Gallis *Gay, Sabaudis Giaion, Germanis Haeher, Haetzel,* vel Haetzler, Baumhaezle, circa Friburgũ Heluetiorum Herrenuogel, Sueuis Iaeck, nonnullis Margraff, & Marcolfus, & Holzſchieier, Gallis Brabantiæ cõterminis Girau, & Richau, Brabantinis Broeckexter, quaſi Pica paluſtris, quòd eiuſmodi loca amet, licet tamen in arboribus nidificet, Anglis Iay, Illirijs Soyka.

[a] *Lib. 6. de Auib. ca. 7.* Molliceps. Pica granata. καρακαξα Garrulus. Ghiandra. Bertina.

40 50

GENVS. DIFFERENTIÆ.

HANC Auem ſecundum Picarum genus facimus, quòd oppida colentibus, vtpote quæ ſyluas agrosq; tantùm habitat, minus nota ſit. Differt à Varia cùm magnitudine, tùm verò maximè colore. Habet enim ad alarum latera tranſuerſales notas cæruleas, quales in nullo fermè alio volucrum genere conſpicias. Habet item tam amplum oris hiatum, vt glandes, atque caſtaneas integras Palumborum more deglutiat. Habet deniq; caudam duplo ferè quàm Varia breuiorem. His itaque notis ab illa diſtinguitur.

Vt à Varia differat.

PICA

Pica glandaria.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Roſtrum. Lingua. Caput. Color. Ceruix. Cauda. Alæ. Pedes.

GARRVLVS Variâ paulò minor eſt, dodrantem & palmos duos à roſtri principio ad caudæ extremitatem longus. Roſtrum ei craſſum, robuſtum, nigrum, binos propemodum digitos longum, cuius nares plumis albis, & nigris operiuntur, eiusq; extremitas aliquantulum recuruatur, atque in aciem quaſi vt in altera etiam deſinit. Lingua bifida eſt. Capitis vertex pennis modo albis, modo nigris conſtans ad inſtar criſtæ riget. Color corporis varius eſt. Ceruix ex ruffo, & cæſio mixta eſt. Qui ſubſequitur color in dorſo pallidior eſt, & ad cinereũ vergit. Pennæ prope vropygium candicant. Cauda longiuſcula eſt, & duodecim pennis, iisq; nigris conſtat, quarum tamen quinque maculis albis tranſuerſalibus inſigniuntur. Alæ robuſtæ, & oblongæ, colore vario: Earum enim pennæ aliæ nigræ, aliæ ex nigro, & albo mixtæ, aliȩ cȩruleæ ſunt, diſtincto tamen ordine. Variat verò color in pennis maioribus, potiſſimùm exteris; ex internis autem binȩ duntaxat, aut tres caſtaneæ ſunt. Supina itidem Auis pars cinerei coloris eſt, remiſſioris tamen, & qui quò caudæ proximior, eò ad album magis vergat. Pedes, digitiq; ſubcinerei, vngues nigri, acuti, & quodammodo adunci.

DE GARRVLO ARGENTORATENSI. Cap. XV.

SYNONIMA.

Etymum. Roller. Pica marina. Mercolfus.

GARRVLVS quoque auis iſtæc, cuius modo iconem damus, iure merito appellatur, quòd Glandariæ more ad nauſeam vſque garriat, Argentoratenſis verò quòd circa eam vrbem, vbi etiam per onomatopœiam Roller dicitur, abundet. Bononienſes Picam marinam vocant, apud quos Ornithologus eam ſeſe ſub Gazæ nomine, quod omnibus Picis commune eſt, obſeruaſſe memorat. Vocatur in quibuſdam Germaniæ locis Mercolfus.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

AVIS hæc, etſi forſan veteribus ignota, vel ſaltem non deſcripta ſit, è Picarum proculdubiò genere eſt, & Glandariæ potiſſimùm congener: à qua tamen colore, dignoſcitur, ſicuti etiam mas à fȩmina.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Roſtrum. Caput. Oculi. Dorſum. Alæ. Cauda. Pedes.

MAGNITVDO cum Glandaria par eſt. Roſtrum mari duos digitos longum, nigrum, craſſiuſculum, multò tamen quàm Glandariæ exilius, in extremo aliquantulum recuruum, quæ pars in pullis quodammodo albeſcit. Ornithologus roſtrum nimis craſſum, nimisq; curuum depinxit, & in collo, pectorisq; initio, & circum oculos quatuor velut annulos albos perperam addidit; niſi fortè diuerſæ à noſtra auis, vel fȩminæ iconem expreſſerit, quod tamen haud facilè crediderim, quoniam alioqui ſatis exactè illam deſcribat. Caput habet craſſum colore ex cæruleo, & viridi mixto, maculis per longitudinem albis, quæ per totum pectus ventremq; deorſum feruntur. Pennæ verò prope roſtrum ſunt caſtaneæ. Oculi magni, rotundi, nigri. Supercilia rotunda ex cæruleo luteſcunt. Dorſum caſtaneum, ſeu ferrugineum à ſecunda, vel tertia vertebra ad vropygium vſque. Alarum color præcipuè varius eſt, vt quarum ſuperior pars, nempe plumæ illæ, quæ ſcapulas cooperiunt, cæruleæ ſint ad violaceum tendentes, quæ ſubſequuntur maiores, virides, & ex viridi, & albo in extremitatibus dilutæ, demum remiges extrà in principio obſcurè cærulea ſunt, cætera verò nigræ; intus omnes vltimis exterioribus exceptis, quæ ſubtus nigricant, cæruleæ. Cauda, quam Ornithologus perperam ruffam ait, ſuperna parte vireſcit, inferna partim violaceo, partim cæruleo permiſcetur. Pedes lutei ad fuſcum tendentes, vngues nigri, & adunci.

PICAE

Picæ glandariæ species.

Pica marina.

Fæmina verò talis est. Caput totum, collum, atque pectus, uenterq; ex castaneo ad leucophæum vergunt. Oculi nigri sunt, iris lutea. Rostrum nigrum multò quàm in mare crassius. Dorsum totum castaneum. Alæ primùm, nempe prope scapulas cęruleæ, mox ex ceruleo virides: remiges nigræ. Cauda latiuscula ex viridi, & cæruleo ad fuscum inclinat. Tibiæ & pedes lutei, tabellę castaneę: vngues nigri, recurui. In summa toto cęlo à mari diuersa est.

Caput. Oculi. Rostrum. Dorsum. Alæ. Cauda. Pedes.

DE PICA MARINA. Cap. XVI.

10

PVLCHERRIMAM hanc volucrem quoniam Gazam, seu Picam marinam uulgò appellari uideam, eius etiam hoc loco iconem exhibere placuit, maximè verò, ut Garrulus Argentoratensis nunquam in maritimis degens id nomen præter rationem sibi uendicasse demonstrarem. Tota auis si caput, ceruicem, pedes, & partem etiam alarum excipias, subuiridis apparet. Rostrum robustum, paulò quàm in Picis longius, admodum acutum. Capitis uertex ad tertiam ceruicis uerticem, usque coloris castanei diluti. Inferior capitis uerò pars, ad tempora scilicet, & oculos lutea. Oculi nigri: Iris lutea, quam niger circulus ambit. Pedes subfusci, digiti longi, ungues insigniter adunci, & nigri: cętera, ut dixi, uiridis, præter secundi ordinis alarum pennas, quę ex castaneo dilutę sunt, & in extremitate ceruleę.

Rostrum. Vertex. Oculi. Pedes.

20

Iconem habes pagina subsequenti.

30

DE PICA PERSICA. Cap. XVII.

HAEC uerò auis, quam nunc damus, Venetijs nobis olim transmissa sub Picæ Persianę nomine, ex solo contuitu è Picarum genere esse cognoscitur. Tota fermè subfusca est, capite nempe, collo, dorso, pectore, & uentre. Magnitudo, quantum ex pictura iudicare potuimus, ad Picas maximè accedit. Rostrum habet robustum, crassum, breuiusculum, albicans. Oculos item albos, pupillam nigram. Alarum pennæ secundi ordinis, uropygium, & priores in cauda luteæ sunt. Pedes subcęrulei: tabellę nigrę: ungues exigui, at recurui, & nigri.

Color. Magnitudo. Rostrum. Oculi. Alæ. Pedes.

40

Iconem dabit pagina 795.

50

Hæc est Picæ Marinæ figura, nam quæ depicta est pag.792. est Garrulus Argoratensis Fæmina.

Pica Persica.

DE GARRVLO BOHEMICO. Cap. XVIII.

ISTORIAM huiuſce Auis ante aliquot annos, cũ velut peſtilentię quoddam præſagium in Italiam maxima copia aduolaſſet, copioſè conſcripſi. Quam cùm ſeorſim in lucem aliquando edere conſtituiſſem, ſed nunquam mihi data eſſet ſatis commoda occaſio, itaq; non ab re me facturum arbitratus ſum, ſi huic nunc illam velut in compendium redactam, loco insererem, licet tamen cum Picarum genere nihil præter nomen commune obtineat, ſecus, atque Ornithologus exiſtimat, qui tertium earum genus eam conſtituit. Pulcherrimæ ergò huius auis à tam varijs mihi viris, iiſq; doctiſſimis, atque ex totius fermè Italiæ partibus ſub varijs nomenclaturis miſſæ amphibologiam explicaturus, ſingulorum primùm de illa iudiciũ, ac opinionem adducam, deinde quid ego ſentiam breuiter adferam.

Garrulus Bohemicus nõ eſt è genere Picarum. Ornithologi error.

Fabritius Paduanus Foroliuienſis clariſſimus medicus, magni illius Elidei filius, qui inter alia naturæ dona, quibus muſęum noſtrum quampluriès locupletauit, hanc quoq; volucrem mihi transmiſit, Galeritam variam, & Microphœnicem propter criſtatum capitis verticem, & totius corporis colorum eximiam venuſtatem appellabat. Cæſar Odonus magni nominis pariter medicus, ſimpliciumq; nec non medicinæ practicæ in almo Bononienſium archigymnaſio publicus profeſſor Meropem Ariſtotelis eſſe ex pinnulis illis, quas in alis habet, iudicabat; Alij nouam auem Plinio dictam credebãt, de qua hunc in modum [a] ille ſcripſit. *Venère in Italiam Bebriacenſibus bellis ciuilibus trans Padum, & nouæ aues (ita nunc vocantur) Turdorum ſpecie, paulò infra Columbas magnitudine, ſapore gratæ.* Alij rurſus, quoniam conſpectu inſolens eſſet, ac ex Germania ad nos tranſuolaſſet, Auem Hyrciniæ ſyluę nuncupabant, cuius item Plinius his verbis meminit: *In Hyrcinia Germaniæ tractu inuſitata genera Alitum accepimus, quarum plumæ ignium modo colluceant.* Et Solinus, etſi à Plinio tamen vt ſolet, mutuatus videatur, non luxiſſe tantùm noctu ſcripſit, verùm homines etiam illius loci (mirum dictu) nocturnos plerunque excurſus harum auium opera deſtinaſſe, & ad itineris dirigendi præſidium vſos fuiſſe. Meminit earundem Albertus, & à tali luce, Lucidias nuncupat. Alphonſus Panza Ferrarienſis Philoſophus, ac Medicus eximius, & naturalium rerum inſignis indagator, necnon & in celeberrimo Ferrarienſium gymnaſio publicus profeſſor, in epiſtola ſua, quam ſuper hac aue mihi ſcripſit, Incendiariam Plinij eſſe exiſtimabat. A Saxoli (pagus eſt in agro Mutinenſi ſatis inſignis) incolis, vbi maxima erat copia, vulgò Beccofriſone dicebatur, quoniam quodammodo Coccothrauſto, quem Friſone vocant, ſimilis eſſet: alij Galletto del boſco, quaſi Gallulum ſylueſtrem, propter capitis criſtam: Noſtri aucupes vccello del mondo nouo, hoc eſt, auem ex nouo orbe indigitabant: Flandri, vt audio, Incinerariam, quam vocem pro Incendiaria corruptam crediderim, atque eò maximè, cùm & alij Incendiariam, vt dixi, vocarent. Ornithologus Garrulum Bohemicum appellat, verùm quo iure, non video, cùm Picarum more nequaquam garriat: Quare generica voce Bohemicam auem potius vocare debuiſſet. Iconem eius ab Argentoratenſi quodam pictore, qui nomẽ ignorabat, ſibi tranſmiſſam ſcribit, ſe verò pòſt ab alijs didiciſſe, hac ſpecie auem circa Norimbergam dici Behemle, id eſt, Bohemicam, fortè quia Bohemię peculiaris ſit. Germani quidam alij per onomatopœiam zinzirelle dicunt. Iſtęc itaque quæ adduxi, nomina à diuerſis impoſita, non vulgarem, qui de illis iudicet, philoſophũ requirunt, cui ubi nomina deſunt, noua fingere Ariſtoteles concedit. Quare cùm huic aui nullum illorum conuenire uiderem, placuit ex potiori auis uictu Ampelidem appellare. Inter cæteros enim fructus, quibus ueſcitur, uuis potiſſimùm delectatur, quod Ampelidi ſuæ olim etiam Callimachus poëta tribuit, quæ, cùm nullam ille aliam, qua agnoſcatur, notam addat, cum noſtra fortè eadem ſtatui poſſit. Quod ſi uerò ea de re quiſpiam mecum cauilletur, & aliam auem Callimacho Ampelidem dici pertinaciùs contendat, non negauerit ſaltem Ampelidem poſſe uocari, non uerò quòd duntaxat ſolas uuas edat, ut quas autumno tantùm nanciſci poteſt, ſed quòd eas alijs fructibus præferat. Sic enim & Ficedula Latinis, & uulgò Beccafico dicitur, non quoniam ſemper ficubus ueſcatur, neque enim & illæ toto anno reperiuntur, ſed quia ex earum eſu plurimùm pingueſcat. Cui uerò Auium generi hanc auem congenerem facere debeam, nedum ſatis compertum habeo. Haud me latet tamen ex illarum genere eſſe, quæ fructibus uiuunt, carpophagæ dictæ, auemq; eſſe migratoriam. Nam ad uicinas Bohemiæ regiones, ut audio, quotannis euolat. Ornithologus pro tertio Picarum genere, ſed cum maximo errore eam nobis obtrudit, cũ tamen nec magnitudine (eſt enim multo minor) neque moribus, neque demum ratione uictus quicquam cum illis commune habeat. Adde etiam,

Fabritij Paduani opinio de Garrulo Bohemico. Galerita Varia Microphęnix. Cæſaris Odoni opinio. Merops Ariſt. [a] L.10.c.49. Nouæ aues Plinij. Auis Hyrcinię ſyluę. Lucidiæ aues. Alphonſi Panzę opinio. Incendiaria Plinij. Beccofriſone. Galletto del boſco. Incineraria. Behemle. Zinzirelle. Ampelis. Cur Ampelis dici poſſit. Ficedula, & Beccafico, cur ſic dicta. Cui auium generi aſcribenda Ampelis. Ampelis migrat.

10 20 30 40 50

etiam, quod Plinius, cęteriq; authores Picis linguam articulatim sermoni hominum efformando idoneam, latam nempe tribuant, qualem in Bohemica aue nemo rectè dixerit. Neque Incendiaria [b] Plinij etiam fuerit, cuius de illa hęc uerba sunt: *Inauspicata est & Incendiaria auis, propter quam sæpe lustratam vrbem in annalibus inuenimus, sicut L. Cassio, & C. Mario Coss. quo anno & Bubone viso lustrata est. Quæ sit auis ea, nec reperitur, nec traditur. Quidam ita interpretantur Incendiariam esse, quæcunq; apparuerit carbonem ferens ex aris, vel altaribus. Alij Spinturnicem eam vocant, sed quæ hæc ipsa esset inter aues, qui diceret se scire, non inueni.* Cùm itaque Plinius, nec sibi, nec alijs uisam talem auem asserat, non uideo, qua ratione istęc uolucris in Bohemia satis obuia, cum Incendiaria eius eadem statui queat. Insuper Incendiaria quibusdam dicta est, quòd in incendijs nasci crederent. Quis obsecro hoc de Ampelide nostra somniet? Quare meo iudicio Phœnix auis fabulosa, quę, vbi proli incumbit, seipsam exurere perhibetur, Incēdiaria dici rectè possit, nisi ea uox quamcunq; uolucrem, quę carbones ex aris eripit, significet, ut ex Plinio paulò antè dictum est. Hallucinantur itidem, qui auem Hyrcinię syluę Plinio dictam putárunt. Pennę enim nostræ Ampelidis in tenebris ignium modo minimè collucent, quod de Hyrcinæ syluæ aue Plinium, & Solinum referre diximus. Quod si verò maculas illas alarum, & caudæ extrèmitatum luteas, egregium splendorem edere quispiam curiosus obijciat; is tamen noctu lucere minimè dixerit, vt proprio periculo domi meæ sæpius expertus fui, vbi tribus ferè mensibus viuam alui, & vel quauis noctis hora contemplatus sum. Ornithologus verò eiusmodi rerum etiam diligentissimus inuestigator Germanum quendam, cùm huius auis historiam conscriberet, sibi narrasse refert, in patriæ suæ Votlandiæ Bohemis vicinæ syluis, auem quandā vidisse Turdi minoris magnitudine, colore partim cæruleo, partim aureo, siue croceo, quam noctù lucere fama esset; se tamen neque lucentem vidisse, neque nomen nosse: quod si verum est, ea Hyrciniæ syluæ auis dici poterit. Præterea nostræ Ampelidi nulla ferè quoque cum noua aue Plinij similitudo est, quā scilicet ille Turdorum specie describit, quibus istęc omnino dissimilis est, & magnitudinem illius Columbis comparat; hæc vel quadruplo minor est. Nouam auem, siue externam suo loco Perdicem minorem esse probabimus. Neque etiam clarissimi Odoni opinio placet, Meropem Aristotelis existimantis, nam nullo pacto descriptioni respondet. Merops enim teste [c] Philosopho terræ cauernas subit, cunabulaq; facit, ibiq; ob corporis grauitatem altùm volare nequiens nidum construit. Ampelis contrà in arboribus continuò vitam ducit, tantum abest, vt cauernas subeat: neq; apibus, quod de Merope qui Apiaster inde dicitur, [d] Aristoteles prodidit, insidiatur, nec vermibus vescitur, sed fructibus tantùm. Merops pennas inferiores habet pallidas, superiores cęruleas, vt in Alcione, Ampelidi nihil in toto corpore cærulei est. Ille postremas pinnulas rubras habet, istæc nequaquam: pinnularum autem nomine πτερύγια intelligo, siue paruas pennas, quamuis id nomen, quod obiter dictum sit, multa significet, excrescentiam nimirum carnis, quæ vngues operit, tùm in pedis, tum in manus pollicibus potissimùm eminens, sed in pedibus ex offensione, interdum in manibus ex paronichijs nascitur: & quamuis autem Ampelis in extremo, vt infrà dicam, alarum quasdam rubras appendices habeat, eæ tamen pinnularum nomine indignæ sunt, quoniam quædam excrescentiæ tantummodò sunt, quæ à calamo, seu pennæ cauliculo exoriuntur. Cæterùm vox etiam vtrique diuersa diuersas etiam aues constituit. Quare omnino concludendum videtur Ampelidem nostram nemini eorum cognitam fuisse.

[b] L. 10. c. 13

Spinturnix. Non esse Incendiariam.

Phęnix dici potest Incendiaria.

Non esse auem Hyrcinię syluę.

Hyrciniæ syluæ Auis quæ dici possit.

[c] 6. Hist. c. 1

Meropem non esse.

[d] 9. Histor. cap. 40.

πτερύγια quid.

FORMA. DESCRIPTIO.

CVM Merulis ferè ei par est magnitudo; maior verò Coccothrauste: Longitudo à rostro ad caudæ extremitatem dodrantalis: Latitudo expansis videlicet alis, quatuor palmorum. Vnde hallucinari Ornithologum constat, cùm corporis forma, ac coloribus ad Garrulum communem accedere scribat. Rostrum nigerrimum est, magnitudine domestici Passeris. Id nimis longum nimisq; recuruum Ornithologi icon exprimit. Nares pili eiusdem coloris circumambiunt, & velut maculam nigram quandam efformant transuersalem, in qua oculi superius includuntur, rotundi, coloris pulcherrimi, cinnabarini nempe, & carbunculum Carchedonicum, quem granatam vulgò dicunt, mentientis, qui fortè noctù lucere credendi nonnullis ansam dederint. Caput quodammodo compressum, & nimis rotundum ab Ornithologo delineatum, coloris castanei, seu ferruginei, more Alaudę cristatę apice retrò vergente insignitum. Color apicis rostrum versus subcastaneus dilutus, retrò verò subcinereus ad fuscum inclinans,

Magnitudo. Longitudo. Latitudo.

Rostrum.

Nares. Oculi.

Caput.

clinans, umbrię terrę haud diſsimilis. Collum breuiuſculum in antica, & poſtica parte nigrum, ad latera ruffum, prope roſtrū candidum. Pectus caſtaneum, ſeu ferrugineum, ſed dilutum, & ad roſeū uergens. Vēter ſubcinereus totus, niſi prope podicē, ubi pennę quædam albicant, quarum radices tamen, hoc eſt, à medio ad carnem uſque, etiam nigræ ſunt, & ſuperiori parte molliores. Dorſum ſubcaſtaneum eſt, ſed prope vropygium leucophæum. Exteriores Alarū pennæ nigræ ſunt; interiores ſubcinereę ad nigredinem tamen declinantes. Inſigniuntur uerò exteriores maculis ſpectatu iucundiſſimis, quarum aliæ nempe primę albę ſunt, ſeptem numero, quarum appendices cinnabari inſtar rubeſcunt. Pennas has corneas eſſe haud uerè neſcio quis Ornithologo retulit: Sunt tamen ſolidæ, & duriuſculæ, longæ, atque quodammodo cartilagineę. Has aliæ pennæ ſubſequuntur maculis pariter, ſed luteis perornatæ figura ſua literam L, quodammodo exprimētes, quæ ſic diſpoſitæ ſunt, vt in quibuſdam ſeptem, in quibuſdam ſex, in alijs quinq; tantummodo appareant. Rurſus quæ ultimę ſunt, maculas albas habent, quę quò magis ad exteriora ſitę ſunt, eò minus conſpicuę euadunt, adeo ut poſtremarum quandoq; tres, quandoq; duæ, & quandoq; una duntaxat ita maculatæ ſint. Veſtitrices albis etiam maculis in extremitatibus inſigniuntur. Illud uerò in luteis maculis annotandum eſt, quòd in fęmellis albeſcant, & è regione earum alias maculas albas reperire ſit. Caudam maris decem, fęmellę duodecim pennis conſtare αὐτοψίᾳ didici, quę in radice leucopheę ſunt, ſeu coloris murini, id eſt, muris domeſtici minoris, ſuperius uerò nigricant, tota caudę extremitas lutea eſt, magis tamen in mare quàm in fęmella reſplendens. Prope podicem alię quędam plumulę coloris caſtanei, aliam quodammodo, ſed longè minorem caudam afformant. Crurum color fuſcus eſt ad cęruleum inclinans. Pedum forma, & magnitudo Coccothrauſto reſpondent, colore tamen differunt, qui in Ampelide niger, in illo verò carneus, ſiue roſeus eſt. Vngues habet nigros etiam, & ſatis recuruos.

Collum. Pectus. Venter. Dorſum. Alæ. Cauda. Crura. Pedes. Vngues.

GARRVLVS BOHEMICVS.

10 20 30 40 50

ANATO-

ANATOME.

EXTERIORES pulcherrimæ huiusce auis partes delineasse, & quàm potui exactè descripsisse nedum contentus, internas etiam rimari placuit; quas sanè non paucas cum reliquo auium genere dissimiles habere eam ex instituta anotome contemplatus, earum notione lectores minimè priuare volui. Secuerunt hanc auem clarissimi viri, Constantius Varola, & Flamminius Rota, ambo in celeberrimo nostro gymnasio Anatomiæ professores publici, & viri celeberrimi, mihiq; amicissimi.

Intestina duos dodrantes in tam exiguo corpusculo longa erant, & vbi aperta essent, notabilis latitudinis, quæq; sine reuolutionibus, & anfractibus vllis natura proculdubiò ad celeriorem fæcum excretionem fabricauit; cùm exiguo admodum tempore, imo verò post pauca momenta auis ingestum cibum digerat, alteret, atque vnà cum baccarum ossibus, alijsq; fructuum nucleis, quos in nutrimentum conuertere nequit, exucto videlicet duntaxat eorum succo, reijciat. Excrementa etiam pro diuersi coloris cibarijs variabant. Ventriculus in medio hepatis velut reconditus exiguus, carnosus, & duro admodum callo obductus, intus tunicam quandam, vueæ in oculis quoad colorem non dissimilem, alioquin satis membranosam quinimo durissimam, & quasi cartilagineam, & ad vtrumq; orificium perforatam obtinebat. Substantia verò huius membranæ adeò à ventriculi substantia erat diuersa, vt absque vlla sectionis opera à tota ventriculi cauitate diuelleretur. Externa contra eius tunica neruosa erat, crassa, & vtrinq; callosa fibris quibusdam crassis, & oblongis, quales in humani cordis ventriculis conspiciuntur, in intima parte instructa. Gulam habebat insigniter latam, & quæ prope ventriculum maiorem adhuc latitudinem acquirebat, qualis scilicet acinos vuarum, aliosq; fructus integros recepturam decebat. Erat autem à faucibus ad mediam ceruicis regionem, vsque digitum lata, dein arctabatur vsque ad primum thoracis ingressum, vbi rursum dilatata rotundi quid velut pilulam quandam effingit: pòst iterum constringitur, tandemq; latior, & carnosior facta ad ventriculum vsque ita progreditur. Pulmones qui in omni ferè auium genere ad medias vsque costas protenduntur, in hac aue colli, & dorsi vertebris, & nisi costarum superiorum principijs adhærent. Iecur pro Auis magnitudine maximum erat, quale helluones, ac voraces obtinere in vulturis historia diximus, nam & Ampelis insigniter vorax est. Erat autem in duas partes ęquè diuisum, quarum maior in dextrum, minor in sinistrum inclinabat. Vesicula fellis cum Iecore, & ventriculo coniungebatur. Lien exiguus quidem, sed oblongiusculus linguæ humanæ figura superius os ventriculi ex dimidia parte veluti amplectitur. Pericardium erat duplicatum, & veluti pinguedini immersum. Raram Arteria aspera formam obtinebat, vt quæ in principio latior & oualis, dein angustior, mox iterum latior appareret. Linguæ substantia admodum dura, & ossea erat, & in extremo, vbi velut alas quasdam habere, & sagittam præ se ferre videtur, bifida, ac quasi in duas aciculas diuisa. Os hyoidis, quod reliquis animantibus pro linguæ implantatione datum est, in hac aue ab osse occipitis ad latera foraminis, per quod spinalis medulla à capite ad dorsum transmittitur, originem suam deducere vidimus, & vbi ad radicem linguæ coniungitur, acutissimum angulum efformare, secus atque in homine, vbi non tantùm per angulum obtusum, sed per lineam transuersalem etiam annectitur. Huius verò ossis medio caput asperæ arteriæ inseritur. Os sterni valdè acutum, & altum erat, quod sagacissima rerum natura ad celeriorem volatum ei elargita videri potest. Velocissimè enim volat. Musculos quibus alæ ad pectus protrahuntur, insignes habebat, & admodum robustos. Horum præcipuus à toto osse iuguli, & sterni exoritur, & in supremam humeri partem tendine quodam partim carnoso, partim neruoso, eodemq; longo, ac robustissimo inseritur. Oculi intus adeo magni erant, vt cerebri ipsius magnitudinem superare viderentur. Nerui optici satis euidentes, eos ab ipso cerebello oriri obseruauimus secus ac in cæteris animantibus fieri assolet. Superiores cerebri ventriculi ad mediam capitis regionem collocabantur. Cerebrum verò oblonga, & varia ea figura, qualis in hominibus conspicitur, carebat, & sphæricam potiùs referre videbatur. Atq; hæc sunt, quæ in hacce Aue memoratu digna obseruauimus, nunc ad reliqua properamus.

Intestina. Excremēta. Vētriculus. Gula. Pulmones. Iecur. Fel. Lien. Pericardiū. Trachea arteria. Lingua. Os hyoidis. Os Sterni. Alarū musculi. Oculi. Nerui optici. Ventriculi cerebri.

LOCVS.

AMPELIS noſtra Bohemiæ peculiaris eſt, quamuis alioqui viciniora etiam loca petat. Cùm verò in Italia erat, in Placentino & Mutinenſi agro maximè abundabat, adeo vt triginta, & quadraginta quoque ſimul ſæpe caperentur. Ferrariæ contrà nec viſa quidem fuit, nedum capta, vtpote quæ breui ibi futurum præſentiret terræmotum, quo arbores cæteræq; plantæ, quarum fructibus illi erat viuendum, concutiuntur, atque extirpantur: quare etiam reliquæ volucres loca illa deſeruerant. Vnde Anaximenem Philoſophum olim terræmotum ex auium receſſu prædixiſſe legimus: & non illas duntaxat, ſed cætera etiam animantia aëris mutationem ex naturali instinctu præcognoſcere palam videmus.

Ampelis cur Ferrariæ nõ viſa.

Anaximenes terræmotum prędicit.

VOLATVS.

GREGATIM, & centum ſimul quandoque in agro noſtro Ampelides volare viſæ ſunt. Volant autem perniciſſimè, ſternum atque alas ad id perquam apta à natura obtinentes.

Ampelidis reciprocus amor.

MORES. VOX.

AVES *gregariæ ſunt, ac benignæ, mutuoq; ſeſe amore proſequuntur, cibum ſibi* inuicem offerentes, mas nempe fæmellæ, fæmella mari, imo verò & mas mari, & fæmella fæmellæ. Facilè cicurantur, adeoq; domeſticæ euadunt, vt fugantium, ac inſidiantium hominum minas, eaſq; ex globulis etiam quandoq; non pertimeſcerent, tantum abeſt, ut puerorum manibus contractari ſeſe non permitterent. Vox earum, quantum obſeruare licuit erat ziziri, unde fortè zinzirelle quibuſdam dictæ fuerint.

Vox. Ziziri. Zinzirelle.

VICTVS.

AMPELIS noſtra fructibus ueſcitur, uuis in primis maximè inhians, quare non ab re eo nomine mihi dicta videri poteſt. Poſt uuas, baccas liguſtri cæteris fructibus præfert. Cynorhodi, Iuniperi, lauriq; baccas, & pineæ nucleos auidè etiam deuorabat. Contrà baccas hederæ niſi famelica, non attingebat. Veſcitur deniq; & uuis paſſis, pomis, & amygdalis. Panem uerò caueæ incluſam, ut gratum cibum comediſſe obſeruaui, & carnem crudam reſpuere, ſed in magna fame tamen attingere. Frumentum tanquam non graniuora oblatum non deguſtabat quidem, ficubus uerò maximè gaudebat. Ex oblato caſeo mortem illi illatam quidam mihi retulerunt, in ſumma fructibus inhiabat, iiſq; potiſſimùm qui copioſo intus ſucco ſcaterent. Quare cùm ex cibo, tùm ex potu, quem octies decieſq; unico fermè momento repetebat, auem calidiſſimam eſſe quiſpiam non ineptè iudicet.

Etymum.

VSVS IN CIBO.

CARO Ampelidis ſapore erat gratiſſimo, ut quam aſſam Turdis multi pręferrent, quam uis dicat ille: *Nil melius turdo* &c.

PRÆSAGIA.

VLGVS Ampelidem habebat pro mali ominis aue, & peſtem, ubi turmatim apparebat, prænunciare credebatur. Quo enim anno in Italiam ex Bohemia migrauerat, anno nempe ſalutis noſtræ 1571. *Menſe Decembri* Ferrariæ inſignis terræmotus factus eſt, & fluuij inundarunt: vnde de futura hominibus peſtilentia timor inceſſit: quoniam terręmotum, & diluuia peſtis aliquoties ſubſecuta legeretur. Eodem anno paulò ante eandem inundationem eadem auis Belgis non minus quàm nobis admirationi fuit. Et Ornithologus anno poſt

Terręmotꝰ quãdo Ferrariæ factꝰ.

partum

partum salutiferum 1552. in superiori Germania inter Moguntiam, & Bingam iuxta Rhenum maximis examinibus apparuisse refert in tanta copia, ut qua transuolarent, ex umbra earum ueluti nox induceretur, idq; incolas pro prodigio annotasse, & excusa icone absque nomine tanquam auium incognitarum, à typographis publicatum fuisse. Veruntamen, ut ingenuè dicam, quod super hac re sentiam, non uideo qua ratione ex earum migratione in Italiam pestilentia præsagiri potuerit, cùm & eo tempore, quo inuictissimus Carolus Quintus Bononiæ coronabatur, sine ulla superueniente peste non minus copiosè apparuerint. Neque etiam rationi est consentaneum, aues ad loca, in quibus futura pestis est, aduolare; imo uerò contrà fugituras illa potiùs crediderim. Aues enim, si quod aliud animal, facillimè peste afficiuntur. Vnde quodam naturæ ductu tali tempore saluti suæ consulentes, nidos suos, oua, ac carissima etiam sua pignora, pullos inquam deferunt, & ad alienas regiones sese recipiunt. Quare populi omnes, ad quos peculiaris alicuius regionis auis, ut Bohemiæ hæc est, cum magno agmine aduolat, laudabilem aëris sui temperiem potiùs, quàm contagium præsagire debent. Quod uerò aues, ac iumenta prius quàm homines peste afficiantur, præter Philosophos[a] Ouidius etiam locupletissimus testis est, dicens:

Ampelidē pestem non presagijsse.

Aues peste corripiuntur.

[a] Metam. 7.

Lætiferis calidi spirarunt æstibus Austri,
Constat & in fontes vitium venisse lacusq;,
Milliaq; incultos serpentum multa per agros
Errasse, atque suis fluuios temerasse venenis,
Strage canum primò, volucrumq; Auiumq;, boumq;
Inq; feris subiti deprensa potentia morbi est.

DE PICA BRESSILICA. Cap. XIX.

SYNONIMA.

PICAM Bressilicam appellant Auem, cuius modo iconem exhibebimus, cū quòd Picę uariæ, si rostrum demas, quodammodo similis sit, tùm quòd in Bressilia reperiatur. Ramphastos, & Hipporynchos, seu Burynchos dici possit à rostri magnitudine, à qua pariter Pelicanum kiranides etiam Ramphonem uocauit. Latinis Auis piperiuora à piperis esu appellatur, & Germanis uerbo ad uerbum reddito Pfeffer uoghel, & Pfefferfracsz: Roberto Constantino, qui perperam ruberrimum colorem illi tribuit, Pica barbara: Italis Gaza di Bressilia, Incolis Americę Toucham, ut refert Andreas Theuettus, qui eam peragrauit, & literis mandauit.

Ramphastos.

Auis Pipe-riuora.

Pica Barbara.

Toucham.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

AVIS istęc ex fissipedum genere est, etsi de eo dubitauerit[a] Bellonius. Tota eius forma ad Picam uariam quàm ad quamuis aliam auem reducendam indicat. Eisdem enim ferme corporis partibus colorem uariat.

[a] L. 3. c. vlt.

FORMA. DESCRIPTIO.

MAGNITVDO Picæ Bressilicæ inter Picam, & Merulā media. Tanto enim Pica minor, quanto Merula maior. Rostrum reliquo corpore crassius, & longius ferè esse Theuetus refert. Ego non tantùm totius auis picturam ad uiuum expressam, sed ipsummet rostrum quoque in museo meo appensum reseruo, quod olim magnificus D. Nicolaus Espiletus Insulanus optimæ spei, multęq; lectionis iuuenis, & discipulus meus charissimus dono mihi è Belgio transmisit. Quod sane duos palmos longum est, unum fermè latum, ab inferioris partis initio ad superioris extremitatem dimensum. Inferior pars, ubi crassior est, uidelicet prope oculos, duplo minor est superiori, & prope finem, ubi scilicet recuruum est, etiam triplo. Substantia est tenuissima ad instar membranæ, sed ossea, splendida, leuissima, caua, atque aëris intus capacissima, ideoq; naribus præter reliquarum Auium morem, carere crediderim. Siquidem tenuitatem eius aër facilè penetrare potest. Nam si quid aperti in eo natura molita fuisset, id extrinsecę fracturę rostrum obnoxium reddere potuisset. Vnde fortassis etiam velut quibusdam dentibus instructum esse uoluit; quos ita disposuit, ut rostrum omnino claudi nequeat, aerisq; ingressum facilè admittat. Est autem serratum, & uelut è squammulis quibusdam compactum, quę unguibus nullo

Magnitudo

Rostrum.

nullo negotio diuelluntur. Color rostri flauescit, sed in infima magis, quàm in supina parte. Caput pro corpore maiusculum, ac crassiusculum, quale nempe tantę longitudinis, & crassitię rostrum sustenturum decebat, atrum, uertex tamen, dorsum totum, ac alę nescio quid albidi demonstrant. Oculi maiusculi in medio capite collocati. Iris nigerrima, quam albus circulus, & hunc dein luteus circumambit. Collum, dorsum, atque alę nigra. Pectus aureo, seu croceo colore splendidissimo pulcherrimoq; cum quadam rubedine prope initium micat, uęter uerò, & femora cinnabarino, seu miniaceo uenustissimo. Cauda rursus nigra est, sed in extremitate insigniter rubescit. Crura, tibię, pedes etiam nigra, ungues ualidi, ac recurui. Eandem auem, ni fallor, Ioannes Boterus Benensis describere uidetur, Tocam Italico sermone, quo relationes suas conscripsit, appellans, sed de magnitudine eius, ac colore malè sentit. Quã secundo loco damus, depinximus ex Theueto, & Pareo: uidetur autem planè diuersa.

Color rostri. Caput. Color. Oculi. Pectus. Venter. Cauda. Crura.

VICTVS.

THEVETVS ex eorum relatu, qui Bressiliam peragrarunt, hanc auem pipere uesci tradit, eoq; auidissimè sese ingurgitare, sed mox inconcoctum, & crudum adhuc reijcere, *eiusq; piperis apud incolas pręcipuum usum esse*, utpote quod recenti pręferant, quoniam uim piperis ab Aue perdomari, atque ita post minus noxium fore sibi persuadeant. Referunt, & pleraq; inquit, alia, quę nunquid uera sint, haud facilè affirmauerim. Hęc itaque Theuetus.

DE

DE RHINOCEROTE AVE.
Cap. XX.

TSI de forma auis, cuius roſtri iconem modo exhibeo, certi nihil habeam, placuit tamen Ramphaſto ſubiungere, cùm quia eius magnitudo, & figura uiſu, atque auditu etiam inſolens ſit, tùm uerò maximè quòd alium locum non haberem, cui id infererem. Nam reuera alioqui nulla huic aui cum Picis ſimilitudo eſt. Eam autem uoco Rhinocerotem, quòd ad inſtar quadrupedis eiuſdem nominis cornu in fronte ferre uideatur. Mirum id legentibus uidebitur ac inſolens, & [a] Claudianus *Profert iam cornua Vultur*, tanquam de re parum veriſimili dicebat. Attamen Heſychius, & Varinus in Aethiopia quadrupedem, & Auem reperiri dicunt, quę Rhinocerotes appellentur. Verùm nunquid de hac intellexerint, non affirmauerim, neque tamen etiam negauerim. [b] Plinius etiam auem quandam Tragopanadam dici aſſerit, quæ cornibus in tẽporibus inſigniatur, ferruginei coloris, & Aquila maior ſit, capite tantùm phęniceo. Et Solinus Aethiopicam quandam auem capite arietinis cornibus armato Tragopam dici etiam author eſt. Pomponius Mela eiuſmodi aues, quæ cornibus inſigniuntur Tragopamenes appellabat. Hieronymus Cardanus Ludouici Romani authoritate ex Indicæ cuiuſdam rapacis auis Aquila longè maioris, nigræ, purpureæq; intercurſantibus pennis candidis, roſtro (fuluo cæruleoq; ſeu phœniceo colore adeò pulchrè diſtincto, vt nil iucundius ſpectari poſſit) ob pulchritudinem magnitudinemq; capulos fieri tradit, vnde certè admodum durum eſſe iudicandum eſt. Hanc auem volucrum maximam eſſe exiſtimat, & [c] Iulius Scaliger colorem ab illo omiſſum addit, ex luteo nempe, & rubro ſplendidum. Num verò de hac, cuius roſtrum hîc depictum propono, authores iſti locuti fuerint, mihi minimè conſtat, cùm ex ſolius capitis pictura, quæ bis mihi, Venetijs primùm à Paſſarotto Paſſarotti nobilis illius pictoris noſtræ Vrbis filio, ſecundùm Patauio à Ioacchimo Iuuenio Lipſienſi ſummæ ſpei iuuene, incomparabiliſq; circa ſimplicium medicamentorum indagationem doctrinæ, ac diligentiæ, quem nobis in Cretam proficiſcentem immatura mors eripuit, miſſa fuit, de corporis forma iudicare non potuerim. Viſam hanc Auem in aëre referunt, ac in ipſo volatu, cùm Turcas Chriſtiani celeberrima illa nauali acie ſuperabant, occiſam. Caput, ſi relationibus uirorum illorum aliorumq; fide digniſſimorum ſtandum eſt, notandæ erat, ac inſolentis magnitudinis, duorum ſcilicet propemodum dodrantum, cirrhis ornatum nigris, altis, deorſum ſpectantibus. Roſtrum quatuor propemodum dodrantes longum, recuruum, non tamen rapacium more, ſed inſtar arcus cuiuſpiam. Inferior pars tota ex luteo albicat; ſupina uerſus caput colore miniaceo, reliquum ex luteo, vt in inferiori parte albeſcit. Supina pars intus tantùm ueluti ſerrata eſt ſicut in Pica Breſſilica. Cornu è fronte enaſcitur, & ſupinæ roſtri parti adhæret, magnæ equidem molis, ut quod prope frontem palmum vnum latum ſit, Rhinocerotis cornu non diſſimile, ſed in fine recuruum. Color ſupera, & infera parte miniaceus, in media luteus. Quod ſi verò capitis machinæ, reliquæ corporis partes reſpondeant, ego quoque vnà cum Cardano, & Plinio Aquila maiorem iudicauerim. Neque forſan obſtiterit quod Tragopanadæ ſuæ cornua in plurali Plinius tribuat, cùm ego vnico tantùm armari ſcripſerim, vnde diuerſas eſſe omnino aliqui ſtatuant. Nam & noſtrę auis cornu linea quędam nigra quaſi in bina cornua diuidere uidetur. Verùm alij, qui auem aliquando nacturi ſunt, exactius omnia tradere poterunt, & de coniectura noſtra verè iudicare.

Marginal notes: Nominis ratio. — [a] L. 1. in Eutrop. — [b] L. 10. c. 49 — Tragopanada. — Tragopa. — Tragopamenes. — [c] Exerc. 231 3. — Caput. — Roſtrum. — Magnitudo.

RHINOCEROTIS AVIS ROSTRVM.

DE MANVCODIATIS IN GENERE.
Cap. XXI.

MANVCODIATAE etſi aues Picis multò minores ſi corpus cōſideremus, hîc tamen locum potiùs, quā in alia operis parte ſibi uendicare mihi uiſæ ſunt, non quòd cum Picis quippiam commune habeant, ſed quoniā data occaſione à Pica Breſſilica, in exoticas, inter quas hæ profectò longè pulcherrimæ ſunt, incidimus, tum uerò maximè quòd de illis etiam nobis loquēdum erat, quibus ſatis inſigne roſtrum natura ad uictum ſibi comparandum largita fuit, quo ſanè non mediocri pro corporis portione Manucodiatæ ſunt prædítæ. 10

ÆQVIVOCA.

DVPLICI ratione Manucodiatæ, aues paradiſi, ſeu paradiſeæ nuncupantur, primùm quoniam in paradiſo terreſtri degere uulgò credantur, & rore uiuere; ſecundum propter eximiam corporis venuſtatem, cuius gratia aliæ etiam paradiſeæ dici meruerunt, quod lectorem latere nolui, ne ſimul omnes confundat. Iſpidam Itali in primis, necnon & Vpupam quandoque aues paradiſi dicunt, & in Aegypto aues quaſdam fuſcas, & ſubrutilas, Monedulis minores paradiſeas vocari audio. Inſuper anonimos quidam, qui Italico ſermone obſeruationes ſuas conſcripſit, cùm Phyſonem fluuium nauigaret, volucrum quoddam genus ſibi obſeruatū memorat, quas itē ob miram corporis ſpeciē, & plurimam diuerſitatem colorum, paradiſi aues incolæ vocarent. 20

Iſpida paradiſi auis dicta. Vpupa.

SYNONIMA.

Etymum.

VENVSTISSIMAE itaq; iſtę volucres Manucodiatę, hoc eſt, aues Dei Molucharum inſularum incolis appellantur, & in ſumma veneratione habentur. Aues verò paradiſi, ſeu paradiſeas nuncupant, cùm vt dictum eſt, ob corporis ſpeciem, tùm quòd vbi locorum naſcantur, vnde veniant, quò ſeſe recipiant, ignoretur; ſiquidē exanimes duntaxat in terra reperiuntur, vt vulgus exiſtimat. Alij Apodes Indicas vocant, vt ab Apode [a] Ariſtotelis, cui quidem pedes ſunt, ſed nullius propemodum vſus, diſtinguant. [b] Bellonius Plutarchi Rhyntacē, & fabuloſum antiquorum Phęnicem, necnon & Cinnamomū, ſeu Cinnamulgon cum Manucodiata eaſdem aues arbitratus, pro quatuor diuerſis vnam, eamq; fabuloſam, nempe Phęnicem nobis obtrudere conatus eſt. 30

Apos Indica.
[a] 1. Hiſt. c. 1.
[b] L. 6. de Auib. cap. 35.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

CVI auium generi Manucodiatæ aſcribendæ eſſent cùm hactenus ignorarem, atq; eò maximè cùm ſolæ inter omnes pedibus careant, (quamuis [a] Ariſtoteles nullam auem abſque pedibus dari aſſerat) non leuibus tamen, vt opinor, argumentis paulò antè adductis motus, tandem hoc loco mihi de illis agēdum fore determinaui. Quinq; autem hactenus illarum ſpecies obſeruaui, quæ omnes, quoad corpus, vix Hirundine maiores erant, imò verò quo ad caput haud omnino diſſimiles. Sed fortè, & aliæ fuerint: Siquidem [b] Scaliger à Cardano, cui, vt opinor, tales, quales mihi viſæ fuerant, iuuenculas conſpectas fuiſſe ex eorum fide tradit, qui in Indiam nauigârunt: quippe qui in Iaua Manucodiatas Columbarum magnitudine obſeruaſſe ſeſe ſcribant; quibus equidem fidem nullo pacto adhiberem, niſi & ille aliam Pica maxima non minorem non vidiſſe proprijs duntaxat oculis, verùm etiam à triremis quodam præfecto ſuorum ſtudiorum ſtudioſiſſimo ſibi tranſmiſſam teſtaretur. Parum iuſtè tamen in Cardanum inuectum ipſum crediderim; aliamq; Cardano, aliam nauigatoribus, aliam deniq; ipſi Scaligero viſam iudicauerim. Cæterùm quinque illæ à me obſeruatæ, quarum pòſt ſeparatim deſcriptionem, & icones exhibiturus ſum, colore, & roſtri magnitudine potiſſimùm inter ſe differunt. 40 50

[a] 1. Hiſt. Anima. cap. 1.
[b] Excr. 228. 2.
Manucodiatæ maximæ.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo
Fila.

MANVCODIATIS omnibus certam magnitudinem aſſignari non poſſe, ſatis ex ijs, quæ iam dicta ſunt, conſtare arbitror. Omnibus tamen illud peculiare eſt, vt pedibus careant, & veluti fila quædam, vel ſi mauis appellare neruos, in cauda ob-

da obtineant. Caput etiam non rotundum, sed pressum, quale Hirundinis, nucis iuglandis fermè magnitudine. Rostrum verò non omnibus æquè magnum, neque eiusdem etiam coloris. Alæ, & cauda expensæ fermè, Accipitrinis, Miluinisque magnitudine respondent: Cardanus æquare propemodum Aquilæ scribit, [a] quo solo argumento Scaliger ductus Aquilam nobilioris generis nullam illi cognitam fuisse asseuerat. Verùm haud ea meo iudicio Cardani intentio, & mens fuit, vt Aquilinis alis illas æquè magnas dicere vellet, sed vt in tam exigua auicula earum magnitudinem lectoribus admirabiliorem proponeret. Porrò pennarum crassities omnibus talis est, qualem pro paruitate corporis conuenire ratio docet, tenuissimæ nempe, & præter tenuitatem pennis Pauonum fœminarum ex toto persimiles; masculis Pauonibus autem eas non assimilaui; siquidem oculatæ non sunt. Omnes, tam quæ à ventre, quàm quę à dorso enascuntur, caudam, cũ sint longissimę, constituunt; Nam alioquin cęterarum auium more minimè ea Manucodiatæ exornantur. Nec id equidem mirum, cùm & alę ipsæ diuersa sint ratione dispositę, quippe quę in arctum contrahi, vel latum diffundi pro animantis libitu nequeant, sed naturaliter vno tantùm eodemq; modo perpetuò consistant. Dorso pręterea fila gemina annectuntur, tres & amplius palmos longa, neque exactè rotunda, neque etiam perfectè angulata, sed figura inter quadratum, & rotundum media, nec crassa valdè, nec summè tenuia, verùm sutoris filo haud planè dissimilia, quæ quamuis multi viri docti masculis tantùm tribuant, ego tamen etsi exenteratę omnes ad nostras oras perueniant, indeq; audacius iudicaturus videar, [b] Aristotelis dogmatibus fretus, qui cunctis animantibus sanguineis quatuor, quibus mouentur, notas tribuit, vtriq; communia facio, vt pòst latiùs disputabitur. Atque istęc sunt, quę omnibus simul conueniunt: quibus neotericorum peritissimi quique pręter vnum Antonium Pigaphettam, qui pedes illis palmum vnum longos falsissimè tribuit, calculum vno ore adijciunt. Si verò interiora spectes, nihil inane reperies, verùm continuata, ac perpetua pinguedine totas expletas videbis.

Caput. Rostrum. Alæ. Cauda. [a] *Exer. 228. 3.* Pennæ. Dorsum. Fila dorso adhærẽtia. [b] *De Incessu Anim.* Anto. Pigaphettę mẽdacium. Interiora.

LOCVS. HABITATIO.

TRES profectò extricatu difficillimi nodi in tradenda Manucodiatarum historia dissoluendi veniunt, quorum primus de loco est, quem has Aues incolere hactenus non vulgares tantùm, sed doctissimi quiq; crediderunt. Qui cùm apodes eas esse viderent, filorumq; illorum geminorum, de quibus pòst dicemus, vsum ignorarent, & nisi mortuas secus vias, aut in mari in Molucchis Insulis, & Iaua maiori reperiri audirent, non Paradisum solummodo eas habitare, indeq; paradiseas, & Manucodiatas, hoc est, aues Dei vocare contenti, sed eò etiam deuenerunt, vt perpetuum volatum exercere eas existimauerint, & nisi alis in sublimi expansis, tonici nempe motus auxilio requiescere. Verùm ea opinio quàm erronea sit, & quantum naturę ipsi repugnet, iam dicendum est. Aristotelicis primùm dogmatibus receptum est, nullum dari corpus sublunare, quod perpetuò moueatur: tùm verò ab omni planè etiam ratione alienum est credere ita in sublimi hęrentes quietem capere, nisi id per pauca admodum momenta fieri dixerimus, vt in Columbis, & Miluis, alijsq; nonnullis volucribus quotidiè obseruamus, quas tamen sic requiescere minimè dicendum est, cùm tota medicorum schola tonicum illum motum, exercitij genus, idq; satis vehemens, ac laboriosum constituat. Quare Manucodiatas hęrere in aëre lubens concesserim, quiescere verò dicenti, ne iuranti quidem crediderem. Haud enim video, quomodo somni tempore, qui vel Philosopho teste animę otium, & sensuum omnium ligamentum est, & gelidę nisi mortis imago, vt poetę verbis vtar, in terram, vt mortuam facere asseuerant, grauitate sua deorsum non decidant. Cur non qui dormientes aer, idem mortuas si extensis, ut uolunt, alis in illo moriantur, sustineat? Mortuę duntaxat, aut in terra, aut in mari, nunquam viuę reperiuntur; mortuę decidunt; uiuę quod noui, nunquam: deciderent haud dubio, si ut illi somniant, in aere dormirent, iuxta triuiale illud axioma; omne graue tendit deorsum. Quare naturalis ratio longè secus docere uidetur, & Philosophorum princeps [a] Aristoteles omne animal sanguine prędìtum quatuor notis moueri scriptum reliquit, quibus etiam has aues sagacissima rerum parens natura, quę nunquam deficit in paucis, nec abundat in multis, minimè carere uoluit. Quod si uerò notas illas quispiam curiosior in auium genere pedes, & alas esse ex mente Philosopi mihi obiecerit, pedibusq; Manucodiatas priuatas esse dixerit: huic hunc in modum respondeo, naturam etsi pedes illis negauerit, quatuor tamẽ notis, quibus moueri debebant, ut cętere aues minimè destitutas esse uoluisse, ideoq; in cauda fila illa ad quemlibet flexum perquam idonea subministrasse, quibus cùm quietis capiendę tempore; tum multarum aliarum actionum suarum causa arborum ramis sese annecterent, & pedum uice quodammodo uterentur.

Multorum de loco Manucodiatæ error. Motum nõ esse continuum. Ionicus motus exercitium est. Somn⁹ qd. [a] *Lib. de Incessu Anim.* Manucodiatæ, vt quatuor notis moueãtur.

GENERATIO. INCVBATVS.

Refutatur opinio de icubatus ratione hactenus credita.

INEPTA planè etiam, ac prorsus explodenda multorum de incubatus ratione in Manucodiatis mihi videtur opinio, qui in masculorum dorso quandam cauitatem dari existimant, in qua fæmellę, quibus venter etiam cauus sit, oua sua deponant, atque ita vtriusque cauitatis auxilio illa incubari. Illorum verò, qui fęmellas quoddam receptaculum sub alis, in quo oua reponat, habere putant, certè ridicula sententia est, tantum abest, vt in refellenda tempus terere dignemur. Præter αὐτοψίαν enim ipsam ratio ipsa docet, longè diuersa loca statuenda esse, in quibus oua incubentur. Siquidem cùm in quinq; diuersis Manucodiatis, quas obseruaui, depinxi, descripsi, manibus proprijs contractaui, nihil tale videre potuerim, itaq; non requiescere tantummodo in arboribus geminorum illorum, quę dixi, filorum ope existimauerim, verùm nidulari etiam, & in proprijs nidis incubare: atque eo modo generatio illarum sacris literis non repugnabit, quæ volucres in terris multiplicari tradunt. Quod si verò quispiam nidum illarum à nemine repertum esse arguat, is plurimarum auium naturæ ignarus statuendus est, ac rapacium in primis, quę in desertissimis, altissimisq; rupibus extra humanũ conspectum nidos suos construunt. Cæterùm quot, & qualia oua pariant, quot diebus incubent, necdum mihi constat.

Rapacium nidi.

VICTVS.

Rore non viuere Manucodiatas

MANVCODIATAS cęlesti rore, qui cibus ipsis sit, simul & potus, victitare: ideoq; naturam tanto miraculo, vt inquiunt, prouidisse, vt perpetuò in aëre habitent, meram fabulam sapere, duobus maximè, eisq; validissimis argumentis adductus affirmauerim. Primùm enim haud video, qua ratione, qua via eo nutriri possint. Siquidem altum volare illas illimet tradunt; ros contrà prope terram nascitur: illæ toto æuo suo, si debent viuere, necessario etiam coguntur vesci, vt quod deperditum est, restauretur: hic non omni anni tempore generatur, imo verò in die tantùm sereno. Miseris itaque illis natura nouerca fuerit, quas deficiente rore mori necesse sit. Verùm dicant illi mihi obsecro, quomodo, quem volunt, rorem excipiant: rostro inquient proculdubio: Quantum autem? parum necessario: quod si concedam, id nisi matutino tempore fieri inficias ire non possunt: itaque miseras rursus, & breuis admodum æui natura illas fecerit. Quomodo verò volucres, quas illimet perpetuum volatum exercere somniant, & mane tantùm alimento eoq; nullius fermè substantiæ refici, in tanta motus diuturnitate, ac vehementia ob continuam spirituum iacturam perseuerare poterunt? quomodo ros qui mistum est, si alijs alimentis comparetur, simplicissimum, perditos restaurare poterit? Quare solidiori cibo ipsis meo iudicio opus fuit, quem cùm aer ipse, tùm maximè arbores, aliaq; eminentiora loca suppeditare poterant, insecta nempe eaq; tum volucria, quàm aptera: ad quorum venatum rostrum illis natura grandiusculum dedit, satisq; robustum, & quodammodo aduncum. Frustra enim, teste Aristotele, calceamentum est, vbi non est calceatio. Præterea cùm vel secundum vulgatissimum illud Philosophorum, & Medicorum axioma, ex ijs constemus, ex quibus nutrimur; itaq; Manucodiatas, vt animalia sunt perfecta, ex perfecto etiam mixto nutriri necesse est. Non video itaque quomodo eiuscemodi aues, quæ pro corporis paruitate alas longissimas obtinent, ex tam vaporosa materia enutriri possint. Nugantur præterea, qui ex pituita per se ali eas credunt: siquidem cùm plurimum, etsi non semper, vt illi volunt, uolitent, calidi potiùs temperamenti, quàm frigidi, quo pituita abundat, meo iudicio iudicandæ sunt.

Roris generatio.

Quo cibo vtantur opinio propr.

VSVS.

Moluccarũ reguli Manucodiatas colant.

[a] L.3. Obser uat.

Ianissari pennis Manucodiatarum se ornant.

MOLVCCARVM Insularum Reguli religiosè admodum, atque adeo reuerenter sanctèq; hasce volucres habere dicuntur, ut Manucodiatas, hoc est, aues Dei, ut sæpius diximus, appellauerint, falsamq; sibi hanc persuasionem induerint, ut si illarum pennas secum portent, non uulnerãdos iri in prælio, etiam si in prima acie ante reliquos collocati fuerint. [a] Bellonius Ianissaros Indię populos eiusmodi pennis sese exornare hisce uerbis memorat. *Sunt*, inquit, *elegantissimæ, & simul ad Gallinacei crassitiem coniunctæ, omnes tamen ab exiguo corpore prodeuntes pellem duntaxat retinente. Nam Arabes, qui eas vendunt, carnes eximunt. Illi ergò plumis in hunc modum exornati Diui Michaelis picturam quodammodo referunt. At non perpetuò incedunt isto ornatu, verùm duntaxat, dum Imperator in bellum proficiscitur.*

EMBLE-

EMBLEMA.

ANVCODIATAM in sublimi expansis alis volitantem capite cælum aspiciente depingit[a] Lucas Contiles. Cuius emblematis Alexandrum Farram nobilem Alexandrinum inuentorem facit, qui animi sui sublimitatem huic Aui comparabat, quandoquidem spretis relictisq; rebus omnibus humanis caducisq; altiora, cælestia nempè quæreret, & velut parum de illis solicitus, animæ suæ saluti consulens opem cælitùs imploraret. Pulchrum profectò, sed à communiter illi ascripta natura petitum emblema est. Vt enim perpetuò illa volatu in aëre sese consumens vitam cũ morte commutare fertur; spiritusq; in æthere, corpus, quod grauitate sua deorsum labitur, in terra relinquit: sic animus nobilissimi illius viri ad extremum vitæ momentum cælos petiturus, cadauer terræ dereliquit. Sed verba quoque quæ emblemati adiungit, non minus pulchra sunt, imò verò ab Auis natura egregiè desumpta; sunt autem SINE PONDERE SVRSVM, quasi diceret, animus humanus semper ad altiora spirare debet, & terrena istæc ceu caduca, ac fragilia contemnere. Etenim animus à corpore disiunctus, cælum petit, cadauer in cinerem conuertitur. Emblematis istius venustate pellectus simile omninò in agello meo depingendum inter pulcherrima alia curaui, sed cum hisce verbis SIC ANIMVS PETAT ALTA.

[a] Embl. 78.

HISTORICA.

REGES Marmin in Moluccis insulis paucis ab hinc annis animarum immortalitatem inde credere cœpisse legimus, quòd Manucodiatas pulcherrimas auiculas nunquam terræ, aut cuipiam alij rei, quæ in terris suis esset, insidere, sed exanimen tantũmodò in humum decidere conspicerent. Cùm verò peruersissimi Mahumetani, qui ad illos commercij causa commeãt, Manucodiatas in Paradiso nasci, & paradisum locum animarum, quæ vita functæ essent, persuasissent, regulos illos ad Mahumeti sectam pellexerunt, quòd de hoc animarum loco mira illam polliceri dicerent.

Reges Marmin cur animæ immortalitatẽ credant. Reges Marmin cur Mahumetani facti.

DE MANVCODIATIS IN SPECIE, Et primùm de prima. Cap. XXII.

ANTVM apud me huiusce Manucodiatæ, cuius primo loco iconem exhibeo, eximia venustas, pulchritudoq; potuit, vt veluti merito iure inter reliquas principem locum assignârim. Hirundinem magnitudine, & forma, si corpus spectes, penè æquat. Pennarum ambitus discolor est, sed admodum venustus, & visu vndique iucundissimus. Caput quale Hirundinis, & pro corporis paruitate maiusculum: cuius plumæ, quæ superiorem partem à prima ceruicis vertebra ad rostri vsque initium exornant, breues sunt, crassæ, duræ, spissæ colore luteo egregiè micantes, & ad instar purissimi auri, radiorumq; solarium more resplendentes: reliquæ quę mentum contegunt, molliores, tenuiores, & ex cyaneo mirè virides, vt in Anatum masculorũ capitibus, dum lucidissimo Sideri obuertuntur, conspicimus. Rostrum quàm Hirundini prolixius. Alarum pennæ formâ Ardearum similes sunt, sed tenuiores tantùm, ac longiores; fuscæ, inter nigrum, & ruffum fulgentes: quæ vnà cum cauda in orbem expansæ, rotæ similitudinem exhibent. Etenim planè immobiles sunt, & veluti infixa quædam spicula cuti adhærent. Cæterùm minores quoque aliæ pennulæ, eæq; profectò haud paucæ iuxta singulas maiorum pennarum, quæ alas constituũt, Origenes, exoriuntur, quæ supra maiorum principia extensæ, ea obtegunt, dimidio quisquiliatæ, ruffæ, coccineæue, cætera croceæ & fuluo auri colore splendidæ, multum mehercule gratiæ ac venustatis auiculæ ob eximiam illam & singularem colorum disparitatem conciliant. Corporis reliqua moles tota pennis fuluis in ruffum vergentibus obducitur, ita tamen vt aliquid adhuc inter eas discriminis animaduertas. Nam quæ in pectore & ventre collocantur, & frequentissimæ sunt, & pariter latissimæ duorum triumuè digitorũ amplitudine fuluæ sunt colore, & eo quidem nitidissimo, haud sanè alio quàm iecur ipsum splendentes. Quæ verò dorso infiguntur, rariores, neque ita frequentes sunt, atq; insuper amplis diuisuris pennarum omninò Ardearum tergo adhærentium similitudine hiant: neque etiam ad tam insignem latitudinem accedunt, aut præstantem illum hepatis colorem adæquant, quinimò puniceo potiùs colore, carni æmulo, obscuriore etiamnum relucent. Fila illa gemina quæ dorso annectuntur, quodammodo nigra sunt.

Magnitudo. Color. Caput. Rostrum. Alæ. Color reliquus. Fila dorsi.

DE MANVCODIATÆ Secunda specie. Cap. XXIII.

ANNO salutis nostræ 1577. aliam auem Paradiseam, quam secundo loco damus, à reliquis in eò maximè diuersam, quòd binas in vropygio pennas haberet longissimas, cæteras nempè duorum palmorum longitudine excedentes, obseruaui Romæ apud Illustrem D. Thomam Cauallerium Equitem Romanum, antiquarium egregium. Ea caput habebat albũ ferè, maculis luteis, aureisq; perfusum, oculos pariter luteos, cilia rubicunda; rostrum inter luteum, & viridem medium, duos digitos longum, in supina parte quodammodò recuruum; linguam rubicundam, longiusculam, acutam, Picorum haud planè dissimilem, ad lancinanda animalcula perquam idoneam. In pectore aliquo pacto rubescebat. Venter, dorsum, & alæ candicabant, hæ tamen superius vbique & in fine erant ferrugineæ. Dorsum primò ad flauum quodammodò tendere videbatur; posteaquam verò vropygium attingit, ad rubicundum, seu ferrugineum colorem vergebat. Alarum longitudine, vtpotè, quæ quinos palmos adæquant, primam speciem superabat. Caudæ pennæ, vbi dorso inseruntur, candicabant; cætera ferrugineæ erant. Eius duæ pennæ reliquas duorum palmorum longitudine vincebant, & reliquę etiã quàm in prima longiores aderant. Carebat hæc auis geminis illis filis, quæ omnibus è dorso enasci supra dixi; quare vel itineris longitudine, vel temporis vetustate decidisse ea iudicandũ est, non autem fæminam ideò dicendam, vt perperam vulgus hactenus sibi persuasit. Duarum verò longissimarum illarum pennarum fortassis ad velociorem motum vsus fuerit. Figuram habes pag. 812.

Lingua. Pectus. Venter. Alæ. Dorsum. Cauda.

DE TERTIA MANVCODIATAE Specie, siue de Hippomanucodiata. Cap. XXIIII.

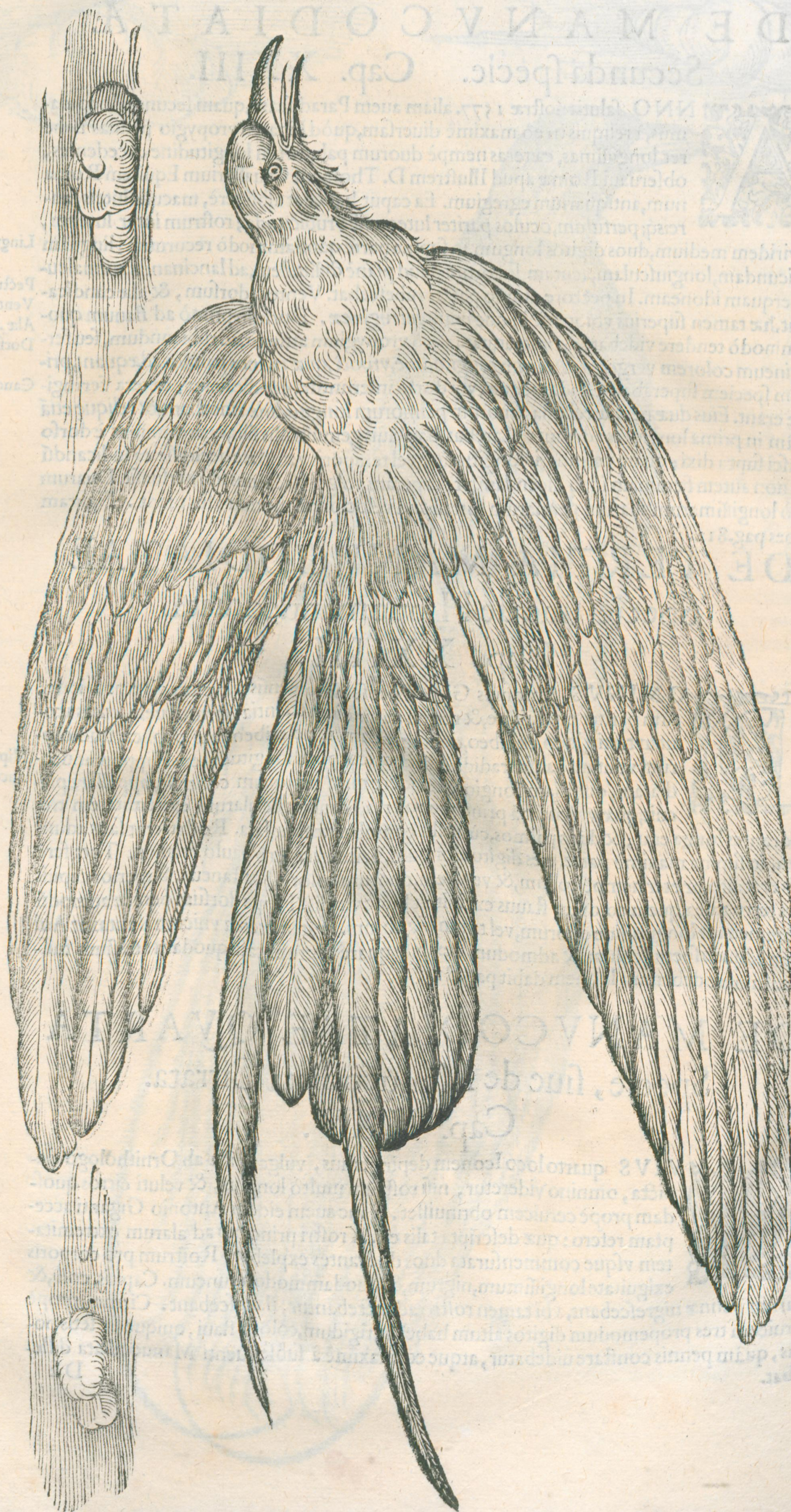
DOMINVS Antonius Gigas Forosemproniensis vir cùm vitæ probitate, tùm pariter eruditione, & rerum naturalium scientia clarus, Auem, cuius iconem tertio loco exhibeo, depingendam, ac describendam publicæ studiosorum vtilitatis causa tradidit. Illam ob corporis longitudinem Hippomanucodiatam, quoniam longiorem videre mihi nunquam contigit, appellare placuit, quæ videlicet à principio rostri ad caudæ, & alarum extremitatem tres dodrantes longa erat; & duos palmos, cùm alæ complicatæ sunt, lata. Rostrũ erat satis aduncum, in supina maximè parte, tres digitos longum, in inferna verò paulò breuius. Tota ferè auis erat alba præter nempè collum, & ventrem, quorum color est castaneus. Superior capitis pars ferruginea, quem colorem flauus excipit, vt hunc viridis. Prope dorsum pennæ admodũ prominebant longitudine duorum, vel trium digitorum. Erat præterea vnicum duntaxat Aui filum, idque asperiusculum, & admodum flexibile, quare alterum casu quodam amissum fuisse existimare debemus. Iconem dabit pag. 813.

Hippomanucodiata.

DE MANVCODIATAE QVARTA Specie, siue de Manucodiata Cirrata. Cap. XXV.

CVIVS quarto loco Iconem depingemus, vulgaris illa ab Ornithologo depicta, omnino videretur, nisi rostrum multò longius, & veluti cirros quosdam propè ceruicem obtinuisset. Hanc auem eidem Antonio Giganti acceptam refero: quæ descripta talis est. A rostri principio ad alarum extremitatem vsque commensurata duos dodrantes explebat. Rostrum pro corporis exiguitate longissimum, nigrum, & quodammodo aduncum. Capitis, colli, & alarum pennæ nigrescebant, vbi tamen rostro adnectebantur, flauescebant. Cirrum propè ceruicem tres propemodum digitos altum habebat, rigidum, coloris flaui, quique ex setis potius, quàm pennis constare uidebatur, atque eo maximè à subsequenti Manucodiata differebat.

DE

MANVCODIATA CIRRATA.

MANVCODIATA VVLGARIS.

DE QVINTA MANVCODIATÆ Specie, ſiue de vulgari. Cap. XXVI.

VLTIMVM inter hactenus à nobis obſeruatas Manucodiatas locum ei attribuimus, quam Ornithologus etiam depinxit, eique ſimillimam eſſe dicit, quæ Norimbergæ olim ſeparatim excuſa fuit. Suam verò ille non deſcribit, ſed Norimbergenſi iconi iſtæc verba adiecta fuiſſe refert. Paradiſea vel Apos Indica magnitudine eſt Turdelę, miræ leuitatis, alis oblongis prædita, teneris & viſui peruijs, & pennis (ſi pennę dici poſſunt potiùs quàm ſetæ: deplumes enim ſunt) duabus longis, anguſtis, nigris, duritie cornea; pedes nulli, perpetuò uolat, nec uſquam quieſcit, niſi in arbore aliqua, longis illis ſetis ramo implicata pendens. Nulla nauis tam celeriter pergit, & tam procul à continente, quam non circumuolet. Etſi uerò hæc icon cum noſtra poſtremùm exhibita admodum ſimilis uideatur, pręterquàm quod de colore Norimbergenſis charta, & ipſe quoque Ornithologus tacent: roſtri tamen, & capitis magnitudine quàm maximè differunt. Ornithologi icon roſtrum ab inferiori parte curuum, & exiguum eſſe oſtendit: noſtræ aui contrà, ut dixi, id erat longiſſimum, & curuitatem illam in ſuperiori parte habebat. Præterea iſtæc cirrho caret, quod potiſſimùm manifeſtiſſimum diuerſitatis argumentum eſt.

Magnitudo. *Volatus.*

DE RHYNTACE CTESIÆ. Cap. XXVII.

MANVCODIATIS Rhyntacem ſubiungēdam mihi eſſe duxi, cùm quòd auis peregrina ſit, & exotica, quinimo hactenus adhuc incognita, tùm uerò maximè, quoniam Bellonius eam cum Manucodiata confundat. Ῥύνδακη, ſiue Rhyndace Heſychio, & Varino auis eſt, quam ἡλίκον περιςερὰ, id eſt, Columbæ magnitudine eſſe tradunt. Hanc nonnulli Pluuialem eſſe uolunt, & ſolido cibo ueſci negant, quoniam nihil in ea reperiatur, ideoq; non exenterari perhibentes, uerùm id Rhyntaci potiùs conuenit, quæ tamen an eadem ſit cum Rhyntace Cteſiæ planè ignoro. Hæc enim ei oui magnitudinem tribuit, at de quo ouo intelligat, ſummoperè uiri docti dubitant. Ego κατ' ἐξοχὴν de ouo Gallinæ intellixiſſe crediderim. Vt ut ſit Rhyntacem, Manucodiatem eſſe non poſſe, Belloniumq; hallucinatum fuiſſe ex aſcripta magnitudine, cunctis dijudicandum propono. Naſci inquiunt in Perſis. Cteſias hanc auem prodidit, referente [a] Plutarcho, cultello altero latere ueneno illito Paryſatim Artaxerſis matrem diuiſiſſe, dimidiam partem ueneno infeciſſe, & quæ ueneno intacta, atque incorrupta erat, ipſam in os iniectam exediſſe. Statiræ Artoxerſis uxori autem uenenatam partem porrexiſſe. Dinon uerò ab hoc parumper diſſentiens, ait non Paryſatim, uerùm Melantam partitam cultello Statiræ infectam partem appoſuiſſe.

Bellonij error. *Ῥύνδακη.* *Magnitudo.* *[a] In vita Artaxerſis.* *Paryſatis quomodo Statirã occiderit.*

DE PHOENICE. Cap. XXVIII.

ETSI fortaſſis multos, qui iſtæc lecturi ſunt, Phęnicem longè alium ſibi locum in hoc opere uendicare iudicaturos nouerim, Auem nempe fabuloſam inter commentitias, de quibus ante integer liber conſcriptus eſt, eſſe reponendam. Quid enim fabuloſæ uolucri cum uerè natis Auibus? Illos tamen cognitis, quibus adducor, argumentis, eundem Phœnici locum aſſignaturos fuiſſe exiſtimem. Quandoquidem reliquæ illæ, de quibus egimus, commentitiæ ex raptu potiſſimùm uiuere ex ueterum authoritate diximus. Phœnicem uerò, tantum abeſt, ut rapacem dicerent, ſed uelut alitem innocuam, & ardentiſſimi parentum erga liberos amoris ſymbolum, ſpontaneam mortem, eamq; duriſſimam ſolius ſui pignoris cauſa ſubire commenti ſunt. Tùm uerò maximè de eo hìc loquendum mihi duxi, quoniam Bellonius, ut antè etiam admonui, cum Rhyntace, Manucodiata, & Cinnamomo turpiter confundat. Neq; uerò [a] Plinius me mouet Aquilis eum præferens, & Struthiocamelo ſubiungens. Nam *ille nullum ordinem ſecutus videtur*. Quod ſi contrà aliquis veram auem eſſe Phœnicem dixerit, is ni fallor, hiſce lectis, nunquam, quicquid alij dicant, in rerum natura extitiſſe, quinimo cuncta, quæ de ea fabuloſa

Cur de Phœnice hic agatur. *[a] Li. 10. c. 2.*

losa antiquitas commenta est, sacræ paginæ repugnare iudicaturus est. Quis enim in primis Auem se ipsam cremare, & in cinerem redigi, ex cinere vermen, ex verme nouam auem progenerari (talem autem Phœnicis generationem esse finxerunt) nullo sexus habito discrimine nisi mentis inops in animum suum inducat? Deus enim cum auibus benediceret, multiplicari eas super terram voluit, & sexus vtriusq; rationem in arcam Noës eas includens in primis habuit: quomodo ergo solus Phœnix ex omnibus animantibus vnica semper auis existat? Verùm non illud tantùm fidem leuat, quò minus reperiri Phœnicem credam, sed & alia pleraq; quæ passim de eo scriptores nugati sunt, quæ pòst adducturus, nunc breuitatis causa prætereo. Et quamuis eiusmodi generationem Bernicle aues, quas ex nauiũ putrefactione nasci, vt suo loco Deo volente dicetur, nostra ætas obseruauit, & Ephemeron volucre circa Hypanim fluuium ex folliculo teste [b] Aristotele erũpens, naturę cancellos haud excedere demonstrent: illud tamen minimè defendi potest, quod vnicus tantùm in toto hemisphęrio semper reperiatur. Siquidem vt rectè scripsit Lucretius:

Vnde Phœnicem fabulosam Auẽ esse cognoscatur.

Berniclarũ auium generatio.

[b] Li. 1. Hist. c. 5. & li. 5. cap. 19.

Huc accedit vti in summa res nulla sit vna,
Vnica, quæ gignatur, & vnica solaq; crescat.

Sed quid? si veterum, eorumq; qui cæteris nugaciores esse solent, scripta de Phœnice reuoluimus, nonne illosmet ipsos de eo dubitare constat? Ita equidem [c] Herodotus, qui alioquin oculatam suam nobis fidem solet obtrudere, Phœnicem sibi nunquam nisi in pictura visum asserit: ita Plinius, vtinam ita in reliquis cautus; *Aethiopes*, inquit, *atque Indi discolores maximè, & inerrabiles ferunt aues, & ante omnes nobilem Phœnicem, haud scio an fabulosè, vnum in toto orbe, nec visum magnoperè*. Quod si verò Bellonius, aliusvè eum sequutus pertinacior fidissimorum historicorum, ac in primis [d] Cornelij Taciti authoritatem obijciat, qui *aspici aliquando in Aegypto eam volucrem* tradidit: ille obsecro diligenter introspiciat, & quàm benè Tacitus in tradenda Phœnicis historia sibi constet, consideret: ita enim scribit: *Paulo Fabio, L. Vitellio Coss. post longum sæculorum ambitum auis Phœnix in Aegypto venit, præbuitq; materiem doctissimis indigenarum, & Græcorum, multa super eo miraculo disserendi, de quibus congruunt, & plura ambigua, sed cognitu non absurda promere libet. Sacrum Soli id animal, & ore ac distinctu pinnarum à cæteris auibus diuersum consentiunt, qui formam eius definiere. De numero annorum varia traduntur, maximè vulgatum quingentorum spatium. Sunt qui asseuerant mille quadringentos sexaginta vnum interijci, prioresq; alites Sesostride primùm, post Amaside dominantibus; dein Ptolomæo, qui ex Macedonijs tertius regnauit, in ciuitatem cui Heliopolis nomen est, aduolasse, multo cæterarum volucrum comitatu, nouam faciem mirantium. Sed antiquitas quidem obscura. Inter Ptolomæum, ac Tiberium minus ducenti quinquaginta anni fuerunt. Vnde nonnulli falsum hunc Phœnicem, neque Arabum è terris credidère, nihilq; vsurpasse ex his, quæ vetus memoria firmauit. Confecto quippe annorum numero, vbi mors propinquet, suis in terris struere nidum, eiq; vim genitalem adfundere, ex qua fœtum oriri, & primam adulto curam sepeliendi patris, neque id temerè, sed sublato myrrhæ pondere, tentatoq; per longum iter, vbi par oneri, par meatui sit, subire patrium corpus, inq; Solis aram perferre, atque adolere. Hæc incerta, & fabulosis aucta. Cæterùm aspici aliquando in Aegypto eam volucrem, non ambigitur*. Quis amabo certi quid ex hisce verbis statuat? Esto autem, quod visum aliquando affirmet. An verò & illi, qui seipsum testem minimè interponit, fabulosum quippiam obtrusum esse non potuit? Manucodiatam cùm Phœnice eandem non esse, quemadmodum sanè diuersæ à nobis obseruatæ, & paulò antè depictæ facilè ostendunt, sed præter specierum diuersitatem, singularum numerus. Nemo enim vnicam tantùm Manucodiatam dari dixerit. Nam vt Petrarchæ versu vtar,

[c] In Euterpe lib. 2.

[d] L. 14. Annal.

Tacitus sibi non constat in tradenda Phęnicis historia.

Nè 'n ciel, n' in terra, è più d' vna Fenice.

Quod verò Ryntacem etiam Bellonius existimat, nullas planè, quibus id facere possit, ex paucis illis, quæ de ea tradita sunt, rationes video. Postremò si Cinnamulgus fuisset, tale profectò arcanum [e] Aristoteles; qui hanc agnouit, minimè erat taciturus. Sed quid illis respondebimus, qui de in Indiam nauigationibus commentarios edidère, multa Semendæ aui, vt aiunt, dictæ, quæ veteres Phęnici, ascribentibus, & nobis pro vero Phęnice venditantibus? Equidem eorum fidem leuat splendidissimum additum mẽdacium; videlicet rostrum ei trifistulare, quo musicum sonum, ad cuius imitationem pastores haud insuaue instrumentum composuerint, edant, attribuentium. Quorum mendacium quò melius manifestaretur, Semendæ rostrum olim à me Venetijs obseruatũ, depictum, descriptum, in quo sanè eiusmodi fistulę non essent; Phęnicis historiæ subiungere placuit. Concludamus itaq; Phęnicem auem esse fabulosam, & cum doctissimo Petrarcha dicamus: *Cũ omnes aues habueris, mirabilem pulcherrimamq; non habebis*. Quæ cùm ita sint, hoc est, fabulosa, & à Poëtarum fabulis petita, non mirabitur lector, si & tota ferè hæc historia è Poëtarum figmentis sit concinnata.

[e] 9. hist. c. 13

Semenda auis Phœnix credita.

De Semendæ rostro mendaciũ.

AEQVIVOCA.

Phœnix a-

PHOENICIS nomen multis alijs rebus etiam competit, nec ſemper auem ſignificat. Vrſam minorem nonnulli veteres Aſtrologi, vt ſcribit Herodotus Mileſius referente Hygino, Phœnicem vocârunt, quòd Thales, qui diligenter de rebus cæleſtibus omnia exquiſiuit, & hanc primus Arcton appellauit, Phœnix natione fuerit: quare Phœnices cùm ſtudioſiùs hanc inſpicerent, ideoque diligentius nauigare exiſtimabantur, verè ab inuentoris nomine Phœnix appellata eſt.

Phœnix fluuius. [a] Lib. 4. c. 8. [b] Lib. 9. Georg. [c] In Achaicis. Phœnix mons. [d] Lib. 14. [e] De Aſia min. c. 87. Phœnix caſtrum. Phœnix herba. [f] L. 4. c. 39. [g] L. 22. c. 25. Phœnix arbor. [h] L. 13. c. 4. & l. 23. c. 2. [i] L. 1. c. 150. [k] Lib. 1. c. 2. et lib. 3. c. 5. Palmæ fructus Phœnix dictus. [l] Lib. 14.

Phœnix dictus etiam eſt quidam Theſſaliæ fluuius in Aſopum influens, cuius [a] Plinius, & [b] Strabo meminere. Eſt item eiuſdem nominis alter fluuius, qui, vt [c] Pauſanias ſcribit, Aegienſem agrum perlabitur, & in mare ſeſe effundit.

Phœnix [d] Straboni mons vocatur, cuius [e] Aeneas Syluius pariter mentionē facit; is in Auſtrali parte ſitus eſt circa Iſthmum Doricæ Cheroneſi, omnium eius regionis altiſſimus, in cuius ſummo quoque caſtrum fuit eiuſdem nominis.

Quoddam herbæ genus paſſim ſecus vias naſcitur, ex ſylueſtriū ſegetum genere, cuius ſpica Lolio perquā ſimilis eſt, vnde Lolium ſylueſtre quibuſdam & Bononię Logliarola vulgò quaſi paruū Loliū nuncupatur, [f] Dioſcoridi Phœnix, [g] Plinio Phœnicea, & hordeū murinū dictū.

Carduum quendam Matthias Lobelius à ſpinis & infeſtiſſimis ſpiculis, totius acanaei generis infeſtiſſimum, Phœnicem, Leonem, & ferocem recentiores vocari ſcribit, quem Itali Cardo fiero, & Leone pariter dicunt. naſcitur in Apenninis non ita diſſitis. 20

Nobiliſſima illa arbor, quam palmam Latini vocant, Græcis Phœnix appellatur, de qua qui plura deſiderat, [h] Plinium adeat, & [i] Dioſcoridem, necnon & [k] Theophraſtum. Hæc arbor in Italia ſterilis eſt, in maritimis Hiſpaniæ fructus quidem profert, ſed immites, in Africa dulces, ſed ſtatim euaneſcentes. Contra verò in Oriente ex his vina fiunt, alicubi etiam panis, & pluribus quadrupedibus cibus. Inſuper non ipſa arbor tantùm veteribus Phœnix dicta eſt, ſed quandoq; etiam eius fructus, vt ſcriptum reliquit [l] Athenæus, vbi ait,

—— Melanippides Mileſius in Danaidibus
Phœnicem vocat non palmam arborem, ſed fructum
Illius, cùm de ijs verba faciat hoc modo:
Immortalem Deorum ſpeciem, non hominum præ ſe ferebant, 30
Quin nec eorum muliebris facies erat,
In curribus exercebantur, ſtellis ſuperimpoſitis,
Feris autem ſæpius animus ferox leniebatur eſu ſacrarum lachrymarum thuris,
Odoratarumq; φοινικῶν palmularum ac tenellæ Caſſiæ
Quæ omnia Syriæ ſunt inſignes opes.

[m] L. de plāt. Phœnix equus. [n] In Eliacis. Phœnix vir. [o] Iliad. 1. Antenoris filius Phœnix dictus. Phœnix poetas. [p] In Atticis. Agenoris filius. Phœnicia vnde dicta. Phœnix tincturæ gen' Muſicum inſtrumētū. [q] Lib. 4. [r] Lib. 2. de Muſica.

[m] Ariſtoteles ſic etiam φοίνικας appellat. φοινικῶν palmularum, inquit, nonnullos tanquam teſtibus carentes ἀνόρχους vocant, quidam εὐνούχους caſtratas, alij ἀπυρήνους nucleorum expertes. Hellanicus in ſuo ad Amnonem aſcenſu, ſi germanum, & verum id opus illius eſt, ac Phormus Comicus in Atalantis φοίνικας palmæ fructum vocârunt.

[n] Pauſanias equi cuiuſdam meminit, qui ex equis Cleoſtenis Epidamnij vnus erat, Phœnicis nomine, ad cuius currum hi verſus aſcripti erant: 40

Cleoſthenes poſuit me Pontius ex Epidamno,
Victor equis, palma clarus Olympiacæ.

Phœnix apud [o] Homerum nomen proprium eſt pedagogi Achillis, de cuius flagrantiſſimo erga Achillem amore multa ille memorat. Hunc cùm matris hortatu, cum patris concubina rem habuiſſet, diris impetitum à patre, relicta Helide, ſeſe in Theſſaliam ad Peleum Regem, qui illi Dolopum procurationem commiſit, filiumq; Achillem in diſciplinam tradidit, quem etiam ad bellum Troianū comitatus eſt, contuliſſe tradunt. Fuit verò Phœnix iſte filius Amyntoris, vt Homerus ibi quoque teſtatur. Meminit eiuſdem quoque Statius, & commiſſæ illius Achillis curæ pariter ita meminit: *Sed caro Phœnix hærebat alumno.* 50

Phœnix item Antenoris Troiani filius dictus fuit. Eſt etiā Phœnix poëtæ nomen, qui vt refert Pauſanias, Lebidiorum & Colophoniorum excisionem Iambico carmine deplorauit.

Filius Agenoris, Cadmi frater quoque Phœnix fuit dictus, & Phœnicia Syriæ regio, Iudeç contermina ab eo nomen accepit, populusq; inde oriundus Phœnix appellatus eſt.

Porrò Phœnix in artificialibus etiam nomina habet, vt in primis tincturæ quoddam genus, necnon & organum Muſicum apud [q] Athænęum inter alia his verbis recenſitum: [r] *Phellis*

Delius

Delius, Magadin à Pestide distare sic ait, Phœnices, Pectides, Magadides, Sambucæ, Iambi, Clepsiambi, Enneachorda, quibus instrumentis Iambos meros cecinerunt, Iambicos appellârunt.

Alchimistis Phœnix elixerem significat. Nam Phœnix, Basiliscus, Glaura, Mandragola, Chamæleon, Homunculus, & similia barbara vocabula, sunt synonima, vt [f] Leo Suauius annotat.

Phęnix elixir.

[f] *In scholijs in Paracels.*

Collyrium Apollonij, cuius [t] Galenus binas descriptiones exhibet, Phęnix appellatur. Vsus eius est ad palpebrarum defluuia, & inueteratas affectiones.

Phęnix collyrium.

[t] *Lib. 4. de Comp. med. sec. loc. c. 7.*

Deniq; quoddam emplastri genus Phœnicem dicunt, quod alij diaphęnicon uocant, quoniam Phęnicis, id est, palmæ fructus recipiat. Descriptio eius extat apud [u] Mesuem, & Clementem Clementinum. Functiones naturales promouet, membra principalia corroborat, fluxum hepaticum, stomachimq; nec non & vomitum compescit, & præcordiorum, & intestinorum debilitati medetur.

Phęnix emplastrum.

[u] *Distin. 11. de Emplast.*

SYNONIMA.

GRAECIS φοίνιξ, Latinis Phęnix nomine haud immutato dicitur, cuius duplex etymum legitur, vel quòd phęniceus color vulgò ei tribueretur, vt [a] Isodoro placet, uel quia vnica auis crederetur, vt Arabibus, qui rem singularem Phęnicem nuncupant. Nonnulli dubij generis, quidam masculini statuunt, quoniam rarissimè fęminino genere legatur, idq; non nisi figuratè, respiciendo nempe ad genus superius auis. Ego, quo genere dicatur, susq; deq; fero. [b] Claudianus Titanium alitem, & alitem longæuam dixit pro Phęnice:

Etymum nominis.

[a] *Lib. 12. Orig. cap. 7.*

In Epigr.

Titanius ales.

[b] *Lib. 2. de rapt. Proserpinæ.*

Quidquid ab extremis Ales longæua colonis,
Colligit, optatæ referens exordia vitæ.

Et [c] Martialis Alitem superbam, vt in hisce sequentibus versiculis interpretes exponunt:

Ales superba.

[c] *L. 6. Epigramm.*

Quod semper Casiaq; , Cinnamoq; ,
Et nido niger Alitis superbæ
Fragras plumbea Niceroniana.
Rides nos Coracine nil olentes
Malo, quàm bene olere, nil olere.

Italis Fenice: Hispanis Fenix, & Aue vnica en el mundo: Gallis Phęnix dicitur.

FORMA.

QVOD ad formam Phęnicis attinet, ea non ab omnibus eadem constituitur, vt ex sequentibus facilè liquebit. Attamen qualemcunq; à veteribus datam hîc referre placuit, vtpotè quæ non parum etiam nugas eorum manifestet. De magnitudine quidem inter se conueniunt, Aquila parem statuentes. [a] Herodotus non solùm eam magnitudinem ei tribuit, sed toto etiam habitu Aquilæ similem esse prodidit. Philostratus referente [b] Io. Tzetze Pauone maiorem esse scribens parum aut nihil ab Herodoto dissentit. Caput Pauonis capiti à multis assimilatur. Herodoto *pennæ rubore perfunduntur*, Plinio verò, & Solino *circa collum auri fulgore micant, cætera purpureus* dicitur, vt eorũ verbis vtar, *cæruleam roseis caudam pennis distinguentibus, cristis faciem* (Plinius) *fauces* (Solinus) *caputq; plumeo apice cohonestante*. [c] Claudianus à Plinio nihil ferè discrepans, quatuor hisce versibus totam eius formam complexus est.

[a] *In Euterpè*

[b] *L. 5. Histo. Chil. 6.*

Caput. Pennæ.

[c] *In Epigr.*

Arcanum radiant oculi iubar: igneus ora
Cingit honos: rutilo cognatum vertice sidus
Attollit cristatus apex, tenebrasq; serena
Luce secat: Tyrio tinguntur crura veneno.

Et hunc secutus Baptista Mantuanus.

—— Auis illa in vertice summo
Vnicus est Phœnix, viden vt torquata corusco
Punica colla micent auro? Stent vertice plumæ
Conifero? crinale decus vibretur ab aura?
Regia Sarrano totam chlamys induat ostro?
In facie cristæ duplices, Sidonia virget

Purpura cæruleam roseo discrimine caudam?

Lactantius Firmianus paulò fusiùs omnia proſequitur in hunc modum.

Principio color eſt, qualis ſub ſidere cæli,
Mitia quem croceo punica grana legunt.
Qualis ineſt folijs, quæ fert agreſte papauer,
Cùm pendens veſtit ſole rubente polus.
Hoc humeri pectusq́; decens velamine fulgent
Hoc caput, hoc ceruix, ſummaq́; terga nitent.
Caudaq́; porrigitur fuluo diſtincta metallo,
In cuius maculis purpura miſta rubet.
Clarum inter pennas inſigne eſt deſuper, iris
Pingere ſeu nubem deſuper alta ſolet.
Albicat inſignis miſto viridante Smaragdo,
Et puro cornu gemmea cuſpis hiat.
Ingentes oculos credas, geminosq́; hyacinthos,
Quorum de medio lucida flamma micat.
Aequatur toto capiti radiata corona,
Phœbæi referens verticis alta decus.
Crura tegunt ſquamma flauo deſtincta metallo,
Aſt vngues roſeus pingit honore color.
Effigies inter Pauonis miſta figuram
Cernitur, & miſtam Phaſidis inter auem.
Magnitiem, terris Arabum quæ gignitur ales
Vix æquare poteſt, ſeu fera, ſeu ſit auis.

Hæc itaque forma eſt, hæc ſpecies, quam diximus, admirabilis, quam in ſua Laura aliquoties celebrat Franc. Petrarcha, cuius doctiſſimos verſus aſcribere non piguit.

Queſta Fenice de l'aurata piuma
Al ſuo bel collo candido gentile
Forma ſenz'arte vn ſi caro monile,
Ch'ogni cor addolciſſe, e'l mio conſuma:
Forma vn diadema natural, ch'alluma
L'aere d'intorno; e'l tacito focile
D'amor tragge indi vn liquido ſotile
Foco, che m'arde à la più algente bruma.
Purpurea veſte d'vn ceruleo lembo
Sparſo di roſe i belli homeri vela
Nuouo habito; & bellezza vnica, e ſola.
Fama nell'odorato, e ricco grembo
D'Arabia monti lei ripone, e cela,
Che per lo noſtro Ciel ſi altiera vola.

Et rurſus alibi ita canit:

Vna ſtrania Fenice ambidue l'ale
Di porpora veſtita, e'l capo d'oro
Vedendo per la ſelua altiera, e ſola,
Veder forma celeſte, & immortale
Prima penſai &c.

Item rurſus:

E' queſto il nido, in che la mia Fenice
Miſe l'aurate, e le purpuree penne.

LOCVS.

PLINIVS, Solinus, eosq́; ſequutus D.[a] Ambroſius in Arabia Phœnicem habitare ſcribunt. Torquatus Taſſus in Arabiæ mentionem incidens, eam pariter Phœnicis parentem facit, dum canit:

Diritero ad eſſi apparuero i cultori
De l'Arabia Petrea, e la Felice

[a] Lib. 5. Hexam. ca. 23.
Cant. 17. Hyeroſo. liber.

Che'l

Che'l souerchio del gelo, e de gli ardori
Non sente mai, s'el ver la fama dice,
Oue nascon gl'incensi, e gl'altri odori,
Oue rinasce l'immortal Fenice,
Che in quella ricca fabrica, ch'aduna
A l'essequie, à i natali hà tomba, e cuna.

Cornelius Tacitus verò, & [b] Athenæus ex Antiphane Heliopoli, quæ ciuitas Aegypti est, primò visum prodiderunt. [c] Nicephorus Callistus sub aquinoctiali ad Orientem, & Meridiem reperiri. A quibus Claudianus, & Lactantius Firmianus longè dissentiunt, Phœnicem hominibus inaccessa loca habitare canentes, atque hinc fortè Bellonius Paradiseam esse suspicatus est: Sunt autem hæc Claudiani verba:

[b] *Lib. 14. Deipn.*
[c] *L. 15. Hist. Eccl.*

Oceani summo circumfluus æquore lucus
Trans Indos, Eurumq; viret, qui primus anhelis
Solicitatur equis, vicinaq; verbera sentit.
Humida roranti resonant cùm limina curru,
Vnde rubet ventura dies, longeq; coruscis
Nox afflata rotis refugo pallescit amictu.
Hæc fortunatus nimium Titanius ales
Regna colit, solusq; plaga defensus iniqua
Possidet intactas ægris mortalibus oras.

Lactantius eadem ferè, sed latiùs complectitur.

Est locus in primo felix Oriente remotus
Qua patet æterni Ianua celsa poli.
Nec tamen æstiuos, hyemisq; propinquus ad ortus,
Sed qua sol verno fundit ab axe diem.
Illic planicies tractus diffundit apertos,
Nec tumulus crescit, nec caua vallis hiat.
Sed nostros montes, quorum iuga celsa putantur
Per bis sex vlnas eminet ille locus.
Hic Solis nemus est, & consitus arbore multa
Lucus, perpetuæ frondis honore viret.
Cum Phaëthonteis flagrasset ab ignibus axis,
Ille locus flammis inuiolatus erat.
Et cùm diluuium mersisset fluctibus orbem
Deucaleonæas exuperauit aquas.
Non huc exangues morbi, non ægra senectus,
Nec mors crudelis, nec metus asper adit.
Nec scelus infandum, nec opum vesana cupido,
Aut Mars, aut ardens cædis amore furor.
Luctus acerbus abest, & egestas obsita pannis,
Et curæ insomnes, & violenta fames.
Non ibi tempestas, nec vis furit horrida venti,
Nec gelido terram rore pruina tegit.
Nulla super campos tendit sua vellera nubes,
Nec cadit ex alto turbidus humor aqua.
Sed fons in medio est, quem viuum nomine dicunt,
Perspicuus, lenis, dulcibus vber aquis.
Qui semel erumpens per singula tempora mensum
Duodecies vndis irrigat omne nemus.
Hic genus arboreum procero stipite surgens
Non lapsura solo mitia poma gerit.
Hoc nemus, hos lucos auis incolit vnica Phœnix,
Vnica, sed viuit morte refecta sua.

VOLATVS.

De volatu Phœnicis nihil prorsus memoratu dignum apud veteres legi. Firmianus tamen ita scribit:

Non tamen est tarda, vt volucres, quæ corpore magno
Incessus pigros pergraue pondus habent.
Sed leuis & velox, regali plena decore,
Talis in aspectu se exhibet vsque hominum.
Contrahit in cœtum sese genus omne volantum,
Nec prædæ memor est vlla, nec vlla metus.
Alituum stipata choro volat illa per altum
Turbaq; prosequitur munere læta pio.
Sed postquam puri peruenit ad ætheris auras
Mox redit ista, suis conditur ille locis.

10

VICTVS.

VICTV Phenicem planè à reliquis volucribus diuerso vti veteres commenti sunt, vt qui dicente Ouidio

—— Nec fruge, nec herbis
Sed thuris lachrymis, & succo viuit amomi.

Claudianus verò, & Lactantius rore victitare dixerunt:

20

Non epulis saturare famem (inquit ille) *non fontibus vllis*
Assuetus prohibere sitim: sed purior illum
Solis feruor alit, ventosaq; pabula libat
Tethyos, innocui carpens alimenta vaporis.

Hic verò ita canit:

Non illi cibus est nostro concessus in orbe,
Nec cuiquam implumem pascere cura subest.
Ambrosios libat cælesti nectare rores,
Stellifero teneri, qui cecidere polo.
Hos legit his medijs alitur in odoribus ales,
Donec maturam proferat effigiem.

30

[a] Li.10.c.2.

Contrà [a] Plinius primum, atque diligentissimum togatorum Manilium de eo prodidisse autor est neminem extitisse, qui viderit vescentem.

NIDVS. GENERATIO. MORS.

INTER cætera verò, quæ de Phenice suo nugata est antiquitas, illa maximè naturæ cancellos egrediuntur, quæ de nido, generatione, & morte imaginata est. Iarchus Indus apud Philostratum ex aromatibus, sed ex quibus non addidit: [a] Plinius authoritate Herodoti primùm ex cinnamomo, & cassia; mox verò alibi ex Manilio ex cassia, thurisq; surculis nidum extruere asserit. Verùm Plinius, vel Herodotum perperam transtulit, vel in codice eius, vt Ornithologus existimat, mendum subesse iudicandum est. Nam etsi Plinius hunc in modum scribat: *Cinnamomum, & cassias fabulosa narrauit antiquitas, princepsue Herodotus Auium nidis, & præsertim Phœnicis, in quo situ Liber pater sit educatus, easq; decuti in rupibus inuijs frusto carnis allato, aut plumbatis sagittis:* Herodotus tamen eo loco, neq; Phœnicis, neq; sagittarum plumbatarum vllam mentionem facit; sed hoc tantùm dicit, quod Arabes, cinnamomo illo frui volentes, Asinorum, & Boum mortuorum corpora in frusta concisa auibus obijciant, vt eorum mole surculos illos oppressos in terram decidentes colligant. Sed vt vnde digressa est oratio reuertatur, Phœnicem D. [b] Ambrosius veterum proculdubio relationibus deceptus thecam ex thure, & myrrha facere, alijs verò aromatibus adornare tradidit: Ita enim Ouidius:

[a] L.12.c.14

40

50

[b] Lib. 5. Exam.c.23.

Quò simul ac casias, & nardi lenis aristas,
Quassaq; cum fulua substrauit cinnama myrrha. &c.

Et Lactantius Firmianus:

Construit inde sibi seu nidum siue sepulchrum
Nam perit vt viuat, se tamen ipsa creat.
Colligit hinc succos, & odores diuite sylua,
Quos legit Assyrius, quos opulentus Arabs.

Quos

Quos aut Pygmeæ gentes, aut India carpit,
Aut molli generat terra Sabæa sinu.
Cinnama dehinc, auramq́; procul spirantis amomi,
Congerit & misto balsama cum folio.
Non casiæ mitis, nec olentis vimen achanti,
Nec thuris lachrymæ, guttaq́; pinguis abest.
His addit teneris nardi pubentis aristas
Et sociat myrrhæ pascua grata nimis.

Hinc Sanazari tale ænygma est:

Ænygma.

20 *Dimmi qual è l'vccello, ilqual raduna*
I legni in la sua morte, e poi s'accende,
E viue al mondo senza pare alcuna?

Cognita iam nidi Phœnicis, qualem fabulantur, materia, de loco nunc, in quo constructum fuisse commenti sunt, dicendum est. Cuius etsi Plinius, & Solinus non meminerint, Iarchas Indus tamen apud Philostratum prope Nilum Phœnicem nidulatum scripsit: quamuis planè aliter eius verba Io. Tzetzes citet, & in arboribus de suo adiūgat, sequutus fortè Albertum, qui Phœnicem, cùm se grauem ætate senserit, nidum in alta, & abdita supra limpidum fontem sita arbore ex varijs aromatibus conficere dixit; verùm & Albertus id ex Ouidio fortassis descripserit, qui priuatim arbores nominans, ita canit:

Vbi nidulatus dicatur.

Ilicis in ramis, tremuloq́; cacumine palmæ,
20 *Vnguibus, & duro nidum sibi construit ore.*

Aues omnes nidum sibi construunt, vt oua in eo incubent, & excludant: Contrà suum Phœnicem ex collectis in excelsa rupe cremijs, & festucis nidum nouæ quidem proli vitalem, at sibi ipsi, ceu mortalem rogum facere fabulosi veteres volebant, seipsumq́; cùm iam ætate grauis ad volandum corporisq́; alias actiones obeundas inutilis esset factus, aciemq́; oculorum obtusam sentiret, in illo, eo vt dicetur modo, conflagrasse: vnde Statius eiuscemodi nidum ignes vocabat, cùm ait.

—— Senio iam fessus inerti
Scandit odoratos felix felicior ignes.

Pontanus sua busta, hoc est, sepulcrum.

30 *Seligit è syluis Arabum, lucisq́; Sabæis*
Quos Phœnix ramos ad sua busta paret.

Ne verò absurdum videretur credere, quomodo ita nidus iste accenderetur, cùm alioquin cęterarum auium nidi debiliores, & flammis magis expositæ, ab incendio immunes sint; itaque Phœnicem, vbi illum conscendisset, solaribus sese exponere radijs alarumq́; continua ventilatione ignem excitare finxerunt. Verùm ut in hoc conueniunt, quod eo modo sese conflagret, ita contrà in qua regione id faciat, dissentiunt, alijs in Aegyptum, alijs ad alias regiones euolare asseuerantibus. Plinius enim totum nidum deferre prope Panchaiam in solis urbem, & in ara ibi deponere dixit, sed fortè id ab Ouidio mutuauerit, qui ita canit:

Vt nidum incenderet.

Fertq́; pius cunasq́; suas, patriumq́; sepulchrum
40 *Perque leues auras Hyperionis vrbe potitus*
Ante fores sacras Hyperionis æde reponit.

Chęremon Aegyptius sacrarum litterarum scriptor, & Orus Apollo Aegyptum petere scripserunt: alij contrà migrare quidem eò, sed in Aethiopia mori. Lactantius in Phœniciam abire, & quomodo moriatur, ita docere nititur.

Vt reparet lassum spatijs vrgentibus æuum
Assueti nemoris dulce cubile fugit.
Cumque renascendi studio loca sancta reliquit,
Tunc petit hunc orbem mors vbi regna tenet.
Dirigit in Syriam celebres longæua volatus,
50 *Phœnicis nomen cui dedit ipsa vetus.*
Secretosque petit deserta per auia lucos,
Hic vbi per saltus sylua remota latet.

Et paulò post:

Protinus in strato corpus mutabile nido
Vitalique toro membra quieta locat.
Ore dehinc succos membris circumque supraque
Inijcit, exequijs immoritura suis.

Tunc

Tunc inter varios animam commendat odores
Depositi tanti nec timet illa fidem.
Interea corpus genitali morte peremptum
Aestuat, & flammas parturit ipse calor.
Aerëoque procul de lumine concipit ignem,
Flagrat, & ambustum soluitur in cinerem.

Pyrrhonis Heliẽsis de animalium generatione opinio.

Hinc Pyrrho Heliensis Philosophus, vt Laërtius refert, duo animalium prolem generantium genera, eorumq; primum, quod absque coitu gignatur, qualia sunt quæ πυῤῥίβια uocantur, siue in igne uiuentia, statuere non est ueritus, iisque Phœnicem quoque annumerare: alterum quod ex congressu producit, ut sunt homines, & similia cętera animantia. Mihi profectò animalia igne nasci nemo persuaserit. De morte Phęnicis uoluntaria, Symphosij cuiusdam hoc extat ænigma:

Vita mihi mors est, morior, si cæpero nasci,
Sed prius est fatum lethi, quàm lucis origo.
Sic solos manes ipsos mihi dico parentes.

Materia pulli.

Quod modo ad materiam spectat, ex qua nouus Phęnix enasci credebatur, eam rursus alij aliam statuerunt. Plinius ceu uermiculum ex ossibus, & è medullis ueteris Phęnicis primò procreari tradit; ex quo pullus generaretur. Philostratus citante Volaterrano nulla uel ossium, uel medullarum mentione facta, ex combusti Phęnicis cinere uermem, ex uerme dein nouã alitem generari nugatur, & in Aegyptum ex incognita regione deuolare. Hunc Suidas, etsi authoritatem non adducat, mihi sequutus uidetur. Philostrati librum tamen aliter Io. Tzetzes citat, ex mortuo scilicet Phęnice absque cinere uermem illum noui Phęnicis parentem progenerari asserens. Oppianus uerò ne uermis quidem illius meminit, sed ex solo eius cinere pullum oriri uoluit, tantum abest, ut ossa, & medullas nominet. Ab hoc rursus Orus Apollo longè diuersam Phęnicis natiuitatem comminiscitur, ex effuso è patris uulnere, quod sponte sibi nimia ad terram allisione infligit, sanguine procreari cupiens. Atq; istæc sunt, quæ de ortus principio ueteres prodiderunt, quæq; quàm uerisimilia sint, uel cæcus uideat. Albertus tamen, ut eiusmodi nugis aliquam adderet ueritatis apparentiam, altero à morte die uermem in cinere nasci dixit, qui tertio alis assumptis, postea intra paucos dies in auem pristinæ figuræ commutaretur, & auolaret. Sed fortassis Albertus istæc ex Lactantio Firmiano transcripserit, qui ita canit:

Alberti nugæ.

Hos velut in massam cineres in morte coactos
Conflat, & effectum seminis instar habet.
Hinc animal primum sine membris fertur oriri,
Sed fertur vermis lacteus esse color.
Creuit in immensum subito cum tempore certo
Seque oui teretis colligit in speciem.
Inde reformatur, qualis fuit antè figura,
Et Phœnix ruptis pullulat exuuijs.
Ac velut agrestes, cum filo ad saxa tenentur
Mutari pennæ papilione solent.

Claudianus prolixiùs omnia hoc modo prosequitur.

Hic neque concepto fœtu, nec semine surgit,
Sed pater est, prolesque sui, nulloque creante
Emeritos artus fœcunda morte reformat.
Et petit alternam totidem per funera vitam.
Namque vbi mille vias longinqua retorserit æstas
Tot fuerint hyemes, toties ver cursibus actum
Quas tulit autumnus dederit cultoribus vmbras,
Tunc multis grauior tandem subiungitur annis
Lustrorum numero victus, ceu lassa procellis
Ardua Caucaseo nutat de vertice pinus
Seram ponderibus pronis tractura ruinam.
Pars cadit assiduo flatu, pars imbre peresa
Rumpitur: abripuit partem vitiosa vetustas,
Iam breue decrescit lumen, languetque senili
Segnis stilla gelu: qualis cùm forte tenetur
Nubibus, & dubio vanescit Cynthia cornu.

Iam

Iam solitæ medios alæ transcurrere nimbos
Vix ima tolluntur humo: tunc conscius æui
Defuncti, reducisque parans exordia formæ
Arentes tepidis de collibus eligit herbas,
Et cumulum pretio texens, à fronte Sabæum
Componit bustumque sibi, partumque futurum.
Hic sedet, & Solem blando clangore salutat
Debilior, miscetque preces, & supplice cantu
Præstatura nouas vires incendia poscit:
Quem procul adductis vidit cùm Phœbus habenis,
Stat subitò, dictisque pium solatur alumnum:
O senium positure rogo, falsisque sepulchris
Natales habiture vices, qui sæpe renasci
Exitio, proprioque soles pubescere lecto:
Accipe principium rursus, corpusque coactum
Desere mutata melior procede figura.
Hæc fatus, properè flauis è crinibus vnum
Concussa ceruice iacit, missoque volentem
Vitali fulgore ferit: nam sponte crematur,
Vt redeat, gaudetque mori festinus in ortum,
Feruet odoratus stellis cælestibus agger,
Consumitque senem, nitidos stupefacta iuuencos
Luna premit, pigrosque polus non concitat axes.
Parturiente rogo curis natura laborat,
Aeternam ne perdat auem, flammasque fideles
Admonet, vt rerum decus immortale remittant.
Continuò dispersa vigor per membra volutus
Aestuat, & venis rediuiuus sanguis inundat.
Victuri cineres, nullo cogente moueri
Incipiunt, plumaque rudem vestire fauillam,
Qui fuerat genitor, natus nunc prosilit idem,
Succeditque nouus gemina confinia vitæ
Exiguo medius discrimine separat ignis,
Protinus ad Nilum manes sacrare paternos,
Auctoremque globum Phariæ telluris ad oras
Ferre iuuat, velox alienum pergit in orbem,
Portans gramineo clausum velamine funus,
Innumeræ comitantur aues, stipatque volantem
Alituum suspensa cohors: exercitus ingens
Obnubit vario latè conuexa meatu.
Ne quisquam tantis è millibus obuius audet
Ire duci, sed regis iter flagrantis adorant.
Non ferus Accipiter, non Armiger ipse Tonantis
Bella mouent: commune facit reuerentia fœdus.
Talis Barburicas fluuio de Tigride turmas
Ductor Parthus agit, geminis & diuite cultu
Luxurians sertis apicem regalibus ornat.
Auro frænat equum, perfuso murice vestem,
Assyria signatur acu, tumidasque regendo
Celsa per Tyrias acies ditione superbit.
Clara per Aegyptum placidis notissima sacris
Vrbs Titana colit, centumque immane columnis
Inuehitur templum, Thebano monte reuulsis.
Illic, vt perhibent, patriam de more reponit
Congeriem, vultumque Dei veneratus herilem,
Iam flammæ commendat onus, iam destinat aris
Semina, relliquiasque sui, mirata relucent
Limina, diuino spirant altaria fumo,

In Pelu-

In Peluſidias productus aduſque paludes
Peruenit Indus odor, penetrat, completque ſalubri
Tempeſtate viros, & nectare dulcior aura
Hoſtia nigrantis Nili ſeptena vaporat.
O felix, hæreſque tui quo ſoluimur omnes
Hoc tibi ſuppeditat vires, præbetur origo
Per cinerem, moritur te non pereunte ſenectus.
Vidiſti quodcunque fuit, te ſæcula teſte
Cuncta reuoluuntur, noſti quo tempore Pontus
Fuderit elatas ſcopulis ſtagnantibus vndas:
Quis Phlaëthonteis erroribus arſerit annus.
Et clades te nulla rapit, ſoluſq; ſuperſtes
Edomita tellure manes, non ſtamina Parcæ
In te dura legunt, non ius habuere nocendi.

CORPORIS AFFECTVS.

DVRISSIMAM itaque mortem ſponte obire Phœnicem antiqui dixerunt: ueruntamen parum adhuc fortè legentibus uideri potuiſſet, niſi etiam in tanto æuo, quod illi tribuebant, nullo morbi genere torqueri, imo uerò ne obnoxium quidem fuiſſe addidiſſent: quemadmodum idem Claudianus prodidit.

—— Solus plaga defenſus iniqua
Poſſidet intactas ægris animalibus oras,
Sæua nec humani patitur contagia mundi:
Par ſuperis volucer,

VOX. CANTVS.

DE uoce Phœnicis nemo, quod quidem ſciam, præter Plinium, & Lactantium Firmianum quicquam memoriæ prodidit, qui modulatiſſimum illi cantum tribuerunt. Lactantius verò ita de eo canit:

Atque vbi Sol pepulit fulgentis lumina portæ,
Et primi emicuit luminis aura leuis.
Incipit illa ſacri modulamina fundere cantus,
Et mira lucem voce ciere nouam.
Quam nec Iuleæ voces, nec tibia poſſit
Muſica Cyrrhæis aſſimilare modis.
Sed neque Olor moriens imitari poſſe putatur,
Nec Cyllenææ fila canora Lyræ.

Reperiuntur item perbelli Varronis ſenarij, quibus argutus quidam, & canorus, alios ſe ad cantum ſuſcitare iactat, ac cantantium ſe Gallum Gallinaceum (quoniam hæc auis cantu ſuo totum diem laceſſit) & Phœnicis vocis ſuſcitabulum eſſe:

Phœnicis adſum ſuſcitabulum,
Cantantiumque Gallus Gallinaceus.

Sed fornicis ibi fortaſſe legendũ eſt, vt doctiſſimus [a] Adrianus Turnebus quoq; exiſtimauit, vt ſcilicet meretricularum blandæ, & melleæ voces intelligantur, verſu tamen, vt ait, claudicante.

[a] *Lib.* 12. *Aduerſ.c.*2.

ÆTAS.

Annorum vitæ Phœnicis numerus.

PHOENICI æuum quidem longiſſimum veteres omnes aſcripſerunt, ſed in explicando eius periodo admodum varij ſunt. Nam *de numero annorum*, vt Cornelij Taciti verbis vtar, *varia traduntur; maximè vulgatum quingentorum ſpatium. Sunt qui aſſeuerent mille quadringentos ſexaginta vnum interijci*: Hæc ille. Plinius ſexcentis ſexaginta; Herodotus, quocum Solinus, & Mela ferè conueniunt, quingentos & quadraginta; Philoſtratus ſexcentos, Seneca quingentos, Albertus trecentos

trecentos quinquaginta annos viuere Phœnicem dixerunt. Verùm etsi istæc modo aſcripta ætas quibuſdam nimis credulis hominibus quodammodo veriſimilis videri poſſet, Chæremonem Aegyptium tamen etſi ſacrarum literarum ſcribam, nec non Poetas, quorum alioqui fabuloſè agere proprium eſt, vel ſplendidiſſimè mentitos, vel ſaltem nugatos fuiſſe liquidò conſtat: Ille enim ſex ſupra ſeptem millibus annos Phœnicis æuo tribuit; poetæ plerique mille, Heſiodus multò plures nouem nempe Coruorum γενέας (hoc eſt, vt Auſonius vertit, ſæcula: nos quid de eiuſmodi γενεᾷ ſentiamus, antè in Corui hiſtoria diximus, quam lector curioſus adire poterit) Ouidius quinque ſæcula tantùm, cùm inquit:

Hæc vbi quinque ſuæ compleuit ſæcula vitæ. &c.

10 Claudianus modo ſtellis (*Stellas qui viuidius æquat, Durando, membriſq́, territ redeuntibus æuum.*) vitam Phœnicis comparat, paulò tamen poſt luſtrorum numero vixiſſe ait, ſed numerum non explicat. Vt vt eſt, atque quocunque modo interpreteris vita Phœnicis longiſſima fuerit cuius, ſi Deo placet, Oppianus hanc adducit rationem, quoniam neque ſagittis, neque lapidibus, neque laqueis, neque vllis alijs hominum inſidijs petatur. Tantùm verò apud omnes Phœnicis viuacitas increbuit, vt adagium idque ſatis triuiale inde natum ſit: Quo in primis vſus eſt Lucianus, ἢν μὴ φοίνικος ἔτη βιῷη, i. *niſi Phœnicis annos vixeris.* Quod adagium ad prudentiam referri poſſit, ſicuti idem alibi feciſſe videtur, dum ait: *Quid verò tibi amplius reſpondeam, qui negas quenquam rectè diſcernere, niſi qui Phœnicis annos vixerit, omneſq́, per orbem periculum faciendo acceſſerit.*

Phœnice viuacior.

20

AMOR IN PARENTEM.

QVAE iam dicturus ſum, Phœnicem vnicum ſemper fuiſſe prorſus redarguerent, niſi parentis voce, cadaueris reliquiæ intelligendæ venirent. Sepelire enim filius patrem fingitur: ad quod beneficium tanta pietas, tantuſq́; amor Phœnici iam nato ineſſe perhibetur, vt vel *iam primùm adulto* (Taciti verbis vtor) *prima cura ſit ſepeliendi, neque id temerè, ſed ſublato myrrhæ pondere, teutatoq́, per longum iter, vbi par oneri, par meatui ſit, ſubire patrium corpus, inq́, ſolis aram deferre, atque adolere; hæc incerta, & fabuloſis aucta.* Hæc ille: Quæ etſi aliter Herodotus narret, Tacitus tamen ex eo de-30 ſcripſiſſe mihi videtur: *Phœnicem narrant*, inquit ille, *quod mihi non ſit veriſimile, hoc excogitare; ex Arabia proficiſcentem in templum Solis, geſtare patrem myrrha obuolutum, & in eo templo humare: ſic autem geſtare; primùm ex myrrha ouum componere, quantum ipſe ferre poſſit; deinde ferendo illud experiri. Hoc expertum, ita demum ouum exenterare, atque in illud parentem efferre: & qua parte ouum exinnaniuit, patremq́, intulit, eam partem alia myrrha inducere: & cùm tantundem ponderis impoſito parente effectum ſit, obſtructo rurſus foramine baiulare illud in templum Solis. Hæc facere hanc auem commemorant.* Alij defunctum parentem à pullo in eandem Soli dicatam vrbem geſtari Smyrnæa ciſtula reconditum aiunt, quod Adamantinus etiam non inficiatur: verùm cuius opera illa contexta ſit, ſubticent. Plinius verò, Ouidius, & Lactantius Firmianus, neque oui, neque ciſtulæ mentionem faciunt, ſed ſimpliciter humaſſe parentem ſcribunt: verba illorum maio-40 ris fidei cauſa adijciam: *Principio iuſta funeri priori reddit* (inquit Plinius) *& totum defert nidum prope Panchaiam in Solis vrbem, & in ara ibi deponit.* Ouidius ſic ait:

Cùm dedit huic ætas vires, onerique ferendo eſt
Ponderibus nidi ramos leuat arboris altæ,
Fertque pius cunaſque ſuas, patriumque ſepulchrum
Perque leues auras Hyperionis vrbe potitus,
Ante fores ſacras Hyperionis æde reponit.

Atque ferè eadem Lactantius ſcribit:

Aſt vbi primæua cœpit florere iuuenta,
Euolat ad primas iam reditura domos.
50 *Ante tamen proprio quicquid de corpore reſtat*
Oſſaque, vel cineres exuuiaſque ſuas.
Vnguine balſameo, myrrhaque, & thure ſoluto
Condit, & in formam, conglobat ore pio.
Quam pedibus geſtans contendit ſolis ad ortus
Inque ara reſidens, ponit in æde ſacra.
Mirandam ſeſe præſtat, præbetque videnti,
Tantus ibi decor eſt, tantus abundat honor.

Non defuerunt denique, qui, quamprimùm pennas esset adeptus, Phœnicem sese simul cum patre in Heliopolin conferre dixerint, quò cùm venit, oriente mox sole parentem mori, & filio regni gubernacula tradere. Qui profectò plurimum ab alijs dissentiunt, omnibus vnicam tantùm Phœnicem semper dari scribentibus.

SEXVS. ÆNYGMA.

PHOENICI nullum sexum tribuit antiquitas, vtpote quem absque coitu generare, vt dictum est, crederet: quare rectè dubij generis à Grammaticis statuitur: Super hoc egregium apud Lactantium ænygma est: 10

Hæc fortunatæ sortis, fatique volucris,
Cui de se nasci præstitit ipse Deus.
Fæmina vel mas hæc, vel neutrum sit mage felix,
Felix quæ Venereis fœdera nulla colit.
Mors illi Venus est, sola est in morte voluptas,
Vt possit nasci hæc, appetit antè mori.
Ipsa sibi proles, suus est pater, & suus hæres,
Nutrix ipsa sui, semper alumna sibi.
Ipsa quidem, sed non eadem, quia & ipsa, nec ipsa est
Aeternam vitam mortis adepta bono. 20

Meminit eiusdem Baptista Mantuanus.

Sola inter volucres, nec mas, nec fœmina, sexu
Sola caret, Veneris sola auersatur honores.

De Hermaphrodito ænigma.

Differt itaque tale ænygma ab ænygmate Hermaphroditi quòd in Phœnice planè nullus sexus reperiatur, in Hermaphrodito verò vterque, quem ita loquentem Vergilius introducit:

Cum mea me genitrix grauida gestaret in aluo,
Quid pareret, fertur, consuluisse Deos.
Mas est Phœbus ait, Mars fæmina, Iunoq; neutrum
Cumq; forem natus Hermaphroditus eram. 30

PRODIGIA.

PHOENICIS conspectum prodigij loco habitum volunt veteres, sed quando & vbi visus vnquam sit, vel in dicendo dissentiunt, vel id ipsimet fabulosè dici confitentur. Manilius teste Plinio, cùm huius alitis vita magni anni conuersionem fieri prodit, iterumq; significationes tempestatum, & siderum easdem reuerti: hoc autem circa meridiem incipere, quo die signum Arietis sol intrauerit; & fuisse eius conuersionis annum P. Licinio, M. Cornelio Coss. CCXV. Solinus cui alioqui vera falsis miscere solenne est, de magni illius ab eius visu, anni conuersione, raram inter authores fidem haberi refert, plurimos tamen eorum dicere magnũ annum non quingentis & quadraginta, sed duodecim millibus noningentis quinquaginta quatuor annis constare. Verùm vt illud ridiculosum est credere, ita quando visus sit Phœnix, incertum est. Corn. Tacitus esse ait, qui asseuerent mille quadringentos sexaginta vnum interijci, prioresque alites Sesostride primùm, pòst Amaside dominantibus, dein Ptolomæo, qui ex Macedonibus tertius regnauit, Heliopolin aduolasse: *Sed antiquitas,* inquit, *quidem obscura est, quoniam inter Ptolomæum & Tiberium minus ducenti quinquaginta anni fuerunt, vnde nonnulli falsum hunc Phœnicem, neq; è Arabum terris credidère.* Xiphlinus eo, quo Tiberius discessit, anno in Aegypto visum fuisse author est, ipsiusq; Imperatoris mortem portendisse. Huic Aurelius Victor congruit. E' Plinio bis uisum colligere est. Primùm enim prodijsse narrat P. Licinio, M. Cornelio Coss. mox ex authoritate Corn. Valeriani in Aegyptum deuolasse Coss. Q. Plautio, Sex. Papinio, & Claudij Principis censura anno Vrbis DCCC. in urbem allatum, & in comitio propositũ, quod actis testatum sit; *sed quæ falsa,* inquit (aliàs quẽ falsum) *nemo dubitârit.* Solinus, qui alioqui omnia ferè, quæ de Phœnicẽ habet, à Plinio, vt solet, transcripsit, unius tantùm temporis, illius nempe anni quem postremò ex Plinio posuimus, mentionem facit. Quẽ Suidas secutus videtur: Phœnicem, inquit, aiunt sub Claudio Cæsare Aegyptijs comparuisse διὰ τεττάρων καὶ ὑκιτων. Ex quibus cuiuis satis liquere arbitror ipsosmet veteres ignorasse, quo

Magni anni conuersio.

Magnus annus. 40

50

quo tempore Phœnix apparuerit, qui certè nunquam apparuit. Quare planè nescio quid in mentem uenerit Baptistæ Mantuano Christiano alioquin, qui agricolas anni fertilitatem ex illius conspectu colligere memorat, nisi poëtarum more fabulosè loquutum dicamus: ait autem:

——In medio recubans Taprobana ponto
Tempora cognoscit reditus. Tum rusticus ergo
Suspicit obseruans uolucrem. Nam creditur annus
Ille salutaris, pecoriq́, & frugibus æquus.

10

MYSTICA.

SOli Phœnicem sacram existimârunt Aegyptij, cùm quoniam sol ortus illius, necnon etiam interitus causam credebant; tùm etiam uel quia uterque in orbe unicus haberetur, uel quòd ut sol cætera sidera, ita Phœnix omne uolucrum genus pulchritudine superaret. Alij uerò alias rationes adducunt: quòd scilicet Aegyptij, sole magis quàm reliqui homines & gaudeant & beneficio eius perfruantur. illis enim quando maximè feruet, quo tempore reliquis prouincijs remotis, & in septentrionem declinantibus grauis est, plurimùm emolumenti adfert; Nilo scilicet tunc inundante. Atque hinc est, quod poëtæ passim Phœnicem Solis alitem, solisq́; sacerdotem nuncupant: ut Claudianus, cùm ait:

Solem cur Aegyptij venerētur.

20

Nilus quādo inūdet.

Conueniunt Aquilæ, cunctaq́, ex orbe volucres
Vt solis mirentur auem &c.

Et Lactantius Firmianus:

Antistes nemorum & luci veneranda sacerdos,
Et sola arcanis conscia Phœbe tuis.

Non desunt tamen etiam, qui Phœnicem Veneri sacram fecerint, forsan quia iuxta Claudianum:

30

——purior illum
Feruor Solis alat: uel quia unà cum sole magni anni periodum conficere, & metiri creditur.

HIEROGLYPHICA.

CVm itaque, ut iam diximus, Aegyptij sapientes per Phœnicem Solem intelligerent; & sole maximè feruente Nilus exundaret, identidem per Phœnicem Nili inundationem significabant: sed non simplex erat apud illos exundationis uocabulum. Nam exundare, præstare & excellere etiam dicebant, ut si quis in egregia quadam uel animi, uel corporis dote clarus esset, hunc exundare dicerent: Et nobis quoque usitatū est, uiros doctrina uel alia quauis uirtute raros, Phœnices uocare. In quo sensu sæpè Petrarcha Lauram suam Phœnicem nuncupat. Cùm uerò etiam quippiam, quod longa annorum serie intermissum, etiam antiquatum esset, qualia sunt ludi, sacra, ceremoniæ, supplicationes, mores ritusue aliqui, triumphorum splendores uel quid huiusmodi: euenissetq́; postmodum, ut instaurati contigisset, significare uellent ijdem Aegyptij, tunc quoque in eiusmodi rei significatum Phœnicem exculpebant. Eadem uolucris diuturnæ absentiæ hieroglyphicum est, necnon & animi peregrinationis in hoc corpore: dum enim Spiritum in hac terra ducimus, à patria procul absumus. Denique Phœnix æternitatis symbolum fuit, unde etiam imaginem ipsius in Philippi Imperat. numismatibus passim expressam legimus. Atque ad hunc sensum Hetruscorum poëtarum princeps amoris sui, quo Lauram suam prosequebatur, æternitatem significaturus, elegantissimè eum Phœnici, quo nomine illam non semel celebrat, assimilabat, dum canit:

Inundationis Nili typus.

Exundare quid Aegyptijs.

40

Phœnices qui dicti.

Ceremoniæ reiteratæ per Phęnicē significatæ.

Absentiæ diuturnæ hieroglyphicum.

50

Aeternitatis symbolum.

La onde'l di vien fore,
Vola vn Augel, che sol senza consorte

[a] *Li.5.Hexam. c. 23.*

Di volontaria morte
Rinasce, e tutto à viuer si rinuoua:
Così sol si ritruoua
Lo mio voler, e così in sù la cima
De suoi alti pensieri al Sol si volue,
E così si riuolue,
E così torna al suo stato di prima:
Arde, e more, e riprende i nerui suoi,
E viue poi con la Fenice à pruoua. 10

MORALIA.

APhœnicis etsi fabulosæ volucris exemplo Theologi, Sanctiq; Patres moralia conscribere non dedignati sunt, atque in primis D.[a] Ambrosius resurrectionis typum inde elicit: *Docemur, inquit, huius auis exemplo resurrectionem credere, quæ & sine exemplo, & sine rationis perceptione ipsa sibi insignia resurrectionis instaurat. Et vtique aues propter hominem sunt, nō homo propter aues. Sit igitur exemplo nobis, quia auctor, & creator auium Sanctos suos in perpetuum perire non patitur, qui auem vnicam perire non passus, eam sui semine voluit reparari. Quis igitur huic annunciat diem mortis, vt faciat sibi thecam, & impleat eam bonis odoribus, atque ingrediatur in eam, & moriatur illic, vbi odoribus gratis fœtor funeris possit aboleri? Fac & tu ò homo tibi thecam; expolians veterem hominem cum actibus suis, nouum indue. Theca tua, vagina tua, Christus est, qui te protegat, & abscondat in die malo. Vis scire quia Theca, quia protectio est? Pharetra, inquit, mea protexi eum. Theca ergò tua est fides: imple eam bonis virtutum tuarum odoribus, hoc est, castitatis, misericordiæ, atque iustitiæ, & in ipsa penetralia fidei suaui præstantium odore redolentia totus ingredere, ea te amictum fide exitus vitæ huius inueniat, vt possint ossa tua pinguescere, & sint sicut hortus ebrius, cuius citò semina suscitantur. Cognosce ergò diem mortis, sicut cognouit Paulus, qui ait: certamen bonum certaui, cursum consummaui, fidem seruaui; quod reliquum est, posita est mihi corona iustitiæ. Intrauit igitur in Thecam suam quasi bonus Phœnix, quam bono repleuit odore Martyrij.* Talis item generatio, qualis vulgò Phœnici ascribitur, egregie Saluatoris nostri IESV Christi typum quendam præ se ferre videtur. Hic enim sine virili semine, cælesti scilicet virtute, hoc est Spiritu Sancto intra aromatica ligna, hoc est, intra purissima Beatissimæ Virginis viscera, & ex sacro ipsius cinere, hoc est purissimo sanguine procreatus est, è quibus ceu lignis aromaticis odor quidam præstantissimus exiens, & suauiolentia sua cælos ipsos pertingens, filium Dei in incredibilem erga se amorem pertraxit: vnde illud Salomonis. *Quæ est ista, quæ ascendit, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris?* Vbi verò Christus ex Aue, hoc est, ex Deo homo factus Phœnicis instar in solitudine habitasset, & vitæ cursum impleuisset; lignis aromaticis, hoc est, Sanctę Cruci membra sua affigenda exposuit, vt nos, qui eius pignora sumus, ab omni peccatorum labe redimeret: vnde ita in Cruce, velut in nido aromatico mortuus, & ceu in cinerem redactus, in vermem sese commutauit, iuxta illud Esaiæ. *Vidimus eum, & non erat aspectus.* Dicens illud Psalmi: *Ego sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis.* Quemadmodum ergò nouus Phœnix ex verme nasci perhibetur: ita re vera Saluator noster vermis in Cruce factus post triduum nouam vitam resumpsit, & propria virtute ceu alis innixus ad cœlos euolauit. Tunc autem è conspectu omnium sese eripuit, cùm videntibus discipulis ascendit ad dexteram Dei Patris; &[a] *Videntibus illis eleuatus est in cælum.* Præterea, quemadmodum Phœnix vnica ales dicitur, ita etiam de IESV Christo[b] dicitur, *Non inuentus est ei similis.* Phœnicem Christo egregiè etiam hisce versibus Nicolaus Reusnerus comparat:

Quæ thuris lachrymis, & succo viuit amomi:
Fert cunas Phœnix, busta paterna suas.
Vnica semper auis: pater, & sibi filius ipsa:
Morte sibi vitam dat sibi sola nouam.
Nam quoties super orbe decem iam sæcula vixit:
Supremi moriens nascitur igne rogi.
Sic Christus vitam sibi reddit morte, suisq;
Christicolis: sibi quos iungit amore pari.
Verus homo, verus Deus vnus, & arbiter æui:
Lumine qui lustrat, numine cuncta fouet.

[a] Li. 5. Hexam. c. 23.

Iesus Phœnici similis.

[a] Actor. 2.
[b] In Eccles.

Felix

Felix qui Christo per sancta lauacra renatus;
Amne sacro vitam dum rapit, amne capit.

Possunt item Sancti huic licet fabulosæ volucri assimilari, qui post crudeliter illatam à tyrannis mortem, cælos incolunt. Vnde idem Poëta:

Sācti Phœnici comparati.

Phœnices (si vera ferunt) mors ipsa resingit:
Huic sit vt vnus aui vitaq́, morsq́, rogus.
Ite ô carnifices: Sanctorum sancta cremate
Corpora: quos vultis perdere, flamma paret.

Venerabilis [c] Beda in hæc patientissimi D. Iobi verba: *Dicebamq́, in nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies,* ita scribit: *nidus eius exterior, homo eius intelligendus est, qui de fœno carnis illius compositus à Deo fuerat, & constructus. Omnis enim caro fœnum. In hoc igitur nido semper se mori sub testificatione dicebat, dum vitijs mundi, & eius concupiscentijs non viuebat, odio illam habens quæ carnalis est, maculatam tunicam. Palma autem arbor secundum Græcos φοῖνιξ dicitur: Auis quoque illa, quam multi facilè quidem viuere autumant, φοῖνιξ eodem nihilominus vocabulo nuncupatur. Potuit fortassis de eadem hoc loco dixisse, vt sicut illa nidum sibi faciens, in ipso post multa tempora, à semetipsa concremari, & rursus de eiusdem nidi cineribus fertur inter breue tempus resurgere, quæ deinceps multis viuat temporibus. Fieri ergo potest, vt D. Iob in similitudinem auis illius dicat, se post mortem in carnis cinere, velut in nido pro tempore futurum, & inde resurrecturum in gloriam, atque hos æternos esse dies, quos multiplicandos sibi fideles Dei cultor expectet: ita enim & superius est loquutus, dicens: Et rursum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum:* Hæc itaque Beda, verùm nunquid D. Iob de Phœnice Aue intelligat, vt Beda dubitat, ita nec ego vel affirmauerim, vel negauerim, verũtamen si quis id pertinaciùs affirmet, atque ita sacrarum literarum testimonio Phœnicem dari dicat, quòd ego antè semper negaui: Dicam, vel fieri potuisse D. Iob etiam suo tempore à communi istac opinione deceptum fuisse, vel quod verisimilius est, de palma, non de Phœnice loqui, vtraque enim φοῖνιξ Græcis teste eodemmet Beda appellatur, voce æquiuoca. Ita pariter Latinus interpres D. Hieronymus alium Psalmographi locum, nimirum: Iustus vt φοῖνιξ florebit, rectè Palma reddit: quem tamen locum citans D. Epiphanius, Phœnix auis transtulit, quemadmodũ quoque doctissimus Tertullianus fecit.

[c] Lib. 2. Expos. in Iob.

PROVERBIA.

Κατὰ φοίνικα ἀναβιώσκεσθαι, id est, *Phœnicis in morem reuiuiscere*, prouerbium de eo dicitur, qui longa valetudine, assiduis curis, amore, solicitudine, carceris tædio emaciatus, nunc viuidior factus ad se redit. Aristides ad statum ciuitatis refert, cuius ruinæ in nouam vrbis faciem restitutæ sunt, reparatis etiam ijs, quæ obsoleta forent, ita enim loquitur de Smyrna M. Aurelij reædificata: *Repullulat ciuitas deposito senio, vetus eadem noua, quomodo Phœnicem reuiuiscere fama loquitur.* Et rursus. *Facta est eadem vrbs, & antiquissima, & nouissima resumpta iuuenta, quod de sacra alite dicitur. Phœnicis æuum* etiam prouerbio locum fecit, & de eo dicitur, qui naturalem viuendi regulam excedit, de quibus antea fusiùs diximus.

Phœnicis in morē reuiuiscere.

Phœnicis æuum.

Præterea raritas huius alitis in adagium etiam cessit, vt *Phœnice rarior*, φοίνικος σπανιώτερος, de homine raro, vnde [d] Persius.

Phœnice rarior.

Quando rara auis est, si quid tamen aptius exit,
Laudari metuam.

[d] Satyr. 1.

Adagium illi simile est; *Coruo quoque rarior albo.*

MEDICA. VSVS.

NON contenti verò veteres fictitiam nobis hanc alitem pro vera obstrusisse, ausi etiam sunt de medicamentis eius quædam excogitare. [a] Plutarchus cerebrum Phœnicis non tantùm dulce esse tradidit, sed dolores capitis etiam inferre. Et Plinius inter prima à Magis ex cinere eius nidoque medicinas proditas esse scribit, verùm prudenter istæc subiungit: *ceu verò id certum est, atq; non fabulosum; irridere est vitæ remedia post millesimum annum reditura monstrare.*

[a] L. de tuenda sanit.

Cerebrum Phœnicis.

Fertur Heliogabalus profusissimus ille, ac dissolutissimus Imperator Phœnicem, vt Lampridius scribit, in conuiuijs, vel pro eo mille libras auri, vt in prætorio eas dimitteret, promisisse. Equidem aurum persoluere potuit, Phœnicem verò duntaxat polliceri. Phœnix denique nobilissimæ, & fortissimæ Heroinæ Marfisæ ab Ariosto tantoperè decantatæ insigne fuit; quæ cur id sibi nuncupauerat, ille hisce versibus indicat:

Cantic. 36. Stan. 17. & 18.

Marfisa se ne vien fuor de la porta,
E sopra l'elmo vna Fenice porta,
O sia per sua superbia, dinotando
Se stessa vnica al mondo in esser forte,
O pur sua casta intention lodando
Di viuer sempre mai senza consorte.

SYMBOLA. EMBLEMATA.

PHOENIX ita pictus, vt in nido ardere videatur, cum verbis VNICA SEMPER AVIS, symbolum fuit Helionoræ ab Austria Francisci Gallarum regis viduæ, quo optima quæque & pretiosissima inuentu difficillima esse significabat.

Phœnix eodem modo se cremans, sed cum verbis SOLA FACTA, SOLA DEVM SEQVOR, symbolum fuit Bonæ, Galeazij Mediolanensium Ducis matris, quo se post obitum mariti soli æternoq; Deo dicasse innuebat.

Phœnix in medio flammarum cum verbis NE PEREAT, significat hominem, qui in præsenti vita sese ceu igni exponat, hoc est, patienter aduersa ferat, ne in æternum pereat. Si verò hæc uerba ablatis alijs ponantur VT VIVAT, illum significat, qui omnia perferat, & in hoc totum sese det, vt breuitatem vitæ cum famæ bonitate compenset.

Phœnix fasciculo aromatũ hoc est, nido suo insidens, neq; alarum ventillatione ignem accendens, sed tantummodo in cælum oculorum aciem intendens, cum verbis SOLA LVMINA SOLIS, illum significat, qui inter alias easq; pulcherrimas mulieres vnam tantummodo perit.

Phœnix in accenso nido alas ad solares radios expandens cum hisce tribus literis V. E. V. & cum verbis VT VIVAT, significat hominem, qui & dum viuit, & post mortem ex exanthlatis suis laboribus immortalitatem sibi cõparat. Tres illæ literæ significant, VITAM AETERNAM VIVO: vel significat hominem, qui omnem suam spem in Christum dominum solem iustitiæ ponit, à quo vitæ suæ renouationem desiderat. Nam ignis sancti Spiritus typus est, quem exoptare, & amplecti quisque debet, vt exuat æternum pondus, & æternùm viuat. Fuit id Emblema Illustrissimi, & Reuerendissimi Christophori Madrutij, Cardinalis Tridentini, de quo hosce versus me legisse memini, quos etsi Italicos ascribere placuit:

Quando è da gl' anni affaticata, e graue
La prudente Fenice, il nido accende,
E cò raggi del Sole il fuoco accende,
Ond' arde, e dal morir vita riceue.
Così chi la fatica estima leue,
Per cui fra bei sudor virtù s'apprende,
Se stesso chiaro viuo, e morto rende,
Ne teme il vaneggiar del tempo breue.
E veramente eterna vita viue
L'huom, che lei sempre amando il vitio abhorre
Ripieno il cuor di luminosi rai,
E chi non cura, ch' à bel fine arriue
Se viueste più tempo di Nestore
Si deue dir che non viueste mai.

Phœnix pariter in medijs flammis depictus, sed sine verbis adiectis, symbolum fuit Baronis cuiusdam vulgò della trinità dicti, de quo ibidem hi versus Hetrusci leguntur:

Rinasce e viue ogni hor de la sua morte
L'Alma Fenice, & se nel foco affina
Che sendo ad altri ingiurioso e forte
A lei contra il suo fine è medicina,
Così trahe l huom de la commune sorte
Lodato studio, e nobil disciplina,
E sol per via de le fatiche ascende
A vero honor, che glorioso il rende.

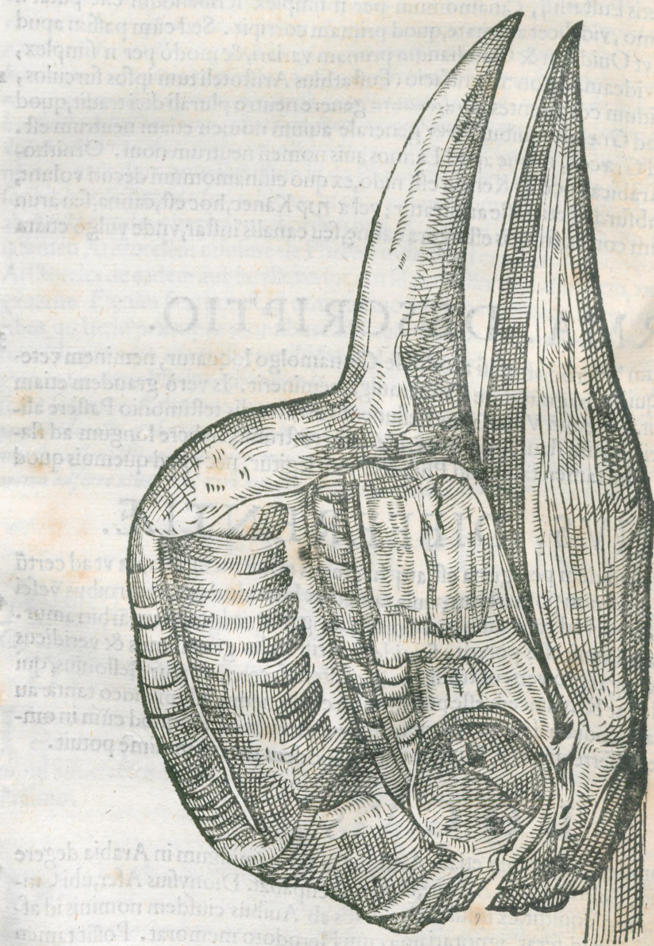
SEMENDÆ CRANII DESCRIPTIO.

I modò cranium, cuius hic picturam exhibeo, illius Semendæ est, de qua neoterici, qui de India commentarios ediderunt, multa, eaq; parũ verisimilia commenti sunt, pro veterum Phœnice nobis obtrudere conantes, equidem nullo pacto Phœnicis caput referet, quoniam ad Aquilinum quodammodo accedere debebat. Cùm verò cranium hoc Aquilino capite vel quadruplo maius fit: itaque vel illorum Semendæ, vel certè ueterum Phœnicis minimè fuerit. Vt ut est, illud mihi pro Semendæ cranio Venetijs apud quendam Mercatorem depictum est, & pòst pro eodem, Magno Hetruriæ Duci uenditum, & in Musæo reseruatum. Damasco autem huc fuerat allatum, eratq; curuum & valdè crassum, colore albicante in anteriori parte, in posteriori verò purpureo obscuro, figura ouali. Rostrum erat palmum longum, admodum acutum, & intus cauum quidem, sed sine tribus illis fistulis, quibus musicam harmoniam à Semenda sua edi illi fabulati sunt.

Semendæ craniũ non esse Phœnicis.

Rostrum.

DE CINNAMOMO AVE. Cap. XXIX.

[a] *H.9.c.13.*

HANC Auem, [a] Ariſtoteli notam Bellonius cum Manucodiata, Rhyntace, necnon Phœnice,ſicuti ſæpè diximus,implicat, quare nō ab re de ea hîc pertractabimus,maximè quòd rariſſima ſit, & Manucodiatis etiam rarior. Et quamuis nihil de ea certi habeam, ex ijs tamen, quæ ex antiquis allaturus ſum, Bellonij hallucinatio manifeſtabitur.

SYNONIMA.

[a] *L.10.c.33*

[a] RISTOTELI κιννάμωμος, Plinio Cinnamologus, (alij Cynamomus legunt) dicitur; Hermolaus Barbarus apud Ariſt. κιννάμολγον, non κιννάμωμον ſcribendum eſſe ſuſpicatus eſt. Ornithologus authoritate Neſtoris Grammatici,& medicorum, Theophraſti nempe, Aeliani, Philis, Dionyſij, & eius interpretis Euſtathij, Cinamomum per n ſimplex ſcribendum eſſe putat à cinamomo, videlicet aromate,quod primam corripit. Sed cùm paſſim apud Poëtas eoſq; præcipuos,vt Ouidium & Claudianum primam variari, & modò per n ſimplex, modò per duplex ſcribi videam,id non magnifacio. Euſtathius Ariſtoteli tum ipſos ſurculos, tum ipſas Aues,ex illis nidum cōſtruentes κιννάμωματα genere neutro plurali dici tradit,quod ſanè commodiùs fit apud Græcos, quibus ὄρνεον generale auium nomen etiam neutrum eſt. Ego nullum neque apud Græcos, neque apud Latinos auis nomen neutrum noui. Ornithologus ab Hebraica,vel Arabica voce קן Ken, id eſt, nido,ex quo cinnamomum decuti volunt, nominis originem,non abſurdè peti poſſe arbitratur; vel à קנה Kanec,hoc eſt,canna,ſeu arundine.Cinnamomum enim cortex fruticis eſt figura cannę,ſeu canalis inſtar,vnde vulgò etiam canella vocatur.

Etymum. Ken. Kaneh. Canella.

FORMA. DESCRIPTIO.

[a] *In Euterpe*

PRAETER vnum [a] Herodotum,ſi modo de Cinnamolgo loquatur, neminem veterum habemus, qui de magnitudine Cinnamulgi meminerit. Is verò grandem etiam ſolummodo dixit. Etſi enim Vincentius Bellunenſis Ariſtotelis teſtimonio Paſſere aliquanto maiorem, coloris partim flaui, partim cærulei eſſe, roſtrumq; habere longum ad flauum vergens ſcripſerit, nihil tamen tale apud Philoſophum legitur, nec apud quemuis quod noui, alium.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

CInnamulgus auis equidem peregrina eſt,atq; hactenus nobis incognita,ita vt ad certū auium genus referre non potuerimus; quia tamen ex Herodoti verbis carnibus veſci colligimus, itaquę vel ad rapacium, vel Coruinum genus reducendam arbitramur. Vnde profectò Phœnix minimè eſſe poterit; ſiquidem Ariſtoteles grauiſſimus & veridicus author nunquam nobis nugas pro veris obtrudit, vt hîc ſaltem facere conatur Bellonius, qui quàm bene etiam concludat Rhyntacem eſſe prorſus non capio,neque vllum uideo tantæ audaciæ fulcrum. Nec Manucodiata denique fuerit,nam hæc pedibus caret, quod cùm in omnibus Auibus Ariſtoteles diſertè negauit, Cinnamomum apodem dicere minimè potuit.

LOCVS.

Auis Arabiæ.

ANtiqui fermè omnes, atque ipſe etiam Ariſtoteles Cinnamulgum in Arabia degere ſcripſerunt:unde Solinus auem Arabiæ,illam nuncupabat. Dionyſius Afer,ubi Cinnamomi laudes proſequitur,ex inſulis inhabitatis ab Auibus eiuſdem nominis id afferri quidem, ſed terram quæ id ferat, ignorari unà cum Herodoto memorat. Poſſit tamen conijci inſulas illas prope mare rubrum eſſe,quod inter Africam eſt,& Taprobanem inſulam. Contrà [a] Albertus Cinnamulgū in Aethiopia ex nobiliori cinnamomo nidum texere, auemq; ſimul cum interraneis ſuis non euiſceratam propter aromaticum eorum quibus nutritur,odorem comedi ſcribit, ſed ſine ullo authore. Nos apud Cteſiam referente [b] Plutarcho Rhyntacem apud

[a] *Lib.23.de Animal.*
[b] *In nira Artaxer.*

cem apud Persas nasci, in qua nihil excrementi inueniatur, sed interna omnia adipe plena esse suo loco diximus. Cum hac Cinnamulgum Albertus, eiusq; in hoc fortè æmulus Bellonius cõfundunt, cùm tamen de Cinnamomo id veteres minimè scripserint. Idẽ [c] Albertus locũ Aristotelis de Alcyone traducens, eam auem minus bene cum Cinnamulgo confundit, ut & alij eum sequuti ineptissimi scriptores.

[c] *L. 9. Hist. cap. 14.*

NIDVS.

De uolatu, moribus, generatione, nihil prorsus memoriæ proditum reperitur: nisi quòd nidum ex præstantissimi, odoratissimiq; aromatis, cinnamomi inquam surculis extrueret: uerùm de nidi loco, & quomodo cinnamomum id colligatur, qui id tradiderunt autores quàm maximè dissentiunt. Aristoteles enim in excelsis arboribus, & arborum ramis nidificare dixit. Huic Solinus astipulatur, & in excellentissimis lucis nidulari, & nidum propter ramorum altitudinem & fragilitatem hominibus inaccessum esse de suo addidit. Contrà Herodotus in præruptis montium extruere nidum prodidit; cuius uerba, ut quantum Aristotelis doctrinæ aduersentur, lector uideat, apponere libuit; *Cinnamomum*, inquit, *Arabes mirabiliùs, quàm thus aut Casiam legunt, nam aut quomodo, aut qua in terra illud gignatur nequeunt dicere: nisi quod probabili ratione vtuntur, quod quidam volunt id gigni in his regionibus, vbi Dionysius educatus est, & ipsas cinnamomi festucas afferri à grandibus quibusdam auibus ad nidos è luto constructos in præruptis montium & homini inaccessis. Contra quas hoc Arabes excogitarunt: boum, asinorumq; defunctorum, & aliorum iumentorum membra minutatim concisa, in ea loca portant, & vbi iuxta nidos posuêre, procul abscedunt. Ad hac frusta delapsæ volucres, ad nidum suum carnem comportant; cui sustinendæ impares nidi ad terram discissi labuntur; tunc Arabes ad colligendos eos accedunt.* Hæc ille. Quæ sanè uerba [a] Plinius planè peruertit, dum priuatim illum id de Phœnicis nido intellexisse, & plumbatis sagittis decuti scribit, hoc scilicet de suo addens, ut aliàs etiam diximus. Quodsi uerò quispiam Plinium id ab Aristot. qui pariter ita ex arboribus peti, & destrui nidum dixit, mutuatum fuisse obijciat, is tamen Aristotelem minimè de Phœnice dixisse id crediderit. Nunquid uerò Herodotus & Aristoteles de eadem aue intellexerint, etsi id audacter non affirmem, non tamen omninò negauerim. Etenim fieri potest, ut utroque modo cinnamomum decutiatur, auisq; tam in arboribus, quàm in præruptis montibus nidificet: siquidem id etiam de multis rapacibus uerificatur. Neque uerò etiam istæc mihi fabulas sapere uidentur, etsi falsa omnia sibi hoc unico argumento nixus Plinius, quoniam in Arabia cinnamomum non reperiatur, uideri dicat, eumq; fortè sequutus Aelianus; *Eorum*, inquiens, *quæ nunc adferuntur, fides, si mereantur eam, siue minus, penes Indos esto, quibus authoribus hæc ad nos fama dimanauit: quanquam & Nicomachi filius Cinamomi auis suauissimo illi aromati cognominis meminit. Hanc Indi ad se eodem vocatum nomine cinnamomum aroma adferre aiunt: vbi verò aut quomodo id proueniat, hominum nosse neminem.* Hactenus ille.

Herodotus ab Aristot. dissentit.

Arabes quõ Cinnamomum colligant.

[a] *L. 12. c. 19*

HIEROGLYPHICVM.

Aegyptij aromatarium, aut quempiam ab aromatum mercimonijs ditescentem significaturi, Cinnamulgum pingebant, quod hæc auis, ut ostendimus, ex illo aromate nidum sibi texat.

Aromatarij typus.

DE PICIS MARTIIS. Cap. XXX.

IAm tandem ad institutum à nobis ordinem, à quo digressi sumus, reuertimur & ad Picos accedimus, quorum historiam subinde post Picas promisimus, quoniam & illos humano sermoni assuefactos aliquando legamus, tùm uerò maximè quòd rostro sint durissimo & robustissimo.

ÆQVIVOCA.

Picus [a] Aristophani Attica & Dorica lingua πελέκας, communi uerò πελεκᾶν appellatur παρα τὸ πελεκᾶν τὰ ξύλα hoc est, à perforandis lignis: quod præter Picos Chamæleonti quadrupedi etiam competit, quòd & ipse arbores, animalculorum sub earum corticibus latitantium causa, rostro pertundat; Idem de alio quodam animali prodidit [a] Petrus Martyr, cui admirandum rostri formam tribuit, utpotè quod dodrantalis magnitudinis, & acutum esse ait, & oris loco in cuspide foramen habere, per quam linguam longissimam in cubilia formicarum protrudat. Præterea πελεκᾶν Aristoteli non Picus est, sed Platea, ut [b] Plinius & Gaza

[a] *In Auib.*

Chamæleõ quadrupes

[a] *Hist. Ind. c. 7. dec. 8.*

[b] *9. H. c. 10.*

Pelecan Aristotelis

& Gaza interpretantur, uel ut Cicero, Platealis: Ne quis tamen πελεκᾶν Ariſtoteli, & Ariſtophani eandem auem ſignificare exiſtimet, itaque huius uerba aſcribere operæpretium eſt, quæ ſic habent ὄρνιθες ἦσαν τέκτονες σοφώτατοι πελεκᾶντες, οἳ τοῖς ῥύγχεσιν ἀπεπελέκησαν τὰς πύλας, ἦν δ' ὁ κτύπος αὐτῶν πελεκαντων ὥσπερ ἐν ναυπηγίῳ, ubi pro πελεκαντων ſcribẽdum haud dubio πελεκώντων, ut ſit participium à πελεκάω. Andreas Diuus Ariſtophanis interpres ad Græcam uocem alludens pelecantes tranſtulit. Verba ad uerbum tranſlata ita ſonant eo interprete: *Aues erant ſapientiſſimi pelicantes, qui roſtris dolauerunt ianuas: erat autem ſtrepitus ipſorum pelecantium tanquam in nauis fractione.* Quodſi tamen quiſpiam pertinaciùs, quàm uerius de quauis aue roſtro contendente intelligendum Ariſtophanem aſſeueret: Heſychij & Suidæ tamen uerbis, quæ noſtræ opinioni ceu calculum addunt, uelit, nolit, acquieſcere cogitur. Ille enim ſic ſcribit, πελεκᾶν ὄρνεον τὸ κολάπτον καὶ τρυπῶν τὰ δένδρα, hoc eſt, *Pelecan auis excauans, & perforans arbores.* Hic ita habet, εἶδος ὀρνέου τρυπῶν τὰ δένδρα, ἀφ' οὗ καὶ δενδροκολάπτης καλεῖται; id eſt, *ſpecies auis perforans arbores, à quo etiam arborum perforator dicitur.* 10

Gryphes pici dicti.

Porrò Romani Picos etiam uocabant, quas Græci Gryphas, belluas fabuloſas quadrupedes, auritaſq́; uiſu & forma terribiles, corpore leonino, roſtro, alis, pedibus Aquilinis, de quibus ſuo loco abundè dictum fuit, ad quem lectorem remitto.

Pic⁹ cur in Auem eam mutat⁹ fingatur. [c] Metam. 13. [d] Aeneid. 7.

Picus etiam, Rex Latinorum, Saturni filius, Fauni pater, Latini auus, auguriorum peritiſſimus dictus fuit, qui à Circe adamatus, cùm ſpreto eius coniugio, Canentem Nympham duxiſſet uxorem, ab irata Dea, uirga percuſſus in auem ſui nominis mutatus fertur: Quæ ſanè fabula Picum auem ab illo primum in auſpicium adhibitam fuiſſe ſignificat: Meminit eius Pici [c] Ouidius: 20

Picus in Auſonijs proles Saturnia terris, &c.

Et [d] Vergilius:

Picus equûm domitor, quem capta cupidine coniux
Aurea percuſſum virga, verſumq́, venenis
Fecit auem Circe, ſparſitq́, coloribus alas.

Iupiter picus dictus.

Picum (πῖκον) Iouem quendam etiam dictum fuiſſe legimus, qui Occidentis imperio Mercurio filio tradito poſt uitam annorum centum & uiginti obijt, & corpus in Creta inſula humari uoluit, cum tali inſcriptione HIC CONDITVR DEFVNCTVS PICVS IVPITER. Suidas plurimos huiuſce ſepulchri in ſcriptis ſuis meminiſse tradit.

Picumnus. In Theogonia.

Picumnus denique non pro Pico tãtùm, ſed pro Pica etiam ſumitur; & Picumnus is Deus dicebatur, qui in ſacris Romanis adhibebatur, cuius meminit Aemilius Macer: 30

Et nunc agreſtes inter Picumnus habetur.

SYNONIMA.

[a] In Hiſtor. Animal. [b] In cõment. ab Ariſt.

NOmenclaturæ, quas hîc modo damus, Picis Martijs omnibus conueniunt. Pro Hebraica uoce אנפה anapha nonnulli Picum interpretantur, [a] Auicennæ interpres pro Pico alibi Bleſchiat habet: & alia quædam barbarie plena nomina apud [b] Albertum leguntur; *inuenitur*, inquit, *genus vnum Dura ſiue Pici, quod vocatur Koduron Græcè, quod quidam vocant Kafraheos Cyboleth: ſub quo etiam comprehenditur aliud genus, quod vocatur Ruboz, quod maximè perferat ligna.* Græci uocabulo generico Picũ Δρυοκολάπτην appellant, quãuis tamen Ariſtophanes alibi δρυκολάπτην triſyllaba uoce, atque alibi δρυηκολάπτην per η in ſecunda dixerit. Heſychio etiam δρυοκολάψ dicitur ἀπὸ τοῦ κολάπτειν δρῦς, hoc eſt, à pertuntendo arbores, Δρῦς enim non ſemper ſimpliciter quercum Græcis ſignificat, ſed lata ſignificatione pro quauis arbore accipitur: quare etiam δενδροκολάπτης, ξυλοκόπος & δρυοκόπος Ariſtoteli uocatur. Gaza pro δρυοκόπῳ Roboriſecum uertit, atque ita pariter ξυλοκόπος ligniſecus traduci poteſt. Nam & ξυλοκόπος dicitur is, qui ligna cædit, quem nos un reſtelatore dicimus. Δρυτόμος apud Ariſtophanem in eadem ſignificatione legitur; & κόλαφος à Miletio etiam Picus appellatur ἀπὸ τοῦ κολάψαι τὸ μέρος τὸ πληττόμενον, id eſt, à quatiendo illud quod percutitur: à Græcis recentioribus κυρκυνίσης. Latini Picum ſimpliciter, uel cognomento addito Picum Martium dicunt, quoniam Marti ſacra auis haberetur. Feſtus à Pico Aboriginum quibuſdam dictam putari ſcribit, [c] Iſidorus à Pico Saturni filio, qui idem cum illo eſt, & Pico primùm in auſpicijs uſus. Plinius nunquam ſimpliciter Picum, ſed uel Picum arborarium, uel arbores cauantem nominauit. Ornithologus inquirendum proponit, nunquid Picus à roſtro dici poſſit: quoniam, inquit Toloſani roſtrum olim uocabãt beccum: unde Beccaſſe, hoc eſt, Gallinagini apud Gallos nomen inditum eſt. Nos 40 50

Δρυς quid Græcis.

[c] L. 12. Origen. c. 7.

Picus an a roſtro dictus.

est. Nos quoque patria voce rostrum quidem beccum vocamus; verùm nunquid ab eo Picus, quasi beccus dici queat, alij iudicent. Ego potiùs à Flandrorum picken, quod est, rostro tundere, nomen auis dimanasse crediderim; Siquidem verbum illud proximè cùm ad nomen, tùm ad naturam auis accedit. Vt verò poëtæ Martem Mauortem, ita etiam Picum Mauortium, & alitem Mauortiam nuncupant: vnde Mantuanus:

Turmatim campos volucris Mauortia Picus.

Itali omne Picorum genus Pico vocant, seu Picchio, Hispani, si benè memini, Bequebo, Galli Pic, Pimar, Pinnar, Picu Mart, & Beschebos à pungendis scilicet arboribus: Germani Specht, quæ vox cum σπέλεκτος (sic Picum Hesychius nuncupat) similitudinem habere videri potest. 10 Belgis appellatur een Spicht, Northmannis Espec, Anglis Aspecht, vel à Vuodpecker, vel Raynbyrde: In Carinthia Baumhecker, Polonis Dzieziol, Turcis Sægarieieck.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

[a] Ristoteles tria Picorum genera recenset; vnum Merula minus, cui rubidæ aliquid plumæ insit: alterum eo maius: tertium non multò minus, quàm Gallina. Mihi præter istæc, bina item alia genera obseruata sunt, quæ pòst etiã illis adijciam. Differunt verò omnia corporis magnitudine potissimùm & colore. Multi præterea scriptores alias aues Picos vocantes, eas velut illorũ genera faciunt: 20 atque in primis Albertus, *Picus, inquit, alius marinus est, alius syluestris; vterque cauat cortices arborum, papulum subesse sperans.* Quo loco Ornithologus Picum illum, quem marinum vocat, non esse aliam auem, quàm Alcyonem rectè meo iudicio iudicaret, si & ille arbores pertunderet, quod non credo, quare aliam esse, omnino statuendum est. Idem [b] Albertus, vbi Tetrix quædam auis Aristoteli vocatur, quam Athenienses Vragen vocant, sic habet: *Radoryz species quædam Picorum est, ferè similis Turdo*, quod approbari neutiquam potest. Rursus vbi Aristotelis aliam auem Glottin appellat, *linguamq́; prælongam exercere* tradit, *apud suos Picum linguosum dici, & linguam cæteris Picis longiorem habere, & rarò & nisi in recessibus magnarum & veterum syluarum inueniri scribit.* Ego verò neque Picum hoc nomine agnosco vllum, neque etiam Glottidem omnino Picorum generi, sed Gallinularum palustrium potiùs annumerem. In eundem errorem Niphus incidit, qui Glottin Lingulacam esse vult, & Picum Tocciolum vulgò dici asseuerat, 30 qui formicas & vermes oblonga sua lingua extrahit. Hesychius & Varinus [c] Aristophani quandam auem Dryopem nominari, & à Dryocolapte diuersam esse scribunt, sed quæ sit, ab eius Scholiaste non explicari. Dryopes verò populi sunt teste Suida circa Pythonem. Iidem alibi quoddam Pici genus esse tradunt, quod γραῦγος dicatur: cùm tamen aliàs κραῦγον neutro genere auem esse dicant quandam nomine eius non expresso: quodsi verò nomen id Pico conuenire potest: ego à Belgarum crauvven, hoc est, scalpere deductum id esse crediderim, quod verbum iisdem scandere, quod Picorum proprium est, significat. Porrò Cardanus auiũ quoddam genus piscosum dici, inquit, rostri & corporis magnitudine celebre, quod in Occidentali India Alcatrax dicatur, cinerea croceauè pluma destinctum, rostro duorum palmorũ in acutum tendente, cùm tamen rostrum tum Ciconiæ, tùm Gruis parum ab hac magnitudi- 40 ne absit. Verùm ex hisce quæ dicta sunt, Picosum, non piscosum legendum cum Ornithologo existimem, etsi tamen cum tanta rostri longitudine Picum nunquam obseruauerim: Idem etiam quandam ait aliam auem Picutum dici, cui rostrum toto corpore maius sit, corpus verò Coturnice paulò maius; rursus rostrum, vbi capiti iungitur, latum esse tribus digitis, aduncum, quo terebrat arbores, atque ibi à caudatis simijs arte ac rostro, quanquam pusillum se tueri pulchrè. Illud denique in illo mirum esse, quod linguæ loco pennam habeat, secus ac in reliquo volucrum genere: sibulare vehementer, & in eadem terra ali, qua Alcatraz. Verùm nunquid monstruosa istæc auis Picis sit annumeranda, lectori diiudicandum propono, ego nullam in ea cum Picis similitudinem reperio, neque etiam uideo, quomodo rostro, quod recuruum esse ait, arbores terebrare queat. Id enim Picis neutiquam respondet, quibus ad obeundam eãdem 50 actionem longiusculum quidem, sed rectum admodum natura largita est.

[a] L.9.Hist. cap.9.

Picus Marinus Alberti quę Auis. Alcyon. Tetrix.

[b] L.5.de gener.c.6.

Vrage. Glottis.

Niphi error.

[c] In Auib.

Dryopes populi. Craugus.

Piscosæ aues Cardano quæ. Alcatraz.

Picutus.

FORMA. DESCRIPTIO.

Picis omnibus cùm non eadem sit corporis magnitudo, vt antè dictum est, itaq; ea ex peculiari quorumcunque descriptione petenda est. Omnes tamen in hoc conueniunt, vt rostrum habeant rectum, durum, rotundum & robustum, ad perforandas arbores admodum accommodum. Lingua etiam teste [a] Aristotele omnibus πλατεῖα καὶ μεγάλη, hoc est, latius-

[a] Lib.9. Hist.c.9.

eſt, latiuſcula, & maiuſcula, ſeu potiùs, vt vetus quidam interpres tranſtulit, lata & longa. Nos longam quidem in omnibus, & in Torquilla etiam, & ad occiput vſque extendi, & ſuper totum capitis verticem ceu in glomum conuolui obſeruauimus, adeo vt cùm exeritur, tanquam è mulus inuolucris in longum admodum extendatur: latam verò minimè: quinimo contrà acutiſſimam, & in extremitate quodammodo cartilagineam, ad lancinandos vermiculos, in quos per foramen roſtro primò pertebratū immittit, perquā idoneam: vnde Albertus: *quædam*, inquit, *aues linguam habent compoſitam: poſterius ex carne, antè ex cornu acutiſſimo, ſicut Picusniger, qui infigit linguam in lignum, & pungendo extrahit vermes*, ſed quod nigro ſoli ille attribuit, id cæteris etiā commune eſt. Nos linguæ anatomen adiecimus, vt res legentibus dilucidior euaderet, in qua miram quoq; muſculorum eam mouentium diſpoſitionem habes.

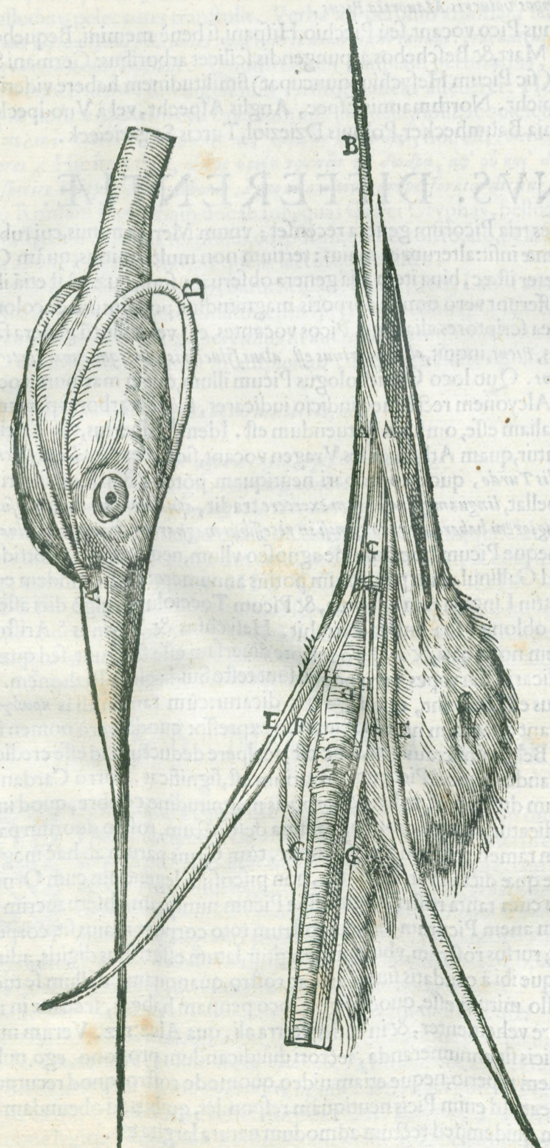

Figura hæc oſtēdit internam & inferiorem ſurſum verſam capitis Pici viridis diſpoſitionem.

A A. Vniuerſum roſtrum.
B. Lingua exerta.
C. Baſis linguæ.
D. Trachea.
E E. Portiones carneę in roſtrum deſinentes inferius.
FF. Portiones durę ſi dem imitantes.
G G. Muſculi recti ab interna thoracis parte enati ad linguam deſinentes.
H H. Muſculi tracheæ arteriæ circumuoluti ad baſim linguę venientes.
I. Reuolutio ad inſtar faſciæ.

A. Muſculorum linguam mouentium ortus.
B. Monſtrat quomodo ſuperius per caput feruntur ijdem muſculi.

Crura item omnibus breuiuſcula ſunt teſte Philoſopho, at admodū robuſta: Digiti pedum bini antè, & totidem retrò, quod ſolis ipſis, ſi quaſdam nocturnas, Pſittacos, & Iynga excipias,

Albertus peculiare esse scribit: cùm tamen Picus cinereus seu Sitta, & qui ipsi Oriolus, Plinio Picus nidum suspendens dicitur, necnon & Picus muralis digitos cæterarum auium more, ternos scilicet antè, vnum verò pro calce obtineant. Talem autem digitorum dispositionem sagacissima rerum natura Picis concessit, quòd arborum scansioni admodum esset idonea: sunt uerò digiti ualdè coniuncti, vt arborem, quam scandunt, firmius apprehendant; quare *vngues* etiam, vt Aristotelis verbis vtar, *habent vncos, commodiores, quàm Monedula ad tutiorem arborum reptationem; his enim affixis ascendunt*. Caudam denique admodum rigidam & duriusculam in Picis omnibus obseruaui, & pennas eius in extremitatibus suis fermè nudas, quibus haud aliter, quàm pedibus inter rependum innituntur.

Cauda.

10

LOCVS.

IN arboribus plerumque degunt, & in quibusuis ferè regionibus reperiuntur; rari tamen, ut audio, in Belgio, & priuatim in Hollandia. Italia omnia semper Picorum genera alit præter maximum, quem nunquam mihi conspicere licuit. Mirum itaque quod scribit[a] Plinius *in Tarentino agro negari Picos*.

[a] *Lib.* 10. *cap.*29.

VICTVS.

20

PIci omnes vermibus (σκώληξι) vescuntur, vnde Dryocolaptes Græcis, vt diximus, appellantur, quòd τας δρῦς, id est, arbores tundant, *quarum percussi corticis sono pabulum subesse intelligunt*, vt ait[a] Plinius, è sono nimirū cōiectura de soliditate facta. Vermes enim partibus non solidis ferè insunt. Cùm verò eos venentur, *tam vehementer, arbores excauare* dixit[b] Aristoteles, *vt ipsas sternant*. Imò verò admirandum hoc de quodam Pico tradit, *quod iam mitescens amygdalum, quod rimæ inserverat, vt fixum constanter ictum reciperet, tertio ictu pertuderit, & nucleum ederit*. Cuius rei etiam Albertus oculatam fidem exhibet: posuisse sese dicens amygdalum in foramine, quod Picus fecerat, idque mox redeuntem Picam se inspiciente perforasse, & fracto osse nucleum ei in cibum cessisse. Vnde quis præter uermes fructibus Picos vesci existimet, cùm tamen longè aliter sese res habeat. Non enim amygdali nucleum in cibum illi uenisse statuendum est, etsi id Albertus, atque ipsemet Aristoteles crediderunt, uerùm præ nimia auiditate nucleum illum abstulisse, uermes, quibus auidissimè semper inhiat, sub illo latitare credentem. Vermium autem nomine insecta intelligo exigua, qualia sunt formicæ, culices, & vermiculi illi, qui sub lignorum corticibus, atque in medulla ipsorum latitant, quos cossos vocant. Vermis enim omnibus id genus insectis commune nomen est, quamuis Lumbrici terræ id præcipuè sibi uendicent. Vbi verò Aristoteles vermium & culicum causa, quercus tundere dixit; Gaza pro σκιπας culices transtulit. Nos formicis etiam exerta lingua, ac secundum arborum truncos exporrecta ceu in ueru infigere obseruauimus.

30

[a] *Lib.* 10. *cap.*29.
[b] *L.*9.*Hi. cap.*9.

Vermis q̃d

NIDVS.

40

ALBERTVS Picos omnes in cauis arborum nidulari ait: quod ante eum Plinius prodidit, sed quod solos inter cæteras aues pullos in ijs educet, vt hic vult, verum nō est, nam & Vpupam id facere[a] Aristoles testatur. Eligunt verò Pici eodem[b] Aristotele teste inter alias arbores oleas, in quibus nidum extruant: sed id rursus Albertus Pico maximo nigro priuatim tribuit. Locū, in quo nidulaturi sunt, in arboribus ipsi excauare dicuntur, & tanto artificio nidū exstruere, vt ligna illa, è quibus inter se consertis constat, manibus facilius separentur, quàm ferro dissecentur, vti in pinea nuce vsu venire etiam videmus. In huius nidi artificium incidens D. Consalis Ponce de Leon Hispalensis interpres, & Scholiasta Sancti Epiphanij. Ego, inquit, dum hæc scribo (scribit autem ad caput Sancti Epiphanij de Pico) in horto ædium Magnifici Alphonsi Ciaconis Dominicani uiri optimi, & doctissimi, quos ille in Pincio habet, Mediceis hortis contiguas, ferè quotidie Picum uideo, in procerissima pinu nidum excauantem industriè, & affabrè, ut uel admoto circino rotūdius reddi foramen à perfectissimo Geometra vix possit. Quod uerò ad Ciaconis potissimum domum auicula confugeret, id etiam inter ἀκού σματα θαύμασια, recensendum à Physiologis: quippe non aliud est hisce naturæ miraculis angustius in urbe delubrum, non certius asylum. Hæc ille. Pullos septem uel octo educant, quos *exire ex ouo à cauda* Hylas, referente Plinio, tradidit, *quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouendam matri applicent*. Solus uerò Oriolus inter cęteros non in cauis arborum nidificat, sed nidum ex ramis arborum suspendit.

50

[a] *Lib.*6. *Histor. c.* 1.
[b] *L.*9.*Hist. cap.* 9.

Nidi Picorum artificium.

Orioli nidus.

GRESSVS.

GRESSVS. INCESSVS.

[a] Lib. 23. de Anim.

ALBERTVS[a] *Picos nũquam conſidere in ſaxis* aſſerit, *ne aciem vnguium obtundat.* Quod etſi omnino nolim inficiari, quoniam reuera vnguium acie ad rependum more felium maximoperè indigent, vereor, vt quod Aquilis, nonnullisq; alijs rapacibus Ariſtoteles aſcripſit, id ad Picos ille tranſtulerit. Non me latet interim ipſummet Ariſtotelẽ etiam dixiſſe *Picos nunquam humi conſiſtere.* Cuius rei, ſi mihi aſſignanda foret ratio, vtroq; pede in Alberti ſentẽtiã irẽ: Illa enim ipſa hoc dictare videtur, vt quibus ad vitæ ſuæ munera obeunda vnguium maxima ſit neceſſitas, eorum etiam maximam curam gerant. *Scandunt* enim teſte Philoſopho *per arbores omnibus modis*, καταπερ οἱ ἀσκαλαβῶται, καὶ ὕπτιον, καὶ ἐπὶ τὴν γαστέρα, hoc eſt, vt Gaza & Hermolaus interpretãtur, *vel reſupini more ſtellionum, vel in ventrẽ ingrediuntur.* [b] Plinius ἀσκολαβώτας *feles* tranſtulit: *Pici*, inquiens, *arborum excauatores ſcandunt in ſubrectum felium modo, illi verò & ſupini*: nimirum non modo ſurſum per arborem reptando, ſed deorſum etiam, & ſub ipſis ramis pedibus & ventre ſurſum, tergo deorſum terram verſus conuerſo; id enim ὕπτιον apud Ariſtotelem dicere videtur, & per exegeſin etiam in ventrem. Niphus longè aliter ingredi Picos tradit. Nam ita dictionem reſupinè apud Ariſtotelem exponit, vt ſit humeris & pedibus ſimiliter iuxta poſitis ad arborem; roſtro verò & pectore ad contrarium arboris conuerſis aſcendere: qui ſanè aſcenſus antè tradito, ſi modo verè loquitur, difficilior, & mirabilior fuerit.

[b] L. 10. c. 18

INGENIVM.

[a] Exercit. 237.
[b] Lib. 23. de Animal.

PICOS humano ſermoni aſueſcere [a] Iulius Scaliger inuectus in Cardanum, quod hos, vbi de auium humana verba imitantium docilitate agit, omiſerit, affirmat, ſed minus aptè & rariora & pauciora quàm Picam reddere.[b] Albertus verò cùm Picum perfectè aliquando loqui ſcribit, & Martialem, vbi ait, *Parua loquax volucris* &c. teſtem citat, quod ad Picam referre debebat, non leui errore ad Picum tranſtulit.

AVGVRIA.

FESTVS Picos inter præpetes & Oſcines, & alibi inter Oſcines duntaxat enumerat. *Pica aut Martius*, inquit, *Ferroniusq́; & Parra, & in Oſcinibus & in Alitibus habentur*: vbi legendum eſt Picus autem Martius &c. verùm quis Picus ille Ferronius ſit, nuſquam hactenus legi: niſi fortè ita dici poſsit Picus ille maximus totus niger à furuo colore quaſi furuonius, vt Iacobus Dalechampius exiſtimauit: ſed tunc Furuonius etiam ibi legendum foret. Vt vt eſt, alij iudicent; mihi Dalechampij coniectura minimè diſplicet. Erant autem Pici, vt [a] Plinij verbis vtar, *in auſpicijs magni*, &, vt paulò poſt idem ait, *principales Latio in augurijs, à rege, qui ijs nomen dedit.* Et Seruius Picum Regem à poëtis in eiuſmodi nominis auem transformatum fingi ideo credit, quòd augur fuiſſet, & talem auem domi habuiſſet, per quam futura cognoſceret, quod Pontificiales libri indicant. De euentu verò auſpiciorum per Picos inter authores non bene conuenit: Siquidem [b] Alexander ab Alexandro Picum & Luſciniam efficaci auſpicio habitos, proſperaq; ſemper, & felicia portendiſſe aſſerit, ſi potiſſimùm à ſiniſtra augurium feciſſet. Et Strabo author eſt Picenſes, qui & Piceni dicuntur (ſunt autem populi in quinta regione Italiæ ad mare Adriaticum, & eorum regio Picenum appellatur, vulgò Marca Anconitana) à felici Pici Martij omine, quòd in vexillis eorum è Sabinis (à quibus originem traxerunt) Aſculum commigrantium inſediſſet, appellatos fuiſſe. Alij contrà infelix Picorum augurium crediderunt, & [c] Horatius in primis, vbi ait:

Picus Ferroni[us] quis.

[a] L. 10. c. 18

Picus cur in auẽ mutatus.

[b] L. 5. Gen. dier. c. 13.

Piceſes vnde dicti.

[c] L. 3. Car. Ode. 27.

> *Teq́; nec læuus vetet ire Picus,*
> *Nec vaga Cornix.*

[d] In Aſinaria.

Et [d] Plautus infauſtum ex eiſdem auſpicium captat:

> *Impetritum*, inquit, *inauguratum eſt, quouis ammittunt aues*
> *Picus, Cornix eſt ab læua; Coruus, Parra ab dextera*
> *Conſuadent: certum herculè eſt veſtram conſequi ſententiam,*
> *Sed quid hoc, quod Picus vlmum tundit? non temerarium eſt.*
> *Certè herclè ego quantum ex augurio auſpicij intelligo,*
> *Aut mihi in mundo ſunt virgæ, aut Atrienſi Sauriæ.*

In hac quoque significatione hosce versus apud doctissimum quendam nostri qui poëtam me legisse memini:

Tum Martius Picumnus, vt cauum nidum
In roboretis excauauit abrepens
Vagina emittens de plicatili linguam,
Cantauit oscen carmen impijs læuum
Effatus angur curiosior templum
Suspendiosum adiudicat neci scribam.

[c] Plinius Picum in capite L. Tuberonis, in foro iura pro tribunali reddentis, ita placidè sedisse memorat, vt manu apprehenderetur: respondisseq; vatem exitium imperio portendi, si dimitteretur; at si exanimaretur, prætori; & illum auem protinus concerpsisse; neque multò pòst impleuisse augurium. Idem Valerius Maximus, sed de Cælio Pontio, pariter tamen prætore memorat, & simul cum quadraginta alijs Cælijs interijsse scribit.

[c] *L. 10. c. 18*
L. Tuberonis mors.
Cæliorum mors.

PRÆSAGIA.

PICVS Martius veteribus pluuiæ auis dictus est, quia scilicet certissimũ illius præsagium haberetur. Presagire verò pluuiam credebatur ex vocis sono, cùm nempe validiùs, quàm soleret, stridere obseruabatur.

Pluuię presagium.

MYSTICA.

MARTI bellorum præsidi Picum consacrabat, atque immolabat stolida gentilitas, uel quoniam milites ad bellum ituri hac aue in auspicijs vterentur; vel quia auis sit robusta & animosa, & tanto rostri robore valẽs, ut arbores etiam subuertat; uel fortassis propter antiquissimum Martis oraculum, in cuius sacra quercu Picus insidebat: ita enim pro Columba, ut alij uolunt, legendum arbitror. Id verò oraculum Dionysius Halicarnassæus in Tiara, quæ Matiena dicitur, fuisse scribit, non dissimile Dodonæo oraculo in fabulis item celebrato, nisi quòd hîc in sacra quercu Picus non sederet. Fuit verò Picus à Latinis summo semper cultu & honore habitus, vt [a] Plutarchus refert, quòd Romulo & Remo infantibus expositis lupam dicerent vbera præbuisse, Picumq; etiam accessisse, qui simul pueros enutriret, custodiretq;, quare & Lupa Marti quoque sacra creditur: Meminit eiusdem fabulæ [b] Ouidius:

Lacte quis infantes nescit creuisse ferino?
Et Picum expositis sæpe tulisse cibos?

Hinc quoque idem [c] Plutarchus alibi ita inquirit: *quid est, inquit, quod Latini Picum colunt, & omnes ab hac aue mirum in modum abstinent? An quia Picum* (τον πικον) *dicunt Pharmacis mulieris in sui nominis Auem mutatum oracula reddere, & vaticinari interrogantibus? An hoc fabulosum & fide indignum est; verisimilior uerò fabula, quæ Romulum & Remum infantes expositos narrat non à lupa solùm lactatos esse, sed etiam à Pico aduolante pastos? nam quoque in locis nemorosis circa montes, vbicunq; Picus apparet, ibi etiam Lupus, vt Nigidius scribit, siue potiùs quòd vt aliæ auium alijs Dij, ita hac Marti sit sacra* &c.

Picus cur Marti sacer.
Martis oraculum vbi.
Picus à latinis cultus.
[a] *In Romulo.*
Lupa Marti sacra.
[b] *Li. 3. Fast.*
[c] *In quæst. Rom. rer.*

MORALE.

PICVS, inquit S. Epiphanius interprete D. Consali Ponte de Leon Hispalensi, auis est varii coloris, quemadmodum & Diabolus versipellis est, nemoris fruteta ingreditur, rostroq; petit, aurem ijs admouens, quod si siderata inanisuè arbor fuerit, illam excidit, atque excisam occupat: verùm si solidam deprehenderit, intactam relinquens, auolat, atque aliam inuadit.

Non aliter Diabolus syluam, naturæ videlicet humanæ intrat, atque in arboribus insidet; hominis inquam, cor ad inhonesta traducens, ferit, atq; attentè obseruat. Si itaq; hominem esse inualidum, atque excordem animaduertat, ipsum inuadit, & in eo nidum suum construit. Quod si firmo integroq; esse corde sentiat, fugit statim, & ad alios accedit. Interpres ad hunc Epiphanij locum doctissimum hocce addidit scholium, nobis minimè prætereundum. [a] Ezechielus Assyriorum Regis interitum narrans, & simile quid euenturum Pharaoni Aegyptio prædicens, comparauit illum frondoso ac procero Libani cedro, in cuius ramis nidos fecerunt omnia uolatilia cæli, & sub cuius frondibus genuerunt omnes bestię saltuum: vbi Hieronymus, vt & alij sacri expositores, simili qua Epiphanius allegoria dæmones intelligit in reproborum cordibus quiescentes: eadem phrasi referunt [b] Euangelistæ, proditoris Iudæ faci-

[a] *Cap. 31.*
[b] *Luc. 22. Io. 13.*

nus: intrauit (inquiunt) Satanas in Iudam. Sed Auguſtinus cum Epiphanio ſentit, & ideo in Iudæ cor diabolum intraſſe docet, quia vacuum & inane cor habebat.

MEDICA.

ABVLOSVS ac nugaciſſimus Kiranides à Pico aue ſi uel aſſata, vel elixa edatur, celerem ægris ſanitatem, inſigni ſanè priuilegio promittit, & incantatione (aliàs incarceratione additur, ut Ant. Mizaldus à quodã malefico accepit) ligatos ſoluere, dicere non eſt ueritus. Idem recentiores aliqui Picę aſcripſere, ſuo nempe vel impreſſorum lapſu, quibus facile fuit Picam pro Pico legere. Verùm uel huic, vel illi ſuperſtitioſè & falsò eiuſmodi uires attribuuntur. Scribit item oculos huiuſce auis geſtantibus viſum acuere, malim edentibus dixiſſet, ſiquidem quomodo ex amuleto uiſus acuatur, non ita facilè video. Roſtrum è collo ſuſpenſum, omnem dentium, vuulæ, & tonſillarum dolorem & cynanchen curare idem author eſt: quę omnia non ad docendum adduxi, ſed vt nihil prorſus prætermiſſe videar; vnicuiq; ſemper ſuum de illis relinquens iudicium. Alij verò Picum cum ſale torrefactum ad intrinſecas ani eminentias applicant.

Oculi. Roſtrum.

VSVS IN CIBO.

PICOS antiquis in cibum uenisse nunquam legi: caro tamen eorũ, vt ex aucupibus intellexi, haud ingrata habetur. Bononiæ tota ferè hyeme & autumno in foro venduntur, quo ſcilicet tempore pinguiores ſunt, & à multis ad menſam expetũtur.

FABVLOSA.

OVIDIVS[a] Picum Regem Latinorum à Circe, quòd Canentem Nympham ſibi in connubio prætuliſſet, in auem ſui nominis mutatum fuiſſe ita ſcribit:

Ter iuuenem baculo tetigit, tria carmina dixit
Ille fugit, ſed ſe ſolito velocius ipſe
Currere miratus, pennas in corpore vidit,
Seq; nouam ſubitò latis accedere ſyluis
Indignatus auem, duro fera robora roſtro
Figit, & iratus longis dat vulnera ramis
Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem
Fibula quod fuerat, veſtemq; momorderat aurum,
Pluma fit, & fuluo ceruix præcingitur auro,
Nec quicquam antiquum Pico, niſi nomina, reſtat.

[a] Met. 14.

Attingit obiter hanc eandem fabulam Hetruſcorum poetarum anteſignanus, his verſibus:

Nomando vn altro amante acerba e fera
Canente e Pico, vn già de noſtri regi
Hor vago augello, e chi di ſtato il moſſe
Laſciogl'il nome, e'l real manto, e i fregi.

Alij verò Picum Pomonam deperiſſe volunt.

ADMIRANDA. ANTIPATHIA.

ICVM Martium hoc maximè inditio quid diuini habere memorant, quoniam in quacunq; arbore nidificauerit, clauus vel cuneus, vel quicquid aliud fixum fuerit, diù hærere non poſſit, quinimo vbi ille inſederit, cum arboris crepitu decidat, vt Trebius referente[a] Plinio author eſt, qui Picũ admota quadam herba id præſtare atteſtatur: Verùm[b] Aelianus & Oppianus iſtæc longè aliter, & hunc ferè in modum recenſent: Picũ dicentes, vbi nidi ſui foramen lapide vel ligno à quodam obſtructum eſt, ex eo inſidias ſibi machinatas conijcere, herbamq; lapidi contrariam opponere; unde velut offenſus lapis, & vim herbæ non ferens, exiliat, Picoq; rurſus foramen aperiat: imo verò quod magis eſt, idem Oppianus, eiuſq; mendacium alioqui per ſe ſatis euidens ſequutus nugaciſſimus Kiranides tali herba, ſi quis eam norit, nullo negocio ianuarum feras reſolui poſſe arbitrantur. Quod ſi verum eſſet, furibus certè egregiam operam iſtęc herba præſtaret. Vt ut eſt, vel inſigni admodum auis cum cuneo, vel herbæ cum lapidę antipathię attribuẽdum eſt, vel potiùs, vt ego puto, ſpetioſiſſimum mendacium eſſe iudicandũ eſt, quare etiã iſtæc fabuloſis ſubiunxi. Sunt tamen, qui eam herbã Plinio teſte lunariam maiorem dici exiſtimant folijs ſampſuchi, cæruleis: creſcentem & decreſcentem cum luna. Sunt qui addant, radices eius & flores quoque coloris flaui eſſe: ſed *hac*, inquit, *nobis incomperta ſunt, & nullo certo autho-re*

[a] L. 10. c. 18
[b] Lib. 1. de Anim. c. 45

Lunaria maior.

re nituntur. Vocat tamen alibi æthiopidem quandam herbam, cuius tractu, vt quidam Magi scripserunt, clausa omnia aperiantur. Nunquid verò istæc cum Picorum herba eadem sit, penes alios iudicium esto. Ego neutram in rerum natura reperiri existimem, ac omnia, quæ de ea scribunt, falsa quoque iudico. [c] Plinius præterea *rostrum Pici secum habentes* (vtor modo illius verbis) *non feriri ab apibus* tradit, *etiamsi mella earum eximant*. Verùm nec istius certa ratio assignari potest, vti neque illius, quod ex [d] Theophrasto *glycisidas* ait *noctu esse effodiendas, quoniam Pico Martio impetum in oculos faciente, interdiu periculosum sit*. Quid enim Pico cum apibus? quid inquam priuilegij apes Pico concesserint, vt rostrum eius portantes ab alijs discernant & non feriant? Quid deniq; Pico cum glycisida? cur eã tam strenuè ab effodientibus defendit? An quia in illa aliquod remediũ pro nos latente suo affectu agnoscat, ideoq; auferri illã ægrè ferat? An quia hæc ea herba sit, quæ sese ab hominum insidijs, vt antè dictum, liberare dicitur? Glycisidam uerò alij pentorobon, alij pæoniam ab autoris nomine nuncupant. Atque istæc de Picis generatim dicta sint, nunc ad quosuis describendos nos accingimus.

Aethiopis herba.

[c] *L. 28. c. 4.* Glycisidæ.

[d] *Lib. 25. c. 4. & lib. 27. cap. 10.*

Pẽtorobõ. Pæonia.

DE PICORVM SPECIEBVS, ET primùm, De Pico maximo. Cap. XXXI.

ETSI [a] Aristoteles Picum, quem modò primum in manibus describendum assumpsimus, tertium mea quidem sententia Picorum genus faciat; hic tamen, quòd alijs duobus ab eo descriptis longè maior sit, primum sibi locum merito iure uendicare uidebatur.

[a] *9. H. c. 9.*

SYNONIMA.

PICVM hunc Germanorum alij Crasphechtam (Kraẽspecht) hoc est, Cornicinum Picum uocant, quoniam scilicet Cornicem nigram cùm colore, tùm magnitudine etiam pænè æquet: alijs Holkrae, uel rectiùs Holtzkrae, id est, Cornix syluatica dicitur, quibusdam perperam Holtzhu^n, hoc est, Gallina syluatica. Albertus apud suos Mogol dici asserit. [a] Georgius Agricola Holkrae scribit, & Coruũ interpretatur, cuius caput rubra macula insigniatur, & Pyrrhocorax inde Græcis vocetur. Sed nos de Pyrrhocorace longè aliter sentimus, ut suo loco uidere est, & hanc alitem Picum maximum nigrum appellamus. Itali Sgiaiam uocant: Hispani Bequebo, quod tamen nomen omnibus Picis commune est.

Crasphechta. Cornicinus Picus. Holtzkraë. Mogol.

[a] *L. de Animal subterr.*

Sgiaia.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

[a] ARISTOTELES, ubi tria Picorum genera statuit, tertium ex illis Gallina non multò minus esse scriptum reliquit. Et Albertus tria apud Germanos Picorum uariorum genera reperiri testatur, maius scilicet & minus, atq; item aliud maiori isto maius: quod sanè utriusque authoris ultimum genus nullum aliud meo quidem iudicio fuerit, quàm Picus iste maximus, cuius modò iconem exhibituri sumus, idq; eò magis mihi certò persuadeo, cùm & Ornithologum & Turnerum eiusdem opinionis fuisse uideam, etsi tamen [b] Bellonius aliter sentiat, Picum suum uiridem nostrate uiridi maiorem pro illo obtrudens. Cæterùm Picus iste maximus ab omnibus Picis magnitudine & colore plurimùm discrepat. Est enim omnium longè maximus, & excepto capitis uertice totus niger.

[a] *Lib. 9. H. cap. 9.*

[b] *Lib. 6. de Auib. c. 15.*

Picus maximus niger.

FORMA. DESCRIPTIO.

LBERTVS hosce Picos alibi valde magnos, alibi rursus Cornicis magnitudine esse dixit, alibi deniq; paulò infra Gallinam, hoc est, magnitudine paruæ Gallinæ. Quæ sanè magnitudo cũ assignata ab Aristotele, & nostro Pico maximo omnino conuenit. Plumæ eius in vertice coccineo vel flammeo colore egregiè micant, & velut cirrum efficiunt. Rostrum habet admodum robustum digitum paruum longum, cuius superior pars eminet, & duas vtrimq; strias obtinet, vt folium cyperi ferè; est prçterea iuxta caput lata, & ualdè crassa. Lingua, ut omnibus Picis, oblonga, dura & in extremitate aspera. Crura plumis multis ad digitos pedum vsq; dependentibus obsita. Digiti bini antè, & retrò totidem. Vngues recurui.

Magnitudo. Rostrum. Lingua. Crura. Digiti.

DE PICO MAIORI. Cap. XXXII.

ÆQVIVOCA.

[a]RISTOTELES Picum maiorem & minorem uno nomine complexus, utrumq; πίπραν (Piponem uertit Gaza) appellat. A qua tamen pulcherrima quædam marina uolucris, Lycophronis interpreti, & Varino Pipo dicta longè meo iudicio diuersa est. Albertus, qui nomina auium, quòd Attici sermonis parum peritus esset, omniaq; ferè ex Arabum cœno hauriret, plerunq; confundit, ubi Epops, hoc est, Vpupa [b] Aristoteli nuncupatur, Picum marinum nominat, & Picum uarium esse contendit, qui impropriè marinus cognominetur, cùm tamen alibi cùm de Alcyone scripsisset, aliam auem esse dicat, quę Grçcis dicatur Fauorath, hoc est, Picus marinus & agrestis maior aliquantulum Passere. Ita certè ex tribus diuersis auibus unam faciens parum sibi constat. Fieri tamen potuit, quod Epopem existimauerit Meropem. Merops enim non ineptè fortassis Picus marinus dici possit, quoniam rostrum Picorum non absimile obtinet, licet non æquè rectum.

[a] L.8.H.c.3
Pipo Lycophronis, & Varini.
Alberti error.
[b] L.6.H.c.1
Merops Picus marin' dici potest.

SYNONIMA.

PIPRAE seu, ut Gaza uertit, Piponis nomen huic cum minori Pico commune est, uti etiam Hippon. Vbi enim [a] Aristoteles Cyanum auem crura dicit habere breuia τῷ ἵππῳ παρόμοια, Gaza pro ἵππῳ Piponem transtulit, item ubi [b] Aristoteles ἵππον Ardeolæ inimicum scribit. Apud Hesychium ἵππα legitur genere fæminino. Angli etiam utrumq; genus Spechtas & VVodspechtas appellant: Germani Elsterspecht, id est, Picarios, uel Picæ instar albo nigroq; distinctos Picos: quo modo alij etiã Aegerstspecht, alijs Buntersprecht, à uarietate coloris scilicet dicuntur. Aegerst enim ipsis Picam, & bunt uarium significat. Bellonius & Turnerus Picum hunc maiorem, de quo nobis sermo est, Picum Martium minorem perperam appellant. Turnerus tamen alibi aliter sentit. Gallis dicitur Epeiche, & Coul ruge & Pic ruge.

[a] Lib.9.Hist. cap.21.
[b] L.9.H.c.1
Bellonij & Turneri error.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

SEDVLO in primis aduertendum est Aristotelem, [a] ubi tria Picorum genera recenset, pro duobus prioribus, maiori nempe & minori: uti etiam, [b] ubi duo tantùm eorum genera agnoscit, utrumq; uariorum genus intellexisse. Viridis enim Picus, etsi etiam de Picorum generę sit, & Merula maior, ut de secũdo genere Aristoteles dixit, priuatim tamẽ Κολιος ab illo nominatur. Quod itaque hîc descripturi sumus Picorum genus, illud est, quod Bellonius solum agnouit, & primum etiam ab Aristotele positum asserit, qui ut à secundo seu minori genere id distingueret, Merula maiorem esse, & rubedinis aliquid in plumis habere addidit.

[a] L.9.H.c.1
[b] L.8.H.c.3
Κολιὸς quę auis Aristo.

FORMA DESCRIPTIO.

Magnitudo. Rostrum. Lingua. Color. Vropygiũ. Cul rosso.

MErulã magnitudine superare iam ex Aristotele diximus: quod in iã describenda aue equidem uerum est, licet tamen paulò tãtùm maior sit. A rostri enim extremitate ad caudæ finem usq; dodrantem & digitũ explet. Rostrum corpori comparatum, longum est, durum, fuscum, canaliculatum. Lingua ut alijs Picis, longissima, musculosa, extremo apice duro neruo aculeata. Triplex omnino in tota aue color conspicitur. Plumæ medio uertice rubicundæ, & saturo cocci colore conspicuæ sunt, quæ in fæmella mari alioqui per omnia simili desiderãtur. Vropygium pronum eodẽ amænissimo colore tĩgitur: unde auis ipsa apposito nomine Gallis Cul rosso uocatur. Atque hoc est, ꝙ Philosophus, dicebat, *aliquid rubedinis obtinet*. In hunc itaque Picum Picus rex transfiguratus à Circe fuerit: nã huic aui exactissimè notę[a] ab Ouidio descriptæ competunt, ita canente:

[a] *Lib. 14. Metam.*

Purpureum

Purpureum Chlamidis pennæ traxere colorem,
Fibula quod fuerat, vestemq́ momorderat aurum,
Pluma fit, & fuluo ceruix præcingitur auro.

Retro aures seu in collo, in oculorum ambitu, uentre toto, alis internis, etiam externis, quà reliquo corpori alligantur, insigni macula albicat. Pennæ alarum remiges omnes transuersim albis notis medium orbem æmulantibus, sibiq; oppositis, quinis utrinq; ad summum singulæ ornantur, quæ ordines per transuersas alas, totidem pulchros constituunt: cætera nigræ sunt. In cauda item tres pennæ utrimq; ex albo & nigro in extremitatibus uariè sunt, quæ à totidem medijs undiquaq; nigris ita integuntur, ut uix appareant: sunt autem hæ & proximæ extremo uelut præpilatę instar teli in cuspidem triangularem desinentes, cùm medio latiores sint, quæ res facit, ut deductæ extremis mediæ caudæ bifurcatæ speciem exhibeant. Tota interim cauda admodum robusta est, ac renitens, idq; maximè ob superiores illas nigras reliquas cooperientes plumas duro calamo donatas, & inflexu difficillimas, ut in reliquis Picis.

Alæ.

Cauda.

DE PICO VARIO MINORI. Cap. XXXIII.

HVIC Pico eadem ferè nomenclaturæ, quæ superiori conueniunt, estq; secundum Aristotelis genus, nobis propter corporis paruitatẽ ultimo loco positum. Hic uerò Picus maiori proxima descriptione expresso per omnia simillimus est, adeo ut prorsus idem uideretur, nisi rubræ illæ maculæ in uertice & uropygio deessent, ac multò etiam minor esset, nempe qui Passerem nequaquam magnitudine excedat. Præterea dorsum huius uersus lumbos magis uarium, & ex albo nigroq; promiscuè maculatum, lineis interim obscuris transuersalibus, quæ alarum notis respondere uidentur, conspersum.

Magnitudo.

Dorsum.

PICVS VARIVS MINOR MAS.

DE

DE κολιῶ SEV DE PICO VIRIDI noſtrate. Cap. XXXIIII.

AE QVIVOCA.

VRNERVS indoctos Grammaticos apud Germanos eſſe ſcribit, qui Gruonſpechtum ſuum, hoc eſt, Picum uiridem cum Merope cōfundant, ſed Ariſtotele & Plinio reclamantibus. [a] Albertus ad eundem ſcopulum impingens Græca Ariſtotelis uerba corrupit; Auem eſſe ſomnians quæ Darharcaria Græcis dicatur, latinè Meroli (Merops fortè dicere uult) ſeu Picus uiridis, cuius uocem & uolatum augures obſeruant; cùm tamen apud Ariſtotelem ſolùm Meropis nomen legatur, quem ut cum Pico confundit, ſic Græca nomina nullius momenti ſunt. Theodorus Gaza doctiſſimus Ariſtotelis interpres in tranſlatione uocis Κολιὸς apud [b] Ariſtotelem imprudenter quidem, ſed magno cum legentium detrimento Galgulum uertit, quæ ſanè longè à κόλιῳ diuerſa auis eſt, licet tamen [c] Plinius Galgulum Pici nomine, ut ſuo pòſt loco dicetur, dignatus ſit. Idem Gaza, ubi [d] Ariſtoteles aliam quandam auem κελεὸν uocat, rurſus Galgulum nominis ſcilicet uicinitate deceptus, ſed intolerabili errore tranſtulit, atque ita ex tribus auibus unam componit, cùm tamen κελεὸν Ariſtoteles diſertiſſimis uerbis prope aquas uictitare ſcripſerit: uerùm de hiſce ſuo loco, iam ad Picum uiridem reuertamur, is profectò κολιὸς Ariſtotelis exiſtit, ut rectè quidem Ornithologus etiam cenſet, & Turnerus inquirit, nihil affirmare auſus. [e] Ariſtoteles enim aues lignipetas, hoc eſt, quæ uictus ſui querendi cauſa, roſtro arbores tundunt, ut uermiculis potiantur, enumerans, primùm Picos nominat, deinde κολιὸν, quem *totum* χλωρὸν, id eſt, *viridem* (Gaza hîc perperam luteum traduxit. χλωρὸς enim Græcis color tam uiridis eſt, quàm luteus, ut in Chlorei hiſtoria fuſiùs dicetur) *eſſe* ait, *admodum lignipetam, magnaq́ ex parte more Picorum ad ligna ſeu arbores viuere, magnitudine Turturis, voce magna, incolam maximè Peleponeſi eſſe*: quæ omnia exactè huic noſtro uiridi Pico congruunt: nunquid uerò Peloponeſum magis, quàm alias regiones habitet, ut Ariſtoteles tradit, ego nondum compertum habeo.

[a] L.6.H.c.1 Alberti error.
Gazę error
[b] 8.H.c.3.
[c] L.10.c.33
[d] 9.Hiſ.c.1.
[e] 8.Hiſ.c.3.

SYNONIMA.

HIC itaque Picum noſtras cognomento viridis Ariſtoteli κολιὸς dicitur. Angli teſte Turnero Huholam uocant, hoc eſt, foraminum dolatorem; Hiſpani Pico uerde, uti & Itali, quibus tamen etiam Picchio uocatur & Pigozo nominibus cum omnibus Picis communibus: Galli un Piuart, Germani, ut dixi, Gruonſpecht, ceu Picum uiridem: Poloni Zotna.

Huola.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

ETSI hanc auē Ariſtoteles inter Picos non recenſeat, vel ex ſola tamē pedū diſpoſitione, qui digitis duobus antè & totidem retrò, vt in illis inſigniuntur, & ex rigida inſuper cauda ad illos reducenda eſt. Differt ab omnibus Ariſtotelis Picis magnitudine & colore. Maior enim eſt primo & ſecundo, minor tertio. Illorum rurſus duo priora à colore uario, tertius à nigro; hic à viridi nomen obtinet.

FORMA.

PICVS VIRIDIS.

FORMA. DESCRIPTIO.

[a] Hiſt.c.3. Magnitudo. Roſtrum. Caput. Oculi. Dorſum. Alæ. Vropygiũ.

[a]RISTOTELES κολιὸν Turturem magnitudine ferè æquare dixit, quæ nota Pico huic egregiè conuenit. Tota auis enim à principio roſtri ad caudæ extremitatem vſque commenſurata quatuor palmos & amplius longa eſt, craſſa uerò palmum. Roſtrum nigrum, durum, robuſtum, acutum, duos digitos longum. Caput craſſiuſculum in ſuperiori parte ex maculis partim rubeis ſeu minaceis, partim etiã nigricantibus variegatum. Oculos alia quędam macula nigra ambit, ſub quà rubræ illæ maculæ ſuperioribus correſpondentes, pallidiores ſunt Dorſum & alæ virides cum luteo tamen intermixto. Vropygium omnino luteum eſt, & ferè coloris palearis, ſed non ita micantis. Mentum, pectus, venter, crura pallidè vireſcunt, adeo ut ex albo & uiridi permiſceri uideantur. Pedes, eorumq; digiti & ungues nigri. Fæmina mare in omnibus pallidior eſt: cætera ſimillima.

VOLATVS. PRÆSAGIA.

NVLLAM vſpiam arborem tam altam dari volunt, quam Picus iſte volatu ſuo traijcere nequeat. Ornithologus, quendam ab eo, quòd Aprili menſe apud Germanos clamitantem audiuiſſet, hyemẽ adhuc metuendam præſagiſſe memorat. Aeſtate enim eum ſilere aiunt.

MEDICA.

Pici viridis oſſiũ vſus.

ORNITHOLOGVS in quodam Germanico libro manuſcripto eiuſmodi remedium ad calculum renum reperiſſe ſcribit. Oſſa Pici viridis in pollinem redacta, vbi primùm toſta fuerint, uel uſta, poculo, è quo uinum album bibet ægrotus, immittito.

DE PICO LVTEO CYANOPODE. Perſico. Cap. XXXV.

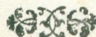

HANCCE auem à Tartaglino Veneto, apud quem plurima exotica animalia depicta uidi, mihi communicatam, ex primo intuitu ex pedum conſtitutione, & roſtri figura è Picorum genere iudicaui. Magnitudine à ſuperiori nihil propemodum differt, caput tamen & collum craſſius, & roſtrum prolixius obtinet. Pennæ à medio vertice ad extremum caudæ uſque aliquid ferruginei habent; roſtrum verò omnino ferrugineum. Pedes ſubcærulei, vngues nigri, cetera lutea, niſi quod ala rum pennæ omnes in extremo quodammodo ad ferrugineum uergerent, & circum oculos macula eiuſdem coloris ambiret. Exoticam auem eſſe, & Perſiam eam dare idem vir dicebat: quare Picum luteum cyanopodem Perſicum appellare placuit. Quæ ſi Gazæ cognita fuiſſet, iure merito pro χλωρος luteum traducere potuiſſet.

DE PICO VIRIDI MAIORI SIVE de Pico Maximo Bellonij. Cap. XXXVI.

[a] Lib. 6. de Auib. c. 15.

BELLONIVS[a] quandam auem Picum uiridem uocat, quam, ut antea etiam admonui, pro tertio Ariſtotelis genere nobis obtrudit, quoniam noſtrate Pico uiridi longè maior ſit. Roſtrum ei tribuit incuruum, (rectum eſt in omni Picorum genere) pedes ad ſimilitudinem aliorum, binos nempe in anteriori, totidem in poſteriori parte obtinentes: varias deniq; maculas in alis, quales in alijs etiam conſpiciuntur, ſed colore differentes. Hæc ille de illa aue tradit, ſed iconem non exprimit.

DE

PICVS LVTEVS CYANOPOS PERSICVS.

DE PICO MVRARIO. Cap. XXXVII.

SYNONIMA.

Etymum.

AVICVLAM hanc in agro Bononiensi satis obuiam recentiores Picum murarium siue muralem nominant, quoniam vt Pici arboribus, ita hæc muris omnibus, turrium verò maximè adhæreat, vermiculosq; in eorum rimis quęrat, vnde brumali tempore in urbibus sæpe conspicitur. Germani Murspecht vocant, & Klaetēspecht; Galli Pic de muraille, & Pic de Auuergne quasi Picum Auerniensem, vnde [a] Bellonius Auerniæ propriam auem existimauit; & Fernies, nec non etiam Eschellette, quæ tamen nomenclatura postrema Picorum viridium propria est. Itali generali voce Pico vel Picchio: Sabaudi circa Neocomum Pitschat.

[a] Lib.6.cap. 16.de Auib.

50

PICVS

PICVS MVRARIVS.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Color. Roſtrum. Alæ. Cauda.

PASSERE domeſtico paulò maior eſt, Sturni ferè craſſitie. Color totius corporis expanſis alis optimè conſpicitur. Roſtrum habet oblongum, tenue, nigrũ. Caput, collum, dorſum cinerea. Pectus albicans. Alas partim cinereas, partim rubeas, vtpote prope ventrem. Caudam breuem, pennas alarum longiores, dorſum inferius, uentrem, & crura, quæ Picorum more breuia ſunt, nigra. Digitos pedum longos, tres antè, vnum pro calce, quamuis Bellonius binos antè, & totidem retrò illi attribuat: quare ſuſpicandum eſt Picum muralem non agnouiſſe, uel diuerſum à noſtrate depinxiſſe, quod non credo, quoniam reliqua deſcriptio, quam ponit, noſtro exactè competit. Vngues deniq; obtinet aduncos & acutos.

Vngues.

VOLATVS. VOX. NIDVS.

VPVPAE in volatu ſimilis eſt. Alas enim vt illa ſemper motitat, nec vno loco reſidere nouit. Auicula eſt hilaris, & ſuauem vocem edit. Volat ſola, & quandoq; binæ ſimul Nidulatur in foraminibus parietum.

DE SITTA. Cap. XXXVIII.

ÆQVIVOCA.

ALBERTVS, vbi[a] Ariſtoteles Sittã nominat, ibi Grecè Camulgum vocari ait auem, & Latinè Pſittacum, ſed malè. Heſychio σιττας genus auis eſt, quam aliqui Pſittacum interpretantur. Super qua re fuſiùs alibi à nobis ſcriptum eſt.

[a] Lib. 9. Hi. cap. 1.

Camulgus. Σιττας.

SYNO-

SYNONIMA.

RISTOTELI Σίππη seu Σιττη dicitur. Gaza Græco nomine seruato Sittam vertit. Vocatur etiam ὑλοτομεῦσα, quasi materiem contundens, sed id nomen omnibus Picis commune est; quibusdam Σεισοπυγὶς & Κιναιδος quòd vropygium motitet, vnde perperam nonnullis Motacilla appellata est. Græcis modernis hodie vocatur Κερκινισης. Recentiores Latini Picum cinereum dicunt, Itali communi cum omnibus nomine Pico & Picchio, & priuatim Ziolo. Galli Torchepot, & Grimperau. Germanorum alij Meyspecht, quasi Picum Maij: alij Nusszhaecker quasi Nucipetam, à tundendis scilicet nucibus: Circa Argentoratum Nussbicker: In Sueuia Tottler vel Notler: In Heluetia Chlaen: In Carinthia Blauuspechtle, quasi Picum paruum cæruleum: In Saxonia Baumhecker: Circa Norimbergam Klaeher. Turcæ Agaskakan.

κερκινισις.

Ziolo.

GENVS. DIFFERENTIAE.

RNITHOLOGVS Aristotelem tradit bina Sittæ genera facere, maius scilicet & minus; idq; postremum maiorem vocem edere. Verùm locum illum pluries hactenus quæsitum reperire non potui. Placuit tamen eam Picis annumerare, quoniam eorum more super arbores repat. Bellonius dubius primùm an Fringillæ, quę arbores nempe etiam scandit, congenerem facere deberet, tandem idem cum nobis concludit. Idem etiam facit Ornithologus. A Picis Aristotelis paruitate facilè discernitur. Pico Murali maior est, & discolor.

SITTA SEV PICVS CINEREVS.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Roſtrum. Caput. Oculi.

FRINGILLA, & Paro maiori paulò maior eſt, craſſitie ad Alaudam proximè accedens. Roſtrum ei eſt longiuſculum, rectum, nigrum & rotundum. Caput paruum. Oculi exigui. Collũ, dorſum, alæ, necnon & cauda ſuperiùs è plumbeo ad cinereum uergunt: ſub collo verò & ventre è caſtaneo ad ruffum. Sub ventre radices omnium plumarum vbique nigræ ſunt, vti pariter ſub cauda: Quod enim in illa plumbeum diximus, id ex duabus tantùm pennis procedit, quę ſuperiorem eius partem contegunt. Ceruix ad latera luteſcit, qua parte inter roſtri principium, & retro oculos macula eſt oblonga nigerrima. Pedes ex glauco nigricante & modico flauo tinguntur. Digiti eorum ſatis longi, ungues adunci, recurui, atri.

Ceruix. Pedes.

VICTVS. NIDVS. GENERATIO.

ISTAEC auicula, ſi amplum in arbore foramen inuenerit, in quo nidulari auet, terra id & limo claudit, anguſto tantùm aditu ſibi relicto. Tanto verò id facit artificio, vt uel figuli manibus rectiùs extrui nequeat. Prolem numeroſam, teſte [a] Ariſtotele, felicemq; progignit. Viuit maceriem contundens.

[a] Lib. 9. Hi. cap. 17.

E ANTIPATHIA. MORES.

SITTA, vt idem [a] Ariſtoteles tradit, cum Aquila pugnat. Oua enim Aquilæ frãgit. Aquila tum ob eã rem, tum etiam quòd carniuora eſt, aduerſatur. [b] Inquit etiã ei mores eſſe pugnaces, ſed animum hilarem, concinnum, compotem facilioris vitæ. Addit deniq; rem maleficam ei tribui, quia rerum calleat cognitione.

[a] 9. H. c. 17. [b] 9. H. c. 17.

DE PICO NIDVM SVSPENDENTE. Cap. XXXIX.

Synonima, eorumq; amphibologia explicata.

SI verum eſt, quod nominum æquiuocatio multorum ſæpe errorum mater eſt, vt Philoſophorum princeps Ariſtoteles ſcriptum reliquit: itaque minimè nobis mirum videri debet, ſi & huic aui attributa ſynomina multis, iiſq; doctiſſimis uiris impoſuerint ex vna eademq; aue diuerſas faciendi. Alij enim, cùm Gazam pro Chloreo apud Ariſtotelem Luteum & Luteam, alibi verò pro Chlori Luteam rurſus & Luteolam traducere viderent, Chlorim cum Chloreo vel confuderunt, vel ſaltem non rectè diſtinxerunt, nominis ſcilicet amphibologia decepti. Vbi ſanè inſignis Gazæ hallucinatio conſpicitur. Chlorin enim viridem potiùs, quàm luteam aut luteolam traducere debebat, ne auẽ cum quadruplo maiori & diuerſo colore Chloreo nempe, pro qua voce rectè quidem luteam vertit, confunderet, aliiſq; confundendi anſam præberet. Chloris autem Vireo eſt, Auicula etiam ſatis nota, Verdone & Verdiero nobis communiter dicta. Longolius & Turnerus, eoſq; ſequuti nonnulli alij, dum Chloreum à Chlorione (ita Plinius vocat) diuerſam auem eſſe contendunt, & pro Chlorione quendam Paſſerem Spermologum, quem Germani Gaelgortz appellant, nobis obtrudunt, nullis prorſus rationibus nituntur. Quod cùm demonſtrare Ornithologus nititur, cuius quidẽ ex parte opinionem ſuper hac aue amplexi ſumus, nec ipſe ſatis firmis id argumentis probat. Sic enim argumentatur: Ariſtoteles à Chloreo Turturem vinci, Plinius Chlorionem cum Coruo pugnare ſcripſit, & Chlorioni Turturis magnitudo aſcribitur: itaque veriſimilius eſt Cloreum Ariſtotelis Plinio Chlorionem eſſe, & cum Coruo pugnare, quàm vel Chlorin, vel Paſſerem Spermologum auiculas Coruo uel decuplo minores. Solent enim aues eiuſdem magnitudinis ſibi inuicem pugnare. Verùm ut Reguli, & quod paulò antè ex ipſo Ariſtotele recitamus, Sittæ auicularum minimarum cum Aquila auium regina, & Coruo multò maiore & robuſtiore diſſidium plus quàm uatinianum eius falſitatem arguunt, ita etiam Chlorionem cum Coruo diſſidere minimè uerum eſt. Id enim perperam ex [a] Ariſtotele [b] Plinius tranſcripſit: ubi non κόραξ in Græco textu legitur, ſed πιπρα, hoc eſt, Picus uarius. Vnde ego non eiuſmodi rationibus adductus

Gaza error.

Chloris quę auis. Longolij & Turneri error.

Aues ſibi pugnantes

[a] Lib. 9. Hi. cap. 1. [b] L. 10. c. 74

ductus Chloreum & Chlorionem synonima fecerim, sed quoniam ipsummet [c] Plinium alibi disertissimis verbis *Chlorionem totum luteum esse, hyeme nō videri, circa solstitia procedere* scripsisse videam. Ea enim exactè Chloreo competunt. Idem Ornithologus, vbi Gaza apud [d] Aristotelem Κελεὸν *cum Lybio pugnare* scribentem, Galbulum: item apud eūdem eodem capite *Celeum & lybium amicas inter se esse* dicentem, Galbulum & loedum traducit, textum Aristotelis mendosum, & priore loco non κελεὸν, sed κολιὸν per o breue in prima syllaba, hoc est, Picum viridem: posteriori verò loco κελεὸν legendum iudicat, & Celeum ex ipsis Aristotelis verbis, qui *eam circa* ποταμὺς καὶ λόγμας, hoc est, *fluuios & amnes degere* dixit, inter aquaticas, aut saltem, quæ circa aquas viuunt, reponendam existimat, idq; prudenter admodum. Quomodo enim aues, quas primùm sibi pugnare dixerat, pòst inuicem amare, Aristoteles nullubi sibi contraxisse visus, nunc vnico capite euidentissima contradictione scripserit? Hinc verò postea multi Gazam κελεὸν & κολιὸν indifferenter Galgulum appellare cernentes, vnam, eandemq; auem esse, & Galgulum ab Oriolo, Chlorione & Chloreo diuersam esse arbitrati sunt. In quem errorem Bellonius etiam impegit. Alij rursus Galgulum & Galbulam differre crediderunt, sed nullis rationibus adductis. Alij Galbulum cum Mollicipite, quæ Pica glandaria est: alij cum Charadrio seu Hiaticula, quæ prope aquas degit: alij deniq; cum Loxia, de qua nos postea, confunderunt. Verùm omnium hallucinatio facilè conuincitur, vt ex proprijs harum auium historijs quiuis habere poterit. Alij Chloreum & Galbulam differre quidem dicunt, sed consimiles tamen & congeneres esse concludunt. Ornithologus Oriolum seu Picum suspēdentem nidum, Chloreum siue Chlorionem, & Galbulum tribus complectitur capitibus, & tres aues diuersas autumat, cùm tamen unicam duntaxat iconem, eamq; pro Oriolo exhibeat. Mihi equidē omnes istæ nomenclaturæ synonima sunt: & vni tantummodo aui Pico nempe nidum suspendenti competere existimo. Cùm enim ipsemet Ornithologus Italis quandam auem circa Bononiam Regalbulam & Rigeijum dictam in capite de Galbula proprio describat, eius verò iconem mox in capite, de Oriolo, vt ex descriptione, quā ponit, manifestò cognoscitur, nobis obtrudat; equidem non video, quomodo unicam descriptionem tribus, vt credit, diuersis Auibus attribuat. Bononiensium Regalbula seu Rigeijus nulla alia auis est, quā Galbula seu Galgulus. Galbulam uerò seu Galgulum Oriolum esse nominis etymum iudicat vtriq; enim à flauo colore, nomen inditum est. Siquidem Orioli nomen Albertus Attici sermonis parum peritus, à χλωρίω detorsisse mihi videtur. Galbulum modò Chloreum seu Chlorionē esse, Galli in primis mihi persuadent, qui Galbulum Loriot vocant, & nomine semilatino Lorionem, vtroque autem vel à Græco (Chloreus,) vel à Latino (Chlorio) detorto, duabus scilicet prioribus literis ch detractis: Adhæc Loriotto seu Lurioni Gallorū, vt doctissimus [e] Bellonius Gallus etiam testatur, nidum ex arboribus suspendere propriū est, quod [d] Plinius ignarus id suum Chlorionem facere, Pici cuidam generi, Albertus & auctor, quisquis ille sit, de natura rerum Oriolo tribuunt. Adde deniq; nominis etymum, quod omnibus hisce synonimis à colore luteo impositum est. De Chloreo primùm & Chlorione nullum dubium est. χλωρὸν enim Aristoteli alijsque Græcis non de viridi duntaxat, verùm etiam de luteo, quinimo de illo in primis prædicatur, quod in ouo est, & uitellum vocatur. Ita neque de Gallorum voce (Loriot) ambigendum: siquidē luridus color ea ipsis designatur, qui sanè luteus est: vnde [e] Plinius alibi Chlorionem luridum alitē appellauit; & Galli homines luteis vestibus indutos Lorios & Chlorios cognominant, ut annotat doctissimus [f] Ioan: Bruyerus Gallus. Quare etiam idem [g] Plinius alibi Icterum uocat, & à colore dici tradit, quoniam nempe spectata auis ab hoc malo, quod nihil aliud est, quàm bilis per totum corpus suffusio, laborante, moriatur, & ille sanetur. Verùm etsi etymum hoc à colore petitum apud Romanos in Galgulo aut Galbula locum habere minimè uideatur: possit tamen à gaelb Germanorum superiorum, vel inferiorum geel, ut egregiè docet [k] Ioannes Goropius, deriuari. Siquidem Vegetius in primis eryngij florem galbinei coloris dixit, quem aureum Aëtius in eadem herba uocauit, quę meo iudicio ea est, quam in agris nostris satis obuiam Eryngium luteum appellare soleo: etsi in assignando istoc colore Turnebus dubitarit, quoniam ex doctissimo, ut ait, herbario eryngium coloris cærulei dilutioris esse intellexisset. Verùm opinioni Goropij & nostræ fauet galbeum ornamentum: quod num aurei coloris fuerit, & galbana (quorum Iuuenalis hoc meminit uersu:

Cærulea indutus scutulata, aut galbana rasa)

Vestes flauę aurum referentes, delicatiores quiq; iudicent, quibus hic color propter metalli pretiosissimi similitudinem placuisse videtur, qui hac quoq; tempestate in sericis rasis splendidissimus est, & quamplurimis gratissimus. Belgica uox nobilitatem eius coloris egregiè declarat. Geel enim ipsis est, quasi ge el, hoc est, dans nobilitatem uel ad eam tendens. Cæterùm Aristoteles fortè Chloreum, & Plinius illum sequutus Chlorionem dedita opera ita Galbulum uo-

[Margin notes: [c] L.10.c.29 — Gazę error. [d] 9.Hist.c.1. — Celeus auis quæ. — Bellonij error. — Ornithologi error. — Opin. propria. — Regalbula — Regalbula seu Rigeij* Bonon. quę auis. — Oriolus vnde dictus. — Loriot. [e] L.6.c.11. — Plinij ignorantia. [d] L.10.c.33. — χλωρὸν q.d Græcis. — Loriot q.d Gallis. — [e] L.37.c.10 — Luridus ales. — [f] Lib. 15. de re cib. c. 53. — [g] L.30.c.11 — [h] L.2.Gall. — Eryngium luteum Vegetij. — Galbeū ornamētum.]

^a L.10.c.19

carunt, ut utrumq; colorem luteum nempe & uiridem in ea reperiri innuerent. Auis enim iunior adhuc uirescit, adultior uerò, aut saltem annua facta alis tantummodo exceptis tota lutea euadit: atque ita fortè Χλωρος Athenæo caseus dicitur uiridis ac recens, & præmollis cuiusmodi in fiscellis circumfertur. Albertus alibi sui scilicet oblitus pro Chloreo habet Glaro, & exponit genus Milui parui, qui Turturis pullos è nido rapere conetur, & impugnãdo parentes etiã aliquando interimat. Quam ineptam Alberti sententiam Niphus sequitur, & pro Chloreo Grallum habet. Nominum itaq; istorum amphibologia iam explicata, relinquitur modo, ut alia aliarum gentium synonima adducamus. Recentioribus Græcis Συκοφάγος quasi Ficedula: Venetis eadem ratione Becquafigo dicitur, quoniam scilicet more Ficedulæ ficubus uescatur: quare etiam aliquibus cum Ficedula turpiter cõfunditur. Circa Bononiam, ut dictum est, Regalbulo, Reigalbero, Galbedro, & Rigeyo: Ferrariæ Melziozallo, Galber Bergomi: Italis omnibus Oriolo: Hispanis Oropendola, uel, ut alij scribunt, Oroyendola: Anglis VVidduuol: Germanis VVituuol, & VVeidueil, ut Turnerus habet: VViduuol, ut alij: VViduual, ut Tragus: VViddeuual, ut Albertus: VVedeuual, ut Longolius: Heluetijs VVitteuualch: circa Francfordiam ad Mœnum Bierolff, Bruoder berolff: In Hessia Gerolff: In Saxonia Byrolt, & Tyrolt: circa Coloniam Kersenrife à maturitate cerasorum, quoniam eo tempore incipit apparere, In Germania inferiore ab aureo colore Goutmerle, quasi Merula aurea: in Brabantia Olimerle fortè ab olei colore, qui luridus est, uel propter pinguedinem. Valdè enim auis hæc pinguescit.

Caseus uiridis. Glaro. Gloreus. Grallus. Συκοφάγος.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

^a L.10.c.33. ^b Lib.23.de Animal.

PLINIVS citra omnem controuersiam inter Picos hanc auem enumerat, ubi ait: *Picorum aliquis* (ignorabat autem Chlorionem, seu Galbulum, seu Icterum esse) *nidum suspendit* &c. & ^b Albertus eadem verba Oriolo suo ascribens: *Orioli*, inquit, *sunt de genere Picorum, Plinius nidum eos suspendere* &c. Recentiorum etiam multi inter Picos enumerant; & Ornithologus Picum nidum suspendentem appellat; quod nomen mihi maximè placet. Discrepat à Picis Aristotelis & à Coleo seu Pico viridi pedum ratione, qua nisi cum Pico Murali & Sitta conuenit, ut ex peculiari cuiusque descriptione manifestum euadit.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. ^a Lib.9. Histor.c.1. Rostrum. Color.

MAGNITVDO cum Turture ferè par: quare mirum non est, si ^a Aristoteles Turturem ab ea occidi dixerit. Rostrum habet Picorum more ualidum, sed aliquantulum recuruum, subrubeum in adulta, in iuniore subfuscum. Color totius corporis exceptis alis & superioribus caudæ pennis in adulta flauus est, aut aureus: in iuniore uirescens: Adulta inter rostrum & oculos maculam nigram habet: iunior minimè. Adulta alas habet nigerrimas, quarum pennæ & remiges maximè in extremitatibus suis albescunt: iunior superiores pallidas, inferiores nigricantes. Huic item pectus & anterior pars uentris albicant, & lineis multis, ijsq; nigris distinguuntur: posterior uerò uentris pars magis ad flauum inclinat. Cauda utriq; quatuor aut quinque digitos longa pennas superiores nigras, inferiores aureas in adulta obtinet: in iuniore tota ad flauum ex viridi uergit: ijsq; color in tota aue ex primo intuitu apparet. Ob tantam itaq; diuersitatem, vtriusq; iconẽ damus, prior est iunioris, secunda adulterioris. Iuniorẽ nimis magnam pictor reddidit. Pullos vnà cum nido, de quo subindè agam, nactus describere etiam non piguit, atque eò maximè quòd colore ab adultis non parum uarient. Rostrum pro portione corporis maximum habent, coloris cornei, at quà capiti nectitur, lutei, naribus satis patulis instructum. Vertex capitis lutescebat, Dorsum & alæ è luteo uirides erant. Caudæ rudimenta aureo colore splendebant: alæ maiores fuscæ: tota pars prona albicabat, maculis oblongis, fuscis decorata. Tibiæ & pedes cinerei ad subuiride tendebant, ungues recurui, eiusdem coloris. Sub alis etiamnum nudi erant, carne rubescente. Magnitudo eorum Passeribus par, aut etiam maior.

Cauda.

LOCVS.

GALBVLA IVVENIS.

GALBVLA ADVLTA.

LOCVS.

SYNONIMORVM uarietas apud tot diuerſas nationes huic uolucri attributa, in quauis ferè regione illam reperiri indicant, licet Germaniæ peregrinam Ornithologus tradat, à Galbula ſcilicet illam diſtinguens.

VOX.

CVM cantillat orio ſiue loriot ſonare, indeq; Oriolum dici author de natura rerum ſcripſit: mihi à colore, ut dixi, potiùs id nominis accepiſſe uidetur. Nec ſemper tali uoce utitur. Variat enim eam, & quandoq; fiſtulæ inſtar, maximè uerò imminente pluuia cantillat. 50

VICTVS.

VERMIBVS more Picorum uescitur: non tamen fructus aspernatur, inter quos ficus in primis, unde Συκοφάγος quibusdam & Becquafigo Venetis dicitur.

ANTIPATHIA.

AVES omnes à loco, circa quem nidulatur, abigit. Cum Turture pugnat, teste [a] Aristotele, eumq; occidit. [b] Plinius *Coruum & Chlorionem*, ut antè etiam dictum fuit, *noctu inuicem oua exquirere* tradens, locum illum ex Aristotele perperam transtulit. Hic enim non κόραξ habet, sed πίπρα.

[a] Lib. 9. Hi. cap. 1.
[b] L. 10. c. 74

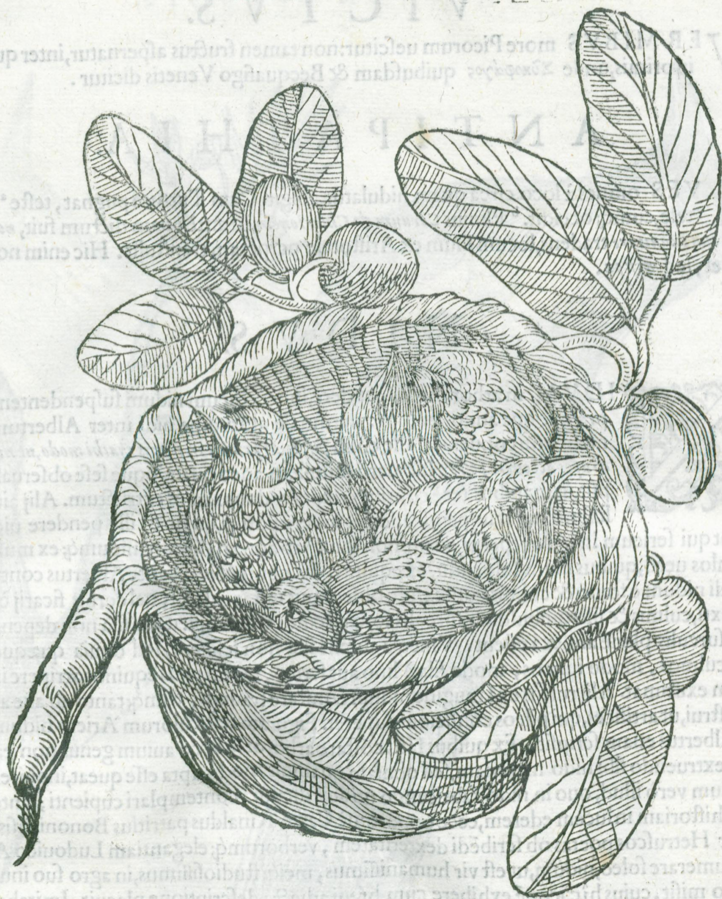
NIDVS.

NIDVM in arboribus suspendere, indeq; Picum nidum suspendentem dici supra quoque annotauimus: uerùm de altitudine nidi inter Albertum & Plinium non conuenit. [a] Ille enim *suspendi primis in ramis cyathi modo, ut nulla quadrupes accedere possit:* hic nerò humilem adeo quandoque sese obseruasse scripsit, ut manibus ferè contingeret, inter duos ramos extructum. Alij aiunt exilissimis ramis suspendi, adeo ut in aëre potiùs, quàm ex illis pendere uideatur. Sunt qui sericum in nido reperiri, auem non longè ab aqua nidificare, nidumq; ex musco, funiculos uerò, quibus illum suspendit, ex equinis pilis contexere dicant. Albertus contrà eiusmodi nidum è fœno & culmis contextum obseruauit instar calathi, uel corbis ficarij è iuncis intexti, culmis & filis quibusdam, surculis toto circuitu annexum: ita ut fila non dependerent, sed surculis planè annexa essent. Vincula autem illa non seligere, sed obuia quæque, modo culmos, modo iuncos, modo fila è lino aut serico, modo pilos equinos arripere in usum suum existimat. Alij rursus ex lanugine nidum constare tradunt, eumq; tanto ab aue artificio construi, ut artifices, qui pileos conficiunt, superet. Figuram testiculorum Arietis nidum referre Albertus etiam scripsit. Ex quibus satis cõstare arbitror hocce auium genus non eandem pro extruendo sibi nido materiam, sed obuiam quamuis, modò apta esse queat, inquirere. Artificium verò illud, quo in nido fabricando uti auis dicitur, contemplari cupienti; antequam eius historiam in lucem ederem, ecce opportunè Cæsar Rinaldus patritius Bononiensis, quem inter Hetruscos poëtas ob scribẽdi dexteritatem, verborumq; elegantiam Ludouico Ariosto annumerare soleo, nidum, ut est vir humanissimus, meiq; studiosissimus, in agro suo inuentum dono misit, cuius hîc iconẽ exhibere cum breui adiecta descriptione placuit. Imitabatur nidus iste ad vnguem scutellam, rotundus scilicet, atque concauus, ex cannabinis filamentis totus confectus, superius ramo nucis iam fructibus prægnantis annexus. Inspicienti reuera artificiũ eius non apparet, at examinãti nihil ingeniosius ab aue rationis experte confici posse videtur. Eiuscemodi enim nidũ, nempe rotundũ & cauũ fabricare volenti, ramus erat per multas arbores quærendus ad inferendam illam figuram hemisphæricam idoneus, quem nisi ex parte auis nancisci potis, bifurcatum hunc ramum sibi inter alios elegit, quòd altera eius furca veluti in anconem desinens propiùs quàm alij ad rotunditatem accederet. Hanc itaq; ex equo vt decebat, exprimere nequiens, exiguum alium, ac tenerrimum ab ancone illo enatum ramulum alteri furcæ annexit, atque eo modo, eo inquam ingenio nidum rotundum fecit. Neque hinc totum dependet artificium, cùm longè maius sit in applicatione cannabis ad ramos. Etenim tam ingeniosè ipsis circumuoluitur, vt non ab aue, sed ab homine factum existimes. Sed nec hoc etiam mirum videbitur, si quod iam dicturus sum audieris, & perscrutatus fueris, quomodo nimirum tota nidi cauitas deorsum dependens in aëre, quatuor pullos eosq; satis magnos, imo adultis Passeribus maiores sustinere queat, quando totus, vt dixi, ex cannabe præparata, eaq; satis flaccida constat: Quod itaque inconueniens ne accideret, auis hoc pacto prospexit; filis quibusdam crassioribus, robustioribus, quæ uel ad hoc sibi reseruauit, vel dum opus ijs erat, quæsiuit, nidum extra tam egregiè muniuit, vt longè grauiori ponderi par esse queat Postremò in nidum acutè ac industriè admodum festucas ingessit, gnara nempe cannabem alioqui pullorum vnguibus, qui per se satis curui existunt, continuè adhæsuram, vnde tenelli excrementa egerere volentes impedirentur.

[a] L. 10. c. 33

MORES.

GALBVLAE NIDVS.

MORES. INGENIVM.

[a] L.10.c.25
[b] Lib. 4. de Anim. c.47

AVIS eſt migratoria, [a] Plinio & [b] Aeliano teſtibus. Hyeme eam videri negant, ſed æſtiuo maximè tempore in conſpectum venire, diſcedere exortu arcturi ſideris, & pullis editis Italiam relinquere. Ornithologus ad ſuos accedere Maio plerunq; menſe, vel circa decimum Aprilis, prius verò in locis calidioribus apparere refert, & in quibuſdam Galliæ locis menſe Martio. Circa Coloniam cùm ceresa matureſcunt, unde illis Kerſenrifen dicitur. Mirum equidem quod de hac aue ſcribit [c] Plinius, *dependentem pedibus ſomnum capere, quia tutiorem ſe ſperet.* Auicenna referente Alberto Haudon, aliàs Halydon vocat, & geſtus humanos Simiæ inſtar æmulari tradit, & cãtum perſuauem edere, linguamq; extremam acutam non habere: Mihi de hac aue Auicenna loqui non videtur.

[c] L.10.c.33.
Haudon.
Halydon.

DENOMINATA.

Icter' morbus.
Ictis muſtela.

ICTERVM, morbum regium ſeu arquatum ab Ictero auedenominatum antè ex Plinio diximus: Alij tamen ab Icti Muſtelæ genere illud malum denominarunt, ab aureo ſcilicet oculorum animantis colore. Quorum ſanè iudiciũ mihi minimè diſplicet, at opinionem noſtram Icterum à flauo colore nomen accepiſſe, egregiè aſtruit: quare etiam Auem à colore eorundem oculorum nomen meruiſſe quiſpiam meo iudicio non ineptè credat.

Plinius

[a] Plinius Icteritiæ gemmæ meminit, & à Lurido alite nomen habere ait, quoniam illi similis sit: vnde ad regios morbos salubris etiam existimatur. Genera autem huius gemmæ quatuor constituit.

[a] L.37.c.10. Icteritia gemma.

Cypressi fructus galbuli dicuntur: an à colore lurido vt nomen indicat? Luridū enim etiam Grammatici interpretantur, quod supra modum pallidum est, quasi loridum & loro percussum: item pro fœdo colore: unde [b] Ouidius aconitum luridum uocat ab effectu, quia scilicet homines luridos reddat:

Cupressi fructus.

[b] Lib. 1. Metam.

Lurida terribiles miscent aconita nouercæ.

10

AVGVRIA. PRÆSAGIA.

LBERTVS ab auguribus VVideuualli vocem & volatum inter omnes aues, quæ è rapina non viuunt, obseruari scribit: quod si uerum est, inter oscines & præpetes enumerabitur. Cæterùm hic obiter [a] Suetonij locum, vbi de manifestis C. Iulij Cæsaris cædis futuræ prodigijs loquitur, emendare placet: *Pridie Martias idus*, inquit, *auem Regaliolum cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ se inferentem, volucres varij generis ex proximo nemore prosequutæ, ibidem discerpserunt.* Quo loco Philippus Beroaldus Regaliolum Icterum esse credidit, quoniam fortè hæc Italis vulgò Regalbulo diceretur: cùm tamen meo iudicio ea auis nulla alia sit, quàm ea, quam [b] Plinius regem Auium in Italia appellari testatur, nempe Trochilum. Ita enim in Cæsarem ac regem, auis etiam regiæ omen potiùs conueniet. Etenim Regaliolus à Regulo, & Regulus rursus à rege diminutiuū est: quod nomē auicula omniū minima merito iure mereri videtur.

[a] *In C. Cæsare cap.* 81.

Regaliolus auis Suetonij quæ.

20

[b] L.10.c.74

Oriolus cùm ad Germanos accedit, non amplius nasciturus pruinas certa spes est. Imminentem verò pluuiam præsagit, cùm fistulam voce refert, vel cùm ad domos propiùs accedit.

Præsagia.

MEDICA. VSVS.

AVIS Icterus, si, vt testatur [a] Plinius, spectetur, sanari id malum aiunt, auē mori. [b] Alibi etiam gemmam Icteritiam ad eundem affectum ualere dixit.

[a] L.30.c.11.
[b] L.37.c.10

30

Hieronymus Tragus hanc volucrem inter eas enumerat, quæ in cibum hominis cedunt: & apud nos à multis non ad mensæ solummodo accipitur, sed in primis ferè delicijs etiam habetur. Pinguescit enim mirum in modum, bonum succum generat, carne est admodum delicata: unde mirum est, quod Galli, ut [c] Ioannes Bruyerus Gallus refert, hanc auem à mensæ usu reijciant.

[c] *Lib.* 15. *de re. cib. c.* 53.

FABVLOSA.

SVNT, qui huiusce auis pullos etiam in quatuor partes dissectos coalescere & renasci dicere non vereantur, & à parente herbæ Iuliæ auxilio consolidari.

40

Herba Iulia.

CAPIENDI RATIO.

AVCVPES, qui huic aui lucri causa plurimùm insidiantur, Noctuis eam capiunt. Capitur tamen retibus etiam, vt id genus aues propemodum omnes, quod [a] Martialem minimè latuit, cùm canit:

[a] *L.13.Epigramma.*

Galbula decipitur calamis & retibus ales,
Turget adhuc viridi cùm rudis vua mero.

50

DE

CHLORIO INDICVS.

40

DE CHLORIONE INDICO.
Cap. XL.

VEM hanc, cuius modo iconem exhibiturus ſum, Illuſtriſſimo ac Eccellentiſſimo D. Cæſari Marchioni Facchinetto Senatori & ciui Bononienſi, Innocentij noni, ſummi Pontificis, cui ea inter alias peregrinas ſuo etiam loco deſcribendas ab Iaponenſi Rege Sixto Quinto pariter Pontifici dono tranſmiſſas relicta erat, nepoti acceptam refero. Hanc inquam exoticam auem Chloreũ ſeu Chlorionem Indicum appellare placuit. Ariſtoteles enim, modo agnouiſſet, hanc potiùs, quàm poſtremùm deſcriptam χλωριωνα abſq; vlla hæſitatione erat nuncupaturus. Siquidem auis iſtæc maxima ſui parte, quinimo toto corpore lutea eſt, ſi coronam verticis, & caudæ alarumq; maculas (quæ in icone manifeſtò conſpiciuntur,) cæruleas, & roſtrum, pedeſq; quæ inſigniter rubent, excipias.

50

DE

PICO CONGENER.

DE PICIS CONGENERE. Cap. XLI.

SI huic aui, quam idem Eccellentissimus Marchio mihi communicauit, eadem pedum dispositio, quæ κολιῳ seu Pico viridi esset, ei sanè congener dici posset: at quoniam more aliarum digitos tres antè & vnum pro calce habeat, & tamen corporis habitu & rostri maximè Picos quodammodo referat, itaq; hic, quem assignauimus, locus illi conuenire nobis videbatur. Est autem, quantum ex pictura conijcere licet, Coccothraustis magnitudine; rostro luteo, acuto, robusto, Picorum haud 40 dissimili, vertice, ceruice, & toto dorso viridi, vropygio albo, pennis alarum vestitricibus etiam viridibus, remigum superioribus albis, inferioribus & cauda cæruleis. Prona eius pars à rostri initio ad anum vsque colore cinnabarino. Pedes nigri.

DE IYNGE SEV TORQVILLA. Cap. XLII.

50 TORQVILLAM meo iudicio [a]Bellonius rectè Picorum historiæ subiunxit. Etsi verò rostrum eius breuius sit quàm Picorum: validum tamen est, & ad pertundendos arborum cortices apprimè idoneum: quinimo cùm victus ratione, tùm pedum constitutione cum illis conuenit. Accedit lingua etiam cum illorum lingua simllima, longa nempe, & insigni cuspide præmunita. Quibus pariter rationibus adductus hoc loco de ea agere determinam.

[a] Lib. 6. de Auib. c. 18.

AEQVI-

AEQVIVOCA.

Kinædius piſcis.

KINAEDIVS ſiue Iynx Kiranidi piſcis marini etiam genus eſt, in cuius tranſparente corpore ſpinæ apparent. Suidæ & Varino fiſtula ex vnico tantùm calamo compacta: necnon eidem Suidę quoddam inſtrumentum exiguum, quod veneficę quos amabant, ſibi conciliaturæ circumagere ſolēt: unde etiam prouerbialiter omnia illecebrarum & blandimentorum genera Gręci paſſim ἰυγγας, etſi [a] Athenæus λυγγας habeat, appellant, vt ex adducendis hîc multorum authoritatibus conſtabit: Ad hunc ſenſum [b] Sophocles in primis, vbi de Pelopis formæ præſtantia agit, ita infit:

[a] *Lib. 13. Deipn.*
[b] *In Hippodamia.*

> Τοιὰν δ' ἐν ὄψει ἴυγγα θηραθηριων
> Ερωτος ἀςραπὴν τιν' ὀμματων ἔχων: id eſt:
> *Iynga talem lumina efflant illicem*
> *Amoris igneum iubar in oculos cubans.*

Et [c] Aeſchylus.

[c] *In Perſis.*

> Ι'υγγα μοι δῆτ' ἀγατῶν ἠτέρον ὑπομινήσκεις
> *Regeris mihi aliorum bonorum lenocinantium memoriam.*

[d] Heliodorus Emeſenus ἀπαραίνητον, inquit, ἔχει πρὸς γυναῖκας ἴυγγα χρύσος καὶ λιθος, id eſt, *aurum & gemmæ vim pellaciæ haud dubiam apud fæmininum genus.* Idem etiam [e] alibi αὐτὴν ἐκείνην ἀποφανῶσι δεῦρο πολλαις ἴυγξι γενομένη ἀγώγιμον, id eſt, *ipſam illam* (Galatheā) *tibi hîc ſiſtam varijs illecebris conciliatam.* Item Suidas ſed ex incerto authore, ἡ δὲ Κλεοπάτρα ᾤετοτας, αὐταις ἴυγξιν καὶ τȣ σιβαςȣ̃ κρατήσειν τριτȣ, id eſt, *Cleopatra rebatur ſe eiſdem illecebris, quibus Cæſarem & Antonium, tertium quoque Auguſtum expugnaturam.* Idem de Diogene loquens τοιάυτη, inquit, τις προσῆν ἴυγξ τοῖς Διογένȣς λογοις τȣ κύνος, id eſt, *tantum inerat illicium Diogenis Cynici verbis.* Sic etiam de Helena illud vulgatum eſt, ἔτο ἐφελκυςικὰς τινας εἶχε ποτȣ ἴυγγας, hoc eſt, *tam validas & illices amoris Iyngas habuit*, ſcilicet vt cum Priamus illam agnoſceret belli cauſam eſſe, iraſci tamen illi nequiuerit, imò filiæ nomine eam compellârit amanter. Eodem modo Ioannes Tzetzes λογικας ἴυγγας hoc eſt, *verborum Iyngas* ſiue illecebras vocauit, quòd animos verba quantumuis duros & inflexiles, quodam lenocinio attrahant. In quo etiam ſenſu [f] Pindarus eam vocem pro cupidine & deſiderio accipiens, ἴυγγι τήρομαι ἦτορ, inquit, id eſt, *liqueſcit Iynge ſeu amore pectus:* quod dictum in prouerbium abijt, in eos qui impotenti deſiderio ad aliquid trahuntur. Et eleganter Lycophron ἴυγγα πυρφόρον, id eſt, *igniuomam Iyngem* amoris illecebras dicebat. Nicephorus Gregoras ex aliorum authoritate ἴυγγα ſcribit fuiſſe κιθαραν ἐμμελεςάτην id eſt, *Citharam mirè concinnam*, atque inde prouerbiali figura πᾶν γλυκὺ καὶ ποθεινον, id eſt, *quiduis ſuaue ac deſiderabile* ἴυγγα dici. At Gloſſomatarius Theocriti Iyngi auiculæ natiuam amatorij philtri vim ineſſe annotat, ac ideirco omnia ad amorem impellentia, gratioſa, pellacia & ad perſuadendum appoſita ἴυγγας metaphoricè vocari. Significat deniq; Græcis Iynx maris fallaciam, & quaſi illecebram, ſummam videlicet tranquillitatem, quæ ad nauigandū homines alliciēs, in magnos & horribiles fluctus verti ſolet. Hanc tranquillitatem [g] Lucretius pellaciam dixit eo uerſu:

[d] *Lib. 4. Hi. Aethiop.*
[e] *Ad Athanaſium.*
Helena Priamo amata.
[f] *Ode 4. Nemeor.*
Iynx Cithara dicta.
Maris fallacia Iynx dicta.
[g] *Li. de rer. nat.*

> *Subdola cum ridet placidi pellacia ponti.*

SYNONIMA.

Ι'υγξ [a] Ariſtoteli, alijſq; Græcis appellatur, Latinis nomine in latium tranſlato Iynx. Gaza verò in fingendis nominibus liber, atq; eo pacto ſe de lingua latina bene mereri exiſtimans, nouum uobis, appoſitum tamen, vtinam ſic ubiq;, uocabulum inuenit, Torquillam appellans, quoniam hęc auicula reliquis corporis partibus nihil agentibus, ſolam ceruicem contorqueat. Euſtathius pro Ι'υγξ ſcribit ἰυξ abſque y & à verbo ἰύζω uel ἰύξω deriuat, quod eſt clamare: Galenus & Suidas κιναιδιον, Tzetzes Σεισοπυγιον & Cinclida, [b] Albertus uoce, vt ſolet, barbara Gocoz nominat. Athi Græcię montis incolæ teſte Bellonio Alcionem, Theocriti interpres Σειστȣριαν falsò, & perperam quidam Σεισοπυγίδα, Motacillam, & Meropem. [c] Gaza ab antiquis Turbinem dictam fuiſſe alibi tradit: uerùm ex illis neminē turbinis nomine pro aue uſum inuenio. Ornithologus ita fortè dictam conijcit, quòd corpore turbini ſimilis ſit: ſiquidem cauda, inquit, cuius pars poſtrema in icone à nobis poſita patentior, & latior eſſe debebat, Rhombi alteram partem quodammodo refert, & reliquum corpus capite dempto atque cauda Rhombum integrum. Hæc ille. Id verò etymum, ut pace eius dicam, parum admodum mihi arridet, cùm potiùs ita appellatam crediderim, (ſi modò uerum eſt, quòd ita uocetur,) quoniam collum ac caput circumagens turbinis imaginem præ ſe ferat: unde etiam

[a] *Lib. 2. Hi. cap. 12.*
Torquilla.
Ι'υξ.
[b] *Lib. 6. de Auib. c. 18.*
[c] *2 H. c. 12.*
Cur turbo vocetur.
Collitorquis.

Cælio

Cælio Collitorquis, & Italis Tortocollo, seu Collotorto, Stortocollo, Capotorto, & Romæ priuatim Verticilla nuncupatur, & Hispanis Torxicuello. Sed iam reliqua synonima prosequamur: Neapolitani hanc auem Formiculam appellant: quare vbi apud [b] Kiranidem ad superstitiosum phylacterium Formicarius & Itygos legitur, Ornithologus ab interprete Formicarium pro Iynge redditum, & vtrumq; in textum ascitum esse iudicat: Galli Terco vel Turcot, Germani VVindhalsz, quod nomen Meropi perperam quidam recentiores tribuunt. Naterhalsz, Nater VVendel, Nater VVang, Traeehalsz. Quæ nomina omnia à colli circumuolutione detorta sunt.

Formicula. [b] Lib. 1. in Phoca.

10

FORMA. DESCRIPTIO.

IYNGEM Fringillæ comparat [a] Aristoteles, sed paulò maiorem esse testatur; quæ magnitudo huic auiculæ equidem exactè conuenit: vt secunda etiam, quam addidit, nota, quòd scilicet corpore sit vario. Rostrum habet firmum, sed multò minus, quam Pici, ex plumbeo & nigro permixtum. Linguæ aculeus tam acutus & validus est, vt humanam cutem; haud aliter ac acicula penetret. Ea infra arteriæ summum subit, & supra cranium reflexa prope nares, vt in Pico Martio, inseritur. Est autem gemina; vbi ab occipitio reflecti incipit, & in sincipite rursus vtræq; partes conueniunt. Quæ res Aristotelem minimè latuit, linguam serpentibus similem habere, eamq; in longitudinem mensura quatuor digitorum porrigere, rursusq; intra rostrum contrahere tradentem. Linguæ musculorumq; eam mouentium hæc icon est.

[a] L. 2. Hist. cap. 12. Magnitudo. Color. Rostrum. Lingua.

20

Capitis vertex, ceruix, dorsum, vropygium ex cinereo nigrescunt. Retro oculos macula atra est oblongiuscula, supra quam lineæ candidæ sunt exiguæ, transuersales quæ versus inferiora longiores semper euadunt, & supra superiorem alarum partem longissimæ, & semper exiles tenuesq;. Mentum, pectus, & venter totus sublutea, subnigris maculis trãsuersalibus insigniuntur. Remiges alarum nigræ sunt & maculis rubeis maximis consperguntur. Cauda longiuscula, cinerea, calamos obtinet nigros, & maculas eiusdem coloris transuersales semilunares fermè. Crura fusca sunt. Digiti pedum Picorum more vtrinq; duo: cuius rei [b] Aristoteles causam reddens, corpus eius minus, quàm cæterarum in aduersum propensius esse dicit. Digitorum verò talis constitutio est, vt vtrobiq; longior alter, cum altero breuiore coniungatur. Eos *grandes* Aristoteles, & *Monedulis similes* esse testatur. Mas à fæmina manifestè distinguitur, quoniam is rubicundior est, illa ad cinereum magis vergit. Pectus in mare etiam magis flauescit. Prior icon maris est, secũda fæminæ; vtramque sequens pagina datura est.

Alæ. Cauda. Crura. [b] Lib. 4. de Part. anim. cap. 12.

30

40

LOCVS. VOX. VICTVS.

TORQVILLA in quauis regione ferè conspicitur circa arbores versari. Dicitur τρίζειν, hoc est, vt Gaza vertit, stridere: Aelianus verò obliquam tibiam voce sua imitari ait. Vescitur formicis. Quibus captam Ornithologus per quinq; dies sese vnam aluisse in cauea narrat, neque præter eas alio cibo vesci propria experientia edoctus affirmat. Eas verò exerta lingua uelocissimè aculeo linguæ transfixas, vt pueri ranas ferreo mucrone per arcum attracto, emissoq; venari solent, deuorat, nec vnquam rostro attingit, vt cæteræ aues suos cibos solent.

Vox. Victus.

50

NIDVS. GENERATIO.

IYNX Picorum more in foraminibus arborum, quandoque tamen in domibus etiam & villis nidulatur. Enumeratur inter animantia multipara. Nam vel octo vel nouem oua unico partu excludere dicitur.

IYNX MAS.

IYNX FAEMINA

MORES.

AEGERRIME cicuratur. Rostro ligna tundit, & strepitum, qualem Pici, edit. Si manu teneatur, caput in vtramq; partem circumagit, non adeò tamen, vt rostrum ad medium dorsum omnino retrò spectet, at vlterius quàm in vllo alio auium genere. Ornithologus Iyngem domi suæ enutritam accedente aliquo homine haud facilè fugisse, accessum verò ęgrè tulisse, collo in sublime erecto, & rostro sine morsu modò extenso, modò retracto instar minitantis iram declarasse refert, plumis interim, præsertim capitis riguisse, & 10 caudam erexisse atque dilatasse. Capitur hæc uolucris hyeme & maximè autumno, aliquando etiam Aprili & Iulio, cùm sobolem nutrit.

Quãdo capiatur.

HIEROGLYPHICA

PER Iyngis auis imaginem propter insignem linguę eius longitudinem, hominem, qui plus quàm par est, loquax sit, nonnulli intellexerunt, vnde similiter communi paræmia verbosos, garrulosq; homines ab instrumento isto linguaces vocare solemus. [a] Philostratus Babylone ex testudine loci, vbi rex ius dicere solebat, quatuor aureas Iynges dependisse scribit, fatalem conditionem significantes, admonentesque Regem, ne se supra hominem 20 efferret: eas verò dicunt Magos, cùm in regiam venissent, fieri iussisse. Vocant autem ipsas Deorum Linguas.

Hominis ducacis typus. Linguaces qui.

[a] *In vita Apollonij.*

Fatalis conditionis typus.

MEDICA.

G[a]ALENVS Antonij Musę Trichiasim vocari ait ad pilos pungentes in palpebris enascentes: *Fel auiculæ,* inquit, *quæ Cinædus appellatur, & aconiti dimidium eius, mixtis vtere,* hoc est, euulsis pilis locum illine. Aliqui etiam felle per se vtuntur, vt in eodem capite legimus.

[a] *Lib. 4. de comp. med. cap. 7.*

VSVS IN CIBO.

30 HIERONYMVS Tragus Iyngem in cibum admitti scribit. Bononię milies in foro venalem reperi, & aucupes omnibus in mensæ usum cedere, & carne haud ingrata esse dicunt.

FABVLOSA.

IYNGEM Echûs filiam, alij Pythûs fuisse fabulantur, quæ cùm amatorijs venenis Iouem in Iûs amorem pellexisset, ab irata Iunone in auiculam, qua in amatorijs veneficijs mulierculæ vti credebantur, immutata est. [a] Theocritus tam superstitiosum ei vim hoc uersu tribuit, penes quē fides esto: ait autem:

Ἴυγξ ἕλκε τὸ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τον ἄνδρα, id est,

Per te Iynx meus ille domum vir quæso trahatur.

[a] *In Pharmaceutria.*

40 [b] Cælius etiam ex Varino & Pindari Scholiaste Iyngem philtris & excantamentis amatorijs aptam nugatur. Auiculam alis supernè, & inferne pedibus aduocato amantis nomine ex rota agitabant, aut cum cerea rotam super ardentes prunas amburebant; aut vt alij tradunt, auis interanea rotæ circumuoluta explicabantur. Vt vt est, vtrumq; fabulas sapit, [c] Pindarus saltem hinc Iyngem τετρακνάμον vocauit, quasi quatuor tibijs vel radijs insignem: Sed & rota ipsa quatuor radijs distincta metaphoricè, vt ait Scholiastes, Iyngis nomine appellari potest. Priuatim verò ad ea philtra, pennis, vt Tzetzes notat, quę circa caudam sunt, atque osse eo circa pectus Lambdoide figura, specie simili myropi seu calcari equitum vsas eiusmodi veneficas asseuerant. Alij auiculam de trocho relegasse dicunt, & carmina quædam obmurmurantes circumgyrasse, aut exenteratam trocho adnexisse. Hinc Xenephon Iynga pro veneficio accepit, vbi ait: ὅτι ταῦτα οὐκ ἄνευ πολλῶν φίλτρων καὶ ἐπῳδῶν, καὶ ἰύγγων, id est, *quod ista non citra* 50 *philtra, incantamenta, & Iyngas accidant.* Hanc item auiculam rhombo applicatam, pedibusq; & alis crucem complicantem Iasoni Venerem dedisse referunt, ut Medeæ erga parentes suos amorem simul & pudorem auferret, atque ita eam in auxilium suum pelliceret. Alij Iyngem non solùm Venerem Iasoni dedisse, sed incantandi simul etiam artem docuisse volunt. Super hac fabula tale carmen apud [d] Pindarum est:

[b] *Lib. 16. antiq. lect. c. 25*

[c] *Ode. 4. Pythior.*

Iason Iyngis opera Medeæ amorem conciliat.

[d] *Pythior. Ode. 4.*

Ποντιαδ' ὀξυτατων βελεῶν
Ποικιλαν ἴυγγα τετρακναμον
Οὐλυμπόθεν ἐν ἀλυτω ζεύξασα κυκλω,
Μαινόρδα ἀνιν κυπρογένεια φέρεν
Πρωτον ἀνθρώποισι λιτας' ἐπαοιδάς
Ἐδιδασκησεν σόφον Αἰσονιδαν
Ὄφρα Μηδείας τοκεων ἀφελοιτ' αἰδῶ, id eſt,

Veneranda verò Cyprogenia telorum acutorum domina
Picturatam Iyngem Bacchi auem ex Olympo attulit
Hominibus primum, vt indiſſolubili circulo quadriradiam
Iungens, carmina ſapientem docuit Aeſonidem,
Vt Medea erga parentes reuerentiam & pudorem adimeret.

Quos verſus [e] Andreas Alciatus admodum oſſitanter ſic reddidit:

[e] *Embl.* 78.

Nec durus te vincat amor, neu fœmina mentem
Diripiat Magicis artibus vlla tuam.
Bacchica auis praſto tibi Motacilla paretur
Quam quadriramiam circuli in orbe loces.
Ore crucem & cauda, & geminis vt complicet alis,
Tale amuletum carminis omnis erit.
Dicitur hoc Veneris ſigno Pegaſæus Iaſon
Phaſiacis ladi non potuiſſe dolis.

Verùm ex ijs, quæ antè à nobis dicta ſunt, & ex ipſis Pindari uerbis liquidò conſtat, Iyngem non depellere amores, ut ille tranſtulit, ſed inducere potiùs fabuloſè ſcribitur, cuius ſcilicet auxilio Theocriti puellam, ut amantem in amorem ſuum pertraheret, uſam quoque fuiſſe nugantur.

EMBLEMA.

ORNITHOLOGI in Iyngis iconem uinctam ad manum hominis talè emblema eſt:

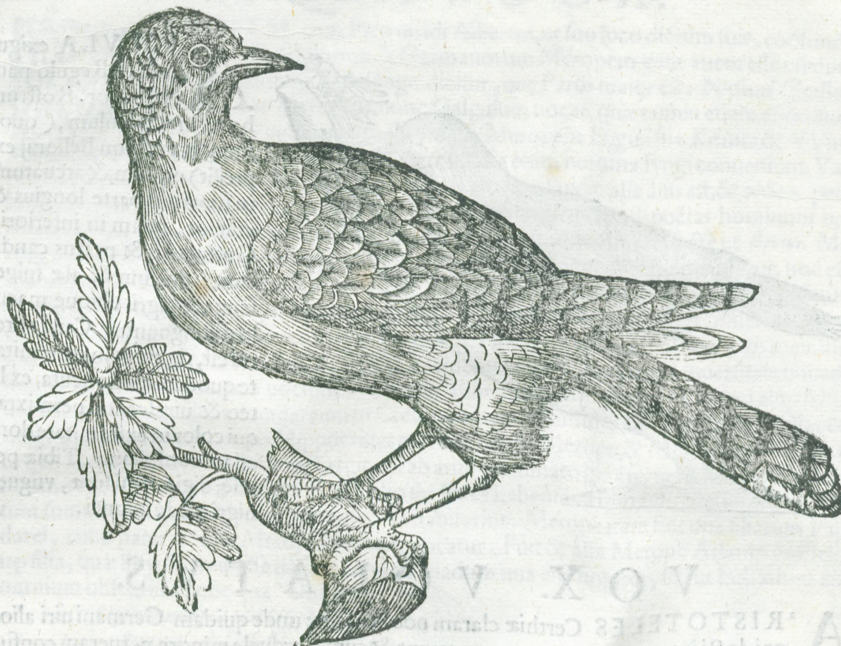
Voluptas Iyngi comparata.

Cur vinctam Iyngem picta detinet manus?
Auis hæc amoris, & voluptatis nota eſt,
Quæſita philtris: fortè quòd quouis agat
Antè & retrorſus collo, in orbem, liberè.
Sic & voluptas corda agit mortalium.
Mirumq́; torquet in modum quoquò libet.
Hanc tu niſi vinctam cum ratione rexeris
Mentis peribit quicquid ac ſenſus habes.
Hoc faſcinum putabis, atque maximum.
Philtrum, veneficiumq́; quàm miſerrimum.
Hoc torquet animos, turbat, & retrò mouet
Aut igitur omnem tu voluptatem fuge,
Aut ſi libet vti, vincla ſemper admoue
Non cicuratur, ſemper eſt vinclis opus.

DE IYNGE CONGENERE.
Cap. XLIII.

PEDVM huius auis, quam nunc exhibemus, diſpoſitio uel Picis Martijs, uel Iyngi congenerem eam eſſe manifeſtò indicat: contrà uerò roſtrum paruum Iyngi potiùs, quàm Picis ſimilem reddit. Nunquid uerò Iyngis more ceruicem nihil agentibus alijs partibus contorqueat, necdum exploratum habeo. Magnitudo Aui, quantum ex tranſmiſſa mihi icone iudicare potui, compar cum Iynge. Color capitis, dorſi, alarum & totius caudæ ferrugineus maculis luteis tranſuerſalibus eleganter diſtinctus. Totum pectus & venter albicant, & lineis luteis per longitudinem exornantur. Tibiæ luteæ, digiti Picorũ more oblongi, eiuſdem coloris: ungues adunci, magni, nigri.

IYNGI CONGENER.

DE CERTHIA. Cap. XLIV.

CERTHIAM etsi exiguam auiculam, audacem tamen, Picorum historiæ, colophonis loco subiecimus, quòd eorum more super arborum truncos & ramos apta pedum & caudæ dispositione perrepat.

SYNONIMA.

A *RISTOTELES hanc auiculā κερθίον masculino genere uocat: Gaza Certhiam fæminino transtulit. Robertus Constantinus κηρδίον propter astum, quem Aristoteles illi tribuit, scribendum existimat. Albertus in sua translatione Raricheus uoce omnino barbara legit, ubi etiam quædam alia admodum ineptè scribit. Anglis Crepera à reptando teste Turnero, quasi reptatrix seu scandulaca dicitur. Gallis Grimperaeu Piochet, & Grimperaeu petit Bellonio.

* Lib. 9. Hi. cap. 17.

Crepera.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

CERTHIA in Picorum genere omnino reponenda foret, nisi rostrum quodammodo recuruum & arcuatum, & pedum digiti, tres nempe in antica, unus in postica parte obstarent, quamuis alioquin insigniter adunci sint, & ad repedum perquam idonei. Cauda saltem Picorum, ut icon expressa demonstrat, simillima est. Differt uerò ab omni Picorum genere colore pennarum.

CERTHIA.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo

Rostrum.

AVICVLA exigua est, & Regulo paulò maior. Rostrum habet longiusculum, (quod nimis breue icon Bellonij expressit) nigrum, & arcuatum, in superiori parte longius & crassius, quàm in inferiori. Guttur eius & pectus candicant: dorsum & alæ fuluescunt, & nigris ubique maculis distinguuntur. Cauda breuis est, rigida & in extremitate quodammodo acuta, ex luteo & uirescente permixta: qui color in extremitate dorsi etiam conspicitur. Tibiæ pedumq; digiti flaui sunt, vngues nigri ualdè adunci.

Guttur.

Pectus.

Venter.

Alæ.

Cauda.

Crura.

10

20

VOX. VOLATVS.

[a] Lib. 9. Hi. cap. 17.

A[a]RISTOTELES Certhiæ claram uocẽ tribuit: unde quidam Germani uiri alioqni docti inter canoras aues enumerarunt, & cum Carduele minore perperam confuderunt. Nunquam aut tarò admodum quiescit, sed perpetuò ferè nunc in hanc, nunc in illam arborem uolitat.

NIDVS. GENERATIO.

30

IN cauis arborum more Picorum nidificat. Parit maximum ouorum numerum, uiginti quandoque, quandoque tamen pauciora edit.

MORES. INGENIVM.

TOTO anno eandem patriam iucolit. Arborum ramis Fringillaginis instar sese annectit, & Picorum more arbores ascendit & descendit, pedibus & cauda ad reptationem aptissimis. Nunquam quescit, nisi quando dormit. [a] Aristoteles ei mores audaces, sagaxq; in uitæ officijs ingenium ascripsit.

[a] 9. H. c. 17.

40

VICTVS.

IDEM Aristoteles hanc auiculam θριποφάγον nominat; pro qua uoce Gaza transtulit, ex cossis uictitans: sed Philosophus meo iudicio de insectis minoribus omnibus per cossos intellexit, unde quibusdam Culicilega appellatur. Albertus pro tripophagos à Certhia aliam auiculam canoram nempe Vinconem Germanorum, seu Fringillam deuorari ineptè scripsit.

Culicilega.

50

DE MEROPE. Cap. XLV.

ÆQVIVOCA.

MEROPEM cum Pico uiridi Albertus, ut ſuo loco dictum fuit, confundit, & nonnulli Gallorum & Germanorum Meropem eam auem eſſe credunt, quę Gallis uulgò Meſange dicitur, quę Parus maior eſt. Niphus Grallum ſuum nunc Meropem, nunc Galgulum uocat, quæ tamen etiam aues diuerſæ ſunt. Quidam etiam Germani Meropem lingua ſua Krinitz & VVindhalſs uocantes toto cælo aberrant. Ea enim nomina Iyngi conueniunt. Varinus Meropes φλώρης etiam dici ait: ſed φλορος per o breue Suidæ alia auis eſt, & φλῶρος per o longum proprium uiri nomen. Euſtathius & Varinus Μέροπες apud poëtas hominum epitheton eſſe, & aliquando poni abſolutè ſcribunt ſine ſubſtantiuo imperfectè ut βροτοι. Merops dictus eſt unus ex terrigenis gigantibus, qui cæleſte regnum affectaſſe dicuntur, hoc eſt, qui turrim Babel extruxerunt, in cuius ædificatione cùm diuerſarum linguarum confuſio, uocumq́; diuiſio interueniret, qui eam moliebantur, Meropes dicti ſunt, id eſt, diuerſarum uocum homines, ut Grammaticus quidam annotauit. Homerus etiam cuiuſdam vatis meminit, qui Merops Percoſius dictus fuit. Et Meropes eidem dicuntur homines à diuerſitate uocum, ſiue quòd habeant uocem à uocibus brutorum animalium diſtinctam. Fuit item alius Mileſius Merops, cuius filium Pandareum in Creta canem aureum furatum aiunt. Cos iuſula, cui magnus ille medicinæ parens Hippocrates patriam debet, Merope, & Meropis, ut Suidas habet, & Meropeis ut Euſtathius, dicta fuit, uel ab antè nominato gigāte, uel à Merope Theſſalorum rege, Triopæ eorundem Regis filio ibi ſedes habente, à quo non exiguum augmentum ſumpſit, uel quòd Meropes populi in ea habitarint. Merope item fuit una filiarum Pandarei, cuius pater & ipſe Merops Homero uocatur. Fuit & alia Merope Atlantis & Pleionę filia, quæ Siſypho nupſiſſe dicitur, unde Pleiadum una eſſe fingitur, ſed ut Euſtathius ait, omnium obſcuriſſima: de qua [a] Ouidius:

Septima mortali tibi Siſyphe Merope nupſit:
Pœnitet, & facti ſola pudore latet.

Iuxta Theſſaliam in Græcia mons eſt, quem Meropam uocârunt, quòd uarijs pręruptus anfractibus, undique referiente Echo, uoces diuerſas reddat.

Meſange Gallorum quæ. Merops gigas. Meropes q dicti. Merops Percoſius. Cos inſula. Merope Pādarei. [a] *Li. 4. Faſt.* Mons meropa.

SYNONIMA.

GRAECIS, Merops iſtæc uolucris dicitur à μερισμῷ ὀπος ut [a] Probus uult, quoniam uox eius multiplicem partitionem capiat; unde etiam Meropes homines uocantur, uel quòd uocem articulatam & indictiones, ſyllabas & literas diuiſas habeant, uel quia linguis & dialectis diuerſis utantur, uel ut alijs placet, Merops appellatur, quoniam ad amorem hominem citò conciliet. [b] Ioannes Goropius incertum eſſe ait, an Meropem, Grçcam uocem, an Scythicam ſiue alterius orbis uernaculam eſſe uoluerit antiquitas. Grçca certè optimè, inquit, conuenit allegorię, eò quòd diuiſionis quandam habeat ſignificationem. Si Scythica ſit, indicat plures ibi eſſe hominum cœtus, quàm in hoc orbe. Mer enim ſic pronunciatum ut duplicem uocalem audijſſe uidearis, plus ſignificat. Hops uocali item producta, ſi ad homines applicetur, multitudines & magnos cœtus deſignat. Mer-ops igitur alterius orbis incola diceretur, quod orbem coleret, in quo multitudo hominum maior, quàm in noſtro eſſe uideretur. Hęc ille. Porrò Merops in Creta [c] Bellonio teſte Meliſſophagus dicitur, quòd apibus inſidietur, quam ob cauſam Gaza apud Ariſtotelem pro Μέροψ quandoque Apiaſter tranſtulit. A nonnullis Græcis hodiè etiam Μελισσόφαγος appellatur. Apud Albertū Marochus pro Merope voce corrupta legitur, & alibi etiam Muſcicapa. Germani quidam Αέροπα uocari arbitrantur ab aereo colore: ſed nomen id ex Ariſtophanis Scholiaſte & Suida deſumpſiſſe uidentur, qui Aëropes uel Aëropodes parentes ſuos Ciconiarum more alere dicunt; ſed legēdum uidetur Μέροπες tribus ſyllabis, etſi Heſychio & Varino Αέροπες etiam aues ſint. Alij Ripariam nominant, alij Parram, alij Gangrenam, teſte [d] Kiranidis interprete. Ornithologus Raſi Alkemum dici, uel Alkeuium ex eo conijcit, quia ille apibus eam auem ueſci ſcribat. Bononię Dardano nominatur, nomine à moderna Grçcorum uoce Darda deducto, quę apiculam ſonat: Italis quibuſdam Gaulo & Ieuolo: Neapoli Lupo dell'api: in Sicilia Picciaferro à roſtri duritie: Gallis Gueſpier, quaſi ueſparia: Hiſpanis Iuruco.

[a] *In lib. 4. Georg.* [b] *Li. de orig. Antuerp.* [c] *L. de Auib. cap. 27.* Meliſſophagos. Marochus: Muſcicapa. [d] *Lib. de. ex anim. c. 48.*

FORMA.

MEROPS MAS.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo.

FORMA ac magnitudine Merulis ferè par eſt,& Sturno paulò maior. Albertus ſuam Muſcicapã Turture & Columba maiorẽ facit, & colore Lanarium referre, pedes verò & roſtrum Hirundinis habere dicit,ſed omnia iſtæc Meropi minimè conueniunt. Meropis enim color longè pulcherrimus eſt,quo vel cũ quauis aue certare poteſt, quinimo cum ipſo etiam Pſittaco. [a] Ariſtoteles admodum oſſitanter de colore eius ſcribens, *pennas eius inferiores pallidas eſſe, ſuperiores cæruleas, vt Halcyonis, poſtremas pinnulas rubras* ait transferente Gaza: Sed Græcè legitur τὰ δὲ ἐπ᾽ ἄκρων τῶν πτερυγίων ἐυθρὰ id eſt, *in ſummis alis rubra ſunt.* [b] Plinius

[a] *Lib.9.Hi. cap.13.*

nius ſequutus Ariſtotelem *pallido intus colore pennarum, supernè cyaneo, priori subrutilo* eſſe dixit. Vnde Seruium erraſſe manifeſtò conſtat, cùm *viridem* vocârit. Roſtrum Meropi longum, durum ad inſtar falcis meſſoriæ arcuatum, & quaſi triangulare. Mentum ac frons luteſcunt, & linea maiuſcula nigra, & binis maculis cæruleis, quarum vna alteram ſuperequitat, infra notantur. Oculi exigui ſunt, palpebræ nigræ, ſed iris ita inflammatur, & rubeſcit, vt aliam omnia rubedinem ſuperet. Auditorij meatus plumis nigris cooperiuntur. Capitis vertex, collum ſuperius, dorſumq́; inter flauum & caſtaneum media. Pectus viride, ad latera cæruleum; Venter ad coxas vſque viridis. Alæ partim virides, partim inter flauum & caſtaneum mediæ, & partim deniq; cæruleæ. Cauda ex viridi & cæruleo, ſed ex hoc magis, tingitur. Crura breuia more

Roſtrum. Mentum. Oculi. Pectus. Alæ. Cauda. Crura.

10

Hirun-

Pedes. Hirundinum, nigra, quæ rubere perperam Textor Rauisius dixit. Pedes quatuor digitis præditi sunt, retrò nempe vno, tribus antè, reliquarum auium more. Bellonius binos antè, & totidem retrò Psittacorum & Picorum instar habere dixit: sed id planè falsum esse eiusdem apposita icon demonstrat. Atq; istæc maris Meropis meo iudicio descriptio est. Quam secundo loco depictã damus, arbitramur esse fœminã. Color enim vbique minus intẽsus. Tergus quodammodo uirescit. Cauda superius omnino viridis. Alarum pennæ maiores è cæruleo pariter virescunt: cætera mari similis. Ex partibus internis quasdam etiam notabiles Merops habet: Linguam nempe sublongam & gracilem: oris uerò rictum tam amplum referente [c] Alberto, vt multas muscas in os eius humoris gratia insidentes capiat. Bellonius ossa capitis eius duris ossibus comparari posse testatur. Vesiculam fellis amplam humore viridi smaragdi instar refertam possidet; Intestina bina, parua, recta.

Lingua. [c] Lib. 23.

10

LOCVS.

MEROPS in multis Italiæ locis, etsi id Bellonius neget; satis obuia est, & Bononiæ sæpè capitur. Germanos hac aue carere, vel saltem raram ibi esse crediderim. Bellonius in Creta tam vulgarem esse refert, vt nusquamnon in illa insula conspiciatur, & raram alibi, ipsisq; Græcis per Continentem incognitam.

20

VOX.

ALTVM clamat & longè auditur, & vocem instar hominis qaodammodo edit, qui ore in rotundum clauso sonet grul gruru vrurul. Hanc vocem in ea Bellonius obseruauit, quamuis Philomelæ author zinzilulare scripserit:

Regulus atque Merops, & rubro pectore Progne
Consimili modulo Zinzilulare solent.

VOLATVS.

30

GREGATIM ferè volitat, rarò solus, frequenter, vt Belonius ait, circa montes, qui thymum ferunt, vbi apibus insidiatur. Albertus pigrè & lentè volare asserit. Est verò eius volatus insolens atque notabilis, & summa admiratione dignus, retrorsum nempe caudam uersus eum exercens, cùm reliquæ aues quasi sursum ad oculos uersus volitent.

VICTVS.

[a] L. 9. Hist. cap. 40. [b] Georg. 1.

MEROPS dum volat, apes, vt [a] Aristoteles testatur, captat; unde Melissophagos Cretensibus, Latinis Apiaster dicitur. Quare etiam [b] Vergilius Meropis nidum prope aluearia interdicit cùm ait:

40

Absint & picti squallentia terga lacerti
Pinguibus à stabulis, Merops, aliæq; volucres.

Bellonius cicadis etiam insidiari Meropem refert, nec Lampsanæ, caucalidis, & raparum seminibus, nec tritico etiam abstinet, vt in dissectæ auis ventriculo idem ille obseruauit. Albertus Muscicapam vocat à muscarum captura, ijsque solis & vermiculis vesci tradit. Verùm quæ Muscicapæ suæ hic tribuit, ut antè etiam admonui, Meropi per omnia non competunt.

NIDVS. GENERATIO.

50

[a] L. 8. Hist. cap. 1. [b] L. 10. c. 33 [c] L. 9. Hist. cap. 13.

MEROPS, inquit [a] Aristoteles, cauernas subit & cunabula facit, quoniam vt nonnulli credunt, corporis sui pondere in sublime efferri nequeat [b] Plinius in specu sex pedum defossa altitudine nidificare, & [c] Aristoteles ad quatuor cubita intrò subire, & sex aut septem pullos in præcipitijs mollioribus parere scripsit.

MORES.

MORES. INGENIVM. PIETAS.

EROPS auis migratoria est, nec in vno loco perseuerat. Astuta & vafra esse perhibetur, vtpote quæ pullos, ne quis eos capiat, de loco ad locum transferat, uel si insidiatores prius conspexerit, sese ipsa ad diuersa loca recipiat, ne ubi eos nutriat, præsentia sua manifestet. Aristoteles author est, *esse qui confirment Meropes genitorum senectutem inuicem educare vicemq; reddi, ut parentes non modo senescentes, verum etiam statim, cùm iam datur facultas, alantur opera liberorum, nec matrem aut patrē exire, sed im cubili manentes pasci labore eorum quos ipsi genuerunt, enutrierunt, educarunt.* Quod certè insigne pietatis argumentum est, adeo vt de Merope non minus, quàm de Ciconijs ἀντιπελαργεῖν dici possit. Imo uerò [a] Aelianus scribit Meropem esse Ciconiarum iustissimam, quòd educandis parentibus senium haudquaquam arbitretur expectandum, sed ipsum id agere protinus volatus celerioris compotem. Quo coniectatum inter cunctas esse aues, tum iustissimam, tum verò pijssimam.

[a] Lib. 11. de Anim. c. 30.

CAPIENDI RATIO.

RETIBVS & visco in agro Bononiensi capitur: in Creta à pueris referente Bellonio, cicadis hoc pacto: Cicadam acicula instar hami curuata transfigunt, eamq; filo annectunt, & extremitatem fili in manu retinent. Cicada sic transfixa sublime petit: in quam subinde conspectam Merops impetum facit, & deuorata simul cum cicada acicula filo adhærens capitur.

MORALIA.

MEROPS illaqueata alias etiam aues in eosdem laqueos pertrahens, sponsionem non esse præstandam significat, iuxta antiquissimum Thaletis dictum; *præs ne esto*. Hinc [a] Alciatus.

Ne præs esto, Thales dixit, sic illita visco
In laqueos sociam Parra Merosq; trahit.

[a] Embl. 186

Merops etiam haud a liter ac Ciconiæ pietatem à nobis colendam esse admonet, quæ nempe vt paulò ante dictum est, quàm primùm uolare cœperit, sponte animum ad necessaria parentibus suis subministranda conuertit.

MEDICA. VSVS

MEROPS in cibo improbatur. [a] Rasis carnem Alkemi, quam auem Meropem esse Ornithologus conijcit, austeram esse dixit, & concoctu difficilem, sed inflammationibus prodesse, & fel eius si cum gallis, oleo omphacino misceatur, capillis firmam nigredinem inducere, & frixam in oleo manus ab apum punctionibus immunes reddere. Kiranides Meropem & cor eius, E credere fas est, amorem conciliare, in cibo cardiacos, ictericos & stomachicos iuuare, & fel cum melle & succo rutæ oculorum suffusionem sanare tradidit.

[a] Lib. de lx. Ani. c. 48.

DE MEROPE ALTERO. Cap. XLVI.

AVEM hanc, cuius modo iconem exhibemus, Germani Seeschvvalm, hoc est, Hirundinem marinam vocant, cùm quia primo inspectu partim pedum breuitate, partim etiam uolatu, tum quoniam inter uolandum muscas captet, Hirundinem referre videatur. Ego verò Meropi potiùs, quàm Hirundini congenerem fecerim, quoniam toto ferè cælo ab Hirundine marina differt. Est verò hęc uolucris superiore paulò longior, & ut icon etiam demonstrat, toto corpore multò crassior. Rostrum huic nigrum, lõgum, acutum, & propius ad falcem messoriam, quam in illa accedens. Caput, collum, pectus & totus fermè venter flauescunt. A rostro maculam habet nigram, maximam, quæ per oculos retrò ad colli initium usque defertur. Ornithologus de colore dorsi, alarum & totius ferè auis perperam scripsit, neque id mirum est, cùm nunquam sese eam conspexisse dicat. Dorsum itaque non ex uiridi & flauo, vt ille habet, permixtum est, sed castaneum, prope uropygium uerò talis color conspicitur. Alarum pennæ, quas in extremo uirides dixit, uarijs coloribus insigniuntur. Primæ enim cæruleæ sunt, secundæ ex cæruleo & flauo mixtæ, tertiæ omnino flauæ, quartæ, remiges nempe nigræ, & in extremitatibus rubræ. Cauda in summitate insigniter uirescit infrà uerò perbelle flauescit, ita ut semiuiridis & semilutea uideatur. Pedes habet luteos, ungues nigros.

Hirundo marina. Magnitudo. Rostrum. Dorsum. Alæ. Cauda. Pedes.

DE

Meropi congener.

DE LOXIA. Cap. XLVII.

VLLAM mihi inter tot, cùm à me, tùm ab alijs obseruata auium genera, aliam hactenus conspicere contigit, quæ cum hac, quantum ad rostrum attinet, similitudinem vllam gereret. Cùm verò & eam cũ Chloreo à quibusdam cófundi viderem, itaque præsenti loco aliquid de ea dicere volui, tùm eò maximè, cùm rostrum illi, etsi contra omnium auium morem ab vtraque parte recuruum, crassum sit, atque admodum robustum. Hanc auem, quicquid dicant alij, Aristoteli incognitam fuisse existimo. Si enim eam agnouisset, tã raram rostri dispositionem ille, qui differentiarum quarumcunque, etiam omnium animalium diligentissimus ac 10 indefessus obseruator erat, absque vllo dubio minimè tacuisset.

SYNONIMA.

ERMANI à rostri obliquitate Krützuogel, quasi cruciatam, vel Krumschnabel, seu curuirostram appellant, & Ornithologus ob eandem rationem Loxiam, sed nomine æquiuoco, quod nempe mustelæ fluuiatili minimæ etiam competit. Λοξίας Apollo etiam dicebatur, quòd obliquis passibus cælum percurrat. Robertus Constantinus Tragonem Plinij, quam auem [a] hic ex Hyla à cauda de ouo exire scribit, existimant esse & à voracitate ita dici. Est enim in- 20 signiter vorax, vt ego quoque obseruaui. Verùm nunquid Trogon Plinij sit, nec affirmauerim, nec etiam inficias iuerim, & reuera si vlla alia auis à cauda de ouo exeat, ea fortè istæc fuerit, quæ si reliquarũ more prodiret, facilè impediretur exitus à rostri curuitate, vel dicamus potiùs, ita exire, ne cùm media fermè hyeme nascatur, si à capite exiret, subinde ab ambientis inclementia calor animalis suffocaretur. [b] Iacobus Dalechampius Ornithologum scribit Loxiam Tragonem quoque appellare: verùm id apud illum minimè reperio, quin ipse Plinium non citat, tantum abest, vt Tragonem vocauerit.

Krützuogel. Curui rostra. Apollo Loxias dictus. [a] *L.10.c.16* [b] *In comm. eiusdem ca. Plin.* Tragon.

CORVIROSTRA, SIVE LOXIA.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Color.

PARVM maximum magnitudine vix vincit: vnde eos manifestè hallucinari patet, qui Chloreum esse voluerunt. Color toto corpore variat. Mea, quam ego aliquando depinxi, præter alas, quæ fuscæ erant, tota ferè rubebat. Colorem verò temporis & ætatis diuersitate immutat. Itaque cùm bis tantummodo, aut ad summum ter conspicere eam mihi contigerit, quæ nempe in Italia rarò admodum apparet, Ornithologi Germani, qui pluries eam vidit, verba adijcere placuit. Primùm, inquit, rubere solent pectore, collo & ventre, deinde flauescere. Cæruleus in vertice, ceruice, & circa oculos apparet: in cauda & extremis alis è subruffo nigricans. Crura rubicunda. Hyeme præsertim colorem mutat. Sunt qui colorem eius quotannis mutari asserant, ita vt nunc ad flauum, nunc ad viridem, rubrum aut cinereum magis declinet. Hæc ille. Quod certè verissimum est, & me in primis color imposuit, vtpote qui bis eandem auem ceu diuersam depinxi, & tres modo figuras exhibui, quarum tertia ex Ornithologo desumpta est.

LOCVS.

PLVRIMA Germaniæ loca incolit, attamen in Heluetia Ornithologo teste minus frequens est. Italia rarius Loxiã vidit, aut si aliquando vidit, eam non agnoscit; unde in diocœsi Genuensium, ubi quandoque apparet, vt mihi per litteras à Bernardo Castelletto Genuensi, cui rariora & exotica multa, quæ liberaliter transmisit, debeo, notum est, hactenus habetur anonimos. Tridenti mihi istæc auis donata fuit, cùm Sanctissimo eò conuocato synodo de summa rerum totius Romanæ Ecclesiæ ageretur.

VICTVS. NIDVS.

30 AVIS est voraciſſima, ſeminibus cannabis maximè delectatur ac pingueſcit; unde caro eius non improbatur. Aiunt & cadaueribus paſci. Gaudet item nucleis abietum, & in eiuſmodi arboribus Ianuario & Februario menſibus nidificat.

MORES. INGENIVM.
Capiendi modus.

ILLVD etiam in Loxia mihi planè inſolens videtur, quod hyemali tempore, cùm frigore omnia rigent, & cæteræ volucres obmuteſcunt, ea canat, & æſtate, cùm cæteræ canunt, à cantu abſtineat. Cantillat autem ſatis ſuauiter. Ingenij dicitur eſſe ſimplicis & ſtolidi. 40 Caueis incluſa homines minimè expaueſcit, ſed Pſittacorum more roſtro, pedibuſq; ſurſum atque deorſum reptitat. A potu pocillum roſtro, ſi poteſt, abijcit, quod fortè fecerit, quoniam imaginem ſuam in aqua conſpiciat. Apud Germanos copioſè, vt cæteræ volucres retibus capitur.

De admirando Picæ caudatæ nido, cuius mentio fit, pag. 708. (780)

50 QVOVSQVE Naturæ ſagaciſſimę miſteria inquiro, atque indagor, nihil vnquam magis in votis habui, quàm nidum contemplari Picæ caudatæ, quem tam admirabili induſtria in altiſſimis plerunque arboribus, vt populo nigra conſtuere, vt ſe fœtuſq; ſuos ab auibus rapacibus ac alijs noxijs animantibus defendat, apud multos, legi. Sed cùm niſi poſt impreſſam huiuſce volucris hiſtoriam, quæ pręſenti libro habetur nanciſci eiuſcemodi nidum non licuerit, itaque nunc à ruſtico meo, ex ſuburbano meo allatum hîc ob oculos depictum propono, vt & alij idem auis artificium contemplari, rimari, atque admirari queant. Etenim inter tot nidos, quos hactenus mihi videre contigit, reuera alium nunquam maiori induſtria

factum obſeruaui. Siquidem hæc ales ex omnibus arboribus, quæ ibi ſunt, malum ſibi elegerat, ſed non quam libet, at ex qua viſcum ex putri, non ex ſemine in Turdi ventriculo præparato, quemadmodum perperan ſibi vulgus perſuadet, enaſcens, quamplurimos ramos emitteret, adeo vt nidum iſtum partim à Natura, partim ab Aue factum quis non ineptè dicat. In medio enim illorum ramorũ, qui per ſe figuram hemiſphæricam, qualem nempe nidus exigebat, exprimebant, tanquam ſupra ſolidos parietes, & fundamenta erat constructus & ipſe oualis, longus dodrantem, latus circiter octo digitos, & ſurculis milij Indici, alijſq; radicibus, & terra vice glutinis interiecta conſtans, vt nimirum oua ſua ac fœtus melius poſſet continere. At non duntaxat ramis illis, quos dixi, viſci circumcirca erat præmunitus, verùm etiam varios alios per agros, ac ſecus uias collectos, ac in primis pyraſtri, & oxyacanthæ ſimuliumq; aliorum fruticum ſpinoſorum ita ſupra, infrà, antè & retrò munierat, ut uix foramen, quo ipſi erat ingrediendum ad fœtus, conſpiceretur, tantum abeſt, vt alia animalia vel pullos vel ipſam incubantem infeſtare poſſint. Pulli hoc in nido erant quinque, quot ſcilicet plerunq; edere ſolet hoc auium genus, alis partim albis, partim nigris, haud tamen vndique plumis refertis, cauda nigra, breui, ſecus ac in adultis, quibus longiſſimam eſſe ſuprà diximus, vngnibus valdè acutis. Ore hiante clamitabant, comedebant ſchiſton ſeu caſeum ſecundum, quem vulgò recoctam nuncupamus, & offulam ex pane & vino, vulgus ſuppam appellat.

Viſcus ex putri materia naſcit, non ex ſemine Turdi, vt multis placet.

10

De peruicacia cuiusdam Aquilæ, quam Clarissimus Iacobus Antonius Cortusus Melanætum esse putat.

10 IACOBVS Antonius Cortusus patritius Patauinus, ac horti Patauini præfectus per litteras (quas mihi illustris ac doctissimus D. Io: Vincentius Pinellus scientiarum omnium non cultor tantùm, sed non mediocriter earundem etiã peritus transmisit) retulit Aquilam sese habuisse, quæ etsi nondum esset adulta, nec ad debitam magnitudinem peruenisset, valdè tamen peruicax esset, & suipsius admiratrix. Eam illecebris sese cicurasse, volatilia offerendo, & aliorum animalium carnes: accidisse verò, vt cùm quadam die ferulæ baculo tres circiter digitos crasso caput eius verberasset, adeò indignabundè id ferret, vt cùm ad solitam sedem, eam adigeret, nõ solùm ea non ire recusaret, sed neque ab illo tempore per multos dies etiam cibum præbenti morem gereret, quin imo victum, vel à quouis alio oblatum non attingeret, atque quotiescunque ad illam ipse accederet, tunc velut ira percita pennis, 20 præsertim ijs, quæ circum collum sunt, erectis rigeret minitabunda, alas quateret, pedibus terram iceret, rostroq; instar Gallinæ glociret, adeo vt fragor ille, strepitusue metum spectantibus omnibus inferret. Vbi itaque pacata quodammodo appareret, sese aiebat illi aliquantulum astitisse, vt quædam diligentiùs in illa rimaretur, illam verò ceu vindictæ occasione accepta incredibili ira rabieq; accensam eum inuasisse, vestisq; oras vnguibus arreptas arctessimè constrinxisse, quò faciliùs veste obruto lædere posset: quare accepto pugione, quo accinctus erat, bis caput lethali illato vulnere pertudisse, neque tamen eam à veste abstinuisse, neque vllam in tota illa lucta vocem edidisse; tandem verò eum dereliquisse, cùm se satis ei læsisse auis crederet: contrà sese ab ea discedere noluisse, priusquam ex ictuum frequentia sanguinem ex oculis eius stillare cerneret, & cùm ita vulnerata nõ acquesceret, sed adhuc etiam illatam iniuriam vlcisci tentaret, tunc demum eam astantibus huic spectaculo nepotibus suis, qui 30 terni erant, scipionibus occidendam tradidisse: felle tantummodo, quod cerebri morbis remedio esse nõ ignoraret, sibi reseruato. Credebat vir ille celeberrimus, & huius sæculi botanicorum facilè coryphæus hanc esse Aquilam fuluam, quam præterea strenuam appellat Aristoteles, politam & liberalem, eumq; hæc ei epitheta attribuere, quia alijs auibus eam iccirco sectantibus tanquam mensæ asseclis prædam suam communem exponat; atque ita non mirum esse, si Cæcus Asculanus eiuscemodi volucrem summoperè celebrauerit. Hæc itaq; Cortusus, quæ, si placet, capiti nostro de Melanæto addere poteris.

40 De capite, tibia ac pede Auis rapacis, quæ Aquila palustris esse creditur.

POSTQVAM de Aquila quædam cum Cortuso dimicante dixerimus, non ab re fuerit de alia quadam aue rapace agere, quam D. Io: Baptista Fulcherus pharmacopola illustris, Lucensis, Aquilam palustrem vocabat, eius capite, tibia ac pede mihi dono transmissis: quod nomen, cùm integram auem videre nequiuerim, quia rustici Lucenses eam comederunt, non immutabo, etsi Aristoteli nulla Aquila ita uocetur. Quod si verò tota esset nigra, ut caput & pes mihi missi, non 50 ineptè à colore Melanætos dici posset, hoc est, Aquila nigra, licet Aquila sic dicta philosopho omniũ sit minima, cùm contrà rostrũ hoc rostro Chrysaeti longè maius existat; quare vel Vulturis esse suspicor, vel saltem Aquilæ Vulturinæ; quam opinionem etiam astruit tibiarum villositas, quę Aquilis nudæ esse solent, uel ex promiscuo Aquilarum & Vulturum coitu genitam. Hæc autem auis, quæcunque tandem ea sit, à nemine, nisi ego fallor, descripta est. Rostrum, quod inter Aquilarum rostra in musæo meo appensum reseruo, longè maximum est, vtpote dodrantem & duos digitos longum: substantia eius in anteriori parte erat ossea, coloris ualdè nigri & micantis instar holoserici nigri, nisi quod inferius prope nares ad subcastaneum uergeret; ubi linea quædam transuersalis partem nigram ab alba diuidebat. Albam partem uoco membranam, quæ rostrum, quà à capite exoritur, ad medietatem ferè usque cooperit.

perit. Pars inferior erat concaua & in extremitate nigra. Caput plumæ nigræ quadrupedum quorundã pilis non prorsus absimiles cooperiebant. Oculos habebat maiusculos, sicuti etiamnum foramina in cranio ostendunt. Tibiæ duos palmos longæ, plumis ad medietatem usque refertæ mollibus, ut in capite, at longioribus: reliqua pars inferior, quemadmodum & totus pes colore erat subcinereo, & ueluti squammis, non plumis uestita. Pes totus secundum digitorum distantiam dimensus erat magnitudine dodrantis; ungues crassi, adunci, acuti, nigri & splendentes: pars interior fossilis albescebat. Digiti omnes adinstar tracheæ arteriæ annulosi erant, erucas quodammodo æmulantes, & similia insecta annulosa. Digiti omnes, item & membrana ea uel potius membranæ rudimentum, quam inter medium eorum & minimum obtinebat scabritie sua atque aspectu limam imitabantur. Eam uerò scabritiem siue serram ei à natura datam esse credere est, ut faciliùs prædam prehendere posset. 10

De Accipitris insigni, quod addi potest pag. 323.

Cap. 17 par. 1. Introduct. ad Symbol. fidei.

R. D. Petrus Antonius Tolentinus Cremonensis, uir eruditissimus, & cui ego ob innatam ei liberalitatem plurimùm debeo, mihi aliquando scripsit Illust. D. Io: Paulum Magium pariter Cremonensem, Illust. D. Lodouici Magij Senatoris Mediolanẽsis affinem, item Mag. D. Antonium Bellosellum I. C. eximium pro insignibus suis usurpare Accipitrem, diuersimodè tamen, at eiusmodi insigne Bellosello potius competere, quoniam Bellosellus latinè pulchram auem sonet, qualis profectò est Accipiter. A cuius nobilitate Aloysius Granata natum fuisse prouerbium apud Hispanos testatur Hidalgo, quæ vox significat nobilem esse, 20 vt Accipiter.

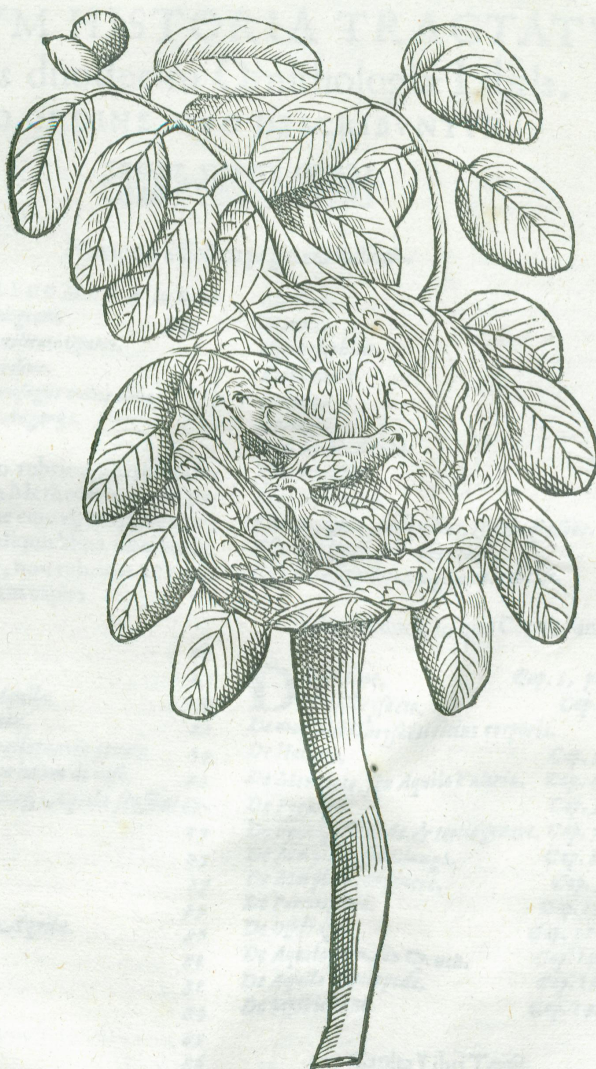
De Nido Laniorum minorum, cuius mentio fit, pag. 391. vbi & hæc addito.

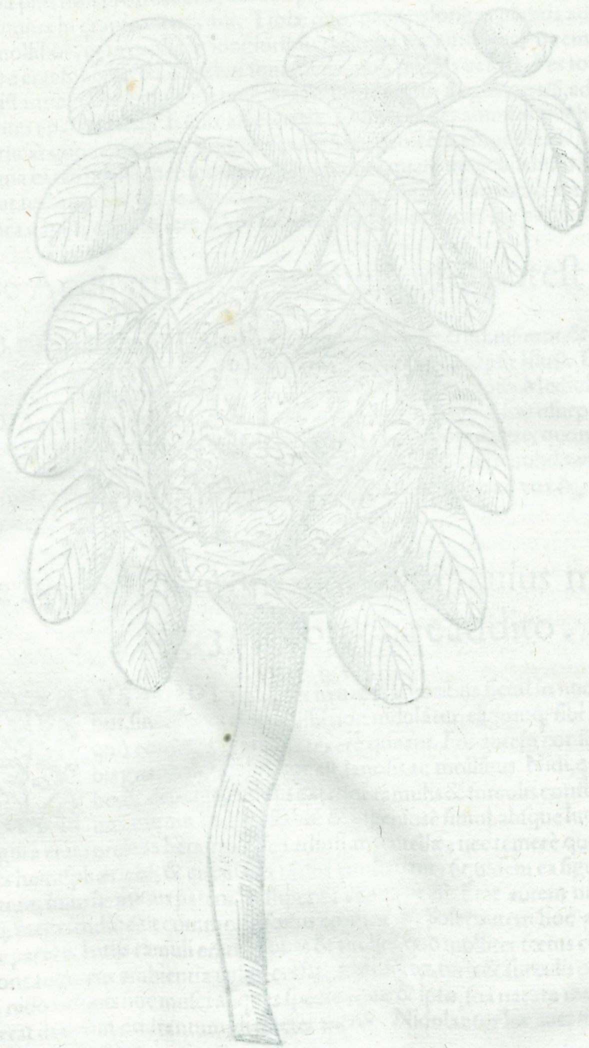
Nidus figura scutellę.

EIVSMODI uolucres in uarijs arboribus, sicuti in nucibus, moris, quercubus, similibusq; alijs nullibi non nidulãtur; eliguntq; sibi surculos trifurcatos, quò commodiùs nidos texere queant. Eos autem construũt ex diuersis herbis gnaphaloidibus, hoc est, lanosis ac mollibus. Nidi, quẽ modo ego describo, & depingo, fundus exterior ramulis & surculis constabat omnino flexilibus, mirum quàm affabrè & ingeniosè simul absque luto aut terra coniunctis. Figura erat rotunda hemisphęrica adinstar scutellæ; nec temerè quidem, cum ferè omnes aues hemisphæricos, & circulares nidos construant; siquidem ea figura firmior est, & occursantium iniuriæ minus patens, insuper & capacior est. Erat autem nidus iste satis concauus, eaq; magnitudine, ut commodè fœtus contineret. Solet autem hoc auium genus sex, seu septem oua parere. Intus ramuli erant tenues & molles, quo molliter fœtus cubent. Latera superiora concauitatem ambientia ualdè crassa, multisq; texturis & surculis complicata. Inueni in eodem nido brionis siue musci aliquas species, quæ & ipsæ sua natura molles sunt. Circumferentia erat duorum dodrantum; diameter medij. Nidulantur hæ aues uêre, & sub æstatis initium pullos excludunt. 40

Nidi Iconem habes sequenti pagina.

Interim, si quid inconsideratè dictum, scriptumuè sit contra Sanctorum Patrum, atque Synodi Tridentinæ decreta, infectum, indictumuè esto.

ENVMERATIO AVIVM, QVARVM HISTORIA TRACTATVR in his duodecim Ornithologiæ Libris, EO ORDINE, QVO DESCRIBVNTVR.

Numerus adiectus paginam indicat.

Liber primus, in quo rubricæ notantur, secundum ordinem Methodicum, qui pariter in tractatione cuiusq; auis seruatur; licet in undecim reliquis libris, ne nimium prolixi uideremur, non rubricas adnotauerimus; sed tantùm capita.

Libri secundi, in quo Capita sunt.

Capita Libri Tertij.

Liber Quartus est.

Capita

Capita Libri Quinti.

Lib. Sextus est.

Capita Lib. Septimi.

Capita Lib. Octaui.

Capita Lib. Noni.

Capita Lib. Decimi.

Capita Lib. Vndecimi.

Capita Lib. Duodecimi.

De

INDEX

INDEX SVPERIORVM DVODECIM ORNITHOLOGIAE LIBRORVM LOCVPLETISSIMVS,

Latinus, Græcus, Hebraicus, Arabicus, Persicus, Aegyptiacus, Indianus, Italicus, Gallicus, Hispanicus, Germanicus, Belgicus, Anglicus, Polonicus, Moscouiticus, Illyricus, Turcicus.

Numerus prior Paginam, posterior Lineam indicat.

A

INDEX.

Acheloe

INDEX.

INDEX.

INDEX.

INDEX.

INDEX.

Asturum

INDEX.

Bacca

INDEX.

B

Dif-

C

INDEX.

quibus

INDEX.

auspicia

I N D E X.

INDEX.

D

E

F

INDEX.

ab eius

G

H

INDEX.

auis

I

Iuppiter

I N D E X.

K

L

M

INDEX.

I N D E X.

N

Nicothoe

INDEX.

O

INDEX.

P

ornatus

INDEX.

historia.

Q

R

INDEX.

S

7. non esse

INDEX.

in eius

INDEX.

T

à Testudine

INDEX.

V

Velutum

INDEX.

X

Z

Græca.

INDEX.

Græca.

Ξυλοκόπος

INDEX.

Hebraica.

Arabica.

INDEX.

Persica.

Aegyptiaca.

Indica.

Italica.

INDEX.

Gallica.

Beccasse

INDEX.

Pie

INDEX.

Hiſpanica.

Germanica.

INDEX.

Schleycreul

T

V

Z

Flandrica.

INDEX.

Hæc omnia, & singula à me dicta, & scripta, dicendasq́; & scribenda Correctioni Sanctæ Romanæ Ecclesiæ libenter submitto.

Errata

Errata ſic corrigito.

PAg.5.verſu 10.cedunt l.cedunt. 5.20. faſtiduum l.faſtidium.6.17.participabantur l.participabant.18.39.quem l.quàm.19.58.nouo l.nono. 28.15.diſſiculter l.difficulter.92. 19.procedere l.præcedere.154.30.in marg. Antonij l. Antonini.561.33. in nubibus l.è nubibus.156.37.38.bella Scipiades l.belli Scipiadas.170. 48.in marg.corca l.coriacea. 183. 46. propria l.propriæ. 197.20.pelecanem l.pelecanum. 209.46. berytona l.barytona. 216 41. in marg.Reud l.Rud.242.43. ſingilis l.ſingulis.263.19.interca larcs l.intercalares.265.53. in marg.mihi qui l.milui qui.269.51. Melampede l.melampode.281.22. Aſtritotelem l.Ariſtotelem.282.30.Turcelet l. Tercelet.299.40.Accipiribus l.Accipitribus.301.3. Accipittarius l.Accipitrarius.306.12.numitæ l.munitæ.309.27. eluolatura l.euolatura.338.19.abnoxie l.obnoxiè. 350.39.viſus l.Niſus.356.31. Iſchlades l.Iſchades.373.47.coq; l.coſq;. 398.41.borphori l.boſphori.47.in marg.redant l.redeãt.412. 51.cermitur l.cernitur.412.58.differet l.differret.413.40. in marg.cuculo l.cuculi. 439.35.gelericulum l.galericulum, 462.38.auda l.cauda. 467. 26. ganere l.genere. 497.30. ad quos l.ad quod.506.45.hypposelinon l. hipposelinon.543.29. in marg.glacium l.glaucium.544.39. in marg. ornithologia noſtra l.ornithologi à noſtra. 548. 18. histiones l. histriones. 561.24.diſſimilem l.diſſimili.581.24.in marg. Hyctiporus l. Nyctiporus.583.27.empericus l.empiricus.584.28.in marg. auacis l.audacis.603.57.Kretzer l.Kreutzer. 637.49.Thæmatopodem l. Hematopodem. 734.38.39.onocratulum l. onocrotalum.737.22.Pallidis l. Palladis.739. 25. excedit l. exedit.743.20.Ichades l.Iſchades.747.38. zezes l.Tzetzes. 748.4.crocolidorum.l.crocodilorum.759.57.vturtur l.vtuntur.766.23.ſrumam l.ſtrumam. 766. 26. Grucculus l.Graculus.794.Argoratenſis l.Argentoratenſis.807.40.in marg. Ionicus l.Tonicus.826.11.Phlaetonteis l.Phaethonteis. 836. 41.perferat l.perforat.836. 48. reſtellatore l.ſtellatore.837. 46.ſibularc l.ſibilare.867.15.in marg.duacis l.loquacis.875. 27.meroſq; l.Meropſq;.877.25.in marg.Tragon l.Trogon.

PAg.3.verſ.48.πτιλοτὰ lege πτιλωτά.4.8.πηλοκυτους l.πηλοχύτους.14.3.ταχην l.ταχὺν.34.ἐρχλῶ l.ἐχρλῶ.15. 53.πειτωμετα l.πειθώμεθα.23.43.ἐξοκλῶ l.ἐξοχλῶ.61.4. Ζεὺς l.Σεὺς.128.8.ΕΛΕΥΟΣ l.ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ.131.12.Αθηνην l.Αθλῶ ᾶν.133.21.CΕΟΥΡ l.CΕΟΥΗΡ.158.6.ΕΦΕΕΙΩΝ l. ΕΦΕΣΙ ΩΝ.197.47.λαγοθήρας l.λαγωθήρας 210.22.ὀρναίλω l. ὀρφναίλω.216.24.ὑπαέτος l.υπάετος.26.γρυπαιέτος l.γρυπάετος.230.9.ἄθροται l.ἀγρόται.47.ἀνόπεια l.ἀνόπαια.238.10 τῷ μονῷ l.τὸ μονῶ.14.τὴν γῦπα l.τὸν γῦπα.15.γὺψ l.ὁ γὺψ.27.κηώζων l.κνώζων.28.γαμψόνιχες l.γαμψόνυχες.53. πάφους l.τάφους.242.39.γαμψοὶ ἀερονήχεις. Hæc potius nubium,quàm vulturum nomina ſunt.266.13.ἄπες γῦπευ l. ἄπερ γῦπες.34.ἀλλοτριοιφαγους l.ἀλλοπριοφάγους.288.4. δ' ὥς ἴρηξ l.δ' ὥθ' ἴρηξ.12.οέων l.ὄρεων.13.ὄκισος l.ὤκισος. 323.52.μελεμψύχωσιη l.μετεμψύχωσιν.330.57.ἐρίω l.ἐρέω 331.12.ῥηΐδὶ ὡς l.ῥηΐδίως.352.30.γελνκώς l.κεκληγὼς.393 29.ἰκτὸς l.ἰκτὶς.396.43.πανʃοφταλμον l.πανʃόφθαλμον.402 6.οἴχοιοθ' l.οἴχοιθ'.409.37.κόκκυς l.κόκκυξ.417.11.δυσφόνος l.δύσφωνος.31.οὐ l.οὖν.33.θρασὺν l.θρασυν.34.φαίννοντι l.φαίνοντι.424.15.κοκκυξει l.κοκκύζει.498.55.Βύα l.Βύαν. 503.17.Βαίνον l.Βαίνων.22.ἰκίου l.ἰχίου.504.17.Βήσειν l. Βύασειν.18.Βυα l.Βύαν.23.σκλόπα l.σκόπα.41.ὄυππο l.ἵππο. 43.μεναs l.μέγας.506.26.σηλοπα l.σκόπα.522.9.σκῶπες l. σκῶπας.528.27.ὄτὸς l.ὠτὸς.31.βομολόχος l.βωμολόχος.39. βομόλοχοι l.βωμολόχοι.529.8.ὠτοὶ l.ὦʃὸς.530.48.εκειν l. ἔχειν.49.σκώπτοντας l.σκώπτοντες.533.9.ἀεισκωπες.l.ἀείσκωπες.16.εὐγλοτʃα.l.εὐγλωʃτα--φονὴν l.φωνὴν.542.48.μεμίππου l.μενίππου.49.κακοδαίμον l.κακοδαίμων.547.11. ἀμβλύπτειν l.ἀμβλυώττειν.552.9.γλαύκης l.γλαυκὸς.20. γοργώπος l.γοργῶπις.--τοῦ γόργου l.τῆς γοργοῦ.27.αμβλύπτειν l.ἀμβλυώττειν.29.κικυμώττειν l.κικυμώττειν.554. 29.ἄφοω l.ἄφνω.557.47.ἐν οἰκησουσιν l.ἐνοικήσουσιν.48.κακλεψουσι l.κακλέψουσι.559.32.ὕπταται l.ἵπταται.561.51. πομπόυειν l.πομπειν-δ' τ' ὀλοὸν l.τ' ὀλοὸν-ὠκύπτορόν τε l.ὠκυπόροντε.577.30.τετριγασειν l.τετριγάσιν.578.42.προσφὶς l. προσφυὲς--οὐδὲ πη l.οὐδέ πη.51.θεσπεσοίοιο l.θεσπεσίοιο.581. 10.καιρεφωντι l.χαιρεφῶντι--ὦνομα l.ὄνομα.588.33.& 34.λίβυουσα l.λίβυσσα.596.53.πτεροφόρος l.πτεροφόρους.601.4.ἀρκηγὸς l.ἀρχηγὸς.17.& 21.γρύψ l.γρὺψ.611.18.ἁρπαξω l. ἁρπάζω.624.21.σείρειν l.σύρειν.24.εἴρεν l.εἴρειν.625.14.σειρίωοιν l.σειρώοιν.627.40.σειρῆμνας l.σειρῆνας.47.ἀκιτʃα l. ἀκίτʃα.650.8.ἀνδρωπόγλωτʃον l.ἀνθρωπόγλωτʃον.686.53. τοῦ κορὰς l.ἀπὸ τοῦ κόρας.688.19.κόραν l.κάραν.22.κροζειν l.κρώζειν.705.26.τοὺπιορκονῦτος l.τοῦ πιορκοῦντος 51.δησυχὼς l.δυσυχῶς.706.38.διατὸν πολυκρονιον l.διὰ τὸ πολυχρόνιον.707.42.κοραξὴν l.κόραξιν.50.καράκιον l.κοράκιον. 718.27.κεκόπακε l.κεκοπίακε.727.50.πισὸν l.πισὸν.57.γονῦ l.γοῦν--δολονῦτα l.δολοῦντα.728.1.κὶ l.καὶ--αὐτικα l.αὐτίκα.734.45.σημάινη l.σημαίνει--κανὸν l.κακὸν.46.κεραις l. κεραὶς.50.κορονίαι l.κορωνίαι.51.κορωνὴς l.κορωνὶς--κορονιδεὺς l.κορωνιδεὺς.735.4.κεραὶς l.κεραὶς.736.54.εκλαγζα l. ἔκλαγξα.737.29.λακὲρυσαν l.λακέρυζαν.30.κεκαρυζαν l.κελάρυζαν.740.39.ἐννεαγηρα l.ἐννεάγηρως.40.πολυγηρα l.πολύγηρως.49.ὄιθ' l.οἶθ'--λακέρυσα l.λακέρυζα.742.14.μιλτοπαρίον l.μιλτοπαρήων.21.κορονίδες l.κορωνίδες.743.18.κορωνεος l.κορώνεως.25.ὥσον l.ὅσον.745.46.& 47.ἔσαι l.ἔσαι.754. 17.κρῶμα l.χρῶμα.758.24.ἐςί ἤ l.ἐςὶν ἤ.28.κολιὸς. l.κολοιὸς 759.28.φαινικορυνχος l.φοινικόρυγχος-- βωμολόγος l.βωμολόχος.33.βομολογος l.βωμολόχος.760.14.σεφάνιων l.σεφανίωνα.53.οὔλων l.οὖλον.54.σμικρῆσι l.σμικροῖσι.761.52.ἐνέκρουειν l.ἐνέκρουεν.762.20.εχεὶς l.ἔχεις.21.κρατησης l.κρατήσεις.22.λακωνας l.λάκονας.51.τνητῶν ἐριδανετον l.θνητῶν ἐριδαίνετον.54.μονῦος l.μοῦνος.55.ἦσαν l.ἦσιν.763.4.ἄρχας l. ἀρχοὺς.30.οὐτοτι ἀνωχεχηκεν l.οὖτος ἄνω κέχηνεν--δεικνὸς l.δεικνὺς.32.κ' ὠ l.χῷ--θεους l.δέους.47.βοῦντε l.βοῶντε.765 48.ακαν l.ἄγραν.49.ταπεννὰ l.ταπεινὰ.766.30.ἀλλοτριωνέρωτες l.ἀλλοτρίων ἔρωτες.31.φερρειν κρέασονες, εικοθεν l.φέρειν κρείσσονες, οἴκοθεν.38.ἀνδρωποι l.ἄνθρωποι--πτερυγιας l.πτέρυγας.767.25.φοινικορυνχος l.φοινικόρυγχος.27.βωμωλογῷ l.βωμολόχῳ--λοκῶ l.λύκῳ.772.9.βωμολόγῳ l.βωμολόχῳ --βωμολόγος l.βωμολόχος.17.βωμολογῶ l.βωμολόχῳ.775.9. σεφανιὸν l.σεφανίωνα.34.Ζῖτʃον l.Σῖτʃον.776.15.ἄρτιον l.ἀρτίως.782.23.ἐχαύτοις l.ἐσχάτοις.27.κικνόφορον l.κιτʃοφόρον. 41.Α'κιτʃα l.κίτʃα--σειρηνα l.σειρῆνα.816.32.ἐξοκλω l.ἐξοχλω 818.37.ἀπερηνους l.ἀπυρήνους.836.ὄσπερ l.ὥσπερ.840.11. καταπερ l.καθάπερ.12.ἀσκολαβῶτας l.ἀσκαλαβῶτας.848.1 ΚΟΛΙΩ l.ΚΟΛΙΩΙ.25.κλορος l.χλωρος.855.8.λόγμας l.λόχμας.864.16.δῆτ' ἀγατῶν ἠτέρον l.δῆθ' ἀγαθῶν ἑτέρων.16. ἀπαραίνητον l.ἀπαραίτητον.18.γενομένη l.γενομένη.19.ὠετοτας l.ᾠεʃο ταῖς.20.σιβασοῦ l.σεβασοῦ.23.εἶκε πoʃου l.εἶχε πόʃου.28.τήρομαι l.τήκομαι.867.38.τὸ τήνον l.τὺ τῆνον. 868.1.ποντιαδ' ὀξυτατων l.πότνιαδ' ὠκυʃάτων.4.μαινὰρδα ἀνιν l.μαιναδ' ὄρνιν.

FINIS.

REGISTRVM.

¶ ✠ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Tttt Vvv Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii.

Omnes sunt Terniones, præter ✠ quæ est Duernio, & Iiii quæ est Quaternio.

BONONIÆ.

Apud Io: Baptistam Bellagambam. 1599.

IMPENSIS MAGNIFICI DOMINI
Francisci de Franciscis Senensis.

CVM CONSENSV SVPERIORVM.

